

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 01462282 3

C O R P U S

**GRAMMATICORUM LATINORUM
VETERUM**

COLLEGIT AUXIT RECENSUIT
AC POTIOREM LECTIONIS VARIETATEM

ADIECIT

FRIDERICUS LINDEMANNUS

SOCIORUM OPERA ADIUTUS.

T O M U S I.

DONATUM, PROBUM, EUTYCHIUM, ARUSIANUM MESSIUM,
MAXIMUM VICTORINUM, ASPERUM, PHOCAM CONTINENS.

L I P S I A E,
SUMPTIBUS B. G. TEUBNERI ET F. CLAUDII.

C1919CCCXXI.

480
464

PA
6139
G7L5
1831
t.1-2

PRAEFATIO TOMI PRIMI.

Tandem aliquando post varia rerum discrimina multasque interpellationes ac cessationes tendimus in publicum. Qui sero venit, excusationem habeat opus est, ni velit vanus haberi promissor sublestaeque fidei conductor. Quam excusationem habeo duplicem, alteram, quae vix erit ad me purgandum accommodata, sed quae accuset potius, nisi forte culpam suam confiteri, id ipsum habeatur pro excusatione; alteram ea re me satis significare posse puto, si mutatos libri redemptores librarios nuncio, quae res ipsa omni de his Grammaticis edendis suscepto negotio fausta ac tantum non unice salutaris accidit. Igitur primum quidem ipse non eo progrediebar studii ardore, ut cito ad finem perduci posse videretur negotium, neque id vitio dari possit multis et gravissimis numeris publici negotiis distracto et occupato, nisi quod is quoque fidem datam exsolvere debebam. Tum prior librarius rem non ea tractabat cura, qua decebat, si vellet ipse suscepti negotii aliquem capere fructum et sumptuum factorum faciendorumque brevem sperare compensationem. Quibus ego impedimentis eam nunc paravi medicinam, ut, nisi quid subiti acciderit, nulla amplius causa existere posse videatur, quin horum Grammaticorum editio quam citissime fieri poterit absolvatur.

Et primum quidem *Fridericus Vitelmus Otto*, discipulus olim meus, iuvenis doctissimus, mihiq; amicissimus, editor Catonis Tulliani et librorum de Finibus nuperrimus, exorari se passus est, ut se mihi adiungeret suamque mihi praestare vellet operam in conferendis libris manuscriptis

editisque, atque in colligenda lectionis varietate eademque ita conscribenda, ut nihil nisi emendandi restaret diligentia copiarumque perlustrandarum labor. Quicum ita paritus sum totum opus, ut ipse nihil quidem me inconsulto mutaret, exceptis manifeste corruptis, variarum autem lectionum farraginem in margine inferiori notandarum componeret ordinaretque; ego vero et recenserem scriptoris orationem, et emendarem, quae mihi visa essent emendanda, et illius correctiones, si quae essent, quas fecisset, iudicio meo submitterem; quo facto uterque conveniremus in unum et coniuncta opera sociatoque studio scripta denuo perlustraremus. Atque ita quidem in *Festo* recensendo egimus, qui iam sub prelo est; in hoc autem primo volumine, quod nunc in publicum emittitur, solus ego omnia confeci conscripsique, si excipias collectionem ad *Phocam*, de qua paullo post sum dicturus.

Deinde autem diu agitata de mutandis librariis redemptoribus consilia laetum tandem ac prosperum invenerunt exitum, postquam *Teubnerus* et *Claudius*, bibliopolae consociati, viri optimi, hanc Grammaticorum editionem suis formis exprimendam suisque sumptibus evulgandam receperunt. Ita fieri poterit, ut quotannis *duo* ad minimum volumina huius libri edantur, quod ipsum et nos et librarii honestissimi vehementer optamus. Omnem autem collectionem quindecim voluminibus talibus, quale est hocce primum, absolvi posse non sine causa speramus.

Iam quid consilii ego in adornanda instruendaque hac nova Grammaticorum Latinorum veterum editione secutus sim, quem modum, quam viam mihi praescripserim, paucis erit aperiendum. Et quod ad scriptores ipsos attinet, quos recensitura est haec editio; haud aliter expectationi virorum doctorum satisfieri posse credo, nisi si omnes eos, quos *Putschius* et *Gothofredus* olim ediderunt, in unum collectos exhibeam, quibus accedent omnes, qui post illorum demum tempora in lucem prodierunt, veluti *Mallius Theodorus*, *Consentius*, *Arusianus*, *Pompeius* et qui sunt alii. Commentatores autem priscaeorum Latini sermonis scriptorum et scholiastas excludam omnes, quippe a meo consilio alienos, quorum tamen edendorum operam, quippe vehementer optabilem et optatam, ut primo quoque tempore aliquis recipiat, magno opere cupiam.

In recensenda autem horum scriptorum oratione sic versabor, ut, si fieri possit nullum librum editum sequi, sed ubique codices manu exaratos pro fundamento habere statuum, meum mihi tamen iudicium etiam in optimorum codicum lectionibus aestimandis liberum conservem, certasque coniecturas recipiam, varietatem autem lectionis potiore tantum subscribam, addita ubi fuerit opus brevi explicatione. Hoc postremum de potiore lectionis varietate quomodo intelligam, dicendum est accuratius. Non enim illud mihi propositum est, ut ex iis, quos nancisci potuero, libris manuscriptis memoratu digniores excerptam varietates, sed potius quem codicem nactus fuerim antiquissimum eundemque optimum, eius omnes exscribam lectiones, etiam manifesto falsas, imprimis iis in locis, ubi fragmenta prae-scorum scriptorum reperiuntur; reliquos autem libros omnes in subsidium tantum adhibeam; Putschianae vero editionis lectiones omnino omnes accurate enotem ac transcribam. Persuasum enim habeo, illam quam vulgo vocant potiore lectionis varietatem haud salutarem esse posse scriptoribus eorumque orationi restituendae, propterea quod, ubi codices adhibiti non integri conferuntur accuratissime, nunquam ad exoptatum aliquem finem perducere posse videtur opera critica in scriptore vetusto emendando posita. Neque tamen omnes omnino librorum varietates colligere collectasque exhibere expedit; atque in hac Grammaticorum editione, si omnem, quam colligere possim, lectionis farraginem adnotare velim, in quam immensum volumen exerescat totum opus, quantum inutile pondus habiturum, non est quod viris doctis dicam. — Ceterum in locis doctrinae grammaticae memorabilibus subnotandam credebam esse significationem similium apud alios Grammaticos locorum, nec minus scriptorum citatorum diligentiorum demonstrationem adiungendam, id quod feci faciamque ubicunque fieri potuerit.

Atque ita iam in hoc primo volumine edendo versatus sum. Et *Donatum* quidem, qui agmen ducit, postquam intellexi, codicem Santenianum, qui asservatur in bibliotheca regia Berolinensi, veram scriptoris exhibere manum, neglecta reliqua omni varietate ita instruxi, ut praeter codicis pauca errata integramque Putschianae editionis varietatem locos tantum scriptorum a Grammatico citatorum subnotarem, certissime persuasus, reliquam

omnem varietatem nihil habere, quod vel exiguo usui esse possit. In *Probo* emendando contigit mihi esse tam felici, ut si non unicum, at antiquissimum codicem manuscriptum in iucundissima atque amoenissima peregrinatione Vindobonae conferre possem. Etenim quum *Niebuhrus*, vir donec in vivis erat perillustris, cuius pios Manes hac allocutione consaluto, quem sibi praematura morte ereptum omnis luget Germania, quem nunquam oculis ego vidi, quem tamen fautorem expertus sum benignissimum veneraborque donec vivam; quum igitur is accepisset, me in suscepta Grammaticorum editione plures iam fecisse sumptus quam pateretur rei familiaris meae ratio, meque a nemine adiuvari opibus intellexisset; haud exiguo me pecuniae munere affectit, quo adiutus Vindobonam profectus in bibliotheca imperiali codices Bobienses, qui olim in coenobio Sancti Columbani Bobiensi asservabantur, utendos accepi, quorum conferendorum opportunitas satis mihi liberaliter oblata est a viris praestantissimis, clarissimis *Kopitaro* atque *Eichenfeldio*, custodibus bibliothecae Vindobonensis publicae optime meritis, cuius beneficii gratiae nunc publice illis actae sunt quantae intelligi possunt maximae. Itaque *Probum* sic edere potui, ut ex Codd. MSS. vix quicquam auxilii ad eum emendandum petendi neque exspectari posse neque opus esse videatur. Idem mihi contigit in *Eutychio* et in parte scriptorum *Maximi Victorini*, quorum schedas membranceas etsi non tam vetustas, quam *Probi* scripta, tamen satis antiquas esse et ad saeculum nostrae aerae nonnum pertinere intellexi; erant autem eadem Bobienses. Atque hoc loco facere non possum, quin commemorem, quae in singulari ad Eutychii libellum praefatimacula significavi monstra verborum: *ettorondi* et *airect*, ea videri *Mauritio Hauptio*, iuveni praestantissimo, philosophiae doctore clarissimo, philologo non tantum Graece ac Latine doctissimo, discipulo olim meo, *Hibernicas* esse voces sive *Iricas*, ex quo facile quis coniciat, codices istos Bobienses ex Hibernia in Italiam olim fuisse translatos. Ceterum in *Eutychio* exornando, praeter illius codicis Bobiensis et Putschianae editionis varietates, lectiones etiam principis editionis a Camerario curatae adhibui enotatasque adscripsi, quod beneficium tribuendum esse *Hertelio*, rectori Lycei Zuicciaviensis clarissimo, in singulari ad Eutychium praefatione iam significavi.

Ad *Arusianum Messium*, qui e codice Gudiano plus quam dimidia parte auctus ac nova fragmentorum Salustianorum commendatione beatus humanissimae debetur liberalitati rectorum civitatis Brunsvicensis atque *Eigneri*, tum bibliothecae ducali Guelpherbytanae praefecti, insigni benevolentiae, quibus gratiam me habere summam profiteor; ad *Arusianum*, inquam, adieci omnes Maianae editionis varietates, diligenter notatis etiam iis scriptorum locis, qui a Maio vel non accurate significati, vel non reperi erant; quod quum paucissimis in locis omiserim, in indice hoc emendatum est ac locorum indicatio suppleta.

In *Maximo Victorino*, *Aspero* et *Phoca* emendandis duum virorum benivolentia ac diligentia adiutrix mihi fuit. Codicis enim Gothani lectiones, qui maximam partem opusculorum ab illis Grammaticis conscriptorum et alia quaedam continet, excerpit *Dübnerus*, vir clarissimus, qui suam mihi operam etiam in reliquis Grammaticis liberaliter est pollicitus; cui promisso nunc quidem stabit eo melius ac facilius, quod publico se munere abdicavit peregrinationes suscepturus ad bibliothecas Europae locupletiores. Ad *Phocam* edendum subsidia mihi excerpit collegitque collega meus praestantissimus *Carolus Ernestus Langius*, qui codicum Guelpherbytanorum et editionum Venetae principis et Ascensianae collationem diligentissime confecit. In quibus Grammaticis emendandis licet non habuerim praeter *Victorini* unum libellum, qui est e *Bobiensi* codice emendatus, libros manu scriptos aetate commendabiles, tamen praestantes lectiones recepi, quibus fere perpolita existimari potest illorum scriptorum oratio.

Indices adieci et in posterum adliciam locupletissimos et quantum fieri potest absolutissimos. Eorum conficiendorum curam idem recepit, de quo supra dixi, *Fridericus Vilhelmus Otto*, qui hortatu meo tali artificio in iis conscribendis est usus et iam usus est, ut nihil, quod memoratu dignum existimetur, aut omitti possit, aut negligi, aut inter conscribendum amitti. Erunt autem triplices illi indices, quemadmodum in hoc iam volumine praestitimus, unus rerum ac verborum, alter scriptorum citatorum, tertius notarum, cui accedet, ubi opus erit, Graecorum verborum notatio.

Hoc primum volumen proxime sequetur *Festus Pompeius*, ad quem exornandum felici copia sum instructus beneficio multorum virorum doctis-

simorum, quorum nomina in praefatione ad Tomum secundum expromentur. Atque ita hoc omne Grammaticorum Latinorum veterum corpus satis digne exornatum prodibit, cuius rei ea pars, quae externi est splendoris, ad bibliopolas pertinet, quibus gratiam insignem debent viri docti, qui hac nostra opera sunt usuri. Ad internas autem copias quod attinet, aliquot sunt Grammatici, in quibus nobis nondum suppetunt auxilia, in quorum numero vehementissime desidero libros manu scriptos *Attilii Fortunatiani* atque *Plotii*. Qua de caussa humanissimis precibus oratos velim homines doctos, imprimisque bibliothecarum praefectos, ut circumspiciant diligenter, ac si quid ad hos aliosque Grammaticos invenerint, quod salutare esse possit, id mecum communicent, operamque mihi suam liberaliter praestare ne detrectent. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Cal. Mai. clolcccxxi.

Zur Nachricht für die Herren Buchbinder.

Nachstehende Cartons bittet man an gehöriger Stelle einzuheften, dagegen die früheren Blätter sorgfältig zu cassiren.

AELII DONATI ARS GRAMMATICA
TRIBUS LIBRIS COMPREHENSA

E C O D I C E S A N T E N I A N O

E M E N D A T I U S

E D I T A.

P R A E F A T I O.

Ex quo primum libro manuscripto elegantissimi hi libelli, qui artem Donati grammaticam continent, sint editi, parum constat. An post principem editionem Haarlemensem, de qua cf. Fabricius in bibliotheca Latina tom. III, pag. 742. codices manu exarati adhibiti sint, nescio; credibile est, *Caesarium* in libello de barbarismo, et *Glareanum* in libro de octo partibus orationis, edendis, codices manuscriptos in auxilium vocasse. Cf. Fabricius in biblioth. Lat. tom. I, pag. 788. Horum tamen editiones ad partes vocare non potui. Quas mihi inspicere licuit editiones, eae omnes cum Basileensi magis minusve concordant, ex qua nihil auxilii sperandum esse iam antea sciebam. Edidit tamen Putschius ex hoc Basileensi exemplo suum Donatum, suum dico; nam *Bongarsii* libri quales fuerint, ex quibus Donatum se emendasse indicat, incertum est. Pessime autem interpolatum nobis dedisse elegantissimum Grammaticum, ex hac mea editione abunde, opinor, apparebit.

Praestantissimum ego codicem *Santenianum* nactus, eundem ex quo olim Pompeii commentarium in Donati libellum de barbarismo edidi, statim intellexi, aut hunc librum, aut nullum alium veram et geminam Donati orationem exhibere. Qua de causa, et simul quia animadvertēbam, paucissimos tantum locos relinqui dubios, alia auxilia frustra circumspecta non

magnopere dolui et Donatum ex isto codice edere non amplius dubitavi. Quae ipse habebam ex antiquis editionibus enotata, ea omnia futilia esse, non sine frustra iusumpti laboris poenitentia cognovi. Quare abieci, satis habens, praestantissimum codicem, quem ut denuo conferre possem, precibus impetravi ab humanitate eorum, qui rei litterariae per terras Borussicas summam curam gerunt, curare excudendum, notatis in ima libri ora Putschianae editionis interpolationibus. Sic enim existimabam, invento codice, qui genuinam scriptoris manum manifesto proderet, supervacuum esse, omnes depravationes, quae in innumeris, quae exstant, editionibus habentur, indicare, hoc solo consilio, ut chartis et emptorum pecuniae parceretur. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Kal. Mai. MDCCCXXVII.

DONATI ARS GRAMMATICA TRIBUS LIBRIS COMPREHENSA.

LIBER PRIMUS.

SEGM. I. De Voce.

Vox est aer ictus, sensibilis auditu, quantum in ipso est. Omnis¹ vox aut articulata [1735] est, aut confusa. Articulata est, quae litteris comprehendi potest; confusa, quae scribi non potest.

SEGM. II. De Littera.

I. Littera est pars minima vocis articulatae. Litterarum aliae sunt vocales, aliae consonantes. Consonantium² aliae sunt semivocales, aliae mutae. Vocales sunt, quae per se proferuntur et ipsae³ syllabam faciunt. Sunt autem numero quinque: *a, e, i, o, u*. Harum duae *i* et *u* transeunt in consonantium potestatem, cum aut ipsae inter se geminantur, aut cum aliis vocalibus iunguntur, ut *Iuno, vates*. Hae etiam⁴ *mediae* dicuntur, quia in quibusdam dictionibus expressum sonum non habent: *i* ut *uir*; *u* ut *optumus*. Extra quam formam *u* littera interdum nec vocalis nec consonans habetur⁵, cum inter *q* litteram consonantem et aliquam vocalem constituitur, ut *quoniam*, [1736] *quidem*. Huic item digammon⁶ adscribi solet, cum sibi ipsa praeponitur, ut *scruus, uulgus*. Nam *i* litteram geminari in unam syllabam⁷ posse plurimi negant.

2. Latinae vocales omnes et produci⁸ et corripri possunt. Atque his solis adspirari⁹ quidam existimant. — Semivocales sunt, quae per se quidem proferuntur, sed per se syllabam non faciunt. Sunt autem numero septem: *f, l, m, n, r, s, x*. Ex his una duplex est *x*, et liquidae quattuor: *l, m, n, r*; ex quibus *l* et *r* faciunt communem syllabam. Et *s* littera suae cuiusdam potestatis est, quae in metro plerumque vim consonantis amittit¹⁰. Item ex illis *f*¹¹ littera superponitur liquidis *l* vel *r*¹², quemadmodum muta quaelibet, et communem syllabam facit.

3. Mutae sunt, quae nec per se proferuntur nec per se syllabam faciunt. Sunt autem numero novem: *b, c, d, g, h, k, p, q, t*. Ex his supervacuae quibusdam videntur¹³ *k* et *q*; [1737]

1) *Omnis autem vox* Putsch. — 2) *C. autem aliae* Putsch. — 3) *per se* Putsch. Haec male repetita e superioribus. — 4) *Hae autem* Putsch. — 5) *nec vocalis habetur nec consonans* Putsch. — 6) *Digamma* Putsch. *Digammos* est apud Pompeium p. 21. Cf. quae ibi notavi. Atque ita fortasse etiam h. l. legendum. — 7) *in una syllaba* Putsch. — 8) *omnes produci* Putsch. Cum Cod. conspirat. Pomp. p. 23, qui hunc locum excitat. — 9) *adspirari* Putsch. — 10) In Cod. est a pr.

m. admittit; emendatum *amittit*. Rem declarat Pomp. p. 28. — 11) *Item ex his semivocalibus septem f littera* P. Recentior manus in Codice ita proferendum voluit hunc locum: *Item ex illis septem semivocalibus f littera*. Interpretamentum aperte se prodit. — 12) *l* et *r* Putsch. — 13) *Ex his duae supervacuae quibusdam imperitis esse videntur* Putsch. Ita etiam glossa in Cod. praeterquam quod *esse* deest. Cf. praeterea, quae apud Pomp. leguntur p. 31 et quae ibi notavi.

qui nesciunt, quotiens *a* sequitur, *k* litteram praeponeendam esse, non *c*; quotiens *u* sequitur, per *g*, non per *c* scribendum¹.

4. *H* interdum consonans, interdum adspirationis creditur nota. *Y* et *z* remanent, quas litteras propter Graeca nomina admisimus²; altera namque vocalis, altera consonans duplex. Unde fit, ut quidam putent, Latinas litteras non plures esse, quam XVII; si quidem ex XX et tribus³ una adspirationis nota est, una duplex, duae supervacuae, duae Graecae. — Accidunt unicuique litterae tria: nomen, figura, potestas. Quaeritur enim, quid vocetur littera, qua figura sit, quid⁴ possit.

SEGM. III. De Syllaba.

1. Syllaba est comprehensio litterarum vel minus vocalis enunciatio temporum capax. Syllabarum aliae sunt breves, aliae longae, aliae communes. Breves sunt, quae et correptam vocalem habent et non desinunt in duas consonantes⁵, aut in unam duplicem⁶, aut in aliquid, quod sit pro duabus consonantibus⁷. Longae aut natura sunt, aut positione fiunt⁸. Natura, cum aut vocalis producitur, ut *u*, *o*, aut duae vocales iunguntur et diphthongon faciunt, ut *ae*, *oe*, *eu*, *ei*, *au*⁹. Positione¹⁰, cum aut correpta vocalis in duas desinit consonantes, ut *arma*, *arcus*: aut in unam duplicem, ut *axis*; aut in alteram consonantem et alteram vocalem loco consonantis positam, ut *at Iuno*, ut *Venus*¹¹; aut in *i* litteram solam¹², loco consonantis positam, quam nonnulli geminant, ut:

*—io te Acacida Romanos vincere posse*¹³.

[1738]

2. Sunt etiam syllabae, quae communes dicuntur¹⁴, cum aut¹⁵ correptam vocalem duae consonantes secuntur¹⁶, quarum prior aut muta quaequam est, aut *f* semivocalis, et sequens liquida¹⁷; aut cum correpta vocalis in unam desinit consonantem sequente *h*, quae plerisque adspirationis videtur¹⁸ nota¹⁹; aut cum correptam vocalem duae consonantes secuntur, quarum prior *s* littera est²⁰; aut cum partem orationis terminat brevis syllaba, quae in unam desinit consonantem²¹; aut cum pars orationis in longam²², quae diphthongus appellatur, sequente statim vocali²³; aut cum producta vocalis est, vocali altera consequente²⁴; aut cum pronomen *e* littera terminatum vocalis statim²⁵ subsequitur; aut cum correptas vocales suscipit *z* Graeca duplex²⁶; aut cum correpta vocalis in unam desinit consonantem, sequente statim vocali in eadem dictione. — Longa syllaba duo tempora habet, brevis unum. Syllaba apud²⁷ metricos *scimpes* nominatur.

SEGM. IV. De Pedibus.

1. Pes est syllabarum et temporum certa denumeratio²⁸. Accidunt unicuique pedi arsis et thesis, numerus syllabarum²⁹, tempus, resolutio, figura, metrum. Pedes disyllabi sunt quattuor, trisyllabi octo, duplices sedecim. Ergo disyllabi quattuor hi³⁰ sunt:

Pyrrhichius ex duabus brevibus, temporum duum³¹, ut *fāgū*³².

1) Apud Putschium leguntur etiam haec: *excepto cur et cum, quod per c scribendum est, quia inter q et aliam consonantem u sine altera vocali poni non potest*. Indigna haec Donato. — 2) *assumpsimus* Putsch. — 3) *ex his viginti e. tr. P.* — 4) *quidue* Putsch. — 5) addit Putsch. *at ast*. — 6) addit Putsch. *ut lex*. — 7) addit P. *ut aio*. — 8) *Longae autem sunt natura aut positione* Putsch. *deest fiunt*. — 9) *faciunt, ae, oe, ue, au, eu, ai, ei* Putsch. — 10) *Positione longae sunt syllabae, quum. P.* — 11) *haec apud Putschium sic habentur: quum aut correpta vocalis in duas desinit consonantes, ut ast. Aut cum desinit in unam*

consonantem et excipitur ab altera consonante, ut arma, arcus. Aut in alteram consonantem et alteram vocalem, loco consonantis positam, ut At Iuno, At Venus. Aut in unam duplicem, ut d. x. Aut excipitur ab x, duplici consonante, ut axis. — 12) Addit P. *inter duas vocales.* — 13) *Eunius* apud Cic. de Divin. II, 56. — 14) *vocantur* P. — 15) *aut deest* apud P. — 16) *Ita saepe in hoc Codice, quam scripturam mutare nolui.* — 17) Addit duo exempla P. *Vastusque ab rupe Cyclopas. Et vasto Cyclopi in antro.* Sed ego ista multa exempla a commentatoribus adiecta esse puto. — 18) *creditur* P. — 19) *Sequuntur exempla apud P.*

Huic contrarius est *spondeus*, ex duabus longis, temporum quattuor, ut *acētūs*³³.

Iambus ex brevi et longa, temporum trium, ut *pārēns*.

Huic contrarius est *trochaeus*³⁴, ex longa et brevi, temporum trium, ut *mētā*.

[1739]

2. Trisyllabi octo hi³⁵ sunt.

*Tribrachys*³⁶, ex tribus brevibus, temporum trium, ut *mačūlā*.

Huic contrarius est *molossus*, ex tribus longis, temporum sex, ut *Aēnēās*.

Anapaestus ex duabus brevibus et longa, temporum quattuor, ut *Erātō*.

Huic contrarius est *daetylus*, ex longa et duabus brevibus, temporum quattuor, ut *Maenālus*³⁷.

*Amphibrachys*³⁸, ex brevi et longa et brevi, temporum quattuor, ut *carīnā*.

Huic contrarius est *amphimaerus*, ex longa, brevi³⁹ et longa, temporum quinque, ut *msūlāe*.

Bacchius ex brevi et duabus longis, temporum quinque, ut *Achates*.

Huic contrarius est *antibacchius*, ex duabus longis et brevi, temporum quinque, ut *vātūrā*.

3. Duplices sedecim hi⁴⁰ sunt.

*Proceleumaticus*⁴¹, ex quattuor brevibus, temporum quattuor, ut *āvīcūlā*.

Huic contrarius est *dispondeus*, ex quattuor longis, temporum octo, ut *orūtōres*.

Diambus, ex duobus iambis, temporum sex, ut *prōpīnquitūs*.

Huic contrarius est *ditrochaeus*, ex duobus trochaeis⁴², temporum sex, ut *vāntilēnū*.

Antispastus, ex brevi et duabus longis et brevi, temporum sex, ut *Sālōnīmūs*⁴³.

Huic contrarius est *chorianbus*, ex longa et duabus brevibus et longa, temporum sex, ut *ārmipōtēns*.

Ionicus minor ex duabus brevibus et duabus longis, temporum sex, ut *Dīomēdēs*.

Huic contrarius est *Ionicus maior*, ex duabus longis et duabus brevibus, temporum sex, ut *Iūoniūs*.

Paeon primus, ex prima longa et tribus brevibus, temporum quinque, ut *legūtīmūs*.

Paeon secundus, ex secunda longa et tribus brevibus, temporum quinque, ut *colōniā*.

[1740]

Paeon tertius, ex tertia longa et tribus brevibus, temporum quinque, ut *Mēnēdemīs*.

Paeon quartus, ex quarta longa et tribus brevibus, temporum quinque, ut *cēlērītās*.

His contrarii sunt quattuor⁴⁴ epitriti.

Epitritus primus, ex prima brevi et tribus longis, temporum septem, ut *sācērdōtēs*.

Epitritus secundus, ex secunda brevi et tribus longis, temporum septem, ut *cōndītōres*.

Epitritus tertius, ex tertia brevi et tribus longis, temporum septem, ut *Dēmōsthēns*.

Epitritus quartus, ex quarta brevi et tribus longis, temporum septem, ut *Fescēmīnūs*.

4. Exhinc deinceps alii pedes, synzugiaeve⁴⁵ nascuntur. Nam quemadmodum pedes disyllabi⁴⁶ quattuor geminati sedecim duplices faciunt, ita⁴⁷ idem cum trisyllabis coniuncti triginta duo⁴⁸

Terga fatigamus hasta; et, Ibat ovans, Divumque sibi posebat honorem. — 20) Addit exempla P. ut *Ponite spes sibi quisque, et Unde spissa coma.* — 21) Addita leguntur apud P. *sequente vocali, ut est, Omnia vincit amor et nos cedamus amori.* — 22) *desinit in longam* P. et Glossa in Cod. — 23) addit exempla P. ut *Musae Aonides, et, Insulae Ionio in magno.* — 24) *sequente P.* — 25) *statim deest P.* — 26) *aut quum corruptam vocalem suscipit z litera consonans atque duplex P.* Sic fere etiam Glossa Cod., nisi quod glossa v. *litera* omittit. — 27) Ita Codex. — 28) *dinumeratio P.* — 29) et *tempus P.* — 30) Cod. *hii.* — 31) *duorum P.* — 32)

Desunt signa prosodiaca apud P. hic et in seqq. — 33) *Aestas P.* — 34) Cod. *trocheus.* — 35) Cod. *hii.* — 36) *Tribrachus P.* Cod. *tribrachis.* — 37) Cod. *Menalus.* — 38) *Amphibrachus P.* *amphibrachis* Cod. — 39) et *brevi.* P. — 40) Cod. *hii.* — 41) *Proceleumaticus.* Cod. — 42) Cod. *ditrocheus* et *trocheis.* — 43) Cod. a. pr. m. *Sālōnūs*, sed emendatum. — 44) *Sunt hi epitriti.* Putsch. — 45) *Pedes synzugiaeve nascuntur.* Putsch. Noli mutare scripturam Codicis, quae mihi non a librario profecta videtur. — 46) *disyllabi* deest apud P. — 47) *idem P.* *Idem* contracte pro *idem* saepe in vetustis codicibus. — 48) *triginta et duo P.*

de se reddunt. Trisyllabi vero cum trisyllabis geminati sexaginta quattuor¹ colleguntur. Atque excepto amphibrachi² et epitrilo³, quorum alterum tripla, alterum epitrila divisione partimur, universorum pedum trina conditio reperitur. In aliis enim aequa divisio est, in aliis dupla, in aliis sexcupla; et prima dactylica, secunda iambica, tertia paeonica nominatur. Sunt in unoquoque metro pedes legitimi, sunt nothi. Simples pedes non amplius, quam ternas syllabas, duplices non amplius quam senas habent.

SEGM. V. De Tonis.

1. Tonos alii accentus alii tenores nominant. Toni igitur tres sunt, acutus, gravis, circumflexus. Acutus cum in Graecis dictionibus tria loca teneat, ultimum, paeneultimum⁴ et antepaeneultimum; apud Latinos paeneultimum et antepaeneultimum tenet⁵; ultimum nunquam. Circum- [1741] flexus autem, quotlibet syllabarum sit dictio, non tenet nisi paeneultimum locum. Gravis poni in eadem dictione vel cum acuto vel cum circumflexo potest: hoc illi non est commune cum ceteris. Ergo monosyllaba, quae correptam vocalem habebunt, acuto accentu pronunciabimus, ut *par*, *pīr*, *nūr*; quae productam vocalem habebunt, circumflexo accentu pronunciabimus, ut *res*, *dos*, *spes*. In disyllabis, quae priorem productam habuerint et posteriorem correptam, priorem syllabam circumflectimus, ut *meta*, *Creta*. Ubi vel ambae productae, vel posterior syllaba producta fuerit, vel ambae correptae, aciemus priorem syllabam, sive illa⁶ correpta fuerit, sive producta, ut *leges*, *reges*, *nepos*, *bonus*⁷. In trisyllabis⁸ et deinceps, si paeneultima correpta fuerit, aciemus antepaeneultimam, ut *Tullius*⁹, *Hostilius*. Si paeneultima positio longa fuerit, ipsa acuetur et antepaeneultima gravi accentu pronunciabitur, ut *Catullus*¹⁰, *Metellus*, ita tamen, si positio longa non ex muta et liquida fuerit. Nam mutabit accentum, ut *latebrae*, *tenebrae*. Si ultima brevis fuerit, paeneultima vero natura longa, paeneultima circumflectitur, ut *Cethegus*, *perosus*¹¹. Si ultima quoque natura longa fuerit¹², paeneultima acuetur, ut *Athinae*, *Myecnae*. In compositis dictionibus unus accentus est non minus, quam in una parte orationis, ut *mulesanus*¹³, *intercaloci*.

2. Accentus in integris dictionibus observantur; in interiectionibus et in peregrinis verbis et in barbaris nominibus nulli certi sunt. Accentuum legem vel distinguendi vel pronunciandi ratio vel discernendae ambiguitatis necessitas saepe conturbat. Sane Graeca verba Graecis accentibus¹⁴ efferimus. In Latinis neque¹⁵ acutus accentus in ultima syllaba poni potest, nisi discretionis causa, ut in adverbio *penic*¹⁶, ideo ne verbum putetur imperativi modi; neque circumflexus, nisi in ea particula, quae est *ergo*. [1742]

3. Acutus accentus est nota per obliquum ascendens in dexteram partem, ita¹⁷: ´. Gravis, nota a summo in dexteram partem descendens, ita: ˘. Circumflexus nota de acuto et gravi facta, ita: ˆ. Longa linea¹⁸ a sinistra in dexteram partem aequaliter ducta¹⁹, ita: —. Brevis virgula similiter iacens, sed panda et contractior²⁰, ita: ∪. Hyphen virgula subiecta versui, ita: ∩; hac nota subter posita duo verba, cum ita res exigit, copulamus, ut:

1) sexaginta et quatuor P. — 2) amphibracho P. — 3) Post hoc voc. intrudunt editiones haec: *quem metrici informem et incognitum iudicant*. Cod. eadem post v. *partimur* addit, sed pro *incognitum*, *inconditum* habet. Ego ut serius additamentum eieci, locumque totum rectius distinxī. Consentit mecum Priscianus in libro de figur. numeror. c. 6, ubi verba ista iidem omittuntur. — 4) *penultimum et antepenultimum* P. Atque ita quoque paullo post. — 5) *tenet apud Latinos penultimum*

et a. P. — 6) *deest illa* apud Putsch. — 7) *honus* P. — 8) addit P. *tetrasyllabis*. — 9) *nullius* P. — 10) *Catellus* P. — 11) *Berosus* P. — 12) *natura fuerit longa* P. — 13) *in una parte dictionis*, ut *benesanus* P. — 14) addit P. *melius*. — 15) *nunquam* P. — 16) Diligentissime enotavi signa haec grammatica ex Codice accuratissime scripto. — 17) *Ita* hic et in seqq. *deest* apud P. — 18) *Longus est linea* P. — 19) *h. l. ita* *deest* in Cod. — 20) *Panda a superiori et c. P.* —

*Ante tulit gressum*²¹; et:

*Turnus ut ante volans tardum praeceperat agmen*²².

Huic contraria est diastole, dextera pars quaedam circuli ad imam litteram adposita, ita:). Hac nota male cohaerentia discernuntur, ut est:

*Ereptae virginis, ira*²³. Et:

*Viridique in littore conspicitur, sus*²⁴.

Apostrophos circuli item pars dextera, sed ad summam litteram posita²⁵ ita: '. Hac nota deesse ostendimus partem orationis ultimam vocalem, cuius consonans remanet, ut:

*Tantum me crimine dignum Duxisti*²⁶

Caeterum dasian † et psilen ‡ apud Latinos H²⁷ vel addita vel detracta significat.

SEGM. VI. De Posituris.

Tres sunt omnino²⁸ positurae vel distinctiones, quas *ἁεσσεις*²⁹ Graeci vocant: distinctio, subdistinctio, media distinctio. Distinctio est, ubi finitur plena sententia; huius punctum ad summam litteram ponimus. Subdistinctio est, ubi non multum superest de sententia, quod tamen³⁰ necessario separatum mox inferendum sit. Huius punctum ad imam litteram ponimus. Media est, ubi fere tantumdem³¹ de sententia superest, quantum iam diximus, cum tamen respirandum sit. Huius punctum ad mediam litteram ponimus. In lectione tota sententia periodos dicitur, cuius partes sunt cola et commata³².

LIBER SECUNDUS.

SEGM. I. De Partibus orationis.

[1743]

1. Partes orationis sunt octo: nomen, pronomen, verbum, adverbium, participium, coniunctio, praepositio, interiectio. Ex his duae sunt principales³³, nomen et verbum. Latini articulum non adnumerant, Graeci interiectionem.

2. Multi plures, multi pauciores partes orationis putant. Verum ex omnibus³⁴ tres sunt, quae sex casibus inflectuntur, nomen, pronomen et participium.

SEGM. II. De Nominibus.

1. Nomen est pars orationis cum casu, corpus aut rem proprie communiterve significans. Proprie, ut *Roma, Tiberis*; communiter, ut *urbs, flumen*³⁵. Nomini accidunt sex, qualitas, comparatio, genus, numerus, figura, casus. Nomen unius hominis³⁶, appellatio multorum, vocabulum rerum est³⁷. Sed modo nomina generaliter dicimus³⁸.

21) Virg. Aen. VI, 677. — 22) Virg. Aen. IX, 47. — 23) *Tum Danaei gemitu, atque ereptae v. i. P.* Locus est Virg. Aen. II, 413. — 24) *Procubuit, viridique cetera P.* Locus est Virg. Aen. VIII, 83. — 25) *adposita P.* — 26) *Omnipotens genitor, tantum me crimine dignum Duxisti, et tales voluisti expendere poenas? P.* Locus est Aen. X, 668. — 27) *Il littera vocali P.* — 28) Deest omnino apud P. — 29) *Cod. thesis.* — 30) *tunc P.* —

31) *tantum P.* — 32) Additur in Cod. ex interpretatione: *id est, membra et caesa.* — 33) Addit P. *partes orationis.* — 34) *Ferum ex his P.* — 35) *urbs et flumen P.* — 36) *nominis P.* — 37) Pessime est apud P. *appellatio multarum vocabulum rerum est.* — 38) Citantur haec a Prisciano XVIII, 20, p. 180. tom. II., ubi in Krehl. edit. perperam est: *diximus.* Verum tenuit Putsch.

communis. Comparantur autem nomina, quae aut qualitatem significant aut quantitatem³³, sed non omnia per omnes gradus exeunt. Aliquando enim positivus gradus tantum invenitur, ut *mediocris*; aliquando positivus et comparativus, ut *senex, senior*³⁴; aliquando positivus et superlativus, ut *pius, piissimus*, nam pro comparativo³⁵ gradu *magis* adverbium ponimus, ut *magis pius*; aliquando comparativus et superlativus, ut *ulterior, ultimus*; aliquando superlativus tantum, ut *novissimus*. Extra quam³⁶ formam est *bonus et malus*³⁷. Dicimus enim *bonus, melior, optimus; malus, peior, pessimus*³⁸.

2. Comparatio nominum proprie in comparativo et superlativo gradu est constituta. Nam positivus perfectus et absolutus est. Saepe autem comparativus gradus praepositur superlativo, ut *stultior stultissimo, et maior maximo*. Saepe idem³⁹ minus a⁴⁰ positivo significat, quamvis recipiat comparationem, ut: *Mare Ponticum dulcius quam cetera*⁴¹. Saepe idem pro positivo positus minus⁴² significat et nulli comparatur, ut:

*Iam senior, sed cruda deo, viridisque senectus*⁴³. [1746]

3. Sunt nomina significatione deminutiva, intellectu comparativa, ut *grandiusculus, maiusculus, minusculus*. Comparativo et superlativo gradui⁴⁴ *tam*, aut *minus*, aut *minime*, aut *magis*, aut *maxime* adici non oportet; adiciuntur⁴⁵ autem positivo tantum. Dicimus enim *tam bonus, tam malus; minus bonus, minus malus; minime bonus, minime malus; magis bonus, magis malus; maxime bonus, maxime malus*.

4. Comparativus gradus ablativo casui adiungitur utriusque numeri, sed tunc utimur⁴⁶, cum aliquem vel alium vel suo generi comparamus, ut *Hector fortior Diomede*, vel *audacior Troianis fuit*. Dicimus autem, ut⁴⁷ *fortior hic quam ille est*⁴⁸. Superlativus autem genitivo tantum plurali adiungitur, sed tunc utimur⁴⁹, cum aliquem suo generi comparamus, ut *Hector fortissimus Troianorum fuit*. Plerumque superlativus pro positivo ponitur et nulli comparatur, ut *Iuppiter optimus maximus*; interdum comparativus gradus nominativo adiungitur, ut *doctior hic quam ille est*⁵⁰.

SEGM. IV. De Generibus.

1. Genera nominum sunt quattuor, masculinum, femininum, neutrum et⁵¹ commune. Masculinum est, cui numero singulari casu nominativo pronomen vel articulus praepositur *hic*, ut *hic magister*; femininum, cui numero singulari casu nominativo pronomen vel articulus praepositur⁵² *haec*, ut *haec Musa*; neutrum, cui numero singulari casu nominativo pronomen vel articulus praepositur *hoc*, ut *hoc scammum*. Commune est, quod simul masculinum femininumque significat, ut *hie et haec sacerdos*. Sed ex his vel principalia vel sola genera duo sunt, masculinum et femininum. Nam neutrum et commune de utroque nascuntur. Est etiam trium generum commune, quod *omne* dicitur, ut *hie et haec et hoc felix*. Est epicoenon, id est, promiscuum, quod⁵³ sub una significatione marem et feminam comprehendit, ut *passer*⁵⁴, *aquila*. Sunt praeterea alia sono [1747]

Si participium fuerit, non recipit comparationem: nemo dicit legens, legentior, legentissimus. Hoc non vult adicere Donatus, quod est utile satis. — 32) De Comparativo. P. Sed de comparatione etiam Pompeius legit. — 33) aut qualitatem aut quantitatem significant P. Aliter, sed aperte memoriter, citat Pompeius p. 128. Quae nomina comparationem recipiunt? At, ea, quae sunt qualitatis et quantitatis. — 34) Addit P. iuvenis iunior per syncopam. — 35) pro secundo gradu P. — 36) haec P. — 37) sunt bonus et malus et magnus P. — 38) Addit P. magnus, maior, maximus. Hic et paulo ante manifeste se prodit manus interpolatoris. — 39) idem deest apud P. — 40) a deest apud P. Sed

necessarium est, quia ita solet Donatus. — 41) Sallustio tribuitur a Pompeio, quem vide p. 135. — 42) minus a positivo P. — 43) Virg. Aen. VI, 304. — 44) Deest gradui apud P. — 45) adici — adiciuntur P. Citat locum hunc Pompeius, sed ex memoria tantum et carptim, p. 135. — 46) tam hoc utimur P. — 47) ut deest apud P. rectius fortasse. — 48) est deest apud P. — 49) sed tunc hoc utimur P. — 50) est deest apud P. — 51) et deest apud P. — 52) Pro praepositur in Cod. ponitur. Vitium ortum ex compendio pponitur. — 53) Putschii haec lectio est. Codex exhibet: *El graecae declinationis epicoenon ut promiscuum, que.* — 54) et interponit P.

masculina, intellectu feminina, ut *Eunuchus comoedia*, *Orestes tragodia*, *Centaurus navis*. Alia sono feminina, intellectu masculina, ut *Fenestella scriptor*, *Aquila orator*. Alia sono neutra, intellectu feminina, ut *Phronesium mulier* vel *Glycerium*¹. Alia sono feminina, intellectu neutra, ut *poema*, *schemata*². Alia sono masculina, intellectu neutra, ut *pelagus*, *vulgus*.

2. Sunt praeterca nomina in singulari numero alterius generis, et alterius in plurali, ut *balneum*, *Turturus*, *caelum*, *porrum*, *cepe*, *locus*, *iocus*, *forum*³. Sunt item nomina incerti generis inter masculinum et femininum, ut *cortex*, *silex*, *radix*⁴, *fnis*, *stirps*⁵, *pinus*, *pampinus*, *dies*. Sunt incerti generis inter masculinum et neutrum, ut *frenum*⁶, *clipeus*, *vulgus*, *specus*. Sunt incerti generis inter femininum et neutrum, ut *buxus*, *pyrus*, *prunus*, *malus*⁷. Sed neutro fructum, feminino ipsas arbores saepe dicimus.

3. Sunt etiam genera nominum fixa, sunt mobilia. Fixa sunt, quae in alterum genus flecti non possunt, ut *mater*, *soror*, *pater*, *frater*⁸. Mobilia autem⁹ aut propria sunt et duo genera¹⁰ faciunt, ut *Gaius*, *Gaia*; *Marcus*, *Marcia*¹¹; aut appellativa sunt, et tria¹² faciunt, ut *bonus*, *bona*, *bonum*; *malus*, *mala*, *malum*. Sunt item alia nec in toto fixa nec in toto¹³ mobilia, ut *draco*, *dracena*; *leo*, *leona*¹⁴; *gallus*, *gallina*; *rex*, *regina*. Sunt alia deminutiva, quae non servant genera¹⁵, quae ex nominibus primae positionis adveniunt¹⁶, ut *scutum*, *scutella*¹⁷; *pistrinum*, *pistrilla*; *canis*, *canicula*; *raua*, *rauanculus*; *statua*, *statunculum*¹⁸.

4. Nomen in *a* vocalem desinens nominativo casu numero singulari aut masculinum est, ut *Agrippa*; aut femininum, ut *Marcia*¹⁹; aut commune, ut *advena*; aut neutrum, ut *torreuma*, sed tamen Graecum est. Nomen in *e* vocalem desinens nominativo casu numero singulari aut femininum Graecum est, ut²⁰ *Euterpe*, aut neutrum Latinum, ut *sedile*²¹. Nomen in *i* vocalem desinens [1748] nominativo casu numero singulari aut neutrum Graecum est, ut *gumi*²², *sinapi*; aut trium generum est²³ et aptoton, ut *frugi*, *nihili*. Nomen in *o* vocalem desinens nominativo casu numero singulari, aut masculinum est, ut *Scipio*; aut femininum, ut *lano*²⁴; aut commune, ut *pomilio* vel *pupilio*²⁵. Nomen in *u* vocalem desinens nominativo casu numero singulari tantum neutrum, ut *cornu*, *genu*, *gelu*, *specu*²⁶, *veru*. Sed haec omnia²⁷ et quae in consonantes desinunt, et²⁸ diversas regulas et multiplices habent.

1) ut *Phronesium*, *Glycerium*, *Sophonium*, quae mulieres sunt. P. In Cod. vox *Sophonium* supra v. *Glycerium* a rec. m. adscripta. Apud Pompeium pariter haec duo tantum, *Phronesium* et *Glycerium* leguntur. — 2) In Cod. a rec. m. supra lin. additum: *emblena*. — 3) *caepe*, *loca*, *fori navium* P. Codex quidem *locus*, *ioca* exhibet; sed recte Pompeius p. 151. *iocus* habet hunc locum citans. — 4) *cortex*, *radix*, *silex* P. — 5) *stirpis* P. Tum pro v. *pinus* fortasse legendum *pinus*. — 6) *frenus* P. Pompeius exhibet *frenus*, *clipeum*. Apud eundem *pecus* pro v. *specus*. — 7) *buxus*, *pyrus*, *pinus*, *malus* P. Cum Codice plane consentit Pomp. p. 153. Ceterum diligentius de hoc genere nominum egit Priscian. lib. V. l. — 8) *pater*, *mater*, *frater*, *soror* P. — 9) *autem* abest a P. — 10) *ex se* interponit P. quod item inter lineas legitur in Cod. recte fortasse. — 11) *Gaius*, *Gaia*, *Martius*, *Martia* P. Cum Codicis scriptura consentit Pompeius p. 153. — 12) *genera* inter-

ponit P., quod item inter lineas in Cod., sed additum *ibi ex se*. — 13) *in totum* — *in totum* P., quod ex correctione Codex. — 14) Cod. *leena*, quam scripturam etiam Pompeius exhibet. — 15) Codex inter lineas addit: *primitivorum suorum*. — 16) *acceperunt* P., quod idem ex correctione in Cod. — 17) *scutula* Cod. supra lineam. Sed *scutella* etiam apud Pomp. p. 154. seq. Cf. Priscian. III, 7. fin. Consent. p. 2027. — 18) *statunculus* P. et Cod. ex corr. Optime Codex a pr. m. neutrum. — 19) Sequentia ita apud P.: *aut neutrum*, ut *torreuma*, *sed tamen graecum est*; *aut commune*, ut *advena*; *aut epiconon*, ut *aquila*. Verba postrema: *aut epikenon ut aquila* sic leguntur in Cod. supra lin., quae serius esse originis ostendunt Consentius p. 2028. et Pomp. p. 155. — 20) ut deest in Cod. — 21) *monile* add. Cod. supra lin., quod idem addit a Pomp., qui tamen etiam *feminile* addit. — 22) *gummi* P. — 23) *est* deest apud P. et in Cod. a rec. man. expunctum. — 24) *Addit* Cod. inter lin. *virgo*, quod idem deest apud Pompeium. —

SEGM. V. *De Numero nominum*²⁹.

Numeri³⁰ sunt duo, singularis et pluralis; singularis, ut *hic sapiens*, pluralis, ut *hi sapientes*. Est et dualis numerus, qui singulariter enunciarī non potest, ut *hi ambo*³¹, *hi duo*. Sunt etiam nomina numero communia, ut *res*, *nubes*, *dies*. Sunt semper singularia generis masculini, ut *pulvis*, *sanguis*; semper pluralia³², ut *Manes*, *Quirites*, *cancelli*³⁴. Semper singularia generis feminini, ut *pax*, *lux*; semper pluralia³⁵, ut *kalendae*, *indiduae*, *seriae*, *quadrigae*, *nyctiae*, *scelae*, *scopae*. Semper singularia generis neutri, ut *pus*, *virus*, *aurum*, *argentum*, *oleum*, *ferrum*³⁶, *triticum*, et fere³⁷ caetera, quae ad mensuram pondusve referuntur; quamquam multa consuetudine usurpata sint³⁸, ut *vina*, *mella*, *hordea*. Sunt³⁹ semper pluralia eiusdem generis, ut *arma*, *moenia*, *Floralia*, *Saturnalia*⁴⁰. Sunt quaedam positione singularia, intellectu pluralia, ut *populus*, *conventus*, *concio*, *plebs*⁴¹. Sunt quaedam positione pluralia, intellectu singularia, ut *Athenae*, *Cumae*, *Thebae*, *Mycenae*.

SEGM. VI. *De Figuris nominum*⁴².

Figurae nominibus accidunt duae, simplex et composita; simplex, ut *doctus*⁴³, *prudens*; composita, ut *indoctus*, *imprudens*. Componuntur autem nomina modis quatuor: ex duobus integris, ut *suburbanus*; ex duobus corruptis, ut *efficax*, *municeps*; ex integro et corrupto, ut *ineplus*, *insulsus*; ex corrupto et integro, ut *pinnipotens*, *nugigerulus*⁴⁴. Componuntur etiam ex pluribus⁴⁵, ut *inepugnabilis*, *imperterritus*.

SEGM. VII. *De conuexis nominibus*⁴⁶.

In declinatione compositivorum⁴⁷ nominum animadvertere debemus ea, quae ex duobus [1749] nominativis composita fuerint, per omnes casus declinari⁴⁸, ut *equesromanus*, *practorurbanus*; quae ex nominativo et⁴⁹ quolibet alio casu composita fuerint, ea parte declinari tantum, qua fuerunt nominativi casus⁵⁰, ut *praefectusequitum*, *senatusconsultum*. Providendum est autem, ne ea nomina componamus, quae aut composita sunt, aut componi omni modo⁵¹ non possunt.

SEGM. VIII. *De Casibus nominum*⁵².

Casus⁵³ sunt sex: nominativus, genitivus, dativus, accusativus, vocativus, ablativus. Ex his

25) aut commune, ut homo P. In margine Cod. interpretamentum legitur: *parvus homo*. Post v. *papilio* Cod. inter lineas habet: *aut epikenon*, ut *stilio*. Nihil horum neque apud Pompeium neque apud Consentium. — 26) *specu* deest apud P. Pompeius habet *pecu*. — 27) *nomina* P. — 28) et deest apud P. — 29) Deest haec inscriptio apud P. Pompeius habet *De Numeris*. — 30) Cod. supra lin. addit *nominum*. — 31) et interponitur a P. et legitur in Cod. inter lin. — 32) Addit Cod. supra lin. *cinis*, quod deest apud Pompeium. — 33) *Sunt semper pluralia* P. In Cod. additur: *eiusdem generis* supra lin. — 34) *cancelli* deest apud P. Idem vocabulum exhibet etiam Pompeius p. 161. In seqq. quoties recurrit *semper*, apud P. *sunt semper*. — 35) Add. Cod. supra lin. *eiusdem generis*. — 36) Add. Cod. supra lin. *plumbum*, quod idem abest apud Pompeium l. c. — 37) *haec et fere* P. — 38) *sunt* P. — 39) H. l. etiam Cod. *Sunt* exhibet. — 40) *Falcanalia*, *Conpitania* add. Cod. inter lin., quae etiam desunt apud

Consentium p. 2029. — 41) *Multitudo* addunt P. et Codex supra lin. — 42) Deest haec inscriptio apud P. *De Figuris* inscriptio apud Pomp. p. 165. — 43) Additur in Cod. supr. lin. *potens* et paullo post *impotens*. — 44) Emendator Cod. *pinnipotens*, *nugigerulus*, sic, accentu notato. — 45) *ex compluribus* voluit emendator Cod. — 46) Deest haec inscriptio apud P., quae eadem non legitur apud Pompeium p. 188. — 47) *compositivorum* P. — 48) *quod ea, quae — per omnes casus ex utraque parte declinari possunt* P. et Cod. a rec. m. supra lin. Unde intelligitur, quam foede corruptus sit elegantissimus hic libellus a senioribus magistris. — 49) *ex* interponit P. et Cod. supr. lin. — 50) *qua fuerit nominativus casus* P. et Cod. ex corr. Fortasse tamen legendum fuerint. Cf. infra Segm. XI, 4. — 51) *omnino* P. et Cod. ex corr. Fortasse rectius. — 52) Deest haec inscriptio apud P. Sed legitur bis apud Pomp. p. 169 et p. 194. — 53) *Casus nominum* P. et Codex inter lin.

duo recti appellantur, nominativus et vocativus; reliqui obliqui vel appendices¹. Ablativum Graeci non habent. Hunc quidam Latium², nonnulli sextum casum appellant. Est autem nominativus *hic Cato*, genitivus³ *huius Catonis*, dativus *huic Catoni*, accusativus *hunc Catonem*, vocativus *o Cato*, ablativus, *ab hoc Catone*. Quidam absumunt⁴ septimum casum, qui est ablativo similis, sed sine praepositione *ab*, ut sit ablativus casus: *ab oratore venio*: septimus casus: *oratore magistro ulor*.

SEGM. IX. De Formis casuum⁵.

Sunt autem formae casuales sex, ex quibus sunt nomina alia triptota, alia tetraptotata, alia pentaptotata, alia hexaptotata. Sunt praeter haec⁶ aptota, quae neque per casus neque per numeros declinantur, ut *frugi, nihili, nequam, fas, nefus, mugas*. In qua forma sunt etiam nomina numerorum a *quattuor* usque ad *centum*; nam ab *uno* usque ad *tres* per omnes casus numeri declinantur. Item a *ducentis* et deinceps praeter *mille*. *Sunt*⁷ nomina, quorum nominativus in usu non est, ut si quis dicat *hunc laterem* aut⁸ *ab huc dione*. Item per ceteros casus nomina multa deficiunt⁹. Sunt praeterea¹⁰, quorum alia genitivum casum trahunt, ut *ignarus belli, securus amorum*¹¹; alia dativum, ut *inimicus malis, congruus paribus*; alia accusativum, sed figurate, ut *crusus bella, praescius futura*; alia ablativum, ut *secundus a Romulo, alter ab Sylla*¹²; alia septimum casum, ut *dignus munere, mactus virtute*. [1750]

SEGM. X. De ablativo casu¹³.

1. Omnia nomina ablativo casu singulari quinque litteris vocalibus terminantur, sed ea duntaxat¹⁴, quae non sunt aptota. In illis enim regula non tenetur. Quaecumque nomina ablativo casu singulari *a* littera fuerint terminata, genitivum pluralem in *rum* syllabam mittunt, dativum et ablativum in *is*, ut *ab hac Musa, harum Musarum, his et ab his Musis*. Necessse est autem contra hanc regulam declinari¹⁵ ea nomina, in quibus guera discernenda sunt, ut *ab hac Deu, harum Dearum, his et ab his Deabus*; ne, si *Dius* dixerimus, *Decos* non *Deas* significare videamur.

2. Quaecumque nomina ablativo casu singulari *e* littera correpta fuerint terminata, genitivum pluralem in *um* syllabam mittunt, dativum et ablativum in *bus*, ut *ab hoc pariete, horum parietum, his et ab his parietibus*. Contra hanc regulam invenimus, ut *ab hoc vase, horum vasorum, his et ab his vasis*. Si vero *e* producta fuerint terminata, genitivum pluralem in *rum* syllabam mittunt, dativum et ablativum in *bus*, ut *ab hac re, harum rerum, his et ab his rebus*; et¹⁶ haec regula proprie feminini generis putatur.

3. Quaecumque nomina ablativo casu singulari *i* littera fuerint terminata, genitivum pluralem in *ium* syllabam mittunt, dativum et ablativum in *bus*, ut *ab hac puppi, harum puppium, his et ab*

1) reliqui autem obliqui P. Reliqua desunt ap. P. Codex vero inter lim. exhibet: *nam reliqui obliqui sunt v. a.* Ceterum Cod. *apendices*. — 2) *Hunc quidam Septimum* P. — 3) Cod. hic et supra et ubique constanter *genitivus*. — 4) *assumant etiam* P. — 5) Inscriptio deest apud P. et apud Pompeium p. 199. — 6) *praeterea haec* P. — 7) *Sunt et* P. *Sunt etiam* corr. Cod. — 8) *aut* deest apud P. Ceterum de industria retinui Cod. scripturam *dione*, ita scribendum esse existimans. Cf. quae notavi ad Pompeium p. 205. seq. — 9) *Addit* P. *ut sponte, tabo*. Cod. supra lin. *ut sponte, tabo, natu*. Recte omitti haec videntur, quam suspicio-nem confirmat Consentius p. 2034. seq. — 10) *Addit* P.

nomina. item Cod. corr. — 11) *armorum* P. neque aliter Cod., sed expuncto *r*. Recte. — 12) *alter a Sylla* (sic) P. — 13) Inscriptio deest apud P. In Cod. est: *de omnibus nominibus ablativo casu*. — 14) *duntaxat* supra lin. in Cod. legitur. — 15) *contra hanc regulam ut declinentur* P. *ut contra hanc regulam declinentur* Cod. corrector. — 16) *sed* P. et corr. Cod. — 17) *Additur* in Cod. supra lin. *turris*. Apud Putschium vero sequuntur haec: *quia puppim, navim, clavim et non puppem, navem, clavem*, quae spuria esse sponte apparet. — 18) *genitivo casu plurali*. Ita recte P. Codex mendose accusativum exhibet. — 19) *nominibus singularis* Cod. *nominativo casu singulari* P. Facilis

his puppibus. Huiusmodi nomina casum accusativum pluralem propter differentiam melius in *is*, quam in *es* syllabam terminant, ut *has puppis, uavis, clavis*¹⁷. Eorum autem nominum, quae genitivo casu plurali¹⁸ in *ium* syllabam exire possunt, trina regula est. Prima eorum est, quae nominativos singularis¹⁹ *n* et *s* litteris terminant²⁰, ut *mous, montium*. Altera eorum, quae, ablativo casu singulari *e* correpto finita, feminina sunt²¹, ut *ab hac clade, harum cladium, caede, caedium*²². Tertia eorum, quae ablativo casu singulari *i* littera terminantur, ut *ab hac resti, harum [1751] restium*²³. Sed²⁴ haec regula etiam accusativum casum singularem interdum per *i* litteram refert²⁵, ut *hauc restim, hauc puppim*. Horum multa ceruimus con-uetudine commutata.

4. Quaecumque nomina ablativo casu singulari *o* littera fuerint terminata, genitivum pluralem in *rum* syllabam mittunt, dativum et ablativum in *is*, ut *ab hoc docto, horum doctorum, his et ab his doctis*. Contra hanc regulam inuenimus, ut *ab hoc dono, domorum, donibus*; et *ab hoc iugero, iugerorum, iugeribus*²⁶. Sed scire debemus, multa quidem veteres aliter declinasse, ut *ab hac domo, harum domuum, donibus*; et *ab hoc iugere, iugerum, iugeribus*²⁷; verum²⁸ euphoniã in dictionibus plus interdum valere, quam analogiam vel regulam praeeceptorum.

5. Quaecumque nomina ablativo casu singulari *u* littera fuerint terminata, genitivum pluralem in *uum*²⁹ syllabam mittunt, geminata *u* littera, dativum et ablativum in *us*, ut *ab hoc fructu*³⁰, *horum fructuum, his et ab his fructibus*. Nam nihil necesse est, retinere *u* litteram et *fructibus* dicere, cum *artibus* necessitate dicamus, ne quis nos *artes*, non *artus* significare velle existimet³¹.

6. In hanc regulam non veniunt, ut dictum est, aptota nomina, ut *est fas, nefas, uequam, nihil*³²; non veniunt tantum pluralia, ut *Saturalia, Vulcanalia, Compitalia*; non veniunt, quae a Graecis sumpsimus, ut *emblema, epigramma, stigma, poema, schema*³³. Nam huius formae nomina veteres etiam feminino genere declinabant. In his regulis analogia vel ex collatione positivorum³⁴ nomen vel ex diminutione cognoscitur. Meminerimus autem Graeca³⁵ nomina ad Graecam formam melius declinari, etsi illa nonnulli ad Latinos casus conantur inlectere. Duodecim autem omnino³⁶ litteris nominativo casu singulari Latina nomina terminantur³⁷; vocalibus quinque *a*, [1752] *e, i, o, u*; semivocalibus sex *l, m, n, r, s, x*; muta una *t*; ut *tabula, sedile, frugi, ratio, genu, mel, scammum, flumen, arbor, os, nox, caput*³⁸. Quidam adiciant *e*, ut *lac, vel alec*³⁹.

SEGM. XI. D e P r o n o m i n e.

1. Pronomen est pars orationis, quae pro nomine posita, tantundem pene significat, personamque interdum recipit. Pronomini accidunt sex: qualitas, genus, numerus, figura, casus, persona⁴⁰.

2. Qualitas pronominum duplex est. Aut enim finita sunt pronomina, aut infinita. Finita sunt, quae recipiunt personas, ut *ego, tu, ille*; infinita sunt, quae non recipiunt personas, ut *quis*,

erat emendatio. — 20) terminantur P. — 21) *e* correptum finitur feminina sunt Cod. *e* correpto finiuntur et *f. s. P.* Emendatio in promptu erat. — 22) *ab hac clade, harum cladium, his et ab his cladibus*; et *ab hac caede, harum caedium, his et ab his caedibus P.* — 23) Addit P. *his et ab his restibus*. — 24) *Set* Cod. — 25) interdum per *in* syllabam terminat P. Ceterum fortasse legendum *effert* pro *refert*; Codex tamen manifeste *refert*. — 26) *ab hac domo, harum domorum, his et ab his domibus P.* et Cod. corr. et similiter in seqq. — 27) *ab hac domu, harum domuum, his et ab his domibus P.* et Cod. corr. et similiter in seqq. — 28) *verum* meminerimus P. et Cod. corr. — 29) in *um*

syllabam P. — 30) *ab hoc fluctu P.* et corr. Cod. et sic in seqq. — 31) *extimet* Cod. — 32) *uugas* add. corr. Cod. — 33) *schema, poema, stemma P. stegma, poema, secma* Cod. — 34) *positorum P.* Codex inter *linn. alii oppositorum, alii compositorum*. Verum est *positorum*, quod Cod. a pr. m. exhibet. — 35) *Meminerimus haec Graeca P.* — 36) *Deest omnino ap. P.* — 37) omnia nomina casu nominativo numero singulari terminantur P. — 38) *a, ut tabula, e, ut sedile, i, ut frugi, o, ut ratio, u, ut genu, l, ut mel, m, ut scammum, n, ut flumen, r, ut arbor, s, ut flos, x, ut nox, t, ut caput P.* — 39) *lac et alec P.* — 40) *figura, persona et casus P.*

quae, quod¹. Sunt² pronomina minus quam finita, ut *ipse, iste*. Sunt praepositiva, ut *quis, hic, Sunt subiectiva vel relativa, ut qui, idem*³. Sunt alia gentis, ut *cuius, nostras; cuiates, nostrates*⁴. Alia ordinis, ut *quotus, totus*. Alia numeri, ut *quot, tot*⁵. Alia ad aliquid infinita⁶, quae nec personam, nec locum, nec tempus designant, ut *cuius, cuiu, cuium*. Alia ad aliquid finita⁷, ut *meus, tuus, illius*⁸. Haec etiam possessiva dicuntur. Sunt item alia qualitatis, ut *qualis, talis*; alia quantitatis, ut *quantus, tantus*. Sunt alia⁹ demonstrativa, quae rem praesentem notant, ut *hic, haec, hoc*. Alia relativa, quae rem absentem significant, ut *is, ea, id*. Sunt alia magis demonstrativa, ut *ecum, eccum, ellum, ellum*¹⁰.

3. Genera pronominibus, ita ut nominibus, accidunt pene omnia; masculinum, ut *quis*, femininum, ut *quae*, neutrum, ut *quod*, commune, ut *qualis, talis*, trium generum¹¹, *ego, tu*.

4. Numeri pronominibus accidunt uterque¹²: singularis, ut *iste*, pluralis, ut *isti*. Sunt etiam numero communia, ut *qui, quae*. Dicimus enim *qui vir* et *qui viri*; *quae mulier* et *quae mulieres*. Sunt pronomina tota singularia, ut *meus, tuus, suus*. Sunt tota pluralia, ut [1753] *nostris, vestris*. Sunt¹³ ex parte singularia, ut *mei, tui*, ex parte pluralia, ut *noster, vester*.

5. Figura etiam in pronominibus duplex est. Aut enim simplicia sunt pronomina, ut *quis*, aut composita, ut *quisquis*. Composita pronomina¹⁴ secundum formam nominum ea parte¹⁵ declinantur, qua pronomem fuerit casus nominativi, cuius rei exempla sunt haec: *quisquis, quisquam, quispiam, aliquis* et caetera. Nam *idem*, quod constat ex duobus corruptis, cum producitur, masculinum pronomem est, cum corripitur, neutrum; ut *hic*, correptum, pronomem est; productum, adverbium loci¹⁶.

6. Personae finitis pronominibus accidunt tres. Prima, ut *ego*, secunda, ut *tu*, tertia, ut *ille*. Sed persona prima et secunda¹⁷ generis sunt omnis, et persona prima in hoc pronomine, cum est numeri singularis, non habet vocativum, plurali vero habet¹⁸.

7. Casus item pronominum sex sunt, quemadmodum nominum¹⁹. Nominativus *hic*, genitivus *huius*, dativus *huic*, accusativus *hunc*, vocativus *o*, ablativus *ab hoc*²⁰. Sunt pronomina, quae non per omnes casus declinantur, ut *ecum, eccum; ellum, ellum; cuius, cuiu, cuium; cuius, cuius; nostratis*. Sunt etiam alia sine nominativo et vocativo, ut *sui, sibi, se, a se*. Haec etiam numeri sunt communis, Sunt etiam sine vocativo, ut *ego, mei* vel *mis, mihi, me, a me*. Nullum autem pronomem recipit comparationem, quamvis et qualitate significant et quantitate²¹.

8. Inter pronomina et articulos hoc interest, quod²² pronomina ea putantur, quae, cum sola sint, vicem nominis implent²³, ut *quis, iste, ille*; articuli vero, quod²⁴ pronominibus, aut nominibus, aut participiis adiunguntur²⁵: *hic, huius, huic, huic, o. ab hoc*; et pluraliter: *hi, horum, his, hos*,

1) quid P. — 2) Sunt etiam P. — 3) Sunt subiectiva ut is, idem P. is in Cod. supr. lin. — 4) cuiatis, nostratis P. — 5) Sequuntur in Cod. haec: Sed si per d scribatur pronomem impersonale est, si per t, numeri. Additicia sunt. — 6) ad aliquid dicta infinita P. — 7) ad aliquid dicta finita P. — 8) Sans pro v. illius apud P. Quod ipsum expuncta voce illius supra lin. legitur in Cod. — 9) Codex impertune intrudit magis, quod ex seqq. huc receptum est. — 10) ellum deest apud P. — 11) additur ut apud P. — 12) Numerus accidit pronominibus uterque P., quod ex correctione fluxisse videtur. — 13) Deest apud P. Erasmus etiam, sed ita ut appareat adhuc, in Cod. sunt, sed puto convenire huic loco. — 14) Nam composita pr. P. et

corr. Cod. — 15) ex ea parte P. et corr. Cod. Cf. supra lib. II, segm. VII. — 16) ut deest apud P. Totum autem comma, a voce, ut hic ad v. loci additium esse videtur, sed respicit ad id Pompeius p. 253, quapropter retinui. — 17) prima persona et secunda P. — 18) vocativum casum, pluralis vero habet P. et Cod. e corr. Ceterum Cod. a pr. m. verum pro vero. — 19) Quemadmodum nominum desunt in Cod. peperam. — 20) Post casuum nomina P. et Cod. corr. ubique ut intrudunt. — 21) quamvis qualitate aut quantitate significet P. — 22) quae Cod. ex errore, qui ex ignoratione compendii ortus. — 23) complent P. et corr. Cod. — 24) cum P. — 25) ut interponit P. — 26) Codex hic interposita, sed expuncta habet: De in-

o, ab his. Haec eadem pronomina et pro articulis et pro demonstratione ponuntur²⁶. *Neuter, uter, unus, omnis*²⁷, *ulter, alius, ullus, umbo, uterque*, sunt qui nomina, sunt qui pronomina [1754] existimant²⁸, ideo quod²⁹ articulis in declinatione non indigent.

SEGM. XII. *D e V e r b o .*

1. Verbum est pars orationis cum tempore et persona sine casu³⁰, aut agere aliquid aut pati aut neutrum significans. Verbo accidunt septem: qualitas, coniugatio, genus, numerus, figura, tempus, persona.

2. Qualitas verborum in modis est et in formis³¹. Modi autem sunt, ut multi existimant, septem: indicativus, qui et pronomiativus dicitur, ut *lego*; imperativus, ut *lege*; promissivus, ut *legam*; sed hunc nos modum³² non accipimus; optativus³³ *utinam legerem*; coniunctivus³⁴ *cum*³⁵ *legam*; infinitivus³⁶ *legere*; impersonalis³⁷ *legitur*. Hunc quidam modum³⁸ pro genere ac significatione verbi accipiunt, cuius verba aut in *tur* exeunt, aut in *it*, aut in *et*. Sed quae in *tur* et in *it* exeunt, haec ab indicativo oriuntur, ut *lego, legitur, contingo, contingit*. Quae in *et*³⁹ exeunt, duas formas habent; alia enim ab indicativo veniunt, ut *miserco*⁴⁰, *miseret*; alia a se oriuntur, ut *puDET, taedet, poenitet, libet*⁴¹. Qualitas verborum etiam in formis est constituta, quas formas alii verborum generibus vel⁴² significationibus admiscet.

3. Formae igitur quattuor sunt: perfecta, meditativa, inchoativa, frequentativa⁴³; perfecta, ut *lego*; meditativa, ut *lecturio*; inchoativa, ut *fervesco, calesco*; frequentativa, ut *lectito*⁴⁴. Sed frequentativa⁴⁵ semper primae coniugationis sunt; inchoativa non per omnia tempora declinantur, quia quae inchoantur, praeteritum tempus non habent et oriuntur a neutrali verbo⁴⁶. Sunt etiam frequentativa de nomine venientia, ut *patrissat, gracissat*. Sunt quasi deminutiva⁴⁷, quae a perfecta forma veniunt, ut *sorbillo, sugillo*. Sunt sine origine perfectae formae, ut *pitisso, vacillo*. Et [1755] frequentativa saepe in tres gradus ducunt⁴⁸ verbum, ut *curro, curso, cursilo*; saepe in duos⁴⁹ tantum, ut *volo, volilo*. Sunt verba inchoativis similia, quae inchoativa non esse, temporum consideratione dignoscimus⁵⁰, ut *compesco, compescui*. Sunt etiam inchoativa⁵¹, quae a perfecta forma veniunt, ut *horreo, horresco*. Sunt, quae originem sui non habent, ut *consuesco, quiesco*.

4. Coniugationes verbis accidunt tres, prima, secunda, tertia. Prima est, quae indicativo modo, tempore praesenti, numero singulari, secunda persona, verbo activo et neutrali a productum habet ante novissimam litteram; passivo, communi et deponenti ante novissimam syllabam, ut *voco vocas, vocor vocaris*; et futurum tempus eiusdem modi⁵² in *bo* et in *bor* syllabam mittit, ut *voco*

certis pronominibus. — 27) hoc expunctum in Cod. — 28) In Codice corr. existimant. — 29) ideoque P. — 30) Citat hunc locum Pomp. p. 262. seq. sed non verbatim. — 31) in modis et formis est. P. — 32) Sed nos hunc m. P. — 33) ut utinam P. — 34) Codex vitiose: coniunctivus. Apud P. Subiunctivus. — 35) ut cum P. — 36) ut intrudit P. — 37) ut intrudit P. — 38) Sed hunc modum quidam P. — 39) Quae autem in et P. et corr. Cod. — 40) miseror P. et corr. Cod. male. — 41) Addit serior manus in Codice: deest, oportet. Ceterum P. et corr. Cod. in margine adiacenti: quavis veteres dixerint padeo taedeo poeniteo. — 42) id est sign. P. — 43) Adduntur apud P. Nam et in his graeca lingua deficit. Quae corr. Cod. in mar-

gine sic exhibet: nam et in is deficit graeca lingua. Insulsum scoli alicuius additamentum aperte se prodit. — 44) Verba haec: frequentativa, ut lectito P. et corr. Cod. paullo ante post v. lecturio interponunt; male, quod vel ex superioribus intelligitur. — 45) Frequentativa verba P. et corr. Cod. — 46) a neutralibus verbis P. et corr. Cod. — 47) diminutiva P. et Codex. Sed deminutiva ubique scribendum. — 48) deducunt P. et corr. Cod. — 49) duas Cod. Sed duos recte P. — 50) Cod. diuoscimus. — 51) Sunt item alia inchoativa Putsch. sunt item inchoativa corr. Cod. — 52) eiusdem modi Codex sed emendatum: huiusdem modi.

vocabo, rocor vocabor. Secunda est, quae indicativo modo, tempore praesenti, numero singulari, secunda persona, verbo activo et neutrali *e* productum habet ante novissimam litteram; passivo, communi et deponenti ante novissimam syllabam, ut *monco mones, moncor moueris*; et futurum tempus eiusdem modi in *bo* et in *bor* syllabam mittit, ut *monco mouebo, moncor mouebor.* Tertia est, quae indicativo modo, tempore praesenti, numero singulari, secunda persona, verbo activo et neutrali *i*¹ interdu[m] correptum interdum productum² habet ante novissimam litteram; passivo, communi et deponenti pro *i* littera³ *e* correptum vel *i* productum⁴ habet ante novissimam syllabam, ut *lego legis, legor legeris; audio audis, audior audiris*; et futurum tempus eiusdem⁵ modi in *am* et in *ar* syllabam mittit, ut *lego legam, legor legar, audio audiam, audior audiar.* Est et⁶ altera species tertiae coniugationis, quae in *i* producto⁸ enunciat. Hanc nonnulli quartam⁹ coniugationem putant, quae futurum tempus in *am* et in *ar*, in *bo* et in *bor* syllabam mittit, ut *seruio seruis, [1756] seruiam, scribo; vincior vinciris, vinciar, vincibar*¹⁰. Quae¹¹ quidam refutantes negant in *bo* et in *bor* rite exire posse tertiam coniugationem, nisi in¹² eo verbo, quod in prima persona indicativi modi, temporis praesentis, numeri singularis *e* ante *a* habuerit, ut *co, queo; cum, qucum; ibo, quibo*; et a¹³ passivo *quor, qucar; qubor, qubor*, et si qua sunt similia.

5. Genera verborum, quae ab aliis significaciones dicuntur, sunt quinque, activa, passiva, neutra, communia, deponentia. Activa sunt, quae *o* littera terminantur et accepta *r* littera faciunt ex se passiva, ut *lego, legor.* Passiva sunt, quae *r* littera terminantur et ea amissa¹¹ redeunt in activa, ut *legor, lego.* Neutra sunt, quae *o* littera terminantur et accepta *r* littera Latina non sunt, ut *sto, curro.* Sunt etiam, quae neutra *i*¹⁵ littera terminantur, ut *odi, novi*¹⁶, *memini.* Sunt item¹⁷, quae in *um* syllabam desinunt, ut *sum, presum*; item¹⁸, quae in *t* litteram exeunt, impersonalia dicuntur¹⁹, ut *puddet, tuedet, pocuitet*²⁰, *libet.* Sed haec et similia defectiva existimanda sunt²¹. Communia sunt, quae *r* littera terminantur et in duas formas cadunt, patientis et agentis, ut *scrutor, criminator*; dicimus enim *scrutor te* et *scrutor a te; criminator te* et *criminator a te.* Deponentia sunt, quae *r* littera terminantur et ea amissa Latina non sunt, ut *conuivor, colluctor.* Sunt verba extra hanc regulam, quae inaequalia dicuntur, ut *sulco, facio, fio, fido, uideo, gaudeo, vescor, fero, uideo, reddo, edo, pando, mando, nolo, volo*²². Sunt quae declinari rite non possunt, ut *cedo, ure, furo, sis*²³, *amabo, infit, inquam, quaeo, uio*²⁴. Sunt etiam²⁵ mono-

1) *i* litteram P. — 2) *correptam* — *productam* P. — 3) Verba *pro i littera* desunt apud P. — 4) *correptam* — *productam* P. — 5) *huiusdem* Cod. sed *corr. eiusdem.* — 6) *ei* deest apud P. — 7) *in* deest apud P. — 8) *producta* P. — 9) *esse* intruditur a P. — 10) Totus hic locus ita exhibetur apud P. *quod futurum tempus eiusdem modi in am et in ar — mittit, ut seruio seruis, scriuam scribo; vincio vincis, vinciam vincibo; vincior vinciris, vinciar vincibor.* — 11) *Quod P.* — 12) *Codex e corr. ab.* — 13) *a* deest apud P. in Cod. corr. in. — 14) *ea* admissa Cod. — 15) *Stant etiam neutra, quae i P.* — 16) *Addit P. coepi.* — 17) *Corr. in Cod. etiam.* — 18) *prosum, obsum.* *Sunt item P.* — 19) *et impersonalia d. P.* — 20) *Addit P. oportet;* sic etiam corr. Cod. — 21) Quae inde ab hoc loco apud P. leguntur, partim desunt in Cod., partim in locis rasis leguntur, partim inter lineas adscripta exstant, ita tamen, ut antiquam manum cogno-

scere non sit difficile. Ea quod scriptum uoluit, dedimus. Apud Putschium uero pessime sic legitur totus locus: *Sunt praeterea neutro passiva, ut gaudeo, gavisus sum, solco solitus sum, uideo ausus sum, fio factus sum, fido fisis sum.* Deponentia sunt, quae *r* littera terminantur, et ea amissa Latina non sunt, ut *conuivior,* (Cod. *conuivor* ut dedimus) *colluctor.* Communia sunt, quae *r* littera terminantur et in duas formas cadunt, patientis et agentis, ut *scrutor, criminator.* Dicimus enim *scrutor te* et *scrutor a te; criminator te* et *criminator a te.* *Sunt uerba extra hanc cet.* — 22) *Addit P. et corr. Cod. malo, eo,* — 23) *P. fawo, faxis, infit, inquam.* — 24) *Cod. supra lin. alii aiunt.* — 25) *item P.* — 26) *Quae etiam extra regulam sunt producta P. quae etiam extra regulam sola producta sunt corr. Cod.* — 27) *munio, patior, munero, popolor, assentior, aduitor, luctor, arguor P.* — 28) *Itaec enim omnia uerba P.*

syllaba, quae sola producta sunt²⁶, ut *sto, do, flo, no*. Sunt verba incertae significationis, ut *tondeo, lubo, fabrico, punio, munio, pario, popolor, udsentio, adulor, luelor, augurar*²⁷. Haec omnia²⁸ et in *o* et in *r* litteram finiuntur et his verbis tempora participiorum accidunt [1757] paene omnia. Sunt item verba, quae componere possumus, ut *pono, traho; repono et retraho; sunt, quae non possunt*²⁹, ut *aio, quiesco*.

6. Numeri verbis accidunt duo, singularis et pluralis. Singularis, ut *lego*, pluralis, ut *legimus*. Item secundum quoddam dualis, ut *legere*³⁰.

7. Figurae verborum duae sunt, simplex et composita³¹. Aut enim simplicia sunt verba, ut *scribo*, aut composita, ut *describo*³². Componuntur autem³³ verba III³¹ modis, sicut ceterae³⁵ partes orationis. Ex duobus corruptis, ut *officio*; ex duobus integris, ut *obduco*; ex corrupto et integro, ut *alligo*; ex integro et corrupto, ut *desfringo*. Sunt verba composita, quae simplicia fieri possunt, ut *repono*³⁶, *distrabo*; sunt, quae non possunt, ut *suscipio*³⁷, *compleo*.

8. Tempora verbis accidunt tria, praesens, praeteritum et futurum. Praesens, ut *lego*; praeteritum, ut *legi*; futurum, ut *legam*. Praeteriti temporis differentiae sunt tres, imperfecta, perfecta, plusquamperfecta. Imperfecta, ut *legebam*; perfecta, ut *legi*; plusquamperfecta, ut *legeram*. Ergo in modis³⁸ verborum quinque tempora numeravimus³⁹, praesens, praeteritum imperfectum, praeteritum perfectum, praeteritum plusquamperfectum, et futurum.

9. Personae verbis⁴⁰ accidunt tres, prima, secunda, tertia. Prima est, quae dicitur *lego*; secunda est, cui dicitur *legis*; tertia, de qua dicitur *legit*⁴¹. Et prima persona non eget⁴² casu, sed admittit plerumque nominativum, ut *verberor inuocens, liber seruo*. Secunda persona trahit casum vocativum, ut *verberaris inuocens, servis liber*. Tertia trahit nominativum, ut *verberatur inuocens, scribit liber*. Quin etiam⁴³ verba impersonalia, quae in *tur* exeunt, casui seruiunt⁴⁴ ablativo, ut *geritur a me, a te, ab illo*⁴⁵. Quae vero in *it* exeunt, casui seruiunt dativo, ut *coniugit mihi, tibi, illi*. Quae vero in *et* exeunt, ea modo dativo modo accusativo⁴⁶ casui seruiunt: [1758] dativo, ut *libet mihi, tibi, illi*; acensativo⁴⁷, ut *deceat me, te, illum*. Sunt verba praeterea, quorum alia genitivi casus⁴⁸ formulam servant, ut⁴⁹ *misereor, reminiscor*; alia dativi, ut *maledico, suadeo*⁵⁰; alia accusativi⁵¹ ut *accuso, inuoco*; alia ablativi, ut *abscedo*⁵², *avertor*; alia septimi casus, ut *fruar, potior*.

— 29) Adde *componi*, quod neque apud P. neque in Cod. exstat, sed necessarium est. — 30) Respicit ad hunc locum Pompeius p. 311., ubi tamen negare dicitur Donatus, hunc numerum admitti posse. — 31) Verba: *simplex et composita* desunt apud P. In Codice linea subtiler ducta notantur. — 32) Cod. a pr. m. *discribo*. — 33) etiam P. — 34) *quatuor modis* P. — 35) *sicut et c. P.* — 36) *repono* scriptum in loco raso, ubi prius scriptum fuit verbum, quod in *beo* vel *leo* desinit. — 37) *suspicio* P. fortasse recte. — 38) in *declinatione verborum* P. — 39) *numeramus* P. Fortasse legendum *numerabimus*. — 40) Cod. diserte *verborum* exhibet, quod non admittendum putavi. Recte P. *verbis*, quod relinui. — 41) Cod. aperte vitiosa exhibet: *quae dicit legis, — quae dicit legit*. Quapropter correctorem secutus sum, quocum facit P., nisi quod hic ante exempla ut intrudit. Statim post *Sed* pro *et* idem P. — 42) *non indiget* P. — 43) Cod. *Sunt etiam*, vi-

tiose. — 44) *dativo et ablativo* P. et corr. Cod. — 45) Addunt P. et corr. Cod.: *dicitur mihi, tibi, illi*. — 46) Cod. habet *accusativo*. Cf. Niebuhr. ad Fragm. or. Cic. pro Fonticio p. 55. — 47) H. l. unum s. habet Cod. — 48) Cod. *genitivus casu formulam*, sed corr. — 49) Pessime apud P. *ut misereor mei, tui, sui. Alia*. — 50) ut *maledico tibi, suadeo illi* P. — 51) *accusativi*. Sic rursus h. l. Cod. duplici s. Cf. supra. — 52) *accusativi, ut abscedo*. Ita Codex, corrupte quidem ciechtis mediis, sed quod veram scripturam ostendat. Locus ita exhibetur apud P.: *Alia accusativi, ut accuso illum, inuoco illum. Alia ablativi, ut discedo ab illo, avertor ab illo. Alia septimi cet.* Unde patet, lineolam a librario omissam. Accedit, quod in Cod. v. *abscedo* in loco raso scriptum est, ex quo colligitur, *accuso* scriptum fuisse, sed librarium a v. *accuso* ad v. *abscedo* aberrasse.

10. Omnia verba modi indicativi, temporis praesentis¹, primae personae aut *e*, aut *i*, aut *u* ante *o* habent. Si autem vocalem ante *o* litteram non habebunt², exceptis *f* et *k* et *q*, ceteras omnes Latinas consonantes recipiunt, ut *sedeo*, *lanio*, *irruo*, *libo*, *voco*, *rado*, *ago*, *traho*, *impello*, *amo*, *cano*, *sculpo*, *curro*, *lasso*, *peto*, *tero*³. His accedunt *i*, *u* pro consonantibus, ut *aio*, *adiuro*. Nam *triumpho* per *p* et *h* scribitur. *K o* litterae non potest praeponi⁴. Item *q* sine *u* praeferi *o* litterae non potest.

11. Sunt verba alia defectiva⁵ per modos, ut *cedo*, alia per formas, ut *facesso*, alia per coniugationes, ut *adsum*, alia per genera, ut *gaudeo*, alia per numeros, ut *faxo*, alia per figuras, ut *impleo*, alia per tempora, ut *fero*, alia per personas, ut *cedo*, *facesso*, *ulsum*, *solco*, *faxo*, *impleo*, *fero*, *edo*. Verba quoque impersonalia cum per omnes modos declinari possunt⁶, inveniuntur quaedam defectiva, ut *liquet*, *miscet*.

SEGM. XIII. De Adverbis *o*.

1. Adverbium est pars orationis, quae adiecta verbo significationem eius explanat atque implet; ut *iam faciam vel non faciam*⁷. Adverbia aut a se nascuntur, ut *heri*, *hodie*, *nuper*; aut ab aliis partibus orationis⁸. Veniunt a nomine appellativo, ut *doctus*, *docte*; a proprio, ut [1759] *Tullius*, *Tulliane*; a vocabulo, ut *ostium*, *ostiatium*; a pronomine, ut *multum*, *tantum*; a verbo, ut *cursim*, *strictim*; a nomine et verbo, ut *pedetemptim*: a participio, ut *indulgens*, *indulgenter*. A nomine venientia aut in *a* exeunt, ut *una*; aut in *e* productum, ut *docte*; aut in *e* correptum⁹, ut *rite*; aut in *i*, ut *vesperi*; aut in *o* productum, ut *falso*; aut in *o* correptum, ut *modo*; aut in *u*, ut *nocti*; aut in *l*, ut *semel*; aut in *m*, ut *paulatim*; aut in *r*, ut *brevisiter*; aut in *s*, ut *funditus*. Adverbia, quae in *e* exeunt, produci debent praeter illa, quae non¹⁰ comparantur, ut *rite*; aut comparationis regulam non servant, ut *bene*, *male*; faciunt enim *bene*, *melius*, *optime*; *male*, *peius*, *peiusime*; aut ea, quae a nomine verbove non veniunt, ut *impune*, *saepe*. Ceterum *facile* et *difficile*, quae ut¹¹ adverbia ponuntur, nomina potius esse dicenda sunt. Nam sunt nomina pro adverbis¹² posita, ut *est torum clamat*, *horrendum resonat*. Ergo adverbia, quae in *e* productum¹³ exeunt, ab eo nomine veniunt, quod dativo casu singulari *o* littera terminatur¹⁴, ut *huic docto*, *docte*; et *huic sedulo*, *sedule*. Quae in *r* litteram exeunt, ab eo nomine veniunt, quod dativo casu singulari *i* littera terminatur¹⁵, ut *huic agili*, *agiliter*. Contra quam¹⁶ regulam multa saepius usurpavit auctoritas. Nam quaedam, ut diximus, et in dativo casu in *o* permanent, et adverbium similiter¹⁷ faciunt, ut *falso*, *sedulo*. Quaedam¹⁸ contra faciunt, ut *huic duro*, non *dure*, sed *duriter*.

2. Adverbio accidunt tria, significatio, comparatio, figura. Significatio adverbiorum in hoc secernitur, quia sunt adverbia loci, ut *hic*¹⁹; temporis, ut *hodie*, *nuper*²⁰; numeri, ut *semel*,

1) Addit P. et corr. Cod. *numeri singularis*. — 2) *habuerint* P. et corr. Cod. — 3) Haec ita apud P. *e*, ut *sedeo*, *i*, ut *iacio*, *n*, ut *ruo*, *b*, ut *bibo*, *c*, ut *voco*, *d*, ut *vado*, *g*, ut *ago*, *h*, ut *traho*, *l*, ut *impello*, *m*, ut *amo*, *n*, ut *cano*, *p*, ut *sculpo*, *r*, ut *curro*, *t*, ut *peto*, *x*, ut *texo*. Exemplum litterae *s* apud P. omisimus. — 4) *non praeponitur* P. — 5) *defectiva alia* P. — 6) *possint* P. — 7) Alia exhibet P. et corr. Cod. *aut complet*, *aut mutat*, *aut minuit*, ut *iam faciam vel non faciam*, *parum faciam*; quae corrupta esse sponte patet. In Cod. rasurae sunt, ut vix intelligi possit, quid scriptum fuerit a pr. m. Sed ea pars Codicis, quae

eosdem Donati libros habet, sed in usum scholarum interrogationibus distinctos, exhibet quod dedimus, quod idem cum ductibus non plane erasis in hoc nostro loco, et cum iis, quae Cleonius scripsit p. 1874. optime conspirat. Idem confirmat Fragmentum de adverbio Mss., quod mecum servo, et quod huic tomo adiciam. — 8) *veniunt* bis scriptum in P., ut alterum ad praecedentia, alterum ad consequentia referatur. — 9) *productam* — *correptam* P. et sic etiam in seqq. — 10) *quae aut non* P. — 11) ut deest apud P. — 12) *esse dicenda sunt pro adverbis* P. Excidit versus integer, aberrante librario a v. *nomina* ad alteram eandem, quam lacunam optime explet Cod. noster. —

*bis*²¹; negandi, ut *non*²²; affirmandi, ut *etiam*, *quidni*²³; demonstrandi, ut *en*, *ecce*; optandi, ut *ultimam*; hortandi, ut *cia*; ordinis, ut *deinde*²⁴; interrogandi, ut *cur*²⁵, *quare*, *quamobrem*; similitudinis, ut *quasi*, *ecu*; qualitatis, ut *docte*, *pulcre*; quantitatis, ut *nullum*, *parum*; dubitandi, ut *forsitan*²⁶, *fortasse*; personalia, ut *mecum*, *tecum*, *secum*, *nobiscum*, *robiscum*; vocandi, [1760] ut *heus*²⁷; respondendi, ut *cu*²⁸; separandi, ut *scorsum*; iurandi, ut *cdepol*, *castor*²⁹, *herele*, *medius fidius*; eligendi, ut *potius*, *immo*; congregandi, ut *simul*, *una*³⁰; prohibendi, ut *ne*. Eventus, ut *forte*, *fortuito*³¹; comparandi, ut *magis*, *vel*, *tam*³².

3. Sunt etiam adverbia infinita, ut *ubi*, *quando*. Sunt finita, ut *hic*, *modo*. Adverbia loci duas species habent, *in loco* et *ad locum* significantes; in loco, ut *intus*, *foris*; ad locum, ut *intro*, *foras*. Dicimus enim *intus sum*, *foris sum*; *intro eo*, *foras eo*. Adiciunt³³ quidam *de loco*, quod sic dicitur, tamquam³⁴ *in loco*, ut *intus exeo*, *foris venio*. Adiciunt³⁵ quidam etiam *per locum*, ut *hac*, *illuc*. *Heus* et *cu* interiectiones multi, non adverbia, putaverunt, quia non semper sequitur verbum³⁶.

4. Comparatio accidit adverbio, quia hic³⁷ quoque comparationis gradus sunt tres, positivus, comparativus, superlativus; positivus, ut *docte*, comparativus, ut *doctius*, superlativus, ut *doctissime*. Et quoniam adverbia quoque sunt, quae per omnes gradus ire non possunt, ideo his ad augendam significationem pro comparativo et superlativo *magis* et *maxime* coniungimus, ad minuendam *minus* et *minime*.

Quemadmodum comparantur, ita et deminuntur³⁸ adverbia; ut *primum*, *primule*³⁹, *longe*, *longule*; a comparativo, ut *melius*, *meliuscule*, *longius*, *longiuscule*. A superlativo⁴⁰ vel nulla exempla, vel perrara sunt.

5. Figurae adverbiorum duae sunt. Aut enim simplicia sunt adverbia, ut *docte*, *prudenter*; aut composita, ut *indocte*, *imprudenter*. Componuntur etiam adverbia modis quattuor.

Sunt multae dictiones dubiae⁴¹ inter adverbium et nomen, ut *falso*; inter adverbium et pronomen, ut *quo*; inter adverbium et verbum, ut *pone*; inter adverbium et participium, ut *profecto*; inter adverbium et conjunctionem, ut *quando*; inter adverbium et praepositionem, ut *propter*; [1761] inter adverbium et interiectionem, ut *cu*. Horum quaedam accentu discernimus, quaedam sensu.

Sunt item adverbia loci, quae imprudenter⁴² putant nomina; in loco, ut *Romae sum*; de loco, ut *Roma venio*; ad locum, ut *Romam pergo*. His praepositio non praepositur⁴³, quae provincialis, locis regionibusve adici solet⁴⁴, quia⁴⁵ de significatione nominis non recidunt, ut *de Africa venio*, *ad Siciliam pergo*, *in Italia sum*. Praepositio separatim adverbii non applicabitur, quamvis legerimus *desursum*, *desubito*⁴⁶, et *exinde*, et *abusque*, et *dehinc*. Sed haec tamquam unam partem orationis sub uno accentu pronuntiabimus.

13) productam P. — 14) quae — terminantur Cod. vitiosc. — 15) quae — terminantur Cod. vitiosc. — 16) hanc P. — 17) Deest similiter apud P. — 18) Cod. addit multa. Ex dittographia. Fortasse multa pro quaedam reponendum. — 19) hic, ubi, ibi P. et Cod. ab altera manu. — 20) Addit altera m. Cod. tum, cras. — 21) Addit a. m. in Cod. ter. — 22) P. addit: nihil; a. m. Cod. neque. — 23) Videbatur in Cod. a pr. m. esse: quidem. Sed in Donato scholastico clare scriptum quidni. — 24) Corr. Cod. addit: dinceps. — 25) Apud Doni. schol. quur. — 26) Forsan P. — 27) Uterque Doni. Ms. heos. — 28) heu P. — 29) Lege: castor. — 30) Addit P. pariter. — 31)

Sic omnes libri. — 32) magis et tam P. — 33) Adiciunt P. — 34) quasi P. — 35) Adiciunt P. — 36) ideo, quia non semper subsequuntur verbum P. — 37) hinc P. et corr. Cod. — 38) Quemadmodum enim comparantur, ita et minuuntur P. pessime. — 39) a positivo ut primum, primule P. et corr. Cod. — 40) a superlativo autem gradu P. — 41) Sunt autem m. d. P. Sunt multae dictiones sunt dubiae. Cod. — 42) imprudentes P. — 43) non anteponitur P. non ante praepositur Cod. — 44) solent Cod. — 45) ideo quia P. — 46) derrepente addunt P. et corr. Cod.

SEGM. XIV. *De Participio.*

1. Participium est pars orationis, dicta quod¹ partem capiat nominis partemque verbi. Recipit enim a nomine genera et casus, a verbo tempora et significationes. Ab utroque numerum et figuram. Participiis² accidunt sex, genus, casus, significatio, tempus, numerus, figura.

2. Genera participiis accidunt quattuor; masculinum, ut *lectus*, femininum, ut *lecta*, neutrum, ut *lectum*, commune ut *legens*. Nam omnia participia praesentis temporis generis sunt communis. — Casus totidem sunt participiorum, quot et nominum; nam per omnes casus etiam participia declinantur. — Tempora participiis accidunt tria, praesens, praeteritum et futurum, ut *luctans*, *luctatus*, *luctaturus*.

3. Significationes participiorum a generibus verborum sumuntur. Veniunt enim participia ab activo³ duo, praesentis temporis et futuri, ut *legens*, *lecturus*; a passivo duo, praeteriti temporis et futuri, ut *lectus*⁴, *legendus*; a neutro duo, sicut ab activo, praesentis temporis et futuri, ut *stans*, *staturus*; a deponenti tria, praesentis, praeteriti et futuri, ut *luctans*, *luctatus*⁵, *luctaturus*; a communi quattuor, praesentis, praeteriti⁶ et duo futura, ut *crimians*, *crimnatus*, [1762] *crimnaturus*⁷, *crimnandus*. Inchoativa participia praesentis temporis sunt tantum, ut *horrescens*, *tepscens*, *calescens*. Defectiva interdu alicuius sunt temporum⁸, ut *solco*, *solens*, *solitus*. Interdum nullius, ut ab eo quod est *memini* nullum participium reperitur. Interdum a non defectivo verbo participia defectiva sunt, ut⁹ *studeo*, *studens*; et futurum tempus non habet¹⁰. Ab impersonali verbo participia, nisi usurpata, non veniunt¹¹.

4. Numeri participiis accidunt¹² uterque, singularis et pluralis; singularis, ut *hic legens*, pluralis, ut *hi legentes*.

Figura item participiorum duplex est; aut enim simplicia sunt participia, ut *scribens*, aut composita, ut *describens*. Componuntur etiam participia modis quattuor¹³.

5. Sunt nomina speciem participiorum habentia, ut *tunicatus*, *galcatus*, quae quia a verbo non veniunt, non sunt ad participia applicanda¹⁴. Ex quibus sunt etiam illa, quae participia videntur¹⁵, verborum tamen significatione privata sunt, ut *pransus*, *cocnatus*, *placita*, *nupta*, *triumphata*, *regnata*. Nam *prandeor*, *cocnor*, *placcor*, *mibor*, *triumphor*, *regnor* non dicitur. Sunt etiam alia participia, quae accepta praepositione et a verbis et a participiis recedunt¹⁶, ut *nocens*, *innocens*; nam *noceo* dicitur, *innocet* non dicitur. Sunt veluti participia, quae a verbo veniunt, et quia tempus non habent, nomina magis, quam participia indicantur, ut *furibundus*, *moribundus*¹⁷. Sunt multa participia eadem et nomina, ut *passus*, *visus*, *cultus*¹⁸, quae tamen et in¹⁹ casibus discrepant et de²⁰ temporibus dignoscuntur²¹. Sunt participia defectiva, quae per omnia tempora ire non possunt, ut est *coeptus*, *arguendus*²². Sunt participia, quae accepta comparatione liunt nomina, ut *acceplior*, *incensior*²³. Adverbia de participiis fieri posse, nonnulli negant; sed hoc²⁴ plurimae lectionis vincit auctoritas.

1) dicta eo quod P. — 2) Participio P. — 3) supra verbo addunt P. et corr. Cod. ita tamen, ut in P. a verbo activo, in Cod. ab activo verbo legatur. — 4) Intruditur et in P. — 5) Intruditur et in P. — 6) praesens, praeteritum P. — 7) et crimnandus P. — 8) alicuius temporis sunt P. — 9) ut ab eo quod est studeo P. — 10) non habet in usu P. Corr. Cod. omnem locum sic dedit: ut ab eo quod est studeo studens, et cresco crescens; et futurum tempus non habet in usu. — 11) fuerint, non veniunt P. et corr. Cod. Ad voc. usurpata glossa adscripta est in Cod.

supra lin. contra regulam. — 12) Numerus — accidit P. — 13) P. secutus sum. Codex vitiosa haec: Componuntur autem participia modis IIII. possunt. Adduntur a poster. m. supra lin. ut reponens, sufficiens, incipiens, suspendens. — 14) non sunt participia appellanda P. — 15) quae cum participia videntur P. et emend. Cod. — 16) recidunt Cod. a pr. m. — 17) turbidus addit P. et corr. Cod. — 18) sapiens, indulgens addit P. et post. m. in Cod. — 19) in abest a P. — 20) de abest a P. — 21) et comparata mutantur addit P. et corr. Cod. Divoscun-

SEGM. XV. *De Coniunctione.*

[1763]

1. Coniunctio est pars orationis adnectens ordinansque sententiam. Coniunctioni accidunt tria, potestas, figura, ordo²⁵.

Potestas coniunctionum in quinque species dividitur. Sunt enim copulativae, disiectivae, expletivae, causales, rationales. Sex²⁶ copulativae hae sunt: *et, que, at, atque, ac, ast*. Sex²⁷ disiectivae sunt: *aut, ve, vel, ne, nec, neque*²⁸. Undecim expletivae sunt: *quidem, eundem, saltim, videlicet, quamquam, quamvis, quoque, enim, porro, autem*²⁹, *tamen*. Tringenta quattuor³⁰ causales: *si, etsi, etiam, etiamsi, acsi*³¹, *tunctsi, siquidem*³², *quando, quandoquidem, quin, quinctiam, quatenus, sin, seu, sive, necesse, nam, namque, ni, nisi, nisiis*³³, *enim*³⁴, *etiam, ne, sed, interea, quanobrem, praesertim, item, itemque, cacterum, alioquin, praeterea*. Quindecim³⁵ rationales: *ita, itaque, enim, eumvero, quia*³⁶, *quapropter, quoniam, quoniamquidem*³⁷, *quippe, ergo, ideo, igitur, scilicet, propterea, idcirco*³⁸.

2. Figurae coniunctionum duae sunt; simplex, ut *nam*, composita, ut *namque*.

Ordo coniunctionum in hoc est, quia aut praepositivae sunt coniunctiones, ut *at, ast*; aut subiunctivae, ut *que, autem*; aut communes, ut *et, igitur*.

3. Sunt etiam dictiones, quas incertum est, utrum coniunctiones, an praepositiones, an adverbia nominemus, ut *cum et ut*. Haec³⁹ nisi sententiam consideraverimus, incerta sunt; quae tamen omnes sensu facile dignoscuntur⁴⁰. Nam et coniunctiones pro aliis coniunctionibus positae inveniuntur potestate mutata⁴¹.

SEGM. XVI. *De Praepositione.*

1. Praepositio est pars orationis, quae praeposita aliis partibus orationis significationem earum aut mutat, aut complet, aut minuit. Nam aut nomini praepositur, ut *invalidus*; aut pronomini praepositur, ut *prae me*⁴², vel subponitur⁴³, ut *meum, tecum*⁴⁴, *nobiscum, vobiscum*; aut verbum praecedit, ut *perfero*, aut adverbium, ut *expresse*, aut participium, ut *praecedens*, aut [1764] coniunctionem, ut *absque*, aut ipsam⁴⁵, ut *circumcirca*.

2. Praepositiones aut casibus serviunt aut loquelis; aut et⁴⁶ casibus et loquelis. Haec⁴⁷ aut coniunguntur aut separantur, aut et⁴⁸ coniunguntur et separantur. Coniunguntur⁴⁹, ut *di, dis, re, se, an*⁵⁰, *con*; dicimus enim *diduco, distrabo, recipio, secubo, amplector, congruedior*. Separantur, ut *apud, penes*. Coniunguntur et separantur caeterae omnes. Ex quibus in et con praepositiones, si ita conpositae fuerint, ut eas statim s vel f litterae consequantur, plerumque producantur, ut *insula, infula*⁵¹, *consilium, confessio*.

3. Praepositioni accedit casus tantum. Casus namque in praepositionibus duo sunt, accusativus

22) non possunt, quae a verbo veniunt, ut est ceptus, urgendus P. — 23) acceptus, acceptor, incensus, incensor P. et corr. Cod. — 24) Sed hos P. et corr. Cod. — 25) et ordo P. — 26) Sex deest apud P. — 27) Septem corr. Cod. Vox plane deest apud P. — 28) an, neque P. et corr. Cod. — 29) licet, tamen P. et corr. Cod. — 30) Tringenta quattuor deest apud P. — 31) etiam, etiamsi, acsi desunt ap. P. — 32) siquid P. — 33) nisiis deest ap. P. — 34) Male apud P. nisenim, una voce. — 35) Quindecim deest apud P. — 36) quia, quare P. —

37) Pro quoniamquidem repetit P. quandoquidem ex superioribus. — 38) idcirco P. — 39) Verba: ut cum et ut, haec desunt ap. P. — 40) discernuntur P. In Cod. est dinoscuntur. — 41) mutatae P. — 42) per me P. Cod. supra lin. ultra me, quod glossema. — 43) supponitur P. — 44) Addit secum P. et corr. Cod. — 45) semetipsam P. seipsam corr. Cod. Citatur hic locus a Prisciano, lib. XIV, 3, p. 598. tom. I., ubi profiro pro perfiro et se ipsam pro ipsam. — 46) aut aequae casibus P. — 47) Haec P. — 48) et deest apud P. — 49) Quae loquelis serviunt, coniunguntur P. — 50) an P. — 51) infusa P.

et ablativus. Aliae enim accusativo casui praeponuntur¹, aliae ablativo, aliae utriusque casus sunt². Accusativi casus praepositiones sunt haec: *ad, apud, ante, adversum, cis, citra, circum, circa, contra, erga, extra, inter, intra, infra, iuxta, ob, pone, per, prope, secundum, post, trans, ultra, propter, propter, supra, circum, usque³, *penes*. Dicimus enim *ad patrem, apud villam, ante aedes, adversum hostes⁴, *cis Rhenum⁵, *citra forum, circum vicinos, circa templum, contra hostem, erga propinquos, extra terminos, inter naves, intra moenia, infra tectum, iuxta macellum, ob augurium, pone tribunal, per parietem, prope fenestram⁶, *secundum fores, post tergum, trans ripam, ultra fines, propter officium, propter mercatum⁷, *supra cocham, circumiter amos, usque Oceanum⁸, *penes arbitros*. Ex his *ad et apud* cum unius casus sint, diverso modo ponuntur. Dicimus enim: *ad amicum vado, apud amicum sum*. Nam neque *apud amicum vado* recte dicitur, neque *ad amicum sum*. Usque praepositio plurimis non videtur, quia sine aliqua praepositione proferri recte non potest⁹; unde adiungitur utrique casui pro qualitate praepositionis eius, cui fuerit copulata, ut *usque ad et usque ab*.******

4. Ablativi casus praepositiones sunt haec: *a, ab, abs, cum, coram, clam, de, e, [1765] ex, pro, praec, palam, sine, absque, tenus*. Dicimus enim *a domo, ab homine, abs quolibet¹⁰, *cum exercitu, coram testibus, clam custodibus, de foro, e iure, ex praefectura, pro clientibus, praetimore, palam omnibus, sine labore, absque iniuria, tenus pube*. Sed haec praepositio propter euphoniā subicitur¹¹ et facit *pube tenus*. *Clam* praepositio casibus servit ambobus.*

5. Utriusque casus praepositiones sunt haec: *in, sub, super, subter*; quarum *in et sub* tunc accusativi casus sunt¹², cum ad locum vel nos vel quoslibet ire, isse, ituros esse significamus; tunc ablativi, cum vel nos, vel quoslibet in loco esse, fuisse, futuros esse significamus; cuius rei exempla sunt haec. *In* accusativi casus, ut

Itur in antiquam silvam¹³.

In ablativi casus,

Stans celsa in puppi¹⁴.

Sub accusativi casus, *postesque sub ipsos¹⁵*

Nituntur gradibus.

Sub ablativi casus,

Arma sub adversa posuit radiantia quereu¹⁶.

Super vero et *subter* cum accusativo casui naturaliter praeponuntur, et ablativo¹⁷ plerumque iunguntur, ut *gemma super arbore siduat¹⁸.*

*Et: Ferre iubet¹⁹ *subter tensa testudine catus*.*

1) Aliae enim praepositiones accusativo casui servantur P. et corr. Cod. — 2) aliae utrique casui P. et corr. Cod. — 3) secus addit P. et corr. Cod. — 4) inimicos P. et corr. Cod. — 5) Rhenum P. — 6) Post haec leguntur in P. et in Cod. a ser. m. propter disciplinam. — 7) propter mercatum. Sic videtur legendum esse; nam crasae sunt duae vv. in Codice. — 8) secus vos intrudunt et P. et Cod., sed sustuli auctoritate eius librarii, qui scripsit Donati artem in usum scholarum in Cod. Ber., de quo supra. Legitur enim ibi: *secus viam quod non est in Donato*. — 9) Quae sequuntur verba usque ad vv. usque ab, desunt in Cod., sed altera manus adscripsit. Non recte videbantur abesse,

propterea P. secutus ea recepi. — 10) P. e vitio typographico: *absque quolibet*. — 11) Subicitur P. — 12) quarum *in et sub* tunc praepositiones accusativi casus sunt, cum *adversum vel ante* significant, ut *ibat in Euryalum et sub ipsum Arcturum, pro aute*. Tunc ablativi casus, cum vim recte retinent, nec pro accusativis praepositionibus ponuntur. Item accusativi casus sunt, cum ad locum vel nos, vel quoslibet ire, isse, ituros esse significamus, cuius rei exempla sunt haec. Sic interpolata haec sunt apud P. — 13) Virg. Aen. VI, 179. — 14) Virg. Aen. III, 527. VIII, 680. X, 261. — 15) Virg. Aen. II, 442. — 16) Virg. Aen. VIII, 616. — 17) tamen addit P. et

Quamquam multi sunt, qui non putant ambiguas²⁰ praepositiones, nisi duas, *in* et *sub*; caeterum *super* et *subter*, cum locum significant, figurate ablativo iungi²¹. Extra quam formam *super* praepositio, cum *de* significat, hoc est, mentionem de aliquo fieri, ablativi casus est tantum, ut

*Multa super Priamo rogatus, super Hectore multa*²².

Hoc est, *de Priamo* et *de Hectore*.

6. Separatae praepositiones acuntur; coniunctae²³ casibus aut loquelis²⁴ vim suam saepe [1766] commutant et graves fiunt²⁵. Praepositiones aut verba²⁶, cum componuntur, corrumpunt, ut *conficio*, aut ipsae corrumpuntur, ut *affero*, aut et²⁷ corrumpunt et corrumpuntur, ut *suscipio*. Antiqui praepositiones etiam genitivo casui coniungebant²⁸, ut *crurum tenuis*. Item *post* et *ante* et *circum* utrisque casibus²⁹ iunctas invenimus. Sed scire nos convenit, praepositiones ius suum³⁰ tunc retinere, cum praepouuntur; suppositas vero et significationem suam³¹ et vim nominis et legem propriam non habere. Separatae praepositiones separatis praepositionibus non cohaerent³² et adverbium faciunt, si quando illas non subsequitur casus. Sunt qui putant, accidere praepositioni et figuram et ordinem; figuram, quia sunt praepositiones³³ compositae, ut *absque*; ordinem, quia sunt praepositiones praepositivae, ut *sine*, sunt subiunctivae, ut *tenuis*. Sed haec nos et similia in his numerabimus³⁴, quae *inaequalia* nominantur³⁵.

SEGM. XVII. De Interiectione.

Interieccio est pars orationis interiecta aliis partibus orationis ad exprimendos animi adfectus; aut metuentis, ut *ei*, *eu*³⁶; aut optantis, ut *o*; aut dolentis, ut *heia*, et *heu*³⁷; aut admirantis, ut *papae*³⁸; aut laetantis, ut *euar*. Sed haec apud Graecos adverbis adplicantur³⁹, quod ideo Latini non faciunt, quia huiusmodi voces non statim subsequitur verbum. Licet autem pro interiectione etiam alias partes orationis singulas pluresve subponere⁴⁰, ut *nefas, pro nefas*⁴¹. Accentus in⁴² interiectionibus certi esse non possunt, ut fere in aliis vocibus, quas inconditas invenimus.

LIBER TERTIUS.

SEGM. I. De Barbarismo.

1. Barbarismus est una pars orationis vitiosa in communi sermone. In poemate [1767] metaplasmus. Itemque in nostra loquela barbarismus⁴³, in peregrina barbaros lexis⁴⁴ dicitur, ut si quis dicat *mastruca*⁴⁵, *cuteia*, *mugalia*⁴⁶. Barbarismus fit duobus modis, pronunciatione et scripto.

corr. Cod. — 18) Virg. Aen. VI, 203. — 19) Lege: *Ferre lubet P. Ferre iuvat*. Cf. Pomp. Comm. artis Don. p. 403. Locus est Virg. Aen. IX, 514. — 20) esse addit P. — 21) iunguntur male apud P. et corr. Cod. — 22) Virg. Aen. I, 750. — 23) vero addit P. — 24) fuerint interponitur in Codice, sed inductum est. — 25) Citatur hic locus totidem verbis a Prisciano lib. XIV, 1. p. 585. Tom. I. Kr. — 26) ipsa addit P. et corr. Cod. — 27) et h. l. deest apud P. — 28) iungebant P. — 29) utriusque casui P. et corr. Cod. — 30) vim suam P. — 31) suam Cod. ab altera m. et P. omittit. — 32) Verba: Separatae praepositiones separatis praepositionibus non cohaerent de-

sunt apud P. pessime. — 33) *Simplices ut abs* intrudunt P. et corr. Cod. — 34) *in his adnumeravimus* P. — 35) *numerantur* Cod. perperam. — 36) *Pro ei eu* apud P. *enim, atat P. atat* ab altera m. adscr. in Cod. Lege: *oici, atat*. — 37) Cod. *eu; heia* erasum. — 38) Verba: *aut admirantis ut papae* ab altera m. Cod. profecta. Exstant apud P. Mili videbantur necessaria. — 39) *Sed haec Graeci adverbis applicant* P. — 40) *subponere* P. — 41) *pro est* interieccio, quae vulgo *proh* scribitur, — 42) *in* deest apud P. — 43) *Itemque barbarismus i. n. l. P.* — 44) *barbarolexis* P. et corr. Cod. — 45) *mastruga* P., quod etiam apud Pompeium est. — 46) *acinacis* addit P. et corr. Cod.

His pipertitis¹ quattuor species subponuntur: adiectio, detractio, immutatio, transmutatio; litterae, syllabae, temporis, toni, adspirationis.

2. Per adiectionem litterae fiunt barbarismi, sicut:

*Reliquius Duuam*²;

cum *reliquius* per unum *l*³ dicere debeamus. Syllabae, ut

*Nos abiisse rati*⁴;

pro *abisse*. Temporis, ut

*Italiam fato profugus*⁵;

cum *Italia* correpta⁶ prima littera dicere debeamus.

Per detractioem litterae, sicut:

*infantib' parvis*⁷;

pro *infantibus*. Syllabae, ut *salmentum*, pro *salsamentum*. Temporis, ut

*Unius ob noxam*⁸;

pro *unius*.

Per immutationem litterae, ut⁹ *olli*, pro *illi*. Syllabae, ut *pernucies*¹⁰ pro *pernicies*. Temporis, ut

*Fervere Leucaten*¹¹;

pro *fervere*;

et Actia bellu videbis;

cum, si secundae coniugationis est, producte dici debeat¹².

Per transmutationem litterae, sicut: *Erandre*, pro *Erander*. Syllabae, ut *displicina*, pro *disciplina*. Temporis, ut si quis *Deos* producta prima syllaba et correpta posteriore pronunciet.

3. Toni quoque similiter per has quattuor species commutantur. Nam et ipsi adiciuntur¹³, detrahuntur, immutantur, transmutantur; quorum exempla ultro se offerent, si quis inquirat.

Totidem modis etiam per adspirationem¹⁴ deprehenditur barbarismus, quem quidam [1768] scripto, quidam pronunciationi iudicant adscribendum, propter *h* scilicet, quam alii litteram, alii adspirationis notam deputant¹⁵.

4. Fiunt etiam barbarismi per hiatus. Sunt etiam malae compositiones, id est, *κακοῦνθετα*¹⁶, quas nonnulli barbarismos putant, in quibus sunt Metacismi, Labdacismi, Iotacismi, hiatus, collisiones, et omnia, quae plus aequo minusve sonantia ab eruditis auribus respuuntur. Nos cavenda haec vitia¹⁷ praelocuti, controversiam de nomine pertinacibus relinquamus¹⁸.

1) Cod vitiose: *bipertis*. — 2) *atque inmitis Achil-*
lis P. a. i. Achilli corr. Cod. Virg. Aen. I, 30. — 3) *per*
unum l desunt apud P. — 4) *et vento petiisse Mi-*
enas. Addit P. et corr. Cod. Virg. Aen. II, 25. — 5)
Laviniaeque venit add. P. et corr. Cod. Virg. Aen. I,
2. — 6) *Italiam correpte* P. — 7) Cf. Diomed. p.
424. Valer. Prob. p. 1438. et Pompeius p. 30. — 8)
et furias Aiacis Oilci addit solus P. Virg. Aen. I,
41. — 9) *sic*, ut P. et corr. Cod. — 10) Cod. a
pr. m. *pernucies*, quod mutatum in *pernities*. Fortasse
recte *pernucies*. Nisi forte de una syllaba *ti* h. l. sermo
est, de cuius pronunciatione cf. Pomp. Gramm. p.
424. — 11) Addit P. *auoque effulgere fluctus*. Virg.

Aen. VIII, 677. — 12) Dedi Codicis scripturam;
quae mihi non dubium est, quin veram scriptoris
manum servet. Apud P. totus locus ita comparatus
est: *Fervere — fluctus. Cum fervere sit sec-*
undae coniugationis et producte dici debeat. Gram-
maticus memoriae vitio plures Virgilii versus in unum
contraxit; quod postea emendarunt librarii. Virgilii
versus hi sunt Aen. VIII, 675.

In medio classes avaras, Actia bella
Cernere erat; totumque instructum Marte videres
Fervere Leucaten auroque effulgere fluctus.

Quos versus ita coniunctos exhibere volebat Gramm.:
Fervere Leucaten et Actia bella videbis;

SEGM. II. *De Soloecismo.*

1. Soloecismus est vitium in contextu partium orationis, contra regulam artis Grammaticae factum. Inter soloecismum et barbarismum hoc interest, quod soloecismus discrepantes aut inconsequentes in se dictiones habet; barbarismus autem in singulis verbis fit, scriptis vel pronuntiatis. Quamquam multi erunt¹⁹, qui putant, etiam in una parte orationis fieri soloecismum, si aut demonstrantes virum, *hanc* dicamus, aut feminam, *hunc*; aut interrogati, *quo pergamus*, respondeamus *Romae*; aut unum salutantes²⁰ *salvete* dicamus; cum utique praecedens demonstratio aut interrogatio vel salutatio vim contextae²¹ orationis obtineat. Multi etiam dubitaverunt, *scala*, *scopa*, *quadriga*, soloecismus an barbarismus esset, cum scilicet id genus dictionis barbarismus²² esse vel ex ipsius vitii definitione facile possit agnosci.

2. Soloecismus fit duobus modis, aut per partes orationis, aut per ea, quae accidunt partibus orationis²³. Per partes orationis fiunt soloecismi, cum alia pro alia ponitur, ut
torumque repente [1769]

*Clamat*²⁴;

pro *torve*. Nomen pro adverbio positum est. Fit etiam in eadem²⁵ parte orationis hoc vitium, cum ipsa pro se non in loco suo²⁶ neque ut convenit, ponitur, ut

*Cui de te tantum licuit*²⁷.

pro *in te*. Et *apud amicum eo*, pro *ad amicum*; et *intro sum*, pro *intus sum*; et *foris exco*, pro *foras*.

3. Per accidentia partibus²⁸ orationis tot modis fiunt soloecismi, quot sunt accidentia partibus²⁹ orationis. Sed ex his propter compendium exempli causa perpauca monstrabimus. Nam³⁰ per qualitates nominum fiunt soloecismi, sicut

Haeriat hunc oculus ignem crudelis ab alto

*Dardanus*³¹;

pro *Dardanius*; proprium pro appellativo posuit. Per genera, sicut: *validi silicis et amarae corticis*³² et *collus collaria caret*³³. Per numeros, ut³⁴

*Pars in frustra secant*³⁵;

pro *secat*. Per comparationem³⁶, sicut

*Respondit Iuno Saturnia sancta Deorum*³⁷;

pro *sanctissima*. Per casus, ut³⁸

*Urben, quam statuo, vestra est*³⁹;

pro *urbs, quam statuo*. Per modos verborum, sicut

*Ilis, parulis arma quam primum, viri*⁴⁰;

sed post hemistichium interposuit annotationem grammaticam: *pro fervere*, atque ita versum diremit. — 13) *adiiciuntur* P. — 14) *aspiratione* P. — 15) *putant* P. — 16) Cod. *kako sinteton*. — 17) *haec omnia vitia* P. — 18) Respicit hunc locum Pompeius p. 428 his verbis: *At Donatus, nos quidem haec vitia docuimus. Quomodo dicamus ista ipsa vitia, reliquit aliis quaerenda et abstinuit se.* — 19) *errant* P. et corr. Cod. — 20) *resalutantes* P. et corr. Cod. — 21) *connexae* P. — 22) *barbarismus* P. et corr. Cod. — 23) *aut per accidentia partibus or.* P. Sed corr. Cod. *a. p. a. partium or.* — 24) Virg. Aen.

VII, 399. — 25) Cod. *Fit et in ea.* — 26) *suo deest* apud P. — 27) Cod. vitiose *elicuit*. Apud P. est: *Cui tantum de te licuit, mihi fama suprema.* — Virg. Aen. VI, 502. — 28) *partium* corr. Cod. — 29) *partium* corr. Cod. — 30) *Nam deest* apud P. — 31) Virg. Aen. IV, 661. — 32) *validi silicis et amarae cortices* P. — 33) Plaut. Captiv. II, 2, 107., ubi legendam *collari* pro *collaria*. — 34) *sicut* P. — 35) Virg. Aen. I, 212. — 36) *comparationes* P. — 37) Versus Ennii, ut testatur Servius ad Virg. Aen. IV, 576. — 38) *sicut* P. — 39) Virg. Aen. I, 573. — 40) Incerti poetae. Habet eundem Pomp. p. 435.

pro *ite, parate*. Indicativum modum, pro imperativo posuit. Per significationem¹, sicut
*Spoliuntur*² *eos, et corpora nuda relinquunt;*
 pro *spoliant*. Per tempora, sicut³

*ecciditque*⁴ *superbum*

Ilium, et omnis humo fumat Neptunia Troia;
 pro *eccidit et fumavit*. Per personas, sicut

*Dauai, qui parent Atridis, quam primum arma sumite*⁵;

pro *qui parentis, sumite*. Per adverbialia, sicut *intus eo*, pro *intro*; et *foras sto*, pro *foris*⁶; et *Italiam venio et ad Romam pergo*⁷. Per praepositiones, cum alia pro alia ponenda sit, aut necessaria⁸ [1770] subtrahitur. Alia pro alia ponitur, ut *sub lucem*⁹ pro *ante lucem*. Necessaria¹⁰ subtrahitur, ut

*Silvis te, Tyrrhene, feras agitare putasti*¹¹;

pro *in silvis*. Per coniunctionem, sicut

*subiectisque urere flammis*¹²;

pro *subiectivae*¹³. Et *non autem fieri debet*, cum dicendum sit: *fieri autem non debet*¹⁴. Fiunt praeterea soloecismi pluribus modis, quos reprehendendo potius, quam imitando, possumus adnotare. Soloecismus est¹⁵ in prosa oratione, in poemate schemata nominatur.

SEGM. III. De caeteris vitiis.

1. Cum barbarismo et soloecismo vitia duodecim numerantur¹⁶ hoc modo. *Βαρβαρισμός, σολοικισμός*¹⁷, *ἀκρολογία, κακέμφοτον*¹⁸, *πλεονασμός, περισσολογία, μακρολογία, ταυτολογία, ἐλλειψις, ταπεινώσις, κακοσύνθετον, ἀμφιβολία*¹⁹.

2. *Ἀκρολογία* est impropria dicitio, ut

*Hunc ego si potui tantum sperare dolorem*²⁰;

*Sperare*²¹ dixit pro *timere*.

*Κακέμφοτον*²² est obscœna enunciatio, vel in composita dictione²³ vel in uno verbo, ut *numerum cum navibus aequat*²⁴;

et

*Arrige aures Pumphile*²⁵.

Πλεονασμός est adiectio verbi supervacua ad plenam significationem, ut *sic ore locuta est*²⁶;

pro *sic locuta est*.

Περισσολογία est supervacua verborum adiectio sine ulla vi rerum, ut

1) *significationes* P. — 2) *Exspoliantur* P. — Ceterum apud P. *Praecipitare iubent* additur. — 13) Ennii perhibetur hic versus, quem Pomp. etiam exhibet p. 435, qui idem *spoliantur*. — 3) *ut* P. — 4) Addit P. *Immeritam visum superis*. Locus est Virg. Aen. III, 3. — 5) Locus unde de promptus sit, non constat. Ceterum in Codice a pr. m. fuisse videtur: *Atrides*. *Atridi* habet Pomp., qui hunc versum citat p. 436. — 6) *foris exeo, pro foras* P. — 7) *Perperam* apud P. *Italia venio, pro de Italia et ad Romam pergo, pro Romam*. Cum praepositio nominibus separatim addenda sit, non adverbis. Per praepositiones cet. Posteriora etiam corr. Cod. — 8) *necessario* P. — 9) *ibant* addit P. — 10) *Necessario* P. — 11) Virg. Aen. XI, 686. — 12) Virg. Aen. II, 37. — 14) Plane alia P. et corr. Cod. *Per ordinem coniunctionis, ut autem fieri non debet, cum dicendum sit cet.* — 15) *est erasit* corr. Cod. — 16) *vitia decem nominantur* P. — 17) Verba *Βαρβαρισμός, σολοικισμός* desunt apud P. Ceterum in Cod. omnia latinis litteris scripta. — 18) *κακέμφοτον* P. — 19) *ἀμφιβολία* P. — 20) Virg. Aen. IV, 419. — 21) *enim* addit P. et corr. Cod. — 22) *κακέμφοτον* P. — 23) *vel in composita dicitio* Cod. a pr. manu. — 24) *Corpora fundat humo — aequat* P. Ceterum v. est Virg. Aen. I, 193. — 25) Terent. Andria V, 4, 30. — 26) *Ad quem sic roseo Thaumantias ore locuta est* P. — 27) Incerti poetae locus. Cf. Pompeium in com-

*Ibant, qua poterant, qua non poterant, non ibant*²¹.

Μακρολογία est longa sententia res non necessaria comprehendens, ut: *Legati non impetrata pace, retro unde venerant*²⁸, *domum reversi sunt*²⁹.

Ταυτολογία est eiusdem dicti repetitio vitiosa, ut *egomet ipse*.

Ἐκλειψις est defectus quiddam necessariae dictionis, quam desiderat praecisa sententia, ut [1771]

*Haec secum*³⁰.

Deest enim: *loquebatur*.

Ταπεινώσις est humilitas rei magnae, non id agente sententia³¹, ut *penitusque cavernas*,

*Ingentes*³²;

*Pelide stomachum cedere nesci*³³.

Κακοσύνθετον est vitiosa compositio dictionum, ut *versaque iuvenum*

*Terga fatigamus hasta*³¹.

*Ἀμφιβολία*³⁵ est ambiguitas dictionis, quae fit aut per casum accusativum, ut si quis dicat: *audio secutorem retiarium superasse*; aut per commune verbum, ut si quis dicat: *criminetur Cato, vadatur Tullius*, nec addat *quem*, vel *a quo*; per distinctionem, ut: *vidi statuum uivcam hastam tenentem*. Fit et per homonymia, ut si quis *aciem* dicat, et non addat *oculorum* aut *exercitus* aut *ferris*³⁶. Fit praeterea plurimis³⁷ modis, quos recensere omnes, ne nimis longum sit, non oportet.

SEGM. IV. De Metaplasm o.

1. Metaplasmus est transformatio quaedam recti solutivae sermonis in alteram speciem metri, ornatusve³⁸ causa. Huius species sunt quattuordecim: *πρόθεσις*³⁹, *ἐπένθεσις*, *παραγωγή*, *ἀφαίρεσις*, *συγκοπή*, *ἀποκοπή*, *ἔκτασις*, *συστολή*, *διαίρεσις*, *ἐπισυναλοπή*⁴⁰, *συναλοπή*, *ἔκθλιψις*, *ἀντίθεσις*, *μετάθεσις*.

2. *Πρόθεσις*⁴¹ est appositio quaedam ad principium dictionis, litterae aut syllabae, [1772] ut *gnato pro nato*; *tetulit pro tulit*.

Ἐπένθεσις est appositio ad medium dictionis⁴² litterae aut syllabae, ut *reliquias pro reliquias*; *induperator pro imperator*. Et⁴³ hanc alii epenthesein, alii parenthesin dicunt.

Παραγωγή est appositio ad finem dictionis litterae aut syllabae, ut *magi pro magi* et *pote pro potest*⁴⁴. Hanc alii *προσπαράληψιν* appellant.

ment. in Donati de barb. et met. p. 441. — 28) P. *venerunt*, quod idem apud Pompeium l. c. — 29) Unde locus de promptis sit, non constat. Cf. Pomp. l. c. — 30) *me ne incepto desistere victam?* addit P. Ceterum est locus Virg. Aen. I, 37. — 31) *non id agente sententia, quod demonstrat P.* Locus utrobique corruptus videtur. — 32) Virg. Aen. II, 19. — 33) Locum sic exhibuimus, uti a pr. m. in Codice scriptus legitur. Altera manus emendavit: *Pelides stomacho cedere nescit*. — Ceterum totus de tapinosi locus ita exhibetur a P. ut: *Includunt caeco lateri penitusque cavernas Ingentes, utrumque armato milite complent. Id est multae legiones armatorum militum impleverunt cavernas.*

Et: Dulichius vexasse rates et gurgite in alto. Et: Pelidae stomachum cedere nescii. — 34) *Omne aevum ferro teritur, versaque iuvenum terga fatigamus hasta, nec tarde selectus. P.* — 35) *Ἀμφιβολογία P.* Cf. Pompeium p. 443. — 36) *oculorum, exercitus, an ferri P.* — 37) *pluribus P.* — 38) *metri, ornatus, necessitatisve P.* — 39) *πρόθεσις P. male.* Cf. Pompeium p. 446. — 40) *συναίρεσις P.* et Codex ab a. m. cf. Pompeium p. 446. *Episyualoepham pro synaeresi* ponit etiam M. Valerius Probus p. 1438. — 41) *Πρόθεσις P.* — 42) *ad mediam dictionem P.* — 43) *Et deest apud P.* — 44) *Dedi Cod. scripturam ad litteram.* Apud P. est: *ut magre pro magis et potestur pro potest.* Locus corruptus est. For-

Ἀφαιρέσεις est ablatio de principio dictionis, contraria prothesi, ut *mitte* pro *omitte*¹ et *tenno* pro *contenno*.

Συγκοπή est ablatio de media dictione, contraria epenthesi, ut *audacter* pro *audaciter*, *commorat* pro *commemorat*.

Ἀποκοπή est ablatio de fine dictionis² paragogae contraria, ut *Achilli* pro *Achillis* et *potis* pro *potis est*³.

Ἐκτασις est extensio syllabae contra naturam verbi, ut

*Italianum fato profugus*⁴;

cum *Italia* correpte dici debeat.

Συστολή est correptio contra naturam verbi⁵ contraria ectasi, ut

Aquosus Orion;

cum *Orion* producte dici debeat⁶.

Λιαιρέσεις est discissio syllabae unius in duas facta, ut⁷

*Olli respondit rex Albai Longai*⁸.

*Ἐπισηναλογοπή*⁹ est conglutinatio duarum syllabarum in unam facta, contraria diaeresi, ut *Phaethon* pro *Phaëthon*, *Neri* pro *Nerei*¹⁰, *acripedem* pro *aëripedem*.

*Συναλογοπή*¹¹ est per interceptionem¹² concurrentium vocalium lubrica quaedam lenisque collisio, ut

*Atque ea diversa penitus dum parte gerantur*¹³.

Haec a quibusdam synchysis¹⁴ nominatur.

Ἐκθλιψις est consonantium cum vocalibus aspere concurrentium quaedam difficilis ac dura collisio, ut

*Multum ille et terris iuctatus et alto*¹⁵.

Ἀντιθέσεις est litterae pro littera positio, ut *olli* pro *illi*.

Μετάθεσεις est translatio litterarum in alienum locum, nulla tamen ex dictione [1773] sublata, ut *Erandre*, pro *Erander*¹⁶.

SEGM. V. De Schematibus Lexeos.

I. Schemata lexeos et dianoeas sunt, id est, figurae verborum et sensuum¹⁷. Sed schemata dianoeas ad oratores pertinent, ad Grammaticos, lexeos, quae cum multa sint, ex omnibus necessaria fere sunt decem et septem¹⁸. quorum haec sunt nomina: *πρόληψις*, *ζεύγμα*, *ἑπόξευξις*, *σύλληψις*, *ἀναδιπλώσις*, *ἀναφορά*, *ἐπικαλήψις*, *ἐπίξευξις*, *παρονομασία*, *σχέσις ὀνομάτων*, *παρόμοιον*¹⁹, *ὀμοιόπρωτον*, *ὀμοιοτέλευτον*, *πολύπρωτον*, *εἰρμός*, *πολυσύνθετον*²⁰, *διάλυτον*.

tasse legendum: ut *magis* pro *mage*, *potestur* pro *potest*. *Potestur* saltem in eadem causa pro exemplo ponitur a Pompeio p. 446. Sed quia *mage* non usitatum est, vide, ne potius legendum sit *accingier* pro *accingi*. Cf. M. Valerium Probum p. 1438. — 1) In Codice a pr. m. *demitte*. — 2) Addit P. *litterae aut syllabae*. — 3) *et potes pro potest* P. — 4) Virg. Aen. I, 2. — 5) Verba: *contra naturam verbi* desunt in Cod. — 6) Turbae in Cod. *ut Orion pro Orion producte dici debeat*. Priori tamen *Orion* vox *agnosus* super scripta. Apud P. vero sic: *ut cum subito assurgens fluctu nimbosus Orion; cum Orion producta dici debeat*. Cf. Pomp. p. 451. — 7) *ut est* P. — 8) Versus Ennianus. Cf. Ennii fragm. ed. Hessel. p. 17. Addit P. *pro eo quod est Albae longae*. — 9) *Συναλογοσις* P. ut supra. — 10) *Neri pro Nerei* desunt apud P. Corrige hinc Pompeii locum p. 449. — 11) Totus hic articulus cum sequente commutatus in P. legitur, ita ut ille prior, hic posterior. — 12) *interiectionem* Cod. a pr. m. — 13) Virg. Aen. IX, 1. — 14) *Synaeresis* P. male. — 15) Virg. Aen. I, 3. — 16) *Thymbre pro Thymber* addit P. et corr. Cod. — 17) Verba: *id est figurae v. e. sensuum* desunt apud P., ubi ita legitur: *Schemata lexeos sunt et dianoeas*. —

2. *Πρόληψις* est praesumptio rerum ordinem secutarum praecedens²¹, ut
*Continuo reges ingenti mole Latinus*²²;

et caetera.

Ζεῦγμα est unius verbi conclusio diversis clausulis apte coniuncta, ut
Troiangna, interpres divum, qui manu Phocbi,
*Qui tripodas, Clarii lauros, qui sideru sentis*²¹;

et caetera²¹.

Ἰπόμενεις est figura superiori contraria, ubi diversa verba singulis quibusque²³ proprie subiunguntur²⁶, ut

*Regem adit et regi memorat nomenque genusque*²⁷;

et caetera²⁸.

Σύλληψις est dissimilium clausularum per unum verbum conglutinata conceptio, ut
hic illius arma,

*Hic currus fuit*²⁹.

Hoc schema ita³⁰ late patet, ut³¹ fieri solet non solum per partes orationis, sed etiam per accidentia partibus orationis. Item syllepsis, cum singularis dicitio plurali verbo adiungitur, ut

sunt nobis mitiu poma,

*Castancae molles et pressi copiu lactis*³².

Ἀναδίπλωσις est congeminitio dictionis ex ultimo loco praecedentis versus et principio sequentis, ut

sequitur pulcherrimus Astor,

*Astor equo fidens*³³.

Ἀναφορά est relatio eiusdem verbi per principia versuum plurimorum, ut

Nate meae vires, mea magna potentia solus,

*Nate patris summi, qui tecta Typhoëa tenuis*³⁴.

[1774]

Ἐπανάληψις est verbi in principio versus positi in eiusdem fine repetitio, ut

*Ante etiam sceptrum Dictuci regis et ante*³⁵.

Ἐπίξευσις est eiusdem verbi in eodem versu siue aliqua dilatazione³⁶ congeminitio, ut

*Me, me, udsam qui feci, in me convertite ferrum*³⁷.

Παρονομασία est veluti quaedam denominatio³⁸, ut

*Nam inceptio ununtium, haud ununtium*³⁹.

Σζέσις ὀνομάτων est multitudo nominum coniunctorum quodam ambitu copulandi, ut

*Marsa mams, Peligna cohors, Festina virum vis*⁴⁰.

18) *XVII*. P. Codex *decim et s.* — 19) *παρόμιον* — 20) Cod. polisintheton. Verum est *πολύσύνθετον*. — 21) *ordine secutarum*, ut P. — 22) *Praeterea reges* cel. P. Est locus Virg. Aen. XII, 461. ubi nunc editur: *Interea reges* etc. — 23) Virg. Aen. III, 395. seq. — 24) *et caetera* desunt apud P. — 25) *quibusque* deest apud P. — 26) *proprie* deest apud P. — 27) Virg. Aen. X, 149. — 28) *et caetera* desunt apud P. — 29) *Posthabita coluisse Sano; hic illius arma, hic currus fuit, hoc regnum Dea gentibus esse*. P. Ceterum locus est Virg. Aen. I, 16. — 30) Deest *ita* apud P. — 31) Pro *ut* in Cod. *et*.

— 32) Totus hic locus a vv. *Item syllepsis* usque ad *copia lactis* plane deest apud P. — 33) *Urbs Etrusca solo; sequitur pulcherrimus Astor, Astor equo fidens et versicoloribus armis*. P. Locus est Virg. Aen. X, 180. — 34) Virg. Aen. I, 664. seq. — 35) Virg. Ge. II, 536. — 36) *dilatatione* P. — 37) Virg. Aen. IX, 427. — 38) *quotiescunque de nomine aliud efficitur nomen, veluti q. d. P.* — 39) Post *v. inceptio* interponunt P. et corr. Cod. *est*. Locus est Terent. Andr. I, 3, 13. — 40) Versus est Ennianus. Cf. Hessel. p. 150.

Παρόμοιον est cum ab isdem² litteris diversa verba sumuntur, ut

*O Tite tute Tati tibi tanta Tyrrame tulisti*³.

*Ὀμοιόπτωτον*⁴ est, cum in similes casus exeunt verba diversa, ut

*Maerentes, flentes, lacrimantes, commiserantes*⁵.

Ὀμοιοτέλειον est, cum simili modo⁶ dictiones plurimae finiuntur, ut: *Eos revchi*⁷, *quam relinqui, devchi, quam descri malui*.

Πολύπτωτον est multitudo casuum varietate distincta, ut

Littora littoribus contraria, fluctibus undas

*Imprecor, arma armis, pugnent ipsique nepotesque*⁸.

Εἰρημός est series orationis tenorem suum usque ad ultimum servans, ut

Principio coelum ac terras, camposque liquentes

Lucecentemque globum Lunae Titaniae astra

*Spiritus intus alit*⁹.

*Πολυσύνδετον*¹⁰ est multis connexa¹¹ conjunctionibus dictio, ut

*Acamasque Thoasque*¹²

*Pelidesque Neoptolemusque*¹³

et caetera.

Διάλυτον vel *ἀσύνδετον* est figura superiori contraria, carens conjunctionibus, ut

ite,

*Ferte citi flammus, date tela*¹⁴.

[1775]

SEGM. VI. De Tropi s.

1. Tropus est dictio translata a propria significatione ad non propriam¹⁵ similitudinem ornatus necessitate causa. Sunt autem tropi tredecim: *μεταφορά, κατάχρησις, μετάληψις, μετωνυμία, ἀντονομασία, ἐπίθετον, συνεκδοχή, ὀνοματοποιΐα, περιφρασις, ὑπερβατον, ὑπερβολή, ἀλληγορία, ὁμοίωσις*.

2. *Μεταφορά* est rerum verborumque translatio. Haec fit modis quattuor: ab animali ad animale, ab inanimato ad inanimato, ab animali ad inanimato, ab inanimato ad animale. Ergo ab animali ad animale, ut

*Tiphyn aurigam celeres fecere caviniae*¹⁶;

nam et *auriga* et *gubernator* animam habent. Ab inanimato ad inanimato, ut

*Ut pelagus temere rates*¹⁷;

et *naves* et *rates*¹⁸ animam non habent. Ab animali ad inanimato, ut

1) *παρόμοιον* vitiose P. — 2) *ab eisdem* P. — 3) Vulgo versus habetur Ennianus; cf. quae monui ad Prisc. librum de vers. Aen. p. 339. — 4) Sequens articulus ante hunc positus est apud P. — 5) Versus inter Ennii reliquias invenitur. Hessel. p. 137. — 6) *similiter* P. — 7) *reduci* P. et emend. Cod. — 8) *ipsique nepotes* P. In Cod. a pr. m. haec: *ipsique nec potestque*. Locus est Virg. Aen. IV, 628. seq. — 9) Virg. Aen. VI, 726. seqq. — 10) Cod. *Polisinteton*. cf. supra. — 11) *nexa* P. — 12) apud P. *Athamasque Thoasque*. In Cod. est *Achamasque Th.* Cf. Pomp. p. 463. — 13) P. ut solet versus integros exhibuit. Locus est Virg. Aen. II, 263. — 14) *Diripiantque rates alii navalibus; ite Ferte citi flammus date vela, impellite remos*. P. Verba *impellite remos* in Cod. adiecta sunt ab altera m. Apud Virg. Aen. IV, 592., unde locus petitus est, legitur: *date vela*. — 15) *non ad propriam* Cod. — 16) Incerti poetae versus, quem multi excitant Grammatici tacito auctoris nomine. Cf. quae notavi ad Pomp. p. 464. — 17) Addit P. *nec iam amplius ulla*. — 18) Cod. *et pelagus et naves* P. ab initio addit *nam*. Cf. Pomp. p. 464. Virg. Aen. V, 8. — 19) *et vento quassatur et imbre* add. P. et corr. Cod. Locus est Virg. Aen. IV,

Atlantis cinctum assiduc cui nubibus atris

Pinniferum caput;

et caetera¹⁹. Nam ut haec animalis sunt, ita mons animam non habet, cui membra hominis ascribuntur²⁰. Ab inanimati ad animale, ut

si tantum pectore robur

*Concipis*²¹;

nam ut *robur* animam non habet, sic utique *Turnus* animam habet, cui haec dicuntur²². Scire autem debemus, metaphoras alias esse reciprocas, alias partis minus.

Κατάχρησις est usurpatio nominis alieni, ut *parricidam* dicimus, qui occiderit fratrem, et *piscinam* quae *piscis* non habet. Haec enim nisi extrinsecus sumantur²³, suum vocabulum non habent²⁴.

Μετέλλησις est dictio gradatim pergens ad id quod ostendit, ut

speluncis abdidit atris;

et

*Post aliquot mea regna videns mirabar aristas*²⁵.

[1776]

Μετωνυμία est dictio quaedam, veluti transnominatio. Huius multae sunt species. Aut enim per id, quod continet, id quod continetur ostendit, ut

*Nunc pateras libate Iovi*²⁶;

aut contra, ut

*vina coronant*²⁷;

aut per inventorem id quod inventum est ostendit, ut

*Sine Cerere et Libero friget Venus*²⁸;

aut contra, ut

*Finem precamur, nam hic Deus praesens adest*²⁹.

Haec exempli causa diligentius posita etiam reliqua demonstrabunt³⁰.

Ἀντωνομασία est significatio vice nominis posita, quae fit modis tribus: ab animo, a corpore, extrinsecus. Ab animo, ut

*Magnanimus Anchisiades*³¹;

a corpore, ut

ipse arduus altaque pulsat

*Sidera*³²;

extrinsecus, ut

*Infelix puer atque impar congressus Achilli*³³.

Ἐπίθετον est praeposita dictio proprio nomini³⁴. Nam antonomasia vicem nominis sustinet, epitheton autem³⁵ nunquam est sine nomine, ut

248. — 20) membra animantium adscribuntur P. — 21) Virg. Aen. XI, 368. — 22) sic *Turnus*, cui haec dicuntur, animam habet P. — 23) *sumerent* P. — 24) non haberent P. — 25) Haec ita exhibuit P. ut *Sed pater omnipotens speluncis abdidit atris. Post aliquot mea regna videns mirabor aristas*. Locus est Virg. Ecl. I, 70. — 26) Virg. VII, 133. — 27) Addit P. et corr. Cod. *Crateras magnas statuunt et*. Locus est Virg. Aen. I, 7. — 28) Terent. Eunucl. IV, 5, 6. — 29) Verba: *nam hic Deus praesens adest* a P. non versus ascribuntur, sed verba Donati habentur. Perperam. Cf. Pompeius

p. 468. Ceterum in Cod. a pr. m. est: *precatur*, apud Pomp. *precemur*. Locus ascribitur Plauto a Servio ad Virg. Aen. I, 723. — 30) *Haec exempli causa posita addiscentibus sunt, reliqua demonstrabit lectio P. Haec e. c. diligentibus posita etiam reliqua demonstrabuntur*. Cod. a pr. m. — 31) *Magnanimusque Anchisiades et pondus et ipsa* P. Locus est Virg. Aen. V, 407. — 32) In P. haec tantum: *ipse arduus*. Locus est Virg. Aen. III, 619. — 33) Virg. Aen. I, 475. — 34) *est superposita d. cum proprio nomine* P. *est superposita dictio proprio nomini*. Corr. Cod. — 35) *autem* deest apud P.

*dira Celaeno*¹;

et

*dira*² *Camilla*.

Fit etiam epitheton modis tribus. Ab animo, a corpore, extrinsecus. His duobus tropis vel vituperamus aliquem vel ornamus.

Συννεδοχι est significatio pleni intellectus capax, cum plus minusve pronunciet³. Aut enim a parte totum ostendit, ut

*puppessque tuae pubesque tuorum*⁴;

aut contra, ut⁵

*ingens a vertice pontus*⁶

*In puppin ferit*⁷.

Et:

*fontemque ignemque ferebant*⁸.

Meminisse autem debemus, quum fit a parte totum, ab insigni parte faciendum.

Ὀνοματοποιία est nomen de sono factum, ut *limulus aeris*, *clangor tubarum*⁹.

Περίφρασις est circumlocutio, quae fit aut ornandae rei causa, quae pulchra est, aut vitandae, quae turpis est, ut

Et iam prima novo spargebat lumine terras,

*Tithoni croceum linquens Auroru cubile*¹⁰.

Et:

nimio ne luxu obtusior usus

*Sit genitali urvo*¹¹;

et caetera.

Ἐπέσβατον est transcensio¹² quaedam verborum ordinem turbans, cuius species [1777] sunt quinque: *ὑστερολογία*, *ἀναστροφή*, *παρένθεσις*, *τριῆσις*, *σύγχυσις*¹³.

Ἰστερολογία vel *ὑστερον πρότερον* est sententiae cum verbis ordo mutatus, ut

*Torrere purant flammis et frangere saxo*¹⁴.

Ἀναστροφή est verborum tantum ordo praeposterus, ut

*Italiam contra*¹⁵;

pro contra *Italiam*.

Παρένθεσις est interposita ratiocinatio divisae¹⁶ sententiae, ut

Aeneas, neque enim patrius consistere mentem

*Passus amor, rapidum ad naves praemittit Achaten*¹⁷.

1) *Hos mihi praedixit luctus non dira Celaeno* P. Locus est Virg. Aen. III, 211. — 2) Codex supra lineam habet: *alii dia*. Ceterum P. integrum versum pro more suo exhibet: *Italides, quas ipsa decus sibi diva Camilla*. Virg. IX, 657. — 3) pronunciat P. — 4) Virg. Aen. I, 369. Integrum versum exhibet P. — 5) *aut contra, ut* desunt apud P. — 6) Virg. Aen. I, 114. Duo integros versus habet P. — 7) Post haec leguntur in Cod. *et non utique pontus in puppin ferit*. sed deleta. — 8) Apud P. post versum superiorem omissio et statim sequitur: *Gramineas alii fontemque ignemque ferebant*. Manifestae omnes hae interpolationes. Locus est Virg. Aen. XII, 119. — 9) In Cod. scr. *glangor*. — 10) Virg. Aen. IV, 585. — 11) Virg.

Georg. III, 135. Cf. Pompeium p. 472. et quae ibi notavi. Ceterum hae verba *nimio ne — et caetera* una cum interpositis omnia desunt apud P. — 12) Cod. *transcessio* a pr. m. — 13) In Cod. est *synthesis*. Cf. infra. — 14) Apud P. praepositur *Et*. Locus est Virg. Aen. I, 179. — 15) Virg. Aen. I, 13. Integrum versum exhibuit P. — 16) *diversae* P. — 17) Virg. Aen. I, 643. — 18) Virg. Georg. III, 381. — 19) Vulgo Ennio tribuitur. Cf. Enn. Fragm. ed. Hess. p. 151. et quos ibi citatos invenies. — 20) Vitiose apud P. *portant*. Cf. quae notavi ad Pomp. p. 475. — 21) In Codice est *Synthesis*, sed supra scriptis litteris cre emendatum *Sincretis*, quod fortasse corrector *σύχρασις* voluit. Sed verum est, quod dedi. Cf. Pomp.

Τμησίς est unius compositi aut simplicis verbi sectio, una dictione vel pluribus interiectis, ut
*septem - subiecta - triani*¹⁸;

et:

*saxo cere - comminuit - brum*¹⁹;

et:

*Massili - portabant*²⁰ *iuvenes ad littora - tanas.*

*Σύγχυσις*²¹ est hyperbaton ex omni parte confusum, ut
*Tres*²² *notus adreptas*²³ *in saxa latentia torquet,*
*Saxa vocant Itali mediisquae*²⁴ *in fluctibus aras.*

Est enim hic ordo: tres adreptas Notus in saxa torquet, quae saxa mediis in fluctibus latentia Itali aras vocant²⁵.

Περύβωλη est dictio fidem²⁶ excedens, augendi minuendive causa; ut *nive candidior*; minuendi, ut *tardior testudine.*

Ἀλληγορία est tropus, quo aliud significatur, quam dicitur, ut
*Et iam tempus equum fumantia solvere colla*²⁷.

hoc est, *carmen finire*²⁸. Huius species multae sunt, ex quibus eminent septem, *ειρωνεία*, *ἀντίφρασις*, *αἰνigma*, *χαριεντισμός*, *παροιμία*, *σαρκασμός*, *ἀστεϊσμός*.

Εἰρωνεία est tropus per contraria quod conatur extendens²⁹, ut

Egregiam vero laudem et spoliu umpla refertis

[1778]

*Tuque puerque tuus*³⁰.

Et caetera. Hanc nisi gravitas pronuntiationis adiuverit³¹, confiteri videbitur, quod negare contendit³².

Ἀντίφρασις est unius verbi ironia, ut *bellum, lucus, et Parcae*³³. *Bellum* hoc est minime bellum; et *lucus* eo quod non luceat et *Parcae* eo quod nulli parcant.

Αἰνigma est obscura sententia per occultam similitudinem rerum, ut

*Mater me genuit, eadem mox gignitur ex me*³⁴;

cum significet, aquam in glaciem convertere³⁵ et ex eadem rursus effluere.

Χαριεντισμός est tropus, quo dura dictu gratius proferuntur, ut cum interrogantibus nobis, quis³⁶ nos quaesierit, respondetur³⁷: *bona fortuna*. Exinde intelligitur³⁸, neminem nos quaesisse.

Παροιμία est accommodatum rebus temporibusque proverbium, ut *adversum stimulum*³⁹ *calces*; et *lupus in fabula*.

Σαρκασμός est plena odio atque hostilis inrisio⁴⁰, ut

Eu ugro, et quam bello, Troiane, pectisti,

*Hesperiam melire iuceus!*⁴¹

p. 475. — 22) Sic Cod. a pr. m. Correctum *tris*. —

23) Ita Cod. Apud Virg. Aen. I, 108. est *abreptas*. —

24) Codicis scripturam exhibui. Apud Virg. est *mediis*

quae. Cf. Pomp. p. 475. — 25) Huius explicationis

haec tantum verba in Cod. restant: *latentia Itali aras*

vocant. — 26) In Cod. apparet lacuna, rasura facta,

unius quidem vocalis. — 27) Virg. Georg. II, 542.

— 28) c. *finiri* P. et corr. Cod. — 29) *per contra-*

rium, quod conatur, ostendens P. et corr. Cod. —

30) In line versus antec. sigla etc. exstat apud P. ita

ut verba: *Tuque puerque tuus* non compareant. Me-

lius Codex. Locus est Virg. Aen. IV, 93. — 31) *ad-*

iuuet — *videtur* P. — 32) Cod. a pr. m. *adiuuerit,*

videbitur quod negare ostendit. Sed correctum. —

33) Totus locus sic scribitur apud P. *ut bellum, hoc*

est minime bellum. Lucus, quod minime luceat. Par-

cae, quod minime parcant. Quae longe deteriora esse

iis, quae Codex exhibet, sponte intelligitur. — 34)

Nescitur, cuius poetae sit. Cf. Pomp. p. 477. — 35)

conuertit P. quod minime est necessarium. — 36) *Num*

quis nos P. Sed corr. Cod. voluit: *numquid nos q.*

aliquis. — 37) *responderetur P. responditur* Cod. a

pr. m. sed corr. ut dedimus. — 38) *intelligitur* P.

Ceterum de hoc tropo cf. etiam Pomp. p. 477. seq.

ubi idem exemplum. — 39) *adversus st. P.* et corr.

Cod. — 40) *inrisio* P. et corr. Cod. — 41) Virg.

Aen. XII, 359. Cf. Pomp. p. 479.

Ἀστεισμός est tropus multiplex, numerosaeque virtutis. Namque *ἀστεισμός* putatur quidquid simplicitate rustica caret, et faceta satis urbanitate est expolitum¹, ut est illud:

*Qui Bavianum non odit, ariet tua carmina, Maevi,
Atque idem iungat vulpes² et mulgeat hircos.*

Ὁμοίωσις est minus notae rei per similitudinem eius, quae magis nota est, demonstratio. Huius species sunt tres: *εἰκὼν*, *παραβολή*, *παράδειγμα*.

Εἰκὼν est personarum inter se vel eorum, quae personis accidunt, comparatio, ut

Os humerosque Deo similis³.

Παραβολή est rerum genere dissimilium comparatio, ut

*Quulis mugitus fugit cum saucius aram
Taurus⁴;*

et caetera.

Παράδειγμα est enarratio exempli hortantis aut deterrentis; hortantis⁵, ut

[1779]

Antenor potuit mediis clapsus Achivis⁶

et caetera; deterrentis, ut

*At non sic Phrygius penetrat Laecdaemona pastor,
Ledaemque⁷ Helenam Troianas vexit ad urbes⁸.*

1) *expolitum* est P. — 2) Male P. *vulpes iungat*. Ceterum locus est Virg. Eclog. III, 90. — 3) Additum apud P. reliquum hemistichium: *namque ipsa decoram*; quod plane insulsum. Virg. Aen. I, 589. — 4) Addit P.: *et incertam excussit cervice securim*. Locus

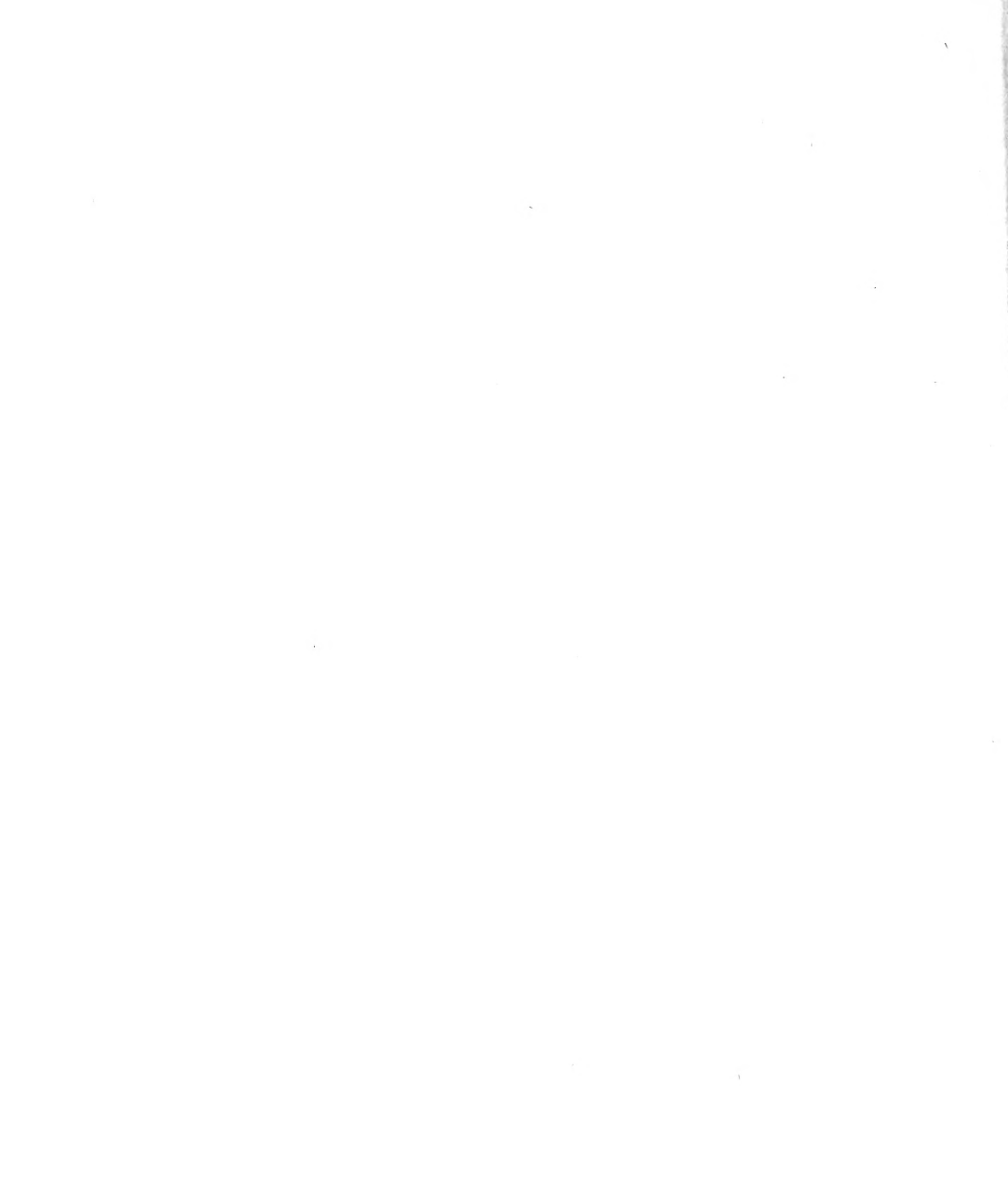
est Virg. Aen. II, 223. — 5) *deterrentis*; ut *Ant.* omissa v. *hortantis* P. — 6) P. sequentem versum addit: *Illyricos penetrare sinus atque intima tutus*. Locus est Virg. Aen. I, 242. — 7) *Ledaemque* P. recte fortasse. — 8) Locus est Virg. Aen. VII, 363.

M. V A L E R I I P R O B I
INSTITUTIONUM GRAMMATICARUM

LIBRI II

E CODICE SANCTI COLUMBANI BOBIENSIS
DILIGENTISSIME

EDITI.

PRAEFATIO EDITORIS.

Sequitur iam *Probus*, non ille quidem antiquus *M. Valerius Probus*, quem Suetonius in libello de Grammaticis illustribus „nimis pauca et exigua de quibusdam minutis quaestiunculis edidisse“ testatur, sed haud dubie serior quidam eiusdem nominis. Credibile tamen est, ne huius serioris quidem Probi libros ad nos pervenisse integros, quum in antiquissimo illo Codice, ex quo hos libros nunc denuo emendatos edidi, librum Sancti Columbani Bobiensis intelligo, quem in bibliotheca Vindobonensi contuli, inventum sit Fragmentum Grammaticum aliquot plagularum, quod cum huius Probi Catholicis maxime consentiebat iisque persimile esset, sed longe uberiora et amplius exposita continebat, quam quae in his excerptis habentur. Etiam subscriptio libri in Codice haec erat: *Finit de Catholicis Probi*. Sed sequebatur tamen etiam alia subscriptio, ita comparata: *Feliciter ars Probi, Grammatici Urbis, explicit Catholica*. Ut igitur ex his subnotationibus nihil magnopere certi colligi possit. Codex, quem dixi, e Bobiensibus est, diligentissime exaratus, quippe ab eadem, qua scriptus, manu expunctis et correctis tantum non omnibus, quaecumque supervacanea essent vel scriptoris errata, ut videtur, inter primam descriptionem animadverso errore. Nihil habet distinctionis praeter quaedam puncta ad litteras vocabulorum non plene perscriptorum posita; interdum virgulae ad distinguenda singula

verba sub lineam annexae, nam scriptura est continua. Litterae initiales nullae vel admodum paucae, sed ipse ductus litterarum paullum tantum a quadratis sive maiusculis deflectens, ita ut verbi causa *N* nusquam a maiuscula eadem differat. Membrana tenuis et flava, seu potius fusca. In fine versuum non semper plane perscripta sunt verba, nunc compendio significata, nunc plane omissa vel in margine detrita. Ceterum compendia nulla vel paucissima. Loca poetarum haud raro litteris singulorum vocabulorum initialibus tantum scripta. Codex est seculi septimi vel ineuntis octavi, ut mihi significabat Eichenfeldius, Vir Clarissimus, bibliothecae Vindobonensis publicae Custos. Ceterum nisi unicus, at antiquissimus fons est hic Codex Probi et aliorum scriptorum Grammaticorum, quae in eo servata sunt, atque etiam ex parte est rescriptus, sed scriptura antiquior nihil continet memorabile. Continet idem etiam Sacerdotis Grammatici ingens volumen, quod una cum Probi plagulis superius significatis aliisque fragmentis Grammaticis proxime editurus est Eichenfeldius, cuius erga me benivolentiam summis laudibus efferre debeo.

Ex reliquis, quae mihi praesto erant, auxiliis consulto non nisi *Ascensianam* editionem adhibui. Reliquae editiones deteriores videbantur omnes. Insuper addidi lectiones *Putschii*, ut par erat. Sic factum, ut hi Probi libri in paucissimis adhuc locis tantum corrupti nunc prodeant, quae res maxime illi Codici Bobiensi debetur. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Nonis Ian. c1010cccxxviii.

PROBI INSTITUTIONUM GRAMMATICARUM

LIBER PRIMUS.

A D C A E L E S T I N U M.

PRAEFATIO.

Accipe nostra tuis audacius¹ edita iussis, [1386]
Caelestine² potens, et mentibus insere dicta.
Quo cumulante mihi semper fortuna favorem³
Haud invita dedit sese, comitante benigno,
Quem superi voluere virum, mihi condere famam.
Ausus enim incipio, quoniam tua iussa fatigant,
Tempora vel numeros verborum et commata verbis,
Ut possam, monstrare meis; licet alta subire
Mens humilis vetet, et res metrica fortius artet⁴.
Aptius esse tamen conantes iussa fatemur
Arta⁵ subire nimis, quam voce animoque silere.

SEGM. I. *De elementis litterarum*⁶. [1387]

I. Litterarum⁷ elementa tria sunt, quae planius genera memoramus, unum vocalium, alterum semivocalium, postremum mutarum. Elementum vocalium litterarum, quibus ex vocalitate inditum nomen est, aput⁸ nos quinque litteris confinetur¹, aput Graecos septem. Harum

1) *Audacibus* Asc. — 2) *Caelestine*. Sic Asc. *mihi condere famam*, licet contorta, tamen ab huius generis scriptoribus non aliena videri debet. — 4) *arctet* ex errore P. *arctet* Asc. Nos Codicem secuti sumus. — 5) Ita Cod. *Arctu* Asc. P. — 6) Inscriptiones segmentorum in Codice, ut eas exhibuimus. — 7) *litterarum* Asc. P. Codex constanter *litt.* — 8) Ita constanter Cod. — 9) *continentium* Asc. —

illi aliquas et corripunt et producant; aliquas semper longas, aliquas semper breves habent. Nos vero quoniam numerum sumus exigui vocalium litterarum, pro natura uniuscuiusque syllabae easdem corripere et producere possumus. Sunt autem haec: *a, e, i, o, u*. His quaecumque¹ syllaba aut singularibus constat, ut:

A virgo inflexit²,

et:

O Dea³;

aut adhaerentibus ex qualibet parte consonantibus, ut:

Ne pete conubiis⁴ natam,

et:

En quid ago⁵;

aut duplicatis vocalibus, quod Graeci diphthongos⁶ vocant; interdum sine aliqua consonante, ut:

Oenotri⁷ colucre viri;

aliquando praecedentibus⁸ consonantibus, ut:

Practerca genus⁹;

aut interdum consequentibus, ut:

Aestatem increpitans seram¹⁰.

2. Elementum semivocalium septem litteris constat, quae per se quidem proferri singulae possunt, sine vocali tamen per se syllabam facere nequeunt. Ideoque semivocales dictae; quod¹¹ per se proferantur, vocalitatis nomen attingunt; quod per se syllabam non faciant, mutis similes inveniuntur. Sunt autem numero septem: *f, l, m, n, r, s, x*. Elementum mutarum litterarum novem litteris constat, quibus ex natura suum vocabulum cessit. Ideo enim mutae dicuntur, quoniam per vocales litteras pronunciantur, neque etiam per se syllabam facere possunt. Sunt autem numero novae: *b, c, d, g, h, k, p, q, t*. Harum omnium diversi elementi litterarum vim naturamque per ordinem memorabo.

SEGM. II. *D' e vocalibus litteris*¹².

[1388]

1. Vocales litterae quinque sunt. Ex his omnibus *o* littera specialem continet rationem et *o* Graecam semper productam, non tamen plenius imitatur¹³. Nam etsi naturaliter brevis fuerit, pro longa poni potest; in ultima¹⁴ dumtaxat syllaba saepe contingit quibuscumque partibus orationis. In nominibus masculinis et femininis casu nominativo recte *o* littera producitur, quia et in genitivo singulari producta est, ut *Cato* et *ratio*; ut:

Quis te, magne Cato, tacitum¹⁵;

ut:

Arduus, arma tenens; non te rationis cgentem¹⁶.

1) *Quaecumque*. Ita in Cod. — 2) Virg. Ecl. VI, 47. Ubi editur *Ah v.* — 3) Virg. Aen. I, 372. — 4) Cod. *conubiis*. Locus est Virg. Aen. VII, 96. — 5) Virg. Aen. IV, 534. — 6) Cod. *diphthongos*. Asc. *diphthongon*. P. *διφθόγγων*. Malc. — 7) Ita Cod. Sed Asc. et P. *Oenotrii*. Locus est Virg. Aen. I, 532, ubi nunc recte scribitur *Oenotri*, licet variant Codices. — 8) *Procedentibus* Cod. — 9) Virg. Georg. II, 83. — 10) Virg. Georg. IV, 138. — 11) P. ex emendatione: *quod quum per se*. Nos codicem secuti sumus, quicum consentit Ascensiana. — 12) Haec inscriptio in Cod. continenter scripta, eodem in versu atque reliqua. — 13) *emittatur* vitiose Asc. — 14) *intultima* Cod. sed puncto supposito notatur prius *t* supervacaneum esse. — 15) Virg. Aen. VI, 841. — 16) Virg. Aen. VIII, 299. — 17) Lucan. Phars. II, 285. — 18) *Nocte* *l. b. f.* Cod. Ita non plene perscripta ultima voce. Locus est Virg. Aen. VII, 331. — 19) Virg. Aen. IV,

Lucanus vero brevem posuit *o* syllabam superioris nominis, ut:

*Arcano sacras reddidit Cato pectore voces*¹⁷.

Hic eam, quoniam ultima syllaba pedis est, videtur corripuisse; ille quoniam non solum peli faciat caput, sed etiam quod manifeste longa sit, produxit. At in hoc nomine: *virgo, virginis*, ubi manifeste brevis est, quoniam genitivo deficit; quemadmodum eam longam poneret Virgilius in hoc versu:

*Hunc mihi da proprium, virgo sata nocte, laborem*¹⁸,

nisi eam pro longa poni posse secundum eius litterae naturam sciret? Non quod initium pedi faciat, ut quibusdam placet. In verbis quoque licet brevis sit, pro longa ponitur, ut:

*En quid ago*¹⁹;

*Iustra domosque traho*²⁰.

Ne verearis ergo hanc vocalem ultimam verbi, non pedis, in qualibet parte orationis producere.

2. *A* autem et *e* naturam suae vocalitatis, sive correptae, sive productae, custodiunt.

Duae vero, *i* et *u*, nunc vocales, nunc pro consonantibus ponuntur, ea ratione, si eas praecedentis²¹ aut vocalis aliqua de superioribus consequatur, ut:

*Iuveni, germana, viam*²²;

aut harum duarum, de quibus agimus, alteram praecedentem quaelibet fuerit altera²³ consecuta, ut:

*Tum Iuno omnipotens*²⁴;

et:

*Altius ad niuum persedit*²⁵.

Nec immerito²⁶ prior a posteriore comprimitur²⁷, quia facultas obruendi praecedentem a [1389] tergo insidiantibus exhibetur.

3. Praeterea vim naturamque *i* litterae vocalis plenissime debemus cognoscere, quod duorum²⁸ interdum loco consonantium ponatur. Haec enim ex suo numero vocales duplicem litteram mittunt, ut caetera elementa litterarum singulas duplices mittunt; de quibus suo disputavimus²⁹ loco. Illa ergo ratione *i* littera duplicem sonum designat, una quamvis figura forma sit, si undique fuerit cincta vocalibus, ut:

*accerrimus Aiax*³⁰;

et:

*Aio te Acacida Romanos vincere posse*³¹.

SEGM. III. *D e s e m i v o c a l i b u s*³².

1. Semivocales litterae septem sunt: *f, l, m, n, r, s, x*. Harum natura generalis ea est, ut omnes consonantium³³ loco ponantur; nam et semivocales mutae consonantes appellantur. Verum tamen istarum quattuor: *l, m, n, r*, liquidae sunt, si consonantibus aliis³⁴, in una tamen sed posteriore³⁵ dumtaxat³⁶ syllaba, postponantur³⁷. Idecirco dictae liquidae, quoniam postpositae

534. — 20) Cod.: *Iustra domosque domo*. At Asc. et Putsch. ut edidimus. Locus legitur Virg. Aen. III, 647. — 21) Sic Cod. et Asc. *praecedentis* P. — 22) Virg. Aen. IV, 478. — 23) *alteram* Cod. et Asc. Emen-davit P. — 24) Virg. Aen. IV, 693. — 25) *Ad niuum*. Ita diserte Cod. Locus est Virg. Georg. III, 442. — 26) Sic Cod., a cuius scriptura nolui disce-dere, etsi non vera videtur. — 27) Ita Cod. *Compr.* Asc. P. — 28) *duorum* diserte Cod. *duarum* Asc.

Putsch. — 29) *disputabimus* Putsch. Asc. fortasse rectius. — 30) Virg. Aen. II, 414. — 31) Citatur a complurimis Grammaticis. Est autem Ennii, inveniturque iam apud Cic. de Div. II, 56. — 32) Haec inscriptio in Codice per se versum efficit. — 33) *consonantium*. Ita Cod. *consonantium* Asc. P. — 34) *aliis* Cod. — 35) *posterior* Asc. P. ex errore. — 36) Ita Cod. *dun-taxat* Asc. P. id quod paullo ante notare omisi. — 37) *postponatur* Cod. Asc. P., sed manifesto errore. —

propriam vim potestatemque deperdunt, dum earum¹ sonus liquescit et tenuatur, et nunc brevem, nunc longam communemque syllabam per positionem eam, quae praecesserit, pro arbitrio scribentis efficiunt: si tamen consonans una praecesserit liquidam, ut:

Phoebe gravis² Troiae;

et:

Erandrum Erandrique domus³.

Nam si duae liquidam praecesserint mutae, necessario fiet⁴ praecedens syllaba positione longa. Recte igitur liquidae dictae, quod sibi iulhaerere non possunt, exceptis duobus nominibus, ut *Mnestheus* et *Muasylus*⁵.

2. X quoque speciale vim tenet, quod quamvis una consonans⁶ sit, tamen pro duplici semper praecedit et sola facit positionem longam, sive in praecedenti syllaba sit⁷, sive in consequenti; in praecedenti, ut:

Nax erat⁸;

in consequenti, ut:

Axem humero⁹ torquet.

Hanc ergo semivocales litteram duplicem mittunt.

3. Mutae litterae novem sunt: *b, c, d, g, h, k, q, p, t*¹⁰. Hae omnes praeter *c* in [1390] orationem positae¹¹, simplices sunt, quoniam *c* littera duplex in solis dumtaxat pronomnibus invenitur, et una pro duabus consonantibus cedit, quoniam crassum sonum reddit ac duplicem, ut:

Hoc illud, gerruuu¹²;

et:

Pro Iuppiter ibit¹³

et: *Hic, ait;*

Hoc erat, alma parens¹⁴.

In caeteris autem partibus orationis duplicem non optinet¹⁵ potestatem. Nam si dicas: *Nec erat alma parens; Nec ait;* pro una cedit et vis illa soni deficit crassioris. *H* litteram vero scire debemus consonantis loco poni non posse, quia nota est aspirationis¹⁶, quam¹⁷ solida littera, quam Graeci non tam¹⁸ figura aliqua litterae, quam titulo pronunciationis ostendunt.

4. Graecae litterae duae sunt in oratione Latinitatis: *y* et *z*, quarum diversa natura est. *Y* vocalis est, quae et produci et corripi possit¹⁹. Producitur in hoc:

Quos ueque Tydides²⁰;

corripitur in hoc:

Sic demum lucos Stygiae²¹.

*Z*²² autem consonans est. Has Latinitas²³ de Graeco fonte derivavit non tam²⁴ suorum necessi-

1) *corum* Asc. P. Codex diserte *carum*. — 2) *gravis* P. *gravis* Cod. et Asc. Locus est Virg. Aen. VI, 56. — 3) Virg. Aen. XI, 140, ubi legitur *domos*. — 4) *fiat*. P. *fiet* Cod. Asc. — 5) Ita Cod. *Muasylus* Asc. *Muasylus* P. — 6) *consona* Asc. — 7) *fit* Cod. — 8) Virg. Aen. III, 147. Idem ibid. VIII, 26. — 9) Cod. *umero*. Locus est Virg. Aen. IV, 482. — 10) Hic ordo in Cod. Vulgo: *k, p, q, t*. Atque ita Asc. P. — 11) Cod. *in rationem poni si simplices*. Asc. P. *in oratione positae simplices*. Accu-

sativum e cod. ascivi. — 12) Virg. Aen. IV, 675. — 13) Virg. Aen. IV, 590. — 14) Virg. Aen. II, 664. — 15) Scriptura est Codicis. Vulgo *obtinet*. — 16) Sic scriptum exstat in Cod., non *aspirationis*. — 17) non *solida* pro *quam sel.* exhibent Asc. P. Ego codicem secutus sum. — 18) *tam* dicit in Cod., quod recipiendum putavi ex Asc. et P. — 19) Ita Cod. *potest* Asc. P. — 20) Virg. Aen. II, 197. — 21) *Stygiac*. Ita in Cod. *Stygius* Asc. P. Locus est Virg. VI, 154. — 22) Putsch. errore typographi habet *L autem cet.*

tate verborum, quam Graecorum nominum ratione. Sed ε littera apud Graecos duplex est; ita et apud Latinos invenitur, ut est:

*Contemptorque deum Mezentius*²⁵;

et:

*At medias inter caedes exsultat Amazon*²⁶.

SEGM. IV. *De syllabis naturalibus.*

1. Vocalis littera naturae²⁷ deservit, consonans positioni. Ex littera syllaba nascitur, ex syllaba pes, ex pede comma, ex commate versus, ex versu colon, ex colo periodos. Comma est²⁸, ut²⁹ cum particula versus vim sensus ostendit, ut:

*O pater*³⁰;

colon³¹, cum in fine versus ex maxima parte sensus concluditur, ut:

*O pater, o hominum rerumque aeterna potestas*³².

Periodos est³³, cum protractus per multa sensus sequenti versu plenius explicatur, ut: [1391]

O pater, o hominum rerumque aeterni potestas;

*Namque aliud quid sit, quod iam*³⁴ *implorare queamus?*

2. Natura syllabarum brevium atque longarum in nominibus ceterisque³⁵ orationis partibus per ordinem nulla potest ratione artis comprehendi³⁶, sed sola auctoritate investigari potest. Neque enim omnium nominum Graecorum atque nostrorum possumus numerum comprehendere³⁷ diversorum. Ergo licet profunda sit atque difficilis ratio, syllabarum naturalium vim qualitatemque monstrare, tamen de postremis syllabis regulariter disputabo.

3. Syllaba naturaliter longa est quattuor³⁸ modis. Ea enim aut constat, aut incipit, aut habet, aut desinit. Constat, dicitur, quando sola vocalis syllabam facit, ut:

*O decus*³⁹.

Incipit, cum in principio syllabae fuerit, ut:

*En ego victa situ*⁴⁰.

Habet, cum in medio fuerit, ut:

*Tos aeterni ignes*⁴¹.

Desinit, quando in fine posita est, ut:

*Te quoque, magna Pales*⁴².

4. Nominativus singularis duodecim litteris terminatur; per has omnis⁴³ novissimarum syllabarum naturas aperiam. Nominativus singularis *a* littera terminatus in omni genere postremam syllabam brevem facit; masculino, ut:

— 25) *Has latinas* Cod. — 24) *tam deest* in Cod. Exhibent Asc. P. — 25) Virg. Aen. VIII, 1. — 26) Virg. Aen. XI, 648. — 27) Cod. *natura*. — 28) *periodos* $\chi\acute{o}\mu\mu\alpha$, *Comma est* P. Ut nos dedimus, exhibent Cod. et Asc. — 29) *ut deest* in Asc. et P. — 30) Virg. Aen. VI, 719. Id. ibid. X, 18. — 31) $\kappa\acute{\omega}\lambda\omicron\nu$, *Colon* P. — 32) Virg. Aen. X, 18. — 33) $\pi\epsilon\rho\acute{\iota}\omicron\delta\omicron\varsigma$, *Periodos est* P. — 34) *Quod iam iam implorare* Cod. *quod iam implorare* Asc. P. — 35) Ita h. l. Cod. *cacterisque* Asc. P. rectius. — 36) *per ordine nulla*

comprehendi. Ita vitiose in Cod. — 37) Cod. *comprehendere*. Asc. *comprehendere*. P. *deprehendere*. — 38) *quattuor*. Haec est scriptura Codicis, id quod supra notare omisimus. — 39) Virg. Georg. II, 14. — 40) Hoc loco Cod. sic: *ut vos aeterni ignes en ego victa situ*. Sed verba *vos aet. ignes* linea traducta delata sunt. Locus est Virg. Aen. VII, 452. — 41) Virg. Aen. II, 154. — 42) Virg. Georg. III, 1. — 43) Cod. *per hos omnis*. Atque ita plane Asc. *Per has omnes* Putsch.

*advena nostri*¹;

feminino, ut:

*Irim de caelo misit Saturnia Iuno*².

Neutro quoque in solis nominibus Graecis, quoniam Latina non sunt, brevis est, ut Horatius in arte poetica:

*Sic animis natum inventumque poema invavidis*³.

Et communi genere eadem syllaba brevis est, ne in exemplis diutissime remoremur.

5. Nominativus singularis *e* littera terminatus masculino et feminino genere nominum Graecorum est, et novissimam syllabam semper longam facit, ut:

*Practerea sceptrum Ilione*⁴;

et:

*Non Beroe vobis*⁵.

Neutro autem genere Latinorum nominum est, et semper brevem recipit, ut:

*Tum vero omne mihi visum considerare*⁶;

et:

*Nomine quemque vocans*⁷.

6. Nominativus singularis *i* littera terminatus non fere accidit; tamen si evenerit, [1392] novissimam syllabam longam recipit. Nominativus singularis Latini nominis *o* littera terminatus, ut superius dictum est, semper longam recipit, interdum pro necessitate brevem, ut, si Graeca nomina fuerint, semper longam recipiunt⁸, ut:

*Alecto torram faciem*⁹;

*Pyrgo tot Priami natorum*¹⁰.

7. Nominativum singularem aptoti¹¹ nominis, neutri generis, *u* littera terminatum, in poemate aliquo non facilius invenies, ut, si facias¹² *hoc cornu*, et *hoc genu*, vel *hoc gelu*. Nam haec nomina apud Virgilium septimo casuveniuntur. Verum tamen¹³ si nominativum casum collocare¹⁴ volueris, ultimam hanc syllabam longam ponito, quoniam necesse est, in ablativo eam produci, ut Tullius in Arato:

*Iuu Tauri laevum cornu dexterque simul pes*¹⁵.

Ibidem et corripuit, ut:

*Hac propter laevum genu omnis parte locutus*¹⁶.

In ablativo tamen sine ambiguitate producitur.

8. Nominativus singularis sex litteris semivocalibus terminatur: *l, m, n, r, s, v*. No-

1) *adv. nostris* Asc. P. Ego Cod. scripturam expressi. Locus est Virg. Ecl. IX, 2. *Advena nostri, Quod nunquam veriti sumus, ut possessor agelli Diceret.* — 2) Virg. Aen. IX, 2. — 3) Horat. A. P. 377. — 4) Virg. Aen. I, 653. — 5) Cod. *veroe*. Ita saepe *v* pro *b* in hoc Cod. Locus est Virg. Aen. V, 646. — 6) *considerere* deest apud Asc. et P. In Cod. *visum e.* puncto ad extremam *e* litteram notato. Locus est Virg. Aen. II, 624. — 7) Virg. Aen. XI, 731. — 8) Haec verba omnia: *interdum pro n. b. u. s. Gr. n. f. s. longam recipiunt*, apud P. exciderunt. Exhibent ea Cod. et Asc. Pro *ut, si* in Asc. *et, si*, fortasse recte. Ceterum cf. Bondam. Varr.

lect. II, 14. pag. 351. — 9) In Cod. *Alecto*. Locus est Virg. Aen. VII, 415. — 10) Virg. Aen. V, 645. — 11) In P. *ἀπτότου* nominis aptoti. — 12) *facies* P. Cum Cod. consentit Asc. Paulo post *et hoc genu* dedi e Cod. et deest Asc. P. — 13) Sic semper Cod. *veruntamen* P. Asc. — 14) Sic Cod. Asc. P. — 15) Hic versus in iis, quae hodie exstant, non legitur. Fragmentis igitur est annumerandus. — 16) Ita Cod. et Asc. Vitiose apud P. *genu nisi parte l.* Locus est Cic. Arateo. 27. ubi editur: *At propter laevum genus omni ex parte locutus.* — 17) *Ani-bul* P. Locus est Lucan. Phars. I, 305., ubi editur *trans-cenderet.* — 18) *facies* Cod. *facias* Asc. P. — 19) Virg. Aen. VIII, 97. — 20) *non immerito quia* et P. ex prava cor-

minativus singularis *l* littera terminatus masculino et neutro genere, praecedentibus tribus vocalibus *a*, *e*, *u*, novissimam syllabam brevem recipit, ut Lucanus:

quam si Poenus transceuderit Alpes,

*Hannibal*¹⁷.

Et si facis¹⁸ *mel* et *fel*. Praecedente *o* littera longa est, ut:

*Sol medium caeli*¹⁹.

Nam natura longa ubique est, non positione; non immerito²⁰ et in genitivo producitur, ut:

*Solis equi*²¹.

9. Nominativus singularis *m* littera terminatus semper brevem facit; sed si sola restituerit et in synaloepham²² non ceciderit, duram structuram metro facit et ideo apud Virgilium in synaloepham²³ semper cadit a vocali excepta, et fit positione longa, ut:

*Ilum; et omnis luno fumus*²⁴;

et:

*Atque*²⁵ *ubi iam patria perventum*²⁶.

In hoc ergo vigilantia Virgiliana laudanda est, quod ubique haec littera finalis a vocali excipitur, aut ab aspiratione, ut sit synaloephae²⁷ locus, et per se stare non possit.

10. Nominativus singularis *n* littera terminatus, praecedentibus vocalibus variis [1393] naturas syllabarum facit, quas per singulas vocales ostendemus. *An* syllaba nominativi casus singularis, quae masculino et feminino genere in Graecis nominibus invenitur, semper longa est, ut:

*quorum alter Acarnan*²⁸;

et Lucanus:

*Unde venit Titan*²⁹.

Nominativus singularis *en* syllaba terminatus³⁰, Graeci nominis est, et masculino sive feminino genere semper longa est; masculino, ut *Hymen*, ut Seneca in Hecuba³¹:

*Quicumque hymen sanctus intactabilis*³².

Neutro vero genere Latina sunt nomina et syllabam brevem semper recipiunt, ut:

*Fulmen erat*³³;

et:

*Fulmen agit*³⁴.

Sunt et masculina, ut³⁵:

Et tollens apicem genoso vertice flamen.

Ergo quae Graeca sunt nomina, ultimam syllabam producunt; Latina corripunt³⁶.

rectione. *Ubi* est *ubicumque* et notionem habet relativi, ut sensus sit: ubicumque non positione, sed natura longa est, etiam in genitivo producitur. — 21) Virg. Aen. XII, 115. — 22) *synalifam* Cod. *synalipham* Asc. *συναλοιφήν synalopham* P. — 23) *synalifam* Cod. *synalipham* Asc. *συναλοιφήν synalopham* P. — 24) *Ilum et omnis h. f.* Sic Asc. P. et omittit Cod. male. Locus est Virg. Aen. III, 3. — 25) Cod. *Adque*. Tum vulgo omittitur voc. *perventum*; sed exstat in Cod. *per. in hoc.* sic, non plene scripta voce. ergo addidi e Cod. — 26) Locus est Virg. Aen. II, 634, ubi est: *Atque ubi iam patriae perventum ad limina sedis.*

— 27) *synalifae* Cod. *synaliphae* Asc. *συναλοιφήν synalophae* P. — 28) Virg. Aen. V, 298. — 29) Lucan. Phars. I, 15. — 30) *terminatur* vitiose P. — 31) *in acuba* Cod., quae scriptura orta ex non intellecta littera initiali *H*, quam librarius pro *A* accepit. — 32) *intactabilis*. Ita Cod. Asc. P. Locus est Senecae in Troad. 864. — 33) Virg. Aen. VIII, 427. — 34) *Flumen agit* Asc. Haud dubie recte. Intelligitur enim locus Virg. Aen. IX, 814. — 35) Cod. vitiose: *ut et attollens*, atque ita etiam Asc. *Et omisit* P. Sed apud Lucanum I, 604. est: *Et tollens apicem* cet. — 36) *Latina corripunt* errore typ. Asc.

11. Nominativus singularis *on* syllaba terminatus masculino et feminino genere nominum Graecorum longam habet. Masculino genere, ut:

*Armiger Automedon*¹,

et:

*Hunc vchit*² *immanis Triton*;

feminino, ut *Calydon, Babylon*. Neutro sane genere ultima brevis est. Nominativus casus³ singularis *in* vel *un* syllabis terminatus non fere contingit.

12. Nominativus singularis *r* littera finitus omni genere Graecis Latinisque nominibus brevem habet; Graecis, ut:

*Hector ubi est*⁴;

Latinis, ut:

*ager ille malus*⁵;

et:

*Hic vir. hic est*⁶;

et:

*ipse doli fabricator Epeos*⁷;

et:

*Nec genere acru cessabit turtur ab ulno*⁸.

13. Nominativus singularis *s* littera terminatus per naturas vocalium ultimam syllabam per diversa nomina et producit et corripit. Has me necesse est explanare⁹ per ordinem vocalium litterarum. *As* syllaba terminatus nominativus in Graecis nominibus masculino dumtaxat genere longam aliquando recipit:

*Una ingens Periphas*¹⁰;

et:

*Filius huic Pallas*¹¹;

interdum brevem, ut:

*Arcus cyclus*¹².

Ergo in propria qualitate nominis producit: at in appellativa corripitur. Feminino autem genere Graeci quoque nominis brevis est, ut Horatius:

[1394]

*Pallas honores*¹³;

dipodia dactylice, ut sit dactylus et spondius¹⁴; ut Virgilius:

*Atque Getae atque Ebrus et Actias Orithyia*¹⁵.

Latinis vero nominibus masculino genere et feminino semper producit, ut:

1) Virg. Aen. II, 477. — 2) Cod. *veit immanis*. Asc. P. *vchit immanis*. Locus est Virg. Aen. X, 209. — 3) casus addit Cod., abest ab Asc. et P. — 4) Virg. Aen. III, 12. — 5) Virg. Georg. II, 243. — 6) Virg. Aen. VI, 792. — 7) *Epeos*. Sic Cod. *Epeus* P. Asc. Locus est Virg. Aen. II, 264., ubi editur *Epeos* ex optimis libris. — 8) Virg. Ecl. I, 58. — 9) *Explanariae* P. ex errore typographi. — 10) Virg. Aen. II, 476. — 11) Virg. Aen. VIII, 104. Sed legitur ibi: *Pallas huic filius una*. Alius igitur locus intelligendus est ibid. VIII, 466., qui infra recurrit. — 12) Virg.

Aen. X, 239. — 13) Horat. Carmm. I, 12, 20. — 14) Ita Cod. *Spondeus* P. *spondueus* Asc. — 15) Hic versus sic scriptus legitur in Cod.: *atque getae atque erous et a. c.* sic punctis ad ultimas duas litteras appositis. *Atque Getae atque Ithrus atque Actias Orithyia* Asc. P. Significant autem duae istae ultimae litterae *Actias*, ut nomen *Orithyia* in Cod. deesse existimandum sit. Praeclare Cod. *et*. Ceterum locus est Virg. Georg. IV, 463. — 16) Virg. Georg. IV, 2, — 17) Virg. Aen. II, 430. — 18) Ita Cod. Asc. P. aperte vitiose. Non enim ita solet singula ponere vo-

*Hanc etiam Maccenas*¹⁶;

et:

*Labentem pietas*¹⁷,

sive crudelitas¹⁸. Non frustra ergo producitur, quia eadem *a* littera vocalis genitivo casu longa est, ut *pietatis*, *crudelitatis*. Item neutro longa est genere, ut:

*Sit mihi fas audita*¹⁹;

et in Lucano:

*In commune nefas*²⁰.

14. *Es* producta syllaba in Graecis nominibus nominativus singularis semper explicatur, ut: *Aeneas Anchisiades*²¹

et:

*Priamides*²².

In Latinis autem nominibus alibi altera corripitur, alteram alibi produci necesse est. Corripitur in his nominibus, quae genitivum singularem in *is* syllabam mittunt, ut *comes*, *comilis*, ut:

*Filius huic Pallas, illi comes ibat Achates*²³.

Interdum tamen huius declinationis *es* syllaba longa est, ut Virgilius posuit in Bucolicis:

— *Ipe aries diem nunc vellera siccat*²⁴;

et:

*Arbant herba et victum seges aegra negabant*²⁵.

Ea vero nomina²⁶, quae, genitivum *is* aut *mis*, vel *dis* aut *pis* ceterisque syllabis finiuntur, ultimam syllabam producant, ut Lucretius in sexto²⁷ libro de rerum natura:

Sustentata ruet moles et machina mundi;

et Virgilius:

*Haec erat illa fumes*²⁸;

et:

*Ille velut pelugi rupes innota resistit*²⁹.

Illa quoque nomina sine ambiguitate semper producant ultimam nominativi casus syllabam, quae genitivum singularis in *e* et *i* syllabam mittunt, ut *facies*, *faciei*, ut:

*Visa maris facies*³⁰;

et huius declinationis analogia *e* litteram in ablativo casu semper producit, superiores autem corripiunt aliquae; aliae producant. Corripiunt, ut:

*Mole tenet scopuli*³¹;

producant, ut Lucanus:

cabula Probus. Igitur aut versus amissi sunt istae reliquiae, aut interposuit librarius ob sequentia, ubi est: *pietatis crudelitatis*. — 19) Aen. VI, 266. — 20) Lucan. Phars. I, 6. — 21) Virg. Aen. VIII, 541. — 22) Virg. Aen. III, 346. — 23) Virg. Aen. VIII, 466. — 24) Virg. Ecl. III, 95. — 25) Haec sic leguntur in Cod. *harbant herba* et — *negabant*, ut ex parte edi iussimus. Sed Asc. *et victum seges aegra negabat*, omissis vv. *arbant et herba*. Putsch. *Arbant et iam victum seges aegra negabat*. Piaculum est, huiusmodi versus et allegationes ex auctoribus corri-

gere, quod saepe a Putschio factum videmus. Locus est Virg. Aen. III, 142. ubi legitur: *Arbant herbae, et victum seges aegra negabat*. — 26) *Nomine* ex errore typ. apud P. — 27) Sic perscripto numero Cod. Asc. *In VI libro* P. Est tamen libri quinti versus 97. — 28) Virg. Aen. VII, 128. — 29) Cod. sic: *rupes i. r. ita non plane scriptis duabus ultimis vocibus, unde tamen apparet, quid librarius in suo exemplo, quod describebat, legerit. Innota manebat* Asc. P. Locus est Virg. Aen. VII, 586. — 30) Virg. Aen. V, 768. — 31) Virg. Aen. VII, 589. —

*Ubcra sicca fume medios mittentur in ignes*¹.

15. *Is* syllaba nominativi casus brevis est masculino sive feminino genere, atque communi. Masculino, ut:

*Namque suam patria antiqua cinis ater habebat*².

Feminino, ut Calvus in *Io*³:

*Frigida iam celeris peragrata Borystenis ora*⁴.

[1395]

In monosyllabis vero invenitur longa, ut:

*Degenerare tamen, ni vis humana quotannis*⁵.

Os syllaba Graeci nominis masculino genere sive feminino brevis est, si aut nulla consonans vocalem praecesserit, aut *r* littera praecesserit. Masculino, ut:

*Chromis et Mnasylos in antro*⁶;

et:

*Scorpios et iusta plus*⁷;

*Aut Tmaros aut Rhodope*⁸.

Si autem *n* littera vocalem praecesserit, longa est, ut:

*Quacsitor Minos urnam movet*⁹.

Hoc monosyllabo etiam nomine longa est, ut:

*Tros, ait, Aeneas, cessas*¹⁰.

Feminino brevis, ut:

*Dulichium Sameque et Neritos ardua saxis*¹¹;

et:

*Desuper omnis eo terrore Aegyptos et Indi*¹².

Neutro brevis, ut Virgilius:

*Et chaos et Phlegethon*¹³.

Latini nominis saepe producta est, ut:

*Mos erat Hesperio in Latio*¹⁴;

et:

*Tomeris huc et falcis honos*¹⁵.

et:

*Os humerosque deo similis*¹⁶;

et:

*Luce sedet custos, aut summi culmine tecti*¹⁷.

Et brevis invenitur, ut in hoc nomine *hoc os*, unde fit genitivus *huius ossis*.

1) Lucan. Pharsal. III, 352. — 2) Cod. *cinis a. h.* sic, non plane scriptis vocabulis. Atque ita etiam Ed. Asc. — 3) Calvus in *io*. Cod. Asc. Calvus in *io*. Ridicule P. Calvus in X. Infra Cod. Calvus in *io*; unde scripsi in *Io*, epicum Calvi carmen de *Ione* intelligens. — 4) Codex: *celeris uergatur* (hic finit versus) *uistinis ora*. Ita vitiose quidem. P. Asc. *celeri peragrata Borystenis ora*, aperte emendatus, nisi quod cum Cod. *celeris* scribendum erat. — 5) Virg. Georg. I, 198. Cod. *degenerasse*. Sed *r* et *s* in hoc Cod. saepe simillimae, ut non recte intelligi possit, hoc an illud voluerit librarius. *Degenerasse* Asc. P. — 6) Virg. Ecl. VI, 13. — 7) *Scorpios*

et coeli iusta pl. sola Putsch. Locus est Virg. Georg. I, 35. — 8) Cod. *aut maros aut Rhodope*. Virg. Ecl. VIII, 44. *aut Ismaros aut Rhodope* Asc. P. — 9) Virg. Aen. VI, 432. — 10) Virg. Aen. VI, 52. — 11) Virg. Aen. III, 271. Legitur ibi: *Dulichiumque Sameque*. — 12) Virg. Aen. VIII, 705. ubi vulgo legitur *Aegyptus*. — 13) Virg. Aen. VI, 265. — 14) Virg. Aen. VII, 601. — 15) Virg. Aen. VII, 635. — 16) Virg. Aen. I, 589. — 17) Codex: *aut summi c.* sic, puncto ad litteram *c* apposito, sine extrema voce. Ego Asc. et P. secutus sum. Locus est Virg. Aen. IV, 186. — 18) Virg. Aen. VI, 873. — 19) *Iane inquit f.* Ita

16. *Us* syllaba masculino genere semper et neutro brevis est, ut:

*Campus aget genitus*¹⁸;

et:

*Hoc unicus, hunc, inquit, fontem*¹⁹.

Feminino sane genere ea nomina ultimam syllabam corripunt, quae aut similem genitivum nominativo habuerint, ut:

*At manus interea muris tectisque propinquat*²⁰;

aut quae genitivum littera concluderint vocali. Ea vero producunt, quae vocalem ultimae syllabae nominativi casus in genitivo producerint, et *tis* vel *ris* syllabam habuerint, ut *virtus, virtutis*; *tellus*²¹, *telluris*, ut Lucanus:

*Ne tanta incassum virtus eat*²².

Et Virgilius:

*Hec quae nunc tellus, inquit*²³.

Etiam si duplex *u* fuerit, paenultima²⁴ quoque corripitur, ut:

*Carduus, et spinis*²⁵;

et:

*Arduus arma tenens*²⁶.

17. *Y* Graeca littera vocali et *s* Latina²⁷ terminatus nominativus longam habet, ut:

*Teque sibi generum Tethys enat omnibus undis*²⁸.

At masculino brevis est, ut:

*At Capys et quorum melior*²⁹.

[1396]

Eadem in accusativo brevis est, ut:

*Aut Capyn aut celsis in puppibus arma Caici*³⁰.

T littera terminatus nominativus, non tantummodo in nomine, sed ubique, novissimam syllabam brevem facit, ut:

*Hoc caput o cives*³¹.

X littera finitus nominativus licet longam semper positione faciat syllabam, tamen naturaliter nunc corripit, nunc producit. Corripit in hoc:

*Nor erat*³².

Producit in hoc:

*Hic primum nova lux oculis*³³;

et:

*Si fratrem Pollux*³⁴.

puncto ad initialem extremi vocabuli posito, ut supra aliquoties commemoratum est, in Cod. — 20) *Muris t. p.* sic litteris initialibus tantum notatis in Cod. Unde locus desumptus sit, ignoro. — 21) *virtutis et tellus* Asc. P. — 22) *Firtus erat* Asc. Locus est Lucan. II, 263. — 23) Virg. Aen. II, 69. — 24) Ita Cod. *penultima* Asc. P. — 25) Codex et Asc. hos duos locos ita exhibent: *ut carduus et arduus arma tenens*. Fortasse ita legendus totus locus: *ut carduus et arduus, ut arduus arma tenens*. Locus prior est Virg. Ecl. V, 39. — 26) Virg. Aen. VIII, 299. — 27) *s. Latini* vitiose Cod. — 28) Cod. *Tithys hemat*

om. as masculino (sic). Secutus sum Asc. et P. Locus est Virg. Georg. I, 31. — 29) *Quorum m.* ultimo vocabulo non perscripto Cod. Locus est Virg. Aen. II, 35. — 30) In Cod. est: *aut Capyn aut c.* (hic finit versus) *T littera*. Credibile est, reliqua loci Virgiliani litteris initialibus significata in margine fuisse. Nam Asc. habet: *aut Capyn aut celsis in p. a. c.* sic non perscriptis extremis tribus voc. Locus est Aen. I, 183. — 31) Putsch. et Asc. *Hoc caput*, nihil amplius. Sed addit Cod. litteras *o c*, id est *o cives*. Locus est enim Virg. Aen. XII, 572. — 32) Virg. Aen. VIII, 26. — 33) Virg. Aen. XI, 110. — 34) Virg. Aen. VI, 121. —

Et ea, quae producuntur nominativo casu, eandem vocalem etiam in genitivo producent paenultima syllabae, ut:

*Inlonuit, radiisque ardentem lucis et auro*¹;

et:

*Talis Amyclaei domitus Pollucis habenis*².

Hactenus de nominativo. Jam de genitivo disputandum est.

18. Genitivus singularis *ae* syllaba terminatus diphthongum faciente semper longam recipit in omni genere. *I* quoque littera semper longa est. At si duplex *i* fuerit, paenultima syllaba brevis erit, posterior, ut dixi³, longa:

*Dardaniique rogam*⁴.

Necessarium esse existimo, rationem horum nominum et declinationis exponere, quae genitivi singularis vel nominativi et vocativi pluralium *i* litteram ultimam debeant duplicare. Ea nomina, quae nominativo casu singulari *i* litteram vocalem ante ultimam syllabam habuerint, in omni genere *i* litteram debent geminare, non solum metri gratia, sed etiam propter vitium barbarismi⁵, et ut ne sit contra rationem nominativo brevior genitivus ut:

*Chaonique patris*⁶;

quia dicimus *hic Aonius*⁷. Ergo rite *i* litteram geminavit, ut et⁸ *Massylius, Massylli*. At⁹ si ante ultimam syllabam in nominativo casu *i*¹⁰ littera non fuerit, nullo modo duplicari potest.

19. *O* littera genitivus terminatus Graecus est eamque produci necesse est, ut: [1397]

*In foribus lectum Androgeo*¹¹;

est enim proprie Graecus genitivus, licet aliqui sic legunt:

In foribus lectum Androgei,

Graecae declinationis ignari; et:

Portusque subimus

*Chaonio*¹²,

pro *Chaonii* maris portus; quamvis legatur:

Portusque subimus

Chaonios.

Est ergo genitivus *Chaonio*.

Genitivus singularis *es* syllaba terminatus Graecam declinationem habet et longam recipit, ut Lucanus:

*Aestiferae Libyces*¹³,

ut *Andromuches, et Beroes.*

1) In Cod. est: *radiisq. a. l. e. a. et talis* sic litteris tantum initialibus notatis. Asc. *radiis, q. a. l. et talis* pariter litteris his puncto apposito. Virg. Aen. VII, 142. — 2) *Amyclaei* Cod. *pollucis h.* sic non perscripto ultimo vocabulo Cod. Virg. Georg. III, 89. — 3) *posterior longa, ut dixi.* Asc. P. — 4) Virg. Aen. IV, 640. — 5) *Vitium βαρβαρισμοῦ* P. Nos Cod. et Asc. secuti sumus. — 6) Cod. *haonique patris*. Asc. P. *Aonique patris.* Locus est Virg. Georg. II, 67. — 7) *Ilic aonius* sic Cod. h. l. Sic etiam Asc. P. aperte vitiose. Lege *Chaonius*. — 8) *Et* addidi c Cod. — 9) *Ac* Cod. et Asc.

Sed recte *At* scripsit P. — 10) *U* littera P. — 11) *Lectum* ubique Cod. Asc. *lethum* P. Locus est Virg. Aen. VI, 20. — 12) *Subimus haonio pro haonii paribus portus — haonios — haonio.* Cod. Ceterum lectio haec *portusque — Chaonio* orta est ex genuina illa: *portusque subimus Chaonio*, quemadmodum est in melioribus Virgilii libris Aen. III, 292. — 13) Lucan. Phars. I, 206. — 14) *vocalem in eodem.* Sic longa *i* pro duplici posita Cod. — 15) *U* deest apud P. — 16) Virg. Aen. XI, 415. — 17) *Fetu* Cod. *foetu* Asc. P. — 18) Cod. *arbutus ho.* sic non perscripto vocabulo. Cf. Virg. Georg. II, 69. — 19) Cod. *inre-*

Tis vel *ris* aut *dis* et similis syllaba qualibet praecedente consonante vocalem *i* in eodem¹⁴ casu genitivo semper brevis est, ut¹⁵:

*Quamquam o si solitae quicquam virtutis adesset*¹⁶;

et:

*Inscritur vtro ex fetu*¹⁷ *meis arbutus horrida*¹⁸;

et:

*Evaditque celer ripam iremencabilis undae*¹⁹.

et:

*Nec non ad templum summasque ad Palladis arces*²⁰.

et:

*Aspice ventosi ceciderunt marmuris antrae*²¹.

20. Genitivus singularis *os* syllaba terminatus in Graeca declinatione inveniri potest et eadem masculino genere et feminino corripitur²², ut:

*Parrhasio dictum Panos de more Lycaei*²³.

Feminino, ut Lucanus:

*Ut Pugasca ratis pteret cum Phasidos*²¹.

Et in tertio²⁵:

*Quaque frctum torrens Maeotidos*²⁶.

Et Virgilius:

*Cum Daphnidos arcum*²⁷.

Us syllaba terminatus genitivus Graeci nominis non cito apud poetas Latinos invenitur. Tamen si fuerit, longa est, ut si facias *Didus* et *Allctus*²⁸. Latini etiam nominis longa est, ut *huius manus* et *huius currus*; ut discrepet a nominativo genitivus, ut:

*Attonitae magna ora domus; et talia futa*²⁹.

21. Dativi casus omnis postrema syllaba, quacunqve vocali terminata fuerit, semper longa est in omnibus generibus.

Accusativus singularis³⁰ *a* littera correpta terminatur in omni genere et est Graecae declinationis. Masculino, ut:

*Hectora circum*³¹.

Feminino, ut:

*Lampada quassans*³².

Neutro sine dubio brevis. Accusativus singularis *e* littera correpta terminatus in generibus neutris invenitur, ut:

meabilis und. et *nec*, non plane scripto *v. undae*. P. *iremeabilis undae*. Asc. *iuremeabilis undae*. Locus est Virg. Aen. VI, 425. — 20) Cod. *Palladis a. et aspice*. Sic non perscripta voce *arces*. Locus est Virg. Aen. XI, 477. — 21) Virg. Ecl. IX, 53. — 22) *Corrupitur* Cod. sed ab eadem manu emendatum corripitur. — 23) *Lycaeo* Cod. *Lycaei* Asc. P. Aen. VIII, 344. Ceterum recte *Lycaei*. — 24) *Pugasca* Cod. *Pugasaea* Asc. *Pegasaea* P. Cf. Lucan. Pharsal. II, 715. — 25) P. *in Terentio*. Asc. *in Pu. Terentio Attacino*. Utrumque ex correctione. Lucan. Phars. III, 277. — 26) *Maeotidos* Cod. Asc. Lectio apud Lu-

canum fluctuat inter *Maeotidas egerit undas* et *Maeotidos e. u.* — 27) Hunc locum invenire non potui. — 28) Codex omittit Graeca *Διδούς, Ἀλλκτουός*, quae ante Latine scripta haec nomina exhibet P. Codici consentit Asc. Ceterum Cod. *Allctus*; rectius. — 29) *Talia f.* Sic non perscripta extrema voce Cod. Propterea *fata* scripsi e Virgilii Aen. VI, 53. Vulgo *fatur*. — 30) Voc. *singularis* addidi e Cod. — 31) Virg. Aen. VI, 166. — 32) Virg. Aen. VI, 587.

*Infelix nati funus crudele*¹;

et:

*Hoc genus acre virum*².

Accusativus casus singularis *i* littera terminatus genere neutro in aptotis nominibus invenitur et longam habet ultimam, ut *si* facias *hoc sinapi*.

O littera terminatus accusativus Graeci nominis et feminini generis invenitur, quam produci neccesse est, ut:

*Lactificam Allecto*³.

U littera terminatus accusativus singularis in genere neutro tantummodo invenitur et nominativo consentit, cuius de postrema syllaba superius⁴ disputatum est. Scire autem oportet, quod in generibus neutris Graecis Latinisque tres casus similes sui, nominativus, accusativus et vocativus, utroque numero, ultimam syllabam brevem habent.

L littera terminatus accusativus genere tantum neutro comprehenditur⁵, et semper brevem recipit. *M* littera terminatus accusativus in omni genere semper brevem habet. — *N* littera terminatum accusativum omnibus generibus reperies⁶, sed naturae diversae. Etenim masculino et feminino genere Graecorum nominum longa erit ultima, *u* littera praecedente, ut:

*Aenean hominum quisquam*⁷;

o littera praecedente, ut:

*Primumden Helemm*⁸;

*Et patrio Andromuchen*⁹;

o littera praecedente brevis¹⁰, ut Virgilius:

*Pelion hinnitu fugiens*¹¹.

Feminino genere, ut Horatius primo carminum:

*Sperne dilectam Cyprion*¹².

[1399]

Neutro autem genere Latina syllaba, et ubique, ut supra dixi, brevis.

22. *R* littera terminatus accusativus vel *s* aut *t* in generibus neutris semper brevem habet, ut superius dictum est. — Vocativus casus *a* littera terminatus Latinus¹³ quidem brevem syllabam recipit, ut:

*Et scelcrum pocnus*¹⁴;

et:

*O Dea*¹⁵.

In Graecis vero nominibus¹⁶ longa est, ut:

*O Lycida*¹⁷;

1) Virg. Aen. XI, 53. — 2) Virg. Georg. II, 167. — 3) *Allecto*. Ita Cod. Locus est Virg. Aen. VII, 324. — 4) *Superius* addidi e Cod. — 5) Cod. *compraehe-*
ditur. — 6) Cod. *terminatus accus.* (sic) — *repper-*
ies. Asc. *terminatus accusativus* — *reperies*. Putsch. *terminatus accusativus* — *reperitur*. Vitium ortum e compendiis scribendi. — 7) Cod. *aeneam* (sic) *hominum quisquisquam* (sic). Asc. *Aenean hominum quisquam*, ut dedimus. At P. *Aenean num quisquam*, mendose. Fortasse scribendum: *Aenean num hominum q*. Locus est

Virg. Aen. X, 65. — 8) Virg. Aen. III, 295. — 9) Virg. Aen. III, 297. — 10) Cod. *breves*. — 11) Cod. et Asc. *Pelion innitu*. Locus est Virg. Georg. III, 94. — 12) Horat. Od. I, 30, 2. — 13) Cod. *latinuquidem*. Asc. *Latina quidem*. P. *in Latinis quidem*. — 14) Virg. Aen. VIII, 668. Addit P.: *et te, Catilina, minaci*; quae ignorantur a Cod. Asc. — 15) Virg. Aen. I, 372. — 16) Addunt P. Asc. *semper*. — 17) Virg. Ecl. IX, 2. — 18) Virg. Aen. X, 649. — 19) Virg. Aen. I, 97. — 20) Cod. *Longa est, nisi quia et*, atque ita etiam Asc. *longa quia*

et:

*Quo fugis, Aenea*¹⁸.*E* littera vocativi casus longa est, Graeci dumtaxat nominis, ut:*Tydidē, meae Iliadis*¹⁹.Nec inmerito longa est, quia²⁰ et in nominativo singulari producitur. Latina sane si fuerit, brevis est, ut:*Turne, quod optanti*²¹;

et:

*Acole namque*²².*I* littera terminatus vocativus singularis interdum brevem habet, interdum longam. Brevem in hoc:*Tybrī patr*²³;

et:

*O crudelis Aetri*²⁴;

et:

*Daphni, quid antiquos signorum suspicis*²⁵.

Item genere feminino, ut:

*Iri, decus cocli*²⁶.Longam in hoc, ut²⁷:*Anne lucus tantos te, Lari maxime*²⁸;recte hic producitur postrema, quia nominativus *ri* et postea *us* syllabis explicatur, hoc est, *hic Larius, huius Larii*. Ergo ea nomina produciuntur²⁹ *i* litteram, quae in genitivo duplicaverint. Nam quae³⁰ *is* syllabam habuerint, eodem casu genitivo corripunt³¹.*O* littera terminatus vocativus nominativo congruit. — *U* littera terminatus Graecis nominibus longam habet, ut:*Quo res summa loco, Panth*³²?Neutro vero genere nominativo atque accusativo respondit³³ nominum Latinorum.Vocativus singularis Latini nominis sive Graeci, quacumque fuerit consonante finitus³⁴, brevem habebit ut nominativus.**23.** Ablativus singularis qualibet vocali terminatus, ultimam syllabam longam habet³⁵, praeter *e* litteram correptam; haec enim sola in isto casu duplex est. Producitur vero specialiter, si nominativus habuerit *es* syllabam longam et genitivum suum *e* et *i* syllabis [1400] explicuerit, ut *maecis, maecic, spicis, spicic*, ut:*Cum subito e silvis*³⁶ *maecie confecta*³⁷;

ut:

et P. — 21) Virg. Aen. IX, 6. *Ut* ante *v. Turne* abest a Cod. — 22) Virg. Aen. I, 65. *Tibi* addunt Cod. et Asc. — 23) Virg. Aen. VIII, 540. — 24) Virg. Ecl. II, 6. — 25) Asc. et P. *Daphni quid antiquos*, nihil praeterea. At in Cod. adduntur duae litterae initiales *s. r.*, fortasse pro *s. s.* nam in hoc Cod. *s* et *r* saepe discerni nequeunt. Nisi forte Grammaticus voluit *signorum respicis*, quod tamen minus est probabile. — 26) Virg. Aen. IX, 18. — 27) *U* abest ab Asc. et P. — 28) Virg. G. II, 159. — 29) Sic. Cod. et Asc. produciunt P. —

30) Asc. *quum*. — 31) Sic omnes, etiam Cod. Sed legendum videtur: *Nam quae is syllabam habuerint eodem casu, vocativo corripunt*. — 32) Virg. Aen. II, 322. — 33) Ita Cod. et Asc. respondet P. — 34) Hic ordo in Cod. At Asc. P. *quacumque consonante finitus fuerit*. — 35) *longam habet ultimam syllabam* Asc. et P. — 36) *silvis* haec scriptura ubique in Cod. *sylvis* P. Asc. Locus est Virg. Aen. III, 590. — 37) *confecta suprema P. confectus Asc.* ultima voce def. *conf.* (sic) Cod. omnia ultima *v.* —

*Causa fuit, neque enim specie famare*¹.

Potest etiam in his produci nominibus, quae genitivo casu ab hac declinatione desciscunt, ut *haec fumes, huius fumis*; nam longa est ultima nominativo et ablativo, ut:

*Haec erud illa fumes*²;

et:

*Amissis, ut fuma, apibus morboque fumoque*³.

In aliquibus nominibus, *es* syllaba ut in nominativo brevis est, ita et in ablativo⁴, ut:

*Impius haec tum culla novaliu miles*⁵;

et alibi:

*Ingentes, utrumque armato milite complent*⁶.

Inveniuntur etiam nomina, quae in ablativo postremam *e* litteram vocalem corripiunt, cum in nominativo longa sit, ut:

*Rape sub aeria*⁷;

et:

*Mole tenet scapuli*⁸;

quare in his ambiguitatibus auctoritas inquirenda est. Verum si in nominibus Graecis ablativum nostrum, quem illi non habent, formaveris; novissimam syllabam brevem esse intelleges⁹, ut:

*Daphnis me malus urit; ego haec in daphnide laurum*¹⁰;

et:

*Postera cum primo lustrabat lampade terras*¹¹.

Latina vero nomina, praesertim ea, quae nominativo *es* et genitivos *tis* syllabas recipiunt, in ablativo casu semper brevem habent.

SEGM. V. De numero plurali¹².

I. Plurali numero in ultimis nominum syllabis nullam difficultatem reperies. Etenim nominativus accusativus et vocativus omni in genere, exceptis nominibus Graecis et neutro genere nostro, postremam syllabam semper longam recipiunt. Graeca enim et neutra semper brevem nominativo casu, ut:

*Tyrrhénique omnes*¹³;

accusativo:

*Arcudas accensos monitu*¹⁴;

vocativo:

*Arcudes haec inquit*¹⁵.

Feminino item genere per nominativum casum, ut:

1) Cod. *specie f.* (sic) *potest*. Asc. et P. addunt *movetur*, quod ignorat Cod. — 2) Virg. Aen. VII, 128. — 3) Virg. Georg. VI, 318. — 4) Haec iusto brevius prolata. Fortasse ommissa haec: *brevem et facit*. — 5) Additur *habebit* in Asc. P. Sed verum finiri in Cod. et ultimum voc. in margine scriptum esse potuisse, non reticebo. Locus est Virg. Ecl. I, 71. — 6) Ita Cod. *complant* Asc. et P. Locus est Virg. Aen. II, 20. — 7) Virg. Georg. IV, 508. — 8) *tenent* P. Sed cum Cod. consentit Asc. Cf. Virg. Aen. VII, 589. — 9) Ita Cod. vulgo *intelliges*. — 10) Virg. Ecl. VIII, 83. — 11) *lustrabit* Asc. P. recte *lustrabat* Cod. Cf.

Virg. VII, 148. Ceterum *primo* Cod. Asc. P. ut *dedimus*; apud Virg. *prima*. — 12) Haec inscriptio in Cod. extra ceterorum continentem scripturam. — 13) Locus est fortasse apud Virg. Aen. XI, 171. ubi tamen: *Tyrrhenique duces; Tyrrhenum exercitus omnis*. Vel ibid. v. 93. ubi Probus fortasse sic legit: *Tum moesta phalax Teucricae sequuntur Tyrrhenique omnes et versis Arcades armis*. Nunc vulgo legunt: *Tyrrhenique duces*. — 14) Ita Cod. *Arcades* Asc. et P. Cf. Virg. Aen. X, 397. — 15) Virg. Aen. X, 491. — 16) Adl. Asc. et P. *armis*, quod abest a Codice. Locus est Virg. XI, 660. — 17) *Metuent eis* P. *metuentis* Cod. et Asc. Cf. Virg.

*Pulsant, et pietis bellantur Amazones*¹³.

Et tamen Graeca nomina, quae nominativo casu plurali novissimam syllabam longam per diphthongum habent, hanc quoque in accusativo producent, ut Virgilius: [1401]

*Aretos Oceani metuentis acquore tingi*¹⁴.

Item *es* syllaba, ut supra diximus, Graeca, brevis est in accusativo:

*Cyclades et crebris legimus*¹⁵;

et vocativo, ut:

*Nymphae noster amor Libethrides*¹⁶;

et:

*Naides indigno*¹⁷.

Neutro genere in casibus supradictis sine ambiguitate brevis est Graecis Latinisque nominibus per nominativum, ut:

*Carmina vel caelo possunt*¹⁸;

per accusativum, ut:

*Arma manu*¹⁹;

per vocativum:

*O patria, o divum domus*²⁰.

Graeci etiam nominis exempla subiciamus²¹.

Emmianus in primo:

Nam latos populos res atque poemata nostra

*Cluebant*²².

Et in Virgilio:

*Arcadu piseosae cui circum flumina Lerna*²³.

2. Nominativus pluralis *i* littera terminatus duas formas habet, ut:

*Cunctique fremebant*²⁴;

aut interdum duplicem, ut:

*O socii, neque enim ignari sumus ante malorum*²⁵.

Utraque tamen forma novissimam syllabam longam recipit. Geminata autem *i* littera paenultimam syllabam brevem facit. Huius autem declinationis rationem²⁶ in genitivo singulari plenissime disputatum est. Nominativus pluralis²⁷ diphthongo finitus semper longam habet.

3. Genitivus pluralis semper brevem Latino seu Graeco nomine, sed huic aut positio subvenire debet, ut longa fiat, aut a vocali excipi, ut synaloepham²⁸ faciat, sicut in accusativo singulari²⁹ diximus. — Dativus et ablativus pluralis³⁰ duabus tantum, sed diversis, syllabis terminantur, *is* et *bus*. *Is* syllaba³¹ semper longa est, sed haec interdum unam *i* litteram habet, ut:

Georg. I, 246. — 15) Virg. III, 127, ubi tamen editur *Cycladus*. — 16) Virg. Ecl. VII, 21. Cod. *Lybethrides*. — 17) *Naiades* P. *naiides* Cod. Asc. Locus est Virg. Ecl. X, 10. — 18) Cod. habet: *Carmina vel caelo p. per acc.* Asc. *Carmina vel caelo p. q. Per acc.* P. add. *deducere lanam*. Locus est Virg. Ecl. VIII, 69. — 19) Virg. Aen. VIII, 220. — 20) Virg. Aen. II, 241. Addunt Asc. et P. plura, Illa sic: *divum domus Ilium inchoyta bello Moenur*; haec ita: *Ilium et inchoyta bello M.* — 21) Ita Cod. *subiciamus* Asc. P. — 22) Emm. fragm. ed. Hessel. pag. 11, ubi *cluebat*. Ne ἀξίεπακος sit versus alter, legendum fortasse *Cluebant*. — 23)

Virg. Aen. XII, 218. — 24) Virg. Aen. X, 96. — 25) Cod. habet: *sumus omi* (sic) deficiente ultimo vocabulo, quod tamen in margine scriptum esse potuit, nam finit versus. Locus est Virg. Aen. I, 198. — 26) Ita Cod. Asc. P. Putabam olim scribendum esse: *Ad — rationem*, sed probabilius est, legendum esse: *ratio — disputata est*, orto errore ex non intellectis ultimarum syllabarum compendiis. — 27) Cod. *Nominativus singul.* (sic) sed falsum est. — 28) Cod. *synalifam*. — 29) *singulari* addit Cod. — 30) *Dativus pluralis et ablativus* P. et Asc. — 31) *Is* ante v. *syllaba* deest in Cod. —

*Ita comes et paribus curis vestigia figit*¹;
interdum duplicem secundum singularis genitivi² et nominativi pluralis formam, ut:
*Corruptis subito mediis*³;
ut et⁴:

Saxum ingens voluait alii⁵ radiisque rotarum.

Hic quoque casus, ut nominativus pluralis, paenultimam brevem facit. *Bus* autem syllaba semper brevis est, paenultima quoque corripitur. De postremis syllabis⁶ nominum, in quan- [1402]
tum volumus, disputatum est; nunc ad pronomina veniamus.

SEGM. VI. De Pronominis.

I. Pronomina quoniam non plurima sunt, neque multiplicibus syllabis late distenta, idcirco non tantum de postremis syllabis eorum, sed de omnibus disputabo. Pronomina personalia sunt haec: *ego, tu, ille*. Primae personae *ego*, duabus brevibus constat, ut:

*Eu ego victa situ*⁷;

et:

*Hic ego namque tuas sortes*⁸.

Aliquando tamen ultima longa esse potest secundum naturam *o* litterae vocalis, quae frequenter in ultimo quidem⁹ produci quam corripitur potest. Genitivus huius pronominis ex brevi et longa constat:

*Securi p[er]lagi atque mei*¹⁰.

Dativus interdum ex duabus brevibus constat, ut:

*Est mihi namque demi*¹¹;

interdum ex brevi et longa, ut:

*Dic age namque mihi fallax*¹².

Hoc autem regulariter accipiendum est, quod haec pronomina: *mihi, tibi*, novissimas syllabas et corripunt et producant¹³. Longae sunt in his versibus:

*Dic uge namque mihi*¹⁴;

et:

*Acule namque tibi*¹⁵.

Breves in his:

*Sunt mihi bis septem*¹⁶;

et:

*Nam tibi Thymbre caput*¹⁷.

Accusativus, vocativus et ablativus¹⁸ longam habent; *me, o et a me*¹⁹, ut:

1) Virg. Aen. VI, 159. — 2) Sic Cod. *genitivi singularis* Asc. P. — 3) Virg. Aen. X, 407. — 4) Ita Cod. et P. *Et* Asc. recte. — 5) Addunt *radiisque rotarum* Asc. P. quae a Cod. ignorantur, sed necessaria esse videntur propter vocem *radiis*, quae exemplum continet. Virg. Aen. VI, 616. — 6) Errore typographi apud P. legitur *syllaba*. — 7) Virg. Aen. VII, 452. — 8) *Sortes* add. Cod. Ceterum apud Virg. legitur *duas*. Cf. Virg. Aen. VI, 72. — 9) *tam produci quam corr.* P. *tam* nesciunt Cod.

et Asc. — 10) *securi* Cod. *securus* Asc. et P. Cf. Virg. Aen. VII, 304. — 11) Virg. Ecl. III, 33. — 12) Virg. Aen. VI, 343. — 13) *Et producant et corripunt* Asc. et P. — 14) Virg. Aen. VI, 343. — 15) Virg. Aen. I, 65. — 16) Virg. Aen. I, 71. — 17) *Et* ante versum deest in Asc. et P. Versus legitur Virg. Aen. X, 394. Apud Virgil in nostris add. constanter *Thymbre* legitur, atque ita etiam in Putschiana Probi. — 18) Haec in Cod. sic scripta exstant, ut vocabulum

*Me, me, adsum qui feci*²⁰;

et:

*O decus Italiae*²¹;

et:

*Me duce Dardanius*²².

Item pluralis nominativus et accusativus primae et secundae personae syllabis longis constant: *vos* et *nos*. Genitivus in omnibus personis *m* littera terminatus brevem habet ultimam; *i* littera finitus longam, ut:

*Nil nostri miserere*²³;

et:

*Atque utinam ex vobis unus nostrique fuissim*²⁴.

Dativus et ablativus duabus longis constant.

2. Item secunda persona nominativi singularis longam habet, ut:

*Tu quoque*²⁵.

Genitivus ex brevi et longa constat, ut:

*O genitor nec te miseret gnatique tuique*²⁶.

De dativo, ut supra dictum est. Accusativus et ablativus longa constant, ut:

*Te quoque magna Palas*²⁷.

Tertia persona *ille, illa, illud* nominativus casus singularis novissimam syllabam brevem [1403] habet in omni genere, ut:

*Ille meum comitatus iter*²⁸;

et:

*Ille vel intactae segetis*²⁹;

et:

*Ver illud erat*³⁰.

Genitivus dactylum recipit, ut:

*Illius arma*³¹;

sed mediam metri causa corripuit, quam in prosa producimus; potest alibi ergo media longa poni. Accusativus trochaeum³² recipit; dativus et ablativus spondium³³. Nominativus et accusativus pluralis genere masculino et feminino duabus longis constant; neutro vero genere ex longa et brevi, ut:

*Ille manent inmota locis*³⁴.

Genitivus omnium generum ex duabus longis et brevi constat, dativus et ablativus ex duabus longis³⁵.

vocativus priore parte deletum et pro eo superscriptum sit *abla*; ita ut videatur librarius scribere voluisse: *accusativus ablativus*. Sed sequentia ostendunt, etiam *v. vocativus* addendam fuisse. *Accusativus et ablativus* Asc. P. — 19) *me et a me* Asc. P. — 20) Virg. Aen. IX, 427. — 21) Hoc totum exemplum abest ab Asc. et P. Legitur Virg. Aen. XI, 508. — 22) Virg. Aen. X, 92. — 23) Cod: *Nihil nostri miserere*. Locus est Virg. Ecl. II, 8. — 24) Cod. *nostrique*. Virg.

Ecl. X, 35. — 25) Virg. Aen. VII, 1. Versum integrum exhibet P. — 26) Virg. Aen. VII, 360. ubi legitur: *nataeque tuique*. — 27) Virg. Georg. III, 1. — 28) Virg. Aen. VI, 112. — 29) Virg. Aen. VII, 808. — 30) Virg. Georg. II, 338. — 31) Virg. Aen. I, 16. — 32) Cod. h. l. *trochaeum*, sed alibi semper *trochaeum*. — 33) Ita Cod. *Spondeum* exhibent Asc. P. — 34) *Inmota* Cod. *inmota* Asc. P. Locus est Virg. Aen. III, 447. — 35) *dativus — longis*. haec verba add. Cod.

3. Infinitae qualitatis pronomina, *quis* vel *qui*, *quae* vel *quod*¹ vocali finitae syllabae longae sunt, consonanti breves, ut:

*Sed quis ad Hesperiae*².

Genitivus omnium, eo quod *i* littera vocalis duplicis consonantis loco ponitur, ex longa et brevi constat, ut:

*Cuius Aristaeo quoniam est oblata facultas*³.

Dativus interdum ex duabus brevibus, ut:

*Et cui putre solum*⁴;

interdum ex brevi et longa, ut:

*Nunc locus arborum ingenuis quae robora cuique*⁵

in synalopham longa. Accusativus brevem postremam recipit; ablativus in omnibus pronomibus et generibus longam. Nominativus pluralis longam naturaliter capit ultimam syllabam masculino et feminino genere; neutro autem tribus casibus brevem, ut *illa*⁶. Genitivus ex longa et brevi⁷ constat, *quorum* vel *quarum*, ut:

*Externi veniunt, quorumque ab stirpe nepotes*⁸;

et:

*Quarum quae fandi doctissima Cymodocea*⁹.

Accusativus masculino et feminino longam habet, *quos* vel *quas*, ut:

*Quas ego*¹⁰.

Dativus et ablativus, si *is* syllaba terminantur, iambum recipiunt, ut:

*Quis ante ora patrum*¹¹;

si *bus*, pyrrhichium, ut:

*Hic quibus inveni frutres*¹².

Item *talis* et *qualis*, *tale* et *quale* eiusdem infinitae qualitatis recipiunt nominativo et genitivo singulari trochaicum, ut:

*Tulis in adversos*¹³;

et:

*Quulis erat*¹⁴;

et:

*Tale tuum nobis carmen*¹⁵;

et:

*Quale sopor fissis*¹⁶.

1) Ita quidem etiam Cod. Sed non dubium est, quin scribendum sit: *quae*, *quid* vel *quod*. — 2) Virg. Aen. III, 186. — 3) Virg. Georg. IV, 437. — 4) Virg. Georg. II, 204. — 5) Cod. ita exhibet: *Nunc locus arborum in synalifam longa*. Manifestum est, requiri totum versiculum, quem exhibent Asc. P., quia extremum vocabulum pro exemplo est. Sed etiam reliqua corrupta; et plura excidisse videntur. Locus est Virg. Georg. II, 177. — 6) Deest ut in Cod. — 7) Cod. ex *brevi et longa*; sic lineolis supra scriptis ordinem verborum notavit librarius. — 8) In Cod.

est: *Externi veniunt quorumque a. s. p. et quarum* sic verborum initia notatis. Quid tamen ultima *p.* illa sibi velit, non extrico. Apud Virgilium duo sunt versus: Aen. VII, 98. *Externi veniunt generi, qui sanguine nostrum Nomen in astra ferent, quorumque ab stirpe nepotes* et. — 9) Cod. habet: *fandi d. c.* sic litteris initialibus tantum scriptis. Cf. Virg. Aen. X, 225. — 10) *Quas ego*. Ita Cod. et Asc. Sed P.: *Quos ego, sed motos*. Haud dubie alium locum in mente habuit Grammaticus, quam qui est Aen. I, 135. — 11) *Quis ante ora*. Non intelligo, quomodo

Accusativo trochaicum recipit. Dativo et ablativo spondium¹⁷, *tali et quali*. Plurali [1404] numero nominativus masculino et feminino genere spondium recipit, neutro dactylum, ut:

*Tulia per Latium*¹⁸;

et:

*Qualia multa mari nautae*¹⁹.

Accusativus masculini et femini generis spondium habet, ut *talis et qualis*²⁰. Caeteri omnes dactylum recipiunt.

4. Item minus quam finitae qualitatis pronomina: *is, ea, id*, masculino et neutro genere nominativus singularis brevem syllabam recipit, feminino utrasque brevis²¹. Genitivus omnium trochaicum capit, *cuius*; dativus iambum, *ei*; accusativus pyrrhichium, *eum vel eam*; ablativus iambum, *ab eo*. Item pluraliter²² nominativo casu masculino quidem genere longa est et una fit syllaba de duabus vocalibus, ut *ii*; genere feminino iambum recipit, ut *eae*; neutro pyrrhichium. Genitivus casus in omnibus generibus amphibrachym²³; accusativus masculino et feminino iambum, neutro pyrrhichium; dativus et ablativus iambum.

5. Item pronomina finitae: *iste, ista, istud*. Nominativus singularis omnium generum novissimam brevem recipit. Genitivus palinbacchio²⁴ constat interdum, ita ut media longa sit, *istius*; interdum dactylus poni potest, ut media syllaba corripiatur, ut:

*Illius aram*²⁵;

et:

*Ipsius ante oculos*²⁶.

Dativus spondium habet, accusativus trochaicum, ablativus spondium. Item pluralis nominativus masculini et femini generis recipit spondium, neutro trochaicum; genitivus palinbacchium²⁷. Accusativus nominativo consentit. Dativus et ablativus spondio constat.

6. Item pronomina possessiva: *noster, vester, nostra, vestra, nostrum, vestrum*. Nominativus singularis ubique trochaicum recipit, genitivus spondium²⁸, dativus eundem, accusativus trochaicum, ablativus spondium. Pluralis masculino et feminino genere nominativus spondium habet; neutro tribus casibus similibus trochaicum; genitivus palinbacchium²⁹, accusativus caeterisque spondium.

7. Item triptota pronomina: *sibi, se, a se*. *Sibi* pronomem dativo casu utroque numero frequenter duabus brevibus constat, ut: [1405]

*Hoc sibi pulchra suum*³⁰;

interdum ex brevi et longa, quemadmodum est, *mihî, tibi*, quorum de natura supra dictum est, ut Calvus in Io:

*Mens mea dira sibi praedicans omnia vaccoris*³¹.

iambum recipere dici possit *quis*. Fortasse scribendum *longam recipiunt*. Locus est Virg. Aen. I, 95. — 12) Virg. Aen. VI, 608. — 13) Virg. Aen. XII, 456. — 14) Virg. Aen. II, 274. *Hei mihi, qualis erat*. — 15) Virg. Ecl. V, 45. — 16) Virg. Ecl. V, 46. — 17) Spondium Cod. ut supr. Atque ita semper. *Spondeum* Asc. P. — 18) Virg. Aen. VIII, 18. — 19) Virg. Aen. VII, 200. — 20) Ita Cod. et Asc. *Taleis et qualeis* P. — 21) *Utrasque breves* Asc. *utrasque breves* P. Ego Cod. *secutus sum*. — 22) Cod. *item pt nominativo* (sic). — 23) Ita Cod. Asc. P. — 24) Ita Cod. hic et paullo inferius, *pa-*

linbacchio Asc. P. — 25) Virg. Ecl. I, 7. — 26) Virg. Aen. I, 114. — 27) Ita Cod. Vide quae paullo ante notavimus. *Palinbacchium* Asc. P. — 28) Cod. h. l. *spondeum*, et sic paullo post. Nos constantiae causa *spondium*, ut ante, scripsimus. — 29) *Palinbacchium*. Ita Cod. V. supra. — 30) Virg. Aen. VI, 142. — 31) *Calvus in Io*. Sic iterum h. l. Cod., quicum consentit Asc. quae *io*. Putschius pariter, ut supra *Calvus in X*. Ceterum *vaccoris* scripsi c Cod. et Asc. *vecoris* P. —

Se, autem et, *a se*, utroque item numero syllaba longa constat.

Item pronomina: *Saus, sua, suum*, nominativo singulari pyrrhichium recipiunt; et neutro genere *u* littera geminatur, ne sit verbum, ut:

Auguriumque suu.¹

Genitivo, dativo, sive ablativo, iambum; accusativo pyrrhichium. Item pluraliter² masculino et feminino iambum recipit; neutro tribus casibus, pyrrhichium. Genitivus amphibrachym³; caeteri vero casus iambum.

8. Item pronomina finita atque demonstrativa: *Hic, hacc, hoc*. Nominativo singulari masculino sive neutro genere eadem syllaba brevis est, feminino longa. Genitivus casus omnium trochaeum recipit, non tam natura quam positione, quod *i* littera duplex sit, ut:

Huius odorato radices inquoque⁴.

Dativus pyrrhichium *huic⁵*; sed possunt ambae syllabae in synaloepham cadere, ut:

Atque huic responsum paucis illa reddidit⁶.

Accusativus et ablativus brevem⁷ syllabam recipiunt natura, sed positione longam. Item pluraliter, *hi*, et *huc*, et *hacc*, nominativus longam recipit; genitivus ex longa et brevi constat, caeteri omnes syllabam longam recipiunt.

Item pronomina possessiva et ad aliquid referentia: *Meus, mea, meum*; nominativus singularis sive accusativus et vocativus pyrrhichium recipiunt, genitivus sive ablativus iambum. Pluralis nominativus et accusativus et vocativus, masculino et feminino genere et brevi et longa constat, neutro ex duabus brevibus. Genitivus omnium ex⁸ brevi, et longa, et brevi. Dativus et ablativus ex brevi et longa, ut:

Sive meum corpus spoliatum lumine mavis,

Redde meis⁹.

9. Item pronomina: *quantus, tantus*, nominativo casu singulari, et accusativo, ultimam brevem recipiunt, ut:

Quantus ab occasu¹⁰.

Tantus amor terrae¹¹.

Feminino et neutro genere supradictis casibus, eadem syllaba brevis est. Genitivo quoque brevis, dativo et ablativo longa. Item pluralis nominativus accusativus et vocativus masculini et [1406] femini generis longam habent naturaliter ultimam; nam prima positione fit longa. Neutro vero genere his casibus brevis erit ultima; genitivus omnium ex duabus longis et brevi¹² constat, ut:

Miserere laborum

Tanlorum¹³;

1) Virg. Aen. VII, 260. — 2) Cod. *Item pt masculino*, sic per compendium. — 3) *amphibrachym* Cod. *amphibrachym* Asc. et P. — 4) *Huius odorato radices inquoque*. Sic praeclare hunc versum exhibet Cod. Nam Asc. et P.: *Huius odorato radix est*. Ceterum *inquoque* antiqua scriptura pro *invoque*. Locus est Virg. Georg. IV, 279. — 5) *Dativus pyrrhichium huic*. Sic Cod. et Asc. *Dativus iambum huic* P. Recte pyrrhichium dicitur *huic*. Nam ut in *hic* et *hoc* syllaba brevis est, sic etiam ultima in *huic*. — 6) In Cod.

est *adque* pro *atque*. Locus est Virg. Aen. VI, 672. — 7) Cod. *breves^m* (sic) *syllabam*. Ceterum locus mendosus; fortasse legendum: *sed et positione*. — 8) *Ex* addit Cod. Deest in Asc. et P. — 9) *Sive meum*. Ita omnes. Apud Virg. Aen. XII, 935 seq. *Et me seu corpus* cel. Deinde *mavis reddere redde meis* sola Asc. — 10) Virg. Aen. IX, 668. Ceterum in Cod. est *occasu*. Asc. et P. *occasu*. — 11) Virg. Georg. II, 301. — 12) Cod. mendose: *ex duabus brevibus et*

dativo et ablativo extrema longa est.

Non immerito¹¹ pleraque pronomina comprehendit, ut aliquantulum patesceret naturalium ratio syllabarum; caetera autem ex his facile colliguntur.

SEGM. VII. *D e V e r b o.*

1. De ultimis syllabis dicam paene ultimisque¹⁵ verborum. Verba omnia cunctis significacionibus coniugationibusque, modis, temporibus atque personis decem litteris terminantur vocalibus quinque, consonantibus quinque¹⁶.

A littera vocali semper producta, ut:

*Da nunc Tymbre pater*¹⁷.

E littera producta, ut:

*Tu valem, tu, diva, mone*¹⁸;

e littera¹⁹ correpta, ut:

*Eu age segnis*²⁰.

I littera semper producta, tempore praesenti, ut:

*Namque sub Oebalia memini*²¹.

Praeterito perfecto, ut:

*Lacta dedi*²².

O littera frequenter producta, ut:

*Lustra domosque traho*²³;

aliquando correpta; nam ut superius dictum est, *o* littera postrema vocalis in nominativis casibus nominum sive pronominum, personis quoque verborum, et corripitur, et produci potest.

V littera semper longa, sed haec in verbis impersonalibus invenitur, ut *clamatu* et *monitu*. Cuius declinationis forma apud Virgilium nostrum non facilius invenitur.

2. Item de consonantibus verba *m* littera terminata brevem syllabam recipiunt, cuius rationem supra memoravi, ut aut in synalopham cadat, aut positione longa reddatur syllaba.

C littera terminata saepe producit²¹, ut:

*Duc, age, duc ad nos*²⁵;

et:

longa. Ego Asc. et P. secutus sum. — 13) Virg. Aen. II, 143 seq. — 14) Cod. *Inmerito*, ut semper. *Inmerito* Asc. P. — 15) E Cod. scripsi *paene ultimisque*. Asc. P. *penultimisque*. — 16) Asc. et P. *consonantibus totidem*. — 17) Scribitur h. l. in Cod. *Tymthymbre*. Locus est Virg. Aen. X, 421. ubi nunc editur: *Da nunc, Thybri, pater*. In Asc. est: *Da nunc Thybraeae pater*. — 18) Virg. Aen. VII, 41. — 19) Omnis hic locus sic legitur apud P.: *E littera modo producta, ut, Tu valem tu diva mone; modo correpta*

ect. Quae nos recepimus, Cod. et Asc. exhibent. — 20) *Segnis* Cod. Asc. P. Locus est Virg. Georg. III, 42. — 21) *Sub Oebalia*. Sic Asc. P. sic etiam Cod. si recte enotavi. *Sub Oebaliae* Virg. Georg. IV, 125. — 22) Virg. Aen. IX, 89. — 23) Virg. Aen. III, 647. — 24) *Producit* Cod. Asc. *producunt* P. id quod haud dubie falsum, quum sequatur *corripitur*, ubi nulla varietas. — 25) Virg. Georg. IV, 358. —

*Dic uge namque mihi fallax*¹;
interdum corripitur, ut:

*Fac ergo ut fuerit*².

In aliis personis temporum et modorum eadem syllaba ita ut imperativo modo³ et corripitur et produci pro sua natura potest.

As vel *es* syllabae⁴ in omnibus verbis et coniugationibus, praeter, *sum*, et quae ex ipso [1407] nascuntur, ut *adsum prosum*, quia⁵ et defectiva sunt et coniugatione carent, semper producuntur, ut:

*Vicinosque ignare puras invadere portus*⁶;

et:

*Formosam resonare doctas Amaryllida silvas*⁷.

At in illis defectivis verbis brevis est, ut:

*Huc ades o Galatea*⁸.

Is syllaba si fuerit tertiae coniugationis productae, producitur; etiam in monosyllabis verbis, quae coniugatione carent, potest syllaba produci, ut:

*Vis et Tarquinius*⁹.

At si fuerit tertiae correptae, corripitur, ut:

*His germana malis oucras atque obivis hosti*¹⁰.

Mus vel *lis* syllabae plurali numero inveniuntur, sed semper breves sunt, ut:

*Nox ruit, Aeneas, nos flendo ducimus horas*¹¹;

et:

*Lumina labentem caelo quae ducitis annum*¹².

Verba *r* littera terminata, qualibet praecedente vocali, novissimam syllabam brevem recipiunt: ut syllaba, ut:

*Inferar et quos Sidonia vir urbe revelli*¹³.

Er syllaba, ut:

*magicis invitum accingier*¹⁴;

Or. ut:

*Testor utrumque caput*¹⁵.

Ur syllaba, ut:

*Ducitur infelix acerco maturus Aectes*¹⁶.

T littera postremam semper brevem syllabam reddit, praecedentibus tribus vocalibus, *a, e, i*; ut:

*Lydorumque manus collectos armat agricoltes*¹⁷;

et:

1) Cod.: *Dic uge namque mihi f.* sic littera initiali notato ultimo vocabulo, quod deest in Asc. et P. Cf. Virg. Aen. VI, 343. — 2) *Fac ergo ut fuerit.* Ita Cod. et P. *Ergo fac ut fuerit* Asc. Locum apud Virgilium invenire non potui. At solet Grammaticus, si alium poetam intellegit, nomen ponere. Fortasse autem legendum: *fac ergo Ut fuerit*, ut duo priora verba finem versiculi faciant, posteriora versum alterum incipiant. *Fac* enim corripitur. — 3) Sic Putschium secutus dedi. In Cod. est: *ita in imperativo modo* ceter. Asc. *ita imperativo m.* — 4) *Syllaba P.* Asc. Cod. discrete *syllabae*. — 5) *Adsum, et, prosum quae et P.* Nos Cod. et Asc. secuti sumus. — 6) P. ex errore typogr.

inadere portus. Cod. *invadere p.* sic puncto ad litteram ultimi verbi initialem posito, ut aliquoties notatum. Locus est Virg. Aen. III, 382. — 7) Virg. Ecl. I, 5. *Silvas* Cod. *silvas* Asc. P. — 8) Virg. Ecl. IX, 39. Totum locum ita exhibet Cod.: *Et in illis defectivis verbis est, et huc ades, o Galatea.* Prius illud et exhibet etiam Asc. *Voc. brevis* ob simile antecedens excidit in Cod. — 9) Virg. Aen. VI, 818. — 10) Cod.: *obivis osti.* Locus est Virg. Aen. IV, 549. — 11) Virg. Aen. VI, 539. — 12) Virg. Georg. I, 6. — 13) *Inferar* scripsi e Cod. et Asc. *Insequar P.* Finis versiculi in Cod. sic legitur: *vix u. u.* Locus est Virg. Aen. IV, 545. — 14) Cod. *magis invita.*

*Admonet ira deum*¹³;

et:

*Nec Turnum segnīs retinet mora, sed rapit acer*¹⁹.

Disputavimus generaliter de postremis syllabis; nunc specialiter disceptabimus per significaciones, modos, tempora, atque personas.

3. Prima persona, modo pronunciativo, id est, indicativo, tempore praesenti, activorum neutralium verborum, saepissime²⁰ longam recipit, ut:

Lustra domosque traho.

Secunda persona primae et secundae vel tertiae coniugationis productae semper producit ultimam syllabam, ut *donas, mones, audis*. Tertiae autem²¹ coniugationis correptae corripit, ut:

*Causando nostros in longum ducis amores*²².

Tertia persona omnibus quattuor²³ ordinibus coniugationum ultimam syllabam corripit. Plurali numero, prima et secunda, in tribus ordinibus coniugationum productis, excepta tertia coniugatione correpta, paenultimam syllabam producunt, novissimam corripiunt, ut *donamus, [1408] donatis; monemus, monentis; audimus, auditis*. Tertia vero correpta²¹ coniugatione paenultima semper corripitur, ut:

*Nos fleudo ducimus horas*²⁵;

et:

*Labentem caelo qui ducitis annum*²⁶.

Tempore praeterito imperfecto, numero singulari, paenultimam syllabam in omnibus personis utriusque numeri universae coniugationes longam recipiunt, ut *donabam, monebam, audiebam, legebam*. Item pluraliter, *donabamus, monebamus, audiebamus, legebamus*. Novissima syllaba, singulari numero, persona²⁷ prima semper brevis est, in omnibus coniugationibus, ut *clamabam*²⁸ et caetera. Secunda persona singularis omnium coniugationum semper producit ultimam, ut *clamabatur, monebatur, audiebatur, rapiebat*. Tertia autem persona singularis et prima vel secunda pluralis semper brevem habent, ut *clamabat, clamabamus, clamabatis*. Tertia autem pluralis positione longa fit, ut *clamabant*. In defectivis sane verbis si consideres, *sum* et *adsum*, vel *prosum*, paenultima corripitur, ut *eras aderas* vel²⁹ *profueras*. In caeteris personis similiter. Praeteritum perfectum tempus semper longam recipit ultimam, sive i littera postrema simplici prima persona terminatur, ut:

*Tityre te patulae cecini sub tegmine fagi*³⁰;

sive geminata, ut:

Locus est Virg. Aen. IV, 493. ubi: *magicas invitam accingens artes*. Ego scripturam Asc. et P. secutus sum. — 15) Virg. Aen. IV, 357. — 16) Cod.: *aero c. at. littera*. Asc.: *ducitur infelix aervo maturus Aetes*. T littera. P.: *Ducitur inf. aervo maturus Aetes*. T l. Secundum Codicem *aervo confectus Aetes* scribendum erat. Locus est Virg. Aen. XI, 85. — 17) Virg. Aen. IX, 11. — 18) Virg. Aen. XI, 233. — 19) Virg. Aen. X, 308. — 20) Cod. *saepisse*. Locus qui sequitur est Virg. Aen. III, 6+7. — 21) Asc. et P. *aervo*. — 22) Virg. Ecl. IX, 56. — 23) *Quattuor* scripsi et Cod. *quattuor* Asc. et P. — 24) *Tertia* vero coniugatione correpta P. Asc. — 25) Virg. Aen. VI,

539. — 26) *Qui ducitis* scripsi cum Cod. *Quae ducitis* Asc. P. Cf. Virg. Georg. I, 6. — 27) *Persona prima*. Ita Cod. *prima persona* Asc. et P. — 28) Cod. *clamabant* sic puncto posito supra n litteram. Recte vero *clamabam* Asc. et P. — 29) *F*el Cod. iubente interposui, quod deest in Asc. et P. — 30) Cod. mendose: *Tityre tu patulae cecinis sive geminata*. Non multum ab hac lectione recedit Asc.: *Tityre tu patulae cecini: sine geminata*. In Codice *cecini* est *cecini sub*, nam ultimum vocabulum prima initiali notatur, ut saepe. Ego P. secutus sum. Locus est Virg. Georg. IV, fin.

*Quo feror? unde abii*¹?

Scire autem necesse est, quoniam coniugatio ultimam *i* litteram debeat duplicare. Sola tertia coniugatio producta seu correpta, non tamen in omnibus verbis, geminare potest, ut:

*Adpeti et Veneris violavi vulnere dextram*²;

et ut supra dictum est:

*Quo feror? unde abii*³?

In tertia quoque persona singularis⁴ eandem *i* litteram duplicat, ut *ulii*, *agnovit*, et:

*Obstupuit*⁵; *subiit vari*.

Sed in tertia persona singularis, in quibus *i* littera duplicatur, paenultima semper corripitur. In prima autem coniugatione producit, ut *clamavi*, *donavi*. In secunda corripitur, ut *monui*, *splendui*. Ac si primae coniugationis declinationem hanc induxeris, quae ex [1409] auctoritate, non ex ratione descendit:

*Convincto domui*⁶;

paenultimam corripies. In secunda persona singularis semper ultima producit in omnibus verbis. In tertia persona coniugationis primae paenultima syllaba aliquando corripitur, ut:

*Intonuit lacrum*⁷;

nonnunquam producit, ut⁸ *armavit*, *ornavit*. In omnibus autem coniugationibus novissima brevis invenitur. Plurali numero prima persona coniugationum omnium paenultimam sive ultimam syllabam semper corripit, ut:

*Hac te nos fragili donabimus*⁹;

et:

*Inximus hospitio*¹⁰.

Secunda persona ultimam semper corripit. Tertia persona paenultimam semper ubique producit, ut:

*Et socii amissi petierunt*¹¹.

Tertia vero duplex persona, quam alii quartam nominant, paenultimam semper ubique producit et ultimam corripit, ut:

*Rommos ad templum ducere triumphos*¹².

Praeterito plusquamperfecto tempore, numero singulari, prima persona paenultimam ultimamque in omnibus coniugationibus corripit, ut *donaveram*, *splendueram*, *audieram*, *inxeram*. Secunda persona paene ultimam¹³ corripit, novissimam producit, ut:

*Audieras et fama fuit*¹⁴.

Tertia persona¹⁵ primae consentit, ut:

1) Virg. Aen. X, 670. — 2) Cod. *Adpet* (sic) et *veneris uul.* sic non perscriptis tribus ultimis vocibus. *Appetii et Veneris* cet. Asc. et P. Locus est Virg. Aen. XI, 277. — 3) Virg. Aen. X, 670. — 4) Cod. *singul.* voce non perscripta. Legam *singulari*. Sed *singularis* Asc. P. — 5) *Obstupuit; subiit vari. sed in tertia* cet. Ita Cod. quicum consentit Asc. nisi quod haec *obstupuit*. Sed P.: *Obstupuit; subiit chari genitoris imago. Sed in t.*, ita ut prima vox *obstupuit* non ad versum pertineat. Cf. Virg. Aen. II, 560. — 6) *Convincto* Asc. P. *convincto* Cod. Versiculus est, nescio cuius. Pro versu non agnovit P. — 7) Cod. *Intonuit levnam* (sic). Lo-

cus est Virg. Aen. II, 693. — 8) *U* addidi e Cod. — 9) Cod. exhibet: *hactenus fragili donavimus*. Asc.: *hactenus et fragili donavimus*. Cf. Virg. Ecl. V, 85. — 10) Cod. *ospitio*. Cf. Virg. Aen. III, 83. ubi legitur *iungimus*. — 11) Addunt Asc. et P. *aethera penis*, quae a Cod. ignorantur. Cf. Virg. XI, 272. — 12) Virg. Georg. II, 148. — 13) Cod.: *persona paene ultimam*, sed ita, ut *paene* supra scriptum sit. Vulgo *penultimam*. — 14) Cod.: *et fama fuit* (sic). Locus est Virg. Ecl. IX, 11. — 15) *personae* Asc. et P. — 16) Cod. *raptaveratctora*. Cf. Virg. Aen. I, 483. — 17) Cod.: *coniugationis nominibus personis* (sic). Asc.

*Ter circum Ilucos raptaverat Hectora muros*¹⁶.

Plurali numero prima persona secundaque in omnibus coniugationibus paenultimam longam et ultimam brevem recipit, ut *donaveramus, donaveratis; splendoramus, splendoratis; audieramus, audieratis; traxeramus, traxeratis*. Tertia persona paenultimam semper corripit, ut *donaverant, traxerant*. Tempore futuro primae et secundae coniugationis in omnibus personis¹⁷ paenultima syllaba longa est, ut *clamabo*¹⁸, *monebo*. Postrema quoque *bo* syllaba longa est, sed si necesse fuerit, ut pro brevi ponatur, licebit; secundum quod in prima verbi positione disceptavimus. Caeterae sane personae supradictarum coniugationum utroque numero novissimam [1-10] semper corripunt, ut *clamabis, monebis; clamabit, monebit*. At in numero plurali etiam paenultima¹⁹ corripitur, ut *clamabimus, monebimus; clamabitis, monebitis*. Tertiae²⁰ coniugationis productae seu correptae prima persona novissimam syllabam corripit, ut *audiam, rapiam*. Paenultima vero syllaba tertiae productae semper corripitur, ut *sentiam, audiam*, ut:

*Audiam, et haec Manis veniat mihi fama sub imos*²¹.

Tertiae autem coniugationis correptae paenultima syllaba, ut²² fuerit natura syllabae in aliis, ita alia corripitur, alia producitur; corripitur in hac:

*Mortalem eripiam formam*²³;

producitur in hac: *ducam, scribam*; quoniam primae sunt verborum syllabae, nec declinationibus immutatae²⁴. Secundae personae singularis coniugationis tertiae duplicis novissima syllaba²⁵ semper producitur, ut *audies, scribes*, quae syllaba verborum ultima²⁶ ubique producitur; paenultima sane syllaba²⁷ primae personae congruit. Tertia quoque persona similiter in ambabus²⁸ syllabis consentit. Pluralis personae omnes sine ambiguitate paenultimam semper produunt, et ultimam corripunt, ut *audiemus, audietis; rapiemus, rapietis*²⁹. Tertiae vero personae paenultima syllaba singularis personae consentit.

4. Modo imperativo tempore praesenti, numero singulari, persona secunda, omnes coniugationes productae, praeter tertiam correptam, ultimam syllabam produunt³⁰, ut:

*Litus ara*³¹;

et:

*Tu vatem tu diva mone*³².

Tertiae sane coniugationis correptae persona secunda singularis ultimam corripit, ut:

et P.: c. in omnibus personis, ut scripsimus. — 18) *Clamabo* dedi e Cod. *Anabo* Asc. P. — 19) Cod. mendose *paenultimam*. — 20) *Tertiae vero* c. Asc. P. *vero* abest a Cod. — 21) *Manis* scripsi e Cod. *manes* Asc. *maneis* P. Tum Cod. *veniat*. Asc. P. *veni* e. Denique Cod.: *mihī f. si tertiae*, hoc est: *mihī fama sub imos*. *Tertiae*. Atque ita molestum illud *si*, quod Putsch. post *vv. sub imos* intrusit, commodissime tollitur. Est enim illud *si* nihil aliud nisi duae litterae initiales ultimarum vocc. *sub imos*, quemadmodum semper in hoc Codice. Asc. cum Cod. facit: *mihī fama*. *Si tertiae*. — 22) *t t* iubente Cod. interposui. Decet ab Asc. et P. in sequentibus distin-

ctionem mutavi. Vulgo enim distinguitur: *natura syllabae, in aliis ita* cet. — 23) *Eripiat* Cod. et Asc. contra mentem Grammatici. Cf. Virg. IX, 101. — 24) *Immutatae* scripsi e Cod. Vulgo *immutatae*. — 25) Cod. mendose: *novissimam syllabam*. — 26) *Quae syllabae verborum ultimae* — *producitur* vitiose Cod. — 27) *Syllabae* Cod. falso. — 28) Cod. in *ambalibus*, sed corr. — 29) Asc. et P.: *ut audiemus, rapiemus, audietis, rapietis*. — 30) *Producit* vitiose Cod. — 31) *Litus ara* P. Sed Cod. et Asc.: *litus ara*, quod scripsimus. Cf. Virg. Aen. V, 163. — 32) Virg. Aen. VII, 41. Asc. ex errore: *Tu autem tu* cet. —

*Continuoque greges villis lege mollibus albos*¹.

Tertia persona singularis omnium coniugationum ultimam syllabam corripit, ut *donct*, *moneat*, *audiat*, *rapiat*. Secunda persona pluralis in prima et secunda vel tertia coniugatione productis, paenultimam syllabam semper producit et ultimam corripit, ut *donate*, *monete*, *audite*; ultima autem brevis est. In tertia coniugatione correpta² ultima et paenultima breves sunt, ut:

*Dicite felices animae*³;

et:

*Cingite fronde comas*⁴.

Future tempore numero singulari secunda persona in tribus ordinibus coniugationum pro- [141] ductis et⁵ ultimam et paenultimam syllabam semper producit, ut *clamato*, *moncto*, *audito*. In tertia coniugatione correpta paenultimam corripit, ut:

*Postremus merito*⁶.

Tertia persona coniugationis primae numero singulari paenultimam producit, si *a* litteram, quae coniugationem ostendit, habuerit; eam et aliquando corripit, ut Lucanus in quinto:

*Cucsar habet*⁷;

et si *o* vocalem habuerit, producit, ut *donct*. Quoniam, ut supra diximus, primae verborum syllabae in fundamento, non in declinationis flexibilitate⁸ consistunt, merito suam naturam paenultimo loco custodiunt. At in aliis verbis eiusdem primae coniugationis, ubi declinatio inflectitur, paenultima syllaba brevis invenitur, ut *clamitet*, *quacritet*. Caeterae vero coniugationes huic formae consentiunt, ut paenultimam brevem habeant, ut:

*Ire neque ab terra moneat*⁹;

et:

*Audiat haec genitor qui foedera fulmine sancit*¹⁰.

Novissima etiam syllaba, quae *t* littera consonante semper finitur, in omnibus brevis est. In omnibus autem coniugationibus numero plurali persona secunda paenultimam syllabam semper longam, et ultimam brevem recipit, ut: *clamatote*, *monctote*, *auditote*, *scribitote*.

5. Optativo modo tempore praesenti et praeterito imperfecto productis coniugationibus prima persona singularis¹¹ penultimam longam et postremam brevem habet: *utinam amarem*, *docerem*, *audirem*; tertia correpta, corripit paenultimam, ut *arriperem*, *cingerem*. Secunda persona duabus longis terminatur: *utinam amares*, *moneres*, *audires*, *moneres*¹². Haec enim vocales, quibus coniugatio producta cognoscitur, ubique produci debent, praeter tertiam correptam, quae *e* litteram correptam recipit. Tertia vero coniugatio correpta paenultimam corripit: *utinam cingeres*. Tertia persona singularis primae consentit. Plurali numero prima et secunda persona omnium coniugationum paenultimam longam et ultimam brevem recipiunt, ut *utinam* [1412] *clamaretis*, *clamarctis*; *monerentis*, *monerctis*; *audiretis*, *audirectis*; *raperentis*, *raperctis*.

1) *Villis lege*. Tertia P. *villis lege*. Tertia Asc. Sed Cod.: *villis lege ma*. Tertia. Illud *ma* sunt litterae initiales ultimarum vocum illius versiculi *mollibus albos*, quas igitur voces addidi. Locus est Virg. Georg. III, 386. — 2) *Correptae* Cod. vitiosae. — 3) Virg. Aen. VI, 669. — 4) Cod.: *cingite fronde com. futuro*, sic non perscripto vocabulo *comas*. Locus est Virg. Aen. VIII, 274. — 5) *Et ultimam et paen.* Prius et addidi e Cod. — 6) *Postremus merito* Asc. Cf. Virg. Georg. II, 410. ubi legitur: *postremus merito*. — 7) Lucan. Phars. V, 31. — 8) *Flexibilitate* dedi e Cod. *flexibilitate*

Asc. P. — 9) Cod.: *ut ire iter neque ab terracel*. Secutus sum Asc. et P. Locus est Virg. Georg. I, 457. Vv. *convellere funem* adduntur a P. pro quibus in Asc. litterae *c. f.* leguntur. Ignorantur ea a Cod. — 10) *Foedera f. f.* Sic non perscriptis vocibus in Cod. Cf. Virg. Aen. XII, 200. — 11) *Prima persona singularis. paenultimam* Cod. Paullo

post idem Cod.: *brevem habuit*, sic superscripta *e* vocali. — 12) *Moueres audires moneres* Cod. Haud dubie recte scripserunt ultimam vocem *moneres* Asc. et P. Statim post *Haec* pro vulgato *hae* e Cod. scri-

Tertia persona in productis coniugationibus paenultimam producit; in tertia correpta corripit, *utinam cingerent*. Tempore praeterito perfecto et plusquamperfecto omnibus coniugationibus persona prima singularis postremam brevem habet; secunda persona longam; es enim syllaba producta terminatur, ut *amasses, audisses*. Tertia persona primae congruit. Pluraliter in omnibus coniugationibus prima secundaque persona paenultimam longam, et postremam brevem habet, ut *amussimus, amussitis; rapissemus¹³, rapisistis*. Tempore futuro, prima persona paenultimam syllabam in omnibus coniugationibus corripit, *utinam clamitem, moncam, audiam, eripiam*. Si vero prima verbi syllaba in paenultimo loco fuerit, pro natura sui longa iuvenitur, *utinam clamem, utinam donem¹⁴*. A littera corripitur, ut:

Flumina uncm silvasque inglorius¹⁵.

Ultima omnium semper brevis est. In persona¹⁶ secunda eadem erit paenultima syllaba, quae in prima fuerit. Secunda persona, sive *cs*. sive *as*. syllabas habuerit, ultimas producit. In tertia persona paenultima syllaba eadem, quae in superioribus erit; ultima vero semper brevis. Pluraliter autem et prima et secunda persona in omnibus coniugationibus paenultimam longam recipit, et ultimam brevem, ut *utinam donemus, donctis; moncamus, monctis; audiamus, audictis; legamus, legatis*. Tertia tertiae¹⁷ personae singulari in paenultima syllaba similis iuvenitur.

6. Aliiunctivo modo praesens et praeteritum imperfectum et¹⁸ plusquamperfectum tempus optativo modo¹⁹ congruit. Perfectum vero tempus numeri singularis in omnibus personis omnium coniugationum paenultimas ultimasque syllabas breves habet, ut *eum clamaverim, clamaveris, clamaverit*; ut *eum monuerim, monueris, monuerit*; ut *eum audierim, audieris, audierit*, ut *eum scribserim, scribseris, scribserit*. Plurali autem numero in omnibus quattuor coniugationum [1413] modis personas duas primam et secundam; quae paenultimam semper producant, ultimam vero corripiant²⁰. Tertia vero persona paenultimam corripit, ut *eum donaverint, monuerint, audierint, legerint*. Tempore futuro alio, (nam duo recipit, quoniam primum futurum tempus futuro temporis modo pronuntiatum²¹ consentit) prima persona singularis sola novissimam syllabam longam habet, ut *donavero, monuero*; caeterae duae singularis, eadem atque prima, paenultimam²² brevem recipiunt, ut *donavero, donaveris, donarit*. Plurali numero prima et secunda persona omnium coniugationum paenultimam longam, et ultimam brevem habent, ut *clamaverimus, clamaveritis; monuerimus, monueritis; audierimus, audieritis; dixerimus, dixeritis*. Tertia persona omnium, paenultimam brevem habet.

7. Infinitivus modus tempore praesenti productis tribus coniugationibus paenultimam longam habet, ut:

Plausus sonitum cervicis amare²³.

Item *docere, monere*. Interdum tamen in secunda coniugatione paenultima syllaba corripitur, ut:

Fervere Leucaten²⁴;

psi. — 13) *Rapissemus* Cod. — 14) *Donem* (sic) Cod. — 15) Virg. Georg. II, 486. — 16) *In secunda persona* Asc. P. Nos ordinem, qui est in Cod., praepoptavimus. — 17) Cod.: *Tertiae personae singulari in*, omisso primo voc. *Tertia*. Asc.: *Tertiae personae singularis in*. Recte exhibet Putschiana: *Tertia vero tertiae personae singularis in*, nisi quod cum Cod. vero omittendum et *singulari* scribendum. — 18) *Seu pro et* Cod. — 19) *Optativi modi* P. *optativo modo* Cod. et Asc. — 20) *Locus corruptus*. Cod. exhibet: *quae penultimam semper producitur ultima*

vero corripitur. Asc. et P. ut scripsimus. Mihi videtur aliquid ante v. *quae* excidisse. — 21) Cod. h. l. *pronuntiativo*. Paulo ante Asc.: *Tempore sunt alio pro; Tempore futuro alio*. — 22) Cod.: *duae sing. eademque primam penultimam*, cui accedit Asc. nisi quod *singularis* perscripto vocabulo. P.: *duae singularis eandem primam atque penultimam*, sensu nullo. Scripsi eadem atque *prima pro iis*, quae in Cod. et Asc. sunt: *eademque primam*, ut *eadem pro* adverbio sit, *pro pariter, eadem ratione*. — 23) Virg. Georg. III, 186. — 24) Virg. Aeu. VIII, 677. —

et:

*Cum litora ferrere late*¹.

Sed in hoc verbo recte corripitur, quoniam antiqui tertiam coniugationem magis quam secundam esse voluerunt. ut Lucilius:

*Ferit nunc, feret ad annum*²;

et Terentius in Adelphis:

*Dum ferit maxime, tam placidum q. r*³.

Ergo errare noscitur hi, qui Virgilium nostrum longam pro brevi posuisse putant, ut in his versibus longam pro brevi sane posuit:

*Illuc autem paribus quas fulgere cernis*⁴;

et:

*Auroque effulgere*⁵.

nam sine dubio huius verbi secunda est coniugatio, quae debet produci. Iam⁶ tertiae coniugationis productae exemplum subiiciam⁷:

*Et stabulo frenos audire sonantes*⁸.

Tertia coniugatio correpta tempore praesenti paenultimam brevem recipit, ut:

*Tu calamos inflare leves, ego dicere versus*⁹.

Ultima autem syllaba, in omnibus coniugationibus brevis est. Tempore praeterito postrema semper ubique brevis est, ut:

*Supercas caeli venisse sub auras*¹⁰.

[1414]

Interdum autem praeteritum tempus *i* litteram duplicat paenultimae syllabae, sed in his dumtaxat verbis, quae praeterito perfecto modi pronuntiati *i* duplicaverint, ut supradictum est, non solum metri causa, quam rationis¹¹, ut:

*Nos ubiisse rati*¹².

Futuro quoque tempore paenultima longa, et ultima brevis est; sed non facilius huius temporis et modi verbum in poematibus invenitur.

SEGM. VIII. De declinatione passivorum, deponentium, communiumque verborum¹³.

I. Modo pronuntiati, id est, indicativo tempore praesenti numero singulari persona prima paenultimam syllabam in aliquibus verbis longam recipit, ut *ducor, clauor*; si tamen prima verbi syllaba fuerit; in aliquibus brevem, ut:

*Quo feror? unde abii*¹⁴!

si multarum verbum aliquod fuerit syllabarum, frequenter paenultimam corripit, postrema autem semper brevis est et erit. Secunda tertiaque persona singularis, excepta tertia coniugatione cor-

1) Virg. Aen. IV, 409. — 2) Lucilius Cod. Asc. Virg. Aen. VI, 827. — 5) Cod.: *auroque eff. nam*, sic non perscripta voce. Cf. Virg. Aen. VIII, 677. — 6) Asc. et P. *nam*. Recte Cod. *iam*, quod posui. — 7) Cod. *subicium*. — 8) Virg. Georg. III, 184. — 9) Cod.: *leves ego d. c. m. ultima*. Quod dedi, exhibent Asc. et P. nisi quod *levis* apud P. — 10) Virg. Aen. VII, 768. — 11) Codicis lectionem exhibui, licet fortasse falsam. Fortasse, inquam. Nam horum Grammaticorum usus in particulis quid

Lucillius P. Eundem Lucilii locum multi citant Grammatici, veluti Serv. ad Virg. Aen. IV, 409. Prisc. pag. 868. P. Nonius pag. 503. in v. *Ferit*. — 3) Cod. exhibet: *dum ferit maxime tm placidum. q. r. ergo*. Asc. et P.: *Dum ferit maxime*. Ergo. Locus est Ter. Adelph. IV, 1, 18, ubi est: *Cum ferit maxime, tam placidum, quam ovis est, reddo*. — 4) *In armis* addunt Asc. P. Locus est

repta, paenultimam longam et postremam brevem recipiunt. Tertia enim correpta, duabus brevibus postremis terminatur, ut:

*Ducitur infelix avvo confectus*¹⁵.

Numero plurali persona prima in productis coniugationibus paenultimam longam habet, ut secunda et tertia persona singularis, ut *clamamur*, *monemur*, *audimur*. In tertia autem correpta brevem recipit, ut *legimur*, et:

*Ferimur per opacu locorum*¹⁶.

Persona secunda paenultimam brevem et ultimam longam admittit, ut *amantini* et *monemini*¹⁷. Omnis enim syllaba in verbis, ut in aliis partibus orationis à littera vocali finita semper produciuntur. tertia persona postremam¹⁸ brevem habet. Tempore praeterito imperfecto omnibus in coniugationibus personisque, praeter secundam personam pluralis, paenultimam semper longam et ultimam brevem invenies, ut *ducebar*, *ducebaris*, *ducebatur*. Item plurali *ducebamini*; tertia persona pluralis ultimam brevem habet. Tempore praeterito perfecto et plusquamperfecto numero [1415] singulari prima et tertia coniugatio producta paenultimam longam et postremam brevem habet, ut *donatus*, *auditus*; secunda autem coniugatio, vel tertia correpta, paenultimam syllabam aliquando brevem¹⁹ recipit, ut *admonitus*; aliquando positione longam, ut *scriptus*²⁰. Plurali autem numero ultima longa est, ut *admoniti*²¹; paenultima brevis²². Tempore futuro prima et secunda coniugatio persona prima numero singulari paenultimam longam habet, ut *amabor* et *docebor*; secunda et tertia persona brevem, ut Horatius in Arte poetica:

*Nec semper feriet, quodcumque minabitur, arcus*²³.

Scire autem oportet, quod litterae vocales, quae tres coniugationes productas ostendunt, frequenter produci debeant. Numero plurali prima persona postremas breves habet, ut *amabimur*, *moncebimur*; secunda persona brevem et longam; tertia persona ultimam brevem recipit. Tertia coniugatio producta vel correpta eiusdem temporis futuri primam personam duabus postremis brevibus explicat, ut *nutriar*, *rapiar*. In dissyllabis autem verbis interdum paenultima longa, et postrema brevis erit, ut in Horat. primo Carminum²⁴:

Scriberis Fario fortis.

Plurali numero prima persona, paenultimam longam et postremam brevem habet, ut *audimur*, et *rupimur*. Secunda persona tertiam²⁵ ab ultima longam, paenultimam brevem, postremam longam habet, ut *audiemini*, et *rupiemini*. Tertia persona ultimam brevem habet, ut *audientur*, *rapientur*.

2. Imperativus molis tempore praesenti, numero singulari persona secunda vel tertia in coniugationibus productis paenultimam longam et ultimam brevem habet, ut *amare*, *ametur*; *monere*, *monetur*; *audire*, *audietur*. In tertia autem coniugatione correpta secunda persona

sibi indulserit, nemo facile in numerato habuerit. Asc.: *non solum metri causa, sed rationis*. P.: *non solum metri causa sed et ratione*. — 12) *Nos abiisse rates*; sic correctum in Cod. Cf. Virg. Aen. II, 25. — 13) *Haec inscriptio totidem litteris* in Cod. — 14) Virg. Aen. X, 670. — 15) Cod.: *ducitur infelix avvo, numero*. Unde patet, vocem *confectus*, quae in versu Virgiliano sequitur, addendam fuisse. Ea abest ab Asc. et P. Cf. Virg. Aen. XI, 85. — 16) Cod.: *ferimur per opacu*;

(sic). Cf. Virg. Aen. II, 725. — 17) *Movemini* Asc. P. — 18) *Postrema* Cod. — 19) Cod. vitiose: *aliquando brevem aliquando recipit*. — 20) *Scriptus*; ita Cod. — 21) *Ut moniti* Cod. ut *admoniti* Asc. P. — 22) Cod. mendose: *paenultimam brevis est*. — 23) *Quodcumque* Cod. Locus est Horat. A. P. 350. — 24) *Ut in Horatio primo carminum*; ita plene scriptis vocibus in Cod. *Ut in Hora. primo carminum* Asc. ut in Horat. I. Carminum P. Locus est Horat. Od. I, 6, 1. — 25) Cod. vitiose: *tertia*.

utraque postremae breves sunt, ut *scribere*, *legere*. In tertia persona paenultima longa et postrema brevis est, ut *legatur*. Plurali numero persona prima omnium coniugationum paenulti- [1416] mam longam et ultimam brevem habet, ut *amemur*, *moncamur*, *audiamur*, *scribamur*. Persona secunda¹ tertiam ab ultima longam, paenultimam brevem et postremam longam habet. Tertia persona postremam syllabam² semper brevem recipit. Tempore futuro, in omnibus coniugationibus productis, secunda vel tertia persona singularis paenultimam longam habet³, et ultimam brevem⁴, ut:

Contemplator item eum.

Tertia autem coniugatio correpta paenultimam syllabam brevem habet, ut *legitor*, *scribitor*. Pluralis numerus persona secunda coniugatione tertia correptae competit⁵.

3. Optativo modo tempore praesenti et praeterito imperfecto numero singulari personae omnes in tribus coniugationibus productis paenultimam longam recipiunt, ut *ulimum donarer*, *monerer*, *audirer*. Similiter in caeteris personis singularibus. Item pluralis prima persona singulari congruit. Secunda persona tertiam a fine longam habet, paenultimam brevem, et ultimam longam, ut *ulimum amaremini*, *moneremini*, *audiremini*. ultima autem syllaba, praeter secundam personam plurali⁶ brevis est. Tertia autem coniugatio correpta a superioribus longe discrepat. Nam ut illae litteram vocalem producant, quae est inlex coniugationis, ita et ista corripit. Prima tamen persona singularis, ut *ulimum scriberer*, *ulimum legerer*; secunda autem persona vel tertia singularis paenultimam syllabam⁷ producant, ut *ulimum rapereris*, *raperetur*. Numerus pluralis superioribus coniugationibus consentit, *ulimum scriberemur*. Praeteritum perfectum et plusquamperfectum tempus modi pronuntiativum duobus temporibus congruit. Prima persona futuri temporis in prima coniugatione postrema syllaba brevi explicatur, paenultima autem interdum positione longa⁸, ut *ulimum contempler*; aliquando brevi, ut *ulimum amer*; interdum natura⁹ longa, ut *ulimum cretauer*. Secunda vel tertia persona singularis in omnibus coniugationibus paenultimam syllabam semper longam recipiunt, sive *a*, sive *e*, vocales¹⁰ habeant. [1417] Prima coniugatio *e* litteram productam habebit, ut *ulimum contempleris*, *contempletur*; caeterae vero a litteram productam habent, ut *ulimum moncaris*, *ulimum audiaris*, *ulimum legaris*. De postrema autem omnium non dubitaveris, quia brevis sit eadem. Litterae vocales, *a* et *e*¹¹, vim suam etiam numero plurali custodiunt, ut *ulimum contempcerur*, *contempcerimini*; *ulimum doceamur*, *doceamini*; *ulimum audiamur*, *audiamini*; *ulimum scribamur*, *scribamini*. Secundae personae paenultima brevis est, et ultima longa.

4. Adiectivus modus tempore praesenti optativi modi futuro tempore competit¹². Praeteritum imperfectum tempus, praesenti tempore modi superioris congruit. Praeteritum autem perfectum et plusquamperfectum superiorum modorum¹³ temporibus in sua specie consentiunt. Futurum tempus primum huiusmodi, pro suis coniugationibus, tempore futuro modi pronuntiativum

1) *Secunda persona* Asc. P. Paulo post dedi e Cod. et *postremam longam*, ubi vulgo et deest. — 2) *Syllabam* add. Cod. — 3) *habent* Cod. — 4) Recte abest *habet* a Cod. et Asc. quod in P. legitur: *brevem habet ut cet.* Locus qui sequitur est Virg. Georg. I, 187. Vv. quae addit P.: *scilicet plurima sylvis*, absumt a Cod. et Asc. — 5) *Competit* scripsi e Cod. *competit* Asc. P. — 6) Cod. siglo pt. Asc. *pluralis*. P. *pluraliter*. — 7) *Syllabam*

add. Cod. — 8) Cod. mendose: *paenultimam autem interdum positione longam*. — 9) *Natura* deest in Cod. et Asc. Et videtur esse emendatoris. — 10) *Vocales* Cod. Asc. *vocalem* P. — 11) Cod. mendose: *a d s.* — 12) *Competit* e Cod. qui ita semper in hac voce. — 13) *Modorum superiorum* Asc. et P. Noster ordo est e Cod. — 14) *Consentiunt* Cod. — 15) *Syllabis longis* Asc. et P. — 16) *Moueri* Asc. et P. *moneri* Cod. — 17) Virg. Aen. VI, 614. —

congruit, ut *contemplaber, commonebor, cum audiar, cum legar*. Aliud autem futurum, vel ulterius, praeteritis temporibus perfectis consentit¹⁴.

5. Infinitivus modus, quem et perpetuum quidam vocant, tempore praesenti coniugationibus tribus, quas productas semper esse diximus, paenultima postremaque longis¹⁵ syllabis explicatur, ut *clamari, doceri, moneri*¹⁶, ut:

*Ne quare doceri*¹⁷;

ut:

*Mutarive putus bellum*¹⁸;

et:

*Hinc exaudiri*¹⁹.

Tertia autem coniugatione correpta tempore item praesenti si paenultima syllaba ubique producta fuerit, et in capite verbi fuerit, hic quoque producenda est, ut:

*Progeniem sed cum Troiano a sanguine duci*²⁰.

At si ubique corripitur, corripienda, ut in Lucano:

*Romano spectante rapi*²¹.

Interdum autem et positione longa est, ut:

*Tantane tam patiens nullo certamine tolli*²².

Postrema autem syllaba²³ in omnibus sine ambiguitate longa est. Praeterito tempore, prima et tertia coniugatio producta, paenultimam longam et ultimam brevem semper recipiunt, ut *reclamatum esse, auditum esse*. Secunda coniugatio paenultimam syllabam interdum brevem recipit, ut *monitum esse*; interdum positione longam, ut *doctum esse*²⁴. Tertia autem coniugatio correpta semper positione longam efficit, ut *ductum esse, directum esse*²⁵. Futurum secundum rationem²⁶ coniugationum in prima particula verbi simile est praeterito temporis; in postrema particula spondio²⁷ constat, ut *clamatum iri, monitum iri, scriptum*²⁸ *iri*.

6. Verba impersonalia in ratione syllabarum activis et neutralibus verbis tertiae tantum personae in omni declinatione praeter infinitum modum similia sunt, et interdum paenultimam syllabam brevem recipiunt, ut:

*Non pudet obsidione iterum*²⁹.

Item trisyllabo brevis est, ut *potuit*. Aliquando naturaliter longa est paenultima diphthongi ratione, *tacet*³⁰; aliquando positione longa, ut *oportet*. Verba sane infinitae declinationis, quae alii impersonali modo vindicant, ut *anatur, amabatur; docetur, docebatur*; in communi³¹ declinatione temporum passivis et deponentibus et communibus verbis cohaerent³².

7. Participia omnium verborum quattuor formulis syllabarum ultimarum explicantur natura diversis. Prima est, quae³³ praesenti tempore duplex invenitur. Aut enim *ans* syllaba producta finitur, ut:

18) Virg. Aen. X, 627. — 19) Additur v. *voces* a P. quod abest a Cod. et Asc. Locus est Virg. Aen. IV, 460. — 20) Voc. *duci* deest in Cod. Sed legitur in Asc. et P. estque propter exemplum necessarium. Cod. exhibet: *troiano a s. adsi*. Locus est Virg. Aen. I, 19. — 21) Cod. *spectandte*. Locus est Lucan. Phars. I, 484. — 22) Virg. Aen. V, 390. — 23) Cod. vitiose: *Postrema autem in syllaba in omnibus* cct. 24) *Doctum esse* Cod. Asc. *du-*

ctum esse P. — 25) *Deceptum esse* Asc. et P. — 26) *Secundum ratione* P. haud dubie typographi errore. *rationem* recte Cod. et Asc. — 27) *Spondeo* P. *spondaeo* Asc. — 28) *Scriptum* Cod. *scriptum* Asc. P. — 29) Virg. Aen. IX, 598. Statim post *In trisyllabo* Asc. P. — 30) *Ut taellet* Asc. P. — 31) Cod.: *in accomiti*. — 32) *Cohaeret* et Cod. — 33) *Prima est, qua* P. Asc. —

*Ardet amans Dido*¹;

aut *ens* eadem quoque producta, ut:

*Bella morvens*².

Secunda formula est, quae tempore futuro ex omnibus significationibus veniente verborum uniformis erumpit. Haec semper *rus* syllaba explicatur, paenultimam longam et ultimam brevem syllabam reddens, ut:

*Si visurus cum vivo*³.

Haec autem participia huius temporis, quorum verba primam coniugationem recipiunt, etiam tertiam⁴ syllabam ab ultima semper produciunt, ut *amaturus*, *contemplaturus*; non immerito, quia et⁵ in verbis *a littera*, quae est coniugationis index, necessario produciuntur. Tertia formula duplex, quemadmodum⁶ prima, et temporis praeteriti esse cognoscitur. Interdum enim *tus* syllaba finitur, ut:

*Et ductus cornu stabit*⁷;

interdum *sus* syllaba, ut:

Furit mugitibus aether

*Conensus*⁸;

utraque syllaba brevis est. Paenultimarum autem rationem syllabarum in verbis temporis⁹ praeteriti perfecti passivi scilicet ostendimus, ne eadem repetita documenta opusculum nimium dilatent. Quarta formula est simplex, et futurum patendi tempus ostendens; haec *dus* syllaba semper brevi finitur. Horum omnium participiorum postremae syllabae per declinationes casuales secundum rationem nominum ita, seu longae, seu breves, intelleguntur¹⁰. Duo tamen participiis desunt, quod *e* productam¹¹ vocalem in fine duntaxat nunquam recipiunt; et quod nullus casus eorum *t*, *l*, vel *u*, terminatur¹².

SEGM. IX. *D e A d v e r b i i s*¹³.

1. Quoniam statuimus, per omnes partes orationis decurrere, et de natura postremae, sive paenultimarum syllabarum, ut fert ratio, disceptare, quae tradi solae regulariter possunt, — nam caeterarum praecedentium docet auctoritas rationem —; idcirco decere existimavi etiam¹⁴ de adverbis, quae tamen comprehendi possunt, aliquantulum disputare. Ergo per omnes significationes adverbiorum eundem est.

2. Adverbia temporis¹⁵: *hodie*, *eras*, *mauc*, *nupcr*, *olim*, *aliquando*. *Hodie* constat anapaesto, ut:

*Hodie victor spolia illa superba*¹⁶.

Cras constat syllaba longa, ut in Horatio primo Carminum:

*Cras ingens*¹⁷.

1) Virg. Aen. IV, 101. — 2) Virg. Aen. XII, 333. — 3) Virg. Aen. VIII, 576. — 4) *Tertiam* recte interponit Cod., cui consentit Asc. deest voc. apud P. — 5) *Quia et in verbis*. Sic Cod. *q. etiam in verbis* Asc. et P. — 6) Cod. vitiose: *quemadmodum* — 7) Virg. Georg. II, 395. — 8) Virg. Georg. III, 150. — 9) Voc. *temporis* add. e Cod. — 10) *Intelleguntur* e Cod., qui ita: *interleguntur*. — 11) *Quod et productam* Asc. P. — 12) Cod.: *quod nullus casus eorum* (sic) *te. l. vel u terminantur*. — 13)

Inscriptio haec in Cod. extra reliquum verborum contextum. — 14) *Etiam* add. Cod. et Asc. — 15) Cod.: *temporib. s. hodie*. Sed *b* in *temporib.* deletum, et *s*, quod sequitur, pro eo ascriptum, quod est *temporis*. Asc.: *Adverbia temporis scilicet hodie*. At P.: *Adverbia temporis sunt hodie*. — 16) *Spolia illa sup. Cras*. Sic Cod., non perscripto vocabulo. Apud Virg. Aen. X, 862. legitur: *spolia illa cruenta*. Quapropter scripsi *superba*. Sed Asc. P. *superbi*. — 17) Horat. Od. I, 7, fin. Addit P. *iterabimus aequor*, quod nesciunt Cod. et Asc. — 18) Virg. Georg. IV, 185. —

Mane constat trochaeo, ut:

*Mane ruunt portis*¹⁸.

Etiam cum nomen fuerit, eundem recipit, ut:

*Dum mane nocuum*¹⁹.

Nuper quoque adverbium trochaeo constat, *Heri* spondio²⁰ constat. *Vesper*i constat cretico. *Olim* constat trochaeo.

*Olim arbos*²¹.

Adverbium *Ul*, cum temporis fuerit et *postquam* significaverit, productam vocalem recipit, licet habeat positionem, ut in octavo²²:

*Ut belli signum Laureali Turnus ab arce*²³;

at si fuerit similitudinis, brevem vocalem habebit, ut:

*At velut ille canum morsu*²⁴.

[1420]

3. Adverbia localia: *Hic* adverbium a pronominie distat, quod pronomen corripitur, et adverbium producatur, ut:

*Hic ego nunquam tuas sortes*²⁵.

Illuc vel *Illuc* et *Huc* adverbia postremas longas recipiunt, ut:

Huc illuc mediu ipsa ingentem sustinet;

et:

*Huc atque huc acies circumtulit*²⁶;

et Seneca in Hecuba, hendecasyllabo sapphico versu:

*Illium est illic, ubi fumus alte*²⁷.

Ibi vel *Ubi* sine dubio primas syllabas breves habent. Ultimas autem scire oportet et longas et breves poni posse; longas, ut:

*Cernit ibi maestos*²⁸;

breves, ut:

*His ubi tum*²⁹;

et:

*Atque ubi iam patriae perventum*³⁰.

Inde et *Unde* adverbia postremas syllabas breves recipiunt, ut:

*Inde ubi claru dedit*³¹;

et:

*Unde laborum*³².

Quo vel *Qua* et *Huc* adverbia longis syllabis constant, ut:

19) Virg. Georg. III, 325. — 20) Cod. *heri* (sic) spon-
dio constat, Asc.: *heri spondeo* constat. Nec dubito,
quin ita voluerit Grammaticus. P.: *Heri iambo* constat.
Sed paullo infra *nuper* et *donec* pyrrhichio constare
dicuntur, ubi pariter errasse videtur scriptor. —
21) Virg. Aen. XII, 210. Cod. *arvos*, solenni errore.
— 22) *Octavo* sic diserte Cod. et Asc. Sed P.: *in VIII*.
— 23) Virg. Aen. VIII, init. Statim post: *aut si fue-
rit* Cod. Asc. — 24) Virg. Aen. X, 707. Cod.: *ad
velut ille*. Asc.: *At velut ille*. P.: *Ac velut ille*. —
25) Virg. Aen. VI, 72. — 26) *Illic* locus sic legitur

in Cod.: *ut huc illuc media ipsing.* (sic) *s. et huc ad-
que huc acies circumtulit*. Asc. et P.: *ut huc illuc
aciem circumtulit et huc ades*. Ego Codicis lectionem
expressi. Prior locus est Virg. Georg. II, 297; poste-
rior Id. Aen. XII, 658. — 27) *In haccuba* Cod. Lo-
cus est Sen. Troad. 1056. — 28) P.: *cernit ubi*. Virg.
Aen. VI, 333. — 29) Locum non inveni. Similes
sunt Aen. V, 816: *His ubi lacta*. et VII, 373: *His
ubi nequicquam*. — 30) Virg. Aen. II, 634 *Perven-
tum* addit Cod. quod deest in Asc. et P. — 31) Virg.
Aen. V, 139. — 32) Virg. Aen. III, 145. —

*Quo fugis Aenea*¹?

et:

*Qua victrix redit illa*²;

et:

*Haec iter Elysium nobis*³.

Item adverbia localia, quae sub imagine nominum latent, cum inciderint, ad rationem nominum referuntur. Item *Eminus* et *Comminus*⁴ dactylo constant, ut:

*Illum eminus*⁵;

et:

*Totum cui comminus censeo*⁶.

Procul adverbium pyrrhichio constat, ut:

*Aut procul hinc saxo*⁷.

Nuper adverbium temporis et *Donec* pyrrhichio⁸ constant, ut Horatius:

*Nuper sollicitum quae mihi taedium*⁹;

et:

*Donec ut aestivis effusus nubibus imber*¹⁰.

4. Adverbia numeri, quae *l*, vel *r*, vel *s*, litteris terminantur, breves syllabas ultimas recipiunt, ut in Lucano:

Semel omnia victor

*Iusserit*¹¹;

et:

*Moenia Dardanidum, quater ipso in limine portae*¹².

In dissyllabis autem etiam primae syllabae breves sunt. Illa autem, quae *ens*, vel *es*, syllabis finiuntur, ultimas syllabas longas habent, ut:

*Novicus Styx*¹³.

Constat autem anapaesto. *Iterum* adverbium numeri tribus brevibus constat, ut:

*Sublimis animas, iterumque ad tartara*¹⁴.

5. Adverbia ordinis: *Demo* constat cretico. *Deinde* constat palinbacchio¹⁵, ut:

*Deinde satis fluvium inducit*¹⁶.

Rursus constat trochaeo, ut:

*Rursus abundabat*¹⁷.

Adverbia negandi: *Non* et *Haut*¹⁸ longis syllabis constant, ut:

*Non ego Myrmidonum*¹⁹;

[1421]

et:

1) Virg. Aen. X, 649. — 2) Virg. Aen. XI, 764. — 3) Virg. Aen. VI, 542. — 4) *Comminus* recte Cod. *Cominus* Asc. P. — 5) Virg. Aen. XII, 343. Add. P. *eminus ambos*, quod non est in Cod. et Asc. — 6) Virg. Aen. IX, 347. *Comminus* Cod. *cominus* Asc. P. — 7) Locum hunc invenire non potui. — 8) *Pyrrhichio* P. *pyrrhicho* Cod. *trochaeo* Asc. Erravit haud dubie Grammaticus. In Cod. scribitur etiam *donhacc*. — 9) Horat. Od. I, 14, 17. — 10) Virg. Georg. IV, 312. Cod.: *donhaec ut haestivis*. — 11) Virg. Luc. Phars. II, 143. Editur *iusserat* apud Luc. — 12) Virg. Aen. II, 242. — 13) Virg. Georg. IV, 480. Aen. VI, 439. Cod. *nobius*. Asc. et P. *novies*. — 14) *Sublimis* Cod. Asc. *sublimeis* P. Locus est Virg. Aen. VI, 720. ubi legitur *in tarda reverti Corpora*. — 15) Cod. *palinbacchio*, ut semper; *palimbacchio* Asc. P. — 16) Virg. Georg. I, 106. — 17) Virg. Georg. III, 484. — 18) *Haut* scripsi e Cod. *haut* Asc. P. — 19) Virg. Aen. II, 785. — 20) Virg. Georg. IV, 415. — 21) *Nequiquam* Ita h. l. et paullo post in Cod. quam scripturam veram arbitror. Videtur enim ex *ne qui* quam compositum et primitus significasse *non*

*Haut equidem credo*²⁰.

Item *Nequiquam*²¹ et *Nequaquam* constant palimbacchio, ut:

*Nequiquam trepidat*²².

Frustra adverbium constat spondio, ut:

*Vane Ligus frustra que animis*²³.

Etiam adverbium tribrachyn²¹ recipit, ut:

*Hic etiam inventum Priamon*²⁵.

Utique constat tribus brevibus.

6. Adverbia demonstrandi: *En* longam habet, ut:

*En ugnos*²⁶.

Ecce adverbium constat trochaeo, ut:

*Ecce Dionuci processit*²⁷.

Adverbia hortantis: *age, eia*. *Age* adverbium constat duabus brevibus, ut:

*Te sine nil altum ucas inchoat; en age segnes*²⁹.

Item *Eia* constat spondio: ultima sane syllaba in synaloepham cadit duobus his versibus:

*Eia age segnes*²⁹;

et:

Hostis adest eia.

Adverbium optandi *Utinam* constat ex tribus brevibus, ut:

*Atque utinam ex vobis unus*³⁰.

7. Adverbium interrogativum *Cur* constat syllaba longa, ut:

*Cur, inquit, diversus ceteris*³¹?

Quare adverbium constat trochaeo, ut:

*Quare age et inceptum*³².

Quianam adverbium constat tribrachy, ut:

*Heu quianam Iunli cinxerunt*³³.

Adverbium dubitantis³¹ *Fortasse* ultima syllaba brevi finitur. Item *Forsitan* constat dactylo, ut:

*Forsitan et Priami*³⁵.

Forte constat trochaeo, ut:

*Forte sub arguta*³⁶.

Adverbium vocandi *Heus* longam habet, ut:

aliquorum, ad nullum finem; qui enim est ablativus, pro eo quod est quo. — 22) Virg. Aen. XII, 403. — 23) Virg. Aen. XI, 715. — 24) Tribrachyn Cod. tribrachyn Asc. et P. — 25) Priamon Cod. Asc. P. Nimirum legendum est: Priamo narrabis, ut apud Virgilium est Aen. IX, 742. Solet enim ita Cod. ultimam vocem littera initiali notare, puncto interdum apposito, interdum omissio. — 26) Virg. Aen. XII, 359. — 27) Cod.: dionuci proc. adverbia sic non perscripto vocabulo processit. Locus est Virg. Ecl. IX, 47. — 28) Eia age segnes male Asc. P.; recte Cod,

ut est apud Virgilium Geogr. III, 42: *En age segnes. — 29) Heia age segnes et hostes adest heia* Cod. Etiam paullo ante *heia* in Cod. Alium locum intellexit haud dubie Grammaticus, qui est Virg. Aen. IV, 569. *Eia age, rumpe moras*. Qui sequitur locus est Virg. Aen. IX, 38. — 30) Virg. Eclog. X, 35. — 31) *Inquit* Cod. Cf. Virg. Aen. XI, 855. — 32) Virg. Aen. XII, 832. ubi tamen editur: *Verum age*. — 33) Cod.: *tanti cinx. adverbium*; sic non plene scripto vocabulo. Locus est Virg. Aen. V, 13. — 34) *Dubitantis* Cod. *dubitandi* Asc. et P. — 35) Virg. Aen. II, 506. — 36) Virg. Ecl. VII, 1. —

*Heus etiam mensus*¹.

Hcu respondentis adverbium longa constat, ut Lucanus:

*Hcu demens nullum*².

Adverbium prohibendi *Ne* constat longa, ut:

*Ne pectē conubis*³;

coniunctio autem si fuerit, corripitur, ut:

*Coniūne Creusa*⁴.

8. Adverbium communicationis, ut: *uuu, simul, pariter*. *Una* adverbium spondio constat, ut:

*His ubi tuu uatum Anchisēs unaque Sibyllam*⁵.

Simul constat pyrrhichio, ut:

*Ille furens simul arca fuga*⁶.

Pariter constat tribracho⁷, ut:

*Dixerat atque animis pariter certantibus*⁸.

[1422]

Adverbium separationis *scorsum* et *separatim*. *Scorsum* primam syllabam longam et postremam brevem recipit. Item *Separatim* constat ditrochaeo.

Adverbium similitudinis *Sic* constat syllaba longa, ut:

*Sic ait*⁹.

Icluti constat anapaesto, ut:

*Ac recluti magno in populo*¹⁰:

etiam separatim *Uti* dicimus, ut Sallustius in Ingurthino: *Utiq; rem sese habere*¹¹. Item *Quasi* constat pyrrhichio, ut Tullius:

*Nam quasi bos sibi dedecori gēnere parcales*¹².

Adverbia comparationis: *Magis, Potius*, omnibus constant brevibus, ut:

*Tam magis illa fremens*¹³;

et:

*Sive antro potius succedimus*¹⁴.

Nam ultima positione fit longa. *Nam* et *Quam* natura breves syllabae sunt.

9. Adverbium eventus *Forte* constat trochaeo, ut:

*Forte fuit iuxta tumulus*¹⁵.

Adverbia quantitatis: *Parum*¹⁶, *Nimum*, omnibus brevibus constant, ut Lucanus in quinto:

*Quid satis est, si Roma parum*¹⁷?

et Virgilius:

1) *Heus etiam mens. heus*; sic non perscripto vocabulo *mensus* et ultima *s* in posteriore *heus* deleta Cod. Locus est Virg. Aen. VII, 116. — 2) Cod.: *hcu demens n. adverbium*, ut saepe, non perscripto vocabulo versiculi ultimo. Cf. Lucan. Phars. V, 228. — 3) Virg. Aen. VII, 96. — 4) Virg. Aen. II, 597. *Coniūne* Asc. et P. — 5) Virg. Aen. VI, 898. — 6) Virg. Georg. III, 201, ubi tamen legitur: *Ille volat, simul arca fuga, simul aequora verens*. — 7) *Tribracho* Cod. ut ante. *tribracho* Asc. et P. — 8) Virg. Aen. XII, 574. — 9) Virg. Aen. I, 142. — 10) Virg. Aen. I, 148. — 11) Sallust. Bell. Jug. c. 13. ed. Tell. —

12) Hoc versiculo augenda sunt Ciceronis fragmenta poetica; vulgo legitur: *Nam quasi bos sibi dedecor ingenuere*. Atque ita Asc. cui consentit P. nisi quod *ingenuere*. Codex sic: *Nam quasi bos sivi dedecori (sic) genuere parentes*. Legerim tamen: *nam quasi quos sibi dedecori genuere parentes*. Ceterum *quasi* etiam ultima longa invenitur, ut Lucret. II, 291. *Et, devicto quasi, cogatur ferre patique*. — 13) *Tam magis* recte Asc. cum Cod. *Tam magis* P. Locus est Virg. Aen. VII, 787. — 14) Virg. Ecl. V, 6. — 15) Virg. Aen. III, 22. — 16) *Rarum* Putsch. *parum* Cod. Asc. — 17) Luc. Phars. V, 274. Ceterum in Cod.

*Esse sicut. Nimum vobis Romanu propago*¹⁸.

Item: *Nimis*¹⁹ et *Satis*, *Minus* et *Amplius*, omnibus brevibus constant, ut:

*Sit satis Aenide*²⁰;

et:

*Iam minus atque minus*²¹;

et:

*Neque me indecorem germana videbis
Amplius*²².

10. Adverbia qualitatis sive quantitatis pleraque gradus recipiunt, praesertim si a nomine veniant. Nam perpauca sunt adverbia, quae ab se orta gradus recipiant. Et quoniam, quae ex aliis partibus orationis derivantur adverbia, innumerabilia sunt, merito omnia comprehendendi non possunt; tamen horum adverbiorum regulariter de postremis syllabis disputabimus²³. Absolutus gradus, quem alii Positivum vocant, in adverbio sex litteris terminatur, vocalibus tribus, *e*²⁴, ut *saepe*, *bene*; *o* semper producta vocali, ut *raro*, *falso*, ut: *Falso queritur de natura*²⁵, *u* semper producta, ut:

*Auceps pugna diu*²⁶.

Consonantibus autem tribus explicatur: *m* littera correpta, ut:

*Illa levem fugiens partim secat aethera pinnis*²⁷;

[1423]

et:

*Tractinque susurrant*²⁸;

r littera correpta, ut:

*Lacerum crudeliter ora*²⁹;

s littera correpta, ut:

*Nec funditus omnes*³⁰.

Adverbia *e* littera terminata absoluto gradu pleraque longa syllaba finiuntur, ut:

*Ante omnes staret ipse Lares, longaeque recusat*³¹;

ut³²:

Et si non alium late iaciaret odorem.

Non sine ratione Virgilius eandem productam in *a* litteram correptam vertit, ut:

Et pade terram

*Crebra ferit*³³.

Pauca brevem habent³⁴: *Rite*, *Bene*, *Impune*, et *Saepe*, ut:

*Carpebat somnos rebus iam rite paratis*³⁵.

est: *Quit satis est.* — 18) Virg. Aen. VI, 870. — 19) In Cod. est: *Nimis et satis, minus et amplius.* Ceterum quod etiam *amplius* omnibus brevibus constare dicitur, id errori vel excerptoris vel scriptoris tribuendum est, quales errores iam supra aliquot animadvertimus. — 20) Cod. *aenidae.* Locus est Virg. Aen. IX, 653. ubi Codd. etiam *Aenidae.* — 21) Virg. Aen. XII, 616. — 22) Virg. Aen. XII, 679. ubi editur *nec.* — 23) *Disputa vimus* Cod. et Asc. — 24) Deest *e* illud in Cod. — 25) Sallust. Jugurth. init. Cod. habet: *de n. u semper*, vocabulo *natura* non perscripto. — 26) Virg. Aen. X, 359. — 27) Virg. Georg.

I, 406. ubi tamen legitur: *Quaecunque illa levem fugiens secat aethera penus.* Sed paullo post v. 409. *Illa levem fugiens raptim secat aeth. p. Pinnis* scripti e Codice, ubi est: *haethera pin. et tractim.* — 28) Virg. Georg. IV, 260. — 29) Virg. Aen. VI, 495. — 30) Virg. Aen. VI, 736. — 31) Virg. Aen. V, 406. — 32) *Ut additum e Cod. et, Si non alium omisso ut Asc. P. Locus, qui sequitur, est Virg. Georg. II, 132. — 33) Virg. Georg. III, 500. — 34) Habent addunt Cod. Asc. deest in P. — 35) Virg. Aen. III, 555. —*

et:

*Et bene apud memores veteris stat*¹.

et:

*Saepe fugam Danu*².

et:

*Et saepe alterius ramos impuue videmus
Vertere in alterius*³.

Media vero longa est. Adverbia o littera terminata semper longam habent, ut:

*Scipiades, cladem Libyae, parvoque potentem
Fabricium*⁴;quamvis et nomen esse possit absolute positum. Caetera autem, quae consonantibus finiuntur, adverbia supradicto gradu breves semper ultimas syllabas recipiunt, quorum iam exempla supradicta sunt. Comparativus gradus in omniibus adverbis, qui semper *ius* litteris terminatur et explicatur, semper brevi syllaba finitur, ut:*Mollius et solito matrum*⁵.Postremam enim syllabam in adverbis omnibus⁶ consonanti littera finitam⁷, brevem esse oportet. Paenultima quoque syllaba comparativi sive superlativi gradus adverbiorum, ut in omnibus gradibus⁸, brevis semper invenitur, ut:*Atque ubi iam breviorque dies et mollior aetas*⁹;

et:

*Maximus agricolis pelagoque parabitur imber*¹⁰.Superlativus gradus adverbiorum, qui uniformi syllaba terminatur, *e* litteram postremam semper longam recipit; eadem enim syllaba in nomine superlativi gradus vocativo casu brevis est, ut:*Optime Graingnum*¹¹;

et:

*Maxime Teucrorum ductor*¹².Ergo in adverbis necessario *ne* syllaba ad discretionem partium producetur.**II.** De adverbis promiscuis plenissime disputandum est ex auctoritate collectis. *Vero* constat spondio, ut:*Si vero vicinamque seres*¹³.*Scro* adverbium constat spondio; at si nomen fuerit, constabit iambo, ut:*Pasce consto pingui*¹⁴.*Tamen* constat pyrrhichio, ut:*Nos tamen hacc*¹⁵.

1) Virg. Aen. IV, 539. — 2) Virg. Aen. II, 108.
— 3) Virg. Georg. II, 32. — 4) Virg. Aen. VI,
842. ubi editur *Scipiadas*. — 5) Virg. Aen. VII,
357. In Cod. scriptum est sic: *ut mollius et solito
m. postremam*; non perscripto voc. *matrum*, quod
proinde abest ab Asc. et P. — 6) *In omnibus
adverbis* Asc. P. — 7) *Finitam* Cod. Asc. *fnitis* P.
— 8) Lege: *ut in nominibus*, vel: *ut in nomi-
num gradibus*. Tale quid postulat sententia. Sic

paulo infra: *in nomine superlativi gradus*. Nam quae
sequuntur exempla, non adverbiorum, sed nominum.
— 9) Virg. Georg. I, 312. — 10) Virg. Georg. I, 429.
— 11) Virg. Aen. VIII, 127. — 12) Virg. Aen. VIII,
470. *Doctor* habet Asc. — 13) Virg. Georg. I, 227.
Paullo post in Cod.: *ut si nomen*. — 14) Virg. Georg.
III, 406. — 15) Virg. Ecl. V, 50. — 16) Virg. Georg.
I, 55. — 17) Virg. Aen. V, 1. — 18) Virg. Georg.
II, 83. Legitur in Cod.: *genus aut unum*. Asc. P. *haud*.

Alibi constat anapaesto, ut:

*Arborci foetus alibi*¹⁶.

Interea sive *Practerea* constat chorjambo, ut:

*Interea medium Aeneas*¹⁷;

et:

*Practerea gemis haut unum*¹⁸.

Penitus constat tribrachy. *Funditus* constat dactylo. *Nihil pro non* positum constat pyrrhichio, ut:

*Nihil meo carminu curas*¹⁹?

Dum et *Cum* adverbia breves syllabas habent, sed sine positione poni non possunt. *Satius* constat tribrachy²⁰, ut:

*Nonne fuit satius*²¹?

Pridem constat trochaeo, ut:

*Iam pridem resides populos*²².

Quotiens vel *Totiens*²³ constat anapaesto, ut:

*Quotiens oculos coniecit in hostem*²⁴;

et:

*Quid natum totiens crudelis*²⁵.

Certe constat spondio, ut:

*Certe sive mihi Phyllis*²⁶.

*Paulatim*²⁷ constat palimbacchio, ut:

*Paulatim et sulcis frumenti quaereret herbam*²⁸.

Modo adverbium constat pyrrhichio, ut:

*Tu modo nascenti puero*²⁹;

at si nomen fuerit, iambo.

12. Sane quoniam adverbia omnia, quae partim ex se oriuntur, partim ex aliis deducuntur, comprehendendi non possunt; merito singillatim³⁰ non existimo persequenda. Sed tamen de postremis syllabis breviter dicam. Adverbia *a* littera finita, quae pro *e* littera ponitur, brevem habent, ut:

*Transversa tumentibus hircis*³¹;

at si ex se oriuntur longam habebunt, ut:

*Contra iussa monent*³².

E littera finitum adverbium, ut supradictum est, saepissime longam recipit, interdum brevem, ut:

*Rite cavis undam de flumine pulvis*³¹.

L littera finita adverbia semper brevem habent. *M* littera similiter correpta finiuntur. *O* littera producta in gradibus sane finiuntur, ut:

— 19) Virg. Ecl. II, 6. — 20) *Tribrachy* O. P. Asc. Sic etiam paulo superius. — 21) Virg. Ecl. II, 14. — 22) Virg. Aen. VII, 693. — 23) *Quotiens vel totiens* scripsi e Cod. — *es — es* Asc. P. — 24) Virg. Aen. XII, 483. — 25) Virg. Aen. I, 411. Codex habet: *Quit natum totiens cru. certe*. Adieci igitur vocem *crudelis*, quae deest in Asc. et P. — 26) Cod.: *certe sibe mihi fyllis*. Locus est Virg. Ecl. X, 37. — 27) *Paulatim* una *l* Cod. Asc. P. Paulo ante Cod. *palimbaccio*.

Constantiae caussa etiam h. I. scripsi *palimb.* — 28) Virg. Georg. I, 134. — 29) Virg. Ecl. IV, 8. — 30) *Singillatim* diserte Cod. *sigillatim* Asc. P. quae scriptura falsa est. — 31) Virg. Ecl. III, 8. — 32) *Monent* Asc. P.; recte *monent* in Cod. Locus est Virg. Aen. III, 684. — 33) Asc. et P. hoc loco exhibent: *ut rite. L littera finita*. Ueberiora Codex: *ut rite cavis und d f p s l littera finita*. Est versus Virgilius Aen. VIII, 69. litteris initialibus notatus, quem proinde rescripsimus.

*Hic vero victus genitor*¹;

alibi enim et brevis invenitur:

*Tu modo quos in spem statures submittere gentis*².

R littera finita adverbium semper brevem habent, ut:

*Semper equos, atque arma virum*³;

et:

*Lacerum crudeliter ora*⁴.

S littera finita adverbium semper brevem recipiunt, ut:

*Quae totam luctu concussit funditus urbem*⁵;

et:

*Mollius et solito matrum*⁶.

V littera finita adverbium semper longam recipiunt, ut:

*Namque diu luctans, lentoque in stirpe moratus*⁷.

[1425]

Omnium autem praecedentium syllabarum naturas magistra docebit auctoritas.

SEGM. X. De Coniunctionibus⁸.

1. Copulativae coniunctiones: *Et, Que, Ac*⁹ brevibus syllabis constant, ut:

*Fortuna omnipotens et ineluctabile futum*¹⁰.

Item:

*Iamque cutervatim*¹¹.

Disiunctivae coniunctiones: *ne, nec, neque, vel, sed*¹², omnes correptas syllabas habent.

Ne coniunctio eo adverbio discrepat, quod haec corripiatur et adverbium producat, ut:

*Ne mihi tum molles*¹³;

coniunctionis exemplum, ut:

*Coniunxerunt Creusa*¹⁴.

Aut coniunctio, quoniam diphthongo valet, longa est, ut:

*Nunc manet insontem gravis exitus, aut ego veri*¹⁵.

2. Expletivae coniunctiones: *quidem, equidem, quoque, tamen, nempe. Quidem* duabus brevibus constat, ut:

*Ista quidem quia nota mihi*¹⁶.

Equidem tribus brevibus constat, ut:

1) Virg. Aen. II, 699. — 2) *Submittere* Cod. *submittere* Asc. P. Locus est Virg. Georg. III, 73.

— 3) Virg. Aen. IX, 777. — 4) Virg. Aen. VI, 495. — 5) Virg. Aen. XII, 594. — 6) Virg. Aen. VII, 357. In Cod. est: *mollius et solito mt.* Ergo *matrum* addidi, quod deest in Asc. et P. Vide, quae paullo ante de eodem loco notavi paragrapho 10. huius sequi. — 7) Virg. Aen. XII, 781. — 8) Haec in scriptio neque in Cod. neque apud Asc. comparat.

— 9) *Ac* addidi e Cod. et Asc. Quod exemplum non subiicitur, ea nulla causa est, cur omittatur.

— 10) Virg. Aen. VIII, 334. — 11) Virg. Georg. III, 556. — 12) *Neque vel, Sed omnes.* Ita P. Verum recte Codex linea supra v. *sed* ducta adnumerat coniunctionibus, quae recensentur. Consentit Asc. — 13) Virg. Georg. III, 435. — 14) Hoc loco *coniunxerunt* in Cod. quicum faciunt Asc. et P. Cf. Virg. Aen. II, 597. Paullo ante *exemplum* dedi ex Asc. *exempla* Cod. et P. — 15) Virg. Aen. X, 630. — 16) Virg. Aen. XII, 808. — 17) Virg. Aen. XII, 931. *Protendens* Cod. P. Sed *protendens* recte Asc. — 18) Virg. Aen. VII, 1. — 19) Virg. Aen. X, 276. — 20)

*Protendens equidem merui*¹⁷.

Quoque duabus brevibus constat, ut:

*Tu quoque litoribus nostris*¹⁸.

Tamen duas breves habet, ut:

*Haut tamen caudaci*¹⁹.

Nempe coniunctio trochaeo concluditur, ut *Quippe*²⁰, ut:

*Quippe vector fatis*²¹.

Certe, sponadio, ut:

*Certe sive mihi Phyllis*²².

3. Causales coniunctiones: *Igitur*, constat tribrachy²³, ut:

*Iliacas igitur classes*²¹.

Si coniunctio producitur, ut:

*Si quibus cicctus*²⁵.

Etiam coniunctio tres breves habet, ut:

*Hic etiam inventum*²⁶.

Siquidem coniunctio constat dactylo²⁷. *Quandoquidem* ex longa et tribus brevibus constat, ut:

Quandoquidem Ausonio.

Quando coniunctio et longam et brevem²⁹ novissimam potest recipere secundum naturam postremae vocalis. Longa est in hoc:

Meque timoris

*Argue tu Drance, quando tot stragis acervos*³⁰;

est enim coniunctio causalis, hoc est, quandoquidem, non adverbium temporis; caeterum dum componitur, brevis est.

Quin coniunctio natura longa syllaba est, ut:

*Quin ego non alio digner te fumere, Palla*³¹.

[1426]

Sin syllaba longa est, ut:

*Sin has ne possim naturae accedere partes*³².

Seu syllaba longa est, ut:

*Seu vos Hesperiam magnam*³³.

Sive constat trochaeo, ut:

*Sive sub incertis zephyris motantibus umbras*³¹.

*Namque*³⁵ ex longa et brevi constat, ut:

Totus hic locus sic exhibetur in Cod.: *ut quippe et certe. ut quippe vector fatis et certe sive mihi phyllis*. Non dubito hunc errorem ab epitomatore libri profectum esse. Sed Asc. habet: *Nempe coniunctio trochaeo concluditur, ut Quippe vector fatis. Certe sponadaco, ut certe sive mihi Phyllis*. Quam exhibuimus lectionem, habet Putschiana, fortasse e correctione. — 21) Virg. Aen. I, 43. — 22) Virg. Ecl. X, 37. — 23) *Tribrachy* exhibet Cod. *tribracho* Asc. P. — 24) Virg. Aen. IV, 537. — 25) *Sylvis* addunt Asc. P. quod ignoratur a Cod. Locus est Virg. Aen. I, 582. — 26) Virg.

Aen. IX, 742. — 27) Codex et Asc. exhibent, quod dedimus. *Tribracho* P. — 28) *Ausonio*. Ita recte Cod. *Ausonio*s Asc. et P. Cf. Virg. Aen. VII, 547. — 29) *Et longam et brevem* Cod. *et brevem et longam* Asc. P. — 30) Virg. Aen. XI, 384. Codex habet: *quando tot strages acerb. est enim*, non perscripto vocabulo. Apud Virgilium legitur in quibusdam editionibus *tot quando*, qui ordo a Cod. nostro reicitur. — 31) Virg. Aen. XI, 169. — 32) Cod. habet: *sin assne possim*. Locus est Virg. Georg. II, 483. — 33) Virg. Aen. I, 573. — 34) Virg. Ecl. V, 3. — 35) *Namque* scripsi e Cod. *Nanque* Asc. P.

*Namque sub Oebaliae*¹.

Ni coniunctio longa est, ut:

*Ni fuga subsidio*².

Nisi coniunctio duas breves habet, ut:

*Et nisi me quacunq*³.

Sed brevis est, ut:

*Ipsa acie nondum falcis tentanda, sed unci*⁴.

4. Rationales coniunctiones: *Pracsertim* coniunctio primam syllabam diphthongo⁵ longam habet, novissimam brevem, ut:

*Pracsertim incertis si mensibus*⁶.

Enim duabus brevibus constat, ut:

*Etenim molles tibi*⁷.

Quia coniunctio constat pyrhiichio, ut:

*Nam quiu nec fido, ueritu nec*⁸.

*Quippe*⁹ primam naturaliter longam, et postremam brevem habet, ut:

*Quippe solo natura subest*¹⁰.

Quoniam coniunctio brevibus¹¹ constat, ut:

*Nunc vidi tristes, quoniam fors omnia*¹².

Quonianquidem omnes breves habet. *Ergo* coniunctio postremam syllabam longam sine dubio habet, in hoc praesertim versu:

*Quae regio Auchiſen, quis habet locus? Illius ergo*¹³;

quamvis ἀδράγοπος est¹⁴, cum in fine sit versus, cuius nunquam natura requiritur; tamen longa esse debet. Significat enim: *illius causa venimus*. Haec sane sola coniunctio contra rationem latinitatis ultimam syllabam circumflecit. At si alio intellectu conlocata erit, in synaloepham frequentius apud Virgilium cadit, ut:

*Ergo ubi delapsae sonitu*¹⁵;

et:

*Ergo age cure pater*¹⁶.

1) Virg. Georg. IV, 125. — 2) Virg. Aen. XII, 733. — 3) Codex: *et nisi me qua sed*. Verum in voce *qua* limitur versus, ut reliquum vocabuli in margine videatur perisse, aut, uti saepe, non perscriptum fuisse. In Asc. est: *et nisi me qua etc*. *Sed*, (sic.) Cf. Virg. Ecl. IX, 14. ubi *Quod nisi me q.* — 4) Codex: *nondum falcis sed unci*, rationales cet. Inter vv. *falcis et sed* signum est, cui in margine respondet aliud, quod ascriptam habet vocem *temptanda*, sed a recentiori manu. Secutus sum Asc. et P. Locus est Virg. Georg. II, 365. ubi legitur *acies pro acie*. — 5) *Diphthongo longam* dedi ex Asc. et P. *diphthongum longam* Cod. quod ferri potest. Sed verum videtur illud. — 6) *Pracsertim certis* Asc. P. *pracsertim incertis* Cod. atque ita est apud Virg. Georg. I, 115. — 7) *Etenim molles tibi*. Ita dedi de coniectura mea, Codice viam monstrante, qui habet: *ut et enim mollib. quia*. Unde

Asc.: *ut etenim mollibus. quia*. P.: *ut enim mollibus. Quia*. Utraque perperam. Nam ita scripsisse nequit Grammaticus, qui ubique sic exempla repraesentat, ut versuum metra non turbata inveniantur. Scriptum fuit haud dubie: *mol. tib.* (i. e. *molles tibi*) *quia*, unde librarius fecit *mollib. quia*. — 8) Virg. Aen. IV, 596. Addunt Asc. et P.: *morte peribat*, quae ignorantur a Codice. Non tamen reticeo, in verbis *merita nec* fluiri versum in Cod. — 9) *Quapropter* Cod. et tamen exemplum vocem *quippe* astruit, de qua iam supra. — 10) Virg. Georg. II, 49. — 11) *Tribus brevibus* c. P. Prior vox abest a Cod., qui exhibet: *quoniam coniunctio brevis constat. Quoniam c. brevi* c. Asc. — 12) Virg. Ecl. IX, 5. ubi est: *Nunc victi, tristes, quoniam fors omnia versat*. Ultimam vocabulum, quod exhibent Asc. et P., ignorat Cod. *Fidi* Cod. Asc. P.; sed nihil pronius, quam et mutari in *d*, quae permutatio saepe apud librarios re-

Verum tamen in simplici intellectu repetitae rei sine dubio longa posita est in hoc versu:

*Ergo non hiemes illam*¹⁷.

Idco coniunctio¹⁸ constat anapaesto, ut:

*Atque idco tauros procul*¹⁹.

Scilicet coniunctio constat daetylo, ut:

*Scilicet is superis labor est*²⁰.

Propterea constat choriambo. *Quare* constat trochaeo, ut:

*Quare age*²¹.

Quid semper brevis est²², ut:

*Ne quid incertum frustra*²³.

SEGM. XI. *De Praepositionibus*²⁴.

[1427]

1. Praepositiones duobus generibus constant. etenim aliae sunt loquelaes, quae orandi sensus, aut augendi²⁵, vel minuendi gratia caeteris partibus praeponuuntur; aliae autem casuales vocantur, quod casibus serviant. Loquelaes sunt: *an*, *con*²⁶, *re*, *se*, *di*, *dis*. *An* praepositio²⁷ brevis est, sed semper positione longa fit, ut:

*Obvius ambustum*²⁸;

et:

*Quae rapidus flammis ambit*²⁹.

Re praepositio semper brevis est, in quibuscunque partibus orationis fuerit. In nomine, ut:

*Is primam ante aciem digna atque indigna relatu*³⁰.

In verbo, ut:

*Colla armosque lavant, gemitu nemus omne remugil*³¹.

Participio, ut:

*Nunc rapidus retro atque aestu revoluta resolvens*³².

Sc praepositio semper longa est, ut:

peritur. *Tristes* Cod. *tristis* Asc. *tristeis* P. Ceterum Cod. *fors am*. non perscripto voc. *omnia*. — 13) Virg. Aen. VI, 670. — 14) *Quamvis ἀδιάφορος est*. Ita recte Asc. Nam in Cod. et P. *perperam* est: *quamvis ἀδιάφορος hoc est*. Praeterea notandum, Graecam vocem Lalini litteris scriptam esse in Cod. — 15) Virg. Aen. III, 238. Cod. habet: *Ergo ubi delapsae sonitu ut ergo*. Apud Virg. est *sonitum*. — 16) Virg. Aen. II, 707. — 17) *Hiemes illam* scripsi e Cod. *hyemes illam* Asc. *hyemes illum* P. Cf. Virg. Georg. II, 293. — 18) Voc. *coniunctio* addidi e Cod. et Asc. — 19) Virg. Georg. III, 212. — 20) *His superis* Cod. Asc. mendose. Locus est Virg. Aen. IV, 379. ubi recte *is*, quod dedi. *Hic superis* male P. — 21) Virg. Aen. VII, 429. — 22) Cod.: *semper brevis cest*. unde fortasse legendum *cerast*. Sed tutius videbatur *est*, quum in hoc Cod. nonnisi exemplorum verba compendio scripta repe-

riantur. — 23) Cod.: *incertum f. praepositio*, sic non perscripto medio vocabulo. Locus est Virg. Aen. IV, 415. — 24) Haec inscriptio neque in Cod. neque in Asc. comparet. — 25) *Augendi* scripsi e Cod. et Asc. *agendi* P. — 26) *An, co, con* P. Sed media vocula abest a Cod. et Asc. — 27) *An praeposita* Asc. P.; recte Cod.: *praepositio*. — 28) Virg. Aen. XII, 298. — 29) Virg. Aen. VI, 550. — 30) Cod. Asc.: *his primam*. P.: *Hic primam*. Nimirum *Is* scribendum fuit, quod est apud Virg. Aen. IX, 595. — 31) Virg. Aen. XII, 722. Cod. et Asc. exhibent: *labant*, solito errore. — 32) *Resorbens* P. ut est apud Virg. Aen. XI, 627. quod haud dubie verum. Nam quum consueto errore *resorvens* pro *resorbens* scriptum ab aliquo esset, facilis fuit mutatio in *resolvens*. Sed in talibus contra librorum consensum nihil mutandum; aliter enim Grammaticorum libri nullam in re critica fidem habent.

*Et cum frigida mors animum seduxerit artus*¹.

Di praepositio semper longa est, ut:

*Tum vero in curis animum diducitur omnes*².

Dis praepositio brevem syllabam habet, sed eam positione longam fieri oportet, ut:

*Disiccitque rates*³;

et:

*Discissos nudis laniabant*⁴;

non fere enim in vocalem cadit. *Con* et *In* praepositiones loquelaes cum fuerint, ita ut per compositionem loquelis inhaereant, ambae minus naturae sunt. Hoc genere, si in *f* vel *s* litteras consonantes ceciderint, naturaliter producentur⁵, ut:

*Inferretque deos Latio*⁶;

et:

*Insignem pietate*⁷.

Item:

*Considunt tectis*⁸;

et:

Num vulnus acerbum

*Conficit*⁹.

At si a caeteris consonantibus excipiuntur, positione longae¹⁰ fient, nec produci in praepositione possunt sine vitio barbarismi. *In* vero¹¹, cum casualis fuerit, brevis est, si a vocali excipiatur.

2. Praepositiones accusativi casus. *Ad* praepositio semper brevis est, sive loquelis, sive casibus seruiat, ut:

*Eumenidum aspicias*¹²? *ripamve iniussus*;

et:

*Iuppiter omnipotens si nondum*¹³ *exosus ad unum*.

Apud praepositio duabus brevibus constat, ut:

*Qualis apud gelidi cum flumine*¹⁴.

ultima sane positione longa fit. *Ante* naturaliter duabus brevibus constat, sed prior positione longa fit, ut:

*Ante sinistra cava momisset*¹⁵.

Citra praepositio postremam longam habet. *Cis* praepositio brevem syllabam recipit. *Circa* postremam syllabam longam recipit, ut:

1) *Ut* ante verbum deest in Cod. Locus est Virg. Aen. IV, 385. — 2) Virg. Aen. V, 720. ubi legitur *animum s.* — 3) Virg. Aen. I, 43. — 4) Virg. Georg. III, 514. — 5) *Producentur* scribendum fuit e Cod. *producuntur* Asc. P. — 6) Virg. Aen. I, 10. — 7) *Firum* addit Asc. et P. *insignem p. item*, sic non perscripto medio voc. Cod. Notandum tamen in littera *p.* finiri verbum. Cf. Virg. Aen. I, 14. — 8) Virg. Aen. X, 5. — 9) Virg. Aen. XI, 823. ubi est: *Nunc vulnus acerbum conficit*. Cod. et P.: *Num v. a. c.* Sed *nunc* recte legitur in Asc. — 10) *Longa* Cod. et Asc. Sed re-

fertur ad vv. *litteras consonantes*. — 11) *In verbo cum* Cod. Asc. P. Scribendum esse vero, sponte apparet. — 12) *Aspicias* diserte Cod. Locus est Virg. Aen. VI, 375. — 13) *Iuppiter* Cod. Asc. P. *non*, pro *nondum*, exhibent Asc. P. Cod.: *si nondum exosus ad* (finitur versus) *apud*. Recte addunt *unum* Asc. P. Cf. Virg. Aen. V, 687. — 14) Virg. Aen. XII, 331. Cod.: *cum fl.*, sic non perscripto vocabulo; atque ita finitur versus. — 15) Virg. Ecl. IX, 15. — 16) Virg. Aen. VII, 535. — 17) *Eadem etiam*, hoc ordine Cod. Sed *etiam eadem* Asc. P. Est autem *eadem*, ut in seqq. saepe, i. q. *pariter*,

*Corpora multa virum circa, seniorque*¹⁶.

Contra eadem etiam¹⁷ ultima syllaba longa clauditur, ut:

*Contra nulla est oleis cultura*¹⁶.

Erga praepositio superiori similis est. *Intra* eadem¹⁹ quoque similis, ut:

*Iamque intra iactum*²⁰.

Hoc ergo nobis observandum est, ut omnes²¹ praepositiones a littera finitas scias ultimas syllabas longas habere. *Inter* postremam brevem recipit, ut:

*Inter odoratum lauri nemus*²².

Infra ultimam longam habet, ut supra memoravi. *Iuxta* eadem superiori congruit, ut:

*Iuxtaque Creusam*²³.

Ob brevis est, ut:

*Ne quis ob inceptum*²¹.

Per eadem quoque brevis est, ut:

*Atque per ambages*²⁵.

*Pene*²⁶ duabus brevibus constat. *Prope* duas breves²⁷ habet. *Propter* ultima brevis est, ut:

*Propter aquae rivum*²⁸.

Super constat duabus brevibus, ut:

*Aut super Idalium*²⁹.

Subter ultima brevi finitur. *Praeter* trochaeo constat. *Pone* trochaeo constat, nam accentu solo ab adverbio³⁰ discernitur; quoniam interdum in adverbium cadit, ut:

*Pone subit coniunx*³¹.

Secundum primam syllabam et novissimam breves³² habet, ut:

*Saltibus in vaciis pascunt, et plenu secundum*³³.

Ultra praepositio ultimam longam habet, ut dixi. *Usque* ultimam brevem recipit, ut:

*Usque sub extremum brunae intractabilis imbrem*³⁴.

SEGM. XII. De Praepositionibus ablativi casus.

1. *Ab* praepositio semper brevis est, ut:

*Nec non et sterilis quae stirpibus exit ab imis*³⁵.

A sive *E* praepositiones semper longae sunt, sive separatim, seu adhaerentes praepositioni³⁶ praeponantur; separatim, cum casibus serviunt, ut:

*Hic tantum*³⁷ in tenebris conversum a lumine;

et:

eadem ratione. Idem supra legimus. — 18) P.: *Contra non nulla est.* Sed non omittunt Cod. et Asc. Apud Virg. Georg. II, 420. legitur: *contra non ulla est.* — 19) *Eadem* Cod. et Asc. *cidem* P. De v. *eadem* vide quae paullo ante notavimus. — 20) *Iactum* dedi e Cod. et Asc. *tectum* P. Locus est Aen. XI, 608. ubi recte *iactum.* — 21) *Omnes* Cod. Asc. *omneis* P. — 22) Virg. Aen. VI, 658. — 23) Virg. Aen. II, 666. — 24) Virg. Aen. XII, 566. ubi legitur: *Neu quis.* — 25) Virg. Georg. II, 46. — 26) Male scriptum in Cod. *paenes.* — 27) *Breveis* P. — 28) Virg. Ecl. VIII, 87. — 29) Virg.

Aen. I, 685. — 30) P. et Asc. *a verbo,* quod falsum esse, sequentia evincunt. Recte Cod.: *ab adverbio.* — 31) *Coniunx* Cod. Asc. P. Locus est Virg. Aen. II, 725. — 32) *Breveis* P. — 33) Virg. Georg. III, 143. ubi *pascant.* — 34) Virg. Georg. I, 211. Quae sequitur inscriptio, pariter est in Codice. — 35) Virg. Georg. II, 53. — 36) Omittit hoc v. P. recte haud dubie, sed exhibent Cod. et Asc. — 37) Ita Cod. et Asc. Sed P. *juvenem.* Cf. Virg. Aen. VIII, 259. ubi: *Hic cum in tenebris.* —

*At genus e silvis Cyclopum e montibus ultis*¹.

[1429]

1 loquelis adhaerens, ut:

*Amoret et fidum capiti subduxerat*².

Abque postremam syllabam brevem habet, quemadmodum *usque*. *Coram* constat trochaeo, ut:

*Coram quem quaeritis adsum*³.

Clam syllaba brevis est. *De* semper longa est, sive loquelaris, sive casualis sit; loquelaris:

*Deducunt socii navis*⁴;

casualis, ut:

*At subitae horrifico lapsu de montibus adsunt*⁵.

Ex praepositio brevis est per naturam, sed positione longa fit.

2. *Pro* praepositio cum casualis fuerit, semper producitur, ut:

*Nobis ad belli auxilium pro nomine tanto*⁶.

At cum loquelaris fuerit, varie ponitur; alibi enim longa, alibi brevis invenitur. Est operae pretium edocere, quando brevis debeat, quando longa constitui. Si hanc praecedentem syllabam secuta fuerit altera syllaba natura longa, necessario⁷ prior corripitur, ut in Lucretio:

*Omnia veridico qui quondam ex ore profudit*⁸.

At cum positione syllaba longa fuerit consecuta, frequenter producitur, in verbis sive participiis, ut:

*Procurrunt Laurentum; hinc densi rursus inundant*⁹.

Alibi autem brevis, alibi longa est in nominibus; brevis est in hoc, ut:

*Ni faciut, maria ac terras, coelumque profundum*¹⁰;

longa in hoc, ut:

Procurso rapido coniectis emittit hastis.

Haec autem syllaba¹¹ in ultimo verbo brevis ponitur. In his sane varietatibus quam maxime auctoritas quaerenda est. *Prue* siue dubio producta¹² est, quod diphthongum habeat. *Palam* constat duabus brevibus, ut:

*Luce palam*¹³.

Sinc duas breves¹⁴ habet, ut:

*Nam sinc vi non ulla dabit responsa*¹⁵.

Tenus praepositio, quae ablativo et interdum genitivo casui pulchre coniungitur¹⁶, ut est:

*Crannu tenuis*¹⁷,

duabus brevibus constat. *Sub* praepositio semper brevem syllabam habet, ut:

*Hustu sub exsertam douce perlata papillum*¹⁸.

1) *E montibus* Cod. et *montibus* Asc. P. cum Virgilio. Cf. Aen. III, 675. Ceterum Cod. habet *ad genus*. — 2) Virg. Aen. VI, 524. ubi tamen editur *emovet*. — 3) Virg. Aen. I, 599. — 4) Virg. Aen. III, 71. *navis* apud P. — 5) Virg. Aen. II, 225. — 6) Virg. Aen. VIII, 472. — 7) Recte P. h. l. interposuit *vt. natura longa*. Nam in Cod. et Asc. oratio sic procedit: *altera syllaba necessario*. Veram esse P. lectionem e seqq. patet, ubi *positione longa*. — 8) Lucret. de R. N. VI, 6. Cod. *veridico*, sed corr. — 9) Virg. Aen. XII, 280. — 10) *Ut* additum e Codice et Asc. Deest in P. Locus est Virg. Aen. I, 58. —

11) Integer versus in Asc. et P. excidit, quem servavit Cod. *profundum. longa in ultimo verbo* P. *profundum. longa. In ultimo v.* Asc. Locus est Virg. Aen. XII, 711. — 12) Ita Cod. *Longa* Asc. P. — 13) Virg. Aen. IX, 153. — 14) *Brebes* Cod. *breves* Asc. *brevis* P. — 15) Virg. Georg. IV, 398. ubi editur *praeccepta pro v. responsa*. — 16) *Coniungitur* est e Cod. *iungitur* Asc. P. — 17) Virg. Georg. III, 53. — 18) Virg. Aen. XI, 803. — 19) Haec inscriptio uno tenore in texta oratione scripta in Codice. — 20) Verba: *interdum enim* — *ostendunt* iam in Asc. recte parenthesis signa adiecta habent, quae in P. de-

SEGM. XIII. *De Interiectione*¹⁹.

1. Interiectiones, quae adfectum animi vario motu designant²⁰, (interdum enim gaudium, aliquando dolorem mentis ostendunt,) quoniam multae sunt, ex his paucas ostendam. [1430] Interiectio composita syllabis tribus, *Hahahae*²¹, longas recipit, verum in comico carmine solo collocari potest, leni scilicet et humili, vel iucundo. In lyrico autem, quamvis et ipsum lenesit, quod nunquam²² possit tumidioribus cothurnatisque verbis ornari, nunquam tamen haec interiectio apud Horatium reperitur²³, quanto magis ut heroico tragicoque carmini necessaria habeatur, fortia tumidaque verba quaerenti.

2. Item *Vah*, sive *Vahu*, ex brevi et longa constat, sed huius vis interiectionis superiori congruit. *Heu*, sive *Eheu*²⁴, interiectiones, productas syllabas habent, ut:

*Heu quae nunc tellus inquit*²⁵;

et:

*Eheu quam pingui maer est*²⁶.

Sed haec omni genere poetarum aptari potest; etiam liberae a numeris orationi, quam maxime historicae, ut Sallustius in bello Jugurthino: *Heu me miserum*, *Heu me inflicem*²⁷. Item interiectio admirationis, *Papae*, duabus longis constat; prima per unam productam vocalem, postrema per diphthongum: sed et haec lenioribus apta videtur esse carminibus. Item hortationis interiectio, *Eia*²⁸, constat trochaeo, et quia Virgilius ultimam sciebat esse brevem, ubique ei vocalem subiecit, ut:

*Eiu age rumpe moras*²⁹;

et:

*Hostis adest eia, ingenti*³⁰.

Potest tamen in necessitate pro longa poni. *Nefas*, cum fuerit interiectio, eandem naturam, quam habet in nomine, reservabit, constat autem ex brevi et longa, ut:

*Bactra vehit sequiturque (nefas) Aegyptia coniunx*³¹.

Cum aliae vero interiectiones inciderint, auctoritatis fide poterunt reserari.

SEGM. XIV. *De positionibus syllabarum*³².

1. Positionis ratio decem modis comprehenditur in his syllabis³³, quae cum breves [1431] natura sint³⁴, tamen eas necessario fieri longas oportet. Saepe tamen inventitur positio in syllabis

siderantur, ubi post v. ostendunt plena distinctio legitur. Male. — 21) *Hahahae*, sic recte in Cod. *Hahae* Asc. P. — 22) *Quod non possit* Asc. P. q. *nunquam p.* (sic) Cod. — 23) *Apud Horatium reperitur.* Ita Cod. Vulgarem scripturam exhibent Asc. P. — 24) Cod.: *heu sive est heu.* — 25) Virg. Aen. II, 69. — 26) Virg. Ecl. III, 100. ubi Iahnus nuper, e Codd. ut videtur, edidit: *heu heu.* Ceterum ultima duo versus verba in Cod. scribuntur: *ma e*, non additis, ut plerumque, punctis. — 27) Sallust. Iug. 14. ubi editur *cheu*; multi tamen Codd. *heu* exhibent. Verba: *Heu me inflicem* apud Sall. invenire non potui.

— 28) Cod.: *interiectio eia*; sic supra scripta littera h. Pariter *heia* bis legitur paullo post. — 29) Virg. Aen. IV, 569. — 30) Virg. Aen. IX, 38. In Cod. male *hostes* legitur. — 31) Virg. Aen. VIII, 688. In Cod. est: *vactra*. Tum *coniunx* Cod. Asc. P. — 32) Inscriptio in Cod. extra lineas. — 33) Vulgo: *in his enim syllabis*. Sustuli enim auctoritate Cod. coniunxique orationem, commate ante vv. in *his* sublato.

— 34) *Sint* scripsi e Cod. qui exhibet *sunt* (sic), ut videatur *sint* voluisse librarius. *Sunt* Asc. P. —

natura longis; sed si naturaliter producantur, positionem superfluum habebunt. Illic enim est quaerenda positio, ubi longitudo naturae defecerit, ut, quod natum non fuerit, excludatur¹. Nam quemadmodum vocales naturae deserviunt; ita positioni consonantes. Primus modus positionis est, si correpta vocalis desinat in consonantem, et excipitur ab altera consonanti, ut:

*Arma virumque ferens*².

Desinit autem vocalis, cum in se, hoc est, in consonantem suae syllabae ceciderit. Excipitur, cum in consonantem consequentis syllabae transierit.

2. Secundus modus est, si correpta vocalis desinat in duas consonantes, ut:

*Est in Carpathio Aeptuni gurgite rates*³.

Tertius modus est, cum correpta vocalis excipitur⁴ a duabus consonantibus, ut:

*Acrisioncis Danae fundasse colonis*⁵.

Quartus modus est, cum correpta vocalis desinit in duplicem litteram r, ut:

*Nor erat*⁶.

Quintus modus est, cum excipitur⁷ a duplici, ut:

Avem huncro torquet.

Hanc rationem et in ε observabis; sive enim dum in eam vocalis desinit⁸, sive ab ea excipitur; quoniam duplex est⁹, facit positionem longam. Et sane in hac est aliquid obscurum, quod in Latino¹⁰ non est, quia illa diducunt¹¹, syllabae inhaerent¹²; haec autem ita duplicem efficit sonum, ut cui accommodata sit ignoretur, ut:

*Mecenti ducis curvius*¹³.

Ergo illi errare noscuntur qui haec dupliciter scribunt.

3. Sextus modus est, cum correpta vocalis desinit in consonantem, et excipitur a vocali vice posita consonantis, ut:

*Nec veni nisi fata locum sedemque didissent*¹⁴.

Septimus modus est, cum correpta vocalis desinit in unam consonantem, in qua pars orationis finitur, quemadmodum fert opinio multorum, ut:

*Omnia vincit amor*¹⁵.

ut:

*Muneribus tibi pampineo gravidus auctumno*¹⁶.

Octavus modus est, cum correpta vocalis finem verbo fecerit, ut:

[1432]

1) Hoc est: ut quod natura non effecerit, arte efficiatur. Mira translatione usus est Grammaticus, sumpta a pullis, qui vivi non nascuntur, sed ex ovis excluduntur. — 2) Virg. Aen. XI, 747. Pro v. *ferens* unus P. exhibet *cano*, prave tractatum ex Aeu, l, 1. — 3) Virg. Georg. IV, 387. Ultima duo verba in Cod. scripta sunt: g. v. — 4) Excipitur Asc. P. Infra tamen aliquoties in simili structura indicativus etiam in Cod. — 5) Virg. Aen. VII, 410. Ultima versiculi vox in Cod. scripta est: e. l. — 6) Virg. Aen. III, 147. Idem ibid. VIII, 26. — 7) Cod.: *explicetur*, sed correctum. — 8) Ita Cod. Dum omittitur in Asc. P., fortasse recte. *desinat* exhibet P. — 9) Vv. *quoniam*

duplex est in Asc. et P. sine caussa parenthesis signis includuntur. — 10) *In latina* exhibet P. *in latino* Asc. et Cod. quod dedimus, non quod pro vero habeamus, sed ut in hoc obscuro loco omnia ad fidem librorum exhiberentur. — 11) *Diducunt* Asc. Cod. *diuidicatur* P. unde haec profecta sit emendatio, qua nihil iuvatur sensus, non reperio. Ceterum pro v. *illa* Cod. *ila*, qui etiam *cui* omittit, quod Asc. et P. ante v. *syllabae* intrudunt. — 12) *Inhaerent* Asc. *inhaerent*, ut dedimus, Cod. P. Totus locus est corruptissimus, et fortasse plura exciderunt, vel saltem versus integer. Fortasse lucis aliquid affundatur, si similem e Pompeio locum apponimus. Pomp. Comm.

*Horresco referens*¹⁷;

et:

*Liminaque laurusque*¹⁸;

quae tamen syllabae communibus syllabis possunt inseri. Nonus modus est, cum vocalem brevem secuta fuerit *i* littera, vice posita consonantis, ut:

*Hurpyiacque colunt*¹⁹;

non immerito fit positio longa *py* syllaba, nisi quia, ut supra diximus, *i* littera cum fuerit in medio vocalium, ita ut consonans sit, duplicem²⁰ sonum reddit.

4. Decimus modus est, si post vocalem subiecta sit consonanti vocalis, vel *u*, et correptam vocalem habeat consequentem, ut:

*Paricibus textum ciccis*²¹.

In hoc versu quoniam prima pars orationis correptam habet, hoc genere positionis primam syllabam longam efflicimus; secundam namque²² syllabam resecamus per medium, et praecedentem consonantem primae syllabae conglutinamus, vocalem autem ad tertiam revocamus, et loco consonantis defigimus. Hic sane modus positionis apud Virgilium non in²³ superiori exemplo tantum, sed in multis versibus invenitur, ut:

*Arietat in portus*²⁴;

et:

*Transtra per et remos et pictas abiete puppes*²⁵.

Item:

*Genua labant, vastos quatit aeger anhelitus artus*²⁶;

et:

*Tenuis ubi argillae dumosis calculus arvis*²⁷.

SEGM. XV. De communibus syllabis per naturam.

1. Communes syllabae naturales duobus modis incurrunt; aut in singulis vocalibus, aut duabus coniunctis, quas Graeci diphthongos²⁸ vocant. Communis syllaba per singulam vocalem²⁹ sic intelligitur, si producta vocalis excipiatur a vocali correpta³⁰. Est enim longa in hoc versu:

art. Don. pag. 33. *Sed hoc interest inter z et x, quod x nostra semper duplex et pro duabus consonantibus habetur; z non, sed aliquando pro duplici habetur, aliquando pro simplici.* cct. — 13) Virg. Aen. XI, 7. — 14) Virg. Aen. XI, 112. Cod. habet: *ni fata locum s. d. d. d. s. Septimus.* — 15) Cod. *vicit.* Asc. P. *vincit*, ut est apud Virg. Ecl. X, 69. — 16) Voc. *Muneribus* addidimus e Cod. Locus est Virg. Georg. II, 5. *Autumno* Asc. P. *auctumno* Cod. — 17) Virg. Aen. II, 204. — 18) Virg. Aen. III, 91. — 19) Cod.: *apuyiac.* (sic) *colunt.* Locus est Virg. Aen. III, 212. — 20) *Duplicem.* Sic recte una Ascensiana, Cod. si recte enotavi ac nisi quid negligens fui, cum P. consentit *decimum* exhiben-

tes, quod nihili. — 21) Virg. Aen. V, 589. — 22) *Namque.* Ita Cod. constanter. — 23) Praepositio *in* addita e Cod. et Asc. in P. deest. — 24) Virg. Aen. XI, 890. — 25) Virg. Aen. V, 663. — 26) Cod.: *aeger hanelius.* Locus est Virg. Aen. V, 432. Adde Eundem ibid. XII, 905. — 27) Virg. Georg. II, 180. — 28) Sola Putschiana *διφθόγγους*, Graece scriptum. — 29) *Per singulas vocales* Asc. P. Singularem tuctur Cod. — 30) *A vocali correpta.* Sic Asc. P. Sic in Cod. legitur: *a vocali producta* (sic), ut videatur librarius scripsisse *producta*, ^{correp.} *correxisse autem correpta*, emendatione subscripta. Nul- lum tamen signum docet, utram vocem voluerit deletam.

*Glaucō et Panopeae et Inoo Melicertae*¹;

in isto autem brevis² eadem producta, ut:

*Te Corydon o Alexi*³.

Communis syllaba per diphthongum sic intelligi potest, si geminae vocales a vocali excipiantur. Etenim in hoc longa est:

*Ullū moram fecere, neque Aoniae Aganippe*⁴.

In isto autem brevis est:

*Insulae Ionio in magno*⁵.

Sed tamen contemplanda est poetae nostri diligentia. Superiore etenim versu recte longam posuit, quia consequens vocalis brevis est; in isto autem *lae* syllabam brevem posuit⁶, quoniam eadem syllaba producta a longa vocali excipitur; ergo recte consequentis longitudo naturam prioris oppressit⁷.

[1433]

SEGM. XVI. De communibus syllabis positionum⁸.

1. Syllaba desinens in vocalem brevem, si excipiatur a duabus consonantibus, ita tamen, si praecessit⁹ liquidam muta, communis¹⁰ est. Namque longa in hoc:

*Inmemores¹¹ sociū vasto Cyclopi in antro*¹²;

haec eadem brevis est alibi:

*Lustra domosque traho vastosque ab rupe Cyclopas*¹³.

Et in aliis nominibus deficit ratio positionis hoc ordine consonantium, ut:

*Phoebae gravis Troiae*¹⁴.

At si liquida praevenerit mutam, obtinebit vim suam positio.

2. Possunt etiam videri communes eae syllabae, quae *c* littera terminantur, *hic*, vel *hoc*; quarum de natura disputatum est. Haec enim syllabae apud Virgilium et longae et breves ponuntur; si a vocali excipiantur, longae sunt in his¹⁵:

Pro Iuppiter ibit

*Hic, ait*¹⁶;

et:

*Hoc illud germana fuit*¹⁷;

alibi autem breves¹⁸:

*Hic vir, hic est, tibi quem promitti saepius audis*¹⁹.

Haec tamen ratio in pronominebus tantum, non etiam in coniunctionibus invenitur. Nam *nec*,

1) Virg. Georg. I, 437. — 2) *Brevis* sic Asc. *brevis* P. *breves* Cod. Quod sequitur *producta* e Cod. est; *producta* e Asc. P. Sensus obscurus est. Hoc voluisse videtur Grammaticus. Communis syllaba longa manet in hoc versu: *Glaucō ē t cet*. Eadem producta brevis fit in hoc versu: *Te Corydon o Alexi*. — 3) Virg. Ecl. II, 65. — 4) Virg. Ecl. X, 12. *Aoniae Aganippae* e Asc. *Aoniae Aganippe* P. Ceterum Cod. corrupte: *Ullam moram*; media *m* duplicata. — 5) Virg. Aen. III, 211. — 6) Quod dedimus, Asc. et Cod. exhibent *Superiore etenim versu recte longam posuit, quoniam eadem* cet. P., unde intelligitur, apud P.

duos versus excidisse integros. — 7) *Oppressit* Cod., sed puncto notata litt. *a*. — 8) Inscriptio continuo versu cum reliquis scripta in Cod. — 9) *Ita tamen si praecessit*. Sic Cod. et Asc. *ita tamen ut praecedat* P. — 10) Voc. *communis* omissum in Cod. exhibetur recte ab Asc. et P. — 11) *Namque* — *inmemores* Cod. — 12) Virg. Aen. III, 617. Adde Eundem ibid. VIII, 424. — 13) Virg. Aen. III, 647. — 14) Virg. Aen. IV, 56. *Gravis* Cod. Asc. *graveis* P. — 15) *In his versibus* Asc. P. — 16) Virg. Aen. IV, 590. *Pro et Iuppiter* hac scriptura Cod. Asc. P. — 17) Virg. Aen. IV, 675. — 18) *Alibi autem brevis, ut*

conienctio, communis esse non poterit, quia in pronomine solo *e* littera reddit duplicem sonum, in coniunctione simplicem; merito ergo brevis est. Scire autem oportet²⁰, pronomen *hic* apud Virgilium duobus tantum locis pro brevi esse positum; nam ubique longa syllaba²¹ est non solum apud Virgilium, sed etiam apud alios.

SEGM. XVII. *De productione vel correptione syllabarum*²².

1. Sunt aliquae syllabae apud Virgilium, quae necessitate metrica, cum vitio barbarismi, qui apud poetas metaplasmas²³ appellatur, contra rationem corripuntur²¹. Sunt aliquae, [1434] quae cum breves sint²⁴, necessario producuntur. Corripiuntur in his:

*Matri longa decem tulerunt fastidium menses*²⁵.

Item:

*Illius arma*²⁷;

et:

*Ipsius ante oculos*²⁸.

Mediam syllabam pronominum, cum sit longa, corripuit. Item:

*Obstupui steteruntque comae*²⁹;

*te*³⁰ syllabam longam in verbo corripuit. Item:

*Egerimus, nosti, et nimium meminisse necesse est*³¹;

ri syllabam longam corripuit³². Item:

*Urbemque Fidenam*³³;

fi syllaba, cum sit longa, hoc loco brevis est. Item:

*Cum subito adsurgens fluctu nimbosus Orion*³⁴.

O syllabam corripuit, quae alibi longa est, ut:

*Armatumque auro circumspicit Oriona*³⁵.

2. Deinde³⁶ de brevibus dicam, quae pro longis sunt positae.

*Italium fato profugus*³⁷;

primam syllabam, cum sit brevis, longam posuit, quamvis caput pedis faciat: alibi enim brevis est, ut:

*Antiqua e cedro, Italusque paterque Sabinus*³⁸.

Item:

*Exercet Diana chorus*³⁹;

di syllabam produxit, quia longa est; nam alibi eam brevem posuit, ut:

Asc. P. *breves* recte Cod. qui idem ut om. — 19) Virg. Aen. VI, 792. Cod. *audes*, sed corr. — 20) *Oportet quod male* in Cod. quum etiam ibi sequatur infinitivus. *Quod* recte om. in Asc. P. — 21) *Longa syllaba est* Cod. Asc. Voc. *syllaba* om. P. — 22) Inscriptio in versu continuo scripta Cod. — 23) *Barbarismi — metaplasmas*. Ita Cod. Asc. βαρβαρισμοῦ — μεταπλασμοῦ P. — 24) Cod. *corripiantur*, sed corr. — 25) Cod. *sunt*, sed corr. — 26) Virg. Ecl. IV, 61. — 27) Virg. Aen. I, 16. — 28) Virg. Aen. I, 114. — 29) Virg. Aen. II, 774. III, 48. *Obstupui* Cod. *obstupui* Asc. P. — 30) *Stc syllabam* male

P. *te syll.* recte Cod. Asc. — 31) Virg. Aen. VI, 514. — 32) Nam syllaba *ri* in praeterito pf. coni. producta etiam reperitur, quae productio h. l. pro regula ponitur a Grammatico. Cf. Grotef. Gr. L. mai. tom. II, §. 29. a. — 33) Virg. Aen. VI, 773. — 34) Virg. Aen. I, 535. *Adsurgens* Cod. *assurgens* Asc. P. — 35) Virg. Aen. III, 517. — 36) *Deinde de brevibus* Cod. *Dein de br.* Asc. P. — 37) Virg. Aen. I, 2. — 38) Virg. Aen. VII, 178. *Antiqua cedro* Asc. P. *Antiqua e cedro* (sic) Cod. — 39) Virg. Aen. I, 499.

Tergeminamque Hecaten, tria virginis oru Dianae¹.

Etiam positione longas de brevibus facit, ut:

Reliquias Troiae²;

et:

Religione suerac³;

l, litteram consonantem, contra rationem geminavit. Ideo haec intelligenda esse arbitror, ut caveri possint. Virgilius enim propter operis magnitudinem et auctoritatem sui, qua multum valet, non sine necessitate metrica naturam syllabarum convertit diverso genere.

3. Sunt praeterea syllabae, quae in una specie positae, cum intellectu mutantur, ita ut nunc produci nunc corripri possint, ut est *sinus*. *Sinum* enim, cum pro gremio⁴ vel recessu positum intellexerimus, prima syllaba brevis erit, ut:

Hinc sinus Herculi⁵;

et:

Ipsc sinu pruc se portul⁶;

cum pro vase *sinum* intellexerimus dictum, primam syllabam producamus, ut:

Sinum lactis, et haec te liba Priape⁷.

Item, *malum* pro pomo et arbore mali et *malus* pro genis cum⁸ accipimus, prima syl- [1435] laba longa erit, ut:

Malo me Galatea petit lasciva puella⁹;

et:

Adversique infigitur arbore mali¹⁰;

et:

Tu quoque flarentem prima lavagine malas¹¹;

at si pro pernicie vel labore dictum fuerit, brevis erit, ut:

Quae primu malorum

Causa fuit¹²;

et:

Adsectumque malo Liguren¹³.

Alia, cum intellexerimus¹⁴ nomen esse, primam syllabam longam esse existimamus, ut:

Alia scripyllumque herbas contundit olentes¹⁵;

cum vero pronomen est, brevis erit, ut:

Perque nives aliam perque horrida castra secuta est¹⁶.

Fobis¹⁷ pronomen a nomine et scriptura et accentu discernitur.

1) Virg. Aen. IV, 511. Paulo ante vulgo: *alibi* cam, omisso *nam*, quod e Cod. addidi. — 2) Virg. Aen. VII, 244. Ibi tamen legitur: *Reliquias Troia ex ardente receptas*. Ceterum Cod. *reliquias*, l simpliciter. — 3) Virg. Aen. VII, 608. Cod. *religione*, l littera non geminata. — 4) Cod. *gemino*, sed corr. — 5) Virg. Aen. III, 551. — 6) Virg. Aen. XI, 541. ubi tamen legitur *portans*. — 7) Virg. Ecl. VII, 33. Dedi Codicis scripturam. *Sinum lactis et haec tibi liba, Priape*, quotannis Asc. P. Ceterum in supp. Cod.

producemus, sed corr. — 8) Ita e Codice dedi. Vulgo: *Item cum Malum pro pomo — genis accipimus*. Ceterum in Codice vitiose: *pro pomo et arboris malo*. — 9) Virg. Ecl. III, 64. — 10) Virg. Aen. V, 504. *Adversique* Cod. *Adversa* eque P. *Adversa* que Asc. — 11) Virg. Aen. X, 324. *Flaventes* P. *Flavente* m Cod. Asc. — 12) Virg. Aen. VII, 482. ubi tamen nunc editur: *quae prima laborum Causa fuit*. Fortasse in mente habuit Gramm. locum Virg. Aen. IV, 170: *Ille dies primus leti primusque malorum Causa fuit*. —

4. Item *Notus*, cum pro cognito ponitur, ut sit participium, primam syllabam longam habebit, ut:

*Nota tibi*¹⁸;

at cum pro vento intelligitur, brevis erit, ut:

*Tendant vela Noti*¹⁹.

Item *plaga*, cum pro verberibus²⁰ posita fuerit, primam syllabam longam habebit, ut:

*Dant animos plagae*²¹;

cum vero pro zona coeli, id est circulo, brevem, ut:

*Et si quem extenta plugarum*²².

Item *arbos* in omnibus casibus *bo* syllabam brevem habet, et per *b* litteram scribitur, ut:

*Arboris aut ullae*²³;

et:

*Adversique infigitur arbore*²⁴;

et:

*Arboribus positus*²⁵;

si autem ab *arvo* feceris genitivum, pluralis *vo* syllaba longa erit, et per *v* litteram scribenda est, ut:

*Hactenus arborum cultus*²⁶.

5. Sunt alia nomina, quae in uno intellectu per casus syllabae naturam vertunt, ut, *propago*; in nominativo prima syllaba brevis est, ut:

*Esse sicut; nimium vobis Romana propago*²⁷.

At in ablativo longa est, ut:

Melius propagine vitis

*Respondent*²⁸.

6. In verbis quoque similiter eadem syllaba, cum tempore immutatur, ut est *morco*, tempore praesenti et futuro prima syllaba corripitur, ut:

*Hinc morct Euphrates*²⁹;

et:

*Longius et volvens fatarum arcana movebo*³⁰;

tempore praeterito producitur, ut:

*Venit amor, subitoque animum dulcedine morit*³¹.

In participiis quoque praesens tempus brevem habet, ut:

*Bella morens immittit equos*³².

Praeteritum tempus longam habet, quemadmodum nomen, unde oritur, ut:

[1436]

13) Virg. Georg. II, 168. — 14) Miro consensu Cod. et Asc. *intellegimus*. — 15) Virg. Ecl. II, 11. *Alia* Cod. Asc. P. idque voluisse Gramm. abunde patet. *Scpillanque* Asc. P. — 16) Virg. Ecl. X, 23. — 17) *Fobis* a *bovis* discerni voluit. In seqq. Codex: *a nomine est et scribitura*. — 18) Virg. Aen. I, 669. — 19) Virg. Aen. III, 268. — 20) Cod. vitiose: *pro verber o*. — 21) Virg. Aen. VII, 383. Codex exhibet: *Dant animos plagae at cum vero*. Ex superioribus at additum. — 22) Virg. Aen. VII, 226. — 23) Virg.

Georg. II, 124. ubi tamen legitur et legendum est: *Arboris haud ullae*. In scriptura aut pro *haud* consentiunt Cod. Asc. P. — 24) Virg. Aen. V, 504. *Adversaque P. adversique* Cod. Asc. *Mali* in fine versus addunt Asc. P., omittit Cod. — 25) Virg. Georg. II, 278. In seqq. sic est in Codice: *si autem ab arbore* (sic) *feceris genitivum pt vo*. — 26) Virg. Georg. II, 1. — 27) Virg. Aen. VI, 470. — 28) Virg. Georg. II, 63. — 29) Virg. Georg. I, 509. — 30) Virg. Aen. I, 262. — 31) Virg. Aen. XI, 538. — 32) Virg. Aen. XII, 333.

*Stagna refusa vadis, graviter commotus*¹;

et:

*Hi motus animorum*².

Futuri vero temporis participium a verbo dissentit, nam longam recipit, ut Lucaus:
*Tentandasque ratus moturi militis iras*³.

Item *fugio* tale est; primam enim syllabam praesenti tempore et futuro corripit, ut:
*Quo fugis Aeneas*⁴?

et:

Fox quoque Moerim

*Iam fugit ipsa*⁵;

praeterito producit, ut:

*Qualis ubi abruptis fugit praecipia vinclis*⁶;

et:

*Subitoque omnis de corpore fugit*⁷.

In utroque⁸ tempore participiorum, ut in nomine, semper brevis est, ut:

*Dimitte fugam*⁹;

et:

*Ille simul fugiens*¹⁰.

In omnibus ergo modis et temporibus haec diversa syllabarum natura servanda est. Item verbum *video* syllabam primam tempore praesenti ubique corripit, ut:

*Sed si quis quae multa vides*¹¹;

et:

*Post aliquot, mea regna, vident*¹²;

praeterito perfecto et plusquamperfecto producit, ut:

*Vidit ab adverso venientis*¹³;

et Lucaus:

*Viderat immensam tenebroso*¹⁴;

tempore futuro brevis est modis omnibus, ut:

*Laurculisae iterum muros. aut castru videbo*¹⁵?

Infinito modo tempore praesenti et participio eius temporis prima corripitur, ut:

*Iuvat arca videre*¹⁶;

et:

*Cui vales horrere videns*¹⁷.

Tempore praeterito infiniti modi producit, ut:

*Anc vidisse semel*¹⁸;

1) Virg. Aen. I, 126. — 2) Virg. Georg. IV, 86. — 3) Lucan. Phars. II, 529. Ceterum Cod.: *temptandasque rates*. Asc.: *tentandasque rates*. Vitium ortum, quod putabant librari, proximum nomen, non remotius, ad participium *tentandas* struendum esse, *Moturi*, non *morituri*, ut quidam Codd. apud Lucaenum exhibent, Cod. Asc. P. — 4) Virg. Aen. X, 649. — 5) Virg. Ecl. IX, 53. In Cod.: *mox fuit*, sed corr. Tum *Moerim*, non *Moerim*, Cod. Asc. P. — 6) Virg.

Aen. XI, 492. Cod. *adruptis*. — 7) Virg. Aen. XII, 421. — 8) *In utroque et tempore* solus P. — 9) Virg. Aen. XI, 706. — 10) Virg. Aen. XII, 758. — 11) Virg. Aen. IX, 210. — 12) Virg. Ecl. I, 69. Cod. vitiose: *aliquid me regna*. — 13) Virg. Aen. XII, 446. *Venientis* Cod. Asc. P. — 14) Lucan. Phars. II, 79. *Tenebroso* additur e Cod. qui *ten* in fine versus more suo exhibet. Ignorant hoc voc. Asc. P. Ceterum *imensam*, non *imensam*, ut Codices Lucani habent,

futuro tempore, sive infiniti modi sive participiorum producitur, ut:

*Si visurus eum vivo*¹⁹;

et:

*Casus abies visura marinos*²⁰.

7. Item participium *nitens*, si a neutrali verbo venerit, quod est *niteo*, primam syllabam corripit, ut:

*Altera eandenti perfecta nitens elephanto*²¹.

Si a passivo verbo venerit, quod est *nitor*, quemadmodum in verbo, producit; ut:

*Impressoque genu nitens terrae*²².

Passiva ergo significatione in verbis et in participiis omnibus eadem syllaba semper producitur, in nominibus quoque propriis et appellativis eadem est appellatio, ut:

*Stat gravis Entellus nisuque immotus eodem*²³;

proprio, ut:

*Nisus ait*²⁴.

Item verbum *venio*, tempore praesentis et futuro syllabam²⁵ primam corripit, ut:

*Pelagine venis erroribus actus*²⁶;

[1437]

et:

Iam venit aestas

*Torrída*²⁷;

et:

*Et terram Hesperiam venies*²⁸.

Tempore praeterito imperfecto in omnibus verbis eadem illa syllaba, ut in praesenti fuerit, invenitur, ut:

*Redditaque Eurydice superas veniebat ad auras*²⁹.

Praeterito perfecto et plusquamperfecto producitur, ut:

*Venisti tandem*³⁰;

et:

*Venerat antiquis*³¹.

Item verbum *cogo* superioribus verbis diversum est; nam tempore praesentis et futuro primam syllabam producit, ut:

*Cogit hiems*³²;

et:

*Cogitur, inque sinus*³³.

Praeterito autem tempore eandem corripit, ut Lucanus:

manifeste legitur. — 15) Virg. Aen. X, 671. ubi dicitur *Laurent e sne*. — 16) Virg. Georg. II, 438. — 17) Virg. Aen. VI, 419. — 18) Virg. Aen. VI, 487. Cod. pro *v. semel* exhibet *sem.*, ut solet. — 19) Virg. Aen. VIII, 576. — 20) Virg. Georg. II, 68. — 21) Virg. Aen. VI, 895. Cod. vitiose: *perfecto*. — 22) Virg. Aen. XII, 303. — 23) Virg. Aen. V, 437. *Imnotus* h. l. in Cod. qui alibi *im* - exhibere in talibus solet. — 24) Virg. Aen. IX, 184. — 25) *Pri-*

mam syllabam Asc. P. — 26) Virg. Aen. VI, 532. — 27) Virg. Ecl. VII, 48. Codex habet: *acetas horrida*, sic corr. — 28) *Ad terram Hesp. P. Ad abest a Cod. et Asc. Nimirum Et bis scribendum erat: et: Et terram Hesp.* Locus est Virg. Aen. II, 781. — 29) Virg. Georg. IV, 486. — 30) Virg. Aen. VI, 687. — 31) Virg. Aen. X, 719. — 32) Virg. Georg. IV, 36. — 33) Virg. Georg. IV, 420. —

*Ad mortem Sylla felicior ire coegit*¹;

et:

*Cornuque coacto*².

Harum sane varietatum rationes, exempla, quoniam legenti atque disceptanti³ occurrere facilius possunt, pauca de multis ostendimus. Illud sane nobis est plenius⁴ observandum, ut orthographia⁵ nunquam nostros oculos sensusque deludat.

SEGM. XVIII. *D e M e t a p l a s m i s.*

1. Quamvis supra dixerim esse poetis⁶ licentiam, metaplasmorem rationibus naturas sive litteras invertere syllabarum; tamen superfluum esse non iudico, specialiter⁷ de ipsis metaplasms, qui necessarii huic arti valde sunt, disputare, siue quibus exitus faciles, cum in artem venerint poemata⁸, inveniri non possunt.

2. Prosthesis est metaplasmus, verbi principio adiciens⁹ litteram syllabamve. Litteram, ut: *Gnathique patrisque*¹⁰.

Si enim *n* litteram consonantem brevis syllaba praecedat verbi superioris, quae vocali correpta terminetur, accedente *g* littera, positione poterit longa fieri, licet mutam liquida consequatur, quae semper communem syllabam facit, ut si facias:

*Rura gnate colis*¹¹.

Aliquando syllabam adicit, non tam sensus causa quam metri, ut:

*Cornuque recurvo*¹²;

et:

*Aut altis referens*¹³;

[1438]

et:

*Nunquam tetulissem pedem*¹⁴.

3. Parenthesis est, quando inseritur medietati syllaba¹⁵ litterave. Littera, ut:

*Hac casti mancant in religione nepotes*¹⁶.

Syllaba, ut Lucretius:

*Indugredi sceleris; quod contra saepius illa*¹⁷.

Indugredi enim dixit, pro *ingredi*. Interdum diducta syllaba immissae litterae syllabam adiciunt, ut:

*Mavortis in antrum*¹⁸;

et:

*Navita tum stellis*¹⁹.

4. Prospareplepsis²⁰ est, cum ultimae syllabae superflua syllaba adicitur, ut:

*Magicas invitam accingit artis*²¹.

1) Lucan. Phars. II, 582. ubi tamen legitur: *ire coegi*. — 2) Lucan. Phars. I, 537. — 3) *Disceptanti* Cod. *discenti* Asc. P. — 4) *Plenius est* P. Asc. — 5) Graece scriptum in P. *Nunquam* h. l. Cod. — 6) *Dixerimus poetis esse* P. *dixerimus poetis esse* Asc. — 7) *Specialiter* addidi e Cod. Deest in Asc. et P. — 8) *In artem — poeticam* Asc. P. Sed

^{meta}*Cod. ita: poeticam* quae emendatio certissima. — 9) *Adicies* Cod. *adiciens* Asc. P. Verba a *iaciendo* composita fere semper una *i* in nostro Cod. scripta. —

10) Virg. Aen. VI, 116. — 11) In Cod. est: *rura gnate colis*. — 12) Virg. Aen. VII, 513. — 13) Virg. Aen. X, 766. ubi editur: *Aut, summis ref.* — 14) Terent. Andr. IV, 5, 13. ubi legitur: *numquam huc tet. pedem*. Ceterum *tetulissem* Cod. Asc. P. — 15) Cod. vitiose: *medietati syllabae*. — 16) Virg.

Aen. III, 409. Cod.: ^h*acasti et religione*. — 17) Lucret. de R. N. I, 83. Ceterum Cod. vitiose: *indugressi*. — 18) Virg. Aen. VIII, 630. ubi editur: *in*

5. Aphaeresis est metaplasmus cum principio verbi syllaba subtrahitur, ut:

*Et non temnere divos*²²;

pro contemnere. Et in nominibus invenitur, ut Plautus dixit a Praenestinis *conceas*, pro *ciconceas*²³ appellari.

6. Syncope est, medio syllabam subtrahens verbo, ut:

*Erstixati*²⁴;

et:

*Vixet cui vitam deus*²⁵.

7. Apocope est, interdum aliquid ultimae parti auferens, ut:

*Nauque suam do*²⁶;

hoc est, *suam domum*: ut Lucretius in primo:

*Nam fierent iuvenes subito ex infantibus parvis*²⁷;

sic enim versus scaudi potest. Aliquando imminuens, ut Virgilius:

*Aspice num mage*²⁸;

mage pro magis.

8. Ectasis est, cum per licentiam brevis producitur, ut:

*Evercet Diana choros*²⁹.

9. Systole est e contrario, quando syllaba longa corripitur, ut:

*Aquosus Orion*³⁰.

Cum prima produci debeat, corripitur.

10. Diaeresis est, sive Diazeuxis, cum in duas syllabas una diducitur, ut:

*Dives pictai vestis et auri*³¹.

Quam declinationem Virgilius quatuor locis tantum posuit in Aeneidis:

*Aulai medio*³²;

et:

*Atque aurai simplicis ignem*³³;

et:

Furit intus aquai ;

et:

*Dives pictai vestis et auri*³⁵.

11. Episyndiope est una syllaba ex duabus facta, ut:

antro. — 19) Virg. Georg. I, 137. Putsch. vitiose: *dum*. — 20) *Prosparalempsis* Cod. Asc. — 21) *Artis* Cod. *artes* Asc. P. Locus est Virg. Aen. IV, 493. — 22) Virg. Aen. VI, 620. — 23) *Conceas* — *ciconceas*, ut dedimus, Cod. *Conceas* — *ciconias* Asc. *ciconias* — *ciconias* P. Locus apud Plaut. est Trucul. III, 2, 23. *Ut Praenestinis conias ciconia*. — 24) Virg. Aen. IV, 682. *Erstixati me teque, soror*. — 25) Virg. Aen. XI, 118. — 26) Cf. Enn. Fragm. ed. Hessel. pag. 146. Cf. etiam Sosp. Charis. lib. IV, in doctrina de metaplasmo, ubi *Endo suam do* legitur. —

27) Lucret. de R. N. I, 187. Idem in simili re exemplum citant Diom. et Pomp. pag. 30. — 28) Virg. Aen. X, 481. — 29) Virg. Aen. I, 499. — 30) Virg. Aen. IV, 52. — 31) Virg. Aen. IX, 26. Ceterum de toto hoc loco conf. Pomp. pag. 449. — 32) *Aulai in medio* P. Asc. in om. Cod. Idem Cod. et Asc. exhibent in *Aeneidis*, quod dedi. In *Aeneide* P. — 33) Virg. Aen. VI, 747. Ceterum *et* quod duo haec exempla, hoc et superius intercedit, in Cod. desideratur. — 34) Virg. Aen. VII, 464. — 35) Virg. Aen. IX, 26. —

*Fixerit acripedem*¹;

pro *acripedem*; tetrasyllabon ex pentasyllabo fecit.

12. Synaloephe est, cum inter duo verba in concursu duarum vocalium, nulla [1439] intercedente consonante, unius fit vocalis elisio, ut:

*Atque ea diversa penitus*².

Fiunt autem synaloephae his modis. Interdum enim brevis in brevem cadit³:

*Obscedere alii telis angusta viarum*⁴.

Interdum brevis in longam, ut:

*Taenarius etium fauces alta ostia Ditis*⁵.

Interdum longa in brevem, ut:

*Oppositasque evicit gurgite moles*⁶.

Interdum diphthongus⁷ in simplicem longam, ut:

*Dardanidae e muris*⁸.

Aliquando brevis in diphthongum, ut:

*Arva neque Asoniue semper*⁹.

Interdum diphthongus in diphthongum. Operae pretium¹⁰ est scire dactylicum versum synaloephas ubique posse recipere. Interdum sane vocales in¹¹ se concurrentes synaloepham [1440] fieri vetant, et, si versus impleri nequiverit, nulla eliditur, ut:

*Et succus pecori, et lac subducitur agnis*¹².

13. Ecthlipsis¹³ est, cum inter se aspere concurrentium syllabarum, intercedente sola m littera consonante, et vocalem et consonantem, quam diximus, elidi necesse est, ut:

*Multum ille et terris*¹⁴; etc.

Antithesis est litterae pro littera immutatio, ut:

*Impete nunc vasto, ceu concitus imbribus ammis*¹⁵.

Metathesis est litterarum ordo immutatus, ut:

*Nam tibi Tymbre caput Eumandrus abstulit ensis*¹⁶.

1) Virg. Aen. VI, 803. Constans est Grammaticorum opinio, voc. hoc *acripedem* ex *acripedem* contractum esse. Cf. supra Donat. III, segm. IV, 2. Pompei. pag. 449. aliique multi. Sed vide Heynium ad hunc Virg. loc. — 2) Virg. Aen. IX, 1. — 3) Cod.: ^{ead} *in brevem habet*; sic corr. — 4) Virg. Aen. II, 332. — 5) Virg. Georg. IV, 467. — 6) Virg. Aen. II, 497. — 7) Graece scriptum apud P. — 8) Virg. Aen. X, 263. — 9) Virg. Aen. III, 496. — 10) Cod. corrupte: *opere praecium*. *Pretium* an *praecium*, *spatium* an *spacium* scribendum sit, hodie non dubitatur, li-

cet diversa eorum sit ratio. *Pretium* a *pres*, *pretis*, unde *interpres*; *spacium* cognatum cum *v. specere*, unde *conspicere* et *species*. — 11) *In se concurrentes* scripsi e Cod. *inter se conc.* Asc. P. quod mihi correctoris esse videbatur. — 12) Virg. Ecl. III, 6. *Succus* una littera *c* scribitur in Cod. — 13) Cod. *ecthlipsis*. Asc. *ecthlipsis*. — 14) Virg. Aen. I, 3. Cod. exhibet: *multum ille in terris*; sic corr. — 15) Ovid. Metam. III, 79. — 16) Virg. Aen. X, 394. Cod. *tymbrae*. —

PROBI INSTITUTIONUM GRAMMATICARUM

LIBER SECUNDUS.

*De Catholicis Probi*¹.

S E G M. I.

1. Quoniam² instituta artium sufficienter tractavimus, nunc de catholicis nominum [1439] verborumque rationibus doceamus. Quidam sic esse nominum declinationes³ numero quinque voluerunt, sicut verborum coniugationes tres, et omnem⁴ declinationem ex genitivo casu numeri singularis posse cognosci. Et primae quidem declinationis genitivum singularem a diphthongo terminant, generis masculini et feminiini, ut hic poeta huius poetae, haec Musa huius Musae. Nam prima declinatio neutrum nomen non habet, id est, a diphthongo genitivus singularis⁵ terminatus generis neutri non invenitur; exceptis quibusdam generis omnis, hic et haec et hoc verna; hic et hucc et hoc advenu⁶. Dicimus enim verna puer, verna puella, veru man- [1440] cipium. Lectum est et unum hac declinatione nomen generis neutri apud Sallustium: *Et dextrum flumen Thurii*⁷; huius Thuriae. Nam e sola, sive correpta, sive producta, nullius generis casus genitivus reperitur terminatus, nisi antique⁸, ut Virgilius:

*Libru die somnique pares ubi fecerit horus*⁹.

Et Sallustius: *Dubitavit acie pars*¹⁰.

2. Secundae declinationis genitivus singularis i littera terminatur in omni genere, ut hic Plautus, huius Plauti; hucc fraxinus, huius fraxini; hoc bellum, huius belli.

1) DE CATHOLICIS PROBI. Ita hic liber in Codice inscriptus est. Ascens. fuit superiora his verbis: *Finis Artium Probi*; et sequentia ita habet inscripta: *PROBI GRAMMATICI CATHOLICA*. Apud P. est: *M. Valerii Probi Grammaticarum institutionum Liber II. qui est de Catholicis nominum et verborum*; quorum omnium nihil in Cod. — 2) *Quoniam instituta artium*. Sic recte et ex regula scriptum in Cod. et Asc. a quo ordine cur recesserit P. non intelligo. — 3) *Sic esse nominum decl.* Ordinem e Codice adoptavi, —

4) *Omnem decl.* Ita Cod. *omnium decl.* Asc. P. — 5) Cod.: *sing.* (sic) *gentivi*; male. — 6) Quae h. l. apud P. et Asc. sequuntur: *huius verna* et *huius advena*, non leguntur in Cod. et Asc. — 7) Idem Sallustii locus citatur a Prisc. V, 2, 6. et VI, 3, 12. et a Vibio Sequestre v. *Turia*. Apud Prisc. tamen legitur *Turia m.* — 8) Cod. *antiquae*, ut paullo post *aciae*. — 9) Virg. Georg. I, 208. — 10) Locus Sallustii legitur etiam apud Serv. ad Georg. I, 208. et apud Prisc. VII, 19. —

3. Tertiae declinationis genitivus singularis *is* syllaba terminatur in omni genere: *hic orator, huius oratoris; haec virgo, huius virginis; hoc carmen, huius carminis.* [141]

4. Quarta declinatio genitivum singularem *us* syllaba terminat in genere masculino et feminino, ut *hic fluctus, huius fluctus; haec manus, huius manus.* Nam generis neutri genitivus singularis quartae declinationis *u* producto¹ terminatur, ut *hoc cornu, huius cornu.* Quoniam genitivus singularis *us* syllaba terminatus in genere neutro nunquam reperitur.

4. Quintae declinationis genitivus singularis *ei* separatis terminatur, et regit genus tantummodo femininum, ut *haec species, huius speciei;* excepto uno communi, dum² generum, masculini et feminini: *hic et haec dies, huius diei.* *E* autem, quae ante *i* est in genitivo, et producitur, et corripitur: tunc producitur³, cum nominativus singularis *es* pura producta syllaba terminatur, ut *haec series, huius seriei;* tunc corripitur, cum *es* syllaba habet ante se aliquam consonantem pariter copulatam, ut *fides, fidei; res, rei; spes, spei.*

5. Prima declinatio dativum singularem similem genitivo faciat necesse est, *ae* diphthongo terminatum: *huic poctae, huic Musae*¹. Accusativum *am*⁵: *hunc poetam, hanc Musam.* Vocativum *a: o poeta, o Musa*⁶. Ablativum *a*, sed producto, *ab hoc poeta, ab hac fortuna*⁷. Nominativum et vocativum pluralem *ae* diphthongo: *hi, o poetae*⁸. Genitivum *rum, horum poetarum.* Dativum et ablativum⁹: *his et ab his poetis.* Accusativum¹⁰ *hos poetas.*

6. Secunda declinatio dativum et ablativum singularem *o* terminat in omni¹¹ genere: *huic et ab hoc grammatico, huic et ab hac fraxino, huic et ab hoc regno.* Accusativum *um: hunc*¹² *grammaticum, hanc fraxinum, hoc regnum.* Vocativum, generis quidem masculini, aut *e* correpta, aut *i*, vel similem nominativo¹³, ut *o magne, o Sulusti*¹⁴, *o puer.* Invenies antiquitas et *us* syllaba terminatum vocativum singularem secundae declinationis, ut Virgilius: [142]

*Corniger Hesperidum Juvius*¹⁵;

pro *fluvi.* Feminini generis secundae declinationis vocativus singularis semper *e* correpto terminatur, ut¹⁶ *o fraxine;* neutri *um, ut o regnum.* Nominativum et vocativum pluralem generis masculini et feminini *i* facit secunda declinatio¹⁷: *hi et o magistri, et o fraxini*¹⁸. Neutri *a, haec et o regna.* Genitivum in omni genere *rum: harum fraxinorum*¹⁹. Dativum et ablativum *is* in omni genere: *his et ab his magistris, fraxinis, regnis.* Accusativum generis masculini et feminini²⁰ *os: hos grammaticos, fraxinos;* neutri vero *a: haec regna.*

7. Tertiae declinationis dativus singularis in omni genere *i* finitur: *huic sacerdoti, huic carmini.* Accusativus generis quidem masculini et feminini *em; hunc et hanc sacerdotem.* Neu-

1) *U* producta Cod. sed supra ser. o, ut sit producto quemadmodum infra saepius. *Producta* Asc. P. — 2) Cod.: *con nuni duum gen. Asc.: cōi duum gen. P.: communi duorum gen.* — 3) Vv. et corripitur tunc producitur supra ascripta sunt in Cod. ab eadem manu. — 4) Vv. *huic* fusae supra versum scripta ab ead. m. — 5) *Accusativum in am* Asc. P. Sed Cod. *accusativum h am*, deleta *h* littera, unde alii in fecerunt. — 6) Vv. *o Musa* desunt in Cod. — 7) Haec ita exhibet Cod.: *ablativum ā ab hoc poeta sed producto. ab hac fortuna.* — 8) *Hi, o poetae.* Sic Cod. a prima manu. Ab altera post v. *hi* supra ser. *poetae*, sed a recentiore manu. — 9) *Ablativum in is, his* Asc. P. in *is* om. Cod. —

10) *Accusativum in as hos P. As acc. hos Asc. in as om. Cod.* — 11) *Terminat omni* Asc. P. in interpo-^{um} nit Cod. — 12) *Accusativo hunc;* sic Cod. — 13) Vv. *vel similem nominativo* inter versus leguntur in Cod. — 14) Post vv. *o Sulusti* (sic enim Cod.) inserenda videntur, quae in margine Cod. leguntur: *o puer feminini semper ē correpto o fraxine neutri um o bellum:* Sed haec a librario addita; leguntur enim plane similia vel potius gemina paullo post. — 15) Virg. Aen. VIII, 77. — 16) Additum *ut e* Codice, quemadmodum paullo post: *ut o regnum.* — 17) Ordo est e Cod. ubi etiam est: *secunda declinatio e.* Asc. P.: *masculini et fem. generis.*

tri vero similis erit nominativo et vocativo: *hoc carmen*. Vocativus generis omnis similis erit nominativo: *o sacerdos, o carmen*. Ablativus in genere masculino vel feminino, aut *e* correpta²¹ terminabitur, ut *ab hoc et ab hac sacerdote*, aut *i, ut ab hoc et ab hac agili*; in genere neutro semper *e* correpto²², ut *ab hoc carmine, ab hoc suave*. Nominativum, accusativum et vocativum plurales generis masculini et feminini *es* producta syllaba terminabit²³ tertia declinatio: *hi et haec, hos et has et o sacerdotes*. Interdum accusativum *is*²⁴, ut *hos et has agilis*. Neutri vero *a*, ut *haec et o carmina*²⁵. Genitivum in omni genere *um*: *horum et harum sacerdotum, horum carminum*. Dativum et ablativum in omni genere *bus*: *his et ab his sacerdotibus*.

8. Quarta declinatio dativum singularem generis masculini et feminini *ui* separatis faciet, *huic senatui*²⁶, *huic manui*; neutri²⁷ *u* sola: *huic cornu*, accusativum generis masculini et feminini *um*: *hunc senatum, hanc manum*; neutri *u*, *hoc cornu*. Vocativum in omni genere similem faciet nominativo: *o senatus, o manus, o cornu*. Ablativum *u* terminabit in omni [1443] genere: *ab hoc senatu, ab hac manu, ab hoc cornu*. Nominativum, accusativum et vocativum plurales in genere masculino et feminino *us* syllaba terminabit, ut *hi et haec, hos et has et o senatus, manus*; neutri vero *u*: *haec, o cornua*. Genitivum in omni genere *um, horum senatum, harum manuum*²⁸, *horum cornuum*. Dativum, et ablativum in omni genere, *bus, ut ab his senatibus, manibus, cornibus*.

9. Quinta declinatio dativus singularis similis erit genitivo, *ei* separatis, aut producto aut correpto *e* ante *i*: *huic speciei, huic rei*. Accusativus *em, hanc speciem*²⁹. Vocativus similis erit nominativo: *o species*. Ablativus *e* producto: *ab hac specie*. Unde *dies* genere feminino declinanda est, quoniam nullum nomen Latinum invenitur generis masculini, ablativo singulari *e* producto terminatum. Nominativus, accusativus, plurales, similes erunt nominativo et vocativo³⁰ singulari, et *es* terminabuntur: *haec, has, o species*³¹. Genitivus indifferenter et *rum* et *um* accipiet³², ut *harum specierum, vel specierum*. Dativus et ablativus *bus, his et ab his speciebus*.

10. Ergo, quoniam genitivo singulari reperto facillime omnium declinationum nomina declinantur, docendum est, qualis nominativus qualem faciat³³ genitivum. Tractemus igitur per³⁴ singulas litteras, vel syllabas nominativum singularem, ex quo genitivus trahitur, quo cognito utriusque numeri casus facillime declinantur³⁵. Sed ante de nominativo quinque declinationum

— 1-) Cod.: *et h o fraxini*; sed littera *h* inducta. *Haec et o fraxini* Asc. P. — 19) *Horum magistrorum, harum fraxinorum* Asc. P. Priora duo vv. absunt a Cod. — 20) Vv. *et feminini* in Cod. supra scripta sunt. — 21) Fortasse etiam *h. l.* scribendum, ut supra: *e correpto*. In Cod. non satis discerni poterat. — 22) *Semper e correpto*. His addunt Asc. P. *terminatur*, quod recte abest

a Cod. — 23) *Terminabit*. Ita Asc. P. *terminatur* Cod. Saepe, ut vidimus, *v* et *b* confunduntur in Codice. — 24) *Accusativus is P. actus os is Asc. accusativum is* Cod. id quod dedimus. — 25) *Ut haec et o carmina*. Ita Cod. Vv. *et o* omittunt Asc. P. — 26) *Facit, ut*

huic sen. Asc. P. — 27) *Neutri vero generis u sola* Asc. P. Vv. *vero generis om.* Cod. — 28) *Manum* ex errore typographi habet P. Ceterum Asc. paullo ante: *in omni genere uum.* — 29) *Ilic addunt vv. hanc rem* in Asc. et P. — 30) Vv. *et vocativo* in Cod. supra verbum leguntur. — 31) *Haec, has, o species*. Sic P. Asc. In Cod. *haec e cas e o sp.* (sic) quod fortasse erit: *haec et has et o sp.* Sed correctum ab eadem manu: *has o species.* — 32) Cod. vitiose: *accipie n t.* — 33) Cod. corrupte: *faciet.* — 34) *Per* inter versus ascriptum in

^{bu}
Cod. — 35) Cod. *declinantur* (sic). —

breviter tractemus, quibus litteris, vel syllabis, vel modis unaquaeque declinatio nominativum terminat singularem.

11. Primae declinationis nominativus singularis fit modis tribus: *a, as, es* producta¹; *poeta, poetae; Aeneas, Aeneae; Anchises, Anchisae.*

Secundae declinationis nominativus singularis fit modis quinque²: *um, eus, ir, us, er; regnum, regni; puer, pueri; vir, viri; magnus, magni; Tydeus, Tydci.* [1144]

12. Tertiae declinationis nominativus singularis fit modis quadraginta uno: *a, e* correpta; *o, c, t, al, el, il; ol, producta; ul, an* producta; *en* correpta, *en* producta; *on* correpta, *on* producta; *ar, er* correpta; *er* producta; *or, ur, as, es* producta, *es* correpta; *is, os* correpta, *os* producta; *us* correpta, *us* producta; *ax, ex* correpta, *er* producta; *ix, ox* correpta, *ox* producta; *ur* correpta, *ux* producta³. *Toreuma* *toreumatis*⁴, dulce dulcis, ordo ordinis, Dido Didonis, lac lactis, caput capitis, tribunal tribunalis, mel mellis, Tanaquil Tanaquilis, sol solis, Suthul Suthulis, Titan Titanis, crimen criminis, lien lienis, Memnon Memnonis, Sinon Sinonis, instar instaris, cadaver cadaveris, ver veris, livor livoris⁵, Tibur Tiburis, facultas facultatis, seges segetis, strages stragis, suavis suavis, os ossis, os oris, Venus Veneris, virtus virtutis, tenax tenacis, grex gregis, rex regis, nix nivis, nox noctis, vox vocis, nux nucis, lux lucis. Terminatur etiam duabus consonantibus copulatis *n* et *s*, et dividitur⁶ in modos quinque. Nam aut *a* ante *us* habet, infans infantis. Aut *e* productam, Ufens Ufentis. nam correpta ante ea⁷ nullum nomen reperitur, sicut nec *i*. Aut *o* correptam, ut insons insontis. Aut productam, ut fons fontis. Aut *u*, ut Arruns Arruntis⁸. Hoc tamen scire debemus, quod omnia nomina *n* et *s* terminata, *tis* genitivo faciant necesse est, exceptis duobus, quae *dis* faciunt genitivum et *tis*, ut frons, pars capitis, frontis; et frons, quod est folium, frondis; et lens, animal, lendis; legumen lens lentis. Quidam addunt glans glandis, sed haec glandis⁹ nominativo posuit Virgilius.

ā.

1) Cod. ā. *as. es. producta* (sic). — 2) *Fit modis sex* P. Sed quinque recte Cod. Asc. In seqq. Cod. et Asc. lectionem dedimus. Aliter et ex arbitrio, ut videtur, P.: *er, ir, ur, us, eus, um, puer pueri, vir viri, satur saturi, magnus magni, Tydeus Tydci, regnum regni.* — 3) In recensendis his tertiae declinationis terminationibus magnopere turbant libri nostri. Codex ita exhibet totum locum: *a. e. correpta. o. c. t. (e tamen perscriptum) al. el. il. producta. ul. an. producta. correpta en producta. on correpta. on producta. ar. er correpta er producta. or. ur. as. es. producta. es. correpta. is. os. producta os correpta. us producta. ax. ex correpta. ex producta ix ox correpta ox producta ux correpta ux producta toreuma* cct. Ab hac lectione Asc. non nisi paucis discedit: *a. c. e. correpta — el. il. ol producta.* Quae si comparas cum exemplis, quae sequuntur, vera lectio facillima opera restitui potest. Primum scribendum *a, e, correpta*; exempla enim sunt *toreuma, dulce.* Tum post terminationem *il* plenus interpungendum est, ita ut nihil de correptione vel productione addatur; *c* autem ante *t* addendum, ut Codex habet; quod verum esse, ordo exemplorum docet. *Ol* ex Asc. addendum, quod Cod. omisit. Dein *en corre-*

pta en producta scribendum esse, exempla *crimen* et *lien* docent. Porro *is, os correpta, os producta; us correpta, us producta* sic plene scribendum, et res ipsa clamat, et exempla ostendunt: *suavis, os oris, os ossis, Venus, virtus.* Aberravit autem facillime librarii oculus in his: *is os — producta, ubi vv. os correpta omisit; et in his: os correpta, us producta, ubi us correpta, us pr. scribendum erat.* Putschii emendationes prorsus sunt alienae: *a, c, e correpta, e producta; o, t, al, el, il, ol, ul, an, en correpta, en producta — us producta, ax, ex, ix, ox, ux, ut toreuma.* Nostram autem emendationem probabilem reddit etiam terminationum numerus, quae cum sequentibus quinque in *ns* computata, illas XXI efficiunt. — 4) His interponit P. *Euterpe, Euterpis*; quod exemplum ignoratur a Cod. et Asc. Recte, tum plane fictum est et insulsum, neque unquam *Euterpe* aliter, nisi ad primam declinationem, inclinari potuit. — 5) *Livor, livoris*, e Cod. est, ubi scriptum *libor, liboris. Labor laboris* Asc. P. — 6) *Terminatur — dividitur.* Scilicet tertiae declinationis nominativus. Sic recte in Cod. *Terminantur — dividuntur* P. *terminatur — dividuntur* Asc. — 7) *Nam correpta ante ea.* Sic recte Cod. et Asc. *N. c. ante ns* P. Paulo ante *uz*

13. Quarta declinatio nominativum singularem terminat modis duobus, *us* et *u*, hic fluctus, huius fluctus; hoc cornu, huius cornu; hoc genu, huius genu¹⁰.

Quintae declinationis nominativus singularis fit modo uno *es* semper producta. dies diei; res rei.

14. Hucusque de nominativo, nunc de genitivo doceamus, per¹¹ singulas litteras vel [1445] syllabas nominativi decurrentes, unde genitivus qualis sit, poterit declarari. Quo patefacto, poterimus scire, quo modo omnis casus utriusque numeri secundum rationes supra positas declinatur¹².

15. *A* littera terminatus nominativus singularis, sive pura, sive aliqua consonanti iuncta, generis masculini et feminini tantummodo Latinorum nominum reperitur, qui genitivum *ae* diphthongo terminans docebit nos, quomodo totos casus utriusque numeri declinemus secundum rationem primae declinationis, quam paulo ante monstravi. Inveniuntur generis neutri *a* littera terminata, sed peregrina, quae declinantur ratione tertiae declinationis, quae, sicuti docui, genitivo *is* syllaba terminantur¹³, ut *hoc torcuina, huius torcuinatis; schema, schematis*. Nam cum¹⁴ Plautus in Amphitryone posuit:

*Cum serrili schema*¹⁵;

non neutri generis declinationem subvertit, sed genus. Haec enim schema declinavit, ab hac schema, sicut haec fortuna ab hac fortuna¹⁶. Primae declinationis, non tertiae *hoc schema*, genere neutro; nam ab hoc schemate posuisset. *A* enim terminatum nomen generis neutri Latinitas non habet, exceptis tribus, hic et haec et hoc verna, advena; et *hoc Thuria*, nomen fluminis, lectum in secunda historia Sallustii.

16. *C*¹⁷ littera unum nomen reperitur terminatum generis neutri, declinationis tertiae; *is* enim facit genitivo, *hoc lac, lactis*. Quidam putant *hoc lacte*¹⁸ debere dici; sed non legi¹⁹, nisi in Varrone de lingua Latina²⁰. Virgilius:

*Lac mihi non aestate novum, non frigore defuit*²¹.

Plautus *hoc lacte* declinavit ubique:

*Sicut lacte lacti simile est*²²;

Ufens P. — 8) *Arruns Arruntis*. Sic duplici *r* littera Cod. *aurus auruntis* Asc. *Aruns Arruntis* P. — 9) *Sed*

et haec gl. Asc. P. *Sed et gl.* Cod., deleto *et*. Recte. Locus Virgilii alius non esse potest, nisi Georg. IV, 81. *Nec de concussa tantum pluit ilice glandis*; ubi tamen genitivus est, quem male pro nominativo accepisse videtur Probus. — 10) *Hoc genu, huius genu* in Cod. inter versus scripta sunt. — 11) *Per singulas litteras*. Ita Cod. Asc. *Excidit per* apud P. — 12) *Declinare* mendose Cod. sed in fine versus, unde concilio legendum *declinari possit*, vel tale quid. — 13) Cod. mendose: *terminato*. — 14) *Nam cum Plautus* Cod. *N. quod Pl.* Asc. P. In Cod. diverso atramento et a rec. manu supra scr. *quod*. — 15) Locus Plauti est Amphitr. prol. 107. citaturque idem a multis Grammaticis in eadem caussa, veluti a Prisc. VI, 2, 7. quem cf.; a Pompeio XVII, 25. pag. 229. aliisque. — 16) Inde ab hoc loco turbae in Cod. Sequuntur enim haec: *historia Sall.* (finit versus) *e ergo nomina terminata*. cct. Reliqua desunt. Sed partim in suprema, partim in ima libri ora, signo illuc monstrante, leguntur, quae deinceps apud Putsch. leguntur: *E litera unum nomen* cct. Legendum autem

C littera unum cct. res ipsa docet. Locus Sallustii, inter fragmenta reponendus, iam supra a nobis indicatus. Cf. Sall. fragm. apud Gerlach. p. 226. fragm. 12. — Pariter apud Asc. omnis ille locus: *C littera unum nomen* — usque ad vv.: *in intestinis pinguisssimae*, desideratur. Illa tamen, quae inde a vv.: *Primae declinationis* — usque ad vv.: *historia Sallustii* apud P. leguntur, etiam in Ascensiana assunt integra. — 17) Apud P.: *E litera*. Sed vide quae statim monuimus. — 18) *Hoc lacte*. Ita diserte Cod. *hoc lacti* P. Male. — 19) *Legi* Cod. *legimus* P. — 20) Quae hodie Varronis exstant, non habent hoc praeceptum. Sed Non. pag. 483. ex Varronis Andabatis affert: *Candilum lacte papilla quum fuit*. Sed cf. Pompei, pag. 233. — 21) In Cod. haec tantum leguntur: *Lac mihi non aestate novum*; sed finit versus, et amplius librarium perscribere voluisse locum Virgilii, ex lineola appicta, sed deleta, apparet. Virg. Ecl. II, 22. — 22) *Sicut lacte lacti simile est*. Ita diserte Cod. *Sic lacte lactis* s. e. Putsch. Ceterum locus Plauti, ab huius Editoribus inter fragmenta relatus, citatur e Bacchidibus a Pompeio pag. 233., ubi tamen *lactis simile* Sed in Bacchidibus hodie non comparat. Cf. Lamb. ad Plauti Menaech. V, 9, 30. Adde Milit. gl. II, 2, 85. —

numero tantummodo¹ singulari; nam quod Plautus posuit *lactes*, id non a² nominativo, *hoc lac*, vel *hoc lacte*, sed *hi lactes*, genere masculino numero semper plurali. Sunt autem *lactes*, partes corporis in intestinis pinguisimae. *D* hac littera nullum nomen repperi terminatum; doceat declinationem, qui potuerit reperire³. *E* littera terminata nomina generis masculini et femi- [1446] nini non inveni Latina, sed Graeca, *E* producta terminata, quae aut Graeca ratione Latinitatis, ut haec Danae, huius Danae, qua syllaba nullus genitivus Latinus terminatur; aut *e* in *a* mutans nominativo declinabitur⁴ ratione primae declinationis, *ae* diphthongo faciens genitivum, Danaa⁵ Danaae, Helena Helenae. Generis neutri Latina nomina repperi *e* terminata, sed correpto, quae *is* facultia, genitivo declinabuntur⁶ secundum rationem tertiae declinationis, *hoc suave*, huius *suaavis*; *hoc monile*, huius *monilis*; *hoc praesepe*, huius *praesepis*. Hoc enim genere⁷ declinatur. Nam quod Plautus:

*Haec praesepes mea est*⁸;

genere feminino sicut apud Graecos; auctoritas est, non ratio. *Pes* enim terminata nomina, sive correpta, sive producta, aut *tis* facient⁹ genitivum, aut *dis*; *praepes*, *praepetis*; *pes*, *pedis*. Nam *dapes* numero semper plurali declinantur; *dapem* tantummodo legi numero singulari, sicut multorum nominum aliqui casus inveniuntur, ut *sponte*, *tabo*, *Iuppiter*, *o Iuppiter*. Nam qui declinat *hic Iuppiter*, huius *Iovis*, potest et *hic Phoebus*, huius *Apollinis* declinare; et *haec Minerva*, huius *Palladis*; et *hic Hercules*, huius *Alciduc*. *E* ergo nomina terminata Graeca sunt, ut haec Danae, Euterpe, Circe, Agave. Et si qui voluerit declinare, hoc modo faciet secundum Graecos. Immo addat in genitivo *es* et in accusativo *en*, et faciet huius *Danaes*, unde est illud:

*Acstiferae Libyes*¹⁰.

hanc Danaen. Ablativum enim, quia Graecum est, non habet. Et convertuntur sic: *ex e* littera *a* facit et dicitur *Circa*¹¹, uude est illud Horati¹²:

Volente Circa.

Ergo in genitivo:

1) *Tantummodo* Cod. *tantum* P. — 2) Apud P. hic locus male sic legitur: *nam quod Plautus posuit lacte, nominativo hoc lac* cet. Quae dedi, licet in Cod. paullo obscurius leguntur, tamen et ab *Eichenfeldio*, V. Cl., et a me manifestissime inventa sunt. Cf. *Plaut. Curc.* II, 3, 40. *Pseud.* I, 3, 84. *Adde Non.* p. 331. — 3) Verba: *D hac littera* — *reperire*, desunt apud *Asc.* et P. *Ego* e *Cod.* addidi, sic demum manum Grammatici restituisse ratus, quum per singulas litteras procedere se velle supra dixisset. Quae autem nunc apud P. sequuntur: *E ergo nomina* — usque ad v. *Cyrenes*, in *Cod.* et *Asc.* statim supra post vv. *in secunda historia Sallustii* sequuntur, ut diximus. Sed falso id fieri, partim res ipsa docet, quum illa non poni possint, nisi ubi de terminatione in *E* iam sermo fuerit, partim *Codex* ostendit, qui, quum supra posita illa de *C* littera in margine habeat, in eodem margine sic pergit: *pinguisime*.

d hac littera nullum nomen repperi terminatum doceat declinationem qui potuerit reperire. E littera terminata; atque ita pergit usque ad vv. *mutans nominativo declinabitur*. Reliqua in ima ora abscissa sunt, sed restantes adhuc lineolae docent, saltem unum etiam versum affuisse. Eadem tamen omnia in ipso textu recurring infra post v. *Cyrenes*. Non dubito tamen, quin, postquam librarius errorem suum, quo verba *E ergo* — *Cyrenes*, anticipaverat, intellexit, omissa in margine ponere voluerit, sed membrana deficiente, partem in ipso textu retractaverit. Igitur sic ordinavi disiecta membra, ut primum quae de littera *C*, tum quae de littera *D*, deinde quae in univsum de terminatione *E*, postremo quae de *E* Graeca tractata sunt, ponerem. — 4) *Declinatur* *Asc. P. Declinatur* *Cod.* in margine et in textu. — 5) *Danaa*, *Danaae* ita *Cod. huius Danaae* *Putsch.* *Asc.* omisso nominativo. — 6) *Cod.* in textu termina-

Aestiferac Libyces:

Lucanus¹³. Sallustius: *Apollinis filia et Cyrcens*¹⁴.

17. *F, G, H*, his litteris nomen non repperi terminatum.

I littera terminata nomina quattuor¹⁵ tantummodo repperi sine aliqua declinatione. Nam monoptota sunt duo generis omnis, *hic et haec et hoc nihili, frugi*; et duo generis neutri, numero tantummodo singulari *hoc gummi, hoc sinapi*; quamvis Plautus in Pseudulo *haec* [1417] *sinapis*¹⁶ declinaverit. Inveni et duo in numero plurali masculina, in numero singulari neutra, *hi Argi, hoc Argos; hi porri, hoc porrum*.

18. *K* hac littera nullum nomen terminatur¹⁷.

L littera terminata nomina Latina generis masculini et feminini, exceptis quattuor, nulla reperies, *hic sol, haec Tanaquil*. *Tanaquil* enim uxor fuit Tarquini Prisci; appellativum quidem est, sed pro proprio habetur¹⁸; *hic consul, hic et haec et hoc cxsul*. Generis vero neutri plurima nomina reperies¹⁹ hac littera terminata, quae si erunt mono-syllaba, in genitivo *l* littera duplicabitur, *mel, mellis; fel, fellis*. Excipitur unum *sal*²⁰, *salis*, unde quidam²¹ *hoc sale* declinant. Omnia tamen ratione tertiae declinationis flectuntur, nam *is* syllaba genitivum profuerunt. Si qua alia inventa fuerint, exceptis supra positis, generis masculini barbara sunt, ut *Hannibal, Hasdrubal, Hamilcar, Hiempsal, Adherbal*²². Inveniuntur et generis neutri barbara *l* littera terminata, *hoc Muthal, hoc Suthal*.

19. *M* littera terminatum nomen²³ generis masculini vel feminini, excepto uno generis omnis monoptoto, Latinitas non habet, *hic et haec et hoc nequam*. Neutri generis²⁴ plurima reperies, quae genitivo casu aut una *i*²⁵ aut duabus terminabuntur. Tunc una, si ante unam syllabam nominativus *i* non habuerit, ut *hoc bellum, regnum, sceptrum; belli, regni*. Si habuerit, genitivus duabus *i* terminabitur, ut *hoc sacrificium, huius sacrificii*; sicut etiam²⁶ quae ante *us* syllabam habent *i*, ut *Terentius, Terentii*. Ex quibus una syllaba sublata fit vocativus, si sint nomina propria, ut *o Terenti*; sin appellativa, novissimam *us* in *e* correptam²⁷ mutabunt in vocativo, *o egregie*. Omnia tamen nomina *m* terminata²⁸ secundae sunt declinationis; nam *i* faciunt genitivo, excepto *nequam*²⁹, monoptoto.

buntur; sed eadem manus in margine, id quod raro fit, *declinabuntur*. — 7) Vv. *Hoc genere*, omisso enim, supra versum. Ego Asc. et P. secutus sum. — 8) *Haec praesepes mea est*. Cod.: *hoc praesepes meus est*, sed ab eadem manu emendatum, ut dedi cum P. *haec praesepes in ea est* Asc. Locus Plauti a Boethio inter fragmenta relatus. Idem Boethius suadet, in seqq. scribatur: *sicut apud Graecos πατρῆνῃ*, quod veri est simile. — 9) *Faciunt* Cod. *faciunt* Asc. P. — 10) Lucan. Phars. I, 206. — 11) *Et dicitur* C. Cod. Asc. *Et d. circa*, sic non perscripto vocabulo *dicitur* P. — 12) *Horati* Cod. Locus est Epod. XVII, 17, ubi post *Bentlicium* scribitur *Circa*, quum antea esset *Circe*. Ceterum in Cod. est: *volente circa, elena, ergo* cet. — 13) Phars. I, 206. — 14) Locus Sallustii inter fragmentum legitur apud Gerlach. p. 247. fragm. 38. — 15) *Quattuor* ita Cod. — 16) *Plautus in Pseudulo* III, 2, 28. ubi *sinapis scelerata*.

Ceterum Cod.: *haec senapis*. — 17) Ita Cod. *nullum reperi terminatum* Asc. P. — 18) Vv. *Tanaquil enim proprio habetur* hoc loco in Codice et apud Asc. interponuntur, omisa a Putschio. Si revera a Grammatico profecta sunt, satis sunt memorabilia. Haberemus enim vocem Etruscam, quae ad linguam Etruscae indagacionem conferre multum posset. — 19) *Reperies* P. — 20) *Excipitur hoc sal* P. male. — 21) *Quidem* P. ex errore typographi. — 22) *Hiempsal, Adherbal* Cod. — 23) *M littera terminata nomina* P., fortasse melius. — 24) *Generis neutri* Asc. P. — 25) *Aut una i*. Ita Cod. *aut una aut duabus* omisa littera *i* Asc. *aut una aut duabus i* P. — 26) *Eliam* deest in Asc. et P. — 27) *Correptam* deest in Asc. et P. — 28) *M littera terminata* Asc. P., fortasse melius. — 29) *Excepto uno nequam* Asc. P. —

20. *N* littera terminata nomina tertiae sunt declinationis; nam omnia genitivo *nis* faciunt¹. Latina quidem generis masculini et femini rara habentur; duo figura simplici, *hic ricin*, [1448] *huic ricinis*; *hic licu*, *huius licuis*; composita generis omnis, *hic et haec et hoc tibicen*, *cornicen*, *fidicen*; *tibicinis*, *cornicinis*, *fidicinis*; quamvis Terentius fidicinam et tibicinam² posuerit. Neutri generis multa reperiuntur *n* in nominativo correpta, in genitivo *e* in *i* mutata, ut *hoc polleu*, *pollinis*; *carmen*, *carminis*; *lumen*, *luminis*; *gluten*, *glutinis*; *crimen*, *criminis*; *limen*, *liminis*. Sed quoniam multa Graeca vel barbara nomina reperiuntur generis masculini vel femini (nam Latina, exceptis supra positis, et uno altero proprio, *hic Idmon*, *Idmonis*³, *o* et in nominativo et in genitivo correpta, alia non inveniuntur); observandum est, ut tunc producamus Latine, si apud illos producuntur⁴, ut *Simon*, *Simonis*; *Rubicon*, *Rubiconis*; tunc corripimus, si apud illos corripuntur⁵, ut *Memnon*, *Memnonis*; *hic et haec Sason*, *Sasonis*⁶; *hic Titan*, *Pan*, *Titanis*, *Panis*, vel *Titanos*, *Panos*; ut Virgilius:

*Panos de more Lycaei*⁷;

sine alicuius declinationis ratione. Nulla enim declinatio genitivo, *nos* syllaba terminatur. Excipitur unum⁸, *tis* faciens genitivo, *Laocoon*, *Laocoonis*. Posuit Lucretius *hoc sanguen*⁹, novo more, cum sit *hic sanguis*, *huius sanguinis*, contra rationem *guis* terminatorum, quae genitivum similem nominativo faciunt, *hic anguis*, *pinguis*; *huius anguis*, *pinguis*,

21. *O* littera pura terminata nomina, genitivo *o* producunt necesse est, et tertiae sint declinationis, nam *is* terminant genitivum, *leo*, *leonis*; *Pollio*, *Pollionis*. Excipitur unum, quod in genitivo *o* in *c* correptam mutat, *hic Anio*, *huius Anienis*¹⁰, nomen fluminis. Cum aliqua vero consonanti praeposita et corripuntur, et producuntur. Ideoque per singulas litteras doceamus, iunctas *o* litterae, *Bo*¹¹ terminata producuntur in genitivo, *Libo*, *Libonis*; *Carbo*, *Carbonis*; *Narbo*, *Narbonis*. Hoc tamen scire debemus, quod omnis nominativus *o* littera terminatus, sive pura, sive aliqua consonante praeposita et iuncta corripitur; exceptis Graecis, quae [1449] producuntur, ut *Dido*, *Manto*; ideoque indifferenter declinantur¹², Latina ratione, *huius Didus*, *Mantus*, ut Virgilius:

*Falidicae Mantus, et Tusci*¹³.

Co syllaba si inventa fuerint, producuntur; barbara audivi, *Sico*, *Siconis*; *Franco*, *Franconis*. *Do* omnia in genitivo *o* in *i* mutant, *ordo*, *ordinis*; *hirundo*, *hirundinis*; *curdo*, *cardinis*; ex-

1) *Omnia nis faciunt genitivo* Asc. P. — 2) Terent. Eun. III, 2, 4. Ibid. V, 5, 15. Ad. V, 7, 7. et 9. — 3) *Idmon*, *Idmonis*. Ita praclare Cod. *Ligmon*, *Ligmonis* Asc. *Ligmo*, *Ligmonis* P. — 4) *Si apud illos producitur idos producitur* Cod. quod nihil est, nisi iteratio duarum vv. *Producuntur* scripsi sensu postulante; *producitur* Asc. P. — 5) *Corripuntur*. Sic recte Cod. Asc. *corripitur* P. — 6) *Saxon*, *Saxonis* Asc. P. pessime. *Sason* manifeste exh. Cod. Scribendum *Sasson* pro *Saxo*. — 7) Virg. Aen. VIII, 344. — 8) *Excipitur unum*. Ita scripsi, sic volente emendatore Cod., cuius tamen manus eadem est librarii. *Unum excipitur* Asc. P. — 9) Lucret. I, 837. ibid. 860. — 10) Non corripitur penultima in *Anienis*; erravit Grammaticus, ut saepe; fortasse suae aetatis vitium secutus.

— 11) Hunc locum Cod. ita exhibet: *iunctas o terminata*; sed supra scr. *littera bō*. Recte Asc. ut edidimus. Male P.: *iunctas o litterae*. Per Bo. — 12) *Declinantur*. Hoc v. in Cod. supra versum scr. — 13) *Tusci*. Ita Cod. in quo versus non est perscriptus. Addunt Asc. P.: *filius amnis*. Virg. Aen. X, 199. — 14) *Duobus* Asc. P. — 15) *Si qua talia*. Asc. P. — 16) *O inmutat genitivo* Cod. *O in i mutant in gen.* Asc. Recte P., nisi quod in delevimus: *o in i mutant in gen.* — 17) *Quod in genitivo ante o, syllaba producta* Asc. P. male. Recte Cod.: *quod in genit. ante nis syllabam o producta*, nisi quod Cod. in *genitivum* (sic). — 18) Hunc locum Cod. corrupte ita exhibet: *instrumentum rusticum mango latinum non est. nam ambages* cet. Pro v. *mango* Asc. et P. exhibent *ambago*,

ceptis duabus¹⁴ quae o habent in genitivo productam, ut *pedo*, *pedonis*; *cerdo*, *cerdonis*; nam *Dido* Graecum est. *Fo* terminata producuntur in genitivo, *bufo*, *bufonis*; *Gorfo*, *Gorfonis*, et si qua alia¹⁵. *Go* finita, o in i mutant genitivo¹⁶ necesse est, et sint generis feminiini, *virgo*, *virginis*; *Carthago*, *Carthaginis*; *uligo*, *uliginis*. Excipitur unum, quod in genitivo ante *nis* syllabam o¹⁷ producta terminatur, et generis est masculini, *ligo*, *ligonis*, instrumentum rusticum; *mango*. *Ambago*¹⁸ Latinum non est; nam *ambages*, et *compages*, nominativo utriusque numeri declinantur, sicut *strages*. Lucanus:

*Sicut compage soluta*¹⁹;

non *compagine*, a nominativo singulari, *haec compages*, non *haec compago*; nam *compaginis* et *compagine* faceret. Virgilius:

Lavis laterum compagibus;

et non *compaginibus*. Et:

Multae ambages;

non *ambagines*²⁰. Omnia tamen, sicut docuimus, nomina o terminata, sive pura, sive aliqua consonanti anteposita²¹, tertiae sunt declinationis, id est, genitivum singularem²² is syllaba terminant; exceptis Graecis, quae et Graeca ratione us faciunt genitivo, et Latina *nis*²³, *Dido*, *Didus*; *Dido*, *Didonis*, et si qua talia.

22. *Ho* finita producentur²¹ in genitivo, ut *lurcho*, *lurchonis*, lectum nomen in Plauto²⁵, significans ganeonem, nepotem, devoratum. Hoc tamen scire debemus, quod omnia nomina post e litteram habentia *h*, peregrina sunt, chorus, Anchemolus²⁶, charta, Charon, Chrysus, Chalybes; exceptis tribus, quae Latina sunt, *lurcho*, *pulcher*, *Orchus*, sic enim in antiquioribus reperies, non *Orcus*. *Ko* non invenies, ideo quoniam *k* non scribitur, nisi ante a litteram puram in prin- [1450] cipio nominum; vel cuiuslibet partis orationis consequentis syllabae consonans principium sit, sicut docui in libro primo²⁷. *Lo* terminata Latina producuntur, *Milo*, *Milonis*; *culo*, *calonis*; Graeca in i mutabunt²⁸, *Apollō*, *Apollinis*. *Mo* producuntur, *temo*, *temonis*; *Sulmo*, *Sulmonis*²⁹. Excipitur unum, quod o in i mutat, *homo*, *hominis*; quamvis antiqui *homonis*³⁰ declinabant. *No* terminatum nullum nomen repperi; qui invenerit, doceat rationem. *Po* syllaba³¹ terminata producuntur, *vappo*, *vapponis*; animal est volans, quod vulgo *animas* vocant; lectum est apud Lucretium, *hos vappones*³².

recte; sed *mango* abiciendum non erat. Igitur restitui. — 19) *Sicut strages*. Lucanus *sicut compage soluta*. Ita Codex, recte, nisi quod, ut est apud Lucanum, *sic quum comp. s.* scribendum fuit. Lucan. Phars. l. 72. *Sicut Lucanus compage soluta* Asc. P. — 20) Hunc omnem locum Codex ita mutilum et corruptum profert: *Non haec compago compaginis et compaginis et compagine faceret Vergilius ambages non ambagines omnia tamen cet.* Recte Asc. et P. quae dedimus. Virg. Aen. l. 122. et ibid. l. 342. ubi tamen: *Longae Ambages*. — 21) *Anteposita et iuncta* Asc. P. — 22) Deest v. *singularem* apud Asc. et P. — 23) *Et Latina nis*. Deest v. *Latina* in Asc. et P. — 24) *Producunt in* Asc. P. *producuntur in* (sic) Cod. — 25) Plaut. Pers. III, 3, 16. — 26) *Archemorus* Asc. P. et Cod. a prima manu, sed corr. ab eadem; recte. Est Graecum Ἀρχέμολος. Cf. Virg.

Aen. X, 389. — 27) Nihil huiusmodi primo libro tractatum memini. — 28) *Graeca in i mutabunt*. Ita Cod. Asc. *Graeca o in i mut.* P. — 29) *Salmo Salmonis*

Cod. — 30) *Homonis* Asc. P. *hominis* Cod. De hac prisca forma cf. Priscian. VI, 3, 15. ed. Krehl. — 31) *Polysyllaba producuntur* Asc. male. — 32) *Vocabulum nunc non invenitur apud Lucretium, nisi forte Grammaticus intellexit locum lib. III, 387. nec plumas avium papposque volantes*. Miror autem ne nuperivum quidem Lucretii editorem ad hunc locum Probi animum advertisse. Verisimile mihi est, formas h. v. plures in usu fuisse, ita ut *pappus*, *pappo*, *vappus*, *vappo* dicerent. A *pappo papilio* descendit. Ceterum *vappo* lexicis addendum. —

23. *Quo*, hac syllaba ideo nulla pars orationis terminatur, quoniam *q* littera numquam scribitur, nisi quando *u* littera et alia vocalis sequens iuncta fuerit, sicut docui in libro primo. *Ro* terminata producuntur in genitivo, *Cicero*, *Ciceronis*; *Furro*, *Furronis*; *tiro*, *tironis*. Unum *o* litteram in genitivo et in omnibus casibus utriusque numeri perdit, *haec caro*, *huius carnis*; excepto vocativo singulari, *o caro*. *So*, producuntur, *Naso*, *Nasonis*; *Piso*, *Pisonis*. *To*, Latina quidem nomina hac syllaba terminata in genitivo corripuntur¹, *Britto*, *Brittonis*²; *Santo*, *Santonis*; nomina sunt gentium³. Nomina mulierum Graeca aut producuntur, aut *u* habebunt in genitivo, *Manto*, *Mantonis*, vel *Mantus*; *Leto*, *Letonis*, vel *Letus*. *Vo*, non inveni hac syllaba nomen aliquod terminatum. *Xo*, nec hac syllaba inveni finitum nomen nisi barbarum, quod audivi, *Briro*, *Brixonis*. *Zo*, hac quoque syllaba nullum nomen repperi terminatum, nisi unum barbarae civitatis, lectum in Sallustio: *Vizzo*, *Vizzonis*⁴.

24. *P*, hac littera nullum nomen finitum⁵ potuit reperiri, quia nec hac littera nomen aliquod terminatur, ratione supra monstrata.

R littera nomina terminata multa sunt. Hoc tamen scire debemus, quod generis omnis nomina, *r* littera terminata, et neutri, solius tertiae sunt declinationis. Nam *is* syllaba finient genitivum, *hic* et *haec* et *hoc par*, *huius parvis*; *impar*⁶, *imparis*; *cadaver*, *cadaveris*; [1451] *iecur*, *iecoris*; excepto uno, quod monoportotum est, *hoc ir*, significans⁷ medietatem palmae, quae etiam vola dicitur, Graece *θέρρα*⁸. Generis vero masculini et feminini solum, incerta sunt an secundae sint⁹ declinationis et genitivo *i* finiantur, an tertiae declinationis, ut¹⁰ *is* syllaba terminentur genitivo, ideoque per singularum litterarum *r* litteram antecedentium syllabas decurrentes doceamus, quae sint declinationis secundae, quae tertiae.

25. *Ar* pura nullum nomen repperi terminatum. *Er* pura terminata masculina, secundae sunt declinationis, *puer*, *pueri*; feminina¹¹, *mulier*, *mulieris*, tertiae sunt declinationis, et si qua alia; omnia tamen corripuntur. *Ir* pura unum indeclinabile vel monoportotum repperi, *hoc ir*, contra rationem neutrorum¹² nominum *r* littera terminatorum, quae omnia, sicut ante docui, tertiae sunt declinationis, id est, genitivo *is* syllaba terminantur. *Or* pura inventa generis masculini et feminini, tertiae sunt declinationis, *ris* terminantia genitivum, *o* in nominativo correpta, in genitivo producta, *hic* et *haec melior*, *huius meliōris*. *Ur* pura nullum nomen repperi terminatum. *Bur* terminata¹³ tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivum, *hoc iubar*, *iubaris*; splendorem diei significat; Virgilius:

*Iubare exorto*¹⁴;

numero semper singulari. *Ber* terminata omnia¹⁵ et corripuntur et secundae sunt declinationis.

1) Corripuntur Asc. P. — 2) Britto. Ita Codex. Brito Asc. P. — 3) Omnis hic locus in Cod. sic exhibetur: *brittonis. v̄o non inveni*. His supra ascripta sunt haec: *Sancto Santonis nomina sunt gentium graecarum aut producuntur* cet. Sed in Asc. et P.: *Britonis, Santo Santonis. Nomina mulierum graeca aut producuntur* cet. Apertum est, in Cod. excidisse vv. *nomina mulierum*, in Edd. vero verba: *nomina sunt gentium*, desiderari. — 4) *Vizzo, Vizzonis* Cod. *Vizo Vizonis* Asc. P. — 5) *V. finitum* deest in Asc. et P. — 6) *Huius par impar* Cod. vi-

tiose. — 7) *Excepto uno, quod monoportotum est, hoc ir, significans*. Ita recte Cod. In Asc. vv. *quod monoportotum est* omittuntur. *excepto uno, hoc ir, quod monoportotum est, et significans* corrupte P. — 8) Ita, masculis tamen Graecis litteris, Cod. — 9) *Sint* addidi e Cod. — 10) *Ut* addidi e Cod. — 11) *Feminina is syllaba finient genitivum ut mulier* P. unde tamen hauserit P. hanc ubertatem, ignoro. — 12) *Nominum neutrorum* P. *V. neutrorum* omittit Asc. — 13) *Voc. terminata* omittit P. — 14) *Virg. Aen. IV, 130.* — 15) *Nomina* Asc. P. — 16) *Faciunt* Cod. *faciunt* Asc.

Nam aut *bri* facient¹⁶ genitivum, ut *Calaber, Culabri; Cantuber, Cantabri; Insuber, Insubri*; aut *ri*, ut *liber, liberi*, vel *libri*. Tum *ri*¹⁷, si deum, vel ingenuum significamus, quamvis in metro *Liber* deus, et *liber* ingenuum producitur, ut est:

Liber et alma Ceres;

in alio significato corripitur *li*, ut:

*Alta liber arct in ulmo*¹⁸.

Sed rationabiliter cum *li* corripitur, genitivo *bri* facimus, *liber, libri*. Excipiuntur duo *Ber* terminata, quae tertiae sunt declinationis, *imber, imbris*; Terentius¹⁹:

Imbrem aureum;

em enim syllaba terminata accusativo tertiae sunt declinationis, non secundae, id est, genitivo *is* terminato veniunt, non *i*, ut Virgilius:

*Tres imbris torti rados*²⁰;

[1452]

hic suber, suberis; Virgilius:

*Ruplus de subere cortex*²¹;

a genitivo *is* terminato. Nam si *i* terminaretur genitivus, ablativus *a subero*²² diceret. *Liberi*, filii, numero semper plurali declinantur.

26. *Bir*, hac syllaba nullum nomen repperi terminatum; qui invenerit, etiam declinationis doceat rationem. *Bor* terminata tertiae sunt declinationis; nam *ris* faciunt genitivo, ut *labor, laboris*. Omnia tamen nomina *or* syllaba pura terminata, et cum alia consonante praeposita et iuncta, in nominativo quidem corripiuntur; in genitivo vero si fuerint appellativa, producantur²³, *orator, oratoris; praeceptor, praeceptoris*²⁴; exceptis quattuor, quae quamvis sint appellativa, tamen corripiuntur²⁵, *arbor, arboris; marmor, marmoris; aequor, aequoris*; hic et haec *memor*²⁶, *memoris*. *Actor* si appellativum fuerit veniens ab agendo, *o* producitur in genitivo *actoris*²⁷; si sit hominis nomen proprium, corripitur, sicut Virgilius:

*Actoris Arnci spolium*²⁸.

Omnia enim propria, *or* syllaba finita, in genitivo corripiuntur, ut *Nestor, Nestoris; Hector, Hectoris; Custor, Custoris*; et si qua talia. Quidam putant Virgilium contra rationem proprio produxisse:

*Herculis Antorem comitem*²⁹;

sed errant, nam *hic Antores* declinavit, non *Antor*: sicut *hic*³⁰ *Diores*. Et hoc tamen scire debemus, quod appellativa *or* terminata, si tracta fuerint a verbo, genus femininum *trix* terminant, *ultor, ultrix, ulciscor; praeceptor, praeceptrix, praeceptio*. *Actor*, si sit tractum a verbo

P. — 17) *Tum ris si deum* Cod. Sed ultimam litteram eradere voluisse videtur librarius. *Tunc eri si deum* Asc. *Tunc beri si deum* P. — 18) Cod. h. l. turbat: *Quamvis in metro liber deus li et producitur ut est liber et alma ceres et corripitur li ut alta liber arct in ulmo*. Ut nos exhibuimus, praebet recte Asc. quacum consentit Putschiana, nisi quod haec: *producitur li, ut est*. Loci Virgiliani sunt: Georg. I, 7. Ecl. X, 67. — 19) Terent. Eunuch. III, 5, 37. — 20) Virg. Aen. VIII, 429. — 21) Virg. Aen. VII, 742. Paulo ante huius *suberis* Asc. P. Pronomen abest a Cod. — 22) *A li-*

bero diceret vitiose Cod. — 23) *Producuntur, ut orator* P. — 24) Addit P.: *labor laboris, amor amoris*, quae ignorant Cod. et Asc. — 25) *Corripiuntur, ut arbor* P. — 26) *Hic et haec memor memor* Cod. *hic et haec et hoc memor* P. Nos Asc. secuti sumus. — 27) *O producit in genitivo et facit ris; si sit* P. Nos Cod. et Asc. secuti sumus. Productionis nota in *actoris* et Cod. est. — 28) Virg. Aen. XII, 94. — 29) Virg. Aen. X, 779. ubi editur: *Antoren*. — 30) *Hic* additum e Cod. —

augeo, *auctrix* facit; si non venit a verbo, sed significat principem, quod nomen non venit a verbo, etiam¹ feminino genere *auctor* facit, sicut *Virgilius* ex persona Iunonis:

*Auctor ego audendi*²;

princeps, non quae *augeam*³; nam *auctrix* diceret. Sed excipitur unum quod quamvis non veniat a verbo, tamen feminino *trix* facit, *genetrix*; nam *balneatrix*, *defensatrix*⁴ rationabiliter debet dici, nisi quoniam male sonant. Et nonnunquam quamvis veniat⁵ a verbo, tamen [1453] feminino *or* facit, *memini*⁶, *hic* et *haec memor*. *Bar* terminata tertiae sunt⁷, nam *ris* faciunt genitivo⁸, *u* ante *ris* habentia, *Tibur*, *Tiburis*. Unum in genitivo *u* in *o* correptam mutat⁹, *ebur*, *eboris*.

27. *Car*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *Bomilcar*, *Bomilcaris*¹⁰. *Cer* terminata, si sint generis omnis, tertiae sunt¹¹, et *cris* faciunt genitivo¹², *hic* et *haec* et *hoc acer*¹³; quamvis *Horatius*:

*Solvitur acris hiemps*¹⁴;

huius *acris*¹⁵; quamvis *Virgilius*:

*Alacris palmas*¹⁶.

Sin aliter, secundae erunt¹⁷, *ri* terminabunt genitivum. Aut signum caeleste aut fluviale animal, *cancer*, *cancris*; *sacer*, *savri*; *macer*, *maeri*; exceptis duobus, quae quamvis non¹⁸ sint generis omnis, tamen tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *hoc cicer*¹⁹, *cicereis*; *hic carcer*, *carceris*. Omnia tamen nominativo *Cer*, corripuntur. Ergo breviter hoc observandum praecipiamus. *Cer* terminata generis neutri, *cris*²⁰ faciunt; masculini vero *cri*²¹, excepto uno *carcer*, *carceris*. Ergo generis feminini solum *Cer* terminatum non reperitur. *Cir*, hac syllaba nullum nomen repperi terminatum. *Cor* terminatum unum monosyllabum repperi tertiae declinationis, *dis* faciunt genitivum²², *hoc cor*, *huius cordis*, et si qua ab eo delucuntur, s littera addita *coucors*, *concordis*; *secors*, *secordis* facit. Caetera omnia genitivo *ris* faciunt. *Cur* terminata tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *u* in *o* correptam mutata²³, *iccur*, *iccoris*; et si qua talia inveneris.

28. *Dar* syllaba nullum nomen repperi terminatum; qui invenerit, etiam rationem declinationis demonstret. Audivi²⁴ nomen oppidi barbari, *hoc Zidar*, *Zidaris*²⁵. *Der* syllaba terminata²⁶ et corripuntur in nominativo, et Graeca sunt, et *e* in genitivo perdunt, secundae declinationis, *ri* faciunt genitivo²⁷, *Menander*, *Menandri*; *Alexander*, *Alexandri*; *Leander*, *Lean-*

1) Et Cod. Ceterum Cod. plerumque *autor* *auctrix*, detracta e littera. Sed in seq. Virgilio loco e supra

scripta est sic: *autor ego audendi*. — 2) Virg. Aen. XII, 159. — 3) *Quae augeam*. Recte sic Cod. Asc. *quae augeat* P. — 4) Illic locum Cod. ita exhibet: *tamen feminino genetrix balneatrix nam defensatrix* cet. Apud P. non minus corrupte legitur: *tamen feminino trix facit, genetrix, balneatrix, nam defensatrix*. Veram lectionem exhibet Asc. quae dedimus. — 5) *Teniant* unus P. — 6) *Memini* addidi e Cod. — 7) *Tertiae sunt declinationis* P. — 8) *Genitivum* P. Asc. — 9) *Unam invenitur in gen.* — *mutans* P. — 10) Cod.; *vomilcar vomilcaris*. — 11) *Tertiae sunt declinationis* P. *tertia sunt tris* Cod. Ego Asc. secutus sum, — 12) *Faciunt genitivum* P. *faciunt genitivo* Asc. —

13) *Hic et haec et hoc acer*. Ita omnes. Non tamen dubito quin scribendum sit: *hic et haec acer*. — 14) *Horat. Carmm. I, 4, 1. Hiemps scripsi e Cod.* — 15) *Hoc loco intrudit P.: acer acris, vel alacer alacris*, quae vv. absunt a Cod. et Asc. propterea omisi. Puto tamen scribendum esse: *Hic et haec alacer, alacris; quamvis* cet. — 16) *Addit P.: utrasque tetendit*, quae vv. absunt a Cod. et Asc. Virgilio locus est Aen. VI, 685. — 17) *Addit P.: declinationis*. — 18) *Non male omissum* apud P. Exhibent illud Asc. Cod. — 19) *Ris faciunt genitivum, ut cicer P. ris faciunt genitivo Cicer* Asc. Ego Cod. secutus sum. — 20) *Ris faciunt* Asc. *cri* P. generis neutri: *s faciunt* Cod. hoc est: *generis neutri cris faciunt*, ut edidit. — 21) *Cri e* Cod. *ri* Asc. P. — 22) *Genitivo* P. Asc. — 23) *Corrupta mutata* Cod. —

*dri; Evander, Evandri; Thersander, Thersandri*²⁸; quamvis Thersandrus et Evandrus lectum [1454] est. *Dir* unum nomen repperi tertiæ declinationis *ris* faciens genitivum, hoc *Gudir, huius Gudiris*; nomen est oppidi. *Dor* terminata tertiæ sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *o* in genitivo in propriis, si inventa fuerint, correpta, secundum rationem supra positam. In appellativis vero *o* genitivo producent, *nidor, nidōris; splendor, splendoris*, et si qua alia²⁹ appellativa *or* syllaba fuerint terminata, *o* in genitivo producent³⁰, exceptis supra positis, quæ quamvis sint appellativa, tamen *o* in genitivo corripunt, sicut propria *or* terminata, ut *arbor, arboris; acquor, acquoris; marmor, marmoris*. *Dur* terminatum³¹ unum legi in Plauto, accusativo³² casu, *magadur*; est ergo tertiæ declinationis, *ris* faciens genitivo. Sed vide ne melius sit nominativum non *magadur* dicere, sed *magaduris*; aut si rationabiliter quaeramus, placebit, ut monoptytum sit, vel indeclinabile; quoniam nullus accusativus *ur* syllaba terminatur³³, *magadur* ergo per totos casus declinandum est.

29. *Fur* terminatum unum repperi nomen monosyllabum neutrum tertiæ declinationis, *ris* faciens genitivo, *r* duplicata³⁴, hoc *fur, huius furris*, numero semper singulari. Nam quod Virgilius numero posuit plurali:

*Robustaque farra*³⁵,

poetice posuit, non rationabiliter, sicut, *acra, mella, vina*. Quippe omnia nomina³⁶ deorum, vel elementorum, vel earum rerum, quæ aut ad pondus, aut ad mensuram pertinent, singulariter declinantur, sicut etiam in primo docui libro.

Fer terminata corripuntur, et secundæ sunt declinationis, *ri* terminant genitivum, *Lucifer, Luciferi; frugifer, frugiferi; signifer, signiferi*; et si qua a ferendo fuerint derivata, habebunt in genitivo *e* correptam ante *ri*; sin aliter, *e* perdit in genitivo. *Afer, Afri*³⁷. *Fir, For*, his syllabis nullum nomen repperi terminatum. *Fur*, tertiæ sunt declinationis, *ris* faciunt [1455] genitivo, hic et hæc et hoc *fur, huius furis*, et si qua talia sunt³⁸.

30. *Gar*, non inveni nomen hac syllaba³⁹ terminatum. *Ger* terminata corripuntur, et omnia secundæ sunt declinationis, nam aut *gri* faciunt genitivo, aut *ri*. Tum *ri*, si a gerendo nomen fuerit derivatum, ut *armiger, armigeri; aliger, aligeri*. Sin aliter, *gri*, ut *ager, agri; piger, pigri; niger, nigri*. Excipitur unum quod *ris* facit genitivo⁴⁰, ut *agger, aggeris*⁴¹. *Gir*, non repperi nomen hac syllaba terminatum. *Gor*, tertiæ sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo

24) *Audi* nomen Cod. — 25) *Hoc digar digaris* Cod. sed corr. *zidar zidaris*. — 26) Hoc loco P. interponit vv. *secundæ declinationis*, quæ in Cod. et Asc. infra leguntur post v. *perdunt*, ubi ea reposuimus. *Et* ante v. *corripuntur* add. e. Cod. — 27) *Genitivum* P. Asc. — 28) Cod.: *Thessander thessandri* — *thessandrus*. — 29) *Si qua talia* P. Asc. Signa prosodica in *nidōris* ceter. e. Cod. sunt. — 30) *Producent* Asc. P. — 31) *Terminata unum* P. ex errore typ. — 32) *Accusativo casu* addita e. Cod. *magadur* — *maguderis* Asc. *Magadur* — *Magaderis* P. Haud dubie in mente habuit Gramm. locum Plauti in Rud. III, 2, 19. ubi tamen: *Sanun' es? seu tibi confidis fore multam magadurim*; sic etiam apud Priscian. VII, 10. pag. 325. tom. I. e. Codd. scripsit Krehl. Atque ita etiam mei Codd. quorum unus *magudarim*, sic accentu notato, Cod. Plauti Lipsiensis. *magu-*

derim, ut ceteri Mss. Pravo Plauti Codice usus videtur esse Probus. — 33) *Terminaretur* Cod. vitiose. — 34) *Faciens genitivum litera r duplicata ut hoc fur* P. — 35) Virg. Georg. I, 219. — 36) Vv. *Quippe omnia nomina* in Cod. supra versum scripta. — 37) Cod.: *afcr, afri, faber, fabri*; sed duo postrema deleta. — 38) *Fur et si qua alia sunt* P. *fur et si qua talia sunt* Asc. Cod. addit *huius furis*; idem exhibet *alia* (sic). — 39) *Hac syllaba nomen*. Hoc ordine Asc. P. — 40) *Quod ris faciat genitivo* Cod. — *facit genitivum* Asc. P. — 41) Post hæc vocem interponenda videntur, quæ in margine Cod. intricata scriptura leguntur, a V. Cl. Eichenfeldio extricata: *Et liger ligeris* (sic) *vaesano talia dicta v. (lege: rolant) ligeri. Verg.* Cf. Virg. Aen. X, 583. Sed hæc a seriore manu addita puto.

o in nominativo correpta, in genitivo producta, *frigor*, *frigoris*¹; *fulgor*, *fulgoris*; *algor*, *algoris*; et si qua talia. *Gur*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo², hic et haec et hoc *augur*, huius *auguris*; *Ligur*, *Liguris*; et si qua talia.

31. *Har*, non invenies nomen terminatum. *Her* pura syllaba non invenies, adiecta *c* ante *h* inveni unum, *e* correpta in nominativo; in genitivo vero pereunte, *hic*³ *pulcher*, huius *pulchri*; hoc solum Latinum⁴ repperi secundae declinationis; nam genitivum *i* littera terminat⁵. Inveni et *Her* producta finitum, *t* litteram ante se habens, sed Graecum, *c* in genitivo corripiens, declinationis tertiae, *is* genitivo terminatum⁶, *aether*, *aetheris*. Hoc tamen scire debemus, quod post *c* litteram, *h* Latinitas non habet, exceptis *pulcher*, *Orchus*, *lurcho*. Sic in antiquis. Nam chalybes Latinum non est: *y* enim litteram habet, quae in peregrinis adhibetur, in Latinis nunquam. *Hir*, *Hor*, *Hur*, *Iar*, *Ier*, nulla nomina repperi terminata; qui invenerit, doceat rationem. *Ior*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *o* in nominativo correpta, in genitivo producta, hic et haec *maior*, *maioris*; *pcior*, *peioris*. *Iur*, *Kar*, *Ker*, *Kir*, *Kor*, *Kur*, his syllabis nullum nomen terminatur⁷.

32. *Lar*, tertiae declinationis est, *ris* facit genitivo, *hic Lar*, huius *Laris*. Plautus: *Ego sum Lar familiaris*⁸.

Virgilius:

*Pergancumque Iovem*⁹.

Multi numero semper plurali declinant. Quidam dicunt, *hic hilar*¹⁰, debere dici; sed barbarismus est. *Hilaris* legi et *hilarus* in Terentio¹¹. *Ler*, hac syllaba duo nomina terminantur, *siler* [1456] et *celer*, quae tertiae sunt declinationis. *Lir*, nullum nomen repperi hac syllaba terminatum¹². *Lor* tertiae sunt declinationis, *o* in¹³ nominativo correpta, in genitivo producta *ris* syllaba terminato, *hic calor*, *pallor*; *caloris*, *palloris*; *color*, *coloris*; quamvis Sallustius: *Igitur colos exsanguis*¹⁴; sicut *labos* et *labor*. *Lur*, *Mar*, *Mir*, his syllabis nulla nomina terminantur. *Mer*, correpta terminatum repperi¹⁵ nomen tertiae declinationis, *ris* faciens genitivo, *hic*¹⁶ *vomer*, huius *vomeris*, *er* ubique correpta¹⁷; dicitur et vomis, sic et faciens¹⁸ genitivum. *Mor*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *o* in nominativo¹⁹ semper correpta, in genitivo, si appellativa fuerint, producta, ut *amor*, *amoris*; exceptis duobus, quae quamvis sint appellativa, tamen in

1) *Frigor*, *frigoris*, producta penultima veri simile est, eodem modo in usu fuisse, atque *decor*, *decoris*. Male a quibusdam scribitur *frigidor*. Cf. Gesn. thes. sub h. v. — 2) *Genitivum ut hic P.* — 3) *Pereunte, ut hic p. P. pereunte hoc pulcher Asc.* — 4) *Hoc latinum solum Asc. P.* — 5) *Repperis secundae declinationis, genitivo i littera terminatum P. Repperi secundae declinationis. nam genitivum i littera terminatum Asc. atque ita etiam Cod. nisi quod declinationis omittit et littera scriptum habet. Ilanc lectionem recepi, mutato tantum ultimo voc. terminatum in terminat, et retenta voce declinationis.* — 6) *Terminatur P. errore typ.* — 7) *Invenitur Asc. P. terminatur Cod.* — 8) *Plaut. Aulul. prol. 2.* — 9) *Virg. Aen. V, 744.* — 10) *Hic hilar.* Recte sic Asc, et P. *hilar* (sic) Cod. —

11) *Terent. Ad. IV, 7, 38. Id. ibid. V, 3, 56.* — 12) *Terentio. Ler. lir. nullum nomen repperi his syllabis terminatum.* Ita Cod. uno tenore. Sed supra scripta post v. *ler* haec leguntur: *hac littera duo nomina terminantur.* Quae iam sequuntur, in margine sunt: *siler et celer quae tertiae sunt declinationis.* — 13) *In deest in Cod.* — 14) *Exsanguis. sic in Cod. exanguis Asc. P.* Locus Sallust. in Cat. c. 15. fin. — 15) *Repperi nomen terminatum Asc. P.* — 16) *Genitivo ut vomer P. Genitivo hic vomer Cod. Asc.* — 17) *Er ubique correpta. Sic rescripsi certissima coniectura. ubique correptum P. et ubique correpta Cod. Asc.* — 18) *Sic faciens P. omissio et.* — 19) *O in nominativo.* Haec in Cod. supra scripta. — 20) *Vv. in genitivo a Cod. adduntur.* — 21) *Vv. sed dis alio atramento in Cod. supra scripta.* — 22) *Numeri — singulari Cod. numero — singulari Asc. P. —*

genitivo²⁰ corripuntur, *marmor*, *marmoris*; *memor*, *memoris*, sicut supra docui. Or terminata nomina, si fuerint appellativa, in genitivo producentur; exceptis quattuor, *arbor*, *arboris*; *marmor*, *marmoris*; *aequor*, *aequoris*; *memor*, *memoris*. Propria ubique corripientur semper, nullo excepto. Unum contra omnium rationem or terminatorum, et aliqua consonanti praeposita, genitivo *ris* non facit, sed *dis*²¹, *discors*, *discordis*. *Mur*, et ipsa tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo casu, *murmur*, *murmuris*, numeri semper singularis²².

33. *Nar*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivum²³, *Nar*, *Naris*, nomen fluminis. Virgilius:

*Sulfurea Nar albus aqua*²⁴;

numero semper singulari. Nam haec *nares* numero semper plurali. Virgilius:

*Cum genere et truncas inhonesto vulnere nares*²⁵.

Ner, *Nir*, *Nur*, his syllabis nomen nullum repperi terminatum. Unum repperi, *Ncr* correpta terminatum, declinationis tertiae, *ris* faciens genitivo, hic et haec et hoc *degener*, huius *degeneris*²⁶. Virgilius:

*Degeneres animos*²⁷.

Lucanus:

*Degener o populus*²⁸;

[1457]

et aliud unum *gener*, secundae declinationis, *gener generi*²⁹. *Nor*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *o* in nominativo semper correpta, in genitivo vero in appellativis producta, ut³⁰ *hic honor*, *huius honoris*; minor³¹, minoris; et honos.

*Hic pietatis honos*³².

Propria corripunt *o*, etiam in³³ genitivo, *Antenor*, *Antenoris*; *Agenor*, *Agenoris*; *Helenor*, *Helenoris*³⁴.

34. *Par* tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *hie et haec et hoc par vel impar*; *paris vel inparis*³⁵; *dispar*, *disparis*; *compar*, *comparis*. *Per* terminata corripuntur, et sunt secundae, nam *pri* faciunt genitivum, *caper*, *capri*; *aper*, *apri*; excepto uno generis omnis declinationis tertiae³⁶, *e* correptam in genitivo³⁷ ante *ris* habente, hic *pauper*;
*pauperis Evandri*³⁸;

23) *Nar* tertiae sunt *ris* faciunt *Nar* *naris* Cod. *Nar* tertiae sunt *ris* faciunt genitivo singulari. *Nar* *naris* Asc. Hoc loco Putschium secutus sum, nisi quod facient scripsi pro *faciunt*. — 24) *Sulfurea* Cod. *Sulfurea* Asc. P. Virg. Aen. VII, 517. — 25) *Plurali cum genere*. *Tirgilius*, et *truncas inhonesto vulnere nares*. P. Verba *cum genere* absunt ab Asc. Quem exhibui ordinem, tuetur Cod. Virg. VI, 497. ubi tamen: *Auribus et truncas*, cet. Ego puto locum alium Virgillii perisse h. l., qui est Georg. IV, 300: *huic geminae nares*. Scribendum igitur censeam: *Virgilius: huic geminae nares. Et: truncas inhonesto vulnere nares.* — 26) Hunc locum ita exhibet P.: *Ner correpta terminatum, declinationis secundae, ri faciens genitivo, ut gener generi, et unum generis omnis declinationis tertiae, ris faciens genitivo* cet. Nos Cod. et Asc. secuti sumus. — 27) Virg. Aen. IV, 13. —

28) Lucan. Phars. II, 115. Cf. Prisc. VII, 13, 67. et Id. XVII, 27, 207. — 29) Vv. et aliud unum — generi omisit P., in margine exhibet Cod. — 30) *Ut* addidi e Cod. — 31) *Minor huius minoris*. Sic Asc. P. Sustuli v. huius auctoritate Cod. — 32) Nomen *Virgilius* versiculo praemisit, omisit Cod. Locus est Virg. Aen. I, 253. — 33) *In* addidi e Cod. — 34) Cod.: *haelenor haelenoris*. P.: *Elpenor Elpenoris*. Asc. quod dedimus. Desumtum nomen ex Virg. Aen. IX, 544. — 35) *Hoc par vel impar, paris vel inparis*. Ita Cod. et Asc. Male correxit P.: *hoc par paris, vel impar imparis vel dispar*. — 36) *Tertiae declinationis* Asc. P. — 37) Vv. in genitivo addidi e Cod. — 38) *Pauperis Evandri* scripsi e Cod. qui exhibet *pauperis Euan*. Sed Asc. hic *pauper pauperis*, nihil amplius. P. vero: *hic et haec et hoc pauper pauperis*. Locus est Virg. Aen. VIII, 360. —

haec pauper.

*Quam honeste in patria pauper vivere*¹.

Et:

Paupere terra;

dicitur et *haec paupera*. Plautus:

*Haec res est paupera*²;

et *hoc pauper*. Virgilius:

*Pauperis et tuguri*³.

Et *hoc piper, piperis*⁴. Persius:

*Rugosum piper*⁵.

Pir, Pur, his syllabis nullum nomen terminatur. *Por* tertiae sunt declinationis, corripiuntur in nominativo, in genitivo appellativa producuntur, *vapor, vaporis; sapor, saporis*. Legi unum novo modo figuratum apud Sallustium: *Publipor, Publiporis*⁶; nam quasi proprium est.

35. *Quar, Quer, Quir, Quur*, non reperuntur his syllabis nomina terminata. *Quor* terminata nomina tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *o* in genitivo appellativorum producta, *hic*⁷ *liquor, liquoris*; excepto uno, et in genitivo correpto, *aequor, aequoris*; sicut *marmor, marmoris*, quae, sicut saepius docui, de appellativorum ratione excepta sunt, *or* syllaba terminatorum, *o* in genitivo productam habentium. *Rur, Rev, Riv, Rur*, his syllabis nulla nomina terminata inveni. *Ror* tertiae sunt, *ris* faciunt in genitivo⁸, *o* producta in appellativis, *maeroris, erroris, terroris*⁹, *sororis*. *Sar*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *Caesar, Caesaris*, et si qua talia. *Ser* terminata omnia¹⁰ corripuntur, et sunt tertiae declinationis, id est¹¹ [1458] *ris* faciunt genitivo, si aliud genus ex se¹² non fecerint, ut *anser, passer; anseris, passeris*. Si fecerint aliud genus, secundae erunt declinationis, *ri* faciunt genitivo, *hic*¹³ *miser, huius miseris*¹⁴. *Sir, Sur*, his syllabis nulla nomina terminantur. *Sor*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *o* producta in appellativis, *messor, messoris; fossor, fossoris; caesor, caesoris*, et si qua talia.

36. *Tar* pura non inveni nomen aliquod terminatum. s littera vel alia consonanti¹⁵ antecedente iuncta facit nomen tertiae declinationis, *ris* faciens genitivo¹⁶, *instar, instaris; nectar,*

1) In Asc. et P. versiculo praemittitur nomen *Terentius*, quod abest a Cod. Locus est Terent. Andr. IV, 5, 3. ubi Bentl. e Codd. edidit *riveret*. Quae sequuntur Et: *Paupere terra* e Cod. adieci ommissa in Asc. et P. Cf. Virg. Aen. VI, 812. — 2) Citat hunc Plauti e Vidularia locum Prisc. V, 3, 18. hoc ordine: *Paupera haec res est*. Similem Plauti locum citat Serv. ad Virg. Aen. XII, 519. ubi: *Paupera est haec mulier*. Nec absimilis locus in Rud. I, 5, 25. *Sed haec pauperes sunt inopesque res, puellae*; ubi fortassis legendum: *Sed haec pauperae sunt, inopes res, puellae*; quo etiam Codd. ducunt. — 3) Virg. Ecl. I, 68. — 4) Omisi *huius* ante v. *piperis* auctoritate Cod. — 5) Pers. Sat. V, 55. — 6) Cf. Priscian. VI, 9, 48. ubi fragmentum ex Historiarum lib. III. citatur: *Unus constitit in agro Lucano, gnarus loci, nomine Pu-*

blipor. Adde Gerlach. pag. 230. — 7) *Hic* Cod. ut Asc. P. — 8) Mendose Cod.: *ris faciunt genitivo in eo producta*. — 9) Cod.: *terroris terroris*. — 10) *Omnia ita Cod. nomina* Asc. P. — 11) *Id est dedi e Cod.* ubi sic diserte scriptum; et Asc. P. — 12) *Aliud ex se genus* Asc. P. — 13) *Ut hic miser* P. Abest ut ab Asc. et Cod. — 14) *Hic intruduntur a P.: facit enim, haec misera huius miserae*, quae vv. ignorantur a Cod. et Asc. — 15) *Consonantium P. Consonanti a e antecedente* Cod. — 16) *Genitivum ut instar P. Genitivo, instar* Cod. Asc. Paullo post *Ter pura si non f.* Cod. Asc. Sed verius P. quod dedi. — 17) *Ut mater* P. Om. ut Cod. Asc. — 18) *Lynther lyntris* Cod. — 19) *Ut hic later, huius lateris* P. Om. ut Asc. Cod. Om. *huius* Cod. — 20) *Terentius: Pugnem laterenque lavem* P. pessime. Cod. et Asc. ut

nectaris. Ter terminata, si non fecerint aliud genus ex se, tertiae sunt declinationis, *mater*¹⁷, *pater*; *matris*, *patris*; *linter*, *linteris*¹⁸. Unum in genitivo e correptam ante *ris* habet, *hic later*¹⁹, *lateris*. Terentius:

*Laterem lavem*²⁰.

Si fecerint aliud ex se genus, secundae erunt declinationis, *i* genitivo facientia²¹, *dexter*, *dextri*; facit *dextra*, *dextrum*. Excipitur unum, quod nominativo solum casu et vocativo declinatur, *hic Iuppiter*, *o Iuppiter*; nam qui declinant, *hic Iuppiter*²², *huius Iovis*; declinent *hic Phoebus*, *huius Apollinis*. *Ster*, secundae sunt declinationis, *stri*²³ faciunt genitivo²¹, *magister*, *magistri*; *Auster*, *Austri*, *noster*, *nostris*. Quidam excipiunt duo *ris* facientia genitivo, non *ri*²⁵, *equester*, *equestris*; *pcedester*, *pcedestris*; sed *equestris*, *pcedestris*²⁵, melius dicitur. *Tor* sive *pura*, sive aliqua consonanti²⁷ praecedente iuncta, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *orator*, *oratoris*; *qucestor*, *qucestoris*; *Castor*, *Hector*²⁸ in genitivo, sicut saepissime docui; in appellativis producta est; exceptis illis quattuor supra positus, *arbor*, *arboris*; *aequor*, *aequoris*; *marmor*, *memor*. In propriis vero semper correpta, nunquam producta sunt, sive *pura*, sive aliqua consonanti praecedente, et iuncta. *Tur*²⁹ terminata nomina tertiae declinationis *ris* faciunt genitivo, *turtur*, *Astur*; *turturis*, *Asturis*. [1459]

37. *Tar*, hac syllaba nomen nullum reperies terminatum. *Fer*, sive producta, sive correpta terminatum nomen tertiae declinationis, *ris* facit genitivo, *ver*, *veris*³⁰; *cadaver*, *cadaveris*. *Fir* terminata nomina secundae sunt declinationis, *ri* faciunt genitivo, *vir*, *viri*; *Trevir*, *Treviri*³¹. *For*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *licor*, *licoris*³², *o* in nominativo correpta, in³³ genitivo producta, ratione quam saepe docui. *Tur*, *Xar*, *Xer*, *Xir*, his syllabis nulla nomina repperi terminata. *Xor*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *o*³⁴ ante eam in appellativis producta, *uxor*, *uxoris*. *Xur*, *Zur*, *Zer*, *Zir*, *Zor*. *Zur*, his syllabis si quis nomen aliquod invenerit, doceat rationem declinationis. *Xyr*, inveni Graecum tertiae declinationis, *ris* faciente³⁵ genitivo, *Anxyr*, *Anxiris*:

*Anxiris ense sinistram*³⁶.

38. *S* littera terminata nomina omnibus declinationibus reguntur³⁷, id est, quinque; nam

edidi. Locus est Terent. Phorm. I, 4, 9. ubi: *Purgem me? laterem lavem*. — 21) *Facientis* P. *facientia* Cod. Asc. — 22) Vv. *hic Iuppiter* addidi e Cod. — 23) *Stri* *faciunt*. Ita Cod. *iri* Asc. P. — 24) *Genitivum* ut *magister* P. Ego Cod. et Asc. secutus sum. — 25) *Non* i Cod. Asc. — 26) *Equestris* et *pcedestris* P. Asc. *Et* om. Cod. — 27) *Consonante* *praecedente* *iuncta*. Ita Cod. *iuncta* om. P. Asc. *Consonanti* Asc. P. quod retinui. Sic paullo ante. — 28) *Castor*, *Hector* in genitivo. Sic lacuna versum unum excidisse significatum volui. Nam in Codice est: *quaestoris*. *castor*. *ector*. in genitivo. Pro his in Asc. habetur: *quaestoris*. *Castor* *corripit* in genitivo. Sed apud P.: *quaestoris*, *Castor* *Castoris*, et *corripit* in genitivo. Quas lectiones falsas esse, sequentia ostendunt. Putem scripsisse Grammaticum:

Castor, *Hector*, *Actor*, (fortassis exciderunt plura similia) *o* correpta in genitivo. — 29) Hic locus in Cod. sic legitur: *sive aliqua consonante praecedente et iuncta terminata nomina*. Excidit syllaba *Tur*. *Consonanti* scripsi secundum Asc. et P. ut supra. — 30) Cod.: *facit* *gen*. *verver*, *verberis*, *cadaver*. Asc.: *facit* *genitivo*. *Fer* *veris*: *cadaver*. P.: *facit* *genitivum*, ut *ver* *veris*, *cadaver*. Recte Ascensiana. — 31) *Trevir* *triviri* Cod. — 32) *Libor* *liboris* Cod. — 33) *In* addidi e Cod. et Asc. — 34) *O* ante eam. Ita necessario scribendum fuit. *U* ante eam omnes mei. In Cod. tamen *o* et *u* saepe confusae. — 35) *Faciens* *genitivo* Asc. P. — 36) Versiculum hunc adieci e Cod. Locus est Virg. Aen. X, 545. — 37) Ita Cod. *regunt* Asc. P. —

et *ae* diphthongo¹ faciunt genitivum, ut *Aeneas*, *Aeneae*; et *i*, ut *magnus*, *magni*; et *is*², ut *Venus*, *Veneris*; et *us*, ut *fructus*, *fructus*; et *ei*, ut *dies*, *dici*; *fides*, *fidei*. Ergo pro syllabas nominativis³ doceamus, qualis eveniat⁴ genitivus, unde declinationes singulae declarantur⁵. *As* pura terminata paene tota Graeca sunt. Ergo si fecerint apud Graecos genitivum *ov*, erunt apud nos primae declinationis, id est, genitivum *ae* diphthongo terminabunt, ut *Avóias*, *Avóiov*⁶, huius *Lysiae*; *Aiveias*, *Aiveiov*, huius *Aeneae*. Si apud Graecos fecerint genitivo⁷ *ros*, apud nos erunt tertiae declinationis, *is* syllaba terminantia genitivum, ut *Θόας*⁸, *Θόαντος*, huius *Thoantis*⁹. Feminini generis si erunt, et¹⁰ ipsa tertiae sunt declinationis, sed *dis* terminabunt genitivum, ut *Θυάς*, *Thyas*, *Thyadis*¹¹, et omnia talia, quae contra rationem Latinitatis secundum Graecos ultima syllaba acciuntur, ut *Thaumantias*, *Thaumantiadis*. Nam si non¹² acuerimus, erit nomen generis masculini, et faciet genitivum *ae* diphthongo terminatum primae declinationis, ut *Pelias*, *Peliae*, et *Thaumantias*, *Thaumantiae*. *Es* pura inventa nomina La- [1460] tina, si producta fuerint, quintae erunt declinationis, nam genitivo *ei* facient separatis, ut *species*, *speciei*; *dies*, *diei*, et omnia talia; excepto uno tertiae declinationis *tis* faciente genitivo¹³, *quies*, *quietis*. Ex hoc compositum producta *ei* faciet genitivo¹⁴ quintae scilicet declinationis, *requies*, *requiei*. Corrupta vero *es* tertiae sunt¹⁵ declinationis, genitivo *tis* faciunt, *miles*, *militis*; *inquis*, *inquietis*. Omnia tamen in genitivo ante *is* vel ante *ei* producuntur. Graeca vero *es* pura terminata omnia producuntur, et tertiae sunt declinationis; nam *is* genitivo¹⁶ faciunt, ut *Gobryes*, *Gobryis*¹⁷, et si qua talia. *Es* corrupta terminata tertiae sunt declinationis, *tis* faciunt genitivo, ut *arics*, *arietis*, et si qua talia¹⁸. *Aes* terminata Latina sunt omnia tertiae declinationis *ris* vel *dis* facientia genitivo¹⁹, ut *aes*, *acris*; *praes*, *praedis*. Quidam, *hi praedes*, numero semper plurali putant, sed errant. Nam Cicero: *Pro praede litis vindictiarum*²⁰. *Is* pura terminata et Graeca sunt, et *dis* faciunt genitivo, *Luis*, *Luidis*; *Thais*, *Thaidis*; *Nais*, *Naidis*. Virgilius poetice *Naias*, *Naiudis*, posuit:

*Aegle Naiadum pulcherrima*²¹;

non *Naidum*. Excipiuntur duo, quae *is* vel *tis* faciunt genitivo, *Calais*, et nominativo et genitivo; *hic Simois*, huius *Simois*, vel *Sinocentis*. Omnia tamen tertiae sunt declinationis.

39. *Os* pura terminata Latina²² duo inveniuntur monosyllaba, unum productum, *ris* fa-

1) *Diphthongo faciunt*. Sic emendavi Cod. scripturam *diphthongon*. Male in Asc. et P. *diphthongum*. — 2) *Et is h. l. desunt in Cod.* — 3) *Nominativi Cod. Asc. nominativum P.* — 4) Ita Cod. erent Asc. P. — 5) *Declarantur*. Sic recte Cod. *declinantur* Asc. P. — 6) *Haec et sequentia Graeca Graecis litteris sunt scripta, sed sine accentu, et spiritt.*, in Cod. Ceterum Cod. *avias aviov*. — 7) *Fecerit genitivo Cod. fecerint genitivo Asc. fecerint genitivum P.* — 8) *Is syllaba terminant ut Θόας*, ita Cod. mendose. Graeca omittit hic et in supp. Asc. — 9) *Thoas, huius Thoantis* Asc. P. Primam voc. om. Cod. — 10) *Et ipsa Cod. Asc. ut ipsa P.* — 11) *Haec ita in Cod.*, ut volluisse videatur librarius: *FTAC FTADOC Hyadis*. Sed haec traducta lineola delevit, et supra scripsit: *hyas thyas thyadis*, pro quibus tutissimum existimavi scribere, quae dedi. Nec tamen dubito, vera esse haec: *Ῥάς, Ῥάδος, huius Hyadis*, ad normam eorum

quae superius leguntur. *Troas Troadis* Asc. *Τροῆς, Τροάδος, Troas Troadis P.* — 12) Negandi particulam adieci ex Asc. Nam si acuerimus Cod. Nam si *ti acuerimus P.* — 13) *Vv. tis faciente genitivo in Cod. supra verum scripta. tis faciens genit. Asc. Tum ut quies P. ut om. Cod. Asc.* — 14) *Producta ei faciet in genitivo*. Legendum haud dubie: *producta e. Tum facit P. Asc. genitivum P. Facient in genitivo Cod. in genitivo etiam Asc.* — 15) *Sunt additi e Cod. et Asc. Paulo post: tis facient genitivo Asc. tis facient genitivum P. Ordinem ex Cod. recepi.* — 16) *V. genitivum* of *h. l. om. Cod.* — 17) *Cod.: gobrues gobris (sic).* — 18) *Et si qua sunt talia P. sunt om. Cod. Asc.* — 19) *Genitivum P. genitivo Cod. Asc.* — 20) *Cic. in Verr. I, 45. In Cod. praedae.* — 21) *Virg. Ecl. VI, 21.* — 22) *Latinitatis duo P. Quod dedimus, est in Cod. et Asc.* —

ciens genitivo, *os, oris*; et aliud correptum, *sis* faciens genitivum²³, *os, ossis*. Quidam *hoc os-sum* dicunt, sed errant. Nam omnia *um* terminata dativo et ablativo pluralibus *is* faciunt²⁴, hoc autem *bus, ossibus*, secundum rationem tertiae declinationis, *is* genitivo singulari terminatae²⁵. Graeca secundae erunt declinationis, *Lageos, Lagei*. Virgilius:

*Tenuisque Lagcos*²⁶.

Virgilius: *Androgcos, Androgei*; hoc producitur, illa corripuntur omnia; haec in genitivo [1461] ante novissimam litteram, aut corripient, aut eam in *i* mutabunt. *Us* pura terminata, si *i* ante se habuerint, genitivo facient duas *i*, secundae scilicet declinationis, *Virgilius, Virgili; Terentius, Terentii*; sin alteram vocalem, una *i*, ut *arduus, ardui; carduus, cardui*. I ergo ante *us* habentia, si propria fuerint, vocativo *i* terminabuntur, ut *o Virgili, o Terenti*; sin appellativa²⁷, *e* correpto, *o egregie*; exceptis comparativis, quae tertiae sunt declinationis, *ris* genitivo facientia, ut *hoc carius, huius carioris, melioris*²⁸. Omnia tamen comparativa *us* syllaba terminata generis *sint*²⁹ neutri necesse est. *Aus* terminata, tertiae erunt declinationis, *dis* facient genitivo, *laus, laudis; fraus, fraudis*. *Eus* secundae sunt declinationis, *i* facient genitivo, *Tydeus, Tydei; Pelcus, Pelci*. *Ios* vel *Ius*³⁰ secundae sunt³¹ declinationis, *i* facient genitivo, *hic cervus* vel *cervos*, huius cervi; *nervus* vel *nervos*, huius nervi³², et si qua talia.

40. *Ius* terminata, tertiae sunt declinationis, *sis* vel *dis* facient genitivo³³, *vas, vasis*; Terentius:

*Nec vas, nec vestimentum*³⁴;

Vas, vadis; Cicero: *Tanquam vade*³⁵; et si qua talia. *Ves* omnia corripuntur et sunt³⁶ tertiae declinationis, *tis* facientia genitivo, ut *dives*³⁷, *divitis* et si qua talia. *Vis* tertiae sunt declinationis, *is* genitivo³⁸ facientia, *haec navis, huius navis*; nominativo plurali *ves* producto facient, *hae nave*; excepto uno³⁹, quod facit *res* nominativo plurali, *haec vis, huius vis, hae vires*. Lucretius tamen numero plurali *haec vis* et *has vis*⁴⁰, ut sit plurali et *hae vis, has vis, o vis*, casus habens in numero plurali tres. Excipitur unum, quod *ris* facit genitivo, *hic pulvis, huius pulveris*, numero semper singulari. *Bas* terminata Graeca sunt, unde si apud illos genitivo *τος*

23) Cod.: *Et aliumt ri correptum sis faciens genitivum*. Sed *ri* deletum. *Et aliud correptum sis f. genitivo* Asc. P. — 24) Cod.: *pluralib. his faciunt*. — 25) Cod.: *terminata. Asc.: terminatum. P.: terminatorum*. Quod scripsi, *res ipsa* postulat. — 26) Virg. Georg. II, 93. Omnem hunc locum Cod. ita exhibet: *lageos lagei* (quae iam seqq. supra scripta sunt) *vergii tenuisque lagcos*. *Vergilius androgcos androgei*. Tum Cod.: *nam illa carr*. In Asc. et P.: *tenuisque Lageos Androgcos* cet. Nomen *Virgilius* bis putavi scribendum, emendatore Codicis iubente. — 27) *Sin appellativa*. Ita recte Cod. Deest *sin* in Asc. P. — 28) *Huius carioris, melioris*. Cod. Asc. *huius carioris, huius melioris* P. — 29) Cod. mendose: *sunt*. — 30) *Ius vel vos* Asc. P. — 31) *Sunt* add. Cod. Asc. Abest P. — 32) *Cervus vel cervus huius cervi, nervus vel nervos huius nervi*. Cod. *Cervus vel cervos, nervus vel nervos, huius nervi* Asc. P. — 33) *Genitivum* Asc.

P. — 34) Ter. Heaut. I, 1, 89. — 35) Cod. ⁿ*tanquam* (sic). Locus est a me non inventus. — 36) *Sunt tertiae* Cod. *tertiae sunt* Asc. P. — 37) *Ut dives* Cod. Asc. ut deest apud P. — 38) *Genitivo facientia* Cod. *facientia genit.* Asc. P. — 39) *Excepto uno* Cod. uno deest in Asc. et P. — 40) Totus hic locus ita exhibetur in Cod.: *Hae vires lucetius tamen numero plurali hae vires* (sic duabus mediis litteris re traductis) *et hos vis* (sic clare) *ut sit plurali et hae vis has vis o vis*. Alia sunt in Asc. et P.: *hae vires*. *Lucretius tamen numero plurali hae vires et has vis, ut sit nomen vires numero semper plurali; et haec vis, haec vis, has vis, o vis* cet. Quae quam male se habeant, sponte intelligitur. Lectio Cod. nostri omne vulnus persanat. Ceterum respicitur Lucretii locus Lib. III, 266. *Sed quasi multae vis unius corporis crescant*. Adde Eund. II, 587. Cf. quae ad priorem Lucretii locum numero notavit Forbiger. —

fecerint, apud nos *tis* tertiae declinationis, *hic Abas, huius Abantis*; nam apud illos Ἀβαντος. Si apud illos βου, apud nos *bae*, primae scilicet declinationis, *larbas larbae*¹; Ἰακβου enim facit. *Bes* terminata producta, sunt semper tertiae declinationis, nam *bis* faciunt genitivo, *haec labes*, huius labis, nubis². Unum correptum repperi, et ipsum tertiae declinationis, et *vis* [1462] faciens genitivo, *hic et haec et hoc pubes, huius puberis*. Sic Aquila³ rettulit Tullium dixisse, quam declinationem secutus Sallustius in Iugurtha: *Puberes interfecit*⁴. *Bis* tertiae sunt declinationis, nam *bis* faciunt genitivo, *hic Aumbis*, vel *Ucurbis*, huius *Aumbis*, vel *Ucurbis*⁵, nomen civitatis lectum in Salustio, *hic scrobis*, huius *scrobis*, genere masculino; sic Plautus:

*Scragenos scrobis*⁶.

haec Saetabis, huius Saetabis⁷. *hic et haec inpubis*, huius inpubis. Virgilius:

*Comitemque inpubis Iuli*⁸.

poterit et inpubis, inpuberis, sicut Tullius: *Filiumque eius inpuberem*⁹. *Bos* terminata producitur et tertiae sunt declinationis, *vis* etenim faciunt genitivo, *hic et haec bos*, huius *bovis*. Horatius:

*Inlactas boves*¹⁰;

his et ab his *bubus*, non *boribus*. Quidam hic labos et haec arbos declinaverunt, sed melius or terminabuntur, *labor, arbor*. Lectum est *Stobos* in Salustio¹¹, numero semper plurali, *hi Stobi*, nomen civitatis. *Erechos* Graecum est, quod poterit Latine *Erebus*¹² dici. *Bus* omnia secundae sunt declinationis, *bi* faciunt genitivo, *nubus, cibus, albus; nubi, cibi, albi*, et si qua talia.

41. *Cas* unum repperi terminatum tertiae declinationis, *dis* faciens genitivo, *Arcas, Areadis*. *Ces* omnia producuntur, sed Latina *dis* faciunt genitivo, *haec*¹³ *merces, mercedis*; Graeca *cis, Draeces, Draecis*, vel *tis, Draectis*¹⁴; *Succes, Sacis*, vel *Sacctis*; omnia tamen decli-

1) *Ut Hiarbas Hiarbae* Asc. P. ut abest a Cod. Ceterum Graeca desunt in Asc. sed in Cod. partim Graecis partim Latinis litteris scripta sunt. Paulo ante *primae scilicet declinationis* e Cod. scripsi; *scilicet* abest ab Asc. et P. — 2) *Labes, nubes, huius labis, nubis; vel haec nubs huius nubis. unum.* Ita P. Sed in Asc.: *Labes nubes: huius labis nubis. unum.* Brevior etiam ratio in Cod. quam praetuli: *labes, huius labis nubis. unum.* Ita enim saepe exempla accommodat Probus. — 3) *Aquila.* Fuit is fortasse *Aquila*, libertus Maecenatis, quem testatur Isidorus Hisp. Orig. lib. I, 21, notas quasdam adinvenisse. *Inlium* quandam *Aquilam* librum reliquisse de *Etrusca disciplina*, auctor est Plin. H. N. II, 11. *Aquilam* laudat etiam Chalcidius in Tim. p. 373. ed. Meurs. Ab his diversus *Aquila Romanus*, rhetor, qui in collectionibus antiquorum rhetorum habetur. Quid noster hic *Aquila*, quem memorat Probus, de Cicerone scripserit, ignoratur. — 4) *Puberes interfecit.* Sic Cod. *Puberes, aii, interfecit* Asc. P. Male. Locus Sallust. est Iug. 54. ubi tamen *interfici* editur. Alius locus est Iug. 26. ubi: *Dein omnis puberes Numidas et negotiatores promiscue, uti quisque armatis obvius, in-*

terfecit, ubi tamen novissimus Editor Gerlachius ultimam vocem unciis inclusit. — 5) Pessime utrobique *Ucurbis* Asc. P. *Ucurbis* diserte Cod. Est civitas illa Hispaniae Baeticae, inter flumen Salsum et Attequam sita, quae apud Caes. de bello Hisp. c. 7. dicitur *Ucubis*, quemadmodum vulgo ibi legitur. Ultra scriptura verior sit, non possum decernere. Recensetur hoc fragm. Sallust. a Gerlachio p. 247. — 6) *Plautus.* Exemplum apud Plautum non legitur, nisi inter fragmenta, Priscianus citat bis lib. V, 7, 41. et lib. VII, 8, 40. ex Plauti Amphitruonc sic: *Ibi scrobes effudit duplos scrogenos in dies.* Cf. tamen Forcellini lex. sub v. Adde Serv. ad Virg. Georg. II, 50. et 288. Priori loco Prisciani ad hunc Probi locum respicitur. — 7) *Saetabis* ab Asc. et P. tanquam nomen appell. scribitur. Est autem nomen fluvii et oppidi in Hispania. Cf. Mamert. tom. I, pag. 425. Ceterum Cod. his *raetabis*. — 8) Virg. Aen. V, 546. *Inpubis* ubique e Cod. dedi. — 9) Cic. in Cat. IV, 6. Cod. *inpuberisicut tullius filiusque* (sic). — 10) Horat. Epod. IX, 22. Cod. in supp. *genitivo ic et haec et hoc bos huius bobis*. — 11) *Stobos* habetur

nationis tertiae. *Cis* tertiae sunt declinationis, nam *cis* faciunt genitivo, *hic et haec dulcis, huius dulcis*. Quidam putant, *haec calcis*, debere dici, non *haec calx*, sed errant. Nam *cis* terminata, si non fuerint generis communis, Graeca sunt, *hic Acis*, nomen fluvii in Sicilia. *Cos* nullum nomen Latinum repperi¹⁵ terminatum; inventor sit etiam doctor¹⁶ rationis declinandii. Unum repperi Graecum secundae declinationis, *ci* faciens genitivo, *Dumascos, Dumnisci*, sicut Lucanus:

*Ventura Dumascos*¹⁷;

nomen civitatis. *Cus*, hac syllaba terminata masculina quidem omnia secundae sunt decli- [1463] nationis, nam *ci* faciunt genitivo¹⁸, *Marcus, succus, porcus, truncus; Marci, porci, sacci, trunci*. Excipiuntur tria quartae declinationis, *arcus, lacus; unus* deminutivo genus non servat¹⁹, *hic aculeus*, non *haec aculea*. Feminina vero *cus* terminata quartae, *cus* facientia²⁰ genitivo, *quercus, huius quercus; haec ficus, huius fici, pomum*²¹; sic Martialis²²:

Dicamus ficus quas constat in arbore natas;

et huius ficos:

*Dicemus ficus Caeciliane tuos*²³.

Neutra nomina *cus* terminata tertiae sunt declinationis, *ris*²⁴ facientia genitivo, *pecus, ulcus; peccoris, ulceris*. *Secus*²⁵ duas res significat, adverbium separandi:

*Haud secus ac iussi faciunt*²⁶;

et sexum, *Salustius: Virile ex muliebri secus*²⁷. Omnia autem nomina neutra *us* terminata tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo; exceptis quattuor, *vulgus, pelagus, pus, virus*. Sed *vulgus* et *pelagus* secundae sunt declinationis, *gi* faciunt genitivo, *pelugi, vulgi*, numero semper singulari. *Fulgus* neutro et masculino²⁸ genere declinatur. Virgilius:

*Ingnobile vulgus*²⁹;

et:

inter fragm. Sall. apud Gerlach. pag. 256. Sed Cod.: *arbor. bos. lectum stobos lectum in Salustio*. Quae dedi, exhibent Asc. P. — 12) *Erebus* — *Erebus* Asc. *Herebos* — *Herebus* P. et Cod. — 13) *Genitivo, haec merces* Cod. *genitivo ut merces* Asc. P. — 14) *Drancis vel tis Drancetis*. Ita Cod. *Drancis vel Drancetis* Asc. P. — 15) Hoc ordine Cod. *Nomen repperi latinum* Asc. P. — 16) *Inventor sit etiam doctor rationis declinandae declinationis ci faciens*. Ita Cod. uno versu omisso. Idem in Asc., nisi quod ibi: *declinationis. graeca ci facient*. P. ita correxit: *inventor doceat rationes declinandii*. Unum repperi graecum secundae declinationis, *ci faciens*, quae ex parte ascivi. — 17) Lucani Phars. III, 215, ubi *ventosa Damascos*. Sic etiam apud Probum legendum puto; nam in Cod. Bubiensi s et r, u et o saepe numero dignosci non possunt. — 18) Ita Cod. *Genitivum ut P*. In Asc. desunt vv. *nam ci faciunt genitivo ut*. Abest ut in Cod. ergo omisi. Sequentia ita in Asc.: *Marcus, saccus, porcus, truncus. Marci, porci, sacci, trunci*. In P.: *Marcus, porcus, saccus, truncus*, ceteris omissis. Deditus Cod. lectionem, nisi quod *trunci*

ex Asc. addidimus. — 19) Cod. Asc.: *deminutivo genus servat*, nisi quod *diminutivo*, P.: *genus non servat diminutivo*. Negationem ex P. ascivimus. — 20) Ita Cod. Asc. *Feminina vero cus terminata quartae sunt declinationis, cus faciunt genitivo P*. — 21) Ita Cod. Asc. *haec quercus, huius — huius ficus et fici, pomum P*. — 22) Martial. Epigr. I, 66. Valde exercuit hoc epigr. Grammaticos et Criticos. Cf. Prisc. VI, 14, 76. ubi Codd. plerumque bis *ficus*. Rem, puto, Probus dirimit. Apud Martialem vulgo *ficus* superiori versu pro feminino, *ficos* inferiore pro masculino, quod mihi falsum videtur. Praeterea apud Psisc. *quas scimus in arbore nasci*; quod etiam apud Martialem vulgo editur. — 23) Vv. *Caeciliane tuos* desunt in Cod. — 24) *Ris* deest in Cod. — 25) Male scriptum in Cod. *pecus*. — 26) *Haud s. ac iussa et secus*. Ita corrupte in Cod. Locus est Virg. Aen. III, 236. 561. — 27) Sallust. Fragm. Hist. lib. II, fr. 41. cf. Edit. Gerl. pag. 220. — 28) Male Cod.: *Fulgus et masculino genere d*. — 29) Virg. Aen. I, 149. Ceterum Cod. igno vile. —

*Hinc spargere voces**In vulgum ambiguas*¹.

Pus et *virus* tres casus tantum recipiunt, in numero tantummodo singulari declinantur, hoc *pus* vel *virus*, o *pus* vel *virus*.

42. *Das*, primae sunt declinationis, *dae* faciunt genitivo, *Lycidas*, *Midas*, *Lycidae*, *Midae*²; et si qua talia. *Des* omnia sunt producta et paene Graeca omnia, inde arbitrio nostro declinantur, et tertiae declinationis ratione *dis* facientia genitivo, et primae *duc* terminata casu genitivo, *Pelides*³, *Tyrides*; *Pelidis* vel *Pelidae*, *Tydidis* vel *Tydidue*. Unum nomen Latinum repperi, *des* syllaba finitum⁴ declinationis quintae, *ci* separandis faciens genitivo⁵, *fides*, *fidei*, *e* in genitivo correptam. Rationem supra docui. Legi hic *Oedipodes*, *huius Oedipodue*. Nam si *hic*⁶ *Oedipos* declinaverimus, genitivo faciet *dis*⁷, sicut *Melampus*, *Melampodis*; *Lysipos*, *Lysipodis*. Nam si ante *pus* syllabam nominativus *p* litteram⁸ habuerit, *pi* faciet genitivo [1464] declinationis secundae⁹, *Lysippus*, *Lysippi*; *Chrysippus*, *Chrysippi*; *Philippus*, *Philippi*. *Dis* terminata tertiae sunt declinationis, *dis* faciunt genitivo, *hic* et *haec rudis*, *huius rudis*; *haec fidis*¹⁰, *huius fidis*:

*Fidibusque canoris*¹¹;

hucce glandis, sicut Virgilius¹². *Dos* producta tertiae sunt, *tis* faciunt genitivo, *dos*, *dotis*; *sacerdos*, *sacerdotis*. *Dos* correpta Graeca sunt, secundae sunt¹³ declinationis, *di* faciunt genitivo, *Tenedos*, *Tenedi*; potest tamen *Tenedus* dici. *Dus* omnia masculina secundae sunt, *di*¹⁴ faciunt genitivo, *nidus*, *nidi*; *turdus*, *nardus*, *hucce Aradus*, *nardi*, *Aradi*¹⁵. Sed melius *nardos* et *Aradus* dicuntur, sicut *Tenedos*, nam Graeca sunt. Excipitur unum¹⁶ quartae declinationis, *dus* faciens genitivum, ut *hic gradus*, *huius gradus*, nam neutra nomina *dus*¹⁷ terminata *ris* faciunt genitivo, *poudus*, *pouderis*; *sidus*, *sideris*; ratione neutrorum *us* terminatorum, quam supra docui. Nam feminina *tus* terminata non repperi Latina.

43. *Fus* tertiae est declinationis, Graecum *tis* faciens genitivo¹⁸, non ante *u* *n* habens, *clefus*, *clefantis*; dicitur et *clefantus*, *huius clefanti*, secundae declinationis. Latina duo repperi indeclinabilia, *haec fus*, *haec nefus*. Nam *fandi* atque *nefandi*, a nominativo venit *hoc fundum* et *hoc nefundum*. *Fes*, *Fis*, *Fos*, his syllabis non repperi nomina terminata; doceat, qui repperit²⁰. *Fes* inveniuntur, sed vulgaria. *Fus* secundae sunt declinationis, *fi* faciunt genitivo,

1) Virg. Aen. II, 99. Hic locus in Cod. om. ubi legitur: *ignobile vulgus. pus. et virus.* — 2) *Lycidas Lycidae*, *Midas Midae* Asc. P. — 3) *Genitivo ut Pelides* P. — 4) *Des syllaba terminatum* Asc. P. — 5) *Genitivum* P. — 6) *Additum hic* e Cod. — 7) *Genitivo dis faciet* Asc. P. — 8) *Litteram add. e Cod. deest* in Asc. P. — 9) *Secundae declin.* Asc. P. — 10) *Haec fides* P. ex errore typ. — 11) Virg. Aen. VI, 120. — 12) Virg. Georg. IV, 81. *Nec de concussa tantum pluit illic glandis*; ubi *glandis* genitivum esse non perspexit Probus. — 13) *Add. sunt* e Cod. — 14) *Et di faciunt* Asc. P. — 15) *Tardus, nardus, haec Aradus, nardi, Aradi.* Ita dedi Codicem secutus. Asc.: *tardus tardi: nardus haec aradus nardi aradi*, fortasse recte, P.: *tardus tardi, nardus nardi, haec Aradus Aradi.* — 16) *Nam graeca sunt. Excipitur unum.* Recte sic

P. In Cod. est: *Nam graeca excipiuntur unum.* Asc.: *nam graeca. excipitur unum.* — 17) *Male* in Cod. *dis.* — 18) *Genitivum* P. — 19) *Huius add. e Cod.* Ceterum littera *f*, quaecum scripsimus hoc nomen, in Cod. est. — 20) *Qui repperit* Cod. sed corr. — 21) *Sunt declinationis* P. — 22) *Gis, stragis* Cod. Asc. *gis, ut strages stragis* P. Retinui *strages*, licet desideretur in Cod. Asc. — 23) *Gae gyges vel gygetis* Cod. male. — 24) *Gos* in Cod. supra scriptum. — 25) *Quidem add. Cod.* — 26) *Hoc Argi, ut hoc porrum* P. A. Cod. ignotat, ut, male. — 27) *Secundae declinationis sunt* P. Statim post *g* faciunt ex errore typ. P. — 28) *Omnia tertiae sunt* P. *sunt om.* Asc. — 29) *Facientia* P. Asc. — 30) Virg. Georg. II, 86. — 31) *Relatum inter Salustii fragum*, a Gerl. pag. 243. Recurrit hoc idem voc. infra. — 32) *Ut interposui sententia flagitante, licet*

rufus, rufi; et si qua talia. *Gas* unum Latinum monoptotum repperi, generis omnis, *nugas*. Graeca tertiae sunt declinationis, *tis* facientia genitivo, *n* ante eam habentia, *Gigas, Gigantis, Ges* correpta tertiae sunt²¹, *lis* faciunt genitivo, *segēs, segētis*; producta vero *gis*²², *strages, stragis*. Graeca vero *gis* vel *lis* vel *gae, Gyges, Gygis*, vel *Gygetis*²³, vel *Gygae; Gangēs, Gangis*, vel *Gangētis*, vel *Gangae*. *Gis*, non inveni hac syllaba nomen terminatum. *Gos*²⁴ et corripitur, et Graecum est, hoc *Argos, huius Argi*, declinationis secun- [1465] dae. Hoc tamen nomen numero quidem²⁵ singulari, genere neutro dicitur, plurali vero, masculino, *hi Argi*, ut²⁶ *hoc porrum, hi porri*. His contraria sunt numero singulari masculina, plurali neutra, *hic Tartarus, haec Tartara; hic Gargarus, haec Gargura; hic Maenulus, haec Maenula*. *Gus*, secundae sunt²⁷, *gi* faciunt genitivo, *mergus, mergi*. Neutra, sicut supra docuimus, *us* terminata, omnia sunt tertiae²⁸ declinationis, *ris* genitivo facientia, *frigus, frigoris*; exceptis quattuor, *vulgus, pectugus, pus, virus*, de quibus paulo ante tractavi.

44. *Has*, tertiae sunt Graeca, *dis* genitivo faciunt²⁹, *Orchas, Orchadis*. Virgilius³⁰: *Orchades et radii*.

Unum inveni barbarum monoptotum, *Naphthas*; Sallustius³¹ posuit. *Hes* producta Graeca sunt tertiae declinationis, *chis* vel *tis* facientia genitivo, *Luches, Luchetis*, vel *Luchis*; ut³² *Chremes, Chremis*, vel *Chremetis; Dares*. Terentius:

*Pacrum conveui Chremis*³³.

His, tertiae sunt³⁴, *dis* faciunt genitivo, *Bacchis, Bacchidis*. *Hos*, non inveni nisi unum barbarum numero semper plurali, *Tarrhos*³⁵, nomen civitatis lectum in Sallustio. *Hus* antequae³⁶ *e, Orchus Orchi*, secundae declinationis. *Ias*, Graeca, *dis* faciunt genitivo, declinationis tertiae, *Thyius, Thyiadis*³⁷. *Ies, Iis*, his iunctis nullum nomen repperi terminatum. *Ios* productum, unum inveni, sed numero plurali³⁸, *Pcius*, civitatis nomen³⁹. *Ius* monosyllabum, *o* ante *ris* habebit in genitivo, *ius iuris*; dissyllabum⁴⁰ vel amplius, comparativa, et ipsa *ris* faciunt genitivo⁴¹, sed ante eam *o* productam, *maius, maioris; pcus, pcioris*. *Kus, Kes, Kis, Kos, Kus*, his syllabis nullum nomen terminatur, ratione *K* litterae, quam supra docui, quod nunquam nisi *a* solum post se habet, nulla altera littera secum iuncta.

45. *Ias*, si vocalem ante se habuerit, *t* vel aliam⁴² consonantem praeter *l*⁴³, primae

desit in Cod. Asc. P. Supra in simili re: *ut hoc porrum*. — 33) Terent. Andr. II, 2, 31. Cf. Priscian. VI, 11, 60. — 34) *His, tertiae declinationis sunt, graeca P. His tertiae sunt, dis* cet. Cod. Asc. quod scripsi. —

35) Cod. *tharros* (sic). Hoc si verum est, scribendum *Tharrhos*, ut sit Graecum *Θάρρος*. Intelligitur forsitan oppidum Cretense, quod tamen apud Mamert. tom. VIII, pag. 700. scribitur *Tarros*. Sed vid. infra 50. — 36) *Hus ante e* contra mentem Grammatici et sine sensu A. P. Sed Cod. qui pariter habet *ante e* supra litteram *e* scriptum habet *que*, unde intelligitur *anteque e* voluisse librarium. Omnia tamen haec: *Hus antequae* — *secundae decl.* in margine Cod. scripta sunt. — 37) *Tertiae declinationis, Thyas, Thiodis* Asc. P. Non est vox Graeca *θυάς*. Cod.: *declinationis tertiae thyas thyadis*.

Scripsi igitur *Thyias*, quod est Graecorum *θυιάς*. — 38) *Unum inveni numero semper plurali* Asc. P. *Un. inveni sed numero pl.* Cod. — 39) His addit P.: *dicitur sicut Tarrhos*, quae recte absunt ab Asc. et Cod. — 40) *Dissyllabum* Asc. P. *dissyllabum* Cod. — 41) *Genitivo additum e* Cod. — 42) *Si vocalem ante habuerit, e, vel aliam*. Ita corrupte Asc. P. *Si voc. ante habuerit* (sic) *t vel aliam* Cod. Scribendum tamen potius videtur: *e vel aliam*; *e* et *t* aliquoties confunduntur in Cod. — 43) *Praeter l, r, primae*. Ita falso Asc. P. In

Cod. est: *praeter r* (sic), unde intelligitur *r* plane esse delendum, id quod vel sine Cod. ex seqq. intelligi poterat. Paulo post *asilas asilae* (sic) in Cod. supra scr. —

erunt declinationis, *Hylas, Hylae; Asylas, Asylae; Amyclas, Amyclae*, nomen lectum in Lucano: *Molli consurgit Amyclas,* [1466]

*Quem dabat alga, toro*¹.

Si *l* habuerint, tertiae erunt declinationis, nam aut *dis*, aut *tis*, faciunt genitivo, ut *Pallas, Palladis*, vel *Pallantis*. Quidam putant tunc *l*² debere dici, *Pallantis*, si nominativus *n* habuerit³; tunc *Palladis*, si non habuerit *n* nominativus; sed errant. Nam nullum de his nominibus *n* habet. Sed differentia genitivi ab accentu nominativi cognoscitur; *Pallas* in *pal* habens acutum *Pallantis* facit; *Pallas* in *las*⁴ habens acutum *Palladis* facit. Excipitur unum, quod quamvis *l* habeat ante *las* in nominativo, tamen genitivo nec *tis* facit nec *dis*, sed *luc*⁵, ratione primae declinationis, non tertiae, *Achillas, huius Achillae*⁶, nomen lectum in Lucano. *Les* correpta Latina *tis* faciunt genitivo, *miles, militis; e* in *i* mutata. Excipitur unum, quod in genitivo *e* producit, *locuples, locupletis*. Producta Latina *lis* faciunt⁷, *Hercules, Achilles; Herculis, Achillis*⁸. Unum legi *Les* terminatum generis neutri, sine aliqua ratione declinationis, *Cales*⁹, nomen oppidi. Graeca *Les* terminata omnia producuntur, et aut *tis* faciunt genitivo, vel *tis*, ut *Thales, Thalidis*, vel *Thalidis; Etcoeles, Etcoelidis*. Ergo omnia tertiae sunt declinationis. *Lis* terminata omnia tertiae sunt declinationis, nam *lis* terminant genitivum. *hic facilis, huius facilis; hic mollis, huius mollis*; excipitur *tis* faciens genitivo¹⁰, *haec lis, huius litis*. Graeca *lis* terminata aut *tis* faciunt genitivo¹¹, aut *dis* ut *Damalis, huius Damalis*, vel *Damulidis*, nomen meretricis Horatianae¹². Hoc tamen scire debemus, quod omnia nomina Latina *lis* terminata communia sunt generum duorum¹³, ut *hic et haec facilis, difficilis, mollis* (excipitur unum *lis*)¹⁴ *hic et haec gracilis, hic et haec imbecillis*. Sed Terentius nove:

*Ut gracilae sient*¹⁵;

nominativo singulari, *haec gracila, haec imbecilla*. Nam si a nominativo *lis* terminato posuisset nominativum pluralem, *les* terminabat, *graciles*. Tale est Salustianum: *Imbecilla actus*¹⁶, non *imbecillis*. Hoc tamen scire debemus, quod *lis* terminata Latina communia sunt duum [1467] generum, neutrum facientia¹⁷ *e* correpto, excepto *lis, litis*. *Los* producta unum nomen repperi terminatum; et correptum unum¹⁸, apud Lucanum lectum, *haec Mallos, huius Malli*, secundae declinationis, nomen civitatis; nam producta, *colos, coloris*; Salustius: *Igitur colos exanguis*¹⁹; sed melius *color* dicitur. *Lus* terminata omnia secundae sunt declinationis, *li* faciunt genitivo,

1) *Dabat alta toro* Cod. sed *t* et *e* in Cod. saepe confunduntur, scripturae ductibus similes. Unde coniectio, in archetypo lectum esse *alca* pro *alga*. *Alga* Asc. P. Locus est Lucan. Phars. V, 520. — 2) *Tunc t* Cod. recte. *tunc* omisso *t* Asc. *cum t* P. — 3) Cod.:

Si nominativum non habuerit i. e. si nominativus n habuerit. — 4) *Pallas in las habens*. Ita recte Cod. *In las* desunt in Asc. et P. — 5) *Nec dis illa ratione* Cod. a pr. m.; correctum sed alio atramento *nec dis sed il-lae ratione*. Atque ita P. *Sed illa ratione* Asc. Scribendum esse: *nec dis, sed lae, ratione* etiam sine Cod. intelligitur. — 6) *Achillas huius achillae*, sed una *l* expuncta, Cod. — 7) Hunc locum sic ditavit P.: *Producta latina Les, proles, soboles, lis faciunt genitivum.*

Graeca Les, lis faciunt genitivum, Hercules cet. Quae omnisimul, recte omittuntur in Cod. et Asc. id quod seqq. docent. — 8) *Herculis achillis* supra scr. in Cod. sed ita ut interposita voluisse scriptorem appareat. — 9) *Cales* Cod. Asc. *Kales* P. — 10) *Excipitur unum tis faciens genitivum P. unum abest a Cod. Asc. genitivo* Cod. — 11) *Faciunt genitivum* P. Asc. — 12) Horat. Od. I, 36, 13. 17. 18. — 13) *Generum duorum*. Sic h. l. Cod. non, ut alibi, *duum*. *Duorum generum* Asc. P. — 14) Vv. *excipitur unum lis* in parenthesi erant ponenda. Respicit Gramm. ad superiora, ubi *lis litis* iam posuerat. — 15) Cod.: *terentius novae ut gracile sient*. Ita Cod. Lineola perpendicularis supra scripta notat, ibi voces dirimendas esse. *I* ante *nt* in voce ultima deletum. Locus Terentii est Eunuch. II, 3, 23. —

mulus, mali; populus, populi; Romulus, Romuli; exceptis neutris, quae, sicut frequentissime docui, *ris* faciunt genitivo, *vellus, velleris*, ratione neutrorum *us* terminatorum; et uno feminino *ris* faciente genitivo, *u* et in nominativo et in genitivo producta. *U* enim²⁰ ante novissimam syllabam, habentem consonantem, continentia producuntur. ut *tellus, telluris; iuventus, iuventutis; senectus, senectutis*. *Anus, anuis* et *sus, suis*²¹, ideo corripuntur, quoniam novissima syllaba sine consonante est. *Hucc colus* secundae est declinationis, *li* faciens genitivo, *huius coli*. Nam Virgilius:

*Cui tolerare colo ritum*²²;

qui dativus a genitivo *i* terminato venit: et quartae declinationis, *us* terminans genitivum, sicut Statius Thebaidos libro III:

Nigracque sororum

*Iuraccre colus*²³;

qui nominativus pluralis a genitivo singulari *us* terminato deducitur.

46. *Mas* Latinum unum²⁴ monosyllabum repperi tertiae declinationis, *ris* faciens genitivo, *mas, maris*. Virgilius accusativum pluralem:

*Solve mures*²⁵.

Graeca indifferenter declinabuntur²⁶, et primae declinationis, *ae* diphthongo terminato genitivo, et tertiae *tis*²⁷ terminato genitivo, *Mimas, Mimaue*, vel *Mimantis; Gyas, Gyae*, vel *Gyantis*²⁸; *Athamas, Athamae*, vel *Athamantis*, in nominativo sine *n* littera, in caeteris casibus cum ea; sic Pallas Pallantis. Nam *mimas*, in *mas* acutum, *dis* facit genitivo, *mimas, mimullis*; et melius pereunte *s*²⁹ littera de nominativo, fit nomen Latinum primae declinationis, *ae* genitivum terminans, haec *minu*³⁰, *huius minuue*. *Mes* correpta, faciunt genitivo *tis, times, trames*; [1468] *limitis, tramitis*. Producta, semper *mis, fimes, fumis*. Graeca semper producuntur et aut *mis* faciunt genitivo aut *tis*, hic *Chremes*³¹, *Chrenis*, et³² *Chrencitis*. Terentius:

*Etiam inde abiens puerum conveni Chrenis*³³;

et:

*Iubeo Chremetem*³¹.

Omnia igitur tertiae sunt declinationis, quoniam *is* faciunt genitivo. Et inveni genitivo *Chreimi*,

16) Sallust. Catil. 3. prooem. — 17) *Communia sunt — facientia*. Ita recte Cod. Abest *sunt* A. P. *Facient* exhibent A. P. Nimirum *sunt* in Cod. compendio scriptum, ita ut oculus paene fugiat, unde orta corruptio. — 18) *Et correptum unum, apud Lucanum lectum*. Ita distinctum. In Asc. deest distinctio. P. comma posuit ante *v. unum*. Fortasse tamen scribendum: *et correpta unum*. Lucan. Phars. III, 227. — 19) Sallust. Cat. 15. fin. Vc. igitur apud P. ad Gramm. verba trahitur. — 20) *Producta* in Cod. supra ser. Tum *vi ante*, quod putavi legendum esse: *U enim*; tale quid saltem requiritur. —

ita videri. — 22) Virg. Aen. VIII, 409. — 23) Statius Theb. III, 241. seq. — 24) *Unum* addidi e Cod. et Asc. — 25) Virg. Georg. III, 64. — 26) *Declinantur* P. Asc. — 27) *Dis* fortasse operarum errore P. — 28) *Gras Grae vel Grantis* Asc. P. ex non intellecta scriptura Cod., ubi *y* sic exaratum est: *γ*, ut fere simile sit Graeco initiali *T*. — 29) *S* desideratur in Asc. et P. Ceterum Asc. *praecunte*. In supp. fortasse scribendum: *sed melius pereunte* cct. — 30) *Hic Mimas P. haec Mimas* Asc. Sed recte Cod.: *haec mimae huius mimae*. — 31) *Ut Chremes* Asc. P. *hic Chr.* Cod. — 32) *Tel Chr.* Asc. P. et Chr. Cod. — 33) Terent. Andr. II, 2, 31. ubi *conspexi* de suo reponendum iussit Bentl. Eodem loco *Chreimi* Donatum legisse, ex eius observatione apparet. — 34) Terent. Andr. III, 3, 1. —

21) Turbat Cod. anus ^{anus} *is* (sic lineola traducta) *sus suis* ideo cct. *Anus anuis sus suis ideo* Asc. P. Traductum illud pro compendio *v.* et habui; poterat saltem

et antiqua est ratio declinationis¹, dativo uti pro genitivo:

Infeliciis Ulixi,

pro *Ulixis*², *Achilli* pro *Achillis*. *Ad bellum Persi Macedonicum*³, pro *Persis*. *Mis* communia quidem dum⁴ generum *mis* faciunt genitivo, *uauinis*, *exuauinis*, *huius uauinis*, *exuauinis*. Dicimus et *hic exuauinus* et *uauinimus*. *Unius* ergo generis nomina⁵ *mis* syllaba terminata *ris* faciunt genitivo, *hic vomis*, *huius vomis*, *huius vomeris*, et *cucumeris*. *Martialis* cum genere, *cucumerem rectum*⁶. Ergo omnia *mis* terminata tertiae sunt declinationis. *Mos* producta unum monosyllabum tertiae declinationis legi⁷ *ris* faciens genitivo, *hic mos*, *huius moris*; correpta, nullum legi. *Mus* paene omnia secundae sunt declinationis, *mi* facientia genitivo, *humus*, *humii*; *ulmus*, *ulmi*; neutro vero tertiae⁸ *ris* facient genitivo, *uenus*, *uenoris*; secundum rationem neutrorum *us* terminatorum, de qua frequenter docuimus. Unum masculini generis legi tertiae declinationis, *ris* faciens genitivo, *hic mus*, *huius muris*; ut *Horatius*:

*Parturiunt montes; nascetur ridiculus mus*⁹;

et unum secundae declinationis et quartae, *us* finiens genitivo, *haec domus*, *huius domus* et *domi*¹⁰. *Terentius*:

*Domii focique fac*¹¹ *vicissim meminervis*.

Memini illius rei:

*Nec meminisse riae media Palinurus in unda*¹².

47. *Nas* Latina indifferentem declinabuntur, aut primae declinationis *ae* facientia genitivo, ut *Maccenas*, *Maccenae*; aut tertiae *is* facientia¹³, ut *Maccenatis*. Graeca tertiae sunt, acuto in novissima syllaba contra rationem Latinae linguae, sed *dis* facientia genitivo, *Maenas*, *Maenadis*, nomen Bacchetae; sic *Persius* et *Horatius*. *Nes* correpta non legi; producta vero, [1469] si Latina fuerint, indifferentem primae, vel tertiae declinationis ratione flectuntur, ut *Noruaes*¹⁴, vel *Nolanus*, *Noluae*, vel *Noruae*, *Noruae*, vel *Nolanis*. Graeca vero tunc primae erunt declinationis apud Latinos, si apud Graecos *ov* fecerint genitivo, ut *Hostanes* Ὅστάνων, *huius Hostanae*; Ἀημοσθένους, Ἀημοσθένης¹⁵, *huius Demostheus*. *Nis* tertiae sunt declinationis, similem genitivum¹⁶ nominativo facientia, ut *cauis*, *iuuis*; excepto uno, quod *ris* facit genitivo *cinis*, *cineris*; et haec Latina. Graeca *nis* terminata aut *nis* faciunt genitivo, aut *dis*, *haec Philenis*, *Philenis*,

1) Antiqua est ratio decl. Ita Cod. Asc. antiquae est declinationis P. — 2) Cod.: *infeliciis ulixi pro ulicis*. Asc. P.: *inf. Ulyssi pro Ulyssis*. Male. Ubique meliores libri *Ulixes*. Locus est Virg. Aen. III, 613. 691. — 3) Locus est Sallustii inter fragmenta Historiarum relatus. Cf. Gerlach. pag. 213. et Gramm. qui ibi citati inveniuntur. — 4) *Duum* Cod. *duorum* Asc. P. — 5) *Nomina* Cod. *omnia* Asc. P. — 6) Non satis integer hic locus in Cod.: *uomeris martialis cum genere cucumerem rectum*, quibus in margine adiecta leguntur: *et cucumeris*. Asc.: *vomeris. Martialis. Cum genere et cucumis rectum*. Unde conicio legendum esse: *vomeris; cucumis; huius cucumis et cucumeris. Martialis cum genere* (sc. protulit) *cucumerem rectum*. Putschius de suo, vel ex Bongarsii schedis: *vomeris, cucumis huius cucumeris, vel cucumis. Martialis masculini genere, In quo nec cu-*

cumis iacere rectus. Locus Mart. est Epigr. XI, 19, 10. — 7) Hoc ordine Cod. *legi tertiae decl.* Asc. P. — 8) *Tertiae* addidi e Cod. — 9) Horat. De A. P. 139. ubi *parturiunt* Bentl. scribendum censuit. *Parturiens* Cod. — 10) *Haec domus huius domi* Cod. Non recte. — 11) *U* interponunt h. l. Asc. P. Recte abest a Cod. Locus est Terent. Eun. IV, 7, 45. ubi editur: *vicissim ut meminervis*. — 12) Virg. Aen. III, 202. — 13) Hic interponit v. *genitivo* P. Ignorat Cod. Asc. — 14) *U* roranes Cod. sed corr. Paullo post P. Asc.: *ficient genitivo*. — 15) Ἀημοσθένης P. In Asc. Graeca desunt, Iacunis relictis. Cod. recte ἈΗΜΟΣΘΕΝΟΥC. 16) *Similia genitivo* P. — 17) *Alto ordine* P. Asc.: *Dardanis, Dardanis, vel Dardanidis*. Paullo post: *sunt declinationis, is pura* Asc. P. — 18) *Producta* Asc. P. — 19) *U* addidi e Cod. — 20) *Haec anuis, huius anuis*

vel *Philenidis*; Dardanis, Dardanidis, vel Dardanis¹⁷. Nos tertiae sunt, *is* pura facientia genitivo, *o* in nominativo producta¹⁸, in genitivo correpta, ut¹⁹ *Minos, Minois*. Nus omnia secundae sunt declinationis, nam *ni* faciunt in genitivo, *Livus, Livi*; *canus, cani*; *sanus, sani*; *lanus, Iani*; *annus, anni*; *Severianus, Severiani*; *asinus, asini*; *vannus, vanni*; *alvus, alvi*; *pinus, pini*; exceptis duobus tertiae declinationis, uno *ris* faciente genitivo, *Ienus, Ieneris*; altero *is* nova ratione, *haec anus*²⁰, *huius auvis*. Terentius:

*Huius auvis causa opinor, quae erat mortua*²¹;

et duobus quartae declinationis, *nus* facientibus genitivo, *haec manus, hic sinus, huius manus, sinus*²². Nam neutra nomina²³ *nus* terminata omnia *ris* faciunt genitivo, secundum rationem, quam frequentissime ante monstravi. Hoc tamen scire debemus, quod omnis nominativus *nus* terminatus corripitur; excepto eo, qui in genitivo *u* habet ante novissimam syllabam habentem duntaxat consonantem. Nam *anus* et *sus, auvis* et *suis*, habent quidem in genitivo *u* ante novissimam syllabam, tamen corripiuntur, quoniam ipsa novissima syllaba genitivo consonantem non habet.

48. *Gnas* tertiae sunt declinationis, *tis* faciunt genitivo, *praeagnus, praeagnatis*²⁴. *Gnes* similiter tertiae sunt declinationis, *tis* faciunt genitivum, *magnes, magnētis, e* ubique producta²⁵. *Gnis* tertiae sunt, similem facientia genitivum nominativo, *ignis, huius ignis*, et si qua [1470] talia. *Gnos*, non inveni hac syllaba nomen finitum. *Gnus* omnia secundae sunt declinationis, *gni* facientia genitivo, *agnus, agni*; *magnus, magni*; et si qua talia.

49. *Pus* Graeca sunt tertiae declinationis, *dis* faciunt genitivo, *lampas, lampadis*, et similia. *Pes* producta Latina vel Graeca tertiae sunt declinationis, *pis* facient genitivo, *pupes, puppis*; *valles, vallis*²⁶; *rupes, rupis*; *vulpes, vulpis*; excepto uno monosyllabo, quod *dis* facit genitivo, *pes, pedis*; ex eo figurata corripiuntur, et *dis* faciunt genitivo, *alipes, alipedis*; *sonipes, sonipedis*. Unum excipitur ab eo tractum, quod in nominativo producit, in genitivo *pis* facit, *haec apes, huius apis*. Nam ab eo dictae *apes*, quod sine pedibus nascuntur, sicut Virgilius de his:

*Trunca pedum*²⁷.

Nam *apes*, si *pes* corripueris, barbarismus erit; *apaes* Graece significat hominem sine filiis²⁸. *Pes* correpta Latina, non tracta a pede, *tis* faciunt genitivo, ut *praepes, praepetis*; *hospes, ho-*

Cod. contra mentem Gram. — 21) Terent. Heaut. II, 3, 46. ubi tamen editur eius pro *huius*. — 22) *Huius* *sinus* P. *huius* abest a Cod. Asc. — 23) *Neutra in nus* terminata Asc. P. — 24) Cod.: *pregnas, pregnatis, gēns* (sic) similiter tertiae sunt declinationis. *gens gentis* *magnes* cet., sed vv. *gens gentis* lineola traducta deletae. — 25) *E* ubique producta. Ita recte Cod. *Et ubicunque producta e P.* Quae quomodo orta sint, docet Asc. ubi est: *et ubicunque producta*. — 26) Non intelligitur, quomodo inter haec exempla nomen in *pes* desinentium *valles* poni poterit. Ergo puto legendum esse: *pupes, puppis, ut valles, vallis*. Ceterum in Cod. locus ita est comparatus: *pupes, valles rupes vulpes* excepto uno. Videtur librarius terminatione supra scripta totius vocabuli repetitionem evitare voluisse. Ceterum illud *alipes* legendum

esse *alpes* h. e. *Alpes* Prisciani loco adducor, ut credam Lib. VII, 10, 51. *Alpes cum semper plurale sit, quomodo Syrtis* (ita enim e Cod. Luth. legendum pro vulg. *Alpis* — *Syrtis*), tamen singulariter hoc, quomodo illud, invenitur a poetis prolatum et in *em* terminans accusativum *Alpem*, cum illud *Syrtim* faciat. Haud dubie Probus inter nomina in *pes* desinentia *Alpes* posuit, licet nimio brevitatis studio de singulari numero nihil dixerit. In Asc. est: *Vulpes vulpis. Apes apsis*. excepto uno. Longe alia P.: *vulpes vulpis, Satrapes satrapis, Hydaspes Hydaspis*; excepto uno. Quae et conjectura sunt. — 27) Virg. Georg. IV, 310. — 28) *Apes graece significans hominem sine filiis dicunt pes correpta* Cod. ex manifesta interpolatione. Fortasse totus locus: *Apas* — *filiis* erudituli est additamentum. Asc. *apaes*. P. *apes*. —

spitis; excepto uno, quod *pis*¹ facit, non *lis*, *aucupes*², *huius aucupis*; nam qui *aucups* declinat, errat. Omnia *ceps* terminata *lis* faciunt genitivo, *pruceps*, *prucipitis*; *aucups*, *aucipitis*. Praeterea nominativo plurali Terentius *aucupes* dixit:

*Piscatores, aucupes*³;

unde docuit nominativo singulari *aucupes* debere dici, non *aucups*. Nam *aucupetes* dixisset numero plurali. *Pis* Latina, *dis* faciunt⁴, *lapis*, *lapidis*. Graeca aut *dis* aut *pis*, *aspis*, *aspidis*; *iaspis*, *iaspidis*⁵; *Scrapis*⁶, *Scrapis*, vel *Scrapidis*; omnia declinationis tertiae; *haec sinuapis*, *huius sinuapis*, sicut⁷ Plantus in Pseudolo⁸. Alii melius genere neutro indeclinabile *hoc sinuapi*, sicut *hoc gummi*. *Pos* producuntur, et sunt declinationis tertiae; si sint⁹ generis communis, *lis* faciunt genitivo, ut *hic et haec nepos*, *huius nepolis*; quamvis multi *haec neptis* dicant, non *haec nepos*. Unius vero generis *pos* terminata, *ris* faciunt genitivo, *hic lepos*, *huius leporis*. Nam quod *Arpos* legimus, numero semper plurali declinatur¹⁰. *Pos* correpta, si [1471] inventa fuerint, Latina non sunt, et secundae declinationis, *pi* facientia genitivo¹¹. *Pus* Latina secundae sunt¹² declinationis, *pi* faciunt genitivo, *lupus*, *lupi*; *campus*, *campi*; *lippus*, *lippi*. Exceptis duobus, uno monosyllabo indeclinabili *hoc*¹³ *pus*, et uno tertiae declinationis *ris* faciunt genitivo, *lepus*, *leporis*, *o* correpta; nam erit *leporis*, significans¹⁴ elegantiam, a nominativo *lepos*. Graeca *pus* terminata tertiae sunt declinationis, *dis* facientia genitivo, *Melampus*, *Melampodis*; *Oedipus*, *Oedipodis*; quamvis

*Hic domus Oedipodes*¹⁵,

lectum est. *Pys* Graeca sunt, nam *y* litteram Latina nomina nunquam habent; sunt autem tertiae declinationis *ys* pura terminata genitivo¹⁶, *hic Capys*, *huius Cupyis*¹⁷. *Pons* tertiae¹⁸ declinationis, *lis* faciunt genitivo, *stipans*, *stipantis*. Hoc tamen teneamus, quod omnia nomina *ns* terminata, *lis*¹⁹ faciunt genitivo: exceptis duobus quae *lis* faciunt et *dis*, *frons*, *frondis*, et *frons*, *frontis*²⁰; *leus*, *lentis* et *lentis*. Quidam putant, *haec lentis* debere dici, et *haec lentis*; sed errant, quia non inveni haec syllaba nomen aliquod terminatum.

50. *Quis* correpta *lis* faciunt genitivo, *eqnes*, *equilis*; nam *quies* et *inquies* producto²¹ *es* terminantur; de his ante tractavi. Et sunt tertiae declinationis, *is* faciunt genitivo. *Quis*, pronomina reguntur, non nomina. *Quos*, *Quus*, secundae sunt declinationis, *qui* faciunt genitivo, *equus*, *equi*. *Ras* primae sunt declinationis, *rac* faciunt genitivo, *hic*²² *Hicrus*, *huius Hierue*.

1) Quod genitivo *pis* facit P. — 2) *Aucupis* *huius aucupis* Cod. — 3) Terent. Eunuch. II, 2, 26. *Cetarii*, *lanii*, *coqui*, *factores*, *piscatores*; ubi in quibusdam Codicibus additur *hoc aucupes*, quod ignorant meliores libri et Cic. de Off. I, 42, itemque metrum excludit. Nescit etiam Donatus. Videtur igitur iam Probus corrupto Codice usus esse. — 4) Genitivo intrudunt hic Asc. P. — 5) Ita recte Cod. Alia in Asc. et P.: *Graeca aut pis aut dis*, ut, *iaspis huius iaspis*, vel *iaspidis*. — 6) *Huius Scrapis* Asc. P. *huius* ignorat Cod. — 7) Sicut ignorat Asc. P. — 8) In pseudologo Cod. in Pseudulo. (sic) Asc. in Pseudulo P. Est locus Pseud. III, 2, 28. Ceterum Cod. *senapis*, ut paullo post *hoc senapi*. — 9) Sint e Cod. dedi. *sunt* Asc. P. — 10) Declinatur vitiose Asc. P. declinatur Cod. — 11) Ita e Cod. deli. Asc. totum hunc locum: *Pos correpta* — *facientia*

genitivo omisit. Apud P. ita male correctae leguntur: *Correpta pos si inventa fuerint latina non sunt, et sunt secundae declinationis*; reliqua omisit. — 12) *Pus* Latina secundae sunt. Ita Cod. *Pus correpta latina sunt et secundae decl.* Asc. P. — 13) Hoc add. e Cod. — 14) Nam erit *leporis*, significans elegantiam, a cet. Cod. nam si erit *leporis*, significat elegantiam, a cet. Asc. P. — 15) *Quamvis domus Oedipodae* Asc. P. quod fortasse verum, sed videtur ad locum Statii expressum, quem fortasse respexit Grammaticus. Quare putabam duo in unum confusos esse in Cod. locos Statii, atque ita legendum: *Quamvis domus Oedipodae et hic Oedipodes lectum est*. Cf. Stat. Thebaid. I, 17. ibid. 48. — 16) Ita de coniectura dedi, quum Cod. habeat: *terminata* gen. (sic). *Terminata genitivum* Asc. P. — 17) *Huius Capys* vitiose Cod. — 18) *Sunt* h. l. intrudunt Asc. P.

Cicero: *Hieras et Blacasianus et Antiochus*; in Caesarianis²³. *Res* correpta, *tis* faciunt genitivo, *terces, teretis*; producta, *ris, Antores, Antoris; Seres, Seris*. Lucanus:

*Sub iugu iam Scres*²⁴;

verres, veris; exceptis duobus, uno monosyllabo quintae declinationis, *e* in genitivo correpta, *res, rei*²⁵; et uno disyllabo, quod genitivo ante *ris* una syllaba correpta plus crescit, *Ceres, Cereris*, in nominativo *e*²⁶ littera producta, in genitivo utraque *e* correpta. Ergo omnia *res* terminata, sive producta, sive correpta, tertiae sunt declinationis, excepto uno monosyllabo [1472] quintae declinationis, *res, rei*. *Ris* tertiae sunt declinationis, *ris* vel *dis* faciunt genitivo, *Iris, huius Iris*, vel *Iridis; Paris*²⁷, *huius Paris*, vel *Paridis*. Unum *ris* solum facit, *Liris, huius Liris*, nomen fluminis. *Ros* omnia producuntur et sunt tertiae declinationis, *ris* faciunt genitivo. monosyllabum *ris* facit, *ros, roris*. Graeca secundum rationem suam, si apud illos *ος*, apud nos *is*²⁸; si apud illos *τος*, apud nos *tis*, *ἔρωτος* erotis²⁹. *Turrhos* nomen est numeri semper pluralis. *Rus* terminata si aliud ex se genus fecerint, secundae declinationis sunt, *ri* faciunt³⁰ genitivo, *carns, cari; austerus, austeri; mirus, miri*³¹. hac ratione id est³² secundae declinationis etiam Graeca nomina declinantur, quamvis non faciant aliud genus, ut *Tartarus, Tartari; Gargarus, Gargari*. Haec tamen numero singulari sunt³³ masculina, pluraliter neutra, sicut *Macuulus, Maenala*. Quae vero Latina aliud genus non faciunt, *rus* terminata, quartae sunt declinationis et *rus* faciunt genitivo,³⁴ *hic currus, huius currus*. Excipiuntur quattuor, unum *ri* faciens genitivo, quamvis aliud genus ex se non faciat, *hic murus, huius muri*; alterum, indifferenter declinatum³⁵, secundae declinationis, *ri* faciens genitivo, et quartae *rus, haec laurus, huius lauri*, et *huius laurus*: altera duo monosyllaba, quae tertiae sunt declinationis, *is* vel *ris* facientia genitivo, *haec grus, gruis*³⁶; *hoc rns, ruris*³⁷. Hoc tamen teneamus, omnia monosyllaba tertiae esse declinationis, *is* facientia genitivo, exceptis duobus quintae declinationis, *ci* separatis genitivo facientibus, *e*³⁸ in genitivo correpta, *spes, spci; res, rei*; rationem supra docui.

51. *Sus*, hac syllaba nullum nomen repperi. *Ses* terminata Graeca sunt, indifferenter declinantur, et primae declinationis, *sue* genitivo, et tertiae *sis*, ut *Cumbyses, Cumbyssae*, vel *Cambysis; Perses, Persae*, vel *Persis*. Nam quod Callustius ait: *Ad bellum Persi Macedoniae*³⁹; non declinationem mutavit, sed antiqua usus est consuetudine; dativum posuit pro [1473]

— 19) Cod. vitiose *dis*. — 20) Cod. mendose: *frons frontis et frons frontis*. — 21) Hunc locum ita corruptum Cod. exhibet: *aeque aequestris* (sic perscripto *a* et voce illa supra scripta) *namque producto es*. Unde facile restitui veram lectionem. Illud *que* enim reliquias vocum *quies* et *inques* continet, quas suggerunt Asc. et P. In his enim legitur: *equus equitis, nam quies inques, es terminantur, non quies, et de his cet. Vv. non quies et absunt plane a Cod.* — 22) *Hic* additum e Cod. — 23) Cicero in Caesarianis, *Hieras* cet. Hoc ordine Asc. P. intelligitur oratio pro Deiotaro ad Caesarem, ubi legitur locus cap. 15. Sic tamen editur: *Hieras et Blacasianus et Antigonus*. — 24) Lucan. I, 19. — 25) Cod.: *correpta res et uno*. Asc. P.: *correpta, res, et uno*. Scribendum *res, rei*, ipso sensu postulante. — 26) Cod.

a littera, mendose. — 27) *Paris* deest hic nominativus in Cod. — 28) Mire Cod.: *apud nos is pulcher si apud illos*. Quod non extrico. — 29) Cod. exhibet: *apud nos tis, EPOTOC erotis, tartaros nomen est num?* (sinit versus) *eper pluralis*. Asc. lacunas Graecis reliquit, ceterum *aeotis Tharros* habet. P.: *apud nos tis ἔρωτος erotis. Tharros*. Recte *Tarrhos* nisi quod fortasse scribendum *Tharros*. Vide supra quae docuimus. — 30) *Facient* P. — 31) *Murus muri* Asc. P. — 32) *Id est s.* diserte Cod. *i. secundae* Asc. P. — 33) Hoc ordine Cod. *masculina sunt* Asc. P. — 34) *Uth. l.* intrudunt Asc. P. — 35) *Indifferenter declinatum* Cod.; posteriorem vocem om. Asc. P. — 36) *Haec grus huius gr. P.* — 37) *Hoc rus huius r.* Asc. P. — 38) *Ei in gen.* Asc. P. — 39) Sallust. Fraggm. 7. pag. 213. ed. Geylach. —

genitivo; et Cicero: *Filiusque Ferri*¹, pro *Ferris*, et Virgilius:

*Inmitis Achilli*²,

pro *Achillis*, et:

*Infelicis Ulixi*³,

pro *Ulixis*. *Sis* omnia tertiae⁴ declinationis terminata, *is* faciunt genitivo, Latina quidem *sis*⁵, *hic cisis*, *huius cisis*. Peregrina *sis* vel *dis*, *hucc Isis*, *huius Isis*, *vel Isidis*; *haec basis*, *huius basis*, vel *basidis*; *cussis*, *huc cussidis*, quamvis Virgilius *hucc cassidu*⁶ declinavit. *Sos* pura Latinum nullum repperi terminatum, unum Graecum legi in Sallustio secundae declinationis, *si* faciens genitivo, *huc Camsos*, *huius Camisi*⁷. *Sons* correpta in medio habens *n*, *lis* faciet⁸, *insons*, *insontis*, sic Horatius. *sous*⁹ non legi. Salustius numero plurali utrumque: *Insontis sicuti sontis*¹⁰. De *n* et *s* terminatis frequentissime docui. *Sus* terminata propria, vel aliiud genus ex se facientia¹¹, secundae sunt declinationis, *si* faciunt genitivo, *Nisus*, *Nisi*, proprium et participium. Appellativa vero non facientia aliud¹² genus, quartae erunt¹³ declinationis, *sus* faciunt genitivo, *hic occasus*, *huius occasus*. Nam *pluusus*, si sit participium, *huius pluusi*; si nomen appellativum non faciens aliud ex se genus, *huius pluusus*; sicut *nisus* participium *nisi*, appellativum unius generis, *nisus*. Excipitur unum monosyllabon¹⁴, *is* faciens genitivo, *sus*, *suis*, ratione monosyllabonum¹⁵, de qua frequenter tractavi.

52. *Tus* omnia tertiae sunt declinationis, *tis* faciunt genitivum, *facultus*, *facultatis*¹⁶. Hoc *Naphthas* primae, *tue* genitivo faciens, *huius Naphthae*, nomen barbarum contra rationem neutrorum, quae Latina genitivum *ae* diphthongo non terminant¹⁷; exceptis quattuor, *hic et haec et hoc verna*, *huius vernaec*; *hic et haec et hoc*¹⁸ *advenu*, *huius advenue*; *hoc Thuria*, *huius Thuriaec*, flumen¹⁹, et *hoc Naphthus*, *huius Naphthae*, genus olei cedro simile, sicut Salustius Historiarum libro quarto²⁰. Sed melius erit indeclinabile. *Tes* Latina *tis* faciunt genitivum,²¹ *rates*, *ratis*. Graeca autem²², si apud illos *τοῦ*, apud nos *tue*, Achatas, Achatas, Ἀχά- [1474] *τοῦ*²³; aut *tis* crescente syllaba, si apud illos *τοῦς*, Crates, Cratetis, Κράτητος²⁴, ut Bibaculus de Catone grammatico:

*iccur Cratetis*²⁵.

Tis omnia sunt tertiae declinationis, *tis* faciunt genitivo Latina, *hic militis*, *huius militis*; *haec neptis*, *huius neptis*. Graeca *tis* vel *dis*, *hic Athlis*, *huius Athlis*, vel *Athlidis*; *haec amyntis*,

1) Hic Ciceronis locus reperiri non potuit. — *monosyllabon* sic h. l. Cod. *unum monosyllabum* Asc. P. — 15) *Monosyllabarum* male Cod. — 16) *Et si qua talia* intrudit P. Ceterum *naptas* in Cod. *Naphthas* P. *Naphthas* Asc. Similiter variant etiam in seqq. — 17) *Terminat* male Cod. — 18) *Vernaec et haec et hoc advena* Cod. om. *hic*. — 19) *Thuriac flumen* hoc (sic) Cod. Siglam illam pro et accipere debui. *nomen fluminis hoc P. flumen hoc Asc.* — 20) Inter fragm. Sallust. numeratur 40. pag. 243. ed. Gerlach. Ceterum Cod. *caedro*. — 21) *Haec* interponit P. — 22) *Graeca autem a e P. ae om. Asc. Cod.* — 23) *Apud nos tae, Achatas, Achatas, Ἀχάτοῦ*. Ita e Cod. scripsi. Graeca desunt in Asc. Sed apud P. ordo est: *apud nos tae Ἀχάτοῦ, hic Achatas, Achatas*. — 24) Ordo apud P. turbatus: *si apud illos τοῦς Κράτητος hic Crates*. Cod. ignorat *hic* et ordinem exhibet, quem dedimus. — 25) *Cur Cratetis*. Haec e Cod. reduxi. Desunt in Asc.

huius anystis, anystidis, nomen lectum in Horatio²⁶. *Tos* omnia corripuntur et Graeca sunt, et secundae declinationis, *ti* faciunt genitivo, *Berytos, Beryti; Pontos, Ponti*²⁷, quae poterunt Latine melius dici, si o in u mutaverint. *Tus*, exceptis istis²⁸ Graecis venientibus a syllaba *του*²⁹, caetera facientia aliud genus, secundae sunt³⁰ declinationis, *ti* faciunt genitivo, *stultus, stulli; venalis* participium, *venali; hic artus, huius arti, angustus* quod redditur³¹, nam *artus*, membra, numero semper plurali declinantur, non faciunt i³², ut *vestitus, huius vestitus*, res ipsa. Terentius:

*Vestitu ninio indulges*³³;

qui ablativus a³⁴ genitivo venit *tus* syllaba terminato. Nam participium *hic vestitus, huius vestili*; facit enim aliud ex se genus. Excipiuntur duo *tis* facientia genitivo, *virtus, iuventus; virtutis*³⁵, *iuventutis*. Nam hoc *tus* neutrum ratione *nus*³⁶ finitorum *ris* facit genitivo, *huius turis*. Virgilius:

*Ture calet arve*³⁷;

praeterea mono-syllabum est.

53. *Ctus*, si fecerint aliud ex se genus, *cti* faciunt genitivum, *rectus, recli; lectus, lecti; erectus, erecti*: non facientia aliud³⁸ genus, quartae erunt declinationis, *hic rictus, huius rictus; hic luctus, huius luctus*. Excipitur unum, quod quamvis non faciat ex se genus, tamen *cti* facit genitivo, *lectus*,³⁹ *lecti*, non, ut quidam imperiti⁴⁰, *huius lectus*. Nam Cicero⁴¹: *me in meo lecto*, qui ablativus⁴² ab *i* littera terminato genitivo venit, non *us*. Et Terentius:

*Et lectos sterni iube, et parari caetera*⁴³;

accusativus *os* terminatus a genitivo venit *i* littera terminato, non *us*. Unum excipitur tertiae declinationis, *lis* faciens genitivo, *senectus, senectutis*. *Plus*, si fecerit⁴⁴ aliud ex se genus, [1475] secundae sunt declinationis, *pti, hic raptus, huius rapti; sumptus* quartae *plus* facit genitivo⁴⁵, *hic sumptus*, erogatio, *huius sumptus*. Terentius:

*Sumptus quos faciunt*⁴⁶;

sumptus, acceptus significans, *huius sumpti*, facit enim *huc sumpta*. *Stus*, si fecerint aliud⁴⁷ genus vel propria⁴⁸ sint, secundae sunt declinationis, *hic castus, huius casti; hic Augustus, huius Augusti*; non facientia aliud genus, quartae erunt declinationis, *stus* facient genitivo, excepto uno *mustus, musti; hic aestus, huius aestus; hic questus*, adquisitio, *huius questus*; si participium sit, *huius questi*; si non faciens aliud⁴⁹ genus, *huius questus*⁵⁰. Virgilius:

*Questuque cruentus*⁵¹.

et P. Est versiculus Bibaculi, quem servavit integrum Sueton. de illustr. Gramm. XI. Ceterum Cod.: *uiuaculus*. — 26) Horat. Carmm. I, 26, 14. Male apud P. *Amystis*, tanquam esset nomen proprium. — 27) Cod.: *vervutis veruti pontos pontos*. Asc.: *Beritos beriti. Paltos Palti*. P.: *Berytos Beryti, Paltos Palti*. — 28) *Ipsis* P. Deest voc. apud Asc. — 29) *A syllaba τους* P. Graeca syllaba deest in A. — 30) *Sunt* add. e Cod. et Asc. — 31) Vv. *quod redditur* adieci e Cod. — 32) *Non faciunt is* Cod. *Non facientia us* Asc. P. Scripsi, quod sententia postulat. — 33) Terent. Adolph. I, 1, 38. — 34) *A* deest in Cod. sed in fine versus. — 35) Hoc ordine Cod. *virtus virtutis, iuventus* Asc. P. — 36) *Ratione tus* Asc. P. male. V. *ratione* in Cod. supra scr. — 37) Virg. Aen. I, 417. — 38) Vv. *e.e* se h. l. intrudit Asc. P. *Non facientia e aliud genus* Cod. — 39) *Huius* h. l. interponunt Asc. P. — 40) *Putant* h. l. intrudunt Asc. P. —

41) Ciceronis hic locus a me non repertus fortasse inter fragmenta reponendus. — 42) *Ablativo* male Cod. — 43) Cod.: *Non us. Et Terentius: Et cet.* Apud P. est: *ut Ter. Lectos*. Etiam Asc.: *Et Terentius*. Ceterum Cod. *parare*. Locus est Ter. Adolph. II, 4, 21. ubi est: *Et lectulos iube sterni nobis et parari caetera*. — 44) *Si fecerit i* Cod. *si fecerint* Asc. P. — 45) Codex turbate: *sint faciunt* *genere* *minus* (corr. *sumptus*) *quartae plus hic sumptus*; sic inter versus scripta. — 46) Terent. Ad. V, 3, 21. ubi legitur: *sumptum filii quem faciunt*. — 47) Hoc loco vv. *ex se* intrudit P. — 48) *Id si propria* solus P. — 49) Hoc iterum loco vv. *ex se* intrudit P. cui assentitur Asc. Ceterum in Cod. semper *aliut*, etiam in supp. — 50) Cod. ubique *questus*. — 51) Virg. Aen. VII, 501. —

Excipitur unum, quod et *sti*¹ facit genitivo, hic *cestus*, tunica Veneris, *huius cesti*; hic *caestus*, pugilum², *huius caestus*, Virgilius:

*Quid si quis caestus ipsius*³;

et orthographia distant et declinatione. Ergo omnia *tis*⁴ faciunt genitivo, exceptis quattuor, *caestus*, *aestus*, *quaestus*, *questus*, *querela*⁵.

54. *Thus* unum nomen barbarum generis neutri legi, hoc *Naphthas*, huius *Naphthae*; de hoc et supra docui, sed melius indeclinabile est. *Thes* productum Graecum inveni apud Ovidium⁶, *Ianthes*, huius *Ianthes*, vel *Iantidis*. *This*, et hoc tertiae est declinationis, *this* vel *dis* facit⁷ genitivo, *Athis*, *Athidis*; sic Ovidius. *Thos* non inveni hac syllaba nomen terminatum; qui repperit, doceat rationem. *Thus* secundae sunt declinationis, *thi* faciunt genitivo, hic *Parthus*, huius *Parthi*; hic *ucanthus*, huius *ucanthi*; Virgilius:

*Croceo velantem ucantho*⁸;

Xanthus, *Xanthi*. *Thus* vel *Tys*⁹ terminata tertiae sunt declinationis, *thus* vel *thys*¹⁰ faciunt genitivo, hic *Panthus*, huius *Panthus*; hic *Atyis*, huius *Atyis*¹¹; hic *Othrys*, huius *Othrys*. *Ius* terminata et *sis* faciunt genitivo, et *dis*, hoc *vas*, huius *vasis*, utrumque Varro¹² ait de lingua Latina, hic *vas*, huius *vadis*. Cicero: *Fultu tanquam vade*¹³. *Ics* corripuntur omnia, [1476] et tertiae sunt declinationis, nam *tis* faciunt genitivum¹⁴, hic *dives*, huius *divitis*; ut¹⁵ *miles*, *militis*, et si qua talia. *Vis*, et ipsa tertiae sunt declinationis et similem nominativo faciunt genitivum, *civis*; huius *civis*; *hacc vis*, huius *vis*, et plurali *haec vis*, sicut Terentius Varro¹⁶; nam *haec vires* numero semper plurali declinantur. *Vos*, *Ius*, supra docui, quod secundae sunt declinationis, *vi* faciunt genitivum, *cervus*¹⁷, *cervi*; *servus*, *servi*.

55. *Nus*, nullum repperi nomen hac syllaba terminatum. *Nes* vero producuntur et tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivum, *Arcaxes*, *Araxis*; *Nerxes*, *Nerxis*. *Nis* Latina, sic terminabuntur et genitivo, hic *axis*, huius *axis*; Graeca et *xis* et *dis*, hic *Alexis*, huius *Alexis*, vel *Alexidis*, tertiae declinationis. *Nos* corripuntur, et Graeca sunt, secundae declinationis, *xi* faciunt genitivo, *hacc Navos*, huius *Naxi*; Virgilius:

*Bacchantumque iugis Naxon*¹⁸;

potest *hacc Navos*, huius *Naxi*, *hanc Naxam* dici. *Nus* omnia secundae sunt declinationis, *xi* faciunt genitivo¹⁹, *luxus*, *laxi*; *fluxus*, *fluxi*; *taxus*, *taxi*; *burus*, *bari*. Excipitur unum quar-

1) Quod et *sti*. Ita Cod. quod et *stus* et *sti* P. Asc. — 2) *Hic cestus tunica veneris huius cesti* — *pugilum* Cod. — 3) Addit P.: et *Herculis arma Vidisset*, quae absunt a Cod. et Asc. Locus est Aen. V, 410. — 4) *Tis* Cod. *is* Asc. P. — 5) Cod.: *cestus aestus quaestus quaerella*. Asc.: *caestus oestus qu aestus querela*, cui assentitur P. nisi quod *quaestus*. Scribendum erat ex mente ipsius Grammatici *quaestus*, *questus*, *querela*. — 6) Cod.: *oput oovodum*. Ceterum erravit Grammaticus. Est enim apud Ovid. Met. IX, 714 et 796. *Ianthe*, virgo; nisi forte alius est Ovidii locus, ubi *Ianthes* nominativo invenitur. Ceterum Cod. et P.: *huius Ianthes*. Asc.: *huius Ianthis*. — 7) *Faciens* Asc. P. *facit* Cod. Ovidii locus est Heroid. XV, 18. — 8) Virg. Aen. I, 649. 711. — 9) *Thus vel tys* ita Cod. *ihus vel thys* Asc. P. quod probabile est. — 10) *Declinationis hic vel thys* Cod. quod quid sit non extrico. Fortasse scribendum

thi vel tys. — 11) *Hic Atyis*, huius *Atyis* addidi e Cod. — 12) Varro de L. L. VI, 7. pag. 250. ed. Sp. — 13) *Hic idem* Cic. locus, quem supra non reperimus. — 14) *Genitivum* P. Asc. — 15) *Ut deest* in Cod. male. — 16) Cod. *sicutrencus et varro*, sic, e ita perscripto, *sicut Terentius Varro* Asc. P. Varronis locus fortasse est Lib. VII, 2. p. 396. ed. Sp. Paullo ante apud P.: *pluraliter hae vis*. In Cod.: *plu hae vis*, in Asc. ut edidi. — 17) Cod.: *cervos cervi*. — 18) Virg. Aen. III, 125. — 19) *Genitivum* Asc. P. — 20) Cod.: *haec luxus*. — 21) *Scilicet* addidi e Cod. et Asc. — 22) Terent. Adolph. IV, 7, 42. — 23) *Huius* addidi e Cod. — 24) Sallust. Fragm. p. 253. ed. Gerlach. Ceterum in Cod. est: *Sa^l (sic) luxo pede* (sic supra script.). — 25) Vv. *zæc faciunt genitivo e* ^{alativa} Cod. adieci. — 26) *Et ipsa barbara* (sic) Cod. — 27) *Syl-*

tae declinationis, *rus* faciens genitivo, *hic*²⁰ *luxus*, *huius luxus*; luxuriam scilicet²¹ significans. Terentius:

*Adulescens luxu perditus*²²;

nam *luxus*, vacillans, *huius*²³ *luri* facit. Salustius ablativo: *Luxo pede*²⁴. *Zas*, barbara sunt primae declinationis, *zae* faciunt genitivo²⁵, *hic Ormuzas*, *huius Ormuzac*. *Zes* et ipsa barbara²⁶ producta primae declinationis, *Artabazes*, *Artabuzac*. *Zis*, *Zos*, *Zus* syllabis²⁷ nulla nomina repperi terminata.

56. T, hac²⁸ littera duo nomina tantummodo Latina terminata reperiuntur, unum indeclinabile, hoc *gil*²⁹, genus seminis nigri, quo panis conditur, et unum tertiae declinationis, *lis* faciens genitivo, *caput*, *capilis*, et si quid ab eo nascitur, *sinciput*, *sincipitis*. Varro posuit in Actia³⁰.

U littera nomina terminata omnia neutra sunt quartae declinationis, u terminantia u genitivum et dativum et ablativum, sed producto; nominativum³¹, accusativum et vocativum u terminant, sed correpto, ut *hoc cornu*, *gelu*, *genu*³², *veru*, et si qua talia. Docueram tamen [1477] quod quarta declinatio genere quidem masculino et feminino us genitivo³³ terminaretur, in genere vero neutro u, *huius cornu*, *gelu*, *veru*, *genu*.

57. X, hac littera terminata omnia tertiae sunt³⁴ declinationis, nam *is* faciunt³⁵ genitivo necesse est, ante eam c vel g posita, ut *pax*, *picis*; *arx*, *arcis*; *nux*, *nucis*; *crux*, *crucis*; *rex*, *regis*; *grex*, *gregis*. Excipiuntur quattuor, quae nec *cis* faciunt genitivo, nec *gis*: *uix*, *nivis*; *nox*, *noctis*; *senex*, *senis*; *suppeller*, *suppellectilis*. Terentius:

*Suppellectile opus est*³⁶;

unde x littera supervacua est³⁷, sicut quibusdam placet. — Y, Z, his litteris nulla nomina terminantur.

58. Omnia nomina monosyllaba tertiae sunt declinationis, nam *is* faciunt genitivo; exceptis quinque, tribus indeclinabilibus, *gil*, *ir*, *pus*; et duobus declinationis quintae, *ci* separatis genitivo terminatis, *res*, *rei*; *spes*, *spei*; *e*³⁸ contra rationem quintae declinationis in genitivo correpta, quoniam nominativus ante *e*³⁹ consonantem habet iunctam, ut *fides*, *fidei*⁴⁰. Ergo breviter doceamus enumerando, quot modis singuli casus utriusque numeri terminentur.

59. Nominativus singularis fit modis quindecim, a et e utraque; i et o utraque; u, l, m, n, r, s, x, c, t⁴¹; *poeta*, *moile*,⁴² *gummi*, *Farro*, *Dido*⁴³, *genu*, *mel*, *bonum*, *carnum*,

tabis add. e Cod. — 28) Hac additum e Cod. — 29) Cf. Priscian. V, 7, 40. et VI, 5, 22. ed. Kr. — 30) Legendum in Actia. Cf. Varron. Fragm. Ed. Bip. tom. I, pag. 254. Citatur tamen a Servio ad Virg. Ecl. VIII, 29. Varro in Actiis. Apud Charisium autem pag. 144. ed. Fabr. legitur in Asia. Ceterum in h. l. vv. in Actia inter versus scripta in Cod. Latet fortasse sub vv. Actia, Actiis, Asia titulus libri Varroniani alius. — 31) Cod. corrupte: sed producto nominatio. — 32) Gelu, genu hoc ordine Cod. genu gelu Asc. P. — 33) Feminino us genitivo. Ita Cod. secutus dedi, quum in Cod. id scribendi compendium legatur, quod vocem hanc notat. Feminino genere us term. Asc. P. — 34) Tertiae sunt Cod. sunt tertiae Asc. P. — 35) Faciunt gen. Cod. genitivo faciunt Asc. P. Retinui coniunctivum. — 36) Terent. Phorm. IV, 3, 61. — 37) Supervacua non est Cod. sed non punctis impositis deletum. — 38) E contra rat.

Sic et sententia ipsa et Cod. postulante scripsi. In Cod. enim et littera ultima erasa legitur. et contra rat. Asc. P. — 39) Male Cod.: ante s cons. — 40) Fides, fidei. Sic Cod. Asc. fides res P. Paulo post Cod. corrupte: quod modis singulis casus. — 41) A et e utraque; i et o utraque; u, l, m cet. Sic scripsi ex certa emendatione, quam Cod. praestitit. In Cod. enim sic: a. et ae i. o
: utraque
.. is (sic perscriptum hoc) el. (ita et puncto notatum et perscriptum e) m. n. r. s. x. c. t. In margine autem legitur haec: a et e utraque i et o utraque ab antiqua manu. In Asc. est: a e i o utraque u l m n cet. P. autem: a, e, utraque i, o, utraque u, l utraque m, cet. — 42) Desideratur exemplum productae e, — 43) Barro dido Cod. sed posterius supra scr. —

orator, sacerdos, rex, luc, capit. Genitivus singularis fit modis quattuor, *ae, i, is, u*²; *huius formae*³, *huius grammatici, huius oratoris, huius genu.* Dativus singularis fit modis quattuor, *ae, i, o, u; huic Aeneae, huic sacerdoti, huic docto, huic genu.* Accusativus singularis fit modis quattuor⁴, *m, n, u, s*⁵; *huic sacerdotem, hoc carmen, hoc cornu, hoc pectus*⁶. Vocativus singularis tot modis fit, quot et nominativus⁷. Ablativus singularis fit modis novem, *a, e* utraque, *i, o, u, m, s, t*; *ab hoc poeta*⁸, *ab hoc sacerdote, ab huc specie, ab hoc suavi, ab hoc docto, ab hoc genu, ab hoc nequam, ab hoc nugas, ab hoc git*⁹. Nominati- [1478]vus pluralis fit modis quinque, *a, ue, i, m, s*¹⁰; *huic regna, huc Musae, hui docti, hi nequam, hi sacerdotes.* Genitivus pluralis fit modis tribus, *m, s, i*; *horum oratorum, horum nugas, horum nihili.* Dativus et ablativus pluralis fiunt modis tribus, *i, m, s*; *his et ab his nihili, nequam, nugas.* Accusativus pluralis fit modis quattuor, *a, s, m, i*¹¹; *haec sceptru, hos nugas, hos nequam, hos nihili.* Vocativus pluralis fit modis¹² quinque, *a, ae, i*¹³, *m, s*; *o sceptru, o fortunae, o nihili*¹⁴, *o nequam, o nugas.* Hoc tamen notemus quod in quibus casibus cuiuslibet numeri aliquem praetermisimus¹⁵ modum, de his est monoptyotis, *nequam, nihili*¹⁶, *nugas.*

SEGM. II. D e f o r m i s C a s u u m¹⁷.

Formae casuum sunt sex. Prima forma unaria nuncupatur, quae sola nomina regit in utroque numero uno modo omnes casus terminantia¹⁸, *nequam, nugas, nihili.* Secunda forma binaria dicitur, et ipsa sola nomina regit¹⁹ in numero tantummodo singulari, duobus casibus variatis, *hoc cornu*; nominativus, accusativus, vocativus corripuntur; genitivus, dativus, ablativus producentur. Tertia ternaria²⁰ dicitur; haec nomina quidem in utroque numero regit, ut *hoc*²¹ *bellum, huius belli, huic bello, huic bello, horum bellorum, his bellis.* Pronomina vero in numero tantummodo plurali, *haec ista, horum istorum, his istis.* Quarta, quam quaternariam nuncupamus²², et nomina et pronomina regit in utroque numero. Nomina sic²³: *hoc carmen, huius carminis, huic carmini, ab hoc carmine*; et pluraliter, *hi docti, horum doctorum, his doctis, hos doctos.* Pronomina sic: *illud, illius, illi, ab illo*; pluraliter, *hi isti, horum istorum, his istis*²⁴, *hos istos.* Quinta forma est, quae²⁵ quaternaria nuncupatur, in numero tantummodo singulari, et nomen regit et pronomen, *hic sacerdos, huius sacerdotis, huic sacerdoti, hunc su-*

1) Cod. verx, sed in fine versus. — 2) *Ac. is. i.* (sic) Cod. numerorum signis ordinem notans. *ae, is, i, u* Asc. P. — 3) *Formae* Cod. ab antiqua manu; corr. recentiori atramento *fortunae*, quod exhibet Asc. P. — 4) *Fit modis quinque* ex emendatione P. *F. m. quattuor* Cod. Asc. — 5) Terminationem *e* h. l. addit P. — 6) *Vv. hoc altare* hic interponit P. — 7) *Tot modis fit quod et nominativus*; haec verba sic scripta Cod. inter versus scripta exhibet. *fit tot modis, quot nominativus* Asc. P. Paulo ante *sacerdotem* hoc *sacramen* Cod. sed correctum. — 8) *M. s. c. ab hoc poeta* Cod. *m. s. t. ut ab h. p. P. m. s. ab hoc poeta* Asc. — 9) *Vv. ab hoc git* absunt a Cod. et Asc. Videntur tamen recte poni, quia novem modos vult Grammaticus. — 10) Codex habet: *a. e. m. i. s. e's. haec regna* (sic notatis litteris). Igitur scri-

11) *i. m, et es* ultimae delendae. — 11) *A, s, m, i* hoc ordine Cod. *a, m, i, s* Asc. P. — 12) Post *h. v. Asc.* et P. interponitur: *quot nominativus eiusdem numeri id est, quae absunt a Cod.* — 13) Cod.: *a. e. i. cel.* — 14) P. errore typographi *nihil.* — 15) *Aliquem praetermisimus modum*; hoc ordine Cod. *praeterm. alig. modum* Asc. P. — 16) *Nequam, nihili* hoc ordine Cod. *nihili, nequam* Asc. P. — 17) Haec inscriptio continente versus exarata in Cod. — 18) Cod.: *terminans.* Asc. P.: *terminantia.* — 19) *Sola nomina regit* hoc ordine Cod. *sola regit nomina* Asc. P. — 20) *Ternaria forma d.* Asc. P. — 21) *Regit inoe b.* Cod. — 22) Cod.: *quarta quamquam quaternariam nuncupamus.* P.: *Quarta forma Quaternaria nuncupatur.* Asc. ut edidimus. — 23) *Nomina ut sit hoc carmen* Cod. male. — 24) Cod.: *hi histi, horum istorum hui istis.* — 25) *Quinta forma est quae*

cerdotem, o sacerdos, ab hoc sacerdote. Pronomen sic: *iste, istius, isti, istum, ab isto*²⁶. Quinaria forma in numero plurali, nec nomen continet nec pronomen. Sexta forma senaria [1479] est in numero singulari, pronomina sola regit, in plurali nulla²⁷; *nullus, nullius, nulli, nullam, nulle*²⁸, *a nullo*.

SEGM. III. De catholicis Verborum²⁹.

1. In hoc libro etiam de verbis tractabo, sicut ante promisi, quorum rationem per singularum litterarum syllabas primae verbi personae, qualem faciat secundam, inde modi imperativi secunda persona cognoscitur³⁰, ex qua coniugatio cognoscetur³¹, diligentissime docebo; atque interim de vocalibus tractemus positus autem novissimam litteram primae verbi personae. Invenimus autem vocales ante novissimam litteram tres, consonantes multae, de quibus postea docebinus.

2. Prima coniugatio tres habet vocales ante novissimam litteram primae verbi personae: *e, i, u*. Recipit *E* correptam³², *commco, commcas, commca; I, lanio, lanias, lania; U, fluctuo, fluctuas, fluctua*. Secunda coniugatio *E* solum recipit productam, *docco, docces, doce*³³. Tertia correpta duas, *I, rapio, rapis, rape; U, ruo, ruis, rae*. Tertia producta, quam quidam quartam dicunt, *E, redeo, redis, redi; I, munio, munitis, muni*.

3. Sed quoniam tota vis verborum in tempore perfecto modo indicativo³⁴ continetur, sicut in secunda persona modo imperativo³⁵ tempore praesenti declinatur, per singulas litteras primae personae verbi doceamus secundam personam eiusdem temporis praeteriti perfecti, et modi imperativi temporis praesentis secundam personam, quae sit litteris quidem tribus, modis vero quattuor, sicut exemplis paulo ante monstravi, *A, una*³⁶; *E* producta, *docc*; *E* correpta, *lege*. *I, muni*³⁷. Extra hos modos si quod verbum terminaverit alia littera secunda persona³⁸ modi imperativi temporis praesentis, nullius coniugationis continet rationem, ut est: *Sis, fclis*³⁹, *Cedo*, et si qua talia.

E, hanc litteram ante *o* habentia verba, aut primae sunt, aut secundae, aut ter- [1480] tiae productae. Si primae sint, *avi* facient⁴⁰ temporis praeteriti primam personam⁴¹ modi indicativi, ut *coanno, commcas, commcavi*. Si secundae, aut *ui*⁴², *arcco, arcui*, aut *di*, ut *prandeo, prandi*; interdum crescente una syllaba in principio, ut *mordeo, monordi*; *pendeo, pendi*; aut *xi, lugco, luxi*; aut *gui, languco, langui*; aut *si, ardeo, arsi*. Tertiae productae,

Cod. Asc. Quinta forma Quinaria nunc. P. — 26) *Istum o ab isto* Cod. — 27) Vv. in plurali nulla addidi e Cod.

— 28) Cod.: *nulli nullae a nullo* (sic). Asc. et P.: *nulli, nullum, o nulle, a nullo*. — 29) Itaque inscriptio extra versuum compagem in Cod. — 30) Vv. *unde* — *cognoscitur* addidi e Codice; omnia sunt a librario, cuius oculus aberrabat a v. *cognoscitur* ad seq. v. *cognoscitur*.

— 31) Cod.: *coniugatione cognosceretur adque interim de vocalibus*; ubi male omnia sunt verba: *diligentissime docebo*, pro quibus in Asc. et P. legitur: *diligentissime hoc docebo*. Ortum hoc ex initiali syllaba vocabuli sequentis male repetita. — 32) Cod.: *personae recipit e correptam* (sic), unde scribendum erat, quod dedi: *e, i,*

u. Recipit E correptam. Breviora habent Asc. et P.: *personae. E correptam*. — 33) Male Cod.: *e solum recipit docco. docces. producta tertia*. — 34) Modi indicativi P. In Asc. locus sic legitur: *Sed qm tota vis verborum in tempore praesentis declinatur: per singulas cet*. Excidit integer versus. Ceterum in Cod. hoc segm. ita in-

cipit: *Scire debemus quoniam*; ita supra scripto *sed*. Error profectus a librario, qui voc. *sed* pro compendio verborum *sc. d.* hoc est *scire debemus* acceperat, sed postea intellexit. — 35) Modi imperativi P. — 36) Cod.: *monstravi. ama. e. producto docc*. — 37) Asc. P.: *I audi*. — 38) *Secundam personam* Asc. P. — 39) Cod. corrupte: *ut est dici velis*. — 40) *Si primae sint avi fient* Cod. S. pr. sunt, *vi facient* Asc. P. — 41) *Prima persona* Cod. — 42) *Si secundae acui arcco* Cod. —

aut *vī*, *audi*vī¹; *interco*, *inter*vī; vel *ii*. Ergo breviter per singulas litteras ante *eo* positas decurramus, ut facilius cognoscamus, *e* ante *o* posita, cuius sit coniugationis, vel quomodo faciat² speciem perfectam.

4. *A*, hanc litteram ante *eo*³ habens verbum nullum repperi; inventor doceat rationem. *B* ante *eo* posita, aut secundae sunt coniugationis, aut tertiae correptae aut productae. Secundae, *bui* faciunt, ut *rubco*, *rubui*; *sorbco*, *sorbui*; nam *sorb*si barbarismus est; tertiae productae, *i*, vel *ii*, *subco*, *subi*, vel *subii*. Inveni unum primae coniugationis, *beavi*, faciens tempore perfecto, *beo*, *beas*, *beavi*. Terentius:

*Ecquid beo te*⁴?

C ante *eo* posita secundam regit coniugationem, speciem perfectam aut *cui*, aut *xi*,⁵ *arces*, *arcui*;⁶ *luces*, *luci*. *D*, et haec ante *eo* posita secundam regit coniugationem, speciem vero perfectam aut *di*, aut *si*, *prandco*, *prandi*; *ardec*, *arsi*. Interdum addit syllabam in principio, ut *momordi*, *pependi*⁷. Exceptis duobus defectivis genere, quae incipientia quasi neutra, tempus faciunt perfectum quasi passiva, id est, quasi *r* littera finita, ut *gaudeo*, *gavisus sum*; *audeo*, *ausus sum*. Aut *dui*, ut *studeo*, *studui*; *strideo*, *stridui*. Sed videndum, ne magis dicendum sit *strido*, *stridis*. Virgilius:

Stridunt silvae;

non *strident*⁸. *E* ante *eo* posita tertiam productam regit, tempus perfectum *ivi*, vel *ii* facit, ut *anteo*, *praeo*; *anteivi*, *praeivi*⁹; vel *anteii*, *praeii*. *F*, hanc litteram ante *eo* habens nullum repperi verbum. *G* ante *eo* posita secundam regit coniugationem; speciem vero perfectam aut *xi*¹⁰, aut *gri*, aut *si*, *lugeo*, *lugi*, *egeo*, *egui*, *tergeo*, *tersi*; dicimus et *tergo*, *tergis*, [1481] tertiae correptae; legimus enim *et tergent*¹¹, quod venit a verbo *tergeo*, et *tergunt*, ab eo quod est *tergo*. *H*, *I*, *K* ante *eo* positas verbum regere non inveni.

5. *L* ante *eo* posita secundam regit coniugationem, speciem perfectam *lui* vel *levi*, ut¹² *calco*, *compleo*, *cului*, *complevi*, *delevi*,

Relevi dolia omnia,

Terentius¹³. Excipitur unum ab utraque ratione defectivum genere, faciens speciem perfectam

1) Corrupte Cod.: *productae autvi avduas interco intero. ivi vel ii.* — 2) *Facit* Asc. P. Ut edidi, Cod. — 3) Cod. *ante* o contra mentem scriptoris. — 4) Hunc totum locum valde mutilum Cod. sic exhibet: *aut tertiae correptae aut productae i vel ii ut subeo subii vel subii. e ante eo.* Manifestum est, librarium oculis aberrasse a superiori v. *productae* ad inferiorem eandem. Sed quomodo vv. *Inveni* — *leo te* excidere poterint, non extrico. Retinui igitur lectionem Asc. et P. nisi quod in his supra: *aut tertiae productae. Secundae cet. et tum: tertiae productae iui, vel ii, subeo subii, vel subii.* Locus Terent. est Eunuch. II, 2, 48. — 5) Interponunt Asc. P. *arcco*. — 6) Interponunt Asc. P. *lucco*. — 7) *In principio, mordco momordi, pendco pependi* Asc. P. — 8) Haec omnia a vv. *Exceptis duobus* usque ad vv. *non strident* desiderantur in Codice,

haud dubie culpa negligentis librarii. Virgilii locus est Aen. II, 418. — 9) *Ut anteo, praeco; anteivi; praeivi;* ita Cod., alio ordine Asc. P.: *anteo, anteivi, praeco, praeivi*, omisso etiam *ut*. — 10) Hoc loco *facit* intrudunt Asc. P. — 11) *Legimus enim, et spicula lucida tergent* Asc. P. Vv. *spicula lucida* non exstant in Cod. Recte. Nam apud Virg. Aen. VII, 626., unde is locus est desumptus, melius legitur *tergunt*. Cf. Heynius ad loc. Virg. cit. De duplici con. verbi *tergere* adeas Prisc. lib. IX, 9, 50. *Tergit* est apud Lucret. VI, 118. — 12) *Ut* interpositi iubente Cod. — 13) Terent. Heaut. III, 1, 51. Mire Grammaticus huc traxit v. *relevi*, quum potius a *reli*no descendat, ut notum est. Cf. interpp. ad Terent. l. c. Sed fuit haud dubie antiquum verbum *leo*, unde etiamnum *deleo* exstat. Cf. Prisc. IX, 10, 45. ed. Kr. — 14) *Quasi passivum* Asc. P. — 15) *Specie perfecta*

quasi passivam¹⁴, *soleo, solitus sum*. *M* ante *eo* posita primam regit coniugationem, speciem perfectam¹⁵ *avi* faciens, ut *remco, comco, remcavi, commcavi*. Hoc tamen scire debemus, quoniam¹⁶ omnia verba *e* ante *o* habentia secundae sint declinationis¹⁷ necesse est, excepto *eo, is, il*, et illis quaecunque ab hoc verbo fuerint tracta, quae omnia tertiae productae, id est quartae coniugationis sunt, praeter duo primae coniugationis, quae supra posui, *remco* et *comco*. *N* ante *eo* habentia verba¹⁸ si venerint a verbo *eo*, sicut supra posui, tertiae sunt productae, id est quartae coniugationis, specie perfecta facient *vi* vel *ii*, ut *ineo, inis, inivi, vel inii*; si non venerint, secundae erunt coniugationis, *nui* facientia in specie perfecta, *monco, moncs, monui*. *O* ante *eo* habentia tertiae productae, id est quartae sunt coniugationis, *vi* vel *ii* facientia in specie perfecta, ut *coco, cois, coiri, vel coii*. *P* hanc litteram ante *eo* verbum habens¹⁹ non repperi. *Q* hanc quoque litteram ante *eo* nusquam repperi. *R* haec littera ante *eo* posita secundae coniugationis verba regit²⁰, *rui* facient in specie perfecta, *eureo, cares, carui*. Tertiae productae, *vi* vel *ii*²¹, ut *perco, peris, perivi, vel perii*. *S* ante *eo* posita unum repperi verbum tertiae productae, *ivi* vel *ii* faciens in specie perfecta, *transeo, transivi, vel transii*. *T* hanc litteram ante *eo*²² inveni, sed verba secundae coniugationis regentem, et facientem speciem perfectam *tui*, ut *lutco, lutui; putco, putui*. Tertiae productae, id est quartae coniugationis²³, si inventum fuerit, veniet a verbo *eo, is*, et faciet *ivi*²⁴ vel *ii* in specie perfecta. Nam [1482] sicut ante docui, *e* ante *o* verba habentia omnia secundae sunt coniugationis, excepto verbo²⁵ *eo, is*, et si quid ab *eo* nascitur. Nam tertiae sunt productae coniugationis, praeter duo verba primae coniugationis, quae ante posui, *conueo, commco; remco*²⁶. Tertia enim²⁷ correpta coniugatio *eo* non terminatur, sicut supra monstravi. Hoc tamen scire debemus, quod tertiae productae coniugationis, id est quartae, praeter duo verba ab *eo* venientia²⁸, species perfecta duobus tantum modis terminatur, *ivi* vel *ii*. *V* hanc litteram ante *eo* positam verbum habens secundae repperi²⁹ coniugationis, speciem perfectam faciens *ivi, comiveo, connives, connivi*³⁰. Cicero: *Si qui exire velint, comivere possum*³¹, et *cecco, ceves, ceci*³². Persius:

*An, Romule, ceves*³³?

X, Y, Z, has litteras ante *eo* verba³⁴ habentia nusquam repperi.

6. Quoniam sufficienter, ut arbitror, de verbis *e* ante *o* habentibus docui, consequens

Asc. P. Ceterum Cod. habet: *speciem perfectam ut remco, omm. vv. avi faciens*. — 16) *Quoniam* diserte Cod. *quod* Asc. P. — 17) *Coniugationis* Asc. P. — 18) *N ante eo posita si* Asc. P. — 19) *Habens verbum* Asc. P. — 20) Cod. corrupte: *regens verba*. — 21) *Tertiae vero productae id est quartae* Asc. P. — 22) *Positam* intrudunt h. l. Asc. P. — 23) *Vv. id est quartae coniugationis* addidi et Cod. — 24) *Vi vel ii* Asc. P. *ibi vel ii* Cod. — 25) *Verbo* addit Cod. — 26) *Remeas* h. l. add. Asc. P. — 27) *Semper* h. l. male interponit P. — 28) *Hunc omnem locum ita exhibet Cod.: quod tertiae produ-*

ctae coniugationis id est quartae ab eo veniens sciens perfecto duob. tantum mododissiibi vel ii. V hanc litteram cet. Supra scripta illa putavi collocanda esse post *v. quartae*. Pro *v. ab eo veniens*

scribendum esse *ab eo venientia* sententia docet. Intel- liguntur enim verba ab *eo* composita *subeo, abeo*; ad quae tamen tertium *adeo* annumerandum erat. De *subeo* supra dixit §. 4. ubi et Cod. *subi vel subi* scribendum vidimus. *Sciens* ortum videtur ex *scies* compendio pro *species*. Monstrum illud *mododissiibi* videtur significare id quod in Asc. et P. legitur: *modis t.* (hoc est *terminatur*) *ivi*; nisi forte scriptor voluit: *tantummodo modis t.* In Asc. et P. haec omnia scie leguntur: *quod tertiae productae coniugationis species perfecta duobus tantum modis terminatur iui, ii cet.* — 29) *Repperi secundae* Asc. P. — 30) Cod. *connibeo, connibes, connibui*. — 31) *Ciceronis locum non inveni, ne inter fragmenta quidem.* — 32) Cod. *cecco, cebes, cebui*. Cf. paullo infra §. 7. huius segm. — 33) *Persius* I, 87. — 34) *Has* addidi et Cod. et Asc. *Tum ante eo posita verba habentia* Asc. P. *Posita* abest a Cod.

puto de his tractare, quae *i* ante *o* habent per singulas litteras ante¹ positas, quae regunt primam coniugationem, vel tertiam utramque. Nam secunda coniugatio *eo* tantummodo terminatur. *A* ante *io*, habens verbum tertiae correptae *inveni*, *ui* faciens in specie perfecta, *uio*, *ais*, *uit*; *ui*, *uisti*, *uist*. *B* ante *io* habentia tertiae productae, id est quartae coniugationis *inveni*, *vi* vel *ii* facientia² speciem perfectam, *ambio*, *ambis*, *ambivi*, vel *ambii*. *C* ante *io* habentia tertiae productae³, *vi* vel *xi* facient specie perfecta, *sarcio*, *sarcivi*; *vincio*, *vinci*. Tertiae vero correptae *ei*, ut *inicio*, *inieci*. *D* ante *io* non *inveni*. *E* hanc quoque litteram⁴ non *inveni*. *F* ante *io* habentia verba tertiae sunt productae, *vi* vel *fii*⁵ faciunt specie perfecta, *suffio*, *suffivi*, vel *suffii*⁶. Unum *repperi*⁷ eiusdem coniugationis, defectivum genere, sicut *solco*, *solutus sum*, sic *fio*, *fis*, *fit*, *factus sum*. *G* ante *io* habens verbum non *inveni*. *H* ante *io* verba habentia primae *repperi* coniugationis, *ari* facientia specie perfecta, *hio*, *inhio*, *hiavi*, *inhiavi*. *I*, *K*, his litteris ante *io* verba terminata non *inveni*. Uno *i*⁸ *inveni*, tertiae correptae, *xi* faciens [1483] perfecto, *meio*, *meis*, *meixi*. Persius modo infinito:

*matronae immicere vulvae*⁹.

L ante *io* verba tertiae productae sunt, *vi* vel *ii* facient perfectum, *polio*, *polivi*, vel *polii*. Participium passivum posuit Virgilius:

*Iam parte polita*¹⁰;

et modi indicativi activitatis speciem imperfectam, *polibant*¹¹; *salio*, *salis*, *salivi*, vel *salii*¹². *M* ante *io* habens verbum non *inveni*. *N* ante *io* habens verbum si primae fuerit coniugationis, *vi* faciet specie perfecta, *lanio*, *lanias*, *laniavi*; si tertiae productae, id est quartae, *vi* vel *ii*, ut *munio*¹³, *munivi*, vel *munii*. *O* ante *io* positam in verbis non *inveni*. *P* ante *io* posita¹⁴ tertiae correptae *inveni*, *ui* facientia perfectam speciem, *rapio*, *rapui*; vel *ii*¹⁵, *cupio*, *cupivi*, vel *cupii*. *Q* ante *io* nusquam *inveni*, et rationaliter; quia *q* littera non scribitur, nisi ante *u* et aliam quaecumque vocalem iniunctam¹⁶. *R* ante *io* positam tertiae correptae *inveni*, *ri* faciens speciem perfectam, et *pe* syllaba correpta in principio addita, *pario*, *peperi*. Quidam putant hoc verbum tertiae productae, id est quartae, esse, sed errant; nam infinitum¹⁷ modum perfectum Terentius posuit:

Parere hic divitiis;

quod si esset tertiae productae, *ri* habuisset syllabam ante *re*, *parire*¹⁸. Praeterea *re* utraque cor-

1) Litteras ante positas Cod. ante *io* pos. Asc. P. — 2) *Inveni vi* vel *ii* facientia Cod. *Inveni* omm. Asc. P. et pro facientia exhibent *facient*. — 3) *Productae* deest in Cod. non recte. Paulo post *inicio* Cod. — 4) Illoc loco ante *io* interponunt Asc. P. — 5) *Fii* Cod. *ii* Asc. P. — 6) *Vel suffii*. Haec addidi e Cod. Paulo ante *sunt* ante *productae* addidi eodem. — 7) *Repperi*. Ita Cod. *reperies* Asc. P. — 8) *Uno i inveni*. Ita Cod. recte. *Unum inveni* Asc. P. — 9) Non reperitur hodie hic locus apud Persium. Similis tamen est Sat. VI, 73. *Patriciae immicet vulvae*; qui locus non intelligitur a Grammatico, quum exemplum infinitivi voluerit. Ceterum cf. Prisc. X, 1, 1. — 10) Virg. Aen. VIII, 426. — 11) Virg. Aen. VIII, 436. — 12) Cod. *Silio. silis. silivi. vel silii*; quod non plane displicet, licet nusquam alibi memoretur. Sed pari iure, atque *spicio*, citamus *silio* pro eo quod est *salio*, aliquando in usu esse potuit. Cete-

rum cf. Prisc. X, 9, 51. — 13) *Munis* interponunt Asc. P. — 14) Vv. in *verbis non inveni*. *P* ante *io* posita in Cod. inter versus scripta sunt, a librario male ommissa, oculo a v. *positam* ad v. *posita* aberrante. — 15) *Rapio rapui* vel *rapii* Asc. Male. *Rapio rapui* vel *rapii* P. Haud melius. In Cod. est: *Rapio rapui* vel *ii*, unde orta corruptio. Non enim intellexerunt, *ii* ad seqq. pertinere. Tollendum igitur monstrum illud perfecti *rapii*. — 16) *Iniunctam* Cod. *unctam* Asc. P. — 17) Importune h. l. v. *perpetuum* intrudunt Asc. P. quam nescit Cod. Locus est Terent. Andr. IV, 5, 2. ubi olim legebatur: *parare hic divitiis*, iam a Bentley correctum. — 18) *Ante re syllabam parire* Asc. P. Errat autem Grammaticus; nam *parire* antiqua forma est, quam testatur Priscianus *correcta est*. — 19) Cod. *utraque producta est*. Ita plane, supra scripta vera lectione. — 20) Asc. et P.

repta est¹⁹. Nam si produxeris, erit secundae coniugationis, *parere*, veniens a verbo, *parco*, *purcs*:

*Parct amor dictis carae genitricis*²⁰.

S ante *io* habens verbum primae repperi coniugationis; *vi* faciens specie perfecta, *basio*, *basivi*, sic Martialis²¹. *T* ante *io* habens, si tertiae productae fuerit, *vi* faciet specie perfecta, *partio*, *partivi*, sic Cicero: *Partiverant*²². Dicimus et *partior*²³ sub eodem intellectu activitatis, vel verbi communis, *partior*. Virgilius:

*petit, et socios partitur in omnes*²⁴;

sicuti *obsono*, *obsonor*; si primae fuerit, *vi* faciet specie perfecta, *satio*, *salias*, *saliavi*. *F*, *X*, *Y*, *Z*, ante *io*, nulla de his litteris inveni terminata verba; qui invenerit etiam declinandi doceat rationem.

7. *A* ante *uo* posita primae coniugationis verba regit, et tertiae correptae. Nam [1484] secundae coniugationis, vel²⁵ tertiae longae, id est quartae, verba *u* ante *o* nunquam habent, sed secunda *e* solam; tertia producta²⁶, id est quarta, et *i*. Ergo *A* ante *uo*²⁷ posita si primae fuerit coniugationis, *vi* facit²⁸ specie perfecta, *lavo*, *lavavi*; si tertiae, *vi*, *lavo*, *lavis*, *lavi*. Dicimus et *lavor*, *lavaris*, sub uno intellectu. *B* ante *uo*²⁹ tertiae correptae repperi, *bui* faciens specie perfecta, *imbuo*, *imbuis*, *imbui*. Primae non inveni; inventor doceat rationem. *C* et hanc litteram ante *uo*³⁰ tertiae correptae regentem verba repperi, *cui* facientem in specie perfecta, ut *acuo*, *acuus*, *acui*. *D* nec hanc litteram ante *uo* positam regentem verba primae coniugationis inveni, sed tertiae correptae, *dui* facientem in specie perfecta, *induo*, *induis*, *indui*. Nam sicut ante *do*-*cui*, *v*³¹ ante *o* posita, aut primae coniugationis verba regit, aut tertiae correptae; secundae vero vel tertiae productae hoc est quartae^{**32}. *E* huius litterae ante *uo* positae verbum tertiae correptae repperi, *vi* faciens³³ specie perfecta, *cevo*, *cevis*, *cevi*³⁴. Persius tempore futuro posuit:

*Au, Romule, ceves*³⁵?

Significat autem cum turpitudine cedere, vel turpiter incurvari³⁶. Primae coniugationis verbum *e* ante *uo* habens³⁷ non inveni. *F* hanc litteram ante *uo* positam verba regere non inveni; novo more unam declinationem ex hac quasi descendente legi apud Terentium:

Fors fuit pol;

in Hecyra scilicet³⁸. *G* huius litterae ante *uo* positae verbum primae coniugationis non inveni. Sed tertiae correptae, *gui* faciens specie perfecta, ut *arguo*, *arguis*, *argui*; et *unguo*³⁹, *unguis*, *unxi*;

ut Virgil. praeponunt, quae Cod. ignorat. Locus est Virg. Aen. I, 689. Ceterum Cod. *cari*. — 21) Apud Martialem saepissime. Velut VII, 94. XI, 97. XII, 59. — 22) Ciceronis locum non inveni. — 23) *Partitur* Asc. P. Ceterum cf. Priscian. VIII, 7, 32. — 24) Virg. Aen. I, 194. Ceterum e Cod. adieci *petit*, quum ibi *p. et socios* legatur. — 25) *Et pro vel* habent Asc. P. — 26) Male Cod. *solum tertiam productam* — 27) Cod.: *Ergo ante uo*, omisso *a*. — 28) *Faciet* P. *avi* faciet Asc. — 29) *Posita* h. l. intrudunt Asc. P. — 30) Cod.: *litteram ante o tertiae*. Asc. P. interponunt *positam*. — 31) *Vi ante o posita*. Ita quidem Cod. Asc. P. sed non recte. Nam paulo ante §. 6. negaverat, se *v* ante *io* verba terminalia invenisse; et supra hac ipsa §. dixerat: *Nam secundae coniugationis vel tertiae longae, id est quartae, verba u ante o nunquam habent*, ad quem locum hic respicit. Scribendum igitur *V ante o posita*; id quod etiam

seqq. ostendunt. — 32) Illic locus corruptus est, omisso fortasse uno vocabulo. In Asc. et P. legitur: *aut tertiae productae, hoc est, quartae*. Plura habet Cod., quae exhibui, adiectis asteriscis, lacunam significantibus. Excidit fortasse *nunquam*. — 33) *In* ad. Asc. P. — 34) *Caevo caevis caevi* Cod. — 35) *Caeves* Cod. Locus est Persii I, 87. Cf. supra §. 5. huius segm. — 36) Cod.:

turpiter incubare incupari primae (sic). — 37) *V. habens* om. Cod. Videbatur necessarium. — 38) *Aput Teren-*

tium fors fuit pol in ecyra s. cti. (sic.) Sic Cod. Male sedulus emendator *fortuna* voluit pro isto *foat*, et ultimam compendium vocis in puto notare *scilicet*. Ceterum Asc. P.: *apud Terent. in Hecyra, Fors fuit pol.* — 39) *Unguo*. Ita scripsi, sententia ipsa postulante; assentitur Asc. *Ungo* Cod. P.

nam *unguico* non legi. *H* hanc litteram ante *uo* positam regentem verba¹ non inveni. *I* ante *uo* posita primam regit coniugationem, et speciem perfectam² *avi* facit, *derivo*, *derivus*, *derivavi*. *K* ante *uo* posita³ nullum verbum regit. *L* ante *uo* posita tertiam correptam regit, *lui* facit⁴ in specie perfecta, *diluo*, *diluus*, *dilui*. *M* ante *uo* positam non inveni. *N* haec littera posita⁵ ante *uo* tertiam coniugationem⁶ correptam regit, et speciem perfectam facit *nui*, *innuo*, *innuis*, *ianui*; *annuo*, *annui*;⁷ *renui*. *O* ante *uo* posita primam regit coniugationem, et speciem [1485] perfectam *ravi* terminat, ut⁸ *noroo*, *renoro*; *noravi*⁹, *renovavi*. *P* ante *uo* posita tertiam coniugationem correptam regit, et speciem perfectam *spui* facit, ut *spuo*, *respuo*; *spui*, *respui*. *Q* ante *uo* posita et primam coniugationem regit et tertiam correptam; primae¹⁰ *quavi* facit speciem perfectam¹¹, *aequo*, *aequas*, *acquavi*; *exaequo*¹², *exaequari*. Tertiae vero correptae¹³ *qui*, ut *relinquo*, *relinquis*, *reliqui*. *R*, et haec littera ante *uo* posita, et primam coniugationem regit et tertiam correptam; primae specie perfecta *avi* terminatur¹⁴, tertiae *ui*, ut *servo*, *servus*, *servavi*¹⁵; *ruo*, *ruis*, *ru*. *S* ante *uo* posita tertiam correptam regit, *suo*, *suis*, *sui*; *consuo*, *consui*. *T* ante *uo* posita primam coniugationem regit et speciem perfectam *vi* facit¹⁶, *fluctuo*, *fluctuas*, *fluctuavi*.¹⁷ *X*, *Y*, *Z*, has litteras ante *uo* positas¹⁸ verba regere non inveni. Hoc modo declinabuntur omnia verba *o* terminata, ante eam habentia vocales illas, quas supra memoravi, exceptis defectivis.

8. Nunc ad syllabas consonantium veniamus¹⁹, quae consonantes si sint ante novissimam litteram *o*, aut primae coniugationis facient verbum, aut tertiae correptae. Nam secunda coniugatio vel tertia producta, id est quarta, consonantem ante *o* litteram nunquam habent²⁰, sicut frequenter docui. Secunda quidem *c* solam, ut *docco*, *doces*. Tertia vero producta, id est quarta, duas, *e* et *i*²¹, ut *redco*, *redis*, *redii*, et *munio*, *munis*, *munii*²².

Bo terminata, primae si sint, *bavi* facient specie perfecta, ut *libo*, *libas*, *libavi*; tertiae vero correptae, *psi*, ut *nubo*, *nubis*, *nupsi*²³; aut *bui*, ut *sorbeco*, *sorbes*, *sorbui*; quamvis et *sorbsi*²⁴ lectum sit.

9. *Co* primae si sint, *cavi* facient perfectam speciem²⁵, ut *sicco*, *siccus*, *siccavi*; *dico*, *dicas*, *dicavi*. Virgilius:

*Propriumque dicabo*²⁶.

1) *Verba* add. e Cod. — 2) *Specie perfecta* Asc. P. — 3) *Posita* recte sic Asc. *positam* Cod. P. — 4) *Lui facies* Asc. *lui faciens* P. *lui facit* in Cod. — 5) *Litera ante uo posita* P. Asc. — 6) *Correptam coniugationem* Asc. P. — 7) Interponunt Asc. P. *renuo*. Cod.: *annui renui* (sic). — 8) *Favi terminat*, ut. Ita Cod. *aui facit*, *noroo* Asc. P. — 9) *Novavi* in Cod. supra ser. — 10) *Primae adieci* e Cod. — 11) *Speciem perf* (veliqua adesa) *aequo* Cod. *specie perfecta aequo* Asc. P. — 12) *Exaequas* h. l. interponunt Asc. P. — 13) *Correpta* P. errore typorum. — 14) *Primae specie* ... (adesa) ... *terminatur tertia vi ut servo* Cod. *Pr. sp perfecta avi terminatur, servo* Asc. P. — 15) Interponunt h: l. Asc. P.: *tertiae rui* ut; quae hic absunt in Cod. — 16) *Regit specie perfecta avi faciens* Asc. P. Ut dedimus, exhibet

Cod. a pr. manu. Recentior ex syllaba *vi* fecit *avi*. — 17) Praeponunt Asc. P. *V*, quod legitur quidem etiam in Cod. sed expunctum; recte. — 18) *His literis* — *positis* Asc. P. Male. Recte Cod. quod dedimus. — 19) *Devoniamus* Asc. P. — 20) *Habet* Asc. P. — 21) *Duas e et i*. Ita Cod.; otiosae illae *ii* supra scr. — 22) *Redii* — *munii* Asc. Cod. *redii* — *munii* P. — 23) Cod. *nubsi* sed e corr. — 24) Ita Cod. Asc. P. — 25) *Specie perfecta* Asc. P. — 26) Virg. Aen. 1, 73. — 27) *Crevi, et pasco pascis pavi* P. Asc. Recte fortasse. Cod. alterum exemplum hic om. sed paullo infra *senui aut vi pasco pascis pavi*, quod mutare noluit. Ut ante *senesco* interponunt Asc. P., quod om. Cod. — 28) *Fecit* add. e Cod. — 29) *Caedo* Cod. male. — 30) *Repperitur* Cod.

Aut *cui*, ut *mico*, *micas*, *micui*. Tertiae vero correptae, aut *ci*, ut *vinco*, *vincis*, *vici*; aut *xi*, ut *dico*, *dicis*, *dixi*; *duco*, *ducis*, *duxi*. Aut *vi*, ut *cresco*, *crescis*, *crevi*²⁷. Aut [1486] *ni*, *senesco*, *senescis*, *senui*. Aut *vi*, *pasco*, *pascis*, *pavi*.

Do primae si sint, aut *di* facient in specie perfecta, ut *do*, *das*, *dedi*; aut *davi*, ut *laudo*, *laudas*, *laudavi*. Tertia vero correpta ut *didi* facit²⁸, ut *addo*, *addis*, *addidi*; *credo*, *credis*, *credidi*; aut *si*, ut *cedo*, *cedis*, *cessi*; aut *cidi*, ut *cado*, *cadis*, *cecididi*; nam *cedo*²⁹, quod significat *da*, sine verbi totius substantia solum repperitur³⁰ numero singulari, *cedo*; numero plurali, *cette*³¹; sic Plautus et antiqui comoediographi; sicut et *salve*, *salvete*³². Nam quod Plautus in Truculento:

*Non salveo*³³;

iridenter³¹ posuit pro persona rustici. *Fo*, non inveni.

10. *Go* primae *gavi* facit, ut *rogo*, *rogas*, *rogavi*. Tertiae vero correptae aut *xi* reddit, ut *piugo*, *piugis*, *piuxi*; *sugo*, *sugis*, *suxi*; aut *si*, ut *tergo*, *tergis*, *tersi*. Lectum est et *tergeo*, unde in Virgilio utranque declinationem indifferenter invenimus:

*et spicula lucida tergant*³⁵;

a *tergo*, *tergis*; et: *tergeat*, ergo *terges*³⁶; et *vergo versi* facit. Aut *gi*, ut *tango*, *teligi*; et in principio syllabam adiecit, ut *pugno*, *pupugi*; *pungo*, *pcpigi*. Quidam *pcpigi* defectivum³⁷ tempore putant esse, ut *odi*, *novi*, *memini*; alii praesentis, alii praeteriti aestimant.

11. *Ho* primae est, *havi* facit, ut *inchoo*, *inchoas*, *inchoavi*³⁸. Quidam putant *inchoare* debere³⁹ dici, imperitissime. Nam neque post *e* litteram, *h* Latina verba regunt, exceptis nominibus tribus, quae supra posui, *pulcher*, *orchus*⁴⁰, *lurcho*; neque *o* littera ante *o* alterum⁴¹ Latinorum verborum prima persona repperitur; sed illas⁴² tres vocales, quas ante docui *e*, *i*, *u*; nam nec *a*, nec *o*. Igitur quod Plautus posuit *reboo*⁴³, non Latine, sed Graece posuit, *βῶω βῶω*, unde derivativum *reboo*, *reboas*⁴⁴. Nam Latinum verbum *o*, ante *o* habens non, inquam⁴⁵, repperitur. Tertiae vero conjugationis correptae verba *ho* terminata, *xi* faciunt speciem perfectam⁴⁶, *traho*, *traxi*; *veho*, *vexi*⁴⁷.

12. *Ko*, non invenitur verbum hac syllaba terminatum rationabiliter. Nam *K* littera

ut semper; *reperitur* Asc. P. — 31) *Cette*; sic recte Cod. *cedite* Asc. P. Ceterum *cette* Plauto restituendum Merc. V, 4, 4. ubi editur *certe dextras nunc iam*. Aliud exemplum citatur ex eodem Plauto a multis Gramm., inter quos etiam Pompeius Comm. p. 325. *Cette patri meo*; ubi videt quae notavi. — 32) *Sicut et salvete salvere* Cod. *sicut salve, salvete, salvere* Asc. P. Haud dubie voluit Gramm. id quod dedimus. — 33) *Plaut. Truc. II, 2, 4.* — 34) *Iridenter* Cod. *iridenter* Asc. P. — 35) *Locus* Virg. supra iam §. 5. huius segm. indicatus legitur Aen. VII, 626. — 36) *Totus hic locus* in Cod. sic legitur: *Et spicula lucida tergant aut tergo tergis et tergent ergo terges et vergo versi*; quae licet corrupta existimo, retinui tamen, nisi quod a *tergo tersi* pro aut *t. t.* scripsi. Fortasse scribendum et *tergent a tergeo terges.* — 37)

Cod. *Pupugi defectivum* omissis intermediis. Male. — 38) *Inchoo, inchoas, inchoavi* Cod. contra mentem Grammatici, ut seqq. docent. Paulo ante *Ho si primae est* Asc. — 39) *Debere* adieci e Cod. Sed in Cod. verbum *inchoare* adesus est, proque eo in ora superiori a recentiori manu scriptum *inchoere dici*, quod falsum esse patet. — 40) In Cod. *harcus* sed corr. — 41) Cod. *in alteram* sed corr. — 42) *Illas* Cod. *illae* Asc. P. Ceterum pauca exesa hic in Cod. *tres voca as ante cet.* — 43) In Cod. pauca attrita *Plautus po boo*. Vv. non Latine supra scr. — 44) *Unde derivativum boo* (sic) *reboas*. Cod. — 45) *Recte* Cod. non inquam. Asc. P. nunquam. — 46) *Facie perfecta* Asc. P. — 47) Cod. *traha traxi, veho vexi*; sed supra scr. a rec. manu. *traha trahis tr. veho vehis* v. Asc. P.

non scribitur, nisi a littera¹ in principiis nominum vel verborum consequentis syllabae, et [1487] consonans principium sit², sicut in³ Institutis artium, hoc est in libro primo, monstravi, Kame-nae, kaleo, kareo, et si qua talia⁴. *Lo* primae si sint, *luri* facient ut⁵ *caclo*, *caclavi*. Tertiae vero correptae aut *lui*, ut *excello*, *excellis*, *excellui*, aut *li*, ut *tollo*, *sustollo*, *sustuli*⁶, de utroque verbo; nam *tuli* ab eo venit, quod est *fero*, *tuli*.

Mo primae aut *mavi* facit, ut *amo*, *amavi*; *clamo*, *clamavi*; aut *mui*, ut *domo*, *domui*. Tertiae vero correptae aut *psi*, ut *sumo*, *sumis*⁷, *sumpsi*; aut *mui*, ut *tremio*, *tremis*, *tremui*. *No* primae *navi* facit, *sano*, *sanus*, *sanavi*. Tertiae vero correptae *ni*, sed in principio syllaba adiecta⁸, *cano*, *canis*, *ecciui*. Aut *vi*, *cerno*, *cernis*, *crevi*; *sino*, *sivi*. *Po* primae *pavi* facit, ut *stipo*, *stipus*, *stipari*. Tertiae vero *pi*, *rumpo*, *rumpis*, *rupi*.

13. *Q*, haec littera ideo non invenitur regens verbum, quoniam nullam litteram antecedere potest nisi *u* et aliquam vocalem cum ea antecedentem iunctam, unde supra, cum de vocalibus antecedentibus *o* litteram tractavimus⁹, posuimus, *relinquo*, *relinquis*, *reliqui*¹⁰. *Ro* primae *rari* facit, *oro*, *oras*, *oruri*. Tertiae vero correptae aut *vi*, ut *sero*, *seris*, *sevi*; aut *sivi* mittit¹¹, ut *quero*, *quervis*, *quesivi*; aut *ru*, ut *insero*, *inseris*, *inserui*. *So* primae, *savi* praeterito facit, *penso*, *pensus*, *pensavi*. Tertiae vero *vi*, *quaseso*, *quasesivi*. Tale est *cerno*, *creasco*, *crevi*. *To* primae *tavi* facit, *muto*, *mutus*, *mutavi*. Tertiae vero *si*, *mitto*, *mittis*, *missi*; aut *ti*, ut *verto*, *vertis*, *verti*; aut *ui*, ut *sterto*, *stertis*, *stertui*. Versus:

*Postquam destertui esse*¹².

Si *e* ante *o* habuerit prima verbi persona, prima coniugatio *cturi* facit in specie perfecta, *ma-cto*, *muctas*, *mucturi*. Tertia vero correpta *rui*, *necto*, *nectis*, *nectui*; *flecto*, *flcctis*, *flexui*. *No* primae *rari* facient¹³, *clixo*, *clixas*, *clixavi*; aut *rui*, *enixo*, *enixas*, *enixui*. Tertiae vero *rui*, ut *nero*, *neris*, *nerui*.

14. Quoniam, sicut arbitror, sufficienter tractavimus de verbis *o* littera terminatis, [1488] veniamus ad ea quae *or* syllaba terminantur. *Or* syllaba terminata sive pura sive vocali, vel consonante praecedente, si primae sint coniugationis vel secundae, vel tertiae productae, id est quartae, ante novissimam litteram secundae personae activitatis, *ri* syllabam accipientia facient secundam personam passivitatis, ut *amo*, *amas*, *amor*, *amaris*; *doceo*, *doces*, *doceor*¹⁴, *doce-*

1) Nisi a littera in pr. Recte ita Cod. propter seqq. principium sit. Nisi ante a litteram in Asc. P. — 2) Principium sit Asc. P. principium et Cod. quod fortasse fuit pr. est; nolui tamen inferre, quod dubium esse videre-tur. — 3) In abest a Cod. non recte. — 4) Vv. ka-reo et si qua talia desunt in Cod. In primo autem libro nihil legitur tale, quod h. l. innuitur. Quare intelligitur, non integros ad nos devenisse hos Probi libellos. — 5) Ut adieci e Cod. — 6) U beriora habet Cod. nec tamen meliora: tollo tuli. sustollo sustuli. tuli sustuli de utro-que cet. Secutus sum Asc. et P. — 7) Sumis addidi e Cod. — 8) Addita Asc. P. — 9) Tractavimus Cod. tractavimus Asc. P. — 10) Male Cod. relinqui. — 11) Mittit addidi e Cod. — 12) P. VI, 10. Ceterum Cod. sic ante : st. c. i. destertui esse; aut et o. ç. habuerit; correctum aut et pro eo ante et litterae si. c. in marginem excurrunt. Illa

supra scripta sic ante lineola tractata deleta sunt. —

13) Faciet Asc. P. — 14) Codex habet: doceo doceris^{es doceor}. sic corr. ab alia manu. — 15) Cod.: munio muniris; hoc ab antiqua manu. Altera addidit: munio munis. — 16) Mutat Asc. P. Sed Cod.: mutavit tempus autem. Ad v. mutavit signo monstrante in ima ora ab alia manu adiecta sunt: et sic cum e. ri. ante. s. accipit ut lego legis legor geris et si qua talia; quae dedi, quum Asc. et P. consentiant, nisi quod legeris habent. — 17) Finient Cod. a pr. m. facient corr. rec. m. atque ita Asc. P. — 18) Litteram e s amo Cod. a pr. m. sed rec. m. correxit: literams ut amo; atque ita Asc. P. — 19) Pereunt e littera Cod. sed corr. — 20) Cod.: est tu ante s sed corr. — 21) Et su. Ita rectissime Cod. Sed male corr. a rec. man. quae eadem hic et antea plura atrita

ris; munio, munis, muniō, muniōris¹⁵. Tertiae vero correptae *i* litteram in *e* correptam mutavit¹⁶, et sic cum *e ri* ante *s* accipit, ut *lego, legis, legor, geris*, et si qua talia.

15. Tempus autem perfectum finient¹⁷ omnes coniugationes participio masculino temporis praeteriti addita *sum* syllaba, *hic amatus, amatus sum; hic doctus, doctus sum; hic scriptus, scriptus sum; hic munitus, munitus sum*. Fit autem participium temporis praeteriti generis masculini ex secunda persona activitatis in prima quidem coniugatione et tertia producta, id est quarta, accepta syllaba *tu* ante novissimam litteram *s*, ut¹⁸ *amo, unus, hic amatus; munio, munis, hic munitus*. In secunda vero, et tertia correpta pereunte *c* littera¹⁹ penultima secundae personae activitatis, et *tu*²⁰ ante *s* posita, ut *doceo, doces, hic doctus; dico, dicis, hic dictus*; aut pereuntibus duabus litteris penultimis, et *su*²¹ ante novissimam litteram *s* reposita²², ut *necto, nectis, nectus sum*²³; quamvis posteriores pro *c* et *s*, *x* posuerunt²¹, *nectus suu*²⁵.

16. Imperativus modus passivitatis *re* syllaba addita imperativo activitatis fiet, ut *ama, amare, doce, docere; scribe, scribere, muni, munire*. De²⁶ hac tamen ratione, et de modo infinito²⁷ plenius in Institutis artium, hoc est in libro primo, docuimus. Illorum verborum, *r*²⁸ terminatorum et non venientium ab *o* littera, species perfecta notetur de participio temporis praeteriti.

SEGM. IV. De Structura.

[1489]

1. Quoniam²⁹ de pedibus disyllabis et trisyllabis, necnon et quattuor syllabarum in primo docuimus libro; de nominum vero ratione verborumque in hoc; consequens arbitratus sum de terminationibus placentibus nostro tempore paucis admodum demonstrare, quas multi credunt metro debere constare, quorum opinioni non libenter consentimus; quoniam et Tullius et caeteri oratores monosyllabo struxere³⁰ verbo, cum una syllaba metrum non sit.

Est autem structura verborum compositio, dicta a struendo, id est componendo, unde structores compositores³¹ alicuius rei dicuntur. Hae quamvis in omni oratione servari debeant, tamen maxime in verbis duobus, novissimo et penultimo, sunt delectabiliter componendae.

2. Antiqui quidem oratores, in quibus maxime Tullius, nunquam necessariis sensibus praeposuerunt orationis structuram; sed magis fortiter³² et gravi compositione, quam molliter vel laxa dicere maluerunt, ut cum haberent occasionem sic struendi, quemadmodum nostri temporis ho-

rescripsit. — 22) Cod.: *litteram, s. rep. . . (adesa) ut necto*. Quibus rec. m. male substituit: *litteram s. post tu ut necto*. — 23) Cod. *nectus sum*. Rec. manus *nectus sum*; male. Sententia scriptoris requirit *nectus sum*, quod dedimus. Neque quisquam unquam Latinorum dixit *nectus sum*. — 24) Cod. Asc. P. pro *c et t*. Male. Quid voluerit Gramm., ex antec. patet. Ex *c* et *s* factum postea *x* significat. Hoc ita cum omni nexu orationis cohaeret, ut nemo quisquam aliud h. l. scriptum esse ne somnare quidem possit. — 25) Male Cod. *nectum* omisso *sum*. — 26) *Ut amare docere De*. Ita Cod. a pr. m. Sed rec. m. Asc. et P. ut dedimus. — 27) *Infinitivo* P. solus. — 28) *Illorum vero verborum id est r term*. Asc. P. Ceterum post *v. praeteriti* sequitur subscriptio haec: FINIT DE CATHOLICIS PROBI. Tum post breve intervallum unius lineolae: ARS SERVI GRAM³ EXPLICIT FELICITER. Reliqua pagina

supra dimidium vacua. Versa sequuntur reliqua Probi quae in Edd. habentur, sed sine inscriptione et ita, ut verba: *de participio temporis praeteriti, praecedentis paginae extrema, initium faciant sequentis, uno tenore cum seqq. scripta*. Deest igitur in Cod. inscriptio: *De Structura*. — 29) Totus hic locus in Cod. sic legitur: *Quoniam de pedibus disyllabis et trisyllabis adieci, ordinemque paulo post immutavi, ubi Asc. et P. exhibent: nominum vero verborumque ratione*. — 30) Male Cod. *struere*. — 31) *Structores compositores*. Ita recte Cod. *Structurae compositurae* Asc. P. Paulo post *dicuntur* deest in Cod. — 32) *Forti* Asc. P. male, ut seqq. ostendunt. —

mines delectantur, tamquam de industria usi sunt structura forti, potius quam delectanti; sicut exemplis Tullianis probare breviter potuerimus¹.

Quod in primis est nostro tempore vitiosum, Tullius ille² non dubitavit verbo monosyllabo finire structuram, ut est: *Ab istius petulantia conservare non licitum est; quae cum is³ civitatibus G. Ferri⁴ communicata sunt⁵*. Et: *Id quod populus Romanus iam flagitat, extincta atque deleta sit⁶*. Hae compositiones demutatae⁷ facient nostri temporis structuras sic: ex tribrachy⁸ et ditrochaeo: *Ab istius petulantia non est licitum conservare*; ex trochaeo et dactylo, *Quae sunt G⁹. Ferri cum is¹⁰ civitatibus communicata*; ex ditrochaeo et bacchio a longa: *Id quod populus Romanus iam diu efflagitat, extincta sit atque deleta¹¹*. Disyllaba¹² structura, quae non valde quibusdam placet, antiquos viros vehementissime delectabat. Est enim [1490] fortis admodum, vitansque etiam nostri temporis barbarismos¹³, si non fuerit spondeo vel trochaeo post dactylum finita, ut: *Primus ab oris¹⁴*; et: *In quo meam voluntatem populus Romanus perspicere possit¹⁵*. Sic enim versum heroici metri facient; quae sola versificatio est oratoribus devitanda. Nam si omnem fugere voluerint, tacebunt, quoniam nulla oratio sine metro constat.

3. Trisyllaba structura nostro tempore caute ponenda est, ne aut versum, stichum¹⁶, faciat ex trochaeo composita et bacchio a brevi, ut: *capta fuissent*; aut, ut quibusdam placet, barbarismum, si ex spondeo vel iambo, vel quovis pede, cuius sit novissima syllaba natura longa, componatur ex aliquo verbo trisyllabo, qui positus bene sonet. Nam si plausibilis non fuerit, barbarismum nostri temporis vitans, nec structuram faciet nobis placentem, ut illud inter multa alia similia¹⁷ Tullianum: *sententia sua liberaverant¹⁸*; et: *cuius ego causa laboro¹⁹*.

4. Quattuor syllabarum structura sic vitabit nostri temporis barbarismum, sicut disyllaba, quamvis multi²⁰ non sapienter et in tali compositione barbarismos esse dixerunt, si penultimum verbum habeat novissimam syllabam natura longam, ut: *Ad meam cupsum admisero²¹*; et: *Industriueque meae contenderem²²*. Ergo si nos ad huiusmodi structuras aliqua necessitas detulerit, poterimus reprehendentis²³ imperitissimos comprobare, si nostrum nosmet officium fecerimus corripientes syllabas breves²⁴ et producentes longas: *Causa laboro*; *sa* producentes; *Cupsus admisero*; *as* producentes. In istis enim tantummodo syllabis, si correptae fuerint, erit barbarismum, non in tota compositione structurae: *Cupsus admisero*; quoniam barbarismus una parte orationis fit, pluribus nunquam. Nam si hoc ita esset, non in tantum doctrina latuisset, ut eam Tullius [1491] ignoraret; vel tantum potuisset, ut ea post illum, et multos ante alios²⁵ nostris temporibus disceretur²⁶; quorum obscuram peritiam devitavo²⁷ illorum nobilissima negligentia decoratus.

1) Tullianis probare breviter potuerimus Cod. Tull. breviter probare poterimus Asc. P. — 2) Ille addidi e Cod. — 3) Cum is ita Cod. cum is Asc. P. — 4) G. Ferri Cod. C. Ferri Asc. P. — 5) Prior locus Cic. legitur in Verr. act. l. 5. ubi editur: non licitum sit. Alter Cic. Div. in Verr. c. 4. ubi: cum his civitatibus. — 6) Cod.: extincta ad q. deleta sint. Asc.: extincta atque deleta sint. P.: extructa atque deleta sint. Et sit quidem dedi, quia infra in Cod. sit. Locus legitur apud Cic. Div. in V. c. 8. ubi tamen: extinguenda atque delenda sit. — 7) Demutatae Cod. mutatae Asc. P. — 8) Tribracho Asc. P. Signa prosodica, quae in proxi-

mis sequuntur, e Cod. sunt. — 9) Pro praenomine G. quod est in Cod., C. habet Asc. igitur P. — 10) Cum is Asc. P. — 11) Extincta sit atque deleta. Sic recte Cod. extincta sint Asc. deleta sit P. — 12) Disyllaba simplici s, ut semper, Cod. — 13) Barbarismum Asc. P. — 14) Signa prosodica e Cod. Locus est Virg. Aen. l. 1. — 15) Haec, si Ciceronis sunt, multum quaerendo non repperi. — 16) Heroicum Asc. P. fortassis recte. — 17) Similia addidi e Cod. — 18) Hunc Ciceronis locum nunc non possum ostendere. — 19) Cic. Div. in V. c. 7. — 20) Quamulti Cod. Fortasse legendum quamquam multi. — 21) Cic. Div. in Verr. c. 16.

5. Nunc²⁸ quoniam docuimus haec, quae a nobis stultissime reprehenduntur, indifferenter a prioribus posita, structuram nobis delectabiles componamus.

Amphibrachys²⁹ et molossus: *probare debere*³⁰.

Amphibrachys et bacchius a longa: *dolore detrusus*³¹.

Anapaestus et paeon tertius: *feri potuisset*.

Anapaestus et Ionicus minor: *modicis*³² *coluerunt*.

Antispastus et molossus: *cohærentem detraxi*³³.

Amphimacrus et hippius secundus: *optime navigavi*.

Bacchius a longa geminatus: *detrudit hærentem*.

Bacchius et molossus: *cantare fecerunt*.

Bacchius a brevi et hippius secundus: *dolores detulerunt*.

Choriambus et hippius primus: *condidimus sepulturam*³⁴.

Chorius id est trochaeus et bacchius a longa: *esse delectum*.

Trochaeus et paeon tertius faciunt illam structuram, Tullio peculiarem³⁵: *esse videtur*.

Dactylus et ditrochaeus: *hostibus*³⁶ *temperare*.

Dactylus et Ionicus a minore: *omnia placuerunt*.

Ditrochaeus et bacchius a longa: *vindictur electus*.

Dactylus et paeon tertius: *curiam renovare*³⁷.

Dactylus et dispondeus: *lunam deponant*.

Epitritus quartus et bacchius a longa: *deducentes*³⁸ *abducunt*.

Epitritus quartus et molossus: *impellente devincens*³⁹.

Epitritus tertius et ditrochaeus: *piratica liberasset*.

Hippius tertius, id est tertius epitritus, et hippius secundus: *dilexerunt Caepiones, praedonios vindicasti*⁴⁰.

Ionicus maior et Ionicus minor: *contagia doluerunt*⁴¹.

Ionicus maior et ditrochaeus: *depellere custodiam*.

Paeon primus et hippius quartus: *decipere contendebant*.

Paeon secundus et dispondeus: *pericula devitavi*.

Trochaeus et bacchius a longa: *sunt decretum*⁴².

Tibraclius et ditrochaeus: *Cerere decanamus*.

[1492]

ubi: *ad meas capsas adm.* — 22) Cic. In V. act. I, 12. — 23) *Reprehendentes* Asc. P. — 24) *Breves addidi e* Cod. — 25) *Alios* Cod. *Tullium* Asc. P. Sententia est: *post illum et post multos alios, qui ante cum vixerunt.* — 26) *Disceretur* Cod. *noscere* Asc. P. — 27) *Devitavo.* Ita Cod. more suo. *devitare constitui* Asc. P. — 28) H. l. vero interponunt Asc. P. — 29) *Amphibrachys* Cod. et ita semper etiam in seqq. *Amphibrachus* Asc. P. — 30) Signa prosodica appinxi, ut ea in Cod. scripta inveniri. — 31) *Detrusus* Cod. *derisus* Asc. P. — 32) *Modicis* Cod. *modicos* Asc. P. — 33) *Dē-*

traxi Cod. *detraxit* Asc. P. — 34) *Sepulturam* Cod. *sepulturam* Asc. P. Signum prosodicum ultimae syll. pro litterae *m* signo habitum est. — 35) *Peculiarum* P. errore operarum. — 36) *Hostibus* recte Cod. *hospitibus* Asc. P. — 37) *Renovare* Cod. *revocare* Asc. P. — 38) *Deducentes* haud dubie falsum. Cod. videtur exhibere *deducenter*. Latet haud dubie adverb. in — *enter* desinens. — 39) *Impellente devincens* Cod. *imp. devinxit* Asc. P. — 40) *Praedonios vind.* Cod. *praedones v.* Asc. P. — 41) *Doluerunt* Cod. *diluerunt* Asc. P. — 42) Male Cod. *decretum*.

6. Has quidem a nobis¹ repertas componamus, quae possint auditores nostri temporis delectare.

Amphimacrus et antispastus: *maxima laboraret*². Bacchius a longa et paeon tertius: *pucentem exitum quaesisse videtur*.

Trochaeus et bacchius a longa: *securi esse percussus; suus iste vexarat*³; *stare non posse*.

Proceleusmaticus et ditrochaeus: *Populus Romanus voluerit vindicare*.

Bacchius a longa et molossus: *causumque cognovit*.

Trochaeus et molossus: *ipsa*⁴ *delegit*.

Amphibrachys et molossus: *probare debent*.

Antispastus et bacchius a longa: *voluptate concedam*⁵.

Choriambus et ditrochaeus: *ingenio suslinere*.

Dactylus et antispastus: *corpora*⁶ *perhorresco*.

Paeon primus⁷ et ditrochaeus: *iudicium sustinebit*.

Bacchius a longa et molossus: *subscriptor*⁸ *addatur*.

Diambus et hippius secundus: *iniuriis commoveri*.

Tribrachys et hippius quartus: *cuius quaestor fueris accusare*.

Dactylus et hippius quartus: *procellam temporis devitare*.

[1493]

Iambus et ditrochaeus: *diu machinatur*.

Choriambus et paeon tertius: *composuit rationem*.

7. Sed ut brevissime de structuris delectantibus doceamus, observandum est, ne aut⁹ versus heroici metri faciamus, aut in natura longam¹⁰ syllabam paenultimo¹¹ verbo terminato trisyllabo

ARS PROBI EXPLICIT.

8. Item alio modo. Compositio prima a trochaeo et molosso, ut: *vadit armatus*; a trochaeo et choriambus, ut: *magnus incutiens*¹³.

1) A nobis adieci e Cod. Ceterum Cod. prave *reperitas*. — 2) *Laboraret* Cod. *laborare*; et Asc. P. — 3) *Suus* — *vexarat* Cod. *sus iste vexare* et P. *Suus* etiam in Asc. — 4) *Ipsa* Cod. *ipsum* Asc. P. — 5) *Concedam* Cod. Asc. *conceptam* P. — 6) *Corpora* Cod. *corpore* Asc. P. — 7) Cod. *Paeon I*. Numeri signum deest in Asc. et P. — 8) Cod. *subscriptor*. — 9) Cod. *ne ad* (i. e. aud) *versum*. — 10) *Longa syllaba* Asc. P. — 11) *Paenultimo*; ita Cod. quemadmodum paullo post *paene*. — 12) Hic finit liber Probi. Sequitur enim subscriptio in Codice talis: FELICITER ARS PROBI GRAMMATICI URBIS EXPLICIT CATHOLICA. Deinde sequitur ab alia

manu: *Theodosius Macrobius de significationibus sic ait*. Iam sex versus sequuntur, quos iam descriperat V. Cl. Eichenfeldius et proxime editurus est. Tum leguntur aliquot glossae Graecae, quae extremam libri oram ambiunt. In interiori autem paginae parte sequuntur, quae apud Putschium Probi librum terminant, sed longe recentiori manu scripta, ut Probi esse non credam, sed, quia similis argumenti sunt, ex alio Grammatico excerpta et huc translata statuam. Quum optime e Cod. etiam haec emendari posse viderem, totum locum subiungere non dubitavi. — 13) *Magnus incutiens* Cod. *Incutiens magnos* P. *magnos*

Ex trochaeo et Ionico minore, ut: *doctus imitatur*; ex trochaeo et Ionico maiore, ut: *victus incesserat*¹⁴.

Ex trochaeo et quinque syllabis, quarum tertia sit longa, ut: *ille repugnabilis*.

Ex tribrachy et isdem¹⁵.

Compositio secunda¹⁶ ex amphimacro et spondeo, ut: *dixerat magnus*.

Ex amphimacro et anapaesto, ut: *maximus Fidius*¹⁷.

Ex amphimacro et dactylo, ut: *Mulcifer fecerat*¹⁸.

Compositio tertia¹⁹ ex spondeo et paeone quarto, ut: *doctis*²⁰ *facilitas*.

Ex spondeo et bacchio, ut: *magnae repulsus*²¹.

Ex spondeo et paeone secundo, ut: *ultis*²² *recesserat*.

Ex anapaesto et isdem.

[1494]

Quarta²³ ex palimbacchio et spondeo.

Ex palimbacchio et anapaesto.

Ex palimbacchio et dactylo.

Ex paeone tertio et isdem.

Ex amphibrachy²⁴ et isdem.

Quinta²⁵ ex spondio et iambo.

Ex spondio et tribrachy.

Ex anapaesto et isdem.

Sexta ex spondio et iambo et spondio.

Ex spondio, iambo²⁶ et dactylo.

Ex duobus iambis et spondeo.

Ex duobus iambis et dactylo.

Ex disyllabis²⁷ iambo et spondeo; in trisyllabis trochaeo et trochaeo²⁸.

Septima ex spondeo²⁹ et epitricto secundo.

Ex spondeo et epitricto tertio.

Ex iambo et isdem.

Ex trisyllabo et isdem.

incutiens Asc. — 14) Integer versus excidit in Asc. et P. quae hunc locum ita exhibent: *Ex Trochaeo et Ionico minore, ut, victus incesserat*. Asc. etiam *victas*. — 15) Cod. hic et ubique in seqq. *hisdem*; atque ita etiam Asc. P. — 16) Putsch. in fine versus *Composit. II. Rectius* Asc. eadem tanquam titulum scripta exhibet. — 17) Cod.: *maximus difidus*. Asc. P.: *maximus diffidus*. Certissima coniectura rescripsi *Fidius*. — 18) *Fecerat* ad latus inferius Cod. appositum huc pertinere, res ipsa docet. Deest h. v. in Asc. et P. qui signum vocis ex margine arcescendae pro numero II. habuerunt. Ceterum Cod. scripturam *Mulcifer* non sine causa retinuit. — 19) *Compositio tertia* in Asc. pro titulo supra scripta. — 20) *Doctis* Cod. *doceat* Asc. P. male, ex non intellecto

compendio. — 21) Cod.: *magnae heroso repulsus*. Sed v. *heroso* punctis deletum, quapropter vox nihili efficienda fuit. *magno errore repulsus* male P. Asc. — 22) *Ultus* Asc. P. — 23) Numeri signum in Asc. pro titulo. In P. in fine versus, importune. — 24) Cod.: *ex amphibrachi*. Asc. P.: *ex amphibracho*. — 25) Numeri signum et in Asc. et in P. in fine versus. In Cod. hic et in supp. omnia continenter scripta. — 26) *Iambis* male P. — 27) Cod. Asc. P. male *ex disyllabo*. Sequentia docent. — 28) *In trisyllabis trochaeo et trochaeo* Cod. *et in tris. trochaeo* Asc. P. Latet vitium. — 29) Quod nunc *spondio*, nunc *spondeo* scripsi, in eo Cod. secutus sum.

Octava ex spondeo et quinque syllabis, quarum duae primae breves sint.

Ex spondeo et pentasyllabo¹, cuius duae secundae breves sint.

Ex iambo et isdem.

Ex trisyllabo et isdem².

1) Cod. *ex V. syllabo* pro quo fortasse scribendum fuit: *ex quinesyllabo*. — 2) Nulla in Cod. subscriptio.

E U T Y C H I I G R A M M A T I C I

DE DISCERNENDIS CONIUGATIONIBUS

L I B R I I I.

E CODICE SANCTI COLUMBANI BOBIENSIS

RESTITUTI.

PRAEFATIO EDITORIS.

Qui sequitur Grammaticus, non *Eutyches*, ut est apud Putschium, sed *Euty chius* est appellandus, uti antiquissimus Codex Bobiensis nomen discrete scriptum exhibet. Fuit is *Euty chius*, quemadmodum ipse de se testatur, Prisciani discipulus. Sic enim de illo (pag. 2154 ed. P.): *De quibus omnibus terminationibus et traductionibus quia Romanae lumen facundiae, meus imo communis hominum praeceptor in quarto de nomine summa cum subtilitate copiosissime, Grammaticus Priscianus, disseruisse cognoscitur; ideo contentus haec ad renovandam tantummodo legentium memoriam perstrinxisse, reliquae parti promissionis meae satisfacere tentabo* cet. — Ex *Euty chis* cuiusdam libro de orthographia decerpit quaedam de aspiratione Cassiodorus de Orthogr. c. IX., quorum nihil in his nostris libellis legitur. Idemne fuerit, certo dici nequit, sed fuisse credibile est. Quare fortasse etiam apud Cassiodorum scribendum: *Euty chii de aspiratione*.

Hos igitur *Euty chii* libellos nunc item ex antiquissimo Codice Sancti Columbani Bobiensis emendatos damus, qui Codex in bibliotheca Vindobonensi publica asservatur. Atque haec quidem tertia est Grammatici huius editio. Primus eum ediderat Io. Camerarius, cuius liber hunc titulum ostendit:

Continentur hoc libro optima et praclarissima scripta, quod ipsa scilicet ostendent. Marii Victorini Grammatici et Rhetoris de orthographia et ratione carminum libri IIII. Servii Honorati de pedibus versuum libellus. Euty chii, auditoris Prisciani, de discernendis verborum coniugationibus. Servii Marii Honorati de syllabarum quantitate. Quaedam nunc primum, quaedam secus, quam prius, in lucem edita, cum assidua cura et studio diligenti. Quod si non male positum fuisse intellexerimus, dabimus operam, ut etiam posthac officina nostra quasi robustioris eruditionis, non vulgares foetus producat atque edat. Ab Ulrico Morhardo Tubingae, An. M. D. XXXVII. Prid. Calend. Septemb. Liber est forma quadrata minori excusus. Hunc librum e bibliotheca Zuiccaviensi accepi; quare facere non possum, quin Hertelio,

V. Cl., Lycei rectori et bibliothecario, gratias hoc loco publice agam atque eius benivolentiam grato animo agnoscam.

In praefatione pag. A. III. recta testatur Camerarius, se e Codice scripto *Ioannis Sighardi* edidisse *Eutygium*, si nimirum, quod credibile est, idem fuit Codex, ex quo Victorinum edidit; certe non reperio antiquiorem editionem, quare principem hanc esse statuo. Ubique *Eutygi* genitivo scriptum exhibuit nomen Camerarius, id est *Eutygii*. Codex Bobiensis aliquoties *Eutyicii* genitivo pariter citat. Quid Putschium adduxerit, ut *Eutychem* diceret, non reperio, nisi si Cassiodori auctoritas eum moverit. Sed dubito lectionem sanam esse apud Cassiodorum, ut dixi, in cuius antiquissimis editionibus *Euticis* de aspiratione citatur, quod fortasse in Codice fuit *Euticii*.

Putschius quum suae collectioni interponeret hos libellos, ex scripti Codicis lectionibus, quas suppeditaverat Ioan. Wower, utiliter eos auxit atque emendavit, ut in praefatione scriptum est. Qui fuerit iste Wowerii Codex, nescio, hoc tantum scio, paucissimas emendationes esse veras, adtamenta autem permulta insulsa atque aliena.

Codicis Bobiensis ea pars, in qua habetur *Eutygius*, recentiori scriptura est, quam *Probus*. Membranae non aequali forma, ut videantur pluribus aliis libris detractae et in hunc conglutinatae. Quaedam plagulae sunt rescriptae; prior scriptura Latinam bibliorum interpretationem habuisse videtur; interdum tamen etiam Graecae litterae quadratae dignoscuntur. Scriptura serior, qua perscriptus est *Eutygius*, aliquot habet scribendi compendia, sed intellectu facilia et aliunde satis nota. Interpretamenta quoque et variae lectiones inter versus notantur. Comparant in his aliquot monstra verborum, quae ad quem mortaliuum sermonem pertineant, non habeo dicere. Sic vox *baritona* (ita enim scribitur) glossam habet supra scriptam *ettorondi*; vox *curia* supra scriptum habet *airect*, si recte legi. Manus correctrices dignoscuntur tres, quarum una est eiusdem, qui librum scripsit; altera ab hac non litterarum ductu, sed atramento tantum differt; tertia valde est recens. Ceterum licet hic illic corrupta reperiat huius Codicis lectio; tamen longe meliora exhibet, quam quae in Editione Putschiana habentur; ut hi quoque libelli ex hoc antiquissimo fonte nunc demum paene purgati ac perpoliti prodire videantur. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Id. Mart. c1910cccxxix.

DE DISCERNENDIS CONIUGATIONIBUS

LIBER PRIMUS¹.

A D C R A T E R U M.

Praefatio.

Cum semper novas quaestiones doctoribus auditorum acutiora commovere solent ingenia, et curiositas humanae familiaris naturae quotidie² desiderat aliquid recens; inexcusabilis quodammodo respondendi necessitas praeceptoribus iure videtur imponi. Tuis itaque petitionibus satisfaciens, meorum dilectissime discipulorum, Cratere, quem in omni Graecorum facundia tuos aequiparantem³ maiores, in sapientia et maxime laudibus excellentes, etiam gaudebam doctrina superavisse⁵ Romana, opusculum hoc ad discernendas pertinens coniugationes duobus libellis inclusi, quorum prior observationibus instruitur generalibus, alter iudicio finalitatis speciales exsequitur regulas.

*Explicit Praefatio*⁶.

SEGM. I.

I. Tres quidem sunt⁷ apud Graecos coniugationum species. Una, quae⁸ carens tenore in fine βαρύτονος⁹ ab eis appellatur, quae ex consonantibus, ante finalem o¹⁰ inventis, ordinem sex coniugationum significat. Alia, quae circumflexo accentu prolata, apud eos iure περιπλωμένη¹¹ nominatur, et ex vocalibus in secunda persona inventis ordinem trium coniugationum ostendit. Et tertia, quam ex finali terminatione in μi desinentem dicunt; licet in paucis verbis quartam habent coniugationem¹². Latini vero sicut in aliis multis nec prorsus omnia videntur habere

1) Codex h. l. inscriptionem habet a manu recentissima: *Incipit liber primus coniugationum sive declinationum grammaticalium*. Melius insignitur liber ab ipso auctore paullo post sub finem praefationis. — 2) *Quotidie* Cod. sed *cotidie* P. Cam. — 3) *Aequiparantem* Cod. *aequiparantem* P. Cam. Paullo ante pro *dilectissime* in Cod. et C. est *diligentissime*, quod recte emendatum puto a P. — 4) Ita Cod. et P. Verum haud dubie est scribendum: *in sapientiae maxime laudibus*. e.

Nam et ante maxime plane otiosum. Cam. peius etiam: *in sapientia, etsi maxime cet.* — 5) *Superasse* Cod. sed ab eadem manu emendatum. — 6) Haec subscriptio e Cod. — 7) *Tres sunt quidem* P. *Tres quidem* s. Cod. Cam. — 8) *Quae* addidi e Cod. et Cam. — 9) Cod. *βαρύτονος*. Fortasse Latinis litteris scribendum. — 10) Male P. ante finalem *os*. — 11) Codex h. l. Graecae initiales habet. Tum *et ex v.* e Cod. et Cam.; om. et P. — 12) Locus mihi videtur corruptus. Cam. P. non dis-

coniugationum indicia, nec iterum carere penitus omnibus. Nam in *o* terminationem ex parte videntur imitari, *o* terminalem primae personae in plerisque temporibus habentes. Cumque sint omnia verba linguae naturae¹ Romanae βαβύρωα², hoc est tenere prorsus³ in fine carentia; nec tamen proprietate circumflexorum carent, ex vocali secundae personae coniugationum ordinem⁴ ostendentia. Sed cum secundae personae observatio syllabae terminalis, ex qua [2144] dinosci⁵ coniugationes artium scriptores voluerunt, apud Romanos penitus est incerta, quia non ratione cogimur aliqua scribo verbum, scribis tertiae magis, an⁶ scribas primae, et cubo bas⁷ in secunda persona, an cubis enuntiare; conabor ex prima, sicuti possum, persona differentias⁸ coniugationum quasdam ostendere, tam vocales quam consonantes ante *o* vel *or*⁹ finalem positionis verbi considerans, notatis scilicet anomalis vel defectivis, in quibus plerumque ratio deficit analogiae, ut *sum, possum, prosum*¹⁰, *inquam, edo, cedo, fero, sodes, ave, ferit, infit*¹¹ et similibus; licet in his ipsis quaedam sunt, quae ex ipsa similitudine finalitatis possunt ceterorum regulis obedire¹² verborum. Ante specialium tamen expositionem regularum prius aliquid¹³ de hac ambiguitate coniugationum definire tentabo¹⁴.

2. Quod inchoativa quidem, quae semper derivativa sunt, nec a verbis tantummodo, sed etiam a nominibus derivantur, et in *so* solum desinunt, et unius tantummodo sunt, omnibus [2145] artigraphis¹⁵ in hoc consentientibus, tertiae coniugationis, ut *hebesco*¹⁶, *culesco, pertimesco, evanesco*¹⁷, *horresco, patesco, notesco, fravesco, labasco, tremisco, dormisco*¹⁸, *vesperasco, purpurasco, inveterasco*¹⁹, *scuesco, juvenesco, glisco*, et reliqua²⁰. Quomodo meditativa in *urio* solum desinunt, et quartae tantummodo sunt coniugationis, ut²¹ *lecturio, dicturio, nicturio, esurio*. Frequentativa vero, quae similiter inchoativis et meditativis derivativa sunt, in *ito*, vel *to*²², praecedente consonante, vel in *so*, vel etiam in *ro* desinunt, et primae sunt tantum²³ coniugationis, ut *lectito, dictito, cantito, cursito, visito, canto, dicto, mersro*²⁴, *curso, nexro*. *Viso* enim *visis*, quod et Virgilius Aeneidis libro VIII refert²⁵:

has forte invisitis aras;

et in eodem:

cedunt a recepta lectione, nisi quod post *v. quartam* vocem Graecam ὀξύρων interponunt, quae in Cod. non est, et Cam. habeant; Cod. P. habent. Neque tamen potuit Grammaticus ὀξύρων coniugationem apud Graecos memorare, quae nulla est. Tum desideratur subdivisio, quam in superioribus duabus coniugationum speciebus posuerat. Ergo scribendum censeo: *Et tertia, quam ex finali terminatione in μi desinentem dicant, licet in paucis verbis, quattuor habet coniugationes*. Intelligit Gramm. notissimas coniugationis in *μi* formas τῖθμι, ἴσθμι, δίδωμι, δέλλωμι. Errori occasionem dedit numerus non perscriptus in archetypo, sed signo IIII. notatus. — 1) *Naturae* P. male. Cam. hoc ordine: *cumque sint linguae Romanae omnia verba naturae βαβύρωα*. — 2) *Baritona* Cod. sed fortasse rectius Latine scribitur. Supra hanc vocem legitur in Cod. monstrum verbi ab alia manu glossematicum instar *etorundi* (sic). — 3) *Prorsus* in Cod. supra scr. sed ab ead. manu. — 4) *Ordinem conii*. P. — 5) *Dinosci* Cod. Cam. P. quod retinui. — 6) Memorabile est an

post comparativum, pro *quam*. — 7) Cod. *cubo, bas*. P. *cubo cubas*. — 8) Cod. *deferentias*. — 9) Male P. *ante o vel os*. — 10) Cod. *sum prosum inquam*. Cam. et P. *sum, possum, prosum, inq.* quod retinui. — 11) Cod. Cam. et P. *ave ferit infit*, idque retinui, licet sit corruptum. Scribendum putem: *ave fit infit*. — 12) *Oboedire* Cod. — 13) Cam. P. *aliquid generale*. Atque ita etiam recentissima manus in marg. Cod. Non recte. — 14) Cod. *temptabo*. — 15) *Artigraphis* Cod. *orthographis* P. ὀρθογράφους Cam. — 16) *Hebesco*. Post hanc vocem pessime intrusa leguntur apud P.: *id est, hebes fito, stultesco, incipio stultus esse*; quae recte absunt a Cod. Ceterum haec et seqq. aliter exhibet Cam. ut *hebes hebesco: albo albesco* et sic porro. — 17) *Teresco* h. I. intradit Cam. P. quod in Cod. quidem scriptum, sed ab antiqua manu correctum *horresco*. Paulo post pro *labusco* Cam. *lavo, lavesco*. — 18) Hic sequuntur in P. *a nomine vespera vel verbo vespero*, quae recte a Cod. ignorantur. In Cam. est: *a nomine vespera vesperasco*. Ceterum Cod. *tremesco dormesco*.

Protinus Arcadiae gelidos invisere fines;

Et Horatius carminum libro primo:

*Omne cum Proteus pecus egit altos
Visere montes*²⁶;

quia sensu caret frequentativorum, ideo coniugationem illorum non servat²⁷. Perfectae autem formae verba, quae non sunt²⁸ anomala scilicet vel defectiva, in quattuor²⁹ inveniri coniugationibus video; quibusdam tamen ea differentiis arbitrari posse discerni, et vocalibus quidem antecedentibus facilius est observatio, quam consonantibus. Tres enim³⁰ vocales ante *o* vel *or*, verbi finalis repperiuntur, *e*, *i*, *u*; quia nec *a* penitus, nec *o*, ante *o* invenitur, nisi in³¹ verbo *reboo*, quod factum est a $\beta\omega\omega$ ³² Graeco verbo, et secundum primam coniugationem declinatum reperitur apud Virgilium in tertio libro Georgicon, ut:

*Reboant silvae, et magnus Olympus*³³;

Et *inchoo*, *as* quod a $\zeta\acute{o}\omega$ ³⁴ Graeco verbo tractum.

3. Omnia igitur verba ante *o* vel *or* finalem *e* vocalem habentia, unius tantum sunt, et secundum veteres artium scriptores, secundae coniugationis, quae sola etiam in primitivis hoc habuit proprium, quod vix aliae in derivativis. Nam quomodo prima coniugatio fre- [2146] quentativa, tertia inchoativa, quarta mediativa verba, sic secunda, in *eo* terminationem quasi specialem, ipsa tamen non in³⁵ derivativis solum, sed etiam in primitivis possidet³⁶, ut *habeo*, *taceo*, *manco*, *monco*, *stupco*, *scabco*, *squalco*³⁷, *areo*, *censco*, *candco*, *tinco*, *egco*, *doleo*, *pateo*, *cavco*. Eodemque modo in *cor* quoque desinentia, non solum passiva, sed etiam deponentia, vel communia, secundae sunt semper coniugationis, ut est *polliccor*, *licuor*³⁸, *medcor*, *reor*, *mercior*, *vercor*, *misericor*, *fulcor*, *proffitcor*, *tueor*, *intuor*. Notantur primae quidem³⁹ coniugationis, *beco*, *crco*, *meo*, *commuco*, *nausco*⁴⁰, *cnuctco*, *laquco*⁴¹, *serco*⁴². Quartae vero, *eo*,⁴³ *quco*, et quae tam ex his quam ex illis componuntur sicut *venco*, *nequco*⁴⁴.

4. *U* quoque vocalem ante *o* vel *or* finalem habentia verba primitiva, tertia sibi sola

sed Cam. *tremeo*, *tremesco*: *dormio*, *dormisco*. — 19) Male P. *invteresco*. Idem paullo post *invenisco*. — 20) Hunc locum P. ita exhibet: *a glis gliris venit glisco*. *Quomodo*. Meliora Cod. quae dedimus. Longe alia habet Cam. ubi ita: *dormio*, *dormisco*. *A nomine vespero vesperasco*. *A purpura purpurasco*. *A calvus calvisco*. *Invtereo*, *veterasco*. *Senex*, *senesco*. *Juvenis*, *Juvenisco*. *Glis*, *glisco*. — 21) *Ut est* P. — 22) *Vel in To* P. — 23) *Tantummodo* P. Cam. — 24) *Merso* addidi e Cod. et Cam. — 25) Cod. habet: *acneidos libro VIII*. Sed quod citatur hemistichium, neque in octavo neque in nono, immo ne in ullo quidem Virgilio libro legitur. Alter versus qui additur, Aen. lib. VIII, 159. invenitur. — 26) Horat. Od. I, 2, 7. Cod. male *invisere montes*. — 27) *Ideo nec conti. illorum servavit* P. Cam. — 28) *Sunt* Cod. Cam. *sicut* male P. — 29) Post numerum *quattuor* Cod. supra scriptum habet *tm* i. e. tantum, quod incongruum est. — 30) Cod. *facilior est observatio* (iam sequitur novus versus) *Tres quidem*. Sed *quidem* correctum est. Vv. *quam conso-*

nantibus omittit etiam Cam. — 31) *Nisi in eo verbo* P. — 32) *A βωω Graeco v.* Cam. Paullo post *declinatur et reperitur* P. — 33) *Reboantque silvae* et Cod. *reboant silvaeque* et Cam. P. Rectius omittitur *que*, quod sede vaga ostenditur esse additiciam. Atque ita etiam apud Virg. Georg. III, 223. legendum censseo. Ceterum apud Virg. etiam Codd. quidam *longus Olympus*.

— 34) Cod. $\pi\omicron\eta$ (sic). Cam. $\gamma\acute{\alpha}\omega$. — 35) *In desideratur* in Cod. — 36) *Poss e det* Cod. — 37) *Scabco squalco* in Cod. sunt supra scripta. Tum in margine a rec. manu adduntur: *imminco* *lugeo* *deleo*, quae Cam. sic interponit: *pateo*, *lugeo*, *caveo*, *imminco*. — 38) Male Cam. et P. *licuor*. — 39) *Quidem* addidi e Cam. et P. — 40) Pessime hic interponit P. *enauseo* *nucleo*. — 41) Male intrudit P. *inlaquco*. — 42) *Serco* quod apud Cam. ex errore typ. legitur, retinuit P. In Cod. *serco* cum glossa *sternato*. — 43) Et interponitur a Cam. et P. Tum in Cod. *etiam* pro *tam* sed corr. — 44) Cod. corrupte: *sicut .u. quoque vocalem*; om. v. *venco* *nequco*.

coniugatio vindicat, ut¹ *inbuo, tribuo, acuo, induo, arguo, fluo, pluo*², *polluo, adluo, inuuo, minuuo, spuuo, ruo, suo, meluo*.³ *fiduo, liquor, loquor*⁴, *frnor*, et ab omnibus his composita⁵; exceptis paucis, quae ad primam coniugationem derivationis ratio trahit, de qua postea dicetur, ut⁶ *vacuo, viduo, tenuo, sinuo, insinuo, continuo, fluctuo, aestuo*,⁷ *muluor*.

5. *I* vero ante *o* habentia, trium sunt coniugationum, id est primae, tertiae, quartae; confusionis enim discernendae causa melius mihi videtur⁸, quartam nominare, licet quidam eam quoque tertiam solum sed productam appellaverunt. Sed illa primae sunt, quae adhaerent⁹ nominibus non minus trisyllabis (absque *pio pius* et *hio hias*) *I* penultimam¹⁰, nulla sequente consonante, semper habentibus in omni genere, ut *nuntius, nuntio, as; socius, socio, as; saucius, saucio, as*¹¹; *curia, decario, as; fiducia, fiducior, aris; repudium, repudio, as; tripudium, tripudio, as; radius, radio, as; consilium, consilior, aris; concilium, concilior, aris; folium, defolio, as; spoliium, spolio, as; somnium, somnio, as*¹²; *linca, delineo, as*¹³; *auxilium, [2147] auxiliior, aris; corium, decorio, as; furia, furio, as*¹⁴; *varius, vario, as; basium, basio, as; spatium*¹⁵, *spatior, aris; pretium, depretio, as; initium, initor, aris; ritium, ritio, as*. Omne itaque verbum¹⁶ in *Io* desinens, et nomen habens appositum¹⁷, *I* puram penultimam terminans, primae coniugationis invenitur, ut dictum est, excepto *hio, as*¹⁸, quod licet primitivum est in *Io* desinens, primae tamen est coniugationis. *Amplio* enim *amplias*, ab *amplior* nomine, vel *amplius* adverbio; sicut *salio, as*¹⁹, a *saltus* nomine, quo utebantur antiqui, pro eo quod est *saltus*, ut Terentius in Eunucho:

*Ubi saltus fieri coepit, commuto locum*²⁰;

potest venire. *Lauio* quoque verbum a nomine *lavinus*, quod idem Terentius in eadem²¹ Eunucho pluraliter per apocopam posuit:

*Coci et lani, fartores*²²;

quod non est dubium fieri. Quodcumque²³ igitur verbum in *Io* desinens, et praedicta carens observatione, id est, sive penitus origine nominis privatum est, sive a nomine derivatum non habet adhaerens sibi nomen omnibus modis, et ultra duas syllabas, et penultimam syllabam in *I* puram desinens, quartae esse coniugationis sine dubio cognoscitur²⁴. Cuius rei exempla sunt haec: *ambio, ambis; superbio, superbis; sancio, sarcio, fercio, expedio, impedio, fastidio, condio, custodio, crudio, obedio, vagio, praesugio, salio, sepcio, stabilio, micturio, prurio, partu-*

1) *Ut est P. Inbuo* dedi e Cod. — 2) *Polluo pluo* Cam. P. — 3) *Statuo* h. l. interponunt Cam. P. — 4) *Loquor, liquor* P. — 5) *Ab omnibus eis comp.* Cam. P. — 6) *Ut est P.* — 7) *Tamultuor* h. l. interponunt Cam. P. — 8) *Mili videtur melius* P. Ceterum *causa* una s Cod. — 9) *Adhaerentia* Cod. sed corr. — 10) *I puram penultimam* P. et Cam. in emendationibus, e coniectura, ut videtur. *Puram* om. Cod. — 11) Hoc ordine Cod. Cam. *saucius* — *socius* P. Ceterum Cod. et Cam. semper in his et seqq. *nuntius, nuntio, as*, ultima verbi forma non perscripta; quam Putsch. semper intergram ascripsit, velut: *nuntius, nuntio, nuntias* et. — 12) *Somnior, somniaris* P. *somnio, as, vel somnior* or aris — aris Cam. Sed Cod. ita: *somnio, as*. sic male correctum. — 13) *Linia delinio* as Cod. atque ita etiam P. nisi

quod ille *delinias*. Secuti sumus Cam. — 14) *Furior, furaris* P. *Fariae, furio, as* Cam. — 15) *Spacium, spaciior* P. Cam. littera *c*. Codicem sum secutus, licet scripturam per *c* unice veram existimo. Statim *precium* et. P. Cam. *pretium* et. Cod. — 16) *V. verbum* abest a Cod. sed supra scr. — 17) Hoc loco *sibi* intrudit P. — 18) Sequitur hic in P.: *et pio, pius*. In Cam. est: *excepto pio, as et hio as*. — 19) Syllaba *as* desideratur in Cam. et P. — 20) Terent. Eunucl. V, 5, 3. *commuto loco* supra scriptis in fine prioris vocabuli litteris *ta*. Duo haec verba plane desunt in Cam. — 21) *In eadem Eunucho*; sic recte Cod. in *eodem E.* Cam. P. — 22) Terent. Eun. II, 2, 6. ubi est: *Cetarit, lanii, coqui, fartores, piscatores*. Cod. ita scriptum locum ex-

libet: *coci o lani fartores*, sic et supra scr. Quare cum

*rio, haurio, invelio, sentio, gestio, effugio*²⁶, *mollio, bullio, dormio*²⁷, *redimio, erinatio, insano, venio*²⁸, *lenio, insignio, finio*²⁹, *hivio, timio, gruuio, munio, puvio, sacpio*³⁰, *sopio, ferio, operio*,³¹ *aperio, garrio, ligurio*³², *esurio, nutrio, servio, saevio, blandior, ris, ordior, diris, largior, givis, sortior, iris, partior, iris*. Haec enim³³ omnia vel primitiva sunt, et carent origine nominum³⁴, vel aliunde derivata, non a nominibus non minus trisyllabis i puram penultimam semper habentibus veniunt³⁵. Tamen notantur pauca, quae speciem habentia³⁶ [2148] supradictorum, cum similiter deberent esse quartae coniugationis, ad tertiam correptam solam coniugationem pertinent³⁷. Sunt autem alia a vel i breves³⁸ ante cio solum, et³⁹ a vel u ante pio, similiter habentia, ut⁴⁰ *iacio, facio, aspicio, elicio, iulicio*⁴¹, *pellicio, interficio, officio, cupio, sapio, cupio*. Et praeterea sunt⁴² *fodio, fugio, pario, quatio, concutio, morior, patior*, et interdum *orior* et *potior*, et omnia ex his singulis composita. Alia vero omnia⁴³, quae vocali carent, ante o finale duarum sunt tantummodo coniugationum, id est primae et tertiae; sed plerumque primae sunt quae derivantur a nominibus. Omne enim verbum a nomine derivatum, si non sit meditativum, vel inchoativum, vel frequentativum, quae quasi speciales habent coniugationes proprias, et nec in co desinens, ut secundae, vel⁴⁴ in uo primitivum, ut tertiae, vel in io, sine praedictis observationibus ut quartae sit, primae est⁴⁵ plerumque coniugationis.

6. Sed quia sunt et a nominibus verba et a verbis nomina derivata, quae possunt in dubium venire, prius mihi videtur de hac aliquid ambiguitate, si possim, disserere. Itaque sciendum est, quod sicut rerum, quaequae sunt, sic etiam ubertati⁴⁶ vocum studens natura, tam verba de nominibus, quam de verbis nomina procreavit; et multa quidem pene de singulis nominum terminationibus genuit, quae primae coniugationi dedit verborum, de quibus postea dicitur. Pauciores vero nominum terminationes, nec ab omni motu verborum, nec eas ipsas semper in multis nominibus a verborum derivatione traduxit; quas qui perceperit, intellegere⁴⁷ facilius potest adhaerentia verbis nomina, utrum ipsa verborum sint origines, an deducantur a verbis⁴⁸. A tribus enim quasi fontibus verbalia⁴⁹ nomina deducuntur, id est aut ab indicativo praesenti, aut a praeterito perfecto, aut ab infinitivo futuro, sive participiis; et singulis eorum certae sunt derivationum clausulae, tam generales quam speciales destinatae⁵⁰. Sunt enim⁵¹ generales quidem nominum derivationes, venientes a praesenti tempore verborum. Terminationes hae enim sunt⁵²: in [2149] *ium*, in *iculum*, in *bulum*, in *imen*, in *or*, in *es*, tam brevem quam longam, in *is*, in *bilis*, in *ilis*, in *uus*,

Cam. et interposui, quod om. P., rectius forsitan. — 23) Cod. *Quidquid igitur verbum*, quod fortasse rescribendum fuit. — 24) *Quartae esse sine dubio coniugationis a gnoscutur*. Sic P. quicum sentit Cam. nisi quod etiam hic *cognoscutur*, ut Cod. — 25) H. l. *sanctis* interponit P. — 26) Exempla quae hoc loco ponuntur *micturio* — *effugio* et interposita, desunt h. l. in P. et Cam. sequuntur tamen paulo infra post v. *nutrio*, ita quidem ut *gestio*, *effugio* legantur *gestio*, *vestio*, *effulio*. — 27) *Dormio* h. l. e. Cod. et Cam. addidi; plane desideratur in P. — 28) *Venio*, *lenio* hoc ordine Cod. — 29) Pro v. *finio* apud P. est *venio*, male repetitum. — 30) *Saepio* Cod. *sepio* Cam. P. — 31) *Cooperio* addit h. l. P. — 32) *Ligurio* duplici r scr. Cod. — 33) *Enim* deest in P. — 34) V. *nominum* male deest in Cod. — 35) *Veniunt* male P. — 36) *Habentia* a Cod. Cam. *habent* P. — 37) Hoc ordine Cod. et Cam. *Pertinent solam coni.*

P. Statim post *Sicut* male P. pro *Sunt*. — 38) V. *breves* addidi e. Cod. et Cam. Paulo ante v. *alia* deest in Cam. — 39) H. l. *alia* interponit P. — 40) *Ut est* P. — 41) *Iulicio* Cod. *illicio* Cam. P. — 42) *Sunt* addidi e. Cod. — 43) *Verba* addunt Cam. P. — 44) *Nec* pro v. habent Cam. P. — 45) *Est desideratur* in Cod. *Primae plerumque coniugationis invenitur* Cam. — 46) *Uberrate* Cod. sed correctum videtur. — 47) *Intellegere* Cod. *intelligere* Cam. P. — 48) Post v. *verbis* supra scr. in Cod. *q̄ e et quart*: (sic) quae non concoquo. — 49) Male Cod. *verbialia*. Tum idem *diducuntur*. — 50) Cod. *distinlae* i. e. destinatae; ita enim solet. *distinlae* Cam. P. — 51) *Sunt autem* P. — 52) *Terminationes hae enim sunt*. Ita Cod. Locum aliter exhibet Cam.: *derivationes a praesenti tempore verborum quorum terminationes septemdecim sunt. Hae enim exeunt in cet.*

in *bundus*, in *cundus*, in *idus*, in *ulus*, in *ax*, in *cx*, in *eps*¹; illo scilicet observando, quod consonans positionis ante *o* vel ² *co* vel *io* inventa, servatur in omnibus terminationibus nominum a vocali incipientibus. Et ante *ium* quidem³, ut *liligo*, *liligium*; *mercior*, *commercium*; *obsono*, *obsonium*; *vestigio*, *vestigium*; *aedifico*, *aedificium*; *sacrifico*, *sacrificium*; *participo*, *participium*; *mancipo*, *mancipium*; *impero*, *imperium*; *convivor*, *convivium*; *prandeo*, *prandium*; *gaudeo*, *gaudium*; *praesideo*, *praesidium*; *medeor*, *remedium*; *nubo*, *connubium*; *iuro*, *perjurium*; *fastidio*, *fastidium*⁴; *exsulo*⁵, *consulo*, *u* penultima in *i* conversa, *exsilium*, *consilium*; *obsequor*, *obsequium*; *eloquor*, *eloquium*; *domicilio*, *domicilium*⁶; *solsto*, *solstitium*; *iusto*, *iustilium*⁷; *cerno*, *silicernium*. Item ante *iculum*, *ridco*⁸, *ridiculum*; *perpendo*, *perpendicularium*; *everro*, *everriculum*; *deverto*, *deverticulum*; *reho*, *reliculum*; *perceo*, *periculum*; *fero*, *fericulum*, absque *i*; *vincio* vero⁹ *vinculum*; *cingo*, *cingulum*, et *iacio*¹⁰, *iaculum*, finalitatem non in *iculum*, sed in *ulum* converterunt. Item in *imen*¹¹, ut *rego*, *regimen*; *tego*, *tegimen*. Et ante *cundus*, *i* vel *e* praeceduntibus¹² etiam, ut *rubeo*, *rubicundus*, *vereor*, *verecundus*¹³, quod *e* pro *i*¹⁴ servavit. Ante *or* quoque, quorum pauca ex aliis, pleraque ex secunda veniunt coniugatione et neutralibus¹⁵ maxime verbis; quae quia non possunt ad passivam transeuntia¹⁶ significationem in *or* desinere, verbaliter¹⁷ nomen, a verbo secundae praesentis coniugationis derivatum¹⁸, in *or* desinens, quasi incorporalis rei fecere vocabulum, ubique servata scilicet positionis¹⁹ consonante absque *s* et *t*; quae solae ante *or* inventae²⁰ solent ostendere nec incorporalia nomina, nec a praesenti, sed ab infinitivo futuri deducta, ut²¹ *ensor*, *defensor*, *consolator*, *amator*, *renator*, *lector*, *petitor*²². Unde *ensor* quoque, licet a praesenti²³ *censco* pote- [2150]

1) Totus hic locus apud P. sic legitur: *in ium, in itium, in iculum, in culum, in ulum, in men, in cundus, in or, in idus* cet. *In es tam brevem quam longam, in is, in bulis, in bilis, in bundas, in ilis, in us, in idus, in ax, in ex*. In his vel sine Codice plura corrigenda fuissent, ut *idus* quod his legitur, *bulis*, quod nihil cet. Cam. sic: *Hae enim exeunt in ium. In bulum. In iculum. In or. In es.* (Tam brevem quam longam.) *In is. In bilis. In ilis. In us. In bundas. In cundus. In idus. In ulus. In ax. In ex.* *In eps*. Quae cum Codice plane consentiunt, nisi quod *is* in *iculum* in *bulum*, Cam. ordine inverso. — 2) *Fel* addidi et Cod. ante *o* et *eo* Cam. — 3) Post haec sequuntur in Cod. duo laterculi sive columnae vocabulorum, exempla ad superiores regulas sistuntium, in uno latere paginae; in altero ex adverso primum lati versus, tum duo, tum tres laterculi, sive columnae. — 4) Addit h. l. P. *iusto iustitium*, quae ignorat Cod. Cam. — 5) *Exsulo* scripsi et Cod. *exulo* Cam. P. Similiter paulo post *exsilium* Cod. *exilium* Cam. P. — 6) *Et domunculo domicilium* P. a *domicilio* vel *domunculo domicilium* Cam. Recte Cod. *domicilio* verbum tantum agnoscit, prociusum ut *conciliare*. — 7) Ita quidem scripsi, Cod. et Cam. secutus, sed persuasum habens, falsam esse lectionem. Lege: *sto, solstitium, iustitium*. Nam ita Gram. composita deducit, ut paulo ante *medeor, remedium, nubo, connubium, iuro, perjurium*; et statim post *cerno,*

silicernium. — 8) *Rideo* interposui et Cod. et Cam. Paulo post pro *everro, everriculum* Cod. *evrto, everticulum*. — 9) *Fero* interposui et Cod. *Absque i* vero *vincio* Cam. Ceterum Cod. ut *vincio*, quorum posterius dedi, licet verus existimo *vincio*, quod Cam. et P. exhibent. — 10) *Et iacio*. Ita Cod. et abest a Cam. et P. — 11) *Mev* male P. Tum ut *rego* Cod. Cam. ut *deest* in P. — 12) Ita dedi et Cam. *E vel i praecedentibus* P. *I vel e praecedentibus* Cod. — 13) Inverso ordine P.: *vereor, verecundus, rubeo rubicundus*. In Cam. est: *rubeo rubicundus, vereor vel veritus, verecundus*. — 14) *I pro e* P. et Cam. — 15) *Neutris* P. et Cam. Paulo ante supra verba *pauca ex aliis* in Cod. scriptum legitur: *coniugationibus*. — 16) *Transire* Cod. — 17) *Cod. verbaliter*. — 18) *Cod. derivat ur*. — 19) *Positionis consonante* P.; ordinem mutavi et Cod. et Cam. — 20) *Mire* h. l. P. exhibet *intera* pro *inventae*, quod recte est in Cod. et Cam. — 21) *Tonsor* intruditi P. — 22) *Auditor* in Cod. additur a recentissima manu supra verum. Adiungunt tamen etiam Cam. et P. — 23) *Cod. vocem tempore a rec. m. h. l. supra scriptam habet*. — 24) Interponuntur h. l. *sono sonor* a Cam. et P. — 25) *Caleo, timeo, teneo, tepeo*. Ita Cod. Tria priora absunt a P. qui idem proxima sic exhibet: *tepeo, stupeo stupor, horreo horror, ferreo feruor, strideo vel strido stridor, tremeo vel treno tremor, cano, sapio, furio furis. licet* cet. Alia et pciora etiam habet Cam.: *algeo ulgor, oleo*

rat tractatum videri, tamen quia rem corporalem significat, non a praesentis magis illud, quam ab infinitivo futuri, qui est *causum ire*, factum comprobamus. Sunt autem in or desinentium nominum, consonantem positionis servantium, exempla haec: *sudo, sudor; amo, amor; clamo, clamor*²¹; *erro, error; rubeo, rubor; mureco, marcor; caudeo, caudor; algeo, algor; caleo, timco, tenco*²⁵; *tepeo, horreo, ferveo, strideo* vel *stridio, tremo, cauo, sapio, furo, furis, furit*, licet deficiat²⁶ prima persona, *favor; liquor, liqueris* verbum, *liquor, liquoris* nomen; *sopio, sopor*; quorum duo posteriora notantur, quod penultimam verborum longam corripunt in nominibus. Item ante *idus* consonans positionis invenitur,²⁷ *mudeo, mudidus; splendeo, splendidus; sordeo, algeo*²⁸, *frigo, calco, timco, tepco, stupco, arco, torreo*²⁹, *ferveo, rapio, rapidus; cupio, cupidus*³⁰; *vivo, vividus; fluo*, interposita *v*, *fluvius*. Ab *inideo* et *prandico* minus una syllaba proferuntur, *invidus, praudus*³¹. *Trepidus* enim nomen non a *trepido* verbo, sed a *tremo tremidus* et *trepidus* mihi videtur magis venire, et ex eo facere verbum *trepido, trepidus*³², sicut a *sordidus* nomine, *sordido, das*³³ verbum. In *es* quoque tam brevem quam longam, *is*, vel *ilis*, vel *uus*, vel *ulus*³⁴, sic inveniuntur nomina derivata³⁵, positionis litteram ante clausulam servantia, *tego, teges; mercor, merces*³⁶; *caedo, caedes; luo, lucus; struo, struces; fido, fides*, penultima correpta, ut ³⁷ *sopio, sopor*; item *torqueo, torques*. Item *doceo*,³⁸ *docilis; nubo, nubilus; facio, facilis; utor, utilis; effutio, effutis*³⁹. *Occido* item *occidus*⁴⁰; *praedo, praedus; cerno, cernus*⁴¹; *caedo, incaedus; perspicio, perspicuus; divido, dividuus*. Item *bibo, bibulus*⁴²; *pendo, pendulus; credo, credulus; strido, stridulus; gero, gerulus; lego, legulus*, unde *murilegulus*⁴³; *tremo, tremulus; cerno, cernulus; quoror, querulus; adopto, ad-*

olor, timeo timor, teneo tenor, tepeo tepor, stupeo stupor, horreo horror, ferveo fervor, strideo vel strido stridor, tremeo vel tremo tremor, cano canor, sapio sapor, furio furis furiae licet cet. In quibus omnibus, modo magis modo minus, mala librariorum sedulitas agnoscitur. In Cod. unum *calvo* serius, sed ab eadem manu, interpositum. — 26) Deficiat Cod. *deficit* Cam. P. — 27) Ut interponitur h. l. a Cam. P. In Cod. margini a recent. manu ascr. — 28) *Algeo* addidi e Cod. ubi serius, sed ab eadem manu interpositum. — 29) *Stupeo, arco, torreo*; ita Cod. sed *stupco* a secunda manu interpositum, id quod atramenti docet diversus color. Pro *torreo* P. ex typorum mendo *terreo*. — 30) *Rapio, rapidus; cupio, cupidus* Cod. Cam. *rapio, capio, vivo* P. — 31) *Prandus*. Retinui Cod. et Cam. lectionem licet falsam. P. *pransus*, aperte contra mentem Grammatici. Scribendum haud dubie: *Ab inideo et pandeo* — *invidus, pandus*. Paulo post a *trepido* verbo Cod. Cam. verbo deest apud P. — 32) *Trepido, trepidus* Cod. *trepido*, as Cam. P. — 33) *Sordido, das* Cod. *sordido*, as Cam. *sordido, sordidus* P. — 34) *Is vel ilis vel uus vel ulus* Cod. *vel in is vel ibilis vel ilis vel uus vel ulus* Cam. *vel Is, vel Ibilis, vel Ilis, vel Uus, vel Uus* P. — 35) *Inveniuntur nomina derivata, positionis* Cod. et Cam., nisi quod Cam. *derivativa*. Sed *Inveniuntur, derivativae positionis* P. Male. — 36) *Mergo merges* P. Cam. et Cod. a prima manu. Sed correxit antiqua manus *mercior, merces*, quod dedi. Nam

merges i. q. spicarum manipulus, non facile a mergendo dictus, licet Servius ad Virg. Georg. II, 517, ita deducat. — 37) *Ut sopio* Cod. *Ut est sopio* Cam. et *sopio* P. Statim legitur in Cod. *item torqueo, torques*, pro quibus a recenti manu correctum: *item in is torqueo torquis*, quemadmodum exhibet Cam. *sopor, torqueo torquis*. *Item in Ibilis vel Ilis, doceo* P. Pro his posterioribus habet Cod. simpliciter: *Item doceo*. Sed recens manus correxit: *Item in ilis doceo*. — 38) Hoc loco addit P. *docibilis*, quod abest a Cod. et Cam. recte. — 39) Cod.

effutio effutis (sic). Additum a rec. manu *effugio, effugilis*. Pessime. Intelligitur ex hoc et multis similibus locis, quantum sensim depravata sit a libris Grammatici oratio. — 40) *Occido item occidus*. Sic cum Cod. exhibere debui. *Item occido occidus* Cam. *Item in Uus, occido occidus* P. — 41) *Praedo, praedus; cerno, cernuus*. Ita Cod. Duo postrema serius interposita, sed ab antiqua manu. Ante *v. praedo* interposita in Cod. *praedico praedicus*, sed a rec. manu. Cam. *praedo praedus* om. *cerno cernuus*. P. *praedor praedus* item omisiss illis. Quo referam *praedo praedus*, non video, nisi statuam, fuisse aliquando apud priscos Latinos in usu, ut *dividuis*, sic *creduus, praeduus, perdus* et similia, quae tamen voces hodie non inveniuntur. Plura habet talia Eutycheus, ut infra *adoptulus*. — 42) *Item bibo* Cod. Cam. recte. *Item in ulus, ut P.* — 43) *Murilegulus* Cod. Cam. *murilegus* P.

optulus. Ante *ax* quoque vel *cx*, ut *voror*, *vorax*; *audeo*, *audax*; *tumeo*, *contumax*¹; [2151] *teneo*, *tenax*; *dico*, *dicax*; *capio*, *capax*²; *rapio*, *rapax*; *perspicio*, *perspicax*; *efficio*, *efficax*; *fallor*, *fallax*; *emo*, *emax*; *vivo*, *vivax*; *sagio*, unde *praesagio*, *sugax*³; *salio*, *sallax*; unde:

*Caudanque salacem*⁴.

Horatius Sermonum lib. I.⁵; *mentior*, *mendax*⁶; *luteo*, *lutex*; *verto*, *vertex*. In terminationibus autem incipientibus a consonante, consonans antecedens⁷ ipsam positionem verbi, invenitur praecedens nominis clausulam, in prima quidem coniugatione, a sequente; in reliquis autem⁸ *i*, in⁹ *bulum* vel *bilis*, ut *sto*, *stus*, *stabilum*, item *stabilis*¹⁰; *voco*, *vocas*, *vocabulum*; *pateo*, *pates*, *patibulum*; *infundo*, *infundis*, *infundibulum*¹¹. Item in *bundus*, *erro*, *errus*, *errabundus*; *ludo*, *ludis*, *lutibundus*; *morior*¹², *moribundus*; *furo*, *is*, *furibundus*.

7. Sunt et aliae clausulae nominum a praesenti verborum¹³ tempore venientes, non tam generales, nec sic in multis inventae nominibus, ut in *a*, vel in *ela*¹⁴, vel in *erna*, vel in *ina*, vel in *ile*¹⁵, vel in *o*,¹⁶ vel in *io*, vel in *us*,¹⁷ desinentibus, consonante positionis antecedente, ut *scribo*, *scriba*; *nubo*, *nubosa*; *fugio*, *fuga*; *perfugio*, *perfugus*; *refugio*, *refuga*¹⁸; *advenio*, *advena*; *convenio*, *convena*; *lenio*, *lena*; *sequor*, *assecula*¹⁹; *colo*, *cuelicola*; *gigno*,²⁰ antiquae *geno*, *terrigena*; *vivo*, *conviva*. Sic *insideo*, *insidiae*, pluraliter²¹. Item *candeo*, *candela*; *suadeo*, *suadella*²²; *lucco*, *lucerna*, vel etiam *lucina*; *luteo*, *laterna*; *ruo*, *ruina*; *rapio*, *rapina*; *cubo*, *concupina*, *cubile*²³; *sedco*, *sedile*. Item in *o* masculina, ut *epulor*, *epulo*; *luteo*, *lutro*; *lenio*, *leno*; *comedo*, *pulpo*, *verbero*, *incubo*, licet in eadem voce, tam verba sunt, quam nomina. Feminina quoque in *edo* vel *ido*²⁴, ut *torpeo*, *torpelo*; *cupio*, *cupido*; *libet*, *libido*; *formido* item et *caligo*, *propago*, et similiter *comedo*²⁵, in eadem voce tam verba quam nomina sunt²⁶. Item in *io* quoque, ut *opinor*, *opinio*; *suspicio*, *suspicio*. In *us* quoque [2152] fiunt antecedente consonante positionis, ut *pareo*, *parcus*²⁷; *ludo*, *ludus*; *coquo*, *coquus*²⁸; *fido*,

1) Cod. *tumeo*, *contumax*, recte. *tumeo*, *tunax*, *contumco*, *contumax* Cam. P. *tumeo tunax contumax* recentior man. In Cod. — 2) *Capio capax* Cod. *carco carax* P. utraque lectionem coniunxit Cam. *carco carax*, *capio capax*, pessime. — 3) *Sagio*, unde *praesagio*, *sagax*. Sic optime Cod. *sagio sagax*, unde *praesagio* Cam. P. — 4) Horat. Sat. I. 2. 45. — 5) *Horatius in libro primo Sermonum* solus P. — 6) *Mentax* (sic) Cam. P. Sed Cod. recte *mendax*. — 7) Vv. quae exinde sequuntur: *ipsam* — *prima*, in Cod. exciderunt, versu uno deficiente, qui tamen in margine ab antiqua manu additus legitur. — 8) *Autem* additi e Cod. et Cam. — 9) In h. l. desideratur in Cod. — 10) Vv. item *stabilis* additi e Cod. — 11) Addit h. l. P.: *insto instas instabilis*, male. Cam.: *Item sto stas stabilis*. — 12) *Moreris* h. l. interponit P. — 13) *Verborum tempore*; hoc ordine Cod. Cam. — 14) Cod. *vel in ella vel in ena vel in enna*, mediis tribus illis expunctis. — 15) *Vel in le Cod. vel in ma vel in ile* Cam. *vel in ile* P. Nimirum in Cam. *ma* errore typorum pro syllabis *ina* exhibetur. — 16) Addunt Cam. P. *vel in Edo*, *vel in Ido*, quae non sunt in Cod. — 17) Hic in P. sequuntur: *vel in lus*,

vel in Fus, *vel in Fm*, *vel in Rum*, quae omnia absent in Cod. et Cam. — 18) *Refugio*, *refuga* additi e Cod. — 19) *Assecula* Cod. *assecula* Cam. *adsecula* P. — 20) *Vel* interp. P. *vel ut antiqui* Cam. In Cod. *vel sur*

pra ser. a rec. m. — 21) Cod.: *insideo* (sic, ut sit *insidiior*) *insidiae pluraliter*. Cam.: *insideo vel insidiior insidiae pluraliter tantum* P.; *insideo insidiae pluraliter tantum*. Non est in Cod. *tantum*. — 22) Cod. *candela* (sed corr. *candella*) *suadeo suadella* (sed expuncta altera *l*). — 23) *Concupina* et *cubile* Cod. *Concupina vel etiam cubile* Cam. *concupina*; item *cubo cubile* P. — 24) *In edo vel ido* Cod. *In edo vel in ido* Cam. P. — 25) *Et similiter comedo* Cod. a pr. m. *Similiter ut comedo* Cam. P. et Cod. ab altera m. — 26) *Sunt* additi e Cod. — 27) Hoc loco adiungit P. et Cam. *coco cocus*. — 28) *Coquo coquus* additum hic e Cod. — 29) *Fluo fluus* pr. m. Cod. sed corr. *refluus* — 30) *Lactificus*, *terrificus*, *lucificus*. Hoc ordine Cod. *Lactif. terrif. lactif.* Cam. P. — 31) *Veneficus* Cod. *veneficus* P. *venefificus* Cam. — 32) *Naledicus* vitium typogr. apud P. — 33) *Unde* additi e Cod. et Cam. Locus est Virg. Aen. I, 224. — 34) *Naufragus vel naufraga*

fidus; pando, pandus; lucoo, lucus; arceo, arcus; mctuo, mctus; gradior, gradus; scio, sciens, multiscius, inescius, pruescius; fluo, refluus²⁹, septemfluus. Sic invidco, invidus; profugio, profugus. A facio item lactificus³⁰, terrificus, lactificus, beneficus, maleficus, venificus³¹. A dico, fatidicus, veredicus, maledicus³². A volo, vis, benivolus, malivolus. A volo, volus, velivolus, unde

Mure velivolus³³.

A frango, naufragus vel navifragus³⁴. In um quoque³⁵, ut vado, hoc³⁶ vadum, vel hic vas, huius vadis; sculpo, sculprum; fulcio, fulcrum; iungo, iugum³⁷. Fiunt et o finali tantum reiecta de verbis nomina in er desinentia, ut a fero vel gero composita, lucifer, corniger³⁸. Item, quavis rara, fiunt tamen a verbis nomina, quae inceptivam penultimae syllabae verbi consonantem ante clausulam habent nominum, ut in en et os³⁹, et in ex, et in eps⁴⁰ desinentia, ut cano, cornicen; tubicen⁴¹, liticen, tibicen. A pono compos, impos⁴²; ab aspicio auspex, a facio artifex, opifex; a capio municeps, particeps, auceps; ab obicio, ober, sic praesidco praeses, residco reses, desideo deses, quiesco quics. A praeterito quoque perfecto, vel magis ab infinitivo futuro, derivantur generales quidem terminationes hae: in culum, in mentum, in men, in sio, in tio⁴³, in tor vel⁴⁴ in trix, in sor⁴⁵, in tivus, in bilis⁴⁶, in silis, in ilis, in icus⁴⁷, et ante tum quidem infinitivi⁴⁸, posita vocalis vel consonans, servatur etiam in derivationibus, in culum, in mentum, in men⁴⁹, in bilis desinentibus nominibus, mutatione um vel tum⁵⁰ syllabae in eas facta, ut oraculum, miraculum, propugnaculum, fundamentum, ornamentum, sacramen- [2153] tum, munimentum, alimentum, momentum⁵¹, solamen, foramen, purgamen, flamen, liquamen, certamen, nimen, flumen⁵². Sic amatum ire⁵³, amabilis, laudatum, laudabilis, statum, stabilis, motum, mobilis, notum, nobilis, auditum, audibilis. In reliquis autem, in tio, vel in tor, vel in trix, vel in tivus, et in sio, et in sor; in bilis, in silis et in ilis, et in icus⁵⁴ desinentibus nominibus, ante clausulam nominum invenitur vocalis vel consonans, quae ante tum vel sum in futuro infinitivi verbi erat, mutatione um syllabae in praedictas facta terminatio-

gium P. naufragus vel naufragus Cod. Verum habet Cam. naufragus vel navifragus. — 35) Addit P. vel Rum. Cod. a rec. m. supra scr. exhibet: sive in rum. Cam. In um quoque vel rum. — 36) Hoc in Cod. ab antiqua m. supra scr. — 37) Iugo iugum Cod. a pr. m. P. Sed iungo, iugum Cam. et Cod. corr. ab antiq. m. — 38) Adduntur ignifer, dapifer, lignifer, fructifer, aurifer a Cam. et P. — 39) Ut in en et os. Cod. a rec. m. corr. ut in cen et pos et in fex et in eps. — 40) Illic interponuntur: et in Es, et in Cen, et in Pos, et in Pex, et in Fex, et in Ceps, et in Bex, et in Ses a P. Totum locum sic exhibet Cam.: Ut in en et in os et in ex et in ceps et in ses et in es desinentia. — 41) Tubicen hic interposui e Cod. Liticen tubicen Cam. Tum post v. tibicen P. addit: fidicen tubicen, quae absunt a Cod. fidicen statim post tubicen add. Cam. — 42) Impos interposui e Cod. Tum aspicio Cod. auspicio Cam. P. Fortasse legendum: a specio auspex. — 43) In sio, in tio Cod. Cam. Syllabae in sio des. in P. — 44) Vel add. e Cod. et Cam. — 45) In sor, in tivus Cod. Cam. In tuus, in sor P. — 46) In bilis, in silis Cod. Cam. In Sibilis P. omissio priori. — 47) In ilis, in icus Cod. in lis in tivus Cam. in Tilis, in Tivus P. Addit

his: in ibilis, in ar Cam. — 48) Infinitivi Cod. infinitivi verbi Cam. infinitivo P. — 49) In men Cod. Cam. in En P. — 50) Mutatione um vel tum Cod. mutatione Tum Cam. P. — 51) V. momentum addidi e Cod. Tum P. exhibet: solamentum, incrementum foramen eet. Cod. solamen foramen, ut v. incr. plane desit. — 52) Certamen, nimen, flumen. Ita Cod. Sed P. certamen, agmen, fragmen, acumen, munimen, flumen. Apud Cam. totus hic locus tanta verbositate laborat, ut a vero non aberrare mihi videar, si statuum, male sedulum librarium istius ubertatis auctorum esse. Et sic fere habet: Mutatione tum syllabae in eas facta, ut oro as, oratum ire, oraculum miro, miras (sic) miratum ire miraculum, propugno as, tum, ire, (sic) propugnaculum, fundo as, tum ire, fundamentum, orno ornas, atum, ire, ornamentum et sic porro. Pudet enim insulsa describere. — 53) Amatium ire Cod. posterius v. deest in Cam. et P. — 54) Vel in tivus et in sio et in sor; in ibilis, in silis et in ilis et in icus desinentibus, Ita scribendum fuit cum Cod. Vel in tivus, vel in sio, et in sor, ante clausulam nominum invenitur Cam. mediis omissis. Fel in Tivus vel in Sio vel in Sor, in Sibilis et in Tilis et in Tivus des. P.

nes¹, ut *elevatio*, *susurratio*², *acquatio*, *observatio*, *exhibitio*, *munitio*, *dictio*, *lectio*, *auditio*. Item *bellator*, *bellatrix*; *venator*, *venatrix*; *fultor*, *fultrix*; *victor*, *victrix*; *petitor*, *petitrix*; *auditor*, *auditrix*³; *nutritor*, *nutrix*; minus una syllaba propter euphoniā; *doctor*⁴ item *doctrix*, et ab eo *doctrina*; ⁵*tonsor*, *tonstrix*, *tonstrina*; *textor*, *trix*, *textrina*. Item *optulivus*, *derivativus*, *deminutivus*, *subditivus*. Nec non et in *sio*, et in *ibilis*, et in *icius* desinentibus⁶ nominibus, quae mutatione *um*, in has terminationes fiunt, ut *iussio*⁷, *visio*, *mersio*, *missio*, *iussor*, *suisor*, *risor*, *pransor*, *sponsor*, *tonsor*, *defusor*, *lusor*; *visibilis*, *passibilis*⁸, *sensibilis*, *sesibilis*, *missilis*, *flutilis*, *fecitilis*, *textilis*, *atilis*, *scriptilis*, *tortilis*. Sic *adventivus*, *advectivus*; sic *commendaticius*⁹. Sic *status ire*, *status*, *statio*. Sic ab eo quod est *caedo*, *caesum ire*, *Caesar*. Et praeteriti perfecti consonans licet raro, tamen in verbalibus¹⁰ nominibus invenitur, ut *rexi*, *ver*; *duxi*, *dux*; *laxi*, *lux*; *rupi*, *rupes*; *ambegi*¹¹, *ambages*. Et participiorum quoque vel similium participiis nominum, per omnia genera eodem modo, per singulas tam coniugationes, quam significationes verborum, inveniuntur derivatae terminationes, ut *amans*, *docens*, *legens*¹², *audiciens*¹³; *amandus*, *docendus*, *legendus*, *audiendus*, *metuendus*¹⁴, *furibundus*, [2154] *ludibundus*¹⁵; *vocatus*, *doctus*, *scriptus*, *auditus*; *vocaturus*, *docturus*, *scripturus*, *auditurus*. Non solum in accidentibus nominibus, sed etiam in fixis vocabulis, vel participiis, et maxime femininis in *ura* desinentibus, ut *pictura*¹⁶, *scriptura*, *litura*, *natura*, *censura*.

8. Licet autem¹⁷ observationem non inutilem tradere, qua cognoscitur, quasdam rerum differentias¹⁸ natura, frequentius artis adminiculo, reperiri¹⁹; quippe nomina verborum origine deducta²⁰, et gemino quasi fonte manantia, diversa litterarum divisione separavit. Nam ab indicativo modo²¹ praesentis venientibus nominibus ante clausulae casualis vocalem omnes consonantes positionis verborum significativas praeposuit, duabus exceptis tantum, id est *s* et *t*; quibus solis permisit, ut non solum verbis praecedant frequentativis, quae derivativa sunt, sed ut item ante omnes terminationes²² luceant, quae de praeterito, vel infinitivo futuri²³ descendant, ut exempla nominum declarant ante lata. De quibus omnibus terminationibus et traductionibus, quia Roma-

1) *In praedictas facta terminationes* Cod. Cam.

nisi quod Cod. *terminatione*⁸ (sic) scriptum habet. Unde intelligitur, quo poterit modo vitium lectionis oriri in P. in *praedictas syllabas facta terminatione*, quod nihili. — 2) Pro v. *susurratio* in P. est *usurratio* quod Cod. addit a rec. man. Ceterum ante v. *elevatio* leguntur in P. *probatio*, *invocatio*, *laudatio*, *obiurgatio*; in Cam. vero: *probus*, *probatum ire*, *probatio*, *invocatio*, *laudatio*, *obiurgatio*. — 3) *Auditor*, *auditrix* addant Cod. et Cam. — 4) *Doctor item*. Hoc ordine Cod. Cam. item *doctor* P. — 5) Sequuntur h. l. apud P. et Cam. *textor* *textrix* *textrina*, quae exhibit Cod. post v. *tonstrina* sic ut eas dedimus. — 6) *Nec non et in sio et in ibilis et in icius desinentibus*; ita Cod. *in sor* addita a rec. m. *Nec non et in sio, et in sor, et in ibilis et in ilis, et in icius* Cam. *Nec non et in Sio, et in Sor, et in Sibilis, et in Tlis, et in Ticius* cet. P. — 7) *Ut iussio, visio, mersio* cet. Cod. ut *iussio*, *visio*, *incisio*, *laxio*, *missio* Cam. et *visum, visio, iussio, mersio* cet. P. — 8) *Passibilis, sensibilis, sessibilis, missilis, flutilis* Cod. *Possibilis, prausibilis, plausibilis, sensibilis,*

sonabilis, missibilis, sessibilis a sedeo, flutilis Cam. P. nisi quod apud P. vv. *a sedeo* desunt. — 9) *Adventivus, advectivus; sic commendaticius* Cod. *Adventivus, adtractivus, commendaticius* P. *Adventivus commendaticius*, media v. omissa, Cam. Tum in Cod. *Sic status ire*. In Cam. et P. *Sic steti status ire*. — 10) *Verbalibus* Cod. P. *verbalibus* recte Cam. — 11) *Ambigi* Cod. *ambegi* Cam. *ambigui* P. Fortasse scribendum *ambegi*. — 12) *Sapientis* additum h. l. in Cam. P. et Cod. a rec. m. delevi. — 13) P. ex errore operum *audiens*. — 14) Cod. *audiendus metuendus*. Quod his duobus interponunt Cam. P. in Cod. post illa additum a rec. m. igitur omisi. — 15) *Ludibundus* addidit e Cod. et Cam. — 16) *Pictura* Cod. Cam. *pistura* P. — 17) *Licet autem et obs.* P. et abest a Cod. et Cam. — 18) *Deferentias* male in Cod. — 19) *Reperire* P. et, si recte enotavi, etiam Cod. Sed verum tenet Cam. *reperiri*, quod reposui. — 20) *Diducta* male Cod. — 21) *Modo* additi e Cod. — 22) Pro v. *terminationes*, quod habent Cam. et P. in Cod. est a pr. m. *vocales*, sed ab antiqua item m. correctum *terminationes*. Ceterum pro v. *luceant* in Cam. est *iceant*. — 23) *De praeterito vel*

nae lumen facundiae, meus, immo communis hominum²⁴ praeceptor, in quarto de Nomine libro²⁵ summa cum subtilitate copiosissime, Grammaticus Priscianus, disseruisse cognoscitur, ideo contentus haec ad renovandam tantummodo legentium memoriam perstrinxisse, reliquae parti promissionis meae satisfacere tentabo, id est, suprapositis observationibus nominum de verbis traductorum exceptis, quidquid²⁶ verbum appositum nomini repereratur, non solum²⁷ a verbo nomen, sed etiam verbum a nomine deductum ostendere²⁸, quod ipsum verbum a nomine tractum²⁹, o finalem³⁰ praecedente consonante, non ad aliam³¹ nisi ad primam verborum pertinere coniugationem, idque manifestus apparebit, si per singulas unicuique declinationum attributas terminationes exempla decurrant; nisi forte vel mere Graecae sint, quae plerumque in nominibus inventae propriis, [2155] carent huiusmodi verbis: vel nisi aut a propriis³², aut etiam³³ ab accidentibus derivatae nominibus corporalibus, rerum vocabula significant incorporalium, ut eis merito videatur traductio verbi supervacua³⁴ rem significantis, quam in nominis ipsius etiam³⁵ pronuntiatione designabant³⁶. Qualia sunt³⁷ *iustitia, pigritia, miseria, clementia, solertia, inertia; longitudo³⁸, latitudo, fortitudo, pulchritudo, dulcedo, uerudo, pinguedo³⁹; claritas, severitas, honestas, libertas, paupertas* et similia, de quibus haud facile derivata verba reperies.

S E G M. II.

I. Ex primae itaque declinationis in *a* desinente⁴⁰ terminatione nominum, maxime fixorum, verba veniunt ad primam coniugationem, pene consonantibus universis praecedentibus, ut *turba, turbo, bas⁴¹; spica, inspico, cas; praeda, praedor, daris; fugo, fugo, gas; stilla, stillo, las; stipula, stipulor, laris; spuma, spumo, nas; trutina, trutinor, nus; machina, machinor, naris; pugna, pugno, pugnus; nudinae, nudinor, naris; culpa, culpo, pas; aqua, aquor, aquaris⁴²; mora, moror, raris; quadra, quadro, quadras; cura, curo, ras; causa, causor, aris; rota, roto, tus; multa, multo, las; rixa, rixo, xas; lixa, clixo, clixas; conviva, convivor, raris; baccha, bacchor, charis.*

infinitivo futuri. Ita recte Cod. *de praet. perfecto vel infinitivo futuro* Cam. P. — 24) *Immo communis omnium hominum.* Sic in Cod. a pr. m. sed voc. *omniam* superinductum est, idemque recte abest a P. sed exhibet Cam. Ceterum *immo* scripsi e Cod. *imo* Cam. P. In Cod. margine glossa legitur: *nota de prisciano.* — 25) *Libro addidi e* Cod. et Cam. — 26) *Quidquid verbum Cod. quodcumque verbi* Cam. *qui quid verbum* P. — 27) *Repereratur, non solum.* Ita Cod. *reperitur.* (*Nam non solum* Cam. P. ita quidem ut a voc. *Nam* parenthesim incipiant, quae extenditur in P. ad vv. *a nomine tractum*). Verum ita plane perturbatur locus et sensus corrumpitur. Cod. non agnoscit *nam.* — 28) *Pendet infinitivus a sup. tentabo, quod hoc loco repetit* Cam. Statim post pr. v. *quod* in Cod. a pr. m. est *quam*, sed corr. ab antiqua m. *quod.* Ceterum haec omnia: *quod — tractum desiderantur* in Cam. qui ita locum exhibet: *ostendere tentabo) Et o finalem.* Structura *quod — pertinere* pendet a supp. *ostendere*, tanquam si dixisset: *atque id ipsum verbum — pertinere.* — 29) *P. traductam.* — 30) *O final e* P. — 31) *Ad ali a* P. — 32) *Romanis* addunt h. l. Cam. P. — 33) *Nisi* h. l. intrudunt Cam. P.; ceterum *sint* in Cod. supra v. *nisi* scri-

ptum. Statim post *accidentibus* Cod. male. — 34) Cam. et P. hoc ordine: *merito supervacua videatur — verbi rem significantis.* — 35) *Ipsius etiam.* Ita Cod. *etiam ipsias* Cam. P. — 36) *Designabat* Cod. a pr. m. Sed corr. *designabant.* — 37) *Qualia sunt.* Inde ab h. l. quae sequuntur nomina columnatim posita sunt in Cod. — 38) *Longitudo* Cod. — 39) *Dulcedo, acrido,*

pinguido Cod. — 40) *Declinatione in a desinente e.* Ita Cod. sed correctio a rec. manu. Cam. sic: *Ex prima itaque declinationis in a desinente.* Retinui Putschianam, quae sana videbatur. — 41) *Ut turba, turbo bas.* Ita Cod. et Cam. Sed in P. ut, *B, turba turbo turbas.* Atque ita semper litteram characteristicam apponit P. velut *C, spica — D, praeda* cetera, quae littera ubique omittitur in Cod. et Cam. Ceterum ubique in his exemplis Codicis scripturam diligenter exhibui, modo plenas, modo truncatas verborum formas exhibentem. — 42) *Aqua, aquor, aquaris.* Ita Cod. ex emendatione, sed vetri; prius fuit *aqua aquo aquas*, neque a vero ab-simile est, ita voluisse Grammaticum. *Aquor aquaris* etiam Cam. P.

2. Ex secunda similiter declinatione nominum per singulas terminationes, tam accidentibus¹ quam fixis, derivantur verba omnibus consonantibus pene antecedentibus, ut² *probus, proba, opacus, opaco, cas; amicus, amico, cas; nudus, nudo, das; foedus, foedo, das*³; *vagus, vagor, garis; pius, pio, pius; solus, desolo, as*⁴; *sanus, sano, nas; alienus, alieno, nas; serenus, sereno, nas; unus, uduno, nas; hibernus, no, nas*⁵; *crispus, po, pas; aequus, aquo, as; obliquus, obliquo, as; propinquus, propinquo, as; ignarus, naro, [2156] ras*⁶; *lassus, lasso, sas; lutus, dilato, tas; lactus, lactor, taris; aptus, aptor, taris*⁷; *sollicitus, sollicito, tas; cruentus, cruento, tas; luxus, laxo, xas; viduus, viduo, as; mutuus, mutuo, aris*. A fixis⁸: *locus, loco, cas; focus, suffoco, cas*⁹; *Graccus, Graccor, caris; vulgus, vulgo, gas; stimulus, stimulo, las; fiamus, fiano, mas; terminus, termino, nas; annus, perenno, nas*¹⁰; *sonus, sono, nas; numerus, numero, ras; rivus, dirivo, ras; stomachus etiam Graecum, stomachor, charis*. Item a neutris un terminatis: *libum, libo, bas; velum, velo, las; colum, percolo, lus; collum, decollo, las; peculium, depeculo, luris*. A plurali nomine¹¹: *armu, armo, mas; stagnum, stagno, nas; regnum, regno, nas; signum, signo, nas; donum, dono, nas*. In er quoque desinentia nomina secundae similiter declinationis¹² faciunt verba, ut *liber, libero, ras; sacer, sacro, cras; ager, agri, peragro, ras; integer, integro, ras; miser, miseror, raris; misereor potest*¹³ esse ab impersonali *miseret; sultur, ri, saturo, ras; minister, stro, stras*¹⁴.

3. A tertiae quoque declinationis nominibus, supradictis exceptionibus omnibus observatis¹⁵, eodem modo faciunt derivationes verborum per singulas terminationes, *concio, concionis*¹⁶, *concionor, concionaris; ordo*¹⁷, *ordino, nas; virgo*¹⁸, *devirgino, nus*. In ac quoque¹⁹, ut *lac, lactis, lacto, lactus*. In il, *vigil, lis, vigilo, las; exsul, exsulo, lus*²⁰. In eu, *semen*²¹, *semino, nas; fulmen, fulmino, nus*²². In er, *verber*²³, *verbero, ras; uber, exuberor, ras; agger, aggero, as; iter, itero, iteras*. In or, *labor, laboro, as; honor, ro, ras*²⁴; *memor, memoro, memoras*²⁵. In ur, *robur, roboro, roboror; fur, furor, furaris*²⁶; *murmur,*

1) *Accedentibus* male Cod. — 2) *Ut probus* Cod. Cam. Sed P. ut est: *B, probus*. Idem paullo post: *C, opacus* et sic porro; quae litterae singulae absunt a Cod. et Cam. — 3) Ita Cod. In Cam. exemplum *foedus, foedo, das* deest. In P. sic est scriptum: *D, fedus fedo fedas, nudus nudo as*. — 4) Interponit h. l. P.: *M, firmus firmo firmas, infirmus infirmo infirmas*; quae absunt a Cod. et Cam. — 5) *Cod. hibernus no. nas proximus adproximo mas crispus* cet. Sed medium exemplum a seniori manu additum. — 6) Cod. *ignar-*

rus, naro ras, sic, ut corrector noro voluisse videatur. Cam. *ignarus, ignoro as. P. ignarus ignaro as*. Equidem legendum puto: *gnarus, narro, ras*. Cf. Varro de L. L. VI, 7, 64. *Narro cum alterum facio narum* (l. gnarum). — 7) *Aptor, taris*. Ita Cod. *apto as* Cam. P. Statim post idem Cod. *sollicitus, tor, taris* sed correctae ab antiqua manu. — 8) *A fixis: locus*. Sic Cod. et Cam. Sed P. *A fixis: C, locus*; atque ita in seqq. littera notabili semper praeposita, quam ignorant Cod. et Cam. — 9) *Focus, suffoco, cas*. Ita Cod. et Cam. *Fucus fuco facas* P. Certum est, *suffoco* non a *foco* sed a *faucibus* repetendum esse; sed errasse ita Grammaticum credibile est. — 10) *Per anno as* P.

Cam. Recte Cod. *pereno, nas*. — 11) *A plurali nomine: arma, Cod. A pl. n. quod est haec arma* Cam. *A plurali nomine quoque, M, haec arma* P. — 12) *V. declinationis addidi et Cod.* — 13) *Etiam h. l. intrudit P.* — 14) *Alio ordine apud P. minister ministro as, saturri, saturo as*. — 15) *Supradictis exceptionibus omnibus observatis*. Ita Cod. a pr. m. et Cam. Sed in Cod. antiqua corr. manus pro *observatis* *observationibus* voluit, et apud P. pro *exceptionibus* legitur *exceptis*. Quare legendum quis coniciat: *supradictis exceptis omnibus observationibus*. Similiter enim paullo ante Segm. I, 8. *suprapositis observationibus nominum de verbis traducturum exceptis*. — 16) *Terminationes, contio, contionis* Cod. *terminationes in, o, desinentia nomina ut concio* cet. Cam. *term. In Io, ut concio* P. *Scripturam Cod. contio mutandam esse putavi, quando nemo mihi persuadebit, concionem non a conciendo esse dictam*. — 17) *Intrudit P. ordinis*. — 18) *Intrudit P. virginis*. — 19) *In ac quoque ut lac* Cod. *suprascr. habens vocem a rec. m. desinentia*. Cam. *In, c, quoque ut lac* P. *contra: In C quoque, lac omissio ut*. — 20) *In il, vigil, lis, vigilo, las; exsul, exsulo, las*. Ita dedi et Cod. *In il, ut uigil lis, uigilo uigilas*. *In ul, exul exulo as* Cam. et P. nisi

murmuro, as; augur, auguris, auguro, auguras. In *as* quoque, *nugas*, indeclinabile, *nugor, nugaris; vas, radis, vador, vadaris.* In *es, aries, arictio, arictus; miles, milito, militas; comes, comitor, comitaris; sedes, sedo, sedus; locuples, locupletis, locupletio, locuple-* [215] *tas; heres, heredis, exheredo, exheredas.* In *is*²⁷, *turpis, turpo, turpus; tenuis, tenuo, tenuous; tristis, contristor, contristaris; testis, testor, testaris.* In *os, os, oris, oro, oras; ros*²⁸, *roro, roras; dos*²⁹, *doto, dotus.* In *us, decus*³⁰, *decoro, decoras; ulcus, ulcero, ulceras; pondus, pondro*³¹, *onus, onero*³², *munus, munero*³³. In *aes, aes, ueris, adaero*³⁴. *Laus*³⁵, *laudo; fruis, fruendo.* ³⁶ *Pax, puco; nex, neco*³⁷; *vindex*³⁸, *vindico*³⁹; *remex, remigo; lex, lego*⁴⁰; *rudix, eradico; cornix, cornicor, aris.* *For, roco; pernox, pernocto*⁴¹; *merx, cis*⁴², *mercor, aris.* *Hiems, is*⁴³, *hiemo; praeceps, praecipito, tas*⁴⁴.

4. A quarta etiam declinatione⁴⁵ et quinta: *acstuo; fluctus, fluctuo, as; tumultus, tumultuor, aris*⁴⁶; *gelu, gelo, as.* In *es*⁴⁷, *rabies, bici, rubio, as; macies, macio, vel maccero*⁴⁸; *luxurians, luxurio, as; glacies, glacio;* licet⁴⁹ pauca sint harum duarum declinationum exempla, quia pleraque⁵⁰ nomina quartae declinationis incorporalium sunt rerum vocabula, et ipsa magis a verbis derivata cognoscuntur, ut *visus, nisus*⁵¹, *motus, nutus.* Idemque⁵² potest etiam in quinta⁵³ deprehendi, ut *acies, facies, fides, res*⁵⁴.

SEGM. III.

I. Ex omnibus itaque supra scriptis exemplis manifeste monstratum⁵⁵ est, de nominibus facta verba primae esse coniugationis. Hoc quoque idem e contrario potest observari, ut si quid verbum⁵⁶ nomini appositum⁵⁷ consonante praecedente, non sit primae coniugationis, non ex nomine deductum, sed nominis esse principium⁵⁸, ut *scribo, scribu; advenio, advena; per-*

quod in P. *lis* genitivi significatio deest. — 21) *Seminis* h. l. intrudit P. — 22) Cod. *flumen no nas; male.* — 23) *In Er quoque, verber P.* — 24) Pro vv. *honor, ro, ras* in Cam. est *vaporo vaporas*, in P. *vapor vapore vaporas.* — 25) H. l. Cam. et P. interponunt: *honor honoro honoras.* — 26) *Furaris* h. l. addidi e Cod. Statim post Cod. *mormuro mormuro as.* — 27) *Quoque* h. l. intrudit P. — 28) *Roris* adiungit P. — 29) *Dotis* addunt Cam. P. — 30) *Decoris* addunt Cam. P. — 31) *Ponderas* interponunt Cam. P. — 32) *Honus honoro* Cod. sed expuncta bis h littera, ut legendum sit *onus, onero.* Cam. et P. *holus holero.* — 33) *Munero* Cod. *muneror* Cam. et P. — 34) H. l. interponunt Cam. et P. *adaeras.* In *Aus*, quae absunt a Cod. — 35) *Laudis* intrudit P. — 36) *In ax* addunt Cam. P. Tum post *paco* addunt iidem *as.* — 37) *In ex, nex necis neco necas* Cam. P. — 38) *Vindex* addunt Cam. P. — 39) *Index iudico* interponuntur apud Cam. et P. — 40) Sequuntur apud Cam. et P. *legas.* In *ix quoque.* Tum post *eradico* addunt iidem *as.* — 41) *In ox, vox voco pernox pernocto* Cam. *In Ox, vox voco, nox pernocto P. pernoctas* addit solus P. — 42) *In x merx mercis* Cam. P. — 43) *In ems hiems hiemo as* Cam. *In Em's hiems hiemis,*

hiemo as P. — 44) *In Eps praiceps praecipitis praecipito as* P. *In eps praiceps praecipito as* Cam. — 45) *Declinatione* addidi e Cod. — 46) Syllabas *aris* addidi e Cod. — 47) *In es.* His subiungit P. *ut macceries maccerior*, quae recte absunt a Cod. et Cam. — 48) *Macio as — maccero as* P. Cam. Contra syll. *as* deest in Cam. et P. post *luxurio*; post *glacio* vero additur *as* in Cam. et P. — 49) *Tamen* hic interponitur a P. — 50) *Plerumque* P. male. — 51) *Ut video visus, nitor nisus* Cam. P. Vv. *motus nutus* in Cod. supra scripta, sed ab ant. m. — 52) *Cod. Itemque.* Cam. P. *Idem quoque.* Scribendum fuit *Idemque*, sententia ita efflagitante. — 53) *Declinatione* hic interponunt Cam. P. — 54) *Spes* adiungunt Cam. P. — 55) *Demonstratum* Cam. P. — 56) *Ut si quod simile verbum* Cam. P. Dedi Cod. lectionem, licet veram praestare nolim. — 57) *Cod. obpositum*, sed corr. *appositum.* — 58) H. l. interponit *cognoscatur* P. Sed Cam. ignorat verbum et in Cod. nihil legitur nisi *videtur*, quod a rec. m. supra scriptum est. Infinitivus esse pendet a superioribus: *Illoc quoque — potest observari.* Id si recte statuo, particula *ut* post v. *observari* aut eicienda, aut pro *veluti* habenda est, quod tamen h. l. minus aptum videtur. — 59) *Advenis* h. l. interponunt Cam. et P.

fugio, perfuga; molo, molis, mola; consulo, consulis, consul; vado, dis, hic vas¹; mergo, mergis, haec merges, gūis; quiesco, quiescis, haec quies; caedo, caedis, haec caedes; luo, luis, haec lues; struo², haec straes; metuo, metuis, metus; tribuo, tribuis, tribus; [2158] parvo, parvus; gradior³, gradus; fido, fidus; pundo, paudus; coquo, coquus⁴; ludo, ludus, curro⁵, currus; vivo, vivus. Et reliqua verba, quae sunt enumerata, cum monstrabantur nomina, quae de indicativo praesentis tempore verborum derivativa⁶, non generalibus clausulis terminata, nec in multis adeo nominibus inventa probantur.

2. Quia omnia verba quae non⁷ sunt primae coniugationis, quamvis adhaereant nominibus, non ab illis duci monstrantur, sed⁸ e contrario nominum esse primordia. *Formido* quoque, et *caligo*, et *propago*, et *palpo pas*, et *indugo as*⁹, verba, licet primae sunt coniugationis et habent¹⁰ adhaerentia sibi nomina, *formido*, *caligo*, *propago*, *palpo*¹¹, *indugo*; tamen quia non respondent syllabis genitivi nominum, merito mihi videntur magis nomina de verbo tulisse, quam de nominibus ipsa producta¹². Nam et si quis velit attendere perspicacius, artis¹³ subtilitatem mirabitur. Quae coniugationum distinguens confusionem a positione verborum traducta verbalia¹⁴ nomina paucissima quidem, et ea ipsa vix in duabus aut tribus terminationibus ex prima, ex aliarum vero coniugationum verbis multa, et a¹⁵ pluribus clausulis, progemmit nomina. Et ceterarum quidem coniugationum praesens indicativum¹⁶, quia nominum¹⁷ traductiones in verbi finalitatem non suscipit, et maxime e tertia¹⁸; indesinenter¹⁹ non prohibuit multa de se nomina facere. Primae vero coniugationis positio, quia multas nominum suscipit ab omnibus tam declinationibus quam²⁰ clausulis traductiones in verbo, merito de se nomina non adeo concessit proferre. Secunda enim et quarta licet interdum a nominibus derivata verba suscipiunt; tamen de genitivo nominum per incrementa syllabarum, quibus utraque coniugatio cognoscitur, id est, per *eo* secunda, per *io* quarta, derivatae, carent huiusmodi confusione. Unde potest etiam illa quaestio solvi²¹, quam quidam ex supervacuo [2159] proponunt dubitantes, ea verba quae superius a singulis tam declinationibus quam finalitatibus nominum derivata primae coniugationis²² esse monstravimus, utrum verba de nominibus, an nomina de verbis procreantur. Nam si de verbis essent nomina, non diversas et quasi singulares ex uno sine verborum haberent clausulas, sed ut²³ participia vel nomina verbalia, deberent eodem modo plura sub una eademque terminatione finire, quod e contrario cernitur. Nominum enim, de verbi positione traductorum, absque paucis generalibus, quas superius ostendimus, reli-

1) *Fado vadis vadum, et hic vas* Cam. P. — 2) *Struis* adiungunt Cam. P. — 3) *Graderis* intrudunt Cam. et P. — 4) *Coquus* scripsi et Cod. *Cocus* Cam. et P. — 5) *Carris* et paullo post *viris* addunt Cam. et P. — 6) *Praesentis tempore verborum derivativa*. Ita Cod. *praesentis temporis — derivata* Cam. et P. — 7) *Non* addidi e Cod. et Cam. Ceterum vera mihi videtur Cam. lectio: *Quae omnia verba quia non sunt* cet. quae eo est probabilior, quod in nostro Cod. compendius scribuntur *quae, quia, quod. quam. quas* cet. quae fit, ut saepe confundantur istae voculae. — 8) *Possunt* h. l. addunt Cam. et P. Male. Pendet infinitivus e superioribus. — 9) *Indugor ris* Cam. P. Ego Codicem sum secutus. — 10) *Sunt — habeant* Cam.

P. *Sunt — habent* Cod. sed posterior emendatio est a recentissima manu. Scriptum igitur voluit libarius

sunt — habent, quod dedi. — 11) *Palpo* interposui e Cod. — 12) *Ipsa producta*. In Cod. supra scr. *esse* a rec. m. — 13) *Artis* addidi e Cod. pro quo *naturae* exhibet Cam. Ignorat P. — 14) *Verbalia* Cod. P. *verbalia* Cam. — 15) *In* Cam. P. a Cod. quod edidi. — 16) *Indicative* une Cod. *indicativus* Cam. et P. — 17) *Multas* interponunt Cam. et P. — 18) *Maxime tertia* P. *maxime a tertia* Cam. Recte Cod. e *tertia*. Sed distinctio mutanda fuit; nam in his denum verbis finit protasis. — 19) *Indesinenter* Cod. *Indifferent* Cam. P. — 20) *Quam de clausulis* P. Cam. male. — 21) *Solvi quaestio* Cam. P. *quaestio solvi* Cod. — 22) *Primae coniugationis*. Hoc ordine Cod.; inverso Cam. P. — 23) *Ut*, quod exhibent Cam. et P., deest in Cod. — 24) *Hic* interponunt Cam. P. e *contrario*, quae Cod. iubente omisi. — 25) *Ex eo quoque* Cam. P. *Ex q. quod*

quas speciales, et tam clausulis quam declinationibus divisas, et in rarioribus exemplis inventas terminationes; verborum vero²⁴ de nominibus factorum et generales finalitates, et ad unam tantum pertinentes coniugationem, et in exemplis innumerabilibus apparentes videmus, ex coque²⁵ quod uniformiter et sibi congrue²⁶, ab omni terminatione nominum plura verba consonantibus praecedentibus traducta primae sunt solius coniugationis, syllabarum etiam genitivi rationem et in verbo servantia, manifestissime probantur verba de nominibus esse traducta. Ut enim femina nomina masculinis adhaerentia, et ab illis gigni dicuntur, et pares eis semper habere syllabas coguntur²⁷, ut *ater, atri, atra; tener, teneri, tenera; longus, longi, longa; arduus, ardui, ardua*; sic haec verba de nominibus fieri dicimus²⁸, quod genitivorum syllabis positio verbi respondet²⁹, ut *sacer, sacri, sacro, sacras; liber, liberi, libero, liberus; vigil, vigili, vigila, vigilas; semen, seminis, semino, scannas; memor³⁰, memoro; miles³¹, milito; inter, indico³²; maniceps, mancipio*. Et sic semper ex certis incerta, ex manifestis regulantur ambigua³³; nemoque dubitat, quod³⁴ priora³⁵ verbis sunt³⁶ quaedam nomina, in quibus naturaliter substantia nominis antecedit actum, qui spectatur³⁷ in verbis.

3. Exempli³⁸ causa de multis licet proferre pauca, ut *esca, inesco; unda, [2160] inundo; pax, paco; radix, eradico; pisces, piscor; cor, concordo³⁹, discordo, recordor; odor, odoror⁴⁰*; Horatius in Epodo:

Proiectum odoraris cibum⁴¹;

radius, radio, as; humus, humo; funus, fumo⁴²; concio, concionor; limen, elimino; cacumen, cacumino;

— *summasque cacuminal aures;*

Ovidius Metamorphoseon libro I.⁴³; *rumen, ruminis, rumino⁴⁴;*

Illic sub nigra pallentes ruminat herbas;

Virgilius in Bucolico⁴⁵; *arum, inauro*; Horatius Epistolarum libro I.:

— *ut te*

Confestim largus imber inaurat⁴⁶;

scortum, scortor; gurgcs, ingurgilo⁴⁷. Cicero in Pisonem: *Nunquam tein tot flagitia ingurgitatus⁴⁸*. *Cras* adverbium, *crastinus* nomen, et ab eo verbum *crastino⁴⁹*. *Dies* item nomen⁵⁰, *percutie* adverbium, *comperendino* verbum. Praeterea de verbis etiam derivata verba consonante praee-

(sic) Cod. i. e. ex eoque quod. — 26) Glossa interlinearis in Cod. haec duo adverbia ita interpretat: *i. e. in sō. (consonantibus?) observatis. i. e. in numero syllabarum, quorum interpretamentorum illud ad v. uniformiter, hoc ad v. congrue spectat.* — 27) Inde ab h. l. columnatim scripta leguntur singula exempla in Cod. — 28) *Fieri dicimus Cod. Dicimus fieri Cam. P.* — 29) *Respondet et Cod. male; respondet Cam. P.* — 30) *Memor oris memoro as Cam. memor memoris, memoro memoras P.* — 31) *Miles militis, milito militas solus P.* — 32) *Indico indicas — mancipio mancipus solus P.* — 33) Cod. exhibet: *ex certis incerta et manifestis regulantur ambigua*, quod levi mutatione correxi et in eo mutato. Cam. P. *ex certis et manifestis incerta regulantur et ambigua.* — 34) *Quod certissima sigla legitur in Cod. quapropter in eodem paullo post sunt, quare ita rescripsi. Quin — — sint Cam. P.* — 35) H. l. *proras* intrudit P. — 36) H. l. *etiam inter-*

ponunt Cam. P. — 37) *Expectatur Cod. et Cam. quod recte emendatum puto a P.* — 38) *Ut exempli causa Cam. P. ut ignoratur a Cod.* — 39) *Concordo Cor. a pr. m. sed expuncta ultima littera.* — 40) *Odoror, aris Cam. P.* — 41) Horat. Epod. VI, 10. — 42) *Umo as — fumo as Cam. P.* — 43) Ovid. Met. III, 195. — 44) *Rumen nis, rumino as Cam. P.* — 45) Virg. Ecl. VI, 54. Ceterum *pallentes* pro *v. pallentes* corr. in Cod. a rec. m. — 46) Horat. Epist. I, 12, 9. ubi Codd. sine varietate: *Confestim liquidus fortunae rivus inaurat.* Ceterum Cam. et P. *largus fortunae rivus*, pro quibus Cod. habet, quae dedimus; ut manifeste appareat, Grammaticum men. oriter citasse. — 47) *Gurgcs gurgitis, ingurgilo as Cam. et P. nisi quod in Cam. syllaba as abest.* — 48) Cic. in Pison. c. 18. — 49) *Verbum procrastino nas P. Est ab eo verbum pro crastino Cam.* — 50) *V. nomen deest in Cod.*

dente primae semper sunt¹, ut omnis frequentativa forma². Nec ad aliam potest huiuscemodi verborum derivatio venire coniugationem, nisi forte incidat in clausulam³, iam ante cuidam coniugationum generaliter deputatam. Ut in *urio* desinentia meditativa quartae; quod facit ipsa forma finalitatem⁴. Et inchoativa tertiae etiam; quae in *sco* desinentia⁵, quod proprium est illis primitivis, quae habent consonantem ante se perfecta, si tamen non sint a nominibus, quasi in possessionem tertiae solius concesserunt⁶. Singulisque formis derivativorum verborum singulas accipere coactis ad differentiam sui coniugationes, iure meditativa quidem quartam in *io* terminatione⁷ meruerunt; sicut in *eo* desinentia, sive⁸ primitiva seu derivativa essent, solam secundam etiam in forma perfecta habeant⁹; frequentativa vero et inchoativa, carentia vocali¹⁰ ante *o*, primam et tertiam invicem necessario sortiuntur; meritoque utraque forma derivativorum ad eam maxime venit coniugationem, in qua suae finalitatis inveniebat¹¹ etiam primitiva.

4. Et sic alias similiter translationes verborum antecedente consonante prima [2161] sibi tantum coniugatio vindicat, seu a verbis, seu a nominibus veniant. Qualia sunt in *co*, vel in *to*, vel in *lo*, vel in *ciur*, vel in *cito*¹², vel etiam in alias quasdam terminationes desinentia; in quibus etiam illud est observandum¹³, quod per earum¹⁴ clausularum incrementa, derivatio verbi solet provenire, ut *vello*, *vellis*, *vellico*; *fodio*, *fodis*, *fodico*¹⁵; *nutrio*, *nutrico*; *albus*, *albico*; *claudus*, *claudico*; *faber*, *fabrico*; *alter*, *altercor*¹⁶; *communio*, *frondico*, *debilito*, *nobilito*, *oscito*, *periclitator*, *ventilo*, *pullulo*, *gratulor*, *latrocinator*, *sebricito*¹⁷. Parique modo etiam *commissor*, *sarcino*, *opem tuli*, *opitolor*¹⁸; *praesto*, *praestolor*. In *go* quoque desinentia *i* brevi antecedente, ut *navigo*, *remigo*, *liligo*, *miligo*, *fumigo*, sive a nominibus figurantur in verba, sive inest eis verbis ab eo verbo, quod est *ago*, compositio¹⁹, quia cum nomine componuntur, ad primam iure veniunt²⁰ coniugationem. Eodem modo etiam ad adverbium *intus* vel *intro* verbum fit *intro*, *intras*; et *penitus* item *penetro*²¹; et ab eo quod est *tenere*, *tenero*, *as*.

1) *Coniugationis* addunt Cam. P. — 2) *Ut omnis frequentativa forma*. Ita recte Cod. *Et omnia frequentativa e forma e* Cam. P. — 3) Interponunt h. l. Cam. et P. *ut viso visis*, quae ignorat Cod. Ceterum

Cod. in clausulam iam ante *dictam*, sic, ut librarius voluisse videatur: iam ante dictam, pessime. — 4) Ita quidem Cod. a pr. m.; sed correctum est: *quartae solius, quod facit ipsa formae finalitas*, quae lectio non displicet. *Quartae solius esse facit ipsa forma finalitatis* Cam. *quartae coniugationis esse facit ipsa forma finalitatis* P. — 5) In Cod. est: *quae in sco desinentia perfecta si tamen non sint* cet. In Cam. contra: *Et inchoativa tertiae etiam in sco desinentia perfecta*. *Quae si non sint tamen a nominibus* cet. Retinui Putschianam, quum in Cod. versus excidisse videatur, quem explet P., vereor tamen ut satis recte. — 6) *Quasi in possessionem tertiae solius concesserunt*. Ita recte Cod. et Cam. *quasi in positione*, tertiae solius censuerunt P. depravate. — 7) *Terminatione* et recte Cod. *terminationem* Cam. P. V. meruerunt in Cod. supra ser. — 8) *Sive* in Cod. supra ser. — 9) *Habeant*. Ita Cod. Cam. P. neque dubito, quin ita voluerit Gramm.,

quasi copiam rei faceret et concederet. Statim post in Cam. *Sicut frequentativa vera et inchoativa*. — 10) *Curentes vocali i ante o* P. Cam. vitiose. — 11) *Inveniebat* Cod. Cam. *veniebat* P. Legendum puto: *in qua suae finalitatis inveniebat praerogativa m.* — 12) *Qualia sunt in co vel in to vel in lo vel in cinor vel in cito*. Ita Cod. nisi quod prima terminatio sic scripta est: *in 'bo*. Alia exhibet Cam.: *qualia sunt in co, vel to, in tor, vel lo, vel lor, vel in do, vel in imor, vel in cito*. Non multum differt P.: *qualia sunt in Co, vel To, in Tor, vel Lo, vel Lor, vel in Do, vel in Cinor, vel in Cito*. — 13) *Illud observandum est* Cam. P. — 14) *Ipsarum* h. l. interponit Cam. et P.

— 15) Cod. sic: *vellico fido fidis fodico nutrio*; recentissima tamen manus subscripsit: *fido fidis fidico*, quod monstrum verbi recepit P. ita scribens: *fodio fodis fodico as, vel fido fidis fidico, nutrio*. Recte Cam. ut edidimus. — 16) *Altercor* Cod. *alterco* Cam. P. — 17) Hunc omnem locum ita exhibent Cam. et P.: *communio communico, frondes frondico, debilis debilito, nobilis nobilito, os oris oscito, periculum periclitator, ventus ventilo, pullus pullulo, gratis vel grates gra-*

SEGM. IV.

I. Et ne diutius in isdem²² rationibus immorer, tempus enim me citius quam exempla deficient; si omnes huiusmodi traductiones verborum primae solum²³ coniugationis existant, sic esse potest aliquis contentiosus, ut non alia²⁴ quoque verba, quibus adhaerent nomina, si non primae sint²⁵ coniugationis, fateatur²⁶ de nominibus esse deducta²⁷. Ut totam igitur regulam recolligere videar, illud etiam addam supra dictis. Quod a quacumque declinatione nominum²⁸ traductum sit verbum, siquidem in eo desinat, eius est²⁹ coniugationis, cuius et alia sunt in eo desinentia, quae primitiva sunt et a nulla deducuntur origine, id est, secundae solius coniugationis, ut *camus, cani, caneo; calles, callis, calleo; flos, floris, floreo; lux, lucis*³⁰, *lucco; frons, dis, frondeo; census, sus, censo*³¹. In *uo* vero principalia tertiae³² quidem [2162] solius inveniuntur, ut *imbuo, acuo, induo, arguo, buo, nuo, suo, ruo, statuo, futuo; vacuo* autem, *viduo, insimuo, temuo, fluctuo, aestuo, mutuor, infatuo, tumultuor*³³, quia ex nominibus *vacuus, viduus, sinus, tenuis*³⁴, *fluctus, aestus, mutuus, fatuus*³⁵, *tumultus*, derivata sunt, iure sibi prima vindicant coniugatio. Nam tribus et metus et lues et strues magis ipsa deducuntur a verbis, *tribuo, mcluo, luo, struo*, quam faciunt verba. Si autem in *io* desinat, tum considerabimus, ut, si nomen³⁶ quidem habeat appositum ultra duas syllabas, et penultimam in *i* desinentem³⁷ sequente vocali secundum datas in antedictis observationes, primae erit coniugationis. Hoc autem non consecuto³⁸ verbum in *io* desinens a nomine derivatum, a quacumque venerit³⁹ declinatione, paucis illis exceptis, quae superius ad tertiam pertinentia notavimus, quartae erit sine dubio coniugationis. Cuius etiam primitiva sunt in *io* desinentia, idque his confirmatur exemplis. A prima quidem declinatione: *bullā, cbullio; poena, punio*. A secunda: *superbus, superbi, superbio; blandus, blandior; largus, largior; insumus, insanio; murus, murio*⁴⁰ et *munio*, sive a nomine, quod est *moenia, moenio*⁴¹ et *munio; sacrus, sae-*

tutor, latro latrocinator, febris febricito. Codicis brevitatis non una de causa praeferenda erat. — 18) Cod.

^{b n}
*Parique modo etiam commissor sarcino opem tuli opitulator; ut appareat, librarium vel potius correctorem voluisse combino, quod fortasse reponeere debebam. Cam. commissor, sarcino, opitutor; P. commissor, sarcino, opitutor. Non dubito, vv. opem tuli esse e glossa. — 19) Sive inest eis verbis ab eo verbo, quod est ago, compositio. Ita Cod. nisi quod post v. verbis supra scriptum cernitur: quaedam compositio. Cam. et P. sive inest eis verbis, quod est ago, compositio, quae lectio mihi vera videtur. — 20) Veniunt Cod. Cam. perveniunt P. — 21) Penitro Cam. — 22) In isdem. Cod. in hisdem. Cam. P. iisdem om. in. — 23) Primae solius Cam. P. — 24) Ut non alia quoque Cod. ut alia quoque P. — 25) Si primae non sint Cam. P.; ordinem e Cod. mutavi. — 26) Non fateatur Cam. P. — 27) Cod. nominibus diducta; esse supra scr. — 28) Declinatione nominum. Inter haec duo vv. in Cod. legitur nota sive sigla, quam extricare non possum. Habet ea supra scriptas litteras: *epitho*. Sigla ipsa typis exprimi non potest. — 29) Est desideratur in Cod. —*

30) *Lucis* addidi e Cod. — 31) *Frons frondeo, census censo*. Cam. P. — 32) *Tertiae quidem* Cod. sed inverso ordine Cam. P. — 33) *Ut imbuo, arguo, induo, luo, nuo, ruo, spuo, suo, statuo, futuo; vacuo autem et viduo — mutuor, tumultuor, infatuor, quia cet.* Cam. P. Ordinem dedi qui est in Cod.; *infatuor* nihili est, nam activum tantum in usu est. Ceterum *pronuo* in Cod. *buo*, sed supra scr. *nuo*; pariter *suprascr. statuo*. — 34) *Tenuis, sinus* Cam. P. Ordinem praebet Cod. — 35) *Fatuus, tumultus*. Hoc ordine Cod.; inverso Cam. P. — 36) *Tum considerabimus, ut si nomen Cod. Tunc considerabimus, utrum nomen Cam. Tunc considerabimus, nomen P.* — 37) *In i puram desinentem* Cam. P. Ceterum locus laborat vinctura et fortasse aliquid excidit. Legerim: *sequente vocali; id secundum datas cet.* — 38) *Consecuto* Cod. *secuto* Cam. P. — 39) *Venerit* Cod. *scnit* Cam. P. — 40) Verbum *murio* nisi fallor nusquam enotatum legitur. Fortasse a Gramm. est fictum. — 41) *Quod est maenia maenio P. Ceterum totum hunc locum ita in brevius contractum exhibet Cam. Murus murio, et munio, saevus saevio.*

rio; servus, servio; lascivus, lascivio. Hisque¹ similiter a nomine *balbus* verbum fit *balbutio*, licet non servavit² omnem observationem clausulae. A tertia quoque: *rete, retis, inretior*³; *pes, pedis, impedio*⁴; *mules, molis, molior; mollis, mollio; stabilis, stabili; finis, finio; inanis, exinanio*⁵; *sacpes, saepio*⁶; *sitis, sitio; vestis, vestio; custos, custodio*⁷; *mens*⁸, *mentior; pars, partior; sors, sortior.* A quarta item: *gestus, gestio.* Notatur *crux, crucio*⁹, cum carens observationibus primae, debuit esse quartae coniugationis. *Calcio* enim *calcias* non a *calx, calcis*, sed a *calceus*¹⁰ derivatum, quia penultima non inferitur¹¹ consonans, iure videtur esse primae. Consonante vero praecedente semper verba de nominibus derivata praedictis modis [2163] primae sunt solius coniugationis. Adeoque vera videtur¹² esse observatio clausularum, quod ex una terminatione nominis duae verbi factae derivationes diversam, pro qualitate finalitatis, coniugationem¹³ meruerunt; ut ab eo quod est *meta, metor*¹⁴ quidem, *metaris*, primae, et¹⁵ *metior, iris*, quartae est¹⁶ coniugationis; *servus, servo* primae, *vas*¹⁷, *servio* autem, quod in *io* desinit, quartae est; et a *sanus, suno* quidem, *sanas, insanio*¹⁸ autem, *insanis*, quartae fit; et ab eo quod est *aptus, apto, aptas*, fit verbum, ab eo autem, quod est ex eo compositum nomen *ineptus, ineptio, ineptis* verbum fit. Ut enim in *io* desinentia, nisi habeant adhaerentia nomina¹⁹ trisyllaba *i* penultimam puram habentia, primae esse coniugationis non possunt, sed ad quartam perveniunt, paucis illis exceptis, quae sola sibi tertia vindicat; sic quacunquē antecedente consonante ex nominibus facta verba²⁰, siquidem servant²¹ consonantem nominis, primae sunt coniugationis. *I* vero quam non habuit nomen²² in verbo addentia, respuuntur a prima coniugatione, et ad quartam plerunquē redeunt, et una syllaba crescunt a genitivo nominis, ut *punio, superbio, custodio, gestio*²³, *impedio*; quod in verbis primae coniugationis a nominibus deductis²⁴ non solet evenire. Nam positio verbi, sive quaelibet consonans sit ante *o*, sive *i* vocalis, a quacunquē nominis veniat terminatione, syllabas solet genitivi nominis servare, ut *turba, turbac*²⁵, *turbo, bas; nuntius, tii, nuntio, as*²⁶; *ulcus, ris, ulcero, ras; spes, spei, spero, ras*; tantum quartae declinationis nomina, parem nominativo genitivum habentia, ut *u* non amittant, crescunt una syllaba, ut²⁷

1) Hisque Cod. Itemque Cam. P. — 2) Servavit Cod. Cam. servet P. — 3) Inretior dedi e Cod. irr. Cam. P. — 4) Impedio Cam. P. — 5) Hoc ordine Cod. Sed Cam. P. *ivanis exinanio, finis finio.* — 6) Saepes saepio Cod. Cam. saepes saepio P. — 7) Sequuntur in Cam. et P. *insignis insignio*, quae ignorat Cod. — 8) *Mentis* addunt Cam. et P. — 9) *Crucias* subiungunt Cam. et P. — 10) *A calcibus nomine* Cam. P. *Calceus* Cod. om. v. *nomine.* — 11) *Non* in margine a rec. manu in Cod. quod videtur esse necessarium. — 12) *Esse videtur* Cam. P. — 13) *Diversam — coniugationem* Cod. Cam. *diversas — coniugationes* P. — 14) Hoc loco addit *deponens* Cam. et P. — 15) Cod. *est metior*, solenni errore; *metior*, om. et, Cam. P. — 16) *Est* addidi e Cod. ignorant Cam. P. — 17) Ita Cod. Plura sunt apud Cam. et P. *servo quidem qui ante o caruit i primae est servas, servio* cet. Tum pro v. quod Cam. P. quia. — 18) *Sano quidem as primae, insanio* P. Sed cum Cod., quem secutus sum, facit Cam. — 19) *Nomina non minus*

trisyllaba Cam. P. Tum Cod. *i. e. penultimam* cet. usitato errore. — 20) *Ex nominibus facta verba.* Ita recte, ni fallor, Cam. P. In Cod. est: *nomina facientia ex se verba*, quae si vera sunt, negligentia arguunt Grammaticum. — 21) *Servet* Cod. *servant* Cam. P. — 22) *Quam nomen non habuit* Cam. P. — 23) *Ineptio* interpp. Cam. P. — 24) *Diductis* Cod. *tra ductis* P. *deductis* recte Cam. — 25) *Turbac* interposui iubente Cod. — 26) *Nuntius, tii, nuntio.* Ita Cod.; litterae *tii* desunt in Cam. P. Ceterum nomen hoc cum *t* scripsi, Cod. scripturam secutus, licet e verum esse credam. Ut enim *nuncupo* est nomine *capio*, nomine, verbo concipio, sic *nuncio* est nomine *cio*, *nuncias*, qui *ciet* nomine, vel qui *nomen ciet.* — 27) *Ut* Cod. habet in marg. Vv. antec. sic exhibent Cam. P. *crescunt in verbis una syllaba.* In Cod. abest: *in verbis.* — 28) *Ante o habentia.* Hoc ordine Cod. *habentia ante o* Cam. P. Tum *derivativa* sola P. — 29) *Aegri* addidi e Cod. et Cam. — 30) *Miser i* Cam. et P. — 31) Cod. *diferentiam coniugationum a*

fluctus, fluctuo; aestus, aestuo; tumultus, tumultuo; sinus, sinuo et insinuo. E quoque ante o habentia²⁸ derivata verba, quae iure secundam coniugationem sequuntur, una syllaba genitivum nominis vincunt, ut *acger, aegri*²⁹, *aegreo; miser*³⁰, *miserco; census, censo.* Eademque diversitas clausularum differentiam coniugationum a nomine venientium solet facere, ut a [216] nomine³¹ venientia verba, siquidem non in *co* desinant, primae sint³² coniugationis. In *co* vero desinentia modis omnibus ad secundam perveniunt, ut *albo, albas*³³, et *albo, albes*, ut Virgilius Aeneidos libro XI:

— *campique ingentes ossibus alben*³⁴.

*Duro*³⁵, *duras*, et *dureo, dures*, unde *duresco*³⁶; *denso, as*, et *denso, cs*; *miser* quoque, *miseri, miseror, miseraris*, primae; *miserco*³⁷ vero secundae. Sicut in aliis quoque verbis primitivis idem³⁸ evenit, quae in *co* quidem desinentia secundae coniugationis, e³⁹ autem carentia, tertiae sunt, ut *ferveo, ves*⁴⁰, et *fervo, ferris*; unde Virgilius in VIII. libro:

*Fervere Leucaten*⁴¹

dixit; *strido, stridis*, ut Virgilius Georg. libro III.:

*Stridere apes utero*⁴²;

strideo, strides, ut Lucanus VI. libro:

*Auribus incertum feralis strideat umbra*⁴³.

Et *tuor*, quod apud Statium in libro III. *tuor* legimus, ut⁴⁴:

*Nonne ego complexus genitrix, haec oscula nati
Vestra tuor? sic vos extremo in fine ligavit.*

Ex quo compositum etiam *intuor*, idem in eodem libro⁴⁵ dixit:

*Armigeras summi Iovis exultante caterva
Intuor, Inachii sunt hi tibi, concipe, reges.*

Idem etiam aliud ab eo compositum in VIII. libro Thebaidos extulit *contuor*, ut:

*Namque modo infensus utero mihi contuor cense*⁴⁶.

nomine venientium solet facere ut a nomine cet. Sed prius illud a nomine supra vers. scr. et prima e in *eventium* expuncta. Cam. et P. plura: *differentias coniugationum a nominum etiam derivatione, in secunda solet facere coniugatione, ut a nomine; nisi quod in P. postrema Et a nomine, posita ante plena interpunctione.* — 32) *Sunt* Cam. P. et nisi fallor etiam Cod. Mihi videbatur ut h. l. vim habere consecutivam, quare *sint* scripsi. — 33) *Ut albo, albas* Cod. *ut albo albo as* Cam, P. Paulo ante *modis omnibus* dedi e Cod. Vulgo *omnibus modis.* — 34) Virg. Aen. XII, 36. — 35) *Durus duro* Cam. P. — 36) *Unde et duresco* sola P. Statim post *densus denso* Cam. P. — 37) *Misereo* Cod. sed ab antiqua m. corr. *misercoor.* — 38) *Idem* in Cod. supra versum scr. exhibent Cam. P. — 39) *Coniugationis, e autem.* Pessime a rec. m. in Cod. e expunctum et *st i, e. sunt* supra scriptum. — 40) *Ut ferveo, ves.* Ita Cod. *Ut est ferveo et ferveo fervis* Cam. ut *est ferveo ferves, et ferveo fervis* P. — 41) Virg. Aen. VIII, 677. — 42) Virg. Georg. IV,

556. — 43) Lucan. VI, 623. *Ferali — umbra* Cam. P. Recte Cod. ut apud Lucanum editur *feralis — umbra.* — 44) *Ut* addidi e Cod. statim post *Hosne ego* Cam. P. sed Codicem sequutus dedi *Nonne ego.* Correctum tamen a rec. m. *vel hosne ego.* Locus est Statii Thebaid. III, 151. Ceterum Cod. a pr. m. *si quos* sed corr. ab antiqua manu *sic vos.* Tum Cod. *extrema in fine*, pro quo *extremo* corr. ant. m. ut videtur. — 45) Statii Theb. III, 532. Cod. *armigeras — exultantes catervas*, sed recte editur apud Stat. *Armigeros.* Cam. habet: *Armigeras — exultante catervas.* Sequutus sum Putschianam. Tum Cod. *Inachii sunt tibi*, supra scripta voce *hi*, quae in margine iterum correctae est *qui.* Deinde Cod. *conciperegetis'is' idem*, sic notatis quattuor litteris; supra scriptum etiam: *gessideme*, quae litterae ostendunt, librarium revera legisse in Cod. continenter scripto: *reges idem etiam.* — 46) *Utroque mihi contuor esse* Cod. cum correctione *utrosque.* Locus est Statii non ex Thebaide, sed ex Achilleidos lib. I, v. 131. citaturque idem a Prisciano

Non sic in omnibus verbis deponentibus h. videtur praeter haec, quae non ab activis verbis aut neutralibus derivantur¹.

2. Sola itaque prima coniugatio syllabas genitivorum nominis² custodire solet in verbi traductione, notatis illis paucis terminationibus in *co*, vel in *to*, vel in *cito*, et in *uo*³ a quarta declinatione tractatis⁴, et si quae sunt tales derivationes, quas quasi praeter aliarum⁵ morem crescentes superius observavimus. Illo quoque generaliter, ut omnis ambiguitas tollatur, addendo, quod licet duplex sit terminatio Latinorum in positione verborum, id est aut *o* aut *or* indica-[2165] tivo praesenti desinens, absque corruptis, quae regulis analogiae carent, ut *sum*, *es*, *est*; *possum*, *prosum*, *edo*, et similibus⁶; sciendum est in *or* quidem desinentia verba, si passiva sint suorum activorum coniugationem servare, id est, sive vocalis seu consonans sit ante *o*, addita *r* littera, non mutatur coniugatio⁷ si permaneat eadem verbi significatio; ut *curo*, *curor*; *docco*, *doceor*; *scribo*, *scribor*; *audio*, *audior*. Mutato vero genere et significatione verbi, licet nihil aliud nisi *r* tantum adsumat⁸, non observat eandem coniugationem, ut *sperno*⁹. *spernor*, *sperneris*, *aspernor*, deponens, *aspernaris*; *conspicio*, *conspicis*, *conspicior*, *conspicris*, *aspicio*, *aspicis*, *aspicior*, *aspicris*; *conspicor*, deponens, *conspicuris*; *sterno*, *sternis*, *sternor*, *sterneris*, *consternor* autem, deponens, *consternaris*; *facio*, neutrum, *gratificor*¹⁰, *caris*, *ludificor*, *curis*; *sentio* item, *sentis*, *adsentio* et *adsentior*, *adsentor*, deponens, *adsentaris*; *gero*, *ris*¹¹, *morigeror*, *morigeraris*.

Et *e* quidem habentia ante *or*, secundae sunt coniugationis¹², ceu ante dictum est, ut *liccor*¹³, *polliccor*, *mercor*¹⁴, *rcor*, *medcor*, *vercor*, *fatcor*, *tucor*, et quae ex his singulis componuntur. *I* autem ante *or* habentia observationibus primae carentia, coguntur ad IIIam venire coniugationem¹⁵, ut *amicior*, *blundior*¹⁶, *ordior*, *largior*, *moliior*, *opperior*¹⁷, *metior*, *sortior*¹⁸, *par-*

VIII, 17, 95. Paulo aliter legitur apud ipsum Stautium: *Namque mihi infestus utero modo contuor enses. Infestos* etiam e Prisc. Codd. tanquam varians lectio enotatur a Krehlio, quem vide. Ceterum cf. quae de omni hac fluctuatione inter secundam et tertiam conii dixi ad Prisciani lib. de vers. Aen. pag. 344. seqq. ubi Grammaticorum locos collegi. — 1) Vv. *Non sic* — *derivantur* et interposita e Codice adieci. Nolo tamen diffiteri, mihi glossema videri. Litteram *h.* ex plectas habere. In Cod. est *dirivantur*. — 2) Sic Cod. a pr. m. Cam. P. Correctum in Cod. *nominum*. — 3) *In co vel in to vel in cito et in uo*. Ita e Codice dedi. *In co vel to vel cito vel innuo* Cam. P. nisi quod P. *vel in Uo*. — 4) Hoc loco interponit sola P. *et in to a quinta*, quae a Cod. et Cam. absunt. — 5) *Aliarum* Cod. a pr. m. *aliorum* Cod. e corr. et Cam. P. — 6) *Et his similibus* Cam. P. *his* abest a Cod. — 7) *Coniugatione* Cod. sed expunctae duae ultimae litterae. — 8) *Nisi r tantum adsumat*. Ita Cod. *nisi r assumat* Cam. *nisi r assumat, tantum non P.* quae lectio aperte contra mentem scriptoris. — 9) In his et seqq. exemplis Codicem etiam in plene perscribendis formis verborum secutus sum. In Cam.

et P. plerumque secundarum personarum ultimae tantum syllabae leguntur. — 10) Vocabulum *deponens* add. Cam. P. — 11) Voc. *deponens* add. Cam. P. — 12) *Secundae sunt conii*. Ita Cod. *Sec. con. sunt P.* Cam. — 13) *Liquor* male Cam. P. — 14) *Merceor rcor medcor vercor* Cod. *medcor, rcor, mercor, miscrreor vercor* Cam. P. — 15) *Coguntur venire ad quartam conii*. Cam. P. Ut dedi, exhibet Cod., quem ne in talibus quidem derelinquere volui. — 16) *Partior* h. l. interpp. Cam. P. Recte omittit Cod. — 17) *Operior morior P. Operior melior* Cam. — 18) *Asentior* intrudunt Cam. P. — 19) *Sequor, ris* in Cod. supra scripta. Ceterum terminationes diligenter e Cod. correxii. — 20) Ita Cod. quicum consentiunt Cam. P. non *loquutus, sequutus*, id quod ipsa Grammatici verba ostendunt. — 21) *Seu* Cod. et Cam. *sive P.* Paulo ante in Cod. est *derivantur*, sed coniunctivum servat etiam Cam. — 22) *Secuta* Cod. Cam. *sequantur P.* — 23) *Precor preces, vador vas, vagor vagus, suffragor suffragiis* P. Sed Cod. et Cam. substantiva omittunt. — 24) *Grator* scripsi, quum Cod. habeat *grator*, sed *i* expuncto et ab alia manu correcto *grator*. *Grator* Cam. Alio ordine, *negotior*

tior; exceptis *gradior* et *morior* et *patior*, quae tertiae sunt correptae solius. *Orior* autem et *potior* tam tertiae quam quartae quosdam motus habent. In *uor* quoque desinentia primitiva tertiae sunt, ut *fruur*, *ris*, *liquor*, *ris*, *loquor*, *ris*, *sequor*, *ris*¹⁹. Quorum posteriora ad consonantium regulam pertinere videntur, et in *cor* desinentium verborum habere praeteritum, *locutus sum*, *secutus sum*²⁰. Consonantibus vero solis antecelentibus in *or* desinentia, si passiva non sint, nec [2166] deriventur ab activis ut illorum sequantur coniugationes, sive deponentia sint, seu²¹ communia, uniformis illa regula vindicat; ut primae tantummodo sint ipsa quoque coniugationis observationem secuta²² generalem, quia pleraque sunt a nominibus derivata, ut *precor*²³, *vador*, *vagor*, *suffragor*, *grator*²⁴, *negotior*, *auxilior*, *opitulator*, *rimor*, *peregrinor*, *dignor*, *miror*, *adversor*, *testor*, *testificor*, et similia²⁵. Exceptis paucis, quae sunt tertiae correptae, ut *labor*, *fungor*, *liquor*, *sequor*²⁶, *loquor*, *quoror*, *revertor*, *mitor*²⁷, *utor*, et quae ab his singulis componuntur, quae ideo excepta iure sunt tertiae coniugationis verborum, quia nullam videntur originis occasionem²⁸ monstrare. Idemque hoc etiam in superius relatis²⁹, id est in *ior*, vel in *uor* desinentibus verbis observari potest, quod³⁰ ad tertiam illa pertinent coniugationem, quae quasi primitiva nominum caret communione³¹ ut *gradior*, *morior*, *patior*³², *orior*, *potior*, *fruur*, *liquor*, *sequor*, *exsequor*³³. A nominibus derivata³⁴, *i* quidem penultimam³⁵ puram habentia, primae sunt, hoc autem privata IIIae coniugationi³⁶ necessario deputantur, quod et³⁷ in *io* desinentibus verbis, id est, activis vel neutralibus, fieri praediximus³⁸; paucis illis, superius³⁹ notatis, ad tertiam redeuntibus primitivis⁴⁰, exceptis etiam in *cor*⁴¹ desinentibus, vel deponentibus, *as* vel *is* ante *cor* habentibus, quae sive primitiva sunt seu⁴² derivativa, solius tertiae sunt, ut *nascor*, *irascor*, *vescor*, *ulvoscior*⁴³, *nauascior*, *expurgescior*, *comminiscior*, *adepiscior* vel *indepiscior*⁴⁴, *obliviscior*. Meritoque haec quoque verba, licet quaedam ex his derivativa⁴⁵ sunt a nominibus, tertiam coniugationem non ef-

negotium, *gratior* *gratia* P.; nomina omittunt itidem Cod. et Cam. quemadmodum in supp. — 25) *Auxilior* *auxilium*, *opitulator* *opem tuli*, *rimor* *rima*, *peregrinor* *peregrini*, *miror*, *dignor* *dignus*, *adversor* *adversus*, *testificor* *testificus*, et *sim.* P. In omittendis nominibus consentiunt Cod. et Cam.; in reliquis dissentiunt paululum. Cam. *rimor* vel *eregrinor*, haud dubie ex errore operarum. *Testor* om. Cam. — 26) *Loquor*, *sequor* Cam. P. Tum *quacror* ex corr. Cam. qui error ad calcem editionis a Cam. corr. — 27) *Nitor* abest a Cod. absorptum haud dubie a seq. voc. — 28) *Originis* *nominum* *occ.* Cam. et P. *nominum* in Cod. ab alia m. ascr. — 29) *Idem autem in superioribusque relatis* Cam. *Idemque etiam hoc in superioribus relatis*. Optime Cod. uti dedimus. — 30) *Quia* Cam. P. *quod* diserte Cod. — 31) *Communione* *caret* Cam. et P. — 32) *Patior* *e* ex typ. errore apud P. — 33) *Sequor*, *exsequor*, *loquor* Cod. sed expuncta voce ultima, quam ignorant Cam. et P. *exsequor* Cam. P. — 34) *A nominibus* *derivata* Cod. a rec. m. *autem* supra scr. *Ex nominibus autem der.* Cam. et P. — 35) *Penultimam* *nominis* Cam. et P. — 36) *Cod.* a pr. manu, ut dedimus. *Altera* m. corr. *primae sunt coniug. hoc autem pri-*

mitiva, quod secutus est P. nisi quod *coniug.* omisit. Cam. cum pr. m. Cod. facit. — 37) *Et* addidi e Cod. et Cam. — 38) *Neutralibus fieri praediximus*, Ita Cod. et Cam. nisi quod Cam. *neutris*. Plura exhibet P. *neutris*, *derivata Io terminalia quartae primitivae, fieri pr.* — 39) *Superioribus* P. Ceterum verba ista omnia: *paucis illis* — *desinentibus* et interposita desunt in Cod. sed ab eadem manu in margine scripta reperiuntur. Eadem desiderantur apud Cam. praeter vv. *exceptis etiam in cor communibus des.* quae leguntur. — 40) *Ut ab tertia redeuntibus exceptis P. ad tertiam redeuntibus primitivis exc.* recte Cod. — 41) *Communibus* h. l. interponunt Cam. et P. quod abest a Cod. — 42) *Sunt* seu Cod. *s.* sive Cam. sive omisso sunt P. — 43) *Paciscor* addunt Cam. et P. quod in Cod. a ser. m. ascr. — 44) *Adpiscor* vel *indepiscor*. Ita scripsi e Cod. ubi *adapiscor* *ũ* *indepiscor* expunctis litteris *ind* et suprascripto v. *antiqui*. Male. Nam *ũ* non est *ut*, neque *vel* *ut*, sed impliciter *vel* *Adpiscor*, *vel* *ut* *antiqui* *apiscor* Cam. et P. — 45) *Derivata* Cam. et P.

fugerunt, quae unam in *sco* terminationem, tam in ¹ derivativis, quae formae sunt inchoativae, quam primitivis, quae formae sunt perfectae, sola possidet; semelque ² hoc generaliter est [2167] observandum, quod in *io* seu in *ior* desinentia verba, vel primae sunt, cum sint ³ tantum derivativa, sed observatione primae coniugationis carentia; consonantem vero ante *o* vel *or* habentia verba, prima quidem coniugatio vindicat, quamvis ⁴ plerumque derivata ⁵, tamen habet interdum et primitiva. Tertia vero, absque in *sco* desinentibus inchoativis et communibus, vel deponentibus in *scor* desinentibus; in quibus solis terminationibus habet derivativa ⁶. In omnibus reliquis finalitatis non facile derivativa, sed primitiva tantum verba habere reperitur. Sed quia in omnibus iam ante dictis sunt tam primitiva, de quibus aliquid potest ignorari, quam derivativa ⁷, quorum dubia est originationis; ne quid ⁸ restet ambigui, placet etiam specialiter singulas terminations verborum ⁹ scrutari. Quoniam autem ¹⁰ de verbis in *eo* vel in *eor*, in *io* vel in *ior*, in *uo* vel in *uor* ¹¹, desinentibus iam ante dictis nihil, ut opinor, addi potest, nisi hoc quod nec secunda, quae semper in *eo* desinit, verbum potest ¹² habere dissyllabum, absque *neo*, *nes*, *net* et *fleo*, *fles*, *flet* verbis, quod *nevi* et *flevi* fecerunt ¹³ in praeterito; unde et *beo*, *creo*, *meo*, licet in *eo* desinentia secundae deberent esse, tamen primae sunt; *eo* quoque et *queo* quartae sunt ¹⁴ coniugationis. Nec in *io* desinentia, cuiuscunque sint coniugationis ¹⁵, minus tribus syllabis esse possunt; notatis primae quidem *hio*, *hias* ¹⁶, *pio*, *pias*; quartae vero, *fio*, *fis*, *scio*, *scis*, et interdum *cio* *cis*, unde componitur, *excio* *excis* ¹⁷; quod et *cico* secundae coniugationis invenitur. Reliquas terminations verborum consonantibus praecedentibus per ¹⁸ ordinem in sequenti libello contemplabimur.

1) In addidi e Cod. — 2) Inde a v. *semelque* novum in Cod. incipi segmentum, scriptor notavit in margine his verbis: *aliud epithoma*, quod verum non esse sponte patet. — 3) Vv. *cum sint* male desunt apud P. — 4) Ita recte Cod. *Primae quidem coniugationis ratio plerumque*. Cam P. sine commodo sensu; nam verbum finitum deesse non potest. — 5) *Derivata* Cod. *derivativa* Cam. P. — 6) *Habet derivata* Cod. *habet et derivata* Putsch. *habet et derivata* Cam. — 7) V. *verba* addunt Cam. et P. — 8) *Forte* h. l. interponunt Cam. et P. — 9) Addunt h. l. in *secundo libro* Cam. et P. — 10) *Quoniam vero* Cam. et P. — 11) *In eo vel in eor, in io vel in ior, in uo vel in uor*. Sic recte Cod. Male dissentiunt Cam. et P.: *in Eo vel in Eor, in Io, vel in For,*

vel Io, vel Ior exhibentes. — 12) *Habere potest* Cam. P. — 13) Cod. *absque neo nes net et fleo fles flet verbo quod nevi et flevi fecerunt in pr.* Altera manus correxit *facit*. Ego puto nihil discedendum esse a pr. m. nisi quod *verbo* in *verbis* mutandum, qui error eo ortus, quod particulam *quod* pro pronomine haberent. Cam. et P. *absque neo, nes, net verbo quod nevi facit in praeterito, et fleo, fles, flet*. Haec ex corr. — 14) *Sunt* deest apud P. — 15) *Coniugationis* addidi e Cod. — 16) *Et pio pius* Cam. et P. Copula abest a Cod. — 17) *Excio excire* Cam. et P. Paulo post *cico cis* P. *cies* abest a Cod. et Cam. — 18) *Secundum ordinem* Cam. et P. Tum tamen post v. *ordinem* interponit Cam. et Cod. post v. *sequenti* supraser. habet. Nos cum P. omisimus.

EUTYCHII GRAMMATICI

LIBER SECUNDUS¹.

1. **O**mnia in *bo* vel in *bor* desinentia verba quaecunque vocali seu consonante praecedente, primae sunt coniugationis, ut *libo, libas; proba, probas; orbo, orbas; titubo, titubas; cubo, cubas; excubo, us*²; *subo, subas*. Horatius dixit³ in Epodo:

Iamque subando.

Excipiuntur pauca quae ad tertiam coniugationem correptam perveniunt⁴. *A* quidem antecedente longa unum deponens invenitur, ut⁵ *labor, laboris*, unde

*Labitur uncta vadis abies*⁶;

apud Virgilium VIII. libro Aeneidos legimus; a quo et participium *lapsus* fit, quamvis sub eodem sensu etiam primae coniugationis activum vel neutrum invenitur antecedente *a*, sed brevi, ut *labo, as, at*, unde in II.⁷ libro Virgilius dixit:

Labat arcte crebro

Ianna.

Scaberet etiam⁸, quod tertiae personae imperfecti temporis subiunctivi modi⁹ quondam speciem servans, apud Horatium in libro primo Sermonum¹⁰ reperitur, ut:

Saepe caput scaberet viros et roderet unguis;

notavimus¹¹ quasi tertiae coniugationis, licet nullam eius alium motum apud aliquem interim cognovimus; nisi infinitivum *scabere* apud Menippeum¹² Varronem in Catamito; quod venire [2169] a positione verbi, quod est *scabio* vel *scabo*, unde *scabies* nomen est derivatum¹³, verisimile potest existimari¹⁴. *I* vero antecedente¹⁵, haec sunt tantum tertiae coniugationis, brevi quidem ut *bibo, is*; longa vero ut *scribo, is*. Item vocali longa antecedente unum est tertiae¹⁶, *nubo, is*. *M* vero¹⁷ antecedente duo sunt, ut *lumbo, bis*, unde Virgilius II. libro Aeneidos dixit:

*Lambere flamma comas*¹⁸;

et a¹⁹ verbo *cumbo*, quod simplex in usu non est, composita²⁰, ut *incumbo, bis, procumbo, bis*,

1) Codex uno tenore ad superiora adiungit: *Explicit lib. I. incipit. II.* Praeterea inscriptio nulla in Cod. *Liber secundus Eutyichis de indicatione finalitatis specialium regularum* Cam. et P. quae sunt a male sedulo adiecta. — 2) *Succubo succubas* addit h. l. P. — 3) *Horatius in Epodo — refert* Cam. et P. Locus Horatii est Epod. XII, 11. — 4) *Quae ad tertiam perveniunt coniugationem* Cam. et P. In Cod. vulgata a ser. manu est restituta. — 5) *U* adiectum e Cod. — 6) Virg. Aen. VIII, 91. Tum in libro VIII. Aen. Cam. et P. — 7) *Unde II. lib. Virgil.* Cam. et P. Locus Virg. est Aen. II, 492. — 8) *Scaberet etiam.* Pro his in Putschiana ex interpretatione leguntur: *Excipitur scabere ex prima coniugatione, ne quis putet*

primae coniugationis; sed etiam, quae ignorant Cod. et Cam. — 9) *Est* intrudit h. l. P. — 10) *In I. libro Serm.* Cam. et P. Locus Hor. est Sat. I, 10, 71. — 11) *Notamus* Cam. — 12) *Menippaeum* P. Deest h. v. in Cam. *Menippaeum* recte Cod. Hunc locum fragmentis Varronis adnumerato. — 13) *Derivatam* et Cod. Cam. et abest recte a P. — 14) *Existimari potest* Cam. P. Ordo noster e Cod. — 15) *Antecedente bo* Cam. P. Porro Cod. *haec tamen sunt tertiae.* — 16) *Coniugationis* ut addunt Cam. P. — 17) *Consonante* intrudunt Cam. P. — 18) Virg. Aen. II, 684. In Cod. et Cam. est: *libro V. Aeneidos.* — 19) Deest praepositio in Cod. — 20) *Sunt* additur in Cod. et Cam.

accumbo, bis, succumbo, bis, quorum ¹ primitivum sine *m* enuntiatur ², tamque ³ simplex, quam compositum sine *m* prolatum, primae coniugationis est, ut *cubo, bas; incubo, bas; procubo, bas; excubo, bas* ⁴.

2. In eo desinentia verba, primitiva seu derivativa, quacunq[ue] vocali antecedente, primae sunt coniugationis, ut *placo, as; vaco, as, neco, seco* ⁵, *plico, mico, dimico* ⁶, *emico, frico, dico* penultima brevi, cuius futurum in I. lib. ⁷ Virgilius posuit:

Commubio iungam stabili propriamque dicabo.

Unde *dedico, indico, abdico* componuntur. *Albico, cas*, item ⁸ Horatius carminum libro I:

Nec pratu canis albicant pruinis ⁹.

Fellico, as, item Sermonum libro ¹⁰ primo:

Fellicat absentem Demetrius.

Claudico, claudicas; vindico, cas; duplico, cas; cradico.

Terentius in *Andria*:

Dii te eradicent, ita me miseram territas ¹¹.

Mendico, suffoco, loco, voco ¹², quod penultimam nominis longam in verbo corripuit. Notatur tertiae, *coco, cocis*, et quae ab eo componuntur, *decoco, percoco, incoco* ¹³, cui verbo licet nomen adhaeret *cocus*, tamen non ab eo verbum, sed a verbo nomen deduci monstrantur in supradictis sufficienter existimo. Excipiuntur pauca etiam, quae tertiae ¹⁴ sunt coniugationis, differentiae causa. *I* quidem vocali longa antecedente, *dico, cis*, id est *narro*, ut distet ab eo ¹⁵ [2170] cui brevis *i* antecedit, et sensu et coniugatione et tempore. Unde merito suis respondent primitivis ab utroque composita, ut *cdico, cis, praedico, cis*; longitudinem primitivi servans, tertiae est coniugationis ¹⁶, praeteritum perfectum tempus in *xi* faciens, ut *praedixi*, quando, quod Graece *προλέγω* ¹⁷, monstrat. *Praedico* autem, *praedicas*, item brevitatem primitivi servans, a prima ¹⁸ est, praeteritum perfectum tempus in *avi* faciens, ut *praedicavi*, cum, quod Graece *ἠρῶσσω*, significat, et *indico* tam *indicis* longa *i* antecedente, ut ¹⁹ apud Virgilium lib. I:

Et divum templis indicit honorem ²⁰;

apud eundem libro VII.:

Hoc et tum Aeneadis indicere bella Latinus ²¹;

ex quo ²² perfectum *indixi* fit, ut Lucanus lib. II.:

1) Pro v. *quorum* in Cod. *cu'* (cuius) sed correctum in ora libri *quorum*. In Cam. desideratur pronomen. — 2) *Enuntiatur* Cod. *enuntiatum* P. Omnium locus in Cam. ita se habet: *succumbo, is, primitivum sine m prolatum*; omissis reliquis. — 3) Cod. *tamq[ue]* (sic) i. e. *tamque*, quod dedimus; *tam* P. — 4) *Excubo, bas* addita e Cod. — 5) *Plico, seco* hoc ordine P. *plico sero* Cam. — 6) *Demico* Cod. a pr. m. sed corr. *dimico*. — 7) *Aeneidos* add. P. Cam. Locus est Virg. Aen. I, 73. — 8) *Albico item cas* Cod. male. — 9) Horat. Od. I, 4, 4. Ceterum Cod. *haec prata cet.* — 10) *Lib. I* P. Locus est Horat. Serm. I, 10, 79. ubi editi exhibent *fellicet*. — 11) Terent. Andr. IV, 4, 22. In Cod. insulsum interpretamentum supra vocem *Andria: virili ante, Tum Cod. miserum*. —

12) *Mendico as, suffoco as, loco as, voco as* Cam. P. — 13) Notatur tertiae coniugationis *coquo coquis* — *decoquo is, percoquo is, incoquo is*. Cam. et P. nisi quod in Cam. *praecoquo*, pro *percoquo*. — 14) Cod. tertiae quae sunt, sed signis appositis ordo correctus. — 15) Verbo addunt Cam. et P. — 16) *Coniugationis* additum e Cod. — 17) *Quod graeci dicunt προλέγω* Cam. P. Graecum verbum in Cod. satis clare scriptum. — 18) *A prima est*; ita Cod. *primae est* Cam. P. — 19) *Legimus* addunt Cam. et P. — 20) Virg. Aen. I, 632. — 21) Virg. Aen. VII, 616. *Vv. et tum* in Cod. supra versum scripta. — 22) *Praeteritum* addunt Cam. P. — 23) Lucan. Phars. II, 4. — 24) *V. uvida* a rec. m. ascriptum in Cod. Locus est Hor. Od. I, 5, 14. seqq. — 25) Cod. a pr.

Indixitque nefas ²³;

quam *indicas*, ut apud Horatium Carminum lib. I:

— *Me tabula sacer*

Votiva paries indicat, uvida ²¹

Suspendisse potenti

Vestimenta maris Deo.

et apud Ovidium in XI. libro Metamorphoseon:

Omnia servavit, lapidis color indicat illum ²⁵.

Apud eundem in XII. ²⁶:

Cornua fronte gerit; quem vobis indicat auctor ²⁷;

ex quo ²⁸ perfectum fit *indicavi*. *Duco* quoque *u* longa antecedente, tam in simplici ²⁹, quam in omnibus compositionibus tertiae coniugationis est ³⁰, *abduco*, *cis*; *adduco*, *cis*; *subduco*, *cis*, *educ*, *educis*, id est, extrahio. In una tantum ³¹ compositione *educ* *u* brevi profertur, differentiae causa, significans nutrio, et tum ³² solum primae est coniugationis, ut apud Virgilium ³³ libro X:

Quatuor hic iuvenes, totidem quos educat Ufens.

Tamen videtur *educ*, *educas*, verbum rationabilius a nomine ³⁴ verbali, quod est *dux*, *ducis*, derivatum, iure primae esse coniugationis, ut tempus etiam nominis in penultima verbi servatum significat.

3. Consonante quoque quacunq[ue] absque *s* antecedente in *co* finita verba, primae [2171] sunt coniugationis, ut *pecco*, *as*; *calco* ³⁵, *sulco*, *mulco*, *trunco* ³⁶; Lucanus in libro VI. ³⁷:

— *Caesorum* ³⁸ *truncare cadavera regum*;

ex quo componitur *obtrunco*, *obtruncas*. Sic etiam verbum *inesco*, *cas*, quod Terentius in *Adelphis* ponit ³⁹:

Nescis inescare homines Sannio;

primae est coniugationis, licet *s* habeat ante *co* ⁴⁰, quia a nomine *esca* deductum, tam nominis servavit ⁴¹ scripturam in verbo, quam regulam a nomine derivatorum verborum. Notatur tertiae, *vinco*, *vincis*, et ab eo composita, *convinco*, *convincis*; *devinco*, *devincis*; *parco* quoque quod solum *r* ante *co* habens tertiae coniugationis est. *S* vero antecedente, si quidem sint inchoativa, tertiae sunt sine dubio, ceu praedictum est, coniugationis, ut *borresco* ⁴², *tepesco*, *calesco*, *erubesco*, *is*,

m. indicat et illud; sed rasura corr. *illum* extrita et coni. Locus est Ovid. Met. XI, 405. — 26) *Libro* addunt Cam. P. — 27) Ovid. Met. XV, 596. In Cod. a pr. m. est *geritq.* (sic) *vobis ille indicat*; sed correctum *gerit quem*, ut est apud Ovidium, et v. *ille* expunctum. *Quae* Cam. P. Ceterum in editis apud Ov. *augur*, pro *auctor*. — 28) *Praeteritum* addunt Cam. et P. — 29) *Simplicitate* solus P. — 30) *Ut* interponunt Cam. P. — 31) *Tamen P. in unam tamcn*

Cam. Ceterum Cod. vitiose: *educ* inde *educis* ex hoc (sic) in una tantum. — 32) P. Cam. et cum solum. In Cod. et iii (sic) tum solum. Recipiendum erat tum. — 33) In add. Cam. P. Locus Virg. est Aen. X, 518. — 34) *Deductum* intrudit solus P. *A nomine*

verbi Cam. *verbali* etiam Cod. quod corrigendum putavi. — 35) *Calcas* add. in Cam. P. — 36) *Truncas* add. in Cam. P. — 37) *Libro VII.* Cam. P. Recte Cod. numerum exhibet. Est enim libri VI, v. 584. — 38) Male v. *bello* hic interponunt Cam. P. quam vocem ignorant Cod. et Edd. Lucani, ubi versus sic legitur: *Sanguine; caesorum truncare cadavera regum.* — 39) In Cod. supra v. *Adelphis* insulsa legitur glossa: *fraternis scripturis*. Ceterum *posuit* exhibet solus P. Tum in Cod. v. *Nescis* voci *inescare* a rec. m. suprascriptum; idem deinde porro *homines insanio* exhibet. Locus est Terent. Ad. II, 2, 12. ubi Bentleius non *scis*. — 40) *Licet habeat s ante co* hoc ordine Cam. P. — 41) *V. servavit* in Cod. supraser. — 42) *Timesco* interponit solus P.

Z

quae non solum a verbis secundae coniugationis, sed etiam a verbis primae coniugationis, ut ¹ *labo, labas*, quod est primae, *labasco*, et, licet raro, a nominibus etiam derivata inveniuntur, ut *vesperasco, iuvenesco, glisco*; et si non sint a verbis, tamen inchoativa sunt. *S* ante *co* habentia, si non ² a nominibus derivantur, tertiae sunt similiter ³, *pasco, pascis, pavi; cresco, crescis, crevi; compesco, compescis, compescui; disco, discis, didici; adsuesco, adsuevi ⁴; *posco, poposci; quiesco ⁵, *quievi*; unde nomen derivatum ⁶, *quies, quietis*, quod *inquieta, inquietas*, verbum primae coniugationis facit ⁷, rationabiliter syllabis genitivi nominis respondens. Praedicta autem verba non esse inchoativa praeteritum perfectum tempus ostendit; *inesco* vero, *inescas*, ut ⁸ nec inchoativum, nec primitivum, sed a nomine *esca* deductum, iure primae coniugationis est ⁹. In *cor* desinentia, cuiuscunque sint generis vel significationis, nisi *as*, vel *es*, vel *is*, ante *cor* inveniatur, primae sunt coniugationis, quacunque vocali seu consonante antecedente, ut *precor, caris; suspicor, ris; ludificor, ris; iocor, mercor, graecor* ¹⁰; Horatius in Sermonum libro secundo:**

— *Vcl si Romana fuliget
Militia adsuctum graecari* ¹¹.

Bacchor quoque *baccharis*, ut Virgilius Aeneidos libro IV.:

*Bacchatur qualis commotis excita sacris
Thyas* ¹².

[2172]

Est et ¹³ *stomachor, stomacharis*, ut Terentius in Eunucho:

Id equidem adveniens mecum stomachabur mod ¹⁴.

Licet in *chor* aspiratum desinant, ut a nominibus *Bacchu, stomachus*, derivata; tamen huic regulae sunt imputata ¹⁵, et ad primam iure pertinent coniugationem. *As* autem vel *es*, vel *is*, ante *cor* inventa, etiam si a nominibus deducantur, sine dubio tertiae sunt, ut dictum est, coniugationis, ut *nuscor, irascor, vescor* ¹⁶, *ulciscor, nanciscor, paciscor, comminiscor, adipiscor, obliviscor, expergiscor* ¹⁷.

1) Vv. *verbis primae coniugationis, ut*, ab antiqua manu in Cod. suprascripta, necessaria sunt et recipienda erant. In Cam. et P. locus ita est mutilatus: *sed etiam a labo as, quod est labasco*. Recte etiam Cod. *quod est primae, labasco*. — 2) Illic totum locum ita exhibet P. *Et si non sint tamen inchoativa s ante co habentia si non a verbis sint, sed a nominibus derivantur, cet. Cam. sic: Et si non sint inchoativa, s, habentia, si non a nominibus derivantur*. Codex sic: *Et si non sint tamen inchoativa .s. ante .co. habentia si non a nominibus derivantur*. Omnia, quae sic supra scripta sunt, ab antiqua sunt manu. Quae recte collocata et intellecta, optimam praestant lectionem. — 3) *Ut* add. a Cam. et P. — 4) *Adsuesco, adsuevi* ita Cod. *assuesco, assuevi* Cam. *assuesco, assuevi* P. — 5) *Quiescis* intrudit sola P. — 6) *Derivativum* P. Cam. — 7) *Facit* Codex. *fecit* Cam. P. — 8) Cod. *ut nec est inchoativum*. Cam. *ut*

nec incho. recte idque dedimus. P. omittit *ut et est*. — 9) *Coniugationis est* Cod. *est coniug.* Cam. P. — 10) Glossa in Cod. *luxurior*. — 11) *Adsuetum* Cod. *assuetum* Cam. P. Locus est Hor. Sermon. II, 2, 11. Ceterum in Edd. Horatii plerumque *fatigat* indicativo. Glossae in Cod. ad v. *graecari* etiam h. l. ascriptae: *iocari, ludere, luxoriari*. — 12) Virg. Aen. IV, 301. Ceterum *Thyas*, non *Thyas*, in Cod. — 13) *Est et* haec desunt apud Cam. et P. — 14) Terent. Eunuch. II, 3, 31. *Ad* in Cod. deest, sed pro eo *idem* supra verum scriptum. — 15) *Imputanda* Cam. P. *imputata* Cod. — 16) *Irascor, vescor, ulciscor, nanciscor, paciscor* ita Cod. *irascor, ulciscor, vel paciscor* Cam. P. — 17) Addunt h. l. *nanciscor* Cam. P. Ceterum in Cod. *adaepiscor*. — 18) *Verba* deest in Cam. P. — 19) *Subiacent* Cod. Cam. *subiacent* P. — 20) Codex sic: *Cicero pro .VI. roscio*, ita ut supra numeri signum legatur *p̄ n̄ i. e. praenomen*, et supra v. *roscio, coḡ i. e. cognomen*. Est locus Cic. pro Rosc.

4. In *do* desinentia verba¹⁸ vocali praecedente, siquidem sint a nominibus derivata, generali regula, primae subiacebunt¹⁹ coniugationi verborum, ut *sedes, sedis, sedo, as; nudus, nudo, as; foedus, foedo, as; tardus, tardeo, as; heres, exheredo, as; Cicero pro Sexto Roscio*²⁰: *Exheredare filium pater cogitabat. Lapis, lapido, as; ex quo componitur dilapido, das; Terentius in Phormione*²¹:

Priusquam dilapidet nostras triginta minus.

*Fraus, fraudo, as; laus, laudo, das; cor, concordo, as; udus*²², *udo, das; et ab eo videtur quasi subudo per synocopam sudo, sudas, factum, unde sudor nomen derivatur*²³. In *do* autem desinentia, nec a nominibus deducta, naturaliter longa vel brevi syllaba antecedente, teritiae sunt coniugationis²⁴, *vado, radis, invado, invadis; rado, cedo, incedo, incedis; pedo, pedis; Horatius Sermonum lib. I.*²⁶:

Nam displosa sonat quantum vesica, pepedi.

*Fido, fidis; strido, is; laedo, caedo, inlido, occido*²⁷, quae a *laedo* et *caedo* composita longitudinem diphthongi observaverunt. *Rodo* item *rodis*²⁸; *prodo, dis; cudo, dis; ludo, dis*²⁹; *Terentius in Heautontimorumenno*³⁰:

— *argentum cudo.*

Excudo, dis; procudo, dis; Virgilius Aeneidos libro I.:

*Ac primum silici*³¹ *scintillam excudit Achatas.*

Item in VI.³²:

Excudunt alii spirantia mollius aera.

Item Georg. lib. I.:

— *durum procutit arator*³³

Vomeris obtunsi dentem, cavat arbore luntrem.

Trudo, trudis, detrudo, detrudis, abstrudo et rudo, cuius apud Persium legimus infi- [2173] *nitivum, rudere:*

Am. c. 19. — 21) Comoediae titulo in Cod. suprascr. commentarioli. Locus est Terent. Phorm. V, 7, 4. Cod. exhibet: *nostras stringit animus pro vv. nostras triginta minus*, ut sit memorabile exemplum male distinctiorum verborum. — 22) *Udi* addunt Cam. P. — 23) *Derivatur* in Cod. supra versum scriptum. — 24) *Ut h. l. interponunt* Cam. P. — 25) *Caedo, incido, pedo* male P. *caedo, incaedo, pedo* Cam. ut dedimus recte exhibet Cod. — 26) *Horatius lib. I. Sermonum* Cam. P. Locus est Horat. Serm. I, 8, 46. — 27) Cod. *inlido occido* (sic). Addit *incido incidis* sola P. — 28) *Rodo* item *rodis* ita Cod. *Item rodo rodis* Cam. P. — 29) *Cudo cudis* addunt Cam. P. — 30) Cod. *inauton-*
torumenom causam tim; e non argentum cudo excudo. Verba tamen haec: *causam tim — non* a scriptore deleta sunt linea supra et subter ducta. Locus est Terent. Heautont. IV, 4, 18. — 31) *Silicis* Cam. P. *silici* recte Cod. Locus est Virg. Aen. I, 174. — 32)

Idem libro VI. l. Recte Cod. Item in VI. Cam. Item lib. VI. Tum Excudent Cam. P. Locus est Virg. Aen. VI, 847. ubi recte editi futurum exhibent. Nos tamen Codicis lectionem sequendum duximus. — 33) Omnis hic locus in Cod. ita est comparatus: *vomeris obtunsi dentem: arbore. q. aduntem* (correctum *luntrem*) *trudo trudis detrudo abstrudo et rudo* (sic) *et* (sic) *cuius apud Persium legimus infinitivum rudere* cet. Alterum illud superscriptum vocabulum potest etiam *gluidim* legi, quod puto esse barbaram glossam ad v. *rudere*, cuius tamen patriam non habeo dicere. Cam. et P. ita haec praebent: *Vomeris obtunsi dentem, cavat arbore luntres. Trudo trudis, deturdo deturdis* (ita P. ex typographi errore; recte Cam.) *abstrudo, obrudo, et rudo cuius apud Persium legimus infinitivum rudere* cet. Edendum igitur e Cod. *obtunsi, luntrem*, omitienda vv. *obtrudo* atque *et* ante v. *cuius*. Virg. Georg. I, 261. seq.

*Findor ut Arcadiae pecuaria rudere credas*¹.

ut est ex participio eius, quo Virgilius utitur, suspicari². Aeneidos enim libro III. dicit:

— *primusque rudentem*

*Contorsit lacvas proram Palinurus ad undas*³.

Item⁴ lib. VII.:

Hinc exaudiri gemitus iraeque leonum,

Vinclâ recusantum, et sera sub nocte rudentum.

Item Georgic. lib. III.:

Comminus obruncant ferro, graviterque rudentes

*Caedunt*⁵.

5. Nomen quoque, quo navis funes significantur, id est rudentes, non aliunde nisi a *rudo*⁶ reor deductum, ut idem docet Virgilius in I. libro⁷ dicens:

*Insequitur clamorque virum stridorque rudentum*⁸.

Plaudo, dis, cludo vel *claudio*⁹, *dis*; *cado* quoque *cadis*, licet antecedens *a* corripitur¹⁰, tertiae coniugationis. Et *occido, occidis, incido, incidis, decido, decidis* etiam, quando a *cado* sunt¹¹, *i* tantum penultima correpta¹². *Edo* quoque *es*¹³ licet anomalum est per personas, et *divido, dividis*, quamvis penultimam corripit¹⁴, tamen nihil discrepat a coniugatione. Notantur primae coniugationis duo verba producentia *i*¹⁵, *trucido, as, formido, as*, quod in eadem voce tam verbum quam nomen significat; et unum *i* corripientis, *trepido, as*, quod a *trepidus, trepidi*¹⁶ nomine veniens iure primae est¹⁷. *N* quoque ante *do* habentia tertiae sunt similiter coniugationis, ut *scando, dis; ascendo, dis; pando, dis; pendo, tendo, prehendendo, incendo, offendo, fndo, scindo, condo, dis; tundo, mando, fundo*. Nisi tamen¹⁹ eiusmodi verba de nominibus derivantur²⁰; tunc enim sine dubio primae coniugationis erunt, ut *unda, undo, as; inundo, as; abundo, as; exundo, as; Virgilius Aeneid. lib. XII.:*

*Ad coelum undabat vertex*²¹.

[217]

1) Pers. Sat. III, 9. ubi nunc plerumque editur: *Finditur; Arcadiae pecuaria rudere dicat*. Post vocem *credas* in Cod. a recentiori manu suprascripta: *ab eo nempe potest, quod est rudo dis*, quae in Cam. et P. ita leguntur: *Et ab eo verbo venire potest, quod est rudo dis*, quae apertissime interpretamentum serius additum producit. Tum ut est ex Cod. est deest in Cam. et P. — 2) *Suspiciari potest* Cam. P. Sed Cod. ^{iri potest} sic: *suspiciari aeneidos*; quae suprascripta, a seriori manu sunt. Nimirum librarius sive emendator Codicis non intelligens formulam *est — suspiciari* varie aggressus est locum mutare, unde omnis corruptio huius loci orta. — 3) Virg. Aen. III, 561. seq. — 4) Item Cod. Cam. Idem P. Tum Cam. libro quarto. Cod. et P. lib. VII. Est locus Virg. Aen. VII, 15. — 5) Virg. Georg. III, 374. — 6) Vv. nisi a *rudo* addidi e Codice. Desunt in Cam. P. — 7) In libro I. P. in libro primo Cam. — 8) Virg. Aen. I, 87. — 9) *Cludo* vel

claudio Cod. *Claudio claudis, vel cludo dis* Cam. *Clavido claudis, vel cludo dis* P. — 10) *Corripitur* Cam. P. Paulo post tertiae est con. Cam. P. Est ignorat Cod. — 11) *Quando a cado sunt*: sic Cod. a pr. manu, recentior manus: *si quando composita a cado sunt, vv. si et composita suprascriptis. Quando composita a cado sunt* Cam. P. — 12) *Est addunt* Cam. P. — 13) *Vel edis addunt* Cam. P. Tum *anomalone sit* Cam. P. *anomalum est, ut dedimus, Cod.* — 14) *Penultima corripit* P. *penultimam corripuit* Cam. et Cod. a rec. man. *penultimam corripit* Cod. a pr. m. — 15) *Ut interponit P. verba procedentia, id est, trucido* Cam. — 16) *A trepidus trepido* Cod. a *trepidus, trepidi* recte Cam. P. — 17) *Coniugationis addunt* Cam. et P. — 18) *Condo distundo* cum glossa tero Cod. *Condo tundo* P. *Tundo* om. Cam. Tum *mado* typographi errore P. — 19) *Nisi tamen* Cod. P. *nisi cum* Cam. Tum pro *eiusmodi*, quod Cod. exhibet a pr. m., correctum in eodem huiusmodi. Sed *eiusmodi*

Idem in eodem:

— *hinc densi rursus inundant* ²².

Idem in III. lib. Georgicon:

Ergo apibus fetis idem ²³, *atque examine multo*
Primus abundare, et spumantia cogere pressis
Mella favis.

Faecundus, foecundo, as. Idem in eodem:

Et viridem Aegyptum ²⁴ *nigra foecundat arena.*

Secundus, secundo, as. Idem Aeneidos lib. III. ²⁵:

Rite secundaret visus, omenque levaret.

Ab eo quoque ²⁶, quod est *menda* vel *mendum*, nomine ²⁷ (utramque enim terminationem veteres usurpant; Cicero in Praetura Siciliensi ²⁸: *Quod mendum ista litura correxit.* Ovidius artis amatoriae lib. I.:

Nocte latent mendae vitioque ignoscitur omni ²⁹.

Idem eiusdem ³⁰ lib. II.:

Eximet ipsa dies omnes ex corpore mendas);

verbum fit ³¹ *emendo, as*; ut Iuvenalis lib. V.:

— *Et tamen uno*

Semodio scobis haec emendat servulus unus ³².

et Statius Thebaid. lib. I.:

— *quo tempore tarde*

Terrarum furias abolere, et secula retro

Emendare sat est ³³.

Sed etiam differentiae significationis causa tam primae quam tertiae quaedam ex his inveniuntur,

etiam Cam. P. — 20) *Derivantur* Cod. *deriventur* Cam. P. — 21) Virg. Aen. XII, 673, ubi plerumque editur *vortex*. — 22) Virg. Aen. XII, 230. In Cod. est *inundabant*, sed correctum. Ibidem pro interpretamento a seniori manu supra verbum scriptum *fluctus*, relatum ad adi. *densi*. — 23) Cod. ab antiqua manu:

^P
Ergo apium atque examine cet. sed a rec. m. illa p. superscripta puncto apposito deleta, et haec ascripta: *apibus fetis idem*. Est locus Georg. IV, 139. seqq. — 24) Cod. *Idem in eodem viridem etus secundus* cet. Sic ab antiqua manu; sed correctum: *Et viridem aegyptum nigra fecundat arena*. Est locus Virg. Georg. IV, 293. — 25) *Aeneid. lib. IV. P. aeneidos libro III.* Cam. Recte Codex, ut dedimus. Tum *secundarent* — *levarent* Cam. P. quemadmodum apud Virgilium legitur. Sed Cod. diserte *secundaret* — *levaret* singulari numero. Locus est Aen. III, 36. — 26) *Ab eo quoque*. Ita Cod. Cam. *Et, sive ab eo quoque*

male P. — 27) *Nomine*. Ita Cod. et Cam. *nomen* P. — 28) Cicero Act. II. in Verr. lib. II, cap. 42. In Cod. est *litura*, i. e. *litura*, quod dedi. *Littera* Cam. *littera* P. — 29) Ovid. A. A. I, 249. — 30) *Idem in eodem male* Cod. *Eiusdem* Cam. P. quod retinui. Locus est Ovid. A. A. II, 653. *Et eximet* Cod. — 31) *Verbum ex eo fit* Cod. — 32) Iuvenal. Sat. XIV, 66. seq. Lectio apud Iuvenalem fluctuat inter *scobis* et *scobis*. Cod. noster *scobis* atque ita etiam Cam. P., Iuvenalis satirae sedecim in multis Codd., tam scriptis quam editis, distribuuntur in quinque libros, quorum primus quinque priores, secundus sextam, tertius septimam, octavam et nonam, quartus decimam, undecimam et duodecimam, quintus tres ultimas complectitur. Hi libri laudantur iam a Prisciano et a vetere Scholiasta ad Sat. III, 240.⁶¹ *Rupert. in Ed. Luc. tom. I, pag. CLXXV.* — 33) Statius Theb. I, 268. *Tarde* Cod. *tandem* Cam. P. et libri apud Statium. Tum in Cod. est: *Emendare facta supra scriptis his: en sat*

ut *mando*, *mandis*, id est *manduco* ¹, ut primitivum, tertiae ²; *mando* ³, *mandas*, quasi ⁴ *manum do*, id est *permitto*, quasi derivativum vel compositum. primae; unde etiam *amendo* ⁵, *as*, *commendo*, *as*, facta sunt. Idem quod ad fusionem quidem attinet, *fundo*, *is*, ut primitivum, tertiae, unde *fundus* nomen, id est ager, derivatur, quod fundit nobis fructus; et est aliud ⁷ nomen *fundus*, quod altitudinem significat; *fundo* ⁸, *dus* verbum, id est, fundamenta pono, quod a nomine quod est *fundus*, id est, *πυθμυρ*, derivatur, unde et *profundus* componitur, a quo ⁹ *fundamenta* dicuntur, iure primae coniugationis est.

6. Verbum vero monosyllabum *do*, *dus* simplex quidem, primae ¹⁰ est, et si [2175] cum adverbis vel dissyllabis praepositionibus componatur, servat ¹¹ coniugationem, ut *circumdo*, *circundus*; *passundo*, *as*; cum monosyllabis autem praepositionibus, vel cum nominibus ¹² compositum, tertiae fit coniugationis, ut *trado*, *dis*, *reddo*, *dis*, *dado* ¹³, *dis*, *perdo*, *dis*, *prodo*, *dis* ¹⁴. Sic etiam *credo*, *vendo*, a *cretum do* et *venum do* ¹⁵, ut quidam putant, composita sunt. Sed quamvis praeter consuetudinem sit Latinorum verborum ¹⁶, ut eadem manente finalitate, compositio sola mutet coniugationem; videtur tamen hoc imitatione Graeca mutatum, apud quos simplex quidem verbum circumflexum *ὄρκω*, *ὄρκοις* tertiae, compositum autem *εὐορκῶ*, *εὐορκέις*, *ἐπιορκῶ*, *ἐπιορκέις*, primae est; simplex Graecum *σὺλῶ*, *σὺλῆς* secundae; compositum vero *ἰερόσουλῶ*, *ἰεῖς* ¹⁷ primae circumflexorum est coniugationis. Quod perspicaciores Graecorum rem tuentes ¹⁸ adfirmant huiusmodi verborum declinationes non a verbis simplicibus, sed magis a nominibus compositis, *εὐορκος*, *ἐπιορκος*, *ἰερόσουλός*; inde ¹⁹ composita verba ²⁰ facta, verbis in declinatione non respondere primitivis. Ex quo mihi ²¹ videtur *do* verbum in simplicitate praeter regulam declinatum, suam in compositione cepisse ²² proprietatem. Primitivum enim ²³ existens tertiae debuit esse coniugationis, quia in *do* desinentia verba tunc tantummodo primae sunt coniugationis, cum a nominibus derivantur; primitiva vero tertiae solius, ut ²⁴ ante lata demonstrant exempla. Quod igitur, cum circumflexum esset et monosyllabum ²⁵, perdidit, ut non esset tertiae, sed primae coniugationis, more scilicet aliorum monosyllaborum, sicut *no*, *nus*, *nat*; *flo*, *sto*; *for*,

laborat, quae quid sibi velint nescio. *Emendare sat est* Cam. P. et libri Stadiani. — 1) Vv. id est *manduco* in Cod. a ser. manu superscripta sunt. — 2) *Coniugationis est addunt* Cod. et Cam. — 3) *Autem et male* intrudunt Cam. et P. — 4) *Quasi in manum do* Cam. et P. Praepositionem ignorat Cod. — 5) *Est addunt* Cam. P. — 6) *Male emendo* Cam. P. *amendo* Cod. i. e. *amando*. Nisi forte eodem modo recte dicitur *amendo*, ut *comendo*, in qua sententia est Heinrich. ad Cic. orat. pro Scuro Fragm. pag. 205. ed. Beier. — 7) *Et est aliud nomen fundus* rectissime Cod. *At aliud est* n. f. Cam. P. — 8) *Fero* intrudunt Cam. P. — 9) *A quo fund.* Cod. *a quo et f.* Cam. P. *Et* suprascr. in Cod. a ser. m. — 10) *Coniugationis est P. Est coniugationis* Cam. — 11) *Sicam* interponunt Cam. P. — 12) Codex mendose: *vel communibus*. — 13) *Dedo* in Cod. suprascr. sed ab antiqua manu. — 14) *Tendo* addit Cam. tendo, is P. — 15) Haec ita in Cod. *vendo ac redundo et venundo ut quidam* cet. Cam. *vendo a cretum et do ut quidam*

p. Iam vide quanto mendosiora haec apud P. *vendo redundo et venando a cretum ac venum et do ut quidam* putant. Apertum enim est, una litterula mutata verissimam esse codicis scripturam eamque retinendam: *vendo, a cretum do et venum do ut q. p. cet.* — 16) Hoc loco, ut videtur ante vv. *ut eadem* haec in Cod. superscripta leguntur: *non nisi in verbo quod edo tantum videtur*, quae quo referam non habeo dicere. Item paulo post, ante v. *finalitatem* ab alia manu additum *interim*, quod pariter alienum esse videtur. — 17) Graeca haec omnia satis clare scripta in Cod. omissis tamen spiritibus et accentibus. Ante v. *σὺλῶ* e Cod. interposui *Graecum*. — 18) *Rem tuentes* ita scripsi e Cod., ubi est *renitantes*, ut puto; nam quia punctum supra *i* deest, etiam *rem tuentes* voluisse potest librarius, id quod dedi. Correctum tam *refutantes* a rec. m. idque exhibent P. Cam. — 19) *Inde* Cod. Cam. unde P. *inde videtur* Cam. — 20) *Verba graeca* sola P. — 21) *Quoque* addunt Cam. P. — 22) *Cepisse* Cod. *ac cepisse* P. *recepisse* Cam. — 23) *Enim* deside-

faris, futur; id in compositione recipit, ut ad tertiam solam pertineat coniugationem, absque duabus compositionibus id est *circundo, as; pessundo, us*, in quibus videntur integra servari, cum naturaliter his in unitatem non²⁵ cohaeret. In *dor* desinentia primae sunt coniugationis²⁷, *vador, praedor, verecundor*.

7. In *go* vel in *gor* desinentia verba ex antecelentibus litteris dinoscuntur. *A* igitur ante finalem habentia syllabam, primae sunt coniugationis, ut *propago, as, vago, vagaris*²⁸, *refragor, garis*. Notatur²⁹ tertiae³⁰, *ago, agis* ut primitivum, et ab eo composita, sive servant a in compositione, ut *perago*³¹; seu mutant eam, ut *exigo, subigo*; seu penitus excludant, ut³² *co-go*. *E* ante *go* praecedente tertiae sunt, ut *lego; dego*³³ etiam *degis* ab *ugo* compositum. Excipiuntur³⁴ *nego, negus, lego*³⁵, *legas, e* longam habens, ad differentiam primitivi³⁶, et a nomine, quod est *lcr, legis*, derivatum. *Lego* enim³⁷ legitime et iure servans e longam nominis, primae est coniugationis³⁸. *Allego*³⁹ quoque et *ablego*⁴⁰ et *relego*, licet aliud significare videntur, eiusdem sunt coniugationis, ut a *lego*, quod penultimam longam habet, derivata. Ut Virgilius⁴¹ in III. lib. Georgic.:

*Atque ideo tauros procul atque in sola relegant
Pascua.*

Terentius in Andria:

*Ne*⁴² *a me credas allegatum hunc senem.*

Cicero Verrinarum IV. lib.: *Caussam sese dimisso atque ablegato consilio defensorum negavit*⁴³. Lucanus:

— *dum bellu relegem,*

*Extremum Scythici transcendam frigoris axem*⁴⁴.

Stattius Achilleidos I. lib.⁴⁵:

ratur in Cod. — 24) *Haec ante lata* P. abest pronomen a Cod. et Cam. — 25) *Circumflexum esset et monosyllabum* Cod. Cam. *circumfl. esset, d'o ipsum ut monos.* P. — 26) *Non sic coheret* Cam. *Non sic cohaeret* P. *Sic* abest a Cod. — 27) *Ut addunt* Cam. P. — 28) *Indagor* h. l. additum in Cod. a ser. m. a Cam. et P. receptum est. Male; est enim activum *indago*, neque inveniri videtur *indagor* deponens. — 29) *Notatur* Cod. *notantur* Cam. P. — 30) *Coniugationis addunt* Cam. P. — 31) *Circumgo* Cam. P. *perago* Cod. *Statim post sive* Cam. P. *seu* Cod. — 32) *Ut dego, cogo.* Cam. P. *De-go* in Cod. a ser. manu ascr. quod recte omittitur, quia paullo post commemoratur. — 33) *De-go etiam degis* Cod. *dego is etiam* Cam. P. — 34) *Excipitur* Cam. P. *excipiuntur* Cod. — 35) *Enim male additur* in Cam. P. et, si recte enotavi, etiam in Cod. Sed omittendum esse, docet verbum *excipiuntur* omnisque orationis tenor. — 36) *Lego is* intrudunt Cam. P. — 37) *Lego enim legitime et iure servans e longam nominis* ita rectissime Cod. Cam. nisi quod Cam. *longam*

e ordine inverso. Pro quibus haec in P. *Lego enim legas longitudinem legitime et iure servans nominis*, cuius corruptionis fontem monstrat Cod. ubi post v. *enim* litterula quaedam legitur quae esse videtur e, sic, lineola supra ducta. Sed eadem magno puncto *imposito* deleta est. — 38) *Est con.* Cod. *Coni. est* Cam. P. — 39) *Allego quoque* cet. Haec desunt in Cod. usque ad vv. a *lego*, aberrante librario ab *allego* ad a *lego*; ita ut oratio ita manca procedat: *allego quod penultimam*. — 40) Hoc loco rursus quoque intrudit P. quod recte ignorat Cam. — 41) *Ut Virgilius* Cod. ut om. Cam. P. *Locus* Virg. est Georg. III, 212. — 42) *Ne* abest a Cod. tumentur tamen Cam. P. *Locus* est Terent. Andr. V, 3, 28. ubi tamen ordo est: *Ut ne credas a me allegatum hunc senem*. — 43) Cic. Act. in Verr. II, lib. II, 30. Ceterum *caussam* P. *caussam esse* Cam. *causam sese ipso atque* Cod. *dimisso* recte cum libris Ciceronis Cam. et P. — 44) *Lucan. Phars. VI, 324. seq. ubi plerumque editur: frigoris orbem*. — 45) *Achilleidos I. lib.* Cod. *Achilleid. I. P. Achil-*

*Peleus te nato socerum et Thetis hospita iungunt,
Allegantque suos utroque a sanguine divos.*

Ovidius in *Ibide*¹ participium ponit:

*Ille relegatum gelidas Aquilonis ad oras
Non sinit exilio delituisse suo.*

I ante *go* antecedente, siquidem sint ex praepositione et *ago* verbo composita, tunc enim servant primitivi coniugationem, et tertiae sunt, ut *exigo*, *ambigo*, *subigo*, *abigo*, *prodigo*², sicut etiam *perago*, *circumago*. Carentia vero praepositionis observatione, brevi quidem *i*, primae sunt coniugationis, ut *ligo*, *as*, *rigo*. *Litigo* quoque *as*, *remigo*, *as*, *navigo*, licet [2177] quibusdam videntur ab *ago* verbo composita, tamen quia cum nominibus sunt composita, iure primam coniugationem meruerant. Longam *i* ante *go* habentia, siquidem trisyllaba sunt, primae sunt similiter³; ut *instigo*, *as*, *vestigo*, *fatigo*, *caligo*. Disyllaba⁴ vero tertiae sunt⁵, ut *figo*, *gis*⁶, *fligo*, *gis*, unde *affligo*, *confligo* sunt composita⁷. *O* antecedente primae⁸ sunt, ut *rogo*, *interrogo*. *Cogo* enim ab *ago* compositum, quod et ostendit⁹ in praeterito perfecto suo *coegi*¹⁰, servat coniugationem primitivi. *U* antecedente primae sunt, ut *fugo*, *iugo*, *conrugo*¹¹, *rugor*, *garis*, *nugor*, *garis*; quae a nominibus¹² *fuga*, *iugum*, *ruga*, *nugae* facta, iure sunt primae¹³. Notatur tertiae, *sugo*, *sugis*, ut primitivum. Item *n* vel *r* vel *l*¹⁴ antecedentibus ante *go*¹⁵, nisi sint a nominibus¹⁶, quaecunque vocali anteposita, tertiae sunt omnia¹⁷ coniugationis, ut *tango*, *frango*, *pango*; Horatius in epistular.¹⁸ lib. I.:

*Nec cum venari volet ille, poemuta pangus*¹⁹.

Plango, *fingo*, *ningo*, *ningo*, *tingo*, *extingo*, *restingo*, *cingo*, *pingo*, *stringo*, *lingo*, *ringo*,

leidos primo Cam. Est autem locus Achilleid. II, 224. seq. ubi tamen editur: *Te Peleus nato*. Tum *suos utrosque* Cam. P. sed recte Cod. ut apud Statium est *suos utroque*. — 1) *In Ibide* Cam. P. in I. lib. Cod. Legitur locus Ovid. Ibid. v. 11. ubi editur: *gelidos aquilonis ad ortus*. Tum pro vv. *non sinit exilio* prima manus in Cod. *non ausus sit exliso* (sic) sed corr. ab alt. m. non *sinit exilio*, quae ipsa exhibent Cam. P. — 2) *Exigo*, *subigo*, *ambigo*, *transigo*, *adigo*, *abigo*, *prodigo*. Cam. P. Ego Codicem sequi malui. Etiam post v. *prodigo* Cam. addit *dirigo redigo*, et P. *colligo*, *dirigo*, *redigo*. — 3) *Coniugationis* add. Cam. P. — 4) *Disyllaba* Cod. Cam. *disyllaba* P. — 5) *Sunt* interp. Cod. om. Cam. P. — 6) *Prigo* addunt Cam. et P. — 7) *Sunt composita* Cod. *composita sunt* P. *sunt* om. v. *composita*. Cam. — 8) *Coniugationis* add. Cam. P. — 9) *Compositum est*, quod ostendit et Cam. P. *compositum*, quod et ostendit dedi e Cod. — 10) *Perfecto suo coegi* Cod. *perfecto coegi suo* P. omittit *coegi* Cam. Statim sequitur et servat in Cam. P. Recte et om. Cod. — 11) Cod. a pr. m. *confugo*, *coniugo*, *conrugo*; sed *conrugo* suprascr. ab antiqua tamen m. et praepos. in duabus prioribus expuncta. *Fugo*, *iugo*, *conrugo* Cam. et P. — 12) *Hic v. venientia* male addunt Cam. P. quae re-

cte ignoratur a Cod. — 13) *Coniugationis* add. Cam. P. — 14) *Vel l* addita e Cod. — 15) *Ante go* ita Cod. praepos. om. Cam. P. Statim sequitur in P. ut *primitiva*, quod recte abest a Cam. et Cod. — 16) *Deducta* addunt h. l. Cam. et P. — 17) *Tertiae sunt omnia con.* Hoc ordine recte Cod. e correctione et Cam. P. *tertia sunt om. con.* Cod. a pr. m. — 18) *Epistular.* Ita clare Cod. *Epist.* Cam. P. — 19) *Nec pangas* Cod. *Nec pangas* Cam. P. Apud Horat. Epist. I, 18, 40. *Nec pangas* editur. Ceterum Cod.

mendose: *cum venerati*^{one} (sic) *volet*. — 20) *Extingo*, *stringo*, *restringo*, *cingo*, *pingo*, *singo* quod nunc singultio dicimus, *iungo* cet. P. *Extingo*, *restringo*, *cingo*, *pingo*, *stringo*, *singo* quod nunc singultio dicimus, *iungo* cet. Cam. *Extingo* *restringo* *cingo* *pingo* *stringo* *lingo* *singo* *iungo* Cod. a pr. m. sed *singo* correctum *ringo*, unde probabili coniectura etiam sequens verbum *rungo* rescripsi, quod verum esse, interpretamentum illud: quod nunc singultio dicimus, certissime comprobatur. Est nimirum *rungo* primitivum vetus, unde *ructus*, *ructare*, *ructitare* deducta sunt. Tum Cod. *spungo* expuncto *s*; *fungo*, sed littera *r* supra ascripta. — 21) Cod. a pr. m. *derivatur et i ante o assumens*. Sed correcte a ser. m. *derivatur ex*

*rungo, iungo*²⁰, *ungo, emungo, pungo, spargo, mergo, tergo, surgo, iuergo, fungor*. *Purgo* enim *purgas* a *purus* nomine derivatur; et *i*²¹ ante *u* adsumens *iurgo, iurgas*, ab eo quod est *iure urgeo* tractatum; et *mulgo* etiam, a quo *promulgo, as*²², componitur, a *mulga*²³ nomine deductum, merito primae sunt coniugationis.

8. Adpirationem ante *o* habentia Latina duo sunt, quae nullam occasionem derivationis²⁴ monstrantia, tertiae sunt coniugationis, ut *traho, vcho*, et quae ex his componuntur, *retraho, subtraho, advcho, provcho, subvcho*. Nam *triumpho, bacchor, stomachor* et Graeca sunt, et a nominibus derivata, iure primae sunt coniugationis.

Aio et *meio*, quod et *mingo* dicitur, *i* pro consonante ante *o* habentia, tertiae [2178] sunt, ut primitiva, et licet defectiva²⁵ sint, habent tamen quaedam signa tertiae. Tertia enim persona pluralis *aiunt*, et infinitivum *meiere*, apud Iuvenalem in I. lib. lectum:

*Cuius ad effigiem non tantum meiere fas est*²⁶,

indicant²⁷ coniugationem praedictam. Nam *scio, fio*²⁸, quae sunt quartae, et *hio*, quod primae est, *i* vocalem ante *o* habent, de quibus abunde dictum esse in antelatis²⁹ existimo.

In *lo* desinentia, *a* vel *e* vel *i* vocalibus antecedentibus, primae sunt coniugationis, ut *hulo, as, exhulo, exhalus, anhulo, gelo, as, protelo, vigilo, sibilo, ventilo*; excepto *alo, is*, id est *nutrio*, intellectus causa, ut carens gravi spiritu etiam coniugatione differat³⁰ ab eo quod aspiratum est primae³¹ coniugationis, *hulo, halas*, significans *spiro*, unde:

*Exhalat opaca mestim*³²,

Virgilius in VII.³³ protulit. Similiter *o* etiam vel *u* antecedentibus primae sunt, ut *rolo, as, dolo, ambulo, ululo, muculo, pululo, simulo, cumulo, ersulo, vapulo*³⁴; excepto *colo, is*, quod

quo et *r* ante *go* adsumens, Cam. et P. derivatur et *r* vel *l* ante *go* assumens. De litteris *r* et *l* ante *go* iam supra dictum; quod repetere h. l. insulsum. Scripsi igitur antiquam Cod. manum secutus: *i ante u adsumens*; quam veram esse scripturam, ipse Cod. ostendit, qui statim post a pr. m. *iorgo iorgas*, sed corr. — 22) *Et mulgo etiam promulgo as componitur*. Ita Cod. a pr. m. quae correctae: *Et vulgo etiam provulgo as comp.* Cam. P. *Et vulgo etiam, a quo provulgo as comp.* Ex qua lectione retinui *a quo*, quae in Cod. exciderunt; ceterum primam Cod. manum exprimendam duxi. — 23) Cod. a pr. m. *a mulgo nomine*, corr. *a uulgo nomine*. Atque ita Cam. P. Non dubitavi, quin legendum esset *a mulga nomine*. Est enim *mulga* sive *mulca* vetus vocabulum, unde *mulgare* sive *mulcare* i. e. *verberare*. Saltem apud Plaut. in Casina Argum. v. 5. omnes Codd. *mulgat* pro eo quod est *mulcat*. Hoc diversum a *multa*, a quo *multus, multare*, quod proprie significat *numerare*. Cf. Scalig. Etym. Varron. pag. 172. Est igitur *promulgaré* idem quod *proponere*, nostrum *vorschlagen, öffentlich anschlagen*. Leges enim *promulgabantur*, quum scriptae prius proponerentur, ut populo esset legendi potestas, quam ad concionem ferrentur. Festus: *Promulgari leges dicuntur, quum*

primum in vulgus eduntur, quasi provulgari. Quam usitatam originem huic Eutychie loco offuisse puto. — 24) *Derivationis occasionem* Cam. P. — 25) *Defectiva* Cod. mendose. — 26) Iuvenal. Sat. I, 131. ubi alii Codd. *mingere*. Praefatum tamen *meiere* ab Edd. — 27) *Indicant* de coniectura scripsi, *Indicat* Cod. Cam. P. — 28) *Scio et fio* Cam. P. Tum et *hio et pio* quae sunt primae P. et *hio* quod est primae Cam. et *hio* quod primitivum est Cod. sed corr. — 29) *Exemplis* intrudunt Cam. P. — 30) *Coniugationem deserat* Cod. quod ortum ex prave scripto v. *deserat* pro *diferat*. — 31) *Quod aspiratum habet et primae est P.* *Quod aspiratum primae est* Cam. Cod. — 32) *Fonte sonat, saevamque exl. o. m.* Cam. P. In Codice haec ita habentur: *spiro Virgil. in VII protulit unde exhalat opaca mestim* Sic a prima manu; sed *anima mea Similiter* signis positus vulgatus ordo restitutus. Verba autem *anima mea* lineola traducta deleta sunt. — 33) *In VII libro* Cam. P. Locus est Virg. Aen. VII, 84. — 34) *Pallulo, simulo, as, exulo, vapulo, cumulo, as* P. *pululo simulo, as, exulo, vapulo* Cam. om. *cumulo*. In Cod. *cumulo* in margine ascriptum, sed signo indicatum, ubi sit interponendum. Tum in Cod. *exceptis colo lis*.

etiam *o* brevem habet, quod ad culturam pertinet; nam *percolo*, id est *defaeco*, quod longam *o* habet¹ primae est coniugationis, et a nomine, quod est *colum*, compositum, quod significat instrumentum rusticum, unde Virgilius pluraliter:

Colaue praecolorum,

in lib. I. Georgic.³ dixit. Excipiuntur similiter, *occulo*, *lis*, *consulo*, *lis*, ex quo consul nomen derivari praediximus; et ad differentiam verbi, quod est primae coniugationis, *volo*, *as*, verbum anomalum, *volo*, *vis*, tertiae; et ab eo composita *malo*, *mavis*, *nolo*, *non vis*⁴, et *molo*, *molis*, unde Horatius compositum dixit⁵ in lib. Sermonum I.:

non alienus

Permolere uxores.

Licet *immolo*, *immolas*, primae⁶, ut Virgilius⁷ lib. X.:

— *lupsunq; superstant*

*Immolat ingentique umbra tegit*⁸ —.

[2179]

Sed a *molo*, *is*, verbo primitivo, unde compositum *permolo*, *is*, *permolere*, nomen derivatur *mola*, ut est:

*Ipsa molam manibusque piis*⁹ —

Virgilius libr. IV. Et a nomine *mola* fit verbum primae coniugationis compositum vel derivativum¹⁰ a nomine, servans coniugationem, ut *immolo*, *immolas*. Consonante quacunque antecedente vel duabus¹¹, tertiae magis inveniuntur, cum primitiva sint, coniugationis, ut *fullo*, *vello*, *tollo*, *procello*¹², *excello*, quod etiam *excolleo* antiqui dixerunt, *psallo* Graecum *psallis*, ut Salustius in *Catilinaria*¹³:

Psallere et saltare elegantius, quam necesse erit probac.

Horatius Epistularum libr. I.:

*Psallimus et saltamus Achivis doctius unctis*¹⁴.

Pello, *pellis*, id est *trudo*, unde componitur, *appello*, *appellis*. Nam quod ad salutationem pertinet, licet simplex non facile invenitur, tamen in compositione differentiae sensus causa, pri-

1) Quod longam *o* habet Cod. quod *o* longam habet Cam. P. — 2) *Primae con. est* Cam. P. — 3) *In libro I. Georgic. ita Cod. In I. lib. Georgicon* Cam. Georgicorum P. Est e libro secundo v. 242. — 4) *Non vis, excipitur et molo* Cam. P. nisi quod in P. post v. *non vis* plena distinctio ponitur. — 5) *Dixit* additum e Cod. om. Cam. P. Locus est Horat. Sat. I, 2, 34. seq. Ceterum Codex numerum libri om. — 6) *Primae est coniugationis* Cam. P. — 7) *Virgilius lib. X. Cod. In lib. X. Cam. P.* — 8) Virg. Aen. X, 540 seq. Cod. *superstant et immolant*, sed utrumque correctum. — 9) Virg. Aen. IV, 517. Cod. a pr. m. ipsam molam manibus, molebant piis in Virg. lib. III. sed molebant expunctum. *Virgilius libro quarto* Cam. — 10) *Vel derivativum a nomine*. Ita rectissime Cod. *Derivatum a nomine* om. vel Cam. P. — 11) *Vel duabus* II Cod. *vel antecedentibus duobus* I Cam. P. — 12) *Tollo tollis procello* Cam. P. Codex om. *tollis*;

idem tamen *procello*, quod fortasse legendum *percello*. — 13) *Salustius in Catilinaria* Cod. *Salustius in Catilinario* Cam. P. nisi quod Cam. etiam *Salust.* Locus est Sal. Cat. c. 25. ed. Gerlach. ubi editur *est probac.* In Cod. *erat probe.* — 14) Horat. Epist. II, 1, 33. Ubi editur *luctantur pro saltamus*, et *pro doctus* in plerisque codd. est *scitius*. Codex noster a pr. m. praestat: *achivis dictionibus unctis*, cum varia lectione vel correctione a ser. m. *citius*. Haud dubie prima manus *doctius*, altera *scitius* reddere volebat. *Saltamus* Cod. Cam. P. *scitius* Cam. P. — 15) *Est* deest in Cod. — 16) *Stillo*, *as* add. e Cod. — 17) *Et* pro *ut* in Cam. et P. et in Cod. sed ab antiqua manu corr. *ut*, rectissime. — 18) *Stilla* add. e Cod. — 19) *Coniugationis* addunt Cam. P. — 20) *Dixit* addidi e Cod. Ceterum idem Cod. paullo ante *pallor* et h. l. *pallantes*. Locus est Virg. Aen. V, 265. — 21) *Praestator* Cod. Cam. — 22) *Epulor et populor* P. Cam.

mae est¹⁵ coniugationis, ut *appello, as. Bello autem bellas, vallo, scintillo, vacillo, stillo, as*¹, ut¹⁷ a nominibus *bellum, vallum, vacillum, scintilla, stilla*¹⁵, derivata, generali regula iure primae sunt¹⁹. In *lor* quoque desinentia primae sunt omnia, ut *polor*, unde in V. libr. Virgilius dixit²⁰:

palantes Troas agebat.

*Pracstolor*²¹, *fabulor, osculor, adulor, regulor, acmulor, epulor*²², *gratulor, iaculor.*

9. In *no* desinentia, quacunq[ue] vocali seu consonante praeposita, primitiva seu derivata primae sunt coniugationis²³: *amo, clamo, aestimo, domo, humo, autumo, hieimo, fumo, spumo, flammo, armo, lacrimo, firmo*, nisi sint primitiva *e* brevem habentia; tunc²⁴ tertiae sunt coniugationis, ut *emo, is, gemo, is, premo, tremo*²⁵. Notatur primae²⁶ *eremo, cremas, I* quoque brevi²⁷ ante *no* habentia primae sunt, ut *aestimo*²⁸, *lacrimo, exanimo*²⁹, nisi composita sint, ex his quae *e* ante *no* habent in simplicitate, et in compositione eam etiam [2180] in *i* mutaverunt³⁰; tunc³¹ enim solius tertiae sunt coniugationis, ut *comprimo, is, exprimo, mis, interimo, mis, adimo, dirimo*³². In quibus notantur *demo, demis, promo, mis*, quae³³ ab eo quod est *emo*, secundum quosdam composita, longitudinem praepositionis servaverunt, sicut *perimo, perimis* brevitate³⁴; quibusdam non ab eo videntur composita³⁵. *Sumo* item solum tertiae coniugationis invenitur *u* longam servans, sicut *vomo o* brevem ante *no* habet³⁶; et *como* penultima longa a *compono* concisum³⁷, ut est apud Statium Thebaid. lib. III.:

*Implet amore sui; comunt furor iraque cristas*³⁶.

Apud eundem lib. VIII.:

Hunc toto capies pro corpore crinem,

*Comere quem frustra me dedignant solebas*³⁹.

In *mor* pauca quidem, primae tamen⁴⁰ inveniuntur, quippe a nomine derivata, ut *rimor, rimaris*, a rima⁴¹; *racemor, maris, a racemo*.

10. In *no* desinentia vocali quacunq[ue] antecedente, brevi vel longa, primae sunt solius coniugationis, ut *no, nas, nat*, monosyllabum; Ovidius in lib. I. Metamorpho⁴²:

— 23) *Ut* addunt Cam. P. Paulo ante *vv. seu derivativa* in Cod. supra scripta sunt. — 24) *Tunc enim tertiae sunt* Cam. P. — 25) *Premo* addit sola P. — 26) *Coniugationis* addunt Cam. P. — 27) *Brevi* in Cod. supra scriptum. Paulo post *pro v. habentia*, quod est in Cod., *inventa* Cam. P. — 28) *Aestimas* addunt Cam. P. — 29) Codex: *exanimo examinio*; posterius contra sententiam Grammatici additur. Cam. *exanimo exanimas*. P. *examinio*. — 30) *Mutaverunt* Cod. *mutaverint* Cam. P. Praeterea Cam. *compositione etiam, e, in i, mut.* — 31) *Tam enim* Cam. P. — 32) *Comprimo, interimo, adimo, dirimo, exprimo* Cam. P. — 33) *In quibus notatur demo demis, promo mis quod ab eo* Cod. *In q. notantur demo is, promo is quia ab eo* P. *In q. notantur — quae, ut edidi, praebet* Cam. — 34) *Servat* addunt Cam. P. — 35) *Esse* addunt Cam. P. In Cod. a rec. m. ascriptum. — 36) *Implet* Cod. a pr. m. *habuit* Cod. ab

altera m. et Cam. P. — 37) *Penultimam longam ut a compono et compositum concisissimum* Cam. P. nisi quod in Cam. vv. et compositum absunt. In Cod. est: *penul-*

tima longa a compono concessum; i. e. concisum, idque dedi. Recentior manus ascripsit: *como as ut at illud enurio comat.* Tam supra *v. compono scriptum: ut est como.* — 38) *Libro III.* Cam. P. lib. III. Cod. Locus est Stat. Theb. III, 424. — 39) *Me me dignante P. me vel dignata* Cam. *me dedignant* Cod. Locus est Stat. Theb. IX, 901. seq. — 40) *In mor pauca quidem desinentia, primae tantum* Cam. P. — 41) *A rima nomine* P. Cam. *Tam a racemo racemor* Cam. *A rima racimor maris a racimo* Cod. — 42) *In libro I. Metamorpho.* Cod. *in Metamorphoseon libr. I. P. in Metamorphoseon libro primo* Cam. Locus est Met. I, 304.

Nat lupus inter oves ¹.

Sano, as, mano, ceno, alieno, sereno. *I* longa antecedente ², *declino, as, popino, festino, divino, propino.* Iuvenalis lib. I:

quando propinat

Virro tibi.

I brevis antecedente, *gemino, termino, attamino, contamino, fascino, inquino, destino, nomino, procrastino, conglutino.* Item longa *o obsono, as.* Terentius in Adelpis:

Obsonat, potat, olet unguenta ³;

dono, as. Item brevis *o, sono, as, tono, as.* Item *u* longa ¹ antecedente, ut *ieiuno, as.* Exceptis paucis, quae tertiae sunt coniugationis, ut primitiva, cum pleraque praedictorum derivativa sint ⁵, et unum quidem exceptorum *u* brevem ante *no* habeat, ut *cano, nis*, quam in *i* mutant ⁶ ex eo composita, *accino, concino, succino*; Persius:

cui verba? quid istas

Succinis ambuges ⁷?

Duo vero *i* ante ⁸ *no* habentia, *lino, is, sivo, is*, et unum *o, pono, is*, et quidquid [2181] ab his componitur ⁹, ut *obliuo, desino* ¹⁰, *compono, repono*, et ¹¹ similia. Consonante quacunque antecedente, primae sunt similiter coniugationis, quippe a nominibus pleraque tracta, ut *dumno, as, pugno, regno, signo, verno, hiberno* ¹². Exceptis item primitivis et ad tertiam iure venientibus coniugationem ¹³, *tenno, nis, cerno* ¹¹, ex quo *decerno* et *discerno*; et omnibus quae ab eis singulis componuntur. In *uor* desinentia, communia vel deponentia similiter primae sunt solius coniugationis, ut *opiuro, aris, conor, crimino, dignor, peregrino, putrocinor, vaticino, cenor, minor.* *Consternor* quoque et *asporno*, ut deponentia, primae sunt coniugationis, licet *sperno* et *sterno* ¹³ activa, ex quibus quantum ad vocem videntur fieri, tertiae, ceu praediximus. Tamen *consterno* etiam *consternus* differentiae significationis causa primae invenitur, ut Statius lib. VIII. ¹⁶ Thebaidos:

Adiuro, turmasque metu consternat inani,

Cuius participium passivum ¹⁷ praeteriti temporis Ovidius in V. lib. Fastorum refert:

1) Post locum Ovidii ita pergit P. *Brevi ut manus.* Longa, ut *sano as*, quae omnia absunt a Cam. et Cod. praeter duo ultima *sano sanas*. — 2) Haec et seqq. in Cod. ita leguntur: *I* longa antecedente *declino as i.* brevis antecedente *gemino termino attamino contamino fascino inquino destino nomino procrastino conglutino propino iuvenalis lib. I. quando propinat viro* (sic, *tibi popino festino divino. Item longa o. cet.* Quae male traiecta esse, apertum est. *I* longa anteposita ut *declino as supino supinas festino divino. Quando propinat. Virro tibi. I* brevis antecedente *gemino, termino, attamino as, contamino, fascino, inquino, destino, nomino, procrastino, conglutino. Item o longa Cam. I* longa anteposita ut *declino, as, supino supinas, festino, divino, propino. Iuvenalis lib. I. quando propinat. Virro tibi. I* brevis

antecedente, gemino, termino, attamino, as, contamino, fascino, inquino, destino, nomino, procrastino, conglutino. Item o longa cet. P. Quae Putschiana habet, sine Codicis auxilio correctae esse, patet. Mihi Codicis lectionem exputanti, *supino supinas*, quod Cod. ignorat, spurium esse videbatur, quapropter pro eo *popino, popinas* reposui, quod Cod. licet alieno loco exhibet. Iuvenalis locus est Sat. V, 127. seq. ubi Codd. omnes *Virro*. — 3) Terent. Adelp. I, 2, 37. In Cod. est *obsonat et potat olet*, sed ad v. et suprascr. *optat*, quod mihi videtur esse *opsonat*, ut sit emendatio vulgatae orthographiae. — 4) Addit h. l. P. pro consonante *I*, quae insulsa ignorat Cam. In Cod. est: *tono as. ieiuno item ierno exceptis cet.* Quid illud sit *ierno* extricare non possum. — 5) Derivata sunt Cod. Tum a brevem Cod. Cam. Vocalem *a* omittit P. — 6) *Quam in i mutant*; ita Cod. nisi

Hippolyte infelix, velles coluisse Dionen,

Cum consternatis deripereris equis.

II. In *po* verba primitiva vel derivativa primae sunt coniugationis, ut *crepo, as, discrepo, dissipo, culpo, usurpo, turpo, nuncupo, mancipio, occupo*; Horatius Sermon. lib. II.:

*Quaedam, si credis consultis, mancipat usus*¹⁸.

Participo, as, anticipo. Ovidius Metamorphoseon, lib. II.:

Tardius exierant; sed per compendia montis

*Anticipata via est*¹⁹.

Palpo, as, quod in eadem voce tam nomen quam verbum²⁰ significat. Tertiae pauca primitiva reperiuntur, et sunt haec: *scalpo, is, sculpo, carpo, repo, serpo, strepo, rumpo*; et quae ex his componuntur. In *por* quoque desinentia communia vel deponentia primae sunt, ut *accu- por, avis*.

12. In *quo* vel in *quor*, primitiva quidem, quae et pauca sunt et tertiae²¹, ut [2182] *linquo, quis, relinquo, quis, delinquo, quis, inquam* vel *inquo*, defectivum, *inquis*, cuius plurale Horatius Sermonum lib. I. refert:

*Communi sensu plane curat, inquam*²² ---

Et imperativum Terentius in Phormione:

Tum autem video filium ab se se amittere

*Invitum, inque*²³.

Sequor, eris, loquor, eris, liquor, eris, deponens prima syllaba producta, ut Virgilius in I. lib. Georgic.

Vere novo gelidus canis cum montibus humor

*Liquitur, et Zephyro putris se gleba resolvit*²⁴.

Quamvis neutrum sive activum primae coniugationis invenitur, prima tamen syllaba correpta, *li- quo, as, eliquo, as*; Lucanus lib. VII.:

Excussit cristas galcis, capulosque solutis

quod *motant*. Male *quam immutant* Cam. P. — 7) Persius Sat. III, 19. seq. In Cod. legitur a pr. m. *Quid verba*, sed corr. a rec. m. *Cui v.* — 8) *Duo vero i ante no.* Ita recte Cod. *I vero ante no P.* *Duo verba, i, ante no.* Cam. Intelliguntur *duo verba*, sed *vero* coniunctio transitum facit, nec desiderari potest. — 9) *Et quidquid ab his componitur* Cod. *Et quae ab eis componuntur* Cam. P. — 10) *Desinitis* add. Cam. P. — 11) *His* addunt Cam. P. — 12) *Pugno pugnans, signo signans, regno as, hiberno as* Cam. P. Meliora Cod. *pugno regno signo verno hiberno*, quae dedimus. — 13) *Sperno spernis, sterno sternis* addit sola P. — 14) *Cernis* intrudit sola P. — 15) *Sterno et sperno* Cod. sed signis oppositis ordo mutatus. — 16) *Libro VIII. Thebaidos.* Ita Cod. lib. VIII. *Theb.* Cam. P. Est autem lib. VII, 130. — 17) Cod. *men- cioso: inani.* refert *hippolute infelix vela coloni* (sed vv.

refert — coloni cum interpositis lineola traducta deleta sunt) *cuius passivum cuius participium praeteriti tem- peris Ovidius in x. lib. pastorum ipse dionem cum consternatis deripereris equis.* Sic omnia turbata. Rescripsi, quae in Cam. et P. habentur, paucis mutatis. *Dionem* Cam. P. sed recte *Dionem* apud Ovid. et in Cod. nostro. *Deripereris* Cam. P. et apud Ovidium. Puto rectius legi *deripereris*. Locus est Ovid. Fast. V, 309. seq. — 18) Horat. Epist. II, 2, 159. — 19) Ovid. Metam. III, 234. seq. — 20) *Tum verbum, quam nomen* Cam. P. — 21) *Tertiae sunt* Cam. P. *Sunt* om. Cod. — 22) Horat. Sat. I, 3, 66. — 23) Terent. Phorm. V, 7, 25. *Video patrem filium* Cam. P. *patrem* om. Cod. Apud Terent. est: *Tum autem Antiphonem video ab sese amittere invitum eam, inque.* Tum in Cod. nostro *invitum inque* corr. *invidum inq.* — 24) Virg. Georg. I, 43. seq.

Perfudit gladiis, ereptaque pila liquavit ¹.

Persius:

*Phyllidas, Hyppipylas, vatum aut plorabile si quid,
Eliquad, ac tenero supplantat verba palato* ².

Ovidius *Fastorum* III. lib. ³:

*Nec pigeat tritum niveo cum lacte papaver
Sumere, et expressis mella liquata furis.*

Cum vero sint a nominibus, tunc iure primae sunt coniugationis, ut *aequus, aequo, acquas; propinquus, propinquo, as; obliquus, obliquo, obliquas; antiquus, antiquo, as; aqua, aquor, aris*. Virgilius in libr. III. ⁴ Georg.:

Sed circum tute ⁵ *sub mocibus urbis aquantur.*

13. In ro desinentia e antecedente, omnia primae sunt coniugationis ⁶, *libero, as, lacero* ⁷, *desidero, considero, genero, impero, blatero*. Horatius libro Serm. II. ⁸:

Magno blateras clamore.

Itero, as, idem ⁹ lib. I. Carminum:

*Nunc retrorsum
Vela dare atque iterare cursus
Cogor relictos* ¹⁰.

Excipiuntur pauca primitiva, et quae ab eis singulis componuntur, tertiae ¹¹ coniugationis, ut *gero, ris, digero, aggero*, unde:

Aggeritur terrae tumulo;

in II. lib. *Aeneidos* apud Virgilium legimus ¹², ex quo verbo nomen fit *agger*, et ab eo verbum derivatum *aggero, as*; et est primae coniugationis, ut idem Virgil. refert in libro X. ¹³: [2183]

Aggerat et longo praedam inbet ordine duci.

Tero item *teris* ¹⁴, *delero, protero*; *sero* ¹⁵ item *seris*, ex quo componuntur *insero, dissero* ¹⁶, *prosero, desero*; nam *obsero, as*, iure primae coniugationis a nomine, id est haec *sera*, huius *serae*, compositum est ¹⁷. *Queror* item deponens ¹⁸ est correpta penultima, *quereris*. *Fero* etiam,

1) Lucan. Phars. VII, 158. seq. — 2) Pers. Sat. I, 34. seq. — 3) Ovid. *Fastorum* lib. IV. Cam. P. *Fastorum* III. lib. Cod. Versus est 151. seq. Mirum est, in Cod. legi: *nigro cum lacte*. — 4) *In quarto libro geor.* Sic Cod. *Virg. libr. III. Georgicorum* Cam. P. Locus est Georg. IV, 193. — 5) *Tute* Cod. Cam. *tutae* P. ut apud Virg. editur. — 6) *Ut* intrudit Cam. et P. — 7) *Lacero* h. l. additum e Cod. Tum post v. *considero* in Cam. et P. sequuntur haec: *as lacero, as, aggero, as, numero*, quae absunt a Cod. — 8) Horat. Sat. II, 7, 35. — 9) *Idem* Cod. *item* Cam. P. — 10) Horat. Od. I, 34, 3. seqq. Cod. *ne retrorsum*. — 11) *Tertiae sunt* P. Cam. *sunt* om. Cod. — 12) Ita Cod. Sed in Cam. et P. unde *Aggeritur tumulo tellus*, in II. lib. *Aeneidos* Virgilii legimus. Est Aen. III, 63. ubi editur, quod apud P. et Cam. legitur: *tumulo tellus*.

— 13) *Virgil. refert in libro X.* Ita Cod. *Virgil. in libro refert XI. P. in libro refert X.* Cam. Est locus Aen. XI, 79. *Longa* apud P. ex errore typ. — 14) *Tero* item *teris* Cod. *Item tero is* Cam. P. — 15) *Sero* item *seris* Cod. *Item sero is* Cam. P. — 16) Cod. *desero* sed corr. *disero*. Idem post v. *prosero* addit *desero*. Utrumque *dissero* et *desero* a Cam. om. — 17) *A nomine, id est haec sera, huius serae, compositum est.* Ita recte Cod. *A nomine quod est haec sera, huius serae, et ab eo compositum est resero, as.* Cam. P. nisi quod Cam. vv. *quod est* omittit. — 18) *Queror* item deponens est Cod. *Item queror deponens* (om. est) Cam. P. — 19) *Quod additum e* Cod. et Cam. — 20) *Perfero* P. Cam. *praefero* Cod. — 21) *Autem additum e* Cod. et Cam. — 22) *Ut tertiae coni. verb. notavimus* Cod. *notavimus tertiae coni. verborum* Cam. P. — 23)

quod¹⁹ licet anomalum est, tertiae tamen coniugationis esse ex quibusdam eius motibus ostenditur, et ab eo similiter derivata, ut *infero*, *suffero*, *praefero*²⁰. *Vociferor* autem²¹, quod est a *fero*, et *morigeror*, quod est a *gero*, compositum, vel quia cum nominibus componuntur, iure primae sunt coniugationis verborum. Observandum est tamen, quod quae superius ut tertiae coniugationis verborum notavimus²², omnia dissyllaba sunt, quod in aliis e ante *ro* habentibus raro reperitur. Et quaecunque alia vocali antecedente *ro* syllabam, similiter verba sunt primae coniugationis, ut *aro*, *as*, *paro*, *as*, *spero*, *spiro*, *deliro*, *voro*²³, *ploro*, *roboro*; Horatius Carminum lib. IV.:

*Rectique cultus pectora roborant*²⁴;

laboro, *obscuro*, *instauro*, *inuuro*, *figuro*; Horatius Epist. lib. II.:

*Os tenerum pueri balbumque poema figurat*²⁵.

Exceptis *uro*, *uris*, et *quero* activo²⁶ *queris*, ex quo composita, licet *ae* diphthongum in *i* longam convertant, coniugationem tamen servant, ut *inquiro*, *is*, Lucanus lib. VII.²⁷:

Inquire nefanda nefundi

Caesaris;

conquiro, *is*. Consonante etiam quacumque²⁸ antecedente primae sunt, ut *celebro*, *celebras*, *te-
nebro*²⁹, *consecro*, *obsecro*, *quadro*, *migro*, *lutro*, *lusto*, *erro*. Notantur tertiae coniugationis, *curro*, *is*, *verro*, *ris*; Statius Thebaidos lib. VII.³⁰:

— *sat dubium coetu solante timorem*

Fullere, et *incultos aris advertere crines*.

In *ror* desinentia deponentia vel communia, primae sunt, ut *exsecror*³¹, *morigeror*, *feneror*, *miror*, *moror*, *odoror*, *furor*, *lucror*; excepto *queror*, ut ante dictum est, tertiae. [2184]

14. In *so* similiter primae sunt coniugationis, quia derivativa³² sunt; nam vel a nominibus pleraque derivantur, vel certe frequentativa sunt, ut *lapso*, *as*, *penso*, *spisso*, *denso*, quod et *denso* secundae coniugationis, ut in *eo* terminatum, licet raro lectum, invenitur, ut extulit in primo lib. Georgic. Virgilius:

*Denset, erant quae rara modo; et quae densa relaxat*³³.

Item in XII. lib. Aeneidos:

Delibero voro Cod. *deliro iuro* Cam. P. Retinni *deliro*, quod verum sine dubio. Tum *ploro* in Cod. supra scriptum est, ab antiqua tamen m. ut videtur. — 24) Horat. Od. IV, 4, 34. Tum *laboro obscuro* hoc ordine Cod. *obscuro, laboro* Cam. P. — 25) *Poema figurat* Cod. *poeta figurat* Cam. P. Locus est Hor. Epist. II, 1, 126. ubi recte *poeta* editur. — 26) *Activo* Cod. *activum* Cam. P. — 27) *Lucanus lib. VIII.* Ita Cod. *Lucanus lib. VIII.* Cam. P. Tum *nefanda nefandi* Cod. a pr. m. Correctum tamen a rec. manu: *in fata nefandi*, Cam. in *facta nefandi*. P. in *fata nefandi*. Locus est Phars. IX, 558. ubi editur *in fata nefandi*, sed in Codd. aliquot: *inquirere fata nefandi*. — 28) *Quacumque* Cod. *quacumque* Cam. P. — 29) *Tenebro* a Cod. supra scriptum; sed ab ant. m. ut videtur. Eodem modo paullo post vv. *lusto, narro*,

erro supra scripta sunt. — 30) *Stadius Thebaidos lib. VIII.* Cod. *Stadius Thebaid. IV.* Cam. P. Locus est Theb. lib. IV, 201. seq. Ceterum Cod. a pr. m. *sat dubium coctos solent et in morem fullere*, verbis ab alia manu superscriptis his: *coetus solvant cibos*, absurdissime. — 31) *Exsecror* Cod. sed corr. Tum in eodem legitur *feneror* hac scriptura, quam expressi. *Foe-
neror* Cam. *faeneror* P. Deinde Cod. *miror odoror
soporor* *execror furor lucror*; sed vv. *execror et soporor* punctis superimpositis deleta sunt. — 32) *Derivata* Cod. Cam. *derivativa* P. quod retinendum censui. — 33) Virg. Georg. I, 419. Cod. *dense terant q̄. rara mo q̄. dense
relaxat*; sic varie correcta.

Vela dabit, vos unanimes deusete catervas ¹.

Cuius infinitivum Salustius ² historiarum libro II. refert ³: *Ille festinat subsidiis principes augere et densere frontem. Convaso, convasas* ⁴. Terentius in Phormione: *aliquid convassem* ⁵.

Accuso, accusas, merso, curso ⁶, *cesso*. Excipitur *accesso, lacesso, arcesso* ⁷, *facesso, incesso, capesso, cesso*, cuius impersonale infinitivum Virgilius duodecimo libro dixit:

Incessi muros, ignis ad lecta volare ⁸.

Stattius quoque in primo lib. Thebaidos ⁹ extulit eius activum vel neutrale ¹⁰ infinitivum:

— *hauc etiam poentis incessere gentem*

Decretum est —.

Idem libro III ¹¹:

Nec tua cara fides, nec falsa incessere gaude.

cuius idem imperativum lib. XI.:

— *solumque quod ante vocasti*

Invidco, ne incessere moras ¹² —;

licet in eodem libro participium, quasi frequentativum, ut a prima coniugatione veniens, lectum est:

Tecta incessantem ¹³ —.

Viso quoque *visis* ¹⁴, et *pinso, is*, tertiae coniugationis sunt, ut Persius:

O Iane, a tergo quem nulla ciconia pinsit ¹⁵.

Et defectivum *quaso, sis*, cuius infinitivum *quasere* Salustius in primo posuit historiarum libro ¹⁶. In *sor* quoque ¹⁷ deponentia vel communia similiter primae sunt coniugationis ¹⁸, *causor, commissor, grassor, conversor, diversor*; licet a *verto, vertis*, vel ¹⁹ *vertor, verteris*, [2185]

1) Virg. Aen. XII, 264. Cod. *densate catervas*, sed corr. ab eadem m. *densete*, id quod Grammaticum voluisse patet. Codd. apud Virg. pariter fluctuant inter *densate* et *densete*, sed verum est *densete*. Praeterea apud Virg. *unanimi* pro *unanimes* plerumque editur. — 2) Salustius scripsi e Cod. — 3) *Libro tertio refert* Cam. P. In Sallustii verbis *festinat* additum e Cod. *Principes* Cod. P. *princeps* Cam. Ceterum hoc fragmentum Sallustii nondum a quoquam enotatum inveni. — 4) *Convaso* — *sas* Cod. *Convasso convassas* P. *convasso* Cam. — 5) *Convassam* Cod. *convassam* Cam. P. Locus est Terent. Phorm. I, 4, 13. Apud Terentium Codices variant *convassassem*, *convassissam* et *convassissam* deditque Bentleius *convassissam*. *Convassavissem* non est librorum scriptura, ut negligenter retulit Reinhardtus ad h. l., sed Hermannii coniectura. Locus omnis sic est legendus:

Hæc ego mihi vidissem, et senis essem ultus iracundiam;

Aliquid convassam, atque hinc me conicerem protinam in pedes.

Protinam ultimam non elidit. *Convassam* pro *convassissam*, ut *extinxem* pro *extinxissam*, quum non intelligerent librarii, pro suo quisque captu immutarunt. Retinui igitur apud Grammaticum *convassam*, quod genuinae lectionis vestigium servaret. — 6) *Incurso* add. Cam. P. — 7) *Accesso lacesso arcesso*. Ita scripsi

vestigia Cod. secutus, qui sic: *acceso lacesso arcesso* ^{arcesso} *cesso*; voc. supraser. ab antiqua manu. Primum verbum haud dubie *accesso* scribendum, quod lexicis nostris addendum esse videtur, proculsum ut *incesso*. Desideratur etiam in lexicis *cesso, cessere*, simplex, quod paullo post legitur. In Cam. locus sic legitur: *arcesso, lacesso, facesso, incesso, capesso, cesso*. In P. *acceso, acceso, lacesso, cesso, facesso, incesso, capesso, cesso*. — 8) Virg. Aen. XII, 596. *Ignesque* Cam. P. *ignis* Cod. *ignes* editur apud Virg. — 9) *In primo lib. Thebaidos* Cod. *libro Thebaidos* omni. *in primo Cam. libro I. Thebaidos* P. Locus est v. 245. seq., ubi in editis omittitur *est*. — 10) Cod. *neutrale* *infinitivum*. — 11) *Libro III. Cod. lib.*

simplici, quod est tertiae coniugationis, componuntur, tamen ut deponentia primae sunt coniugationis.

15. In *to* desinentia, quotennque sint syllabarum, quacunquē vocali vel consonante antecedente, primitiva seu derivativa, primae sunt coniugationis, ut *sto, stas, praesto, resto, obsto, nato*²¹, Virgil. III. Aeneidos libro²¹:

Natat uncta carina.

Veto, as, vito, dubito, cogito, noto, porto, muto, puto, reputo, refuto. Virgilius lib. XII.:

*Fors dicta refutet*²².

Confuto, as; Terentius in Phormione:

*Confutavit verbis admodum iratum patrem*²³.

*Occulto, exsulto, ausculto*²⁴, *vasto, gesto, manifesto*; Statius Thebaid. lib. II.:

Ramus manifestat olivae

*Legatum*²⁵ —;

Ovidius Metamorphoseon lib. XIII.²⁶:

*Insidias prodeat manifestabitque*²⁷ *latentem.*

Eructo, as, lacto, rapto, capto, salto, canto, arto; Lucanus lib. III.:

Continuus multis subitarum tractus aquarum

*Artavit clausitque animum*²⁸.

Lacto; Terent. in Andria:

*Eorum animas lactas*²⁹.

Idem in eodem:

*Nisi me lactasses amantem*³⁰.

Marito, as.

IV. P. libro quarto Cam. Locus est libri tertii v. 301. Tum Cod. *nec falsa*. Cam. P. *ne falsa* cum editis Statii libris. — 12) Cod. *nec incesse mores* cum duplici correctione *moram* ab antiqua manu, et *moras* a rec. Locuste est Stat. Theb. lib. XI, 389. seq. ubi legitur *ne incesse moras*. — 13) Stat. Theb. XI, 361. ubi legitur *incessentem*. Cod. a pr. m. mendose *tactam incessantem*, sed corr. — 14) *Viso quoque visis* Cod. quoque om. Cam. P. — 15) Persius I, 58. — 16) In primo posuit hist. libro Cod. in I. lib. posuit historiarum Cam. P. Locum a Gerlachio non video notatum. — 17) *Quoque addidi e* Cod. — 18) *Ut h. l. interponunt* Cam. P. *Sequentia sic leguntur* in Cod. *causor, commissor, grassor, conversor, diversor; licet* cet. Sed Cam. exhibet: *accusor, commessor, grassor, conversor, discissor, diversor licet*. In P. sic: *causor, commissor, grassor, versor, diversor, aversor, adversor; licet*. — 19) *Vcl a vektor sola* P. — 20) *Sto, stas, obsto, obstas, praesto, resto, nato* hoc ordine sola P. — 21) *Virg. III. Aeneidos libro* Codex. *Virgil. IV. lib. Aeneid.* Cam. P. Est versus 398. —

22) Virg. Aen. XII, 41. — 23) Terent. Phorm. III, 1, 13. ubi Bentl. e Cod. Bemb. reposuit *senem* pro v. *patrem*. — 24) Cod. *ausculto* i. e. *ausculto*, quod dedi. *Exulto, as, culto* male Cam. P. — 25) Stat. Theb. II, 389. seq. — 26) *Metamorphos. lib. IV. P. Metamorphoseon libro IIII.* Cam. *Metamorphoseon lib. XIII.* recte Cod. Est lib. XIII, v. 106. — 27) *Prodit manifestavitque* P. *prodeat manifestabitque*, Cod. Cam. ut est apud Ovid. In Cod. *prodit* ser. m. — 28) *Lucan. lib. IX. Continuus — amnem.* Cam. P. *Lucan. lib. IIII. continuos — amnem* a pr. m. Cod. sed corr. ab antiqua manu *animum*. Est locus *Lucan. IV, 368.* qui ita se habet: *Continuus multis subitarum tractus aquarum Aera non passus vacuis discurrere venis Artavit clausitque animam.* Ceterum retinui *continuos*, quod fortasse masculino et nominativo non minus bene aliquando dicebatur, quam neutro *continuum*, et accusativo. — 29) *Animas* dedi e Cod. Vulgo ut apud Terent. *animos.* *Lactas* Bentleius apud Terentium scribi iussit, quum ibi vulgo legeretur *lactans*. Locus est Ter. And. V, 4, 9. — 30) Terent. Andr. IV, 1, 24.

Dum Pelea dulce maritat

Pelion;

Statius II. Achilleidos¹. Horatius in Epodo:

*Altas maritat populos*².

Leto, as; Ovidius in Ibide³:

Quique Lyeurgiden letavit et arbore natam.

Idem in III.⁴ Metamorph.:

Letataque corpora vidit.

Exceptis paucis tertiae coniugationis, quae et dissyllaba⁵ sunt, et primitiva. *A* quidem antecedente, *scato, scatis*; licet non sit eius frequens usus. Cuius infinitivum⁶ Lucretius in VI. lib. protulit:

*Largifluum fontem scatere atque crumpere lumen*⁷.

Ex quo Horatius participii praesentis accusativum in III. lib. Carmin. protulit⁸:

Sic et Europe niveum doloso

Credidit tauro latus, et scatentem

Behus pontum, mediusque fraudes

Palluit audax.

E autem vocali, ut *meto, pecto, et c* consonante antecedente, ut *flecto, tis, necto, tis, pecto, tis, r* similiter antecedente, ut *verto, tis, sterto, tis. I* antecedente, ut *sisto, tis, mitto, [2186] tis*⁹. In *tor* quoque desinentia deponentia, vel communia, primae sunt¹⁰, *scrutor, testor, antestor*; ut Horatius Sermonum lib. I.:

*Licet antestari*¹¹.

Notantur tertiae coniugationis, *plector, amplector, complector, nitor, utor*, et ab his¹² composita; *vector* quoque et *revector*.

16. In *vo, v* vocali pro consonante ante *o* posita, omnia primae sunt coniugationis, pleraque enim sunt derivata, ut *levo, as, servo, as, curvo*. Notantur tertiae duo, *vivo, vivis*, unde nomen est derivatum *vivus, et lavo, is*, ut Virgilius in X.:

1) Stat. Achill. II, 342. seq. Cod. exhibet: *Dum pellidulci maritat peleon*, sed corr. *pelea et pelion*. —

2) Recte Cod. *Altas*. Cam. P. *altos*. Tum *maritas* Cod. a pr. m. *marito* corr. *marit* at Cam. P. Horat. Epod. II, 9. — 3) *In Ibin* Cam. P. Recte in *Ibide* Cod. Tum in Codice mendose *licorciden* et mendosius corr. *ligorciden*. Deinde *natum* pro *natam* est apud Ovid., sed *natam* Cod. Cam. P. Ceterum Cod. *Leto et letavit*. Cam. P. *Lacto — laetavit*. Ov. Ibid. 503. —

4) *Idem in III. Metam.* Cod. *Idem in IV. libr. Metamorph.* Cam. P. Ovid. Met. III, 55. Cod. recte *letata*. Cam. P. *lactata*. — 5) *Dissyllaba* Cod. *dussyllaba* Cam. P. — 6) *Etiam* addunt Cam. P. — 7) Lucret. De R. N. VI, 598. — 8) *Protulit* Cod. *Refert* Cam. P. Est Horat. Odar. III, 27, 25. seqq. — 9) Turbae h. l. in Cod. quas male correctas apud Putschium vides: *E autem antecedente vocali, pecto, necto, flecto, et plecto antique. E brevi antecedente duo, pecto ac*

meto. R antecedente, similiter duo, verito et sterto. Geminata vero t ante o, unum, mitto. Et S antecedente, similiter unum, sto. In quibus plura absurda inesse, patet. Codex ita: *E autem consona antecedente*

te tertiae coniugationis ut flecto tis necto tis plecto tis, r, similiter antecē ut verito tis, sterto tis. sisto tis mitto tis. In tor quoque cet. In his primum illud *consona* mendam originem prodit. Tum verba *tertiae con.* supervacanea sunt, quoniam id supra iam notatum. Et ante *v. sisto* quaedam ommissa esse, intelligitur. Proxime ad veritatem accedit Cam. *E autem vocali, ut meto, peto, et c antecedente, flecto is, necto is, pecto is, r. similiter antecedente, ut verito, sisto, sterto is, immitto.* Fert aliquid auxilii recentior manus in Cod. quae post *vv. sterto, is* haec addit: *S, antecedente ut mesto (sic) i. antecedente ut, e quibus i antecedente ut recepti et lectioni Camerarianae intexui.* Iam Camera-

Lavit improba teter

Ora cruor ¹³.

Horatius Carmin. lib. I.:

Villaque, flavus quam Tiberis lavit ¹⁴.

Idem Sermon. lib. I.:

Ora manusque tua lavimus, Feronia, lympha ¹⁵.

Quod et primae coniugationis invenitur; Iuvenalis lib. I.:

Nec pueri credunt, nisi qui nondum aere lavantur ¹⁶.

Cuius supinum ¹⁷ Horat. in lib. I. Sermon. protulit:

Ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum

Admonuit ¹⁸.

L vero ante *ro* antecedente, tertiae coniugationis primitiva inveniuntur ¹⁹, *volvo, volvis; solvo, solvis; calvo*, id est decipio, ut est apud Salustium in *historiarum* libr. III. *Contra ille calvi ratus, quaerit exitis, ne somnio ostenderetur thesaurus* ²⁰.

In *ror* desinens deponens, unum est, *convivor*, quod primae ²¹ est, generali regulae deponentium serviens, cum non respondeat ²² suo primitivo, id est *vivo, is*, vel quia de nomine, quod est conviva, derivatur.

17. In *ro* desinentia pauca sunt, primae quidem coniugationis, ut *laxo, as, luxo, vexo, taro*. Sed tertiae non inveni ²³, nisi *perxo, pexis, terxo, xis, nexo, is*, et *faxo, faxis* ²⁴, defectivum ²⁵. *Nexo* enim tam *nexas* invenitur, ut ostendit Virgilius ²⁶ participium dicens: [2187]

Nexantem nodis;

quam *nexis* ²⁷, ut Accius ²⁸ in Deiphobo:

Nos continuo ferrum eripimus, omnibus manicas neximus;

licet et *nexui* ²⁹ lectum est, quod etiam a *necto, nectis*, sicut a *pecto, pectis, pexui* ³⁰ potest esse. In *ror* similiter desinentia deponentia ³¹ primae sunt coniugationis, ut *rixor, amplexor*.

rius locum mendosum esse suspicabatur; melior medicina e Codice expectanda. — 10) *Ut* add. Cam. P. — 11) Horat. Sat. I, 9, 76. — 12) *Ab eis* Cam. P. *ab his* Cod. — 13) Virg. Aen. X, 727. seq. — 14) Odar. II, 3, 18. Cod. *lib. I*. Cam. P. *lib. II*. Tum Cod. *vellaque* sed corr. — 15) *Lympha* Cod. *limpha* Cam. P. Horat. Sat. I, 5, 24. — 16) Cod. *Haec pueri* sed corr. Locus est Iuv. Sat. II, 152. ubi etiam Codd. aliquot *Haec. Nisi* abest a Cod. sed in margine ascr. — 17) *Vel participium* add. Cam. P. *sopinum* Cod. — 18) *Libro Sermon.* omisso numero Cam. P.; eum supplet Cod. Locus est Horat. Sat. I, 6, 124. seq. — 19) *Ut* add. P. Eadem addit *volvo, volvis*, quod licet desideratur in Cod. et Cam., retinui tamen, quia facile excidere poterat. Tum *calvis* add. P. quod ignoratur a Cod. et Cam. — 20) *Salustium* scr. e Cod. Tum *calvi ratus q. retextis* (sic) *ne somnio tenderetur* (sic) Cod. quod expressi. *An somnio portenderetur* P. *quae-*

rebat ex me an somnio portenderetur. Cam. In Fragmm. Sallustii recte legitur *num som.* Ceterum prior pars huius fragmenti citatur etiam a Nonio pag. 7. — 21) Vv. *convivor quod primae* in Cod. supra scr. — 22) Cod. *cum non respondens* sed corr. *respondet*. Verum est *respondeat*, quod exhibent Cam. P. — 23) *Inveniuntur* Cam. P. — 24) *Nexo is. Faxo enim faxis* P. *nexo, is, faxo, is, nexo enim* cet. Cam. Turbat *nexis enim et* Cod. *nexo xis faxo xis defectivum tamen nexas* (sic). Ex quibus facile intelligitur, quae vera manus scriptoris fuerit. — 25) *Defectivum est* haec plane desunt a Cam. *Est* abest a Cod. — 26) *Virgilius in V.* Cam. P. *in V.* abest a Cod. Est locus Aen. lib. V, 279. — 27) *Nectis* male P. — 28) *Ut Accius in D.* Cod. P. *Ut dicit Actius in D.* Cam. — 29) *Nexui* Cod. *licet et neximus a nexui lectum sit* Cam. *licet et nexi lectum est* P. — 30) *Pexui* Cod. Cam. *pexi* P. — 31) *Deponentia* additum e Cod.

In *or* passiva, quacunque praecedente vocali vel consonante, coniugationem suorum sequuntur activorum, ceu ante diximus.

18. Composita quoque in omnibus terminationibus simplicium suorum coniugationes, eadem scilicet maiore finalitate, sequuntur; si tamen cum verbis vel cum praepositionibus, cum quibus frequentius solent iungi¹, componantur. Cum verbis, ut *tepefacio, calefacio, madesfacio, patefacio*², *liquefacio*. Cum praepositionibus, ut *capio, praecipio, decipio; facio, inficio, efficio*³, *deficio; fero, praefero*⁴, *infero, aufero*⁵, *suffero, defero*⁶; *turbo, proturbo; scribo, describo, conscribo*⁷; *neco, eneco, vincio, convincio; fraudo, defraudo; fundo, infundo; cedo, discedo, concedo; ligo, inligo*⁸; *ago, perago, subigo, exigo, circumago, cogo; traho, subtraho; halo, exhalo; fullo, refello; elatino, reclamo; cmo, coemo; no, adno; pono, expono, repono, depono, impono*⁹; *crepo, discrepo; repo, adrepo, inrepo*¹⁰; *aro, exaro; curro, incurro, discurreo, concurreo*¹¹; *pcuso, dispenseo, compenseo*¹²; *viso, inviso; canto, decanto; mitto, immitto, submitto; curro, incurro; solvo; duco, diduco*¹⁴, *educio*, nisi sensus causa mutetur coniugatio, producta quidem penultima tertiae, ut¹⁵ *educio, cis*; correpta autem¹⁶, *primae*, ut¹⁷ *educio, cas*, id est *nutrio*¹⁸, ut Virgilius in lib. X.:

*Quatuor*¹⁹ *hic iuvenes totidem quos educat Ufens;*

quod a nomine *dux, ducis* posse fieri praediximus. Et *manduco, as*, licet a *duco, is*, verbo videtur componi, tamen cum nomine compositum, quasi manum ad os *duco*, iure primae est coniugationis²⁰.

19. Intellectus autem differentia solet interdum²¹ in simplicitate verborum mutare [2188] coniugationes²², ut *dico, is, et dico, dicis; mando, is, mando, as; fundo, is, fundo, as*; sicut *sero*²³ quidem a nomine, quod est haec *sera*²⁴, licet correpta simpliciter penultima²⁵, et *lego, as* producta²⁶, primae sunt, ut a nominibus *sera* et *lex* venientia; *sero* autem *seris*, correpta similiter²⁷ penultima, ex quo *dissero, prosero, insero*²⁸ fiunt, et *lego, is*, unde *dilego*²⁹, *sublego*, componuntur, differentiae causa, ut primitiva, tertiae sunt; *pello* quoque *pellas*, quod simplex in usu non est, unde *appello*³⁰, *as*, primae est; *pello* autem *is, expello*³¹, *impello, depello*, tertiae sunt; sicut *volo, as, et volo, vis*, intellectus causa diversas coniugationes meruerunt. *Sono*³² au-

1) Coniungi P. — 2) *Madesfacio, patefacio* Cod. *patefacio, madesfacio* Cam. P. — 3) *Efficio* Cod. *officio* Cam. P. Tum in Cod. suprascr. *afficio*, quod omisi. — 4) *Perfero* h. l. add. Cam. P. — 5) *Aufero* Cod. *affero* Cam. P. — 6) *Differo* Cam. P. *defero* Cod. — 7) *Conscribo* additum e Cod. — 8) *Inligo* Cod. *illigo* Cam. P. — 9) *Depono, impono* addita e Cod. — 10) *Inrepo* ita Cod. et P. In Cam. desunt *repo, adrepo, inrepo*. Tum in P. *rado, arrado, inrado*, quae absunt a Cod. et Cam. — 11) *Concurreo* add. e Cod. — 12) *Compenso* add. e Cod. — 13) *Dissolvo* P. sed *desolvo* Cam. Cod. — 14) *Diduco* Cod. *deduco* Cam. P. — 15) *Ut* additum e Cod. — 16) *Penultima* intrudunt Cam. P. In Cam. deest *autem*. — 17) *Ut* add. e Cod. — 18) *Nutrio non extraho* Cam. P. Vv. *non extraho* recte desunt in Cod. — 19) *Quatuor* deest in Cod. Locus est Virg. Aen. X, 518. — 20) *Coniugationis* add. e Cod.

— 21) *Et* interponunt h. l. Cam. P. In Cod. a ser. m. ascr. — 22) *Coniugationem* Cam. P. — 23) *Sicut et sero quidem seras, an.* Cam. P. In Cod. abest *et*, suprascriptis his: *tardo seras* a rec. m. — 24) *Add. huius serae* Cam. P. — 25) *Simpliciter* add. e Cod. Est *sine dubio, ἀρεπῶς*. — 26) *Penultima* additur a Cam. et P. abest a Cod. — 27) Cod. mendose *simpliciter*. Idem ignorat h. l. v. *penultima*. — 28) *Insero* in Cod. a ser. m. ascriptum. — 29) *Dilego* dedi e Cod. f. e. *diligo*. Cam. *deligo*. P. *delego*. — 30) *Appello* Cod. *Compello* Cam. P. In Cod. tamen *conpello* corr. — 31)

quom

In Cod. est *ex, pello*, ut videatur vultuisse librarius *ex-compello*. Cam. P. *expello*. Paulo post *sunt* deest in Cod. — 32) *Etiam* P. pro quo *enim* exh. Cam. *Autem* Cod. ubi *enim* suprascr. a rec. m. — 33) *Et sono is* Cam. P. — 34) *Infinitivus* Cod. *infinitivum*

tem *sonas*, et *sonis*³³, unde *sonere* infinitivus³⁴; *crepo*, *as*, et *crepo*, *is*, unde et *crepere*; *fulgeo* et *fulgo*, unde et *fulgere*; *ferveo* et *fervo*, unde et *fervere*; *oleo* et *olo*, unde *olere*³⁵, penultima correpta; *strido*, *is*, et *strideo*, *es*; sicut *albo*, *as*, et *albeo*, *es*; *denso*, *densas*, et *denseo*, *denses*; *duro*, *as*, et *durco*, *es*; *matureo*, *as*, et *matureo*, *es*; ex quibus *induruit* et *maturuit*³⁶ praeterita perfecta veniunt, auctoritate sola vetustatis³⁷ tradidit ratio, unde nec omnes motus haec eadem verba tritos et usitatos in utraque coniugatione habere noscuntur.

20. Cum nominibus autem composita verba mutant plerumque coniugationem. Nam generali³⁸ regulae subiecta et quasi a nominibus derivata, iure ad primam veniunt coniugationem verborum, ut *litigo*³⁹, *gas*, *remigo*, *gas*, *vociferor*, *aris*, *morigeror*, *aris*; et maxime excludentia *i*, quam in simplici verbo ante⁴⁰ *o* habuerunt, etiamsi cum praepositione componentur, mutant coniugationem, ut *aedifico*, *significo*, *sacrifico*, *lactifico*, *amplifico*, *terrifico*; *mancipo* quoque, *aucupo*, *participo*, licet possunt haec⁴¹ quasi a nominibus *manceps* et *anceps* et *particeps*; sicut *vindico*, *as*, *iudico*, *as*, *indico*, *auspico*, *aris*, a nominibus *vindex*, *iudex*, *index*, *auspex* venientia, iure primae esse, idemque etiam de superioribus potest intelligi, ut a *lae*-[2189] *tificus*, *sacrificus*⁴², *amplificus*, *terrificus*, *lactificus*, quae sunt in usu, verba deducuntur⁴³, hisque similiter excurrisse *uclifico* et *significo* verba⁴⁴, licet careant positione⁴⁵, ad aliorum similitudinem compositis nominibus. Et cum solis tantum praepositionibus verba composita, si in compositione careant *i*, quod habuerunt in simplicitate, mutant⁴⁶ coniugationem, ut a *capio*, *cupis*, quod est tertiae, primae fiant coniugationis; ut *anticipo*, *occupo*⁴⁷. Ut enim⁴⁸ a nominibus verba derivata, e vel *i* addentia, una syllaba genitivum primitivi solent vincere, ut *canis*, *cani*, *caneo*; *insanus*, *insani*, *insanio*; *sors*, *sortis*, *sortior*; et⁴⁹ e contrario a verbis in *eo* vel in *io*⁵⁰ desinentibus tractata nomina, id est quae *e* vel *u* vel *i* vocales excludant⁵¹, minus una syllaba profereuntur, ut *arceo*, *arcus*; *profugio*, *profugus*⁵²; *advenio*, *advenu*; *gradior*, *gradus*; *tribuo*, *tribus*; *metuo*, *metus*: sic etiam in ipsis verbis solet evenire, ut in *io* verba desinentia, si in compositione *i* excludant, omnibus modis unam minuentia⁵³ syllabam, coniugationem quoque mutare⁵⁴ cogantur; *facio*, *facis*; *aedifico*, *aedificus*; *cupio*, *cupis*; *occupo*, *occupas*. Sic⁵⁵ a nomine et *capio* *nuncupo*, *nuncupas*; eodemque modo a *fugio*, *fu-*

Cam. P. — 35) *Olere penultima* (sic) Cod. *olere penultima* Cam. P. — 36) *Induruit et maturuit* Cod. Cam. *induravit et maturavit* P. male. — 37) *Auctoritate sola vetustatis tradidit ratio*. Sic recte Cod. *Ratio vetustatis est usus, modus*, quo utebatur vetustas. Et artificiosior sic clauditur periculus, quod amant Grammatici huius aetatis, maxime Eutychnus eiusque praeceptor Priscianus. *Auctoritas sola vetustatis, non artis ratio tradidit*. Cam. P. — 38) Add. *nominum* Cam. P. male. In Cod. aser. a ser. m. Eadem tamen rec. m. ascripsit subiecta, quod abesse nequit. — 39) Cod. a pr. m. *lego gas* cum corr. *litigo* i. e. *vel litigo*. Correctio tamen videtur ab antiqua m. quare retinui, etiam sententia postulante. — 40) Cod. *ante o*. cui consentit Cam. *Antecedente o* P. — 41) *Licet possunt haec* Cod. *licet haec* Cam. P. in quibus infra post v. esse additur *videntur*. — 42) *Sacrificus, lactificus* Cam.

P. — 43) *Deducuntur* Cam. P. *deducuntur* Cod. — 44) *Verba videntur* P. V. *videntur* om. Cam. et Cod. — 45) *Licet careant appositis ad aliorum cet.* Cam. P. Pro v. *appositis* Cod. exhibet *positione*, quod dedi. Nam quae sequuntur *ad aliorum similitudinem compositis nominibus* in appositione addita sunt, et ἐπεξήγησιν continent. Ceterum *carent* Cod. a pr. m. — 46) *Mutant* Cod. V. supra. — 47) *Anticipo anticipas, occupo occupas*. Cam. P. — 48) *Ut et eum sola* P. — 49) *Et e contrario* ita recte Cod. *Ita e contr.* Cam. P. — 50) *Vel in io* interponitur Cam. P. — 51) *Id est add. e* Cod. Tum *excludentia* in Cod. corr. a ser. manu. — 52) *Profugio profuga*. Cam. P. In Cod. est e corr. *refugio refuga*, sed recte prima manus: *profugio profugus*. — 53) *Minuentia unam* Cam. P. — 54) *Mutare* Cod. V. supra. — 55) *Sicut a nomine* Cam. P.

*gis*¹ nomen deductum *fuga* facit ex nomine verbum *fugo, fugas*; quo modo a verbo *iungo iungis*² nomen *iugum*, et ab hoc verbum *iugo, iugas*; et *molo, molis*³, unde nomen *mola*, et ab eo verbum *immolo, immolas*; sicut *sedeo* verbum secundae, et⁴, quod eiusdem est compositum coniugationis⁵, *insideo*, unde nomen *insidiac*, ex quo aliud verbum *insidior, insidiaris*, traducitur⁶. Ex praeterito perfecto suo, quod est in primitivo *sedeo, sedi*, factum expulsionem *e*, quae erat ante *o*, productaque penultima, facit verbum primae coniugationis, *sedo, sedas*, quomodo in circumflexis apud Graecos Syracusano more saepe verbi positio derivatur ab alterius verbi praeterito perfecto, ut *ποιῶ, πεποιήκα, πεποιήκω; νοῶ, νενοήκα, νενοήκω*; quod potest etiam a praeterito perfecto, quod⁷ est *sedi*, nomen fecisse haec *sedes*, eadem verbi longitudine etiam in nomine servata. Ut ab eo quod est *rumpo, rupi, rupes*; *sterno, stravi, strages*; sic a nomine *sedes* derivatum⁸ generali regula nominum, iure primae coniugationi dedit se verborum⁹. A nomine quoque plurali, quod est haec *sordes, sordco, sordes*, secundae coniugationis verbum deductum, cum fecisset ex se nomen mobile *sordidus*, ab eo verbum derivans *sordido, das*, merito primae dedit illud verborum coniugationi. De monosyllabo autem¹⁰ verbo, quod est primae, praeter regulam coniugationis, *do, das, dat*, et compositionibus eius rationabiliter non respondentibus primitivo, in supradictis abunde reor esse monstratum¹¹.

1) *Nuncupas; facit eodemque modo a fugio fugis fit nomen*. Codex. *Facit* omittunt Cam. P. *Fit* autem etiam omittendum esse, res ipsa docet, idque feci. — 2) *Iugo iugis* mendose Cod. — 3) *Molo molis* ita recte Cod. *molo molas* Cam. P. — 4) *Et* deest in Cod. sed necessarium. — 5) *Ut* add. Cam. P. — 6) *Et* male interponunt Cam. P. — 7) *Ut est sedeo sedi* P. quod est *sedi* Cod. Cam. — 8) *Derivatum ver-*

bun P. Cam. *Verbum* abest a Cod. — 9) *Dedisse verborum videtur, sedo sedas*. P. *dedisse verborum* omisis reliquis Cod. Recte Cam. *dedit se verborum*, quod expressi. — 10) *Enim* Cam. P. et Cod. a ser. m. autem Cod. a pr. m. — 11) *Addit librarius in Cod. Deo gratias explicite feliciter ars eutyicii grammatici.*

A R U S I A N I M E S S I

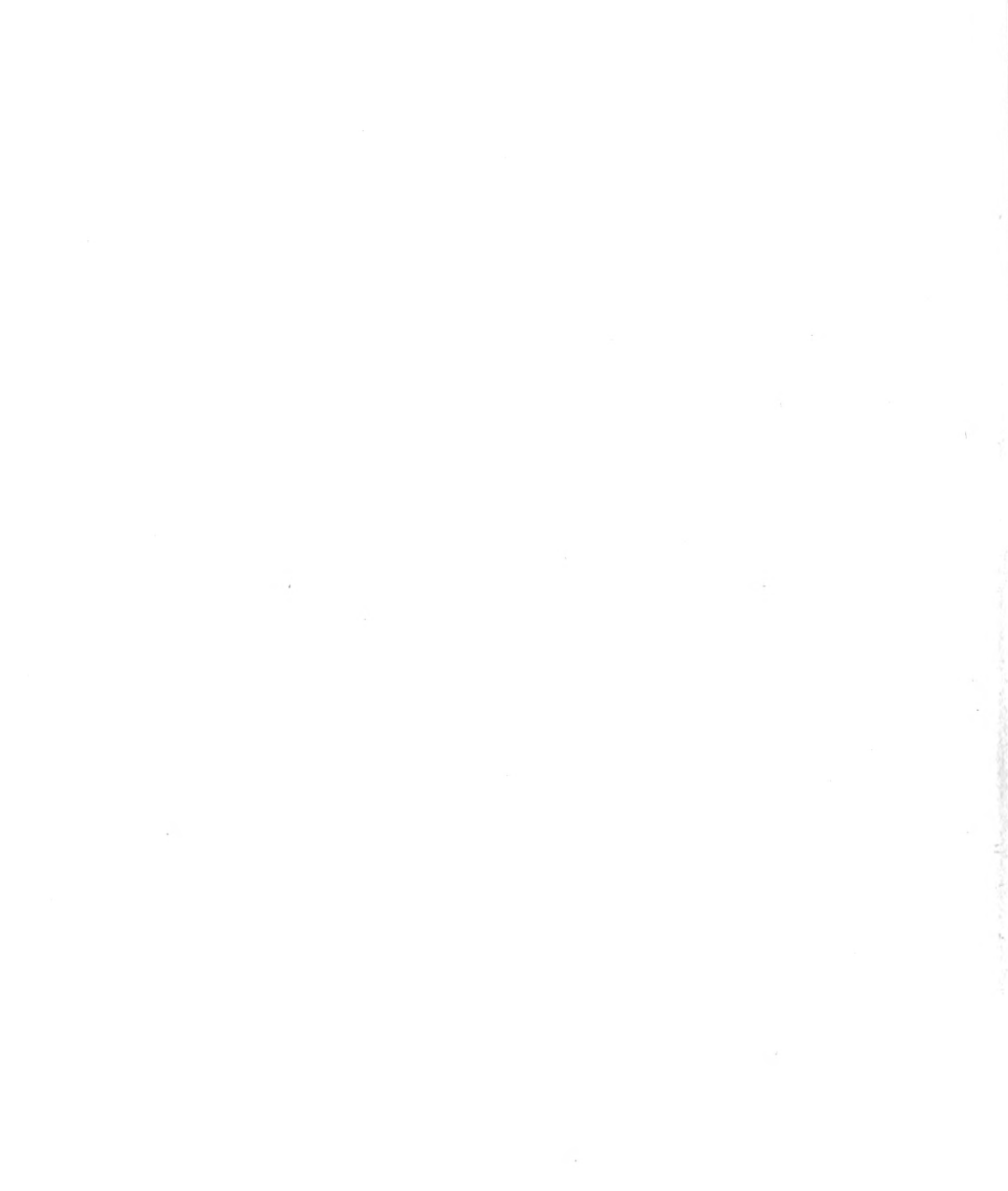
V. C. OR. COMITIS PRIMI ORDINIS

E X E M P L A E L O C U T I O N U M

EX

VIRGILIO SALUSTIO TERENTIO CICERONE

DIGESTA PER LITTERAS.

PRAEFATIO EDITORIS.

Plus quam dimidia parte auctus Arusianus hic Messius prodit, cuius olim libellum Angelus Maius, vir de antiquarum litterarum studio immortaliter meritus, ex codice aliquo Ambrosiano, nomine Cornelii Frontonis praenotato, edidit. Est in bibliotheca Guelpherbytana libellus manu Gudii exaratus, qui talem prae se fert indicem: *Arusiani Messi, V. C. Or. Comitum primi ordinis, exempla elocutionum ex Virgilio, Sallustio, Terentio, Cicerone, digesta per litteras.* Libellus est in charta scriptus, eiusque in fronte notavit Gudius: *In aliquibus codicibus pro Arusiani Messi male irrepsit Cornelii Frontonis.* Is libellus haud dubium est quin ab antiquissimo aliquo codice itemque optimo transcriptus sit; tam enim est incolumis, ut integrum Grammatici opusculum, paucis locis exceptis, repraesentare, Angeli autem Maii codex plane mutilatus truncatusque, maxime vero in posteriori parte, fuisse videatur. Rursum igitur mihi contigit, id quod in prioribus Grammaticis, hucusque a me tractatis, accidisse vehementer laetor, ut antiquissimum librum nactus, fontem integerrimum adire possem, ex quo opusculum quam emendatissimum in lucem proferrem. Nam tametsi relicti sunt loci, in quibus medicina ab alio tantum libro scripto expectari debet; tamen in plerisque codex hic Gudianus, veram Grammatici manum refert, ac non solum in iis quae Maius iam publici iuris fecerat, auxilium fert integerrimum, verum etiam nova nulla satis emendate scripta affert, ita ut, quod supra dixi, plus quam dimidia parte auctus videatur. Atque inter ea, quae nova iam leguntur, maxime memorabilia sunt aliquot Ciceronis fragmenta, antehac non cognita, et, quod maius est, fragmenta permulta ex Sallustii libris Historiarum, quae hucusque nemo vidit. De quibus quum scirem magnam multorum esse expectationem; nolui committere ut ea diutius trahe-retur, qua de causa editionem amplius differendam non censebam.

Ceterum quinam fuerit Arusianus, atque *Messius*ne an *Messus* potius scribendus sit, nunc quaerere non vacabat. Quae de Frontone disputaverat Angelus Maius, quaeque de libello Frontoni abiudicando dixit Niebuhrius in Editione Frontonis reliquiarum, ea huic meae editioni praemittenda iudicavi. Notabile est, in codice Gudiano bis citari Symmaclum, quum in reliquis ex quatuor tantum priscis illis scriptoribus, Terentio, Sallustio, Cicerone, Virgilio exempla sint petita. Donec certius constiterit, quo tempore vixerit Arusianus, illos Symmachi locos pro suppositiciis habendos putavi ac proinde in notas transcripsi, non pro certo affirmare ausus, nihil eos ad Arusianum pertinere. Facile enim fieri potuit, ut Arusianus, vel recentis alicuius illecebrae libro suo conciliandae causa, vel gratiam ac favorem ipsius Symmachi captans, si forte illius aetate viveret, a norma sibi praescripta paulum deflecteret atque recentiorem scriptorem aliquoties in scribendi exemplum laudaret.

Silentio praetereundum non est, me in hoc libello *Salustii* nomen una *l* littera scripsisse, quam veram esse scripturam puto, licet aliter pronuntiasset veteres facile largior. Commemorare tamen debeo, huic scribendi rationi non ubique favere codicem Gudianum, quem initio putabam antiquiorem scripturam referre omnibus in locis, qua in re me errasse, postea intellexi. Retinui tamen illam per unam *l* scribendi rationem, qua coeperam. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Idib. Augusti cl^ol^occcxxx.

PRAEFATIO ANGELI MAIL.

Opus grammaticum quod extremum in mea Frontoniana Editione excudendum curo, inscribitur in Codice Ambrosiano (D. 498. part inf.) CORNELII FRONTONIS EXEMPLA ELOCUTIONUM. Iam hic Codex longe alius est, atque antiquissimus Palimpsestus, ex quo superiora Frontonis Scripta prodierunt. Quum mihi exploratum sit, hoc Opus ab aliis tribui Arusiano (seu Volusiano) Messo sequioris aevi oratori et grammatico, proponenda censui quaedam argumenta, ob quae Frontoni nostro asserendum videbatur.

1. Hoc Opus in Codice Ambrosiano nomen Cornelii Frontonis, ut dixi, discrete prae se fert.

2. Codices nullo fere in loco antiquiores nobilioresve, quam in Coenobio Bobiensi fuerunt. Iamvero in eius Coenobii pluteis inter alios Grammaticos veteres *Cornelii* quoque *Frontonis Elegantiae Latinae* extiterunt. Eius rei testis est luculentus in sua Geographia Volaterranus his verbis: „Hic (in Bobiensi Coenobio) anno MCCCCXCHIII. huiuscemodi libri reperti „sunt . . . Terentianus Maurus de literis, syllabis et metris omnis generis. Caesius Bassus. „Velius Longus de orthographia. Adamantius Martyrius de B litera muta, et V vocali. Probi „catholica. *Cornelii Frontonis Elegantiae Latinae*. Sergius grammaticus de litera etc.“ Porro *Elegantias Latinas Cornelii Frontonis* quis aliud existimet quam hoc Scriptum, *Exempla elocutionum*, quae reapse sunt *Elegantiae sermonis Latini*? Neque enim hic titulus convenit alii Cornelii Frontonis Opusculo item grammatico edito et inscripto *De Differentiis vocabulorum*, quae dici *Elegantiae Latinae* vix posse videntur. Ergo Libellus, *Exempla elocutionum* in Codice Bobiensi Cornelio Frontoni adscriptus fuit. Codex tamen Ambrosianus, quo nos utimur, non est antiquus, nec Bobiensis videtur, sed omnino saeculo XVI. scriptus.

3. Carolus Sigonius qui Fragmenta Ciceronis primus collegit, testatur, se ad eam rem Codice usum esse, in quo erat Opusculum *Cornelii Frontonis Exempla elocutionum*. En eius verba ad Ciceronis Libri I. de Rep. Fragmentum primum: „Hoc Fragmentum, ut multa post „alia, ex Cornelii Frontonis grammatici veteris libro quodam qui *elocutionum Exempla* inscri- „ptus est, mutuatus sum: quem librum ex intimis Rainutii Farnesii, Cardinalis illustrissimi, the- „sauris, domino ipso concedente sumptum ad me Roma iuvenis ornatissimus atque doctissimus „Fulvius Ursinus, amicus meus, misit. Hic autem, cum praeclara multa eaque incognita Cicero- „nis ad antiqui sermonis formulas demonstrandas exempla contineat, adeo mihi ad haec concin- „nanda Fragmenta fuit commodus, ut, quidquid iis ornamentis hac nova editione accesserit, id

„omne humanissimi Principis liberalitati etc. referendum sit.“ Revera in Codice nostro exstat quidquid Tullianum Sigonius ex Farnesiano libro compilavit.

4. Andreas Patricius, qui Fragmenta Ciceronis auxit, ad Particulam Tullianae Orationis inscriptae *Quam quaestor Lilybaeo dececeret*, haec ait: „Fragmentum recens allatum a me ex „Frontonis quodam libro, qui continet *Exempla elocutionum*. Quem quidem librum cum Io. „Zamoscius noster, adolescens litteratissimus, ex Italia in Poloniam ad me misisset, quoniam antea „quoque ex eo Sigonius quadraginta fere alia Fragmenta elicerat, inque suam posteriorem Edi- „tionem transtulerat; dedi et ipse operam, ut inde etiam et huic nostrae commentationi accessio „nonnulla quaesita esse videretur.“ Pergit ibidem Patricius confirmare, auctorem quoque libelli *de Differentiis vocabulorum* unum esse eundemque Frontonem, de quo videlicet loquuntur Gellius Lib. II. 26. XIII. 28. XIX. 10. 13. et Macrobius in Saturnalibus (v. 1.).

5. Aldus Manutius Sallustii Fragmenta ex libello Frontonis, qui nunc editur, partim eruit. Ad Historiarum enim Sallustii Lib. I. verba illa *Nihil ob tantam mercedem sibi abmuturos*, sic ait¹: „Ex Cornelii Frontonis *de Exemplis elocutionum* libello, nondum edito, quem legi „commodatum a Scipione Pettio, viro optimo, et singulari quadam in pervestigandis Veterum „libris diligentia praedito.“

6. Nicolaus quoque Heinsius testis est, hunc libellum a nonnullis Frontoni tribui. Sic enim ad Gronovium ex Urbe Neapoli scribit²: „Inveni Grammaticorum nonnullorum Opuscula „hactenus, ni fallor, inedita, magno mihi usui futura, quae omnino velim describere. Inter quos „Volusianus est Messus, quem alii *Cornelium Frontonem* volunt. Is Fragmenta Ciceronis ac Sal- „lustii multa citat, quae in eorum Operibus frustra quaerantur. In phrasibus minus usitatis anno- „tandis potissimum occupatur, quas ex quatuor auctoribus selegit, Virgilio, Terentio, ac iis quos „iam nominavi.“

7. Ludovicus item Carrio ad Historiarum Sallustii Lib. I. Editionis Gruterianae p. CCCCLI. sic ait: „Arusianus Messus libello *de elocutionum Exemplis*, quem quidam Cor. Frontoni tribuunt, „haec Sallustiana citat.“ Quod vero idem addit, inepte et inscienter eum libellum Cor. Frontoni adscribi, id demum nos moveret, si assertionis suae argumenta Carrio protulisset.

8. Ianus denique Douza in Notis ad Sallustii Hist. quas videsis in eadem Gruteriana Editione, Frontonis esse autumat libellum ex quo multae Sallustii particulae depromptae sunt.

9. Confirmat hanc opinionem simile aliud Opusculum *de Differentiis vocabulorum*, quod Cornelio Frontoni nemo fere abdicat. Idem scilicet praestat unum in elocutionibus quod alterum in vocabulis: nempe hoc vocabulorum, illud elocutionum differentias notat. Et Frontonem quidem suorum discipulorum in gratiam grammatica Opera scripsisse mihi facile persuadeo. Iamvero is imperfectam sermonis latini doctrinam tradidisset, nisi post usum verborum, usum quoque elocutionum varium docuisset. Haec fere habui quae pro Frontone meo dicerem, cui hunc Elocutionum libellum vindicandum censi. Ceterum eundem sub Arusiani (seu Volusiani) Messi nomine laudant Pierius ad Virgilium, Carrio ad Sallustium, Heinsius ad Valerium Flaccum III. 737. et alibi nec non in Epistulis, Io. Rhodius in Lexico Scriboniano voc. *abstinere ab omni re*. Fabricius in Bibliotheca latina³, Burmannus Iunior in Commentario de Vita Heinsii Adversariis huius

1) In Edit. Sallustii Antverpiensi 1564.

2) Epistulae Virorum illustr. Tom. 3. Epist. ad Gronovium 144. p. 181.

3) Edit. Hamburg. 1722. Tom. 3. p. 914.

praefixo p. IX. Idem Burmannus in praefatione ad Virgilium p. XLI. Ruhkenius in praefat. ad Rutilium Lupum p. XXVI. Heynius in praefat. item ad Virgilium p. CCXXXIV. aliique, qui tamen rem ad trutinam revocasse numquam videntur.

Iam utrum hoc, quo scribo, tempore Libellus Elocutionum sit editus, mihi non satis exploratum est. Fabricius quidem ait¹, illum e Codice Godfridi Graevii, Consulis Lipsiensis, ab Andrea Stübello suis locis insertum novae Editioni Thesauri eruditionis scholasticae Basili Fabri. Lipsiae an. MDCCXVII. Sed revera Stübelius nonnisi exempla aliquot ex eo libello in Thesauri suo laudat, multa praetermittit, quodque pluris interest, verba Auctoris libelli plane suppressit: adeoque libellus, quod quidem ad Stübellium attinet, plane ineditus est. Anno autem MDCCXLII. de eo libello sic ait Burmannus Iunior in Commentario de Vita Heinsii p. IX. „Luculentum hoc „grammaticae rei monumentum tanto temporis intervallo privatis virorum doctorum armariis pressum mirari sane subit.“ Tum idem anno MDCCXLV. in praefatione ad Virgilium p. XLI. necdum editum dicit. Denique Saxius in Onomastico Edit. Traiecti ad Rh. MDCCCLXXV. p. DXI. laudat P. Bondami Adnotationes ad Arusiani Messi *Quadrigam* sive *Exempla elocutionum*, cuius libelli, inquit, non nisi duo folia maiori forma typis descripta sunt. Eam coeptam Editionem equidem videre mirifice cupio, sed eadem incommodissime careo, neque porro Editio mea Frontonianorum Operum moras patitur. Sed utcumque demum ea res se habet, quum ego Frontonis Scripta, quotquot invenire datum est, edenda curem, operae pretium me facturum existimo, si hunc quoque libellum, sive antea editum sive secus, adiungam.

Sane hic libellus pretiosiore sui parte tunc spoliatus fuit, cum docti homines locos ineditos Ciceronis et Sallustii ex eo delibarent. Neque tamen aliquam dignitatem atque utilitatem adhuc non retinet. Nam primo, Exempla Scriptorum, uti e nostro Codice prodeunt, ab ante editis saepe differunt. Deinde, Auctor libelli suis ipse verbis novos reconditoresque Latinae linguae modos diserte docet, qui in Exemplis Scriptorum disiectis et extra ordinem huius libelli collocatis aegre admodum ab Eruditis notarentur. Tum denique fieri potest, ut aliqua particula Veterum nondum edita in hoc Scripto insit. Qua de re etsi ego interdum suspicatus sum, temporis tamen angustiis pressus, nihil affirmandum putavi. Illud etiam moneo, in Codice nonnisi libros Veterum laudari, ut mos est Codicum, immo ne hos quidem nominatim interdum designari: me vero, ut Lectorum commoditati consulerem, non sine gravi mea molestia temporisque iactura capita etiam pleraque omnia Tullii et Sallustii, Terentii autem et Virgilio versus, quantum in tumultuario opere licuit, accurate notasse.

1) Loco nuper laudato.

EX EDITIONE RELIQUIARUM FRONTONIS A NIEBUHRIO

CURATA

DE AUCTORE HUIUS LIBELLI IUDICIUM

NIEBUHRII.

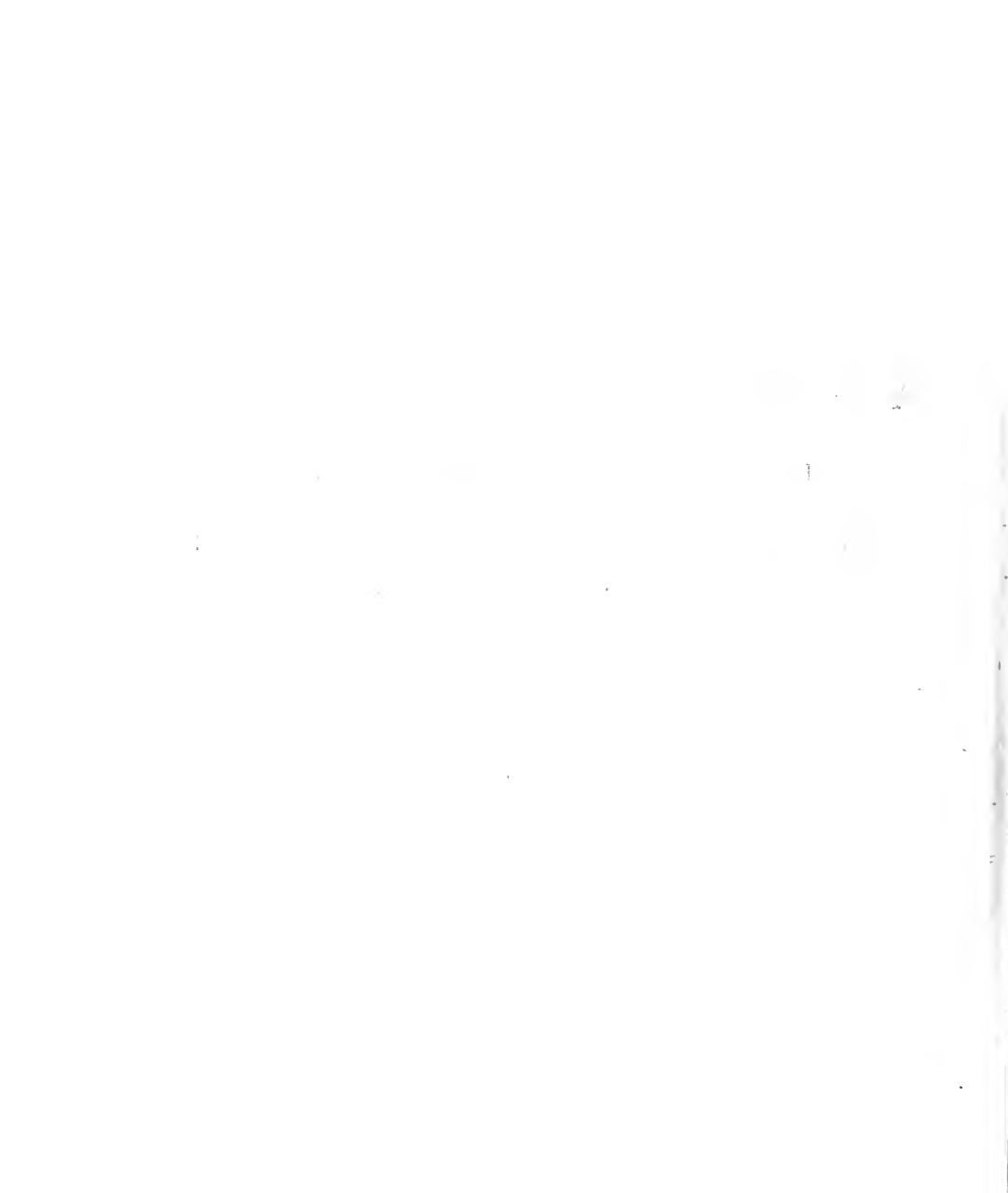
Exstat in bibliothecis Italicis libellus ex lexicorum genere, eo insignis quod plurima servavit ex Historiis Sallustianis, atque ex Ciceronis qui interciderunt libris, fragmenta, in quibusdam codicibus inscriptus M. Frontonis exempla elocutionum, in aliis vero Arusiani (seu Volusiani) Messi quadriga. Prioris generis librorum auctoritate, seculi XVI. eruditi plerique, qui inde fragmenta hauserunt, Frontonem laudant; Maiusque, de augendo Frontonianorum librorum numero sollicitus, in eorum partes concessit, librumque ex Codice Ambrosiano, XVI. seculo scripto, una cum illis edidit. Nullus exstat liber, cui de suo minus attulerit auctor: neque enim eius praeter lemmata verbum ibi invenies, uno fortasse excepto loco v. *detraho de te*: sed ibi quoque ita barbarus est sermo, ut a vetere scriptore profecta esse nequeant. Excerpsit ille ex quattuor scriptoribus (unde quadrigae nomen inditum) Terentio, Cicerone, Sallustio et Virgilio, quae notatu dignae viderentur elocutiones, ita ut ipsas litterarum ordine lemmatis loco poneret, deinde verba subiungeret scriptoris, apud quem invenisset, tali modo: *Abundans illius rei*. Virg. *Ecl. Nivei quam lactis abundans*. — *Urbs et nomini pluruli subiunctum*. Virg. *Aen. X. Quique urbem liquere Cosas*. Cicero de signis: *Urbem Syracusas maximam esse Graecarum*. Iam vero, postquam Frontonis de romani sermonis auctoribus iudicium innotuit, qui de Virgilio et Terentio taceat, Ciceronem antiquioribus certe non praeferat, quis illum credat, si huius generis libro consarcinando operam dicasset, non Catonem potius illum suum, Enniumque cum C. Crispo adhibiturum fuisse? Itaque librum, qui tam gravi iudicio Frontoni abiudicetur, et ita tenuis, et collectis inde a Carrione, Patricio et Sigonio fragmentis iam nullius fructus sit, qui praeterea a parte testium alii auctori diserte tribuatur, non recepimus, quum praesertim moli sumptuique editionis nostrae parci voluerimus.

Raphael Volaterranus inter libros qui a. 1494. in Bobiensi bibliotheca inventi fuerint, *Cornelii Frontonis elegantias Latinae* recenset: quae si fuerunt *cremptu*, de quibus hic sermo est, vetusti quidem Codicis auctoritatem habet qui illa Frontoni vindicat; ea tamen quam infirma sit inter omnes qui sapiunt convenit.

A R U S I A N I M E S S I

EXEMPLA ELOCUTIONUM

**EX CODICE GUDIANO AUCTIUS ATQUE
EMENDATIUS EDITA.**

EXEMPLA ELOCUTIONUM.

A.

Abundans illius rei. Virg. in Bucol.²: *Nivei quam lactis abundans*. Abundans illa re. Cic. pro Cornelio lib. II.³: *Quis tam abundans copiis*. Abundat illa re. Cicero⁴ pro Cluentio: *Mulier abundat audacia*. Abunde est huius rei. Virg. Aeneid. VII.⁵: *Terrorum et fraudis abunde est*.

Ardet illa re. Virgil. Aen. XI.⁶: *Femineo praedae et spoliorum ardebat amore*. Ardet illam rem. Virgil. in Buc.⁷: *Formosum pastor Corydon ardebat Alexim*. Ardet in illa re. Salust. Bello Catil.⁸: *Ardeus in cupiditatibus*. Ardet in illam rem. Virg. Aen. VII.⁹: *Ardet in exitam Ausoniam*.

Avertit hac re. Virgil. Aen. lib. I.¹⁰: *Nec posse Italia Teucrorum avertere Regem*. Avertit ab illa re. Cic. Philipp.¹¹: *Ab Urbe M. Antonii impetus in Galliam avertit*. Aversus ab illo. Cicero in Catilin. III.¹²: *Tam aversus a vero*.

Accingo me huic rei. Virg. Aen. I.¹³: *Illi se praedae accingunt dapibusque futuris*. Ac-[488] cingo illi eam rem. Idem Aen. XI.¹⁴: *Laterique accinxerat enses*. Accingor illam rem.

1) Angelus Maius tribuit Cornelio Frontoni, ut in praemonitis disputatum est. — 2) Bucolica Virgilii citat Angelus Maius nomine *Eclogarum*. Quod non in Cod. suo ita inveniri satis constat, quum infra in nota (7) ad vocem *Supervenio* id aperte confiteatur, et sibi commodius visum Eclogas citare, commonstret. Ceterum praeter numerum librorum, qui etiam in nostro Codice exstant, Ang. Maius etiam versus adiecit, quorum significationem ex instituto nostro in notis exhibuimus. Locus est Virg. Ecl. II, 20. — 3) *Pro Cornelio lib. II*. Ita Gu. *Pro Cornelio* 199. Ang. Mai., notans se paginas Tomi II. Editionis Verburg. citare in Fragm. Ciceronum. Nos citamus secundum Editionem Nobbianam, ubi est Corn. II, 9. Idem locus citatur a Priscian. XVIII, 2. — 4) *Idem pro Cluentio*. Sic A. M., unde mihi suspicio, plura eum mutasse in citationibus. Est cap. 65. — 5) Versu 552. A. M. singulis exemplis singulas ab ora lineas incepit. Contra MS. Gu. omnia ex-

empla, quae ad eandem vel similem locutionem spectant, in unum coniungit. Sic igitur ab initio libelli usque ad hunc locum unum est segmentum; similiter in reliquis seqq. — 6) *Idem XI*, 732. A. Mai. Tum Cod. Gu. *Foemineo*. — 7) *Idem Ecl. II*, 1. A. Mai. *Alexim* Cod. Gu. *Alexim* A. Mai. — 8) Cap. 5. *Salust.* scripsi e Cod. Gu. qui quanquam h. l. *Salust.* tamen in seqq. omnibus hoc nomen una l scriptum exhibet. — 9) Versu 623. ubi *Ardet inexcita Ausonia* editur, quod verum est. — 10) *Idem I*, 38. A. Mai. — 11) Locus est V, 11. ubi: *qui M. Antonii impetus nefarios in Galliam avertit*. Cod. A. Maii *Antonium*. Recte Gu. quod dedi. — 12) *Idem in Cat. III*, 9. A. Mai. — 13) Versu 210. — 14) Versu 489. Hoc totum exemplum tertio loco legitur in Cod. Gu., contra quartum novum segmentum incipit. *Accingor illi illam rem* Cod. Gu. Sed *accingo* ipse Gu. in margine corr.

- Idem Aeneid. III. ¹: *Magicas invitam accingier artes.* Accingor illa re. Idem Aen. VII. ²: *Fidoque accingitur ense.*
- Appulit huic rei. Virg. I. ³: *Forte sua Libycis tempestas appulit oris.* Appulit ad hoc. Terentius in And. ⁴: *Pœta cum primum animum ad scribendum appulit.*
- Avidus hoc facere. Virg. Aen. XII. ⁵: *Avidus confundere focdus.* Avidus illius rei. Idem Aeneid. VIII. ⁶: *Ergo avidum pugnae dictis.* Salustius Hist. III. ⁷: *Avidior modo properandi factus.* Avidus ⁸ ad hanc rem. Terent. Eun.: *Aliquantum ad rem est avidior.*
- Abnuo fieri hoc. Virg. Aen. X. ⁹: *Abnueram bello Italianam concurrere Teucris.* Abnuo de illa re tibi. Salust. Bell. Jug. ¹⁰: *Neque illi senatus de ullo negotio abnuerat.* Abnuo tibi hoc. Idem Hist. I. ¹¹: *Nihil ob tantam mercedem sibi abnuituros.*
- Amicus illi. Virg. Aen. VIII. ¹²: *Et amicum Crethea Musis.* Amicus illius. Terent. Phor. ¹³: *Amicus summus mei et popularis Geta.*
- Adhibet illi. Virg. Aen. IX. ¹⁴: *Adhibete Penates Et patrios epulis.* Adhibet in illum. [489] Cicero De Domo sua ¹⁵: *Cruditatem expromo quam in me ipsum ac meos adhibuistis.* Adhibet in illo faciendo. Cicero in Siciliensi ¹⁶: *Adhibentur in scribendo primarii viri.*
- Adiuro hoc. Virg. Aen. XII. ¹⁷: *Adiuro stygii caput implacabile fontis.* Adiuro per hoc tibi. Terent. Andria ¹⁸: *Per omnes tibi adiuro Deos.*
- Aestimo hoc illa re. Cicero in Verr. de Suppliciis ¹⁹: *Haec vero quae vel vita redimi recte possunt, aestimare pecunia non queo.* Aestimo hoc ex illa re. Salust. Bello Catil. ²⁰: *Amicitias inimicitiasque non ex re sed ex commodo aestimare.*
- Abutor illa re. Cicero in Catil. I. ²¹: *Abutere Catilina patientia nostra.* Abutor illam rem. Salust. Bello Catil. ²²: *Quibus mihi videntur ludibrio fuisse divitiarum; quippe quas habere honeste licebat, abuti per turpitudinem properabant.* Terent. in And. ²³: *Nam in prologis scribendis operam abutitur.*

1) V. 493. — 2) Versu 604. Ceterum in tribus superioribus exemplis A. Mai. omisit *Aeneidos* significationem. — 3) *Idem I*, 377. A. Mai. — 4) *Terentius in Andria* Cod. Gu. Ter. *And. Prolog.* 1. A. Mai. — 5) Versu 290. — 6) Versu 661. *Aen.* signum omisit A. Mai. — 7) *Salustius*; ita Gu. Est apud Gerlach. inter fragm. libri IV, numero 30. — 8) *Avidius* apud A. Mai. fortasse typonum errore. Locus est Ter. Eun. I, 1, 51. In Cod. Maii est *aliquantum*; recte Gu. *aliquantum*, quod verum. — 9) Versu 8. — 10) Cap. 86. *Abnuerat* Cod. Gu. *Abnueret* Cod. Mai. Apud Salustium est: *abnuere audebat.* — 11) Apud Gerlach. n. 36. — 12) Versu 774. *cretea* Cod. Gu. — 13) Cod. Gu. *Terent. Adelphi.* Est locus Phorm. I, 1, 1. Uterque Cod. *summus mei et.* Legendum haud dubie *meus*, ut est apud Terentium. Error est erudituli librarii, qui ad significandam genitivi structuram possessivum facere non putaret. — 14) Uterque Cod. e libro IX. citat. Locus est V, 62. Tum in Cod. A. Mai. est: *Adhibere penates et primos ep.* Recte Gu. quod exhibuimus. — 15) Cap. 23. Gud. *expromo*, quod ap. Cic. legitur. *Esprimo* A. Mai. Tum editur apud Cic. in

ipsum me. — 16) *Idem in Siciliensi* 77. A. Mai. In scribendo uterq. Cod.; apud Cic. editur: *Adhibentur in exscribendo de conventu viri primarii, Ordo primarii viri debetur* Cod. Gudiano. *Viri primarii* A. Mai. — 17) Versu 816. — 18) *Andr. IV*, 2, 11. — 19) *Cic. de Suppliciis*. 9. A. M. In *Verr.* addit Cod. Gu. *Tum vel vita* uterque Cod. *nec v.* coniecit in margine Gudius. — 20) *Sal. Cat.* 10. A. Mai. — 21) *Cic. in Cat. I*, 1. A. Mai. — 22) *Sal. Cat.* 13. A. Mai. *Quippe has hab.* Cod. Gu. — 23) *Ter. And. Prolog.* 5. A. Mai. — 24) *Cic. in Cat. III*, 6. A. Mai. — 25) Ita recte coniecit A. Mai. Cod. uterque *Abdicat illa re*, Tum *Sal. Cat.* 48. A. Mai. Fortasse tamen scribendum *Abdicat illam rem* in quod ipsum iam incidit Mai. — 26) *Cic. in Frumentaria* 19. A. Mai. Tum pro vv. *populo Romano misisse* Cod. Gud. *praetermississe* ex male intellecto compendio *p. r. misisse.* — 27) *Sal. Cat.* 59. A. Mai. Est cap. 56. ed. Gerlach. — 28) *Amplius ad illam rem* Cod. uterque; recte ad omisit Mai. Tum *Idem in eodem* 62 A. Mai. Est e cap. 59. ed. Gerlach. *Amplius ad annos* Cod. Maii; praepositionem recte ignorat Cod. Gu. *Fuerunt* Cod. Gu. — 29) *Sal. Jug.*

- Abdicat se illa re. Cicero in Catilin. libro III.²¹: *Lentulus cum se praetura abdicasset.* Abdicata illa re²⁵: Salust. Bello Catil. *Senatus decernit uti abdicato magistratu Lentulus.*
- Amplius illa re. Cic. Frumentaria²⁰: *Quid si duabus partibus doceo te amplius frumenti [490] abstulisse, quam populo Romano misisse?* Salust. Catil.²¹: *Amplius duobus millibus.* Amplius illam rem. Idem in eodem²²: *Amplius annos triginta cum magna gloria fuerat.*
- Adversus illius. Sal. Jugurt.²⁹: *Aeri viro, et quamquam adverso populi, id est adversus illi nobilitatis.* Adversum te pro apud te. Terent. in And.³⁰: *Et id gratum fuisse adversum te habeo gratiam.*
- Ad et apud confuse ponuntur. Virg.³¹ Aen. I.: *Prima quod ad Troiam pro caris³² gesserat Argis.* Idem Aeneid. XI.³³: *Quicquid apud durae cessatum³¹ est moenia Troiae.* Terent. Adolph.³⁵: *Ego Mitionem, si ad forum est, conveniam.* Idem in And.³⁶: *Apud forum modo e Davo audivi.* Cic. pro Roscio³⁷: *Ac tantummodo aletur ad villam.* Terent. Adolph.³⁸: *Apud villam est.* Sal. Jug.³⁹: *Ibi latine, nam ad Numaniam loqui didicerat, exclamat.* Ad quidam pro iuxta vel circa poni dicunt Ciceronis in Siciliensi exemplo⁴⁰: *Statim Romae et ad Urbem quaerere et agitare cum suis coepit, id est in Urbe, et profectus iam, iuxta Urbem.* Sed gravius his⁴¹ adfertur exemplum e prima Actione in Verrem⁴²: *Ex his quasi decem fiscos ad senatorem illum⁴³ relictos.*
- Adsuesco illis rebus. Virg. Aen. VIII.⁴⁴: *Sociorum adsuescite mensis.* Adsuesco illam rem. Idem Aeneid. VI.⁴⁵: *Ne tanta animis adsuescite bella.* Adsuetus illi rei. Virg. Aeneid. [491] VII.⁴⁶: *Mensaeque adsuetus herili.* Adsuetus facere. Idem Aeneid. XI.⁴⁷: *Adsucti longo muris defendere bello.*
- Adsidet illi. Cic. in Siciliensi⁴⁸: *Sthenius est hic, qui nobis adsidet, Thermitanus.* Adsidere illum. Cic. *Neque adsidere Gabinium aut alloqui in curia quisquam audebat.* Adsidet illum in illa parte. Sal. Jug.⁴⁹: *Dextra Adherbalem adsedit.*

47. A. Mai. Est e cap. 43. ed. Gerl. Tum pro vv. et quamquam Cod. Gu. aequam. Uterque codex addit id est adversus illi nobilitatis, quae verba omisit Mai. Apud Salustium est: adverso populi partium, quemadmodum optimi exhibent Codd. Non igitur dubium est, quin statuendum sit, integrum versum excidisse, qui novam elocutionem contineret, cuius ultima pars, quae exemplum habet, restat. Nisi forte locum sic constituendum putes: Adverso populi. Idem: adversus ille nobilitatis; ut intelligatur aliud exemplum a Salustio mutatum. — 30) Ter. And. I, 1, 15. A. Mai. Tum Cod. Gu. et id gratiori fuisse. — 31) Confuse ponit Virg. Aeneid. I. Cod. Gu. Versus est 24. — 32) Charis Cod. Gu. — 33) Idem Aen. XII. Cod. Gu. Verum numerum posuit A. Mai.; versus est 288. — 34) Cas-satum Cod. Mai. Quidquid Cod. Mai. — 35) Terent. Adolph. Gu. Ter. Adol. 3, 5, 2. A. Mai. Mitionem Cod. uterque. Tum ad forum est Cod. uterq. Edd. Terentii plerumque apud forum est. — 36) Idem And. 2, 1, 3. A. Mai. — 37) Cap. 15. — 38) Ad. IV, 1, 1. — 39) Sal. in Jug. 107. A. Mai. Locus est cap. 101. Edd. Cort. et Gerl. ubi editur apud. — 40) Cod. Gud. di-

cunt. Cicero in Siciliensi: Extemplo statim. Cod. Mai. dicunt Siciliensis exemplo: Statim. Locus est Act. in Verr. II, 2, 6. — 41) Grave his Cod. Mai. Gravius his, ut dedimus, Cod. Gu. — 42) Prima actione in Verrem Cod. Gu. primae actionis in Verr. Cod. Mai. Locus est cap. 8. — 43) Illum om. A. Mai. — 44) Versu 174. — 45) Versu 833. — 46) Idem VII, 490. A. Mai. — 47) Idem VIII, 511. A. Mai. In Cod. Gu. saepe Aeneid. scribitur pro Aeneid. — 48) Cic. Siciliensi. Cod. Gu. Cap. est 34. Tum Cod. Maji Ivarnius est hic. Cod. Gu. Sthenius est hic. Apud Cic. Sthenius est is. Deinde Thermitanicus Cod. Gu. Idem Codex statim post hoc nomen sic pergit: neque assidere cet. tanquam idem sit exemplum, non addita elocutionis formula adsidere illum. Apud Angelum Maium est: Adsidere illum. Cic. Neque cet. Locum hunc reperire A. Mai. non potuit. In ipso exemplo Cod. Gu. Sabinium et alioqui exhibet. — 49) Cod. A. Maji Ad-sidere illum. Tum idem A. Mai. Sal. Jug. 11. Locus in eodem cap. legitur apud Cort. et Gerlach.

Abhorrere illum. Cic. pro Cluentio¹: *Nemo illum convivio dignum iudicabat: omnes aspernabantur, omnes abhorrebant, omnes, ut aliquam immanem ac perniciosam bestiam pestemque, fugiebant.* Abhorrere ab illo. Terent. Hecyr.²: *Abhorrere animum huic video a nuptiis.*

Adnare ad eam rem. Cic. de Rep. II.³: *Ut ad eam urbem, quam incolas, possit adnare.* Adnare illi rei. Virg. Aeneid. I.⁴: *Huc pauci vestris adnavimus oris.*

Adgredior illum. Virg. Aeneid. IV.⁵: *Talibus adgreditur Venerem Saturnia dictis.* Adgredior ad illum. Cic. pro Cluentio⁶: *Adgredior ad crimen.*

Accommoda huic rei. Virg. Aeneid. XI.⁷: *Accommoda fraudi Armorumque dolis.* Accommodo ad hanc rem. Cic. pro Cluentio⁸: *Arte quatum praeditus, ad libidines udolentulorum excitandas accommodata.* Accommodo⁹ huic rei. Virg. Aen. II.: *Laterique accom- [492] modat ense.* Accommodo ad hanc rem¹⁰. Cic. de Rep. I.: *Accommodabo ad ea, si potero, omnem orationem.*

Aeger illius. Salust. Hist. III.¹¹: *Consilii aeger.* Aeger illo. Idem Bello Catil.¹²: *Pedibus aeger.* Aegre mihi est. Terent. Hecyr.¹³: *Nequid aegre esset mihi.*

Avulsum illi. Virg. Aen. II.: *Avulsumque¹⁴ humeris caput.* Avulsum ab illo. Terent. Eun.¹⁵: *Hunc sperat se a me avellere.*

Applicat huic rei. Virg. Aeneid. XII.¹⁶: *Terrae applicat ipsum.* Applicat ad hanc rem. Cic. in Scitiliensi¹⁷: *Se ad amicitiam p. r. fidemque applicavit.*

Ago illa re. Cic. pro Ligario¹⁸: *Quam isto modo u te agi maluisset.* Ago illum rem. Sal. Hist. III.¹⁹: *Amittendum morem hunc quem agitis.* Virg. Georg. IV.²⁰: *Magnisque agitant sub legibus uerum.*

Adit ad illum. Cic. ad Auxium. Lib. I.²¹: *Ad M. Bibulum adierunt.* Ter. Andr.²²: *Adeamne*

1) Cap. 14. Tum ac perniciosam Cod. Gu. et pern. Cod. A. M. — 2) *Ter. Hecy. IV. 4. 92.* A. M. *animum huic A. Maii, huic animum* Cod. Gu. — 3) *De Rep. I. 1001.* edidit A. M., qui *Codicem lib. II.* indicare dicit. *De Republ.* omisso libri numero Cod. Gu. Tum idem Cod. Gu. *Ut ad eam adeam.* Deinde *possit uterque Cod. possis* Ed. Mai. *Fragm. de Rep.* — 4) *Virg. Aen. I. 538.* A. Mai. *Tum pauci nostris* Cod. A. Mai. sed recte *vestris* Cod. Gu. — 5) *Idem III. 92.* A. M. Tum pro *Saturnia*, quod exhibet Cod. Gu., *Sanctissima* exhibet Cod. A. M. — 6) *Ad illud* Cod. A. Maii. *ad illum* Cod. Gu. Locus est e cap. 3. — 7) *Accommodo huic r.* Cod. Gu. Versus est 522. ubi haud dubie editur *accommoda*, quod Maius e Cod. suo edidit. *Accommodo* etiam in exemplo Virg. Cod. Gu. — 8) *Accommodo* recte Cod. Gu. *Accommoda* Cod. A. M. Locus est e cap. 13. Tum *accommodatum* in exemplo Cod. Gu. — 9) *Ad commodo* hoc loco exhibet Cod. Gu., quod vocabulum etiam in exemplo subiecto ita scriptum exstat. *Virg. Aen. II.*

393. A. Mai. — 10) *Adcommodo* Cod. Gu. atque in exemplo *adcommo* abo. Tum *Cic. de Rep. I. 1001.* A. Mai. *Cic. de Republ.* omisso numero Cod. Gu. *Deinde Cod. Maii omnium orat. Cod. Gu. omnem or. Ed. Fraggm. de Rep. exhibet: omnem illum or.* — 11) *Sal. Hist. III. 12.* A. M. *Salust. IV. Hist. Cod. Gu.* Apud Gerl. 31. — 12) *Idem Cat. 62.* A. M. Cap. 59. Cort. Gerl. — 13) *Aegre inest. Ter. Hecy. 2. 1. 30.* A. Mai. Quod dedimus est in Cod. Gu. Volebat librarius fortasse: *Aegre mi est.* — 14) *Amisum illi. Virg. Aen. II. 558.* *Amisumque* Cod. A. Maii. *Recte* Cod. Gu. exhibet utrobique *avulsum.* — 15) *Ter. Eun. 3. 3. 14.* A. M. Tum Cod. A. Maii *evellere*; recte Cod. Gu. *avellere.* — 16) *Virg. Aen. XII. 303.* A. M. — 17) Cap. 1. In Verr. Act. II. 11. *Compendia p. r.* desunt in Cod. Gu. Apud Ciceronem autem plerumque editur *applicuit.* — 18) Cap. 4. *Iste modo* Cod. A. M. *Recte isto modo* Cod. Gu. — 19) A. M. numerum 9. apposuit. Locus desumptus est ex oratione M. Licinii tr. pl. ad plebem, quae integra est servata, ubi *omittendum*

- ad eam?* Adii illum. Cic. pro Scauro²³: *Adii causas oratorum.* Adii in illum. Idem de Signis²¹: *Priusquam Romam atque in horum conventum adiretis.*
- Adsum illi. Cic. pro Cornelio, lib. I.²⁵: *Das enim mihi facultatem eos, qui tum adfuerint Cornelio, nominandi.* Adsum ad hoc. Idem pro Cornelio²⁶: *Facite ut facitis qui ad [493] causam adestis.*
- Abduco ab illis. Cicero pro Deiotaro²⁷: *Tu ab avo abduxisti.* Abduco illis. Virg. Aen. X.²⁸: *Et gremiis abducere puctas.*
- Adiuta hoc illis. Cic. ad Auxium I.²⁹: *Si tu nos aliquid adiutare potes.* Adiuta hoc illis. Terent. Hecyra³⁰: *Tu pueris curre, Parmeno, obviam, atque his onera adiuta.*
- Admovit ad hanc. Cic. de Rep. II.³¹: *Neque enim ad mare admovit, quod ei fuit facillimum.* Virg. Aeneid. XII.³²: *Admovitque pecus flagrantibus aris.*
- Ad illius quaero, ut³³ subaudiatur templum sive fanum. Cic. pro Quintio: *Non satis erat — — deberetur, nisi ad Catonis quaesisses, quantum solveretur.* Idem pro Cluentio³⁴: *Sicut in status inauratis, quas posuit ad Iuturnae.* Idem Philipp. I.³⁵: *Pecunia utinam ad Opis maneret!*
- Absente me singulari numero. Cic. Philipp. I.³⁶: *Et absente populo et invito.* Absente plurali numero. Terent. Eunuch.³⁷: *Nescio quid profecto absente nobis turbatum est domi.*
- Alienum hac re. Cic. pro Quintio³⁸: *Nihil tamen alienum vita superiore commisit.* Alienum ab hac re. Terent. Adelph.³⁹: *Alicium a vita mea.*
- Anteo illum hac re. Terent. Phorm.⁴⁰: *Herum anteo sapientia.* Anteo illi hac re. Cic. Philipp. IX.⁴¹: *Sed cum Servius Sulpitius aetate illis anteciret, sapientia omnibus.*
- Adfixa huic rei. Virg. Aeneid. VIII.⁴²: *Foribusque adfixa superbis Ora virum.* Adfixa [494] in hac re. Cic. Philipp. XI.⁴³: *Idque adfixum gestari iussit in pilum.* Idem de Suppliciis⁴⁴: *In animo sensuque meo penitus adfixum est.*
- Accedo illam rem. Virg. Aen. I.⁴⁵: *Penitusque sonantis Accestis scopulos.* Accedo ad illum.

editur. Sed uterque Cod. *amittendum*. — 20) Virg. Ge. IV, 154. Totum hoc exemplum recens accessit e Cod. Gu. Abest ab Ed. A. M. — 21) *Ad Auxium* Cod. uterque. *Lib. I.*, 999. A. M. Ed. Nobb. p. 1139. — 22) *Ter. And.* 4. 1. 15. A. M. Idem edidit: *Ad eam ne adeam* Sed. Cod. Gu. *Adeamne ad eam.* Apud Terentium autem est: *ad eum*. — 23) *Cic. pro Scauro* 995. A. M. Inter fragm. e Codice Taurinensi apud Nobb. 23. pag. 1134. Apud Beierum pag. Legitur ibi *Adii causas oratorum*. Cod. Gu. *causas*. — 24) Cap. 11. Cod. Gu. *adievitis*. — 25) *Cic. pro Cornelio* 991. omissa libri notatione, A. M. Legitur apud Nobb. inter Fragm. libri secundi, 10. Cod. Gu. discrete libro primo vindicat. Tum *Da et adfuerunt* A. M. *Das — adfuerint* recte Cod. Gu. — 26) *Idem pro eodem ibid.* A. M. Apud Nobb. inter Fragm. libri II. 11. *Causas am* Cod. Gu. — 27) *Idem pro Deiot.* 11. A. M. — 28) Versu 79. — 29) *Ad Auxium* uterque Cod. Numerum 999. signavit A. M. Fragm. Epp. XII, 2. pag. 1139. Ed. Nobb. *Si tu aliquid nos* Cod. Gu. — 30) *Ter. Hecy.* 3. 2. 24.

A. M. Tum *haerera* Cod. Gu. — 31) *Cic. de Rep. II.* 1003. A. M. De Rep. II, 3. pag. 1153. Ed. Nobb. — 32) *Virg. Aen. XII.* 171. A. M. — 33) *Verba quaero, ut desunt* apud A. M. Recte addit Cod. Gu. Tum post v. *erat* integra linea excidisse videtur. Locus enim sic legitur apud Cic. Quint. c. 4. *Non satis erat, in tabulis inespexisse, quantum deberetur.* Cod. Gu. exhibet: *erat ni deberetur*, hoc est in, quod ex seqq. residuum. Deinde *ad Catonis* uterque Cod. *ad Castoris* Edd. Cic. — 34) Cap. 36. *Iuturnae* Cod. A. M. Recte *Iuturnae* Cod. Gu. — 35) *Idem Phil. I.* 7. A. M. — 36) *Idem in eadem* 2. A. M. Tum *Et abs.* Cod. Gu. Omittit et A. M. — 37) *Ter. Eun.* 4. 3. 7. A. M. — 38) Cap. 31. *Tam* Cod. A. M. *tamen* Cod. Gu. — 39) *Ter. Adel.* 5. 8. 21. A. M. — 40) *Ter. Phor.* 1. 5. 17. A. M. — 41) *Cic. Phil. VIII.* 1. A. M. — 42) *Virg. Aen. VIII.* 196. A. M. — 43) Cap. 2. *Id adf.* A. M. *Adque adf.* Cod. Gu. *idque fixum* plerumque editur apud Cic. — 44) Cap. 53. Act. II. in Verr. lib. V. — 45) Versu 201. *Sonantes* Cod. Gu. *sonantis* e. d. A. M.

Terent. Phorm. ¹: *Voluntas vestra si ad poctam accesserit.* Cic. de Supplicis ²: *Quam ad Pelori aedem accedere.*

Auctor huius rei. Virg. Aeneid. XII. ³: *Auctor ego audendi.* Auctor hanc rem. Terent. Adelph. ⁴: *Idne estis auctores mihi?*

Aequipero illum. Virg. Buc. ⁵: *Nec calamis solum aequiperas sed voce magistrum.* Aequo illum. Virg. Aen. X.: *Et ventos aequante sagitta*⁶. Aequo id est paria facio⁷. Idem Aen. V.: *Aequemus pugnas.*

Adsurgam illi. Virg. Buc. ⁸: *Atque viro Phoebi chorus adsurrexerit omnis.* Salust. Hist. V. ⁹: *Syllam dictatorem uni sibi descendere equo, adsurgere sella, caput aperire solitum.*

Ab integro. Virg. Buc. ¹⁰: *Magnus ab integro saeculorum.* Terent. Adelph. ¹¹: *Ecce autem de integro.* Cic. pro Cluent.: *De integro funus iam sepulto filio facit.*

Adprima vel adprime. Virg. Georg. II. ¹²: *Flos adprima tenax.* Terent. Hecyr. ¹³ adprime: *Meis me omnibus scio esse adprime obsequentem.*

Ad pro usque. Virg. Georg. III. ¹⁴: *Ad limum radiis tepesfacta coqucbant.* Idem Aen. [495] V. ¹⁵: *Si nondum exosus ad unum.*

Adfectat illam rem. Virg. Georg. III. ¹⁶: *Fiamque adfectat Olympo.* Terent. Heaut. ¹⁷: *Ad dominas qui adfectat viam.*

Ambobus pro utrisque. Virg. Aen. I. ¹⁸: *Priamumque et saevum ambobus Achillem.*

Amens animi. Virg. Aen. IV. ¹⁹: *Isque amens animi.*

1) *Ad illam* Cod. Gu. *Ter. Phor. Prol.* 30. A. M. — 2) Cap. 3. Act. II. in Verr. lib. V. *Quam* Cod. Gu. *Qui* Cod. A. M. Tum *ad Peloridem* legitur apud Cic. — 3) *Author* A. M. sed in altera formula idem auctor. *Virg. Aen. XII*, 159. A. M. — 4) *Ter. Adel.* 5. 8. 16. A. M. — 5) *Virg. Ecl. V.* 48. A. M. In exemplo *aequiparas* Cod. Gu. — 6) Versu 248. Elocutio cum exemplo recens accessit e Cod. Gu. — 7) *Aequo illa id est p. f. Cod. Gu. Idem Aen. V.* 419. A. M. — 8) *Idem Ecl. VI*, 66. A. M. Tum *Phoebi* Cod. Gu. — 9) Legitur idem fragmentum apud Nonium pag. 236. s. v. *Apertum*, sic comparatum: *Quibus de caussis Syllam in victoria dictatorem uni sibi equo descendere, surgere de sella, caput aperire solitum.* Cf. Salust. Fragm. Hist. lib. V. no. 9. ed. Gerlach. — 10) *Virg. Ecl. III*, 5. A. M. *Saeculorum* addidi e Cod. Gu.: ignorat Cod. A. M. — 11) Hunc locum ita exhibet A. M. *Cic. pro Cluentio* 9. *Ecce autem de integro funus iam sepulto f. f.* In nota subiecta dicit, in Codice locum laudari ex *Terentii Adelphis*, subiungens haec: *Quippe Codicis scriptor non solum Opera, sed ipsos Auctores alium cum alio interdum perturbat.* Non est ita. Ut saepe, duo exempla in unum sunt confusa. Cod. Gu. exhibet: Sic Terent. Adelph. *Ecce autem de integro funus iam s. f. f.* Illud sic nihil est nisi *Cic. Vox de integro* errorem progenuit, a

qua aberrans priori ad alteram librarius, omnia turbavit. Locus ex Terentii Adelphis I, 2, 74. sic legitur: *Gaudebam. Ecce autem de integro; nisi quicquid est Volo scire.* Nihil igitur amplius poterat laudare librarius, quam vv. *Ecce autem de integro.* Apud Cic. autem est: *Et ibi de integro funus iam sepulto filio fecit.* Igitur apparere opinor, verissimam esse meam emendationem. — 12) Cod. Gu. *Virg. II.* A. M. *Virg. Georg. II*, 134. — 13) *Ter. Hecyr. 2.* 2. 5. A. M. *Terent. Andr.* Cod. Gu. Tum pro *adprime*, quod in utroque est Cod., repositus A. M. *Phidippe*, non verum. *Omnibus adprime scio esse obs.* hoc ordine Cod. Gu. — 14) *Ad pro adusque* Cod. A. M. male. Versus est 428. Tum *radiis* uterque Cod. sed *radii* Editiones Virg. id quod sententia ibi postulat. — 15) Versu 687. — 16) *Idem Georg. III*, 562. A. M. Quoniam hic versus pertinet ad clausulam libri IV. *Georgicorum*, noster quidem vindicat Virgilio illos extremos versus, quos eidem recentiores aliquot Critici abiudicant. Vide Heynium ad eum Virg. locum. Sed, praeterquam quod antiqui interpretes Servius et Philargyrius in eos commentati sunt, ego hoc moneo: Codices videlicet Ambrosianos, quotquot consului, etiam satis vetustos, illa clausula *Georgicorum* non carere. A. M. — 17) *Ter. Heaut.* 2. 3. 60. A. M. ubi editur *adfectant.* — 18) Versu 458. Cod. A. M. *Uissem*; sed recte *Achillem* Cod. Gu. — 19) *Amens*

Adferimur hunc locum. Virg. Aen. VII.: *Consilio nunc omnes animisque volentibus, urbem adferimur*²⁰.

Adsimulatus illi vultu. Virg. Aen. XII.²¹: *Formam adsimulata Camerti.*

Attonitus hac re. Virg. Aeneid. XII.²²: *Coniugis attonitus factis.*

Adnixus hac re. Virg. Aen. XII.²³: *Ingenti adiura columna.*

Admonet illius rei. Salust. Catil.²⁴: *Admonebat alium egestatis, alium cupiditatis suae. Admonet hoc fieri.* Virg. Aen. XI.²⁵: *Fatalem Aeneam manifesto numine ferri Admonet ira Deum.*

Atror huius rei. Salust. Hist. II.²⁶: *Ipse animi atrox.*

Abest tot milia. Salust. Iug.²⁷: *A quo aberat mons ferme milia XX.* Cicero pro Cor- [496] nelio I.²⁸: *Sed ad urbem dierum fuerit iter complurium.* Idem pro Cluentio²⁹: *In eo quod est ab Larino XVIII. milia passuum.*

Animadverti in eum. Salust. Catil.³⁰: *Ut prius verberibus in eos animadverteret.*

Artifex huius rei. Sal. B. Iugurth.³¹: *Per homines talis negotii artifices.*

Adflicti illam rem. Sal. Histor. III.³²: *Adflicti alveos undarum vi mulcato corpore interibant.*

Idem Hist. II.³³: *Circumventi a dextera, nude ferrum erat, saxa aut quid tale, capita adfligebant.* Adflicti ea re. Cic. in Catil. II.³⁴: *Quanto tandem illum moerore esse adflicti et profligati putatis?*

Altum pedes tot. Salust. Hist. IV.³⁵: *Clausi lateribus, altis pedem.*

animi. Idem III. 203. A. M. nihil amplius. Deerat igitur in eius Codice exemplum. In Cod. Gu. sic legitur exemplum: *Consilio nunc omnes animisque volentibus, isque amens animi.* Apertum est, vv. *Consilio nunc omnes. a. q. v.*, male transposita, pertinere ad sequentem locutionem eiusque exemplum, quod cf. — 20) *Idem VII, 217. Urbem adferimur* A. M. *Virg. Aen. VII. urbem adferimur* Cod. Gu. Locus Virgilii integer est: *Consilio hanc omnes animisque volentibus, urbem adferimur*; atque ita ostenditur, vv. *Consilio -- volentibus*, quae statim vidimus in Cod. Gu. male transposita esse, huc pertinere. Ergo huc reduximus. — 21) *Idem XII, 224.* A. M. — 22) *Idem XII, 610.* A. M. — 23) *Idem in eodem 92.* A. M. Edi alopet und Virgilium columnae. — 24) Cap. 22. Sed 21. Gerlach. Cort. *Admonere* apud Salust. aliquot Codd. atque Edd. — 25) Versu 232. Libri nota in Cod. Gu. desideratur. — 26) Apud Gerlach. Fraggm. lib. II, 9. — 27) *Milia* Cod. A. M. *milia* Cod. Gu. In seqq. uterque Cod. *milia. Sal. Iug.* 52. A. M. Cap. 48. Cort. Gerl. ubi editur: *a quo aberat mons ferme milia passuum viginti.* — 28) *Pro Cornelio I.* Ita Cod. Gu. *pro Cornelio* 991. A. M. omisso libri numero. Ad librum II. retulit Nobb. Fraggm. Cic. pag. 1127. 12. Tum tres fuerunt Cod. A. M. *fuerit iter* Cod. Gu. quod tamen ne ipsuum quidem sanum esse existimo. — 29) Cod. A. M. *pro Cor-*

nelio. Recte Cod. Gu. *pro Cluentio*, quod A. M. edidit. Est e cap. 9. Tum in Cod. Gu. deest praep. *ab*, quae exhibetur ab A. M. et Cic. Edd. Apud Cic. tamen plerumque editur a *Larino*. Nec legitur apud Cic. *In eo*, sed *Theani Appuli, quod abest* cet. — 30) *Sal. Cat.* 50. A. M. Est e cap. 51. ex oratione Caesaris. — 31) *Sal. Iug.* 39. A. M. *Talis negotii A. M. tales negotii* Cod. Gu. E cap. 35. ed. Cort. Gerlach. — 32) *Sal. Hist. III.* 6. A. M. Tum *adflicti alveo* Cod. Gu. *vi* omn. Cod. A. M. Cod. Gu.; interposuit A. M. Deinde *mulcato* Cod. A. M. *malcato* Cod. Gu. *malcato* male scripsit A. M. Legitur idem fragmentum apud Nonium pag. 407. varie corruptum, fortasse sic legendum: *Nam qui enare conati fuerant, icti saepe fragmentis navium, aut afflicti alveos undarum vi, mulcato foede corpore, postremo interiere tamen.* — 33) *Idem II.* 10. A. M. *Circumventi dextra* Cod. M. *circumventis dextera* Cod. Gu. Lege: *circumventi a dextera*. Tum *nuda ferrum erat* Cod. Gu. *unde f. e.* Cod. A. M. Deinde *capiti* Cod. A. M. *capita Gu. caput* edidit A. M. — 34) *Cic. in Cat. II.* 1. A. M. *Afflictum*, non *adflicti* uterque Cod. — 35) *Sal. Hist. III.* 13. A. M. *Clausi lateribus pedem* Cod. A. M. *Clausi lateribus altis pedem* Cod. Gu. quod dedimus. Iam Douza scribi iusserat: *Clausi lateribus pedem altis*. Cf. Gerlach. Fraggm. lib. IV, 39.

Anxius huius rei. Salust. Hist. IV.¹: *Anxius animi atque incertus.*

Accept in illa re. Cic. de Supplicis²: *De eo vulnere multa dixit, quod ille ab hostium duce in capite acceperat. Accepit illa re. Virg. Georg. IV.³: Accepitque sinu vasto misitque sub annem.*

Adstringo tibi hoc. Terent. Eun.⁴: *Tibi meam astringo fidem.*

Adquiesco in hoc. Cic. pro Deiotaro⁵: *In tuo ore vultuque adquiesco.*

Adiudico illud huic. Idem pro Cornelio II.⁶: *Si vos huius fortunae paucorum odio adiudicaveritis.* [497]

Admittit in se crimen. Terent. Phorm.⁷: *Culpam Antipho in se admiserit.*

Aversor illum. Sal. Hist. V.: *Regem aversabatur*⁸.

Adludit ad hoc. Terent. Eun.⁹: *Habui scortum; coepit ad id adludere.*

Anteverto tibi. Terent. Eun.¹⁰: *Miror ubi ego huic anteverterim.*

Attendo animum. Terent. Phorm.¹¹: *Animum attendite.*

Ausculto tibi¹². Terent. Adelph.: *Vis tu huic seni auscultare?*

Abstinet se illa re. Terent. Hecyr.¹³: *Plus potus, sese illa abstinere ut poterit.* Cic. de Rep. I.¹⁴: *Nec vero iam meo nomine abstinet.*

Adulant illum. Cic. in Pisonem¹⁵: *Adulantem omnes.* Idem Tusc. II.¹⁶: *Nostrum adulat sanguinem.*

Affluit illa. Cic. pro Cluentio¹⁷: *Domumque illam scelere omni affluentem.*

Aspernor illam a me. Idem pro Cluent.¹⁸: *A suis aris atque templis nefarias preces aspernatos Deos esse confido.* Aspernor illum. Idem pro Cluent.¹⁹: *Nemo illum aditu, nemo convivio dignum iudicabat; omnes aspernabantur.*

Avocat ab illa re. Cic. de Rep. I.²⁰: *A qui isti avocabant.*

Abalienat illum a te. Cicero Sciliensi²¹: *Maximum numerum abs te abalienasti.*

Adrepsit. Cic. Frumentaria²²: *Ad istius amicitium adrepserat.* [498]

1) *Idem in eodem* 1. A. M. Apud Gerlach. no. 5.

— 2) In Verr. Act. II. lib. V, 1. — 3) Versu 362. —

4) *Ter. Eun.* 1. 2. 22. A. M. — 5) Cap. 2. Tum ac-

quiesco dedit A. M. *adquiesco* Cod. Gu. — 6) *Pro*

Cornelio 991. A. M. omnia libri nota. Apud Nobb. II,

13. pag. 1127. — 7) *Ter. Phor.* 1. 5. 40. A. M. *Cup-*

plam errore calami Cod. Gu. — 8) *Adversabatur* Cod.

A. M. quod male edidit Gerlach. *Fragm.* V, 3. — 9)

Ter. Eun. 3. 1. 34. A. M. *Tum huic pro Habui* Cod.

A. M. *alludere* Cod. Gu. — 10) *Idem Eun.* 4. 5. 12.

A. M. *Tum Miror huic* omissis vv. *ubi ego* A. M., quae

addidi e Cod. Gu. — 11) *Idem Phor. Prot.* 25. A. M.

Terent. Andr. Cod. Gu. In *Andriae* prol. V. 8. legitur

animum advortite. Est Pbor. prol. V. 24. — 12) *Ab-*

sculto illi Cod. A. M. *Ausculto tibi* Cod. Gu. quod dedi.

Tum Idem Adel. 5. 7. 8. A. M. Deinde iterum *abs-*

cultare Cod. A. M. — 13) *Idem Hecyr.* 1. 2. 64. A. M.

Exemplum sic exhibetur in Gu. *plus potuisse illa abst.*

ut p. — 14) *Cic. de Rep.* 1. 1002. A. M. De Rep. I, 3.

fin. ed. Nobb. — 15) *Cic. in Pisonem* 41. A. M. — 16)

Idem Tusc. II. 10. A. M. — 17) Hoc loco *Affluit* uter-

que Cod. Tum *Idem pro Cluentio* 66. A. M. Exemplum

sic exhibetur a Cod. Gu. *Domumque omni scelere af-*

fluentem. — 18) *Idem pro eodem* 68. A. M. Tum voc.

templis abest a Cod. Gu., qui deinde *aspernantes* pro

v. *aspernatos.* — 19) *Idem pro eodem* 14. A. M. *Adit*

pro aditu Cod. Gu. — 20) A. M. notam libri omisit;

ideoque scripsit *avocant.* Inter incertorum libror.

fragum. repositum, apud Nobb. legitur sub no. 1. pag.

1170. — 21) *Idem in Sciliensi* 64. A. M. In Verr. Act.

II. lib. II, 64. Tum *abalienasti* Cod. Gu., ut est apud

Cic.; *alienasti* Cod. A. M. — 22) *Idem in Frumenta-*

ria 68. A. M. Act. in Verr. II. lib. III, 68. — 23) *Idem*

de Signis 64. A. M. In Verr. Act. II. lib. IV, 64. — 24)

Virg. Aen. II. 385. A. M. — 25) Cap. 5. Tum *aspi-*

rare Cod. A. M. *adsp.* Cod. Gu. — 26) *Virg. Aen. I.*

704. A. M. *Tum adolet* A. M. Sed recte *adolere* Cod.

Gu. — 27) *Idem Georg. III.* 379. A. M. *Pro Pan-*

thaeis in Cod. Gu. est *Panethaeis*, 23) *Cic. de Suppli-*

ciis 5. A. M. *Alligat* uterque Cod. *Ad patrum* Cod. Gu.

- Administrat provinciam. Cicero de Signis²³: *Quod vigilanter provinciam administrasset.*
 Adspirat illi. Virg. Aen. II.²¹: *Adspirat primo fortuna labori.* Adspirat ad illud. Cic. in Divin.
 contra Caecilium²³: *Qui ad alienam causam accedere aut adspirare uideat.*
 Adolet aras. Virg. Aen. I.²⁰: *Adolere Penates.* Adolescunt arae. Idem Georg.²⁷: *Panchaeis
 adolescunt ignibus arae.*
 Alligat ad hoc. Cic. de Suppliciiis²⁶: *Et ad palum alligabantur.*
 Avius ab illa re. Cic. pro Sylla²⁹: *Et avius a sanitate.*
 Ante expectatum pro antequam expectatus. Virg. Georg. III.³⁰: *Ante expectatum positis stat in
 agmine castris.*
 Audet hoc. Cic. Philip. II.³¹: *Quid enim est quod tu non audeas?* Audet hoc facere. Virg.
 Aen. V.³²: *Audet adire virum, manibusque inducere.* Audet in hoc. Virgil. Aen. II.³³:
Quos ubi confertos audere in proelia vidi.
 Acer his rebus. Virg. Georg. III.³¹: *Humeroque Pelops insignis eburno, Acer equis.*

B.

- Bibit illud. Virg. Aen. I.³⁵: *Infelix Dido longumque bibebat anorem.* Bibit illo poculo. Virg.
 Georg. II.³⁶: *Gemma bibat.*
 Bellum cum illo gerit. Cic. in Hortensio³⁷. *Qui cum hodie bellum cum mortuo gerant. [499]*
 Virg. Aen. XI.³⁸: *Bellum importunum civis cum gente Deorum Inivictisque viris gerimus.*
 Bellum contra illum gerit. Cic. Philipp. III.³⁹: *Cum bellum nefarium contra vitam fortu-
 nasque nostras non cogitari sed geri iam viderem.* Bello bonus. Virg. Aeneid. VIII.⁴⁰:
Gens bello praeclara. Belli pro in bello. Terent. Heautontim.⁴¹: *Rem et gloriam armis
 belli repperi.* Salust. Iug.⁴²: *Paucorum arbitrio belli domique agitabantur.*

Tum alligabantur Cod. Gu. alligantur A. M. quod apud
 Cic. editur. Locus est Act. in Verr. II. lib. V, 5. —
 29) *Idem pro Sylla* 30. A. M. Editiones apud Cic. ex-
 hibent *alienus*. Cod. in exemplo *auui*. Non dubito, quin
 utrobique legendum sit *alienus*. — 30) *Virg. Georg.*
 III. 348. A. M. In Cod. Gud. est: *Virg. Georg. IV.*
 In ipso exemplo Cod. A. M. pro *expectatum* exhibet
expectatus. Recte *expectatum* Cod. Gu. — 31) *Cic.*
Phil. II, 7. A. M. est *hoc*, quod tu non a. Cod. Gu.
 — 32) *Virg. Aen. V.* 379. A. M. Verba: *manibusque*
inducere addita sunt e Cod. Gu. Ignorat ea Cod. A. M.
 — 33) *Idem II.* 374. A. M. *Idem* e Cod. suo edidit
consertos, sed Cod. Gu. cum Virgillii Edd. exhibet *con-*
ferptos. — 34) *Idem Georg. III.* 7. A. M. Huic exem-
 plo subiungit Cod. Gu. aliam elocutionem cum exem-
 plo huiusmodi: *Arripit illi. Symmachus ad Theodo-*
sium Imperatorem: Beatum, iam parvulum meum,
cui pium. (sic mutilo loco). Hoc mihi addi-
 tamentum iam propterea suspectum videtur, quod Aru-
 sianus e quattuor tantum illis scriptoribus, *Cicerone*,

Salustio, Virgilio, Terentio exempla sua depromere
 solet. Quare vix credibile est, eum ad tam superioris
 aetatis auctorem esse delapsum. — 35) *Idem Aen. I.*
 749. A. M. *Virg. Aen. IV.* Cod. Gu. — 36) *Idem*
Georg. II. 506. A. M. Numerus libri desideratur in
 Cod. Gu. Huic exemplo subiungit hoc etiam Cod. Gu.
Cic. Tusc. ut *Iovi bibere ministraret*, quod ad aliam
 elocutionem, h. l. in Codd. omissam, pertinere videtur.
 Locus est Tusc. I, 26. — 37) *Cic. in Hortensio* 1016.
 A. M. Exemplum in Cod. Gu. sic notatur: *Quicum mor-*
tuo hodie bellum gerunt. Est apud Nobb. in *Fragm.*
 Hortensii no. 32. pag. 1171. — 38) *Virg. Aen. XI.*
 305. A. M. — 39) *Cic. Phil. III.* 1. A. M. *Non cog-*
itari, sed geri Cod. A. M. *Non cogitavi vel geri*
 Cod. Gu. *Non comparari sed geri* Edd. apud Cic. —
 40) *Virg. Aen. VIII.* 480. A. M. — 41) *Ter. Heaut.*
 I. 1. 60. A. M. — 42) *Sal. Iug.* 45. A. M. Ed. Cort.
 et Gerlach. cap. 41. *Agitabantur* uterque Cod. *agita-*
batur editur apud Sal.

Benivolus illi. Cic. pro Flacco¹: *Quam benivolum hunc populo Romano, quam fidelem putatis?*

C.

Certo contra te. Sal. Catil.²: *Contra latrones incrimas pro patria certare.* Certo tibi. Virg. Bucol.³: *Solus tibi certet Amyntas.* Certo cum his. Sal. Iug.⁴: *Cursu cum uequalibus certare.* Certamus inter nos. Idem in Iugurth.⁵: *Inter se duo Imperatores summi viri certabant.*

Contendo tecum. Sal. Catil.⁶: *Cum magnis legionibus hostium contendisse.* Contendo tibi. Virg. Georg. II.⁷: *Nec cellis adeo contende Fulernis.*

Certamen illi cum illa⁸ est. Cic. pro Cornelio I.: *Quid enim mihi certamen est cum ac-* [500] *cusatore, aut contentio?* Certamen est cum illo⁹. Virg. Bucol. *Et certamen erat, Corydon, cum Thyrside magnum.*

Cogo domum te. Sal. Hist. I.¹⁰: *Maturaverunt exercitum Durracchium cogere.* Cogo te domi. Virg. Bucol.¹¹: *Cogere donec oves stabulis numerumque referre iussit.*

Concurrunt inter se. Virg. Aeneid. X.¹²: *Ipsos concurrere passus Haud tamen inter se summi Regnator Olympi.* Concurrit ille illi. Virg. Aeneid. VIII.¹³: *Aut montes concurrere montibus altos.* Idem Aeneid. I.¹⁴: *Audetque viris concurrere Virgo.*

Coruscus hac re. Virg. Aen. II.¹⁵: *Et luce coruscus aenu.* Coruscat hac re. Idem Georg. III.¹⁶: *Elucent aliae et fulgore coruscaut.* Coruscat hanc rem. Idem Aen. X.¹⁷: *Strictumque coruscat Mucronem.*

Consulo illam rem. Virg. Aen. XI.¹⁸: *Rem nulli obscuram nostrae nec vocis egentem Consulis,*

1) *Benivolus* uterque Cod. Locum non invenit A. M. sed similem inveniri in orat. Philipp. XI. 13. significavit, Cod. Gu. p. r. pro *populo Romano*. Exemplum inter Fragum. reposuit Orell. p. 442. quem cf. — 2) *Sal. Cat.* 62. A. M. Cap. 59. ed. Cort. Gerlach. *Inermos* plerumque editur apud Sal. — 3) *Virg. Ecl. V.* 8. A. M. *Certat* Cod. Gu. — 4) *Sal. Iug.* 6. A. M. *Curru* Cod. A. M. *cursu* recte Cod. Gu. — 5) *Sal. Iug.* 56. A. M. Cap. 52. init. ed. Cort. Gerlach. *Certabant* Cod. Gu. — 6) *Sal. Cat.* 57. A. M. Cap. 53. ed. Cort. Gerlach. — 7) *Virg. Georg. II.* 96. A. M. *Adeo* uterque Cod. *Ideo* est apud Virg. *Fulernis* mendose Cod. Gu. — 8) Sic uterque Cod. Sed haud dubie scribendum *illo*. Tum *Cic. pro Cornelio* 991. A. M. Numerum adicit Cod. Gu. Ad Fragm. libri II. annumeravit Nobbius. — 9) Cod. Gu. *Certamen est illi cum illo*. Tum *Virg. Ecl. VII.* 16. A. M. — 10) *Sal. Hist. I.* 19. A. M. No. 31. Gerlach. Tum *Durracchium* Cod. Gu. *Dyrrhachium* A. M. — 11) *Virg. Ecl. VI.* 85. A. M. — 12) *Idem Aen. X.* 436. A. M. *At tamen* Cod. Gu. — 13) *Idem VIII.* 692. A. M. — 14) *Idem I.* 493. A. M. — 15) *Idem II.* 470. A. M. Tum *aenu* uterque Cod. Apud Virg. plerumque scribitur *avena*, quam

scripturam falsam esse, asserit A. M. in nobilissimis duobus Codd. Virgilii, Vaticano et Mediceo, semper *aenus* inveniri testatus. Idem conferre iubet in hanc rem A. Gellium II. 3. Quod testimonium quum sit gravissimum, cur ignoratum sit usque ad hoc tempus ab Editoribus, exputare nequeo. — 16) *Idem Georg. III.* 98. A. M. *Et lucent aliae* et Cod. Gu. qui etiam tertium librum h. l. citat. — 17) *Idem Aen. X.* 652. A. M. Antea in elocutione *coruscant* typorum errore apud A. M. — 18) *Idem XI.* 343. A. M. Cod. Gu. citat e libro II. *Rem nullam obsc.* Cod. A. M. Recte Cod. Gu. *nulli*, quod apud Virg. legitur. Tum o *bone rerum* Cod. A. M. Veram lectionem praestat Cod. Gu. — 19) *Sal. Cat.* 50. A. M. Cap. 51. ed. Cort. Gerl. *Quae* uterque Cod. Apud Sal. legitur *qui*. Tum *consulerunt* uterq. Cod. *consulerint* editur apud Sal. — 20) *Consulo illi rei* recte Cod. Gu. *Consulor illi rei* Cod. A. M. *Consulo vel consulto illi rei* de suo edidit A. M. *Cic. in Pisonem* 10. A. M. *Sal. Cat.* 6. A. M. — 21) *Sal. Cat.* 50. A. M. Cap. 51. ed. Cort. Gerl. Tum *Et-consultum* Cod. A. M. *Quod* — *consultant* Cod. Gu. Scripsi id quod scribendum fuit. Nam quod ex ignorato compendio ortum et *consultant* error librarii. —

o bone Rex. Et Sal. Cat.¹⁹: *Quae reges atque populi male consuluerunt.* Consulo illi rei²⁰. Cic. in Pisonem: *Reip. consulendo.* Sal. Catil.: *Reip. consultabant.* Consulit de hac re. Sal. Cat.²¹: *Qui de rebus dubiis consultant.* Consulit in illum. Terent. Heaut.²²: [501] *Quia pessime istuc in te atque illum consulis.*

Circumdat hoc illi rei. Virg. Aen. XII.²³: *Circumdat loricam humeris.* Circumdat hac re illam rem. Sal. Hist. I.²⁴: *Occupatusque collis editissimus, eum multa opera circumdat.* Circumdat haec res illam rem. Virg. Aen. I.²⁵: *Argentum Pariusve lapis circumdatur auro.*

Corruptus ab illa re. Sal. Iug.²⁶: *Ab ignavia atque socordia corruptus.* Corruptus illo pretio²⁷. Cic. pro Cluentio: *Sexcentis millibus numum se iudicium corrupturum esse dixerat.*

Celat illum quem occultat. Virg. Aen. X.²⁸: *Silvis genitor celarat Alesum.* Celatus qui fallitur et ignorat. Terent. Heecy.²⁹: *Nosne hoc celatos tandiu?* Celat te de hoc. Cic. de Signis³⁰: *Dixit cupisse te celare de phaleris.*

Consuevit illa re. Terent. Adelph.³¹: *Qui illa consuevit prior.* Illa cum muliere. Terent. Hec.: *Quicum tot consuevissent annos.* Consuetam habeo illam rem. Sal. Iug.³²: *Et pericula consuecta haberem.* Consuevit in illa. Terent. Phorm.³³: *Cum eius consuevit olim matre in Lemno.*

Cernere erat hoc, id est, hoc videbatur. Virg. Aeneid. VIII.³⁴: *Actia bella Cernere erat.* Cernitur nulli pro a nullo. Idem Aeneid. I.³⁵: *Neque cernitur ulli.*

Condo no tibi hoc. Sal. Iug.³⁶: *Ut Iugurthae scelus condonaretur.* Condonatur illam [502] rem³⁷. Ter. Eun.: *Habeo alia multa, quae nunc condonabitur.* Idem Phorm.³⁸: *Argentum quod habes condonamus te.*

22) *Ter. Heaut.* 3. 1. 28. A. M. *Istac in te* Cod. A. M. *isthaec in re* Cod. Gu. In Edd. legitur *istuc*. Tum Cod. Gu. *consulit*. — 23) *Circumdat* littera media *n* scripsi ubique e Cod. Gu. *Virg. Aen. XII.* 88. A. M. *Virg. Aen. II.* Cod. Gu. — 24) *Circumdata hac re illam rem* Cod. A. M. pessime. Tum *Sal. Hist. I.* 20. A. M. Apud Gerlach. no. 43. Deinde *eum multa opera circumdat* scripsi e praecleara lectione Cod. G. Mire Cod. A. M. *et cum multa opera circumdata*. Eundem locum sic citat Priscian. XV, 2. pag. 618. ed. Kr. Apud Herdam *cum multa opera circumdata*, pariter mendose. — 25) *Virg. Aen. I.* 593. A. M. — 26) *Sal. Iug.* 33. A. M. Cap. 31. ed. Gerl. Cort. — 27) *Corrumpis illo pretio* e Cod. scripsit A. M. Locum Ciceronis non enotavit A. M. sed in annotatione respicere iubet ad illius orationis cap. 32. Legitur locus cap. 25. — 28) *Virg. Aen. X.* 417. A. M. *Virg. Aeneid. XII.* Cod. Gu. Tum *Silvis gemo celarat Alesim* Cod. Gu. *Silvis genitor celarat Alesum* Cod. A. M. *Halesum* scribitur apud Virg. — 29) *Ter. Heecy.* 4. 4. 23. A. M. *Tandiu* A. M. — 30) *Cic. de Signis* 12. A. M. Act. in Verr. II. lib. IV. cap. 12. fin. In Cod. Gu. sic legitur: *Cicero de signis dixit: Cupis se celare de Fal-*

nis. — 31) *Ter. Adel.* 4. 5. 32. A. M. Tum corruptum exemplum Cod. A. M. qui exhibet: *Consuevit prior illa muliere, quicum tot consuevissent annos.* Melius Cod. Gu. *Quilla* (sic) *consuevit prior illa cum muliere, quicum cum tot consuevissent annos.* Scilicet duo exempla cum elocutione in unum confusa sunt. Scripserat fortasse librarius omissio verbo elocutionem sic: *Illam cum muliere;* deinde subiunxit exemplum Terentii omissio scriptoris nomine et loco, quod haud dubie addidit auctor; ex quo reliqua corruptio orta. Rescripsi igitur: *Illam cum muliere, Terent. Hec.* Potest enim fieri, ut auctor quoque omiserit h. l. verbi repetitionem. Locus est Heecyrae IV, 1, 40. — 32) *Consuetum ab eo, illam rem* Cod. Gu. mendose. Tum *Sal. Iug.* 87. A. M. Cap. 85. Cort. Gerl. *Habere* Cod. Gu. *habeam* Edd. apud Sal. Legendum fortasse h. l. *ut pericula consuecta haberem.* — 33) *Ter. Phor.* 5. 6. 34. A. M. Tum *Cum eius c. o. cum matre in Lemno* Cod. Gu. — 34) *Virg. Aen. VIII.* 676. A. M. — 35) *Idem Aen. I.* 440. A. M. — 36) *Sal. Iug.* 29. A. M. Cap. 27. Edd. Cort. Gerl. — 37) *Condonaretur illam rem* mendose Cod. Gu. Tum *Ter. Eun. Prol.* 17. A. M. — 38) *Idem Phor.* 5. 7. 54. A. M. Tum *condonamur* te Cod. A. M. Sed recte Cod. E e *

- Consciis huic rei. Cic. de Signis¹: *Temeritati meae et mendacio meo conscius*. Consciis huius rei. Virg. Aeneid. XI.²: *Consciis audacis facti*.
- Cultorem sui. Sal. Hist. IV.³: *Collegam minorem et sui cultorem expectans*. Cultor horum. Virg. Georg. I.⁴: *Et cultor nemorum*. Colens huius rei. Cic. pro Plancio⁵: *Qui religionum colentes*.
- Congero ad illum. Cicero pro Deiotaro⁶: *Ad quem cum Dii atque homines omnia ornamenta congestissent*. Congero in illum. Cic. Philip. V.⁷: *Pecunia congestu in illam domum*. Congestum illuc. Virg. Bucol.⁸: *Notavi Ipse locum quo congestere palumbes*.
- Custos illarum rerum. Virg. Georg. I.⁹: *Pun ovium custos*. Custos illis rebus¹⁰. Cic. in Catil. II.: *Nullus est portis custos*.
- Criminor te illi. Terent. Eun.¹¹: *Metui ne me criminaretur tibi*.
- Compos animi. Terent. Adelph.¹²: *Vir sum compos animi*.
- Commeritus erga me. Terent. Hecyr.¹³: *Nunquam quicquam erga me commeritust, pater*.
- Compertos scelere. Cic. Philip. XII.¹⁴: *Hos nunc omni scelere compertos tolerabiles censes civitati fore?*
- Credulus illis. Virg. Bucol.¹⁵: *Sed non ego credulus illis*. [503]
- Considerare in illam rem. Virg. Aen. VIII.¹⁶: *At non viderunt moenia Troiae Neptuni fabricata manu considerare in ignes*. Considerare his. Idem Aen. I.¹⁷: *Fultis his mecum pariter considerare regnis*.
- Concedo gratiae. Cic. pro Cornelio¹⁸: *Cur nunc redeant, si tunc gratiue concesserint*. Concedo in gratiam. Sal. Hist. I.¹⁹: *Quorum in gratium plerique concesserant*.
- Coniurati hoc facere. Virg. Georg. I.²⁰: *Et coniuratos coelum rescindere fratres*.
- Commoritur illis. Sal. Hist. I.²¹: *Obviam ire et commori hostibus*.

Gu. *condonamus te*, quod legitur apud Ter. — 1) Tota haec elocutio cum suo exemplo in Cod. Gu. post sequentem legitur. Locum Ciceronis A. M. non indicavit. — 2) *Virg. Aen. XI. 812*. A. M. — 3) Ad verba *Cultorem sui* in ora libri Gadiani scriptum: *Sic supra Terent. amicis mei*. Tam *Sal. Hist. IV. 9*. A. M. Est sub no. 19. apud Gerlach. — 4) *Virg. Georg. I. 14*. A. M. — 5) *Cic. pro Plancio 33*. A. M. *Cic. pro Plancio* Cod. Gud. — 6) *Idem pro Deiotaro 4*. A. M. — 7) *Idem Phil. V. 4*. A. M. — 8) *Virg. Ecl. III. 69*. A. M. Tam *quod congestere* Cod. Gu. Notavit ad h. l. A. M. editiones exhibere *concessere*; fortasse ita ex errore scripsit, quum scribere velle, Codicem suum Frontonis ita exhibere. Idem *columbae* edidit; sed Cod. Gu. recte ut apud Virg. est, *palumbes*. — 9) *Idem Georg. I. 17*. A. M. — 10) *Rebus* addendum fuit e Cod. Gu. *Cic. in Cat. II. 12*. A. M. *Portis* Cod. uterque; Edd. apud Cic. *portae*. — 11) *Ter. Eun. 5. 2. 16*. A. M. *crim. tibi* recepi e Cod. Gu. *cr. uxori* A. M. edidit. — 12) *Idem Adel. 3. 2. 12*. A. M. — 13) *Idem Hecyr. 3. 5. 36*. A. M. *Nunquam ego me* Cod. Gu. *commeritus pater* Cod. uterq. *commerita est, pater* edidit A. M. Putabam in *commeritus* latere potius *commeritast*, ut est

apud Ter. — 14) *Cic. Phil. XII. 7*. A. M. *His nunc omni scelere compertos tolerabiles censes civitati fore* Cod. Gu. *Compertos* uterq. Cod. quum emendate apud Cic. sit: *coopertos*. Tam *in civitate* Cod. A. M. Recte cum Edd. *Cic. civitati* Cod. Gu. — 15) *Virg. Ecl. VIII. 34*. A. M. — 16) *Idem Aen. VIII. 145*. A. M. Tam *Et non v.* Cod. A. M. *At non v.* Cod. Gu. — 17) Tota haec elocutio cum exemplo omissa in Cod. A. M. Locus est Virg. Aen. I. 572. ubi legitur *Fultis et his cet.* — 18) *Cic. pro Cornelio 991*. A. M. Inter *Fragum*. lib. I. 41. Nobb. *Cui nunc* ed. A. M. *Car n.* Cod. Gu. — 19) *Conc. in gratia* male A. M. *Sal. Hist. I. 3*. A. M. *Quorum in gratia* A. M. Utrobique *gratiam* Cod. Gu. *Fragum*, II. lib. I. no. 9. Gerlach, quem vide. — 20) *Virg. Georg. I. 280*. A. M. *Virg. Aen. VI*. Cod. Gu. mendose. — 21) *Sal. Hist. I. 18*. A. M. *Fragum*. lib. I. 22. Gerl. — 22) *Cont. huic rei* A. M. *Cont. huic rei* Cod. Gu. *Virg. Aen. X. 457*. A. M. Legitur apud Virg. *missae fore cred. h.* — 23) *Confer h. c. illo*. Cod. Gu. in *Pisonem* 16. A. M. — 24) *Virg. Aen. XII. 678*. A. M. *Virg. XII*. Cod. Gu. — 25) Non enotavit locum A. M. neque ipse inveni. — 26) *Idem in eadem* 36. A. M. In elocutione *inter nos* scripserat A. M.

- Contiguus huic rei. Virg. Aen. X.²²: *Hunc ubi contiguum missae credidit hastae.*
 Conferat hoc cum illo. Cic. in Pisonem²³: *Confer, si audes, absentiam tuam cum mea.* Conferat hoc illi. Virg. Aen. XII.²¹: *Stat conferre manum Aeneae.*
 Concluit cum illo. Cic. in Siciliensi²⁵: *Tecum tuum conclusisset.*
 Commune hoc est inter illos. Cic. in Sicil.²⁶: *Ut diceret inter eos omnia esse communia.* Commune est illis hoc. Idem pro Roscio²⁷: *Quid est enim tam commune quam spiritus vivis, terra mortuis?*
 Coniunctus cum illo. Cicero in Siciliensi²⁸: *Cum P. R. coniuncta est.* Coniunctus illi. Virg. Aen. VIII.²⁹: *Quodque ab stirpe foret geminis coniunctus Atridis.*
 Conversus ad te pro convertendus³⁰. Cic. pro Plancio: *Non dubito quin omnis conversa [504] fuerit multitudo.*
 Conlocat in illo. Cic. pro Roscio³¹: *In curru collocat Automedontem.* Conlocat illi. Idem in Pisonem³²: *Homini levi et subito filiam collocavit.*
 Convenit in illum. Cic. pro Deiotaro³³: *Tamen id maledictum minime in illam aetatem conveniret.*
 Congruunt illi inter se. Terent. Heaut.³¹: *Ne nos inter nos congruere sentiant.*
 Citius sive celerius hac re. Virg. Aen. I.³⁵: *Et dicto citius tumida aequora placat.* Sal. Hist.³⁶: *Illo tertio mense pervenire in Pontum multo celerius spe Mithridatis.*

D.

Despectus mihi est. Virg. Bucol.³⁷: *Despectus tibi sum, nec qui sim.* Despectus est a me. Cic. in Pisonem³⁸: *Despecto a ceteris, a se ipso desperato.*

Duceres Cod. A. M. Sed recte *diceret* Cod. Gu. — 27) *Idem pro Rosc.* 26. A. M. *Quid enim est* Cod. Gu. Cf. Fr. Vil. Otto in Edit. Cic. Cato. Mai. Excursu I. pag. 222. seq. — 28) Locum non indicavit A. M. In Cod. Gu. legitur: *Cum per coniuncta est* (sic lacuna significata). Legitur in Verr. Act. II. lib. II. 68. §. 163. ubi est: *cum populo Romano coni.* quod ostendit, quid sibi velit illud per Codicis Gud. — 29) *Virg. Aen. VIII.* 130. A. M. *Ab stirpe dedi* e Cod. Gu. a st. Cod. A. M. *fores* Cod. A. M. Recte *foret* Cod. Gu. — 30) Non dubito, quin legendum sit *Conversurus ad te pro c.* Nam hoc voluisse videtur scriptor, *conversurus* intransitive dictum esse illo Ciceronis loco. Legitur enim Cic. pro Pl. 20. *Non dubito, quin omnis ad te conversa fuerit multitudo*, ubi alii *conversura se* scribebant. In exemplo Cod. A. M. exhibet *conversi*; sed Cod. Gu. *omnes conum ū. f. m.* (sic); unde patet etiam in exemplo legendum *conversura*, librariis vero fraudem fecisse compendia scripturae. — 31) Memorabile est, scripturam *conlocat*, sublata assimilatione in exemplis non comparere. Recte; vetustior enim est assimilatio. Unus Cod. Gu. in altero exemplo exhibet *conlocavit*, mendose. *Idem pro Roscio* 35. Cod. A. M. *Autu me-*

dontem Cod. A. M. — 32) Locum non notavit A. M. Orae ascripsit, locum videri pertinere ad fragmentum principii orationis eius quartum ab Asconio servatum. Sed F. V. Ottoni, iuveni doctissimo, rectius videtur initio totius orationis collocandum, legendumque *filiam*, pro *filium*, quod dedi. Omne autem illud fragmentum sic scribendum existimat idem Otto: *Insuber quidam fuit, idem mercator et praeco. Is quum Romam cum filia venisset, adolescentem nobilem Caesonium, hominis furacissimi filium, ausus est appellare. Pisoni, homini levi et subito, filiam collocavit. Quae te, belluam ex utero, non hominem fudit.* — 33) *Idem pro Deiotaro* 10. A. M. *conveniet* ed. A. M. Sed Cod. Gu. recte *conveniret*. — 34) *Ter. Heaut.* 3. 1. 91. A. M. — 35) *Cicilius* vitiose e Cod. suo in elocutione scripsit A. M. in exemplo dedit *citius*, quemadmodum utrobique exhibet Cod. Gu. *Virg. Aen. I.* 142. A. M. — 36) *Sal. Hist.* (Lib. incert.) 1. A. M. Fragmentum incerta no. 4. Gerl. Uterque Cod. *Illo tertio m.* Diu correctum est *Ille t. m.* — 37) *Virg. Ecl. II.* 19. A. M. *Tum ne quis sim* Cod. Gu. — 38) *Cic. in Pisonem* 41. A. M. *Ceteris* dedi e Cod. Gu. Apud Ciceronem legitur: *Despectum a ceteris, a te ipso desperatum.*

- Dives illius rei. Virg. Bucol.¹: *Quam dives pecoris.* Dives illa re. Virg. Aen. III.²: *Quos Africa terra triumphis Dives alit.*
- Donata mihi sunt. Virg. Buc.³: *Quae tu puero donata dolebas.* Donatus his sum. Virg. Aen. V.⁴: *Donati omnes opibusque superbi.* Donat hoc illi. Virg. Aen. V.⁵: *Donat habere viro decus.* Donat illum hac re. Virg. Bucol.⁶: *Hac te nos fragili donavimus ante ci-* [505] *cuta.* Cic. in Pisonem⁷: *Me inaurata statua donarunt.*
- Decus tuis. Virg. Bucol.⁸: *Tu decus omne tuis.* Decus tuorum. Idem XI. Aen.⁹: *Astrorum decus et nemorum.*
- Dignus hac re. Virg. Buc.¹⁰: *Et vitula tu dignus et hic.* Dignus qui hoc faceret. Cic. in Rhet.¹¹: *Dignus qui remp. gereret.* Dignus fieri. Virg. Buc.¹²: *Et puer ipse fuit cantari dignus.* Et alibi¹³: *Et erat tum dignus amari.* Dignor me illa re. Virg. Aeneid. I.¹⁴: *Haud equidem tali me dignor honore.* Dignatus illa re, id est dignus habitus¹⁵. Idem Aeneid. III. *Coniugio, Anchise, Veneris dignate superbo.*
- Desine hoc facere¹⁶. Virg. Aen. IV.: *Desine meque tuis incendere teque querelis.* Desine illam rem. Virg. Bucol.¹⁷: *Desine Maenulios, iam desine tibia versus.* Terent. Heaut.¹⁸: *Mulier telam desinit, i. e. deserit.*
- Dormit hac re. Virg. Georg. II.¹⁹: *Et Serano dormiat ostro.* Dormiet in illam sui corporis partem. Ter. Heaut.²⁰: *In utramvis aurem otiose ut dormiis.*
- Dolet illa re. Virg. Aeneid. I.²¹: *Et nostro doluisti saepe dolore.* Dolet illam rem. Sal. Catil.²²: *Et quasi dolens cibus casum.* Doleo vicem tuam, id est, propter te doleo. Cic. de [506] *Domo et Rep. Ficens lugco*²³. Dolet illa pars mihi. Terent. Phor.²⁴: *Tuo viro oculi dolent.*
- Deiectus illa re. Virg. Aen. III.²⁵: *Heu quis te casus deiectam coniuge tanto?* Deiectus ab illa

1) Virg. Ecl. II. 20. A. M. — 2) Idem Aen. III. 37. A. M. *Aphrica* scripsit A. M. *Dives* om. Cod. A. M. Est autem IV. 37. — 3) Idem Ecl. III. 14. A. M. — 4) Idem Aen. V. 268. A. M. — 5) *Donat haec illi* A. M. hoc Cod. Gu. Idem V. 162. A. M. — 6) Idem Ecl. V. 85. A. M. *Donavimus* Cod. uterque solito errore. Editur apud Virg. *donabimus.* *Cicutam* om. Cod. A. M. — 7) Cic. in Pisonem 11. A. M. — 8) Virg. Ecl. V. 34. A. M. — 9) Idem Aen. IX. 405. A. M. — 10) Idem Ecl. III. 109. Spurius indicabat hunc v. Heynius. — 11) Cic. Rhet. (seu de Invent.) I. 3. A. M. Tum Cod. A. M. *dignus qui rem pergeret.* Recte exhibet *remp. gereret* Cod. Gu. — 12) Virg. Ecl. V. 54. A. M. Tum Cod. Gu. *Et pueri ipse.* — 13) *Et in eadem* 89. A. M. — 14) Idem Aen. I. 335. A. M. — 15) Idem III. 475. A. M. *Anchise* uterque Cod. *Anchisa* Edd. apud Virg. — 16) *Hoc* addidi e Cod. Gu. Idem III. 360. A. M. — 17) *Desine hoc* Cod. A. M. Idem Virg. Ecl. VIII. 61. A. M. — 18) Terent. Heaut. 2. 3. 64. A. M. *Te iam* uterque Cod. solito errore. *Telam* scripsi, certum habens, id voluisse scriptorem. Tum et *deserit* Cod. A. M. *i. e. deserit* Cod. Gu. praecclare, quod interpretamentum etiam Codd. Terentii inhaesit. — 19) Versu 506. *Sarrano* legitur apud Virg. — 20) *Vv. sui corporis partem* adieci e Cod. Gu. ut addidi ex eodem. — 21) Virg. Aen. I. 669. A. M. — 22) *Sal. Cat. 41.* A. M. — 23) Uterque Cod. *vitam lugco.* *Locus* ad Fragm. de Rep. incerta adiectus ab Orellio. Idem Nobbius fecit pag. 1170. — 24) *Ter. Phor. 5. 8. 64.* A. M. — 25) Virg. Aen. III. 317. A. M. — 26) Idem V. 542. A. M. *Quannvis* ed. A. M. Sed Cod. Gu. *quamv.* — 27) *Deiectus ab illa re* male hoc loco Cod. A. M. *de* exhibet recte Cod. Gu. Tum *pro Murena* 37. A. M. *Maruena* Cod. Gu. — 28) Virg. Aen. X. 225. A. M. — 29) *Sal. Cat. 26.* A. M. Cap. 25. ed. Cort. Gerl. — 30) Idem in eodem 46. A. M. Cap. 45. ed. Cort. Gerlach. — 31) *Et Hist. I. 20.* A. M. *Fragm. I. 40.* Gerlach. — 32) *Ter. Heec. 2. 1. 6.* A. M. Tum uterque Cod. *millitiam*, pro quo legitur et legendum est apud Ter. *malitiam.* — 33) Virg. Aen. X. 453. A. M. — 34) Idem XI. 500. A. M. *Pro xv. sub altis* in edd. Virg. est *sub ipsis.* — 35) *Sal. Ing. 54.* A. M. *Colli* Cod. A. M. *colle*, ut est apud Sal., Cod. Gu. Cap. 50. ed. Cort. Gerl. — 36) *Sal. Hist. III. 11.* A. M. *Fragm. IV. 25.* Gerl. — 37) Cic. *Phil. II. 8.* A. M. — 38) *Sal. Hist. I. 21.* A. M. *Fragm. I. 51.*

re. Idem Aen. V.²⁶: *Quamvis solus avem caelo deiecit ab alto. Deiectus de illa re. Cic. pro Muraena*²⁷: *Deici de urbis praesidio et deturbari de custodia civitatis volunt.*

Doctus illius rei. Virg. Aen. X.²⁸: *Quarum quae fandi doctissima Cymodocea.* Doctus illa re. Sal. Catil.²⁹: *Litteris Graecis et Latinis docta.* Doctus illam rem. Sal. Catil.³⁰: *Per legatos cuncta cdoctus.* Et Hist. I.: *Doctus militiam*³¹. Doctus ad illam rem. Terent. Hecyra³²: *In eodemque omnes mihi videntur ludo doctae ad militiam.*

Desiluit hoc. Virg. Aen. X.³³: *Desiluit Turnus biugis.* Desiluit ab hoc. Idem XI.³⁴: *Portisque ab equo Regina sub altis Desiluit.*

Digredior illi loco. Sal. Iug.³⁵: *Numidas quietos neque colle digredi animadvertit.* Digredior illum locum. Sal. Hist. IV.³⁶: *Exercitum divisit ut primum Alpes digressus est.*

Decet te. Cic. Philipp. II.³⁷: *Quam id te, Dii boni, non decebat.* Decet tibi. Sal. Hist. I.³⁸: *Locum editorem, quam victoribus decebat, capit.* Terent. Adelph.³⁹: *Ita nobis dceet.*

Dimidio pluris id est duplo. Cic. in Frumentaria⁴⁰, comment. de Decumis Herbitensium per [507] triennium. Cum primo anno venditas dicat tritici modium XVIII.⁴¹ milibus, secundo tritici modium XXV.⁴² milibus, DCCC.; anno tertio supra iacente⁴³ Aeschrione venditas dicit medimnum VIII.⁴⁴ milibus centum, id est modium XLVIII. milibus DC.⁴⁵ Dupla summa anni⁴⁶ proximi addicitur, medimnum VIII.⁴⁷ milibus C. *dimidio*⁴⁸ *fere pluris, quam superiore anno.* Idem pro Flacco⁴⁹: *Habebat enim Rhetor iste discipulos, quos dimidio redderet stultiores, quam acceperat: neminem tamen adeo infatuare potuit, ut ei nummum concederet.*

Dedo illi rei. Idem pro L. Otho.⁵⁰: *Hic si se istius vitae dedisset.* Virg. Georg. IV.⁵¹: *Dede neci.* Dedo in illam rem. Terent. Andr.⁵²: *Caesum te in pistrinum, Dave, dedam.* Dede ad hoc.

Gerl. — 39) *Ter. Adel.* 3. 4. 45. A. M. Uterque Cod. *ita nobis decebat.* Illo autem Ter. loco editur *ut vobis dceet*; nisi forte alius locus intelligitur. — 40) *Cic. in Frumentaria* 32. A. M. Cod. Gu. *Cic. Comment.* Tres Codd. apud Orell. *Cic. Comment. frumentaria.* Equidem putabam, Grammaticum voluisse: Cicero in *Frumentaria*, *commentatione de Decumis Herbitensium*, idque rescripsi. De omni autem qui sequitur loco cf. Orellii excursus ad Cic. Act. Verr. II. lib. II. pag. 272. seqq. — 41) *Modiis XXXXVIII. milibus A. M. modiis XLVIII.* ☉. Cod. Gu. Cf. Ursinum apud Orell. l. c. In numerorum signis *L.* et *V.* saepissime Codices confundunt. — 42) *Modiis XXV.* uterque Cod. Depravatio orta ex non intellecto compendio. — 43) *Supra iacente* uterq. Cod. Apud Cic. est: *supra adiecti Aeschrio*; quare iam Ursinus rescripsit *supra iacente.* Fortasse tamen legendum *supra adiciente.* Ceterum in Cod. Gu. est *Esthrione.* — 44) *Venditas dicunt medimnis IIII. milibus.* A. M. *Venditus dicunt medimnum IIII mil.* Cod. Gu. *Venditas dicunt medimnum VIII. mill.* Ursin. *Dicit* scripsi, apodosin existimans esse ad superiora *quam venditas dicat.* — 45) *Idem modiis XLVII. milibus dictis* A. M. Recte Cod. Gu. *.i.* quod significat

id est. Numerum Cod. Gu. habet XLVIII. Ursinus probante Orellio restituit XLVIII. *Dictis* praeclare iam Ursinus mutavit in *DC* numerum. Scriptum enim erat *III*, quod stulti librarii per compendio vocis *dictis* habuerunt. — 46) *Cum proxime A. M. cum proximi* Cod. Gu. cum aliis tribus apud Orellium. Praeclare Ursinus emendavit *anni proximi.* Scripturae compendium erat *añ.*, quod pro *cum* legerunt homines imperiti; vel scriptum erat *ani*, simplici *n.* quod facilius etiam erat ad corripendum. — 47) *Medimnum dedi pro medimnis* cum Ursino. — 48) *Dimidio adieci* e Cod. Gu. quae vox abest a Cod. A. M. Sed iam Ursinus addiderat. — 49) *Idem pro Flacco* 20. A. M. *Concederet* Cod. A. M. sed *concederet* recte Cod. Gu. Editt. Cic. *crederet.* — 50) *Idem pro Cotho* 92. A. M. *Idem pro Coelio* Cod. Gu. Recte *L. Othone* iam olim rescriptum est. *Vitae* Cod. A. M. *vitae* dedi e Cod. Gu. — 51) *Virg. Georg. IIII.* 90. A. M. — 52) *Ter. Andr.* 1. 2. 28. A. M. *dare dedam* Cod. Gu. Subiungit his idem Cod. per *vitium*, quibus quid faciam, nescio. Apud Terentium additum est: *vitae ad necem.*

Cic. pro Cornelio¹: *Ad miserimum crudelissimumque dominatum dedi patiamini. Idem pro Cluentio*²: *Sed plane ad supplicium dedidit.*

Dat illi. Virg. Aen. IX.³: *Da nate petenti. Dat in illud. Idem IX.*⁴: *Saltu sese omnibus armis In fluvium dedit. Dat ad illum. Terent. Phorm.*⁵: *In servitute pauperem ad ditem dari.*

Deposuit his. Virg. Georg. II.⁶: *Deposuit in his. Cic. Philipp. XIII.*⁷: *Cum in gremiis nuptiarum mentum mentenque deponeret.*

Detraho tibi. Cic. pro Cornelio I.⁸: *Nihil senatui detraxisse Cornelium. Detraho de te. [508] Cicero pro Scauro*⁹: *Nihil Sardos Appio gratius esse facturos, quam si de Scauri fama detraxerint. Volunt*¹⁰ *quidam distantiam esse, ut lacerare famam, de illo detrahere sit, sed falso. Nam Cic. de Supplicii*¹¹: *Quae tu de Rep. detraxeris, id est immineris et abstuleris. Idem in Catil. II.*¹²: *Et dubitas de possessione detrahere?*

Deficit illam rem. Virg. Georg. I.¹³: *Noctes lentus non deficit humor. Deficit ab illa re. Cicero de Praetura urbana*¹⁴: *Lampsacena civitas deficere ab imperio ac nomine nostro volebat. Deficit ad illum. Salust. Jug.*¹⁵: *In his urbibus quae ad se defecerant. Deficit simpliciter pro deest*¹⁶. Virg. Aen. VI.: *Primo uulso non deficit alter.*

Decedo de hac re. Cic. de Rep.¹⁷: *Ut hic de via decedendum sit. Decedo huic simpliciter. Virg. Buc.*¹⁸: *Nec serae invenit decedere nocti.*

Delectat me haec res. Cic. de Rep. I.¹⁹: *Ipsa cognitio nos delectaverit. Delectat illa re. Idem in Hortensio*²⁰: *Hic primum Catulus delectatus ipso loco.*

Desisto hac re²¹. Salust. Hist. II.: *Ut actione desisteret. Terent. in Phorm.*²²: *Ut herus [509] his desistat litibus. Desiste hoc facere. Virg. Aen. XII.*²³: *Desiste manum committere Teucris.*

1) *Pro Cornelio* 991. A. M. Ad primam orationem retulit Nobbius, codex Gud. secundae tribuit. — 2) *Pro Cluentio* 69. A. M. Est cap. 94. sub fin. Apud Cic. editur *dedit*. — 3) *Virg. Aen. VIII.* 83. A. M. — 4) *Idem VIII.* 815. Hoc omne exemplum deest in Cod. Gu. cum eloquutione sequenti *Dat ad illum*, legiturque ad superiore formulam *Dat in illud* solum exemplum Terentianum. — 5) *Ter. Phor.* 4. 3. 48. A. M. — 6) *Virg. Georg. II.* 24. A. M. *Virg. Georg. III.* Cod. Gu. — 7) *Cic. Phil. XIII.* 11. A. M. Tum in Cod. Gu. est: *cum in gremiis nuptiarum mentu deponeret*. Recte Cod. A. M. quod dedimus, conspiratque cum Edd. Cic. nisi quod ibi legitur *deponeres*. — 8) *Idem pro Corn.* 990. A. M. *Fragm. Cic. orat. pro Corn. I.* 29. pag. 1126. Nobb. Orationis primae numerum indicat Cod. Gu. — 9) *Idem pro Scauro* 994. In eloquutione est: *Detraho te*, sed iam Gudius in margine notavit legendum esse *D. de te*, quod in Cod. A. M. est. Locus est in *Fragm. orat. pro Scauro* 36. Nobb. pag. 1135. Tum in Cod. Gu. legitur: *Nihil ar-*

dos Appios. Deinde ibidem: *de Scauri's fama*. — 10) *Voluit* A. M. recte *Volunt* Cod. Gu. — 11) *Idem de Suppl.* A. M. omisso *Nam*, loco non indicato. — 12) *Idem in Catil. II.* 8. A. M. — 13) *Virg. Georg. I.* 290. A. M. — 14) *Act. in Verr.* II. lib. I. cap. 31. ubi est: *Lampsaceni - deficere ab imperio ac nomine nostro volebant*, Cod. Gu. exhibet: *nomine non volebat*. — 15) *Sal. Jug.* 65. A. M. Cap. 61. Cort. Gerl. ubi vulgo *ab se def.* quod iam Cortius correxerat. — 16) *Virg. Aen. VI.* 143. A. M. *Virg. VI. Aen.* Cod. Gu. *Primo* addidi e Cod. Gu. *Avusso* mendose exhibebat Cod. A. M. — 17) *Ut de via* A. M. *Ut hic de via* Cod. Gu. quod dedi. Recensetur locus inter *Fragm. de Rep. I.* 43. 67. Orell. — 18) *Virg. Ecl. VIII.* 88. A. M. — 19) *Cic. de Rep. I.* 1002. A. M. De Rep. I. 13. ubi paulo aliter legitur: *Te ipsum, Laeli, omnesque avidos sapientiae cognitio ipsa rerum consideratioque delectat. Ceterum delectavit Cod. A. M. delectaverit* Cod. Gu. — 20) *Idem in Hortensio* 1015. A. M. Pag. 1170. apud Nobb. Editur ibi *delectatur*, sed uter-

- Devertit domum²⁴. Cic. pro Deiotaro: *Et domum Regis hospitii tui devertisset*. Devertit in domum. Idem pro Milone²⁵: *Devertit in villam Pompei*.
- Defigit in illa re. Cic. in Catil. I.²⁶: *Quod cum necesse putas etiam in consulis corpore defigere*. Defigit illa re. Virg. Aen. XII.²⁷: *Defigunt tellure hastas*.
- Disco ex illo. Virg. Aen. XII.²⁸: *Disce, Puer, virtutem ex me, verumque laborem*. Disco de illo. Terent. Eun.²⁹: *Ut sibi liceret discere id de me*.
- Deflexit de proposito. Cic. Philip. XVI.³⁰: *Laterensis ne vestigium quidem deflexit*.
- Disceptata lis est. Cic. Philip. XVI.³¹: *Non est illa dissensio disceptata bello*.
- Deporto domum. Cic. de Rep. II.³²: *Cum aliud nihil domum suam deportasset*. Deportavit in illud. Idem de Praetura urbana³³: *Haec non domum suam, neque in suburbana amicorum, sed Roman in publicum deportavit*.
- Discedit Roma. Cic. in Verr. Act. I.³⁴: *Cum haec frequentia Roma discesserit*. [510]
- Defungitur his. Cic. in Frumentaria³⁵: *Tribus decumis pro una defungeretur*. Virg. Aen. VI.³⁶: *O tandem magnis pelagi defuncte periculis*.
- Desperat hanc rem. Cic. de Suppliciiis³⁷: *Desperatis iam omnibus rebus*.
- Dilectus huic. Virg. Georg.: *Dilectus Thetidi Aegyones*³⁸.
- Dego illam rem. Virg. Aen. IV.³⁹: *Sine crimine vitam Degere*. Cic. pro Roscio⁴⁰: *Inter feras salius est actatem degere*.
- Desuetus his. Virg. Aen. VI.⁴¹: *Et iam desueta triumphis Agmina*.
- Diffidit illi. Virg. Aen. III.⁴²: *Cum iam diffideret armis*. Cic. pro Cluentio⁴³: *Diffidentem rebus suis*. Salust. Catil.⁴⁴: *Sibi patriaeque diffidere*.
- Defende illam rem pro ab illa re. Virg. Aen. X.⁴⁵: *Hunc, oro, defende furem*. Defende ab illa re. Idem Bucol.⁴⁶: *Dum teneras defendo a frigore myrtos*.
- Discrucior⁴⁷ huius. Terent. Adelph.: *Discrucior animi*.
- Dubius huius⁴⁸. Salust. Hist. III.: *Dubius consilii*.

que Cod. *delectatus*. — 21) *Desis te hac re* A. M. Sal. *IIst. II.* 4. A. M. Fragm. lib. II. 19. Gerl. — 22) *Ter. Phor.* 4. 3. 29. A. M. *Uterius h. d. litibus mendose* Cod. Gu. — 23) *Virg. Aen. XII.* 60. A. M. Numerum libri XI. exhibet Cod. Gu. qui idem in elocutione praestat: *desistere hoc facere*. — 24) Cod. A. M. utrobique *Devertit*, eadem scriptura etiam in exemplis. Recte Cod. Gu. quod dedimus. Cap. 6. orat. pro Deci. legitur *devertissēs*. Cod. A. M. *hospitiis sui*; veram lectionem tui exhibet Cod. Gu. — 25) *Pro Mil.* 20. A. M. *Pompei* dedi et Cod. Gu. *Pompeii* A. M. — 26) *Idem in Cat. I.* 6. A. M. Tum Cod. Gu. *quod tum necesse putas esse in consulis corpore defige*. — 27) *Virg. Aen. XII.* 130. A. M. — 28) *Idem XII.* 435. A. M. Vv. *verumque laborem addidi* et Cod. Gu. — 29) *Ter. Eun.* 2. 2. 31. A. M. — 30) Numerum XVI. uterque Cod. exhibet. Sed in numeris exhibendis non magno opere fidem habent hi Codd. — 31) Numerum XVII. Cod. A. M. sed XVI., quem dedi, Cod. Gu. Tum *dēssensio* Cod. A. M. Recte *dissensio* Cod. Gu. — 32) *Idem de Rep. II.* 1003.

A. M. *Deportavisset* Cod. A. M. — 33) Act. in Verr. II. lib. I. 20. Edd. exhibent apud Cic. *deportasses*. — 34) *Idem in Verr. Act. I.* 18. A. M. — 35) *Idem in Frumentaria* 16. A. M. Cic. *Frumentum tribus cet.* Cod. Gu. — 36) *Virg. Aen. VI.* 83. A. M. — 37) *Cic. de Suppl.* 6. A. M. In Verr. Act. II. lib. V. 6. *Iam in plerisque* edd. Cic. omittitur. — 38) Omnia haec, eloquentio cum exemplo, in Cod. A. M. desiderantur. Locutus Virg. est Georg. I. 399. — 39) *Virg. Aen. III.* 550. A. M. In exemplo *degerit* Cod. Gu. — 40) *Cic. pro Roscio*, 52. A. M. — 41) *Virg. Aen. VI.* 815. A. M. *Etiam* Cod. Gu. — 42) *Idem III.* 51. A. M. — 43) Locum non indicavit A. M. — 44) *Sal. Cat.* 32. A. M. Cap. 31. Cort. Gerlach. — 45) *Virg. Aen. X.* 905. A. M. — 46) *Idem Ecl. VII.* 6. A. M. In exemplo fortasse *defendo* scribendum est. — 47) *Discrucior* Cod. Gu. *Ter. Adel.* 4. 4. 1. A. M. *Discrucior animi* Cod. Gu. — 48) *Dubius huius* recte exhibet Cod. Gu. *Sal. Hist. III.* 13. A. M. Fragm. lib. III. 33. Gerlach. Vv. *Dubius consilii* desunt apud A. M.

Decidi de illa re. Terent. Heaut.¹: *Heu quanta de spe dccidi!*

Deperit amicam. Terent. Heaut.²: *Clinia hanc si deperit.*

De subito cum praepositione. Terent. Heaut.³: *Bolum mihi tantum ereptum tam de subito ex faucibus.*

Derepente⁴. Terent. Heey.: *Proripuit derepente tucitus sese ad filiam.*

Duxit se. Terent. Hee.⁵: *Uxor, ubi me ad filiam ire sensit, se duxit foras.*

Diligens huius rei. Cic. pro Cornelio II.⁶: *Quam diligentes libertatis vos oporteat esse.* [511]

Dumtaxat, id est⁷ tantummodo vel hoc solo. Cic. pro Corn. II.: *Qui commodis P. R. lingua dumtaxat ac voluntate consuluit.*

Demo de hoc. Cic. pro Corn. I.⁸: *Demi medius fdius de his tormentis aliquantum malim.*

Das hoc facere. Virg. Aen. I.⁹: *Tu das epulis accumbere Divum.* Et V.¹⁰: *Da flammam evadere classi.* Et XII.: *Da sternere corpus Seniviri Phrygis.*

De die, sicut ex tempore. Terent. Adolph.¹¹: *Apparare de die convivium.* Cic. Philipp. II.¹²: *Non solum de die, sed etiam ad diem vivere.*

Detrecto hanc rem. Cic. cum quaestor Lilybaeo decederet¹³: *Quod non detrectare militiam sed defendere provinciam iudicavit.*

Damnatus de caede et caedis utrumque¹⁴. Cic. Philipp. I.: *Quae iubent, ei, qui de vi, itemque ei, qui maiestatis damnatus sit.*

E.

Experior hoc facere. Virg. Bucol.¹⁵: *Magicis sanos avertere sacris Experiar sensus.* Experior cum his. Cic. pro Cornelio I.¹⁶: *Quid quod ne cum his quidem expertus es, quos duces operarum fuisse dixisti?* Experior illam rem. Virg. Georg. IV.¹⁷: *Aestate laborem Experiantur.* Terent. Eun.¹⁸: *Omnia prius experiri quam armis sapientem decet.* Expertus

1) *Ter. Heaut.* 2. 3. 9. A. M. *Heu* deest in Cod. Gu. — 2) *Idem in eadem* 3. 2. 14. A. M. — 3) *Idem in eadem* 4. 2. 6. A. M. *Bolum in tantum* Cod. A. M. *Bolum mihi tanquam* Cod. Gu. *Sabito* Edd. aliquot apud Terentium, quod falsum esse metrum ostendit. — 4) *Derepente* una voce scriptum in Cod. Gu., duabus A. M. *Idem Heey.* 4. 1. 3. A. M. Cod. Gu. *Proripuit* uterque Cod. *corripuit* edd. apud Tacitum. — 5) *Idem in eadem* 4. 1. 7. A. M. In eloquutione *Duxisse* exhibet Cod. A. M. i. e. *Duxit se.* Cod. Gu. praestat *Duxit.* — 6) *Cic. pro Corn. II.* 991. A. M. Pro Corn. *Fragmm.* II, 15. *Nobb.* — 7) *Id est* addidi e Cod. Gu. *Idem pro eodem II. ibidem* A. M. *Fragmm.* pro Corn. II, 16. *Qui comm. patriae* l. Cod. Gu. quam lectionem ortam puto ex male intellecto compendio *p. f.*, i. e. *populi Romani*, id quod exhibet Cod. A. M. — 8) *Idem pro eodem I. ibidem* A. M. *Fragmm.* pro Corn. I, 39. *Nobb.* *Ornamentis* habet pro *tormentis* Cod. Gu. Utrum sit praefereundum, haud facile quis dicat. — 9) *Virg. Aen. I.* 79. A. M. *Tu das* recte Cod. Gu. *Das* Cod.

A. M. — 10) *Et V.* 689. A. M. *Et XII.* 97. A. M. *Et IX.* Cod. Gu. *Tum da corpus sternere semiviri p.* Cod. Gu.; ordinem meliorem praestat Cod. A. M. cui tamen ultimum deest vocabulum. — 11) *Ter. Adel.* 5. 9. 8. A. M. — 12) *Cic. Phil. II.* 34. A. M. Pro *v. ad diem*, quae uterq. habet Cod., in edd. Cic. est *in diem.* — 13) *Idem c. q. L. decederet* 989. A. M. *Iudicata est* dedit A. M. quum in Cod. esset *in dicata est.* Sed *iudicata sit* Cod. Gu. i. e. *iudicata est*, quod rescripsi. — 14) *Damnatus caede* A. M. Recte *D. de caede* Cod. Gu. *Idem Phil. I.* 9. A. M. Exemplum sic exhibetur e Cod. Gu. *Quae iubent ei qui devitent, q. ei qui m. cet.* Nimirum apud Cic. legitur *ei qui de vi itemque ei*, quod ipsum quoque voluisse Grammaticum non dubium est. Verba autem *Quae — itemque* plane absunt a Cod. A. M. — 15) *Virg. Ecl. VIII.* 66. A. M. *Experiar* in eloquutione, *experior* in exemplo habet Cod. Gu. *Experior* utrobique exhibet Cod. A. M. Apud Virg. est *Experiar.* — 16) *Pro Corn.* 991. A. M. Libro primo attribuit Cod. Gu., idemque iam fecerunt *Fragmm.*

- illum. Virg. Aeneid. XI.¹⁹: *Haud ita me experti Bitias et Pandarus ingens.* Expertus illius. Idem Aeneid. X.²⁰: *Expertos belli iuvenes.*
- Eget illius rei. Virg. Georg. II.²¹: *Nil radices egent aliae.* Eget illa re. Idem Aen. II.²²: [512] *Non tali auxilio nec defensoribus istis Tempus eget.* Egens illius²³. Idem Aen. VIII.: *Non te rationis egentem.* Egenus illius. Idem Aen. I.²⁴: *Omnibus exhaustos iam casibus, omnium egenos.*
- Evado his. Virg. Aen. IX.²⁵: *Quaecumque evaserit undis.* Evado hos. Idem²⁶: *Iamque imprudentes evaserat hostes.*
- Exulat illis locis. Virg. Georg. III.²⁷: *Ignotis exulat oris.* Exulat usque ad illa loca. Virg. Aen. XI.²⁸: *Atrides Prothci Menelaus ad usque columnas Exulat.*
- Egredior illo loco. Virg. Aen. II.²⁹: *Est urbe egressis tumultus.* Cic. pro Ligario³⁰: *Domo est egressus.* Egressus illam rem. Sal. Hist. I.³¹: *Gens raro egressa fines suos.* Idem Hist. III.³²: *Postquam egressus angustias.*
- Exit illa re. Cic. de Rep. I.³³: *Nunciatum est venire Laelium domoque iam crisse.* Exit e loco. Cic. de Supplicis³⁴: *Ut exeunt e Sicilia praedoncs.* Exit illam rem. Virg. Aen. V.³⁵: *Corpore tela modo atque oculis vigilantibus exit.* Idem: *Et vim viribus exit.*
- Emit de me. Cic. pro Roscio³⁶: *Quae de viro clarissimo et fortissimo sese dicit emisse L. Cornelius Chrysogonus.* Emit a me. Idem de Supplicis³⁷: *Quod a malo auctore emit.*
- Expellit hoc loco³⁸. Cic. pro Cornelio I.: *Satius hominem miserum atque innocentem [513] eripi P. R., expelli patria, divelli a suis.* Expellit ex hoc loco³⁹. Idem pro Sextio: *Expellit ex patria.* Expellit a loco. Cic. pro Cornelio II.⁴⁰: *Expelleret a dispensantibus.*
- Expers illius rei. Cic. de Rep.⁴¹: *Negotii publici expers.* Expers illa re. Sal. Bell. Cat.⁴²: *Fuma atque fortunis expertes sunus.*
- Egregius illa re. Virg. Aen. VI.⁴³: *Egregium forma iuvenem et fulgentibus armis.* Egregius illius rei. Virg. Aen. XI.⁴⁴: *Egregiusque animi.* Salust. Hist. I.: *Egregius militiae.* Egre-

apud Cic. collectores. — 17) Virg. Georg. III. 156. A. M. Experiantur Cod. Gu. — 18) Ter. Eun. 4. 7. 19. A. M. Experiri verbis edidit A. M. ut est in aliquot edd. apud Terentium. Sed Cod. uterque ignorat v. verbis, recte. — 19) Virg. Aen. XI. 396. A. M. — 20) Idem X. 173. A. M. Expertes Cod. A. M. — 21) Virg. Georg. II. 28. A. M. — 22) Idem Aen. II. 521. A. M. — 23) Egens illius rei A. M. Abest rei a Cod. Gu. Idem VIII. 299. A. M. — 24) Idem I. 599. A. M. Exhaustos Cod. A. M. — 25) Idem VIII. 99. A. M. — 26) Idem in eodem 386. A. M. — 27) Idem Georg. III. 225. A. M. — 28) Idem Aen. XI. 262. A. M. Prothci uterq. Cod. Protei apud Virg. — 29) Idem II. 713. A. M. Ex urbe Cod. Gu. — 30) Pro Lig. 2. A. M. — 31) Sal. Hist. I. 19. A. M. Fragm. I. 29. Gerl. — 32) Idem III. 12. A. M. Fragm. III. 23. Gerl. — 33) Idem de Rep. I. 1001. A. M. Nuntiatum A. M. — 34) Locum non indicavit A. M. Ex Sicilia Cod. Gu. — 35) Virg. Aen. V. 438. A. M. Illic exemplo quod alterum subiungitur in Cod. Gu. Idem — exit, deest

apud A. M. Locus est Virg. Aen. XI, 750. — 36) Cic. pro Roscio 2. A. M. Lucius Corn. Chrysogonus A. M. — 37) Idem de Suppl. 22. A. M. Act. in Verr. II. lib. V, 22. Emisset legitur apud Cic. — 38) Hanc omnem eloquutionem cum exemplo suo omisit A. M. Locus orationis I. pro Cornelio nunc primum in lucem editur fragmentisque ascibendus est, fortasse inter 17. et 18. lib. I. Fragm. orat. pro Corn. collocandus. — 39) Expellit de loco mendose A. M. e Cod. In notis animadvertit, scribendum esse ex loco, vel postea in exemplo de patria. Utrumque falsum esse, evincit Cod. Gu. cuius lectionem dedimus. Est orat. pro Sext. c. 13. — 40) Idem pro Corn. II. 991. A. M. Fragm. pro Corn. II, 17. Nobb. — 41) Idem de Rep. 1001. A. M. De Rep. I, 2, 3. Orell. — 42) Sal. Cat. 34. A. M. Cap. 33. Cort. Gerl. — 43) Virg. Aen. VI. 862. A. M. Virg. Aen. II. Cod. Gu. Verba: iuvenem et fulgentibus armis addidi e Cod. Gu. — 44) Idem Aen. XI. 417. A. M. Exemplum e Sallustio deest in Cod. A. M.; addidi e Cod. Gu. Simile fragmentum e libro I. Ilist. ex-

gius haec. Salust. Iugurth.¹: *Imperii prolatandi percupidus habebatur, caetera egregius.*

Exterritus animo. Virg. Aen. VIII.²: *At Venus haud animo nequicquam exterrita mater. Exterritus illius rei.* Salust. Hist. IV.³: *Tetrarchus regesque territos animi firmavit.*

Evenit in illo. Salust. Hist. V.⁴: *Num si in Pompeio quid humani evenisset.* Evenit illi. Cic. in Pisonem⁵: *An quod tibi proficiscenti evenit.* Evenit his mihi incommode⁶. Ter. Heey.: *Incommode mihi nuptiis evenit.*

Expedio me hac re. Cic. pro Cornelio I.⁷: *Eiusmodi mihi duos laqueos in causa esse propósitos, ut si me ultero expedissem, tenerer altero.* Expedio me ex hac re. Terent. Adelph.⁸: *Quo modo me expediam ex huc turba?*

Excessit hoc loco. Virg. Aen. II.⁹: *Excessere omnes adytis arisque relictis Dii.* Ex- [514] cessit ex hoc¹⁰. Ter. Heeyr.: *Et cura ex corde excessit.*

Excruciat me illa re¹¹. Cic. de Praetura urbana: *Socium P. R. atque amicum fumo excruciatum semivivum reliquit.*

Elicit hoc vel huic. Virg. Georg. I.¹²: *Ecce supercilio clivosi tramitis undam Elicit.* Elicit ab hoc. Cic. pro Deiotaro¹³: *In qua quaestione dolor elicere veram vocem possit etiam ab invito.*

Exerceo¹⁴ illam rem. Virg. Aeneid. III.: *Exercent patrias oleo labente palaestras.* Exercetur illa re. Cic. de Signis¹⁵: *Dum armis exercetur.*

Enixa filium. Virgil. Aeneid. VII.¹⁶: *Ignis enixu iugales.*

Exsors huius. Virgil. Aen. VI.¹⁷: *Quos dulcis vitae exsortes.*

Excudit huic. Virg. Aen. I.¹⁸: *Silici scintillam excudit Achates.* Excussos hac re. Virgil. Aen. VII.¹⁹: *Quin etiam patria excussos.*

citur infra v. *Peritus*, ubi tamen est *militiae peritus*.

— 1) Locum non indicavit A. M. nec in Bello Iugurthino exstare videtur. *Caetera* dedi e. Cod. Gu. *Cetera* A. M. Existimat Fr. VII. Otto fortasse lacunam esse in Bello Iugurthino c. 79. ubi de Philaenis fratribus sermo est, quo loco illa verba de altero Philaenorum dicta sint. Mihi rem non persuasit. — 2) *Virg. Aen. VIII.* 370. A. M. — 3) *Sal. Hist. III.* 11. A. M. Lib. IV, 26. Gerl. — 4) *Idem V.* A. M. *In Pompeio* uterque Cod. id quod formula eloquentis requirit. Olim in Fragm. Sal. collectionibus scriptum *Pompeio*, sine praep., notavit A. M. idemque notavit probavitque Cortius, qui tamen Gudian Cod. nostri lectionem commemorat. — 5) *Cic. in Pis.* 14. A. M. *An quid* Cod. A. M. *an quod* Cod. Gu. — 6) Hoc omne enunciatum cum exemplo suo desideratur in Cod. Gu. Locus est Ter. Heey. 5. 3. 40. indicante A. M. — 7) *Cic. pro Corn.* 991. A. M. *Pro Corn.* 1, 43. Nobb. *Praepositos* Cod. A. M. *Propositos* recte Cod. Gu. — 8) *Ter. Adel.* 4. 4. 5. A. M. — 9) *Virg. Aen. II.* 351. A. M. *Aditis* Cod. Gu. — 10) *Excessit ex hoc loco* A. M. *Ter. Heey.* 3. 2. 12. A. M. *Et cura et corde* Cod. Gu. —

11) *Excruciare illa re* A. M. contra constantem Grammatici usum, qui tum demum solet ponere infinitivum, quam idem in ipso exemplo recurrit. *Cic. de Praetura urbana* 17. A. M. *Cic. de praetura* Cod. Gu. *Tum fumo excruciatum unde reliquit semi . . .* (sic lacuna notata) Cod. Gu. — 12) *Virg. Georg. I.* 108. A. M. — 13) *Cic. pro Deiot.* 1. A. M. — 14) *Exerce* A. M. *Virg. Aen. III.* 281. A. M. — 15) Locum non indicavit A. M. in Verr. Act. II. lib. IV. 25. 55. — 16) *Virg. Aen. VII.* 320. A. M. — 17) *Exors* Cod. Gu. *Idem VI.* 428. A. M. *Quod — exortes* Cod. Gu. — 18) *Idem I.* 174. A. M. — 19) *Idem VII.* 299. A. M. — 20) *Effeta* A. M. *Idem VII.* 440. A. M. *Virg. Aen. VI.* Cod. Gu. *Tum iterum effeta* A. M. — 21) *Idem VI.* 595. A. M. *Omnipotentis* Cod. uterq. *Apud Virg. est omniparentis.* — 22) *Et Georg. III.* 447. A. M. — 23) *Et Ecl. X.* 46. A. M. *Ne sit* Cod. Gu. — 24) *Idem Aen. VIII.* 271. A. M. — 25) *Cic. pro Ligario* 5. A. M. *At uterq. Cod. pro Deiot.*, quod retinendum erat, licet falsum. *Ceterum Excuit et excussos* Cod. uterq. — 26) *Virg. Aen. XII.* 517. A. M. *Menet em* Cod. Gu. — 27) *Idem III.* 616. A. M. — 28) *Sal. Hist. II.* 1. A. M. Libri

- Effoeta huius rei²⁰. Virg. Aen. VII: *Jerique effoeta senectus.*
 Est cernere. Virgil. Aen. VI.²¹: *Terrae omnipotentis alumnum Cernere erat.* Et Georg. IV.²²:
Neque est te fallere quicquam. Et Bucol.²³: *Nec sit mihi credere tantum.*
 Excipio illi rei. Idem Aen. IX.²⁴: *Excipiam sorti, iam nunc tua pruemia, Nise.*
 Exiit hac re illam rem. Cic. pro Deiot.²⁵: *Nomme omnem humanitatem exiisses?*
 Exosum illud. Virg. Aen. XII.²⁶: *Exosum bella Menoetem.*
 Extorris his. Virg. Aen. IV.²⁷: *Fimibus extorris.* Salust. Hist. II.²⁸: *Orbe terrarum ex-* [515]
torres.
 Edormit hoc. Terent. Adelph.²⁹: *Edormiscam hoc vini.* Cic. Philipp. II.³⁰: *Edormi crapulam*
et exhalat.
 Ex commodo. Salust. Iug.³¹: *Melius esse ratus ex commodo pugnam facere.*
 Escendo equum. Salust. Iug.³²: *Pars equos escendere, obrum ire hostibus.*
 Erumpit se inde. Virg. Georg. IV.³³: *Unde altus primum se erumpit Enipeus.*
 Emergit se. Salust. Hist. IV.³⁴: *Ubi se laniata navigia fundo emergunt.* Terent. Andr.³⁵: *Ex*
illis se emersurum malis.
 Exorsus orationem. Salust. Hist. III.³⁶: *Magnam exorsus orationem.*
 Expostulo cum eo. Terent. Andr.³⁷: *Et cum eo iniuriam hanc expostulem?*
 Evolve te hoc. Terent. Eun.³⁸: *Hac re te omni turba evolves.*
 Elapsus hac muliere. Terent. Hecyr.³⁹: *Paulutin elapsus est Bachide, atque huc transtulit*
Amorem. Elapsus de hac. Virg. Aen. II.⁴⁰: *Ecce autem elapsus Pyrrhi de caede*
Polites.
 Emungo hac re illum. Terent. Phorm.⁴¹: *Emunxi argento senem.*
 (Exsequias ire.) Terent. Phorm.⁴²: *Exsequias Chremeti quibus est commodum ire, tempus est.*

numerus in Cod. Gu. omissus est. Priores Fragm. apud Sal. collectores ediderant: *Urbe patriaque extorres*, Gerlach. dedit: *Orbe terrarum patriaque extorres*. Nostram lectionem Cod. uterque tuerit. — 29) *Ter. Adel.* 5. 2. 11. A. M. *Villi* legitur apud Ter. — 30) *Cic. Phil.* II. 12. A. M. *Exalta* Cod. A. M. — 31) *Sal. Iug.* 84. A. M. Cap. 82. ed. Cort. Gerl. *Esse* omiserat Cort. restituit e Codd. Gerlach. — 32) *Idem in eodem* 102. A. M. Cap. 97. Cort. Gerl. Verba: *obvian ire hostibus* desunt in Cod. A. M. addidi e Cod. Gu. — 33) *Erumpit inde* Cod. A. M. Addidi *se* e Cod. Gu. Atque ita restitutum volebat iam Nicol. Heinsius apud Rhod. in Lexico Scribon. s. v. *Erumpit*. Tum *Inde altis* Cod. A. M. *Unde a.* Cod. Gu. quemadmodum est apud Virg. *Se erumpit* iterum dedi e Cod. Gu. ut est ap. Virg. *Se deest* in Cod. A. M. Locus est Georg. IV. 368. — 34) *Sal. Hist.* III. A. M. Fragm. IV. 35. Gerl. *Pro navigia* dedit e Cod. suo *vestigia* A. M. Sed recte *navigia* Cod. Gu. — 35) *Ter. Andr.* 3. 3. 30. A. M. Apud Ter. editur *sese*. A quibus editionibus se plane abesse dicat A. M. nescio. — 36) *Sal. Hist.* III. 1. A. M. Fragm. IV. 6. Gerl. — 37) *Ter. And.* 4. 1. 15.

A. M. — 38) *Idem Eun.* 4. 4. 56. A. M. *Te de turba* Cod. A. M. quapropter edidit *te turba*. Adieci *omni* e Cod. Gu. quo eodem ducit mendum Cod. A. M. Apud Ter. editur: *Hac re et te omni t. e.* — 39) *Idem Hecyr.* 1. 2. 94. A. M. *Atque hunc* A. M. *Atque hanc* Cod. Gu. Error ortus ex malo intellectu compendio. Apud Terent. ante Bentl. *edebatur huic*, qui recte *huc* restituit e libro Bembino. — 40) *Virg. Aen.* II. 526. A. M. *Virg.* Cod. Gu. loco non diligentius significato. — 41) *Ter. Phor.* 4. 4. 1. A. M. Ante nomen Ter. signum asterisci est in Cod. Gu. ad quod in margine ascriptum *M. Lacunam*. Tum sequuntur in textu haec: *Terent. Phorm. Exequias Chremeti quibus est commodum ire, tempus est.* Nimirum aberravit librarii oculus a nomine *Terent. Phorm.* ad idem nomen, et exemplum atque sequentem elocutionem omisit. Itaque ope Cod. A. M. locum restitutum. Is vero Codex post v. *senem* statim exhibet eloquutionem *E loco evocat*, omissis omnibus interpositis, quae e Cod. Gu. praeclarissimo adieci. — 42) *Terent. Phorm.* V. 8, 37. ubi editur *ire iam*.

Expurge illud. Terent. Adelp¹: *Expurge frontem.*

Exarat ex agro. Cic. Frumentaria²: *Ut plus quam decem medimna ex iugero exararent.*

Evocat e loco. Cic. pro Deiotaro³: *E tenebris in lucem evocavit.*

Excidit hac re. Virg. Aen. II.⁴: *Tantumque nefas patrio excidit ore.* Terent. Andr.⁵: [516] *Hecus quantum audio uxore excidit.*

Emissus ex hoc loco. Cic. in Catilin. I.⁶: *Ut abs te non emissus ex urbe.* Emissus hoc loco. Virg. Georg. IV.⁷: *Emissum carcis ad sidera coeli Nare per aeternam liquidum suspensuris agmen.*

F.

Felix illa re. Virg. Aen. VI.⁸: *Felix prole virum.* Felix illius rei. Idem Georg. I.⁹: *Ipsa dies saltus alio dedit ordine luna Felices operum.*

Ferax illo. Virg. Georg. II.¹⁰: *Ille ferax olco'st.* Salust. Iugurth.¹¹: *Arbore infecundus, fertilis frugum uger.*

Fidens fugae. Virg. Aen. XI.¹²: *Fugae fidens, et coelum territat armis.* Fidens fuga. Virg. Georg. III.¹³: *Fidentemque fuga Parthum.* Fidens illius¹⁴. Virg. Aen. XII.: *Regina tui fidissima.* Fido huic rei. Idem Aen. VII.¹⁵: *Iam fidere terrae.*

Fessus illius rei. Virg. Aen. I.¹⁶: *Fessi rerum.* Fessus illa re. Idem Aen. II.¹⁷: *Et longo fessi discedere bello.*

Fortunatus illius rei. Virg. Aen. XI.¹⁸: *Fortunatusque laborum.* Fortunatus illa re. Salust. Cat.¹⁹: *Viro, liberis salis fortunatu fuit.*

Furens illius. Virg. Aen. V.²⁰: *Furens animi dum proram ad saxu suburget.* Fureus [517] hoc. Idem Aen. VIII.²¹: *Ecce furens animis uderat Tiryntius.*

Fruor illa re. Terent. Adelp²²: *Huic demus qui fruatur pro quo fruatur.* Fruor illam rem. Idem Phorm.²³: *Ut mihi liceat quod amo, tantulu frui.* Fructui mihi est illud. Cic. de

1) Terent. Ad. V. 3. 53. — 2) Cic. in Verr. Act. II. lib. III. 47. In Cod. Gu. est: *Cicero Frumentum ut plus cet.* — 3) *E loco vocat* Cod. A. M. Cic. pro Deiot. 11. A. M. — 4) Virg. Aen. II. 658. A. M. *Primo excidit* Cod. A. M. Recte ut legitur apud Virg. *patrio e.* Cod. Gu. — 5) Totum hoc exemplum omisit A. M. Recepti e Cod. Gu. Locus est Ter. Andr. II. 5. 12. — 6) Cic. in Cat. I. 11. A. M. — 7) Virg. Ge. III. 58. A. M. — 8) Idem Aen. VI. 785. A. M. — 9) Idem Ge. I. 277. A. M. *Alios alio* Cod. A. M. Recte *saltus alio* Cod. Gu. ut est apud Virg. — 10) Idem Ge. II. 222. A. M. *Ille ferax Deo sic* Cod. Gu. Sic ortum ex 'st quod restitui. I. f. olco A. M. — 11) Sal. Ing. 20. A. M. *Arbore* uterq. Cod. Locus plerumque sic editur: *Ager frugum fertilis, bonus pavori, arbori infecundus.* Sed in Cod. Gu. post v. *infecundus* sequitur nova e locutio: *Pertilis huius. Ager frugium fertilis* (sic); quam ubertatem liberariorum inventum esse puto. — 12) Virg. Aen. XI. 351. A. M. — 13) *Fidentem fuga* A. M. Idem

Georg. III. 31. A. M. — 14) *Fidus illius* edidit A. M. Sed Cod. uterq. *Fidens illius.* Idem Aen. XII. 659. A. M. Virg. Aen. X. Cod. Gu. — 15) Idem VII. 290. A. M. — 16) Idem I. 178. A. M. *Possus r.* Cod. Gu. — 17) Idem II. 109. A. M. *E longo* Cod. Gu. — 18) Idem XI. 416. A. M. — 19) Sal. Cat. 26. A. M. *Viro* addidi e Cod. Gu. *Fuit* in Sall. edd. plerumque omittitur. — 20) Virg. Aen. V. 202. A. M. Verba *ad saxu suburget* addidi e Cod. Gu. — 21) Idem Aen. VIII. 228. A. M. — 22) Ter. Adelp. 5. 8. 27. A. M. — 23) Idem Phorm. 1. 3. 13. A. M. *Veni liceat quod* Cod. A. M. Recte cum Terentio Cod. Gu. *Ut mihi liceat quod.* Ceterum ordo apud Ter. est: *tandiu quod amo.* — 24) Cic. de imp. Pomp. 6. A. M. Pro lege Manuil. 6. Apud Cic. legitur *illis et fructuosi.* In Cod. Gu. est: *his rebus frui possessiones nisi cet.* — 25) Ter. Adelp. 4. 3. 12. A. M. *Et tuo off.* Cod. uterq. *Et tu off.* in vet. ed. apud Ter. notante Maio. — 26) Idem eadem 3. 4. 18. A. M. Idem eandem Cod. Gu. Est *desideratur* apud A. M. *officium est* ed. Ter. — 27) Virg.

Imperio Pompeii²⁴: *Putatisne vos his rebus frui posse, nisi eos qui fructui vobis sunt conservaveritis?*

Functus illa re. Terent. Adolph.²⁵: *Et tuo officio fueris functus.* Functus illam rem. Idem eadem²⁶: *Neque liberalis functus est officium viri.*

Frater illius. Virg. Aen. V.²⁷: *Tuus, o clarissime, frater, Pandare.* Frater illi. Salust. Hist. IV.²⁸: *Qui uxori eius frater erat.*

Fluit illa res. Virg. Aen. VIII.²⁹: *Fluit aes rivis aurique metallum.* Fluit illa re. Idem Georg. II.³⁰: *Atque auro plurima fluxit.*

Flet illud tempus. Virg. Georg. III.³¹: *At illa flet noctem.* Volunt aliqui *flet noctem* quasi usque ad noctem intelligi; cum videatur melius³² quod noctem quoque totam flendo consumat. Ut idem in eodem: *Septem fluvium totos perhibent ex ordine menses Rupe sub aeria deserti ad Strymonis undam Flevisse.*

Furore derit. Virg. Aen. XII.³³: *Hunc oro sine me furere ante furorem.* [518]

Futurum illi exitum est. Virg. Aen. II.³⁴: *Tam magnum exitium, quod Dii prius omen in ipsum Converterant Priami imperio Phrygibusque futurum.* Futurus exitio ille illi. Idem Aen. IX.³⁵: *Multis tamen ante futuri Exitio.* Similiter Cic. pro Ligario³⁶: *Saluti civi calamitoso esse vellemus.*

Fretus hac re. Virg. Aen. IX.³⁷: *Freti armis.* Salust. Iugurth.³⁸: *Et amicitia P. R. magis quam Numidis fretus.*

Festino illud. Virg. Aen. IV.³⁹: *Festinare fugam.* Salust. Hist. I.: *Profecionem festinantes.*

Filius familiaris vel mater familiae⁴⁰.

Filius familiarum et mater familiarum⁴¹. Cic. de Praetura urbana: *Quam multis istum matribus familiarum attulisse existimatis?* Mater familias. Cic. pro Coelio: *Si matrem familiis secus quam matronarum sanctitas postulat nominamus.*

Fine illius rei. Salust. Hist. III.⁴²: *Fine inguinum ingrediuntur mare.*

Aen. V. 495. A. M. Vos o clarissime frater Pandare Cod. Gu. — 28) *Sal. Hist. V. A. M. Salust. Hist. IV. Cod. Gu. Et ux. prima man. Cod. A. M.; altera qui, quod dedimus. Quod uxori Cod. Gu. — 29) Virg. Aen. VIII. 445. A. M. Fluit aestivis aurique metallum Cod. Gu. metallis Cod. A. M. — 30) Idem Georg. II. 166. A. M. — 31) Idem III. 514. A. M. Virg. Georg. IV. Cod. Gu. Recte. — 32) Ita Cod. Gu. In Cod. A. M. locus ita exhibetur: Cum videatur melius quam noctem quoque totam. Iam sequuntur tanquam in nova eloqueutione flendo consumat. Ut idem cet. Apertum est, male distinctam esse orationem in Cod. A. M., quapropter non dubitavimus sequi Cod. Gu. ubi omnia optime cohaerent, Sententia enim est: Sunt qui explicit usque ad noctem; quum tamen (licet) melius videatur illud sic intelligi, ut noctem totam flendo consumat. Oratio Grammatici semibarbara obscuritatem invehit. In eodem 507. A. M. Prohibent Cod. Gu. — 33) Idem Aen. XII. 680. A. M. — 34) Idem II. 190. A. M. Verba quod Dii prius omen in ipsum conver-*

tant desunt in Cod. A. M. — 35) Idem VIII. 315. A. M. — 36) Similiter addidi e Cod. Gu. Cic. pro Lig. 5. A. M. — 37) Virg. VIII. 676. A. M. — 38) Sal. Iug. 23. A. M. Cap. 20. edd. Cort. Gerl. — 39) Virg. Aen. III. 575. A. M. Festinate Cod. Gu. Salust. Hist. Fraggm. nondum accensus locus. — 40) Haec desunt plane apud A. M. In Cod. autem Gu. leguntur ante eloqueutionem Festino, quod non probabile est, quia Arus. Messus similes eloqueutiones coniungere solet. Quo casu exempla ommissa sunt, exputare non possum. — 41) Omnis hic articulus deest in Cod. A. M. Filii familiarum et Cic. de cet. Cod. Gu. Qua de causa putavi unam formulam esse omissam, quam apposui. Nescio tamen an potius ita constituendus sit totus locus: Filius familiae vel filius familiarum. Mater familiae vel mater familiarum Cic. de Pr. cet. ut nihil omissum sit iudicandum. Exempla autem non plane essent idonea. Loci Cicerois sunt: In Verr. Act. II. lib. I. 24. ubi est: matribus familias — vim attulisse. Pro Coelio c. 13. — 42) Idem III. 14. A. M. Fraggm. III. 38. Gerl.

Fatigatus illius rei¹.

Fugitans litium². Terent. Phorm.: *Erus liberalis et fugitans litium.*

Fugitivus ab illa re. Cic. de Signis³: *Neque tam fugitivi illi u dominis, quam tu ab iure et a legibus.*

Firmatus illius rei. Salust. Hist. III.⁴: *Ad Cyzicum perrexit firmatus animi.*

Fartus hac re. Cic. de Supplicii⁵: *Pulvinus crui perlucidus Melitensi rosa fartus.*

Falsus illius rei. Terent. Eun.⁶: *Ut falsus animi est.*

Fundit humi. Virg. Aen. V.⁷: *Mero libans earchesia Bacchi Fundit humi.*

G.

Gaudet illa re. Virg. Bucol.⁸: *Phocho gaudet Parnasia rupes.* Gaudet illam rem. Terent. Andr.⁹: *Hunc scio mea solum solide gavisurum gaudia.* Idem Phorm.¹⁰: *Vin' pri- [519] mund' hodie facere, quod ego gaudeam, Nausistrata?*

Gerens negotium. Cic. Phil. II.¹¹: *Magister equitum negotium publicum gerens.* Gerentes negotii. Cic. pro Sextio¹²: *Negotii gerentes.* Gesto in hac re. Terent. Adelph.¹³: *Quem ego tantillum puerum in manibus gestavi meis.* Gero hac re. Virg. Aen. XII.¹⁴: *Atque humeris inimicum insigne gerebat.*

Gratum tibi est. Cic. in Hortensio¹⁵: *Lucullo quidem noster adventus et gratus et iucundus fuisse.* Gratium adversum te pro tibi. Terent. Andr.¹⁶: *Id gratum fuisse adversum te.*

Genitus illi rei¹⁷ faciendae. Salust. Hist. III.: *Perdendae pecuniae genitus.* Genitus illo loco. Virg. Aen. XII.¹⁸: *Genitis diversis partibus orbis.* Genitus illo parente. Idem Aen. VI.¹⁹: *Diis geniti potuere.*

Gratiam illi criminis facio. Salust. Histor. III.²⁰: *Post reditum eorum, quibus senatus belli Lepidiani gratiam fecerat.*

Gratificor illam rem tibi. Cic. de Rep. I.²¹: *Populo gratificans et aliena et sua.* Sal. Iug.²²: *Nisi forte quem inhonesta libido tenet, potentiae paucorum decus atque libertatem suam gratificari.*

1) *Fatigatus illius rei.* Deest exemplum in utroque Cod. — 2) Deest exemplum in Cod. A. M. Desideratur elocutio in Cod. Gu. Nam apud A. M. sic legitur: *Fatigatus illius rei et etiam Fugitans litium nihil amplius.* At in Cod. Gu. *Fatigatus illius rei; Terent. Forma eras liberalis et fugitans litium.* — 3) Locum non indicavit A. M. *A iure* Cod. Gu. Locus est in Verr. Act. II. lib. IV, 50. — 4) *Sal. Hist. III. 12.* A. M. *Firmatum animi* Cod. Gu. Fraggm. lib. III, 24. — 5) *Cic. de Suppl. 11.* A. M. In Verr. Act. II. lib. V, 11. — 6) *Ter. Eun. 2. 2. 43.* A. M. — 7) *Virg. Aen. I. 77.* A. M. *Fudit* Cod. Gu. — 8) *Idem Ecl. I. 29.* A. M. — 9) *Ter. And. 5. 5. 8.* A. M. *Mea non solum* Cod. A. M. *Mea solum solide* Cod. Gu. *Mea solide solum* apud Ter. editur. — 10) *Idem Phor. I. 8. 1.* A. M. *Vix primum* Cod. Gu. — 11) *Cic. Phil. II. 25.* A. M. — 12) Locum non indicavit A. M. In notis memoravit, simile exemplum exstare in

orat. pro Quintio 19. — 13) *Ter. Adel. 4. 2. 24.* A. M. *Tum illum puerum* Cod. Gu. *Paerum gestavi in manibus meis* Cod. A. M. Meliorem ordinem servavit Cod. Gu. — 14) *Virg. Aen. XII. 944.* A. M. — 15) *Cic. in Hort. 1015.* A. M. Fraggm. IIort. 3. Nobb. pag. 1170. *Lucullo quem nostri adv.* Cod. Gu. — 16) *Ter. Andr. I. 1. 15.* A. M. *Adversum te fuisse* Cod. A. M. Verum ordinem servavit Cod. Gu. — 17) *Rei om.* Cod. Gu. *Sal. Hist. III. 15.* A. M. Ueberiora citat Asconius. Cf. Fraggm. Sal. III. 39. Gerlach. — 18) *Virg. Aen. XII. 708.* A. M. — 19) *Idem Vl. 131.* A. M. — 20) *Sal. Hist. III. 14.* A. M. Fraggm. III. 34. Gerlach. — 21) *Cic. de Rep. I. 1002.* A. M. — 22) *Sal. Iug. 3.* A. M. *Inhonesta et perniciose libido* editur apud Salustium. Tum pro decus atque in Cod. A. M. est: *recusatque.* Contra *Nisi forte quam* Cod. Gu. *potentiae paucorum* idem. — 23) *Idem in eodem 112.* A. M. Cap. 104. edd. Cort. Gerlach. Ibi recte legitur:

Gratiae facio crimen meum. Salust. Iugurth.²³: *Bocchum optimum poenitet, delicta gratiae facit.*

Gnarus illius. Sal. Hist. I.²⁴: *Et numeri eorum Metellus per litteras gnarus.*

Gemit extrema. Virg. Aen. XI.²⁵: *Atque extremu gementem.*

[520]

Gravis illo, id est ex illo gravida²⁶. Idem Aen. I.: *Regina Sacerdos Murte gravis.* Gravis hac re. Virg. Aen. IX.²⁷: *Hic annis gravis atque animi maturus Aletes.*

Genus Italus pro genere. Virg. Aen. V.²⁸: *Cressa genus.* Idem Aen. VIII.²⁹: *Qui genus?*

Geminum illis rebus pro simillimum. Cic. in Pisonem³⁰: *Illud vero geminum consilii Catilinae et Lentuli, quod me domo mea expulstis.*

H.

Habito illam rem. Virg. Bucol.³¹: *Atque humiles habitare casas.* Habito illa re. Idem Aen. III.³²: *Habitabant vallibus imis.* Habito ibi. Idem Aen. VII.³³: *Hic fortes habitare Latinos.* Habitantur illis illa loca. Idem Aen. III.³¹: *Cuncta malis habitantur moenia Graiis.* Habitant in illo loco. Terent. Andr.³⁵: *In hac habitasse plutea dictum est Chrysidem.* Habitat ad haec loca. Virg. Aen. III.³⁶: *Curva haec habitant ad litora vulgo Infandi Cyclopes.*

Halat illa re. Virg. Georg. III.³⁷: *Halantes floribus horti.* Halat illam rem. Cic. Philipp. II.³⁸: *Edormi erupulam et exhula.* Virg. Aen. VII.³⁹: *Serumque exhalat opuca Mephitim.*

Hostis illius⁴⁰. Virg. Aen. VII. *Hinc Agamemnonius Troiani nominis hostis.* Hostis illis. [521] Cic. de Signis⁴¹: *Neque tam illi hostes hominibus, quam tu Diis immortalibus.*

Haesit his. Virg. Aen. VIII.⁴²: *Et postibus hucsit adesis.* Haesit in iisdem⁴³. Virg. Aen. V.: *Infelix saxis in procurrentibus hucsit.* Cic. pro Milone⁴⁴: *Haesit in poenis.*

Habet a me. Cic. in Pisonem⁴⁵: *A me habere vitam, fortunas, liberos arbitrabantur.* Habet de me. Terent. Phorm.⁴⁶: *Agrum de nostro patre Colendum habebat.* Habere donat.

Ceterum Boccho, quoniam poenitet, delicti gratiam facit. Haesit Grammaticus ex corrupto codice. — 24) *Idem Hist. I. 22.* Sal. Fragm. I. 54. Carrio ediderat *Itineris eorum*; alii teste Gerlachio: *Et muneris.* Uterque Cod. *Et numeri.* — 25) *Virg. Aen. XI. 865.* A. M. — 26) *Gravida* desideratur in Cod. A. M. *Idem I. 273.* A. M. — 27) *Idem VIII. 246.* A. M. *Amis gravis* Cod. A. M. *Alites* Cod. Gu. — 28) *Idem V. 285.* A. M. *Cressa genus* Cod. Gu. — 29) *Idem VIII. 114.* A. M. — 30) *Cic. in Pis. VII. A. M.* — 31) *Virg. Ecl. II. 29.* A. M. — 32) *Idem Aen. III. 110.* A. M. — 33) *Habito tibi* Cod. Gu. *Idem VII. 151.* A. M. — 34) *Idem III. 398.* A. M. *Aen. III.* omnia poetae significatione Cod. Gu. — 35) *Ter. Andr. 4. 6. 1.* A. M. — 36) *Virg. Aen. III. 643.* A. M. *Quorum haec h.* Cod. Gu. *Haec h.* omisso primo voc. A. M. *Curva haec h.* editur apud Virg. quod recipiendum duxi. In Archaetypo scriptum erat *Quurva*, quod in quorum deprava-

tum est. — 37) *Idem Georg. III. 109.* A. M. — 38) *Cic. Phil. II. 12.* A. M. *Exalat* et paullo post *exalat* Cod. A. M. — 39) *Virg. Aen. VII. 84.* A. M. *Serumque* uterq. Cod. *Saevamque* editur apud Virg. — 40) Tota haec elocutio cum exemplo suo desideratur apud A. M. In Cod. Gu. superest exemplum. Signo illato ascripsit Gudius: Est aliquid supplendum: *Hostis illius.* Recte; idque scripsimus. Locus est Virg. Aen. VII, 723. — 41) Locum non indicavit A. M. — 42) *Virg. Aen. VIII. 537.* A. M. *Aenis* Cod. A. M. *Adhaesit* Cod. Gu. *Adesis* correxerit ex Virg. — 43) *Haesit in eadem* miro errore Cod. Gu. Fortasse legendum *Haesit in iis.* *Idem Virg. Tum Idem V. 204.* A. M. — 44) *Cic. pro Milone 21.* A. M. — 45) *Cic. in Pis. 11.* A. M. *Arbitrabantur* addidi e Cod. Gu. — 46) *Ter. Phor. 2. 2. 17.* A. M.

Virg. Aen. V.¹: *Loricam Donat habere viro. Habendo aptat*². Virg. Aen. XII.: *Simul aptat habendo Ensemque clypeumque.*

Hortor illos facere. Virg. Aen. II.³: *Hortamur fari quo sanguine cretus. Hortor illos factum, hoc est factum*⁴ ire. Salust. Hist. III.: *Neque vos ultum iniurias hortor.*

Humi nascuntur. Virg. Bucol.⁵: *Et humi nascentia fragra.* Sal. Catil.⁶: *Humi depressus. Idem Iug.*⁷: *Humi arido atque arenoso nascuntur.*

Huc include. Virg. Georg. II.⁸: *Huc alienum ex arbore germen Includunt.* Huc asperge. Idem Georg. IV.⁹: *Huc tu iussos asperge saporis.* Huc calca. Idem Georg. II.¹⁰: *Huc ager ille malus dulcesque a fontibus undae Ad plenum culcentur.*

I.

Inhiant illi rei. Virg. Aen. III.¹¹: *Pecudumque reclusis Pectoribus inhians spirantia consulit exta.* Cic. in Cat. III.¹²: *Quem inauratum in Capitolio purvum atque lactentem*¹³ [522] *uberibus lupinis inhiantem fuisse meministis.* Inhiant illam rem. Virg. Georg. II.¹⁴: *Ni varios inhiant varia testudine postes.*

Indulget illa re. Idem Georg. III.¹⁵: *Nec concubitu indulgent.* Terent. Adelph.¹⁶: *Vestitu nimio indulges.* Indulget illi rei. Virg. Aen. II.¹⁷: *Quid iuvat insano tantum indulgere labori.*

Implet illa re. Virg. Aen. III.¹⁸: *Animam si veris implet Apollo.* Impletur illius rei. Idem Aen. I.¹⁹: *Impletur veteris Bacchi pinguisque ferinae.*

1) *Virg. Aen. V.* 262. A. M. — 2) *Optat utrobique* Cod. A. M. Recte *aptat* Cod. Gu. *Idem XII.* 88. A. M. *Virg. XI.* Cod. Gu. *Ensemque* om. Cod. Gu. idemque exhibet *clypaeumque*. — 3) *Idem II.* 74. A. M. — 4) *Factu* Cod. A. M. *Sal. Hist.* III. 10. A. M. Invenitur in oratione M. Licinii, tribuni plebis, ad plebem lib. III. 22. *Neque ego vos ultum iniurias hortor.* — 5) *Virg. Ecl.* III. 92. *Humi* A. M. *Et humi* Cod. Gu. — 6) *Exempla haec duo* apud A. M. desiderantur. *Sal. Cat.* 55. *Cort. Gerl.* — 7) *Sal. Iug.* 48. *Cort. Gerl.* Citat eundem locum *Priscian.* 13 31. tom. II, pag. 271. *Kr. Oneroso pro arenoso* Cod. Gu. *Gignuntur* editur apud *Salustium*. — 8) *Idem Georg.* II. 77. A. M. *Aliena* editur apud *Virg.* *Ceterum Includo* in elocutione habet A. M. — 9) *Iluc* *asperge* Cod. A. M. *Idem III.* 62. A. M. *Iterum asperge* Cod. A. M. — 10) *Idem II.* 244. A. M. *Dulcisque* A. M. — 11) *Idem Aen.* III. 64. A. M. *Pecorumque* Cod. Gu. *Et spir.* Cod. A. M. — 12) *Cic. in Cat.* III. 8. A. M. — 13) *Lactentem* dedit e. Cod. suo A. M. Recte *lactentem*, ut est apud *Cic.*, exhibet Cod. Gu. — 14) *Inhio* *illam r.* C. A. M. *Virg. Georg.* II. 463. A. M. *Ni varios* Cod. A. M. *Hi varios* Cod. Gu. Apud *Virg.* legitur *nec var.* Tum *varia* Cod. uterque. Apud *Virg.*

est pulchra. — 15) *Idem III.* 198. A. M. *Ne conc.* Cod. A. M. *Haec conc.* Cod. Gu. *Nec* legendum est apud *Virg.* quod restitui Grammatico, quia credibile videtur, *c* a seq. *c* absorptum fuisse. — 16) *Ter. Adel.* I. 1. 38. A. M. *Vestitu tu nimio* Cod. Gu. — 17) *Virg. Aen.* II. 776. A. M. *Labori* Cod. uterque. Apud *Virg.* est *dolori.* His assuta sunt haec in Cod. Gu. *Indulget illam rem dicimus.* — 18) *Idem III.* 434. A. M. — 19) *Impletur illius r.* A. M. *Idem I.* 215. A. M. *Ferinae* Cod. Gu. — 20) *Idem VI.* 134. A. M. — 21) *Idem Georg.* II. 451. A. M. *Tum Terent. undam* Cod. Gu. i. e. *Torrentem undam*, ut legitur apud *Virg.* — 22) *Idem Aen.* VIII. 691. A. M. — 23) *Idem Ecl.* VIII. 16. A. M. — 24) *Sal. Hist.* III. 12. A. M. *Arma sua quisquis* Cod. A. M. *A. f. quisque* Cod. Gu. *Instans* *Quid.* uterque. Eundem locum sic citavit *Serv.* ad *Aen.* IX, 229. *Fessi arma sua quisque stantes incumbere.* Cf. *Gerl. Fragm.* lib. III. 25. — 25) *libet A. M. respicere* ad cap. eius orat. VII. ubi legitur: *Quare videte, num dubitandum vobis sit, omni studio ad id bellum incumbere.* — 26) *Idem pro Maren.* 26. A. M. *Muraena.* Cod. Gu. *Tum Praesertim tam incubui* Cod. Gu. *Praesertim quum incubuit* legitur apud *Cic.* — 27) *Articulorum ordo mutatus* in Cod. Gu. ubi

Innare illum locum. Virg. Aen. VI.²⁰: *Bis Stygios innare lacus*. Idem Georg. II.²¹: *Torrentem undam levis innatat alnus*. Innare illo loco. Idem Aen. VII.²²: *Pelago credas innare revulsas Cycladas*.

Incumbo illi rei. Virg. Bucol.²³: *Incumbens tereti Damon sic coepit olivae*. Incumbo illam rem. Salust. Hist. III.²⁴: *Ut sustinere corpora plerique nequeutes arma sua quisque instans incumberet*. Incumbo ad illam rem. Cic. de Imperio Pompeii²⁵: *Incumbite ad id bellum, Quirites*. Idem pro Murena²⁶: *Præsertim tamen incubui ad virum bonum*.

Inducite animum²⁷. Terent. Heaut.: *Causam hanc iustam esse animum inducite*. Indu- [523] cite in animum. Cic. pro Cluentio²⁸: *Neque enim quicquam eiusmodi matri poterat in animum inducere*.

Indutus illis rebus. Virg. Aen. XI.²⁹: *Indutosque iubet truncos hostilibus armis*. Idem XII.³⁰: *Tunc etiam spoliis indute mcorum*. Indutus illas res. Idem Aen. II.³¹: *Qui redit exuvias indutus Achillis*. Induitur illi rei. Idem Aen. VII.³²: *Indutus capiti sic regia tecta subibat*.

Incumbo in illam rem. Cic. pro Plancio³³: *Equidem qui in me ipsum incumbat*. Idem Philipp. III.³⁴: *Incumbite in causam, Quirites*.

Induit se in illam rem. Virg. Georg. I.³⁵: *Cum se nux plurima silvis Induit in florem*. Induitur illam rem corpore. Idem Aen. III.³⁶: *Induitur lorican humeris*.

Inducitur illa re corpus. Idem Aen. VIII.³⁷: *Tunicaque inducitur artus*.

Inludo illi rei. Virg. Aen. IV.³⁸: *Et nostris illuserit advena regnis*. Inludo illum. Idem VIII.³⁹: *verbis virtutem inlude superbis*. Inludo in illa re⁴⁰. Terent. Andr.: *Adcon' videmur*

e locutio *Inducite in animum* cum exemplo suo huic praeposita est. *Ter. Heaut. Prolog. 41*. A. M. *Animum inducite* vero ordine exhibet Cod. Gu. *Inducite an. Cod. A. M. — 28*) Locum non indicavit A. M. *Quenquam quicquam eiusmodi matri poterat in animum inducere*. Cod. Gu. *Quotiescunque quicquam eiusmodi monstri pot. in an. ind. Cod. A. M.* Apud Cic. pro Cluent. c. 15. §. 45. est: *Neque enim legare eiusmodi matri poterat in a. ind.* Qua de causa apud Cic. legendum videtur: *Neque enim legare quicquam eiusmodi matri ceter.* — 29) *Inductus illis r.* Cod. A. M. Etiam sine codice rescribendum erat *Indutus*, quod diserte exhibet Cod. Gu. *Virg. Aen. XI. 83*. A. M. *Aen. XII.* Cod. Gu. *Inductosque iterum* Cod. A. M. — 30) *Idem XII. 947*. A. M. Dcest haec loci notatio in Cod. Gu. *Inducte* Cod. A. M. *Indute*, ut in supp., recte Cod. Gu. — 31) Voc. *res* abest a Cod. A. M. *Idem II. 275*. A. M. Verba *Qui redit* desunt in Cod. A. M. — 32) *Idem Phil. III. 5*. A. M. *Causasam* Cod. Gu. — 33) *Virg. Georg. I. 187*. A. M. *Georg. I.* Cod. Gu. Apud Virg. editur *inducte*. — 36) *Idem Aen. VII. 640*. A. M. At

uterq. Cod. *Aen. III.* quod retinui, etsi falsum. Haud dubie prima linea erecta ex numeri signo V. depravata est, ut saepe fit. Apud Virg. v. *humeris* non legitur, videturque Grammaticus duos similes locos confudisse. — 37) *Idem VIII. 457*. A. M. — 38) *Idem VIII. 591*. A. M. Ceterum uterq. Cod. *Inludo* in elocutione, et *illuserit* in exemplo. Rectissime. Nam Grammaticorum tantum diligentiae indulo, commemorato et talia debentur, usu nunquam recepta nec pronunciatione frequentata. Quod quum nuper negaverit Wunderus in praef. Editionis Plancianae, recens inducta illa orthographia, quae iam dudum est explosa; fateor me nescire, quid de eius iudicio statuam, ne quid gravius dicam. — 39) *Idem VIII. 634*. A. M. *Idem VIII. Cod. Gu. In Verbis* Cod. A. M. *Verbis*, omisso imperativo, Cod. Gu. — 40) *Inludo in illa re (et in illam rem)* A. M. *Inludo in illa re*, ceteris omissis, Cod. Gu. *Ter. Andr. 4. 5. 18*. A. M. Tum *inludatis. Iterum facere inludit invitus filiae* Cod. Gu. Quae post v. *inludatis* leguntur, plane desunt apud A. M. Latet in iis elocutio nova cum exemplo notissimo e Terentio petito. Igitur scripsi: *Iterum in eam rem. Ter. Inlusi in vitam filiae*. Locus Terent. est Andr. V. 1. 3. ubi *Illusi vitam filiae*, omissa praepositione, plerumque legitur.

- vobis esse idonei, In quibus sic illudatis?* Iterum in eam rem. Ter.: *Inlusi in vitam filiae.* Terent. Eun. ¹: *Ne impune in nos illuserit.*
- Inops illius rei. Virg. Aen. III. ²: *Saevit inops animi.* Salust. Hist. I. ³: *Agitandi inops.* Inops hac re. Cic. pro Scauro ⁴: *Copiis inops, gente fallax.*
- Ignarus huius rei ⁵. Virg. Aen. II.: *Ignari (seclerum) tantorum artisque Pelasgae. Igna-[524] rus faciendi.* Idem Aen. V. ⁶: *Haud ignara nocendi.*
- Iuro per illam rem. Virg. Aen. VIII. ⁷: *Per caput hoc iuro, per quod pater ante solebat.* Iuro illam rem. Idem Aen. VI. ⁸: *Maria aspera iuro.*
- Insidio illis. Virg. Aen. VI. ⁹: *Floribus insiduit vasis.* Idem Aen. VIII. ¹⁰: *Iugis insedit Etruscis.* Insidio illos. Virg. Aen. X. ¹¹: *Non salius cineres Troiae insedissee supremos?* Salust. Hist. I. ¹²: *Armata montem sacrum atque Aventinum inscdit.* Idem in eodem: *Paucos saltum insidentes.*
- Insonuit illa re. Virg. Aen. V. ¹³: *Insonitque flagello.* Insonuit illam rem. Idem Aen. VII. ¹⁴: *Verberaque insonuit.*
- Indignus hac re. Salust. Hist. I. ¹⁵: *Et indigni republica.* Indignus huius rei. Virg. Aen. XII. ¹⁶: *Magnorum haut unquam indignus avorum.*
- Ingens illius rei. Sal. Hist. III. ¹⁷: *Ingens ipse virium atque animi.* Ingens hac re. Virg. Aen. XI. ¹⁸: *O fuma ingens, ingentior armis.*
- Integer illius rei. Virg. Aen. VIII. ¹⁹: *Atque integer acvi Ascanius.* Integer illa re. Sal. Hist. II. ²⁰: *Copiis integra.*
- Impendet tibi illa res. Cic. in Cat. I. ²¹: *Practermitto ruinas fortunarum tuarum, quas omnes impendere proximis tibi Idibus senties.* Impendet te illud. Ter. Phor. ²²: *Ita nunc impuratum subito tanta te impendent mala.*

1) *Idem Eun.* 5. 4. 20. A. M. *Inluserit* scripsit A. M. *illuserit* Cod. Gu. *illuseris* editur apud Ter. — 2) *Virg. Aen.* III. 300. A. M. — 3) *Sal. Hist.* I. 6. A. M. *Fragmm.* lib. I. 16. Gerl. in orat. Lepidi contra Sullam. — 4) *Cic. pro Scauro* 994. A. M. §. 45. b. ed. Orell. — 5) Haec omnis eloquutio cum exemplo suo ommissa est ab A. M. Locus est Virg. Aen. II. 106. *seclerum* om. Cod. Gu. *haud dubie* descriptoris errore. — 6) *Virg. Aen.* V. 618. A. M. — 7) *Idem VIII.* 300. A. M. *Verba per quod pater ante solebat* addidi e Cod. Gu. — 8) *Idem VI.* 351. A. M. — 9) *Idem VI.* 708. A. M. *Virg. Aen.* VIII. Cod. Gu. — 10) *Idem VIII.* 480. A. M. *Fugis inscdit* Cod. Gu. — 11) *Idem X.* 59. A. M. *Troiae* Cod. uterque. *Patriae* editur apud Virg. — 12) *Sal. Hist.* I. 2. A. M. *Fragmm.* lib. I. 8. Gerl. in maiori illo fragmento ex Augustino petito. *Verba Idem in eodem* — *insidentes* ex Cod. Gu. addidi, quae fragmentum continent Salustii antehac non-dum cognitum. Ceterum in eadem Cod. — 13) *Virg. Aen.* V. 579. A. M. — 14) *Idem VII.* 451. A. M. — 15) *Sal. Hist.* I. 12. A. M. *Fragmm.* lib. I. 19. Gerl. in oratione Philippi adversus Lepidum, ubi est: *Imo*

despecti et indigni republica habiti. — 16) *Virg. Aen.* XII. 649. A. M. *Virg. Aen.* II. Cod. Gu. *Verba haut unquam* e Cod. Gu. addidi, ubi est: *Magnorum aut nunquam.* — 17) Haec elocutio cum exemplo suo sequenti postpositur in Cod. Gu. *Sal. Hist.* III. 13. A. M. *Virg. Aen.* III., miro errore, Cod. Gu. *Fragmm.* lib. III. 28. Gerl. — 18) *Virg. Aen.* XI. 124. A. M. — 19) *Idem VIII.* 255. A. M. *Atque* addidi e Cod. Gu. — 20) *Sal. Hist.* II. 2. A. M. *Fragmm.* lib. II. 10. Gerl. — 21) *Cic. in Cat.* I. 6. A. M. *Pro v. ruinas*, quod A. M. uncis inclusit, *miras* est in Cod. Gu. *Tibi proximis diebus* Cod. A. M. *proximis tibi Idibus* Cod. Gu. cum Cicerone, quod rescripsi. — 22) *Ter. Phor.* I. 4. 2. A. M. *Terent. Eun.* Cod. Gu. *Subito tanta impendent*, ommissi vv. te et mala Cod. Gu. — 23) *Cic. Phil.* I. 9. A. M. — 24) *Ter. Adcl.* 3. 2. 22. A. M. *Herum*, ut videtur, Cod. Gu. — 25) *Idem Eun.* 2. 2. 39. A. M. Apud Ter. legitur *sumnum suum*, sed *suum* abest ab utroque Cod., absorptum videlicet a superiori vocabulo. — 26) *Cic. pro Rosc.* 4. A. M. In Cic. edd. legitur et *populo Romano imp.* — 27) *Virg. Aen.* I. 637. A. M. *Tum interea* Cod. A. M. *Anterior* recte, ut est apud Virg.,

Interdicitur tibi illa re. Cic. Philipp. I.²³: *Iubent ei qui de vi, itemque ei qui maiestatis damna-
tus sit, aqua et igni interdici.*

Impertio te illa. Terent. Adelph.²¹: *Sed cesso heram hoc malo impertire?* Idem [525] Eun.²⁵: *Plurima salute Parmenonem summum impertit Gnaitho.* Impertio tibi illam rem. Cic. pro Roscio²⁶: *Talem te nobis et Reip. impertius.*

Instruitur hac re. Virg. Aen. I.²⁷: *At domus interior reguli splendida luxu Instruitur.* Instrui-
tur huic rei. Salust. Histor. II.²⁸: *Antequam egressus Sertorius instruere pugnae suos.*

Insisto illum locum. Virg. Aen. VI.²⁹: *Nulli fas casto sceleratum insistere limen.* Terent. Eun.
Quam insistam viam. Insisto illo loco. Sal. Hist. III.³⁰: *Locum nullum, nisi quo armati
insitissent, ipsis tutum fore.* Insisto plantis. Virg. Aen. XI.³¹: *Plantis Institerat.*

Inscriptum in illa re. Cic. in Catil. I.³²: *Insit denique inscriptum in fronte uniuscuiusque quid de
Rep. sentiut.* Inscriptus illam rem. Virg. Buc.³³: *Inscripti nomina regum Nascuntur
flores.*

Imperator illorum est. Salust. Iugurth.³⁴: *Imperatores omnium gentium.* Imperator illis est. Idem
in eodem³⁵: *Imperator Romunis erat.* Imperat hac regione. Salust. Iugurth.³⁶: *Carthagi-
nienses pleraque Africa imperitabant.* Imperium in illos habet. Terent. Eun.³⁷: *Qui habes
imperium in beluis.*

It illis locis³⁸. Virg. Aen. V.: *It clamor caelo.* Et Georg. IV.: *Iuvat ire iugis.* It il- [526]
lam rem. Idem Aen. VI.³⁹: *Itque reditque viam toties.* Cic. pro Murena⁴⁰: *Itte viam, re-
dite viam.*

Inter illud pro ad illud. Virg. Bucol.⁴¹: *Tantum inter densas, umbrosa cacumina, fugos Assi-
due veniebat.* Inter illud pro cum illud agitur. Cic. Philipp. II.⁴²: *Sit inter cocum atque
in ipsis tuis immunitis poculis hoc tibi accidisset.* Salust. Iug.⁴³: *Inter dubitationem.* Virg.
Bucol.⁴⁴: *Inter agendum Occursare capro, cornu ferit ille, caveto.* Salust. Histor. III. In-

Cod. Gu. — 28) *Sal. Hist. II. 2.* A. M. Fragmm. lib. II. 8. Gerl. *Regressus* Cod. A. M. Recte *egressus* Cod. Gu. *Instruere* Cod. uterque. Sed *instrueret* ediderunt fragmentorum Sal. collectores. Denique in fine frag-
menti sic est in Cod. Gu. *pugnae suosq. rhetor;* quibus asterisci signum apposuit Gadius, quod in ora li-
bri repetitum, nec tamen quicquam est ascriptum. — 29) *Virg. Aen. VI. 563.* A. M. In eloquutione exhibet
Cod. uterque in *illum locum*, quod falsum est. Exem-
plum a Terentio petitum desideratur in Cod. A. M. *Locus* est Ter. Eun. II. 3. 3. ubi suasores Bentleio legitur
qua — via. — 30) *Insisto illo l.* Sic recte ommissa prae-
positione Cod. uterque, quod cur A. M. mutandum ad-
dendamque praep. existimaverit, non video. Idem in
exemplo fecit A. M., quum ibi quoque absit praep. in
utroque Cod. Verba: *ipsis tutum fore*, accessere e Cod.
Gu. Fragmm. III. 29. apud Gerlach. — 31) *Virg. Aen.
XI. 573.* A. M. *Plantis insisteret* Cod. Gu. — 32) *Cic. in Cat. I. 13.* A. M. Tum *Insit* Cod. uterque. *Sit*
editur apud Cic. Fortasse error inde ortus, quod li-
brarius numeri signum *I.* ad sequens *v. sit* traheret,
unde scripsit *Insit.* — 33) *Virg. Ecl. III. 106.* A. M.

Nascuntur, indicativo, Cod. A. M. *Nascantur*, con-
ut apud Virg. est, Cod. Gu. — 34) *Sal. Iug. 35.* A.
M. Cap. 31. edd. Cort. Gerl. — 35) *Idem in eod. 7.*
A. M. — 36) *Id. in eod. 81.* A. M. Cap. 79. edd. Cort.
Gerl. Codices Sal. pleraeque *Africae imp.* Tum
Aphrica Cod. A. M. *Carthaginiensis* Cod. Gu. —
37) *Ter. Eun. 3. 1. 25.* A. M. Codex uterque *Qui;* edi-
tur apud Ter. *Quia*, Ceterum *belluas* Cod. Gu. — 38)
It ilis rebus Cod. Gu. *Virg. Aen. V. 451.* A. M.
Exemplum e Georgicis petitum in Cod. A. M. plane de-
est. Locus est Virg. Ge. III. 292. — 39) *Idem VI.
122.* A. M. *Totiens* scripsit A. M. non addicit Cod. Gu.
— 40) *Cic. pro Murena 12.* A. M. *pro Murena*
Cod. Gu. Apud Cic. editur plerumque: *Inite viam;*
sed *ite v.* iam correctum est. — 41) *Virg. Ecl. II. 3.*
A. M. Poetae locutione significatio deest in Cod. Gu. *Ve-
niebant* Cod. Gu. — 42) *Cic. Phil. II. 25.* A. M. *At-
que ipsis tuis male om.* praep. Cod. Gu. *Ivanibus* idem.
— 43) *Sal. Iug. 32.* A. M. Cap. 30. edd. Cort. Gerl.
— 44) *Virg. Ecl. VIII. 24.* A. M. *Occur sacrae*
capro Cod. Gu. Verba *cornu — caveto* et interposita
om. Cod. A. M. Tum exemplum e Salust. Hist. III.

ter recens domitos Isauros Pisidasque. Inter geminata praepositio. Cic. in Catil. III. 1: Ut Tiberis inter eos et pons intersset. Idem in Pisonem 2: Quod autem maius indicium expectatis, nihil inter vos et Catilinam interfuisse?

In verbera pendent. Virg. Aen. V. 3: *Pronique in verbera pendent. Idem X. 4: Lucagus ut prono pendens in verbera telo, Annovit biugis. In pedes pro in fugam. Terent. Phorm.: Atque me conicere prolinus in pedes. Idem Eun. 5: Ego in pedes quantum quo. In illum exempla facio. Terent. Eun. 3: Quid ais? In quem exemplum fient? In illum pecco, similiter. Idem Phorm. 7: Vide in cognatam pecces. In bidnum. Terent. Eun. 8: In hoc bidnum Thais vult. In os laudare idem quod 9 praesentem laudare. Terent. Adelph.: Fereor in os te laudare amplius. In illo loco te diligo. Terent. Andr. 10: Si te in germani fratris dilexi loco. In illum feci sumtus. Terent. Hecyra 11: Sumptus quos fecisti in cam. [527] In medium pro in commune. Virg. Georg. I. 12: In medium querebunt. Idem Georg. III. 13: Et in medium quaesita reponunt. Salust. Hist. III. 14: Dissidere inter se coepere, neque in medium consultare.*

Indiget illius rei. Virg. Bucol. 15: *Quorum indiget usus. Terent. Andr. 16: Quasi tu huius indigeas patris.*

Instar illius rei. Virg. Aen. II. 17: *Instar montis equum, divina Palladis arte Aedificent. Cic. de Signis 18: Navem maximam trimemis instur.*

Instat illis locis. Virg. Aen. XI. 19: *Sive instare iugis, et grandia volvere saxa. Instat illi rei pro imminet. Virg. Aen. X. 20: Ille Instat aquae. Instat illam rem pro festinat. Idem Aen. VIII. 21: Parte alia Marti currumque rotasque volucres Instabunt. Instat illa re illam rem. Idem Aen. XII. 22: Trepidique pedem pede ferridus instat.*

Indignatus illam rem. Virg. Aen. VIII. 23: *Et pontem indignatus Araxes. Indignatur ille illum*

omissum plane in Cod. A. M. Fragmentum hoc recens accedit Salustianis. *Itauros* Cod. Gu. — 1) *Cic. in Cat. III. 2. A. M. Eos deest* in Cod. Gu. — 2) *Idem in Pis. 7. A. M. Magis indicium* Cod. Gu. — 3) *Virg. Aen. V. 147. A. M. — 4) Idem X. 586. A. M. Idem XI. Cod. Gu. Prono pendens*, omm. prioribus, Cod. A. M. *Locatus ut prono p.* Cod. Gu. *Lucagus ut prono pendens* editur apud Virg. Verba *Annovit biugis* ascivi e Cod. Gu. *Admonit biugos* legitur apud Virg. — 5) Excuplum e Phormione petitum deest apud A. M. ubi sic procedit oratio: *in fugam. Ter. Eun. 5. 2. 5. Ego in pedes et.* Locus e Phorm. est. I. 4. 13. *Atque hinc me conicere prolinus in pedes. Post vv. quantum quo sequuntur haec in Cod. Gu. Interea loci. Terent. Eun. (in margine Haaut.) te interea loci;* quae ab hoc loco alicui videntur. — 6) *Idem in eadem 5. 5. 6. A. M. — 7) Voc. similiter* abest a Cod. A. M. *Idem Phorm. 5. 3. 20. A. M. Tum vide in cognatum* Cod. A. M. *Fide in eo gnatum* Cod. Gu. Apud Ter. legitur: *Cave ne in cognatum pecces.* — 8) *Idem Eun. 1. 2. 110. A. M. — 9) Pro v. idem quod* in Cod. Gu. est: *id est. Tum Ter. Adel. 2. 4. 5.*

A. M. — 10) *Idem And. 1. 5. 58. A. M. Fratris om.* Cod. A. M. — 11) *Idem Hecy. 4. 4. 63. A. M. Sumtus* in elocutione, *sumptus* in exemplo Cod. Gu. — 12) *Pro commune*, om. praep., Cod. Gu. *Virg. Georg. I. 127. A. M. — 13) Idem Geo. III. 157. A. M. — 14) Sal. Hist. III. 9. A. M. Fragm. lib. IV. 16. Gerlach. — 15) Virg. Ecl. II. 71. A. M. — 16) Ter. Andr. 5. 3. 19. A. M. Gud. A. M. laudat ex Eunucho. Cod. Gu. recte ex Andria. — 17) *Virg. Aen. II. 15. A. M. Verba divina Palladis arte Aedificent* addidi e Cod. Gu. — 18) Cod. uterque exhibet *Cic. de Signis. Sed Cic. de Supplicis 17. edidit A. M. Leguntur enim* in Verr. Act. II, lib. V. c. 17. haec: *Navem vero Cybeam maximam, trimemis instar, pulcherrimam atque ornatissimam.* cet. — 19) *Virg. Aen. XI. 529. A. M. Verba et grandia volvere saxa* adieci e Cod. Gu. — 20) *Illi rei* Cod. Gu. *Rei* abest a Cod. A. M. *Idem X. 196. A. M. — 21) Instat illum* Cod. A. M. *Inst. illam rem* Cod. Gu. Verba *Parte alia Marti* accesserunt e Cod. Gu. Locus est Aen. VIII. 433. — 22) *Instat illa re* aliam A. M. *Inst. illa re illam rem* Cod. Gu. *Idem XII. 784. A. M. Pro v. ferridus* Cod. A. M. *fecudus. Pro**

hoc facere. Idem Aen. VIII.: *Pater omnipotens aliquem indignatus ab umbris Mortalem infernis ad lumina surgere vitae.*

Ingressus loca. Cic. in Pisonem²¹: *Roman vero ipsam, o familiae non dicam Calpurniae et huius urbis, sed Plucentini municipii et braccatae cognationis dedecus, quemadmodum ingressus est.* Ingressus locis. Virg. Aen. X.²⁵: *Castris ingressus Etruscis.*

Imposuit illi rei. Virg. Georg. III.²⁶: *Impositi dorso atque equitem docuere.* Idem Aen. II.²⁷: *Ergo age, care pater, cervici imponere nostrae.* Imposuit in illam rem. Salust. Histor. II.²⁸: *Omnia sacrata corpora in rates imposuisse.* Terent. Andr.²⁹: *In ignem imposita est.* Imposuit in illa re³⁰. Cic. de Domo sua: *Non ita crudelem fuisse, ut viventis etiam et spirantis capitibus eum suis navibus imponeret.*

Immigrat in domum. Cic. de Domo sua³¹: *Deos immortales existimatis, cuius labore et eum domum afflictam et aversam immigrare voluisse.*

Inhorruit his. Virg. Aen. V.³²: *Inhorruit unda tenebris.* Inhorruit illa illam rem. Idem [528] X.³³: *Et inhorruit armos.*

In haec errat, id est, fertur errando. Virg. Georg. I.³⁴: *Quos ignis coeli Cyllenius errat in orbis.* Idem Aeneid.: *Leves equitavit in orbis.*

Invigilo hac re pro invigilo huic rei³⁵. Virg. Georg. III.: *Invigilant victu.* Idem Aen. VIII.³⁶: *Venatu invigilant pueri.*

In noctem siletur. Virg. Georg. III.³⁷: *Siletur in noctem.* Salust. Histor. I.³⁸: *Ut si illam fugam innocentem in noctem committerent.* Cic. de Rep. III.³⁹: *Sermonem in multam noctem produximus.*

Infelix illa huius rei⁴⁰. Virg. Aen. III.: *Infelix animi Phoenissa.* Sic Salust. Hist. I.: *Animi immodicus⁴¹.*

instat apud Virg. editur: *urget.* — 23) *Idem VIII.* 728. A. M. *Arastes* Cod. Gu. Quae post v. *Araxes* sequuntur usque ad finem articuli, desunt omnia apud A. M. — 24) Locum non indicavit A. M. Ex omni autem exemplo nihil legitur in Cod. A. M. nisi haec pauca: *Dedecus quemadmodum ingressus,* quae ne accommodata quidem sunt ad eloquutionem. Locus est in Pison. c. 23. ubi paullo plura leguntur. — 25) *Virg. Aen. X.* 148. A. M. — 26) *Rei* addidi e Cod. Gu. ubi *Imposui.* *Idem Georg. III.* 116. A. M. *Atque* accessit e Cod. Gu. — 27) *Idem Aen. II.* 707. A. M. *claire pater* Cod. Gu. — 28) *Sal. Hist. II.* 9. A. M. *Fragm. II.* 48. *Gerl. Rates* dedi e Cod. Gu. *ratem* Cod. A. M. — 29) *Ter. And. I.* 1. 102. A. M. Recte meliores apu l Ter. libri *imposita est,* ut h. l. Cod. uterque. *Posita est* in aliis libris. — 30) Haec locutio cum exemplo suo in Cod. A. M. desideratur. Cic. pro Domo c. 52, 134. — 31) Etiam hic articulus omnis apud A. M. desideratur. Cic. pro Domo c. 41, 107. ubi est: *Deos immortales existimatis — in eius domum afflictam et aversam per unius hominis sceleratissimi nefariam latrocinium immigrare voluisse.* — 32) *Inhorruit illas res*

illa re Cod. Gu. *Virg. Aen. V.* 11. A. M. Post vv. *unda tenebris* sequitur novus articulus apud A. M. *Invigilo hac re* omissis illis omnibus quae apud nos interposita sunt, quae addidi e Cod. Gu. — 33) *Virg. Aen. X.* 711. Recens accessit hic articulus e Cod. Gu. ut dixi. — 34) *Virg. Georg. I.* 337. ubi legitur *erret.* Alter locus est Aen. X, 885. Omnis hic articulus recens accessit ex Cod. Gu. ut supra dixi. — 35) *Invigilo hac re pro huic A. M. Idem Georg. III.* 158. A. M. — 36) *Idem Aen. VIII.* 605. A. M. — 37) *Idem Georg. III.* 189. A. M. — 38) Exemplum e Salust. petiit deest apud A. M. Idem locus recens accedit Salustii fragmentis. — 39) Numerum libri adieci e Cod. Gu. — 40) *Infelix huius rei* A. M. notans in Cod. esse *hac re.* In Cod. Gu. est: *Infelix illa,* nihil amplius. Recte scripsit A. M. *huius rei,* quod exemplum docet; sed nominativus, quem praestat Cod. Gu. adiciendus videbatur. *Virg. Aen. III.* 529. A. M. — 41) Haec apud A. M. quasi novus articulus novum verbum incipiunt, sic comparata: *Immodicus animi.* *Sal. Hist. (Lib. incert.)* 7. Sed recte Cod. Gu. ad superiora adiungit, e libro primo desumpta esse indicans. Nus-

- In illam rem pro causa illius rei¹. Virg. Aen. VIII.: *Urit nocturna in lumina cedrum*. Salust. Histor. I.: *Omnium partium decus in mercedem corruptum erat*. Idem. *Etruria omnis cum Lepido suspecta in tumultum erat*.
- Implexus illa re. Virg. Georg. III.²: *Cuerculosque implexae crinibus angues Eumenides*. Ingratus illius rei³. Virg. Aen. X.: *Ingratusque salutis*.
- Includunt huic rei. Virg. Aen. II.⁴: *Includunt caeco luteri*. Includuntur in hanc rem. Cic. de Suppliciis⁵: *Includuntur in carcerem condemnati*.
- In praeposito communis interdum aliud significans, interdum licenter posita, invenitur. In illa re conditur⁶. Virg. Georg. III.: *Quam multo in foliis avium se milia condunt*. Idem Aen. II.⁷: *Et nota conduntur in alco*. In illum conditur. Virg. Aen. XI.⁸: *Conditur in tenebras altum caligine coelum*. Idem Georg. I.⁹: *Et cum se condit in undas*. Idem in eodem¹⁰: *Conditus in nubem*. In illa re concidit. Virg. Aen. V.¹¹: *Sed promus in ipso Concidit immundo in fimo sacroque eruere*. In his effusus. Virg. Aen. VI.¹²: *Exciderat puppi mediis effusus in undis*. Diligentiores quidam Grammatici hoc ita dividi voluit: *Cum in mediis undis esset, puppi effusus¹³ exciderat*. Quale est illud Tullianum pro Roscio: *Qui tanquam si effusa¹⁴ Recip. sempiterna nox esset, ita ruebant in tenebris, omniaque miscebant*. Id est non in tenebras de illustri aliquo loco ruebant, sed, veluti in tenebris [529] conversarentur, ruebant¹⁵. Offusa quippe circumdat in noctem Reip. Sed hanc omnem acutae rationis distinctionem elocutio Salustiana confundit in Jug. Bello: *Ab Zama discedit in his urbibus, quae ad se decesserant*. In illa re veniens pro illi rei proveniens; vel in illa re digne sui feliciter nascens. Virg. Aen. V.: *Gratior et pulchro veniens in corpore virtus Adiuvat*.¹⁶ Sic per adverbium loci. Georg. I.: *Hic segates, illi veniunt felicius uvae*. Sic Salust. Bello Catil.: *Sed quia provenere ibi scriptorum magna ingenia*.
- Immunis illius rei. Virg. Aen. XII.¹⁷: *Immunem belli atque impune quietam*.

quam invenio enotatum hoc fragmentum. — 1) Integer hic articulus recens accessit e Cod. Gu. Locus Virg. est Aen. VII, 13. Duo Salustii loci recens accedunt ad fragmenta huius scriptoris. — 2) *Implexus illo* Cod. A. M. *Imp. illa re* Cod. Gu. *Virg. Georg. IIII. 482. A. M. Implexa A. M. nisi error est typogr. Eumenides addidi e Cod. Gu. — 3) Articulum hunc e Cod. Gu. adieci. Locus est Aen. X, 666. — 4) Idem Aen. II. 19. A. M. — 5) In hanc rem Cod. Gu. In hanc om. rem A. M. Cic. de Suppl. 45. A. M. *Condamnati* Cod. A. M. — 6) Verba: *In illa re conditur* desunt in Cod. A. M. *Virg. Georg. IIII. 473. A. M. Millia* Cod. Gu. — 7) *Idem Aen. II. 401. A. M. Et nota* Cod. Gu. *Et om. Cod. A. M. — 8) Verba: In illum conditur* desunt apud A. M. *Idem XI. 187. A. M. — 9) Idem Ge. I. 438. A. M. — 10) Idem in eodem 442. A. M. Et idem* Cod. Gu. — 11) Verba *In illa re concidit* desunt apud A. M. Locus Virg. est Aen. V, 333, ubi legitur: *immundoque fimo*. — 12) Verba: *In his effusus desiderantur* apud A. M. *Idem Aen. VI. 339. A. M. — 13) Puppi esset effusus* exc. Cod. Gu. Tum*

Ut illud Tullii pro Roscio 32. A. M. — 14) Effusa Cod. uterque. *Offusa* editur apud Cic. — 15) Haec, quae inde sequuntur omnia usque ad *v. nascens* desunt in Cod. A. M. ubi ita pergit oratio: *Ruebant. In illa pro illi. Virg. Aen. V. 344. Gratior et pulchro* cet. Locus Salustii est in bello Jug. cap. 61. edd. Cort. Gerl., ubi quom legatur; *et in his urbibus — praesidia imponit*; omnis loci difficultas tollitur, quae negotia facessivit Grammatico. — 16) Haec rursus accessere e Cod. Gu. Nam in Cod. A. M. in *v. Adiuvat* finitur omnis articulus. Locus Virg. est Georg. I, 54., ubi male edi *illic* pro *illi* ex hoc loco intelligitur. Salustii locus est Cat. VIII, 3. — 17) *Idem XII. 559. A. M. Immune — quietum* Cod. Gu. — 18) *Itae mihi est, sicut dolori* Cod. A. M. *Idem X. 716. A. M. — 19) Idem XI. 639. A. M. — 20) Haec eloquutio cum exemplo suo deest apud A. M. Locus Virg. est Aen. X, 306. — 21) *Impedit ab illo* Cod. A. M. *Impedit illius illa res ab illa re* Cod. Gu. *Sat. Jug. 32. A. M. Cap. XXX. edd. Cort. Gerl. — 22) Irrito hom. Cod. Gu. Irrito h. Cod. A. M. Virg. Aen. X. 644. A. M. Tum eloquutio Irritat bel-**

- Irae mihi est illud sicut dolori mihi est. Virg. Aen. X.¹⁸: *Iustae quibus est Mezentius irae.*
 Impatiens illius. Virg. Aen. XI.¹⁹: *Fulberis impatiens.*
 Impedit illos illa re²⁰. Virg. Aen. X.: *Fragmina remorum, quos et fluitantia transtra Impediunt.* Impedit ab illa re. Sal. Iug.²¹: *Potentia Scauri eos a vero bonoque impediabat.*
 Inrito hominem²². Virg. Aen. X.: *Irritaque virum telis.* Inritat bellum. Salust. Hist. I.: *Maximo gaudio bellum inritare.*
 In illam rem pro in²³ illius rei formam. Virg. Aen. VI.: *Excisum Euboicae latus ingens rapis in antrum.* Et Georg. II.: *Hyreos taxi torquentur in arcus.* In illa re. Cic. pro Roscio: *Qui in sua re fuisset egentissimus, erat, ut fil, insolens in aliena.*
 Insolens illius rei. Salust. Hist. I.²⁴: *Libertatis insueti.* Insueta facit. Virg. Aen. VIII.: *Atque insueta rudentem.* Insuevit hoc facere. Sal. Catil.²⁵: *Insuevit exercitus amare, potare.* Insolitus huius rei. Salust. Hist. II.²⁶: *Genus, armis ferox, et servitii insolitum.* Idem Iug.²⁷: *Pars insolita rerum bellicarum.*
 In illum severus²⁸. Cic. in Catil. III.: *In eos, qui haec perficere voluerunt, me severum vehementemque praebebo.* Cic. Philipp. II.²⁹: *Si severus, cur non in omnes?* In illo misericors³⁰. Sal. Catil.: *Sint misericordes in furibus avarii.* Cic. in Cat. III.³¹: *Sic nos in his hominibus, qui nos, qui coniuges, qui liberos nostros trucidare voluerunt, si vehementissimi fuerimus, misericordes habebimus.*
 In rem est pro utile est. Salust. Catil.³²: *In rem fore credens.* Terent. Andr.³³: *Si in rem est.*
 In tempus, id est³⁴ processu temporis. Salust. Histor. III.: *Itaque cuncta ex licentia aut odio aut avaritia in tempus arserunt.* In tempore, id est opportune. Salust. Histor. I.³⁵: *Quis rebus Sylla suspectis, maximeque ferocia regis Mithridatis in tempore bellaturi.*
 In³⁶ praesentia pro ad praesens. Cic. Sicil.: *Pecuniam sibi esse in omnibus numeratam, in [530]*

lum deest apud A. M. Sal. Hist. I. 11. A. M. Fragm. lib. I, 16. Gerl. Ubertiore citat locum Nonius, pag. 31. ubi ex meis Codd. legendum: *Tum vero Volsci cum ceteris eiasdem causae ducem se nactus rati, maximo gaudio bellum irritare.* — 23) In abest a Cod. Gu. Virg. Aen. VI. 42. A. M. Quae post hunc Virgilii locum in hoc articulo sequuntur, desunt in Cod. A. M. Locus Virg. est Georg. II, 448. ubi editur *Iuraeos*. Locus Cic. est pro Roscio cap. 8. extr. Non mihi dubium est, hanc eloquutionem cum Ciceronis exemplo ita esse legendam: *Insolens in illa re. Cic. pro Roscio: Qui cct. eamque ad sequentem articulum esse traducendam. Istae igitur quinque elocutiones: Insolens in illa re; Insolens illius rei; Insueta facit; Insuevit hoc facere; Insolitus huius rei, cum exemplis suis unum conficiunt articulum, a quo errore librarii dirempta est prima et ad superiorem male relata.* — 24) Locus Salustii recens accedit eius fragmentis. Locus Virg. est Aen. VIII, 248. — 25) Sal. Catil. 11. A. M. — 26) Insolitus huius om. v. rei A. M. Idem Hist. I. 4. A. M. Fragm. lib. I, 14. Gerl. — 27) Idem Iug. 43. A. M.

Cap. 39. edd. Cort. Gerl. — 28) *In illum sev. est.* Cod. Gu. Locus e Cic. Catilin. III. recens accedit e Cod. Gu. legiturque apud Cic. Cat. III, c. — 29) *Cic. Phil. II. 23. A. M. — 30) In illo misericors est.* Cod. Gu. *In te misericors* A. M. Locus e Salust. Catilin. recens accedit e Cod. Gu. Legitur cap. 52. edd. Cort. Gerl. *Cesaris* Cod. Gu. sed e Salustio scribendum *aerarii*, quod haud dubie scripserat Gramm. — 31) *Idem in Cat. III. 6. A. M. Vehementissimi* e Cod. Gu. — 32) *Sal. Cat. 20. A. M. — 33) Ter. Andr. 3. 3. 14. A. M. — 34) Vr. id est* desunt in Cod. Gu. *Sal Hist. III. 9. A. M. Fragm. III, 22. in orat. Licinii ad plebem.* — 35) *Idem I. 4. A. M. Huius fragmenti* in Cod. A. M. nihil exstat nisi tria verba *in tempore bellaturi*. Ex eodem loco haec affert Donat. in Terent. Phorm. II, 4, 24. *Maximeque ferocia regis Mithridatis in tempore bellaturi.* Verba *Quis rebus Sylla suspectis* adieci e Cod. Gu. *Bellari* Cod. Gu. — 36) Tres proxime sequentes articuli cum potiori parte quarti in Cod. A. M. desiderantur. Locus Cic. est Act. in Verr.

- praesentia non habere.* In praesens pro ad praesens, Salust. Histor. IV.¹: *Quos in praesens modo satis cautum fuerat.* Idem Histor. IV.: *Quid ab illis nisi dolum in praesens et postea bellum expectamus.*
- Idoneum factu. Salust. Hist. III.²: *Manus ferreas et aliu adnexu idonea iniicere.*
- Insulto solo. Virg. IV.³: *Equitum docuere sub armis Insultare solo.* Insulto solum. Terent. Eun.: *Fores aperis fortunatus Nae tu istas favo calcibus saepe insultabis frustra.*
- Incidit in illam rem. Cic. Philipp. I.⁴: *Quae ille in aes incidit.* Idem in eadem. *Et in aes incidit iubebitis, eredo, illa legitima.* In illa re. Cic. Reip.⁵ cum de Sardinapalo diceret: *ea incidit iussit in busto.* Idem in Pisonem⁶: *In eo elogio quod, te consule, in sepulchro Reip. incisum est.*
- Incuriosum ab illa re⁷. Salust. Hist. IV.: *Infrequentem stationem nostram incuriosamque tam ab armis.*
- In dies pro quotidie. Cic. in Cat. I.⁸: *Crescit in dies singulos hostium numerus.* Sal. Iug.⁹: *Frumentum publice datum vendere, panem in dies mereari.* In diem, id est in futurum. Terent. Eun.¹⁰: *Sed in diem istud, Parmeno, est fortasse quod minutaris.* Cic. pro Coelio¹¹: *O Diu immortales, cur in maximis sceleribus aut convictis interdum, aut praesentis fraudis poenas in diem reservatis?*
- Incertus illius¹². Salust. Hist. III.: *Perculsis et animi incertis succurritur.* Terent. Hecyr.¹³: *Fecit, animi ut incertus foret.*
- Incessit illis illud¹⁴. Sal. Hist. II.: *Terror hostibus ex fiducia sui incessit.* Incessitur illa res. Virg. Aen. XII.: *Incessi muros.*
- Inquies illius¹⁵. Salust. Hist. IV.: *L. Hostius Dasianus, inquiet animi.*
- Inferior tibi. Sal. Hist. II.¹⁶: *Fir gravis et nulla arte cuiquam inferior.*

1) Salustii locus fragmentis illius recens accedit. Legendum fortasse *Quis in praesens* cct. Alterum in hoc articulo fragmentum evulgatum est legiturque in epistola Mithridatis ad Arsacem, ubi est *expectas*. — 2) *Idoneum factus* Cod. Gu. Sed ultima littera a nomine *Sal.* huc traducta. Tmm Cod. *adnexa idonea*, quod facile fuit ad corrigendum. Etiam hic locus fragmentis Sal. accedit. — 3) Virg. Georg. III, 116. Locus Terent. est, Eunuch. II, 54. Cod. Gu. exhibet: *Ne tu i istas*. — 4) Cic. Philip. I, 7, 16. *In eos incidit* Cod. Gu. Cic. Phil. I, 10. 26. *In eos* Cod. Gu. — 5) *Cic. Reip.* Non legitur in hodiernis excusis libror. de Rep. hic locus. Similis est de Rep. III. fragmm. inc. Sed legendum fortasse apud Gramm. *Cic. Tusc. Disp.* Nam Tusc. V, 35, 101. legitur: *Ex quo Sardinapali — error agnoscitur, qui inscribi iussit in busto.* Unde intelligitur, verba: *cum de Sardinapalo diceret*, Grammatici esse, non Ciceronis. — 6) *Cic. in Pisonem* 29. A. M. Scilicet ab hoc inde loco demum pergit Cod. A. M., ita ut post v. *bellaturi* (cf. supra art. *In tempus*) statim sequatur novo articulo: *Incidit in illo.* *Cic. in Pisonem*. — *Sepulchro* Cod. Gu. — 7) *Incuriosum a. i. r.*

Omnis hic articulus cum exemplo deest apud A. M. Locus Salustii ad Fragmm. eius recens accedit. — 8) *Idem in Cat. I. 2.* A. M. — 9) *Sal. Iug.* 43. A. M. C. 44. edd. Cort. Gerl. Verba: *Frumentum publice datum vendere* desunt apud A. M. — 10) Exemplum e Terent. petitum deest apud A. M. Locus est Terent. Eun. V, 6, 19. ubi post Benileium editur *minare*. — 11) *Cic. pro Coelio* 24. A. M. Verba: *in maximis sceleribus aut convictis interdum* aut desiderantur apud A. M. — 12) Locus Salustii deest apud A. M. Fragmentum recens editur. — 13) *Ter. Hecyr.* 1. 2. 46. A. M. — 14) Omnis hic articulus cum duobus exemplis deest apud A. M. *Fiducia suis* Cod. Gu. Fragmentis ascribe locum. *Incessitur illa re* Cod. Gu. Virg. Aen. XII, 596. — 15) Etiam hic articulus deest apud A. M. Locus Sal. fragmentis accedit. *Hostibus* Cod. Gu. — 16) *Sal. Hist.* II. 5. A. M. Fragmm. II, 32. Idem locus citari creditur a Nonio, ubi tamen haec tantum: *Et continetur gravis*, ex quibus fecerunt cum nostro coniungentes: *Ea continentia vir gravis et nulla arte cuiquam inferior.* — 17) Deest articulus apud A. M. Locus Ter. est, Andr. V, 5, 5. — 18) *Idem Cat. 2.* A. M. *Alto*

Intercedit illud illi rei¹⁷. Terent. Andr.: *Si nulla aegritudo huic gaudio intercesserit.*

Intentus illa re. Salust. Cat.¹⁸: *Qui aliquo negotio intentus.*

In ore illius agens pro in conspectu illorum¹⁹. Salust. Hist. I.: *Ut in ore gentibus agens.*

In maius audivit pro plus quam. Salust. Hist. II.²⁰: *Haec postquam Furro in maius more ru-
morum audivit.*

Introitum in illa loca. Sal. Hist. IV.²¹: *Ita castra sine vulnere introitum.*

Insilire illam rem. Sal. Hist. V.²²: *Peractis LXX annis armatus equum insilire.*

In praeposito geminata²³. Terent. Eun.: *In amore haec omnia insunt vitia.* Cic. pro Scauro²⁴: *Si
denique in illa bona invadere nullo modo potuisset, nisi mortuo Bostare.*

K.

Kave hoc fiat. Virg. Aen. XII.: *Ast armis concurrant arma kavete.* Kave illam rem. Cic. Phi-
lipp. II.: *Simul admonent quidam, quod kavebimus.* Salust. Hist. III.: *Kavendus dolus
est.* Kave illis²⁵. Cic. Phil. I.: *Veterani, quibus hic ordo diligentissime kaverat.* Kave ab
illis. Sal. Catil.²⁶: *Kavere ab illis magis.* Idem Hist. III.²⁷: *Kavete imperatore per kuga
Celtibero.* Terent. Eun.²⁸: *Tunc pol tibi ab istoc, hera, kavendum intelligo.*

Kareo illa re²⁹. Virg. Georg. IV.: *Simulacraque luce karentum.* Kareo illius rei. Terent. Heant.:
Omnes mihi labores fuerunt, quos coepi, leves, praeterquam tui karentum quod erat.

Kaptus hac re. Virg. Georg. I.³⁰: *Aut oculis capti fodere cubilia talpae.* Sal. Hist. III.: *Col-
legamque eius Octurium mitem et kaptum pedibus.*

Khao pro e Chao³¹. Virg. Georg. IV.: *Atque Chao densos Divum numerabat amores.*

Kassus hac re. Virg. Aen. II.³²: *Nunc kassum lumine lugent.*

neg. Cod. Gu. — 19) Accessit hic articulus e Cod. Gu. Locus Salust. ab huius editoribus relatus est ad fragm. librorum incertorum 79. ed. Gerl., citatus a Donato ad Ter. Adelph. I, 2, 13. ubi legitur: *in ore gentibus agens, populo, civitati.* In eloquutione fortasse illis legendum pro illius. — Qui sequuntur tres articuli, desunt apud A. M. — 20) Adde fragmentis Salustii. *In ore rumorum* Cod. Gu. quod sine dubitatione corrigendum fuit. — 21) Legitur hic locus inter fragm. incertorum libror. 86. Gerl. citatus a Servio ad Aen. X, 628. XI, 230. omnia v. Ita. — 22) Fragmentum adhuc non editum. Referam huc fragm. illud, quod inter incerta 70. legitur: *et in praeliis actu promptus.* — 23) Voc. praeposito om. A. M. Ter. Eun. 1. 1. 14. A. M. — 24) Verba: *si denique et: nisi mortuo Bostare* accesserunt e Cod. Gu. Cic. pro Sc. 995. A. M. Cf. Cic. Fragm. pag. 1132. 4. f. ed. Nobb. *Bastare* Cod. Gu. — 25) *Kave illis.* Idem Phil. I. 2. *Veterani* cet. Sic Cod. A. M. cetera desunt omnia, ita ut duae eloquutiones cum tribus exemplis desiderantur. Locus Virg. est Aen. XI, 293. Locum Cic. Philipp. II. non reperi. *kavcuimus* Cod. Gu. solenni errore. Locus Salustii legitur lib. III.

in orat. Licinii ad plebem. Ceterum k litteram in eloquutionibus tantum retinet A. M.; e autem in exemplis ponit. In Cod. Gu. k plerumque etiam in exemplis legitur. — 26) *Sal. Cat. 54.* A. M. Cap. 52. edd. Cort. Gerl. ubi magis plerumque ab editoribus omittitur. *kavete* Cod. Gu. — 27) Recens accedit hic locus ad fragm. Sal. Legendum autem: *kavete ab imperatore perfuga Celtibero.* — 28) *Ter. Eun. 5. 2. 44.* A. M. Ex Andria citatur in Cod. A. M. *Ab isto Cherea* Cod. A. M. *ab illo Charea* Cod. Gu. Apud Ter. est: *Tum pol tibi ab istoc, hera, kavendum intelligo.* Nimirum ex vv. *istoc hera* fecerunt *isto chera*, unde corruptio. — 29) Omnis hic articulus de Kareo agens deest apud A. M. Locus Virg. est Georg. IV, 472. Locus Terentii Heant, II, 4, 19. — 30) *Kaptus hoc* Cod. A. M. In eodem Cod. deest exemplum Virgiliti; ita enim pergit Cod. *Kaptus hoc. Sal. Hist.* Locus Virg. est Ge. I, 183. In Sal. loco verba: *Collegamque eius* recens accessere e Cod. Gu. Cf. Fragm. Sal. lib. III, 42. ed. Gerlach. — 31) Accessit hic articulus e Cod. Gu. Locus Virg. est Ge. IV, 347. ubi legitur *Aque e Chao.* — 32) *Kassum hoc* Cod. A. M. Virg. Aen, II, 85.

Klaudus hac re. Idem Aen. V.¹: *Pars vulnere klauuda retentat.*

Kalleo illud². Terent. Adelph.: *Ego illius sensum pulchre kalleo.*

[531]

Kalco huic. Virg. Georg. I.³: *Huic ager ille malus dulcesque in fontibus undae ad plenum kalcentur.*

Kausatus haec rem. Sal. Hist. V.⁴: *Sed ubi ille militum voluntatem kausatus.*

Klam illis tenet usus⁵; sed vitiose; klanculum illos. Terent. Adelph.: *Postremo alii klanculum Patres quae faciunt, quae fert adolescentia.*

L.

Ludo illam rem. Virg. Bucol.⁶: *Ludere quae vellem.* Idem Aen. VIII.⁷: *Ilia quae plurima nocte Luscrat.* Terent. Eun.⁸: *Et quia consimilem luscrat iam olim ille ludum.* Ludo illa re. Virg. Georg. II.⁹: *Versibus incompitis ludunt risuque soluto.* Cicero Philipp. II.: *Qui non dubitaret vel foro alca ludere.*

Lacessunt illa re¹⁰. Virg. Aen. VII.: *Cursuque ictuque lacessunt.* Lacessunt illam rem. Virg. Aen. V.¹¹: *Immiscentque manus manibus, pugnamque lacessunt.*

Litandum illa re¹². Virg. Aen. II.¹³: *Animisque litandum Argolica.*

Laetus hac re¹⁴. Virg. Aen. VI.: *Lacta Deum partu centum complexa nepotes.* Laetus huius rei. Virg. XI.¹⁵: *Quas illi lacta laborum.* Sal. Hist. II.¹⁶: *Frugum pubulique laetus ager.* Laetor illius. Virg. Aen. XI.¹⁷: *Nec verum memini laetorve maiorum.* Laetor illam rem. Sal. Catil.: *Ea populus Rom. laetari et merito dicere fieri.* Laetor illa re. Virg. Aen. X.: *Arma, quibus lactutus, habe tua.*

Liber illius rei. Virg. Aen. X.¹⁸: *Tum libera fuit Classem conscendit iussis gens Lydia Divum.* Liber ab illa re. Salust. Catil.¹⁹: *A spe, metu, partibus Reip. animus liber erat.*

Laboro hac re²⁰. Cicero contra Caecil. in Divinat.: *Ut is absolvatur cuius ego caussa laboro.*

Laboro ex hac re. Cic. pro Cluentio²¹: *Satis multos annos ex invidia laboravit.*

1) Idem V. 278. A. M. *Par vulnere* Cod. Gu. —

2) Tres proximi articuli *kalleo illud, kalco huic, kausatus haec* rem desunt apud A. M. Ter. Ad. IV, 1, 17. —

3) Virg. Ge. II, 243. ubi legitur: *Huic ager — a fontibus.* —

4) Locus Salustii ad fragmenta recens accedit. —

5) Mutilus hic articulus apud A. M. ubi editum est: *Klanculum illos.* Ter. Adel. 1.1.27. *Alii klanculum patres faciunt*; nihil amplius. Cod. Gu. sic: *Klam illis tenet et usus servitio, sed klanculum illos*

Terent. cet., quae sine haesitatione corrigenda erant, ut correxerit. *Faciunt* deest in Cod. Gu. *quae ante v. faciunt* deest in utroque Cod. —

6) Virg. Ecl. I, 10. A. M. —

7) Idem Aen. VIII. 335. A. M. Ibi legitur *Ilia qui.* —

8) Ter. Eun. 3. 5. 38. A. M. *Et quia* addidi e Cod. Gu. —

9) Ludo re A. M. Virg. Ge. II. 386. A. M. Pro *risuque* Cod. Gu. *nisique.* Exemplum e Cic. quod sequitur deest apud A. M. Locus est: Phil. II, 23. Sequitur in Cod. Gu. hic articulus: *Largior haec rem.*

Symmachus ad Theodosium Imp. Solere principes bo-

na verba largiri; quem additiciam puto. —

10) *Lacessunt in illa re* A. M. Idem Aen. VII. 165. A. M. Hoc exemplum cum sequenti eloquutione deest in Cod. Gu. —

11) Idem V. 429. A. M. —

12) *Litandum re* Cod. A. M. —

13) Idem II. 118. A. M. Hoc exemplum cum sequenti eloquutione *Laetus hac re* desideratur in Cod. Gu. —

14) *Laetus huius rei et hac* Cod. A. M. Quomodo eloquutio sit scribenda, sequentia satis ostendunt. Locus Virg. est Aen. VI, 787. Hic locus cum sequenti eloquutione deest in Cod. A. M. —

15) Idem XI. 78. A. M. —

16) Sal. Hist. II. 4. A. M. Fragm. II, 24. Idem locus citatur a Servio ad Aen. I, 144. et XI, 338. ubi *fructuum* male legitur. —

17) Tres proxime seqq. eloquutiones cum exemplis suis desunt apud A. M. Locus primus est Virg. Aen. XI, 280. Locus Salust. est Cat. 51. edd. Cort. Gerl. Voc. Rom. certissime delendum est, quia apud Sal. de populo Athen. sermo est. Virg. Aen. X, 827. *Habetur pro habe tua* Cod. Gu. —

18) Virg. Aen. X. 154. A. M. *Facti* Cod. Gu. Verba

Libera me hac re²². Cicero in Catil. I.: *Magno me metu liberabis. Libera me ab illa re. Terent. Andr.: Quam primum ab hoc me libera miseram metu.*

Largus illarum rerum²³. Virg. Aen. XI.: *Largus opum.*

Lustramur illi Deo. Virg. Aen. III.²⁴: *Lustramurque Iovi.*

Liberalis huius rei. Sal. Catil.²⁵: *Pecuniae liberales erant.*

Ludificor illum. Sal. Iug.²⁶: *Pacis mora principem ludificari.*

Ludi deorum sunt²⁷. Cic.: *Cum a ludis concionem advocavit, Cerealia, Floralia, Ludosque Apollinares Deorum immortalium esse, non nostros. Ludi Deo sunt. Sal. Hist. II.: Cum multa dissereret Ludis Apollini Circensibus.*

Locatus illi. Cic. in Frumentaria²⁸: *Fundus erat colono locatus. Locatus fundus foris²⁹. Terent. Adelph.: Agelli paululum quod locitus foris.*

M.

[532]

Memini illius rei³⁰. Virg. Aen. XI.: *Nec veterum memini lactore matorum. Memini illam rem³¹. Idem in Buc.: Alternos Musae meminisse volebant. Idem ibid.³²: Haec meminì et victum frustra contendere Thyrsin. Cic. in Catil. III.³³: Sed eas quas vosmet ipsi meministis atque vidistis. Memini illam rem facere. Virg. Aen. VIII.³⁴: Nam meminì Hesione visentem regna sororis Laomedontiadem Priamum Salaminu petentem Protinus Aeneidae gelidos invisere fines. Cicero in Pison.³⁵: Meministine, cocum, cum ad te hora V. cum C. Pisone venissem, nescio quo te e gurgustio prodire involuto capite soleatun. Meminisse illum fecisse. Huius elocutionis rarum invenitur exemplum. Virg. Georg. lib. IV.³⁶: Namque sub Oebaliae memini me turribus arcis Corycium vidisse senem. Memini domi. Terent. Eun.³⁷: Domi focique fac vicissim memineris.*

iussis gens Lydia Divum addidi e Cod. Gu. ubi tamen est *iussis*. — 19) Haec locutio cum exemplo suo recens accessit e Cod. Gu. Locus Sal. est: Cat. c. 4. — 20) Addidi hanc elocutionem cum exemplo suo e Cod. Gu. Locus est Cic. Div. in Caec. cap. 7, 23. — 21) *Cic. pro Cluent.* 71. A. M. — 22) *Libero te hac et de hac re* Cod. A. M. *Idem in Cat.* 1. 5. A. M. Cod. Gu. habet in *Caecil.* sed corr. in margine, *Ter. And.* 2. 2. 15. A. M. Elocutio *Libera me ab illa re* deest in Cod. A. M. Voculae *ab hoc* exciderunt in Cod. Gu. *de hoc* dedit A. M. sed contra sententiam Grammi. *De* tamen abest in Cod. A. M. *Miserum* Cod. A. M. — 23) *Largus opum. Virg. Aen. XI.* 338. A. M. nihil amplius. — 24) Quae proxime sequuntur duae elocutiones desunt apud A. M. Virg. Aen. III, 279. — 25) Sal. Cat. cap. 7. edd. Cort. Gerl. — 26) *Sal. Iug.* 40. A. M. Cap. 36. edd. Cort. Gerl. *Praecepim* Cod. A. M. *Principem* Cod. Gu. *Consulem* apud Sal. ubi etiam *ludificare* forma activa. — 27) Integer hic articulus deest apud A. M.

Locus Cic. non repperitur. Locus Salustii eius fragmentis recens accedit. — 28) Locum non indicavit A. M. Act. in Verr. II, III, c. 22, 55. — 29) Elocutio haec cum exemplo Terentii deest in Cod. A. M. Terent. Ad. V, 8, 26. ubi *foras* legitur. — 30) *Memini veterum et veteres.* C. A. M. Virg. Aen. XI, 280. A. M. — 31) Elocutio *Memini illam rem* deest in Cod. A. M. *Idem Ecl. VII.* 19. A. M. Quae post hoc alterum exemplum sequuntur, omnia desunt in Cod. A. M. — 32) Virg. Ecl. VII, 69. In Cod. Gu. est: *et vic. f. t. c.* (sic). Quae verborum signa explevi ex ipso Virgilio. — 33) Cic. Cat. or. III, 10. Cod. Gu. *Sedeas qua suosmet cet.* Apud Cic. est *sed et has, male.* — 34) Virg. Aen. VIII, 157. seqq. *Haesione* Cod. Gu. *Laomedontiadem* Cod. Gu. — 35) Cic. in Pis. c. 6. ubi est: *hora fere quinta.* — 36) Virg. Ge. IV, 125. 127. *Turribus altis* editur apud Virg. — 37) Ter. Eun. IV, 7, 45. Citat eundem locum Prisc. VI, 16. pag. 278. Cf. quae notavi ad Plaut. Triu. IV, 1, 22. Editur apud Ter. *ut memineris.*

Miseratus illius. Virg. Aen. XII.¹: *Miserere tuorum*. Idem Aen. IV.: *Miserere sororis*. Miseratus illum. Idem eodem: *Haud miseratus amantem est*. Miseratus animi pro animo. Virg. Aen. X.²: *Continuit iuvenem atque animi miserata repressit*. Miseret te illius. Virg. Aen. VIII.³: *Nec te miseret natuque tuique*.

Manet te hoc. Idem Aen. VII.⁴: *Haec erat illa fames, haec nos suprema manebat*. Idem Aen. X.: *Te triste manebat Supplicium*. Manet tibi hoc. Idem Aen. VIII.⁵: *Haec eadem matricue tuae generique munebant*. Cic. Phil. II.⁶: *Quando tibi domi manet quod fuit illorum utrique futale*. Manet his pro in his perseverat⁷. Virg. Aen. VIII.: *At tu dictis, Albanae, maneres*.

Melior hic quam ille. Cic. Frument.⁸: *Tu innocentior, quam Metellus*. Melior illo est hac re⁹. Virg. Aen. V.: *Melior remis*. Et: *Ille pedum motu melior*. Melius illius pro in illo¹⁰. Saut. Iug.: *Rudes cum belli melioribus manum conserere*.

Medicor illi rei¹¹. Virg. Georg. II.: *Et senibus medicantur anhelis*. Terent. Andr.: *Nato ut medicarer tuo*. Medicor illam rem. Idem Aen. VII.¹²: *Scd non Dardaniae medicari cupidis ictum Evadit*. Medeor illis rebus¹³. Cic. pro Roscio: *Homines sapientissimas vid. quibus rebus maxime mederi convenit*. Medeor illas res. Terent. Phorm.¹⁴: *In amico cupiditates quas, cum res adversae fient, paullo mederi possis*.

Multa pro multis aut multum¹⁵. Virg. Aen. III.: *Haud multa moratus*. Idem Aeneid. VII.¹⁶: *Multa Deos iurasque pater testatur inuencs*. Aen. XI.: *Multaque te incusat*. Sic et pauca. Sal. Iug.: *Pauca pro tempore milites hortatus*.

Maturus animi. Virg. Aen. V.¹⁷: *Aevi maturus Aecetes*. Idem Aen. IX.: *Animi maturus Alites*. Maturus huic rei. Idem Aen. VII.¹⁸: *Iam matura viro, iam plenis nubilis annis*. Maturo

1) Virg. Aen. XII, 653. Idem Aen. IV, 435. Idem in cod. 370. — 2) Virg. Aen. X, 686. ubi legitur *Continuit, iuvenemque an.* — 3) Virg. Aen. VII, 360. — 4) *Idem Aen. VII. 128.* A. M. *Ista fames* Cod. Gu. Quod sequitur exemplum, omissum est in Cod. A. M. Locus est Virg. Aen. VII, 596. ubi *manebit*. — 5) *Idem VIII. 302.* A. M. — 6) Cic. Phil. II, 5. ubi editur: *Quoniam id domi tuae est*. — 7) Haec eloquutio cum exemplo suo deest apud A. M. Exemplum petitum est ex Virg. Aen. VIII, 643. — 8) Haec quoque eloquutio cum ex. ex Cod. Gu. accessit. Locus est Cic. in Verr. Act. II. lib. III. c. 16, 43. — 9) *Melior hac re* Cod. A. M. *Virg. Aen. V. 153.* A. M. *Tum Et 430.* A. M. In Cod. Gu. est: *Ille pedum motis m.* — 10) Haec rursum eloquutio cum exemplo deest apud A. M. Locus Sal. est: Iug. c. 49. ubi editur *cum bello melioribus*. Recte Gramm. genitivum ibi legendum statuit. — 11) *Medicor illi* Cod. A. M. *Idem Ge. II. 135.* A. M. *Et om.* Cod. A. M. *Ter. Andr. 5. 1. 12.* A. M. Citatur idem Virg. Iocus bis apud Prisc. VIII, 4. XVIII, 19. — 12) Haec eloquutio cum ex. om. in Cod. A. M. Locus est Virg. Aen. VII, 756. ubi recte legitur *Evaluat*. —

13) *Medeor illis* Cod. A. M. om. *rebus*. Cic. pro Rosc. 53. A. M. *Quibus rebus me med. convenit* Cod. A. M. Locus sic exhibet Cod. Gu. *Homines sapientissimos vid.* (sic) *quibus me mederi convenit*. Apud Ciceronem autem longe aliter comparatus est locus. *Homines sapientes et ista auctoritate et potestate praeditos, qua vos estis, ex quibus rebus maxime respública laborat, iis maxime mederi convenit*. Ceterum recte A. M. pro *me* scripsit *maxime*; est enim in Cod. me i. q. *maxime*. — 14) Haec eloquutio cum ex. deest in Cod. A. M. Locus est Ter. Phorm. V, 4, 3. ubi legitur *animo et sient*. Ceterum in Cod. Gu. est *cupiditate*. Idem locus bis citatur a Prisciano VIII, 4, 374. et XVIII, 19. pag. 168. — 15) *Multa pro multum* Cod. A. M. *Virg. Aen. III. 610.* A. M. — 16) Quae in hoc articulo leguntur ab hoc inde loco usque ad v. *hortatus* desunt omnia apud A. M. Virg. Aen. VII, 593. ubi legitur *testatus*. Virg. Aen. XI, 471. ubi est: *Multaque se inc.* Sal. Iug. c. 49. fin. edd. Cort. Gerl. — 17) *Idem V. 73.* A. M. Quod sequitur exemplum desideratur apud A. M. Locus est Aen. IX, 246. ubi *Alites*. — 18) *Maturus huic om. rei* Cod. A. M. *Idem VII. 53.* A. M. — 19) *Maturo hanc rem*

- illam rem¹⁹. Virg. Aen. I.: *Maturate fugam*. Cic. pro Cluentio: *Huic mortem maturabat inimicus*. Sal. Hist. I.: *Fugam maturabat*.
- Ministrat illam rem²⁰. Virg. Aen. I.: *Furor arma ministrat*. Ministrat illis rebus. Virg. Aen. X.: *Ipsae sedens clavumque regit velisque ministrat*.
- Metuens illius. Virg. Aen. V.²¹: *Et quicquid tecum invalidum metuensque periculi est*. Metuens illud²². Sal. Iug.: *Metuentes pericula*. Metuit illis. Virg. Aen. X.²³: *Tum decuit metuisse tuis*. Metuens hoc fieri²⁴. Idem Georg. I.: *Arctos Oceani metuentes acquare tingi*. Metuit ex illo. Sal. Cat.²⁵: *Periculum ex illis metuit*. Metuit ab illo²⁶. Terent. An- [533] dria: *Quam metui a Chryside*. Cic. pro Roscio: *Ab eo ne aliquid metuit?*
- Mando terra²⁷. Virg. Aen. VIII.: *Mandet humo solita*. Mando terrae. Idem Bucol.: *Terra, tibi mando*.
- Molior tibi rem²⁸. Idem Georg. I.: *Insidias avibus moliri*. Molior in illam rem. Idem Georg. IV.: *Et validam in vitis molire bipennem*.
- Missus in illam rem²⁹. Idem Aen. VI.: *Missus in imperium magnum*. Missus illi. Idem Georg. II.³⁰: *Levis immatat alnus Missa Pado*.
- Medio illius pro illo medio. Sal. Hist.³¹: *Dici medio*. Virg. Aen. VII.: *Tecti medio*. Virg. Aen. XI.: *Eccc fugae medio*.
- Mora est pro in mora est³². Virg. Aen. IX.: *Rem magnam nunquam moris fore*. Morae illis est. Terent. Adelph.: *Ne morae meis nuptiis egomet siem*³³. Similiter Cic. pro Ligario: *Saluti civilia inilioso esse vellemus*³⁴. Idem pro Flacco³⁵: *Quibus odio sunt nostrae securae, nomen acerbitati, scriptura, decimae portarum morti*.
- Macta illi Deo³⁶. Virg. VIII.: *Mactat lectas de more bidentes Legiferae Cereri Phoeboque*. Virg. Aen. IX.³⁷: *Mactantur corpora morti*.

Cod. A. M. Virg. Aen. I, 137. Cic. pro Clu. 61. A. M. *maturabit* male Cod. A. M. *Sal. Hist. I. 21*. Fragm. lib. I, 53. ubi v. Gerl. — 20) *Ministrat illam rem*. Hanc eloquutionem cum ex. omisit Cod. A. M. Virg. Aen. I, 150. Tum *Virg. Aen. X. 218*. A. M. *Clavumque gerit* Cod. Gu. — 21) *Idem V. 716*. A. M. Verba *Et quicquid tecum invalidum* addidi e Cod. Gu. — 22) *Eloquutionem Metuens illud* A. M. uncis inclusit. *Sal. Iug. 44*. A. M. Cap. 40. edd. Cort. Gerl. Ceterum *metuens per*. Cod. Gu. — 23) *Virg. Aen. X. 94*. A. M. — 24) Haec eloquutio cum ex. deest apud A. M. Virg. Ge. I, 246. — 25) *Sal. Cat. 55*. A. M. Cap. 52. edd. Cort. Gerl. — 26) Haec eloquutio cum proxime superiori exemplo excidit in Cod. Gu. Contra exemplum proxime sequens e Ter. petium abest a Cod. A. M. Ter. Andr. I, 1, 79. ubi *quam* plerumque omittitur. Cic. pro Rosc. 50. A. M. ubi edd. *metuis*. — 27) *Mando terra et terrae* C. A. M. *Virg. Aen. VIII. 214*. A. M. *Tum solita*. *Et Ecl. VIII. 93*. A. M. omissa eloquutione *Mando terrae*. — 28) *Molior illam iram*, miro errore, Cod. Gu. *Idem Georg. I. 271*. A. M. *Moliri* Cod. Gu. Quae sequitur eloquutio cum exemplo desideratur in

Cod. A. M. *Invitis mollire* Cod. Gu. Locus est Virg. Georg. IV, 331. — 29) *Missus in illum* Cod. A. M. *Idem Aen. VI. 813*. A. M. — 30) *Idem Georg. II. 452*. A. M. — 31) *Sal. Hist. I. 22*. A. M. Fragm. lib. I, 62. Gerl. Sed in Cod. Gu. diserte notatus est numerus libri II. *Medio dici* hoc ordine Cod. A. M. *Virg. Aen. VII. (59.) Tecti medio*. Haec desunt apud A. M. *Virg. Aen. XI. 547*. A. M. — 32) Hic omnis articulus usque ad *v. morti* deest in Cod. A. M. Virg. Aen. IX, 232. *Item magnam preliumque morae fore*. — 33) Ter. Ad. IV, 5, 78. In Cod. Gu. est: *egomet siem, i. e. siem*, quod dedi. — 34) Cic. pro Ligar. c. 5. ubi editur: *Saluti civis calamitosi consultum esse vellemus*. Apertum est, Grammaticum voluisse: *Saluti civi calamitoso esse v.* — 35) Cic. pro Flacc. c. 8. ubi legitur *scriptura, decimae, portorium morti*. Ceterum in Cod. Gu. etiam *acerbitatis*, male duplicata s seq. voc. — 36) *Macta Deo* A. M. *Idem VIII. 544*. A. M. *Mactat* Cod. uterq. *laetas* Cod. Gu. Verba *Legiferae Cereri Phoeboque* addidi e Cod. Gu. — 37) Accessit hoc exemplum e Cod. Gu. Locus est Virg. Aen. XI, 197.

Mater illi. Virg. Aen. X.¹: *Cui diva Fenilia mater. Terent. Adelph.: Primum huius uxori est mater. Mater illius. Cic. pro Cluentio: Nam si Asia huius mater habiti.*

Moderor illis. Salust. Catil.²: *Cuius libido gentibus moderatur.*

Motus loco. Cic. in Catil. II.³: *Loco ille motus est, cum haec ex urbe depulsus. Motus ab illo loco. Sal. Hist. I.⁴: Neque me diversa pars in civilibus armis movit a vero.*

Minister his⁵. Salust. Hist. IV.: *Multitudini ostendens, quam colere plurimum ut mox cupit, is ministrum habere decreverat. Minister huius. Virg. Aen. XI.: Pacisque bonos bellique ministros.*

Mille librarum mutuo dedit. Terent. Heaut.: *Cui drachmarum haec argenti mille dederat mutuo⁶. Cic. de Praetur. urban.: Ferris et uno minus teste haberet ab homo.*

N.

Nomen illi Virgilio est. Virg. Georg. III.⁷: *Cui nomen amello. Sic et Aen. VIII.: Cui Remulo cognomen erat. Nomen illi Virgilius est. Idem VIII.⁸: Iuniculum huic, illi fuerat Saturnia nomen. Ter. Hec.⁹: Hecyra est huic nomen fabulac. Salust. Hist. III. de flumine, genere neutro: *Nomenque Danubium habet. Nomen illis Virgilius posuit. Virg. Aen. VII.: Laurentesque ab ea nomen posuisse colonis. Idem Aen. III.: Aeneasque meo nomen de nomine fingo.**

Nescius hoc facere. Virg. Georg. II.¹⁰: *Nescius hoc fieri. Idem Aen. XII.¹¹: Et nescia vinci Pectora. Idem Georg. II.: At securi quies et nescia fallere vita. Nescius huius rei. Virg. Aen. X.¹²: *Nescia mens hominum fulti sortisque futurae.**

Nixus hac re. Virg. Aen. X.¹³: *Posito pede nixus et hasta. Nixus in hac re¹⁴. Cic. pro [534] Deiotaro: Dico extra conventum et cum frequentium, in qua oratorum studia nili solent.*

1) Hic omnis articulus deest in Cod. A. M. Virg. Aen. X, 76. Ter. Ad. V, 8, 6., ubi vide Beutl. Cic. pro Cluent. c. 5. ubi legitur: *Nam Sasia, mater huius Aviti*, quae Grammatico etiam restituenda sunt. — 2) *Sal. Cat. 50. A. M. Cap. 51. edd. Cort. Gerl. — 3) Cic. in Cat. II, 1. Verba: est, cum haec (lege hac) ex urbe depulsus addidi e Cod. Gu. Apud Cic. est cum est ex v. d. — 4) Ab illo loco, ommissa v. motus, Cod. A. M. *Sal. Hist. I. 1. A. M. Fragmm. I, 4. Gerl. — 5) Qui sequuntur duo articuli Minister et Mille librarum* apud A. M. desiderantur. Salustii locus eius fragmentis recens accedit, sed quomodo corrigendus sit, dubito. Virg. Aen. XI, 658. ubi legitur: *Pacisque bona s bellique ministras.* — 6) Locus Ter. est Heaut III, 3, 40. Ubi huic drachm. Sed in Cod. Gu. porro est haec argenti minus habet uno, quae quam aperte repugnet formulae in eloquutione propositae et videantur ex inferioribus huc traducta, emendare non dubitavi. Cic. de praetura Urb. locus inutilis est, quod in Cod. Gu. asterisco ultimae voci homo apposito notatur. Locus re-*

periri non potuit. — 7) *Virg. Ge. IIII. 271. A. M. Amello. Et Aen. VIII. 593. A. M. Sic addidi e Cod. Gu. — 8) Idem VIII. 358. A. M. Saturnia Inno Cod. Gu. sed in margine corr. Quae post hoc ex. in hoc articulo sequuntur, accesserunt ex Cod. Gu. — 9) Hecyr. Prol. ab initio. Locus Salustii legitur inter eius fragmm. incert. 57. Gerl. ex Acronio. Virg. Aen. VII, 63. Idem III, 18. ubi legitur *Aeneadasque.* — 10) Desideratur hoc exemplum apud A. M. Locus non invenitur apud Virg. — 11) *Idem XII. 527. A. M. Idem Georg. II. 467. A. M. Loci significatio deest in Cod. Gu. sed locus ipse legitur. — 12) Haec eloquutio cum exemplo deest apud A. M. Virg. Aen X, 501. — 13) *Idem Aen. X. 736. A. M. — 14) Nixus in hac, ommissa v. re. A. M. Cic. pro Deiot. 2. A. M. — 15) Virg. Aen. XII. 398. A. M. Hanc loci significacionem in Cod. Gu. sequitur extremum in hoc articulo exemplum: *Alternos cet;* cetera praestat Cod. A. M. — 16) *Idem II. 380. A. M. — 17) Idem XII. 386. A. M. Longo Cod. A. M. Longa recte Cod. Gu. — 18) Sequuntur in Cod. Gu. duo****

Nixus in hanc rem¹⁵. Virg. Aen. XII.: *Ingentem nixus in hastam*. Nitens huic. Idem Aen. II.¹⁶: *Pressit humo nitens*. Et hanc rem. Idem Aen. XII.¹⁷: *Alternos longa nitentem cuspidem gressus*.

Nuncius huius rei¹⁸. Virg. Aen.: *Hic nostri nuncius esto*.

Nihilum vetuste. Id est vel modicum. Nihilum enim antiqui vocaverunt ipsius quiddam exiguitatis minimum. Salust. Iug.¹⁹: *Nihilo segnius*.

Nimius hac re. Sal. Hist. II.²⁰: *Post, ubi fiducia nimius*. Nimius illius. Idem Hist. III.²¹: *Impotens et nimius animi est*.

Natus tot annos²². Terent. Hecyr.: *Annos LX. natus es*. Natus annos tot maior, id est supra tot annos. Cic. pro Roscio²³: *Annos natus maior LX*.

Nubis illo. Cic. pro Cluentio²⁴: *Nubis genero socrus*. Nupta est cum illo. Terent. Hecyr.: *Esset cum illo nupta*.

Nudus harum rerum. Salust. Iug.²⁵: *Loca aequalia et nuda gignentium*.

O.

Obliviscor hanc rem²⁶. Virg. Aen. II.: *Obliviscere Graios*. Cic. pro Cornelio: *Obliviscor iniurias tuas, Clodia*. Obliviscor huius rei²⁷. Cicero in Cat. I.: *Obliviscere caedis atque incendiorum*. Oblitus huius rei²⁸. Virg. Georg. III.: *Catulorum oblita laeena*. Oblitus illam rem²⁹. Idem Georg. II.: *Pomaque degenerant succos oblita priores*. Oblitum mihi, id est ex memoria recessit³⁰. Virg. Buc.: *Nunc oblita mihi tot carmina*.

Opus est illa³¹. Cic. in Verrem de praetura: *Multa sibi opus esse, multa canibus suis*. Opus fuit³². Terent. Andr.: *Quae opus fuere ad nuptias Natae paravi*.

Oro te³³. Cic. pro Cluentio: *Orat vos habitus Iud*. Oro abs te. Virg. Aen. XI.³⁴: *Fe-* [535]

articuli *Nuncius* et *Nihilum*, qui in Cod. A. M. desiderantur. In Cod. Gu. est: Virg. Aen. *Veri ibi hic nostri nuncius esto*. Verba illa *Veri ibi* videntur mihi esse ex numeri nota depravata. Locus est Aen. IV, 237. Si quid video, deest h. l. altera formula *Nuncius huic*, cum exemplo e Virg. Aen. II, 547. *Et nuncius ibis Pelidae genitori*. — 19) Sal. Iug. c. 75. fin. Cort. Gerl. — 20) Sal. Hist. II. 2. A. M. Fragm. II, 11. Gerl. ubi olim editum: *in fiducia*. Sed Cod. uterq. om. praepositionem. — 21) *Idem III. 1.* A. M. Fragm. IV, 7. Gerl. — 22) Qui sequuntur duo articuli *Natus* et *Nubis* desunt apud A. M. Locus Ter. est in Heaut. I, 1, 10. — 23) Cic. pro Rosc. 14, 39. ubi est vitiose: *magis quadraginta*; legendum cum Gramm. *maior*. — 24) Cic. pro Cluent. c. 5. fin. Terent. Hecyr. IV, 1, 19. In exemplo Ciceronianum pro *socrus* legitur in Cod. Gu. *soenis*. — 25) *Nudus rerum* Cod. A. M. Sal. Iug. 81. A. M. Cap. 79. Cort. Gerl. — 26) *Obliviscor hanc rem et huius rei* Cod. A. M. Virg. Aen. II. 148. A. M. Cic. pro Coel. 20. A. M. Clodi Cod. A. M. Clodiae

Cod. Gu. — 27) Elocutio h. l. deest in Cod. A. M. *Idem in Cat. I. 3.* A. M. — 28) *Oblitus huius rei et illam rem* Cod. A. M. Virg. Ge. III. 245. A. M. — 29) Elocutio h. l. omissa in Cod. A. M. *Idem II. 59.* A. M. — 30) *Oblitione mihi quod ex memoria recessit* vitiose Cod. Gu. Fortasse legendum: *Oblitum mihi idem quod ex memoria recessit*. Praepos. *ex* desideratur in Cod. A. M. *Idem Ecl. VIIII. 53.* A. M. *Tot oblita* Cod. A. M. *Nunc obl.* Cod. Gu. *Sunt Carm.* Cod. A. M. *tot Carm.* recte Cod. Gu. — 31) *Opus est illa*. Haec elocutio cum exemplo suo deest in Cod. A. M. Locus Cic. est in Verr. Act. II. lib. I, 48. *Pro canibus* Cod. Gu. *cocnibus*, ibidem v. *opus* deest, sed addendum fuisse, docet formula elocutionis. — 32) Formula *opus fuit* abest a Cod. Gu. *Ter. And. 4. 5. 1.* A. M. — 33) *Oro te*. Haec elocutio cum exemplo suo accessit e Cod. Gu. Locus est Cic. pro Cluent. c. 70, 201. ubi est: *Orat vos Avitus, Iudices*. — 34) *Virg. Aen. XI. 358.* A. M. *Veniam or.* Cod. Gu. Voc. *cedat* accessit e Cod. Gu.

- niamque oremus ab ipso, cedat.* Oro tecum pro te oro¹. Terent. Hecy.: *Egi, atque oravi tecum, uxorem duceres.*
- Obnixus huic rei². Virg. Georg. III.: *Arboris obnixus trunco.* Obnixus contra illa³. Virg. Aen. X.: *Stant obnixi omnia contra.*
- Optavit illud illi⁴. Virg. Aen. III.: *Optavitque locum regno. Et sic etiam sibi adoptavit.* Cic. in Pisonem⁵: *Maiorem sibi Insuper ille avus adoptavit.*
- Obverto navem loco. Virg. Aen. VI.⁶: *Obvertunt pelago proras.*
- Opportunus illi⁷. Virg. Aen. IX.: *Cana nidis domus opportuna volucrum.* Sal. Iug.⁸: *Opportunus iniuriæ.*
- Obsto tibi⁹. Virg. Aen. XI.: *Tantumque bonis communibus obsto.* Cic. pro Roscio: *Quid tibi obsto?*
- Orbus patre. Virg. Aen. XI.¹⁰: *Puerique parentibus orbi.* Et orbatus. Cic. in Pisonem¹¹: *Non ut tu Insuper dicere ausus es orbatum patriæ.*
- Ob ora¹². Virg. Aen. XII.: *Turni se pestis ob ora Fertque refertque.*
- Opulentus hiis rebus¹³. Virg. Aen. I.: *Donis opulentum.* Sal. Iug.: *Armis virisque opulentum.*
- Opus civitatis, id est labor instar civitatis¹⁴. Virg. Aen. V.: *Chimæram urbis opus.*
- Obediens præceptis¹⁵. Sal. Bello Catil.: *Pecora, quæ natura prona atque ventri obedientia fuxit.* Obediens præceptis meis. Sal. Iug.: *Inssis vestris obediens erit.*
- Obtrectans illi. Sal. Hist. IV.¹⁶: *Crassus obtrectans potius collegæ, quam boni aut mali publici gravis exactos.* Sic et obtrectat illi. Cic. de Imper. Cui Pompei. *Qui huic obtrectat legi atque causæ.*
- Obiit mortem¹⁷. Terent. Heaut.: *Ea obiit mortem.* Obire est etiam iuire¹⁸. Cic. in Cat. III.: *Nihil erat quod non ipse obiret.*
- Otiosus ab illa re¹⁹. Terent. Phorm.: *Otiosum ab animo.*

1) *Oravi tecum pro oravi te* Cod. A. M. *Ter Hecy.* 4. 4. 64. A. M. Verba *Egi atque desunt* in Cod. A. M. *Duceres* Cod. Gu. — 2) *Obnixus huic.* A. M. *Virg. Georg.* III. 233. A. M. — 3) Haec formula cum exemplo suo deest in Cod. A. M. *Virg. Aen.* X, 359. ubi *obnixæ* editur. — 4) *Optavit illud illi.* Cod. Gu. *Opt. hoc illi* Cod. A. M. *Idem Aen.* III. 109. A. M. Quæ sequitur formula elocutionis: *Et sic etiam sibi adoptavit*, deest in Cod. A. M. — 5) Abligat A. M. ad Asconium eiusque comment, ad fragmm. quartum huius in Pisonem orationis. *Insuper* Cod. uterque. — 6) *Virg. Aen.* VI. 3. A. M. — 7) *Opportunus illi*, om. rei, A. M. Exemplum quod sequitur ex Virgilio, om. Cod. A. M. Locus Virg. est *Aen.* VIII, 235. ubi legitur: *Dirarum nidis d. cet.* — 8) *Sal. Iug.* 23. A. M. Cap. XX. Edd. Cort. Gerl. — 9) Haec elocutio cum duobus suis exemplis accessit e Cod. Gu. *Virg. Aen.* XI, 435. Cic. pro Rosc. c. 50, 145. — 10) *Virg. Aen.* XI. 216. A. M. — 11) *Cic. in Pis.* 15. A. M. *Insuper* Cod. uterq. Verba *Non ut tu adieci* e Cod. Gu. — 12) Haec

elocutio cum exemplo suo deest in Cod. A. M. *Virg. Aen.* XII, 865. seq. — 13) *Opulentus rebus*, om. *hiis*, Cod. A. M. *Virg. Aen.* I. 447. A. M. *Sal. Iug.* 61. A. M. Cap. 57. Cort. Gerl. — 14) *Labor et instar* Cod. Gu. *Virg. Aen.* V. 119. A. M. — 15) *Obediens præceptis*: Illic et proxime sequens articulus desunt in Cod. A. M. *Sal. Cat.* c. 1. *Sal. Iug.* c. XXXI, 19. — 16) *Sal. Hist.* IV. Recens accedit hic locus fragmentis Salustii. Locus Cic. est pro lege Manilia c. 8. fin. ubi *obtrectant*. — 17) Exemplum e Ter. petium desideratur in Cod. A. M. Locus est *Heaut.* II, 3, 30. — 18) Hanc formulam ita exhibet Cod. Gu. *Et obire significat iuire vel abire*; vitiose. *Cic. in Cat.* III. 7. A. M. *Quod ipsæ non* Cod. Gu. meliori ordine. — 19) *Ociosus ab illa* (om. *re*) Cod. A. M. *Ter. Phor.* 2. 1. 26. A. M. In Cod. Gu. citatur *Eun.* sed corr. in margine. — 20) *Ortus ex eodem loco* Cod. A. M. *Idem Eun.* 2. 2. 10. A. M. *Videri me* Cod. Gu. — 21) *Ortus hoc* Cod. A. M. *Virg. Aen.* VII. 206. A. M. — 22) Omnis hic articulus desideratur apud A. M. Locus Cic. pro Corn. fragmentis

Ortus ex illo loco. Terent. Eun.²⁰: *Fidem me ex eodem ortum loco?* Ortus illo loco²¹. Virg. Aen. VII.: *His ortus ut agris Dardanus.*
 Offendi apud vos²². Cic. pro Cornel.: *Quid me apud equites Romanos offendisse dicebant. Offendisti in me.* Cic. pro Milone: *Quae si vos oblivio cepit, aut si in me aliquid offendistis, cur non id meo capite luitur potius quam Milonis?*

P.

Plenus hac re. Virg. Georg. II.²³: *Iovis omnia plena Muneribus.* Idem Aen. V.²⁴: *Plenamque sagittis.* Plenus huius rei. Idem Buc.: *Iovis omnia plena.* Terent.: *Plenus rimarum sum.* Plenus illud illa re. Virg. Georg. IV.: *Crura thymo plенаe.*
 Post praepositionem accusativi casus asserunt praepositum fieri casus alterius²⁵. [536]
 Idem VI.: *Longo post tempore visum.* Sal. B. Cat.: *Multos post annos.* Terentius tamen²⁶ nec interposuit praepositionem et casum illi ablativum dedit, in Hecyr. *Aiunt tecum post duobus concubuisse eam mensibus.*
 Pastus illa re²⁷. Virg. Georg. III.: *Frondebis hirsutis et carice pastus acuta.* Pastus illam rem²⁸. Idem Aen. II.: *Coluber mala gramina pustus.* Pascitur in illo loco²⁹. Virg. Georg. III.: *Pascitur in magna silva formosa iuvenca.* Pascitur illum locum³⁰. Idem in eodem: *Pascuntur vero silvas et summi Lycei.*
 Potens illorum. Virg. Aen. I.³¹: *Nimborumque facis tempestatumque potentem.*
 Potitur huius rei³². Cic. in Catil. II.: *Rerum potiri volunt.* Salust. Iug.: *Ut priusquam conveniret, Adherbulis potiretur.* Potitur hanc rem. Sal. Iug.³³: *Cuncta potiendi.* Terent. Adelph.: *Ille alter sine labore patriam potitur commodam.* Idem ibidem: *Hic potitur gaudii.*
 Paciscor de illa³⁴. Salust. Hist. I.: *Nihil esse de Rep. neque libertati pop. Rom. pactum.* Paciscor ab illo illam rem³⁵. Sal. Iug.: *Tantum ab eo vitum paciscatur.* Idem Hist. IV.³⁶: *Se-*

huius orationis recens accedit. Cic. pro Milone c. 36, 99. ubi ordo paulum mutatus. — 23) *Idem Georg. II. 4.* A. M. Idem scripsit *Tuis hic omnia*, sed Cod. uterque *Iovis omnia plena Muneribus*, qui error non librarii, sed Grammatici esse videtur. *Iovis omnia plena* legitur Virg. Ecl. III, 60. — 24) *Idem Aen. V. 311.* A. M. Quae post hoc exemplum sequuntur, desunt apud A. M. Virg. Ecl. III, 60. Terent. Eun. I, 2, 25. Virg. Georg. IV, 181. — 25) *Post interposita fit casus alterius nimia brevitate* Cod. A. M. *Idem Vl. 409.* A. M. *Visum recte* Cod. Gu. *venit* Cod. A. M. *Sal. Cat. 58.* A. M. Cap. 37. Edd. Cort. Gerl. — 26) *Ter. tamen in Hecyr. 3. 3. 33. ablativo vixit* A. M. Meliora Cod. Gu. ad cuius lectionem v. *tamen* e Cod. A. M. addidimus. — 27) *Pastus illa et illam rem* Cod. A. M. *Virg. Georg. III. 231.* A. M. — 28) Haec elocutio e Cod. Gu. interposita. *Idem Aen. II. 471.* A. M. — 29) Haec quoque elocutio e Cod. Gu. accessit. *Idem Georg. III. 219.* A. M. — 30) Haec quoque elocutio e Cod. Gu. accessit. *Idem in eodem 314.* A. M. *Lycei* A. M.

Licaei Cod. Gu. — 31) *Idem Aen. I. 80.* — 32) Haec elocutio cum duobus exemplis suis accessit e Cod. Gu. Cic. in Catil. II, 9. Locus Sal. est Iug. Cap. 25. Edd. Cort. Gerlach. In Cod. Gu. est: *Iug. III. Priusquam — convenire.* Numerus ille plane mendosus, quare in eo latere putavi particulam *Ut*. — 33) *Sal. Iug. 41.* A. M. Ibi legitur *Eius (oppidi) potiundi*; quare fortasse apud Grammaticum quoque legendum est *Eius potiundi*, vel *Cupido eius potiundi*. Tum *Ter. Adel. 5. 4. 22.* *Hic potitur gaudia* A. M. Nimrum omissa sunt verba *Ille alter* — *Idem ibidem* et interposita. Locus Terentii prior legitur Adelph. V, 4, 17. alter ibid. v. 22. — 34) Haec formula cum exemplo omisa in Cod. A. M. Locus Salustii huius fragmentis recens accedit. Fortasse legendum *libertate*. — 35) *Paciscor ab illo hanc* A. M. *Sal. Iug. 28.* A. M. Cap. 26. Edd. Cort. Gerl. — 36) Hoc exemplum deest apud A. M. Locus recens accedit Salustii fragmentis. Formula *Paciscor* — *pro illa re* non legitur apud A. M.; sed exemplum remansit. *Virg. Aen. V. 230.* A. M.

- stertium tricies pepigit a G. Pisone. Paciscor illum rem pro illa re. Virg. Aen. V.: Vitam² que voluit pro laude pacisci.*
- Peritus huius. Sal. Hist. I.¹: *Militiae periti. Peritus hoc facere². Virg. Bucol.: Soli cantare periti Arcades.*
- Proximus illi. Virg. Aen. V.³: *Proximus huic, longo sed proximus intervallo. Proximus illo. Sal. Iug.⁴: Proxima Carthagine Numidia appellatur. Idem in eodem⁵: Proximi Hispania Muuri sunt. Proximus illum⁶. Salust. Hist. IV.: Qui proximi loca hostium erant. Proxime illum venit⁷. Cic. pro Milone: Proxime Deos accessit.*
- Praesidet huic rei. Virg. Aen. III.⁸: *Getlicis qui praesidet arvis. Praesidet in illa re⁹. [537]* Sal. Cat.: *In agro Piceno praesidebat. Virg. Aen. VII.¹⁰: Quis Iupiter Anxurus arvis Praesidet. Praesidet illum rem. Salust. Histor. II.: Titurium legatum cum cohortibus XV. in Celtiberia hiemem agere iussit, praesidentem socios. Idem Histor. III.: Incidere in colonos Avellanos praesidentes agros suos.*
- Praestans illius. Virg. Aen. XII.¹¹: *Agrestans animi Iuvenis. Praestans illo¹². Sal. Catil.: Probro atque petulantia maxima praestabant. Praestat ille illi pro melior est ille illo¹³. Terent. Eun.: Homo homini quid praestat, stulto intelligens.*
- Praefectus illius. Salust. Histor. I.¹⁴: *De praefecto Urbis quasi possessio Reip. magna utrimque vi contendebatur. Praefectus illi. Idem Iug.¹⁵: Quem elephantis et parti copiarum pedestrium praefectum supra diximus. Praefectus in illo. Cic. pro Sextio¹⁶: Inque eo exercitu inimici mei frutrem praefecerat.*
- Praefinitur tibi illa res. Cic. Philipp. II.¹⁷: *Census praefiniebatur, inquit. Non centurioni quidem solum, sed equiti etiam Romano.*
- Pluris quam hoc¹⁸. Salust. Bello Catil.: *Pluris quam remp. fecistis. Pluris hoc. Cic. pro Sextio¹⁹: Quis Carthaginensium pluris fuit Annibale?*

1) *Sal. Hist. I. 22. A. M. Fraggm. lib. I, 64. Gerl. Mil. peritus A. M. atque ita editur apud Gerl. M. periti Cod. Gu. — 2) Formula haec cum exemplo suo accessit e Cod. Gu. Virg. Ecl. X, 32. — 3) Virg. Aen. V. 320. A. M. — 4) Sal. Iug. 21. Cap. 18. edd. Cort. Gerl. Sal. Hist. mendose Cod. Gu. Proxima Carthagine uterque Cod. sed proxime Carthaginem post Cort. editur. Cf. quae notavit ad illum locum Cort. — 5) Idem in eodem 22. A. M. Cap. 19. edd. Cort. Gerl. ubi Codd. proxime Hispaniam. — 6) Proxime illum Cod. A. M. Exemplum e Salustio petitum deest apud A. M. Locus recens accedit Salustii fragmentis. — 7) Deest haec elocutio apud A. M. Proxime Deos Cod. A. M. Sed recte Cod. Gu. Deos, ut est apud Cic. Cic. pro Milone 22. A. M. — 8) Praesidet illi Cod. A. M. Virg. Aen. III. 35. A. M. Ceterum haec formula cum exemplo suo in Cod. Gu. sequenti postponitur. — 9) Praesidet in illo Cod. A. M. Sal. Cat. 59. Cap. 57. edd. Cort. Gerl. — 10) Exemplum hoc ex Virgilio petitum deest apud A. M. quemadmodum omnia reliqua quae in hoc articulo sequun-*

tur. Locus Virg. est Aen. VII, 799. Anxurus Cod. Gu. Anxurus legitur apud Virg. Exempla quae sequuntur e Salustio, huius fragmentis recens accedunt. hyemem Cod. Gu. — 11) Praestans illius et illo A. M. Virg. Aen. XII. 19. A. M. — 12) Formula haec deest in Cod. A. M. Sal. Cat. 38. A. M. Cap. 37. edd. Cort. Gerl. — 13) Haec elocutio cum exemplo Terentiano deest apud A. M. Locus Ter. est Eun. II, 2, 1. — 14) Elocutio haec cum exemplo Salustiano e Cod. Gu. accedunt, Locus Salustii adhuc non est evulgatus. Fortasse legendum: quasi possessore Reip. — 15) Idem Iug. 56. A. M. Cap. 52. edd. Cort. Gerl. — 16) Cic. pro Sextio 18. A. M. Pro Inque in Cod. Gu. Imp. (sic). — 17) Cod. uterque Philipp. II. Sed ostendit A. M. locum petitum esse ex Phil. I. c. 8. Verba: inquit non centurioni quidem solum sed — etiam additi e Cod. Gu. quum apud A. M. legatur: Census praef. equiti romano. — 18) Hanc elocutionem cum exemplo suo additi e Cod. Gu. Locus Sal. est. Cat. 52. ed. Cort. Gerl. Pluris quam re praeficere Cod. Gu. quae sine cunctatione corrigenda erant. — 19) Idem pro Sextio

Praeter illos. Cic. in Pis.²⁰: *Praeter unum praectorem, a quo non fuit postulandum, praeterquam duos de lapide emptos Tribunos. Praeter illi. Sal. Catil.²¹: Ceterae multitudini diem statuit, praeter rerum capitalium condemnatis.*

Praestolor illi²². Cic. in Catil.: *Qui tibi ad forum Aurelium praestolarentur armati. Praestolor illum. Ter. Eun.: Quem praestolare, Parmeno, hic ante ostium?*

Praesto est. Cic. de Praetura urbana Verris²³: *Praesto est, respondet, defenditur. Praesto adest. Terent. Eun.: Sed ubi est pater? Praesto adest. Cic. pro Murena: Praesto aderat sapiens ille, qui inire viam doceret.*

Parte prior²⁴. Virg. Aen. V.: *Parte prior, partem rostro peremit t. v. p. Partem demissus. Salust. Hist. IV.: Demissis partem quasi tertiam antennis.*

Plus hoc tempore. Cic. Philipp. I.²⁵: *Plus unu nocte cupiens me retinere non potuit. Plus hoc tempus. Virg. Georg. III.²⁶: Neque enim plus septimu ducitur aestas. Plus satis; plus quam satis est²⁷. Terent. Adelph.: Accede ad ignem hunc; iam calescas plus satis.*

Par his. Cic. pro Cluentio²⁸: *Ingenio et virtute par his quos ante memoravi. Par hac re. Sal. Hist. III.²⁹: Scalas paves moenium altitudine. Par cum his. Idem Iug.³⁰: Parent cum liberis tuis, regniq[ue] participem fecisti. Par hoc facere³¹. Virg. Buc.: Et cantare paves.*

Pudet illius³². Cic. in Verr. Act. I.: *Quos libidinis infamiacque suae neque pudeat neque [538] tuedeat. Pudet illud³³. Terent. Adelph.: Non te haec pudent?*

Pertaesum est huius. Virg. Aen. III.³⁴: *Si non pertaesum thalamii taedaeque fuisset. Virg. Aen. V.: Et quos Pertaesum magni incoepti rerumque tuarum. Et Sal. Hist. III.³⁵: Quam vos iniuriae pertaesum est.*

Patet tot pedes. Virg. Buc.³⁶: *Tris pateat caeli spacium non amplius ulnas. Patet tot pedibus.*

68. A. M. *Fuit* addidi e Cod. Gu. — 20) Haec formula cum exemplo suo desideratur in Cod. A. M. Locus Cic. est in Pis. 15. *Tribunos* Cod. Gu. — 21) *Sal. Cat. 37. A. M. Cap. 36. edd. Cort. Gerl. Pro diem uterque Cod. exhibet idem.* — 22) *Praestolor illi et illum* Cod. A. M. *Cic. in Cat. I. 9. A. M. Formula Praestolor illum* deest apud A. M. *Terent. Eun. 5. 6. 5. A. M. Verba ante ostium* accedere e Cod. Gu. — 23) *Verris* addidi e Cod. Gu. Fortasse tamen legendum: *Verris praesto est.* Tum Cod. Gu. *i respondet* h. e. *id est resp.*, mendose. Deinde formula *Praesto adest* cum exemplo Terentiano accessit e Cod. Gu. Locus est Terent. I, 8, 20., ubi tamen *frater* legitur pro *v. pater*. — *Cic. pro Murena* 12. A. M. — 24) Totus hic articulus deest in Cod. A. M. Locus Virg. est Aen. V, 187. ubi legitur: *Parte prior, partem rostro premit aemula Pristis.* Ego apices Cod. Gu. dedi. Tum *dimissus* in formula, *demissus* in exemplo habet Cod. Gu. Locus recens accedit fragmentis Salustianis. — 25) *Idem Phil. I. 3. A. M. Cic. Philipp.*, numero non addito, Cod. Gu. — 26) *Virg. Georg. III. 207. A. M. Virg.*

IV. Cod. Gu. Diuiditur pro ducitur Cod. Gu. *Aetas* Cod. A. M.; *aestas* recte Cod. Gu. — 27) Haec formula elocutionis cum exemplo Ter. desunt in Cod. A. M. Locus est Ter. Eunuch. I, 2, 5. — 28) Locum non indicavit A. M. Est e cap. 38., ubi legitur: *Ingenio et diligentia et religione par iis, quos antea commemoravi.* — 29) *Par hac*, om. v. re, Cod. A. M. *Sal. Hist. III. 9. A. M. Fragm. lib. IV, 15. Gerl.* — 30) *Idem Iug. 15. A. M. Cap. 14. edd. Cort. Gerl.* — 31) Haec elocutio cum exemplo deest in Cod. A. M. Locus Virg. est Ecl. VII, 5. — 32) *Pudet illius.* Haec elocutio cum exemplo suo deest apud A. M. Locus est Cic. Act. in Verr. I. c. 12, 35. — 33) *Pudet hoc.* A. M. *Ter. Adel. 4. 7. 86. A. M. — 34) Virg. Aen. III. 18. A. M. Tum Et idem V. 7. 14. A. M. Virg. Aen. V. Cod. Gu. In coepti* Cod. uterque. — 35) *Sal. Hist. III. 8. Fragm. III, 22. Gerl. in orat. Licinii ad plebem.* — 36) *Virg. Ecl. III. 105. A. M. Tres patet* Cod. A. M. *Tris pateat* Cod. Gu.

- Sal. Hist. III.¹: *Ad Sicilian vergens faucibus ipsis, non amplius patet milibus V; et XXX.*
- Pendet illa re. Virg. Aen. VIII.²: *Et te, Catilina, minaci Pendentem scopulo.* Pendet de illa re. Idem Buc.³: *Dumosa pendere procul de rupe videbo.* Pendet ab illa re. Idem Aen. III.⁴: *Pendetque iterum narrantis ab ore.* Pendet illius rei. Terent. Heaut.⁵: *Pendebat animi.*
- Proiectus in hac re⁶. Virg. Buc.: *Viridi proiectus in antro.* Proiectus hac re⁷. Idem Aeneid. XI.: *Et toto proiectus tempore Turnus.*
- Propinquant illi loco⁸. Virg. Aen. V.: *Iamque propinquant scopulo.* Propinquant illum locum⁹. Sal. Hist. III.: *Tum vero Bithyni propinquant iam annem Tartanium.* Propinquum illa re¹⁰. Salust. Hist.: *G. G. Ferris littora Italia propinqua firmavit.*
- Piget illius¹¹. Virg. Aen. V.: *Piget incepti lucisque.* Piget illud. Terent. Phorm.: *Quod nos post pigeat, Getu.*
- Patior hoc facere¹². Virg. Aen. VIII.: *Patior quemvis durare laborem.* Patior hoc futurum esse¹³. Cic. de praetura urbana Verris: *Patior, non moleste fero, Iudices, me laboris mei, vos virtutis vestrae fructum esse luros.* Patiens huius. Virg. Georg. II.¹⁴: *Et patientem vomeris unci.*
- Praegnans hac re. Virg. Aen. X.¹⁵: *Et face praegnans Cisscis Regina.*
- Propius illas res. Sal. Catil.¹⁶: *Quod tamen vitium propius virtutem erat.* Idem Iug.: *Propius mare Africum agitabant.* Propius his rebus. Virg. Georg. I.¹⁷: *Propius stabulis [539] armenta teneant.* Idem Georg. III.¹⁸: *Ne propius tectis taxum sine.* Propior illi illam rem. Virg. Georg. III.: *Et faciem tuuro propior.*
- Pepercit huic rei¹⁹. Virg. Aen. II.: *Non tamen abstinuit, nec voci iraque pepercit.* Parce hoc facere. Virg. Aen. III.: *Parce pius scelerare manus.* Poenitet me facti. Virg. Buc.²⁰: *No-*

1) Sal. Hist. III. 13. A. M. Fragmm. IV, 38. Gerl. *Fertens* Cod. Gu. *Ipsis* addidi e Cod. Gu. — 2) *Virg. Aen. VIII.* 668. A. M. *Populo* Cod. A. M. *Recte scopulo* Cod. Gu. — 3) *Idem Ecl. I.* 77. A. M. *Re* add. e Cod. Gu. — 4) *Idem Aen. III.* 79. A. M. *Re* add. e Cod. Gu. — 5) *Rci* addidi e Cod. Gu. *Ter. Heaut.* 4. 4. 5. A. M. *Uterque* Cod. *Pendebat*, sed editur apud *Ter. pendebit.* — 6) *Proiectus* in hoc A. M. *Virg. Ecl. I.* 76. A. M. — 7) *Proiectus* hac re. Hanc formulam cum exemplo adieci e Cod. Gu. *Locus* erit Virg. Aen. XI, 87. ubi tamen legitur: *Et toto proiectus corpore terrae.* — 8) *Propinquant huic* Cod. A. M. *Idem Aen. V.* 159. A. M. — 9) *Propinquant illam rem* Cod. A. M. *Sal. Hist. III.* 12. A. M. *Fragmm. IV.* 36. Gerl. *Bithynii* Cod. Gu.; correctum in margine *Bithyni.* — 10) Haec formula cum exemplo suo deest in Cod. A. M. *Locus* Salustii scriptum exhibui, quemadmodum est in Cod. Gu. perscriptus. Prior littera G. numerum libri continet, fortasse sexti. Altera C. est nota praenominis *Caui.* Tum scribendum *Ferres.* —

11) Deest hic articulus apud A. M. *Virgillii* locus est Aen. V, 678. *Terent. Phorm.* III, 3, 21. — 12) Etiam haec formula cum exemplo suo deest apud A. M. *Virg. Aen. VIII.* 577. ubi *patiar.* — 13) *Esse* addidi e Cod. Gu. *Ferris* addidi e Cod. Gu. *Legitur locus* in Act. *Verr. II.* lib. I. c. 1. In Cod. Gu. est: *Patior non moleste, Iudices,* me cet. Apud Cic. editur *Patior, iudices et non moleste fero,* me cet. — 14) *Virg. Ge. II.* 223. A. M. — 15) *Idem Aen. X.* 704. A. M. — 16) *Res* addidi e Cod. Gu. *Sal. Cat. II.* 1. A. M. *Exemplum* ex *Sal. Iug.* pctitum recens accessit e Cod. Gu. *Legitur* c. 18. *edd. Cort. Gerl.* — 17) *Rebus* addidi e Cod. Gu. *Virg. Ge. I.* 355. A. M. — 18) *Idem III.* 47. A. M. *Formula* ultima cum exemplo suo addita est e Cod. Gu. *Locus* Virg. est *Georg. III.* 58. — 19) Proximi duo articuli *Pepercit* et *Poenitet* desunt apud A. M. *Virg. Aen. II.* 534. *Virg. Aen. III.* 42. — 20) *Virg. Ecl. X.* 16. *Virg. Ecl. II.* 34. ubi *labellum* legitur. — 21) *Ter. Heaut. Prolog.* 13. A. M. *Re* omisit A. M. — 22) *Seu de Inv. I.* 2. addidit A. M. male. — 23) Haec

stri nec poenitet illas. Poenitet me hoc fecisse. Idem ibidem: *Nec te poeniteat calamo trivise libellum.*

Potest ab hac re. Terent. Heaut.²¹: *Sed hic actor tantum poterit a facundia.* Potest hac re. Cic. Rhetor.²²: *Cum viribus plurimum posses.*

Potis est pro potest²³. Virg. Aen. IX.: *Potis est per tela per ignes.* Terent. Adolph.: *Piore res loco non potis est esse.*

Pro hac, id est ante hanc. Virg. Aen. VIII.²⁴: *Stabat pro templo.* Cic. in Pisonem: *Pro Aurelio tribunali dilectus servorum habebatur.*

Perosus illam rem. Virg. Aen. VI.²⁵: *Lucemque perosi.* Idem VIII.: *Non genus omne perosos Femineum.*

Poenas illius, quas ille intulit. Virg. Aen. VI.²⁶: *Ipsa Deum poenas docuit.* Cic. in Pisonem: *Et gravissimae legum poenas velarent.* Sic Sal. Hist. I.: *Nam iniuriae validiorum.*

Propter te, id est tui caussa²⁷. Virg. Aen. IV.: *Te propter Libyae gentes Nomadumque Tyranni odere.* Propter te i. e. iuxta te²⁸. Cic. in Pisonem: *Nihil hic vir clarissimus, qui propter te sedet, Lucius Gellius.* Virg. Georg. III.²⁹: *Et viridi in campo templum de marmore ponam Propter aquam.* Propter illam rem. Virg. Aen. IX.: *Et pulchram propter vulnera mortem.* Sal. Jug.: *Aliaque propter.*

Praesagus illius rei. Virg. Aen. X.³⁰: *Praesaga mali mens.*

Primus regno. Virg. XI.³¹: *Et primus sceptris haud laeta fronte Latinus.*

Praeses illius rei³². Virg. Aen. XI.: *Armi potens praeses belli.*

Posthabeo meam rem tua re. Virg. Buc.³³: *Posthabui tamen illorum mea seria ludo.* Sic et postduco. Sal. Jug.: *Et sua necessaria post illius negotium ducerent³⁴.* Posthabeo illam rem prae illa re³⁵. Terent. Adolph.: *Qui omnia sibi postputavit esse prae meo commodo.*

Idem Hecyr.: *Cum te postputasse omnes res prae parente intelligo.*

Perge iter. Terent. Hecyra³⁶: *Pergam quo occipi hoc iter.*

formula cum duobus suis exemplis deest apud A. M. Virg. Aen. IX, 796., ubi editur: *potis est per tela virosque.* Terent. Ad. III, 2, 47. ubi vulgo *potest*, sed optimus ille liber Bembinius apud Bentl. *potis est.* — 24) Virg. Aen. VIII, 653. A. M. Exemplum Ciceronis deest apud A. M. Locus est in Pison. c. 5. ubi recte *delectus.* — 25) Rem addidi e Cod. Gu. Idem VI, 435. A. M. Tum Et VIII, 141. A. M. Idem IX, Cod. Gu. *Foemineum* Cod. Gu. — 26) Id. VI, 565. A. M. Exemplum e Cic. orat. in Pisonem deest in Cod. A. M. Pariter sic addidi e Cod. Gu. Sal. Hist. I, 2. A. M. Fragm. I, 8. Gerl. Cic. in Pis. cap. 21. extr. *Gravissima* Cod. Gu. — 27) Propter te i. e. tui caussa. Haec elocutio cum exemplo suo deest in Cod. A. M. Locus Virg. est Aen. IV, 320. ubi *Libycae g.* — 28) Id est addidi e Cod. Gu. Cic. in Pis. 3. A. M. Vocem *Nihil* addidi e Cod. Gu. — 29) Virg. Ge. III, 13. A. M. In templo templum Cod. Gu. sed correctum in margine. Formula Propter illam rem cum duobus exemplis desideratur in Cod. A. M. Virg. Aen. Sed novus est

articulus, scribendus ita: *Propero illam rem.* Virg. Aen. IX, (401.) *Et pulchram propter per vulnera mortem.* Sal. Jug. (c. 37.) *Aliaque properare.* — 30) Rei addidi e Cod. Gu. Idem Aen. X, 843. A. M. — 31) Idem XI, 238. A. M. — 32) Illic articulus recens accessit e Cod. Gu. Praesens illius r. Cod. Gu. Locus Virg. est Aen. XI, 483. Belli addidi ex Virgilio, postulante Grammatici sententia. — 33) It addidi e Cod. Gu. Idem Ecl. VII, 17. A. M. Quae seqq. verba: *Sic et postduco* desunt in Cod. A. M. — 34) Sal. Jug. 76. A. M. Cap. 73. edd. Gerl. Cort. Pro v. *negotiam*, quod in utroque est codice, apud Salustium legitur *honorum.* — 35) Prae illa re, omissis vv. *posthabeo illam rem.* Cod. A. M. Tum *Idem in eadem* 3. 5. 33. A. M. Ex quo intelligitur, A. M. Codicem truncatum et mutilatum esse; praecesserat enim locus Salustii. Exemplum e Terent. Adolph. (II, 3, 9.) deest in Cod. A. M. itemque verba: *Idem Hecyr.* Locus Hecyrae est III, 5, 33. — 36) Ter. Hecyr. I, 2, 119. A. M. *Coepi* edidit A. M. sed in suo Cod. invenerat *accipi*; Cod. Gu. *occepi*, quod dedi.

- Progredior illo loco¹. Virg. Aen. III.: *Progredimur portu*. Progredior intra haec². Virg. Aen. XI.: *Iamque intra iactum teli progressus*.
- Per mutua pro invicem³. Virg. Aen. VII.: *Et pedibus per mutua nexis*. [540]
- Pugno in illum. Sal. Catil.⁴: *Contra imperium in hostem pugnaverat*.
- Pollens illa re. Sal. Iug.⁵: *Pollens viribus*.
- Privus illius⁶. Salust. Hist. I.: *Numeroque praestans, privus ipse militiae*.
- Pavesco illa re. Sal. Iug.⁷: *Omni strepitu pavescere*.
- Prudens illarum rerum⁸. Sal. Hist. I.: *Prudens omnium quae senatus censuerat*.
- Praeminet illa re illam rem. Sal. Hist. II.⁹: *Omnes, qui circumstant, praeminent altitudine militum passuum duorum*.
- Pertinens in illam rem¹⁰. Sal. Hist. III.: *Unde pons in oppidum pertinens explicatur*.
- Promptus illius rei. Sal. Hist. II.¹¹: *Neque virgines nuptum a parentibus mittebantur, sed ipsae belli promptissimos diligebant*.
- Praeluceo mihi lumine. Sal. Hist. IV.¹²: *Qui Praetores facibus sibi praelucentes ambustas in tectis sine cura reliquerunt*.
- Per genuata praepositio. Cic. pro Scauro¹³: *Hoc nomine audito, quod per omnes gentes pervagatum est*.
- Profiteor in his. Terent. Eun.¹⁴: *In his poeta hic nomen profitetur suum*.
- Praeut ille quae facit¹⁵. Terent. Eun.: *Praeut ille quae facit, te ludum iocumque fuisse dicet illum alterum praecut eius scabies quae dubit*.
- Post illa, id est postea. Terent. Phorm.¹⁶: *Eam compressit, unde haec nata est: neque post illa unquam attigit*.
- Proruit se pro immisit¹⁷. Terent. Eun.: *Foras simul omnes proruant se*.
- Postremum vides id est novissime vides. Terent. Andria: *Si id facis, hodie postremum me vides*.
- Per tempus, id est opportune¹⁸. Terent. Andr.: *O Chremes, per tempus advenis*

Apud Ter. editur *coepi*. — 1) *Ingreddior loco* A. M. Virg. Aen. III. 300. A. M. *Progredimur* Cod. uterq. *Progredior* ed. apud Virg. — 2) *Progredior inter illum* Cod. uterq. *Idem XI. 608*. A. M. *Inter iactum tibi* Cod. Gu. sed recte h. l. Cod. A. M. *intra iactum teli*, quod est apud Virg. — 3) *Pro mutua* Cod. A. M. sed correxit iam A. M. *Per m.* Cod. Gu. *Idem VII. 66*. A. M. — 4) *Sal. Cat. 56*. A. M. Cap. 52. Cort. Gerl. — 5) *Idem Iug. 6*. A. M. — 6) Recens accessit hic articulus e Cod. Gu. Fragmentum Salustii adice collectionibus. — 7) *Idem in eodem 75*. A. M. *Salust. Hist. I.* Cod. Gu. mendose. Locus est Sal. Iug. 72. edd. Cort. Gerl. *Omnia str.* Cod. A. M. *Omni str.* recte Cod. Gu. — 8) *Prudens rerum* C. A. M. *Idem Hist. I. 18*. A. M. *Fragm. I. 25*. Gerl. *Consueverat male* Cod. Gu. — 9) Verba: *illa re illam rem* desunt in Cod. A. M. *Idem II. 6*. A. M. *Fragm. II. 33*. Gerl. *Altitudinem* Cod. A. M. contra sententiam Grammatici. *Altitudinē* recte Cod. Gu. *Milium* Cod. Gu. *millium* h. l. edidit A. M. — 10) *Pertinens in illum* Cod. A. M. *Idem Hist. (lib. incert.) 6*. A. M. *Sal. Hist. III.* Cod. Gu. *Fragm. incert. lib. 19*. Gerl. — 11) *Rei* addidi e Cod. Gu. *Idem II. 4*. A. M. *Fragm. lib. II, 25*. Gerl. *Ipsē* Cod. Gu. *Diligebant* Cod. uterq. *Delegabant* in *Fragm. collectionibus* editor. — 12) Formula cum exemplo deest in Cod. A. M. *Locus Salustii eius fragmentis* recens accedit. Fortasse legendum *Quum Praetores*. — 13) *Praepositio* deest apud A. M. *propositio* mendose in Cod. Gu. *Cic. pro Scauro 995*. A. M. *Fragm. orat. pro Scauro 45. f. Nobb.* — 14) *Ter. Eun. Prol. 3*. A. M. — 15) *Omnis hic articulus* deest in Cod. A. M. *Locus Ter. est Eun. III, 2, 9*. Iteratio verborum in exemplo: *Praeut ille quae facit* mendosa est. Ceterum apud Ter. nunc legitur: *Praeut huius rabies quae dabit*. Etiam dicat apud Ter. editur. — 16) *Id est om.* Cod. Gu. *Idem Phor. 5. 8. 34*. A. M. — 17) Hic totus articulus sic legitur apud A. M. *Proruant foras simul omnes*. *Idem Eun. 3. 5. 51*. Nos veram Grammatici manum e Cod. Gu. restituimus. Pro v. *immisit* legendum videtur *emisit*. Addidi se ex sententia Grammatici. Formula,

Præeo tibi¹⁹. Cic. de Domo sua: *Aut mihi præceatis, aut postem teneatis.*

Pluit illa re²⁰ Virg. Georg. III.: *Non densior acre grandio, Nec de concussa tantum pluit illice glandis.*

Q.

[541]

Queror illam rem²¹. Virg. Aen. I.: *Nec plura querentem passa Venus.* Salust. Histor.: *Nam Syllae dominationem queri non audebat.* Queror de illa re²². Cic. pro Cluentio: *Sed nefarium matris pelliculum ferre non posset, de quo ne queri quidem se sine scelere arbitraretur.* Queror tecum pro apud te. Cic. pro Oppio²³: *Questusque mecum est.* Querela est facti tui²⁴. Cic. in Pisonem: *Iam inde, bellua, iam ne sentis, quae sit hominum querela frontis tuae?*

Quae, malum, ista ratio est²⁵. *** *Quae, malum, est igitur ista ratio? Cum statueras eripere, ad iniuriam eripiendi fraudem sceleris adiungere.* Terent. Heaut.: *Quas, malum, ambages mihi narrare incipit?* Idem Eun.: *Qui, malum, alii?*

Quietus ab illis rebus. Sal. Histor. I.: *Quietam a bellis civitatem.* Quies illarum rerum. Virg. Georg. III.: *Omnibus una quies operum.*

Quicum pro cum quo. Cic. pro Quintio²⁶: *Quicum tibi societas, affinitas erat.* Quicum pro cum qua. Virg. Aen. XI.: *Accam ex aequalibus unam, Quicum partiri curas; atque ita futur.*

Quoad pro Donec²⁹. Virg. Aen. XII.: *Quoad visa est fortuna pati.* Sal. Iug.: *Quoad semet ipsa praecipitavit.*

Quid hominis est, pro qualis homo est³⁰. Terent. Heeyr.: *Quid mulieris uxorem habes?*

Quadrat in illum. Cic. pro Coelio³¹: *Nisi omnia, quae cum turpitudine aliqua dicerentur, in istam quadrare apte viderentur.*

Quisque nostrum patimur³². Virg. Aen. VI.: *Quisque suos patimur mores.*

quae sequitur cum exemplo suo recens accedit e Cod. Gu. Ter. And. II, 1, 22. — 18) *Idem And. 4. 5. 44.* A. M. In edd. Ter. plerumque legitur *o Chreme;* sed Cod. uterque *o Chremes.* — 19) Articulus hic e Cod. Gu. accessit. Locus Cic. est pro Domo c. 52, 133. ubi est: *Ut mihi p. postemque teneatis.* — 20) *Pluit rebus.* Cod. A. M. *Virg. Ge. IV. 81.* A. M. Verba: *Non densior acre grandio* accesserunt e Cod. Gu. — 21) Recens accessit haec formula cum exemplis suis e Cod. Gu. Locus Virg. est Aen. I, 386. Salustii locus huius fragmentis est addendus. — 22) Etiam haec formula cum suo exemplo apud A. M. desideratur. Locus Cic. legitur pro Cluent. c. 5. ubi plerumque mutato ordine verborum legitur: *sine scelere se posse.* Sed praeferenda est Arusiani lectio *se sine scelere posse.* — 23) *Cic. pro Oppio 990.* A. M. Fragm. oratt. deperdit. IV, 4. pag. 1124. Nobb. — 24) Haec quoque formula cum exemplo suo desideratur apud A. M. Exemplum legitur Cic. in Pis. I, 1. — 25) Iste omnis articulus deest in Cod. A. M. Loci primi notatio nulla est in Cod. Gu., sed oratio

sic procedit: *Quae, malum, ista ratio est, igitur ista ratio? cum statueras.* Neque repertus est locus usquam. Locus Terent. est Heaut. II, 3, 77. ubi est *narrare occipit.* Alter locus Terent. Eun. IV, 7, 10. — 26) *Rebus* addidi e Cod. Gu. *Sal. Hist. I. 22.* A. M. Fragm. lib. I, 63. Gerl. — 27) *Illarum* addidi e Cod. Gu. *Virg. Ge. III. 184.* A. M. — 28) *Cic. pro Quint. 6.* A. M. Quae sequitur formula: *Quicum pro cum qua,* cum suo exemplo, deest in Cod. A. M. Locus est Virg. Aen. XI, 820. seqq. Apud Virg. est: *Atque haec ita futur.* — 29) Haec quoque elocutio cum exemplis accessit e Cod. Gu. Virg. Aen. XII, 147. ubi legitur: *Qua visa est f. p.* Sal. Iug. c. 41. fin. edd. Cort. Gerl. — 30) Huius articuli apud A. M. reliqua sunt haec: *Quid mulieris uxorem habes? Ter. Heeyr. 4. 4. 21.* — 31) *Cic. pro Coelio 29.* A. M. *Apte* edidit A. M. Codex uterque mendose *apud te.* — 32) Articuli huius apud A. M. haec tantum restant: *Quisque suos patimur amores Virg. Aen. VI. 743.* Cod. Gu. exhibet, uti dedimus. Sed apud Virg. legitur: *Quisque suos patimur*

R.

- Relegat illi loco¹. Virg. Aen. VII.: *Et Nymphae Egeriae memorique relegat.* Relegat in illum locum. Sal. Histor. I.²: *Relegat in paludes.*
- Recordor de illo. Cic. pro Scauro³: *De te recordor.* Et illum. Virg. Aen. VIII.: *Et vocem Anchisae magni vulnunque recordor.*
- Resonat carmen locus⁴. Virg. Buc.: *Formosam resonare doces Amaryllida silvas.* Resonat carmine locus. Idem Aeneid. IV.: *Resonat plangoribus aether.* Resonat illo carmine illum locum. Idem Aeneid. VII.: *Inaccessos ubi solis Filia lucos Assiduo resonat cantu.*
- Refugit ab illa re. Idem Aen. III.⁵: *Refugitque ab littore templum.* Refugit illam rem. Idem Aen. VII.⁶: *Aversusque refugit Foedu ministeria.* Refugit illa sui parte⁷. Idem Georg. II.: *Medioque refugerit orbe.*
- Recens ab illa re⁸. Virg. Aen. VI.: *Recens a vulnere Dido.* Recens illo loco. Cic. [5+2] Phil. I.: *Ex his quidam Roma recentes.*
- Requiesco illud tempus⁹. Virg. Buc.: *Hic tamen hanc mecum poteris requiescere noctem.* Sic Cic. pro Cluent.¹¹: *Qui cum una re et alteram diem desideraretur.* Requiesco cursum meum. Virg. Buc.¹²: *Et mutata suos requierunt flumina cursus.*
- Recipit se ab illis¹³ locis. Virg. Georg. III.: *Quo fessus ab undis Se recipit.* Recipit ex illo illum. Idem Aen. VI.: *Illum ego per flammus et mille sequentia tela Eripui his humeris medioque ex hoste recepi.*
- Residunt in illam partem¹⁴. Virg. Aen. IX.: *Dum se glomerant retroque residunt in partem, quae poste caret.*
- Residet illa re¹⁵. Idem Aen. I.: *Solioque alte subnixta resedit.* Resedit in illa re. Idem Aen. V.: *Siccaque in rupe resedit.*
- Reminiscor illam¹⁶ rem. Virg. Aen. X.: *Et dulces moriens reminiscitur agros.*

manes. Videantur Interpp. Virg. ad istum locum. — 1) *Relegat illi loco.* Hanc formulam cum exemplo addidi e Cod. Gu. Locus est Virg. Aen. VII, 775. — 2) *Sal. Hist. I. 9.* A. M. Fragm. I, 15. Gerl. in orat. Lepidi contra Sullam, ubi editur *relegati*. Sed Cod. nostri Gramm. uterque *relegat*. — 3) *Cic. pro Scauro* 995. A. M. Fragm. orat. pr. Sc. 49. Nobb. Verba *Et illum* cum apposito exemplo desunt in Cod. Gu. Locus est Virg. Aen. VIII, 156. Legendum tamen haud dubie: *Recordor illum* in formula. — 4) *Resonat carmen locus.* Huius totius articuli apud A. M. nihil reliquum est, nisi hoc: *Resonat plangoribus aether. Idem IV. 668.* Deinde in novo articulo sequuntur: *Resonat hunc hac re* cum exemplo Virg. Aen. VII, 11. Quae omnia quam sint mutilata, nemo non videt. *Clangoribus* Cod. Gu. — 5) *Refugit ab hoc* A. M. *Idem III. 536.* A. M. — 6) *Rem* additi e Cod. Gu. *Idem VII. 618.* A. M. — 7) Haec formula cum exemplo suo recens accessit e Cod. Gu. Locus est Virg. Georg. I, 442. — 8) *Recens ab vulnere Dido.* *Idem VI. 450.* A. M.

omissa formula. — 9) *Illo* additi e Cod. Gu. *Cic. Phil. I. 3.* A. M. — 10) *Tempus* adiecti e Cod. Gu. *Virg. Ecl. I. 80.* A. M. *Poteris* uterque Cod. Apud Virg. legitur *poteras*. — 11) *Sic Cic.* — *desideraretur.* Haec accesserunt e Cod. Gu. Locus est in orat. pro Cluent. c. 13. ubi legitur: *Qui cum unum iam et alterum d. d. Grammaticus scripsisse videtur: unam et alteram.* — 12) *Meum* additi e Cod. Gu. *Idem VIII. 4.* A. M. — 13) *Locis* accessit e Cod. Gu. *Idem Ge. III. 403.* A. M. Quae sequitur formula: *Recipit ex illo illum* deest in Cod. A. M. Ibidem desideratur prior exempli versus *Illum ego — tela.* Locus est Aen. VI. 111. — 14) Haec formula cum exemplo suo accessit e Cod. Gu. Locus est Virg. Aen. IX, 539. seq. ubi *peste* legitur. — 15) *Ille* additi e Cod. Gu. *Idem I. 506.* A. M. Tum formula *Resedit in illa re* excidit in Cod. A. M. *Idem V. 180.* A. M. — 16) *Rem* additi e Cod. Gu. *Idem X. 782.* A. M. *Agros* uterque Cod. mendose. *Agros* legitur apud Virg. — 17) *Rei* accessit e Cod. Gu. *Idem XI. 611.* A. M. — 18) *Idem III. 329.* A. M. *Tantum*

Ritu illius rei¹⁷. Virg. Aen. XI.: *Crebra nivis ritu.*

Refert illum facie. Virg. Aen. IV.¹⁸: *Qui te tamen ore referret.* Idem Aeneid. X.: *Nomine avum referens animo manibusque parentem.*

Regnata illi loca, in quibus ille regnavit¹⁹. Virg. Aen. VI.: *Regnata per arva Saturno quondam.* Idem Aeneid. III.: *Terra procul vastis colitur Mavortia campis; Thraces arant, acri quondam regnata Lycurgo.*

Reapse pro ipsa re²⁰. Cic. de Rep.: *Reapse non ratione praeceptio.*

RecurSAT ANIMO. Virg. Aen. IV.²¹: *Multa viri virtus animo multusque recurSAT Gentis honos.*

Reponis in illam rem²². Virg. Aen. I.: *Sic nos in scepra reponis?* Repositam in illa re²³. Cic. de Signis: *Sacra quaedam more Athenensium reposita in capitibus virginum.* Repone illi rei²⁴. Virg. Aen. VII.: *Et vina reponite mensis.*

Repetitum praedae pro ad praedam²⁵. Sal. Hist.: *Pirim — quo patefactum est, Remp. praedae non libertati repetitam.*

Restitui in illum locum²⁶. Terent. Hecyr.: *Ita poetam restitui in locum.*

S.

Similis illius rei²⁷. Virg. Aen. V.: *Delphinum similes.* Similis illi. Idem VIII.: *Illum indignanti similem similemque minanti.* Sal. Cat.: *Similis ceteris efficiebatur.* Similis illi faciem. Virg. Georg. I.: *Fuciemque simillima lauro.*

Subeo illam rem²⁸. Virg. Aen. III.: *Quem subisse humeris confectum aetate parentem.* [543] Idem Aen. VIII.²⁹: *Huic limina victor Alcides subiit.* Subeo illi rei³⁰. Virg. Aen. VII.: *Muroque subibant.* Sic Aen. VI.³¹: *Cui deinde subibit Otia qui rumpet patriae.* Cic. Divin. in Caecilium³²: *Poteris eis oratione subire?*

pro tamen Cod. A. M. Exemplum quod sequitur accessit e Cod. Gu. Locus est Aen. XII, 348. — 19) *Regnata (illi) Idem III. 14.* A. M. Prius exemplum et alterius priorem versum omisit A. M. Prior locus est Virg. Aen. VI, 794. In Cod. Gu. est *aura pro arva*, quod statim erat corrigendum. — 20) *Reapse.* Recens accessit hic articulus e Cod. Gu. Locus est e Cic. De Rep. I, 2, 2. ubi est: *Reapse, non oratione, perfectio.* — 21) *Idem III. 3.* A. M. *Multusque recurSAT Gentis honos* Cod. Gu. reliqua accesserunt e Cod. A. M. — 22) *Rem* addidi e Cod. Gu. *Idem I. 253.* A. M. — 23) *Reposita* Cod. A. M. *Cic. de Signis 3.* A. M. In Verr. Act. II. lib. IV, 3. *Scur* — (sic) pro *Sacra* Cod. Gu. — 24) *Rei* adiunxi e Cod. Gu. *Virg. Aen. VII. 134.* A. M. *Et* deerat apud A. M. — 25) Hic articulus recens accessit e Cod. Gu. In loco Salustii, qui fragmentis eius est addicendus, legendum puto: *Sal. Hist. prim. Quo patefactum cet.* — 26) *Restitui in locum* Cod. A. M. *Ter. Hecyr. Pro. 21.* A. M. — 27) *Rei* abest a Cod. A. M. Virg. Aen. V, 594. A. M. Deinde pro *Similis illi*

Cod. A. M. exhibet *Et illi.* Tum ita pergit Cod. Gu. *Similis illi. Idem similisque caeteris efficiebatur;* omisis interpositis. *Idem VIII. 649.* A. M. *Sal. Cat. 14.* A. M. Postrema formula cum exemplo accessit e Cod. Gu. Locus est Georg. II, 131. — 28) *Subeo illam et illi* Cod. A. M. *Virg. Aen. III. 599.* A. M. *Parentem* deest in Cod. Gu. — 29) Hoc exemplum deest in Cod. A. M. Virg. Aen. VIII, 362. — 30) Deest formula apud A. M. *Et VII. 161.* A. M. — 31) *Sic Aen.* — — *patriae.* Haec omnia desunt apud A. M. Legitur locus apud Virg. Aen. VI, 813. In Cod. Gu. est: *cui deinde subit otio qui rumpere patriae*, quae vel sine Virgilio corrigenda erant. — 32) *Cic. Divin. in Caecilium 14.* A. M. *Cic. in Divin. Cod. Gu. Verba: Poteris eis oratione subire* haud dubie mendosa sunt, licet in utroque Cod. pariter nulla cum varietate legantur. Apud Cicronem est: *Poterisne eius orationis subire invidiam!* quae haud dubie sunt sana. Fortasse tamen Grammaticus legit: *Poteris eius orationis subire invidiae*, quod ipsum arguit et formula praestituta, et Asconii ad hunc

Successit illi rei¹. Virg. Aen. IV.: *Nostris successit scdibus hospes*. Idem Aen. I.: *O Iuvenes, tectis succedite nostris*. Idem Aen. VII.: *Successitque gemens stabulis*. Successit illam rem. Sal. Hist. I.: *Cum murum hostium successisset*. Idem Hist. III.: *Muros successerunt*. Idem Hist. II.: *Turman equitum castra regis succedere et properationem explorare iubet*.

Servatus periculis². Virg. Aen. VIII.: *Sacvis hospes, Troiunne, periculis, Servati facimus*. Servatus ex periculis. Idem Aen. XII.: *Servati ex undis, ubi figere dona solebat*. Servatus a periculis. Idem Aen. V.: *Servate a poste curinam*.

Servans huius rei³. Virg. Aen. II.: *Qui fuit in Teucris, et servantissimus acqui*.

Suadet illum facere⁴. Virg. Aen. XII.: *Iturnam misero, futor, succurrere fratri Suasi*. Suadet illi. Sal. Iugurth.: *Facile Numidae persuadet*.

Studeo illi rei⁵. Cic. pro Coelio: *Studuit Catilinae iterum petenti*. Studeo me praestare illis. Sal. Catil.: *Qui sese student praestare ceteris animantibus*. Studeo illam rem. Cic. pro Scauro⁶: *Retineret id quod praecipue semper studuit, generis, familiae, nominis dignitatem*. Terent. Heaut.⁷: *Id cum studuisti, isti formae ut mores consimiles forent*. Idem Heeyr.: *Ut omnes mulieres eudemque studeant nolintque omnia*. Idem eadem: *Studeo haec prius quam ille redeat*.

Super hac re, id est plus hac re. Virg. Aen. VIII.⁸: *Nocte super media, id est plus media*. Super hac re, id est de⁹ hac re. Idem Aen. I.: *Multa super Priano rogans, super Hectore multa*. Idem Georg. III.¹⁰: *Haec super arvorum cultu pecorumque canebam Et super arboribus*. Super hac re pro de hac re. Idem Aen. IV.: *Nec super ipse suum molitur laude laborem*. Super illa re pro in illa re¹¹. Idem Buc.: *Frondo super viridi*. Idem

locum annotatio, ubi legitur: Quasi Latine dixit, ut magno ponderi subire; sed scribe potius: *Quasi translate dixit, ut m. p. s.* Additur in fine articuli exemplum hoc. Virg. Aen. III. 10. *Nostris successit scdibus hospes*, quod deest in Cod. Gu. et haud dubie ad sequentem articulum pertinet, quo transtuli. — 1) Huius totius articuli in Cod. A. M. mutilato nihil superest, nisi haec: *Successit illam Sol. Hist. III. (15.) Muros successerant*. Loci scriptorum hi sunt. Primus locus supra a Maio indicatus. Alter est Virg. Aen. I, 627. Tertius Aen. VII, 501. In Cod. Gu. est *gemens stabulis*. Locus Salustii prior recens accedit eius fragmentis, alter legitur Hist. Fragm. III, 40. Gerl. idemque citatur a Servio ad Virg. Ecl. V, 5. *Successerant* vulgo editur, sed Cod. Gu. *successerunt*, quod rescripsi. Tertium fragmentum nunc primum editur. — 2) Etiam hic articulus valde mutilatus est apud A. M. sic: *Servatus periculis et ex periculis*. Iam duo sequuntur exempla Virgili, satis truncata: Virg. Aen. VIII. 188. *Hospes servate periculis*. Idem XII. 768. *Servati ex undis*. Ita A. M. Tertium exemplum cum elocutione praecedente plane deest apud A. M. Locus est Aen. V, 699. ubi est: *Servatae a peste carinae*. — 3) *Servans illius* Cod. A. M. Idem II. 427. A. M. Verba: *Qui fuit in*

Teucris addidi e Cod. Gu. — 4) Omnis hic articulus recens accessit e Cod. Gu. Virg. Aen. XII, 814. In Cod. Gu. omittitur *Suasi*, absorptum a vocabulo proxime antecedenti. Locus Salustii est Iug. c. 61. edd. Cort. Gerl. — 5) Duae priores huius articuli formulae cum exemplis suis desunt in Cod. A. M. Cic. pro Coelio c. 5, 12. ubi legitur: *Studuit Catilinae, cum iam aliquot annos esset in foro, Coelius*. Verba iterum petenti apud Cic. desiderantur. Sal. Cat. initio. — 6) Cic. pro Scauro 905. A. M. Fragm. orat. pro Sc. 4. e. Nobb. *Retinere* Cod. A. M. sed *retineret* Cod. Gu. ut prius edebatur in fragm. Verba: *generis, familiae, nominis dignitatem*, e Cod. Gu. recens accedunt. Quam inane fragmenta complendi et coagmandi studium sit, ex hoc loco intelligitur. — 7) Ter. Heaut. 2. 4. 2. A. M. Verba: *isti formae ut mores consimiles forent* addidi e Cod. Gu. ubi tamen legitur *is formae*. Tum prior ex Heeyra locus, qui legitur Hec. II, 1, 2., desideratur apud A. M. Apud Ter. est *eadem aequae*. Alter locus est Hecy. 2. 2. 20. indicante Maio, ubi Editores plerique *ut redeat*, sed Codd. Bentl. *huc redeat*. — 8) Virg. Aen. VIII. 61. A. M. Verba: *id est plus media adieci* e Cod. Gu. — 9) *Id est de his* Cod. A. M. Idem I. 750. A. M. Idem Aen. IV. Cod. Gu. Verba: *super Hectore*

Aen. I.: *Stratoque super discumbitur ostro*. Idem Aen. VI.¹²: *Gemina super arbore si-
dunt*. Super illam rem. Idem Aen. I.: *Saeva sedens super arma*.

Subter illam rem¹³. Virg. Aen. III.: *Alpheum fama est hac Elidis annem Occultas egisse vias
subter mare*. Idem Aen. IX.: *Ferre iurat subter densa testudine casus*.

Sub hac re pro in hac re¹¹. Virg. Aen. VII.: *Curvam servans sub imagine fulcom Saturnus-
que senex*. Sub hanc rem pro ad hanc rem. Virg. Aen. V.¹⁵: *Oculosque sub astra tene-
bat*. Idem Aen. II.: *Postesque sub ipsos nituntur gradibus*. Idem Aen. III.¹⁶: *Tu secreta
pyram tecto interiore sub auras Erige*. Sub hanc rem, prope hanc rem. Idem Aen.¹⁷. I.:
Et sub noctem cura recurat. Cic. de Domo sua: *Frummentum clausum continebant, ut sub
noctem mitterent*. Sub hac, prope hanc. Virg. Georg. III.¹⁸: *Eurydicenque suam [544]
iam luce sub ipsa Resperit*. Sub illam rem coegit. Idem Aen. VII.: *Totamque sub arma
coactam Hesperiam*. Sub illam rem removit. Sal. Hist. I.¹⁹: *Et stationes sub vineas renove-
bat*. Sub hac re subiicit, pro sub hac re crescit. Virg. Georg. II.²⁰: *Laurus Parva sub in-
genti matris se subiicit umbra*. Sub illam rem locatum. Nove Sal. Hist. IV.²¹: *Dolia cum
sub trabes locata vitibus aut virgis vinciebant*.

Suppeditat hac re²². Cic. in Siciliensi: *Coriis, tunicis, frumentoque suppeditabat*. Suppeditare
suntibus volo²³. Ter. Heaut.: *Num si illi pergo suppeditare sumptibus*. Suppeditor hac
re²¹. Cic. in Catil. II.: *Sed si, omissis his rebus, quibus nos suppeditamur, eget ille*.

Satur illius. Terent. Adelph.²⁵: *Postquam intus sum omnium rerum satur*. Saturatus illam rem²⁵.
Virg. Aen V.: *Necdum antiquum saturata dolorem*. Saturatus illa re²⁷. Idem Aen. VII.:
Odiis aut casaturata quievi.

multa desunt in Cod. Gu. — 10) *Idem Ge. III. 559*. A. M. Verba: *pecorumque — arboribus* et interposita
accesserunt e Cod. Gu. Quae iam recurrit formula:
super hac re pro de hac re e Cod. Gu. est, sed omit-
tenda videtur, nisi forte legendum: *pro ad hanc rem*.
Locus est Aen. IV, 273. ubi legitur: *tuum moliris*. —
11) *Super illa pro in illa* A. M. *Super illam rem pro
in illam rem* Cod. Gu. quod ex sententia Gramm. cor-
rigendum erat. *Idem Ecl. I. 81*. A. M. *Idem Aen. I.
700*. A. M. — 12) Hoc exemplum accessit e Cod. Gu.
Locus est Aen. VI, 203. Formula quae sequitur accessit
e Cod. Gu. *Idem in eodem* (libro I.) 295. A. M. — 13)
Integer hic articulus accessit e Cod. Gu. Prior locus est
Aen. III, 694. Alter est Aen. IX, 514. — 14) Haec elo-
cutiono cum exemplo suo deest in Cod. A. M. Virg. Aen.
VII, 179. — 15) *Sub hac pro ad hanc* A. M. *Idem V.
853*. A. M. Exemplum quod sequitur deest apud A. M.
Locus est Aen. II, 442. — 16) *Idem III. 494*. A. M.
Pryam Cod. Gu. sed corr. in margine. — 17) *Sub
hanc prope hanc* A. M. *Idem I. 662*. A. M. Exemplum
e Cic. orat. pro Domo deest in Cod. Gu. Ibidem deest
formula: *sub hac prope hanc*. — *Cic. de Domo sua* 5.
A. M. — 18) *Virg. Ge. III. 490*. A. M. Formula
quae sequitur: *Sub illam rem coegit* deest in Cod. A.

M. *Idem Aen. VII. 43*. A. M. Quae iam sequuntur in
hoc articulo, desunt omnia in Cod. A. M. — 19) Re-
cens accedit hoc fragmentum Salustio. — 20) Virg. Ge.
II, 19. — 21) Etiam hic locus in fragm. Salustii non-
dum legitur. Scribendum fortasse *Dolia, quae*. — 22)
Suppeditat rebus Cod. A. M. *Cic. in Sic. 2*. A. M. In
Verr. II, lib. II, 2. ubi legitur *suppeditato*. Cod. A. M.
suppeditat. Apertum est, Grammaticum voluisse verbum
finitum, non participium; quare statuendum est, eum cor-
rupto exemplo Ciceronis codice fuisse usum. — 23) Haec
formula desideratur apud A. M. *Ter. Heaut. 5. 1. 57*.
A. M. *Illis sumptibus* in exemplo ediderat A. M., sed
pronomen neque in Cod. Gu. neque apud Terentium
legitur. — 24) *Suppeditor his* Cod. A. M. *Cic. in
Cat. II. 11*. A. M. Apud Cic. editur *suppeditamur* s. Sed
suppeditamur fuit antiqua lectio, quae revocanda erit,
etiam iudice A. Maio, qui notat ad h. l. veterem Cic.
scholiastam illo Cat. or. loco passivum tueri. — 25)
Ter. Adel. 5. 1. 3. A. M. *Postquam sum intus* hoc or-
dine Cod. Gu. — 26) *Rem* addidi e Cod. Gu. *Virg.
Aen. V. 608*. A. M. *Nelum* Cod. A. M. *Nec dum* di-
visim Cod. Gu. — 27) *Saturatus hac* Cod. A. M. *Idem
VII. 298*. A. M. *Exaturata* Cod. Gu.

Sciens huius rei¹. Salust.: *Sciens horum*. Idem Histor. II.: *Belli sane sciens*. Scit illas res. Virg. Aen. XII.: *Scire potestates herbarum visumque medendi Mahuit*.

Scit his rebus. Terent. Eun.²: *Videt honestam virginem Et fidebus scire*. Scientem³ te faciam. Terent. Heaut.: *Nam te scientem faciam, quicquid egero*.

Subgredior illum locum⁴. Sal. Hist. IV.: *Stolide castra subgressus*.

Suetus his rebus⁵. Sal. Hist. II.: *Genus militum suetum a pueritia latrocinii*. Idem ibidem: *Genus hominum vagum et rapinis suetum magis quam agrorum cultibus*.

Sapor illius rei⁶. Virg. Georg. IV.: *Proderit et tunsum gallae admiscere saporem*. Sapor iuxta illam rem. Sal. Hist. IV.: *Sapor iuxta fontes dulcissimos*.

Satagit illarum rerum⁷. Terent. Eun.: *Et si is quoque suaram rerum satagit*.

Sponsa mihi est. Terent. Eun.⁸: *Sponsa mihi est*.

Stat in illo habitu. Virg. Aen. VIII.⁹: *Stabat in egregiis Arcentis filius armis*. Stat hac, id est favet nostrae parti. Idem Aen. XII.: *Ne qua meis esto mora; Iupiter hac stat*.

Siste huc. Virg. Aen. III.¹⁰: *Annam, cara mihi nutrix, huc siste sororem*. Siste his. Idem Aen. XI.¹¹: *Hic Dea se primum rapido pulcherrima nisu Sistit*.

Supervenio illis. Virg. Buc.¹²: *Timidisque supervenit Aegle*.

Sublego tibi¹³. Virg. Buc.: *Vel quae sublegi tacitus tibi curmina nuper*. [545]

Subligo illi parti. Virg. Aen. VIII.¹⁴: *Tum lateri utque humeris Tegeaeum subligat ense*.

Subnecto illi parti¹⁵. Virg. Georg. III.: *Cervici subnectite*.

Secundat illam rem¹⁶, id est secundam et prosperam facit. Virg. Aeneid. III.: *Rite secundarent visum*.

Salio per illam rem. Virg. Georg. II.¹⁷: *Uctos saliere per utres*.

1) Duae formulae iam sequentes cum exemplis suis desunt in Cod. A. M. Prior Salustii locus non invenitur, nisi forte legendum sit *sciens locorum*, ut est Iug. c. 85. edd. Cort. Gerl. In altero Sal. exemplo Cod. Gu. exhibet: *Bellica nesciens*, quod facit contra sententiam Grammatici. Legendum *Belli sane sciens*, quod ipsum fragmentum affertur libro non significato a Commentatore Cruquiano in Horat. Epp. I, 15. Locus Virg. est Aen. XII, 396. ubi recte legitur: *usumque medendi*, quod ipsum Grammatico reddendum. — 2) *Rebus* addidi e Cod. Gu. *Ter. Eun.* 1. 2. 53. A. M. *Vidit* Cod. Gu. Apud Ter. est: *Forma videt honesta virg.* Fortasse legendum est *Forma — honestam*; sed cf. Bentl. ad hunc locum. — 3) Male apud A. M. legitur: *Scientem te faciam quicquid egero*. *Ter. Heaut.* 4. 8. 33. omissa formula. — 4) Hic articulus deest in Cod. A. M. Locum Sal. adde eius fragmentis. — 5) *Rebus* deest in Cod. A. M. *Sal Ilist.* II. 2. A. M. *Fragm.* II, 7. Gerl. Pro *militum* Cod. Gu. exhibet *multum*. Locus qui sequitur fragmentis Salustii recens accedit. — 6) Qui iam sequuntur integri quattuor articuli desunt apud A. M. Virg. Ge. IV, 267. Locus Salustii nunc primum

evulgatur. — 7) *Ter. Eun.* Non est Ennuchi, sed Heaut. locus II, 1, 13. ubi vide Beutleium. — 8) Apud Ter. Eun. V, 8, 6. legitur *Scis sponsam mihi*. *Phorm.* IV, 3, 52. *Quae sponsa est mihi*. Fortasse legendum apud Grammaticum: *Sponsam mihi scis*, in exemplo quidem. — 9) Virg. Aen. VIII, 581. Formula quae sequitur sic comparata est in Cod. Gu. *Stat adest favet n. p.*, quod sine mora corrigendum erat: *Stat hac id est favet n. p.* Tum in exemplo legitur: *Iupiter adstat*, quod pariter haud cunctanter correxi. Ceterum apud Virg. XII, 565. est: *Ne qua meis esto dictis mora; Iupiter hac stat*. — 10) *Virg. Aen.* III. 634. A. M. — 11) Haec formula cum exemplo suo deest apud A. M. Pro verbis: *pulcherrima nisu Sistit* in Cod. Gu. est: *pulcherrimi insistit*, quod non dubitavi corrigere. Locus est Aen. XI, 853. — 12) *Idem Ecl.* VI. 20. A. M. Notat ad hunc demum locum A. M. in Codice suo semper laudari Virgilii Bucolica, sed sibi commodius visum, citare Eclogas. Ea non est fides, quae deest Editorem principem. — 13) Deest hic articulus apud A. M. Locus est Virg. Ecl. IX, 21. — 14) *Subligat illi*, om. *parti*, Cod. A. M. Idem Aen. VIII, 549. A. M. *Tegeum* Cod.

Securus huius rei. Virg. Aen. VII.¹⁸: *Securi pelagi atque mei.*

Siccus hac re. Virg. Aen. VIII.¹⁹: *Et siccum sanguine guttur.*

Sacer Deo illi. Virg. Aen. XII.²⁰: *Fortè sacer Fauno foliis oleaster amaris.*

Sparge illud²¹. Virg. Buc.: *Sparge, marite, nuces.* Sparge illo illud. Cic. pro Cluent.: *Guttam aspergit huic bulbo.*

Sentio de te bona. Cic. in Catil. III.²²: *Qui omnia de Rep. praeclara atque egregia sentiret.* Sensi crimen ex illo²³. Cic. pro Syll.: *Addidit me idcirco nica lege, ex illo ambitu sensisse.*

Statuo illum capite in terram²⁴. Terent. Adelph.: *Sublimem medium abriperem et capite primum in terram statuerem.*

Spectatus ab aetate²⁵. Virg. Aen. IX.: *Neve haec nostris spectentur ab annis.*

Sancio peccatum supplicio²⁶. Cic. pro Sylla: *Noli observantiam sancire poena.*

Sitiens illius rei. Cic. pro Sylla²⁷: *Sitientem me virtutis tuae.*

Sub praepositio geminata²⁸. Idem de praetura urbana: *Sub imperium P. R. ditionemque subiunxit.*

Subsedit illam rem. Virg. Aen. XI.²⁹: *Devictam Asian subsedit adulter.* Subsedit hac re³⁰. Idem Aeneid. V.: *Galeaque ima subsedit Accstes.* Subsedit in hoc loco. Cic. pro Milone³¹: *Subsedendum aliquo in loco Miloni.*

T.

Tenus hac re. Virg. Aen. II.³²: *Capulo tenus.* Idem Aen. III.: *Pube tenus.* Cic. pro Deiotaro: *Tauro tenus regnare iussus.* Tenus huius rei³³. Virg. Georg. III.: *Et crurum tenus a [546]*

A. M. *Tegaeum* Cod. Gu. *Tegaeum* apud Virg. quod rescripsi. — 15) Deest hic articulus apud A. M. Virg. Georg. III. 167. ubi est *Cervici subnecte.* — 16) Hic quoque articulus deest apud A. M. Locus est Virg. Aen. III. 36. ubi *visus* editur. — 17) *Rem* deest in Cod. Gu. *Idem Ge. II.* 384. A. M. *Utr'o s* mendose legitur in Cod. A. M. — 18) *Rei* deest in Cod. *Idem Aen. VII.* 304. A. M. *Atque mei* addidi et Cod. Gu. ubi *atque mihi.* — 19) *Siccus huc* Cod. A. M. omisso v. re. *Idem VIII.* 261. A. M. — 20) *Deo* omittit Cod. A. M. Idem XII. 765. *Amoris* Cod. A. M. — 21) Proximae duae formulae desiderantur in Cod. A. M. Virg. Buc. VIII. 30. Locus Cic. est orat. pro Cluent. c. 26. 71. — 22) *Cic. in Cat. III.* 2. A. M. *Quod omnia* Cod. A. M. Recte *Qui omniu* Cod. Gu. cum edd. Cic. — 23) Haec formula cum exemplo suo deest in Cod. A. M. Locus Ciceronis est orat. pro Plancio c. 34. 83. ubi legitur: *mea lege exsilio sanxisse.* Sed conf. Garatonium apud Wunderum ad hunc Cic. locum. — 24) *Statuo in illam* Cod. A. M. *Ter. Adel.* 3. 2. 18. A. M. *Sublime n* Cod. A. M. — 25) Haec quoque formula cum exemplo suo deest in Cod. A. M. Virg. Aen. IX. 235. — 26) Etiam hic

articulus deest apud A. M. Locus Cic. est pro Plancio 19. 47. — 27) *Sic cians* hac scriptura utroque Cod. A. M. *Rei* addidi et Cod. Gu. Tum *Cic. pro Sylla* Cod. uterque, sed indicante Maio locus legitur in orat. Plan-
ciana c. 5. — 28) *Voc. praepositio* addidi et Cod. Gu. *Idem de Praetura urbana* 21. A. M. *Cic. de Imp. Pomp.* Cod. Gu. Similis formula saepe apud Ciceronem legitur, quapropter credibile est, Grammaticum memoria falsum, citasse ex Maniliana, quod ex Verrinarum Act. II. lib. 1. citandum erat. Nam Angeli Maii epitomator haud indoctus de suo mutasse videtur loci notam. Potest tamen fieri, ut, quod saepe factum vidimus, unum exemplum cum alterius nota omissum sit. — 29) *Rem* deest in Cod. A. M. *Virg. Aen. XI.* 268 A. M. — 30) Haec formula cum exemplo suo deest apud A. M. Virg. Aen. V. 498. — 31) *Subsedit in illo* Cod. A. M. *Cic. pro Milone* 19. A. M. Fortasse legit apud Ciceronem ita Grammaticus: *Sic Miloni* — — *subsidentum aliquo in loco atque expectandum fuit.* Vulgo ibi desunt verba *aliquo in loco,* — 32) *Virg. Aen. II.* 553. A. M. *Et III.* 427. A. M. *Cic. pro Deiot.* 13. A. M. — 33) *Rei* addidi et Cod. Gu. *Virg. Georg. III.* 53. A. M. *Et*

mento *palearia pendent*. Idem Aen. X.¹: *Cui laterum tenus hispida nanti Spumea caeruleos sub pectore murmurat unda*. Tenus haec, id est, hucusque. Virg. Aen. V.²: *Hae celebrata tenus sancto certamina patri*. Idem Georg. II.: *Hactenus arborum cultus et sidera coeli; Nunc te, Bacche, canam*.

Temperare huius rei. Terent. Phorm.³: *Rei foret aut infamiae temperans*. Temperat ab hac re. Virg. Aen. II.: *Temperat a lacrymis*. Temperat sibi a periculo. Idem Georg. I.: *Iam sibi tum a curvis male temperat unda carinis*. Temperat huic. Cic. de M. Marcello: *Animum vincere et iracundiam cohibere, victui temperare*.

Triumphat de illo. Cic. de Imperio Pompeii⁴: *Triumphavit Lucius Muraena de Mithridate*. Triumphat illud. Terent. Eun.: *Id vero serio triumphat*. Triumphatus, de quo triumphatum est⁵. Virg. Aen. VI.: *Ille triumphatu Capitolia ad alta Corintho Victor aget curram*.

Trepidus de hac re. Virg. Aen. VI.⁶: *Corripit hic subita trepidus formidine ferrum Aeneas*. Trepidus huius rei⁷. Idem Aeneid. XII.: *Illic intus trepidae rerum*.

Tolero illam rem⁸. Virg. Aen. VIII.: *Cui tolerare colo vitam tenuique Minerva Impositum*. Sal. Catil.: *Quae primum ingentem suntum stupro corporis toleraverat*.

Trado te in illam rem. Terent. Phorm.⁹: *Tradere hominem in otium*. Cic. Philipp. II.: *At tu te in disciplinam meam tradideras, domum meam ventituras*. Trado te illi¹⁰. Virg. Aen. XI.: *Tradit equum comiti*.

Tremi illam partem¹¹. Virg. Georg. III.: *Micat auribus et tremi artus*. Tremi illud pro timet¹². Idem Aen. III.: *Sonitumque pedum vocemque tremisco*. Tremi illa. Idem Aen. VII.¹³: *Tartaream intendit vocem, qua protinus omne Intremuit nemus*.

Tenax huius rei. Virg. Aen. IV.¹⁴: *Tum facti praeique tenax*.

crurum Cod. Gu. Et omisit A. M. — 1) *Idem Aen. X.* 210. A. M. Verba: *Spumea caeruleos* — *unda* et interposita desunt in Cod. A. M. Sed exiit etiam tertius versus, his interpositus: *Frons hominem praefert, in pristum desinit alvus*. — 2) Hoc exemplum deest apud A. M. Locus est Virg. Aen. V, 603. Tum *Idem Georg. II.* 1. A. M. Verba: *Nunc te, Bacche, canam* accesserunt et Cod. Gu. — 3) *Ter. Phor.* 1. 5. 41. A. M. *Aut famae legitur* apud Terentium. Tum pro verbis *Temperat ab hac re* apud A. M. leguntur *Et ab hac re*, uacis inclusa. *Virg. Aen. II.* 8. A. M. *Virg. Aenead. V.* Cod. Gu. *Temperat* Cod. uterque, sed *temperet* apud Virg. Praepositio *a* in exemplo deest Cod. Gu. Quae abhinc in hoc articulo sequuntur, desunt in Cod. A. M. Locī sunt: Virg. Georg. I, 360. ubi *a* praep. ab aliquot edd. omittitur; Cic. pro Marcello cap. 3. ubi editur: *Animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare*. Apertum est, Grammaticum voluisse *victoriae temp.* quod ipsi Ciceroni reddendum esse iudico. — 4) *Cic. de imp. Pomp.* 3. A. M. Id est pro lege Manil. c. 3. *Marena* Cod. A. M. Tum pro *Triumphat illud* Cod. A. M. Et *illud, Ter. Eun.* 3. 1. 3.

A. M. *Fero* omiserat A. M. qui in Cod. suo pro *serio* invenit *servo*. — 5) *De quo serio triumphatum est* Cod. Gu. male repetita ex supp. voce *serio*. *Virg. Aen. VI.* 837. A. M. *Capitolio* Cod. A. M. Verba *Victor aget curram* accesserunt et Cod. Gu. — 6) *Trepidus* haec A. M. *Idem in eodem* 290. A. M. Verbum *Corripit* addidi et Cod. Gu. — 7) *Rei* deest in Cod. A. M. *Idem XII.* 539. A. M. — 8) Integer hic articulus deest in Cod. A. M. Locus Virg. est Aen. VIII, 409. Sal. Cat. cap. 24, 3. de cuius loci vera explicatione adeas Kritziium in nuperrima Salustii editione, qui eius generis multa praeclare tractavit. Legitur autem apud Salustium: *Quae primo — toleraverant*. — 9) *Rem* deest in Cod. A. M. *Ter. Phor. ProL.* 2. A. M. ubi plerumque editur *Transdere*, male. Tum Cic. Phil. II, 2. *Ac tu te* Cod. A. M. *At enim te* est in edd. Cic. Verba: *domum meam ventituras* adieci et Cod. Gu. — 10) Formula haec cum exemplo suo deest in Cod. A. M. Locus est Virg. Aen. XI, 710. Cod. Gu. exhibet *Tradite eum comiti*, sed e in eum transcriptum. — 11) *Partem* deest in Cod. A. M. *Virg. Ge. III.* 84. A. M. — 12) *Pro tunc eo* Cod. A. M. *Idem Aen. III.* 648. A. M. *Sonitumque pe-*

Transscribo illi¹⁵. Virg. Aen. V.: *Transscribunt urbi matres.* Idem Aen. VII.: *Et transscribis scepra colonis.*

Tibi factum pro a te. Virg. Aen. VI.¹⁶: *Nihil o tibi, amice, relictum.*

Transformat in faciem. Virg. Aen. VII.¹⁷: *In cultus sese transformat aniles.*

Taedet harum rerum¹⁸. Terent. Eun.: *Tuadet cotidianarum me formarum.* Sal. Iug.: *Dum me civitatis morum piget tuadetque.* [547]

Transductus illam rem¹⁹. Salust. Hist. II.: *Parco legio flumen transductu castru dilatavit.*

Traducor ad hoc faciendum²⁰. Cic. in Divinat.: *Qui me ad defendendos homines ab aetatescencia tu dedissem, tempore atque officio coactus ad accusandum traducerer*

Transmitto illa re. Salust. Hist. II.²¹: *Suos Equites hortatus vado transmisit.*

Trunca huius rei. Virg. Georg. IV.²²: *Et viscudu modis animulia miris Trunca pedum primo.*

V.

Utor illo. Virg. Aen. XII.²³: *Uttere sorte tua.* Utor illud. Terent. Adelph.²⁴: *Meu quae praeter spem evocare, utuntur, sine.* Idem Andria²⁵: *Quae concucere, in Andriam futeitur translulisse atque usum pro suis.* Idem Heaut.²⁶: *Quod illis actas mira ad haec utenda idonea est.* Cicero Sicil.²⁷: *Quae bona is qui testamentum fecerat aliquando antequam est mortuus, huic Heraclio omnia utendu ac possidentia tradiderat.*

Vacuus hac re²⁸. Salust. Hist. I.: *Vacuam istam urbibus militari uelute.* Cic. Philipp. I.: *Vacui metu esse debemus.* Vacuus ab hac re. Idem²⁹: *Ab odio, amicitia, ira, misericordiu vacuum esse decet.* Vacuus illius rei. Sal. Iug.: *Uter frugum vacuus*³⁰. Vacat hac re. Virg. Aen. III.: *Hoste vacare domos.*

dumque vocemque mendose Cod. Gu. — 13) *Idem VII.* 514. A. M. Pro *Intremuit* apud Virg. editur *Contremuit.* — 14) *Rei* deest in Cod. A. M. *Idem III.* 188. A. M. *Tam* deest in Cod. Gu. — 15) Articulus hic recens accessit e Cod. Gu. Virg. Aen. V, 750. Alter locus est Aen. VII, 422., ubi est: *Et tua Dardanis transscribi scepra colonis.* — 16) *Idem VI.* 509. A. M. *Relictum est* Cod. Gu.; sed est abest in Cod. Gu. et edd. Virg. — 17) *Idem VII.* 416. A. M. *In voltus* apud Virg. editur. — 18) Deest hic articulus apud A. M. Ter. Eun. II, 3, 6, ubi est *quotidianarum harum form.*; idemque videtur voluisse Grammaticus. Sal. Iug. c. 4. edd. Cort. Gerl. — 19) Etiam haec formula cum exemplo suo deest apud A. M. Locum Salustii, qui corruptus est, adde huius fragmentis. — 20) Etiam haec elocutio cum exemplo accessit e Cod. Gu. Ciceronis locus est Div. in Caec. c. 2, 4. — 21) *Sal. Hist. II.* 9. A. M. Fragm. II, 49. Gerl. *Suo* Cod. Gu. — *Transmittit* edebatur ante A. Maium. — 22) *Virg. Ge. III.* 310. A. M. *Et viscudu* desunt in Cod. A. M. *Primo* deest in Cod. A. M. — 23) Haec elocutio cum exemplo suo desideratur apud A. M. Locus est Virg. Aen.

XII, 932. — 24) *Ter. Adel.* 5. 3. 29. A. M. *Utentur* Cod. A. M. *Sine om.* idem. — 25) Exemplum hoc deest in Cod. A. M. Ter. Andr. Procl. 13. *Convenire* Cod. Gu. — 26) Etiam hoc exemplum desideratur apud A. M. Locus est Heaut. I, 1, 81. ubi legitur: *Quod illa actas magis ad haec utendu idoneast.* Fortasse Gramm. pro *magis* ad haec legit: *miri ad haec.* — 27) *Cic. in Sicil.* 18. A. M. *Heraclio* Cod. A. M. Sed *Heraclio* Gu. cum edd. apud Cic. Ceterum verba: *Quae bona is qui testamentum fecerat aliquando antequam est mortuus, huic Heraclio, ante aliquando, quam est mortuus, omnia utenda ac possidentia tradiderat.* — 28) Deest hic omnis articulus apud A. M. Salustii locus eius fragmentis est adiciendus, fortasse sic legendus: *Vacuam istam urbem hominibus militari aetate.* Ciceronis locus legitur Philipp. I, 10, 25. — 29) *Idem* mendose Cod. Gu. Locus est e Bello Cat. c. 51. ex orat. Caesaris init. *Vacuus* est apud Sal. — 30) Apud Sal. Iug. c. 90. edd. Cort. Gerl. haec leguntur: *Ager autem aridus et frugum vacuus.*

- Usque sub illam rem¹. Virg. Georg. I.: *Usque sub extremum brumae intractabilis imbrem.*
 Victus illa re². Virg. Aen. XII.: *Victus amore tui, cognati sanguine victus.*
 Urbs et nomen plurale subiunctum³. Virg. Aeneid. X.: *Quique urbem liquere Cosas.* Cic. de
 Signis: *Urbem Syracusas maximam esse Graccarum.*
 Volutans suis genibus⁵. Virg. Aen. X.: *Genua amplectans genibusque volutans Haerebat. Ge-
 nua advolvebantur.* Idem.

Locus Virg. est Aen. III, 123. — 1) *Usque sub*, omn. *illam rem*, Cod. A. M. *Virg. Ge. I.* 211. A. M. *Intractabilis* Cod. A. M. — 2) *Re* deest apud A. M. *Idem Aen. XII.* 29. A. M. Verba: *Victus amore tui* desunt apud A. M. *Victus amor* — *cognati* (sic) Cod. Gu. Apud Virg. est *cognato*. — 3) *Urbis* et nomini plurali subiunctum Cod. A. M. male. *Idem X.* 168. A. M. *Quibus urbem* Cod. interque. Recte iam A. M. rescripsit *Quique. Casas* Cod. Gu. *Eoas* Cod. A. M. — 4) *Cic. de Signis* 52. A. M. In Verr. Act. II. lib. IV, 52. *Graccorum* Cod. A. M. *Graccarum urbium* editur apud Cic. —

5) Etiam extremus hic articulus deest apud A. M. Loci duo Virgilii in unum coniuncti videntur. Aen. III, 607. *Genua amplexus genibusque volutans Haerebat; et Aen. X.* 523. *Et genua amplectens* cct. Nisi forte *Genua amplectans* nihil est nisi error librarii. Cuiusnam autem sit locus tertius *Genua advolvebantur*, cuius formulae aliquot exempla apud plures leguntur scriptores, pro certo dicere non possum. Virgilii non est, neque esse potest. Omnino etiam in Codice Gud. finis libri mutilatus videtur.

M A X I M I V I C T O R I N I

LIBELLI TRES:

DE RE GRAMMATICA. DE CARMINE HEROICO.

DE RATIONE METRORUM.

PRAEFATIO EDITORIS.

Sequitur iam Maximus Victorinus, de cuius vita ac scriptis haud admodum plura constant, quam de Arusiano Messo. Nominat in primo libello in segmento de verbo sub finem Donatum; in altero autem libello, in segmento de generibus carminis dactylici ait: *Nostra memoria Lactantius de metris Pentameter, inquit, et tetrameter*. Lactantium Firmianum de metris scripsisse non constat; nisi forte intelligitur liber, qui teste Hieronymo in catalogo scriptorum ecclesiasticorum inscriptus erat *Grammaticus*. In tertio vero opusculo *Albinus* de metris citatur, qui utrum sit idem *Albinus*, ad quem inscriptus est libellus *Servii centimetrium* dictus, necne sit, magnopere dubium est. Exstat etiam Symmachi ad Albinum quendam epistola lib. VIII, 25.

Duo priora, quae iam sequuntur opuscula, in Editione Adami Petri Bas. 1527. *Marii Victorini Afri* nomen praec se ferunt, qui potius est alter ille Victorinus, cuius opuscula in Putschiana collectione habentur. Tum in eadem Petri editione tertii opusculi, inscriptio *Maximi* praenomen exhibet, qua eadem inscriptione praeditus est ille libellus in Codice Bobiensi. Sed eadem regnat, ut mihi videtur, in omnibus his opusculis dicendi ratio, idem orationis tenor, eadem doctrina grammatica, quae haud admodum est insignis.

In emendandis autem his tribus opusculis duobus usus sum Codicibus et una Editione Adami Petri Basileensi, quam supra dixi. Codex, qui in duobus prioribus opusculis auxilium tulit, asservatur in bibliotheca Gothana, chartaceus, cuius conferendi negotium in se suscepit benignissime Dübnerus, Vir Clarissimus, in Gymnasio Gothano litterarum doctor publicus. Est ille Codex formae maximae numero 707. signatus, continetque permulta. Incipit a Carmine in novem Musas, quod in Anthologia Latina

legitur, cuiusque est initium: *Clio gesta canens*. Tum sequitur Horatii ars poetica; in fine est subscriptio: *Sebastianus Brant* 1470 vel 1476. Tum post Antonii Romani carmen sequitur Ovidii epistola Sapphus ad Phaonem. Deinde rursus aliquot Antonii Romani carmina, tum versus Leonini, qui dicuntur, de statu ebriorum, tum Cento Virgilianus Hieronymi Paduani de saeva Iudaeorum rabie et amara Christi passione. Postremo post aliquot plagulas vacuas plura Grammaticorum veterum scripta leguntur, inter quae etiam duo ista priora Victorini opuscula, quae tamen solum Victorini nomen prae se ferunt, nullo praenomine assignificato. Plus hic codex mihi attulit utilitatis, quam exspectaram. Nam permultas quidem exhibet interpolationes, sed ita apertas, ut dubitatio nulla oriri posset critico vel parum exercitato. Sed in complurimis locis unice veram Grammatici manum satis luculente ostendit, quibus in locis eum sequi non dubitavi.

Tertium vero opusculum, quod est de ratione metrorum, ex Codice Sancti Columbani Bobiensi integerrime restitutum prodit. Is Codex est idem, ex quo Claudium Sacerdotem proxime publici iuris faciet Vir Clarissimus Eichenfeldius, in bibliotheca Vindobonensi publica custos meritissimus. Vetustissimus ille Codex in huius opusculi fronte gerit inscriptionem hanc, quam in notis descripsi, ubi praenomen *Maximi* disertissime legitur. Recte igitur fecisse videtur Putschius, quod haec tria parvula opuscula Maximii Victorini nomine communiter insignivit.

Quanto emendatiora autem haec opuscula iam prodeant, quam ea apud Putschium habentur, iudicent alii. Ego scio, sic esse immutata, ut, si veram scripturam contineat mea recensio, Putschiana et omnes priores plane nullius amplius pretii esse possint. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Idibus Augusti cljcccxxx.

DE RE GRAMMATICA LIBER¹.

1. **A**rs uniuscuiusque rei est scientia. Artium genera sunt tria. Animi tantum, ut Poëticae, Musicae, Astrologia, Grammaticae, Rhetoricae, Iuris scientia, Philosophia². Corporis, ut iaculatio, saltus, velocitas, oneris gestamen. Animi et corporis, ut rursus cultus, Palaestra, Medicina, Mechanice, Tectonica³. Quaedam sunt⁴ ex his quas veteres aliis nominibus disgregaverunt⁵, in *κακοτεχνίαν*, *ψευδοτεχνίαν*, *ματαιοτεχνίαν*⁶. *Κακοτεχνία* siquidem a malicioso fastu, in id quod persuadere⁷ quaerit intenta, plerumque ad pervertendam nititur veritatem. *Ψευδοτεχνία* vero, quae animos hominum sensusque quadam specie veritatis illudit, veluti est pictorum et praestigiatorum⁸. *Ματαιοτεχνία*⁹, quae difficiles quidem res, non tamen¹⁰ usui necessarias, facit, veluti sunt sphaeropaëctae¹¹, funambuli, caeterique huiusmodi.

*De Grammatica*¹².

2. Grammatica est scientia interpretandi poetas; et¹³ recte loquendi scribendique ratio, dicta *ἀπὸ τῶν γραμμάτων*, id est, ab his literis, unde¹⁴ incipere debet. Quidam eam a voce coeperunt; alii a literis; alii a syllabis; alii a casibus; nos autem a definitione¹⁵, qui tanto melius utique incipimus, quam qui a voce¹⁶, vel a literis incipiunt. Nam vox naturalis est, et sine Grammatica communis etiam cum imperitiis.

1) *Marii Victorini Afri, viri eruditissimi, de Re Grammatica liber*. Pe. Incipit liber Victorini Cod. Goth. — 2) *Poëticae, Musicae, Astrologiae, Grammaticae, Rhetoricae, Iurisscientiae, Philosophiae* Putsch., cui consentiunt Go. et Pe. nisi quod Go. *philosophia* exhibet. Genitivus plane absonus. — 3) *mechanicae tectonicae* Cod. Go. *mechanice tectonice* Pe. — 4) *Quidam tamen ex his vet.* Pe. Putsch. *Quae sunt ex his quae vet.* Go. quorum emendatio facilis. — 5) *Discrepaverunt* Cod. Go. Graeca quae sequuntur in Cod. Go. Latinis litteris scripta sunt. — 6) *Ματαιοτεχνία* Go. *ματαιοτεχνία* Pe. Corr. Putsch. Tum in Cod. Go. sequuntur
quare
haec. *Kakot. quae est? oratoria, quae (sic) kakotechnia siquidem* cet., quae sedulam interpolatoris manum satis arguunt. — 7) *Persuaderi* Pe. Putsch. Recte acti-
vum tuctur Go. — 8) *Praestrigiatorum genus* ex in-

terpretatione Go. — 9) *Ματαιοτεχνία* Go. *ματαιοτεχνία* Pe. — 10) *Non tam* Pe. Go. — 11) *Sphaeropaëctae* Putsch. *sphaeropaëctae* Go. ex quo facilis fuit emendatio *sphaeropaëctae* i. e. *σφαιροπαεκτήαι*. Vocem Graecam plane omisit Pe. Ceterum Cod. Go. *ut puta veluti*, quae ubertas debetur interpolatori. — 12) Haec inscriptio deest in Pe. et Putsch. Maiusculis litteris rubris eam exhibet Go. — 13) *poetas; aut* Putsch. *Poetas atque Historicos ut* Pe. *poetas atque historias et* Go. Interpolatoris vestigia aperta sunt. Tum scribendi loquendique Pe. Putsch.; meliorem ordinem praebuit Go. — 14) *A quibus* Pe. Putsch. — 15) *A divisione* Pe. *A definitione qui tū melius* Go. — 16) *Quam qui a definitione vel a litt.* Pe. Go. nisi quod Go. *diff.* Tum incipimus. Nam Pe. Go. Error debetur aberranti librarii oculo, qui superiora repetiit.

3. Grammaticae¹ officia sunt quatuor, lectio, enarratio, emendatio, iudicium. Lectio quidem est secundum accentus ad sensum necessitatemque pronuntiatio². Enarratio est secundum Poetae voluntatem uniuscuiusque discretionis explanatio. Emendatio est errorum apud Poe-[1938]tas, et figuramentorum reprehensio³. Iudicium est bene dictorum comprobatio.

De Lectione.

4. Partes lectionis sunt quatuor, accentus, discretio, pronuntiatio, modulatio. Accentus est uniuscuiusque syllabae pronuntiandi⁴ in sono qualitas. Discretio est confusarum significationum per plana significatio. Pronuntiatio est scriptorum per personas accommodata⁵ distinctioe similitudo, ut puta cum aut senis temperamentum, aut iuvenis protervitas, aut feminae⁶ infirmitas, aut qualitas uniuscuiusque personae ostendenda est, et mores uniuscuiusque habitus exprimiendi sunt. Modulatio est continuati sermonis in iucundiores dicendi rationem artificis flexus⁷, et in delectabilem auditus formam conversus, asperitatis⁸ vitandae gratia.

De Definitione.

5. Definitio est oratio quae id de quo quaeritur aperte describit et determinat, veluti si⁹ quaeras a me, *quid sit homo*; respondebo: *animal rationale, morale*¹⁰, *risus capax*.

De Latinitate.

6. Latinitas est observatio incorrupte¹¹ loquendi secundum Romanam linguam. Constat autem tribus modis: ratione, auctoritate, consuetudine. Ratione, secundum technicos, id est, artium traditores. Auctoritate, veterum scilicet lectionum¹². Consuetudine, eorum quae [1939] modo loquendi usu placita assumptaque sunt.

De Voce.

7. Vox est aer ictus sensibilis, qui auditur quantum in ipso est. Vocis vero species sunt duae; articulata, et confusa. Articulata, quae hominum tantum est¹³, unde articulata dicta est, quod articulo scribentis comprehendi possit. Confusa, quae scribi non potest, veluti¹⁴ ovium balaris, equi hinnitus, bovis mugitus, et aliae nonnullae voces sunt¹⁵. Sonos quoque omnes appellamus voces, ut fluctus qui a litore audiuntur.

1) *Grammatici* Putsch. — 2) *Ad sensum necessitatemque pronuntiatio* Pe. Putsch. quae vera lectio esse videtur. *Ad sensuum necessitatem propria pronuntiatio* Cod. Go. Non usitatus est pluralis numerus voc. *sensus* hac significatione; et v. *propria* plane est supervacaneum, quapropter etiam haec ubertas interpolatori deberi videtur. — 3) *Deprehensio* Pe. Putsch. — 4) *Pronuntiandae* Pe. Putsch. non recte. Est enim *pronuntiandi qualitas* pro una notione sive pro una voce, a qua pendet genitivus *syllabae*. Igitur Cod. Go. obtemperandum duxi. — 5) *Accommodata* s. Pe. Putsch. male. *accommodata* Go. — 6) *Vel feminae* Putsch. *Vel foeminae* Pe. *Aut senis vel feminae*, ex qua le-

ctione aut pro vel recepti. — 7) *In iucundiores dicendi rationes artificis flexus* Pe. Putsch. *In iucundiores dicendi rationem artificis plexus*, Go., ex quibus emendari facile potuit locus. — 8) *Acerbitatis* Pe. Putsch. *Asperitatis* Goth. quod verum. — 9) *Ut puta veluti si* Go. — 10) *Mortale* Goth. Pe. Putsch. Sed recte monuit Dübnerus ad hunc locum, *mortalitatis* notam iam animali inesse, quapropter *morale* legendum censuit, quod recepti. Tum *capax risus* Cod. Go. — 11) *Incorruptae* Go. Vide supra 1. not. 1. — 12) *Lectione* Pe. Putsch. Statim in Go. *Quid consuetudine? Eorumque verborum medio loquendi usu*. Igitur v. *doctorum* a Cod. abest, recte; nam *doctorum usus* non est con-

De Casibus.

8. Casus sunt quaedam declinationes, inde sic dicti¹⁶, quod per eos pleraque nomina a prima sui positione inflexa variantur, et cadant¹⁷ pleraque, non tamen omnia. Sunt enim quaedam vocabula, quae per casus flecti non possunt, veluti *nugas, frugi, nihili*. Declinationis casus sunt sex: nominativus, genitivus, dativus, accusativus, vocativus, ablativus. Sed si a cadendo casus dicti sunt, nominativus casus recte dici non potest, qui adhuc in suo statu est, nec a prima sui positione cecidit, quo fit ut a genitivo casus esse incipiant. Ac per hoc iam quinque sunt. Quamvis non aliter nominativum quoque casum dicere possumus, quam ut in gradibus, quos¹⁸ descendimus, illum etiam, qui in summo est, gradum dicimus, cum alioqui superiori planicie¹⁹ aequalis sit, nec fiat gradus nisi depressione sequentis, quo exemplo per genitivum, in quem cadit, nominativus quoque iam casus est. Addunt etiam nonnulli, quamvis sine nomine, septimum casum²⁰. Septimus casus est, qui quasi speciem ablativi habet, nec tamen ablativus est; quippe ipse per accusativum liquidius²¹ explicatur, veluti cum dicimus: *nos terra vel mari* [1940] *vectos*; non utique a terra vel mari, sed per terram, vel per mare. Ex quo sensu est:

— *multum ille et terris iactatus et alto*²².

9. Genitivi casus regula est: genitivus singularis nunquam a nominativo suo²³ minor est. Itaque aut totidem syllabis constare debet, quot et nominativus eius, aut etiam una syllaba excedere. Totidem syllabis, ut Virgilius Virgilii, Terentius Terentii; et ob id geminata est *i*²⁴, quoniam una excedere debet, ut Hector Hectoris, Nestor Nestoris. Nullus nominativus invenitur, qui etiam duabus syllabis accrescat in genitivo. Incidunt quaedam contra supradictam rationem²⁵, sicuti²⁶ est anceps ancipitis, praeceps praecipitis, biceps bicipitis, supellex supellectilis.

10. Ablativi regula est: ablativus singularis exceptis quibusdam nominibus aptotis, nequam et nugas, una ex quinque vocalibus terminatur. Quaecunque igitur nomina ablativo casu²⁷ singulari a vel o fuerint terminata, genitivum pluralem in *rum* syllabam mittunt, dativum et ablativum in *is*, ut puta ab hac tabula, harum tabularum, his et ab his tabulis²⁸; ab hoc docto, horum doctorum, his et ab his doctis. Quod si *e* vel *i* vel *u*²⁹ fuerint terminata, correpta litera in ablativis, genitivum pluralem in *um* vel in *ium*³⁰ syllabas eiciunt, ut puta ab hoc codice codicum, pariete parietum, item rupe rupium, stirpe stirpium, nocte noctium. Simili quoque modo *i* aliquando in *um* syllabam³¹ iacit, ut vigili vigillum³², pugili pugilum; item agili agilium, facili

suetudo. Cetera ubertas in Cod. interpolatori tribuenda; *verborum* ab interprete ad *eorum* ascriptum fuit, *medio* ex *modo* corruptum. — 13) *Tantummodo* Go. omissio est. Saepe est et *modo* similibus compendiis scripta confunduntur. — 14) *Ut puta veluti* Go. Sic fere semper. — 15) *Mugitus bovis et nonnullae aliae voces sunt* Go. *Sunt* abest a Pe. et Putsch. — 16) *Unde dicti* Go. ab eo, qui interrogationis formulas adhibendas putabat. — 17) *Variantur et cadunt* Go. — 18) *Quam in gradibus per quos* Pe. Putsch. *Ut addidi* e Cod. Go. *Per* omisi ex eodem. — 19) *Alto quia superiore planitie*, Cod. Go. — 20) Hic sequitur in Go. et Pe. inscriptio: *De septimo casu*, quam cum Putschio

omisi. — 21) *Liquidius vel liquidius* Go. *Lucidius* Pe. Putsch. Praeoptavi *liquidius*, qua eadem voce infra utitur in re simili Gramm. — 22) Virg. Aen. I, 3. — 23) *A suo nom.* Pe. Putsch. — 24) *Geminata est i* Pe. Putsch. — 25) *Supra dictam* divisionem scriptum apud Putsch. Coniunctim exhibent Go. Pe. — 26) *Ut puta sicuti* Go. — 27) *Casu adieci* e Go. — 28) *His et ab his tabulis* deest in Go. — 29) *Quodsi e aut i aut u* Pe. Putsch. — 30) *Um et ium* Pe. Putsch. *In um vel in i et um* Go. quod facile correxi. — 31) *Syllabam adieci* e Cod. Go. — 32) *Ut mugili mugilum* corrupte Pe. Putsch. *Ut hoc vigili vigillum* Go.

facilium¹: dativum et ablativum in *bus*, ut his et ab his codicibus, parietibus, rupibus². Ablativus quod si *e* produca fuerit, genitivum pluralem in *rum* iacit, ut ab hac specie, harum specierum, his speciebus. At vero si *u*, genitivum in *uum* tantummodo iacit, ut ab hoc fluctu, horum fluctuum; ab hoc curru, horum curruum; his et ab his fluctibus, curribus³.

De Declinatione nominum.

[1941]

11. Declinatio nominum secundum genera nota⁴. Maro, nomen⁵ proprium, generis masculini, numeri singularis, figurae simplicis⁶, casus nominativi et vocativi, quod declinabitur sic: hic Maro, huius Maronis, huic Maroni, hunc Maronem, o Maro, ab hoc Marone. Et pluraliter: hi Marones, horum Maronum, his Maronibus, o Marones, ab his Maronibus.

12. Musa, nomen appellativum, generis femini, numeri singularis, figurae simplicis, casus nominativi et vocativi⁷, quod declinabitur sic: haec Musa, huius Musae, huic Musae, hanc Musam, o Musa, ab hac Musa. Et pluraliter: haec Musae, harum Musarum, his Musis, has Musas, o Musae, ab his Musis.

13. Factum, nomen appellativum, generis neutrius⁸, numeri singularis, figurae simplicis, casus nominativi, accusativi et vocativi, quod declinabitur sic⁹: hoc factum, huius facti, huic facto, hoc factum, o factum, ab hoc facto. Et pluraliter: haec facta, horum factorum, his factis, haec facta, o facta, ab his factis.

14. Parens, nomen appellativum, generis communis¹⁰, numeri singularis, figurae simplicis, casus nominativi et vocativi, quod¹¹ declinabitur sic: hic et haec parens, huius parentis, huic parenti, hunc et hanc parentem, o parens, ab hoc et ab hac parente. Et pluraliter: hi et hae parentes, horum et harum parentum, his parentibus, hos et has parentes, o parentes, his et ab his parentibus.

15. Felix, nomen appellativum, generis omnis, numeri singularis, figurae simplicis, casus nominativi¹² et vocativi, quod declinabitur sic: hic et haec et hoc felix, huius felici, huic felici, hunc et hanc felicem, et hoc felix, o felix, ab hoc et ab hac felice, vel felici¹³. Et pluraliter: hi et hae felices, et haec felicia, horum et harum et horum felicium, his felicibus, hos [1942] et has felices, et haec felicia¹⁴, ab his felicibus.

1) *Facili facili et*: dat Pe. — 2) Verba *Parietibus rupibus* accesserunt e Go. — 3) *Curribus* desideratur in Pe. et Putsch. — 4) *Genera nominum* Pe. Putsch. *Genera nota* recte Go. — 5) *Nomen adieci* e Go. — 6) Verba; *figurae simplicis* addidi e Cod. Go. — 7) *Nominativi, vocativi et ablativi* Pe. Putsch. *Stamm* post quod omittunt Pe. Putsch. — 8) *Neutri* Pe. Putsch.; error ortus ex omisso compendio syllabae *us*, quod saepe fit. — 9) *Quod declinabitur* scripsi e Cod. Go. *Quod om.* Pe. Putsch. *Tum Nominativo hoc factum* Pe. Putsch. — 10) *Communis generis* Pe. Putsch. — 11) *Quod addidi* e Cod. Go. — 12) *Nominativi, accusativi et voc.* Pe. Putsch. — 13) *Et hoc felici* Pe. Putsch. *Tum deest Et* in Pe. et Putsch. — 14) *His*

et ab his f. Pe. Putsch. — 15) *In communi* Pe. Putsch. *Tum ut puta* Pe. Putsch. *Ut puta veluti* Cod. Go. — 16) *Conceptus* Pe. male. Verba *unde dicta est oratio quasi oris ratio* aliena sunt et aliunde illata videntur. — 17) *Vel pendentis. Mora tribus*. Sic male distinctum in Pe. — 18) *Terminat, Finalis a nobis, τελεια* a Graecis *dictus hoc modo*. Pe. et Putsch. nisi quod *thesis* pro *τελεια* in Pe. Verba *et vocatur* interpositi ex Go., qui in seqq. verba *dictus hoc modo*, quae aliena sunt, omittit. Idem Cod. pro *τελειος*, quod de coniectura dedi, exhibet *thesis*. Θεσις apud Graecos dicitur ipsa distinctio. Cf. Donat. I, 6. — 19) *Et legendi* Go. male. — 20) *Μέσσην* Pe. μέσην Putsch. *HECE* Cod. Go. Huic voci subiungunt *hoc modo* Pe. et Putsch.

De Sententia.

16. Sententia est dictio generalis ad vitae emendationem in commune pertinens¹⁵, veluti: *Ne quid nimis*. Oratio sermo est contextus¹⁶ ad clausulam tendens; unde dicta est oratio, quasi oris ratio. Clausula est compositio verborum plausibilis structurae exitu terminata. Distinctio est appposito puncto nota finiti sensus, vel pendentis mora. Tribus¹⁷ locis ponitur. Summo, cum sensum terminat et vocatur finalis a nobis, a Graecis¹⁸ τέλειος. Medio, cum respirandi spacium legenti¹⁹ dat, et dicitur μέση²⁰. Imo ponitur, cum mora lectionis interruptum terminat tenorem, aut aliud adhuc illatura suspendit²¹, et vocatur a Graecis²² ὑπεστιγμένη, a nobis subdistinctio.

De Accentibus.

17. Accentus sunt, qui Graece προσῳδία²³ dicuntur, acutus, gravis, circumflexus. In omni parte orationis Latinae, item et Graecae aut acutum aut circumflexum poni necesse est, nec amplius quam unum, vel hunc vel illum. Nam gravis in pluribus ponitur. Acutus cum apud Graecos tria loca teneat, ultimam et ei proximam syllabam et antepenultimam; apud nos duobus tantum²⁴ locis poni potest²⁵: aut in penultima syllaba, ut praelegistis; aut in ea, quae a fine est tertia, ut praelégimus²⁶. Circumflexus, si pars orationis trium aut amplius fuerit syllabarum, non nisi in penultima locum²⁷ poterit invenire, ut perturbare, docere²⁸. Monosyllabae quaecunque positione longae fuerint, acutum habebunt accentum, ut²⁹ πίξ, νόξ, νίξ, νάξ, πάξ, φίξ. Quando natura longae erunt, circumflexo accentu pronuntiabuntur, ut dōs, rēs, spēs, mōs, flōs³⁰. [1943] In dissyllabis, si prior natura longa erit³¹, et posterior correpta, prior circumflectitur, ut hōra, Rōma. Si posterior producta sit, prior, seu longa seu brevis sit³², acnatur necesse est, ut léges, sálus. Et si ambae breves sint³³, acuetur prior, ut déus, hómo. In trisyllabis, aut his quae plures syllabas habent, si penultima brevis fuerit, quae eam praecedit, acnetur, ut Tállius, Horténsius. Deinde si penultima positione longa fuerit, ipsa habet acutum accentum, praecedentem enim gravem facit, ut Metéllus, Catéllus, Caméllus³⁴. Si penultima naturaliter producta fuerit, ita ut ultima brevis sit, penultimam circumflectimus, ut Cethégus, RománuS. Si vero longa erit ultima, penultimae acutum dabimus accentum, ut Athénae, Fidénae³⁵. Graeca nomina, si iisdem literis proferuntur, Graecos accentus habebunt, nam cum dicimus *Thyas*, *Nais*³⁶, acutum habebit posterior accentum; et cum Themisto, Calypso, Theano, ultimam circumflecti videbimus. Quod

— 21) Corruptum hunc locum ope Codicis restitui, ubi sic: Imo ponitur cum inpono mora lect. interruptum terminat tenorem aut al. adhuc in latina susp. In Pe. sic editum est: Imo ponitur cum mora lect. interruptum terminat tenorem, ut aliud adhuc suspendit et vocatur. In Putsch. excusum est: Imo ponitur, cum mora lect. interrupto tenore aliud adhuc illatura suspendit, quae lectio gravi laborat vitio, quod obiecti accusativus ad verb. suspendit desideratur. Voc. inpono in Cod. undecunque irrepserit, alienum est; terminat exhibet etiam Pe.; in latina ortum ex inlatura. — 22) A Graecis ὑποδιαστολή Pe. A. Gr. ὑποστιγμή Putsch. A Graecis ΤΗΤΕCΗΕΡΑ, h. e. ὑπεστιγμένη α, ultima littera α ex sequentibus vv.

a nobis huc traducta est. — 23) Qui Graece Προσῳδία Putsch. qui Graeci Pros. Pe. qui graecae προς ᾠθιαe Go. — 24) Tamen Pe. — 25) Quibus? Go. Pe. Putsch. Ab interpolatore profectum. — 26) Accentuum signa addidi ex Pe. — 27) Nisi penultimum locum Pe. Putsch. — 28) Perdocere Pe. Putsch. — 29) Ut adiecti e Cod. Go. — 30) Accentus addidi ex Pe. Similiter in seqq. — 31) Fuerit Pe. Putsch. crit Go. — 32) Sit adiecti e Cod. Go. — 33) Favint Pe. Putsch. sint Go. Paullo post habebunt pro habent Go. — 34) Méteλλus, Catéλλus, Caméλλus Pe. — 35) Athénae, Mycénae Pe. Putsch. Accentus sunt ex Pe., ut supra indicavimus, recepti. — 36) Verba Thyas, Nais desunt in Pe. lacuna significata, thila μάγος Go.

utrumque Latinus sermo non patitur, nisi admodum raro, ut sola occurrit *ergo* coniunctio, in qua posterior circumflexa deprehenditur. Item adverbium *pone*, posteriore acutum recipit accentum, ne sit verbum. Forma acuti accentus per oblicum¹ in partem dexteram² scandit, ut:'. Gravis accentus forma a sinistra³ parte descendit, ut:'. Circumflexus transversa v. litera notatur⁴: '. Longus autem accentus transversa I litera, vel sic iacente: —. Brevis sursum spectat, ut: o. Sed in illis sonos, in his tempora dinoscimus; quare *δασειαν* et *ψιλλη*⁵, quibus Graeci utuntur, et nos praetermittimus; quoniam aspiracionem nobis H litera, quae in duas partes dividitur: ε η, repraesentat, etsi apposita H sic erit⁶. His adhaerent Hyphen⁷, cum duo verba, quasi unum, pronunciacione colligimus⁸, et formam eius hanc faciunt σ, et utriusque verbi⁹ proximas literas inflexa subter [1944] virgula iungunt, quale est:

*Turnus ut ante volans*¹⁰.

Diastole, dextra pars quaedam circuli, ad imam literam; hac nota male cohaerentia discernuntur, ut est:

*Ereptae virginis) ira*¹¹:

*Viridique in litore conspicitur) sus*¹².

Item apostrophus sic notatur; ad caput eius consonantis, cui vocalis subtracta est, inflexam virgulam, quae ad eam¹³ spectat, apponunt, ut:

— *tauton' me crimine dignum*

*Duxisti*¹⁴?

De Litera.

18. Altera est figuratio quaedam, qua¹⁵ cum aliis adnexa, vox emissa comprehenditur. Phoenices primi literarum inventores fuisse traduntur; quamvis alii Assyrios, alii Mercurium apud Aegyptios asserunt. In Graeciam certe Cadmum Phoenicem sedecim¹⁶ attulisse constat, α β γ δ ε ι ζ λ μ ν ξ π ρ σ τ ω; eis Troiano bello Palamedem addidisse quatuor, η ψ φ χ. Post eum Simonidem Melicem¹⁷ totidem, υ ζ ο θ. Haec¹⁸ autore Evandro, ut quidam volunt, alii vero Hercule

1) *Oblicum* scriptum in Go. *Obliquum* Pe. Putsch. — 2) *Dextram* Pe. Putsch. — 3) *A dextra* male Putsch. — 4) *Hoc modo* addunt Pe. Putsch. — 5) *Dasiem* et *psilen* Pe. Putsch. nisi quod Pe. *psilen*. Cod. Go. *acia* et *ψιλλε*, suprascriptis hic: *Θασειαν* — *ψιλλε*. — 6) Haec sic leguntur in Cod. Go. *Quoniam adspiracionem nobis apposita H litera, quae in duas partes dividitur H repraesentat etsi apposita H sic erit*. In Pe. leguntur sic: *Quoniam aspiracionem apponimus H literae, quae in duas partes dividitur, etsi apposita H sic erit*. Quae sic emendasse sibi visus est Putsch. *Quoniam adspiracionem nobis H litera, quae in duas partes dividitur, repraesentat, etsi apposita non erit*. Apparet, negacionem in postremis plane esse absurdam. Sententia Grammatici haec esse videtur:

H littera nobis est pro aspiracione. Ea littera dividitur in duas partes ε η; sed si apponitur, semper hanc formam habet: H. Ad hanc igitur sententiam locum correximus. — 7) *Hyphen* Pe. Go. fere semper. — 8) *Colligimus* Pe. Putsch. *Colligimus* Go. — 9) *Verba* Pe. Putsch. Go. *Dedi verbi*, quod sententia flagitat. — 10) *Verba Turnus* ut desunt in Pe. et Go. Locus est Virg. Aen. IX, 47. Cf. Donat. I, 5, 3. — 11) Locus est Virg. Aen. II, 413. Diastole in his apud veteres propterea necessaria iudicabatur, ne legeretur: *virgine* — *sira*, quod sonaret fere ut *virgine* *Syra*, neu pronunciacionetur *conspicit ursus*. — 12) Locus est Virg. Aen. VIII, 83. — 13) *Ad eum* Pe. Putsch. Go. Sed sententia femininum postulatur, quia v. *consonantem* respicit. — 14) Virg. X, 668. — 15) *Quia* Pe. Go. — 16) *Sedecim* Cod.

in Italiam a Pelagis¹⁹ allatae sunt. Tria accidunt unicuique literae, nomen, figura, potestas. Nomen literae est, quo appellatur, ut A. genere effertur neutro²⁰. Figura quidem literae est, qua notatur. Potestas est, quae in ratione²¹ metrica valet, cum aut producta, aut correpta est. Literarum species sunt duae, vocales et consonantes. Vocales sunt, quae per se effertur²², et per se syllabam faciunt, id est, sine alterius adminiculo; quippe *b, c, caeteraque* huiusmodi nisi consonent²³ proferri non possunt. Vocales sunt, quinque: *a, e, i, o, u. I* et *v* loco consonantium etiam ponuntur, quando aut ipsae inter se geminantur, aut cum aliis vocalibus iunguntur, veluti si sit in capite *v*²⁴: *vorsus, virus, volvitur*. Quippe non poterit prima syllaba positione fieri longa, nisi sequens vocalis loco consonantis fuerit accepta, ut quidem suo loco docebimus²⁵. Conso- [1945] nantium species sunt duae, quaedam sunt semivocales, quaedam mutae. Semivocales sunt, quae per se²⁶ syllabam facere non possunt, quarum sunt septem: *f, l, m, n, r, s, x*. Ex his duplex est *x*: constat enim aut ex *g* et *s* literis, aut ex *c* et *s*²⁷, ut puta *rer, regis; pir, picis*. Quippe ante *x* literam, quae postea in compendium inventa est, *rer* per *gs*, item *pir* per *cs* veteres scribebant. Mutae sunt, quae ipsae per se proferri²⁸ non possunt, neque per se syllabam facere; quarum sunt novem: *b, c, d, g, h, k, p, q, l*. Duae ex his supervacuae videntur *K* et *Q*; quia *c* litera eorum locum possit explere. Verum has quoque necessarias orthographiae ratio efficit, quoties²⁹ *a* sequitur, ut per *K* scribendum sit, ut *kama, kalendae, Karthago*; quoties *u*, per *Q*³⁰, ut quoniam, Quirites; quoties reliquae vocales per *c*, ut certus, civis, commodus³¹. H vero existimatur aspiracionis nota, verumtamen litera est. Literae peregrinae sunt *Z* et *Y*³², quae peregrinae a nobis propter Graeca quaedam nomina³³ assumptae sunt, ut *Hylas, Zephyrus*; quae si non essent, *Hoelas, et Sdephirus*³⁴ diceremus; quarum *y* inter vocales habetur, inter mutas *z* duplex, quae loco duarum consonantium apud nos fuagit, nec aliter metri ratio constare potest in illo versu:

— ubi est *Mezentius*³⁵.

Siquidem *Me* brevis est syllaba, verum excipitur a duplici *z*, quae si assumpta non esset, per *s* et *d* *Mesdentium* scriberemus. Literis tredecim³⁶ finiuntur extremae partes nominum, vocalibus quinque³⁷, et semivocalibus sex, et mutis duabus. Ideo autem semivocales sex, cum alioqui sint septem, quia³⁸ nullum nomen Latinum in *f* literam exit. Sunt autem³⁹: *a, e, i, o, u, l, m, n, r,*

Numeri signum exhibent Pe. Putsch. — 17) *Simonidem Elegum* Pe. Putsch. meudose; non enim dicitur poeta *elgus*, sed *elegiacus*. Cod. Go. *meligum*, in quo latere *Melicum* recte vidit Dübnerus. — 18) *Haec* Pe. Putsch. — 19) *A Paliscis* Pe. *A Pilascis* Go. — 20) Ilis subiungit Go. haec: *ut quidem omnes literae sunt, cum dicimus, deesse unum a vel unum b*. Quae interpolatori debentur. — 21) *Qua ratione* Pe. Putsch. *Quae in ratione* recte Go. — 22) *Proferuntur* Go. — 23) *Huiusmodi consonae prof.* Pe. Go. Lectio, quam dedimus, Putschio debetur, quae undecunq; est, vera videtur. Stalim pro non possunt Go. *nequeunt*. — 24) *Veluti si sit in capite, ut vor.* Pe. Putsch. *Ut puta veluti ut fere semper* Cod. Go. *Tum ut abest*; sed consideratur ad superius verbum subst. *sit* subiectum, quod

latet in *ut*, videlicet littera *u*, quare scripsimus: *si sit in capite v, vor.* — 25) *Fidocbinus* Cod. Go. — 26) *Et per se* Go. — 27) Praepositionem adieci ex Go. — 28) *Hoc ordine* Go.; *proferri per se* Pe. Putsch. — 29) *Quotiens* ubique Go. — 30) *Scribendum* h. iterum loco addidit Go. — 31) *Certus, civis, commodus* Pe. Putsch. *Certus, comm. civis* Go. — 32) *X, Z et Y* Pe. male. *Y et Z* Go. — 33) *A nobis et tum nomina adiecta e* Go. ubi est: *siquidem a nobis propter Graeca nomina adsumtae sunt et sumtae*, in quibus haud difficile est, interpolatoris manum dignoscere. — 34) *Deperhus* Pe. Putsch. — 35) *Virg. Aen. X, 897.* ubi legitur: *Ubi nunc Mezentius.* — 36) *Tredecim* Go. *XIII.* Pe. Putsch. — 37) *Quinque vocalibus* Pe. Putsch. — 38) *Quia* Go. *quoniam* Pe. Putsch. — 39) *Sunt au-*

s, r, c, t, ut tabula, monile, frugi, ratio, genu, mel, scamnum, flumen, arbor, flos, nox, haec¹, caput.

De Syllabis.

19. Syllaba est litera vocalis, vel literarum coitus per aliquam vocalem com- [1946] prehensus. Dicta est autem syllaba ἀπό τοῦ συλλαβεῖν². Est enim syllaba σύλληψις quaedam literarum, id est, conceptio³. Qualitas syllabarum dividitur in duas species, in breves et longas; aut enim breves sunt⁴ aut longae. Breves efficit correpta vocalis in syllaba. Tempora in brevi est unum⁵, in longa duo. Longae syllabae duobus modis deprehenduntur, aut natura, aut positione. Natura, quinque modis; aut cum una vocalis producatur, ex qua dictio constat, ut o dea⁶; aut geminata, ut Eurylus: aut incipiens, ut cu: aut terminans, ut ne: aut medio posita, ut non. Positione longae fiunt decem modis, aut cum correpta vocalis in duas desinit consonantes, ut ars: aut cum desinit in unam consonantem, et excipitur ab altera consonante, ut arma: aut cum excipitur a duabus consonantibus, ut agri: aut cum desinit in r literam duplicem⁷, ut nor: aut cum excipitur a duplici, ut nexus: aut in z, quae apud Graecos duplex est, ut Mezentius: aut cum desinit in consonantem, et excipitur a vocalibus loco consonantium positae, u vel i, ut arva, adiuro: aut cum correpta vocalis in vocalem desinit loco consonantis positam, excipiturque⁸ a vocali loco consonantis⁹ posita, ut

*Maior agit deus*¹⁰,

et:

Troiaque nunc staret;

sic enim ista scribi per geminatam¹¹ i metri ratio deposcit: aut cum desinit correpta vocalis in consonantem, in qua pars orationis finitur: aut cum correpta vocalis ipsa per se partem orationis impleverit.

De Verbo.

20. Qualitas verborum est, qua quaeritur, finitum sit verbum, an infinitum. Finitum verbum est, quod habet¹² certum numerum, tempus certum, certamque personam, ut lego, scribo. Infinitum, quod nihil horum certum habet, ut legere, scribere; haec enim omnibus numeris, temporibus¹³, personis, incerta sunt. Genera verborum sunt quinque: activum¹⁴, passivum, [1947] neutrum, commune, deponens. Activum est, quod o litera terminatur, et accepta r litera¹⁵ facit ex se passivum, ut lego, legor. Passivum est¹⁶, quod r litera terminatur, et deposita ea redit in

tem illae Pe. Putsch. — 1) Allec Go. — 2) Sic recte Pe. ἀπό σύλληψεως Putsch. In Cod. Go. esse videtur: ἀπό τοῦ συλλεμση, quod videtur prave scriptum pro συλλαβεῖν. — 3) Ita Cod. Go. et Putsch. Literarum quaedam conceptio Pe. Iis subiungit Putsch. et quasi adsumptio, quae interpolatori debentur. — 4) Aut enim breves sunt sic Go. Sunt enim breves Pe. Putsch. — 5) In brevi syllaba tempora quot sunt? unum Cod. Go. — 6) Ut ait o Dea Go. — 7) Duplicem literam Pe. Putsch. — 8) Excipiturque vocali Pe.

omissa praepositione. Excipitur aquae a voc. Go. — 9) Consonantis loco Pe. Putsch. — 10) Maior egit et est Troia quae Go. Maior agit et est Troia quae Pe. Emendavit Putsch. Locus Virg. est Aen. XII, 429. et Aen. II, 56. — 11) Geminatum Pe. Putsch. — 12) Habuerit Pe. Putsch. — 13) Hoc ordine Go. Personis, temporibus Pe. Putsch. — 14) Male in Go. Activa, passiva, neutra, deponentia et communia. — 15) Voc. litera accessit e Go. — 16) Passiva sunt quae — terminantur — rediunt in activa Cod. Go. licet antea

activum, ut legor, lego. Neutrum est, quod *o* litera terminatur, et non potest recipere¹⁷ *r*, ut curro, vigilo, dormio. Eius significationes sunt duae, aut enim agendi vim habet, ut sedeo, curro; aut patiendi, ut algeo, vapulo. Commune verbum est, quod *r* litera terminatur, et patiendi recipit¹⁸ significationem, ut criminator te¹⁹, et a te. Deponens est, quod *r* litera terminatur, et deposita e Latinum non est, ut loquor, luctor. Deponens autem per²⁰ antiphrasin dictum est et per catachresin, quod *r* litteram non²¹ deponat. Huius quoque significationes sunt duae; aut enim agendi vim habet, ut loquor, aut patiendi, ut morior. Numeri verborum sunt duo: singularis, ut lego; pluralis, ut legimus. Figurae similiter sunt duae: simplex, ut lego; composita, ut relego. Totidem modis vero componentur, quot et nomina. Ex duobus integris, ut describo. Ex integro et corrupto, ut expleo. Ex corrupto et integro, ut effero²². Ex duobus corruptis, ut sustineo. Personae verborum sunt tres. Prima, quae loquitur, ut lego. Secunda, ad quam loquitur, ut legis. Tertia, de qua loquitur, ut legit. Coniugationes verborum sunt tres. Prima, quae indicativo modo, tempore praesenti, persona secunda, *a* habet ante *s*, ut amo, amas. Secunda coniugatio, quae indicativo²³, tempore praesenti, persona secunda, *a* habet ante *s*, ut moneo, mones. Tertia coniugatio, quae *i* habet ante *s*, ut lego legis. Coniugatio forma quaedam est, in qua intelligitur, promissivus modus quemodo offerri debeat. Eam quaerimus in verbis activis, neutralibus, *o* litera terminatis, indicativo modo²⁴, tempore praesenti, persona secunda, ante novissimam litteram. In passivo autem et communi et deponenti, quae *r* litera terminatur [1948] tur, eodem modo et eodem tempore praesenti, et persona secunda ante novissimam syllabam. Prima et secunda coniugatio futurum tempus, id est, promissivum modum mittant in *bo*, amo, amas, amabo; moneo, mones, monebo. Tertia coniugatio promissivum modum in *am* et *bo* syllabam mittit²⁵; si correptam litteram *i* habuerit, promissivum modum²⁶ in *am* syllabam mittit, ut lego, legis, legam; scribo, scribis, scribam. Quod si *e* correpta²⁷ fuerit, in *ar* syllabam iacet²⁸, ut legor, legeris, legar. Si producta *i* fuerit, promissivum modum in *am* et in *bo* iaciet, ut scio, scis, sciam et scibo. Terentius in Phormione:

*Scies, Modo ut tacere possis*²⁹.

Item in Heautontimorumenio:

*Iam scibus cuius sis coniuux*³⁰.

Hinc est etiam illud in Hecyra:

*Matris servibo commodis*³¹.

Et in Milite Plauti:

*Assentendum est, quicquid hic mentibitur*³².

Ut autem sciamus, quando in secunda persona *i* correpta aut producta sit, in imperativo modo hoc

Activum est. — 17) *Accipere* Pe. Putsch. — 18) *Accipit* Pe. Putsch. — 19) *Criminor, osculator* te Pe. Putsch. Recte omissum *osculator* in Goth. De activo *crimino* cf. Priscian. VIII, 5, 25. Adde Donat. II, 12, 5. — 20) *Per* addidi e Cod. Go. — 21) Negandi particula omissa in Go. — 22) *Effero* scripsi e Go. *Offero* Pe. Putsch. — 23) *In indicativo* Go. Atque ita paullo ante: *quae in indicativo modo.* — 24) *In indicativo modo* Go. modo indicativo Pe. Putsch. — 25) *Gerit* Go. — 26) *Modum* addidi ex Go. — 27) *Correptum* Pe. Putsch. — 28) *Iacet* Go. Sic aliquoties variatum in Go. — 29) Terent. Phorm. I, 2, 9. seq. — 30) *Iam* adieci ex Go. Locus videtur memoriter citatus. Nam apud Ter. Heaut. V, 2, 43. legitur: *Aut scibus, cuius sis de patre. Coniuux* Pe. Putsch. — 31) Verba: *Hinc est etiam illud* in exhibit Go. Nam in Pe. legitur: *Et in Hecyra*. In Putsch. *Et Hecyra*. Tum *Matris* addidi e Go. ubi *maris*. Locus est Ter. Hecy. III, 5, 45. — 32) *Et in Milite Plauti assentendum* Go. Locus est Plauti Mil. I, 1, 35. ubi editur: *Et assentendum*.

advertē. Nam quoties correpta est *i*, detracta s̄ litera *i* transibit¹ in *e*, ut lego, legis, lege; scribo, scribis, scribe. Quando autem producta est, perseverat in imperativo modo *i*, ut audio, audis, audi; servo, servis, servi. Modi autem sunt decem²: indicativus, promissivus, imperativus, optativus, coniunctivus, concessivus³, infinitivus, impersonale. gerundi⁴, hortandi modus. Addunt quidam percutativum modum. Indicativus, ut lego: promissivus, ut legam: imperativus, ut lege: optativus, utinam legerem: coniunctivus, cum legam: concessivus, ut legerim: infinitivus, ut legere: impersonale⁵, ut legitur: gerundi⁶, ut legentlo: hortandi, ut legamus: percutativus, ut⁷ legisne. Tempora verborum sunt tria, praesens, praeteritum, futurum. Praesens, ut lego: praeteritum, ut legi: futurum, ut legam. Praeteriti temporis⁸ differentiae sunt tres: imperfectum, perfectum, plusquamperfectum, ut legēbam, legi, legeram. Formae verborum sunt quatuor, meditativa, inchoativa, perfecta, [1949] frequentativa. Meditativa est⁹, ut amaturio; inchoativa, ut fervesco, calesco; perfecta forma¹⁰, ferveo, caleo, algeo; frequentativa, halito, cursito¹¹. Defectiva vero sunt verba, quae cum declinantur¹², in genere vel tempore, vel coniugatione, vel persona, aut etiam uniformiter percurrere non possunt, et ob id defectiva dicuntur. Genere deficient verba, cum activa significatione, temporis praesentis¹³, ad passivam speciem in praeterito transeunt, ut audeo, ausus sum; gaudeo, gavisus sum; soleo, solitus sum, et rel.¹⁴. Persona deficient, quae cum activa significatione, nisi adiuncto pronomine personam acceperint, declinari per se nequeunt, ut taedet, pudet, poenitet, piget, oportet, libet. Dicimus enim, taedet me, te, illum, nos, vos, illos et reliqua similiter. Sunt¹⁵ alia impersonalia, quae a perfectis verbis descendunt, ut ab *eo* et *video*¹⁶; facit enim *itur* et *videtur*. Dicimus: *itur* a me, a te, ab illo, a nobis, a vobis¹⁷, ab illis. Coniugatione deficient: *fero*, *fers*, *fert*; facit enim in praeterito *tuli*, nec apparet, quod sit coniugationis, cum secundum formam supradictam indicativi modi nulla vocalis ante novissimam literam¹⁸ *s* inveniantur. Modo sunt quae deficient: *odi*, *novi*, *memini*; *oderam*, *noveram*, *memineram*; quae sola duo tempora indicativo modo inveniuntur. Item *cedo*, *cette*, *ecce*, quae solum¹⁹ imperativo modo deprehenduntur, caeteris modis deficientibus²⁰. Sunt quae indicativo modo, tempore praesentis dissimilia, in praeterito similia fiunt, ut *cerno*, *cresco*, quae faciunt *crevi*²¹. Sed illa quoniam Donatus exposuit, ideo dimisimus.

1) *Transibit in e*. Hoc ordine Go. *In e tr*. Pe. Putsch. — 2) *Decem* addidi ex Go. — 3) *Infinitivus* additum ex Go. Addendum fuisse, seqq. ostendunt. — 4) *Gerendi* Pe. Putsch. — 5) *Impersonalis* Pe. Putsch. — 6) *Gerendi* Pe. Putsch. — 7) *Ut* additum ex Goth. — 8) *Temporis* omissum in Pe. Putsch. — 9) *Meditativa* sunt Pe. Putsch. — 10) *Est* h. l. iterum addit Go. — 11) *Halito* addidi et Cod. Go. ubi *alito*. — 12) *Declinantur* Pe. Putsch. Alienus est coniunctivus. — 13) *Praesentis temporis* Pe. Putsch. — 14) *Et rel.* addidi ex Go. — 15) *Illos*. Similiter quae sunt, Pe. *Illos*. Similiterque sunt Putsch. Nos dedimus lectionem Cod. Go. — 16) *Ut ab eo, quod est eo et video* Pe. Putsch. Formula *ab eo quod est* haud familiaris huic Grammatico. — 17) *A vobis a nobis* Pe. Putsch. — 18) *Literam* addidi et Cod. Go. — 19) *Item cedo, cede, qui solo* Pe. *Item e, cede, quae solo* Putsch. *Item cedo cete, ecce, quae solum in imp.* Go. Ex quibus *cete* in *cette*

mutandum fuit et *in* praeposito omittenda. In eodem Cod. deest modo ante *deprehend.* — 20) *Male deficient* Pe. Putsch. Error ortus, quod *v. deficientibus* per compendium scriptum cum seq. *Sunt* in unum verbum coaeruerat. *Sunt* deest in Pe. Putsch. Go. Sed Go. paullo post exhibet: *tempore praesentis sunt diss.* — 21) *Cerno, cresco, crevi* Pe. Putsch. *Cerno crescoque faciunt crevi*, quae veram Grammatici manum produunt. *Que* enim est quae. Post *v. crevi* haec leguntur in Cod. Go. *Item pellego et pulleo faciunt et de participio similiter quomodo Donatus exposuit ideo dimisimus*. Quae orta sunt ex pravo additamento, commixto cum inscriptione sequentis capituli *De Participio*. Recte autem Dübnerus videtur coniecisse, sub illis monstris latere *polluo et polleo*, licet *pollui* a *polleo* non in usu fuerit. At hoc ipsum arguit manum interpolatricem. *Dimisimus pro dimisimus* Pe. Putsch. In iis, quae hodie Donati exstant, nihil tale legitur nisi forte intelligitur locus lib. II, 12,

De Participio.

21. Sunt autem quaedam participia similia appellationibus, ut passus, iussus²², cultus, quae discernuntur²³ declinatione. Nam quoties nomina sunt, in genitivo singulari in *us* syllabam exeunt²⁴, ut huius passus, iussus, cultus; dativo et ablativo in *i* et *u*, ut huic passui, ius- [1950] sui, cultui; et²⁵ ab hoc passu, iussu, cultu; item genitivo plurali in *um*, ut horum passuum, iussuum, cultuum; dativo et ablativo in *bus*, ut his et²⁶ ab his passibus, iussibus, cultibus. Quoties autem participia sunt, genitivo singulari in *i* literam²⁷ exeunt, ut huius passi, iussi, culti; dativo et ablativo in *o*, huic et ab hoc²⁸ passo, iusso, culto. Item genitivo plurali in *um*, ut horum passorum, iussorum, cultorum: dativo et ablativo in *is*²⁹, ut his et ab his passis, iussis, cultis²⁹. Regno et vigilo cum verba neutralia³¹ sint, faciunt in praeterito participio³² passivo regnatus, et in futuro vigilandus, ut apud Virgilium:

*Acri quondam regnata Lycurgo*³³.

Et:

*Quae vigilanda viris*³⁴.

A poetis autem haec³⁵ figurata sunt, quae cum a verbo originem non habeant, utique non recte participia dicuntur. Participia nominativa seu nomina participialia³⁶ sunt, quae quasi speciem participiorum habent, ut comatus, galeatus, hastatus³⁷.

De Adverbio.

22. Adverbium est pars orationis, quae adiecta verbo significationem verbi manifestorem et planiorem reddit³⁸, ut docte dixit, pulchre fecit. Nasuntur autem aut³⁹ a sua positione, aut ab aliis partibus orationis, ut heri, pridem, nuper. Ab aliis quidem trahuntur⁴⁰ partibus orationis, ut doctus docte, sapiens sapienter. Adverbii tria accidunt⁴¹, significatio, figura, comparatio. Significationis species sunt multae. Sunt enim quaedam temporis, ut heri, nuper⁴². Alia loci, quae quidem in quatuor species dividuntur: aut ad locum, ut huc, illuc; aut in loco, ut hic,

3. fin. — 22) *Visus* Pe. Putsch. atque ita in seqq. quotiescunque recurrit *iussus*. — 23) *Tantum* h. l. interponunt Pe. Putsch. *In decl.* Go. — 24) *Exit* male Pe. Putsch. *Syllaba exeunt* Go. — 25) *Et* additum e Cod. Go. Paulo ante *ut* ante *huic p.* deest in Go. — 26) *Voculae his et additae* ex Go. — 27) *In i littera exeunt* Cod. Go. *Littera* deest in Pe. Putsch. — 28) *Verba: Et ab hoc* addita ex Go. — 29) *Dativus et ablativus in bus*. Pe. Putsch. *Pessime. Dativum et ablativum in is* Go. *Causam cur sic variantur in terminatione, male intellecta compendia praebuerunt.* — 30) *Passis, iussis, cultis* recte Go. *passibus, cultibus, visibus* Pe. Putsch. — 31) *Cum sint verb. neutr.* Pe. Putsch. — 32) *Participio* addidi e Cod. Go., ubi tamen *passivo* omissum. — 33) *Agri quondam r.* Pe. Putsch. *Agricola regnata* Go. *Locus* est Virg. *Aen.* III, 14. — 34) Virg. *Georg.* I, 313. — 35) *Haec autem a poetis* hoc ordine Pe. Putsch. — 36) *Participia nominativa sive*

Participialia Pe. Putsch. *Veram lectionem praebuit* Go. — 37) *Conatus, gal. astutus* Pe. Putsch. *pessime. Astatus* Cod. Go. *recte emendatum a Dübnero.* — 38) *Vulgo: Quae adiecta verbo manifestior et plenior redditur*, perverse. *Nam verbi significatio adiectione adverbii redditur plenior et manifestior, non ipsum adverbium. Nihil auxilii fert* Cod. Go. *Definitio petita est* ex Donato II, 13, 1. *Adverbium est pars orationis, quae adiecta verbo significationem eius explanat atque implet.* *Ex quibus intelligitur, apud Maximum verba: significacionem verbi propter simile vocabulum his positum excidisse, et tum reliqua consequenter a librariis immutata esse. Pro plenior* Cod. Go. *exhibet blandior, unde correxii planiorem.* — 39) *Aut* addidi ex Go. — 40) *Verba: quidem trahuntur adiecti* ex Go. — 41) *Accidunt tria* hoc ordine Pe. Putsch. *Paulo ante doctos* Putsch. *ex errore typogr.* — 42) *Et cetera* addit Cod. Go.

ibi; aut e loco, ut hinc, inde; aut per locum, ut hac, illac. Sunt quaedam temporis et loci, ut haecenus, protenus¹. Alia terminationis, ut illic. Alia numeri, ut semel, bis, ter. Alia negantis, ut non, nequaquam. Alia affirmantis, ut prorsus, profecto, proculdubio². Alia percunctantis, ut nunquid, anne. Alia demonstrantis, ut en, ecce. Alia optantis, ut utinam. [1951] Alia aestimantis, ut fere, ferme. Alia ordinis, ut deinceps, deinde. Alia interrogantis, ut cur, quid ita. Alia similitudinis, ut cen, quasi, veluti. Alia dubitationis, ut fortasse. Alia vocationis, ut heus. Alia respondendi, ut hem³. Alia prohibendi, ut ne. Alia congregandi, ut pariter, una, simul. Alia comparandi, ut magis, satius, potius. Alia eventus, ut forte. Alia aduentis, ut vero. Alia iurandi, ut edepol, mediusludius, ekastor⁴, melercule. Alia personalia, ut mecum, tecum, secum. Alia animadvertendi⁵, ut at. Alia interiectionis, ut item, rursus⁶, saepius, itidem. Alia qualitatis, ut bene, male. Alia quantitatis, ut sat, nimum. Item⁷ *dum, gentium, ad id locorum*, ornativa sunt adverbialia, siquidem posita⁸ orationem inluminant⁹, ablata nihil sensui detrahunt; et cum dicimus *manendum, ubi gentium, ad id locorum*¹⁰, loci et temporis habent significationem, id quod Salustius indicat in Iugurtha de Mario: *Tanquam is ad id locorum talis vir*¹¹. Adverbialia nominativa, vel ut alii dicunt, nomina adverbialia¹² sunt, veluti cum dicimus: *sui Romae, Cappuae, Karthagine*¹³. Figurae adverbiorum sunt, ut in caeteris partibus orationis, duae: simplex, ut iuste; composita, ut iniuste. Comparationem possunt adverbialia recipere, quoties appellationes, unde transeunt, comparantur, ut iuste, iustius, iustissime; quod¹⁴ iustus, iustior, iustissimus. Adverbiis adiecti praepositiones negant omnes technici oportere¹⁵, quamvis veteres licenter usi sunt¹⁶. Terentius in Heeyra:

*Itu corripuit decrepente tacitus scese ut filium*¹⁷.

Item Lucretius: *Desubito*.

De Coniunctione.

23. Coniunctio est pars orationis, nectens ordinansque sententiam. Tria accidunt coniunctioni: figura, ordo, potestas¹⁸. Figura est, quod aut simplices sunt, ut quoniam, [1952]

1) *Protinus* Pe. Putsch. — 2) *Et cetera* additum in Go. — 3) *Heu* exhibent Pe. Putsch. Go. Legendum *eu*, quod apparet ex inferioribus, ubi *eu* recurrit p. 1954. — 4) *Pol, med, ecastor* Pe. Putsch. *Edepol med, edea kastor* Go. Quid illud *edea* occultet, non habeo dicere. — 5) *Animadvertentis* Pe. Putsch. — 6) *Item* addidi ex Go. ubi *itidem* omissum. — 7) *Item* addendum fuit ex Go. — 8) *Posita enim* Pe. Putsch. *Siquidem et posita* Go. — 9) *Inluminant* Cod. Go. — 10) Verba: *Et cum dicimus manendum, ubi gentium, ad id locorum*, accesserunt ex Cod. Go. ubi legitur: *manendum, ubi dum gentium*. Tum ibidem ita pergitur: *cuius rei habent significationem? Et loci et temporis significant enim cuiusque exemplum Salust. cet.* Quae manum interpolatoris aperte produnt. *Detrahunt: loci enim et temporis habent significationem, id quod Sallustius* cet. Pe. et Putsch. — 11) *Tamen is* desunt

in Pe. et Putsch. Tum *talis venit vir* Go. Pe. Putsch. At *venit* sine dubio interpolatoris est, qui verbum desideraret ad formulam *ad id locorum*. Locus est Salust. lug. c. 63. edd. Cort. Gerl. — 12) *Adverbialia nomina* Putsch. *Adverbialia nominativa* Pe. *nominativa adverbialia* Go. Scripsi igitur *nomina adverbialia*, quae vera est appellatio huius generis. — 13) *Romae, Curiae, Cappadociae* Pe. Putsch. pessime. Veram Grammatici manum servavit Go. Ex codem adiecta sunt in supp. verba: *veluti cum dicimus*, quae in Pe. et Putsch. male desunt; legitur enim: *ut sui Romae* cet. — 14) *Quod facit iustus* Pe. Putsch. Recte omisit *facit* Go. Est enim *quod* eo quod, propterea quod. — 15) *Oportere* addidi ex Go. ubi est: *adiecti praepositiones possunt e negant o. t. oportere*. Male interpositum esse *possunt*, facile apparet. — 16) *Licenter veteres* Pe. Putsch. *Usi sint* Pe. Putsch. — 17) Verba: *ita corripuit* in Pe.

quando; aut compositae, ut quoniamquidem, quandoquidem. Ordo coniunctionum est, quo apparet, quae in loquendo praeponi debeant, et quae subiungi, quae praeponi et subiungi. Igitur praeponuntur: quoniam, quamvis¹⁹. Subiunguntur: enim, autem, praesertim. Denique et praeponuntur et subiunguntur²⁰: quoniam, quatenus. Potestas coniunctionum in quinque species dividitur²¹. Sunt enim copulativae, disiunctivae, expletivae, causales, rationales²². Copulativae sunt: quae, atque, et, ac, ast, at. Disiunctivae: aut, ve, vel, ne²³, nec, neque. Sed si²¹ disiungendi vim habent, quo modo recte coniunctiones dici possunt? Disiungunt quidem sensum verborum, caeterum verba copulant, veluti²³ cum dicimus: *aut hoc, aut illud; sive hoc, sive illud*, et caetera. Expletivae sunt: quidem, equidem, tamen, porro, saltim²⁶, prorsus, duntaxat, et caetera. Causales sunt: si, etsi, etiamsi, sin. Rationales sunt: ita, itaque, proin, proinde, denique; quae magis adverbium mihi videntur esse, praeter illas coniunctiones, quae accentu discernuntur ab adverbis: nequaquam, nusquam, quamvis, quandoquidem, quin etiam, sin, seu, sive, namque, nisi, nisi, setenim²⁷, propterea, interea, quatenus, quamobrem, sane, certe, nunc. Quando, non²⁸ magis adverbium temporis videtur esse; cum acuto accentu effertur, adverbium est²⁹ temporis: cum autem gravi, coniunctio causalis; significat enim quia vel quoniam, ut:

*Quando haec te cura remordet*³⁰.

Sunt revera quaedam, de quibus ambigi potest; unde merito quidam adverbium coniunctivum dicunt, vel coniunctiones adverbiales.

De Praepositione.

24. Praepositio est pars orationis, quae praeposita aliis partibus orationis [1953] significationem earum aut inmutat, aut minuit³¹, aut auget, ut describo, praescribo, rescribo, facio, sufficio. Aliae vero³² harum praeponuntur casibus, aliae verbis, quaedam casibus et verbis. Verum ex his quae casibus coniunguntur, aliae accusativum regunt, aliae ablativum, aliae in utroque communes sunt. Accusativis adiunguntur: per, apud,

et Putsch. ita scripta sunt, tanquam non ad Terentii locum, sed ad praeceptum Grammatici pertinerent. Quod iam correxit antiqua manus in margine Pe. Accedit Cod. Go. ubi est: *in echyra: Ita corr.* Locus est Hecy. IV, 1, 3. Apud Lucretium *Desubito* legitur II, 265. III, 643. — 18) *Potestas, Figura, Ordo* hoc ordine Pe. Putsch. — 19) *Quam, quamvis* Pe. Putsch. *Quam* deest in Go. Antiqua manus in margine Pe. recte correxisse videtur *quamquam*, quod dedi. Addit Go. et caetera. — 20) *Denique subiunguntur et praeponuntur* Pe. Putsch. Recte Go. et praep. et sub. — 21) *Dividitur in quinque species* Pe. Putsch. — 22) *Rationales, Causales* Pe. Putsch. *Causales et rationales* Go. — 23) *Ne, vel, ne* Pe. Putsch. — 24) *Si* addidi de coniectura, absorptum haud dubie a praecedente *sed*. — 25) *Ut cum dicimus* Pe. Putsch. — 26) *Saltim* scripsi ex Go. — 27) *Setenim* dedi cum Go. *Sedenim*

Pe. Putsch. — 28) *Quando, tunc magis adv. t. v. esse, quando acuto* Pe. Putsch. *Non* diserte Cod. Go. Pro *cum* in Cod. Go. *quando* initio quidem scriptum fuit, sed eadem manus recte emendavit *cum*, quod dedi. — 29) *Adverbium est enim* Pe. Putsch. *Sed enim* recte deest in Go. Est enim apodosis ad superius *cum*. — 30) *Virg. Aen. I, 265. Te haec c. Pe.* — 31) *Significationem earum aut minuit aut auget.* Ita Pe. Putsch. Sed Cod. Go. *sign. eius inmutat aut auget*, omissis *aut minuit*. Locus ex Donato emendandus fuit, II, 16, 1. ubi est: *Praepositio est pars orationis, quae praeposita aliis partibus orationis significationem earum aut mutat, aut complet aut minuit.* — 32) *Aliquae vero* Go. Pe. Putsch. *Aliae* de mea coniectura dedi. Statim antea post *sufficio* in Cod. Go. additur: *Et caetera.*

adversum, citra, contra, et caetera. Harum quaedam mutato accentu fiunt¹ adverbia. Nam *ante*, cum gravi accentu pronuntiatur, praepositio est, ut:

*Ante focum si frigus erit*².

Si autem acuto, fiet adverbium temporis, ut:

*Ante equidem summa de re statuisset, Latini*³.

Item *post* praepositio, cum dicimus, *post tergum*; cum vero significat postea, fit adverbium temporis, ut:

*Posthabui tamen illorum mea scria ludo*⁴.

Harum quaedam verbis adiunguntur, ut *per*, *ad*, *trans*, *ante*, *circum*, *inter*, *ob*, *post*. Dicimus enim *perlege*⁵, *advert*, *transveh*, *antefer*, *circumfer*, *interveni*, *obduc*, *postpone*. Ablativis casibus adiunguntur: *a*, *abs*, *e*, *ex*, *de*, *pro*⁶, *prae*. Harum quaedam aequo mutato accentu fiunt adverbia, veluti est *cum*. Nam quoties casui iungitur, praepositio est, ut *cum duce*, *cum amico*. Quoties⁷ verbo, erit adverbium, ut:

*Cum venit, aulicis*⁸.

Et:

*Cum subito Aeneas concursu ascendere magno*⁹.

Ex his quaedam etiam verbis adiunguntur, ut *a*, *ab*, *abs*, *e*, *ex*, *de*, *pro*, *prae*. Dicimus enim *amove*, *abripe*, *abstrahere*, *emitte*, *expone*, *detrahe*, *produc*, *praefer*. Quaedam accusativis et ablativis: *in*, *sub*, *super*, *subter*. Accusativo, cum in locum ire vel mittere significat [1954] mus; quod quidem plenius supra docuimus. In praepositionibus casualibus haec quoque¹⁰ etiam verbis adiunguntur. Dicimus enim *infer*, *subtrahe*, *subterpone*, *superscribe*. Quaedam verbis tantummodo praepoimus¹¹, ut *con*, *di*, *re*, *dis*, *se*, *am*, *o*. Dicimus enim *conduco*, *dimitto*, *dis-*

1) *Sunt adv.* Pe. Putsch. Recte *fiunt* Go. — 2) Virg. Ecl. V, 70. — 3) Virg. Aen. XI, 302. — 4) *Posthabuit non illorum etc.* Pe. Putsch. Emendandi viam ostendit Go., in quo est: *Posthabuit n illorum miserabido*. Scilicet *tu* est *tamen*, et monstrum illud *miserabido*, quid sit, nemo ignorabit, si cui in mentem venit illius versus Virgiliani Ecl. VII, 17. — 5) *Perlego, adfero, transveho, antefero, circumfero, intervenio, obduco, postpono.* Pe. Putsch. Cur imperativos maluerit Grammaticus, non habeo dicere; hoc solum video, paullo post imperativos in simili causa recurrere. Ceterum Cod. *advertans* pro *advertete*, a syllaba sequente simili. — 6) *Pro, de* Pe. Putsch. — 7) *Quoties cum verbo* Pe. Putsch. Ceterum

Cod. Go. ubique *quotiens*, quod iam notavimus. — 8) *Aulicis* Go. Pe. Locus est Virg. Aen I, 701. — 9) *Cum subito Aen. c. ascendere* Go. Pe. Putsch. Sed antiqua manus in Pe. corripit *subito* et *accedere*. Retinui tamen *ascendere*, quippe satis accommodatum, ut pro lectionis varietate apud Virgilium haberi possit. Virg. Aen. I, 513. — 10) *Quoque* addidi e Cod. Go. — 11) *Praepo- nuntur* Pe. Putsch. — 12) *Sepono* addendum fuit ex Go. — 13) *S vel f* Pe. Putsch. — 14) *Et talia* addit in Go. — 15) *Sunt autem aut laet.* Pe. Putsch. Tum *laetantis ut va* Go. — 16) *Ut heu* Pe. Putsch. *Ut he* Go. *Ut eu* sic corr. ab antiqua manu in Pe. — 17) *Ut eu* Pe. Putsch. Recte *heu* Go. atque ita corr. ab antiqua manu in Pe. — 18) *Aut iurantis* Pe. Putsch.

traho, relego, amputo, sepono¹², omitto. *In* et *con* praepositiones aliquando corripiuntur; sequentibus *f* vel *s*¹³ literis producuntur, ut *instans*, *infidus*: et caeteris omnibus corripiuntur, ut *inconstans*, *imprudens*¹⁴. *In* augendi vim habet, aut minuendi, ut *instans*, *inductus*.

De Interiectione.

25. Interiectio est pars orationis animi affectum significans. Nam¹⁵ aut laetantis sunt, ut *eia*. Aut laudantis, ut *eu*¹⁶. Aut timentis, ut *hei*. Aut dolentis, ut *heu*¹⁷. Aut exultantis, ut *euax*. Aut admirantis¹⁸, ut *pape*. Aut respuentis, ut *phci*¹⁹. Aut animadvertentis, ut *at*²⁰. Aut ridentis, ut *ha ha ha*. Sunt praeterea partes orationis pro interiectionibus positae, ut *fas*, *nefas*²¹.

*Nefas! Aegyptia coix*²².

Et:

Pecudesque locutae
*Infandum!*²³

In utroque enim interiectio est exclamantis. Item *pro*, ut cum dicimus: *pro Iuppiter*, et si qua sunt alia. *Hem* quoque interdum coercentis est, ut Terentius in *Heautontimorumen*:

*Hem tibi ne diutius licere speras facere?*²⁴

Aliquando etiam admirantis, ut in *Andria*: *Hem quid est? Scies*²⁵. Ex his deinde caeteri animorum motus colligi possunt²⁶.

Tum *pape* Go. Pe. Putsch. — 19) *Phci* sic omnes. Legendum, nisi fallor, *phui*. — 20) *Atat* Go. *At* at divisim Pe. Putsch. — 21) *Ut fas, nefas Hem pro Iuppiter*. Pe. Putsch. Interposita omnia recens accesserunt e Go. — 22) Locus est Virg. Aen. VIII, 688. *Coix*. De hac scriptura cf. Apulei. de orthogr. pag. 7, 17. ed. Osann. — 23) Virg. Georg. I, 478. — 24) *Hem tibi pedentius lique* sp. f. Go. Locus est *Heaut.* I, 1, 50. seq. — 25) *Scies* addidi ex Go. Locus est *Andr.*

I, 1, 89. — 26) *Ex his caeteros animorum motus intelligere possumus* Pe. Putsch. *Ex hisdem de ceteri animorum motus colligi possunt*. Go. Hoc est: *Ex his deinde, ut dedimus. Iam in eodem Go. sequuntur haec plane aliena: Coniunctio simplex, ut si; et composita ita etsi; sed simplex producitur, composita cum particula quidem corripitur, ut siquidem*. Tum legitur subscriptio: *Explicit liber Victorini*.

MAXIMUS VICTORINUS

[1955]

DE CARMINE HEROICO.

1. **M**etrum est rei cuiuscunque¹ mensura. Metrum vero poeticum est versificandi disciplina, certa syllabarum ac temporum ratione in pedibus observata. Inde autem² dictum est, quod veluti mensuram quandam praestituit, a qua si plus minusve erit, pes sive versus minime constabit. Cui rhythmus est consimilis, qui sic definitur: est verborum modulatio et compositio, non metrica ratione, sed numeri sanctione ad iudicium aurium examinata, veluti sunt cantica poetarum vulgarium. Ergo is metrum³ non est, nec potest ullo pacto idem esse, sed hoc distat a metro, quia rhythmus per se⁴ sine metro esse potest, sine rhythmum metrum non potest, quod liquidius ita definitur: metrum est ratio cum modulatione; rhythmus sine ratione metrica modulatio⁵. Pleurumque tamen casu quodam invenias etiam rationem metricam in rhythmum, non artificii ratione⁶ observata, sed tono et ipsa modulatione ducente.

2. Pes est compositio duarum vel trium, aut aequae⁷ quatuor syllabarum, secundum rationem sui cuiusque metri. Pedum genera sunt duo, aut enim simplices sunt, aut duplices. Simplicium species iterum sunt duae; disyllabi et trisyllabi.

Disyllabi sunt quatuor: spondeus, pyrrhichius, trochaeus, iambus. Ex his quidam sunt inter se contrarii, pyrrhichius spondeo; trochaeus iambus. Idem autem est pariambus⁸, qui et pyrrhichius; idem etiam tribrachus, qui et chorius idemque trochaeus. Spondeus duabus constat longis, ut *heos*⁹. Trochaeus longa et brevi, ut, *vita, Roma*. Pyrrhichius, ambabus brevibus¹⁰, ut *Maro, Cato*. Iambus, ex brevi et longa, ut *nepos, honos*.

3. Pedes trisyllabi sunt octo: dactylus, anapaestus, molossus, tribrachus, item- [1956] que brachysyllabus sive¹¹ epignomus, amphimaerus, qui et creticus, amphibrachus, sive mesites,

1) *Cuiusque* Putsch. *Cuiuscunque*, ut dedimus, Pe. Go. — 2) *Sic dictum* Pe. Putsch. Paulo post: *a qua si quis plus* Go. — 3) *Ergo is in metro non est* Pe. Putsch. Go. contra sententiam Grammatici, qui paulo post: *sine rhythmum metrum non potest. Tum ullo pacto inesse* Pe. Putsch. Scripsi *idem esse*, consequenter superioribus. *Ullo pacto absunt* a Cod. Go. — 4) *Per se addidi* e Cod. Go. — 5) *Vv. metrica modulatio addidi* e Cod. Go. Cf. Diomedes III. pag. 470. *Rhythmus est versus imago modulata, servans numerum syllabarum* cet. — 6) *Artificii observatio servata* Go. — 7) *Aequae* Pe. Putsch. *Aequa* Go. Delendum videtur hoc verbum, ortum ex prava iteratione syllabae proximae in *quatuor*. — 8) *Idem est quippe iambus* Pe. Putsch. Go. male. Consentio Dubnero, qui in *v. quippe iambus latere* putabat *pariambus*, provocans ad

Diomed. II. pag. 460. et III. pag. 471. *Autem de meo addidi*. Cf. etiam Schol. ad Herbaestion. pag. 158. ed. Gaisf. ubi sic: *τῶν δὲ τοισυλλάβων πρῶτος μὲν ὁ χορείος ὁ καὶ τριβραχὺς, ἐκ τριῶν βραχέων. Ἐκλήθη δὲ χορείος, ὅτι οἱ ὑπὸ τῶν χορευόντων ἰδομένοι ἐν ταῖς χορείαις ἕμνοι ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἐκ τοιούτων συνίσταντο μέτρων. Ὁ καὶ τροχαῖος καὶ βραχυσύλλαβος.* — 9) *Ut pleni* Pe. Putsch. — 10) *Quatuor brevibus* mendose Go. — 11) Verba *brachysyllabus sive* accesserunt ex Go. — 12) *Pessime* Pe. et Putsch. *Bacchius sive Amphibacchius, Paeon*. *Constat autem Dactylus* cet. In Cod. Go. hic locus ita comparatus habetur: *bacchius sive amphibacchius peon phycus. Singuli quique horum quot aut cuiusmodi syllabis constant?* Nihil est voc. *amphibacchius*; et *palimbacchius* ad *bacchium* adiungi et copulari non potest particula *sive*. Excidit igitur ali-

bacchius sive¹² hypobacchius, palimbacchius sive pompeuticus. Singuli autem quique horum constant: dactylus ex longa et duabus brevibus, ut *copia*, *Lydia*¹³. Anapaestus ex duabus brevibus et longa, ut *sapientis*, *Erato*¹¹. Molossus ex tribus longis, ut *Maccenas*, *haereds*. Tribrachus ex tribus brevibus, ut *Lepidus*, *Catulus*. Amphimacrus ex longa et brevi et longa, ut *caritas*, *veritas*. Amphibrachus ex brevi et longa et brevi, ut *corona*, *marina*. Bacchius ex brevi et duabus longis, ut *Athenae*, *Camoenae*. Palimbacchius ex duabus longis et brevi, ut *Lactona*, *Lucina*¹⁵.

2. Pedes duplices sive tetrasyllabi sunt sedecim: dispondeus, proceleusmaticus, Ionicus ἀπό μείζονος, Ionicus ἀπ' ἐλάσσονος¹⁶, ditrochaeus, diiambus, choriambus, antispastus, paeon primus, secundus, tertius, quartus¹⁷. Item epitritus sive hippius primus, secundus, tertius, quartus. Horum autem contrarii sunt: proceleusmaticus dispondeo; Ionicus ἀπ' ἐλάσσονος Ionico ἀπό μείζονος¹⁸; diiambus ditrochaeo; antispastus choriambus; epitritus primus paeoni primo; secundus secundo; tertius tertio; quartus quarto. Singuli vero quique constant: dispondeus quatuor syllabis longis, ut *oratores*, *sallatores*. Proceleusmaticus quatuor brevibus, ut *animula*¹⁹, *memoria*; Ionicus ἀπό μείζονος ex duabus longis et duabus brevibus, ut *penuria*, *vicinia*. Ionicus ἀπό ἐλάσσονος ex duabus brevibus et duabus longis, ut *Diomedes*, *Palamedes*²⁰. Ditrochaeus ex longa et brevi, et longa et brevi, ut *aegritudo*, *cantilena*. Diiambus ex brevi et longa, et brevi et longa, ut *benignitas*, *malignitas*. Choriambus ex longa et duabus [1957] brevibus et longa, ut *divitiae*, *simplicitas*. Antispastus ex brevi et duabus longis et brevi, ut *valetudo*, *amaturus*. Paeon primus ex longa et tribus brevibus, ut *Oecumus*, *ruricola*. Paeon secundus ex brevi et longa et duabus brevibus, ut *facilius*²¹, *colonia*. Paeon tertius ex duabus brevibus et longa et brevi, ut *Titianus*, *Marianus*²². Paeon quartus ex tribus brevibus et longa, ut *cupiditas*²¹, *facilitas*. Epitritus primus ex brevi et tribus longis, ut *Palatini*, *Nemanini*. Epitritus secundus ex longa et brevi et duabus longis, ut *conditores*, *funditores*. Epitritus tertius ex duabus longis et²¹ brevi et longa, ut *vivacitas*, *induciae*. Epitritus quartus ex tribus longis et brevi, ut *Libertinus*, *Florentinus*.

3. Genera versuum sunt in dactylico metro quinque. Est autem dactylicum metrum²⁵, quod constat dactylo et spondeo. Non dico, ultimo²⁶ interdum trochaeo, eo quia²⁷ bono iudicio metrici

quid, in cuius locum *hypobacchius* substituit. Deinde *palimbacchius* inferendus erat; et in monstro illo *peon rhyeus* haud dubie latet *pompeuticus*. Cf. Schol. ad Hephaestion. p. 159. ed. Gaisford. Ἐβδομος ὁ Βακχίος ἐκ βακχίας καὶ δύο μακρῶν. — ὁ καὶ ὑποβακχίος. Ὀγδοὺς ὁ παλιμβακχίος, τοῦτο ἀντιζέμενος, ἐκ δύο μακρῶν καὶ βακχίας. — ὁ καὶ προσοδιακὸς καὶ πομπευτικὸς, διὰ τὸ ἐν προσοδίοις ὕμνοις οὕτω καλοῦμένοισι καὶ ἐν ταῖς Διονυσιακαῖς πομπαῖς ἐπιτρίδειος εἶναι. Reliqua emendavi ex iis, quae infra leguntur: *Singuli vere quique constant dispondeus* cet. — 13) *Lydia* addidi ex Go. — 14) *Erato* addidi ex Go. ubi *Erato*. — 15) *Lucerna*, *Lucina* Pe. Putsch. — 16) Ionicus *Apomizonus* I. *Apelazonus* Pe. I *apomisonus*, i. *apelazonus* Cod. Go. In eodem Go. sequuntur litterae inextricabiles, quae Graecam illorum nominum scripturam referre

videntur. — 17) *Paeon primus*, *Paeon sec.* *Paeon tert.* *Paeon quartus* Pe. Putsch. — 18) *Apelazonus* — *Apomisono* Pe. *apelazonus* — *apomisono* Go. In margine Pe. Graeca scripta sunt ab antiqua manu. — 19) *Animula* Go. — 20) *Palinurus* male Pe. Putsch. — 21) *Ut facinora*, *colonia* Pe. Putsch. At in Cod. est: *Ut faci-nus* (a prima manu, unde factum *colonia* a rec. m.) *calunia*, ex quo Dübnerus coniecitbat *calumnia*. Sed cf. Donat. I, 4, 3. et Diomed. III, 477. Ceterum emendavi *facilius*. — 22) *Ut marianus* Pe. Putsch. In Cod. a pr. manu est *Titianus* (sic) unde recentior manus correxit *Titianus*, quod receperimus. — 23) *Facilitas* addidi e Cod. Go. — 24) *Et* interponit Go. — 25) *Carmen* pro v. *metrum* exhibent Pe. Putsch. — 26) *Ultimo loco nonnulla quam troch.* Pe. Putsch. — 27) *Eo quod quidam* Pe. Putsch.

complures¹ hunc pedem de versu hexametro excludendum censuerunt. Quippe omnis syllaba in versu ultima ἀδιάφορος² est, id est, indifferenter accipitur, nec interest, utrum producta sit an correpta; siquidem positione longa fiat, cum partem orationis in exitu finit, quo accedit, quod vitiosus eiusmodi versus est, qui trochaeum admittit³. Nam cum ita ratio exposcat, ut pleno versu viginti quatuor tempora insint, admissio utique trochaea curtabitur numerus temporum, et erunt tempora viginti tria, qui est versus colobus⁴. Illa sunt ergo quinque genera in dactylico metro: hexameter, pentameter, tetrameter, trimeter, dimeter.

5. Hexameter dicitur, aut hexametrus⁵, utrumque ut Evander, Evandrus, quorum unum venit ex Graeca enunciatione, alterum ex Latina. Quippe Cornelius Epicadus⁶ in eo libro, quem de metris scripsit, *Hexameter*, inquit, *versus*. Contra quem item Caesius Bassus, vir doctus atque eruditus, in libro de metris, *Iumbicus trimetrus*, ait. Nostra quoque memoria Lactantius de metris, *Pentameter*, inquit, *et tetrameter*. Hexameter ergo sive Hexametrus versus est, quod pedibus sex constet⁷, dactylo et spondeo circum se positus, aut alterna interpositione variat⁸. Hexametri versus genera sunt tria: Est hexameter⁹, ubi dactylus tantum est, dactylicus¹⁰ heroicus. Est hexameter iambicus, qui et senarius, cum constat ex simplicibus. Est item ex¹¹ duplicibus, trimeter. Si vero versus hexameter sex spondeis constiterit, erit quidem versus¹² spondiazon, metrum tamen dactylicum; quippe eiusmodi compositio non nisi in dactylicum metrum cadit. Hexametri dactylici tantum sunt, qui constant sex pedibus dactylicis, praeter bella et facta¹³ heroum quilibet aliiud continent, veluti sunt Bucolica, Georgica, caeteraque eiusmodi. Hexametri vero dactylici heroici sunt, qui bella heroum et res gestas complectuntur, veluti est Aeneis Virgilio, Ilias Homeri. Quintus ibi pes semper erit dactylus, eo quia semper in versu exceptis¹⁴ aliis locis, in quibus varie ponitur, quintam regionem proprie obtinet; minusque levis est versus, qui quinto loco magis spondeum¹⁵ quam dactylum habuerit, et vocabitur Spondiazon¹⁶, veluti est illud:

*Aut levis ocreas lento ducunt argento*¹⁷.

Sic ut spondeus quoque¹⁸ a quibusdam imus pes cognominatur, quod regionem sextam semper obtineat, nec unquam dactylus in fine ponatur. Modus autem syllabarum in versu Hexametro dactylico sive heroico, duodecim syllabis crescit usque ad decem et septem¹⁹. Nam qui minimus

1) *Metrici complures* addita ex Go. — 2) *In ultimo versus diaphorus* Go. in *versu ultima* διάφορος Pe. — 3) Omnia haec vv. siquidem — qui trochaeum admittit et interposita desunt in Pe. et Putsch. quibus denum admissis, quae sequuntur, commodam praebent sententiam, id quod iam vidit Dubnerus. — 4) Verba: qui est versus colobus accesserunt ex Go. — 5) *Utrumque addidi* ex Go. — 6) *Epidagus* Pe. Go. — 7) *Cedit* Cod. Go. — 8) *Varietatis* Go. — 9) *Est* deest in Pe. Putsch. — 10) *Dactylicus vocatur heroici* Pe. Putsch. — 11) *Est. Itemque ex dup.* Pe. Putsch. — 12) Verba: quidem versus accesserunt ex Go. — 13) *Tacta et bella* Pe. Putsch. — 14) *Eo quod exceptis* Pe. Putsch. ommissis verbis: semper in versu, quae accesserunt ex Go. — 15) *Spondeum magis* Pe. Putsch. — 16) *Spondiazon* Go. Pe. Putsch. Sed in margine Pe.

correctum ab antiqua manu *spondiazon*, male quidem. — 17) *Lenis ocr.* Pe. Locus est Virg. Aen. VII, 634. — 18) *Quoque additum* ex Go. Paulo post pro *cognominatur* Pe. et Putsch. exhibent *dicatur*. — 19) *Crescitur duodecim syllabis usque ad XVII.* Pe. Putsch. Contra usum melioris aetatis *decem et septem* Grammaticus scripsit, quae eadem ratio saepissime apud Priscianum invenitur. — 20) *Non plures quam XVII.* Pe. et Putsch. *Plures pro plus* correctoris male seduli. Statim post pro verbis: *Quamvis non negaverim* cet. in Cod. Go. haec leguntur: *Quid ergo non plerumque invenias in versum septimum decimum ac viginti syllabarum, ut sunt hi;* quae sunt mendosissima. — 21) Virg. Aen. IV, 315. *Misere nihil* Pe. — 22) Virg. Georg. IV, 168. *Venientibus agmine* Go. et Pe. — 23) Virg. Aen. IV, 547. — 24) Virg. Aen. XI, 537. — 25)

est, habet syllabas non minus quam duodecim. Qui maximus, non plus quam decem et septem²⁰. Quamvis non negaverim esse versus etiam plurium syllabarum, ut sunt hi:

*Quando aliud mihi iam miseræ nihil ipsa reliqui*²¹.

Et:
*Aut onera accipiunt venientum, aut agmine facto*²².

Et:
*Quin morere, ut merita es, ferroque averte dolorem*²³.

Et:
*Cara mihi ante alias, neque enim novus iste Dianæ*²⁴.

6. Sunt quidem plerumque syllabarum decem et octo, et ille, qui ultimo loco positus est, viginti, cui nequaquam invenies parem cum adhuc nullus inveniat, qui decem et novem syllabis constet²⁵. Verum sciendum est in metrica ratione nunquam computari eas syllabas, quas synaloepha intercipit. Quo fit, ut omnes illi versus, qui supradictum numerum syllaba- [1959] rum videntur excedere, detractis synaloephis ad decem et octo aut ad sedecim²⁶ ac nonnulli etiam ad quindecim syllabas redigantur²⁷, veluti sunt illi, quos supra exempli causa posuimus²⁸. Unde sciendum est, nullum versum dactylicum hexametrum inveniri posse, qui numerum syllabarum decem et septem²⁹ excedat. Itaque omnis versus Hexameter, si solis spondeis constiterit, duodecim syllabarum; si unum dactylum habuerit, tredecim; si duos, quatuordecim; si tres, quindecim; si quatuor, sedecim; si quinque, decem et septem. Ita quoties dactylus accesserit, toties una syllaba³⁰ accrescit. Hexameter versus dactylicus variatur per triginta duas species. Nam in versu duodecasyllabo³¹ species una est, quippe is sine ulla varietate omnes in se spondeos habet, et vocatur Spondiazon, ut est:

*Fortes ducuntur legati*³² *Minturnenscs*.

Quod genus versificationis usque adeo durum est, ut Albinus in libro, quem de Metris scripsit, ita posuerit:

*Filem spondeo totum concludere versum*³³.

Posse quidem fieri; sed iunges dactylum apte.

In versu tredecim syllabarum species sunt quinque, quippe³⁴ in eo unus dactylus inter spondeos admissus, quinque locis intervertitur. In versu vero quatuordecim syllabarum species decem sunt³⁵.

Verba: cui nequaquam — constet cum interpositis de-sunt in Pe. et Putsch, Tum *Se d sciendum est* Pe. Putsch. — 26) *Ad XVII. aut XIII.* Pe. Putsch. — 27) *Rediguntur* Pe. Putsch. — 28) *Posuisti* Go. — 29) *Syllabarum XVII.* Sic semper numerorum signis Pe. et Putsch, Tum pro *excedat* Go. *videatur excedere*. — 30) *Monosyllaba accrescit* pessime Pe. Putsch. Recte *una syllaba ad crescit* Cod. Go. — 31) *Duodecasyllabo* Go. Pe. Putsch. fortasse recte. Dicitur enim Græcis δωδέκα et δωδέκα. — 32) *Forte duc. ligati* M. Pe. et Putsch. Sed in margine Pe. correctum est *privati M.* Verissime *legati* M. Cod. Go. *Fortes* de coniectura dedi. *Fortitudo* Go. — 33) Post hunc versum sequuntur haec in Pe. et Putsch, tanquam Grammatici verba: *Sed iunges dactylum apte in versu. Tredecim.* Ac primum quidem sponte patet, verba: *in versu tredecim syl-*

labarum cohaerere et post v. *apte* distinctionem collocandam esse. Tum non intelligitur, quomodo enunciatum istud huc pertineat, quod sententiam plane alienam infert. Verba sunt laud dubie *Albini*, ad quae constituenda facit Cod. Go. qui locum sic exhibet: *posse fieri sed iunges d. a.* Ex quibus facile conficias versum: *Posse quidem fieri; sed iunges dactylum apte.* Credibile enim est, Albinum, si vellet v. *dactylum* versus inferre, hoc non elisa ultima posuisse, nisi forte totus locus sic est scribendus: *Filem spondeo totum concludere versum, Posse quidem fieri; sed iungi dactylus apte;* ut tum sequi debeat *potest vel videtur vel dicitur*. — 34) *Quippe* additum e Cod. Go — 35) *Sunt* X. Pe. Putsch.

Aut enim primo et secundo loco dactylus ponitur; aut primo et tertio; aut primo et quarto; aut primo et quinto; aut secundo et tertio; aut secundo et quarto; aut secundo¹ et quinto; aut tertio et quarto; aut tertio et quinto; aut quarto et quinto. In versu quindecim syllabarum species sunt similiter decem². Nam ut in illo qui est quatuordecim syllabarum dactylus decies variatur, ita in hoc toties spondeus invertitur. In versu sedecim syllabarum species sunt totidem, quot in tredecim syllabarum, id est, quinque. Nam ut in illo dactylus quinque locis invertitur, ita in hoc spondeus isdem³ locis, totiesque variatur. In versu syllabarum decem et septem similiter ut in duodecasyllabo⁴ species una est; quippe is⁵ quinque dactylis constat, excepto ultimo pede, quem necesse est dissyllabum esse, ne contra rationem supradictam syllabarum amplior nume- [1960] rus accrescat. Quid ergo⁶? Numquid dactylus in fine ponitur? Potest quidem, verum non in eo versu, qui ceteros omnes dactylos habet, veluti est illud⁷ in Georgicis:

Et spumas miscent argenti, vivuque sulphura.

Quem quidam invertentes, sic legunt:

Et sulphura viva.

Item:

Bis patriae cecidere manus; quin proteus omnia⁸.

Quem quidam per synalopham⁹ excludunt, ut sit in scandendo, *omnia*. Nec intelligunt synalopham tunc inter se esse, cum vocales confligunt seu solae, ut:

Multa quoque et bello passus;

seu interposita consonante; ut:

Multum ille et terris iactatus¹⁰.

Quod nequaquam hoc loco adseri potest, quippe absolutus pes est, *omnia*, velut in illo versu:

Omnia fert aetas¹¹.

Et:

Omnia vincit amor¹².

Possit itaque esse etiam versus ex dactylis sex, si modo metrici admitterent, veluti:

Dicitur in tenero mihi bucula pascere gramine.

Et:

At tuba terribilem sonitum procul excitat horrida.

In supra dictis speciebus triginta duabus in carmine Virgiliano deprehenduntur decem et septem species. Nam ex versu tredecim¹³ syllabarum duae species sumptae, secundae aut quintae positionis sunt. Nam aut secundo loco unus dactylus tantum invenitur, ut¹⁴:

Aut levis oercas lento ducunt argento¹⁵.

1) Tres species omissae in Pe. et Putsch. Legitur enim: *aut primo et quarto aut secundo et quinto*. Veram praestat lectionem Go. — 2) *Similiter decem*. Sic recte Go. Male pro his *multae* exhibent Pe. Putsch. — 3) *Isdem* Go. *iisdem* Pe. Putsch. — 4) *Duodecasyllabarum* pessime Go. Pe. Putsch. Emendavi de coniectura. — 5) *Itis* Pe. *hic* Putsch. Recte *is* Go. — 6) Hacc et sequentia ita leguntur in Pe. et Putsch. Ergo *dactylus, cum aliis locis, tum etiam in fine aliquando po-*

nitur, sed in his versibus, qui non habeant in caeteris omnibus dactylos, veluti cet. Quae plane non cohaerent cum prioribus, ubi dixerat Grammaticus, ultimum pedem necesse esse, dissyllabum esse. Igitur ambabus manibus amplexi sumus lectionem, quam praestat Cod. Go. — 7) *Ille* Pe. Putsch. Locus est Virg. Georg. III, 449. — 8) Virg. Aen. VI, 33. *Qui a protinus* Pe. Putsch. Sed in Pe. corr. *quin*. — 9) *Synalophen* Pe. Putsch. atque ita paullo post. — 10) Verba: *Seu so-*

Aut¹⁶ quinto, ut:

*Cum Iuno acternum servans sub pectore vulnus*¹⁷.

Item ex versu syllabarum quatuordecim quatuor species assumuntur¹⁸. Aut enim primo et quinto loco dactylus invenitur, ut:

*Quippe vector fatis; Pallasne exurere*¹⁹ *classcm.*

Aut secundo et quinto, ut:

*Felix qui potuit rerum cognoscere causas*²⁰.

Aut tertio et quinto, ut:

*Arcebat longe Latio; multosque per annos*²¹.

Aut quarto et quinto, ut:

*Quarum, quae forma pulcherrima, Deiopeam*²².

Ex versu quindecim syllabarum sex species assumptae. Nam aut primo et secundo loco spondeus invenitur, ut:

*Infandum regina iubes renovare dolorem*²³.

Aut primo et tertio, ut:

*Hic currus fuit, hoc regnum dea gentibus esse*²⁴.

Aut primo et quarto, ut:

*Aencas scopulum interca conscendit, et omnem*²⁵.

Aut secundo et tertio, ut:

*Aut capiunt celsis in puppibus arma Caici*²⁶.

Aut secundo et quarto²⁷, ut:

*Fi superum, saevae memorem Iunonis ob iram*²⁸.

Aut tertio et quarto, ut:

*Gens inimica mihi Tyrrhenum navigat aequor*²⁹.

Ex versu sedecim syllabarum quatuor species assumptae. Nam aut primo loco spondeus invenitur, ut:

*Urbs antiqua fuit, Tyrri tenere coloni*³⁰.

Aut secundo, ut:

*Nulla tuarum audita mihi, neque visa sororum*³¹.

Aut tertio, ut:

*Servitio premet, ac victis dominabitur Argis*³².

Aut quarto, ut:

lae, ut: Multa quoque et bello passus seu interposita consonante accesserunt e Cod. Go. ubi seu solere. Virg. Aen. I, 3, et 5. — 11) Virg. Ecl. IX, 51. — 12) Virg. Ecl. X, 69. — 13) Deprehenduntur decim et septem quae tredecim Cod. Go. — 14) Nam aut secundo loco dactylus est, et unus tantum ut Pe. et Putsch. — 15) Virg. Aen. VII, 634. Lenis Pe. ibidem Iento deest, sed add. ab a. m. — 16) Et quinto Pe. Putsch. — 17) Virg. Aen. I, 36. — 18) Assumptae Go. — 19) Virg.

Aen. I, 39. — 20) Virg. Georg. II, 490. Felix deest in Pe. — 21) Virg. Aen. I, 31. Longe latae Go. Longe late Pe. sed corr. — 22) Virg. Aen. I, 72. Deiopeam Putsch. Diopoeam Pe. — 23) Virg. Aen. II, 3. — 24) Virg. Aen. I, 17. — 25) Virg. Aen. I, 180. Conscindit Go. — 26) Virg. Aen. I, 183. — 27) Secunda et quarta typothetae errore Putsch. — 28) Virg. Aen. I, 4. — 29) Virg. Aen. I, 67. — 30) Virg. Aen. I, 12. — 31) Virg. Aen. I, 326. — 32) Virg. Aen. I, 285.

*Imperium sine fine dedi; quin aspera Iuno*¹.

Ex versu syllabarum decem et septem una species assumpta, quae sola in eo est, cum praeter ultimum pedem caeteri omnes dactylici inveniantur, ut:

*Quando aliud mihi iam miseræ nihil ipsa reliqui*².

Quatuor sunt species in caesura³ hexametri versus: coniunctus, districtus, mixtus, divisus.

Coniunctus est, quando scandendo ita concatenatus sibi est versus, ut⁴ nusquam finito sensu divisa praeter se⁵ verba ponantur. Quod genus versificationis laudabile habetur, [1961] ac melius, veluti est⁶:

*Infandum regina iubes renovare dolorem*⁷.

Districtus⁸, qui in scandendo sensum seu partes orationis separatas in se habet, ut:

*Dic mihi Clio, quinam primus fingere versus*⁹.

Mixtus, qui utrumque in se habet, ut in quibusdam coniunctus, in quibusdam separatus, ut:

*Hic curus fuit, hoc regnum dea gentibus esse*¹⁰.

Divisus, qui in Priapeio deprehenditur metro. Metrum vero Priapeium est, cum in hexametro versu primi tres pedes concatenati inter se, a reliquis¹¹ tribus sequentibus divisi separatique sunt, veluti in Bucolicis:

*Aut Ararem Parthus bibit, aut Germania Tigrim*¹².

Et:

*Utque viro Phocbi chorus adsurrexerit omnis*¹³.

Et:

*Est mihi namque domi pater, est iniusta noverca*¹⁴.

Iude dictum Priapeium, quod pleraque eiusmodi¹⁵ in honorem Priapi ita conscripta sunt. Propter quod multi volunt hoc genus compositionis bucolico carmini magis convenire.

Pythium autem metrum est idem quod hexametrum. Dictum quidam volunt¹⁶ ob id, quod hoc genere metri oracula primum ab Apolline sint edita, qui interfecto Pythone Pythius dictus est. Aliis tamen videtur Pythium metrum esse, quod continet duodecim syllabas, spondiaca¹⁷ videlicet ratione, quod cum in Parnasso Apollo¹⁸ Pythona serpentem in vindictam matris sagittis insequeretur, aecolae Delphici hoc illum versu¹⁹ hortati sint²⁰: Ἴη παιάν, Ἴη παιάν, Ἴη παιάν. Haecenus de hexametro dactylico; de caeteris vero suo loco exsequemur²¹.

1) Virg. Aen. I, 279. *Dei pro dedi* Go. — 2) Virg. Aen. IV, 315. — 3) *Censura* Go. Pe. Putsch. *Caesura* scripsi e conii. — 4) *Continuatus est sibi*, ut. Pe. Putsch. — 5) Verba praeter se accesserunt ex Go. — 6) *Uipote est* Pe. Putsch. *Uipote veluti est* Go. 7) Virg. Aen. II, 3. — 8) *Strictus* Pe. Putsch. Vide paullo ante recensionem nominum horum. — 9) Versus est a Grammatico confictus. — 10) Virg. Aen. I, 17. — 11) *Supremi inter se pedes concatenati a reliquis* Pe. Putsch. — 12) *Ararim* Putsch. Virg. Ecl. I, 63. — 13) Accessit hic versus ex Go. ubi est: *Et ut quae Phocbi*. Locus est Virg. Ecl. VI, 66. — 14) Virg. Ecl. III, 33. — 15) *Itiusmodi* et paullo post sint Pe. Putsch. — 16) *Pythium autem dictum quidam vo-*

lunt Pe. Putsch. *Pitheum itemque metrum est idem quam hexametrum. Unde dictum? Quidam volunt* Go. In quibus interpolatoris manus facile dignoscitur. — 17) *Spondiazonica*, foedo errore, Go. Pe. Putsch. — 18) *Apollo* accessit e Go.; ibidem pro *Pythona* legitur *Pythion*, in Pe. *Pythica*. — 19) *Hunc ipsum versu isto* Pe. Putsch. — 20) *Ortati sunt* Go. Tum in eodem Cod. sequuntur haec *iepa iam tertio actenus*. Haec nimirum sunt ista: Ἴη παιάν, quae tertio loco etiam repetenda esse, illud tertio ostendit. Rescripsi igitur Graeca Ἴη παιάν, Ἴη παιάν, Ἴη παιάν. Cf. Terentian. Maurus v. 1591. ubi cf. notas Santenii. — 21) *Exsequemur* Cod. G. ubi

MAXIMI VICTORINI

[1963]

DE RATIONE METRORUM

COMMENTARIUS I.

SEGM. I.

1. **L**iquentes litterae sunt quatuor: *l, m, n, r*. Liquentes² ideo dicuntur, quod fluant, et quasi intereant, dum³ consequuntur aliquam⁴ brevem syllabam cum quavis alia⁵ consonante. Sunt autem duplicis potentiae. Nam syllabam longam⁶ positione facere possunt, si ita poeta voluerit, et brevem non producant. Quod dico huiusmodi est exemplum, ut hic Lucreti versus⁷:

Nam fuerent iuvenes subito ex infantibus parvis.

Sic habetur, quasi dixerit *subtracta s littera: infantibus parvis*⁸; hic enim *s* littera interit. Ennius quoque ait:

*— vita illa dignus, locoque*⁹;

quasi *dignu, locoque* dixerit. Similiter Lucilius ait¹⁰:

Tum lateralis dolor certissimus nuntius mortis.

Pro:

Tum laterali dolor certissimu nuntiu mortis.

Sic habetur quasi *subtractis s litteris*; quia licentius antiqui et ipsa quasi pro liquenti utebantur, inerudita adhuc novitate, quod posteriores poetae non ferunt¹¹, non quod ista defensio rata¹² non esset, sed quod versus suos liquidius decurrere¹³ nullis salebris voluerunt.

2. **L**iquentes autem cognoscere possumus in illo Virgillii versu¹⁴:

— Sed haec lento mos est aptare flagello;

quasi *subtracta l littera flagello* dixerit¹⁵. Sic et in illo:

*Phoebe gravis Troiae semper miscrate labores*¹⁶.

Quasi *subtracta*¹⁷ *r* littera *gravis* dixerit, non *gravis*.

1) Incipit commentum Maximi Victorini de ratione metrorum, Cod. Bob. — 2) *Fero* interponunt Pe. et Putsch. — 3) *Tum cum cons.* Pe. et Putsch. *Consecuntur* Cod. Bob. — 4) *Aliam* Cod. B. — 5) *Aliqua* Cod. Bob. Pe. — 6) *Longam syllabam* Pe. Putsch. — 7) *Lucretii* Pe. Putsch. *Tum Nam fuerant* Pe. Putsch. Est locus Lucr. I, 187., ubi legitur, ut e Cod. edidimus. — 8) *Quasi dixerit: ex infantibus parvis, subtracta s littera* Pe. Putsch. — 9) Ennii versus apud Hessel, legitur pag. 147. *Tum quasi dixerit vita illa dignu, locoque* Pe. Putsch. *Ait* ante Ennii versum deest in Cod. B. b. — 10) *Lucillius* Pe. Putsch. *Una l* exhibet Cod. Bob. *Ait* additum e Cod. Bob. Paullo post *sic habitur* omissio quasi Cod. Bob. — 11) *Pro ferunt* in Cod. est *gerunt*, sed *g* puncto supposito deleta et

syllaba *lu* sive *lu* supra scripta est. Voluit fortasse librarius *noluerunt pro non gerunt*. — 12) *Definitio recita* Pe. Putsch. *Defensio* dicitur usus antiquiorum, ad quem provocat Grammaticus. — 13) *Dis currere* Pe. et Putsch. — 14) *Cognoscere in illo Virg. versu possumus* Pe. Putsch. *Tum verba: Sed haec lento mos est accesserunt* e Cod. Bob. Locus est Virg. Aen. VII, 731. — 15) *Vv. quasi subtracta littera l (sic) flagello (sic)* in Cod. supra scripta leguntur inter versus. — 16) *Gravis* Cod. Bob. *graves* Pe. Putsch. Locus est Virg. Aen. VI, 56. — 17) *Subtracta s errore* hypothetarum Pe. et Putsch. *Tum gaves — graves* Pe. Putsch. Sed *gravis — gravis* Cod. Bob. littera *r* in priori voce puncto supposito deleta.

3. Mili autem de his magis videtur illud, quod liquentes litterae, de quibus di- [1964] ximus, tunc detrahantur, cum brevem syllabam duae consonantes¹, quarum altera liquens erit, ita sequuntur², ut in duas syllabas se dividant. Quod dico huiusmodi est³: *Infantibus parvis*, s et p litterae in duas syllabas⁴ se diviserunt; nam s ad *bus* syllabam pertinet, p ad *parvis*. Quoties ergo se ita dividunt, tunc liquentes erunt⁵. Alioqui⁶ cum duae consonantes ita aliquam brevem syllabam consequantur, ut eae⁷ ipsae consonantes alterius syllabae sint, nec se dividant, tunc illa syllaba, ut poetae voluerint, longa aut brevis erit, hoc exemplo:

*Atridus Priamumque*⁸.

A littera positione longa est, quod⁹ eam excipiunt duae consonantes t et r. Sed quoniam eae consonantes¹⁰ ad alteram syllabam pertinent¹¹, non semper positione longam faciunt syllabam¹², quam excipiunt, ut est:

— *geminusque in limine Atridus*¹³.

Hic A brevis est, quoniam consonantes ambas syllaba¹⁴ sibi posterior vindicat, eaeque¹⁵, ut poetae voluntas est, proinde auxiliantur aut cedunt; ut illi Virgilii versus, quos supra posuimus¹⁶, tales syllabas habeant¹⁷ consonantium coitu, non liquentium fluxu.

SEGM. II. De syllabis coniunctis¹⁸.

1. Coniunctas quoque syllabas animadvertere nobis intentio¹⁹ est. Nam coniunctae syllabae dicuntur, cum longa syllaba in vocali finitur, et a²⁰ vocali excipitur; atque ideo longa syllaba illa brevis est, quod eam vocalis et terminaverit et exceperit²¹, hoc exemplo:

Te Corydon o Alexi;

sic enim scanditur: *Te Cory*, dactylus; *don o A*, dactylus²², cuius media syllaba o natura longa est. Sed quia et ipsa vocali²³ constat, et excipitur a vocali, coniunctione syllabarum et quasi cognatione vocalium, ideo²⁴ veluti gratificatur, et est huic similis ille versus, ut:

*Credimus au qui amant*²⁵;

Credimus dactylus est; *au qui a*, alius dactylus. Sed *qui* media syllaba dactyli²⁶, natura longa

1) *Consequentes* mendose Cod. Bob. — 2) *Ita sequuntur* Cod. Bob. atque ita semper. — 3) *Huiusmodi est exemplum* ut Pe. Putsch. — 4) *Syllabas addidi* e Cod. Bob. — 5) Post v. *erunt* in Cod. additur, sed supra versum scriptum: *ipsae consonantes*. — 6) *Alioquin* Cod. Bob. — 7) *Haec ipsae* Pe. Putsch. — 8) *Conspiciunt Atridas Priamumque* Pe. Putsch. *Atridas Priamumque quae*, omisso v. *conspiciunt* Cod. Bob. Locus intelligitur Virg. Aen. I, 458. — 9) *Eo quod* Pe. Putsch. — 10) *Quoniam consonantes hae duae* Pe. Putsch. — 11) *Non pertinent* Pe. Putsch. Contra sententiam Grammatici. — 12) *Longam syllabam faciunt* Pe. Putsch. — 13) Verba *in limine* accesserunt e Cod. Bob. Locus est Virg. Aen. II, 500. — 14) *Ambus sibi syllaba* Pe. Putsch. fortasse rectius. — 15) *Vindicat. Aeque* ut Pe. Putsch. Praeclaram emendationem praestitit Cod. Bob. — 16) *Praeposuimus* Pe.

Putsch. Cod. a pr. m. Recte correctum in Cod. *supra* posuimus. — 17) *Haebent* Pe. Putsch. — 18) *De coniunctis syllabis* Pe. Putsch. Verum ordinem recepimus ex Cod. Bob. — 19) *Nobilis intentio* Cod. Bob. — 20) *Praeposito deest* in Cod. — 21) *Longa syllaba illa natura brevis est, quod eam vocalis terminaverit, et excipitur a vocalibus* Pe. Putsch. Longe concinnius Cod. Bob. ubi tamen etiam *voc. syllaba*, omissum est, quod recte fieri non putavimus. — 22) *Alius dactylus* Pe. Putsch. Locus Virg. est Ecl. II, 65. — 23) *Vocali constat* scripsi de coniectura. *Vocalis e*, Bob. Pe. Putsch. — 24) *Idcirco brevis est veluti* Pe. Putsch. In Cod. *verba brevis est* serius inter versus ascripta. — 25) *Credimus antiqui amant* mendose Cod. Bob. Virg. Ecl. VIII, 108. — 26) *Media dactyli om. v. syllaba* Pe. Putsch. — 27) *Natura longa syllaba* Pe. Putsch. — 28) *Sed quia et haec* Cod. Bob. *Sed haec a*

est²⁷; sed quia et haec²⁸ ut superior terminatur, et excipitur a vocali, brevis est. Non enim in hoc, aut in superiori versu synaloepham²⁹ facere potes sine vitio, versus enim erit ex trochaeo, si feceris³⁰; qui nisi novissimus in heroo³¹ versu esse non potest.

2. Si tamen in huiusmodi coniunctis talis³² synaloepha fieri potest, quae a dactylo spondeum faciat, profecto spondeus usitatio inusitato dactylo anteponeendus³³ est, ut est illud³⁴:

*Nec tota tamen ille prior praecunte carina*³⁵.

Scanditur enim sic: *Nec to*, spondeus; *ta tamen*, dactylus; *ille pri*, dactylus; *or prae*, spondeus³⁶. Hic³⁷ vides posse alios dicere dactylum esse ratione coniunctarum syllabarum, quae *prae* syllaba vocali finitur, et excipitur a vocali *e*³⁸; sed cum synaloepha fieri possit, faciatque spondeum, cur non eam viam sequamur, quam nobis consuetudo frequentior tritam reliquit ante³⁹? Novissimus pes est huius versus: *unte ca*⁴⁰, quam ideo propono⁴¹, cum synaloephae haec sit consuetudo, ut anterior vocalis⁴² excludatur. Tunc tamen non excludi scias, cum sola⁴³ syllabam facere potest anterior⁴⁴, quae excludi non potest. Quod dico, huiusmodi⁴⁵ est exemplum: *praecunte*, per duas *e* scribitur; est ergo spondeus, *or prae*; sequunturque circa se duae vocales⁴⁶, *praecunte carina*. Sed quoniam⁴⁷ *e* littera eadem et syllaba est, *u* autem syllaba ut sit⁴⁸, adhibet sibi consonantes, *n* et *t*; idcirco rectius, *ente carina*, quam, *unte carina*, per synaloepham scandimus.

SEGM. III. De dichronis⁴⁹.

[1966]

I. Vocales quinque cum novissimam syllabam verbi, aut nominis tenent⁵⁰, tametsi natura breves sint, longe tamen, si ita poeta voluerit, habentur, hoc modo:

*Hic amor, hoc studium*⁵¹;

mor syllaba brevis est, sed quia vocalis ibi est, produci etiam potest, ut:

*Omnia vincit amor, et nos eclamans amor*⁵².

Scanditur autem⁵³ sic: *Omnia*, dactylus; *vincit a*, dactylus; *mor et*, spondeus. Vides superius correptam, hic esse productam,

vocali Pe. Putsch. — 29) *Synaloepha* m scripsi e Cod. ubi *synalipham*. *Synaloephen* Putsch. — 30) *Si feceris synaloephen* Pe. Putsch. — 31) *In heroico* versu Pe. Putsch. *In heroo* om. versus Cod. Bob. — 32) *Talis* addidi e Cod. Bob. — 33) *Ioculari errore* Cod. Bob. *ante-spondeus est*. — 34) *Ut illud* Pe. Putsch. *Illud* in Cod. inter versus script. — 35) *Virg. Aen. V, 186.* — 36) *Spondeus est*, — *dactylus est*, — *spondeus est* Pe. Putsch. — 37) *Autem* interponitur a Pe. et Putsch. — 38) *A vocali quae est e* Pe. Putsch. — 39) *Ante* in Cod. a pr. m. sed corr. *unte*. Male. — 40) *Ente ca* Pe. Putsch. *Idem* in Cod. a pr. manu; sed correctum *onte ca*, quod verum est. — 41) *Quam idcirco praepono* Pe. Putsch. *Quam ideo propono* Cod. Bob. *Legendum vel quod vel quam rem. Propono* praetuli; non enim, ut ex seqq. patet, praefert illam pronunciandi rationem, sed praecceptum aliquod proponit. Paulo

post Cod. a pr. manu: *cum in synaliphha haec sit*; sed corr. — 42) *Interior syllaba vocalis* Pe. Putsch. *Interior vocalis* Cod. Bob. sed legendum *anterior voc.* et res ipsa clamat et ostendunt sequentia. — 43) *Solam* Cod. Bob. sed inter vers. script. — 44) *Interior* Pe. Putsch. *Optime* Cod. *anterior*. — 45) *Huiusmodi* Pe. Putsch. — 46) *Ut h. l.* interponitur a Pe et Putsch. — 47) *Quomodo* Pe. Putsch. *Error* ortus ex male intellectu scribendi compendio. Paulo post *e littera* — *e autem syllaba* Cod. Bob. male. — 48) *Ut fit* Pe. Putsch. *Idem adhibeat.* — 49) *De dichronis vocalibus vel syllabis* Pe. Putsch. — 50) *Teneant* Pe. Putsch. — 51) *Virg. Aen. XI, 739.* — 52) *Vv. et nos eclamans amor* in Cod. desunt. *Locus est* Virg. *Ecl. X, 69.* — 53) *Enim* Pe. Putsch.

2. Item:

Ostentans¹ artemque pater, arcumque sonantem.

Scanditur enim sic: *Osten*, spondens, *tans ar²*, spondeus, *temque pa*, dactylus, *ter ar*, spondeus. Vides hic *ter* syllabam longam esse, alio loco brevem.

3. Item:

Sanguis hebet³.

Hic *guis* syllaba brevis est; in Lucano autem longa est:

Dum sanguis inerat⁴.

Vides, *i* literam fecisse⁵ hanc potestatem. Item:

Tum sic Mercurium alloquitur, ac talia mandat⁶.

Tur syllaba natura brevis⁷, sed quia habet vocalem, producitur. Quicquid enim in *tur* syllabam⁸ finitur, breve est, ut postea dicemus. Nec interest vocales illae cum novissima⁹ syllaba¹⁰ sint solae, an cum consonantibus sint, ntroque enim modo dichronae sunt. Video¹¹ tamen dichronas etiam hoc compendio posse tradi¹², ut in heroo versu cuiuscunque pedis syllaba prima¹³, cum a superiore verbo remanserit promiscue longa fuerit an brevis¹⁴, ut poeta voluerit, quoniam¹⁵ in ea pars orationis impletur, quodque¹⁶ ut in versu, sic in verbo attendatur.

SEGM. IV. De Graecis nominibus.

Quaecunque sunt¹⁷ Graeca nomina, id est, quae in Latinis eadem sunt, ea cum in *es* syllabam, aut in *as* exeunt, brevia sunt contra naturam et consuetudinem Latinorum¹⁸, hu- [1967] iusmodi enim nomina Latina, quae plurali numero in *es* syllabam exeunt, aut in *as*, longa natura sunt, ut principes, arbores, milites, optumas¹⁹, feminas, sarcinas²⁰, idcirco, quae²¹ in versu esse possunt Graeca, et in isdem syllabis sunt²², brevia sunt, ut:

Gorgones, Harpyiasque²³.

Et alibi:

1) *Ostentas* male Pe. Putsch. Virg. Aen. V, 521. — 2) *Tas ar* Pe. Putsch. — 3) *Habet* Cod. Bob. Virg. Aen. V, 396. — 4) *Lucan. Phars. II, 338.* — 5) *Vides enim i literam fec.* Pe. Putsch. *Vides litteram fecisse* Cod. Bob. — 6) *Verba ac talia mandat* desunt in Cod. Bob. Locus est Virg. Aen. IV, 222. — 7) *Brevis natura* Pe. Putsch. — 8) *Syllaba* Pe. Putsch. — 9) *Cum in novissima* Cod. Bob. — 10) *Male h. l. vel interponunt* Pe. et Putsch. — 11) *Vides* Pe. Putsch. Paulo post *hoc etiam* Pe. Putsch. — 12) *Trahi* Pe. Putsch. pessime. Paulo post *heroico* Pe. Putsch. — 13) *Prior* Pe. Putsch. — 14) *Promiscua fiat, longa erit aut brevis*, male cohaerente oratione,

Pe. Putsch. *Promiscue longa erit an brevis* Cod. Bob. *Scripti fuerit*, quandoquidem ut praecessit. — 15) *Quomodo* Pe. Putsch. quemadmodum saepe peccatum in his. — 16) *Quoque ut in versu, sic in verbo non attendatur* Pe. Putsch., quae nullam praebent sententiam. *Quod quoque* Cod. Bob. ex quo faciendum *quodque*, atque ita rescripti. *Pro non attendatur* de meo scripti *vox attendatur*, quod fere idem sit, atque *vox acuatur*, aut *inhibeatur*. Sententia enim est haec: et quia simul in versu simul etiam in verbo, quippe terminato, *vox* paulum inhibeatur, aut attollatur. — 17) *Sunt addidi* e Cod. Bob. — 18) *Latinorum* Cod. Bob. — 19) *Optumas* e Cod. Bob. — 20) *Pro sarcinas* est in Cod.

— *fuso crateres olivo*²⁴.

Et Lucretius:

*Lampadas igniferas manibus retinentia dextris*²⁵.

Vides hic es vel *as*²⁶ syllabas breves esse, ideo quia Graeca sunt nomina.

SEGM. V. De propriis nominibus.

I. Nomina²⁷ propria, quae primam syllabam natura longam non habent, id est, quae non ex²⁸ duabus vocalibus iunctis constant, ut: *Aeolus*, *Aeneas*²⁹, et alia; quae ergo primam syllabam natura longam non habent, tales erunt syllabae, ut eas ponere volueris sive longas, sive breves, hoc exemplo:

*Exercet Diana choros*³⁰.

Hic *Di*, longa est; alio loco brevis³¹:

— *tunc etiam telis moriere Dianae*³².

Item³³:

Armatumque auro circumspicit Oriona.

Hic longa est *Or*, alibi³⁴ brevis:

— *aquosus Orion*³⁵.

2. Nomina item, quae genitivum in es syllabam mittunt, eadem ipsa³⁶ syllaba brevia sunt, ut: *Lingones*, *Mygdones*, *Teutones*³⁷, *Fascones*; et accusativo, ut: *Fasconas armipotentes*. Item Graeca nomina quae in *i* litteram finiunt³⁸, eadem ipsa syllaba brevia sunt, ut:

*Quo te Moeri pedes*³⁹.

Scanditur enim sic: *Quo te*, spondeus, *Moeri pe*, dactylus. Videndum etiam hoc⁴⁰ est in his nominibus, quae ante novissimam syllabam *i* littera terminantur, ut *est*, *radius*, *gladius*. Haec enim genitivo casu per duo *i* scribuntur, huius radii, gladii; et pluraliter per duo *i*, gladii⁴¹, ut

Bob. *runcidas*, lege: *runcinas*. — 21) *Quia* Pe. Putsch. — 22) *Sunt* addidi e Cod. Bob. — 23) Virg. Aen. VI, 289. ubi legitur: *Harpyia eque*. — 24) Virg. Aen. VI, 225. — 25) Lucret. II, 25. — 26) *Breves esse syllabas* Pe. Putsch. — 27) *Nomina sunt propria* Pe. Putsch. — 28) *Ex* addidi e Cod. Bob. — 29) *Ut Eulus, Aeneas* Pe. Putsch. Sed in margine Pe. corr. *Aeolus, Aen.* Cod. Bob. *Aeolus*. Ceterum in Pe. et Putsch. oratio sic est distincta, ut post *Aeneas* semicolo, post et *alia* plene interpungatur, contra mentem Grammatici. — 30) Virg. Aen. I, 449. — 31) *Brevis est* Pe. Putsch. — 32) *Tunc etiam* Cod. Pe. Putsch. *Tunc ex* Virgilio scripsi. Locus est Virg. Aen. XI, 857. — 33) *Item* ascripti e Cod. Bob.

Virg. Aen. III, 517. — 34) *Hic longa est on* (sic) *alio loco br.* Pe. Putsch. Etiam Putschiana *on*, repetito errore typographico. *Ilic longa est alibi brevis*, omissa syllaba *or*, Cod. Bob. — 35) Virg. Aen. IV, 52. — 36) *Eadem in ipsa syll.* Cod. Bob. *In abest* in Pe. Putsch. recte. — 37) *Th eutones* Pe. Putsch. *Teutones* Cod. Bob. Tum *Bascones* — *Basconas* Pe. Putsch. sed iam correctum in margine Pe. *Fascones* — *Fasconas*, quam correctionem confirmat Cod. Bob. ubi est *Uasc*. utrobique. — 38) *In i litera finiuntur, in eadem* Pe. Putsch. — 39) Virg. Ecl. IX, 1. — 40) *Est* additum ex Cod. Bob. — 41) *Haec enim per duo i profertur in genitivo, huius radii, et pluraliter per duo*

cum poeta voluerit, in¹ hac eadem novissima syllaba, ubi duo *i* esse diximus, synaloe- [1968] pha² non fiat³; quo modo est versus ille Lucretii:

Non radii solis, neque lucida tela dici⁴.

Scanditur enim sic: *i so*, spondeus. Vile quomodo neque *i* littera⁵ interior synaloepha subtracta est, et exterior pedis partem cepit. Sed rursus cum poeta voluerit⁶, synaloepham in eodem nomine facit, ut est ille Virgilii⁷ versus:

Diversi rumpent radii⁸.

Scanditur enim sic⁹: *Diver*, spondeus, *si rum*, spondeus, *pent radi*, dactylus. Hic enim novissima excluditur, quae longa est.

SEGM. VI. *De ectasi*¹⁰.

Interdum in nominibus appellativis prima syllaba contra naturam producit, quia¹¹ aliter in versu poni non potest, ut:

*Italiam contra*¹².

Hic enim *I* syllaba contra naturam¹³ producta est, ut esse in versu potuisset. Hoc autem modo brevem intelligimus. Necessè enim est¹⁴, ut qualis est prima syllaba in aliquo nomine provinciali, eadem sit natura in¹⁵ ipsa provincia, ut: *Afer* prima longa est; in *Africa*¹⁶ eadem natura est prima littera. Ergo videamus *Italus* prima syllaba qualis sit; dabit Virgilius exemplum, ut:

*Antiqua e cedro Italusque, paterque Sabinus*¹⁷.

Hic in *Italo* prima syllaba brevis est, quae nos docet, eandem in¹⁸ *Italia* servari oportere.

SEGM. VII. *De brevibus syllabis*.

Quatuor syllabae breves pro spondeo poni possunt, ut: *Genua labant*. Hic enim *Ge-
nua la*¹⁹, scanditur, in quo pede priores duae breves iunguntur, ut unam longam faciant poetica licentia, quae magis in Iambicis versibus est permissa et²⁰ celebris.

i, hi gladii. Pe. Putsch. — 1) Praepositio accessit ex Cod. Bob. Ceterum hic turbac in Cod. Bob. *in hanc eandem novissimam syllabam duo i. est diximus*, omisso *ubi*. Scripsi igitur: *in hac eadem novissima syllaba, ubi cet.* — 2) *Hic synaloepha*. Pe. Putsch. Cod. Aut scribendum *haec s.* aut prior vox omittenda. — 3) *Sit* Pe. Putsch. *Fu* Cod. Bob. scripsi ergo *fiat*. — 4) Lucret. II, 59. — 5) *Quomodo i littera neque int.* Pe. Putsch. — 6) *Voluit*; ita semper in hac formula prima manus in Cod. atque ctiam in supp. Sed ubique corr. *voluerit*, quod verum est. — 7) *Ut est Virgilii* omisso pronomine. Pe. Putsch. — 8) Virg. Georg. I, 446. — 9) Verba: *Scanditur enim sic* omis-

sa in Cod. Bob. — 10) *De iectasi* Cod. Bob. Deest inscriptio in Pe. Putsch. — 11) *Qui aliter* Putsch. *Quia* Pe. Cod. Bob. — 12) *Italiam contra* Cod. Bob. recte. *Contra* omm. Pe. Putsch. Virg. Aen. I, 13. — 13) *Hic enim contra naturam syllaba* Pe. Putsch. — 14) *Necessè est enim* Pe. Putsch. — 15) Praepositio accessit et Cod. Bob. — 16) *In Africa enim* Pe. Putsch. — 17) Verba: *Antiqua e cedro* addidi et Cod. Bob. Locutus est Virg. Aen. VII, 177. — 18) *Eadem et in* Putsch. *Eandem et in* Pe. — 19) Hic iterum *Genua labant* Cod. Bob. — 20) *Et desideratur* in Pe. Putsch. — 21) *Heroico* Pe. Putsch. — 22) Verba: *superest, quam* accesserunt et Cod. Bob. — 23) *Synaloephen*

SEGM. VIII. *De concatenatis syllabis.*

Interdum in heroo²¹ versu novissima syllaba superest, quam sequenti versui adiungi necesse est per synaloepham²³, ut est ille versus in Virgilio: [1969]

*Iamque iter emensi, turres ac tecta Latinorum
Ardua cernebant*²⁴.

Scanditur enim sic: *Iamquiter*²⁵, dactylus; *emen*, spondeus; *si tur*, spondeus; *res ac*, spondeus; *tecta La*, dactylus; *lino*, spondeus. Novissima versus syllaba²⁶ quae superest *rum*, revocatur ad sequentem versum per synaloepham, ut dicatur²⁷: *Rardua cernebant*, et cetera. Huic similis et ille versus est²⁸:

*Inscritur vero ex foctu nucis arbutus horrida*²⁹.

Syllaba enim novissima, quae est *da*, ad sequentem versum refertur, quare necesse fuerit in re istiusmodi³⁰ sequentem versum a vocali incipere, ut synaloepha fieri possit illa, quam diximus.

SEGM. IX. *De casibus.*

I. Nominativus omnis numero singulari, qui *us* syllaba terminatur, eadem ipsa syllaba natura brevis est, ut *doctus*, *carus*, *sanctus*, et alia. Genitivus omnis, qui *i* littera terminatur, natura longus est, ut *docti*, *cari*, *sancti*. Dativus omnis in *o*³¹ littera terminatus longus est, ut *caro*, *sancto*, *docto*. Accusativus omnis, qui *m* littera terminatur, positionem expectat, aut synaloepham, quia nulla syllaba in *m* litteram exit, quae non alterutrum quaerat³². Vocativus omnis *e* littera terminatus natura brevis est, ut³³ *docte*, *care*, *sancte*. Ablativus omnis *o* littera terminatus natura longus est, ut ab hoc *docto*, *caro*, *sancto*. Nam pluralis nominativus omnis in *i* cum finiet, longus³⁴ est natura, ut *hi docti*, *cari*, *sancti*. Dativus omnis pluralis in *is* terminatus longus est, ut *doctis*, *caris*, *sanctis*. Accusativus pluralis in *his*, qui³⁵ in *os* syllabam finiuntur³⁶, longus est, ut *doctos*, *caros*, *sanctos*. Vocativus³⁷ pluralis in *i* litteram finitus, longus est, ut *docti*, *cari*, *sancti*. Ablativus aequè longus qui in *is* finitur³⁸, ut ab *his doctis*, *caris*, *sanctis*.

Putsch. *Synalpham* Cod. Bob. ut semper. — 24) Virg. Aen. VII, 160. seq. Verbum *cernebant* deest in Cod. Bob. *ardua* inter versus ascriptum. — 25) *Iamquiter* una voce Bob. *Iamque iter* Putsch. *Iamque ter* Pe. — 26) *Novissima cuns syllaba* Cod. Bob. sed corr. *cuius*, ut igitur scribendum videatur: *spondeus novissimus, cuius syllaba, quae superest* cet. Sed magis placet lectio Pe. et Putsch. quam retinimus. — 27) *Ut si dicas* Pe. Putsch. *Ut dicatur* Cod. Bob. a prima manu, corr. *ut dicas*; nos primam manum secuti sumus. — 28) *Cernebant etc. Est huic similis ille versus* Pe. Putsch. — 29) Virg. Georg. II, 69. Cf. quae ad hunc locum disputavit Iahn. V. Cl. in ed. Virg. Teubn. Ce-

terum apud hunc Græmm. legendum est *et foctu pro ex foetu*. — 30) *In re istiusmodi*. Ita recte Cod. Bob. *In re* desunt in Pe. et Putsch. — 31) *Dativus semper qui o* Pe. Putsch. — 32) *Utrumque quaerat* Pe. Putsch. — 33) *Brevis est natura ut* Pe. Putsch. — 34) *Omnis in i cum fiet, longus* Bob. fortasse recte. Sed quia huic scriptori usitatus est in similibus v. *finire*, scripsi *finiet*. — *Omnis cum i finitur, longus* Pe. Putsch. — 35) *Accusativus omnis pluralis qui* Pe. Putsch. — 36) *Finitur* Pe. Putsch. Tum *natura longus est* Pe. Putsch. *natura* abest in Cod. Bob. — 37) *Omnis* h. l. interponitur in Pe. Putsch. — 38) *Ablativus omnis qui in is finitur aequè longus est* Pe. Putsch. fortasse melius.

2. Item quicquid in *is* syllabam nominativo et genitivo singulari exit, breve est, [1970] ut lapis, apis. Quicquid in *r* finitur, in genere masculino breve est, ut doctor, cantor, pater, frater. Nam quicquid in *es* syllabam pluraliter finitur longum est, ut doctores, homines, arbores, et quicquid sic terminatur. Item quod exit¹ in *bus* syllabam, breve est, ut cantoribus, doctoribus.

SEGM. X. De genere feminino².

1. In genere feminino casus nominativus solus sic variatur³: haec tabula; brevis est nominativo, ablativo longa⁴. Omnia nomina generis femini⁵, quae⁶ a littera terminantur, novissima syllaba in nominativo brevia sunt⁷, ablativo longa⁸.

2. Omnis autem casus⁹, cuiuscunque generis, *m* littera terminatus¹⁰, novissimam syllabam longam natura habere non potest¹¹, sed aut positionem, aut synaloepham expectat.

3. Nomina generis femini, quae in *es* syllabam finiunt¹², si eadem ipsa syllaba in genitivo non producitur, tam in nominativo, quam in ablativo brevia sunt. Si autem eadem syllaba in genitivo producitur, tam in nominativo, quam in ablativo longa syllaba novissima est¹³. Quod dico exemplum, huiusmodi est¹⁴: haec lues; *es* syllaba brevis est, quia genitivus¹⁵ *luis* facit: haec fides; *des* syllaba longa est propterea, quia genitivus producit illam¹⁶; facit enim huius fidei. Quo modo est haec facies; *es* syllaba longa est, quoniam¹⁷ in genitivo producitur, huius faciei. Ergo quas syllabas genitivus producit, hae in nominativo et ablativo longae sunt, ut haec fides, fidei, a fide; facies, faciei¹⁸, a facie. Quas syllabas genitivus corripit, aut mutat, breves sunt nominativo, genitivo et ablativo¹⁹: lues, luis, lue. Quicquid in genitivo *is* syllaba terminatur, breve est in ablativo, sed hic est genitivus, quo cognoscuntur plerumque novissimae syllabae nominum, quales esse debeant²⁰, ut est paupertas et palus²¹. *Tas* enim ideo longa est, quia genitivus eam producit: dicimus enim paupertatis, *ta* producta; et palulis²² media syllaba producta: quomodo est

1) Quod in *bus* syllabam exit Pe. Putsch. — 2) Inscriptio deest in Putsch. Sed in Pe. inscribitur: *In genere foeminino*. — 3) *Ut* interponitur a Pe. Putsch. — 4) *Brevis est, ablativo longus est* Pe. Putsch. — 5) *Femini generis* Pe. Putsch. — 6) *In* addunt Pe. Putsch. — 7) *Brevia sunt in nominativo* Pe. Putsch. — 8) *Vero longa* Pe. Putsch. — 9) *Accusativus casus* Pe. Putsch. — 10) *Qui m littera terminatur* Pe. Putsch. — 11) *Habere potest natura* Pe. Putsch. — 12) *Finiantur* Pe. Putsch. — 13) *Longa est novissima syllaba* Pe. Putsch. — 14) *Huiusmodi est exemplum, ut* Pe. Putsch. — 15) *Genitivus* Pe. Putsch. — 16) *Eam* Pe. Putsch. — 17) *Quoniam recte* Cod. Bob. *Quomodo* Pe. Putsch. — 18) *Huius fidei a fide, faciei* Putsch, *Nominativum facies* interponunt Pe. Cod. Bob. *Huius* abest a Cod. — 19) *Breves sunt: In no-*

minativo et ablativo Pe. Br. *sunt in nominativo et ablativo* Putsch. *Statim ut addunt* Pe. Putsch. — 20) *Sed hic genitivus, quo cognoscuntur novissimae syllabae plerumque, nominativum qualis esse debeat, ostendit* Pe. Putsch. absurde. — 21) *Et palus* desunt in Pe. Putsch. Paulo post *producit eam* Pe. Putsch. — 22) *Palus, paludis* Pe. Putsch. Paulo ante *enim* post v. *dicimus* deest in Pe. Putsch. — 23) *Est addidi* e Cod. Bob. Ceterum notandum est, omitti h. l. segmentum de verbo in Cod. Bob. quod infra sequitur, ceteris absolutis. — 24) *Quomodo* Pe. Putsch. errore saepe obvio. — 25) *Et tempora* Pe. Putsch. — 26) *Similis est prima coniugatio novissima syllaba* in o. Pe. Putsch. — 27) *Finiantur* Pe. Putsch. — 28) *Ut* addidi e Cod. Bob. *Tum clamans m a nes sedes*, Cod. Bob. — 29) *Præpositio* deest in Pe. Putsch. — 30) *Clamare, sedere*

hic Samnis; longa est *nis*, facit enim genitivo huius Samnitis, media producta: item [1971] annis brevis est²³, quoniam²¹ syllabam *nis* non producit genitivus.

SEGM. XI. *De verbis.*

1. In verbis vel coniugationibus attendendae sunt positiones²⁵, tempora, et syllabae novissimae, quae his fere regulis colliguntur. Primae coniugationis novissima syllaba²⁶ similis est in omnibus coniugationibus. Omnes enim coniugationes, quae in *o* litteram finiunt²⁷, dichronae sunt, ut canto, moneo, dico, sed positionibus discrepant. Nam secunda positio primae et secundae coniugationis longa ut sit necesse est, ut²⁸ cantas, clamas, mones; hae enim novissimae producantur in²⁹ infinitivo modo; dicimus enim cantare, monere³⁰. Imperativus quoque modus coniugationum supradictarum syllaba novissima longa³¹ est; propterea, quia syllaba ipsa producit in infinitivo³². In tertia³³ coniugatione correpta secundae positiones breves sunt; quia in infinitivo³⁴ produci non possunt. Dicimus enim: legis legere, ducis ducere. In imperativo³⁵ quoque eadem syllabae³⁶ novissimae breves sunt, quia non producantur in infinitivo, lege³⁷, scribe, et omnino quae syllabae mutantur breves sunt; mutantur autem sic³⁸: legis, lege, legere: dicis, dice, dicere: scribis, scribe, scribere.

2. Tertia longa, quae dicitur. similis est coniugationis primae et³⁹ secundae; propterea quod quemadmodum infinitivus producit in illis⁴⁰ medias syllabas, sic et⁴¹ in hac. Quapropter *finis*⁴², tertia coniugatio est, et ideo longa⁴³, quia finire dicimus in infinitivo⁴⁴ *i* producta; sicut audis audire. Rursus⁴⁵ *fuvis*, *adsis*, *velis*⁴⁶; nam *is* novissima syllaba ideo longa est, quia pluralis numerus eam producit. Dicimus enim producta media syllaba: *faritis*⁴⁷, *adsitis*, *velitis*. Quae autem produci media in plurali numero non possunt, breviora sunt, ut dicis dicitis, legis legitis. Nam illa longa sunt ut⁴⁸ audis, finis, quia producantur in plurali⁴⁹ ut⁵⁰ auditis, finitis. Omnes in verbis⁵¹ syllabae novissimae, quae sunt huiusmodi, ut res aut ses⁵², longae sunt; quia produ- [1972] cit eas numerus⁵³ pluralis, ut audires, audiretis, clamasses, clamassetis⁵⁴. Omnes infinitivi, qui

addunt Pe. Putsch. — 31) *Longus est* Pe. Putsch. Paullo ante pro *supradictarum* in Cod. est: *ss̄tarum*, quod fortasse notat: *suprascriptarum*. — 32) *Modo* addunt Pe. Putsch. — 33) *Autem* interponunt Pe. Putsch. Paullo post *correpta* deest in Cod. Bob. non recte. — 34) *Modo* addicitur in Pe. Putsch. — 35) *Modo* addunt Pe. Putsch. — 36) *Eaedem syllabae* Cod. Bob. *Eaedem* deest in Pe. Putsch. — 37) *Modo, ut lege, ducere, scribe* Putsch. *Modo, ut legere, ducere, scribere* Pe. *Modo, ut, desunt* in Cod. Bob. ubi tam legitur: *legere, scribere*. Sed recte imperativum se habere puto, quem recepit Putschius. Omisi tamen *duce*. — 38) Pro vv. *mutantur autem sic* in Pe. et Putsch. legitur *sicut*. Tum voces *lege* et *dice* in Cod. inter versus ascriptae leguntur. — 39) *Tertia longa est quae dicitur similis primae conii.*, absurde, Pe. Putsch. — 40) *Productur illis*

male Cod. Bob. — 41) *Sic producit et* Pe. Putsch. — 42) *Quapropter finire dicimus* Pe. *Quapropter dicimus finis* Putsch. — 43) *Tertia coniugatione longa* Putsch. *Tertia coniugatio est et ideo longa* Pe. Cod. Bob. — 44) *Quia in infinitivo finire dicimus* Pe. Putsch. — 45) *Rursus* Pe. Putsch. — 46) *Velis* om. Cod. Bob. — 47) *Faxitis* om. in Cod. sed post *velitis* ascriptum inter versus. — 48) *Ut* additum e Cod. Bob. — 49) *Plurali numero* Pe. Putsch. — 50) *Ut* additum e Cod. Bob. — 51) *Omnes verbi novissimae syllabae* Pe. Putsch. nisi quod ubi pro *verbi* Pe. — 52) *Ut res aut ses*. Ita scripsi e Cod. Bob. Particulas *ut* et *aut* omiserunt Pe. et Putsch. — 53) *Pluralis numerus* Pe. Putsch. — 54) *Clamures, clamaretis* Cod. Bob. sed corr.

syllaba *re*¹ terminantur, breves sunt, ut clamare, monere, dicere, finire. Omnes in verbis syllabae quae huiusmodi sunt, ut in *lis* exeant, breves sunt, ut clamastis, dixistis, fecistis. Infinitivi² omnes passivorum, communium deponentiumque³ verborum quoniam⁴ in *i* exeunt, longi sunt, ut clamari, moneri, dici, finiri. Et quicquid in⁵ verborum declinatione in *i* exierit, longum est, ut clamavi, monui, dixi, finivi. Haec⁶ de novissimis syllabis dicta sunt⁷.

3. De primis autem inveniendis hoc erit videndum. Omnes igitur⁸ coniugationes excepta tertia simplici⁹, hoc est, longa, in aliquibus verbis primas syllabas temporum ratio permittit¹⁰. Nam quae¹¹ in praesenti tempore breves sunt¹², in omni praeterito perfecto, vel in omni praeterito plusquamperfecto vel in uno futuro modi tantum coniunctivi producuntur, in reliquis autem modis et temporibus breviantur. Ergo prima coniugatio¹³ tempore praesenti corripitur, ut lavo; praeterito, ut lavi; et coniunctivo futuri¹⁴ producitur, ut laveram. Secunda similiter praesenti tempore corripitur, ut moneo¹⁵: praeterito et coniunctivo futuri¹⁶ producitur, ut monui, monero¹⁷. Tertia correpta similiter¹⁸ corripitur, ut odio: praeterito et coniunctivo futuri¹⁹ producitur, ut odi²⁰, odero. Infinitivus autem modus similiter in aliquibus verbis tempore praesenti corripitur, ut²¹ legere; tempore praeterito et²² futuro producitur ut movisse, motum ire; legisse, lectum ire. Sed²³ sunt plurima verba, quae nunquam temporum varietate mutantur hoc modo. Est igitur coniugatio prima semper correpta, ut voco; item²⁴ semper producta, ut numero. Est similiter et secunda semper correpta, ut doleo. Item semper producta, ut debeo²⁵. Est aequae tertia semper correpta, ut tero. Item semper producta, ut munio. Sunt etiam ali- [1973] qua similiter²⁶ participia, quae in primis syllabis temporum varietate mutantur, ut quae in praesenti tempore brevia sunt, in praeterito et futuro non quidem natura, sed positione producta sunt, ut legens, lectus, lecturus.

3. Nunc de trisyllabis, quae sic variantur, quomodo et dissyllaba²⁷; hoc uno distant²⁸, quod indicativo modo, specie imperfecta, in primis syllabis brevia sunt, ut legebam, veniebam; nam in dissyllabis hac ipsa imperfecta specie longa sunt²⁹, ut ibam, nabam. Sed ex hac³⁰ ratione primas syllabas rite cognoscimus, ut praepositionem verbo illi³¹ addamus, cuius prima syllaba³² cu-

1) *Rem* vitiose Cod. Bob. — 2) *Autem* interponunt Pe. et Putsch. — 3) *Et communium et deponentium verb.* Pe. Putsch. — 4) *Quando* Pe. Putsch. — 5) *Et quicquid in i in verb.* Pe. Putsch. — 6) *Autem* male addunt Pe. Putsch. — 7) *Sinto* dedi de coniectura. *Sunt* Cod. Bob. Pe. Putsch. — 8) Sic Cod. Bob. Pe. Putsch. sed igitur delendum videtur. — 9) *Simplici tertia* Pe. Putsch. — 10) *Ratione permittunt* Pe. Putsch. — 11) *Nam illa quae* Pe. Putsch. — 12) *Brevia sunt* Pe. Putsch. *Brevis est* Cod. Bob. Scripsi ergo breves sunt, relatum ad coniugationes. — 13) *Coniugatio prima* Pe. Putsch. — 14) *Praeterito perfecto vel coniunctivo futuro producitur, ut lavi, laveram, lavero.* Pe. Putsch. *Coniunctivo* Cod. — 15) *Moveto* Pe. Putsch. — 16) *Praeterito perfecto vel coniunctivo futuro* Pe. Putsch. *Vel* h. l. etiam Cod. Bob. quod corrigendum erat. — 17) *Movi, moveram, movero* Pe.

Putsch. — 18) *Praesenti tempore addunt* Pe. Putsch. — 19) *Praeterito perfecto vel coniunctivo futuro* Pe. Putsch. *Vel* etiam Cod. quod correxi. — 20) *Oderam* male interponunt Pe. Putsch. — 21) *Movere, legere* Pe. Putsch. Cod. Correx. — 22) *Et dedi e comi. Vel* Pe. Putsch. Cod. — 23) *Sed* addidi e Cod. Bob. — 24) *Item* addidi e Cod. Bob. — 25) *Debeo* scripsi e Cod.; *soleo* Pe. Putsch. — 26) *Aliqua participia similiter* Pe. Putsch. — 27) *De trisyllabis nunc item dicendum est, quae* Pe. Putsch. — 28) *Hoc modo distant* Pe. Putsch. — 29) *Nam in dissyllabis in hac ipsa specie longa sunt* Pe. Putsch. *Nam i. d. hac i. sp. perfecta l. s.* Cod. Bob. Sine dubio intelligitur imperfectum tempus, qua de causa rescripsi *imperfecta sp.* — 30) *Praepositio* deest in Pe. et Putsch. — 31) *Ut si praepositionem illi verbo add.* Pe. Putsch. Interpretamentum cum genuina lectione coniunctum. — 32)

ius naturae sit, quaerimus. Cum ergo addiderimus verbo praepositionem, sciamus, quomodo id³³ consuetudo pronunciet, cuius rei exemplum hoc est: dico, dicas, dicat, ab eo quod est dicare. Addamus illi praepositionem *de*, et faciamus dedico. Videamus, quomodo pronunciet consuetudo³¹, producta media an correpta; utique correpta, ut *dedico*. Sic invenimus et longas, ut clamo. Addamus³⁵ praepositionem *in*, ut fiat *inclamo*; producta media dicimus, non correpta.

4. Item sunt nomina, quibus praepositio addi non potest, ut *halitus*. Faciamus ex hoc verbum; erit *halo*³⁶. Huic addamus praepositionem; fiet *exhalo*³⁷; media syllaba producta pronunciamus. Ibi apparebit, qualis etiam sit *halitus* in prima syllaba³⁸. Medias ergo syllabas coniugationes docent, extremas verbi ipsius declinationes. Primas autem docent exempla, vel illae, quas dixi, praepositiones. Haec prudenti satis sunt, isque³⁹ exemplis omnia in promptu habebit.

5. Rhetoricam autem eloquentiam, id est *veram*⁴⁰, nosse non poterit, nisi qui ad eam hoc vestigio venerit. Primum ut discat, quot sint metrorum⁴¹; deinde quae sit natura syllabarum in verbis, quod⁴² hic docuimus. Tum quid sit colon⁴³, quid comma; deinde quid sit periodus, quid numerus⁴⁴, quid orationes solutae⁴⁵, quid sit⁴⁶ numerosum; quae sint praeterea tres primae figurae dicendi, temperatione magnopere subtili⁴⁷. Postremo quae sint figurae verborum, quae⁴⁸ sententiarum. His impletis⁴⁹ Ciceronis rhetoricam omniaque eius incipiat legere⁵⁰, id est totam rhetoricam⁵¹ seque cotidie exercent.

SEGM. XII. De participiis.

Omnia participia, quae in *ans* syllabam aut⁵² in *ens* mittunt, positione sua⁵³ longa sunt. Nam quae in *i* aut in *o*⁵¹ mittunt, quasi nomina existimantur, de quibus iam dictum est.

Primam syllabam Pe. Putsch. — 33) *Quomodo eam c.* Putsch. *Quomodo cum c. Pe. Quomodo eam* Cod. Bob. sed ab eadem manu corr *id*, quod verum est. — 34) *Quomodo consuetudo pronuntiat* Pe. Putsch. *Stattim si producta med.* Pe. Putsch. Recte si abest in Cod. Bob. — 35) *Illi addunt* Pe. Putsch. — 36) *Faciamus verbum halo* Pe. Putsch. Fortasse recte. — 37) *Ut fiat exhalo* Pe. Putsch. — 38) *Etiam halitus quale sit in pr.* Pe. Putsch. Fortasse rectius. — 39) *Hisque exemplis* Pe. Cod. Bob. Non recte. Nam regulas dedit Grammaticus. Vult vero, ut prudentes inter lectionem attendant atque inde consuetudinem discant. — 40) *Verum* Pe. Putsch. — 41) *Discat qui sint pedes metrorum* Pe. Putsch. — 42) *Iam h. l.* interponit Pe. Putsch. — 43) *Tum quid sit periodos; deinde quid sit colon* Pe. Putsch. — 44) *Quid comma, quid sit numerus* Pe. Putsch. — 45) Fortasse legendum: *Quid*

oratio soluta. — 46) *Sit* deest in Pe. et Putsch. — 47) *Dicendi, magnopere subtile est* Pe. Putsch. *Temperamento magno subtili* Cod. Bob. Ergo emendatio faciliis. — 48) *Atque sent.* Pe. Putsch. — 49) *Completis* Pe. Putsch. — 50) *Ciceronis sententias rhetoricas debet nosse omniaque legere incipiat* Pe. Putsch. manifesta interpolatione. Post *v. omniaque* in Cod. sigla est, quae denotat *cuius*, quam haud dubie alii librarii non intellexerunt. — 51) *Nosse h. l.* iterum inculcant Pe. Putsch. Ceterum revera videtur hoc loco finis esse totius libelli, quapropter etiam in Cod. Bob. ascriptum *fiuit*. Nam ut supra indicavi, transpositum est in Cod. segmentum de *verbis*, et librum absolvit. — 52) *Et* Pe. Putsch. — 53) *Sua* interponit Cod. Bob.; deest in Pe. Putsch. — 54) *Syllabam* intrudunt Pe. Putsch.

SEGM. XIII. *De adverbiiis.*

Omnia adverbia, quae in *e* mittunt, exceptis *bene* et *male* et *ferè*, *prope* et *pone*, *pene* et *sacpe*¹; his ergo exceptis, illa quae de nominibus manant, longa sunt, ut *pulchre*, *sancte*, *docte*². Illa autem brevia sunt, quae³ nomina nulla habent, unde deriventur⁴, quomodo illa: *docte*, quia *doctus*; *sancte*, quia *sanctus*⁴. Rursum quae a nominibus derivantur, si in *er* syllabam finiunt⁶, brevia sint necesse est, ut *duriter*, *turpiter*, *misereticorditer*. Quae autem in *m* litteram finiunt⁷, positionem aut synaloepham expectant. Item illa, quae in *a* litteram exeunt, longa sunt, ut *ultra*, *una*⁸.

1) *Et ferè, et prope, et pone, et pene* Pe. Putsch. — 2) *Iuste* interponunt Pe. Putsch. — 3) *Quia nom.* Putsch. *Quae n.* Pe. Cod. Bob. — 4) *Derivantur* Pe. Putsch. *Deriventur* Cod. Bob. — 5) *Iuste quia iustus* addunt Pe. Putsch. — 6) *Exeunt* Pe. Putsch. — 7)

Fiunt Cod. Bob. ex neglecto compendio. Recte *finiunt* Pe. Putsch. Simile exemplum neglecti in hoc verbo compendio supra legimus, ubi *fiēt* in Cod. pro *finiet*. — 8) *Una* deest in Cod. Bob.

ASPERI IUNIORIS
ARS GRAMMATICA.

PRAEFATIO EDITORIS.

EX quo codice manu exarato Putschius Asperi artem emendaverit, haud indicavit, quare credibile est, nullum ab illo librum praeter eos, qui tunc editi erant, ad usum esse vocatum. Mihi quidem praeter Ascensianam, quae cum Veneta ad singulas fere litteras conspirare solet, quemadmodum in aliis Grammaticis satis sum edoctus, nulla ad manum fuit editio. Codice autem MS. usus sum Gothano, chartaceo quidem, sed quem ex optimo et antiquissimo exemplari esse descriptum satis apparet; cuius conferendi beneficium praestitit mihi Dübnerus, Vir Clarissimus, cui gratiae a me actae sunt, quantae excogitari possunt maximae. Etiam hic *Asper*, cui cognomen Iunioris additum esse puto a recentioribus, ut eum ab prisco illo Grammatico discernent, qui commentarios in Salustium et Virgilium conscripsit, et quem toties in testimonium vocant Charisius, Priscianus, Servius in commentariis ad Virgilium, et Pompeius, is quando et

ubi vixerit, quid hominis fuerit, haud facile alicubi scriptum legitur, neque in ipso eius libello, quem nunc emendatiorem damus, vestigium aliquod temporis invenitur, si excipias, quod omne orationis genus aetatem non plane extremam prodere et vix infra Prisciani aetatem descendere videatur. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Non. Novembr. c1610cccxxx.

A S P E R I I U N I O R I S [1725]
G R A M M A T I C I A R S¹.

S E G M. I.

1. **A**rs est comprehensio praeceptorum ad utilitatem usui accommodata per artificis sui exercitationem: medendi, ut medici; declamandi, ut rhetoris; legendi, ut grammatici.

2. Grammatica est scientia recte scribendi, enunciandi, interpretandique; poemata² per historiam, formata³ ad usum rationemque verborum. Quam Terentius etiam Varro primum, ut adhuc rudem, appellatam esse dicit *litteraturam*⁴.

S E G M. II. *De Littera.*

Littera est minima pars vocis explanatae⁵. Sunt autem, ut etiam ratiocinatorum⁶ usu receptum est, litterae Latino sermoni accommodatae una et viginti; quibus Graecorum accedunt duae *z* et *y*. Nam *Mccentium* et *Hylam* et alia nobis peregrina nomina scribere et enunciare proprio sono non possumus. Litterarum aliae vocales sunt, aliae consonantes. Vocales quinque: *a, e, i, o, u*. Consonantium aliae semivocales septem: *f, l, m, n, r, s, x*. Mutae octo⁷: *b, c, d, g, k, p, q, t*. Item *h* in earum numerum redigitur⁸, quando non aspirationis, sed litterae loco ponitur. Littera tribus modis intelligitur: nomine, quo enunciat; potestate, qua valet; figura, qua scribitur⁹.

S E G M. III. *De Syllaba*¹⁰.

Syllaba est litterarum inter se coeuntium una iunctura, vel enunciatio litterae vocalis cum adiunctione¹¹ temporis. Syllaba autem sine vocali littera, vel litteris non potest fieri. Syllaba-

1) *Incipit Ars Aspri grammatici* Cod. Go. *Ars Aspri iunioris Grammatici*. Asc. — 2) *Postas* Asc. P. *poematae* apud *y*. — 3) Verba *per historiam* trahuntur ad sequentia apud *P*; sed spectant proxime ad *v. interpretandi*, quare commate distinguendum post *v. historiam*. Tum *formatam* Asc. P. Go. pessime. *Scientia* enim dicitur *formata* ad usum rationemque verborum, quae ipsa est Grammatica. Igitur scripsi *formata*. — 4) *Terentius et Varro* Go. Scripserat illud Varro in libro, quem *de Grammatica* edidit, cuius paucula tantum supersunt fragmenta, quibus accedit hic Asperi locus, ex quo emendandus est Isidori locus Origg. lib. I c. 3., ubi

vulgo legitur: *Eam Varro litterationem vocat*; legendum enim *litteraturam*. Cf. Varron. Ed. Bip. tom. I. pag. 203. — 5) *Explinatae* Go. — 6) *Ratiocinatore usu* Putsch. Asc. ex non intellecto compendio finalis syllabae. Sunt enim *ratiocinadores* qui rationes computant vel computare docent, die Rechner, Rechenmeister. — 7) *Mutae VIII* Go. Sed *h* in seqq. omissa, quam male addunt Asc. P. — 8) *Regitur* Go. — 9) His addita in Go. *ut alii et ordine constat*, quae sunt insulsi librarii, qui alicubi legere se meminerat de ordine litterarum. — 10) *De Syllaba*. Haec inscriptio deest apud Asc. et P. — 11) *Vocalis adiunctione* omissa praep. Asc.

rum aliae longae, aliae breves. Longae aut¹ natura sunt, aut positione, et habent bina tempora. Natura duobus modis intelligitur: aut² cum vocalis per se longa est, aut cum [1726] vocalis vocalesque inter se iunctae producuntur³, ut *ae*. Positione longae syllabae fiunt modis octo. Primo modo, quotiens desinit in consonantem et excipitur ab altera consonante, ut: [*Arma virumque cano*.]⁴ *Ar* enim syllaba cum brevis est, tamen⁵ positione fit longa, quia desinit in consonantem *r*, et excipitur a consonante *m*. Ita et *Arma vi*, dactylus, qui constat ex longa et duabus brevibus. Secundo modo fit longa syllaba, quotiens desinit in duas consonantes, ut: [*Ast ego, quae divum incedo*.]⁶ *Ast* enim positione longa est, quia desinit in *s* et *t* ambas consonantes. Tertio modo longa syllaba est positione, quotiens excipitur a duabus consonantibus⁷, ut: [*Atrides Protei*.]⁸ Nam etsi *A* correpta est, tamen positione fit longa, quia sequuntur⁹ *t* et *r*. Quarto modo, quotiens desinit syllaba in duplicem litteram, ut: [*Er illo celebratus honos*.]¹⁰ Quinto, quotiens syllaba excipitur a duplici¹¹ littera, ut: [*Exulibusne datur ducenda Lavinia Teucris*.]¹² Sexto, quotiens excipitur a vocali consonantis loco posita, ut: [*At vero ingentem quotiens Mezentius hastam*.]¹³ Septimo, quotiens desinit syllaba in vocalem consonantis positam et excipitur a consonante, ut: [*Audieras et fama fuit*.]¹⁴ Octavo, quotiens syllaba a vocali excipitur consonantis¹⁵ loco posita, ut: [*Troiaque nuic stercus, Priamique arx alta mameres*.]¹⁶ Breves sunt syllabae, quae vocali correpta efferuntur et habent tempora singula.

SEGM. IV. De Pedibus.

Pedes simplices sunt duodecim. Bisyllabi, hoc est, binarum syllabarum, quatuor: [1727] pariambus¹⁷, spondeus, iambus, trochaeus. Trisyllabi, hoc est, trinarum¹⁸ syllabarum, octo: anapaestus, dactylus, brachysyllabus, molossus, amphibrachus, creticus, bacchius, palimbacchius. Pariambus¹⁹ constat ex duabus brevibus, et est minimus, solusque duo tempora habet, ut est *homo*. Huic contrarius est spondeus, qui constat ex duabus longis, et habet tempora quatuor, ut *moles*²⁰. Iambus constat ex brevi et longa temporum trium, ut *apes*. Huic contrarius est trochaeus, qui constat ex longa et brevi temporum trium, ut *acer*²¹. Anapaestus constat ex duabus brevibus et longa temporum quatuor, ut *arics*. Huic contrarius est dactylus, qui constat ex longa et duabus brevibus temporum quatuor²², ut *caelifer*. Brachysyllabus, quem quidam tribrachium vocant, qui constat ex tribus brevibus temporum trium, ut *iaculum*. Huic contrarius est molossus, qui constat ex tribus longis, et est de simplicibus pedibus maximus, temporum sex, ut *Aeneas*. Amphibrachus constat ex brevi et longa et brevi, temporum quatuor²³, ut *amicus*. Huic contrarius est creticus, quem et amphiacrum appellant, qui constat ex longa et brevi et longa, temporum quinque, ut *alipes*²⁴. Bacchius constat ex duabus longis et brevi,

P. Voc. tum adi. Go., quod correxi cum adi. — 1) Longe autem P.; recte aut Go. Asc. Tum natura fiunt male Go. — 2) Intelligitur cuius vocalis Go. mendose. — 3) Vocalis vocali inter se iuncta producitur P. Vocalis vocali inter se iunctae producunt Asc. Veram lectionem servavit Go., nisi quod vocalis vocalisve, pro quibus putavi rescribendum vocalis vocalesque. — 4) Initium Aeneidos. — 5) Verba: cum brevis est tamen accesserunt ex Go. desunt in Asc. et P. — 6) Virg. Aen. I, 46. — 7) A conson. duabus Asc. P. —

8) Protei deest in Asc. P. Protei Cod. Go., quod fortasse scribendum fuit. Virg. Aen. XI, 262. — 9) Sequitur Asc. P. secuntur Go. — 10) Honor Go. Virg. Aen. VIII, 268. — 11) Duplici Asc. P. — 12) Virg. Aen. VII, 359. Teucris deest in Go. — 13) Virg. Aen. X, 762. — 14) Virg. Ecl. IX, 11. — 15) Verba excip. cons. male desunt in Go. — 16) Virg. Aen. II, 56. — 17) Male P, rrrhichius P. Asc. — 18) Ternarum Asc. P. — 19) P, rrrhichius Asc. P. — 20) Ut est moles Asc. P. — 21) Ut venter Asc. P. — 22) Verba temp. qua-

temporum quiaque, ut *sactosus*²⁵. Huic contrarius est palimbacchius, qui constat²⁶ ex brevi et duabus longis, temporum quinque, ut *Achates*²⁷.

SEGM. V. De Partibus Orationis²⁴.

1. Partes orationis sunt octo: nomen, pronomen, verbum, adverbium, participium, coniunctio, praepositio, interiectio.

De N o m i n e.

2. Nomen est pars orationis, qua res quaeque appellatur, sive est animalis, ut homo, Cato; sive inanimata, ut arbor, lapis; sive etiam incorporalis, ut perfidia, clementia. [1728] Nomiini accidunt²⁹ quinque: qualitas, genus, numerus, figura, casus³⁰.

3. Qualitas nominum³¹ bipartita est. Aut enim propria sunt nomina, aut appellativa. Propriorum alia praenomina³² dicuntur, ut Caius, Marcus³³. Alia gentilia, ut Iulius, Portius. Alia cognomina, ut Caesar, Cato. Alia agnomina, ut Numidicus, Germanicus. Sunt et unica, ut Romulus; et bina, ut Paris Alexander; et quae omnia unius sunt, ut Publius Cornelius Scipio Africanus. Appellativorum alia animalia dicuntur, ut homo, bos. Alia inanimalia, ut arbor, lapis. Alia incorporalia, ut sapientia, prudentia. Alia gentem significant, ut Gallus, Graecus. Alia numerum, ut duo, tres. Alia ordinem, ut secundus, tertius. Alia sunt primae positionis, ut ager, capra. Alia derivativa, ut agrarius, caprarius. Alia diminutiva, ut catulus, catellus³⁴. Alia ad aliquid, ut pater, mater. Alia qualitatis, ut sapiens, doctus. Alia quantitatis, ut longus, latus. In quibus duobus frequentissime³⁵ comparatio et superlatio expectatur. Est enim absolutum, ut doctus, longus; comparativum, ut longior, doctior; superlativum, ut doctissimus, longissimus³⁶.

4. Genera nominum sunt quinque. Masculinum, ut hic Cato. Femininum, ut haec porta³⁷. Neutrum, ut hoc scammum. Commune aut duobus generibus, ut hic et haec sacerdos; aut tribus generibus, ut hic et haec et hoc elegans. Promiscuum, in quo aut masculina sunt semper, ut corvus, turdus; aut semper feminina, ut aquila, cornix³⁸.

5. Numeri accidunt³⁹ duo: singularis, ut hic Cato; pluralis, ut hi Catones. Com- [1729] munis, ut dies, nubes. Sunt quaedam nomina semper singularia, ut aurum, oleum. Quaedam semper pluralia, ut Puteoli, Saturnalia. Alia forma singularia, sed vi pluralia, ut populus, exercitus. Alia contra forma pluralia⁴⁰, vi singularia, ut Idus, Nonae⁴¹.

6. Figura nominum duplex est. Aut enim simplicia sunt nomina, ut probus; aut composita, ut improbus. Componentur autem nomina modis quatuor. Aut enim integra corruptis

tuor desunt in Go. — 23) *Vr. temp. quatuor* desunt in Go. — 24) *Ut insulae* Asc. P. — 25) *Ut Romanus* Asc. P. — 26) *Vr. qui constat* desunt in Asc. P. — 27) *Achates FINIT.* Cod. Go. — 28) Inscriptio deest in Go. — 29) *Nomina accidunt* male Go. — 30) Hoc loco sequitur inscriptio *De Qualitate* in Asc. P. — 31) *Nominis* Asc. P. In Go. est syllabae finalis compendium, quod unum significat, ex cuius ignorantia ortus error in Asc. et P. — 32) *Pronomina* Go. — 33) *Ut C. Caius, M. Marcus* Asc. P. *Ut C. Mar-*

cus Go. — 34) *Catillus* Asc. P. — 35) *In quibus duo frequentissima* — *expectatur* Asc. P. Go., ita ut ante ista *vr. commate* interpungatur. Emendatio sponte se offert. — 36) Iam sequitur inscriptio *De Genere* in Asc. P., quae abest a Go. — 37) *Ut haec Porta* P. U. *haec Porcia* Asc. *Ut haec porta* Go. — 38) Sequitur inscriptio: *De Numero* in Asc. P. *Numerus* in Go. — 39) *Accidunt* Go. — 40) *Aut contra forma pl. sed vi s. Go.* — 41) Sequitur inscriptio *D. Figura* in Asc. P.

ianguntur, ut insulsus; aut corrupta corruptis, ut armiger; aut integra integris, ut impotens; aut corrupta integris, ut armipotens¹.

7. Casus nominum sunt sex. Nominativus, ut hic Cato. Genitivus, huius Catonis. Dativus, huic Catoni. Accusativus hunc Catonem. Vocativus, o Cato. Ablativus, ab hoc Catone. Addunt et septimum casum, veluti cum dicimus: *nos terra vel mari vectos*², qui speciem ablativi habet, nec tamen est. Ipse enim aliquotiens per accusativum liquidius³ explicatur; non utique: *terra vel mari*⁴ *vectos*, sed: *per terram vel*⁵ *mare vectos*. Ex hoc sensu est: [*Multum ille et terris iactatus et alto.*]⁶ Sunt quaedam nomina, quae non flectuntur⁷ in varios casus declinata, sed una appellatione per omnes articulos efferuntur, ut frugi, nequam; quae Graeci monoportota appellant. Sunt quae declinationem omnino in quosdam casus non recipiunt, ut fas, nefas, tantum per nominativum; et sponte, tantum per ablativum in usu habentur⁸.

SEGM. VI. De Pronomine.

1. Pronomen est pars orationis, quae idem quod nomen, sed minus plene significat. Pronomini accidunt⁹ qualitas, significatio, positio, genus, numerus, ordo, figura, persona, casus. Qualitas est, qua sunt aut¹⁰ infinita pronomina, ut quis; aut finita, ut ipse. Significatio pronominum in octo partes divisa est. Aut enim personam significant, ut quis, quae; aut rem, ut hoc, istud; aut gentem, ut cuius, nostras; aut numerum, ut quot, tot; aut ordinem, ut quotus, totus; aut qualitatem¹¹, ut qualis, talis; aut quantitatem, ut quantus, tantus; aut ad aliquid, ut quovis, a, um¹²; aut utraque singularia sunt, ut meus, tuus; aut utraque pluralia, ut nostri, vestri; aut extrinsecus singularia, ut noster, vester; aut intrinsecus pluralia, ut mei, tui.

2. Positio est, qua spectatur utrum interrogativa sint¹³ pronomina, ut quis, uter; aut responsiva, ut hic, iste; aut segregativa, ut quisquis, uterque; aut privativa, ut¹⁴ nequis, neuter, nemo, nihil. Numerus pronomini accidit: singularis, ut ego, quis; pluralis, ut nos, quanti; communis, ut quae, quanta. Numerus apud Graecos propter dualem numerum motus¹⁵ habet novem; in sermone nostro quatuor. Aut enim unius numerum significamus, ut meus, tuus; aut multos multorum, ut nostri, vestri; aut unum multorum, ut noster, vester; aut multos unius, ut mei, tui, sui. Ordo accidit¹⁶ pronominibus: nam aut praepositiva sunt pronomina, ut quis, quantus; aut subiunctiva¹⁷, ut is, tantus. Figura pronominum duplex est: aut simplicia sunt pronomina, ut ego, tu; aut composita, ut egomet, tumet. Persona prima, ut mei, mihi; secunda, ut te, tibi; tertia, ut se, sibi. Persona finitis tantum pronominibus accidit; infinitis nunquam. Ca-

1) Sequitur inscriptio *De Casu* in Asc. P. — 2) *Nos terram vel mare vectos* Go. *N. terra vel mare vectos* P. Recte *mari* Asc. — 3) *Per acc. aliquid ius* (sic) *explicat* Go. — 4) *Mare* Go. — 5) *Vel deest* in Go. — 6) *Virg. Aen. I, 3.* — 7) *Que confl.* Go. — 8) *In usu habent* Go. *In usu habetur* Asc. P. — 9) *Accedunt* Go. — 10) *Quia aut sunt* Asc. P. — 11) *Aut qualitatis* ut Go. — 12) *Aut ad aliquid, ut quidam quaedam;* aut Asc. P. *Aut aliquid ut quorum quidam, aut Go.* Facilem emendandi rationem monstrat *Donatus II, 11, 2.* *Alia ad aliquid infinita, quae nec personam, nec locum, nec tempus designant, ut cuius,*

cuius, cuium. Quare rescribendum putavi apud Asperum: *ut quovis, a, um.* — 13) *Sunt* Go. — 14) *Ut additum* ex Go. — 15) *Modos* pessime Asc. P. — 16) *Ut Accedit* Go. atque ita semper, id quod etiam de superioribus valet, ubi fortasse notare omiserimus. — 17) *Subiectiva* male P. solus. — 18) Non enotatus a veteribus Grammaticis iste vocativus. Saepius legitur apud Plautum *Asin. III, 3, 74.* *Meus ocellus, mea rosa, mi anime.* *Cistell. I, 1, 55.* *Meus oculus, mea Silemium.* *Mostell. I, 3, 153.* *Euge, oculus meus.* *Stich. V, 4, 3.* *Meus oculus, da mihi saviium.* Reliqui omnes Grammatici vocativum constanter o mi indicant. Veluti Pri-

sus sunt sex: nominativus, ut quantus; genitivus, ut quanti; dativus, ut quanto; accusativus, ut quantum; ablativus, ut quanto. Vocativus rarus est; sed tamen invenitur ab eo quod est meus, o meus¹⁸.

SEGM. VII. *De Verbo.*

1. Verbum est pars orationis actum, et¹⁹ passivatem cum tempore et persona [1731] significans. Verbo accidunt: qualitas, significatio, numerus, figura, tempus, persona, coniugatio. Qualitates sunt quinque. Finita, ut lego. Imperativa, ut lege. Optativa, ut²⁰ utinam legerem. Ad-iunctiva, cum legam. Infinitiva²¹, ut legere. Significationes sunt quinque. Activa, ut lego. Passiva, ut legor. Neutra, quae habet speciem activae, sed non habet vim, quia non habet passivatem, ut curro. Deponens, quae habet speciem passivae, sed non habet vim, quia non habet activitatem, ut suspicor. Communis, quae et agendi et patiendi pariter obtinet interpretationem, ut consolor²² illum, et consolor²³ ab illo. Numeri duo: singularis, ut lego; pluralis, ut legimus. Figurae sunt septem. Simplex, ut lego; composita, ut relego; inchoativa, ut calesco; frequentativa, ut lectito; desiderativa, ut dormito; impersonalis, ut piget, taedet; et alterius formae, ut statur; paragoga, ut facesso, lacesso, capesso.

2. Tempora sunt tria: praesens, ut lego; praeteritum, ut legi; futurum, ut legam. Praeteriti gradus sunt tres²⁴: imperfectum, ut legebam; perfectum, ut legi²⁵; plusquamperfectum, ut legeram. Futuri gradus sunt duo: perfectum, ut legam; plusquamperfectum, ut legero²⁶. Personae sunt tres: prima, ut lego, secunda, ut legis, tertia, ut legit. Coniugationes sunt quatuor. Prima, si quando verbum finitiva qualitate, singulari numero, praesenti tempore²⁷, secunda persona, per *a* et *s* litteras enunciatur, ut laudas. Secunda, cum per eadem²⁸ verbum in *e* et *s* litteras terminatur, ut sedes. Tertia, cum idem verbum in *i* et *s* litteris²⁹ exit, ut curris; aut³⁰ producta, ut venis. Quarta³¹, cum alioquolibet³² modo verbum effertur, ut odisti, meministi.

SEGM. VIII. *De Adverbio.*

1. Adverbium est pars orationis, quae verbi vim explicat, ut *scribo bene*. Adverbio accidit significatio, positio, figura, qualitas, quantitas. Significatio est in adverbis, cum spectamus³³ quid significetur. Nam aut locum ostendunt, aut tempus, aut numerum, aut ordi- [1732] nem. Locum significantia adverbia, aut in loco sunt, ut intus; aut ad locum, ut intro; aut per locum, ut hac; aut e loco, ut hinc. Tempora, quae significant adverbia, aut infinita sunt, ut

scian. XIII, 1. Diomed. I, pag. 319., qui sic: *Veteres mius dicebant, ut sit vocativus secundum regulam mi.* Quicum conferatur Velius Longus de orthogr. pag. 2236., qui testatur antiquos *mius* pro *meis* dat. et ablat. plur. scripsisse. — 19) *Aut* Asc. P. — 20) *Ut* deest in Go. — 21) *Infinita* Go. — 22) *Consulor* Go. — 23) *Consulor* Go. Sed *consolo* a Priscian. lib. VIII, 5, 25. inter ea verba recensetur, quae apud vetustissimos contra consuetudinem activam pro passiva habeant terminationem, h. e. tanquam activa et tanquam deponentia in usu fuerint. — 24) *Praeteritum rursus dividitur in Praeteritum imperfectum* Asc. P. *Praeteriti gradus sunt*

tres: imperfectum Go. idque rescripsi. — 25) *Vr. Perfectum, ut legi* accesserunt e Cod. Go. — 26) Totus hic locus: *Futuri gradus sunt — legero* accessit e Cod. Go. Non meminì, usquam alibi sic appellari *futurum simplex et exactum*. — 27) *Praesentis temporis* Go. — 28) *Per eundem* Go. Asc. P., quod sensu cassum. Rescripsi *per eadem*, h. e. per supra dicta, eadem forma, *finitiva qualitate, singulari numero* cet. — 29) *Et i et s litteris* Asc. P. — 30) *Et* Asc. P. — 31) *Quarto* P. ex errore typ. — 32) *Cum alioquolibet* Asc. P. *Cum alioquolibet* Go. recte. — 33) *Expectamus* Asc. P.

aliquando, nuper, iam, alias¹, iampridem, quondam; aut finita, ut hodie², cras, perendie; aut in confuso finita, ut olim, mox, tandem, saepe³, subito, repente; aut perfecta in confuso, ut cotidie⁴, semper, interea; aut sunt praesentia, ut cum maxime, nunc. Numerum significant⁵ adverbia, ut semel, bis, ter. Aut ordinem, ut iterum, tertio, quarto.

2. Sicut adverbia etiam negandi, ut non, haut; prohibendi⁶, ut ne. Aut promittendi, ut etiam, quidni. Aut demonstrandi, ut, en, ecce. Aut optandi, ut utinam. Aut interrogandi, ut cur, quid, quare, nempe. Aut similitudinibus⁷, ut ita, perinde, veluti, ceu, itidem, quasi, qualiter, aliter⁸. Aut⁹ dubitandi, ut fortasse. Aut personaliter fiunt, ut mecum, tecum. Aut electivae, ut potius. Aut discretivae, ut seorsum. Aut¹⁰ congregativae, ut una, pariter, simul. Aut declinativae, ut funditus; et quae his¹¹ proxima sunt, ut meatum, tuatum, raptim, sensim, tornatim¹², tractim. Aut sunt hortandi, ut eia¹³. Aut vocandi, ut heus. Aut respondendi, ut eu¹⁴. Aut eventum¹⁵ significant, ut forte, fortuito. Aut ab animo sumuntur¹⁶, ut sapienter, docte. Aut a corpore, ut valenter. Aut extrinsecus, ut bene, fortunate, nobiliter. Aut modum significant, ut satis, largiter, nimis, parumper, plene¹⁷, vaste. Positio accidit adverbis¹⁸, cum quaedam praepositiva sunt, ut qualiter; quaedam subinnectiva, ut aliter¹⁹. Figura adverbiorum duplex est. Aut enim simplicia sunt adverbia, ut probe; aut composita, ut improbe²⁰. Qualitas et quantitas accidunt²¹ adverbio, cum²² aut absoluta sunt adverbia, ut bene, alte; aut comparativa, ut melius, altius, superlativa, ut optime, altissime.

SEGM. IX. De Participio.

1. Participium est pars orationis, partem a nomine, partem a verbo capiens; a [1733] nomine genus et casum; a verbo tempora et significationem; ab utroque numerum et figuram. Participio accidunt sex: significatio, tempus, figura, genus, numerus, casus. Significationes sunt quinque: activa, quae habet duo tempora, praesens et futurum, ut legens²³, lecturus; nam semper caret praeterito. Passiva, quae habet duo tempora, praeteritum et futurum, ut lectus²⁴, legendus; nam praesens²⁵ non habet. Neutra, quae habet praesens et futurum, ut veniens, venturus. Deponens, quae habet tria tempora, praesens, praeteritum et futurum; ut suspicans, suspicatus,²⁶ suspicaturus. Communis, quae habet tempora quatuor, praesens, praeteritum et duplex futurum, ut consolans, consolatus²⁷, consolaturus, consolandus.

2. Tempora participiis accidunt tria: praesens, ut legens; praeteritum, ut lectus; futurum, ut lecturus, legendus. Animadvertendum²⁸ autem de temporibus²⁹ et significationibus participiorum, quod neque activa praeterita, neque neutra, nec passiva praesentia reperiuntur³⁰. Figurae sunt duae: simplex, ut legens; composita, ut relegens. Genera sunt quatuor: masculinum,

1) *Aliis* Go. — 2) *Hodie, nunc, cras* Asc. P. *Nunc* abest recte a Go. — 3) *Saepe* Go. — 4) *Cotidie* P. sola. *Cotidie* Go. Asc. — 5) *Aut numerum significantia* adv. Asc. P. *Aut* abest a Go. Propterea scripsi *Numerum significant adv.* omisso *aut.* — 6) *Sunt adverbia aut negandi, ut non; aut prohibendi* Go. *haut* scio an rectius. — 7) *Aut similitudinem* Go. — 8) *Et, aliter* Asc. P. *Et* abest a Go. — 9) *Et* Asc. P. *Recte* *Aut* Go. — 10) *Et* Asc. P. *Recte* *Aut* Go. *Praeterita* *haut* dubie scribendum *electiva — discretiva — congregativa — declinativa.* — 11) *His* Asc. P. — 12)

Sensim, corncliatim tr. Go. — 13) *Heia* Go. — 14) *Heu* Go. Asc. P. *Rescripsi eu.* — 15) *Aut enim eventum* Go. *Tum utut forte* Go. — 16) *Sumitur* Go. Asc. P. *Sumuntur* scripsi de coni. — 17) *Parum, perplene* *vaste* Go. — 18) *In adverbis* Go. Asc. P. *Sustuli praepositionem.* — 19) *Ut taliter* Asc. P. — 20) *Inprobe* Go. — 21) *Accedunt* h. l. Go. Asc. P. — 22) *Quia* Go. *haut* scio an rectius. — 23) *Et lecturus* Asc. P. — 24) *Et legendus* Asc. P. — 25) *Praesentia* Go. — 26) *Et suspicaturus* Asc. P. — 27) *Consulans, consulatus* Go. *sed statim consolandus* idem. — 28) *Advertendum* Go.

ut lectus; femininum, ut lecta; neutrum, ut lectum; commune, ut legens. Numeri sunt duo: singularis, ut legens; pluralis, ut legentes. Casus sunt sex: nominativus, ut legens; genitivus, ut legentis; dativus, ut legenti; accusativus, ut legentem; vocativus, ut o legens; ablativus, ut a legente.

SEGM. X. De Coniunctione.

Coniunctio est pars orationis, copulans ordinansque sententiam. Coniunctioni accidunt vis, figura, ordo. Vis est, cum aut completendi sunt coniunctiones, ut et, que, atque; aut disiungendi, ut vel, nec, aut, ve, ne³¹, caetera; aut dubitandi, ut sive, sen, siquidem; aut repetendi, ut sed; aut ad aliquid³², ut magis. Aut rationales sunt, ut quia, ideo, propterea, enim. Aut vincunt, ut immo. Aut consentiunt, ut etiam. Aut comparant, ut tam. Aut subiiciunt³³ [1734] sententiam, ut eadem, enimvero. Aut compellunt, ut saltem, tamen, videlicet. Aut concludunt, quarum tres sunt species³⁴: relativae, ut quamquam, quamvis, etsi³⁵; praelativae, ut si, sin³⁶. Sunt et mediae, hoc est, quae et inchoant³⁷ sententiam, et includunt, ut et, atque; quas generaliter complexi³⁸ diximus. Aut connexivae sunt coniunctiones, ut igitur, ergo, proinde, itaque, praesertim, quatenus. Aut rationativae, ut quoniam quidem, quandoquidem. Aut supernexivae, ut similiter. Nam omnes nominibus³⁹ suis designari non possunt propter multitudinem generum, aut subtilitatem discriminum; quibus aliae ab aliis differunt⁴⁰. Sed ex his omnibus has, quas enumeravimus⁴¹, maxime usurpant. Figura coniunctionum duplex est; nam aut simplices sunt, ut uti, si; aut compositae, ut utinam, siquidem. Ordo coniunctionibus accidit, cum quasdam⁴² in principio ponere possumus, ut quamquam; quasdam non possumus, et semper subiicimus⁴³, ut que, ve.

SEGM. XI. De Praepositione.

Praepositio est pars orationis, quae praeposita aliis partibus orationis vim et significationem eius adiuvat. Praepositiones sunt propemodum hae⁴⁴: *a, ab, cum, con, de*⁴⁵, *di, dis, per, praec, in, ex, inter, propter, propter, apud, penes, trans, ante, sine, erga, ob, subter, am,*⁴⁶ *e, pro, post, circum.* Certus vero numerus, propter difficultatem discriminandorum ab adverbis et coniunctionibus significatum, non potest comprehendi. Indubitatae tamen praepositiones existimantur ablativi casus septem: *a, ab, de, pro, ex, cum, praec.* Accusativo autem adnexae⁴⁷ plerumque adverbiorum vim habent; suntque omnino undecim: *ad, per, ob, post, trans, apud, penes, ante, propter*⁴⁸, *propter, inter*⁴⁹. Utriusque casus sunt duae: *in* et *sub*. Aliae praepositiones nunquam ab aliis partibus separantur, et non nisi verbis participiisque et adverbis participiorum iunguntur. Verbis sic: concurrat, recurrit. Participiis sic: concurrans. Adverbis [1735]

— 29) *Est* h. l. interponunt Asc. P. — 30) *Recipiunt* Asc. P. Usitata quidem formula Grammaticis est *recipere, recipi* de iis formis, quas usus admittit. Sed Codici tamen obtemperandum duxi. — 31) *Ne, ve, cet.* (sic) Go. *Ve, ne, caeterum* male Asc. P. — 32) *Aut aliquid* om. ad Go. — 33) *Subiiciunt* Go. — 34) *Species sunt* Asc. P. — 35) *Pro etsi* exhibet *sed* Go. — 36) *Sin* deest in Go. — 37) *Quae et inchoant* Go. *Et* deest in Asc. et P. — 38) *Complexi* P. sola. — 39) *Suis nominibus* Asc. P. — 40) *Differunt* male Go. — 41) *Enumeravimus* Asc. P. — 42) *Quasdam* P. ex errore typ. — 43)

Subiicimus Go. — 44) *Hae* additum ex Go. — 45) *De* deest in Go. *con* h. l. deest in Asc. P., sed infra habetur. — 46) *Con* h. l. interponitur ab Asc. P. Ceterum in Cod. Go. h. l. omnia quae leguntur inter superius *apud* et inferius *apud*, quod inter praep. accusativi casus habetur, desunt, librarii oculis aberrantibus a superiori ad inferius *apud*. In Cod. est *apud*. — 47) *Adnexae* Asc. P. Cod. h. l. deficit, ut dixi. Igitur *adnexae* de coniectura dedi. — 48) *Prope* Asc. P. Recte *propter* Go. — 49) *Intra* Asc. P. *Inter* Go., quod dedi.

sic: composite, requisite, disiecte, constrictae. Aliae omnino aliis partibus orationis carere non possunt, ut *cum*, *apud*¹, *penes*; neque aliis quam casibus iunguntur, id est, nomini, pronomini, participio, ut: *cum Cicrone*, *cum illo*, *cum delecto*²; *apud Ciceronem*, *apud illum*, *apud delectum*³; *penes Ciceronem*, *penes illum*, *penes delectum*⁴. Conveniunt autem haec aut accusativus⁵, aut ablativus casibus. Aliae separari, aut iungi possunt, ut *sub*, *in*, *ex*. Separantur⁶ hoc modo: *sub monte*, *ex monte*, *in monte*. Adiunguntur sic: *subscribit*, *inrepat*⁷, *excurrit*.

De Interiectione.

Interieccio est pars orationis affectum animi significans, aut indignantis, ut *he*⁸; aut timentis, ut *hui*; aut recordantis, ut *hem*; aut silentium iniungentis, ut *st*⁹; aut inmutantis¹⁰, ut *at at*; aut admirantis, ut *papae*; aut prohibentis, ut *ah*¹¹; aut conquerentis¹², ut *ha*; aut gementis, ut *oi*, *uae*¹³; aut refectionis, ut *evae*; aut ridentis¹⁴, ut *bombax*¹⁵, *babo*¹⁶, *va*.

1) *Aput* Go. — 2) *Cum electa* Go. *Cum delecto* Asc. P. — 3) *Aput dilectum* Go. *Apud delectum* Asc. P. — 4) *Penes electum* Go. *Penes delectum* Asc. P. — 5) *Accusativo* Asc. P. *Statim aut ablativo* Asc. P. — 6) *Separant* P. solus. *Separantur* Go. Asc. — 7) *Inrepat* Go. *irrepat* Asc. P. — 8) *Hae* Asc. P. *Ile* Go. Neque *he* neque *hae* indignantis interiectionem quicquam Grammaticorum agnoscit, quapropter scribendum censuerim *vae*. — 9) *Ut ist* Go. — 10) *Inmutantis* ita Go. *Tum attat* Go. — 11) *Ah ah* Asc. P. Alterum *ah* abest in Go. Sed fortasse *ha* scribendum. — 12) *Conquerentis* recte Asc. sola. *Conquirentis* Go. P. Interieccio fortasse scribenda *ah*. — 13) Scribendum *oiei* pro

oi, *uae*. Cf. quae notavi ad Donat. II, 17. not. 36. Ceterum Cod. Go. P. Asc. *voi*, *vae*. *Vae* autem nusquam est gementis, sed indignantis et mala imprecantis. — 14) *Irridentis* Asc. P. — 15) *Bom*, *bax* Asc. P. Haud dubie una voce scribendum, quod feci. — 16) *Ba*, *bo*, *vua* Go. Asc. P. Scribendum est *babae*, *vah*. — Iam statim sequitur in Cod. Go. tractatus brevis cum hac inscriptione *Declinacio verbi*, nulla ante finiti Asperi nota significata. Quo tractatu quae continentur ita prorsus sunt futilia ac nullius pretii, ut ab Aspero Grammatico profecta esse nequeant, imo vix sani hominis esse videantur. Quapropter omittenda censui.

P H O C A E G R A M M A T I C I
A R S D E N O M I N E E T V E R B O .

E I U S D E M
D E A S P I R A T I O N E L I B E L L U S .

PRAEFATIO EDITORIS.

Phocam Constantinopoli post Priscianum Grammaticam docuisse tradunt, quemadmodum Fabricius in bibliotheca Latina refert tom. III, pag. 406. Libellum eius de nomine et verbo Putschius emendaverat e codice MS. Puteani, cuius variantes lectiones acceperat a Bongarsio et Ioanne a Wouwer. Nos in usum vocavimus Editiones Venetam et Ascensianam; codices MSS. habuimus tres, Guelpherbytanum membraneum, Guelpherbytanum chartaceum, Gotlianum chartaceum; quorum primus integro segmento tertio caret, ceterum bonus est et aetatis venerandae; liber magni voluminis, qui Isidori Etymologias etiam complectitur. Cf. Ebert. Biblioth. Guelph. Codd. pag. 129. no. 664. Alter Guelpherbytanus duo priora segmenta non exhibet, sed incipit a verbis tertii segmenti primis, quae ita leguntur: *Foeliciter expositis Latinorum etc.* Libellus autem de aspiratione superiori praecedit, inscriptus: *Phocae de orthographia*, qui ab his verbis incipit: *De aspiratione dicturi sumus. Omnia nomina Graeca.* Est is idem codex, quo usus est Osannus, V. Cl., in edendis *Apuleii* de aspiratione et orthographia libellis. Continet enim Apuleii de nota aspirationis et de diphthongis libellos, Servii Honorati Centimetrum, eundem de Orthographia et de ultimis syllabis, Georgii Mediolanensis pedes metricos et inedita quaedam de ac-

centibus. Cf. Ebert. Biblioth. Guelph. Codd. MSS. pag. 129. no. 665. 666. 667. 668. Gothani Codicis lectiones, qui pariter est chartaceus, debemus industriae Dübneri, Viri Clarissimi, qui etiam hunc codicem in usum nostrum contulit diligentissime, quique hac sua diligentia optime meruit de Grammaticis nostris. Codex ignorat duo priora segmenta, tertium autem haud procul ab initio incipit ab his verbis: *declinationis, ut Antas antae* cet. Libellum *de aspiratione*, quem primus ediderat Parrhasius cum Probi Grammaticis institutionibus, exhibent tres nostri codices omnes, quo factum est, ut haud paullo emendatior nunc edatur, quam habetur apud Putschium. Scripsimus in Gymnasio Zittaviensi Non. Novbr. c1810ccccxx.

ARS DE NOMINE ET VERBO¹.

I.

Prooemium.

Ars mea multorum es, quos saecula prisca tulerunt²;
 Sed nova te brevitatis asserit esse meam.
 Omnia cum veterum sint explorata libellis,
 Multa loqui breviter sit novitatis opus.
 Te relegat juvenis, quem garrula pagina lassat³,
 Aut si quem paucis seria nosse iuvat.
 Te longinqua petens comitem sibi ferre⁴ viator
 Ne dubitet; parvo pondere multa vehis.
 Te si quis scripsisse volet, non ulla queretur⁵
 Damna, nec ingrati triste laboris onus.
 Est⁶ quod quisque petat; nunquam censura deserti
 Hoc contemnat⁷ opus, si modo livor abest.

*Praefatio*⁸.

Credo nonnullos hoc meum miraturos opusculum, quod in tanta doctissimorum hominum⁹ copia, qui varie diligenterque emendati sermonis praecepta tradiderunt, ego potissimum ausus sim temerario ac paene sacrilego conatu libellum de arte¹⁰ comminisci. De quo prius excusandum puto, quam de titulo operis disseram, cum sciam, plurimos quidem regulas artium¹¹ per ordinem digessisse, quibus ad¹² praerogativam solertiam antiquitas ipsa suffragata [1689]

1) Inscriptio deest in Cod. Gu. *Vetustissimi ac perspicacissimi Phocae Grammatici de Nomine et Verbo liber incipit.* Asc. — 2) *Tulere* Ascen. — 3) *Terret* Asc. Putsch. Ven. Paulo ante *relegant juvenes, quos Asc. Garrula* pro *garrula* Cod. Gu. — 4) *Esse* Cod. Gu. Proximo versu *Nec dub.* pro *Ne dub.* Gu. — 5) *Velet nonnulla* querentur Gu. — 6) *Es* pro *Est* Asc. — 7) *Con-*

temnet Asc. — 8) Post verba: *Credo nonnullos hoc meum* in Cod. Gu. in medio contextu usque ad finem lineae interposita legitur rubrica *Explicit prologus, incipit praefatio.* — 9) *Hominum* deest in Gu. — 10) *Vv. de arte* desunt in Gu. — 11) *Ordo* in Gu. est: *per ordinem regulas* omisso genitivo *artium.* — 12) *Præpositio* in Asc. deest, sed exhibent Ven. et Cod. Gu. No-

est¹; sed eorum alios late copioseque scripsisse, ita ut superflua interdum ubertate narrationis memoria² confundatur; alios, dum brevitati student, admodum diffusam coartasse materiam, ut sterili compendio nihil ad integram scientiam lectoribus conferant; adolescentes vero nostri seculi non desiderio literarum, nec amore virtutis ad studia se applicare³, sed aut necessitate compulsos, aut odore voluptatum per aetatem imbutos⁴ execrari magistros, quorum ut quisque est diligenter, eo maiori⁵ odio premitur; et gymnasium sapientiae, quo ad beatam vitam semita demonstratur, velut teterrimum carcerem detestari; alios autem, quamvis scire cupiant, omne tamen fructuosi laboris onus detrectare, nec assiduis inhaerere lectionibus, nec curiosa perscrutatione veterum eruere commentarios: qui dum nunquam esse assidui, semper fieri volunt, docti esse non possunt⁶. Idcirco fateor me hoc negotium⁷ suscepisse pluribus profuturum, nisi his⁸ qui novellam artis expositionem tractare fastidiunt⁹; praecipueque¹⁰ discipulis nostris, quibus adversus oblivionis iacturam et percunctantium tentamenta consultum esse desidero. In hoc namque nostrae professionis summa versatur, ut in aliorum scientia¹¹ tui periculum facias; nec, cum ipse scias, sed¹² alios docueris, eruditus esse¹³ videaris. Nominum igitur regulas et verborum in unum congressi¹⁴, quoniam hae fere principatum in partibus orationis obtinent, multumque difficultatis habent, et super caeteris abunde dictum a summis doctoribus¹⁵ existimo¹⁶. Quo in opere nihil mihi sumam, nec a me novi quicquam repertum affirmabo¹⁷. Multa namque ex multorum libris decerpta¹⁸ concinna brevitate conclusi, ut nec ieiuna parum instruat compensatio, nec verbosa prolixitas fastidium legentibus moveat. Si quid autem a nobis in suscepto negotio commode tractatum est, malo id lectoris iudicio laudari, quam nostra praedicatione iactari. Tu tamen industria vel¹⁹ petulantiae nostrae crimen excusabis, vel laudis si quid merebimur²⁰, applicabis. [1690]

tavit ad hunc locum Collega meus, Langius: „Ad praep. retinenda est. Sic Cic. Off. I, §9. *Domus suffragata domino ad consulatum putabatur.* Grammaticus antiquitatem comparat cum centuria praerogativa in comitiis. Sed adi, praerog. constructione ad subst. *soler-tian* relatum simul idem valet, quod *praecipuam*, ut sensus sit: quibus ad laudem praecipuae solertiae antiquitas ipsa, tanquam praerogativa centuria, suffragata est.“
— 1) *Solertia vel antiquitas suffragata est P. Solertia vel antiquitas suff.* Ven. Asc. *Solertiam antiquitas ipsa suff.* Gu. — 2) *Legentium* h. l. intrudunt Ven. Asc. P. om. Gu. — 3) *Applicant* male Ven. — 4) *Afflatus* Ven. Asc. P. *Imbutos* dedimus e Gu. — 5) *Maiore* Gu. — 6) *Dum semper esse assidui, nunquam fieri volunt*, d. e. n. p. omisso qui P. Ven. *Qui dum semper assidui volunt fieri d. e. n. p.* Asc. *Qui dum nunquam semper assidui fieri volunt* Cod. Gu. Sponte patet, scribendum esse: *qui dum nunquam esse assidui, semper fieri volunt* cet., quod dedimus. Sententia est: semper sibi proponunt, ut assidui fiant, nunquam revera sunt. — 7) *Negotium hoc* Ven. Asc. P. — 8) *His* accessit e Cod. Gu. — 9) *Fastidium* Ven. P. — 10) *Praecipuae quae discipulis nostris proderit* Asc. *Proderitque praecipue dis.* n. Gu. — 11) *Scientiam* Ven.

Asc. P. — 12) *Ne, si ipse scias, sed si alios P.*, cui consentit Ven., nisi quod alterum *si* om. *Nec ipse scias sed alios* Asc. *Nec tu ipse scias sed alios* Cod. Gu. *Si* alterum omittunt omnes. Putabam scribendum esse: *nec cum ipse scias, sed alios doc.*, hoc sensu: *neque enim cum ipse scias solus, sed cum alios doctos feceris, videre eruditus.* — 13) *Esse* om. Cod. Gu. — 14) *Digesti* Cod. Gu. — 15) *Auctoribus* Ven. Asc. P. — 16) *Aestimo* Asc. Gu. — 17) *Deputato* Gu. — 18) *Discepta* Gu. Librarius volebat haud dubie *discerpta*, male. Tum idem Cod. *continua* pro *concinna*. — 19) *Tua vel petulantiae n.* *Tua* om. Gu. *vel* om. Asc. „*Tua* ferri non potest. Si opus esset pronomine, sensus requireret *mea*. Hoc enim dicit: *propter industriam, quam attuli, etiam arrogantiae indulgebis.*“ Lang. — 20) *Merebitur, amplius* Ven. Asc. P. sine sensu, *Applicabis* est nobis *contribues*. — 21) *Aggressus ergo sum* Gu. Ven. P. *Ergo* recte om. Asc. „*Verba Aggressus sum in* Cod. Gu. a littera maiuscula et picta incipiunt. Quod reliquum est lineae spacium minio scripta continet haec: *explicit praefatio - inci-; quae post verba secundae lineae ergo nominum regulas, ita absolvuntur: -piti libellus.*“ Lang. Videlicet a verbis *Aggressus sum libellus* Phocae incipit. In Edd. omnia usque ad vv. *et sunt fere*

S E G M. I.

1. Aggressus sum²¹ nominiū regulas breviter explanare, et scrupulosam difficilemque materiam adolescentibus perviam facere. Quoniam omnis ambiguitas in genere nominis et in²² declinatione consistit, primum²³ Latina a Graecis discrevi, ne confusione varietatis perturbaretur memoria. Deinde monosyllaba congesta composui²⁴, quae diversi quidem sunt generis, tertii autem ordinis formulam, tribus exceptis, sequuntur: et sunt fere haec.

2. Masculini generis: as²⁵, dens, grex, flos, fons, lar, mons, mos, mas, mus, praes, pons, pes, ros, rex, sal, sol, vir, vas, vadis. Ex his unum est secundae declinationis, vir.

3. Feminini generis: arx, ars, calx, crux, cos, dos, frons, gens, falx, fax, frans²⁶, fex, glis, lux, lex, lis, lens, glans, lanx, mors, merx, mens, nux, uix, nex, uox, pix, ops, prex, pars, pax, spes, res, sors, stirps, trabs, vis, grus, urbs, vox, nas, naris. Ex his duo sunt quintae declinationis²⁷, spes, res.

4. Neutri generis sunt haec: aes, crus, cor, fas, far, git, ir, ius, mel, os, ossis, os, oris²⁸, par, pus, thus, fel, lac, rus, ver, vas, vasis. Ex his quatuor minime declinantur: fas, git, pus, ir. Tria²⁹ in plurali numero deficiunt; nam tres tantum casus habent, far, ius, rus³⁰.

5. Communis generis: bos, dux, sus, fur, grus. — Omnis generis haec duo sola, par, trux.

6. Expositis monosyllabis cuiuscunque³¹ generis, de caeteris quotlibet³² syllabarum nominibus disseremus; quae his clausulis terminantur: quatuor vocalibus, praeter i; et semivocalibus, praeter f; et una muta t; de quibus ordinate³³ subiectas notabimus regulas; exceptis illis videlicet³⁴, quae minime declinantur, fas³⁵, nefas, nihili, nugas, gummi, frugi, sinapi³⁶, pedum, nequam. Ex his³⁷ neutri generis sunt: fas, nefas, gummi, sinapi³⁸, pedum. Alia omnis generis³⁹.

haec ad praefationem referuntur. — 22) Praepositionem recte interponit Gu. in ceteris deest. — 23) *Primum ergo Gu.* Paulo post *decrevi et perturbetur Gu.* — 24) *Congesta praeposui Ven. Asc. P.* — 25) In Cod. Gu. hoc ordine leguntur: *as, deus, grex, flos, fons, mos, mons, mas, maus* (sic), *praes, pons, pes, lar, ros ros* (bis), *rex, sol, sal, vir, vas.* In Ven. *as, deus, g. fl. f. las, mons, mos, mus, mas, praes, mars, pons, lar, pes, ros, rex, sal, sol, vir, vas;* atque ita in Asc., nisi quod sexto loco legitur *sal.* Retinimus P. ordinem, nisi quod *Mars* post *praes* et *Nar* post *pons* sustulimus, et *mas, mus* scripsimus, pro quibus P. inverso ordine *mus, mas.* — 26) *Fraus* addidi e Cod. Gu. Post *v. fax* hoc ordine leguntur in Cod. Gu. *fraus, fex, lens, glis, lux, lex, mens* (fortasse *merx*) *nux, uix, nex, uox, vox, pix, prex, lis, lans* (lege *lanx*) *glans, mors, mens, ops, pars, spes, res, sors, tips* (lege *stirps*) *trabs, vis, grus, urbs, nas.* Post *v. glans* in sola P. legitur *vel glandis*, quae omnis; *merx* om. Ven. Asc. *nex* om. Ven. Asc. Pro *nas, naris* Ven. *nar, naris;* Asc. *nar, naris.* Praeterea legendum videtur *glans, lans, lanx,* et postea *stips, slips.* Ceterum ordinem P. retinui, nisi quod P. *res, spes* exhibet. — 27) H. l. *contra regulam* add. P. Ven. Asc. Tum *res et spes*

Ven. A. P. — 28) *Vr. ossis, os, oris* addidi e Gu. Praeterea in Cod. Gu. ordo hic est: *aes, crus, cor, far, fas, git, ir, ius, os, ossis, os, oris, pus, mel, thus, fel, par, lac, ras, ver, vas.* Ceterum *ir* om. Asc. *par* om. Ven. Asc. *ir* est idem *v.*, quod vulgo *hir* scribitur. Cf. Priscian. V, 3, 18, et VI, 9, 45, ubi haec: *Et unum neutrum ir, quod est indeclinabile, quamvis quidam, ut Churistius, ir, iris, declinaverunt.* — 29) *Quatuor Ven. Asc. P.* — 30) His addunt et *aes similiter* Ven. Asc. et *aes, P.*, quae absunt a Cod. Gu. — 31) *Sint generis* Ven. Asc. P. generis *sint* Gu. *Eieci sint.* — 32) *Quorumlibet* Ven. *Quorumlibet* Asc. *quot Gu.* *Quotquot* probabiliter coniecit Lang., provocans ad Varr. IV, 8., ubi pariter inter *quot* et *quotquot* fluctuat lectio. Ego Putschii tamen lectionem *quotlibet* veram habeo. — 33) Pro *ordinate* in P. est *ex ordine has*, nescio qua autoritate. Tum *regulas subiectas notabimus* hoc ordine Ven. Asc. P. Meliorem ordinem praestitit Gu. Deinde legendum puto *notavimus.* — 34) *Videlicet* addidi e Cod. Gu. — 35) *Ut fas* Gu. P. Recte omittunt *ut* Ven. Asc. — 36) *Sinapis* Gu. — 37) *Ex istis* Gu. — 38) *Sinapis* Gu. Ceterum Ven. Asc. h. l. *fas, nefas, nihil, (nihili* Ven.) *nugas, gummi, nequam.* — 39) *Sunt* addit Gu.

SEGM. II. *De Genere et Declinatione nominis*¹.

[1691]

1. *A* terminata masculina sunt propria, ut Sylla, Seneca, Catilina, Tucca, Cotta², Agrippa, Pansa³. Pauca sunt appellativa masculini generis, ut hic⁴ lanista, dama, talpa, popa⁵, nauta, poeta, collega, scurra, lixa⁶, assecla⁷, scriba, perfuga⁸, transfuga, homicida, paricida⁹, quae alii communis generis esse dicunt; et illa, quae a verbis colo et gigno componuntur, coelicola, coeligena¹⁰, agricola, silvicola, terrigena, rurigena, serpentina¹¹. Reliqua appellativa omnia feminini sunt generis et primae declinationis, ut fortuna¹², sella, terra, arena¹³, carina, habena. Neutri generis latinae sunt nulla. Communis generis¹⁴ haec sola: advena¹⁵, convena, auriga, conviva, verna, vernula¹⁶. Et omnia primae declinationis sunt. Barbara neutri generis duodecim sunt apud Sallustium nomina fluviorum: hoc Molucha, hoc Turia.

2. *E* finita neutri generis sunt omnia et tertiae declinationis, ut hoc sedile, monile, mare¹⁷.

3. *O* terminata tertiae declinationis sunt omnia, sed diversi generis. Nam quae in *o* puram desinunt, *e* vocali praeposita, masculini generis sunt, ut ganeo¹⁸, aleo, labeo, quae nominativum et vocativum solum habent. Quae *i* ante *o* habent, aut propria masculini sunt generis, ut Curio, Scipio; aut corpus quidem significantia generis masculini sunt, ut stello¹⁹, unio, histrio, centurio, gurgulio²⁰, quaternio, senio, mulio; et omnia *o* litteram in obliquis casibus productam servant; excepto uno, Anio (flumen est Italiae)²¹, quod Anienis facit. Rem autem incorporalem significantia pleraque a verbis transferuntur, et sunt generis feminini, ut haec ratio, oratio²², actio, statio, lectio, et haec similiter nomina per omnes casus *o* producant praeter nomi-

1) Inscriptio *De genere et Declinatione nominis* deest in Cod. Gu. Ven. Asc. In Cod. Gu. vv. *Terminata a tituli instar superscripta sunt et littera picta incipiunt. Tum versus qui sequitur incipit a verbis masculina sunt.* — 2) *Tucca Quota* Gu. *Cotta, Tucca* Ven. Asc. P. — 3) *Pansa* deest in Gu. absorptum a seq. *pauca*. — 4) *Hic lanista* omissio ut Gu. Idem Cod. omittit *hic* ante unumquodque seqq. substanti., ubi repetuntur pronomem Ven. Asc. P. — 5) *Papa* Gu. Ceterum ordo verborum in Gu. hic est: *lanista, dama, talpa* (bis), *papa, nauta, poeta, coll., perfuga, transfuga, scurra, lixa, assecla, hom., paricida, scriba*. — 6) *Lixa* Ven. — 7) *Asella* Asc. *assella* Ven. — 8) *Profuga* Ven. Asc. — 9) *Paricida* recte Gu. Ven. *paricida* Asc. P. Statim post quae *comm. gen. esse dicuntur* Cod. Gu. haud scio an recte. — 10) Vv. *ut hic et haec* ante *coelicola* interposita a Ven. Asc. P. absunt a Cod. Gu. Voc. *coeligena* additum e Gu. — 11) *Serpentina* additum e Gu. — 12) *Schola pro sella* Ven. Asc. exhibent. — 13) *Ilarena* P. *carina arena* hoc ord. Gu. — 14) *Generis addendum* fuit ex Gu. Ven. Asc. — 15) *Haec sola, hic et haec pedis sequa, advena* Ven. P. Recte vv. *hic et haec pedis*. om. Asc. Gu. — 16) *Deminutivum vernula* additum e Gu. — 17) *Sedile, scilicet, monile, monilis, mare, maris* P. Genitivi absunt a Gu. Ven. Asc. Ante *mare*

legitur etiam *raete* (sic) in Ven. Asc. — 18) *Ut hic ganeo* Ven. Asc. P. Pronomen abest a Gu. — 19) *Ut hic stello* Ven. Asc. P. Pronomen om. Gu. — 20) *Gurgulio* Gu. P. *Curculio* Ven. Asc. — 21) *Anio flumen Italiae*, sine signis parenthesis, P. *Est* addunt Gu. Ven. Asc. — 22) *Oratio, ratio* Ven. Asc. P. *Tum actio, statio, portatio, religio* P. Ven. Asc., nisi quod pro v. *portatio* in Ven. *ortatio*, in Asc. *hortatio*. Quod dedimus, exhibit Gu. — 23) *Posita b litteram* Gu. omissio v. vero. — 24) *Ut haec caro* Ven. Asc. P. Genitivum *carnis* om. Gu. — 25) *Aerugo, imago* P. *Aerugo*, quod post *hirudo* redit, altero tantum loco legitur in Ven. et Asc.; prorsus deest in Gu. — 26) *Hirundo, aerugo* Ven. Asc. P. *Pro arundo* habet *irudo* Gu. et cetera sic sequuntur: *fortitudo, altitudo, magnitudo, testudo* cetera. *Aerugo* plane deest in Gu. *Hirudo* a praecedente *hirundo* fuit absorptum; *aerugo* a seq. *arundo*, quod utrumque sublatum in G. — 27) *Formido* addidi ex G. — 28) *In utroque elemento generis masculini* ut P. *In utroque genere masculina* Ven. Asc. *In utroque generis masculini* Gu. Retinui lectionem Ven. et Asc. *Ut* om. Gu. — 29) *Mago* Gu. In mentem venit *margo*, sed istud huc non pertinet. Ceterum *hic*, quod ante singula sequentia subst. legitur, primo tantum loco ante *ligo* est in Gu. — 30) Post *spado* in Gu. legitur *vabo*, quod sine

nativum et vocativum numeri singularis. Praeposita vero *b* littera²³ vel qualibet consonante, propria vel appellativa, masculini sunt generis, ut hic carbo, bibo, praeco, mucro, bubo, [1692] latro, homo, tiro, sermo, pavo, Cato; excepto uno proprio femini generis, haec Imo; et altero appellativo, quod *o* litteram in obliquis casibus amittit, haec²⁴ caro, carnis. Sed duae so-lae consonantes sunt, *g*, *d*, quibus praecedentibus *o* littera terminata nomina generis femini sunt, ut haec imago²⁵, caligo, fuligo, origo, propago, hirundo, hirudo, aerugo²⁶, arundo, magnitudo, altitudo, testudo, formido²⁷, similitudo, fortitudo, quae *o* in *i* convertunt in obliquis casibus. Excipiuntur in utroque genere masculina²⁸, hic ligo, mango²⁹, praedo, cudo, spado³⁰, quae *o* producant; hic cardo, ordo³¹, quae superiore formulam sequuntur. Sunt quatuor³² tantummodo, quae neutralia esse possunt, quorum pars dimidia declinationem³³ patitur, ut duo et ambo. Pondo autem et octo monoptyota sunt, et tantum pluraliter efferuntur, ut haec pondo. Nam unum pondo non dici sciamus³⁴, sed in libram referri³⁵; duo enim et tria pondo, et deinceps, dicimus³⁶. Observabimus, ut quoties de neutro loquamur, correpte dicamus duo, ambo³⁷; in accentu enim longo duo homines et ambo homines, duae mulieres et ambae mulieres dicuntur. Duo autem et ambo etsi communia esse³⁸ videantur, tamen accusativo³⁹ dupliciter efferuntur; namque hos duos et haec duo dicimus. Inter ambos et ambo⁴⁰ apud auctores invenimus communiter. Hi et haec duo, et hae duae⁴¹, et ambo et ambae; horum duorum et amborum, harum duarum et ambarum; his duobus et ambobus, duabus et ambabus; hos duos et ambos, has duas et ambas, haec duo et ambo; his duobus et ambobus, duabus et ambabus.

4. *U* terminata sine controversia neutri generis sunt et quartae declinationis, monoptyota⁴² in singulari numero, in plurali declinantur. Et sunt perpauca, quae pluralem⁴³ numerum admit-

capulo — onis, sive vero — onis esse credas, huc non pertinet. — 31) *Hic cardo, hic ordo* Ven. Asc. P. *Hic ordo, cardo* Cod. Gu. — 32) *Sunt et quatuor* Ven. Asc. P. *Et recte om. Gu.* Idem Cod. exhibet: *Sunt quatuor, quae tantum n. e. p.* — 33) *Dimidiam declinationem* P. male. — 34) *Non dicimus* Asc. Ven. P. *Non dici sciamus* recte Gu. — 35) *Sed in libram efferri potest* Ven. Asc. *Sed in libram efferimus* P. *Sed in libros referri* Gu., quam lectionem sic intelligi posse putabat Collega meus, Langius, scilicet in *lexico et etymologiarum libros*; non male. Sed non puto *libros* sic simpliciter dici posse *libros* Grammaticorum et Etymologorum, quam alii omnes libri, cuiuscunque sunt generis, intelligi possint. Scripsi igitur: *sed in libram referri* sc. sciamus, ut sententia sit, si unum pondo dicendum, summa computando ad *libram* reduci solet. *Libram* singulari numero scripsi, quia *pondo* et *libra* plerumque idem significant. Cf. Gronovius de pecun. vet. pag. 26. — 36) *Dicimus* addidi de coniectura, quod facile excidere potuit, quippe absorptum a superiori *deinceps*. Deinde *observamus* P. — 37) *Ut quoties de neutro loquamur, correpte dicamus pondo duo millia, et in acc. P. Vel quoties de neutro loquimur, correpte dicimus pondo in acc. Ven. Gu. Asc. nisi quod Gu. in accentu enim longo, quod dedimus. Recte vel in ut mutavit P., sae-*

pissime enim haec duo confunduntur in Codd. Falsissimum autem est quod omnes exhibent *pondo*, quod noluisse Grammaticum patet ex verbis *quoties neutro dic.*, nam *pondo* non aliter dici potest, nisi neutro. Qua de causa ante v. *Observabimus* plene distinximus et pro *pondo* posui *duo, ambo*, quam emendationem sequentia stabiliant. — 38) *Vulgo etsi correpta esse videantur*, atque ita libri omnes, pessime. Nam non amplius agitur de correptione ultimae syllabae in *duo* et *ambo*, ut sequi ostendunt, sed communia, i. e. et neutrius et masculini generis, plerumque haberi referunt. Qua de causa scripsi *communiam* de coniectura. — 39) *In accusativo* Ven. Asc. P.; praepos. om. Gu. — 40) *Namque hos duos et hoc duo; et ambos et ambo* P. Ven. Asc. Sed in Cod. Gu. est: *namque hos duos et haec duo dicimus. Inter ambos et ambo apud ceteros*, quae recipere non dubitavimus, sic intelligentes: Legitur apud scriptores *inter ambos* et *inter ambo* sc. homines, indiscrete, sive promiscue. Quod sequitur *communiter* in omnibus libris legitur *communiam*; incipitque ab hac voce sequens enunciationum, quod plane est absurdum. Scripsi igitur *communiter*, retulique ad superiora apud auctores invenimus *communiter* h. e. promiscue. — 41) *Hi et hae et duo vel duae Gu. corrupte. Et ante v. ambo om. Asc. Ven. — 42) Aptyota* Ven. Asc. P. *Monoptyota* Gu. — 43) *Perpauca, e quibus plur. n.*

tunt, genu, cornu, veru, specu, tonitru; caetera semper singularia, ut hoc seru, gelu, pecu¹, testu. Dicimus tamen haec testa et pecua².

5. *At* syllaba finita neutri generis sunt et³ tertiae declinationis⁴, ut hoc animal, animalis, hoc vectigal, hoc tribunal, hoc lupercal. Unum est masculini generis monosyl- [1693] labum, hic sal, salis, et barbara propria⁵, ut Annibal⁶, Adherbal, Asdrubal, Hiemsal. *El* neutri generis sunt, ut mel et fel⁷. *Il* syllaba terminata⁸ masculini generis sunt, ut hic pugil, mugil⁹; sed Iuvenalis *hic mugilis*¹⁰ nominativum dixit. Unum commune, hic et haec vigil; unum feminini generis, ut haec Tanaquil. Et omnia exemplo tertiae declinationis inflectuntur. *Ol* terminatum unum invenitur masculini generis, hic sol¹¹. *Ul* syllaba finita duo sunt masculini generis, hic consul, praesul¹²; unum commune¹³, hic et haec exsul. Lucanus libro VIII. [*Exsul adhuc iacet umbra ducis.*]¹⁴ Et sunt tertiae declinationis, consulis, praesulis, exsulis¹⁵.

6. *Um* syllaba terminata sunt neutri generis et secundi ordinis¹⁶, ut hoc telum, coelum, bellum, imperium, regnum, fatum¹⁷. In hac extremitate nulla sibi locum ambiguitas¹⁸ vindicat.

En syllaba quae finiuntur¹⁹, *i* vocali praeposita, duo tantummodo masculini generis sunt, ut hic rien, rienis²⁰; lien, lienis; quae in obliquis casibus *e* litteram productam servant. Et septem alia eiusdem generis antepositis consonantibus, hic flamen, sacerdos Iovis²¹, pecten, tibicen, fidicen, liticen, tubicen, cornicen. Caetera neutri generis sunt procul dubio et tertiae²² similiter declinationis, ut hoc carmen, nomen, certamen, lumen²³, numen, omen, crimen, examen, gluten et his similia.

7. *Ar* syllaba terminata generis sunt neutri omnia²¹, ut hoc lucar²⁵, torcular, pulvinar, laquear, lacunar, calcar; praeter unum proprium masculini generis, hic Caesar. Haec quoque tertiae declinationis formulam sequuntur, sed neutra in obliquis casibus *a* productam habent²⁶; notatur iubar, quod solum correptam *a* habet, ut Virgilius: *iubare exorto*²⁷.

adm. Gu. — 1) Librarius in Cod. Gu. a superiori *specu* ad *pecu* delapsus verba media et ipsum *pecu* praetermisit. Ceterum *seru* idem est quod *serum*, ὄρεος, de qua forma cf. Charis. I, pag. 23. — 2) *Dicimus tamen et haec testa et haec spectia* Asc. Ven. P. — 3) *Et addidi ex Ven. Asc. Gu.* — 4) *Tertii ordinis Gu.* Idem Cod. om. in seqq. vv. *animal, animalis et hoc tribunal, hoc.* — 5) *Ut hic sal salis et propria barbara* Gu. — 6) *Ut hic Annibal.* Ven. Asc. P. *Hiemsal* om. Gu. — 7) *Verba: El neutri gen. sunt, ut mel et fel* om. Gu. — 8) *I. l. finita syllaba* Gu. — 9) *Hic pugil hic mugil* om. ut Ven. P. *hic pugil mugil* om. ut Asc., adieci ut ex Gu. — 10) Iuvenal. Sat. X, 317. — 11) *Ol terminatum unum invenitur, hic sol* Gu. In *ol unum invenitur masculini generis ut h. s.* Ven. Asc. P. Vv. masculini generis non videbantur omitti posse. — 12) *Ut hic consul et hic praesul* Ven. Asc. P. *hic praesul, consul* om. ut Gu. — 13) *Unum communis generis P. generis* om. Ven. Asc. unum commune edidi e Cod. Gu. Ut addunt Ven. Asc. P. — 14) *Exsul adhuc iacet umbra ducis.* Lucanus (om. libri nota) Gu. Asc. Ven. Retinui lectionem, quae est apud P. Locus est Phars. VIII, 837. — 15) *Exsulis*

deest in Cod. Gu. — 16) *Secundae declinationis* Gu. — 17) Omnibus his nominibus genitivi additi sunt in P., quos non agnoscent Ven. Asc. Gu. *Imperium* deest in Gu. Ceterum post v. *fatum* haec leguntur in Gu. *Excipiuntur duo barbara feminini glicerium silorcium* (lege *Glycerium, Philotium*), quibus quum proximae sequentia manifeste repugnent, haud dubie a seniori manu inserta sunt. — 18) *Nullum sibi locum amb. P. nulla sibi locum amb.* Ven. Asc. *sibi locum amb. nulla* Gu. — 19) *En syllaba terminata* Gu. — 20) *Ren rienis hic l.* Asc. *rien nis hic l.* Ven. P. *rien rienis, lien Gu.* De forma rien cf. Charis. p. 24. — 21) *Ut hic flamen id est sac. Iov.* Gu. In seqq. singulis nominibus *hic* pronomen praepositur in Ven. Asc. P. *Lyricen pro litten* Asc. Ven. — 22) *Caetera sunt neutri generis et procul dubio tert. decl.* Gu. — 23) *Lumen lumen* Gu., qui hunc ordinem tuler: *Carmen* (bis positum), *lumen, lumen, certamen, omen, crimen, numen, examen, gluten.* — 24) *Omnia sunt neutri gen.* Gu. — 25) *Hoc iubar, hoc torcular* Asc. Ven. ut *lucanatorcular* (sic) Gu. *Hoc* singulis nominibus praemisum est in Ven. Asc. P. — 26) *Servant* Gu. — 27) Virg. Aen. IV, 130. — 28) *Et haec*

8. *Er* syllaba finita, exceptis duobus feminini generis, haec mater, haec mulier, et neutris his²⁸: hoc uber, suber, papaver, cadaver, laser, tuber, siler, siser, cicer²⁹, iter, quae [1694] omnia tertiae sunt declinationis³⁰, caetera masculini sunt generis, alia secundae, alia tertiae declinationis. Masculina igitur in *er* syllabam desinentia, si faciunt ex se feminina, a littera terminata, secundi sunt ordinis, ut hic pulcher³¹, ater, niger; quorum feminina sunt, pulchra, atra, nigra. Notatur sequester, quod sequestra facit femininum, et est tertiae declinationis³². Quae³³ ex se aut nulla faciunt feminina, aut in *is* syllabam mittunt³⁴, tertiae sunt declinationis³⁵, hic pater, frater, passer, passeris³⁶, anser, carcer, agger, acer; nam femininum facit haec acris, ut Horatius: [*Solvitur acris hienus*.]³⁷ hic alacer, alacris, volucer, mediocer, celer, equester, pedester, pedestris³⁸. Excipiuntur pauca³⁹, quae quamvis in femininum genus *a* terminatum⁴⁰ minime transeant, secundae tamen sunt declinationis, ut hic puer, gener, socer, liber, Auster, aper, cancer, oleaster, caper, culter, raster⁴¹, faber. Unum invenitur communis generis, quod iuxta rationem communium⁴² tertii est ordinis, ut hic et haec pauper⁴³. Quidam adiciunt hic et haec ubi, uberis.

9. *Ir* syllaba terminatur⁴⁴ unum monosyllabum generis masculini secundae declinationis, hic vir, et quae⁴⁵ ex illo componuntur, ut hic semivir, duumvir⁴⁶, triumvir, septemvir, decemvir, levir; quae eiusdem sunt declinationis. Unum praeterea neutri generis repertum est,⁴⁷ monosyllabis insertum, hoc *ir* indeclinabile.

10. *Or* syllaba finita masculini sunt generis et tertiae declinationis, ut hic odor, olor, amor, liquor⁴⁸. Exceptis tribus, quae sexus in feminino genere⁴⁹ defendit, eiusdem tamen declinationis⁵⁰, ut haec uxor, soror, arbor⁵¹. Et neutris his, ador, marmor, aequor⁵², cor. [1695] Quidam et hoc ebur vel ebor, robur vel robor, femur vel femor, rationabiliter annumerant. Unum est communis generis, hic et haec autor⁵³. Unum omnis generis, hic et haec et hoc memor, et compositum ex eo⁵⁴, immemor. Et omnia in hanc syllabam desinentia, o in obliquis

mulier neutra sunt P. signis parentheticis ante v. *exceptis* et post v. *mulier* adnotis. *Haec mater, haec mulier neutris his hoc urber* (corr. *uber*) *suber* cet. Gu. *Haec mater, haec mulier et neutris his hoc uber, hoc suber*. Ven. Asc. *Hoc* singularis nominibus in seqq. praepositum in Ven. Asc. P. — 29) *Siler hoc cicer* P. *Siser hoc cicer hoc citer* (sic) Ven. Asc. *Et siler et siser* desunt in Gu., absorpta a simili *cicer*. — 30) Hoc loco plene distinguitur in P. — 31) Genitivus *pulchri, atri, nigri* addunt Ven. Asc. P. — 32) Verba: *Et est tertiae declin.* om. Gu. — 33) *Et quae ex se P. et om.* Ven. Asc. Gu. — 34) *Mittunt male* om. Gu. — 35) Recte sic Gu., nisi quod ordine inverso *decl. sunt tert. Sunt deest* in Ven. Asc. P. — 36) Integrae genitivorum formas singularis nominibus subiicit P. *stris et ris* usque repetunt Ven. Asc. Semel tantum terminationem gen. adiectam habet voci *passer, ris* Gu. Idem Cod. *frater* omittit et *ager* pro *agger* scriptum habet. — 37) Horat. Odar. Lib. I, 4, 1. Paullo ante *hic acer, huius acris* Asc. Ven. P. — 38) Genitivi terminationes etiam h. l. singularis nominibus subiicit Ven. Asc. P., quas om. Gu. nisi ultimo loco in v. *peder, pedestris*. — 39) *Excipiuntur vel pauca nomina* Cod.

Gu. — 40) *In feminino genere terminata male* Cod. Gu. — 41) *Aster, astri, faber, bri* Ven. Asc. male. Recte *raster* Gu. P. Ceterum genitivi formae vel terminationis singularis additae sunt in Ven. Asc. P. — 42) *Iuxta communem rationem* Gu. — 43) *Pauper, pauperis* Ven. Asc. P. — 44) *Ir syllaba terminata est* Gu. — 45) *Fir, viri, et si qua* Ven. Asc. P. — 46) *Duumvir* om. Gu. — 47) *Et monos.* Ven. Asc. P. — 48) Genitivorum formas singularis non subiicit et pronomen *hic* praepouunt Ven. Asc. P. *Ut hic odor, amor, liquor, odior* (sic) Gu. Postremum fortasse *achor* vel *ichor* legendum. — 49) *Quae sexus feminini generis def.* Gu. — 50) *Id est tertiae interponit* Gu. — 51) *Haec uxor, haec soror, haec arbor.* Gu. — 52) *Hoc ador, hoc marmor, hoc aequor, hoc ebor, hoc robor, quidam et hoc femor* cet. Ven. Asc. P. Quae edidi, leguntur in Gud. hoc tamen ordine: *ador, ebor, ris, mar. mor. (sic), cor. Quidam hoc ebur vel ebor vel robor, femor vel femur r. ann.* — 53) *Autor* scripsi analogiam verbi *autmare* secutus. In P. *est autor*, in Gu. Ven. Asc. *autor*. Statim post *Omnis generis, om. unum* Gu. — 54) *Ex eo* desunt in Gu.

casibus productam habent, si sunt appellativa et Latina; excepto¹ arbor, et supradictis² neutris, et memor, et immemor. Propria Latina sive Graeca, o correptam habent in obliquis³ casibus, ut Actor, Hector⁴. Quae in *or* similiter desinunt, *i* littera⁵ praeposita, communis sunt generis, eiusdem declinationis, tertiae scilicet, et omnia comparativi sunt gradus, hic et haec melior, doctior.

11. *Ur* syllaba finita generis masculini haec sunt, hic fur, satur: sed fur quidem⁶ iuxta rationem monosyllaborum tertiae est declinationis; quod alii communis generis esse dixerunt. Satur autem secundae, quia⁷ satura facit femininum. Praeterea turtur, vultur, masculini generis et epicoeni⁸, eiusdem declinationis, tertiae scilicet⁹. Caetera neutri sunt generis, eiusdem declinationis¹⁰, ut hoc guttur, sulfur, fulgur, murmur, iecur, coris, vel iecinoris¹¹. Unum communis generis, hic et haec augur¹².

12. *As* syllaba terminata feminini sunt¹³ generis, tertiae declinationis, ut haec dignitas, pietas, facultas, civitas, potestas, *a* littera in omni casu producta. Pauca inveniuntur masculini generis, partim a propriis civitatum nominibus¹⁴ derivata, ut hic Latinas, Maecenas, hic Arpinas, hic Capenas.

13. *Es* syllaba quatuor modis nomina terminantur, in *es* productam¹⁵, praeposita consonante, et in *es* correptam¹⁶, similiter praeposita qualibet consonante; in *es* puram¹⁷ productam, vocali *i* praeposita; in eandem *es* puram¹⁸ correptam. Nomina igitur, quae in *Es* productam desinunt consonante praeposita, generis sunt feminini et tertiae declinationis, quae totidem¹⁹ [1696] syllabis in genitivo et in caeteris casibus, quot in nominativo proferuntur, ut haec nubes, caedes, proles, moles, strages, labes, tabes, pubes, plebes vel plebs²⁰. Excepto uno, quod eiusdem generis est, sed quintae declinationis, fides²¹, fidei; et Ceres, quod in genitivo contra morem²² omnium plus una syllaba profertur, nam Cereris facit; et merces²¹, mercedis. In eadem extremitate quatuor reperiuntur propria masculini generis, eiusdem declinationis, hic Hercules, Coeles, Verres, Ulixes²⁴. Et quae componuntur a pede, nihil a declinatione simplicis²⁵ discrepantia, ut

1) *Excepti s* P. — 2) *Suprascriptis* Ven. Asc. P. — 3) *In omnibus cas.* Ven. Asc. P. — 4) *Actor, ris, Hector, ris* Ven. Asc. P. *auctor, Hector* Gu. — 5) *Littera vocali* Asc. Ven. P. — 6) *Fur iuxta quidem* pravo ordine Ven. Asc. P. — 7) *Quoniam femininum satura* facit Ven. Asc. P. — 8) *Epicoeon* Ven. epicoeon Asc. epichenam Gu. — 9) *Scilicet om.* Ven. Asc. *tertia scilicet om.* Gu. — 10) *Vv. Caetera neutri sunt gen. eiusd. decl. om.* Gu. — 11) *Ita Gu. et P., nisi quod in P. singulis nominibus pronomem hoc praepositur. Vel deest in Asc.* — 12) *Generis scilicet augur Gu.* Genitivi terminationem subiungunt Ven. Asc. P. — 13) *As syllaba finita feminini gen. sunt et t. decl.* Gu. — 14) *Partim propria, partim a propriis civitatum nominibus translata* Ven. Asc. P. *Vv. partim propria et civitatum non leguntur in Cod. Gu. Voc. civitatum retinendum censui.* In seqq. genitivorum formae singulis nominibus subiectae in Asc. Ven. P. — 15) *Id est in productam P. i. in es prod.* Ven. Asc. — 16) *Ante es; in correptam* Ven. Asc. P., nisi quod in *es corr.* Ven. Asc. — 17) *Ante es: in es puram* Ven. Asc. P. *Vv. ante es iterum om.* Gu. recte. Idem tamen in eandem *es pu-*

ram exhibet, sed pron. eandem aptius infra legitur. — 18) *Ante es; in eandem puram P. ante es in eandem pura* Ven. Asc. *Et in es correptam i praecedente* Gu. omissis *v. ante es.* — 19) *Post vv. i praecedente*, quae, ut statim vidimus in Gu. leguntur, omissis nonnullis sequuntur haec: *feminini generis sunt tertiae declinationis et totidem syllabarum in gen. cet. Gu.* — 20) *Exempla sic variant: In Asc. Ven. nominativis caedes et moles genitivi plene scripti adduntur; ceteris terminationes gen. subiectae sunt; pro plebes ibidem plebs solum exhibetur.* Apud P. est: *nubes, bis; caedes, dis; proles, prolis; moles, lis; strages, stragis; labes, labis; pubes, bis; plebes, plebis.* Genitivus ignorat Gu.; idem pro *pubes* exhibet *tabes*, quod interpositi, facile absorptum a superiori *tabes* et disyllabo *plebes* additum vel *plebs*, quod rescripsi. — 21) *Ut haec fides* Ven. Asc. P. — 22) *Extra morem* Ven. Asc. P.; vitium ortum ex non intellecto compendio *otra.* — 23) *Ut et merces P. ut ignorant* Ven. Asc. Gu. — 24) *Genitivus Herculis, Coelis, Ferris, Ulyssis (sic) addunt* Ven. Asc. P., nisi quod Asc. *Coclitis*; recte ignorat genitivos Gu. *Ulixes* Cod. Gu. recte. — 25) *V. simplicis om.* Gu. — 26) *Esse om.*

bipes, tripes, quadrupes; haec etiam communis esse²⁶ generis multi affirmant; souipes, alipes. Duo praeterea sunt communis generis, quae in genitivo una syllaba crescunt²⁷, ut hic et haec haeres, locuples²⁸. Quae *es* correpta²⁹ terminantur praeposita consonante, masculini sunt generis, tertiae similiter declinationis³⁰, et una syllaba in genitivo crescunt, ut hic poples, hic fomes, miles, gurges, stipes, hic cespes, hospes³¹; nam femininum *hospila* facit. Exceptis his, feminini quidem generis, haec seges, teges; et accidentibus communis generis³², hic et haec teres, praepes, dives, hebes, comes, sospes, superstes. Et omnia genitivum in *tis* syllabam mittunt. Notantur haec sola, quae in *dis* non in *tis* faciunt genitivum, hic et haec praeses, deses, obses, reses³³. Quae in *es* productam et puram³⁴ desinunt, feminini sunt generis et declinationis quintae, ut haec facies, acies, effigies³⁵. Excepto uno incerti generis, quod nunc masculinum, nunc femininum est, ut hic et haec dies³⁶, diei; et quod ex eo figuratur masculini generis, hic meridies³⁷. Unum praeterea notatur eadem clausula³⁸ terminatum generis feminini, tertiae declinationis, haec quies, quietis. Quae in *es* correptam *i* praecedente vocali desinunt, duo sunt [1697] masculini generis, hic aries, paries³⁹; unum femininum, haec abies; et faciunt genitivum in *tis*⁴⁰. *Es* productam aut correptam nomina habere dignoscuntur per penultimum genitivi. Sic miles *es* correptam habere dignoscitur; quia penultimum genitivi correptam habeat, ut miles, huius militis: sic heres *es* productam; quod penultimum genitivi productam habeat, ut heres, huius heredis. Atque id ita in omnibus fere observandum est, ubi de ultimae syllabae quantitate dubitatur, ut in nominibus, ita et in verbis⁴¹.

14. *Is* syllaba finita, praepositis *n* et *e* consonantibus masculini sunt generis, ut hic panis, funis⁴², finis, annis, ignis, clunis, piscis, fascis⁴³. Unum est feminini⁴⁴ generis, haec bipennis. Unum communis, hic et haec canis. Omnia tamen sunt tertiae declinationis. Et illa generis⁴⁵ sunt masculini, quae in genitivo una syllaba ad crescunt, ut hic lapis, pulvis, sanguis, vomis, cinis, pollis⁴⁶, pubis⁴⁷. Sic Tullius: [*Filiunque eius impubere*]⁴⁸. Ex his unum

Gu. — 27) *Adrescunt* Ven. Asc. P. — 28) *Haeredit* et *locupletis* genitivos subiungunt nominativis suis Asc. Ven. P. — 29) *Correptam* Gu. — 30) *Tertiae declinationis, similiter* et Gu. — 31) Vel genitivos forma integra, vel terminationes addunt Ven. Asc. P. *Miles* h. l. omittit, infra post *v. comes* intrudens Gu.; male. — 32) Post *teges* (in Ven. Asc. P. *seges, segetis, teges, tegetis*) in Ven. Asc. P. oratio ita continuatur, plena distinctione praemissa: *Communis vero accidentibus licet, hic et haec teres*, quae a sententia laborant. Sed in Cod. Gu. sine distinctione continuatur oratio sic: *teges, et accidentibus communis generis*, ubi aut scribendum: *et adiectivis c. gen.*, aut *accidentibus* pro *adiectivis* positum atque ita intelligendum est. In exemplis Ven. et A. *hic et haec dives* omittunt, ceteris cum P. pronomina addunt et exemplis his *comes, sospes, superstes* genitivos apponunt. Nos Cod. Gu. secuti sumus, excepto quod *miles* falso post *comes* intulisse iudicantes hoc ipsum omisimus. Cf. notam superiorem. — 33) Genitivos singulis subiungunt Ven. Asc. P.; *reses* ignoratur a Ven. Asc. — 34) *Vv. et puram* om. Gu., sed post *desinunt* infert: *i praecedente*. — 35) Genitivos singulis exemplis subiun-

gunt Ven. Asc. P. — 36) *Femininum ut hic vel haec dies* Ven. Asc. P. In proxime supp. pro *nunc* — *nunc* in Cod. Gu. *nec-nec* ex non intellecto compendio. — 37) *Meridie* subiungunt Ven. Asc. P. — 38) *Finitum* Ven. Asc. P. — 39) *Hic paries* Gu. — 40) *Et tertiae declinationis, faciunt enim genitivum arietis, parietis, abietis* Ven. Asc. *Et tertiae sunt declinationis, faciunt genitivum enim ar. par. ab. P. Et faciunt genitivum in tis* Gu. atque ita edidi. — 41) Omnia ista: *Es productam* — *ita et in verbis*, et interposita, desunt in Gu. Asc. Ven. Addidit ea P. haud dubie e Codice Puteani, quo se usum esse profitetur in praefatione. Non sustuli, quia et apta esse et nostro hoc Grammatico non indigna videbam. — 42) *Hic panis, hic funis* omissio ut Ven. Asc. P. — 43) *Hic fascis* Ven. Asc. P. — 44) *Unum fem. est gen. Ven. Asc. Est om. Gu.* — 45) *Sunt genitis* P. — 46) His cae superioribus exemplis genitivi formas adiecti et pronomem *hic* praepositum singulis Ven. cum Asc. et P. — 47) *Hic impubis, impuberis* sola P. — 48) Verba: *Sic Tullius — impubere* plane desunt in Ven. Asc. Gu. Sane quidem raro exempla e scriptoribus subiungit Grammaticus, sed credibilis est, talia omissa

tamen¹ feminini generis est, haec cuspis. Caetera qualibet consonante is syllabam praecedente, feminini sunt generis et eiusdem² declinationis, nominativum et genitivum parem habentia, ut haec avis, classis³, turris, puppis, cutis, pellis, securis, messis, navis, scrobis, bilis. Sed si sunt⁴ accidentia, id est ad corpus vel ad animam pertinentia, universa communis sunt generis⁵, et tertiae declinationis, et neutra⁶ ex se faciunt e littera terminata, nihil a declinatione communium⁷ discrepantia, ut hic et haec fortis et hoc forte, huius fortis; hic et haec dulcis et hoc dulce, huius dulcis; hic et haec suavis, et hoc suave, huius suavis⁸. Et quae derivantur a principalibus⁹, is syllaba finita, eandem regulam sequuntur, ut a populo, hic et haec popularis, [1698] et hoc populare; et a specie specialis, speciale¹⁰, et quae similia sunt. Sunt praeterea pauca nomina eadem clausula finita¹¹, quae neque n, neque c, ante is syllabam habent¹², neque in genitivo plus una syllaba proferuntur, ut hic fustis, ensis¹³, postis, anguis, unguis¹⁴, follis, collis, corbis, axis¹⁵, mensis, vectis, torris¹⁶, torquis, orbis. Praeterea quae superius nominavimus omnia aut feminini sunt generis, aut communis. Nam secundum declinationem¹⁷ nulla est ambiguitas.

15. Os finita monosyllaba¹⁸ tria sunt generis masculini, hic mos, flos, ros. Duo feminini, haec cos, dos. Unum neutri, hoc os, oris; os, ossis¹⁹. Unum communis, hic et haec bos²⁰. Et omnia, secundum definitam superius regulam monosyllaborum, tertiae sunt declinationis. Dissyllaba sunt²¹ tria, quorum duo sunt masculini generis, unum communis, eiusdem declinationis, ut²² hic lepos, leporis; hic nepos, nepotis; hic et haec custos, dis; similiter hic et haec sacerdos, tis.

16. Us syllaba terminata nomina masculini sunt generis, aut feminini, aut neutri. Tantum unum est omnis generis tertiae declinationis, hic et haec et hoc vetus, veteris. Sed masculini generis nomina, aut secundae sunt declinationis, aut quartae; exceptis duobus, quae sunt²³ tertiae declinationis, hic Ligus, Liguris, et hic lepus, leporis. Sed illa²⁴ secundae declinationis

esse a scribis, quam adiecta. Locus est Cic. in Cat. IV, 6. — 1) Tamen om. Gu. — 2) Et tertiae decl. Gu. Et eiusdem decl. tertiae s. (scilicet) Ven. Asc. — 3) Ut haec avis, huius avis; classis, huius classis et sic porro P. Ut haec avis, classis, clavus, turris, puppis, haec cutis, haec pellis, haec securis, messis, navis, scrobis, scobis, haec bilis Ven. Asc. Et pronomina omittit Gu. praeterquam quod primo loco haec avis ponit, et genitivos. Scobis autem et P. et Gu. omittunt. De voce Scobs et scobis cf. Priscian. VII, 8, 40. Kr. — 4) Sed sunt accidentia idem ad c. Gu. Accidentia fere idem significare atque adiectiva, supra iam vidimus. — 5) Sunt generis Ven. Asc. Gu. Sunt om. P. — 6) Et tertii ordinis similiter et neutru Gu. — 7) Vv. Terminata et communium om. Gu. male. — 8) Ut hic et haec fortis et hoc forte, dulcis, suavis Gu. nihil amplius. — 9) Principibus Gu. — 10) Et hoc populare, huius ris; speculis, speciale Ven. Asc. P. Verba et a specie accesserunt et Cod. Gu. — 11) Terminata Gu. — 12) Inculcantur h. l. verba masculini generis, a Ven. Asc. P., quae male inturbant orationem. Onisi cum Cod. Gu. — 13) Ut hic fustis, hic ensis et sic porro, addito singulari

pronomine, Ven. Asc. P. — 14) Ungis Cod. Gu. — 15) Avis add. e Gu. — 16) Torris additum e Gu. — 17) Super declinatione Ven. Asc. P. Nulla esse potest ambiguitas super aliqua re, sed inesse potest in re, quapropter libenter secutus sum Cod. Gu. — 18) Sic Ven. Asc. rectissime. Os finita syllaba P., peius adeo Cod. Gu. Syllaba finita os. — 19) Unum neutrum os ossis, os oris Gu. Unum neutri, hoc os, oris. Quidam et hoc os, ossis adiciunt, Ven. Asc. P. Absona sunt haec: Quidam — adiciunt et a scribis addita videntur, quapropter onisi. — 20) Vv. Unum comm. — bos omissa in Gu., qui reliqua sic exhibet: Omnia supra dictam regulam monosyllaborum tertiae decl. servant; quae aperte sunt iusto breviora. — 21) Sunt om. Gu. Ven. Asc. — 22) Ut additum e Cod. Gu. Statim post idem: hic lepos, nepos, hic et haec custos sacerdos. In Asc. est: hic lepos, leporis; nepos, nepotis; hic et haec custos. dissimiliter. — 23) Vv. Quae sunt om. Gu. — 24) Sed illa masculina Ven. Asc. P. Masculina om. Gu. — 25) Vv. Quae aut sunt propria aut addita sunt e Cod. Gu. Tum legitur in G. aut in generibus femininis transeunt. — 26) Aut in generibus femininis non transeunt Gu. — 27)

accipiunt formulam, quae aut sunt propria, aut²⁵ in femininum genus transeunt; illa quartae, quae aut a verbis veniunt, aut in femininum genus²⁶ non transeunt, ut hic ascensus, huius ascensus, a verbo ascendo; hic motus, huius motus; hic nisus, huius nisus²⁷; hic portus, huius portus; hic arcus, huius arcus; quoniam in femininum non transeunt. Sed quoniam in *us*²⁸ plurima inveniuntur, quae nec a verbis veniunt, nec nihilominus²⁹ quartae sunt declinationis, neque femininum ex se faciunt, et tamen secundae sunt declinationis: discernendae ambiguitatis causa, diligenti inquisitione subiectas notavimus regulas, quo facilius declinationis diversitas deprehendi possit. [1699] Ergo³⁰ *Us* syllaba terminata nomina, masculini generis, propria vel appellativa, sive feminina³¹ ex se faciunt, sive in aliud genus minime transformantur, secundae sunt declinationis, ut Terentius, *tii*³²; Marcus, *ci*; bonus, *ni*; campus, *pi*; hortus, *ti*; fumus, *mi*; nidus, *di*; fungus, *gi*; mergus, *gi*; somnus, *ni*; lucus, *ci*. Duo tamen excipiuntur³³, quae superius notavimus tertiae declinationis, *us* syllaba terminata eiusdem generis, hic Ligus, lepus³⁴. Quae a verbis, aut nominibus veniunt principalibus, quartae sunt declinationis, ut hic status, huius status; hic ductus, huius ductus; hic motus, huius motus; hic consulatus³⁵, tribunatus, magistratus, equitatus, sequestratus³⁶, principatus, raptus, receptus, visus, nisus³⁷. Notantur haec, quae nec a verbis veniunt, nec a nominibus derivantur, et tamen quartae sunt declinationis, generis masculini, ut hic artus, gradus³⁸, sexus, caestus, aestus, portus, lacus, sinus³⁹, vultus, luxus, senatus, fastus, astus, victus, rictus, ritus⁴⁰, foetus, situs. Feminini generis eadem extremitate finita secundae sunt⁴¹ declinationis tria tantum: haec colus, huius coli; haec alvus, alvi; haec humus, humi; et omnia nomina arborum, quae in eandem syllabam desinunt, feminini generis sunt, haec pirus, piri⁴²; prunus, pinus, fagus, taxus, fraxinus, ulmus, alnus. Tertiae pauca haec⁴³ tantum: salus, salutis⁴⁴; palus, paludis; iuventus, iuventutis; senectus, senectutis; servitus, servitutis; tellus, telluris; virtus, virtutis; Venus, Veneris. Quartae haec⁴⁵ tantum: haec manus⁴⁶, anus, porticus, domus, nurus,

Hic risus, huius risus Asc. V. Omnia ista ita exhibit Gu. ut *hic ascensus, motus, cursus, arcus.* — 28) *Ia us* addita e Cod. Gu. et Asc. — 29) *Nec minus* Ven. Asc. P. contra sententiam loci. *Nec nihilominus* dedimus e Cod. Gu., qui ista omnia sic exhibet: *Sed quoniam plurima inveniuntur, quae nec a verbis, nec nihilominus sunt quartae declinationis diligenti inquisitione subiectas notavimus regulas, quo facilius diversitas deprehendendi possint.* Sed Ven. et Asc. a P. non recedunt, nisi quod *declinationis* omitunt. — 30) *Ergo* deest in Gu. — 31) *Femininum* Ven. Asc. P. — 32) *Genitivi* integri ascripti sunt in Ven. Asc. praeterquam in voce *lucus*, ubi Ven. ascriptam habet syllabam *ci*, Asc. gen. plane omitit. Exempla sic proferuntur in Gu.: ut *Terentius, Marcus, Gerdaldus, capus* (sic), *orcus, fungus, nidus, sompnus, sonus, lucus.* — 33) *Duo notantur, quae superius posuimus* Ven. Asc. P. — 34) *Ut hic Ligus, ris; hic lepus, ris* Putsch. *Hic ligus, liguris; lepus, ris.* Ven. Asc. *Ut om.* Ven. Asc. Gu. — 35) *Terminationes genitivi et pronomen hic singularis* seqq. vocc. addit P., pronomen tantum Ven. Asc. Utrumque om. Gu. — 36) *Vocem sequestratus* addidi e Gu. Ce-

terum pro *raptus* in Ven. et Asc. legitur *reptus*, et *raptus* pariter atque *receptus* desunt in Gu. — 37) *Nisus* addidi e Gu. — 38) *Hic artus, hic status, gradus* P. *Hic arcus, huius arcus; hic gradus, fructus, caestus* Ven. Asc. *Status* etiam a Gu. omititur, recte. *Ut* adieci e Cod. Gu. — 39) *Currus* recte omititur in Gu. Pro *vultus*, male *cultus* in Ven. Asc. — 40) *Rictus vel ritus* P. *Rictus, ritus* Ven. Asc. *rictus* om. Gu. — 41) *Et secundae declinationis* Ven. Asc. P. In prioribus eadem sunt extr. Ven. Asc. Paulo post sunt tria tantum P. — 42) *Haec pirus, piri; haec prunus, pruni; fagus, fagi* P. A. V. *Pinus* addidi e Cod. Gu. Ceterum genitivorum terminationes etiam post reliquis vocc. addunt Ven. P. A. — 43) *Tertiae pauca sunt haec* Ven. A. — 44) *Praeter v. salus, salutis* non integros genitivos, sed terminationes tantum addunt Ven. Asc. Genitivos plane ignorat Gu., qui hoc loco videbantur desiderari non posse. — 45) *Quartae declinationis haec* P. *Voc. decl. om.* Gu. — 46) *Haec manus, huius manus, haec anus, huius anus* et sic porro P. *Haec manus, huius manus* om. Ven. Asc. Genitivos pariter atque pronomina omitit Gu. Ultima exempla sic exhibentur in Ven.

socrus, quercus. Neutralia illa sunt, quae in genitivo una syllaba crescunt¹ et in ris² desinunt, ut hoc decus³, decoris; hoc sidus, sideris; pondus, ponderis; hoc pecus, pecoris. Exceptis tribus, quae secundae sunt declinationis, correpta us syllaba; hoc vulgus⁴, vulgi; hoc virus. [1700] vini; hoc pelagus, pelagi. Alia omnia masculini sunt generis, et declinantur⁵ exemplo secundae declinationis, aut quartae, iuxta definitas superiorum regulas⁶.

17. *Ex* syllaba terminatur unum⁷ masculini generis proprium. Aiax⁸. Unum femininum, haec fornax. Alia omnia sunt accidentia, et trium generum. hic et haec et hoc audax, rapax, fallax, loquax⁹, pertinax, minax, prociat, contumax, pervicax; et omnia adinstar tertii ordinis declinantur, et *a* in obliquis casibus productam servant¹⁰.

18. *Ex* syllaba finita masculini sunt generis, declinationis tertiae, ut hic vertex, verticis; culcx¹¹, codex, latex, sorcx, pollex, cortex, apex¹², murex. Feminini generis haec sola: haec silex, ut Virgilius: [*Ah silex in nuda:*] haec ilex, carex¹³, et haec supellex, supellectilis¹⁴. *Si* sunt accidentia, quae in *ex* desinunt, omni generis sunt, nihil a declinatione discrepantia; nam tertiae declinationis sunt, ut hic et haec et hoc simplex, duplex, artifex, opifex, aurifex; et omnia in genitivo et in caeteris casibus e litteram in *i* convertunt¹⁵. Unum reperitur masculini generis, quod e productum¹⁶ in obliquis casibus, ut hic vertex, vertecis¹⁷.

19. *Ex* syllaba quae terminantur¹⁸, masculini generis sunt, ut hic calix, calicis¹⁹; fornix, varix. Feminina sunt haec sola²⁰: salix, filix, radix, cervix, matrix, cornix²¹, lodix. Ex his posteriora quinque²² *i* producant in obliquis casibus. Accidentia²³ trium generum sunt, ut²⁴ hic et haec et hoc felix, felici; hic et haec et hoc pernix. In eandem syllabam²⁵ praepositis consonantibus, quarum prior muta, altera liquida est, nomina feminini generis desinunt²⁶, quae a masculinis *tor* syllaba finitis, et a verbo venientibus figurantur, ut hic genitor, haec genitrix; venator, venatrix²⁷; bellator, bellatrix; victor, victrix. Unum eadem clausula terminatum²⁸ masculini generis, nomen serpentis apud Lucanum libro VIII,²⁹ lectum est: [*Et matrix violator aquae.*] Et duo³⁰ feminini, quae a masculinis non veniunt, haec meretrix, haec³¹ cicatrix. Omnia ta- [1701] men³² procul dubio tertiae declinationis sunt.

Asc. P. haec domus, haec nurus, haec socrus, haec quercus. — 1) *Quae in genitivo tantum unam v. libram accedunt* Gu. — 2) *Et litera des.* Asc. — 3) *Ut hoc decus, pondus, pedulus, pectus* Gu. Nihil amplius. — 4) *Hoc vulgus, pelagus, verus* Gu. Nihil simpliciter. — 5) *Declinantur om.* Gu. — 6) *Iuxta superiores regulas definitus* Gu. — 7) *Az v. H. terminatum unum est* Gu. — 8) *Ut hic Aiax* Ven. Asc. P. — 9) *Inter loquax et pertinax* Gu. exhibet *mirax*, quod vix ubi legitur. — 10) *Habent* Ven. Asc. P. — 11) *His nominibus singulis pronomem hic et integras genitivorum formas adiicit P.* Pronomen ante *v. culcx* et *seqq.* om. Ven. Asc., quae eadem terminationes genitivi nunc addunt, nunc omittunt. — 12) *Apex* addidit e. Cod. Gu. — 13) *Omnia Virgilij loca* Gu. simpliciter. *haec ilex, carex, silex.* Virg. Eclog. I, 15. — 14) *Et haec supellex, supellectilis* desunt in Ven. Asc. — 15) *Et omnia in genitivo et in caeteris casibus in i convertunt.* Gu. — 16) *Quod productum e*

Gu. — 17) *Ut om.* Ven. Asc. *hic om.* Gu. — 18) *Ex syllaba terminata* Gu. — 19) *Hic fornix, formicis; varix, varicis* P. Terminationes genitivi add. Ven. Asc. — 20) *Sola* additum e. Gud. Tum singulis vocc. pronomem *haec* praeposunt Ven. Asc. P. — 21) *Cornix om.* Gu. — 22) *Posteriora quatuor* Ven. Asc. *Ex his superiora IIII i productam in obliquis habent.* Gu. Error ortus ex numeri signo. — 23) *Haec nomina subscripta accidentia* Gu. — 24) *Om.* Ven. Asc. — 25) *In eadem syllaba* Ven. Asc. P. *commate ante In* posito et plena distinctione post *v. liquida est* reiecta P. Recte punctum ponitur post *v. pernix* in Ven. Asc. Gu. — 26) *Desinentia* Gu. *Desinant in ix* Ven. Asc. P. — 27) *Hic venator, haec venatrix* Ven. Asc. P. — 28) *Terminatur* P. Gu. — 29) *Libro VIII* desunt in Ven. Asc. Gu. Legitur locus libro nono v. 720. — 30) *Et om.* Ven. Asc. P. *masculino* Gu. — 31) *Haec ante v. cicatrix om.* Gu. — 32) *Tamen om.* Gu. — 33) *Quam superiorum demonstra-*

20. *Or* syllaba finita, exceptis monosyllabis, omnia accidentia sunt, generis omnis, sed iuxta rationem superius demonstratam³³, ut hic et haec et hoc ferox, atrox, velox; haec quoque, eiusdem³⁴ declinationis legibus subiacent. Unum feminini generis hac extremitate apud Plautum lectum est³⁵, *haec celo*, quod scapham³⁶ significat.

21. *Ur* syllaba terminatur unum masculini generis proprium, Pollux³⁷. Monosyllaba cuiuscunque sint³⁸ generis, definivimus. Feminini monosyllaba, lux, nux, crux³⁹. Quidam communis generis hac syllaba finitum asserunt⁴⁰, hic et haec coniux; qui nominativum sine *n* littera⁴¹ proferri volunt, quia in genitivo et aliis casibus eadem littera non servatur⁴².

22. *T* littera muta unum nomen terminatur, generis neutri, hoc caput⁴³, capitū; et quae ex eo componuntur, occiput, tis; sinciput, tis. Persius satira sexta: [*Et fissa fumosum sinciput aure*]⁴⁴.

23. Quae in duas desinunt consonantes, exceptis, ut saepius dictum est⁴⁵, monosyllabis, si sint⁴⁶ accidentia, trium generum sunt, et tertii ordinis, remota ambiguitate declinationis, ut hic et haec et hoc ingens, tis. Similiter⁴⁷ caelebs, bis; inops, solers, consors, potens. Pauca sunt masculini generis propria, Mavors, Mavortis⁴⁸; Aruns, Aruntis. Pauca sunt⁴⁹ appellativa, quorum alia masculini generis, alia feminini; hic adeptus, adipis; haec cohors, cohortis; haec hiems, hiemis⁵⁰; et similia⁵¹.

S E G M. III.

1. Expositis⁵² Latinorum nominum⁵³ regulis, Graecorum quoque tractanda est declinatio; quoniam⁵⁴ his plerumque utimur in sermone, et maxime propriis, quae in⁵⁵ usu Latinae linguae admissa sunt, vel appellativa, aut primae esse declinationis, aut secundae, aut tertiae; generis masculini, feminini, neutri⁵⁷. Sed primae quidem et secundae declinationis masculina et feminina reperiuntur; tertiae autem masculina, feminina, neutra.

vimus Gu. — 34) *Eisdem legibus* Gu. — 35) *Unum femininum lectum est apud Plautum* Gu. Legitur aliquoties apud Plautum, veluti Captiv. IV, 2, 94. Mil. IV, 1, 40. — 36) *Scapham navis* Gu. — 37) *Proprium, hic Pollux, cis.* Ven. P. proprium om. Gu. — 38) *Sunt* P. Respicit Grammaticus ad locum supra lectum Segm. I, 2. 3., ubi de monosyllabis expositum est. — 39) *Verba: Feminini monosyllaba lux, nux, crux* absunt a Gu. — 40) *Afferunt* Asc. — 41) *Sine n proferre* Gu. — 42) *Quia in obliquis illa littera non servatur* Gu. — 43) *Capud* Gu. — 44) *Omnia ista v. Et quae ex eo componuntur* — *sinciput aure* desunt in Gu. Locus est Pers. VI, 70. Vv. *satira sexta* desunt in Ven. Asc. — 45) *Ut iam saepe d. e.* Gu. — 46) *Si sunt* P. Coniunctivus praefereendus videtur. — 47) *Hic et haec et hoc celebs,* omisso *Similiter* Ven. Asc. P. In seqq. *hic et haec et hoc inops, pis,* et sic porro Ven. Asc. P. Post *inops* P. interponit *expers, tis,* quod ignorant Gu. Ven.

Asc. Pro *consors* in Gu. est *concors,* et *potens* plane abest. — 48) *Hic Mavors — hic Ar.* P. Genitivos om. Gu. — 49) *Sunt* additum e Gu. — 50) *Inops, mis* Gu. *Et similia* desunt ibidem. — 51) Post *v. similia* in Ven. Asc. inscriptio legitur: *Explicit regula latinorum, incipit graecorum.* In Gu. rubrica est haec: *Explicit regula latinorum nominum.* Sed in eodem tamen omne hoc segmentum de Graecis nominibus desideratur, et continuo annectuntur verba, quae infra leguntur Segm. IV. *Quoniam genera cet.* — 52) *Feliciter expositis* Ven. Asc. Gu. Qui hic et in seqq. citatur Cod. Gu. alius est, papyraceus, de quo vide praefationem. — 53) *Nominum* deest in Ven. Asc. — 54) *Declinatio, qua plerumque utimur* Ven. Asc. *Decl. quoniam plerumque his utimur* Gu. — 55) *In* deest in Ven. Asc. *In usu P. in usum recte* Gu. — 56) *Meminis haec omnia* Gu. — 57) *Vel neutri* Gu.

2. Quaecunque nomina *as*, vel *es*¹, syllabis terminantur, si apud Graecos genitivum in *ou* mittunt, apud nos primae² sunt declinationis, ut ὁ *Αἰνείας*, τοῦ *Αἰνείου*, Aeneas, Aeneae³; ὁ *Λυσίας*, τοῦ *Λυσίου*, Lysias, Lysiae; ὁ *Ἀμύντας*, τοῦ *Ἀμύντου*, Amyntas, Amyntae; ὁ *Δαμοίτης*, τοῦ *Δαμοίτου*, Damoetas, Damoetae; ὁ *Κλοάντης*, τοῦ *Κλοάντου*⁴, Cloantes, Cloantae. Exceptis his: ὁ *Ἰωάννης*⁵, τοῦ *Ἰωάννου*, Ioannes, Ioannis; ὁ *Ὀρόντης*, τοῦ *Ὀρόντου*, Orontes, Orontis; ὁ *Ὀρέστος*, τοῦ *Ὀρέστου*, Orestes, Orestis; ὁ *Ἡρόδης*, τοῦ *Ἡρόδου*, Herodes, Herodis; ὁ *Πυλάδης*, τοῦ *Πυλάδου*, Pylades, Pyladis⁶. Atque haec quidem omnia⁷ masculini generis sunt. Item illa flexa, quae *s* littera adempta faciunt apud illos genitivum, similiter apud nos eiusdem sunt⁸ declinationis, ut Antas, Antae; Menas, Menae. Quae et accusativum singulare in *n* potius quam in *m* syllabam terminant⁹, ut Aenean, Anchisen, Lysian. Simili ratione patronymica nomina declinantur, ut hic Priamides, Priamidae; Pelides, Pelidae; hunc Priamiden, Peliden. Graeca autem feminina, quae *a* littera finiuntur, primae sunt declinationis, ut Medea, Medeae; Phaedra, Phaedrae; Andromeda, Andromedae. Et quae in *e* productam¹⁰ apud illos desinunt, apud nos *e* in *a* conversa, sunt eiusdem declinationis, ut haec Circa, Circae; Andromacha, Andromachae. Aut secundum Graecam declinationem inflectuntur per¹¹ nominativum casum, ut haec Libye, Libyes. Sic Lucanus libro IX.¹² [*Finibus extremis Libyes, ubi fervida tellus.*]

3. Secundae declinationis sunt Graeca masculina vel feminina, quae *os* syllaba brevi terminantur, *o* littera in *u* mutata apud Latinos secundi ordinis declinationem sequuntur, ut hic Homerus, ri; Hyginus, Hygini¹³; Tyrns, Tyri; Berytus, ti¹⁴; Cyprus, Cypri; Pontus, ti¹⁵.

4. Item quae apud illos in *eus* syllabam desinunt, sunt¹⁶ masculina propria eiusdem declinationis, ut hic Peleus, Pelei; Tydeus, Tydei; Oeneus, Oenei¹⁷; Orpheus, Orphei. [1703] Haec dativum singularem duplicem habent; nam et Pelei et Peleo dicimus, Orphei et Orpheo, ut Virgilius¹⁸: [*Orphei Calliopea, Lino;*] hoc Graeca, illud Latina declinatione¹⁹. Accusativum tamen habent Graecum, ut Pelea, Tydea.

5. Item illa, quae apud Graecos in *gros* et in *dros* et in *eros* et in *tros*²⁰ syllabam

1) Quaecunque nomina in *as* vel *es* vel *a* syllaba P. Ven. Asc. Recte Gu. (*Q. n. as vel es syllabis*, quod dedimus. — 2) *Sunt primae* Ven. Asc. P. — 3) Graecae formae constanter omisae sunt in Cod. Gu. *Hic Aeneas, huius Aeneae* et sic porro P. Nunquam pronomina addita in Gu. Ven. Asc. — 4) Ὁ Κλοάντης. Articulum addidi e Ven. Asc. — 5) Articulū adiectus e Ven. Asc. — 6) *Orontes, herodes, Orestes, Pylades* Gu. — 7) Verba: *Atque haec quidem* om. Gu. Ven. Asc. — 8) *Sunt* interpositi ex Ven. Asc. — 9) *Terminant* om. Gu. Goth. Hic paullo ante a voce *declinationis* incipit Cod. Goth. — 10) *Producta* Ven. Asc. — 11) *In nominativum casum* Ven. Asc. *Inter* (sive *intra* non enim manifesto intelligitur) *nom. c. Gu. Inter* etiam Goth. Paullo post *huius Libyes P. Haec libiae libies* Goth. — 12) *Libro IX* desunt in Ven. Asc. Gu. Goth. Locus est Lib. IX, 624. — 13) *Iginus, Igini* Ven. Asc. P. Recte *Iyginus, ini Gu. Iyginus, Iygni* Goth. — 14) *Lyrutus, ti* Gu. *Beritus, ti* P. Goth. — 15) *Pon-*

tus, ti addita e Gu. Goth. — 16) *Sunt autem masc. Gu. Goth.* — 17) *Aeneus, Aenei* Ven. Asc. P. Peius etiam Goth. *Aeneas aeneae*. Rescripsi *Oeneus, Oenei* de conii. — 18) Virg. Ecl. IV, 57. *Orfi Calliopea Goth., in quo etiam est: Peli et Pelio.* De dativo *Orphei* et *Orphi* cf. Conr. Leop. Schneider. Lat. Formenl. pag. 289. — 19) *Hoc graecum est, illud latinae declinationis* Ven. Asc. P. *Sed hoc Graecum est, illud Latinae declinationi* Goth. *Tum Pelia teria* Goth. — 20) *Et in tros* om. Gu. *In dros et in gros*, omisa quarta term. Goth. — 21) *Genitivus Graecos addidi* ex Gu., qui desunt in Ven. Asc. P. Goth. — 22) *In gros, in bros, in dros, in tros* P. — 23) *Syllabas* Ven. Asc. P. Goth. — 24) *Singulis his substantivis Graecas formas praemittit* P. *Scrobrus mendose* Goth. — 25) *Masculina nomina P. Propria* deest in Goth. — 26) *Et sunt tertiae* P. — 27) *Desinentia* hic interponunt Ven. Asc. P. Goth. — 28) *Applivamus Gu. adplicamus* Goth. — 29) *Ἀκάμας — Acamantis* accesserunt ex Gu. et Goth. — 30) Ita Cod.

mittunt, postrema syllaba in *er* conversa, eiusdem sunt declinationis, ut *Μελέαγρος*, *Μελεάγρου*²¹, Meleager, gri; *Μένανδρος*, *Μενάνδρου*, Menander, dri; *Τεῦκρος*, *Τεύκρου*, Teucer, Teuceri; *Ἀντίπατρος*, *Ἀντιπάτρου*, Antipater, Antipatri. Excipiuntur quaedam in *grus*, in *brus*, in *drus*, et in *trus*²² syllabam²³ desinentia, quae nominativum non mutant, nihil tamen a declinatione desinenti, scombros²¹, Andrus, congrus, Petrus.

6. In *or* nomina²⁵ masculina propria desinunt, et tertiae²⁶ sunt declinationis, ut Hector, ctoris; Nestor, Nestoris; Mentor, Mentoris; Actor, Actoris. In his omnibus *o* in omni casu corripitur.

7. In *as* masculini generis²⁷, si apud illos genitivum in *os* mittunt, nos tertiae declinationi applicabimus²⁸, ut *Θόας*, *Θόαντος*, Thoas, Thoantis; *Ἀκάμας*, *Ἀκάμαντος*, Acamas, Acamantis²⁹; *Ἄτλας*, *Ἄτλαντος*, Atlas, Atlantis; *Μένας*, *Μεναντος*, Menas, Menantis³⁰; *Γίγας*, *Γίγαντος*, Gigas, Gigantis³¹. Et feminina similiter eadem syllaba terminata tertiae sunt declinationis, ut haec Pallas, Palladis; Thyas, Thyadis; Oreas, Thyadis³².

8. In *es* propria masculini generis desinunt. Quorum si Graeci genitivum in *os* efferrunt, simili modo Latini tertii ordinis exemplo declinant³³, *Δημοσθένης*, *Δημοσθένεος*, Demosthenes, nis; *Πολυκῆς*, *εος*, Polynices, cis; *Διογένης*, *εος*, Diogenes, Diogenis. Et quae circumflexo accentu pronunciantur, in suo haec statu³⁴ remanent, et Graecam declinationem sequuntur, ut hic Eumenes, Eumenus; Euprepes, Euprepus³⁵; quamquam quidam sic declinare voluerunt³⁶: Eumenes, Eumenis; Euprepes, Euprepis; Eutyches, Eutycheis³⁷. Et quae in *tis* genitivum mittunt, similiter declinationis sunt tertiae³⁸, ut Dares, Darestis; Chremes, Chremetis; dicimus autem et Chremis, Dioreas, Dioris; Antores, Antoris³⁹.

9. In *is* tam masculini quam femini generis⁴⁰, eiusdem declinationis sunt, ut hic Daphnis, dis; Tigris⁴¹, dis; feminina haec: Thais, dis; Lais, Laidis; Isis, Isidis; Hesperis, Hesperidis. Et omnia genitivum in *dis* syllabam mittunt, excepto uno Simois, quod Simoentis facit genitivum.

10. In *us*⁴² masculini generis propria, figurae compositae⁴³, tertiae sunt declinationis, ut Melampus, Melampodis⁴⁴; Oedipus, dis.

Gu. et Goth., qui posterior Graeca om. Simile quid in aliis quoque Codd. inventum esse, ostendunt Ven. Asc., in quibus h.l. est: *Μαίνας μάιναιδος*, *menas menadis*, quod hoc non pertinet, et a P. infra post *Palladis* ponitur. Non invenio nomen proprium *Μένας*, neque apud Graecos, neque apud Latinos; nolui tamen Codices deserere. — 31) In Cod. Gu. Graeca forma hic deest, proque ea scriptum *Acas*, *Acanis*, quod nihil est aliud, nisi Graecum ΠΙΓΑΣ. Cod. Goth. pro Graecis exhibet *cicas*, *cicantis*. — 32) *Orchas*, *Orchadis* Gu. *Orcas*, *oreadis* Goth. — 33) *U* h. l. interponunt Ven. Asc. P. Tum pro Graecis, quae seqq., nominibus lacunae relictas sunt in Asc. — 34) *In suo statu haec* Ven. Asc. P. Tum *permanent* P. — 35) *Eumenus* — *Euprepus* ita recte Gu. Goth. *Eumenoos* — *Euprepeos* Ven. Asc. P., nisi quod *Euprepetis* Ven. — 36) *Quamquam si declinare voluero* Gu. male. *quamquam sic declinare voluerimus* Goth. — 37) *Euprepetis* — *Eutycheis* P. *Eumenis* — *Euprepeis* — *Eutycheis* Ven. Asc. *Eumenoos*

— *Euprepeos* (sic) — *Eutycheos* Cod. Gu., quod fortasse verum ostendit. *Euprepetis*, *euticae* dis Goth. — 38) *Declinationis sunt tertiae*. Ita Cod. Gu. Goth., nisi quod Goth. *simili tertiae sunt declinationis ut*. Sed Ven. Asc. P. *similiter declinantur* ut. — 39) *Antor*, *Antoris* Gu. Goth. — 40) *Generis desinentia, eiusdem* P. Pro v. *desinentia* exhibent *desinunt* Gu. Goth. Ven. Asc. Ego omittendum censui, ut supra aliquoties omissum est idem v. in Codd. Nisi forte legendum *Quae in is* — *desinunt*. — 41) *Tybris*, *dis* Ven. Asc. P. Cod. Goth. Sed in Cod. Gu. in contextu scriptum est *tigris*, *tigridis*, correctum in margine *tybris*, *dis*. — 42) *In οvs* (Graeca terminatione) P. *In os* Ven. Asc. *In us* recte Codd. Gu. Goth. — 43) *Male desinentia* hic rursus intrudat P. *Desinunt* Gu. Goth. Ven. Asc. Cf. quae paullo ante dixi. — 44) *Melampus*, *Melampodis* Gu. *Melampoo*, *Melampodis* Goth. Uterque Cod. om. *Oedipus*, *dis*. Sed Ven. Asc. *Melampus*, *dis*, *Oedipus*, *dis*. P. hic *Melampus*, *dis*, *Oedipus*, *dis*.

In *ys* propria masculini generis et¹ tertiae sunt declinationis, ut hic Capys, Capyis; Panthys, Panthyis².

11. *O* littera finita propria sunt generis femini, quae translata in Latinam linguam nihilominus graecam declinationem obtinent, ut Dido, Manto, Erato, Calypso, Themisto³. Declinantur enim hoc modo, haec Dido, Didus, Didoi, Didoa, Dido, ab hac Dido⁴. Errant enim qui Didonis aut Mantonis genitivum dicunt; et vocis asperitas et veterum auctoritas eiusmodi declinationem repudiant.

12. In *on* masculini generis propria⁵, quae genitivum aut in *os*, aut in *tos* mittunt, apud Graecos, ea nos⁶ tertiae declinationis esse asserimus, ut Sinon, Sinonis⁷; Damon, Damonis⁸. Haec interdum apud Latinos mutata novissima littera⁹ proferuntur, ut Laocoon, Laocoonis; Hippocoon, Hippocoonis. Et¹⁰ quae in *os* genitivum mittunt, penultimam syllabam productam habent in obliquis casibus; quae in *tos* genitivum, productam habent penultimam in reliquis, ut quae genitivum in *os* efferunt; exceptis duobus, quae in *is* genitivum extollunt, *o* autem corripunt, ut Memnon, nis; Agamemnon, nis.

13. In *an* masculini generis desinentia nomina¹¹, ea quoque tertiae declinationis sunt¹², ut Titan, nis; Paean, Paeanis. Horum accusativum tam numeri singularis, quam pluralis, secundum Graecos¹³ proferimus, ut Titana, Paeana; hos Titanas, hos Paeanas. Unum etiam genitivum singularem, propter differentiam, in *os* iuxta Graecam declinationem mittit, hic [1705] Pan, huius Panos¹⁴. Virgilius: [*Panos de more Lyctei.*]

In *in* masculini generis¹⁵, eiusdem declinationis, ut hic delphin, delphinis. Accusativum utriusque numeri, delphina et delphinas, sicut Graeci, proferimus. — In *os* productam generis¹⁶ masculini, tertii ordinis, ut Minos, Minois; heros, herois; Tros, Trois.

1) *Generis sunt et tertiae* Ven. Asc. P. — 2) Pro *Panthys*, *Panthys* P. exhibet *Phorcys*, *Phorcys*, renitentibus ceteris libris omnibus. Ven. Asc. *Capis*, *Cupis*; *Pantis*, *Pantis*. In Gu. est: *ut hic Capys*, *Cupis*; *Panthys*, *Panthys*; atque ita plane Cod. Goth. *Hic om.* Ven. Asc. P. — 3) *Themisto omi* Gu., contra supra post *Dido*, interponit *Iuno* Goth. — 4) *Male* Ven. Asc. P. *haec Dido*, *Didois*, *Didoi*, *Didoom*, ab hac *Didoe*, quam declinationem nulla unquam aetas admittit. Verum ostendunt Codd. Et Gu. quidem: *haec Dido*, *didus* (sic) *didoi*, *dido*, ab hac *dido*. Goth. vero: *haec dido*, *didovs*, *didoae*, *dido a dido*, ab hac *dido*; duplicem igitur agnoscit Cod. Goth. accusativum: *Didoa*, *Dido*, quem exhibuimus. Dativum *Didoi* nondum agnoscit Conr. Leop. Schneider. Lat. Formenl. pag. 290., quem tamen in usu fuisse, non est dubium, quum *Minoi* quoque dixerint Latini. Cf. idem Schneider. pag. 288. — 5) *Desinentia* interponunt P. Ven. Asc. *Desinunt* Gu. Goth. Nos omisimus, ut supra. Tum *quae et gen.* Goth. — 6) *Ea apud nos* Ven. Asc. Gu. Tum *asserunt* Ven. Asc. — 7) *Simon*, *simonis* Gu. — 8) *demon*, *demonis* Goth. — 9) *Mutata novissima n littera* Gu. nu-

tata n littera Goth. — 10) In seqq. multum turbant libri. In P. ita exhibetur: *Et quae in os genitivum mittunt, penultimam syllabam productam habent in obliquis casibus, exceptis duobus, quae in genitivo o corripunt, ut Memnon, nis; Agamemnon, nis.* Asc. vero sic: *Et quae in os genitivum — in obliquis casibus. Quae in tos genitivum productam habent penultimam in reliquis. Et quae genitivum in os efferunt, exceptis duobus, quae in is genitivum extollunt os, corripuntur: ut Memnon, nis, Agamemnon, nis.* Ita etiam Ven., nisi quod in extrenis discedit: *quae in is genitivum extollunt, os corripunt: ut Memnon cet.* Cod. Gu. sic: *Et quae in os genitivum mittunt, penultimam syllabam productam habent in obliquis casibus, quae in tos genitivum extollunt, hos autem corripunt quantum (fortasse quoque) Memnon, Memnonis; Agamemnon, Agamemnonis.* Cod. denique Goth. ita scripta habet: *Et quae — syllabam productam habent in obl. cas. quae in tos genitivum extollunt, os autem corripunt, ut memnon, memnonis; agamemnon, agamemnonis.* Proxime ad veritatem accedit Ven., cuius lectionem paucis mutatis restitui sic: *Et quae in os genitivum mittunt, penultimam syllabam productam habent in obliquis ca-*

14. *A* finita Graeca neutri sunt generis, nam super declinatione nulla est ambiguitas; nam eiusdem sunt ordinis, ut poema, poematis; toreuma, toreumatis; emblemata, emblematis. Quae quamvis tertiae sunt¹⁷ declinationis, dativum et ablativum pluralem non in *ibus* sed in *is* mittunt, ratione nominum secundae declinationis; nam his poematis, emblematis¹⁸, toreumatis dicendum est.

15. In *ar* vel in *ir*, masculini generis nomina¹⁹ desinunt, et²⁰ genitivum *is* syllaba finiunt, ut thorax, thoracis; Phoenix, Phoenicis. Et quae in *nas* desinunt consonantes, tertiae declinationi similiter applicantur, ut hic Cyclops, Cyclopis; chalybs, chalybis.

16. Universa nomina Graeca cuiuscunque sunt²¹ generis, genitivum apud illos in has syllabas mittunt: in *ης*, ut *Κίρκη*²², *Κίρκης*; in *ας*, ut *Φαίδρα*, *Φαίδρας*; in *ου*, ut *Αινείας*, *Αινείου*; in *α*, ut *Ἄντας*, *Ἄντα*; in *ω*, ut *Γύγης*, *Γύγεω*; in *ος*²³, ut *Αίας*, *Αϊαντος*; in *ους*, ut *Δημοσθένης*, *Δημοσθένους*; in *ως*, ut *Θησεύς*, *Θησεύς*²⁴. Igitur quaecunque²⁵ nomina apud Graecos genitivum in *ης* vel in *ας*²⁶ mittunt, apud nos primae sunt declinationis, ut ἡ²⁷ *Κίρκη*, *τῆς Κίρκης*, Circa, Circae; ἡ *Φαίδρα*, *τῆς Φαίδρας*, Phaedra, Phaedrae. Quae in *ου* genitivum mittunt, et in nominativo *ας* vel *ης*²⁸ syllabis terminantur, simili modo primae sunt declinationis, ut *Ἄντας*, *Ἄντα*; *Ἄνεας*, *Ἄνεα*; *Ὀρέστες*, *Ὀρέστα*²⁹. Quae in *ου* syllabam exeunt in genitivo, a nominativo *ος*³⁰ terminato venientia, secundae sunt declinationis, ut *Ὀμηρος*, *Ὀμήρου*; *Μένανδρος*, *Μενάνδρου*³¹. Item quae in *ος* exeunt in genitivo a nominativo *ος* terminato venientia, secundae sunt, ut *Τυδεύς*, *Τυδέος*, Tydeus, Tydei; *Πηλεὺς*, *Πηλέος*, Peleus, Pelei³². Quae in *ους* vel in *ος* syllabas³³ genitivum singularem mittunt, omnia tertiae sunt decli- [1706] nationis, remoto dubitationis errore, ut *Δημοσθένης*, *Δημοσθένους*, Demosthenes, Demosthenis; *ὁ Πάρις*, *Πάριδος*, Paris, Paridis; *ὁ Μίμιας*, *Μίμιαντος*, Mimas, Mimantis³⁴; *Παλλάς*, *δος*, Pallas, Palladis; ἡ *Θαΐς*, *δος*, Thais, Thaidis; *τὸ ποίημα*, *τος*, poema, poematis.

sibus; quae in *tos* genitivum, productam habent penultimam in reliquis, ut quae genitivum in *os* efferunt; exceptis duobus, quae in *is* genitivum extollunt, *ο* autem corripunt, ut *Μέμνον*, *Μέμνονις*; *Ἀγαμέμνον*, *Ἀγαμέμνονις*. In quibus nihil mutavi, nisi quod ut pro et scripsi, autem vero e Codd. ascivi. — 11) Nomina deest in Goth. — 12) Sunt deest in Gu. — 13) Graecum Goth. *Græcum* Gu. — 14) *Ille Pan Panos*, *Virgilius* Goth. Gu. *Ille Pan*, *huius Panos*; ut *Virg.* V. Asc. P. *Locus Virg.* est *Aen.* VIII, 344. — 15) Masculini generis exantia eiusdem V. Asc. *masc. g.* exeunt. *ci.* Gu. Goth. — 16) *Producta gen. desinunt m.* Goth. Gu. — 17) *Sint P.* *sunt* Goth. V. Asc. — 18) *Emblematisque disc. est.* Sic Goth. V. Asc. P., nisi quod in Goth. est desideratur. Recte Gu. *emblematis, toreumatis dicendum est*, quod dedi. — 19) *Nomina om.* Gu. — 20) *Et genitivos* Goth. *Paullo post thorax, thoracis; chorax, choracis* Goth. — 21) *Cuiuscunque sint* Goth. V. Asc. — 22) *Ut ἡ Κίρκη τῆς Κίρκης V.* *In is vel in us syllabam mittunt, in is ut ΚΥΡΚΥC* (i. e. *Κίρκης*) Goth. *Ut Κίρκη τῆς Κίρκης* Asc. *Ut Κίρκη τῆς Κίρκης* P. *Exempla plane desunt in Gu.* — 23) *In ου ἄντης, ἄντου;* in *ω*, ut *λαας, λαω*; in *ος*,

ut *Ἄας*. V. Asc. *In ου*, ut *aeneas, aeneoy*; in *α*, ut *antas, anta* Goth. Verba in *ω*, ut *Γύγης, Γύγεω* e Cod. Goth. recipi. Tum verba: in *ος*, ut *Ἄας, Ἄαντος* in Cod. Goth. desiderantur, sed idem post *Δημοσθένους* exhibet: in *ος* ut *toantes, toantos, Γίρας, Γίραντος*. — 24) *Ὑθέσις, θέσεως* V. Asc., quae desunt in Goth. — 25) *Quaecunque* Goth. V. Asc. *quae* P. — 26) *Vel in ης ant in ας P.* *In ης vel ας Ven.* in *ης vel in ας* Asc. Goth. — 27) *Articulus accessit ex Ven.* Asc. — 28) *In ας vel in ης* V. Gu. *in ος vel in εις* Asc. *in ας vel in es* Goth. — 29) *Graeca singulis exemplis praemitit Gu.* sic: *ἄνθης, ἄνθου, ἄντας, ἄντα*; *Αινείας, Αινείου, Ἄνεας, Ἄνεα*; *Ὀρέστης, Ὀρέστου, Ὀρέστες, Ὀρέστα*. — 30) *A nominativo ος syllaba terminato* P. *Voc. syllaba om.* Gu, Goth. V. Asc. *in ος term.* Gu. — 31) *Nomina propria etiam Latine ascripta sunt in Gu.* — 32) *Graeca accesserunt e Gu.* *Paullo ante verba: in genitivo a nominativo ος terminato venientia recepta sunt e Cod. Gu.* — 33) *Syllabis* Asc. V. *syllaba Goth.* *syllabam* Gu. — 34) *Sic dedi de coniectura. Μίνας, Μοίαντος; Μνας, Μεναντις* Gu. *minans, minantis* Goth. *ο μίνας, τος; minas, minantis* V. *minas, tis* Asc. *Μήνας, Μήναδος, Μνας,*

S E G M. IV.

1. Quoniam genera et declinationes¹ tam Latinorum quam Graecorum nominum dilucide breviterque explanavimus; de caeteris, quae praepositis regularum legibus refragantur², disseremus, ut discussa penitus ignorantibus³ caligine, inoffensa luce scientiae, mentes adolescentium⁴ illustrentur.

2. Sunt quaedam nomina in utroque numero non eiusdem generis⁵; alia non eiusdem declinationis; alia non in utroque numero declinantur; alia certis casibus deficient. De his⁶ dicemus, et primum de illis, quae generibus discrepant.

3. In singulari numero generis masculini, in plurali neutri, ut hic locus et haec loca; dicimus tamen⁷ et hi loci; hic iocus et haec ioca; dicimus et hi ioci; hic Maenalus, haec Maenala; hic Tartarus, haec Tartara; hic Gargarus, haec Gargara; hic carbasus, haec carbasa; hic Ismarus, haec Ismara; hic sibilus, haec sibila.

4. In singulari numero generis femini, in plurali neutri, haec Pergamus⁸, haec Pergama; haec intibus, haec intiba⁹; haec arbutus, haec arbuta. — In singulari numero generis neutri, in plurali femini, hoc epulum, haec epulae¹⁰. Sic Iuvenalis: [*Unde epulum possis centum dare Pythagoreis.*¹¹] Alii haec epulae semper pluraliter declinant¹². Hoc balneum, haec balneae; dicimus et haec balnea¹³, ut Tullius: [*ad balneus Palatinas*¹⁴.] Iuvenalis: [*Et crudum pavonem in balnea portas.*¹⁵] Hoc caepe, quod in singulari numero est aptotum; in plurali¹⁶ feminum, haec caepae, et ordine declinat.

5. In numero singulari generis neutri, in plurali masculini, hoc porrum, hi porri¹⁷; hoc frenum, hi freni; ut Lucanus: [*Frenosque momordit.*]¹⁸ Dicimus tamen et haec frena. [1707]

Menadis P., quae omnia eodem ducunt. In caeteris Graeca non exhibent Goth. et Asc., in qua editione loco Graecorum lacunae sunt significatae. Articulos η et $\tau\delta$ ante duo postrema Graeca ignorat Gu. idemque post vocem poematis exhibet: *Deo Gratias Amen*, sequiturque statim inscriptio: *De impersonalibus*, post quam segmentum incipit: *Quae aut secundae sunt coniugationis aut tertiae*, quae leguntur infra pag. 1717, antiquae edit. in medio segmento. Ab hoc autem loco rursus incipit Cod. Gu. I. membraneus, ut supra significavimus. — 1) *Genera et declinationis* P. *Genera declinationis* Gu. Recte Goth. V. Asc. exhibent, quod dedi. — 2) *Refragantur* Gu. *refragantur* Goth. — 3) *Ignorantibus* Goth. *ignoratis* Gu. — 4) *Adolescentum* P. V. A. *adolescentium* Gu. Goth. *inlustrentur* Goth. — 5) Hunc locum sic exhibet Goth.: *Sunt quaedam nomina in utroque numero nec eiusdem generis nec declinationis. Alia nomina in utroque numero declinantur, alia certis etc.* Aperte vitiose. Sed V. A. P. verborum laborant hoc loco: *S. q. u. i. u. numero non eiusdem generis. Alia sunt non eiusdem declinationis. Alia nomina sunt, quae non in utroque numero cet.* Recte vv. *sunt et nomina sunt quae* in Gu. omittuntur. — 6) *De eis* Goth. Statim post: *et primò* (sic) Goth. — 7) Vv. *dicimus*

tamen om. Gu.; et paulo post *dicimus* om. Goth. Sed omnia ista: *hic iocus et haec ioca, dicimus et hi ioci male* om. Gu. — 8) *Ut h. P. et h. P. V. A. P. Omis-sae* particulae in Gu. Goth. — 9) Vv. *haec intibus, haec intiba* om. Gu. — 10) *Haec epulae* Goth. *hoc epulum epulae* A. Omnis locus in Gu. sic legitur: *In sing. n. gen. neutri hoc epulum in pl. femini haec epulae et haec epula.* — 11) Iuvenal. Sat. III, 226. *Posset centum dare. Pitagoras et alii haec haepulae* Goth. — 12) *Declinant* Goth. *Voc. pluraliter* om. Gu. Idem pergit: *similiter hoc balneum cet.* — 13) *Haec balneae dicuntur et as balneas* Goth. *et haec balneae et haec balnea satis dicantur* (ita videtur) Gu. Apertum est, Grammaticum sic voluisse: *Hoc balneum, haec balneae; dicimus et haec balnea, ut cet. quemadmodum supra dixerat: dicimus et hi ioci.* — 14) Cic. Orat. pro Sex. Rosc. Amerin. c. 7. Cf. Pompei. Comm. A. D. pag. 150., ubi in simili re eundem Cic. locum excitatum reperimus. Adde quae ibi notavimus. *pullacinus* Goth. — 15) Iuvenal. Sat. I, 143. — 16) *In plurali numero* Gu. Paulto post idem: *ordine primo decl.* — 17) *Generis neutri, hoc porrum, in plurali, hi porri* V. Asc. P. Goth. — 18) Lucan. Phars. VI, 398. — 19) *Hi filii et haec filia.* Ita Cod. Goth. omisso pron. *idem*, quod

Hoc filum, hi filii et haec fila¹⁹. Idem: [*Traxerunt torti magica vertigine fli.*] Hoc coelum, hi caeli²⁰; hoc Argos, hi Argi.

6. In plurali numero mutant declinationem haec. Hoc iugerum in singulari numero secundae declinationis est, in plurali tertiae, nam genitivum horum iugerum, dativum et ablativum²¹ his et ab his iugeribus facit. Et vas, quod tertiae est declinationis²² in singulari numero, in plurali secundae, nam genitivum horum vasorum, dativum et ablativum his et ab his vasis dicimus²³. Pauca sunt primae declinationis nomina, quae contra regulam dativum et ablativum numeri pluralis in *bus* syllabam mittunt, discernendae ambiguitatis sexus²⁴ causa, his et ab his deabus, filiabus, mulabus, equabus, libertabus, natabus, dominabus²⁵, asinabus; quae a viris peritis usurpata sunt. —

7. Haec sunt, quae in utroque numero non admittunt declinationem, quorum alia singulariter, alia pluraliter tantum²⁶ declinantur. Deorum propria nomina, heroum²⁷, elementorum, fluminum, montium, singulariter duntaxat declinantur. Item urbium, nisi quae natura pluraliter²⁸ efferuntur, ut Athenae, Thebae, Cumae, Mycenae, Atellanae, Graviscae, Crustumeri²⁹, Cosae, Arpi, Puteoli, Ostia. Item metallica, quae omnia sunt secundae declinationis et generis neutri, ut hoc aurum, argentum, ferrum, plumbum, stannum³⁰; excepto uno *acs*, quod eiusdem generis est, sed iuxta rationem tertii ordinis monosyllaborum³¹ tres casus in plurali numero admittit, nominativum, accusativum et vocativum: hoc aes et haec aera. Item arida vel liquida, quae ad mensuram pondusve referuntur³², ut triticum, hordeum, frumentum, far, lens, cicer, milium, ervum, faba³³, oleum, vinum, mel, lac, mulsum, defrutum, muria. Ex his multa veteres³⁴, auctoritate licentiae largientes, pluraliter extulerunt, *haec hordea, farras, mella, defruta, vina*. Haec etiam usus recipit; nam *vina Chia* dicimus³⁵ et *mella Attica*. Prae- [1708]

sola P. exhibet. *Hoc filum, filii et filia; hoc coelum, hi caeli* omisso exemplo Gud. *Hoc filum, hi filii: traxerunt in arte magica v. f. et haec fila dicuntur* V. Asc. *In arte magica etiam Goth.* Verba: *et haec fila dicuntur etiam in Goth.* repetita inveniuntur, quae verore non sint ad similitudinem priorum regularum huc a librariis inserta. Locus est Lucan. Phars. VI, 460. — 20) *Hoc coelum, hic caeli*; accesserunt haec ex Gu. — 21) *Ablativum in bus* Gu. — 22) *Declinationis insertum* ex Gu. — 23) *Declinant pro v. dicimus* exhibit Gu. — 24) *Ambiguitatis .i. sexus causa* V. Asc. P. *Ambiguitatis causa sexus* Gu. *Ambiguitatis sexus causa* Go, quod dedimus. — 25) *Dominabus inserui* ex Gu., ubi hoc ordine: *duabus, filiabus, natabus, dominabus, mulabus, equabus, asinabus, libertabus*. In Go. desunt *natabus, asinabus*. — 26) *Alia singulariter tantum alia plur. decl.* Gu. V. Asc. *Alia sing. tantum alia plur. tantum* Go., sed expuncto altero tantum. — 27) *Heroum* post v. *fluminum* alieno loco inserunt V. Asc. P. recte suo loco legitur in Gu. Go., in quo posteriori est: *corum*. — 28) *Naturaliter pluraliter* V. Asc. P. *Naturaliter talie eff.* om. in supp. quae Go. Veram lectionem praestitit Gu. — 29) *Gravissae* Asc. *Gravissae* V. — *Crustumiae* V. Asc. P., quod nomen om. Gu.,

ubi ista omnia turbato ordine sic leguntur post v. *declinantur: Item metallica, quae omnia sunt secundae declinationis et gen. neutri, ut hoc aurum, ferrum, plumbum, stagnum, quae natura pluraliter efferuntur, ut Athenae, Cumae, Thebae, Mycenae. Excepto uno aes cel. Clare scriptum Crustumeri* exhibit Go., quod Grammatico reddendum fuit. Cf. Virg. Aen. VII, 631. Forma *Crustumiae* non in usu fuit, sed *Crustumium* et *Crustumeria*. Ex Livio I, 9. afferitur *Crustumium*, quod ipsum verore. ne ortum sit ex scripturae compendio. Tum Carpi male in V. Asc. P. Verum ostendit Go., ubi sic: *Cosae, Arpiae, Puteoliae*. — 30) *Stagnum* Gu. Go. — 31) *Monosyllabarum* Gu. V. Asc. Paullo ante pro *sed* exhibit *et si* Go. — 32) *Pondus ve feruntur* Gu. — 33) *Voc. faba* om. V. Asc., in fine addicit Gu. post v. *muria*, quam idem scriptam habet *murina*, *Go. moria*. Post v. *mel* ignoratur *lac* Go. V. Asc. P. addidi ex Gu. V. *defrutum* et infra *defruta* Gu. non exhibit; infra *frumenta* addicit hoc ordine: *farras, ordea, frumenta, mella, vina*. — 34) *Ex his multa auctoritate licentiae largiuntur pl. Gu. om. veteres*. Tum extulerunt ut *hordea* Go. c. ut *farras ordea* Gu. — 35) *Nam vina Coa dicimus et Massica*. V. Asc. P. *Nam vinatiana dicimus et mustiana*. Praeter Go. *Nam vina et*

ter¹ haec alia sunt, quae² in plurali numero deficiunt. Generis quidem masculini³: hic fumus, finus, limus, pulvis, sanguis, genius. Generis feminini: haec fames, lux, labes, pix⁴, pax, sitis, tabes, humus. Generis neutri: hoc coenum, foenum⁵, ius, lutum, vulgus, pelagus, virus, viscum, aevum, penum.

8. In plurali numero tantum declinantur nomina numeri⁶, praeter *unum*, quod plurali numero deficit tantum⁷, ut *duo*, *tres*. Memineris autem omnia numeri nomina⁸ ab *uno* usque ad *tres* declinari, a *quatuor* usque ad *centum* minime; a *ducentis* usque ad *nongentos* per omnia genera pluraliter⁹ declinatur. Est etiam unum aptotum neutri generis, semper eiusdem numeri, hoc pondo. Praeterea¹⁰ alia sunt, quae in singulari numero non¹¹ declinantur. Generis quidem masculini: hi antes, hi carceres, cani, casses, surfures, fori, liberi, manes, optimates, primores, proceres, pugillares, Quirites, sentes, vepres. Generis feminini: argutiae, blanditiae, cunae, exsequiae¹², inferiae, insidiae, inimicitiae, exuviae, manubiae, excubiae, primitiae, bigae, trigae, quadrigae, compedes, deliciae¹³, divitiae, dapes, seriae, falerae, genae, facitiae, induciae¹⁴, Kalendariae, Idus, Nonae, latebrae, nuptiae, nundinae, quisquiliae, reliquiae, scalae, tenebrae, antiae. Generis neutri: arma, moenia¹⁵, castra, magalia, crepundia, exta, spolia, sarta, praesepia, pasua, sponsalia, praecordia, mapalia, cumabula. Item festorum dierum¹⁶ nomina, ut Saturnalia, Neptunalia, Bacchanalia.

9. Certis casibus deficiunt: haec *satiās*¹⁷, quod praeter nominativum singularem nullum casum admittit. Hanc *ditionem*¹⁸ et ab hac *ditione*, hoc quoque in omni casu¹⁹ utriusque numeri deficit, praeter accusativum et ablativum singularem. *Latrem*, similiter accusativum tantum lectio usurpavit. *Sponte et tubo*, ablativum singularem tantum habent²⁰. *Dicam et dicas*²¹

mustacia et messica dicimus. Pr. Gu. Scripsi igitur *vina Chia* et *mella Attica*. Nisi quis forte malit simplicius: *nam vina dicimus et mella et muraticae*. Credibile enim est, Grammaticum voluisse pluralem ad *v. muria* ostendere ac proinde scripsisse *muraticae*, ex quo monstrum illud ortum est *mustacia*. Nam *panis mustaceus*, sive *mustacum*, huc plane non pertinet. Ceterum de omni hoc genere cf. Charisius lib. I, pag. 21. seq. — 1) *Praeterea haec Gu.* — 2) *Quae plur. om. in V. A. P.* — 3) *Masculini haec h. V. A. P.* — 4) *Pix* addidi ex Gu. — 5) *Hoecanum fenum Gu.* *Lutum pro v. lutum Gu.* — 6) *Nomina numerorum V. Asc. P.* — 7) *Quod plurali numero def. tantum* desunt in Gu. *quod pluraliter neutro def. numero tantum Goth.* — 8) *Nomina numerorum om. omnia P. nomina numeri om. omnia V. Asc.* — 9) *Pluraliter tantum Gu. V. Asc. P.* Paulo ante *nongentos Gu.* — 10) *Praeter haec V. Asc. P. Praeterea haec Gu.* Recte *Praeterea Gu.* — 11) Male desideratur *non* in Go. Paulo post *primates pro v. primores V. Asc.* — 12) *Exsequiae Gu. V. A. P. exsequiae* interposita s Go. Paulo post *excubiae* add. ex Gu. — 13) *Delitiae V. A. P. Deliciae* recte Gu. Go. Ante hoc ipsum voc. in Gu. legitur *decimae*. — 14) *Indutiae V. A. P. Induciae Gu. Go.* — 15) *Vv. moenia, castra, magalia, crep., exta* desunt in Go. Post v.

sponsalia insertum in eodem *altaria*. Omnia ista hoc ordine exhibet Gu.: *arma, moenia, castra, liba, crepundia, exta, spolia, sarta, pasua, sponsalia, praecordia, mapalia, cumabula, magnalia*. — 16) *Festorum dierum V. Asc. P.* propagato per editiones operarum errore. Recte *dierum Gu. Go.* — 17) *Quae ceteris casibus deficiunt haec fames pro. n. — admittunt Gu.* *Certis casibus d. haec satias quod — admittunt Gu. Satties V. Asc. P.* Unice verum est *satiās*, quod dedi. In V. et Asc. superiora segmenti 8. verba usque ad *deficiunt* continentur, ubi maxima demum ponitur distinctio. — 18) *Ditionem — ditione*. Sic nostri libri omnes, quod retinimus. Scribendum esse ex etymi ratione *dicionem*, nemo adhuc dubitat. Non enim a *dare — dere*, sed a *dicare* deductum est nomen. Nominativo carere idem voc. auctores sunt Serv. ad Virg. Aen. I, 744. Diom. I, pag. 288. 316. Prisc. XI, c. 6. Ed. Kr. — 19) *Hoc quoque nominativo casu V. Asc. P. Hoc quoque nomen casu Go.* Verum praebet Cod. Gu. — 20) *Habent tantum Go. V. Asc. P.* — 21) *Dicam — invenimus tantum*. Haec omnia desunt in Gu. V. Asc. — 22) *A genitivo singulari casus Gu.* Praepositio a deest in Goth. — 23) *Ul remex remigis Go. V. Asc.* *Ul remigis a Tullio dictum frondis cet. Gu.* Recte nominativum om. P. Quomodo verba: a Tullio dictum

utriusque numeri accusativum invenimus tantum. *Tabes* nominativum et accusativum et ablativum numeri singularis habet duntaxat. Sunt alia, quae a genitivo²² casu singulari declinatio- [1709] nis sumunt exordium, et in utroque numero recte declinantur, ut²³ *remigis*, *frondis*, *verberis*, ut *Lucanus*: [*At*²¹ *saxum quotiens ingenti verberis ictu.*] Alia duos²⁵ aut tres tantum casus habent in singulari numero, sed in plurali per omnes²⁶ declinantur, ut huius opis, haec opem, ab hac ope; et haec vicem, ab hac vice²⁷. Alia ablativum tantum habent in singulari numero, ut ab hoc frugi, ab hoc obice²⁸, ab hac prece, ab hoc viscere. Haec quoque in plurali numero²⁹ declinantur. Pauca sunt, quae cum³⁰ in singulari numero non deficiant, in plurali tres tantum casus habent, de quibus paulo superius diximus: haec iura, haec rura, haec aera, haec maria³¹.

S E G M. V³².

I. Universa nomina primae, secundae et quartae³³ declinationis totidem syllabis in genitivo, quot in nominativo proferuntur¹, praeter unum *vir*, et quae ex eo componuntur; et his quae³⁵ in *er* syllabam desinunt. Tertiae aut pares³⁶ habent syllabas in obliquis casibus, aut unam adsumunt. Quintae³⁷ procul dubio plus una syllaba proferri solent. Pauca inveniuntur tertiae declinationis, quae in genitivo duabus syllabis crescunt³⁸, iter, itineris; anceps, accipitis; biceps, tis³⁹; triceps, tis; praeceps, tis; iecur, iecinoris, quod et iecoris⁴⁰ lectum est; suppellex, suppellectilis.

2¹¹. Omnium nominum cuiuscunque sint declinationis, vocativus similis est nominativo eiusdem numeri; neque hoc in dubium venit. Exceptis nominibus secundae declinationis, quorum vocativus diversis modis exprimitur⁴³. Propria igitur nomina, quae in nominativo casu singulari *us* syllaba terminantur, *i* vocali praeposita⁴⁴, novissima syllaba adempta, faciunt vocativum, ut hic

irrepperint, non dixerim. *Remigem* dixit Cicero Orat. II, 10. — 24) *Ad saxum* Go. V. Asc. *Vero saxum* Gu. *Quotiens* Gu. Go. *quoties* P. *Ictu* omnes; sed apud *Lucanum* III, 469. variatur *actu*. *Excititur* ex v. seq. addit sola P. — 25) *Alia nomina sunt, quae duos aut tres casus habent*. Gu. *Alia sunt duo tantum qui tres casus hab.* Go. — 26) *Casus* interponit Gu. — 27) *Ut huius opis opem ab h. o.* Ge. V. Asc. *Ut huius opis opem et hanc vicem et ab hac vice* Gu. *Ut h. o. opem ab hac ope et hanc vicem* Go. Igitur genitivum huius vicis, qui est in editt., omittit uterque Cod., quod pariter nos fecimus. Ceterum exemplis istis h. l. addit Gu. *dapis, dapem, et ab hac dape, precis, precem, a prece.* — 28) *Hoc opifrice et ab h. pr. et Go. opice* Asc. Paulo ante tantum post v. ablativum om. V. Asc. *Ablativum tantum habent singularem Gu.* *Ut hac fruge et ab hoc viscere* Gu. omissis mediis. In vv. ab hoc frugi consentiunt Go. V. Asc. — 29) *Numero* abest a Gu. — 30) *Cum* om. Gu. Go. *Deficiunt* exhibet Gu., sed ex Go. nihil varietatis in h. v. enotatum. — 31) *Haec iura, rura, aera, maria* Gu. — 32) Hic segmento in P. praefigitur titulus: *De Genitivo casu singulari*, quae inscriptio abest a Gu. Asc. V. Ex Go. nihil discrete enotatum est, quare adesse videtur. — 33) *Secundae quartae* Go. *Et secundae et quartae* Gu. — 34) Hoc loco

post v. *proferuntur* Gu. et Go. interponunt haec: *exceptis quibusdam secundae declinationis, nisi quod Go. declinationis sec. mutato ordine.* Quae tamen insiticia esse, sequentia satis docent. — 35) *Et his quae in i* unus Go. *His* abest a ceteris, quod recepi. — 36) *Desinunt aut pares* omissa interpunctione et sine voc. *Tertiae* Gu. — 37) *Quintae declinationis* Gu. — 38) *Duabus syllabis crescunt* V. A. P. *Duas syllabas accrescunt* Gu. *Duas syllabas crescunt* Go. Fortasse legendum: *duabus syllabis accrescunt*, quae quum compendiis scripta essent sic *duab. syllab.*, *syllaba ac* ellect, ut *syllabas* scriberetur. — 39) *Triceps — biceps* —. Hoc ordine P. Reliqui verum praestant ordinem. *Praeceps, tis* desunt in Gu. et Go. — 40) *Lectum est et iecoris* P. V. Asc. *Sed et iecoris lectum est* Gu. *Quod et iecoris lectum est* Go., quae dedi. Statim post: *suppellex, suppell.* Go. — 41) Hic praemittitur inscriptio: *De vocativo in P. De vocativis in V. Asc. De vocativo singulari in Gu. De vocativo casu singulari in Go.* — 42) *Vocativus singularis sim.* Go. — 43) *Diversis modis expr.* Sic Codd. Gu. Go. *Div. expr. modis* V. Asc. P. — 44) *Vv. i vocali praeposita* om. V. Asc. *i praeposita vocali adempta novissima syllaba* Go. *Adempta us faciunt voc.* V. Asc. *Faciunt ut hic* om. v. *vocativum* Go.

Virgilius, Virgili; Terentius, Terenti; hic Domitius, Domiti¹. Praeposita vero² qualibet [1710] consonante, vocativum³ in *e* correptam mittunt, ut hic Turnus, o Turne⁴; hic Marcus, o Marce; hic Lentulus, o Lentule. Appellativa, quae in *ius* desinunt, vocativum in *e* mittunt, ut fluvius, o fluvie; socius, o socie. Quem veteres iuxta nominativum proferebant⁵, ut Virgilius: [*Corniger Hesperidum fluvius regnator aquarum.*]⁶ Quae consonante praekta⁷ in eandem syllabam desinunt, si quidem sunt accidentia vel derivativa, vocativum in *e* mittunt, ut doctus, docte; sanctus, sancte⁸; Romanus, Romane; Hispanus, Hispane. Caetera in *us* potius quam in *e* exeunt⁹, ut hic populus, o populus¹⁰ lectum est. Sic Lucanus: [*Degener o populus.*] Lucus, o lucus¹¹. Quae¹² a veteribus propter asperitatem vocis minime usitata sunt, adeo ut raro¹³ huiusmodi declinationis reperiantur exempla: haec myrtus, o myrte. Virgilius¹⁴: [*Et te proxima myrte.*]

S E G M. VI¹⁵.

Tertiae quoque declinationis nominum ablativus casus singularis duobus modis proferri solet, aut in *e* aut in *i*¹⁶. Sed illa, quae in *i* exeunt, communis sunt generis, et in nominativo *is*¹⁷ syllaba terminantur, ut hic et haec suavis¹⁸, ab hoc et ab hac suavi; hic et haec gravis, ab hoc et ab hac gravi¹⁹. Item neutra, quae in nominativo *e*, vel *r*, vel *l* litteris²⁰ terminantur, ut hoc sedile, ab hoc sedili; hoc laquear, ab hoc laqueari; hoc animal, ab hoc animali. Excepto cum *e* ante *l* habetur, tunc *e* littera, non *i* terminatur ablativus, ut hoc mel, ab hoc melle; hoc fel, ab hoc felle²¹. Item quae in duas desinunt consonantes in *ns*²² vel in *x* duplicem, et sunt accidentia, et trium generum²³, ut hic et haec et hoc ingens, et ab hoc et ab hac et ab hoc ingenti; hic et haec et hoc audax, ab hoc et ab hac et ab hoc audaci. Et quae in *r* desinunt masculin vel feminin vel trium generum²⁴, ut hic et haec acer²⁵, ab hoc et ab hac acri; hic et haec et hoc par, ab hoc et ab hac et ab hoc pari. Et quae in *im* mittunt accusati- [1711]

1) Virgiliū — Terentiū — Domitiū Go. — 2) *Fero* om. V. Asc. — 3) *Vocativum* om. Gu. *Vocalem correptam mittunt pro vv. vocativum in e corr. mitt.* Go. — 4) *Ilic ironus, o trone* Gu. Idem om. exemplum: *hic Marcus, o Marce.* — 5) *Proferebant vocativum* V. Asc. P. V. *vocativum* om. Gu. Go. — 6) Virg. Aen. VIII, 77. De his vocativis cf. Pomp. Comm. A. D. XVII, 14, pag. 204. et quae notavi ad Prisc. opp. min. pag. 338. — 7) *Prokata male propagato typhothetae errore* V. A. P. — 8) *Sanctus sancte, bonus bone* nihil amplius Gu. — 9) *Quam in e syllabam ex.* Go. V. A. P. — 10) *Ihc populus, o populus et o popule lectam est P. II. p. le et o populus lectum est Gu.*, quod corruptionis fontem ostendit. *Exeunt, sic Lucanus: Degener o populus et o popule lectum est.* In Go. Lucani exemplum om. Recte ostendit Pomp. Comm. A. D. pag. 205. Vocativum o *popule* non inveniri, nisi apud Quinctilianum in controversiis. Lucan. Phars. II, 116. — 11) *Locus, o locus* Go. — 12) *Quae tamen una* Putschiana. — 13) *Rara* Gu. V. A. P. *Tum huius e modi* Gu. — 14) *Nomen om. V. A.* Virgilius *dechnavi* Go. *Ut Virgilius declinavi* Gu. *Locus est* Virg. Ecl. II, 54. *O tu pr. m.* Gu. *Et tu pr. m.* Go. — 15) Praefigitur huic segm. in-

scriptio talis in P. *De Ablativo casu singulari nominum tertiae declinationis.* In Gu. *De ablativo tertiae decl.* In Go., quae in P., nisi quod *casu* om. In V. Asc.: *De ablativo*, nihil amplius. — 16) *Aut in e in i om.* altero aut Gu. *Aut in e aut in i exeunt* Go. — 17) *Sed illa in i ex, quae e com. sunt gen. et in nom. in es syllabam term.* Gu. — 18) *Ablativo* interponitur h. l. V. Asc. P. ignorant Codd. Gu. Go. — 19) *Vv. Ilic et haec — gravi et interposita accesserunt ex Gu. Go. V. Asc.* Ea desunt in P. — 20) *E vel ar vel ar syllabis* V. Asc. *E vel er litteris term.* Gu. *E vel l vel R litteris term.* Go. *E vel r vel l syllabis term.* P. — 21) *Vv. Excepto cum — felle* omnia desunt in Cod. Gu. Totum locum sic exhibent Gu. V. Asc.: *Excepto cum e ante l habetur (habeatur Gu.). Sed cum a ante l invenitur ut hoc tribunal ab hoc tribunali, hoc lupercal ab hoc lupercali (et caetera addunt V. Asc.). Cum e antecedit (antecesserit V. Asc.) non in i (non in V. Asc.) terminatur ablativus, sed in e, ut hoc mel (et Gu.) ab hoc melle, hoc fel (et Gu.) ab hoc felle.* Lectio Putschiana undequecum sit vera videtur, quapropter a nobis servata est. — 22) *In us desunt apud P. in s vel in x Go. in is vel in x V. Asc. in us vel in x Gu.* — 23) *II. l. interponit Gu.*

vum singularem. Sunt autem haec: haec turris²⁶, hanc turrim, ab hac turri; haec sitis, hanc sitim, ab hac siti; haec²⁷ puppis, hanc puppim, ab hac puppi; haec securis, hanc securim, ab hac securi; febris, torquis, vectis²⁸, restis, febrim, torquim, vectim, hanc restim, ab hac resti. Praeterea haec navis, bipennis, hic ignis; similiter²⁹ ablativum in *i* mittunt, quae s epe poetae per *e* solent efferre³⁰. Caetera omnia tertiae declinationis nomina ablativum singularem in *e* mittunt³¹.

SEGM. VII. *De Verbo.*

1. Quoniam, ut opinor, de nomine convenienter tractatum est; nunc de verbo, sicut praefatio pollicetur, disseremus. Cuius omnis ambiguitas³² in discernenda coniugatione et cognoscendo praeterito perfectio versatur. De eis³³ nos pro ingenii viribus diligenter docebimus. Nam³⁴ caetera multorum expositio declaravit.

2. Igitur coniugationes sunt tres, ut alii, quatuor; quas in secunda persona praesentis temporis, indicativi modi³⁵ noscimus³⁶. Formae vero quatuor³⁷: perfecta, meditativa, inchoativa, frequentativa. Sed perfectae formae verba³⁸ omnium sunt coniugationum. Frequentativae tantum primae coniugationis; excepto lacesso, quod venit a lacero. Inchoativae tertiae³⁹ duntaxat correptae. Meditativae tertiae productae vel quartae.

3. Genera verborum facili ratione dignoscuntur⁴⁰. Aut enim activa sunt, et *o* littera terminantur, et assumpta *r* littera transeunt in passiva. Aut passiva, et adempta *r* novissima⁴¹ littera redeunt in activa. Aut neutra⁴², quae actum significant, et activam habent declinationem⁴³ et in passiva minime transeunt. Aut supina, quae ut activa quidem declinantur, sed significationem habent passivam, ut vapulo, veneo, pendeo⁴⁴. Aut deponentia, superioribus⁴⁵ contraria, quae passivorum declinantur exemplo, sed significationem habent activam, neque *r* litteram possunt amittere⁴⁶. Aut communia similia deponentibus et passivis, sed agentis et patientis

haec vv. in *i* mittunt ablativum. — 24) *Et masculini vel feminini vel trium sunt generum P.*, quicum faciunt V. Asc., nisi quod istae *Et initio om. masculina et feminina vel trium generum sunt* Go. Veram lectionem praestitit Gu. — 25) *Ut hic et haec acer.* Ut om. V. Asc. Go. *Hic et haec acer et hoc acre* Go. *Hic et haec et hoc acer* Gu. Tum ante *v. acri* interponunt et ab hoc ad significandum neutrum Gu. Go. De feminino *acer* cf. Priscian. lib. V, 3, pag. 178 seq. (Kr.) Servius A. G. a me cum Pompeio primum edita pag. 489. Servius ad Virg. Aen. VI, 685. — 26) *Sunt autem, haec turris* Gu. V. Asc. P. Addidi alterum *haec* ex Go., ubi autem om. Paulo ante *v. singularem* om. V. Asc. — 27) *Haec satis, hanc satim, haec puppis* Gu. — 28) *Fibris torquis, vectis, haec restis, hanc r. P. A. V. Haec febris, hanc restis, haec torquis, vectis, praeter haec navis* Gu. Ego secutus sum Go. — 29) *Quae similiter et abl. P. Similiter et abl. om. quae* V. A. Gu. Utrumque et et quae absunt a Go., quem secutus sum. — 30) *Quae saepe per e poetae solebant proferre.* Gu. — 31) *His subscriptionem addunt A. V. talem: Explicit nominum tractatus de verbo incipit.* — 32) *Omnes*

ambiguitates Go. Paulo post *disserenda pro discern.* Gu. — 33) *De his* Gu. V. Asc. Tum *pro ingenii nostri viribus vos docebimus.* Gu. — 34) *Nam et caet. V. Asc. P. Declarabit* Gu. Tum *Verborum con. om. Igitur* Gu. — 35) *Temporis praesentis modi indicativi* Goth. *praesentis om. Gu. modi indicativi* V. Asc. — 36) *Dinoscimus* V. A. P. Infra *dignoscuntur* recte scribitur. — 37) *Formae sunt quatuor P. Sunt om. V. A. Formae vero III* Gu. — 38) *Verborum V. A. Sunt om. Gu.* — 39) *Vv. Excepto lacesso q. v. a. l. Incho. tertiae om. Gu. Vv. quod venit om. Go. Lacesso pro lacesso scriptum in Go.* — 40) *Cognoscuntur* Go. P. *Dignoscuntur* recte Gu. V. A. — 41) *Et adempta nov. litt. P. A. V. Ut ad nov. lit. Go. Et dempta r littera nov. Gu.* — 42) *Aut neutra sunt* V. A. P. *Sunt om. Go. Gu. Tum quae aut consignant Go. quae accusativum significant* Gu. — 43) *Significationem* V. Asc. — 44) *Veneo pendeo P. Veneo pando Go. Veneo pendeo* Gu. — 45) *Superiori Go. V. A. superioribus* Gu. P. *Tum quae modo passiv. Gu. Et signif. Go. V. A. P. Sed sign. dedi ex Gu.* — 46) *Admittere* Gu. *amittere* Go.

formam amplectuntur¹. Unde constat universa verba duobus modis² declinari. Nam neutra et supina activorum, deponentia et communia passivorum regulam sequuntur. Sunt praeterea neutropassiva³, quae in praeterito perfecto et plusquamperfecto passivam declinationem habent; in aliis neutram. Et sunt haec sola, secundae quidem coniugationis⁴, ut audeo, gaudeo, soleo; tertiae autem⁵: fido, fio, et si qua ex his componuntur. Praeter haec nulla sunt⁶ huiusmodi declinationis verba. Sunt alia passivoneutra⁷ superioribus contraria; haec sola: comperior, mereor, devortor⁸; nam in praeterito, comperi, merui, devorti, sicut activa vel neutra proferuntur.

S E G M. VIII⁹.

1. Universa verba primae coniugationis, quae in secunda persona *as* syllaba terminantur, sive activa sunt, sive neutra¹⁰, praeteritum perfectum in *avi* syllabas¹¹ mittunt, ut amo, amavi; aro, aravi; armo, armavi; narro, narravi; canto, cantavi; navigo, navigavi; paro, paravi; servo, servavi. Exceptis novem, quae in *ui*¹² mittunt praeteritum, ut seco, secui; veto, vetui¹³; sono, sonui; tono, tonui; mico, micui; crepo, crepui; plico, plicui; domo, domui; frico, fricui; et si qua¹⁴ annexis praepositionibus componuntur. Explico¹⁵ tamen utramque formam servat in praeterito; nam explicui et explicavi dictum est. Quatuor huic regulae refragantur; nam neque in *ui*, neque in *avi*¹⁶ exeunt: sto, steti; do, dedi; lavo, lavi; iuvo, iuvi; sed duo posteriora quidam superioribus applicant errantes¹⁷. Nam illa in praeterito una syllaba crescut; haec totidem quot in praesenti¹⁸ proferuntur¹⁹.

2. Secunda coniugatio — quam non tantum²⁰ secunda persona, sed etiam prima [1713] facile²¹ declarat, quoniam omnia verba, quae *eo* syllabis²² in prima persona finiuntur, secundae sunt coniugationis, exceptis quatuor, uno tertiae coniugationis productae²³, *eo*, *is*; et si qua ex

1) *Forma inflectuntur* P. Asc. *formam flectuntur* V. *forma plectuntur* Go. *formam amplectuntur* Gu., quod dedi. — 2) *Modis* om. Go. *Verba* om. V. Asc. — 3) *Neutra passiva* Go. *neutra passiva* Gu. — 4) *Secundae quidem coniug.* et *si qua ex his* Go. omissis mediis. *Sola quidem secundae coni. audeo, soleo, gaudeo, mereo* Gu. om. ut. — 5) *Autem* om. Asc. *Tertiae au fido* V. — 6) *Sunt* om. Gu. — 7) *Passiva neutra* Gu. V. A. P. Vestigium verae lectionis servavit Go., ubi est *passivorum neutra*. Tum *superiori* Go. V. Asc. — 8) *Devortor et paullo post devorti* Gu. Go. P. *Devortor — devorti* V. Asc. Nam deest in Go. — 9) Inscriptio praemittitur huic segmento talis: *De praeterito perfecto primae coniugationis in P. De prima coniugatione in Gu.* Nulla enotata est ex Go. Nulla praemittitur in V. Asc. — 10) *Sive activa sunt, sive neutra*. Sic haud dubie vere emendavit P. Prius *sive* om. Gu. Go. V. Asc. *Sunt* om. Go. Post *v. activa* sic pergit Gu.: *activa sive praeterito perfecto amavi syllabas mittunt, ut amo vi, paro vi, servo vavi.* — 11) *In vi syllabam* P. V. Asc. *perfectum a. vi, syllabis* Go. Exempla hoc ordine exhibet Go.: *paro paravi, servo servavi, aro aravi, armo armavi, narro narravi, canto cantavi, navigo navigavi.* — 12) *In ui divisas syllabas* P. Vv. *divisas syl-*

labas om. Gu. Go. V. Asc. — 13) *Ut seco secui, neco necui, veto vetui* P. V. Asc. *Nico necui* om. Gu. Go., quod necessarium est propter numerum ante indicatum. Ordinem sic refert Gu.: *veto tui, sono nui, tono nui, mico cui, crepo pui, domo mui, frico cui, plico cui.* — 14) *Si qua* om. Gu., qui exhibet: *et anexas praepositionibus comp.* — 15) *Plico tamen* Go. — 16) Vv. *Neque in avi* desunt in Go. — 17) *Errantes applicant* Gu. — 18) *Totidem in praesenti* V. Asc. P. *Tot quot in pr. Go. Totidem quot in pr. Gu., quod dedi.* — 19) Hoc loco sequitur inscriptio: *De coniugatione secunda in P. De secunda coni. in Gu. V. Asc.* Abest inscriptio a Goth., quem secutus sum. — 20) *Non tamen* V. Asc. — 21) *Prima deest in Go. facile* abest a Gu. Tum omnia om. Gu. — 22) *Quae eo syllaba* P. V. Asc. *quae eo syllabas* Gu. *quae in eo syllabis* Go. — 23) Vv. *Exceptis quatuor uno tertiae coni. productae* om. V. Asc. *Exceptis uno tertiae coni. productae* Gu. *Exceptis tribus uno t. c. pr. Go.* — 24) *Et si composita ex eo fig. P. et si qua ex eo componuntur* Gu. — 25) *Et duobus primae* Go. V. Asc. — 26) *Beo* as om. V. Asc. *Et ante beo* om. Go. — 27) Vv. *in has syllabas accesserunt ex Gu. Perfectum in as mittunt* Go. mittunt etiam in Gu. Tum *vel in ui divisas syllabas cons. praep. P. Videlicet in ui*

eo composita figurantur²⁴, et tribus primae²⁵, creo creas, meo meas, et beo, as²⁶ — praeteritum perfectum mittit in has syllabas²⁷: vel in *ui* consonante praeposita, vel in *vi* praeeunte vocali, ut doceo docui, paveo pavi, caveo cavi; pauca in²⁸ *si* et *xi*, quae inter excepta notavimus²⁹.

3. Ergo omnia verba secundae coniugationis, qualibet consonante praeposita *eo* syllabis³⁰, praeteritum perfectum in *ui* mittunt³¹, ut habeo habui, debeo debui, ruheo rubui, doceo docui, taceo tacui, misceo miscui, iaceo iacui, noceo nocui, arceo arcui³², egeo egui, splendeo splendui, candeo candui, mado madaui³³, languo langui, rigeo rigui, caleo calui, doleo dolui, oleo olui, palleo pallui, timeo timui, tepeo tepui, torpeo torpui, careo carui, pareo parui, viroo virui, floreo florui, horreo horrui, censeo censui, niteo nitui, pateo patui, teneo tenui, caneo canui. Excipiuntur pauca, quae in *si* syllabam mittunt praeteritum³⁴, ut iubeo iussi, mulgeo mulsi, algeo alsui, fulgeo fulsi, ardeo arsi, suadeo suasi, maneo mansi, haereo haesi, rideo risi, torqueo torsi, indulgeo indulsui. De³⁵ urgeo et turgeo ambigitur. Alia in *vi*, ut lugeo luxi, frigeeo frixi. Illa in *vi*³⁶ praeteritum mittunt, quae in prima persona, modi indicativi, temporis praesentis, *v* ante *eo* habent, et primam syllabam, quam in praesenti tempore brevem, in praeterito longam habent³⁷, ut faveo favi, paveo pavi, foveo fovi, moveo movi, caveo cavi, voveo vovi, et quae ex his componuntur. Quaedam, quamvis³⁸ in praesenti non sint similia superioribus³⁹, praeteritum tamen⁴⁰ in *vi* mittunt producta penultima syllaba, ut neeo nevi, fleo flevi, cieo civi⁴¹, impleo implevi, compleo complevi, expleo explevi, deleo delevi. Non multum ab his discrepare videntur⁴² etiam haec, quorum prima syllaba in praeterito ex correpta cadit [1714] in productam, ut sedeo sedi, video vidi. Contra omnium⁴³ regulam est praeo prandi. Quaedam sunt in secunda coniugatione, quorum praeteritum perfectum iteratur per primam; haec sola⁴⁴: pendeo pependi, spondeo spopondi, tondeo totondi, mordeo momordi. Quae assumptis

praeposita cons. Gu. Mittit in *ui* cons. praep. V. Asc. Go., nisi quod Go. mittunt. — 28) Praeeunte vocali (om. vel in *vi*) parvo pavi, caveo cavi, in *xi* et in *si* quae V. Asc. Praeeunte vocali (om. vel in *vi*) pavi pacui, in *si* et *xi* quae Go. Vel in *vi* syllabam praeeunte vocali, ut doceo docui, paveo pavi, caveo cavi; vel in *di*; pauca in *xi* vel in *si* quae P. In *vi* (om. vel) praeeunte vocali pauca. Tu *si* et *exi* quae Gu. — 29) Quae intercepta notavimus Gu. Notavimus etiam Go. Quae intercepta notabimus V. Asc. P. — 30) *Eo* syllaba Go. Gu. V. A. *Eo* syllabae P. syllabis scripsi de coniectura, ut paullo ante scribendum fuit. — 31) In *ui* mittunt Go. Gu. V. Asc. In *ui* divisas syllabas mitt. P. — 32) Post *v. arcui* interponunt V. A. P. *arvo aravi*, quod exemplum abest in Gu. et Go. In Go. desideratur etiam *egeu egui*, quod infra post *madui* legitur. — 33) Hic interponunt aegre aegru V. Asc. P., quod exemplum om. Gu. et Go. In Go. h. l. est *egeu egui*. Omnia autem ista hoc ordine exhibet Gu.: habeo habui, ruheo, doceo, taceo, misceo, iaceo, arceo, noceo, mado, splendo, candeo, egeo, languo, rigeo, caleo, doleo, oleo, palleo, teneo (leg. timeo), tepeo, torpeo, torreo, horreo, pareo, careo, viroo, floreo, censeo, niteo, teneo, caveo; in quo ordine, si excipias duo po-

streua, omnia secundum litterarum seriem terminationi *eo* praecedentium, procedunt. Pro *caneo ui* in Go. est *ganeo gauui*. — 34) *Ut* additum ex Gu. et Go. Tum *mulgeo mulsi* ante *mulgeo* exhibent V. Asc. P. — 35) Praep. De desideratur in Gu. *Ut* ante *lugeo* interpositum ex eodem Cod. Pro *ambigitur* in eodem *ambigitur*. — 36) *Illu in vi* syllabam pr. P. Voc. syllabam om. Gu. Go. V. Asc. — 37) *Habent longam* Gu. — 38) *Quaedam etiam* *quarquam P. Eliam* om. Gu. V. Asc. *Eliam, quarquam* om. Go. *Quamvis* dedi ex Gu. — 39) *Superioribus sim.* Gu. — 40) *Praeteritum perfectum* tamen in *i* mittunt Gu. *Praeteritum* tamen in *ui* mittunt productam syllabam (om. vv. prod. per.) Go. *Praeteritum in vi* mittunt producta syllaba V. Asc. *Producta penultima syllaba* Gu. *Praeteritum in vi* syllabam mittunt producta penultima praeteriti P. — 41) Pro *cieo civi* in Gu. est: *cleo ui*; in Go. *ereu erui*. — 42) *Exstipare videntur* Gu. — 43) *Contra regulam omnium* Gu. — 44) *Quorum praesentis prima syllaba iteratur in principio praeteriti: sunt autem haec sola* P., in quibus haud dubie pro *litteratur*, quod ex errore hypothetae profectum, scribendum est *iteratur*. Reliqui libri sic: *quorum praeteritum perfectum iteratur per primam*, nisi quod Gu. per *primam syllabam iteratur*. Idem om. vv.

praepositionibus non eodem modo proferenda sunt; nam despondi, et dispendi, et rependi, et detondi, et praemordi¹ dicimus. De neutropassivis abunde² dictum est³.

4. Tertia coniugatio correpta, quae secundam personam in *is* syllabam⁴ mittit⁵, imperativo modo in *e* solitam⁶ converti, praeteritum per has syllabas effert: in *ui*, praesenti consonante; in *vi*⁷, praeposita vocali; in *i* consonante qualibet praeposita; in *si*; et in *ri*.

5. Sed illa praeteritum in *ui* mittunt⁸, quae in praesenti tempore indicativi modi *u* ante novissimam litteram⁹ habent, ut tribuo tribui, statuo statui, minuo minui, imbueo imbui, obruo obrui¹⁰. Ex his duo notantur¹¹ tantum, quae in *vi* mittunt praeteritum, fluo fluxi, struo struxi. Et quae in *lo* syllabam exeunt in praesenti, nihilominus praeteritum in *ui*¹² mittunt, ut volo volui, nolo nolui, colo colui, consulo consului, alo alui. Pauca praeterea¹³ in eandem extremitatem mittunt praeteritum, quanquam praesens dissimile superioribus habeant¹⁴: tremo tremui, gemo gemui, fremo fremui¹⁵, compesco compescui, pono posui, necto nexui, sterto stertui¹⁶, pecto pectui, texo texui, senesco senui, gigno genui¹⁷, et si qua ex his componuntur. *Vi* syllaba terminantur in praeterito haec sola: sperno spreui, sterno stravi, cerno crevi¹⁸, sero sevi, tero trivi, pascio pavi, quaero quavesivi, lino levi¹⁹, quiesco quievi, cupio cupivi, consuesco consuevi, [1715] peto petivi, sapio sapivi²⁰.

6. In *i*²¹ praeposita consonante in praeterito desinunt, quae in praesenti *do* syllaba terminantur praecedente *n* littera, ut scando scandi, accendo accendi²², descendo descendi, offendo offendi, pando pandi, prendo prendi, mando mandi. Tria *n* in praeterito amittunt²³, fundo fudi, linquo liqui, scindo scidi. Sic Lucan. in III. [*Aut scidit, et medias fecit sibi litora terras.*]²⁴ Et quae minus una syllaba proferuntur, producta prima syllaba in praeterito, quae in praesenti corripitur; ut capio cepi, iacio ieci, facio feci, fugio fugi, fodio fodi²⁵. Pauca praeterea ean-

sunt autem. Verba praeteritum iteratur ex grammatica brevilocquentia accipienda sunt accipit reduplicationem, ut nunc loquimur, ἐναδιπλαῖται, quod Graeci dicunt. — 1) *Et praemordi* desiderantur in Go. — 2) *De neutris passivis* Gu. V. Asc. Tum aliunde V. Asc. P., pro quo in Gu. habunde, in Go. recte abunde. — 3) Sequitur inscriptio talis: *De tertia coniugatione in P. V. Asc. De tertia coniugatione correpta in Gu.* Recte om inscriptio in Go. — 4) *In is correptam P. Correptam* om. Go V. A. *In is syllabam Gu.*, quod dedi. — 5) *Et in imperativo P. In imp.* om. et V. A. *Et in* om. Gu. Go. — 6) *In e correptam convertit P. In e solidam convertit* Go. V. Asc., nisi quod Go. converti. Veram lectionem fontemque erroris monstrat Gu., ubi est: *in e solita est converti.* — 7) *In ui divisas syllabas, pr. P.* Locum sic efferunt V. Asc. *effert: in di praeposita consonante, in ui praeposita vocali in i consonante qualibet praeposita in si et in xi.* In Gu. ita habetur: *in ui praeposita consonante. In ui praeposita vocali. In una consonante praeposita qualibet in si et in xi.* Veram lectionem servavit Go., quem secutus sum. Vv. *in i consonante qualibet praeposita* desunt apud P. — 8) *In ui divisas syllabas mittunt P.* Paulo ante: *Sed illa*

tamen V. Asc. — 9) *Syllabam pr. v. litteram Gu.* — 10) Perfecta om. Gu. et exempla addit haec: *annuo, diluo, induo.* — 11) *In his duobus mutantur Go, mutantur etiam Gu.* — 12) *In ui divisas syllabas m. P.* — 13) *Praeterea pauca Gu.* — 14) *Praesens simile sup. non habeant P. praesens similis sup. habeant Go.* Non ignorat etiam V. Asc. Veram lectionem praestitit Gu. — 15) *Pareo parui* male h. l. intrudit Go. — 16) *Sterno sternui* pro *sterto ui* male in Go. — 17) H. l. interponitur in P. Asc. V. *increbresco increbui; nam increbro non invenitur, nisi quod V. A. increbesco* — *increbro* exhibent. Recte ista omittuntur in Gu. et Go. Paulo post *In vi syllaba Gu. Dissyllaba V. Asc.* — 18) *Cresco crevi* h. l. interposita in Gu. — 19) *Lino livi P. V. Asc. Lino levi vel linivi Gu. Leno levi* Go. Fortasse legendum: *Lino levi vel livi.* — 20) *Post v. quievi* cetera sic exhibet Gu.: *peto tui vel tivi, sapio sapui, sepio sepui, cupio cupivi, consuesco consuevi.* — 21) *In Di praep.* Go. V. Asc. P. contra mentem Grammatici, qui paulo ante: *in i praeposita qualibet consonante.* Recte Go. *In i praep.* — 22) *Accendo accendi* dedi ex Goth. *ascendo ascendi* V. Asc. P. Exemplorum ordo in Gu. talis: *ut secundo scandi, offendo di, pando di,*

dem clausulam habent novissima littera²⁶ praesentis temporis in *i* conversa, emo emi²⁷, vinco vici, rumpo rupi, solvo solvi, cudo cudi, volvo volvi.

7. In *si* syllabam praeteritum²⁸ mittunt verba, quae in praesenti *do* vel *mo* syllabis terminantur, si sit natura longa penultima, ut ludo lusi, laedo laesi, cedo cessi, plaudo plausi, trudo trusi, rado rasi²⁹, illido illisi, allido allisi, promo prompsi, sumo sumpsi, demo dempsi, resumo resumpsi. Et premo³⁰, quamvis correpta sit penultima, in eandem syllabam exit, et quicquid ex eo componitur, ut premo pressi, exprimo expressi, comprimo compressi. Et quae³¹ in *bo*, vel in *po* syllabas desinunt, praeteritum similiter in *si* syllabam mittunt, ut scribo scripsi, nubo nupsi, scalpo scalpsi, repo repsi, serpo serpsi, sculpo sculpsi³². Praeter haec pauca sunt, quae non eadem³³ extremitate finiuntur in praesenti, praeteritum tamen in *si* syllabam mittunt, spargo sparsi, mergo mersi, tergo tersi³⁴, mitto misi, uro ussi³⁵, contemno contempsi, concutio concussi, gero gessi; et si qua ex eis³⁶ in compositam figuram transeunt.

8. In *xi* syllabam in praeterito desinunt verba, quae in praesenti *go* syllaba terminantur, ut cingo cingi, pingo pinxi, sugo suxi³⁷, affligo affligi³⁸, pergo perrexi, rego rexi, diligo dilexi, intelligo intellexi, negligo neglexi, fingo finxi³⁹, tego texti. Excipiuntur tria in *si* [1716] desinentia⁴⁰, quae in superioribus notavimus⁴¹. Et alia quatuor, quae non in *xi*, sed in *gi* syllabam⁴² mittunt praeteritum: tango tetigi, frango fregi, lego legi, ago egi. Et si qua ex his componuntur, simplicium formam sequuntur⁴³. His simile est impingo, quod impegi facit praeteritum. Praeter haec in *xi* praeteritum mittunt⁴⁴, vivo vixi, coquo coxi⁴⁵, mingo mixi, illicio illexi, aspicio aspexi, flecto flexi, duco duxi, dico dixi⁴⁶, veho vexi, traho traxi.

9. Sunt tertiae conjugationis verba, quae primam syllabam in praeterito duplicant⁴⁷, quae omnia subiecta sunt: pello⁴⁸ pepuli, tango tetigi, fallo fefelli, pendo pependi, tendo tetendi, pungo pupugi, sed et punxi dicimus⁴⁹; tundo tutudi, caedo caecidi, cado cecidi⁵⁰, pario peperer,

prendo di, mando di. — 23) *Tria enim in pr. V. Tria n. in praeterito admittunt n. Gu.* — 24) *Sicut Lucas ait Scidit et in medias nihil amplius Gu. Sic Lucan. ait Scidit et in medias fecit sibi littora terras V. Asc. P. Goth., nisi quod in V. sibi lator aterras; et in Go. scidit et med. — sive lit. Locus Lucani est Phars. III, 61. — 25) His addit Go. emo emi, male, quia perfecta una syllaba breviora voluit significare Grammaticus. Ceterum facio feci om. Gu. — 26) Eadem clausula habent novissimam litteram — conversam Gu. Male. Sententia est: eandem cum superioribus clausulam, h. e. disyllaba ut sint, habent verba haec cet. — 27) Emo emi addita ex Gu. — 28) In Si praeteritum mittunt syllabam V. Asc. P. Goth., nisi quod in Goth. syllaba. Veram lectionem praestitit Gu. — 29) Rado rasi om. Go. Sumsi — densi — resumsi Go. In Gu. est: promo si, demo dempsi, sumo sumpsi omisso res. — 30) Et premo pressi quamvis — ut exprimo expressi nihil amplius Gu. — 31) Quae desideratur in Gu. — 32) Exempla hoc ordine exhibet Gu. ut scribo si, nubo scalpo si, repo si, serpo si, sculpo si. — 33) Quae minime in eadem Gu. Quae non eandem extremitatem fin. Goth. — 34) Tergo tersi abest a Go. — 35) Temno tempesi inter-*

ponunt h. l. V. Asc. P. — 36) Ex his Go. V. Asc. P. Tum in comp. fugerunt in compositam figuram Gu. — 37) Sugo suxi addita ex Gu. V. Asc. — 38) Adfligo adfl. Go. Tum Negligo neglexi om. Gu. V. Asc. — 39) Fingo finxi Gu. V. Fingo finxi, tego texti desunt in Go. — 40) Tria in go desinentia V. Asc. — 41) Quae superius notav. Gu. — 42) Syllabam om. Go. V. Asc. — 43) Secuntur Go. Tum His etiam simile est Gu. — 44) Mittunt praeteritum Go. In xi quaedam praet. m. Gu. — 45) Quoquo coxi, mingo mixi Go. Coquo c. meo mixi V. P. Mingo mixi desunt in Gu. Illicio illexi Go. Illecco Gu. — 46) Dico dixi om. Gu. Go. Asc. Contraho traxi Gu. — 47) Quae prima syllaba in p. dupliciter Go. — 48) Ut pello pep. tango tet. V. Asc. P. Ut tango tet. pello pep. Goth. Tungo tetigi, pello puli om. ut Gu. — 49) Sed punxi dicimus om. et Asc. Pupugi vel punxi Gu. Mihi hoc omne insititium esse videtur et a seriori manu additum. — 50) Tondo totondi, caedo caecidi Go. Reliquorum ordinem sic praestat Gu.: tundo tutudi, cedo di, cado cecidi, cano cecini, pario peperer, disco didici, posco poposci, curro ecurri, pedo pepedi, parco peperci. Recepi ergo caedo cecidi, quod a reliquis libris abest. Pedo pepedi desunt in Go.

cano cecini, disco didici, posco poposci, parco peperci, facit et parsi¹; curro cucurri, pedo pepedi. Haec adiunctis² praepositionibus non eodem modo profereunda sunt; nam duplicatam³ in simplicibus figuram syllabam in compositione amittunt⁴. Dicimus enim sic: expendo expendi, decurro decurri, refello refelli, compello compuli, concido concidi⁵. Sed ex his duo sola praepositionibus annexis in suo statu manent⁶, delisco, et deposco; nam dedidici et depoposci faciunt praeteritum. Cano autem neutram regulam sequitur⁷, quia occino occinui, succino succinui, concino concinui dicimus⁸. Et si qua composita sunt⁹ in eadem coniugatione, quae novissimam syllabam geminant in praeterito; illa videlicet, quae a *do*¹⁰ verbo primae coniugationis componuntur, condo condidi, reddo reddidi, trado tradidi, subdo subdidi, prodo prodidi, addo addidi, abdo abdidi¹¹. Similiter proferuntur¹²: credo credidi, vendo vendidi. Excepto circumdo circumdedi, quod secundam personam facit circumdas, et est primae coniugationis¹³.

10. Quarta coniugatio, vel tertia¹⁴ producta, quam imperativus modus prodit¹⁵, litteram *i* in fine conservans, praeteritum perfectum in *vi* syllabam mittit, vel in duplicem *i*¹⁶, [1717] ut audio audivi, vel audii; munio munivi, vel munii; saevio saevivi, vel saevii; lenio lenivi, vel lenii¹⁷; mollio molliivi, vel mollii; finio finivi, vel finii; punio punivi, vel punii; sopio sopivi, vel sopii; accio accivi, vel accii; scio scivi, vel scii; hinnio hinnivi, vel hinnii; exeo exivi, vel exii; ineo inivi, vel inii, et caetera his similia. Pauca in *si* exeunt, et sunt fere haec¹⁸: sarcio sarsi¹⁹, farcio farsi, haurio hausi, sepio sepsi, sentio sensi. Alia in *ri*, haec²⁰ sola: sancio sanxi, fulcio fulxi²¹, vincio vixi. Unum invenitur, quod primam syllabam in praesenti corripit, in praeterito producit venio veni; et composita ex eo in hunc modum proferuntur. A pario composita dissentiunt in praeterito. Aperio enim aperui facit, operio operui, reperio autem reperi, et com-

1) Vv. *facit et parsi*, quae absunt a Gu., additamentum a seniori manu esse iudico. — 2) *Annexis* Gu. — 3) *Duplicam* Go. — 4) *Syllaba in composita admittunt* Gu. — 5) *Concido concidi* om. Gu., qui exempla sic exhibet: *Expendo pendi, decurro ri, refello li, compello li vel compuli*. In Go. est: *compello compulsi, concedo concedi* — 6) *Permanent* Gu. Tum *disco et posco et dedidici et depoposci fac. praet. Go.* *Disco et posco nam ded. et dep. fac. pr. V. Asc. Nam et ded. et dep. Gu. Dedisco et deposco cum P. diserte exhibet* Gu. — 7) *A cano autem composita neutram regulam sequuntur. P. Cano autem neutram regulam sequitur* Gu. Go. V. Asc. Putschiana lectio ex interpretatione orta videtur. — 8) *Concino nui, succino nui dicimus* Gu. om. quia. Breviora etiam exhibent V. Asc. Go., in quibus post sequitur est: *concinui facit*; in Go. etiam *facit* desideratur. Apertum est, integrum versum excidisse. — 9) *Sunt additum ex Gu. Go.* — 10) Verba: *Quae novissimam syll. gem. in praet.; illa videlicet, quae a do in P. desiderantur, ubi totus locus ita exhibetur: Et si qua composita in eadem coni. a verbo primae coniug. componuntur, ut condo ceti.* In Asc. et V. post vv. in eadem coni. plene interpungitur et pro quae sigla legitur *Qm̄*. In Gu. autem post. dicimus haec sequuntur: *Composita sunt in eadem coniugatione quae vet. In Go. quae*

desideratur. — 11) *Abdo abdidi* desunt in Go. Exempla sic exhibet Gu. *condo didi, reddo didi, trado, subdo, obdo, prodo, abdo, edo, addo, perdo, dedo, didici* (sic). — 12) *Proferuntur* om. Gu. — 13) *Excepto — coniugationis.* Haec omnia desunt in Go. Sequitur inscriptio talis: *De Quarta coniugatione in V. Asc. P. De producta III. Gu. Non habet inscriptionem Go. — 14) Sive tertia P.* Ommem locum sic praestant Gu.: *Quarta coniugatio producta quam.* In Goth. legitur: *Quarta coniugatio vel tertia producta est, cuius imperativus modus i litteram in fine conservat.* — 15) *Prodit* Gu. *Prodit recte V. Asc.* Tum *conservat* male V. Asc. P. Veram lectionem *conservans* exhibet unus Gu. — 16) *In duplicem ii* Go. *In ii duplicem* Gu. — 17) *Linio linivi, vel linii P. Inio inivi, vel inii V.* Veram lectionem praebet Go. Asc. Totum locum sic exhibet Gu.: *ut audio divi vel dii, munio nivi vel nii, saevio sevi vel sevii et cetera hiis similia.* — 18) *Haec fere Asc. V. P.* — 19) *Sarsi vel sarcivi Gu.* — 20) *Sola haec V. Asc. P.* — 21) *Vel si melius interponit* Gu. — 22) Multo breviora h. l. exhibent libri: *Proferuntur. Aperio aperui compositum dissentit reperio reperi Gu. Prof. Aperio aperui et huic compositum desentit reperio reperi. Go. Aperio aperui, cuius compositum dissentit reperio reperi. V. Asc.* Unde sua hauserit P. incertum

perio comperi²². In has fere syllabas omnia verba, quae quartae coniugationis norma complectitur, in praeterito desinunt.

S E G M. IX.

1. Sed ne quid ambiguitatis esse²¹ possit lectoribus, non dissimulabimus²¹ de illis dicere, quae rationi refragantur²². Sunt enim verba, quae personis²⁶ deficiunt, et impersonalia dicuntur; alia modis; alia temporibus; alia coniugationibus; alia participiis. De his exponemus, et primum de impersonalibus; quae aut secundae²⁷ sunt coniugationis, aut tertiae, quantum ex tertia persona contemplari licet. Quae secundae coniugationis sunt²⁸, eorum alia accusativum casum trahunt, ut pudet, taedet, piget, poenitet, miseret, decet; alia dativum, ut licet, liquet, libet. Unum est, quod casu non eget²⁹, oportet. Et omnia praeteritum in *uit* syllabas³⁰ mittunt, ut pudit, piguit, poenituit, licuit, libuit, decuit; praeter tria³¹, quorum duo deficiunt praeterito, liquet et taedet; unum quasi passivam habet declinationem, miseret, nam miseretum est³² dicimus. Licet tamen³³ et libet ad hanc similitudinem proferri possunt, licitum est, libitum est. Et taedet in composita figura³¹, pertaesum est. Tertiae coniugationis impersonalia dativum ca- [1718] sum assumunt, ut contingit³⁵, evenit, accidit, expedit. Quaedam primae coniugationis impersonalia reperiuntur, ut iuvat, praestat; quae³⁶ etiam aliter declinari possunt. Sed omnia tam in futuro³⁷ imperativi modi, quam infinitivi, nec non etiam gerundivis, participialibus³⁸ et participiis utriusque temporis³⁹ deficiunt⁴⁰.

2. Defectiva⁴¹ in modis sunt haec. Quaeso, quaesumus⁴², quod primam personam habet in singulari et plurali indicativi modi duntaxat, licet *quaesere* lectum⁴³ sit apud Sallustum

est; mutare tamen nolui, quia probabile est, sic Grammaticum scripsisse. Post *v. reperi* in Gu. statim haec sequuntur: *Omnia syllabis desinuntur (sic) omnia verba, quae tertiae coniugationis norma complectitur. Sed neque ambiguitas esse possit cet. A quibus verbis novum segmentum incipit. — 25) Possit esse V. Asc. P. — 24) Dissimulamus Go. — 25) Refragant Go. — 26) In personis Gu. Go. V. Asc. Sed sequentia ostendunt, recte in P. omissam esse praepositionem. — 27) Aut sunt secundae V. Asc. P. Quae aut secundae coniugationis aut etiam tertiae om. sunt Gu. Inde ab his verbis: Quae aut secundae sunt coniugationis aut cet. incipit rursus Cod. Gu. papyraceus, quem alterum dicimus; praefixaque est inscriptio talis: *Focae de impersonalibus. — 28) Quae secundae coni. sunt. Desunt haec verba in omnibus praeter P., qui unde habeat, nescimus. Necessaria tamen videntur. — 29) Quod casibus non indiget Go. Quod casu non indiget V. Asc. P. — 30) In uit divisas syllabas P. In uit syllabam Gu. 2. Go. V. Asc. In uit om. v. syllabam Gu. 1. Rescripsit syllabas. — 31) Praeterea quorum Go. Praeter haec tria q. Gu. 1. — 32) Nam miseretum sum Gu. 1. — 33) Et tamen libet licet Gu. 1. Et licet tamen et Go. Tum ut hanc sim. Gu. 1. — 34) In composita figura format pert. Gu. 1. — 35) Contigit Gu. 1. — 36) Quae**

*et aliter Go. V. Asc. P. Et quae etiam aliter Gu. 1. Quae et alliquid declarari possunt Gu. 2. — 37) Sed omnia futuro tam imp. P. Tum imperativi quam infinitivi modi P. Quam infiniti Go. — 38) Gerundivis dedi ex Gu. 1. Gerundi vel participialia Go. Gerundia participialia Gu. 2. Gerundiis participialis V. ger. participialibus Asc. Verbum participialibus deest in Gu. 1. — 39) Participiis praeteriti et futuri temporis P. participiis utriusque def. om. temporis Gu. 1. participia utriusque temp. Gu. 2. participiis utriusque temporibus Go. participiis utriusque temporis V. Asc. — 40) Sequitur in Gu. 2. Finis. Tum: *Focae de verbis in modis defectiva — 41) Defectiva verba in Gu. 1. — 42) Quaesumus additum ex Gu. 1. Ex eodem addicienda fuerunt vv. in singulari et plurali. Nam quaesumus scriptum qs, ex ignoratione compendii omissum, reliqua secum traxit — 43) Licet quaesit relictum sit Go. Gu. 2., nisi quod Gu. 2. quasi. Pro quaesere in Gu. 1. quaerere. Tum vv. et Tullium om. Gu. 1. Caeterum cf. Cic. in Arat. 18., ubi alii quaesere alii quaerere infinitivum posuerunt. Ex hoc loco quaesere inter fragmenta Sallustii posuit Gerlach. pag. 247. Cf. praeterea etiam Festus s. v. Quaeso.**

et Tullium. *Ovat*, *infit*¹; haec quoque tertiam personam habent solam, sed *ovat* participium facit praesentis temporis, *ovans*; cum in² declinatione verbi deficit. Similiter *ausim* et *duim*³. Inquam prima persona⁴ contra morem omnium profertur; et utrumque numerum modi indicativi praesentis temporis habet tantum⁵; imperativi numerum singularem habet tantum; nam *inque* apud Terentium lectum est. *Aio* praesens et praeteritum imperfectum habet tantum. *Faxo* futurum tempus tantum, vel, ut alii, promissivum modum ostendit. *Salve*, *salvete*⁶, imperativi modi, secunda persona, utroque numero lectum est; et infinitivi⁷ modi praesentis temporis, *salvere*. *Cedo* et *ave* similiter et imperativi secundam⁸ personam habent numeri singularis. *Cedo* etiam numeri pluralis lectum est apud Plautum: *cette*⁹.

3. Et coniugationibus et praeterito¹⁰ deficiunt haec: *Fero* *fers*, praeteritum facit: *tuli*¹¹. *Sum*, *es*, *est*; *fui*¹². *Ferio*, *feris*; *perussi*. *Tollo* *tolli*¹³, *sustuli* facit. *Edo*, *es*, *est*; *edi*. *Hoc* infinitivum¹⁴ praesentis temporis non in *re* syllabam, sed in *se* contra morem omnium mittit; *esse* enim¹⁵ dicendum est. *Volo*, *vis*; *volui*. *Hoc* quoque incertae est coniugationis, et futuro imperativi et infinitivi modi deficit, et gerundivis vel¹⁶ participialibus; quae supina alii dicunt. *Meto* messui facit¹⁷; nam aliter proferri non potest. *Polleo*, *furo*¹⁸, similiter et *glisco* et *quatio*, nullum habent praeteritum. *Memineris* tamen¹⁹ inchoativae formae verba, quae praeterito perfecto deficiunt. Participiis carent verba alia praesentis²⁰ temporis, alia futuri, alia utriusque. [1719] In praesenti²¹ itaque deficit *sum*, et quae ex eo adiectis praepositionibus componuntur; praeter duo: *absens* et *praesens*; quae a verbis *absum* et *praesum* veniunt. Et *eo* verbum in participio²² nominativus casus, numeri singularis deficit, in caeteris recte declinatur. *Composita*²³ quaedam etiam nominativum habent, ut praeteriens, *abiens*. Futuri temporis participia²⁴ in primis verba formae inchoativae non habent, ut *horresco*, *calesco*, et his similia²⁵. Deinde omnia secundae coniugationis, quae sunt generis neutri, et in formam transeunt inchoativam, ut *horreo*, *caleo*, *tepeo*, *niteo*²⁶, *pateo*, *stupeo*²⁷, *splendeo*, *vigeo*, *virco*²⁸, *rigeo*, *floreo*, *paveo*, *rubeo*, *tabeo*²⁹,

1) Vv. *Ovat*, *infit* desunt in Gu. 1. — 2) Praep. *in* deest in Gu. 1. In diffinitione v. V. Asc. — 3) *Ausim* et *Perduim* P. *Ausim* et *perduim* pro *perduim* dicunt V. Asc. *Ausim* edunt Gu. 2. Recte igitur *ausim* et *duim* Go. Et *duim* om. Gu. 1. — 4) Post v. persona in P. sequuntur haec: modi indicativi praesentis temporis numeri singularis contra cet., quorum nihil, praeter ultimum v., in reliquis libris omnibus. Igitur eieci. — 5) Omnia ista: *utrumque* — *habet tantum* accesserunt ex Gu. utroque, Go. V. Asc., qui tamen sic variant: *Inquam* in prima persona contra morem omnium profertur et utrumque numerum modi indicativi praesentis temporis et (sic bis) praeteritum habent tantum. *Faxo* cet. Gu. 1. *Inquam* primam personam contra morem omnium profert utrumque numerum modi ind. temporis praes. inquam imperativum numeri singularis habet. Gu. 2. *Inquam* prima persona contra morem omnium profertur utrumque numerum indicativi temp. praes. imperativi numerum singularem habet. nam inquam apud Terentium imperfectum tantum (om. habet). Go. *Inquam* in prima persona contra morem omnium profert utrumque numerum modi ind. praes. temp. inquam:

imperativum numeri singularis habet tantum. nam inque apud Ter. lectum est. Aio praes. et praeteritum imp. habet tantum. V. Asc. Apparet, has omnes varietates ortas esse ex omissionibus, quae clausulis similibus originem debent. Ceterum *inque* apud Terent. legitur in Heaut. IV, 7, 1. Cf. Prisc. X, 1. — 6) *Salvete* hic om. Gu. 1., sed infra post *lectum* est exhibet *salve*, *salvete*. Vv. imperativi modi secunda persona utroque numero lectum est desunt in Gu. 2. Goth. — 7) *Infiniti* modi Gu. 2. Go. *Tum praesens tempus* P. V. Asc. *tempus praesens* Gu. 2. — 8) *Semper* h. l. interponit sola P. *Secundam semper utrumque om.* V. Asc. — 9) *Apud Plautum cedit* Gu. 1. *Ap. Plautum cete* Gu. 2. *Apud Plautum cedit mihi pro dicit* V. Asc. *Est dictum apud Plautum.* Cetera cont. Goth. Cod. Gu. 2. h. l. explicit, ascriptumque habet *Finis*. Plauti Merc. V, 4, 4. *Cette* dextras nunc iam. — 10) *Sunt quae in coniugationibus et in praet. def.* Gu. — 11) *Fero fers tuli praet. facit* Gu. — 12) *Est om.* Go. *fui om.* Gu. — 13) *Tollis om.* Gu. — 14) *Hoc infiniti modi* Go. *Hoc in finitivum modum* Gu. *Tum non in rem s. sed in sem* Go. — 15) *Esse enim om.* Gu. — 16) *Gerundis et part.* P.

madeo, tumeo, sileo, palleo, ferveo, timeo³¹, lateo; nam et haec assumptis praepositionibus faciunt inchoativa, ut pertimesco, delitesco³¹. Valeo tamen cum faciat³² convalesco, in³³ participio futuri temporis minime deficit; nam valiturus³⁴ dicendum est. Sunt alia praeterea, quae non trans-eunt in formam inchoativam eiusdem coniugationis et generis, et nihilominus in³⁵ participiis tem-poris futuri deficiunt, ut egeo, mereo, polleo³⁶, calleo, studeo. Praeter haec et³⁷ volo caret participio futuri temporis, et nolo; et quae ex illis componuntur. Similiter et metuo, fluo, sitio, tremo, saevio, sero, algeo³⁸, disco, posco, furo³⁹; quae verba primitiva utriusque temporis parti-cipiiis carent. Similiter⁴⁰ impersonalia omnia, de quibus superius docuimus, et defectiva illa, videlicet quae ordine declinari non possunt, ut aio, quaeso, inquam⁴¹, faxo, salve, ave⁴², cedo, possum⁴³; similiter et soleo.

4. Sunt verba, quae in⁴⁴ prima persona confusa habentur, quorum significationem se-cunda persona coniugationis discernit: dico dicas, correpta priore syllaba, dico dicis, producta; fundo fundas, fundo fundis; volo volas, volo vis; appello appellas, appello appellis; compello compellas, compello compellis; mando mandas, mando mandis, mando mandis. Sunt alia, quae ex diversa [1720] forma praesentis⁴⁵ temporis in praeterito confunduntur: paveo pavi, pasco pavi; cerno crevi, cre-scio crevi; acuo acui, aceo acui; lugeo luxi, luceo luxi; pendo pependi, pendo pependi; frigeo frixi, frigo⁴⁶ frixi. Sunt quae idem habent praesens et praeteritum perfectum⁴⁷, haec sola: odi, novi, coepi, memini, pepigi. Haec enim⁴⁸ in imperativo, praeter memini, quod memento facit, deficiunt et in⁴⁹ futuro infinitivi modi, et in supinis, nec non et in participiis⁵⁰ utriusque tempo-ris. Unum ex his odi duo participia facit praeteriti temporis⁵¹ figurae compositae, exosus et perosus. Sunt alia, quae in omni declinatione secundae sunt coniugationis, et infinitivo⁵² modo quasi tertiae correptae proferuntur: fulgeo infinitivum fulgere facit, ferveo fervere, obsideo ob-sidere. Lectum est et strido⁵³, quod tertiae est; alii ut secundae proferunt, ac maxime Lucanus Iuliusmodi declinationem usurpavit.

Gerundi vel participiibus Gu. — 17) *Meto messui* om. facit P. V. Asc. *Meto messum fuit* Gu. Verum exhibet Cod. Gu., ubi tamen verba: nam aliter proferri non potest, omittuntur. — 18) *Pelleo furto similiter et glisco et gratio* Gu. *Polleo siltio similiter glisco et quatio* Gu. *Polleo Sisto s. e. g. e. q. V. Asc. P.* — 19) *Mem. tantum* Gu. *Tum quia praet. V. Asc. P. quod in praet. Gu.* Quae recte exhibet Gu. Errores orti ex non intellecto compendio. — 20) Vv. haec: *Participiis carent verba alia praesentis* apud Putsch. errore typographi exciderunt. — 21) *In praes. Gu. Go. V. A.* Praepos. om. P. — 22) Praep. om. P. — 23) *Composita etiam q. Gu.* — 24) *Participia non habent in pr. V. Asc. Go. P. Vv. non habent* in Cod. Gu. recte ad finem enunciati reiciuntur. — 25) Vv. *Et his similia* desunt in Go. — 26) *Nateo* om. *pateo* Gu. — 27) *Stupeo* h. l. om. Gu. et post v. *tumeo* interponit. — 28) *Vireo* deest in Go., sed infra post v. *madeo* interp. — 29) *Iubeo pro tabeo* in Gu. — 30) *Timeo* deest in Gu. *Ibidem paullo post om. haec.* — 31) *Et delitesco P. ut pertimesco, del.* Gu. *ut pert. dilutesco V. A.* — 32) *Facit Gu.* — 33) Praepos. om. P. — 34) *Nam raro saliturus* Gu. — 35) Prae-

pos. om. P. — 36) *Palleo* Gu. Go. V. Asc. male. *Cal-leo* deest in Go. — 37) *Praeter et haec et.* Gu. — 38) *Algeo* deest in Go. — 39) *Furio* male Gu. Go. V. Asc. *Tum quod verba prima* Gu. — 40) In V. A. sic pergitur: Similiter carent participiis impersonalia, quae vv. praeter extremum in reliquis desunt. Ex quibus servavi Similiter, quod mihi necessarium videbatur. — 41) *In-quam* Go. — 42) *Ave* adiectum ex Gu. Go. V. A. — 43) *Cedo ausim* Gu. omisiss vv. *similiter et soleo. Cedo et possum* Go. V. Asc. — 44) Praepos. om. V. Asc. — 45) *In praesente conf. Go.* — 46) *Frico frixi V. A. Frico frixi vel fricui* Gu. *Pendo pep. et frigeo frixi* de-sunt in Go. — 47) *Perfectum* om. Gu. — 48) *Enim* ac-cessit ex Gu. Praepositio deest in Go. *Tum modo addit* Go. — 49) Praepositio deest in P. — 50) *In sup. — in part.* Praepos. om. P. *Nec non etiam in part. Go. Futiam* exhibent V. A. — 51) *Facit praeteritum a com-positae figurae* Gu. — 52) *Et in infinitivo quasi* V. Asc. P. *Et infinitivo q. Go. Et infinitivo modo* Gu., quod dedi. Paullo ante *in omni coniugatione pro i. o. decl.* exhibet Go. — 53) *Et tribuo* Go.

5. Verba tam passiva quam deponentia, nec non etiam communia, cuiuscunque sunt¹ coniugationis, praeteritum perfectum in has syllabas mittunt: in *tus*, in *ctus*², in *sus*, in *xus*; adiuncto in omnibus *sum* verbo, ut amor, amatus sum; doceor, doctus sum; patior, passus sum; nitor, nisus³ sum. Notantur pauca, quae in⁴ praeterito deficiunt. Passiva quidem haec: feror, ferior, tollor. Faciunt enim⁵ praeteritum, latus sum, ictus sum, sublatus sum. Poscor; namque⁶ hoc quoque deficit in praeterito, postulatus sum; arguor, convictus sum; similiter et metuor et timeor nullum habent praeteritum⁷ perfectum. Deponentia vero haec⁸: vescor, fruor, medeor, liquor, reminiscor; quae in praeterito sic proferuntur: pastus sum, potitus sum, medicatus sum⁹, liquefactus sum, recordatus sum; quae ab alio praesenti veniunt, sed ad supplementum declinationis defectivis accommodantur. Sunt quaedam deponentia incertae coniugationis¹⁰, haec sola: orior, potior¹¹. Nam in secunda persona numeri singularis tertiae productae sunt, hoc [1721] est¹², quartae coniugationis, et in praesenti tempore¹³ infinitivi modi¹⁴. Orioris enim et potiris; item¹⁵ oriri et potiri dicimus. Reliqua ad exemplum tertiae correptae declinantur. Sunt alia, quae a diverso¹⁶ veniunt praesenti, sed¹⁷ in praeterito confunduntur, ut patior passus sum¹⁸, pandor passus sum; ut apud Virgilium: [*Crinibus Iliades passis.*]¹⁹ Item verborum versus sum²⁰ et veror versus sum, ut apud eundem²¹: [*Et versa pulvis inscribitur hasta.*] Sunt alia impersonalia, quae assumptis pronomibus²² ablativi casus declinantur, et a verbis neutri generis figurantur, vel ab activis²³; quae dativum casum in serie orationis²⁴ admittunt, ut sedetur, ambulatur, statur, pugnatur, itur, studetur; veniunt enim, ut dictum est, a neutris²⁵: sedeo, ambulo, sto, [1722] pugno, eo²⁶, studeo. His etiam Graecorum iactantiam, si quam de copia sermonis exercent, refutamus²⁷; quod haec propria nequeunt²⁸ explanare. Similiter nocetur²⁹, et suadetur, et datur proferimus, quae in activa specie dativo casui iunguntur. Sunt quae in³⁰ participiis deficiunt, ut fruor, medeor, et reor; quod de praeterito tamen habet³¹ participium, et in praesenti et in futuro³² deficit. Item nascor³³ futuri temporis³⁴ participio caret. Et impersonalia, sicut in activa declinatione, participia nulla habent, nisi quae poetica usurpavit licentia praeteriti temporis³⁵, ut *regnata*, *vigilata*, *pugnata*³⁶; futuri, ut: [*vigilanda viris.*]³⁷ Et quae his similia³⁸.

1) Sint Go. Ante vv. *Verba tam p.*, a quibus novum segm. incipit in libris, inscriptio legitur: *De verbo passivo P. Go. De passivis V. A.* Inscriptio nulla est in Gu., sed nova linea incipit. — 2) *In sus* Go. *In tus*, in *sus*, in *rus* Gu. — 3) *Nixus sum P. Passus sum et caetera ceteris omissis* Gu. — 4) Praepos. deest in P. — 5) *Tollor. Faciunt enim* desunt in Go. — 6) *Namque om.* Gu. — 7) *Praeteritum om. Go. Perfectum om. Gu.* — 8) *Deponentia verba haec* Go. — 9) *Medicatus sum* deest in Go. — 10) *Incertis coniugationibus P. V. Asc.* — 11) *Potior orior P. V. Asc.* — 12) *Id est* Gu. — 13) *Et praesentis temporis Asc.* — 14) *Infiniit modi* Go. — 15) *Etiam V. Asc. P. Item* Gu. *Deest v. in Go.* — 16) *Ex diverso V. Asc. P. A div. Gu. q. adverso Go.* — 17) *Et in pr. V. Asc. Et pr. om. praep. Gu.* — 18) *Patior passus sum* desunt in Go. *Patior pandor pass. sum Gu.* — 19) *Crinibus ilia depassis Go. Crinibus iliades sparsis Gu.* *Locus est Virg. Aen. I, 480.* — 20) *Veror veritus sum, veror versus s. Go. om. et. Vv. et veror versus sum om. V. Asc. Item verborum et veror versus sum*

Gu. — 21) *Apud Virgilium eundem Go.* *Locus Virg. est Aen. I, 478.* — 22) *Praepositionibus V. Asc. P. prae-nominibus Go. pronominiibus recte Go.* — 23) *Ab activis Gu.* *Omittunt praep. Go. V. Asc. P.* — 24) *Rationis Gu.* — 25) *A neutris ut dictum est Gu.* — 26) *Eo abest a Go. Sto, pugno et caetera Gu.* — 27) *Refutavimus P. V. Asc.* *Omnia ista His etiam — iunguntur.* *desunt in Gu. His enim V. Asc. Tuum quod nec V. Asc.* — 28) *Nequeant P. Nequeant Go. V. Asc.* — 29) *Nocetur P. nocetur V. vocetur Asc.* — 30) *Sunt quae part. P. Sunt verba quae in p. Gu.* — 31) *Tantum habere p. Go.* — 32) *In pr. — in fut. praepositiones desunt in P.* — 33) *Noscor Gu.* — 34) *Temporis deest in Go.* — 35) *Praeteriti temporis om. V. Asc. temporis om. Gu.* — 36) *Regnata pugnata percussa Go. regnata percussa pugnata V. Asc. regnata nihil amplius Gu.* — 37) *Virg. Georg. I, 313.* — 38) *Et his similia Go. V. Asc. P. Et quae his similia st. Gu. Explicit ars Phocae grammatici de nomine et verbo Go. Explicit Gu. Finis Asc. V.*

P H O C A E G R A M M A T I C I

D E A S P I R A T I O N E ¹.

S E G M. I.

1. **O**mnia nomina Graeca in capite suo *φ* litteram habentia, in medio loco cum *p* et aspiratione adiuncta ² scribuntur ³ apud Latinos, ut Phoebus, ephebus.

Omnia nomina Graeca similiter *v* litteram in principio suo habentia, praeposita aspiratione scribuntur ⁴, ut *ὑάκινθος*, hyacinthus; *ὑδρα*, hydra; *Ῥπάτιος*, Hypatius ⁵.

Omnia nomina Graeca in prima syllaba ⁶ *φ* litteram habentia vocali ⁷ post ipsam *φ*, aspirantur ⁸, ut *Ῥήνος*, Rhenus; exceptis duobus: Remus et Romulus.

Omnia nomina Latina, quae *h* syllabam in principio suo habent, praeposita aspiratione scribi significamus, ut hirsutus, hircus, Hirpinus ⁹.

Omnia nomina Graeca ab eo, quod est *ἵππος* graece, dicta ¹⁰, aspirationem praepositam ¹¹ similiter habent in scriptura, ut *Ἴππόλυτος*, Hippolytus; *Ἴπποτάδης*, Hippotades. Si hoc in medio nominis ¹² fuerit, ista syllaba tum caret ¹³ aspiratione, ut *Φίλιππος*, Philippus; *Ἀριστίππος*, Aristippus.

2. Omne pronomen articulare praeposita aspiratione scribi notamus, ut hic et haec et hoc, excepto vocativo. Si autem composita fuerint, dasian amittunt, ut *istic*, *istac*, *istuc*. Similiter enim et ¹⁴ omne adverbium ex articulari pronomine deductum aspiratur, ut hic *ἐνταῦθα* ¹⁵, huc *ᾧδε*, hinc *ἐνθεν*, hac *ῆ*. In compositione haec dasian amittunt, ut *illic*, *illac*, *illuc*; solum vero adhuc et adhoc, simplicium suorum scripturam servarunt ¹⁶, id est, dasian habent in compositione.

3. Omnia nomina Latina ¹⁷ vel Graeca *e* vocalem productam in principio suo habentia praeposita aspiratione scribuntur; Graecum, ut *Ἡρακλήης*, Heracles; Latinum, ut *heres*; *heri* ¹⁸, unde hesternus dictum est.

Omnia nomina Graeca initiata ¹⁹ syllaba *ις* et tau littera statim subsecuta ²⁰, dasia praeposita proferuntur, ut *Hister* ²¹, *historia*. Latina similiter haec proferuntur, ut *histrio*, *ὁ μιμολόγος* ²². Designatum est ²³ pronomen iste.

1) Cod. Gu. hanc habet inscriptionem: *Focae orthographia. Christus. Libellus autem sic incipit: De aspiratione dicturi sumus. Omnia nomina cet.* — 2) *Iuncta Gu.* — 3) *Scribitur Gu.* — 4) *Scribentur P.* — 5) *Ῥπανις, Hispanis P.* Diserte Gu. quod dedimus, idque in margine repetitum legitur. — 6) *Vv. in prima syllaba* desunt in Gu. — 7) Legendum videtur: *vocali posita post ipsam φ.* Nam facile absorberi potuit participium ante *v. post.* — 8) *Aspiratur P.* ex errore. — 9) *Hiripinus Gu.* — 10) *Dictum male P.* — 11) *Praepositum* abest a Cod. Gu. — 12) *In medio nominis loco P.* — 13) *Ista syllabarum caret P.* — 14) *Similiter enim et.* Ita etiam Gu. Puto scribendum esse: *Similiter*

etiam. — 15) Graeca haec quatuor ex Gu. ascita sunt. Ignorat ea P. — 16) *Servaverunt P. servarent Gu.* — 17) *Graeca vel latina P.* — 18) *Ut here, heri P. Ut herus, heri Gu.* sed prius correctum *heres*, quod verum. — 19) *Initiata syllaba ης in ις et ταυ ται littera Gu.* — 20) *Subsecuta (sic) Gu.* — 21) *Proferuntur, ut Histerio P.* nihil amplius, omisso integro versiculo. Nimirum aberravit librarii oculus a *v. proferuntur* ad idem *v. infra positum.* — 22) Sic putavi emendandam esse scripturam Codicis: *ωμυθολογος*, quod esset: *ὁ μυθολόγος*, quod ipsum tamen non plane spreverim. — 23) *Designatum est i. e. inter excepta notatum.* Quare nihil mutandum.

4. Omnia nomina Graeca vel Latina, quorum *er* syllaba principium obtinet, [1723] sequente statim *μ*, aut *ν*, aut *ε* littera¹, cum aspiratione scribi praeposita notamus, ut *Ἑρμῆς*, Hermes; *Ἑρως*, HERNUS; *Ἡρακλῆς*², Hercules.

Omnia similiter *o* inchoata, duas³ consonantes *rr* post ipsam vocalem habentia, praeposita aspiratione erunt pronuntianda, ut horror.

Omnia nomina Graeca *e* vocalem brevem in prima syllaba observantia, statim *e* littera veniente, aspirantur, ut Helemus, Helymus. Excipitur unum: Elis, Elidis, quod nomen est urbis; et Elissa, et elephas similiter.

5. Omnia quae *es* vel *is* vel *os* habentia fuerint⁴, et postea *p* litteram subsecutam, ea cum aspiratione praeposita scribuntur⁵, ut Hesperus, hispidus hospes.

Omnia Graeca nomina, si a littera *i* fuerint⁶ incipientia, et *e*⁷ vocalis subsecuta, praeposita aspiratione scribas, ut⁸ et Latina similiter, ut hiems. Designatum est iecur⁹, ideo quod *i* consonantis vim explet in isto nomine.

6. Omnia quae *o* vocalem in suo initio habebunt, et postea *m* semivocalem¹⁰, aspirationem praepositam capiunt in scriptura, ut homo. Designatum est omen.

Omnia quae post *o*, *n* semivocalem habent, similiter aspirantur, ut Honorius, honos Designatum est onus, τὸ φορτίον¹¹.

Omnia quae post *a* vocalem in principio nominis locatam *r* unam consonantem habentia fuerint, *a* eam¹² aspirant, ut harena, haruspex. Excipiuntur: ara, arista; et Graeca: Arion, Aratus¹³.

7. Omnia quae post *or*, *t* mutam habent, dasian praepositam capiunt¹⁴, ut Hortensius, hortor. Designatum est ortus, ἀραολή¹⁵, discretionis causa propter hortus, ὁ κήπος.

Omnia nomina Graeca post *e* vocalem *c* mutam habentia aspirantur, ut Hector.

Omnia nomina Latina post *i* vocalem *b* mutam habentia, aspiratione praeposita [1724] proferuntur, ut hibernus, Hiberus¹⁶. Designatum est *ibi*, adverbium.

Omnia quae a verbo habeo¹⁷ derivantur, ea cum aspiratione praeposita scribuntur¹⁸ ut habitus. Similiter et composita: *prohibeo*¹⁹.

Omnia quae post *er* syllabam *b* mutam sequentem habent, ea cum aspiratione antecedente proferuntur, ut herba.

1) *μ*, et *ν* aut *σ* littera P. Male et contra sententiam Grammatici. Recte Gu.: *μ*, aut *ν* aut *ε* l. quae dedi. — 2) Graecam v. ex Gu. adieci. — 3) *Inchoata in duas P.* Veram scripturam et lectionem praestitit Gu. — 4) *Fuerint syllabas P.* posterius v. ignorat Gu. — 5) *Scribentur P.* — 6) *Si i littera fuerint P.* — 7) *Vel e vocalis P.* Gu. Scripsi et de coniectura. — 8) Asteriscum posui, ut lacunam significarem, quae in Cod. Gu. integram paene lineam obtinet. Credibile est, scriptum fuisse: ut *Ἰερὸν νυμῶς*, Hieronymus. Et Latina sim. — 9) *Iecor Gu.* Sequitur iterum lacuna, in cuius spacio credibile est Graecum vocabulum τὸ ἵπαρον exhibitum fuisse, cuius restat articulus; quamquam lacuna paulo

longior. Tum si cons. Gu. — 10) Sequuntur in Gu. haec: *habent similiter aspirantur, ut honorius honos*; sed perscripta sunt et infra suo loco recurring. — 11) Graecum v. adiectum ex Cod. Gu. — 12) *r eam asp. P.* Gu. Scripsi *a eam asp.* de coni. — 13) *Arator Gu.* Haud dubie Graece scriptum fuit. — 14) *Capiunt P.* Diserte capiunt in Gu. — 15) Graeca vox e Cod. Gu. adiecta. Tum sic pergit P.: *h discretionis causa amittit propter h.* Veram lectionem praebuit Gu. in quo etiam ὁ κήπος, quod om. in P. — 16) *hibernus* hyberus Gu. — 17) *A verbo habet Gu.* — 18) *Scribentur P.* — 19) *Similiter et compositum prohibetur.* Gu.

S E G M. II.

*De Psila*²⁰, *id est, Inaspiratione.*

1 Omnia nomina quae post vocalem *i*, *l* litteram habent, dasian negant, ut Iliion²¹, illex. Excipiuntur hilarus et Hilerda.

Omnia quae post *or* syllabam *d* mutam habent, ignorant aspirationem, ut ordo. Designatum est hordeum²², τὸ κριθιον.

Omnia quae post *i*, *a* fuerint²³ habentia, carent aspiratione, ut Ianus. Designatum est hiatus, τὸ χάσμα²⁴.

Omnia similiter post *i* consonantem, *u* vocalem habentia, psilen amaverunt, ut Iuno. Nam hiulcus ab eo quod est²⁵ hiatus, de quo supra dictum est, deducitur.

2 Omnia quae *au* diphthongum²⁶ in prima syllaba habebunt, dasian respuerunt, ut audax. Designatum est haud. Unde hauscio, compositum simplicis²⁷ habebit scripturam; nam aspiratur. Adverbium autem discretionis causa²⁸ dasian habet praepositam, ut ne²⁹ coniunctio fuerit, veluti legimus:

*Aut portum tenet*³⁰.

Omnia quae in prima syllaba *eu* diphthongon locatam habebunt, carent aspiratione, ut Euandrus. Excipitur interiectio heu et heus compositum³¹.

Omnia quae post *a* vocalem *m* habent, psilen solum in scriptura habere solent, ut amicus. Excipitur hamus, τὸ ἄγκιστρον³², et nomen proprium Hambo³³.

20) *De Psila* Gu. Cetera ut in P., quae reliquimus. — 21) *Ilium* P. — 22) *Designatum* hordo τὸ κριθιον, et in margine τὸ κριθιον. Gu. *Hordeum* praestat P. Graecum voc. emendavi τὸ κριθιον, quod abest a P. — 23) *Quae ia fuerint* P. — 24) Graecum voc. adieci ex Gu. — 25) *Est* adiectum ex Cod. Gu. — 26) *Diphthongon* P. — 27) *Unde auri composita simplicem* Gu. *Unde hauscio compositum simplicis*, quae retinui, nisi quod *hauscio* (sic) emendandum fuit *haud-*

scio. — 28) *Ad discretionis causam* Gu. Fortasse legendum: *Adv. autem haud discr. causa*. — 29) *Ut nec con.* Gu. — 30) Locus est Virg. Aen. I, 400. — 31) Legendum videtur et *heuheu compositum*. — 32) Graecam interpretationem adieci ex Gu. — 33) *Finit libellus* in Cod. Gu. hac subscriptione: τειλος. Γεοργος Βαρωνσσειος. *Grammatici Focae orthographia finitur per petrum. Gratias Deo. Amen.*

I. INDEX SCRIPTORUM I. VOL. CITATORUM.

EXPLICATIO SIGNORUM.

† Crucis signum locum e scriptore aliquo citatum nondum in Editionibus operum eius reperiri denotat; qui loci maximam partem sunt inediti.

* Asteriscus significat locum esse apud scriptorem, sed a nobis noudum inventum.

? Interrogationis nota significat dubitationem, an revera apud eum scriptorem locus inveniat, ex quo laudetur.

A.

Accius in Deiphobo. Eut. II, 17.
Albinus de metris. Max. Vict.
carm. her. 6.

C.

Caesius Bassus de metris. Max.
Vict. carm. her. 5.
Calvus in Jo. Prob. I, 6, 7. not. 31.
p. 61.
I, 4, 15. not. 3. p. 50.
Cic. de Invent. I, 2. Arus. Mess. v.
Potest. p. 255.
I, 3. Arus. v. Dignus p. 222.
pr. Quinct. 4. (var. lect.) Arus. v.
Ad. p. 213.
6. Arus. v. Quicum. p. 257.
31. (var. lect.) Arus. v. Aliennum.
p. 213.
pr. Rosc. Am. 2. Arus. v. Emit.
p. 227.
(p. var. lect.) Arus. v. Imper-
tio. p. 237.
7. Phoc. ars. IV, 4.
8. extr. Arus. v. In illam rem.
p. 241.
14, 39. (var. lect.) Arus. v. Na-
tus. p. 249.
15. Arus. v. Ad. p. 211.
19. Eut. II, 4.
26. Arus. v. Commune. p. 221.
32. Arus. v. In. p. 240. (var.
lect.)
35. Arus. v. Conlocut. p. 221.
50. (var. lect.) Arus. v. Metuens.
p. 247.

Cic. pr. Rosc. Am. 50, 145. Arus. v.
Obsto. p. 250.
52. Arus. v. Dego. 225.
53. (var. lect.) Arus. v. Medicor.
p. 246.
Divin. in Caecil. 2, 4. Arus. v.
Traducor. p. 265.
4. (var. lect.) Prob. II, 4, 2.
5. Arus. v. Adspirat. p. 217.
7. Prob. II, 4, 3.
7, 23. Arus. v. Laboro. p. 244.
8. (var. lect.) Prob. II, 4, 2.
14. (var. l.) Arus. v. Subco. p. 259.
16. (var. lect.) Prob. II, 4, 4.
in Ferr. I, 1. (var. lect.) Arus. v.
Patiior. p. 254.
5. (var. lect.) Prob. II, 4, 2.
8. Arus. v. Ad. p. 211.
12, 35. Arus. v. Pudet. p. 253.
17. Arus. v. Exeruciat. p. 238.
18. Arus. v. Discedit. p. 225.
20. (var. lect.) Arus. v. Deporto.
p. 225.
21. Arus. v. Sub. p. 263.
24. (var. lect.) Arus. v. Filius
fam. p. 231.
31. (var. lect.) Arus. v. Deficit.
p. 224.
45. Prob. II, 1, 38.
48. Arus. v. Opus. p. 249.
*) Arus. v. Mille. p. 248.
*) Arus. v. Praesto. p. 253.
II, 1. (var. lect.) Arus. v. Appli-
cat. p. 212.
2. (var. lect.) Arus. v. Suppe-
ditat. p. 261.
2, 6. Arus. v. Ad. p. 211.

Cic. in Ferr. II, 18. (var. lect.) Arus.
v. Utor. p. 265.
30. Eut. II, 7.
34. Arus. v. Adsidet. (var. lect.)
p. 211.
36. (var. lect.) Arus. v. Com-
mune. p. 221.
42. Eut. II, 5.
64. (var. lect.) Arus. v. Aba-
lienat. p. 216.
63, 163. Arus. v. Coniunctus.
p. 221.
77. (var. lect.) Arus. v. Adhibet.
p. 210.
*) Arus. v. Conclisit. p. 221.
III, 16. Arus. v. Defungitur. p. 225.
16, 43. Arus. v. Melior. p. 246.
19. (var. lect.) Arus. v. Amplius.
p. 211.
22, 55. Arus. v. Locatus. p. 245.
32. (var. lect.) Arus. v. Dimidio.
p. 223.
47. Arus. v. Exarat. p. 230.
68. Arus. v. Adrepsit. p. 216.
IV, 3. Arus. v. Reponis. p. 259.
11. (var. lect.) Arus. v. Adit.
p. 213.
12. in. (var. lect.) Arus. v.
Celat. p. 219.
25, 55. Arus. v. Exerceo. p.
228.
50. Arus. v. Fugitivus. p. 232.
52. (var. lect.) Arus. v. Urbs.
p. 266.
56. (var. lect.) Arus. v. Con-
scius. p. 220.
64. Arus. v. Administrat. p. 217.

- Cic. in Ferr.* *) Arus. v. Hostis. p. 233.
 V, 1. Arus. v. Accepit. p. 216.
 3. (var. lect.) Arus. v. Accedo. p. 214.
 5. (var. lect.) Arus. v. Alligat. p. 217.
 6. Arus. v. Desperat. p. 225.
 7, 17. (var. lect.) Arus. v. In praesentia. p. 241.
 9. (var. lect.) Arus. v. Aestimo. p. 210.
 11. Arus. v. Fastus. p. 232.
 17. Arus. v. Instar. p. 238.
 22. (var. lect.) Arus. v. Emit. p. 227.
 45. Arus. v. Includunt. p. 240.
 53. Arus. v. Adfixa. p. 213.
 *) Arus. v. Exit. p. 227.
 *) Arus. v. Detraho. p. 224.
pr. leg. Manil. 3. Arus. v. Triumphat. p. 264.
 6. (var. lect.) Arus. v. Fruor. p. 231.
 7. Arus. v. Incumbo (corrupta lect.) p. 235.
 8. extr. (var. lect.) Arus. v. Obtractans. p. 250.
pr. Cluent. 3. Arus. v. Adgredior. p. 212.
 5. (var. lect.) Arus. v. Mater. p. 248. v. Queror. p. 257. (var. lect.)
 5. extr. Arus. v. Nubit. p. 249.
 9. (var. lect.) Arus. v. Abintegro. p. 214.
 9. (var. lect.) Arus. v. Abest. p. 215.
 13. Arus. v. Accommoda. p. 212. v. Requiesco. p. 258. (var. lect.)
 14. (var. lect.) Arus. v. Aspernor. p. 216. v. Abhorrere. p. 212.
 15, 45. (corrupt. lect.) Arus. v. Inducite. p. 235.
 25. Arus. v. Corruptus. p. 219.
 26, 71. Arus. v. Sparge. p. 263.
 36. (var. lect.) Arus. v. Ad. p. 213.
 38. (var. lect.) Arus. v. Par. p. 253.
 61. Arus. v. Maturus. p. 247.
Cic. pr. Cluent. 65. Arus. v. Abundans. p. 209.
 66. (var. lect.) Arus. v. Affluit. p. 216.
 68. (var. lect.) Arus. v. Aspernor. p. 216.
 70, 201. (var. lect.) Arus. v. Oro. p. 249.
 71. Arus. v. Laboro. p. 244.
 94. extr. (var. lect.) Arus. v. Dedo. p. 224.
 *) Arus. v. Diffidit. p. 225.
in Catil. I. 1. Arus. v. Abutor. p. 210.
 2. Arus. v. Indies. p. 242.
 3. Arus. v. Obliviscor. p. 249.
 5. Arus. v. Libera. p. 245.
 6. (var. lect.) Arus. v. Defigit. p. 225. v. Impendet. p. 236.
 9. Arus. v. Praestolor. p. 253.
 11. Arus. v. Emissus. p. 230.
 13. (var. lect.) Arus. v. Inscriptum. p. 237.
 II. 1. (var. lect.) Arus. v. Adlicitus. p. 215. v. Motus. p. 248. (var. lect.)
 3. Arus. v. Detraho. p. 224.
 9. Arus. v. Potitur. p. 251.
 11. (var. lect.) Arus. v. Suppeditat. p. 261.
 12. (var. lect.) Arus. v. Custos. p. 220.
 III. 2. Arus. v. Inter. p. 238. v. Sentio. p. 263. (var. lect.)
 6. Arus. v. Abdicat. p. 211.
 7. (var. lect.) Arus. v. Obiit.
 8. (var. lect.) Arus. v. Inhiat. p. 234.
 9. Arus. v. Avertit. p. 209.
 10. (var. lect.) Arus. v. Memini. p. 245.
 *) Arus. v. In illum. p. 241.
 IV, 6. Prob. II, 1, 40. Phoc. ars. II, 14. Arus. Mess. v. In illum. p. 241.
pr. Mur. 12. Arus. v. Praesto. p. 253.
 v. It. p. 237. (var. lect.)
 26. (var. lect.) Arus. v. Incumbo. p. 235.
 37. Arus. v. Deiectus. p. 223.
Cic. pr. Flacc. 8. (var. lect.) Arus. v. Mora. p. 247.
 20. (var. lect.) Arus. v. Dimidio. p. 223.
 *) Arus. v. Benivolus. p. 218.
pr. Sull. 18, 52. extr. *me in meo lecto.* Prob. II, 1, 53. Cfr. Cic. in Catil. I. §. 9.
 30. (var. lect.) Arus. v. Avius. p. 217.
pr. Planc. (pr. Syll.) 5. Arus. v. Siliens. p. 263.
 7. (var. lect.) Arus. v. Incumbo. p. 235.
 19, 47. (pr. Syll.) Arus. v. Sancio. p. 263.
 20. (var. lect.) Arus. v. Conversus. p. 221.
 33. Arus. v. Cultorem. p. 220.
 34, 83. (var. lect. - pr. Syll.) Arus. v. Sentio. p. 263.
pr. Sext. 13. Arus. v. Expellit. p. 227.
 18. Arus. v. Praefectus. p. 252.
 45, 97. Arus. v. Gereus. p. 232.
 68. Arus. v. Pluris. p. 252.
pr. Scaur. Arus. v. Adit. p. 213. (var. lect.)
 4. (p. 1132. Nobb.) Arus. v. In. p. 243. v. Studeo. p. 260.
 36. Arus. v. Detraho. p. 224.
 45. Arus. v. Per. p. 256. v. Inops. p. 236.
 49. Arus. v. Recordor. p. 258.
pr. Coel. (var. lect.) 5, 12. Arus. v. Studeo. p. 260.
 13. Arus. v. Filiusfamil. p. 231.
 20. (pr. Cornel.) Arus. v. Obliviscor. p. 249.
 24. Arus. v. Indies. p. 242.
 29. Arus. v. Quadrat. p. 257.
in Pison. 1, 1. Arus. v. Queror. p. 257.
 3. Arus. v. Propter. p. 255.
 5. (var. lect.) Arus. v. Pro. p. 255.
 6. (var. lect.) Arus. v. Memini. p. 245.
 7. Arus. v. Geminum. p. 233. v. Inter. p. 238.
 10. Arus. v. Consulo. p. 219.

- Cic. in Pison.* 11. Arus. v. Donata. p. 222. v. Habel. p. 233.
 14. Arus. v. Evenit. p. 238.
 15. Arus. v. Orbus. p. 250. v. Praeter. p. 253.
 16. Arus. v. Conferit. p. 221.
 18. Eut. I, 3, 3.
 21. extr. Arus. v. Poenas. p. 255.
 23. (var. lect.) Arus. v. Ingressus. p. 239.
 29. Arus. v. Incido. p. 242.
 41. (var. lect.) Arus. v. Despectus. p. 221. v. Adulat. p. 216.
 *) Arus. v. Conlocat. p. 221. Fragn. orat. Arus. v. Oplavit. p. 250.
pr. Lig. 2. Arus. v. Egredior. p. 227.
 4. Arus. v. Ago. (var. lect.) p. 212.
 5. (pr. Deiot.) Arus. v. Exuit. p. 229. v. Mora. p. 247. (var. lect.) v. Futurum. p. 231.
pr. Deiot. 1. Arus. v. Elicit. p. 223.
 2. Arus. v. Adquiesco. p. 216. v. Nixus. p. 248.
 4. Arus. v. Congero. p. 230.
 6. (var. lect.) Arus. v. Devertit. p. 225.
 10. Arus. v. Convenit. p. 221.
 11. Arus. v. Abduco. p. 213. v. Evocat. p. 230.
 13. Arus. v. Tenus. p. 263.
 15. (var. lect.) Prob. II, 1, 50.
Philipp. I, 2. Arus. v. Absente. p. 213. v. Kave. p. 243.
 3. Arus. v. Plus. p. 253. Recens. p. 253.
 7. Arus. v. Ad. p. 213. v. Incidi. p. 242.
 8. (II, 3. var. lect.) Arus. v. Praefinitur. p. 252.
 9. (var. lect.) Arus. v. Damnat. p. 226. v. Interdicitur. p. 237.
 10, 25. Arus. v. Vacuus. p. 255.
 26. Arus. v. Incido. p. 242.
 II, 2. (var. lect.) Arus. v. Trado. p. 264.
Cic. Philipp. II, 5. (var. lect.) Arus. v. Manc. p. 246.
 7. (var. lect.) Arus. v. Audet. p. 217.
 8. Arus. v. Decet. p. 223.
 12. Arus. v. Halat. p. 233. v. Edormit. p. 229.
 23. Arus. v. In illum. p. 241. v. Ludo. p. 244.
 25. Arus. v. Gereus. p. 232. v. Inter. p. 237.
 34. (var. lect.) Arus. v. De die. p. 226.
 *) Arus. v. Kave. p. 243.
 III, 1. (var. lect.) Arus. v. Bellum. p. 217.
 IV, 5. Arus. v. Incumbo. p. 235.
 V, 4. Arus. v. Congero. p. 220.
 11. (var. lect.) Arus. v. Avertit. p. 209.
 IX, 1. Arus. v. Anteco. p. 213.
 XI, 2. (var. lect.) Arus. v. Adfixa. p. 213.
 XII, 7. (var. lect.) Arus. v. Compertus. p. 220.
 XIII, 11. (var. lect.) Arus. v. Deposuit. p. 224.
 (?)*) XVI. Arus. v. Delfexit. p. 225. v. Disceptata. p. 225.
pr. Milon. 19. (var. lect.) Arus. v. Subsedit. p. 263.
 20. Arus. v. Devertit. p. 225.
 21. Arus. v. Haesit. p. 233.
 22. (var. lect.) Arus. v. Proximus. p. 252.
 36, 99. (var. lect.) Arus. v. Offendi. p. 251.
pr. Marcell. 3. (var. lect.) Arus. v. Temperare. p. 264.
pr. Dom. 5. Arus. v. Sub. p. 261.
 23. (var. lect.) Arus. v. Adhibet. p. 210.
 41, 107. (var. lect.) Arus. v. Immigrat. p. 239.
 52, 133. (var. lect.) Arus. v. Praeco. p. 257.
 134. Arus. v. Imposuit. p. 239.
 *) Arus. v. Dolet. p. 222.
pr. Cornel. I. Arus. v. Adsum. p. 213. (var. lect.) v. Abest. p. 215. (var. lect.) v. Contendo. p. 218. v. Concedo. p. 220.
Cic. pr. Cornel. I. Arus. v. Detraho. p. 224. v. Denuo. p. 226. v. Exprior. p. 226. v. Expedio. p. 228.
 † I. Arus. v. Expellit. p. 227. v. Offendi. p. 251.
 II. Arus. v. Abundans. p. 209. v. Adiudico. p. 216. v. Dedo. p. 224. v. Diligens. p. 226. v. Duntaxat. p. 226. v. Expellit. p. 227.
 (?) pr. Cornel. Arus. v. Adsum. p. 213.
pr. C. Oppio. (IV, 4. p. 1124. Nobbe.) Arus. v. Queror. p. 257.
pr. L. Othone. Arus. v. Dedo. p. 223.
Tuscul. I, 26. Arus. v. Bibit. e. cod. Guelf. vid. p. 217. not. 36.
 II, 10. Arus. v. Adulant. p. 216.
 V, 35, 101. (?)*) Arus. v. Incido. p. 242.
de Rep. I, 2, 2. (var. lect.) Arus. v. Reapse. p. 259.
 2, 3. Arus. v. Expers. p. 227.
 3. Arus. v. Abstinet. p. 216.
 12, 13. Arus. v. Exit. p. 227.
 13. (var. lect.) Arus. v. Delectat. p. 224.
 43, 67. Arus. v. Decedo. p. 224.
 44, 68. Arus. v. Gratificor. p. 232.
 *) Arus. v. Accommoda. p. 212. v. Avocat. p. 216.
 II, 3. Arus. v. Admovit. p. 213.
 *) Arus. v. Adnare. p. 212. (var. lect.) v. Deporto. p. 225.
 III. *) Arus. v. In noctem. p. 239. (?) Arus. v. Incido. p. 242. Fragn. de Rep. Arus. v. Dolet. p. 222.
in Hortens. Arus. v. Bellum. p. 217. nr. 3. ed. Nobb. Arus. v. Gratum. p. 232.
 p. 1170. N. Arus. v. Delectat. p. 224.
Ep. ad Auxium. I. Arus. v. Adit. p. 212. v. Adiuta. p. 213. (var. lect.)
Arat. 18. Phoc. ars IX, 2.
 27. (var. lect.) Prob. I, 4, 7.
 † Arat. Prob. I, 4, 7.
 Cic. formula esse videatur Prob. II, 4, 5.

- *) Cic. (Orell. Vol. IV. P. II. p. 444. III.) Arus. v. Detrecto. p. 226.
 *) Cic. Prob. II, 4, 3.
 *) Cic. Prob. II, 4, 2.
 *) Cic. (Orell. Vol. IV. P. II. p. 579.) Prob. II, 3, 6.
 † Cic. Prob. I, 9, 8. II, 1, 40. 51. 54. 3, 5. Arus. v. Ludi. p. 245. v. Quac. p. 257. v. Adsidet. p. 211.
Cornelius Epicadus de metris. Max. Vict. carm. her. 5.

D.

Donatus (II, 12, 3. extr.?) Max. Vict. ars. p. 20.

E.

Ennius Donat. I, 3, 1. III, 2, 3. bis. 4, 2, 5, 2. ter. 6, 2. Prob. I, 2, 3, 5, 1, 18, 7. Max. Vict. rat. metr. I, 1.

F.

Furius Bibaculus Prob. II, 1, 52.

II.

Historici incerti. Max. Vict. ars. 8. Asp. V, 7.

Horat. Od. I, 2, 7. Eut. I, 1, 2, 4, 1. Prob. II, 1, 27. Phoc. ars. II, 8.

4. Eut. II, 2.
 5, 14. Eut. II, 2.
 6, 1. Prob. I, 8, 1.
 7. extr. Prob. I, 9, 2.
 12, 20. Prob. I, 4, 13.
 14, 17. Prob. I, 9, 3.
 26, 14. Prob. II, 1, 52.
 30, 2. Prob. I, 4, 21.
 34, 3. Eut. II, 13.
 36, 13. 17. 18. Prob. II, 1, 45.

II, 3, 18. Eut. II, 16.
 19, 29. Prob. II, 1, 51.
 III, 27, 25. Eut. II, 15.
 IV, 4, 34. Eut. II, 13.
Epod. II, 9. Eut. II, 15.
 VI, 10. Eut. I, 3, 3.
 IX, 22. Prob. II, 1, 40.
 XII, 11. Eut. II, 1.
 XVII, 17. (var. lect.) Prob. II, 1, 16.

Horat. Sat. I, 2, 34. Eut. II, 8.
 45. Eut. I, 1, 6.
 3, 66. Eut. II, 12.
 5, 24. Eut. II, 16.
 6, 69. Prob. II, 1, 51.
 124. Eut. II, 16.
 8, 46. Eut. II, 4.
 9, 76. Eut. II, 15.

10, 71. (var. lect.) Eut. II, 1, 2.
 II, 2, 11. (var. lect.) Eut. II, 3.
 7, 35. Eut. II, 13.

Epist. I, 12, 9. (var. lect.) Eut. I, 3, 3.
 18, 40. (var. lect.) Eut. II, 7.
 II, 1, 33. (var. lect.) Eut. II, 8.
 126. (var. lect.) Eut. II, 13.
 2, 159. Eut. II, 11.

Art. Post. 139. (var. lect.) Prob. II, 1, 46.
 350. Prob. I, 8, 1.
 377. Prob. I, 4, 4.

*) *Horat. Probus* II, 1, 47.

I.

Incerti poetae. Donat. III, 2, 3.
 3, 2, 4, 2. 6, 2. Max. Vict. ars VII. carm. her. 6. bis

Incerti historici. Donat. III, 3, 2. Asp. V, 7. Max. Vict. ars. 8.

Incertum oratorum loci. Prob. II, 4, 5, 6, 8.

Juven. Sat. I, 131. (var. lect.) Eut. II, 8.
 143. Phoc. ars. IV, 4.

II, 152. (var. lect.) Eut. II, 16.
 III, 226. Phoc. ars. IV, 4.

V, 127. (var. lect.) Eut. II, 10.
 X, 317. Phoc. ars. II, 5.

XIV, 6. (var. lect.) Eut. II, 5.

L.

Lucan. Phars. I, 6. Prob. I, 4, 13.
 15. Prob. I, 4, 10.

19. Prob. II, 1, 50.
 72. Prob. II, 1, 21.

206. Prob. I, 4, 19. II, 1, 16. (bis)
 305. (var. lect.) Prob. I, 4, 8.

484. Prob. I, 8, 5.
 537. Prob. I, 17, 7.

674. (var. lect.) Prob. I, 4, 10.

Lucan. Phars. II, 4. Eut. II, 2.
 79. (var. lect.) Prob. I, 17, 6.

115. Prob. II, 1, 33.
 116. Phoc. ars. V, 2.

143. (var. lect.) Prob. I, 9, 4.
 263. Prob. I, 4, 16.

285. Prob. I, 2, 1.
 338. Max. Vict. rat. metr. III, 2.

559. (var. lect.) Prob. I, 17, 7.
 582. (var. lect.) Prob. I, 17, 7.

715. Prob. I, 4, 20.
 III, 61. Phoc. ars. VIII, 6.

215. (var. lect.) Prob. II, 1, 41.
 277. (var. lect.) Prob. I, 4, 20.

352. Prob. I, 4, 14.
 469. (var. lect.) Phoc. ars. IV, 9.

IV, 368. (var. lect.) Eut. II, 15.
 V, 31. Prob. I, 7, 4.

228. Prob. I, 9, 7.
 274. Prob. I, 9, 9.

520. Prob. II, 1, 45.
 VI, 334. (var. lect.) Eut. II, 7.

398. Phoc. ars. IV, 5.
 460. Phoc. ars. III, 5.

584. (var. lect.) Eut. II, 3.
 633. Eut. I, 4, 1.

VII, 158. Eut. II, 12.
 VIII, 837. Phoc. ars. II, 5.

IX, 558. (var. lect.) Eut. II, 13.
 624. Phoc. ars. III, 2.

720. Phoc. ars. II, 19.
 *) Phoc. IX, 4. Prob. II, 1, 45.

Laetantius de metris. Max. Vict. carm. her. 5.

Lucilius. Prob. I, 7, 7. Max. Vict. rat. metr. I, 1.

Lucret. I, 83. Prob. I, 18, 3.
 187. Prob. I, 18, 7. Max. Vict. rat. metr. I, 1.

(var. lect.)
 837. 860. Prob. II, 1, 20.

II, 25. Max. Vict. rat. metr. IV.

59. Max. Vict. rat. metr. V, 2. (bis)

265. Max. Vict. ars. 22.
 587. Prob. II, 1, 40.

III, 266. Prob. II, 1, 40.
 387. (?) Prob. II, 1, 22.

643. Max. Vict. ars. 22.
 VI, 6. Prob. I, 12, 2.

598. Eut. II, 15.

M.

- Martial. Epigr.* I, 66. Prob. II, 1, 41.
 XI, 19, 10. Prob. II,
 1, 46.
 XII, 59. cfr. VII, 94, XI,
 97. Prob. II, 3, 6.

O.

- Oratorum fragmenta.* Prob.
 II, 4, 5, 6, 8.
Ovid. Metam. I, 304. Eut. II, 10.
 III, 55. Eut. II, 15.
 79. Prob. I, 18, 13.
 195. Eut. I, 3, 3.
 234. Eut. II, 11.
 IX, 714. 796. Prob. II,
 1, 54.
 XI, 405. Eut. II, 2.
 XIII, 106. (var. lect.)
 Eut. II, 15.
 XV, 596. (var. lect.)
 Eut. II, 2.
Art. Am. I, 249. Eut. II, 5.
 II, 653. Eut. II, 5.
Past. IV, 151. (var. lect.) Eut. II, 12.
 V, 309. Eut. II, 10.
Heroid. XV, 18. Prob. II, 1, 54.
Ib. 11. (var. lect.) Eut. II, 7.
 503. Eut. II, 15.

P.

- Perseus Sat.* I, 34. Eut. II, 12.
 58. Eut. II, 14.
 37. Prob. II, 3, 5, 7.
 101, 105. Prob. II,
 1, 47.
 III, 9. (var. lect.) Eut.
 II, 4.
 19. Eut. II, 10.
 V, 55. Prob. II, 1, 34.
 VI, 70. Phoc. II, 22.
 † *Fragm.* Prob. II, 3, 6.
Poetae incerti. Prob. I, 4, 6, 7, 3.
 Max. Vict. ars. VII. carm. her.
 6. bis.
Plaut. Amph. prol. 107. Prob. II,
 1, 15.
 *) Prob. II, 1, 40.
Aulul. prol. 2. Prob. II, 1, 32.
Mercur. V, 4, 4. Phoc. ars. IX, 2.

- Plaut. Mil. Gl.* I, 1, 35. (var. lect.)
 Max. Vict. ars. 20.
Curc. II, 3, 40. Prob. II, 1, 16.
Trucul. II, 2, 4. Prob. II, 3, 9.
 III, 2, 23. Prob. I, 18, 5.
Pers. III, 3, 16. Prob. II, 1, 22.
Capt. II, 2, 107. Donat. III, 2,
 3. (var. lect.)
Pseudol. I, 3, 84. Prob. II, 1, 16.
 III, 2, 28. Prob. II, 1, 17, 49.
Rud. III, 2, 19. Prob. II, 1, 28.
Bacch. (?) Prob. II, 1, 16.
Vidul. Prob. II, 1, 34.
 *) *Plaut. Donat.* III, 2, 6. Prob. II,
 1, 16, 3, 9.

S.

- Sallust. Cat.* 1. Arus. v. Obediens.
 p. 250. v. Studeo. p. 260.
 2. Arus. v. Intentus. p. 243.
 3. prooem. Prob. II, 1, 45.
 4. Arus. v. Liber. p. 244.
 5. Arus. v. Ardet. p. 209.
 6. Arus. v. Consulo. p. 219.
 7. Arus. v. Liberalis. p. 245.
 8. Arus. v. In. p. 240.
 10. Arus. v. Aestimo. p. 210.
 11. Arus. v. Insolens. p. 241.
 v. Propius. p. 254.
 13. (var. lect.) Arus. v. Abutor.
 p. 210.
 14. Arus. v. Similis. p. 259.
 15. extr. Prob. II, 1, 32, 45.
 16. Prob. II, 1, 51.
 20. Arus. v. In rem. p. 241.
 21. Arus. v. Admonet. p. 215.
 24, 3. Arus. v. Tolero. p. 264.
 25. (var. lect.) Eut. II, 8. Arus.
 v. Doctus. p. 223.
 26. (var. lect.) Arus. v. Fortunatus.
 p. 230.
 31. Arus. v. Diffidit. p. 225.
 33. Arus. v. Expers. p. 227.
 36. Arus. v. Praeter. p. 253.
 37. Arus. v. Post. p. 251. v.
 Praestans. p. 252.
 41. Arus. v. Dolet. p. 222.
 45. Arus. v. Doctus. p. 223.
 47. Arus. v. Abdicat. p. 211.

- Sallust. Cat.* 51. Arus. v. Animad-
 verti. p. 215. Consulo. p. 219.
 Moderator. p. 248. Vacuus. p.
 265. v. Laetus. p. 244.
 52. Arus. v. Kave. p. 243. Humi,
 p. 234. Metuens. p. 247.
 57. Arus. v. Praesidet. p. 252.
 Contendo. p. 218.
 59. (var. lect.) Arus. v. Certo.
 p. 218. Aeger. p. 212. Am-
 plius. p. 211.
Jug. 1. in Prob. I, 9, 10.
 3. (var. lect.) Arus. v. Grati-
 ficor. p. 232.
 4. Arus. v. Taedet. p. 265.
 6. Arus. v. Certo. p. 218. Pol-
 lens. p. 256.
 7. Arus. v. Imperator. p. 237.
 11. Arus. v. Adsidet. p. 211.
 13. Prob. I, 9, 8.
 14. Arus. v. Par. p. 253. Prob.
 I, 13, 2.
 18. Arus. v. Propius. p. 254.
 Proximus. p. 252.
 19. Arus. v. Proximus. p. 252.
 20. (var. lect.) Arus. v. Ferax.
 p. 230. Opportunus. p. 250.
 Fructus. p. 231.
 25. Arus. v. Potitur. p. 251.
 26. Arus. v. Paciscor. p. 251.
 27. Arus. v. Condoneo. p. 219.
 30. Arus. v. Inter. p. 237. Im-
 pedit. p. 241.
 31. Arus. v. Imperator. p. 237.
 Obediens. p. 250. Corru-
 ptus. p. 219.
 35. Arus. v. Artifex. p. 215.
 36. Arus. v. Ludificor. p. 245.
 37. Arus. v. Propter. p. 255.
 39. Arus. v. Insolens. p. 241.
 40. Arus. v. Metuens. p. 247.
 41. (var. lect.) Arus. v. Bellum.
 p. 217. Potitur. p. 251.
 Quoad. p. 257.
 43. (var. lect.) Arus. v. Adver-
 sus. p. 211.
 44. Arus. v. Indies. p. 242.
 Humi. p. 234. (var. lect.)
 48. Arus. v. Praefectus. p. 252.
 Abest. p. 215.
 49. extr. Arus. v. Multa. p. 246.
 Melior. p. 246.

- Sallust. Jug.* 50. Prob. II, 1, 40.
 Arus. v. Digredior. p. 223. (var. lect.)
52. Arus. v. Certo. p. 218.
 57. (var. lect.) Arus. v. In. p. 240. Opulentus. p. 250. Suadet. p. 260.
61. Arus. v. Deficit. p. 224.
 63. Max. Vict. ars. 22.
 72. Arus. v. Pavesco. p. 256.
 73. (var. lect.) Arus. v. Post-habeo. p. 255.
 75. fin. Arus. v. Nihilum. p. 249.
 79. Arus. v. Imperator. p. 237. Nudus. p. 249.
 82. Arus. v. Edo. p. 229.
 85. Arus. v. Consuevit. p. 219.
 86. (var. lect.) Arus. v. Abnuo. p. 210.
 90. (var. lect.) Arus. v. Vacuus. p. 265.
 97. Arus. v. Escendo. p. 229.
 101. (var. lect.) Arus. v. Ad. p. 211.
 104. (var. lect.) Arus. v. Gratiae. p. 233.
- *) Arus. v. Egregius. p. 228.
Hist. I. (4.) Arus. v. Citius. p. 221. Motus. p. 248.
- (8.) Arus. v. Insidio. p. 236. Poenas. p. 255.
 (9. var. lect.) Arus. v. Concedo. p. 220.
 (15. var. lect.) Arus. v. Relegat. p. 258.
 (16. var. lect.) Arus. v. Invito. p. 241. Inops. p. 236.
 (19.) Arus. v. Indignus. p. 236.
 (22.) Arus. v. Commoritur. p. 220.
 (25.) Arus. v. Prudens. p. 256.
 (29.) Arus. v. Egredior. p. 227.
 (31.) Arus. v. Cogo. p. 218.
 (40.) Arus. v. Doctus. p. 223.
 (43. var. lect.) Arus. v. Circumdat. p. 219.
 (51.) Arus. v. Decet. p. 223.
 (53.) Arus. v. Maturus. p. 247.
 (54. var. lect.) Arus. v. Gnarus. p. 233.
 (63.) Arus. v. Quietus. p. 257.

- Sallust. Hist. I.* (64. var. lect.) Arus. v. Peritus. p. 252.
 (79.) Arus. v. In ore. p. 243.
- *) Arus. v. Abnuo. p. 210. In tempus. p. 241.
- †) *Hist. I. Eut. II,* 14. Arus. v. Egregius. p. 227. Festino. p. 231. Insidio. p. 236. Infelix. p. 239. In noctem. p. 239. In illam rem. p. 240. 241. Insolens. p. 241. Paciscor. p. 251. Praefectus. p. 252. Privus. p. 256. Repetitur. p. 259. Successit. p. 260. Sub. p. 261. Vacuus. p. 265.
- Hist.* *) Arus. v. Queror. p. 257. v. Propinquant. p. 254. *Prob. II,* 1, 46. 50.
- II, (7.) Arus. v. Suetus. p. 262.
 (8. var. lect.) Arus. v. Instruitur. p. 237.
 (10.) Arus. v. Integer. p. 236.
 (11. var. lect.) Arus. v. Nimi-
 us. p. 249.
 (19.) Arus. v. Desisto. p. 224.
 (24.) Arus. v. Laetus. p. 244.
 (25. var. lect.) Arus. v. Prom-
 ptus. p. 256.
 (32.) Arus. v. Inferior. p. 242.
 (33.) Arus. v. Praeminet. p. 256.
 (48.) Arus. v. Imposuit. p. 239.
 (49. var. lect.) Arus. v. Trans-
 mitto. p. 265.
- II. *) *Prob. II,* 1, 15. Arus. v. Atrox. p. 215. v. Afflictus. *ibid.* (var. lect.) v. Extorris. p. 229. (var. lect.) v. Insolens. p. 241. v. Medio. p. 247. v. Sciens. p. 262.
- † II. *Eut. II,* 14. Arus. v. Incessit. p. 242. In maius. p. 243. Ludi. p. 245. Praesidet. p. 252. Successit. p. 260. Suctus. p. 262. Transductus. p. 265.
- III. (15. var. lect.) Arus. v. Successit. p. 260.
 (19.) Arus. v. Pertinens. p. 256.
 (22.) Arus. v. Hortor. p. 234. In tempus. p. 241. Pertae-
 sum. p. 253.
 (23.) Arus. v. Egredior. p. 227.
 (24.) Arus. v. Firmatus. p. 232.

- Sallust. Hist. III.* (25. var. lect.)
 Arus. v. Incumbo. p. 235.
 (28.) Arus. v. Ingens. p. 236.
 (29.) Arus. v. Insisto. p. 237.
 (33.) Arus. v. Dubius. p. 225.
 (38.) Arus. v. Fine. p. 231.
 (39.) Arus. v. Genitus. p. 232.
 (42.) Arus. v. Kaptus. p. 243.
 (57.) Arus. v. Nomen. p. 248.
- III. *) *Prob. II,* 1, 34. *Eut. II,* 16. orat. Licin. ad pleb. Arus. v. Kave. p. 243.
- III. *) Arus. v. Adflictus. p. 215. v. Ago. p. 212. (var. lect.)
- † *Hist. III.* Arus. v. Idoneum. p. 242. Incertus. p. 242. Inter. p. 237. Kave. p. 243. Praesidet. p. 252.
- Hist. IV.* (6.) Arus. v. Exorsus. p. 229.
 (7.) Arus. v. Nimi-
 us. p. 249.
 (15.) Arus. v. Par. p. 253.
 (16.) Arus. v. In. p. 238.
 (19.) Arus. v. Cultorem. p. 220.
 (25.) Arus. v. Digredior. p. 223.
 (26.) Arus. v. Exterritus. p. 228.
 (35. var. lect.) Arus. v. Emergit. p. 229.
 (36.) Arus. v. Propin-
 quant. p. 254.
 (38. var. lect.) Arus. v. Patet. p. 253.
 (86.) Arus. v. Introitum. p. 243.
- *) *Hist. IV. Incert. Prob. II,* 1, 52. Arus. v. Avidus. p. 210. Aeger. p. 212. Altum. p. 215. Anxius. p. 216. Frater. p. 231. Sub. p. 261.
- Epist. Mithrid. ad Arsac. v. In praes.* p. 242.
- † *Hist. IV.* Arus. v. Inquies. p. 242. Incuriosum. p. 242. In praesentia. p. 242. Minister. p. 248. Obtrectans. p. 250. Paciscor. p. 251. Proximus. p. 252. Partic. p. 253. Praeluceo. p. 256. Sapor. p. 262. Subgredior. p. 262.

- Sallust.* *) *Hist.* V. Arus. v. Ad-
surgo. p. 214. (var. lect.) Aver-
sor. p. 216. *Evenit.* p. 228.
† *Hist.* V. Arus. v. *Insilire.* p. 243. v.
Kausatus. p. 244.
Sallust. *) *Donat.* II, 3, 2. *Prob.* I,
13, 2.
II, 1, 1. (*Hist.* II. *vid.* *Prob.* II, 1,
15.) II, 1, 16. 23. 40. bis. 41.
44. bis. 51. 55. Arus. v. *Sciens.*
p. 262. *Phoc. ars.* II, 1. IX, 2.
Senec. Troad. (*Hecuba*) 864.
Prob. I, 4, 10.
1056. (*Hecuba*.) *Prob.* I, 9, 3.
Stat. Thab. I, 17. 48. 49. *Prob.* II,
1, 49.
245. (var. lect.) *Eut.* II, 14.
268. (var. lect.) *Eut.* II, 5.
II, 389. *Eut.* II, 15.
III, 151. *Eut.* I, 4, 1.
241. *Prob.* II, 1, 45.
301. *Eut.* II, 14.
424. *Eut.* II, 9.
532. *Eut.* I, 4, 1.
IV, 201. *Eut.* II, 13.
VII, 130. *Eut.* II, 10.
IX, 901. *Eut.* II, 9.
XI, 361. (var. lect.) *Eut.* II, 14.
389. (var. lect.) *Eut.* II, 14.
Achill. I, 131. (var. lect.) *Eut.* I, 4, 1.
II, 224. *Eut.* II, 7.
342. *Eut.* II, 15.
† *Symmachus* ad *Theodos.* *Imper.*
Arus. *Mess.* e. *cod. Guelf.*
Vid. not. 34. p. 217. et *not.* 9. p.
244.
- T.**
- Terent. Andr.* *prol.* 1. Arus. v. *Ap-
pult.* p. 210.
5. Arus. v. *Abutor.* p. 210.
13. Arus. v. *Utor.* p. 265.
I, 1, 15. Arus. v. *Gratum.* p. 232.
v. *Adversus.* p. 211. (var.
lect.)
79. (var. lect.) Arus. v. *Me-
tuens.* p. 247.
89. *Max. Vict. ars.* 25.
102. (var. lect.) Arus. v. *Im-
posuit.* p. 239.
2, 28. Arus. v. *Dedo.* p. 223.
- Terent. Andr.* I, 3, 13. *Donat.*
III, 5, 2.
5, 58. Arus. v. *In.* p. 238.
II, 1, 3. Arus. v. *Ad.* p. 211.
22. Arus. v. *Postremum.* p.
256.
2, 3. (var. lect.) *Prob.* II, 1, 45.
15. Arus. v. *Liberio.* p. 245.
31. *Prob.* II, 1, 44.
5, 12. Arus. v. *Excidit.* p. 230.
III, 3, 1. *Prob.* II, 1, 45.
14. Arus. v. *In rem.* p. 241.
30. (var. lect.) Arus. v. *Emer-
git.* p. 229.
V, 1, 15. (var. lect.) Arus. v. *Adit.*
p. 212. v. *Expostulo.* p.
229.
24. *Eut.* II, 15.
2, 11. Arus. v. *Adiuro.* p. 210.
4, 22. *Eut.* II, 2.
5, 1. Arus. v. *Opus.* p. 249.
3. (var. lect.) *Prob.* II, 1, 34.
13. (var. lect.) *Prob.* I, 18, 2.
18. (var. lect.) Arus. v. *In-
ludo.* p. 235.
44. (var. lect.) Arus. v. *Per-
tempus.* p. 256.
6, 1. Arus. v. *Habito.* p. 233.
V, 1, 3. (var. lect.) Arus. v. *In-
ludo.* p. 236.
12. Arus. v. *Medicor.* p. 246.
3, 19. Arus. v. *Indiget.* p. 238.
28. (var. lect.) *Eut.* II, 7.
4, 9. (var. lect.) *Eut.* II, 15.
30. *Donat.* III, 3, 2.
5, 5. Arus. v. *Intercedit.* p. 243.
8. (var. lect.) Arus. v. *Gau-
det.* p. 232.
- Eun.* *prol.* 3. Arus. v. *Profiteor.*
p. 256.
17. Arus. v. *Consono.* p. 219.
I, 1, 14. Arus. v. *In.* p. 243.
51. (var. lect.) Arus. v. *Avi-
dus.* p. 210.
2, 22. Arus. v. *Accepit.* p. 216.
25. Arus. v. *Plenus.* p. 251.
53. (var. lect.) Arus. v. *Scit.*
p. 262.
110. Arus. v. *In.* p. 238.
8, 20. (var. lect.) Arus. v. *Prae-
sto.* p. 253.
- Terent. Eun.* II, 1, 13. Arus. v.
Satagit. p. 262.
2, 1. Arus. v. *Praestans.* p. 252.
10. Arus. v. *Ortus.* p. 251.
26. (var. lect.) *Prob.* II, 1, 49.
Eut. I, 1, 5.
31. Arus. v. *Disco.* p. 225.
39. (var. lect.) Arus. v. *Imper-
tio.* p. 237.
43. Arus. v. *Falsus.* p. 232.
48. *Prob.* II, 3, 4.
3, 3. (var. lect.) Arus. v. *In-
sisto.* p. 237.
6. (var. lect.) Arus. v. *Tae-
det.* p. 266.
23. *Prob.* II, 1, 45.
54. Arus. v. *Insulto.* p. 242.
III, 1, 3. Arus. v. *Triumphat.* p.
264.
24. Arus. v. *Adludit.* p. 216.
25. (var. lect.) Arus. v. *Im-
perator.* p. 237.
2, 4. *Donat.* V, 5, 16.
9. (var. lect.) Arus. v. *Prae-
ut.* p. 256.
3, 14. (var. lect.) Arus. v. *Avul-
sum.* p. 212.
31. *Eut.* II, 3.
5, 37. *Prob.* II, 1, 25.
58. Arus. v. *Ludo.* p. 244.
51. Arus. v. *Proruit.* p. 256.
IV, 8, 7. Arus. v. *Absente.* p. 213.
4, 56. (var. lect.) Arus. v. *Evol-
ve.* p. 229.
5, 6. *Donat.* III, 6, 2.
12. (var. lect.) Arus. v. *An-
teverto.* p. 216.
7, 10. Arus. v. *Quae.* p. 257.
19. (var. lect.) Arus. v. *Ex-
perior.* p. 226.
45. (var. lect.) *Prob.* II, 1,
46. Arus. v. *Memini.* p.
245.
V, 2, 5. Arus. v. *In.* p. 238.
16. (var. lect.) Arus. v. *Cri-
minor.* p. 220.
44. (var. lect.) Arus. v. *Kave.*
p. 243.
4, 20. (var. lect.) Arus. v. *In-
ludo.* p. 236.
5, 3. *Eut.* I, 1, 5.
6. Arus. v. *In.* p. 238.

- Terent. Eun.* V, 6, 5. Arus. v. Praestolor. p. 253.
 19. (var. lect.) Arus. v. Indies. p. 242.
 8, 6. (var. lect.) Arus. v. Sponsa. p. 262.
Heaut. prol. 13. Arus. v. Potest. p. 255.
 41. Arus. v. Inducite. p. 235.
 I, 1, 50. Max. Vict. ars. 25.
 60. Arus. v. Bellum. p. 217.
 81. (var. lect.) Arus. v. Utor. p. 265.
 89. Prob. II, 1, 40.
 II, 1, 2. (var. lect.) Arus. v. Studeo. p. 260.
 3, 9. Arus. v. Decidi. p. 246.
 30. Arus. v. Obiit. p. 250.
 46. (var. lect.) Prob. II, 1, 47.
 60. (var. lect.) Arus. v. Adfectat. p. 214.
 64. (var. lect.) Arus. v. Desine. p. 222.
 77. (var. lect.) Arus. v. Quae. p. 257.
 4, 9. Arus. v. Kareo. p. 243.
 III, 1, 28. (var. lect.) Arus. v. Consulo. p. 219.
 51. Prob. II, 3, 5.
 91. Arus. v. Congruunt. p. 221.
 2, 14. Arus. v. Deperit. p. 226.
 3, 40. (var. lect.) Arus. v. Minister. p. 248.
 101. Arus. v. Dormit. p. 222.
 IV, 2, 6. (var. lect.) Arus. v. Desubito. p. 226.
 4, 5. (var. lect.) Arus. v. Pendet. p. 254.
 8. Eut. II, 4.
 7, 1. Phoc. ars. IX, 2.
 8, 33. Arus. v. Scit. p. 262.
 V, 1, 57. (var. lect.) Arus. v. Supeditat. p. 261.
 2, 43. (var. lect.) Max. Vict. ars. 20.
Adelph. I, 1, 27. Arus. v. Klam. p. 244.
 38. Prob. II, 1, 52. Arus. v. Indulget. p. 234.
 2, 5. Arus. v. Plus. p. 253.
 37. Eut. II, 10.
Terent. Adelph. I, 2, 74. (var. lect.) Arus. v. Abintegro. p. 214.
 II, 2, 12. (var. lect.) Eut. II, 3.
 3, 9. Arus. v. Posthabeo. p. 255.
 4, 5. Arus. v. In. p. 238.
 21. (var. lect.) Prob. II, 1, 53.
 III, 2, 12. Arus. v. Compos. p. 250.
 18. Arus. v. Statuo. p. 263.
 22. Arus. v. Impertio. p. 237.
 47. (var. lect.) Arus. v. Potis. p. 255.
 4, 18. (var. lect.) Arus. v. Functus. p. 231.
 45. (var. lect.) Arus. v. Delect. p. 223.
 5, 2. (var. lect.) Arus. v. Ad. p. 211.
 IV, 1, 1. Arus. v. Ad. p. 211.
 17. Arus. v. Kalleo. p. 244.
 18. (var. lect.) Prob. I, 7, 7.
 2, 24. (var. lect.) Arus. v. Gereus. p. 232.
 3, 12. (var. lect.) Arus. v. Functus. p. 231.
 4, 1. Arus. v. Discrucior. p. 225.
 5. Arus. v. Expedio. p. 228.
 5, 2. (var. lect.) Prob. II, 3, 6.
 32. Arus. v. Consuevit. p. 219.
 78. (var. lect.) Arus. v. Mora. p. 247.
 7, 38. V, 3, 56. Prob. II, 1, 32.
 42. Prob. II, 1, 55.
 86. Arus. v. Pudet. p. 253.
 V, 1, 3. Arus. v. Satur. p. 261.
 2, 11. (var. lect.) Arus. v. Edormit. p. 229.
 2, 21. (var. lect.) Prob. II, 1, 53.
 29. Arus. v. Utor. p. 265.
 53. Arus. v. Exporge. p. 230.
 4, 17. Arus. v. Politur. p. 251.
 22. Arus. v. Potitur. p. 251.
 7, 7. et 9. Prob. II, 1, 20.
 8. Arus. v. Ausculto. p. 216.
 3, 6. (var. lect.) Arus. v. Mater. p. 248.
 16. Arus. v. Auctor. p. 214.
 21. Arus. v. Alienum. p. 213.
 26. (var. lect.) Arus. v. Locatus. p. 245.
 27. Arus. v. Fruor. p. 230.
 9, 8. Arus. v. De die. p. 226.
Terent. Hecyr. prol. in Arus. v. Nomen. p. 248.
 21. Arus. v. Restitui. p. 259.
 I, 1, 10. Arus. v. Natus. p. 249.
 2, 46. Arus. v. Incertus. p. 242.
 64. (var. lect.) Arus. v. Absinet. p. 216.
 94. (var. lect.) Arus. v. Elapsus. p. 229.
 119. Arus. v. Perge. p. 255.
 II, 1, 6. (var. lect.) Arus. v. Doctus. p. 223.
 30. Arus. v. Aeger. p. 212.
 2, 5. Arus. v. Adprime. p. 214.
 20. (var. lect.) Arus. v. Studeo. p. 250.
 III, 2, 12. Arus. v. Excessit. p. 228.
 24. Arus. v. Adiuta. p. 213.
 3, 33. Arus. v. Post. p. 251.
 5, 33. Arus. v. Posthabeo. p. 255.
 36. (var. lect.) Arus. v. Commeritus. p. 220.
 45. Max. Vict. ars. 20.
 IV, 1, 3. (var. lect.) Arus. v. De repente. p. 226. Max. Vict. ars. 22.
 7. Arus. v. Duxit. p. 226.
 19. Arus. v. Nubit. p. 249.
 40. Arus. v. Consuevit. p. 219
 3, 4. Prob. II, 3, 7.
 4, 21. Arus. v. Quid. p. 257.
 23. Arus. v. Celat. p. 219.
 63. Arus. v. In. p. 238.
 64. Arus. v. Oro. p. 250.
 92. (var. lect.) Arus. v. Abhorre. p. 212.
 V, 3, 40. Arus. v. Evenit. p. 228.
Phorm. prol. 2. (var. lect.) Arus. v. Trado. p. 264.
 24. Arus. v. Attendo. p. 216.
 30. Arus. v. Accedo. p. 214.
 I, 1, 1. (var. lect.) Arus. v. Amicus. p. 210.
 2, 9. Max. Vict. ars. 20.
 3, 13. Arus. v. Fruor. p. 230.
 4, 2. Arus. v. Impendet. p. 236.
 9. Prob. II, 1, 36.
 13. (var. lect.) Eut. II, 14. Arus. v. In. p. 238.
 5, 17. Arus. v. Anteco. p. 213.
 40. Arus. v. Admittit. p. 216.
 Z z *

- Terent. Phorm. I, 5, 41. Arus. v. Temperare. p. 264.*
 II, 1, 26. Arus. v. Otiosus. p. 250.
 2, 17. Arus. v. Habet. p. 233.
 III, 1, 13. (var. lect.) Eut. II, 15.
 3, 21. Arus. v. Piget. p. 254.
 IV, 3, 18. Arus. v. Fugitans. p. 232.
 29. Arus. v. Desisto. p. 224.
 48. Arus. v. Dat. p. 224.
 61. Prob. II, 1, 57.
 4, 1. Arus. v. Emungo. p. 229.
 V, 3, 20. Arus. v. In. p. 238. (var. lect.)
 4, 3. (var. lect.) Arus. v. Meditor. p. 246.
 6, 34. Arus. v. Consuevit. p. 219.
 7, 4. Eut. II, 4.
 25. (var. lect.) Eut. II, 12.
 54. (var. lect.) Arus. v. Condoneo. p. 219.
 8, 1. Arus. v. Gaudet. p. 232.
 34. Arus. v. Post. p. 256.
 37. (var. lect.) Arus. v. Exsequia. p. 229.
 64. Arus. v. Dolet. p. 222.
- V.
- Varro de L.L. VI, 7. p. 250. ed. Sp. Prob. II, 1, 54.*
 VII, 2. p. 396. ed. Sp. Prob. II, 1, 54.
 L.L. *) Prob. II, 1, 16.
 in Aetia. Prob. II, 1, 56.
 † Sat. Menipp. Catamito. Eut. II, 1, 1.
- Virgil. Ecl. I, 5. Prob. I, 7, 2.*
 7. Prob. I, 6, 4.
 10. Arus. v. Ludo. p. 244.
 15. Phoc. ars. II, 18.
 58. Prob. I, 4, 12.
 63. Max. Vict. carm. her. 6.
 68. Prob. II, 1, 34.
 69. Prob. I, 17, 6.
 70. Donat. III, 6, 2.
 71. Prob. I, 4, 23.
 76. Arus. v. Proiectus. p. 254.
 77. Arus. v. Pendet. p. 254.
 80. (var. lect.) Arus. v. Requiesco. p. 258.
 81. Arus. v. Super. p. 260.
- Virgil. Ecl. II, 1. Arus. v. Ardet. p. 209.*
 3. Arus. v. Inter. p. 237.
 6. Prob. I, 4, 22. 9, 11.
 8. Prob. I, 6, 1.
 11. Prob. I, 17, 3.
 14. Prob. I, 9, 11.
 19. Arus. v. Despectus. p. 221.
 20. Arus. v. Abundans. p. 209. v. Dives. p. 222.
 22. Prob. II, 1, 16.
 29. Arus. v. Habito. p. 233.
 34. (var. lect.) Arus. v. Percipit. p. 255.
 54. Phoc. ars. V, 2.
 65. Prob. I, 15. Max. Vict. rat. metr. II, 1.
 71. Arus. v. Indiget. p. 238.
- III, 6. Prob. I, 18, 12.
 8. Prob. I, 9, 12.
 14. Arus. v. Donata. p. 222.
 33. Prob. I, 6, 1.
 60. Arus. v. Plenus. p. 251.
 64. Prob. I, 17, 3.
 69. (var. lect.) Arus. v. Congero. p. 220.
 90. Donat. III, 6, 2.
 92. Arus. v. Humi. p. 234.
 95. Prob. I, 4, 14.
 100. Prob. I, 13, 2.
 105. Arus. v. Potest. p. 253.
 106. (var. lect.) Arus. v. Inscriptum. p. 237.
 109. Arus. v. Dignus. p. 222.
- IV, 5. Arus. v. Ab integro. p. 214.
 8. Prob. I, 9, 11.
 57. Phoc. ars. III, 4.
 61. Prob. I, 17, 1.
- V, 5. Prob. I, 10, 3.
 6. Prob. I, 9, 8.
 8. Arus. v. Certo. p. 218.
 34. Arus. v. Decus. p. 222.
 39. Prob. I, 4, 16.
 45. Prob. I, 6, 3.
 46. Prob. I, 6, 3.
 48. Arus. v. Aequipero. p. 214.
 50. Prob. I, 9, 11.
 54. Arus. v. Dignus. p. 222.
 70. Max. vict. ars. 24.
 85. Prob. I, 7, 3.
- Virgil. Ecl. V, 89. Arus. v. Dignus. p. 222.*
 VI, 13. Prob. I, 4, 15.
 20. Arus. v. Supervenio. p. 262.
 21. Prob. II, 1, 38.
 29. Arus. v. Gaudet. p. 232.
 47. (var. lect.) Prob. I, 1, 1.
 54. Eut. I, 3, 3.
 66. (var. lect.) Arus. v. Adsurgo. p. 214. Max. Vict. carm. her. 6.
 85. Arus. v. Cogo. p. 218. v. Donata. p. 222. (var. lect.)
- VII, 1. Prob. I, 9, 7.
 5. Arus. v. Par. p. 253.
 6. Arus. v. Defende. p. 225.
 16. Arus. v. Contendo. p. 218.
 17. Arus. v. Posthabeo. p. 255. Max. Vict. ars. 24.
 19. Arus. v. Memini. p. 245.
 21. Prob. I, 5, 1.
 33. (var. lect.) Prob. I, 17, 3.
 48. Prob. I, 17, 7.
 69. Arus. v. Memini. p. 245.
- VIII, 4. Arus. v. Requiesco. p. 258.
 16. Arus. v. Incumbo. p. 235.
 30. Arus. v. Sparge. p. 263.
 44. (var. lect.) Prob. I, 4, 15.
 61. Arus. v. Desine. p. 222.
 66. (var. lect.) Arus. v. Exsuperior. p. 226.
 69. Prob. I, 5, 1.
 83. Prob. I, 4, 23.
 87. Prob. I, 11, 2.
 88. Arus. v. Decedo. p. 224.
 93. Arus. v. Mando. p. 247.
 108. Max. Vict. rat. metr. II, 1.
- IX, 1. Max. Vict. rat. metr. V, 2.
 2. Prob. I, 4, 4. bis. 22.
 5. (var. lect.) Prob. I, 10, 4.
 11. Prob. I, 7, 3. Asp. III.
 14. (var. lect.) Prob. I, 10, 3.
 15. Prob. I, 11, 2.
 21. Arus. v. Sublego. p. 262.
 24. Arus. v. Inter. p. 237.
 47. Prob. I, 9, 6.
 51. Max. Vict. carm. her. 6.
 53. Prob. I, 17, 6. Arus. v. Obliviscor. p. 249.
 56. Prob. I, 7, 3.
 58. Prob. I, 4, 19.

- Virgil. Ecl.* X, 10. Prob. I, 5, 1.
 12. Prob. I, 15.
 16. Arus. v. Pepercit. p. 254.
 23. Prob. I, 17, 3.
 32. Arus. v. Peritus. p. 252.
 34. Arus. v. Credulus. p. 220.
 35. Prob. I, 6, 1, 9, 6.
 37. Prob. I, 9, 11, 10, 2.
 46. Arus. v. Est. p. 229.
 67. Prob. II, 1, 25.
 69. (var. lect.) Prob. I, 14, 3.
 Max. Vict. rat. metr. III,
 1. carm. her. 6.
 *) Arus. v. Resonat. p. 258.
- Georg.* I, 6. Prob. I, 7, 2, 3.
 7. Prob. II, 1, 25.
 14. Arus. v. Cultorem. p.
 220.
 17. Arus. v. Custos. p. 220.
 31. Prob. I, 4, 17.
 35. Prob. I, 4, 15.
 43. Eut. II, 12.
 54. (var. lect.) Arus. v.
 In. p. 240.
 55. Prob. I, 9, 11.
 106. Prob. I, 9, 5.
 108. Arus. v. Elicit. p. 228.
 115. Prob. I, 10, 4.
 127. Arus. v. In. p. 238.
 134. Prob. I, 9, 11.
 137. Prob. I, 18, 3.
 183. Arus. v. Kaptus. p. 243.
 187. Prob. I, 8, 2. Arus. v.
 Induit. p. 235. (var.
 lect.)
 198. Prob. I, 4, 15.
 208. Prob. II, 1, 1.
 211. Prob. I, 11, 2. Arus. v.
 Usque. p. 266.
 219. Prob. II, 1, 29.
 227. Prob. I, 9, 11.
 246. Prob. I, 5, 1. Arus. v.
 Netuens. p. 247.
 361. Eut. II, 4.
 271. Arus. v. Mollior. p. 247.
 277. (var. lect.) Arus. v. Fe-
 lix. p. 230.
 280. Arus. v. Coniurati. p.
 220.
 290. Arus. v. Deficit. p. 224.
 312. Prob. I, 9, 10.
- Virgil. Georg.* I, 313. Max. Vict.
 ars. 21. Phoc. ars. IX, 5.
 337. (var. lect.) Arus. v. In.
 p. 239.
 355. Arus. v. Propius. p. 254.
 366. Arus. v. Temperare. p.
 264.
 399. Arus. v. Dilectus. p. 225.
 406. (var. lect.) 409. Prob.
 I, 9, 10.
 419. Eut. II, 14.
 429. Prob. I, 9, 10.
 437. Prob. I, 15.
 438. Arus. v. In. p. 240.
 442. Arus. v. In. p. 240. v. Re-
 fugit. p. 258.
 446. Max. Vict. rat. metr. V, 2.
 457. Prob. I, 7, 4.
 478. Max. Vict. ars. 25.
 509. Prob. I, 17, 6.
- II, 1. Arus. v. Tenus. p. 264.
 Prob. I, 17, 4.
 4. (var. lect.) Arus. v. Ple-
 nus. p. 251.
 5. Prob. I, 14, 3.
 14. Prob. I, 4, 3.
 19. Arus. v. Sub. p. 261.
 24. Arus. v. Deposuit. p. 224.
 28. Arus. v. Eget. p. 227.
 32. Prob. I, 9, 10.
 46. Prob. I, 11, 2.
 49. Prob. I, 10, 4.
 53. Prob. I, 12, 1.
 59. Arus. v. Obliviscor. p.
 249.
 63. Prob. I, 17, 5.
 67. Prob. I, 4, 18.
 68. Prob. I, 17, 6.
 69. Prob. I, 4, 19. Max. Vict.
 rat. metr. VIII.
 77. (var. lect.) Arus. v. Iluc.
 p. 234.
 83. Prob. I, 1, 1, 9, 11.
 86. Prob. II, 1, 44.
 93. Prob. II, 1, 39.
 96. (var. lect.) Arus. v. Con-
 tendo. p. 218.
 124. (var. lect.) Prob. I, 17, 4.
 131. Arus. v. Similis. p. 259.
 132. Prob. I, 9, 10.
 134. Arus. v. Adprima. p. 214.
 135. Arus. v. Medicor. p. 246.
- Virgil. Georg.* II, 148. Prob. I, 7, 3.
 159. Prob. I, 4, 22.
 166. Arus. v. Fluit. p. 231.
 167. Prob. I, 4, 21.
 168. Prob. I, 17, 3.
 177. Prob. I, 6, 3.
 180. Prob. I, 14, 4.
 204. Prob. I, 6, 3.
 222. Arus. v. Ferax. p. 230.
 223. Arus. v. Patior. p. 254.
 242. Eut. II, 8.
 243. Prob. I, 4, 12. Arus. v.
 Kalco. p. 244. (var. lect.)
 244. Arus. v. Iluc. p. 234.
 278. Prob. I, 17, 4.
 293. Prob. I, 10, 4.
 297. Prob. I, 9, 3.
 301. Prob. I, 6, 9.
 338. Prob. I, 6, 2.
 365. (var. lect.) Prob. I, 10, 3.
 384. Arus. v. Salio. p. 262.
 386. Arus. v. Ludo. p. 244.
 395. Prob. I, 8, 7.
 410. (var. lect.) Prob. I, 7, 4.
 420. (var. lect.) Prob. I, 11, 2.
 438. Prob. I, 17, 6.
 442. (var. lect.) Arus. v. In
 illam rem. p. 241.
 451. (var. lect.) Arus. v. In-
 nare. p. 235.
 452. Arus. v. Missus. p. 247.
 463. (var. lect.) Arus. v. In-
 hat. p. 234.
 467. Arus. v. Nescius. p. 248.
 483. Prob. I, 10, 3.
 486. Prob. I, 7, 5.
 490. Max. Vict. carm. her. 6.
 506. (var. lect.) Arus. v. Dor-
 mit. p. 222. v. Bibit. p. 217.
 536. Donat. III, 5, 2.
 542. Donat. III, 6, 2.
 *) Arus. v. Nescius. p. 248.
- III, 1. Prob. I, 4, 3, 6, 2.
 13. Arus. v. Propter. p. 255.
 31. Arus. v. Fidens. p. 230.
 42. Prob. I, 7, 1, 9, 6.
 53. Arus. v. Tenus. p. 263.
 Prob. I, 12, 2.
 58. Arus. v. Propius. p. 254.
 64. Prob. II, 1, 45.
 73. Prob. I, 9, 12.
 84. Arus. v. Tremit. p. 264.

- Virgil. Georg. III*, 89. Prob. I, 4, 17.
 94. Prob. I, 4, 21.
 116. Arus. v. Insulto. p. 242.
 v. Imposuit. p. 239.
 135. Donat. III, 6, 2.
 143. Prob. I, 11, 2.
 150. Prob. I, 8, 7.
 167. (var. lect.) Arus. v. Subnecto. p. 262.
 184. Arus. v. Quietus. p. 257.
 Prob. I, 7, 7.
 186. Prob. I, 7, 7.
 201. (var. lect.) Prob. I, 9, 8.
 212. Eut. II, 7. Prob. I, 10, 4.
 219. Arus. v. Pastus. p. 251.
 223. (var. lect.) Eut. I, 1, 2.
 225. Arus. v. Exulatus. p. 227.
 233. Arus. v. Obnixus. p. 250.
 245. Arus. v. Obliviscor. p. 249.
 292. Arus. v. It. p. 237.
 514. Arus. v. Pastus. p. 251.
 325. Prob. I, 9, 2.
 348. (var. lect.) Arus. v. Ante exsp. p. 217.
 374. Eut. II, 4.
 381. Donat. III, 6, 2.
 386. Prob. I, 7, 4.
 406. Prob. I, 9, 11.
 435. Prob. I, 10, 1.
 442. Prob. I, 2, 2.
 449. Max. Vict. arm. her. 6.
 484. Prob. I, 9, 5.
 500. Prob. I, 9, 10.
 514. Prob. I, 11, 1.
 556. Prob. I, 10, 1.
- IV, 2. Prob. I, 4, 13.
 36. Prob. I, 17, 7.
 47. Arus. v. Propius. p. 254.
 58. Arus. v. Emissus. p. 230.
 62. Arus. v. Huc. p. 234.
 81. Prob. II, 1, 12, 42. Arus. v. Pluit. p. 257.
 90. Arus. v. Dedit. p. 223.
 98. Arus. v. Coruscus. p. 218.
 109. Arus. v. Halat. p. 233.
 125. Prob. I, 7, 1, 10, 3. (var. lect.) Arus. v. Memini. p. 245.
 138. Prob. I, 1, 1.
 139. Eut. II, 5.
 154. Arus. v. Ago. p. 212.
- Virgil. Georg. IV*, 156. Arus. v. Exuperior. p. 226.
 157. Arus. v. In. p. 238.
 158. Arus. v. Invigilo. p. 239.
 163. Max. Vict. arm. her. 5.
 181. Arus. v. Plenus. p. 251.
 185. Prob. I, 9, 2.
 189. Arus. v. In noctem. p. 239.
 193. (var. lect.) Eut. II, 12.
 198. (var. lect.) Arus. v. Indulget. p. 234.
 207. Arus. v. Plus. p. 253.
 260. Prob. I, 9, 10.
 267. Arus. v. Sapor. p. 262.
 271. Arus. v. Nouen. p. 248.
 279. Prob. I, 6, 8.
 293. Eut. II, 5.
 310. Prob. II, 1, 49. Arus. v. Truncus. p. 265.
 312. Prob. I, 9, 3.
 318. Prob. I, 4, 23.
 331. Arus. v. Molior. p. 247.
 347. (var. lect.) Arus. v. Khao. p. 243.
 358. Prob. I, 7, 2.
 362. Arus. v. Accepit. p. 216.
 363. (var. lect.) Arus. v. Emergit. p. 229.
 379. (var. lect.) Arus. v. Adolet. p. 217.
 387. Prob. I, 14, 2.
 398. (var. lect.) Prob. I, 12, 2.
 403. Arus. v. Recipit. p. 258.
 415. Prob. I, 9, 5.
 420. Prob. I, 17, 7.
 428. (var. lect.) Arus. v. Ad. p. 214.
 437. Prob. I, 6, 3.
 447. Arus. v. Est. p. 230.
 463. Prob. I, 4, 13.
 467. Prob. I, 13, 12.
 472. Arus. v. Kareo. p. 241.
 473. Arus. v. In. p. 240.
 480. Prob. I, 9, 4.
 482. Arus. v. Implexos. p. 240.
 456. Prob. I, 17, 7.
 490. Arus. v. Sub. p. 261.
 507. Arus. v. Flet. p. 231.
 508. Prob. I, 3, 23.
 514. Arus. v. Flet. p. 231.
 556. Eut. I, 4, 1.
 559. Arus. v. Super. p. 260.
- Virgil. Georg. IV*, 562. Arus. v. Adfectat. p. 214.
 566. Prob. I, 7, 3.
- Aen. I*, 1. Prob. II, 4, 2. Asp. III.
 2. Donat. III, 1, 2. Prob. I, 17, 2.
 3. Donat. III, 1, 2. Prob. I, 18, 13. Max. Vict. arm. her. 6. Asp. V, 7.
 4. Max. Vict. arm. her. 6.
 7. Donat. III, 6, 2.
 10. Prob. I, 11, 1.
 12. Max. Vict. arm. her. 6.
 13. Donat. III, 6, 2. Max. Vict. rat. metr. VI. ars. VI.
 14. Prob. I, 11, 1.
 16. Donat. III, 5, 2. Prob. I, 6, 2, 17, 1.
 17. Max. Vict. arm. her. 6. bis.
 19. Prob. I, 8, 5.
 24. Arus. v. Ad. p. 211.
 30. Donat. III, 1, 2. Prob. II, 1, 51.
 31. Max. Vict. arm. her. 6.
 36. Max. Vict. arm. her. 6.
 37. Donat. III, 3, 2.
 38. Arus. v. Avertit. p. 209.
 39. Max. Vict. arm. her. 6.
 41. Donat. III, 1, 2.
 43. Prob. I, 10, 2, 11, 1.
 46. Asp. III.
 58. Prob. I, 12, 2.
 65. Prob. I, 4, 22, 6, 1.
 67. Max. Vict. arm. her. 6.
 71. Prob. I, 6, 1.
 72. Max. Vict. arm. her. 6.
 73. Prob. II, 3, 9. Eut. II, 2.
 79. Arus. v. Das. p. 226.
 80. Arus. v. Potens. p. 251.
 87. Eut. II, 5.
 95. Prob. I, 6, 3.
 97. Prob. I, 4, 22.
 108. (var. lect.) Donat. III, 6, 2.
 114. Donat. III, 6, 2. Prob. I, 6, 5, 17, 1.
 122, 342. (var. lect.) Prob. II, 1, 22.
 135. Prob. I, 6, 3.
 137. Arus. v. Maturus. p. 247.

- Virgil. Aen.* I, 142. Prob. I, 9, 8. *Virgil. Aen.* I, 506. Arus. v. Residet. p. 258. *Virgil. Aen.* II, 69. Prob. I, 1, 16.
 Arus. v. Citius. p. 221. 513. (var. lect.) Max. Vict. ars. 24. 74. Arus. v. Hortor. p. 234.
 148. Prob. I, 9, 8. 532. (var. lect.) Prob. I, 1, 1. 85. Arus. v. Kassus. p. 243.
 149. Prob. II, 1, 41. 535. Prob. I, 17, 1. 99. Prob. II, 1, 41.
 150. Arus. v. Ministrat. p. 247. 538. (var. lect.) Arus. v. Adnare. p. 212. 106. Arus. v. Ignarus. p. 236.
 174. Eut. II, 4. Arus. v. Exaudit. p. 228. 572. (var. lect.) Arus. v. Considerere. p. 220. 108. Prob. I, 9, 10.
 178. Arus. v. Fessus. p. 230. 573. Donat. III, 2, 3. Prob. I, 10, 3. 109. Arus. v. Fessus. p. 230.
 179. Donat. III, 6, 2. 582. Prob. I, 10, 3. 118. Arus. v. Litandum. p. 244.
 180. Max. Vict. carm. her. 6. 589. Donat. III, 6, 2. Prob. I, 4, 15. 143. Prob. I, 6, 9.
 183. Prob. I, 4, 17. Max. Vict. carm. her. 6. 593. Arus. v. Circumdat. p. 219. 148. Arus. v. Obliviscor. p. 249.
 193. Donat. III, 3, 2. 599. Prob. I, 12, 1. Arus. v. Eget. p. 227. 154. Prob. I, 4, 3.
 194. (var. lect.) Prob. II, 3, 6. 627. Arus. v. Successit. p. 260. 190. Arus. v. Futurum. p. 231.
 201. (var. lect.) Arus. v. Accedo. p. 213. 632. Eut. II, 2. 197. Prob. I, 3, 4.
 210. Arus. v. Accingo. p. 209. 637. (var. lect.) Arus. v. Instruitur. p. 237. 204. Prob. I, 14, 3.
 212. Donat. III, 2, 3. 643. Donat. III, 6, 2. 223. Donat. III, 6, 2.
 215. Arus. v. Implet. p. 234. 649. 711. Prob. II, 1, 54. 225. Prob. I, 12, 1.
 224. Eut. I, 1, 7. 653. Prob. I, 4, 5. 241. Prob. I, 5, 1.
 242. Donat. III, 6, 2. 662. Arus. v. Sub. p. 261. 242. Prob. I, 9, 4.
 253. Arus. v. Reponis. p. 259. 664. Donat. III, 5, 2. 263. Donat. III, 5, 2.
 Prob. II, 1, 33. 669. Prob. I, 17, 4. Arus. v. Dolet. p. 222. 264. Prob. I, 4, 12.
 265. Max. Vict. ars. 23. 685. Prob. I, 11, 2. 274. Prob. I, 6, 3.
 273. Arus. v. Gravis. p. 233. 689. Prob. II, 3, 6. 275. Arus. v. Indutus. p. 235.
 279. Max. Vict. carm. her. 6. 700. Arus. v. Super. p. 260. 322. Prob. I, 4, 22.
 285. Max. Vict. carm. her. 6. 701. Max. Vict. ars. 24. 332. Prob. I, 18, 12.
 295. Arus. v. Super. p. 261. 704. (var. lect.) Arus. v. Adolet. p. 217. 351. Arus. v. Excessit. p. 228.
 326. Max. Vict. carm. her. 6. 750. Donat. II, 16, 5. Arus. v. Super. p. 260. 374. (var. lect.) Arus. v. Audet. p. 217.
 335. Arus. v. Dignus. p. 222. 794. Arus. v. Bibit. p. 217. 380. Arus. v. Nixus. p. 249.
 369. Donat. III, 6, 2. II, 3. Max. Vict. carm. her. 6. bis. 385. Arus. v. Adspirat. p. 217.
 372. Prob. I, 1, 1, 4, 22. 8. Arus. v. Temperare. p. 264. 393. Arus. v. Accommoda. p. 212.
 377. Arus. v. Appulit. p. 210. 15. Arus. v. Instar. p. 238. 401. Arus. v. In. p. 240.
 386. Arus. v. Queror. p. 257. 19. Donat. III, 3, 2. Arus. v. Includunt. p. 240. 413. Donat. I, 5, 3. Max. Vict. ars. 17.
 400. Phoc. de asp. II, 2. 20. Prob. I, 4, 23. 414. Prob. I, 2, 3.
 411. Prob. I, 9, 11. 25. Donat. III, 1, 2. Prob. I, 7, 7. 418. Prob. II, 3, 4.
 417. Prob. II, 1, 52. 35. Prob. I, 4, 17. 427. Arus. v. Servans. p. 260.
 440. Arus. v. Cernere. p. 219. 37. Donat. III, 2, 3. 442. Donat. II, 16, 5. Arus. v. Sub. p. 261.
 447. Arus. v. Opulentus. p. 250. 506. Prob. I, 9, 7. 470. Arus. v. Coruscus. p. 218.
 449. Max. Vict. rat. metr. V, 1. 521. Arus. v. Eget. p. 227.
 458. (var. lect.) Arus. v. Ambobus. p. 214. Max. Vict. rat. metr. I, 3. 471. Arus. v. Partus. p. 251.
 475. Donat. III, 6, 2. 476. Prob. I, 4, 13. 477. Prob. I, 4, 11.
 478. Phoc. ars. IX, 5. 492. Eut. II, 1. 497. Prob. I, 13, 12.
 480. Phoc. ars. IX, 5. 493. Arus. v. Concurrunt. p. 218.
 483. Prob. I, 7, 3. 499. Prob. I, 17, 2, 18, 8.

- Virgil. Aen.* II, 526. Arus. v. Elapsus p. 229.
534. Arus. v. Pepercit. p. 254.
553. Arus. v. Tenus. p. 263.
558. (var. lect.) Arus. v. Avulsum. p. 212.
560. Prob. I, 7, 3.
596. (var. lect.) Eut. II, 14.
597. Prob. I, 9, 7, 10, 1.
624. Prob. I, 4, 5.
634. Prob. I, 9, 3. (var. lect.) I, 4, 9.
658. (var. lect.) Arus. v. Excidit. p. 230.
664. Prob. I, 3, 3.
666. Prob. I, 11, 2.
684. Eut. II, 1.
693. Prob. I, 7, 3.
699. Prob. I, 9, 12.
707. Prob. I, 10, 4. Arus. v. Imposuit. p. 239.
713. (var. lect.) Arus. v. Egredior. p. 227.
725. Prob. I, 8, 1, 11, 2.
774. III, 48. Prob. I, 17, 1.
781. Prob. I, 17, 7.
785. Prob. I, 9, 5.
- III, 3. Donat. III, 2, 3. Prob. I, 4, 9.
12. Prob. I, 4, 12.
14. Arus. v. Regnata. p. 259. Max. Vict. ars. 21.
18. (var. lect.) Arus. v. Nomen. p. 248.
22. Prob. I, 9, 9.
35. Arus. v. Praesidet. p. 252.
36. Eut. II, 5. (var. lect.) Arus. v. Secundat. p. 262.
42. Arus. v. Pepercit. p. 254.
51. Arus. v. Diffidit. p. 225.
63. (var. lect.) Eut. II, 13.
71. Prob. I, 12, 1.
83. (var. lect.) Prob. I, 7, 3.
91. Prob. I, 14, 3.
109. Arus. v. Optavit. p. 250.
110. Arus. v. Habito. p. 233.
123. Arus. v. Vacuus. p. 265.
125. Prob. II, 1, 55.
127. (var. lect.) Prob. I, 5, 1.
142. (var. lect.) Prob. I, 4, 14.
145. Prob. I, 9, 3.
147. VIII, 26. Prob. I, 14, 2, 3, 2.
- Virgil. Aen.* III, 186. Prob. I, 6, 3.
202. Prob. II, 1, 46.
211. Donat. III, 6, 2. Prob. I, 15.
212. Prob. I, 14, 3.
236. 561. Prob. II, 1, 41.
238. Prob. I, 10, 4.
263. Prob. I, 17, 4.
271. Prob. I, 4, 15.
279. Arus. v. Lustramur. p. 245.
281. Arus. v. Exerceo. p. 228.
292. (var. lect.) Prob. I, 4, 19.
295. Prob. I, 4, 21.
297. Prob. I, 4, 21.
300. (var. lect.) Arus. v. Progredior. p. 256.
317. Arus. v. Deiectus. p. 222.
346. Prob. I, 4, 14.
382. Prob. I, 7, 2.
395. Donat. III, 5, 2.
398. Arus. v. Habito. p. 233.
409. Prob. I, 13, 3.
427. Arus. v. Tenus. p. 263.
434. Arus. v. Implet. p. 234.
447. Prob. I, 6, 2.
475. (var. lect.) Arus. v. Dignus. p. 222.
496. Prob. I, 18, 12.
517. Prob. I, 17, 1.
527. Donat. II, 16, 5.
536. Arus. v. Refugit. p. 258.
551. Prob. I, 17, 3.
555. Prob. I, 9, 10.
561. Eut. II, 4.
590. Prob. I, 4, 23.
599. Arus. v. Subeo. p. 259.
607. Arus. v. Volutans. p. 266.
610. Arus. v. Multa. p. 246.
613. 691. Prob. II, 1, 46, 51.
617. VIII, 424. Prob. I, 16, 1.
619. Donat. III, 6, 2.
643. (var. lect.) Arus. v. Habito. p. 233.
647. Prob. I, 2, 1, 7, 1, 3, 16, 1.
648. Arus. v. Tremit. p. 264.
675. Prob. I, 12, 1.
684. Prob. I, 9, 12.
694. Arus. v. Subter. p. 261.
- IV, 3. Arus. v. Recursat. p. 259.
10. Arus. v. Successit. p. 260.
- Virgil. Aen.* IV, 13. Prob. II, 1, 33.
18. Arus. v. Pertaesum. p. 253.
37. Arus. v. Dives. p. 222.
42. Arus. v. In illam rem. p. 241.
52. Prob. I, 18, 9. Max. Vict. rat. metr. V, 1.
56. Prob. I, 16, 1.
64. Arus. v. Inbiant. p. 234.
79. Arus. v. Pendet. p. 254.
92. (var. lect.) Arus. v. Adgredior. p. 212.
93. Donat. III, 6, 2.
101. Prob. I, 8, 7.
130. Prob. II, 1, 25. Phoc. ars. II, 7.
186. Prob. I, 4, 15.
188. Arus. v. Tenax. p. 264.
203. Arus. v. Amens. p. 214.
222. Max. Vict. rat. metr. III, 2.
237. Arus. v. Nuncius. p. 249.
248. Donat. III, 6, 2.
273. (var. lect.) Arus. v. Super. p. 260.
300. Arus. v. Inops. p. 236.
301. Eut. II, 3.
315. Max. Vict. carm. her. 6. bis.
320. (var. lect.) Arus. v. Propter. p. 255.
329. Arus. v. Refert. p. 259.
357. Prob. I, 7, 2.
360. Arus. v. Desine. p. 222.
370. Arus. v. Misertus. p. 246.
379. Prob. I, 10, 4.
385. Prob. I, 11, 1.
398. Eut. II, 15.
409. Prob. I, 7, 7.
415. Prob. I, 10, 4.
419. Donat. III, 3, 2.
435. Arus. v. Misertus. p. 246.
460. Prob. I, 8, 5.
478. Prob. I, 2, 2.
432. Prob. I, 3, 3.
493. (var. lect.) Prob. I, 7, 2, 18, 4.
494. Arus. v. Sub. p. 261.
511. Prob. I, 17, 2.
517. Eut. II, 8.
534. Prob. I, 1, 1, 2, 1.

- Virgil. Aen.* IV, 537. Prob. I, 10, 3.
 539. Prob. I, 9, 10.
 545. Prob. I, 7, 2.
 547. Max. Vict. *carm. her.* 5.
 549. Prob. I, 7, 2.
 550. Arus. v. Dego. p. 225.
 569. Prob. I, 9, 6, 13, 2.
 575. Arus. v. Festino. p. 231.
 585. Donat. III, 6, 2.
 590. Prob. I, 3, 3, 16, 2.
 591. Arus. v. Inludo. p. 235.
 592. (var. lect.) Donat. III, 5, 2.
 596. Prob. I, 10, 4.
 616. Arus. v. Extorris. p. 229.
 628. Donat. III, 5, 2.
 634. Arus. v. Siste. p. 262.
 640. Prob. I, 4, 18.
 661. Donat. III, 2, 3.
 668. Arus. v. Resonat. p. 258.
 675. Prob. I, 3, 3, 16, 2.
 682. Prob. I, 18, 6.
 693. Prob. I, 2, 2.
- V, 1. Prob. I, 9, 11.
 8. Donat. III, 6, 2.
 11. Arus. v. Inhorruit. p. 239.
 13. Prob. I, 9, 7.
 62. (var. lect.) Arus. v. Adlibet. p. 210.
 73. Arus. v. Maturus. p. 246.
 77. Arus. v. Fundit. p. 232.
 97. Prob. I, 4, 14.
 119. Arus. v. Opus. p. 250.
 139. Prob. I, 9, 3.
 147. Arus. v. In. p. 233.
 153. Arus. v. Melior. p. 246.
 159. Arus. v. Propinquat. p. 254.
 163. Prob. I, 7, 4.
 180. Arus. v. Residet. p. 258.
 186. Max. Vict. *rat. metr.* II, 2.
 187. (var. lect.) Arus. v. Parte. p. 253.
 202. Arus. v. Furens. p. 230.
 204. Arus. v. Haesit. p. 233.
 230. Arus. v. Paciscor. p. 252.
 262. Arus. v. Habet. p. 234.
 265. Eut. II, 8.
 268. Arus. v. Donata. p. 222.
 278. Arus. v. Klaudus. p. 244.
 279. Eut. II, 17.
- Virgil. Aen.* V, 285. Arus. v. Genus. p. 233.
 298. Prob. I, 4, 10.
 311. Arus. v. Plenus. p. 251.
 320. Arus. v. Proximus. p. 252.
 333. (var. lect.) Arus. v. In. p. 240.
 344. Arus. v. In. p. 240.
 379. Arus. v. Audet. p. 217.
 390. Prob. I, 8, 5.
 396. Max. Vict. *rat. metr.* III, 2.
 406. Prob. I, 9, 10.
 410. Prob. II, 1, 53.
 419. Arus. v. Aequipero. p. 214.
 429. Arus. v. Lacessunt. p. 244.
 432. XII, 905. Prob. I, 14, 4.
 437. Prob. I, 17, 7.
 438. Arus. v. Exit. p. 227.
 451. Arus. v. It. p. 237.
 493. Arus. v. Accingo. p. 210.
 495. Arus. v. Frater. p. 231.
 498. Arus. v. Subsedit. p. 263.
 504. Prob. I, 17, 3, 4.
 521. Max. Vict. *rat. metr.* III, 2.
 542. Arus. v. Deiectus. p. 223.
 546. Prob. II, 1, 40.
 579. Arus. v. Insonuit. p. 236.
 589. Prob. I, 14, 4.
 594. Arus. v. Similis. p. 259.
 603. Arus. v. Tenus. p. 264.
 608. Arus. v. Satur. p. 261.
 618. Arus. v. Ignarus. p. 236.
 645. Prob. I, 4, 6.
 646. Prob. I, 4, 5.
 663. Prob. I, 14, 4.
 678. Arus. v. Piget. p. 254.
 687. Prob. I, 11, 2. Arus. v. Ad. p. 214.
 689. Arus. v. Das. p. 226.
 699. (var. lect.) Arus. v. Scrivatus. p. 260.
 714. Arus. v. Pertaesum. p. 253.
 716. Arus. v. Metuens. p. 247.
 720. (var. lect.) Prob. I, 11, 1.
 744. Prob. II, 1, 32.
 750. Arus. v. Transscribo. p. 265.
- Virgil. Aen.* V, 768. Prob. I, 4, 14, 853. Arus. v. Sub. p. 261.
 VI, 3. Arus. v. Obverto. p. 250.
 20. Prob. I, 4, 19.
 33. Max. Vict. *carm. her.* 6.
 52. Prob. I, 4, 15.
 53. Prob. I, 4, 20.
 56. Prob. I, 3, 1. Max. Vict. *rat. metr.* I, 2.
 72. (var. lect.) Prob. I, 6, 1, 9, 3.
 83. Arus. v. Defungitur. p. 225.
 111. Arus. v. Recipit. p. 258.
 112. Prob. I, 6, 2.
 116. Prob. I, 18, 2.
 120. Prob. II, 1, 42.
 121. Prob. I, 4, 17.
 122. Arus. v. It. p. 237.
 134. Arus. v. Innare. p. 235.
 143. Arus. v. Deficit. p. 224.
 154. Prob. I, 3, 4.
 159. Prob. I, 5, 2.
 166. Prob. I, 4, 21.
 179. Donat. II, 16, 5.
 203. Donat. II, 16, 5. Arus. v. Super. p. 260.
 225. Max. Vict. *rat. metr.* IV.
 265. Prob. I, 4, 15.
 266. Prob. I, 4, 13.
 289. (var. lect.) Max. Vict. *rat. metr.* IV.
 290. Arus. v. Trepidus. p. 264.
 304. Donat. II, 3, 2.
 333. Prob. I, 9, 3.
 339. Arus. v. In. p. 240.
 343. Prob. I, 6, 1. bis. 7, 2.
 351. Arus. v. Juro. p. 236.
 375. Prob. I, 11, 2.
 409. Arus. v. Post. p. 251.
 419. Prob. I, 17, 6.
 425. Prob. I, 4, 19.
 428. Arus. v. Exsors. p. 223.
 432. Prob. I, 4, 15.
 435. Arus. v. Perosus. p. 255.
 450. Arus. v. Recens. p. 258.
 470. Prob. I, 17, 5.
 487. Prob. I, 17, 6.
 495. Prob. I, 9, 10, 12.
 497. (var. lect.) Prob. II, 1, 33.
 502. Donat. III, 2, 2.
 509. Arus. v. Tibi. p. 265.

- Virgil. Aen.* VI, 514. Prob. I, 17, 1.
 524. (var. lect.) Prob. I, 12, 1.
 532. Prob. I, 17, 7.
 539. Prob. I, 7, 2, 3.
 542. Prob. I, 9, 3.
 550. Prob. I, 11, 1.
 563. Arus. v. *Insisto*. p. 237.
 565. Arus. v. *Poenas*. p. 255.
 587. Prob. I, 4, 21.
 595. (var. lect.) Arus. v. *Est*.
 p. 229.
 608. Prob. I, 6, 3.
 614. Prob. I, 8, 5.
 616. Prob. I, 5, 2.
 620. Prob. I, 18, 5.
 658. Prob. I, 11, 2.
 669. Prob. I, 7, 4.
 670. Prob. I, 10, 4.
 672. Prob. I, 6, 8.
 677. *Donat.* I, 5, 3.
 685. Prob. II, 1, 28.
 687. Prob. I, 17, 7.
 708. Arus. v. *Insido*. p. 236.
 720. (var. lect.) Prob. I, 9, 4.
 726. *Donat.* III, 5, 2.
 736. Prob. I, 9, 10.
 743. (var. lect.) Arus. v. *Quisque*. p. 257.
 747. Prob. I, 18, 10.
 758. Arus. v. *Felix*. p. 230.
 773. Prob. I, 17, 1.
 787. Arus. v. *Laetus*. p. 244.
 792. Prob. I, 4, 12, 16, 2.
 794. Arus. v. *Regnata*. p. 259.
 803. Prob. I, 18, 11.
 812. Prob. II, 1, 34.
 813. Arus. v. *Missus*. p. 247.
 Subeo. p. 259.
 815. Arus. v. *Desuetus*. p. 225.
 818. Prob. I, 7, 2.
 827. Prob. I, 7, 7.
 833. Arus. v. *Adsuesco*. p. 211.
 837. Arus. v. *Triumphat*. p. 264.
 841. Prob. I, 2, 1.
 842. (var. lect.) Prob. I, 9, 10.
 847. (var. lect.) *Eut.* II, 4.
 862. Arus. v. *Egredius*. p. 227.
 870. Prob. I, 9, 9.
 873. Prob. I, 4, 16.
 895. Prob. I, 17, 7.
- Virgil. Aen.* VI, 398. Prob. I, 9, 8.
 VII, 1. Prob. I, 6, 2, 10, 2.
 11. Arus. v. *Resonat*. p. 253.
 13. Arus. v. *In illam rem*.
 p. 240.
 15. *Eut.* II, 4.
 41. Prob. I, 7, 1, 4.
 43. Arus. v. *Sub*. p. 261.
 53. Arus. v. *Maturus*. p. 246.
 59. Arus. v. *Medio*. p. 247.
 63. Arus. v. *Nomen*. p. 248.
 66. Arus. v. *Per mutua*. p. 256.
 84. *Eut.* II, 8. Arus. v. *Halat*. p. 232. (var. lect.)
 96. Prob. I, 4, 1, 9, 7.
 98. (var. lect.) Prob. I, 6, 3.
 116. Prob. I, 9, 7.
 128. Prob. I, 4, 14, 23. Arus.
 v. *Manet*. p. 246.
 133. *Donat.* III, 6, 2.
 134. Arus. v. *Reponis*. p. 259.
 142. Prob. I, 4, 17.
 148. (var. lect.) Prob. I, 4, 23.
 151. Arus. v. *Habito*. p. 233.
 169. *Max. Vict. rat. metr.* VIII.
 161. Arus. v. *Subeo*. p. 259.
 165. Arus. v. *Lacessunt*. p. 244.
 177. *Max. Vict. rat. metr.* VI.
 178. Prob. I, 17, 2.
 179. Arus. v. *Sub*. p. 261.
 200. Prob. I, 6, 3.
 206. Arus. v. *Ortus*. p. 251.
 217. Arus. v. *Adferimur*. p.
 215. (var. lect.)
 226. Prob. I, 17, 4.
 244. (var. lect.) Prob. I, 17, 2.
 260. Prob. I, 6, 7.
 290. Arus. v. *Fidens*. p. 230.
 298. Arus. v. *Satur*. p. 261.
 299. Arus. v. *Excudit*. p. 238.
 227. *Enixa*. p. 228.
 304. Prob. I, 6, 1. Arus. v. *Securus*. p. 263.
 324. Prob. I, 4, 21.
 331. Prob. I, 2, 1.
 357. Prob. I, 9, 10, 12.
 359. *Asp.* III.
 360. (var. lect.) Prob. I, 6, 2.
 Arus. v. *Misertus*. p. 246.
 363. *Donat.* III, 6, 2.
 383. Prob. I, 17, 4.
 399. *Donat.* III, 2, 2.
- Virgil. Aen.* VII, 410. Prob. I, 14, 2.
 415. Prob. I, 4, 6.
 416. (var. lect.) Arus. v. *Transformat*. p. 265.
 422. (var. lect.) Arus. v. *Transcribo*. p. 265.
 429. Prob. I, 10, 4.
 440. Arus. v. *Elfoeta*. p. 229.
 451. Arus. v. *Insonuit*. p. 236.
 452. Prob. I, 4, 3, 6, 1.
 464. Prob. I, 18, 10.
 482. (var. lect.) Prob. I, 17, 3.
 490. Arus. v. *Adsuesco*. p. 211.
 501. Arus. v. *Successit*. p. 260.
 Prob. II, 1, 53.
 513. Prob. I, 18, 2.
 514. (var. lect.) Arus. v. *Tremitt*. p. 264.
 517. Prob. II, 1, 33.
 535. Prob. I, 11, 2.
 547. Prob. I, 10, 3.
 552. Arus. v. *Abundans*. p. 209.
 586. Prob. I, 4, 14.
 589. Prob. I, 4, 14, 23.
 593. (var. lect.) Arus. v. *Multa*.
 p. 246.
 596. (var. lect.) Arus. v. *Manet*. p. 246.
 601. Prob. I, 4, 15.
 604. Arus. v. *Accingo*. p. 210.
 603. Prob. I, 17, 2.
 616. *Eut.* II, 2.
 618. Arus. v. *Refugit*. p. 258.
 623. (var. lect.) Arus. v. *Ardet*. p. 209.
 626. Prob. II, 3, 4.
 634. *Max. Vict. carm. her.* 5. 6.
 635. Prob. I, 4, 15.
 640. Arus. v. *Induit*. p. 235.
 668. Arus. v. *Indutus*. p. 235.
 693. Prob. I, 9, 11.
 723. Arus. v. *Hostis*. p. 233.
 731. *Max. Vict. rat. metr.* I, 2.
 742. Prob. II, 1, 25.
 756. (var. lect.) Arus. v. *Medicor*. p. 246.
 768. Prob. I, 7, 7.
 775. Arus. v. *Relegat*. p. 258.
 787. Prob. I, 9, 8.
 799. (var. lect.) Arus. v. *Praesidet*. p. 252.

Virgil. Aen. VII, 808. Prob. I, 6, 2.
 VIII, 1, Prob. I, 3, 4, 9, 2.
 18. Prob. I, 6, 3.
 26. Prob. I, 4, 17.
 69. Prob. I, 9, 12.
 77. Prob. II, 1, 6. Phoc. ars. V, 2.
 83. Max. Vict. ars. 17.
 91. Eut. II, 1.
 97. Prob. I, 4, 8.
 104. 466. (var. lect.) Prob. I, 4, 13.
 114. Arus. v. Genus. p. 233.
 130. Arus. v. Coniunctus. p. 221.
 156. Arus. v. Recordor. p. 258.
 157. Arus. v. Memini. p. 245.
 159. Eut. I, 1, 2.
 174. Arus. v. Adsuesco. p. 211.
 188. Arus. v. Servatus. p. 260.
 196. Arus. v. Adfixa. p. 213.
 220. Prob. I, 5, 1.
 228. Arus. v. Furens. p. 230.
 235. (var. lect.) Arus. v. Opportunus. p. 250.
 248. Arus. v. Insolens. p. 241.
 255. Arus. v. Integer. p. 236.
 259. (var. lect.) Prob. I, 12, 1.
 261. Arus. v. Siccus. p. 263.
 268. Asp. III.
 274. Prob. I, 7, 4.
 299. Arus. v. Eget. p. 227. Prob. I, 2, 1.
 *) Arus. v. Indignatus. p. 239.
 334. Prob. I, 10, 2.
 344. Prob. I, 4, 20. II, 1, 20. Phoc. ars. III, 13.
 358. Arus. v. Nomen. p. 248.
 360. Prob. II, 1, 34.
 362. Arus. v. Subeo. p. 259.
 370. Arus. v. Extremus. p. 228.
 409. Arus. v. Tolero. p. 264.
 427. Prob. I, 14, 10.
 429. Prob. II, 1, 25.
 433. Arus. v. Instat. p. 238.
 445. Arus. v. Fluit. p. 231.
 457. Arus. v. Inducitur. p. 235.
 462. Prob. II, 3, 6.
 466. Prob. I, 4, 14.
 470. Prob. I, 9, 10.

Virgil. Aen. VIII, 472. Prob. I, 12, 2.
 480. Arus. v. Bellum. p. 217. Insido. p. 236.
 540. Prob. I, 4, 22.
 541. Prob. I, 4, 14.
 544. Arus. v. Nacta. p. 247.
 549. (var. lect.) Arus. v. Subligo. p. 262.
 576. Prob. I, 8, 7, 17, 6.
 577. (var. lect.) Arus. v. Pactor. p. 254.
 581. Arus. v. Stat. p. 262.
 616. Donat. II, 16, 5.
 626. Prob. II, 3, 10.
 630. (var. lect.) Prob. I, 18, 3.
 643. Arus. v. Manet. p. 246.
 649. Arus. v. Similis. p. 259.
 653. Arus. v. Pro. p. 255.
 668. Prob. I, 4, 22. Arus. v. Pendet. p. 254.
 675. Donat. III, 1, 2.
 676. Arus. v. Cernere. p. 219.
 677. Donat. III, 1, 2. Prob. I, 7, 7. bis. Eut. I, 4, 1.
 680. Donat. II, 16, 5.
 688. Prob. I, 13, 2. Max. Vict. ars. 25.
 691. Arus. v. Innare. p. 235.
 692. Arus. v. Concurrunt. p. 218.
 705. (var. lect.) Prob. I, 4, 15.
 728. Arus. v. Indignatus. p. 238.
 IX, 1. Donat. III, 4, 2. Prob. I, 18, 12.
 6. Prob. I, 4, 22.
 11. Prob. I, 7, 2.
 18. Prob. I, 4, 22.
 16. Prob. I, 18, 10.
 38. Prob. I, 9, 6, 13, 2.
 47. Donat. I, 5, 3. Max. Vict. ars. 17.
 61. Arus. v. Super. p. 260.
 83. Arus. v. Dat. p. 224.
 99. Arus. v. Evado. p. 227.
 101. Prob. I, 7, 3.
 141. Arus. v. Perosus. p. 255.
 145. Arus. v. Considerere. p. 220.
 153. Prob. I, 12, 2.
 184. Prob. I, 17, 7.
 197. Arus. v. Nacta. p. 247.
 210. Prob. I, 17, 6.

Virgil. Aen. IX, 214. Arus. v. Mandor. p. 247.
 232. (var. lect.) Arus. v. Mora. p. 247.
 235. Arus. v. Spectatus. p. 263.
 246. Arus. v. Gravis. p. 233. Maturus. p. 246. (var. lect.)
 271. Arus. v. Excipio. p. 229.
 272. Prob. I, 7, 3.
 300. Arus. v. Juro. p. 236.
 302. Arus. v. Manet. p. 246.
 315. Arus. v. Futurum. p. 231.
 335. (var. lect.) Arus. v. Ludo. p. 244.
 347. Prob. I, 9, 3.
 386. Arus. v. Evado. p. 227.
 401. Arus. v. Propter. p. 255.
 427. Donat. III, 5, 2. Prob. I, 6, 1.
 511. Arus. v. Adsuesco. p. 211.
 514. Donat. II, 16, 5. Arus. v. Subter. p. 261.
 537. (var. lect.) Arus. v. Haesit. p. 233.
 539. (var. lect.) Arus. v. Residunt. p. 258.
 544. Prob. II, 1, 33.
 593. Arus. v. Nomen. p. 248.
 595. Prob. I, 11, 1.
 598. Prob. I, 8, 6.
 605. Arus. v. Invigilo. p. 239.
 634. Arus. v. Inludo. p. 235.
 653. (var. lect.) Prob. I, 9, 9.
 657. Donat. III, 6, 2.
 661. Arus. v. Avidus. p. 210.
 668. Prob. I, 6, 9.
 676. Arus. v. Fretus. p. 231.
 742. Prob. I, 9, 5, 10, 3.
 774. Arus. v. Amicus. p. 210.
 777. Prob. I, 9, 12.
 796. (var. lect.) Arus. v. Potis. p. 255.
 814. Prob. I, 4, 10.
 815. Arus. v. Dat. p. 224.
 *) Eut. I, 1, 2.
 X, 5. Prob. I, 11, 1.
 8. Arus. v. Abnuo. p. 210.
 59. (var. lect.) Arus. v. Insido. p. 236.
 65. Prob. I, 4, 21.
 76. Arus. v. Mater. p. 248.

- Virgil. Aen. X*, 79. Arus. v. Abduco. p. 213.
 92. Prob. I, 6, 1.
 94. Arus. v. Metuens. p. 247.
 148. Arus. v. Ingressus. p. 239.
 149. Donat. III, 5, 2.
 154. Arus. v. Liber. p. 244.
 168. Arus. v. Urbs. p. 266.
 173. Arus. v. Experior. p. 227.
 180. Donat. III, 5, 2.
 196. Arus. v. Instat. p. 238.
 199. Prob. II, 1, 21.
 209. Prob. I, 4, 11.
 210. Arus. v. Tenuis. p. 254.
 218. Arus. v. Ministrat. p. 247.
 225. Prob. I, 6, 3. Arus. v. Doctus. p. 223.
 239. Prob. I, 4, 13.
 248. Arus. v. Aequipero. p. 214.
 261. Donat. II, 16, 5.
 263. Prob. I, 18, 12.
 276. Prob. I, 10, 2.
 306. Arus. v. Impedit. p. 241.
 308. Prob. I, 7, 2.
 324. Prob. I, 17, 3.
 359. Prob. I, 9, 10. Arus. v. Obnixus. p. 250. (var. lect.)
 394. Prob. I, 6, 1. (var. lect.) 18, 13.
 397. Prob. I, 5, 1.
 407. Prob. I, 5, 2.
 417. (var. lect.) Arus. v. Celat. p. 219.
 421. (var. lect.) Prob. I, 7, 1.
 436. Arus. v. Concurrunt. p. 218.
 453. Arus. v. Desiluit. p. 223.
 457. (var. lect.) Arus. v. Contignus. p. 221.
 481. Prob. I, 18, 7.
 491. Prob. I, 5, 1.
 501. Arus. v. Nescius. p. 248.
 518. Eut. II, 2, 18.
 523. Arus. v. Volutans. p. 266.
 540. Eut. II, 8.
 545. Prob. II, 1, 37.
 586. (var. lect.) Arus. v. In. p. 238.
 627. Prob. I, 8, 5.
 630. Prob. I, 10, 1.
- Virgil. Aen. X*, 644. Arus. v. Inrito. p. 241.
 649. Prob. I, 4, 22. 9, 3.
 652. Arus. v. Coruscus. p. 218.
 666. Arus. v. Ingratus. p. 240.
 670. Prob. I, 7, 3. 8, 1.
 671. (var. lect.) Prob. I, 17, 6.
 686. (var. lect.) Arus. v. Misertus. p. 146.
 704. Arus. v. Praegnans. p. 254.
 707. Prob. I, 9, 2.
 711. Arus. v. Inhorruit. p. 239.
 716. Arus. v. Irae. p. 241.
 719. Prob. I, 17, 7.
 727. Eut. II, 16.
 786. Arus. v. Nixus. p. 248.
 762. Asp. III.
 766. (var. lect.) Prob. I, 18, 2.
 779. Prob. II, 1, 26.
 782. (var. lect.) Arus. v. Remisicor. p. 238.
 827. Arus. v. Laetus. p. 244.
 834. Arus. v. Praesagus. p. 255.
 862. (var. lect.) Prob. I, 9, 2.
 885. Arus. v. In. p. 239.
 897. (var. lect.) Max. Vict. ars. 18.
 905. Arus. v. Defende. p. 225.
- XI, 7. Prob. I, 14, 2.
 53. Prob. I, 4, 21.
 73. Arus. v. Laetus. p. 244.
 79. Eut. II, 13.
 83. Arus. v. Indutus. p. 235.
 85. Prob. I, 7, 2. 8, 1.
 87. (var. lect.) Arus. v. Proiectus. p. 254.
 110. Prob. I, 4, 17.
 112. Prob. I, 14, 3.
 118. Prob. I, 18, 6.
 124. Arus. v. Ingens. p. 236.
 140. (var. lect.) Prob. I, 3, 1.
 169. Prob. I, 10, 3.
 171. (var. lect.) Prob. I, 5, 1.
 187. Arus. v. In. p. 240.
 216. Arus. v. Orbus. p. 250.
 232. Arus. v. Admonet. p. 215.
 233. Prob. I, 7, 2.
 238. Arus. v. Primus. p. 255.
 262. Arus. v. Exulat. p. 227.
 Asp. III. (var. lect.)
- Virgil. Aen. XI*, 263. Arus. v. Subsegit. p. 263.
 277. Prob. I, 7, 3.
 280. Arus. v. Laetus. p. 244.
 Memini. p. 245.
 288. Arus. v. Ad. p. 211.
 293. Arus. v. Kave. p. 243.
 302. Max. Vict. ars. 24.
 305. Arus. v. Bellum. p. 217.
 338. Arus. v. Largus. p. 245.
 343. (var. lect.) Arus. v. Consul. p. 218.
 351. Arus. v. Fidens. p. 230.
 358. Arus. v. Oro. p. 249.
 368. Donat. III, 6, 2.
 384. (var. lect.) Prob. I, 10, 3.
 396. Arus. v. Experior. p. 227.
 405. Arus. v. Decus. p. 222.
 415. Prob. I, 4, 19.
 416. Arus. v. Fortunatus. p. 230.
 417. Arus. v. Egregius. p. 227.
 435. Arus. v. Obsto. p. 250.
 471. (var. lect.) Arus. v. Multa. p. 246.
 483. Arus. v. Praeses. p. 255.
 489. Arus. v. Accingo. p. 209.
 492. Prob. I, 17, 6.
 500. (var. lect.) Arus. v. Desiluit. p. 223.
 508. Prob. I, 6, 1.
 522. Arus. v. Accommoda. p. 212.
 529. Arus. v. Instat. p. 238.
 537. Max. Vict. arm. her. 5.
 541. Prob. I, 17, 3.
 547. Arus. v. Medio. p. 247.
 573. (var. lect.) Arus. v. Insisto. p. 237.
 603. (var. lect.) Prob. I, 11, 2.
 Arus. v. Progredior. p. 256.
 611. Arus. v. Ritu. p. 259.
 639. Arus. v. Impatiens. p. 241.
 648. Prob. I, 3, 4.
 658. (var. lect.) Arus. v. Minister. p. 248.
 660. Prob. I, 5, 1.
 686. Donat. III, 2, 3.
 706. Prob. I, 17, 6.
 710. Arus. v. Trado. p. 264.
 715. Prob. I, 9, 5.

- Virgil. Aen.* XI, 731. Prob. I, 4, 5.
 739. Max. Vict. rat. metr. III, 1.
 747. Prob. I, 14, 1.
 750. Arus. v. Exit. p. 227.
 764. Prob. I, 9, 3.
 782. Arus. v. Ardet. p. 209.
 803. Prob. I, 12, 2.
 812. Arus. v. Conscius. p. 220.
 820. (var. lect.) Arus. v. Quicum, p. 257.
 823. (var. lect.) Prob. I, 11, 1.
 853. Arus. v. Siste. p. 262.
 855. Prob. I, 9, 7.
 857. (var. lect.) Max. Vict. rat. metr. V, 1.
 865. Arus. v. Gemit. p. 233.
 890. Prob. I, 14, 4.
 XII, 19. Arus. v. Praestans. p. 252.
 29. (var. lect.) Arus. v. Vicus. p. 266.
 36. Eut. I, 4, 1.
 41. Eut. II, 15.
 60. Arus. v. Desisto. p. 224.
 88. Arus. v. Circumdat. p. 219. Habet. p. 234.
 92. Arus. v. Adnixus. p. 215.
 94. Prob. II, 1, 26.
 97. Arus. v. Das. p. 226.
 115. Prob. I, 4, 3.
 119. Donat. III, 6, 2.
 130. Arus. v. Defigit. p. 225.
 147. (var. lect.) Arus. v. Quoad. p. 257.
 159. Prob. II, 1, 26. Arus. v. Auctor. p. 214.
 161. (var. lect.) Donat. III, 5, 2.
Virgil. Aen. XII, 171. Arus. v. Admovit. p. 213.
 200. Prob. I, 7, 4.
 210. Prob. I, 9, 2.
 218. Prob. I, 5, 1.
 224. Arus. v. Adsimulatus. p. 215.
 264. (var. lect.) Eut. II, 14.
 280. Prob. I, 12, 2.
 290. Arus. v. Avidus. p. 210.
 298. Prob. I, 11, 1.
 303. Prob. I, 17, 7. Arus. v. Applicat. p. 212.
 331. Prob. I, 11, 2.
 333. Prob. I, 8, 7.
 343. Prob. I, 9, 3.
 348. Arus. v. Refert. p. 259.
 359. Donat. III, 6, 2. Prob. I, 9, 6.
 386. Arus. v. Nixus. p. 249.
 396. (var. lect.) Arus. v. Sciens. p. 262.
 398. Arus. v. Nixus. p. 249.
 403. Prob. I, 9, 5.
 421. Prob. I, 17, 6.
 429. Max. Vict. ars. 19.
 435. Arus. v. Disco. p. 225.
 446. Prob. I, 17, 6.
 456. Prob. I, 6, 3.
 477. Prob. I, 4, 19.
 483. Prob. I, 9, 11.
 517. Arus. v. Exosus. p. 229.
 527. Arus. v. Nescius. p. 248.
 559. Arus. v. Immunis. p. 240.
 565. (var. lect.) Arus. v. Stat. p. 262.
 566. (var. lect.) Prob. I, 11, 2.
Virgil. Aen. XII, 572. Prob. I, 4, 17.
 574. Prob. I, 9, 8.
 589. Arus. v. Trepidus. p. 264.
 594. Prob. I, 9, 12.
 596. Arus. v. Incessit. p. 242.
 610. Arus. v. Attonitus. p. 215.
 616. Prob. I, 9, 9.
 649. Arus. v. Indignus. p. 236.
 653. Arus. v. Misertus. p. 246.
 658. Prob. I, 9, 3.
 659. Arus. v. Fidens. p. 230.
 673. (var. lect.) Eut. II, 5.
 678. Arus. v. Confert. p. 221.
 679. Prob. I, 9, 9.
 680. Arus. v. Furorem. p. 231.
 711. Prob. I, 12, 2.
 722. (var. lect.) Prob. I, 11, 1.
 733. Prob. I, 10, 3.
 758. Prob. I, 17, 6.
 766. Arus. v. Sacer. p. 263.
 768. Arus. v. Servatus. p. 260.
 781. Prob. I, 9, 12.
 784. (var. lect.) Arus. v. Instat. p. 238.
 808. Prob. I, 10, 2.
 814. Arus. v. Suadet. p. 260.
 816. Arus. v. Adiuro. p. 210.
 832. (var. lect.) Prob. I, 9, 7.
 865. Arus. v. Ob. p. 250.
 931. Prob. I, 10, 2.
 932. Arus. v. Utor. p. 265.
 935. Prob. I, 6, 8.
 944. Arus. v. Gerens. p. 232.
 947. Arus. v. Indutus. p. 235.
 Virgil. *) Prob. I, 4, 20. 7, 2. 9, 3. bis. II, 1, 39.

II. INDEX RERUM ET VERBORUM.

A.

- A* terminatio substantivi cuius sit generis. Donat. II, 4, 4. Prob. II, 1, 15. Phoc. II, 1. terminat. graeca cuius sit gen. Phoc. III, 14. praepositionis quantitas. Prob. I, 12, 1. literae quantitas. Prob. 1, 2, 2. nominum in *a* derivatio. Eut. I, 1, 7.
- Ab* praepos. quant. Prob. I, 12, 1.
- Ab integro*. Arus. p. 214.
- Abalienare* constr. Arus. p. 216.
- Abdicare* constr. Arus. p. 211.
- Abduco* constr. Arus. p. 213.
- Abest* c. acc. spac. Arus. p. 215.
- Abhorre* constr. Arus. p. 212.
- Ablativi* casus terminatio. Max. Vict. ars. 10. ablat. plur. termin. ibid. Donat. II, 10, 2 — 5. ablat. sing. quantit. Prob. I, 4, 23. ablat. 3. declin. Phoc. VI. ablat. 3. declin. in *bu'* pro *bus*. Prob. I, 18, 7. ablat. loci sine praepos. in Donat. III, 2, 3. ablat. pro ablat. cum praepos. *a*. Arus. v. Khao. p. 243.
- Abnuo* constr. Arus. p. 210.
- Absente* me, absente illis. Arus. p. 213.
- Abque* praep. quant. Prob. I, 12, 1.
- Abstiner* constr. Arus. p. 216.
- Abundans* constr. Arus. p. 209. abundare ibid.
- Abunde* constr. Arus. p. 209.
- Abutor* constr. Arus. p. 210.
- Ac* quant. Prob. I, 10, 1.
- Accedere* constr. Arus. p. 213.
- Accentus* quid sint et quot. Max. Vict. ars. 4, 17. ubi observentur. Donat. I, 5, 2. accentus acutus. Donat. I, 5, 2. 3. accentus gravis. Donat. I, 5, 3. circumflexus. Donat. I, 5, 3.
- Accingere* constr. Arus. p. 209.
- Accipere* vulnus in capite. Arus. p. 216.
- Accommodare* constr. Arus. p. 212.
- Accusativi* quantitas. Prob. I, 4, 21. singul. in *im*. Donat. II, 10, 3. plur. in *is*. ibid.
- Acer* constr. Arus. p. 217.
- Acer* adiect. declin. et genus. Prob. II, 1, 27. Phoc. VI.
- Achilli* pro Achillis. Donat. III, 4, 2.
- Achillas*, ae. Prob. II, 1, 45.
- Acis* nom. propr. Prob. II, 1, 41.
- Aequiesco* constr. Arus. p. 216.
- Activum* verb. Max. Vict. ars. 20. Phoc. VII, 3.
- Actor* appellat. et nom. propr. Prob. II, 1, 26.
- Acutus* accentus quando ponatur. Don. I, 5, 2. Max. Vict. ars. 17. tonus Don. I, 5, 1.
- Ad* praepos. quant. Prob. I, 11, 2. pro apud. Arus. p. 211. pro usque. Arus. p. 214. c. genit. elliptice. Arus. p. 213. ad amicum sum. Donat. II, 16, 3.
- Adesse* c. Dat. Arus. p. 213.
- Adferri* locum. Arus. p. 215.
- Adfixus* constr. Arus. p. 213.
- Adgredior* constr. Arus. p. 212.
- Adhibere* constr. Arus. p. 210.
- Adiectiva*. Donat. II, 2, 3. c. genit. aeger. Arus. p. 212. amens. p. 214. atrox. p. 215. anxius. p. 216. colens. p. 220. dives. p. 222. doctus. p. 223. dubius. p. 225. expertus. p. 227. egregius. p. 227. effoetus. p. 229. felix. p. 230. fertilis. p. 230. fidus. p. 230. fessus. p. 230. fortunatus. p. 230. fatigatus. p. 232. firmatus. p. 232. fugitans. p. 232. falsus. p. 232. gerens. p. 232. inops. p. 236. ingens. p. 236. integer. p. 236. infelix. p. 239. immodicus. p. 239. s. v. Infelix. ingratus. p. 240. immunis. p. 240. insuetus. p. 241. insolitus. p. 241. incertus. p. 242. inquires. p. 242. laetus. p. 244. liber. p. 244. largus. p. 245. liberalis ibid. melior. p. 246. matus. ibid. nimius. p. 249. nudus. ibid. praestans. p. 252. praesagus. p. 255. privus. p. 256. satur. p. 261. securus. p. 263. territus. p. 228. s. v. Exterritus. terpidus. p. 264. truncus. p. 265. vacuus. ibid.
- Adire* constr. Arus. p. 212.
- Adiudicare* constr. Arus. p. 216.
- Adiuro* constr. Arus. p. 210.
- Adiutare*. Arus. p. 213.
- Adludere*. Arus. p. 216.
- Administrare*. Arus. p. 216.
- Admittere*. Arus. p. 216.
- Admonere*. Arus. p. 215.
- Admovere*. Arus. p. 213.
- Adnare*. Arus. p. 212.
- Adnixus*. Arus. p. 215.
- Adolere*. Arus. p. 216.
- Adprima* vel *adprime*. Arus. p. 214.
- Adreperere*. Arus. p. 216.
- Adsentio*. Donat. II, 12, 5.
- Adsidere*. Arus. p. 211.
- Adspirare*. Arus. p. 216.
- Adstringo*. Arus. p. 216.
- Advesco*. Arus. p. 211.
- Adsuetus*. Arus. p. 211.
- Adsurgere*. Arus. p. 214.

- Advena* cuius gen. Prob. II, 1, 1. 16.
Adverbium. Donat. II, 13, 1. Max. Vict. ars. 22. Asp. VIII. adverbio quot accidat. Donat. II, 13, 2. quot genera. ibid. unde formentur. Donat. II, 13, 1. quantitas. Prob. I, 9, 10. Max. Vict. rat. metr. XIII. comparatio. Donat. II, 13, 1. 4. significatio. Donat. II, 13, 2. compositio. Donat. II, 13, 5. praepositio non adiungitur. ibid.
- Adversus*. Arus. p. 211.
Adulari. Arus. p. 216. Donat. II, 12, 5.
Advolvi. Arus. p. 266.
Aeger. Arus. p. 212.
Aegre mihi est. Arus. p. 212.
Aequiparare. Arus. p. 214.
Aequare. Arus. p. 214.
Acripedem pro *acripedem*. Donat. III, 4, 2.
Aestimare. Arus. p. 210.
Aestuo cuius coniugationis. Eut. I, 1, 4.
Affectare viam. Arus. p. 214.
Afflictus. Arus. p. 215.
Affluere. Arus. p. 216.
Age quantit. Prob. I, 9, 6.
Agere. Arus. p. 212.
Agitare. Arus. p. 212.
Ai pro *ae* 1. declin. Donat. III, 4, 2.
Aivvva quid sit. Donat. III, 6, 2.
Aio coniug. Eut. II, 8. Phoc. IX, 2.
Aivvokolovta quid sit. Donat. III, 3, 2.
Al terminat. nomina. cuius gen. Phoc. II, 5.
Albare et *albere*. Eut. II, 19.
Alibi quant. Prob. I, 9, 11.
Alienum. Arus. p. 213.
Alium ab *alio* duct. quant. Prob. I, 17, 3.
Allyvovta quid sit. Donat. III, 6, 2.
Alligare. Arus. p. 216.
Alier ab aliquo. Donat. II, 9.
Altus. Arus. p. 215.
Am syllaba non aspiratur. Phoc. de asp. II, 2.
Ambages declin. Prob. II, 1, 21.
Ambo declin. Phoc. II, 3. pro *utri-que*. Arus. p. 214.
Amens. Arus. p. 214.
Amicus. Arus. p. 210.
Amvβovkia quant. Donat. III, 3, 2.
- Amphibrachys*. Donat. I, 4, 2. Asp. IV.
Amplius quant. Prob. I, 9, 9. constr. Arus. p. 211.
Amyclas, ae. Prob. II, 1, 45.
Amystis declin. Prob. II, 1, 52.
An praepos. loquular. quant. Prob. I, 11, 1. an graec. termin. declin. et genus. Phoc. III, 13.
Avvδitavovς quid sit. Donat. III, 5, 2.
Avvσtopvov quid sit. Donat. III, 6, 2.
Avvσtopvov quid sit. Donat. III, 5, 2.
Androgeos. Prob. II, 1, 39.
Animadvertere in aliquem. Arus. p. 215.
Animalia appellativa. Asp. V, 3.
Anio declin. Phoc. II, 3.
Ante quant. Prob. I, 11, 2. constr. Donat. II, 16, 6. *anteexpectatum*. Arus. p. 216.
Anteo. Arus. p. 213.
Antevertere. Arus. p. 216.
Avvδitavovς. Donat. III, 4, 2. Prob. I, 18, 3.
Avvτiπvovς. Donat. III, 6, 2.
Avvovvovvovvov. Donat. III, 6, 2.
Antior quant. Prob. II, 1, 26.
Anus declin. Prob. II, 1, 47.
Anxius. Arus. p. 216.
Anxv. Prob. II, 1, 37.
Apes nominativ. Prob. II, 1, 49.
Avvavvovς. Donat. III, 4, 2. Prob. I, 18, 5.
Avvovvovvov. Donat. III, 4, 2. Prob. I, 18, 7.
Aposvtophos. Donat. I, 5, 3. Max. Vict. ars. 17.
Appellatio quid sit, et quomodo differat a nomine et vocabulo. Donat. II, 2, 1.
Appellativorum species. Donat. II, 2, 3. Asp. V, 3.
Appellere. Arus. p. 210.
Appendices casus. Donat. II, 8.
Applicare. Arus. p. 212.
Aprota. Donat. II, 9.
Apud quant. Prob. I, 11, 2. pro *ad*, *in*, *circa*, *iuxta*. Arus. p. 211. *apudamicum* eo. Donat. III, 2, 2. II, 16, 3.
Aquila grammaticus. Prob. II, 1, 47.
- Ar* syllaba nominum finalis cuius gen. Phoc. II, 7. *ar* syllaba ininit. aspiratur. Phoc. de aspir. I, 6.
Arbos quant. Prob. I, 17, 4.
Arbutus, a. Phoc. IV, 4.
Ardere. Arus. p. 209.
Argos, i. Phoc. IV, 5. Prob. II, 1, 17.
Arv quid sit. Asp. I, 1. Max. Vict. ars. 1. artium genera quot sint. ibid.
Arvis. Donat. I, 4, 1.
Articulata vox quid sit. Max. Vict. ars. 7.
Articulus Latinorum. Donat. II, 1, 1.
Artificer. Arus. p. 215.
Arvorum quant. Prob. I, 17, 4.
Ar graec. termin. subst. cuius gen. et declin. Phoc. II, 12. III, 2, 7. quantit. Max. Vict. rat. metr. IV.
Aspernari. Arus. p. 216.
Aspiratio. Vid. Phoc. libell. de asp. p. 353.
Assimulatus. Arus. p. 215.
Assvrii literarum inventores. Max. Vict. ars. 18.
Avvovvovvov quid sit. Donat. III, 6, 2.
Avvovvovvov. Donat. III, 5, 2.
Atrox. Arus. p. 215.
Attendo. Arus. p. 216.
Atthis declin. Prob. II, 1, 54.
Antonius. Arus. p. 215.
Au non aspiratur prima in syll. Phoc. asp. II, 2.
Auctor cuius gen. Phoc. II, 10. Prob. II, 1, 26. constr. Arus. p. 214.
Aucupes nominat. sing. Prob. II, 1, 49.
Audacter pro *audaciter*. Donat. III, 4, 2.
Audere. Arus. p. 216.
Ave. Phoc. IX, 2.
Avellere. Arus. p. 212.
Aversari. Arus. p. 216.
Aversus. Arus. p. 209.
Avertere. Arus. p. 209.
Avvur cuius gen. Phoc. II, 11.
Avvuror. Donat. II, 12, 5.
Avidus. Arus. p. 210.
Avius. Arus. p. 217.
Avocare. Arus. p. 216.
Avulsus. Arus. p. 212.
Auscultare. Arus. p. 216.

Aut quant. Prob. I, 10, 1. aspir.
Phoc. asp. II, 2.
Autem coniunctio subiunctiva. Donat. II, 15, 2.
Ax terminatio unde derivetur. Eut. I, 1, 6. cuius gen. Phoc. II, 17. III, 15.

B.

Balneum, balneae, balnea. Phoc. IV, 4.
Barbarismus quid sit. Donat. III, 1, 1. varia genera barbarismi. ibid. §. 2. seqq. barbarismus et soloecismus quomodo differant. Donat. III, 2, 1.
Barbaros lexis. Donat. III, 1, 1.
Bellum unde deriv. Donat. III, 6, 2. constr. Arus. p. 217.
Benivolus. Arus. p. 218.
Beo coniug. Prob. II, 3, 4. Eut. I, 1, 3.
Bibo cuius coniug. Eut. II, 1. constr. Arus. p. 217.
Biduam. Arus. p. 238.
Bilis nomen unde derivetur. Eut. I, 1, 6. seq.
Bo vel *bor* verba in *bo* vel *bor* desinentia cuius sint coniug. Eut. II, 1.
Bona fortuna. Donat. III, 6, 2.
Brevis syllaba quid sit. Max. Vict. ars. 19.
Brixo, Brixonis. Prob. II, 1, 23.
Brus termin. declin. et gen. Phoc. III, 5.
Bulum termin. nomin. unde deriv. Eut. I, 1, 6.
Bundus termin. unde deriv. Eut. I, 1, 6.
Buxus gemis. Donat. II, 4, 2.

C.

C literae vis. Prob. I, 3, 3. nomina in *c* cuius generis. Prob. II, 1, 16. genitiv. ibid.
Cadmus literas in Graeciam attulit. Max. Vict. ars. 18.
Caepae hoc, haec caepae. Phoc. IV, 4.
Caesar unde dictus. Eut. I, 1, 7.
Caesura quid sit. Max. Vict. carm. her. 6.

Calcere constr. Arus. p. 244.
Calcio unde derivetur. Eut. I, 4, 1.
Calcis haec. Prob. II, 1, 40.
Caligo unde deriv. Eut. I, 3, 2.
Callere. Arus. p. 244.
Cancer gen. Prob. II, 1, 27.
Captus. Arus. p. 243.
Carbasus. Phoc. IV, 3.
Carere. Arus. p. 243.
Casus unde dicti Max. Vict. ars. 8. Donat. II, 8. casuum formae. Donat. II, 9. Prob. II, 2. casus quot sint. Asp. V, 7. recti. Donat. II, 8. obliqui. ibid. locativus Max. Vict. ars. 8. Asp. V, 7. casus appendices. Donat. II, 8. quantitas Max. Vict. rat. metr. IX.
Cassus. Arus. p. 243.
Cateia. Donat. III, 1, 1.
Cavere. Arus. p. 243.
Causatus. Arus. p. 244.
Cedo defectiv. Prob. II, 3, 9. Phoc. IX, 2.
Celare. Arus. p. 219.
Celerius. Arus. p. 221.
Censor unde derivetur. Eut. I, 1, 6.
Cernere est. Arus. p. 219.
Certamen. Arus. p. 218.
Certe quant. Prob. I, 10, 2.
Certo quant. Prob. I, 9, 11. constr. Arus. p. 218.
Cette. Prob. II, 3, 9.
Cevo et ceveo. Prob. II, 3, 5, 7.
Chao pro *a chao.* Arus. p. 243.
Chor verba ita desinentia cuius coniug. Eut. II, 3.
Chremes. Prob. II, 1, 46.
Ciceronis rhetorica. Max. Vict. rat. metr. XI, 5. quomodo Cicero struxerit orationem. Prob. II, 4, 1—4.
Circa quant. Prob. I, 11, 2.
Circum constr. Donat. II, 16, 6.
Circumdare. Arus. p. 219.
Circumflexus nota. Donat. I, 5, 3. tonus I, 5, 1. quando ponatur. Max. Vict. ars. 17.
Cis quant. Prob. I, 11, 2.
Citius. Arus. p. 221.
Citra quant. Prob. I, 11, 2.
Clam quant. Prob. I, 12, 1. constr. Don. II, 16, 4.

Clanculum. Arus. p. 244.
Claudus. Arus. p. 244.
Clausa quid sit. Max. Vict. ars. 16.
Co verba sic desinentia cuius coniug. Eut. II, 3.
Coelum gen. Donat. II, 4, 2.
Coenatus. Donat. II, 14, 5.
Coeptus. Donat. II, 14, 5.
Cogere. Arus. p. 218. per tempora mutatur quant. lit. o. Prob. I, 17, 7.
Colens. Arus. p. 220.
Collisiones quid sint. Donat. III, 1, 3.
Collocare. Arus. p. 221.
Collocatio verborum inversa. Donat. III, 2, 3.
Collector depon. Donat. II, 12, 5.
Colon quid sit. Donat. I, 6. Prob. I, 4, 1.
Colos, oris. Prob. II, 1, 32. 45.
Colus declin. Prob. II, 1, 45.
Cominus quant. Prob. I, 9, 3.
Comma quid sit. Donat. I, 6. Prob. I, 4, 1.
Commeo coniug. Eut. I, 1, 3.
Commeritus. Arus. p. 220.
Commodo. Arus. p. 229.
Commodat pro *commemorat.* Donat. III, 4, 2.
Commori. Arus. p. 220.
Communis syllaba quid sit. Donat. I, 3, 1.
Commune genus. Donat. II, 4, 1.
Communia numero. Donat. II, 5.
Commune verbum quid sit. Max. Vict. ars. 20. Asp. VII, 1. Phoc. VII, 3. communium verborum perfectum. Phoc. IX, 5.
Commune est. Arus. p. 221.
Compages declin. Prob. II, 1, 21.
Comparatio. Donat. II, 3, 1. seqq. comparativa intellectu, significatione deminutiva. Donat. II, 3, 3. Comparativi adiectiones. Donat. II, 3, 3. comparativus pro positivo. Donat. II, 3, 2. comparativus cum nominativo. Donat. II, 3, 4. cum ablativo ibid. II, 3, 4.
Compertus. Arus. p. 220.
Compos. Arus. p. 220.
Compositio nominum. Donat. II, 6. compositorum declinatio ibid. §. 7.

- Compositio* verborum, Donat. II, 12, 7. Eut. II, 20. composita verba. Donat. II, 12, 5. compositorum verborum coniugatio. Eut. II, 18.
- Composita vox* pro simplici. Prob. I, 18, 2.
- Con* syllabae quant. Prob. I, 11, 1.
- Concatenata* syllaba quid sit. Max. Vict. rat. metr. VIII.
- Concedo*. Arus. p. 220.
- Concessivus* modus Max. Vict. ars. 20.
- Concludere*. Arus. p. 221.
- Concidere*. Arus. p. 240.
- Concurrere*. Arus. p. 218.
- Condere*. Arus. p. 240.
- Condonare*. Arus. p. 219.
- Conea* pro *ciconia*. Prob. I, 18, 5.
- Conferre*. Arus. p. 221.
- Congero*. Arus. p. 220.
- Congruens* c. Dat. Donat. II, 9.
- Coniugationes* quot. Phoc. VII, 2. Max. Vict. ars. 20. Coniugationis I. verba in *uo*. Eut. I, 1, 4. in *eo* §. 3. coniugat. II. verba in *eo*. Eut. I, 1, 3. coniug. III. verba in *uo*. Eut. I, 1, 4. coniug. IV. verba in *eo*. Eut. I, 1, 3. verba I. II. IV. in *io* §. 5. coniugationum genera apud Graecos. Eut. I, 1, 1. Coniugationum ante novissimam syllabam vocales in prim. pers. Prob. II, 3, 2. consonantes. §. 8.
- Coniunctiones*. Donat. II, 15, 1. Max. Vict. ars. 23. Asp. X. quantitas. Prob. I, 10. potestas. Donat. II, 15, 1.
- Coniunctivus* modus. Max. Vict. ars. 20.
- Coniunctus*. Arus. p. 221.
- Coniuratus*. Arus. p. 220.
- Connexa* nomina quae sint. Donat. II, 7.
- Consciens*. Arus. p. 220.
- Considerare*. Arus. p. 220.
- Consonantes*. Donat. I, 2, 1. Max. Vict. ars. 18. Asp. II. *mutae*. Donat. I, 2, 1. 3. *semivocales*. Donat. I, 2, 1, 2.
- Constructio* nominum cum casu. Donat. II, 9.
- Consuetum* habere. Arus. p. 219.
- Consuescere*. Arus. p. 219.
- GRAMMAT. LAT. I.
- Consulere*. Arus. p. 219.
- Contendo*. Arus. p. 218.
- Contiguus*. Arus. p. 221.
- Continuo*. Eut. I, 1, 4.
- Contra* postpositum, Donat. III, 6, 2. quant. Prob. I, 11, 2.
- Contuor*. Eut. I, 4, 1.
- Conversus* ad aliquem pro *conversendus*. Arus. p. 221.
- Convivor* depon. Donat. II, 12, 5.
- Coram* quant. Prob. I, 12, 1.
- Corporalia* appellativa. Donat. II, 2, 3.
- Corruptio* et *productio* literae. Donat. I, 2, 2. per metaplasmum. Prob. I, 17.
- Corrumperere*. Arus. p. 219.
- Cortex* gen. Donat. III, 2, 3.
- Coruscare*. Arus. p. 218.
- Coruscus*. Arus. p. 218.
- Cras* quant. Prob. I, 9, 2.
- Credo* unde deriv. Eut. II, 6.
- Credulus*. Arus. p. 220.
- Creo* cuius coniug. Eut. I, 1, 3.
- Crepare* et *crepere*. Eut. II, 19.
- Criminali*. Arus. p. 220.
- Cros* terminatio graeca cuius gen. Phoc. III, 5.
- Ct* aspiratur. Phoc. de asp. I, 7.
- Cucumis*. Prob. II, 1, 46.
- Cuius*, a, um. Donat. II, 11, 2.
- Cuius*, ates. Donat. II, 11, 2.
- Cultor*. Arus. p. 220.
- Cultus*. Donat. II, 14, 5.
- Culum* termin. nou. unde. Eut. I, 1, 6. seq.
- Cum* quid sit. Donat. II, 15, 3. adverb. quant. Prob. I, 9, 11.
- Cumbo* compos. *incumbere* coniug. Eut. II, 1.
- Cundus* termin. nom. unde. Eut. I, 1, 6.
- Custos*. Arus. p. 220.
- Cur* quant. Prob. I, 9, 7.
- D.
- D.* nomina in *d* desinentia num reperiantur. Prob. II, 1, 16.
- Dactylicum* metrum. Max. Vict. carm. her. 4.
- Damalis*. Prob. II, 1, 45.
- Damascos*. Prob. II, 1, 41.
- Damnore*. Arus. p. 222.
- Dare* mutuo. Arus. p. 248. c. infin. p. 226. constr. p. 224.
- Dasia* et *psile*. Donat. I, 5, 3.
- Dativi* casus quant. Prob. I, 4, 21.
- Dativi* et *ablat. plur.* termin. Donat. II, 10, 2—4. Max. Vict. ars. 10.
- Dativus* cum Passivo. Arus. v. *Habito*. p. 233. v. *Regnatus*. p. 259. v. *Tibi factum*. p. 265. v. *Cemere*. p. 219.
- De* quant. Prob. I, 12, 1.
- De* integro. Arus. p. 214.
- De die*. Arus. p. 226.
- Decedo*. Arus. p. 224.
- Decet*. Arus. p. 223.
- Decidi*. Arus. p. 226.
- Declinatio* nominum unde cognoscatur. Prob. II, 1, 1. declinatio nominum. Prob. II, 1, 1. Max. Vict. ars. 11.
- Declinatio* nominum compositorum. Donat. II, 7. declinationis incrementa. Phoc. V, 1. declinatio omnium nominum omnibus in casibus quomodo exeat. Prob. II, 1, 57.
- Declinatio* I. Prob. II, 1, 1. 5. genera Prob. II, 1, 1. num neutrum habeat. *ibid.* nominativ. Prob. II, 1, 11. genit. in *e* Prob. II, 1, 1.
- Declinatio* II. Prob. II, 1, 2. 6. nominat. §. 11. vocat. *iu us* §. 6.
- Declinatio* III. Prob. II, 1, 3. 7. nominat. §. 12. genit. in *i* §. 46. 51.
- Declinatio* IV. Prob. II, 1, 13.
- Declinatio* V. Prob. II, 1, 4. 9. nominativus §. 13. quod genera habeat. §. 4.
- Decus*. Arus. p. 222.
- Decedere*. Arus. p. 223.
- Defectiva* verba. Phoc. IX, 2. 3. Max. Vict. ars. 20. per modos. Donat. II, 12, 11.
- Defendere*. Arus. p. 225.
- Deficit*. Arus. p. 224.
- Defigere*. Arus. p. 225.
- Definitio* quid sit. Max. Vict. ars. 5.
- Deflectere*. Arus. p. 225.
- Defungi*. Arus. p. 225.
- Degere*. Arus. p. 225.
- Degener*. Prob. II, 1, 33.

Deiūcio. Arus. p. 222.
Deinde quant. Prob. I, 9, 5.
Delectat. Arus. p. 224.
Demere. Arus. p. 226.
Deminutivorum genus. Donat. II, 4, 3. deminutiva appellativa. Donat. II, 2, 3. adverbia II, 13, 4. comparativa II, 3, 2.
Densare et densere. Eut. II, 19.
Denwo quant. Prob. I, 9, 5.
Deperire. Arus. p. 226.
Deponens verbum. Max. Vict. ars. 20. Asp. VII, 1. perfectum. Phoc. IX, 5.
Deponere. Arus. p. 224.
Deporto. Arus. p. 225.
Derepente. Arus. p. 226.
Derivativa appellativa. Donat. II, 2, 3.
Desilire. Arus. p. 223.
Desino. Arus. p. 222.
Desisto. Arus. p. 224.
Despectus. Arus. p. 221.
Desperare. Arus. p. 225.
Desubito. Arus. p. 226.
Desuetus. Arus. p. 225.
Detraho. Arus. p. 224.
Detrectare. Arus. p. 226.
Devertere. Arus. p. 225.
Di syllabae quant. Prob. I, 11, 1.
Διαίρεσις. Donat. III, 4, 2. Prob. I, 13, 10.
Διάλυτον. Donat. III, 5, 2.
Diana. Prob. I, 17, 2.
Diastole. Donat. I, 5, 3. Max. Vict. ars. 17.
Diazuxis. Prob. I, 18, 10.
Dicam, dicas subst. Phoc. IV, 9.
Dichroni syllabae. Max. Vict. rat. metr. III.
Dico coniug. Eut. II, 2.
Dies, de die. Arus. p. 226. *in dies, in diem*. p. 242.
Difficile. Donat. II, 13, 1.
Diffidere. Arus. p. 225.
Dignari. Arus. p. 222.
Dignus. Arus. p. 222. Donat. II, 9.
Digredi. Arus. p. 223.
Dilectus. Arus. p. 225.
Diligens. Arus. p. 226.
Diligo. Arus. p. 238.
Dimidio. Arus. p. 223.

Diphthongi. Donat. I, 3, 1. Prob. I, 1, 1.
Diptota. Prob. II, 2.
Dis syll. quant. Prob. I, 11, 1.
Discedere. Arus. p. 225.
Disco. Arus. p. 225.
Disceptare. Arus. p. 225.
Discretio quid sit. Max. Vict. ars. 4.
Discrucior. Arus. p. 225.
Distinctio quid sit. Donat. I, 6. Max. Vict. ars. 16.
Ditione. Donat. II, 9. Phoc. IV, 9.
Dives. Arus. p. 222.
Do: verba in *do* coniug. Eut. II, 4. seqq.
Do pro domum. Prob. I, 18, 7.
Doctus. Arus. p. 223.
Dolere. Arus. p. 222.
Domus. Prob. II, 1, 46.
Donare. Arus. p. 222, 233.
Donec quant. Prob. I, 9, 3.
Dormire. Arus. p. 222.
Dualis. Donat. II, 5, 12, 6.
Dubius. Arus. p. 225.
Duco in compositis coniug. Eut. II, 2. constr. Arus. p. 226.
Dum quant. Prob. I, 9, 11.
Dumtaxat. Arus. p. 226.
Duo declin. Phoc. II, 3.
Durare et durere. Eut. II, 19.

E.

E nominativi cuius gen. Donat. II, 4, 4. Prob. II, 1, 16. Phoc. II, 2.
E literae quant. Prob. I, 2, 2, 12, 1.
E voc. brev. seq. e aspir. Phoc. asp. I, 4. product. prim. syll. aspir. ibid. I, 3. genit. sing. I declin. Prob. II, 1, 1. nominum in *e* geuitivus ibid. §. 16.
Ecce quant. Prob. I, 9, 6.
Exatiss. Prob. I, 18, 8. Max. Vict. rat. metr. VI. Donat. III, 4, 2.
Echthipsis. Prob. I, 18, 12. Donat. III, 4, 2.
Edo: nomina in *edo* unde deriv. Eut. I, 1, 7.
Edormire. Arus. p. 229.
Effoetus. Arus. p. 229.
Effusus. Arus. p. 240.
Egens. Arus. p. 227.

Egenus. Arus. p. 227.
Egere. Arus. p. 227.
Egomet ipse. Donat. III, 3, 2.
Egredi. Arus. p. 227.
Égregius. Arus. p. 227.
Eia quant. Prob. I, 9, 6. 13, 2.
Εἰκῶν. Donat. III, 6, 2.
Εἰκόμῃ. Donat. III, 5, 2.
Εἰγοντία. Donat. III, 6, 2.
Ἐλκευσις. Donat. III, 3, 2.
El termin. nom. cuius gen. Phoc. II, 5.
Ela termin. nom. unde deriv. Eut. I, 1, 7.
Elabi. Arus. p. 229.
Elicere. Arus. p. 228.
Emblema gen. Donat. II, 10, 6.
Emendatio quid sit. Max. Vict. ars. 3.
Emendo unde ducatur. Eut. II, 5.
Emerere. Arus. p. 227.
Emergere se. Arus. p. 229.
Eminus quant. Prob. I, 9, 3.
Emittere. Arus. p. 230.
Emungere. Arus. p. 229.
En quant. Prob. I, 9, 6. termin. cuius gen. Phoc. II, 6. unde deriventur nom. in *en* exeuntia. Eut. I, 1, 7.
Enarratio quid sit. Max. Vict. ars. 3.
Enim quant. Prob. I, 10, 4.
Eniti. Arus. p. 228.
Enucleo cuius coniug. Eut. I, 1, 3.
Eo verba ita desinentia cuius sint coniug. Eut. I, 1, 3, 4, 1. verba II. et III. coniug. Eut. I, 4, 1. v. in *eor* cuius coniug. ibid. §. 2.
Ἐπανάλγησις. Donat. III, 5, 2.
Ἐπιοενοῖον genus. Donat. II, 4, 1.
Ἐπένθεσις. Donat. III, 4, 2.
Ἐπίθετον. Donat. III, 6, 2.
Epigramma gen. Donat. II, 10, 6.
Ἐπισυναλοισιῆ. Donat. III, 4, 2. Prob. I, 18, 11.
Ἐπίσεισις. Donat. III, 5, 2.
Eps nom. in *eps* deriv. Eut. I, 1, 7.
Epulum, ae. Phoc. IV, 4.
Equidem quant. Prob. I, 10, 2.
Er syllaba finalis nom. cuius gen. Phoc. II, 8. derivatio. Eut. I, 1, 7. *er* quando aspir. Phoc. asp. I, 4.
Erb aspir. Phoc. asp. I, 7.
Erga quant. Prob. I, 11, 2.
Ergo quant. Prob. I, 10, 4.

Erna termin. fin. unde. Eut. I, 1, 7.
Errare. Arus. v. *In haec errat*. p. 239.
Erumper se. Arus. p. 229.
Es termin. final. unde deriv. Eut. I, 1, 6. cuius gen. et declin. Prob. II, 1, 16. Phoc. II, 13, III, 2. S. quant. Graecorum nom. in es. Max. Vict. rat. metr. IV. V, 2. es seq. p. asp. Phoc. asp. I, 5.
Escendere. Arus. p. 229.
Esse c. dat. Arus. p. 247. 241. 231. v. *Futurum*. — cum. genit. tempor. p. 215. c. acc. spat. ibid. c. Infin. Arus. p. 229. s. v. *Cernere*. p. 219.
Etiā quant. Prob. I, 9, 5, 10, 3.
Eu non aspir. Phoc. asp. II, 2.
Evadere. Arus. p. 237.
Euander literas invenit. Max. Vict. ars. 18.
Euandrus. Prob. II, 1, 28.
Euandre pro *Euander*. Donat. III, 4, 2.
Evenit. Arus. p. 228.
Evocare. Arus. p. 230.
Evolvere. Arus. p. 229.
Eustemin. nom. declin. et gen. Phoc. III, 4.
Ex termin. derivat. Eut. I, 1, 6. seq. genus. Phoc. II, 18. quant. Prob. I, 12, 1.
Exanimus. Prob. II, 1, 46.
Excommodo. Arus. p. 229.
Exarare. Arus. p. 230.
Excedere. Arus. p. 228.
Excidere. Arus. p. 230.
Excipere. Arus. p. 229.
Excruciare. Arus. p. 228.
Excuderē. Arus. p. 228.
Exemplum facere. Arus. p. 238.
Exercere. Arus. p. 228.
Exhalare. Arus. p. 233.
Exire. Arus. p. 227.
Exitio futurum esse. Arus. p. 231.
Exorsus. Arus. p. 229.
Exosus. Arus. p. 229. Donat. II, 9.
Expédire. Arus. p. 228.
Expellere. Arus. p. 227.
Experiri. Arus. p. 226. seq.
Expers. Arus. p. 227.
Expertus. Arus. p. 227.
Exporgere. Arus. p. 230.

Expostulare. Arus. p. 229.
Exsequias ire. Arus. p. 229.
Excors. Arus. p. 228.
Exsul. gen. Phoc. II, 5.
Exsulare. Arus. p. 227.
Exterritus. Arus. p. 238.
Extincti. Prob. I, 18, 6.
Extorris. Arus. p. 229.
Excure. Arus. p. 229.

F.

F. litera nomina non terminantur. Prob. II, 1, 17.
Fabrico. Donat. II, 12, 5.
Facere. Arus. p. 238.
Facile. Donat. II, 13, 1.
Falso adverb. et nomen. Donat. II, 13, 5.
Falsus. Arus. p. 232.
Farra plur. a *far*. Prob. II, 1, 29.
Fas. Donat. II, 9.
Fastus. Arus. p. 232.
Fatigatus. Arus. p. 232.
Faxo. Phoc. IX, 2.
Felix. Arus. p. 230.
Femininum genus. Donat. II, 4, 1.
Feminina sono, sensu masculina. Donat. II, 4, 1. pro mascul. Donat. III, 2, 3. quantitas. Max. Vict. rat. metr. X.
Ferax. Arus. p. 230.
Fertilis. Arus. p. 230.
Fervēre et *fervēre*. Eut. I, 4, 1. II, 19. Prob. I, 7, 7.
Fessus. Arus. p. 230.
Festinare. Arus. p. 231.
Ficus. Prob. II, 1, 41.
Fidena. Prob. I, 17, 1.
Fidere. Arus. p. 230.
Fidicinam. Prob. II, 1, 20.
Fidis gen. Prob. II, 1, 42.
Fidus. Arus. p. 230.
Figura literae quid sit. Max. Vict. ars. 18.
Figuræ nominum. Donat. II, 6. Asp. V, 6.
Filius familiae etc. Arus. p. 231.
Filum, fili, fila. Phoc. IV, 5.
Fine. Arus. p. 231.
Firmatus. Arus. p. 232.
Fixum genus quid sit. Donat. II, 4, 3.

Flere c. acc. temporis. Arus. p. 221.
Fluctuo. Eut. I, 1, 4.
Fluere. Arus. p. 231.
Foras sto. Donat. III, 2, 3.
Foris exco. Donat. III, 2, 2.
Formae casuum. Donat. II, 9. verborum. Max. Vict. ars. 20. Phoc. VII, 2.
Formido unde derivetur. Eut. I, 3, 2.
Forsitan quant. Prob. I, 9, 7.
Fortasse quant. Prob. I, 9, 7.
Fortē quant. Prob. I, 9, 7. 9.
Fortunatus. Arus. p. 230.
Frater. Arus. p. 231.
Frenum, freni, frena. Phoc. IV, 5.
Frequentativa verba. Eut. I, 1, 2. Phoc. VII, 2.
Fretus. Arus. p. 231.
Frondis. Phoc. IV, 9.
Fructui mihi est. Arus. p. 230.
Frugi. Donat. II, 9.
Fruī. Arus. p. 230.
Frustra quant. Prob. I, 9, 5.
Fugio quant. lit. u per tempora. Prob. I, 17, 6.
Fugitans. Arus. p. 232.
Fugitivus. Arus. p. 232.
Fulgēre et *fulgēre*. Eut. II, 19.
Fundare unde deriv. Eut. II, 5.
Fundere humi. Arus. p. 232.
Funditus quant. Prob. I, 9, 11.
Fungi. Arus. p. 231.
Furens. Arus. p. 230.
Furere *furorem*. Arus. p. 231.
Furibundus. Donat. II, 14, 5.
Futurum est *critio*. Arus. p. 231.
Futurum Indic. Act. Prob. I, 7, 3.
Futurum Indic. Pass. Prob. I, 8, 1, 4.

G.

G. Nomina ita desinentia non reperiuntur. Prob. II, 1, 17.
Galeatus. Donat. II, 14, 5.
Gargarus. Phoc. IV, 3.
Gaudere. Arus. p. 232.
Geminum. Arus. p. 233.
Gener. Prob. II, 1, 33.
Generalia appellativa. Donat. II, 2, 3.
Genitivi casus terminationes. Max. Vict. ars 9. genitivus qualis fiat a quali nomine. Prob. II, 1, 10. genit. B b b *

- plural. flexio. Max. Vict. ars. 10. Donat. II, 10, 2—5. genit. sing. 1. declin. in *e*. Prob. II, 1, 1. in *ai* id. I, 18, 10. Donat. III, 4, 2. genit. sing. nominum in *ius* et *ium*. Max. Vict. rat. metr. V, 2. Prob. I, 4, 18. genit. sing. tertiae declin. Graecor. nomin. in *i*. Prob. II, 1, 46. 51. Donat. III, 4, 2. p. 30. genit. sing. in *es*. Prob. I, 4, 19. II, 1, 16. in *os*. Prob. I, 4, 20. in *us*. Prob. I, 4, 20. in *o*. Prob. I, 4, 19. genit. sing. 5. declin. in *e* quant. Prob. II, 1, 4. genit. nominum Graecorum. Phoc. III, 15. Genit. nominum in *c*. Prob. II, 1, 16. in *r*. Prob. II, 1, 24—38. in *m* Prob. II, 1, 19. in *a* §. 15. genit. sing. quant. Prob. I, 4, 18—20.
- Genitivus* cum adiectivis Graeco more: *aeger*. Arus. p. 212. *amens*. p. 214. *atrox*. p. 215. *anxius*. p. 216. *colens*. p. 220. *dives*. p. 222. *doctus*. p. 223. *dubius*. p. 225. *expertus*. p. 227. *egregius*. p. 227. *territus*. p. 228. *effoctus*. p. 229. *felix*. p. 230. *fertilis*. p. 230. *fidus*. p. 230.
- Genitivus* cum participiis: *abundans*. Arus. p. 209. *diligens*. p. 226. *furens*. p. 230. *metuens*. p. 247. *scrivans*. p. 260. *sciens*. p. 262. *sitiens*. p. 263. *temperans*. p. 264. *gerens*. p. 232.
- Genitus*. Arus. p. 232.
- Genus* nominum. Donat. II, 4, 1. Asp. V, 4. mutatur numero. Donat. II, 4, 2. genus mensurarum et ponderis. Donat. II, 5. generis mutatio per deminutivum. Donat. II, 4, 3. genus *ἄνθρωπος*. Donat. II, 4, 1. genus incertum ibid. §. 2. incertum inter femin. et neutr. ibid. incertum inter mascul. et neutr. ibid. genus fixum. ibid. §. 3. mobile. ibid. generis terminationes. §. 4. genus nom. in *a*. Prob. II, 1, 15. *e*. 16. *i*. 17. *l*. 18. *m*. 19. *n*. 20. *r*. 24—38. *s*. 38—48. generis femini quant. Max. Vict. rat. metr. X. genit. 5. declin. quotuplex. Prob. II, 1, 4.
- Genera* verborum. Phoc. VII, 3.
- Genus* Italus pro genere. Arus. p. 233.
- Gerens*. Arus. p. 232.
- Gerere* bellum. Arus. p. 217. humeris. p. 232. c. accus. aliquid. p. 233.
- Gerundium*. Max. Vict. ars. 20.
- Gestare*. Arus. p. 232.
- Git*. Prob. II, 1, 56.
- Glandis* nomin. cas. Prob. II, 1, 12. gen. §. 42.
- Gnarus*. Arus. p. 233.
- Gnatus*. Donat. III, 4, 2. Prob. I, 18, 2.
- Go* vel *gor* verba ita desinentia. Eut. II, 7.
- Gracilus* pro *gracilis*. Prob. II, 1, 45.
- Gracae litterae* in oratione latina quot sint. Prob. I, 3, 4.
- Graeca nomina* in Latinum translata Graece declin. Donat. II, 10, 6. neutrius generis feminina fiunt apud Latinos. Donat. II, 10, 6.
- Gracca verba* praeterito perf. ducta more Syracusano. Eut. II, 20. mutantur in compositis in coniugatione. Eut. II, 6.
- Grammatica* quid sit. Max. Vict. ars. 1. Asp. I, 2. grammaticae officia. Max. Vict. ars. 3.
- Gratiam* facere rei. Arus. p. 232.
- Gratiae* facio aliquid. p. 233.
- Gratificari*. Arus. p. 232.
- Gratus*. Arus. p. 232.
- Gravis* accentus nota. Donat. I, 5, 3. quando ponatur. Max. Vict. ars. 17. gravis tonus. Donat. I, 5, 1.
- Gravis* adiect. constr. Arus. p. 233.
- Gros* termin. declin. et genus. Phoc. III, 5.
- Grus*. Phoc. III, 5.

H.

- H* litterae vis. Donat. I, 2, 4, 5, 3. Prob. I, 3, 3. Max. Vict. ars. 18. aspir. Max. Vict. ars. 17. in *h* nomina non terminantur. Prob. II, 1, 17.
- Habeo* cum compositis aspir. Phoc. asp. I, 7. constr. Arus. p. 233.
- Habitare*. Arus. p. 233.
- Hac* quant. Prob. I, 9, 3.
- Hactenus*. Arus. p. 264.

- Haerere*. Arus. p. 233.
- Hahakae* quant. Prob. I, 13, 1.
- Halare*. Arus. p. 233.
- Haud* aspir. Phoc. asp. II, 2.
- Haut* quant. Prob. I, 9, 5.
- Hercules* literas invenit. Max. Vict. ars. 18.
- Heri* quant. Prob. I, 9, 2.
- Heteroclitia*. Phoc. IV, 1. seqq.
- Heterogena*. Phoc. IV, 1. seqq.
- Heu s. Eheu* quant. Prob. I, 13, 2.
- Heus* quant. Prob. I, 9, 7.
- Hexameter* quid sit. Max. Vict. carm. her. 5. *hexametri* syllabae. ibid. §. 6. caesura. ibid.
- Hexaptota*. Donat. II, 9. Prob. II, 2.
- Hiatus*. Donat. III, 1, 3.
- Hic* adv. loci quant. Prob. I, 9, 3.
- Hieras*. Prob. II, 1, 50.
- Hilar* hic. Prob. II, 1, 32.
- Hilaris* et *hilarus*. Prob. II, 1, 32.
- Ho* verba ita desinentia cuius coniug. Eut. II, 8.
- Hodie* quant. Prob. I, 9, 2.
- Homo*. Arus. p. 257.
- Homonis* pro *hominis*. Prob. II, 1, 22.
- Homonyma*. Donat. II, 2, 3.
- Hortandi* modus. Max. Vict. ars. 20.
- Hortor*. Arus. p. 235.
- Hostis*. Arus. p. 233.
- Huc* quant. Prob. I, 9, 3. constr. Arus. p. 235.
- Humi*. Arus. p. 235.
- Hyphen*. Donat. I, 5, 3. Max. Vict. ars. 17.

I.

- I* natura litera. Donat. I, 2, 1. consonans et vocalis. Prob. I, 2, 2. nomina in *i* num declinantur. Prob. II, 1, 17. nomina in *i* cuius gen. Donat. II, 4, 4. Prob. II, 1, 17. genit. tertiae declin. in *i*. Donat. III, 4, 2. Prob. II, 1, 51.
- Ianthes* nom. propr. Prob. II, 1, 54.
- Ib* aspir. Phoc. asp. I, 7.
- Ibi* quant. Prob. I, 9, 3.
- Icius* nomen derivat. Eut. I, 1, 7.
- Iculum* termin. unde deriv. Eut. I, 1, 6.
- Ileo* quant. Prob. I, 10, 4.

- Ido* terminatio nom. Eut. I, 1, 7.
Idoneus. Arus. p. 242.
Idus terminatio nom. Eut. I, 1, 6.
Igitur quant. Prob. I, 10, 3.
Ignarus cum genit. Donat. II, 9. Arus. p. 236.
Il non aspir. Phoc. II, 1. cuius gen. Phoc. II, 5.
Ille nom. derivat. Eut. I, 1, 7.
Ilis nom. derivat. Eut. I, 1, 6, 7.
Illic quant. Prob. I, 17, 1.
Illus. Prob. I, 17, 1.
Illuc quant. Prob. I, 9, 3.
Illudere. Arus. p. 236.
Imbecillus. Prob. II, 1, 45.
Imber declin. Prob. II, 1, 45.
Imen nom. deriv. Eut. I, 1, 6.
Immigrare. Arus. p. 239.
Immodicus. Arus. p. 239.
Immunis. Arus. p. 240.
Impatiens. Arus. p. 241.
Impedire. Arus. p. 241.
Impendere. Arus. p. 236.
Imperf. Ind. Act. quant. Prob. I, 7, 3.
Imperf. Coniunct. Act. quant. Prob. I, 7, 5.
Imperf. Ind. Pass. quant. Prob. I, 8, 1.
Imperf. Coni. Pass. quant. Prob. I, 8, 3.
Imperare. Arus. p. 237.
Imperator. Arus. p. 237.
Imperativus quomodo terminetur. Prob. II, 3, 3. *Imperativus Pass.* Prob. I, 8, 2. 16. *Imperat. Act.* Prob. I, 7, 4.
Impერი habere. Arus. p. 237.
Impersonalia verba. Phoc. IX, 1. Max. Vict. ars. 20. *Impersonalia verba defectiva*. Donat. II, 12, 11. impersonalium quant. in ult. syllab. Prob. I, 8, 6. quomodo constr. Donat. II, 12, 9.
Impertire. Arus. p. 237.
Implere. Arus. p. 235.
Implexus. Arus. p. 240.
Imponere. Arus. p. 239.
Impubis. Prob. II, 1, 40.
In praepos. loquularis in compositione quant. Prob. I, 11, 1. subst. in *in* exeunt. decl. et gen. Phoc. III, 13.
In: variae locutiones cum praepos. *in*. Arus. p. 238. 239. 240. 241. 242. 243.
Ina nom. deriv. Eut. I, 1, 7.
Inaequalia h. e. praepositiones quae sint. Donat. II, 16, 6.
Inanimalia appellativa. Asp. V, 3.
Inarticulata vox. Max. Vict. ars. 7.
Inspiratio. Phoc. de asp. II.
Incensior. Donat. II, 14, 5.
Incertus. Arus. p. 242.
Incessere. Arus. p. 242.
Inchoativa verba. Eut. I, 1, 2. Phoc. VII, 2.
Inchoo. Eut. I, 1, 2.
Incidere. Arus. p. 242.
Includere. Arus. p. 240.
Incorporalia appellativa. Donat. II, 2, 3.
Incumbo coni. Eut. II, 1. Arus. p. 235.
Incuriosus. Arus. p. 242.
Indago unde deriv. Eut. I, 3, 2.
Inde quant. Prob. I, 9, 3.
Indeclinabilia nomina cuius sint gen. Phoc. I, 6. verba. Donat. II, 12, 5.
Indicativus quomodo exeat. Donat. II, 12, 10. Max. Vict. ars. 21. pro Imperativo. Donat. III, 2, 3.
Indico, is, as. Eut. II, 2.
Indigere. Arus. p. 238.
Indignari. Arus. p. 238.
Indignus. Arus. p. 236.
Induci. Arus. p. 235.
Induere. Arus. p. 235.
Indugredi. Prob. I, 18, 3.
Indulgere. Arus. p. 235.
Induperator. Donat. III, 4, 2.
Inesse. Arus. p. 243.
Infelicitas. Arus. p. 239.
Inferior. Arus. p. 242.
Infinitivus. Max. Vict. ars. 20. Infinit. act. quant. Prob. I, 7, 7. pass. ibid. I, 8, 5. in *ier* ibid. 18, 4. *Infinit. cum est*. Arus. p. 219. v. Cerneret et p. 229. Infinit. cum *dare*. Arus. p. 226. pro Subiunctivo cum part. ut. p. 233.
Infra quant. Prob. I, 11, 2.
Ingens. Arus. p. 236.
Ingratus. Arus. p. 240.
Ingredi. Arus. p. 239.
Inhiare. Arus. p. 235.
Inhorrere. Arus. p. 239.
Inimicus c. dat. Donat. II, 19.
Innare. Arus. p. 235.
Innocens. Donat. II, 14, 5.
Inops. Arus. p. 236.
Inquam. Phoc. IX, 2.
Inquires. Arus. p. 242.
Inscriptus. Arus. p. 237.
Inscipit. Arus. p. 236.
Insilire. Arus. p. 243.
Insistere. Arus. p. 237.
Insolitus. Arus. p. 241.
Insonare. Arus. p. 236.
Insons. Prob. II, 1, 51.
Instar. Arus. p. 238.
Instare. Arus. p. 238.
Instrui. Arus. p. 237.
Insuere. Arus. p. 241.
Insultare. Arus. p. 242.
Integere. Arus. p. 236. *ab integro*. p. 244. *de integro*. ibid.
Intentus. Arus. p. 243.
Inter quant. Prob. I, 11, 2. locutiones cum praep. *inter*. Arus. p. 237.
Intercedit. Arus. p. 243.
Interdicere. Arus. p. 237.
Interea quant. Prob. I, 9, 11.
Interesse. Arus. p. 238.
Interiectiones. Donat. II, 17. Max. Vict. ars. 25. Asp. XI. quant. Prob. I, 13.
Intibus, intiba. Phoc. IV, 4.
Intra quant. Prob. I, 11, 2.
Introire. Arus. p. 243.
Intro sum. Donat. III, 2, 2.
Intuor. Eut. I, 4, 1.
Intus eo. Donat. III, 2, 3.
Invadere. Arus. p. 243.
Invigilare. Arus. p. 239.
Io termin. deriv. Eut. I, 1, 7. verba in *io* cuius coniug. ibid. I, 1, 5. 4. I, 8. *ior* I, 4, 2.
ἴππος verba ita compos. asp. Phoc. asp. I, 1.
Ipsius. Prob. I, 17, 1.
Ir nom. Prob. II, 1, 25. Phoc. II, 9. termin. deriv. cuius gen. Phoc. II, 9. *ir* syllaba quando aspir. Phoc. asp. I, 1.
Irae est. Arus. p. 241.
Ire. Arus. p. 229.
Irritare. Arus. p. 241.

Is nom. deriv. Eut. I, 1, 6. termin. decl. et gen. Phoc. II, 14. III, 9. seq. *p* asp. Phoc. asp. I, 5.
Ismarus. Phoc. IV, 3.
Isr aspir. Phoc. I, 3.
Italia quant. Donat. III, 4, 2. Prob. I, 17, 2.
Iter pergere. Arus. p. 255.
Iherum quant. Prob. I, 9, 4.
Ium nom. deriv. Eut. I, 1, 6.
Ix termin. cuius gen. Phoc. II, 19.

J.

Ja non asp. Phoc. asp. II, 1.
Je asp. Phoc. asp. I, 5.
Joci. Phoc. IV, 3.
Jotacismus. Donat. III, 1, 3.
Ju nou asp. Phoc. asp. II, 1.
Jubar. Prob. II, 1, 25.
Judicium quid sit. Max. Vict. ars. 3.
Jugum unde descendat. Eut. II, 20.
Jugerum genit. plur. Phoc. IV, 6.
Jurgo unde deriv. Eut. II, 7.
Juro. Arus. p. 236.
Juxta quant. Prob. I, 11, 2.

K.

K. lit. Donat. I, 2, 3. Max. Vict. ars. 18. latinae voces in *z*. Prob. II, 3, 12. num nomina ita terminentur. Prob. III, 1, 8.
Καλέμαρον. Donat. III, 3, 2.
Καλοσύνθερον. Donat. III, 3, 2.
Κακοτηρία. Max. Vict. ars. 1.
Καταφῶσις. Donat. III, 6, 2.

L.

L. num verba ita terminentur. Prob. II, 1, 18. *l* dupliciter propter positum. Prob. I, 17, 2.
Labdacismus. Donat. III, 1, 3.
Labo. Donat. II, 12, 5.
Labor cuius coniug. Eut. II, 1.
Labor subst. Prob. II, 1, 32.
Labos. Prob. II, 1, 40.
Laboro. Arus. p. 244.
Lacessere. Arus. p. 244.
Lacte nomin. Prob. II, 1, 16.
Lactes. Prob. II, 1, 16.

Laetari. Arus. p. 244.
Laetus. Arus. p. 244.
Lageus nom. propr. Prob. II, 1, 39.
Lambo. Eut. II, 1.
Lani pro *lanii*. Eut. I, 1, 5.
Lanio unde deriv. Eut. I, 1, 5.
Languo cuius coniug. Eut. I, 1, 3.
Lar. Prob. II, 1, 32.
Largus. Arus. p. 245.
Later hic. Prob. II, 1, 36.
Laterem. Donat. II, 9. Phoc. IV, 9.
Latinitas quid sit. Max. Vict. ars. 6.
Leccio quid sit. Max. Vict. ars. 3.
Lectus declin. Prob. II, 1, 53.
Lepos et *lepos*. Prob. II, 1, 49.
Liber, *bri*. Prob. II, 1, 25., *Liberi* deus. Prob. II, 1, 25.
Liber adiect. Arus. p. 244.
Liberalis. Arus. p. 245.
Liberare. Arus. p. 245.
Licet de me. Donat. III, 2, 2.
Liquentes literae. Max. Vict. ars. metr. I, 1.
Liquidae literae. Donat. I, 2, 2. Prob. I, 3, 1.

Litare. Arus. p. 244.
Literarum inventores. Max. Vict. ars. 18.

Litterae quot accidant, nomen, figura, potestas, Max. Vict. ars. 18. *litterarum* elementa. Prob. I, 1, 1. *Litterae* Græcae quot sint in Latinis. Prob. I, 3, 4. *litterarum* correptio et productio. Donat. I, 2, 2. *Litterae* c. vis. Prob. I, 3, 3. *h*. Donat. I, 2, 4. Prob. I, 3, 3. *i*. Donat. I, 2, 1. Prob. I, 2, 2. 3. *k*. quando ponatur. Donat. I, 2, 3. *u*. Donat. I, 2, 1. Prob. I, 2, 2. *x*. Donat. I, 2, 2. Prob. I, 4, 17. *y*. Donat. I, 2, 4. *z*. Donat. I, 2, 4. Prob. I, 3, 4. *l* lit. quant. Prob. I, 2, 2. e. ibid. o. §. 1. *i*. I, 4, 17. *x*. Prob. I, 3, 2, 4, 17. *y*. Prob. I, 3, 4, 4, 17.

Litera quid sit. Donat. I, 2, 1. Max. Vict. ars. 18. Asp. II. quot sint. Donat. I, 2, 4. Asp. II.

Litterae diphthongi. Prob. I, 1, 1. *vocales*. Donat. I, 2, 1. Prob. I, 1, 1, 2, 1. Max. Vict. ars. 18. *semivocales*. Donat. I, 2, 1. Prob. I, 3, 1. Max. Vict. ars. 18. *consonantes*.

Donat. I, 2, 1. Max. Vict. ars. 18. *liquidae*. Donat. I, 2, 2. Prob. I, 3, 1. Max. Vict. ars. metr. I, 1. *mutae*. Donat. I, 2, 1. Prob. I, 3, 3. Asp. II. Max. Vict. ars. 18.

Ll verba ita desinentia cuius coniug. Eut. II, 8.

Lo verba ita desin. cuius coni. Eut. II, 8.

Locativus casus. Asp. V, 7. Max. Vict. ars. 8.

Locatus. Arus. p. 245.

Loci et *loca*. Phoc. IV, 3.

Locus. Arus. p. 238.

Longa syllaba quid sit. Max. Vict. ars. 19.

Luctor. Donat. II, 12, 5.

Lucus unde dictus. Donat. III, 6, 2.

Ludere. Arus. p. 244.

Ludi. Arus. p. 245.

Ludificari. Arus. p. 245.

Lugeo. Arus. p. 232.

Lurcho. Prob. II, 1, 22.

Lustrari. Arus. p. 245.

M.

M. *litera* termin. subst. quomodo genit. cas. Prob. II, 1, 19. *genus* ibid.

Mactus c. ablat. Donat. II, 9.

Mactare. Arus. p. 248.

Maenalus. Phoc. IV, 3.

Maenas, *adis*. Prob. II, 1, 47.

Magadur. Prob. II, 1, 28.

Magalia. Donat. III, 1, 1.

Magis. Prob. I, 18, 7.

Magis pro *mage*. Donat. III, 4, 2. quant. Prob. I, 9, 8. comparativo additum. Donat. II, 13, 4.

Maius: in *maius* audire. Arus. p. 243.

Μαρολογία. Donat. III, 3, 2.

Mallos nom. pr. Prob. II, 1, 45.

Mala quant. Prob. I, 17, 3.

Malum quant. Prob. I, 17, 3. Arus. p. 257.

Malus gen. Donat. II, 4, 2. quant. Prob. I, 17, 3.

Mando. Arus. p. 247.

Mane quant. Prob. I, 9, 2.

Manere. Arus. p. 246.

Masculinum genus. Donat. II, 4, 1.
 pro feminin. Donat. III, 2, 3. masc.
 sono, sensu femin. et neutr. ibid.
 II, 4, 1.
Mastruca. Donat. III, 1, 1.
Ματαοτεγνία quid sit. Max. Vict.
 ars. 1.
Mater. Arus. p. 248.
Maturare et *muturare*. Eut. II, 19.
 constr. Arus. p. 247.
Maturus. Arus. p. 246.
Mavors. Prob. I, 18, 3.
Maxime c. superlat. Donat. II, 13, 4.
Maxcum adverb. Donat. II, 13, 2.
Medicari. Arus. p. 246.
Mediatiua verba. Eut. I, 1, 2. Phoc.
 VII, 2.
Medio. Arus. p. 247.
Medium. Arus. p. 238.
Meio cuius coniug. Eut. II, 8.
Melior. Arus. p. 246.
Memini. Arus. p. 245. cum genit.
 Prob. II, 1, 46.
Men nom. deriv. Eut. I, 1, 7.
Menum deriv. nom. Eut. I, 1, 7.
Mensurarum et ponderis genus. Do-
 nat. II, 5.
Meo cuius coniug. Eut. I, 1, 3.
Mercurius literarum inventor. Max.
 Vict. ars. 18.
Metacismus. Donat. III, 1, 3.
Μετάρθεσις. Donat. III, 4, 2. Prob. I,
 18, 13.
Μετάρησις. Donat. III, 6, 2.
Metaplasmas. Donat. III, 1, 1, 2.
 4, 1. Prob. I, 17. poetarum I, 18.
Μεταφορά. Donat. III, 6, 2.
Μετρωνύμια. Donat. III, 6, 2.
Metrum quid sit. Max. Vict. de carn.
 her. 1.
Metuere. Arus. p. 247.
Meus vocativ. Asp. VI, 2.
Mimas et *mima*. Prob. II, 1, 46.
Minister. Arus. p. 248.
Ministrare. Arus. p. 247.
Minus quant. Prob. I, 9, 9.
Miseratus. Arus. p. 246.
Misereri. Arus. p. 246.
Miseret. Arus. p. 246.
Misericors. Arus. p. 241.
Missus. Arus. p. 247.
Mitte pro *omitte*. Donat. III, 4, 2.

Mo verba sic desinentia cuius coniug.
 Eut. II, 9.
Mobile genus. Donat. II, 4, 3.
Moderari. Arus. p. 248.
Modi verborum. Max. Vict. ars 20.
 Modi indicativi terminatio. Donat.
 II, 12, 10.
Modo quant. Prob. I, 9, 11.
Modulatio quid sit. Max. Vict. ars. 4.
Moliri. Arus. p. 247.
Molucha gen. Phoc. II, 1.
Moosyllaba nomina declin. Phoc.
 I, 1—5. verba. Donat. II, 12, 5.
Monoptota. Prob. II, 2.
Morac est. Arus. p. 247.
Moribundus. Donat. II, 14, 5.
Motus loco. Arus. p. 248.
Moueo quantitas syllabae o per tem-
 pora. Prob. I, 17, 6.
Mugilis nominat. Phoc. II, 5.
Mulgere unde deriv. Eut. II, 7.
Multa. Arus. p. 246.
Munio. Donat. II, 12, 5.
Murilegulus. Eut. I, 1, 6.
Mutae literae. Donat. I, 2, 1, 3. Prob.
 I, 3, 3. Asp. II. Max. Vict. ars. 18.
Mutuo dare. Arus. p. 248. v. *Mille*
librar.
Mutuor cuius coniug. Eut. I, 1, 4.

N.

Naias. Prob. II, 1, 38.
Nam quant. Prob. I, 9, 8.
Namque quant. Prob. I, 10, 3.
Naturales syllabae quae sint. Prob.
 I, 4, 1. naturalis syllabae quant.
 Prob. I, 4, 2, 3. Donat. I, 3, 1.
Naphthas. Prob. II, 1, 44. 52.
Nar illuc. et *narcs* partes animum.
 Prob. II, 1, 33.
Natus. Arus. p. 249.
Nidus nom. deriv. Eut. I, 1, 7.
Navita. Prob. I, 18, 3.
Nauseo cuius coniug. Eut. I, 1, 3.
Nefas. Donat. II, 9, 17. quant. Prob.
 I, 13, 2.
Ne adverb. prohibendi quant. Prob.
 I, 9, 7. *coniunctio* ibid. et Prob. I,
 10, 1.
Nec quant. Prob. I, 10, 1.
Nempe quant. Prob. I, 10, 2.

Nequam. Donat. II, 9.
Nequaquam quant. Prob. I, 9, 5.
Negue quant. Prob. I, 10, 1.
Nequiquam. Prob. I, 9, 5.
Neri pro *Nereti*. Donat. III, 4, 2.
Nescius. Arus. p. 248.
Neutrum genus. Donat. II, 4, 1.
Neutra verba. Max. Vict. ars. 20.
 Asp. VII, 1. Phoc. VI, 3.
Ni quant. Prob. I, 10, 3.
Nihil quant. Prob. I, 9, 7.
Nihilo. Arus. p. 249. *Nihilum*. ibid.
Nimis quant. Prob. I, 9, 9.
Ninium quant. Prob. I, 9, 9.
Nimius. Arus. p. 249.
Nisi quant. Prob. I, 10, 3.
Nitens. Arus. p. 249.
Niteo in syllaba *i* per tempora mu-
 tatur. Prob. I, 17, 7.
Nitor quant. syll. *i*. Prob. I, 17, 7.
Nixus. Arus. p. 248.
Nocens. Donat. II, 14, 5.
Noctem in — *silere, producere*. Arus.
 p. 239.
Nomen est. Arus. p. 248.
Nominum in *an* aspiratio. Phoc. asp.
 II, 2. ar I, 6. au II, 2. e I, 3. 4.
 cet I, 7. er seq. *u* aut *v* aut *c* I, 4.
 erb. I, 7. cu II, 2. es, is, os seq. p.
 I, 5. ia II, 1. ib. I, 7. ie I, 5. il II, 1.
 a Graeco *ἕτερος* ducta I, 1. *ir* prae-
 pes. *h* I, 1. *is* et *o* seq. litera alia
 I, 3. *iu* II, 1. om I, 6. on I, 6. ord
 II, 1. orr. I, 4. ort. I, 7. *o rh*, I, 1.
 v praeposita *h*. I, 1. *o*. I, 1.
Nominum in *a* genus. Phoc. II, 1.
 Donat. II, 4, 4. *graeca*. Phoc. III,
 14. e Donat. II, 4, 4. Phoc. II, 2.
 i Donat. II, 4, 4. Prob. II, 1, 17. o
 Donat. II, 4, 4. Prob. II, 1, 21—23.
 Phoc. II, 3. u Donat. II, 4, 4. Phoc.
 II, 4. *l* Prob. II, 1, 20. s Prob. II,
 1, 38—58. *al* Phoc. II, 5. *ax* II,
 17. III, 14. *cl* II, 5. *il* 5. *ol* ibid.
ul ibid. *ix* II, 19. III, 14. *un* II, 6.
en 6. ar 7. er 8. ir 9. or 10. ur 11
 as 12. es 13. is 14. os 15. us 16.
 ex 18. ox 20. ux 21. t 22. as
 Graecum III, 2. es 2. os 3. *cus* 4.
gros, grus, 5. *cross, tros, brus* ibid.
 or 6. as 7. es 8. is 9. us 10. *ys* 10.
 o 11. on 11. an 13. in 13.

- Nomina in d* exeuntia num reperiantur. Prob. II, 1, 16. *f. g. h. 17. k. 18. p. 24.*
- Nominum in e* genitivus. Prob. II, 1, 16. in *l* 18. *n* 20. *o* 21—23. *s* 38—58.
- Nominum* Graecorum genitivus. Phoc. III, 15.
- Nominum* declinatio quotuplex. Prob. II, 1, 1.
- Nomina in i* num declinentur. Prob. II, 1, 17. *Nomina* 1. declin. dat. et ablat. in *abus*. Phoc. IV, 6. *nomina* 2. declin. in *us* et *ius* quomodo genit. terminant in vocativ. Prob. II, 1, 19. *Nominum* Graecorum in *a* exeuntium dat. et ablat. plur. Phoc. III, 14. *Nomina* Graeca in $\eta\varsigma$ vel $\alpha\varsigma$, α et ω cuius sint declinationis. Phoc. III, 16.
- Nomina propria* Graeca quomodo Latine declinentur. Donat. II, 2, 3, 10, 6. *Nomina Graeca* in *e* quomodo fiant Latina. Prob. II, 1, 16. in *as* et *es*. Phoc. III, 2.
- Nominum propriorum Graecorum* quant. in prima syllaba. Max. Vict. rat. metr. V, 1. *Nominum* Graecorum in *es*, *as* exeuntium quant. Max. Vict. rat. metr. IV, V, 2.
- Nomen* quid sit. Donat. II, 2, 1. Max. Vict. ars. 18. Asp. V, 2. *Nomini* quot accidant. Asp. V, 2. *figura* Donat. II, 6. *qualitas*. Donat. II, 2, 2. Asp. V, 3. *comparatio*, *genus*, *numerus*, *figura*, *casus*. Donat. II, 2, 7.
- Nomina plural.* et *singularia* tantum. Phoc. IV, 7.
- Nomina monoptyota*, *diptyota* etc. Prob. II, 2.
- Nomina* indeclinabilia cuius sint generis. Phoc. I, 6.
- Nomina* monosyllaba cuius sint declinationis. Phoc. I, 1—5.
- Nomina* Graeca neutrius generis Latine feminino genere posita. Donat. II, 10, 6.
- Nomina* nec in toto fixa, nec in toto mobilia. Donat. II, 4, 3.
- Nomina* in *tor* quomodo in femin. gen. exeant. Prob. II, 1, 26.
- Nomina* appellativa. Donat. II, 2, 3.
- Nomina* propria. Donat. II, 2, 2. quant. *nominum* in *es* et *i*. Max. Vict. rat. metr. V. *nom. propr.* possessiva. Donat. II, 2, 3. *notha*. ibid.
- Nomina simplicia*. Donat. II, 6. *composita*. ibid.
- Nomina* participiis similia. Donat. II, 14, 5.
- Nomina* a verbis deducta. Eut. I, 3, 1, 2. quae coniugatione *nomina* a se duci patiuntur. ibid.
- Nominum verbalium* terminationes. Eut. I, 1, 6. seq.
- Nomina* pro adverbis posita. Donat. II, 13, 1. III, 2, 2.
- Nomina urbium* sunt adverbia loci. Donat. II, 13, 5.
- Nominativus* singularis quot literis terminetur. Prob. I, 4, 4.
- Nominativus* singularis quantitas. Prob. I, 4, 4—16.
- Nominativi* pluralis in *i* et *ii* quant. Prob. I, 5, 2.
- Nominat.* I. declin. Prob. II, 1, 11. II. ibid. III. 12. IV. 13. V. 13.
- Non* quant. Prob. I, 9, 5.
- Nostras*, *nostrates*. Donat. II, 11, 2.
- Notha* nomina propr. Donat. II, 2, 3.
- Notus* i. e. *cognitus* et *notus* subst. i. e. *ventus* quant. Prob. I, 17, 4.
- Noviens* quant. Prob. I, 9, 4.
- Ns* nom. deriv. Eut. I, 1, 7.
- Nubere*. Arus. p. 249. coniug. Eut. II, 1.
- Nudus*. Arus. p. 249.
- Nugas*. Donat. II, 9.
- Numeralium* declinatio. Phoc. IV, 8.
- Numerus* quotuplex. Asp. V, 5. Donat. II, 5. *Numerus* communia. Donat. II, 5. *numerus* communis. ibid. *numerus* $\kappa\alpha\tau\alpha$ $\tau\omicron$ $\nu\omicron\sigma\iota\mu\epsilon\nu\omicron\nu$. ibid.
- Nuncius*. Arus. p. 249.
- Nuncupo* unde derivetur. Eut. II, 20.
- Nuper* quant. Prob. I, 9, 2, 3.
- Nupta*. Donat. II, 14, 5.
- Nuptum* esse. Arus. p. 249.
- O.
- O terminatio in nomine cuius sit generis. Donat. II, 4, 4. Prob. II, 1, 21—23. Phoc. II, 3. *genitiv. nom.* in *o*. Prob. II, 21—23. *o* Graecorum *nominium* Latina declin. et *genus*. Phoc. III, 11. *nominum* in *o* deriv. Eut. I, 1, 7. *quant.* Prob. I, 2, 1.
- Ob* quant. Prob. I, 11, 2. *ob ora*. Arus. p. 250.
- Obediens*. Arus. p. 250.
- Obire* mortem. Arus. p. 250.
- Obligui* casus. Donat. II, 8.
- Oblivisci*. Arus. p. 249.
- Obnixus*. Arus. p. 249.
- Obsonor* depon. Prob. II, 3, 6.
- Obstare*. Arus. p. 250.
- Obtrectare*. p. 250.
- Obvertere*. Arus. p. 249.
- Odio* esse. Arus. p. 247.
- Oedipus* declin. Prob. II, 1, 49.
- Offendere*. Arus. p. 251.
- Ol* terminat. Phoc. II, 5.
- Olere* et *olere*. Eut. II, 19.
- Olim* quant. Prob. I, 9, 2.
- Olli* pro *illi*. Donat. III, 4, 2.
- Om* aspir. Phoc. asp. I, 6.
- Ὅμοιόπλευρον . Donat. III, 5, 2.
- Ὅμοιοστέλερον . Donat. III, 5, 2.
- Ὅμοιοστος . Donat. III, 6, 2.
- On* aspir. Phoc. asp. I, 6. *Graeca nomina* in *on* quomodo Latine declin. et *gen.* Phoc. III, 11.
- Ὅμοιοστροπία . Donat. III, 6, 2.
- Opportunus*. Arus. p. 250.
- Optare*. Arus. p. 249.
- Optativus*. Max. Vict. ars. 20.
- Opulentus*. Arus. p. 250.
- Opus*. Arus. p. 250. *opus est*. Arus. p. 249.
- Or* nom. deriv. et quid significet. Eut. I, 1, 6. *genus* Phoc. II, 10. *Graecum* Latine decl. Phoc. III, 6.
- Orare*. Arus. p. 249.
- Oratio* quid sit. Max. Vict. ars. 16. *orationis* partes. Donat. II, 1. Asp. V, 1.
- Orbatus*. Arus. p. 250.
- Orbus*. Arus. p. 250.
- Orchas*, *adis*. Prob. II, 1, 14.
- Orchus* pro *Orcus*. Prob. II, 1, 22.

Ord non aspir. Phoc. asp. II, 1.
Orion quant. Donat. III, 4, 2. Prob. I, 17, 1.
Orr aspir. Phoc. asp. I, 4.
Ort asp. Phoc. asp. I, 7.
Ortus particip. Arus. p. 251.
Os nom. deriv. Eut. I, 1, 7. gen. Phoc. II, 15. graecum Latine declin. Phoc. III, 3. *os* seq. *p.* aspir. Phoc. asp. I, 5.
Os substant. Arus. p. 238. 243. 250.
Ossum. Prob. II, 1, 39.
Otiosus. Arus. p. 250.
Ovat coniug. Phoc. IX, 2.
Ox termin. gen. Phoc. II, 20.

P.

P. lit. num nomina exeant. Prob. II, 1, 24.
Paciscor. Arus. p. 252.
Palam quant. Prob. I, 12, 2.
Palamedes literas invenit. Max. Vict. ars. 18.
Palpo nomen unde derivetur. Eut. I, 3, 2.
Panos. Prob. II, 1, 20.
Papae quant. Prob. I, 13, 2.
Par. Arus. p. 253.
Παραβολή. Donat. III, 6, 2.
Παραγωγή. Donat. III, 4, 2.
Παραδειγμα. Donat. III, 6, 2.
Parcae unde dictae. Donat. III, 6, 2.
Parco coniug. Eut. II, 3. constr. Arus. p. 254.
Παρόντες. Donat. III, 4, 2. 6, 2. Prob. I, 18, 3.
Paṛere. Prob. II, 3, 6.
Pario. Donat. II, 12, 5.
Pariter quant. Prob. I, 9, 8.
Παροῦσία. Donat. III, 6, 2.
Παρόμοιον. Donat. III, 5, 2.
Παρονομασία. Donat. III, 5, 2.
Partes orationis. Donat. II, 1. Asp. V, 1.
Partem pro *parte*. Arus. p. 253.
Parte prior. Arus. p. 253.
Participium. Donat. II, 14, 1. Max. Vict. ars. 21. Asp. IX. unde formetur. Donat. II, 14, 5. quot sint. ibid. §. 3. numeri. §. 4. genus. §. 2. casus. §. 2. significaciones.

§. 3. simplicia. §. 4. compos. §. 4. Participiis similia nomina. §. 5. quae accepta praepositione a verbis et participiis recedant. §. 5. quantitas. Max. Vict. rat. metr. XII. Prob. I, 8, 7. Participialia appellativa. Donat. II, 2, 3.
Partio. Prob. II, 3, 6.
Parum quant. Prob. I, 9, 9.
Pasci. Arus. p. 251.
Passivum. Phoc. VII, 3. Max. Vict. ars. 20.
Passivoneutra. Phoc. VII, 3.
Passivum verbor. perfectum. Phoc. IX, 5.
Passivum cum Dativ. Arus. p. 219. v. *Cernere*. p. 233. v. *Habitari*. p. 259. v. *Regnatus*. p. 265. v. *Tibi factum*.
Passus. Donat. II, 14, 5.
Pastus. Arus. p. 251.
Pater. Arus. p. 253.
Patiens. Arus. p. 254.
Patior. Arus. p. 254.
Patronymica. Donat. II, 2, 3.
Pauca pro *paucis*. Arus. p. 246.
Pavesco. Arus. p. 256.
Paulatim quant. Prob. I, 9, 11.
Pauper declin. et gen. Prob. II, 1, 34.
Peccare. Arus. p. 238.
Pecu gen. Phoc. II, 4.
Pecua plur. Phoc. II, 4.
Pendere. Arus. p. 238. 254.
Penes quant. Prob. I, 11, 2.
Penitus quant. Prob. I, 9, 11.
Pentaptoia. Donat. II, 9. Prob. II, 2.
Per quant. Prob. I, 11, 2. *per mutua*. Arus. p. 256.
Perfectum quomodo exeat in omnibus coniugationibus. Prob. II, 3, 4—15. I. coni. id. II, 3, 3. in *as* 2 pers. Phoc. VIII, 1. II. coni. Prob. II, 3, 3. verbor. in eo. Phoc. VIII, 3. III. coni. Prob. II, 3, 3. corrept. 2. pers. in *is*. Phoc. VIII, 4. IV. coniug. Phoc. VIII, 10. Perfect. Indic. Act. 3 pers. plur. in *e*. Prob. I, 7, 3. Perf. Indic. Act. quant. Prob. I, 7, 3. Perf. Coniunct. Act. Prob. I, 7, 5. seq. Perf. Verb. Pass. Phoc. IX, 5. Prob. I, 8, 1. II, 3, 15. Verb. deponent. Phoc.

IX, 5. verbor. commun. ibid. Perf. Coni. syll. *ri*. quant. Prob. I, 17, 1. in *erunt*. ibid. reduplicatum. Phoc. VIII, 9.
Perfect. verbor. a ante *io* habentium. Prob. II, 3, 6. ante *uo* §. 7. *beo* §. 4. *bio* §. 6. *buo* §. 7. *bo* §. 8. *ceo* §. 4. *cio* §. 6. *cuo* §. 7. *co* §. 9. *deo* §. 4. *duo* §. 7. *do* §. 9. *do* et *mo* perf. natura penult. longa. Phoc. VIII, 7. *ceo*. Prob. II, 3, 4. *euo* §. 7. *fo* §. 6. *fu* §. 7. *geo* §. 4. *guo* §. 7. *go* §. 10. Phoc. VIII, 8. *hio*. Prob. II, 3, 6. *ho* §. 11. *io* §. 6. *iuo* §. 7. *leo* §. 5. *lio* §. 6. *luo* §. 7. *lo* §. 12. *meo* §. 5. *mo* §. 12. *neo* §. 5. *nio* §. 6. *nuo* §. 7. *no* §. 12. *ndo*. Phoc. VIII, 6. *oco*. Prob. II, 3, 5. *ouo* §. 7. *pio* §. 6. *puo* §. 7. *po* §. 12. *reo* §. 5. *rio* §. 6. *ruo* §. 7. *ro* §. 13. *guo* §. 7. *seo* §. 5. *sio* §. 6. *su* §. 7. *so* §. 13. *teo* §. 5. *tio* §. 6. *tuo* §. 7. *to* §. 13. *veo* §. 5. *vo*. Phoc. VIII, 5. *xo*. Prob. II, 3, 13.
Pergamus. Phoc. IV, 4.
Pergere. Arus. p. 255.
Periodos. Prob. I, 4, 1. Donat. I, 6.
Περίστωλογία. Donat. III, 3, 2.
Περίρρασις. Donat. III, 6, 2.
Peritus. Arus. p. 252.
Perosus. Arus. p. 255.
Personae verbi. Donat. II, 12, 9. quomodo struantur. ibid. persona 3. plur. pro secunda. Donat. III, 2, 3.
Personalium verborum constr. Donat. II, 12, 9.
Pertaesum est. Arus. p. 253.
Pes quid sit. Max. Vict. arm. her. 2. Donat. I, 4, 1.
Pedum nomina. Donat. I, 4. Max. Vict. arm. her. 2. Asp. IV. divisio. Donat. I, 4, 4. qualitas. Asp. IV. simplices. Donat. I, 4, 4. duplices. ibid.
Phaeton. Donat. III, 4, 2.
Phoenices literarum inventores. Max. Vict. ars. 18.
Piger. Arus. p. 254.
Pirus gen. Donat. II, 4, 2.
Placita. Donat. II, 14, 5.

- Plaga* quant. Prob. I, 17, 4.
Plenus Arus. p. 251.
Πλεονασμός. Donat. III, 3, 2.
Pluralis quant. Prob. I, 5, 2. pro
 sing. post collect. Donat. III, 2, 3.
 pluralia tantum. Donat. II, 5.
 Phoc. IV, 7. pluralia semper.
 Donat. II, 5. pluralia intellectu
 sing. ibid. *genus*. ibid.
Pluris. Arus. p. 252.
Plus. Arus. p. 253.
Plusquamperfectum Ind. Act. Prob. I,
 7, 3. Coniunct. Pass. I, 8, 4.
Po: verba in *po* cuius coniug. Eut.
 II, 11.
Poema gen. Donat. II, 10, 6.
Poena. Arus. p. 255.
Poenitet. Arus. p. 254.
Pollens. Arus. p. 256.
Polyonyma. Donat. II, 2, 3.
Πολύπλοκον. Donat. III, 5, 2.
Πολύπλόκων. Donat. III, 5, 2.
Pondo. Phoc. II, 3.
Pone quant. Prob. I, 11, 2.
Populor. Donat. II, 12, 5.
Porro. Donat. II, 15, 1.
Porum. Prob. II, 17. Phoc. IV, 5.
Positio quid sit. Donat. I, 3, 1. Prob.
 I, 14. Asp. III. Max. Vict. ars. 19.
 pronominum. Asp. VI, 2. positione
 singularia, intellectu pluralia. Do-
 nat. II, 5. positione pluralia, in-
 tellectu singularia. ibid.
Positivus pro superlativo. Donat. III,
 2, 3.
Positura quid sit. Donat. I, 6.
Post constr. Donat. II, 16, 6. Arus.
 p. 251.
Postduco. Arus. p. 255.
Posthabere. Arus. p. 255.
Postputare. Arus. p. 255.
Pote pro *potest*. Donat. III, 4, 2.
Potens. Arus. p. 251.
Potesse. Arus. p. 255.
Potesitas literae quid sit. Max. Vict.
 ars. 18.
Potis pro *potis est*. Donat. III, 4, 2.
potis est constr. Arus. p. 255.
Potiri Arus. p. 251.
Potius quant. Prob. I, 9, 8.
Prae quant. Prob. I, 12, 2.
Praedae repetitam. Arus. p. 269.
Praedes hi. Prob. II, 1, 38.
Praedicō coniug. Eut. II, 2.
Praefectus. Arus. p. 252.
Praefiniri. Arus. p. 252.
Praegnans. Arus. p. 254.
Praepositiones. Donat. II, 16, 1. Max.
 Vict. ars. 24. Asp. XI. genitiv. reg.
 Don. II, 16, 6. accus. reg. §. 3.
 acc. et ablat. reg. §. 5. ablat. reg.
 §. 4. quando fiant adverbia §. 6.
 adverbii non adiunguntur §. 5.
 compositio praepositionum §. 6.
 permutatio. Donat. III, 2, 3. omit-
 titur. ibid. constructio II, 16, 3.
 collocatio §. 2. quant. et genera.
 Prob. I, 11, 12.
Praesagus. Arus. p. 255.
Praescius. Donat. II, 9.
Praesens pro *Perfect*. Donat. III, 2, 3.
 quant. Prob. I, 7, 3. 4. 8, 1. 3. 4.
in praesens. Arus. p. 242.
Praesentia: in praes. Arus. p. 241.
Praesepes nominat. Prob. II, 1, 16.
Praesertim quant. Prob. I, 10, 4.
Praescis. Arus. p. 255.
Praesidere. Arus. p. 252.
Praestans. Arus. p. 252.
Praestare. Arus. p. 252.
Praesto esse. Arus. p. 252.
Praestolari. Arus. p. 253.
Praeter constr. Arus. p. 253. quant.
 Prob. I, 11, 2.
Praeterca quant. Prob. I, 9, 11.
Praevus. Donat. II, 14, 5.
Priapeium metrum. Max. Vict. carm.
 her. 6, p. 292.
Pridem quant. Prob. I, 9, 11.
Primitiva appellativa. Donat. II, 2, 3.
Primus c. ablat. Arus. p. 255.
Prius. Arus. p. 256.
Pro quant. Prob. I, 12, 2. Arus. p.
 255.
Procul quant. Prob. I, 9, 3.
Procumbo coniug. Eut. II, 1.
Productio et *correptio* literarum. Do-
 nat. I, 2, 2. per metaplasmum.
 Prob. I, 17.
Profecto adverb. et particip. Donat.
 II, 18, 5.
Progredi. Arus. p. 256.
Proiectus. Arus. p. 254.
Προῦξις. Donat. III, 5, 2.
Promissivus modus. Max. Vict. ars. 20.
Pronunciare unde deriv. Eut. II, 7.
Pronfusus. Donat. II, 17.
Pronomen. Donat. II, 11, 1. Asp. VI,
 1. quant. Prob. I, 6, 1. seqq. prono-
 menum articulare quando aspi-
 retur. Phoc. de asp. I, 2.
Pronunciatio quid sit. Max. Vict.
 ars. 4.
Propago unde deriv. Eut. I, 3, 2.
 Prob. I, 17, 5.
Prope quant. Prob. I, 11, 2.
Propinquare. Arus. p. 254.
Propinquus. Arus. p. 254.
Propius. Arus. p. 254.
Propria nomina. Donat. II, 2, 2. Max.
 Vict. rat. metr. V. quant. ibid.
Propter adv. et praepos. Donat. II,
 13, 5. Arus. p. 255. quant. Prob.
 I, 11, 2.
Propterea quant. Prob. I, 10, 4.
Πρόσθεσις. Donat. III, 4, 2.
Προσπαράληψις. Donat. III, 4, 2.
 Prob. I, 18, 4.
Prosthesis. Prob. I, 18, 2.
Proxime. Arus. p. 252.
Proximus. Arus. p. 252.
Prudens. Arus. p. 256.
Prunus gen. Donat. II, 4, 2.
Psile. Donat. I, 5, 3. Phoc. asp. II.
Pubes declin. Prob. II, 1, 40.
Publipor. Prob. II, 1, 34.
Pudet. Arus. p. 253.
Pugnare. Arus. p. 256.
Punio. Donat. II, 12, 5.
Purgo unde deriv. Eut. II, 7.
Pythium metrum. Max. Vict. carm.
 her. p. 292.

Q.

- Qua* quant. Prob. I, 9, 3.
Quadrare. Arus. p. 257.
Quae, malum, ista ratio est. Arus.
 p. 257.
Quaeso coniug. Phoc. IX, 2.
Quaestus declin. Prob. II, 1, 53.
Qualitas nominum. Donat. II, 2, 2.
 Asp. V, 3.
Quam quant. Prob. I, 9, 8.
Quando adv. et conjunct. Donat. II,
 13, 5. quant. Prob. I, 10, 3.

Quandoquidem quant. Prob. I, 10, 3.
Quare quant. Prob. I, 9, 7, 10, 4.
Quasi deminutiva appellativa. Don. II, 2, 3.
Quasi. quant. Prob. I, 9, 8.
Quater quant. Prob. I, 9, 4.
Que quant. Prob. I, 10, 1. pro *ve*. Donat. III, 2, 3.

Queo cuius coniug. Eut. I, 1, 3.
Querela. Arus. p. 257.
Queor. Arus. p. 257.
Quia quant. Prob. I, 10, 4.
Quianam quant. Prob. I, 9, 7.
Quicum. Arus. p. 257.
Quid hominis est. Arus. p. 257. *quid* quant. Prob. I, 10, 4.

Quidem quant. Prob. I, 10, 2.
Quies. Arus. p. 257.
Quietus. Arus. p. 257.
Quin quant. Prob. I, 10, 3.
Quippe quant. Prob. I, 10, 2, 4.
Quisque nostrum patimur. Arus. p. 257.

Quo adv. et pron. Donat. II, 13, 5. *quo* quant. Prob. I, 9, 3. Verba in *quo* cuius coniug. Eut. II, 12.

Quoad. Arus. p. 257.
Quoniam quant. Prob. I, 10, 4.
Quoniamquidem quant. Prob. I, 10, 4.
Quoque quant. Prob. I, 10, 2.
Quotiens quant. Prob. I, 9, 11.

R.

R. gen. nom. in *r* exeuntium. Prob. II, 1, 24—38. *quomodo* exeat genitiv. ibid.

P quando aspir. Phoc. asp. I, 1.
Radix gen. Donat. II, 4, 2.
Ratio in formula: quae, malum, ista ratio est. Arus. p. 257. v. *Quae*.
Re syllabae quant. Prob. I, 11, 1.
Reapse. Arus. p. 259.
Rebeo. Prob. II, 3, 11. Eut. I, 1, 2.
Reccens. Arus. p. 258.
Recipere. Arus. p. 258.
Recordari. Arus. p. 258.
Recti casus. Donat. II, 8.
Recursare. Arus. p. 259.
Reduplicatio perfecti. Phoc. VIII, 9.
Referre. Arus. p. 259.
Refugere. Arus. p. 258.

Regnatus c. dativ. Arus. p. 259. *regnata.* Donat. II, 14, 5.

Relegare. Arus. p. 258.
Releo antiquum verbum ut *deleo*. Prob. II, 3, 5.
Religio. Prob. I, 17, 2, 18, 3.
Reliquiae. Donat. III, 4, 2. Prob. I, 17, 2.

Remigis. Phoc. IV, 9.
Reminisci. Arus. p. 258.
Repetitum praedae. Arus. p. 259.
Reponere. Arus. p. 259.
Requiesco. Arus. p. 258.

Res in for. in *rem* est. Arus. p. 241.
Residere. Arus. p. 258.
Resonare. Arus. p. 258.
Hesituere. Arus. p. 259.
Ritu. Arus. p. 259.
Ro: verba in *ro* cuius coniug. Eut. II, 13.

Rudens unde deriv. Eut. II, 5.
Rudere cuius coniug. Eut. II, 4.
Rursus quant. Prob. I, 9, 5.
Rhythmus quid sit. Max. Vict. carn. her. 1.

S.

S lit. quomodo genitiv. exeat. Prob. II, 1, 38—58. apostrophatum. Max. Vict. rat. metr. I, 1.

Sacer. Arus. p. 263.
Sale nomin. Prob. II, 1, 18.
Salire. Arus. p. 262.
Salve coniug. Prob. II, 3, 9. Phoc. IX, 2.

Saluti esse. Arus. p. 231.
Sancire. Arus. p. 261.
Sanguen. Prob. II, 1, 20.
Sapor. Arus. p. 262.
Σαρκωτός. Donat. III, 6, 2.
Satagere. Arus. p. 262.

Satias. Eut. I, 1, 5. Phoc. IV, 9.
Satio unde deriv. Eut. I, 1, 5.
Satis quant. Prob. I, 9, 9.
Satur. Arus. p. 261.
Saturatus. Arus. p. 261.
Scabere cuius coniug. Eut. II, 1.

Schema cuius gen. Donat. II, 10, 6. declin. Prob. II, 1, 15.
Schema in poemate. Donat. III, 2, 3.

Schemata lexeos et dianoeas. Donat. III, 5, 1.

Sciens. Arus. p. 262.
Scilicet quant. Prob. I, 10, 4.
Scire. Arus. p. 262.
Seco verba ita exeuntia cuius coniug. Eut. II, 3.

Sereo cuius coniug. Eut. I, 1, 3.
Scribo cuius coniug. Eut. II, 1.
Scrobis declin. Prob. II, 1, 49.
Se praepos. quant. Prob. I, 11, 1.
Secum. Donat. II, 13, 2.

Secundare. Arus. p. 262.
Secundum quant. Prob. I, 11, 2.
Secundus a. Donat. II, 9.
Securus c. genit. Donat. II, 9. Arus. p. 263.

Secus adv. separandi et *secus* significans. Prob. II, 1, 41.
Sed quant. Prob. I, 10, 1, 3.
Semel quant. Prob. I, 9, 4.
Sempes quid sit. Donat. I, 3, 2.
Semivocales. Donat. I, 2, 1, 2. Max. Vict. ars 18. Prob. I, 3, 1. Asp. II.

Separatim quant. Prob. I, 9, 8.
Seru gen. Phoc. II, 4.
Servans. Arus. p. 260.
Servatus. Arus. p. 260.
Seu quant. Prob. I, 10, 3.
Severus. Arus. p. 241.

Si quant. Prob. I, 10, 3.
Sibilus. Phoc. IV, 3.
Sic quant. Prob. I, 9, 8.
Siccus. Arus. p. 263.
Silex gen. Donat. III, 2, 3.
Silis nom. deriv. Eut. I, 1, 7.
Similis. Arus. p. 259.

Simonides literas adinvenit. Max. Vict. ars 18.
Simplex nomen. Donat. II, 6. vocabulum pro composit. Prob. I, 18, 5. verbum. Donat. II, 12, 7.

Simul quant. Prob. I, 9, 8.
Sin quant. Prob. I, 10, 3.
Sinapis. Prob. II, 1, 17, 49.
Sinciput. Prob. II, 1, 56.
Sine quant. Prob. I, 12, 2.

Singularia tantum. Donat. II, 5. Phoc. IV, 7. singularia positione, intellectu pluralia. Donat. II, 5. singularia semper ibid. gen. ibid.
Sinuo cuius coniug. Eut. I, 1, 4.

Sinus quant. Prob. I, 17, 3.
Sio nom. deriv. Eut. I, 1, 7.
Siquidem quant. Prob. I, 10, 3.
Sistere. Arus. p. 262.
Sitiens Arus. p. 263.
Sive quant. Prob. I, 10, 3.
So verba sic desinentia cuius coniug. Eut. II, 14.
Sor nom. deriv. Eut. I, 1, 7.
Solocismus. Donat. III, 1, 2. seqq.
Sonare et *sonere*. Eut. II, 19.
Sonus quid sit. Max. Vict. ars. 7.
Sorbis a *sorbeo*. Prob. II, 3, 8.
Spargere. Arus. p. 264.
Spargalia appellativa. Donat. II, 2, 3.
Spiciatus a re. Arus. p. 264.
Specus gen. Donat. II, 4, 2.
Sperare pro *timere*. Donat. III, 3, 2.
Spoliari pro *spoliare*. Donat. III, 2, 3.
Spondiazon. Max. Vict. carm. her. 5. 6.
Sponsa. Arus. p. 262.
Sponte. Phoc. IV, 9.
Starc. Arus. p. 262.
Statuo. Arus. p. 264.
Sterto. Prob. II, 3, 13.
Stigma gen. Donat. II, 10, 6.
Stridere et *stridere*. Eut. I, 4, 1. II, 19. Prob. II, 3, 4.
Structura. Prob. II, 4. pedum ibid.
Studeo. Arus. p. 260.
Suadere. Arus. p. 260.
Sub variae significationes et structurae. Arus. p. 261. 263. Donat. III, 2, 2. quant. Prob. I, 12, 2.
Subdistinctio quid sit. Donat. I, 6.
Suber declin. Prob. II, 1, 25.
Subgredi. Arus. p. 262.
Subire. Arus. p. 259.
Subingere. Arus. p. 263.
Sublegere. Arus. p. 262.
Subligare. Arus. p. 262.
Subnectere. Arus. p. 262.
Subsedere. Arus. p. 263.
Subter constr. Donat. II, 16, 5. Arus. p. 261. quant. Prob. I, 11, 2.
Substantivum pro adiect. Donat. III, 2, 3.
Succedere. Arus. p. 260.
Suctus. Arus. p. 262.
Sumptus declin. Prob. II, 1, 53. *sumptus facere*. Arus. p. 238.

Super constr. Donat. II, 16, 5. Arus. p. 260. quant. Prob. I, 11, 2.
Superlativus constr. Donat. II, 3, 4. pro positivo ibid.
Supervenire. Arus. p. 262.
Supina verba. Phoc. VII, 3.
Suppediare. Arus. p. 261.
Συγκοπή. Donat. III, 4, 2. Prob. I, 18, 6.
Σύγγυσις. Donat. III, 6, 2.
Σύλληψις. Donat. III, 5, 2.
Syllaba quid sit. Donat. I, 3, 1. Max. Vict. ars. 19. Asp. III. quomodo a metricis nominetur. Donat. I, 3, 2. breves quatuor pro spondeo. Max. Vict. rat. metr. VII. naturalium syllabarum postremarum quant. Prob. I, 4, 2. naturales quae sint. Prob. I, 4, 1. longa quot tempora habeat. Donat. I, 3, 2. quot modis sit. Prob. I, 4, 3. communis. Donat. I, 3, 2. Prob. I, 15. communnes positionum ibid. §. 16. *dichronati*. Max. Vict. rat. metr. III. *concatenatae* ibid. VIII. *coniunctae* II, 1. productio et correptio per metaplasmum. Prob. I, 17. quantitas syllabarum. Donat. I, 3, 1. Max. Vict. ars. 19. Asp. III.
Συναλοτιπή. Donat. III, 4, 2. Prob. I, 18, 12.
Συνεκδοχή. Donat. III, 6, 2.
Synonyma. Donat. II, 2, 3.
Συστολή. Donat. III, 4, 2. Prob. I, 18, 9.
Σύσις ὀνομάτων. Donat

T.

T. terminatio cuius gen. Phoc. II, 22. quant. Prob. I, 4, 17.
Tabes declin. Phoc. IV, 9.
Tabo. Phoc. IV, 9.
Tacet. Arus. p. 265.
Tamen quant. Prob. I, 9, 11. 10, 2.
Tanaquil appellativum. Prob. II, 1, 18.
Ταπεινωσις. Donat. III, 3, 2.
Tarrhos. Prob. II, 1, 44.
Tartarus. Phoc. IV, 3.
Τεατολογία. Donat. III, 3, 2.
Tecum adv. Donat. II, 13, 2.

Temno pro *contemno*. Donat. III, 4, 2.
Temperans. Arus. p. 264.
Temperans. Arus. p. 264.
Tempora verbi. Donat. II, 12, 8. Max. Vict. ars. 20. syllabae. Donat. I, 3, 2.
Tempus. Arus. p. 241.
Tenax. Arus. p. 264.
Tenuo cuius coniug. Eut. I, 1, 4.
Tenus constr. Donat. II, 16, 6. Arus. p. 263. seq. praepouit et postpon. Donat. II, 16, 4. quant. Prob. I, 12, 2.
Tergere. Prob. II, 3, 4. 10.
Terrarum nomina sunt adverbium loci Donat. II, 13, 5.
Territus. Arus. p. 228.
Testa plur. a *testu*. Phoc. II, 4.
Testu gen. Phoc. II, 4.
Tetroptota. Donat. II, 9. Prob. II, 2.
Tetulissem. Prob. I, 18, 2.
Tetulit. Donat. III, 4, 2.
Thersandrus. Prob. II, 1, 28.
Thesis. Donat. I, 4, 1.
Thuria flumen. Prob. II, 1, 1. Phoc. II, 1.
Tibicinam. Prob. II, 1, 20.
Tio nom. deriv. Eut. I, 1, 7.
Tivus nom. deriv. Eut. I, 1, 7.
Τιμήσις. Donat. III, 6, 2.
To: verba in *to* cuius coniug. Eut. II, 15.
Tondeo. Donat. II, 12, 5.
Tonus acutus, gravis, circumflexus. Donat. I, 5, 1.
Tor nom. deriv. Eut. I, 1, 7.
Tot. Donat. II, 11, 2.
Tottiens quant. Prob. I, 9, 11.
Totus. Donat. II, 11, 2.
Tradere. Arus. p. 264.
Traducor. Arus. p. 265.
Transformare. Arus. p. 265.
Transmittere. Arus. p. 265.
Transscribere. Arus. p. 265.
Tremere. Arus. p. 264.
Trepidus. Arus. p. 264. unde deriv. Eut. I, 1, 6.
Triptota. Donat. II, 9. Prob. II, 2.
Triumphare. Arus. p. 264.
Triumphata. Donat. II, 13, 5.
Tris nom. deriv. Eut. I, 1, 7.
Tropus. Donat. III, 6, 1.

Tros termin. Graecae Latina declin. et gen. Phoc. III, 5.

Truncus. Arus. p. 265.

Tunicatus. Donat. II, 14, 5.

Tuor. Eut. I, 4, 1.

Tus nom. deriv. Eut. I, 1, 7.

U.

U lit. vis. Prob. I, 2, 2. Donat. I, 2, 1. terminationis genus. Donat. II, 4, 4. Phoc. II, 4.

Ubi quant. Prob. I, 9, 3.

Ucurbis. Prob. II, 1, 40.

Ul cuius gen. termin. Phoc. II, 5.

Ultra quant. Prob. I, 11, 2.

Ulus termin. unde deriv. Eut. I, 1, 6.

Um nom. deriv. Eut. I, 1, 7. gen. Phoc. II, 6.

Una quant. Prob. I, 9, 8.

Unanimus. Prob. II, 1, 46.

Unde quant. Prob. I, 9, 3.

Uo verba ita desinentia cuius coniug. Eut. I, 4, 1. unde deriv. ibid.

Ur terminatio cuius gen. Phoc. II, 11.

Ura nom. deriv. Eut. I, 1, 7.

Urbium nomina sunt adv. loci. Donat. II, 13, 5.

Urbs. Arus. p. 266.

Urus nom. deriv. Eut. I, 1, 7.

Urguendus. Donat. II, 14, 5.

Us nom. deriv. Eut. I, 1, 7. *us* Graecae terminat. Latina declin. et gen. Phoc. III, 10. *us* cuius gen. Phoc. II, 16. vocat. 2. declin. Prob. II, 1, 6. genitiv. nominum Graecorum in *o*. Prob. II, 1, 21.

Usque quid sit. Donat. II, 16, 3. constr. Arus. p. 266. quant. Prob. I, 11, 2.

Ut quid sit. Donat. II, 15, 3. adv. Prob. I, 9, 2. quant. ibid.

Uti quant. Prob. I, 9, 8.

Uti verb. Arus. p. 265.

Utinam quant. Prob. I, 9, 6.

Utique quant. Prob. I, 9, 5.

Ux termin. cuius gen. Phoc. II, 21.

V.

Vacuo cuius coniug. Eut. I, 1, 4.

Vacuus. Arus. p. 265.

Vah quant. Prob. I, 13, 2.

† *Vappo*. Prob. II, 1, 22.

Vas declin. Prob. II, 1, 40. 54. Phoc. IV, 6.

Vas, vadis. Prob. II, 1, 40. 54.

Vel adv. comparandi. Donat. II, 13, 2. quant. Prob. I, 10, 1.

Velut quant. Prob. I, 9, 2.

Veluti quant. Prob. I, 9, 8.

Vendo unde deriv. Eut. II, 6.

Venio quant. syll. *e* per temp. Prob. I, 17, 7. *Venire* in re. Arus. p. 240.

Verberis. Phoc. IV, 9.

Verbera pendere. Arus. p. 238.

Verbum quid sit. Max. Vict. ars 20. Asp. VII. Don. II, 12, 1. Phoc. VII.

Verborum formae. Max. Vict. ars 20. Phoc. VII, 2. Donat. II, 12, 2. verbum perfectae formae. Phoc. VII, 2. numeri. Donat. II, 12, 6. Max. Vict. ars 20. personae. Donat. II, 12, 9. Max. Vict. ars 20. verba 1. pers. praesent. indic. homonyma, sed intellectu differentia coniug. divers. Eut. II, 19. tempora. Donat. II, 12, 8. Max. Vict. ars 20. modi ibid. genera. Phoc. VII, 3. Max. Vict. ars 20. activ. ibid. passiv. ibid. et Phoc. IX, 5. passivi 2 pers. terminatio. Prob. II, 3, 14. passivoneutra. Phoc. VII, 3. deponens. Max. Vict. ars 20. Asp. VII, 1. Phoc. VII, 3. neutrum. Max. Vict. ars 20. Asp. VII, 1. commune. Max. Vict. ars 20. Asp. VII, 1. Phoc. VII, 3. supinum. Phoc. VII, 3. Verba incertae significationis. Donat. II, 12, 5. verba. quorum praesentia similia sunt, sed tamen diversa significant. Phoc. IX, 4.

Verbum finitum quid sit. Max. Vict. ars 20. infinitum ibid. Verba simplicia. Donat. II, 12, 7. composita §. 5. Max. Vict. ars 20. verba composita quam coniugationem sequantur. Eut. II, 18. verba Graeca

circumflexa in compositione mutant coniugationem. Eut. II, 6. verba impersonalia. Phoc. IX, 1. quomodo struantur. Donat. II, 12, 9. impersonalia defectiva ibid. §. 11. defectiva. Donat. II, 12, 11. Phoc. IX, 2. inchoativa. Eut. I, 1, 2. II, 3. Phoc. VII, 2. frequentativa. Phoc. VII, 2. Eut. I, 1, 2. mediativa ibid. et Phoc. VII, 2. indeclinabilia. Donat. II, 12, 5. monosyllaba. Donat. II, 12, 5.

Verborum coniugationes quot. Phoc. VII, 2. Max. Vict. ars 20. quas habebant vocales ante novissimam litteram. Prob. II, 3, 2. verborum ultimae syllabae quot vocalibus, quot consonantibus terminentur. Prob. I, 7, 1. seq.

Verba in *bo* vel in *bor* desinentia cuius sint coniugationis. Eut. II, 1. *chor* §. 3. *co* §. 3. *do* §. 3. *io* §. 3. verba I. coniug. in *eo*. Eut. I, 1, 3. vv. in *eo* et II. et III coniug. Eut. I, 4, 1. vv. IV. coniug. in *eo*. Eut. I, 1, 3. in *eor* cuius coni. Eut. I, 4, 2. vv. in *eo* a nominibus ducta cuius sint coniug. Eut. I, 4, 1. verba, quae ante *o* vel *or* finalem *e* vocalem habent, cuius sint coniug. Eut. I, 1, 3. vv. in *go* cuius coniug. Eut. II, 7. *ho* §. 3. *io* I, 4, 1. II, 18. I, 1, 5. *ior* I, 4, 2. *lo* II, 8. *mo* 9. *no* 10. *po* 11. *quo* 12. *ro* 13. *so* 14. *to* 15. *uo* 1. coniug. I, 1, 4. II, 8. I, 4, 1. 4, 1. 4. *vo* II, 1. 6. *uor* I, 4, 2. *xo* II, 17.

Verborum I. coniug. Perfect. Phoc. VIII, 1. II. coniug. correpta 2 pers. in *is* perf. Phoc. VIII, 3. in *eo* ibid. III. coni. corrept. 2 pers. in *is* §. 4. IV. coniug. perf. §. 10. in *do* et *mo* natura longa penultima perf. Phoc. VIII, 7. *go* §. 8. *ndo* §. 6. *no* §. 5.

Verba ex nomine derivata. Eut. I, 1, 6. 8. 3, 2. seq. de nomine facta cuius sint coniug. I, 3, 1. 4, 1. cum nominibus composita mutant coniugationem II, 20. Verba Graeca a praeterito perfecto ducta more Syracusano ibid. Verba I. declin

in a ducta. Eut. I, 2, 1. a II. 2, 2. a III. §. 3. a IV. §. 4. a V. §. 5. Verborum coniugatio ex uno nomine derivatorum diversa ibid. I, 4, 1. Verba II. coni. simul et III: II, 19. I. et II. ibid. Verba praecedente consonante cuius sint coniugationis I, 8, 3. Verborum mutato genere mutatur coniugatio I, 4, 2.

Verborum terminationum quant. Max. Vict. rat. metr. XI.

Verba a *habeo* ducta aspir. Phoc. asp. I, 7.

Verba cum *Genit.* Graeco more constr. *discruciacari* animi. Arus. p. 225. *territus* 228. *implere* 234. *carere* 243. *laetari* 244. *pendere* 254. *misertatus* p. 246. v. *Misertus*.

Verbalia appellativa. Donat. II, 2, 3. verbalia nomina. Eut. I, 1, 6.

Verbis similia appellativa. Donat. II, 2, 3.

Verna gen. Prob. II, 1, 1, 6.

Vero quant. Prob. I, 9, 11.

Vesperis quant. Prob. I, 9, 2.

Vestitus declin. Prob. II, 1, 52.

Versuum genera. Max. Vict. carn. her. 4.

Vicem lugeo. Arus. p. 222.

Victus re. Arus. p. 266.

Video quant. syll. i pro tempore. Prob. I, 17, 6.

Viduo cuius coniug. Eut. I, 1, 4.

Vinco et compos. coniug. Eut. II, 3,

Vis declin. Prob. II, 1, 40, 54.

Viso cuius gen. verborum sit. Eut. I, 1, 2.

Visus. Donat. II, 14, 5.

Vixet. Prob. I, 18, 6.

Vizzo. Prob. II, 1, 23.

Vo: verba in *vo* cuius coniug. Eut. II, 16.

Vobiscum adv. Donat. II, 13, 2.

Vocabulum quid sit. Donat. II, 12, 1.

Vocales. Donat. I, 2, 1. Prob. I, 1, 1, 2, 1. Max. Vict. ars 18. Asp. II.

Vocativi declin. Phoc. V, 2. nomen in *us*. Asp. VI, 2. Prob. II, 1, 19. vocat. in *us*. Phoc. V, 2. Prob. II, 1, 6. nomen in *ius* et *ium*. Prob. II, 1, 19. quant. Prob. I, 4, 22.

Volutans. Arus. p. 266.

Vomis. Prob. II, 1, 46.

Vox quid sit. Donat. I, 1, 1. Max. ars 7. quotuplex sit. Donat. I, 1, 1. articulata, inarticulata, confusa. Max. Vict. ars 7.

Vulgus. Prob. II, 1, 41.

X.

X. literae natura. Donat. I, 2, 2. Prob. I, 3, 2, 4, 17. (quant.) Max. Vict. ars 18.

Xo: verba in *xo* cuius coniug. Eut. II, 17.

Y.

Y. litera. Donat. I, 2, 4. quant. Prob. I, 3, 4, 4, 17. quando et quomodo aspiretur apud Latinos. Phoc. asp. I, 1.

Υπερβατον. Donat. III, 6, 2.

Υπερβολή. Donat. III, 6, 2.

Υπόσειξις. Donat. III, 5, 2.

Υς. Graecae terminationis declin. et gen. apud Lat. Phoc. III, 10.

Υστερολογία. Donat. III, 6, 2.

Φ.

Φ. Graecum quando in Lat. vocab. aspir. Phoc. asp. I, 1.

X.

Χαριεντισμός. Donat. III, 6, 2.

Ψ.

Ψευδοτεχνία quid sit. Max. Vict. ars 1.

Z.

Z. literae vis. Donat. I, 2, 4. Prob. I, 3, 4. Max. Vict. ars 18.

Ζεύγμα. Donat. III, 5, 2.

Zidar. aris. Prob. II, 1, 27.

APPENDIX LOCORUM INDICE I. OMISSORUM.

Lucan. III, 227. Prob. II, 1, 45.

Pers. VI, 10. Prob. II, 3, 13.

Virg. Aen. III, 517. Max. Vict. rat. metr. V, 1.

IV, 52. ibid.

VIII, 127. Prob. I, 9, 10.

XI, 627. Prob. I, 11, 1.

III. I N D E X N O T A R U M.

A.

- † *Accesso*, ut *incesso*. p. 192. not. 7.
Accusativus et accusativus. p. 19.
 not. 46.
Acer femin. adiect. p. 343. not. 25.
Ad in formula *suffragari ad aliquid*.
 p. 322. not. 12.
Adicio et adicio. p. 98. not. 9.
Aena et aena. p. 218. not. 15.
Aeripodem pro *aeripodem*. p. 100.
 not. 1.
Alca pro *alga*. p. 124. not. 1.
An post comparativum pro *quam*.
 p. 154. not. 6.
Anchemolus et Archemorus. p. 109.
 not. 26.
Aquila grammaticus. p. 120. not. 3.
Archemorus et Anchemolus. p. 109.
 not. 16.

B.

Bos et quos conf. p. 74. not. 12.

C.

- Celo* gen. p. 333. not. 35.
 † *Cesso*, *cessere*. p. 192. not. 7.
Cette. p. 140. not. 31.
Coiur pro *coniur*. p. 285. not. 22.
Coniugatio secunda et tertia inter se
 fluctuant. p. 172. not. 46.
Consolo pro *consolar*. p. 313. not. 23.
Convertere intrans. p. 221. not. 30.
Crimino pro *crimino*. p. 279. not. 19.

Crustumerium et Crustumeria. p. 339.
 not. 29.

D.

- Decem et Jo*, quum *decem* per nu-
 merum scribitur, confus. p. 50.
 not. 3. p. 61. not. 31.
Dicione scribendam, non *ditione*. p.
 14. not. 8. p. 340. not. 18.
Dido declin. p. 336. not. 4.
Digamma et digammos. p. 5. not. 6.

E.

- Eadem* pro *eadem* *ratione*. p. 69.
 not. 22. p. 56. not. 17.
Elegum et Melicum conf. p. 277. not.
 17.
Episynaloepha pro *diacresi* dicta. p.
 29. not. 40.
Eriumpere se. p. 229. not. 33.
Eutychius grammaticus non *Eutyches*
 scribendus. p. 151. Cfr. Capitolin.
 in Antonin. philos. c. 2.

F.

- Ficus* gen. et declin. p. 121. not. 22.
Frigor, oris pro *frigus*. p. 114. not. 1.

G.

Genit. Gerund. cum subst. femin. gen.
 genitivo. p. 272. not. 4.

Gludim glossa barbara ad v. *rudere*.
 p. 179. not. 33.

I.

- Idem* pro *iidem*. p. 7. not. 47.
Io et *decem* conf. p. 50. not. 3. p. 61.
 not. 31.
Ir pro *hir*. p. 323. not. 28.
Isidor. Origg. I, 3. emend. p. 309.
 not. 4.

L.

- Lacte* nominativ. p. 105. not. 22.
Leo antiq. verb. a quo est *deleo*. p.
 136. not. 13.
Libra et *pondo*. p. 325. not. 35.

M.

- Magadar* et *magudar* conf. p. 113.
 not. 32.
Magis pro *mage*. p. 30. not. 44.
Malitia et *militia* conf. p. 222. not. 32.
Méyag nom. propr. p. 335. not. 30.
Merges unde ducatur. p. 159. not. 36.
Mi vocat. unde derivetur. p. 312.
 not. 18.
 † *Micar* p. 332. not. 9.
Militia et *malitia* conf. p. 222. not. 32.
Mortale et *morale* conf. p. 272. not. 10.
Mulcare unde veniat. p. 185. not. 23.
Mulcifer pro *Mulciber*. p. 147. not. 18.
Multare unde derivetur. p. 185. not.
 23.

N.

Nequiquam et nequicquam conf. et unde veniant. p. 76. not. 21.
Nominat. II. declin. in *uos* pro *uus*. p. 193. not. 28.
Nuncio unde ducatur. p. 170. not. 26.
Nuncupo unde derivetur. p. 170. not. 26.

O.

Oiei pro *oi*, *uae*. p. 316. not. 13.
Orphi et *Orphi* dativ. ab *Orpheus*. p. 334. not. 18.
Os pro *us* termin. nominat. II. decl. e. c. *continuos*. p. 193. not. 28.

P.

Papilio unde descendat. p. 109. not. 31.
Pappo. p. 109. not. 31.
Pappus. p. 109. not. 31.
Paupera femin. a *pauper*. p. 116. not. 2.
Penus et *pinus* conf. p. 12. not. 4.
Peanphycus corrupt. ex *pompeuticus*. p. 287. not. 12.
Pernuties et *pernities*. p. 26. not. 10.
Pinus et *penus* conf. p. 12. not. 4.
Plaut. Merc. V, 5, 4. emend. p. 140. not. 31.
Polluo et *pollea* idem verbum. p. 280. not. 21.
Pompeuticus pes. p. 287. not. 12.

Pondo et *libra*. p. 325. not. 35.
Popule vocat. a *populus*. p. 342. not. 10.
Præduus. p. 159. not. 41.
Praeter. perf. coni. syllabae *ri* quant. p. 93. not. 32.
Precium et *pretium*. p. 100. not. 10.
Pramulgare quid proprie significet. p. 185. not. 23.

Q.

Quaesere infin. a *quaeso*. p. 349. not. 43.
Quos et *bos* conf. p. 78. not. 12.

R.

Ratio i. e. *usus*, *modus*. p. 197. not. 37.
Ratiocinatores. p. 309. not. 6.
Relea antiq. verb. a *leo* inusitato v. p. 136. not. 13.
Remigem. p. 341. not. 23.
Resorbens et *resorvens*. p. 85. not. 32.
Ri syll. in *praeter. perf. coni.* quant. p. 93. not. 32.
Rudere glossam habet *barbaram gluidim*. p. 179. not. 33.
Rungere. p. 134. not. 20.

S.

Saetabis nom. fluvii. p. 120. not. 7.
Scobis et *scrobis*. p. 181. not. 32.
Scrobis et *scobis* conf. p. 181. not. 32.

Scrabes. p. 120. not. 6.
Scutella et *scutula* conf. p. 12. not. 17.
Seru quid significet. p. 326. not. 1.
Silio pro *salio*. p. 138. not. 12.
Singillatim et *sigillatim* conf. p. 81. not. 30.
Spatium et *spacium*. p. 100. not. 10.
Suffragari ad aliquid. p. 322. not. 12.
Syncretis (*syncrasis*) et *synthesis* conf. p. 34. not. 21.
Synthesis et *syncretis* (*syncrasis*) conf. p. 34. not. 21.
Synzugiae et *syzigiae*. p. 7. not. 45.

T.

Tharrhos oppidum. p. 123. not. 35. p. 129. not. 29.

U.

Ubique pro *ubicunque*. p. 47. not. 20.
Ucurbis oppidum. p. 120. not. 5.
Ulixes non *Ulysses*. p. 126. not. 1.
Us terminat. vocat. II. declin. p. 312. not. 18.
Usus doctorum quid sit. p. 272. not. 12.

V.

Vae quid significet. p. 316. not. 13.
 † *Vappo*. p. 109. not. 31.
Vappus. p. 109. not. 31.
Vocativus in *us*. p. 312. not. 18.

C O R P U S
GRAMMATICORUM LATINORUM
VETERUM

COLLEGIT AUXIT RECENSUIT
AC POTIOREM LECTIONIS VARIETATEM

ADIECIT

FRIDERICUS LINDEMANNUS

SOCIORUM OPERA ADIUTUS.

T O M U S II.

PAULI DIACONI EXCERPTA ET SEX. POMPEII FESTI
FRAGMENTA CONTINENS.

L I P S I A E,
SUMPTIBUS B. G. TEUBNERI ET F. CLAUDII.

C1810CCCXXXII.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

1950

1950

V I R O

PERILLUSTRI AC GENEROSISSIMO

BERNHARDO LIBERO BARONI A LINDENAU,

REGI SAXONIAE AB INTIMIS REGNI CONSILIIIS, SUPREMO ADMINISTRATO IN NEGOTIIS INTERNAM REGNI
SALUTEM SPECTANTIBUS, CETT. CETT. CETT.

VIRO DE PATRIA NOSTRA LONGE MERITISSIMO

H A N C F E S T I E D I T I O N E M

S A C R A M E S S E V O L U I T

E D I T O R.

V I R O

PERILLUSTRI AC GENEROSISSIMO

BERNHARDO LIBERO BARONI A LINDENAU

S. P. D.

FRIDERICUS LINDEMANNUS.

Quam Tibi debeat, Vir Perillustris, haec Grammaticorum Latinorum editio feliciter progrediens et fausto cursu ad umbilicum contendens, et ipse probe scis neque alii nesciunt. Quapropter haud opus videbatur esse, id ipsum ut hoc loco exponerem; verum et gratias agere Tibi et qua ratione continuaretur coeptum opus, hac epistola Tibi enarrare, non sine idonea causa constitui. Etenim quum haud parvum est, quod Tu, gravissimis regni et restituendi et administrandi curis atque negotiis distractus, doctorum etiam hominum nugas esse aliquid putare soles, quippe ipse principem locum inter viros doctos tenens; tum imprimis magnum et nobis quidem admirabile, quod ne Grammaticae quidem artis ac Latini sermonis studium impensius ac reconditius a Tua cura Tuoque patrocinio alienum existimas. Proinde non dubito profiteri, me non minus favore Tuo, quo amplexus es suscepta mea, quam auxilio, quo mihi es patrocinatus, in opere strenue persequendo esse confirmatum; neque facere possum quin palam omnibus dicam, per quem profecerim, cuius praesidio maxime fretus rem arduam conficere perrecturus sim. Vides, quot et quantas habeam causas, cur Tibi gratias agam; eaeque Tibi hac Te publice

appellandi concessa opportunitate actae sunt, quantae intelligi possunt maximae, quas, quaeso, comiter et clementi animo excipias.

Quum vero Te maxime auctore et deprecatore effectum sit, ut opera mea in emendandis Grammaticae Latinae auctoribus haud temere posita videretur et prosperum tandem exitum habitura; non abs re putabam esse, si Tibi exponerem, quid iam a me esset praestitum, quae praeparata essent, quae absoluta et confecta, ut fortunatus rei susceptae exitus sperari posset. Et primum quidem scire Te volo, me cum hoc altero Grammaticorum volumine quod Festum eiusque compilatorem Paullum continet, simul tertium prodire iussisse, quod complectitur Isidori, Episcopi Hispalensis, origines sive Etymologiarum opus; quam rem sic institui non magis propter argumenti similitudinem, quam uterque scriptor Romanarum rerum antiquitates praecipue tractet, quam propterea quod auxilia ad Isidorum critica tunc iam habebam parata. Tum scias, secutorum esse proxime Varronem de Lingua Latina, cuius reliquias quartum huius corporis volumen continebit a Papio, doctore Berolinensi, curatas, qui et aliis ad eam editionem facultatibus commendabilis fuit, et scriptas edidit Varronianas lectiones non sine approbatione exceptas, et a me accepit Codicum Lipsiensis et Gothani ad Varronis libros varias lectiones. Deinde Varrone absoluto mea opera editi prodibunt Sosipater Charisius et Diomedes. Et quod ad Charisium attinet, unicus tantum eius liber manuscriptus antiquus adhuc invenitur, qui asservatur in bibliotheca regia Neapolitana, idem, ex quo primus Charisium edidit Pierius Cyminius; cuius collationem a Niebhurjo diligentissime factam, ut ipse ante mortem promiserat, in manus meas tradidit Ioannes Classenius, Vir Clarissimus. Eius collationis ope innumeris in locis emendari, haud admodum augeri et suppleri scripta Charisii poterunt. Diomedem autem insignis contigit felicitas, ut tres eius,

qui in orbe terrarum exstant antiquissimi codices, conferri iubere possem, unum Monacensem, duos vero Parisienses, ad quos diligentissime excutiendos ea, quae Te auctore a regibus nostris pecuniae summa ad me est clementissime delata, accommodatissime insumi potuit.

Hos excipiet Nonius Marcellus, scriptor longe omnium depravatissimus, sed idem tamen ad veteres Latinos scriptores, quos classicos dicimus, emendandos gravissimus atque utilissimus. Eius libros manuscriptos, qui sunt optimae notae et antiquissimi, Parisiis contulit in meum usum Dübnerus, Gothanus, Vir Clarissimus, cuius opera tametsi mihi haud nihili constitit, tamen felicissime actum putabo de omni mea Grammaticorum editione, si simili ope in reliquis Grammaticis edendis uti poterō. Post hunc sequetur Priscianus, multas ille quidem iam virorum doctorum manus adiutrices ac servatrices expertus, multum tamen adhuc operae requirens, cui salutaria nunc maxime parantur auxilia Parisiis, ab eodem Dübnero.

Quos Grammaticos omnes excipient Metrici, quorum principem Terentianum Maurum editioni parabit Vir Clarissimus, Wüstemannus, Professor Gothanus, qui idem mihi conciliavit Virum iuvenem doctissimum Braunium, qui nunc Monaci versatur, mox vero in Helvetiam atque Italiam abibit, ubi Grammaticos nostros suae curae suaeque operae commendatos habebit et quicquid dignum memoratu invenerit, mecum communicabit.

Habes iam, Vir Perillustris ac Generosissime, quae Te scire volebam de laboris mei curarumque in Grammaticorum emendatione ponendarum ac iam positarum profectibus. Quarum rerum omnium si Te nactus fuero approbatorem et patronum, in rebus optimis Te suasorem atque

impulsorem me habiturum arbitrabor, ceterorum omnium iudicia nihil magnopere extimescens. Conscius enim ipse mihi sum vel maxime, quanta cura, quam diligenter, quam religiose hoc suscepto munere perfungi studeam, ac si res non ubique ex opinione cesserit; ea est humana imbecillitas ac rerum humanarum circumscripta arctis limitibus condicio, quae homines semper infra sperata animoque concepta subsistere iubet. De qua communi omnium sorte, etsi tristi, me tamen facile consolaturus, nihil ego amplius expeto, quam Tuum, Vir Perillustris, favorem. Quodsi hunc mihi enixe roganti non denegaveris, strenua opera in suscepto negotio pergam, ac Deo O. M. de exoptato laborum meorum fine confidam, cetera securus. Vale. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Idib. Sextil. c1800ccxxxii.

PRAEFATIO TOMI SECUNDI.

Lucundum est, magno ac diuturno itinere emenso, quum ad ultimam metam peruentum est, totum remetiri animo, aliisque quae volueris, quae gesseris, quae videris, quae didiceris, enarrare; qua in re et gaudia, quae perceperis, et labores, quos exhausieris, omnia pari voluptate memorem animum afficere solent. Idem mihi usu evenit. Annus est circumactus, ex quo commentarios virorum doctorum ad Paulli epitomam et Festi fragmenta disponere et editioni aptare coepi. In quo munere recte obiendo quum et facilem et iucundam operam mihi praestandam fore arbitratus essem, voluptatis quidem multum ex immensa atque varia virorum summorum doctrina penitius cognoscenda percepi multumque didici. At facilem opinatus operam magnopere me falsum esse, non sine summo taedio mature intellexi. Nam citatos a viris doctis ex innumerabili veterum scriptorum copia locos requirere atque, id quod plerumque ab interpretibus illorum temporum omissum, accuratius, ubi legerentur, demonstrare, capita ac segmenta enotare, quum mihi habere propositum; dici vix potest, quanto ea res mihi labore constiterit, quam immensa opera navanda fuerit, propterea quod saepe unius loci investigandi causa, non unus liber, sed universa volumina perquirenda, non dies unus, sed integrae hebdomadae insumendae, non horae subsecivae, sed diuturni temporis bona otia perdenda erant, et tamen loci tanta opera investigati aliquoties non sunt reperi. Sed uti dixi, talia exanclasse, labore peracto, non iniucundum est, quam voluptatem hoc unum turbat, quod multus labor non ubique prosperos habuit successus. Sed ad rem veniam.

Quae Festi libri de significatione verborum fata subierint, Gothofredi verbis, quam meis, exponere malo, cuius propterea ad Festi fragmenta praefationem huic loco reservavi ac meae praefationi interserendam duxi.

M. Verrius Flaccus de significatu verborum scripserat (*Festus in v. Pictor Zeuxis*) libros complures. Ex tanto librorum eius numero Sex. Pompeius Festus intermortua iam ac sepulta verba atque, ipso saepe confitente Verrio, nullius usus aut auctoritatis, praeterire voluit; reliqua vero quam brevissime redigere in libros admodum paucos cum hac inscriptione: *Priscorum verborum cum exemplis. Festus in v. Profanum*. Is liber Festi integer adhuc exstabat Caroli magni temporibus, cum Paullus quidam Diaconus iusta lege talionis Festi librum in epitomen redegit; eo indigno successu, ut prae eo Festus negligeretur. Unus tamen adhuc Festi liber exstabat totius quasi cladis superstes, et is quidem pro temporis iniuria media parte mutilus (huius enim ante *M* litteram nihil exstat; et ab ea ad finem vix dimidium eius, quod antea) ex Illyrico advectus, cuius aliquot pagellas Pomponius Laetus, maiorem partem Manilius Rallus, ab his Angelus Politianus librum accepit agnovit et exscripsit, et ab eo exemplo Petrus Victorius

aliquot locis vulgares Festi libros emendare coepit; reliquiae vero ad Aldum Manutium pervenere, qui conatus est cum Paulli Epitome eas coniungere et quasi unum corpus ex duplicibus membris conficere. Simili ratione ex utroque libro confectus alter liber exstabat apud Achillem Mafeum, Aldino locupletior, reapse tamen imperfectus. Ea res movit Antonium Augustinum accepto veteri monumento Festi a Rainutio Farnesio Cardinale (cui id Michaelis Silvii Cardinalis testamento relictum erat) ad utrumque auctorem Festum et Paullum ordine litterarum paullo aptiore coniungendum; lectore qua licuit admonito eorum quae Festi quaeque Paulli essent, neglecta quoque prava librorum Festi divisione, quam Aldas confecerat. Sed cum antiquitati sua ac peculiaris sit maiestas et forma, Fulvius Ursinus idem vetus monumentum Festi, ex Farnesiorum bibliotheca, uti erat plane mutilum ac lacerum, iisdem pagellis iisdem lineis repraesentavit, nisi quod caractere Italico de suo ingenio ac per coniecturam partim exesas partim fugientes sententias Festi primum supplavit; iis autem quae plene exstant ac legi poterant, coniecturas margini adiecit. Festo ita mutilo schedas, quae apud Pomponium Laetum fuissent, idem Ursinus, uti eae erant, subiecit. Hunc alii insecuti, spreto tantae vetustatis monumento atque exemplari, Antonii Augustini editioni Ursinianam confudere. Nos contra; utrasque enim separatim edidimus, priore quidem loco post Verrium Flaccum, hoc est Festi fragmentum uti purum ac simplex fuit, cum schedis Pomponii Laeti; secundo compositum ex Paulo Diacono et Festo ab Antonio Augustino corpus. Nam et simplicia natura priora; et haec quoque ratione magnis viris sua ac propria redditur; sed et vetustatis venerandae species curiosis conservatur; et reliquis post Ursinum dividendi occasio maior patet: ut nihil dicam, hac etiam editione magnum in eo lectioni adiumentum, quod primores dictiones, de quarum interpretatione agitur, hac nota peculiari ꝑ a ceteris distinctae atque separatae sunt, ut primo obtutu in lectoris oculis incurrant, quae alioqui abscedentes ac reliquis commixtae, propter eundem tenorem litterarum, lectori fastidium adferebant. Hoc te volui, Lector.

Hactenus Gothofredus. Ex quibus intelligitur, nobis in hac editione adornanda duo ante omnia fuisse agenda; primum quidem, ut Paulli epitomam a Festi reliquiis plane separarem, deinde ut ordinem alphabeticum a prioribus editoribus invectum, quem neque Paullus neque Festus iustum atque exactum observarant, tolleremus et utrumque opus ad pristinam suam rationem atque nativam condicionem reduceremus. Atque haec aliis quoque de causis necessaria esse videbantur. Nam saepe e Festi fragmentis uberiores interpretationes petitae inconsulto Paulli glossis erant admixtae, ut futili epitomatoris honos accessisset quo plane videretur indignus. Tum Paullus pariter atque Festus et similes glossas, licet secundum iustum ordinem alphabeticum disiunctas, composuerunt, et saepenumero interpretamenta sua atque orationem particulis coniunctivis et consecutivis coniunxerunt, quae omnia iusto ordine alphabetico introducto plane tollenda orationique scriptorum plane alius color inducendus erat. Igitur non dubitavimus Paulli epitomam secundum antiquissimos Codices manu exaratos edere, Festi autem fragmenta ac schedas secundum Fulvii Ursini editionem referre, hac tamen cautione, ut disruptis et motis loco suo schedis illis, quae apud Pomponium Laetum fuerant, ordinem nativum suumque locum assignarem.

Quod vero ad auxilia attinet critica, quibus in hac editione novis usi sumus; facile patet ad Festi fragmenta ac schedas a nobis nihil potuisse adhiberi novi, quum laceratus ille ac male habitus codex bibliothecae Farnesianae iam in regia bibliotheca Neapolitana asservetur, ad quam nobis aditus patebat nullus. Neque quicquam salutare sperari poterit tractato illo veteri codice a manibus pretio conductis. Maxime enim videtur esse necessarium, ut homo aliquis egregie doctus

et in reliquiis Festi multa iam lectione versatus Codicem illum summa cum fide ac religione exscribat, spaciolius absumtarum atque exesarum litterarum diligentissime enumeratis atque emensis, ut curatissime notetur, quot numero litterae ubique desiderentur. Cuius rei egregium exemplum propositum est a Niebuhrio, viro incomparabili, *Histor. Rom.* tom. II, pag. 143. ad quem locum respeximus pag. huius nostrae editionis 563. seq. Ante igitur quam talem tam diligentem Festi codicis Neapolitani habuerimus collationem imo descriptionem, nihil omnino auxilii, quod Festo salutare sit futurum, expectare poterimus.

Paulli autem compilatoris codices contigit nobis esse tam felicibus ut antiquissimos adipisceremur. Atque in eorum numero primus ponendus est Codex Guelpherbytanus ille, quem secundum diximus, et sigla Gu. 2. insignivimus. Is codex est membranaceus forma quadruplicata, seculi decimi, aut etiam antiquior, olim Ludovici Carrionis, cum hac inscriptione: *Excerpta ex libris Pompei Festi de significationibus verborum.* In fine plagulam habet separatam, quae egregias aliquot glossas Teutonicas continet, quae ad seculum octavum pertinere videntur, quas iam alii exscripserunt. Hoc praestantissimum exemplum, quo nullum, quod sciamus, in omni Germania exstat antiquius, quo recentiora sunt adeo quae Lugduni Batavorum atque Parisiis habentur, huic nostrae Paulli editioni pro fundamento subiecimus. Quod ubi interdum ita fecimus, ut antiquior orthographia negligenteret, duabus id de causis a nobis admissum est; primum quia Paullum sui potius temporis orthographiam introduxisse, quam antiquam religiose servasse putabamus, tum quod codicis antiquissimi fidem sequi quam nostras intrudere coniecturas malebamus, id quod in priori iam horum Grammaticorum volumine factum a nobis esse gaudemus. Alter Codex Guelpherbytanus quem conferri iussimus, chartaceus est, recentissimus, quippe seculi quinti decimi, in cuius fronte a Lauterbachio, bibliothecae illius quondam secretario, haec notata sunt: *Ex hoc codice poterunt suppleri commode lacunae, quae in editione Dion. Gothofredi auctorum lat. linguae 1584. in Festo exstant.* Verum plane falsum esse Lauterbachium ac nihil in isto codice haberi, nisi interpolationes, vidit iam Ebertus, V. Cl. in libro: *Bibliothecae Guelpherbytae Codd. Gr. et Lat.* pag. 72. Hunc codicem hac sigla Gu. I. notavimus.

Praeter hos duos Codices ad manus nobis fuerunt collationes codicum *Monacensis, Berolinensis, Lipsiensis.* Et Monacensis quidem libri iam diu mihi collationem perhumane transmissit *A. G. Cramerus*, Ictus, in Academia Kiloniensi professor, regi Daniae a consiliis reipublicae. Is quum in libro, quem ediderat, *chronicu domestica* inscripto, scripsisset, se velle viris litterarum studiosis quae multa haberet collecta ad multos veterum libros emendandos comiter impertire; ego litteris ad eum datis, qui mihi esset *περὸ ἄλλοις συμπαρατίθης*, petii, ut mihi ad Grammaticos Latinos quae haberet congesta benigne permitteret. Vir praestantissimus statim respondit summa humanitate ac plura promisit. Quibus promissis sic stetit, ut mihi suam Paulli collationem cum Monacensi libro, additis litteris humanitate plenissimis, transmitteret, quarum exemplum hic ascripsi.

A. G. Cramer S. P. Frid. Lindemanno.

Praeterlapsi sunt quatuor fere menses, ex quo et Tibi, V. Cl. gratulatus sum de humanissimis Tuis ad me litteris, et certiorum Te reddidi de proxime transmittenda Festi Tui varietate lectionis et Cod. Monacensis. Quo promisso, quod nunc tandem exsolvo, etsi non steterim nisi sero; facilem tamen paratamque mihi apud Te fore excusationem putavi, ubi perceperis diu-

tinam hanc procrastinationem ortam esse tum ex stomachi valetudine, quae ex multis abhinc annis me quotidie fere exercitum nimis habet, tum e concatenatis laboribus, qui si illa per horas respirare sinit, concessam moram potius muneris, quam officii dare iubent. Praeterea nec Codicis illius ea esse videtur in dolens, ut aut Te aut me huius morae poenitudo vehementer possit incensere, cum quantum adhuc ex eius usu mihi intellectum est, in plerisque conveniat cum antiquioribus Festi editionibus inprimisque cum Aldina, quacum aliquoties ubi usus venit, contendi. Sed haec Tu me melius iudicabis, cum in his scriptoribus habites, ego tantum peregriner. Praeter hanc collationem, quam summa fidelitate a me factam esse, facile ex eo intelliges, quod vel minutissimam et per se nullius pretii diversitatem notavi, quod ad Festum attinet nihil habeo, quod labores Tuos admodum iuvare possit. Nam quae schedula adiecta continet, excerpta videlicet pauca de Codice Viindobonensi, ea nec magni pretii sunt et transcripta unius horulae spatio, cum iam in eo essem ut vasa colligerem. Praeterquam autem Monacensem illum et Viindobonensem nullus alius per tot Germaniae et Helvetiae bibliothecas, quas peragravi, Codex Festi sese mihi obtulit.

De Nonio vix est, quod commemorem. Exstat in bibliotheca Academiae Hafniensis eius editio, quae Parisiis 1614, 8. prodit (Merceriana) olimque *πρῆμα* fuit Lucae Langermanni, deinde Gudii. Prior illam ao. 1645., cum Daventriae esset, contulit cum MS. libro Io. Gerh. Vossii et cum editione Iensoniana Venet. 1476., atque utriusque lectiones accuratissime suo exemplo adiecit. Eas ego cum ante quinque annos Hafniae per aliquot menses degerem, describere meoque libro addere coepi. Sed cum intelligerem, utrisque notandis tempus non sufficerem, missis Iensonianis mox in solis Vossianis substiti, quas tamen ipsas nisi usque pag. 369., negotiis aliis ac tempore impeditus, absolvere tum non potui, impediens bibliothecae illius legibus ut mecum ducerem librum Langermannianum. Quum vero Vossianus ille Codex inter omnes Nonii qui ad notitiam virorum doctorum venerunt, facile fama celebratissimus, a multis olim iam inspectus, et, ni memoria me fallit, post Vossii mortem in bibliothecam Lugdunensem delatus sit, iam vero Tate ipse illius bibliothecae thesauris praesens incubuisti; vix futurum puto, ut meum exemplar Tibi usui esse possit, etiamsi daretur illud ad umbilicum usque perficere, quod futurum existimo proxima aestate, si Deus vitam dederit, qua Hafniam denuo excurrere in animo habeo, ut Upsaliam contendam, cuius vrbis bibliothecam nemo dum excusit, licet vix possit dubitari in ea multa exstare, quibus iuvari possint antiquae litterae. Quicquid enim vetustorum librorum ex omni orbe convasarunt Heinsius, Bochartus, Salmasius, Schefferus alique, quo acceptiores essent reginae Christinae, eorum tantum partem secum traxit illa in Italiam et Vaticanam moriens dedicavit, reliqua in Suecia remansit et Upsaliae. Sed haec extra oleas. Quod si vel sic secus putaveris et nec Vossiani diversitates iam possideas, aut meum exemplum Tibi usui esse posse existimes, uno verbo significa, et quicquid est, illico praestabo. Idem promitterem de duobus tribusve exemplis Festi Noniique typis exscriptis, quibus per tempora in margine adscripsi nomina virorum doctorum, in quorum libris olim legi illorum hunc illumve locum aut emendatum aut illustratum, si aut propter quotidianum usum iis facile carere possem, aut suspicari, in iis esse, quae obtutum tuorum oculorum effugerint, magis, quam mei, in eam rem intendorum. Tu interim, Vir Doctiss., vale ex animo et res Tuas litterarique orbis feliciter age. Plura fortasse his adderem, si domi essem et in suppellectile mea. Ruri enim haec scribo, quo valetudinis causa dego apud fratrem, qui ex tanto numero unus mihi superest. Iterum vale. Scrib. raptim *Arcnsboci prope Lubecam* d. xxiii. Iulii clbcccxxxiii.

Haec ille ad me scripsit. Iam gratiae a me sunt agenda viro praestantissimo, qui senex grandaevus adhuc inter vivos et vitae suae praeclarissime actae praemia capit largissima, quod tanto suo beneficio editionem Festi nostram adiuvare voluit. Ceterum de Codice Monacensi haud iure statuit; nam ad meliores libros accensus est, quod ex eius lectionibus, in quibus saepe optimis libris consentit, facile apparet. Est autem membranaceus, formae quadratae minoris, initio, ut videtur seculi XI. scriptus, laterculis in binas partes divisus, scriptura satis nitida, etsi diversa litterarum magnitudine, aliquot etiam scripturae compendia habet.

Huic codici et aetate et bonitate proxime accedit Berolinensis, pariter membranaceus, octonis, seculi, ut videtur tertii decimi, quem et ipse inspexi, et varias eius lectiones habui a Niebuhrio ad oram editionis Paulli Venetae ai 1492. enotatas.

Codex Lipsiensis, quem bibliotheca asservat oppidana, recentissimae est aetatis et Varro-nis reliquias una continet. Is est chartaceus et formae maximae, sed, ut videtur, a bono atque antiquo libro descriptus. Eius conferendi negotium suscepit *Fridericus Vilhelmus Otto*, de quo vide quae dixi in praefatione Tomi primi.

Atque hi codices omnes praeter Gu. I. ea virtute excellunt, ut, quae veterrimae editiones omnes inde a voce *Incomitiare* usque ad finem libri IX. et quaedam ex libro XI. litterae M. loco suo mota et ad finem totius Epitomae reiecta exhibent, ea omnia suo loco et iusto ordine posita habeant. Unus Gu. I., ut diximus, ista omisit, praeterquam quae ex libro XI. litterae M. in editionibus in fine posita sunt, quae in Cod. Gu. I. suo ordine leguntur non omisa nec alieno loco posita. Vide quae notavimus pag. 79. not. 46. Praeterea in codice Berolinensi peculiaris glossa invenitur, quae neque in codicibus aliis neque in editionibus comparet, ac ne in fragmentis quidem Festi servata est. Cf. quae diximus ad pag. 93. not. 65. et quae de sententia Niebuhrii notavimus ad pag. 518. in commentariis.

Ex editionibus has in auxilium vocavimus. Et primum quidem eam contulimus, quam Ebertus, V. Cl., in lexico bibliographico sub no. 7495. recenset, quae ibi sic est notata: *Sext. Pompeius Festus de verborum significatione. Mediol. 3. Non. Aug. 1471. fol.* Hanc principem diximus. Eius lectiones dedimus integras. Praeter hanc Scaligeri et Dacerii editiones diligenter, ubi opus esse videretur, contulimus. Ad Festi autem fragmenta praeter Scaligeri et Dacerii editiones contulimus editionem Fulvii Ursini, quam principem ibi diximus, ex qua fragmenta illa atque schedas excudi curavimus; praeterea Antonii Augustini editionem ad manus habuimus, cuius lectiones sigla *Ven.* insignivimus, quae eatenus princeps est, quatenus Antonius Augustinus primus fuit, qui Festi fragmenta, sed ad iustum ordinem alphabeticum disrupta et Paulli glossis intermixta, edidit. In his Ant. Augustini, Scaligeri, et Dacerii editionibus pauca quaedam tanquam Festi (non Paulli) leguntur, quae in Fulvii Ursini editione non inveniuntur. Vide quae in commentariis sub voce *Tame* et ad glossam *Tammodo* diximus. Ea igitur aut ab Ursino neglecta, aut, quum Ursinus Codicem Farnesianum tractaret, iam detrita atque exesa fuerunt. Sunt autem paucissima.

Ad Paulli compendium varietatem lectionis conscripsit *Fridericus Vilhelmus Otto* ea ratione, quam in praefatione Tomi primi pag. IV. significavi. Quae ille conscripsit, ea ego omnia diligentissime excusi atque correxi, ita quidem, ut eius orationem nihil mutarem, sed omnes emendationes aut removerem aut examinare, aut novas de meo adicerem. Sic nihil me inconsulto mutatum est, et quae sunt mutata, ut a me profecta lectoribus apparebunt. Festi fragmenta ac schedas solus ego recensui. Commentarios virorum doctorum diligenter ipse examinavi, recent-

sui et supplevi, ita ut omnia, quae ibi nulla sigla addita reperiuntur, a me profecta existimanda sint. In qua recensione hoc mihi habebam propositum, id quod supra dixi, ut locos a viris doctis citatos requirerem et diligentius demonstrarem, ubi legerentur; quod quum non ubique factum apparet, sciant lectores, me locum licet diu quaesitum, non reperisse. Addidi praeterea quasdam etymorum rationes a me inventas, quas putabam veras esse; ceterum quae ad rerum Romanarum antiquitates vel a me notata vel ex aliorum scriptorum, recentiorum maxime, commentariis exscripta habebam, interpretamentis singularum glossarum adieci. Quae tamen a me profecta omnia, si ingentem commentariorum molem respicias, perpauca sunt et vix in censum venire possunt. Satis igitur habeo, si lectoribus virorum doctorum ad Festum commentarios recte dispositos et emendate expressos dedisse visus fuero. In quibus commentariis disponendis hoc maxime incommodum accidit et laboriosum, quod quum superiores interpretes omnes, Antonius Augustinus, Scaliger, Daccrius, Gothofredus notas suas ad glossas ex ordine iusto alphabetico positas ascripsissent, omnia in commentariis notata dirumpenda et ad antiquum ordinem, qui natus est, disponenda atque adornanda fuerunt. Praeterea Daccrius fere semper integras Scaligeri notas ita suis intertexerat, ut saepe vix internosci possent. Qua de causa aut Scaligeri notae bis erant describendae, aut Daccrii animadversiones in brevius contrahendae atque alieno ornamento denudandae erant, quod posterius feci, uti par erat. Idem in notis Gothofredi saepe faciendum fuit. Tum in notis Fulvii Ursini fragmento Festi ac schedis subiectis locos scriptorum citatorum raro diligentius monstravi, propterea quod iidem loci fere semper in commentariis recurrunt, ubi ista demonstratio, ut diximus, facta est.

Sic igitur haec nova Paulli ac Festi editio tandem ad umbilicum est perducta. Quae quod utilior esset viris doctis eiusque usus promtior; indices curavi adiiciendos, quorum primus glossas Paulli atque Festi continet primis verbis ita indicatas, ut, quum ordinem alphabeticum iniuria his scriptoribus obtrusum reliquerimus, singulae facile reperiri possent. Praeter hunc tres adiiiciuntur indices, ita quidem adornati, ut secundus scriptores a Paulo et Festo citatos et eorum locos qui in notis sunt emendati, contineat, tertius sit rerum et verborum a Paulo, Festo et in commentariis illustratorum, qui antiquitates maxime ostendit; quartus denique Graeca monstret. Ita viris doctis, qui hac nostra editione sunt usuri, optime consultum iri putavimus.

In volumine primo huius Grammaticorum corporis inde a pag. 309. usque ad finem, hoc est in Asperi Iunioris et Phocae opusculis ex errore typographico omnes loci ex poetis citati unciis inclusi sunt. Qui unci plane otiosi manuscriptis schedis a me propterea erant adiecti, ut typothetae ostenderem, quae loca separatim excudenda essent; id quod in prioribus plagulis ubique feceram. Verum nescio quo casu factum est, ut ille hoc signum non amplius intelligeret et plane otiosum et supervacaneum poneret. Hoc lectores etiam monitos volebam. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Idibus Sextil. clmcccxxxii.

EXCERPTA EX LIBRIS POMPEII FESTI DE SIGNIFICATIONE VERBORUM.¹

EPISTOLA PAULI PONTIFICIS AD CAROLUM REGEM.²

Divinae³ largitatis munere, sapientia potentiaque praefulgido Domino Regi Carolo regum sublimissimo Paulus ultimus servulus.

Cupiens aliquid vestris bibliothecis addere, quia ex proprio perparum⁴ valeo, necessario ex alieno mutuavi. Sextus⁵ denique Pompeius Romanis studiis affatim eruditus, tam sermonum abditiorum, quam etiam quarundam causarum origines aperiens, opus suum ad viginti usque⁶ proluxa volumina extendit. Ex qua ego prolixitate superflua quaeque et minus necessaria praeteregreiens et quaedam abstrusa penitus stilo proprio enucleans, nonnulla⁷ ita, ut erant posita, relinquens, hoc⁸ vestrae celsitudini legendum compendium⁹ obtuli. In cuius serie¹⁰, si tamen lectum ire non dedignabimini¹¹, quaedam secundum artem, quaedam iuxta etymologiam posita non inconvenienter¹² invenietis, et praecipue civitatis vestrae Romuleae¹³, viarum, portarum, montium, locorum tribumque¹⁴ vocabula diserta reperietis; ritus praeterea gentilium et consuetudines, varias dictiones quoque poetis¹⁵ et historiographis familiares, quas in suis opusculis frequentius posuere. Quod exiguitatis meae munusculum si sagax et subtilissimum vestrum ingenium non usquequaque repulerit, tenuitatem meam vita¹⁶ comite ad potiora excitabit. Vale¹⁷.

1) Sic cod. Gu. 2. M. *Pompeii Festi de interpretatione linguae latinae*. L. *Festi Pompeii vocabulorum liber incipit*. B. Vulg. *Sexti Pompeii Festi de verborum veterum significatione libri XX*. — 2) *Epistola*] *Praefatio* Gu. 1. Omittunt hanc epistolam L. B. — 3) *Divinae*] om. Gu. 1. — 4) *perparum*] *parum* Gu. 1. S. — 5) *Sextus*] Sic Gu. 2. M. Vulg. *Festus*. — 6) *prolixa*] *ad prolixa* Gu. 1. — 7) *nonnulla*] om. Gu. 1. — 8) *hoc*] Sic Gu. 1. Vulg. *haec*. Sed illud

est aptius. — 9) *compendium*] *compendio* Gu. 1. S. — 10) *serie*] *rei* Gu. 1. — 11) *dedignabimini*] *dignabimini* Gu. 1. — 12) *posita non inconvenienter*] Sic Gu. 2. Vulg. *non inconv. pos.* — 13) *Romuleae*] *Romule* Gu. 1. — 14) *tribuumque*] *que* om. Gu. 1. — 15) *poetis*] *poematis* M. — 16) *vita*] *vitae* M. — 17) *Vale*] om. Gu. 1., qui habet *Explicit praefatio festi pompeii*. Cum Gu. 1. consentit Gu. 2.

PAULI DIACONI EXCERPTA EX LIBRIS POMPEII FESTI DE SIGNIFICATIONE VERBORUM.

LIBER I.

Augustus locus sanctus ab avium gestu, id est quia¹ ab avibus significatus est, sic dictus; sive ab avium gustatu, quia aves² pastae id ratum fecerunt³.

Augur ab avibus gerendoque dictus, quia per eum avium gestus edicitur; sive ab avium garritu, unde et⁴ augurium.

*Aspiciendo*⁵ ab ave spicienda⁶. Nam quod nos cum praepositione dicimus *aspicio*, apud veteres⁷ sine⁸ praepositione *spicio*⁹ dicebatur.

Affectare est primum animum ad faciendum¹⁰ habere.

Armillum vas vinarium in sacris dictum, quod armo, id est humero¹¹ deportetur.

Aerarii tribuni a tribuendo¹² aere sunt appellati.

*Aerarium*¹³ sane populus Romanus in aede Saturni habuit.

Apricum locum a sole apertum a Graeco vocabulo *απριος*¹⁴ appellamus¹⁵, quasi *ἀνευ φοβινης*¹⁶, id est sine horrore, videlicet frigoris, unde etiam putatur et Africa¹⁷ appellari.

1) quia] qui M. — 2) aves] om. L. — 3) fecerunt] Sic L. B. Gu. 1. 2. Vulg. *ficere*. — 4) et] om. L. — 5) *Aspiciendo*] dicitur add. L. — 6) *spicienda*] *spicienda* L. B. Gu. 1. — 7) *aspicio*, apud veteres] om. Gu. 1. — 8) *sine praep.*] Vulgo *sine a praep.*, sed praepositio a abest a L. M. Gu. 1. pr. — 9) *spicio*] *specio* L. B. pr. — 10) *faciendum*] obliteratum est in B. — 11) *id est humero*] *id est* om. Gu. 1., qui habet *a hum.* — 12) *tribuendo*] *tribuendo*] M. corrupte *tributa tribuendo*. — 13) *Aerarium*] *vel aera* add. B. — 14) *απριος*] M. Gu. 2. *fricis*; B. *φοβινης*. Genitivum illum ne quis elegantiorum putet esse, quam qui Grammatico tribuatur, confer. eiusdem Pauli haec verba: *Amicitiae vocabulum ab amore deducitur*. Gu. 1. *ἀφοβινης*. Om. L. pr. — 15) *appellamus*] om. L. *appellatur* B. M. Gu. 1. 2. — 16) *ἀνευ φοβινης*] *africis* M. Gu. 2. *ἀφοβινης* Gu. 1. Scal. D. *aphrici* L. *αφοβος* B. Om. pr. —

17) *et Africa*] Sic B. M. Gu. 1. 2. *et Aphr. appellata* L. Vulg. om. *et*. Sed frequens est *etiam et*, quod significat *auch sogar*. Vide exempla ap. Vechnier. Hellenol. I, 6, 1. A codicum igitur auctoritate res pendet, quam h. l. secuti sumus. — 18) *trahant*] In cod. B. corrupte haec adduntur: *melius, quia sine munere id est fructu, id est sine et munus*. Videntur autem eadem ex Isidoro l. XIV. cap. 8. assuta esse. — 19) *Affecta*] *Affectata* L. B. pr. *Adsectata* S. et D. — 20) *appellatur*] *appellatum est* L. — 21) *Aquaedictum*] Sic B. Gu. 1. 2. S. *Aquaedictum* vulg. Recte per e scribitur. Est enim ab eliciendo ductum. *Aquidictum* L. — 22) *dicitur*] *vocatur* B. Om. L. — 23) *elicitor*] om. L. — 24) *manali*] *manuali* L. Sed vide ips. Fest. s. v. *Manalem lapidem* etc. — 25) *iuvamur*] *iuvamus* L. Gu. 1. — *vivamus* B. Cfr. Doederlein Latein. Syn. T. I. p. 11. — 26) *tam*] *ideo* L. Om. S., qui pro igni habet ignis. — 27) *super-*

Amoena dicta sunt loca, quae ad se amanda alliciant, id est trahant ¹⁸.

Affecta ¹⁹ femina vel in bonam partem dicitur, velut honorata, vel in malam, quasi ad extremum periculum adducta.

Aquagium quasi aquae agium, id est aquaeductus appellatur ²⁰.

Aquacliticium ²¹ dicitur ²², quum aqua pluvialis remediis quibusdam elicitur ²³, ut quondam, si creditur, manali ²¹ lapide in urbem ducto.

Aqua dicitur, a qua iuvamur ²⁵.

Aqua et igni tam ²⁶ interdicti solet damnatis, quam accipiunt nuptae, videlicet quia hae duae res humanam vitam maxime continent. Itaque funus prosecuti redeuntes ignem supergradiebantur ²⁷ aqua aspersi; quod purgationis genus ²⁸ vocabant suffitionem.

Axitiosi factiosi dicebantur, quum plures una quid agerent facerentque. *Axit* autem dixisse antiquos ²⁹ pro *egerit*, manifestum est; unde *axites* ³⁰ mulieres sive viri ³¹ dicebantur una agentes.

Alites volatu auspicia facientes istae putabantur: buteo ³², sanqualis ³³, immusulus ³¹, aquila, volturius ³⁵.

Axamenta dicebantur carmina Salaria ³⁶, quae a Saliis ³⁷ sacerdotibus cantabantur ³⁸, in universos homines composita. Nam in deos singulos versus ficti ³⁹ a nominibus eorum appellabantur, ut Ianuali ⁴⁰, Iunonii ⁴¹, Minervii.

Axis, quem Graeci *ἄξονα* ⁴² dicunt ⁴³, plures habet significationes. Nam et pars coeli septentrionalis, et stipes teres, circa quem rota vertitur ⁴⁴, et tabula sectilis axis appellatur ⁴⁵.

Ador farris genus, edor quondam appellatum ab edendo ⁴⁶, vel quod aduratur, ut fiat tostum, unde in sacrificio mola salsa efficitur.

Adoriam ⁴⁷ laudem sive gloriam dicebant, quia gloriosum eum ⁴⁸ putabant esse ⁴⁹, qui farris copia abundaret.

Arma proprie dicuntur ab armis ⁵⁰, id est humeris ⁵¹ dependentia, ut scutum, gladius, pugio, sica et ea ⁵², quibus procul proeliamur ⁵³, tela ⁵⁴.

gradiebantur] Sic L. M. Vulg. *supergradiebantur*. — 28) *purgat. gen.*] *genus purg.* L. — 29) *dixisse antiquos*] Sic Gu. 1. 2. Vulg. *antiquos dixisse*. — 30) *axites*] Sic scribendum censuit Scal. Gu. 2. *axes*. Vulg. *axies*. — 31) *viri*] Sic scripsi de coniectura Scal. pro vulg. *dii*, quod nihil est. Om. v. pr. — 32) *buteo*] *buteon* L. *buteos* B. pr. — 33) *sanqualis*] *anquanis* pr. In B. *anqua* est obliteratum. Om. L. Vid. Fest. ipsum s. v. *Sanqualis*. — 34) *immusulus*] Sic Gu. 2. *immusulus* B. M. Gu. 1. Vulg. *immusculus*. — 35) *volturius*] Sic L. Vulg. *vulturius*, pro quo M. habet *vulturus*. — 36) *Salaria*] *Salaria* B. Gu. 1. 2. pr. — 37) *Saliis*] om. M. — 38) *cantabantur*] Sic videtur esse legendum, quum vulgo legatur *componebantur*, sed hoc ipsum sequitur. — 39) *ficti fieri* L. *ficti* M. S. — 40) *Ianuali*] *Ianuali* L. *Ianulii* B. *Ianuli* M. Gu. 1. 2. — 41) *Iuno-*

nii] *Iunoni* L. — 42) *ἄξονα*] Sic M. Gu. 1. *axona* Gu. 2. *τὸ ἄξιον* B. — 43) *dicunt*] Sic M. Gu. 1. 2. Vulg. *vocant*. — 44) *vertitur*] *volvitur* vel *vertitur* L. — 45) *appellatur*] *dicitur* L. — 46) *edendo*] *edicendo* Gu. 1. — 47) *Adoriam*] *Adorem* L. B. Gu. 1. pr. S. Sed praestat altera forma, quod substantivum est abstractum, quae omnia in *ia* solent effici formari, ut apud Graecos. Analogiae igitur ratio suadet formam in *ia*. Sic *adoriae* scribitur in codice, ex quo Frontonis Epp. editae sunt. Vide ed. Niebuhr. p. 168. — 48) *gloriosum eum*] *eum glor.* Gu. 1. — 49) *putabant esse*] *esse dicebant* L. — 50) *propr. dicuntur ab armis*] *dic. ab armis propr.* L. — 51) *humeris*] *ab hum.* B. — 52) *et*] Sic L. S. Vulg. *ut*. — 53) *proeliamur*] *proeliantur* L. *praeliantur* Gu. 1. *prope praeliantur: sicut tela, quibus procul*. S. — 54) *tela*] *dicuntur* add. B.

- Armita*¹ dicebatur virgo sacrificans, cui lacinia togae in humerum erat reiecta². Legibus etiam Laurentum sanctum est³, ne⁴ pomum ex alieno legatur in arnum, id est, quod humeri omnis sit.
- Armentum* id genus pecoris appellatur, quod est idoneum ad opus armorum. Invenies tamen feminine⁵ *armentus* apud Ennium positum⁶.
- Album*, quod nos dicimus, a Graeco, quod est⁷ ἀλόφος⁸, appellatum⁹. Sabini tamen *alpum* dixerunt. Unde credi potest, nomen Alpium a candore nivium vocitatum¹⁰.
- Abesia*¹¹ scuta dicebantur, quibus Albenses, qui sunt Marsi generis, usi sunt. Haec eadem decumana vocabantur¹², quod essent amplissima, ut decumani fluctus.
- Albiona*¹³ ager trans Tiberim dicitur¹⁴ a luco Albionarum¹⁵, quo loco¹⁶ bos alba sacrificabatur¹⁷.
- Albula* Tiberis¹⁸ fluvius dictus est¹⁹ ab albo aquae colore; Tiberis autem a²⁰ Tiberino Silvio rege Albanorum, quod is in eo exstinctus est.
- Ambo* ex Graeco ductum²¹ videtur, quod illi ἀμφο²² dicunt.
- Ambuctus* apud Ennium lingua Gallica servus appellatur²³.
- Am* praepositio loquularis significat circum, unde supra servus ambactus, id est circumactus dicitur.
- Ambest* ita tertiae personae verbum est, ut nullam aliam habeat²⁴ declinationem.

1) *Armita*] Sic L. M. Gu. 1. 2. Vulg. *Armata*, quod eo videtur esse ortum, quod hoc vocab. ab armando duxerunt, h. e. *armis instruere*. Sed derivandum est ab *armito*, i. e. *humero*, ut ipse Fest. explicat. Est igitur *armita* virgo arnum obsecta lacinia togae, veluti verbum esset *armire*, id est *arnum obtere*. — 2) *reiecta*] *relecta* M. — 3) *sanctum est*] Sic M. Gu. 2. *sancitum*. Vulg. Videatur Struve iber die Lat. Decl. und Coni. p. 294. s. v. *Sancio*. etiam *sancitum* erat *Laurenti* L. — 4) *ne* nec pr. — 5) *feminine*] Sic L. M. Gu. 1. 2. S. *feminino* genere B. Vulg. *feminei* generis. — 6) *positum*] om. L. — 7) *quod est*] om. B. — 8) ἀλόφος] Sic B. Recte. Vid. Lex. Graec. s. v. ἀλόφος. Vulg. ἀλόφοι. Gu. 2. *alphon*. M. *alphi*. L. *alphi*. Om. pr. — 9) *appellatum*] est praepositum vulgo, quod om. B. Gu. 1. 2. — 10) *vocitatum*] *vocatum* L. — 11) *Abesia*] *Albensia* L. — 12) *vocabantur*] *vocabant* L. *vocabatur* pr. — 13) *Albionata*] *Albionata* L. — 14) *dicitur*] om. B. — 15) *Albionarum*] *Albionara* B. Gu. 1. pr. — 16) *quo loco*] *in quo loco* L. Gu. 1. pr. *in quo luco* B. — 17) *sacrificabatur*] *immolabatur* L. — 18) *Tiberis*] Sic omnes codd. Vulg. *Tiberis*. — 19) *dictus est*] Sic Gu. 2. *est dictus* B. Vulg. *om. est*. — 20) *a Tiberino*] om. a L., qui habet *Tiberio*, ut M. Gu. 1. 2. S. At vide infra s. v. *Tiberis*. *Tybero* B. — 21) *ductum*] *dictum* L. B. M. S. — 22) ἀμφο] *ampho* Gu. 2. *dicitur* ἀμφο Gu. 1. — 23) *appellatur*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *dicitur* Vulg. Pro *servus* S. habet *actus*. — 24) *aliam*

habeat] *habeat al*. L. pr. — 25) *Ambegni*] Sic B. M. Gu. 1. pr. S. *Ambignii* L. Vulg. *Ambigni*. — 26) *vervex*] *vervex* Gu. 2. *vervix* M. — 27) *appellatur*] *appellatur* Gu. 1. — 28) *Abemito*] *Abemitto* B. — 29) *auferto*] *cafero* L. — 30) *antiqui dicebant*] *antiqui enim dicebant* L. — 31) *Ambarvales*] Om. hunc articulum M. In S. addita deinde est glossa: *Ambarvales hostium est, quae rei divinae causa circum arva ducitur ab iis, qui pro frugibus faciunt*. — 32) *dicebantur*] Sic Gu. 2. Vulg. *appellabantur*. — 33) *Ambarvales*] *Ambarvales* M. — 34) *ducebantur*] *dicebantur* (sic) M. *dicebantur* Gu. 2. — 35) *circuitus*] *circumitus* Gu. 2. — 36) *in latitudinem*] *altitudine* B. — 37) *in longitudinem*] Apposui his lacunae signum, nau excidisse videtur modus longitudinis, nisi forte putes hunc esse verborum *idem quod aedificium sensum: in longitudinem eadem est mensura, qua aedificium*. — 38) *idem*] *id* Gu. 1. — 39) *sed et*] om. L. et om. B. Gu. 1. — 40) *appellatur*] Vulg. additur a circumcundo supplicandoque, quam interpretationem om. B. Gu. 1. 2. pr. S. tractam scil. ab eodem articulo, qui infra legitur post voc. *Antes*. — 41) *Adolescit*] *Adulescit* B. — 42) *Graeco*] *vocabulo* add. L. — 43) ἀλλξω] Sic scripsi secutus Gu. 2. cod. opt., in quo est *aliso*; prope abest B. οαλιξω, unde M. *oaliso*. Gu. 2. ἀδαινω, sed in hoc cod. Graecae voces a recentiore manu additae sunt. Unice verum esse arbitror ἀλλξω, quod est colligere, cumulare, cui signifi-

*Ambegni*²⁵ bos et vervex²⁶ appellabantur, quum ad eorum utraque latera agni in sacrificium ducebantur.

Ambidens sive bidens ovis appellabatur²⁷, quae superioribus et inferioribus est dentibus.

*Abemito*²⁸ significat demito vel aufero²⁹. *Emerere* enim antiqui³⁰ dicebant pro accipere.

*Ambarvales*³¹ hostiae dicebantur³², quae pro arvis a duobus fratribus sacrificabantur.

*Amburbiales*³³ hostiae appellabantur, quae circum terminos urbis Romae ducebantur³⁴.

Ambustus circumustus.

Ambitus proprie dicitur circuitus³⁵ aedificiorum patens in latitudinem³⁶ pedes duos et semissem, in longitudinem ***³⁷ idem³⁸ quod aedificium, sed et³⁹ eodem vocabulo crimen avaritiae vel affectati honoris appellatur⁴⁰.

*Adolescit*⁴¹ a Graeco⁴² ἀλιζω⁴³, id est accresco⁴⁴ venit. Unde finit adultus, adolescens⁴⁵, altare⁴⁶; eo, quod in illo⁴⁷ ignis excrescit⁴⁸ et exoletus⁴⁹, qui excessit olescendi, id est crescendi⁵⁰ modum et inolevit, id est crevit.

Allaria sunt, in quibus igne⁵¹ adoletur.

Aliuta antiqui dicebant pro aliter⁵², ex Graeco id ἀλλοίως⁵³ transferentes. Hinc est illud in legibus Numae Pompilii⁵⁴: Si quisquam⁵⁵ aliuta faxit, ipsos⁵⁶ Iovis⁵⁷ sacer esto.

Astu apud poetas astutiam significat, cuius origo ex Graeco, ab⁵⁸ oppido, ἀστυ⁵⁹, deducitur, in quo qui conversati⁶⁰ assidue sint, cauti atque acuti esse⁶¹ videantur⁶².

cationi convenit verbum glossatoris *acresco*. *Oaliso* venit a repetita littera o in verbo *Graco*. Referenda est enim glossa ad simplex verbum *olescere*, quae est forma, ut ita dicam, transformata in compositione propter suaviorem sonum ex *alesco*, cuius simile videbatur Grammatico ἀλιζω. Compositam vocem posuit in lemmate, quod simplex non erat in usu. Alias derivationes vide ap. Forcellini in Lex. Lat. Vulg. habet ἀδολεσχῶ. S. ἀδολεσχῶ. Ut nos scripsimus, sic esse in libro aliquo testatur Scal. — 44) *acresco*] *creasco* L. — 45) *adolescens*] *adulescens* B, M. Gu. 2. pr. et *adal*. L. — 46) *altare*] Coniunxi hoc, secutus Scal., cum prioribus, quod una tantum videtur esse glossa, quae ad eandem familiam pertinet. — 47) *in illo*] *in eo* L. Gu. 1. — 48) *excrescit*] *i*, et B. nihil aliud habet. — 49) *exoletus*] *est* add. pr. — 50) *id est crescendi*] om. L. B. Gu. 1. pr. At hoc ipso explicatur verbum obsoleto olescendi. — 51) *igne*] Sic B. Gu. 1. 2. pr. Vulg. *ignis*, quod ex eo est ortum, quod *adoletur* putarunt significare *alitur*. At vide Forcellini Thesaur. L. s. v. *Adolere*. — 52) *dicebant pro aliter*] *pro aliter dicebant* B. *alter* L. — 53) *ex Graeco id ἀλλοίως transferentes*.] Sic scripsi ex Gu. 1, cui codici addunt alii, quanquam corrupte verba proferentes. Primus est L., qui habet *ex Graeco ad alios transferentes*, quod est *ex Graeco id ἀλλοίως* Reuchliniana pronuntiatione, quasi scribatur ἀλλίως. Huic proximus est M., qui corrupte habet *atallius*, id est *ad alios*, h. e. *id ἀλλοίως*. Gu. 2. a prima manu ex

gre ad alios, cui additum est a recentiore manu iisdem signis, quae additi: ex *gre*⁶⁰ a (sic) *alios*. Punctum significat ad esse corruptum, scil. ex *id*. — B. ex *Graeco ἀλλως transf.* Om. Graeca edit. pr. *Ἀλλοίως* autem ab ἀλλοίος derivatum, quamvis non reperitur a Graecis usurpatum, tamen Grammaticis concedere possumus. Videmus autem omnino Grammaticos, veluti Festum, multis Graecis vocibus uti, quae nemo facile Graecus nupsaverit, ut videbimus s. v. *Aegrum*. Vulg. est ἀλλη vel ἀλλως *transf.* — 54) *Pompilii*] *Pompili* Gu. 2. optimus cod. Sed vix notum illud praecipuum de talibus Genitivis ad grammaticos pertinet. Est potius ex longiore littera *i*, quae pro *ii* ponitur, orta brevior forma. — 55) *quisquam*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *quis* Vulg. — 56) *ipsos*] Sic M. Gu. 1. pr. S. *ipsus*. Gu. 2. — 57) *Iovis sacer*] Sic distincte scriptum est in Gu. 1. Ceteri mire *Iovis acer*, quod ipsum significat, scriptum fuisse *Iovis sacer*. Fefellit scribas structura verborum. At vide Cic. Legg. II, 18, 45. *Terra — ut focus domiciliorum, sacra deorum omnium est.* Cfr. Plato Legg. p. 206. γῆ μὲν οὖν ἔστι τε οἰκησέως, ἔργῳ πάσα πάντων θεῶν. Cic. in Verr. I, 18, 48. *insula* (Delus) *deorum* (Apollinis) *Dianaeque sacra putatur.* — 58) *ab*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 59) *ἀστυ*] *astu* Gu. 2. *astu* M. Om. pr., in qua ad margin. aliquis hanc vocem adscripsit. — 60) *conversati*] *versati* L. — 61) *esse*] om. Gu. 1. — 62) *videantur*] *videntur* L.

Algo ex Graeco ἀλγῶ¹ ducitur², id est doleo, ut sit frigus³ dolor quidam membrorum rigore collectus⁴.

Ast significat at, sed, autem⁵.

Anus dicta est⁶ ab annorum multitudine, quoniam⁷ antiqui non geminabant consonantes; vel quod iam sit sine sensu, quod Graece⁸ dicitur ἄνουσ⁹.

Amussum regulariter, tractum a regula, ad quam aliquid exaequatur¹⁰, quae amussis dicitur. Quidam *amussum*¹¹ esse dicunt¹² non tacite¹³, quod muttire¹⁴ interdum dicitur loqui.

*Adgrettus*¹⁵ apud Ennium *adgrettus fari*¹⁶; pro eo, quod est adgressus¹⁷ ponitur, quod verbum¹⁸ venit a Graeco ἐρείω, surgo¹⁹.

*Agnus*²⁰ ex Graeco ἀμνός²¹ deducitur, quod nomen apud maiores communis²² erat generis, sicut et lupus, quod venit ex Graeco λύκος²³.

Acgrum ex Graeco ἀνιγρόν²⁴ appellatur; a quibusdam putatur a voce doloris appellari, quod est αἷ²⁵.

Anus ex Graeco venit, quem illi ἐννον²⁶ dicunt, et quod nos trimum²⁷, illi dicunt τριέννον²⁸.

Allerum Simnius ait idem significare, quod apud Graecos ἔτερον²⁹. Quidam vero ex utroque esse compositum³⁰ ἄλλος et ἔτερος³¹.

*Alter*³² et pro non bono ponitur³³, ut in auguriis altera quum³⁴ appellatur avis³⁵, quae utique prospera non est. Sic aliter³⁶ interdum pro adverso dicitur et malo.

*Alliesis*³⁷ dies³⁸ dicebatur³⁹ apud Romanos obsoenissimi ominis, ab Allia fluvio scilicet⁴⁰, ubi Romanus fusus a Gallis⁴¹ exercitus est.

Adlecti dicebantur apud Romanos, qui propter inopiam ex equestri ordine in senatorum sunt nu-

1) ἀλγῶ] *algo* Gu. 2. ἀλγέω Gu. 1. Om. pr. — 2) ducitur] Sic M. Gu. 2. Vulg. ducitur. — 3) frigus] Doederlein latin. Synom. T. III. p. 90. emendare vult *algor* pro *frigus*, vel utrumque coniungi *algor, frigus*. Qua emendatione non opus est, si recte intellego Festum. Ex verbo enim *algeo* repetenda est notio frigoris, quasi dixisset *ut sit is algor dolor*. Verte *so dass diese Kälte ein Schmerz sein soll* etc. — 4) collectus] Sic scribit idem Doederlein. Sed iam edit. Scal. hoc habet. Vulg. coniectus, quod nihil est. — 5) at, sed, autem] *sed, at, autem* B. *sed, vel, autem* M. S. — 6) dicta est] om. L. — 7) quoniam] *quomodo* Gu. 1., in quo supra v. est: alii *qm*. Habent sic B. Gu. 2. *cum* pr. *qm* autem est *quoniam*. — 8) quod Graece] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. *qui*. Vulg. — 9) ἄνουσ] Sic ascriptis aliquis ad marg. edit. pr. Prope abest Gu. 1., in quo est ἄνοις Graece dicitur. *nus* Gu. 2. Om. pr. L. — 10) exaequatur] *exaequetur* pr. — 11) *amussum*] om. L. — 12) esse dicunt] dicunt esse B. — 13) tacite] *tacere* L. B. pr. *tacitate* M. Orta est depravatio ex seq. infin. — 14) *muttire*] Sic Gu. 2. Vulg. *mutire*. Pro quod habet B. *sed*. — 15) *Adgrettus*] Sic L. S. Recte. Nam non di-

citur *Adgressus*, sed *Adgressus*. *Adgractus* B. *Adgreetus* Gu. 1. Vulg. *Adgretus*. — 16) *adgrettus*] Sic L. S. *adgractus* B. — 17) *adgressus*] Sic B. Gu. 2. Vulg. *aggressus*. — 18) *verbum*] *verbo* L. — 19) a Graeco ἐρείω, surgo] Sic B. a Graeco *surgo* L. M. Gu. 2. Om. vv. ἐρείω, *surgo* vulgata. S. a Gr. ἄγει. — 20) *Agnus*] *Agnos* Gu. 2. — 21) ἀμνός] *annos* Gu. 2. *deducitur* ἀμρος B., cuius margo habet ἄγω. Om. pr. — 22) *communis*] *omnis* pr. — 23) λύκος] *lycos* Gu. 2. Om. L. pr. — 24) ἀνιγρόν] Sic M. S. *anigrum* Gu. 2. *anigrum* L. *ἐννυγρος* Gu. 1. *ἐννον* B. Om. pr. Vulg. αἰδέω. Dicitur *ἀνιγρός* a senioribus Graecis poetis pro *ἀνιγρός*. — 25) αἷ] Sic L. M. Gu. 1. 2. latinis litteris. *ai ai* B. om. pr. Vulg. αἷ αἷ. — 26) ἐννον] Sic B. M. S. *emnon* Gu. 2. *ξνον* Gu. 1. Vulg. *ἐνιαυτόν*, quod L. habet supra lineam, quum a contextis absit. — 27) *trimum*] Sic L. Gu. 1. 2. pr. *nostrum annum* M. Vulg. *triennium*. — 28) *τριέννον*] Sic M. S. *τριέννον* Gu. 1. *triennnon* B. *triennnum* Gu. 2. Om. L. pr. Vulg. *τριετες*. — 29) *ἔτερον*] *eteron* Gu. 2. *ξτερος* Gu. 1. — 30) *esse comp.*] *esse* om. B. — 31) ἄλλος et ἔτερος] *allos et etros* Gu. 2. *alos* B. *illos* L. Edit. pr. habet copulam omissis Graecis verbis. —

mero ⁴² assumpti. Nam patres dicuntur, qui sunt patricii generis; conscripti ⁴³, qui in senatu sunt ⁴⁴ scriptis annotati ⁴⁵.

Altercatio iurgatio ⁴⁶.

Alternatio per vices successio ⁴⁷.

Alma sancta sive pulchra, vel alens, ab alendo scilicet.

Altellus Romulus dicebatur, quasi altus in tellure, vel quod tellurem suam aleret; vel quod a Tatio Sabinorum rege postulatus sit in colloquio ⁴⁸ pacis et alternis vicibus audierit locutusque ⁴⁹ fuerit. Sicut enim fit diminutive ⁵⁰ a macro macellus ⁵¹, a vafro vafellus ⁵², ita ab alterno altellus.

Altus ⁵³ ab alendo dictus, alias ⁵⁴ ab altitudine altus ⁵⁵.

Alterplicem duplicem ⁵⁶.

Altertra ⁵⁷ alterutra ⁵⁸.

Aleedo dicebatur ab antiquis pro alycone ⁵⁹, ut ⁶⁰ pro Ganymede ⁶¹ Catamitus, pro Nilo Melo ⁶².

Alica ⁶³ dicitur quod alit corpus ⁶⁴.

Alicariæ ⁶⁵ meretrices appellabantur ⁶⁶ in Campania solitæ ante pistrina ⁶⁷ alicariorum versari quæstus gratia, sicut hæc, quæ ante stabula sedebant, dicebantur prostibula ⁶⁸.

Almitics ⁶⁹ habitus almarum rerum.

Allus ⁷⁰ pollex scandens proximum digitum ⁷¹, quod velut insiluisse in alium videatur, quod Græce

ἄλλεσθαι dicitur ⁷².

Alveolum ⁷³ tabula aleatoria ⁷⁴.

Alvus venter feminae ab alendo dicta ⁷⁵. Est enim generis feminini.

32) *Alter*] *Aliter* Gu. 1. pr. Oblit. in B. — 33) *ponitur*] dicitur L. — 34) *quum*] om. L. — 35) *avis*] om. L. — 36) *aliter*] *alter* M. S. — 37) *Alliensis*] Sic M. Gu. 2. pr. *Alliensis* B. *Alliensis* Vulg. — 38) *dies*] om. B. — 39) *dicebatur*] dicebantur B. pr. — 40) *scilicet*] idem L. — 41) *fusus a Gallis*] a Gallis fusus L. *profusus* pr. — 42) *sunt numero assumpti*] *adsumpti* Gu. 2. *numero sunt ass. L.* — 43) *conscripti*] *sunt add. L.* — 44) *qui in senatu sunt*] *qui sunt in sen. L. cum sunt Gu. 1.* — 45) *scriptis annotati*] *litteris adn. L.* — 46) *iurgatio*] *obiurgatio* B. — 47) *successio*] *unde alternatim add. L.* — 48) *colloquio*] *colloquia* B. — 49) *locutusque*] *allocutusque* pr. — 50) *diminutive*] om. L. — 51) *macro macellus*] *Marco Macellos* L. B. Gu. 1. — 52) *vafellus*] *fafra vafravellus* L. — 53) *Altus*] *Altensis* B., quo in cod. præponitur *Alterplicem*. L. *Altensis* ab alendo dictus vel ab altitudine. — 54) *alius*] *vel L.* — 55) *altus*] om. L. S. — 56) *duplicem*] *id est dupl. L.* — 57) *Altertra*] Sic cod. quidam Steph. L. B. *Alterna*. *Altertra* Gu. 1. Vulg. *Alterta*. Sed est forma syncopata ex *Alterutra*, unde littera r excidere non potest. — 58) *alterutra*] *id est alt. L.* — 59) *alycone*] Sic B. M. Gu. 1. *alcyone* Gu. 2. Vulg. *hal-*

cyone. — 60) *ut*] *melus pro nilo* add. B. h. l. — 61) *Ganymede*] *Ganimede* B. Gu. 2. *ut pergunt moderata mitas corrupte* Gu. 1. — 62) *pro Nilo Melo*] om. L. — 63) *Alica*] *genus farris* add. L. — 64) *dicitur quod alit corpus*] *quod alit corpus dicitur B.* — 65) *Alicariæ*] *Alicariæ* B. — 66) *appellabantur*] dicebantur M. — 67) *pistrina*] *pistrinum* L. B. — 68) *prostibula*] *prostibulæ* L. M. S. *prostibulare* pr. *Additur vulg. alicariæ*, quod om. omnes codd. et S. *Tum sequitur vulgo Alienatus*, qui *alienus factus est*, sed omnes codd. collocant post v. *Amillas*. — 69) *Almitics*] *Almitics* L. — 70) *Allus*] *Allux* L. — 71) *scandens proximum dig.*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. *prox. dig. scand. Vulg.* — 72) *ἄλλεσθαι dicitur*] Sic Gu. 1. *allesthe dic.* Gu. 2. *dicitur allesthe* Vulg. et M. In l. hic ordo fuit *allesthe dic.*, sed om. Græc. voc. — 73) *Alveolum*] *Alviolum* Gu. 2. — 74) *aleat.*] *alveat.* Gu. 1. — 75) *dicta. Est enim generis feminini*] Sic B. Gu. 2. pr. *est enim feminini gen. L. M. Gu. 1.* Fortasse est glossema, quum dixisset *Festus dicta*, reflatum ad *alvus*. Nolui tamen remove, quum sit in omnibus codd. Ab edit. abest.

Angor id¹ est animi vel corporis cruciatus, proprie a Graeco ἀγγόνη², id est³ strangulatione dictus; unde et faucium dolor⁴ angina⁵ vocatur. *Plautus* 6:

Vellem me in anginam⁷ verti, quo huic anculae fauces praecoccuparem⁸.

*Antigerio*⁹ antiqui pro valde dixerunt.

*Anteac*¹⁰ Terentius pro antea posuit.

Anteurbana praedia urbi propinqua.

Antarium bellum, quod ante urbem geritur.

*Axare*¹¹ nominare.

*Antipagmenta*¹² valvarum ornamenta, quae antis¹³ appinguntur¹⁴, id est affiguntur¹⁵.

Antefixa, quae ex opere figulino¹⁶ tectis affinguntur sub stillicidio.

*Aureax*¹⁷ auriga. *Aureas* enim dicebatur frenum, quod ad aures equorum religabatur¹⁸; *orias*¹⁹, quo ora coercerentur.

Auritus a magnis auribus dicitur, ut sunt asinorum et leporum²⁰, alias ab audiendi facultate.

Aurum dictum, quia²¹ praecipue custoditur. Graece enim ὄρεϊν custodire dicitur²², unde et thesaurus²³. *Hippocrates* medicus de nomine inventoris id dictum²⁴ putat, quem vocatum ait *Aurion*²⁵. Quidam ad similitudinem aurorae coloris nomen traxisse existimant²⁶; nonnulli, quia mentes hominum avertat; alii a Sabinis translatum putant, quod illi ausum²⁷ dicebant.

Aurichalcum vel orichalcum²⁸ quidam putant compositum²⁹ ex³⁰ aere et auro, sive quod colorem habeat aureum³¹. *Orichalcum*³² sane³³ dicitur, quia³⁴ in montuosis locis invenitur. *Mons etenim*³⁵ Graece ὄρος³⁶ appellatur.

Acus dicitur, qua sarcinatrix vel etiam ornatrix utitur. *Paleae* etiam quaedam de frumento³⁷ acus dicitur³⁸; exercitus quoque instructio, quod ea pars militum vehementissima est ad hostem

1) id] om. L. B. M. S. — 2) ἀγγόνη] Sic haud dubie est scribendum. ἀγγή B. ἀγγειν Gu. 1. *anchedellen* Gu. 2. *anchedellen* M. Vide de his corruptelis Scalig. Om. L. — 3) id est] om. Gu. 1. — 4) fauc. dol.] dolor fauc. Gu. 1. — 5) angina] anguina L. — 6) *Plautus*] om. hoc totum a vv. *Plautus*: — praecoc. M. Gu. 1. — 7) *anginam*] *anguinam* pr. — 8) *praecoccuparem*] *praecoccuparent* L. — 9) *Antigerio*] Hic ordo est in L. Gu. 1. 2. Tum sequitur *Anacreon*. Vulg. *Angor*, *Anacreon* et *Antigerio* post *Antefixa*. — 10) *Anteac*] Sic scripsi de coniectura, quum in omnibus codd. aut corrupte aut clare scriptum reperiat *Anacreon*, quod nihil est. Vitium est inveteratum, ortum ex compendio scripturae *añac* h. e. *anteac*. S. *Ante* scripsit. — 11) *Axare*] om. hunc articulum M. — 12) *Antipagmenta*] Sic Gu. 1. 2. S. *antipacmenta* M. *antipagmenta* L. *antipagmenta* pr. Vulg. *antipagmenta*. — 13) *antis*] *antehis* Gu. 2. *anteis* M. Gu. 1. *anteris* B. *anteris* pr. — 14) *appinguntur*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *appanguntur* Vulg. — 15) *affiguntur*] *affinguntur* B. pr. — 16) *figulino*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Vulg. *figlino*. — 17) *Aureax*] *Au-*

reas L. — 18) *religabatur*] *religabantur* B. — 19) *orias*] Sic L., qui praeposit ut, B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *oreas* Vulg. — 20) *leporum*] *luporum* vel *aliter* B. — 21) *quia*] *quod* L. — 22) *Graece enim ὄρεϊν custodire dicitur*] a Graeco *venit*, ὄρεϊν enim B. ὄρα ὄρεϊν enim Gu. 1. *orin*, M. Gu. 2. Om. L. pr. ὄρεϊν. Vulg. ὄρεϊν. — 23) *thesaurus*] Vulg. *thesaurum*, quod vix verum esse poterit. Videtur accusativus ab eo esse, qui coniunxit *thesaurum Hippocrates medicus*. — 24) *id dictum*] *additum L. indictum* Gu. 2. — 25) *vocitatum ait Aurion*] om. pr. *Aurion* L. *eor* Gu. 1. *Aurion* B. Gu. 2. M. Vulg. *Aurion*. *Aurum* S., qui habet etiam a *similitudine*. — 26) *existimant*] om. B. — 27) *ausum*] Sic B. S. *aufum*. Vulg. — 28) *vel orichalc.*] et *oricale*. Gu. 1. — 29) *compositum*] *esse* add. B. *componi* L. Gu. 1. — 30) *ex*] ab L. B. Gu. 1. pr. — 31) *aureum*] *aurum* pr. — 32) *Orichalcum*] *Oriccalc.* Gu. 1. *aurichalcum* M. *Oricalchum* S., qui item hoc habet supra. — 33) *sane*] om. B. *sane* ab eo dic. L. — 34) *quia*] Sic M. Gu. 1. 2. Vulg. *quod*. — 35) *etenim*] *enim* L. Hoc fortasse verum est. Sed quum optimi codd. *etenim* habeant, non ausim mutare, prae-

vulnerandum acumine telorum. Totum autem ex Graeco sermone trahitur, quoniam sarcire³⁹ apud illos ἀξίωσθαι⁴⁰ dicitur.

Assiduum dicitur, qui in ea re⁴¹, quam frequenter agit, quasi consedissee videatur. Alii assiduum locupletem, quasi multorum assium dictum putarunt⁴². Alii⁴³ eum, qui sumptu proprio⁴⁴ militabat, ab asse dando vocatum existimarunt⁴⁵.

Andruare recurrere⁴⁶ a Graeco verbo ἀναδραμεῖν⁴⁷ venit; hinc et *drua* vocata est⁴⁸.

*Antroare*⁴⁹ gratias referre. *Truant* movent⁵⁰. *Truam* quoque vocant, quo permovent coquentes exta.

*Acupediis*⁵¹ dicebatur, cui praecipuum erat in currendo acumen pedum⁵².

*Adrumavit*⁵³ rumorem fecit, sive commurmuratus est, quod verbum⁵⁴ quidam a rumine, id est parte gutturis putant deduci.

Acicris securis aerea, qua in sacrificiis utebantur sacerdotes.

*Aplustria*⁵⁵ navium ornamenta, quae quia erant amplius, quam essent necessaria⁵⁶ usu, etiam amplustria dicebantur.

*Agina*⁵⁷ est, quo⁵⁸ inseritur scapus⁵⁹ trutinæ, id est, in quo foramine trutina se vertit, unde aginates dicuntur, qui parvo lucro moventur.

Agonium dies appellatur⁶⁰, quo rex hostiam immolabat. Hostiam⁶¹ enim antiqui agoniam vocabant. Agonium etiam⁶² putabant deum dici⁶³ praesidentem⁶⁴ rebus agendis; Agonalia⁶⁵ eius festivitatem⁶⁶, sive quia agones dicebant montes. Agonia sacrificia, quae⁶⁷ fiebant in monte. Hinc Romæ mons Quirifialis Agonus⁶⁸ et Collina Agonensis⁶⁹.

Agonum id⁷⁰ est⁷¹ ludum, ob⁷² hoc dictum, quia locus, in quo ludi initio facti sunt, fuerit⁷³ sine angulo; cuius festa Agonalia⁷⁴ dicebantur.

Agca via in navi dicta, quod in ea maxime⁷⁵ quaeque res agi solet⁷⁶.

sertim quod vix grammaticis hanc subtilitatem scribendi tribuere possis, qua apud priscos scriptores etiam non secundo loco ponatur. Vide Ottonem ad Cic. Cat. Mai. 9, 29, p. 76., quamquam etiam his hanc licentiam concedit Wunder. ad Cic. or. pr. Planc. 16, 38, p. 123. — 36) ὄρος oros Gu. 2. ὄγος B. — 37) quaedam de frumento] de frum. quaedam L. — 38) acus dicuntur] dicuntur acus B. — 39) sarcire] sarcinare B. S. cum sarc. — 40) ἀξίωσθαι] Sic B. S. acestashe M. Gu. 2. ἀξίωσθαι Gu. 1. Om. L. pr. Vulg. ἡάπτειν. Scal. praeponi huic art. hanc glossam: *Acus* palea est. *Farro* rerum rusticarum tertio: *acus* substruendum parturientibus: *acus* in areu excutitur. *Idem* in eodem primo argillum mixtam acere. — 41) qui in ea re] quia in ea re L. — 42) dictum putarunt] put. dict. L. — 43) Alii cum] Alii vero eum L. *Alii cum qui eum sumptu* B. — 44) sumpt. propr.] propr. sumptu L. — 45) existimarunt] estimarunt L. Gu. 2. — 46) Andruare rec.] Sic L. Gu. 2. *id est recurr.* vulg. cum reliquis. — 47) ἀναδραμεῖν] Sic Gu. 1. ἀνδραμεῖν B. andramin Gu. 2. pr. anthramin venit M. andrami L. Vulg. ὁραττεινω. ἐναδρῶν *id est invenire* S. — 48) vocata est] tetricis instru-

mentum add. L. — 49) Antroare] Antrocave B. atroare pr. — 50) movent] moventur B. M. Gu. 2. pr., in qua pr. truam est eam. — 51) Acupediis] Aucupediis L. — 52) acumen pedum] ped. acum. L. — 53) Adrumavit] Andrumavit pr. — 54) verbum] om. B. — 55) Aplustria] Amplustria Gu. 1. umplustru dicebantur nav. orn. B. — 56) usu] usui L. Fortasse hoc verum est. — 57) Agina] Agina B. — 58) quo] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. qua. Sed quo est quo in loco. — 59) scapus] scaphus B. — 60) dies appellatur] diem appellabant L. — 61) Hostiam] hostia Gu. 1. — 62) etiam] om. B. — 63) deum dici] d. um om. B. dici om. L. — 64) praesidentem] praesidem B. — 65) agonalia] ugoniulia B. — 66) festivitatem] festiuitates B. Tum in omnibus codd. est agonos, sed recte S. agones. — 67) quae] om. L. — 68) Agonus] Agonius L. Egonis B. M. pr. S. Vulg. Aegonus. — 69) Agonensis] Sic M. Vulg. Aegonensis. — 70) Agonum] Agonium L. B. M. — 71) id est] om. L. — 72) ob] ex B. Gu. 1. — 73) fuerit] fuit L. sine angulo fuerit Gu. 1. — 74) Agonalia] Agonialia B. — 75) maxime] Sic B. M. Gu. 1. 2. Vulg. maxima. — 76) solet] solent B. Om. L.

Agonius ¹ hostias putant ab agendo dictas.

Albogalerus ² a galea nominatus ³. Est enim pileum ⁴ capitis, quo Diales flamines ⁵, id est sacerdotes Iovis, utebantur. Fiebat enim ex hostia alba Iovi caesa, cui affigebatur apex virgula oleagina.

Apluda est genus minutissimae paleae frumenti sive panicis ⁶, de qua Naevius:

Nec ⁷ *hérele apluda est hódie, quam tu néquior.*

Sunt, qui apludam sorbitionis liquidissimum putent ⁸ genus, quod flatu deiiciatur ⁹ et quasi ap-
plodatur ¹⁰.

Aridum proprie est ¹¹, quod naturalem humorem amisit. Dicitur autem per contrariam significationem, quod irrigari desierit. Nam *ἀρδεύειν* Graece irrigare ¹² est.

Aptus quum propria significatione intelligatur, poni tamen solet pro adepto, sicut et ¹³ apisci pro adipisci.

Arca proprie dicitur locus vacuus, quasi exarnerit et non possit ¹⁴ quicquam generare ¹⁵.

Angulus a Graeco *ἀγκύλον* ¹⁶, sive ab eo, quod est *ἐγγύς* ¹⁷, id est prope.

Aduncantur ¹⁸, quae ¹⁹ ex diverso coacta ²⁰ faciunt anguli ²¹ formam.

Affines in agris vicini, sive consanguinitate coniuncti.

Anclare ²² haurire a Graeco *ἀντλῶ* ²³ descendit. Livius:

Florum anclabant Liberi ex cerehsiiis.

Anclabris ²⁴ mensa ministeriis aptata divinis ²⁵. Vasa quoque in ea, quibus sacerdotes utuntur ²⁶,
anclabria appellantur.

Ancunulatae ²⁷ feminae menstruo ²⁸ tempore appellantur ²⁹, unde trahitur inquinamentum.

Antras convalles vel arborum intervalla.

Aferia ³⁰ aqua, quae inferis libabatur, dicta a ferendo; sive vas vini, quod sacris adhibebatur.

1) *Agonias*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Vulg. *Agunias*. — 2) *Albogalerus*] *Albagalerus* Gu. 1. — 3) *nominatus*] *nominatur* L. B. Gu. 1. — 4) *pileum*] *pileum* Gu. 2. pr. *pileus* L. — 5) *flamines*] *flaminis* B. — 6) *panicis*] *panicii* B. Gu. 2. — 7) *Nec*] Sic scripsi de coniectura, quum in B. esset *ne hercle*; in L. *ne hordicaria*; in Gu. 1. pr. *ne hordica*. *Nec* quamquam non est in Gu. 2., optimo cod., tamen elegi, quod non intelligitur, unde *ne* pro vulg. *non* ortum sit. Veri simile est, scribas *ne*, quod non intellexerunt in non mutasse. Sed quum *ne hercle*, i. e. *nae hercle*, haud facile reperitur, scripsi *nec*, quod haud dubie hic versus cum alio, ad quem referatur istud *nec*, coniunctus fuit. [*Ne* ortum videtur ex compendio *ne* quod et *nec* et *nunc* significat.] — 8) *putent*] *putant* L. B. — 9) *deiiciatur*] *deiciatur* Gu. 2. *deicitur* Gu. 1. — 10) *applodatur*] *aplodatur* Gu. 1. *adplodatur* Gu. 2. *adplodatus* B. *adplaudatur* S. — 11) *proprie est*] et quod *proprie* L. *est* om. Gu. 1. — 12) *ἀρδεύειν Graece irrigare est*] Sic M. Gu. 2., nisi quod habet *ardeuin*. *ἀρδεύειν* B., in quo *est irrigare est ἀρδ.* *ἀρδύειν Graec. irr. est.* Gu. 1. *ἄρδειν Graec. irr. est* L. Vulg. *Graec. irrigare est ἀρδεν*. — 13) *sicut et*] Sic Gu. 2. Vulg.

om. et. — 14) *possit*] *potest* L. — 15) *generare*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Vulg. *regenerare*. — 16) *ἀγκύλον*] Sic B. Gu. 1. 2. S. *aggilos* L. *ἀγκύλον* venit M. venit *ἀγγιλον ἀγκύλον* Gu. 1. *ancylon* Gu. 2. Om. pr. — 17) *est ἐγγύς*] *eggs* Gu. 2. *egis* Gu. 1. Om. pr. *est* om. L. — 18) *Aduncantur*] Sic scripsi de coniectura. Scalig. scripsit *aduncatur* pro *adducatur*, sed verbum *faciunt* postulat pluralem. Vulg. est *prope quod adducatur*. Codd. lectiones sunt haec: *prope adducantur* B. M. Gu. 2. *proprie adducantur* L. Gu. 1. *prope adducatur* pr. Sed quid h. l. de adducendo? haud dubie, quod, quae sunt *ἐγγύς*, prope admoveantur. Sed quum mox de anguli forma loquatur Festus, mihi non est dubium, quum scripsit *aduncantur*. Itaque novum articulum incepti. — 19) *quae*] *quia* L. *quod* B. Gu. 1. pr. S. — 20) *coacta*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *coactam* L. Vulg. *coacto*. — 21) *anguli*] *angulis* B. — 22) *Anclare*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. *anclare* L. B. Vulg. *Anclare*. Eadem varietas est in versu Livii. — 23) *a Graeco ἀντλῶ descendit*] *ex Graeco descendit* Gu. 1. *ἀντλῶ* om. L. B., in cuius margine est *ἀντλῶ*, M. Gu. 1. 2. pr. — 24) *Anclabris*] *Anclabaris* B. — 25) *ministeriis aptata divinis*] Sic Gu. 2. pr. *min. div.*

Affatim dictum ³¹ a copia fatendi ³², sive abundanter. Livius:

áffulim edi

Bibi lusi ³³.

Terentius *affatim* dixit pro eo, quod est ad lassitudinem.

Amenta ³¹, quibus, ut mitti possint, vinciuntur ³⁵ iacula, sive solearum lora; ex Graeco, quod est *áμματα* ³⁶, sic ³⁷ appellata ³⁸, vel quia aptantes ea ad mentum trahant ³⁹.

Attegrare ⁴⁰ est vinum in sacrificiis augere. Integre enim et attegrare ⁴¹ minus factum, est ⁴² in statum ⁴³ redigere.

Attritum ⁴¹ et tritum ex Graeco descendit, quia illi vestem tritam *τρίβωνα* appellant ⁴⁵.

Attestata dicebantur ⁴⁶ fulgura ⁴⁷, quae iterato ⁴⁸ fiebant, videlicet significationem ⁴⁹ priorum attestantia.

Attibernalis ⁵⁰ habitator continuae tabernae, quod genus domicilii antiquissimum Romanis fuisse testimonio sunt exterae ⁵¹ gentes, quae adhuc tabulatis habitant aedificiis; unde etiam tecta castrensia, quamvis pellicibus contegantur, tabernacula tamen dicuntur.

Attae appellantur, qui propter vitium crurum aut pedum plantis insistent ⁵² et attingunt ⁵³ magis terram ⁵⁴, quam ⁵⁵ ambulant, quod cognomen Quintio poetae adhaesit.

Attam ⁵⁶ pro reverentia seni cui libet ⁵⁷ dicimus, quasi eum avi nomine appellemus.

Adugia ad agendum apta.

Adusia ovis vetula recentis partus.

Abrogare infirmare ⁵⁸.

Ad aut proprie personam significat, ut: *eo ad Pompeium*; aut locum, ut: *abit* ⁵⁹ *ad theatrum*.

Apud mutam loci et personae coniunctionem demonstrat ⁶⁰, ut quum dicimus, *cocno apud amicum*.

At differentiam rerum significat, ut cum dicimus: *Scipio est bellator, at Marcus Cato orator*.

Addicere est proprie ⁶¹ idem dicere et approbare dicendo; alias *addicere* damnare est.

aptata M. min. div. *apta* L. S. Vulg. min. *apta* div. — 26) *Vasa quoque in ea, quibus sacerdotes utuntur, anclabria appellantur*] Sic vulg. Turbant multum eodd. *Vasa quoque quibus in ea sacerdotes utuntur L. vasa quoque aenea, quibus antilabur appellantur, sacerdotes utuntur* B. quibus anclabra appellantur, sacerdotes utuntur. Gu. 1. pr. *aenea* pro *in ea* scripsit Scal, quod fortasse verius est, sed quum optimi eodd. *in ea* habeant, nolui mutare. — 27) *Anculantae*] Sic B. S. *anculantae* M. Gu. 2. *anculantae* pr. *acumulantae* Gu. 1. Vulg. *anculantae*. Vid. Scalig. — 28) *menstruo*] in *menstruo* B. — 29) *appellantur*] *appellantur* B. — 30) *Aferia*] *Afferia* L. — 31) *dictum*] *est* add. B. — 32) *fatendi*] Sic B. M. Gu. 2. pr. Vulg. *fandi*. — 33) *lusi*] *lusi* B. Versus, qui sunt Saturniani, distincti ad Hermanni sententiam in Elem. Doctr. Metr. p. 625. — 34) *Amenta*] *Ammenta* B. pr. — 35) *vinciuntur*] *vinciunt* ut *iac. pr.* — 36) *áμματα*] *amata* Gu. 2. Om. L. pr. — 37) *sic*] om. L. — 38) *appellata*] *est* add. L. — 39) *trahant*] Sic L. M. Gu. 1. 2. Vulg. *trahant*. — 40) *Attegrare*] Sic Gu. 2. *Ategr.* B. Vulg.

Attegrare. — 41) *et attegrare*] om. L. — 42) *minus factum, est*] *est minus factum* L. — 43) *statum*] *statatam* M. S. — 44) *Attritum*] Sic Gu. 2. Vulg. *Adtritum*. — 45) *tritum*] *τρίβωνα* appellantur] Sic scripti de coniectura, quum in M. Gu. 1. 2. sit *tribonas*. *tribonam* appellabant B. *trivion* et *trivionion* appellant *id est vestis attrita et lacera* L. *vestem tritam appellant* pr. omnia v. Graeca. — 46) *dicebantur*] *dicuntur* B. — 47) *fulgura*] *fulgora* M. Gu. 2. — 48) *iterato*] *in theatro* pr. — 49) *significationem*] *sacrificionem* L. — 50) *Attibern.*] *Adtibern.* B. M. *adytibern.* Gu. 1. *Adtubernalis* S. — 51) *exterae*] *externae* B. — 52) *insistent*] *insisteret* B. — 53) *attingant*] *attingunt* L. B. — 54) *terram*] *ad terram* L. — 55) *quam*] *quamquam ambulant* B. — 56) *Attam*] Sic L. S. *Attim* B. Gu. 1. Vulg. *Attim*, quod facile a librariis confundi potuit cum illo. Vid. Scal. notam. — 57) *cuilibet*] *quolibet* B. Fortasse scriptum fuit *quolibet*. — 58) *infirmare*] *id est inf.* B. — 59) *abit*] Sic L. Gu. 1. 2. Vulg. *ab iit.* — 60) *demonstrat*] Sic Gu. 2. Vulg. *significat*. — 61) *est propr.*] *propr. est* L.

B *

Aedis domicilium in edito positum simplex atque unius aditus. Sive ideo *aedis*¹ dicitur, quod in ea aevum delegatur, quod Graece *αἶών*² vocatur. Itaque aedificare quum sit proprie aedem facere, ponitur tamen *καταχορηστικῶς* in omni genere constructionis³.

Aeditus aedis sacrae⁴ tuitor⁵, id est curam agens.

*Aeditumus*⁶ aedis intimus.

Aedilis initio dictus est⁷ magistratus, qui⁸ aedilium non tantum sacrarum, sed etiam privatarum curam gerebat. Postea hoc⁹ nomen et ad magistratus¹⁰ translatum est¹¹. Dictus¹² est autem aedilis, quod facilis ad eum plebi aditus esset. Sed et¹³ aedilatus¹⁴ dicebatur, sicut pontificatus, magistratus, eadem dignitas¹⁵.

Atrium proprie est¹⁶ genus aedificii continens median aream, in quam collecta ex omni tecto pluvia descendit. Dictum autem atrium vel¹⁷ quia id genus aedificii Atriae¹⁸ primum in Hetruria sit institutum, vel quod¹⁹ a²⁰ terra oriatur, quasi aterrium²¹.

Avus, patris matrisque pater, dictus a Graeco vocabulo, quod est apud eos *πάππος*²², mutatis quibusdam litteris. Alii volunt, quod ex ea voce appelletur, quod apud eosdem²³ Graecos *αἰτῦς*²⁴ appellatur, significatque magnum, quoniam veluti magnus pater sit avus. Alii putant *avum* dictum esse, quia ad duos attingat, quasi *adduum*²⁵, vel quia ad patrem sit additus²⁶.

Abavus dicitur, quia abest ab avo et est avus²⁷ avi.

*Atavus*²⁸, quia atta²⁹ est avi, id est pater, ut pueri³⁰ usurpare solent.

Avunculus, matris meae frater, traxit appellationem ab eo, quod aequè³¹ tertius a me, ut avus, est, sed non eiusdem iuris: ideoque vocabuli³² facta diminutio est. Sive avunculus appellatur, quod avi locum obtineat³³ et proximitate tueatur sororis filiam³⁴.

*Amita*³⁵ patris mei soror, quia similiter tertia a me sit; atque avia videri potest dicta ex eo, quod ab antiquioribus avita sit vocitata³⁶. Sive amita dicta est, quia a³⁷ patre meo³⁸ amata est. Nam plus sorores a fratribus, quam fratres diligunt, videlicet propter dis-

1) ideo aedis] aedis ideo B. — 2) αἶών] Sic vulg. αἶωνα Gu. enion Gu. 2. om. L. pr. M. αἰώνιον. — 3) ponitur tamen etc.] Sic Gu. 2. M. in omni genere catacristicos καταχορηστικῶς nomen grece constructionis B. καταχο. in omni Gu. 1. ponitur tamen in genere constr. L. lacunae signo ante in gen. Vulgo pro omni gen. — 4) aed. sacr.] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. Vulg. sacr. aed. — 5) tuitor] Sic B. Gu. 2. S. Vulg. tator. — 6) Aeditumus] Sic Gu. 1. antiqua orthographia servata. Vulg. Aeditimus Aedit. id est B. pr. — 7) dictus est] est dict. L. — 8) qui] quia B. Gu. 2. Ortum ex seq. aed. — 9) hoc] et hoc M. — 10) magistratus] magistratum B. — 11) est] om. B. — 12) Dictus est autem] Dictus est etiam pr. est om. B. — 13) Sed et] et om. B. — 14) aedilatus] aedilitas L. — 15) sicut etc.] Ita Gu. 2. Vulg. dicebatur eadem dign., sicut pontif. mag. — 16) est om. B. — 17) vel quia id genus — insit.] om. pr. — 18) Atriae primum in Hetruria sit inst.] ab atriensibus Hetruriae sit primum inst. L. Atrii M. — 19) vel quod] Sic M. Gu. 1. 2. pr. Vulg.

quia. — 20) a terra] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. S. Vulg. e terra. — 21) aterrium] atrarium B. Gu. 1. pr. aterrium S. — 22) πάππος] pappos Gu. 2. παππος B. — 23) eosdem] eos L. — 24) αἰτῦς] Sic scripsi de coniectura, Scalig. coniecit ἄππα, a quo longe absunt codd., quorum B. habet αὐὸς M. avos. Gu. 1. ἄσος Gu. 2. avoc. Ex his nihil aliud feceris, nisi αἰτῦς sive Homericum illud αἰτῶς, idque verum esse, ostendunt sequentia: significatque magnum cet. Om. pr. Vulg. τάτα S. táta. Idem postea pro quoniam habet cum. — 25) adduum] adavum pr. — 26) additus] aditus L. B. pr. — 27) avus] coaevus L. B. Gu. 1. pr. — 28) Atavus] Attavus B. M. — 29) atta] Sic L. M. Gu. 2. asta B. pr. est atta Gu. 1. Vulg. tata. — 30) ut pueri] ut puta pueri B. — 31) aequè] est aequè B. — 32) vocabuli facta diminutio est] facta vocab. dim. L. voc. facta diminutione B. pr. — 33) obtineat] obtinet B. — 34) filiam] filium L. S. — 35) Amita] Praepositur vulgo glossa Amites perticae aucupales, sed eadem repetitur post Amsegetes. Priore loco om. omnes codd. —

similitudinem personarum, quae ideo minus habent dissensionis, quo minus aemulationis.

Avillas agnus³⁹ recentis partus.

Agnus dicitur a Graeco ἀπὸ τοῦ ἄγρου⁴⁰, quod significat castum, eo quod sit hostia pura⁴¹ et immolationi⁴² apta.

Avere nihil aliud est⁴³, quam cupere. Argumento est avidum et aviditatem⁴⁴, ex quibus praecipua⁴⁵ cupiditas intellegitur⁴⁶, quum significet et gaudere.

Adscripti dicebantur, qui in colonias⁴⁷ nomina dedissent, ut essent coloni.

Addiscere est⁴⁸ adiungere vel assumere.

*Adscripticii*⁴⁹ veluti quidam scripti dicebantur, qui supplendis legionibus adscribebantur. Hos et *accensos* dicebant, quod ad legionum censum essent adscripti⁵⁰. Quidam *velatos*⁵¹, quia vestiti inermes sequerentur exercitum. Nonnulli *ferentarios*, quod fundis lapidibusque proeliaturi ea⁵² modo ferrent, quae in hostes iacerent⁵³. Alii *rorarios*⁵⁴, quod id genus hominum, antequam acies coirent, in modum rorantis tempestatis dimicaret⁵⁵.

*Auctarium*⁵⁶ dicebant antiqui, quod super⁵⁷ mensuram vel pondus iustum adiciebatur⁵⁸, ut cumulus vocatur in modio.

Auctum vocabatur spacium circi, quod super⁵⁹ definitum⁶⁰ modum victoriae adiungitur.

*Argemon*⁶¹ argentum percandidum⁶².

Arbiter dicitur iudex, quod⁶³ totius rei⁶⁴ habeat arbitrium⁶⁵ et facultatem.

Amicium utris pediculum⁶⁶, ex quo vinum diffunditur⁶⁷.

*Arbosem*⁶⁸ pro arbore antiqui dicebant⁶⁹ et⁷⁰ *robosem*⁷¹ pro robore.

*Arbitrium*⁷² dicitur sententia, quae ab arbitro⁷³ statuitur.

Arbitrarium, quum adhuc res apud arbitrum⁷⁴ geritur.

Amicitiae vocabulum ab amore deducitur, quamvis interdum vituperandus sit amor. Ab antiquis autem *ameci* et *amecae* per e litteram efferebantur⁷⁵.

Adpromissor est⁷⁶, qui, quod suo nomine promisit, idem pro altero quoque promisit⁷⁷.

36) *vocitata*] *vocita* M. — 37) *a*] om. B. — 38) *meo*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 39) *agnus*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. *agnas*. — 40) ἀπὸ τοῦ ἄγρου] Sic B. Gu. 1. apotu agni M. Gu. 2. ἄγρὸς Vulg., quod om. L. a Graeco ἄγρ. om. pr. — 41) *sit hostia pura*] *hostia pura sit* B. — 42) *immolationi*] *molatu* L. — 43) *nihil aliud est*] *nihil est aliud* L. — 44) *Argumento est*] Fortasse scriptum erat *Avere nihil aliud esse quam cupere, argumento est avidum et aviditas*. — 45) *praecipua*] om. L. — 46) *intellegitur*] Sic Gu. 2. Vulg. *intelligitur*. Sed ego in orthographia secutus sum codd., qui antiquiores exhibent scripturam. — 47) *qui in colonias*] *in colon. qui* B. — 48) *est* om. B. — 49) *Adscripticii*] *Adscriptitii* B., ut idem cod. paulo post habet. Sed nolui h. l. veriores scripturas recipere, ne etymologia obliteraretur. — 50) *cens. essent adscr.] essent cens. ascr.* B. — 51) *velatos*] *velites* L. *vellatos* B. Fortasse veram lectionem praestant L. *Felites*, quod nomen Grammaticus male a *velando* dictum esse putabat. Pro *quia* Scal. habet *quod*. — 52) *ea*] *eo* L. B. pr. —

53) *quae in hostes iacerent*] om. L. — 54) *rorarios*] *roranos sive rorarios* L. — 55) *id gen. hom. etc.] id genus hom. currens in modum L. coirent in modum ror. temp. dimicare* B. Gu. 1. pr. — 56) *Auctarium*] *auctarium L.* — 57) *super*] *supra* M. — 58) *adiciebatur*] *adicieb.* Gu. 2. — 59) *super*] *supra* M. S. — 60) *defin.] diffin.* B. Gu. 1. — 61) *Argemon*] Sic M. Gu. 2. pr. S. Vulg. *Argenon*. — 62) *percand.] ἀγγέρον* addit Gu. 1. — 63) *quod*] *qui* L. — 64) *rei*] om. Gu. 1. — 65) *arbitrium*] *arbitrarium* L. — 66) *pediculum*] *pendiculum* pr. — 67) *diffunditur*] *defunditur* L. M. *defend.* B. — 68) *Arbosem*] *Arbos* B. *Arbosenum* pr. — 69) *ant. dic.] dic. ant.* B. — 70) *ei*] om. L. — 71) *robosem*] *robosenum* pr. — 72) *Arbitrium*] *Arbitrarium* L. — 73) *ab arbitro*] *ab arbitrio* L. ex arbitrio B. — 74) *arbitrum*] *arbitrium* M. — 75) *ameci et am. etc.] ameci et ameci L. Amici et ameci per litteram e ab ant. autem eff. B. exhibet.* — 76) *est*] om. B. — 77) *promisit*] Sic Gu. 2. Vulg. *promittit*.

- Arcere*¹ est continere. Unde et² arcus in aedificiis dictus est, quia se ipse continet. Alii dicunt *arcum* dictum esse ab opere arrigendo in altitudinem.
- Arcuma*³ genus plaustris est⁴ modici, quo homo gestari possit.
- Argeos* vocabant scirpeas effigies, quae per virgines Vestales annis singulis⁵ iaciebantur in Tiberim.
- Arcere* prohibere est⁶. Similiter⁷ *abarect*, prohibet. *Porcet* quoque dictum ab antiquis, quasi porro arcet, et pro eo, quod est continet, ponitur; unde et⁸ *coercere*⁹ continere dicimus. Trahitur autem hoc verbum a Graecorum magistratu, quem illi ἀρχήν¹⁰ vocant, in cuius potestate est vel¹¹ cogere, vel prohibere.
- Arcani* sermonis significatio trahitur sive ab arce, quae tutissima pars urbis est¹², sive a genere sacrificii, quod in arce fit ab auguribus, adeo remotum a notitia vulgari, ut ne litteris quidem mandetur, sed per memoriam successorum celebretur; sive ab arca, in qua quae clausa sunt, tuta manent, cuius ipsius origo ab arendo pendet¹³.
- Arculum* appellabant¹⁴ circulum, quem capiti imponebant ad sustinenda¹⁵ commodius vasa, quae ad sacra publica capite portabantur.
- Arculus* putabatur esse¹⁶ deus, qui intelam gereret arcarum.
- Arculata*¹⁷ dicebantur circuli, qui ex farina in sacrificiis fiebant.
- Arcula* dicebatur avis, quae in auspiciis vetabat aliquid fieri.
- Asseres* dicti, quod assideant parieti trabibusque.
- Assiratum*¹⁸ apud antiquos dicebatur genus quoddam potionis ex vino et sanguine temperatum, quod Latini prisci sanguinem *assir*¹⁹ vocarent²⁰.
- Ambrices*²¹ regulae, quae transversae asserebus et tegulis²² interponuntur²³.
- Antes* sunt extremi ordines vinearum. Unde etiam²⁴ nomen trahunt antae²⁵, quae²⁶ sunt latera ostiorum.
- Ambitus* proprie dicitur²⁷ inter vicinorum aedificia locus duorum pedum et semipedis ad²⁸ circumveniendi facultatem relictus. Ex quo etiam honoris ambitus dici coeptus est a circumveniendo supplicandoque. Ambitio est ipsa actio ambientis²⁹.

1) *Arcere*] *Arcire* L. — 2) *et*] om. L. Scal. pro ipse habet ipsum. — 3) *Arcuma*] Sic Gu. 1. *Arcima* B. Vulg. *Arcirma*. — 4) *est*] om. B. — 5) *annis sing.*] *sing. annis* L. — 6) *prohib. est*] *est proh.* L. — 7) *Simil.*] *et sim.* L. — 8) *et*] om. L. — 9) *coerc.*] *cohere* B. — 10) *ἀρχήν*] Sic Gu. 1. *archu* M. Gu. 2. *voc. ἀρχόν* B. om. pr. — 11) *vel*] om. pr. — 12) *tut. pars urbis est*] Sic Gu. 2. *tut. est pars urb.* L. *tut. pars est urb.* M. Gu. 1. pr. S. *tut. pars urbis erat* B. Vulg. *est om.* — 13) *pendet*] *dependet* B. pr. — 14) *appellabant*] *appellant* M. — 15) *sustinenda*] *sustinendum* B. — 16) *putabatur esse deus*] Sic L. Gu. 1. 2. pr. *putabatur esse dictus deus* B. Vulg. pro *esse etiam* legitur. — 17) *Arculata*] *Arcula* B. — 18) *Assiratum*] Sic scripsi secutus Scalig. Vulg. *Assaratum*. — 19) *assir*] *assyr* M. *massir* pr. — 20) *vocarent*] *vocabant* L. — 21) *Ambrices*] *Acobrises* Gu. 2. — 22) *teguis*] *re-*

gulis L. — 23) *ass. et teg. interp.*] *interp. ass. et teg.* B. — 24) *etiam*] *et* B. — 25) *antae*] *antecae* B. — 26) *quae*] om. L. — 27) *propr. dic.*] *dic. propr.* Gu. 1. — 28) *ad circum*] *et ad* Gu. 1. — 29) *ambientis*] *ambiendi* L. — 30) *proprie dic.*] *dic. propr.* Gu. 1. — 31) *circumnavo*] *circumvando* Gu. 1. — 32) *quoniam*] *quod* L. S. addit *An.* — 33) *sumptum*] *est add. L. tractum* B. pr. — 34) *quae est ἀμφί*] om. L., qui habet *quod significat. ἀμφί* om. pr. — 35) *circum et nare*] *circumnare id est fluere* L. *circumnare et fluere* pr. *nare sive fluere* B. In edit. Scal. addita est glossa: *Amoebacum carmen est, quotiens aliqui ex aequali numero versuum canunt: et ita se habet ipsa responsio, ut aut malum aut contrarium aliquid dicat. Haec ab omnibus codd. absunt.* — 36) *agi part.*] *partes agi* L. — 37) *ἀμφίπολα* dicuntur] Sic B. *amphibola* dicuntur Gu. 2. *dicuntur ἀμφίπολα* Gu. 1.

- Annis* proprie dicitur ³⁰ a circumuando ³¹, quoniam ³² ex Graeca praepositione sumptum ³³, quae est ἀμφί ³⁴, significat circum, et *nare* fluere ³⁵.
- Ambiguum* est, quod in ambas agi partes ³⁶ animo potest. Huiusmodi apud Graecos ἀμφίβολα dicuntur ³⁷.
- Ambrones* fuerunt gens quaedam Gallica ³⁸, qui subita ³⁹ inundatione maris quum amisissent sedes suas, rapinis et praedationibus ⁴⁰ se suosque ⁴¹ alere coeperunt. Eos et Cimbro Teutonisque ⁴² C. Marius deleuit. Ex quo tractum est, ut turpis vitae homines *ambrones* dicerentur.
- Antiac* muliebres capilli demissi ⁴³ in frontem ⁴⁴ appellati ex Graeco videntur; quod enim nos ⁴⁵ *contra*, illi ἀντιον ⁴⁶ dicunt.
- Amneses* ⁴⁷ appellantur urbes sitae prope amnem, ut a mari maritimae. Unde ⁴⁸ interamnae et antennae dictae sunt, quod inter amnes sint positae ⁴⁹ vel ante se habeant amnes.
- Antermini*, qui circa terminos provinciae manent. Unde *amiciri*, *amburbium*, *ambarvalia*, *amplexus* dicta sunt.
- Angiportus* iter compendiarium ⁵⁰ in oppido, eo ⁵¹ quod sit angustus portus, id est aditus in portum.
- Angeronae deae* sacra a Romanis instituta sunt, quum angina omne genus animalium consumeretur, cuius festa *Angeronalia* dicebantur ⁵².
- Actus* modo significant ⁵³ in comoediis et tragoediis certa spacia canticorum, modo iter inter vicinos quatuor ⁵⁴ pedum latum; modo in geometrica ⁵⁵ minorem partem iugeri ⁵⁶, id est centumviginti pedum; modo motum corporis, ut histrionum et saltatorum, qui etiam ex hoc ipso *actiosi* dicuntur.
- Auxiliares* dicuntur in bello socii Romanorum exterarum ⁵⁷ nationum, dicti ex Graeco vocabulo ἀὔξησιον ⁵⁸, quod nos dicimus rerum crescentium auctionem ⁵⁹.
- Ausoniam* appellavit Auson Ulixis ⁶⁰ et Calypsus filius eam primum ⁶¹ partem ⁶² Italiae, in qua sunt urbes Beneventum et Cales; deinde paulatim tota quoque Italia, quae Apennino ⁶³ finitur, dicta est Ausonia ab eodem duce, a quo conditam Auruncam urbem etiam ⁶⁴ ferunt.

dicuntur *amphiboli* L. Vulg. ἀμφίβολον dicitur. — 38) *gens quaedam Gallica*] *gentes quaedam Gallicae* L. B. — 39) *qui*] *quae* L. M. — 40) *et praed.*] *depraedat.* Gu. 1. omisso *et*, — 41) *suosque*] *atque suos* L. — 42) *Teutonisque*] Sic B. Gu. 1. pr. S. *Teutonisque* M. Gu. 2. Vulg. *Teutonisque*, — 43) *demissi*] *dimissi* Gu. 2. *remissi* L. — 44) *frontem*] *fronte* L. — 45) *quod enim nos*] *q. nos enim* Gu. 1. — 46) *illi ἀντιον*] Sic Gu. 1. *illi antion* B. M. Gu. 2. *anthion illi* L. *ἀντι* om. pr. *illi ἀντι* Vulg. — 47) *Amneses*] Sic M. Gu. 2. Vulg. *Amneses*, sed recepi illud, quia in optimo est cod. et supra eodem modo *Albesia* scuta ab *Albensibus* dicta sunt. — 48) *Unde*] *et add.* B. — 49) *sint pos.*] *sunt pos.* pr. *pos.* sunt L. — 50) *iter comp.*] *est inter comp.* L. M. — 51) *eo*] om. Gu. 1. *et quod* L. — 52) *dicebantur*] *appellabantur* Gu. 1. — 53) *significant*] *significat* B. Gu. 1. S. — 54) *quatuor*

vel quat. B. — 55) *geometrica*] Sic B. M. Gu. 2. S. *geometria* Vulg. — 56) *iugeri*] *iugeri* B. — 57) *exterarum*] *externarum* B. — 58) *ἀὔξησιον*] *auxesim* Gu. 2. B. M. om. L. Gu. 1. pr. In Vulg. est ἀὔξησιον, quod verius esse videtur, quum alterum haud dubie originem debeat accusativis, qui sequuntur, frequentii scribarum vitio. — 59) *auctionem*] Sic Vulgata. Sed M. Gu. 2. pr. *actionem*, quod nihili videtur. — 60) *Ulixis*] Sic L. B. Gu. 1. 2. *Ulyxis* M. *Ulyssis* vulgo, vitiose. — 61) *primum*] Sic Gu. 2. Recte. Respondet *deinde*. *primam* Vulg. — 62) *partem*] om. L. — 63) *Apennino*] *Appennino* M. — 64) *conditam Aurunc. urb. etiam fer.*] Sic Gu. 1. 2. *urb. Ar. cond. L. Aruncum* (sic) B. *cond. fuisse Ar. M. Auruncam* scripsi ex Scalig. coniectura. Vulg. *etiam cond. Ar. urb. fer.* Fortasse etiam est eliciendum. *cond. fuisse Ar. urb. fer. S.*

Aluneto ¹ pro Laumedonte ² a veteribus Romanis necdum assuetis Graecae linguae dictum est. Sic Melo pro Nilo, Catamitus pro Ganymede, Alphius pro Alpheo dicebatur.

Accensi ³ dicebantur, qui in locum mortuorum militum surrogabantur ⁴, dicti ita, quia ad censum adiciebantur ⁵.

Acerra ara, quae ante mortuum poni solebat, in qua odores incendebant ⁶. Alii dicunt arculam esse thurariam, scilicet ⁷ ubi thus reponebant ⁸.

Apcx, qui est sacerdotum insigne, dictus est ab eo ⁹, quod comprehendere antiqui vinculo ¹⁰ aperere dicebant. Unde aptus is, qui convenienter alicui iunctus est.

Atanuvium ¹¹ est poculi fictilis genus, quo in sacrificiis utebantur sacerdotes Romani ¹².

Atrox appellantur ex Graeco, quia illi ἀτρόγια ¹³ appellant, quae cruda sunt; sive atrox dicitur ab eo ¹⁴, quod nihil timeat ¹⁵; τρέσαι ¹⁶ enim ¹⁷ Graeci dicunt timere.

Auguraculum appellabant antiqui, quam ¹⁸ nos arcem dicimus, quod ibi augures publice auspicarentur.

Arseverse ¹⁹ averte ignem significat. Tuscorum enim lingua *arse* averte ²⁰, *verse* ignem constat appellari. Unde Afranius ait ²¹:

Inscribat ²² *aliquis* ²³ *in ostio arse verse.*

Aborigines appellati sunt, quod ²⁴ errantes convenerint ²⁵ in agrum ²⁶, qui nunc est ²⁷ populi Romani. Fuit enim ²⁸ gens antiquissima Italiae.

Aboloes ²⁹ dicebant pro ab illis; antiqui enim litteram non geminabant ³⁰.

Aventinus mons intra urbem dictus est, quod ibi rex Albanorum Aventinus bello fuerit ³¹ extinctus atque sepultus.

Adorare apud antiquos significabat ³² agere; unde et ³³ legati oratores dicuntur, quia mandata populi agunt.

Armilustrium ³⁴ festum erat apud Romanos, quo res divinas armati faciebant, ac, dum sacrificarent ³⁵, tubis cauebant.

Adeo duas habet significationes. Nam quum prima acuta effertur ³⁶, idem significat, quod *accedo*, ut ³⁷ quum dicimus *adeo praectorem*. Quum autem secunda, idem ³⁸ quod *usque eo*,

1) *Aluneto*] Sic Gu. 1. *Alumento* Vulg. — 2) *Laumed.*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Vulg. *Laomed.* Vide Scalig. not. — 3) *Accensi*] Sic L. M. Gu. 2. *Adcensi* Vulg. — 4) *surrog.*] Sic L. M. Vulgo *subrog.* — 5) *adicieb.*] *adicieb.* M. Gu. 2. — 6) *incendebant*] *incendebantur* L. S. — 7) *scilicet*] om. B. — 8) *reponebant*] *reponebatur* B. — 9) *dictus est ab eo*] Sic Gu. 2. pr. Vulg. om. est. — 10) *comprehendere ant. vinc.*] *compr. vinc. ant.* L. — 11) *Atanuvium*] Sic scripsi secutus Scal. Vulgo *Athanuv.* *Athanavium* B. *Athavium* pr. *Atanium* L. — 12) *ut. sacer. Rom.*] Sic Gu. 2. *Romani* om. L. B. Gu. 1. Vulgo additur post Rom. *Pottitii* pro quo *Pottitiani* L. *Pottiani* B. Gu. 1. pr. Om. prorsus M. Gu. 2. Vulg. *Romani ut. sac. Pottitii.* — 13) *ἀτρόγια*] Sic ad marg. notatur in Gu. 1. *atrogia* B. Vulgo *atrocia*, sed Graeci non dicebant *atrocia*; Graeca igitur voce opus est. Hoc

autem voc. quamquam in Lexicis non reperitur, tamen a Grammaticis inventum esse in libris puto. Est enim a τρώγω, unde multi hoc vocab. derivant. Vide Doederlein Latein. Syn. T. I. p. 33. — 14) *ab eo*] om. Gu. 1. — 15) *timeat*] *de se* add. L. — 16) *τρέσαι*] Sic Gu. 1. S. *trese* B. M. Gu. 2. *trein* L. om. pr. Vulg. *τρέω.* — 17) *enim* om. L. Gu. 1. — 18) *quam*] quod L. — 19) *Arse verse*] *averse averte* L. — 20) *arse averte*] *arte verse* B. — 21) *ait*] *inquit* L. — 22) *Inscribat*] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. *inscribit* Vulg. — 23) *aliquis*] *aliquid* L. — 24) *quod*] *qui* L. — 25) *convenerint*] *convenerunt* L. — 26) *agrum*] *agris* L. — 27) *nunc est*] om. L. — 28) *enim*] om. L. — 29) *Aboloes*] *Abolis* L. *Aboloes* Gu. 1. — 30) *litt. non gem.*] *non gem. litt.* L. — 31) *fuerit*] *fuit* L. — 32) *significabat*] *significat* L. B. — 33) *et*] *etiam* B. — 34) *Armilustrium*] *Armilustrum* L. M. — 35) *sacrificarent*]

non quidem secundum rationem, quia *ad* praepositio accusativis accommodata est, sed vestusta quadam³⁹ loquendi consuetudine.

Argea loca Romae appellantur, quod in his sepulcra essent quidam Argivorum illustres viri.

Asparagus herba dicta, quod in aspero virgulto nascatur.

Assidellae mensae vocantur, ad quas sedentes flamines sacra faciunt.

Anceps significare videtur id, quod ex utraque parte caput habeat, ut secures, bipennes⁴⁰; sed magis a capiendo, quod ex utraque parte⁴¹ aequè⁴² captatur⁴³, appellatum est⁴⁴.

Ancus appellatur, qui aduncum brachium habet, et⁴⁵ exporrigi non potest.

Ancillae dictae ab Anco Martio rege, quod in bello magnum feminarum numerum ceperit. Sive ideo sic appellatur⁴⁶, quod⁴⁷ antiqui *anculare* dicebant pro ministrare, ex quo dii quoque vel⁴⁸ deae feruntur coli, quibus nomina sunt Anculi et Anculae.

Ancaesa dicta sunt ab antiquis vasa, quae⁴⁹ caelata appellamus⁵⁰, quod circumcaedendo talia fiunt⁵¹. Ipsum quoque *caelare* verbum ab eadem causa est dictum, *d* littera cum *l* permutata.

Acrosam appellaverunt antiqui insulam Cyprum, quod in ea plurimum aeris nascatur.

*Aenesi*⁵² dicti sunt⁵³ comites Aeneae.

*Aenatores*⁵⁴ cornicines dicuntur⁵⁵, id est cornu canentes.

Aenariam appellavere locum⁵⁶, ubi *Aeneas* classem a Troia veniens appulit.

Audacia ab avide, id est cupide agendo dicta est⁵⁷.

Accratum lutum cum paleis mixtum⁵⁸.

*Aclassis*⁵⁹ tunica ab humeris non consuta⁶⁰.

*Arilator*⁶¹, qui etiam *cocio* appellatur, dictus⁶² videtur⁶³ a voce Graeca, quae est *αἶρε*⁶⁴ tolle, quia sequitur merces, ex quibus quid cadens lucelli possit tollere. Lucellum enim⁶⁵ diminutivum est a lucro⁶⁶.

Artitus bonis instructus⁶⁷ artibus.

*Arnae*⁶⁸ caput⁶⁹, agni caput.

*Arsineum*⁷⁰ ornamentum capitis muliebris.

sacrificabant L. B. Gu. 1. — 36) *prima ac. eff.] ac. effert. prima* B. *prima adeo ac. Gu. 1. — 37) ut] om.* B. M. Gu. 1. pr. — 38) *idem est] id est quousque* B. M. pr. *est om. L. Gu. 1. 2. — 39) quadam] Sic M. Vulg. quidem.* At *sed quidem* non placet: *quadam* significat ignorationem rei, quod h. l. multo est melius. — 40) *secures bipennes] securis bipennis* L. B. Gu. 1. pr. S. — 41) *parte] acie* L. om. B. Gu. 1. — 42) *aeque] om. L. — 43) captatur] Sic B. M. Gu. 2. pr. — 44) appell. est] est app. L. — 45) et] Sic M. Gu. 2., quod verum esse ostendit Indicat. *potest*, qui est in M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. *ut — possit. Ut et et frequenter permutantur.* In sequenti glossa om. Scal. *rege.* — 46) *sic app.] om. L. — 47) quod] quia* L. — 48) *vel deae] Sic Gu. 2. atque deae B. ac deae Vulg. — 49) quae] in Umbria* add. B. — 50) *appell.] dicimus* L. — 51) *fiunt] sunt* Gu. 2. — 52) *Aenesi] Aenesii* L. *Anen-**

si pr. — 53) *sunt] om. L. — 54) Aenatores] Sic M. Gu. 1. S. Aeneatores Vulg. — 55) dicuntur] om. L. — 56) locum] insulam* L. — 57) *dicta est] est dicta* L. Gu. 1. — 58) *mixtum] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. mistum vulg. — 59) Aclassis] Aclasis* M. — 60) *consuta] surta* B. — 61) *Arilator] Sic S. Arillator* M. Gu. 2. *Arillatur* Gu. 1. pr. *Arilatur* L. B. *Arilat. coctio, qui etiam etc. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Arralator vulg. — 62) dictus] dictum* Gu. 1. pr. — 63) *videtur] om. B. — 64) αἶρε] area* M. Gu. 2. om. L. pr. — 65) *Lucell. enim] etiam luc.* L. om. enim M. Gu. 1. 2. S. — 66) *lucro] luco* B. — 67) *instructus] institutus* B. — 68) *Arnae] Arni* M. — 69) *caput, agni caput] Sic L. (qui dicebatur add.) B. M. Gu. 2. pr. S. Vulg. primo loco caput om. — 70) Arsini.] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. Arlin.*

Artus ex Graeco appellantur, quos ¹ illi ἄρθρα ² dicunt: sive *artus* dicti, quod membra membris artentur.

Arquites arcu proeliantes, qui nunc dicuntur sagittarii.

Arvilla arvina, id est pinguedo corporis.

Artifices dicti, quod scientiam suam per artus ³ exercent, sive quod apte opera ⁴ inter se artent, qua ex causa etiam et *artes* ⁵ sunt appellatae ⁶.

Arytenam ⁷ sive artenam ⁸ vas ab hauriendo sic appellabant ⁹.

Ansegetes ¹⁰ dicuntur, quorum ager viam ¹¹ tangit.

Amites ¹² perfiticae aucupales.

Ampeidices ¹³ dicebantur ab antiquis, quod circumpenderent ¹⁴, quos ¹⁵ nunc *appendices* appellamus.

Ablegmina ¹⁶ partes extorum, quae diis immolantur ¹⁷.

Ambulacra, ambulationes.

Amian ¹⁸ genus piscis.

Ameria urbs in Umbria ¹⁹, ab Amiro ²⁰ sic ²¹ appellata.

Adsipere ²² et *praesipere* dicebant antiqui a sapiendo ²³, sicut nos quoque modo ²⁴ dicimus ab aequo *iniquum*, ab ²⁵ quaerendo *inquirere*.

Admissivae aves dicebantur ab auguribus ²⁶, quae consulentem iuberent.

Adulari est compositum ex accedendo et adludendo ²⁷.

Addubanum ²⁸ dubium ²⁹.

Adulter et *adultera* dicuntur, quia ³⁰ et ille ad alteram et haec ³¹ ad alterum se conferunt.

Aquilus color est fuscus et subniger, a quo aquila dicta esse videtur, quamvis eam ab acute volando dictam volunt. — *Aquilus* autem ³² color ab aqua ³³ est nominatus. Nam quum antiqui duos omnino naturales nossent ³⁴, id est album et nigrum, interveuerit autem is ³⁵ quoque, qui ita neutri similis est, ut tamen ab utroque proprietatem trahat, potissimum ab aqua eum denominarunt ³⁶, cuius incertus est color.

1) quos illi] quod illi L. — 2) ἄρθρα] arthra Gu. 2. om. pr. — 3) artus] artes L. — 4) opera] operam B. — 5) etiam et artes] Sic L. B. M. Gu. 1. Vulgo et om. Sed similiter s. v. *Apricus* ex optimis codd. restitui etiam et. Vid. ibid. not. — 6) appell. sunt] sunt app. L. B. Gu. 1. 2. — 7) Aryten.] Arithen. B. Gu. 2. Arithen. Gu. 1. — 8) artenam] Sic M. pr. S. Vulgo. artenam. — 9) appellabant] appellanti B. Gu. 1. addit ἐπὶ τοῦ ἀρτέν. Cod. quidam Scal. ἀρτέσθαι. — 10) Anseget.] Anseget. B. Gu. 1. — 11) ager viam] viam ag. Gu. 1. — 12) Amites] Ita vulgo et in omnibus codd., nisi quod B. in textu exhibeat *Amities*, in margine vero *Amites*, ut vulgo. — 13) Ampeid.] Ampeidices L. Gu. 1. S. — 14) circumpend.] pendendo M. — 15) quos] quas B. — 16) Ablegmina] Sic M. Gu. 2. Vulgo. *Ablegm.* Vid. Scalig. not. — 17) immolantur] Sic Gu. 1. immolabant ceteri. — 18) Amian] Sic M. Gu. 2. pr. *Amian* B. Gu. 1. Vulgo. *Amia*. — 19) in Umbria] *Umbrariae* L. om. B. —

20) Amiro] *Armirio* B. *Amero* pr. — 21) sic app.] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. Vulgo. om. sic. — 22) Adsipere] Gu. 2. bis habet hunc articulum, hoc loco et post voc. *Apud*. Hoc loco om. vv. a sapiendo, non item altero loco, ubi etiam *persipere* pro *praesipere* habet. — 23) a sapiendo] om. M. Gu. 1. 2. antiqui a sap. om. pr., quae item bis cum Gu. 2. habet hunc articulum. — 24) quoque modo] om. B. — 25) a quaer.] ab quaer. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 26) aves diceb. ab aug.] dic. ab aug. aves B. — 27) adludendo] alluendo M. Gu. 2. pr. — 28) Addubanum] *Adubanum* L. B. — 29) dubium] Sic M. Gu. 2. Vulgo. *Danubium*, quod vitium simile est ei, quo *Anacreon* pro *Antehac* in omnibus est codd. Scalig. legendum censet *Ad dubienum*, ad *dubium*. Quidam *Addubienum*, ut *addubito*, dicitur? Unde praepositione *ad* in interpretamento non opus esse puto. — 30) quia ei] quod et M. et om. L. — 31) haec] illa B. — 32) autem] om. L. — 33) aqua] aquila B. — 34) nossent] no-

Aquilo ventus ³⁷ a vehementissimo volatu ad ³⁸ instar aquilae appellatur ³⁹.

Anquirere ⁴⁰ est circum quaerere ⁴¹.

Andron ⁴² locus domicilii ⁴³ appellatur angustior longitudine ⁴⁴, in quo viri plurimum ⁴⁵ morabantur, ut gynaeceum a mulieribus ⁴⁶.

Apud et *penes* in hoc differunt, quod alterum personam cum loco ⁴⁷ significat ⁴⁸, alterum personam et dominium ac ⁴⁹ potestatem, quod trahitur a *penitus*.

Anxur vocabatur, quae nunc ⁵⁰ Tarracina ⁵¹ dicitur Volscae ⁵² gentis, sicut ait Ennius ⁵³:

Vulsculus ⁵⁴ perdidit *Anxur*.

Aquarioli dicebantur mulierum impudicarum sordidi asseculae ⁵⁵.

Aquipenser ⁵⁶ genus piscis.

Apellinem ⁵⁷ antiqui dicebant pro Apollinem.

Aperta idem Apollo vocabatur ⁵⁸, quia ⁵⁹ patente cortina responsa ab eo dentur.

Abditivi abortivi ⁶⁰.

Ape apud antiquos dicebatur ⁶¹ prohibe, compesce.

Apua genus minimi pisciculi.

Abs praepositio a Graeco deducitur *ἄψ* ⁶². Significat autem retractationem ⁶³ in partem posteriorem.

Apollinares ludos, hoc est in laudem ⁶⁴ Apollinis, populus laureatis spectabat, stipe data pro cuiusque copia.

Apiculum filum, quo flamines velatum apicem ⁶⁵ gerunt.

Abacti magistratus dicebantur ⁶⁶, qui coacti deposuerant imperium.

Agere modo significat *ante se pellerere*, id est minare ⁶⁷. Virgilius:

Et ⁶⁸ *potum pastas age* ⁶⁹ *Tityre* ⁷⁰.

Modo significat ⁷¹ *iurgari*, ut ⁷² dicimus ⁷³ *agit cum eo fur*; modo *rependere*, ut cum dicimus ⁷⁴ *gratias ago*; modo *verbis indicare*, ut cum dicimus ⁷⁵ *causam ago*; quin etiam si accessit ⁷⁶ gestus et vultus quidam decor, ut cum scenici agere dicuntur.

secret B. — 35) is] iis B. — 36) denominarunt] nominaverunt B. — 37) ventus] om. B. — 38) ad] om. L. — 39) appellatur] ventus add. B. — 40) Ang.] Anq. pr. — 41) circumquaerere] circumquirere Gu. 2. pr. Fortasse verum, sed nolui propter perspicuitatem etymologiae recipere. — 42) Andron] Antron pr. — 43) loc. dom.] dom. loc. L. — 44) longitud.] latitud. Gu. 1. — 45) plurimum] B. Vulg. plurimi. — 46) ut gynaeceum a mulieribus] Sic B. Gu. 2. S. ut gynaeceion γυναικείον B. ut a mulieribus reliquis omissis L. Gu. 1. Vulg. ut τὸ γυναικείον ἴπὸ τῶν γυναικῶν. — 47) person. cum loco] cum loco pers. L. — 48) significat] signat pr. — 49) ac] et L. — 50) nunc] om. L. — 51) Tarrac.] Terrac. M. dicitur Tarr. B. — 52) Volscae] Vulscae B. M. Gu. 2. — 53) ait Enn.] Enn. ait B. — 54) Vulsculus] Sic B. Gu. 1. 2. Vulcillus M. pr. Om. versum L. — 55) asseculae] L. M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. adseclae. — 56) Aquipenser] Accipenser L. Arvip. B.

— 57) Apellin.] L. ita: *Aperta idem Apollo vocabatur. Apellinem pro Apolline vocabant, quia patente cortina ab eo responsa dentur.* — 58) vocabatur] dicebatur Gu. 1. — 59) quia om. Gu. 1. — 60) abortivi] dicuntur add. L. — 61) apud antiquos dicebatur] antiqui dicebant L. B. antique dicebatur Gu. 1. pr. — 62) ἄψ] om. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 63) retractationem] Sic B. M. Gu. 1. 2., in quo a secunda man. Vulg. retractationem. — 64) laudem] Sic M. Gu. 1. S. Vulg. laude, frequenti vitio, linea supra e neglecta. — 65) vel ap.] ap. vel Gu. 1. — 66) dicebantur] dicebant B. — 67) minare] minari B. — 68) Et] ad L. — 69) age] agere B. — 70) Tityre] om. M. Gu. 2. — 71) significat] om. B. — 72) ut dicimus] Sic M. Gu. 1. 2. Vulg. ut cum dicimus. — 73) cum dicimus] om. L. — 74) cum dicimus] om. L. — 75) cum dicimus] om. L. — 76) quin etiam si accessit] quando etiam successit L.

Abgregare est a grege ducere: *adgregare*¹ ad gregem ducere: *segregare* ex² pluribus gregibus partes seducere, unde et *egregius* dicitur e grege lectus³. Quorum verborum frequens usus non mirum si ex pecoribus pendet, quum apud antiquos opes et patrimonia ex his praecipue constiterint, ut adhuc etiam⁴ *pecunias* et *peculia* dicimus.

Acclare dicebant, quod nunc dicimus *agitare*.

Aulumum quidam dictum⁵ existimant, quod tunc maxime augeantur hominum opes, coactis agrorum fructibus.

Agedum significat *age modo*. Est enim adhortantis sermo.

Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus *ollas*, quia nullam litteram geminabant. Itaque *aulicocia*⁶ *carta*, quae in ollis⁷ coquebantur, dicebant, id est *elira*.

Avidus a non videndo propter nimiam⁸ cupiditatem appellatur; sicut *amens*, qui mentem suam non habet.

Aureliam familiam ex Sabinis oriundam a sole dictam putant, quod ei publice a populo Romano datus sit locus, in quo sacra faceret⁹ soli, qui ex hoc *Auseli*¹⁰ dicebantur, ut *Valesii Papirii* pro eo, quod est *Valerii, Papirii*¹¹.

*Aemilium*¹² gentem appellatam dicunt¹³ a Mamerco, Pythagorae philosophi filio, cui propter unicum humanitatem¹⁴ cognomen fuerit *Aemylos*¹⁵. Alii, quod ab Ascanio descendat¹⁶, qui duos habuerit¹⁷ filios, *Iulium* et *Aemylon*¹⁸.

*Aerumnulas*¹⁹ Plautus refert furcillas²⁰, quibus religatas sarcinas viatores gerebant. Quarum usum quia Gaius²¹ Marius retulit, Muli Mariani postea²² appellabantur. Itaque aerunnae labores onerosos significant²³; sive a Graeco sermone deducuntur. Nam *αἰρεῖν* Graece²⁴, Latine *tollere* dicitur.

Aemidium tumidum²⁵.

Aequidiale apud antiquos dictum est²⁶, quod nunc dicimus *aequinoctiale*, quia nox diei potius, quam dies nocti annumerari debet. Graeci quoque in hoc consentiunt, *ισημερίαν*²⁷, id est *aequidiale* dicentes.

1) a grege ducere] Sic L. Gu. 2. Vulg. ab grege omissio verbo ducere. ab grege ducere M. S. a grege ducere ad gregem Gu. 1. omissa voce aggregare. a grege deducere ad gregem ducere pr. a grege ad gregem B. — 2) ex plur.] est a plur. B. — 3) lectus] om. Gu. 1. — 4) cartam] et Gu. 1. — 5) dictum] om. B. — 6) aulicocia] aulicoqua pr. aulicoqua S. — 7) ollis] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. aulis. — 8) nimiam] om. B. — 9) faceret] faceret B. sacrificaret M. — 10) Auseli] Auseli M. Gu. 2. pr. Auxeli Gu. 1. Aurelii B. — 11) Papirii] ut Valesii pro eo, quod Valerii. Papirii Papirii L. Paperii M. Parii Gu. 2. Pampisii pr. — 12) Aemilium] Hic est ordo in cod. Gu. 2., quem h. l. sequuntur B. M. Gu. 1. Vulgatus ordo est Aerumnulas. Aemil. B. Aemyl. — 13) dicunt] appellatam denuo addit B. — 14) un. hum.] hum. unic. B. — 15) Aemylos] Sic scripsi ex etymologica ratione, quum Graece id dicatur Αἰμύλος. Ami-

lios B. pr. — 16) alii quod ab Ascanio descendat] alii a Stanio descendere dicunt L. — 17) habuerit] Sic M. Gu. 1. 2. Vulg. habuit. — 18) Aemylon] Sic M. Aemilium pr. Aemilium B. — 19) Aerumnulas] Sic ordo est in cod. Gu. 2. Vulg. Aerunn. Aemil. Aemidium. — 20) furcillas] furculus Gu. 1. — 21) Gaius] Sic M. Gu. 2. Vulg. C. — 22) postea] propterea M. — 23) significant] significat L. — 24) αἰρεῖν Graece] om. Gu. 1. αἰρεῖν om. pr. Graece ayrin L. — 25) tumidum] timidum B. — 26) apud ant. dict. est] dict. est ap. ant. L. — 27) ἰσημερίαν] Sic S. isimerian Gu. 2. hismeriam B. simerian M. om. Gu. 1. pr. Vulg. ἰσημερίαν. — 28) undique, id est pec. coll.] id est pec. undique collig. L. — 29) Aequilavium] Sic M. Gu. 2. pr. S. Vulg. Aquilav. — 30) quod] ut L. ut crebrae B. M. Gu. 1. 2. S. pr. ita om. S. — 31) videantur] L. M. Gu. 1. pr. — 32) in eo] om. L. — 33) Aegē] Sic L. M. B. Gu. 1. 2. pr. Vulg. Aegem.

Aeruscare aera undique, id est pecunias colligere²⁸.

*Aquilarium*²⁹ significat ex toto dimidium, dictum a lavatione lanae, quae dicitur aquilavio redire, quum dimidium decedit sordibus.

Aegeum mare appellatur, quod³⁰ ita crebrae in eo sint insulae, ut procul aspicientibus species cuprarum videantur³¹; sive quod in eo³² *Aege*³³ Amazonum regina perierit; sive quod in eo³¹ *Aegcus* pater Thesei se³⁵ praecipitaverit.

Aestinata poena ab antiquis ab aere dicta est, qui eam aestimaverunt³⁶ aere, ovem decussis, bovem centussis, hoc est decem vel centum assibus.

Allucinatio erratio.

Adigas dare cogas.

Acies, acumen, acus et acuere dicuntur ab *ἀκρόνη*³⁷, quam Latine dicimus *cotem*.

Aurilla olla parvula.

Anputata, id est³⁸ circumputata dicuntur ab eo, quod antiqui *putum*³⁹ pro puro dicebant, unde deducuntur⁴⁰ *pudor*⁴¹ et *pudicus*.

Appii via et aqua ab Appio Claudio est appellata⁴².

*Ariminum*⁴³ a nomine fluminis⁴⁴ propinqui est dictum.

*Animula*⁴⁵ urbs parvarum opum fuit⁴⁶ in Apulia.

Arca diminutivum facit⁴⁷ arculam et arcellam, ut a porco⁴⁸ porculum et porcellum⁴⁹, a⁵⁰ mamma mammulam et mamillam⁵¹.

Alebria bene alentia.

Agusous equos agentes, id est minantes.

*Arcubii*⁵², qui excubabant⁵³ in arce.

Armillas ex auro, quas viri militares ab imperatoribus donati gerunt, dictas esse existimant, quod antiqui humeros cum brachiis *armos* vocabant⁵⁴; unde *armu* ab his dependentia sunt vocata⁵⁵.

Abalienatus dicitur, quem quis a se removerit. *Alicnatus*⁵⁶, qui alienus est factus.

Asserere manum, est admovere, quo ea quoque, quae in terra⁵⁷ demittuntur⁵⁸, seri dicuntur; unde

Scal. *Aegaea*. — 34) *in eo*] *eo quia* M. *in eum* pr. — 35) *se*] om. Gu. 1. — 36) *aestimaverunt*] Sic M. Gu. 2. pr. S. *existimaverunt* Gu. 1. Vulg. *extimaverunt*. Mox Scal. *decussi* — *centussi*. — 37) *dicuntur ab ἀκρόνη*] Sic S.; in codd. M. Gu. 1. 2. Latinis literis scripta est vox Graeca. *dicitur ab acone* B. *ἀκρόνη* om. pr. In B. post *cotem* legitur *ἀπο της ακονης*. Vulg. *ἀπό του ἀκρόνη*. — 38) *id est*] om. L. B. Pro *dicuntur* S. habet *dicitur*. — 39) *putum*] om. L. — 40) *deducuntur*] *ducuntur* M. — 41) *pudor*] *pudor* L. — 42) *est appell.*] *app. est* Gu. 1. *Appii via est, quae ab Appio Claudio est app.* pr. — 43) *Ariminum*] *Arimnon* B. — 44) *fluminis*] *fluvii* L. — 45) *Animula*] *Animula* L. Vide quae dixi ad Plaut. Mil. III, 1, 53. p. 74. ed. Teubner. *Animula* S. — 46) *fuit*] *enim* add. B. — 47) *facit*] om. pr. — 48) *porco*] *porca* B. — 49) *porcellum*] *porcellam* Gu. 1. — 50) *a mamma*] *ut a* L. — 51) *mammulam et mamilla*]

lulam] *mammulam* et *mammillum* — *mammula* et *mamilla* L. *et mamillam* om. pr. — 52) *arcubii*] *arcubiae* L. S. *argubiae* B. Gu. 1. pr. Cfr. Doederlein Latein. Syn. T. II. p. 162. — 53) *excubabant*] *excubant* L. — 54) *armos voc.*] *voc. arm.* L. — 55) *vocata nominata* B. — 56) *Alienatus*] Haec glossa adiuncta in vulgaribus exemplaribus glossae *Alicariae* recte in codd. omnibus hoc loco coniungitur cum altera *Abalienatus*. Sequitur codd. editio princeps. — 57) *in terra*] Sic Gu. 2. Vulg. *in terram*, quae syntaxis quamquam est nsitator, tamen quum altera non minus legitima sit, secutus sum cod. optimum. Cfr. Cic. in Ver. IV, 33, 73. *ille nobilis taurus — quo vivos, sappicii causa, demittere homines — solebat*. Vide Drakenborch. ad Liv. XXXVIII, 59, 10. — 58) *demittuntur*] Sic scripsi et Scaligeri coniectura. Vulg. *demittuntur — demittantur* B. *dimittitur* L. Pro *manum* edit. Scal. habet *manu* et pro *quo*, habet *quod*.

etiam serae appellantur, quia foribus admotae opponuntur defixae¹ postibus, quemadmodum ea, quae terrae inserunt².

Arum dicimus agrum necdum satum.

*Apica*³ dicitur avis, quae ventrem glabrum habet.

Ae syllabam antiqui Graeca consuetudine per *ai* scribebant, ut *aulai*, *musai*⁴.

*Auceta*⁵ saepe aucta.

*Abercet*⁶, prohibet⁷.

Advosem, adversarium, hostem.

Are agglomerati⁸, universi stantes, id est⁹ cohortibus aut legionibus.

*Aeramina*¹⁰ utensilia¹¹ ampliora.

*Avolant*¹² advolant¹³.

*Astassint*¹⁴ steterint¹⁵.

*Ambari*¹⁶, qui circum eunt¹⁷ et catervatim.

*Apor*¹⁸ apud.

*Amosio*¹⁹ annuo.

*Antiquum*²⁰ veteres etiam pro nobili²¹ posuere.

Aestimias aestimationes²².

*Abisse*²³ pro *adisse*²⁴ dicebant.

Abambulantes abscedentes.

Aquilius praenomen ab *aquilo* colore, id est nigro, est dictum.

Antiquare est in morem²⁵ pristinum reducere.

*Attingem*²⁶ pro attingam posuere.

*Appellitavisse*²⁷ appellasse.

Alteras ponebant pro eo, quod est²⁸ adverbium *alias*.

Argentum iri in discrimen vocari.

Aurcas dicebant frenos²⁹, quibus³⁰ equorum aures religantur.

*Audacias*³¹ pluraliter Cato dixit.

1) *defixae*] *fixae* pr. — 2) *inserunt*] Sic Gu. 2. Vulg. *inseruntur* — *referuntur* B. — 3) *Apica*] om. hunc articulum Gu. 1. — 4) *aulai*, *musai*] *aulai*, *picai*, *musai* S. — 5) *Auceta*] *Aucta* at *aucta* B. *avata* M. Gu. 2. — 6) *Abercet*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *Abarcet* Vulg. — 7) *prohibet*] *prohibetur* L. M. B. Gu. 1. 2. pr. — 8) *agglomerati*] *glomerati* B. — 9) *id est*] in L. — 10) *Aeramina utensilia ampliora*] Sic scripsi e Scalig. coniectura. Vide eius not. Vulg. *Aerum aerum utens. ampl. M. aerum vas ad utens. ampl. L. Acrumaeruma* S. — 11) *utensilia*] *autensilia* M. Gu. 1. — 12) *Avolant*] Sic Scalig. ed. *evolant* L. *aevolunt* B. Gu. 1. 2. pr. *aevolunt* M. Vulg. *Aevolunt*, quod nihil est. — 13) *advolant*] Sic L. B. *evolant* pr. S. *avolant* Gu. 2. cum vulg. — 14) *Astassint*] Sic coniecturā Scalig. certissima. *astassent* M. Gu. 2. Vulg. *Astassent*. Videatur Struve Lat. Decl. und Coni. p. 174. *Atstassent* S. — 15) *steterint*] Sic scripsi e Scalig. con

iectura pro vulgato *steterunt*. Quod si non statuitur verum esse, tota glossa pessime corrupta est. — 16) *Ambari*] Sic scripsi e Scalig. coni. Vulg. *Ambaxio*. *Ambaxio* M. *Ambrasio* Gu. 1. — 17) *qui circum eunt et catervatim*] Sic scripsi e coniectura Scal., quum vulgata habeat: *qui circumeuntes catervatim*, quod nihil est. *quem circumeuntes cat.* L. *quae* M. Gu. 1. *circumeuntem* B. — 18) *Apor*] *Apot* L. — 19) *Amosio*] Sic vulgo. Scaliger fecit *annos*, cuius genit. esset *annotis*, unde *annotinus*. Post *annuo* add. L. *omnia*. — 20) *Antiquum*] Sic omnes codd. et editt. Scal. scripsit *Anticum*. — 21) *nobili*] Sic L. Vulg. *omnia*, quod nihil est. Scalig. fecit inde *ianua*. Sed mihi vera videtur cod. Lips. scriptura, quod *antiquus* etiam de generis antiquitate et de morum probitate dicitur. — 22) *aestimatio[n]es*] Sic M. *Omnes reliqui cum vulg. aestimationibus*. Mutavit Scalig. — 23) *Abisse*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. *Abisse*. — 24) *adisse*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr.

Ausis audeas ³².

Audax diminutivum facit *audaculus*.

Arvocitat ³³ saepe advocat.

Annaria ³⁴ lex dicebatur ab antiquis ea, qua finiuntur anni magistratus capiendi.

Alorsum et *illorsum* sicut *introrsum* dixit Cato.

Abietaria negotia dicebantur ³⁵, quam materiam nunc dicimus, videlicet ³⁶ ab abietibus coemendis ³⁷.

Aletudo corporis pinguedo.

Aeribus pluraliter ab aere, id est acramento, Cato dixit ³⁸.

Adduis ³⁹ addideris.

Aristophorum vas, in quo prandium fertur ⁴⁰, ut discus.

Allicit est perducit aliquem in rem, dictum a verbo *lacet* ⁴¹, id est decipit. Hinc descendit ⁴²

illicere et ⁴³ *oblectare*, id est frustrantem ⁴⁴ inducere.

Abnutare saepe abnuere ⁴⁵.

Aliae rei dixit Plautus pro eo, quod est alii ⁴⁶ rei.

Affabrum fabrefactum.

Alimodi pro alius modi.

Aencolum ⁴⁷ quod ex ⁴⁸ aere fit ⁴⁹ dicimus.

Aenulum vas ex aere parvum.

Ad exitam aetatem ad ⁵⁰ ultimam aetatem.

Amosio ⁵¹ ab amore denominatum.

Anguam ⁵² *vinariam* habere dicuntur ⁵³, qui vino suffocantur.

Adulterina signa dicuntur alienis anulis facta.

Arabice ⁵⁴ *olet*, id est ex odoribus Arabicis.

Ausculari dicebant antiqui ⁵⁵ pro osculari, quod est os cum ore ⁵⁶ conferre.

Adaxint ⁵⁷, adegerint.

Argus oculus ⁵⁸. *Argus* ⁵⁹ nomen est ⁶⁰ hominis, qui fuisse fingitur oculis plenus ⁶¹.

Amasso amavero.

adiisse Vulg. — 25) *morem*] *modum* L. B. — 26) *Attingem*] Sic coniecit Scal., quum vulg. *attinge* sine sensu sit. *attinge* L. *attingit* B. Scribendum videtur *attingem*. — 27) *appellasse*] *pro app.* L. — 28) *est*] om. Gu. 1. — 29) *frenos*] *frena* L. — 30) *quibus equor.*] *equor.*, *quibus* B. — 31) *Audacias*] Hic ordo est cod. Gu. 2. *Vulgatus* est *Ausis*. *Audac.* — 32) *audeas*] *pro audeas* L. — 33) *Arvocitat*] Sic B. M. Gu. 1. 2. *avocat* L. *Vulg.* *Advocat.* — 34) *Annaria*] *Atrinaria* Gu. 1. — 35) *dicebantur*] om. Gu. 1. — 36) *videlicet*] om. L. — 37) *abiet. coem.*] *coem. abiet.* L. — 38) *Cato dixit*] Sic L. M. Gu. 1. 2. *Vulg.* *dicit Cato. dixit Cat. pr.* — 39) *Adduis*] Sic scripsi de coniectura. *Vulg.* *adues*. Sed *adduis* est *decleris* antiqua forma. — 40) *fertur*] *effertur* L. B. Gu. 1. *offertur pr.* — 41) *lacet*] *lacet B.* — 42) *descendit*] *attendit* L. *tendit* B. Gu. 1. pr. — 43) *et*] *id est* L. — 44) *frustrantem*] *frustrando ind. pr.* *frustrando te B.* *Frustrantem pro*

subiecto esse videtur. — 45) *abnuere*] *adnuere* L. — 46) *alii*] Sic L. et ita legendum esse conieci ad Plaut. *Milit. III.*, 1, 206. p. 80. ed. Teubner. Tum etiam mutandum erat *Ali* in *aliae*, ut ibidem conieci. — 47) *Aencolum*] Sic L. S. *Vulg.* *Aeneolo* sine constructione. — 48) *ex*] om. Gu. 1. — 49) *fit*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *Vulg. sit.* — 50) *ad*] *id est* L. — 51) *Amosio*] *Amutio* B. M. Gu. 1. 2. pr. *Amatio* S. — 52) *Anguam*] Sic B. Gu. 1. 2. pr. S. *Aginam* M. *Vulg.* *Anginum*. *Male.* — 53) *hab. dic.*] *dic. hab. B.* — 54) *Arabice*] Hoc ordine glossas habet Gu. 2. *Vulg.* *Auscul. Arab.* — 55) *dicib. ant.*] *ant. dic.* Gu. 1. — 56) *quod est os cum ore conferre*] *quod osculum ore conferre* L. — 57) *Adaxint*] *adaxint* Gu. 1. — 58) *oculus*] *oculus* L. — 59) *Argus*] *om. L.* *Coniunxi haec, quum unam rem explient.* — 60) *est*] om. L. — 61) *fuisse fingitur oculis plenus*] *fing. oculis plenus fuisse* B. *fuisse plenus oculis fing.* Gu. 1. *fuisse oculis pl. dicitur* L.

Amiculum genus est ¹ vestimenti, a circumiectu dictum.

Auditavi ² saepe audiui.

Allivescit ³, vivere ⁴ incipit, hoc est lividum ⁵ fieri.

Atticissat Attice loquitur. Plautus:

Non ⁶ *atticissat, sed sicilissat;*

id est Sicule loquitur.

Atritas ⁷ atrii coloris.

Aegyptinos ⁸ Aethiopus ⁹.

Advelitatio iactatio quaedam verborum figurata ab hastis velitaribus. *Velites* dicuntur expediti milites quasi volantes ¹⁰.

Auctor communis erat generis ¹¹ apud antiquos.

Adnictat saepe et leviter ¹² oculo ¹³ annuit. Naevius in Tarentilla:

'Alii ¹⁴ *adnutat, ulii adnictat, ilium amat, alium tenet.*

Atriplexum herba ¹⁵, quae nunc ¹⁶ *atriplex* dicitur.

Adoptatius ¹⁷ ex adoptato ¹⁸ filio natus.

Aleonem aleatorem. Naevius:

Pessimorum pessime aular, ganeo, lurco ¹⁹, *uleo.*

Aditulum ²⁰ parvum aditum.

Atra bilis ab atro, id est animi ²¹ vitio dicta ²². Est enim ²³ *atrum* nigrum, id est a candore remotum.

Auctos ²⁴ ex cruciatis ²⁵.

Anatem dicebant morbum anuum ²⁶, id est ²⁷ veterarum, sicut *senium* morbum senum.

Attaria ab altitudine sunt dicta ²⁸, quod antiqui diis superis in aedificiis a terra exaltatis sacra faciebant; diis terrestribus in terra, diis infernalibus in effossa terra.

Assa ²⁹ dicebantur ³⁰ cantus tibiarum.

Aves ab adventu ³¹ earum dicuntur, quod inde veniant, unde non quis ³² suspicetur.

1) est] om. L. B. M. pr. — 2) *Auditavi*] Sic L. et Gu. 1. a prim. man., sed supra vers. est syllaba *vi*. Habet nimirum vulg. *Auditavi*. Sed ignoro simile frequentativum. — 3) *Allivescit*] Sic L. B. Gu. 2. pr. S. *Allibescit* vulg. — 4) *livere*] Sic L. B. Gu. 2. pr. S. *libere* vulg. — 5) *lividum*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *libitum* vulg. — 6) *Non attic.*] *Non me attic.* B. Vide Menaechm. prol. 12. — 7) *Atritas*] *Atritus* L. *atratus* S. — 8) *Aegyptinos*] *Aegyptionos* B. — 9) *Aethiopus*] *thiopus* L. — 10) *quasi volantes*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Vulg. *quasi volites id est volantes*. — 11) *erat gen.*] *gen. erat Gu. 1. erat om. pr. S.* — 12) *leviter*] *leniter* L. Gu. 1. — 13) *oculo*] om. Gu. 1. — 14) *Alii*] *illa alii* B. — 15) *herba*] *herbam dicimus* L. — 16) *nunc*] om. L. — 17) *Adoptatius*] Sic B. M. pr. S. *Adoptativus* L. Vulg. *Adoptatius* quod ex negligentia ortum videtur, nisi cum Scalig. malis legere *Adoptarius*. — 18) *adoptato*] *optato* L. — 19) *lurco*] *Iustro* L. M. Gu. 1. pr. *Iustra* B. — 20) *Aditulum*] *Aditiculus* B. — 21) *animi*] *cum* B. fre-

quenti harum vocum confusione e comp. am. — 22) *dicta*] Sic scripsi cum vulg., omissio *est*. Miro modo B. M. Gu. 1. 2. *dictus* sine *est*; L. *dictum* *est*. — 23) *enim*] om. L. — 24) *Auctos*] Sic Scal. coniecit. Vulg. *Antios*, quod nihil est. — 25) *ex cruciatis*] Sic Gu. 2. Vulg. *id est exer.* — 26) *dicit morb. an.*] Sic L. B. Gu. 1. 2. Vulg. *morb. an. dic.* — 27) *id est vet.*] *id est om. B.* — 28) *sunt dict.*] Sic L. B. Gu. 1. 2. Vulg. *dict. sunt.* — 29) *Assa*] *Axa* B. — 30) *dicebantur*] *dicebatur* M. Gu. 1. pr. — 31) *adventu*] *aventu* Gu. 1. *eventu* B. — 32) *non quis*] Sic Gu. 1. 2. pr. Vulg. *quis non. ne quis* B. — 33) *Agolum*] *Agulum* Gu. 1. — 34) *dicuntur*] om. Gu. 1. — 35) *tempestive*] *tempestate* B. — 36) *sint* om. L. *sunt* B. Gu. 1. pr. — 37) *Bombitatio*] Sic L. B. Gu. 1. pr. S. Cet. *Bombitatio*. — 38) *apium*] Sic L. M. Gu. 1. 2. *apum* vulg. Vide Gerhard. ad Cic. Cat. Mai. 15, 54. — 39) *ipso*] om. B., sed habet eius loco *βοῦβοῶ*. — 40) *sonitu*] *sono* L. — 41) *ut*] Sic M. Gu. 2. *sicut* vulg. — 42) *βοῶ*] Sic scripsi e B., in quo est ἀπό τοῦ βοῶ. *boon* L.

Agolum ³³ pastorale baculum, quo pecudes aguntur.
Abortum gravidæ mulieris dicitur ³⁴, quod non sit tempestive ³⁵ ortum.

LIBER II.

Bona, id est substantia rerum, dicta sunt, quod digna sint ³⁶ bonis.
Bonbitatio ³⁷ est sonus apium ³⁸ ab ipso ³⁹ sonitu ⁴⁰ dictus: ut ⁴¹ mugitus boum, hinnitus equorum.
Boure, id est clamare, a Graeco descendit *βωῶ* ⁴².
Boarium forum Romæ dicebatur, quod ⁴³ ibi boves venderentur ⁴⁴.
Bocas ⁴⁵ genus piscis a boando, id est vocem emittendo appellatur.
Barrire elephantum dicuntur, sicut oves dicimus balare, utique a sono ipso vocis ⁴⁶.
Balacnum belluam ⁴⁷ marinam ⁴⁸ ipsam dicunt ⁴⁹ esse pistricem, ipsam esse et ⁵⁰ cetum.
Bacchanalia dicebantur ⁵¹ Bacchi festa.
Basilica ἀπὸ τοῦ βασιλέως ⁵², hoc est rege dicta est ⁵³.
Basilicum regale ⁵⁴.
Bovinatur ⁵⁵, conviciatur ⁵⁶.
Bova ⁵⁷ serpens est aquatilis, quem ⁵⁸ Graeci *ἔθρον* ⁵⁹ vocant, a ⁶⁰ qua icti obiurgescunt. Crurum quoque tumor viae labore collectus *bova* ⁶¹ appellatur.
Batus genus ⁶² herbae ⁶³.
Bacriorem ⁶⁴ dicebant genus vasis longioris manubrii. Hoc alii *trullam* ⁶⁵ appellant.
Bucar ⁶⁶ vas vinarium simile bacrioni ⁶⁷.
Barathrum ⁶⁸ Graeci appellant locum praecipitem, unde emergi non possit, dictum ab eo, quod est *βαθύς* ⁶⁹.
Balaenæ ⁷⁰ nomen a ⁷¹ Graeco descendit. Hanc ⁷² illi *φάλαιναν* ⁷³ dicunt antiqua consuetudine, qua *πυρρόν* ⁷⁴ burrum ⁷⁵, *πύξον* ⁷⁶ buxum ⁷⁷ dicebant.

boao pr. ut vulg. *βοάω* habet. Om. M. Gu. 1. 2. — 43) *quod*] *quia* L. — 44) *boves vend.*] Sic Gu. 2. *vend. bov. vulg.* — 45) *Bocas*] *Boias* B. — 46) *vo-cis*] *quia* elephantum *barri* add. L. — 47) *belluam*] *beluam* B. M. — 48) *marinam*] *maritimam* Gu. 2. Fortasse hoc non plane reiiciendum, quippe quod paullo insolentius dictum librarii mutarint. Dicuntur enim etiam *fluctus maritimi* h. e. *qui a mare proficiscuntur.* — 49) *dicunt*] om. B. — 50) *esse et*] etiam *esse* L. et om. S. — 51) *dicebantur*] *dicuntur* B. — 52) *Basilica* etc.] *Basilicha* a *basilicho* hoc est *rege est dictam* Gu. 1. a *basileo* L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 53) *dicta*] *est pro sunt*, quod vulgata habet, est in B. Gu. 2. pr. om. sunt L. *dictum est* M. — 54) *Basilicum regale*] add. vulg. *Nam βασιλεύω est regno.* Omittunt hoc supplementum L. B. M. Gu. 1. 2. S. In edit. principe *Nam* tantum omittitur et *basileuo* reperitur. — 55) *Bovinatur*] *Bovinatur* M. Gu. 2. pr. — 56) *conviciatur*] *hoc est conv.* B. — 57) *Bova*] Sic B. M. Gu. 1. 2. *Boa* vulg. — 58) *quam*] Sic L. B. M.

Gu. 1. 2. pr. *quam* vulg. — 59) *ἔθρον*] *idron* Gu. 2. pr. *ιδρον* ὑδρον B. om. Gu. 1. — 60) *a*] om. L. B. ita habet: *crurumque tum viae labore collectus bova appellatur, a qua icti obiurgescant.* — 61) *bova*] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. *boa* vulg. — 62) *genus*] *est* add. L. — 63) *herbae*] *veprem licet dicunt* Graeci add. L. — 64) *Bacriorem*] *Bactrionem* L. *bacriorem* (sic) B. — 65) *trullam*] *trulam* pr. — 66) *Bucar*] *Baccar* B. Gu. 1. — 67) *bacrioni*] *bactrioni* L. — 68) *Barathrum*] *Baratrum* B. Gu. 1. — 69) *βαθύς*] *bathis* M. Gu. 1. 2. pr. B. in marg. *βάδιως βά-εως.* add. L. *id est profundo aspectum.* B. *profundum aspectu.* — 70) *Balaenæ*] *Ballenæ* M. Gu. 2. — 71) *a Graeco*] *quod a* Gr. Gu. 1. — 72) *Hanc*] *Nam* L. — 73) *φάλαιναν*] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. Latine, vulg. *φάλαινον.* — 74) *πυρρόν*] *pyrrohon* pr. *pirron* Gu. 2. *pyrrhum* B. om. Gu. 1. — 75) *burrum*] Sic Gu. 2. S. *burrum* vulg. — 76) *πύξον*] *pyxon* pr. *pixon* Gu. 2. om. Gu. 1. — 77) *buxum*] *pro buxum* L.

*Burrum*¹ dicebant antiqui, quod nunc dicimus rufum²; unde rustici burram appellant buculam³, quae rostrum habet rufum⁴. Pari modo rubens cibo ac potione ex prandio burrus⁵ appellatur.

*Basiliscus*⁶ appellatur genus serpentis, vel quod in capite album habeat⁷ instar diadematis, vel quod reliqua serpentium⁸ genera eius vim⁹ fugiant¹⁰.

Barbaricum appellatur clamor exercitus, videlicet quod eo genere barbari utantur.

Breve a Graeco descendit, quod est βραχύ¹¹.

*Brutiani*¹² dicebantur, qui officia servilia magistratibus praestabant¹³; eo quod hi primum se Hannibali¹⁴ tradiderant et cum eo perseveraverant¹⁵, usque dum¹⁶ recederet de Italia.

Bruna a brevitate dierum dicta¹⁷.

*Brutum*¹⁸ antiqui gravem¹⁹ dicebant.

Brachium nos, Graeci dicunt βραχίον²⁰, quod deducitur a βραχύ, id est breve, eo quod ab humeris ad manus breviores²¹ sint, quam a coxis plantae.

*Brassica*²² a praescando²³ est dicta.

*Brutianae*²⁴ Parmae dicebantur scuta, quibus Brutiani sunt usi.

Bubinae est menstruo mulierum sanguine inquinari²⁵. Lucilius²⁶ *Hacc*, inquit, *te*²⁷ *imbubinat*, at²⁸ *contra te*²⁹ *imbubitat*. *Imbulbitare* est puerili³⁰ stercore inquinari³¹ dictum ex fimo, quod Graeci appellant βόλβιτον³².

Buccrum pecus de bubus³³ dicimus.

Bustum proprie dicitur³⁴ locus, in quo mortuus est combustus et sepultus, diciturque³⁵ *bustum*, quasi bene³⁶ ustum; ubi vero combustus quis tantummodo, alibi vero est sepultus³⁷, is locus³⁸ ab urendo ustrina³⁹ vocatur; sed modo busta sepulchra⁴⁰ appellamus⁴¹.

1) *Burrum*] Sic M. Gu. 2. S. *Byrrhum* B. *Burrum* vulg. — 2) *rufum*] *ruffum* M. utroque loco. Consentit Gu. 1., qui praeponit *buffum* et om. unde. *rustum* B. — 3) *buculam*] *buculam* B. Gu. 1. — 4) *rufum*] *ruffum* M. Gu. 1. — 5) *burrus*] Sic B. Gu. 1. 2. S. *burrhus* vulg. — 6) *Basiliscus*] *Basillicus* Gu. 1. — 7) *album habeat*] Sic Gu. 1. 2. B. *hab. alb.* vulg. — 8) *serpentium*] Sic Gu. 2. *serpentum* vulg. — 9) *eius vim*] Sic Gu. 2. *vim eius* vulg. — 10) *fugiant*] Invertitur ordo verborum in B., qui habet *vel quod reliqua serpentum genera vim eius fugiant, vel quod in capite album habeat instar diadematis*. Inter verba *serpentum* et *vel linea* est ducta. — 11) *βραχύ*] *brachi* M. Gu. 2. pr. *brachis* L. Om. Gu. 1. — 12) *Brutiani*] *Bruciani* B. Gu. 1. — 13) *praestabant*] *instabant* Gu. 1. — 14) *se Hannibali*] *Honn. se*, L. — 15) *perseveraverant*] *perseverant* L. *perseverarint* M. *perseverarunt* S. — 16) *usque dum*] *dum* om. Gu. 1. — 17) *dicta*] *est dicta* L. Add. vulg. quasi *βραχύ ημεο*, quae interpretatio omittitur in codd. et a S. — 8) *Brutum*] Sic M. Gu. 2. S. *Brutum* B. Gu. 1. pr. L. *Brutum antiqui brutrum dixerunt*. *Brutum* vulg. — 19) *gravem*] Sic M. Gu. 2. S. *grabem*

vulg. — 20) *Brach. nos, Graeci dicunt βραχίον*] Sic Gu. 2., nisi quod *βραχίον* Latinis literis habet scriptum. *Brachium nos, Graeci brachion dicunt* L. *Brachium nos Graeci braglion dicunt* M. *dicimus dicitur greci* Gu. 1., nihil amplius. *Brachium nos dicimus, quod Graeci βραχίον vulg.* Verba quod deducitur a *βραχύ id est breve* Lips. habet ita *Nam dicitur brachi breve.* — 21) *breviores*] *breviora* M. *Dac. Mox L. quam coxae a plantis pro vulg. quam a coxis plantae.* — 22) *Brassica*] *Braxica* L. — 23) *praescando*] *persecando* Gu. 1. *persiccando* L. — 24) *Brutianae*] *Brutinae* at *brutianae* B. — 25) *inquinari*] *inquinare* L. — 26) *Lucilius*] *Omnia, quae ab hoc inde verbo leguntur usque ad finem articuli om. L. — 27) te*] om. B. — 28) *at*] ac B. Gu. 1. — 29) *te*] om. M. Gu. 1. 2. — 30) *puerili*] *pueri* Gu. 1. — 31) *inquinari*] *inquinare* M. — 32) *βόλβιτον*] *bolbiton* Gu. 2. om. Gu. 1. pr. — 33) *bubus*] *bobus* L. Gu. 1. — 34) *proprie dicitur*] *dicitur propr. L. — 35) diciturque*] *dicitur et L. que om. pr. — 36) bene*] om. Gu. 1. M. — 37) *est sepultus*] *sepult. est L. — 38) locus*] om. L. — 19) *ustrina*] *ostrina* M. — 40) *busta sepulchra*] *busta eo quod sepulchra* M. *Dac. busta eo quod sepelitur, sepulchra* S.

Buteo genus avis, qui⁴² ex eo se alit, quod accipitri eripuerit, vastitatisque est causa his locis⁴³, quae intraverit, ut bubo, a quo etiam appellatur buteo.

*Buccina*⁴⁴, quam nos appellamus, Graeci βουβιανόν⁴⁵ a similitudine soni⁴⁶ dicunt.

Buliman Graeci maguam famem dicunt, assueti magnis et amplis rebus praeponere βου⁴⁷, a magnitudine scilicet bovis⁴⁸. Hinc est, quod grandes pueri βούπαιδας⁴⁹ appellant, et mariscam⁵⁰ ficum⁵¹ βούσικον⁵².

*Bubleum*⁵³ est⁵⁴ genus quoddam vini.

Bucephalus vocatus est equus Alexandri regis propter quandam bubuli capitis similitudinem.

*Benna*⁵⁵ lingua Gallica genus vehiculi appellatur, unde vocantur combennones⁵⁶ eadem⁵⁷ benna⁵⁸ sedentes.

Bessen appellatum esse⁵⁹, quod bis triens sit, quamvis dura⁶⁰ compositio fiat⁶¹; bessis octo sunt unciae, triens tres⁶².

Bellum a belluis⁶³ dicitur, quia⁶⁴ belluarum sit perniciose dissensio.

*Barium*⁶⁵ urbem Italiae appellarunt⁶⁶ conditores eius expulsi ex insula Bara⁶⁷, quae non longe est a Brundisio.

*Brundisium*⁶⁸ quidam poetae brevitatis causa Brendam⁶⁹ dixerunt.

*Beneficiarii*⁷⁰ dicebantur milites, qui vacabant muneri beneficio; e contrario⁷¹ munifices vocabantur, qui non vacabant, sed munus reipublicae faciebant.

Benignus proprie dicitur is⁷², qui bonis et dignis⁷³ largitur. Est autem compositum ex bono et gignendo⁷⁴.

Bellona dicebatur dea bellorum⁷⁵, ante cuius templum erat columella⁷⁶, quae Bellica vocabatur, super quam hastam iaciebant, quom bellum indiciebant.

*Bidental*⁷⁷ dicebant quoddam templum, quod in eo bidentibus hostiis sacrificaretur⁷⁸.

— 41) appellamus] Sic Gu. 2. vocamus vulg. — 42) qui] quae L. S. — 43) his] is B. — 44) Buccina] Bucina B. M. Gu. 2. — 45) βουβιανόν] Sic scripti e vestigiis codd. M. Gu. 2., in quibus est buchianon, ut habet S. B. in marg. habet βουβιανον Scal. coniecit bucanen. Neutra vox in lexicis Graecis reperitur. Unum afferunt verbum βουβιανίζω i. e. bucinare. Sed saepe videre licet, ultimae Graecitatis verba ad etymologias suas confirmandas afferre Grammaticos. Unde non mirum est, si tale vocabulum quaesierint. buchia est vulgata lectio. — 46) soni] vocis L. — 47) βοῦ] apud Graecos valde significat add. B. — 48) bovis] bois Gu. 1. — 49) βούπαιδας] bupedas M. Gu. 1. 2. pr. — 50) mariscam] mare Sicaniam L. mare scausicum B. mare scaficum pr. mare santasicum Gu. 1. — 51) ficum] om. L. — 52) βούσικον] busicon Gu. 1. 2. bussicon B. busyccon M. — 53) Bubleum] Babeum M. Gu. 2. Bubeumen L. B. Gu. 1. pr. — 54) est] om. L. B. Gu. 1. pr. — 55) Benna] Bena B. — 56) vocantur combennones] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. S. vocatur Gu. 1. vocantur om. vulg. — 57) eadem] additur vulgo praepos. in, quam om. Gu. 2. — 58) benna] eandem bennam pr. bena B. — 59) Bes-

sem appellatum esse] Sic M. Gu. 1. 2. Recepti hoc pro vulg. Bes appellatum est, quia in optimo est codice et Paulus saepe per infinitivi constructionem glossas componit. est om. B. beses L. B. — 60) dura] dira Gu. 1. — 61) compositio fiat] additur vulgo bessis ex triente, quod om. omnes codd. — 62) bessis octo sunt unciae, triens tres] Sic Gu. 2. bessis novem sunt unciae, triens tres B. Gu. 1. unde bes novem sunt unciae, triens tres L. bessis novem sunt unciae triens tresis M. om. totum edit. priiceps. bessis unciae octo, triens quatuor vulg. bessis unciae octo sunt, triens quatuor. S. — 63) belluis] belluis B. M. Gu. 2. pr. e bel. M. — 64) quia] quod L. — 65) Barium] Barum L. B. pr. — 66) appellarunt] Sic M. Gu. 2. appellaverunt vulg. — 67) Bara] Barra B. M. Gu. 2. — 58) Brundisium] Sic M. Gu. 2. S. Brundus. vulg. Brundisium vero L. Brundisiver Gu. 1. pr. — 69) Brendam] Breondam B. — 70) Beneficarii] Beneficiarii B. Benefictarii Gu. 1. pr. Benefactarii Gu. 2. — 71) e contrario] et e converso L. — 72) dicitur is] is dicitur Gu. 1. dicitur om. L. — 73) et dignis] e dignis M. et benignus Gu. 2. — 74) gignendo] ex gignendo L. — 75) dea bellorum] om. B. — 76) columella] colomella M. pr. — 77) Bidental] Bidental M. — 78) sa-

Bidentes autem sunt oves¹ duos dentes longiores ceteris habentes².

Biseta porca dicitur, cuius a cervice³ setae bifariam dividuntur, quum iam esse incipit⁴ maior sex mensium.

Bignae geminae dicuntur, quia bis una die natae sunt.

*Bigenera*⁵ dicuntur animalia⁶ ex diverso genere nata, ut leopardalis⁷ ex leone et panthera⁸; cicur⁹ ex apro et scropha¹⁰ domestica; muli¹¹ ex equo¹² et asina¹³.

*Billis*¹⁴ apud Afros appellatur¹⁵ semen humanum humi profusum¹⁶.

*Blaterare*¹⁷ est stulte et praecipide¹⁸ loqui, quod a Graeco βλάξ¹⁹ originem ducit. Sed et cāmelos, quum voces edunt, blaterare dicimus.

Balatrones et *blateas*²⁰ ballas²¹ luti ex itineribus, aut quod calciamentorum²² solis²³ eraditur, appellabant²⁴.

Bilbit factum est²⁵ a similitudine²⁶ sonitus, quit fit in vase. Naevius *Bilbit amphora* inquit.

Bibliothecae et apud Graecos et apud nos²⁷ tam librorum magnus per se numerus, quam locus ipse, in quo libri collocati sunt²⁸, appellatur²⁹.

Blitum genus oleris a saporis stupore appellatum esse ex Graeco putatur, quod ab his βλάξ³⁰ dicitur³¹ stultus³².

Bardus stultus, a tarditate ingenii appellatur. Caecilius:

*Nimis audacem nimisque*³³ *bardum barbarum*.

Trahitur autem a³⁴ Graeco, quod illi βαρδύς³⁵ dicunt.

Bardus Gallice cantor appellatur, qui virorum fortium laudes canit, a gente Bardorum, de quibus Lucanus:

Plurima securi fudistis carmina Bardi.

*Belutus*³⁶ bestiae similis.

Beneventum colonia³⁷ quum deduceretur, appellari coeptum est melioris ominis causa. Namque eam urbem antea Graeci incolentes Μαλόετρον³⁸ appellarunt³⁹.

*Bulgas*⁴⁰ Galli sacculos⁴¹ scorteos appellant.

crificaretur] sacrificetur L. B. Gu. 1. pr. — 1) oves] oves sunt B. hostie L. — 2) habentes] vel quod bienes ita appellarunt add. L. — 3) a cervice] acuminē B. — 4) esse incipit] incipit esse Gu. 1. — 5) Bigenera] Bigneta B. — 6) dicuntur animalia] Sic M. Gu. 1. 2. S. — an. dic. vulg. om. dicuntur pr. — 7) leopardalis] leopardus L. B. Gu. 1. pr. S. — 8) panthera] panthera B. — 9) cicur] additur vulgo sus, quod om. M. Gu. 2. pr. Pro utroque voc. in Lips. est ibris. — 10) scropha] scrofa L. M. pr. — 11) muli] Sic L. M. Gu. 2. pr. mulus vulg. — 12) equo] Sic L. Gu. 1. 2. equa vulg. — 13) asina] Sic L. Gu. 1. 2. asino vulg. — 14) Billis] Biblis Gu. 1. Bilis pr. — 15) apud Afros app.] app. apud Afr. Gu. 1. — 16) profusum] perfusum Gu. 1. sparsum L. — 17) Blaterare] Blatterare L. M. Gu. 1. pr. nt idem codd. mox exhibent. — 18) praecipide] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. prae cupidine B. percipide vulg. — 19) βλάξ] blax Gu. 2. pr. βλαξ blax B. om. L.

Gu. 1. — 20) blateas] Sic. M. Gu. 1. 2. vulg. blatheas. balatras B. — 21) ballas] Sic B. M. Gu. 1. 2. bullas vulg. — 22) calciamentorum] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. calciam. vulg. idem codd. om. de, quod vulgo ante calciam. praepositor. — 23) solis] Sic B. Gu. 2. pr. soleis vulg. — 24) appellabant] appellatur B. — 25) est] om. L. — 26) a similitudine] ad similitudinem B. — 27) nos] Latinos B. S. — 28) libri collocati sunt] collocati sunt libri L. ipsi libri B. collocantur Gu. 1. — 29) appellatur] Sic M. Gu. 1. 2. appellant vulg. — 30) βλάξ] blax Gu. 2. pr. om. L. Gu. 1. — 31) dicitur] Sic L. B. Gu. 2. dicitur vulg. — 32) stultus] Sic M. Gu. 2. stupidus vulg. — 33) nimisque] que om. B. — 34) a] ex L. — 35) βαρδύς] Sic scripsi e M. Gu. 2. pr., in quibus codd. est bardis — βαρδύς B. βάρδεις S. om. L. Gu. 1. βάρδιστος vulg. — 36) Belutus] Bellutus B. pr. — 37) colonia] coloni B. — 38) Μαλόετρον] Sic scripsi e Gu. 2. M., in quibus est maloetron. malo-

Bovem bidentem a dentium numero dicunt appellari⁴².

Bellierepam saltationem dicebant, quando cum armis saltabant, quod⁴³ a Romulo institutum est. ne simile pateretur⁴⁴, quod fecerat⁴⁵ ipse, quum a ludis Sabinorum virgines rapuit.

Bilingues Brutaces Ennius dixit⁴⁶, quod Brutii⁴⁷ et Osce⁴⁸ et Graecae loqui soliti sint⁴⁹. Sunt autem⁵⁰ Italiae populi vicini Lucanis.

Bilicenses dicuntur, qui peregrinantur assidue.

*Baiulos*⁵¹ dicebant antiqui, quos nunc dicimus operarios. Unde adhuc⁵² baiulari⁵³ dicitur⁵⁴.

Blandicella verba blanda per diminutionem sunt dicta.

*Bellarium*⁵⁵ et *bellaria*⁵⁶ res bellis⁵⁷ aptas appellabant.

Bellitudinem sicut magnitudinem Verrius⁵⁸ dixit.

Boiac, id est genus vinculorum, tam lignee, quam ferreae dicuntur⁵⁹.

Botulus genus farciminis propter connexionem a bolis sic appellatur.

Blennos stultos esse, Plautus indicat, qui ait:

*Stulti, stolidi, fatui, fungi*⁶⁰, *bardi, blenni, buccones*⁶¹.

*Binominis*⁶², cui geminum est⁶³ nomen, ut Numa Pompilius, Tullus⁶⁴ Hostilius.

Barbari dicebantur antiquitus omnes gentes, exceptis Graecis. Unde⁶⁵ Plautus Naevium poetam Latium barbarum dixit. Fortasse et ab⁶⁶ hoc noster apostolus Graecis et⁶⁷ barbaris se debitorum esse fatetur.

Bellule apud Plautum deminutivum adverbium est a bene, quod facit belle et bellule.

*Burranicum*⁶⁸ genus vasis.

*Bucar*⁶⁹ similiter genus est vasis.

*Butubattu*⁷⁰ Naevius pro nugatoris posuit, hoc est, nullius dignationis⁷¹.

Bulla aurea insigne erat puerorum praetextatorum, quae dependebat eis a pectore, ut significaretur eam aetatem alterius regendam consilio. Dicta est autem⁷² bulla a Graeco sermone βουλή⁷³, quod consilium⁷⁴ dicitur Latine; vel quia eam partem corporis bulla contingat, id est pectus, in quo naturale manet consilium.

ρον L. malaetion pr. μολοίτων vulg. — 39) appellarunt] secundum Livium Maleventum prius dicebatur add. L. — 40) Bulgas] Bullas pr. — 41) sacculos] saculos Gu. 1. — 42) a dentium numero dicunt appellari] dicunt opp. a dent. num. L. dicuntur M. — 43) quod] om. L. — 44) pateretur] peteretur B. — 45) fecerat] faceret B. — 46) Brutates Ennius dixit] Sic S. Brutates M. Brutii censensus dicti L. brutacesennium dicti B. Gu. 1. pr. Brutates vulg. — 47) Brutii] Bruti B. Gu. 1. 2. Brutii M. — 48) Osce] obsce Gu. 1. — 49) loqui soliti sint] loquubantur L. loqui dicti sunt B. pr. — 50) Italiae] aliae R. Gu. 2. — 51) Baiulos] Baiolos B. M. Gu. 1. pr. — 52) adhuc] operariis add. L. — 53) baiulari] baiularii B. Gu. 1. — 54) dicitur] Sic M. Gu. 2. S. dicuntur vulg. — 55) Bellarium] Bellarium B. Gu. 1. pr. — 56) bellaria] bellariae B. — 57) bellis] belli L. B. pr. — 58) aptas bellis M. — 58) Ferrius] Varro L. B. Gu. 1. Farsus pr. — 59) dicuntur] di-

cebant L. — 60) fungi] om. L. B. — 61) buccones] buccones B. Gu. 1. pr. — 62) Binominis] Sic Gud. 2. Binominus pr. Binomius vulg. At vix est dubium, quin rectissime legatur Binominis, quod dicitur ut cognominis, c. — 63) geminum est nomen] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. est om. vulgata. — 64) Tullus] Tullius Gu. 1. 2. — 65) Unde etc.] Quae sequuntur ab hoc verbo usque ad finem articuli om. L. Usque ad verba ac barb. om. Gu. 1. pr. — 66) ab hoc] ob hoc M. ab om. B. — 67) et] ac M. Gu. 1. pr. Graecis et om. B. — 68) Burranicum genus vasis] om. L. — 69) Bucar] Sic M. Gu. 2. annectunt hanc glossam superiori. om. glossaru B. Gu. 1. pr. S. Dac. Burar M. — 70) Butubattu] Sic M. Gu. 1. 2. Buttubata vulg. Burrabata B. — 71) dignationis] dignitatis B. — 72) est autem] Sic M. Gu. 2. autem est vulg. est om. L. — 73) βουλή] bulle pr. bullin M. bulin Gu. 2. om. Gu. 1. — 74) consilium] consilium L.

Boicus ager dicitur, qui fuit Boiorum Gallorum. Is autem est in Gallia citra Alpes, quae togata dicitur¹.

Burrarica potio appellatur lacte mixtum² sapa a rufo colore, quem burrum³ vocant.

LIBER III.

Corona quum videatur a choro dici, caret tamen aspiratione. Sive coronae dicuntur quod honorent⁵ eos, quibus imponuntur.

*Colurnix*⁶ appellatur⁷ a sono vocis.

Cornua Liberi patris simulacro adiciuntur, quem inventorem vini dicunt, eo quod homines nimio vino truces fiunt⁸.

Corgo apud antiquos pro adverbio, quod profecto⁹, ponebatur.

Corbitae dicuntur naves onerariae, quod in malo earum summo pro signo corbes solerent suspendi.

*Colurna*¹⁰ hastilia ex corno arbore facta¹¹.

*Cothones*¹² appellantur portus in mari interiores¹³ arte et manu facti.

Collatia oppidum fuit prope Romam, eo quod ibi opes aliarum civitatum fuerint¹⁴ collatae¹⁵, a qua porta Romae¹⁶ Collatina dicta est.

*Collucare*¹⁷ dicebant, quum profanae silvae rami deciderentur officientes lumini.

*Collativum*¹⁸ sacrificium dicitur, quod ex collatione¹⁹ offertur.

*Colophon*²⁰ dixerunt, quum aliquid finitum significaretur.

Concinnare est apte componere. Concinnere enim convenire est²¹.

Concilium dicitur a populi consensu: sive concilium dicitur a concalando²², id est vocando²³.

Conciliabulum locus, ubi in²⁴ concilium convenitur.

*Concio*²⁵ significat conventum, non tamen alium, quam eum, qui a²⁶ magistratu vel a sacerdote publico per praeconem convocatur.

Contubernales dicuntur a tabernis, quae fiebant ex tabulis. Unde et²⁷ tabernacula sunt dicta²⁸, licet ex tentoriis pellibus²⁹ fiant.

1) dicitur] in quibus sunt Mediolanenses add. L. M. Gu. 1. pr. S. Dac. — 2) lacte mixtum] Sic M. Gu. 1. 2. pr. lacte mistum L. B. lac commistum vulg. lacte commixtum S. — 3) burrum] Sic B. M. Gu. 1. S. burrum vulg. — 4) quod] quo M. Gu. 2. — 5) honorent] cohonorent B. S. — 6) Colurnix] Cotornix M. Gu. 1. — 7) appellatur] vocatur L. — 8) fiunt] Sic B. Gu. 1. 2. pr. S. fiant vulg. — 9) quod prof.] Sic Gu. 2. interponitur vulgo est. — 10) Colurna] Colurna B. — 11) facta] potius quam ex corylo vulg. additur, quod praeter B. in quo est magis ex corilo puto, omnes codd. et editt. princ. Scal. ignorant. — 12) Cothones] Sic B. M. Gu. 2. Cotones vulg. Om. totum articulum Scal. et Dac. — 13) interiores] interiori M. — 14) fuerint] fuerant B. pr. — 15) collatae] collectae B. — 16) Romae] om. L. ratione Gu. 1. — 17) Collucare] Sic L. Gu. 1.

collucare M. Gu. 2. pr. S. collucrare B. conculeare vulg. — 18) Collativum] Collatum L. Gu. 1. — 19) collatione] Sic Gu. 1. conlat, vulg. — 20) Colophon] Colophon B. — 21) Concinnere enim convenire est] om. L. — 22) concalando] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. concalendo vulg. — 23) id est vocando] om. B. — 24) in concilio] om. B. in om. L. M. Gu. 1. 2. Absorptum est nimirum propter compendium ab antec. ubi, quum hoc modo scriptum esset: ubi i conc. Praepositio abesse nequit. — 25) Concio] Contio B. M. Gu. 2. Concitio Gu. 1. — 26) a] om. M. Gu. 2. — 27) et] om L. B. — 28) sunt dicta] dicta sunt. M. — 29) ex tentoriis pellibus] Sic scripsi e coniectura, quum vulgo legatur ex tentoriis et pellibus, pro quo L. M. Gu. 1. 2. S. habent ex tentoriis et ex pellibus. Utrumque falsum esse vidit Scalig., cuius notam vide. Vult enim Festus dicere tabernas factas

Contubernium dicitur contubernalium habitatio.

*Conclavia*³⁰ dicuntur loca, quae una clave clauduntur.

Contemplari dictum est a templo, id est loco³¹, qui ab³² omni parte aspicitur³³, vel ex quo omnis pars videri potest³⁴, quem antiqui templum nominabant.

Comitiales dies³⁵ appellabant, quum in comitio conveniebant; qui locus a cœuendo, id est insimul³⁶ veniendo est dictus³⁷.

Calatores dicebantur³⁸ servi, ἀπό τοῦ καλεῖν³⁹, quod est vocare, quia semper vocari posset ob necessitatem servitutis.

*Condulus*⁴⁰ anulus.

Condalium similiter anuli genus.

Contestari est, quum uterque reus dicit: *Testes estote.*

Codeta ager⁴¹, in quo frutices existunt in modum codarum⁴² equinarum⁴³.

Condictum est, quod in commune⁴⁴ est dictum.

Coctan a cogendo dicitur⁴⁵, quia cogendo⁴⁶ coeretur⁴⁷, ut ad⁴⁸ utilitatem vescendi perducatur.

Cocula vasa aenea, coctionibus apta. Alii cocula dicunt⁴⁹ ligna minuta, quibus facile decoquantur⁵⁰ obsonia.

Cohum lorum, quo temo buris cum iugo colligatur, a cohibendo dictum.

Cohum poetae coelum⁵¹ dixerunt, a chaos⁵², ex quo putabant⁵³ coelum esse formatum⁵⁴.

Comœdiās constat appellari ex eo, quod initio in vicis iuvenes cantare soliti essent crebro convenientes.

*Cochlaeae*⁵⁵ dicuntur lapides ex flumine, rotundi ad cochlearum similitudinem.

*Cocetum*⁵⁶ genus edulii ex melle et papavere factum.

Confugclam antiqui confugium dicebant.

Compræctus eiusdem rei populo sponsores.

Compascens ager, relictus ad pascendum communiter viciniis⁵⁷.

Compescere est velut⁵⁸ in⁵⁹ eodem pascuo continere.

Compitalia festa, quae in compitis peragebant⁶⁰.

esse ex tabulis et tabernacula a tabernis dicta, quamvis non ex tabulis, sed ex pellibus fiant. At quid tum tentoria et pelles? Lege tentoriis pellibus. Pelles tentorias i. e. pelles ad tentoria aptas commemorat Valerianus apud Trebellianum in vit. Claudii cap. 14. *pellium tentorium*. Quidam coniecerunt licet et tentoria ex pellibus fiant. Scal. licet ex tentis pellibus fiant. Error inde ortus est, quod pelles tentorias non intellexerunt scribae. — 30) *Conclavia*] *Conclava* B. Gu. 1. — 31) *loco*] a loco Gu. 1. — 32) *ab*] om. L. — 33) *aspici*] *potest* add. L. — 34) *potest*] *possit* B. — 35) *dies*] bis positum est in Gu. 1., non tamen ex errore. Tum enim coniungenda sunt verba ita: *Comitiales dies, dies app. Hoc est, ii dies app.* — 36) *insimul*] *simul* L. B. Gu. 1. — 37) *est dictus*] *dictus est* B. — 38) *dicebantur*] *dicuntur* Gu. 1. — 39) *ἀπό τοῦ καλεῖν*] *apote kalin* Gu. 2.

ἀπο το καλιν M. ἀπό τοῦ οὐν. pr., quae habet *kalin*. Graeca om. L. Gu. 1. — 40) *Condulus*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Condylus* vulg. — 41) *ager*] *est ager* B. — 42) *codarum*] *caudarum* B. Gu. 1. — 43) *equinarum*] *id est qui caudas equinas representat* add. L. — 44) *commune*] *communi* B. Gu. 1. pr. — 45) *dicitur*] *dictum* L. Gu. 1. — 46) *cogendo*] *coquendo* Gu. 1. *cœuendo* L. B. — 47) *coeretur*] *coarctetur* Gu. 2. *coartetur* S. — 48) *ad*] om. B. — 49) *cocula dicunt*] *dicunt coc.* Gu. 1. — 50) *decoquantur*] *coquantur* L. — 51) *coelum*] om. L. — 52) *chaos*] Sic M. Gu. 2. *chaos* vulg. — 53) *putabant*] *putant* L. — 54) *formatum*] *firmatum* L. Gu. 1. — 55) *Cochlaeae*] *Cochulaeae* M. — 56) *Cocetum*] Sic Gu. 1. S. *Cocetum* vulg. — 57) *ad pascendum communiter viciniis*] *comm. vicin. ad pasc.* B. — 58) *velut*] *veluti* B. — 59) *in*] om. Gu. 1. pr. — 60) *peragebant*]

Congruere dictum est¹ a gruibus, qui non fere segregantur², sive quum volant³, sive quum pascuntur.

Cognomines dicuntur, qui eiusdem sunt nominis.

*Cerrones*⁴ leves et inepti⁵, a cratibus dicti, quod Siculi adversus Athenienses cratibus⁶ pro scutis⁷ sunt usi, quas Graeci γέγχα⁸ appellant.

*Coniptum*⁹ genus libaminis, quod ex farina conspersa faciebant.

*Comptum*¹⁰ Afranius pro ornatu et cultu¹¹ posuit.

Conflages loca dicuntur¹², in quae¹³ undique confluunt¹⁴ venti.

Copona taberna a copiis dicta.

Compilare cogere est¹⁵ et in unum condere.

Compernes nominantur¹⁶ homines genibus plus iusto coniunctis.

*Confocusti*¹⁷ foedere coniuncti¹⁸.

*Commissatio*¹⁹ a vicis, quos Graeci κόμας²⁰ dicunt²¹, appellatur²². In his enim²³ habitabant, priusquam oppida conderentur, quibus in locis alii alios convictus causa inevitant.

Committre proprie est²⁴ insimul²⁵ mittere: nunc eo²⁶ utimur et pro facere, aut pro relinquere, aut pro incipere.

Condere proprie est in unum et²⁷ interiorem locum dare ad custodiam faciliorem; quod verbum nunc significat conscribere, nunc facere, nunc componere et²⁸ instruere.

Consulas antiqui ponebant non tantum²⁹ pro consilium petas et perconteris³⁰, sed etiam pro iudices et statuas.

Cossi ab antiquis dicebantur³¹ natura rugosi corporis homines, a similitudine vermium ligno editorum, qui cossi appellantur.

Consilium vel a consulendo dicitur, vel quod in unam sententiam plurimum mentes consiliant et conveniant; sed a silentio³² credibilis dictum putatur, quo maxime invenitur.

Conscripti dicebantur, qui ex equestri ordine patribus ascribebantur³³, ut numerus senatorum expleretur.

*Consposos*³⁴ antiqui dicebant fide mutua colligatos.

Consuulia ludi dicebantur, quos in honorem Consii³⁵ faciebant, quem deum consilii putabant³⁶.

parebant L. — 1) *est*] om. L. — 2) *non fere segregantur*] Sic M. Gu. 2. *se non segregant* Gu. 1. *non segregantur* L. *non se segregant* vulg. *qui pro vulg. quae habent* Gu. 2. pr. — 3) *sive quum volant*] om. pr. — 4) *Cerrones*] *Crones* Gu. 1. — 5) *et inepti*] et om. Gu. 1. — 6) *cratibus*] et *erat*. Gu. 2. — 7) *scutis*] *stratis* L. pr. *erat. pro scut.* om. Gu. 1. — 8) *γέγχα*] *certhas* M. Gu. 2. *gertha* pr. *gertha γέγχα* B. om. Gu. 1. — 9) *Coniptum*] Sic in vet. libro esse testatur Dacer., qui rectissime *coniptum* a *noviπτω*, pulvere aspergo, derivat. *Conitum* pr. S. *constum* L. *Comptum* B. *Comtum* vulg., quae orta est e sequenti glossa. *ex* om. B. Gu. 1. pr. — 10) *Comptum*] *Computum* B. *Conitum* Gu. 1. pr. — 11) *cultu*] *excultu* M. S. — 12) *loca dicuntur*] *dic. loca* B. — 13) *quae*] *quibus* Gu. 1. — 14) *confluunt*] *conflant* Gu. 1. — 15) *cogere est*] Sic Gu. 2.

est cog. vulg. — 16) *nominantur*] *appellantur* B. — 17) *Confocusti*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Confocedisti* vulg. — 18) *coniuncti*] *coniunctus* Gu. 1. — 19) *Commissatio*] Sic L. M. Gu. 1. 2. S. *Commissatio* vulg. — 20) *κόμας*] *komas* B. *comas* Gu. 2. pr. om. Gu. 1. — 21) *dicunt*] om. L. — 22) *appellatur*] *appellant* L. — 23) *enim*] om. L. — 24) *proprie est*] *est proprie* B. Gu. 1. — 25) *insimul*] *simul* B. — 26) *nunc eo*] *eo nunc* B. — 27) *et*] om. B. — 28) *et*] *nunc* add. B. — 29) *non tantum*] om. L. — 30) *perconteris*] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. *proconteris non tantum* L. *perconteris* vulg. — 31) *ab ant. dic.*] *diceb. ab ant.* L. Gu. 1. — 32) *silentio*] *silendo* B. — 33) *ascribebantur*] Sic Gu. 1. vulg. *adscr.*, *adscribantur* M. — 34) *Consposos*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *Consposos* vulg. — 35) *Consii*] *Consii* B. — 36) *consilii putabant*] *put. cons.* B. — 37) *intelligitur*] in-

Conventus quatuor modis intelligitur³⁷. Uno³⁸, quum quemlibet hominem ab aliquo conventum esse dicimus. Altero³⁹, quum significatur multitudo ex compluribus⁴⁰ generibus hominum contracta in unum locum. Tertio, quum a⁴¹ magistratibus iudicii causa populus congregatur⁴². Quarto quum aliquem in locum frequentia hominum supplicationis aut gratulationis causa colligitur.

*Convivium*⁴³ a vicis, in quibus prius⁴⁴ habitatum⁴⁵ est, videtur dictum, vel immutata litera quasi convivium.

*Contuoli*⁴⁶ oculi sunt in angustum coacti continentibus⁴⁷ palpebris.

Construatio, quae est concitatio⁴⁸ quaedam subita ex aliquo metu, a sternutamento deducta est, quod eo⁴⁹ toto concutimur corpore.

Considerare a contemplatione siderum videtur⁵⁰ appellari.

*Constitutus*⁵¹ hominum a consistentium multitudine appellatur.

Convallis est planicies ex omni parte comprehensa montibus collibusve. Vallis duobus lateribus inclusa⁵² planicies. Vallis diminutivum vallicula facit.

Convoti iisdem⁵³ votis obligati⁵⁴.

*Cibus*⁵⁵ appellatur ex Graeco, quod illi peram, in qua cibum recondunt⁵⁶, *κίβιστος*⁵⁷ appellant.

Cicum membrana tenuis malorum punicorum.

*Cispus*⁵⁸ mons⁵⁹ in urbe⁶⁰ Esquilinae regionis de nomine cuiusdam hominis dictus.

Citinus extremus. *Uls* enim⁶¹ facit *ultra*, *ultimus*⁶²; *cis*⁶³, *citra*, *citinus*.

*Cicindela*⁶⁴ genus muscarum, quod noctu lucret, videlicet a candela⁶⁵, unde etiam candelabra putantur appellata.

Citrosa vestis appellata est a similitudine citri.

Civicam coronam civis salutis suae causa servatus in proelio dabat, quae erat ilignea⁶⁶, frondem habens perennem.

Circanca dicitur avis, quae volans circuitum facit.

Circites circuli ex aere facti.

*Cilium*⁶⁷ est folliculus⁶⁸, quo oculus tegitur⁶⁹, unde fit⁷⁰ *supercilium*.

Cimmerii dicuntur homines, qui frigidibus occupatas terras incolunt, quales fuerunt inter Baias

tellegitur M. — 38) uno] modo add. L. pr. — 39) compluribus] pluribus Gu. 1. — 40) Altero] alio modo L. — 41) a] om. M. — 42) congregatur] congregantur L. — 43) Convivium] Convitium B. — 44) prius] Sic M. Gu. 2. S. primum vulg. — 45) habitatum] habitum B. — 46) Contuoli] Contoli B. — 47) continentibus] conniventibus B. M. S. connitentibus Gu. 1. pr. Ex hoc, quod conniventibus in quibusdam codd. est, vult Scal. efficere, scribendum supra esse *Connivoli*. At *Contuoli* est ita diminutive dictum, ut oculos significet micantes, (nos dicimus *blinzeln die Augen*.) qui non plane et aperte tumentur, sed paullum contractus. *Connivoli* esset glossema vocis *Contuali*. — 48) concitatio] constitutio Gu. 1. — 49) quod eo] Sic L. Gu. 2. S. quo eo Gu. 1. quod ex eo B. eo quod vulg. — 50) videtur] om. B. — 51) Constitutus] Constitus B. — 52) inclusa]

comprehensa L. — 53) iisdem] hisdem L. B. — 54) obligati] alligati vel obligati B. — 55) Cibus] Cibum L. M. Gu. 1. — 56) cibum recondunt] recondunt cib. B. — 57) κίβιστος] Sic scripsi de coniectura, quum in M. Gu. 2. esset *cibus*. *cibesim* edit. princ. *κίβιστιον* vulg. om. L. Gu. 1. — 58) Cispus] Cispios Gu. 1. pr. *cespios* L. — 59) mons] om. L. B. M. Gu. 1. pr. vulg. additur *est*, sed hoc om. Gu. 2. S. — 60) urbe] *est* add. L. B. pr. — 61) enim] om. L., qui eius loco habet *sic*. — 62) ultimus] vel ult. B. — 63) cis] om. L. — 64) Cicindela] *Candindela* L. *Cicindella* Gu. 1. pr. *Cindela* B. — 65) candela] *candeo* L. pr. *candea* B. — 66) ilignea] lignea L. Gu. 1. 2. pr. — 67) Cilium] *Cillum* B. M. — 68) folliculus] folliculum L. M. Gu. 1. 2. — 69) oculus] tegitur] oculi teguntur Gu. 1. — 70) fit] *est* Gu. 1.

et Cumas in ea regione, in qua convallis satis eminenti iugo¹ circumducta² est, quae neque matutino, neque vespertino tempore sole contegitur.

Cimbri lingua Gallica latrones dicuntur.

Cingulos appellabant homines, qui his locis³, ubi cingi solet⁴, satis sunt tenues.

*Cillibae*⁵ mensae rotundae.

Chilo dicitur cognomento a magnitudine laborum⁶.

Chilo sine aspiratione, cui frons est eminentior, ac⁷ dextra sinistraque velut⁸ recisa⁹ videtur.

Cisterna dicta est, quod cis inest infra¹⁰ terram.

Cumillus proprie appellatur¹¹ puer ingenuus.

Capuam in Campania quidam¹² a *Cappye*¹³ appellatam ferunt, quem a pede introrsus curvato nominatum¹⁴ antiqui nostri Falconem¹⁵ vocant¹⁶; alii a planicie regionis.

Camenae musae a carminibus sunt dictae, vel quod canunt antiquorum laudes, vel quod sint castae mentis praesides.

*Camara*¹⁷ et *camuri* boves a curvatione ex Graeco *κέρμη* dicuntur¹⁸.

*Cappas*¹⁹ marinos equos Graeci a flexu²⁰ posteriorum partium appellant²¹.

Catampo genus est lusus.

*Carissa*²² apud Lucilium *vafram*²³ significat.

Caerimoniarum causam alii ab oppido Caere dictam²⁴ existimant; alii a caritate dictam iudicant²⁵.

Coclibem dictum existimant, quod dignam coelo vitam²⁶ agat²⁷.

*Catamitum*²⁸ pro Ganymede dixerunt, qui fuit Iovis concubinus²⁹.

Caeculus condidit³⁰ Praeneste. Unde putant Caecilios ortos, quorum erat nobilis familia apud Romanos. Alii appellatos eos³¹ dicunt a Caecade³² Troiano, Aeneae comite.

*Coclius*³³ mons dictus est a Coele³⁴ quodam ex Etruria, qui Romulo auxilium adversus³⁵ Sabinos praebuit³⁶, eo quod in eo domicilium habuit³⁷.

*Caccum*³⁸ vallum dicitur, in quo praecauti pali terrae affixi³⁹ herbis vel frondibus occultantur.

*Catillones*⁴⁰ appellabant antiqui gulosos.

1) *satis eminenti iugo*] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. *iugo satis em. vulg. iugo om. Gu. 1. — 2) circumducta*] *circumdata* L. B. Gu. 1. pr. — 3) *his locis*] *in his l. M. pr. in loco L. — 4) solet*] *solent* B. — 5) *Cillibae*] *Celibae* B., in marg. *vel Cill.* — 6) *laborum*] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. Cod. Lips. addit haec: *et dicitur chilo cibus quidam, unde Achilles dicitur quasi sine chilo, id est cibo, quia parvus fuit, id est moderatus in cibo et potu. — 7) ac*] *a* Gu. 2. — 8) *velut*] *veluti* M. — 9) *recisa*] *rescissa* L. — 10) *quod cis inest infra*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *quod est cis id est infra vulg.* — 11) *propr. app.*] *app. propr. L. propr. vocatur* B. — 12) *in Camp. quidam*] *quidam in Camp.* Gu. 1. — 13) *Cappye*] Sic M. Gu. 2. *Capiis* L. *Cappis* B. *Capy* vulg. a *Capy* om. Gu. 1. — 14) *nominatum*] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. *nominatim B. nominarunt vulg.* — 15) *nostri Falc.*] *falc. nostri* pr. — 16) *vocant*] *vocabant*

B. — 17) *Camara*] Sic L. B. M. Gu. 2. S. *Camera* Gu. 1. pr. — 18) *κέρμη dicuntur*] *dic. κέρμη* B. om. Graecam vocem L. M. Gu. 1. pr., quae habet *flexura*, L. add. *Camera fornix est.* — 19) *Cappas*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Campas* vulg. — 20) *flexu*] *flexione* L. B. Gu. 1. pr. S. — 21) *appellant*] *appellabant* B. — 22) *Carissa*] Sic S. *Carissam* vulg. male. — 23) *vafram*] *vafram* B. Gu. 1. 2. Sed vide not. Scal. *sign. vafram L. — 24) dictam*] *dictas* L. B. M. Sic *infra pr.* — 25) *iudicant*] *indicant* B. *alii iudicant* Gu. 1. — 26) *dignam coelo vitam*] *vitam coelo digna*, L. — 27) *agat*] *agant* B. *ducat* L. — 28) *Catamitum*] *Cantamitum* L. — 29) *concubinus*] *concubitus* Gu. 1. *de genere Troiano* add. L. — 30) *condidit*] Sic M. Gu. 2. S. *conditor* vulg. — 31) *eos dicunt*] *eos esse dic. B. eos om. L. — 32) a Caecade*] *ab Aehate* L. — 33) *Coclius*] *Caelius* M. — 34) *Coele*] *Caete* M. *Coelo* B. *Coelio*

*Catillatio*⁴¹ grave opprobrium hominibus⁴² generosis obiiciebatur, si qui provincias amicas populi Romani exspoliassent.

*Cesticillus*⁴³ appellatur circulus, quem superponit⁴⁴ capiti, qui aliquid est laturus⁴⁵ in capite.

Cespes est terra in modum lateris caesa cum herba, sive frutex recisus et truncus⁴⁶.

Catulinam carnem esitavisse, hoc est comedisse Romanos⁴⁷ Plautus in Saturione⁴⁸ refert.

*Catur*⁴⁹ claudus.

Caeculare est⁵⁰ caecos imitari.

Caesariati comati.

Catularia porta Romae dicta est, quia non longe ab ea ad placandum caniculae sidus frugibus inimicum rufae canes immolabantur, ut fruges flavescerent ad maturitatem perducerentur.

*Caedem*⁵¹ putant ex Graeco dici, quod apud illos *καίρειν*⁵² significet⁵³ caedere.

*Cenina*⁵⁴ urbs, quae fuit vicina Romae, a Cenite conditore appellata est⁵⁵.

*Catulus*⁵⁶ quoddam genus⁵⁷ vinculi, qui⁵⁸ interdum canis appellatur.

Caestus vocantur et ii⁵⁹, quibus pugiles dimicant et genus quoddam ornatus mulierum⁶⁰.

Caediliae tabernae in via Appia domini⁶¹ nomine sunt vocatae.

Cavillatio est iocosa calumniatio.

Cati fons, ex quo aqua Petronia⁶² in Tiberim fluit, dictus, quod in agro fuerit cuiusdam Cati⁶³.

*Cacula*⁶⁴ servus militis, Plautus:

*Video caculam*⁶⁵ *militarem.*

Dicitur autem⁶⁶ a Graeco *καλον*⁶⁷, quod fustibus clavisque ligneis ad tutelam dominorum armari soliti sunt⁶⁸.

Canaliculae forenses homines pauperes dicti, quod circa canales fori consisterent.

Cana dicunt Graeci, nos *canistra*⁷⁰ et⁷¹ per diminutionem *canistella*.

*Canicae*⁷² furfures de farre a cibo canum vocatae.

Cancri dicebantur ab antiquis, qui nunc per diminutionem cancelli⁷³; ex quo genere sunt calces, qui per diminutionem appellantur⁷⁴ calculi.

*Canentas*⁷⁵ capitis ornamenta.

L. — 35) *adversus*] *adversum* M. — 36) *praebuit*] *posuit* Gu. 1. — 37) *habuit*] *monte* add. L. — 38) *Caecum*] *Cacum* M. — 39) *affixi*] Sic B. *adfixi* vulg. — 40) *Catillones*] *Catillones* B. M. Gu. 1. 2. *Catuliones* L. — 41) *Catillatio*] *Catillatio* Gu. 1. — 42) *hominibus*] om. L. — 43) *Cesticillus*] *Caest.* M. *Cistic.* L. — 44) *superponit*] *supponit* L. B. — 45) *est laturus*] *lat.* est B. — 46) *truncus*] Sic M. Gu. 2. *truncatus* vulg. *truncatus* est S. — 47) *Romanos*] *apparet* add. L. — 48) *Saturione*] *Saturnione* L. — 49) *Catur*] *Caecax* B. — 50) *est*] *exconsimilari id est caecos im.* L. — 51) *Caedem*] *Caedere* L. — 52) *καίρειν*] Sic scripsi de coniectura, quum similia in codd. reperissem, quorum B. habet *καίρ.*; L. *καυν*; M. Gu. 2. *κείρην*; *καίρειν* vulg. om. Gu. 1. pr. — 53) *significet*] Sic L. Gu. 1. 2. *significat* vulg. — 54) *Cenina*] *Cenita* L. pr. *Cenum* M. *Cemea* Gu. 1. — 55) *appellatu est*] Sic B. M. Gu. 1. 2.

pr. om. est vulg. *appellatu* om. L. — 56) *Catulus*] *Catullus* Gu. 1. — 57) *quoddam genus*] *genus quoddam* B. M. Gu. 1. — 58) *qui*] *quod* M. — 59) *ii*] *hi* B. M. pr. — 60) *ornatus mulierum*] Sic L. M. Gu. 1. 2. *ornatus mulieris* B. *muliebris ornatus* vulg. — 61) *domini*] *a dom.* L. B. M. pr. — 62) *Petronia*] *praetoria* L. — 63) *fuerit cuiusdam Cati*] Sic Gu. 2. *cuiusd.* *fuerit Cati* vulg. — 64) *Cacula*] *Catula* B. — 65) *caculam*] *catulam* B. — 66) *autem*] om. M. — 67) *καλον*] *calon* pr. *καλον* B. *calin* M. Gu. 2. om. L. Gu. 1. — 68) *sunt*] Sic Gu. 2. *sini* vulg. — 69) *homines* — *canales*] haec omnia om. M. — 70) *canistra*] *canista* B. — 71) *et*] om. L. — 72) *Canicae*] *Canices* L. *Canites* B., in marg. *Canicae*. — 73) *cancelli*] *calculi* Gu. 1. Quae hinc sequuntur om. Gu. 1. — 74) *appellantur*] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. S. *dicantur* vulg. — 75) *Canentas*] *Canentes* M.

*Canta*¹ pro *cantata*² ponebant.

Caudicariae naves ex³ tabulis crassioribus⁴ factae.

Candelabrum dictum, quod in eo⁵ candelae figantur⁶.

Cantherius hoc distat ab equo, quod⁷ maialis a verre, capo⁸ a gallo, vervex⁹ ab ariete. Est enim cantherius equus, cui testiculi amputantur.

Cavillum cavillatio, id est irrisio.

*Caudecæ*¹⁰ cistellae ex iunco, a similitudine equinae caudae factae.

Caulæ a cavo dictae. Antiquitus enim ante usum tectorum oves in antris clauderantur¹¹.

Cavum a chao¹² dictum et¹³ eius inanitate¹⁴.

*Caculatum*¹⁵ servitium.

Calones calcei ex ligno facti.

*Clacendix*¹⁶ genus conchae.

Calpar genus vasis fictilis.

Calces ampullae plumbeae.

Calbeos armillas dicebant, quibus triumphantes utebantur, et quibus ob virtutes¹⁷ milites donabantur.

Calix, quod in eo calidum bibitur¹⁸.

*Calpurni*¹⁹ a Calpo Numae regis filio sunt oriundi.

*Calim*²⁰ antiqui dicebant pro *clam*, ut *nis* pro *nobis*, *sam* pro *suam*, *im* pro *eum*.

Calicata aedificia calce polita.

*Calyptra*²¹ genus est²² vestimenti, quo capita operiebant²³.

Calathos Graeci, nos dicimus²⁴ *quasillos*.

Caducentes legati pacem petentes. Cato *Caluccutori*, inquit, *nemo homo nocet*²⁵.

Carinantes proba obiectantes²⁶, a carina dicti²⁷, quae est infima²⁸ pars navis; sic illi sortis infimae.

Cadmea terra, quae in aes coniiicitur²⁹, ut fiat orichalcum³⁰.

Cusa a cavatione dicta.

*Casum*³¹ antiquum.

Casnar senex Oseorum lingua.

Cassiculum reticulum a³² *cassibus*³³ per diminutionem dictum.

Caseus a coeundo dictus.

1) *Canta*] *Cantas* L. — 2) *cantata*] *cantatas* L. Gu. 1. — 3) *ex*] *e* M. — 4) *crassioribus*] *grossioribus* B. M. Gu. 1. 2. pr. — 5) *eo*] Sic L. M. Gu. 1. pr. S. *ea* vulg. male. — 6) *candelae fig.*] *fig. cand.* B. — 7) *quod maialis*] quo L. *magialis* B. — 8) *capo*] Sic M. Gu. 1. 2. *capus* vulg. — 9) *vervex*] *berbix* M. *berbex* Gu. 2. — 10) *Caudecæ*] *Caudicæ* S. — 11) *clauderantur*] *ducebantur* L. Gu. 1. — 12) *chao*] *cavo* B. — 13) *ei*] *ab* L. — 14) *inanitate*] *immanitate* Gu. 2. — 15) *Caculatum servitium*] Hic articulus in uno cod. Gu. 2. et edit. Seal. et Dac. reperitur. Cett. omittunt. — 16) *Clacendix*] Sic L. B. M. Gu. 2. S. *Calendix* vulg. — 17) *virtutes*] *virtutem* B. Gu. 1. pr. — 18) *bibitur*] *bibatur* L., qui addit: *vel a Graeco βίλιξ*; similiter ed. Seal. *vel*

a Graeco βίλιξ. — 19) *Calpurni*] *Calphurni* B. *Calpurni* Gu. 1. — 20) *Calim*] Sic L. pr. S. *calam* Gu. 1. *Callim* vulg. — 21) *Calyptra*] vulg. *Caliptra* M. Gu. 1. 2. S. *Calisprta* B. *Capitra* L. — 22) *est*] om. B. M. Gu. 1. pr. — 23) *operiebant*] *operiebantur* B. — 24) *dicimus*] om. B. Verba: *Calathos* — *quasillos* om. L. — 25) *nocet*] *nocat* L. Fortasse fuit *nocet* scriptum a Catone. — 26) *obiectantes*] Sic M. Gu. 2. S. *obiciētes* vulg. — 27) *dicti*] *sunt* add. B. om. *dicti* Gu. 1. — 28) *infima*] *ultima* Gu. 1. — 29) *coniiicitur*] *coicitur* L. M. — 30) *orichalcum*] *ericale*, M. *oric.* Gu. 1. — 31) *Casum*] *Cassum* L. — 32) *a*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. *e* vulg. — 33) *cassibus*] *casionibus* M. — 34) *Casabundus*] Sic L. *Cassabundus* vulgata cum cett. —

Cassilam antiqui pro casside ponebant.

*Casabundus*³¹ crebro cadens.

Casaria, quae custodit casam.

Cassia via a Cassio strata.

Caput ex Graeco dictum, quod illi interdum *κάρα* dicunt³⁵.

*Caperatum*³⁶ rugosum a cornuum caprinorum similitudine dicitur.

Capis poculi genus, dictum a capiendo.

Capsae a Graeco appellantur; has illi *κάμπτρας*³⁷ dicunt.

*Capital*³⁸ facinus, quod capitis poena luitur.

Capronae equorum iubae in frontem devexae, dictae³⁹ quasi a capite pronae.

Capidulum genus vestimenti, quo caput tegebatur.

Caprae dictae, quod omne⁴⁰ virgultum carpant, sive a crepitu crurum. Unde et crepas eas prisca dixerunt.

*Cuppes*⁴¹ et *cuppedia*⁴² antiqui lautiores cibos nominabant; inde et macellum et⁴³ forum cupe-
dinis⁴⁴ appellabant. *Cupedia*⁴⁵ autem⁴⁶ a cupiditate sunt dicta, vel, sicut Varro ait, quod⁴⁷
ibi fuerit *Cupedinis*⁴⁸ equitis domus, qui fuerat ob latrocinium damnatus.

Capruniculum vas fictile.

Curatores dicuntur, qui pupillis loco tutorum dantur; sive illi, qui rei frumentariae agrisve⁴⁹
dividendis⁵⁰ praepositi sunt.

Curia locus est⁵¹, ubi publicas curas gerebant. *Calabra*⁵² curia dicebatur, ubi tantum ratio sa-
crorum gerebatur. Curiae etiam nominantur, in quibus uniuscuiusque partis populi Romani
quid geritur, quales sunt hae⁵³, in quas Romulus populum⁵⁴ distribuit, numero triginta,
quibus postea additae sunt quinque, ita ut in⁵⁵ sua quisque curia sacra publica faceret fe-
riasque observaret, iisque⁵⁶ curiis singulis nomina Curiarum⁵⁷ virginum imposita esse dicun-
tur, quas virgines quondam Romani de Sabinis rapuerant⁵⁸.

Curriculo pro cursim ponebant. Plautus *Licet*, inquit, *vos*⁵⁹ *abire curriculo*.

Curriculum diminutivum est⁶⁰ a curru.

*Curtillacum*⁶¹ appellatur a Curtio, qui eo⁶² loco in profundissimum se ob salutem Romani po-
puli⁶³ proiecit hiatum.

*Curionium*⁶⁴ aes dicebatur, quod dabatur curioni ob sacerdotium curionatus.

Curis est Sabine hasta. Unde Romulus Quirinus, quia⁶⁵ eam ferebat, est dictus⁶⁶; et Romani

35) Quod illi interdum *κάρα* dicunt.] Sic cum vulgata scripsi. illi om. L. *kapa* B., in quo post lacunam sequitur *ἐπι* *ἀντ.* *καράτηφι* M. Gu. 2. — 36) *Caperatum*] *Capperatum* Gu. 1. *Capparratum* B. *Caperratum* pr. *Capratum* L. — 37) *κάμπτρας*] Sic S. *camptra* Gu. 2. *cumptra* M. *καβτρία* vulg., quod om. L. Gu. 1. pr. — 38) *Capital*] *Capitale* L. — 39) *dictae*] *dictum* Gu. 1. — 40) *omne*] Sic L. Gu. 2. S. vulg. *omnem.* om. pr. — 41) *Cuppes*] Sic Gu. 1. 2. pr. *Cupes* vulg. — 42) *cuppedia*] Sic Gu. 1. 2. pr. *cupedia* vulg. — 43) *et*] om. L. B. M. Gu. 1. S., qui utrumque et om. — 44) *cupedinis*] *cupidinis* Gu. 1. *cupedines* pr. — 45) *Cupedia*] *Capidia* Gu. 1. pr. — 46) *autem*] aut L. — 47) *quod*] quae B. — 48) *Cupedinis*] *Cupi-*

dis Gu. 1. pr. — 49) *agrisve*] *agrisque* B. — 50) *dividendis*] Sic edit. princ. *dividendis* vulg. — 51) *locus est*] *est locus* B. est om. Gu. 1. — 52) *Calabra*] Sic L. Gu. 1. S. *culabra* M. Gu. 2. pr. *Calabria* vulg. — 53) *hae*] om. B. *eae* Gu. 1. — 54) *Romulus pop.*] *pop. Rom.* B. — 55) *in*] om. L. — 56) *iisque*] *hisque* B. M. Gu. 1. pr. — 57) *Curiarum*] om. L. — 58) *rapuerant*] *rapuerunt* L. M. Gu. 1. S. Sequuntur in B. haec: *in raptae ἐν μορ σαβίν* (sic). — 59) *vos*] nos B. — 60) *dimin. est*] *est dimin.* L. — 61) *Curtillacum*] *Curtillacum* L. *Curtii locus* S. *Dac.* — 62) *eo*] *in eo* M. — 63) *Rom. pop.*] *pop. Rom.* L. B. M. — 64) *Curionium*] Sic M. Gu. 2. S. *Curionum* vulg. — 65) *quia*] *qui* M. — 66) *est dict.*] *dict. est* L.

a Quirino Quirites dicuntur. Quidam¹ eum dictum putant a Curibus, quae fuit urbs opulentissima Sabinorum².

Curitin Iunonem appellabant, quia eandem ferre hastam putabant.

Curiales eiusdem curiae, ut tributes et municipes.

Curules equi quadrigales.

Curciata comitia a curiis sunt appellata³.

Centurionus antea, qui nunc centurio, et *curionus*⁴ et *decurionus*⁵ dicebantur⁶.

*Currules*⁷ magistratus appellati⁸ sunt, quia curru vehantur.

*Curia*⁹ *fana*¹⁰ a Curio dicta¹¹, quia¹² eo¹³ loco domum habuerat.

Curia dicta est, quasi cor edat, vel quia cor¹¹ urat.

*Cum imperio est*¹⁵ dicebatur apud antiquos, cui¹⁶ nominatim a populo¹⁷ dabatur¹⁸ imperium.

*Cum potestate est*¹⁹ dicebatur de eo, qui a populo alieni negotio praeficiebatur²⁰.

Cuniculum id est foramen sub terra occultum aut ab animalibus, quod simile est²¹ lepore, appellatur, cui²² subterfossa terra²³ latere est solitum, aut²⁴ a cuneorum similitudine, qui omnem materiam intrent²⁵ fidentes²⁶.

*Clunaculum*²⁷ cultrum sanguinarium dictum²⁸ vel quia ad clunes dependet, vel quia clunes hostiarum dividit²⁹.

Cumerum vas nuptiale a similitudine cumerarum, quae fiunt³⁰ palmeae³¹ vel spartee³² ad usum popularem, sic appellatum³³.

Culcita, quod tomento³⁴ inculcatur, appellata³⁵.

*Culcitra*³⁶ fusticulus³⁷ quidam ligneus in sacris dicebatur.

1) *Quidam* vero add. B. — 2) *fuit urbs op. Sab.*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *fuit op. Sab. urbs L. urbs fuit op. Sab.* vulg. — 3) *sunt appellata*] Sic M. Gu. 2. om. *sunt* vulg. — 4) *et curionus*] om. L. — 5) *decurionus*] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. *decuriones* vulg. — 6) *dicebantur*] *dicebatur* L. — 7) *Currules*] Sic M. Gu. 2. *Curules* vulg. — 8) *sunt appellati*] *appellatus est* L. — 9) *Curia fana*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *Curia* L. *Curciata* B. *Curii fana* vulg. Scal. *vult Curia trifata*. Vide eius notam. — 10) *fana*] *fama* Gu. 1. pr. — 11) *dicta est*] Sic B. Gu. 1. 2. pr. — 12) *quia*] *qui* L. Gu. 1. pr. — 13) *eo*] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. vulg. *in eo*. — 14) *cor*] om. Gu. 1. — 15) *est*] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. *esse* vulg. — 16) *cui*] *quod* pr. — 17) *a populo*] om. L. — 18) *dabatur*] om. pr. — 19) *est*] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. *esse* vulg. — 20) *praeficiebatur*] *praeferebatur* L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *Lubentissime obsecutus essem tot codd. consensu, modo explicari posset illa lectio. Haud dubie tamen communis scribarum error, ortus ex non intellecto scripturae compendio. — 21) *sim. est*] *est sim. L.* — 22) *cui*] *qui* B. *quod* S. *Dac.* — 23) *subterfossa terra*] *sub terra fossa* L. — 24) *aut*] om. B. — 25) *intrent*] Sic Gu. 2. *intrent* vulg. — 26) *fidentes*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. *fidentes* vulg. — 27)*

Clunaculum] Sic Gu. 2. *Clunaculum* L. M. S. *Clunadum* vulg. — 28) *dictum*] *aiunt* add. L. — 29) *vel quia clunes host. div.*, *vel quia ad clun. dep.* vulg. *dependit dividit* Gu. 1. *hostiorum clunes* B. *dependit* Gu. 1. M. — 30) *fiunt*] *sunt* L. — 31) *palmeae*] Sic B. M. Gu. 2. S. *palmae* L. Gu. 1. pr. *palma* vulg. — 32) *spartee*] Sic B. M. Gu. 2. S. *sparti* pr. *parte* Gu. 1. *portis* L. *sparto* vulg. — 33) *appellatum*] *appellatur* Gu. 1. — 34) *tomento*] *tormento* B. Gu. 1. pr. *Pro Culcita, quod est in B. M. Gu. 1. 2. pr. S., habet vulgata Culcitra. — 35) appellata*] om. L. *sic app.* B. *appellatur* Gu. 1. *In L. sequitur Culcita, quae tormento iaculatur. — 36) Culcitra*] *Culcitra* M. — 37) *fusticulus*] *fusticulus* Gu. 1. — 38) *ita* om. L. — 39) *scilicet pro scias*] om. L., *qui et ante si vis habet. scies* B. pr. — 40) *viridiunt*] *viridum* B. — 41) *culleorum*] Sic B. M. Gu. 2. pr. *culeorum* vulg. — 42) *Cussilirem*] *Cussiliris* L. — 43) *dicebant antiqui*] *dicebatur apud antiquos* L. — 44) *comitia vocare*] *ad comitia advocare* L. *com. advocare* B. — 45) *sed*] *si* L. — 46) *etiamsi div.*] *etsi in div.* L. — 47) *Coturnum*] Sic L. Gu. 1. B. pr. S. *Cultur-nium* vulg. — 48) *in*] om. Gu. 1. — 49) *Culignam*] om. B. — 50) *feno*] Sic M. Gu. 2. *foeno* vulg. — 51)

Cumalter significat cum altero, dictum ab antiquis ita³⁸ brevitatis causa, ut sodes pro si audes, scilicet pro scias³⁹ licet, sis pro si vis.

Culliola cortices mecum viridium⁴⁰ dicta a similitudine culleorum⁴¹, quibus vinum sive oleum continetur.

*Cussilirem*⁴² pro ignavo dicebant antiqui⁴³.

Cum populo agere hoc est populum ad concilium aut comitia vocare⁴⁴.

Cuncti significat quidem omnes, sed⁴⁵ coniuncti et congregati, at vero omnes, etiamsi⁴⁶ diversis locis sint.

Cunire est sterces facere, unde et inquinare.

*Coturnium*⁴⁷ vas, quo in⁴⁸ sacrificiis vinum fundebatur.

Caligra vas potorium. Cato *Caligram*⁴⁹, inquit, in *feno*⁵⁰ *Gracco* *posito*⁵¹, ut bene oleat.

*Cociones*⁵² dicti videntur a cunctatione⁵³, quod in emendis vendendisque mercibus tarde perveniant ad iusti pretii finem. Itaque apud antiquos prima syllaba per u literam scribebatur⁵⁴.

Custodelam dicebant antiqui, quam nunc dicimus custodiam.

*Cymbam*⁵⁵ Graeci *κύμβην*⁵⁶ appellant.

Cutis Graecam habet originem. Hanc enim illi dicunt *κύτιν*⁵⁷.

*Cotiliae*⁵⁸ lacus appellatur, quod in eo est insula, *Κοτύλη*⁵⁹ nominata a Graecis.

*Cnephosum*⁶⁰ antiqui dicebant tenebricosum⁶¹. Graeci enim *κνέφας* appellant obscurum⁶².

*Cymbium*⁶³ poculi genus a similitudine⁶⁴ navis, quae *κίμβος* dicitur⁶⁵, appellatum⁶⁶.

*Calasis*⁶⁷ tunicae genus, quod Graeci *καλάσιον*⁶⁸ dicunt. Alii dicunt nodum esse tunicae muliebri, quo connexa circa cervicem⁶⁹ tunica summittitur⁷⁰.

*Cyparissae*⁷¹ dicuntur ignes prodigiosi a⁷² similitudine *cypressorum*⁷³.

ponit] *ponit* L. B. M. Gu. 2. *Gr. posito* om. Gu. 1. — 52) *Cociones*] *Cuctiones* B. *Cunctiones* Gu. 1. — 53) *cunctatione*] *cunctatione* B. — 54) *prima syllaba* — *scribebatur*] *primam syllabam* — *scribebant* L. *scribebant* B. — 55) *Cymbam*] *Cymbam* M. Gu. 1. 2. — 56) *κύμβην* appellant] *cymbin* *app.* L. Gu. 2. *cymbin* M. *app.* *κύμβην* S. om. Graecum B. Gu. 1. pr. *κύμβιον* vulg. — 57) *dicunt κύτιν*] Sic scripsi e Gu. 2., in quo est *dicunt kytin*; *kytin* *dicunt* L. M. *cyton* pr. *dicunt κύτιν* B. *κντος* *dicunt* vulg. Forma *κντις*, cuius hoc loco accusat, legitur, quamquam nusquam reperitur, tamen recepi propter optimorum codd. auctoritatem. Et habent sane grammatici suam quandam Graecitatem, qua etymologias suas probabiles reddant. — 58) *Cotiliae*] Sic S. *Cutile* L. B. *Cutille* vulg. Vide Scal. not.; pro *lacus* Gu. 1. *locus* habet, et pro *appellatur* in L. est *dicitur*. — 59) *Κοτύλη*] Sic scripsi Graecis literis e vestigiis codd. M. Gu. 2., in quibus est *Cotili*; *Cotilla* Gu. 1. *Cotiba* vulg. — 60) *Cnephosum*] *Cnephosum* L. Gu. 1. — 61) *tenebricosum*] *tenebrosum* L. — 62) *κνέφας* appellant *obscurum*] Sic S. *κνέφας* appellant *obscurum* Gu. 2. *appellant obscurum* *cnephos* L. appellant *κνεφας* B. *cnephas* pr. *appellabant obsc.*

omissa Graeca voce Gu. 1. *κνέφας* appellant *obscurum*. — 63) *Cymbium*] *Cimbium* L. B. Gu. 1. — 64) *a similitudine*] *ad similitudinem* L. — 65) *quae κίμβος dicitur*] Sic scripsi e vestigiis Gu. 2., in quo est *quae cymbis dicitur*; *quae dicitur cymbis* L. M. *quae dicitur cymba* B. S. *dicitur appellatum* Gu. 1. pr. omissa Graeca voce. *quam diximus cymbion* vulg. — 66) *appellatum*] *appellatur* L. B. M. — 67) *Calasis*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. *Calassis* vulg. — 68) *καλάσιον* dicunt] Sic scripsi e M. Gu. 2., in quibus est *calasinon*. *dicunt calasinon* L. *dicunt καλασιον* B. *καλλόσιον* dicunt S. *καλλοπισιον* dicunt pr. *καλλόπισιον* dicunt vulg. Recepi optimi cod. Gu. 2. lectionem, quamquam voc. *καλλόσιον* in Lexicis Graecis non reperitur. Om. Graecum vocab. Gu. 1. Fortasse verum vidit Scaliger, qui *χάλασιν* reponendum cenebat. Praetulerim tamen ego *χάλασιον*. — 69) *cervicem*] *crinem* B. — 70) *summittitur*] *submittitur* B. M. Gu. 1. pr. S. — 71) *Cyparissae*] Sic Gu. 1. 2. S. *Cirapissae* L. *Cyparissiae* vulg. — 72) *a*] om. L. B. M. Gu. 1. pr. — 73) *cypressorum*] Sic B. M. Gu. 2. pr. *cypress.* L., qui codex haec addita habet: *arborum, quae a latitudine incipiunt et in angustum desinunt*; *cypressorum* vulg.

*Cybele*¹ mater, quam dicebant magnam, ita appellabatur², quod ageret³ homines in furem, quod Graeci *κύβηλλον*¹ dicunt.

Cybele vero eadem⁵ dicta a loco, qui est in Phrygia⁶.

*Cythera*⁷ Venus ab urbe Cythera, in quam primum devector esse dicitur concha, quum in mari esset concepta⁸.

*Cyllenius*⁹ Mercurius dictus, quod omnem rem sermo¹⁰ sine manibus conficiat, quibus partibus corporis qui carent *χυλλοί*¹¹ vocantur, ideoque quadratum eum fingunt. Alii volunt sic appellatum, quod in Cyllenia¹² via sit nutritus. Alii, quod in monte Arcadiae¹³ Cyllene. Alii, quod a Cyllene¹⁴ sit nympha educatus¹⁵.

Cypria Venus, quod ei primum in Cypro¹⁶ insula templum sit constitutum, vel quia parientibus praesideat¹⁷, quod Graece *κύειν* parere sit¹⁸.

*Cynthius*¹⁹ Apollo a Cyntho²⁰ Deli monte vocatus.

*Chalcidicum*²¹ genus aedificii ab urbe Chalcidica²² dictum.

*Choragum*²³ instrumentum scenarum.

Chaos appellat Hesiodus²⁴ confusam quandam²⁵ ab initio unitatem, hiantem patentemque²⁶ in profundum. Ex eo et *χάος*²⁷ Graeci²⁹, et nos *hiare* dicimus. Unde Ianus³⁰ detracta aspiratione nominatur ideo³¹, quod fuerit³² omnium primum³³; cui³⁴ primo³⁵ supplicabant veluti parenti et a quo rerum omnium factum putabant initium.

*Chocnica*³⁶ mensurae genus.

*Cybius*³⁷ dictum, quia eius medium aequae³⁸ patet in omnes partes, quod genus a geometricis³⁹ *κύβος*⁴⁰ dicitur. Unde etiam tessellae⁴¹ quadratae *κύβοι*⁴². Hinc et cybios genus piscis, quia piscantes⁴³ id genus piscium velut aleam ludant.

*Cinasonas*⁴⁴ acus, quibus mulieres caput scalpunt⁴⁵.

Crepereum dubium, unde increpitare dicimus, quia maledicta fere incerta et dubia sunt.

*Crepiculum*⁴⁶ ornamentum⁴⁷ capitis; idem⁴⁸ enim in⁴⁹ capitis motu crepitem facit.

1) *Cybele*] Sic M. Gu. 2. *Cybele* vulg. *Cibele* L. B. ut paulo post. — 2) *appellabatur*] *appellatur* pr. — 3) *quod ageret*] *quod* om. Gu. 1. *agebat* L. — 4) *κύβηλλον*] Sic S. *cibibon* M. Gu. 2. *κύβιον* B. *Graeci dicunt* Gu. 1. hoc ordine, omissa Graeca voce. — 5) *vadem*] *dea* add. L. — 6) *Phrygia*] *Cybelas* add. L. — 7) *Cythera*] *Citherea* L. *id est* add. L. B. pr. Sic mox *Cithera* L. B. — 8) *concepta*] *vel quod ipse in se occultet amores* add. B. — 9) *Cyllenius*] *Cyllenus* L. *Cyllenius* Gu. 1. — 10) *sermo*] *γμο* (sic) B. — 11) *χυλλοί*] *killoi* M. Gu. 2. *ciloe mutilati* pr. om. L. Gu. 1. — 12) *Cyllenia*] *Cyllenia* M. — 13) *Arcadiae*] om. Gu. 1. — 14) *Cyllene*] *Cilleno* M. *Cilene* B. — 15) *educatus*] *nutritus vel educatus* B. — 16) *Cypro*] *Cypri* L. — 17) *praesideat*] *praesidebat* B. — 18) *Graece κύειν parere sil*] *Graece parere sit κύειν* B. Eodem ordine L., nisi quod om. Graecum voc., ut Gu. 1. *kiein* Gu. 2. *cyein* pr. — 19) *Cynthius*] *Cinthus* L. — 20) *Cyntho*] *Cincho* L. — 21) *Chalcidicum*] *Chalcidicum* L. pr. *Calchidium* B. Gu. 1. — 22) *Chalcidica*] Sic M.

Gu. 2. pr. S. *Calchidica* Gu. 1. *Calcidica* L. *Calchidia* B. *Chalcidia* vulg. — 23) *Choragum*] Sic M. Gu. 2. *Coragum* L. *Choragium* pr. S. *Coragium* vulg. Verum est *Choragium*. — 24) *appellat Hesiodus*] *appellat est siodus* (sic) M. — 25) *quandam*] *quondam* Gu. 1. pr. — 26) *patentemque*] *petentemque* M. — 27) *et*] *quod* L. — 28) *χάος*] *Ichaskin* Gu. 2. *chaschein* M. *chamein* pr. *καίειν* B. *χάειν* vulg. om. L. Gu. 1. — 29) *Graeci*] *χευει* Gr. B. — 30) *Ianus*] *hianus* M. *Clanus* Gu. 1. — 31) *ideo*] *id* Gu. 2. *eo* L. B. Gu. 1. pr. — 32) *fuerit*] om. Gu. 1. — 33) *omnium primum*] *omnium primum* B. M. *primum omnium* L. — 34) *cui*] *quoi* pr. — 35) *primo*] om. B. — 36) *Choenica*] *Choenix* L. — 37) *Cybius*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Cybum* L. *Cymbium* vulg. — 38) *aeque*] om. B. — 39) *geometricis*] Sic M. Gu. 2. *geometris* vulg. — 40) *κύβος*] *cibos* M. Gu. 2. pr. *κύβος* a geom. B. om. L. Gu. 1. — 41) *tessellae*] *tesserulae* L. — 42) *κύβοι*] *cyboe* M. Gu. 2. pr. *cybae* B. — 43) *piscantes*] *piscantur* M. — 44) *Cinasonas*] Sic M. S. *Cinasonas* L. *Cinasonas* B.

Crocotillum valde exile. Plautus:

*Extortis talis cum crocotillis crusculis*⁵⁰.

Crusculum diminutivum a cruce.

Crines a discretione dicti, quam Graeci κριών appellant⁵¹. Nam iidem eos κρινίδας vocant⁵².

Crocatio corvorum vocis⁵³ appellatio.

Crucium, quod cruciat. Unde Lucilius⁵⁴ vinum insuave crucium dixit.

*Crocotinum*⁵⁵ genus operis pistorii.

*Crustariae*⁵⁶ tabernae a vasis potioris⁵⁷ crustatis dictae⁵⁸.

Crucentes graciles. Ennius:

Succincti gladiis media regione crucentes.

Crevi modo significat haereditatem adii: modo maior aetate vel censu sum⁵⁹: modo iudicavi, modo divisi. Quae omnia⁶⁰ a duobus verbis cresco et cerno veniunt⁶¹, cuius unius origo ex

Graeco trahitur⁶², quod illi κραινειν dicunt perficere⁶³.

*Creterrae*⁶⁴ vocabulum trahitur a cratere, quod est vas⁶⁵ vini.

Craticulum a Graeco κρατέυτα⁶⁶ deducitur.

Centuria in agris significat ducenta iugera; in re militari centum homines.

Centuriatus ager in ducena⁶⁷ iugera definitus, quia Romulus centenis civibus⁶⁸ ducena⁶⁹ iugera tribuit.

Centuriata comitia item curiata comitia⁷⁰ dicebantur, quia populus Romanus per centenas⁷¹ turmas divisus erat.

Centenariae coenae dicebantur, in quas lege Licinia non plus centussibus praeter terrae nata⁷² impendebantur⁷³, id est centum assibus, qui erant breves numi ex aere⁷⁴.

Coena apud antiquos dicebatur, quod nunc est prandium. Vesperna, quam nunc coenam appellamus.

Censionem facere dicebatur censor, quum⁷⁵ multam⁷⁶ equiti irrogabat.

Cynasnas vulg. — 45) *caput scalpunt*] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. *scalp. cap. vulg.* addit L. *haec scalpo id est repistio.* — 46) *Crepiculum*] Sic Gu. 2. S. *Crepitalum vulg.* — 47) *ornam.*] *est ornam.* B. — 48) *idem*] Sic Gu. 2. *id enim vulg.* — 49) *in] a* B. — 50) *crusculis] crusulis* B. — 51) *Graeci κριών appellant*] Sic S. *krisin* Gu. 2. *Graeci appellant κριών* B. *Graece σισ-κρινών* M. *Graeci appellabant L.*, sequente Graecae vocis lacuna. *διάρκισιν vulg.* — 52) *eos κρινίδας vocant*] *eos vocant L.*, sequente lacuna Graecae vocis. *crinidas* eos B. *krinidas* S. *crinidas* M. om. Graecum Gu. 1. — 53) *corvorum vocis] vocis corvorum* L. — 54) *Lucilius] Lucius* B. in marg. — 55) *Crocotinum] Crocoecinum* B. *Crocotirium* pr. — 56) *Crustariae] Crustatiae* B. — 57) *potioris] potioris* L. B. — 58) *dictae] et dicti* Gu. 1. *Male scil. cum seqq. haec coniungi voluit scriba.* — 59) *censu sum] census sum* pr. *sum* om. Gu. 2. — 60) *omnia] om.* B. — 61) *veniunt] trahuntur* L. B. pr. — 62) *caius — trahitur]* om. L. B. Gu. 1.

— 63) *κραινειν dicunt perficere] dic. perf. κραινειν* B. *illi dicunt L.*, sequente lacuna Graecae vocis. *crenin* M. Gu. 2. *crenin* pr. om. Graec. Gu. 1. — 64) *Creterrae]* Sic M. Gu. 2. S. *Craterare* L. *Cretere* vulg. — 65) *est vas]* Sic Gu. 2. *vas est vulg.* *est om. B.*, sed est in ultima linea, in fine paginae, unde facile omitti potuit. — 66) *κρατέυτα]* Sic scripsi ex M. nisi quod iota subscriptum addidi. *cratenta* Gu. 2. *crateo* pr. *κραι-τέω* S. *κρατέω* vulg. om. Graecum Gu. 1. — 67) *ducenta]* Sic Gu. 2. pr. *ducenta* vulg. — 68) *civibus] senatoribus* B. — 69) *ducenta]* Sic Gu. 2. pr. *ducenta* vulg. — 70) *comitia]* hoc addidi ex L. B. Gu. 1. 2. pr. *Vulg. abest.* — 71) *centenas] centum* L. — 72) *praeter terrae nata]* praeter natalibus L. *praeter terrae natalibus* B. Gu. 1. *prae terrae natalibus* pr. *praeter terrae natalibus* Gu. 2. *praeter terra nata* S. — 73) *impendebantur] impendebant* B. M. pr. *impendebant* L. — 74) *numi ex aere] ex aere nummi* L. — 75) *quum]* quom pr. — 76) *multam] multetam* L. pr.

Coenacula dicuntur, ad quae scalis ascenditur.

Centumviralia iudicia a centumviris sunt dicta¹. Nam quum essent Romae triginta et quinque tribus, quae et² curiae sunt dictae, terni ex singulis tribubus³ sunt electi ad iudicandum, qui centumviri appellati sunt; et, licet quinque amplius, quam centum, fuerint⁴; tamen, quo facilius nominarentur, centumviri sunt dicti.

Centaurion medicamentum a Chirone centauro inventum.

Censere nunc significat putare, nunc suadere, nunc decernere.

Censio hastaria dicebatur, quum⁵ militi multae⁶ nomine ob delictum militare indicebatur⁷, quod hastas daret.

*Cercolips*⁸ genus simiae, quae⁹ ultimam partem caudae villosam¹⁰ habet.

*Cerritus*¹¹ furiosus¹².

Cervus, quod κέρτα¹³, id est cornua gerat, dictus¹⁴.

Cereos Saturnalibus muneribus¹⁵ dabant humiliores potentioribus, quia candelis pauperes, locupletes¹⁶ cereis utebantur¹⁷.

Celsus a Graeco κέλλειν¹⁸ dictus.

Celeres antiqui dixerunt, quos nunc equites dicimus, a Celere interfectore Remi, qui initio a Romulo iis praepositus fuit¹⁹; qui primitus²⁰ electi fuerunt²¹ ex singulis curiis deni²², ideoque omnino trecenti fuere.

*Cermalus*²³ locus in urbe sic nominatus.

Columnae dictae, quod²⁴ culmina²⁵ sustineant.

Cervuus calciamenti genus.

*Crepidines*²⁶ saxa prominentia.

Cloacae a colluendo dictae.

Clunas simias a²⁷ clunibus tritis²⁸ dictas existimant²⁹.

Crustumina tribus a Tuscorum urbe Crustumena dicta est³⁰.

*Clucidatum*³¹ dulce et suave dicebatur.

*Cloclia*³² familia a Cloelio³³ Aeneae comite est appellata.

1) sunt dicta] dicta sunt B. M. — 2) et] om. L. — 3) tribubus] tribus L. — 4) fuerint] viri essent L. — 5) quum] Sic L. Gu. 2. pr. S. dum vulg. — 6) multae] multae L. — 7) indicebatur] indicebantur Gu. 2. — 8) Cercolips] De-ideratur hic articulus in edit. Scal. et Dacer. At habetur apud Godofr. Carcholipis L. Gu. 1. Cartolipis B. pr. Corcholopis M. Chorcolopis Gu. 2. Corcholipis vulg. — 9) quae] qui Gu. 1. — 10) villosam] pilosam L. — 11) Cerritus] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. — 12) furiosus] add. L. Plautus in Amphitrione Iube hunc proceritum circumferri. Berol. Iube hanc proceritum circumferri. Coacae a colluendo dictae. Locus Plauti exstat Amphitr. II, 2, 143. Eundem citat Serv. ad Aen. VI, 229. — 13) κέρτα] curata M. Gu. 2. pr. om. Gu. 1. — 14) dictus] dicitur M. — 15) muneribus] muneribus L. — 16) locupletes] vero add. L. — 17) cereis uteb.] uteb. cer. L. — 18) κέλλειν] Sic scripsi e

M., in quo est kellen. Gu. 2. kelin, kelles pr. κέλης vulg. κέλης eques S. om. L. Gu. 1. — 19) fuit] fuerat B. — 20) primitus] primum L. — 21) fuerunt] fuerant B. — 22) deni] om. L. B. Gu. 1. pr. — 23) Cermalus] om. hunc articulum L. — 24) dictae, quod] inde dictae Gu. 1. eo quod B. — 25) culmina] culmina L. — 26) Crepidines] Caspadines B. M. Gu. 2. — 27) a] om. L. M. — 28) tritis] tribus B. — 29) existimant] aiunt L. — 30) dicta est] Sic L. B. Gu. 1. 2. vulg. om. est. — 31) Clucidatum] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Cluridatum L. Cludidatum vulg. — 32) Cloelia] Clodia L. Cloelia B. — 33) Cloelio] Clonio B. Gu. 1. 2. pr. Clolio M. Cloanthe L. — 34) Clutum] Clytum L. — 35) κλυτόν] famosus clyton pr. vulg. additur famosum post κλυτόν, sed om. L. B. M. Gu. 1. 2. S. cliton M. cluton Gu. 2. om. L. Gu. 1. — 36) dicunt] nos gloriam add. L. — 37) inclitus] Sic L. B. Gu. 1.

Clumae folliculi hordei.

*Clutum*³⁴ Graeci κλυτόν³⁵ dicunt³⁶. Unde accepta praepositione fit inclitus³⁷. In enim saepe augendi causa dicimus³⁸, ut invocavit, inclamavit³⁹.

*Clypeum*⁴⁰ antiqui ob rotunditatem etiam⁴¹ corium bovis⁴² appellarunt, in quo foedus Gabinorum⁴³ cum Romanis fuerat descriptum.

Classes clypeatas⁴⁴ antiqui dixerunt, quos⁴⁵ nunc exercitus⁴⁶ vocamus.

*Cloeliae*⁴⁷ fossae a Cloelio⁴⁸ duce Albanorum dictae⁴⁹.

Claudere et *clavis* ex Graeco descendit⁵⁰, cuius rei tutelam penes⁵¹ Portunum⁵² esse putabant, qui clavim⁵³ manu tenere fingebatur⁵⁴ et⁵⁵ deus putabatur esse portarum.

Clavim consuetudo erat mulieribus donare ob significandam⁵⁶ partus facilitatem.

Clausula, quam Graeci ἐπρόδόν⁵⁷ vocant, a brevi conclusione est appellata.

Clavata dicuntur aut vestimenta clavis intertexta⁵⁸ aut calciamenta⁵⁹ clavis confixa.

Clavus annalis appellabatur⁶⁰, qui figebatur in parietibus sacrarum aedium per annos singulos, ut per eos numerus colligeretur annorum.

Classis procincta, exercitus instructus.

Clingere cingere a Graeco κνκλοῦν⁶¹ dici manifestum est⁶².

*Cercopa*⁶³ Graeci appellant lucrari undique cupientem, quasi κέρδονα⁶⁴, quem nos quoque lucrionem vocamus.

Classici testes dicebantur, qui signandis⁶⁵ testamentis adhibebantur⁶⁶.

*Commetaculum*⁶⁷ genus virgulae, qua in sacrificiis utebantur.

Cervaria ovis⁶⁸, quae pro cerva immolabatur⁶⁹.

*Creppos*⁷⁰, id est lupercos dicebant a crepitu pellicularum, quem faciunt verberantes. Mos enim erat Romanis in Lupercalibus a nudos discurre et pellicibus obvias quasque feminas ferire.

Condere componere.

Cincia locus Romae, ubi Cinciorum monumentum fuit.

Capital linteum quoddam, quo in sacrificiis⁷¹ utebantur.

Castrensi corona donabatur, qui primum hostium castra pugnando introisset⁷², cui insigne erat ex auro vallum.

εulg. inclitus. — 33) dicimus] Sic B. M. Gu. 2. ad-
ducimus Gu. 1. pr. inducimus L. adicum vulg. —
39) inclamavit] inclinavit L. — 40) Clypeum] Clipeum
L. B. M. Gu. 1. — 41) etiam] et L. — 42) bovis] bo-
vum Gu. 1. — 43) Gabinorum] Sic scripsi e Gu. 2., in
quo est Gasinorum; Ganinorum Gu. 1. Sabinorum
L. B. M. Cabiorum vulg. — 44) clypeatas] clip. L. B.
Gu. 1. — 45) quos] quas L. Gu. 1. — 46) exercitus]
exercitum L. — 47) Cloeliae] Clodiae L. — 48) Cloe-
lio] Clodio L. Cloelie Gu. 1. — 49) dictae] sunt add.
B. sunt dictae L. — 50) descendit] Vulg. addit κλειώ
καὶ κλεις, quae om. L. M. Gu. 1. 2. S. ex Gr. desc.

κλειώ καὶ κλεις (sic) B. caeo caecleis pr. — 51) penes]
om. B., sed habet in marg. — 52) Portunum] Sic B. M.
Gu. 1. 2. pr. Portunum vulg. — 53) clavim] clavum
Gu. 1. 2. — 54) fingeatur] fingitur B. — 55) et] quia

L. — 56) significandam] significatiōnem L. — 57) ἐπρ-
δόν] Sic M. epodon Gu. 2. perioedon pr. περίοδον vulg.
— 58) intertexta] intexta L.
B. Gu. 1. pr. — 59) calciamenta] Sic I. B. M. Gu. 1. 2.
pr. S. calceam vulg. — 60) appellabatur] appellatur
pr. dicebatur L. — 61) κνκλοῦν] Sic M. kiklan Gu. 2.
κλειείν vulg. om. L. B. Gu. 1. pr. — 62) manifestum
est] κλόγη add. B. — 63) Cercopa] Cercopam L. — 64)
κέρδονα] cerdona M. Gu. 2. pr. om. L. Gu. 1. — 65) si-
gnandis] singulis L. — 66) adhibebantur] adhibeantur
B. — 67) Commetaculum] Sic M. Gu. 2. commentacu-
lum L. Gu. 1. pr. commentacula S. — 68) ovis] Vulg.
additur dicitur, quod om. B. M. Gu. 2. quae dicitur,
pro etc. pr. Pro cerva habent L. B. pr. cervo. — 69)
immolabatur] immolatur L. — 70) Creppos] Sic B. M.
Gu. 2., in quo est Creppas. — 71) sacrificiis] sacris
L. — 72) introisset] intrasset L.

*Colluviaris*¹ porcus dicitur², qui cibo permixto et colluvie³ nutritur.

Cognitor est, qui litem alterius suscipit coram ab eo, cui datus est. Procurator⁴ autem absentis nomine actor⁵ fit⁶.

*Claudiana*⁷ tonitrua appellabantur⁸, quia Claudius Pulcher instituit, ut ludis post scenam⁹ collectus lapidum¹⁰ ita fieret, ut veri tonitrus similitudinem imitaretur. Nam antea¹¹ leves admodum et parvi sonitus fiebant, quum clavi et lapides in labrum aeneum¹² conicerentur¹³.

*Caesones*¹⁴ appellantur¹⁵ ex utero matris¹⁶ exsecti¹⁷.

Caesar, quod est cognomen Iuliorum, a caesarie dictus est, qui scilicet cum caesarie natus est¹⁸.

Capsi prenderit¹⁹.

Capreoli, vitium²⁰ cincinnati intorti, quia ad locum capiendum tendunt, appellati²¹.

Capillatam vel capillarem arborem dicebant, in qua capillum tonsum suspendebant²².

Contestari litem dicuntur duo aut plures adversarii²³, quod ordinato²⁴ iudicio utraque pars dicere solet: *testes estote*.

*Caviares*²⁵ hostiae dicebantur, quod caviae²⁶, id est pars hostiae cauda tenus dicitur²⁷, et ponebatur in sacrificio pro collegio pontificum quinto²⁸ quoque²⁹ anno.

Confeta sus dicebatur, quae cum omni fetu adhibebatur ad sacrificium.

Conelavatae dicebantur, quae sub eadem erant clave³⁰.

Colossus a Caeto³¹ artifice, a quo formatus est, dictus. Fuit enim apud Rhodum insulam statua solis alta³² pedes centum et quinque³³.

*Codeta*³⁴ appellatur ager trans Tiberim, quod in eo virgulta nascuntur³⁵ ad caudarum equinarum similitudinem³⁶.

Censui censendo³⁷ agri proprie appellantur, qui et emi et venire³⁸ iure civili possunt.

Comedum bona sua consumentem antiqui dixerunt.

Comedo, comedonis³⁹, qui, ut supra, bona sua consumit.

Censores dicti, quod rem suam quisque tanti aestimare solitus sit⁴⁰, quantum illi censuerint.

*Consilucere*⁴¹ Ennius pro confuciere posuit.

*Claritudinem*⁴² claritatem.

Casus dicimus non modo ea, quae fortuita⁴³ hominibus accidunt, sed etiam⁴⁴ vocabulorum formas⁴⁵, quia in aliam atque aliam cadunt effigiem⁴⁶.

1) *Colluviaris*] *Colliviarius* Gu. 2. *Collivaris* B. pr. — 2) *porcus dicitur*] *dicitur porcus* L. — 3) *colluvie*] Sic L. Gu. 2. *collubiae* M. *collis hyeme* B. *collu hyeme* Gu. 1. *collis hyeme* pr. *colluvione* vulg. — 4) *Procurator*] *est* add. L., *omisso fit.* — 5) *actor*] *auctor* B. Gu. 1. pr. — 6) *fit*] *sit* M. Gu. 1. — 7) *Claudiana*] *Chudiana* M. — 8) *appellabantur*] *appellantur* B. — 9) *post scenam*] Vulg. *additur factis*, quod om. L. B. M. Gu. 1. 2. S. — 10) *collectus lapidum*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. *lap. coll.* vulg. — 11) *antea*] *ante* M. — 12) *aeneum*] om. L. — 13) *conicerentur*] *conicerentur* L. *coi-* *centur* M. Gu. 1. 2. — 14) *Caesones*] *Consones* L. — 15) *appellantur*] *appellabantur* Gu. 1. — 16) *matris*] om. L. Gu. 1. pr. — 17) *exsecti*] *exempti* L. — 18) *est*] om. Gu. 1. — 19) *prenderit*] Sic M. Gu. 1. 2. *prehen-* *derit* vulg. — 20) *vitium*] *palmites* add. L. — 21) *ap-* *pellati*] *sunt* app. L. — 22) *tons. suspend.*] *susp. tons.* Gu. 1. — 23) *adversarii*] *dicuntur* h. l. addit Gu. 1. — 24) *ordinato*] *ordine nato* L. — 25) *Caviares*] *Caviaric* Gu. 1. *Caulares* Godofr. — 26) *caviae*] *cavae* L. B. Gu. 1. pr. Legendum videtur: *quod cavia pars hostiae* — dicitur. — 27) *dicitur*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. *duceretur* vulg. *diceretur* Godofr. — 28) *quinto*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 29) *quoque*] om. Gu. 1. — 30) *clave*] *clavem L. sub eandem idem cod.* — 31) *Caeto*] *Coloso* L. — 32) *statua solis alta*] *alta solis statua* B. — 33) *centum et quinque*] CXXVIII. L. — 34) *Codeta*] *Con-* *deta* L. — 35) *virgulta nascuntur*] *nascuntur virg.* L. — 36) *ad similitudinem*] *a similitudine* pr. — 37) *censendo*] Vulg. *a censendo*; sed om. a M. Gu. 2. S. Sunt Dativi, qui finem actionis indicant, non intellecti a librariis — 38) *venire*] *vendi* L. — 39) *comedonis*]

Catachresin tropum nos⁴⁷ abusione dicimus, quum alienis abutimur ac si⁴⁸ propria deficiunt.

*Cocum*⁴⁹ et pistorem apud antiquos eundem fuisse accepimus. Naevius *Cocus*⁵⁰, inquit, *edit Neptumum, Venereum, Cererem*. Significat per Cererem panem, per Neptunum pisces, per⁵¹ Venerem olera.

*Camensem*⁵² cursorem Titinnius pro pistore dixit.

Collativum ventrem magnum et turgidum dixit Plautus, quia in eum⁵³ omnia edulia congeruntur. *Converum*, id⁵⁴ est ex omni parte declinatum, qualis est natura coeli, quod ex omni parte ad terram versus declinatum est.

Calicatis calce politis.

Confecerunt una fecerunt.

*Crebrisuro*⁵⁵ apud Ennium significat vallum crebris suis, id est palis, munitum.

Cyprio bovi merendam Ennius sotadico versu quum dixit, significavit⁵⁶ id, quod⁵⁷ solet fieri in insula Cypro, in qua⁵⁸ boves humano stercore pascuntur. Idem quum dicit⁵⁹:

*Propter stagna, ubi lanigerum pecus pascitur*⁶⁰;

esse paludem demonstrat, in qua nascuntur pisces similes ranunculis, quos oves consecratae⁶¹ edunt.

*Consponsor*⁶² coniurator.

Canturnus nomen loci.

*Centenas*⁶³ pondo⁶⁴ dicebant antiqui referentes ad libras⁶⁵.

Coepiam futurum tempus ab eo, quod est coepi. Cato: *Coepiam seditiosa verba loqui*. Invenitur quoque apud maiores et infinitivi modi *coepere*.

Concionem antiqui masculino genere⁶⁶ posuerunt.

Cognitu facilia eadem ratione dicitur, qua dictu facilia et perspectu⁶⁷ et factu facilia⁶⁸.

Contagionem esse dicendum, non⁶⁹ contagium.

Clitellae dicuntur non tantum eae⁷⁰, quibus sarcinae colligatae mulis portantur, sed etiam⁷¹ locus

Romae propter similitudinem et in via Flaminia⁷² loca quaedam devexa subinde et accliva⁷³.

Est etiam⁷⁴ tormenti genus eodem nomine appellatum.

Cloacate flumen dixit Cato pro⁷⁵ cloacarum omnium colluvie.

Sic plene genitivum exhibent B. M. Gu. 2. pr. S. *nis* *buisurum* L. — 56) significavit] significat L. M. Gu. 1. Gu. 1. *onis* vulg. — 40) *tanti aestimare solitus sit*] *solitus sit tanti aestimare* B. *existimare* Gu. 1. — 41) *Consilurare*] om. hanc glossam L. — 42) *Claritudinum*] om. hanc glossam B. — 43) *fortuita*] *fortuito* L. Gu. 1. *fortuito* pr. — 44) *etiam*] om. L. — 45) *vocabulorum formus*] *formum vocabuli* L. — 46) *quia in aliam atque aliam cadunt effigiem*] *qua in aliam cadit effigiem* L. *atque in aliam* Gu. 1. — 47) *tropum nos*] om. Gu. 1. — 48) *ac si*] Sic B. Gu. 1. 2. pr. *si* om. vulg. — 49) *Cocum*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *Coquum* B. vulg. — 50) *Cocus*] *Coquus* L. B. Gu. 1. — 51) *per*] Vulg. *et per*, sed om. *et* L. B. M. Gu. 2. pr. S. — 52) *Camensem*] *Cannensem* B. Gu. 1. *Cannensem* S. — 53) *eum*] *eo* L. — 54) *id*] om. L. B. M. Gu. 1. pr. S. — 55) *Crebrisuro*] *Cre-* *buisurum* L. — 56) *significavit*] *significat* L. M. Gu. 1. — 57) *quod*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. *id* om. B. — 58) *qua*] *quo* M. — 59) *dicit*] *dixit* B. Gu. 1. — 60) *pecus pascitur*] *pasc. pec. L. pascit* B. M. Gu. 1. pr. — 61) *oves consecratae*] *consect. ov. L.* — 62) *Consponsor*] om. hanc glossam L. — 63) *Centenas*] Sic B. M. Gu. 2. S. *Centenas* L. *Centena spondo* (sic) Gu. 1. *Centena* vulg. — 64) *pondo*] *pondus* M. — 65) *libras*] Sic Gu. 2. S. *libram* vulg. — 66) *ant. masc. gen.*] *masc. gen. ant.* Gu. 1. — 67) *perspectu*] *profectu* L. *perspecto* B. — 68) *facilia*] om. L. — 69) *non*] *et non* Gu. 1. — 70) *cae*] Sic Gu. 1. 2. S. *ea* M. *esse* B. *hae* vulg. — 71) *etiam*] *et* Gu. 1. — 72) *Flaminia*] *Flaminia* Gu. 1. — 73) *accliva*] *cliva* B. — 74) *etiam*] *et* L. — 75) *pro*] *a* L.

*Compluriens*¹ a *compluribus*² significat saepe. Cato: *Contuencius mihi dixisti compluriens*³. *Citeria*⁴ appellabatur⁵ effigies quaedam arguta et loquax ridiculi gratia, quae in pompa vehi solita sit. Cato in M. Caecilium⁶: *Quid ego cum illo*⁷ *dissertem*⁸ *amplius, quem ego*⁹ *denique credo*¹⁰ *in pompa veclitatum ire ludis pro citeria*¹¹, *atque cum spectatoribus sermocinaturum.*

Curionem agnum Plautus pro macro posuit¹², quasi cura macruisset.

Conicctor interpres somniorum.

*Comperce*¹³ pro *compesce* dixerunt antiqui.

*Comparsit*¹⁴ Terentius pro *compescuit* posuit.

Creduas credas. Plautus:

*Ipsus nec amat, nec tu*¹⁵ *creduas*¹⁶.

*Corius*¹⁷ apud antiquos¹⁸ masculino genere¹⁹ dicebatur. Plautus:

Iam tibi tuis meritis crassus corius redditus est.

Pari modo diverso genere dicebant *haec ludus*²⁰, *haec mctus*, *haec amnis*, *hic frons*²¹.

*Callus*²² quoque masculine²³ dixerunt. Est enim genus tormenti e corio.

Crumina sacculi genus. Plautus:

*Di*²⁴ *hinc vortant*²⁵, *tecum cruminaum*²⁶ *invenit*²⁷ *trigintū minae.*

Corinthienses ex eo dici coeperunt, ex quo coloni Corinthum sunt deducti, qui ante Corinthii sunt dicti; quam consuetudinem servamus etiam, quum Romanenses et Hispanenses²⁸ et Sicienses negotiatores dicimus, qui in aliis²⁹ civitatibus negotiantur.

*Cavitionem*³⁰ dicebant, quam modo dicimus cautionem.

Consuetionem Plautus pro consuetudine³¹ dixit³².

Corculum a corde dicebant antiqui solertem³³ et acutum³⁴. Plautus in Casina:

Ego sum liber; cucum corculum, malliculum, verculum.

*Casinam*³⁵ fabulam Plautus inscripsit ab ancillae nomine Casina³⁶, quam amari a sene³⁷ introduxit.

Conivola occulta.

Cogitatum adverbialiter pro cogitate.

1) *Compluriens*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Compluribus* vulg. — 2) *a compluribus*] *ac pluribus* Gu. 1. *ac pluriens* L. — 3) *Compluriens*] Sic Gu. 1. 2. L. B. M. pr. S. Vulg. *compluries*. — 4) *Citeria*] *Citera* L. *Citaria* pr. Cith. B. — 5) *appellabatur*] Sic L. Gu. 1. pr. S. *appellabantur* vulg. *appellatur* B. — 6) *Caecilium*] *Cellum* Gu. 1. — 7) *cum illo*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 8) *dissertem*] *disserem* B. Gu. 1. pr. *dicerem* L. — 9) *ego*] ergo M. om. Gu. 1. — 10) *denique credo*] *credo denique* L. B. — 11) *citeria*] *citera* L. Cith. B. Gu. 1. — 12) *posuit*] *dixit* L. B. Gu. 1. — 13) *Comperce*] *Compare* L. — 14) *Comparsit*] *Compersit* B. — 15) *tu*] om. M. — 16) *creduas*] Additur in codd. omnibus: *ipsus pro ipse*. Sed quisvis intelligit, hoc esse a scriba. Omissi S. Plaut. Bacch. III, 3, 72. — 17) *Corius*] *Cornus* L. — 18) *apud antiquos*] *ab antiquis* M. — 19) ma-

sculino genere] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *masculini generis* vulg. — 20) *ludus*] Sic B. M. Gu. 2. S. *lulus* pr. *lucus* vulg. *haec lucus* om. Gu. 1. — 21) *frons*] *haec fons* L. *hic fons* B. — 22) *Callus*] *Collus* L. B. S. — 23) *masculine*] *masculino* L., qui addit *Culeus tormenti genus ab eadem origine*. — 24) *Di*] Sic Gu. 2. *dii* vulg. — 25) *vortant*] *vertant* B. M. Gu. 2. — 26) *cruminaum*] *crumenam* B. Reliqui omnes *crumina*. — 27) *invenit*] *minuerant* L. Gu. 1. Reliqui *minuerint*. — 28) *Hispanenses*] *Hispanienses* S. — 29) *alii*] Sic Gu. 2., qui supra vers. habet *alienis*, quae est vulgata lectio. — 30) *Cavitionem*] *Cavationem* B. — 31) *consuetudine*] *consuetudinem* B. — 32) *dixit*] *posuit* Gu. 1. — 33) *solertem*] *solertem* M. — 34) *acutum*] *cautum* L. — 35) *Casinam*] Sic M. S. *Cassinam* vulg. — 36) *Casina*] *Casia* M. Gu. 2. *Cassia* L. *Cassina* vulg. — 37) *sene*

Clientam pro cliente Plautus dixit.

Comoedice figuratum a comoedo. Plautus:

*Euge heus*³⁹ *adstetisti*⁴⁰ *et dulce et comoedice!*

*Capulum*⁴¹ et manubrium gladii vocatur⁴² et id, quo mortui efferuntur, utrumque a capiendo⁴³ dictum. Sane a⁴⁴ capio fit capularis.

*Celassis*⁴⁵, celaveris⁴⁶.

Custoditio est opera ad custodiendum quid sumpta.

Citior comparativum a cito. Plautus:

*Nullam*⁴⁷ *ego rem citiorem apud homines esse, quam famum, reor.*

Clunes masculine. Plautus:

*Quasi lupus ab armis valeo, clunes infractos*⁴⁸ *fero.*

Coquitare pro cocitare⁴⁹, id est frequenter coquere⁵⁰, Plautus posuit.

Canitundinem pro canitie. Plautus:

*Stultus est adversus*⁵¹ *actatem et capitis canitundinem.*

Conrusparsi, conquirere⁵². Plautus⁵³:

*Conruspare*⁵⁴ *tua consilia in pectore.*

Caccullant caecis proximi⁵⁵ sunt oculorum acie obtusa. Plautus:

*Numnam*⁵⁶ *mihî oculi*⁵⁷ *caccullant. Estne*⁵⁸ *hic noster Hærmio?*

*Cudere*⁵⁹ a caedendo dictum⁶⁰.

*Concipilavisti*⁶¹ dictum⁶² a Naevio pro corripuisti et involasti.

Clava teli genus, qua Hercules utebatur.

Catonæ militum servi dicti⁶³, quia⁶⁴ ligneas clavas gerebant, quae⁶⁵ Graecæ *κᾶλα*⁶¹ vocant⁶⁸.

Is quoque qui huiusmodi telo utitur, *clavator* appellatur.

Conseptum apud Ennium pro conceptum invenitur⁶⁹.

Curionia sacra, quae in curiis fiebant.

Corpulentis Ennius pro magnis dixit; nos corpulentum dicimus corporis obesi hominem.

Conciliatrix dicitur, quae viris conciliat uxores et uxoribus viros⁷⁰.

Conventus conditio⁷¹ dicebatur, quum primus sermo de nuptiis et earum condicione⁷² habebatur.

se L. M. Gu. 1. pr. *servis* B. — 38) *cliente*] *clientem* B. — 39) *heus*] Sic L. B. Gu. 1. pr. S. *eus* Gu. 2. *euge* vulg. — 40) *adstetisti*] Sic Gu. 2. M. *adstitisti* vulg. *astuti* B. — 41) *Capulum*] Sic L. M. Gu. 1. 2. S. *Capulus* vulg. — 42) *vocatur*] *vocantur* M. — 43) *capienda*] *cedendo* L. *ciendo* Gu. 1. pr. — 44) *a*] om. Gu. 2. — 45) *Celassis*] *Classis id est L. Celassis* B. Gu. 1. *Celapsis* Gu. 2. *Vulg. Caellassis*. — 46) *celaveris*] Sic B. M. *Vulgo cael.* — 47) *Nullam*] om. Gu. 1. — 48) *infractos*] *inflatos* pr. — 49) *coquitare*] Sic scripsi e Gu. 2., in quo est *coocitare. cocitare B. coritare* Gu. 1. *coquitare* vulg. *pro cocitare* om. L. — 50) *coquere*] *quoquere* Gu. 2. pr. — 51) *adversus*] *adversum* L. M. pr. *Metrum legendum flagitat adversum.* — 52) *Conrusparsi conquirere*] *Conq. corusp.* B. — 53) *Plautus*] *posuit* add. pr. *deputare* B. — 54) *Conruspare*]

Conruspare B. — 55) *proxim]* *proxime* L. — 56) *Numnam*] Sic B. M. pr. S. *Numnam* Gu. 2. *Numma* Gu. 1. *Nunc nam* L. *Nam* vulg. — 57) *mihî oculi*] *oculi mihî* B. *oculi* om. L. — 58) *Estne*] *Est nunc* L. — 59) *Cudere*] om. glossam M. — 60) *dictum*] *Conseptum clavis perconfixum* add. B. — 61) *Concipilavisti*] Om. glossam M. *Compilavisti* L. — 62) *dictum*] *est* add. B. — 63) *dicti*] om. B. pr. — 64) *quæ]* *qui* L. — 65) *quæ]* om. L. B. Gu. 1. pr. — 66) *Graecæ]* Sic L. Gu. 1. 2. pr. *Graeci* vulg. — 67) *κᾶλα]* *cala* M. Gu. 2. *τα κᾶλα* B. *tu cla* pr. om. L. Gu. 1. *κᾶλλα* S. — 68) *vocant]* *vocantur* L. — 69) *invenitur]* Sic L. Gu. 2. pr. *reperitur* vulg. *appellatur* Gu. 1. — 70) *uxoribus viros]* *viros uxoribus* B. *uxores viros* M. — 71) *conditio]* *condictio* B. *Fortasse scrib. condicio.* — 72) *condicione]* *condicione* B. *Fortasse scr. condicione.*

- Conceptivae*¹ *feriae*² festa dicebantur, quae incertis diebus observabantur quotannis³, ut⁴ *Sementinae*, *Compitaliciae*.
- Coelibari* hasta caput nubentis comebatur, quae⁵ in corpore gladiatoris stetisset abiecti occisique⁶, ut, quemadmodum illa coniuncta fuerit cum corpore gladiatoris, sic ipsa cum viro sit; vel quia matronae *Iunonis Curitis*⁷ in tutela sint, quae ita appellabatur⁸ a ferenda hasta, quae lingua Sabinorum *Curis* dicitur; vel quod fortes viros genituras ominetur; vel quod nuptiali iure imperii viri subdicitur nubens, quia hasta summa armorum et imperii est. Quam ob causam viri fortes ea donantur⁹ et captivi sub eadem veniunt, quos Graeci *δορυκλώτους* et *δορυκλήτους*¹⁰ vocant.
- Cingulo*¹¹ nova nupta praecingebatur, quod vir in lecto solvebat, factum ex¹² lana ovis, ut, sicut illa in *glomus*¹³ sublata coniuncta inter se sit, sic vir suis secum cinctus vincetusque esset. Hunc¹⁴ *Herculeano* nodo vincitum vir solvit omnibus gratia, ut sic ipse felix sit in suscipiendis liberis¹⁵, ut fuit *Hercules*¹⁶, qui septuaginta liberis¹⁷ reliquit.
- Camellis*¹⁸ virginibus supplicare¹⁹ nupturae solitae erant²⁰.
- Cinxiae*²¹ *Iunonis* nomen sanctum²² habebatur in nuptiis, quod initio coniugii²³ solutio erat cinguli, quo nova nupta erat cincta.
- Cumeram* vocabant antiqui vas quoddam quod opertum in nuptiis ferebant²⁴, in quo erant nubentis²⁵ utensilia, quod et camillum dicebant, eo quod sacrorum ministrum *κάμιλλον*²⁶ appellabant.
- Comptus*, id est ornatus, a Graeco descendit, apud quos *κοσμεῖν* dicitur²⁷ comere, et *κόσμιος*, qui²⁸ apud nos comis, et comae dicuntur capilli cum²⁹ aliqua cura compositi.
- Corolla* diminutivum est³⁰ a corona. Corollam nova nupta de floribus, verbenis herbisque³¹ a se lectis sub amiculo ferebat.
- Cupressi* mortuorum domibus ponebantur ideo, quia huius generis arbor excisa non renascitur, sicut³² ex mortuo nihil iam est³³ sperandum, quam et ob causam³⁴ in tutela *Ditis* patris esse putabatur³⁵.
- Curiales* flamines curiarum sacerdotes.

1) *Conceptivae*] *Concepturae* B. — 2) *feriae*] *Ferialia* B. M. Gu. 1. 2. pr. *ferialia* L. *feriae* vulg. — 3) *quotannis*] *ve* add. L. — 4) *ut*] *ut et* B. *ut om.* L. scilicet, quod *quotannis* scriptum est in cod. cod., nam *ve* et *et* i. e. *vel* facile confunduntur. — 5) *quae*] *quod* L. — 6) *occisique*] *que om.* L. — 7) *Curitis*] Sic B. M. Gu. 2. S. *Curitis* vulg. — 8) *appellabatur*] *appellabant* B. — 9) *donantur*] *dominantur* M. — 10) *δορυκλώτους* et *δορυκλήτους*] Sic scripsi e Gu. 2., in quo est *dorjalotos* et *doricitos*. *dorjalotos* et *doriktitus* M. *δορυκλώτους* et *δορυκλήτους* vulg. *dorjalotos* *cae doryleptos* pr. *δορυκλώτων* et *δορυκλήτων*. B. in margine, quam in textu nihil sit nisi *αἰμεκλώτους*. om. Graeca L. Gu. 1. — 11) *Cingulo*] *Cingilio* M. Gu. 2. *Coniugilio* Gu. 1. *Cingulo* B. — 12) *ex*] om. Gu. 1. — 13) *glomus*] *domus* Gu. 1. *domum* L. B. — 14) *Hunc*] *Nunc* L. B. — 15) *liberis*] *filii* Gu. 1. — 16) *Hercules*] *Herculanus* miro consensu omnes codd. et edit. pr. — 17)

liberos] *libros* L. — 18) *Camellis*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Camellus* L. *Cumenis* vulg. — 19) *supplicare*] *supphare* vel *supplicare* B., in qua lectione latet aliud verbum. — 20) *nupturae solitae erant*] *solitae erant nupt.* L. *nupturae reliquit sol.* er. Gu. 1. — 21) *Cinxiae*] *Nixiae* Gu. 1. — 22) *nomen sanctum*] *sanctum nomen* Gu. 1. — 23) *Coniugii*] *coniugi* Gu. 1. — 24) *quod opertum in nuptiis ferebant*] *in nuptiis quod ferebant* L. — 25) *nubentis*] *nubentibus* L. — 26) *κάμιλλον*] Sic M. Gu. 2. *καμιλλον* B. S. *camillon* pr. om. L. Gu. 1. — 27) *apud quos κοσμεῖν dicitur*] *apud quos dicitur* L., sequente lacuna Graecae voc. *kosmin* M. Gu. 2. *kosmein* pr. om. Gu. 1. — 28) et *κόσμιος*, *qui*] et *κομή* B. *quia* pr. et *quia* B. Gu. 1. et autem ante *comae* om. B. *kosmos* M. Gu. 2. om. pr. *comere* et *κόσμιος*, *qui* om. L. — 29) *cum*] om. L. — 30) *est*] om. B. — 31) *herbisque*] *que* om. Gu. 1. — 32) *sicut*] *sic* Gu. 1. — 33) *nihil iam est*] *nihil est iam* pr. *iam*

*Cyparissae*³⁶ appellantur³⁷ acies quaedam igneae, quae noctu apparere solent ad similitudinem cupressi.

*Coinquere*³⁸, deputare.

Carnificis loco habebatur is, qui se vulnerasset, ut moreretur.

Capita deorum appellabantur fasciculi facti ex³⁹ verbenis.

*Consiptum*⁴⁰ clavii praefixum⁴¹.

*Corniscarum*⁴² divarum locus erat trans Tiberim cornicibus dicatus, quod in⁴³ Iunonis tutela esse⁴⁴ putabantur⁴⁵.

Coelestia auguria vocant, quum fulminat aut⁴⁶ tonat.

Caduca auspicia dicunt, quum aliquid⁴⁷ in templo excidit, veluti virga e manu.

Clivia auspicia dicebant, quae aliquid fieri prohibebant; omnia enim difficilia clivia⁴⁸ vocabant, unde et *clivi* loca ardua⁴⁹.

Curiales mensae, in quibus immolabatur⁵⁰ Iunoni, quae curis appellata est⁵¹.

Contrarium aes, grave aes.

Centunviralia iudicia, quae centumviri iudicabant⁵².

*Circumluvium*⁵³ ius praediorum.

*Cumbam*⁵⁴ Sabini vocant eam, quam⁵⁵ militares lecticam, unde videtur derivatum esse⁵⁶ cubiculum.

*Condicere*⁵⁷ est dicendo denuntiare.

*Commetacula*⁵⁸ virgae, quas flamines portant pergentes ad sacrificium⁵⁹, ut a se homines amoveant⁶⁰.

Casta mola genus sacrificii, quod Vestales virgines faciebant⁶¹.

*Culigna*⁶² vas vinarium a Graeco dicta, quam illi dicunt *κύλικα*⁶³.

Cincta flaminica⁶⁴ veste velata.

Caplus locus dicitur ad sacrificandum⁶⁵ legitime constitutus⁶⁶.

*Capralia*⁶⁷ appellatur⁶⁸ ager, qui vulgo ad caprae paludes dici solet⁶⁹.

*Caniferu*⁷⁰ mulier⁷¹ appellatur, quae fert canuum⁷², id est qualum, quod est⁷³ cistae genus.

*Contignum*⁷⁴ frustrum carnis cum septem costis demptum.

nihil est Gu. 1. est iam om. L. B. — 34) quam et ob causam] Sic Gu. 1. 2. pr. *quam et ob hoc causam M. — 35) putabatur*] *putabantur L. putatur B. pr. — 36) Cyparissae*] *Cyparissae L. — 37) appellantur*] *appellantur B. — 38) Coinquere*] *Coinquere L. B. pr. — 39) ex*] *Sic M. Gu. 2. — 40) Consiptum*] *Conseptum Gu. 1. — 41) praefixum*] *praeconfixum L. B. pr. — 42) Corniscarum*] *Cornistae L. Corniscarum B. — 43) in*] *om. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Facile absorberis potuit a seq. voce Iunonis, quum scriptum erat ī Iunonis. Vix recte abesse poterit. — 44) esse*] *om. Gu. 1. — 45) putabatur*] *putabatur Gu. 1. — 46) aut*] *om. L. M. Gu. 1. 2. pr. Male. — 47) aliquid*] *aliquis L. pr. — 48) clivia*] *cliva Gu. 2. — 49) ardua*] *dicuntur add. B. — 50) immolabatur*] *Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. immolabantur vulg. — 51) appellatu est*] *Sic M. Gu. 2. est app. vulg. — 52) centumviri iudicabant*

centum iudicabant viri L. — 53) Circumluvium] *Circumliminium L. — 54) Cumbam*] *Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. Cumbam vulg. — 55) quam*] *om. B. — 56) derivatum esse*] *esse deriv. B. Gu. 1. — 57) Condicere*] *Condere L. — 58) Commetacula*] *Conno et acula (sic) M. — 59) sacrificium*] *sacrificia B. — 60) amoveant*] *admoveant Gu. 1. — 61) faciebant*] *faciunt vel faciebant B. — 62) Culigna*] *om. hanc glossam L. — 63) κύλικα*] *kilikia Gu. 2. M. cylica κύλικα B. om. Gu. 1. — 64) flaminica*] *flaminea L. flama M. — 65) sacrificandum*] *sacrificium L. — 66) constitutus*] *Cervaria avis dicitur, quae pro cerva immolatur add. Gu. 2., sed eadem glossa in eod. cod. supra legitur. — 67) Capralia*] *Cuprali M. Gu. 2. Capralia L. B. Gu. 1. pr. — 68) appellatur*] *appellabatur Gu. 1. — 69) solet*] *solet B. — 70) Canifera*] *Canephora S. — 71) mulier*] *om. L. — 72) canuum*] *Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. cana L. canum vulg. — 73) est*] *om. M. — 74) Contignum*]

- Coauditum*¹ coauditum, sicut coangustatum² dicitur.
Censio aestimatio³, unde censores.
Corda frumenta, quae sero maturescunt, ut fenum cordum.
Consentia sacra, quae ex multorum consensu⁴ sunt statuta.
Culina vocatur⁵ locus, in quo⁶ epulae in funere comburuntur.
Calpar vinum novum, quod ex dolio demitur⁷ sacrificii causa, antequam gustetur. Iovi enim prius sua vina libabant, quae appellabant festa Vinalia.
Cicatricare cicatricem⁸ inducere.
Compescere lucum, est lucum suis finibus⁹ cohibere.
Commugento convocanto.
Capitarium aes¹⁰, quod capi potest.
*Conquirere*¹¹ coercere¹².
Capitalis lucus¹³, ubi, si quid violatum est, caput violatoris expiatur.
Cloacare inquinare. Unde et cloacae dictae.
Convegiōne e¹⁴ regione.
*Condictio*¹⁵ in diem certum eius rei, quae agitur, denuntiatio¹⁶.
Cubans auspicatur, qui in lecto¹⁷ quaerit augurium¹⁸.
Concio conventus, dicta quasi¹⁹ convocatio²⁰.
Cogitatio dicta velut coagitatio, id est longa eiusdem rei agitatio in eadem mora consilii explicandi²¹.
Clam a clavibus dictum, quod his, quae celare volumus, claudimus²².
Cella, quod ea celentur²³, quae esse volumus²⁴ occulta.
*Cicere*²⁵ nominare²⁶.

LIBER IV.

Duco quum pro puto ponimus, ex Graeco deducitur, quod illi dicunt δοκῶ²⁷.
Duplionem antiqui dicebant, quod nos duplum. Venit autem²⁸ a²⁹ Graeco διπλοῦν³⁰.

Contiguam id est B. — 1) *Coauditum*] *Coauditum* M. Gu. 2. — 2) *coangustatum*] *coag.* B. *coangustum* Gu. 1. — 3) *aestimatio*] *existimatio* Gu. 1. — 4) *multorum consensu*] *suis fin.* lucum B. — 10) *aes*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *est* vulg. — 11) *Conquirere*] *Conquirere* Gu. 2. *Comquere* M. — 12) *coercere*] Vulg. additur *vel constringere*, quod om. L. B. Gu. 2. S. — 13) *lucus*] *locus* L. M. — 14) *e*] a L. — 15) *Condictio*] Sic B. S. *Conditio* L. *Conditio* vulg. — 16) *denuntiatio*] *denuncio* L. pr. — 17) *lecto*] in om. M. — 18) *augurium*] *auspiciū* L. — 19) *quasi*] *velut* L. — 20) *convocatio*] *id est longa eiusdem rei agitatio in eadem mora consilii explicanda.* Sic haec coniungit cod. Lips., in quo glossa sequens ita habet: *Cogitatio dicta velut coagitatio id est longa agitatio.* Berol. ita: *convocatio vel cogitatio quasi cogitatio id est eiusdem rei longa agitatio in eadem mora consilii explicandi.* Co-

gitatio dicta vel cogitatio id est longa eiusdem rei agitatio in eadem mora consilii explicandi. Gu. 1. ita: *Contio cum ventus dicta velut coagitatio id est eiusdem rei longa agitatio in eadem mora consilii explicandi.* *Convocatio velut cogitatio id est etc.* edit. princ., ut nos scripsimus cum vulgata. Prorsus ut nos dedimus, Gu. 2., nisi quod pro *cogitatio* habet *cogitio*; M. *coagitio.* — 22) *quae celare volumus, claudimus*] *quae esse volumus occulta claudimus*, haec post *celare volumus* add. L. — 23) *celentur*] *celentur* Gu. 1. — 24) *esse volumus*] Sic L. B. Gu. 1. 2. *vol. esse* vulg. Om. glossam S. — 25) *Cicere nominare*] om. hanc glossam. B. — 26) *nominare*] *vocare* add. L. — 27) *δοκῶ*] *δοκῶ* dicunt B. *duco* Gu. 2. pr. *duco* M. om. L. Gu. 1. — 28) *autem*] om. L. — 29) *a*] ex B. — 30) *διπλοῦν*] *diplon* Gu. 2. *diplon* pr. *diplo* L. *διπλοον* B. om. Gu. 1. — 31) *Duiscensus*] *Duiscensus* L. — 32) *Duis*] In Lips. hic articulus ita legitur: *Dius dia, dium a diis venit. Dius pro dederis antiqui dicebant, quo attitur Cicero contra Catalinam diunt id est dederint.* — 33) *dis*] *dīs* B. —

*Duicensus*³¹ dicebatur cum altero, id est cum filio census.

*Duis*³² duas habet significaciones. Nam et pro *dis*³³ ponebatur³⁴ et pro *dederis*³⁵.

Duidens hostia bidens.

Duellum bellum, videlicet quod duabus partibus de victoria contententibus dimicatur. Inde et *perduellio*³⁶, qui³⁷ pertinaciter retinet bellum.

Duonum bonum³⁸.

Duplabis duplicabis.

Duodeviginti dicendi consuetudinem a Graecis traxisse videmus, qui sic enunciant *δυσὶν δεόντων εἰκοσὶν*⁴⁰, et *ἐνὸς δεόντος εἰκοσὶν*⁴¹.

Dumosa frondosa⁴².

*Dubat*⁴³ dubitat.

Dubenus apud antiquos dicebatur, qui nunc dominus⁴⁴.

*Dusmos*⁴⁵ in loco⁴⁶ apud Livinum significat dumosum⁴⁷ locum. Antiqui enim interserebant s litteram, et dicebant *cosmittere* pro committere, et *Casmicnae* pro Camenae.

*Dumceta*⁴⁸ antiqui quasi dumiceta⁴⁹ appellabant, quae nos dumeta.

Domus a Graeco venit⁵⁰ *δῶμος*⁵¹.

Dracones dicti *ἀπὸ τοῦ δέρεσθαι*⁵², quod est videre⁵³. Clarissimam enim dicuntur⁵⁴ habere oculorum aciem; qua ex causa incubantes eos thesauris custodiae causa⁵⁵ finxerunt antiqui. Ideoque Aesculapio attribuantur, quod vigilantissimi generis putantur, quae res medicinae maxime necessaria est⁵⁶.

Dici mos erat Romanis in omnibus sacrificiis precibusque: *populo Romano Quiritibusque*, quod est Curenisibus⁵⁷, quae civitas Sabinorum potentissima fuit.

*Dalivium*⁵⁸ supinum⁵⁹ ait esse Aurelius, Aelius stultum⁶⁰. Oscorum quoque⁶¹ lingua significat insanum. Santra vero dici putat⁶² ipsum, quem Graeci *δελαιον*⁶³, id est⁶⁴, propter cuius fatuitatem quis misereri debeat.

*Daps*⁶⁵ apud antiquos dicebatur res divina, quae fiebat aut hiberna semente⁶⁶, aut verna. Quod

34) *ponebatur*] *ponitur* Gu. 1. — 35) *dederis*] V. D. ad marginem edit. pr. ascriptis ut *illud apud t* (*Trentium*) *ego curabo ne quid verborum duint.* — 36) *perduellio*] *perduellus* S. — 37) *qui*] *Vulg.* et *qui*. Sed om. et L. B. M. Gu. 1. 2. S. — 38) *bonum*] *dixere* add. L. — 39) *videmus*] *Sic* L. B. M. Gu. 1. pr. S. *videmur* *vulg.* — 40) *δυσὶν δεόντων εἰκοσὶν*] *Sic* scripsi e conjectura, quum in cod. Gu. 2. et M. sit *δυσὶν δεόντων*, et in edit. pr. *die de eicosin*. Sed quid *deikosin* sit, non video, nisi abbreviatum putes pro *δεόντων*. *Vulgata* lectio *δυσὶνδεόντων* nihili est. B. *δυσὶνδεόντων* *vel* *duodeviginti*. Om. L. Gu. 1. — 41) et *ἐνὸς δεόντος εἰκοσὶν*] *Hoc* plane abest a vulgatis exemplaribus, sed reperitur in M. et Gu. 2., ubi est et *enos deicosin*. Recepti itaque, coniectura usus cadem, qua supra. — 42) *frondosa*] *Dumus* a Graeco *deducitur* add. L. — 43) *Dubat*] *Dubiat* L. B. Gu. 1. pr. S. At ut a *clamo* sit *elamito*, sic a *dubo* oritur *dubito*. Recte igitur Gu. 2. *dubat*, quod recepi. — 44) *qui nunc dominus*] *quod nunc dominus dicitur* L. *dominus* om. M. — 45) *Dusmos*] *Dusmo* L. M. Gu. 1. 2.

Dusmosum loco B. — 46) *loco*] *locum* M. — 47) *dumosum*] *domosum* M. Gu. 1. *domosum* Gu. 2. — 48) *Dumceta*] *Dumet* L. *Dumec* Gu. 1. pr. *Dumetae* B. — 49) *dumiceta*] *dumetica* L. *dumetica* B. Gu. 1. pr. — 50) *a Graeco venit*] *venit a Graeco* L. — 51) *δῶμος*] om. L. Gu. 1. *domus* M. Gu. 2. *doma* pr. — 52) *ἀπὸ τοῦ δέρεσθαι*] *apo tu derkeste* M. Gu. 2. *ἀπὸ τοῦ om.* pr., quae habet *dercesthie*. *ἀπὸ τοῦ δέρεσθαι* B. *ἀπὸ τοῦ δρεκεῖν* S. om. L. Gu. 1. — 53) *quod est videre*] *quod acute videant* L. — 54) *dicuntur*] *dicunt* Gu. 1. — 55) *custodiae causa*] om. M. — 56) *necessaria est*] *est nec.* L. Gu. 1. — 57) *Curenisibus*] *Caribus* L. — 58) *Dalivium*] *Dalivum* M. — 59) *supinum*] *suppinam* B. — 60) *stultum*] *stultus* L. B. M. Gu. 1. pr. — 61) *Oscorum quoque*] *Oscorumque* B. — 62) *putat*] *putant* L. B. Gu. 1. 2., quod est a librariis, qui putarunt *Dalivium* dici *Santram*. — 63) *δελαιον*] *dileon* M. Gu. 2. om. L. Gu. 1. pr. — 64) *est*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 65) *Daps*] *Dapsa* Gu. 1. pr. — 66) *semente*] *sementi* L. B. M. pr.

vocabulum ex¹ Graeco deducitur, apud quos id² genus epularum *δαίς*³ dicitur. Itaque et⁴ *dapatice*⁵ se acceptos dicebant antiqui⁶, significantes magnifice⁷ et *dapaticum*⁸ negotium amplum ac magnificum⁹.

Dacdalam a varietate rerum artificiorumque dictam esse apud Lucretium terram, apud Ennium Minervam, apud Virgilium Circe¹⁰, facile est intelligere¹¹, quum Graece *δαιδάλλειν*¹² significet¹³ variare.

Damium sacrificium, quod fiebat in operto in honorem¹⁴ Deae Bonae¹⁵, dictum a contrarietate, quod minime esset *δημόσιον*¹⁶, id est publicum. Dea quoque ipsa *damia*¹⁷ et sacerdos eius *damiatrix*¹⁸ appellabatur.

*Dacrimas*¹⁹ pro lacrimis²⁰ Livius saepe posuit, nimirum quod Graeci appellant *δάκρυα*²¹; item clautia, quae lautia dicimus et dantur legatis hospitii gratia²².

Danunt, dant²³.

Dasi, dari²⁴.

Damistae fenestrosae.

Dugnades sunt avium genus, quas²⁵ Aegyptii inter potandum cum coronis devincire soliti sunt, quae vellicando morsicandoque et canturiendo assidue non patiuntur dormire potantes.

Damia Apulia appellatur a Damno Illyricae gentis claro viro, qui eam, propter domesticam seditionem excedens patria, occupavit.

Dorsum dictum, quod pars ea corporis devexa sit deorsum.

Donum ex Graeco est²⁶, quod illi vocant *δῶρον*²⁷.

Donaticae coronae dictae, quod his victores in ludis donabantur, quae postea magnificentiae causa institutae sunt²⁸ super modum aptarum²⁹ capitibus, quali amplitudine fiunt, quum lares ornantur.

Dotem manifestum est ex³⁰ Graeco esse. Nam *διδόναι*³¹ dicitur apud eos dare.

Doliola locus in urbe sic vocatus³², quae invadentibus Gallis Senonibus urbem sacra in eodem loco doliolis³³ reposita fuerunt. Qua de causa in eodem loco ne despere³⁴ alicui licebat³⁵.

1) ex] e L. — 2) id] vel id B. — 3) δαίς] daís om. Gu. 2. daes pr. δέλινα B. om. L. Gu. 1. — 4) et] om. Gu. 1. — 5) daptice] daptice S. Dac. — 6) dicebant antiqui] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. ant. dic. vulg. — 7) magnifice] et magn. Gu. 2. — 8) dapaticum] dapaticum S. Dac. daptice L. dapticis B. M. Gu. 1. 2. pr. — 9) amplum ac magnificum] amp. et magn. B. Gu. 1. magn et ampl. L. — 10) Circe] Circe L. — 11) intelligere] intellegere M. — 12) δαιδάλλειν] dedalim L. Gu. 2. dedalem pr. om. L. Gu. 1. — 13) significant] significant M. Gu. 2. significat L. pr. significant Gu. 1. Pluralis inde ortus, quod L. B. Gu. 1. habent Graeci. — 14) honorem] honore L. B. Gu. 1. 2. pr. — 15) Deae Bonae] bon. deae M. — 16) δημόσιον] damosion Gu. 2. damosium B. demosion M. demosion pr. om. L. Gu. 1. Fortasse scribendum δαμόσιον. — 17) damia] Vulg. δαυλα, sed quod sequitur damiatrix in optt. codd. ostendit Latinam esse vocem a Graecis peti-

tam. δημία demie B. — 18) damiatrix] Sic M. Gu. 2. pr. demias demiatrix B. δαμίας vulg. om. L. Gu. 1., qui habet sacerdotes appellabantur; verbum app. abest a L. — 19) Dacrimas] Sic M. Gu. 2. S. dacrymas vulg. dacronas B. pr. achronas Gu. 1. — 20) lacrimas] Sic B. Gu. 2. S. lacrymas vulg. — 21) δάκρυα] dacrya pr. dacrya M. Gu. 1. om. L. Gu. 1. — 22) gratia] causa vel gratia B. — 23) dari] donant L. — 24) dari] dare B. — 25) quas] om. Gu. 1. — 26) est] om. B. dictum est L. — 27) δῶρον] doron Gu. 2. pr. om. L. Gu. 1. — 28) sunt] om. M. — 29) aptarum] Sic L. M. Gu. 2. S. aptatum vulg. om. pr. — 30) ex] a L. — 31) δίδόναι] didone M. Gu. 2. pr. δουννεαι B. om. L. Gu. 1. — 32) vocatus] vocatur L. B. pr. — 33) 34) doliolis] etc.] B. doliolis condidurunt, nec despere alicui licebat. Gu. 1. pr. doliolis ne despere alicui licebat. Gu. 2. ne desp. alicui lic., omisso voc. doliolis. Error est oculorum, qui ab uno versu aberrarunt ad alterum, propter

Doli vocabulum³⁶ nunc tantum in malis utimur, apud antiquos autem³⁷ etiam in bonis rebus utebatur³⁸. Unde adhuc dicimus, sine dolo malo³⁹, nimirum quia solebat dici et bonus⁴⁰.

Dirus dei ira natus.

Derogare proprie est⁴¹, quum quid⁴² ex lege vetere⁴³, quo minus fiat, sancitur lege nova. *Derogare* ergo detrahere est.

*Dierectum*⁴⁴ dicebant per antiphrasin⁴⁵, volentes significare malum diem.

Dirigere apud Plautum invenitur⁴⁶ pro discedere⁴⁷.

*Dirunciant*⁴⁸, depurgant.

Dirutum aere militem dicebant antiqui, cui stipendium ignominiae causa non erat datum, quod aes diruebatur in fiscum, non in militis sacculum.

Delicata dicebant⁴⁹ diis consecrata, quae nunc dedicata⁵⁰. Unde adhuc manet delicatus⁵¹, quasi lusui⁵² dicatus⁵³.

Dedicare autem proprie est⁵⁴ dicendo deferre.

*Depuere*⁵⁵ caedere. Lucilius:

*Palmisque miscellam*⁵⁶ *depuvit*⁵⁷ *me,*

id est verberavit me, quod ipsum⁵⁸ ex⁵⁹ Graeco ἀπὸ τοῦ παίνειν⁶⁰.

Dedita intelligitur valde data⁶¹.

Deperire significat valde perire⁶².

Ἀέθους⁶³ Graeci appellant pelles nauticas, quas nos⁶⁴ vocamus segestria.

Demum, quod significat post, apud Livium⁶⁵ *demus* legitur. Alii demum pro dumtaxat posuerunt.

Denicatae feriae colebantur⁶⁶, quum hominis mortui causa familia purgabatur. Graeci enim νέκρυ⁶⁷ mortuum dicunt.

*Demimutus*⁶⁸ capite appellabatur⁶⁹, qui civitate mutatus est⁷⁰; et ex alia⁷¹ familia in aliam adoptatus; et qui liber alteri mancipio datus est; et qui in hostium potestatem⁷² venit; et cui aqua ignique⁷³ interdictum est.

Dividicula antiqui dicebant, quae nunc sunt castella, ex quibus a rivo communi aquam quisque in suum fundum ducit.

verba in eo loco. Vulg. ne desp. quidem, sed quidem abest ab omnibus codd. et edit. pr. Cf. Ruhken, ad Rutil. Lup. pag. 129. — 35) *licebat*] *liceret* L. — 36) *vocabulum*] *vocabulo* S. Dac. — 37) *autem*] om. L. — 38) *utebatur*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *utbantur* vulg. Passivum frequens apud Gramm. — 39) *malo*] om. Gu. 1. — 40) *et bonus*] *etiam dulus bonus* L. — 41) *proprie* est] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *est propr.* vulg. — 42) *quid*] om. B. — 43) *vetere*] *veteri* B. — 44) *Dierectum*] *Diem rectum* L. — 45) *antiphrasin*] *antiphrasim* L. — 46) *invenitur*] *est* L. — 47) *discedere*] *discindere* B. *discidere* M. Gu. 1. — 48) *Dirunciant*] *Derunc.* M. Gu. 2. — 49) *dicebant*] *dicabant* pr. *est* pro eo habet M. — 50) *dedicata*] *quae est dicbant nunc ded.* M. — 51) *delicatus*] *dedicatus* L. B. *dedicatum* Gu. 1. — 52) *lusui*] *usui deditus vel lusui* B. *lusui* L. B. M. Gu. 1. S. *usui* Gu. 2. *lusui* vulg. — 53) *dicatus*] *id est consecratus* add. pr. — 54) *autem proprie* est] *est autem propr.* L.

proprie om. B. — 55) *Depuere*] *Depuere* L. *Depunere* Gu. 1. — 56) *miscellam*] *miscella* L. — 57) *depuvit*] *depuvit* L. *depuvit* M. pr. *depuvit* Gu. 1., omisso *me.* — 58) *ipsam*] om. B. — 59) *ex*] *a* L. — 60) ἀπὸ τοῦ παίνειν] *apo tu pein* Gu. 2., qui om. *est*, quod Graecis vulgo praepositur. *apo tu pein* M. pr. om. L. B. Gu. 1. — 61) *data*] In B. sequuntur haec: *Deorsum dicebant deorsum versus. Delata id est valde lata.* — 62) *perire*] *et valde amare* add. B. — 63) Ἀέθους] *Derrhis* B. Gu. 1. 2. *Derhis* M. *Deris* pr. — 64) *nos*] om. L. — 65) *Livium*] *Lucilium* L. — 66) *colebantur*] *celebrantur* L. — 67) *νέκρυ*] Sic B. S. *nekin* M. Gu. 2. *necron* pr. *νεκρόν* vulg. om. L. Gu. 1. — 68) *Demimutus*] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. *Dimin.* vulg. — 69) *appellabatur*] *appellatur* L. B. M. — 70) *est*] om. B. Fortasse scribendum *multatus est.* — 71) *alia*] om. B. — 72) *potestatem*] *potestate* Gu. 1. — 73) *ignique*] *ignisque* B. *igni* L.

Defrui dicebant antiqui, ut deamare, deperire, significantes, omnem fructum percipere.

Dividiam discordiam.

Deversus dicebant deorsum versus¹.

Deinceps, qui² deinde coepit, ut princeps³, qui primum coepit.

Deus dictus⁴, quod ei nihil desit, vel quia omnia commoda hominibus dat; sive a Graeco θεός⁵, quod significat metum, eo quod hominibus⁶ metus sit. Sed magis constat, id vocabulum ex Graeco esse dictum⁷, aspiratione dempta, qui mos antiquis⁸ nostris frequens erat.

Dium antiqui ex Graeco appellabant, ut a deo ortum et diurnum⁹ sub coelo lumen, ἀπὸ τοῦ Διός¹⁰. Unde adhuc¹¹ sub diu¹² fieri dicimus, quod non sit¹³ sub tecto. et interdiu, cui¹⁴ contrarium est¹⁵ noctu.

Devitare valde vitare.

Denagis pro minus dicebant antiqui¹⁶.

Denariæ cerimoniae dicebantur et tricenariae, quibus sacra adituris decem continuis rebus¹⁷, vel triginta certis quibusdam rebus carendum erat.

Decrepitus est desperatus, crepera iam vita¹⁸, ut crepusculum extremum diei tempus. Sive decrepitus dictus, quia propter senectutem nec movere se¹⁹, nec illum facere potest crepitem²⁰.

*Decimanus*²¹ appellatur²² limes, qui fit ab ortu solis ad occasum; alter ex transverso currens appellatur cardo.

Decumana ova dicuntur et decumani fluctus, quia sunt magna. Nam et, ovum decimum maius nascitur²³ et fluctus decimus fieri maximus²⁴ dicitur.

*Deprensa*²⁵ dicitur genus²⁶ militaris animadversionis, castigatione maior, ignominia minor.

Decima quaeque veteres diis suis offerebant.

Decuriones appellantur, qui denis equitibus praesunt.

Depelitum perfectum, quia omnes perfectiones antiqui politiones appellabant.

Degucre degnare.

*Decures*²⁷ decuriones.

Depubem porcum lactantem²⁸, qui prohibitus sit pubes fieri²⁹.

Decotes togae detritae³⁰.

1) dic. deors. vers.] deors. vers. dic. L. Deorsum dic. deors. vers. B. — 2) qui] quod Gu. 1. — 3) princeps] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. princeps vulg. — 4) dictus] est vulgo additum, quod om. L. M. Gu. 1. 2. pr. — 5) θεός] theos L. om. Gu. 1. deos Gu. 2. pr. — 6) hominibus] omnibus L. — 7) ex Graeco esse dictum] Sic M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. ex Gr. θεός esse d. — ex Graeco θεός om. L. — 8) antiquis] antiquitus L. — 9) et diurnum] id est divinum L. — 10) ἀπὸ τοῦ Διός] apotu dios Gu. 2. dios pr., omissis vv. ἐπὶ τοῦ. om. L. B., qui in marg. habet ξεὶς διος dios, et Gu. 1. — 11) adhuc] ad hoc M. — 12) diu] Sic M. Gu. 2. divo L. B. Gu. 1. pr. dio vulg. — 13) sit] Sic L. B. Gu. 1. 2. S. fit vulg. — 14) cui] quod pr. — 15) est] om. L. — 16) dicebant antiqui] Sic Gu. 2. ant. diceb. vulg. — 17) rebus] diebus B. — 18) crepera iam vita] om.

Gu. 1. pro iam L. ideo habet. — 19) se] om. L. — 20) crepitem] id est sonum add. L. — 21) Decimanus] Sic B. M. Gu. 2. Decumanus vulg. — 22) appellatur] appellabatur B. — 23) nascitur] dicitur L. — 24) fieri maximus] max. fieri B. — 25) Deprensa] Deprehensa B. Gu. 1. S. — 26) dicitur genus] genus dicitur B. — 27) Decures decuriones] Hunc articulum bis habent codd. Gu. 1. 2. pr. edit. Nam eadem vox vulgo post Desiderare legitur, ubi eandem codd. glossam repetunt cum edit. princ. — 28) lactantem] lactentem B. — 29) pubes fieri] fieri pubes B. — 30) Decotes etc.] Detogis detritae togae dicitur L. — 31) putabant] putant L. — 32) noctu] om. pr. — 33) ostendat] vel a retibus, quae δυντα Graeci vocant, est enim dea venandi add. B. — 34) Nam etc.] Sic Gu. 2. M., nisi quod blacas scriptum est, ut in pr. Nam Gr. βλάκας st. app. S., ut

Dictynna Diana, quam esse lunam putabant³¹, dicta, quod fulgore noctu³² omnia ostendat³³.

Deblaterare est stulte loqui. Nam Graeci βλάττας stultos appellant³⁴.

Dicaearchia vocabatur³⁵, quae nunc Puteoli, quod ea civitas quondam iustissime regebatur.

*Δῖμοι*³⁶ apud Atticos³⁷ sunt, ut apud nos pagi.

Dice pro dicam³⁸ antiqui posuere³⁹.

*Decermina*⁴⁰ dicuntur, quae decerpuntur⁴¹ purgandi causa.

*Desertiones*⁴² divisiones patrimoniorum inter consortes.

Dispensatores dicti, qui aes pensantes expendebant, non adnumerabant. Hinc deducuntur⁴³ expensura, sive dispensata vel compensata. Item compendium, dispendium, assipendium, dupondium⁴⁴.

Disperscere est proprie pecus a pastione deducere, ut comperescere una pascere et⁴⁵ in uno loco continere.

*Despretus*⁴⁶ valde spretus.

*Desivare*⁴⁷ desinere⁴⁸.

Dissulcus porcus dicitur, quum in cervice setas dividit.

*Disertus*⁴⁹ a disserendo dictus.

Dignorant, signa imponunt, ut fieri solet in pecoribus⁵⁰.

Disertim pro diserte dixerunt antiqui⁵¹.

Distisum et pertisum dicebant, quod nunc distacum et pertacum⁵².

Delubrum dicebant fustem delibratum⁵³, hoc est decorticatum, quem venerabantur pro deo⁵⁴.

Delicia est tignum⁵⁵, quod⁵⁶ a culmine ad tegulas angulares infimas versus fastigatum⁵⁷ collocatur⁵⁸; unde tectum deliciatum et tegulae deliciares.

Degere antiqui posuerunt pro expectare.

Detriacae porcae, id est macilentae.

*Delibare*⁵⁹ aquam sulco derivare⁶⁰.

Delicare ponebant pro dedicare.

Deliquium solis a delinquendo dictum⁶¹, quod delinquat⁶² in cursu suo.

Delinquere est praetermittere, quod non oportet praeteriri; hinc deliquia⁶³ et delicta.

nos scripsimus. Nam βλ. stult. app. Graeci vulg.; om. totum hoc L. Gu. 1. Nam stult. app. Gr. βλάττας B., qui in marg. habet vel βλάτας. — 35) vocabatur] vocantur B. om. Gu. 1. — 36) Δῖμοι] Scripsi Graecis literis, quum vulg. Latinis scriptum reperitur; at ut supra λέξῆς Graec scriptum est, ita hoc quoque loco faciendum esse putavi, quum Graeci non dicant Demoe. Δεῖμοι B. — 37) Atticos] antiquos B. pr. — 38) dicam] dic M., ut S. Dice pro dic. At non intellexisse Festum videntur, a quo, quum optimi codd. consentiant, non recedam. Vult enim, opinor, hoc dicere Festus Dicitis vocabulo veteres usos fuisse pro Dica i. e. δίζη. — 39) posuere] posuerunt B. — 40) Decermina] Discermina L. Dicerm. B. — 41) decerpuntur] discerpuntur L. — 42) Desertiones] Dissectiones L. Desertiones B. Om. articulum Gu. 1. — 43) deducuntur] deducitur L. B. —

44) assip. dup.] om. L. dispond. B. — 45) et] om. L. — 46) Despretus] Dispretus L. — 47) Desivare] Desinare B. — 48) desinere] vel desinare desinare B. — 49) Disertus] Diserto pr. — 50) pecoribus] paribus B. — 51) diserunt antiqui] Sic L. B. M. Gu. 2. S. ant. dix. vulg. — 52) pertacum] dicimus add. Gu. 1. — 53) delibratum] delibratum Gu. 1. — 54) vener. pro deo] pro deo ven. Gu. 1. — 55) tignum] lignum L. — 56) quod] om. B. — 57) fastigatum] fastigium B. Gu. 1. fastigiatum pr. — 58) collocatur] collocatum L. — 59) Delibare] Sic M. Gu. 1. 2. pr. Delibrare L. S. Derivare vulg. — 60) derivare] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. deducere vulg. — 61) dictum] om. L. — 62) delinquat] delinquat L. Gu. 1. — 63) deliquia] Delinquia Gu. 2. deliquia vulg. cum ceteris.

*Deliquum*¹ apud Plantum significat minus.

*Detudes*² esse detensos³, deminutos⁴.

*Delaniare*⁵ est discindere⁶ et quasi lanam trahere, unde lacinia⁷ et lanus dicitur, qui pecus discindit⁸.

Delapidata, lapide strata.

Dextans dicitur, quia assi deest sextans, quemadmodum duodeviginti et deunx.

Deluit solvit a Graeco διαλύειν⁹.

*Dilectus*¹⁰ militum, et is, qui significatur amatus, a legendo dicti sunt.

Deliberare a libella, qua quid penditur, dictum.

*Detrectare*¹¹ est male tractare.

Dextimum et *sinistimum* antiqui dixerunt.

*Dextra*¹² auspicia prospera.

Dextrarum tibiarum genus est, quae dextra tenentur.

Diobolares meretrices dicuntur, quae duobus obolis ducuntur.

Dies dictus, quod divini sit operis, sive a¹³ Iove, eius, ut putabant, rectore, qui Graece Δία¹⁴ appellatur; sive quod aer diurnus dehiscat in candorem.

Diabathra genus solearum Graecanicarum.

Decorata perforata.

Deactio peractio.

Dianius locus Dianae sacratu.

Diffarreatio genus erat sacrificii, quo¹⁵ inter virum et mulierem fiebat dissolutio dicta diffarreatio¹⁶, quia¹⁷ fiebat farreo libo adhibito.

*Dium*¹⁸, quod sub coelo est extra tectum, a Iove¹⁹ dicebatur, et Dialis flamen et *dus* heroum aliquis ab Iove genus ducens.

*Defrensam*²⁰ detritam atque detensam²¹.

Deimo compositum est²² ex praepositione et loci significatione, ut exinde, perinde²³, proinde²⁴, subinde²⁵, quae item tempus significant.

Diox genus piscis frequens in Ponto²⁶.

Deincipem antiqui dicebant²⁷ proxime quemque captum, ut principem primum captum.

Diomedis campi in Apulia appellantur²⁸, qui ei in²⁹ divisione regni, quam cum Dauno fecit, cesserunt.

1) *Deliquum*] *Deliquium* B. — 2) *Detudes*] *Detasos* L. *Detusus* Gu. 1. — 3) *detensos*] *detensos* L. B. M. Gu. 2. pr. *detensos* Gu. 1. Est autem a *tundo*, non a *tondeo*. — 4) *deminutos*] *vel dem.* L. — 5) *Delaniare*] *Delanicare* L. Gu. 1. pr. — 6) *discindere*] *descendere* L. *discedere* B. Gu. 1. *decedere* M. — 7) *lacinia*] *lenones et lenonicia* L. *lanocinia* B. pr. *lanicina* Gu. 1. *lacinia* M. — 8) *discindit*] *discedit* L. M. Gu. 1. *discedit* Gu. 2. — 9) *a Graeco διαλύειν*] om. L. Gu. 1. *dialyin* M. Gu. 2. *dialyein* pr. *διαλυειν* B. — 10) *Dilectus*] Sic M. Gu. 2. pr. S. *Delectus* vulg. — 11) *Detrectare*] *Detractare* L. B. Gu. 1. — 12) *Dextra*

Sic L. M. Gu. 2. S. *dextera* vulg. — 13) *a Iove*] *ab Iove* M. *Dilove* L. *Dione* B. *Diove* Gu. 1. pr. — 14) *Δία*] Sic M. Gu. 2. S. ζεύς διός vulg. om. L. Gu. 1. pr. — 15) *quo*] *quod* L. B. Gu. 1. — 16) *diffarreatio*] *a farre* L. — 17) *quia*] *nam* L. — 18) *Dium*] usque ad *dicebatur* et om. L. — 19) *a Iove*] Sic Gu. 1. 2. *ab I.* vulg. — 20) *Defrensam*] *Defresam* L. — 21) *detensam*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *detensum* vulg. — 22) *est*] om. L. B. — 23) *perinde*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 24) *proinde*] om. Gu. 1. — 25) *subinde*] et *sub.* Gu. 1. — 26) *Ponto*] *Divum quod sub coelo est extra tectum, a Iove dicebatur* add. L. — 27) *antiqui dic.*] *dic. ant.*

*Diomedea*³⁰ insula, in qua Diomedes sepultus est, excedens Italia.

Depontani senes appellabantur³¹, qui sexagenarii de ponte deiiciebantur.

Desiderare et considerare a sideribus dici certum est.

Decurres decuriones.

Defomicatum a fomitibus succisum, quibus confoveri erat solitum lignum³².

Depeculatus a pecore³³ dicitur. Qui enim³⁴ populum fraudat, peculatus poena tenetur.

Occultarunt valde occultarunt³⁵.

Decalcatum calce litum³⁶.

Dium fulgur appellabant diurnum, quod putabant Iovis, ut nocturnum Summani³⁷.

*Dicassit*³⁸ dixerit.

LIBER V.

Elucum significat languidum ac³⁹ semisomnum, vel, ut alii volunt, alucinatorem⁴⁰ et nugarum⁴¹ amatorem, sive halonem⁴², id est hesterno⁴³ vino languentem, quod *ἔωλον*⁴⁴ vocitant Graeci⁴⁵.

Emerere, quod nunc est mercari, antiqui accipiebant pro sumere.

Elices sulci aquarii, per quos aqua collecta educitur e liris⁴⁶.

Enum etiamne.

Elaudare plus quam nominare.

Elecebrae argentariae meretrices ab eliciendo argento dictae.

*Electabo*⁴⁷ eliciam.

Enunquam equando.

Emussitata ad amussim facta.

Endoitium initium.

*Em*⁴⁸ tum.

*Empanda*⁴⁹ paganorum dea.

Emem eundem.

*Elumbum*⁵⁰ evulso⁵¹ lumbo.

Elinguem sine lingua.

Elacatenia genus salsamenti, quod appellatur vulgo⁵² melandrea⁵³.

*Enubro*⁵⁴ inhibenti.

Elix a liquore⁵⁵ dicta.

L. — 28) *appellantur*] *appellabantur* L. — 29) *in*] om. L. — 30) *Diomedea*] *Diomedea* M. — 31) *appellabantur*] *appellantur* M. — 32) *lignum*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 33) *pecore*] *pecude* pr. *pecure* M. — 34) *enim*] om. Gu. 1. — 35) *occultarunt*] Sic L. Gu. 1. S. *occuparunt* vulg. Pessime. — 36) *litum*] *ligatum* Gu. 1. — 37) *ut noct. Sam.*] *Nocturnum fulmen Summano attribuebant* L. — 38) *Dicassit dixerit*] om. L. *Dicassit, disserit* Gu. 1. *Dicassit dixerit* Gu. 2. — 39) *ac*] *et* L. — 40) *alucinatorem*] Sic M. Gu. 2. *allucinatorem* L. Gu. 1. S. *halluc.* vulg. — 41) *nugarum*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *nugarum* vulg. — 42) *halonem*] *ha-*

lonem Gu. 2. *alomen* M. *alenem* Gu. 1. *haliatonem* B. — 43) *hesterno*] Sic L. S. *hestremo* B. *esterno* vulg. Pessime. — 44) *ἔωλον*] *olon* Gu. 2. pr. *ἔωλον* *olon* B. om. L. Gu. 1. — 45) *vocitant*] *vocunt* L. B. Gu. 1. — 46) *e liris*] e om. B. *lyra* L. — 47) *Electabo*] *Electabo* M. — 48) *Em*] Om. hunc articulum L. S. *Dac. Eri* B. Gu. 1. — 49) *Empanda*] *Emparda* L. *Empada* Gu. 1. — 50) *Elumbum*] *Elumbem* S. D. — 51) *evulso*] Sic M. Gu. 2. S. D. *avulso* vulg. — 52) *vulgo*] *a vulgo* L. — 53) *melandrea*] *malandria* L. *malandrea* B. M. Gu. 1. pr. S. D. — 54) *Enubro*] *Enubrio* L. — 55) *liquore*] *licore* B.

Endoplorato implorato, id est cum questione inclamare. Implorare namque est, cum¹ fletu rogare, quod est proprie vapulantis.

*Endo procinctu*² significat autem, quum ex castris in proelium exitum est, precinctos, quasi praecinctos atque expeditos. Nam apud antiquos togis³ incincti⁴ pugnitasse⁵ dicuntur.

Emplivum militem, mercenarium.

Emancipati duobus modis intelliguntur⁶, aut ii⁷, qui ex patris iure exierunt⁸, aut ii⁹, qui aliorum fiunt domini¹⁰; quorum utrumque fit mancipatione¹¹.

Em antiqui dicebant pro eorum.

*Em*¹² pro eum¹³, ab eo, quod est *is*.

Egeriae nymphae sacrificabant praegnantem, quod eam putabant facile conceptam alvum egerere.

Escariae mensae quadratae vocantur¹⁴, in quibus homines epulantur¹⁵. *Anclubris*¹⁶ ea, quae¹⁷ in sacrificando¹⁸ diis anclatur¹⁹, quod est hauritur ministraturque.

Escit, erit²⁰.

Eapse ea ipsa.

Evelatum eventilatum²¹, unde velabra, quibus frumenta ventilantur.

Egens velut exgens, cui²² ne gens quidem sit reliqua.

Eiuratio significat, id, quod desideretur²³, non posse praestari. Plautus²⁴:

*Eiuravit*²⁵ *miitiam*.

*Everriator*²⁶ vocatur, qui iure accepta²⁷ haereditate iusta facere defuncto debet²⁸; quae²⁹ si non fecerit, seu quid in ea re turbaverit, suo capite luat. Id nomen ductum³⁰ a verrendo.

Nam *exverrae*³¹ sunt purgatio³² quaedam domus, ex qua mortuus ad sepulturam ferendus³³ est, quae fit per everriatorum³⁴ certo genere scoparum adhibito, ab extra verrendo dictarum.

Egretus et *adgretus* ex³⁵ Graeco sunt ducta³⁶ a³⁷ surgendo et proficiscendo³⁸. Unde et *Nyctegresia* quasi noctisurgium³⁹.

*Eccere*⁴⁰ iusiurandi⁴¹ est, ac si dicatur per Cererem, ut *ecastor*⁴², *edepol*. Alii⁴³ *eccere* pro *ecce* positum accipiunt.

Eumus ex Graeco *ἰωμεν*⁴⁴.

1) cum] om. B. — 2) procinctu] in procinctu add. M. S. D. — 3) togis] toti L. B. Gu. 1. pr. — 4) incincti] succincti L. B. Gu. 1. pr. — 5) pugnitasse] Sic M. Gu. 2. pugnasse vulg. Hoc verbum frequentativum quamquam in Lexicis non reperitur, recepi tamen, quum in optimo sit codice. Credibilis est enim, mutasse librariorum vocem, quam se non alias legisse meminissent. — 6) intelligantur] intelleg. M. dicuntur L. — 7) ii] om. L. hi B. M. — 8) exierunt] exiverunt L. — 9) ii] illi L. hi Gu. 1., qui om. qui. — 10) domini] Sic M. S. D. domini vulg. — 11) mancip.] emanc. B. — 12) Em] Sic L. S. D. En vulg. — 13) eum] eam B. — 14) Em] sunt quadr. voc. pr.; hinc intelligitur duplicem fuisse scripturam, et: mensae sunt quadr. et: mens. quadr. vocantur. Quae coniunxit editor edit. princip. — 15) hom. ep.] ep. hom. B. — 16) Anclubris] om. articulum ab hoc inde loco B. — 17) quae] qua Gu. 1. pr. — 18) sacrificando] sacrificio L. — 19) an-

clatur] acclatur L. M. Gu. 1. 2. anclaratur pr. — 20) Escit, erit] Escit id est exit L. — 21) eventilatum] ventil. L. — 22) cui] quoi pr. — 23) desideretur] desideratar L. — 24) Plautus] om. Gu. 1. — 25) Eiuravit] scuravit M. — 26) Everriator] Everrator B. pr. — 27) iure accepta] acc. iure M. — 28) defuncto debet] debet def. L. — 29) quae] Sic L. S. D. qua B. Gu. 1. pr. et qui M. qui vulg. — 30) ductum] Sic L. B. Gu. 2. pr. S. dictum Gu. 1. deductum vulg. — 31) exverrae] exvernae B., qui in marg. exhibet: vel exverriae, M. pr. exvervae L. — 32) purgatio] purgationes B. — 33) ferendus] deferendus Gu. 1. — 34) everriatorem] everrationem pr. — 35) ex] a L. — 36) ducta] dicta B. M. — 37) a] om. B. — 38) proficiscendo] proficendo L. — 39) Unde etc.] et nyctegr. om. L. nyctegr. om. Gu. 1. unde et pernocto quasi noct. (sic) cum lacunae signo B. pr. nonsurg. M. — 40) Eccere] Eceres L. — 41) iusiurandi] iusiurandum L. B. Gu. 1.

Europam tertiam orbis partem⁴⁵ ab Europa Agenoris filia certum est⁴⁶ appellari. Sed alii de amore Iovis in taurum versi narrant. Alii eam a praedonibus raptam, et navem, quae Iovis⁴⁷ tutelam⁴⁸, effigiem tauri habuerit⁴⁹, in eam regionem esse delatam. Quidam ob pulchritudinem regionis per simulationem⁵⁰ raptae filiae occupatam eam⁵¹ terram ab Agenore et⁵² Phoenicibus ferunt.

*Epolonos*⁵³ dicebant antiqui, quos nunc epulones dicimus. Datum⁵⁴ est autem his nomen, quod⁵⁵ epulas indicendi Iovi caeterisque diis potestatem haberent.

*Eudiae*⁵⁶ lineum filium, quod medici extremo⁵⁷ in clysterio relinquunt, per quod⁵⁸ *κλυσιμός*⁵⁹ emittitur.

Euboicum talentum numo⁶⁰ Graeco septem millium et quingentorum cistophorum est, nostro⁶¹ quatuor millium denariorum.

Extrarius ab extraneo sic distinguitur: *Extrarius* est⁶², qui extra focum sacramentum iusque sit; *extraneus* ex altera terra, quasi extraneus⁶³.

Exta dicta, quod ea diis prosecuntur, quae maxime exstant eminentque.

Extimum extremum ita⁶⁴ significat, ut intimo sit contrarium.

*Exterraneus*⁶⁵ ex alia terra⁶⁶.

*Exterraneus*⁶⁷ quoque dicitur, qui⁶⁸ ante tempus natus vel potius eiectus est. Dicitur autem extraneus⁶⁹, quod eum mater exterrita alvo eiecit.

*Externus*⁷⁰ est alienus⁷¹ terrae.

Experrectus a corrigendo se vocatus, quod fere facimus recentes a somno.

*Experta*⁷² antiqui dicebant, quasi expertia⁷³ habita.

Excudere, procludere et *incus*⁷⁴ ipsa a caedendo dicta sunt.

Explorare antiquos⁷⁵ pro exclamare usos, sed postea prospicere et certum cognoscere coepit significare. Itaque speculator ab exploratore hoc distat, quod speculator hostilia silentio perspicit⁷⁶, explorator pacata⁷⁷ clamore cognoscit.

Expapillato brachio, exerto⁷⁸; quod quum fit, papilla nudatur.

*Exbures*⁷⁹ exinteratas⁸⁰, sive exbuae⁸¹, quae exhiberunt, quasi epotae.

pr. — 42) *Ecastor*] *Castor* Gu. 1. — 43) *Alii*] usque ad verbum *ἰομέν* om. L. — 44) *ἰομέν*] *iomeri* Gu. 2. *iomen* pr. *ἰομέν* B. om. Gu. 1. — 45) *orbis part.*] *part. orb.* L. — 46) *certum est*] *est cert.* B. — 47) *Iovis*] *in* L. — 48) *tutelam*] *tutela* L. — 49) *habuerit*] *habuit* L. — 50) *per simulationem*] *propter sim.* L. *similitudinem* B. M. — 51) *eam*] om. B. Gu. 1. pr. — 52) *Agenore et Phoen.*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. D. vulg. om. copula *et*, quae abesse nequit. — 53) *Epolonos*] *Epolones* L. B. — 54) *Datum est autem*] *Datum aut. est* pr. *Dictum* B. — 55) *quod etc.*] *Iovi caeterisque diis epulas potestatem haberent.* Sic corrupte est in L. — 56) *Eudiaeon*] *Eudicem* L. *Endicon* B. — 57) *extremo*] om. Gu. 1. — 58) *per quod*] *quod per* Gu. 1. — 59) *κλυσιμός*] Sic scripti de coniectura, quum in B. M. Gu. 1. 2. esset *climos*, quod habet S. *chymos* vulg. *chimos* L. De voc. *κλυσιμός* vid. Lex. Graec. — 60) *numo*] *numero* L. — 61) *nostro*] *apud* L. Haud dubie

erat scriptum *apud nos.* — 62) *Extrarius*] *Extraneus* Gu. 1. — 63) *extraneus*] *extraneus* Gu. 1. — 64) *ita significat*] Sic M. Gu. 2. *significat, ita* vulg. — 65) *Exterraneus ex alia terra*] om. L. *Exterraneus* B. M. Gu. 2. pr. S. *Extraneus* vulg. — 66) *alia terra*] *terra alia* B. — 67) *Exterraneus*] *Exterrinius* L. *Exterrincrus* B. *Exterrincius* pr. — 68) *qui*] *et qui* L. B. M. S. — 69) *extraneus*] *extercinius* L. *exterrincius* B. pr. — 70) *Externus*] *Exteneus* pr. — 71) *alienus*] Sic L. M. Gu. 2. pr. *alienae* vulg. Offendit scil. *librarios alienus* cum genitivo positum. — 72) *Experta*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. D. *Experta* vulg. — 73) *expertia*] Sic M. Gu. 1. pr. S. D. *expertitia* vulg. — 74) *incus*] *incudis* B. M. Gu. 1. 2. — 75) *antiquos*] *apud ant.* B. — 76) *perspicit*] *prospicit* B. — 77) *pacata*] om. L. *peccata* B. Gu. 1. pr. — 78) *exerto*] *extento* L. — 79) *Exbures*] *Exberes* L. B. Gu. 1. pr. *Exbures* S. D. — 80) *exinteratas*] *exenteratos* L. — 81) *exbuae*] Sic L. B.

*Exdorsua*¹ dorsum confringe²; alii, exime.

*Exfir*³ purgamentum, unde⁴ adhuc manet suffitio⁵.

*Escendere*⁶ egredi.

Experitos imperitos.

Expleunt explent.

*Exduta*⁷ exuvia.

*Excipium*⁸, quod excipiatur⁹, ut praecipuum, quod ante capitur.

Exciet excutiet.

Expatere in locum patentem se dare, sive in spacium se conferre.

*Exdecimata*¹⁰ electa.

Expectoral, ex pectore eicit.

Experrectus est¹¹, qui per se vigilare coepit: expergitus ab alio excitatus, quem solemus dicere expergefactus¹².

Excidionem urbis a caedendo dictam manifestum est.

Effata elocuta.

Exporgere porro agere, exporrigere.

Exoletus, quiadolescere, id est crescere¹³ desiit.

Exanclare, exhaurire.

Examen est et¹⁴ aequamentum et iudicii investigatio¹⁵ et apium¹⁶ congregatio vel locustarum.

Exagogen evectioem.

*Exurgentes*¹⁷ experimentes.

*Exregiae*¹⁸, egregiae, id est e grege¹⁹ lectae.

Exodium exitum.

Examussim regulariter. Amussis enim regula fabrorum est: vel, ut alii volunt, ferramentum, quo in poliando utuntur²⁰.

Exoriri surgere²¹.

Exuviae ab exuendo dictae.

Exercitus et militum copia dicitur, et homo multis negotiis exercitus; sed²² superius quarti ordinis, hoc²³ secundi est.

Exomides sunt comici vestitus exertis humeris²⁴.

Gu. 1. pr. S. D. *exburae* vulg. — 1) *Exdorsua*] Sic in Gu. 1. est, sed punctis notatum u. — 2) *confringe*] Sic B. M. Gu. 1. pr. S. D. *constringe* vulg. Sed *exdorsuare* est dorsum ita caedere, ut nullum appareat, confringere, non tantum constringere. — 3) *Exfir*] *Exfit* L. Gu. 1. — 4) *unde*] et add. L. — 5) *suffitio*] *suffio* L. pr. Sequitur in L. glossa, quae neque in aliis codd., neque in editt. existat: *Exlitis iudex, quem una pars eligit.* — 6) *Escendere*] Sic M. Gu. 2. *Exscendere* L. B. Gu. 1. *Excedere* vulg. — 7) *Exduta*] *Exduta* L. *Exductae* B. — 8) *Excipiatur*] *Excipium* Gu. 1. — 9) *excipiatur*] *excipitur* M. *capitur* Gu. 1. — 10) *Exdec.*] *Edec.* M. — 11) *est*] om. B. — 12) *dicere* exp.] exp. dic. B. — 13) *id est crescere*] om. B. — 14) et]

om. B. — 15) *investigatio*] *examinatio* add. L. B. Gu. 1. — 16) *apium*] Sic M. Gu. 2. Vide Gernhard. ad Cic. Cat. Mai. 15, 54. — 17) *Exurgentes*] Sic scripsi e vestigiis codd. M. Gu. 2., in quibus est *Exurgentes* antiqua orthographia. *Exurgentes* B. *Exsurgentes* L. *Exurgentes* vulg. — 18) *Exregiae*] *Egreg.* M. *Exegregiae* L. — 19) *e grege*] *exgrege* L. *egregie* B. M. — 20) *utuntur*] *utitur* B. — 21) *surgere*] *Addit* L. glossam *Egregius e grege lectus.* — 22) *sed*] usque ad finem om. L. — 23) *hoc*] vero add. B. — 24) *vestitus exertis humeris*] *exertis humeris vestiti* B. — 25) *et ilia*] om. L. — 26) *inarum*] *varum* M. S. D. — 27) *in chartis*] om. L. — 28) *videntur*] unde *vid.* L. *in chart. app. ita videntur esse dicta* pr. — 29) *dicta*] *Add.* L. glossam *Ebulus*

Exiles et *ilia*²⁵ a tenuitate inarum²⁶, quas Graeci in *charis*²⁷ ita appellant, videntur²⁸ esse dicta²⁹.
Exilica causa, quae adversus exulem agitur.

Exitum antiqui ponebant pro exitu; nunc exitum pessimum exitum dicimus.

Exercirent, sarcirent³⁰.

Exercitionem exercitii dicebant antiqui *exercitationem*³¹ exercitati. Item³² *exercitiorem*, *exercitis-*
simum, sicut³³ ab exercitato *exercitaiorem*, *exercitissimum*.

Exfuti effusi³⁴, ut *merat* pro *mersat*.

Effari et *effuta*³⁵ a *fando*, quod ipsum³⁶ ex Graeco $\omega\varsigma \varphi\acute{\alpha}\tau\omicron$ ³⁷.

Equiria ludi, quos Romulus Marti instituit³⁸ per equorum cursum, qui in campo Martio *ex-*
cebantur.

Equirine iusiurandum per Quirinum.

Equestre aes, quod equiti dabatur.

Equitare antiqui dicebant³⁹ equum publicum merere⁴⁰.

Equus Marti immolabatur, quod per eius effigiem Troiani capti sunt⁴¹, vel quod eo⁴² genere
animalis Mars delectari⁴³ putaretur.

Equo veli flammii Diali non licebat, ne, si longius digrediretur, sacra negligenterent⁴⁴.

Exinfilulabat exerebat. *Infulas*⁴⁵ enim sacerdotum filamenta⁴⁶ vocabant.

Existimare dictum ab aestimatione.

*Exrogare*⁴⁷ est ex lege vetere⁴⁸ aliquid eximere per novam legem.

Eximium inde dici coeptum, quod in sacrificiis optimum pecus e grege eximebatur, vel, quod
primum erat natum⁴⁹.

Exemplum est, quod sequamur, aut vitemus. *Exemplar*, ex quo simile faciamus. Illud animo
aestimatur, istud oculis conspicitur.

Exhaustant, efferunt.

*Exin*⁵⁰ metri causa dicitur pro *exinde*.

Exesto, extra esto. Sic⁵¹ enim licitor in quibusdam sacris clamitabat: *hostis, vincitus*⁵², *mulier,*
virgo exesto; scilicet interesse prohibebatur⁵³.

Epularcs appellabantur⁵⁴, qui in quibusdam ludis nocte epulabantur.

*Epistylum*⁵⁵ trabs, quae super columnas ponitur.

Epeus nomen cuiusdam fabri, qui equum *Dureum*⁵⁶ fecit.

graece Sambucus dicitur. — 30) *Exercirent, sarcirent*] *Exercirent sarcirent* B. — 31) *exercitationem*] *exercionem* L. B. *exercitionem* Gu. 1. *excitationem* Gu. 2. — 32) *Item*] *etiam* Gu. 1. — 33) *sicut* etc.] om. usque ad finem L. — 34) *effusi*] *exfusi* L. B. M. pr. — 35) *effuta*] *cfuta* B. — 36) *ipsum*] om. B. — 37) $\omega\varsigma \varphi\acute{\alpha}\tau\omicron$] Sic scripsi e M. Gu. 2., in quibus est *osphato* — $\varphi\eta\eta\acute{\iota}$ dico vulg. *phemi* $\varphi\eta\eta\acute{\iota}$ B. *phemi* pr. om. L. Gu. 1. — 38) *insti-*
tuit] *constituit* B. — 39) *antiqui dicebant*] *dic. ant.* B. — 40) *merere*] Sic L. Gu. 1. 2. *mereri* vulg. — 41) *sunt*] Sic Gu. 1. 2. *sint* vulg. — 42) *eo*] *ex eo* L. — 43) *de-*
lectari] *lactari* B. — 44) *neglig.*] *negleg.* M. — 45) *In-*
fulas] *fibulas* L. — 46) *filamenta*] om. L. — 47) *Ex-*

rogare] *Erog.* Gu. 1. — 48) *vetere*] *veteri* B. — 49) *erat*
datum] *natum* erat L., in quo haec glossa addita est:
Electrum in Capadocia gigni testis est Archelaus, qui
ibi regnum obtinuit, translucens; et formicas, culices,
sive muscas et folia sicca, itemque paleas, ut magnas,
ferrum ad se trahens. Ebe n u s lignum est interius, ni-
gram, solidum, pulchrum, aptum ocularibus. — 50)
Exin etc.] *Exin pro exinde causa ponitur* B. — 51) *Sic*
sicut] L. B. Gu. 1. — 52) *vincitus*] *victus* L. pr. — 53)
prohibebatur] *prohibeatur* B. *prohibetur* (sic) Gu. 2. —
54) *appellabantur*] om. L. — 55) *Epistylum*] *Episti-*
lium L. B. M. Gu. 1. pr. — 56) *Durcum*] *Troianum* L.

Epicrocum genus amiculi croco tinctum, tenue et pellucidum¹.

Epulam antiqui etiam singulariter posuere².

*Epilimma*³ genus vilissimi unguenti.

*Erectum*⁴ *citumque*⁵ fit inter consortes, ut in⁶ libris legum⁷ Romanorum⁸ legitur. Erectum a coercendo dictum. Unde et erciscendae⁹ et ercisci¹⁰. Citum autem est vocatum¹¹ a ciendo.

Ederam flumini Diali neque tangere, neque nominare fas erat, pro eo, quod edera vincit, ad¹² quodcumque se applicat. Sed ne anulum quidem gerere ei licebat¹³ solidum, aut aliquem in se habere nodum.

*Edeatrae*¹⁴, qui praesunt regis epulis¹⁵, dicti ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων¹⁶.

Ervum et *ervilia* a Graeco sunt dicta, quia¹⁷ illi ervum ὄροβος¹⁸, ervilium ἐρέβινθος¹⁹ appellat.

Ergo correptum significat idem, quod apud Graecos οὐκοῦν²⁰; producte idem, quod χάριν²¹, hoc est gratia, quum scilicet gratia intelligitur²² pro causa. Sed illud superius etiam sine exemplis notum est; hoc inferius sic formatur²³, quum dicimus de aliquo: statua donatus²⁴ est honoris virtutisque ergo, id est honoris virtutisque causa.

Eritudo servitudo²⁵.

Erugere semel factum significat, quod eructare saepius. Illud enim perfectae formae²⁶ est, hoc frequentativae.

Erebum Virgilius interdum obscuritatem quandam²⁷ esse describit apud inferos, cum ait:

— *Imas Erebi descendit ad umbras.*

Interdum flumen eiusdem loci, dicens²⁸:

— *Et magnos Erebi transnavimus amnes.*

Varro vero Erebo natam noctem ait²⁹. Unde est et illud:

— *Erebo creata³⁰ fuscis crinibus nox, te³¹ invoco.*

Effafilatum, exertum, quod scilicet omnes³² exerto brachio sint exifilati³³, id est extra vestimentum filo contextum.

1) pellucidum] pertucidum L. M. Gu. 1. pr. — 2) posuerunt] posuerunt L. — 3) Epilimma] Sic M. Gu. 2. S. D. Epilima B. Epilimina L. — 4) Erectum] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. D. Erectum vulg. — 5) citumque] citum, quod B. pr. cinctumque Gu. 2. — 6) in] om. L. — 7) legum] regum L. Gu. 1. — 8) Romanorum] Sic Gu. 1. 2. pr. Romanarum vulg. — 9) erciscendae] Sic M. Gu. 2. B. erciscende L. Gu. 1. pr. S. herciscendae vulg. — 10) ercisci] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. hercisci vulg. — 11) est vocatum] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. voc. est vulg. — 12) ad] et ad L. pr. — 13) ei licebat] lic. ei L. eius lic. Gu. 1. — 14) Edeatrae] Edeatrae L. — 15) praes. reg. ep.] reg. ep. praes. L. — 16) ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων] apoton ademasat Gu. 2. apoton edematou pr., quae post lacinae signum addit pulmentum. dicti a Graeco L., omissis verbis Graecis, quae etiam

Gu. 1. om.; ἐδεσμάτων. Nam ἐδεσμα significat pulmentum B. Idem haud dubie in cod. fuit, e quo princeps edit. est excusa. — 17) quia] nam pr. — 18) ὄροβος] orobos pr. orubus Gu. 2. M. orobon L. egeβος B. om. Gu. 1. — 19) ἐρέβινθος] Sic scripsi e Gu. 2., in quo est erebintos; erebinton pr. erebinicus M. om. L. Gu. 1. ἐρέβινθον vulg. — 20) οὐκοῦν] Sic scripsi e M. Gu. 2., in quibus est ukun. ucon pr. om. L. Gu. 1. οῦν vulg. — 21) χάριν] charin Gu. 2. pr. χαρις B. om. L. Gu. 1. — 22) intelligitur] intelleg. M., ut semper. — 23) formatur] Sic M. Gu. 2. S. somniatur B. Gu. 1. pr. sonat L. sumitur vulg. — 24) donatus] donatum L. — 25) Erit. serv.] Erit. servitus est sive servitudo L. — 26) perfectae formae] perfecta forma M. — 27) quandam] om. B. — 28) dicens] dum dicit B. — 29) Erebo nat. noct. ait] ait Er. nat. n. B. — 30) creata] creatam

LIBER VI.

Fornacaliu sacra erant, quum far in fornaculis torrebant.

Formiae oppidum appellatur ex Graeco, velut *hormiae*³⁴, quod circa id crebrae stationes tutaeque erant, unde proficiscebantur navigaturi³⁵.

Formi significat modo faciem cuiusque rei, modo calidam, ut, quum exta, quae dantur, *de-forma* appellatur³⁶. Et Cato ait de quodam aedificio aestate frigido, hieme formido³⁷.

Item *forma* appellatur puls miliacia, ex melle³⁸.

*Fordicidiis*³⁹ boves *fordae*⁴⁰, id est gravidae, immolabantur⁴¹, dictae a fetu.

Foedus appellatum ab eo⁴², quod in paciscendo foedere⁴³ hostia necaretur⁴⁴. Virgilius⁴⁵:

— *Et caesa iungebant foedera porca.*

Vel quia in foedere⁴⁶ interponatur fides.

Forcipes dicuntur, quod his forma, id est calida capiuntur⁴⁷.

Forbeum antiqui omne genus cibi appellabant, quam⁴⁸ Graeci *γορβήν* vocant.

Focdum antiqui dicebant pro hoedo⁴⁹, *folus* pro olere, *fostem* pro hoste, *fostium*⁵⁰ pro hostia.

Furum nigrum, vel atrum. Hinc dicta furuus, furiae, funus, fuligo, fulgus, fumus.

Fodare fodere.

Forctes, frangi et bonus, sive validus.

*Forum*⁵¹ sex modis intelligitur. Primo negotiationis locus, ut forum Flaminium⁵², forum Iulium, ab eorum nominibus, qui ea fora constituenda⁵³ curarunt; quod etiam locis⁵⁴ privatis et in viis et in agris fieri solet. Alio⁵⁵, in quo iudicia fieri, cum populo agi, conciones haberi solent. Tertio, quum is, qui provinciae praest, forum agere dicitur, quum civitates vocat et de controversiis eorum cognoscit. Quarto, quum id forum antiqui appellabant, quod nunc vestibulum sepulcri dicari⁵⁶ solet. Quinto, locus in navi, sed tum⁵⁷ masculini generis est et plurale⁵⁸. Sexto fori significant et Circensia spectacula, ex⁵⁹ quibus etiam minores *forulos* dicimus. Inde et forare, foras dare⁶⁰, et foras, fores⁶¹ et foreculae⁶², id est ostiola dicuntur.

Fons a fundendo⁶³ dictus⁶⁴.

Fomitis sunt assulae ex arboribus, dum caeduntur excussae, dictae, quod in eo opere occupati

L. — 31) nox te] noctem L. nocte B. Gu. 1. — 32) omnes] omen L. pr. omni Gu. 1. — 33) sint exflati] sit exf. pr. sit exflatum L. — 34) velut hormiae] velut om. L., qui habet hormitae. πορβήν pro hormitae B. — 35) navigaturi] negotiaturi L. — 36) appellantur] appellabantur L. — 37) formido] ferrido B. — 38) miliacia ex melle] ex milio et melle facta L. miliacea M. — 39) Fordicidiis] Fordicidis B. M. Gu. 1. 2. pr. I. Fordicales boves id est fordae boves grav. — 40) boves fordae] fordae boves L. forvidae B. — 41) immolabantur] immolabant M. immolantur B. L. dictae a fetu, quae immolabantur; fordicidia sacra cum forda bos mactatur. — 42) ab eo] om. L. — 43) foedere] foede Gu. 2. — 44) necaretur] mactaretur L. notaretur pr. — 45) Virgilius] om. Gu. 1. — 46) in foedere] in foederu B. Gu. 1. pr. inter foedera L. — 47)

capiuntur] Sic L. S. D. rapiuntur vulg. — 48) quam] usque ad fin. om. L. vocabant B. forbin M. Gu. 2. phorben pr. om. Gu. 1. — 49) hoedo] ut et dicunt add. L. — 50) fostiam] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. fostia vulg. Paulo ante fostim pro hostem habent Gu. 1. S. fustim Gu. 2. fostum L. — 51) Forum] quod add. B. — 52) Flaminium] Flamineum L. — 53) constituenda] custodienda Gu. 1. pr. — 54) locis] vulg. in locis. In om. M. Gu. 1. (qui etiam ante agris om.) 2. pr. S. — 55) Alio] Secundo B. — 56) dicari] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. dici vulg. — 57) tum] quum B. M. Gu. 1. — 58) plurale] est add. Gu. 2. — 59) ex] om. pr. — 60) foras dare] foros dare L. — 61) et foras, fores] Sic Gu. 2. et fores et foras vulg. et alterum om. cum Gu. 2. M. — 62) foreculae] forculae L. B. Gu. 1. — 63) a fundendo] quia aquam fundit add. L. — 64) dictus] Sic M.

cibus potuque confoventur. At Opilius¹ adustas iam vites² fomites vocari existimat³. Alii vocari putant scinillas, quae ex ferro candentis malleis excutuntur⁴; dictae autem ita, quia igni sunt confotae. Pari modo assulae, quae sunt securibus excussae.

Fontinalia, fontium sacra. Unde et Romae Fontinalis porta.

Folium a Graeco venit, quod illi dicunt φύλλον⁵, sed ideo per unum *l*, quia antiqui non geminabant consonantes.

Focus, fomenta, focillationes, foculi a fovendo, id est calefaciendo dicta sunt⁶.

Folliculare appellatur pars remi, quae⁷ folliculo est tecta, a quo vita follicularis⁸.

*Ferentarii*⁹ auxiliares¹⁰ in bello, a ferendo auxilio dicti, vel¹¹ quia fundis et lapidibus pugnabant, quae tela feruntur, non tenentur¹², ita appellati¹³.

*Firctum*¹¹ genus libi dictum, quod crebris ad sacra ferebatur¹⁵, nec sine strue, altero genere libi, quae qui afferebant¹⁶ struferctarii¹⁷ appellabantur.

*Feralia*¹⁸ diis manibus sacra¹⁹ festa, a ferendis epulis, vel a feriendis²⁰ pecudibus appellata.

*Feria*²¹ a feriendis victimis vocata²².

*Februarius*²³ mensis dictus, quod tum, id est²⁴ extremo mense anni²⁵ populus februareretur, id est lustraretur ac purgaretur²⁶, vel a Iunone februatata, quam alii februaelem, Romani februlum²⁷ vocant, quod ipsi eo mense sacra fiebant, eiusque feriae erant Lupercalia, quo die mulieres februebantur, a Iupercis, amico Iunonis, id est pelle caprina; quam ob causam is quoque dies februatatus appellabatur. Quaecunque denique purgamenti causa in²⁸ quibusque²⁹ sacrificiis adhibentur, februa appellantur³⁰. Id vero, quod purgatur, dicitur februatatum.

Fescemini versus, qui canebantur in nuptiis, ex urbe Fescemina dicuntur allati, sive ideo dicti, quia fascinum³¹ putabantur arcere.

*Fenus*³² et³³ feneratores³⁴ et lex de credita pecunia fenebris³⁵, a fetu dicta³⁶, quod³⁷ crediti nummi alios pariant, ut apud Graecos eadem res τόκος dicitur³⁸.

Fenum quoque pratorum ab hac causa est appellatum, quando³⁹ id ipsum manens quotannis novum parit. Unde etiam et⁴⁰ *festuca* vocata⁴¹ est.

*Felicata*⁴² patera dicta, quod ad⁴³ filicis⁴⁴ herbae speciem sit caelata⁴⁵.

Gu. 2. dicitur vulg. — 1) Opilius] orbilius L. — 2) vites] fomites M. — 3) fomites vocari exist.] Sic Gu. 2. voc. exist. fom. vulg. — 4) excutuntur] excutuntur (sic) Gu. 2. Fortasse scriptum fuit exciduntur. — 5) φύλλον] phillon L. M. Gu. 2. om Gu. 1. — 6) dicta sunt] om. L. — 7) quae] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. quod vulg. — 8) follicularis] follicularis Gu. 1. — 9) Ferentarii] Ferentani Gu. 1. — 10) auxiliares] auxiliares L. Gu. 1. — 11) vel] ita appellati h. I. addit L. — 12) tenentur] contentar M. — 13) ita appellati] om. pr. appellati ita B. — 14) Firctum] Ferentum L. Fertum B. Ferctum S. — 15) ferebatur] ferbantur M. — 16) afferebant] ferbant L. — 17) struferctarii] Sic B. Gu. 2. pr. S. strufertarii Gu. 1. strufectarii M. struferctarii L. — 18) Feralia] om. articulum Gu. 1. — 19) sacra] Sic L. Gu. 2. sacra vulg. — 20) feriendis] Sic Gu. 2. S. ferendis vulg. — 21) Feria] Feriae L. — 22) vocata] Sic M. Gu. 2. appellata vulg. dicta L. —

23) Februarius] om. Gu. 1. hunc articulum usque ad verba februa appellantur. — 24) id est] om. B. — 25) anni] om. L. — 26) purgaretur] qui mensis erat anni ultimus add. L. — 27) februlum] februatim L. februlam B. februlum M. februllum Gu. 2. — 28) in] om. L. — 29) quibusque] quibuscunque B. pr. — 30) appellantur] appellabatur L. appellatur pr. — 31) fascinum] fascinationes L. — 32) Fenus] Sic tota familia verborum, a verbo feo derivata, in omnibus codd. nostris per e scribitur, nusquam per oe, ut est in vulgatis exemplaribus, a quibus recte recessit Scal. — 33) et] om. L. — 34) feneratores] fenerator L. est fenerata res B. et fenerata res Gu. 1. pr. — 35) de credita pecunia fenebris] fenebris de credita pecunia L. In B. et M. incipit a voce fenebris novus articulus. — 36) a fetu dicta] dicta sunt a fetu L. — 37) quod] quia L. — 38) τόκος dicitur] dicitur τόκος B. om. L. τόκος om. Gu. 1. tokos Gu. 2. tocos pr. — 39) quando] quoniam L. —

*Fesceneo*⁴⁶ vocabantur, qui⁴⁷ depellere fascinum credebantur.

Ferias antiqui festas⁴⁸ vocabant; et aliae erant sine die festo, ut⁴⁹ nundinae; aliae cum festo, ut Saturnalia, quibus adiungebantur epulationes ex proventu fetus⁵⁰ pecorum frugumque.

Ferire dictum, quod ferientes ferantur⁵¹.

*Felicones*⁵² mali et⁵³ nullius usus, a filice⁵⁴ dicti⁵⁵.

*Ferus*⁵⁶ ager, iucultus.

Factio et factiosus initio honesta vocabula erant; unde adhuc factiones histrionum et quadrigariorum dicuntur. Modo autem⁵⁷ nomine factionis seditio et arma vocantur.

Fama a fando dicta, sic⁵⁸ apud Graecos φήμη ἀπὸ τῆς φάσεως⁵⁹.

*Familia*⁶⁰ antea in liberis hominibus dicebatur, quorum dux et princeps generis vocabatur⁶¹ pater et mater familiae⁶². Unde familia nobilium⁶³ Pompiliorum, Valeriorum⁶⁴, Corneliorum, et familiares, ex eadem familia. Postea hoc nomine etiam⁶⁵ famuli appellari coeperunt permutata i cum u littera.

Facessere significat interdum facere, ut est:

Iussa facessunt.

Interdum vero pro *abeat* ponitur. Pacuvius:

Facessite omnes hinc,

id est⁶⁶ abite.

Facul antiqui dicebant et *faculter* pro facile; unde *facultas* et *difficultas* videntur dicta. Sed postea *facilitas* morum facta est, *facultas* rerum.

Famuletium dicebatur, quod nunc *servitium*.

*Fanicosam*⁶⁷ terram palustrem vocabant.

Famuli origo ab *Oscis* dependet⁶⁸, apud quos servus *famel*⁶⁹ nominabatur⁷⁰, unde et familia vocata⁷¹.

Fagutal sacellum Iovis, in quo fuit *fagus* arbor, quae Iovis⁷² sacra⁷³ habebatur.

Fovii, qui nunc *Fabii*⁷⁴ dicuntur, dicti, quod princeps gentis eius ex ea natus sit, cum qua *Hercules* in fovea concubuit. Alii putant, eum primum ostendisse, quemadmodum *ursi* et *lupi* foveis caperentur⁷⁵.

40) etiam et] Sic L. M. Gu. 2. Vide notam supra ad voc. *Apricum* locum. et om, vulg. est etiam et fest, voc. est Gu. 1. — 41) *vocata*] dicta L. — 42) *Felicata*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *Filicata* vulg. Verius, opinor, hoc est, quam *felicata*, quum deducatur a subst. *felix*, quod non scribitur *felix*. Retinui tamen codd. scripturam, mire inter se consentientium. Usui tamen etiam aliquid tribuendum est. — 43) *ad*] om. Gu. 1. — 44) *filicis*] *felices* M. Gu. 1. — 45) *caelata*] id est sculpta add. L. — 46) *Fesceneo*] Sic scripsi e cod. Ursini, quod ipse probat. Et proxime ad hoc accedit Gu. 2., in quo est *Fescemnoe*. Vid. Ursini, Scal. et Baerrii notas. *Fesnoae* vulg. atque ita reliqui libri nostri. — 47) *quae*] quae L. — 48) *festas*] *festi* B. — 49) *ut — cum festo*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 50) *fetus*] om. L. Gu. 1. — 51) *ferantur*] *feruntur* L. B. Gu. 1. pr. S. *feriantur* M. — 52) *Felicones*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *Filicones* vulg. Vid. not. ad glossam *Felicata*. — 53) *et*] om. B. — 54)

filice] *felice* M. Gu. 2. — 55) *dicti*] *Filtra sunt incantationes ad viros in amorem deducendos vel alienandos* add. L. — 56) *Ferus*] *Efferus* L. — 57) *autem*] om. L. — 58) *sic*] sed Gu. 1. — 59) φήμη ἀπὸ τῆς φάσεως] *pheme apo tes phaseos* pr. *phiou apo tis phaseos* M. Gu. 2. om. Graeca L. Gu. 1. — 60) *Familia*] *autem* add. L. B. Gu. 1. pr. — 61) *vocabatur*] *vocabantur* B. pr. — 62) *familiae*] om. L. — 63) *nobilium*] *nobiliorum* Gu. 1. — 64) *Valeriorum*] *Valesiorum* L. — 65) *etiam*] et Gu. 1. — 66) *hinc, id est*] id est hinc L. — 67) *Fanicosam*] Sic M. Gu. 2. *Famelicosam* vulg. — 68) *dependet*] *dependit* M. Gu. 2. pr. — 69) *famel*] *famy* L. — 70) *nominabatur*] *vocabatur* B. — 71) *vocata*] om. B. — 72) *Iovis*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. Vide not. ad glossam *Aliuta*. *Iovi* vulg. — 73) *sacra*] *sacrata* L. B. — 74) *Fabii*] *Favii* B. Gu. 1. 2. pr. *Favi* M. — 75) *foveis cap.*] *cap. for.* L.

Faces antiqui dicebant, ut fides.

Famino, dicitur.

Facem in nuptiis in honorem Cereris praeferebant; aqua¹ aspergebatur² nova nupta, sive ut casta puraque ad virum veniret³, sive ut ignem atque⁴ aquam cum viro communicaret.

Fabam nec tangere, nec nominare Diali flamini licet, quod ea putatur ad mortuos pertinere. Nam et Lemuralibus iacitur larvis, et parentalibus adhibetur sacrificiis⁵, et in flore eius luctus literae apparere videntur⁶.

Flamen Dialis dicitur, quod filo assidue⁷ veletur; indeque⁸ appellatur flamen, quasi filamen. Dialis autem appellatur a Dio⁹, a quo vita dari putabatur¹⁰ hominibus.

Famella diminutivum a fama.

*Favianum*¹¹ et Quintiliani appellabantur luperci, a Favio¹² et Quintilio¹³ praepositis suis.

Fastorum libri appellantur¹⁴, in quibus totius anni fit¹⁵ descriptio. Fasti enim dies festi sunt.

Favum a Fauno dictum, sive a fando, quod dum pontifex¹⁶ dedicat¹⁷, certa verba fatur.

Fastigium aedificii summum.

*Favi*¹⁸ a favendo¹⁹.

*Favissae*²⁰ locum sic appellabant, in quo erat aqua inclusa circa templa. Sunt autem, qui putant, favissas²¹ esse in Capitolio cellis²² cisternisque similes, ubi reponi erant solita ea, quae in templo vetustate erant facta inutilia²³.

Faventia bonam ominationem significat. Nam praecoens clamantes populum sacrificiis favere iuebant. Favere enim est bona fari, at²⁴ veteres poetae pro silere usi sunt favere²⁵.

Falcones dicuntur, quorum digiti pollices in pedibus intro sunt curvati, a similitudine falcis.

*Farrearum*²⁶ genus libi ex farre factum.

Falatica genus teli missile²⁷, quo utuntur ex falis²⁸, id est ex locis exstructis dimicantes.

Fatantur, multa fantur.

*Falae*²⁹ dictae ab altitudine³⁰, a falando³¹, quod apud Etruscos significat coelum.

Farfenum virgulti genus.

Fascinum et fas a fando nominantur³².

Furtores, nomenclatores, qui clam velut infererent³³ nomina saluatorum in aurem candidati.

1) aqua] vulg. aquaque; om. que L. B. M. Gu. 1. 2. — 2) aspergebatur] sparg. pr. aspergebantur Gu. 1. — 3) veniret] venisset Gu. 2. — 4) atque] ut add. L. — 5) adhibetur sacr.] sacr. adh. L. — 6) luctus literae apparere videntur] cum appetitur luctus apparere videtur L. — 7) assidue] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. assiduo vulg. — 8) indeque] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. S. que om. vulg. — 9) Dio] id est Iove add. L. — 10) dari putabatur] putabatur dari B. — 11) Favianum] Fabianum L. quod fortasse verum. — 12) Favio] Fabio L. quod verum videtur. — 13) Quintilium] Quintiliano B. — 14) appellantur] appellabantur B. — 15) fit] sit L. Gu. 2. — 16) pontifex] maximus add. vulg. Sed om. Gu. 2. S. — 17) dedicat] indicat Gu. 1. — 18) Favi] Favus L. — 19) favendo] fovendo M. Gu. 2. — 20) Favissae] Favisse Gu. 2. Favissae M. Gu. 1. — 21) favissas] favissas B. M. Gu. 1. pr. — 22) cellis] subterraneis add. L.

— 23) vetustate erant facta inutilia] erant vet. facta inut. B. — 24) at] et pr. — 25) pro silere usi sunt favere] favere pro silere usi sunt. Virg. Ore favete omnes. B. — 26) Farrearum] om. glossam B. — 27) missile] missilis L. — 28) falis] falis B. falissi Gu. 1. — 29) Falae] Falcae falae B. — 30) ab altitudine] a multitudine ab altitudine Gu. 1. — 31) falando] falado M. Gu. 1. falendo B. — 32) nominantur] nominabantur L. — 33) infererent] Sic B. M. Gu. 2. pr. infererent vulg. — 34) Farnalia] Farnalia L. — 35) dicebant] Sequitur in L. haec glossa: Fugere est putrefieri, M. T. libro tertio officiorum ait vinum fugiens vendat sciens, nam si putrefiat fugit ab usu nostro. — 36) suspendebantur] Sic L. B. Gu. 2. suspendebant vulg. — 37) quod] qui B. — 38) quam] quem B. M. Gu. 2. quae Gu. 1. — 39) est] om. Gu. 1. — 40) et] om. B. — 41) pro saepius] saepius pro B. — 42) posuit] ponit L. —

*Furnalia*³⁴ sacra Furinae, quam deam dicebant³⁵.

Furcillus sive furcilla, quibus homines suspendebantur³⁶.

Fundus dicitur ager, quod³⁷ planus sit ad similitudinem fundi vasorum. Fundus quoque dicitur populus esse rei, quam³⁸ alienat, id est auctor.

Futare arguere est³⁹, unde et⁴⁰ confutare. Sed Cato hoc pro saepius⁴¹ fuisse posuit⁴².

Futiles dicuntur, qui silere tacenda nequeunt, sed ea effundunt⁴³. Sic et vasa futilia⁴⁴ a fundendo vocata⁴⁵.

Flagratorcs dicebantur genus hominum⁴⁶, quod⁴⁷ mercede flagris caedebantur.

Flustra dicuntur, quum in mari fluctus non moventur, quam Graeci *μαλαξίαν* vocant⁴⁸.

*Flator tibicen*⁴⁹.

Flamina dicuntur, quum ex labore viae sanguis defluit circa talos⁵⁰.

Flaminius circus et via Flaminia⁵¹ a Flaminio consule dicta sunt, qui ab Hannibale⁵² interfectus est ad lacum Trasimenum.

*Flaminia*⁵³ aedes domus flaminis Dialis.

Flammearii, infectores⁵⁴ flammæ coloris, *Violarii* violatii dicuntur⁵⁵.

*Flumentana*⁵⁶ porta Romæ appellata, quod Tiberis partem ea⁵⁷ fluxisse affirmant.

*Flamma*⁵⁸ amicitur nubens omniis⁵⁹ boni causa, quod eo assidue utebatur flaminica, id est flaminis uxor, cui non licebat facere divortium.

Fidusta a fide denominata⁶⁰, ea quæ maximæ fidei erant.

Fides genus citharæ dicta, quod tantum inter se chordæ eius, quantum inter homines fides concordet⁶¹; cuius diminutivum *fidicula* est.

*Fixulas*⁶² fibulas.

Fiscellus casei mollis appetitor, ut catillones⁶³ catillorum⁶⁴ liguritores⁶⁵.

Fiber genus bestiae quadrupes⁶⁶. Plautus:

*Sic me subs cottidie*⁶⁷, quasi *fiber salicem*;

quo nomine extremæ orae fluminis⁶⁸ appellantur. Unde et *fibras* iocinerum⁶⁹ et *fimbrias* vestimentorum dicimus.

Fratia, uxor fratris.

43) effundunt] fundunt L. diffundunt Gu. 1. — 44) futilia] fictilia Gu. 1. — 45) vocata] dicta L. — 46) genus hominum] homines L. B. — 47) quod] qui L. — 48) quam Graeci μαλαξίαν vocant] quam Graeci vocant γελῆρη B. quam om. M. malakian Gu. 2. malacian id est languorem voc. pr. om. Graecam vocem Gu. 1. — 49) tibicen] a flando dictus add. L. — 50) talos] talum L. B. Gu. 1. pr. — 51) via Flaminia] Flaminia via L. — 52) Hannibale] Sic L. M. Gu. 2. Annibale vulg. — 53) Flaminia] Flaminea L. Flaminæ M. Flaminiae Gu. 2. — 54) infectores] Sic L. M. Gu. 2. pr. S. interfectores vulg. — 55) Violarii violatii dicuntur] Sic Gu. 1. 2. pr. violarii violatii coloris dicuntur M. S. Violarii infectores violatii dic. B. Flammearii interfectores coloris violarii dicuntur L. Violarii interfectores violatii coloris dicuntur vulg. — 56) Flumentana]

om. articulum Gu. 1. — 57) ea] per eam L. — 58) Flamma] om. articulum Gu. 1. Flamineo B. pr. — 59) omnis] om. L. — 60) denominata] nominata M. Gu. 1. — 61) concordet] Sic M. Gu. 1. 2. concordent vulg. Offendit hoc dicendi genus, quod verbi attractionem vocant, librariorum. At vide Krueger über die Attraction der latein. Sprache. §. 29. — 62) Fixulas] om. articulum L. Fibulas Gu. 1. — 63) catillones] catilliones L. B. catillones Gu. 2. — 64) catillorum] catilliorum Gu. 1. catulorum L. — 65) liguritores] ligurritores M. pr. — 66) quadrupes] quadrupes M. Gu. 2. Ceterum libri vespaie pro bestiae; correxerunt Scal. Dac. Gothofr. — 67) cottidie] Sic M. Gu. 2. quotidie vulg. — 68) orae fluminis] Sic L. B. Gu. 1. 2. fluminis orae S. fluminum orae vulg. — 69) iocinerum] Sic B. Gu. 1. 2. iocinorum M. pr. S. iocinerum vulg.

- Frivola* sunt proprie vasa fictilia quassa. Unde dicta verba frivola, quae minus sunt fide subnixa. *Frater* a Graeco dictus est¹ φρήτορ², vel quod sit fere alter. *Frontem* antiqui masculino genere³ dixerunt. *Frenitum* dictum velut ferimentum. *Frutilli* villi sordidi in feretis⁴. *Frucebant*⁵, displicebant⁶. *Forago*, filum, quo textrices diurnum opus distinguunt, a forando dictum. *Frutinal* templum Veneris Fruti⁷. *Fringilla*⁸ avis dicta, quod frigore cantet et vigeat; unde et frigitire⁹. *Fratriare*¹⁰ puerorum mammae dicuntur¹¹, quum primum tumescunt, quod velut fratres pares oriuntur, quod etiam in frumento spica facere dicitur¹². *Frigere* et frictum a Graeco venit¹³ φριγγειν¹⁴. *Fregellae*¹⁵ locus in urbe, in quo civitatis¹⁶ felii¹⁷ hospites habitaverunt¹⁸. *Festram* antiqui dicebant, quam nos fenestram. *Firmum*¹⁹ ἀπό τοῦ ἕμματος²⁰, quod significat sustentaculum²¹, dictum videtur²². *Frausus* erit, fraudem²³ commiserit. *Faleri*²⁴ oppidum a fale dictum. *Fruare*²⁵ vigiliam circuire²⁶. *Florifertum* dictum, quod eo die spicae feruntur ad sacrarium²⁸. *Frugamenta* a frugibus appellata. *Frendere* est frangere; unde et faba fresa²⁹; unde et dentibus dicimus³⁰ frendere. *Formucules*³¹ forcipes dictae, quod forma³² capiant, id est ferventia³³. *Furrugo* appellatur id, quod ex pluribus satis pabuli causa datur inmentis. *Feliales*³⁴ a feriendo³⁵ dicti. Apud hos enim belli pacisque faciendae ius est³⁶. *Feretrius* Iuppiter³⁷ dictus a ferendo, quod pacem ferre putaretur; ex cuius templo sumebant sceptrum, per quod iurarent, et lapidem silicem, quo foedus fererent. *Femur*³⁸, femoris et femem, feminis. *Fenero* et feneror dici potest. *Fruax*, frugis dixerunt antiqui.

1) est] om. B. — 2) φρήτορ] Sic scripsi e M. Gu. 2, in quibus est phretre — φρήτορ vulg. om. L. Gu. 1. pr. — 3) ant. masc. gen.] masc. gen. ant. Gu. 1. — 4) tappetis] tappetis M. — 5) Frucebant] Frucebunt L. Gu. 1. pr. — 6) displicebant] displicebant B. — 7) Fruti] Frutete L. Excidit fortasse ultima littera, legendumque Frutis. — 8) Fringilla] Fringuilla L. — 9) frigitire] Sic B., qui addit in margine: vulgari sermone vocatur franguello, M. Gu. 2. pr. frigitire vulg. fringutire L. — 10) Fratriare] Fratrare B. M. pr. S. Fratrariae L. Fratiare Gu. 1. — 11) mammae dicuntur] dicuntur mammae Gu. 1. — 12) spica facere dicitur] Sic L. Gu. 1. 2. pr. S. spica facere dicuntur B. M. spicae facere dicuntur vulg. — 13) venit] om. B. — 14) φριγγειν] Sic scripsi e M. Gu. 2., qui exhibent phrigin;

phricein pr. om. L. Gu. 1. B., qui in marg. exhibet φριγγειν vulg. — 15) Fregellae] Sic M. Gu. 2. S. Fregellae L. B. Gu. 1. pr. — 16) civitatis] civitas B. fregae add. L. — 17) felii] felii B. M. Gu. 1. 2. illius Dacer., quod verum puto; om. L. — 18) habitaverunt] Sic M. Gu. 1. 2. habitavere vulg. — 19) Firmum] om. glossam L. B. — 20) ἀπό τοῦ ἕμματος] apo tu ermatos M. Gu. 2. hermatos pr. omissis vv. ἀπό τοῦ. om. Graeca verba Gu. 1. — 21) quod significat sustentaculum] om. Gu. 1. quod sign. om. pr. — 22) videtur] om. Gu. 1. pr. — 23) fraudem] qui fr. L. — 24) Faleri] Palari Gu. 1. — 25) Fruare] Fruare B. — 26) circuire] Sic L. M. Gu. 2. circumvire vulg. circumvenire B. — 27) die] om. Gu. 1. — 28) sacrarium] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. sacrificium vulg. — 29) fresa] Sic L. M. Gu. 1. 2.

Fructam et fructum.

Ferocit apud Catonem ferociter agit.

*Fivere*³⁹ idem⁴⁰ pro *figere*⁴¹.

Fruniscor et frunitum dixit Cato; nosque quum adhuc dicimus infrunitum, certum est antiquos dixisse frunitum.

Felices arbores Cato dixit⁴², quae fructum ferunt, infelices, quae non ferunt.

Falsius et falsior quum rationabiliter dici possint⁴³, non tamen sunt⁴⁴ in consuetudine.

*Furum*⁴⁵ genitivus pluralis a fure.

Fucilis, falsa; dicta autem⁴⁶ quasi fucata.

Feriae stanae appellabantur, quod certo statutoque die observarentur.

Fluoniam lunonem mulieres colebant, quod eam sanguinis fluorem in conceptu retinere putabant⁴⁷.

Flauuico vestimento Flaminica utebatur, id est Dialis uxor et Iovis sacerdos, cui telum fulminis⁴⁸ eodem⁴⁹ erat colore.

*Fulguratum*⁵⁰, id⁵¹ quod est fulmine⁵² ictum, qui locus statim fieri putabatur religiosus⁵³, quod eum⁵⁴ deus sibi dicasse videretur⁵⁵.

Fanatica dicitur arbor⁵⁶ fulmine⁵⁷ icta⁵⁸.

Fubucu dictum a fluore flammae.

Fulgere prisci pro ferire dicebant, unde fulgus⁵⁹ dictum est.

Funebris tibiae dicuntur, cum quibus in funere canitur, quas Flamini audire putabatur⁶⁰ illicitum.

Flaminias camillus puer dicebatur ingenius patrimis et matrimis, qui flamini Diali ad sacrificia praeministrabat. Antiqui enim ministros camillos dicebant. Alii dicunt omnes pueros apud antiquos⁶¹ camillos⁶² appellatos, sicut habetur⁶³ in antiquo carmine, quum pater filio de agricultura praeciperet:

*Hibérno*⁶⁴ pulvere, véno luto, grándiu furra
Camille meles.

*Flaminia*⁶⁵ dicebatur sacerdotula, quae *Flaminicae*⁶⁶ Diali praeministrabat, eaque patrimis et matrimis erat, id est patrem matremque⁶⁷ adhuc⁶⁸ vivos habebat.

Ficolea palus ficulneus⁶⁹.

Flaminus lictor est, qui flamini Diali sacrorum causa praesto est.

pr. *fressa* vulg. — 30) *dentibus dicimus*] *dicimus dentibus* B. — 31) *Formuales*] *Formicales* B. Gu. 1. — 32) *forma*] *formam* L. — 33) *id est feruentia*] om. L. — 34) *Feciales*] Sic M. S. *Feciales* cett. — 35) *feriendo*] Sic B. pr. S. *ferendo* vulg. cum cett. — 36) *est*] *erat* B. — 37) *Iuppiter*] Sic L. B. M. Gu. 2. *Iupiter* vulg. — 38) *Femur*] Sic omnes codd. per simplex *e* non per *oe*, ut in vulgata est, hanc exhibent vocem et quae cum ea cohaerent. — 39) *Fivere*] om. glossam S. Dac. — 40) *idem*] item B. M. Gu. 1. 2. — 41) *figere*] Sic B. M. Gu. 2. pr. *figere* vulg. — 42) *Cato dixit*] *dixit* Cato B. — 43) *possint*] Sic L. B. M. Gu. 1. pr. S. *possunt* vulg. — 44) *sunt*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 45) *Furum*] om. glossam L. — 46) *autem*] om. Gu. 1. — 47) *putabant*] *dicebant* B. — 48) *fulminis*] *fulminare* L.

fulminare Gu. 1. pr. *fluminare* B. — 49) *eodem*] *idem* L. B. pr. *id est* Gu. 1. — 50) *Fulguratum*] *Fulminatum* L. B. Gu. 1. pr. — 51) *id*] *idem* L. — 52) *fulmine*] *fulmen* B. — 53) *put. religiosus*] *relig. putabatur* B. — 54) *eum*] *quibus enim* B. — 55) *videretur*] *videbatur* L. — 56) *dicitur arbor*] *arbor dic. B. arbos* Gu. 1. — 57) *fulmine*] *a fulm. L.* — 58) *icta*] *iacta* Gu. 2. — 59) *fulgus*] *fulgur* L. Gu. 1. — 60) *putabatur*] *putabant* M. — 61) *apud antiquos*] Sic Gu. 2. *ab antiquis* vulg. — 62) *camillos*] *camillus* L. — 63) *habetur*] *habentur* L. — 64) *Hiberno*] Versus sunt Saturnio metro scripti. — 65) *Flaminia*] *Flaminula* L. *Flamina* Gu. 1. — 66) *flaminicae*] *flaminiae* L. — 67) *matremque*] *et matrem* L. B. — 68) *adhuc*] om. L. — 69) *ficulneus*] *ficulnus* Gu. 1.

Frequentarium frequentem.

Fornacalia feriae institutae sunt farris torrendi gratia, quod ad fornacem, quae in pistrinis erat, sacrificium fieri solebat.

Farrum bovem, id est nigrum, immolabant Inferno¹.

Fercularii levis armaturae pugnatore.

Faustulan porcellum², feturam porcorum.

Familiares Romanus, privatus Romanus.

Fana, quod fando consecrantur.

Fastis diebus incunda fari licebat, nefastis quaedam non licebat fari³.

Fenus appellatur naturalis terrae fetus; ob quam causam et⁴ nummorum fetus fenus est vocatum⁵, et de ea re leges fenebres.

LIBER VII.

Gerrae crates vimineae. Athenienses quum Syracusas obsiderent et crebro gerrae poscerent, irridentes Siculi gerrae clamitabant. Unde factum est, ut gerrae pro nugis et contemptu⁶ dicantur.

Genas Ennius palpebras putat, quum dicit hoc versu:

Pandite, sulti, genas⁷, et corde relinquite somnum.

Alii eas partes putant genas dici, quae sunt sub oculis. Pacuvius genas putat⁸ esse, qua barba primum oritur, hoc versu:

Nunc primum opacat flore lamugó genas.

Gentilis dicitur et ex⁹ eodem genere ortus, et is, qui simili nomine appellatur, ut ait Cincius¹⁰:

Gentilis mihi sunt, qui meo nomine appellantur.

Genialis lectus, qui nuptiis¹¹ sternitur in honorem¹² genii, unde et appellatus¹³.

Genas Aelia appellatur, quae ex multis familiis conficitur.

Gerusia curia ab aetatis vocabulo dicta.

Gemini dentes, quod¹⁴ a genis dependunt.

Genus, quo¹⁵ indicatur, quid geratur, praeter participium, quod a gerendo deducitur.

1) *Inferno*] Sic scripsimus de coniectura, quum in codd. L. M. Gu. 1. 2. pr. sit *eterno*, quod frequenter in libris Mss. confundi cum voc. *infernus* docuit Drakenb. ad Sil. Ital. III, 36. Scal. et Dac. scripserunt *Averno*, quum vulg. sit *Saturno*, quod unus exhibet cod. Berol. — 2) *porcellum*] *porcellum* Gu. 2. — 3) *licebat fari*] Sic L. B. Gu. 1. 2. *fari licbat* vulg. — 4) *et*] om. L. — 5) *vocatum*] *appellatum* Gu. 1. — 6) *et contemptu*] Doederlein. latein. Synon. u. Etymol. T. III. p. 86. legendum esse censet *et cum contemptu*. Sed contemptum fortasse Festus posuit pro *contemnenda*. — 7) *sulti*, *genas*] Sic Scal. et Dacer. optime, quum vulg. sit *sulpi-genas*, quod nihil est; *sopigenas* B. pr. *subig.* Gu. 1. *sulpiigenas* L. M. Gu. 2. — 8) *putat*] om. L. — 9) *ex*] Sic L. M. Gu. 1. 2. S. *ex* om. vulg. *et* om. B. — 10) *ut ait Cincius* — *appellantur*] om. Gu. 1. — 11) *nuptiis*]

in nupt. L. — 12) *honorem*] *honore* B. Gu. 2. *honore regnu* M. — 13) *appellatus*] Sic M. Gu. 2. *est appellatus* L. *appellatur* vulg. — 14) *quod*] *qui* L. *appellantur*, *quod* B. — 15) *quo*] *quod* L. — 16) *appellantur*] *appellant* L. — 17) *rerum omnium*] *omnium rerum* L. — 18) *gignuntur*] *gignantur* Gu. 1. — 19) *propterea*] *praeterea* Gu. 1. — 20) *nominatur*] *appellatur* B. — 21) *esse putarunt*] *putant esse* B. — 22) *uniuscuiusque*] *unius* om. B. — 23) *ex*] *de* Gu. 1. — 24) *eadem*] *ex eadem* L. B. Gu. 1. — 25) *nati*] *geniti* M. Gu. 1. pr. — 26) *Gemursa*] *Germursa* L. Gu. 1. *Germusa* B. — 27) *faciat*] *facit* L. — 28) *qui id*] *quid* M. Gu. 2. *quod* B. *id* om. L. B. pr. — 29) *Gingrire*] *Gingwire* L. — 30) *gingrinae*] *vocantur* add. L. — 31) *Gingeriator*] Sic S. Dac. *Gizeriator* vulg. *Generiator* B., in cuius cod. margine est *Gizeriator*, quod exhibent

Genium appellabant¹⁶ deum, qui vim obtineret rerum omnium¹⁷ gerendarum. Aufustius; *Genius*, inquit, est deorum filius, et pater hominum, ex quo homines gignuntur¹⁸. Et propterea¹⁹ *genius meus nominatur*²⁰, quia me genuit. Alii *genium* esse putarunt²¹ uniuscuiusque²² loci deum.

Germen est, quod ex²³ arborum surculis nascitur; unde et germani, quasi eadem²⁴ stirpe nati²⁵. *Genema*²⁶ sub minimo digito pedis tuberculum, quod gemere faciat²⁷ eum, qui id²⁸ gerat.

*Gingriva*²⁹ anserum vocis proprium est. Unde *genus* quoddam tiliarum exiguarum *gingriva*³⁰. *Gingriator*³¹ tibicen.

*Gizeria*³² ex multis obsoniis decerpta.

Geniales deos dixerunt³³ aquam, terram, ignem, aerem. Ea enim sunt semina rerum, quae Graecorum alii *στοιχεία*³⁴, alii *ἀτόμους*³⁵ vocant. Duodecim quoque³⁶ signa, lunam et solem, inter hos deos computabant. *Geniales* autem dicti a gerendo³⁷, quia plurimum posse putabantur³⁸, quos postea *gerulos* appellarunt.

*Gnarus*³⁹ quum significet⁴⁰ id, quod scius, peritus est⁴¹, tamen⁴² invenimus prognare significare aperte.

*Gnephosum*⁴³ obscurum, videlicet ex⁴⁴ Graeco, quod est *νήφης*⁴⁵.

Galli, qui vocantur Matris Magnae comites, dicti sunt a flumine⁴⁶, cui nomen est Gallo; quia qui ex eo biberint⁴⁷, in hoc furere⁴⁸ incipiunt⁴⁹, ut se privent virilitatis parte. Alii putant, ideo⁵⁰ esse sibi genitalia incidere, quia violaverint⁵¹ nomen patris matrisve, ne possint⁵² ipsi fieri parentes.

*Gnarigavit*⁵³ apud Livium significat⁵⁴ narravit.

*Gnarivisse*⁵⁵ narraisse.

Gaia Caecilia appellata est⁵⁶, ut Romam venit, quae antea Tanaquil vocitata erat⁵⁷, uxor Tarquinii Prisci regis Romanorum, quae tantae probitatis fuit, ut id nomen omnis boni causa frequententer nubentes, quam summam⁵⁸, asseverant lanificam fuisse⁵⁹.

Gallam bibere ac rugas conducere ventri, quum ait Lucilius, praemonet, parsimonia esse utendum, neque gulae indulgendum ventremque coartandum⁶⁰.

Gaulus genus navigii paene rotundum⁶¹.

Galbicum ornamenti genus.

M. Gu. 2. pr. *Gigeriator* Gu. 1. — 32) *Gizeria*] Sic L. B. Gu. 2. pr. *Gezeria* vulg. *Gigeria* M. Gu. 1. S. — 33) *dixerunt*] *dixere* L. — 34) *στοιχεία*] *stichia* M. Gu. 2. om. L. Gu. 1. pr. *στοιχεία dicunt* B. — 35) *alii ἀτόμους*] Sic, omissis verbis *alii στέγουατα*, quae sunt in vulgata, exhibent M. Gu. 2. *alii στέγουατα alii ἀτόμους* om. Gu. 1. *alii στέγου. alii ἀτομ. vocant* om. L. *στέγου. alii ἀτομ. om. pr.* *Graecorum alii γενοσθίλους vocant* B. *alii στέγουατα vocant*, omissis verbis *alii ἀτόμους* S. Dac. — 36) *quoque*] *dicunt* add. B. — 37) *gerendo*] *generando* Gu. 1. — 38) *putabantur*] *putabant* B. — 39) *Gnarus*] *Cegnarus* Gu. 1. — 40) *quum significat*] L. *significat*, omisso *cum*. *significat* B. *enim significat* Gu. 1. — 41) *id, quod scius, peritus est*] *idem quod peritus et scius est* L. *id quod doctus et peritus et scius et peritas* Gu. 1. *est* om. B. M. — 42) *ta-*

men] usque ad finem om. L. Gu. 1. pr. — 43) *Gnephosum*] *Gnephosum* Gu. 2. *Genofosum* L. — 44) *ex*] *a* L. — 45) *νήφης*] om. L. Gu. 1. *knephas* Gu. 2. *gnephos* B., in marg. *γηφος. gnephos* pr. — 46) *flumine*] *phrygio* add. L. — 47) *biberint*] *biberunt* Gu. 1. — 48) *furere*] *furor* M. Gu. 2. — 49) *incipiant*] *incipiunt* L. B. *incipiuntur* Gu. 1. — 50) *ideo*] *adeo* M. — 51) *violaverint*] *violaverunt* L. — 52) *possint*] *possent* Gu. 1. — 53) *Gnarigavit*] *Gnaravit* L. — 54) *apud Livium significat*] Sic Gu. 1. 2. *significat apud Liv. vulg.* — 55) *Gnarivisse*] *Gnarivisse* M. *Gnarivisse* Gu. 2. *Gnarivisse* L. *Gnarivisse* vulg. cum reliquis. — 56) *appellata est*] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. *est appell. vulg.* — 57) *erat*] om. L. *est* Gu. 1. — 58) *summam*] *sanctissimam* L. — 59) *asseverant lanif. fuisse*] *lan. ass. fuisse* Gu. 1. — 60) *coartandum*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. — 61) *paene*

Gestit, qui subita felicitate exhilaratus nimio corporis motu praeter consuetudinem exsultat.
*Gnaeus*¹ et corporis insigne et praenomen a generando² dicta esse, et ea ipsa ex Graeco γίγνε-
 σθαι³, apparet.

Gancum antiqui locum abditum ac velut sub terra⁴ dixerunt. Terentius:

*Ubi*⁵ illum quaeram? credo abductum⁶ in gancum.

Galcuria a galearum similitudine⁷ dicta.

Gnitus et gnixus a genibus prisca dixerunt.

*Gnotu*⁹, cognitu¹⁰.

*Gravastellus*¹¹, senior. Plantus:

*Qui est*¹² grāvastellus, qui adrepsit.

Ut¹³ puto gravastellus a gravitate dictus.

*Gramiac*¹⁴ oculorum sunt vitia, quas alii glamas¹⁵ vocant¹⁶.

*Groma*¹⁷ appellatur genus machinolae cuiusdam, quo regiones agri cuiusque cognosci¹⁸ possunt, quod genus Graeci γνώμονα dicunt¹⁹.

Grampus terrae collectio, minor tumulo.

*Gracchuris*²⁰ urbs Iberae²¹ regionis, dicta a Graccho Sempronio, quae antea Ilurcis nominabatur.

Gracca sacra festa Cereris ex Graecia translata, quae ob inventionem Proserpinae matronae colebant. Quae sacra, dum non essent matronae, quae facerent propter cladem Cannensem et frequentiam lugentium, institutum est, ne amplius centum²² diebus lugeretur.

Grucrc dicuntur grues, ut sues²³ grunnire. Unde tractum²⁴ est congruere, hoc est²⁵ convenire, quia id genus volucrum minime solivagum est.

*Gradius*²⁶ Mars appellatus²⁷ a gradiendo²⁸ in bella ultro citroque; sive a vibratione hastae, quod Graeci dicunt χαδαίνειν²⁹; vel, ut alii dicunt, quia gramine sit ortus, quod³⁰ interpretantur³¹, quia corona graminea³² in re militari maxime est honorationis.

Grassari antiqui ponebant pro adulari. Grassari autem dicuntur latrones vias obsidentes; gradi siquidem ambulare est, unde tractum³³ grassari, videlicet ab impetu gradiendi.

rotundum] parvum et rot. L. prone Gu. 1. — 1) Gnaeus] Sic B. S. Gneus vulg. — 2) generando] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. gerendo vulg. — 3) γίγνεσθαι] gignesthe M. Gu. 2. pr. γίγνεσθαι gigneste B. om. L. Gu. 1. — 4) sub terra] subterraneum B. — 5) Ubi] om. M. Abi Gu. 2. — 6) abductum] abditum Gu. 1. obductum B. pr. — 7) gal. similit.] sim. gal. L. — 8) Gnitus] Geniter pr. Tum scripti a genibus, quum libri omnes exhibeant: a generibus. — 9) Gnotu] om. glossau M. — 10) cognitu] pro cognitu L. — 11) Gravastellus] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Gravestellus vulg. Eadem varietas est in iisdem libris paullo post. — 12) Qui est] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Quis est iste vulg. — 13) Ut puto] usque ad finem om. L. A verbo a grav. usque ad fin. om. Gu. 1. — 14) Gramiac] Grante L. — 15) glamas] galmas B., in marg. grammae. grammas pr. — 16) vocant] vocent Gu. 1. — 17) Groma] Sic L. B. M. Gu. 2. S. Gnoma vulg. Vid. Scalig. et Dacer. notas.

— 18) cuiusque cognosci] cogn. cuiusque L. — 19) γνώμονα dicunt] Sic Gu. 2. γνώμ. vocant B. om. L. Gu. 1. dicunt γν. vulg. — 20) Gracchuris] Gracuris L. Gu. 1. Gracchuris B. — 21) Iberae] Iberie L. regionis hibericae B. — 22) centum] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. XXX. vulg. — 23) ut sues] et sues L. — 24) tractum] tractatum M. — 25) hoc est] om. B. — 26) Gradius] Gradius M. pr. Grandivus Gu. 1. — 27) appellatus] Sic, omisso est, quod exhibet vulgata, Gu. 2. — 28) gradiendo] graediendo M. — 29) χαδαίνειν] kradonin M. Gu. 2. om. L. Gu. 1., qui lacunae signo praeposit id, pr. — 30) quod] om. B. — 31) interpretantur] Sic Gu. 1. 2. pr. interpretatur vulg. — 32) graminea] graminia L. — 33) tractum] est praeposit L. — 34) appellabantur] appellatur L. B. — 35) in] om. L. B. Gu. 1. pr. — 36) Aegipanas] Egiptias L. Aegipnas B. — 37) furculus] furcales Gu. 2. a prim. man. furcas Gu. 1. — 38) superstantes] superstanti-

Grallatores appellabantur³¹ pantomimi, qui, ut in³⁵ saltatione imitarentur Aegipanas³⁶, adiectis perticis, furculas³⁷ habentibus, atque in his superstantes³⁸ ob similitudinem³⁹ crurum eius generis gradiebantur, utique propter difficultatem consistendi. Plautus:

Vincetris cūrsu cervas¹⁰ et grallatorēm gradu.

Gravida est, quae iam gravatur⁴¹ conceptu⁴² praegnans, velut occupata in⁴³ generando, quod conceperit; *inciens⁴⁴*, propinqua partui, quod incitatus sit fetus eius⁴⁵.

Graculi a sono oris⁴⁶ vocati⁴⁷, sive a gerendo dicti, quod iacta segetum semina⁴⁸ plurimum gerant, vel quod ex olivetis cubitum se recipientes duas pedibus bacas⁴⁹, tertiam ore ferant⁵⁰.

Greges ex Graeco dicti⁵¹, quos illi γέργερα solent appellare⁵².

Grave aes dictum a pondere, quia deni asses, singuli pondo libras efficiebant, denarium ab hoc ipso⁵³ numero dictum⁵⁴. Sed bello Punico populus Romanus, pressis aere alieno ex singulis assibus librarius senos fecit, qui tantundem valerent⁵⁵. Item nummi quadrigati et bigati a figura caelaturae dicti⁵⁶.

Glomus in sacris⁵⁷ crustulum, cymbii⁵⁸ figura, ex oleo coctum appellatur.

Glos, viri soror, a Graeco γάλωος⁵⁹.

Glocire⁶⁰ et *glucidare* gallinarum proprium est, quum ovis incubiturae sunt.

Glittis⁶¹, subactis, levibus, teneris⁶².

Gluma hordei tunicula, dictum, quod glubatur id granum. Unde et pecus glubi dicitur, cuius pellis detrahitur.

Gliscere crescere est; *gliscerae⁶³*, mensae gliscentes, id est⁶⁴ crescentes, per instructionem epularum scilicet.

Glucidatum, suave et iucundum. Graeci etenim γλυκύν⁶⁵ dulcem dicunt.

Gloria a Graeca voce dicta: hanc enim illi κλέος vocant⁶⁶.

Gulliocae nucem iuglandium⁶⁷ summa et viridia putamina.

Gutturium⁶⁸ vas, ex quo aqua in manus datur, ab eo, quod propter oris angustias guttatim fluat⁶⁹.

Gaudium ἀπό τοῦ γανριζῆν⁷⁰ dictum.

bus Gu. 1. — 39) similitudinem] simulationem L. B. Gu. 1. — 40) cursu cervas] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. cervas cursu vulg. — 41) gravatur] gravat Gu. 1. — 42) conceptu] concepto L. Gu. 1. pr. — 43) in] om. L. — 44) inciens] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. S. Incipiens vulg. — 45) fetus eius] pro utraque voce una legitur in L. partus. — 46) oris] vocis L. — 47) vocati] vocitati L. — 48) segetum semina] sem. seg. B. — 49) bacas] baccas B. M. Gu. 1. S. Vid. Gernhard, ad Cicer. Cat. Mai. §. 6. — 50) ferant] ferunt L. — 51) dicti] dici B. — 52) quos illi γέργερα solent appellare] Sic scripsi e M. Gu. 2., qui exhibent gergera. Consentit B., in quo est: quos illi solent γέργερα appellare. om. Graecam vocem L. Gu. 1. ἀγέλας vulg. Recepi voc. γέργερα propter codd. optimorum consensum, quamquam hoc vocabulum in Lexicis Graecis non reperitur. Vide notas. — 53) ipso] om. L. — 54) dictum] est add. B. — 55) qui tantundem valerent] Sic Gu. 2. S. qui

tantuli val. B. Gu. 1. pr. qui XF. val. L. tantundem ut illi vulg. — 56) dicti] sunt add. B. — 57) sacris] sacrificiis B. — 58) cymbii] dicti crustulus cimbie L. crustulii chimbi B. cimbi M. Gu. 1. kimbi M. Gu. 2. pr. cibii S. — 59) a Graeco γάλωος] Sic scripsi e Gu. 2., in quo est galaos. γάλως vulg. om. hoc totum L. γάλως om. Gu. 1. pr. — 60) Glocire] Glucire L. Glutire B. M. Gu. 1. 2. Glutire pr. — 61) Glittis] Glutis L. Gu. 1. Glicis B. Glitis pr. — 62) levibus teneris] ten. lev. B. — 63) gliscerae] vulg. praepositur et, quod om. M. Gu. 1. 2. et gliscerae om. L., qui exhibet mensae gliscere. — 64) id est] om. M. Gu. 1. — 65) γλυκύν] glikin Gu. 2. glycion pr. om. L., qui habet dulce, Gu. 1. — 66) κλέος vocant] cleos dicunt L. cleos pr. ikleos Gu. 2. om. Gu. 1. Graecum. — 67) iuglandium] et glandium L. — 68) Gutturium] Gutturium L. — 69) fluat] Sic L. Gu. 2. pr. S. fluit vulg. effluat B. — 70) ἀπό τοῦ γανριζῆν] apo tu gauria Gu. 2. ἀπό

Genus dictum putatur a terrae Graeco vocabulo, quam $\gamma\eta^1$ dicunt.

Gannitio canum querula murmuratio.

*Gesum*² grave iactum.

Gurgastium genus habitationis angustum, a gurgulione dictum.

*Gricuca*³ funis crassus.

*Grando guttae*⁴ aquae concretae solito grandiores⁵.

LIBER VIII.

*Herbam do quum*⁶ ait Plautus, significat, victum me fateor; quod est antiquae et pastoralis vitae indicium. Nam qui in⁷ prato cursu, aut viribus contendebant, quum superati erant, ex eo solo, in⁸ quo certamen erat, decerptam⁹ herbam adversario tradebant.

Heluo dictus est¹⁰ immederate bona sua consumens, ab eluendo¹¹; cui¹² aspiratur, ut aviditas magis exprobetur; sit enim vox incitior¹³.

*Helvaca*¹⁴ genus ornamenti Lydii¹⁵, dictum a colore boum, qui est inter rufum¹⁶ et album, appellaturque *helvus*.

Herma a Graecis ponitur pro firmamento. Unde etiam Mercurii nomen inventoris, ut putabant¹⁷, firmae orationis dictum. Interdum etiam¹⁸ *saburram* significat.

Here, id est¹⁹ adverbium temporis heri, dictum a Graeco $\epsilon\chi\theta\epsilon\varsigma$ ²⁰.

*Hetta*²¹ res minimi pretii, quasi hieta, id est hiatus hominis atque oscitatio. Alii *pusulam*²² dixerunt esse, quae in coquendo²³ pane solet assurgere, a qua²⁴ accipi²⁵ rem nullius pretii, quum dicimus: *non hettac*²⁶ *te facio*.

Hercs apud antiquos pro domino ponebatur²⁷.

Hercdium praedium parvulum.

Hecate Diana eadem putabatur et Luna et²⁸ Proserpina.

Helus et *helusa*²⁹ antiqui dicebant³⁰, quod nunc holus et holera.

*Herem*³¹ Marteam³² antiqui accepta haereditate colebant, quae a nomine appellabatur heredum, et esse una ex Martis comitibus putabatur.

$\tau\omega\theta$ om. pr. *gaurian* pr. $\chi\alpha\lambda\sigma\epsilon\upsilon$ B. om. Graecum L. Gu. 1. — 1) $\gamma\eta$] *gi* M. Gu. 2. $\gamma\eta\nu$ vulg. *gen* pr. om. L. Gu. 1. — 2) *Gesum*] om. glossam B. — 3) *Gricuca*] *Gricenia* L. — 4) *guttae*] *gutta* B. — 5) *grandiores*] *grandioris* B. — 6) *quum*] *quom* pr. — 7) *in*] om B. Gu. 1. — 8) *in*] *ex* Gu. 2. — 9) *decerptam*] *decomptam* Gu. 1. — 10) *est*] vulgo abest, sed add. L. B. M. Gu. 1. 2. S. — 11) *eluendo*] *heluendo* B. Gu. 1. pr. — 12) *cu*] Sic M. Gu. 1. 2. S. *quoi* pr. *quod* L. *quia* B. *qui* vulg. — 13) *incitior*] *per* *haspirationem* L. add. — 14) *Helvaca*] *Helevaca* L. *Helvachea* B. *Helvana* Gu. 1. — 15) *Lydii*] *libii* B. — 16) *rufum*] *rufum* L. Gu. 1. — 17) *putabant*] *putant* Gu. 1. — 18) *etiam*] om. L. — 19) *id est*] om. B. — 20) $\epsilon\chi\theta\epsilon\varsigma$] Sic S. *ekthes* pr. *ekthes* Gu. 2. *ekthes* M. om. L. B., in cuius margine est $\chi\epsilon\varsigma$, et Gu. 1. $\chi\theta\epsilon\varsigma$ vulg. — 21) *Het-*

ta] *Hecta* L. *Heta* B. pr. — 22) *pusulam*] Sic B. M. Gu. 2. pr. S. *puxulam* Gu. 1. *pustulam* L. *bullulam* vulg. — 23) *coquendo*] *quoquendo* pr. — 24) *qua*] Sic B. Gu. 1. 2. pr. S. *quo* vulg. — 25) *accipi*] Sic B. Gu. 1. 2. pr. *accipi* L. *accipe* M. *accipimus* vulg. Sed pendet infinitivus a v. *dixerunt*. Ceterum *hiulca* est Grammatici aut Epitomatoris origo. — 26) *hettac*] *hecte* L. pr. *hete* B., qui om. *te*, *hittae* M. — 27) *ponebatur*] *putabatur* pr. — 28) *et*] om. L. Gu. 1. — 29) *Helus* et *helusa*] *Helusa* et *elapsa* Gu. 1. — 30) *antiqui dicebant*] om. B. — 31) *Herem*] *Haerem* B. — 32) *Marteam*] *Martem* L. — 33) *ai*] om. L. B., qui habet in marg., et Gu. 1. *hae* pr. *ays* M. Gu. 2. — 34) *dicebant*] *homo enim homo erat* add. L. — 35) *inspiciebantur*] *aspiciebantur* L. — 36) *retursi*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *retusi* vulg. — 37) *ex*] a B. — 38) $\eta\mu\sigma\upsilon$,

Heus adverbium vocandi a Graeco *αι*³³ venit.

Hemonia humana, et *hemonem* hominem dicebant³⁴.

Harviga dicebatur hostia, cuius adhaerentia inspiciebantur³⁵ exta.

Hebes retunsi³⁶ acuminis.

Helucus ab hiatu et oscitatione dictus.

Hemina ex³⁷ Graeco *ἡμισυ*, id est semi³⁸; quod est dimidia pars sextarii³⁹.

Heliconides Musae a monte Helicone vocatae⁴⁰.

Hedera dicta, quod haereat, sive quod edita petat⁴¹, vel quia id, cui⁴² adhaeserit, edat. Quae in tutela Liberi putabatur esse, quia⁴³, ut ille iuvenis semper, ita haec viret; vel quia ita omnia, sicut ille mentes hominum, illigat.

Herbilis anser, herba pastus, qui⁴⁴ gracilior⁴⁵ est, quam frumento altus.

*Hercules*⁴⁶ astrologus dictus, quod eo die se flammis iniecit, quo futura erat obscuratio solis.

Hernici dicti a saxis, quae Marsi *herma* dicunt.

Histriones dicti, quod primum ex Histria venerint⁴⁷.

*Hercus*⁴⁸ Iuppiter intra conseptum domus cuiusque colebatur, quem etiam deum penetralem appellabant.

Hippagines naves, quibus equi veluntur, quas⁴⁹ Graeci *ἵππαγωγός*⁵⁰ dicunt.

*Hirtipili*⁵¹ durorum⁵² pilorum homines.

*Hirquitalli*⁵³ pueri primum ad virilitatem accedentes, a libidine scilicet hircorum dicti.

Hira, quae diminutive dicitur *hilla*, quam Graeci dicunt *ῥήστιν*⁵⁴, intestinum est, quod *icumum* vocant⁵⁵.

Hippacare est celeriter animam ducere, ab equi halitu, qui est supra modum acutus.

Hilum putant esse, quod grano fabae adhaeret, ex⁵⁶ quo *nihil* et *nihilum*.

Hirvire garrire⁵⁷, quod genus vocis est canis rabiosi⁵⁸.

*Hilarodos*⁵⁹ lascivi et delicati carminis cantor⁶⁰.

Hippius, id est⁶¹ equester, Neptunus dictus est⁶²; vel quod Pegasus ex eo et Pegaside natus sit⁶³; vel quod equuleus⁶⁴, ut putant, loco⁶⁵ eius suppositus Saturno fuerit, quem pro Neptuno devoraret⁶⁶; vel quod tridentis ictu terra⁶⁷ equum⁶⁸ excierit, cui⁶⁹ ob hoc in Illyrico quaternos equos iaciebant⁷⁰ nono quinquagesimo anno in mare.

id est semi] Sic scripsi e vestigiis optimorum codd. M. et Gu. 2. M. exhibet *exes*. *IOSIMI*, et Gu. 2. *exesto-simi*, quod legendum haud dubie est *emesi i. e. simi* h. e. *ἡμισυ*, id est semi. om. L. Gu. 1. pr. ex Graeco *ἡμισυ*, quod est dimidia etc. vulg. cum rcl. — 39) *sextarii*] *sextarii* B. — 40) *vocatae*] om. M. — 41) *petat*] *petit* B. — 42) *quia id, cui*] pro his L. exhibet *si cui*. — 43) *quia*] usque ad *vel* om. L. — 44) *qui*] *quia* B. — 45) *gracilior*] *grandior* L. *gravior* B. — 46) *Hercules*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Herculus* vulg. — 47) *venerint*] *venerunt* B. — 48) *Hercus*] *Hercius* L. B. M. Gu. 1. pr. — 49) *quas* — *dicunt*] om. L. — 50) *ἵππαγωγός*] Sic S. *ἵππαγος* M. *ἵππαγος* Gu. 2. *ἵππαγος* B., suprascript. *hippigas*. om. L. Gu. 1. pr. *ἵππαγος* vulg. — 51) *Hirtipili*] *Hircipili* B. Gu. 1. pr. S. — 52) *durorum*] Sic L. M. Gu. 1. 2. *duorum* B. pr. S. Dac.

densorum vulg. — 53) *Hirquitalli*] *Hirquinadi* B. — 54) *ῥήστιν*] Sic S. *nistin* M. Gu. 2. *ῥηστίον* vulg. om. L. B. Gu. 1. pr. — 55) *icumum* vocant] *roc. icium*. B. — 56) *ex*] a L. — 57) *garrire*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *ringere* vulg. — 58) *rabiosi*] *rabiosae* L. M. Gu. 1. pr. — 59) *Hilarodos*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Hilarodes* vulg. *Hilaredos* L. — 60) *cantor*] Sic M. Gu. 2. *cantor* vulg. — 61) *id est*] om. L. — 62) *est*] om. L. — 63) *sit*] *est* B. — 64) *equuleus*] *culeus* L. *eculeus* Gu. 1. — 65) *loco*] *locum* Gu. 2. Fortasse fuit scriptum in *locum*, hunc compendio *ī locum*, unde in facile praetermitti potuit. — 66) *devoraret*] *devoravit* B. — 67) *terra*] *terrae* B. Gu. 1. pr. — 68) *equum*] *equitum* L. — 69) *cui*] *quoi* pr. — 70) *iaciebant*] *iaciebant* M.

Hippocoum vinum¹ ex insula Coo² dictum ab agro generoso, cui nomen³ est Hippo.
Hustae subiiciebantur⁴ ea, quae publice venundabant, quia signum praecipuum est hasta. Nam
 et⁵ Carthaginenses quum bellum⁶ vellent, Romam hastam⁷ miserunt, et Romani fortes viros
 saepe hasta donarunt.

Habitudo habitus corporum.

*Halapanta*⁸ significat omnia mentientem, ab eo⁹, quod halet¹⁰ omnia. "Αλην¹¹ enim Graeci τὴν
 πλάνην¹², id est fallentem¹³ appellant¹³.

Habitior pinguior.

Hostilis laribus scandebant, quod¹⁵ ab his hostes arceri putabant.

*Hallus*¹⁶ pollex scandens super proximum, dictus a salicudo. Nam¹⁷ ἄλλομαι Graece, Latine
 significat salio.

*Hummo*¹⁸ cognominatus, qui in arena¹⁹ putatur inventus, quae Graece hoc nomine²⁰ appellatur;
 cui cornua affinguntur²¹ arietis a genere pecoris, inter quod inventus est.

Horreum antiqui farreum dicebant²² a farre.

Hostis apud antiquos peregrinus dicebatur, et²³ qui nunc hostis, perduellio²⁴.

Hostia dicta est²⁵, ab eo, quod est *hostire* ferire.

Hordiurium aes, quod pro hordeo equiti Romano dabatur.

Hostimentum beneficii pensatio²⁶.

Hortus apud antiquos omnis villa dicebatur, quod ibi qui arma capere possint²⁷, oritur.

Horctum et *fortctum* pro bono dicebant.

*Hosticapax*²⁸ hostium captor.

*Hamotrahones*²⁹ alii piscatores, alii, qui³⁰ unco cadavera trahunt.

Hordu praegnans³¹, unde dies, quo gravidae hostiae immolabantur, hordicidia³².

Honorarios ludos, quos et liberalia dicebant.

*Hodidocos*³³ latro atque obsessor viarum.

*Homelium*³⁴ pilei genus.

Hyperionem alii patrem solis, alii³⁵ ipsum, quod eat³⁶ super terras, ita appellatum putabant³⁷.

*Humum*³⁸ sacrificium dicebant, quod mortui causa fiebat.

1) *Hipp. vin.*] *vin. hipp.* M. — 2) *Coo*] *co* L. — 3) *est*] add. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. om. vulg. — 4) *subiiciebantur*] Sic M. Gu. 2. S. *subiiciebant* vulg. — 5) *et*] om. L. B. — 6) *Carthag. quum bellum*] *cum Carth. bellum* B. Kart. Gu. 1. *dim pro quum* L. — 7) *Romam hastam*] *hast. rom.* L. B. — 8) *Halapanta*] *Halapanta* L. — 9) *ab eo*] usque ad fin. om. L. *ab eo quod halet* om. Gu. 1. — 10) *halet*] Sic Gu. 2. S. *alet* M. *habet* vulg. *habeat* B. — 11) "Αλην etc.] *αλω — παντα. Graeci enim ἀλιουμενον fallentem appellant.* Sic B. *alin* M. Gu. 2. om. Gu. 1. pr. — 12) *την πλάνην*] *tinplanin* Gu. 2. *tim planin* M. om. Gu. 1. pr. — 13) *fallentem*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. *fallatiam* vulg. — 14) *appellant*] Sic B. Gu. 1. 2. pr. S. *dicunt* vulg. — 15) *quod*] *quia* L. — 16) *Hallus*] *Halthus* L. B. Gu. 1. pr. — 17) *Nam*] usque ad fin. om. L. B. M. Gu. 1. pr. — 18) *Hammo*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S.

Hammon vulg. — 19) *arena*] *harena* Gu. 1. 2. — 20) *nomine*] additur vulg. *ἔμπος*, quod om. L. B., qui in marg. exhibet *μαῖστος*, et M. Gu. 1. 2. pr. — 21) *affinguntur*] *affinguntur* L. Gu. 1. S. — 22) *farreum dicebant*] Sic Gu. 2. *dic. farr.* vulg. — 23) *et etc.*] L. ita: *modo hostis pro duellione.* — 24) *perduellio*] Sic B. Gu. 1. 2. *perduellis* vulg. — 25) *est*] om. L. — 26) *pensatio*] *compensatio* L. — 27) *possint*] *possent* L. — 28) *Hosticapax*] *Hosticapax* L. M. Gu. 1. 2. pr. — 29) *Hamotrahones*] *hamotrahones* M. Gu. 2. — 30) *qui*] *quod* L. — 31) *praegnans*] *praegnans* Gu. 1. — 32) *hordicidia*] Sic S. *hordianam* L. *hordicia* Gu. 1. *ordicidia* B. *hordeacia* pr. *horricidia* vulg. — 33) *Hodidocos*] Sic B. Gu. 1. 2. pr. S. *hodicos* L. *Hodoed.* vulg. — 34) *Homelium*] Sic S. *Homelleum* B. Gu. 1. pr. *Homeltium* vulg. — 35) *alii*] *aut* L. — 36) *eat*] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. *erat* vulg. — 37) *putabant*] *pu-*

Hyperborci supra³⁹ aquilonis flatum⁴⁰ habitantes dicti, quod humanae vitae modum excedant⁴¹ vivendo ultra centesimum annum, quasi ὑπερβαίνοντες ὄρον⁴² seculi⁴³ humani.
*Helvella*⁴⁴ olera minuta.
Humula parva delubra, quasi famula.

LIBER IX.

Im ponebant pro eum, a nominativo is⁴⁵.

*Ianeus*⁴⁶, ianitor.

*Iussa*⁴⁷ iura.

Iubere ponebatur⁴⁸ pro dicere, quod valet interdum pro decernere⁴⁹, ut: populus iussit.

Iunium mensem dictum putant⁵⁰ a Iunone. Iidem ipsum dicebant Iunonium et Iunonalem⁵¹.

Iulium, quod eo mense dicitur Iulius⁵² natus.

*Iurgatio*⁵³, iuris actio.

Iusti dies dicebantur triginta, quum exercitus esset imperatus et vexillum in arce positum⁵⁴.

*Iuges*⁵⁵ auspicium est, quum⁵⁶ iunctum iumentum stercus fecit.

Iubar stella, quam Graeci appellant φωσφόρον⁵⁷, hoc⁵⁸ est lucifer, quod splendor eius diffunditur in modum iubae leonis.

Iugula stella Orion, quod amplior sit ceteris, quasi nux iuglandis.

Iugum sub quo victi transibant⁵⁹, hoc modo fiebat⁶⁰. Fixis duabus hastis super eas ligabatur tertia; sub his⁶¹ victos discinctos transire cogebant.

Iugere milvi dicuntur, quum vocem emittant⁶².

Iuges eiusdem iugi pares. Unde coniuges⁶³ et seiuges⁶⁴.

Iubilare est rustica voce inclamare.

Iuventutis sacra pro iuvenibus⁶⁵ sunt instituta.

Iurare flamini Diali⁶⁶ fas non erat.

Iuvenalia fingebantur Dianae simulacra⁶⁷, quia ea aetas fortis est ad tolerandam⁶⁸ viam. *Diana*⁶⁹ enim viarum putabatur⁷⁰ dea⁷¹.

tant B. — 38) *Hamatum*] om. glossam B. — 39) *supra*] super L. — 40) *flatum*] flatus pr. — 41) *excedant*] excedebant B. Gu. 1. — 42) ὑπερβαίνοντες ὄρον] υπερβενοντες ορον M. Gu. 2. *id est υπερβ.* M. *id est hyperbacon ton oron* pr. *inde υπερβαίνοντες α τον* (sic) B., qui in marg. exhibet υπερβαίνοντες τον ὄρον. — 43) *seculi*] *id est sec.* Gu. 1. — 44) *Helvella*] *Helvella* L. *Helvella* B. M. — 45) *is*] om. L. — 46) *Ianeus*] *Ianicus* Gu. 1. — 47) *Iussa*] *Iusa id est iura* L. Recte Lips. *Iusa*, s pro r litera posita, ut saepe apud veteres. Noli tamen, quum reliqui codd. exhibeant *iussa*, aliquid mutare. — 48) *ponebatur*] *ponebant* B. — 49) *decernere*] Sic B. Gu. 2. S. *decerno* L. *discernere* Gu. 1. *cernere* vulg. — 50) *dictum putant*] *pat. dict.* L. *putabant dictum* B. — 51) *Iunonalem*] Sic M. Gu. 2. *Iunonalem* vulg. — 52) *Iulius*] *Caesar* add. L. *Iul. dicitur* B. — 53) *Iurgatio*] *Iureactio* L. — 54) *positum*]

L. addit has glossas: *Indemortui dicuntur, qui in mortui locum substituantur. Indignus magnus et non conveniens. Ennius Indignas turres, id est magnas.* — 55) *Iuges*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *Iuge* vulg. — 56) *quum*] *quom* pr. — 57) *appellant φωσφόρον*] φωσφ. app. B. *appellant φωσφόρον vel ἑσπερον* M. S. *appellant om.* Gu. 2. φωσφόρον om. L. Gu. 1. pr. *vel post appellant add.* L. — 58) *hoc*] *vel hoc* Gu. 1. pr. — 59) *transibant*] *transibant* L. B. — 60) *hoc modo fiebat*] om. L. — 61) *sub his*] Sic B. Gu. 2. *iis* vulg. *subtus victi* L. — 62) *voc. em.*] *em. voc.* L. — 63) *coniuges*] *et coniuges* B. M. Gu. 1. — 64) *seiuges*] L. addit: *iuges aquas perpetuo fluentes dixerunt.* — 65) *iuvenibus*] *iuventutibus* Gu. 1. — 66) *Diali*] Sic L. B. pr. S. *dialis* vulg. — 67) *simulacra*] *sepulcra* L. — 68) *tolerandam*] *tolerandum* L. — 69) *Diana*] *Dianam* L. Gu. 1. — 70) *putabatur*] *putaverunt* L. — 71) *dea*]

Iugarius vicus dictus¹ Romae, quia ibi fuerat ara Iunonis Iugae, quam putabant matrimonia iungere.

Ilia dicta ab ina², quae pars chartae est³ tenuissima.

Ilicet, sine dubio.

Ianiculum dictum, quod per eum Romanus populus⁴ primitus transierit in agrum Etruscum.

Idulis ovis dicebatur, quae omnibus idibus Iovi mactabatur.

Ianaul libi genus, quod Iano tantummodo delibatur⁵.

Iambi vocabantur⁶, qui singuli ex prosenio loquebantur, *triambi*⁷, qui terni.

Igitur nunc quidem pro completionis significatione valet, quae est ergo. Sed apud antiquos ponebatur⁸ pro *inde* et *postea* et⁹ *tum*.

*Ircens*¹⁰ genus farcimini.

Ircitallus puer, qui primo virilitatem suam¹¹ experitur.

Iovistae compositum a Iove et iustae.

Ignitabulum ignis receptaculum.

Ignia vitium¹² vasorum fictilium.

Ipsippe ipsi, neque alii.

Itit percussit.

Insipere farinulam¹³ iacere pullis. Unde dissipare, obsipare, ut quum rustici dicunt: *obsipa pullis escam*.

*Irncla*¹⁴ vasis genus in sacris.

Ibi dicitur, quum locus semel demonstratur, ibidem, quum saepius.

Ipsulliccs bracteae in virilem muliebremque speciem expressae.

Itionida Minerva a loco sic appellata.

*Irpices*¹⁵ genus rastrorum ferreorum, quod plures habet¹⁶ dentes ad extirpandas herbas in agris¹⁷.

Irpini appellati¹⁸ nomine¹⁹ lupi, quem *irpum*²⁰ dicunt Samnites; eum enim ducent secuti agros occupavere.

Ignis Vestae si quando interstinctus esset, virgines verberibus afficiebantur a pontifice, quibus mos erat tabulam felicis²¹ materiae tamdiu terebrare²², quousque exceptum ignem cribro aeneo virgo²³ in aedem ferret.

Ignem ex domo Flaminia efferri non licebat, nisi divinae rei gratia.

Icadion nomen saevissimi piratae.

deam L. — 1) *dictus*] *dicitur* L. B. Gu. 1. pr. — 2) *ab ina*] B. in marg. *vel a lina*. — 3) *chartae est*] *est chartae* L. — 4) *Rom. pop.*] *pop. Rom. B.* — 5) *delibatur*] *libatur* M. — 6) *vocabantur*] *dicebantur* B. — 7) *triambi*] *et triambi* L. *traiami* B. M. Gu. 2. — 8) *ponebantur*] *ponebant* B. Gu. 1. — 9) *et*] *pro* B. — 10) *Ircens*] *Ircus* L. — 11) *viril. suam*] *suam viril.* L. — 12) *vitium*] Sic Gu. 2. *vitia* vulg. — 13) *farinulam*] *farinulam* L. M. Gu. 1. B. pr. — 14) *Irncla*] *Irnella* L. pr. — 15) *Irpices*] *Ircipes* L. Gu. 1. pr. — 16) *habet*] Sic L. Gu. 1. 2. pr. *habent* vulg. — 17) *herbas in agris*] *in agris herb.* L. — 18) *appellati*] *appellantur* L. —

19) *nomine*] *a nom.* L. — 20) *irpum*] *irpum* Gu. 1. — 21) *felicis*] om. L. — 22) *terebrare*] *verberare* L. B. Gu. 1. pr. — 23) *cribro aeneo virgo*] om. M. — 24) *Iracundia dicta*] *Iracundiam dictam* Gu. 1. — 25) *iram*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *ira* vulg. — 26) *dicta*] *est* add. B. Om. glossam Gu. 1. — 27) *italos*] *vitulos* B. pr. — 28) *etenim*] *enim* B. Vide not. ad glossam *Aurum*. — 29) *ab italis*] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. *itali* vulg. — 30) *eadem* — *app.*] om. L. — 31) *Atelido*] Sic M., qui addit *Atya*, Gu. 2. S. *Atelide* B., qui addit *agya*. *Atellio* vulg. *Atellio* pr. *ab Atelido* om. Gu. 1. — 32) *putatur*] om. B. Gu. 1. pr. — 33) *Indeptare*] *Inde-*

Iracundia dicta²¹, quod iram²⁵ incendat.

Italia dicta²⁶, quod magnos italos²⁷, hoc est boves habeat. Vituli etenim²⁸ ab italīs²⁹ sunt dicti.

Italia ab Italo rege, eadem³⁰ ab Attelido³¹ putatur³² appellata.

Indoles, incrementum, industria.

Indigetes dii, quorum nomina vulgari non licet.

*Indeptare*³³, consequi.

Industrum antiqui dicebant indo-struum³⁴, quasi qui, quicquid³⁵ ageret, intro strueret et stude-
ret³⁶ domi.

Indicturum funus, ad quod per praeconem evocabantur³⁷.

Indepisci, assequi, adipisci.

Indiges indigetis facit. Hoc nomine Aeneas ab Ascanio appellatus est, quum pugnaus cum Me-
zentio nusquam apparuisset; in cuius nomine etiam templum construxit³⁸.

Inquilinus, qui eundem colit focum, vel³⁹ eiusdem loci cultor⁴⁰.

*Incilia*⁴¹ fossae, quae in viis fiunt⁴² ad deducendam⁴³ aquam, sive derivationes de rivo communi
factae.

Incitega machinula⁴⁴, in qua constituebatur in convivio vini amphora, de qua subinde deferren-
tur vina.

*Ita Castor*⁴⁵, *ita me Hercules*, ut subaudiatur *iuvet*.

*Incomitari*⁴⁶ significat tale convivium⁴⁷ facere, pro quo necesse sit in comitium, hoc est in con-
ventum venire. *Plautus*:

Quaeso ne me incomitics.

Incita incitata⁴⁸.

Inchoare videtur ex Graeco originem trahere, quod Hesiodus omnium rerum initium esse⁴⁹ di-
xerit⁵⁰ chaos.

*Increpitare*⁵¹ arguere, conviciari.

Inconciastis, comparasti⁵², commendastis, vel⁵³, ut antiqui, per dolum decepisti.

*Inclutus*⁵⁴, nobilis, clarus.

*Inceps*⁵⁵, deinceps.

Incestus a Graeco trahitur. Nam illi facinus dicunt ἀνήκεστον⁵⁶.

Inconscriptum, non improbatum.

ptari Gu. 1. — 34) *indostruum*] *indostrium* L. B. *in-*
dustrum Gu. 1. — 35) *qui, quicquid*] Sic Gu. 2. pr. S.
qui, quid M. Gu. 1. *qui* om. vulg. — 36) *studeret*] *strueret* Gu. 2. — 37) *evocabantur*] *homines* add. L. —
38) *construxit*] *instruxit* L. *cultor* add. B. — 39) *vel*] *velut* L. B. Gu. 1. pr. — 40) *cultor*] *dictus inquilinus*
a colendo, quasi incolinus Sic L. — 41) *Incilia*] *In-*
cilliae L. B. pr. S. *Incile* Gu. 1. *Incilla* M. Gu. 2. —
42) *fiunt*] *sunt* M. — 43) *deducendam*] *adducendam*
Gu. 1. — 44) *machinula*] *machina* L. — 45) *Ita Ca-*
stor] om. glossam L. M. Gu. 2. *Ita* om. B. Gu. 1. pr. —
46) *Incomitari*] Om. hanc glossam Gu. 1., in quo et

haec, et quae sequuntur usque ad finem huius libri de-
sunt. Hinc factum esse videtur, ut in editione principe
et in veterimis editionibus, quae nunc sequuntur, in
fine totius operis addita reperiantur. Videntur enim ea
serius reperta et in fine Pompeii Festi adiecta. — 47)
convivium] Sic M. Gu. 2. S. *comitium* B. *commissum*
vulg. — 48) *incitata*] *pro inc.* B. — 49) *esse*] om. L.
B. pr. — 50) *dixerit*] *dixit* L. B. — 51) *Increpitare*] *In-*
crepare B. — 52) *comparasti*] *incomparasti* pr. —
53) *vel*] usque ad fin. om. L. — 54) *Inclutus*] Sic M. S.
Inclitus L. B. pr. *Inclutus* vulg. — 55) *Inceps*] *Iniceps*
B. — 56) ἀνήκεστον] Sic S. ἀνίκεστον B. *aniceston*

Incoctae dicebantur¹ mulieres plus aequo calamistris usae.

Incauillatio per despectum irrisio.

Incalationes invocationes.

Inconditum non ordinate compositum.

Incuria negligentia².

*Incessit*³, incenderit, sicut⁴ *incepsit*, inceperit.

Incomitem sine comite.

Incessere immittere⁵ ac iactu vel verbis petere.

Inclamare conviciis et maledictis insectari.

*Incorcorum*⁶, immansuetum et ferum. Pacuvius:

Reprime incorcorum iracundiam.

Interdum⁷ *cicur* pro sapiente ponitur, ut idem Pacuvius:

Councilium cicur.

*Impolitias*⁸ censores facere dicebantur, quum⁹ equiti aes¹⁰ abnegabant ob equum male curatum.

Impages dicuntur, quae a fabris¹¹ in tabulis figuntur, quo firmius cohaereant, a pangendo, id est figere¹². Unde et¹³ poetae pangere versus dicuntur et agricolae pangere plantas¹⁴.

In non semper abnitionem significat, sed¹⁵ interdum etiam¹⁶ pro¹⁷ adnuendo ponitur, ut invocando, inclamando, invocando.

*Imporcitor*¹⁸, qui porcas in agro facit arando. *Porca* autem est inter duos sulcos terra eminens.

Impetritum, impetratum.

*Impercito*¹⁹, parcito²⁰, futurum ab imperativo.

Improlus vel *improlis*, qui nondum esset²¹ adscriptus in civitate.

Impelimenta impedimenta dicebant.

Impluvium, quo²² aqua impluit collecta de tecto. *Compluvium*, quod²³ de diversis tectis aqua pluvialis confluit²⁴ in eundem locum.

Impensum stipem, aes sacrum, quod nondum erat pensum.

Impescere in laetam segetem pascendi gratia immittere²⁵.

Imponcuta, quasi imponimenta, quae post coenam mensis imponebant.

Importunum, in quo nullum est auxilium, velut solet portus esse²⁶ navigantibus.

Imputatium nondum purgatum. *Putum*²⁷ enim est purum. Unde putare vites dicimus²⁸, hoc est detrudere, quae impedimento sunt ad fructum.

Imbrica tempestatem²⁹ pluviam videtur significare.

vulg. om. L. — 1) *dicebantur*] om. L. — 2) *negligentia*] *neglig.* Gu. 2. — 3) *Incessit*] *Incessit* Gu. 2. — 4) *sicut*] om. L. *hic* add. B. pr. — 5) *immittere*] *in-niti* L. — 6) *Incorcorum*] Sic B. M. Gu. 2. pr. S. Et ita paullo post iidem libri. *Incuriam* vulg. — 7) *Interdum*] om. L. — 8) *Impolitias*] *Impolitiam* L. — 9) *quum*] *quom* pr. — 10) *equiti aes*] *ex equi* (sic) L. — 11) *fabris*] *foribus* B. — 12) *id est figere*] om. L. — 13) *et*] om. B. — 14) *pangere plantas*] vulg. additur *id est infligere*, quod om. L. B. M., qui etiam *plantas* om., et Gu. 2. pr. — 15) *sed*] *quod* L. — 16) *etiam*] om. L. — 17) *pro*] om. pr. — 18) *Imporcitor*] *est* add. B.

— 19) *Impercito*] Sic Gu. 2. pr. S. *Imparcito* vulg. — 20) *parcito*] hoc add. L. B. M. Gu. 2. pr., in qua est *percito*, S. om. vulg. — 21) *esset*] *est* B. — 22) *quo*] *qua* pr. — 23) *quo*] *quod* M. — 24) *pluv. confluit*] *confluit pluv.* L. — 25) *immittere*] L. addit glossam: *Infernum mare tuscum, quo tuscia alluitur.* — 26) *solet portus esse*] Sic Gu. 2. *esse solet portus vulg.* — 27) *Putum*] *putus* Gu. 2. — 28) *putare vites dicimus*] *put. dic. vit.* L. — 29) *tempestatem*] *tempestate* L. B. M. pr. — 30) *invocare*] *vocare* L. — 31) *barbatum*] *barbam* Gu. 2. pr. *imbarbatum* L. B. — 32) *In pro-cinctu*] *In pro-cinctum* L. — 33) *factum*] *facti* pr. *feri*

Imparcentem, non parentem, hoc est obedientem.

Implorare inelamare, ad auxilium invocare³⁰.

Impudicatus stupratus, impudicus factus.

Impos est, qui animi sui potens non est, qui animum suum in potestate non habet.

Imbarbecere barbatum³¹ fieri.

*In proinctu*³² factum³³ testamentum³⁴ dicitur³⁵, quod miles pugnaturus nuncupat praesentibus commilitonibus.

Inbutum est, quod cuiuspiam rei succum³⁶ perbibit³⁷. Unde infantibus an velint bibere dicentes, *tu* syllaba³⁸ contenti sumus.

Impenetrabile, cuius ultimum penetrare intrare non licet.

Implicatum, implicatum, quod Graeci *ἐμπλεγμένον*³⁹ dicunt⁴⁰.

In mundo dicebant antiqui, quum aliquid in promptu⁴¹ esse⁴² volebant⁴³ intelligi.

Imbrix nomen cuiusdam⁴⁴ comici.

Impares tibiae numero foraminum discretae.

Imparcm numerum antiqui prosperiorem hominibus⁴⁵ esse crediderunt.

*Impetix*⁴⁶ impetigo.

Impiatus sceleratus.

Impite impetum facite.

Inhibere iniungere, sed melius cohibere.

Inebrae aves, quae in auguriis aliquid fieri prohibent⁴⁷; et⁴⁸ prorsus omnia inebra appellabantur⁴⁹, quae tardant vel morantur agentem.

In praepositio modo significat⁵⁰, quod *non*, ut inimicus; modo *auktionem*, ut inelamavit⁵¹; modo *ubi*⁵², quo tendatur, ut incurrit; modo *ubi qui sit*⁵³, ut inambulatur.

Immunis vacans munere, aliquotiens⁵⁴ pro improbo ponitur, ut apud Plautum;

Immune est facinus.

*Iniurum*⁵⁵ periorum⁵⁶.

In eopte eo⁵⁷ ipso.

*Impetum*⁵⁸, industrium, indulgentem, perinde compositum ait Verrius, atque impunis et immunis.

Mihi non satis persuadet.

Immolare est mola, id est farre molito et sale hostiam perspersam sacrare⁵⁹.

Initium est principium, sed alias⁶⁰, quo quid incipiat, ut viae Appiae⁶¹ porta Capena. Alias, ex quo quid⁶² constat, ut aqua, terra, aer.

add. L. — 34) testamentum] testium pr. — 35) dicuntur] dicuntur pr. — 36) succum] sucum B. M. Gu. 2. succumbat pr. — 37) perbibit] dat L. — 38) syllaba] sillaba M. Gu. 2. — 39) ἐμπλεγμένον] Sic scripsi e M. Gu. 2., in quibus est *εμπλεγμενον*, cui proxime accedit *εμπλεσνον*, quod exhibit pr. *εμπλεγμένον* vulg. *εμπλεγμένον* (sic) B. om. L. Haud dubie legendum *εμπλεγμένον*. — 40) dicunt] om. B. — 41) promptu] promptum pr. — 42) esse] esset L. — 43) volebant] quod vere vol. L. — 44) cuiusdam] om. L. — 45) hominibus] omnibus L. — 46) Impetix] Impetrix Gu. 2. —

47) prohibent] prohibeant L. — 48) et] ut B. — 49) appellabantur] appellabantur L. B. pr. — 50) modo sign.] Sic B. Gu. 2. sign. modo vulg. — 51) inelamavit] inelamat B. — 52) ubi] ibi L. B. — 53) qui sit] quid fit L. — 54) aliquotiens] Sic L. M. Gu. 2. pr. S. aliquoties vulg. — 55) iniurum] Iniurium L. pr. S. — 56) periorum] periorum L. B. pr. S. — 57) eo] in eo L. B. — 58) Impetum] om. glossam L. B. M. Gu. 2. pr. — 59) sacrare] sacrificare B. — 60) alias] apud quosdam L. — 61) viae Appiae] via appii L. B. pr. — 62) quid] quis L.

*Increta*¹ indivisa.

Iners ignavus, vel sine arte.

Inigere pecus agere, id est minare².

*Iniit*³ ponitur interdum pro concubitu⁴; interdum pro invenit, ut iniit⁵ rationem; interdum pro introiit⁶, ut Plautus:

*Iniit*⁷ te nunquam febris.

Inermat armis⁸ spoliat.

*In*⁹ *insula* Aesculapio facta aedes fuit, quod aegroti a medicis aqua maxime sustententur. Eiusdem esse tutelae¹⁰ draconem, quod vigilantissimum sit animal; quae res ad tuendam validitudinem¹¹ aegroti¹² maxime apta est. Canes adhibentur eius templo, quod is uberibus canis sit nutritus. Bacillum habet nodosum, quod difficultatem significat artis. Laurea coronatur, quod ea arbor plurimorum remedium. Huic gallinae immolabantur¹³.

Interregnum appellatur spatium temporis, quousque in loco regis mortui¹⁴ alius ordinetur.

Intempestam noctem dicimus pro incertiore tempore, quia non tam facile noctis horae, quam diei possunt¹⁵ intelligi. Tempestatem eum antiqui pro tempore¹⁶ postuere.

*Intergerivi*¹⁷ parietes dicuntur, qui inter¹⁸ confines¹⁹ struuntur et quasi intergeruntur²⁰.

*Internecio*²¹ vitae privato²², a nece denominato vocabulo²³.

*Inter cutem*²⁴ *flugitatos* dicebant antiqui mares, qui stuprum passi essent.

*Interduatim*²⁵ et *interatim* dicebant antiqui, quod nunc interdum et interim.

Intrahere est²⁶ contumeliam intorquere.

Intercapedo tempus interceptum, quum²⁷ scilicet mora est ad capiendum.

Instaurari ab instar dictum est²⁸, quum²⁹ aliquid ad pristinam³⁰ similitudinem reficitur.

Insulae dictae proprie, quae non iunguntur³¹ communibus parietibus cum vicinis, circuituque³² publico aut privato cinguntur; a similitudine videlicet³³ earum terrarum, quae fluminibus³⁴ ac³⁵ mari eminent³⁶, suntque in salo³⁷.

*Instigare*³⁸ incitare.

*Insimulare*³⁹ crimen in aliquem confingere.

1) *Increta*] om. glossam B. Ut ego scripsi, sic exhibet L. pr. S. *Increta* vulg. — 2) *minare*] *munerare* L. vel *numerare* add. B. *numerare* pr. — 3) *Iniit*] *Iniit* B. — 4) *concubitu*] *concubuit* S. — 5) *iniit*] *init* L. M. — 6) *introiit*] *introiit* M. pr. — 7) *Iniit*] Sic L. M. Gu. 2. *Iniit* vulg. — 8) *armis*] *id est armis* L. — 9) *In*] om. L. cum voc. *aedes*. — 10) *tutelae*] *tutela* L. B. pr. — 11) *validit.*] Sic L. B. Gu. 2. pr. *valet*. vulg. — 12) *aegroti*] *aegrotis* B. — 13) *immolabantur*] *immolantur* B. — 14) *regis mortui*] *mortui regis* L. *regis* om. B. — 15) *possunt*] *possent* L. pr. — 16) *pro tempore*] *aliquando* add. L. — 17) *Intergerivi*] *Intergerivi* B. pr. — 18) *inter*] *intra* L. B. — 19) *confines*] *fines* M. — 20) *intergeruntur*] *intrager*. B. — 21) *Internecio*] Sic L. Gu. 2. pr. S. *Internecio* B. *Internitio* vulg. — 22) *privatio*] *est priv.* L. — 23) *a nece* — *voc.*] *ab internecio id est interficio a vere denominato* L. — 24) *Inter cutem*] *Intra cut.* B. — 25) *Interduatim* etc.]

L. ita: *Interduatim interdum. Interatim interim. — 26) est*] om. L. B., qui in fine addit *significat.* — 27) *quum*] usque ad fin. om. L. — 28) *dictum est*] *est* om. M. — 29) *quum*] *quoniam* B. — 30) *pristinam*] *pristinum* L., omisso voc. *similitudinem.* — 31) *iunguntur*] *distinguuntur* L. — 32) *circuituque*] *circuinctuque* L. *circuitu qui* B. pr. *circumitu qui* M. Gu. 2. — 33) *videlicet*] om. L. B. — 34) *fluminibus*] *in flum.* M. — 35) *ac*] aut L. — 36) *eminent*] *imminent* B. pr. *dictaeque* add. L. — 37) *salvo*] *id est mari* add. L. — 38) *Instigare*] om. glossam L. — 39) *Insimulare*] om. glossam L. — 40) *Insuasum*] Sic S. *Insursum* omnes codd. et edit. pr. Om. glossam L. — 41) *stillicidio*] *substillidio* pr. ob B., omisso voc. *stillicidio.* — 42) *sed*] om. L. — 43) *aliquotiens*] Sic B. M. Gu. 2. pr. S. *aliquoties* vulg. *aliquando* L. — 44) *Inseque*] *Insevit* L. — 45) *apud Ennium* dic] *pro dixerit apud Ennium* L. *dixit* B. *direxerit* M. *direxit* Gu. 2. — 46) *tam*

- Insuasum*¹⁰ appellabant colorem similem luteo, qui fiebat ex fumoso stillicidio¹¹.
Insitum ab inserendo tractum, sed¹² aliquotiens¹³ significat impositum.
*Insequere*¹⁴ apud Ennium *dic*¹⁵. Insexit *dixerit*.
Insignis tam¹⁶ ad laudem, quam ad¹⁷ vituperationem inflecti potest¹⁶.
Inseptum non¹⁹ septum, ponitur tamen⁵⁰ et pro non aedificatum.
Insecta non secta, sed⁵¹ et aliquotiens⁵² significant⁵³ secta⁵⁴.
*Inspare*⁵⁵ iniicere, unde fit dissipare.
Insonus extra culpam, a quo dici morbus quoque⁵⁶ existimatur⁵⁷ sonticus, quia perpetuo noceat⁵⁸.
*Inscitia*⁵⁹ stultitia.
Insectoris latrones, quod circa vias insidentur sedentes.
Immanis ferus, sive magnus.
Imago ab imitatione dicta.
*Ingluvies*⁶⁰ a gula dicta. Hiuc et⁶¹ ingluviosus⁶² et gluto, gulo⁶³, gumia⁶¹, guttur⁶⁵, gutta⁶⁶, gutturosus⁶⁷ et gurgulio.
*Immusulus*⁶⁸ avis genus, quam alii regulum, alii ossifragam dicunt.
*Infundere*⁶⁹ intercipere, interponere.
Inferiae sacrificia⁷⁰, quae diis⁷¹ manibus inferebant⁷².
*Infectores*⁷³, qui alienum colorem in lanam coniiciunt⁷⁴. *Offectores*, qui proprio colori novum efficiunt⁷⁵.
Infrequens appellatur⁷⁶ miles, qui abest a fuitve⁷⁷ a signis⁷⁸.
Involvus vermiculi genus, qui se⁷⁹ involvit pampino⁸⁰.
Infit incipit. Sed diversae significationis est⁸¹ ab eo, quod est *fit*. Nam *infit*⁸² agentis est⁸³; *fit*⁸⁴ autem patientis⁸⁵.
*Infiteri*⁸⁶ non fateri.
Infiltrari creditum fraudare⁸⁷.
Infilvae sunt filamenta lanæ, quibus sacerdotes et hostiae templaque velantur.
*Inferum*⁸⁸ vinum id, quod in sacrificando infra labrum paterae⁸⁹ ponebatur.

— quam] et — et L. — 47) ad] om. L. — 48) inflecti potest] pot. flecti L. — 49) non] pro non B. — 50) tamen] L. ab hoc voc. usque ad dissipare hanc corruptam exhibet scripturam: est tamen non permittere, unde fit dissipare. — 51) sed] om. pr. — 52) aliquotiens] Sic B. M. Gu. 2. pr. S. aliquoties vulg. — 53) significant] Sic Gud. 2. Fortasse cum M. scribendum est significuntur. significat vulg. — 54) secta] sectam pr. — 55) Inspare] Insupare M. Gu. 2. pr. — 56) quoque] om. L. — 57) existimatur] om. B. — 58) nocet] Sic B. M. Gu. 2. pr. S. nocet vulg. — 59) Inscitia] om. glossam L. B. — 60) Ingluvies] Illuvies L. Induvies M. Gu. 2. pr. — 61) et] om. B. — 62) ingluviosus] gluviosus M. — 63) gulo] ghuo B. — 64) gumia] gunna B. — 65) guttur] om. M. — 66) gutta] Sic scripsi e, coniectura, quam in codd. L. M. Gu. 2. pr. sit guttu, pro quo vulg. exhibet guttus. om. B. — 67) gutturosus] guttumosus L. gutturiosus B. pr. — 68) Immusulus]

Sic Gu. 2. Immissulus B. Immusculus pr. Immusculus vulg. Musculus L. — 69) Infundere] Sic M. Gu. 2. S. Infidere vulg. Infundere pr. Om. glossam L. B. — 70) sacrificia] om. B. — 71) diis] dis Gu. 2. — 72) inferebant] inferebantur L. fiebant pr. — 73) Infectores] Praeedit in vulg. glossa Infitari non fateri, quae nullo in cod. nec in edit. pr. exstat. — 74) coniiciunt] coiciunt M. Gu. 2. — 75) efficiunt] officiant L. — 76) appellatur] Sic M. Gu. 2. appellabatur vulg. — 77) a fuitve] Sic M. Gu. 2. abfuitve vulg. furtive L. B. om. pr. — 78) signis] id est vexillis L. add. — 79) se] semper B. — 80) pampino] pampinis L. — 81) signis] est] est sign. L. — 82) infit] fit L. pr. — 83) est] add. L. Gu. 2. pr. vulg. abest. — 84) fit] infit L. fit autem om. B. pr. autem om. L. — 85) patientis] vulg. additur est, quod. om. B. Gu. 2. — 86) Infiteri] Infitari pr. — 87) fraudare] denegare add. L. — 88) Inferum] Sic B. Gu. 2. Inferium vulg. — 89) labrum pat.]

Illicium vocare antiqui¹ dicebant ad concionem vocare.

Illicies canales, in quos aqua confluit in viis lapide stratis, ab eliciendo dicti.

*Illecbrac*² item ab illiciendo dictae.

*Illex*³ producta sequenti syllaba significat⁴, qui legi non paret. *Illex* correpta sequenti syllaba significat inductor⁵, ab illiciendo. Plautus⁶:

*Esca est meretrix*⁷, *pectus*⁸ *illex*.

Iliterata pax est, quae literis⁹ comprehensa non est.

*Ilutaquatum*¹⁰ alii pro vincto¹¹ utuntur, alii pro soluto¹².

In conventione in concione.

Instum vadem, idoneum sponsorem.

Infra classem significantur¹³, qui minor¹⁴ summa, quam centum et viginti millium¹⁵ aeris censi sunt.

*Interentitus*¹⁶ vehementer cutitus¹⁷, id¹⁴ est valde stupratus.

Inlicitator emptor.

Infulbulati sacrificabant flamines propter usum aeris antiquissimum, aeris¹⁹ fibulis.

*Immusulus*²⁰ ales ex²¹ genere aquilarum est, sed minor²² virium, quam aquilae²³; quae volucris²⁴ raro et non fere praeterquam²⁵ vere apparet, quia aestum algoremque metuit. Appellatur autem ita, quod subito et inexpectata se immittat²⁶.

Inarculum virgula erat²⁷ ex malo punico incurvata, quam regina sacrificans in capite gestabat.

Iniugis boves, qui sub iugo non²⁸ fuerint²⁹.

Insanum pro valde magnum usus est Plautus.

Freci genus farciminis in sacrificiis³⁰.

Incalitice vocative.

Indigitanto imprecanto³¹.

Illicium dicitur, quum³² populus ad concionem³³ elicitur, id est evocatur³⁴. Unde et *colliciae* tegulae, per quas aqua in vas defluere potest.

Indigitamenta incantamenta, vel³⁵ indicia³⁶.

Insignes appellantur³⁷ boves, qui in femine et³⁸ in pede album habent, quasi insigniti.

Interneccivum testamentum est, propter quod dominus eius necatus est.

Inerepitato ferito.

Sic Gu. 2. *pat. labr. vulg.* — 1) *vocare antiqui*] *ant. voc.* L. B. *vocare* om. pr. — 2) *Illecbrac*] Om. glossam L. pr. — 3) *Illex*] Sic L. B. Gu. 2. S. *Illex* vulg. Praeterea notandum est, quod B. et pr. invertunt ordinem ita: *corr.* — *producta.* — 4) *significat*] *significatur* utroque loco L. Primo loco consentit Gu. 2. — 5) *inductor*] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. *inductorem* vulg. — 6) *Plautus*] *in Asinaria* add. L. — 7) *meretrix*] *meretricis* L. — 8) *pectus*] *lectus* L. B. — 9) *literis*] *in lit.* L. — 10) *Ilutaq.*] *Alay.* L. M. Gu. 2. pr. — 11) *vincto*] *victo* pr. — 12) *soluto*] *utuntur* add. L. — 13) *significatur*] *significat* pr. — 14) *minore*] *minori* B. — 15) *millium*] *milium* B. — 16) *Intercutitus*] *Intercuticus* B. *Interviciens* L. — 17) *cutitus*] *cuticus* B. *cuciens* L. — 18) *id*] *hoc* L. M. — 19) *aeris*] *aeris* L. *aeris* M. — 20) *Immusulus*] *Immuulus* M. Gu. 2. *Immu-*

stulus S. — 21) *ales ex*] *avis est et gen.* L. — 22) *minor*] Sic B. M. Gu. 2. *minorum* vulg. At credibilis est librorum mutasse insolentiorum genitivum, qui conditionem indicat. Verte enim *in Rücksicht auf die Kräfte kleiner.* — 23) *aquilae*] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. S. *aquila* vulg. — 24) *volucris*] om. pr. — 25) *praeterquam*] *quam* om. L. — 26) *immittat*] *ostendat* L. — 27) *virgula erat*] *virgulta erant* L. — 28) *non*] *modo* L. — 29) *fuerint*] *fuerunt* B. *fuere* L. — 30) *sacrificiis*] *sacrificio* L. — 31) *Indigitanto imprecanto*] *Indigitando imprecando* L. B. pr. — 32) *quum*] *quom* B. — 33) *concionem*] *concilium* B. — 34) *evocatur*] Sic L. Gu. 2. pr. *vocatur* vulg. — 35) *incant. vel*] om. L. — 36) *indicia*] *inducium* L. — 37) *appellantur*] *dicuntur* L. — 38) *in femine et*] om. L. *femore* pr. — 39) *inscientiam*] *inscientia* Gu. 2. *inscitiam* B. — 40) *secuna-*

Increpitare clamare, maledicere.

Imbelliam belli inscientiam³⁹.

*Iecunumum*⁴⁰ victimarium.

Iaori minores⁴¹.

Incalanto invocanto.

Ingens dicitur augendi consuetudine, ut inclamare, invocare⁴². Quia enim gens populi est magnitudo, ingentem per compositionem dicimus, quod significat valde magnum.

In pelle lanata nova nupta considerare⁴³ solet, vel propter morem vetustum, quia antiquitus⁴⁴ pellibus homines erant⁴⁵ inluti⁴⁶, vel quod testetur⁴⁷ lanificii officium se praestaturam⁴⁸ viro.

L I B E R X.

*Lucetium*⁴⁹ Iovem appellabant, quod eum lucis esse causam credebant.

*Lemnisci*⁵⁰, id est fasciolae coloriae⁵¹, dependentes ex coronis, propterea dicuntur, quod antiquissimum fuit genus coronarum lanearum⁵².

Lectus dictus vel⁵³ a collectis foliis ad cubitandum, vel quod fatigatos ad se alliciat, vel⁵⁴ a Graeco λέκτρον⁵⁵.

Lapidem silicem tenebant iuraturi⁵⁶ per Iovem, haec verba dicentes: *Si sciens fallo, tum*⁵⁷ *me* *Diespiter*⁵⁸ *salva urbe arceque bonis eiiciat, ut*⁵⁹ *ego hunc lapidem*⁶⁰.

Lepista genus vasis aquarii.

Legio Sannitum linteata appellata est⁶¹, quod Sannites intrantes singuli ad aram velis linteis circumdatam non⁶² cessuros se⁶³ Romano militi iuraverunt⁶⁴.

Lenones ab alliciendo adulescentulos⁶⁵ appellati.

Lctum ab oblivione, quam Graeci λήθη⁶⁶ vocant, dictum.

Lemonia tribus a pago Lemonio appellata⁶⁷, qui est a porta Capena via Latina.

*Levir*⁶⁸ est uxoris⁶⁹ meae frater⁷⁰.

*Leria*⁷¹ ornamenta tunicarum aurea.

Lesbium genus vasis caelati a Lesbiiis⁷² inventum.

Legimus aut scriptum, aut oleam glandemve et alia quaedam⁷³; et addita⁷⁴ praepositione dicimus⁷⁵ colligimus, deligimus⁷⁶.

num] Iecinorum L. — 41) minores] Sic L., qui praeposit id est, B. M. Gu. 2. pr. S. sine ore vulg. — 42) invocare] ingentem valde magnum add. L., qui om., quae sequuntur. — 43) considerare] consedere L. B. M. pr. — 44) quia antiquitus] qui antiqui L. — 45) pellibus homines erant] Sic Gu. 2. homines pellibus erant vulg. homines erant om. L. — 46) induti] vestiti L. — 47) testetur] testatur B. — 48) praestaturam] praestit. B. — 49) Lucetium] Sic M. Gu. 1. 2. S. Lucetium vulg. — 50) Lemnisci] Lennisci B. pr. lennasti Gu. 1. — 51) coloriae] colorisae B. Gu. 1. pr. corollae L. — 52) lanearum] lanearum L. — 53) vel] om. pr. — 54) vel — λέκτρον] om. L. — 55) λέκτρον] om. Gu. 1. lectron Gu. 2. pr. — 56) iuraturi] iurati L. — 57) fallo, tum] fallitur L. B. Gu. 1. falleret pr. — 58) Diespiter] Dispiter M. Gu. 2. despicit Gu. 1. — 59) ut] uti

M. ubi Gu. 1. — 60) lapidem] eiicio add. L. — 61) lint, app. est] app. est lint. B. app. om. L. — 62) non] enim add. B. — 63) se] om. B. — 64) iuraverunt] Sic L. B. Gu. 2. pr. S. iuraverant vulg. — 65) adulesc.] Sic M. Gu. 2. adol. vulg. — 66) λήθη] om. L. Gu. 1. lithin M. Gu. 2. — 67) appellata] est add. M. — 68) Levir] om. glossam L. B. Gu. 1. — 69) uxoris] uxori M. — 70) frater] meus add. M. Gu. 2. — 71) Leria] Lenia L. Gu. 1. Leuao M. Leva Gu. 2. — 72) Lesbiiis] Lesbis M. Gu. 1. 2. — 73) aut oleam glandemve et alia quaedam] L. ita: ad holera, glandem oleamne sunt a quaedam alia addita. Pro oleam habet B. Gu. 1. pr. olera, et pro glandemve B. pr. glandesve. grandemve Gu. 1. quaedam pro vulg. quidem exhibent L. B. M. Gu. 2. S. — 74) et addita] om. Gu. 1. — 75) dicimus] om. L. — 76) delig.] et dilig. B.

*Lectosia*¹ insula dicta a consobrina Aeneae ibidem sepulta.

Lictores dicuntur², quod fasces virgarum ligatos ferunt. Hi³ parentes magistratibus⁴, delinquentibus⁵ plagas ingerunt.

Libor repertor vini ideo sic appellatur, quod vino nimio⁶ usi omnia libere loquantur⁷.

*Limis*⁸ obliquus, id est transversus; unde et⁹ limina.

Limites in agris nunc termini, nunc viae transversae¹⁰.

Limitatus ager est in centurias dimensus.

Librile scapus¹¹ librae.

*Librillu*¹² appellantur¹³ instrumenta bellica¹⁴, saxa scilicet ad¹⁵ brachii crassitudinem¹⁶ in modum flagellorum loris¹⁷ revincta.

Liberalia Liberi festa, quae apud Graecos dicuntur *Λιονύσια*¹⁸. Naevius:

*Libera lingua*¹⁹ loquimur²⁰ ludis *Liberalibus*.

Limaces cochleae²¹ a limo appellatae.

Litatum alii solutum²², deditum deo, quasi luitatum²³. Alii ex Graeco a precibus, quas illi *λί-
τας*²⁴ dicunt.

Lixae, qui exercitum sequuntur²⁵ quaestus gratia, dicti, quod extra ordinem sint militiae, eisque liceat, quod liberit. Alii eos a *Licha*²⁶ appellatos dicunt, quod et²⁷ ille Herculem sit secutus; quidam a liguriendo quaestum²⁸.

*Lingula*²⁹ per diminutionem linguae³⁰ dicta; alias a similitudine linguae exsertae, ut in calceis³¹; alias³² insertae, id est intra³³ dentes coercitae, ut³⁴ in tibiis.

Libella diminutivum est³⁵ a libra.

Lacit decipiundo inducit. *Lax* etenim³⁶ fraus est.

Litius appellatus³⁷, quod litis³⁸ sit testis. Est enim genus bucinæ³⁹ incurvae, quo⁴⁰ qui cecinerit, dicitur liticen⁴¹. Ennius:

*Inde loci*⁴² litus sonitus⁴³ effudit⁴⁴ acutus.

*Litis*⁴⁵ cecidisse dicitur, qui eius rei, de qua agebat, causam amisit.

1) *Lectosia*] *Lectos* Gu. 2. — 2) *dicuntur*] *dicunt* Gu. 1. — 3) *Il]* enim add. L. — 4) *parentes magistratibus* imperantes B. Gu. 1. *imperantibus* pr., omisso *ferunt*. — 5) *delinq.] qui del.* pr. — 6) *nimio*] om. pr. — 7) *loquantur*] *loquebantur* B. — 8) *Limis*] *Limus* L. S. At ut imbecillus et imbecillus dicitur, sic quoque *limis* et *limus* dici potest. Nisi forte *limes* potius legendum, — 9) *et]* om. B. pr. — 10) *transversae*] vulgo add. *sunt*, quod om. L. M. Gu. 2. pr. S. — 11) *scapus*] *scirpus* B. in marg. — 12) *Librilla*] *Libula* L. — 13) *appellantur*] om. L. *appellabantur* M. — 14) *bellica*] *bellicosa* B. — 15) *saxa scilicet ad*] om. L. — 16) *brachii crassitudinem*] *crassitudine brachii* L. *gros-
situdinem* B. Gu. 1. pr. — 17) *loris*] om. Gu. 1. — 18) *Λιονύσια*] *dyonisia* L. *dionisia* Gu. 1. 2. *διονυσια* dic. B. — 19) *Libera ling.] ling. lib.* L. — 20) *loquimur*] *loquemur* pr. *loquantur* L. Gu. 1. — 21) *cochleae*] *co-
cleae* L. B. M. Gu. 2. — 22) *solutum*] *solutum* L. B. Gu. 1. pr. — 23) *luitatum*] om. L. Gu. 1. pr. — 24) *λί-*

τας] om. Gu. 1. — 25) *sequuntur*] *secuntur* M. — 26) *Licha*] Sic M. Gu. 2. S. *Lica* vulg. *lixa* Gu. 1. *lixo* L. — 27) *et]* om. L. — 28) *quaestum*] L. addit glossam: *Litus quicquid aqua maris alluitur*. — 29) *Lingula*] *Lingua* M. — 30) *linguae*] om. B. M. pr. — 31) *calceis*] *calcibus* pr. — 32) *alias*] *aliis* B. — 33) *intra*] *infra* L. Gu. 1. (qui praeposit et) pr. — 34) *ut*] om. L. Gu. 1. — 35) *est]* om. B. pr. — 36) *Lax etenim*] *quia lax* L. — 37) *appellatus*] *additur* vulg. *est*, quod om. L. Gu. 1. 2. — 38) *litis*] *titi* M. — 39) *bucinae*] Sic M. Gu. 2. pr. *buccinae* vulg. — 40) *quo*] *quod* B. Gu. 1. pr. — 41) *liticen*] *lalicen* L. Gu. 2. — 42) *loci*] om. Gu. 1. — 43) *sonitus* — *acutus*] om. Gu. 1. — 44) *effudit*] *effundit* L. B. pr. — 45) *Litis*] Sic omnes codd. et edit. pr. Unus Scal., quem sequitur Dacer., habet *Liti*. At annumeratur haec formula verbis forensibus, quae plurimae cum genit. construuntur. — 46) *Licitati*] *Licitat* — *contendit* B., sed in marg. exhibet *Licitati*. — 47) *in mercando sive pugnando*] Sic M. Gu. 1. 2.

Lixabundus iter libere ac prolixè faciens.

*Licitati*⁴⁶ in mercando sive pugnando⁴⁷ contententes.

*Liquitur*⁴⁸ labitur, fluit.

*Lingulaca*⁴⁹ genus piscis, vel mulier auguratrix.

Lance et⁵⁰ *licio* dicebatur apud antiquos, quia qui furtum⁵¹ ibat quaerere in domo aliena licio cinctus intrabat, lancemque ante oculos tenebat propter matrum familiae aut virginum praesentiam.

*Lautia*⁵² epularum magnificentia. Alii a lavatione⁵³ dictam⁵⁴ putant, quia apud antiquos haec elegantiae, quae nunc sunt, non erant, et raro aliquis lavabat.

Laeva sinistra, quam Graeci *σκαίον*⁵⁵ dicunt⁵⁶. Unde⁵⁷ tractum cognomen Scaevola⁵⁸. A *laeva* laevum sinistram et laevorum⁵⁹ sinistrorsum.

Lacuna id est⁶⁰ aquae collectio, a lacu derivata, quam alii lamam⁶¹, alii lustram dicunt⁶².

Lacit inducit in fraudem⁶³. Inde⁶⁴ est allicere est lacessere; inde lactat, illectat, oblectat, delectat⁶⁵.

Laena vestimenti genus habitu⁶⁶ duplicis. Quidam⁶⁷ appellatam⁶⁸ existant Tusce, quidam Graece, quam *χλαμύδα* dicunt⁶⁹.

*Lautumias*⁷⁰ ex Graeco et⁷¹ maxime a⁷² Syracusanis, qui latomias⁷³ et appellant et habent ad instar carceris; ex quibus locis excisi sunt lapides ad extruendam urbem.

Laureati milites sequebantur currum triumphantis, ut quasi purgati a caede⁷⁴ humana intrarent urbem. Itaque eandem laurum omnibus suffitionibus adhiberi solitum erat, vel quod medicamento siccissima sit, vel quod omni tempore viret⁷⁵, ut similiter respublica floreat⁷⁶.

Laverniones fures⁷⁷ antiqui dicebant, quod sub tutela deae Lavernae essent, in cuius luco⁷⁸ obscuro abditoque solitos furta praedamque⁷⁹ inter se luere. Hinc et Lavernalis porta vocata est.

Lacerare dividere, comminuere est⁸⁰; ex quo dictus est *lanius*, qui discindendo⁸¹ lacerat pecora; *lacinia*, quod⁸² pars vestimenti est; *lacerna*, quod⁸³ minus capitio sit⁸⁴; *lacer*, quod auribus curtatis est⁸⁵, et *laccrum*, quodcumque est in corpore imminutum⁸⁶.

S. in merc. sive in pugn. L. B. pr., in qua post contententes adiectum est scholion melius est pugnando non mercando. in pugnando sive mercando vulg. — 48) *Liquitur*] *Liquatur* B. — 49) *Lingulaca*] *Lingultia* B. pr. *Linguleca* Gu. 1. — 50) *et*] om. L. Fortasse verum hoc est. Solet enim in locutionibus proverbialibus copula omitti. — 51) *quia qui furtum*] *qui per furtum* L., omisso *quia*. — 52) *Lautia*] *Lautitia* L. M. — 53) *lavatione*] *lavitione* Gu. 2. — 54) *dictam*] *dictum* B. pr. — 55) *σκαίον*] om. L. Gu. 1. *caeu scaiav* B. *scean* M. Gu. 2. pr., quae addit *laean*, *laeva*, *laevum*. — 56) *dicunt*] om. M. Gu. 1. 2. — 57) *Unde* — *cogn.*] om. L. — 58) *Scaevola*] *a laeva* add. L. — 59) *laevorsum*] L. ita: unde tractum cognomen *sinistrorsum*. — 60) *id est*] additur in L. M. Gu. 2. — 61) *lamam*] *mar* vocant B. *lama* vocant pr. — 62) *lustram*] *vocant* L. *lustrum* B. S. *lustram* Gu. 1. — 63) *inducit in fraudem*] Sic L. Gu. 1. 2. in fraud. ind. vulg. — 64) *Inde*] unde L. est om. B. — 65) *obl. del.*]

Sic Gu. 1. 2. *del. obl. vulg.* — 66) *habitu*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. *habitus* vulg. — 67) *Quidam*] *quod* pr. — 68) *appellatam*] *appellatum* B. — 69) *quidam* — *dicunt*] Sic B. M. Gu. 2., nisi quod corrupte B. exhibet *clamide dicunt laevuda*, in marg. *λαυύδα*; M. *chlauida*; Gu. 2. *clauidea*; pr. *chlamyda*, omisiss verbis *quam et dicunt. quam greci linin dicunt* L. *χλαυνη* vulg., quod om. Gu. 1. — 70) *Lautumias*] Sic M. Gu. 2. pr. *Lautumas* B. *Latum*, vulg. — 71) *et*] om. L. — 72) *a*] om. L. — 73) *latomias*] *lautomias* B. *laotom*, pr. *λατομιας* M. — 74) *caede*] *sorde* pr. — 75) *viret*] *viret* L. — 76) *floreat*] *vireat* M. — 77) *fures*] om. B. — 78) *luco*] Sic B. Gu. 2. pr. S. *loco* vulg. — 79) *solitos furta praedamque*] Sic B. M. Gu. 2. pr. *soliti f. pr.* vulg. *solitos praedam furtaque* L. Gu. 1. — 80) *est*] om. Gu. 1. — 81) *discindendo*] *discidendo* Gu. 2. — 82) *quod*] *quaerendam* L. *quod* om. B. — 83) *quod*] *quia* B. — 84) *sit*] *est* L. B. M. S. — 85) *quod auribus curtatis est*] *qui B.* Om. hoc totum et *laccrum* pr. — 86) *quodcumque*]

Laudare apud antiquos ponebatur¹ pro nominare.

Lautilia farina appellabatur² ex tritico aqua consperso.

Lautidae locus extra urbem, quo loco, quia aqua fluebat, lavandi usum exercebant.

Lactaria columna in foro olitorio³ dicta, quod ibi infantes lacte alendos deferebant.

Lacobrigae nomen compositum a lacu et Arcobriga⁴ Hispaniae oppido.

Lauca a Graeco dicta⁵, quam illi *λόγγην* vocant⁶.

Lanoculus, qui lana tegit oculi vitium.

Lamberat, scindit ac⁷ laniat.

Lantrum vestimenti genus ex lana succida⁸ confectum.

*Lapit*⁹ dolore afficit.

*Lapidicinae*¹⁰, ubi exciduntur¹¹ lapides.

Latex lapsu¹² profluens aqua dicitur. Utimur¹³ tamen hoc vocabulo et¹⁴ in vino.

Latine loqui a Latio dictum est, quae locutio adeo est versa, ut vix ulla eius pars¹⁵ maneat in notitiam¹⁶.

Latrões antiqui eos dicebant, qui conducti militabant¹⁷, ἀπό τῆς λατρείας¹⁸. At nunc viarum obessores dicuntur, quod a latere adoriuntur, vel quod latenter insidiantur¹⁹.

*Larentalia*²⁰ coniugis²¹ Faustuli, nutricis Remi²² et Romuli, Laurentiae²³ festa.

Locupletes locorum multorum domini.

*Locutum*²⁴ positum.

Larvati furiosi et mente moti, quasi larvis exterriti²⁵.

Lotos arboris genus, ex cuius²⁶ materia frequenter tibiae fiebant, cuius bacis²⁷ quondam pasti²⁸ *Lotophagi* sunt dicti²⁹.

Lucaris pecunia, quae in luco erat data.

Lucaria festa in luco colebant Romani, qui permagnus inter viam Salariam³⁰ et Tiberim fuit, pro eo, quod victi a Gallis fugientes e proelio ibi se occultaverint³¹.

Lucar appellatur³² aes³³, quod ex lucis captatur.

est in corp. imm.] quod cum quod in corp. imm. est
L. quodcumque tum in corp. imm. est pr. quodcumque
quod in corp. imm. Gu. 1., qui cum B. om. est. — 1)
apud ant. pon.] Sic Gu. 1. 2. ponebatur et pro om. L.
ap. ant. pro nom. pon. B. pon. apud ant. vulg. — 2)
appellabatur] quod add. L. appellatur Gu. 1. — 3)
olitorio] olitorio Gu. 1. pr. — 4) Arcobriga] Sic L. B.
M. Gu. 1. 2. pr. Orcobriga vulg. a lacu et briga S.
ex Hispaniae oppido Arcobr. L. compositum ex arcobr.
Gu. 1. a lae et areobr. pr. a lacu om. B. oppidum
B. — 5) dicta] om. pr. — 6) quam illi λογγην vocant]
vulg. add. λογγη enim hasta et λογγητης satelles. Hoc
om. B. (in marg. est vulg. adscripta) M. Gu. 1. 2. S. lon-
chin B. M. Gu. 2. louchen pr. λογγην et λογγητης om.
pr., quae exhibit enim est hasta. λογγην om. Gu. 1. —
7) ae] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. et L. atque vulg. — 8)
succida] succida M. Gu. 2. pr. — 9) Lapit] Labit Gu. 1.
Lapit pr. — 10) Lapidicinae] Lapidicinae B. pr.

Scripsi *Lapidicinae* ex optimis codicibus. Nec tamen dubium est, scribendum esse ubique *Lapidicinae*. — 11) *exciduntur]* *excind.* Gu. 1. pr. — 12) *lapsu]* *a lapsu L. M. Gu. 1. pr. — 13) Utimur]* *Utuntur B. pr. — 14) et]* *om. L. B. — 15) ulla eius pars]* Sic Gu. 2. *ulla pars eius vulg. — 16) in notitiam]* Sic Gu. 2. *in notitia L. M. Gu. 1. S. innoxia vulg. — 17) antiqui — milit.] antiqui eos, qui conducti dicebant, milit. L. antiqui eos dic. Gu. 2. eos ant. dic. vulg. — 18) ἀπό τῆς λατρείας]* *om. L. Gu. 1. ἀπό τῆς om. pr. ἀπό τῆς λατρ. At om. B., qui in marg. exhibet ἀπό τῆς λατρείας servitus. apo tis latrias M. Gu. 2. latrias pr. — 19) latenter insid.] Sic L. M. Gu. 1. 2. S. — 20) Larentalia]* Sic M. Gu. 1. 2. S. *Laur.* vulg. — 21) *coniugis]* *a coniugis L. B. Gu. 1. pr. — 22) Remi]* *et Remi Gu. 1. — 23) Laurentiae]* *Laurentiae M. S. Laurentis L. — 24) Locutum pos.] om. Gu. 1. — 25) exterriti]* *exciti pr. extincti L. Gu. 1. — 26) cuius]* *qua L. — 27) bacis]*

*Lucereses*³¹ et *Luceres*, quae pars tertia populi Romani est distributa a Tatio et Romulo, appellati sunt³⁵ a Lucero, Ardeae rege, qui auxilio fuit Romulo adversus Tatium bellanti.

Lucani appellati dicuntur³⁶, quod eorum regio sita est ad partem stellae luciferae, vel quod loca cretosa³⁷ sint³⁸, id est multae lucis, vel a Lucilio duce, vel quod primitus in luco considerint³⁹.

Lucem facere dicuntur Saturno sacrificantes, id est capita detegere.

Lucis praenomen est eius, qui primum fuit, quia oriente luce natus est.

Lycii Apollinis oraculum in Lycia maximae claritatis fuit, ob luporum interfectionem. *Λύκος*⁴⁰ enim lupus est.

Luxa membra e⁴¹ suis locis mota et soluta, a quo luxuriosus⁴² in re familiari solutus.

*Luculentum*⁴³ genus operis pistorii.

Lucretilis mons in Sabinis.

*Lucomoues*⁴⁴ quidam homines ob insaniam dicti⁴⁵, quod loca, ad quae venissent, infesta⁴⁶ facerent.

*Lucomedi*⁴⁷ a duce suo Lucomo⁴⁸ dicti, qui postea Lucerenses⁴⁹ appellati sunt⁵⁰.

Luculentus a luce appellatus.

*Lues*⁵¹ est diluens⁵² usque ad nihil, tractum a Graeco *λύειν*⁵³. Hinc dictum lutum terra humore soluta, et lustratio, qua quid solvitur ac liberatur. Hinc⁵¹ et *λύτρα*⁵⁵ ἀπό τῆς λύσεως⁵⁶, id est solutione auri. *Λίτρα* enim⁵⁷ libra est.

Luctus et *lugere* a Graeco trahuntur *λυπεῖν* vel *λύσις βίου*⁵⁸.

Lougitrosus sic dicitur, sicut dextrorsus, sinistrorsus.

Lustra significat⁵⁹ lacunas lutosas, quae sunt in silvis aprorum cubilia. Qua⁶⁰ similitudine hi, qui in locis abditi et sordidis ventri et desidiae operam dant, dicuntur in lustris vitam agere.

Et quum eiusdem vocabuli prima syllaba producitur, significat nunc tempus quinquennale, nunc populi lustrationem.

Lymphae dictae sunt⁶¹ a nymphis. Vulgo autem memoriae proditum est, quicumque speciem

baccis B. — 28) quond, pasti] Sic B. Gu. 1. 2. pr. *pasti quond*, vulg. *usi quond*, p. B. pr. *quondam* om. L. — 29) *sunt dicti*] Sic M. Gu. 2. *sunt* om. vulg. — 30) *inter viam Salariam*] B. eandem glossam repetit post v. *Lucretilis*, *intra mare et sal*, B., qui altero loco habet *intra viam sal*. — 31) *ibi se occultaverint*] *occultaverunt* B. (utroque loco) M. *occultarunt* Gu. 1. *in ipso se* B. primo loco. Consentit pr. — 32) *appellatur*] *dicitur* B. pr. — 33) *aes*] om. B. pr. — 34) *Lucereses*] Sic M. Gu. 1. 2. *Lucerenses* B. pr. *Lucreses* L. — 35) *appellati sunt* — *Romulo*] om. B. — 36) *appellati dicuntur*] *appellantur vel app. dic.* Gu. 1. — 37) *cretosa*] *herbosa* B. *herbola* pr. — 38) *sint*] *sunt* M. Gu. 1. — 39) *considerint*] *considerunt* B. M. pr. — 40) *Λύκος*] *lycos* pr. *livos* L. Gu. 1. 2. — 41) *ε*] ex L. — 42) *luxuriosus* — *solutus*] *luxoriosus* — *solutos* L. — 43) *Luculentum*] *Lucunter* L. *lucuntere* B. M. pr. S. — 44) *Lucomones*] *Lucum*, L. — 45) *dicti*] om. L. — 46) *infesta*] *festi* L. B. Gu. 1. pr. — 47) *Lucomedi*] *Lucumedi* L. *Lucomedi* Gu. 1. Om. B. verba *Lucom*. — *qui*. — 48) *Lucomo*] *Lucumo* L. — 49) *Lucereses*] Sic M. Gu. 1. *Lucerenses* h. l. Gu. 2. *Lucenses* B. pr. — 50) *sunt*] om. L. — 51) *Lues*] *Luens* L. — 52) *diluens*] *diluensium* L. — 53) *λύειν*] om. l. Gu. 1. *lyein* pr. *lyin* M. Gu. 2. — 54) *Hinc*] *inle* B. — 55) *λύτρα*] *lytra* pr. B. *litra* M. Gu. 2. *litura* L. — 56) *ἀπό τῆς λύσεως*] om. L. Gu. 1. *poa tes lyseos* pr. *apo tis lyseos* M. Gu. 2. — 57) *Λίτρα enim*] om. L. *est libra pro libra est* B. — 58) *Luctus* — *λύσις βίου*] Sic e vestigiis codd. M. et Gu. 2. scripsi, quum exhibeat M. *lypin vel lysue*; Gu. 2. *lypie sellisin*. *lyseos tu biu vel tes lyes* pr. B. contraxit ita: *luctus a lugeo* (sic) *graece lytra*. In B. sic: *a Graeco lugevo*. Reliqua om. *trahuntur* om. pr. *λυπεῖν vel λύπειν* S. *λύσεως τοῦ βίου vel ἀπό τῆς λύσης* vulg. — 59) *significat*] Sic Gu. 1. 2. *significant* vulg. — 60) *Qua*] *a qua* B. M. — 61) *dictae sunt*] *sunt dictae* B.

quandam e fonte, id est effigiem nymphae viderint¹, furendi non fecisse finem; quos Graeci *νυμφολήπτους*² vocant³. Latini lymphaticos appellant⁴.

Luxantur a luxu dictum, id est luxuriantur⁵.

*Luna*⁶ genus herbae vel potius spinae.

Lumbago vitium et debilitas lumborum.

Luscilio vitium oculorum, quod clarius vesperi, quam meridie cernit.

Lura, os cullei, vel etiam utris; unde lurcones capacis gulae homines et bonorum suorum consumptores.

*Lustrici*⁷ dies infantium appellantur, puellarum octavus, puerorum nonus, quia his lustrantur atque eis nomina imponuntur.

Luridi supra modum pallidi.

Lyrnesiades ab oppido Phrygiae Lyrneso⁸ dicti.

Loebesum et loebertatem antiqui dicebant liberum et libertatem. Ita Graeci *λοιβήν* et *λείβειν*⁹.

*Lycophos*¹⁰ Graeci dicunt, quod¹¹ nos primum tempus lucis. Dictum autem lycophos, quasi *λευκὸν φῶς*¹², id est lumen candidum.

Libertatis templum in Aventino fuerat constructum¹³.

Lingua non solum pars corporis dicitur, sed etiam differentia sermonum. Promontorii quoque genus non excellens, sed molliter in planum devexi.

Libyca campus in agro Argeo¹⁴ appellatus, quod in¹⁵ eo primum fruges ex Libya allatae sunt¹⁶.

Quam ob causam etiam¹⁷ Ceres ab Argeis Libyssa vocata est.

*Lepareses*¹⁸ Liparitani cives, id est Liparenses.

Lubes macula in vestimento dicitur et deinde *μεταφορικῶς* transfertur in homines vituperatione dignos.

Lutrare Ennius pro poscere posuit.

*Latitaverunt*¹⁹ Cato posuit pro saepe tulerunt.

Liberates dicuntur non solum benigni, sed etiam ingenuae formae homines.

Liberata penebant pro effata, hoc est²⁰ locuta.

Lacus Lacerimis in vectigalibus publicis primus locatur eruendus omnis boni gratia²¹, ut in²² delectu censeve²¹ primi nominantur²¹ Valerius, Salvius, Statorius²⁵.

1) viderint] viderit L. — 2) νυμφολήπτους] om. Gu. 1. *lympholantos* L. *nympfolantos* B., in marg. *νυμφολήπτους*. *nympholeptus* M. pr. *nympfoliectus* Gu. 2. — 3) vocant] appellant B. — 4) Latini lymphaticos appellant] vocant Lat. B. *lymphatos* L. B. Gu. 1. pr. — 5) a luxu dictum, id est lux.] Sic L. M. Gu. 1. 2. B., (qui om. id est) S. id est lux, a lux. dict. vulg. — 6) Luna] Sic M. Gu. 1. 2. S. *Lina* B. *Linna* pr. *Luna* L. *Lita* vulg. — 7) Lustrici] *Lustrati* pr. *Lustri* L. — 8) Lyrneso] Sic B. M. Gu. 2., ut iidem codd. supra exhibent *Lyrnesiades*. *Lyrneso* et *Lyrnesiades* vulg. *Lyrneso* pr. *Laneso* Gu. 1. *Lirnesio* L. — 9) λοιβήν et λείβειν] Sic S. *λοιβιν* et *λειβιν* B. *loibin* et *elibin* M. Gu. 2. om. vulg. Graeca. — 10) Lycophos] Sic B. S. *Licophos* L. *Lycophes* vulg. — 11) quod] apud L. —

12) λευκὸν φῶς] *leucomphos* Gu. 2. *Lencophos* Gu. 1. *leuconfos* pr. *λεουφως* B. om. L. — 13) constructum] *constitutum* L. B. Gu. 1. — 14) agro Argeo] *argeo* agro L. *a rege argeo* B. — 15) in] om. L. — 16) allatae] *illatae* L. — 17) etiam] om. L. — 18) Lepareses] Sic Gu. 1. 2. *Lepareses* vulg. — 19) Latitaverunt] *Latitarunt* B. pr. — 20) hoc est] Sic L. Gu. 1. 2. *id est* vulg. — 21) eruendus — gratia] om. L. — 22) in] e B. — 23) censeve] *censionene* L. — 24) nominantur] *nominabantur* B. pr. — 25) Val. Salv. Stat.] *Valerii Salvini Statorii* L. — 26) nocte] Sic Gu. 2. *noctu* vulg. — 27) in compita etc.] Haec L. corrupte sic exhibet: *id est in festo larum, quod dies festus erat dictus laresis putabantur animae hominum in numerum deorum seductae. per compita* B. pr. *in om. Gu. 1. quorum om.*

Laecae effigies Compitalibus nocte²⁶ dabantur in compita²⁷, quod lares, quorum is erat dies festus, animae putabantur esse hominum redactae in numerum deorum.

LIBER XI.

Magnos ludos Romanos ludos appellabant, quos in honorem Iovis, quem principem deorum putabant, faciebant.

Mellom meliorem dicebant.

Matrem matutam antiqui ob bonitatem appellabant, et *maturum* idoneum usui, et *mane* principium diei, et inferi dii *manes*, ut suppliciter appellati bono²⁸ essent, et in carmine Saliari²⁹ *Cerus manus* intelligitur³⁰ creator bonus.

Minutulum et minuere ex Graeco *μεινύν*³¹ dictum videri potest.

Minores et maiores inter cognomina feminarum poni solebant³².

*Minum*³³ Aelius vocitatum ait mammam alteram lacte deficientem, quasi minorem factam.

*Minurritiones*³⁴ appellantur avium minorum cantus.

*Minyae*³⁵ dicti Argonatae, quod plerique eorum ex filiis Minyae fuerant orti.

*Minutia*³⁶ porta Romae est dicta ab ara Minutii³⁷, quem deum putabant.

*Minorem Delum*³⁸ Puteolos esse dixerunt, quod Delos aliquando maximum emporium³⁹ fuerit⁴⁰ totius orbis terrarum; cui successit postea Puteolanum, quod municipium Graecum antea Dicaearchia⁴¹ vocitatum est. Unde Lucilius⁴²:

*Inde Dicaearchum*⁴³ *populos, Delumque minorem.*

Militem Aelius a mollitia *κατ' ἀντίρροσιν*⁴⁴ dictum putat⁴⁵, eo, quod nihil molle, sed potius asperum quid gerat; sic ludum dicimus, in quo minime luditur.

*Minerrimus*⁴⁶ pro minimo dixerunt.

*Miniscitur*⁴⁷ pro reminiscitur antiquitus dicebatur.

Minerva dicta, quod bene moneat. Hanc enim pagani pro sapientia⁴⁸ ponebant; Cornificius vero, quod fingatur pingaturque⁴⁹ mimitans⁵⁰ armis, eandem dictam⁵¹ putat⁵².

Minime gentium dicebant pro eo, quod est omnium gentium iudicio minime esse faciendum.

Miltvina genus tibiae acutissimi soni.

Gu. 1. pro redactae B. exhibet *sed dire* (sic). *subductae* Gu. 1. numero B. *sed non in numero deorum* pr. — 28) bono] boni B. Gu. 1. — 29) Saliari] om. Gu. 1. — 30) intelligitur] intellegitur Gu. 2. — 31) μεινύν] miün (sic) Gu. 2. *miun* pr. *mion* B. *unum* Gu. 1. — 32) feminarum poni solebant] om. Gu. 1. — 33) Minam] om. glossam L. — 34) Minurritiones] Sic M. S. *Minurrationes* Gu. 2. *Minurcioxiones* B. *Minurrtiones* vulg. Lemma om. Gu. 1. Totam glossam om. L. — 35) Minyae] om. glossam L. *Minidae* B. pr. fuerunt B. — 36) Minutia] om. L. B. Codex Lips. om. omnes glossas, quae sequuntur usque ad *Mecastor*, quod ipsum quoque deest. Addita est autem in cod. cod. h. l. haec glossa: *Maniae* *uupes* *deformesque personae, unde nutritrices maniae, cum larvatae faciebant timorem.* — 37)

Minutii *Minuci* M. Gu. 1. pr., ut supra Scal. *Minucia* per e scripsit. — 38) *Delum*] *delon* Gu. 1. — 39) *emporium*] *imperium* B. Gu. 1. pr. — 40) *fuerit*] *fuit* pr. — 41) *Dicaearchia*] *DIKLARCHIA* (sic) M. *dikiarchia* Gu. 2. om. Gu. 1. — 42) *Lucilius*] *Lucius* Gu. 2. — 43) *Dicaearchum*] *Dicaearchicum* B. *diciarchicum* M. Gu. 1. 2. pr. — 44) *κατ' ἀντίρροσιν*] Sic S. B. *cata antifrasin* M. Gu. 2. pr. *antifrasin* ommissa praepositione Gu. 1. *per antiptirasin* vulg. — 45) *putat*] *om.* B. — 46) *Minerrimus*] *om.* glossam Gu. 1. — 47) *Miniscitur*] *om.* glossam Gu. 1. — 48) *sapientia*] *proserpina* B. — 49) *pingaturque*] cetera in M. exoleverant. — 50) *mimitans*] *militaribus* B. *mutans* Gu. 1. — 51) *dictam*] *om.* Gu. 1. — 52) *putat*] *putant* B. Gu. 1. pr.

Miracula, quae nunc digna¹ admiratione² dicimus, antiqui in rebus turpibus³ utebantur.

Mirior dicebant comparativum⁴ a *miro*. Titinnius⁵: *Mirior*, inquit, *tibi videor*.

Miscectiones appellatur, qui non certae sunt sententiae, sed variorum mixtorumque iudiciorum⁶.

Misenum promontorium a Miseno tubicine⁷ Aeneae ibi sepulto est⁸ appellatum.

Miseratur is, qui conqueritur aliena incommoda.

Miseretur is, qui miserum sublevat.

Miscet me eadem forma dicitur, qua piget, poenitet⁹, taedet.

*Miracidion*¹⁰ primae adolescentiae.

Metus feminine¹¹ dicebant¹². Ennius:

*Vivam*¹³ an moriar nulla in me est metus.

Metari castra dicuntur, quod *metis* diriguntur¹⁴.

*Meddix*¹⁵ apud Oscos nomen magistratus est. Ennius:

*Summus*¹⁶ ibi capitur *meddix*¹⁷, *occiditur alter*¹⁸.

Meditrinalia dicta hac de causa. Mos erat Latinis populis, quo die quis primum gustaret mustum¹⁹, dicere omnis gratia:

Vetus norum vinum bibe, *veteri*²⁰ *novo morbo*²¹ *medcor*.

A quibus verbis etiam²² *Meditrinae* deae²³ nomen²⁴ conceptum²⁵, eiusque sacra *Meditrinalia* dicta sunt.

*Medioximum*²⁶ mediocre.

Medullitus, ex intimis medullis.

Meditullium dicitur non medium terrae, sed procul a mari, quasi *meditellium*, ab eo, quod est tellus.

Medibile medicabile.

*Mediterraeam*²⁷ melius, quam *mediterraneam*²⁸ *Sisenna* dici putat.

Merendum antiqui dicebant pro prandio, quod scilicet²⁹ medio die caperetur³⁰.

Mergae furculae³¹, quibus acervi frugum fiunt, dictae a volucris mergis, quia³², ut illi³³ se³⁴

1) digna] sunt add. B. — 2) admiratione] amirat. Gu. 1. — 3) turpibus] temporalibus pr. — 4) dicebant comp.] comp. dic. B. — 5) Titinnius] om. Gu. 1. et exhibet tibi inquit. inquam, tibi Scal. Dac. — 6) iudiciorum] vulg. additur sunt, quod om. Gu. 2. — 7) tubicine] Sic M. Gu. 2. pr. S. tibic. vulg. — 8) est] om. B. — 9) poenitet] om. B. pr., qui exhibent piget et taedet. — 10) Miracidion] Sic vulg. Mirachidion Scal. Dac. Mirachion B. Mirachiton M. Gu. 2. pr. om. glosam Gu. 1. — 11) feminine] Sic B. M. Gu. 1. 2. feminino genere vulg. — 12) dicebant] dicebat Gu. 1. — 13) Vivam] vivat pr. — 14) diriguntur] dirigantur Gu. 1. — 15) Meddix] Meddis B. — 16) Summus] om. B. — 17) meddix] medix B. — 18) occiditur alter] om. Gu. 1. — 19) mustum] om. B. — 20) veteri] et B. — 21) morbo] om. B. — 22) etiam] om. B. — 23) Meditrinae deae] Medicinae, om. deae, Gu. 1. Medicinae

d. B. quae scriptura per e etiam supra et infra locum habet in eodem. — 24) nomen] hoc nomen Gu. 1. — 25) conceptum] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. ceptum vulg. — 26) Medioximum] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. Medioximum vulg. — 27) Mediterraeam] Mediterreum S. — 28) mediterraneam] mediterraneum S. — 29) scilicet] om. B. — 30) caperetur] caperentur M. — 31) furculae] om. Gu. 1. — 32) quia] quod pr. — 33) illi] illae B. — 34) se] om. Gu. 1. — 35) aquam] aqua Gu. 1. — 36) persequuntur] sequuntur B. — 37) eas] om. Gu. 1. — 38) demergunt] dimerg. B. M. Gu. 1. pr. — 39) aestimabant] existimabant S. D. festinabant B. Gu. 1. (om. deum) pr. — 40) esse deum] Sic M. Gu. 2. S. deum esse vulg. — 41) unde et] et unde nomen avis merula nomen acc. Gu. 1. — 42) merula] merla M. pr. — 43) est] om. pr. — 44) ut] at B. M. Gu. 1. ac pr. — 45) appellamus] appellemus pr. — 46) Mercedonius] Sic

in aquam³⁵ mergunt, dum pisces persequuntur³⁶, sic messores eas³⁷ in fruges demergunt³⁸, ut elevare possint manipulos.

Mercurius a mercibus est dictus. Hunc etenim negotiorum omnium aestimabant³⁹ esse deum⁴⁰.

Merum antiqui dicebant solum; unde et⁴¹ avis merula⁴² nomen accepit, quod solivaga est⁴³ et solitaria pascitur, ut⁴⁴ nunc *merum* purum appellamus⁴⁵.

*Mercedonius*⁴⁶ dixerunt a mercede solvenda.

Mediale appellabant hostiam atram⁴⁷, quam meridie immolabant.

Mercedituum mercenarium⁴⁸, quod mercede se tueatur.

Mertat pro mersat dicebant.

Melicae gallinae, quod in⁴⁹ Media id genus avium corporis amplissimi fiat⁵⁰, *l* litera pro *d* substituta.

Melos insula dicta est a Melo, qui ex Phoenice ad eandem⁵¹ fuerat profectus.

Melo nomine alio Nilus vocatur.

*Melis*⁵² hasta a ligno mali dicta.

Meliboca purpura, a nomine insulae, in qua tingitur, est vocata⁵³.

*Melancoryphi*⁵⁴ genus avium, quae Latine vocantur atricapillae, eo, quod summa earum capita nigra⁵⁵ sint.

Memorare significat nunc dicere, nunc⁵⁶ memoriae mandare.

Mensarii nummularii.

*Mendicum*⁵⁷ velum, quod in prora ponitur.

Mentum dicebant, quod nos commentum.

Memoriosus memoriosior, memoriosius⁵⁸ et memoriosissime⁵⁹ facit.

Mensa frugibusque iurato significat per mensam et fruges⁶⁰.

Megalesia ludos matris maguae appellabant⁶¹.

*Mesancilum*⁶² teli missilis genus.

Meatus a meando dictus.

Mecastor et⁶³ *mehercules* iniurandum erat, quasi diceretur, ita me Castor, ita me Hercules, ut⁶⁴ subaudiatur *iuvet*⁶⁵.

Gu. 2. *Mercedenos* pr. *Mercedonias* S. Dac. *Mercedonios* vulg. — 47) *atram*] om. Gu. 1. — 48) *mercenarium*] om. B. In lemmate exhibet S. *mercedicius*, in margine *mercedius*. — 49) *in*] a pr. — 50) *amplissimi fiat*] *amplum sit* B. — 51) *ad eandem*] om. Gu. 1. — 52) *Melis*] *Meloas* Gu. 1. B. pr. *Meliar* M. — 53) *vocata*] Sic B. Gu. 1. 2. *dicta* vulg. — 54) *Melancoryphi*] *Melancoriphi* M. Gu. 2. pr. — 55) *capita nigra*] *nigra cap.* pr. — 56) *nunc*] om. B. — 57) *Mendicum*] *dici* putant add. vulg., sed om. M. Gu. 2. — 58) *memoriosius*] *et mem.* vulgo, sed om. Gu. 2. Scal. et ante superlativum uncis inclusit. — 59) *memoriosissime*] *memoriosissime* Gu. 1. — 60) *fruges*] *frugum* B. — 61) *appellabant*] *appellant* B. — 62) *Mesancilum*] *Mefancilum* B. pr. S. *Mefoncilum* Gu. 1. — 63) *et*] om. B., qui deinde cum ceteris exhibet *mehercules*; vulg. *mehercules*. — 64) *ut*] om. B. — 65) Sequitur in Cod. B. hunc ar-

ticulum haec glossa, quae in nullo extat codice. *Municipes sunt cives Romani ex municipiis suis et suo iure utentes, puneris tamen cum populo Romano et honorarii participes; a quo munere capessendo appellati videntur, nullis aliis necessitatibus neque ulla populi Romani lege astricti; nunquam populus eorum fundus factus est. Primos autem municipes sine suffragii iure cerites factos esse accepimus, concessumque illis, ut civitatis Romanae honorem quidem caperent, sed negotiis tamen atque honoribus vacarent pro sacris bello Gallico receptis custoditisque. Hinc tabulae cerites appellatae versa vice, in quas censores referri iuebant, quos nota causa suffragiis privabant. Sed coloniarum alia necessitudo est. Non enim veniunt extrinsecus in civitatem, nec suis radicibus nituntur; sed ex civitate quasi propagatae sunt et iura institutaque omnia populi Romani non sui arbitrii habent. Quae tamen conditio*

Messapia Apulia, a Messapo rege appellata¹.

Mactus magis auctus.

*Maecellum*² dictum a Maecello quodam, qui exercebat in urbe latrocinium³; quo damnato censores Aemilius et Fulvius statuerunt, ut⁴ in domo eius obsonia venderentur.

Maecienti macie tenuati.

*Murricidum*⁵ ignavum, stultum. Plautus:

*Murricide*⁶ homo, ignave, iners.

*Manlius*⁷ patriciae familiae neminem vocari licuit, post eum Manlius, qui Gallos a Capitolio depulit, quod is regnum occupare conatus necatusque est.

Marculus diminutivum a Marco.

Manc a diis manibus dixerunt. Nam *mana*⁸ bona dicitur, unde et mater Matuta et⁹ poma matura.

Matrouas appellabant¹⁰ eas fere, quibus stolas habendi¹¹ ius erat.

Materfamiliae non ante dicebatur, quam vir eius paterfamiliae¹² dictus esset; nec possunt hoc nomine plures¹³ in una familia praeter unam appellari. Sed nec vidua hoc nomine, nec, quae sine filiis est, appellari¹⁴ potest.

*Matula*¹⁵ vas urinae.

Matralia Matris Matutae festa.

*Mattici*¹⁶ cognominantur homines malarum magnarum atque oribus late patentibus.

Matrimēs ac¹⁷ patrimēs dicuntur, quibus matres et patres¹⁸ adhuc vivunt.

Matellio diminutivum a matula¹⁹.

*Magmentum*²⁰ magis augmentatum²¹.

*Madulsa*²² ebrius, a Graeco *μαδῦρ*²³ deductum, vel quia madidus satis a vino²⁴.

(Leg. condicio) cum sit magis obnoxia et minus libera, potior et praestabilior existimatur propter amplitudinem maiestatemque populi Romani, cuius istae coloniae quasi effigies parva simulacraque esse quaedam videntur. Et simulque (Leg. Et simul quoque) obscura obliterataeque sunt municipiorum iura, quibus uti iam per ignorantiam non queunt. — 1) appellata] om. B. — 2) Maecellum] Mamellum Gu. 1., qui bis hanc glossam exhibet. — 3) latrocinium] latrocinia S. — 4) ut] uti Gu. 1. pr. om. B. — 5) Murricidum] Sic L. M. Gu. 1.2. pr. S. Murricidum B. Marcidum vulg. — 6) Murricide] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. muricidum B. in marg. muricide vulg. — 7) Manlius etc.] Sic haec glossa legitur in M. Gu. 1. 2. pr. In iisdem tamen codd. similis glossa reperitur, quam h. l. exhibent vulgata exemplaria: Manliae gentis patriciae decreto nemo ex ea Marcus appellatur, quod M. Manlius, qui Capitolium a Gallis defenderat, quem regnum affectasset, damnatus necatusque est. Eandem glossam suppeditant L. B. S., quae infra suo loco legitur post glossam Manius, ubi eam Codd. collocant. — 8) mana] mania L. — 9) et] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. S. id est vulg. — 10) appellabant] appellant B. — 11) stolas habendi] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. hab. stol. vulg. — 12) paterfamiliae] familiae pater Gu. 1. — 13) hoc nomine plu-

res] plures hoc nomine Gu. 1. — 14) appellari] vocari L. Gu. 1. pr. — 15) Matula vas urinae] Sic separata est haec glossa ab altera Matellio diminutivum a matula in codd. L. B. Gu. 1. 2. pr. S. Om. utramque M. Vulg. coniunctae sunt hae glossae ita: Matellio diminutivum a matula, quae vas est urinae. — 16) Mattici] Mattici L. Mattici B., in cuius marg. est vel marici. Mattici S. Dac. — 17) ac] et L. Gu. 1. — 18) matres et patres] Sic M. Gu. 1. 2. S. patres et matres vulg. — 19) matula] matiola L. — 20) Magmentum] Magmeus L. — 21) augmentatum] augmentum L. augmentatum pr. — 22) Madulsa] Sic B. M. Gu. 2. pr. Mudussa L. Madusa vulg. — 23) μαδῦρ] Sic M. S. madan Gu. 2. om. L. B. Gu. 1. pr. madav vulg. — 24) satis a vino] Sic M. Gu. 2. satis vino L. B. Gu. 1. pr. sit vino vulg. — 25) Magisterare] Sic L. M. Gu. 2. pr. S. Magistrare vulg. Magistrerari Gu. 1. — 26) moderari] moderare L. — 27) doct. art.] art. doct. Gu. 1. — 28) pagorum] paganorm L. M. — 29) vicorum] vicrorum L. — 30) equitum] que add. B. — 31) omnes hi] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. omnes ii vulg. — 32) et] om. B. — 33) ipsam personam] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. personam ipsam vulg. — 34) demonstrat] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. demonstrant vulg. — 35) quom] quom B. Sic id. cod. mox. — 36) ut] aut L. M. —

*Magisterare*²⁵ moderari²⁶. Unde magistri non solum doctores artium²⁷, sed etiam pagorum²⁸, societatum, vicorum²⁹, collegiorum, equitum³⁰ dicuntur, quia omnes hi³¹ magis ceteris possunt; unde et³² magistratus, qui per imperia potentiores sunt, quam privati, quae vox duabus significationibus notatur. Nam aut ipsam personam³³ demonstrat³⁴, ut quum³⁵ dicimus: magistratus iussit, aut honorem, ut³⁶ quum dicitur³⁷: Titio³⁸ magistratus datus est.

Maximus pontifex dicitur, quod maximus rerum, quae ad sacra et religiones³⁹ pertinent, iudex sit⁴⁰ vindexque contumaciae privatorum magistratumque⁴¹.

Magis a Graeco μάλλον⁴² venit.

*Maximum hostium*⁴³ ovilli⁴⁴ pecoris appellabant, non ab amplitudine⁴⁵, sed ab animo placidiore.

Magnum socerum appellat vir⁴⁶ uxoris suae avum.

Magnam socrum vir uxoris suae aviam appellat⁴⁷.

*Maximi annales*⁴⁸ appellabantur⁴⁹, non magnitudine, sed quod eos Pontifex maximus confecisset⁵⁰.

Maximus Curio, cuius⁵¹ auctoritate curiae, omnesque curiones reguntur.

Manare dicitur, quum humor⁵² ex integro, sed⁵³ non solido nimis per minimas suas⁵⁴ partes⁵⁵ erumpit, quod ex Graeco trahitur⁵⁶, quia illi non satis solidum μανόν⁵⁷ dicunt.

*Manalem fontem*⁵⁸ dici pro eo, quod aqua ex eo semper manet⁵⁹.

Manalem lapidem putabant esse ostium Orci, per quod animae inferorum ad superos manarent, qui dicuntur manes.

Manalem vocabant *lapidem* etiam⁶⁰ petram quandam, quae erat⁶¹ extra portam Capenam iuxta aedem Martis, quam quum⁶² propter nimiam siccitatem in urbem pertraherent, insequeretur pluvia statim⁶³, eumque, quod aquas manarent, manalem lapidem dixere⁶⁴.

*Manias*⁶⁵ dicunt facta quaedam ex farina in hominum figuras, quia turpes fiant, quas alii maniolas⁶⁶ vocant⁶⁷; Manias autem, quas⁶⁸ nutrices minitentur⁶⁹ pueris parvulis⁷⁰, esse larvas, id

37) dicitur] dicimus B. M. om. pr. — 38) Titio] Tito B. M. — 39) sacra et religiones] sacra religionis B. legionis M. — 40) sit] om. Gu. 1. — 41) magistratumque] magistratumque L. — 42) μάλλον] μάλον B. mallon Gu. 2. pr. mallo M. om. L. Gu. 1. — 43) Maximam] om. glossam pr. — 44) ovilli] Sic L. M. Gu. 2. S. ovili pecores B. Gu. 1. ovilis vulg. — 45) amplitudine] corporis add. vulg., sed om. Gu. 2. Videtur glossa. Quare delevi. — 46) appellat vir] om. M. appellabant B. appellavit pr. virgilius pro vir exhibit Gu. 1. — 47) vir uxoris suae aviam appellat] appellat vir uxoris suae aviam Gu. 1. appellanti B. appellat om. M. Gu. 2. — 48) Annales] Annales B. — 49) Appellabantur] appellantur B. — 50) Confecisset] Ita Gu. 2. M. Consecrasset vulg. — 51) cuius] quois pr. — 52) quum humor] om. L. B. — 53) sed] om. L. — 54) minimas suas] Sic M. Gu. 2. S. suas min. vulg. suas om. L. B. Gu. 1. pr. — 55) partes] om. L. — 56) trahitur] manon h. l. add. B. trahatur pr., quae post lacunam exhibit rarus. — 57) μανόν dic.] dic. μανόν B., in margine μανόν. manon Gu. 2. pr. om. μανόν L. Gu. 1. pr. — 58) fontem] pro ea dici L. dici pro eo B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Omnes om. putant, quod exhibit vulgata ita: fontem dici putant, quod. — 59) manet] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. manet vulg. — 60) vocabant lapidem etiam] Sic Gu. 1. 2. pr. S. lapid. etiam voc. vulg.

vocabant lap. et L. Man. etiam lap. voc. M. S. — 61) erat] addidi verbum e L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. vulg. abest. — 62) quum] quom B. — 63) insequeretur pluvia statim] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. sequebatur statim pluvia vulg. — 64) dixere] dixerunt L. — 65) Manias] Scripsi hanc glossam, ut est in L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. haec exhibit: Manias Aelius Stilo dici ait facta quaedam ex farina in hominum figuras, quia turpes fiant, quas alii maniolas appellant. Manias autem, quas nutrices minitentur pueris, esse larvas, id est manes, quos deos deasque putabant, quosque ab inferis ad superos emanare credebant. Sunt qui Maniam Larvarum matrem aviamque putent. Sunt enim utriusque opinionis auctores. Consentit cum his Scal. et Dac., nisi quod pro Sunt qui Maniam Larvarum matrem aviamque putent exhibent, ut Mania est eorum avia, materve. Vulgata lectio et Scal. videntur Festi verba referre, nostra Pauli excerptum, quod quum sit in omnibus nostris. repositi pro vulgata. Pro dicunt exhibit B. dicebant. — 66) maniolas] maniales L. maniales B. mantolos Gu. 2. — 67) vocant] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. appellant vulg., quod om. L. — 68) quas] om. L. — 69) minitentur] minitentur L. B. M. Gu. 1. S. Dac. — 70) parvulis] haec addidi e B. M. (parvulis) Gu. 1. 2. pr. S. parvis L.

est manes, quos deos deasque putabant, quosque ab inferis ad superos emanare credebant. Sunt, qui Maniam larvarum matrem aviamve¹ putant².

Manceps dictus³, quod manu capiatur⁴.

*Manduci*⁵ effigies in pompa antiquorum inter ceteras ridiculas formidolosasque ire solebat magnis malis ac late debiscens et ingentem dentibus sonitum faciens, de qua Plautus ait⁶:

Quid⁷ si⁸ ad ludos me pro munduco locem?

Quapropter⁹? clare crepito dentibus.

*Mancini tifata*¹⁰ appellabatur¹¹, quod Mancinus habuit insignem¹² domum, quae publicata est¹³ eo interfecto.

Mamercus praenomen est Oscum ab¹⁴ eo, quod hi¹⁵ *Martem Mamertem* dicunt¹⁶.

*Municipes*¹⁷, qui in municipio liber natus est. Item, qui ex alieno¹⁸ genere hominum munus functus est. Item, qui in municipio¹⁹ a servitute se liberavit a municipe. Item municipes erant, qui ex aliis civitatibus Romam venissent, quibus non licebat magistratum capere, sed tantum numeris partem, ut fuerunt Cumani, Acerrani, Atellani, qui et²⁰ cives Romani erant, et²¹ in legione merebant, sed dignitates non capiebant²².

*Mamurii Veturii*²³ nomen frequenter in cantibus Romani frequentabant hac de causa. Numa Pompilio regnante e coelo cecidisse fertur²⁴ ancile, id est scutum breve, quod ideo sic est appellatum²⁵, quia ex utroque latere erat recisum; ut summum infimumque eius latus²⁶ medio pateret, unaque edita vox omnium potentissimam fore civitatem, quamdiu id in ea mansisset. Itaque facta sunt eiusdem generis plura, quibus id misceretur²⁷, ne internosci coeleste posset. Probatum opus est maxime²⁸ Mamurii Veturii²⁹, qui praemii loco petiit³⁰, ut suum nomen inter carmina Sallii canerent.

Mamers Mamertis facit, id est lingua Osca Mars Martis, unde et Mamertini in Sicilia dicti, qui Messanae habitant.

Martialis campus in Coelio monte dicitur, quod in eo Equiria solebant fieri, si quando aquae Tiberis campum Martium occupassent.

1) *aviamve*] Sic L. B. M. Gu. 2. S. *aviamque* vulg. — 2) *putant*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *putent* vulg. — 3) *dictus*] Sic M. Gu. 2. *dicitur* vulg. — 4) *capiatur*] *capitur* pr. Pro quod B. exhibet *qui*. — 5) *Manduci*] *Manduces* L. B. Gu. 1. pr. *Manducus* S. — 6) *ait*] in *Rudente* vulg. additur, sed om. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 7) *Quid*] *quod* L. — 8) *si*] *si*] *aliquo* add. S. Dac. — 9) *Quapropter*] *qui pater* Gu. 2. — 10) *Mancini tifata*] Sic scripsi et conieciura Scaligeri, a qua prope absumt codd., quorum B. M. Gu. 1. 2. pr. exhibent *Mancinati fata*; L. *Mancinata fata*. Vulg. est *Mancini fata*, quod nihil est. Scal. ipse scripsit *Mancini fana*. Sed coniecturam fecit ipso Festo duce, qui *Tifata iliceta* explicat s. v. *Tifata*. Cfr. Dacer. ad h. l. Sic supra p. 38. scribendum erat v. *Curiali fana*: *Curia tifata*. — 11) *appellabatur*] *appellabant* Gu. 1. — 12) *insignem*] om. L. — 13) *est*] om. Gu. 1. — 14) *ab*] om. B. M. Gu. 1. pr. S. — 15) *hi*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *ii* vulg. — 16) *dicunt*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *appellant* vulg. — 17) *Municipes*] Sic, ut scripsi, exhibent hanc glos-

sam codd. et edit. princ. Vulg. quam praebet Scal. post *Municipes* add. *est ut ait Aelius Gallus* et post *partem* exhibet haec: *At Servius filius aiebat initio fuisse, qui ea conditione cives Romani fuissent, ut semper rempublicam separatim a populo Romano haberent. Tum exhibet: Cumanos videlicet, Acerranos, Atellanos. Quod nos dedimus, est Pauli. — 18) alieno*] Sic Gu. 2. *alio* vulg. — 19) *qui in municipio*] in municipio *qui* Gu. 1. in om. L. B. Gu. 1. — 20) *et*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *aeque* vulg. — 21) *et*] om. Gu. 1. — 22) *sed dign. non cap.*] om. L. — 23) *Mamurii Veturii*] *Mamuri Veturii* B. M. Gu. 1. 2. pr. — 24) *fertur*] *ferunt* B. — 25) *est app.*] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. *app. est* vulg. om. *est* B. — 26) *latus*] *latus* M. S. — 27) *id misceretur*] *admisceretur* Gu. 1. *admiscetur* L. — 28) *maxime*] add. hoc L. B. M. Gu. 1. 2. pr. om. vulg. — 29) *Mamurii Veturii*] *Mamuri Veturii* M. Gu. 2. *Mamurii* om. L. B. Gu. 1. *Veturii* om. L. — 30) *petiit*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *petit* vulg. — 31) *Maniliorum* etc.] Sic exhibent glossam codd. et edit. pr. Vulg. *Mamiliorum*

*Mamiliorum*³¹ familia a Mamilia Telegoni³² filia, quam Tusculi procreaverat, est appellata.

Mamilia turris intra Saburae regionem a Mamilio nomen accepit.

Mamphur appellatur loro circum volutum mediocris longitudinis lignum³¹ rotundum, quod circumagunt fabri in operibus tornandis.

Mansuetum ad manum venire suetum. Alii aiunt³¹ mansuetum dictum neque ex misericordia mansuetum, neque ex crudelitate saevum, sed modestia temperatum.

*Mantare*³⁵ saepe manere.

*Mantulari*³⁶ dicuntur³⁷, qui mantulas attrahant, ut furentur. Unde poetae pro dolose quid agendo hoc verbo utuntur. Pacuvius:

Ad manticulandum astu adgreditur.

Mantularia dicuntur ea³⁶, quae frequenter in³⁹ usu habentur et quasi manu⁴⁰ tractantur. Frequentia enim antiquis⁴¹ ad manus tergendas usus fuit mantelorum⁴², unde haec trahitur similitudo.

*Mantisa*⁴³ additamentum dicitur⁴⁴ lingua Tusca⁴⁵, quod ponderi adicitur⁴⁶, sed⁴⁷ deterius, et⁴⁸ quod sine ullo usu est. Lucilius:

Mantisa obsonium⁴⁹ vincit.

Malleoli vocantur non solum parvi mallei, sed etiam⁵⁰ hi⁵¹, qui ad incendium faciendum⁵² aptantur, videlicet⁵³ ad similitudinem⁵¹ priorum dicti.

Mollestras dicebant pelles ovillas, quibus galeas extergebant.

Malta dicitur a Graecis pix cum cera mixta⁵⁵.

*Meson*⁵⁶ persona comica ab inventore dicta.

*Maeniana*⁵⁷ aedificia a Maenio sunt appellata. Is enim primus ultra columnas extendit tigna⁵⁸, quo ampliarentur superiora.

*Maesius*⁵⁹ lingua Osca mensis maius. Osci enim a⁶⁰ regione Campaniae⁶¹, quae est Oscorum⁶² vocati sunt.

Maiestas a magnitudine dicta.

familia a Mamilia filia Telegoni, quam Tusculi procreavit, est appellata, quando id oppidum ipse condidisset. Sequitur hanc glossam Scal., nisi quod exhibet familia (progenita fuit) (sic) et procreaverat. Videtur glossa, ut nos dedimus, Pauli esse. — 32) Telegoni] Telegoni L. M. Gu. 1. 2. pr. Telegoni B. — 33) lignum] om. M. — 34) aiunt] om. L. Gu. 1. pr. Alii mansuetum dictum putant B. — 35) Mantare] Haec est glossa, ut codd. et edit. pr. exhibent. Vulg. quacum facit Scal. add. Caecilius in epistola: Iam me adeo manta. Iam hoc vide caecus animus adventus angit. Sed haec sunt e schedis Festi adiecta. — 36) Mantulari] Sic exhibent hanc glossam codd. et edit. princ., quae sunt verba Pauli; vulgata quam praebet Scal. suppeditat Festi verba ita, ut sunt in schedis, ubi hanc glossam reperies. — 37) dicuntur] om. L. — 38) ea] et Gu. 1. — 39) in] om. L. — 40) et quasi manu] etsi in manu L. — 41) antiquis] om. L. B. Gu. 1. — 42) mantelorum] Sic M. Gu. 1. 2. mantellorum L. mantiliorum B. mantillo-

rum pr. mantiliorum vulg. — 43) Mantisa] Sic B. M. Gu. 2. S. Mantissa vulg. Mantusa L. Mantisia Gu. 1. Eadem scribendi varietas recurrit mox. — 44) dicitur] om. B. — 45) Tusca] Osca Gu. 1. — 46) adicitur] adicitur M. Gu. 2. additur L. — 47) sed] et add. B. — 48) et] om. L. — 49) obsonium] obsonia M. S. — 50) etiam] om. L. — 51) hi] ii B. S. — 52) faciendum] faciendum B. — 53) videlicet] scilicet L. — 54) ad similitudinem] similitudine B. — 55) cera mixta] mixta cera B. — 56) Meson] Sic legitur glossa in codd. et edit. princ. quae Pauli est. Vulg. est Festi, quam vide in schedis. Scal. eam hoc loco reposuit. Menson L. B. Gu. 1. pr. — 57) Maeniana] Haec sunt excerpta Pauli. Vulgatam vide in schedis Festi. Moenia B. Menana Gu. 1. Moeniana L. cum vulg. — 58) tigna] tignas B. pr. tignos L. Gu. 1. — 59) Maesius] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. Moesius vulg. — 60) a] om. B. Gu. 1. in L. — 61) Campaniae] sunt add. L., omissis, quae sequuntur. — 62) Oscorum] Osci B. Gu. 1. 2. pr. Oscos vulg.

Maior magistratus consul dicitur¹.

Mas diminutive² facit masculus.

Matertera patris et matris, mihi magna matertera est³. *Matertera*⁴ matris soror, quasi mater altera.

Maior patruus avi et aviae proavus.

*Maior avunculus*⁵ avi et aviae avunculus.

*Maior*⁶ *amitu* avi et aviae amita.

Maior socer uxoris meae proavus.

*Maior socrus*⁷ uxoris meae proavia.

Macandrum genus picturae dictum est a similitudine flexus⁸ annis, qui⁹ appellatur Maeandrus.

*Maecia tribus*¹⁰ a quodam castro sic appellatur.

*Mansucium*¹¹ edacem a mandendo¹² scilicet.

Mor paullo post.

Morbosum hominem morbo aliquo affectum.

Mortuus ab emerita vita dictus.

Moracius nuces Titinnius duras esse ait¹³, unde fit diminutivum¹⁴ *moracillum*.

*Monimentum*¹⁵ est¹⁶, quod et¹⁷ mortui causa aedificatum est et quicquid ob memoriam alicuius factum est, ut fana, porticus¹⁸, scripta et carmina. Sed monimentum quamvis¹⁹ mortui causa sit factum, non tamen significat ibi sepultum²⁰.

Monitores dicuntur, qui et²¹ in scena monent histriones et libri commentarii.

*Monile*²² et mulierum ornatus dicitur et equorum propendens a collo.

Momar Siculi stultum appellant²³.

Momen momentum²⁴. Lucilius:

*Momine se parvo*²⁵ *possunt*²⁶ *impulsa*²⁷ *moveri*.

Modo quum per correptam²⁸ *o* dicitur, significat et²⁹ tempus, ut *modo venit*³⁰, et ponitur pro tantum, ut *tace modo*. Quodsi³¹ producta posteriore³² syllaba enuncietur, dativus vel ablativus est casus ab eo, quod est modus³³.

*Monstrum*³⁴ dictum velut monestrum, quod moneat³⁵, aliquid futurum; *prodigium* velut praedictium³⁶, quod praedicat; *portentum*, quod portendat; *ostentum*³⁷, quod ostendat.

1) dicitur] appellabatur B. — 2) diminutive] Sic M. Gu. 2. pr. S. diminutivum vulg. — 3) matertera est] Sic M. Gu. 2. mater est vulg. — 4) Matertera] om. hanc explicationem M. — 5) avunculus] om. M. — 6) Maior] om. glossam. M. — 7) Maior] om. glossam B. — 8) flexus] flexi L. Gu. 1. — 9) qui etc.] om. L. — 10) tribus] repetita est haec vox in Gu. 1. — 11) Mansucium] Sic L. B. Gu. 1. pr. S. Masucium M. Gu. 2. Mansucium vulg. — 12) a mandendo] ab edendo Gu. 1. — 13) esse ait] dicit pro utroque L. exhibet. — 14) diminutivum] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. diminutive vulg. — 15) Monimentum] Monumentum L. B. Idem exhibent hi codd. postea. — 16) est] nomen est B. — 17) quod et] et om. L. quod et cum v. subst. est post aedificatum om. B. — 18) porticus] et port. Gu. 1. — 19) quamvis] om. L. — 20) sepultum] vel sepulcrum add. B., omisso antea non. esse add. L. — 21) qui et] Sic

Gu. 2. et qui L. M. B. Gu. 1. pr. S. non solum dicantur, qui in scena moneant histriones, sed etiam libri commentarii vulg. Ut nos, sic codd. et edit. pr. Consentit Scal. — 22) Monile] Sic glossa legitur in codd. et edit. princ. Vulgatam, quae est Festi, vide in schedis. Exhibet eam Scal. — 23) appellat] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. vocat vulg. — 24) momentum] pro momento L. momento B. M. Gu. 2. memento Gu. 1. — 25) parvo] a parvo B. Gu. 1. pr. — 26) possunt] Sic L. B. Gu. 1. pr. possunt vulg. possent S. — 27) impulsata] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. S. impulsu vulg. — 28) correptam] Sic Gu. 2. correptum vulg. o corrept. dic. L. — 29) et] addidi e B. M. Gu. 1. 2. pr. — 30) venit] Sic M. Gu. 2. vini vulg. — 31) Quodsi] Etsi L. — 32) posteriore] posteriori B. Gu. 1. — 33) modus] modo M. Gu. 1. — 34) Monstrum] Sic haec glossa Pauli in codd. est et edit. princ. Vulgatam vide in schedis Festi.

*Molucrum*³⁸ et³⁹ quo molae verruntur⁴⁰, quod⁴¹ Graeci *μυλήχορον*⁴² dicunt; et tumor ventris, qui etiam virginibus incidere solet⁴³. Afranius *Virgini*, inquit, *tum crescit uterus, quam gravidae mulieri*⁴⁴. *Molucrum vocatur transit*⁴⁵ *sine doloribus*. *Molucrum* etiam dicitur⁴⁶ lignum quoddam quadratum, ubi immolatur.

Mola vocatur etiam⁴⁷ far tostum et sale⁴⁸ sparsum⁴⁹, quod eo molito hostiae asperguntur.

Moles pro magnitudine fere poni solet. Sed *moliri* et *molitiones* a movendo certum est dici.

Munus significat officium⁵⁰, quum⁵¹ dicitur quis munere fungi. Item donum, quod officii causa datur.

Mummiava aedificia a Mummio⁵² dicta.

Mundus appellatur coelum, terra, mare et aer.

Mundus etiam dicitur⁵³ ornatus muliebris⁵⁴, quia non alius est, quam quod moveri potest.

Mundus quoque appellatur lautus⁵⁵ et purus.

Munitio morsicatio⁵⁶ ciborum.

*Muneratis*⁵⁷ lex vocata est, qua⁵⁸ Cincius cavet, ne cui liceret munus accipere. Plautus:

*Neque*⁵⁹ *muncralen legem neque*⁶⁰ *lenoniam*⁶¹, *rogata*⁶² fuerit, *necne, flocci aestimo*.

Munem significare certum est officiosum, unde e⁶³ contrario immunis dicitur⁶⁴ qui nullo fungitur officio.

Mutae dicuntur literae, quod positae in ultimis partibus⁶⁵ orationis, obmutescere cogant loquentes, vel quod parvae exiguaeque sint vocis, ut quum⁶⁶ mutum oratorem aut⁶⁷ tragoedum dicimus.

*Multam*⁶⁸ Osce dici putant poenam.

*Mullei*⁶⁹ calcei regum Albanorum et post patriciorum a millando⁷⁰, id est suendo dicti.

Multifuriam dixerunt antiqui, quod⁷¹ in multis locis fari poterat, id est dici.

Mulciber Vulcanus a molliendo scilicet ferro dictus. *Mulcere* enim molliere, sive lenire est. *Paucivius*:

Quid me obtutu terres, mulces laudibus?

— 35) *monet*] *monet* B. — 36) *velut praed.*] om. Gu. 1. — 37) *ostentum*] *ostentatum* Gu. 1. — 38) *Molucrum*] Sic hanc glossam exhibent codd. et edit. pr. *Vulgatum*, quae Festi continet verba, vide in schedis, quas sequitur Scal. — 39) *et*] *de* L. B. — 40) *verruntur*] *vertuntur* B. — 41) *quod*] *et quod* B. — 42) *μυλήχορον*] *μυλικoron* M. Gu. 2. vulg. *μυλήχορον*. om. Graecum L. Gu. 1. pr. — 43) *incidere solet*] *solet incid.* M. — 44) *mulieri*] *quod* add. B. Coniungit nimirum hoc cum sequenti. — 45) *transit*] *transitus* pr. — 46) *etiam dicitur*] *dicitur etiam* L. B. M. — 47) *etiam*] om. Gu. 1. Ceterum, ut nos, sic codd. et edit. pr. *Vulg.* vide in schedis, quae Festi verba exhibent. — 48) *et sale*] *ex sale* L. — 49) *sparsum*] *aspersum* B. — 50) *officium*] om. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 51) *quum*] *quom* B. — 52) *Mummio*] *Lucio Mumio* L. — 53) *etiam dicitur*] *dicitur etiam* B. — 54) *muliebris*] *mulieris* L. — 55)

lautus] *et lautus* L. *etiam lautus* B. Ceterum haec est Pauli epitome, quam e codd. et edit. princ. dedimus. *Vulgatum* Festi vide in schedis, quas sequitur Scal. — 56) *morsicatio*] *mortificatio* L. Gu. 1. pr. *Dac.* *morsicatio at cib.* B. *morsicatio* M. — 57) *Muneratis*] *Municipialis* Gu. 1. — 58) *qua*] *quam* L. Gu. 2. pr. — 59) *Neque*] *Nec* B. *Ne* L. *Neu* pr. — 60) *neque*] *nec* B. — 61) *lenoniam*] *lenoniam* pr. — 62) *rogata*] *rogata* L. *roga* B. Gu. 1. S. — 63) *e*] *et* praepositum *vulgata*, sed om. codd. edit. pr. S. — 64) *immunis dicitur*] *dic. immun.* B. — 65) *partibus*] om. L. — 66) *quum*] *quom* B. — 67) *aut*] om. L. — 68) *Multam*] Sic glossa est in codd. et edit. princ. *Scal.* cum vulg. exhibet Festi verba in schedis, quas vide. — 69) *Mullei*] Sic exhibent glossam codd. et edit. princ. *Scal.* recepit Festi verba cum vulg. e schedis, quas vide. — 70) *millando*] *nullando* L. M. — 71) *quod*] *videlicet* add.

*Maximam*¹ *multam* dixerunt² trium millium et viginti³ assium, quia non licebat quondam pluribus triginta⁴ bubus⁵ et duabus ovibus quemquam multari⁶, aestimabaturque⁷ bos centussibus, ovis decussibus.

Maniae turpes deformesque personae⁸.

*Mutire*⁹ loqui. Ennius¹⁰:

Palam mutire plebeio piaculum est.

*Moenia*¹¹ et muri et officia. Plautus:

Prohibitentque moenia alia, unde ego fungar mea.

Murrina genus potionis, quae Graece dicitur *μύρρα*¹². Hanc mulieres vocabant murriniam; quidam id dici putant ex uvae genere¹³ murrinae nomine.

Murgisouem dixerunt a mora et decisione.

Myrmillonica scuta dicebant, cum quibus de muro pugnabant. Erant siquidem ad hoc ipsum apta.

*Myrtea*¹⁴ corona Papirius usus est, quod Sardos in campis Myrteis superasset.

Mussare murmurare. Ennius:

In occulto mussabant.

Vulgo vero¹⁵ pro tacere¹⁶ dicitur, ut idem Ennius:

Non decet mussare bonos.

Mucia prata trans Tiberim, dicta a Mucio, cui¹⁷ a populo¹⁸ data fuerant¹⁹ pro eo, quod Por-senam, Etruscorum regem, sua constantia ab urbe dimovit.

*Mugionia*²⁰ *porta* Romae dicta est a Mugio²¹ quodam, qui eidem tuendae praefuit.

Muginari est nugari et quasi tarde conari.

*Mustricola*²² est machinula ex regulis²³, in qua calceus novus sinitur. Afranius:

*Mustricolam in dentes impingam*²³ *tibi.*

*Myoparo*²⁵ genus navigii ex duobus dissimilibus formatum. Nam et²⁶ *myon* et *paron* per se sunt.

Mimucia porta appellata est eo, quod proxima esset sacello Miuntii.

Martias calendas matronae celebrabant²⁷, quod eo die Iunonis Lucinae²⁸ aedes coli coepta erat²⁹.

Mavortem poetae dicunt Martem.

vulg., sed om. codd. et edit. princ. — 1) *Maximam*] *Maximam* L. — 2) *dixerunt*] om. Gu. 1. — 3) *viginti*] XXII. Gu. 1. — 4) *triginta*] et trig. L. — 5) *bubus*] bobus B. M. pr. — 6) *multari*] *multari* L. — 7) *aestimabaturque*] *aestimabanturque* L. — 8) *personae*] *unde nutrices maniae cum larvatae faciebant pueris timorem* add. L. — 9) *Mutire*] *Mutire* B. — 10) *Ennius*] in *Telepho* ex schedis add. Scal. cum vulg., om. codd. et edit. princ. — 11) *Moenia*] Sic glossa legitur in codd. et edit. princ. Scal. cum vulg. refert Festi verba e schedis. — 12) *μύρρα*] Sic B. S. *nectar* M. Gu. 2. *μυρρίνη* vulg. om. L. Gu. 1. pr. — 13) *genere*] om. B. — 14) *Myrtea*] *Mustena* L. Gu. 1. *Martena* B. — 15) *vero*] om. L. — 16) *tacere*] *debitare* L. — 17) *cui*] *quoi* pr. — 18) *populo*] *Ro.* (i. e. Romano) add. L. — 19) *fuerant*] *fuerunt* Gu. 1. pr. — 20) *Mugionia*] *Mucionis* L. — 21) *Mugio*] *Mucione* L. — 22) *Mustricola*] *Mustricula* hic

et infra M. Gu. 2. — 23) *regulis*] *tegulis* L. B. Gu. 1. — 24) *impingam*] *impingere* L. — 25) *Myoparo*] *Myoparo* L. B. — 26) *et*] om. L. *myon* ex Scal. emendatione. Libri omnes *midion*. — 27) *celebrabant*] *celebrant* L. — 28) *Lucinae*] om. L. — 29) *erat*] Sic M. Gu. 2. *est* L. *sit* vulg. — 30) *significare*] *significat* pr. — 31) *filium*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *filium* vulg. — 32) *id est*] om. Gu. 1. — 33) *Hercules*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *Herculem* vulg. — 34) *Ida*] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. *ζεύς διός* B. in marg. pr. et vulgat. om. L. — 35) *Quidam existimant*] *Quidam vero putant* B. — 36) *obisse dicimus*] Hoc ordine M. Gu. 2. *obisse ea consuetudine dicitur vulg.* *obisse* B. M. Gu. 1. pr. et vulg. *obisse* L. Gu. 2. — 37) *vadimonium*] *dicimus* add. B. — 38) *obisse*] *obisse* vulg. — 39) *isse*] Sic M. Gu. 2. *esse* B. *isse* vulg., quod om. L. — 40) *Mantus*] Sic hanc glossam exhibent codd. et edit. princ. Vulgata,

Magnum animum dicunt mathematici, quo septem sidera errantia expletis propriis cursibus sibi-met concordant.

Medius fidius compositum videtur et significare³⁰ Iovis filius³¹, id est³² Hercules³³, quod Iovem Graece *Iū*³⁴ et nos Iovem, ac fidium pro filio, quod saepe antea pro *l* litera *d* utebantur. Quidam existimant³⁵ iusiurandum esse per divi fidem; quidam per diurni temporis, id est diei fidem.

Mortem obisse dicimus³⁶ ea consuetudine, qua dixerunt antiqui *ob Romum legiones ductus et ob Troium duxit exercitum* pro *ad*, similiterque *vadimenium*³⁷ *obisse*³⁸, id est ad vadimonium isse³⁹, et *obvium* ad viam.

*Manus*⁴⁰ Aurelius significare ait bonos. Unde dii manes pro bonis⁴¹ dicuntur a⁴² suppliciter eos venerantibus⁴³ propter metum mortis, ut⁴⁴ immanes quoque pro valde non bonis dicuntur.

*Muscerdas*⁴⁵ prima syllaba producta stercus murium⁴⁶ appellant⁴⁷.

*Mapulia*⁴⁸ casae Poenicae⁴⁹ appellantur, in quibus quia nihil est secreti, solet id⁵⁰ vocabulum solute viventibus obici⁵¹. Sunt enim mapalia quasi cohortes rotundae⁵².

*Metalli*⁵³ dicuntur in re militari quasi mercenarii. Accius in Annalibus: *Culones famulique metallique caculacque*⁵⁴; a quo genere hominum Caeciliae familiae⁵⁵ cognomen putatur ductum⁵⁶.

Mulis celebrantur ludi⁵⁷ in⁵⁸ Circo maximo Consualibus⁵⁹, quia id⁶⁰ genus quadrupedum primum putatur coeptum curri⁶¹ vehi culoque adiungi⁶².

Maius idibus mercatorum dies festus erat, quod eo die Mercurii aedes esset dedicata.

*Minusculae Quinquatrus*⁶³ appellantur idus Iuniae, quod is dies festus erat tibicinum, qui Minervam colebant⁶⁴. Quinquatrus proprie dies festus erat Minervae Martio mense.

Muli Mariani dici solent a C. Mario⁶⁵ instituti⁶⁶, cuius milites in furca interposita tabella varicosius onera sua portare assueverant.

Mulus vehiculo lunae habetur⁶⁷, quod tam ea sterilis⁶⁸ sit⁶⁹, quam mulus; vel quod, ut mulus non suo genere⁷⁰, sed equis⁷¹ creatur⁷², sic ea solis⁷³, non suo fulgore luceat.

Murciae deae sacellum erat sub monte Aventino, qui antea Murcus vocabatur.

Membrum abscondi⁷⁴ mortuo dicebatur, quum digitus eius decidebatur, ad quod servatum⁷⁵ iusta fierent reliquo corpore combusto.

quam retinuit Scal., est e schedis Festi, quas vide. *Manes* L. *Mannos* B. *Manies* Gu. 1. *Manuos* S. — 41) *bonis*] *boni* L. B. pr. Eadem varietas infra est. — 42) *a*] ac Gu. 1. pr. et B. — 43) *venerantibus*] *venerantur* B. — 44) *ut*] om. pr. — 45) *Muscerdas*] Sic glossa est in codd. et edit. princ. Vulgata, quam retinuit Scal., est e schedis Festi, quas vide. — 49) *Poenicae*] *Punicae* L. — 50) *id*] *illud* Gu. 1. — 51) *obici*] *obici* L. M. Gu. 2. — 52) *rotundae*] *cohortes cortis* add. M. Gu. 2. Ex interpretatione v. *cohortes. colores cortis rotundi* L. *cohortes rotundae cohortes cortis* Gu. 1. pr. — 53) *Metalli*] Sic hanc glossam exhibent codd. et edit. pr. Scal. cum vulg. retinuit Festi verba e schedis. Recte vero idem Scal. *Metalli* emendasse videtur — 54) *cacu-*

lacque] *caulacque* L. B. Gu. 1. pr. — 55) *familiae*] om. L. — 56) *ductum*] *dictum* L. M. — 57) *ludi*] *Iudis* Gu. 1. pr. — 58) *in*] om. L. — 59) *Consualibus*] Sic S. *Consuales* vulg. *Consularibus* L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 60) *id*] om. L. — 61) *curri*] *curru* Gu. 1. pr. *curro* M. — 62) *adiungi*] *multi fuere* primo add. L. — 63) *Minusculae Quinquatrus*] Sic hanc glossam scripsi e codd. et edit. princ. Scal. Festi verba e schedis dedit, quem sequitur vulgat. — 64) *colebant*] *celebrant* B. — 65) *Mario*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *Marii* vulg. C. om. M. Gu. 2. — 66) *instituti*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *instituto* vulg. — 67) *habetur*] *prohibetur* Gu. 1. *adhibetur* Scal. — 68) *ea sterilis*] *sterilis ea* M. S. — 69) *sit*] *est* L. — 70) *genere*] *generi* L. Gu. 1. — 71) *equis*] *equo* L. — 72) *creatur*] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. *creetur* vulg. — 73) *solis*] om. L. — 74) *abscondi*] *abscondi* S. — 75) *servatum*] om. Gu. 1.

*Monodos*¹ appellatus est Prusiae filius, qui unum os habuit dentium loco. Similiter habuit et Pyrrhus rex Epirotarum.

Minotauri effigies inter signa militaria est, quod² non minus occulta esse debent consilia ducum, quam fuit domicilium eius labyrinthus. Minotaurus putatur³ esse genitus, quum⁴ Pasiphae Minos regis uxor dicitur concubuisse cum tauro. Sed affirmant alii Taurum fuisse nomen adulteri.

Manius praenomen dictum est ab eo, quod *mane* quis initio natus sit⁵, ut Lucius, qui luce⁶.

Manliae gentis patriciae decreto nemo ex ea Marcus appellatur⁷, quod M. Manlius, qui Capitolium a Gallis defenderat, quum regnum affectasset, damnatus necatusque est.

Maiores Flamines appellabantur patricii generis, minores⁸ plebei⁹.

Millus collare canum venaticorum, factum ex corio confixumque clavis¹⁰ ferreis eminentibus aduersus impetum luporum. Scipio Aemilianus ad populum: *Fobis*, inquit, *reique publicae praesidio eritis, quasi nullus euni*.

*Moenia*¹¹ praeter aedificia¹² significant etiam et¹³ munia, hoc est officia.

Magnificissima dicebant antiqui pro magnificentissima. Re enim vera magnificens dici non potest, unde¹⁴ magnificentissima videtur deduci.

Manceps dicitur, qui quid¹⁵ a populo emit conductivae¹⁶, quia¹⁷ manu sublata significat se auctorem emptiois esse, qui idem¹⁸ *praes* dicitur, quia¹⁹ tam debet praestare²⁰ populo, quod promisit, quam is, qui pro eo *praes* factus est.

*Masculino*²¹ genere parentem²² appellabant antiqui etiam²³ matrem. Masculino²⁴ genere dicebant cruceum, ut est illud Graeci: *Dignus fuit, qui malo cruce periret*. Masculine²⁵ etiam²⁶ dicebant et frontem et²⁷ alia multa²⁸ similiter.

Matronis aurum redditum quum²⁹ legitur, hoc significare videtur, quia matronae contulerunt³⁰ ornatus sui³¹ aurum ad Capitolium a Gallis Senonibus liberandum, quibus postea est³² redditum a populo Romano.

*Magistrare*³³ regere et temperare est.

*Municas*³⁴ pro comunicas dicebant.

Multifacere dicitur sicut magnificere et parvi facere. Cato: *Neque fidem, neque iusiurandum,*

1) *Monodos*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Monodus* vulg. — 2) *quod*] Sic L. Gu. 1. 2. S. *quo* vulg. — 3) *putatur*] *putabatur* B. — 4) *quum*] *quom* B. — 5) *mane quis initio natus sit*] *quis mane matutinus sit* L. *mane quis matutinus sit* B. Gu. 1. *initio* om. pr. — 6) *luce*] *lucet* Gu. 1. — 7) *appellatur*] *appellabatur* B. — 8) *minores*] *flamines* add. B. — 9) *plebei*] *plebis* L. — 10) *clavis*] *ex clavis* B. — 11) *Moenia*] *Recens accedit haec glossa e codd. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Pertinet autem ad alteram glossam Moenia et mari et officia. — 12) aedificia*] *officia* B. — 13) *et*] *etiam* *munia et hoc est off.* Gu. 1. — 14) *unde* etc.] om. pr. — 15) *qui quid*] Sic Gu. 2. pr. S. *quicquid* L. B. M. Gu. 1. *quisquis* vulg. — 16) *a populo emit conductivae*] *a populo quicquid emitur conductioe L. quicquid a populo emitur conductivaeque B. emit conductivae M. emitur*

conductivae Gu. 1. — 17) *quia*] *qui* Gu. 2. — 18) *qui idem*] Sic vulg. *quidem* pro *qui idem* B. Gu. 1. 2. *qui idem* pr. — 19) *quum*] *qui* M. — 20) *debet praest.*] *praestare debet* B. — 21) *Masculino*] om. glossam pr. — 22) *parentem*] *et parentem* B. — 23) *etiam*] *et* B. — 24) *Masculino* etc.] Sic haec glossa in cod. Gu. 2. superiori est annexa. Eadem est in reliquis codd. et edit. pr. Scal. Festi schedas secutus est, et idem factum videmus in vulg. — 25) *Masculine*] *masculino* B. — 26) *etiam*] interpositi e Gu. 2. et M. — 27) *et frontem et*] om. Gu. 1. — 28) *alia multa*] *multa alia* L. — 29) *quum*] *quom* B. — 30) *contulerunt*] *contulerant* M. — 31) *ornatus sui*] *ornat. i. e.* (sic) L. — 32) *postea est*] *est postea* L. post M. — 33) *Magistrare*] *Magisterare* S. M. *est* om. L. B. — 34) *Municas*] om. glossam Gu. 1. — 35) *qui*] *quae* S. — 36) *Cato*] (*idem*)

neque pudicitiam multifacit, quod merito ab usu recessit, quia quantitas numero non acciatur, nec desiderat multitudinem.

Magisteria dicuntur in omnibus rebus, qui³⁵ magis caeteris possunt, ut magisterium equitum.

Maledictores dicebantur ab antiquis, qui nunc maledici.

Mihipte Cato pro mihi ipsi posuit.

Mansuere pro mansuetus.

Merituvare Cato³⁶ ait pro meruere.

Magnificus idem ipse³⁷ pro magnificentius³⁸ dixit, et non frustra. Nam positivus eius³⁹ magnifice est.

Munificer a munifico⁴⁰ identidem⁴¹ Cato dixit, quum⁴² nunc munificentior dicamus⁴³, quamvis munificens non sit in usu.

Mediocriticulus ipse, qui supra posuit⁴⁴, quum⁴⁵ ait: Rudibundum⁴⁶ magistratum, pauculos⁴⁷ homines, mediocriticulum exercitum⁴⁸ obrivian duci.

Mutini Titini⁴⁹ sacellum fuit Romae⁵⁰, cui mulieres velatae togis praetextatis solebant sacrificare.

Matronae a magistratibus non submovebantur, ne pulsari contractarique⁵¹ viderentur, neve gravidae concuterentur. Sed nec viri earum sedentes cum uxoribus in vehiculo descendere cogebantur.

Minuabatur populo luctus aelis dedicatione, quum a censoribus lustrum condebatur, quum⁵² votum publice susceptum solvebatur; privati autem, quum liberi nascerentur, quum honos in familiam⁵³ veniret, quum pater aut liberi, aut vir aut frater ab hoste captus domum rediret, quum⁵⁴ puella desponsaretur, quum propiore⁵⁵ quis⁵⁶ cognatione, quam is, qui lugeretur, natus esset, quum in casto⁵⁷ Cereris constitissent.

Maximae dignationis⁵⁸ flancu dialis est inter quindecim flamines, et quum caeteri⁵⁹ discrimina maiestatis suae habeant, minimi⁶⁰ habetur⁶¹ Pomonalis, quod Pomona levissimo fructui⁶² agrorum praesidet, id est⁶³ pomis.

Mundum gentiles ter in anno patere putabant, diebus his⁶⁴: postridie Vulcanalia, et ante diem tertium Nonas Octobris, et ante diem sextum⁶⁵ Idus Novembris. Inferiorem enim⁶⁶ eius partem consecratam diis manibus arbitrantur clausam⁶⁷ omni tempore, praeter hos dies, qui supra scripti sunt, quos dies etiam religiosos⁶⁸ iudicaverunt ea de causa⁶⁹, quod his⁷⁰ diebus

Cato (sic) S. — 37) idem ipse] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. idem Cato vulg. — 38) magnificentius] magnificentior Gu. 1. — 39) positivus eius] pro his exhibit L. simplex; est magnifice Gu. 1., omisso eius. — 40) munifico] munico Gu. 2. — 41) identidem] idem L. — 42) quum] quom B. — 43) dicamus] dicimus B. — 44) ipse, qui supra posuit] idem Cato ponit S. — 45) quum] quom B. — 46) Rudibundum] Rudibundulum L. Rudibundulum B., in marg. rudinulum. Rudibundulum Gu. 1. — 47) pauculos] paucos M. — 48) exercitum] exercitus B. — 49) Mutini Titini] Sic S., a quo prope abest Gu. 2., qui exhibit Mutinititi; ab eadem manu supra vers. est mutiti. Mutinitinum Gu. 1. Mutinitium (sic) M. Mutinitini B. Mutinini L. Mutinitini vulg. — 50) fuit Romae] Romae fuit L. Gu. 1. — 51) con-

tractarique] contractarique M. S. — 52) quum] quom B. — 53) familiam] Sic M. S. familia vulg. — 54) quum] quom pr. — 55) propiore] proprio L. Gu. 1. 2. proprio B. — 56) quis] om. L. — 57) casto] Sic Gu. 2. S. castro vulg. — 58) dignationis] dignitatis L. — 59) caeteri] cetera L. cetera M. Gu. 1. 2. om. vocem B. — 60) minimi] minimus L. — 61) habetur] habeatur L. B. M. Gu. 1. — 62) fructui] fructu L. B. Gu. 1. pr. — 63) id est] om. S. — 64) diebus his] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. iis diebus vulg. — 65) sextum] sexto Gu. 2. — 66) enim] om. B. — 67) clausam] clausa B. pr. — 68) quos dies etiam religiosos iudicaverunt] quos alii vel. iud. L. — 69) ea de causa] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. eam ob causam vulg. — 70) his] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. iis vulg.

ea quae occulta et abdita religionis deorum manium essent, in lucem adducerentur¹, nihil eo tempore² in republica geri voluerunt. Itaque per hos dies non cum hoste manus³ conserebatur, non exercitus scribebatur, non comitia habebantur, non aliquid quidem in republica⁴, nisi quod ultima necessitas exegisset⁵, administrabatur.

Mos est institutum patrium pertineus maxime ad religiones ceremoniasque antiquorum.

*Municipalia sacra*⁶ vocabantur, quae ante urbem conditam colebantur.

Munes dii ab auguribus⁷ vocabantur⁸, quod eos per⁹ omnia manare credebant, eosque deos superos¹⁰ atque¹¹ inferos dicebant.

Monstra dicuntur naturae modum egredientia, ut serpens cum pedibus, avis cum quatuor alis, homo duobus¹² capitibus, iecur, quum distabuit in¹³ coquendo.

Muta exta appellabant¹⁴, ex quibus nihil¹⁵ divinationis animadvertabant.

Mensae in aedibus sacris ararum vicem obtinebant.

Mummitti servus dicebatur, quum dominus eius, aut caput eiusdem servi, aut aliud membrum tenens dicebat: *Hunc hominem liberum esse volo*, et¹⁶ emittebat¹⁷ eum e manu.

*Moscillis*¹⁸ Cato pro parvis moribus dixit.

Mentecaptus dicitur, quum mens ex hominis¹⁹ potestate abiit²⁰, et idem *demens*, quod²¹ de sua mente decesserit, et *amens*, quod²² a mente abierit.

Manare solem dicebant antiqui²³, quum solis²⁴ orientis radii splendorem iacere²⁵ coepissent, a quo et²⁶ dictum putabant mane²⁷. Alii dictum mane putant²⁸ ab eo, quod²⁹ manum bonum dicebant.

Murrata potione usi sunt antiqui; sed postea assuerunt³⁰ diis suis libare, ideoque XII. tabulis est cautum, ne mortuo inderetur³¹.

Muger muccosus.

Muries dicebatur³² sal in pila tunsum³³ et in ollam fictilem coniectum et in furno percoctum, quo debinc in aquam³⁴ missum³⁵ Vestales virgines utebantur in sacrificio.

Mortuae pecudis corio calceos aut soles³⁶ fieri Flaminibus nefas habebatur, quoniam³⁷ sua morte extincta omnia funesta aestimabantur³⁸.

Me pro mihi dicebant antiqui.

1) *adducerentur*] Sic L. M. Gu. 2. S. *adducere*, *ne pateferent* vulg., pro quo *et pateferent* exhibet Gu. 2. — 2) *tempore*] om. pr. *die* L. B. Gu. 1. — 3) *manus*] Sic L. B. Gu. 1. S. *manu* vulg. — 4) *republica*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *remp.* vulg. — 5) *necessitas exegisset*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *exeg.* nec. vulg. — 6) *Municipalia* etc.] Sic scripsi hanc glossam e codd. et edit. princ., quum Scal. Festi verba e schedis dederit, quem secuta est vulg. — 7) *ab auguribus*] *ab auguriis* L. *ab* om. B. Gu. 1. — 8) *vocabantur*] *quae ante urbem conditam colebantur* add., ut videtur, e superioribus Gu. 1. — 9) *eos per*] *per eos* pr. — 10) *superos*] om. B. — 11) *atque*] *ac* B. — 12) *duobus*] *cum duob.* L. — 13) *in*] om. L. — 14) *appellabant*] *appellant* B. — 15) *nihil*] *nil* B. M. Gu. 1. 2. pr. — 16) *et*] om. M. — 17) *emittebat*] *mittebat* M. — 18) *Moscillis*] Sic L.

M. Gu. 1. 2. *Moscillis* vulg. — 19) *hominis*] *homini-* bus B. — 20) *abiit*] *abit* M. Gu. 2. — 21) *quod*] Sic L. Gu. 1. 2. pr. *qui* vulg. — 22) *quod*] Sic L. Gu. 1. 2. *qui* vulg. — 23) *dicebant antiqui*] *ant. dic.* M. Gu. 1. S. — 24) *solis*] *sol* Gu. 2. — 25) *iacere*] *se* add. L. — 26) *et*] om. L. — 27) *dictum putabant mane*] *put. man. dict. L.* — 28) *dictum mane putant*] Sic Gu. 2. *dictum mane putant* L. *dictum putant mane* Gu. 1. *alii mane dictum* om. M. *mane dict. put.* om. B. *mane dict. put.* vulg. — 29) *quod*] *est* add. L. — 30) *assuerunt*] *assueverunt* L. *murrum post suis* exhibet B. — 31) *inderetur*] Sic Dac. Sed codd. omnes et edit. princ. *videretur. indatur* Scal. — 32) *dicebatur*] *dicebant* B. — 33) *tunsum*] *tusum* L. B. — 34) *aquam*] *agua* B. pr. — 35) *missum*] *misso* S. — 36) *aut soles*] om. L. Gu. 2. pr. — 37) *quoniam*] *cum* L. B. *quom* pr. *quo-*

Malevoli Mercurii signum, id est statuam appellabant ideo, quod in nullius tabernam spectabat.

Malluvium dicitur, quo manus lavantur. *Malluviae*, quibus manus sunt lotae³⁹. *Pelluviae*, quibus pedes.

Maior consul dicitur vel⁴⁰ is, penes quem fasces sunt, vel is, qui⁴¹ prior factus est. Praetor autem maior urbanus⁴², minores ceteri.

Medicum dici Verrius putat a mente eius, quem⁴³ fefellerit fortuna, vel quod⁴⁴ precetur quemque, ut vitae suae medeatur cibo.

Municipium id genus hominum dicitur⁴⁵, qui quum Roman venissent, neque cives Romani essent, participes tamen fuerunt omnium rerum⁴⁶ ad munus fungendum una cum Romanis civibus⁴⁷. praeterquam de suffragio ferendo, aut magistratu capiendo; sicut fuerunt⁴⁸ Fundani, Formiani, Cumani, Acerrani, Lanuvini, Tusculani, qui post aliquot⁴⁹ annos cives Romani effecti⁵⁰ sunt. Alio modo, quum id genus hominum definitur, quorum civitas universa in civitatem Romanam venit⁵¹, ut Aricini, Cerites, Anagnini. Tertio, quum id genus hominum definitur, qui ad civitatem Romanam ita venerunt⁵², uti⁵³ municipia essent sua cuiusque civitatis et coloniae, ut Tiburtes, Praenestini⁵⁴, Pisani, Urbinates⁵⁵, Nolani, Bononienses⁵⁶, Nepesini⁵⁷, Sutriini, Lucrenses⁵⁸.

Mater Matula, manes, mane, matrimonium, mater familiae, matertera, matricēs, materiae dictae videntur, ut ait Verrius, quia sint⁵⁹ bona, qualia scilicet sint⁶⁰, quae sunt⁶¹ matura, vel potius a matre, quae est originis Graecae⁶².

Modo quodam, id est ratione dicitur omnia ista⁶³: commolitas, commodus, commodat, accommodat, modice, modesta, moderatio, modificatio.

LIBER XII.

*Naenia*⁶⁴ est carmen, quod in funere laudandi gratia cantatur ad tibiam⁶⁵. Sunt, qui eo verbo finem significari putant. Quidam volunt naeniam ideo dici, quod voci similior querimonia flentium⁶⁶ sit. Quidam aiunt naenia ductum nomen ab extremi intestini vocabulo; Graeci

modo Gu. 1. — 38) aestimabantur] extimab. Gu. 1. ex-
ist. pr. — 39) lotae] lautae M. — 40) vel] om. L. —
41) qui] om. L. — 42) urbanus] urbano S. om. Gu. 1.
— 43) quem] Sic B. S. quam vulg. — 44) quod] om.
L. — 45) dicitur] om. B. — 46) fuerunt omnium rerum]
omnium rerum fuerint B. — 47) Rom. civ.] civ.
Rom. B. — 48) fuerunt] quondam add. vulg. Sed om.
codd. et edit. pr. — 49) aliquot] aliquos B. — 50)
effecti] facti B. — 51) venit] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S.
venit vulg. devenit B. — 52) venerunt] deveniunt
B. — 53) uti] Sic B. M. Gu. 2. S. ut L. Gu. 1. pr. sic
uti vulg. — 54) Praen.] et Praen. B. — 55) Urbinates]
Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. Arpinates vulg. — 56) Bononienses]
Bobatinienses L. pr. Bobotinienses B. Bubi-
nutinienses Gu. 1. — 57) Nepesini] om. Gu. 1. — 58)
Sutriini, Lucrenses] Lucr. Sutr. B. Lucenses L. M. S.

— 59) sint] Sic L. B. Gu. 2. S. sunt vulg. — 60) sint]
Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. sunt vulg., quod om. L. —
61) sunt] sint L. — 62) Graecae] μήτηρ add. B. — 63)
omnia ista] A modo dic. omn. ista vulg. Sed ut nos,
sic Gu. 2. Modo quodam id est ratione. dic. omnia
ista a modo Scal. Modo quodam i. e. rat. unde fiunt
commoditas L. Mod. quod. id est rat. dic. omnia ista
a modo B. Modo q. i. e. ratione dicuntur ista omnia
modo sit commod. M. Modo q. i. e. ratione dic. omnia
ista modo sit commod. edit. princ. — 64) Naenia] Cod.
Lips. hanc glossam ita exhibet: Naenia carmen funebre
in defuncti laudem, quod tibia canitur, quo verbo aut
finis significatur, nomen habet ab intestino extremo,
quod Graeci dicunt (lacuna) et ultima vox chordarum
nenia appellatur. — 65) ad tibiam] a tibia B. — 66)
flentium] flentum Gu. 1.

enim νεάτων¹ extremum dicunt; sive quod chordarum ultima νεάτη dicitur², extremam cantionis vocem naeniam appellaverunt³.

Naeniac deae⁴ sacellum extra portam Viminalem⁵ fuerat⁶ dedicatum.

Navali corona solet donari⁷, qui primus in hostium⁸ navem⁹ armatus¹⁰ transilierit¹¹.

Nefrendes arietes dixerunt, quod¹² dentibus frendere non possint¹³. Alii dicunt nefrendes infantes esse¹⁴ nondum frendentes, id est frangentes. Livius¹⁵:

Quem ego nefrendem alui lacteam immulgens opem.

Sunt qui¹⁶ nefrendes testiculos¹⁷ putent¹⁸, quos¹⁹ Lanuvini appellant nebrundines, Graeci νεφροῦς²⁰, Praenestini nefrenes.

*Nequeunt*²¹ non eunt.

*Neccrim*²² nec eum.

Nemora significant silvas amoenas.

*Nemut*²³ nisi etiam, vel nempe.

*Neminis*²⁴ genitivo casu Cato usus est, quum dixit: *Sunt multi corde*²⁵ *quos non*²⁶ *miscret neminis*²⁷.

Nemo, nec homo.

Neci datus proprie dicitur, qui sine vulnere interfectus est, ut veneno aut fame.

Necessarium, in quo non sit cessandum.

Necessarii dicuntur cognati²⁸ aut affines, in quos necessaria officia conferuntur.

*Neglegens*²⁹ non legens, neque electum habens, quid debeat facere.

Nec coniunctio disiunctiva est, ut *nec legit, nec scribit*³⁰. Ponitur et³¹ pro *non*. Turpilius:

Nec recte dici mihi iamdudum audio.

*Necunquem*³², nec³³ unquam quemquam.

Nequalia detrimenta.

*Nequinon*³⁴ nequeunt.

Nequitum et *nequitur* pro non posse dixerunt.

Nequicquam frustra.

Nectere ligare.

*Nectar*³⁵ Graece significat deorum potionem.

Nequam aurum est, auris quodvis vehementius ambit. Hoc versu Lucilius significare videtur,

1) νεάτων] Sic scripsi e Gu. 2. pr., in quibus est *neaton. nematon* M. νεάτων B. in marg., in contextis *deast vox*, ut in Gu. 1. νεάτων vulg. — 2) νεάτη dicitur] Sic scripsi e pr., quae exhibet *neate. dicitur νεάτη neate* B. *neten* M. Gu. 2. *neacia* Gu. 1. νεάτη vulg. — 3) appellaverunt] Sic Gu. 2. *appellarunt* vulg. — 4) deae] om. L. — 5) Viminalem] Vinitalem M. — 6) fuerat] fuit L. — 7) solet donari] datur L. Fortasse legendum est *donatur*. — 8) hostium] hostilem L. — 9) navem] navim L. — 10) armatus] om. L. — 11) transilierit] transiliret L. — 12) quod] quia L. — 13) possint] possunt L. B. — 14) Alii — frangentes] Cod. Lips. Alii autem dicunt etiam infantes nondum frendentes id est frang. Cod. Berol. Alii nefrendes infantes esse dicunt. — 15) Livius — opem] om. L. — 16) Sunt qui] Alii L. — 17) dici] om. B. — 18) putent] pra-

tant L. — 19) quos — nefrenes] Cod. Lips. ita: *quos Praenestini et Lanuvini nebrundes dicunt*, Cod. Berol. *Graeci πνεήστων praenestini nefrendes vel nefrenes*. — 20) νεφροῦς] om. Gu. 1. pr. — 21) nequeunt] neceunt B. nequunt vulg. Nos secuti sumus codd. et edit. pr. — 22) Necerim] Necum L. *Nec eum non eum* B. — 23) Nemut] Nemut B., in marg. *vel Nemut*. — 24) Neminis] Nemini Gu. 2. — 25) corde] om. L. B. Gu. 1. — 26) non] om. L. — 27) neminis] nemini pr. — 28) dicuntur cognati] cognati dicuntur B. — 29) Neglegens] Sic Gu. 2. S. *nelegens* B. M. Gu. 1. pr. *Nelegens* L. *negligens* vulg. — 30) ut nec legit, nec scribit] ut in eo negligitur bonitur et pro etc. M. — 31) et] etiam pr. S. — 32) Necunqueni] Necunquam Gu. 1. — 33) nec] ne Gu. 1. 2. — 34) Nequinon] Nequinunt vulg., quam sequuntur B. Gu. 1. Ceteri, ut uos. — 35) Nectar]

nequam esse aurum, quod aures laedat pondere inaurium, quum auris inciditur; vel etiam cupiditatem pecuniae voluit significare.

Nerum appellamus etiam ferreum vinculum, quo pedes vel etiam cervices impediuntur.

Negumate negate.

*Nebulo*³⁶ dictus est, qui non pluris est, quam nebula, aut qui non facile perspicui possit³⁷, qualis sit.

*Negabundum*³⁸ pro negante³⁹ dixerunt.

Neuquam pro nullo modo.

Nepotes luxuriosae vitae homines⁴⁰ appellati, quod non magis his⁴¹ rei suae familiaris⁴² cura est, quam his⁴³, quibus pater avusque vivunt.

Nepos compositum ab eo, quod natus post sit patri⁴⁴, quam filius.

Nefasti dies *N* litera notantur⁴⁵.

Nepa Afrorum lingua sidus, quod cancer appellatur⁴⁶, vel, ut quidam volunt, scorpius⁴⁷. Plautus: *Dabo me ad parietem, imitabor nepam.*

*Nepus*⁴⁸ non purus.

Nautca herba granis nigris, qua⁴⁹ coriarii utuntur, a nave dictum⁵⁰ nomen, quia nauseam⁵¹ facit per mutationem⁵² *t* et *s*⁵³.

Natio genus hominum, qui non aliunde venerunt, sed ibi nati sunt. In pecoribus quoque bonus proventus feturae bona natio dicitur.

*Nautiorum*⁵⁴ familia a⁵⁵ Troianis dicitur oriunda.

Natinatio dicebatur negotiatio⁵⁶, et natinatores ex eo seditiosi⁵⁷.

Naccae appellantur fullones, quod⁵⁸ nauci non⁵⁹ sint id est nullius pretii. Omnia fere opera ex lana nacae dicuntur a Graecis.

*Naucus*⁶⁰ pro nugis ponitur, alias⁶¹ pro oleae aut nucis nucleo. Alii omnium rerum putamen ita appellari volunt. Quidam ex Graeco⁶², quod sit *ναὺ καὶ οὐχί*⁶³, levem hominem significare⁶⁴ volentes. Quidam volunt sic appellari membranulam, quae in nucis iuglandis est medio.

Narica genus piscis minuti⁶⁵.

Nancitor nactus⁶⁶ erit.

Nare a nave ductum⁶⁷, quod aqua feratur natans, ut navis.

Natare est saepius nare⁶⁸, ut dicitare, facitare.

Cod. Berol. ita: *Nectar quod sit immortale id est non occido Graece significat deorum potionem* *νεκτωρ*. — 36) *Nebulo*] Ut nos scripsimus, sic exhibent glossam codd. et edit. princ. Scalig. retinuit, quae sunt in schedis Festi, quas vide. — 37) *possit*] *potest* Gu. 1. — 38) *Negabundum*] *Negibundum* L. B. M. Gu. 1. S. — 39) *negante*] *negantem* B. — 40) *vitae hom.*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *hom. vit.* vulg. — 41) *his*] *iis* Gu. 1. — 42) *suae fam.*] *fam. suae* L. — 43) *his*] *in his* L. *in iis* Gu. 1. — 44) *patri*] *fratri* L. — 45) *notantur*] *Fasti vero F. cum dies sunt nec fasti nec nefasti notantur* add. L. — 46) *appellatur*] om. B. — 47) *scorpius*] *scorpius* M. *scorpius* Gu. 2. — 48) *Nepus*] vulg. additur *pro*, quod ignorant codd. et edit. pr. — 49) *qua*] om. M. — 50) *dictum*] *ductum* L. B. M. pr. S. — 51) *nauseam*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *ναυρέων* vulg. —

52) *per mutationem*] *permutatione* M. S. — 53) *t et s*] Sic L. Gu. 1. 2. *t et s at t et s. C. f. T. S.* (sic) B. — 54) *Nautiorum*] *Nauticorum* L. — 55) *a*] Sic Gu. 2. S. *e* vulg. Om. praep. L. B. M. Gu. 1. pr. — 56) *dicebatur negotiatio*] *negot. diceb.* L. — 57) *seditiosi*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. (*sediosi*) pr. S. *negotiosi* vulg. — 58) *quod*] *qui* L. — 59) *nauci non*] *non nauci* B. — 60) *Naucus*] Sic B. M. Gu. 2. pr. S. *Naucis* L. Gu. 1. — 61) *alias*] *naucis* add. L. — 62) *ex Graeco*] om. Gu. 1. — 63) *ναὺ καὶ οὐχί*] NE CE VHI (sic) M. *nevelichi* Gu. 2. *nec* L. *nace* pr. *neccae* B. om. Gu. 1. Graeca. — 64) *significare*] *significari* L. — 65) *minuti*] *minutum* L. B. pr. — 66) *nactus*] *nactus* pr. — 67) *ductum*] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. *dictum* vulg. — 68) *nare*] om. L. B. pr.

Navis celer ac¹ strenuus a navium velocitate² dictus.

*Nasilerna*³ genus vasis aquarii ansati et patentis⁴.

Nassa est piscatorii⁵ vasis genus, quo quum intravit⁶ piscis, exire non potest. Plautus:

Nunquam⁷ ex ista⁸ nassa hodie⁹ ego¹⁰ escam petam.

Napurae funiculi¹¹.

Naustibulum alveum ad navis similitudinem factum.

Navia lignum cavatum, quo in vindemiis uti solent¹².

Nauscit, quum¹³ granum fabae se nascendi gratia aperit, quod fit¹⁴ non dissimile navis formae.

Naevia silva dicta iuxta urbem, quod Naevii¹⁵ cuiusdam fuerit¹⁶.

Nudiustertius compositum ex nunc et die tertio¹⁷.

Nuptam a Graeco dictam¹⁸. Illi enim nuptam appellant *νέαν νύμφην*¹⁹.

Numero dicebant pro nimium.

*Nupta verba*²⁰ dicebantur ab antiquis, quae virginem dicere non licebat. Plautus:

Virgo sum, nondum²¹ didici nuptu verba dicere.

Numerius praenomen tractum²² ab avo.

*Nusciosus*²³, qui parum videt propter vitium oculorum, quique plus videt²⁴ vesperi, quam meridie.

Nundinas feriarum diem esse voluerunt, quo mercandi gratia urbem²⁵ rustici convenirent.

Nucula Praenestinos appellabant, quod inclusi a Poenis Casilini²⁶ famem nucibus sustentarunt, vel quod in eorum regione plurima nux minuta²⁷ nascitur²⁸.

*Nummus*²⁹ ex Graeco nomismate³⁰ nascitur³¹.

Nuncius et res ipsa et persona dicitur.

Nuper quasi noviper³², tanquam dicimus³³ novissime.

Nunen quasi nutus dei ac potestas³⁴.

Numella genus vinculi, quo quadrupedes deligantur.

Numidas dicimus³⁵, quos Graeci Nomadas, sive quod id genus hominum pecoribus negotietur³⁶, sive quod herbis, ut pecora aluntur.

Nuces flagitantur nuptis³⁷ et iaciuntur pueris, ut novae nuptae intranti domum novi³⁸ mariti secundum fiat auspiciam.

Numae Pompilii in Ianiculo est sepulcrum.

Nonuncium et *teruncium* dicitur, quod novem unciarum sit³⁹ sive⁴⁰ trium.

1) ac] et L. — 2) velocitate] celeritate B. — 3) Nasiterna] Nassiterna S. — 4) ansati et patentis] ex apice pat. L. — 5) piscatorii] piscatoria M. Gu. 1. 2. — 6) intravit] intraverit L. B. Gu. 1. pr. — 7) Nunquam] hercule add. vulg. hercule S. Sed om. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 8) ista] ipsa Gu. 1. — 9) nassa hodie] hodie nassa B. — 10) ego] om. L. B. Gu. 1. pr. — 11) funiculi] Sic M. Gu. 2. feniculi L. B. Gu. 1. pr. — 12) uti solent] utantur B. — 13) quam] quom B. — 14) fit] sit B. — 15) Naevii] Naevi B. M. Gu. 2. — 16) fuerit] fuerat L. B. pr. om. Gu. 1. — 17) compos. ex nunc et die tert.] ex nunc et die tert. com. L. — 18) dictam] ductam L. dictum S. — 19) app. νέαν νύμφην] Sic M. Gu. 2. νύμφην app. B. (i. e. νέαν νύμφ.). nimphi

app. L. Graeca om. Gu. 1. pr. νύμφην omisso adiect. νέαν vulg. — 20) Nupta verba] Sic glossam exhibent codd. et edit. pr. Scal. dedit, quae sunt in schedis Festi, quas vide. — 21) nondum] Sic codd. edit. pr. S. non vulg. — 22) tractum] est tract. S. — 23) Nusciosus] Nausciosus L. — 24) videt] viderit L. — 25) urbem] in urbem B. — 26) Casilini] Cassilini L. Gu. 1. — 27) minuta] om. M. — 28) nascitur] nascatur L. — 29) Nummus] om. glossam. Gu. 1. — 30) nomismate] numismate B. pr. — 31) nascitur] dicitur M. — 32) noviper] Sic B. Gu. 2. noviter vulg. — 33) dicimus] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. dicamus Gu. 1. S. om. vulg. — 34) potestas] dicitur add. S. — 35) dicimus] om. B. — 36) negotietur] negotiatur S. negotiantur

Nomen dictum quasi novimen⁴¹, quod notitiam facit⁴².

Noctua a tempore noctis⁴³ dicta, quo canit vel volat.

Noneolae vocantur⁴⁴ papillae, quae ex faucibus caprarum dependent⁴⁵.

*Noctilugam*⁴⁶ Lucilius quum dixit⁴⁷, obscenum significat.

Nihili, qui⁴⁸ nec hili quidem est.

Noverea dicitur, quam quis liberis sublati⁴⁹ novam uxorem ducit arcendae⁵⁰ familiae gratia.

Novalis ager novae relictus sementi.

Noxia apud antiquos damnum significabat⁵¹, sed a poetis ponitur pro culpa.

Noxa ponitur pro peccato⁵² aut peccati poena, quum lex iubet noxae dedere pro⁵³ peccato.

Nothum Graeci natum ex uxore non legitima dicunt, qui apud nos spurio patre natus dicitur⁵⁴.

Nota nunc significat signum, ut in pecoribus; nunc literas singulas aut binas, nunc ignominiam.

Nobilem antiqui pro noto ponebant. Plautus:

*Peregrina facies atque ignobilis*⁵⁵.

Noegeum amiculi genus. *Noegeum* candidum. Livius:

Lacrimas de ore noegeo detersit,

id est candido.

Nixi dii appellabuntur, quos putabant praesidere parientium nixibus.

Nictare et⁵⁶ oculorum et aliorum membrorum nisu⁵⁷ saepe aliquid conari. Dicimus enim nictationem⁵⁸ et nictum. Caecilus:

Hunc tremulis palpebris pcreutere nictu.

Nictit canis in odorandis ferarum vestigiis leviter⁵⁹ ganniens. Ennius:

Nare sagaci sensit, voce sua nictit ululatque;

unde et gannitio.

Ningulus nullus. Marcus vates: *Ne ningulus mederi queat*.

Nequam, qui ne tanti quidem est⁶⁰, quam quod habetur minimi.

Nanum Graeci vas aquarium dicunt⁶¹ humile et⁶² concavum, quod vulgo vocant situlum barbantum, unde nani pumiliones appellantur⁶³.

Necem a Graeco dici certum est. *Nέκρυ*⁶⁴ enim mortuum dicunt Graeci.

Nivem interpretantur⁶⁵ novum ex Graeco, quod illi *νέον* dicunt⁶⁶.

Nequinates Narnienses⁶⁷.

Negotium, quod non sit otium.

Gu. 1. — 37) nuptis] nuptiis Gu. 1. — 38) novi] om. Gu. 1. — 39) unciarum sit] est unc. L. B., in quo omissum est quod. — 40) sive] vel L. — 41) novimen] notamen L. — 42) facit] faciat L. B. — 43) temp. noct.] noctis temp. B. — 44) vocantur] appellantur Gu. 1. — 45) dependent] pendent L. dependunt M. dependant Gu. 1. — 46) Noctilugam] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Noctilucam S. nocticulum L. — 47) Lucilius quum dixit] Sic Gu. 2. S. Lucilius dixit quum L. B. Gu. 1. pr. — 48) qui] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. quod vulg. — 49) liberis sublati] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. subl. lib. vulg. — 50) arcendae] creandae L. augendae S. — 51) significabat] significat B. S. — 52) peccato] culpa B. — 53) pro] om. pr. — 54) dicitur] est S. — 55)

ignobilis] id est ignota add. L. — 56) et] est S. — 57) nisu] nixu L. — 58) nictat.] et nictat. pr. — 59) leviter] leniter L. B. M. Gu. 1. S. — 60) est] om. B. — 61) Graeci vas aq. dic.] vas aquar. dic. Gr. B. — 62) humile] populi add. M. — 63) unde — appell.] om. L. pomiliones S. — 64) Νέκρυ] Sic M. Gu. 2. S. νεκρόν vulg. νεύς B., in marg. νεύωσ. est et νέων om. Gu. 1. necys cadaver mortuum pr. om. Graecum L. Gu. 1. — 65) interpretantur] Sic L. M. Gu. 1. 2. interpretatur vulg. — 66) νέον dicunt] Sic Gu. 2. dicunt νέον vulg. B. addit inde νέωργς. om. Graecum L. Gu. 1. — 67) Narnienses] quia antea narnia nequinum dicebatur L. add.

*Navos*¹ a celeritate navis² dicimus³.

Novendiales feriae a numero dierum sunt dictae.

Navalis porta⁴ a vicinia navalium dicta.

Nonarum, iduum, calendarum dies⁵ nuptiis⁶ alieni habentur, quoniam hi dies decreto pontificum atri iudicati sunt, quod quotiescunque⁷ Romani duces belli gerendi gratia his diebus supplicaverunt, male rempublicam gessere.

LIBER XIII.

Ob praepositio alias ponitur⁸ pro *circum*, ut quum⁹ dicimus *urbem obsideri*¹⁰, *obsignare*¹¹, *obvallari*; alias¹² in vicem praepositionis, quae est *propter*, ut *ob merita*, *ob superatos hostes*, unde *obsides* pro *obfides*, qui ob fidem patriae praestandam dantur; alias¹³ pro *ad*, ut Ennius:

*Ob Roman noctu legiones*¹⁴ *ducere coepit.*

*Oculissimum*¹⁵ carissimum. Plautus¹⁶:

*Oculissimum ostium amicae*¹⁷.

*Oculatum*¹⁸ pro praesenti posuit Plautus, quum dixit:

Oculata die.

Item ipse:

Pluris est oculatus testis unus quam auriti decem,

id est qui se vidisse dicat.

Oculitus quoque dicitur¹⁹, ut funditus, penitus, quo significatur²⁰ tam carum esse, quam oculum²¹.

Odefacit dicebant pro *olfacit*²², quae²³ vox a Graeco ὀσμή tracta est²⁴.

*Ogygia*²⁵ moenia Thebana ab Ogyge²⁶ conditore dicta.

*Occasio*²⁷ opportunitas temporis casu proveniens.

*Occasus*²⁸ interitus vel solis in oceanum²⁹ mersio.

*Occisum*³⁰ a necato distinguitur. Nam occisum a caedendo dictum, necatum sine ictu.

1) *Navos*] om. glossam S. — 2) *celer. nav.*] *nav.* cel. L. B. M. Gu. 1. — 3) *dicimus*] *dictus* L. — 4) *porta*] *portus* L. *porticus* Gu. 1. pr. — 5) *dies*] *posteri* praepositur vulgo, sed om. Gu. 2. *posteri dies* om. B. Gu. 1. pr. — 6) *nuptiis*] *nuptis* L. B. Gu. 2. — 7) *quotiescunque*] *quotiescunq[ue]* B. pr. — 8) *alias ponitur*] *est aliquando* B. — 9) *quum*] *quom* Gu. 1. — 10) *urbem obsideri*] *obs. urb.* B. — 11) *obsignare*] Sic L. B. Gu. 2. pr. *obsignari* vulg. — 12) *alias*] *aliquando* L. B. — 13) *alias*] *aliquando* L. B. — 14) *legiones*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. *legionem* vulg. — 15) *Oculissimum*] In Gu. 1. verba ab *Oculissimum* usque ad *Orare* a novissima manu ascripta sunt, et in fine legitur: *Desunt in vetustissimo codice nonnulla.* Sed multa ex his, quae a novissima manu adiecta sunt, etiam a vetere manu scripta reperiuntur, unde plura verba bis inveniuntur, ita tamen, ut varietas lectionis admodum sit

minuta. A prima manu sunt glossae *Oculissimum* et *Oculatum*, sed eadem a nova manu ascripta sunt. — 16) *Plautus*] om. B. — 17) *amicae*] *amicitiae* B. Om. Gu. 1. a prima man., sed a nova positum est. — 18) *Oculatum*] B. hoc ordine verba exhibet *amicitiae* (pro *amicae*, ut modo vidimus) *item ipse pluris — dicat. Oculatum* etc. — 19) *quoque dicitur*] om. Gu. 1. — 20) *quo significatur*] *quod signiat* (sic) B. i. e. *quod significat.* — 21) *oculum*] *oculus* Gu. 1. Nescit scriba notissimam attractionem, cuius plurima exempla laudavit Otto ad Cic. Cat. M. p. 5. — 22) *olfacit*] *olefacit* B. — 23) *quae* — *tracta est*] om. Gu. 1. — 24) *a Graeco ὀσμή tracta est*] *a Graec. tracta est* sequente lacuna Graecae vocis L. B. pr. — 25) *Ogygia*] om. Gu. 1. a prima manu. — 26) *Ogyge*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. *Ogygio* pr. S. — 27) *Occasio*] om. Gu. 1. glossam. — 28) *Occasus*] om. Gu. 1. glossam. — 29) *oceanum*] Sic Gu. 2.

October equus appellabatur³¹, qui³² in campo Martio mense Octobri Marti immolabatur³³. De cuius capite magna³¹ erat contentio inter Suburaenses³⁵ et Sacravienenses, ut hi in regiae³⁶ pariete, illi ad turrem³⁷ Mamiliam id figerent³⁸. Cuius cauda, ut ex ea sanguis in focum destillaret³⁹, magna celeritate perferebatur in regiam.

Occidanus Plautus posuit⁴⁰ pro contra cedamus.

Occentare dicebant pro concivium facere, quum⁴¹ id clare et cum quodam canore⁴² fieret, ut procul exaudiri potuisset, quod turpe habebatur⁴³; quia non sine causa fieri putatur, inde⁴⁴ cantilenam dici, quia illam non cantus iucunditatem puto.

Ocrem montem confragosum dicebant antiqui. Hinc ocreae dictae⁴⁵ inaequaliter tubercatae.

Occare et *occtor* ab occaediendo⁴⁶ dictum, quod grandes terrae caedat globos.

Ocius et *ocissime* positivum Latinum non habent, sed ab eo veniunt, quod est in Graeco *ὀκείως*⁴⁷.

Ocimum Graecum et a celeritate nascendi est dictum.

Occupaticius ager dicitur, qui desertus a cultoribus propriis ab aliis occupatur⁴⁸.

Orchitis genus oleae ex Graeco dictum⁴⁹, quod magnitudine sit instar testiculorum.

Orchestra locus in scena.

Orca genus marinae beluae⁵⁰ maximum, ad cuius similitudinem vasa ficaria⁵¹ orcae dicuntur: sunt enim teretes atque uniformi specie.

Oriri nasci vel surgere.

Orba apud poetas significat⁵² privata aliqua persona cara.

Orbu est, quae patrem aut filios quasi lumen amisit.

Ortygia Delos insula⁵³.

Oratores ex Graeco *ἀγοητῆρες* dicti⁵⁴, quod missi ad reges nationesque deos solerent *ἀρᾶσθαι*, id est testari⁵⁵. Hi modo appellantur *legati*.

Orata genus piscis a colore auri dicta, quod rustici *orum* dicebant⁵⁶, ut auriculas oriculas⁵⁷.

Oreae freni, quod ore inseruntur⁵⁸, dicti.

Orcus Liber pater et *Oreades* nymphae a montibus appellantur.

Ordinarius homo scurra et⁵⁹ improbus, qui assidue in litibus moratur, ob eamque causam in ordine stat praetorem adveniunt, sive dictus per contrarietatem, quia minime ordine vivit⁶⁰.

oceanus vulg. — 30) *Occisum*] om. glossam Gu. 1. *Ociscus* S. — 31) *appellabatur*] *appellatur* L. B. Ceterum om. Gu. 1. hanc glossam, et quae sequuntur usque ad *Oratores*. — 32) *qui*] *quia* B. — 33) *immolabatur*] *immolatur* L. — 34) *magna*] Sic M. Gu. 2. *maxima* vulg. — 35) *Suburaenses*] *Suburanos* L. *Suburanos* B. pr. — 36) *regiae*] om. L. — 37) *turrem*] Sic L. B. Gu. 2. *turrim* vulg. — 38) *figerent*] *significarent* B. — 39) *destillaret*] Sic Gu. 2. *destillaret* vulg. cum reliquis. — 40) *posuit*] *imposuit* pr. — 41) *quum*] *quom* B. — 42) *canore*] *clamore* L. — 43) *habebatur*] *habet* B. pr. — 44) *inde*] *id* L. — 45) *dictae*] om. B. — 46) *occaediendo*] *occidendo* L. — 47) *ab eo veniunt, quod est in Graeco ὀκείως*] Sic M. Gu. 2. *ὀκείως* vulg. *velox* add. pr. *ab eo venit ex Graeco ὀκίως* B. *ab* (lacuna) *veniunt Graeco* (sic) L. — 48) *ab aliis occupatur*] *Miro*

modo cod. L. haec exhibet post vv. *Orchestra locus in scena*. — 49) *dictum*] *ὄρχις* add. vulg., sed om. omnes codd. et edit. pr. Cod. B. in marg. exhibet *ὄρχις testiculus*. — 50) *beluae*] Sic L. B. M. Gu. 2. *belluae* vulg. — 51) *ficaria*] Sic B. M. Gu. 2. pr. *vinaria* vulg. *ficilia* L. — 52) *apud. poet. sign.*] Sic Gu. 2. *sign. ap. poet. vulg.* — 53) *insula*] *dicta est ab ave, quae coturnix dicta est* add. L. — 54) *ex Graeco ἀγοητῆρες dicti*] Sic M. Gu. 2. S. *arritas* M. Gu. 2. *dicti sunt ex Graeco, quod etc.* B. om. Graecum L. *ἀρᾶσθαι* vulg. — 55) *ἀρᾶσθαι, id est testari*] B. M. Gu. 2. S. *ἀρᾶσθαι id est om. vulg. deos solerent id est tristarari* pr. — 56) *orum dicebant*] *dic. or. L.* — 57) *auric. oric. oric. aur.* L. — 58) *ore inseruntur*] Sic M. Gu. 1. 2. *ore inseruntur* B. pr. *in ore inserantur* L. *ori insrantur* S. — 59) *et*] *atque* L. — 60) *vivit*] *vivunt* Gu. 1.

Ornatus dicitur¹ et bonis artibus instructus et honores adeptus, appellatur quoque² ornatus cultus ipse, quo quis ornatur.

Ordiri est rei³ principium facere.

Opaca umbrosa.

Opalia dicebantur dies festi, quibus Opi supplicabantur⁴.

Obmubit, caput operit; unde et nuptiae dictae a capitis operatione⁵.

Oppidum dictum⁶, quod ibi homines⁷ opes suas conferunt⁸.

Oppidum dicitur et locus in circo, unde quadrigae emittuntur.

Oppido valde multum. Ortum est autem hoc verbum ex⁹ sermone inter se confabulantium, quantum quisque frugum faceret, utque multitudo significaretur, saepe respondebatur, quantum vel oppido satis esset¹⁰. Hinc in consuetudinem¹¹ venit, ut diceretur *oppido* pro valde multum. Itaque si qui in aliis rebus eo utuntur¹², ut puta si quis dicat¹³ *oppido didici, spectavi, ambulavi*, errant¹⁴, quia nulli eorum subiici¹⁵ potest, *vel*¹⁶ *quod satis est*.

Opiter est, cuius pater avo vivo mortuus est, ducto¹⁷ vocabulo, aut quod obitu patris genitus sit, aut quod avum ob¹⁸ patrem habeat, id est pro patre.

*Opitulus*¹⁹ Iuppiter et opitulatur dicitur quasi opiter labor.

Obturare ex Graeco trahitur ab eo, quod illi ostia dicunt *θύρας*²⁰.

Optio est optatio, sed in re militari *optio* appellatur is, quem decurio aut centurio optat sibi rerum privatarum ministrum, quo facilius obeat publica officia.

Obtestatio est, quam deus testis²¹ in meliorem partem vocatur; *detestatio*, quam in deteriorem. *Obices* pessuli serae.

Obrutuit obstupuit, a bruto, quod antiqui pro gravi, interdum²² pro stupido dixerunt. Afranius: *Non possum verbum*²³ *facere, obrutui*.

Obambulare adversum alios ambulare, et quasi ambulanti²⁴ sese opponere.

Obrogare est legis prioris infirmantiae²⁵ causa²⁶ legem²⁷ aliam²⁸ ferre²⁹.

Obacerare obloqui atque alterius sermonem moleste impedire; quod sumptum videtur a paleis, quas Graeci *ἀχίρα*³⁰ vocant. Itaque et frumentum et panis non sine paleis *acerosus* dicitur; item *lutum acerrosus* paleis mixtum.

*Obliteratum*³¹ alii ab oblivione, alii a litore, quod ibi notata fluctibus³² aequari et tolli solent³³.

Obprobrare probrum obiicere³⁴.

1) dicitur] dicitur Gu. 1. — 2) appellatur quoque] Sic Gu. 2. appellatur qui L. B. Gu. 1. pr. appellatus quoque M. appellaturque S. — 3) rei] om. L. — 4) supplicabantur] Sic B. Gu. 1. 2. supplicabant M. S. supplicabatur L. pr. — 5) operatione] Sic M. Gu. 1. 2. pr. operatione vulg. — 6) dictum] dicitur L. om. pr. — 7) ibi hom.] hom. ibi B. — 8) conferunt] conferant L. — 9) ex] a L. — 10) saepe — esset] om. L. — 11) in consuetudinem] consuetudine L., om. in. — 12) utuntur] utantur L. — 13) si quis dicat] Sic L. B. Gu. 1. 2. si qui dicat M. si qui dicant vulg. — 14) errant] Gu. 2. et reliqui. errat M. — 15) subiici] subiici Gu. 2. — 16) vel] om. L. B. — 17) ducto — patre] om. altera manus in cod. Gu. 1. dicto L. — 18) ob] post L. Gu. 1.

pr. id est post post patrem habeat, id est pro patre B. — 19) Opitulus] Hanc glossam Gu. 1. et a prima et a secunda manu exhibet; a sec. m. est opum labor (sic). — 20) ostia dicunt θύρας] Sic M. Gu. 2. S. θύρας hostia dicunt B. om. Graecum L. Gu. 1. tymas et hostias exhibet pr. — 21) deus testis] om. L. B. Gu. 1. pr. — 22) interdum] om. L. — 23) verbum] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. verba vulg. — 24) ambulanti] ambulatim Gu. 1. pr. — 25) infirmantiae] infirmandi L. — 26) causa] gratia Gu. 1. — 27) legem] om. L. — 28) aliam] om. B. — 29) ferre] inferre Gu. 1. — 30) ἀχίρα] Sic S. voc. ἀχίρα B. acer L. chira M. Gu. 2. achira pr. om. Gu. 1. — 31) Obliteratum] Obliteratur L. B. Gu. 1. pr. — 32) fluctibus] a fluct. L. fluctis Gu. 2.

Obacerbat exacerbat.

*Oblucuisse*³⁵ dicebant antiqui mente errasse, quasi in luco³⁶ deorum alicui occurrisset.

*Obocdire*³⁷ obaudire.

*Opperiri*³⁸ exspectare.

*Obtracet*³⁹ contra sententiam tractat.

Obtutu quasi obtuitu a verbo *tuor*⁴⁰, quod⁴¹ significat video.

Opis dicta est coniunx⁴² Saturni, per quam voluerunt terram significare, quia omnes opes humano generi terra tribuit, unde et opulenti terrestribus⁴³ rebus¹ copiosi, et hostiae opimae praecipue pingues, et opima magnifica⁴⁵ et ampla spolia.

*Obscum*⁴⁶ dicitur significare sacrum, unde et⁴⁷ leges *obsctae*⁴⁸ id est sacrae.

Opicum quoque invenimus pro Osco. Oscis enim frequentissimus fuit usus libidinum spurcarum, unde et verba impudentia appellantur obscena. Titinnias:

*Obsce*⁴⁹ et *Folsce* fabulantur, nam Latine nesciunt⁵⁰.

Obimut obeunt.

Obigitat ante agitat, ut obambulat.

Obiurare iureiurando obstringere⁵¹.

Obitu dicebant pro aditu.

Opiparum magnarum opum⁵² apparatus.

Obescet oberit, vel aderit.

*Offerumenta*⁵³ dicebant, quae offerebant.

Obsecrare est opem a sacris petere.

Obscus pinguis, quasi ob edendum factus.

*Opertat*⁵⁴ saepe operit.

Obnoxius poenae obligatus ob delictum.

*Opillo*⁵⁵ genus avis.

Opunculo, quod opilonis genus cantus imitantur⁵⁶.

*Obpuciat*⁵⁷ verberat, a puviendo⁵⁸, id est feriendo. Unde pueri, quod⁵⁹ puviendo⁶⁰ coercentur, id est plagis; unde et pavimenta⁶¹.

Obdere opponere vel operire.

Ob vos sacro pro vos obsecro⁶², ut *sub vos placō* pro supplico.

— 33) solent] cum li syllaba breviatur neque ab obli-
vione neque a littore videtur inclinari, sed magis ex lino
add. B. — 34) obicere] obicere L. B. Gu. 2. — 35) Ob-
lucuisse] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. Oblucuisse vulg.
Sed verum esse illud, quod nos reposuimus, docet in-
terpretatio adiecta. — 36) in luco] om. B. — 37) Oboe-
dire] Sic M. Gu. 2. Obedire vulg. — 38) Opperiri] Sic
M. Gu. 2. pr. S. Operiri vulg. Bis haec glossa est in
Gu. 1. Om. eam B. — 39) Obtracet] Obtractat L. M.
— 40) tuor] tuor S. — 41) quod] Sic codd. et edit.
pr. S. et vulg. — 42) coniunx] coniux M. S. uxor L.
— 43) terrestribus] pro praepositum M. Gu. 1. et vulg. —
44) rebus] opibus L. — 45) magnifica] magna L. —
46) Obscum] Sic M. Gu. 1. 2. B. Obscium L. Oscum

S. Om. glossam vulg. — 47) et] om. S. — 48) obsctae]
Sic L. oscitae S. obsatae M. Gu. 1. 2. — 49) Ob-
sce] Sic M. Gu. 2. Osce vulg. — 50) Latine nesc.] lo-
qui nesciunt B. — 51) obstringere] astingere B. — 52)
opum] opium L. — 53) Offerumenta] Offerimenta L. B.
— 54) Opertat] Bis in Gu. 1. haec glossa legitur. — 55)
Opillo] Sic L. (qui add. quae et opilio dicitur) B. M.
Gu. 1. 2. pr. Opilio vulg. — 56) imitantur] Sic Gu. 2.
imitatur vulg. — 57) Obpuciat] Obpuciat L. Gu. 1. —
58) puviendo] paviendo pr. puniendo B. Gu. 1. — 59)
quod] om. L. B. Gu. 1. pr. — 60) puviendo] puniendo
M. Gu. 1. a puv. Gu. 1. obpuv. pr. — 61) unde et
pavimenta] et pavimenta inde dicta L. — 62) vos obs.]
vobis obs. S.

*Obherbescere*¹ herbam increscere.

*Oportune*² dicitur ab eo, quod navigantibus maxime utiles optatique³ sunt portus.

Oboritur adnascitur.

Obnectere obligare.

Ops antiqui dicebant opulentum, unde⁴ e contrario inops.

Obsidionalis corona dicebatur, quae ei⁵, qui obsessos liberasset⁶ ab hostibus, dabatur. Ea fiebat ex gramine⁷ viridi ex eo loco decerpto, in quo erant inclusi⁸. Quae corona magnae auctoritatis erat. Civica corona singularis salutis signum erat; obsidionalis universorum civium servatorum.

*Obstitum*⁹ violatum.

Obstinat obfirmat.

*Obstrudant*¹⁰ avide trudent¹¹.

*Obstitum*¹² obliquum¹³.

Obsalutare salutandi gratia offerre.

Obsequa obsequium.

*Oleagineis*¹⁴ coronis ministri triumphantium utebantur, quod Minerva dea belli esse putabatur.

*Olentica*¹⁵ mali odoris loca.

Olivetam dicebant ab oleis, ut a vino vindemiam.

Officiosus ab efficiendo dictus.

*Offudus*¹⁶ fallacias¹⁷.

Offucare aquam in fauces obsorbendam¹⁸ dare.

Offectores colorum infectores.

Orime occissime.

*Oenigenas*¹⁹ unigenitos²⁰.

Oestrum furor Graco vocabulo.

Omen velut oremem, quod fit ore augurium, quod non²¹ avibus aliove modo fit.

Ovum masculino²² genere dixerunt, ut *ovibus duobus*, non²³ duabus.

Ovantes laetantes, ab eo clamore, quem faciunt redeuntes ex pugna victores milites, *geminata* o litera.

Ovalis corona est murtea²⁴, quam habebant, qui ovantes introbant, quum²⁵ bella non erant indicta, aut sine sanguine confecta.

Obvaricator dicebatur, qui cuiquam occurrebat, quominus id rectum²⁶ iter conficeret.

1) *Obherbescere*] *Obhebescere* L. M. Gu. 1. *Obebescere* Gu. 2. — 2) *Oportune*] Sic Gu. 2. S. *Opportune* vulg. — 3) *optatique*] *exoptatique* L. — 4) *unde*] om. B. — 5) *dicebatur, quae ei*] *dicebatur ei* L. — 6) *liberasset*] *liberaret* L. — 7) *gramine*] *germine* L. — 8) *inclusi*] *conclusi* B. — 9) *Obstitum*] *Obsitum* B. — 10) *Obstrudent*] *Obstrudant* B. Gu. 1. pr. S. *Obstrudent* L. — 11) *trudent*] *trudent* Gu. 1. pr. *trudent* L. B. — 12) *Obstitum*] *Obstitium* L. *Obstipum* pr. — 13) *obliquum*] *oblicum* Gu. 2. — 14) *Oleagineis*] Bis exhibet

Gu. 1. hanc glossam. — 15) *Olentica*] Bis est glossa in Gu. 1. — 16) *Offudus*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. *Offuas* B. *Offundas* L. *Offutias* vulg. — 17) *fallacias*] *dicitur* add. L. — 18) *obsorbendam*] Sic M. Gu. 2. *ad sorbendam* vulg. — 19) *Oenigenas*] Sic Gu. 1. (qui bis exhibet hanc glossam) S. *Oenigenos* vulg. Sed ut dicitur *indigena*, sic dicendum est *oenigena*. — 20) *unigenitos*] Sic claris literis M. Gu. 2. *unogenitas* Gu. 1. a prim. m.; in altera glossa est *vinogenitos*. *unogenitos* L. pr. — 21) *non*] om. L. S. — 22) *masculino*] *in masc.*

*Oufentina*²⁷ tribus ab Oufente²⁸ fluvio dicta.

Ostentum ostentatum.

*Ostinet*²⁹ pro ostendit.

*Oscinum*³⁰ augurium a cantu avium.

Oscines aves auspiciam ore facientes.

Ostia urbs ab exitu Tiberis appellata.

Osorem dixerunt, qui aliquem odisset.

*Ollic*³¹ illic³².

Obiurgatio post turpe factum castigatio. *Monitio* vero est ante commissum.

Obtrectator est, qui facit quid contra recte tractantem.

Obmanens pro diu manens, ut permanens.

Offringi terra dicitur, quum³³ iterum transverso sulco aratur.

Orare antiqui dixerunt³⁴ pro agere. Unde et oratores causarum actores, et oratores, qui nunc legati, quod reipublicae mandata peragerent.

Occisitantur saepe occiduntur.

Osi sunt ut perosi sunt dicebatur³⁵.

*Optionatus*³⁶ ut decurionatus sive pontificatus dicitur.

Ob os significat ad os.

Obsonitare saepe obsonare. Significat autem convivari.

Ostentis saepe ostendis matronae causa.

Oppigenam Iunonem matronae colebant, quod ferre eam opem in partu laborantibus credebant.

Oletum sterco humanum. Veranius: *Sacerdotula in sacrario Martiali fecit oletum.*

Oppidum dictum est³⁷, quod opem praebet.

Orcus ab urgendo mortem dictus³⁸. *C* enim pro *G* frequenter ponebant antiqui.

Offendices dicebant ligaturae nodos, quibus apex retinebatur. Id³⁹ quum pervenisset ad mentum, dicebant offendimentum.

LIBER XIV.

Praeceptum saepe praecipit.

*Plisima*⁴⁰ plurima.

Petilam suram significat unguam equi albam.

Pilure et *compilure* a Graeco trahitur⁴¹. Graeci enim fures *πιλητάς*⁴² dicunt.

B. — 23) non] et non Gu. 1. — 24) murtea] Sic Gu. 2. nuptea vulg. — 25) quum] quom B. — 26) id rectum] rectum id B. — 27) Oufentina] Sic B. Gu. 2. M. S. Oufentina L. Ofentina pr. Ofivent. vulg. — 28) Oufente] Sic M. S. Ofente L. B. pr. Ofonte Gu. 2. Ofovente Gu. 1. — 29) Ostinet] Obstinet S. — 30) Oscinum] Hanc glossam cum sequente coniunctam exhibet cod. L. ita: Nam Oscines id est aves auspiciam ore faciunt. — 31) ollic] pro illic L. Gu. 1. Olli illi B. — 32) illic] ut olli illi add. S. Nescio unde. Abest ab omnibus li-

bris. — 33) quum] quom pr. — 34) antiqui dixerunt] dixerunt ant. Gu. 1. a sec. man. Exhibet enim bis hanc glossam. — 35) dicebatur] dicebant L. B. — 36) Optionatus] Sic S. Optinatus Gu. 2. Optimatus vulg. Sed vide Fragm. Festi s. v. — 37) est] om. B. — 38) mortem dictus] Sic M. Gu. 1. 2. dictus mortem vulg. — 39) Id] et id L. — 40) Plisima] Plusima L. — 41) trahitur] trahuntur L. B. — 42) fures *πιλητάς*] Sic Gu. 2., nisi quod is *pilatas* Latinis literis exhibet, ut Gu. 1. et Scal. *plures piletas* Gu. 1. Lips. Scal. *fures philetas* M. *plines piletas*

Pilat pilos habere incipit; alias¹ pro detrahit pilos, a quo depilati².

Pila, quae parietem sustentat, ab opponendo³ est dicta⁴.

Pilentum vehiculi⁵ genus, quo matronae ferebantur⁶.

Pilani pilis pugnantes.

Pellicitor, qui pellicit⁷ ad fraudem.

Pellirem⁸ galerum, quia fiebat⁹ ex pelle.

Pellexit in fraudem induxit.

Pelluviae, quibus pedes lavantur, ut malluviae quibus manus.

Pelamys genus piscis dictum¹⁰, quod in luto moretur, quod Graece dicitur πηλός¹¹.

Pellem habere Hercules fingitur, ut homines cultus antiqui admoneantur. Lugentes quoque diebus luctus in pellibus sunt.

Pillea¹² Castori et Polluci dederunt antiqui, quia Lacones fuerunt, quibus pileatis¹³ pugnare¹⁴ mos est.

Pella genus scuti.

Petronei rustici a petrarum asperitate et duritia dicti¹⁵.

Petoritum¹⁶ vehiculum Gallicum. Alii Osce putant¹⁷ dictum, quod hi pettora quatuor appellant¹⁸; quatuor enim habet rotas.

Petimina in humeris iumentorum ulcera.

Picta quae nunc toga dicitur¹⁹, antea vocabatur purpurea, eaque erat sine pictura.

Pietatem ut deos ceteros colebant Romani.

Pendere poenas solvere significat, ab eo, quod aere gravi quum²⁰ uterentur Romani, penso eo, non numerato debitum solvebant: unde²¹ etiam²² pensiones dictae.

Penetralia sunt penatum deorum²³ sacra²⁴.

Peniculi²⁵ spongiae longae propter similitudinem caudarum appellatae. Penes enim vocabantur²⁶ caudae.

Penetrare penitus intrare.

Pennatas impennatasque agnas in Saliari²⁷ carmine spicas significat cum aristas, et alias sine aristas²⁸ agnas novas voluit²⁹ intelligi.

Penora dicuntur res necessariae ad victum cottidianum³⁰, et locus eorum penarius.

pileatas plures B. plures plees pr. — 1) alias] vel L. B. — 2) a quo depilati] Sic B. M. Gu. 2. S. a pede pilari pr. om. L. Gu. 1. a quo perpilati vulg. — 3) opponendo] opperiendo Gu. 1. — 4) est dicta] dicta est M. Gu. 1. S. — 5) vehiculi] est veh. B. — 6) quo — fereb.] om. L. — 7) pellicit] pellicet L. B. M. Gu. 2. — 8) Pellirem] Pellirum B. Pellicum S. — 9) fiebat] fiat a pell. B. — 10) dictum] dictus B. — 11) πηλός] om. L. Gu. 1. pelos pr. pylon M. Gu. 2. — 12) Pillea] Sic M. Gu. 2. pr. Pilea vulg. Om. glossam L. — 13) pileatis] pillextis M. pellextis Gu. 2. prolectis pr. om. Gu. 1. — 14) pugnare] militare B. Gu. 1. — 15) dicti] sunt add. L. B. — 16) Petoritum] Pectoricum L. Petroricum pr. Petorium M. Pertoritum Gu. 1. — 17) putant] putabant B. — 18) quod hi pettora quatuor

appellant] Sic Gu. 2. quod hi potora quatuor app. M. quod impitor quatuor appellabant B. quod impitoria q. app. Gu. 1. quod est pectoria q. app. L. quod quasi petoratum app. edit. pr. — 19) toga dicitur] dic. tog. B. — 20) quum] quom B. — 21) unde] om. L. — 22) etiam] et L. pr. — 23) sunt penatim deorum] deor. penatum sunt L. sunt penatum deorum B. — 24) sacra] sacra Gu. 1. — 25) Peniculi] Penicula M. — 26) vocabantur] vocantur B. — 27) Saliari] Salari L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 28) et alias sine ar.] om. Gu. 1. — 29) voluit] voluerunt L. B. Male. Intelligitur auctor carminis Saliaris. — 30) cottidianum] Sic Gu. 2. quotidianum vulg. — 31) quinquartium] Sic Gu. 2. S. quinquastium B. pr. quinquastium L. quinquestrium Gu. 1. quinquertium vulg. — 32) ex] in L. B. Gu. 1.

Pentathlum antiqui quinquartium³¹ dixerunt. Id autem genus exercitationis ex his quinque artibus constat, iactu disci, cursu, saltu, iaculatione, luctatione.

Pedum vestigium humanum appellabant.

Pisatilem Naevius dixit e *Pisis*³³ oriundum.

Pedes dicuntur, quos diminutive *pediculos* dicimus³⁴. Ab his *pedicosi* appellantur, ut est illud: *Pediculus, squalidus ubi me vidit*³⁵, *caput scapit, pedes legit*.

*Pesestas*³⁶ dicebatur pestilentia.

Pedum baculi genus incurvum³⁷ Virgilius:

*At tu sume pedum*³⁸.

Pedem *struit* dicebant pro eo, quod est fugit.

*Piscatorii*³⁹ ludi dicebantur, qui fiebant pro quaestu piscantium.

Pectenatum tectum dicitur a similitudine pectinis in duas partes devexum, ut *testudinatum* in quatuor.

Peculatus furtum publicum a pecore dictum, sicut et pecunia, eo quod antiqui Romani⁴⁰ nihil⁴¹ praeter pecora habebant.

Piatris dicebatur sacerdos, quae expiare erat solita, quam alii *sagam* vocabant⁴².

Piamenta quoque dicebantur⁴³, quibus utebantur in expiando.

Piacularis porta Romae dicta propter aliqua piacula, quae ibidem⁴⁴ fiebant.

*Pigere*⁴⁵ interdum pro tardari⁴⁶, interdum pro poenitere poni solet⁴⁷.

Pangere *figere*⁴⁸, unde plantae *pangi* dicuntur, quum⁴⁹ in terram⁵⁰ demittuntur⁵¹; inde⁵² etiam⁵³ versus *pangi* vel *figi*⁵⁴ in cera dicuntur⁵⁵.

*Pegasides*⁵⁶ Musae dictae sunt a fonte, quem Pegasus ictu unguulae fingitur aperuisse. Ob quam causam et Graece appellatae sunt⁵⁷ *ἰπποκρήναι*⁵⁸.

Pipatio clamor plorantis⁵⁹ lingua Oseorum.

*Pimpleides*⁶⁰ Musae a fonte Macedoniae dictae propter liquoris⁶¹ eius unicam subtilitatem⁶².

*Petissere*⁶³ petere.

*Pitpit*⁶⁴ Osce quicquid.

Picena regio, in qua est Asculum, dicta, quod Sabini quum⁶⁵ Asculum proficiscerentur, in vexillo eorum picus conserdit⁶⁶.

— 33) *dixit e Pisis*] e *Pisis dixit* B. — 34) *pediculos dicimus*] *dicim. ped.* L. B. M. Gu. 1. pr. S. — 35) *vidit*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *videt* vulg. — 36) *Pesestas*] *Pestitas* L. — 37) *incurvum*] B. M. Gu. 1. 2. pr. add. om. L. cum vulg. — 38) *pedum*] *quod me cum saepe rogaret non tulit atigenes* add. pr. — 39) *Piscatorii*] *Piscatoria* M. At nonnisi deorum festa ita flectuntur. — 40) *Romani*] *Romanorum* B. — 41) *nihil*] *nil* pr. — 42) *alii sagam vocabant*] *alii vocant sagam* L. *sagam alii vocabant* pr. — 43) *Piamenta* — *dicebantur*] *Piamentum* — *dicebatur* L. B. Gu. 1. — 44) *ibidem*] *ibi* B. — 45) *Pigere*] *Peregere* Gu. 1. — 46) *interdum pro tardari*] om. Gu. 1. — 47) *poni solet*] om. M. — 48) *figere*] *fingere* B. — 49) *quum*] *quom* B. — 50) *terram*] *terra* B. — 51) *demittuntur*] *admittuntur* L. B.

Gu. 1. pr. — 52) *inde*] *unde* Gu. 1. — 53) *etiam*] *et* L. — 54) *figi*] *fingi* Gu. 1. — 55) *dicuntur*] *dicunt* B. — 56) *Pegasides*] *Pegindes* L. *Pegnides* B. M. Gu. 1. 2. *Peganides* pr. — 57) *sunt*] om. pr. — 58) *ἰπποκρήναι*] Sic scripsi e M., in quo est *ypocrene*; Gu. 2. *ypocrene*. *ἰπποκρήνη* in marg. exhibet B., quum in textu sit *hippocrene*. — 59) *plorantis*] *clamantis* Gu. 1. — 60) *Pimpleides*] *Pegasides* L. *Peteides* B. pr. *Pepta eides* M. *Peptaeides* Gu. 2. *Peptides* Gu. 1. — 61) *liquoris*] *licoris* B. *eius liq.* Gu. 1. — 62) *subtilitatem*] *foelicitatem* Gu. 1. — 63) *Petissere*] *Petesere* pr. — 64) *Pitpit*] Sic Gu. 1. 2. pr. S. *Pupit* B. *Pip-pit* vulg. — 65) *quum*] *quom* B. — 66) *conserdit*] *conserdat* L. M. *considerat* B.

Perditum est, quod interit¹ ac² recuperari non potest.

Perbitere Plautus pro perire posuit³.

*Pergere*⁴ dicebant expergefacerē.

Pergite agite. Virgilius:

*Pergite Pierides*⁵.

*Pergraccari*⁶ est epulis et potationibus inservire. Titinnius:

Hominem improbum, nunc ruri pergraccatur.

Permissus appellatur aries, qui annis compluribus tonsus non est.

Pierides Musae a Pierio monte dictae sunt⁷.

Percontatio videtur dicta ex usu nautico⁸, quia aquae altitudinem⁹ conto pertentant. Alii volunt percontationem dici, quod scilicet is, qui curiosus est, per cuncta interroget¹⁰.

Perfuga et transfuga dicitur, quod ad hostes¹¹ perfugiat et transfugiat.

Perfacul et *persefacul* antiqui dicebant, quod nunc facile et perfacile dicimus. Inde¹² *perman-*
*sit*¹³ in consuetudine¹⁴ factas.

*Perediam*¹⁵ et *bibesiam* Plautus quum dixit, intelligi voluit cupiditatem edendi et bibendi.

Peremere alii posuerunt¹⁶ pro prohibere, alii pro vitiare.

Perpetem pro perpetuo dixerunt¹⁷ poetae.

Persillum dicebant¹⁸ vas quoddam¹⁹ picutum, in quo erat ungueum, unde arma Quirini ungebantur.

Persicum portum mare Euboicum, quod in eo steterit classis Persarum.

Persicum Plautus dixit²⁰ peracutum.

*Perpetrat*²¹ peragit, perficit.

Perpulit persuasit, impulit.

Pertisum pro pertaesum dixerunt.

Puticuli sunt appellati, quod²² vetustissimum genus sepulturae in puteis²³ fuerit, et dicti puticuli, quia ibi cadavera putescerent²⁴.

Putus antiqui dicebant pro puro, unde putatae vites et arbores, quod decisis impedimentis remaneret purae²⁵. Aurum quoque putatum²⁶ dici solet, id est expurgatum, et ratio putata, id est pura facta.

*Putillum*²⁷ Plautus dixit pro stulto.

1) *interit*] *interiit* L. B. — 2) *ac*] *et* L. B. — 3) *Plaut. pro per. p.] pro per. p. Pl.* L. B. — 4) *Pergere*] Sic B., qua lectione Scaligeri coniectura confirmatur. *Peregere* L. M. Gu. 1. 2. *Pergere* vulg. cum edit. princ. — 5) *Pierides*] om. L. — 6) *Pergraccari]* *Pergraccare* L. B. M. Gu. 1. 2. — 7) *dictae sunt]* *sunt dictae* L. B. M. — 8) *usu nautico]* *naut. usu* S. — 9) *aq. alt.] alt. aquae* Gu. 2. — 10) *interroget]* *interrogat* S. — 11) *hostes]* *hostem* L. B. — 12) *Inde]* *unde* L. Gu. 1. — 13) *permansit]* *remansit* Gu. 1. *permanet* B. — 14) *consuetudine]* *consuetudinem* pr. — 15) *Perediam]* om. glossam Gu. 1. — 16) *posuerunt]* *posuere* Gu. 1. S. — 17) *dixerunt]* Sic codd. et edit. pr. et S. *dixere* vulg. — 18) *dicebant]* Sic M. Gu. 2. S. *dicebatur* L. B. Gu. 1.

pr. — 19) *vas quoddam]* *quoddam vas* B. — 20) *dixit]* *dicit* B. — 21) *Perpetrat]* *Perpetat* L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 22) *quod]* *quia* L. — 23) *in puteis]* Sic S. *in potius* M. Gu. 2. *ut potius* B. Gu. 1. *ut puteus* vulg. — 24) *putescerent]* Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. *putrescerent* vulg. — 25) *remaneret purae]* *purae sint* B. *purae* om. L. — 26) *Aurum quoque putatum]* *Put. aur. quog. L. Purcarum quoque* B. om. *putatum*, Gu. 1. — 27) *Putillum]* Sic L. B. M. Gu. 2. S. *Putitum* vulg. — 28) *etiam]* *et add. M.* — 29) *plurium]* Sic B. M. Gu. 2. S. *impubiun* vulg. — 30) *quin etiam — aetatis]* om. L. — 31) *calidae]* Sic B. Gu. 1. 2. S. *calido* vulg. — 32) *multitud.] similitud.* Gu. 1. — 33) *punctione]* *pugione* L. *putione* M. Gu. 2. — 34) *percutsu]* *percuttione* B.

Pubes adolescens, quin etiam²⁸ plurium²⁹ numerus eiusdem aetatis³⁰.

Puteolos dictos putant ab aquae calidae³¹ putore; quidam a multitudine³² puteorum earundem aquarum gratia factorum.

Pugnus a punctione³³, id est percussu³⁴ dicitur.

Praccidaneam porcam dicebant³⁵, quam immolare erant soliti antea³⁶, quam novam frugem praeciderent.

Porriciam porro³⁷ iaciam.

Porcae in agris sunt dictae, quod porcant, id est prohibeant aquam frumentis nocere³⁸. Nam crebriores sulci *limi*³⁹ solent vocari⁴⁰.

*Postliminium*⁴¹ receptus dicitur is, qui extra limina, hoc est terminos provinciae captus fuerat, rursus ad propria revertitur.

Posticum ostium dicitur⁴² in posteriore⁴³ parte aedium. Ceterum antiqui etiam vicinum habitantem ad posteriorem partem aedium⁴⁴ sic appellarunt; denique et quae ante nos sunt *antica* et quae post nos sunt *postica* dicuntur, et⁴⁵ dexteram anticam⁴⁶, sinistram posticam dicimus. Sic etiam ea⁴⁷ coeli pars, quae sole illustratur ad meridiem antica⁴⁸ nominatur, quae ad septentrionem postica; rursusque⁴⁹ dividuntur⁵⁰ in duas partes, orientem et occidentem.

Pallatium, id est⁵¹ mons Romae, appellatus est⁵², quod⁵³ ibi pecus pascebat⁵⁴ palare consueverit, vel quod *palare*, id est errare ibi⁵⁵ pecudes solerent; alii, quod ibi⁵⁶ Hyperborei filia Palanto⁵⁷ habitaverit, quae ex Herculae Latinum peperit; alii eundem, quod Pallas ibi sepultus sit, aestimant⁵⁸ appellari.

Palmites vitium sarmenta appellantur, quod in modum palmarum humanarum⁵⁹ virgulas quasi digitos edunt.

Palmulae appellantur remi a similitudine⁶⁰ manus humanae.

Pallas Minerva est dicta⁶¹, quod Pallantem Gigantem interfecerit⁶², vel, sicut putabant⁶³, quod in Pallante palude nata est.

Pappi carduorum flores. Lucretius:

*Vestem nec plumas avium papposque volantes*⁶⁴.

Papillae capitula mammarum⁶⁵ dictae, quod papularum sint⁶⁶ similes.

Pauperies damnum dicitur⁶⁷, quod quadrupes⁶⁸ facit.

Palpari blandiri.

Gu. 1. pr. S. — 35) dicebant] om. L. B. — 36) antea] ante M. — 37) porro] pro porro M. — 38) nocere] nocuam L. — 39) limi] lumi S. — 40) vocari] Porcas, quae in agris fiunt, ut Varro ait dici, quod porrigant frumentum add. L. B. M. pr. S. om. Gu. 1. 2. B. ait Varro omissio ut, quod item om. S. — 41) Postliminium] Postliminio marg. S. — 42) dicitur] om. L. — 43) posteriore] Sic L. Gu. 1. 2. posteriori vulg. — 44) Ceterum — aedium] om. Gu. 1. — 45) et] om. L. per dexter. Gu. 1. — 46) anticam] anticuum Gu. 2. et hic et mox. — 47) ea] om. Gu. 1. — 48) antica] utique add. Gu. 1. pr. S. utique pro antica L. — 49) rursusque] rursusque L. — 50) dividuntur] dividitur L. — 51) id est] add. B. M. Gu. 1. 2. pr. om. vulg. —

52) est] om. Gu. 1., sed exhibet mox quod est pro quod ibi. — 53) quod] om. B. — 54) pecus pascebat] pasc. pec. L. B. — 55) ibi] om. pr. — 56) ibi] add. L. B. Gu. 1. 2. pr. vel quod ibi L. B. Gu. 1. pr. ibi om. vulg. — 57) Palanto] Palanti L. Palanta M. — 58) aestimant] existimant B. Gu. 1. pr. — 59) humanarum] om. L. — 60) a similitudine] Sic L. M. Gu. 2. S. ad similitudinem vulg. — 61) est dicta] dicta est L. B. Gu. 1. — 62) interfecerit] interfecerat B. — 63) putabant] putant L. — 64) volantes] volantis Gu. 1. — 65) mammillarum] mamillarum Gu. 1. — 66) sint] sunt L. B. pr. — 67) damn. dic.] dic. damn. B. — 68) quadrupes] quadrupedes Gu. 1. pauperes L.

*Pauciens*¹ dicebant pro raro. Titinnius:

*Urorem pauciens*² *videbo*³.

Panus facit⁴ diminutivum *panucula*⁵.

Pandana porta dicta est Romae, quod semper pateret.

Pandiculari dicuntur, qui toto corpore oscitantes⁶ extenduntur, eo quod⁷ *pandi* fiunt.

Pandicularis dicebatur dies idem et⁸ *communicarius*, in quo omnibus diis communiter sacrificabatur⁹.

Pancarpiae dicuntur coronae ex¹⁰ vario genere florum factae.

Paubis redimibant caput equi immolati idibus Octobribus¹¹ in campo Martio, quia id¹² sacrificium fiebat¹³ ob frugum eventum, et equus potius quam bos immolabatur, quod hic¹⁴ bello¹⁵, bos frugibus pariendis est aptus.

*Patulum*¹⁶ bovem Plautus appellat¹⁷, cuius cornua diversa¹⁸ ac late pateant.

Patagium est, quod ad summam tunicam assui solet, quae et¹⁹ *patagiata* dicitur, et *patugiani*, qui eiusmoli²⁰ faciunt.

Patagus morbi genus.

Patricius vicus Romae dictus eo, quod ibi patricii²¹ habitaverunt, iubente Servio Tullio, ut, si quid²² molirentur adversus ipsum, ex locis superioribus opprimerentur.

Pagani a pagis dicti.

Pagi dicti a fontibus, quod eadem aqua uterentur. Aquae enim²³ lingua Dorica²⁴ *παγαί* appellantur²⁵.

Paginae dictae, quod in libris suam quaeque obtineant regionem, ut *pagi*; vel a pangendo²⁶, quod in illis versus panguntur²⁷, id est figuntur²⁸.

Parens vulgo pater aut mater appellatur²⁹, sed iuris prudentes avos et proavos, avias et proavias parentum nomine appellari dicunt.

Parere obedire.

*Paret*³⁰ significat apparebit³¹.

Paribus equis, id est duobus, Romani utebantur in proelio, ut sudante altero³² transirent in siccum.

1) *Pauciens*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Paucies* vulg. — 2) *pauciens*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *paucies* vulg. — 3) *videbo*] *video* L. B. — 4) *facit*] om. Gu. 1. — 5) *panuc.*] *panic*, M. Gu. 1. S. — 6) *oscitantes*] *oscitantur* L. *oscillantes* B. M. — 7) *eo quod*] om. L. — 8) *idem et*] *id est* L. B. M. — 9) *sacrificabatur*] *sacrificatur* Gu. 1. — 10) *ex*] om. L. B. — 11) *Octobribus*] *Octobris* L. — 12) *quia* id.] om. L. B. pr. *id* om. S. — 13) *fiebat*] *faciebant* B. — 14) *hic*] om. L. B. — 15) *bello*] om. L. B. Gu. 1. pr. S. — 16) *Patulum*] *Patalem* S. — 17) *appellat*] Sic Gu. 2. *appellabat* vulg. — 18) *diversa*] *sunt* add. pr. S. — 19) *et*] *etiam* L. B. — 20) *eiusmodi*] *opera* add. vulg. Sed om. B. M. Gu. 1. 2. pr. *faciunt vestes* L. — 21) *ibi patr.*] *patric. ibi* B. — 22) *quid*] *qui* pr. — 23) *enim*] om. Gu. 1. — 24) *ling. Dor.*] *dor. ling. B. in ling. dor.* Gu. 1. — 25) *παγαί upp.*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S.

gae dicuntur B., in marg. *appellantur* *παγαί. παγαί* om. L. *app. παγ.* vulg. — 26) *pangendo*] *pagendo* L. — 27) *panguntur*] *paguntur* M. — 28) *figuntur*] *infiguntur* B. *fig.* pr. — 29) *appellatur*] om. M. — 30) *Paret*] om. glossam pr. — 31) *apparebit*] *Parvia dicta quod pro partu pecoris eadem sacra fiebant* add. B. — 32) *altero*] om. B. — 33) *Parrici*] Sic L. B. M. Gu. 1. pr. *Parici* vulg. — 34) *parricida*] *paricida* B. — 35) *hominem. Id autem ita fuisse*] Scal. *id autem fuisse*. Codd. corrupte: *hominem indennatum fuisse* M. *hominem indennatum ita fuisse* Gu. 2. *hominem inde autem fuisse* L. B. Gu. 1. pr. Scaligeri coniecturam e cod. Gu. 2. emendatam recepimus. — 36) *regis*] om. L. — 37) *qui*] Sic M. Gu. 2. *quis* vulg. — 38) *dolo*] om. L. B. Gu. 1. — 39) *sciens morti*] *morti sciens* L. B. *morti sciens morti* Gu. 1. pr. — 40) *duit*] *det* Gu. 1. *est* L. — 41) *paricidas*] Sic M. (in cuius marg. est: *nota antiquam lo-*

Pararium aes appellabatur id, quod equitibus duplex pro binis equis dabatur.

*Parrici*³³ quaecestores appellabantur, qui solebant creari causa rerum capitalium quaerendarum.

Nam parricida³⁴ non utique is, qui parentem occidisset, dicebatur, sed qualemcumque hominem. Id autem ita fuisse³⁵ indicat lex Numae Pompilii regis³⁶, his composita verbis: *Si qui³⁷ hominem liberum dolo³⁸ sciens morti³⁹ duit⁴⁰, paricidas⁴¹ esto⁴².*

Parumper significat paulisper, quasi perparvum⁴³, hoc est valde parvum⁴⁴; refertur autem⁴⁵ ad tempus.

*Parasangae*⁴⁶ apud Persas viarum mensurae.

Penuria est id⁴⁷, quod paene minus sit, quam necesse est.

Pellices nunc quidem appellantur⁴⁸ alienis³⁹ succumbentes non solum feminae, sed etiam mares.

Antiqui proprie eam pellicem⁵⁰ nominabant, quae uxorem habenti nubebat⁵¹. Cui generi mulierum etiam poena constituta est a Numa Pompilio hac lege: *Pellex aram Iunonis ne tungito; si tungit, Iunoni crinibus demissis⁵² agnum⁵³ feminam⁵¹ caedito.*

Paedidos sordidos significat atque obsoletos. Tractum vocabulum a Graeco, quia *παίδες*⁵⁵, id est pueri talis sint aetatis, ut a sordibus nesciant abstinere⁵⁶.

*Pacem*⁵⁷ Apollinem vocaverunt, quod sagittarum ictu eum nocere putabant. Est enim *παίειν* ferre⁵⁸. Alii, quod remediais morbis⁵⁹ finem faceret talis gravitatis.

Peligni ex Illyrico orti. Inde enim profecti ductu Volsimi⁶⁰ regis, cui cognomen fuit Lucullo, partem Italiae occuparunt⁶¹. Huius fuerunt nepotes Pacinus, a quo Pacinates, et Pelicus, a quo Peligni.

Pales dicebatur dea pastorum, cuius festa Parilia⁶² dicebantur; vel⁶³, ut alii volunt, dicta Parilia, quod⁶⁴ pro partu pecoris eidem sacra fiebant.

Partus et pro nascendo ponitur et pro parato. Naevius:

Male parta male dilabuntur.

Parones navium genus, ad cuius similitudinem myoparo vocatur.

Passer navius, quem vocat vulgus⁶⁵ struthocamelum⁶⁶.

*Parcito*⁶⁷ linguam in sacrificiis dicebatur⁶⁸, id est coerceto, contineto⁶⁹, taceto⁷⁰.

*Pastillus*⁷¹ forma parvi panis⁷² utique diminutivum est a pane⁷³.

cutionem) et Gu. 2. *parricidas* Gu. 1. Haec forma antiqua quam sit in optimis codd., non dubitavi recipere, quamquam nusquam me memini similem formam in *as* vocum Latinarum legere. Nam quae Latinae declinationis primae exempla sunt in *as* ex Graeca sunt lingua ducta. Tacent Grammatici. — 42) *esto*] *est* B. — 43) *perparvum*] *perparum* S. — 44) *parvum parum* S. — 45) *autem*] om. L. B. — 46) *Parasangae*] om. glossam L. — 47) *est id*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. *est illud* L. B. *id est* vulg. — 48) *appellantur*] *appellant* L. — 49) *alienis*] *viris* add. L. B. — 50) *proprie eam pellicem*] Sic M. Gu. 1. 2. *pellicem eam propriam* L. *eam propr.* vulg. *pellicem* om. B. — 51) *nubebat*] *nuberet* L. *nubat* B. pr. — 52) *demissis*] Sic Gu. 2. S. *dimissis* vulg. — 53) *agnum*] *agnum* L. B. — 54) *feminam*] om. L. B. — 55) *παίδες*] om. L. — 56) *abstinere*] *abstineri* M. Gu. 2.

— 57) *Pacem*] *Peenam* L. *Pacana* S. — 58) *παίειν ferre*] *παίειν* om. L. Gu. 1. *id est ferre* L. — 59) *morbis*] Sic L. B. Gu. 1. 2. S. *morbi* vulg. — 60) *Volsimi*] om. L. *Volsini* Gu. 1. S. *Volsi* pr. *Volsorum* B. — 61) *occuparunt*] *occupaverunt* B. *occupant* Gu. 1. pr. — 62) *Parilia*] Sic L. Gu. 1. 2. pr. *Palilia* vulg. — 63) *vel* — *Parilia*] om. Gu. 1. *ut* om. B. — 64) *quod*] Sic L. B. M. Gu. 2. S. *quoniam* vulg. — 65) *vocat vulgus*] *vocat vulgo* Gu. 1. — 66) *struthocamelum*] Sic scripsi e M. Gu. 2., in quibus est: *strytocamelum*, *strutomellum* L. Gu. 1. pr. *stratomellum* B. *strutomellum* S. — 67) *Parcito*] Sic Gu. 2. *Pascito* vulg. cum reliquis. — 68) *dicebatur*] om. B. — 69) *contineto*] *attineto* B. — 70) *taceto*] *inde compescito* add. L. — 71) *Pastillus*] *Pasallius* Gu. 1. — 72) *parvi panis*] Sic Gu. 2. *pan. parv.* vulg. — 73) *a pane*] om. L.

Passales et oves et gallinae appellantur, quod passim pascuntur¹.

*Phascola*² appellant Graeci³, quas⁴ vulgus pernas vocat⁵.

Prætoria cohors est dicta⁶, quod a prætore non discedebat. Scipio enim Africanus primus fortissimum quemque delegit, qui ab eo in bello non discederent et cetero munere militiae vacarent et sexquipler⁷ stipendium acciperent.

Prorsum ponebant pro recto.

Prandium ex Graeco *πρωένδιον*⁸ est dictum, nam meridianum cibum coenam vocabant.

Prætextæ appellantur, quæ res gestas Romanorum continent scriptæ⁹.

Prætoria porta in castris appellatur, qua exercitus in proelium educitur, quia initio prætores erant, qui nunc consules, et hi¹⁰ bella administrabant, quorum tabernaculum quoque¹¹ dicebatur prætorium.

Praes est is¹², qui populo se obligat¹³, interrogatusque a magistratu¹⁴, *si praes sit*, ille respondet: *praes*.

Praesiderare dicitur, quum maturius hiberna tempestas movetur, quasi ante sideris tempus.

Praesidium est, quod pro utilitate et salute¹⁵ alicuius auxilii gratia praeponitur. *Subsidium*, quod postpositum est¹⁶ ad subveniendum laborantibus.

Praestinare apud Plautum praecemere est¹⁷, id est emendo tenere.

Praestitem in eadem significatione dicebant antiqui, qua nunc dicimus antistitem¹⁸.

Praestolari is dicitur¹⁹, qui ante stando ibi, quo venturum excipere vult, moratur.

Praeficae dicuntur mulieres ad lamentandum mortuum conductae, quae dant ceteris modum plangendi, quasi in hoc ipsum²⁰ praefectae. Naevius:

*Hæc quidem*²¹ *mehercule*²², *opinor, praefica est*²³, *quæ sic mortuum collaudat.*

Praesagire est praedivinare, praesipere. Sagax enim est acutus et sollers.

Praecidanca agna vocabatur²⁴, quæ ante alias caedebatur. Item porca, quæ Cereri mactabatur²⁵ ab eo, qui mortuo iusta non fecisset, id est glebam non obiecisset, quia²⁶ mos erat eis id²⁷ facere, priusquam novas fruges gustarent.

*Precia*²⁸ dicebant, quia²⁹ a flaminibus praemittebantur, ut denuntiarent opificibus, manus³⁰ abstinere ab opere, ne, si vidisset sacerdos facientem opus, sacra polluerentur.

Praecuriones facere dicuntur hi³¹, qui ante alios conceptis verbis iurant; post quos in eadem verba irantes tantummodo dicunt: *idem in me*.

1) pascuntur] pascantur B. — 2) Phascola] Sic B. pr. S. Phascolle L. M. Gu. 1. 2. — 3) appellant Graeci] Graeci appellabant B. — 4) quas] quod L. B. Gu. 1. — 5) vocat] vocant B. Ceterum haud dubie scribendum est peras. — 6) dicta] om. B. — 7) sexquipler] sesquip. M. pr. — 8) πρωένδιον] Graeca nunc primum accedunt e codd. M. Gu. 2., quorum M. exhibet POENDION; Gu. 2. poendion h. e. πρωένδιον. — 9) scriptae] scriptas M. S. — 10) hi] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. ii vulg. — 11) tabernac. quoque] quoque tab. B. — 12) is] om. L. B. — 13) populo se obligat] se pop. obl. L. se in populo obl. B. — 14) magistratu] magistratibus L. B. — 15) utilitate et sal.] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. sal. et util. vulg. — 16) postpositum

est] est positum L. — 17) praecemere est] emere est Gu. 1. pr. S. est emere L. emere est B. — 18) antistitem] antestitem M. Gu. 2. — 19) is dicitur] Sic L. B. Gu. 1. 2. S. dicitur is vulg. — 20) ipsum] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. S. ipso vulg. — 21) quidem] hoc quidem L. — 22) mehercule] mehercule Gu. 1. mehercules B. — 23) est] om. L. — 24) vocabatur] dicebatur Gu. 1. — 25) mactabatur] immolabatur Gu. 1. — 26) quia] quod Gu. 1. S. quare L. — 27) id] om. L. Gu. 1. — 28) Precia] Precias S. — 29) quia] qui a flam. M. pr. S. — 30) manus] ut praeponitur vulgo, sed om. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 31) facere dicuntur hi] Sic L. B. M. Gu. 1. (ii) 2. pr. S. dic. fac. ii vulg. — 32) quia] B. quod. quasi Gu. 1. — 33) is] om. L. — 34) est] om. Gu. 1. pr. —

Pronurus nepotis uxor.

Praeneste dicta est, quia³² is³³ locus, quo condita est³¹, montibus praestet³⁵.

Promissum capillum dicunt³⁶ longum. Item barba promissa velut porro missa.

Promiscum dicebant promiscue³⁷.

Promoustra prodigia.

Primordia principia.

Promulgari leges dicuntur, quum³⁸ primum³⁹ in vulgus eduntur quasi provulgari⁴⁰.

Promulco agi dicitur navis, quum⁴¹ scapha⁴² ducitur fune.

Principalis castrorum porta nominatur, quod⁴³ in eo loco est, in quo principes ordines tendunt.

Praenomina feminas esse appellatas testimonio⁴⁴ sunt Caecilia⁴⁵ et Tarracia⁴⁶, quae ambae Gaiae⁴⁷ solitae sint⁴⁸ appellari, pari modo Lucia et Titia.

*Prymnesius*⁴⁹ palus, ad quem funis nauticus⁵⁰ religatur, quem alii tonsillam⁵¹ dicunt.

Procae poscere. Unde procaes meretrices ab assidue poscendo, et proci uxorem poscentes⁵² in matrimonium.

Procellunt procumbunt.

Proculum inter cognomina eum⁵³ dicunt⁵⁴, qui natus est patre peregrinante a patria procul.

Proculos sunt qui credunt⁵⁵ ideo dictos, quia⁵⁶ patribus senibus quasi procul progressis⁵⁷ aetate nati⁵⁸ sunt⁵⁹.

Procapis progenies, quae ab uno capite procedit.

Procinata classis dicebatur, quum⁶⁰ exercitus cinctus⁶¹ erat Gabino⁶² cinctu confestim pugnaturus.

Vetustius enim fuit⁶³ multitudinem hominum, quam navium classem appellari.

Procitant provocitant⁶⁴. Citare enim vocitare est, unde proci et prociat.

Procat dicebant pro poscit.

Procalare provocare, ex⁶⁵ Graeco καλέειν⁶⁶, id est voco⁶⁷. Unde kalendae⁶⁸, calumnia, calones et⁶⁹ caculae et calatores.

Procera proluxa et in longum producta, quasi ex cera ob eius facilitatem.

Procitum, quum⁷⁰ prima syllaba corripitur, significat⁷¹ petitum. Livius:

Matrem proci tum plurimi venerunt.

Proci tum testamentum dicebatur velut proci tum, id est irritum ac ruptum.

35) praestet] praesit B. — 36) Promissum capillum dicunt] dicitur L. B. M. Gu. 2. pr., retento accusativo, pro quo nominativos exhibet S. — 37) promiscue] pro promiscue M. Gu. 1. pr. — 38) quum] quom B. — 39) primum] om. B. — 40) provulgari] vulgari B. — 41) quum] quom B. — 42) scapha] Sic L. B. Gu. 1. 2. scaphae vulg. — 43) quod] quia L. B. — 44) testimonio] testimonia L. — 45) Caecilia] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Caevilia vulg. — 46) Tarracia] Terentia L. B. Atractia M. — 47) Gaiae] Sic B. M. Gu. 1. 2. Caiiae vulg. — 48) sint] sunt L. — 49) Prymnesius] Prymesius Gu. 2. Primesius L. M. Prunesia B. — 50) nauticus] navis L. — 51) tonsillam] tonsilla B. tosilla M.

Gu. 1. — 52) poscentes] petentes B. — 53) eum] om. Gu. 1. — 54) dicunt] om. L. — 55) credunt] Sic Gu. 2. credant vulg. — 56) quia] quod a B. qui a L. — 57) progressis] progressi L. B. Gu. 1. pr. — 58) aetate nati] attenuati L. B. Gu. 1. pr. — 59) sunt] om. L. — 60) quum] quom B. — 61) cinctus] procinctus B. — 62) Gabino] Sabino L. — 63) Vetustius enim fuit] Vestitus irruit in B. — 64) provocitant] provocant B. — 65) ex] a L. — 66) καλέειν] om. L. Gu. 1. caleo pr. et vulg. καλέω. — 67) voco] vocare L. B. S. — 68) kalendae] Sic Gu. 1. 2. calendae vulg. — 69) et] om. Gu. 1. — 70) quum] quom B. — 71) significat] om. L. B.

Procestria dicuntur, quo¹ proceditur² in muro. Aelius procestria aedificia dixit esse extra portam; Artorius: procestria, quae sunt ante castra, etiam qui non habent castra, propugnacula, quibus pro castris utuntur, aedificant.

Prosapia progenies, id est porro sparsis et quasi iactis liberis, quia supare³ significat iacere et disiciere.

Proscium, quod praeseccatum⁴ proicitur.

Prosequium a prosequendo, *obsequium* ab obsequendo dicuntur⁵.

Proscidas meretrices Plautus appellat, quae⁶ ante stabula sedeant, eadem et prostibula⁷.

Pro sententia ac si dicatur in sententia⁸, ut pro rostris, id est in rostris.

Prosumia genus navigii speculatorium⁹ parvum¹⁰.

Prosita proposita.

Privos privasque antiqui dicebant pro singulis. Ob quam causam et privata dicuntur, quae uniuscuiusque¹¹ sint; hinc et privilegium et privatus; dicimus tamen et¹² privatum, cui quid est ademptum.

Privignus dictus, quod¹³ ante quam mater secundo haberet, est progenitus. *Pri* enim¹⁴ antiqui pro *prae* dixerunt¹⁵.

Prævaricatores a prætergrediendo¹⁶ sunt vocitati¹⁷.

Prisci Latini proprie appellati sunt hi, qui, priusquam conderetur Roma, fuerunt.

Priscus Tarquinius est dictus, quia prius fuit¹⁸, quam Superbus Tarquinius¹⁹.

Pristinum ab eo venit, quod est prius; pari modo et prior.

Proletarium capite censum, dictum quod ex his civitas constet, quasi proles progenie; iidem et *proletanci*.

Proclitare saepe prolicere, id est producere.

Prologium principium, proloquium. Pacuvius:

*Quid*²⁰ *est? Nam me*²¹ *exanimasti prologio tuo.*

Prologere dicuntur, qui solito diutius lugent.

Proclivores dies appellantur, quibus fas est²² hostem²³ bello lacessere. Erant enim quaedam feriae faciae, quibus nefas fuit id facere.

Provinciae appellantur²⁴, quod populus Romanus eas provicit, id est ante vicit.

Protinam protinus. Terentius:

*Protinam me coicium*²⁵ *in pedes.*

1) quo] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. quibus vulg. — 2) proceditur] procedatur L. — 3) supare] Sic scripti e codd. vestigiis, quorum Gu. 2. exhibet sutare, quocum faciunt B. et Gu. 1. prosutare L., omisso quia. sittare M. Vide Festum s. v. Supare. sipare S. insipare vulg. — 4) praeseccatum] prosecatum M. Gu. 1. S. — 5) dicuntur] Sic L. M. Gu. 1. 2. S. om. B. dictum vulg. — 6) quae] quod L. — 7) prostibula] Sic B. Gu. 2. prostibulae vulg. eadem et prost. om. L. — 8) in sententia] om. B. — 9) speculatorium] speculatorum M. — 10) parvum] om. L. B. — 11) uniuscuiusque] uniuscuiuscunq. B. — 12) et] etiam L. B. — 13) quod] qui L. — 14) enim] add. L. B. M. Gu. 2. pr.

om. vulg. — 15) pro prae dixerunt] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. dix. pro prae vulg. — 16) praetergrediendo] praetergradiendo Gu. 1. et haud dubie L., in quo est praetererado. — 17) vocitati] vocati L. B. M. Gu. 1. pr. S. — 18) fuit] om. L. — 19) Tarquinius] om. Gu. 1. — 20) Quid] quod B. — 21) me] om. L. B. — 22) fas est] est fas L. B. — 23) hostem] om. L. B. — 24) appellantur] appellabant L. — 25) me coicium] Sic Gu. 2. me coniciam M. coniciam pr. coniciam me vulg. me protinus B. me om. L. — 26) dicta] est add. L. B. — 27) ac] et B. — 28) pro privignum] Sic S., et id codd. dare velle dicuntur in corruptis lectionibus: proprum Gu. 1. prorutum pr. pronom Gu. 2. pro-

Præna dicta²⁶, quod fruges ac²⁷ virgulta perurat.

Prugnum pro *privignum*²⁸.

Propages progenies²⁹ a *propagando*, ut faciunt rustici, quum³⁰ vitem vetulam supprimunt, ut ex ea³¹ una plures faciant.

Propetrare mandare, quod³² perficiatur; nam impetrare est³³ exorare et perpetrare³⁴ perficere.

Propudum dicebant, quum³⁵ maledicto³⁶ nudare turpitudinem volebant, quasi porro pudendum³⁷.

Quidam propudium putant dici, a quo pudor et pudicitia procul sint³⁸.

Propatum late patens atque apertum, et patuli boves, quorum cornua in diversum³⁹ patent.

Propcerus celer, unde⁴⁰ adverbium propere.

Prophetas dicebant veteres⁴¹ antistites fanorum oraculorumque interpretes.

Profecturi viam Herculi aut Sanco⁴² sacrificabant.

Prodigere est consumere, unde et prodigus fit.

*Prodinunt*⁴³ prodeunt. Ennius:

Prodinunt famuli, tum⁴⁴ candida lumina lucent.

Probrum stuprum, flagitium.

Probi velut prohibi, qui se a delinquendo prohibent⁴⁵.

Prodigatores haruspices⁴⁶, prodigiorum interpretes.

Prodit memoriae porro dat⁴⁷ et fallit. Item ex interiore⁴⁸ loco procedit. Item perdit, ut⁴⁹

Ennius:

Non in sperando cupidi⁵⁰ rem prodere summam.

Punicum genus libi translatum a Poenis. Id etiam appellabant probum, quia erat ceteris suavissimum.

Pro significat *in*, ut pro rostris, pro aede, pro tribunali.

Progenrum appellat⁵¹ avus neptis suae virum.

Profanum, quod⁵² non est sacrum⁵³. Plautus:

Sacrum an⁵⁴ profanum habeas, parvipenditur.

Pro ponitur etiam⁵⁵ pro amplificando ac⁵⁶ palam faciendo, ut *prodi*, *provoca*, *protrahere*, *propelle*; alias pro privandi facultate, ut in *propudio*, *prohibendo*, quia utrumque abunit in his esse pudorem potestatemque; alias aliud⁵⁷ alio⁵⁸, ut *pecunia*⁵⁹ *pro praedio*, *consule*⁶⁰;

urum B. *num* M. reliqua desunt. *privignum* L., omissio *pro*. *pronum* vulg. — 29) *progenies*] *propagines* S. — 30) *quum*] *quom* B. — 31) *ea*] *em* B. — 32) *quod*] *quid* M. pr. — 33) *est*] *om* L. Gu. 1. pr. — 34) *perpetrare*] *pertractare* pr. — 35) *quum*] *quom* B. — 36) *maledicto*] *maledicti* Gu. 1. — 37) *pudendum*] *Sic* Gu. 1. S. *pudendam* vulg. — 38) *sint*] *sit* B. — 39) *diversum*] *supra modum* add. M. pr. S. *om* L. Gu. 1. 2. — 40) *unde*] *et* add. B. — 41) *dicebant veteres*] *Iulius in Adrasto dicit* L. ex schedis Festi, in quarum edit. princ. est in *Adrasto Iulius*. in *Adrasto Livius nominat* vulg. — 42) *Sanco*] *Sic* M. Gu. 2. *Fuano* L. Gu. 1. *Pamio* B. *Iano* pr., ut vulg. — 43) *Prodinunt*] *pro* add. B.

— 44) *tum*] *Sic* M. Gu. 1. 2. pr. S. *quom* B. *dum* vulg. — 45) *prohibent*] *prohibent* Gu. 1. — 46) *haruspices*] *om* B. Gu. 1. pr. S. — 47) *porro*] *om* L. B. Gu. 1. pr. — 48) *interiore*] *interiori* B. — 49) *ut* — *summam*] *om* L. — 50) *cupidi*] *Sic* B. Gu. 1. 2. pr. S. *cupide* vulg. — 51) *appellat*] *appellant*, omissio *avus* Gu. 1. lacunae nota adiecta. *avus neptis suae virum appellabat* B. *appellabat* L. — 52) *quod*] *id quod* B. *Om* glossam edit. pr. — 53) *sacrum*] *Sic* Gu. 2. *fanum* M. S. *sanctum* vulg. — 54) *an*] *Sic* B. M. Gu. 2. S. *aut* vulg. — 55) *ponitur etiam*] *etiam pon*. L. — 56) *ac*] *et* L. — 57) *aliud*] *om* L. — 58) *alio*] *pro alio* M. — 59) *pecunia*] *pro pec*. I. B. — 60) *consule*] *proconsule*

alias pro admiratione, ut *pro Iuppiter*; alias pro ante, ut *pro ostio*; alias pro immittere¹ et² *promittere barbam et capillum*.

Profundum, quod longe habet³ fundum.

Profesti dies procul⁴ a religione numinis divini⁵.

Profusus super modum sumptuosus. Terentius:

Profundat, perdat, pereat, nihil ad me⁶ attinet.

Alias abiectas iacens. Pacuvius:

Profusus gemitu, murmuro⁷.

*Plauti*⁸ appellantur canes, quorum aures languidae sunt ac flaccidae, et latius videntur⁹ patere.

Plantae semina olerum, quod plana sunt, ut¹⁰ appellantur etiam ex simili¹¹ plantae nostrorum pedum.

Plancae tabulae planae, ob quam causam et¹² *planci* appellantur, qui supra¹³ modum pedibus plani¹⁴ sunt.

Plebcium magistratum neminem¹⁵ capere licet, nisi qui¹⁶ ex plebe est¹⁷.

Plutei crates corbo¹⁸ crudo intentae¹⁹, quae solebant opponi militibus opus facientibus, et appellabantur²⁰ militares. Nunc etiam tabulae, quibus quid praesepitur, eodem nomine dicuntur²¹.

Plebcii aediles dissidente plebe a patribus sunt creati.

Plexa colligata, unde²² *perplexa*.

Plentur antiqui etiam sine praepositionibus dixerunt.

*Ploximum*²³ capsam dixerunt.

Pax dicta est²⁴ a pactione.

Penem caudam vocabant, unde et²⁵ *offam* porcinam cum cauda *offam penitam*²⁶ dicebant. Hinc et peniculos dicimus, quibuscumq; calciamenta terguntur, qui de caudarum extremitate fiunt.

Penis denique a pendendo vocata²⁷ est.

Propius sobrius mihi est consobriini²⁸ mei filius et patris mei consobriinus.

Possessio est usus agri quidam aut aedificii, non ipse fundus aut ager.

Portum frequenter maiores pro domo posuerunt.

Patrocinia appellari coepta sunt, quum²⁹ plebs distributa est³⁰ inter patres, ut eorum opibus tuta esset.

Postica linea in agris dividendis³¹ ab oriente ad occasum spectat.

L. S. — 1) *pro immittere*] *pro in ut promittere* S. *pro mittere* L. — 2) *et*] Sic M. Gu. 2. pr. S. *ut* vulg. — 3) *habet*] *habeat* Gu. 1. — 4) *procul*] *longe* Gu. 1. — 5) *divini*] *et nominantur litera c* add. L. — 6) *ad me*] om. L. B. — 7) *murmuro*] *murmure* B. — 8) *Plauti*] *Plaudi* L. Gu. 1. S. — 9) *videntur*] *videantur* B. — 10) *ut*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *et* vulg. — 11) *ex simili*] *simili modo* L. — 12) *et*] add. L. B. M. Gu. 2. pr. om. vulg. — 13) *supra*] *super* Gu. 1. pr. — 14) *plani*] *planis* M. — 15) *neminem*] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. S. *neminem mag. cap. licet* B. *licebat* L. *nemini* vulg. — 16) *nisi qui*] *qui non* Gu. 1. — 17) *est*] Sic omnes codd. et edit. pr. S. *sit* vulg. — 18) *corio*] *e cor. L. crates* sunt vulg., sed *sunt* om. codd. pr. S. — 19) *intentae*]

Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. S. *intestae* vulg. — 20) *appellantur*] *appellantur* Gu. 1. — 21) *dicuntur*] *sequuntur* L. *significatur* Gu. 1. pr. — 22) *unde*] *inde* B. pr. *inde* et Gu. 1. S. — 23) *Ploxinum*] Sic Gu. 2. pr. S. *Ploximum* vulg. Om. glossam L. B. — 24) *est*] om. S. Gu. 1. — 25) *et*] om. B. Gu. 1. pr. — 26) *cum caud.* *off. pen.*] om. Gu. 1. — 27) *vocata*] *dicta* L. et vulg. — 28) *consobriini*] *sobriini* B. — 29) *quum*] *quom* B. — 30) *est*] om. L. — 31) *dividendis*] *dividundis* Gu. 1. — 32) *Pomptina*] Sic Gu. 2. *Pontina* vulg. *Pontia* L. *Poptina* M. — 33) *Pomptia*] Sic Gu. 2. M. *Pontia* vulg. — 34) *vocata*] *est voc.* vulg. Sed om. codd. et edit. pr. S. *vocata* om. Gu. 1. Adduntur in cod. L. huic glossae haec: *Papirus nascitur in nilo duos cubitos non*

*Pomptina*³² tribus a *Pomptia*³³ urbe est dicta.

Papiria tribus a *Papirio* vocata³⁴.

*Pupinia*³⁵ tribus ab agro *Popinio*³⁶.

*Popillia*³⁷ tribus a progenitrice³⁸ traxit vocabulum.

Prorsi limites appellantur in agrorum mensuris, qui ad orientem directi sunt.

Pugio dictus est³⁹, quod eo⁴⁰ punctim pugnatur.

Præbia remedia.

Præmelium, quod praelibationis causa ante⁴¹ præmetitur.

Protelare longe propellere, ex⁴² Graeco videlicet τῆλε⁴³, quod significat longe.

Privato sumpto se alebant milites Romani⁴⁴ paene ad id tempus, quo Roma est capta a Gallis.

Porci effigies inter militaria signa quintum locum obtinebat⁴⁵, quia confecto bello inter quos pax fieret⁴⁶ caesa porca foedus firmare solebant⁴⁷.

Polimenta testiculi porcorum dicuntur, quum⁴⁸ castrantur, a politione vestimentorum, quod similiter, ut illi, curantur.

*Pater patrimus*⁴⁹ dicitur, qui, quum ipse pater sit, adhuc patrem habet.

*Porticulus*⁵⁰ est, qui in portu modum dat classi. Est autem malleus.

Pro scapulis quum⁵¹ dixit Cato, significavit pro iniuria verberum.

Primanus tribunus erat, qui primæ legioni tributum scribebat.

Properare aliud est, aliud *festinare*; qui unum quid⁵² mature transit⁵³, is properat, qui multa simul incipit, neque perficit, is festinat.

Prorsus porro versus.

Peregrina sacra sunt dicta⁵⁴, quae ab aliis urbibus⁵⁵ religionis gratia sunt advecta.

Peculatus, id est furtum publicum, dici coepit a pecore tunc, quum⁵⁶ Romani praeter pecudes nihil habent.

Plebeiae pudicitiae sacellum Romae, ut sacra cetera⁵⁷ colebatur.

Primigenius sulcus dicitur, qui in condenda nova urbe tauro et vacca designationis causa imprimitur.

Parilibus Romulus urbem condidit, quem diem festum praecipue habebant⁵⁸ iuniores⁵⁹.

*Prætexta pulla*⁶⁰ nulli alii licebat uti, quam ei, qui funus faciebat.

Pilates genus lapidis. Cato: *Lapis candidior, quam pilates.*

excedens in altitudine, hoc utuntur egiptii ad omnia cibaria. Desumpta haec videntur ex Plin. H. N. XIII, 11, 22., ubi isdem fere verbis idem narratur. — 35) *Pupinia*] om. glossam Gu. 1. *Pupina* L. pr. — 36) *Popinio*] *Pupino* L. pr. *Pupinio* S. — 37) *Popillia*] Sic Gu. 2. S. *Poppilla* Gu. 1. pr. *Popilia* vulg. *Pupilla* L. B. — 38) *progenitrice*] *progenitore* L. — 39) *est*] om. M. — 40) *quod eo*] *eo quod* L. Gu. 1. pr. — 41) *ante*] om. B. — 42) *ex*] a L. *videlicet* — *longe* om. L. — 43) τῆλε] Sic B. M. Gu. 2. S. τῆλόθι vulg. *telothi* pr. — 44) *Romani*] *po. ro.* (sic) L. — 45) *obtinebat*] *obtinebant* B. Gu. 2. — 46) *pax fieret*] *fieret pax* L. — 47) *firmare solebant*] *firmari solebat* S. — 48) *quum*

quom B. — 49) *Pater patrimus*] Quam ego dedi glossam, est e codd. et edit. princ. Vulgatam, quam exhibet Scal., est e schedis Festi, quas vide. — 50) *Porticulus*] *Portisculus* S. — 51) *quum*] *quom* B. — 52) *unum quid*] Sic M. Gu. 2. pr. *unum quod* Gu. 1. *unum* omisso *quodque*, ut exhibet vulg., L. B. — 53) *transigii*] *transit* L. — 54) *sacra sunt dicta*] *sunt sacra dicta* L. *dicta sunt* pr. — 55) *urbibus*] *sunt* add. B., retento sequente *sunt*. — 56) *quum*] om. B., et postea exhibet *habebant*. — 57) *sacra cet.*] Sic codd. et edit. pr. S. *cet. sacra* vulg. — 58) *habebant*] *habent* B. — 59) *iuniores*] *minores* L. B. Gu. 1. pr. — 60) *pulla*] *palla* L.

Pilae et¹ effigies viriles et muliebres ex lana Compitalibus suspendebantur in compitis, quod hunc diem festum² esse deorum inferorum, quos vocant Lares, putarent, quibus tot pilae, quot³ capita servorum; tot effigies, quot essent liberi, ponebantur, ut vivis parcerent, et essent his pilis et simulacris contenti.

Ploti appellantur, qui sunt planis pedibus. Unde⁴ et poeta Accius, quia UMBER Sarsinas erat, a pedum planicie initio Plotus, postea Plautus est dictus. Soleas quoque dimidiatas, quibus utebantur in venando, quo planius pedem ponerent, *semiplotia* appellantur.

Porcas, quae in agris fiunt, ait Varro dici, quod porrigant frumentum.

Punici dicuntur, non⁵ Poeni, quamvis a Phoenice sint⁶ oriundi.

*Portunus*⁷, qui et⁸ Palaemon, a Romanis inter deos colebatur.

Pocnus pndere in eo⁹ proprie dicitur, qui ob delictum pecuniam solvit, quia¹⁰ penso aere utebantur.

Pullariam Plautus dixit manum dextram¹¹.

Procedere dicebant interdum¹² pro¹³ succedere, interdum pro¹¹ porro cedere.

Pertusum dolium quum dicitur¹⁵, ventrem significat.

Pollit pila ludit.

Pelliculationem Cato a pelliciendo¹⁶ dixit.

*Praemiosa pecuniosa*¹⁷.

Pascules oves Cato posuit pro pascales.

Petriea vocabatur, quae pompam praecedens in coloniis aut municipiis imitabatur anum ebriam, ab agri vitio, scilicet petris, appellata¹⁸.

Periculatus sum Cato est usus in dicendo.

Parsi idem Cato¹⁹ dixit pro²⁰ peperci.

Praedonulos ὑποκοριστικῶς, id est diminutive²¹ idem Cato²² posuit pro praedonibus.

Preccm singulariter.

Pulchralibus pro pulchris.

*Punctariolas*²³ leves pugnas identidem²⁴ ipse dixit.

Proadificatum dicitur, quod ex privato loco processit in publicum solum²⁵.

Prodidisse tempus longius²⁶ fecisse.

Pavimenta Pocnica, hoc est marmore Numidico strata.

Pro lato aere apud Ennium significat scuto ante se protento.

1) et] om. L. B. Gu. 1. pr. — 2) hunc diem festum] om. L. B. Gu. 1. pr. Uncis inclusit Scal. — 3) quot] essent add. L. — 4) Unde] om. L. — 5) non] nunc vulg., quod nullus cod. exhibet, nec pr. et Sc. agnoscunt. — 6) sint] sunt L. — 7) Portunus] Sic L. Gu. 1. 2. pr. Portunus vulg. Portunus B. Portus M. — 8) et] etiam L. — 9) in eo] om. L. B. Gu. 1. pr. — 10) quia] quod B. — 11) dextram] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. dexteram vulg. — 12) interdum] om. B. — 13) pro] om. M. — 14) pro] om. B. — 15) quum dicitur] dicitur quum L. B. (quom) Gu. 1. pr. — 16) pelliciendo] Sic M. Gu. 2. S. pellicendo vulg. — 17) pecuniosa] copiosa pecuniosa Gu. 1. — 18) appellata] Sic S. appel-

latam vulg. Sed refertur ad petriam, non ad mulierem. — 19) idem Cato] Cato idem B. — 20) pro] non L. pr. — 21) id est dim.] om. vulg. Sed exhibet codd. edit. pr. S. — 22) idem Cato] Cato idem B. — 23) Punctariolas] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. pugnariolas L. Pugnarias B. Pugnariolas vulg. — 24) identidem] om. L. — 25) solum] locum L. — 26) tempus longius] Sic B. M. Gu. 1. pr. S. longius temp. L. longaeus Gu. 2. longaeum vulg. — 27) vocabantur] om. L. — 28) nupsisset] nupserat L. — 29) Patrimi et matrimi] Patrum et matrum Gu. 1. pr. — 30) spina] pinu Gu. 1. — 31) tenebant] teneret L. — 32) Palatualis] Palatialis L. pr. — 33) esse palat.] Sic Gu. 2. palat.

Privatae vocabantur²⁷ feriae sacrorum propriorum, velut dies natales.

Pudicitiae signum Romae colebatur, quod nefas erat attingi, nisi ab ea, quae semel nupsisset²⁸.

*Patrimi et matrimi*²⁹ pueri tres adhibebantur in nuptiis, unus, qui facem praeferret ex spina³⁰ alba, quia noctu nubebant, duo, qui nubentem tenebant³¹.

Prima et secunda diei hora causa omnis sponsis tribuebatur.

Pronuba adhibentur nuptis, quae semel nupserunt causa auspicii, ut singulare perseveret matrimonium.

Practextatis nefas erat, obsceno verbo uti, ideoque praetextatum appellabant sermonem, qui nihil obscenitatis haberet.

*Palatualis*³² flamen ad sacrificandum ei deae constitutus erat, in cuius tutela esse palatium³³ putabant.

Puer, qui obsceno ab aliquo amabatur³⁴, eius, a quo amatus esset, *pullus* dicebatur³⁵. Unde³⁶ Q.³⁷ Fabius, cui Eburno³⁸ cognomen erat³⁹ propter candorem, quod eius natis fulmine icta esset, pullus Iovis appellatus est.

Publica sacra, quae pro populo fiebant; *privata*⁴⁰, quae pro singulis hominibus familiisque⁴¹ appellabantur.

Prodit non solum in apertum exit significat, sed etiam porro ait⁴².

Portenta rerum fieri dicuntur, quum⁴³ solida corpora⁴⁴ raro se ostendunt⁴⁵, ut cometae, turbines, barathra, sereno coelo facta tonitrua.

Puls potissimum dabatur pullis in auspiciis, quia ex ea necesse erat aliquid decidere, quod tripudium faceret, id est terripuvium⁴⁶. *Puvire*⁴⁷ enim ferire est. Bonum enim augurium esse putabant⁴⁸, si⁴⁹ pulli, per quos auspicabantur, comedisent, praesertim si eis edentibus aliquid ab ore decidisset. Sin⁵⁰ autem omnino⁵¹ non edissent, arbitrabantur periculum imminere.

Pedestria auspicia nominabantur⁵², quae⁵³ dabantur a vulpe, lupo, serpente, equo ceterisque animalibus quadrupedibus.

Piacularia auspicia appellabant, quae sacrificantibus tristia portendebant, quum aut hostia ab ara effugisset⁵⁴, aut percussa mugitum dedisset, aut in aliam partem corporis⁵⁵, quam oporteret, cecidisset⁵⁶.

Pctifera auspicia esse dicebant, quum⁵⁷ cor in extis, aut caput in iocinore⁵⁸ non fuisset.

Praeptetes aves dicuntur, quae se ante auspicantem ferunt⁵⁹. Nam *praeptere* dicebant pro anteire.

esse vulg. — 34) amabatur] amatur L. — 35) dicebatur] vocabatur, id est L. vocabatur B. Gu. 1. pr. S. — 36) Unde] om. L. — 37) Q.] Praenomen add. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. om. vulg. — 38) Eburno] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. — 39) cognomen erat] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. fuit cogn. vulg. — 40) privata] priva Gu. 1. — 41) hominibus familiisque] Sic Gu. 2. hom. et famil. B. S. hominibus familiis pr. famil. et hom. L. — 42) ait] Sic Gu. 2. solus, quum reliqui exhibent it. Sed vid. s. v. Prodit memoriae dat. p. 125. — 43) quum] quom B. — 44) solida corpora] corp. sol. B. corpora om. L. — 45) ostendant] ostendant B. — 46) terripuvium] terripavium S. — 47) Puvire] Pavire

B. Gu. 2. pr. — 48) esse putabant] om. pr. putabant om. L. Gu. 1. — 49) si] cum pr. — 50) Sin] Si L. Gu. 1. — 51) omnino] omnia L. — 52) nominabantur] appellabantur Gu. 1. arbitrabantur L. B. — 53) quae] et quae L., omisso dabantur. — 54) effugisset] Sic Gu. 2. profugisset vulg. — 55) partem corporis] Pro partem exhibet Monac. ful., quod a secund. m. additum est vocabulo corporis. — 56) cecidisset] Sic Gu. 2. decid. vulg. — 57) quum] quom B. — 58) iocinore] Sic M. Gu. 2. pr. iecinoris L. pro in iecinore, ut est vulg. — 59) se ante auspicantem ferunt] ante auspicium se auferunt L. auspicantes pr.

Pecunia sacrificium fieri dicebatur, quum fruges fructusque offerebantur, quia ex his rebus constat, quam nunc pecuniam dicimus¹.

*Polubrum*² pelluvium vas, quod nos pelvem³ vocamus.

Patres senatores ideo appellati sunt, quia agrorum partes attribuerant⁴ ac si⁵ liberis propriis.

Pecuum Cato dixit genitivum pluralem ab eo, quod est pecu.

Procare pascere est, unde et *proci* et meretrices *procaeces*, et verbum *procas*, id est pascis.

Peculium servorum a pecore dictum, sicut et pecunia nobilium.

Puelli pueri per deminutionem. *Ennius*:

*Poeni soliti suos*⁶ *sacrificare pucllos*.

*Praciamitatores*⁷ dicebantur, qui Flamini Diali, id est sacerdoti Iovis antecedeabant clamantes, ut homines se ab opere absterent, quia his opus facientem videre irreligiosum erat.

Pedum pastorale baculum incurvum, dictum, quia illo oves a pedibus comprehenduntur.

Pone gravi sono ponitur pro loci significatione.

*Pure*⁸ lautum, aqua pura⁹ lavatum.

Pura vestimenta sacerdotes ad sacrificium habebant, id est non obsita, non fulgurita¹⁰, non funesta, non maculam habentia.

*Procalato*¹¹ provocato.

Praefericulum vas aeneum sine ansa patens summum, velut pelvis, quo¹² sacrificia utebantur.

Patellae vasula¹³ parva picata¹⁴, sacrificiis faciendis¹⁵ apta.

Pantliccs frus¹⁶ ventris.

Perimit admittit, tollit, unde et¹⁷ *peremptus*, interfectus.

Procinctam classem, id est paratam ad bellum militum multitudinem diali flumini videre non licuit.

*Prosimurium*¹⁸ pontificale pomoerium, ubi pontifices auspicabantur¹⁹. Dictum autem pomoerium, quasi promurium, id est proximum muro.

Pemus vocabatur locus in aede Vestae²⁰ intimus.

Pubes puer, qui iam generare potest. Is incipit esse ab annis quatuordecim; femina viripotens a duodecim.

Prandicula ientacula.

Prodiguac hostiae vocantur, quae consumuntur, unde homines quoque luxuriosi *prodigi*.

Petronia nomen amnis in Tiberim defluentis²¹.

1) *pecun. dic.*] *dicim. pec.* L. B. — 2) *Polubrum*] *pura*] *pura ag.* B. — 10) *fulgurita*] M. Gu. 1. 2. pr. S. *Pollubrum* B. S. *Polluvium* L. — 3) *pelvem*] Sic M. *fulgurita* vulg. *fulgurata* L. B. — 11) *Procalato*] Gu. 2. *pelvim* vulg. — 4) *attribuerant*] Sic M. Gu. 1. 2. *Procalato* L. B. M. Gu. 2. pr. *Procalatio provocatio* pr. *attribuebant* vulg. — 5) *si*] om. L. B. Gu. 1. pr. Gu. 1. — 12) *quo*] *quod* Gu. 1. — 13) *vasula*] *vasa* L. Sed ignorarunt scribae, *ac si* etiam pro simplici *ac* poni, B. Gu. 1. pr. S. — 14) *parva picata*] Sic Gu. 2. *pic. v. c. Ammian. Marc. XXV, 4, 14. ac si leniente.* Iustinian. Instt. I, 12, 1. *perinde ac si eo mortuo.* — 6) *soliti suos*] *Poenis vos solitis* L. B. *Poenis solitis vos* Gu. 1. 2. Legendum videtur *Poeni sunt soliti sos sacrif.* — 7) *Praciamitatores*] *Precia miratores* B. *Preciamittatores* M. Gu. 1. pr. *Praeciamitatores* S. At vide s. v. *Precia* p. 122. — 8) *Pure*] om. glossam L. — 9) *aqua* — 15) *faciendis*] *faciendis* Gu. 1. — 16) *frus*] *frux* pr. Vide Dac. Memorabile est, quod reperitur in Mon. *frus ventris. tas* . (sic). Videtur hoc significare frus i. e. *fructus*. — 17) *et*] om. L. — 18) *Prosimurium*] *Posimurium* M. Gu. 2. *Posimur*. pr. — 19) *ubi* — *auspic.*] om. L. B. Gu. 1. — 20) *Vestae*] om. L. — 21) *defluentis*] *profluentis* B. — 22) *sacrarii*] om.

- Penetrare sacrificium dicebatur, quod in interiore parte sacrarii²² conficiebatur. Unde et penetrabilia cuiusque²³ dicuntur, et penes nos, quod in potestate nostra est.*
- Puri, probi, profani²⁴, sui auri dicebatur²⁵ in manumissione sacrorum causa. Ex quibus puri significat, quod in usu spurco non fuerit; probi²⁶, quod recte excoctum purgatumque sit; profani²⁷, quod sacrum non fuerit²⁸, et quod omni religione solutum sit; sui, quod alienum non sit.*
- Pacionem antiqui²⁹ dicebant, quam nunc dicimus pactionem³⁰, unde et³¹ pacisci adhuc et pacco³² in usu remanserunt.*
- Pateram perplovere³³ quum³⁴ dicerent, significabant pertusam esse.*
- Pastillum³⁵ in sacris libi genus³⁶ rotundi.*
- Paludati armati, ornati. Omnia enim ornamenta militaria paludamenta dicebant.*
- Prox bona³⁷ vox, ut aestimo³⁸, quasi proba³⁹ vox.*
- Penates alii volunt, ut habeat⁴⁰ nominativum singularem penus, alii penatis.*
- Praccedere⁴¹ antecedere⁴², id⁴³ est ante immolare.*
- Pube praesente est populo praesente, σπυροδοξωός⁴⁴ ab his, qui puberes sunt⁴⁵, omnem populum significans⁴⁶.*
- Privas mulieres privatas.*
- Promellere litem promovere.*
- Purime tetinero purissime tenuero.*
- Pristina velut pristina dictum est.*
- Pracsagitia dicta, quod praesagire est acute sentire. Unde sagae dictae anus⁴⁷, quae multa sciunt, et sagaces canes, qui ferarum cubilia praesentiunt.*

LIBER XV.

- Quirinalis porta dicta⁴⁸, sive quod ea in collem Quirinalem itur⁴⁹, seu⁵⁰ quod proxime eam est Quirini sacellum.*
- Quirinalia dies, quo Quirino fiebant sacra, eadem et stultorum feriae sunt appellata⁵¹.*
- Quirinalis collis dictus est, quia in eum commigrarunt⁵² Sabini a⁵³ Curibus venientes, quamvis alii a templo Quirini dictum putent.*
- Quiritium fossae dictae, quod eas Ancus Martius, quum urbem circumdedit, Quiritium⁵⁴ opera fecit.*

L. Gu. 1. pr. — 23) cuiusque] cuiuscunque B. Gu. 1. — 24) profani] om. pr. — 25) dicebatur] Sic codd. edit. pr. S. dicitur vulg. — 26) probi — non fuerit] om. L. — 27) profani — solut. sit] om. Gu. 1. pr. — 28) fuerit] Sic B. M. Gu. 1. 2. sit vulg. — 29) antiqui] om. B. — 30) dicim. pact.] Sic B. Gu. 1. 2. S. pact. dic. vulg. — 31) et] om. L. — 32) pacco] Sic Gu. 2. pr. S. pacto L. Gu. 1. paco vulg. — 33) perplovere] proplovere L. Gu. 1. pr. — 34) quum] quom B. — 35) Pastillum] Pasallum L. — 36) libi genus] genus libi B. — 37) bona] pro bona Gu. 1. — 38) aestimo] existimo Gu. 1. S. — 39) proba] bona Gu. 1. — 40) ha-

beat] habeant B. — 41) Praccedere] Sic L. B. Gu. 1. pr. S. praetecidere vulg. Gu. 2. et M. — 42) antecedere] ante cedere L. B. Gu. 1. — 43) id] om. M. — 44) σπυροδοξωός] om. L. B. Gu. 1. pr. — 45) sunt] sint B. M. Gu. 2. — 46) significans] significat L. — 47) anus] om. B. — 48) dicta] om. B. — 49) itur] iter Gu. 1. — 50) seu] Sic M. Gu. 2. pr. sive vulg. vel L. — 51) appellata] appellatae L. B. — 52) commigrarunt] Sic M. Gu. 2. pr. commigrare Gu. 1. commigraverunt S. commigravere L. B. in eo pro in eum B. — 53) a] add. omnes codd. edit. pr. om. S. — 54) Quiritium] Quiritum L. B. Gu. 1.

Quispiam significat aliquem¹, sed unde sequens pars eius usurpari² coeperit, inveniri non potest. *Quinquatrus* festivus dies dictus³, quod post diem quintum iduum celebraretur⁴, ut *triatrus* et *sextratus* et *septimatrus* et *decimatrus*.

*Quingertium*⁵ Graeci vocant *πένταθλον*⁶, quo die quinque genera artium ludo exercebantur. Ipsos quoque athletas Livius quinquertiones⁷ appellat.

Quisquiliac putantur dici, quicquid ex arboribus minutis surculorum⁸ foliorumque cadit, velut quicquidcadiae⁹.

Quintipor servile nomen frequens apud antiquos¹⁰ a praenomine domini ductum¹¹, ut *Marcipor*, scilicet a Quinto et Marco.

Quippe significat quidni¹².

Quianam pro quare et cur ponitur. Ennius:

Quianam dictis nostris sententia stera est?

*Quictalis*¹³ dicebatur ab antiquis¹¹ orcus.

Quintia prata trans Tiberim a Quintio Cincinnato, cuius fuerant¹⁵, dicta sunt¹⁶.

Quintana porta appellatur¹⁷ in castris post praetorium, ubi rerum utensilium forum sit¹⁸.

Querqueram frigidam cum tremore a Graeco *κέρκαρα*¹⁹ certum est dici, unde et carcer²⁰. Lucilius:

Iactans me ut febris querquera.

Et alibi:

*Querquera*²¹ consequitur febris²² capitisque dolores.

Item²³ Plautus:

*Is*²⁴ mihi erat bilis querqueratus.

Quercus dicitur, quod²⁵ id genus arboris grave sit²⁶ ac durum, tum etiam in²⁷ ingentem evadat amplitudinem. Querqueram enim gravem et magnam quidam²⁸ putant dici²⁹.

*Quadruplicatores*³⁰ dicebantur, qui eo quaestu se tuebantur³¹, ut eas res persequerentur³², quarum ex legibus quadrupli erat actio.

*Quando rex*³³ comitiavit fas, in fastis notari solet, et hoc videtur significare, quando rex sacrificulus divinis rebus perfectis in comitium venit.

Quando sterces delatum fas, eodem modo in fastis notatur³¹ dies, quo sterces³⁵ purgatur ab aede Vestae.

1) sign. aliq.] aliq. sign. B. — 2) sequens pars eius usurpari] seq. usurp. pars eius B. — 3) dictus] est add. B. — 4) celebraretur] celebrabatur L. celebratur B. — 5) Quingertium] Quingertum B. — 6) πένταθλον] om. L. Gu. 1. — 7) quinquertiones] quingertones B. — 8) surculorum] om. Gu. 1. et exhibet foliorum. — 9) quicquidcadiae] quicquidcadere L. B. quicquid cadit M. Gu. 1. pr. S. — 10) apud antiquos] om. M. — 11) ductum] dictum L. M. Gu. 1. pr. — 12) quidni] quidem add. B. — 13) Quictalis] Quictalus M. S. — 14) diceb. ab ant.] ab ant. dic. M. S. — 15) fuerant] fuerunt L. — 16) sunt] om. pr. — 17) porta ap-

pell.] Sic Gu. 2. app. port. vulg. — 18) sit] fit Gu. 2. fuit S. — 19) κέρκαρα] Sic B. in marg. (a textu abest, ut in L. Gu. 1. pr.) M. Gu. 2. κέρκαρα S. κέρκαρα vulg. — 20) unde et carcer] om. B. — 21) Et alibi Querquera] om. Gu. 2. — 22) febris] om. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Uncis inclusit S. — 23) Item] om. L. B. Gu. 1. pr. — 24) Is] om. B. — 25) quod] transponit B. post voc. arboris. — 26) sit] om. L. — 27) in] ad B. — 28) quidam] om. B. — 29) dici] om. Gu. 1. — 30) Quadruplicat.] Quadruplicat. B. M. Gu. 2. — 31) se tuebantur] utebantur L. Gu. 1. pr. — 32) ut — persequerentur] et — persequebantur L. B. — 33) rex] herus pr. ere B.

Quando quum gravi voce pronuntiatur, significat quod, quoniam, et est coniunctio; quando acuto accentu est temporis adverbium³⁶.

*Quatruurbem*³⁷ Athenas Accius appellat³⁸, quod³⁹ ex quatuor urbibus in unam illam civitatem se homines⁴⁰ contulere⁴¹.

Quaeso significat id, quod rogo. *Quaesere* tamen Ennius pro quaerere posuit.

*Quadrantal*⁴² vocabant antiqui amphoram, quod vas pedis quadrati octo et quadraginta sextarios capiat. Plautus:

*Anus*⁴³ haec⁴⁴ silit. quantillum silit? modica est, capit⁴⁵ quadrantal.

*Quaxare*⁴⁶ ranae dicuntur, quum vocem mittunt⁴⁷.

Quartarios appellabant muliones mercenarios, quod⁴⁸ quartam partem capiebant⁴⁹ quaestus.

Quatenus significat qua, ut *hactenus* hac fine⁵⁰, *quatinus* vero quoniam; sed antiqui *quatenos* dicebant.

*Quamde*⁵¹ pro quando dicebant antiqui.

Quam mox significat quam cito, sed si per se ponas *mox*, significat postea vel paulo post.

Quatere suspensum et vicinum rei alicuius motum significat, ut interdum *concutere*, quum⁵² et id ipsum verbum *concutere* ex quatere sit compositum; quassare autem est⁵³ saepe quatere.

Querquetulamae dicebantur nymphae, querqueto virescenti praesidentes.

Querquetularia porta Romae dicta⁵⁴, quod querqueto⁵⁵ intra muros urbis iuxta se⁵⁶ habuerit⁵⁷.

Quoniam significat non solum id, quod quia, sed etiam quod⁵⁸ postquam; hac de causa, quod Graecum *ἐπει*⁵⁹ utriusque significationem obtinet.

*Quod*⁶⁰ significat etiam⁶¹ *aliquid*⁶², praeterquam quod in usu fere est, et Graeci dicunt *τι*⁶³.

Quinque genera signorum observant augures⁶⁴, ex coelo, ex⁶⁵ avibus, ex tripudiis⁶⁶, ex quadrupedibus, ex diris.

LIBER XVI.

*Rufuli*⁶⁷ appellabantur tribuni militum a consule facti, non a populo; de quorum iure, quod Rutilius Rufus legem tulerit⁶⁸, *Rufuli*, ac post *Rutulii*⁶⁹ sunt vocati⁷⁰.

Runa genus teli significat⁷¹. Ennius:

Runata recedit,

id est pilata⁷².

— 34) *notatur*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. *notantur* vulg. — 35) *stercus*] om. B. — 36) *temp. adv.*] *adv. temp.* B. — 37) *Quatruurbem*] *Quadrurb.* L. S. — 38) *appellat*] Sic Gu. 2. *appellavit* vulg. *vocavit* L. — 39) *quod*] *scilicet* add. S. — 40) *se homines*] om. B. — 41) *contulere*] *Braurone, Eleusine, Piraeo, Sunio* add. S. — 42) *Quadrantal*] *Quadranta* B. M. Gu. 1. 2. — 43) *Anus*] om. L. — 44) *haec*] *hoc* L. *Haec anus* B. — 45) *capit*] *capiat* L. — 46) *Quaxare*] *Quassare* L. B. Gu. 1. — 47) *mittunt*] *emittunt* L. B. et vulg. — 48) *quod*] *qui* L. — 49) *capiebant*] *capiant* B. — 50) *sine*] om. Gu. 1. pr. — 51) *Quamde*] *Quande* L. B. pr. —

52) *quum*] *quom* B. — 53) *est*] om. B. — 54) *dicta*] *est* add. L. — 55) *querquetum*] *quercum* L. M. — 56) *se*] om. Gu. 1. — 57) *habuerit*] *habuit* L. — 58) *quod*] *id quod* L. Gu. 1. S. — 59) *ἐπει*] *epi* pr. *ἔπι* B. OTU M. *otit* Gu. 2. om. L. Gu. 1. — 60) *Quod*] *Quid* B. — 61) *etiam*] om. B. Gu. 1. pr. — 62) *aliquid*] Sic M. Gu. 2. pr. S. *aliud* vulg. — 63) *τι*] Sic B. M. Gu. 2. S. *ἔτι* vulg. om. L. Gu. 1. — 64) *augures*] om. B. — 65) *ex*] *et ex* L. — 66) *tripudiis*] *tripodis* L. B. Gu. 1. 2. — 67) *Rufuli*] *Rufili* L. — 68) *tulerit*] *tulerat* M. S. — 69) *Rutulii*] *Ratili* S. — 70) *vocati*] Sic L. Gu. 1. 2. pr. *appellati* vulg. — 71) *significat*] om. L. — 72) *pilata*]

Ructare non *ructari* dicendum est. Flaccus:

*Fidētis*¹ alios *ructare ac respuere*² *pulcherrima superbia*.

Cicero tamen *ructaretur*³ dixit.

*Respersum*⁴ vinum dixerunt, quia vino sepulchrum spargebatur.

Rubidus apud Plautum panis vocatur parum coctus; item scortearae ampullae rugosae rubidae dici solent.

*Romana*⁵ porta apud Romam a Sabinis appellata est, quod per eam proximus eis⁶ aditus esset⁷. *Rutabulum* a prouendo igne vocatum, quo panes coquantur⁸. Inuenitur tamen positum et⁹ pro virili membro.

Rutilium rufum significat, cuius coloris studiosae etiam antiquae mulieres fuerunt, unde et *rutiliae*¹⁰ dictae sunt.

Rutrum dictum, quod eo arena eruitur.

Rotundam faciebant aedem Vestae ad pilae similitudinem, quod eandem credebant terram¹¹ esse¹².

*Rupitia*¹³ damnum dederit significat.

*Rudus*¹⁴ vel *raudus* quum¹⁵ dicitur, res rudis et imperfecta significatur; hominem quoque¹⁶ imperitum rudem vocamus.

Rudentes restes nauticae et asiui quum vocem mittunt¹⁷.

Ruspari est¹⁸ crebro quaerere.

Rustica vinalia XIV. Kalendas Septembris¹⁹ celebrabant²⁰, quo die primum in urbem vina deferrebant²¹.

R pro S littera saepe antiqui²² posuerunt, ut *maiosibus*, *meliosibus*, *lasibus*, *fesiis*; pro *maioribus*, *melioribus*, *laribus*, *feriis*.

Rorarios milites vocabant, qui²³ levi armatura primi²⁴ praelium committebant, quod, ut ante imbrem fere rorare solet, sic illi ante gravem armaturam quod prodibant, rorarii dicti²⁵.

Robum rubro colore et quasi rufo²⁶ significari, ut bovem quoque rustici appellant, manifestum est. Unde et materia, quae plurimas venas eius²⁷ coloris habet, dicta est robur²⁸. Hinc et homines valentes et boni coloris robusti. *Robus* quoque in carcere dicitur is²⁹ locus, quo praecipitatur maleficorum genus, quod ante arcis³⁰ robusteis includebatur³¹.

Robigalia dies festus VII. Kal. Maias, quo Robigo deo suo, quem putabant robiginem³² avertere, sacrificabant.

praeliata Gu. 1. 2. et sic coniecit Dacer., quod falsum est. — 1) *Fidētis*] *Fidete* B. pr. *Videres* M. — 2) *ac respuere*] et *inspuere* L. — 3) *ructaretur*] *ructatur* B. — 4) *Respersum*] *Respersum* M. Gu. 1. — 5) *Romana*] *Romanula* L. — 6) *eis*] om. B. — 7) *esset*] *est* B. — 8) *coquantur*] *coquantur* Gu. 2. *coquantur* pr. *coque-ventur* L. — 9) *positum et*] om. B. et om. Gu. 1. — 10) *rutiliae*] *rutilae* S. — 11) *eandem credebant terram*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *terram cred. B. eandem deam credebant terram* L. — 12) *esse*] Add. L. *Ruscus genus vepis id est virgulti longi. Est haec glossa e sched. Festi s. v. Ruscum, quam vide, — 13) Rupitia*] *qui* add. L. — 14) *Rudus*] *Rodus* S. — 15) *quum*] *quom* B. — 16) *hominem quoque*] *etiam hom. L. B. rudem* om.

L. — 17) *mittunt*] *voce amittunt* L. *emittunt* B. — 18) *est*] om. L. B. — 19) *Septembris*] *Septembres* M. — 20) *celebrabant*] *celebrantur* M. S. — 21) *in urbem vina*] Sic B. Gu. 1. 2. pr. *vina in urbem L. M. S. — 22) saepe ant.*] *ant. saepe* L. B. Gu. 1. — 23) *qui*] *quod* L. — 24) *primi*] *primum* B. — 25) *dicit*] *appellabantur* B. — 26) *rufo*] *ruffum* L. B. — 27) *eius*] *huius* L. — 28) *robur*] om. L. — 29) *is*] add. L. B. Gu. 2. pr. S. om. vulg. — 30) *arcis*] *arcis* pr. Sed est ab *arca*, non ab *area*. — 31) *includebatur*] *includebant* Gu. 1. — 32) *robiginem*] Sic B. Gu. 1. 2. *rubig.* vulg. — 33) *pluribusve*] *pluribusque* L. B. Gu. 1. pr. — 34) *resve*] *resque* L. Gu. 1. — 35) *et*] *ac* Gu. 1. pr. — 36) *hoc est rob.*] *id est rob. B. a rob. S. — 37) Romam*] *Roma-*

Rorarium vinum, quod rorariis dabatur.

Rogatio est, quam populus consiliatur de uno pluribusve hominibus, quod non ad omnes pertineat et de una pluribusve³³ rebus, de quibus non omnibus sanciat. Nam quod in omnes homines resve³¹ populus scivit, lex appellatur.

Romulus et³⁵ *Remus* a virtute, hoc est robore³⁶ appellati sunt.

*Roman*³⁷ *Romulus* de suo nomine appellavit, sed ideò *Roman*, non *Romulam*, ut ampliore³⁸ vocabuli significatu prosperiora patriae suae ominaretur.

*Romulia*³⁹ tribus dicta, quod ex eo agro censebantur⁴⁰, quem *Romulus* ceperat⁴¹ ex Veientibus.

Rumex genus teli simile spari Gallici.

*Rumitant*⁴² rumigerantur⁴³. *Naevius*:

*Simul alius aliunde rumitant inter sese*⁴⁴.

Ruminalis dicta⁴⁵ est ficus, quod sub ea arbore lupa mammam dederit⁴⁶ *Remo* et *Romulo*.

Mamma autem *rumis*⁴⁷ dicitur, unde et rustici appellant hoedos subrumos, qui⁴⁸ adhuc sub mammis⁴⁹ habentur.

Rumen est pars colli, qua esca devoratur, unde⁵⁰ rumare dicebatur, quod nunc ruminare.

Rumentum abruptio.

Rhegium appellatur id municipium, quod in freto Siciliae est, quoniam id a⁵¹ rumpendo dictum est⁵².

*Redhibetur*⁵³ tum id proprie dicitur⁵⁴, quod redditum est improbatumque, quod et⁵⁵ qui dedit, rursus⁵⁶ coactus est habere id, quod ante habuit⁵⁷.

*Redivia*⁵⁸ sive *reluvium*⁵⁹ dicitur, quum circa unguis⁶⁰ cutis se solvit, quia reluere⁶¹ est solvere.

Redhostire est gratiam⁶² referre, nam et *hostire* pro aequare posuerunt.

Reus dictus est⁶³ a re, quam promisit ac debet.

Reus stipulando est⁶⁴, qui stipulatur. *Reus* promittendo est, qui suo nomine alteri quid⁶⁵ pro altero promisit.

Ritus mos⁶⁶ vel consuetudo. *Rite* autem significat bene ac recte⁶⁷.

Retractare est rursus tractare.

Rabidus a rabie, qui morbus caninus est.

Ravi coloris appellantur⁶⁸, qui sunt inter flavos et caesios, quos *Plautus* appellat *ravistellos*.

Quis, inquit, haec est⁶⁹ mulier et ille *ravistellus* qui venit?

nos L. B. Gu. 1. — 38) ampliore] ampliori L. Gu. 1. pr. — 39) *Romulia*] *Romula* L. B. pr. — 40) censebantur] censebatur L. Gu. 1. — 41) ceperat] ceperit L. cepit B. — 42) *Rumitant*] *Ruminant* B. — 43) rumigerantur] rumigerant L. B. Gu. 1. — 44) sese] se L. B. Gu. 1. S. Verum est haud dubie se. — 45) dicta] om. B. — 46) dederit] dedit L. Gu. 1. pr. — 47) rumis] rumus Gu. 1. — 48) qui] quia Gu. 2. — 49) mammis] mammis B. mamma L. — 50) unde] et add. L. — 51) a] ab B. Gu. 1. pr. — 52) dictum est] om. B. — 53) *Redhibetur*] *Redhibetur* Gu. 2. *redibitur* L. M. Gu. 1. pr. S. *Redhibitum* vulg. — 54) tum id pr. dicitur] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. tum propr. dictum est L. tum om.

vulg. — 55) quod et] quod om. S. et om. L. — 56) rursus] idemque rurs. M. S. — 57) habuit] habuerit B. — 58) *Redivia*] *Rediviva* L. *Relivia* B. — 59) *reluvium*] Sic M. Gu. 2. S. *relivium* B. *redivium* L. — 60) quum circa unguis] circa ungu. quom B. — 61) reluere] Sic scripsi e vestigiis cod. Gu. 2., in quo est *dluere*; *duero* M. *dure* Gu. 1. pr. *dura* L. B. *reluere* S. — 62) gratiam] ad gratiam L. — 63) est] om. L. pr. — 64) est] idem add. M. Gu. 2. id est add. B. pr. — 65) quid] quod L. — 66) mos] est mos S. — 67) bene ac recte] recte ac bene B. — 68) appellantur] appellabantur B. — 69) est] add. M. Gu. 2. om. vulg.

Rates vocantur¹ tigna colligata, quae per aquam aguntur; quo vocabulo interdum etiam naves significantur.

Rabula dicitur in multis intentus negotiis paratusque ad radendum quid auferendumque, vel quia est in negotiis agendis acrior², quasi rabiosus.

*Rodusculana*³ porta appellata, quod rudis et impolita sit relicta, vel quia⁴ *raudo*, id est aere fuerit⁵ vincta.

Rasores fidicines dicti, quia videntur chordas ictu radere.

*Ratitum*⁶ quadrantem dictum putant, quod in eo et triente ratis fuerit⁷ effigies, ut navis in asse.

Ravim dicebant pro raucitate, unde et verbum *ravio*, *ravias*⁸.

Ratus sum significat puto⁹, item ratus certus ac¹⁰ firmus.

*Raviliac*¹¹ a ravis oculis, quemadmodum a caesiis *caesullac*¹².

Ratumena porta a nomine cuiusdam aurigae¹³ sic appellata.

*Reciperatio*¹⁴ est, quum inter civitates peregrinas lex convenit, ut res privatae reddantur singulis recuperenturque.

Reciprocare pro ultro citroque poscere, usi sunt antiqui, quia¹⁵ *procare* est poscere, unde aequae¹⁶ gremiis sublectare¹⁷, ac figere.

Recllere reclinare; excellere in altam extollere.

Reclinum omne vestimentum quadratum, unde reciniati mimi.

Ricae et *rieulae* vocantur parva ricinia, ut palliola ad usum capitis facta.

Rectae appellantur vestimenta virilia, quae a stantibus et¹⁸ in altitudinem texuntur¹⁹.

Rienes antiqui vocabant *nefrundines*, quia Graeci eos²⁰ νεφροῦς²¹ dicunt. Plautus:

Glaber erat tanquam rien.

Refriva dicebant²², quae ex segete causa auspicii domum ad sacrificium referebant.

Remcare redire, ut commeare ultro citroque ire, unde *commecatus* dari dicitur, id est²³ tempus, quo ire et redire commode quis possit.

Remcligines et *remorae* a morando dictae. Plautus:

Quid nunc illac tam diu intus²⁴ remorantur remcligines;

et Lucilius:

Quoniam vox ex te resonans meo gradu remoran facit.

Remurinus ager dictus, quia possessus est a Remo, et habitatio Remi *Remona*. Sed et locus in summo Aventino *Remoria*²⁵ dicitur, ubi²⁶ Remus de urbe condenda fuerat auspicatus.

Remores aves in auspicio dicuntur, quae acturum aliquid remorari²⁷ compellunt.

1) vocantur] Sic Gu. 2. vocant vulg. — 2) acrior] pr. S. Dac. — 17) sublectare] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. acer L. — 3) Roduscul.] Roduscul, L. B. Gu. 1. pr. — S. subiectare Dac. subvectare vulg. — 18) et] om. B. 4) quia] om. L. B. Gu. 1. pr. S. — 5) fuerit] om. L. B. Gu. 1. S. — 6) Ratitum] Rautum L. Gu. 1. — 7) fuerit] fuerint M. — 8) ravias] as Gu. 1. ravis S. — 9) puto] Sic pr. puta L. Gu. 1. 2. putavi vulg. — 10) ac] et L. B. M. — 11) Raviliac] Ravillus L. — 12) caesullac] Sic Gu. 2. S. censulle Gu. 1. caesulae vulg. caesulus L. — 13) auriga] regis B. — 14) Reciperatio] Sic L. M. Gu. 2. pr. S. Recup. vulg. Reciperatia B. Reciperaria Gu. 1. — 15) quia] quod B. — 16) unde aequae] nudique vulg. unde aequae L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Dac. — 17) sublectare] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 19) texuntur] texantur L. — 20) Gr. eos] eos Gr. B. — 21) νεφροῦς] renes add. pr. — 22) dicebant] dicebantur L. — 23) id est] om. B. — 24) diu intus] Sic scripsi et Plaut. Casin. IV, 3, 7. divinitus L. M. Gu. 1. S. sine sensu, divinitas Gu. 2. diunitus B. — 25) Remoria] Remona L. — 26) ubi] unde L. B. — 27) remorari] remorare M. Gu. 1. — 28) dicitur] dicitio L. B. Gu. 1. — 29) Renancitur] Renanscitur L. Renanciscit B. Renanciscitur Gu. 1. pr. S. — 30) reprehenderit] reprehendit Gu. 1. S. reprehenditur L. —

Rimari est valde quaerere, ut in rimis quoque.

Remillum dicitur²⁸ quasi repandum.

Remorbescat in morbum recidat.

Refutare redarguere, compositum a fando, versa a litera in u.

*Renancitur*²⁹ significat reprehenderit³⁰. Unde adhuc nos dicimus *nanciscitur*³¹ et *nactus*³², id est adeptus.

Reor existimo³³, et quaecumque ab eo declinantur.

Remulco est, quum scaphae remis navis magna³⁴ trahitur.

Rigidum et praeter modum frigidum significat et durum.

Regifugium sacrum³⁵ dicebant³⁶, quo die rex Tarquinius fugerit e³⁷ Roma.

Regiu domus, ubi rex habitat.

*Reglescit*³⁸ apud Plautum significat³⁹ crescit.

Reapse est re ipsa. Pacuvius:

*Si non est ingratum reapse, quod*⁴⁰ *feci.*

Repotia postridie nuptias apud novum maritum coenatur⁴¹, quia quasi reficitur potatio.

Repagula sunt, quae patefaciendi gratia⁴² ita figuntur⁴³, ut e⁴⁴ contrario oppangantur⁴⁵. Haec⁴⁶ et *repuges* dicuntur.

Repudium, quod fit ob rem pudendam, appellatum.

Repedare recedere.

Repastinari ager is dicitur, cuius natura⁴⁷ fodiendo mutatur.

Relucre solvere⁴⁸, repignerare⁴⁹.

Resignare antiqui dicebant pro rescribere, ut adhuc subsignare dicimus⁵⁰ pro subscribere.

*Resutare*⁵¹ saepe resilire.

Restibilis ager fit, qui biennio continuo seritur farreo spico, id est aristato, quod ne fiat, solent, qui praedia locant, excipere.

Reses ignavus, quia⁵² residet.

Resecrare solvere religione, utique quum⁵³ reus⁵⁴ populum comitis oraverat per deos, ut eo periculo liberaretur, iubebat magistratus eum resecrare. Plautus:

*Resecroque*⁵⁵ *mater, quod dudum obsecravam.*

Res comperendinata significat iudicium in tertium diem⁵⁶ constitutum.

Rava vox rauca et parum liquida, proxime canum latratum sonans, unde etiam⁵⁷ caudicus pugnaciter loquens rabula⁵⁸.

31) *nanciscitur*] *nanciscimur* B. — 32) *nactus*] *nactus* M. — 33) *exist.*] *id est exist.* B. — 34) *navis magna*] *magna nav.* L. — 35) *sacrum*] om. L. — 36) *dicebant*] *dicebatur* L. B. — 37) *fugerit e]* *fugit a* B. — 38) *Reglescit*] Sic scripsi et coniectione Scal. *Regiescit* L. Gu. 2. pr. S. *Rigrescit* B. *Regrescit* Gu. 1. *Rigiescit* vulg. *Reglescit* est pro *reglescit* dictum; / et i frequenter a scribis confunduntur. — 39) *apud Plaut.* *sign.*] *sign. apud Plaut.* B. — 40) *quod*] *quid* L. Gu. 1. S. — 41) *coenatur*] *coena* B. — 42) *gratia*] om. M. — 43) *figuntur*] *figuntur* M. Gu. 1. pr. *fringuntur* Gu. 2. — 44) *e]* om. Gu. 1. pr. — 45) *oppangantur*] *pangan-*

tur B. pr. *oppaguntur* Gu. 1. — 46) *Haec*] *hinc* L. — 47) *natura*] Sic M. S. et vulg. *natum* B. Gu. 1. 2. pr. *nam* L. *Utrumque e compendio ortum est.* — 48) *solvere*] *resolvere* B. — 49) *repignerare*] *repignorare* L. — 50) *subsign. dic.*] *dic. subs.* B. — 51) *Resutare*] *Resiliare* L. *Residiare* B. Gu. 1. pr. S. — 52) *quia*] *qui* L. B. — 53) *quum*] *quom* B. — 54) *reus*] om. B. — 55) *Resecroque*] *Resacro* L. *Resacroque* B. Gu. 1. pr. — 56) *tertium diem*] *diem tert.* Gu. 1. S. *diem certum* B. *in diem* om. M. — 57) *etiam*] et L. B. — 58) *rabula*] *ravilla* L. B. M. Gu. 1. 2. pr.

Rosea in agro¹ Reatino campus appellatur, quod in eo arva rore humida semper feruntur².
Ridiculi lanam extra portam Capenam³ fuit, quia accedens ad urbem Hannibal ex eo loco redierit quibusdam perterritus visis.

Rescrari a sera dictum est.

*Remant*⁴ repetant. Eunius:

Rivos camposque remant.

Ridiculus, qui in rebas turpibus ridetur⁵.

Retricibus quum ait Cato, quam eo nomine significat, qua horti irrigantur.

Recepticius servus est, qui⁶ ob vitium redhibitus est.

Rogat est consulit populum, vel petit ab eo, ut id sciscat, quod ferat.

Restat Eunius posuit pro distat.

Ruri esse, non rure dicendum⁷ testis est Terentius, quum ait⁸:

Ruri se continebat.

Retiario pugnanti adversus mirmillonem⁹ cantatur: *Non te peto, piscem peto, quid me fugis Gallie?* quia mirmillonicum genus armorum Gallicum est, ipsique mirmillones ante Galli appellabantur, in quorum galeis piscis effigies inerat. Quod genus pugnae institutum est¹⁰ a Pittaco uno ex septem sapientibus, qui¹¹ adversus Phrynonem dimicaturus propter controversias finium, quae erant inter Atticos¹² et Mytilenaeos¹³ rete occulte lato impedivit Phrynonem.

Resignatum aes dicitur militi, quum ob delictum aliquod iussu tribuni militum, ne stipendium ei detur, in tabulas¹⁴ refertur. Signare enim dicebant pro scribere¹⁵.

Ritualis nominantur Etruscorum libri, in quibus scriptum est, quo ritu urbes condantur¹⁶, arae aedesque¹⁷ sacrentur, curiae, tribus et centuriae distribuantur.

Rediunt redeunt.

Regium est, quod aut est¹⁸, aut fuit regis.

*Regule*¹⁹ est dignum rege.

Reque capse re ipsa.

*Recipie*²⁰ recipiam.

*Redemptitavere*²¹, ut domitavere.

Repulsor Cato dixit comparative a repulso.

Ratissima quoque ab his, quae dicimus rata, unde etiam²² rationes dictae.

Rupi simulatur virgo ex gremio matris, aut, si ea non est, ex²³ proxima necessitudine, quum ad virum traditur, quod videlicet ea res feliciter Romulo cessit.

1) agro] campo pr. S. — 2) feruntur] Sic Gu. 2. Cett. *scruntur*, sed fefellit librarios, quod esse ad feruntur deest. Sensus est enim: Rosea, quae dicuntur pro rorea, r litera in s mutata, ut in *maiosibus* etc., dicta sunt, quod semper a rore sunt humida loca — 3) port. Cap.] *Cap. port.* L. — 4) Remant] Remeant L. — 5) ridetur] irridetur Gu. 1. videt pr. — 6) qui et est] om. L. redhibetur B. pr. — 7) dicendum] Sic M. Gu. 1. 2. dicendum esse S., qui schedas Festi exscripsit, quum nos e codd. et edit. pr. epitomam Pauli dederimus. dicendum est L. pr. dictum est B. — 8) testis est — quum] om. B. — 9) mirmill.] mirmill. et hic et postea M. et

Gu. 2. — 10) est] om. B. — 11) qui] quia M. — 12) inter Atticos] *attic. inter* L. — 13) Mytilenaeos] Sic B. Gu. 2. S. *Miyl.* vulg. — 14) tabulas] *tabulis* M. — 15) dicebant pro scribere] L. B. Gu. 1. 2. pr. M., qui om. dicebant. pro scrib. interdum pon. S. — 16) condantur] *condant* pr. — 17) aedesque] *que* om. S. — 18) aut] om. L. M. — 19) est] om. B. — 20) Recipie] *Recipia* Gu. 2. — 21) Redemptitavere] *Redemptavere* B. — 22) etiam] et L. — 23) ex proxima] *propria* L. B., qui om. ex. — 24) est] om. L. — 25) utriusque] *utriusque* pr. — 26) ea nocte] om. L. nocte om. B. et exhibet eam. — 27) alterutrius] *alterius utrius* M. S. al-

Rapi solet fax, qua praelucente nova nupta deducta est²¹ ab utrisque²⁵ amicis, ne aut uxor eam sub lecto viri ea nocte²⁶ ponat, aut vir in sepulchro comburendam curet, quo utroque mors propinqua alterutrius²⁷ captari putatur²⁸.

Receptus mos est, quem sua sponte civitas alienum adscivit.

Regalia exta appellabant²⁹, quae potentibus insperatum pollicebantur³⁰ honorem, humilioribus haereditates, filiofamiliae dominationem³¹.

Roscii appellabantur in omnibus perfecti artibus³², quod Roscius quidam perfectus unus³³ in arte sua, id est comoedia iudicatus sit³⁴.

Rica est vestimentum quadratum, fimbriatum, purpureum, quo Flaminicae pro palliolo³⁵ utebantur. Alii dicunt, quod ex lana fiat³⁶ succida³⁷ alba, quod conficiunt virgines ingenuae, patrimae matrimae cives, et inficiatur³⁸ coeruleo colore.

Reperturn dicitur quasi reparam et reparatum³⁹.

LIBER XVII.

Susque deque significat plus minusve.

*Sonivio*⁴⁰ sonanti.

Suppin antiqui dicebant, quem nunc⁴¹ supinum dicimus⁴².

Servilius lacus Romae a conditore vocatus.

Sonticum iustum. Naevius:

Sonticum esse oportet⁴³ causam, quamobrem perdas mulierem.

Sacra via in urbe Roma appellatur⁴⁴, quod in ea foedus ictum sit inter Romulum ac⁴⁵ Tatium.

Solitaurilia hostiarum trium diversi generis immolationem significant⁴⁶, tauri, arietis, verris, quod omnes hi solidi integrique sunt⁴⁷ corporis. Solum⁴⁸ enim lingua Oscorum significat totum et solidum. Unde tela quaedam *soliferrea* vocantur tota ferrea, et homo bonarum artium *sollers*, et quae nulla parte laxata cavaque, solida nominantur.

*Socordiam*⁴⁹ quidam⁵⁰ pro ignavia posuerunt; Cato pro stultitia posuit. Compositum autem videtur ex *se*⁵¹, quod est sine, et *corde*.

Scmis, *semodius*, *semuncia* ex Graeco trahuntur, sicut et⁵² alia nonnulla, quae s literam pro aspiratione eorum habent⁵³, ut *ἑπτά* septem, *ῥύλη*⁵⁴ silva⁵⁵. Sic⁵⁶ ista ab eo, quod illi *ἤμισυ* dicunt⁵⁷, declinata sunt.

Supervacuum supervacuum.

teritrius Gu. 1. — 28) *putatur*] *putat* L. Gu. 1. *putant* B. — 29) *appellant*] *appellatur* B. — 30) *pollicebantur hon.*] *appellantur* S. — 31) *dominationem*] *dominationes* L. — 32) *artibus*] *om.* L. B. Gu. 1. pr. — 33) *unus*] *om.* L. B. — 34) *comoedia iudicatus sit*] *optimus comoedus* (sic) L., *omissis verbis indicatus sit.* — 35) *palliolo*] *pallio* L. — 36) *fiat*] *fuit* L. — 37) *succida*] *sucida* M. — 38) *inficiatur*] *inficitur* B. — 39) *reparatum*] *om.* Gu. 1. — 40) *Sonivio*] *sonvio* B. *sono* L. — 41) *nunc*] *nos* Gu. 1. — 42) *supin. dic.*] *dicim. suppin.* B.;

supra idem cod. *dicebant ant.* — 43) *esse oportet*] *op. esse* B. — 44) *appellatur*] *appellatur* B. — 45) *ac*] *et* L. B. Gu. 1. S. — 46) *significant*] *significat* pr. — 47) *sunt*] *sint* M. Gu. 1. S. — 48) *solum*] *Sollum* S. et *Dac.* et paulo post *soliferrea* S. D. — 49) *Socordiam*] *Sic* L. B. M. Gu. 1. 2. *Secord.* pr. S. — 50) *quidam*] *alii* B. — 51) *se*] *si* L. Gu. 1. 2. pr. *Male.* — 52) *et*] *om.* B. — 53) *cor. hab.*] *habent eor.* B. — 54) *ῥύλη*] *ῥύλαι* M. Gu. 2. — 55) *silva*] *silvae* L. B. M. Gu. 2. — 56) *Sic*] *sicut* L. — 57) *quod illi ἤμισυ dic.*] *Sic* Gu. 2. *dic. ἤμισυ* M. S. *ἤμισυ dic. B. quod est illi declin. sunt* L. *om. ἤμισυ* Gu. 1. L. *ἤμῃ* vulg.

*Strufertarios*¹ dicebant, qui quaedam² sacrificia ad arbores fulguritas³ faciebant, a *ferro* scilicet⁴ quodam sacrificii genere.

Silicernium erat genus⁵ farcininis, quo fletu familia⁶ purgabatur⁷. Dictum autem silicernium, quia cuius nomine ea res instituebatur, is iam⁸ silentium⁹ cerneret. Caecilius:

Credidi silicernium eius me esse csurum.

Sudum siccum, quasi seudum, id est sine udo.

*Securus*¹⁰ sine cura.

Sublesta infirma et tenuia. Plautus:

Gravior puupertus fit, fides sublestior,

id est infirmior. Idem uinum ait¹¹ *sublestissimum*, quia infirmos faciat¹² vel corpore vel animo¹³.

Secus aliter; *haud secus*, non aliter.

Stipem esse nummum signatum¹⁴ testimonio est et id¹⁵, quod datur in¹⁶ stipendium militi, et quum¹⁷ spondetur pecunia, quod *stipulari* dicitur.

Sobrinus est patris mei consobrini¹⁸ filius et matris meae consobrinae¹⁹ filius.

Sororiare mannae dicuntur puellarum, quonia primum tumescunt.

Surregit et *sortus* pro surrexit, et quasi possit fieri surrectus, frequenter posuit Livius.

Sors et patrimonium significat. Unde consortes dicimus; et dei responsum et quod cuique accidit in sortiendo.

Soracum est, quo ornamenta portantur sceni corum.

Sobrium vicum Romae dictum putant²⁰, vel quod in eo nulla taberna²¹ fuerit, vel quod in eo Mercurio lacte, non uino supplicabatur.

Sons nocens; *insons* innocens.

Sodales dicti, quod una sederent et essent, vel quod ex suo datis²² vesci soliti sicut²³, vel quod inter se inuicem suaderent²⁴, quod utile esset.

Sodes si audes, ut²⁵ *sis* pro si vis, et *illico* pro in loco. Terentius in²⁶ *Andria*:

Dic, sodes, quis heri Chrysidem habuit?

*Surum*²⁷ dicebant, ex quo per deminutionem fit *surculus*²⁸. Ennius:

Unus surus²⁹ surum ferret, tamen defendere possel.

*Surremit*³⁰ sumpsit³¹:

Inque munus³² surremit hastam³³.

*Surrempsit*³¹ sustulerit.

1) *Strufertarios*] Sic L. B. S. *Serufertarios* M. Gu. 1. 2. pr. — 2) *quaedam*] om. L. — 3) *fulgur.*] *fulgor*. M. Gu. 1. 2. pr. — 4) *scilicet*] om. B. — 5) *genus farc.*] *quoddam gen. farc. L. gratia farc. B.* — 6) *familia*] *funtiliae* B. — 7) *purgabatur.*] *purgabantur* L. — 8) *iam*] *tum* L. — 9) *silentium*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *silicem* vulg. et Scal. — 10) *Securus*] om. glossam Scal. et Dac. — 11) *uinum ait*] Sic M. Gu. 2. *ait vin.* vulg. — 12) *faciat*] *facit* L. B. — 13) *vel corp. vel. an.*] *vel an. vel corp. L.* — 14) *signatum.*] *figuratum* L. — 15) *et id*] *et de eo* L. B. (om. et) M. Gu. 2. Sed quomodo id explicem, nescio. — 16) *in*] om. Gu. 1. S. — 17) *quum*] *quod* B. — 18) *consobrini*] *consobrinius* L. — 19) *consobrinae*] *consobrinius* L. — 20) *dictum putant*] *putatur dictum* B. *dictum putatur* M. Gu. 2. — 21) *nulla tab.*] Sic L. B. Gu. 1. 2. *tabern. null.* vulg. — 22) *dati*] *dapibus* S. — 23) *sint*] *sunt* pr. — 24) *suaderent*] *sua darentur* L. *sua daretur* B. *sua darent* pr. — 25) *ut*] *uti* L. M. — 26) *in*] *add.* Gu. 1. 2. pr. om. vulg. — 27) *Surum*] *Surcum* L. — 28) *surculus*] *surgus* B. — 29) *Unus surus*] *unum* L. — 30) *Surremit*] *Suremit* L. B. M. ut mox L. B. Gu. 2. — 31) *sumpsit*] *sustulerit* add. M. — 32) *manus*] *manu* pr. S. — 33)

*Summussi*³⁵ murmuratores. Naevius:

*Odī, inquit, summussos*³⁶, *proinde aperte dice, quid sit.*

Terentius *missare* pro tacere posuit, quum ait:

Sile, celu, occulta, tege, tace, missa.

Sum pro eum usus est Ennius.

*Sollo*³⁷ Osce dicitur id, quod nos totum vocamus. Livius, *solliferrum*, genus teli, id est totum ferreum. *Sollers*³⁸ etiam in omni re prudens, et *sollemne*³⁹, quod omnibus annis praestari debet.

*Solla*⁴⁰ sedilia, in quibus singuli tantum possunt sedere, ideoque *soliur*⁴¹ sternere dicuntur, qui sellisternium⁴² habent, et solaria vocantur Babylonica, in quibus eadem sternuntur.

Solum terram dicunt.

Solea vel ea dicitur, quae solo pedibus⁴³ subiicitur⁴⁴, vel genus piscis, vel materia robustea, super quam paries craticius exstruitur.

Solox lana crassa, vel pecus lana contextum⁴⁵. Titinnius:

Lana soloci ad purpuram data;

et Lucilius:

*Pascali pecore*⁴⁶ *ac*⁴⁷ *montano hirco atque soloce.*

Sos pro eos antiqui dicebant, ut Ennius:

*Constitit inde loci propter sos dia dearum*⁴⁸.

Sos interdum pro *suos* ponebant⁴⁹; per dativum casum idem Ennius effert⁵⁰:

Postquam lumina sis oculis,

pro suis.

*Sullis*⁵¹ si vultis. Plautus:

Sequimini me hac sullis;

et Cato: *Audite, sullis, milites.*

Solatum morbi genus⁵².

*Solipugna*⁵³ genus bestiolae⁵⁴ maleficae, quod acrius concitatusque fit⁵⁵ fervore solis, unde etiam⁵⁶ nomen traxit.

Sospes salvus. Ennius tamen *sospitem* pro servatore⁵⁷ posuit.

Sospitare est⁵⁸ bona spe afficere, aut bonam spem non fallere.

*Succrotilla*⁵⁹ *vex*, tenuis et alta. Titinnius:

*Femmina*⁶⁰ *fabula, succrotilla vocula.*

Inque etc.] om. M. — 34) *Surrempsi*] Sic M. pr. S. *surrempsi* B. Gu. 1. 2. *Surrepsit* vulg. — 35) *Summussi*] *Submissi* L. B. — 36) *summussos*] *summissos* L. B. — 37) *Sollo*] *Solon* B. *Sollon* pr. — 38) *Sollers*] Sic pr. *Solers* vulg. cum cett. — 39) *sollemne*] Sic L. Gu. 1. 2. *solenne* vulg. in praeposuit ante vocem omnibus M. S. — 40) *Solla*] Sic M. Gu. 1. 2. S. *Sola* vulg. — 41) *soliur*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *soliare* L. *soliu* vulg. *solla* S. et. Dac. — 42) *sellist.*] *sollist.* L. M. S. — 43) *pedibus*] Sic L. Gu. 1. 2. pr. *pedis* vulg. — 44) *subiicit.*] *subiicitur* M. Gu. 2. — 45) *contextum*] *contextum* B. M. Gu. 1. 2. pr. — 46) *pecore*] om. L. — 47) *ae*] et Gu. 1.

S. — 48) *dia dearum*] *ita soliarum* B. corrupte ex *deu diarum* ut exhibent M. Gu. 2. *dea dearum* vulg. et Scal — 49) *interdum pro suos pon.*] *pro suos interdum per dat.* etc. B. *poncb. pro suos L.* — 50) *effert*] om. L. — 51) *Sullis*] *pro add. vulg.*, sed om. M. Gu. 1. 2. pr. — 52) *morbi gen.*] Sic Gu. 1. 2. pr. *gen. morb. vulg.* — 53) *Solipugna*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *Solipuga* vulg. *Solipunga* S. — 54) *bestiolae*] *bestiae* B. — 55) *fit*] om. pr. — 56) *etiam*] et B. — 57) *servatore*] *salvatore* B. — 58) *est*] om. L. B. — 59) *Succrot.*] *Socrat.* L. Gu. 1. et ita mox. *Socrat.* B. M. utroque loco. — 60) *Femmina*] *Feminea* M. S.

Succingulum balteum.

*Sucerdā*¹ stercus suillum. Titinnius:

Quid habes nisi unam arcam sine clavi, eo condis sucerdas?

Sciscito, sententiam dico.

*Succidanea*² hostia dicebatur, quae secundo loco caedebatur, scilicet³ sic appellata a succedendo⁴.

*Suggillatum*⁵ dicitur ex⁶ Graeco, quod ea pars, quae est sub collo⁷, *κοίλον*⁸ dicitur.

Sycophantas appellatos hac de causa dicunt. Atticos quondam iuvenes solitos aiunt in hortos irrumpere ficusque⁹ deligere. Quam ob causam lege est constitutum, ut¹⁰, qui id fecisset, capite truncaretur; quam poenam qui persequerentur¹¹ ob parvula¹² detrimenta sycophantas appellatos.

Soleus dictus¹³ a Graeco, qui ab illis *ὀλλός*¹⁴ appellatur.

Suasum color¹⁵ appellatur¹⁶, qui fit ex stillicidio fumoso in vestimento albo. Plautus:

Suaso infecisti propudiosa¹⁷ pallulam¹⁸.

Sunt¹⁹ qui omnem colorem *suasum* velint appellare, quod quasi persuadetur²⁰ in alium²¹ ex albo transire.

Supercscit, supererit. Ennius:

Dum quidem unus homo²² Romae supercscit.

Sub iugum mitti dicuntur²³ hostes²⁴, quum duabus hastis in terra defixis tertiaque super legata inermes sub eas coguntur transire²⁵.

Subices Ennius pro subiectis posuit

Superstites antiquitus appellati sunt testes.

Supervaganca dicebatur ab auguribus avis, quae ex summo cacumine vocem emisisset, dicta ita, quia super²⁶ omnia vagatur, aut canit.

Supercilia in Iunonis tutela esse putabant, quod his²⁷ protegantur oculi, per quos luce fruimur, quam tribuere putabant²⁸ Iunonem, unde et²⁹ Lucina dicta est.

*Supernati*³⁰ dicuntur, quibus femina sunt succisa in modum suillarum pernarum. Ennius:

His pernas succidit iniqua superbia Poeni.

*Supremum*³¹ modo significat summum, modo extremum, modo maximum.

Subsilles dicebantur quaedam³² lamellae sacrificiis necessariae.

1) *Sucerdā*] Sic B. M. Gu. 2. pr. utroque loco. *Sucerdā* vulg. — 2) *Succidanea*] *Succidania* B. Gu. 2. pr. — 3) *scilicet*] om. S. — 4) *succed.*] *succid.* L. B. — 5) *Suggill.*] Sic Gu. 2. pr. *Sugill.* L. B. Gu. 1. S. — 6) *ex*] a Gu. 1. — 7) *est sub collo*] *sub collo* est L. B. Gu. 1. (in quo reliqua desunt). — 8) *κοίλον dicitur*] Sic S. *kilon* M. *kylon* Gu. 2. *ab eis dic.* *κύλον* B. om. *κοίλον* L. *citum* vulg. — 9) *ficusque*] Sic L. Gu. 1. 2. *ficusque* vulg. — 10) *ut*] om. L. — 11) *perseq.*] *seq.* L. — 12) *parvula*] *parvula* M. Gu. 2. *parva* L. — 13) *dictus*] *dicitur* L. B. Ceterum *Soleus* Scal. Dac. Sed codd. cum vulg. *Soleus*. — 14) *ὀλλός*] Sic M. Gu. 2. S. *app.* *ὀλλος* B. om. L. Gu. 1. pr. *ὀλλας* vulg. — 15) *color*] *colos* M. S. — 16) *appellatur*] *appellatus* L. Gu. 1. —

17) *propudiosa*] *propudiosam* L. Gu. 1. — 18) *pallulam*] *plaudam* B. *pullam* Gu. 1. — 19) *Sunt*] Praeposit Scal. *Quidam autem legunt in suaso et postea exhibet Nec desunt qui.* Secutus est nimirum schedas Festi, quas vide. — 20) *persuadetur*] *persuadentur* L. Gu. 1. pr. — 21) *alium*] *colorem* add. B. — 22) *homo*] om. B. *homo Romae anus* (sic) L. i. e. *Romanus*. — 23) *mitti dic.*] *dic. mitt.* L. — 24) *hostes*] om. L. B. — 25) *cog. transire*] *transire cog.* L. — 26) *super*] *supra* M. — 27) *his*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *iis* vulg. — 28) *putabant*] *putant* L. — 29) *et*] om. L. — 30) *Supernati*] Sic Gu. 2. S. *Supern.* vulg. — 31) *Suprem.*] *Suprem.* M. S. — 32) *quaedam*] om. B. — 33) *appellatur*] Sic M. B. Gu. 2. *appellabatur* vulg. — 34) *qui-*

Sororium tigillum appellatur³³ locus sacer in honorem Iunonis, quem Horatius quidam³⁴ statuerat causa sororis a se interfectae ob suam expiationem.

*Substillum*³⁵ tempus ante pluviam iam³⁶ paene uvidum³⁷, et post pluviam non persicum³⁸, quod iam stillaret, aut nondum desisset³⁹.

*Subeudes*⁴⁰ appellantur tabellae⁴¹, quibus⁴² tabulae inter se configuntur⁴³, quia, quo immittuntur, succiditur. Pacuvius:

Nec ulla subscus⁴⁴ cohibet⁴⁵ compagem.

*Sub corona venundari*⁴⁶ dicuntur⁴⁷ captivi, qui venundabantur coronati. Cato: *Ut populus potius ob rem bene gestam supplicatum eat, quam re male gesta coronatus⁴⁸ veneat.*

*Sublime*⁴⁹ est in altitudinem elatum, id autem dicitur a limine superiore, quia supra⁵⁰ nos est.

Succenturiare est explendae centuriae gratia supplere. Caecilius:

Nunc meae militiae astutia opus est succenturia.

Subrumari dicuntur hoedi, quum ad mammam admoventur, quia ea rumis vocatur, vel quia rumine trahunt lacte⁵¹ sugentes.

Subulo Tusce tibicen dicitur.

Subura regio Romae a pago Succusano⁵² vocabulum traxit, quod ei vicinum fuit.

Subverbustam verbum ustam significat.

*Soboles*⁵³ ab olescendo, id est crescendo dictae, ut adolescentes⁵⁴ et adultae⁵⁵ et indoles. Lucretius:

Sive virum soboles, sive est muliebris origo.

Subucula et⁵⁶ genus libi dicitur ex alica et⁵⁷ oleo et melle, et genus vestimenti.

*Sub vos placo supplico*⁵⁸.

Suffiseus folliculus testium arietinorum, quo utebantur pro marsupio a fisci similitudine dictus.

Subactus modo significat⁵⁹ molitus; modo victus⁶⁰; modo compulsus, ut quum dicimus, pecus sub arborem⁶¹ subactum; modo coactus.

Supplicia veteres quaedam sacrificia a supplicando vocabant.

*Sufes*⁶² consul lingua Poenorum. Calidius⁶³, *senatus*, inquit, *censuit referentibus sufetis*⁶⁴.

Sub vitem hastas iacere dicitur veles, quum eas sub manu sursum mittit⁶⁵. Lucilius:

Ut veles bonus sub vitem qui summisit hastas.

Veles autem *velitis* facit⁶⁶.

dam] om. L. Gu. 1. — 35) *Substillum*] *Substillium* L. — 36) *iam*] om. pr. — 37) *uvidum*] om. L. B. Gu. 1 pr. — 38) *persicum*] *siccum* L. — 39) *desisset*] *desisset* M. *deficisset* B. — 40) *Subeudes*] *Succedes* L. *Subeudae* B. — 41) *tabellae*] om. B. *tabulae* L. — 42) *quibus*] *quae* B. — 43) *configuntur*] Sic B. Gu. 1. 2. S. *confring.* M. *confing.* vulg. — 44) *subscus*] *suscus* B. *succus* L. Gu. 2. — 45) *cohibet*] *prohibet* L. B. — 46) *Sub. cor. ven.*] Sic exhibent glossam codd. et edit. pr. Scal. sua habet e schedis Festi, quas vide. — 47) *ven. dic.*] *dic. ven.* Gu. 1. — 48) *coronatus*] om. L. B. — 49) *Sublime*] *Sublimon* L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. — 50) *supra*] *super* L. B. Gu. 1. pr. — 51) *lacte*] Sic M.

Gu. 2. *lac* vulg. — 52) *Succusano*] *Succusinae* B. Gu. 1. (*e pago*) pr. — 53) *Soboles*] *Suboles* M. S. — 54) *adolescentes*] *adolescens* Gu. 1. — 55) *adultae*] *adultae* L. — 56) *et*] add. L. (*corrupte est*) B. M. Gu. 1. 2. pr. — 57) *ex alica et*] *et al. ex ol. B. pr. halica scripsit Scal.* — 58) *suppl.*] *pro suppl.* L. — 59) *modo sign.*] *sign. modo* B. — 60) *modo victus*] om. B. — 61) *arborem*] *arbore* L. B. Gu. 1. pr. S. — 62) *Sufes*] *Suffes* L. *Suffitus* B. — 63) *Calidius*] Sic M. Gu. 2. pr. S. *Cubidius* B. *Caecilius* L. Gu. 1. *Claudius* vulg. — 64) *sufetis*] *suffetis* L. B. M. — 65) *mittit*] *summittit* L. — 66) *facit*] *velox et levis armaturae miles est* add. L.

Sub vitem procliari dicuntur milites, quum sub vinea militari pugnant. Lucilius:

*Neque proclire in altum, procliari procul sub vite*¹.

Sub vincam iacere dicuntur milites, quum astantibus centurionibus² iacere coguntur sudes.

*Supparus*³ vestimentum puellare lineum, quod et subucula⁴, id est camisia⁵ dicitur. Afranius:

Puella non sum, supparo si induta sum.

Supat iacit, unde *dissipat* disiciit⁶, et *obsipat*⁷ obiicit⁸, et *insipat*, hoc est iniicit⁹.

Sutclae dolosae astutiae¹⁰ a similitudine¹¹ suentium dictae.

Suspectus a¹² suspicor venit et a¹³ suspicio.

Suopte suo ipsius, ut *meopte*¹⁴ meo ipsius, *tuopte* tuo ipsius.

*Strucs*¹⁵ genera liborum erant¹⁶, digitorum coniunctorum¹⁷ non¹⁸ dissimilia¹⁹, qui continebantur in transversum superiecta panicula²⁰.

*Struices*²¹ dicebant omnium rerum instructiones.

Struere antiqui dicebant pro augere, unde *instruere*.

Stroppus, quod Graece *στρούφιον* dicitur²², pro insigni habebatur²³ in capitibus sacerdotum; alii id coronam esse dixerunt.

*Strutheum*²⁴ membrum virile a salacitate passeris²⁵, qui Graece *στρουθός* dicitur²⁶, a mimis praecipue appellatur.

*Strenam*²⁷ appellabant, quae dabatur die religioso omnis boni gratia, a numero, quo significatur alterum tertiumque venturum similis commodi, veluti *trenam*, praeposita s litera, ut antiquis frequens usus erat.

Strebula lingua Umbrorum appellabant partes carnum sacrificatarum.

Stlata genus navigii latum magis, quam altum, et²⁸ a latitudine sic appellatum, sed ea consuetudine, qua *stloecum* pro locum et *stlitem* pro litem²⁹ dicebant³⁰.

Stlembus gravis, tardus, sicut Lucilius *pedibus*³¹ *stlembum* dixit equum pigrum³² et tardum.

Stipatores corporis custodes, quos antiqui *latrones* vocabant. *Stipati* enim ferro circumdant corpora regum.

Stipes fustis terrae defixus.

Stritavum antiqui dicebant pro tritavo.

Strigores densarum virium homines.

1) *procal sub vite*] *sub vite procal* L. B. — 2) *astant*, cent.] *cent. astant* L. B. — 3) *Supparus*] *Supparum* L. B. Gu. 1. pr. — 4) *subucula*] *subula* Gu. 1. pr. — 5) *id est camisia*] om. L. inclusit S. — 6) *disiicit*] *disiicit* L. M. Gu. 2. — 7) *obsipat*] *obstat* L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 8) *obsipat* pr. — 8) *obiicit*] *obiicit* L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 9) *iniicit*] *iniicit* M. Gu. 2. pr. — 10) *ast.*] *insidiae astut.* L. — 11) *a sim.*] *ad similitudinem* L. — 12) *a*] et a L. M. pr. — 13) *et a*] *a* om. Gu. 1. — 14) *meopte*] addit Gu. 1. haec: *es genera liberorum erant* (lac.) *similia quia continentur in transversum*. Corrupte translata sunt haec ex voce *Strucs*. Edit. principis haec ita exhibet: *es genera liberorum erant di* (lac.) *coniunctorum similia qui continentur in transversum* (lac.) *ectu panicula*. — 15) *Strucs*] om. glossam L. B., corrupte antecedentibus annexam in Gu. 1. pr. — 16)

erant] Sic M. Gu. 2. *sunt* vulg. — 17) *coniunctorum*] *coniunctae* Gu. 2. — 18) *non*] om. Gu. 2. — 19) *dissimilia*] *similia* M. Gu. 2. — 20) *qui cont.* etc.] Sic M. Gu. 2. *qui superi. pan. in transv. continentur* vulg. — 21) *Struices*] *Strui* L. B. Gu. 1. *Struitions* pr. — 22) *quod Graece στροφ. dic.*] Sic Gu. 2. pr. *quod Gr. dic. στροφ.* B. M. S. *στροφ.* om. L. Gu. 1. — 23) *habebatur*] Sic M. Gu. 2. *ponebatur* vulg. — 24) *Strutheum*] Sic scripsi hanc glossam e Gu. 2., quocum plurimum consentiunt reliqui codd. et edit. princ. Scaliger ea edidit, quae sunt in schedis Festi, quas vide. — 25) *passeris*] L. Gu. 1. *asseris*. — 26) *qui — appellatur*] om. L. *στρουθον* B. om. *στρουθός* L. Gu. 1. — 27) *Strenam*] Sic scripsi hanc glossam e M. Gu. 2., quibuscum plura fere consentiunt B. Gu. 1. pr., nisi quod Iacunas exhibent multorum verborum. Nam B. ita exhibet: *renam*

Strigae appellantur³³ ordines rerum inter se continuate³⁴ collocatarum a stringendo dictae.

Status dies vocatur iudicii³⁵ causa constitutus.

Satura et cibi genus dicitur ex variis rebus conditum, et lex multis aliis conferta legibus, et genus carminis, ubi de multis rebus disputatur.

Statae matris simulacrum in foro colebatur.

Stalagmium genus ornamenti³⁶ aurium. Caecilius:

Ex aure eius stalagmium domi habeo.

Stolidus stultus.

Stuprum pro turpitudine antiqui dixerunt, unde est in carmine:

*Foede stuprcque castigor cottidie*³⁷.

Stura flumen in agro Laurenti est.

Sterilum sterilem.

Stultorum feriae appellabantur Quirinalia, quod eo die sacrificabant³⁸ hi³⁹, qui sollemni die aut non potuerunt rem divinam facere, aut ignoraverunt.

Sanqualis avis⁴⁰, quae ossifraga dicitur.

Sacrima appellabant mustum, quod Libero⁴¹ sacrificabant pro⁴² vineis et vasis et ipso vino conservandis; sicut *praemetium*⁴³ de spicis, quas primum messuissent, sacrificabant Cereri.

Sacrificulus rex appellatus est, qui⁴⁴ ea sacra, quae reges facere assueverant⁴⁵, fecisset.

Sacella dicuntur loca diis sacrata⁴⁶ sine tecto.

Sacrosanctum dicebatur, quod iureiurando interposito erat institutum, ut, si⁴⁷ quis⁴⁸ id⁴⁹ violasset, morte poenas⁵⁰ penderet.

Sacratae leges dicebantur, quibus sanctum⁵¹ erat, ut, si quis adversus⁵² eas fecisset, sacer alicui deorum esset cum familia pecuniaque.

Seclusa sacra dicebant, quae Graeci *μυστήρια*⁵³ appellabant⁵⁴.

Scena sive *sacna* dolabra pontificalis.

Sarissu hasta⁵⁵ Macedonica.

Sacer mons trans Anienem fluvium ultra tertium miliarium appellatur, quia Iovi fuerat consecratus.

*Sacrani*⁵⁶ appellati sunt⁵⁷ Reate orti⁵⁸, qui ex Septimontio Ligures Siculosque exegerunt, dicti *Sacrani*⁵⁹, quod vere sacro sint⁶⁰ nati.

appellatur dabatur (lac.) *dicere strena* (lac.) *osce omnis boni* (lac.) *a numero* (lac.) *significatur vultu trenam praeposita s littera antiquis frequens usus erat.* Gu. 1. ita: *Strenam appellabant* (lac.) *dabatur dicere* (lac.) *oso* (lac.) *hominis boni a numero significatur alterum* etc. ut in contextis posuimus. Edit. princ. haec: *renam appellabant* (lac.) *dabatur* (lac.) *dicere* (lac.) *oso hominis boni* (lac.) *a* (lac.) *numero* (lac.) *significatur* etc. ut nos scripsimus. Scalig. exprimendas curavit schedas Festi, quas vide. Om. glossam L. — 28) *et*] om. B. — 29) *litem*] *lite* M. — 30) *dicentur*] om. L. — 31) *pedibus*] om. B. — 32) *pigrunt*] *pedibus pigr.* B. — 33) *appellantur*] *appellabantur* S. — 34) *continue*] *coniunctae* L. B. Gu. 1. pr. S. — 35) *causa*] om. B. — 36) *ornamenti*] add. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. om. vulg. et Scal. *inaurium*. — 37) *cottidie*] Sic Gu. 2. *quotidie* L. B. M. Gu. 1. pr.

quotidie vulg. *cotidie* S. — 38) *sacrificabant*] Sic L. B. Gu. 1. 2. S. *sacrificant* vulg. — 39) *hi*] Sic B. M. Gu. 2. pr. *ii* vulg. — 40) *avis*] *dicitur* add. L. — 41) *Libero*] *patri* add. L. — 42) *pro*] om. B. — 43) *praemetium*] Sic B. M. Gu. 1. 2. *primitium* L. *praemessium* vulg. *praemessum* S. — 44) *qui*] *cum* L. — 45) *assueverant*] *debuerant* L. — 46) *sacrata diis*] *diis sacr.* B. *sacra diis* L. — 47) *si*] om. L. Gu. 1. S. — 48) *quis*] *qui* S. — 49) *id*] om. L. B. Gu. 1. pr. S. — 50) *mort. poen.*] *poen. mort.* B. — 51) *sanctum*] Sic M. Gu. 2. *sancitum* vulg. — 52) *adversus*] *adversum* pr. — 53) *μυστήρια*] om. Gu. 1. — 54) *appellabant*] Sic M. Gu. 2. *appellanti* vulg. — 55) *hasta*] *est hasta* L. — 56) *Sacrani*] *Sacerani* L. B. Gu. 1. pr. *Sacrati* M. — 57) *app. sunt*] *sunt* app. B. — 58) *orti*] *id est genti* add. L. — 59) *Sacrani*] *Sacerani* Gu. 1. pr. — 60) *sint*] *sunt* Gu. 1.

Sagmina dicebant herbas verbenas¹, quia ex² loco sancto arcebantur legatis proficiscentibus ad foculus faciendum bellumque indicendum, vel a sanciendo, id est confirmando. Naevius:

Scapos³ atque verbenas sagmina sumpserunt.

Sagaces appellantur sollertis acuminis, unde etiam⁴ canes indagatores sagaces sunt appellati.

Saga quoque dicitur mulier perita sacrorum⁵, et vir sapiens, producta prima syllaba propter ambiguitatem evitanda.

Scapta vinea⁶ putata, id est pura facta, unde et virgulae abscisae⁷ sarmenta.

Sarpere enim antiqui pro purgare ponebant⁸.

Sarte ponebant pro integre. Ob quam causam opera publica, quae locantur, ut integra praestentur, sarta tecta vocantur⁹. Etenim *sarcire* est integrum facere.

Sarra Epiros insula¹⁰.

Sardare intelligere¹¹. Naevius:

Quod bruti nec satis sardare queunt.

Sarcito damnum solvito.

Sargus piscis genus in mari Aegypto.

*Saturnus*¹² Saturnus.

Sas suas. Ennius:

Virgines nam sibi¹³ quisque domi Romanus habet sas.

Sam eam. Idem¹⁴ Ennius:

Nec¹⁵ quisquam philosophiam

Insomnis vidit prius, quam sam discere coepit¹⁶.

Sapsu ipsa. Idem Ennius:

Quo res sapsu loco scse ostentat.

Scacca res dicitur mala, quasi sinistra; *σκακόν*¹⁷ enim Graece sinistrum dicitur.

Saperda genus pessimi piscis.

Sandaraca coloris genus¹⁸. Naevius:

Merula sandarucino ore¹⁹.

*Sambuca*²⁰ organi genus, a quo sambucistriae²¹ dicuntur. Machina quoque, qua urbs expugnatur, similiter vocatur. Nam ut in organo chordae, sic in machina intenduntur funes.

Sammites ab hastis appellati sunt, quas Graeci *σαμνια*²² appellant²³; has enim ferre assueti erant; sive a collo Samnio, ubi ex Sabinis adventantes considerunt.

Salaria via Romae est appellata, quia per eam Sabini sal a mari²⁴ deferebant.

1) verbenas] que add L. — 2) quia ex] quae om. ex L. — 3) Scapos] Scapas Gu. 2. Scabos L. B. M. Gu. 1. pr. S. — 4) unde etiam] ut etiam pr. etiam om. Gu. 1. et L. — 5) perita sacr.] sacer. pr. B. — 6) vinea] vineta S. — 7) abscisae] Sic L. B. M. Gu. 2. abscissae vulg. — 8) ponebant] dicebant S. — 9) vocantur] dicuntur Gu. 1. — 10) Sarra Epiros insula] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. Sarra pilos insula. Bis haec glossa est in vulg. Sed cfr. A. Gell. XIV, 6. — 11) intel] est intel. L. — 12) Saturnus] Haec glossam exhibent codd. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Omisit Scal. et vulg. Saturnus L. B. Satsrinus Gu. 1. Quod scripsimus

est e Gu. 2. M. pr. — 13) sibi] om. B. sibi; (sic) M. — 14) Idem] idemque Gu. 1. id est pr. — 15) Nec] ne B. M. Gu. 1. 2. pr. Unde haud dubie nec legendum est, ut exhibent schedae Festi. Scal. scripsit neque. — 16) coepit] coeperit B. — 17) σκακόν] om. L. Gu. 1. pr. — 18) col. gen.] Sic Gu. 2. gen. col. vulg. — 19) ore] Sic L. M. Gu. 2. pr. S. colore vulg. — 20) Sambuca] Sabina L. Sambina B. Gu. 1. Sambila M. Gu. 2. — 21) sambuc.] sambiste L. sambic. B. M. Gu. 1. 2. — 22) σαμνια] Sic Dac. sapia Gu. 2. γαμνια M. Scal. et vulg. Graeci app. σαμνίνα B. om. L. Gu. 1. pr. — 23) appellant] appellabant M. — 24) a] om. L. — 25)

Salaciam dicebant deam aquae, quam putabant salum ciere, hoc est mare movere. Unde Ovidius:

Nymphaeque salaccs;

quo vocabulo poetae pro aqua usi sunt²⁵. Pacuvius:

Hinc saevitiam salaciae fugimus.

Salutaris porta appellata est ab aede Salutis, quae ei proxima fuit.

Spondere putatur dictum, quod sponte sua, id est voluntate promittatur.

Salentini a sale²⁶ sunt appellati.

Seculares ludi apud Romanos post centum annos fiebant, quia seculum centum annos extendi existimabant.

Scutulum tenue et macrum et in quo tantum exilis pellicula cernitur.

Squidulum incultum et sordidum, quod proxime similitudinem habeat²⁷ squamae piscium, sic appellatum.

Squarrosi ab eadem²⁸ squamarum similitudine dicti, quorum cutis exurgit²⁹ ob assiduam illuviem. Lucilius:

Faronum³⁰ ac rupicum³¹ squarrosa incondita rostra.

Schoeniculae appellantur meretrices propter usum unguenti³² schoeni, quod est pessimi generis.

Scorta appellantur meretrices, quia ut pelliculae subiguntur³³. Omnia namque ex pellibus facta scortea appellantur.

Scortes, id est pelles testium arietinorum³⁴ ab eisdem pellibus dicti³⁵.

Scandulaca genus herbae frugibus inimica³⁶, quod eas³⁷ velut edera implicando necat.

Scaptensula locus, ubi argentum effoditur in Macedonia, dictus a foliando. Namque Graece³⁸ *σκάπτειν*³⁹ fodere⁴⁰ dicitur. Lucretius:

Quales exspiret⁴¹ scaptensula subter odorcs.

Spara parvissimi⁴² generis iacula a spargendo dicta. Lucilius:

Tum spara, tum murices portantur tragula porro.

*Spira*⁴³ dicitur et basis columnae unius tori aut duorum, et genus operis pistorii⁴⁴ et funis nauticus ab eadem omnes⁴⁵ similitudine. Ennius vero hominum multitudinem *spiram* vocavit.

*Spectu*⁴⁶ sine praepositione Pacuvius posuit⁴⁷.

*Spetile*⁴⁸ caro quaedam proprii cuiusdam habitus infra umbilicum suis.

*Spicil*⁴⁹ quoque sine praepositione dixerunt antiqui.

Spirillum barba caprae appellatur.

poetae — usi sunt] poeta — utitur B. — 26) sale] Sic Gu. 2. solo vulg. solo Gu. 1. — 27) habeat] habet L. — 28) eadem] earum B. — 29) exurgit] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. exturget vulg. — 30) Faronum] Faronum L. B. S. — 31) rupicum] naxicum L. rupicum M. Gu. 1. 2. pr. — 32) unguenti usum] unguentum pro utroque voc. Gu. 1. — 33) subiguntur] Sic M. Gu. 2. subigantur vulg. — 34) arietinorum] arietum B. — 35) dicti] dictae L. M. S. — 36) inimica] Sic L. B. Gu. 2. pr. inimica M. S. inimicum vulg. — 37) eas] eis L. — 38) Namq. Gr.] Sic L. M. Gu. 2. Gr. namque B. Gu. 1. pr. et vulg. — 39) σκάπτειν] om. L. Gu. 1. οα-

πειν B. — 40) fodere] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. effodere vulg. — 41) exspiret] expirat L. — 42) parvissimi] Sic M. Gu. 2. minimi vulg. ex correctione. Nam parvissimi est etiam in schedis Festi, unde locum sic laudat Ruddim. Inett. Ling. Lat. T. I. p. 173. not. 28. — 43) Spira] Sic glossam exhibent codd. et edit. princ. Scallig. exscriptis schedas Festi. — 44) operis pist.] pist. op. pr. — 45) omnes] om. B. — 46) Spectu] Specto L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 47) Pacuv. pos.] pos. Pac. L. — 48) Spetile] Spetile pr. et B. in marg. qui in textu exhibet Spicillae. — 49) Spicil] om. glossam L. Gu. 1. Schedas Festi expressit S.

*Spintirnix*¹ genus avis turpis figurae; ea Graece dicitur *σπινθαρίς*².

*Scraptae*³ nugariorum ac despiciendarum mulieres.

*Scrutillus*⁴ venter suillus⁵ condito farre expletus.

*Spinter*⁶ armillarum genus, quo mulieres utebantur brachio summo sinistro.

Scrupi dicuntur aspera saxa et difficilia atrectatu⁷, unde scrupulosam rem dicimus, quae aliquid in se habet asperi.

*Scrautum*⁸ pelliceum, in quo sagittae reconduntur⁹, appellatum ab eadem causa, qua scortum.

*Σκῦρος*¹⁰ enim Graece pellis dicitur¹¹, unde¹² scuticae¹³ et scuta, quia non sine pellibus sunt.

Sceleratus campus appellatur proxime portam Collinam¹⁴, in quo virgines Vestales, quae incestum fecerunt¹⁵, defossae¹⁶ sunt.

*Sceleratus*¹⁷ vicus Romae appellatur, quod, quum Tarquinius Superbus interficiendum curasset Servium¹⁸ regem, socerum suum, corpus eius iacens filia carpento supervecta¹⁹ sit, prope-rans in possessionem domus paternaec.

Scelerata porta, quae et Carmentalis dicitur, vocata, quod per eam sex et trecenti Fabii²⁰ cum clientium²¹ millibus quinque egressi adversus Etruscos ad annem Cremeram omnes sunt interfecti²².

Schedia genus navigii inconditum, id est²³ trabibus tantum inter se nexis²⁴, unde mala poemata schedia appellantur.

Serus natura vel habitus ex Graeco *ζῆτις*²⁵ vocatur.

*Simpludiareu*²⁶ funera, quibus ludos adhibebant.

Sextertius dicitur quarta pars denarii, quo tempore is decussis valebat, id est²⁷ dupondius.

*Sex millium et ducentorum hominum*²⁸ legionem primus Gaius²⁹ Marius conscripsit³⁰, quum ante³¹ quatuor millium fuisset, unde etiam³² quadrata appellabatur³³.

Sibus callidus sive³⁴ acutus.

Sed pro sine inveniuntur³⁵ posuisse antiqui.

*Sybinum*³⁶ appellant³⁷ Illyrii³⁸ telum venabuli simile. Ennius:

*Illyrii restant sicis sybinisque*³⁹ fodentes.

Sediculum sedile.

*Sudiculum*⁴⁰ genus flagelli dictum, quod vapulantes sudantes⁴¹ facit.

1) *Spintirnix*] Sic B. M. Gu. 2. *Spintirnix* S. *Spintirnis* pr. *Spintirnix* L. *Spintirnix* vulg. — 2) *ea Gr. dic. σπινθαρίς*] Sic B. Gu. 2. *ea Gr. dicitur, ut ait Santra σπινθαρίς* M. om. Graecum L. (a verbis *ea Gr. — σπινθ.*) Gu. 1. pr. — 3) *Scraptae*] *Sartae* L. B. M. Gu. 1. 2. — 4) *Scrutillus*] Sic L. Gu. 2. Dac. *Serubillus* B. *Sorutillus* Gu. 1. S. *Sartutillus* pr. om. M. — 5) *suillus*] *suille* Gu. 1. pr. — 6) *Spinter*] *Spinther* S. — 7) *atrectatu*] *tractatu* B. — 8) *Scrautum*] *Soranteum* L. *Scrantrum* B. *Serateum* Gu. 1. *Seranteum* pr. *Scorteum* S. At vide Dacer. — 9) *reconduntur*] *reponuntur* B. — 10) *Σκῦρος*] om. L. Gu. 1. *σκῦρος* B. — 11) *dicitur est* B. — 12) *unde*] *enim* add. B. — 13) *scut.*] *et scut. L. scyticae alias scyticae B. scytice M.* — 14) *proxime portam Coll.*] *proximus portae collinae* B. — 15) *fecerunt*] *fecerant* B. — 16) *defossae*] *vivae def. L.*

B. S. — 17) *Sceleratus*] Videtur hanc glossam M. omittere, nam nihil commemorat Cramerus V. Cl. is qui hunc cod. contulit. — 18) *Servium*] *Tullium* add. L. *Servilium* B. — 19) *supervecta*] *subvecta* B. pr. — 20) *Fabii*] *Favii* M. Gu. 2. — 21) *clientium*] *clientibus* L. B. Gu. 1. — 22) *omnes sunt int.*] *interf. sunt om.* B. — 23) *id est*] om. B. — 24) *nexis*] *factum* add. vulg., sed om. Gu. 2. recte. — 25) *ζῆτις*] *evin* B. Gu. 2. M. *hexin* pr. *Sexus naturae ex graeco vel habitus evin vocatur M.* — 26) *Simpludiareu*] Sic Gu. 2. S. *Simpludearia* L. *Simpludeara* B. *Simpludearea* L. — 27) *id est*] om. L. B., qui exhibet *epondius*. — 28) *hominum*] om. B. *primus C. Mar. leg. hoc ord. vulg.* Nos secuti sumus Gu. 2. — 29) *Gaius*] Sic M. Gu. 2. C. vulgo. — 30) *conscripsit*] *descripsit* L. Gu. 1. pr. *instituit* B. — 31) *antea*] *a natura* Gu. 1. — 32) *unde etiam*] *et*

*Sectarius verveæ*⁴², qui gregem agnorum praecedens ducit.

Secespitam alii securim, alii dolabram aeneam, alii cultellum esse⁴³ putant.

*Sicilicum*⁴⁴ dictum, quod semunciam secet.

Sessiones narrationes.

*Sicilices*⁴⁵ hastarum spicula lata. Ennius:

Incedit veles vulgo sicilicibus latis.

Sectio persecutio iuris.

Secundae res non a numero dicuntur, sed quia, ut velimus, sequantur.

Sinciniam cantionem⁴⁶ solitariam.

Sectores et qui secant dicuntur et qui empta sua persequuntur⁴⁷.

Sicyonia genus calciamenti. Lucilius:

Et pedibus laeva sicyonia demit honesta.

Simultas id est⁴⁸ odium⁴⁹ dicta ex contrario, quia minime sint⁵⁰ simul; potest et a simulatione dicta existimari, quia simulata⁵¹ loquuntur ad invicem.

*Sementivae*⁵² feriae fuerant institutae, quasi ex iis⁵³ fruges⁵⁴ grandescere possint.

Simpulum vas parvulum⁵⁵ non dissimile cyatho, quo vinum in sacrificiis libabatur⁵⁶; unde et mulieres rebus divinis deditae simpulatrices dicuntur⁵⁷.

Senaculum locus senatorum.

Scntinare satagere, dictum a sentina navis, quam quis, ut aqua liberet, evacuare contendit; itaque *sentinare* est⁵⁸ subtiliter periculum vitare. Caecilius:

Capit consilium, postquam sentinat satis.

Sentes spinae. Afranius:

*Quam*⁵⁹ *sentiosa verba pertorquet turba!*

hoc est spinosa⁶⁰.

*Scenasas*⁶¹ Sabini coenas dicebant. Quae autem nunc prandia sunt, coenas⁶² dicebant, et pro coenis vespernas appellabant.

Segnitia dicitur, quod sit⁶³ sine nitendo quid⁶⁴ utile aut honestum. Terentius:

*Enimvero, Dave, nihil loci est*⁶⁵ *segnitiae neque socordiae*⁶⁶.

Signare significat modo scribere, modo annulo signa⁶⁷ imprimere⁶⁸, modo pecora signis notare.

unde etiam B. — 33) *quadr. app.*] Sic Gu. 2. *app. q.* vulg. — 34) *sive*] Sic Gu. 2. *vel* vulg. — 35) *inveniuntur — antiqui*] *invenitur — antiquos* B. — 36) *Sybinam*] *Subinam* L. *Sibinam* B. pr. *Sabinam* Gu. 1. — 37) *appellant*] *appellabant* L. — 38) *Illyrii*] *Illyrici* L. B. (qui idem mox ita exhibet) S. — 39) *syb.*] *sibin.* M. *sab.* Gu. 1. — 40) *Sediculum*] Sic L. S. *Seduculum* M. Gu. 1. 2. pr. *Sediculam* B. Vitium ortum est e precedente glossa, in qua est e cod. Lips. *Sediculam sedile dixerunt a sedendo. Sedienculam* ibidem exhibent B. pr. — 41) *sudantes*] *sudare* L. — 42) *verveæ*] *verbix* M. *verbeæ* Gu. 2. — 43) *esse*] add. Gu. 2. M. — 44) *Sicilicum*] *Silicum* B. M. Gu. 2. pr. *Stlicum* Gu. 1. — 45) *Sicilices*] *Silices* B. M. idem codd. mox *sicilibus*, quod mutavi in *sicilicibus*. — 46) *cantionem*] *cantationem* B. — 47) *persequuntur*] *persecuntur* M.

Gu. 1. pr. — 48) *id est*] om. B. — 49) *odium*] *latens* add. L. — 50) *sint*] *sunt* pr. om. B. — 51) *simulata*] *simulate* S. — 52) *Sementivae*] Sic M. Gu. 2. *Sementivae* vulg. — 53) *iis*] *his* B. Gu. 2. pr. *is* M. — 54) *fruges*] *glandes* add. B. — 55) *parvulum*] Sic M. Gu. 2. *parvum* vulg. — 56) *libabatur*] *libatur* B. — 57) *simp. dic.*] *dic. simp. L.* dicuntur om. M. — 58) *est*] add. M. Gu. 2. om. vulg. — 59) *Quam*] om. B. — 60) *hoc est spinosa*] add. Gu. 2. — 61) *Scenasas*] Sic M. Gu. 2. S. *Scenas* vulg. — 62) *coenas dicebant*] L. B. M. Gu. 1. 2. *habebant* vulg. — 63) *sit*] om. L. Gu. 1. S. *quod sine incendio sit* B. — 64) *quid*] om. L. Gu. 1. pr. — 65) *loci*] om. vulg. Exhibent autem codd. et ed. pr. — 66) *soc.*] *sec.* L. — 67) *signa*] *significat* B. — 68) *imprimere*] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. *premere* vulg.

Septimontium appellabant diem festum, quod in septem locis faciebant¹ sacrificium, Palatio, Velia, Fagutali, Subura², Cermalto, Oppio³ et Cispio.

Siparium genus veli mimicum⁴.

*Scliquastru*⁵ genus sedilium.

*Silus*⁶ appellatur naso sursum versus et repandus, unde galeae quoque a similitudine silae dictae sunt.

Scrilla navigia Istrica, quae lino ac⁷ sparto condensantur, a conserendo et contextendo dicta.

Sullis si vultis. Ennius:

Pandite sulli⁸ genus et corde relinquite sonnum.

*Serius*⁹ Accius a *sero* comparavit, ait enim:

Ne, si forte paulo, quam tu, veniam serius.

Spondere ponebatur pro dicere, unde et *respondere* adhuc manet, sed postea usurpari coeptum est in promissu⁹.

Subditus iudex dicitur¹⁰, qui loco mortui datur iis, qui eum habuerant¹¹ iudicem in aliqua re vel lite.

Scaptia tribus a nomine urbis Scaptiae appellatur¹².

Sabatina a lacu Sabate¹³ dicta¹¹.

Sabini a cultura¹⁵ deorum dicti, id est ἀπό τοῦ σέβεισθαι¹⁶.

Silere tacere significat, ficto verbo¹⁷ ab¹⁸ s litera, quae initium et nota silentii¹⁹ est.

Sauqualis porta appellatur proxima aedi Sanci²⁰.

Stiricidium quasi stillicidium²¹, quum stillae concretae frigore cadunt. Stiria enim principale²² est, stilla diminutivum.

Servorum dies festus erat Idibus Augusti, quod eo die rex Tullius, filius ancillae, aedem Dianae dedicavit²³.

Sacramentum dicitur, quod iurisiurandi²⁴ sacratione interposita geritur.

Sircmps dicitur quasi similis²⁵ res ipsa. Habetur hoc²⁶ in libris Catonis.

Spatiatorum pro errore²⁷ Cato posuit.

*Stata*²⁸ dicebantur sacrificia, quae certis diebus fiebant²⁹. Cato: *sacra stata, sollemnia, sancta descruisti*.

*Sollemniu*³⁰ sacra dicuntur, quae certis temporibus fiebant.

1) faciebant] fiebat B. — 2) Subura] Sabura L. B. Sabina pr. — 3) Oppio] Celio Optio L. B. Celioppio pr. — 4) mimicum] minutum L. B. Atque ita fortasse scribendum. — 5) Seliq.] Siliq. L. — 6) Silus] Nos glossam dedimus e codd. et edit. pr. Scal. sequitur schedas Festi. — 7) ac] et B. — 8) Serius] om. glossam L. — 9) promissu] Sic M. Gu. 2. pr. promissum L. promisso B. Gu. 1. S. — 10) iudex dic.] Sic Gu. 2. dic. iud. vulg. — 11) habuerant] habuerint B. — 12) appellatur] appellantur L., qui add.: quae est in Campania. — 13) Sabate] Sabata M. — 14) dicta] tribus add. L. — 15) cultura] cultu L. — 16) ἀπό τοῦ σέβεισθαι] Sic S. M. Gu. 2. om. Gu. 1. B., qui in marg. exhibet σέβεισθαι. Sevini L. apo tu sebein pr. ut vulg. — 17) ficto verb.] verb. fict. B. — 18) ab] a M. — 19)

quae in etc.] Sic vulg. quae est notu silentii L. S. nota silentium (sic) B. Gu. 1. pr. nota silentii est. — 20) aedi Sanci] Sic scripsi ex optimorum codd. vestigiis, quorum M. habet aedis sancis; Gu. 2. aedis ancis. Scal. in marg. e cod. notat aedi sangi. Vide Dacer. acibus Anci L. B. S. aedis Anci vulg. aedis Ancii regis L. om. L. Gu. 1. — 21) stillicid.] stillicid. B. Gu. 1. — 22) principale] principalis L. B., qui om. est. — 23) aedem Dianae dedicavit] Sic Gu. 2. aedem Dianae, omisso verbo M. aedem dedicavit Dianae B. natus est pro his exhibent L. Gu. 1. pr. S. — 24) iurisiurandi] Sic Gu. 2. S. iusjur. vulg. — 25) similis] similiter L. B. — 26) hoc] om. pr. — 27) errorem] errorem B. — 28) Stata etc.] om. glossam Gu. 1. — 29) fiebant] fiant M. — 30) Sollemnia] om. glossam Gu. 1. — 31) proeliari di-

Serra procliari dicitur³¹, quum assidue acceditur recediturque, neque ullo consistitur tempore³².
Sacramentum acs significat, quod poenae nomine penditur.

Scholae dictae sunt ex Graeco³³ σχολή, a vacatione, quod ceteris rebus omissis vacare liberalibus studiis pueri debent.

Silatum antiqui pro eo, quod nunc ientaculum dicimus, appellabant, quia ieiuni vinum sili conditum ante meridiem³⁴ absorbent.

Strappi vocabantur³⁵ in pulvinaribus fasciculi de verbenis facti, qui pro deorum capitibus ponebantur.

Secespita cultrum ferreum ob longum manubrio eburneo, rotundo, solido, vincto ad capulum argento auroque³⁶ fixum³⁷, clavis aeneis, aere³⁸ Cyprio, quo Flamines, Flaminicae³⁹ virgines pontificesque ad sacrificia utebantur. Dicta autem est secespita a secando.

*Secivum*⁴⁰ libum est, quod secespita secatur⁴¹.

Suffimenta dicebant, quae faciebant ex faba milioque molito⁴² mulso sparso. Ea diis eo tempore dabantur, quo uvae calcatae prelo premebantur.

Serpisit antiqui pro serpsit usi sunt⁴³. Inde serpulae dictae, quas nunc serpentes dicimus ex Graeco, quia⁴⁴ illi ἐρπετά, nos pro aspiratione⁴⁵ eorum s litera posita, ut ἕξ sex⁴⁶, ἐπτὰ septem⁴⁷.

Suffibulum vestimentum album, praetextum, quadrangulum, oblongum⁴⁸, quod in capite Vestales virgines⁴⁹ sacrificantes habebant, idque⁵⁰ fibula comprehendebatur.

Summanalia liba farinacea⁵¹ in modum rotae ficta⁵².

*Sanates*⁵³ dicti sunt, qui supra infraque Romam habitaverunt; quod nomen ideo his est⁵⁴ inditum⁵⁵, quia⁵⁶, quum defecissent a Romanis, brevi post in amicitiam quasi sanata mente redierunt.

Sanctae Vestae sacerdotes constitutae erant⁵⁷, ut populus pro sua quisque parte haberet⁵⁸ ministram sacrorum, quia civitas Romana in sex erat⁵⁹ distributa partes: in primos secundosque⁶⁰ Titienses⁶¹, Ramnes⁶², Luceres.

Sublucare arbores est ramos earum supputare, et veluti subitus lucem mittere; *conlucare*⁶³ autem succisis arboribus locum luce implere⁶⁴.

Spurcum vinum dicebant⁶⁵, quum aqua admixta, aut igne tactum erat, mustumve⁶⁶, antequam defervescat.

citur] *proelia dicantur* B. Gu. 2. — 32) *cons. temp.*] *temp. cons.* L. B. M. pr. — 33) *Graeco σχολή*] Sic B. σχολήσῶ vulg., unde edit. princ. omissa Graeca voce exhibet vaco. Sed omi Graecum L. M. Gu. 1. 2. — 34) *meridium*] *diem* B. — 35) *vocabantur*] *appellabantur* Gu. 1. — 36) *argento auroque*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. *auro argentoque* vulg. — 37) *fixum*] *fixo* L. pr. S. *fixa* Gu. 1. — 38) *aere*] *ex aere* B. — 39) *flaminicae*] *flaminicaeque* L. — 40) *Secivum*] *Secium* L. B. Gu. 1. S. — 41) *secatur*] *secabatur* L. B. Gu. 1. — 42) *molito*] *molitio* pr. S. — 43) *usi sunt*] *ponbant* B. — 44) *quia*] Sic M. Gu. 2. *quod* vulg. — 45) *pro asp.*] *per aspirationem* Gu. 1. — 46) ἕξ *sex*] *sex* ἕξ B. om. ἕξ Gu. 1. *hex* pr. *sex* om. pr. — 47) ἐπτὰ *septem*] *septem* om. M. pr. et exhibet *hepta*. ἐπτὰ om. Gu. 1. *ex Gr. sept.* om. L.

— 48) *oblong.*] *long.* L. — 49) *virgines*] om. L. — 50) *idque*] *id quod* Gu. 1. — 51) *farinacea*] *farinacia* pr. — 52) *ficta*] om. Gu. 1. — 53) *Sanates*] Sic glossam exhibent codd. et edit. princ. Scalig. dedit, quae sunt in schedis Festi. 54) *his est*] *est iis* B. *iis* om. Gu. 1. — 55) *inditum*] *indictum* L. pr. — 56) *quia*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *qui* vulg. — 57) *erant*] *fuerant* B. *sunt* S. — 58) *parte haberet*] *haberet parte* L. — 59) *erat*] *est* S. — 60) *secundosque*] *secundos ac tertios* L. — 61) *Titienses*] *Titinenses* B. *Tutinsens* L. — 62) *Ramnes*] *Ramnenses* B. — 63) *conlucare*] *collucare* B. Gu. 1. — 64) *luce implere*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *impl. luce* vulg. — 65) *dicebant*] om. L. — 66) *mustumve*] *mustumque* Gu. 1.

Sacrificium, quod fiebat Romae in monte Palatino¹, *Palatuar* dicebatur².
Sistere fauu quum dicerent³, significabatur⁴ lectisternia certis in fano locis componere.
*Serpula*⁵ *serpserit* quum legitur apud Messalam significat serpens irreperit.
Solino intelligitur consulo.
Stipatores, id est custodes cuiusque⁶ corporis, dicti sunt a *stipe*, quam accipiebant mercedis nomine.
*Solicitare*⁷ est solo citare, id est ex suo loco⁸ movere. Solum autem quin significet locum, quis dubitet⁹, quum exsules quoque dicantur loco patriae suae puls⁷.

LIBER XVIII.

*Terentum*¹⁰ locus¹¹ in campo Martio dictus, quod eo loco ara Ditis patris terra¹² occultaretur.
*Tauri*¹³ appellabantur¹⁴ ludi in honorem deorum inferorum facti. Instituti autem videntur hac de causa. Regnante Superbo Tarquinio¹⁵ quum magna incidisset pestilentia in mulieres gravidas, quae fuerat facta ex carne diu vendita¹⁶ populo taurorum, ob hoc diis inferis¹⁷ instituti¹⁸ et *Taurii*¹⁹ vocati sunt.
Talassionem in nuptiis Varro ait signum esse lanificii²⁰. *Talassionem* enim²¹ vocabant *quasillum*²², qui alio modo vocatur²³ *calathus*, vas utique ipsi²⁴ lanificiis²⁵ aptum.
Taurus vaccas steriles dici existimatur²⁶ hac de causa, quod non magis pariant. quam tauri²⁷.
Todi genus avium parvarum. Plautus:
*Cum extortis talis, cum todillis*²⁸ *crusculis*.
*Tibilustria*²⁹ dies appellabant³⁰, in quibus agna³¹ tubas lustrabant.
Tuditantes significat³² negotium tundentes³³, id est agentes. Lucretius:
Nec tuditantia rem cessant extrinsecus ullam.

1) *Palatino*] *Pallatio* M. Gu. 2. pr. — 2) *dicebatur*] *dicebant* M. *dicebantur* Gu. 2. — 3) *dicerent*] *diceretur* L. — 4) *significabatur*] *significabat* B. — 5) *Serpula*] Sic glossam exhibent codd. et edit. pinc. Scal. sequitur schedas Festi. — 6) *cuiusque*] *cuiuscunque* L. — 7) *Solicitare*] *Solliciti*. M. Gu. 2. — 8) *loco*] Sic L. B. Gu. 2. S. *solo* vulg. — 9) *dubitet*] Sic L. B. M. Gu. 2. *dubital* vulg. Adduntur in cod. Lips. hae glossae: *Supernum mare adriaticum, quia sit a superiori parte.* — *Sinus maiores recessus maris, ut Caspius. Arabicus. Indicus.* — *Sabei molles, a sabis, qui sunt sub molli aere.* — *Simus id est curvus et pressus naribus ut simae capellae.* — *S litera antiquitus frequens erat.* — 10) *Terentum*] *Terentus* pr. — 11) *locus*] om. Gu. 1. — 12) *terra*] *in terra* L. B. Gu. 1. pr. — 13) *Taurii*] *Tauri* L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 14) *appellabantur*] *appellantur* B. M. — 15) *Sup. Tarq.*] Sic L. M. Gu. 1. 2. S. *Targ. Sup.* vulg. — 16) *diu vend.*] *divend.* M. — 17) *inferis*] *infernis* B. — 18) *instituti*

ludi add. S. — 19) *Taurii*] *Tauri* B. Gu. 1. 2. pr. — 20) *esse lan.*] *lanif. esse* L. *esse* om. B., qui exhibit *lanificium.* — 21) *enim*] om. L. — 22) *quasillum*] *quassellum* B. *quavillum* Gu. 2. *quassibulum* L. — 23) *vocatur*] Sic L. B. Gu. 2. *appellatur* vulg. — 24) *ipsis*] om. L. pr. — 25) *lanificiis*] *sacrificiis* B. Gu. 1. *apt. lan.* L. — 26) *existimatur*] Sic M. Gu. 2. *existimant* vulg. *existimabant* S. — 27) *pariant*] *quam tauri*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. *quum tauri, par.* vulg. — 28) *todillis*] Sic M. S. *todilis* vulg. *todinis* L. *todis* B. Gu. 1. — 29) *Tibilustria*] Sic B. M. Gu. 2. pr. *Tubil.* vulg. — 30) *appellabant*] *appellantur* L. B. — 31) *agna*] *agmina* L. — 32) *significat*] *dicuntur* Gu. 1. — 33) *tundentes*] *tudentes* M. — 34) *Inde*] *unde* L. — 35) *Tudit, fuit*] *fuit Tudit.* Gu. 1. — 36) *mallo sim.* *sim. mall. B.* — 37) *dixerit*] *dixerunt* L. M. S. Ceterum Scal. mutilate glossam inducit ita: . . . *lii dixerunt* etc. — 38) *Ennius*] *in Atace* add. vulg. et Scal. Sed descripserunt editores ea, quae sunt in schedis, nos se-

Tudites mallei a tundendo dicti. Inde³⁴ et cuidam cognomen Tuditano fuit³⁵, quod caput malleo simile³⁶ habuerit.

Tullios alii dixerunt³⁷ esse silanos, alii rivos, alii vehementes projectiones sanguinis arcuatim fluentis, quales sunt Tiburi in Aniene. Ennius³⁸:

— *Sanguine*³⁹ *tepidi*⁴⁰ *tullii*⁴¹ *efflantes*⁴² *volant*⁴³.

*Topper*⁴⁴ cito, ut illud Nelei:

Topper fortunæ commutantur⁴⁵ hominibus.

Torrens et participium est et nomen⁴⁶.

*Torrum*⁴⁷ torridum, aridum⁴⁸.

Turma equitum dicta, quasi terima, quod ter deni equites ex tribus⁴⁹ tribubus Titensium⁵⁰, Ramnium⁵¹, Lucerum fiebant⁵². Itaque primi singularum decuriarum decuriones dicti, qui⁵³ ex eo singulis turmis sunt etiamnunc⁵⁴ terni⁵⁵.

*Torre*⁵⁶ a torro⁵⁷ deductum⁵⁸ proprie significat siccare atque arefacere, sed usurpatum est iam⁵⁹ pro eo, quod sit igne urere⁶⁰.

*Turrani*⁶¹ Etrusci dicti a Turreno⁶² duce Lydorum, a cuius gentis præcipua⁶³ crudelitate etiam tyranni sunt dicti⁶⁴.

Torvitas a ferocia taurorum quasi tauri acerbitas est vocata.

*Turbelas*⁶⁵ apud Plantum turbas⁶⁶ significat.

Tutulum dicebant Flaminiarum capitis ornamentum vitta purpurea innexa crinibus et in altitudinem exstructum. Ennius:

*Fictores*⁶⁷ *Argeos*⁶⁸ et *tutulatos*.

Tuor video⁶⁹, *tuor*⁷⁰ defendo.

Tuscus vicus Romæ est dictus, quod ibi habitaverunt Tusci, qui recedente ab obsidione Porrensena remanserunt.

Tusci a Tusco rege filio Herculis sunt dicti, vel⁷¹ a sacrificando studiose, et⁷² ex Graeco venit⁷³ *θυσκόοι*⁷⁴, vel ut⁷⁵ Tusculum dictum⁷⁶, quod aditum difficilem habeat, id est *δύσκολον*⁷⁷.

cuti codd. sumus et edit. princ. — 39) sanguine] præponunt iidem: *Ajax misso*. — 40) *tepidi*] L. Gu. 2. *tepidus* vulg. — 41) *tullii* *tulli* L. pr. — 42) *efflantes*] *afflantes* Gu. 1. — 43) *volant*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *volabant* L. *evolant* vulg. — 44) *Topper*] *Toper* L. B. *Topper* Gu. 1. — 45) *commutantur*] *comitantur* L. — 46) *partic*, *est et nom.*] Sic Gu. 2. *partic*, *et nom. est* M. *est om.* L. B. Gu. 1. pr. — 47) *Torrum*] *Torum* S. *Toron* L. — 48) *torr*, *arid.*] *torrid*, *et arid.* L. B. *et torridum arid.* Gu. 1. — 49) *tribus*] *om.* L. — 50) *Titens.*] *Tutens.* L. — 51) *Ramnium*] *Ramnium* B. — 52) *fiabant*] *fiabant* L. B. M. Gu. 1. 2. — 53) *qui*] *quia* B. *quod* L. *Ceterum in sing. turmis* Scal. — 54) *sunt etiamnunc*] *etiam sunt nunc* B. *sunt et nunc* pr. — 55) *terni*] *trini* B. Gu. 1. pr. *tribuni* L. — 56) *Torre*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *Torri* L. *Torre* vulg. — 57) *torro*] Sic M. Gu. 2. *torreo* vulg. *Vide Dacer. not.* — 58) *deductum*] *dictum* B. — 59) *iam*] *etiam* M. Gu. 1. S. — 60) *igne urere*] *ignescere* L. B. Gu. 1. pr. S. —

61) *Tarrani*] Sic Gu. 2. *Turrani* M. Gu. 1. *Turanni* pr. *Tyrreni* L. *tiranni* B. *Ceterum nos glossam dedimus e codd. et edit. princ. Scal. exscriptis schedas Festi. Tyrrenos secundum schedas edidit idem.* — 62) *Turreno*] Sic M. Gu. 2. *Tureno* B. *Tyrreno* L. pr. *Turrheno* vulg. — 63) *præcipua*] *perpetua* L. Gu. 1. pr. — 64) *tyranni sunt dicti*] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. *sunt dicti tyranni* B. — 65) *Turbelas*] *Turbellas* L. B. Gu. 1. S. — 66) *turbas*] *turbam* pr. — 67) *fictores*] Sic L. B. M. Gu. 1. S. *sectores* Gu. 2. *et vulg.* — 68) *Argeos*] *algeos* L. Gu. 1. pr. — 69) *Tuor video*] *om.* L. M. — 70) *tuor*] *tuor* M. — 71) *vel*] *om.* pr. — 72) *et*] *om.* L. B. M. S. — 73) *venit*] *add.* Gu. 2. — 74) *θυσκόοι*] Sic scripsi e Gu. 2., qui exhibet *θυσκόοι*. *θυσκόοι* Scal. *thyso* pr., ut vulg. *θύσα*. *Om. Graecum* L. B. M. Gu. 1. — 75) *ut*] *thytren* *add.* B. *thyskooi* M. — 76) *dictum*] *est* *add.* B. — 77) *id est δύσκολον*] *om.* L. *δύσκ.* *om.* Gu. 1. pr. *quasi discholon* B.

*Thomices*¹ Graeco nomine appellantur² et cannabi³ impolito⁴ et sparto leviter tortae restes, ex⁵ quibus funes⁶ fiunt. Pulvilli quoque, quos in collo⁷ habent, ne a resti laedantur, thomices vocantur.

Tongere nosse est, nam Praenestini *tongitionem*⁸ dicunt notionem. Ennius:

*Alii*⁹ *rhetorica tongent.*

*Tesca*¹⁰ loca augurio designata. Cicero aspera ait esse et difficilia.

Tonsilla palus dolatus in acumen et cusptide praeferratus, qui navis religandae causa in litore figitur. Accius:

*Tacete et tonsillas litore in laeda*¹¹ *edite.*

Tonsa remus, quod quasi tondeatur ferro. Ennius:

Pone pctunt, exin referunt ad pectora tonsas.

*Tymbreus*¹² Apollo a monte¹³ Tymbreo dictus, qui est in agro Troiano.

*Toles*¹⁴ tumor faucium, quae per diminutionem dicuntur tonsillae.

Taxat et *taxatio* a verbo *tingo* dicuntur, unde et taxatores a scenicis dicuntur, qui alterutrum¹⁵ maledictis tangunt¹⁶.

Tagit simpliciter¹⁷ dicitur¹⁸, quod *attigit*, *contigit* facit compositum.

Tablinum locus proximus atrio a tabulis appellatus¹⁹.

Tagax furunculus a tangendo²⁰ dictus. Lucilius:

*Et mutonis manum perscribere posse tagacem*²¹.

Tannia uva silvestris, dicta, quod²² tam mira sit, quam minium.

Talus praenomen erat Sabinorum.

*Tanne*²³ eousque. Afranius:

*Tanne*²⁴ *arcula tua plena est aranearum.*

Talipedare est vacillare pedibus et quasi talis insistere.

*Tanmodo*²⁵ antiqui dicebant pro *modo*.

Talia folliculum²⁶ cepae²⁷.

Tarmes genus vermiculi carnem exedens²⁸.

*Taenpoton*²⁹ appellarunt Graeci genus scribendi³⁰ deorsum versus, ut nunc dextrorsus³¹ scribimus.

1) *thomices*] *tomicos* L. Gu. 1. pr. *thomicos* B. mox *tomices* exhibet M. — 2) *appellantur*] *appellabantur* pr. — 3) *cannabi*] Sic M. S. *canabi* vulg. — 4) *impolito*] *impoliti* vulg. contra codd. et edit. pr. — 5) *ex*] e B. — 6) *funes*] *restes* Gu. 1. — 7) *in collo*] om. L. Gu. 1. — 8) *tongitionem*] *tongionem* L. Gu. 1. pr. — 9) *Alii*] om. L. — 10) *Tesca*] Sic L. Gu. 1. 2. S. *Tosca* B. pr. *Tres calosa* M. *Tesqua* vulg. — 11) *in laeda*] om. L. pr. pro *edite* L. *date*. — 12) *Tymbre*] *Thymbr.* S. — 13) *monte*] *campo* L. — 14) *Toles*] Scripsi glossam, ut est in codd. et edit. pr. Scal. sequitur schedas Festi. — 15) *alterutr.*] *ad alterutr.* Gu. 1. — 16) *tangunt*] *apud antiquos tanxi, nunc tetigi* add. L. — 17) *simpliciter*] *similiter* L. — 18) *dicitur*] om. Gu. 1. —

19) *appellatus*] *appellatum* L. M. — 20) *tangendo*] *te-gendo* L. — 21) *Et mut.* — *tagacem*] *perscribere posse tagacem mutonis manum* L. B. (*possem*) Gu. 1. (*possem*) pr. *manu* Gu. 1. pr. — 22) *quod*] Sic M. Gu. 2. pr. — 23) *Tanne*] Sic B. M. Gu. 2. pr. *Tanne* vulg. *Tanen* L. — 24) *Tanne*] Sic B. Gu. 2. pr. *Tanne* vulg. *Tanen* L. — 25) *Tanmodo*] *Tantummodo* L. Gu. 1. — 26) *folliculum*] *folliculus* L. — 27) *cepae*] *cepe* libri omnes. — 28) *exedens*] *corodens* L. — 29) *Taenpoton*] Sic Gu. 2. *Taenpoto* M. *Taenpocou* vulg. *Tahenocou* Gu. 1. *Taerapton* B. *Temporan* L. Fortasse *Taenpoton* significat τὰ ἐμποδόν. — 30) *Graeci* [gen. scrib.] gen. scrib. graece L. — 31) *dextrorsus*] Sic Gu. 2. *dextro subscribimus* M., quod eodem ducere videtur. dex-

Tartarino horrendo et terribili.

Tam significationem habet propositivam³², cui³⁷ subiungimus³¹ *quam*, ut tam bonus Choerilus, quam malus Homerus. *Tum* etiam³⁵ pro *tamen* usi sunt.

*Tandem*³⁶ quum significet³⁷ aliquando, interdum³⁸ pro³⁹ supervacuo ponitur⁴⁰, ut ait⁴¹ Terentius:
Itane tandem uxorem duxit?

Cicero etiam duplicat temporalem significationem, quum ait: *tandem aliquando*.

Tanu dicitur, quum labore viae sanguis in crura descendit et tumorem facit. Lucilius:

Inguen ne⁴² existat, papulae, tama ne boa noxit⁴³.

Taedulum fastidiosum, sive quod omnibus est⁴⁴ taedio⁴⁵.

Tapulla dicta est lex quaedam de conviviis.

Termonem Ennius terminum⁴⁶ dixit.

Tersum diem, serevum.

Teres rotundus in⁴⁷ longitudine.

Termentum apud Plautum detrimentum.

Tempestatem pro tempore frequenter dixerunt antiqui⁴⁸.

Tempsta tempesta.

Tinia vasa vinaria.

Tensa vehiculum argenteum, quo exuviae deorum ludis Circensibus in⁴⁹ circum ad pulvinar vehabantur.

Temerare violare sacra et contaminare, dictum videlicet a temeritate.

Temetum vinum, unde temulentus et temulentia⁵⁰.

*Tintinnire et tintinnabant*⁵¹ Naevius dixit pro sonitu tintinnabuli.

Tentipellium genus calciamenti ferratum⁵².

Tegillum cuculianculum⁵³ ex scirpo factum. Plautus:

Tegillum mihi ariet, id si vis, dabo.

Tiberis fluvius dictus⁵⁴ a Tiberino rege Albanorum, quod in eo cecidisset⁵⁵.

*Tibris*⁵⁶ a Tibri⁵⁷ rege Tuscorum.

Tibicines in aedificiis dici⁵⁸ existimantur a similitudine tibiis canentium⁵⁹, qui ut cantantes⁶⁰ sustineant, ita illi aedificiorum tecta.

trorsum omisso *versus*, quod vulgata exhibet, L. B. Gu. 1. S. — 32) *propositivam*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *positivam* L. *praepositivam* S. — 33) *cui*] Sic M. Gu. 2. S. cum vulg. — 34) *subiungimus*] *subiungamus* Gu. 2. — 35) *etiam*] et L. B. Gu. 1. pr. — 36) *Tandem*] Sic scripsi glossam e codd. et edit. princ. Scal. expressit schedas Festi. — 37) *significet*] *significat* L. Gu. 1. — 38) *interdum*] *tamen* add. vulg., sed om. B. Gu. 2. — 39) *pro*] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. *ex vulg.* — 40) *ponitur*] om. L. — 41) *ait*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 42) *ne*] non Gu. 1. — 43) *tama ne boa noxit*] *tama ne boa nexit* B. *ne bo anoxit* M. *ne bo anxit* Gu. 2. *tama nebo noxit* Gu. 1. — 44) *omnibus est*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *est omn.* vulg. — 45) *taedio*] *vel taedium* add. B. *tae-*

dium L. Gu. 1. pr. — 46) *Enn. term.*] *term. Enn.* Gu. 1. — 47) *in*] et *in* pr. *in* om. B. — 48) *antiqui*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 49) *in*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. *per vulg.* — 50) *temulentia*] Sic L. M. Gu. 2. S. *temulenta* vulg. — 51) *Tintinnire — tintinnabant*] Sic B. M. Gu. 1. 2. *Tintinnire — tintinnabant* L. S. *tintinnare et tintinnabant* pr. — 52) *ferratum*] *ferrati* Gu. 1. — 53) *cuculianculum*] *cuculli vinculum* L. B. Gu. 1. pr. — 54) *fluvius dictus*] om. B. — 55) *cecidisset*] *cecidit* M. — 56) *Tibris*] Hoc cum praecedentibus ita coniungit Gu. 1. *vel a tiberi rege tusc.* Scal. ita: *vel tiberis a tiberi.* Om. glossam L. B. — 57) *Tibri*] *Tiberi* M. pr. — 58) *dici*] *dicti* L. — 59) *canentium*] *canentum* B. — 60) *cantantes*] *canentes* S. *aedificia* pro *aed. tect.* L. pr.

Tipputu bestiolae genus sex pedes habentis, sed tantae levitatis, ut super aquam¹ currens non desidat². Plautus:

Neque tippulae levius pondus est, quam³ fides lenonia.

Testiculari est iumentis maribus feminas, vel mares feminis admovere, licet alii dicant⁴ tescilari⁵.

Tifata iliceta. Romae autem Tifata curia. Tifata etiam locus iuxta Capuam.

Thiasilus sodalitas.

Tituli milites appellantur quasi tutuli, quod patriam tuerentur⁶, unde et *Titi* praenomen ortum est.

Titensis tribus a praenomine Tatii regis appellata esse videtur⁷.

Titia quoque curia ab eodem rege est dicta⁸.

Tetini pro tenui.

*Threces*⁹ gladiatores¹⁰ a similitudine parmularum¹¹ Thraciarum.

*Tryga*¹² antiqui vinum appellabant, unde trygetus adhuc dicitur.

*Titivillitium*¹³ nullius significationis est, ut¹⁴ apud Graecos *βάκτιρι* et *σκινδαψός*¹⁵. Plautus:

Non ego¹⁶ istuc verbum empsim¹⁷ titivillitio¹⁸.

Trabs proprie dicitur¹⁹ duo ligna compacta.

Tragus genus conchae mali saperis.

Trabica navis²⁰, quod sit trabibus confixa. Pacuvius:

Labitur trabica in ulvocos.

Trachali appellantur muricum ac purpurae superiores partes. Unde Ariminenses²¹ maritimi homines cognomen traxerunt Trachali.

Troia et regio Priami et lusus puerorum equestris dicitur et locus in agro Laurente²², quo primum Italiae²³ Aeneas cum suis constitit.

*Trifax*²⁴ telum longitudinis trium cubitorum, quod catapulta mittitur. Ennius:

Aul permaceret paries percussus trifaci.

Tributum dictum, quia²⁵ ex privato in publicum tribuitur.

*Thocum*²⁶ genus sellae habetur apud Plautum.

*Tritogenia*²⁷ Minerva a ripa Tritonis fluminis dicta, quod ibi primitus sit visa.

1) aquam] aqua L. B. Gu. 1. pr. — 2) desidat] decidat pr. — 3) est, quam] quam est L. — 4) dicant] dicunt M. — 5) tescilari] testillari L. B. M. S. — 6) tuerentur] tuantur B. — 7) esse vid.] Sic M. Gu. 2. esse om. vulg. — 8) est dicta] dict. est Gu. 1. est om. L. — 9) Threces] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. Thraeces Scal. Thraeces vulg. — 10) gladiatores] vocantur add. M. — 11) parmularum] parvarum L. palmularum B. — 12) Tryga] om. glossam edit. princ. Margo Scal. trygon et pro vinum exhibit humum ut L. B. Gu. 1. — 13) Titivillitium] Titibillitium M. Gu. 2. Tittivilitium pr. Titivillitium Gu. 1. — 14) ut] om. L. — 15) βάκτιρι et σκινδαψός] Sic scripsi e codd. M. Gu. 2., in quibus est baltiri et scindapsos. βάλτιρι et σκινδαψός

Scal. baltiri et syndapseis vulg. — 16) Non ego] ego non B. — 17) empsim] Sic scripsi e coniectura, quam proposui ad Plaut. Mil. Gl. II, 3, 45. p. 60. ed. Teubner. dempsicum L. pr. empsi cum B. M. Gu. 2. empsicum Gu. 1. (sic). empsitem vulg. — 18) titivillitio] tituicilio L. titivillio B. Gu. 1. titibillio M. titibillio Gu. 2. — 19) propr. dic.] dic. pr. B. — 20) navis] om. B. — 21) Ariminenses] Arimineses M. — 22) Laurente] Laurenti L. — 23) Italiae] in Italia S. — 24) Trifax] Sic B. S. et postea trifaci. triphas Gu. 1. triphax vulg. — 25) dictum, quia] om. L. dictum om. B. Gu. 1. — 26) Thocum] Sic M. Gu. 2. Thocium B. Throcum vulg. Trocium L. Gu. 1. pr. Est a Graeco θῶκος. — 27) Tritogenia] Sic scripsi ex M., quocum consentit Gu. 2., in

Truo avis onocrotalus. *Caecilius* irridens magnitudinem nasi:

Pro dii immortales, unde prorepsit truo?

Trepit vertit, unde *trepido* et *trepidatio*, quia turbatione mens vertitur.

Triumphales coronae sunt, quae imperatori victori aureae praeferuntur, quae²⁸ temporibus antiquis propter paupertatem laureae fuerunt.

Templum significat et aedificium deo sacratum et tignum, quod in aedificio transversum ponitur.

Transtra et tabulae navium dicuntur et tigna, quae ex²⁹ pariete in parietem porriguntur.

*Tromentina*³⁰ tribus a campo Tromento dicta.

Tragula genus teli, dicta, quod scuto prefixa trahatur.

*Themis*³¹ deam³² putabant esse, quae praeciperet hominibus³³ id petere, quod fas esset, eamque id esse existimabant, quod et fas est.

Termes ramus³⁴ desectus³⁵ ex arbore³⁶, nec foliis repletus, nec nimis glaber.

Tenus significat finem; ut³⁷ quum dicimus hactenus.

Trossuli equites dicti, quod oppidum Tuscorum Trossulum sine opera peditum ceperint.

Taciturnus, qui facile tacet.

Tacitus etiam argutus³⁸, quia potest aliquando³⁹ tacere.

Tenitae credebantur esse sortium deae, dictae, quod tenendi haberent potestatem.

Termino sacra faciebant⁴⁰, quod in eius tutela fines agrorum esse putabant. Denique Numa Pompilius statuit, eum, qui terminum exarasset, et ipsum et boves sacros esse.

Terminus quo loco colebatur, super eum foramen patebat in tecto, quod nefas esse putarent, Terminum intra tectum consistere⁴¹.

LIBER XIX.

Vicina vicinorum⁴² conversatio⁴³.

*Vesperna*⁴⁴ apud Plautum coena intelligitur.

Vesticeps puer, qui⁴⁵ iam vestitus est pubertate, eontra⁴⁶ investis⁴⁷, qui necdum pubertate vestitus est⁴⁸.

quo est *Tritonia* (ut exhibent L. S.), sed rasura est inter *trito* et *nia*, ut verisimile sit, fuisse a prima manu *Tritogenia*, nam Gu. 2. plerumque consentit cum Monac. *Trogenia* Gu. 1. pr. *Tritegenia* B. *Tritogonia* vulg. — 28) *quae*] om. B. — 29) *ex*] pro L. B. pr. S. — 30) *Tromentina*] *Tormentina* L. B. et pro *Tromento*, quod sequitur, exhibet *Tormenta* L. *Tromenta* Gu. 1. 2. pr. *Tormento* *tromenta* dicta B. — 31) *Themis*] *Themim* L. Gu. 1. — 32) *deam*] *dictam* Gu. 1. — 33) *hominibus*] *homi* (sic) M. — 34) *ramus*] *est ramus* B. — 35) *desectus*] Sic Gu. 2., et haud dubie Mon., in quo est *directus*. *deceptus* L. B. Gu. 1. *directus* vulg. — 36) *arbore*] *arboribus* B. — 37) *ut*] om. L. — 38) *etiam*

argutus] Sic L. B. Gu. 1. 2. *arg.* *etiam* vulg. — 39) *aliquando*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 40) *sacra faciebant*] *sacrificabant* L. Gu. 1. S. — 41) *consistere*] *Additur* in cod. Lips. haec glossa: *This lacrima hebam est arboris candida et subrusa libam mascule optima, quia alba pinguis et natura levis et cito igni incenditur, quod greci hebanon vocant.* — 42) *vicinorum*] *est* add. L. — 43) *conversatio*] *conversio* Gu. 1. — 44) *Vesperna*] Sic est in marg. B., textus exhibet *Vesptia*. — 45) *qui*] *quod* L. — 46) *eontra*] *e* praefixam exhibet B. M. Gu. 1. 2. pr. S. om. L. et vulg. — 47) *investis*] Sic L. Gu. 1. 2. S. *investiceps* vulg. — 48) *pubert. vest. est*] *vestit. est pub.* B.

*Veiā*¹ apud Oscos dicebatur plaustrum, unde *veiarīi*² stīpites in plastro, et vectura *veitura*³. *Urbanas tribus* appellabant, in quas urbs erat dispersita a Servio Tullio rege, id est suburbana⁴, palatina, exquilina⁵, collina.

Vestis generaliter⁶ dicitur, ut stragula, forensis⁷, muliebris.

Vestimētum pars aliqua⁸, ut pallium, tunica, penula.

Vescus fastidiosus. *Ve* enim pro pusillo utebantur⁹. Lucretius *vescum* dixit edacem, quum ait:
*Nec mare, quae impendent*¹⁰ *vesco sale saxa peresa.*

Vescor pascor.

Vesperugo vesper stella. Plautus:

Nec vesperugo, nec vergiliuae occidunt.

*Vespae*¹¹ et *vespillones*¹² dicuntur¹³, qui funerandis corporibus officium gerunt¹⁴, non a minutis illis volucribus, sed quia vespertino tempore eos efferunt, qui funebri pompa duci propter inopiam nequeunt. Hi¹⁵ etiam *vespulae*¹⁶ vocantur. Martialis:

*Qui fuerat medicus, nunc est vespillo*¹⁷ *Diaulus*¹⁸.

*Vespices*¹⁹ fruteta²⁰ densa dicta a similitudine vestis.

Velati appellabantur²¹ vestiti et inermes, qui exercitum sequebantur, quique in mortuorum militum loco substituebantur. Ipsi sunt et ferentarii, qui fundis ac lapidibus pugnabant, quae tela feruntur, non tenentur. Cato eos ferentarios dixit, qui tela ac potiones militibus proelantibus²² ministrabant.

Velitatio dicta est ultra citroque probrorum obiectatio²³, ab exemplo velitaris pugnae. Plautus:

Nescio quid velitati estis inter vos.

Veternosus dicitur, qui gravi premitur somno. Cato *veternosum* hydropicum intelligi voluit, quum ait: *Veternosus quam plurimum bibil, tam maxime silit.*

Veteratores callidi dicti a multa²⁴ rerum agendarum²⁵ vetustate. Gannius²⁶: *mulieri non astutiae facile veterator*²⁷ *persuasit.*

1) *Veiā*] *Vheia* B. *Fhia* Gu. 1. — 2) *unde veiarīi*] Sic M. S. *inde iari* Gu. 2. *inde veiarī* B. pr. *unde veiarī* L. *unde veiatī* vulg. *veiarīi* Gu. 1. — 3) *vectura veitura*] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. S. *veitura* om. vulg. *veitura* Gu. 1., om. *veitura*. — 4) *suburbana*] *Suburana* L. M. Gu. 1. S. — 5) *exquilina*] *aesquilina* M. Gu. 1. pr. *esquilina* S. — 6) *generaliter*] *generaliter* M. — 7) *forensis* — *pars. al.*] om. L. — 8) *pars. al.*] *pars est al. B.* — 9) *utebantur*] *utebatur* B. Gu. 1. — 10) *impendent*] *impendet* B. Gu. 1. — 11) *Vespaē*] Praecedit in L. *Vespaē* minutum volatile. Tum pergit idem cod. *Vespilones dicuntur esse. Vespate* M. — 12) *vespillones*] *vespillones* B. Gu. 1. — 13) *dicuntur*] *esse add. L.* — 14) *gerunt*] *gerant* B. — 15) *Hi*] *ii* Gu. 1. — 16) *vespulae*] *vespilones* Gu. 1. *vespilones* S. — 17) *vespillo*] *vispillo* Gu. 1. *vespilio* B. — 18) *Diaulus*] *dialus* B. Gu. 1. *daalus* B. in marg. et princ. — 19) *Vespices*] *Vespices* Gu. 2. — 20) *fruteta*] *fructeta* Gu. 2. *fructeta* pr. — 21) *appellabantur*] *appellantur* L. B. M. pr. — 22) *proelantibus*] *pugnantibus* L. B. M. Gu. 1. pr. S. — 23) *obiectatio*] *obiectio* S. — 24) *multa*] *multarum* L. — 25) *agendarum*] *gerendarum* L. B. M. Gu. 1. pr. S. — 26) *Gannius*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *Cannius* S. *Canius* L. *Eunius* B. — 27) *facile veterator*] om. L. *persuas. vet. B.* — 28) *Veterinam*] *Veterinam* B. *Vetrinam* M. — 29) *putat*] *voluit* L. B. Gu. 1. pr. *vult* M. — 30) *veterinam*] *ventrinam* L. *venterinam* S. *veterinam* B. M. Gu. 1. — 31) *uterinam*] *ventrina* B. *vel veterinam* M. *vel uteri-*

*Veterinam*²⁸ bestiam iumentum Cato appellavit a vehendo. Opilius *veterinam* dici putat²⁹ quasi vaterinam³⁰, velut uterinam³¹, quod ad ventrem onus religatum gerat.

Vitulans laetans gaudio, ut partu³² vitulus³³. Ennius:

*Is habet*³⁴ *coronam vitulans victoria.*

Viduetas calamitas, dicta, quod viduet³⁵ bonis.

*Vitiligo*³⁶ in corpore hominis macula alba, quam Graeci ἀλφόν³⁷ vocant, a quo nos album; sive a vitio dicta, etiamsi non laedit³⁸; sive a vitulo propter eius membranae candorem, qua nascitur involutus. Lucilius:

*Haec*³⁹ *odiosa mihi vitiligo est, num*⁴⁰ *dolet, inquit.*

Vel colligatio quidem est⁴¹ disiunctiva, sed non⁴² earum rerum, quae natura disiuncta sunt⁴³, in quibus *aut* coniunctione rectius utimur, ut *aut dies est*⁴⁴, *aut nox*, sed earum, quae non⁴⁵ sunt contra⁴⁶, e⁴⁷ quibus quae eligatur⁴⁸, nihil interest, ut Ennius:

*Vel tu*⁴⁹ *dictator, vel equorum equitumque*⁵⁰ *magister*
Esto vel consul.

Vibices plagae verberum in corpore humano, dictae quod vi fiunt.

*Vibrissae*⁵¹ pili⁵² in naribus hominum, dicti, quod his evulsis caput vibratur.

*Vibrissere*⁵³ est vocem in cantando crispare. Titinnius:

*Si erit tibi cantandum*⁵⁴, *facito usque*⁵⁵ *ex vibrissis*⁵⁶.

Viget dictum⁵⁷ a vi agendo⁵⁸, sed non⁵⁹ in agendis hostilibus rebus, verum his, quae⁶⁰ concitato animo ad bona tendunt.

Vitiores appellabantur⁶¹, qui magistratibus parebant, eo quod plerumque ex agris homines evocabantur a magistratibus et frequens eorum erat⁶² ab agris ad urbem via.

Verticulus Lucilius quum dixit⁶³, articulos intelligi voluit.

nam S. ventrina B. *veterinam* Gu. 1. — 32) *partu* prato vulg., sed *partu* codd. et edit. pr. cum S. *parto* M. — 33) *vitulus*] om. L. M. — 34) *Is habet*] *habet is* vulg. *hic* B. — 35) *viduet*] *viduetur* L. — 36) *Vitiligo*] *Vitiligo* L. hoc loco et postea. — 37) ἀλφόν] om. L. — 38) *laedit*] *laedat* B. — 39) *Haec*] *Hoc* L. — 40) *num*] non Gu. 1. S. unde L. — 41) *quidem est*] *est quidem est* Gu. 1. — 42) *sed non eorum*] Sic B. *scilicet eorum* L. S. non om. Gu. 1. pr. *sed non ex ear.* vulg. Gu. 2. M. — 43) *sunt*] om. L. — 44) *est*] om. L. B. Gu. 1. — 45) *non*] om. S. — 46) *contra*] *contrariae* L. B. Gu. 1. pr. S. — 47) *e*] Sic B. M. Gu. 2. in vulg. in *quibus* om. L. Gu. 1. pr. — 48) *quae eligatur*] Sic M. Gu. 2. S. *quid elig.* B. cum *legantur* L. pr. *quae*

eligantur vulg. — 49) *tu*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 50) *equitumque*] *vel equitumque* L. — 51) *Vibrissae*] *Vibrissae* M. *Vibrissae* S. *Vibraesse* Gu. 2. — 52) *pili*] om. pr. — 53) *Vibrissere*] ita cod. Gu. 2. *Vibrise* M. *Vibrisso* vulg. *Vibrissare* L. — 54) *cantandum*] *causa incantandi* add. B. *cantando* Gu. 2. — 55) *usque*] *ut* L. — 56) *exvibrissis*] *exvibrissen* Gu. 1. — 57) *dictum*] *est* add. L. — 58) *vi agendo*] *vigendo* L. pr. *avigendo* Gu. 1. — 59) *non*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 60) *quae*] *qui* L. Gu. 1. pr. S. — 61) *appellabantur*] Sic M. Gu. 2. S. *appellanti* Gu. 1. *appellantur* vulg. — 62) *erat*] om. L. B. Gu. 1. pr. *erat cor.* M. — 63) *Lucil. quum dix.*] Sic Gu. 2. *quum dixit* Luc. vulg.

- Vola*¹ vestigium medii² pedis³ concavum, sed et⁴ palma manus vola dicitur⁵.
Voloncs dicti⁶ sunt milites, qui post Cannensem cladem usque ad octo millia quum essent servi, voluntarie se ad militiam obtulere⁷.
Versuti dicuntur, quorum mentes crebro ad malitiam vertuntur.
Vernae appellantur ex⁸ ancillis civium Romanorum vere nati, quod tempus anni⁹ maxime naturalis¹⁰ feturae est.
*Virgiliae*¹¹ dictae, quod earum ortu ver finem facit.
Viritanus ager dicitur¹², qui viritim populo distribuitur.
*Verruncent*¹³ vertant. Pacuvius:
*Di*¹⁴ *monerint*¹⁵ *meliora atque amentiam averruncassent tuam*,
 id est¹⁶ *avertissent*¹⁷.
Vastum pro magnum, ponitur tamen et pro inani. Accius:
*Hanc urbem ferro vastam*¹⁸ *faciet*;
 unde¹⁹ *vastitas et vastitudo*.
Vegrande significat male grande, et²⁰ *vecors*, *vesanus* mali cordis, male sanus. Alii parvum sive miutum intelligunt²¹, ut *vegrande* frumentum.
Vacerram dicunt stiptem, ad quem equos soleant²² religare, alii dicunt maledictum hoc nomine significari magnae acerbitatis, ut sit *vecors* et *vesamus*.
Vagorem pro vagitu Ennius posuit.
*Valvoli*²³ folliculi fabae²⁴.
Valgos Aurelius intelligi vult²⁵, qui diversas suras habent²⁶, sicut e contrario vari dicuntur incurva crura habentes.
Viere alligare, unde vimina et vasa viminea.
Vermina dicuntur dolores corporis cum quodam minuto motu, quasi a vermibus scindatur. Hic²⁷
 Graece dolor²⁸ *σροροός* dicitur²⁹.
Veruta pila dicuntur, quod³⁰ veluti verua habent praefixa.
*Urvat*³¹ circumdat.
Ungulum Oscorum lingua significat anulum.
Finalia diem festum habebant, quo die vinum novum Iovi³² libabant.

1) *Vola*] *Volae* L. B. M. — 2) *medii*] *medium* M. — 3) *pedis*] *pedibus* L. — 4) *et*] om. L. — 5) *dicitur*] *unde involare id est furari* add. L. — 6) *dicti*] om. pr. — 7) *obtulere*] *obtulerunt* L. — 8) *ex*] *ab* Gu. 1. — 9) *anni*] om. B. — 10) *naturalis*] *naturale* S. — 11) *Virgil*] Sic M. Gu. 2. *Verg. stellae* L. *Virgiliae* vulg. — 12) *dicitur*] *dictus* B. — 13) *Verruncent* B. Gu. 1. pr. S. — 14) *Di*] Sic M. Gu. 1. 2. *dii* vulg. — 15) *monerint*] *monuerint* S. — 16) *id est*] om. Gu. 2. — 17) *avertissent*] *vertissent* L. B. M. om. Gu. 1. — 18) *ferro vastam*] *vast. ferro* Gu. 1. — 19) *unde*] *ut* L. — 20) *et*] *ut* Gu. 1. — 21) *intelligunt*] *intelligerunt* M. — 22) *soleant*] *solebant* B. Gu. 1. pr. — 23) *Valvoli*] *Valvuli* L. — 24) *follic. fab.*] *fab. foll.* L. — 25) *intelligi vult*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *intelligi voluit* L. S. *vult int.* B. — 26) *habent*] Sic B. M. Gu. 2. pr. S. *habet* Gu. 1. *habeant* vulg. — 27) *Hic* — *dic.*] om. L. — 28) *Graece dolor*] Sic Gu. 2. *dol. Gr.* vulg. — 29) *σρο. dic.*] *dic. σρο.* B. *σροροφ.* om. Gu. 1. pr. — 30) *quod — praef.*] om. B. — 31) *Urvat*] Sic glossam exhibent M. Gu. 2. om. L. B. Gu. 1.

Venerari verbum compositum ex *venia* et *orando*.

Ventabant dicebant antiqui³³, unde praepositione adiecta fit *adventabant*.

Viminalis porta et collis appellantur³⁴, quod ibi viminum fuisse silva videtur.

Vivatus et *vividus* a *vi* magna dicuntur.

Umbræ vocantur Neptunalibus casae frondeae pro tabernaculis.

Fallescit perierit, dictum³⁵ a vallo militari, quod fit circa castra, quod qui³⁶ eo eiiciuntur³⁷ pro perditis habentur.

Fexillum diminutivum est³⁸ a velo.

*Vimulus*³⁹ dicitur⁴⁰ molliter se gerens et minime quid viriliter faciens.

Vietus languidus, sine *vi* et naturalibus privatus viribus.

Ungustus fustus uncus.

Vadem sponsorem significat datum in re capitali.

Vecticularia vita dicitur eorum, qui vectibus parietes alienos⁴¹ perfodiunt furandi gratia. Cato:

Vecticulariam vitam vivere, repente largiter habere, repente nihil.

Viritim dicitur dari, quod datur per singulos viros. Cato: *Praeda quae capta est, viritim divisa.*

Uxorium pendisse dicitur, qui quod⁴² uxorem non habuerit⁴³, res populo dedit⁴⁴.

*Vulturinalia*⁴⁵, Vulturno suo deo⁴⁶ sacra faciebant, cuius sacerdotem Vulturalem vocant⁴⁷.

Uls Cato pro *ultra* posuit.

Fesculi male curati et graciles homines. *Fe* enim syllabam rei parvae praeponebant, unde⁴⁸

Feiorem parvum Iovem⁴⁹ et *vegrandem* fabam minutam dicebant.

Faticanus collis appellatus est, quod eo potitus sit⁵⁰ populus Romanus vatium responso expulsus Etruscis.

*Vivissimus*⁵¹ superlativus a *vivido*.

*Ungulatos*⁵² ungues magnos atque asperos Cato appellavit.

Verberitare idem Cato frequentative ab eo, quod est verbero, dixit.

Vopte pro⁵³ vos ipsi Cato posuit.

Ver sacrum vovendi mos fuit Italii. Magnis enim periculis adducti vovebant, quaecunque proximo vere nata essent apud se animalia immolaturos. Sed quum crudele videretur pueros ac puellas innocentes⁵⁴ interficere, perductos in adultam aetatem velabant atque ita extra fines suos exigebant.

pr. Scal. expressit schedas Festi. — 32) *vin. nov. dedit*] *credidit* B. *aes pro res* S. — 45) *Vultur.*] Sic *Iovi*] *Iovi nov. vin. L. nov. vin. B. Gu. 1.* — 33) *Gu. 2. hoc loco et postea. Vultur. vulg.* — 46) *suo antiqui*] om. B. — 34) *appellantur*] Sic M. Gu. 2. *deo*] *deo sua* L. B. Gu. 1. pr. S. — 47) *vocant*] *vocabant* B. S. cuius usque ad v. *vocant* om. Gu. 1. — 48) *unde*] *Varro* add. B. — 49) *parvum Iov.*] om. L. Gu. 1. pr. *ve parvum Iovem* B. (sic). — 50) *potitus sit*] *positus sit* Gu. 1. *potius sit* M. *potitus est* L. — 51) *Vivissimus*] *Vividissimus* L. — 52) *Ungulatos*] *Vigulatos* L. *Ungulatos* Gu. 1. pr. S. — 53) *quod*] *quasi* B. — 43) *habuerit*] *habuit* L. — 44) *pro*] om. B. — 54) *innocentes*] om. L.

Versuram facere mutuum pecuniam sumere ex eo dictum est, quod initio qui mutuabantur ab aliis, non ut domum ferrent, sed ut aliis solverent, velut verterent creditorem.

Vae vobis dicebatur ab antiquis et *vae nobis*.

Vinciam dicebant continentem.

*Vernisera*¹ messalia auguria².

1) *Vernisera* — aug.] Cod. B. ita: *Verniserames patia salia, mensalia* pro vulg. *messalia* S. — 2) *auguria*] dicebantur add. L., qui insuper exhibet hanc glossam: *Vaga quae in mare stant Virgilius brevia appellat*. In cod. Monac. haec addita reperiuntur:

Vesp quotiens c (lac.) cunque sol nubibus aut luna ferruginibus quacunque diei ac noctis hora legitur neutrum est *vesper*, *vesper facit* (lac.).

Vespere ab hora nona sole descensum inchoanti, hic nominativus declinationem non habet.

Vesperum dum sole occidente dies deficit et declinatur *vesperum* *vespert*.

Vespera cum lucis oriente aurora nox finitur declinatur.

S E X T I P O M P E I I F E S T I

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE

F R A G M E N T U M

EX VETUSTISSIMO EXEMPLARI BIBLIOTHECAE FARNESIANAE DESCRIPTUM.

S C H E D A E Q U A E F E S T I

FRAGMENTO DETRACTAE

APUD POMPONIU M LAETU M EXTABANT.

EX BIBLIOTHECA FULVII URSINI, CUM EIUSDEM NOTIS

I N S E X T I P O M P E I I F E S T I

FRAGMENTU M ET SCHEDAS.

PRAEFATIO FULVII URSINI.

VIGESIMUS agitur annus, ex quo Ant. Augustinus Archiep. Tarraconensis Festi fragmentum, quod maiorum memoria ex Illyrico advectum in bibliotheca Farnesiana servatur, multo quam alii diligentius cum vulgatis contulit, et primus partem alteram eius libri mutilam exscripsit, commentariisque a se illustratam edidit Venetiis, opera Caroli Sigonii. Sed ut tunc erat Romae stiliibus iudicandis XII VIR, aliisque gravioribus curis impeditus, nonnulla clarissimo viro deque literis optime merito, in eis schedis describendis, exciderunt. Quam quidem editionem doctissimi viri postea secuti, tam multa in ea restituerunt: ut ex iis, quae Lutetiae vulgarunt, intelligi facile possit, quid facturi fuissent, si emendatiorem codicem nacti essent. Nos igitur, quibus has antiquitatis reliquias non solum inspiciendi, sed etiam arbitrato nostro tractandi commoditas saepe fuit, cum ex locorum aliquot collatione animadvertissemus, si fragmenti huius schedae ad fidem archetypi exemplaris repraesentarentur, fore ut quae mutila, mancaque in iis sunt, omnes antiquitatis studiosi facilius ea, certiusque essent divinatori, curavimus paginas ipsas, eo quo Festus scripsit ordine, numero versuum in singulis pagellis, et litterarum in unoquoque versu, nec aucto, nec diminuto, ita ut sunt in exemplari, qua potuimus diligentia, describendas. Hoc amplius, partem paginarum mutilam, habita spatii, quod supplendum fuit, ratione, infinitis locis resarcivimus: multa ex eorum scriptis, quos supra nominavimus, mutuati, multis etiam de nostro additis; non quod ea vera esse, aut ita Festum scripsisse arbitremur, sed ut doctorum ingenia excitaremus ad bene de hoc fragmento merendum. atque ea quidem supplementa, litterarum varietate, et notis etiam quibusdam ab antiquo distinximus. Ab eo autem separavimus schedas illas, quas a Marullo habuisse dicitur Pomponius Laetus, quod earum archetypum exemplar non exstet, et pars altera paginarum, quae margini proximior ab igne mutilata fuit, neglecta ab iis, qui tunc fragmentum descripserunt, in praesentia desideretur. Quas autem nos edidimus, sunt illae quidem e doctissimi viri ex-

scriptae chirographo, aliis editionibus non modo emendatiores, verum etiam aliquot locis auctiores: ut si qua praeter haec in vulgatis sint, ea plane non esse Festi credendum sit, sed e Pauli epitoma, aut aliunde petita. His omnibus ultimo loco addidimus perbreves quasdam notas earum tantum rerum, quae visae sunt ab aliis praetermissae. nam quae ex epitoma Pauli aut aliorum commentariis suppleta sunt, quia in promptu omnibus, hic notare, nisi si qua imprudentibus nobis irrepserunt, supervacaneum duximus.

NOTAE IN SEX. POMPEI FESTI FRAGMENTUM ET SCHEDAS.

Fragmenti principium fuit vox *Mambiae* usque ad *Malo cruce*. haec habentur in schedis pagina CLX. post *Malo cruce* sequebatur *Mutum* etc. quod in prima gagina fragmenti positum est usque ad *Ordinarium hominem* pagina XXXII. *Ordinarium* sequuntur ea quae in schedis habentur usque ad *Peremere* a pagina CLXXII. usque ad CLXXXII. Reliqua integra sunt in fragmento usque ad *Tablinum* pagina CLXIV. Post *Tablinum* sequuntur quae habentur a verbo *Tabem*, usque ad vocem *vindiciae*. quae finis fragmenti fuit. *Urs.* Nos ordinem restituumus.

Notae, quibus usi sumus in margine ad indicanda ea, quae visa sunt vel aliter legenda, vel addenda, vel tollenda.

f. Fortasse.

A. Addendum.

() Tollendum. *Urs.*

Quae cursiva forma, hoc est, nutante scriptura sunt impressa, quem characterem *typorum* alii Italicum vocant, ea omnia a Fulvio Ursino suppleta sunt, neque in veteri Codice habentur. L.

SEXTI POMPEII FESTI DE VERBORUM SIGNIFICATIONE FRAGMENTA¹.

Manubiae² Iovis tres creduntur esse, quarum unae sint minimae, quae moneant [167] placataeque sint. Alterae quae maiores sunt, ac veniant cum fragore, discutiantque aut divellant quae a Iove sint, et consilio deorum mitti existimantur. Tertiae his ampliores, quae cum igne veniant; et quanquam nullum sine igne fulgur sit, hae propriam differentiam habeant, quae aut adurant, aut fuligine deformant, aut accendant, quae statum mutant deorum consilio superiorum. Manias Aelius Stilo dicit ficta quae* ex farina in^{f. quaedam} hominum figuras, quia turpes fiant, quas alii maniolas appellent. Manias autem, quas nutrices munitur parvulis pueris esse larvas, id est manes deos deasque qui aut ab inferis ad superos manant, aut Mania est eorum avia materna; sunt enim utriusque opinionis auctores. Mamercus praenomen Oscum est, ab eo quod hi Martem Mamertem appellant. Mamiliorum familia progenita sit* a Mamilia Telegoni filia, quam Tus-^{f. fuit} culi procreavit, quando id oppidum ipse condidisset. Mantare, saepe manere. Caecilius in Epistola: Iam ne* adeo manta iam hoc vide, caecus animum . . .^{al. ore} . . . adventus angit. Manticularum³ usus pauperibus in nummis recondendis, etiam nostro saeculo fuit. Unde manticulari dicebantur, qui furandi gratia mantulas attractabant. Inde poetae pro dolose quid agendo usi sunt eo verbo. Pacuvius:

Ad manticulandum astu aggreditur. scit enim quid promeruerit.
modici manticulatur, . . . Ita me facti oppressi iugo.

Item deinde:

Aggrediar astu regem: mantulan || dum est mihi. [168]

Et:

Machinam ordiris novam mantacula* tactu, an sanctiora dicis iura-^{f. manticu-}
iuranda. lae

1) Sequuntur primum ea, quae apud Urs. hoc titulo habentur: *Schedae quae Festi fragmento detractae apud Pomponium Laetum exstant.* — 2) *Manubiae.*] Acron. in Horat. od. 2. lib. 1. Omnes manubiae albae, et nigrae esse dicuntur, Iovis rubra et sanguinea. Serv. in lib. 1. Aen. In libris Etruscorum lectum est fulminum

manubias dici. et in lib. 11. In aequinoctio vernali manubiae Minervales. i. fulmina tempestates gravissimas commovent. Vide in Trisulcum. *Urs.* — 3) *Manticulari.*] Mantela, Servius apud me in schedis inquit, Lucilius dicit mappas mantela, merumque. *Urs.*

Plautus hoc significare videtur, quibus quotidie parvae noxae extergeantur. frequens enim antiquis ad manus tergendas usus fuit mantelorum. **Moeson** persona comica appellatur, aut coci, aut nautae, aut eius generis. dici ab inventore eius Moesone comoedo (ut) ait Aristophanes Grammaticus.

Maeniana appellata sunt a Maenio censore, qui primus in Foro ultra columnas tigna proiecit, quo ampliarentur superiora spectacula. **Maio**r Graecia dicta est Italia, quod eam Siculi quondam obtinuerunt: vel quod multae magnaequae civitates in ea fuerunt ex Graecia profectae. **Mainis** mensis in compluribus civitatibus Latinis ante Urbem conditam fuisse videtur. qua ex causa utrum a maioribus, ut Iunius a iunioribus dictus sit, an a Maia, quod Mercurio filio eius res divinae fiant solemnes, an quod ipsi

- * f. A. ipso mense. deae in multis Latinis civitatibus sacrificia fiebant . . . * **Monstrum**, ut Aelius Stilo interpretatur, a monendo dictum est, velut monestrum. Item Sinnius Capito, quod monstret futurum, et moneat voluntatem deorum. quod etiam prodigium, velut praedictum* et quasi praedictum, quod praedicat eadem, et portentum, quod portendat et significet. inde dici apparet id quantum, quod mihi visum est adiciendum, praesertim cum ex eadem significatione pendeat, et in promptu sit omnibus, id est, ostentum; quod item ab ostendendo dictum est. Apud auctores¹ qui monent histriones in scaena sed etiam ubi adiciuntur commentarii. **Monile** dictum est ornatus mulieris, quem habuisse Eri || phy-[169] iam fabulae ferunt. ex eo etiam equis praependens a collo ornamentum, monile appellatur. **Molucrum** non solum quo molae teruntur* dicitur, id quod graeci *μύλκρον*² appellunt, sed etiam tumor ventris, qui etiam virginibus incidere solet; cuius meminit Afranius in Virgine:

Ferme virgini, tanquam gravidae mulieri uterus, molucrum vocatur, transit sine doloribus.

- * f. A. et Aelius. **Clo**tius etiam* in libris sacrorum, molucrum esse aiunt ligneum quoddam quadratum, ubi immolatur. Idem Aelius in explanatione carminum Saliarium eodem nomine appellari ait, quod sub mola supponatur. Aurelius Opilius appellat ubi molatur. **Mola** etiam vocatur far tostum, et sale sparsum, quod eo molito, hostiae aspergantur. molas avias inepte quidam dictas putant. **Mundus** etiam mulieris potest. Accius:

Cum virginali mundo clam patre.

Ennius:

Idem loco³ navibus celsis munda facie, atque etiam aere Cereris.

- * f. Quin **Qui*** mundus appellatur, qui ter in anno solet patere. III. Kal. Sept. et III. Non. Octobr. * f. id omne et III. id. Novemb. Qui (vel omni* dictus est, quod terra movetur. **Mamphula** appellatur panis Syriaci genus, quod, ut ait Verrius, in clibano ante quam percoquatur, decedit in carbones, cueremque cuius meminit Lucilius:
- * f. validam **Pistricem** valida* si nummi suppeditabunt.

Addas empleuron, mamphulas quae sciat omnis.

Municeps est, ut ait Aelius Gallus, qui in municipio liber natus est. Item qui ex alio genere hominum munus functus est. Item qui in municipio ex servitute se liberavit a municipe. Item

1) Excidit hoc loco aliquid, quod ex Pauli *tores dicuntur non solum qui monent*. Tum epitoma suppleri potest in hunc modum: *Moni- legendum: libri dicuntur commentarii.* — 2) Lege:

municipes erant, qui ex aliis civitatibus Romam venissent, quibus non licebat magistratum capere sed || tantum muneris partem. At Servilius* aiebat initio fuisse, qui ea conditione cives [170]* f. Servilius Ro. fuissent, ut semper remp. separati a populo Ro. haberent. Cumanos, Acerranos, Atellanos, qui aequae cives Ro. erant et in legione merebant, sed dignitates non capiebant. **Mutas** quasi* e litteris appellatas quidam putant, quod positae in ultimis partibus orationis* f. quosdam obmutescere cogant loquentem. quidam quod parvae, exiguaeque sint vocis, ut quando mutum oratorem, aut tragoedum dicimus. **Multam** Osce dici putant poenam quidam. **M. Varro** ait poenam esse, sed pecuniariam, de qua subtiliter in L. I. quaestionum Epist. refert. **Mulleos** genus calceorum aiunt esse, quibus reges Albanorum primi, deinde patricii sunt usi. **M. Cato** originum Li. VII: **Qui magistratum Curulem cepisset** (calceos) **mulleos allutaciuiatos*** ceteri perones. Item Titinius in Seriana** f. allutaciuiatos, vel lunatos. * f. Setia et clari viri orti sunt, et per multos annos fuerunt. unde et proverbium. **Multi Mani** **Ariciae.** **Sinnius Capito** longe aliter sentit. ait enim turpes et deformes, significari, quia Maniae dicuntur deformes personae, et **Ariciae** genus panni* fieri quod manici* appelletur. **Moenae** singulariter dixit **Ennius: Apud Emporium in campo** **hostium pro* moene.** **Mutire loqui.** **Ennius** in **Telepho:**

Palam mutire plebeio piaculum est.

Moenia muri et cetera munientiae urbis gratia || facta, ut **Accius** in **Halenibus: [171]**

Signa extemplo canere ac tela ob moenia offerre imperat.

Significat etiam officia. **Plautus** in **Nervolaria*:**

Prohibentque moenia alia, unde ego fungor* mea.

Merinam genus **Manuos** in carminibus saecularibus **Aelius Stilo** significare ait bonos. Et inferi di **Manes** pro boni dicuntur a suppliciter eos venerantibus propter metum mortis, ut immanes quoque pro velle* dicuntur.* f. A. non bonis. **Muscercas** prima syllaba producta dicebant antiqui **stercus murum.** **Mapalia** casae **Poenicae** appellantur, in quibus quia nihil est secreti, solet solute viventibus obici id vocabulum. **Cato** originum libro quarto: **Mapalia** vocantur ubi habitant; ea quasi cohortes rotundae sunt. **Metalli*** dicuntur in lege militari quasi mercenarii.* f. Metelli. **Accius** **Annalibus XXVII.** **Calones** famulique **metallique*** **caculaeque;** a quo* f. metallique. genere hominum **Caeciliae** familiae cognomen putat³ ductum. **Quod est** **Manum** et mentum proverbium est ex Graeco ductum, quod est: *πολλά μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χεῖλος ἄκρον.* **Calchantem** vitis ferentem quidam augur vicinus praeteriens dixit errare; non enim ei fas esse novum vinum **Minusculae** **quinquatus** appellantur **Idus Iun.** quod is dies festus est tibicinum qui colunt **Mi-nervam**, cuius deae proprie festus dies est **Quinquatus** mense **Martio.** **Muli** **Mariani** dici solent a **C. Mari** instituto, cuius milites in furca sunt posita* tabella varicosius onera sua portare assueverant. || **SEXTI POMPEI PESTI LIBER XIII. INCIPIT**⁴. **Mulus*** [172]*

μυλῆκορον. — 3) In *Deilocho* Ven. et Scal. in marg. *Cereris* deest apud eisdem. — 4) *Lege putatur.* —

5) Sic media in littera M. libri XIII. in scriptio legebatur in Codice, ut intelligitur ex praefatione Ursini.

ea sterilis sit, quam mulus; vel quod ut mulus non suo genere sed equis ortus, sic ea Solis, non suo fulgore luceat. Murtae deae sacellum . . .

* f. ea Martius mensis initium anni fuit et in Latio, et post Romam conditam, quod eo* gens erat bellicosissima, cuius rei testimonium est, quod posteriores menses, qui annum finiunt, a numero appellati, ultimum habent Decembrem. Malo cruce masculino genere cum dixit Gracchus in oratione, quae est in P. Popillium posteriorem*, tam repraesentavit antiquam consuetudinem, quam hunc frõntem atque hunc stirpem idem antiqui dixerunt, et rursus hanc lupum, hanc metum. Item * Popillium et Mathonem. cum idem in Pompilium et matronas* ait: Eo exemplo instituto, dignus fuit qui malo cruce periret

||
Mutum dicimus: aut quod nullius fiant vocis, cum in eas litteras incidant¹. [1]

* f. speciosiore Metaphoram, quam Graeci vocant, nos tralationem, id est, domo mutuatum verbum: quo utimur inquit Verrius², in oratione, saepius quidem honesti ac³ significantis verbi defectu, ut speciosiora*⁴, atque eodem etiam significantiore⁵, quam proprio⁶ vocabulo, rem indicemus redit⁷ ad sua tralatum manebit quo pervenit as alieno perinde ac suo ab Metaplasticos⁸ dicitur apud poetas usurpari id, quod propter necessitatem metri mutare consueverunt, quod item barbarismus dicitur in soluta oratione conscribenda⁹

Meta ca a cariore perventura quod¹⁰ dicare ait Ennius id est Meta¹¹ abus ut accip gratia necessitate. Metonymia est tropus, cum ab eo, quod continet, significatur id, quod continetur, aut superior inferiore, et inferior superiore.

Quae continet, quod continetur; ut Ennius, cum ait:

* f. tremit Africa terribili tremis* horrida terra tumultu.

ab eo quod continetur id quod continet; ut cum dicitur; epota amphora vini. a superiore inferior, ut Ennius:

Cum magno strepitu Vulcanum ventus vegetat.

ab inferiore superior, ut:

persuasit animo vinum deus, qui multo est maximus.

Masculina et feminina vocabula dici melius est secundum Graecorum quoque consuetudinem, qui non ἀνδρική et γυναικεία ea, || sed ἀρσενικά dicunt et θηλυκά¹². [2]

1) Haec verba aperte pertinent ad superiorem glossam Mutas. Ceterum ab his incipit Fragmentum Festi. — 2) Ferrius ali. ne saep. Pr. Ven. Sc. — 3) Honesti ac q. Pr. Ven. Sc. — 4) enas ut speciosiora at Pr. Ven. Sc. — 5) ero significante Pr. ere significante Ven. Sc. — 6) no, quam proprio Pr. Ven. Sc. — 7) Ieret, redit ad sua Pr. Ven. Sc. — 8) Meta . . . stices Pr. Ven. Sc. — 9) Oration . . . scrib . . . Pr. Ven. Sc. — 10) Quod om. Ven. Sc. — 11) Meta om. Ven. Sc. — 12)

θενικά dicunt et θηλυκά om. Pr. Ven. Sc. — 13) Matronis.] Vide Festum in Pilentis, et Livi, V, 25. Apolloni autem antiqua scribendi ratio e Graeco fonte ducta, qualis in aereo numismate, APOLLONI SANCTO. Urs. — 14) Apollini quod Ven. Sc. — 15) isi vocem Ven. Sc. — 16) cem Ven. Sc. — 17) Mille.] Agellius lib. 1. cap. 16. Quis inventus est, qui L. Antonio mille nummum ferret expensum, in his, atque multis aliis, mille numero singulari dictum est. Urs. — 18) Manicas.] Pla-

Matronis¹³ aurum fuisse redditum Simius Capito ait: quod videtur hoc significare: matronis fuisse restitutum aurum, ex quo P. R. crateram fecerat, et eam Apollini Delphos miserat: ut est testimonio index tabella: quod quidem aurum dede- rant matronae ornatum demptum suo, ut votum solveretur Apolloni¹⁴. quidam dicunt de eo potius esse intelligendum, quod contulerunt olim matronae ad Capitolium a Gallis Senonibus liberandum. id eis postea redditum est a populo Ro. Magisterare pro regere, et temperare dicebant antiqui. Sed alias magisterare quidam ponunt pro

. Muta isi voce¹⁵
 multo intellegere
 rem¹⁶ as dici
 ut cui potius con Mille¹⁷ singulariter dicebant antiqui,

quod nunc non aliter dicimus cum mille nummum proferimus. Municas¹⁸ item*, * f. id
 communicas, dicit Terrius a muniis id est operibus est aut¹⁹ potius co

. . . Mancipatus²⁰, ita adoptantis ut patri* sui heres erat. adoptivus enim eius * f. patris
 qui adoptet, tam heres est, quam si ex eo natus esset. sui patris, quasi in potestate aliena non esset, ita est legitimus et suus heres, ut patet manifeste ex eo, quod ait

Scr. Sulpicius in ea oratione, quam scripsit et habuit pro Aufidia. Multifacere antiqui dicebant sicut magnificere, item et parvifacere. testis est M. Cato in ea, quam scripsit contra Q. Minucium Thermum de X hominibus: Neque fidem, neque insin- randum neque pudicitiam multifacit . . . quod quidem merito ab || usu recessit, quia [3] non astimulari novo quantitas*, nec desiderat multitudinem, nec continetur numero.* f. qualitas

Magistri²¹ dicunt in omnibus rebus, qui magis ceteris possunt, ut Magistri equi- tum, et Magistri populi, item ludorum Apollinis, dixerunt antiqui: quae nunc aliter dicuntur, velit* ostendit Cato in oratione quam dixit contra orationem * f. velut

. Maledictiores²² dicebant antiqui, quos nos appellamus maledicos. Cato cum proficisceretur, in Hispania* removendi maledictiores. Mihipte pro mihi * f. Hispaniam
 ipse, Cato posuit, cum dixit, decuit talenta versia, at- que entia item a Mansues, pro, mansuctus

dixit Cato in epistola ad mansues ad
 Meritavere, saepe meruere dixit Cato in Poenorum, IIII Suffetes evoca- verunt statim omnis cohortes, omnis etiam, qui stipendia meritaverunt. Magnifi- cius²³ pro magnificentius usurpavit Cato in ea, quam scripsit
 gna, quis homo aut pulchrius purgat aut magnificentius: nunc

cidus in glossis, Municare, communicare: dictum a moenis. i. operibus. puto autem moenicare dixisse antiquos; qui oe, pro, u, ponebant, ut oesus pro usus; moerus pro murus. Urs. — 19) aut ut potius Ven. Sc. — 20) Mancipatus.] Agellius lib. 5. cap. 19. Filium adoptivum tam procedere, quam si se natum habeat. Urs. — 21) Magistri.] Viden- dendus Festus in Vici. Paulus in Magisterare. et inscriptio ludorum saecularium, MAG. XVII. et MAG. XXVII. Magistri autem, vel contra

omnia Pauli exemplaria scribendum puto. Urs. — 22) Maledictiores.] Cato in oratione cum proficisceretur in Hispaniam citatur infra in Navitas. Urs. — 23) Magnificius.] Agellius lib. 13. cap. 18. citat Catonem de falsis pugnis contra Ther- mum: quae forte oratio indicatur dimidiato verbo gna. De Catonis autem nepote, quem magnificentius pro magnificentus dixisse ait Festus, meminit 13. cap. 18. cum inquit. M. Cato. M. F. M. N. vehemens orator fuit, multasque orationes

- magnificentius dicimus, cum magnifice eius positivus sit, at nepos eius, in ea quam scripsit . . . Tamen ait, cum Aedilis Curulis esset, Magnae Matris ludos magnificentius, quam alii, fecit. Magnificior* quoque idem deduxisse videtur a munifice, cum dicamus nunc munificentior, quamvis munificens non sit apud nos in usu. Cato in ea, quam scripsit, id . . . nemo munificior . . .*
- * f. Munificior
 Mediocriculo || usus est in ea quam dixit Cato in consulatu: Ridibundum [4] magistratum genere* pauculos homines, mediocriculum exercitum obvium duci. Mutini
 * f. gerere
 * f. Vellis
 Titini sacellum fuit in Velis*, adversum mutum Mustellinum in angiportu de quo aris sublatis balnearia sunt facta domus. CN. Doniti. Calvini, cum mansisset ab urbe condita ad principatum Augusti Caesaris inviolatum: religioseque, et sancte cultum fuisse, ut ex Pontificum libris manifestum est, nunc habet adliculam ad miliarium ab urbe sextum et vicensimum, dextra via iuxta diverticulum viae, ubi et colitur, et mulieres sacrificant in ea togis praetextis vatae* Matronae a magistratibus non summovebantur, ne pulsari, ne contractarive viderentur, neve gravidae concuterentur. ob quam etiam causam ait Verrius, neque earum viros sedentes cum avoribus de essequo* escendere coactos a magistratibus, quod communi vehiculo velitur vir et uxor. Minuitur¹ populo luctus aedis dedicatione; cum Censores lustrum condiderunt; cum votum publice susceptum solvitur; privati autem, cum liberi nati sunt; cum honos in familia venit, cum parens aut liberi, aut vir, aut frater ab hoste capto domum redit; cum desponsa est; cum proprio quis cognatione quam his*, qui ligetur, natus est; cum in casto Cereris est, omniique gratulationi*. Maximae dignationis Flamen Dialis est inter quindecim Flamines, et cum cetera* discrimina maiestatis suae habeant, minimae habetur Pomonalis, quod Pomona levissimo fructui agrorum praesidit pomis. Mundus², ut ait Capito Ateius in L. VII. Pontificali, ter in anno patere solet, diebus his: postidie Volcanali, et ante diem VI. Id. Nov. qui, quid ita dicatur sic re || fert Cato in commentariis iuris [5] civilis: Mundo nomen impositum est ab eo mundo, qui supra nos est: forma enim eius est, ut ex his qui intravere cognoscere potuit*, adsimilibus illae*. Eius inferiore partem veluti consecratam Dis Manibus clausam omni tempore, nisi his diebus qui supra scripti sunt, maiores censuerunt: quos dies etiam religiosos iudicaverunt ea de causa, quod quo tempore ea quae occulte, et abdita ea* religionis Deorum Manium essent, veluti in lucem quandam adducerentur, et patefierent, nihil eo tempore in rep. geri voluerunt. itaque per eos dies non cum hoste manus conerebant; non exercitus scribebatur; non comitia habebant³; non aliud quicquam in rep. nisi quod ultima necessitas admonebat, administrabatur. Mos est institutum patrium; id est, memoria veterum pertinens maxime ad religiones, ceremoniasque antiquo-
- * f. is
 * f. tione
 * f. certa
 * f. potui
 * f. III
 * f. occultae et abdita

ad exemplum avi scriptas reliquit. *Urs.* — 1) *Minuitur.*] Plinius lib. 11. cap. 18. de apib. mortuo rege. Subtrahitur, inquit, deducta multitudine alias spectantes exanimem, luctum non minuunt. Arnebius lib. 5. Quid temperatus fabae alimonio panis, cui rei nomen dedistis castus: nonne illius temporis imitatio est, quo se nomen a Cereris fruge violentia moeroris abstinuit. *Urs.* —

2) *Mundus.*] Post verbum *Volcanalia*, addendum ex Pauli epitoma, a. d. tertium Non. Oct. Macrobius lib. 1. cap. 16. Plutarch. in Romulo. Apuleius apolog. 1. Quoniam ut res est, maius piaculum decernis speculum philosopho, quam profano Cereris mundum videre. *Urs.* — 3) *Habebantur Pr. habebat.* . . Ven. Sc. — 4) *Angulus quod Pr.* — 5) *Mensae.*] Varro lib. 5. rerum di-

rum. Miliū quidam putant cepisse nomen a maxima numerorum summa, quae est mille, quod ali* Graecae stirpis iudicant esse, cum id illi *μέγιστον* vocent; tam hercules, quam panicum, *μελίριον*. Municipalia sacra vocantur, quae ab initio habuerunt ante civitatem Romanam acceptam, quae observare eos voluerunt Pontifices, et eo more facere, quo adfuissent* antiquitus. Minora templa sunt ab Auguribus cum loca aliqua tabulis, aut linteis saepiuntur, ne uno amplius ostio pateant, certis verbis definita. itaque templum est locus ita effatus, aut ita septus, ut ea una parte pateat, angulusque[†] adfixus* habeat ad terram. Manalis fons appellatur ab Auguribus puteus perennis, neque tamen spiciendus* videtur, quia flumen id spiciatur, quod sua sponte in amnem influat. Manes Di ab Auguribus invocantur, quod i per omnia aetheri || terre- [6] naeque* manare credantur. Idem, dii superi atque inferi dicebantur: quos ideo invocabant Augures, quod hi existimabantur favere vitae hominum. Munus, ait Ferrarius, dicitur administratio rei publicae, item magistratus, aut praefecturae, imperi, provinciae: cum multitudinis universae consensu, atque legitimis in unum convenientis populi comitiis alicui mandatur per suffragia, ut capere eam possit iussu populi demandatam: certos ex tempore *ex fide sua*; et certum usque at* tempus administrare. Monstra dicuntur naturae modum egredientia: ut serpens cum pedibus avis cum quattuor alis: homo cum duobus capitibus, iecur cum distabit in coquendo. Muta certa dicuntur, quibus nihil divinationis, aut responsi elicitur. ut contra, dicantur adiutoria, quae certum aliquid eventuum indicant, aut ab incendio ut caveamus, aut a veneno, talique re certum aliquid, manifestumque instare periculum portendant, aut indicant finium diminutionem. Minora, itemque maiora auspicia, quae dicuntur, docet Messala; nam maiora, Consulum Praetorum, Censorumque dici ait; reliquorum minora: cum illi maiores; hi autem minores magistratus dici consueverint. Mensae⁵ in aedibus sacris ararum vicem obtinent. quia legibus earum omnium sacrae quoque mensae sunt: ut velut in ararum, vel in pulvinaris loco sint. privati quoque in privis* ipsis locis habere solent, ubi sacras* habituri sint, cuius modi est parentatio, non sacrificium . . . tenebat aram . . . magno er . . . || Mille urbium populus [7] stetit pro regno dixisse ait . . . Veranius in libro quem inscripsit priscarum vocum, quod ei summae videntur originem dedisse, ac causam Graecus sermo, *χιλιάς* et *χιλιάδες*, eo autem non omnes uti. Mutae⁶ litterae et semivocales solent antiqui duplicare scribendo, aut legendo, et ita ait Emilius scripsisse, in eo quem de . . . a quo muta duplicata sit primum. Manumitti⁷ dicebatur servus sacrorum causa, cum dominus eius tenens modo caput, modo membrum

* f. alii

* f. adusesent

* f. angulosque adfixos
* f. spiciendus

* f. terrenaque

* f. ad

* f. privis

* f. sacra

vinarum apud Macrobinum lib. 3. cap. 2. dicit aras primum ansas dictas: quod esset necessarium a sacrificantibus eas teneri. inde Virgilius. Talibus orabat dictis, arasque tenebat. haec ad fragmentum . . . tenebat aram . . . Urs. — 6) Mutas litteras.] Festus in Soliavilla. Quam consuetudinem, inquit, Ennius mutavisse fertur, utpote Graecus Graeco more usus, quod illi aequae scri-

bentes ac legentes duplicabant mutas et semivocales. Urs. — 7) Manumitti.] Hanc manumissionis formulam, verbis quibus erat concepta, in editione Augustiniana omissis aliis luxatis male acceptam, suae nos integritati, nisi fallimur, restitimus. Festus in *Puoi*. Puri, inquit, probi, profani, sui auri dicitur in manumissione sacrorum causa ex quibus Puri significat, quod in usum spurco non

* f. edicit
Ego
* f. tum
* f. emittebat
aliud eiusdem servi, ita edicite * 1 *hunc hominem liberum esse volo: ac pro eo auri XX puri, probi, profani mei solvo, ut priusquam digrediar, efficiatur iuris sui. dum* *
 his *seruum verbis e manu hominem liberum mittebat* *. *Mosculis Cato pro parvis (qui) moribus dixit in ea quam scripsit Migrare mensa* ² *quod legibus eius sacra esset, diisque templi posita, inauspicatam apud antiquos habetur, cum sequitur sua migrantem poena. Mensas aiunt quidam fuisse in triviis poni solitas, quae sint triviales appellatae. Mente captus dicitur, cum mens ex hominis potestate abit; et idem appellatur demens, qui (quod) de sua mente decesserit, et a mente (mente) abierit.*

Manare solem tunc solitos esse antiquos dicere ait Ferrus, cum solis orientis radii splendorem iucere coepissent, atque ideo primum dici tempus, mane dictum,
 * f. id dici-
tur
quamvis magis addicitur * *quod manuu, bonum dicebant u mane, idem a mature: quod id bonum est, quod maturum est, unde et Matuta dicta quoque videtur Mater. Mamertini* ³ *appellati sunt hac de causa, cum te toto Samnio || gravis incidisset pestilentia, [8] Sthenius Mettius eius gentis princeps, convocata civium suorum contione, exposuit se vidisse in quiete praecipientem Apollinem, ut si vellent eo malo liberari, Ver sacrum voverent, id est, quaecumque vere proximo nata essent, immolatos sibi, quo facto levatis, post annum vicensimum deinde eiusdem generis incessit pestilentia. rursum itaque consultus Apollo respondit, non esse persolutum ab his votum, quod homines immolati non essent; quos si expulissent, certe fore, ut ea clade liberarentur. itaque i iussi patria decedere, cum in parte ea Siciliae consedissent, quae, nunc Tauricana * dicitur, forte laborantibus* ⁴ *bello novo Messanensibus auxilio venerunt ultro, eosque ab eo liberarunt. provinciales quod ob meritum* ⁵ *eorum, ut gratiam referrent; et in suum corpus, communionemque agrorum invitarunt eos, et nomen acceperunt unum, ut dicerentur Mamertini, quod coniectis in sortem duodecim deorum nominibus, Mamers forte exierat: qui lingua Osorum Mars significatur. cuius historiae auctor est Alfius libro primo belli Carthaginiensis. Murrata potione usos antiquos indicio est, quod etiam nunc Aediles per supplicationes diis addunt ad pulvinaria, et quod XII. tabulis cavetur, ne mortuo in-*
 * f. Tauro-
minitana
datur, ut ait Varro in antiquitatum libro primo. Muger dici solet a Castrensiu *
 * f. Castren-
sibus
* f. is
 * f. Muries
hominibus quasi mucosus his *, *qui talis male ludit. Muri* ** ⁶ *est quemadmodum Verrius docet, ea quae fit ex sali sordido, in pila pisato, et in ollam fictilem coniecto, ibique operto, gypsatoque et in furno percocto, cui Virgines Vestales serra ferrea secto, et in seriam coniecto, quae est intus in aede || Vestae in penu exteriori, aquam iugem, [9] vel quamlibet, praeterquam quae per fistulas venit, addent* *, *atque ea demum in sacri-*

fuert. Probi quod recte excoctum, purgatumque sit. Profani quod sacrum non sit, et quod omni religione solutum sit. Sui, quod alienum non sit. Legis Manliae de vigesima eorum, qui manumitterentur Livius facit mentionem lib. 7. reliqua Paulus in epitoma suppeditavit. *Urs.* — 1) *edicite* Ven. Sc. — 2) *Migrare mensa.* Mensas deae quae in triviis coleretur, sive Dianae, sive Hecatae poni solitas, quae triviales inde appellatae sint, Festi

reliquiae indicant. Idem ait, curiales dici mensas, in quibus immolabatur Ianoni, quae Curis est appellata. sive potius, ut ait in *Quirites*, quod in curiis et Sabini sacrificabant, curiales sunt mensae appellatae. *Urs.* — 3) *Mamertini.* Vide infra in *Ver sacrum.* et Plin. lib. 8. cap. 13. *Urs.* — 4) *parantibus* Ven. Sc. — 5) *ob .i. citem.* — 6) *Muries.* Ex hoc loco Varro apud Nonium in

ficiis utuntur. Mortuae pecudis corio calceos, aut soleas fieri Flaminicis nefas habetur . . .⁷ sed aut occisae alioqui, aut immolatae, quoniam sua morte extincta omnia funesta sunt. Me, pro mihi dicebant antiqui, ut Ennius, cum ait L. II.

si quid me fuerit humanitus, ut teneatis.
et Lucilius:

Nunc ad te redeo, ut quae res me impendet, agatur.

Minorum Pontificum maximus dicitur, qui primus in id collegium venit; item minimus, qui novissimus. Malevoli Mercurii signum erat proxime Ianum; qui item erat in Turdellis M . . . os⁸, malevoli etiam cognomine appellabatur: Malevoli autem, quod in nullius tabernam spectabat. Malluvium latum* in commenta-^{f. datum v. c.} rium* sacrorum, significat manus qui** lavet, a quo malluviae dicuntur, quibus manus sunt laetae perinde, ut quibus pedes, pelluviae. Maximum⁹ Praetorem dici putant alii eum, qui maximi imperii sit; alii, quia* aetatis maximae. pro collegio quidem Augurum decretum est, quod in Salutis augurio Praetores maiores et minores appellantur: non ad aetatem, sed ad vim imperii pertinere. Mortis causa stipulatio existimatur fieri, ut ait Aufidius Labeo, quae ita fit, ut morte promissoris confirmetur, aut, ut quidam dixerunt, cuius stipulationis mors fuit causa. Marspedis, sive sine r litera maspedis imprecitiae solita vallium* quid significet, ne Messala quidem Augur in^{f. in pre-} explanatione auguriorum reperire se potuisse ait. Maiorem consulem L. Caesar putat dici, vel eum, penes quem fasces sint, vel eum, qui prior factus sit. Praetorem autem maiorem, Urbatum: minores ce || teros. Mendicum dici Ferrus putat a mente [10] eius, quam fefellit fortuna, vel quod precetur quemque ut vitae suae medeatur cibo. Mater Matuta, manis, mane, matrimonium, mater familiae, matertera, matricēs, materiae dictae videntur, ut ait Verrius, quia sint bona: quiliu scilicet sint, quae sunt matura. vel potius a matre, quae est originis Graecae, μήτηρ¹⁰. Modo quodam id est ratione, dicuntur ista omnia: a modo fit commoditas, commodus. commodat, accommodat, modice, modestiū, moderatio, modificatio.

Naenia¹¹ est carmen, quod in funere laudandi gratia cantatur ad tibiam. quod vocabulum Afrimius in Materteris posuit. Naeniam autem inter exsequias cantabant. suat qui eo verbo finem significari crederunt. Plautus in abi ergo Idem Trucul. Haec nomini* amanti mea^{f. homini} hera dixit domi, et apud nos de bonis naeniam¹² esto*. Quosdam dicunt velle ideo dici naeniam quod et* voci similior querimonia stentium sit. quidam aiunt naeniae ductum nomen ab extremi intestini vocabulo, ad quod probandum testimonio utitur* Plautus*^{f. mesto} ^{f. ei} ^{f. utuntur Plauti}

Salis, emendandus. Muris fit ex sale, quod sal sordidum pinsum, et in ollam rudem fictilem coniectum etc. Urs. — 7) Lacuna nulla significata in Ven. Sc. — 8) os haec syllaba abest in Ven. Sc. — 9) Maximum Praetorem.] Livius lib. 7. Lex vetusta est, priscisque litteris, verbisque scripta, ut qui Praetor maximus sit, Idib. Septemb. clavum pangat. Vide infra in Magor cos. et Sueton.

in Augusto, de Salutis augurio. Urs. — 10) Modo.] A modo quodam, id est, ratione dicuntur omnia ista, commoditas, etc. ita puto fuisse scriptum in exemplari. Urs. — 11) Naenia.] Glosarium. Naenia ἐπιτάφιος ὕμνος. Quae in sine Graeca verba νέκρον et νήρη, addita sunt, ea in exemplari ita plane leguntur, notum autem νήρη quid sit. Urs. — 12) naenia Pr.

* f chaera *in Bacchidibus si tibi est machaeoem, ad* nobis veruina est domi, qua quidem*
 at *ego te reddam, ubi me irritaveris, confossioem soricina naenia. sive quod ex-*
tremau flendo efferimus eam vocem, querendoque; nam Graeci véατων extremum di-
cunt: sive quod chordarum ultima νήτη dicitur, appellarunt extremam cantionis vocem,
naeniam. Naeniae¹ deae sacellum ultra portam Fiminulem fuerat || dedicatum, [11]
nunc habet tantum aedicularum.

Navali² corona donatur, qui primus in hostium navem armatus transilie-
rit, cuiusve opera, manuve navis hostium capta fuerit. adeptus est eam M. Terentius
Farro, bello Piratico, donante CN. Pompeio Magno. Item alii, inter quos A. Ati-
 * f Atilius *lus* hello quod gestum est contra Nabin, ut scriptum est in carmine Saturnio, quod*
quidem duces ipsi sunt consueti in tabellis publice ponere, in quo nominabantur qui
navali corona donati erant. Neunquam³ ponitur pro nullatenus, pro non ita; et
nun, etiam significat, ut nec. Nefrendes⁴ dictos asserit Q. Mucius Scaevola ur-
ites, quod dentibus frendere non possint. Ateius Capito, infantes esse nondum fren-
dentes, id est, frangentes, Livius in Odyssaea veteri. Quem ego nefrendem alui la-
cteam immulgens opem . . . et . . . Pro nefrendibus
autem, ut antiqui dicebant, rientes nunc dicit usus recens. sunt qui nefrendes dici pu-
lent testiculos, quos Lanurini appellant nebrundines: Graeci νεγροῦς, Praenestini, ne-
frones. Necerim, nec enim. Nemora, significat silvus amoenas: valet enim idem, eius
autem vocabuli auctor Homerus, qui dicit in Iliade: ἐν νέμει σιτεῖν⁵ ἐτι τε λίβ
ἔμβαλε δαίμων, dubium non est, quin eum designet locum, qui campos et pascua ha-
beat: νέμος a Graecis διὰ τὸ νομάς εἶναι ἐν αὐτῷ⁶, appellatum. Nemut, nisi etiam
 * f Tribu- *vel nempe: usus est Cato de potestate Tribunicii*, cum ait . . .*
 nicia *acrummas. Neminis genitivo casu usus est Cato, cum dicit: et quis diceret cum*
sit neminis. Idem de magistratibus: vitio creatis, neminisque . . .
Emius in Erechtheo:

lapideo sunt || corde multi, quos non miseret neminis. [12]

Nemo compositum videtur ex ne, et homo: quod confirmatur magis, quia in persona
semper ponitur, nec pluraliter formari solet, quia intelligitur pro nullo. Neci datus
proprie dicitur, qui sine vulnere interfectus est ut veneno, aut fame. Necessarium
 * f Opillus *ait esse Opillus* Aurelius, in quo non sit cessandum, aut sine quo vivi non possit:*
aut sine quo non bene vivatur: aut quod non possit prohiberi, quin fiat. Necessari
sunt, ut Gallus Aelius ait, qui aut cognati, aut affines sunt, in quos necessaria officia
conferuntur praeter ceteros. Nec legens dictus est, non legens, neque dilectum habens,
quid facere debeat, ommissa ratione officii sui. Nec coniunctionem Grammatici fere di-
cunt esse disiunctivam, ut nec legit, nec scribit, cum si diligentius inspiciatur, ut fecit
Simius Capito, intelligi possit, eam positam esse ab antiquis pro non, ut et in XII.

1) *Naeniae deae.*] Videndus Augustinus de civitate Dei lib. G. cap. 9. *Urs.* — 2) *Navali.*] Attilius Fortunatianus de Saturnio metro. Apud nostros autem in tabulis antiquis, quas triumphaturi duces in Capitolio figebant, victoriaeque suae titulum saturniis versibus prosequabantur, talia re-

peri exempla, ex Regilli tabula. Duello magno dirimendo, regibus subigendis etc. *Urs.* — 3) *Neunquam.*] Placidus in Glossis. Neunquam, et non significat, et non ita, et non adeo. *Urs.* — 4) *Nefrendes.*] Terent. Scaurus de Orthographia. Ne pro non, antiqui posuere, ut nefrendes porcos, qui

est: ast ei custos nec⁷ escit. item, si adorat furto, quod nec manifestum erit. et apud Plautum in Fasmate:

nec recte si illi dixeris.

et Turpilius in Demetrio:

nec recte dici mihi, quod iam dudum audio.

Necunquem, necunquam quemquam. Nequalia, detrimenta. Nequinont, pro nequeunt, ut solunt, et ferunt: pro solent, et ferunt dicebant antiqui. Livius in Odisia. partim errant, neque nunc* Graeciam dicere. Nequitum et nequitor

* f. nequi-
nont

pro non posse dicebant, ut Pacuvius, cum ait:

Sed cum contendi nequitum, ut* clam tendenda est plaga.

* f. tum

Plautus in Stryione:

retrahi nequitum, quoquo progressa est semel.

et Cato Origium L. I. Fana in eo complura fuere; ea exauguravit, praeterquam quod Terminum fanum fuit; id nequitum exaugurari. Nequiquam significare || idem [13] pro⁸ frustra, plurimis auctorum exemplis manifestum est. Nectere, ligare significat, et est apud plurimos auctores frequens, quin etiam in commentario sacrorum usurpatur hoc modo. Pontifex minor ex stramentis naturas* nectito, id est, funiculos facito, quibus

* f. napuras

sues adnectantur. Nectar Graece significat deorum potionem. Unde Vergilius ait:

Stipant et dulci distendunt nectare cellas;

item Lucretius L. II:

Et nardi florem, nectar qui floribus* halet.

* f. naribus

Non pridem, aequae et recte et frequenter dicitur, ac iam pridem, quam pridem. Nequam aurum est, auris quod vis vehementius ambit, hoc versu Lucili significari ait Simnius Capito, nequam esse aurum quod auris laedat; vel pondere inaurium, cum mollissima pars auris inciditur; vel ex auro intelligi pecuniam, cuius respectu et nimia cupiditate homines ad peccandum adduci. Nec mulieri, nec gremio credi oportere, proverbium est, quod et illa incerti et levis animi est, et plerumque in gremio posita, cum in oblivionem venerunt pro* exurgentium, procidunt. Nexum est, ut ait Gallus Aelius,

* f. prope

quodcumque per aes et libram geritur idque necti dicitur. quo in genere sunt haec, testamenti factio, nexi dando*, nexi liberanto**. Nervum appellamus etiam ferreum vinculum, quo pedes impediuntur, quamquam Plautus eo etiam cervicem vinciri ait:

* f. datio
** f. liberatio

perfidiose captus eo epol* nemo cervicem probat.

* f. edepol

Nexum aes apud antiquos dicebatur pecunia, quae per nexum obligatur. Negumate in carmine CN. Marci vatis, significat, negate, cum ait:

quamvis moventium duonum negumate.

Negritu in auguriis significat aegritudo. Nebulo dictus est, ut ait Aelius Stilo, qui non pluris est, quam nebula, aut quam⁹ non facile perspicere possit, qualis sit. Nequam,

sunt sine dentibus, i. qui fabam frendere non possunt. Placidus in Glossis. Nefrendem infantem noidum dendum, qui frendere cibum non queat, i. frangere. Urs. — 5) ἐν νέμει σκίε. δὲν dubium non Sic in Sc. et

Ven. legitur. — 6) νομὰ ἐλναι ἐν αὐ. . . . , nihil amplius, Ven. Sc. — 7) Nec.] Nec escit, scribendum pro nec escit. nam escit, pro erit, antiqui dicebant, et superescit, pro supererit. Urs. — 8) idem quod fr. Ven. Sc. — 9) qui Ven. Sc.

nugator. || Negibundum antiqui pro negantem dixerunt. Cato in ea, quam scripsit [14] negibundus Neuti-
quam¹ pro nullo modo dici, testis est cum ait. Sed mihi neutiquam cor
conscitit, cum oculorum aspectu. Cice. Indissolubiles quidem esse non potestis, neuti-
quam tamen dissolvimini. Nepos², luxuriosus a Tusceis dicitur: nam nepotes sunt
luxuriosae vitae homines appellati; quod non nugis his res sua familiaris curae est,
quam iis, quibus pater avusque vivunt. quod nomen ductum ab eo, quod natus
post patri sit, quam filius. Quidam, inter quos Aristarchus interpres Homeri, Grae-
cum esse voluit, ad quod $\tau\epsilon\omicron\iota\varsigma\ \nu\epsilon\pi\omicron\delta\epsilon\sigma\sigma\iota\upsilon\ \epsilon\tau\omicron\iota\mu\eta$ ³, afferunt ex Apollonio. Ne-
phasti⁴ dies notabantur. N. littera quod iis nephas est Praetori, apud* quem lege
agitur, fari tria verba, do, dico addico. Nep. nota designari solent qui nephasti
prios sunt, quorum pars anterior fas: his servi liberati sunt, delectus habentur, exer-
citus scribuntur, et in provincias ire licet, sacra quoque instituta fiunt, et vota nuncu-
pata solvi, et aedes sacrari, solent. Nepu Afrorum lingua sidus, quod dicitur a no-
stris caucer, vel ut quidam volunt scorpis. Plautus in Casina: *Recessim dabo me ad*
parietem, imitabor nepam. Nepas, non purus. Nesi⁵ pro sine positum est in lege
dedicationis arae Dianae Aventinensis. Nauteam ait Opilius Aurelius, herbae genus
esse gravis nigris, qua coriarii utuntur, cuius videri a nausea ductum nomen, quia
nauseam facit, permutatione T. et S. litterarum intermedia antiqui consueta. Plautus
in Artemone: Unguentum quod naribus mulionum nauteam fecisset
|| lem atque aromatum. Idem Curculione: *Nan odor* [15]
unguentum omnium prae tuo nautea est. In Casina: ei pro scorto supponetur hircus
unctus nautea⁶. Labco in commentario iuris pontificii ait, nauteam rubidum quid-
dam esse, quo Pontificum vestimenta quaedam colorant. Nationem, item apud an-
tiquos, natum, Cincius, genus hominum, qui non aliunde venerunt, sed ibi nati sunt,
significare ait; qui et nationem ait non tantum universim de omnibus set et⁷ de sin-*
gularibus quoque hominibus seunctim dici solere. Simnius autem Capito, omnia fere
genera hominum per nationes dividi, ut Cures, Sabinos, Hernicos, Aequos, item
Folseos. In pecoribus quoque bonus proventus futurae, bona natio dicitur. Nau-
tiorum familia a Troicenis oriunda est. Nam fuit eorum princeps Nautes, qui Ro-
manam detulit simulacrum aeneum Minervae, cui postea Nautii sacrificare soliti sunt.
Unde ipsa quoque dea Nautia vocabatur de causu. Alii quod duce Naute acciti con-*
ductique a Brutiis milites fuerint ad Messanam oppugnandam, contra quos a Senatu
sit missus L. Caecilius Metellus: qui cum ab illis interfectus esset, missi ad eos fue-
runt expostulatum de foedere violato legati us, P. Veturius, qui
cum aliquantisper, ob refectionem corporis in opido quodam inessissent, Brutiis, qui-
buss foedus tunc cum Romanis erat, bello statim eo destiterunt. inde a principe Naute,
familia Nautia appellata est. Natinatio, dicebatur negotiatio: et Natinatores ex eo,

* f. A. hac
trium enim
litterarum
spatium in
sit missus L.
exemplari
relictum est.

1) Neutiquam.] Hic idem versus citatur a Cice-
rone sine poetae tamen nomine in Academicis. Cice-
ronis autem locus qui adducitur a Festo, extat in lib.
de Universitate. *Urs.* — 2) Nepos.] Placidus in Glos-
sis. *Nepos, luxuriosus. Urs.* — 3) . . . $\pi\omicron\delta\delta\epsilon\sigma$.

$\epsilon\tau\upsilon$. . . nihil aliud, Ven. Sc. — 4) *Nefasti.]*
Nefasti in vetere Kalendario N littera indicantur,
ut FER. VOLK. N. XV. KAL. IUN. Nefasti au-
tem priores hac nota significantur. N. P. Urs. —
5) *Nesi.]* Lex dedicationis arae Dianae Aventinen-

seditioni, negotia gerentes, M. Cato in *tumultu Macedoniae*, E || tru- [16] riam, Sannites, Lucanos, inter se natinari, atque factiones esse. Naccæ appellantur vulgo fullones, ut ait Curiatius, quod nauci non sint, id quod est nullius preti. Idem sentit et Cincius. Quidam aiunt, quod omnia fere opera ex lana, naccæ dicantur a Græcis. Naucum* ait Ateius Philologus poni pro nugis. Cincius, quod in oleæ nu- * f. Nauci cis, quid⁸ intus sit. Aelius Stilo omnium rerum putamen. Glossematorum autem scriptores, fabæ grani quod hæreat in fabulo*. Quidam ex Græco *vai xai ouxi*, levem * f. fabæ hilo hominem significari. Quidam nucis iuglandis, quam Verrius iugulandam* vocat, medium * f. iuglan- dam velut dissepimentum. Plautus in parasito pigro:

Ambo magna laude lauti, postremo ambo sumus non nauci.
item in Mostellaria:

Quod id esse dicam verbum nauci, nescio.

et in Truculento:

Amas hominem non nauci.

et Naevius (et) in Tunicularia:

Eius noctem nauco ducere.

Sed Ennius:

illuc* est nugator nihili non nauci homo.

* f. illic

Nares appellari putant, quod per ea nasi foramina odoris cuiusque nari flamus*. Na- * f. flamus rica est genus piscis minuti. Plautus:

Muriaticam autem video in vasis stagnis⁹ naricam bonam et canu-
tam et taguma quinas factas conchas piscinarias.

Nancitor in XII. nactus erit, praeno* erit. Item in foedere Latino: pecuniam quis** * f. praeda- tus nancitor, habeto: et si quid pignoris nanciscitur*, sibi habeto. Nare a nave ductum ** f. qui

Cornificius ait, quod aqua feratur nataus, ut avis*. Ennius L. VII.:

alter nare cupit, alter pugnare paratust.

* f. nancitor
* f. navis

Plautus in Aulularia:

Quasi pueri¹⁰, qui nare discunt, scirpea induitur ratis.

nare igitur est, saepius nare, ut dicitare, factitare. Navus, celer, ac strenuus; a navium velocitate videtur dictus. En || nius L. VI.:

[17]

Navus repertus homo Graio patre Graius homo rex.

et L. XVI.:

Navorum imperium servare est insuperantum.

Plautus in Frivolaria:

Nave agere oportet, quod agas, non ductarier.

Navalis¹¹ scriba, qui in nave apparebat, inter aliud genus scribarum minimæ digni-
tatis habebatur, quod periculis quoque eius ministerium esse* obiectum. Plautus:

non ego te novi navalis scriba columbari impudens.

* f. esset

sis, de qua hic Festus, extat in schedis veterum inscriptionum, in quibus est. CETERVM. LEGES. IIVIC. ARAE. EALDEM. SVNTO. QVAE. ARAE. DIANA. SVNT. IN. AVENTINO. MONTE. DICTAE. *Urs.* — 6) *Nautea.*] Antistius Labeo in

Commentario iuris Pontificii citatur infra in *Spurcum. Urs.* — 7) *Se te Ven. Sc.* — 8) *Quod Pr. Ven. Sc.* — 9) *Legendum stanneis.* — 10) *Lege pueris.* — 11) *Navalis.*] Quid si, *remi eminent scribamus, pro remi emicant?* certe ad veterem scri-

sive quod columbaria in nave appellantur ea, quibus rem gement* sive quod columbariorum quaestus temerarius incertusque. Nassiterna est genus vasis aquari ansati, et patentis, quale est quo equi perfundi solent. Plautus in Bacchidibus:

* f. Equis haec quis* evocat cum nassiterna, et cum aqua istum impurissimum? et in Nervolaria:

Equis huc effert nassiternam cum aqua sine suffragio? et Cato in ea oratione, quam composuit in Q. Sulpicium: Quoties vidi truilos nassiternas perfusos* aqualis matellas sine ansis. Nassa est piscatoria** vasi† genus, quo cum intravit piscis, exire non potest Plautus:

* f. pertusos
** f. piscatorii
† f. vasis

Numquam hercule ex ista nassa hodie ego escam petam.

Napuras nectito, cum dixit Pontifex, funiculi ex stramentis fiunt. Naustibulum vocabant antiqui vas alvei simile vile* a navis similitudine. Navia est uno ligno exculpato, ut navis, quo utuntur alveo in vindemia, ficus quoque in comitio appellatur Navia ab Attio Navio augure. Nam cum Tarquinius Priscus institutas tribus a Romulo mutare vellet, deterrereturque ab Attio per augurium, ut eluderet eius prudentiam, interrogavit eum, an fieri possit id, quod animo proposuisset suo; cui illo* permittente augurio cum respondisset effici posse; iussit Rex cotem, ac || novaculam proferri qua [18] prolata, interrogatus augur an eos illa posset praecidit, respondissetque posse; novaculam subito praecidit. quo facto statim Navium ex eo, Tarquinio nihil auso contra amplius facere, novaculam illam ac cotem sub locum consecratum, defodi iussisse; et ficum ab eo satum ibi esse intra id spatium loci, qui contentus fine sacro sit; eamque si quando arcescere contigisset, subseri, sumique ex ea surculos iussisse. quo facto, tantos intra temporis tractus, cum aliae in eo loco complures ficus enatae essent, atque cae evulsae deinde de sacro illo loco radicitus removerentur: omnes quae inibi tuae temporis erant, ficum praeter unam illam, ciectas fuisse, admonitu fatali, ac iussu in primis aruspicum, et divinis etiam responsis pronitentibus quandiu ea viveret, libertatem populi R. incolumem mansuram, ideoque coli et subseri ex illo tempore coeptam. Nascitur cum granum fabae se aperit nascendi gratia, quod non sit dissimile navis formae. Navitas secundum incorruptam consuetudinem dictos, quos nunc nos nautas dicimus, testis est Cato in ea, quam scripsit, cum in Hispaniam proficisceretur, cum ait: navitae quod secum portaverant vinum atque oleum, usus tantum eo sum. Naeviam silvram vocitatum extra urbem ad miliarium quartum, quod Naevii cuiusdam ibi domus fuerit, a quo nemora Naevia¹ appellata etiam fuisse, Ferrus ait: quam obprobrii loco obitici ab antiquis solere, quod in ea morari adsuescent perditii ac nequam homines, testis est M. Cato in ea, quam scripsit in M. Caellium si se appellavisset. Orsus iter eram a porta Naevia atque exinde in nemora Naevia || a domo procul Naevia. Unde dicunt proverbium natum esse, a domo Naevia, [19] quod refertur a Verrio. Nudius tertius videtur compositum ex nunc et die tertio . N . . . dicuntur in agro quos . . . alio nomine appellant a parte totum signi-

pturam propius accedemus, quae est, rem gement. Urs. — 1) Naevia.] Quod post Naeviam sequitur fragmentum . . . tur caelum ca . . . quo perfringeat, ignoro. Varro lib. 1. de Ling. Lat. ait ca-

vum a chao, unde omnia orta, et a cavo caelum dictum. Urs. — 2) νύμφη sine v. νέαν Ven. Sc. — 3) . . . ἔξαι . . . et . . . στρώρ . . . , nihil amplius, Ven. Sc. — 4) Numero.]

ficantes quasi inde appellati sint dicantur pa
. . . dicitur caelum cavum dicitur dam Nuptam
novam, sponsam (ut etiam mulieres quibus in nuptiis utuntur, prombae ab eadem
causa hoc est a nubendo dicantur) aliqui appellatam esse volunt: nec defuerunt tamen
qui dicerent, sic appellatam, ab eo quod νέαν νύμφην² Graeci novam nuptam vo-
cent. alii quod appellat uxorem νῶν Humerus, loquendi quadam consuetudine, quae
est antiqua Graecorum, cum ait: ἐξ ἀπίης γαίης νῶν ἀνδρῶν ἀιχημιάων³. Numere⁴,
et numero dicitur, sed numere sunt, videtur esse praesentis temporis, et prorsus alic-
num numero fuerunt, quod de praeterito usurpatur, sive eo ordine usurparunt antiqui
quadam consuetudine loquendi, quae solebant proferre verba eiusmodi: sive certa sine
extremum vocalium, quemadmodum videtur in suis scriptis usus Pompeius Sextus,
apud quem reperitur extrema syllaba vocativi casus producta, et eiusdem casus eadem
correpta, terminataque in e, temporis praesentis. Numero autem dixisse antiquos, ni-
mium quod significare ait Sinius Capito; esse enim ita locutum um: vos
estis minime nisi numero perbiterint, nisi cito id est nimium
si isso, qui exeam nune || ro estis mortui, hoc exemplo, ut pingeretis, id est, cur [20] * f. cito*
cito mortui estis? Item in Nelei: Nunquam numero matri faciemus volui. * f. volup.*
Idem est, nunquam nimium faciemus. Apud Naevium: * f. id*

Neminem vidi, qui numero sciret, quique scit, id est opus,
 id est, nimium sciret. An Panurgus Antonius haec ait numero nimium cito? celeriter
 nimium: ut Plautus in Casina:

Ere mi? quid vis mea ancilla? nimium saepius numero dicit,
 nimium cito. Attius in Oenomaos:

Ego ut essem adfinit tibi, non ut te exingerem, tuam peti guatam,
 numero te expurgat timor.

Afranius in Suspecta:

per falsum et abste creditum numero nimis.
 celeriter. Caecilium in Aethiue*:

* f. Aethri-
 one.
 * f. fuge

Ei peri, quid ita? numero venit fuce* domum.

Afranius in Simulante:

e* misera numero, ac ne quicquam egi gratias.

* f. Ei

Numera Senatam ait quivis Senator consuli, cum impedimento vult esse quo minus
 faciat. S. C. postulatque ut aut res, quae adferuntur*, dividantur; aut singuli consulantur.
 aut si tot non sint Senatores, quo numero liceat praescribi* S. C. Nupta verba* f. referan-
 dicebantur ab antiquis, quae virginem dicere non licebat, ut Plautus in Dyscolo: f. perscribi

Virgo sum; nondum didici nupta verba dicere.

Nuptias⁵ dictas esse ait Santra ab eo, quod nymphaea dixerunt Graeci antiqui γάμον,
 inde novam nuptam νέαν νύμφην. Cornificius, quod nova petantur coniugia. Curiatius,
 quod nova ratio* fiat. Aelius et Cincius, quia flammeo caput nubentis obvolvatur, quod * f. pactio

Turpilius in Demetrio apud Nonium. Nunquam dum, legem quoque funestam, pro corrupto ver-
 nimis numero quemquam vidi facere, quam facto bo, parenstam. Livius lib. 1. caput obnubito.
 opus est. *Urs.* — 5) *Nuptias.*] Videtur legen- Vide in Parici Quaestores. *Urs.*

- *f. vocarunt antiqui obnubere vocarint* ob quam causam legem quoque Parenstam** iubere caput eius
 **f. funestam obnubere, qui parentem necavisset, quod est obvolvere. Numerius praenomen num-
 f. quam is quam ante fuisse in patricia familia dicitur, quamvis Fabius, qui || unus post sex et [21]
 f. inductus trecentos ab Etruscis interfectos superfuisset, inductis magnitudine divitiarum, uxorem duxit
 Otacili Maleventani, ut tum dicebantur, filiam, ea condicione, ut qui primus natus esset,
 praenomine avi materni, Numerius appellaretur. Non omnibus dormio; proverbium
 natum a Cipro quodam, qui Pararhenton dictus est, quod simularet dormientem, quo
 *f. Nuncu- impunitius uxor eius moecharetur, eius meminit Lucilius. Nuncupata*¹ pecunia
 f. pata est, ut ait Cincius in L. II. de officio iuriconsulti, nomina, certa, nominibus propriis
 f. nominata est, ut ait Cincius in L. II. de officio iuriconsulti, nomina, certa, nominibus propriis
 f. nuncu- pronunciata. cum nexum faciet, mancipiumque uti lingua nuncupasset, ita ius esto:
 f. pasit, ita, uti nominarit, locutusve erit, ita ius esto. Vota nuncupata dicuntur, quae Con-
 *f. id est sules, Praetores, cum in provinciam proficiscuntur, faciunt, ea in tabulas praesentibus
 multis referuntur. At Santra L. II. de verborum antiquitate, satis multis nuncupata con-
 gligit non de recto nominata significare, sed promissa, et quasi testificata, circumscrip-
 ta, receptaque* etiam in votis nuncupandis esse convenientius. Nusciosum Ateius Philolo-
 f. quod gus ait appellari solitum, qui propter oclorum vitium parum videret. At Popilius
 Aurelius nusciosiones esse caecitudines nocturnas. Aelius Stillo quod plus videret vesperi,
 quam meridie, nec cognosceret, nisi quod usque ad oculos admovisset. Nonas quidam
 a nova Luna, quod in eas concurreret principium Lunae: alii, quod semper ante diem
 Iduum nonum essent, scribique ideo debere primam appellationis eius syllabam adiecta
 u littera. Nundinas² feriarum diem esse voluerunt antiqui, ut rustici convenirent mer-
 candi vendendique causa, eumque nefastum, ne si liceret cum populo agi, interpella-
 rentur nundinatores. Nundina || lem cocum Plautus dixit in *Aulularia*. Cocus [22]
 f. cocus ille mandin ille est, in nonum diem solet ire coctum. cocum, qui novendialis alias appellatur,
 *f. nundinalis manifestus significat, quem dixit mundinalem, quod in nonum diem coqueret. Nucula
 Pracnestinos antiqui appellabant, quod inclusi a Poenis Casilini, fontem nucibus
 f. nascitur sustentaverunt: vel quod in eorum regione plurima nux minuta pascitur. Num-
 mum³ ex Graeco vocabulo νομμος existimant dictum, et tantundem apud nos, et
 apud illos valere: quia pleraque nomina a Graecis accepimus, quorum hoc proprium
 est. Nuntius et persona dicitur, et res ipsa. in persona dicitur, ut nuntius advenit.
 in re, ut nuntius allatus est: quam differentiam C. Caesar in Commentariis fecisse
 videtur. Nuper, quasi noviper, tamquam dicamus novissime. estque praeteriti tem-
 poris, id autem sa erant, qui ni
 . . . Numen quasi nutus dei ac potestas dicitur. Numella⁴ genus vinculi quo qua-
 drupedes alligantur. solent autem ea fieri nervo, aut corio crudo bovis ut plurimum.
 Numidas dicimus quos Graeci Νομάδας. sive quod id genus hominum pecoribus ne

1) Nuncupata.] Ita in exemplari, pro Nuncupata, antiqua scribendi consuetudine: cui contraria, formosus, et gnepsosus; reliqua ita legenda, ut in ora paginae notavimus: nominata certa etc. cum nexum faciet, mancipiumque uti lingua nuncupavit, ita ius esto, ut est, uti nominavit. Urs.

— 2) Nundinas.] Lege deinde Hortensia factum

est, ut is dies fastus esset. Macrobius lib. 1. cap. 16. Urs. — 3) Nummum.] Iulius Pollux. lib. 9. δ δὲ νομμος δοκεῖ μὲν εἶναι Ῥωμαίων τούτομα τοῦ νομισματος. ἔστι δὲ ἑλληνικὸν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ Σικελίᾳ ὄροισιν. Urs. — 4) Numella.] Placidus in Glossis: Numellatus, numella ligatus, i. vinculo, quo quadrupedes alligantur. Urs. — 5) No-

gotiatur; sive quod herbis, ut pecora aluntur. Noces flagitantur nuptis, et iaciuntur pueris, ut novae nuptae intranti domum novi mariti auspiciis fiat secundum et solistimum.

Numam Pompilium Ianiculum montem habitavisse ferunt, in quo arcam eius *invcntam, cum libris Numae* nominis, a Terentio quodam scriba *repestinante* agrum. Nonnuncium quod vulgo *Magistri* ludii appellant, significat *novam uncias*: at Teruncium, quod singula sexuncia *dimidium unciarum trium* sit. Nomen sive ex Graeco *ὄρουα* dictum est, || quasi *novimen, quod notitium faciat*: sive familiae est, ut [23] Terentius. *ponitur etiam pro debito: ut exactum dicimus fuisse nomen, cum a debitore exacta pecunia sit. Noctua videtur dicta a noctis tempore* eo, quo *canere solet, aut volare. ab ea γλαυκῶτις* appellatur *Minerva a Graecis, quia noctua oculis est caesis** . . . *Noneolae, vocantur papillae, quae ex faucibus caprarum suppendent. Noctilucam cum dixit Lucilius L. II. obscenum significat* . . . *noctiluca* *medica. Noverca*⁵ *dicitur, quam quis liberis sublati, novam uxorem ducit, arcendae familiae gratia, id est, coercendae, prima autem memoratur apud veterannia*, quae nupsit* . . . *Navibus*⁶ *regnante Ser. Tullio, quod in Aventinum montem paludibus disclusum ascenderetur, ab advectu sic dictum aiunt, vel quod Aventinus in Aventino rex Albanus sit sepultus. Novalem agrum Aelius Gallus, et Opilius item Aurelius cum aiunt esse, quem νεῖον⁷ dicunt, ad quod Homero quoque teste utuntur, qui dixit: νεῖοιο βαθεῖης πέλοισι* ἰκέσθαι. Sed Cincius*^{f. veteres Annia} . . . *eum esse, ubi glaeba proscissa ad novam sementem sit relicta. Nauti consulatu et T. Sicini, Volsci populi, cum atrox proclium inissent adversus Romanos, Trib. Mil. in Circo combusti feruntur et sepulti in crepiline, quae est proxime Circum, qui locus postea fuit lapide albo constratus; qui pro rep. in eo proelio occubere. Opiter Verginius Tricostus* . . . *Valerius Laevinus. Postumus Cominius Auruncus. Mallius Tolerinus P. Veturius Geminus. A. Sempronius Atratinus. Verginius Tricostus. Mutius Scaevola. Sex. Fusius Medullinus. Noxa* ut Ser. Sulpicius Rufus ait, *dammum significat* apud poetas autem, et || *oratores ponitur pro culpa. ad** *noxa peccatum, [24]* . . . *aut pro peccato poenam**, ut Accius in Melanippa**:

Tete esse huic noxae obnoxium.

Item, cum lex iubet noxae dedere, pro peccato dedi iubet. Caecilius in Hypobolimaeo chere stato*:

Nam ista quidem noxa muliebrem, et* magis quam viri.

Novae⁸ curiae proximae* *compitum Fabricium aedificatae sunt, quod parum amplae erant veteres a Romulo factae, ube** is *populum, et sacra in partis triginta distribuerat, ut in iis ea sacra curarent, quae cum ex veteribus in novas evocarentur, se-*

verca.] Cum in fragmento sit, *veterannia*, non ut alii descriperunt, *eterannia*, ex ea scriptura fecimus, veteres Annia. cui autem nupserit haec Annia, quaerendum. *Urs.* — 6) *Navibus.*] Varro lib. 4. de Ling. Lat. Aventinum alii ab rege Aventino Albano, quod ibi sepultus sit. Ego maxime puto ab advectu; nam olim paludibus mons erat

ab reliquis disclusus, itaque eo ex urbe advehabantur ratibus. *Urs.* — 7) *Quem Graeci νεῖον* Pr. — 8) *Novae curiae.*] Ulpianus Dig. Lib. 1. tit. 8. Sacrarium etiam in aedificio privato esse potest, et solent qui liberare eum locum religione volunt sacra inde evocare. *Urs.*

* f. caesis

* f. veteres Annia

* f. νεῖον

* f. at

* f. poena

* f. Melanippo

* f. Chaerestrato

* f. muliebris

est

* f. proxime

* f. ubi

* f. III. ptem* curiarum per religiones evocari non potuerunt, itaque Foriensis, Raptae, Vellen-
 * f. Vellensis
 * f. Curis sis* Velitiae res divinae fiunt in veteribus curis**. Nothum Graeci natum ex uxore non legitima vocant, qui apud nos spurio patre natus dicitur quod Ser. Tullius qui Romae

* f. sp. Tulli regnavit, natus est ex concubina Spurius Tulli* tributis** nisi forte malumus cedere †
 * f. Tr. Oclisiam corniculam captiva †† eum susceptum matre servientem*. Nota alias significat
 † f. credere signum, ut in pecoribus, tabulis libris litterae singulae, aut binae; alias ignominiam.
 †† f. Oclisia carniculana
 captiva
 Nobilem antiqui pro noto ponebant, et quidem per c litteram**, ut Plautus in Pseu-
 dolo:

Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis †

* f. per G. li-
 teram
 et:

† f. gnobilis oculis meis obviam ignobilis †† obicitur.
 †† gnobilis

Accius in Diomede:

Ergo me Argos referam, nam hic sum nobilis*

* f. suam
 gnobilis
 Livius in Virgo*:

* f. Virgine.

ornamentum incendunt nobili* ignobiles.

* f. ornatu
 incendunt
 gnobili

Noegeum quidam ancili genus praetextum purpura; quidam candidum ac perlucidum, quasi a navo, quod putamen quorundam pomorum est tenuissimum non sine candore, ut Livius ait in Odyssea.

Simul ac lacrimas de ore noegeo deterisit,

id est candido. Nixi¹ di appellantur tria || signa in Capitolio ante cellam Minervae [25]

* f. signa

* f. M. Aci-
 lium

* f. etiamque

est signa nixa, velut praesidentes parentium nixibus quae sna* sunt qui memoriae prodiderint, Antiocho rege Syria superato, M. Accillum* subtracta a Populo R. adportasse, atque ubi sunt, posuisse; etiam qui* capta Corintho advecta huc, quae ibi subiecta fuerint mensae. Nictare et oculorum, et aliorum membrorum nisu saepe aliquid conari, dictum est ab antiquis, ut Lucretius in L. III.:

* f. nictari

Hic ubi nexari* nequeunt insistereque alis.

Caecilius in Hymnide:

garrulis medentes iaetent sine nictentur perctis.

* f. Maccho

Copone

* f. scribes.

* f. nicta-
 bere

† f. pugile:

Novius in Macchoco pone*:

actutum scribere*. cum in nervo nectabere**;

unde quidam nictationem, quidam nictum, ut Caecilius in pugilem †:

tum inter laudandum hunc timidum tremulis palpebris

percutere nictum: hic gaudere, et mirari.

Nictit canis in odorandis ferarum vestigiis leviter ganniens, ut Ennius in L. X:

* f. venox

veluti si quando vinclis venatica venenox*

apta solet, si forte ex nare sagaci

* f. nictit,

** f. est.

sensit, voce sua nictu*, ululatque ibi acuta et**.

1) *Nixi di.*] Post verbum *mensae*, in exemplari additum est, *tripedi*, sed alia manu, quod putato adiectum esse *σχολιαστικῶς*. *Urs.* — 2) *Ningulus.*] Versus Ennii potest ita etiam legi: Atque ut te etc. *Urs.* — 3) *Niger lapis.*] Opinor hic a Festo indicari Quintilium eum, a quo Luperci

Quintiliani dicti sunt. Vide in *Quintilianii*. *Urs.* — 4) Scribe *νέκυν*. — 5) Scribe *νέον*. — 6) *Nices mitti.*] Mos hic spargendarum nucum habetur in veteri inscriptione, reperta prope Ferentinum via Latina, in ea sic est. A. QVINTILIO A. F. PAL. PRISCO. et post. HIC. EX. S. C. FVNDOS.

unde* et ipsa gannitio. Niquis scivit centuria est, quae dicitur a Servio Tullio rege *f. inde constituta, in qua liceret ei suffragium ferre, qui non tulisset in sua, nequis civis suffragii iure privaretur, nam scisscito* significat sententiam dicito**, ac suffragium fertio †, unde scita plebis. sed in ea centuria, neque censetur quicquam ††, neque centurio praeficitur, neque centurialis potest esse, quia nemo. certus est eius centuriae. est autem nequis* scivit, nisi quis scivit. Ningulus², nullus, ut Ennius L. II.

*f. scisco
*f. dico,
† f. fero,
†† f. quisquam,
*f. niquis,
*f. nite
**f. ningulus
*f. alii,

qui ferro minitere, atque inte* ninculus** mederi queat.

Niger³ lapis in Comitio locum funestum significat, ut ali*, Romuli morti destinatum.

|| Sed non usu obvinit, ut ibi sepeliretur, sed Faustulum nutricium eius ibi sepul- [26] tum fuisse, et Quintilium avum ti . . . qui Romuli partes sequebatur cuius familia dicta Quintilia, iuxta appellationem eius. Nanum Graeci vas aquarium dicunt humilem* et concavum, quod vulgo vocant situlum barbatum, unde nani, pumiliones ap- *f. humile pellantur.

*f. humile

Necem suspicatur Verrius a Graeco duci: nam illi necyn⁴, mortuum dicunt.

Inde nos dicimus, necida. Nivem Verrius interpretatur novum ex Graeco, qui id neon⁵ dicunt. N . . . significat da Nequinates dici sunt

*f. Narnien-
ses,

Narnensis*, qui e Nequino oppido eiectis colonis veteribus ibi habitaverunt. Cato in ea adversus* X hominibus Negotium, quod non sit olim.

*f. A. Thermanum de

Naves a navis celeritate, quae velocissima est, dicimus. Numidae dicuntur Nomades, qui diutius vivere dicuntur, unde Cato in Numidas vivaces quod

multam vivunt actatem, dixit. Nuces mitti⁶ Cerialibus Capito Sinius solitum esse dici ait, cum vellimus* significare, missilia Cerialibus in Circo mitti, quod cum milli* f. velimus

*f. velimus

nuces mos esset, plane volumus a parte totum designare, quia adeo deligantur supra omnia alia missilia prae flamma cum sint⁷ ustae, quae sparguntur neces. Novendiales feriae dicuntur institutae a Tullo Hostillo* rege, ex monitu procurandis

*f. Hostilio

prodigiis nono die in feriis Latinis: sive quod in more* Albano lapidibus pluisset: sive quod vox esset exaudita, ut Albani suo ritu facerent, quae omiserant sacra, nam ab

*f. monte

his illa sunt tunc revocata, quae missa crate* a poene funditus deleta || ne- [27] gligere temporibus sequentibus coepissent: N . . . dicuntur inventae a Marcello

*f. amissa
civitate ac

cos. operae. quibus admotis Syracusae facilius expugnari possent. Navalis porta, item navalis regio, videtur utraque ab navalium vicinia, ita appellata fuisse. Nonarum⁸ postridie, Iduum, Kalendarum dies alieni habentur. item novae nuptae a. d. IIII.

Kalend. nonas, Idus diem atrum inlucescere, quoniam decreto Pontificum atri hi dies esse indicati sunt, quod quotiescunque Romani duces belli gerendi gratia his diebus supplicare, male temp. gessere. SEX. POMPEI. FESTI. DE VERBOR. SIGNI.

LIB. XVI. INCIPIT. FELICITER. OB PRAEPOSITIO ALLAS PONITUR pro circum, ut cum dicimus urbem obsideri, obsignari, obvallari. alias ponitur in vicem

CEPONIAN. ET. ROIANVM. ET. MAMIAN. ET. PRATVM. EX. OSCO. AB. R. P. REDEM. EX. QVOR. REDITV. QVOD. ANNIS. VI. ID. MAI. DIE. NATAL. SVO. PERPET. DARETVR. PRAESENTIB. MVNICIP. ET. INCOLIS. ET. MVLIERIB. NVPTIS. CRVSTVL. P. I. MVLSI. HEMIN.

et post NVCVM. SPARSION. MOD. XXX. *Urs.* — 7) *Sunt Ven. Sc.* — 8) *Nonarum.*] Vide locum Verrii apud Agell. lib. 5. cap. 17. in quo legendum, *republicam male gestam esse.* *Urs.*

praepositionis, quae est propter, ut ob merita, ob superatos hostes. Unde obsides, pro obfides, quod ob fidem patriae praestandam dantur. alias pro ad ponitur, ut Ennius:

Ob Romam noctu legiones ducere coepit:
et alibi:

ob Troiam duxit.

Oculissimum¹ carissimum. Plautus oculissimum ostium amicae. Idem in Curculione, oculissime dixit, significatque qui clare aspicit. Idem: in Pseudolo. oscula-

f. oculatum tum pro praesenti posuit, cum dixit:

Emito die caeca hercule olivum, id vendito oculatu die.

Idem alibi oculatum Argum dixit, quod per totum corpus oculos habet. Idem:

pluris est oculatus testis unus, quam auriti decem,

id est, qui se vidisse dicat. ductum autem ait Terentius hanc formam ab oculi appellatione. Oculitus dicitur, ut funditus, penitus, significatque tam carum esse, quam oculum, vel instar oculi esse. Odefacit dicebant antiqui ab odore, pro olefacit, vetere quadam consuetudine immutandi litteras, quae sunt, ut saepe alias, tum in

[[hoc quoque libro contentae. quae vox ut quibusdam videtur, ex Graeca ὄσμη], tracta [28] est. Octaviae porticus duae appellantur, quarum alteram, theatro Marcelli propiorem, Octavia soror Augusti fecit; alteram theatro Pomp. proximam CN. Octavius. CN. filius, *f. x vir

*f. x vir

*f. Ogyges

nia Accius in Diomede appellans significat Thebas, quia eam urbem Ogygus* condidisse traditur. Occasio, opportunitas temporis casu quodam provenientis est; Occasus, interitus vel Solis, cum decedit a superis infra terras, quo vocabulo Ennius pro occasione est usus in lib. II.:

hic occasus datus est, at Oratius inclutus saltu.

item in L. V.:

inicit inritatus, tenet, occasus iuvat res.

Item in L. VIII.:

aut occasus ubi, tempusve audere repressit.

Occisum a necato distingui quidam, quod alterum a caedendo, atque ictu fieri dicunt, alterum sine ictu. itaque in Numa Pompili regis legibus scriptum est: si hominem ful-

*f. fulminis

minibus* occisit, ne supra genua tollito. Et alibi: homo si fulmine occisus est, ei iusta nulla fieri oportet. October equus² appellatur, in qui campo Martio mense Oct.

*f. quotan-

nis

immolatur quod annis* Marti, bigarum victricum dexterior, de cuius capite non levis contentio solebat esse inter Suburanenses et Sacravienenses, ut hi in regiae pariete, illi ad turrim Mamiliam id figerent; eiusdemque coda tanta celeritate perfertur in regiam, ut ex ea sanguis destillet in focum, participandae rei divinae gratia. quem hostiae loco quidam Marti bellico deo sacrari dicunt, non ut vulgus putat, quia velut supplicium

1) Oculissimum.] In editione Augustiniana locus hic mendosus adeo, luxatusque habetur, ut Festi sententia vix in eo appareat. Argum oculatum Plautus dixit, Graecos imitatus, qui πανόπτην illam appellant. Urs. — 2) October equus.] Videndus Plutarch. in probl. et Asconius

|| de eo sumatur. quod Romani Illo sunt oriundi, et Troiani ita effigie in equi sint [29] capti. Multis autem gentibus equum hostiarum numero haberi testimonio sunt Lacedaemonii. qui in monte Taygeto equum ventis immolant. ibidemque adolent. ut eorum flatu cinis eius per finis quam latissime differatur; et Sallentini, apud quos Menzanae Iovi dicatus vivos* conicitur in ignem: et Rhodi, qui quod annis** quadrigas soli consecratas in mare iaciunt. quod is tali curriculo fertur circumvehi mundum. Occidamus Plautus ponit pro contra cedamus; cum plurimae aliae praepositiones familiariores huic verbo sint. Occentassint antiqui dicebant. quod nunc. concivium fecerint. dicimus. quod id clare. et cum quodam canore fit. ut procul exaudiri possit. quod turpe habetur, quia non sine causa fieri putatur. inde cantilenam dici. quia illam non cantus iucunditatem putat. Ocrem antiqui. ut Ateius Philologus in libro Glossematorum refert. montem confragosum vocabant. ut apud Livium:

Sed qui sunt hi, qui ascendunt altum ocrim?

et:

celsosque ocris. arvaque putria*, et mare magnum.

Namque Taenari celsos ocris.

* f. vivus
** f. quotannis

* f. patria.

et:

haut ut quem Chiro in Pelio docuit ocri;

unde fortasse etiam ocriae* sint dictae inaequaliter tuberatae. Occare. et occatorem* f ocreae Verrius putat dictum ab occaendo, quod caedat grandis globos terrae: cum Cicero venustissime dicat ab occaecando fruges satas. Ocius secundae collationis et deinde tertiae occissime frequentata sunt. Alii dictas nostras³ tracta* ex Graeco. id est *oxéto*;

cuius prima significatio. ex qua procedere in comparisonem debet. apud nos non est. tertiae vero collationis*. cuius maiora exempla sunt. auctor est Plautus in Nervolaria: occissime nos li || beri possimus fieri quicquam occissi [30] Coelius historiarum libro concitantur occissime Aelius Lamia apud

* f. Alii non dicta, s. no- stro, sed tracta. f. collationis

Lamiam oport Ocimum. Graecum, et a celeritate nascendi est dictum. Occupaticius ager⁴ dicebatur ab antiquis, qui desitus a cultoribus frequentari propriis. ab aliis est occupari coeptus. quod in agro Campano factum est. Nam cum Hannibal. Capuanos. qui de Punica rep. bene meriti fuerant, remunerare vellet. atque eorum agros. qui essent occupati. devastatique tamquam ex hoste receptos. restituere; nominando publice edixit. sed eum querelam audiret communem eorum, quorum ager occupatus est a privatis. iussit dari agros. non quos illi accepissent. sed occupaticios. Orchitin Accius* Philologus in collectaneis ait esse genus oleae ductum ex Graeco *ὄρχητι*; quod testicularum sit magnitudinis. itaque vocari ex eo orchitin to grandiore: Orchestra. locus in scaena. quo antea, qui nunc planipedes appellantur, non admittebantur histriones. nisi tantum interim dum fabulae explicarentur. quae sine ipsis explicari non poterant. Ricinia au-

* f. Ateius

pro Milone. In Sacra, inquit, via est regia etc. 4) Occupaticius ager.] De agris occupaticis, vide Urs. — 3) Dicta nostris Ven. Sc. cum nota scriptores de limitibus agrorum. Urs.

tem portabant, quo aequiore habitu prodirent, atque ut inde nomen ducerent. *Orca* genus marinae beluae maximum dicitur, ad cuius similitudinem vasa quoque ficaria, *orcae* dicuntur. sunt enim teretia, atque informi specie malae et ante quantae ne || *Oriri*, [31]

nasci, vel surgere *Orba* apud poetas significat privatam aliqua persona cara. apud
* f. matrem oratores, quae patrem amisit, aut matr.* ut Ser. Sulpitius ait, quae liberos quasi
oculos orba est tris est ante

Gallus Aelius O
. stantior in eo libro pon-
tificatu puella sine sacrae
. nupta alicui fuisset
. Cornificius in
on Uginus intarserunt
nactus sse. *Ortygia*¹ dicta est insula, quae vocatur

nunc Delos. *Orbius* clivus² videtur appellatus esse ab orbibus; per cuius flexuosos
orbes Tullia filia Ser. Tullii regis, et L. Tarquinius Superbus gener, interfecto rege

* f. propera-
verant properaverat* tendentes una in regiae domus possessionem. coeptus est autem is cli-
vus appellari *Orbius*, quod promus cum esset per orbes in exquiliarum collem du-

* f. duceret, cere*, unde *Orbius* ab ipsis orbibus sic appellatus est. *Oratores*³ ex Gracco ἀρη-
τῆρες⁴ dictos existimant, quod ut reges et gentes, qui missi erant pro republica no-
stra a populo R. ii conceptis verbis solerent deos ἀγάσθαι id est testari

* f. alias qui cit || eos nostri alii* pro legatis appellant, ut Cato in ea quam [32]
scripsit de suis virtutibus contra Thermum: M. Fulvio consuli legatus sum in Aet-
oliam propterea quod ex Aetolia complures venerant Aetolos pacem
* f. pro-
pterea velle: de ea re oratores Romam profectos; et in originum L. I. propter*
id bellum coepit Coelius PR. Albanus, oratores misit Romam cum

* f. deprecato-
ribus, alias pro decretoribus*, ut Terentius:

orator venio, facite exorator sim.

Item et Afranius in Emancipato . . si tum si quod oritur alias pro di-
sertis et eloquentibus ab eo quod antiqui orare, dicebant pro agere. ob quam causam.

1) *Ortygia*.] Cum in exemplari adverbium, nunc, a librario duabus litteris superimposita linea nunc scriptum fuisset, error inde fluxit, ut pro nunc, in libro Augustiniano, non, editum sit; atque unius litterae lapsu tota sententia immutata sit. *Ur s.* — 2) *Orbius clivus*.] Livius. lib. 1. habet *Urbicus*, et ita etiam Solinus cap. 1. in editionibus vulgatis manuscripti. *Urbicus*; praeter unum apud me vetustissimum, in quo est *Orbius*. quae quidem scriptura vera est, nam ut Festus infra in Orcus, inquit, antiqui, u, litterae sonum, per, o, efferebant, ut contra, o, per, u. Testimonio sunt ea, quae in hoc fragmento habentur: *Putilius*, pro *Potilius*: *sumnus*, pro *somnus*: *rutundus*,

pro *rotundus*: et in columna rostrata Duilli *ma-
cistratos*, pro *magistratus*: *navebos*, pro *navi-
bus*. Varro lib. 5. de Ling. Lat. omnes Quirites, equites, peditesque magistratos, privatosque etc. ita enim legenda sunt verba Varronis, non ut vulgo leguntur. Omnes Quirites, pedites, armatos, privatosque etc. *magistratos* enim librarius mutavit in *armatos*, ommissa voce, *equites*, quam habet Livius lib. 1. in quo ita scribit. Edixit, ut omnes cives Romani, equites, peditesque etc. Ad has autem intermortuas antiquitatis reliquias in lucem revocandas, praeter ea, quae supra indicavimus Livii, et Solini loca, unde de Urbio clivo, vel Orbio, ut antiquiores dicebant, accepimus; adiu-

orationes quoque eorum vocantur. *Orata* genus piscis appellatur a colore auri, quod rustici orum dicebant, ut auriculas, oriculas. itaque *Sergium* quoque quendam praedivitem, quod et duobus anulis aureis, et grandibus uteretur, *Oratam* dicunt esse appellatum. *Orae*⁵ extremae partes terrarum, id est, maritimae dicuntur, unde et vestimentorum extremae partes, quae quidem et primae dici possunt. *Caecilius* in *Aethrione* usus est pro initio rei, cum ait:

oram reperire nullam quam expediam, queo.

* f. qua me

Oreae, freni, quod ori inferuntur. *Titinius* in *Setina*:

et si tacebit, tamen gaudebit sibi promiti oreae*

* f. permitti
oreas

et *Naevius* in *Hariolo*:

Deprandi autem Leonis* obdas oreas.

* f. Leoni si

Cato originum *L. III.*: equos respondit: oreas mihi inde, tibi cape flagellum.

Coelius pro se apud populum: equusque* mihi sub feminibus occisis erat,* f. equo qui

oreas detraho inspectante *Lucio Stertino*. *Oreos* liber pater, et oreades

Nymphae appellantur, quod in montibus frequenter apparent. *Ordinarium*⁶ hominem

Oppius ait dici solitum scurram || et improbum, qui assidue in litibus moraretur: ob [172]

eamque causam in ordine staret adeuntium Praetorem. At *Aelius Stilo*, qui minime ordine viveret* in ea oratione, quam scribit de suis virtutibus contra *Ther-*

* f. A. M.
Cato

mmum: Quid mihi fieret, si non ego stipendia (in ordine) omnia ordinarius

meruissem semper? Sunt quidam etiam, qui manipularum, quia infimi sit ordinis,

appellatum credant⁷ ordinarium. *Ornatus* dicitur, et bonis artibus instructus, et honores adeptus a populo; etiam || bene aptus, ut miles, aut gladiator; et acturus fabulas. [173]

Atque et ornatus dicitur cultus ipse, quo quis ornatur ut cum dicimus aliquem tragico

vel comico ornato prodire

.

*Orestia*des nymphae; montium cultrices.

Ordo sacerdotum aestimatur deorum* maximus quisque. *Maximus*^{* f. A. maic-}

videtur *Rex* dein *Dialis*, post hunc *Martialis*, quarto loco *Quirinalis*, quinto *Pontifex*

state, ut

maximus. Itaque in solis* *Rex* supra omnis accubat. *Licet*^{**} *Dialis* supra *Martialem*.

* al. in con-

et *Quirinalem* *Martialis* supra proximum. Omnes idem † supra *Pontificem*. *Rex*; quia^{**}

visus solus,
† f. scilicet
+ f. item

et *Quirinalem* *Martialis* supra proximum. Omnes idem † supra *Pontificem*. *Rex*; quia^{**}

† supra *Pontificem*. *Rex*; quia^{**}

† supra *Pontificem*. *Rex*; quia^{**}

mento nobis fuerunt, quae in *Sceleratus vicus*, infra habentur. *Sceleratus vicus*, Festus inquit, Romae appellabatur, quod cum *Tarquinius Superbus* interficiendum curasset *Servium Tullium* regem socrum suum, corpus eius iacens filia carpento superverta sit, properans in possessionem domus paternae. *Livii* verba sunt haec. *Tullia* cum se domum reciperet, pervenissetque ad summum *Cyprium vicum*, ubi *Dianium* nuper fuit, flectente carpentum dextra in clivum *Urbium*, ut in collem *Exquilium* veheretur. *Solini* autem haec. *Servius Tullius*, *Exquilis* supra clivum *Urbium*. *Urs.* — 3) *Oratores*.] Multa hic restituumus exemplari

diligentius inspecto, quae desiderantur in editione *Augustiniana*, praeterea, corruptam vocem propte, mutavimus in propterea, et *decretoribus* in *deprecatoribus*. *Urs.* — 4) ἀρετήε — ες (sic) *Pr.* ἀρετήε ες *Ven. Sc.* — 5) *Orae*.] Pro, quam expediam, in ora paginae, emendavimus, quam expediam, et veram eam emendationem existimamus. *Urs.* — 6) *Ordinarium*.] Post verbum scurram quae sequuntur, in schedis habentur, item principium sequentis fragmenti, est, cum ait, quod est verbi *Peremere*. *Urs.* Nos illa hic interposuimus. — 7) tradant marg. *Ven. Sc.*

potentissimus. Dialis; quia universi mundi sacerdos qui appellatur Dium¹. Martialis quod Mars conditoris urbis parens. Quirinalis; socio imperii Romani Curibus ascito Quirino. Pontifex maximus, quod index atque arbiter habetur rerum divinarum, humana-
 * f. exordi- rumque. Ordiri est rei principium facere, unde et togae vocantur exordiae*. Opaca
 tae. vocantur umbrosa. Opalia dies festi, quibus supplicatur Opi, appellantur; quorum alter Optutu, quasi optuitu, a verbo, quod est tuor; et significat video. Optatam hostiam, alii optimam appellant eam, quam Aedilīs tribus constitutis hostiis optat, quam immolari velit. Opima² spolia dicuntur originem quidem trahentia ab Ope Saturni uxore, quod ipse agrorum cultor habetur, nominatus a satu, tenensque falcem effingitur, quae est insigne agricolae. Itaque illa quoque cognomina-
 || tur Consiva, et esse existimatur terra. Ideoque in Regia colitur a P. R. quia omnes [174] opes humano generi terra tribuat. Ergo et opulenti dicuntur terrestribus rebus copiosi; et hostiae opimae praecipue pingues, et opima magna et ampla. Unde spolia quoque quae dux P. R. duci hostium detraxit; quorum tanta raritas est, ut intra annos paulo trina contigerint nomini Romano. una, quae Romulus de Acrone; altera, quae Consul Cossus Cornelius de
 * f. Virdu- Tolunio; tertia, quae M. Marcellus Iovi Feretrio de viridomato* fixerunt. M. Varro
 maro ait opima spolia esse, etiam si manipulari miles detraxerit; dummodo duci hostium non sint. Ad aedem Iovis Feretri poni testimonio esse libros Pontificum; in quibus sit: Pro primis spoliis bovem*, pro secundis solitaurilibus, pro tertiis agno publice fieri debere; esse etiam compelli reges* legem opimorum spoliolorum talem. Cuius auspicio classe procincta opima spolia capiuntur, Iovi Feretrio darier oporteat, et bovem caedito; qui cepit aeris. cc. secunda spolia in Martis aram in campo, solitaurilia utra voluerit, caedito. tertia spolia
 * f. Iano Ianui* Quirino agnum marem caedito. C. qui ceperit ex aere dato; cuius

1) *Dius vel Zeus* marg. Ven. Sc. — 2) *Opima*.] *Pompelii regis* in margine scripsimus, pro *Pompeii*, quia ita antiqui dicebant, ut *Duclii*, pro *Duili*, et schedae habent, *Pompelii*. Formula legis dedicationis arae, de qua in hoc fragmento, extat apud me, quam libet adscribere. QVANDO. TIBI. HODIE. HANC. ARAM. DABO. DEDICABOQVE. HIS. LEGIBVS. HISQVE. REGIONIBVS. DABO. DEDICABOQVE. QVAS. HIC. HODIE. PALAM. DIXERO. VTI. INFIMVM. SOLVM. HVIVSQVE. ARAE. TITVLORVMQVE. EST. SI. QVIS. TERGERE. ORNARE. REIFICERE. VOLET. QVOD. BENEFICII. CAUSA. FIAT. IVS. FASQVE. ESTO. SIVE. QVIS. HOSTIA. SACRVM. FAXIT. QVI. MAGNENTVM. NEC. PROTOLAT. IDCIRCO. TAMEN. PROBE. FACTVM. ESTO. SIQVIS. HVIC. ARAE. DONVM. DARE. AVGEREQVE. VOLET. LICETO. EADEMQVE. LEX. EI. DONO. ESTO. ARAE. QVAE. EST. ET. CETERAE. LEGES. HVIC. ARAE. TITVLISQVE.

SVNTO. QVAE. SVNT. ARAE. DIANAЕ. IN. AVENTINO. HISQVE. LEGIBVS. HISQVE. REGIONIBVS. SIC. VTI. DIXI. HANC. TIBI. ARAM. PRO. IMP. CAESARE. AVGVSTO. P. P. PONTIFICE. MAXIMO. TRIBVNICIA. POTESTATE. XXX. CONIVGE. LIBERIS. GENTEQVE. EIVS. SENATV. POPVLOQVE. R. COLONIS. INCOLISQVE. COL. IVL. PATERN. NARB. MART. QVI. SE. NVMINI. EIVS. IN. PERPETVVM. COLLENDO. OBLIGAVERVNT. DOQVE. DEDICAQVE. VTI. SIES. VOLENS. PROPITIVS. Legem vero Numae, de spoliis opimis, ita ex Plutarchi Marcello nos emendam, suppledamque existimamus. QVOIVS. AVSPICIO. CLASE. PROCINCTA. OPEIMA. SPOLIA. CAPIVNTVR. IOVEL. FERETRIO. BOVEM. CAEDITO. QVEI. CEPET. AERIS. CCC. DARIER. OPORTETO.

auspicio capta dis piaculum dato. Huius aedis lex nulla extat; neque templum habeat neque* scitur. Ut qui optima lege fuerint** adici solet, cum quidam magistratus creantur Obscum³ duas diversas, et contrarias significationes habet. nam Cloatius putat eo vocabulo si || gnificari sacrum, quo etiam leges sacrae [175] obscatae* dicuntur. et in omnibus fere antiquis commentariis scribitur Opicum pro Obsco,* al. sacrae obscae al. obsctae ut in Titini fabula quinta:

Qui obsce et Volsce fabulantur, nam latine nesciunt.

a quo etiam verba impudentia, et elata appellantur obscena, quia frequentissimus fuit usus Oscis libidinum spurcarum. Sed eodem etiam nomine appellatur locus in agro Veienti, quo frui soliti produntur Augures* Romani. Obigitat antiqui dicebant pro* f. A. publici populi.

Obinunt, Obeunt. Obiurare⁴ antiqui pro aditu ponebant, ut est in Pentesilea. Formidabant obiurare

Ob vos sacro, in quibusdam precationibus est, pro vos obsecro, ut sub vos placo, pro supplico. Opportune dicitur ab eo, quod navigantibus maxime utiles, optatique sunt portus. Obherbescere, herbam increscere.

Oboritur, nascitur. nam praepositionem ob pro ad solitam poni, testis hic versus:

Tantum gaudium oboriri ex tumultu maximo.

et Ennius:

Ob Romam noctu legiones ducere coepit.

Obnectere, obligare, maxime in nuptiis frequens est. Observasse dicitur, qui observat quid, cuiusque causa facere debet. Itaque bis* observat, coluisse aliquem dicitur.* f. is, qui Obmentans⁵, Livius in odyssea quom ait:

In Pylum advenies, aut ibi ommentans,

SECUNDA. SPOLIA. IN. MARTIS. ASAM. IN. CAMPO.

SVOVETAVRVLIA. VTRA. VOLET. CAEDITO. QVEI. CEPET. AERIS. CC. DARIER. OPORTETO.

TERTIA. SPOLIA. IANO. QVIRINO. AGNOM. MAREM. CAEDITO.

QVEI. CEPET. AERIS. C. DARIER. OPORTETO. QVOIVS. AVSPICIO. CAPTA. DIS. PIACVLVM. DATO.

Locus Plutarchi in promptu est, unde haec hausimus. in eo autem habetur, praescrisisse Numam in hac lege, ut prima spolia capta Iovi Feretrio consecrantur, secunda Marti, tertia Quirino: praemiumque sit primis asses trecenti, secundis ducenti, tertiis centum. *Urs.* — 3) *Obscum.*] *Opsee*, pro *Osce* in Titinii versu sunt qui legant eo modo, quo *opstinatum*, pro *obstinatum*, et alia his similia, quae infinita paene reperiuntur. quos ego non moror, quo minus legant, ut lubet, qui

vero Opicum, in Opicum mutandum censent, eis plane assentiri non possum. Nam verum est quod ait Festus *Opicum* in antiquis commentariis pro *Oscum* inveniri, et pro Opice Titinium, Osce dixisse. Opici enim et Osci idem sunt. hoc ut credam, quibus argumentis, adducar, docebo. Livius dicit Fregellas Sidicinorum agrum, deinde Volsceorum fuisse. hoc idem est, ac si pro Sidicinorum dixisset Oscoreum, nam Sidicini, Osci sunt. Strabo lib. V, p. 237. Σιδικινῶν, οὗτος δὲ Ὀσχοι. cum itaque Livii locum imitatus Stephanus, pro Sidicinorum id est Oscoreum, posuerit ὀσικῶν, manifestum est, Opicos et Oscos eosdem esse. φρέγγελλα, inquit, πόλις Ἰταλίας, ἣ τὸ μὲν ἀρχαῖον ὀσικῶν ἦν, ἔπειτα ἰδὲ Οὐολούσκων ἐγένετο. In fine videtur legendum Augures Publici populi Romani, ex loco simili in Publicus ager. *Urs.* — 4) *Obiurare.*] Vide in *Obitu.* *Urs.* — 5) *Ommentans.*] Placidus in Glossis. Ommental, expectat. dictum a mantando, i. diu manendo. *Urs.*

significat obmanens, sed ea significatione, qua saepe fieri dicitur, id enim est mantare. Ops antiqui dicebant, quem nunc opulentum, ut testimonio est, non solum ei contrarium inops . . . || concedit. ego egens exortus sum. Obsidionalis¹ corona [176] est, quae datur imperatori ei, qui obsidione liberavit ab hostibus obsessos. Ea fit ex gramine viridi fere ex eo loco decerpto, in quo erant inclusi. herbam autem victoriae si-

- * f. aliquot gnum fuisse apud antiquos alii quod * exemplis docuimus. Quae corona magnae auctoritatis fuit. nam et P. Decio datae duae sunt; una, ab exercitu universo; altera, ab his
 * f. Sicinio qui fuerunt in praesidio obsessi; et L. Sergio * Dentato, qui Achilles Romae existimatus est, ac fertur centies et vicies pro rep. depugnasse, coronis donatus XXVI. in his aureis VIII. civicis XIV. muralibus tribus, obsidionali una. Inter obsidionalem, et civicam hoc
 * f. universorum interesse, altera singularis salutis signum est; altera, diversorum * civium servatorum. Obstitum² Cloatius, et Aelius Stilo esse aiunt violatum attentatumque de caelo. Cincius quom*, qui deo deequae ** obstiterit, id est qui viderit quod videri † nefas esset. Obstinato, infirmato³, perseveranti, ut tenere possit, ut Pacuvius:
 † al. videre obstinati exortus.
 ut Accius in Amphitryone:

Ut tam obstinato animo confisus tuo.

- * al. cupitus Cato in Q. Thermum de X. hominibus: Rumorem Fama floccificet capitas * stupris, obstinatus insignibus flagitiis. Naevius in Lycurgo:

Vos qui astatibus obstinati.

- * al. trudente Obstrudant, obsatulent⁴, ab avide truendo * cyngilam **⁵, non sumendo cibum. Unde
 ** f. gingivam et obstrudentum dixit Titinius:

Obstrudenti aliquid, quod pectam sedens;

- * al. hic lactaster, Aut luculentaster * aut formaster frigidus.

Obsidium⁶, tamquam praesidium, subsidium, recte dicitur. cuius etiam auctor C. Laelius

- * f. uti pro se apud populum: Ut in * nobis terra marique simul obsidium || fa- [177]

- * al. opique cerent. Et Sallustius historiarum I: Magnis operibus * perfectis ** obsidium
 ** al. profectis coepit per L. Catilinam legatum. Obstitum⁷, obliquum. Ennius L. XVI:

Montibus obstitis, obstantibus, unde oritur nox.

et in L. VIII:

- * f. obstituto Amplius exaugere obstipolumve * solis.

- * al. C. Licinius Imbrix, Caecilium in imbris *:

Resupina obstito capitulo sibi ventum facere cunicula **.

- ** f. tunnicula Lucetius:

Omnia mendose fieri, atque obstita necesse est.

Obsalutare, offerre salutandi gratia dicebant antiqui, ut consalutare, persalutare. Obvaricator dicebatur, qui cuipiam occurrebat, quo minus rectum iter conficeret. Oufen-

1) Obsidionalis.] Pro diversorum, in epitoma est. universorum. *Urs.* — 2) Obstitum.] Qui deo, qui deae, in margine emendavimus, ex antiqua formula inscriptionis Fratrum Arvalium, in qua

est, *SIVE. DEO. SIVE. DEAE.* Vide Macrobius Saturn. lib. 3. cap. 9. Si Deus, Si Dea; Cato de re rustica cap. 89. Agel. lib. 2. cap. 28. Arnob. lib. 3. *Urs.* — 3) Obfirmato Pr. Ven.

tinae tribus initio causa fuit nomen fluminis Oufens, quod est in agro Privernate mare intra* et Taracinam. Lucretius**:

Priverno Oufentina venit, fluvioque Oufente.

postea deinde a Censoribus alii quoque diversarum civitatum eidem tribui sunt ascripti. Oscillum Santra dici ait, quod oscillent, id est inclinent, praecipitesque afferantur.* f. efferantur. Oscillantes, ait Cornificius, ab eo quod os caelare sint soliti personis propter verecundiam, qui eo genere lusus utebantur. Causa autem eius iactationis proditur Latinus rex, qui praelio quod eis* fuit adversus Mezentium Caeritum regem nusquam apparerit,* al. per sex eos scilicet eos indicatusque sit Iuppiter factus Latiaris. Itaque scit eius** dies feriatos liberos, servosque requirere eum non solum in terris, sed etiam qua videretur caelum posse adiri per oscillationem, velut imaginem quandam vitae humanae, in qua altissima ad infimum interdum, infima ad summum efferuntur. Atque ideo memoriam quoque redintegrari initio acceptae vitae per motus eunarum, lactisque alimentum, quia per eos dies feriarum, et oscillis moveantur, et lactata potione || utantur. Nec desunt qui exemplum Graecorum [178] secutos putent Italos, quod illi quoque, iniuria interfecto Icaro, Erigone filia eius dolore impulsa suspensio periisset, per simulationem Ostentum non solum pro portento poni solere, sed etiam participialiter testimonio est Pacuvius in Medo:

Atque eccum in ipso tempore ostentum senem.

et Accius in Bacchis:

Praesens praesto irridetis nobis stipe^s ultro ostentum obtulit.

Oscinum tripudium est, quod oris cantu significat quid portendi; cum cecinit corvus, cornix, noctua, parra, picus. Obstinet dicebant antiqui, quod nunc ostendit; ut in veteribus carminibus:

Sed iam se caelo cedens* aurora obstinet suum patrem.

Oscines aves Ap. Claudianus* esse ait, quae ore canentes faciant auspicium, ut corvus, cornix, noctua. aut*, quae alis ac volatu; ut buteo, sanqualis, aquila, immissulus, vulturius, picam aut* Martius, Feroniusque, et parra, et in oscinibus, et in alitibus habentur. Ostiam urbem ad exitum Tiberis in mare fluentis Ancus Martius rex condidisse, et feminino appellasse vocabulo fertur, quod sive ad urbem, sive ad coloniam, quae postea condita est, refertur. Quod neutrum certe plura ferri non debet. Osculana pugna in proverbio, quo significabatur victos vincere, quia in eadem et Valerius Laevinus imperator Ro. a Pyrrho erat victus, et brevi eundem regem devicerat. Sulpicius item Imperator noster. eius rei meminit Titinius hoc modo:

Haec quidem quasi Osculana pugna est.

Sc. — 4) *Obsatulent* Ven. Sc. — 5) *gulam* Ven. Sc. — 6) *Obsidium*.] In exemplo Sallustii legendum *coepit*, pro *cepit*, Tacitus lib. 4. *Obsidium* coepit per praesidia, quae opportuna iam muniebat. *Urs.* — 7) *Obstitum*.] In versu Licinii, sive Caecilii pro *cunicula*, videtur legendum *tunicula*. ut in margine notavimus. *Urs.* — 8) *irrides* marg. Ven. Sc. *nobis* *stipe* Ven. Sc.

. . . secus, quia in fugere polsi¹ hinc spolia colligant. Signi || ficatur etiam [179]
osculum savium, ut Plautus in Nervolaria:

Osculum sat est mihi

* f. amabo qui ambo * mi pater;

quod inter cognatos, propinquosque institutum ab antiquis est, maximeque feminas . . .

* f. A. cum, dicebatur, Optima lex *² in Magistro populi facien-
do, qui vulgo Dictator appellatur, quam plenissimum posset ius eius esse, significabatur,

* f. Volusi N. ut fuit Mani Valerii, M. F. Volusinae gentis*, qui primus Magister a populo** creatus
** f. populi est. propter† quam vero provocatio ab eo magistratu ad populum dicta†† est, quae
† f. post ante non erat, desitum est adici: ut optima lege, utpote imminuto iure priorum Ma-
†† al. data gistrorum. Originum libros quod inscripsit Cato, non satis plenum titulum propositi
sui videtur amplexus, quando praegravant ea, quae sunt rerum gestarum P. R. Optio

* f. is qui nunc dicitur, antea appellabatur accensus. his* adiutor dabatur centurioni a Trib.
Militum, qui³ ex eo tempore, quem velint, centurionibus permissum est optare, etiam
nomen ex facto sortitus est. Plautus in Asinaria:

Qua me, qua uxorem, qua tu servum Sauream
potes, circumduce, aufer, promitto tibi
non obfuturum; si id effeceris
tibi optionem sumito Leonidam.

Obsidionem potius dicendum esse, quam obsidium, adiuvat nos testimonio suo Ennius
in Telamone quom ait:

Scibas natum ingenuum Aiacem, cui tu obsidionem paras.

Item alio loco:

Hector, qui haud cessat obsidionem obducere.

Orare antiquos dixisse pro agere, testimonio sunt, quod⁴ et oratores, et hi qui nunc
quidem legati, tunc vero oratores, qui rep. mandatas partis agebant. Ennius quoque
quom dixit in l. I. Annalium:

Facere⁵ vero || quod tecum precibus pater orat.

[180]

Oscos quos dicimus ait Verrius Opsecos antea dictos, teste Ennio, quom dicat:

De muris rem gerit Opsecus.

Adicit etiam, quod stuprum⁶ inconcessae libidinis obscena dicantur, ab eius gentis con-
suetudine inducta. quod verum esse non satis adducor, quom apud antiquos omnes fere
obscena dicta sint, quae mali ominis habebantur. ut illa Virgillii testimonio sunt, ut su-
periorum auctorum exempla referre non sit necesse, quom ait:

Harpysias obscenas volucres.

et:

Obscenamque famem.

1) hinc fugere impulsus Ven. Sc. Lege: in fuga
repulsi. — 2) Optima lex.] In schedis tantum spa-
tium relictum est, quantum ad reponenda duo verba,
quae in margine notavimus, satis est, Magister po-
puli, pro a populo; item magistrorum pro ma-

gistratum, ut est in schedis, legendum putamus.
De antiqua vero formula, VTI. QVOD. OPTVMA.
LEGE. FVAT, videndus Agellius lib. 1. cap. 12. et
Livius lib. 9. in fragmento legis Agrariae apud me est.
VTEL. QVOI. OPTVMA. LECE. PRIVATVS EST.

Ob praepositione antiquos usos esse pro ad, testis est Ennius, quom ait, L. XIII.:

Omnes occisi, obcensique in nocte serena;
id est, accensi.* et in Iphigenia:

*al. lucenti
*al. obibo
**al. obiacent

Acherontem adibo* ubi mortis thesauri adiacent**.

Eiusdem autem generis esse ait obferre, obtulit, obcurrit, oblatas, obiectus: mihi non satis persuadet. Ostentum, quo nunc utimur interdum prodigii vice, quin participialiter quoque dici solitum sit, non dubium. facit etiam C. Gracchus de legibus a se promulgatis, quom ait: Quod unum nobis in ostentum, ipsis in usum adportatur. Occisitantur, saepe occiduntur. sic C. Gracchus pro rostris in P. Popillium: Homines liberi nunc in oppido occisitantur. Osi sunt, ab odio declinasse antiquos testis est C. Gracchus in ea, quae est de lege Minucia, quom ait: Mirum si quid his iniuriae sit, semper eos osi sunt. quod nunc quoque cum praepositione elatum frequens est, quom dicimus, semper perosi. Ostende, ostendam: ut per multis aliis exemplis eius generis manifestum est. Optionatus, ut Decurionatus, Pontificatus dicitur, ut Cato in ea, quam habuit apud equites: Maiores seorsum, atque diversum pretium || paravere bonis, atque strenuis, decurionatus. [181] optionatus, hastas donaticas, aliosque honores.

Ob os, ad os significat . . . Item ut superioribus quoque exemplis testatus* est. Obsonitavere, saepe obsonavere. Cato in suasionem de lege orchia derogaretur*. Qui antea obsonitavere; postea centenis obsonitavere. Significat* f. ne legi Orchiae derogaretur. autem convivari. Ostentas, saepe ostendis gloriandi causa. Sed et participialiter id et dici debet, et dictum est feminino genere. Ovibus duabus multabantur apud antiquos in minoribus delictis, ut in maioribus amb.* nec hunc ultra numerum excedebat* f. XXX bob. multatio: quae postea quam aere signato uti civitas coepit, pecoraeque multatitia incuria corrumpebantur unde etiam peculatus crimen usurpari coeptum est; facta aestimatio pecoralis multae, et boves centenis assibus, oves denis aestimatae. Inde suprema multa, id est maxima appellatur tria millia aeris. Item vincesis* minoribus delictis. Olivitam* f. vicessis antiqui dicebant, quom olea cogebatur*: ut messem cum frumenta, aut videntiam,* al. colligebatur. quom uvas. quod vocabulum potius frequentari debebat, quam? nullum** eius significatio... al. nullam al. causam nis causa† haberemus. quamvis quidam oblivitatem meam †† dicant. Oppidorum⁸ ori-†† al. olivitam eam ginem optime refert Cato. Cicero lib. I. de gloria, eamque appellationem usurpationem †† al. olivitam eam appellatam esse existimat, quod open darent adiciens, ut imitetur inertias* Stoicorum. al. inepdas Orcum, quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictum Urugum*, quod et v litterae* f. Urgum, sonum per o efferebant: per c litterae formam nihilominus g usurpabant. Sed nihil affert exemplorum, ut ita esse credamus: nisi quod his* deus maxime nos urgeat. Ob- * f. is moveto, pro admoveto dice || batur apud antiquos, ut alia, quae relata sunt. Of- [182] fendices ait esse Titius nodos, quibus apex retineatur et remittatur. At Veranius coriola existimat, quae sint in loris apicis, quibus apex retineatur, et remittatur, quae ab offen-

Urs.— 3) Lege: Qui quia. — 4) Delendum quod. — 5) Face vero Ven. Sc. — 6) Stupra Ven. Sc. — 7) Lege quom omisso v. causa. — 8) Oppidorum.] Nomen Catonis in schedis adiectum opinor ab aliquo, qui putarit a Festo indicari libros

Originum M. Catonis, cum tamen hic agatur de etymo oppidorum. Sed possum falli. Urs. Cato haud dubie loquens introducitur apud Cicero-

* *al. Olivatium* dendo dicantur. nam quom ad mentum perventum sit, offendit mentum. Olivatum *
 Antitius Labeo ait esse mensurae genus. Occultum offerre, significat sub terram fere
 ponere. Obiacuisse, antea iacuisse. Praeceptat, in saliori carmine est, saepe praeci-
 * *al. populo* cipit. Pa¹ pro parte; et po, pro potissimum² positum est in saliori carmine. Pro-
 menervat item, pro monet. Praedotio², praecipiant. Prospices, prospice.
 * *al. Poenis* * *al. Poenis* * *al. Poenis* * *al. Poenis* *
 † *al. Plusina* † *al. Plusina* † *al. Plusina* † *al. Plusina* †
 † *al. per-* Plisima †, plurima. Pretet tremonti praetemunt. pe. Perfines, perfringas ††. Pro-
 † *al. Prom-* metion *, praecipuum, praeter caeteros meritum. aut pro medium ** hoc est participat;
 † *al. medio* † *al. ut* † *al. ut* † *al. ut* †
 †† *al. Privi-* Pilumnoe poploe in carmine saliori, Romani, velut pilis uti assueti: vel quia praeci-
 † *al. cloes.* pue pellant hostis. Praepetes aves quidam dici aiunt, quia secundum auspicium faci-
 ciant praetervolantes. alii quod aut ea, quae praepetamus indicent. aut quod praetervo-
 lent. aut ex Graeco tractum putant, quod ante conspectum volent nostrum. inepte
 scilicet ex praepositione Latina componentes et Graeco vocabulo. ceterum poetae promi-
 scue omnis aves ita appellant. Pilare⁴, compilare, sunt qui Graecae originis . . .
 || Picati⁵ appellantur quidam, quorum pedes formati sunt in [183]
 speciem sphingum: quod eas Dori ficas vocant. Petulantes, et petulci etiam appellan-
 tur qui protervo impetu, et crebro petunt laedendi alterius gratia. Vir. in IV. Geor.:

Neque oves, hoedique petulci
 floribus insultent.

et:

Cornigeras norunt matres . . . agnique petulci.

Et Afranius in Ida:

Nostrum in conventum, aut consessum ludum, lapsumque petulcum.

Interdum pro veloce usi videntur antiqui; ut hoc versu intelligi potest:

* *al. pedicus*

Exiit quasi petulcus quidam, pedibus * convibravit.

Petrarum⁶ genera sunt duo, quorum alterum naturale saxum prominens in mare, cuius

Ennius meminit L. XI:

* *f. petrisque*

Alte delata, ceterisque * ingentibus tecta.

* *f. Laevius*

et Levius * in Centauris:

Ubi ego saepe petris.

* *al. quae*

* *al. Iovis*

* *al. exple-*

* *al. tura est*

alterum manufactum, ut docet Aelius Gallus: petra est, qui locus * dextra ac sini-

stra fornicem expleturusque * ad libramentum summi fornicis. Petissere

antiqui pro petere dicebant, ea quidem forma verbi, qua sunt lacessere, et incessere,

1) *Pu.*] Sic, do, pro, domo. Vide Ausonium.
 Urs. — 2) *Praedotio.*] Ita in schedis: et recte.
 nam antiqui, o, pro u, ponebant. Unde in co-
 lonna Duilii est, *EXFOCIO.* Vide in *Orcus*.
 Urs. — 3) *Privilioes.*] Cum ita sit in schedis, opi-
 non legi debere, *privilioes*, ut *aboloes*. Urs.
 — 4) *Pilare.*] Scribendum: *Graeci enim, fures,*

φιλήτας dicunt. Seneca. epist. 52. lib. 7. Volupta-
 tes praecipue exturba, et invisissimas habe latro-
 num more, quos Aegyptii philistas vocant. Urs.
 — 5) *Picati.*] Hesiodi antiquus interpres in Theo-
 gonia, dicit Boeotios, non Dorios ut Festus ait.
 Sphingem ita appellare. *φίκα δ' αὐτῆν οἱ βοιωτῖοι*
ἔλεγον. Urs. Boeotii enim Dorienses. — 6) *Pe-*

sed ut mihi videtur, quom significabant saepius petere, ut petessant, saepius petant. Petrones rustici fere dicuntur propter vetustatem, et quod deterrima quaeque ac praeruptus . . . iam agri petrae vocantur, ut rupices idem a rupicis*. Petauristas⁷ farupibus Lucilii a petauro appellatos existimare videtur, quom ait:

Sicuti mechanici, cum alto exilueret petauro.

At Aelius Stilo quod in aere volent, cum ait: Petaurista proprie Graece, ideo quod his* *πρὸς ἀέρα πέταται*. Petoriturum, et Gallicum vehiculum esse, et nomen eius dictum esse existimant a numero IIII. rotarum. alii Osce, quod hi quoque petora quattuor vocent; alii Graece, sed *αἰολικῶς* dictum. Petimina in his* iumentorum⁸ ulcera, et vulgo appellat, et Lucilius || meminit quom ait: [184]

Ut petimen naso, aut lumbos cervicibus tangat.

eo nomine autem, et inter duos armos suis quod est, aut nectos*, solitum appellari te-⁹ statur Naevius in descriptione sullae*, quom ait:

Petimine piscino qui meruerat.

Pennas antiquos fertur⁷ appellasse peenas ex Graeco, quod illi *πετηνὰ* ea, quae sunt voluciora* dicant. Item easdem penas, ut caenas. Pictor⁸ Zeuxis risui** mortuus, dnm ridet effuse pictam a se anum *γραῦν*. cur hoc loco relatam sit a Verrio, cum de significato verborum scribere propositum habuerit, equidem non video, cum versiculos quoque adhaereret tulerit et ineptos pati; sed nullius praetoris* praetexto nomine: tamen sunt hi:

Nam quid modi facturus risu denique? nisi pictor fieri vult, qui risu mortuus est.

Picta quae nunc toga dicitur, purpurea ante vocitata est, eaque erat sine pictura. eius rei argumentum est pictura in aede Vertumni, et Consi, quarum in altera M. Fulvius Flaccus, in altera T.* Papirius Cursor triumphantes ita picti sunt. Tunica autem palmata a latitudine clavorum dicebatur, quae nunc a genere picturae appellatur. Impetum, industrium, indulgentem perinde composita esse ait Verrius, atque impune, et immunis, mihi non satis persuadet.

Pietati aedem consecratam ab Acillo* aiunt eo loco, quo quondam mulier habitaverit, quae patrem suum inclusum carcere mammis suis clam aluerit: ob hoc factum, impunitus⁷ ei concessa est. Picum avem quidam dictum putant a Pico rege Aboriginum, quo dissolutus sit*

Piscatorium aes vetusto more appellatur, quod in || monte Albano datur pro piscibus. Pedam vestigium humani praecipue pedis appellasse antiquos in commentariis quibusdam inveniri solet. Pesca in saliarum carmine Aelius Stilo dici ait capita ex pellibus agnitis facta, quod Graeci pelles vocent pesce⁹ neutro genere pluraliter. Pestiferum

[*trorum*.] In schedis *Levius* est pro, *Livius*. Unde suspicor *Laevium* poetam indicari, de quo Agellius lib. 12. cap. 10. licet ibi quoque Livius sit mendose, cum antiquissimus liber habeat, *Laevius*. *Urs.* — 7) *ferunt* Ven. Sc. Tum appellasse penas, haec vv. desunt Ven. Sc. — 8) *Pictor Zeuxis*.] In schedis ita sunt haec verba depravata

ut tamen ad veram lectionem eliciendam quasi manu ducant, cum in eis ita sit. *cum versiculos quoque adhaereret tulerit et septos pati. sed nullius praetoris praetexto nomine. nos emendavimus: cum versiculos quoque ea de re rettulerit, et ineptos satis, et nullius pretii praetexto nomine.* *Urs.* Lege: *et nullius poetac.* — 9) $\pi \epsilon \sigma \kappa \eta$

fulgur dicitur, quo mors, exitiumve significari solet. *Pisalitem*¹ appellat Naevius Pantaleontem, id est Pisis oriundum tyrannum, cum alioqui inde profecti nunc Pisani dicantur. *Pedibus obsitum*, id est pediculis. *Titinius pedicosum* appellat hoc modo:

Rus detrudetur pedicosus, squalidus.

Pedes autem pro pediculis; sic *Plautus* refert in *Curculione*:

Item genus* inter homines meo quidem animo,
ut muscae, culices, cimices, pedesque, pulicesque.

et *Livius* in *gladiolo*:

Pulices ne, an cimices, an pedes, responde mihi.

et *Lucilius*:

Ubi me vidit, caput scabit, pedes legit.

* *al. inter-pretatores dicunt, f. imprecatores* *Pestas* inter alia quae (si) inter precationem dicuntur, cum fundus lustratur, significare videtur pestilentiam, ut intelligi ex ceteris possunt, quom dicitur:

Avertas morbum, mortem, labem, nebulam, impetiginem.

Pedum baculi genus incurvum, ut *Vir.* in *Buc.* quom ait:

At tu sume pedum, quod me cum saepe rogaret.

* *al. a pisendo* *Pedem* struit in *XII.* significat fugit, ut ait *Ser. Sulpicius*. *Pistum* pisendo perpolitum* antiqui frequentius usurpabant, quam nunc nos dicimus. *Pedarium* Senatorem significat *Lucilius* quom ait:

Agipes vocem mittere coepit.

qui ita appellatur, quia tacitus transeundo ad eum, cuius sententiam probat, quid sentiat, indicat. *Piscatorii ludi* vocantur, qui mense *Iunio* trans *Tiberim* fieri solent pro quaestu piscantium. *Piscinae publicae* hoc dieque nomen manet; ipsa non extat. [186] ad quam et natatum, et exercitationis alioqui causa veniebat *populus*. Unde *Lucilius* ait:

Pro obtuso ore pugil, pisciniensis reses.

Pectenatum tectum dicitur a similitudine pectinis in duas partis divisum, ut *testudinatum* in quattuor. *Piari* eos velut proprio verbo, ait *Verrius*, qui parum sint animati, cum mentis suae non sunt, per quaedam verba² liberantur incommodo. *Pignosa*, *pignora* eo modo, quo *Valesii*, *Auselii*, *pinosi*, *palisi** dicebantur.

* *f. Pinasii, Papisii.* *Pectuscum Palati* dicta est ea regio *Urbis*, quam *Romulus* obversam posuit, ea parte, in qua plurimum erat *agri Romani* ad mare versus, et quia* mollissime adibat *urbs*, cum *Etruscorum agrum* a *Romano Tiberis* discluderet ceterae vicinae civitates colles aliquos* haberent oppositos. *Peculatus* est nunc quidem quaecumque publicum furtum, sed inductum est a pecore, ut pecunia quoque ipsa. *Iam** etiam *noxii***

pecore multabantur, quia neque aeris adhuc, neque argenti erat copia. Itaque *suprema multa* etiam nunc appellatur. *Piatrix* dicebatur sacerdos, quae expiare erat solita, quam quidam *simulatricem*, alii *sagam*, alii *expiatricem* vocant; et *piamenta*, quibus nitur expiando, alii *purgamenta*. *Piacularis porta* appellatur propter aliqua *piacula*, quae ibidem fiebant, vel, ut ait *Cloatius*, cum ex sacro*³ per aliquem *piaculo* solvitur, ut aliqua⁴ *piandi propitiandique causa* immolatur. *Pigere* interdum pro *tardari*, interdum

* *f. facto.*

Graecis litteris Ven. Sc. — 1) *Pisalitem*.] Ita facta p. al. *piaculo* marg. Ven. Sc. — 4) *alicuius* est in schedis pro *Pisatitem*. et ita videtur legendum. — 2) *Et per quaedam v.* Ven. Sc. — 3) *cum* marg. Ven. Sc. — 5) *Persicus*.] *Plauti* versus in exemplari habet *persibus*, pro, *persicus*. et ita

pro poenitere poni solet. Pangere, figere. unde plantae pangi dicuntur, cum in terram demittuntur Permutatur id proprie dici videtur, quod ex alio loco || in alium transfertur. at commutatur, quod aliud pro alio [187] substituitur. Sed ea iam confuse in usu sunt. Pierides Musae propter amoenitatem, ac solitudinem Pierii montis dictae videntur, quo* esse** secretis locis propter studia liberalia delectantur. Perconctatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico usu, quia conto percontant, cognoscuntque navigantes aquae altitudinem. ob quam causam ait Verrius etiam secundam syllabam per o solere scribi. mihi id falsum videtur: nam est illa percunctatio, quod is, qui curiose quid interrogat, percunctari sit* ut recte per v litteram scribatur. Perfugam Gallus Aelius ait, qui liber, aut servus, aut hostis sui** voluntate ad hostes transierit, qui idem dicitur transfuga, quamquam sunt, qui credant perfugam esse, non tam qui alios fugiat, quam qui ob spem commodorum ad quempiam perfugiat. Perfacul antiqui, et persefacul dicebant, quod nunc facile dicimus, inde permansit in consuetudine facultas. Peremptalia fulgura Graccus* ait vocari, quae superiora fulgura, ut* portenta vi sua peremant duobus modis, prioribus tollendis: aut maiore manubia, ut tertia secundae, secunda primaee cedat. nam ut omnia* superentur fulgure, sic ictum fulgur manubiis vinci. Perediam et bibesiam Plautus finxit sua consuetudine, cum intelligi voluit cupiditatem edendi et bibendi. Peremere Cincius in lib. de verbis priscis ait significare idem, quod prohibere. at Cato in li. qui est de re militari pro viciare usus || est, cum ait, cum magistratus nihil audent imperare, ne [33] quid consul auspici peremat.

*f. quod
**al. eae*f. per cunctas res it,
**f. sua*f. Granius
*f. aut

*f. omnia

*f. interfectis

*f. Quirinalis

*f. A. actam

*f. iis

*f. sibi
**f. persicus

*f. adest ratio.

Perihodos dicitur et in carmine lyrico pars quaedam, et in soluta oratione verbis circumscribita sententia, et in gymniciis certaminibus perihodon vicisse dicitur, qui Pythia, Isthmia, Nemea, Olympia vicit, a circumitu eorum spectaculorum. Perempta et interempta pro imperfectis* poni solet a poetis. Lucretius:

cum corpus simul, atque animi natura perempta.

Perpetem pro perpetuo dixerunt poetae. Pacuvius Iliana:

fac, ut coepisti, hanc operam mihi des perpetem.

oculis traxerim. Persillum vocant sacerdotes rudiculum picatum, quo unguine Flamen Portunalis* arma Quirini unguet. Persicum portum, Plautus cum ait, mare Euboicum videtur significare, quod in eo classis Persarum dicitur stetisse, non procul a Thebis. Personata fabula quaedam Naevii inscribitur, quam putant quidam primum* a personatis histrionibus. Sed cum post multos annos comoedi et tragoedi personis uti coeperunt, verisimilius est eam fabulam propter animam comoedorum actam novam per Atellanos, qui proprie vocantur personati, quia ius est is* non cogi in scaena ponere personam, quod ceteris histrionibus pati necesse est. Persicus⁵ peracutum significare videtur, ut Plautus:

Nihil de conciliare sibus*, nisi qui persibus** sapis.

Naevius:

et qui fuerit persicus carpenti⁶ ad stratio*.

Varro lib. 6. de Ling. Lat. Persibus, inquit, a *perbus. Urs.* — 6) *Adest ratio* Ven. in marg. *Est rite glossemata subscribunt, callide. vide in Si-* *ratio* Ven. Sc. —

Perperat¹, peragit, perficit. Pacuvius in Teuero:

* f. nec
pretio
quit et in
Niptris:
** f. repe-
dare

Neque perpetrare precibus, imperia qui detinui patris*

Spartam reponare** instat, id si perpetrat.

Quo etiam sine praepositione usi sunt, quod conver || sum iam in consuetudinem est. [34]

Perpulit, persuasit, impulit dicendo me *perpulit*

. scilicet *compulit* *Pertisum, pro, pertesum dixerunt anti-*

antiqui qui paul *Persuasit, impulit. Puteum*²

*antiqui dixerunt unde sumi potest: inde Puticulos, antiquissimum genus sepulturae appellatos, quod ibi in puteis sepelirentur homines: qualis fuerit locus, quo nunc cadavera proici solent extra portam Esquilinam: quae quod ibi putescere inde potius appellatos existimut puticulos Aelius Gullus: quia*³ *antiqui moris fuisse, ut patres familias in locum publicum extra opidum mancipia villia proicerent, atque ita projecta, quod ibi ea putescere, nomen esse factum Puticulis. Putum antiquos pro puro di-*

* f. decisum
* f. Corni-
ficus

xisse ait, inde putatas vites, quibus decisum est id, quod impedimento erat, dici*

* f. dimidio *Cornifici* ait, neque aliter accepit Emnius, cum dixit in Alexandro:*

* f. dimidio *amidio* purus putus, et Plautus: purus putus hic sycophanta est*

. quo certior se aurum quo-

que putatum dici solet, quod est, expurgatum: et ratio putata, id est pura facta, ut

. *heredibus restulit, Putitium*⁴ *Plautus dixit stultum: Putitio*

* f. ab *stultior est barbaro. Id autem ex hac causa. Potitius cum ad* Hercule*

ritum sacrificandi accepisset, cum millibus aeris gravis quinquaginta edocuisse dicitur

* f. publicos

servos publicus P. R. quo facto Potitii intra diem XXX, cum eius familiae XII. fuissent, omnes interierunt. Pubes, adulescens, qui iam generare potest, vocatur, cui*

contrarium est impubes. Pubes etiam et || plurium numerus eiusdem aetatis [35]

dici solet. Puteolos quidem dictos aiunt ab uyucae caldae putore. quidam a multi-

tudine puteorum earundem aquarum gratia factorum ver

. cum autem is vio

. illius tra *Pugnus a punitione, id*

*est, percussione dictus. Pegasus*⁵ *equum alatum fuisse tradunt poetae; cuius quidem*

ungulam suscitasse fontem, qui Hippocrene dictus est, traditur. sed

. *ersus alia Lucina Iuno sa*

. *formon- Prospera quaedam nomina usur-*

pabant antiqui in e declinata ut praefiscine, extrema producta syllaba, videlicet ut

1) *Perperat.*] Versus Pacuvii legendi, ut in margine. *Neque perpetrare precibus, nec pretio quit, et in Niptris. Spartam repedare instat; id si perpetrat.* Urs. Sed cf. notas.

— 2) *Puteum.*] Huius loci restitutionem debemus M. Varroni, qui lib. 4. de Ling. Lat. sic scribit. Extra opida a puteis puticulae, quod ibi in puteis obruebantur homines. nisi potius, ut Aelius scribit, puticulae, quod ibi putescerent cadavera projecta: qui locus publicus ultra Exquilias. Urs. — 3) *Qui ait Pr.* — 4) *Putitium.*] Antiqua scri-

bendi consuetudo, pro *Potitium*, ut *summus pro somuus*; cui contraria, *Orbius*, pro *Urbius*. vide supra in *Orbius clivus*. et infra in *Orcus. Urs.* — 5) *Pegasus.*] Vide infra in *Pegasides*. ibi enim habes, *Pegasus unguulae ictu Hippocrenen fontem aperuisse. quod a Graecis poetis tractum est. Urs.* — 6) *Porca praecidanea.*] Verum est quod Festus ait, hoc genus hostiae *praecidarium* appellatum esse. nam et Marius Victorinus *praecidarium* legit, et a praesentanea differre dicit, de qua forte agitur in fragmento *praesen* nam, inquit, praesen-

occurrerent fascino, ut ait L. Cincius; quod etiam fieri consuevit in familiae purgandae sacro. Porca praecidanea⁶ dicitur, quae ante immolari solet; quod genus hostiae quod ante novam frugem praecideretur, praecidarium appellabant. Placenta⁷ libi quoddam genus vocatur ex tribus pulvis factum; alii dicunt genus pulvis, cum tribus libamentis. Porricium⁸, pro porro iaciam, maxime de catis dicebant antiqui. Plaut. in Pseudolo: atque in manibus exta teneam, ut porriciam intebae^{* f. interea} loci. porricitur autem foculo, arisque quod consecrandum est deo, dicandumque; contra it^{*} consumitur in sacro, quod est profanatum ut Verrius eodem libro de significatione verborum. Sint dicta libere, si qua contra dixerit: nam arbitratur ob eam causam porrici exta aris et foculo, quia profana^{*} ea|| quoque id est deo dicta [36]^{* f. profanata} consume^{*} est necesse, cuius opinionem, neque in hoc, neque in aliis compluribus refutare minime necesse est, cum propositum habeam ex tanto librorum eius numero intermortuam, et sepulta verba, atque ipso saepe confitente nullius usus aut auctoritatis praeterire, et reliqua quam brevissime redigere in libros admodum paucos. Ea autem, de quibus dissentio, et aperte et breviter, ut sciero, scribita in his libris meis invenientur. Inscrubuntur priscorum verborum cum exemplis. Porigam dixisse antiqui videntur, pro porrigam, propter morem non ingeminandarum litterarum; ducto verbo a porro regam, aut si id frivolum videtur, cum aperte e civo regit^{*} tractum sit. Sed antiqui etiam^{* f. rivo regam} porgam dixerunt pro porrigam. Porcae⁹ appellantur rari sulci, qui dicuntur^{* f. ducuntur} aquae derivandae gratia. dicti quod porcant[†], id est prohibent^{††} aquam frumentis nocere: ^{††} f. prohibentam crebriores sulci, limi^{*} vocantur. Postliminium^{**10} receptum, Gallus Aelius in libro primo significationum, quae ad ius pertinent, ait esse eum, qui liber ex qua civitate in aliam civitatem abierat, in eandem civitatem redit eo iure, quod constitutum est de postliminis^{††}, itemque servos[†] a nobis in hostium potestatem pervenit, postea ad[†] f. qui servus eadem ratio est post liminium receptum is^{††} quae servi. quae genera rerum ab hostibus ^{††} f. iis ad nos postliminium^{*} redeunt, eadem genera rerum a nobis ad hostes redire possunt. ^{* f. postliminio} cum populis liberis, et confederatis, et cum regibus postliminium nobis est ita, uti cum hostibus quae nationes in opinione^{*} nostra sunt, cum his || procul sint. Provorsum [37]^{* f. dicione} fulgur appellatur, quod ignoratur noctu, an interdiu, sit factum. itaque Iovi fulgurit^{*12}, ^{* f. Fulguratori.} et Summano fit, quod diurna Iovis, nocturna Summani fulgura habentur. Propatulum late patens, atque apertum, et patuli boves, quorum cornua in diversum super^{*} modum patent. Propriassit, proprium fecerit. Properus antiquos dixisse, pro celer, testi-

tanea porca, quae praesente mortuo, quem condituri erant, immolabatur. *Urs.* — 7) *Placenta.*] Placenta, sive libum, ex farre, oleo, et melle fiebat. Servius in VII. Aen. Liba sunt placentaec de farre, et melle, et oleo sacris aptae. *Urs.* — 8) *Porriciam.*] Varro lib. 5. de Ling. Lat. Profanatum, inquit, quod in sacratio polluctum. itaque olim in fano consumebatur omne, quod profanatum erat. Haec ad verbum *profanata*, quod fecimus ex duobus *profana* ea reliqua in editione Augustiniana cum sint suo loco mota, nos ad fidem

exemplaris reposuimus, et mutila multa restitimus. *Urs.* — 9) *Porcae.*] *Prohibent* videtur legendum ex epitoma Pauli, pro, *prohibent*, et *lirae*, pro *limi*. *Urs.* — 10) *Postliminium.*] Verbum *opinionem* mihi suspectum est, et pro eo, *dicione* scribi debere opinor. in fragmento Serviliae legis sic est. *QVIVE. IN. ARBITRATV. DICIONE. POTENTATE. AMICITA.* etc. *Urs.* — 11) *de postliminiis* Ven. Sc. item paullo post *iure postliminii* Ven. Sc. — 12) *Fulguri* Pr. Ven. Sc. Legendum *Fulguritori*.

monio est qualitatis adverbium, quod est propere. Prophetas in Adraſto Iulius nominat antistites fanorum, oraculorumque interpretes:

cum capita viridi lauro velare imperant

* f. parant prophetae, sancta ita caste qui purant* sacra.

* f. Sango, Propter viam¹ fit sacrificium, quod est proficiscendi gratia Herculi, aut Sanco*, qui scilicet idem est deus. Prodigia quod praedicunt futura; permutatione g litterae: nam quae nunc e appellatur, ab antiquis g vocabatur. Prodit, porro dederit, ut est in lege Censoria: porticum sartam, tectamque habeto, prodito, alias prodiderit.

* f. Hymnide Prodegeris consumpseris, prodideris, ut Caecilius in hymni*:

prodigere est, cum nihil habeas, te inridier,

et Plautus in Nervolaria:

* f. producte productae prodigium* esse in**² amatorem addecat.

prodigium Prodinunt, prodeunt, ut Ennius Annali. L. III.:

** f. me prodinunt famuli tum candida lumina lucent.

Probrum, stuprum, flagitium, ut Accius in Hellenibus:

qui nisi probrum, omnia alia indelicta aestimant.

Caecilius in Davo:

ea tum compressa parit huic puerum, sibi probrum.

* f. Probi, Probrum*, velut, prohibi, qui se** delinquendo prohibent. Prodigiatores haruspices,

** f. A. a ces, prodigiorum interpretes. Proditat† memoriae porro dat et fallit. item ex interiore loco procedit. item perdit, ut Ennius L. XVI.:

* f. cupidi non in sperando cupide* rem prodere summam.

Panicum quod appellatur, || genus libi translatum u Poenis. idem appellatum fuit [38] probrum, ceteris libis suavissimum quia videbatur. Panicum dicitur etiam vestis nomen

* f. rostris, Pro significat in ut pro rostois*, pro aede, pro tribunali. Progenerum appellat avus neptis suae virum. Profanum quod non est sanum appellatur. Plautus: sucrum, an profanum habeas, parvi penditur. Livius in

. publici Pacuvius in Periboea
inde profanationem dici ait Verrius. Pro, ponitur, pro amplificando, ac palam faciendo, ut prodi, provoca, propelle, ponitur alias pro privandi facultate, ut in pro pudio, prohibendo, quia utrumque abnuit in his esse pudorem, potestatemque alias

* f. apud ob aliud alio*, ut pro pecunia, pro praedio**, pro consule†, alias pro admiratione, ut ab, manu

** f. praede, pro Iuppiter. Accius in Melanippa††⁴ pro Iuppiter

† f. consilio, omnium* Plautus in Condalio alias pro

†† f. Mena- lippo
ante, ut pro hostio. alias pro in, ut dicimus promittere barbam, et capillum. Pro-

* f. omnium fundum dicitur id, quod est altum, ac fundum longe habet. Pacuvius in Medo: ne-

1) Propterviam.] Plautus in Rudente. Ut mea est opinio, propterviam illi vocati sunt ad prandium. qui? quia post caenam credo laverunt. *Urs.* — 2) In marg. Ven. et Sc. notatum est, vet. Cod. exhibere m. i. e. me. — 3) *Panicum.*] Horatius epodon ode IX. Punico lugubre mutavit sagum. est enim apud Horatium vestis nomen. *Urs.* — 4) *Me-*

lanippo Pr. *Melan.* . . . Ven. Sc. — 5) *Profusus.*] Vide in *Occisitantur.* — 6) *Plebei Aediles.*] Dionysius lib. 6. Aediles plebeios, ut Tribunalium plebis essent ministri, et ut sacris aedibus praessent, dicit creatos fuisse. *Digest.* lib. 1. tit. 2. Itemque ut essent, qui aedibus praessent, in quibus omnia scita plebs deferebat, duos e plebe con-

que *profundum* Profesti dies dicti, quod sint procul a religione nominis divini. Caecilius in . . . quod facimus profesto, fecisti tantumdem festivo die. item Afranius in Privigno. aequè profesto, contra cum celebras. Profusus super modum sumptuosus dicebatur. Terentius in *Adelphis*; profundat, perdat, pereat, nihil ad me. alius obiectus, iacens. et Pacuvius in Teucro: profusus⁵ gemitu murmuro, occitians* ruat || [39] * f. oscitans
 . . . cant rta. *Plantii appellantur canes, quorum aures languidae sunt, ac flaccidae, ut lutiùs videantur patere*
 . . . quae e
 . . . uni vi

. cis. *Plantae appellantur semina olerum, quod planae sunt, ut appellantur plantae nostrorum pedum ex causa simili. Plancae dicebantur tabulae planae, ob quam causam et Planci appellantur, qui supra modum pedibus planis sunt. Plaustrum perculi antiqui dicebant ab eo, qui pede onusta plaustra perculit: id est exertit: quod postea abiit in proverbium id, quod a Plauto in Epidico Comedia relatum est: Epidicus mihi magister fuit; perii: pene plaustrum perculi. Plebeiium magistratum neminem licet capere, nisi qui ex plebe est: cuius generis est omnis magistratus, qui appellatur isto nomine. Plutei dicuntur crates corio crudo intectae*, quae solebant opponi militibus opus facientibus et appellabantur mili-⁺ f. intectae
 tares. nunc etiam tabulae, quibus quid praecipitur, eodem nomine dicuntur. Plebei Aediles⁶ non minus populique⁷ plebei scito, quae de eo magistratu creando suffragium tulit, ut sacris aedibus praessent, sunt constituti: quos Tribu. pl. ministros fuisse dicunt, qui una cum Plebeis Aedilibus sunt creati, dissidente plebe a Patribus ii tibernus fecerunt, quas novas vocant, nos autem quinque dicimus cas esse et septem feruntur; et plebeias quidem appellamus a genere ma || gistratus, eas enim faciendas [40] curaverunt M. Iunius Brutus, Q. Oppius Aediles pl. Plexa colligata significat ex Graeco, cui nos etiam praepositionem adicimus, cum dicimus perplexa. Plentur antiqui etiam sine praepositionibus dicebant. Plera dixisse antiquos, testis est Pacuvius, cum ait:*

plera pars pessumdatur.

Ploximum appellari ait Catullus, capsium in cisio, capsive* cum dixit:

gingivas vero ploxi habet veteris.

Plorare⁸, flere, inclamare nunc significat, et cum praepositione implorare, id est invocare: et apud antiquos plane inclamare. in regis Romuli, et Tatii legibus: si nurus sacra divis parentum estod. in Ser. Tulli, haec est: si parentum puer verberit, astolle plorassit, (pareri.) puer divis parentum sacer esto*. id est, cla-⁺ f. estod.
 marit, dix Pedulla quae dicimus nea* . . . Graecos appellare manife-⁺ f. nos, ea
 πείδῶ

stituerunt, qui Aediles appellati sunt. *Urs.* — 7) plebei scito Ven. Sc. Lacuna sic potius explenda videtur: Plebeii Aediles dicuntur, qui plebei scito, quae cel. — 8) Plorare.] Estod in lege Numae habet exemplar: et ita antiquos scripsisse tradit Quinctilianus adducto testimonio ex

basi columnae rostratae Duilii, in qua est. AL-TOD, MARIB, et, PUGNANDOD. totus autem hic locus ita legendus. In regis Romuli, et Tatii legibus. Sei parentem puer verberit, ast ole plorassit, puer divis parentum sacer estod. reliqua videntur adiecta, *Urs.* Cf. Scaligeri notas ad h. l.

stum est. Pacem a pactione condicionum putat dictam Sinius Capito, quae utrique inter se populo sit observanda. Penem¹, antiqui codam vocabant, a qua antiquitate etiam nunc offa porcina cum cauda in cenis puris offa penita vocatur. et peniculi, * f. terget quis calciamenta terguntur, quod e codis extremis faciebant antiqui, qui tergent* ea. di-

* f. Cunicularia est forsitan a pendendo. Naevius in Tunicularia*:

Theodotum compellas, qui aras compitalibus
sedens in cella, circumtectuas tegetibus
Lares ludentis peni pinxit bubulo,

significat peniculo grandi, id est coda. Propius sobriino mihi est consobriini mei

* f. filius. filius, et consobrinae meae filia*, et patris mei consobrinus, et matris || meae conso- [41]
brinus. Possessio² est ut definit Gallus Aelius, usus quidam agri, aut aedifici, non

* f. A. de ipse fundus, aut ager. non enim possessio est* rebus quae tangi possunt . . . qui dicit,

* f. is se possidere, his* vere potest dicere. itaque in legitimis actionibus nemo ex his qui possessionem suam vocare audet, sed ad interdictum venit, ut Praetor his verbis utatur: Uti nunc possidetis, eum fundum Q. D. A. quod nec vi, nec clam, nec precario alter ab altero possidetis ita possideatis; adversus ea vim fieri, veto. Praefecturae eae appellabantur in Italia, in quibus et ius dicebatur, et nundinae agebantur, et erat quaedam earum R. P. neque tamen magistratus suos habebant.

* f. quas in qua* his legibus praefecti mittebantur quotannis, qui ius dicerent. quarum genera fuerunt duo: alterum, in quas solebant ire praefecti quattuor viginti sex virum nu* pro populi suffragio creati erant, in haec oppida: Capuam, Cumas, Casilinum, Volturnum, Litternum, Puteolos, Acerras, Suessulam, Atellam, Calatium: * alterum, in quas ibant, quos

* f. Caletiam Praetor urbanus quod annis* in quaeque loca miserat legibus, ut Fundos, Formias, Caere, Venareum*, Allieas** Privernum, Anagninam, Frusinonem, Reate, Saturniam, Nursiam, Arpinum, aliaque complura. Parret, quod est in formulis, debuit et producta priore syllaba pronuntiar, et non gemino r scribi, ut fieret paret, quod est inventiatur, ut comparct, apparet. Portum in XII. pro domo positum omnes fere consentiunt: cui

* f. quot-annus Venareum*, Allieas** Privernum, Anagninam, Frusinonem, Reate, Saturniam, Nursiam, Arpinum, aliaque complura. Parret, quod est in formulis, debuit et producta priore

* f. Venafrum, Allifas

* f. is testimonium defuerit, his* tertiis diebus ob portum obvagulatum ito. Patrocinia appellari coepta sunt, cum plebs distributa est inter patres, ut eorum opibus tuta esset. Posticam lineam in agris dividendis Ser. Sulpicius appellavit ab ||

exoriente sole ad occidentem, quae spectabat qua [42]

... tur rique

... abd tab

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

1) Penem.] Glossar. caena pura παρῶσκη, ποσάββαρον. Augustin. in Ioan. Acceleratam, inquit, vult intelligi sepulturam, ne advesperasceret, quando iam propter parascenonem, quam caenam puram Iudaei latine usitatus apud nos vocant, facere tale aliquid non licebat. Urs. — 2) Possessio.] Petronius Arbitr. Ut si nollet alienam rem domino reddere, ad interdictum veniret. i. ad ius, ad Praetorem. Urs. — 3) Papiria.] Papiria tribus in agro Tusculano. Livi. lib. 9. Neminem ex tribu Pollia candidatum Papiriam fere

solitum, quod Tusculani a tribu Pollia, una condemnati essent. Urs. — 4) Parare.] Parare munus, quid sit, notum ex Livio, et aliis. Sallustius in Iugurth. Post Auli foedus, et exercitus nostri foedam fugam, Metellus et Silanus cos. des. provincias inter se paraverunt. Cicero lib. 1. ad Atticum. Se paraturum cum collega. licet Servius in lib. 1. Aen. pariturum legat. Livius. Decreverunt patres, ut Consules inter se compararent, sortirenturque provincias. Item. Decreverunt patres, ut provincias Macedoniae, atque Italiae

frum danto
Pontina tribus a Pontia urbe dicta, a qua et palus quoque Pontina appellata est iuxta Terracenam. Papiria³ tribus a Papirio appellata est, vcl a nomi agri, qui circa Tusculum est. Huic Pupiniu tribus ita coniuncta fuit, ut de *f. A. ne finibus aliquando suscepit bellum, quod indictum per fetiales cum esset, duce . . . infertur: bellum itaque iuiturae, cum utraque tribus instructis exercitus haberent ad dimicandum, quia alterius dux discesserat iam ab armis, caduacatoribus ante quam signum conferrent, utrinque ad exercitus missis, rem in ipsorum arbitrio futurum denuntiarunt, ac potestate, (ac potestate) ita sine ulla dimicatione utriusque exercitus suffragio pax facta. Pupinia Tribus ab agri nomine dicta, qui Pupinus appellatur circa Tusculum urbem meminit inuictum est. Popillia tribus una quinque et triginta tribuum, tot enim fuerunt: a Popilliae feminae felici nomine appellata, quomodo tribus quoque Pinaria a sororis Pinarii dicta, sive ab eius nomine. Populi commune est in legibus ferendis cum plebe suffragium. nam comitia centuriata ex patribus, et plebe constant in centuriis diuisis. at cum plebes sine patribus tribuitis comitis conuenit, quod plebes scivit, plebiscitum id ea de causa appellatur. Patrum commune cum populo suffragium, quibus [43] suffragantibus fit populi scitum. Prorsi limites appellantur in agrorum mensuris, qui directi sunt ad orientem. Pugio dictus videtur eo quod punctim pugnat.* f. pungat. Propilia* tribus a nomine progenetricis traxit vocabulum. nam conuenerunt non *f. Popillia solum a uiris, sed a feminis quoque tribus nominare. Praeibia dicuntur curandi mali remedia, videlicet, quae curationis causa praebentur. Parare⁴ inter se munus dicebatur, cum sortitio fiebat a magistratibus P. R. uter magistratus, veram rem acere* deberet: aut inter se comparabant de rebus lege mandatis. Itaque in senatu, *f. agere et in comitio quoque sortiri, aut inter se parare solbant, utrum exire, utrum domi manere oporteret. nam Consulibus aequae ac Praetoribus novis in provinciam ire, atque ex ea rem gerere: contra abire, anni prioris magistratibus opus erat. lege etiam cavebatur, ut certos intra dies designati magistratus provincias inter se pararent. Peregrinos⁵ inter Pr. dr. quod aliter inter civis, aliter inter peregrinos ius dicebatur a Praetore: ideoque lege primum fuscum* unus tantum fuisse, postea duo idcirco sunt * f. fuscus creati Praetores. Praemetium dicitur, quod ante metitur, quasi praemessum, praelibationis causa. Protelare dicitur longe propellere, ex Gracco videlicet, quod est The*, et significat longe. Privato sumptu se alebant milites Romani antequam * f. z74e*

Consules compararent inter se, sortirenturque. Provincias autem inter se parabant, sive sortiebantur non modo Consules, sed etiam Praetores. Livius. Idibus Martiis, quo die Consules magistratum inierunt, Italia ambobus provincia decreta. Praetores sortiti provincias sunt. Item Consules, Praetoresque cum Idibus Martiis magistratus inissent, provincias sortiti sunt. *acere*, pro *agere* in exemplari scriptum est, antiqua illa consuetudine, qua c. pro, g. ponebant. Vide in Orcus. *Urs* — 5) *Peregrinos*.] Digest. 1. tit. 2. Cum Consules

avocarentur bellis finitiis, neque esset in civitate, qui ius reddere posset: factum est, ut Praetor quoque crearetur, qui Urbanus appellatus est, quod in urbe ius dicebat. post aliquot deinde annos, non sufficiente eo Praetore, quod multa turba etiam peregrinorum in civitatem veniret, creatus alius Praetor, qui Peregrinus appellatus est, quod plerumque inter peregrinos ius reddebat. Ex his verbis locum Festi resarcivimus, qui in editione Augustiniana cum verbo *Parare*, male coniunctus est. *Urs*.

stipendia mererentur, quod in consuetudine fuit paene ad id tempus, quod fuit paulo antequam Romana civitas capta est a Gallis, a quo tempore sine publico stipendio milites non fiebant. Porci effigies inter militaria signum quintum locum obtinebat, quia confecto bello, inter quos populos pax fiebat, ea caesa porca foedere firmari solet. Polimenta¹, ait Verrius, antiqui dicebant testiculos || porcorum, cum eos [44] castrabant, a politione segetum, aut vestimentorum, quod similiter atque illa creuntur. Pater patrimus dicebatur apud antiquos, qui cum iam ipse pater esset, habebat etiam tum patrem. Portisculus est, ut scribit Aelius Stilo, qui in portu modum dat classi. id autem est malleus, cuius meminit Cato in dissuasionem de rege Attalo, et vectigalibus Asiae: C. Licinio Pr. remigies scribiti cives Romani sub portisculum, sub flagrum, conscribiti venire passim. Pro scapulis cum dicit Cato, significat pro iniuria verberum. nam complures leges erant in cives rogatae, quibus sanciebatur poena verberum. his significat prohib. se multos suos civis in ea oratione, quae est contra M. Caelium: si em² percussi, saepe incolumis abii. praeterea pro rep. pro scapulis, atque aerario multum R. P. profuit³. Primanus⁴ Tribunus apud Catonem in ea, quae est contra Thermum de suis virtutibus: Aliud est prope-rare, aliud festinare. qui unum quodque mature transigit, is properat: qui multa simul * f. πρὸς incipit, neque perficit, is festinat. Prorsus porro versus, nisi forte ex Graeco Πρὸ*⁵.*

* f. Camerini Cato de feneratione legis Iuliae: Camerni* cives nostri oppidum pulchrum habuere, agrum optimum, atque pulcherrimum, rem fortunatissimam. cum Romam veniebant, prorsus devertebantur pro hospitibus ad amicos suos. Prohibere comitia, dicitur vitare diem morbo, qui vulgo quidem maior, ceterum ob id ipsum comitalis appellatur. Cato in ea oratione, quam scripsit de sacrelegio * f. Deum commisso: domi cum auspiciamus, honorem me dium* immortalium velim habuisse. servi, ancillae, si quis eorum sub centone crepuit, quod ego non sensi, nullum mihi vitium facit. si cui ibidem servo, aut ancillae || dormienti evenit, quod comitia prohibere solet, ne is⁶ quidem [45] mihi vitium facit. Penatores⁷ qui penus gestant. Cato adversus M. Acilium quarta: * f. navitas postquam navitas* ex navibus eduxi, non ex militibus atque nautis pi- * f. feci, sed scatores penatores fici sedarum* dedi. Pilates lapidis genus, cuius⁸ M. Cato .. f. cibum .. f. pilates. originum L. V.: lapis candidior quam pelastes**. Peregrina sacra appellantur, * f. coacta, quae aut evocatis dis in oppugnandis urbibus Romam sunt conara*, aut quae ob quasdam religiones per pacem sunt petita, ut ex Phrygia Matris Magnae; ex Graecia Cere-ris; Epidauro Aesculapi: quia coluntur eorum more, a quibus sunt accepta. Pecula-tus furtum publicum dici coeptus est a pecore, quia ab eo initium eius fraudis esse coepit. siquidem ante aes, aut argentum, signatum ob delicta poena gravissima erat dua-

1) Polimenta.] Arnobius lib. 7. Polimina sunt ea, quae nos proles verecundius dicimus testes. Plautus Menech. Polimenta porcina. Urs. — 2) Si hostem percussi legendum suadet Sc. in notis, quem vide. — 3) Profui marg. Ven. Sc. — 4) Primanus.] Ita plane est in exemplari. reliqua fortasse vel Paulus addit, vel alius, qui

locum exemplo, et explicatione illustrare voluit. Urs. — 5) Lege potius: ex Graeco πρὸσω. — 6) Lege: ne id quidem. — 7) Penatores.] Horatius. Portes frumenta, penusque. Infra legendum est. Non ex militibus atque nautis piscatores, et penatores feci, sed cibum dedi. Urs. — 8) meminit h. l. recte interponunt Ven. Sc. — 9) Poli-

rum ovium, et XXX. bovum. ea lege* sanxerunt T. Menenius Lanatus, et P. Sestius*^{f. eam legem} Capitolinus cons. quae pecudes, postquam aere signato uti coepit P. R. Tarpeia lege cautum est, ut bos centusibus ovis decusibus aestimaretur. Potitium⁹, et Pinarium Hercules, cum ad aram, quae hodieque maxima appellatur, decima bovum, quos a Geryone abductos abigebat Argos in patriam profanasset, genus sacrifici edocuit. quae familia, et posterius eius non defuerunt decumantibus usque ad Ap. Claudium Censorem, qui quinquaginta millia aeris gravis his dedit, ut servos publicos edoceret ritum sacrificandi: quo facto Potitii, cum essent ex familia* numero duodecim, omnes intererant**^{f. eae familiae interfuerunt} intra diem XXX. Pinarius quod non adfuit sacrificio. postea cautum est, ne quis Pinariorum ex eo sacrificio vesceretur. Plebeiae Pudicitiae sacellum in vico Longo est, quod cum Verginia patrici generis foemina, convivio* facto inter patres et plebem [46]^{f. convivio} nam patricia plebeio homini L. Volturnio consuli nupserat qui bit sere eo iure Portorium dictum est vectigal id, quod solvitur portitoribus, qui conduxerint dimidiato in vectigalibus autem portoria fruenda locantur duabus lius q. et Ti. Coruncianus Ti. F. censores intra temporis spatium certum quid ae. censoria maiestate spreta dam prohib.* et^{f. praedit.} sint. Primigenius sulcus dicitur, qui in nova urbe condenda tauro et vacca imprimitur, quod genus iumentum velut exercitum adhibebatur utrinque media p. Iari iudicio qui et ipse Parilibus urbem condidit Romulus, quem diem festum praecipue habebant iuniores. Praetexta¹⁰ pulla nulli alii licebat uti, quam ei, qui funus faciebat. Idem ius magistratus habebat, qui in aliquo loco publicos ludos faciebat. nam is praetexta utitur, et scribam habere solet, propter eos, quos facit, ludos. praetextae ius datum est item Consulibus et Praetoribus vota nuncupantibus ob ignorantiam sacra novorum* ascitorum.^{f. sacrorum novorum} Idem datum est uti emit** votum aliquod solventibus. quod item Valerius vicanus cum uteretur pura ex senatu, improbari coeptus est. Pilae|| et viriles et muliebres [47]^{**f. item} effigies in compitis suspendebantur Compitalibus ex lana, quod esse deorum inferorum hunc diem festum, quos vocant Lares, putarent, quibus eo die tot pilae, quot capita servorum, tot effigies, quot essent liberi, ponebantur: ut viris, sic enim invocantur, parcerent; et essent his pilis et simulacris contenti. Punicae fortunae aedem vorisse dicitur Cornelius Scipio cum Carthaginem obsideret: ne adversa ea Fortuna uteretur. Idem quoque vovit aedem Veneris, quae cognomentum habuisse dici-

tiun.] In exemplari est, decimam bovum, antiqua scriptura, ut foro Bovario. infra, Tertullian, in apolog. cap. 14. Cum de decima Herculis nec tertiam partem in aram eius imponitis. Varro lib. 5. de Ling. Lat. Hinc profanum, quod in sacrario pollictum, atque ideo Herculi decima data ab eo est, quod sacrificio quodam fanatur.

id est ut fani lege sita, dicitur. Plutarch. probl. In fine, eae familiae, scribendum. Urs. — 10) Praetexta.] Vide Verrium apud Macr. lib. 1. cap. 7. Atque ita peste sedata puerum, qui antiquitatem sortis absolverat, togae praetextae usum munus impetravisse, scio hic agi de praetexta pulla, sed apud Verrium ambiguitatem,

tur Genitricis, quam dedicavit, ubi primum aemulam Romanae civitatis Carthaginiensem urbem expugnavit: quamvis alii dicant, aliquot post annis dedicavisse . . .

. cos. quum Punicae Fortunae aedem, quam ex voto debebat primam dedicare. locandam non curasset. Pueri, inpuberes dicuntur, in quo significatu utitur Atta in pluribus versibus docet Pueri inpuberis aeneum signum ad salinas olim a positum fuit, quod signum allatum e fuisse ferunt, quod sunt conati quidam auferre, sed avellere nemo unquam potuit. Alii dicunt avulsam basim praeter ipsum signum a quibusdam fuisse, quique abstulerint, sub signo abierunt, basi sola potiti. Alii tamen tradunt, simul ut signum ipsum abstulerint, in agro Tiburti erexere ad quintum ab urbe miliarium. Plena*

* f. sine

* f. censetur

sue Telluri Matri sacrificabatur, quod pecudis id genus cum seretur satis inimicum, quia rostro semen fodiendo corrumperet. Ploti appellati sunt Umbri, pedibus planis quod essent: unde soleas dimidiatas quibus utuntur in venando, quo planius pedem ponerent, vocant semiplotia, et ab eadem causa M. Accius poeta, quia Umber || Sarsina erat, a pedum planicie initio Plotus, postea Plautus coeptus est dici. Po- [48] stumus cognominatur post patris mortem natus. Plautus in Aulularia:*

Post mediam aetatem qui mediam ducit uxorem domum
si eam senex anum praegnantem fortuito fecerit;
quid dubitas, quin sit paratum his nomen pueris Postumi?

* f. duos

Porcas¹, quae inter duci sulcos fiunt, ait Varro dici, quod porrigant frumentum . . . Parmulis pugnare milites soliti sunt. quarum usum sustulit C. Marius datis in vicem earum Bruttianis. Porcam auream et argenteam dici ait Capito Ateius, quae etsi numero hostiarum non sint, nomen tamen earum habere, alteram ex auro, alteram ex argento factam adhiberi sacrificio Ceriali. Pulcher bos appellatur ad eximiam pinguitudinem perductus. Propudi ait* porcus dictus est, ut ait Capito Ateius, qui in sacrificio gentis Claudiae velut piamentum et exsolutio omnis contractae religionis est . . . Parum cavisse* videri pronuntiat magistratus, cum de consilii sententia capitis quem condemnaturus est. Piscatorii ludi vocantur qui quod annis* mense Junio trans Tiberim fieri solent a PR. Urbano pro piscatoribus Tiberinis, quorum quaestus non in Macellum pervenit, sed fere in aream Volcani, quod id genus pisciculorum vivorum datur ei Deo pro animis humanis. Publicius clivus appellatur quem duo fratres L. M.*

* f. Propudianus

* f. patravisse

* f. quotannis

* f. Malceoli

* f. ceperant

† f. vehiculis

†† f. velia

* f. possiat

* f. praebia

† f. Caia

† f. Caec.

†† f. zoniae

* f. Sancti

* f. praebia

†† f. praebia

††† f. praebia

Publici Malteoli Aediles Cur., pecuariis condemnatis, ex pecunia, quam coeperat**, munierunt, ut in Quentinum vehiculi†, Vel †† venire possit*². Praedia** rursus Verarius vocari ait ea remedia, quae data† Caecilia uxor Tarquini Prisci invenisse ex- || istimatur, et immiscuisse on †† stuae, qua praecincta statua eius est in aede san- [49] ctus*³ qui deus, dius fidius vocatur. ex qua zona periclitantes ramenta sumunt. ea voce praebia, cari ait praedia**, quod mala prohibeant. Priscae Latinae coloniae appellatae sunt, ut distinguerent a novis quae postea a populo dabantur. Praetor ad portam nunc*

pro antiquitatem legendum esse, volui admonuisse. Urs. — 1) Porcas.] Varro lib. 1. de re rustica cap. 29. Quod est inter duos sulcos elata terra, dicitur porca, quod ea seges frumentum porricit. Sic quoque exta deis cum dabant porricere dicebant.

Urs. — 2) Scribe: vehiculis Velia venire possit. — 3) Lege: in aede Sancti, non Sancti. — 4) Possessiones.] Ant. Augustinus pro collidebat corrupto verbo, repositit colebat. placeret, possidebat. Isidorus lib. 15. cap. 13. Urs. — 5)

salutatur his*, qui in provincia propraetore, aut proconsule exit: cuius rei morem ait fuisse Cincius in libro de Consulum potestate talem. Albanus* rerum potitos usque ad Tullum regem: Alba deinde diruta, usque at poectum** Murem eos populos Latinos ad capud oetentinae†, quod est sub monte Albano consulere solitos, et imperium communi consilio administrare. itaque quo anno Romanos imprimis ad exercitum mittere oporteret iussu nominis Latini, complures nostros in Capitolio a sole oriente auspiciis operam dare solitos. ubi aves addixissent, militem illum qui a communi Latio* missus esset (illum quem aves addixerant,) Praetorem salutare solitum, qui eam provinciam optineret Praetoris nomine. Patricios, Cincius ait in libro de comitiis, eos appellari solitos, qui nunc ingenui vocentur. Possessiones‡ appellantur agri late patentes, publici privati-que, quia non mancipatione, sed usu tenebantur, et ut quisquam occupaverat, collidebat*. Potestur⁵ Scipio Africanus in ea, quae est de imperio D. Brutii. et poterat C. Gracchus in ea qua vocis* est cum circum conciliabula iret. Probrum virginis Vestalis, ut capite puniretur, vir qui eam incestavisset, verberibus necaretur, lex fixa in atrio Libertatis cum multis aliis legibus incendio consumpta est, ut ait M. Cato in ea oratione, quae de Auguribus inscribitur. adicit quoque virgines Vestales sacerdotio exaugu || ratas, quae incesti damnatae, vivae defossae sunt, quod sacra Vestae ma- [50] tris polluisent: nec tamen, licet nocentes, extra urbem obruebantur, sed in campo proxime portam Collinam, qui Sceleratus appellatur. Privilegium sunt qui dicant esse pricitam legem. Cicero in oratione quam scripsit pro domo sua ad Pontifices viri cons.

hictores existimate

. cons uos autem

. nemo iudicant Senatores, Equites, Trib. Aerarii, condemnant tribus XXXF. quo iure, quo more, quo exemplo nominatim legem de capite civis indemnati tulisti? vetant leges sacratae, vetant XII. tabularum leges privatis hominibus irrogari. Feneficos quinque et triginta tribus omnino non condemnant, quia ipsi indicta causa occiduntur. Punici⁶ dicuntur non Poeni, quamvis, ut ait Ferrius, a Phoenicibus oriuntur; et Punicum bellum, non Poenicum, quamquam Poeni appellantur: nam quae solebant antiqui efferre per Pu syllabam logam* Emnius in Poe, extulit, Poenos dicens, sed⁷ est culpa librario- rum, qui ea quae feminino genere dicuntur, scribunt masculino. etiam ipsi Graeci ita loquuntur, qui solent philologos, philargyros, feminus dicere. Poenos, putans viros librarius appellari, mutavit quae⁸ per adiectionem ab Emnio ea vox explanata non fuerit, cum tamen eiusmodi fere nomina etiam in virili, non tantum in femineo sexu proferuntur. dicimus tam hic lapis*, quam haec lupus, quin etiam ea quae participia appellantur, quae ut plurimum aliquem ordinem rerum significant, et quae casus, nu-

* f. is
* f. Alba-
nos
* f. ad P.
Decium
† f. caput
Ferentinae,

* f. Latio

* f. colebat
* f. usus

* f. longam.

* f. lupus

Potestur.] In exemplari plane est, in ea qua vocis cum, ut fortasse emendandum sit, in ea quae est, cum. Nam verbum est, alia manu videtur adiectum. Urs. — 6) Punici.] At in co-

lumna rostrata Duilii incisum est, CLASEIS POENICAS. et in fragmentis legum, BELLUM POENICUM. Urs. — 7) Haec pessime consarcinata sunt. — 8) mutavit quod Pr.

meros, species, tempora, personas recipiant, utroque genere emulantur || . . . [51]
 Poriumnus qui et Palaemon alio nomine dicitur,
inter deos, qui praesunt muri a Romanis colabatur. Poenas pendere in eo proprie
dicebant, qui pecuniam ob delictum solvit; quia penso aere olim utebantur. Pulla-
riam, manum dexteram dixisse videtur Plautus in
Procedere, interdum succedere, interdum pone cedere. Pertusum dolium cum
dicimus, venenum significamus. Pes dicitur pede
ruit Ennius lib. I. Annalium
 Polit, pro pila ludit dixit
 Petrea vocabatur, quae pompam praecedens in colo-
nias, aut municipiis, imitabatur amum ebriam, ab agri vitio, scilicet petrea appellata.
Procilli sive praecilli Cato dixit in convertat ad illam
 impudentior ntur legationes
 test. Pelliculationem¹, pro inductionem u pelliciendo, quod est
inducendo, dixit Cato in ea oratione, quam scripsit de r, loco
s, Cato saepe dicit, ut Contra s, roboscm, et arbores, loco r, dicebant antiqui
 proprie mari opus est. Praemiosam pro pecuniosam dixit Cato in ora-
tionem, quam scripsit impudentiam praemiosam. Pascuales² oves
pro pascuales, inscienter dixit in ea quam scripsit pascalis ovis vetuit.
Idem pellitam ovem Tarentinam appellat in ea oratione, quam scripsit
 * f. in agro *pretio Tarenti plus C. sestertiis pellitam ovem, quam ignaro* Tarentino quod pascere-*
ret, Tarentinam dicitur. Periculatus sum, Cato ait in || ea oratione, quam [52]
 * f. notas *scripsit ad litis* Censorias. Parsi non peperci, ait Cato in eadem oratione: Scio*
fortunas secundas neglegentiam prendere solere; quod uti prohibitum
irem, quod in me esset, meo labori non parsi. Praedonulos Cato hypoco-
 * f. precem *risticos dixit in epistularum: quia saepe utiles videntur praedonuli. Praecem**
 * f. cupidus *singulariter idem in ea, quae est de coniuratione. Pulchralibus atque cupidus* idem*
in ea, quae est de fundo oleario. Punctatoriolas, levis pugnas appellat Cato in ea,
quam dixit de re Histriae militari. Proaedificatum dicitur, quod ex privato loco
processit in publicum solum. Percunctatum patris familiae nomen, nequis servum miter-
teret, lege sanctum fuisse ait Cato in ea, qua legem Orchiam dissuadet. Prodidisse
non solum in illis dicitur, qui patriam hostibus prodiderunt, sed etiam tempus longius
 * f. prodidisse *fecisse, ut Cato: Te, C. Caecili, diem prodidisse* militibus legionis III. cum*
prodicionem non habent. Pavimenta Poenica marmore Numidico constrata
significat Cato, cum ait in ea, quam habuit nequis cos. bis fieret: dicere possum,
quibus villae atque aedes aedificatae, atque expolitae maximo opere,

¹) *Pelliculationem.*] Velius Longus in libro de Orthographia: Nec aliter apud Lucilium legitur in praepositione perliciendo, quod est, inducendo, geminata l, pellicere maluit, quam pellicere. et apud Vergilium non aliter legitur, Pellacis Ulyssis. Quae sequuntur alio pertinent. desiderantur autem verba Catonis, in qui-

bus usus erat r, loco s, ut *Valerios et Furios* dixerunt iuniores, quos antiqui, *Valesios, et Fusios*. Vide supra in *Arboscm. Urs.* — ²) *Pascuales.*] In exemplari erat prius *Tarentino*. deinde in litura scriptum fuit *Tarentino*. nec dubium quin Festi verba ad *Tarentinum* pecus pertineant, quod pascali opponitur, et tectum etiam

citro, atque ebore, atque pavimentis Poenicis stent. Pro lato aere astitit, Emius Achillae in Aristarchi* cum ait, significat clypeo ante se protento. Poenitam* offam Naevius appellat absegmen carnis cum cola. antiqui autem offam vocabant abscesum globi forma ut manu glomeratam pulvem. Privatae feriae vocantur sacrorum propriorum, velut dies natales, operationis, denecales. Pronubae³ adhibentur nuptiis quae semel nuserunt, ut matrimonia paupertatem* auspicantes. Pudicitiae signum in foro Bovario est, ubi familiaria aedisset* Herculis, eam quidam Fortunae esse existimant. Item via Latina ad miliarium illi † Fortunae Muliebris, nefas || est at- [53] tingi, nisi ab ea, quae semel nupsit. Patrimi et matrimi pueri praetextati tres uentem deducunt; unus, qui facem praefert ex spina alba, quia noctu nubentur; duo, qui tenent nubentem. Pilentis et carpentis per urbem vehi matronis concessum est, quod cum aurum non reperiretur, ex voto, quod Camillus voverat Apollini Delphico, contulerunt. Prima aut secunda hora ducant* sponsalibus omnis causa, ut optima ac secundissima eveniant. Praetextum* sermonem quidam putant dici, quod praetextatis nefas sit obsceno verbo uti, ali* quod nubentibus depositis praetextis a multitudine puerorum obscena clamentur. Palatualis Flamen constitutus est, quod in tutela eius deae Palatium est. Portenta existimarunt quidam gravia esse, ostenta bona. alii portenta quaedam bona, ostenta quaedam tristia appellari. portenta, quae quid porro tendatur, indicent; ostenta, quae tantummodo ostendant monstra; praecipiant quoque remedia. Postularia fulgura, quae votorum ut* sacrificiorum spretam religionem desiderant*. Pestifera, quae mortem, aut exilium ostendunt. Peremptalia, quae superiora fulgura, ut* portenta peremunt, id est olunt**. Pullus⁴ Iovis dicebatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter candorem, quod eius natis fulmine icta erat. antiqui autem puerum, quem quis amabat, pullum eius dicebant. Peregrinus ager est, qui neque Romanus, neque hostilis habetur. Publica sacra, quae publico sumptu, pro populo fiunt, quaeque pro montibus, pagis, curiis, sacellis. ad* privata, quae pro singulis hominibus, familiis, gentibus fiunt. Perenne dicitur auspicari, qui annem, aut aquam, quae ex sacro oritur, auspicato transit. Puls⁵ potissimum datur pullis in auspiciis, quia ex ea ne || cesse decidere in terram aliquid, quod tripudium fu- [54] ceret, id est terripavium (pavire enim ferire est) ex quo notionem caperent futuri. nam si pulli, per quos auspicabantur, non edissent, periculum imminere arbitrabantur. at qui pavissent, bonum augurium esse putabant, si tum ex ore eis edentibus aliquid decidisset. Portenta rerum fieri dicuntur, cum solida corpora raro se ostendant; ut cometae, turbines, barathra, tonitrua sereno coelo facta. Pedestria auspicia arbitrabantur a vulpe, lupo, serpente, equo, ceterisque animalibus quadrupedibus. Proptervia appellabantur auspicia, quae se se propter viam ostentabant . . .

*f. in Achille
Aristarchi
f. penitam

*f. matrimo-
nii per-
petuitatem
**f. aedis
est
†f. IIII.

*f. dicata
*f. praetextatum
*f. alii

*f. aut
*f. designant
*f. aut
**f. tollunt

*f at

vocatur. Columella lib. 7. cap. 4. vide in *Sotolox lana. Urs.* — 3) *Pronubae.*] Tertullianus in exhortatione ad castitatem. Monogamia apud Ethnicos in summo honore est, ut et virginibus legitime nubentibus univira pronuba adhibeatur, et sic auspicii initium sit. *Urs.* — 4) *Pullus.*] Placidus in Glossis. Pullum, pue-

rum in amoribus. unde Q. Fabius Eburnus, quod natibus fulguratus erat, pullus Iovis dictus est. Sic enim legi debet, pro figuratus. Arnobius lib. 4. Catamitus rapitur, deliciarum futurus et poculorum custos, et ut Iovis dicatur pullus in partibus. Fabius aduritur mollibus obsignaturque posticis. *Urs.* — 5) *Puls.*] Vide intra in *Tripudium. Urs.*

infirma iacularia appellabant auspicia, id est sacrificia, antiqua loquendi consuetudine, cum aut hostia ab ara effugit, aut percussa mugitum dedit, aut in aliam quam oportuit partem corporis decidit. Pestifera auspicia sunt, cum cor in extis, aut caput non fuisse in iocinore. Pullarium¹ a pullis appellatum quidam putant, quia non aliud, sed hoc ei peculiare est, avem auspicando observare. Præpetes aves dicuntur, quæ se ante auspiciantem ferunt. nam antiqui præpetere dicebant pro antere. Pecunia sacrificium fieri dicebant, cum frugum, fructuumque* causa mola pura offerretur in sacrificio, quia omnis res familiaris, quam nunc pecuniam dicimus, ex his rebus constabat. Proiecta sacra appellatur, quæ fulgurante caelo fiunt; tunc enim proiecta depellendorum malorum fulgurum, vel procurandorum bonorum causa fiunt. Parilia festa sibi observanda iudicant privatis ipsæ quoque puerperæ administratis*, ut pariendo, ab eis quasi stabillantur* Parilia festa || parilia [53]

um in Publici Augures² eodem iure cum ceteris Auguribus non erant: nam cum essent Augures numero plures, publici maiestate ceteros antebant, origo vetusta, ideoque obscura: illud manifestum, ductu sortis deligi solitos, qui Augures publici P. R. Quiritium in Auguralibus dicerentur. Captabant auspicia, templo caeli regionibus designato, quod lituo, qui Quirinal appellatur, designabant, in pomoerio extra urbem es faci fecisti. Piceo rex³ piceo ave utebatur, ut Verrius ait, ob augurium, a quo sic dictus. is regem Fatuum, Faunum alii quem vocant, et Fatuum procreavit: et ex eis Lulinus ortus, Troianos summo honore adfecit: ut etiam eorum regem fugientem Argivos Aenean hospitio suscepit, dedit civitatem, iunxit natam comubio. Polubrum⁴ esse existimant quam nos pelvim vocamus, cuius eadem formula, quæ est polubri, teneturque manu sinistra, ut eius significatio docet. Patres appellatur, ex quibus Senatus constat, quos initio urbis conditæ Romulus C.

1) Pullarium.] Livi. lib. 9. Auspicia servanda esse pullarius nunciat. et lib. 10. Pullarium in auspiciis mittit etc. Nam cum pulli non pascerentur, pullarius mentiri ausus, etc. Valer. Max. lib. 1. cap. 4. Et pullarius non exire pullos cavea nuntiasset. pro verbo, auspicando, quod supplevimus, placeret magis, auspicandi gratia. Urs. — 2) Publici augures.] Vide in Publicus ager, et in Quinqve genera signorum. videndus Cicero lib. 2. de legibus et vetus inscriptio, in qua est. EGNATIVS PAVENTINVS. V. C. AVGV. PVB. P. R. Q. PATER. ET. HIEROCERYX. D. S. I. M. ARCHIBVLOCVS. DEI. LIBERI. HIEROPHANTA. HECATAE. SACERDOS. ISIDIS. Servius in lib. 1. Aen. Templum dicitur locus manu designatus in aere, post quem factum illico captatur augurium. Idem in lib. 6. Aen. Ager post pomoerium, ubi captabantur, auguria,

dicebatur effatus. Varro. Hinc effari templa dicuntur ab auguribus. Idem in Eclog. 9. Augures designant spatia lituo, et eis dant nomina, ut prima pars dicitur antica, posterior, postica. item a dextra, et sinistra. Ex his Servii locis, et iis, quæ supra citavimus, de Publicis Auguribus Festi fragmentum resarcivimus. Urs. — 3) Piceo rex.] Vide Paulum in Piceus. Lactantius lib. 1. Faunus, inquit, in Latio, qui et Saturno avo nefaria sacra constituit, et Picum Patrem inter deos honoravit, et sororem suam Faunam, eandemque coniugem sacravit; quam C. Bassus Fatuum nominatam tradidit, quod mulieribus fata canere consuevisset, ut Faunus viris. Reliqua non indigent interpretatione. Urs. — 4) Polubrum.] Fabius Pictor lib. 16. apud Nonium. Aquam manibus, pedibusque dato, polubrum sinistra manu teneto, dextra vasum cum aqua. Ex his verbis locum Festi resti-

delegit, et sic appellavit, quorum consilio, atque prudentia respublica administraretur, atque gubernaretur; quique agrorum partes adtribuissent tenuioribus perinde ac liberis, ac pecunias dividerent; etenim solebant iam inde a Romulo nummis auri atque argenti signati ultramarinis uti: id quod publicae, et privatae rationes commentariorum docent. Publica pondera⁵ quibus populus Rom. uti solet, ex ea causa Iunius in . . . dicta sic ait, quod duo Silli P. et M. || Trib. pleb. rogarint his verbis: Ex [56] *f. Silli ponderibus publicis, quibus hac tempestate populus oetier (qui) solet, *f. uti uti coaequetur⁶ sedulum, ut hi* quadrantal vini octoginta pondo siet. *f. siet *f. vini congruus vini decupr⁷ is* sex sextari congruus siet in**8 duo de quinqua- *f. siet *f. vinario *f. sexdecimque-cum libra- *f. uti *f. parte *f. im-rio* siet. sex de quique** librae in modio sient. si quis magistratus ad- *f. multare, versus hac†. d. m. pondera, modiosque, vasaque publica, modica, mi- *f. uti *f. parte *f. im-nora, maiorave faxit, iussit vere fieri⁹, dolumve adduit, quod ea fiant, †f. haec cum quis volet magistratus multaretur*¹⁰, dum minor, patri** familias¹¹ *f. multare, taxat, liceto; sive quis in† sacrum iudicare voluerit, liceto. Pecuum¹², *f. uti *f. parte *f. im-cum dixit M. Cato per casum genitivum, a singulari casus recti formavit, quo uteban- tur antiqui, id est pecu, ac testu, tonitru, genu, veru, quorum omnium genitivus plu- raliter geminat u litteram; non quia¹³ dicimus pecus, ut pecus, eam quae in usu est, formam in declinationibus sequimur. Praeteriti Senatores quondam in opprobrio non erant, quod ut reges sibi legebant, sublegebantque, quos in consilio publico haberent, ita post exactos eos, Consules quoque et Tribunos* Militum consulari potestate coniun- *f. Tribuni *f. quosque ctissimos sibi quoque* patriciorum, et deinde plebeiorum legebant; donec Ovinia Tribu- nicia intervenit, qua sanctum est, ut Censores ex omni ordine optimum quemque curiati* in senatu legerent. quo factum est, ut qui praeteriti essent, et loco moti, habe- *f. curiatim. rentur ignominiosi. Pro censu classis iuniorum Ser. Tullius cum dixit in descri- ptione centuriarum, accipi debet in censu, ut ait M. Varro in L. VI. rerum humanarum. sicuti pro aede Castoris, pro tribunali, pro testimonio. || Procum (patricium)¹⁴ [57]*

tinuus. *Urs.* — 5) *Publica pondera.*] *Oetier*, an *oetier* in exemplari scriptum sit, difficile est affirmare, propterea quod litterae fugientes sunt. Sed utroque modo scripsisse antiquos, testimonio nobis sunt vetusta monumenta, in quibus COERATOR, pro CURATOR. et *oesus*, pro *usus*, reperitur: *oisum* etiam, non *oesum*, et *Oionem*, non *Oenonem* antiquos dixisse, testis est Martianus, et vetustissima tabella apud me, in qua OITHLE, pro *utile*, incisum est. Quod autem in ora paginae, *parte familias*, pro *patri familias* emendavimus, fecimus adducti loco simili ex oratione Catonis pro Rhodiensibus in qua ita scriptum est, apud Agellium lib. 7. cap. 3. Siquis illud facere voluerit, dimidium familiae multa esto. nam verbo, *mille nummis*, sunt adiecta. Infra etiam in *Sacrae leges*, sic habetur. Sacer alticum deorum sit cum familia. ita enim legendum, pro sicut.

Error autem ut *patri* pro *parte* scriptum fuerit, inde fluxit, quod antiqui *parte* dicebant pro *parti*, unde facta litterarum transpositio, et *patri* scriptum fuit. DE MAIORE PARTI. CONSILII, est in fragmentis legum apud me. *Urs.* — 6) *coaequalur* Ven. Sc. — 7) *decem P. IS. SEX* Ven. Sc. — 8) *siet vini. duod.* Ven. Sc. — 9) *Lege: iussitve fieri.* — 10) *multetur* marg. Ven. Sc. — 11) *patri familias* Ven. Sc. — 12) *Pecuum.*] Locus Catonis ex oratione pro Rhodiensibus extat apud Agellium lib. 7. cap. 3. Siquis maiorem pecuum numerum habere voluerit, tantum damnas esto. Sic enim legitur in vetustissimo libro, pro eo, quod est in vulgatis, *pecudum*, et *damni*. *Urs.* — 13) *Lege: nam quod; sive nam quum.* — 14) *Procum patricium.*] Opinor vocem, *patricium*, adiectam esse. Ad illa autem verba, in *iudice collocando*, faciunt quae

- * f. classium in descriptione ceassium quam* fecit Ser. Tullius, significat procerum, ii enim sunt principes. nam proci dicuntur, qui poscunt aliquam in matrimonium, Graece *μνηστήρες*. est enim procare, poscere. ut cum dicitur in iudice conlocando: si alium procas, nive enim procas, hoc est poscis; unde etiam meretrices procaeces. Praerogativae¹
- * f. quo rusticici dicuntur, ut docet Varro rerum humanarum l. VI. quae rus* . . . Romani, qui ignorarent petitores, facilius eos animadvertere possent. Verrius probabilius indicat esse, ut cum essent designati a praerogativis, in sermonem res veniret populi de dignis, indignisque, et fierent ceteri diligentiores ad suffragia de his ferenda. Peculium servorum a pecore item dictum est, ut ex* pecunia patrum familiae. Puelli per diminutionem a pueris dicti sunt. itaque et Ennius ait:

Poeni soliti suos sacrificare puellos.

et Lucilius:

cumque hic tam formosus homo, ac te dignus puellus.

Et Plautus:

olim huic puello se se venum ducier.

- * f. praeciamitatores
** f. antecedentes
* f. meminist
- Praeciamitatores*² dicuntur qui Flaminiibus Diali, Quirinali, Martiali antecedent** exclamant feriis publicis, ut homines abstineant se opere, quia his opus facientem videre religiosum est. Pedum est quidem baculum incurvum, quo pastores utuntur ad comprehendendas oves, aut capras, a pedibus. cuius. m.* etiam Vergilius in Bucolicis, cum ait:

At tu sume pedum.

sed in eo versu, qui est in Iphigenia Enni:

procede gradum, proferre pedum, nitere, cessas?

- * f. baculum id ipsum iaculum* significari, cum ait Verrius, mirari satis non possum. cum sit ordo talis, et per eum significatio aperta: gradum proferre pedum cessas? nitere. Pone
* f. loci gravi sono antiqui utebantur prologi* significatione. Sed praecientes vocabu [li 58]

Perimit, adimit, tollit. Unde et peremptus, interfectus. Pure lautum antiqui dicebant, aqua pura lavatum . . .
iti . . . Pura vestimenta sacerdotes populi Romani, cum sacrificabant, habere soliti erant, id est, non obsita, non fulgurata, non funesta, non maculata, ex hac causa . . .
voca . . . tiata . . . Proculato, provocato, et pro citato etiam usurpari solet. Praefericulum vas aeneum sine ansu appellatur, patens summum, velut pelvis: quo ad sacrificium utebantur in sacratio Opis Consivae. Patellae, vasula parva picata, item sacris faciendis apta: quae erant forma velut capidula quaedam. Pantices dicebant frus ventris . . .

S. Gregorius scribit. Possumus inquit, et rei expertae arbitrium collocare. est autem inter arbitros, aut iudices prodire. *Urs.* — 1) *Praerogativae.*] Ausonius in Gratiarum actione. Valet classes populi, et urbanarum tribuum praerogativae, et centuriae iure vocatae. *Urs.* — 2)

Praeciamitatores.] In exemplari plane est, ut homines ab opere se abstineant. *Urs.* — 3) *Procineta.*] Vide supra in *Endoprocineta*: ex eo enim loco hunc resarcivimus. *Urs.* — 4) *Prosimurium.*] De Aventino monte, primum extra pomerium, deinde a D. Claudio intra po-

appellat a quo lus. Procincta³ clas-
 sis dicebatur exercitus ad proelium instructus, et paratus: quem *Diali Flumini* vi-
 dere non licet: antiqui enim procinctum militem dixerunt, ut nunc quoque cum exer-
 citus instructus est. procincta autem ideo, quod togis incincti ad pugnam ire soliti fue-
 rint. Unde et testamenta in procinctu fieri dicta, quod faciunt ad pugnam iuri.
*Prosimarium*⁴ esse ait Antistius in commentario iuris pontificalis pomoerium, id est
 locum proximum muro. Cato. olim quidem omnes auspicabantur extra *Aventinum*,
 nunc etiam intra aedificia. dictum autem pomoerium quasi promoerium. solet autem iis
 potissimum dari rus* pomoerii proferendi, qui *Populum Romanum* || agro de [59] *f. ius
 hostibus cupio auferunt. Antiquissimum Romuli pomoerium Palatini montis radicibus
 terminabatur. protulit id Ser. Tullius rex. item L. Cornelius Sulla Dictator imita-
 tus, ut videtur, Tullium regem, proferre temptavit: sed pomoerium cum locus sit,
 qui finem urbani auspicii faciat intra agrum effatum certis regionibus terminatus,
 ad captanda auspicia, quem liceat proferre, nemo tamen *Aventinum*, cum pomoerium
 protulit, intra moenia inclusit. cuius rei causa illa probatur, quod Remus in eo au-
 spicaverit, avesque irritas habuerit: in sequenti autem aetate inclusum aiunt. Pomoer-
 ium si tactum a privatis fuisset, poena statuta erat. Pontificale pomoerium appella-
 bant locum illum, agrumque pone murum, in quo Pontifices sua constituerent auspicia.
 cum autem pomoerium proferretur, tum *Augures publicos P. R.* haec verba praecire
 solitos: *Di tutelares urbis pomoerium hoc ne minus maiusve faverit: sed iis quibus ter-*
*minatum est regionibus, effereatis*⁵. dictum autem videtur pomoerium, veluti post moe-
 ros id est, quod esset retro et intro muros urbis. *Promptum pro eo quod quis acre*
paravit suo, videri ait positum de cuius aere tute
promptum triticum in commentario tuo retulisti, at quidam prolatum significare aiunt
idem quod promptum. sed proprium* ait id dici promptum, quod in futurum factum *f. proprie
 sit; cui significationi penus contrarium est, cum praesertim aliud penus, aliud prom-
 ptuarium pantoleium* appelletur, ut est apud *Plautum in Trinumo*. Potitus ser-
 viturum ab antiquis dicebatur, qui ut ait Labeo, servitutum servit, tales consuetudines
 proxime Graeci noris* sunt. eodem modo dicebatur ab antiquis potitus hostium. *Pe-*
*nus*⁶ vocatur locus intimus in ae|| de Vestae segetibus saepius*, quod certis diebus [60]
 circa Vestalia aperitur. ii dies religiosi habentur. Planta oliaginea est virga foliata
 ex olea deplantata. *Pomonal* est in agro Solonio, via Ostiensi ad duodecimum lapi-
 dem devetriculum* a miliario octavo. Pubes et** qui pubem generare potest; his † in-
 cipit esse a quatuordecim annis; femina a duodecim viri potens, sive patiens, ut qui-
 dam putant. *Prandicula* antiqui dicebant, quae nunc ientacula. *Prodiguae* hos-
 tiae vocantur, ut ait *Veranius*, quae consumuntur, unde homines quoque luxuriosi, pro-
 digi. *Petronia* amnis est in *Tiberim* perfluens, quam magistratus auspicato transeunt,

moerium recepto, vide Tacitum lib. 2. de Ser-
 vio rege, et alius qui pomoerium auferunt,
 videndus Livius lib. 1. et Aurelianus in Vopisco.
 Varro lib. 4. de Lingua Lat. Quod erat post mu-
 rum, pomoerium dictum, eiusque ambitu auspicia

urbana finiuntur. — 5) *Effereatis*. sic etiam Ven.
 Sc. — 6) *Penus*.] In ora paginae emendavimus,
tegetibus saeptus. et ita legendum, Ovidii versu
 lectionem confirmante in lib. 4. Fastorum. Et
 paries leuto vimine textus erat, de aede vestae.

*f. panis
olei. vini

*f. moris
*f. tegetibus
saeptus,

*f. diver-
ticulo
**f. etiam
†f. is

cum in campo quid agere volunt. quod genus auspici peremne vocatur. amnem autem feminine antiqui enuntiabant. Penetrale sacrificium dicitur, quod interiore parte sacrari conficitur. unde et penetralia cuiusque dicuntur; et penes nos, quod in potestate nostra est. Puri, probi, profani, sui auri dicitur in manumissione sacrorum causa.

- * f. spurco ex quibus puri significat, quod in usu porco* non fuerit. probique¹ recte excoctum pugnatumque sit. profani, quod sacrum non sit, et quod omni religione solutum sit. sui, quod alienum non sit. Pacionem antiqui dicebant, quam nunc pactionem dicimus. unde et pacisci adhuc et paceo² in usu remanet. Presan.* . . . porca dicitur, ut ait Veranius, quae familiae purgandae causa Cereri immolatur, quod pars quaedam eius sacrifici fit in conspectu mortui eius, cuius funus instituitur. Pateram perplovere* in sacris cum dicitur, significat pertusam esse. Pastillum est in sacris libi genus rutundi. Puilia saxa esse ad portum, qui sit secundum Tiberim, ait Fabius Pictor, quem locum putat Labeo dici, ubi fuerit Ficana, via Ostiensi ad lapidem undecimum. Pave||ri frumenta dicebant antiqui, quae de vagina non bene exi- [61] bant. Paludati in libris auguralibus significat, ut ait Veranius, armati, ornati. omnia enim militaria ornamenta, paludamenta dici. Purimencio³ esse dicuntur, qui sacerorum causa toto mense in caerimoniis sunt, id est puri sint certis diebus carendo.
- * f. putant, significare Prox bona vox, velut quidam praesignificare* videtur, ut ait Labeo de iure pontificio L. XI. Penatis singulariter Labeo Antistius posse dici putat, quia pluraliter Penates dicantur, cum patiatu proportio etiam Penas dici, ut optimas, primas, Antias. Proculiunt, promittunt ait significare Antistius de iure ponticali L. VIII. Popularia sacra sunt, ut ait Labeo, quae omnes cives faciunt, nec certis familiis adtributa sunt. Fornacalia, Parilia, Laralia, porca praecidania. Pollucere merces⁴ li-
 * f. fermentatus casei, ovilla, alica, sesama, et oleum, pisces, quibus est squama, praeter squarum*;
 * f. scarum. Herculi autem omnia esculenta, poculenta. Profestum est facere, tamquam, profanum facere, id est equod eo die, qui dies feriarum non est, facere. vel, ut quidam dixerunt; pro eo facere velut feriae non sint; aut id facere, quod feriis fieri non liceat. Itaque diem profestum, diem sine feriis esse. Profanum est, quod fani religione non tenetur. Procubitores dicuntur fieri vetites*, qui noctu custodiae causa ante castra excubant, cum castra hostium in propinquo sunt, ut M. Cato in eo, quem de re militari scripsit. Properam, pro celeri ac strenua dixisse antiquos testimonio est Cato, cum ait in libro de re militari. tertia e fastris* eductio celeris prosperaque** est. Pro
 * f. castris. ** f. prosperaque. . . . sta dolia ait dici Labeo || quod r . . . [62]
 tur do
 Priveras mulieres privatas dicebant
 tur pro Pube praesente, est populo praesente, osv-

1) *Probi*, quod recte excoctum purgatumque sit Ven. Sc. recte. — 2) *Facto paceo* marg. Ven. Sc. — 3) *Purimencio*.] Suidas Μητροικαί, inquit, ἡμέραι τινὲς ἱερὰι τὰς δὲ μητροικὰς παρὰ Ῥωμαίοις, ἧ καὶ πρότερον παρὰ Φουξί σπονδασθείσας καστέας ἑκάστου μηνὸς ἤγγυε. *Urs.* Cf. not.

Dac. — 4) *Pollucere merces*.] Cassius Hemina apud Plinium lib. 31. cap. 2. Numa constituit, ut pisces, qui squamosi non essent, ni pollucere, parsimonia commentus ut convivia publica, et privata, caenaeque ad pulvinaria facilius compararentur, ni qui ad pollectum emerent, pretio

εβδοχικῶς ab iis, qui puberes sunt, omnem populum significant
 qua susc
 dem decidit
 conc agor
 eadem cetera loca
 fulgura sacra Pe-
 cunia⁵ quae erogatur in ludos, et spectacula, appellatur lucarie*, dicta quod e lucis
 capletur in eodem libro dixi* existi-
 mat, cuius opinionis est et Valerius Messala in explanatione XII. Pipulum diceba-
 tur ploratus. Promellere, Ferrus ait significari lituum provere*. Purime teli-
 nero, positum est pro purissime tenero. Publicus ager dictus, quia Augurum
 publicos* est; ut Oscus in Vienti; is enim usu, et iure Augurum est. Prodicere
 diem, est prodere; proditio namque proditio est, quae ut ait Ferrus, in praeseus
 valet. Patronus ab antiquis cur dictus sit, manifestum; quia ut patres filiorum, sic
 hi numerari inter dominos clientum consueverunt. Pristina, velut pristinu*: sic prior,
 et alia eius modi dicitabant, ab eo quod est prius ||
 e [63]
 s nte
 rum qui
 Praesagitio dicta est, quod praesagire est acute sentire, unde
 et saepe unus dictae, quae multa sciant, et sagaces canes, quod ferarum cubilia
 praesentiant.

* f. lucar.
 inde
 * f. dici

* f. signifi-
 care litem
 promovere.
 * f. publicor.

* f. priu-
 stina:

**LIBER XVI. SEX. POMPEI FESTI INCIPIT LIBER XVII. FELICI-
 TER.** Quirinus ex hac causa Romulus est appellatus, quod curi, id est hasta
 uteretur, a qua Romani eo nomine Romulum appellarerunt. Quiriualis porta, ca-
 dem quae et Collina dicebatur, ut legimus apud antiquos scriptores. positum⁶ autem
 unius nomen pro alterius nomine reperitur, quod initio ita coniunctae fuerunt, ut unam
 tantam fuisse, quasi id suffragetur, quam ideo nominari ait Collinam Santra proxime
 eam quod collis Quirinalis est. portam rursus Quiriualem ideo appellant, sive quod
 ea in collem Quiriualem itur: sive quod proxime eam sacellum est Quirini. unde, ut
 videtur, usurpatio facta, et duplex nomen unum eademque rei impositum est. Quirites,
 dicti Sabini a Curi deo, cui aqua et vino sacra facere soliti erant, quos tamen quidm*
 curis, dictos voluit. in quibus ab his ei sacra fiant; cui opinioni Ferrus adversatur.
 ab eiusdem autem deae nomine videtur item Curres* Sabinae hastae appellatae qui-
 bus ea gens armis erat potens. nunc et Sabini et Romani populi singulare usurpatur
 nomen, ut indicio est prece, qui in funeris* indictivis ita promuntiare solet: illius**
 Quiris leto datus. || Quirites⁷ autem dicti post foedus a Romulo et Tatius percussum,

* f. quidam a

* f. Cures

* f. funeribus
 ** ollus

minus parcerent; eaque praemererentur. Varro
 lib. 5. de Ling. Lat. Cum enim ex mercibus liba-
 menta porrecta sunt Herculi in ara, tum pollictum
 est. Tertullian. in apolog. cap. 39. *Urs.* Cf. Sc. no-
 tas. — 5) *Pecunia.*] Vide in *Lucaris.* In senatus-
 consulto apud me de ludis saecularibus in tabella

marmorea ita incisum est. Cos. V. F. DE. LVCARI.
 LYDORVM. SAECVLARIVM. *Urs.* — 6) *po-*
sit tum Pr. — 7) *Quirites.*] In exemplari ita
 plane est, . . . o est prece, qui in funeris . . .
 ut videatur sine dubio legendum, *indictio est*
prece, qui in funeribus indictivis etc. Supra in

communionem et societatem populi factam indicant. Quirinalia mense Februario dies quo Quirini fiunt sacra. Idem stultorum feriae appellantur (antequam in eum commigrarent fere Sabini Curibus venientes post foedus inter Romulum et Tatium) quod quidem *f. quidam suorum fornaculium sacrorum cognominant¹; eo potissimum** rem divinam faciunt. Quirinalis collis, qui nunc dicitur, olim *egonus*† appellabatur ante quam in eum commigrarent (fere) Sabinis †† Curibus venientes post foedus inter Romulum et Tatium. a quo hanc appellationem sortitus est: quamvis existiment quidam, quod in eo factum sit templum Quirino, ita dictum. Quirina Tribus a Curensibus Sabinis appellationem videtur traxisse. Quiritium fossae dicuntur, quibus Ancus Marcius circumdedit urbem, quam secundum ostium Tiberis posuit, ex quo etiam Ostiam. et quia populi opera eas fecerat, appellavit Quiritium. Quincientum et producta prima syllaba, et per e litteram usurpant¹ antiqui, quod postea levius visum est, ita ut nunc dicimus pronuntiarum. Qui patres, qui conscripti, vocati sunt in Curiam, quo tempore regibus urbe expulsis, P. Valerius Cons. propter inopiam patriciorum ex plebe adlegit in numerum senatorum C. et LX. et III. ut expleret numerum senatorum trecentorum, et duo genera appellaret esse*. Quispiam quim significet aliquis, et quaeprim aliquae** similiter qui † alia eiusdem generis, ut dubium non est, ita (ut) unde sequens pars eius coeperit, inveniri non potest. Quinquatrus appellari quidam putant a numero dierum, qui fere †† f. feriis. his †† celebrantur. qui scilicet errant tam hercule, quam quadriduo Saturnalia, et totidem || diebus Compitalia. nam omnibus his singulis diebus fiunt sacra. forma autem [65] vocabuli eius, exemplo multorum populorum Italicorum enuntiata est, quod post diem quintum iduum est his* dies festus, ut apud Tusculanos Triatrus, et Sexatrus, et Septemmatrus, et Faliscos Decimatrus. Minervae autem dicatum eum diem existimant, quod eo die aedis eius in Aventino consecrata est. Quinquertium vocabant antiqui, quem Graeci *πένταθλον*, ut indicat versus hic:

omnis aequalis vincebat quinquertio.

Livius quoque ipsos athletas sic nominat:

quiquertiones prece in medium vocat.

Quisquiliae dici putantur, quidquid ex arboribus minutis surculorum, foliorumve cadit, velut quidquid cadiae*. Caecilius:

quisquillas volantis venti spolia memoranti modo.

et Novius in Togularia:

abi deturba te saxo, homo non, quisquiliae. quid est?

Quintipor² servile nomen frequens apud antiquos erat, a praenomine domini ductum, ut Marcipor, gripor* quamvis sint, qui a numero natorum ex ancilla quinto loco, dictum putant. Quippe significare quid ni, testimonio est Ennius L. XL.*:

quippe solent reges omnes in rebus secundis.

idem L. XVI.:

quippe vetusta virum non est satis bella moveri.

Indictivum. Funus indictivum, ad quod per praenomen evocabantur. Varro lib. 6. de Ling. Lat. In funeribus indictivis quando dicitur, *ollus letho* datus est. in quibus verbis deesse vocem

Quiris, ex Festi fragmento apparet manifesto: itaque legendum apud Varronem, *Ollus Quiris letho datus est*, vide infra in Simpliciana. *Urs.* — 1) Cf. Scaligeri notam ad h. l.

item alii complures. Quianam pro quare et cur, positum et* apud antiquos, ut Nae- * f. est
vium in carmine Punici belli:

summe deum reguator quianam genus isti.
et in satyra, (quia nam genus isti. et in satyra):

quia nam Saturnium populum pepulisti.
et Ennium in L. VII.:

quianam dictis nostris sententia flexa est.
Quid nisi usurparise* antiquos testis est Afranius in epistula:

* f. usurpa-
visse

Me auctore mater abstinebis quid nisi?

Quietalis* ab antiquis dicebatur orcus. || *Quintia prata dicta sunt a Quin- [66] * f. Quieta-
lio Cincinnato, qui sibi damnato filio, venditis omnibus, quattuor iugerum agrum trans lus
Tiberim paraverat. quem agrum colentem Senatus Dictatorem, per viatorem, salu-
tavit Cincinnatum; qui de re bene gesta acto triumpho, ad privata negotia confestim
rediit, deposita Dictatura. pecuarianque rem et agrariam exercens Romanis ipsis
accumulationi fuit . . . uos . . . quod*

*eo . . . Quinctiliani Luperci appellati videntur a Quinctilio, qui prae-
positus est Lupercis; ut a Fabio Fabiani dicti sunt. item Luperci, quibus is prae-
positus fuerit. fuisse autem Romuli temporibus institutos utrosque. et Fabianos et Quin-
cilianos, multi sunt qui existiment. quorum numerum postea saepe actum fuisse, quia
honoris gratia multi in lupercis adscribebantur. Quintaniam classem ait Ferrus dic-
tam, quod in ea Ser. Tullius rex distributa capite censorum multitudine, quinque
fecit, cum eas ordinavit, hanc autem affferri causam de capite censorum nomine, quod
ii quo censerentur, nihil praeter se haberent, suumque caput. Lucilius sic meminit,
quod . . . adeptus. Querqueram febrem, gravem et magnam.*

*nam quidam quercum dictam volunt, quod id genus arboris, cum grave sit, ac du-
rum, tum etiam in ingentem evadat altitudinem. Aurelius autem Opilius frigidam ait
dici, et cum horrore trementem. Sautra eam ex Graeco deducit; qui tremorem eius-
modi τάρταρον dicunt. Unde dici etiam carcerem. Plautus in Fivolitaria: Is mihi
erat bilis querquera tussis. Lucilius libro . . . iactans me ut febris quer-
quera terret. alibi. querquera consequitur febris, capitisque || dolores . . . [67]*

*. . . ius . . . quae . . . quarum ex legibus quadrupli
erat actio . . . ibus . . . ata*

abant . . . oem . . . ab eo

. . . in . . . tis . . .

*. . . q. ficto . . . populo . . .
cavia Calabra . . . men legum . . . in po-
puli dominatu. Quando Rex³ comitia sic*, fas: sic notatum esse diem in fa- * f. comitia-
stis in honorem Regis sacrorum, aiunt qui de feriis mensuris scripserunt, quae nonis sit*

— 2) *Quintipor.*] Plinius lib. 33. cap. 1. Aliter apud antiquos singuli Marcipores, Lucipedes omnium gentiles. — 3) *Quando Rex.*] Edicuntur, pro dicuntur videtur scribendum, ut in mar-

gine notavimus, nam Varro lib. 5. de Ling. Lat. sic habet. Rex cum feriis mensuris nonis Februariis edicit, tunc diem februatum appellat, et paulo post. Harum rerum vestigia apparent in

* f. edicantur: *februarii in Curia a Rege dicuntur*: *cae vero a multis scriptoribus traditae sunt. nam quo die Rex in Comitium venit, eius pars anterior nefas habetur. contra autem posterior fas: quia sacris peractis inde abit. quod si quis alius pro Rege eo die in Comitio fecerit, puta Pontifex, tum his* dies totus est fastus. Quando stercus¹ delatum, fas. eodem modo in fastis notatur dies, qui talis est, ut aedis vestis* eo die purgetur, stercusque in alvum* Capitolinum ex aede Vestae deferatur. cum id factum sit, tunc praetori licet fari tria verba. Quaestores dicebantur, quod quaererent de rebus capitalibus unde qui talia quaerunt, Quaestores paricidi appellantur. Quando cum gravi voce pronuntiatur, significat quod, quoniam, ei est coniunctio, ut Plautus in Menaechmis:*

Ideo quia mensam, quando edo, || detergeo. [68]
et in Pseudolo:

Dabo, quando erit. ducito, quando habebis.
et Emnius lib. XVI.

Nox quando mediis signis praeciuncta volabit.

* f. E in XII. quidem cum e* littera ultima scribitur, idemque significat. Quadrata Roma in Palatio ante templum Apollinis dicitur, ubi reposita sunt, quae solent boni omnis gratia in urbe condenda adhiberi, quia saxo munitus est initio in speciem quadratam. * f. meminit eius loci Emnius. m.* cum ait:

* f. extiterat et quis est erat* Romae regnare quadratae.

Quadrurbem Athenas Accius appellavit, quod scilicet ex III. urbibus in unam domicilia contulerunt, Branrone, Eleusine, Piraeo, Sunio. Quaeso, ut significat idem, quod rogo, ita quaesere ponitur ab antiquis pro quaerere, ut est apud Emnium. lib. II.

Ostia munita est idem loca navibus pulchris

* f. Munda mundo* facit, nautisque mari quaesentibus vitam.

* f. Cresphonte. et in Chresponte*:

ducit me uxorem liberorum sibi quaesendum gratia.

et in Andromeda:

liberum quaesendum causa familiae matrem tuae.

Quadrantal vocabant antiqui, quam ex Graeco amphoram dicunt, quod vas pedis quadrati octo et XL. capit sextarios. Plautus in Curculione:

Anus haec sitit, quantillum sitit? modica est, capit quadrantal.

et Cato contra Oppium: *Vinum redemisti, praedia pro vini quadrantalibus*

* f. publicum. sexaginta in pulli* dedisti, vinum non dedisti. Quaxare** ranae dicuntur, cum vocem mittunt. Quartarios appellabant antiqui muliones mercenarios, quod quartam partem quaestus capiebant. Lucilius:

Porro homines nequam malus ut quartarius cippos colligere omnes.

* f. quatenos. Quatenus significat, qua fine, ut hactenus, hac fine. At quatinus, quoniam. sed antiqui quatenoc* dicebant, ut Sci || pio Africanus in ea oratione, quam scripsit. [69]

sacris Nonalibus in arce, quod tunc ferias primas menstruas, quae futurae sint eo mense, Rex edicito populo. puto autem Q. R. C. F. id est Quando Rex comitiasit, Fas, a Festo scriptum fuisse,

quia sic in Fastis hic dies notatur. *Urs.* — 1) Quando stercus.] Hic quoque opinor desiderari quatuor illas notas, quae in Fastis habentur. Q. ST. D. F. et Festum ita scripsisse. Q. ST. D. F.

post quam ex Africa rediit: uti negotium natum erat, quatenoc* castra nostra ita munita erant, ut posses partem exercitus abducere. Quande pro quam usos esse antiquos, cum multi veteres testimonio sunt, tamen huius* in primo:

*f. tum Ennius, ref tum et Livius
**f. manus
vi. Idem in

Iuppiter, ut muro fretus magis quam de manus impe**

secundo:

quande tuas omnes legiones, ac popularis.

et Lucretius:

clarus ob obscuram linguam magis inter inanes.

quande gravis tergaio*, qui vera requirunt.

*f. inter Graios.

Quam mox, significat quam cito. sed si per se ponas mox, significabit paullo post, vel postea.

Quatere, suspensum et vicinum rei alicuius motum significat, non ut Verrius, putat, ferire, cum id ipsum verbum concutere ex praepositione, quae est con, et quater sit compositum. quassare autem est saepe quatere. Querquetulanae ut re* putantur significari nymphae praesidentes querueto virescenti, quod genus silvae indicant fuisse intra portam, quae ab eo dicta sit Querquetularia, sed feminas antiqui quas sciens* dicimus, viras appellabant. unde adhuc permanent virgines et viragines. Ques antiqui dixerunt, inde declinatum remanet dativo casu, quibus. nam qui adhuc item qui* facit, ut isti istis, illi illis. Qui hoc censetis, illuc transite, qui alia omnia, in hanc partem. his vestis perit² omnis videlicet causa, ne dicat, qui non censetis. Quot servi³, tot hostes, in proverbio est, de quo Simnius Capito existimat errorem hominibus intervenisse praepostere plurimis enuntiantibus vero enim similis esse dictum initio, quot hostis, tot servi, tot* captivi fere ad servitatem adducebantur. unde etiam

*f. virae
*f. sagas nos
*f. quis

*f. quod

mancipia, nec || san ser [70]

.. epti ruti	
.. gia turbat	
.. rent uncia Simnius Ca-	
pito	ut perhibent	Beneficiae
virtutis	omnibus	ancillae
.. omnis un me part	
.. regula, sed v ferendum qui	
s altius fixa	

Quoniam significat non solum id quod quia, ut ait Ferrus, apud antiquos, sed etiam id quod postquam, hac scilicet de causa, quod Graecum ἐπει*, utriusque significationem optinet. Quid significat etiam aliquid praeter quam quod in usu fere est, et Graeci dicunt τι. Quinquennales Censores appellabantur, qui lustrum conderent quinto quoque anno a quo nominari coeptos. Quinque genera signorum observabant Augures publici, ex caelo, ex avibus, ex tripudiis, ex quadrupedibus, ex diris, ut est in Auguralibus. Rufuli Tribuni militum appellaban-

*f. 67i

id est, Quando sterces delatum fas. clivum autem pro abum reposuimus ex Varronis lib. 5. Ven. Sc. — 3) Quot servi.] Ad vocem quae in fragmento est beneficiae faciunt de Ling. Lat. vide in Stercus Urs. — 2) Praeit quae scribit Macrobius lib. 1. Saturn. Urs.

tur, quos Consul faciebat, non *populus*: de quorum iure, quod *Rutilius Rufus* legem tulerat, qui eis cavebatur nullis modis (sic enim elevaverant eorum ius, ac tunc elevabant, qui populi suffragio creabantur,) *Rufuli*¹ a cognomine *Rutili*, ac post *Rutili* appellati sunt, ||

ae nas [71]
 Nacvius
 uit r ad
 esen Ructare, non ructuri,

dicendum ut *Ferrius*, ut pro os
 igitur scrib *Valerius Flac-*
cus *Videres alios ructare, ac respuere pulcherrima superbia. M.*

Cicero tamen in libro II. Philippicarum, ructaretur dixit. Respersum, vinum significat apud antiquos: quia in sacris noventialibus vino mortui sepulchrum spargebatur.

*Romani*² videatur ab initio nulla usi esse artificum opera, sed ubi primum ludos facere coeperunt, tunc uscite artifices ab *Etruscis* civitatibus fuerunt: sero autem ludi omnes, qui nunc a Romanis celebrari solent, sunt instituti. Quidam primos ponunt Romanos. Alii aiunt *Megalenses*, id est, *Matris Magnae*, ac *populares Ccereris*. Alii aiunt in conferendis equis *Troiani lusitasse pueros Romanos*. Alii institutum, ut luderent equitando, iactu, saltu, cursu festis *Parilibus*³: paribusque etiam ut ludicrae certationes a ludentibus fierent. *Rubidus panis*⁴ appellatur parum coctus, cum rubro colore, *rubefactus*. *Plautus in Casina: In furnum condito, atque ihi torreto pro pane rubido.*

Item scortae ampullae || vetustate rugosae, et coloris eiusdem, *rubidae* dici solent. [72] *Romanam*⁵ portam vulgus appellat, ubi ex epistylis defluit aqua, qui locus ab antiquis appellari solitus est *statae Cinciae*, quod in eo fuit sepulcrum eius familiae. sed

* f. in imo porta Romana instituta est a *Romulo* infimo* clivo *Victoriae*, qui locus gradibus in quadram formatus est. appellata autem *Romana* a *Sabinis* praecipue quod ea proximus aditus erat *Romam*. *Rutabulum* est, quo rustici in prouendo igne, panis coquendi gratia*.

* f. A. utuntur
 tur
Novius in Pico:

* f. otiosus, quid ego facerem? otiosi*, rodebam *rutabulum*.

* f. *Naevius* obscenam viri partem describens:

† f. viro vel quae sperat se nupturam viri† adolescentulos ††,
 †† f. adolescentulo, ea licet senile tractet retritum *rutabulum*.

Ruta caesa dicuntur, quae venditor possessionis, sui usus gratia concidit, ruen-
 doque contraxit*. *Rutilium***⁶ *rufum* significat, cuius coloris studiosae etiam au-

* f. extraxit
 † f. *Rutilius*
 †† f. *Rutilius*
 †† f. *Rutiliae*
 quae mulieres fuerunt, unde traxerunt cognomina *rutilias*†, ut indicat frequenter *Afranius*. *Rutrum tenentis iuvenis* est effigies in *Capitolio* ephēbi, more *Graecorum* hare-

1) *Rufuli*.] Videndus *Asconius* in *verrina* 2, *Urs.* — 2) *Romani*.] *Artificum* est in exemplari, pro eo quod alii ediderunt, *artificium*. notum autem est qui *teyvira* dicantur a *Graecia*. *Parilibus* festis *Romanos* eorum cursu *lusitasse* tradit *Dio* lib. XLIII. videndum etiam an vox, *paribus* accipienda sit, ut apud *Vergilium* lib. 5.

Prima pares ineunt etc. *Urs.* — 3) *Palilibus* *Pr.* — 4) *Rubidus panis*.] *Isidorus* lib. 20. cap. 2. *Rubidus panis* recoctus, et *rubefactus*. et certe *rubidus* color *pani* parum cocto non convenit. itaque videndum, an *percoctus* legi debeat, licet in exemplari sit *parum coctus*. *Urs.* — 5) *Romanam*.] *Varr.* lib. 4. de *Ling. Lat.* *Romanula*

nam ruentis, exercitationis gratia. quod signum Pompeius Bithynicus ex Bithynia supellectilis regiae Romam deportavit. Rutundam⁷ aedem Vestae Numa Pompilius rex Romanorum consecrasset videtur, quod eandem esse terram, qua vita hominum sustentaretur, crediderit; eamque pilae forma esse, ut sui simili templo dea coleretur. Ruscum est, ut ait Verrius, amplius paullo herba, et exirnis^{*} virgultis, fructibusque^{**} non dissimile iunco, cuius coloris rebus⁸ uti mulieres solitae[†], commemorat Cato origi || num [73] lib. VII: Mulieres opertae auro, purpuraque ars^{††} inhaeret diadema, coronas aureas^{††} f. solitas rusca facile^{*}, galbeos^{**} lineas, pelles, redimicula. Rupitias in XII. significat damnum[†] f. facie, dederit[†]. Rodus, vel raudus significat rem rudem, et imperfectam. nam saxum quodae raudus appellant poetae, ut Accius in Melanippa^{††} 9: Constituit^{*} cognovit, sensit^{**} conlocat se se in locum celsum; hinc manibus repere roudus saxum grandem et gravem.

et in Chryippo:

Neque quisquam a telis vacuus. sed uti cuique obviam[†] fuerat, fer-^{††} f. obvium rum saxio rudem^{††}.^{††} f. saxum rodum

Vulgus quidem in usu habuit, non modo pro aere imperfecto, ut Lucilius, cum ait:

plumbi paxillum^{*} rodus linique matexam^{**}:

sed etiam pro signato, quia in mancipando, cum dicitur: rudusculo libram ferito,^{**} f. meta-xam^{**} asse tangitur libra. Cincius de verbis priscis sic ait: Quemadmodum omnis fere materia non deformata, rudis appellatur, sicut vestimentum rude, non perpolitum: sic aes infectum rudusculum. Apud aedem Apollinis aes conflatum iacuit, id adrudus appellabant . . . in aestimatione Censoria aes infectum rudus appellatur. Rudiarum ab eodem dicuntur, qui saga nova poliunt. Hominem imperitum rudem dicimus. Rudentes restes nauticae, et asini, cum voces mittunt. Ruspari est quaerere cribro^{*}, ut[†] f. crebro. hoc versu indicatur:

et ego ibo, ut latebras ruspans rimarem optimas.

Rustica vinalia appellantur mense Augusto XIII. Kal. Sept. Iovis dies festus, quia Latini bellum gerentes adversus Mezentium, omnis vini libationem ei Deo dedicaverunt. eodem autem die Veneri templa sunt consecrata, alterum ad Circum Maximum, alterum in luci libitina densi^{*}, quia impius^{**} Deae tutela sunt horti. Rustum ex rubus¹⁰ ||

ubi incubare posset auspicii repetendi causa. Rogatio est, cum populus consu-^[74] litur de uno pluribusve hominibus, quod non ad omnes pertineat, et de una, pluribusve rebus de quibus non omnibus sancitur. nam, quod in omnes homines resve populus scivit, lex appellatur. Itaque Gallus Aelius ait, inter legem et rogationem hoc interest. ^[75] ^[76]

porta dicta est ab Roma, quae habet gradus in Navalia ad Voluptiae sacellum. In infimo autem scriptum est pro eo, quod in manuscriptis erat infimo, hoc est, in imo, quae scriptura scipius invenitur in veteribus monumentis. Urs. — 6) Rutilus.] Varro lib. 4. Aurei enim rutilli, et inde etiam mulieres valde rufae, rutiliae dicuntur. Ex

hoc Varronia loco possunt Festi verba emendari. Urs. — 7) Rotundam Ven Sc. cum nota marginali: rutundam V. C. — 8) Lege: coloribus. — 9) Melanippo Pr. — 10) Hic lacuna est totius paginae, quam ut spacio parceretur, breviorum fecimus et punctis aliquot indicavimus.

*f. exilius
**f. frutici-
busque
†f. solitas
††f. auri
†f. facie,
**f. galbeas
†f. dederis
††f. Mena-
lippo
†. constituit,
**f. sensim

†f. obvium
††f. saxum
rodum
*f. pauxil-
lum
**f. meta-
xam

*f. Luco Li-
bitinensi,
**f. in ipsius

- * f. A. rogatio rogatio est genus legis, quae lex non continuo ea rogatio est¹. non potest non esse lex, si modo iustis comitiis rogata est. Romulum quidam a ficu riminali, alii quod lupae rumina nutritus est, appellatum esse ineptissime dixerunt, quem credibile est a virium magnitudine, item fratrem eius, appellatos. Romam appellatam esse Cephalon Gergithius (qui de adventu Aeneae in Italiam videtur conscribisse) ait ab homine quodam comite Aeneae. eum enim occupato monte, qui nunc Palatius² dicitur, urbem condidisse, atque eam Rhomen nominasse. Apollodorus in Euxenide ait, Aenea et Lavinia natos Mayllem, Mulum, Rhomumque atque ab Rhomo urbi tractum nomen. Alcimus ait Tyrrhenia Aeneae natum filium Romulum fuisse, atque eo ortam Albam Aeneae neptem, cuius filius Rhomum quendam nomine, Iove conceptum, urbem condidisse in Palatio Romae, eique dedisse nomen. Historiae Cumanae compositor Athenis quosdam profectos Sicyonem Thespiadasque³ ex quibus porro civitatibus ob inopiam domiciliorum, compluris profectos in exteras regiones, delatos in Italiam, eosque multo errore nominatos Aborigines, quorum subiecti qui fuerint Caeximparum viri, unicarumque virium imperio montem Palatium, in quo frequentissimi conederint, appellavisse a viribus regentis Valentiam: quod non || men adventu Evandri, Aeneaeque in Italiam cum magna Graece loquentium [77] copia interpretatum, dici coeptum Rhomen. Agathocles Cyzicenarum rerum conscribitor ait, vaticinio Heleni impulsu Aeneam, Italiam petivisse portantem suam secum neptem Ascani filiam nomine Rhomen, eamque ut Italia sint Phryges potiti, et his⁴ regionibus maxime, quae nunc sunt vicinae urbi, prima⁵ omnium consecrasset in Palatio Fidei templum. in quo monte postea eam conderetur urbs, visam esse iustam vocabuli Romae nominis causam, eam, quae priore, unde ea locum dedicavisset Fidei. Ait quidem Agathocles complures esse auctores, qui dicant Aeneam sepultum in urbe Berecynthia proxime flumen Nolon, atque ex eius progenie quendam nomine Rhomum venisse in Italiam, et urbem Romam⁶ nominatam, condidisse; Caltinus⁷ Agathoclis Siculi qui res gestas conscripsit, arbitratur e manu Troianorum fugientium Ilio capto, cuidam fuisse nomen Latino, eumque habuisse coniugem Rhomam, a quo ut Italia sit potitus, urbem condiderit, quam Rhomam appellavisse. Lembus, qui appellatur Heraclides, existimat, reverentibus ab Ilio Achivis, quendam⁸ tempestate deiectos in Italiae regiones secutos Tiberis decursum pervenisse, ubi nunc sit Roma, ibique propter taedium navigationis, impulsas captivitate virginis cuiusdam tempestivae nomine Rhomes, incendisse classem, atque ab ea necessitate ibi manendi urbem conditam ab his, et potissimum eius nomine eam appellatam, a cuius consilio eas sedes sibi firmavissent. Galitas⁹ scribit, cum post obitum Aeneae imperium Italiae pervenisset ad Latinum Telemachi Circesque filium, hisque¹⁰ ex Rome suscepisset filios, Romum, Romulumque urbi conditae in Palatio causam

1) Romam.] Videndus Plutarchus in Romulo, in cuius vita citat Dioclem Peparethium, et totam hanc de Romae vocabulo, Romulique incunabulis historiam, ex iisdem prope scriptoribus quibus Festus usus est, narrat. *Urs.* — 2) Galatas Ven. Sc. cum nota marginali: *Galitas V. C.* — 3) Romam antea Romulam.] Solinus cap. 1. Tra-

ditur etiam proprium Romae nomen, verumtamen vetitum publicari, quandoquidem quominus enunciaretur, caeremoniarum aeterna sanxerunt, ut hoc pacto notitiam eius aboleret fides placitae taciturnitatis. Valerium denique Soranum, quod contra interdictum eloqui id ausus foret, ob meritum profanae vocis neci datum. *Urs.* — 4) Ro-

fuisse appellandae potissimum Rho || mae. *Diocles Peparathius ait Iliam Nuni-* [78] *toris Albani regis filium, gemellos edidisse, quos in ima Tiberis ripa a Faustulo, regio ministro, expositos, iuxta ficum appellatam postea a Romulo Ruminalem, sic iacentes lupam lactasse, et picum Martium nutrisse. post repertos Accam Laurentiam, Faustuli uxorem, educasse. plerique tamen, conscio et alimenta praeubente Numitore, nutritos aiunt, quod Iliam ex Marte se peperisse eos asseverabat, ac secreto litteris, omni denique liberali disciplina Gubiis institutos atque excultos fuisse. utque ita in musicis primam pueritiam traduxisse, cum inter aequales omnes praestarent corporis proceritate, et forma, nominatos, alterum Romulum, Remum alterum. Eos ubi ex compressu Iliam natos se cognoverint, et quod expositos in ripa Tiberis lupa lactaverit, praebens rumam, monte vicino descendens, et quod reperti a Faustulo sunt educati, Romulusque et Remus a ruma nominati potissimum: praeterea quo patre essent procreati intellexerint, Numitori avo primum restituisse regnum, deinde de urbe condenda per auguria decrevisse, uter eam conderet, nominaretque ac Deorum manifestam approbatione, Romulum urbem condidisse, eamque nominasse Romam potius, quam Romulam de suo nomine, ut ampliore vocabuli significatione prosperiora patriae suae ominaretur. Romanam antea Romulam³ appellatam Terentius quidem Varro fuisse ait ab Romulo, deinde detortam vocalem, detritasque literas fuisse credibile. ceterum causam eius appellationis invenisse ait Verrius vetitam esse publicari. Romanam portam⁴ antea Romulam vocitatum ferunt, quae fuerit ab Roma appellata. || Romuliam [79] Tribum appellatam ait Dionysius ab Romulo, quod in agro ab eo capto de Vicentibus populis, ea Tribus censebatur. Terentius Varro dictam ait, quod proxima Romae esset*

quae cuidam . . .
 ep ruma id est,
 manna Capitolio
 de
 . . . que requisi ap-
 pellatam est quae

Rumex genus teli simile spari Gallici, cuius meminit Lucilius: Tum spara, tum rumices portantur tragula porro. Ruminant⁵, significat rumigerant, ut Naeivius. Simul alius aliunde ruminant inter se*. Ruminalem⁶ ficum appellatam ait Varro prope Curiam sub Feteribus, quod sub ea arbore lupa rumam dederit Remo et Romulo id est, mammam. Mamma autem rumis⁷ dicitur, unde rustici huedos luctentes subrumios vocant, qui adhuc sub mammis habentur, alibi* autem sunt qui putent; quod sub ea pecus ruminari solitum esset. Rumen est pars colli, qua esca devoratur, unde rumare dicebant, quod nunc ruminare. Rumentum⁸ in Aeguralibus si-

* f. sese.

* f. alii

manam portam.] Varro lib. 4. de Ling. Lat. Romanula porta dicta est ab Roma etc. *Urs.* — 5) *Ruminant.*] Naeivii versus in epitoma relatus a Paulo habet, *interse*, ut fortasse apud Festum legendum sit, *inter sese*. *Urs.* — 6) *Ruminalem.*] Videndus Varr. lib. 2. de re rustica, cap. ultimo, et Nonius in Ruma, qui affert exemplum

Varronis, ex Catone de liberis educandis. Propter rumam i. prisco vocabulo mammam, a quo subrumi etiam nunc dicuntur agni. *Urs.* — 7) *rumus* marg. Ven. — 8) *Rumentum.*] In exemplari est *erim vis canerit*, non ut habet editio Augustiniana *erimen vis canerit*. unde nos supplivimus, *si interim avis*

gnificare videtur interruptio, abruptiove dum verba ancilibus movendis praecit, si interrim vis* canerit, tum aeque atque auspicio, augurio rumentum estod. Rhegium si-
 * f. avis
 * f. regione
 * f. *ὀψῆαι*, quoniam id dictum est a rumpendo, quod est Graece *ὀψῆαι*, eo quidem magis, quia
 * f. Rhodone
 * f. Rhodone
 * f. cognomina
 * f. illa es-
 * f. Redi-
 * f. el
 * f. luere
 gnificare oportere ait || Verrius id municipium, quod in freto e regno* Siciliae est: [80]
 in Gallia Cisalpina ubi forum Lepidi fuerat, Regium vocatur. Rhondesicadioneque*
 cum dixit Lucilius, quo nomina riparum** posuit, tam infestum sibi corpus et validi-
 mina piratarum referens, quam levis sed† saluti navigantium. Rhinocerotem quidam esse aiunt
 bovem Aegyptium. Redemptores proprie atque antiqua consuetudine dicebantur, qui
 cum quid publice faciendum, ut†† praebendum condixerant*, effecerantque, tum demum
 pecunias accipiebant. nam antiquitus emere pro accipere ponebatur. at hi nunc dicuntur
 redemptores, qui quid contulerunt praebendum, utendumque. Redibitur tum** id
 proprie dicitur, quod redditum est, improbatumque et† qui dedit, idemque rursus coac-
 ctus est habere id, quod ante habuit. Rediviam quidam, alii reluvium appellant,
 cum circa unguis cutis se resolvit, quia ruere†† est solvere. Titinius in Setina:
 lassitudo conservum rediviae, et flagri.

et Livius:

Scabra in legendo, reduviosa ve offendens.

* f. Novius
 ** f. salvare
 † iubet
 † f. Amulium
 Redhostire, referre gratiam. Navius* in Lupo:
 Vel Veiens regem salutant iubae**
 Albanum mulium† comitem senem sapientem
 contra redhostis Menalus.

et Accius in Amphitryone:

†† f. redho-
 † f. cum in ea
 se obiectet
 † f. hostiris
 cedo ecquid te redhostitium†† cum eas sem obiectet* facilius.
 nam et hostire pro aequare posuerunt. Ennius in Cresphonte:
 Audis, atque auditis hostimentum adiungito.
 et in Hectoris Iytris:
 quae mea cominus machaera, atque hasta hospius** manu.
 et Pacuvius in Teucro:

Nisi coerceo protervitates, atque hostio ferociam.

† f. Red-
 amptuare
 †† f. am-
 ptuavit.
 * f. et
 ** f. redam-
 at
 truavit
 † f. Prome-
 renda
 †† redamp-
 tuare,
 * f. III.
 Redantruare† dicitur in Saliorum exultationibus, cum praesul ampiravit††, quod est,
 motus edidit, ei* referuntur invicem iidem motus. Lucilius:
 praesul || ut ampiruet, inde vulgus redamplavit**. [81]

Proaertrenda† gratia.

Simul cum videam Graios nihil mediocriter

redantruare††, opibusque summis persequi.

Redivivum est ex vetusto renovatum. Cicero lib. I.* in Verrem. Utrum existiua-
 tis minus operis esse vanam columnam efficere ab integro novam nullo

canerit. Hic sane lapsus locum antiquitatis *guesse. Urs. — 2) Sponondive recte Scal. —*
 subobscurum, reddidit obscuriorem. *Urs. — 3) quibus pe pulatus est in Vet. Cod. testantur*
 1) *Redarguisse.*] Videtur scribendum, *Redar-* Ven. Sc. — 4) *Nactus in Vet. Cod. esse testantur*

lapide redivivo. Redarguisse*¹ per e litteram Scipio Africanus Pauli filius dicitur enuntiasse, ut idem etiam pertisum, cuius meminit Lucilius, cum ait:

*f. Redarguisse

Quo facitior videre, et scire plusquam ceteri,

pertisum hominum, non pertaesum dicere ferum*, nam genus.

*f. ferunt

Redimiculum vocant mulieres catellam, qua maxime utuntur ornatus causa. Reus nunc dicitur, qui causam dicit: et item qui, quid promisit spondive², ac debet. at Gallus Aelius lib. II. significationem verborum, quae ad ius pertinent, ait: Reus est, qui cum altero litem contestatam habet, sive his* egit, sive cum eo actum est. Reus stipulando est idem qui stipulator dicitur. quippe suo nomine

*f. is

ab altero quibus populatus*³ est, non his** qui alteri adstipulatus est.

*f. qui stipulatus
**f. is

Reus promittendo est, qui suo nomine alteri quid promisit, qui † pro altero

†f. quive
††f. Ateius
††f. Nam

adiuvat interpretationem. Numa* in secunda tabula, secunda lege, in qua scriptum est:

*f. vitium
†f. dies diffinusus

quod horum fuit unum** iudici arbitrove, reove, eo die diffensus † esto.

**f. actor.
reusque
*f. rei

nunc uterque actorum reiquae †† in iudicio me*⁵ vocatur, itemque accusator de vi accitur

††f. actor.
reusque
*f. rei

non spe⁶ consiliove † factus, verum naturali suo impetu, sed hi †† rivi dicuntur, qui manu

**f. de via
citur
†f. specu.
incliove
††f. ii

facti sunt. sive super terram fossa, sive super* specu, cuius vocabuli origo ex Graeco

**f. Retanda
†f. Pomptina

pendet. Repanda** locantur Pompina † flumi || na, id est, purganda: retae [82]

enim vocantur arbores, quae aut ex ripis fluminum eminent, aut in alveis extant.

Ritus est mos, vel consuetudo. Rite autem bene ac recte significat

. istic. Plautus Menaechmis: Certe haec mulier canterino ritu

astans somniat homi ina

. telo

. alio facit mentionem te-

lorum solitum est

. remo Retractare est rursus tractare. Rabidus a rabie dictus,

qui morbus caninus est. Catullus de Berythia, et Atti. Abit in quiete molli

rabidus furor animi. Ravi coloris, ravistelli appellantur a Plauto, qui sunt

inter flavos et caesios. ravo sub con* quod genus ho-

*f. colore

minum pessimum est. Idem in Epidico: Sed quis haec est muliercula, et ille

ravistellus, qui venit. Rates vocantur ligna inter se colligata, quae per aquam

agantur: quo quidem vocabulo interdum etiam naves ipsae significantur. Afranius in

epistula Vento percussam ratem. item eodem nomine significarint*⁷

*f. significarunt,

etiam remos. Alius in Neoptolemo: Atque ego repercutio ratibus mare. et

alio loco: Sed iam propellunt caeruleum rates salum. Radere⁷ genas

velitum est in lege XII. id est, unguibus sciudere. Rabula dicitur in multis intus*⁸

*f. intentus

negotiiis, paratusque ad radendum quid auferendumque, vel est ita dictus, quia acrior

sit in negotiis agendis, et quasi rabiosus ||

Ven. et Scal. — 5) Reus marg. Ven. Scal. — dum, cautum lege XII. tabularum, ne mulieres carperent faciem, his verbis: Mulier faciem ne carperito. Sed puto Servii verba non carere mendo. Urs.

. *Rodusculana porta videtur appellata, quod rudis* [83]
et impolita sit relictus; vel quia aere vineta fuit. nam aes, ut Varro ait in lib. anti-
quitatum, raulus dicebatur: atque ex eo dici in muncipando, Raudusculo libram fe-
rilo. Runa genus teli. Ennius: runata recedit, id est, pilata. est genus etiam
. eium m, atque.
. quod veneno lugebant us. M. Vale-

rio Rusores antiqui fidicines appellabant, qui ut ait Verrius, ita appel-
lati videntur, quia rulare ictu chordas vidcantur artificio quodum. Ratitum qua-

f. Opilius *drantem Tarquilius in libro quem inscribit de et Oppius* Aurelius, di-*
ctum putant, quod in eo, et triente, ratis fuerit effigies, ut navis in asse, a qua
quidem re appellatum quoque ratitum dicunt. Meminit trientis ratiti Antonius, qui
ratitos ex hac causa dici trientes putat, quod ratis appellatio tertiae partis assis sit,

f. nulla sit *quiniae autem, aut alius partis in illa sic*, sed secundum numerum, ut sextans, nec*

f. legibus *hac re ratem dici solere, nisi de terna: ac legionum unam* unum ralem triente si-*
 Numa. *gnificat, quod hi penderentur trientes, cum ratio cum his putaretur, quibus solvendae*
res essent. Ravim antiqui pro raucitate dicebant. Plautus: Ubi si quid poscu-

f. expur- *gabo* *mus, ad ravim poscamus. Item: experiuravi* hercle omnia ad raucam*
ravim et in Artemone. et Caccilius in Hypobolima: Prius ad ravim
poscaris, quam placentam feceris. Ratus sum, || significat putavi, sed [84]
alioqui, pro firmo, certo ponitur ratus et ratum. Ennius:

Occiduntur, ubi potitur ratus Romulus praedam.

et Accius in Menalippo:

Neque ratum est, quod dicas, neque quae agitas, dicendi est locus.

f. disserit **R** *duobus inconpluribus orationibus cum de actis disserti culus etiam* perscribi solet, id*
 cuiuspiam *est rationum relatarum quod his** tabulis docentur iudices, quae publice data, atque*

f. Ravillae *accepta sint. Ravillae* a ravis oculis, quemadmodum a caesiis caesullae. Ratu-*
 mena¹ *porta a nomine eius appellata est, qui ludicro certamine quadrigis victor, cla-*

f. Etrusci *ruscii* generis iuvenis vehis** consternatis² equis excussus Romae perit, qui equi ferun-*
 f. Velis *tur non ante constitisse, quam pervenirent in Capitolium, conspectumque³ ficilium qua-*

f. Velenti *drigarum quae erant in fastigio Iovis templi, quas faciendas locaverant Romani videnti**
cuidam artis figulinae prudenti. quae bello sunt recuperatae: quia in fornace adeo crevan-
rant, ut eximi nequirent. idque prodigium portendere videbatur, in qua civitate eae fuis-
sent, omnium eam futuram potentissimam. Reciperatio est, ut ait Gallus Aelius, cum
inter populum, et reges, nationesque et civitates peregrinas lex convenit, quomodo per
reciperatores reddantur res, reciperenturque, resque privatas inter se persequantur. Re-

1) *Ratumena.*] Vide Plinium lib. 8. cap. 43. 4) *Reconductae.*] Amicus meus homo doctissimus
 et lib. 18. cap. 2. *Urs.* — 2) *Consternatis* in
 V. C. esse testantur Ven. et Sc. — 3) *Conspe-*
ctamque Ven. Sc. Repetendum e supp. in. —
 legebat Recondue. *Urs.* — 5) *quod* Ven. Sc. —
 6) *Refriiva.*] Vox *tevirlico* mendoso est, pro qua
 alii reposerunt, e *tritico*. forte scribendum, *re-*

ciprocare pro ultero citroque poscere usi sunt antiqui, quia procare est poscere. *Pacuvius* in *Teucro*:

Rapido, *reciproco*, *percito*, *augusto*, *citare*, *rectem*, *reciprocare*.
unde eque *gremiis* subiectare, *adfigere*.

Plautus in *Astraba*:

*Quasi tolleno**, aut *pilum Graecum reciproceis plana uta*.

Recellere, *reclinare* et *excellere*, in *altum extollere*. *Recinium* omne *vestimentum quadratum*. hi* qui XII interpretati sunt, esse dixerunt vir toga** mulieres utebantur, praetextum † clavo purpureo. || unde *reciniati mimi planipedes*. quam rem diligenter exsequitur *Santra lib. II de antiquitate verborum*. *Reconductae* †† † fecerit* et † f. praetextam †† *Recon-*
condere urbem, *facere*, *aedificare*, ut *Cincius testatur* in libro de verbis priscis. *Ricae* †† *Recon-*
et *riculae* vocantur *parva ricinia*, ut *palliola ad usum capitis facta*. *grane*** quidem ait esse muliebri *cingulum capitis*, quo pro *vitta Flaminica redimiatur*. *Rectae* appellan- †† *refecerit:*
ter *vestimenta virilia*, quae *patres liberis suis conficienda curant* omnis causa, ita *usur-* †† *f. Granus*
pata, quae⁵ a *stantibus* et in *altitudine* textuntur. *Remancipatum Gallus Aelius* esse ait, quae *mancipata sit ab eo*, cui in *manum convenerit*. *Rienes*, quos nunc vocamus, antiqui *nefrundines* appellabant. quia *Graeci νεφρουνς* eos vocant. *Plautus* in *Satyrione*:

Male tibi evenisse video, *glaber* erat tamquam *rien*.

*Refriva fabra**⁶ dicitur, *via*** ait *Cincius* quoque quae ad *sacrificium referri* † f. faba
solet *domum ex segete auspicii causa*, quasi *revocant † fruges*, ut *domum datantes tevir-* †† f. ut
tico †† ad rem divinam faciendam. *Aelius* dubitat, an ea sit, quae *prolata in segetem* †† *revocant*
domum referatur, an quae *refrigatur*, quod est *torreatur*. sed *opinionem Cinci adjuvat*, †† *f. utritico*
quod in *sacrificiis publicis*, cum *puls fabata dis datur*, nominatur *refriva*. *Remeare*,
redire: ut *commeari*, *ultra*, *citro** *ire*. unde *commeari dari dicitur*, id est *tempus*, quo † f. citroque
ire, *redire cum** possit. *Afranius* ut in ea *mancipato***:

Vetuit me sine mercede prosum paucius † remeare in ludum.

Remeligen††, et *remorae memorando** *dictae* sunt in** *Plauto* in *Patina*⁷:

Nam quid illae nunc tam divinitus † remorantur remeligenes.

ab *Afranio* in *Prodito*:

remeligo a Laribus missa sum hanc ††, quae cursum † cohibeam navis. [86]

*Remora*⁸ *aliis tarditas ūmantur*⁹, *ab eo quod moram facit*. *Plautus* *Trinunmo***:
Quae in rebus multis obstant, odiosaeque sunt, remoramque faciunt rei privatae, et † f. tamdiu
publicae. *Lucilius*: †† f. buc.
† f. nominatur

Quenam vox ex te resonans meo gradu remoram facit.

*Remurinus*¹⁰ *ager dictus, quia possessus est a Remo, et habitatio Remi*, *Remuria* *item in Aventino dicta, nauque Aventinum, in quo habitaret, elegisse Remum dicunt*. Unde *vocitatum vident Remuriam, locum in summo Aventino, ubi de urbe condenda fuerat auspiciatus*. *alii Remorum † quondam eum locum appellatum fuisse* † f. Remurium vel Remonium

vertantur. *Urs.* — 7) *Casina* Ven. Sc. in marg. — 8) *Remora*.] *Lucilii* versus accepimus ex epitoma. *Plautinum*, cuius vix apparebant vestigia in fragmento, restituumus ex *Trinunmo*. *Urs.*

— 9) *non ma . . .* Ven. Sc. — 10) *Remurinus*.] *Videndus* *Dionysius lib. 1.* et *Plutarchus* in *Romulo*. *Urs.*

- *f. auspicio . . . testis est . . . *Remores* item in uspicio* aves dicuntur, quae acturum aliquid remorari compellunt . . . *Rimari*, quae-rere valde, ut in rimis quoque . . . qui te rimatur . . .
 Ennius lib. XI. . . . virique. *Remillum* dicitur, quasi re-pandum . . . *Lucilius Suda* . . . remillum et *Afraninus* in coxendice pergam . . . *Remorbescat Ennius* posuisse videtur, pro in morbum recidat. *Refutare* significat redarguere, *Pacuvius* in Hemiona* . . . quas gloria et . . . rictas hu-manum . . . compositum a fundo versu a littera in u ut item in cludo factum est, a quo recludere. *Renanciscitur*, *Ferrius* quidem significare ait reprehendit. Unde adhuc nos dicimus, nanciscitur; et nactus, id est adeptus. *Reor*, existimo, et quaecunq; ab eo declinantur, quorum passiva auctoritas est. *Remul||co est*, [87] cum scaphae remis navis magna trahitur. *Rigidum et praeter modum frigidum* si-gnificat, et durum . . . ugidu* . . .
 *f. rigido rigido . . . rigido ferro . . . *Regifugium*¹ dies nota-rum in Fastis VI. Kal. Martias, ut ait *Ferrius*, ita dictus, quia eo die rex *Turquinus* Roma fugerit; quod falsum esse arguit *Cincius* in libro Fastorum, et *Tullius* de feriis*, qui *Saliures* virgines, et *Salios* adesse dicunt Regi sacrorum, cum fuit sacrificium in Comitio, quo facto, statim fugit. quod verum cognoverit esse, qui legerit in Fastis dies tulcs, quales notantur sic: Q. REX. C. F. id est quando Rex comitia-vit, Fas; id est ad comitium itat: his enim tantum feriis Regi sacrorum in Comi-tium, nec in aliis ire licet. qui mos videtur ascitus ex Etruria. *Regifugium* item dies notatur in Fastis, Kal. Iunias. qui dies, quia totus nefestus non est, legi debet cum nota N, non N, quod ille dies sit e nefasto fastus. *Regia dicta*, vel quod sacrorum causa tanquam in fanum a Pontifice convocata, in eam convenirent: aut quod in ea, sacra a Rege sacrificulo erant solita usurpant.

Regiae feriae dictae videntur, quae sunt fori, conventus, et mundinarum causa in civitate aliquem per sacerdotem, qui sit regiae maiestate. sed non semper ob hanc unam causam tantum, qui* homini talis maiestatis cura datur etiam, cum expiatio ictus fulguris fit, aut in procurando portento simili, quo regiae feriae fieri etiam solitae sunt. *Reglescit*², cum dixit *Plautus*, significat crescit, hoc versu: vix super-sum dolori, qui in dies vac misero mihi ac perdito, reglescit magis magisque. inde etiam glires || dicti videntur, quibus corpus pinguitudine [88] adcrescit. *Reapse* est reipsa. *Pacuvius* in Armorum iudicio:

Si non est ingratus reapse quod feci bene.

1) *Regifugium.*] *Iulius* de feriis citatur a *Macrobio* in Saturnalibus. vide in *Salias* virgines, ex eo enim loco partem fragmenti supplivimus, reliqua ex *Varronis* lib. 5. de Ling. Lat. in quo est: Dies, qui notatur sic Q. REX. C. F. sic dictus ab eo, quod eo die Rex sacrificulus itat ad Comitium, ad quod tempus est nefas, ab eo fas. itaque post id tempus lege actum saepe etc. Sic enim legendus *Varro*, non ut amicus meus, quod

eo die Rex sacrificat ad Comitium. nam *Plutar-chus* sic habet in probl. ἔστι γοῦν τις ἐν ἀγορᾷ θυσία πρὸς τῷ λεγομένῳ Κομιτίῳ πάτριος. ἣν θύ-sας ὁ βασιλεὺς κατὰ τάχος ἀπεισι φεύγων ἐξ ἀγορᾶς. *Ovid.* in Fastis: Quattuor inde notis lo-cus est, quibus ordine lectis, Vel mos sacrorum, vel fuga Regis inest. fuga Regis e Comitio, id est, ἐκ τῆς ἀγορᾶς, ut ait *Plutarchus*, quia Comi-tium erat in Foro. ex *Festi* autem fragmento

Regimen pro regimento usurpant poetae. Eamius lib. XVI:

Primus senex bradyn (in) regimen bellique peritus.

Relegati³ dicuntur proprie, quibus ignominiae, aut poenae causa necesse est ab urbe Roma, aliove quo loco abesse lege, Senatuique consulto, aut edicto magistratus, ut etiam Aelius Gallus indicat. Religiosus⁴ est non modo deorum sanctitatem magni aestimans, sed etiam officiosus adversus homines. dies autem religiosi, quibus nisi quod necesse est, nefas habetur facere: quales sunt sex et triginta atri, qui appellantur, et alii senes⁵; atque hi⁶, quibus mundus patet⁷. esse Gallus Aelius, quod homini ita fa-
cere non liceat, ut si id faciat, contra deorum voluntatem videatur facere. quo in ge-
nere sunt haec: in aedem Bonae deae virum introire; adversus mysticae⁸ legem ad⁹ f. et Allien-
populum ferre: die nefasto apud Praetorem lege agere. Inter sacrum autem, et san-
ctum, et religiosum differentias bellissime refert. sacrum aedificium, consecratum deo.
Sanctum murum, quod sit circum oppidum. religiosum sepulcrum, ubi mortuus sepultus,
aut humatus sit, satis constare ait. sed ita portione quadam, et temporibus eadem videri
posse. siquidem quod sacrum est, idem lege, aut instituto maiorum sanctum esse putant¹⁰,
violari id sine poena non possit. idem religiosum quoque esse, qui non iam¹¹ sit aliquid,
quod ibi homini facere non liceat; quod si faciat, adversus deorum voluntatem videatur
facere. similiter de muro, et sepulcro debere observari, ut eadem || et sacra, et [89]
sancta, et religiosa fiant, sed quo¹² modo, quod¹³ supra expositum est, cum de sacro
diximus. Repotia postridie nuptias apud novum maritum cenatur, quia quasi reficitur
potatio. Pacuvius in Iliona:

Ab eo depulsum mamma paedagogandum accipit appot . . talis¹⁴ . .
libet⁶.

Repagula sunt, ut Verrius ait, quae patefaciendi gratia (qua) ita liguntur, ut ex con-
trario quae oppanguntur. Cicero in Verrem lib. III: Postea convolsis repagulis,
effractisque valvis demoliri signum, ac vectibus labefactare conantur.
quae poetae interdum repages appellant. Repudium Verrius ait dictum, quod fit ob
rem pudendam. Accius:

Repudio eiecta ab Argis iam dudum exsulo.

Repedare, recedere. Pacuvius:

Paulum recedere¹⁵ gnate a vestibulo gradum.

Repastinari⁷ ager is dicitur, ut Verrius existimat, cuius natum¹⁶ mntatur fodiendo,
cum aut silvester ex quo dicitur¹⁷. aut lapis mollitur frangendo, ut fiat pascui¹⁸ vel
pecoribus herba, vel hominibus satioue⁹. Cato in ea, quam scribit de suis virtutibus
contra Thermum: Ego iam a principio in parsimonia, atque in duritia, at-

* f. repeda
** f. natura
† f. exodi-
catur.
†† f. pas-
cuis

. . . tat, satis patet apud Varronem ita legendum esse pro, dicit. Urs. — 2) Reglescit.] In epitonia manuscripta est, Reglescit, et id quod infra de gliribus dicitur, indicat scribendum esse Reglescit. Urs. Scilicet haud dubie Regiescit in lemmate legendum est. Ita enim exhibent Ven. Sc. Nisi forte reglescit voluit Ursinus. — 3) Relegati.] Cum in exemplari sit, Senatuique consulto, pro Senatus; placet ut pro magistratus, legatur

magistratus. Urs. — 4) Religiosus.] Livius lib. 6. Alliensem diem XV. Kal. Sept. esse ait. Urs. — 5) Mysticae in V. C. esse testantur Ven. Scal. — 6) appotalis liber Ven. Sc. — 7) Repastinari.] Obstinui videtur legendum pro obstinui, ut in margine notavimus, vide supra in Obstinato. Urs. — 8) Ut fiant pascua marg. Ven. Scal. — 9) Satioues marg. Ven. Scal.

que industria omnem adolescentiam meam abstinui*, agro colendo, saxis Sabinis, silicibus repastinandis, atque conferendis. Afranius in Repudiato:

* f. Repastinare sero tu senex Repastina serati senex* fugis.

Reluere, resolvere, repignerare. Caecilius in Carine:

Ut aurum, et vestem, quod matris fuit,

* f. ipsa reluat, quod viva ipsi* opposuit pignori.

Resignare, antiqui pro rescribere ponebant, ut adhuc subsignare dicimus pro subscribere. Cato de spoliis, ne figerentur, nisi quae de || hostibus capta essent: [90] sed tum ubi indivisi sunt, revertantur resignatis vectigalibus . . . nar . . .

. . . requi . . . alia
a . . . quod n . . .
reb . . . indi . . .
tertium . . . ranorum . . .
. . . positi . . . nisi a . . .
. . . vocabu . . . cretum . . .

. . . Resultare, saepe resilire. Restibilis ager dicitur, qui biennio continuo seritur farreo spico, id est, aristato. quod ne fiat, solent qui praedia locant, excipere. Reses¹, et residuus dicitur ignavus, quia residet Accius in . . .

. . . Odi residuos, sumno deditos, atque inertes. Afranius in Rosa: praeterea resides multi . . . Pacuvius in armorum iudicio . . .

. . . Tuque te desiderere mavis residem, at contra nos hic esse in labore . . . Resecrare, resolvere religione, utique cum reus populum comitiis oraverat per deos, ut eo periculo liberaretur, iubebat magistratus eum resecrare. Rursus autem, idem uti se liberarent, insistebat, et quod insons innocensque esset, causabatur: et quod caput est, ne eidem iterum dies diceretur, neve iterum animadverti statuerent in eum, deprecabatur. cumque comitia essent dimittenda || . . . aut . . . [91]

. . . iure . . . ut . . .
. . . ica . . . Plautus: Resecroque mater quod dudum obsecraveram . . . resecror . . .

. . . Res conperendinata dicitur, ut Ferrus ait, iudicium in diem tertium constitutum. Ravam vocem significare ait Ferrus raucam, et parum liquidam, proxime canum latratum sonantem: Unde etiam caudiciens pugnaciter loquens, rabula appellabatur, ut est apud Lucilium . . . t

ravilla . . . ravistelli, nisi a ravi potius dictos velimus, ut est apud Plautum, qui ait in Aulularia: Ubi si quid poscamus, (quod) ad ravim poscamus prius. Et alibi: Expurgabo hercle omnia ad raucam ravim. Rosea in agro Realino campus appellatur, quod in eo arva rore humida semper serent. Rediculi fumum extra portam Capenam Cornificius ait fuisse: qui Rediculus propte-

1) Reses.] Placidus in Glossis: Residuos quasi tardus; unde in Accii versu magis placet, ut residuos legamus, ita enim est in exemplari. Sumno autem est antiqua scriptura, ut fruns, pro frons.

rea appellatus est, quia accedens ad urbem Hannibal, ex eo loco redierit, quibusdam visis perterritus. *Reserari Verrius* ait dici ab eo, quae* demota serua ianuae cardine patefiant fores: inde, quae patefacta, et declusa sint, reserata dici. serae neque dicantur* fustes, qui opponuntur clausis foribus. Pacuvius in *Armorum iudicio*:

*f. quod

*f. namque dicuntur

Nunc pandite valvas, removete seras, ut complectar.

Rema || nant*², reptent**. Ennius lib. I:

[92] *f. Revitant, **f. reptant

desunt† rivos camposque remant††.

Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius. esse enim rectum rei fert, dativo scilicet, non ablativo casu. sed esse iam usu possessum. Ridiculus proprie dicitur, qui in rebus turpibus ridetur. LIBER XVII. SEXTI POMPEI FESTI LIBER XVIII.

†f. deserunt ††f. revertant.

RIDEO, INQUIT GALBA CANTERIO, PROVERBIUM EST, quod Sinius

Capito ita interpretatur, nisi*, qui principio rei alicuius inchoatae deficiunt animo. Sulpicus Galba, cum in provinciam exiens, ad portam ipsam canterium suum animadvertisset cecidisse, rideo, inquit, canteri, te iam lassum esse, cum tam longum iter iturus, vix id sis ingressus. Retricibus cum ait Cato in ea, quam scribit, cum edisseravit Fulvi Nobilioris Censuram, significat aquam eo nomine, quae est supra viam Ardeatinam inter lapidem secundum et tertium. qua irrigantur horti infra viam Ardeatinam, et Asiariam usque ad Latinam. Recepticum servum, Cato in suasionem legis Voconiae cum ait, significat, qui ob vitium redhibitus sit: Ubi irata facta est, servum recepticum sectari, atque flagitare virum iubet. Rogat, id est consulit populum, vel petit ab eo, ut id sciscat, quod ferat. unde nos quoque in consuetudine habemus pro petere et orare. Cato in dissuasionem, ne lex Baebia derogaretur, ait: Hoc potius agam, quod hic rogat. Restat || pro distat ait Ennius* ponere, cum his** dicat: [93]

*f. de iis.

*f. Ennium **f. is †f. haud

Impetus aut† longe mediis regionibus restat.

Ruri esse, non rure dicendum, testis est Terentius in Phormione, cum ait:

ruri se continebat, ibi agrum de nostro patre.

Religioni est quibusdam porta Carmentalis egredi; et in aede Iani, quae extra eam, Senatum haberi*: quod ea egressi sex et trecenti Fabii apud Cremeram omnes interfecti sunt, cum in aede Iani S. C. factum esset, uti proficiscerentur.

*f. habere.

Retiario pugnantem adversus murmillonem, cantatur:

Non te peto, piscem peto. quid me fugis Galle?

qui murmillonicum genus armaturae Gallicum est, ipsique murmillones ante Galli appellabantur, in quorum galeis piscis effigies inerat. Hoc autem genus pugnae institutum videtur a Pittaco, uno ex septem sapientibus, qui adversus Phrynonem dimicaturus propter controversias finium, quae erant inter Atticos, et Mytilenaeos, rete occulte lato impedivit Phrynonem. Resignatum aes dicitur militi, cum ob delictum aliquod iussu TR. Militum*, in tabulas refertur. resignare enim antiqui pro scribere interdum ponebant. Rituales nominantur Etruscorum libri, in quibus praescriptum est, quo ritu condantur urbes, arae, aedes sacrentur, qua sanctitate muri, quo iure portae, quomodo tribus, curiae, centuriae distribuantur, exercitus constituantur, ordinentur, ceteraque eiusmodi ad

*f. A. ne stipendium ei datur

Item Pacuvius, pro Pacuvius; ut fluvius, pro fluvius. tus Captivis. Si huc revitet. Enni versus ita emendandus. *Deserunt clivos, camposque revertant.*

bellum ac pacem pertinentia. Rutilae canes, id est, non procul a rubro colore immolantur, ut ait Ateius Capito, canario sacrificio pro frugibus deprecandae saevitiae causa sideris caniculae. Religionis¹ praecipuae ha || betur *Censoria maiestas, cuius* [94] *in libris de vita P. R. Varro exempla haec profert. M. Fulvius Nobilior, cum M. Aemilio Lepido Censor factus, cum ei admodum inimicus antea exiltisset, saepeque iudicia cum eo sibi fuissent, publicae rei causa, quae in primis spectatur, statim eo delato munere homini inimicus remisit. quod eius animi iudicium fuit omnibus gratum et probatum. A. Postumius Q. Fulvius Censores facti, quia Fulvius duos filios amiserat in Illyrico militantes, et propter gravem morbum oculorum, censuram gerere non poterat, ut libri Sibyllini adirentur, auctor fuit: et ut publice supplicaretur pro valetudine collegae. Ti. Sempronius, cum a Rutilio Tr. pl. Censoria fides labefactaretur, qui ob parietem dirutum iratus cum esset aedis privatae, die dicta collegam Claudium condemnaverat, fecit ut eadem illae, eodem quae in loco erant, condemnatum absolventur centuriae. L. Aemili Paulus* et Q. Philippi religiosa censura fuit. Laboravit Paulus morbo gravi, et puene amissione capitis in eo honore. Religiosa item et P. Corneli Scipionis Nasicae, cui collega M. Popilius, post consulem qui fratrem vidit, censura fuit vadatus enim cum esset a P. R. liberatum constat. M. Valerius Messala, C. Cassius Longinus Censores, quorum in magistratu subversa pudicitia fuerat, famosi extiterunt: nam palmam, quae in Capitolio in ara ipsa Iovis optimi maximi, bello Persico nata fuerat, tunc prostratam serunt, et ibi enatam ficum, infames quae rursus fecit, qui sine ullo pudicitiae respectu fuerunt Censores. L. Corneli Lentuli C. Censorini sequitur censura: Lentulus iudicio publico repletuadarum damnatus fuerat. plurimi itaque censuram adepti damna || tionis [95]*

* L. Pauli

Urs. At verbum est *rebitere*, non *revitare*, neque *rebitare*. — 1) *Religionis.*] Opinor licet a Festo referri Varronis verba ex libro rerum humanarum, vel de vita populi Romani, in quo de Censoria maiestate agebat. Censores autem in iis nominantur continuatis quinquenniis ab anno DLXXIV. ad annum DCXXXII. nam prima censura refertur M. Aemilio Lepidi, et M. Fulvi Nobilioris, qui lustrum fecerunt. L. anno DLXXXIV. Secunda Q. Fulvi Flacci, et A. Postumi Albini, qui L. F. LI. A. DLXXXIX. Tertia C. Claudii Pulchri, et Ti. Semproni Gracchi, qui L. F. LII. A. DXXXIV. Quarta L. Aemilio Paulli et Q. Marci Philippi, qui L. F. LIII. A. DXXXIX. Quinta P. Corneli Scipionis Nasicae, et M. Popilli Laenatis, qui L. F. LIV. A. DXCV. Sexta M. Valerii Messalae, et C. Cassi Longini, qui L. F. LV. A. DXCV. Septima L. Corneli Lentuli Lupi, et C. Marci Censorini, qui L. F. LVI. A. DCVI. Octava P. Corneli Scipionis Africani Aemilianii, et L. Mummi Achaici, qui L. F. LVII. A. DCXI. Nona Q. Fulvi Nobilioris, et T. Anni Luscii, qui L. F. LII. A. DCXVII. Decima Q. Caecili Metelli Macedonici, et Q. Pom-

pei, qui L. F. LIX. A. DCXXII. De M. Aemilio, et M. Fulvi censura Valerius Maximus lib. 4. c. 2. sic scribit: M. Aemilius Lepidus bis consul diutinas, ac vehementes inimicitias cum M. Fulvio Nobiliore gessit: quas, ut simul censores renuntiati sunt in campo, deposuit, existimans non oportere eos privato odio dissidere, qui publice summa vincti essent potestate, id iudicium animi eius, et praesens actas comprobavit, et nobis veteres Annalium scriptores laudandum tradiderunt. De Q. Flacco, et A. Albino cens. Liv. lib. 43. sic: Censor Fulvius ex Iunonis Laciniae templo marmoreas tegulas cum abstulisset, quibus aedem Fortunae Equestris, quam Romae fecerat, tegeter, et mente captus est, et amissis duobus filiis in Illyrico militantibus summo animi moerore consumptus est. De Ti. Graccho et C. Claudio ita scribit Val. Maximus lib. 6. cap. 5. Diem his P. Rutilius Trib. pl. perduellionis ad populum dixit. Et postea: quo in iudicio primae classis permultae centuriae aperte Claudium damnabant. Cicero lib. 6. de Rep. Claudii invidiam Gracchi caritas deprecabatur. Videndus Agellius

pocnam remiserunt. P. Africani, L. Mummi Censura insignis: sed in qua segnitiae in agendo notetur Mummius. Is Asellum nulla soluta poena ex aerariis eximit, Africani irrisa severitate, qui illum fecerat aerarium. Sed et Q. Fulvi Nobilioris, et eius collegae T. Anni Lusci fuit nobilissima Censura: nobilitati tribus notis inustus severissimis. Q. Pompei et Q. Caccili Metelli Macedonici Censura lectus senatus; ad summum senatores amoti sunt tres, et eo lumine, qui aliorum offunderent claritatem. Redinunt, significat, redeunt, Ennius redinunt in patriam eunt feri Regium est, quod est, aut fuit Regis, ut servus regius, et domus regia, qualis est Numae Pompili. at regale facinus, quod est dignum rege.

Romanos in lib. XI. Graccos appellat Ennius, cum ait: Contendunt Graecos, Graios memorare solent sos, quod Graeca lingua longos per temporis tractus gentibus Hispani. Non Romanos² ait Graece locutos, cum Romulus urbis conditor^{f. Hesperiae.} verbis Linguae Latinae locutus sit; sed quod olim Lingua Graeciae gentis fuerit eadem cum Latina, parum prolatione mutata. hoc autem verum esse indicat origo eius, quae videtur quasi Graecae usurpatio. Rigido³ tum caerulea suro, cum ait Ennius, locatus^{f. iocatus} videtur super etymo verbi caerulei. est enim a matris^{f. maris} nomine. eodem^{f. iocatus} verbo de eadem re usus est et L. II.: Fert se se per lacta campi caerulea; prata caerulea mare ipsum dixit et alibi:*

Inde Parum per caerulea navibus ambulabant.*

^{f. ambullabant.}

Parum insulam || refert. Item:

[96]

Unum surum surus ferre, tamen defendere possunt.*

^{f. possent.}

lib. 6. De L. Paulo et Q. Philippo. Livius in epitoma lib. 46. et Plutarchus in Paulo meminerunt, traduntque hos censores in recensendis equitibus Romanis tres et Senatu movisse; Paulumque censura magna ex parte gesta, in morbum incidisse. De M. Popillio, et P. Scipione meminit Plin. lib. 34. Idemque lib. 17. cap. 26. inquit: Romae in Capitolio in ara Iovis bello Persei enata palma victoriam, triumphosque portendit, hac tempestate prostrata, eodem loco ficus enata est M. Messalae, C. Cassi censorum lustru. a quo tempore pudicitiam subversam Piso gravis auctor prodidit etc. cum autem in vulgatis editionibus scriptum sit, *in capitibus*, nos emendavimus, in ara Iovis, quod in libro apud me collato cum vetustissimis exemplaribus sit *in ara Iovis*, et Festi fragmentum habet plane *in ara* quo sane testimonio mirifice comprobatur emendatio nostra. De L. Lentulo, et L. Marcio censoribus ita Val. Maximus scribit lib. 5. L. Lentulus consularis lege Caecilia repetundarum crimine oppressus Censor cum L. Censorino creatus est. De L. Africano, et L. Mummio meminit Cicero lib. 2. de oratore,

in quo scribit, Claudio Asello equum a P. Scipione fuisse ademptum, eumque in aerarios relatum, sed a L. Mummio statim ex aerariis exemptum. cuius quidem Mummii in agendo segnitium notat Plutarchus in Apophth. Q. Nobilioris, et T. Lusci censurae nulla extat memoria in veteribus monumentis. ex fragmento tamen Capitolino, et hoc Festi, constat censorem fuisse Q. Nobiliorum, cui collega quaerendus cum sit, extrema illa cognominis syllaba *ci*, indicat T. Annium Luscum, qui eos. creatur anno DCXXXV. cum Q. Nobiliorum censuram gessisset. De Q. Metelli Macedonici, et Q. Pompei censura videndus Plinius libro 7. cap. 43. — 2) Romanos.] Videndus Dionysius lib. 1. Antiquitatum Romanarum. *Urs.* — 3) Rigido.] Cato de re rustica cap. 1. Bonum aquarium, oppidumque validum siet, aut mare, aut amnis, qua naves ambulant. Cicero etiam maria ambulavisse dixit Xenophontem imitatus. In Ennii autem versu metri causa *ambullabant* scribendum putamus. nam Ennium primum geminasse semivocales, consonantes, et mutas habemus supra in

* f. fustes, suri autem sunt rustes*, et hypocoristicos surculi. Reque eapse Scipio Africanus, Paulli filius, cum pro aede Castoris dixit, hac compositione usus est: quibus de hominibus ego saepe, atque in multis locis opera, factis, consiliis, reque eapse
 * f. siem, (saepe) benemeritus spem*, id est re ipsa. Respublicas¹ multarum civitatum
 * f. Penni. pluraliter dixit C. Gracchus in ea, quam conscripsit de lege p. Enni* et peregrinis, cum ait: eae nationes, cum aliis rebus per avaritiam, atque stultitiam, res publicas suas amiserunt. Recto fronte ceteros sequi si norit. Cato in dissertatione consulatus. antiquae id consuetudinis fuit, ut cum ait Ennius quoque a stirpe
 * f. femina supremo, et Ilia dia nepos. et lupus foeta*. et nulla metus. etiam in commentariis sacrorum pontificalium frequenter est hic ovis, et haec agnus, ac* porcus. quae non ut vitia, sed ut antiquam consuetudinem testantia, debemus accipere. Recipie² apud Catonem, pro recipiam, ut alia eiusmodi complura. Redemptitavere item, ut clamitavere Cato (idem) in ea, qua egit de signis et tabulis: honorem temptavere*, ait, l. efecta** benefactis non redemptitavere. Repulsior secunda conlatione dixit Cato in ea, quae est contra Cornelium apud populum. haec † quis incultior, religiosior, desertior, publicis negotiis repulsior. Ratiissima quoque ab his ††, quae rata dicimus. unde etiam rationes dictae. Cato in quam*
 * f. emptitavere
 * f. malefacta
 † f. ee
 †† f. iis.
 * f. Q. M. i. Thermum: Erga remp. multa beneficia ratissima atque gratissima. Regillius, tunicis albis, et reticulis luteis utrisque . . . ctis**, textis susum ver || sum [97]
 * f. Minucium.
 * f. rectis
 † f. virgines
 in totis virilibus dandis observari solet.

Rapi simulatur virgo ex gremio matris: aut, si ea non est, ex proxima necessitudine, cum ad virum traditur*, quod videlicet ea res feliciter Romulo cessit. Rapi solet fax, qua praeucente nova nupta deducta est ab utrisque** amicis, ne aut uxor
 * f. utriusque
 † f. alterutrum
 eam sub lecto viri ea nocte ponat, aut vir in sepulcro comburendam curet, quo utroque mors propinqua alterius utrius† captari putatur. Ritus est mos comprobatus in administrandis sacrificiis. Receptus mos est, quem sua sponte civitas alienum adscivit. Religiosi dicuntur, qui faciendarum, praetermittendarumque rerum divinarum secundum morem civitatis delectum habent, nec se superstitionibus implicant. Renovativum fulgur vocatur, cum ex aliquo fulgure functio fieri coepit, si factum est simile fulgur, quod idem significet. Referral diem predictam, id est anteferral, religiosum est, ut ait Veranius in eo, qui est auspiciorum de comitiis, idque exemplo comprobatur L. Iuli et P. Licini Censorum, qui id fecerunt sine ullo decreto Augurum, et ob id lustrum parum felix fuerit. Regalia exta appellantur, quae potentibus insperatum honorem pollicentur: privatis et humilioribus, hereditates; filio familiae, dominationem. Respicere autem* in auspiciando, unde quis avem prospexit, cum eodem revertitur. Religiosum ac sacrum est, ut templa omnia, atque aedes, quae etiam sacrae dicuntur. ad* quod per se religiosum est, || non utique sacrum est, ut sepulcra, [98] quod ea non sacra, sed religiosa sunt.

Solitaurlia. *Urs.* — 1) *Respublicas.*] Cicero in Bruto; C. Gracchum tuas gentilis Brute M. Pennus agitavit in Tribunatis paulum aetate antecedens.

Urs. — 2) *Recipie.*] In exemplari est, *Recipiem.* *Urs.* Nimirum hoc retinendum esse haud dubium est. — 3) *Rustica.*] Varro lib. 5. de Ling. Lat. Vi-

Reus, cum pro utroque ponatur, ut ait Sinius in eo, quem de reo inscribit, et cum dicit pro se, aut cum contra te agit, iuramento tuo uti potest. Roscii vulgo appellari solent, in omni arte ita perfecti, ut Roscius comedus in arte sua perfectus fuerit, cui nihil deesset ad perfectionem, ut libro I. de oratore ait Cicero. Rustica³ Vinalia mense Augusto, ut est in Fastis, Veneri fiebant, quod eodem illo die aedis ei deae consecrata est, iumenta quoque et olitores ab opere cessant, quia omnes horti in tutela Veneris esse dicuntur.

Raucos appellatos esse ait Verrius videri ab ariditate, sive a similitudine quadam spicarum aristae. in spicis namque flava frumenta rava appellari idem Verrius docet. Rica est vestimentum quadratum, fimbriatum, purpureum, quo Flaminiacae pro palliolo mitrave utebantur, ut Verrius existimat. Titinius: Rica ex lana sucida, alba vestitus. Alii dicunt, pallium esse triplex, quod conficiant virgines ingenuae; patrimae, matrimae, quod caeruleo colore infectum lavetur aqua pura. Alii, quo Flaminiacae cingat pileum. Respici avis tunc dicebatur, cum peracto sacrificio, quasi finis impetratus esset, et quasi forent comitia perfecta, sumi tunc reum iubebant sacerdotes suo more, aliisque peractis iuxta consuetudinem luci, in quo sacra faciebant, reo a calatoribus ingeniculato, atque ita inclinato vinum in caput infundebant solemniter cum precatione. Remisso exercitu, simul etiam || Augur, quo con- [99] sul in bello usus est in auspicando, discedere una iubetur, quod tunc illo discedente certum est, exercitum etiam esse remissum, ut cum opus sit, tunc si velit, discedere possit. nam Consules, et Censores non in perpetuum Auguribus praesentibus utuntur, ut ait Ap. Pulcher, sed tantum in auspicio, quas postea dimittat is, a quo lege se- * f. quos cures habitae sunt prius; quem et priorem esse ait Antistius Labeo quique eadem quoque lege significari, ut prior sit in auspicando dicitur, ut ait idem Labeo in libro de officio Auguris. Potest autem Augur id et in consilio facere; vel in alio, quo selet loco; pullisque pulstem edentibus solistinum facit auspicium. potest etiam si velit, intra pomoerium. sin autem, in templo consistit. Repertum dicitur idem quod amissum recipere, quasi repartum et reparatum. Rictus, rixae, rixosae, ringitur dici videntur, quia in diversum rumpantur, contrariaque sint recto, quod vocabulum a regendo, ut commodius deductum videatur, dictum videri potest.*

Sesopia in Augurali et Saliari carmine appellantur, quae alias csopia pro sedilibus dicere habemus nunc adhuc in consuetudine. Susque deque frequens est, pro plus minusve. significat autem id quod antiqui usque dicere soliti erant. Sonivio significat in carmine Saliari et Augurali, sonanti.

Sine sacris hereditas in proverbio dici solet, cum aliquid obvenit sine ulla incommodi a || ppendice: quod olim sacra non solum publica curiosissime [100] administrabant, sed etiam privata. relictusque heres sic pecuniae, etiam sacrorum erat; * f. sicut ut ea diligentissime administrare esset necessarium. Suppurn⁴ antiqui dicebant, quem nunc supinum dicimus ex Graeco, videlicet pro adspiratione ponentes litteram, ut cum*

nalia Rustica dicuntur a. d. XII. Kal. Sept. quod lib. 9. cap. 4. Plutarch. Problem. Urs. — 4) tum Veneri dedicata aedes, et horti eius tutelae Suppum.] Suppum, iactum quendam in tesseriis assignantur, ac tum sunt feriatii olitores. Plinius vocari tradit Isidorus lib. 18. cap. 65.

idem hylas dicunt, et nos silvas. item ἕξ sex. et ἑπτὰ, septem. eius vocabuli meminit etiam Lucilius:

* f. suggeris Si vero das, quod rogat, et si suggeri* suppus.

Sempronia horrea, qui locus dicitur, in eo fuerunt lege Gracchi, ad custodiam frumenti publici.

* f. ludionis Statua est ludi* eius, qui quondam fulmine ictus in Circo, sepultus est in Ianiculo. cuius ossa postea ex prodigiis, oraculorumque responsis Senatus decreto intra urbem relata in Volcanali, quod est supra Comitium, obruta sunt; superque ea columna,

* f. A. ab cum ipsius effigie, posita est. Servilius lacus appellabatur* eo, qui eum faciendum curaverat in principio vici Iugari continens basilicae Iuliae, in quo loco fuit effigies hydrae posita a M. Agrippa. Sonticum morbum in XII. significare ait Aelius Stilo certum cum iusta causa, quem non nulli putant esse, qui noccat, quod sontes significat nocentes. Naevius ait:

Stonticam esse oportet causam, quam ob rem perdas mulierem.

Sacram viam quidam appellatam esse existimant, quod in ea foedus ictum sit inter Romulum ac Tatium. quidam, quod eo itinere utantur sacerdotes idulium sacrorum conficiendorum causa. itaque ne catenus || quidem, ut vulgus opinatur, sacra ap- [101] pellanda est a regia ad domum Regis sacrificuli, sed etiam a Regis domo ad sacellum

* f. nec ita Streniae, et rursus a regia usque in arcem. nec* appellari debere ait Verrius, sed dis-iuncte, ut ceteras vias Flaminiam, Appiam, Latinam. Ut ne Novamviam quidem, sed Novam viam. Scita plebei appellantur ea, quae pleps suo suffragio sine patribus iussit, plebeio magistratu rogante. Solitaurilia hostiarum trium diversi generis immolationem significant, tauri, arietis, verris, quod omnes eae solidi, integrique sint corporis;

* f. contrari contra aci* . . . verbices** maiales qui † quia sollum Osce totum et solidum significat. unde tela quaedam soliferrea †† vocantur tota ferrea, et homo bonarum artium sollers;

† f. maiales- et quae nulla parte laxata, cavaque sunt, solida nominantur. atque harum hostiarum que omnia inviolati sunt tauri, quae pars scilicet creditur* in castratione. Sunt quidem qui †† f. solli- portent**, ex tribus hostiis praecipue nomen inclusum cum solido tauri, quod amplissima sit earum. quidam dixerunt omnium trium vocabula confixa † suis, ovis, tauri adfessisse

* f. caeditur id, quod uno modo appellarentur universae, quod si †† a sollo et tauris earum hostiarum ductum est nomen; antiquae consuetudinis* per unum L enuntiari non est mirum, †† f. sc. i. scilicet quia nulla tunc geminabatur littera in scribendo. quam consuetudinem Ennius mutavisse

* f. antiqua fertur, ut pote Graecus Graeco more usus, quod illi aequae scribentes, ac legentes du- consuetu- dine

PLICABANT || mutas semivocales, et liquidas. Secordiam quidam pro ignavia [102] posuerunt. M. Cato pro stultitia posuit, Originum lib. VII. cum ait

. ob immensam timiditatem, ac secordiam causa erat, ne quid negotii publici, vel privati gereretur. compositum autem videtur ex se, quod est sine, et corde.

1) Quod sit Ven. Scal. incluso, quod sequitur, est. Sed Quod si verissimum est. — 2) Publicium.] Sublicae dicuntur a Festo Volscorum lingua, quae Sublicae ab aliis appellantur. Vitruvius lib. 3. cap. 3. Sublicaeque machinis adigan-

tur. Glossar. sublicae, κατὰ πηγες ὁ ἐν ποταμῷ τὴν γέφυραν υποβατάζοντες. Sed sublicibus cavatis dixisse videtur Sallustius in lib. 4. histo. Urs. — 3) Suberies.] Isidorus lib. 17. cap. 7. Suberies arbor, ex qua validissimus cortex nata-

Semis semodius, *semuncia*: qua ratione ex Graeco trahuntur alia; quae, s litteram pro *aspiratione* eorum habent, ut *ἐντὰ septem, ἕλαι* silvae, sic ista ab eo, quod illi *ἤμισον* dicunt, *declinata* videntur.

Sublicium² pontem quidam putant appellatum esse a sublicibus, peculiari vocabulo Volscorum, quae sunt ligna in latitudinem extensa, quae non aliter Formiani vocent, quam a nomine librorum: et quae ab aliis auctoribus sublices vocantur, quod sub eis aqua liquens laberetur, dictae. in qua opinione fuit qui et meminit Sublici pontis: et Naeuius, qui ait in belli Punici libro quam liquidum Sublicio tranat ponte amnem, et ali* tabulis qui adhuc nomen retinet Sallustius libro quarto *historiarum*: ne inrumiendi pontis Sublici sublicibus cavata essent.

Supervacaneum: ut videtur, secludit Verrius ab vacuo, quod || va- [103] cum quidem dicatur id tantummodo, quod sufficiat, satisque sit familiae: quod autem supersit, supervacaneum id dicitur.

Strufertarios appellabant antiqui, ut ait, homines conductos mercede, qui ad arbores fulguritas piacularium commissarum causa, sacrificia quaedam struae* et ferto sollempnibus verbis faciunt:

PRECOR TE IUPPITER UTI MIHI VOLENS PROPITIUS SIES, quod et nullo etiam febat adhibito strufertario.

Suberies³, arboris genus, ex qua cortex natatorius detrahitur. Lucilius ti hibernaculi. Silicernium⁴ dicitur caena funebris, quam alio nomine exsequium scriptores vocant. sed et Verrius existimant silicernium dici, quod nos farcimen dicimus, quo fletum* familia purgabatur: quia cuius nomine ea res instituebatur, is iam silentium cerneret. Caecilius Obolostate:

Credidi silicernium eius messe⁵ esurum.

Sudum Verrius ait significare subudum. sed auctorum omnium fere exempla volunt, ut sudus sicum significet. sudum enim quasi seudum, id est, sine udo, ut securus, sine cura dictum est.

Sublesta, antiqui dicebant infirma, et tenuia. Plautus in Persa:

Ad || paupertatem si immigrant infamae, gravior paupertas [104]

fit, fides sublestior,

id est, infirmior. Idem in Nervolaria, vinum, ait sublestissimum, quia infirmos faciat vel corpore, vel animo.

Satur, et vir, et caro non habent⁶ Supellectilis recto casu et senis, ratione dicebantur, quae nunc contraria videntur esse finitioni portionis*: quia^{f. portionis} omnia vocabula, X littera finita, per declinationes obliquorum casuum syllabam acci-

torius extrahitur. Vide in *Suber. Urs. Hibernacul* . . om. ultima litt. i, Ven. Sc. — 4) *Silicernium*.] Placidus in Glossis. Silicernium, Exsequium. Varro Melesgris apud Nonium Funus exsequiati laute ad sepulchrum antiquo more silicernium confecimus. *Urs.* — 5) *Me es-* se Ven. Scal. — 6) Marg. Ven. et Scal. addit: *obliqua*.

*f. alia com-
plura piunt. haec autem duo desciverunt ab ea, ut alta compium*, quae non ideo infirmare debent praecipuum.

Scurrae vocabulum Verrius ineptissime aut ex Graeco tractum ait, quod est schypoazain¹, aut a sequendo, cui magis adsentitur, quod et tenuiores fortunae homines, et ceteri alioqui, qui honoris gratia prosequerentur quempiam, non antecedere, sed sequi sint soliti. quia videlicet dicat Lucilius:

Cornelius P. noster Scipiadas dicto, tempusque intorquet in ipsum oti, et deliciis, luci effictae, atque cinaedo.

et sectatori adeo ipsi suo, quo rectius dicas.

Ibat forte domum, sequimur multi, atque frequentes.

cum secutos videri velit, ob eorum iurgia, non ob adsuetum officium. ||

Secus, Valgius putat ex Graeco, quod est, ἐνάς dictum. absurde scilicet [105] cet. significat enim aperte aliter, exemplis omnium fere, qui eam vocem usurpant. Sti-

f. id. quod pem esse nummum signatum, testimonio est et de eo quae datur stipendium militi, et cum spondetur pecunia, quod stipulari dicitur. Sobrinus est, ut ait Gallius Aelius patris mei consobrini filius, et matris meae consobrinae filius. femina iisdem de causis

f. sobriuo appellat fratrem, et fratrem patrualem, et consobrinum, et propius consobrinum, et sobrina. iisdem gradus in sobrina quoque sunt. Sororium tigillum appellatur hac de

f. Metii Saffetii causa. ex conventionem Tulli Hostili regis, et Metti Fufitii ducis Albanorum, Trigemini

f. Curiatii Horatii, et Curatii cum dimicassent, ut victores sequeretur imperium, et Horatius noster exsuperasset, victorque domum reverteretur, obvia soror, cognita morte sponsi, sui fratris manu occisi, aversata est eius osculum, quo nomine Horatius interfecit eam. et

f. sceleris quamquam a patre absolutus sceleri erat, accusatus tamen parricidi apud Duumviros, damnatusque provocavit ad populum cuius iudicio victor, duo tigilla tertio superiecto,

quae pater eius constituerat, velut sub iugum missus subit, consecratisque ibi aris Iunoni Sororiae, et Iano Curiatio, liberatus omni noxia sceleris est auguriis adprobantibus. ex

f. Sororiare quo sororium id tigillum est appellatum. Sororiae mammae dicuntur puellarum, cum primum tumescunt, ut fraterculare puerorum. Plautus in || Fribolaria. tunc [106]

sororiabant papillae primulum, sed illud volui dicere, fraterculabant. quid opus est verbis multis. Surregit et sortus antiqui ponebant pro surrexit, et eius participio, quasi sit surrectus, quibus L. Livillus frequenter usus est.

f. Dei Sors et patrimonium significat, unde consortes dicimus; et Deis responsum; et quod cuique accidit in sortiendo. Soracum dicitur, quo ornamenta portantur scaenico-

rum. Plautus in Persa:

librorum iccillum plenum soracum habeo.

Sobrium vicum dictum putant Cloatius et Aelius, quod in eo nullus tabernae locus neque cauponae fuerit. alii, quod in eo Mercurio non lacte, sed vino solitum

1) σκυροάζειν Ven. σκυροάζειν Scal. Fortasse leg. σικράζειν. — 2) Graecum vocabulum ab Ursino appositum videtur. Deest enim in Ven. Scal. — 3) Surum. Vide supra in Crebrisuro. — 4) Scyrium.] Quantum in his tenebris videre possumus, agebat hic Festus

de philosopho quodam, qui natione Syrus cum esset, ne eo nomine male audiret, ut Syri, Varro, sive alius Scyrium illum dixerat, huc enim pertinent Graeca verba σκύριον, καὶ οὐκ ἐστὶ σύριον. De eo autem compositum librum, ea de causa σκύριον inscriptum esse. Quaerendum phi-

sit supplicari. Sonivium tripodium, ut ait Appius Pulcher, quod sonet, cum pullo excidit plus, quadrupedive ex ore. Sons, nocens, ut ex contrario insons, innocens. *f. puls, Sodalis quidam dictos putant, quod una sederent, essentque alii quod ex suo dapibus vesci soliti sint. alii, quod inter se invicem suaderent, quod utile esset. eosdem, quod cocant crebro, congre* vocari a Gracco vocabulo, quod est γέγραυα².*

*f. congeras

Sodes, si audes, uti sis, pro si vis, et illico pro in loco. Terentius in *Andria*:

Dic sodes, quis heri Chrysidem habuit.

Surum³ dicebant, ex quo per demi || nutionem surculus factum est. [107]

Plautus in . . . surum non est tibi. surum dicebant palum item: nam quia saepicbatur Circus surculis, longum deligebant surum, tum poliebant ascia . . .

. . . aut asulae . . . Ennius:

unus surus surum ferre, tamen defendere possent.

Suremit, sumpsit:

inque manum surcmit hastam.

*Iden surempsit, usurpavit, pro puerum sustulerit. Surium . . . cum dixit: qui ita appellatus est, quod cum in Academia et Lycio nobilissimos inter excelleret, atque ob eam causam, praestantissimus semper habitus fuisset: instituit, cum disputaretur, ut prius sumeretur is, qui esset ipso dignior. unde . . . οὐχότιον καὶ οὐχέτι οὐχόν, illum nominavit. quod si monitus esset, disputantem non nunquam refellebat Socratem. quas . . . coniecerat in librum a se scriptum. quem inscripserat Scyrium⁴ ob eum, cuius gratia id appellaverat opus. Summussi⁵ dicebantur murmuratores. Naevius, odi, inquit Summussos, proinde aperte dice quid sit, quod times. Ennius in sexto *Annalium*: Quintus in occulto mussabat; et Accius in *Andromacha*: dice iam mater non est: nam* mussare sine. Caecilius*

*f. iam

*f. Anagnorizomene

quod potes, sile, cela, occulta, tege, tace, mussa, mane. [108]

Sum, pro eum usus est Ennius lib. I:

At tu non ut sum summa* servare decet rem.

*f. summam

et lib. II:

At se se sum quae dederat in luminis oras.

Sollo Osce dicitur id, quod nos totum vocamus. Lucilius:

suasa* quoque omnino dirimit, non sollo** dupondi,

*f. vasa

**f. solla

id est non tota. item Livius: Sollicuria, in omni re curiora †. et solliferreum genus † f. curiosa

teli, totum ferreum. Sollers etiam in omni re prudens; et solemne, quod omnibus annis

praestari debet. Solia †† appellantur sedilia, in quibus non plures singulis possint se †† f. Solia

dere, ideoque solia⁶ sternere dicuntur, qui sollisternium habent, et solaria vocantur Babylonica, quibus eadem sternuntur. quae, ut ait Verrius, omnia ducta sunt solo*. alvei † f. a sollo.

Iosphi nomen, vel potius historia. *Urs.* — 5) *Summussi.*] Servius in fragmentis apud me addit Ennii exemplum ex lib. 17. in quo mussare, pro tacere positum sit: Non possunt mussare boni, qui facta labore, nixi militiam peperere. item pro dubitare: Mussat rex

ipse Latinus, Quos generos vocet. item pro murmurare in lib. 10: Spectabat virtutem legionis, sive spectans si mussaret, quae denique causa pugnandi fieret, aut duri laboris. Sed Ennii versus non vacant mendo. *Urs.* — 6) *Solia* Pr. *solla* Ven. Sc.

* f. lavandi quoque cavandi* gratia instituti, quo singuli descendunt, sola dicuntur. quae ascenden-
 * f. a se- do* potius dicta videntur, quam a solo**. Sollistimum Ap. Pulcher in Auguralis
 dendo disciplinae lib. I. ait esse tripodium, quod aut† excidit ex eo, quod illa fert. saxumve
 **f. sollo. solidum; aut¹ arbos viviradix ruit, quae nec prae vitio, humani†† caedanturve, iacian-
 ††f. avi- turve, pellanturve. Solum, terram. Ennius lib. III:

Tarquinio dedit imperium || simul et sola regni.

[109]

* f. alibi. et alibi*:

Sed sola terrarum postquam permensa parumper.

Solea, ut ait Verrius, est non solum ea, quae solo pedis subicitur, sed etiam pro ma-
 * f. robusta, teria robustea*, super quam paries craticius exfruitur. Solox, lana crassa, et pecus,

* f. Barbato. quod passim pascitur non tectum. Titinius in Barrato*:

Ego ab lana soloci ad purpuram data.

et Lucilius:

* f. Pasceali. Pastali* pecore, ac montano, hirtio, atque soloce.

Sos pro eos antiqui dicebant, ut Ennius lib. I.:

Constitit inde loci propter sos dea diarum².

lib. III.:

Circum sosque sunt magnae gentes opulentae.

lib. VII.:

Dum censeat terrere minis, hortanturve sos.

lib. XI.:

Contendunt Graios Graecos memorare solent sos.

interdum pro suos ponebant, ut cum per dativum casum idem Ennius effert:

Postquam lumina sis oculis bonus Ancus reliquit.

Sultis, si voltis. Plautus in Frivolaria:

Sequimini me hac, sultis, legiones omnes lavernae.

et in Rudente:

Curate haec, sultis, magna diligentia.

M. Cato pro L. Caesetio: Audite, sultis, milites, si quis vestrum in bello su-
 perferuerit, si quis non invenerit pecuniam, egebit.

Solari sine praepositione dixisse antiquos testis est Pacuvius, cum ait:

Solatur, auxiliatur, hortaturque me.

Uterque in marg. notavit, in vet. Cod. esse so-
 liar. — 1) Fortasse leg. aut si arbos. — 2) Dia
 dearum corr. in marg. Ven. Scal. — 3) Sol-
 latum.] In exemplari est, *arquato*, ut videtur
 ictericus dixisse arquatos a colore auri, qui a ru-
 sticis dicuntur solati a colore Solis. nam illud
 . . . *rigine*, aurigine plane est. *Urs.* — 4)
Sospes.] In editione Augustiniana hoc fragmentum
 adeo luxatum est, ut suus ex eo sensus elici non
 possit. Ennii exemplum quod est primo loco po-

situm, respicere videtur ad titulum, quo Caesar
 usus est, qui in argenteis denariis PARENS PA-
 TRIAE dicitur. quod autem secundo loco hemi-
 stichium ponitur, id Paulus paene suppediavit,
 cum inquit: Videtur tamen Ennius etc. Accii
 versus videtur ex illo Homeri translatus: εὖδ'
 οἴκασ' ἰκίσθαι. *Urs.* — 5) *Succrotilla.*] Vide in
Todi, et in *Crocotilum*. Varro lib. 6. de Ling.
 Lat. cum *crocotillis* legit, ut hic quoque pro *to-*
dillis videatur fortasse scribendum *crocotillis crus-*

Solatum³ genus morbi maxime a rusticantibus dicitur, cuius meminit || etiam Afranius in arquato meleri, cuius nomen [110] ab autigine*. Solipunga genus bestiolae maleficae, quod acrius, concitatiusque fit *f. aurigine fervore solis, a quo nomen traxit. Sospes⁴ significat apud omnes ferre* auctores *f. fere saluum; Afranius in epistola: Di te sospitem servent tuis. Vergil. lib. VIII. Aeneid.: Maxime Teucrorum ductor, quo sospite numquam. Ennius in parentem et patriae di servate sospitem. Accius in si rite ad patriam sospes pervenisset. Ennius videtur servatorem significare, cum dixit: Quo sospite liber. caeterum sospitare, Ferrus ait esse bona spe afficere, aut bonam spem non fallere. Succrotilla⁵ tenuis dicebatur, et alta vox. Titinius in Feminea fabulare succrotilla vocula. Afranius in epistola: loquebatur succrotilla voce serio. Plautus in describendis mulierum cruribus gracilibus in Syro: Cum extortis talis, cum sodellis* cru- *f. todellis sculis; belle quae non pedibus irent. Sucula est machinae genus terctis materiae, et foratae, ac crassae, quam ut uber scrofae porci circumstante sic, versantisque ductario fune volunt*. eodem nomine stellas ruinqe** dicunt, quas aliter || ap- [111] *f. volvunt **f. quinque pellarunt a pluvia hyadas. Graeci *vádas*. nostri, existimantes a subis dici, modo laline loquenti, dixerint† eas Suculas⁶. Succingulum appellabant antiqui balteum. †f. loquendi, dixerunt. Plautus: Ab Hippolyta succingulum Herculis †† aequae magno neutiquam ††f. Hercules. abstulit periculo. Succerdae stercus suillum dicebatur us. simus succerdae. Titinius: Quid habes, nisi unam arcam sine clavi, eo condendis succerdas. alio nomine succerda dicitur opicerda homo opicerda hominem, quem Sol in opicerdis aspicit. Suburanam⁷ tribum antea succisanam* per c appellabant ex nomine regionis; nam partem imam illam quoque tradunt fuisse succisanam dictam. Ferrus autem ait se miratum esse, cur non a nomine pagi Succisani, in quo milites exercebantur.

Succidanea⁸ hostia appellatur, quae secundo loco caedebatur, quod quasi succederetur, dicta. quidam a succedendo, non a succidendo dictam putant. Sugillatum dici existimant ex Graeco vocabulo, quod ea pars quae est sub collo, *σύλλογ* ab iis dicitur. Sycophantas quidam ex hac causa dictos putant. Atticos quondam* *f. quosdam iuvenes solitos aiunt in hortos quorundam irrumpere, ficosque deligere, quam ob causam lege factum* || qui id fecisset, capite** esset ei. quam poenam qui persequerentur ob parvula detrimenta, sycophantas appellatos. Sulci⁹ appellantur, qua aratrum

culis. Urs. — 6) Suculas.] Hic quoque locus in editione Augustiniana male nimis est acceptus. nos ad fidem exemplaris edidimus, et ex corrupta voce *ruinqe*, fecimus *quinque*. et pro *loquenti*, emendavimus *loquendi*. quae scribendi consuetudo invenitur cum in veteribus monumentis, tum in hoc ipso fragmento persaepe; in quo set pro *sed*: adque pro atque, quodannis pro quotannis, et alia huiusmodi reperiuntur infinita. Urs. — 7) Suburanam.] Vide in Suburam. Urs. —

8) Succidanea.] Agellius lib. 4. cap. 7. Succidanae hostiae, quasi succedanae appellatae, quoniam si primis hostiis litatum non erat, aliae post easdem ductae hostiae caedebantur, quae prioribus iam caesis, luendi piaculi gratia subdebantur, et succidebantur. ob id succidanae nominatae, littera i scilicet tractum pronuntiata. Festus priore loco Agellii opinionem ponit. posteriore aliorum refert sententiam. Urs. — 9) Sulci.] Vide num melius sit dictum, pro eo

ducitur, vel sationis faciendae causa, vel urbis condendae. vel fossura rectis lateribus, ubi arbores serantur. fulmen quoque, qua eius vestigium, similiter appellatur, quod vocabulum quidam ex Graeco fictum, quia illi dicant *ὄλκόν*.

Suasum¹, colos appellatur, qui fit ex stillicidio fumoso in vestimento albo.

Plautus:

Quia tibi suaso infecisti propudiosa pallulam.

quidam autem legunt in suaso. nec desunt, qui dicant, omnem colorem, qui fiat inficiendo, suasum vocari, quod quasi persuadetur* in alium ex albo transire.

* f. persuadetur

Saltum Gallus Aelius lib. II. significacionum, quae ad ius pertinent, ita definit:

Saltus est, ubi silvae et pastiones sunt, quarum causa casae quoque si qua particula in eo saltu pastorum aut custodum causa aratur; ea res non peremit nomen saltui, non magis, quam fundi, qui est in agro culto, et eius causa habet aedificium, si qua particula in eo habet silvam. Superescit, significat supererit. Ennius:

* f. Romae

Dum quidem unus homo Romanus* toga superescit.

* f. Accius

et Acer* in Chryppo:

Quin hinc* superescit, Spartam atque || Amyclas trado. [113]

* f. sedit.

sed per se super significat quidem supra, ut cum dicimus, super illum cedit*. verum ponitur etiam pro de. Graeca consuetudine, ut illi dicunt, *ὑπέρ*. Plautus in Milite glorioso:

Mea opera super hac vicina, quam ego nunc concilio tibi.

In Phasmate:

Ehe . . . tandem percipio, super rebus nostris loqui te.

Pacuvius in Medo:

qua super re interfectum esse Hippotem dixisti?

Cato contra Annium: Nemo antea fecit super tali re cum hoc magistratu utique rem. Afranius in Virgine: Alis* de rebus in qua coepisti super**. Super-

* f. Alis

** f. A re

cilium dicitur, quod supra cilium sit, id est integumentum oculi superius. Sub iugum mitti dicuntur hostes victi, ereptis omnibus armis, telisque, cum hastis defixis duabus in terra, tertiaque ad summum earum deligata; speciei am* iubentur subeuntes transire. Subices Ennius in Achille pro subiectis posuit, cum dixit:

* f. ipsi eam

Nubes per ego deum subices humidas,

inde* oritur imber sonitu saevo spiritu².

* f. unde

* f. A. praesentes

Superstitēs*, testes praesentes significat. cuius rei testimonium est, quod superstitibus praesentibus, ii, inter quos controversa est, vindicias sumere iubentur. Plautus in Artemone:

Nunc mihi licet quid vis loqui, nemo hic adest superstes.

* f. consuetudine

volgari quidem consue || tudinem* ponitur pro iis, qui satis superque sint. super- [114]

quod est in exemplari, *fictum*. *Urs.* — 1) *Suasum*.] Scribendum fortasse *persuadetur*, pro *persuadetur*. nam in epitoma manuscripta est, *persuadentur*, ut ibi quoque *persuadetur* fuisse scriptum appareat. *Urs.* — 2) *Superstitēs*.] Ser-

vius in lib. 3. Aen. Suis utrisque superstitibus i. praesentibus, vide supra in *Pube praesente*. *Urs.* — 3) *Supernata*.] Poitianus in *Miscellaneis* cap. 73. Festi scripturam agnoscit, et *supernata* exscripsit. ut mirer Antonium Augustinum

stiles etiam liberi parentibus dicuntur . . . quamobrem progredi cuperem ulterius vivendo, quamquam omnes superstites mihi velim. Supervaganea avis vocatur ab Auguribus, quae ex summo cacumine vocem emisit, quia quasi in altissimis, superque omnia vagatur, appellata. Supercilia in Iunonis tutela putabant, in qua dicuntur mulieres etiam, quod iis protegantur oculi, per quos luce fruimur, quam tribuat Iuno. Unde ipsa dea lucina quoque dicta videtur. Supernati³ dicuntur, quibus femina sunt succisa in modum suillarum pernarum. Ennius in Annalibus:

is^{} pernas succidit iniqua superbia Poeni.*

^{*} f. His

et Catullus ad Coloniā: in fossa Ligari iacet supernata securi. Suppremmum² modo significat summum, ut cum dicit pater suppreme belli, et armorum Mavors potens. Plautus: *Me certe suppremmum habuisti semper in rebus tuis.* alias extremum significat, ut in legib. XII: *Solis occasus supprema tempestas esto suppremo crimine nece tuo. Unde dicimus ab illo sepeliri die suppremo et quasi suppremo lugentes tempora voltu.* Cato de dolentis numquam cuiquam reo apud Praeto||rem denegasse suppremam advoca- [115] tionem. alias pro maximo, cum duas oves, et triginta boves suppremam multam dicerent. Subsidiū⁵ dicebatur quando milites subsidebant in extrema acie, labentique aciei succurrebant. quod genus militum constabat ex iis, qui emeruerant stipendia; locum tamen retinebant in exercitu. quae erat tertia acies Triariorum, ut Plautus in Fivolaria:

agite nunc, subsidite omnes, quasi solent triario^{}.*

^{*} f. triarii.

simili modo dicti praesidiarii, ante eos collocati qui erant, aut in alio loco praepositi. Subsolanæ quae sunt solo res appellantur; nec ad unius nomen rei solum conferunt; subsolanæ enim dicuntur qui infimum solum colunt: ut qui in terram, supersolanæ. dicitur inde solidum, imum solum; rursus quo planta pedis innititur.

Subsilles⁶ sunt, quas aliter ipsilles^{} vocant lamellae necessariae sacris, quae ad rem divinam conferre dicuntur maxime, specie virum et mulierum. Substillum antiqui appellabant tempus ante pluviam, iam paene uvidum, (dum) et post pluviam, non persiccum, quod iam stillaret, aut nondum desisset^{*}. Subscudes ap-^{*} f. desisset. pellantur cuneratae^{*} tabellae, quibus tabulae inter se configuntur, quia quo eae immit-^{*} f. cuneatae tuntur, succiditur. Pacuvius in Niptris:*

Nec || ulla subscus cohibet compagem alvei.

[116]

Plautus in Atraba:

Terebratus multum sit, et subscudes addite.

Sub corona venire dicuntur, quia captivi coronati solent venire, ut ait Cato in eo, qui est de re militari: ut populus suus sua opera potius ob rem bene gestam

scripsisse, Politianum a Marullo irrisum, quod expernata, pro supernata apud Catullum reposuerit. *Urs.* — 4) *Supremum.*] *Belli potens* ab incerto poeta dictus Mars, ut Cypro potens Ve-

nus ab Horatio. *Urs.* — 5) *Subsidiū.*] Vide in *Praesidiū*; ex eo enim loco partem huius fragmenti restituimus, quae agit de praesidiariis. *Urs.* — 6) *Subsilles.*] vide in *Ipsulces.* *Urs.*

* f. veneat coronatus supplicatum eat, quam re male gesta coronatus veniat*. id au-
* f. ab ullo. tem signum est nihil praestari a populo*. quod etiam Plautus significat in Hortulo:

* f. veneat Praeco ibi adsit cum corona, cuique liceat veniat*. Sublimen¹ est
in altitudinem elatum, ut Ennius in Thyeste:

Aspice hoc sublime candens, quem vocant omnes Iovem.

Vergilius in Georgicis lib. I.:

* f. sublimis Hic vertex nobis semper sub*.

* f. A. Cato Sublimavit dixit* id est in altum extulit Originum lib. II: In maximum decus
atque in excelsissimam claritudinem sublimavit. id autem dicitur a limine
superiore, quia supra nos est. Succenturiare est explendae centuriae gratia sup-
plere, subicere. Plautus in Saturione:

Subcenturia centum, require, qui te defectet domi.

et Caecilium in Triumpho:

nunc meae militiae* astutia opus est subcenturia**.

* f. militiae
** f. subcen-
turiata. Subrumari dicuntur haedi, cum ad mannam admoventur, quia ea || his voca- [117]
* f. rumis bantur*, vel quia rumina trahunt lacte sugentes. Subulo Tusce tibicen dicitur. itaque
vocabatur, Ennius:

* f. adstabat Subulo quondam marinas propter adstrabat* plagas.

Suburam Verrius alio libro a pago Succusano dictam ait: hoc vero maxime probat
eorum auctoritate, qui aiunt, ita appellatam et regionem urbis, et tributum a stativo
praesidio, quod solum sit succurrere Exquiliis, infestantibus eam partem urbis Gavisinis.
indicioque esse, quod adhuc ea tribus per c litteram non b scribatur. Subverbustam²,
verbis* ustam significat Plautus cum ait:

ulcerosam, compeditam, subverbustam, sordidam.

* f. adulti, Suboles ab olescendo, id est crescendo, ut adolescentes quoque et adultae*, et indo-
les dicitur. Lucretius lib. V.:

Sive virum suboles, sive est muliebris origo.

Vergilius:

Cara deum suboles, magnum Iovis incrementum.

Subuculam Aelius Stilo et Cloatius iisdem fere verbis demonstrant vocari, quod diis
detur ex ablica* et oleo et melle. nam de tunicae genere notum est omnibus. Sub vos

* f. halica placō, in precibus fere cum dicitur, significat id, quod supplicio*, ut in legibus:

* f. suppli-
co, et endoque transque dato edendoque* plorato. Suffiscus dicebatur folliculus testicularum
arietinatorum, || qui celebris usus erat pro marsupio, forsitan dictus suffiscus a [118]
fisci similitudine. Subacti, molliti, alias compulsi et coacti. ut cum dicimus pecus sub
arbore subactum; alias victi. Supplicium a supplicii differt, ut usus arguit, quod

1) *Sublime* Ven. Scal. — 2) *Subverbustam*.] In margine scripsimus *verberibus* pro *veribus* nam Horatius dixit: *Uri virgīs. Urs.* — 3) *Supplicia*.] Sallust. in Jugurth.: Legatos cum suppliciis mittit. Soph. in Oedip. Tyr. *ἰατροῖς κλάδοισιν ἐξεστειμένους.* Isidorus lib. 5. cap. 27. Supplicium proprie dicitur, non quo quis puni-

tur, sed qui ita damnatur, ut bona eius conscerentur, et in publico redigantur. nam supplicia dicebantur supplicamenta, et supplicium dicitur, de cuius damnatione delibatur aliquid Deo. Et lib. 6. cap. 18. ex Serv. in lib. 1. Aen. Unde supplicia dicuntur supplicationes, quae fiebant de bonis passorum supplicia. sacrae enim res de re-

in usu sit, ut dicimus haec deorum, illud hominum: cum sumatur supplicium de aliquo, id est de poena agitur eius, qui iubetur caedi. Supplicia³ sunt, quae caduceatores portant; ea sumebantur ex verbena falici arbore, nec enim ex alia supplicia fas erat, quam de verbouis* sumi. Sinius Capito ait: cum civis necaretur, institutum fuisse, ut Semoniae res sacra feret vervece bidente, ut eo sacrificio poena salutis* civibus, caput ipsum damnati, patrimoniumque cui delibatum esset id fieret sacrum deo; indeque fuisse solitum, ut quia tunc in Forum supplicandi causa prodiret Rex sacrorum, ut id vocaretur supplicium. hoc vero semper elatum* a multis. quo exemplo docet supplicia dici supplicamenta. nunc fere supplicia, pro poenis dicuntur. Sufes⁴ dictus Poenorum magistratus, ut Osorum Mediasulicus. Calidius in oratione in Q. Cuccilium: Non ne vobis Iudices ignem et fumum prosequi et flamma videtur? Sinatus* censuit referentibus sufetes. Sub vitem⁵ hastas iacere || di- [119] f. Senatus citur veles, cum eas sub manu sursum mittit. Lucilius:*

*f. felici
*f. verbenis
*f. solutis
*f. saepe
relatum

*f. submitit

Ut veles bonus sub vitem qui subsit hastas.*

Sub vitem proeliari dicuntur milites, cum sub vinea militari pugnant. Lucilius:

Aequae prodire in altum, proeliari procul sub vite.

Sub vineam iacere dicuntur milites, cum adstantibus centurionibus, iacere coguntur sudes. Supparus, dicebatur puellare vestimentum lineum, quod et subucula appellabatur. Pomponius in Fullonia Velum omne quod ex lino est, dicitur supparum: puniceum vestimentum ita vocat Navi de bello Punico. Et in Nautis, vocat Neptuno vestem consecratam, supparam. ut nunc supparos appellamus vela lina iam* crucem expansa. Mulier videtur puella supparo induta, ut Afranius ait:*

*f. Naevius
*f. linea in

Puella non sum, supparo si induta sum.

*Supa*⁶, significat, iacit. unde dissipat, disiciit⁷, et obsipat, obicit. et insipat, insipit inicit far in olam*. Sutelae, dolosae astutiae, a similitudine suentium dictae sunt. Suspectus, est diversae significationis: a suspicor enim, et suspicio partim venit. itaque non mirum, si non una significatio dari potest. Sutrium quasi eant, utique in proverbium abiit ex hac causa. Gallico tumultu quondam edictum est le || giones Sutrii ut praesto essent cum cibo suo, quod usurpari coe- [120] ptum est in iis, qui suis rebus, opibusque officii id praestarent, quibus deberent. Plautus:*

*f. memine-
ris
*f. quos
†f. colax,
cum cibo
tum quoque
eos
††f. A. suo,

Sed facito dum merula per versus, quod** cantat colas*

cum suo cuique† facito veniant, quasi eant Sutrium.

Suo pte††, ipsius, ut meopte, meo ipsius, tuo pte, tuo ipsius. Suillum genus invisum Veneri prodiderunt poetae ob interfectum ab apro Adonim, quem diligebat Dea. quidam autem, quod immundissimi sint sues ex omni mansueto pecore, et ardentissimae libidinis.

bus execrandorum fiebant. Sinni Capitonis testimonium in fragmento apparet. reliqua ipsae nobis antiquitatis reliquiae suggererunt, a quibus de Rege sacrorum in Forum supplicandi causa prodeunte accepimus. Urs. — 4) Sufes.] Vide supra in *Maritavere*. Urs. — 5) *Sub vitem*.] Lucius in exemplari habet, *subsit*, ut nos edidi-

mus, non autem *subit*: pro quo Paulus *submisit*, in epitoma. Urs. — 6) *Supat*.] *Olam* pro *ollam* dicebant antiqui, ut *ole*, pro *alle*. nam semivocales, consonantes, et mutas non geminabant. Vide in *Solitavilla*. Urs. — 7) *Disiciit* Pr. Pro *insipat* exhibet marg. Ven. Sc. *insipit*.

ita, ut opprobrium mulieribus inde tractum sit, cum subare et subire dicuntur. Sus Minervam in proverbio est, ubi quis id docet alterum, cuius ipse inscius est. quam rem in medio, quod aiunt, positam Varro et Euhemerus ineptis mythis involvere maluerunt, quam simpliciter referre. Strues genera liborum sunt, digitorum coniunctorum non dissimilia, qui, superiecta panicula in transversum, continentur. Struices antiqui dicebant extrusiones omnium rerum. Plautus:

Cerialis caenas dat. ita mensas extruit,
tantas struices concinnat patinarias.

Et Livius:

quo Castalia, per struices saxeas lapsu accidit.

Struere¹, an || tiqui dicebant pro adicere, augere, unde industrios quoque. M. [121]

Cato: iure, lege, libertate, Rep. communiter uti oportet: gloria atque
* f. at honore, quomodo sibi quisque struxit. aut* in XII. quod est: si calvitur, pedemve struit: manum endo iacito. Alii putant significare retrorsus ire; alii in

* f. fugere aliam partem; alii fure*; alii gradum augere; alii minuere; ac² vix pedem pedi
* f. Ateius praeferit, otiose it, remoratur. Scoppus est, ut Adeius* Philologus existimat,

* f. στρόφιον quod Graece *στρόφιον** vocatur. et quod sacerdotes pro insigni habent in capite. quidam coronam esse dicunt, aut quod pro corona insigne in caput imponatur, quale sit stro-

* f. diem phium. itaque apud Faliscos idem* festum esse, qui vocetur Struppearia, quia coronati ambulent. et a Tusculanis, quod in pulvinari imponatur Castoris, struppum vocari. Struthem in mimis praecipue vocant obscenam partem virilem, a salacitate videlicet passeris, qui Graece struthos dicitur. Strenam vocamus, quae datur die religioso, om-

* f. tertium-
que nis boni gratia a numero, quo significatur alterum, initiumque* venturum similis commodi veluti trenam, praeposita s littera, ut in loco, et lite solebant antiqui. Strebula Umbri-
brico nomine Plautus appellat coxendices hosti || arum, quas Graeci *μηρία* dicunt, [122] quae in altaria imponi solebant, ut Plautus ait in *Frioolvia*: *Strebula* agnina tene
bulis. Stlata genus erat navigii, latum magis, quam altum, sic appellatum a latitudine, sed ea consuetudine, quae stlocum pro locum, et stlitem antiqui pro litem dicebant. Stlembus, gravis, tardus, sicut Lucilius . . .

* f. Stellio-
nem Apulidae pedibus stlembum dixit, cum refert equum pigrum et turdum. Stelionem* genus aiunt lacertae, quod Verrius dictum ait, quia virus stillet cibo, potius, quam quod

* f. alii alibi* a stellarum similitudine, quia varium est. Stipem³ dicebant pecuniam signalum, quod stiparctur: ideo stipulari dicitur is, qui interrogatus, spondet stipem, id est aes. Stipem⁴ in masculino genere antiqui usurparunt pro eo quod est, semina, metaphorice dicentes, poetae quae nunc in femineo proferunt genere. Livius: tradunt familias quorundam Romanorum, Troiano stirpe ante conditam Romam procreatas.

1) Struere.] Adicere pro adicere, antiqua scribendi consuetudine in exemplari exaratum est. Urs. — 2) Lege: Struit ac vix cet. — 3) Stipem.] Antiqua inscriptio in schedis apud me sic habet: IMP. CAESAR. DIVI F. AVGVSIVS. PONTIFEX. MAXIMVS. EX. STIPE. QVAM.

POPVLVS. ROMANVS. ANNO. NOVO. APSENTI. CONTVLIT. VOLKANO. Stipem scilicet, quam Glossarium interpretatur, *ἐλεημοσύνη*. Urs. — 4) Stipem.] Vide in *Nautiorum*. Charisius lib. 1. addit exemplum Pacuvii: Qui stirpem occidit meum. Urs. — 5) Stipes.] *Osti-*

Idem Livius: Ostrymon quendam memorant Graio stirpe extitisse. Ennius An-
nal.: nomine Pyrrhus uti memorant a stirpe supremo est,
revoca fratrem eodem stirpe prognatum, plaudite. quam Gallus Aelius sic
definit: Stirpest gentis propagatio, ut qui** a quoque est prognatus. stirpes autem ||* *f. stirpes est
per translationem dicitur ab stirpibus iis, quae sub inis arboribus nascuntur. [125] **f. quis
Stipatores appellabantur corporis custodes, quos antiqui latrones dicebant, i. mer-
cenarios; qui cum ferro velut circumdabant Regum corpora. Stipes⁵ justis terrae
defixus: Afranius in Porro honeste quam fecerit, qui stipite
hostium impulit, vostram imploro fidem, qui adestis eam* f. ostium*
silvam, et us in hostili in me lactu percussit latus, ut revolvo sti-*
pitem miles, qui iactu valido percussit parmam, nisi si stipitem ponere voluit pro telo,
vel hasta. Accius in Bacchis: Ecquem stipitem ubiegun, aut alneum* *f. abiegunum
 us. Ennius stipites abieguno* *f. abiegunos
 e stipitem interemit eum, qua stipitem ar-
ripit. Strittavum antiqui dicebant pro tritavo, qui est pater atavi, et ataviae; ut
stitem, pro lite. Strigores in Nelei carmine pro Strigosis positum invenitur, id est,
densarum virum haminibus. alias, strigores exerciti. Strigae appellatur ordines* f. homini-*
rum inter se continuatae collocatarum, a strigendo dictae. Strigas ut ait Ferrus*
Graeci symia⁶ appellant, quod maleficis mulieribus || nomen inditum est, quas [124] *f. conti-
 nuate
 volaticas etiam vocant. Itaque solent his verbis eas veluti avertere Graeci:

ΣΥΡΡΙΝΤΑ ΠΟΜΠΕΙΕΝ ΝΥΚΤΙΚΟΜΑΝ ΣΤΡΙΠΙΝΤΑΤΟΛΑΟΝ ΟΡΝΙΝ
 ΑΝΩΝΥΜΙΟΝ ΩΚΥΡΟΡΟΥΣ ΕΠΙ ΝΗΑΣ⁷.

Statuliber est, qui testamento certa conditione proposita iubetur esse liber, et si per heredem est*, qui minus statuliber praestare possit, quod praestare debet, nihilominus *f. stet.
 liber esse videtur. Status dies vocatur qui iudicii causa est constitutus cum peregrino. Eius enim generis ab antiquis hostes appellabantur, quod erant pari iure cum populo R. atque hostire ponebatur pro aequare. Plautus in Curculione:

Si status conductus cum hoste intercedit dies,
 tamen est eundem, quo imperant ingratis.

Stagnum quidam dici putant, quod in eo aqua perpetuo stet. alii, quod is locus a Graecis στανός* dicitur, quia bene contineat aquam. Satura⁸, et cibi genus ex variis *f. στεγνός
 rebus conditum est, et lex tis alis* legibus conferta. itaque in sanctione legum adscribitur: neve per Saturam abrogato, aut derogato. T. Annius Luscus in ea, (quam) quam dixit adversus Ti. Gracchum: Imperium quod plebes per Saturam dederat, id abrogatum est. et C. Laelius in ea, quam pro se dixit: Dein postero die, quasi per Saturam senten || tiis exqui- [125] *f. multis aliis

am sine nota aspirationis scribendum, licet in exemplari sit *hostium*, ut *hostreis* supra in *Scrumpi*, pro *ostreis*. *Urs.* — 6) σύρνια Ven. Scal. — 7) σύρρινα πόμπειεν νυκτικόμεαν στρινιατόλαον τόρνιν ανωνύμιον ωκυρόρους επί νηας. Ven. σύρ-

ρινα πόμπειεν νυκτικόμεαν στρίγγα τόλαον όρνιν ανωνύμιον ωκυρόρους επί νηας. Scal. — 8) Satura. In fragmento legis Serviliae sic est: EXTRA. QVAM. SEIQVIVD. IN. SATVRAM FERETVR. *Urs.*

sitis in deditionem accipitur. Statae Matris simulacrum in Foro colebatur, postquam id collastravit*, ne lapides igne corrumperentur, qui plurimus ibi fiebat nocturno tempore, magna pars populi in suos quique¹ vicos rettulerunt eius deae cultum. Stalagmium genus inaurium videtur significare Caecilius in Carine, cum ait:

Tum ex aure eius stalagmium domi habeo.

Stolidus, stultus. Ennius l. I.:

Nam vi depugnare² sues stolidi solidi* sunt.
et in Alexandro:

Hominem appellat, quia³ lascivi stolidi non intellegit.
et Caecilius in Hypobolimaeo:

Abi hinc tu stolide, illi* ut tibi sit pater?

et in Andronico*:

sed ego stolidus, gratulatum me oporteat*⁴ prius.

Stuprum pro turpitudine antiquos dixisse apparet in Nelei carmine:

foede, stupreque castigor cotidie.

et in Appi sententiis: qui animi . . . compotem esse, nequid fraudis, stuprique ferocia pariat. Naevius:

Se seque ii perire mavolunt ibidem, quam cum stupro redire ad suos popularis.

item:

Sin illos deserant fortissimos viros, magnum stuprum populo fieri pergentis*.

Stupam linum impolitum appellant Graeci Dorii. Stura flumen in agro Laurenti est, quod quidam || Asturam vocant. *Suber*⁵ arbor, ac suberies, qua natabant in [126]

thermi* thermi*. *Sterilem*⁶ mulierem appellabant, quam Graeci *στειραν* dicunt; quae non ci-

pit* semen genitale. *Seplasia*, aut *Seplasium*, ubi unguentum memorabatur pretiosum, Pomponius in Adelphis: *Di te perdant inferi Antipho, quia unde hoc un-*

guentum sit, quae ris; atqui lepidum unde unguentum, nisi ex *Seplasia*

est. *Stultorum feriae appellabantur Quirinalia, qui erat dies festus Qui primi**,

quod eo die *Quirino* sacrificant ii, qui solemnii die aut non potuerunt rem divinam

facere, aut ignoraverunt suorum fornacium sacrorum diem, commissumque piaculum

expiabant morae. atque quod suis non fecerant, quibus permittebatur feriis, sacrum

faciebant. Sanctum⁷ ait dici *Opilius Aurelius*, quod nec sacrum est, nec religiosum.

At *Aelius Stilo*, quod utrumque esse videatur, et sacrum scilicet, et religiosum.

perique autem, quod ei, qui id violavit, poena sit, multave sancita; se ponetur* pro

sacro tantum. Unde et sanctio dicta legum: sancta item et rogatio: qui* contionem

rogavit, *Tr. pl.* Sanqualis avis appellatur, quae in commentariis auguralibus assi-

1) quisque Ven. Sc. — 2) *Vidi pugnare* Ven. Sc. Sed in marg. testantur, V. C. exhibere: *vide pugnare*. — 3) *Quid in V. C. esse testantur* Ven. Sc. — 4) *Oportebat* marg. Ven. Sc. — 5) *Suber*.] Vide in *Suberies, Urs.* — 6) *Sterilem*.] Verbum *cipit*, quod est in exemplari potest ferri, si id maius, quam *concepit. Urs.* — 7) *San-* *ctum*.] Videndus Macrobius in Saturnalibus, unde haec suppleta sunt. *Urs.* — 8) *Saccomorus*.] *Isidorus* lib. 17. cap. 7. *Sycomorus*, ficus et morus sunt Graeca nomina. in vulgatis tamen *sicut*, pro *ficus* corrupte scriptum est. *Urs.* — 9) *Sacrum*.] Cato adversus Q. Minucium Thermanum citatur in hoc fragmento, ut ex eius reli-

* f. collastravit

* f. soliti

* f. illic

* f. Andro-

gyno-

* f. oportuit

* f. pergetis.

* f. thermis

* f. concipit

* f. Quirini,

* f. sed ponitur

* f. quique

fruga dicitur, quia in *Sangi dei* tutela est. *Saccomorum*⁸ *genus est* || ar- [127] *boris, quam dictam* Pomponius ait *ex fico, et mor**, quod *ficus ea sit et morus, unde* *f. moro, nomen per *moron et sycon* deductum est. *Lolem** dici ait, quod *solus sit. Eun-* *f. Solem dem modo *Solem, modo Apollinem* vocari. tu es *Apollo, ut est in carmine Saeculari. Sacrem*⁹ *porcum* dici ait *Ferrius*, ubi nam a *partu habetur purus, a qua re appellatum esse sacrem* dicit. ita id adiicit, quod *parum opus est*; omisit vocabuli *etymon. Plautus: Adolescens* quibus *hic preliis porci* veniunt *sacres sinceri?* nummum unum *en a me accipe, iube te plari** de mea *pecunia. et in Ru-* *f. piari. dente: *Sunt domi agni et porci sacres. Cato adversus Q. Minucium Thermum, post sacrem in sinu mactavit; ponitur aliquando pro hostia. Emilius: fuso sanguine sacrem. Sacrificium quod pro vis primis fiat, appellabatur ab antiquis sacrima: est autem, ut Aelius Stilo et Cloatius dicunt, mustum inditum in amphoram Liberalibus sacrificii causa, pro vis et vino, quae quasi sacra sunt, cum libero fit, ut praemetium, cum Cereri. Sacrificulus*¹⁰ *Rex appellatur, qui ea sacra, quae facere Reges suserant, facit. primus memoratur post reges exactos Scinius Bellutus. Sacella dicuntur loca Diis sacrata sine tec* || to. [128] *Sacrosanctum* dicitur, quod iure iurando interposito est institutum, si quis id violasset, ut morte poenas penderet. cuius generis sunt *TR. PL. Aedilesque eiusdem ordinis. quod adfirmat M. Cato* in ea, quam scripsit, *Aedilis plebis sacro sanctos esse.*

*Sacraetae*¹¹ *leges sunt, quibus sanctum est, qui quid adversus eas fecerit, sacer alicui deorum sicut* familia pecuniaque. sunt qui esse dicant sacratas, quas plebes* *f. sit cum iurata in monte *Sacro* sciverit.

Saelusa sacra dicebantur, quae *Graeci mysteria* appellant. *Scaena* ab aliis, a quibusdam *sacena* appellatur, dolabra pontificalis. *Sarissa* est hastae *Macedonicae* genus. *Sacer mons* appellatur *trans Anienem, paulo ultra tertium miliarium; quod eum plebes, cum recessisset a patribus, creatis TR. plebis, qui sibi essent auxilio, discedentes Iovi consecraverunt. At homo sacer is est, quem populus iudicavit ob maleficium, neque fas est eum immolari; sed, qui occidit, parricidii non damnatur. nam lege tribunicia prima cavetur: si quis eum, qui eo plebei scito sacer sit, occiderit; parricida ne sit, ex quo quisvis homo malus atque improbus sacer appellari solet. Gal||lus Aelius* ait *sacrum esse quocumque modo atque instituto civitatis conse-* [129] *cratum sit, sive aedis, sive ara, sive signum, sive locum*, sive pecunia, sive quid aliud* *f. locus quod *dis dedicatum atque consecratum sit: quod autem privati, suae religionis causa, aliquid earum rerum Deo dedicent, id Pontifices Romanos non existimare sacrum. at si qua sacra privata sncepta* sunt, quae ex instituto Pontificum stato die, aut certo loco** *f. suscepta facienda sint; ea sacra appellari, tamquam sacrificium. ille locus, ubi ea sacra privata facienda sunt, vix videtur sacer esse. Sacrani appellati sunt *Reate orti, qui ex Septi-*

quius apparet. *Plautus* manuscriptus in *Menech. habet synuri, ut fortasse ad Aristophanis* versus respexerit in *Acharn. Ἀλλὰ οὐδὲ θύσιμος ἔστιν αὐτῆ. Με. σαμάν. πᾶ δ' οὐχὶ θύσιμός ἐστιν. Δι. κέρχον οὐκ ἔχει. In exemplari plane est inc. ex quo fecimus *sanguine. Urs. — 10) Sacrificulus.*] *Opinor* extremis illis litteris, quae*

sunt in exemplari . . . *utus, indicari nomen Scini, qui dictus est Bellutus. fieri enim putest, ut Verrius non eos, quos Livius et Dionysius, qui Manium Papirium primum sacrificulum produnt, sed alios historicos fuerit secutus. Urs. — 11) Sacraetae.] Pro sicut scribendum, sit cum. Vide in *Publica pondera. Urs.**

montio Ligures, Siculosque exegerunt; nam vere sacro nati erant. Sagmina¹ vocantur verbenae, id est herbae purae, quia ex loco sancto arcebantur a Consule, Praetoreve, legatis proficiscentibus ad foedus faciendum, bellumque indicendum; vel a sanciendo, id

* f. A. Sea-est confirmando. Naevius*:

pos. atque
verbenas
sagmina
sumpservnt.

Ius sacratum Iovis iurandum sagmine.

Sagaces appellantur multi ac sollertis acuminis. Afranius in Brundisina:

Quis tam sagaci corde, atque ingenio unico.

Lucretius l. II.:

Nec minus haec animum || cognoscere posse sagacem. [130]

Sagacem etiam canem dixit invictus canis, sagax, validis viribus fretus. Saga quoque dicitur mulier perita sacrorum, et vir sapiens, producta prima syllaba, forsitan propter ambiguitatem evitandam. Sanates² quasi sa-

* f. Opilius aati appellati, id est, sanatae mentis. Sulpicius autem Rufus, Sanates, et Opillus* Aurelius existimant dici inferioris loci gentes, ut Tiburtes, et alios, qui cum populo Tiburte habitarent in agro Tiburti, id est peregrinos, inferiorisque loci gentes. itaque scriptum est in XII.:

Nexo, solutoque, forti, sanatique idem ius esto:

id est honorum, quod et peregrino, qui et inferiorum colomiarum, quae sunt deductae in Priscos Latinos, quas Priscus rex inegerit secundum mare, supra et infra Romam, in civitates Latinorum, eosque sanatis, propterea quod praeter opinionem eos paravisset, sanavissetque, et cum eis pacisci potuisset, nominavit; ut ait Cincius l. II. de officio iuriconsulti. ne Valerius quidem Messala in XII. explanatione id omisit, qui tamen

* f. inscribit. in eo libro quem de dietis involute inscribit*, fortis et sanatis duas gentes finitimas esse ait, || de quibus legem hanc scriptam esse, qua cautum, ut id ius manifesto, [131] quod populus R. haberent. neque alios, quam forctos, et sanates eam legem significare existimat, hoc intellecto. multi sunt, quibus quod alias placuit, displiceat postea; ideoque ait: sant forcti*, significare sanati insani.

* f. sanati facti, *Surpta³ vinca, putata; id est pura facta. virgulae enim relictiae inpedimento vitibus solent esse, quae ideo absconduntur, inde etiam sarmenta scriptores dici putant. sarpere enim antiqui pro purgare dicebant. Sarpte in Auguralibus pro integro ponitur; sane, sarptae audire videreque. ob quam causam opera publica, quae locantur, ut integra praestentur surtu tecta vocantur. etenim sarpere est integrum facere.*

Sarra dicebatur, quae nunc Epiros dicitur. Sardare, intelligere significat.

Naevius belli Punici libro Quod bruti nec satis sardare queunt. Sardi venales alius alio nequior: ex hoc natum proverbium videtur, quod ludis Capitolinis, qui fiunt a vicinis praetertatis auctio Velentium** fieri solet in qua novissimus quisque deterrimus producitur a praeccone seuex cum toga pa || retexta†, [132]*

* f. vicinias
** f. vicentium
† f. praetexta,
†† f. Etruscorum,

bullaque aurea, quo cultu reges soliti sunt esse E . . . corum††, qui Sardi appel-

1) Sagmina.] Versum Naevii, qui deest in exemplari, in margine addidimus ex Pauli epitoma. Cicero: o fides alma, apta pinnis, et ius iurandum Iovis. *Urs.* — 2) Sanates.] Videndus Festus in *Forctis*, et in *Sanates*. In *Marspedis*

autem simili modo dixit, ne Messala quidem Augur in explanatione auguriorum reperire se potuisse ait, quo hic, ne Valerius quidem Messala in XII. explanatione id omisit. Extrema verba huius fragmenti, quibus opinio Messalae refertur

lantur. quia Etrusca gens orta est Sardibus ex Lydia. Tyrrhenus enim inde profectus cum magna manu eorum, occupavit eam partem Italiae, quae nunc vocatur Etruria. At Simius Capito ait, Ti. Gracchum Consulem collegam P. Valeri Faltonis Sardiniam Corsicamque subegisse, nec praedae quicquam aliud, quam mancipia captum, quorum vilissima multitudo fuerit. Sarcito in XII. Ser. Sulpicius ait significare damnum solvito, praestato.

Sardanapalus rex Assyriorum fuit unicae luxuriae, inter mulieres, epulasque versatus semper, atque omni tempore. Sargus, piscis genus, qui in Aegypto mari fere nascitur. Lucilius:

Quem praeclarus helops, quem Aegypto sargus movebit.

Saturnia Italia, et mons, qui nunc est Capitolinus, Saturnius appellabatur, quod in tutela Saturni esse existimantur. Saturnii quoque dicebantur, qui castrum in imo clivo Capitolino incolebant, ubi ara dicata ei deo ante bellum Troianum videtur, quia apud eam supplicat apertis capitibus. nam Italici auctore Aenea velant ea || pita, quod is, [133] cum rem divinam faceret in littore Laurentis agri Veneri matri, ne ab Ulyxe cognitus interrumpet sacrificium, caput adoperuit, atque ita conspectum hostis evitavit. Saturno dies festus celebratur mense Decembri, quod eo aedis est dedicata: et is culturae agrorum praesidere videtur, quo etiam* falx est ei insigne. versus quoque antiquissimi, quibus Faunus fata cecinisse hominibus videtur, Saturnii appellantur. quibus et a Naevio bellum Punicum scriptum est et a multis aliis plura composita sunt; qui deus in saliaribus Saturnus* nominatur, videlicet a sationibus. Sas Verrius putat significare eas,*f. Satirius teste Ennio, qui dicat in l. I.:

Virgines nam sibi quisque domi Romanus habet sas.

cum suas magis videatur significare. sicuti eiusdem lib. III. fatendum est eam significari, cum ait:

Nec* quisquam philosophiam (quae doctrina** latina lingua non habet) sapientia quae perhibetur

*f. Neque
**f. philosophia(quam)
doctrinam

in somnis vidit prius, quam sam discere coepit.
idem cum ait sapsam pro ipsa; nec alia ponit in lib. XIII.:

Quo res sapsa loco se se ostentatque, iubetque.
et Pacuvius in Teucro:

Nam Teucrum regi sapsa res restabiliet*.

*f. Teucro
regnum
sapsa res
stabiliet.

Scaevam⁴ volgus quidem et in bona et in mala re vocat: cum aiunt || bo- [134] nam, et malam scaevum. at scriptores in mala ponere consueverunt, ut apud Graecos inveniuntur positum pro sinistro scaevum. usurpavit Hostius in belli Histrici libro sentit scaevum abit penitus Saperda⁵ genus pessimi piscis. sapientem etiam significat, cum ait Varro. Belli, festivi saperdae cum simus omnes.

de Forcibus et Sanatibus male in aliis editionibus accepta sunt. *Urs.* — 3) *Sarpia.*] Vide in *Sarpiantur.* *Urs.* — 4) *Scaevum.*] Plantus in *Pseudolo*: Bene praedatus ibo, bona scaeva est

mihī, vide Varronem 6. *Urs.* — 5) *Saperda.*] Varro Modio apud Nonium in *Saperdae*: Omnes videmur nobis esse belli; festivi, saperdae cum simus *σαρπῶλ.* *Urs.*

Sanderacam ait esse genus coloris, quod Graeci sandicem appellant. Nae-
 vius: merula sanderacino colore. Sabini quod volunt somniant, vetus
 proverbium esse, et inde manasse ait Sinius Capito, quod quotiescunque sacrificium
 proterviam fieret, hominem Sabinum at* illud adhibere solebant: nam his** promitte-
 bat se pro eis somniaturum. idemque postquam evigilasset, sacra facientibus narrabat
 omne quidquid in quiete vidisset, quod quidem esset ex sacrifici religione. Unde veni-
 disse videtur in proverbium: Sabinos solitos quod vellent somniare. sed quia propter
 aviditatem bibendi quaedam anus mulieres id somnium captabant, vulgatum est illud
 quoque: anus quod volt somniat. fere enim quod vigilantes animo volvimus, id dor-
 mientibus apparere solet. Sambuca organi dicitur genus, a quo Sambycistriae quo-
 que dicuntur. per similitudinem etiam eam machinam appellarunt, qua || urbes [135]
 expugnant; nam ut in organo chordae, sic in machina funes intenduntur. Samnitibus
 nomen factum a hastis, propter genus hastae, quod cavvia appellant Graeci. alii
 aiunt Sabinis vere sacro voto, hoc genus hominum extra fines eiectionum Comio Castro-
 nio duce occupasse collem, cui nomen Sannio, a quo Sannites. Salariam viam
 incipere ait a porta, quae nunc Collina a colle Quirindi dicitur. Salariam autem
 propterea appellabatur, quod impetratum fuerit, ut ea liceret a mari in Sabinos sa-
 lem portari.

Salacia dicta est quod salum ciet; antiquos autem ait eo vocabulo poetas
 pro aqua ipsa usos esse. Pacuvius in Hinc saevitiam Sala-
 ciae fugimus, laetique munere vescimur Cereris: post condor tha-
 lamo, nemo ut me tunc inde queat abducere mortalium saeptam cir-
 cum moero. Salutaris porta appellata est ab acde Salutis, quod ei proxima
 fuit. alii ob salutationes. Vocantur Megalesia qui nunc ludi, scaenicos olim dicebant,
 quos primum fecisse C. lium M. Popillium. M. F. Curules Aediles, me-
 moriae prodiderunt historici. solebant his prodire mimi in orchestra, dum intus actus
 fabulae componerentur cum versibus obscenis. Salva¹ res est, dum cantat se-
 nex, quare parasiti || Apollinis in scaena dicitent, causam Verrius in l. V. quorum [136]
 prima est P littera, reddidit, quod C.* Sulpicio. C.** Fulvio Cos. M. Calpurnio Pi-
 sone Pr. Urb. faciente ludos, subito ad arma exierit, nuntiatio adventus* hostium, vi-
 ctioresque in theatrum redierunt solliciti, ne intermissi religionem adferrent, instaurati
 qui* essent, inventum esse ibi C. Pompinium** libertinum mimum magno natu, qui ad
 tibicinem saltaret, itaque gaudio non interruptae religionis editam vocem nunc quoque
 celebrari. at in hoc libro refert Siiii Capitonis verba quibus eos ludos Apollinares
 Claudio et Fulvio cos. factos dicit ex libris Sibyllinis, et vaticinio M.* vatis institutos,
 nec nominatur ullus Pomponius, ridiculeque de ip.* appellatione parasitorum Apollinis
 hic causam reddit, cum in eo praeterisset. ait enim ita appellari, quod C. Volumnius,
 qui ad tibicinem saltarit, secundarum partium fuerit, qui fere omnibus mimis parasitus

1) Salva res.] De parasitis Apollinis viden-
 dus Athenaeus lib. 6. Urs. — 2) et saltando
 Pr. Ven. Sc. — 3) Salias.] Vide in Regifugium.
 Urs. — 4) Salentinos.] In exemplari est, quam

d . . . quod operarum vitio non ita plane ex-
 pressum est. ex eo fragmento nos fecimus, quam
 dicunt. Urs. — 5) Saeculares.] Acron in Horat.
 Carm. Saec. Ludi saeculares ternis diebus ac no-

* f. ad
 ** f. is

* f. P.
 ** f. CN.
 f. nundato
 adventu

f. instau-
 randique
 ** f. Pompo-
 nium

* f. Marcii
 * f. ipsa

inducatur. quam inconstantiam Verrii nostri non sine rubore retuli. Salios a sallendo * f. saliendo saltando ² dictos esse, quamvis dubitari non debeat, ta || men Polemon ait Arcada [137] quendam fuisse, nomine Saljum, quem Aeneas a Mantinea in Italiam deduxerit, qui iuvenes Italicos ἐρόπλιον saltationem docuerit. At Critolaus Saonem ex Samothrace cum Aenea deos Penates qui Lavinium transtulerit, saliare genus saltandi instituisse. a quo appellatos Salios, quibus per omnis dies, ubicumque manent, quia amplae ponuntur caenae, siquae aliae magnae dum *, saliares appellantur. Salmacis nomine nympa, Caeli et f. sunt Terrae filia, fertur causa fontis Halicarnassi aquae appellandae fuisse Salmacidis, quam qui bibisset, vitio impudicitiae mollesceret. ob eam rem, quod eius aditus angustatus parietibus, occasionem largitur iuvenibus petulantibus antecedentium * puerorum puellarumque violandarum, quia non patet refugium. Ennius:

Salmacida spolia sine sanguine, et sudore.

Salias³ virgines Cincius ait esse conducticias, quae ad Salios adhibeantur cum apicibus paludatas, quas Aelius Stilo scripsit sacrificium facere in Regia cum Pontifice paludatas cum apicibus in modum Saliorum. Spondere Verrius putat dictum, quod sponte sua, id est voluntate, promittatur. deinde oblitus inferiori capite sponsum et sponsam ex Graeco dictam ait, quod ii σπονδᾶς interpositis rebus divinis faciant. Salicem idem virgulti genus, non arboris dicit, et ridicule interpretatur dictam, quod ea celeritate crescat, ut salire videatur. Salinum in mensa pro aquali solitum esse poni ait cum patella, quia nihil aliud sit sal, quam aqua. Salentinos⁴ a salo dictos, Cretas, et Illyrios, qui cum Locrensibus navigantes societatem fecerint, eius re || gio- [138] nis Italiae, quam dicunt ab eis. Saeculares⁵ ludi Tarquini superbi regis in agro sunt primum facti, quem Marti consecravit P. Valerius Poplicola Cos. quod populus R. in loco illo antea repertam aram quoque Diti, ac Proserpinae consecraverat, in extremo Martio Campo, quod Terentum appellatur demissam infra terram pedes fere viginti, in qua pro malis avertendis populus R. facere sacra solitus erat. Ludos postea saeculares et nonagensimo quoque anno facere ibi coepit Popillio Laenate Duumviro sacrorum: in quibus hostiis furulis est operatus tribus diebus, totidemque noctibus, ac deinde institutum esse, centum post annos, ut fierent. Unde videntur saeculares appellati, quod centum annorum spatium saeculi habetur. Scutilum⁶ tenue et macrum dicitur, ex Graeco, ut cum dicimus scutilum hominem, exilem aliquem demonstramus in quo pellicula tantum. In pompa aliud dicimus scutilum, ut videatur scutilum de scrutilo derivatum detrita r littera, sitque is, qui virtute potest scrutari. sed ex Graeco nomen factum scutilo, cum coriarium significamus. Squalidum⁷ incultum et sordidum ait Verrius significare, sic dictum, quod proxime ad similitudinem squamae piscium accedit, utique corum, qui in profunditatibus ubditi paludum, squalent maxime. Unde Ennius in Telepho:

Quam vestitus squalida saeptus stola.

ctibus agebantur pro cultu Solis die, et nocte Lunae. Urs. — 6) Scutilum.] Ex Graeco σκῦρος videtur Fostus scutilum deduxisse, cum exilem aliquem significat. reliqua non egent interprete.

vide in Manducus. Urs. — 7) Squalidum.] Agellius lib. 2. cap. 6. Squalere, inquit, dictum a squamarum crebritate, asperitateque quae in serpentium, pisciumque coriis visuntur. Quae nos

Squarrosos ab eadem squamarum piscium similitudine ait dictos, quorum cutis exsurgat ob adsiduum intluviem. Lucilius:

Faronum ac rupicum squarrosa, incondita rostra.

Schoeniculas¹ appellare videtur meretriculas Plautus propter usum unguenti schoeni: quod est pessimi generis. itaque dixit: *Diabola* || *res schoeniculae, mi-* [139] *raculae, cum extritis talis, cum todellis crusculis.* Idem: Prosedas pistorum amicas, reliquias halicurias miseras schoeno dilibutas, *seruivolicolas, sordidas.* Scorta² appellantur meretrices ex consuetudine rusticorum qui, ut est apud Atellanos antiquos, solebant dicere, se attulisse pro scorto delicu-

* f. pellicularum.

larum.* omnia namque ex pellibus facta, scortea appellantur. *Scortes id est pelles testium arietinorum ab iisdem scorteis pellibus idem Ferrus dictas esse ait. Scandulaca genus herbae fragibus inimicae, quod eas velut hederam implicando necat. Scaptensula, locus ubi argentum effoditur in Macedonia, ita dictus a fodiendo, quod est Graece σκάπτειν. Lucretius:*

Quales expiret Scaptensulu³ subter odores.

Spara parvissimi generis iucula, ab eo quod spargantur, dicta. Lucilius Satyrurum

* f. rumices

Tum Spara, tum murices, portantur tragula porro.*

Scitum populi dicebatur, quod sine plebe cunctus patricius ordo, rogante patricio, suis suffragiis iussit, quod autem aliquo interrogante ex patribus et plebe suffragante scitum esset, id iam leges scribitae dicebantur. Sed illud plebei scitum est quod TR. PL. sine patriciis plebem rogavit, id est, consuluit, plebesque scivit. Plebes autem est omnis populus praeter senatores, et praeter patricios. Scita facie, pro bona facie, alias, bonis pro scitis, a poetis usurpantur. Terentius in *Phormione*:

satis, inquit, scita.

et in *Heautontimorumeno*:

at si scias, quam scite in mentem venerit.

L. Ennius in libro VI.

lumen scitus agaso.

* f. utrum
* II. i. secundus
Scenam genus fuisse cultri manifestum est, sed futurum* se || curis, an dolabra sit, ambigitur. quam Cincius in libro, qui est ei* de verbis priscis, dolabram ait esse pontificiam. Livius in Lydio:

Corruit quasi iectus scena, haud multo secus.

SEX. POMPEII FESTI DE VERBORVM SIGNIFICAT. LIB. XVIII. INCIPIT. LIB. XVIII.

hic supplevimus, si minus verba, Festi certe sententiam repraesentant. *Urs.* — 1) *Schoeniculae.* Vide supra in *Prosedas.* *Urs.* — 2) *Scorta.* Huius loci restitutio debetur M. Varro, qui lib. 7. de Ling. Lat. Scortari, inquit, est saepius meretriculam ducere, quae scortum dicta a pelle.

Id enim non solum antiqui dicebant scortum, sed etiam nunc dicimus scortea ea, quae ex corio et pellibus sunt facta. Inde in aliquot sacris, et sacellis scriptum habemus: ne quid scortum adhibeatur ideo, ne morticinum quid adsit. In Atellanis licet animadvertere rusticos dicere se

Scriptum* est id, quod in palustribus locis nascitur leve, et procerum, unde *f. scirpus teges fiunt. Inde proverbium est in eas natum res, quae nullius impedimenti sunt, in scirpo nodum quaerere. Ennius:

Quaerunt in scirpo, soliti quod dicere, nodum.

et Plautus in *Aulularia*:

Quasi pueri, qui nare discunt, scirpo induetur ratis.

Novius in *Phoenissis*:

Sume arma i. ante* occidam clava scirpia.

*f. iam te

Spira dicitur, et basis columnae unius tori, aut duorum, et genus operis pistorii. et funis nauticus in orbem convolutus, ab eadem omnes similitudine. Pacuvius:

Quid cessatis socii eicere spiras sparteas?

Ennius quidem hominum multitudinem ita appellat, cum ait:

Spiras legionibus nexunt.

Spectu, sine praepositione Pacuvius in *Duloreste* usus est, cum ait:

Amplus, rubicundo colore, et spectu proptervo* ferox.

*f. protervo

Spetile*⁴ vocatur infra umbilicum suis, quod est carnis, proprii cuiusdam habitus, exos,*⁵ f. Spectile qua etiam antiqui per se utebantur. Plautus enumerandis villis* obsoniis in *Carbonaria* *f. suillis sic m.⁵:

Ego pernam, sumen sueres, spectile, galium*, glandia.

*f. callum

Spicit⁶ quoque sine praepositione dixerunt antiqui. Plautus:

Flagitium est, si nihil mittetur, quae superclio* spicit;

*f. superclio

et spexit, Ennius. l. VI.:

Quos ubi rex . . . ulo spexit de contibus* celsis.

*f. montibus

Spirillum vocari ait Opilius Aurelius caprae barbam. Spintyrnix est avis genus turpis || figurae: occursatrix artificum, perdita spinturnix; ea Graece [1+1] dicitur (ut ait Santra) ΣΠΙΝΘΑΡΙΣ. Spicum masculine antiqui dicebant, ut hunc stirpem et hanc annem. versus est antiquus:

Quasi messor per messim ununquemque spicum collegit.

Speres antiqui pluraliter dicebant, ut Ennius l. II.:

Et simul effugit speres ita funditus nostras.

et l. XVI.:

Spero, si speres quicquam prodesse potis sunt.

Spectio in auguralibus ponitur pro aspersione; et nuntiatio quia* omne ius sacrorum*^{f. iis, qui} habent. Auguribus spectio dumtaxat, quorum consilio rem gerent magistratus, non ut possent impedire nuntiando, quae cum vidissent satis. spectio sine nuntiatione data est, ut ipsi auspicio rem gerent, non ut alios impedirent nuntiando. Scripturarius

adduxisse pro scorto pelliculam. ex his verbis manifestum est, pro *delicularum*, corrupto verbo, scribendum esse *pelliculam*. *Urs.* — 3) *Scaptensula*.] Σκαπτή ὄλη. Graecis, in qua Thecydides historiam scripsit, cum ibi exularet. *Urs.* — 4) *Spetile*.] Varro (lib. X, 548 Sp.):

Sueris a nominativo *suis*. *Urs.* — 5) *Sic meminit Ven. Scal.* — 6) *Spicit*.] Ennii versum Pomponius Laetus ita legebat: Quos ubi rex ultro spexit de montibus celsis. in exemplari certe est: Quos ubi rex . . . ulo spexit de contibus celsis: ut *sedulo*, vel *paulo*, legendum

ager publicus appellatur, in quo ut pecora pascantur, certum aes est. quia publicanus scribendo conficit rationem cum pastore. Scribas proprio nomine antiqui, et librarios, et poetas vocabant. at nunc dicuntur scribae quidem librarii, qui rationes publicas scribunt in tabulis. itaque cum Livius Andronicus bello Punico secundo scribisset carmen, quod a virginibus est cantatum, quia prosperus resp. populi R. geri coepta est, publice adtributa est et* in Aventino aedis Minervae, in qua liceret scribis, histrionibusque consistere, ac dona ponere in honorem Livii quia his*, et scribebat fabulas, et agebat. Scraetae¹ dicebantur nugatoriae ac despiciendae mulieres, ut ait unus*, ab his** quae screa iidem appellabant, id est quae quis excreare solet, quatenus id faciendo se purgaret. Titinius in Prilla:

Rectius mecastor Piculetae Postumae

lectum hodie stra || tum vidi scrattiae² mulieris.

[142]

Scrutillus³ appellabatur venter suillus, condito furre expletus. Plautus: venter suillus*, dicam suo nomine scrinillum**. ego me hodie . . . siquid esset, quod comesa farte biberem Spinther vocabatur armillae genus, quod mulieres antiquae gerere solebant brachio summo sinistro. Plautus: Iubeasque spinther novam reconcinnarier. Scrupi⁴ dicuntur aspera saxa, et difficilia. petrae etiam attrictari insuetae, aut naufragiorum pollutae scelere. Ennius in Andromacha:

Scrupeo investita saxa atque hostreis*, quam excaprent.

*f. saxo, atque ostricis.

Unde scrupulosam rem dicimus quae aliquid habet in se asperi. Cornelius Sisenna. hist. libro III. his tum iniectus est levis scrupulus, et quaedam dubitatio. Scortum ab eadem causa, quae scortum vocabatur pelliceum, in quo sagittae reconduntur, ab eo quod ex pellibus factum est quia pellibus nomen a σκῆτος quod Graece pellis. Unde scyticae, et scuta, quia non sine pellibus sunt.

Sceleratus campus appellatur prope portam Collinam, in quo virgines Vestales, quae incestum fecerunt, defossae sunt viae. Scribonianum⁵ appellatur antea* atria puteal, quod fecit Scribonius, cui negotium datum a Senatu fuerat, ut conquireret* sacella attracta. isque illud procuravit, quia in eo loco attractum fulgure sacellum fuit, quod ignoraretur autem, ubi esset (ut quidam) fulgur conditum, quod cum scitur, nefas est integri, semper foramine ibi aperto caelum patet. Sceleratus⁶ vicus appellatur, quod cum Tarquinius Superbus interficiendum curasset Ser. Tullium regem socerum suum, corpus || eius iucens filia carpento supervecta est, pro- [143] perans in possessionem domus paternae. Scelerata⁷ porta eadem appellatur a qui-

*f. ante

*f. coinqueret,

sit. Urs. — 1) Scraetae.] Varro lib. 6. de Ling. Lat. habet *scrantiae*. — 2) Scraetae Ven. Scal. — 3) Scrutillus.] De *sullus*, fecimus *suillus*, et pro corrupto verbo, *iuillum*, emendavimus *Scrutillum*. De verbo *suillus* non est dubitandum, quia in hoc exemplari, l littera, loco i posita saepe reperitur, de *scrutillio* meminimus legissime, sed apud quem, non vacat quaerere. Urs. — 4) Scrupi.] Enni versus, quem hic citat Festus ex Andromacha, extat apud Nonium in

Scapres. in exemplari est, Ennius in An non Ar unde error fluxit, ut alii scripserint, in *Armorum iudicio*, cum tamen versus sit ex Andromacha. *asper* item non *aspera* est in eodem exemplari. Quod sequitur exemplum de verbis *scrupulus*, et *scrupulosus*, videtur esse Cornelii Sisennae. Urs. — 5) Scribonianum.] Hoc ipsum Scribonianum puteal expressum est in argenteo quodam denario familiae Scriboniae, cum inscriptione PVTEAL. SCRIBO-

husdam, quae et Carmentalis dicitur, quod ei proximum Carmentae sacellum fuit. Scelerata autem, quod per eam ser et trecenti Fabii cum clientium millibus quinque egressi adversus Etruscos, ad amnem Cremeram omnes sunt interfecti. qua ex causa factum est, ut ea porta intrare, egredive omen habeatur. Schedia⁸ genus navigii inconditi, trabibus tantum inter se connexis facti, quo mercimonium circum ferunt post amissam navem. Unde schedia usus quoque poemata dicit et versus, non satis perfectis* qui essent. appellavit schedium . . . s cum dixit: Qui schedium facit* f. perfecti inconditum, et inelaboratum. Sexagenarios⁹ de ponte olim deiecebant, cuius causam Manilius hanc refert, quod Roman, qui incoluerint primi Aborigines, hominem sexaginta annorum qui esset, immolare Diti Patri quotannis soliti fuerint. quod facere eos destitisse adventu Herculis. sed religione postea veteris moris scirpeas hominum effigies de ponte in Tiberim vetere modo mittere instituisse. Alii dicunt, morante in Italia Hercule, quod quidam eius comitum habitaverint secundum ripam haberi*, atque Argaeos se ab Argivis vocaverint arvi**, quorum proditam memoriam redintegrandi eo gente missum ab Graeca legatum quandam Argaeum, diu cum iis Romae moratum esse. is ut obierit institutum esse a sacerdotibus effigies scirpea ex omnibus, cum quae publicae erant rei nuntiavisset, per flumen, ac mare|| in patriam re- [144] mitteretur. sunt, qui dicant, post urbem a Gallis liberatam, ob inopiam cibatus, coeptos sexaginta annorum homines iaci in Tiberim, ex quo numero unus, filii pietate occultatus, saepe profuerit patriae consilio, sub persona filii. id ut sit cognitum, ei iuveni esse ignotum, et sexagenariis vita concessa. latebras autem eius* quibus arguerit** senem, id est. cohibuerit, et celaverit, sanctitate dignas esse visas, ideoque arcaea† appellata. sed exploratissimum illud est causae, quo tempore primum per pontem coeperunt comitibus suffragium ferre, iuniores conclamaverunt, ut de ponte deicerentur sexagenarii, qui iam nullo publico munere fungerentur, ut ipsi potius sibi, quam illi deligerent imperatorem: cuius sententiae est etiam Sinius Capito. vanam autem opinionem de ponte Tiberino, confirmavit Afranius in Repudiato. Secus* aliter significat sexu, natura, habituque, ex Graeco, quam illi vocant ξγν. Afranius in Privigno sic agit:*

orbis virili sexu adoptavit sibi.

Pacuvius in Atalanta:

Triplivem virili sexu partum procreat.

Simpludiarea¹⁰ funera sunt, quibus adhibentur D. T.* ludi, corbitoresque. quidam* f. duntaxat ea dixerunt esse, quibus neutrum genus interesset ludorum. nam indictiva sunt, quibus adhibentur non ludi modo, sed etiam desultores, quae sunt amplissima. Sex suffragia

BONIAN. ante Atria emendavimus ex loco simili in Tablinum, in quo est: Qui locus ante Atrium est. Verbum vero *coingere*, quod in margine notavimus, et *actata*, hausimus ex ipso antiquitatis fonte, nam in veteribus apud me inscriptionibus Fratrum Arvalium sic habetur: QVOD. AB. ICTV. FVLMINIS. ARBORES. LVCI. SACRI. D. D. ACTATAE. ARDVERINT. EARVMQVE. ARBORVM. ADOLEFACTARVM. ET. COINQVENDARVM. etc. *Urs.* — 6) *Scelera-*

tus.] Vide supra in *Orbius clivus. Urs.* — 7) *Scelerata.*] In exemplari plane est . . . a. i. Carmentalis dicitur. *Urs.* — 8) *Schedia.*] Notum omnibus quid sit apud Graecos *σχεδιάζειν. Urs.* 9) *Sexagenarios.*] Dionysius lib. 1. *Antiq. Rom.* Εἰδωκα εἰς μοσφὰς ἀνθρώπων εἰκονισμένα τριάνοντα τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ τῆς ἑξαῶς γενέρας βάλλοντι εἰς τὸ θεῖμα τοῦ τιβέριος, ἀγγέλους αὐτὰ καλοῦντες. *Urs.* — 10) *Simpludiarea.*] Vide supra in *Indictivum funus.* notas D. T. *dumtaxat* significare

* f. adiectae appellatur in equitum centuriis, quae sunt adfectae* ei numero centuriarum, quas Priscus Tarquinius rex constituit.

* f. is Sesterius dicitur quarta pars denarii, quo tempore his* decussis valebat, id est dupundius, S. || Sinistrae¹ aves, sinistrumque est sinistimum auspi-

* f. auspiciorum cium, i. quod sinat fieri. Varro l. V. epistolarum quaestionum ait: A deorum* sede cum in meridie spectes, ad sinistra sunt partes mundi exorientes, ad dexteram occidentes; factum arbitror, ut sinistra meliora auspicia, quam dextera esse existimentur. idem fere sentiunt Sinius Capito, et Cincius. Sentinare, satagere, dictum a sentina, quam multae aquae* navis cum recipit, periclitatur. Caecilius in Aethrione:

Cum Mercurio capit consilium, post quam sentinat satis.

Senatores² a senectute dici satis constat, quos initio Romulus elegit centum, quorum consilio remp. administraret. itaque etiam Patres appellati sunt et nunc cum senatores adesse iubentur, quibusque in senatu sententiam dicere licet. quia hi*, qui post lustrum conditum ex iunioribus magistratum ceperunt, et in senatu sententiam dicunt, et non vocantur Senatores ante, quam in senioribus sunt censi. Senatus decretum a consulto Aelius Gallus sic distinguit, ut id dicat particulam quandam esse senatus consulti, ut cum provincia alicui decernitur, quod tamen ipsum senatus consulti est. Senis crinibus nubentes ornantur, quod his* ornatus vetustissimus fuit. quidam quod eo Vestales virgines ornentur, quarum castitatem viris suis sponoe* . . . a ceteris. Sentes, cum constet esse spinas, et Afranius in Abducta dixerit:

* f. is

* f. spondeant

* f. lupa.

Quam senticosa verba pertorquet turba*;

pro spinosis accipi debet. Senium, a senili acerbitate et vitiiis dictum, posuit Caecilius in Hymnide:

Sine suam senectutem ducat utique ad senium sorbitio.

Senonas, Gallos Verrius ait existimari appellari, quia novi venerint ex || transalpina regione, ac primum appellatos ξένους postea Senonas. Septentriones³ septem stellae appellantur a septem bobus iunctis, quos triones a terra rustici appellant, quod iuncti simul terram arcunt, quasi terriones. quidam a septem stellis, quod id astrum Graeci ἑπτάσταν dicant, quia habet partem quandam temonis speciei. Unde ait Ennius: Superat temo stellae. Sed et physici eum situm septem stellarum contentemplati*, septentriones dici aiunt, quod ita sunt sitae septem stellae, ut ternae proximae speciei efficiant velut trigona. Scensas antiqui dicebant, quam nunc caenas.

* f. contentemplati.

opinor. Urs. — 1) Sinistrae] Videndus Plutarchus in Problem. Pro a deorum sede, in margine emendavimus, auspicio- rum sede, ex loco simili apud Varronem in lib. 5. de Ling. Lat. in quo sic est: Auspicio- rum endo sede. sic enim est in manuscripto libro, pro auspicio orando sede. nam quae sequuntur, in templo auspiciis, glossemata sunt. Videndus Livius lib. 5. et Dionysius lib. 2. Urs. In superioribus lege: sinistrumque et sinistimum ausp. — 2) Senatores.] Agellius lib. 3. cap. 8. Livius lib. 23. et 26. Urs. — 3) Septentriones.] Ennii

versus dimidiatus habetur apud Varronem in lib. 6. de Ling. Lat. Urs. — 4) Septimontium.] Vide supra in Sacran. Urs. — 5) Sifus.] Verbum, cuius extrema tantum littera in exemplari reliqua est, putamus fuisse, Praetoris; tantum enim spatii relictum est, vel si magis placet, curato- ris. utrumque in veteribus legum fragmentis reperitur. In lege Mamilia apud scriptores de limitibus agrorum sic est. Deque ea re curatoris, qui hac lege erit, iuris dicitio, recipiatorumque datio, additio esto. cum curator hac lege non

quae autem nunc *prandia*, pro caenis habebant, et pro caenis *vespernas appellabant*. Sagra, ut rerum, ita quoque res ipsae dicuntur, aut lapides, aut fictile, aut si qua eiusmodi adhuc aliqua. et signa dicuntur, quae sculpantur etiam. Sed pocula etiam in quibus sunt simulacra ad effigies, sigillata. *Sequester* is dicitur, qui inter alios, qui certant, medius, ut inter eos convenerit, depositum ita tenet aliquid, ut ei reddat, qui id deberi iure, sibi constiterit. Cato in ea oratione, quam habuit de Indigitibus: Sinunt miseris perire, ut bona rapiant; aut si *superstites petant*, vi seques proderent; et Plautus Mercatore: Immo sic sequestro mihi data est Sepulchrum est, ut ait Gallus Aelius, in quo mortuus sepultus est, quod antiqui *bustum appellabant*. hisque cippis, aut aliqua alia re, mortui causa designatus est, intra quos sepultura est facta. Segnitia dicitur, quod sine nitendo quid utile, aut honestum. Terentius: Enimvero Dave, nihil loci [147] est segnitiae, neque socordiae. Signare dicitur signis notare, velut in pecoribus fit. sed antiqui eo pro scribere utebantur, unde et subsignare, et consignare invenitur positum, pro subscribere, et conscribere. Septimontium⁴ dies appellatur mense Decembri, qui dicitur in Fastis Agonalia, quod eo die in septem montibus sunt sacrificia Palatio, Felia, Fagutali, Subura, Cermalio, Coelio, Opio, Cispio. Sifus⁵ usurpatum est pro tubis ipsis, id quod Graece dicitur *σιφος*, in lege rivalicia sic est, quae lata fuit rogante populum Ser. Sulpicio Ser. F. Rufo: Montani, paganive, siphonibus aquam dividunt: donec eam inter se dividerint; Praetoris iudicatio esto. Siparium⁶, quo in scaenis mimi utuntur, dictum ait Ferrus avlamenta, quod vocetur alias *aulaeum*. Supparum appellant dolonem, quod est velum minus in navi, ut acation, maius. supparum autem dictum ait Sinius Capito velut separatum quod sit, disiunctumque a dolone interioris mali. Sepultum morte, moroque cum ait de L. Terentio, Tusci vici magistro, significat vivum de saxo Tarpeio elatum, cum eo venisset commissatum, quod mero, id est, vino esset coactus. Seplasia⁷ forum Capuae, in quo plurimi unguentarii erant. in Pisonem Cicero: Seplasia⁸ mehercule, ut dici audiebam, te ut primum aspexit Campanum consulens repudiavit. Saticula⁹ oppidum in Samnio captum est: quo postea coloniam deduxerunt Triumvirum M. Valerius Corvus, Iunius Scaeva, P. [148] Fluvius Longus ex S. C. Kal. Ianuarii P. Papirio Cursore, C. Iunio. II. Cos. Segesta¹⁰, quae nunc appellatur, oppidum in Sicilia est, quod videtur Aeneas condidisse praeposito ibi Egesto, qui eam Egestam nominavit. sed praeposita est ei S littera, ne obsceno non

*f. quoi

*f. sequestro dent.

*f. isque

*f. meroque

*f. Fulvius

erit, tunc quicumque magistratus in ea colonia, municipio, praefectura, foro, conciliabulo iure dicendo praesent, eius magistratus de ea re iurisdictione iudicisque datio, addictio esto. Urs. — 6) Siparium.] Isidorus lib. 19. cap. 3. Capitonis sententiam de siparii etymo confirmare videtur, cum inquit: Siparium genus veli unum pedem habens, quo inniti navigia solent in navigatione, quoties vis venti languescit, quod ex separatione existimant nominatum. Urs. — 7) Seplasia.] In exemplari est on. m. Cicero. quod pu-

to fuisse, in Pison. meminit Cicero. Urs. —

8) Seplasia.] Nonius in Seplasiu[m], adductis ex Varrone exemplis, ostendit antiquos dixisse Seplasiu[m] neutro genere, et Seplasiu[m] feminino. Pomponius Adelphi[cus] citatur ab eodem Nonio in Datatim. Vide in Seplasia. Urs. — 9) Saticula.] In exemplari plane est iam. ex quo facimus, coloniam. Urs. — 10) Segesta.] Hermolaus in Plinium lib. 3. cap. 8. legit obsceno onine, pro eo quod est in exemplari, nomine. Urs.

mine appellaretur, ut factum est in Malvento, quod Beneventum dictum est, et in Epidamno, quod usurpatur Dyrrachium.

- Seliquastra sedilia antiqui generis appellantur D littera in L conversa, ut etiam in sella factum est, et subsellio, et solio, quae non minus a sedendo dicta sunt. Silus appellatur naso s. rusus* versus repando, unde galeae quoque a similitudine silae dicebantur. Silvii sunt appellati Albani reges a Lavinae filio, quem post excessum Aeneae gravida relicta, timens periculum, et suae vitae, et eius, quem utero gerebat, in silvis latens, enixa est. qui restitutus in regnum est post mortem Ascanii, praelatus Iulio* fratris filio, cum inter eos de regno ambigeretur. Sertorem quidam putant dictum a prendendo, quia cum cniptiam adserat* manum educendi eius gratia ex servitute in libertatem, vocetur adsertor. cum verisimilius sit dictum, qui sereret quid, ac potius adsertorem a serendo cepisse nomen, cum aliquem serat petendo in libertatem eandem, qua ipse sit, id est iungat, quia fruges cum seruntur, terrae iungit, quod totum Verrius ἀντιδράνωσ̄ introduxit. Seges dicitur ea pars agri, quae arata et consita est, a serendo videlicet. Serilla Verrius appellari putat navigia Histricia* ac Liburnica, quae lino [149] ac sparto condensantur, a conserendo et contextendo dicta. quia dicat Pacuvius in Niptris:

f. subscus Nec ulla subscus* cohibet compagem alvei:
sed suta lino, et sparteis serillibus

cum περιφραστῖωσ̄, et ficto vocabulo usus sit pro funiculis, qui sparto conseruntur.

- *f. Idibus Servorum¹ dies festus vulgo aestimatur Idus* Aug. quod eo die Ser. Tullius, natus servus* aedem Dianae dedicaverit in Aventino, cuius tutelae sint cervi, a quo** celebritate fugitivos vocent cervos. Sero sapiunt Phryges, proverbium est natum a Troianis, qui decimo denique anno velle coeperant Helenam, quaeque cum ea erant rapta, reddere Achivis. Sispitem² Iunonem, quam vulgo sospitem appellant, antiqui usurpabant, cum ea vox ex Graeco videatur sumpta, quod est σῶζειν. Sultis, si voltis significat, composito vocabulo. ita, ut alia sunt*, si audes; sis, si vis; plicet** in loco †; scis licet ††, scias licet; equidem (equo) ego quidem. Ennius:

*f. A. sodes
**f. illicet,
ire licet;
†f. A. illico,
††f. scilicet,

Pandite sulti genas, et corde relinquite somnum.

1) *Servorum.*] Exemplar habet *cervos*, pro eo quod alii *servos* ediderunt. nos antiquam scripturam retinemus, tum quod cervi dicuntur fugitivi, tum quod ita est apud Martialem in libro vetustissimo apud me: At nunc pro cervo etc. vide Petrum Crinitum lib. 19. cap. 8. cuius loci admonuit me Petrus Victorius. *Urs.* — 2) *Sispitem.*] Verum est quod ait Festus Iunonem ab antiquis dictam Sispitem. nisi quod in numismatibus est, IVNO SISPITA. ut hic quoque videatur legendum *Sispitam*, et *Sospitam.* *Urs.* — 3) *Saturno.*] Supra in *Saturnia* sic scriptum est: Ara dicata Saturno ante bellum Troianum videtur, quia apud eam supplicat apertis capitibus. *Metelli Pont. Max.* de quo hic Festus, meminit Macrobius lib. 3. cap. 13. *C. vero Claudii Auguris*, Livius lib. 45. cum inquit: Augur

C. Claudius mortuus, in eius locum Augur creatus T. Quinctius. Quod autem inaugurationi eius, qui Augur creatus esset, alius Augur adesse solitus sit, et Festi reliquiae indicant, et verba Metelli huius confirmant, quae sunt in indice 4. apud Macrobius; quibus inaugurationem Lentuli Flamini Martialis ita describit. A. d. 9. Kal. Sept. quo die Lentulus Flamen Martialis inauguratus est, domus ornata fuit, triclinia lectis eburneis strata fuerunt. duobus tricliniis Pontifices cubuerunt Q. Catulus. M. Aemilius Lepidus. D. Silanus. C. Caesar Rex sacrorum. P. Scaevola Sextus. P. Cornelius. P. Volumnus. P. Albinovanus. et L. Iulius Caesar Augur qui eum inauguravit. De huiusmodi inauguratione ita Livius lib. 27. L. Aquillius Augur creatus, inauguratusque et lib. XXX. Fabius Maximus Augur annos 42. etc. in locum eius in-

Setius* a sero videtur dictum. Accius in Amphitryone:

Si forte paulo, quam tu veniam setius**.

Sedum, alii sadum, appellant herbam, quam Opillius Aurelius sesuvium vocari ait, eamque in tegulis seri, nec quamobrem id fiat, indicat. Specus feminino genere pronuntiabant antiqui. ut metus et nepos; tam hercules, quam masculino stirpis, ut* frons, ut Ennius:

Tum causa* sub monte alte** specus inius† patebat††.
et Pacuvius in Chryse:

Est ibi sub eo saxo penitus strata harena ingens specus.

Spondere antea ponebatur pro dicere, un || de et respondere adhuc [150] manet, sed postea usurpari coeptum est etiam in promissione alterius. Subditus dicitur is, qui in demortuis, (in demortuis) iudicis locum iudex datur his*, qui cum haberant iudicem demortaxat in eandem rem, vel litem. Saturno³ sacrificium fit capite aperto. Eius autem sacro Metellus Pont. Max. cum Claudium Augurum iussisset, adesset⁴, ut eum tunc adhiberet Ser. Sulpici Ser. F. inaugurationi: ille autem excusaret se, sacra sibi familiaria obstare, quibus supplicandum esset capite aperto: Saturno autem esset futurum, ut cum aperto capite res sacra facienda esset: Pontifex illum multavit: Claudius provocavit. sed cum reconciliatus Pontifici esset Claudius familiae sacris peractis, Saturno sacra fecit religione solutus. Saxum Tarpeium appellatam aivul partem montis, qui ob sepultam Tarpeiam ibi virginem, quae eum montem Sabinis prodere pacta erat, ita nominatus est. vel ab eo, quod quidam nomine L. Tarpeius Romulo regi cum propter raptas virgines adversaretur, in ea parte, qua saxum est, de noxio poena sumpta, Tarpeium dictum, noluere funestum locum cum altera parte Capitolii coniungi. Scaptia⁵ tribus a nomine Urbis Scaptiae appellata, quam Pedani incolebant. Stellatina⁶ tribus dicta, non a campo eo, qui in Campania est, sed eo, qui parum abest ab urbe Capena, ex quo Tusci profecti. Stellatinum cum campum appellaverunt. Sabatina a lacu Sabate. Sabini⁷ dicti, ut ait Varro Terentius, quod ea gens PP.*⁸ praecipue colat deos: sive ἀπὸ τοῦ ἀεβῆσθαι. Sanqualis^{f. Penates}

* f. serius

** f. serius.

* f. stirps aut
* f. casu
* f. altae
† f. intus
†† f. patebant.

* f. iis,

auguratus Q. Fabius filius. Suetonius in Caio cap. 12. Deinde Augur in locum fratris sui Drusi destinatus, priusquam inauguraretur, ad Pontificatum tractus est. Saturnalibus itaque cum Ser. Sulpicius Rufus inaugurandus esset, eius autem inaugurationi Metellus Pont. Max. C. Claudium Augurum adesse iuberet, excusavit se Claudius, quod sacris familiae suae impeditus esset, quibus sacrificandum foret aperto capite, cum Saturno, aperto res sacra facienda esset. eaque de causa multatum a Pontifice Claudium provocasse, deinde reconciliatum esse. De sacris familiae Claudiae, Festus supra in Propudianus. Porcus, inquit, Propudianus, qui in sacrificio gentis Claudiae velut piamentum, exsolutio omnis contractae religionis est. Macrobi. lib. 1. cap. 16. Sunt praeterea feriae propriae familiarum, ut Claudiae

familiae, et si quas ferias proprias quaeque familia ex usu domesticae celebritatis observat. Urs. —

4) Lege adesse. — 5) Scaptia.] Scaptiam oppidum in Latio cum aliis numerat Plinius, addimus autem in fragmento supplendo, Pedanos ex Livio qui ait ob Pedanos civitate receptos, tribum additam Scaptiam. Urs. — 6) Stellatina.] De Capena urbe, et Capenatibus populis in Tuscia ad lucum Feroniae, videndus Plinius lib. 3. a quo Stellatae quoque inter Tusciae populos numerantur; pro urbe Capena, fortasse melius adderetur, regione Capena. Urs. — 7) Sabini.] In argenteis denariis Sulpiciae gentis D. P. P. deos Penates significat. De Sabinia tamen, quod Penates deos praecipue colerent, non meminisse legisse. Urs. — 8) pp̄ sic Pr. PP. sic Ven.

porta appellata est || ab avi sanquali. ideoque eodem est nomine, quo avis [151]
 * f. tacere ipsa appellatur. Silere, tangere* significat, ficto verbo a s littera, quae initium
 eius vocis est. Sellae Curulis¹ locus in Circo datus est Valerio Dictatori, poste-
 * f. posteris-
 que^{que} riusque* eius honoris causa, ut proxime sacellum Murciae spectarent, unde aspiciebant
 * f. Cato de re Floria-
 spectacula magistratus. Sontica² causa dicitur a morbo sontico, propter quem,
 quod est gerendum agere desistimus. M. Porcius lato de re: A. Atili quid dicam
 * f. stillae
 causae extitisse, timidus ne sis, an impedimento tibi causam sonticam
 fuisse? Stiricidium quasi stillicidium, cum stellae*, concretas frigore, cadunt.
 Cato pro C. . . . nihilominus voluit semper de stiricidio in re prae-
 senti cognoscere, atque etiam statuere. Sacramento³ dicitur quod iuris
 iurandi sacratione interposita actum est. Unde quis sacramento dicitur interrogari,
 quia iusurandum interponitur. Cato in Q. Thermum de X. hominibus: Tunc vero
 ibi aderunt, ne mala facinora, bona fide, aut scelera nefaria fierent,
 qui dicerent sacramento, traderentur, lege aestimarentur. Siremps
 ponitur pro eadem, vel proinde quasi similis res ipsa. Cato in dissuadendo legem,
 quae postea relicta est: Et praeterea rogas ut quemquam adversus ea,
 si populus condemnaverit, siremps lex siet, quasi adversus legem fe-
 cisset. Spiciunt⁴, antiquos dixisse sine praepositione testis est Cato in ea, quam
 habuit in Q. Thermum de septem hominibus: Ut solent evitare sonivios,
 nisi qui sempiterni sunt, quos dum occurrant, ne spiciunt, ne-
 * f. M.
 que ratos, esse volunt. Spatiatorem⁵, errorem Cato in An.* || Cae- [152]
 * f. Triumvir
 * f. sacrilegio
 * f. Sive
 lium si se appellavisset: In coloniam me hercules scribere nolim, si trium vi-
 rum* sim, spatiatorem atque fescennium⁶. Stata⁷ sacrificia sunt, quae
 certis diebus fieri debent; Cato in ea, quam scribit de L. Veturio, de sacrificio* com-
 misso, cum ei equum ademit: Quod tu, quod in te fuit, sacra, stata solemnia,
 capite sancta deseruisti. Solemnia sacra dicuntur, quae certis temporibus an-
 nisque fieri solent. Serra proeliari dicitur, cum assidue acceditur, recediturque neque
 ullo consistitur tempore. Cato de re militari: Sine* forte opus sit cuneo, aut
 globo, aut forcipe, aut turribus aut serra, uti adoriare. Stercus ex aede
 Vestae XVII. kal. Iul. defertur in angiportum medium fere clivi Capitolini, qui locus
 clauditur porta stercoraria, tantae sanctitatis maiores nostri esse iudicavere. Summissio-
 rem aliis aedem Honoris, et Virtutis C. Marius fecit, ne si forte officeret auspiciis pu-

1) *Sellae curulis.*] Livius lib. 2. Valerio Dictatori super solitos honores locus in Circo ipsi, posterisque ad spectaculum datus, ex his verbis Festi locum concinnavimus. *Urs.* — 2) *Sontica.*] Cantonem de Re Floria citat Agellius lib. 10. cap. 13. eum autem in exemplari *ibi causam sonticam* satis apparet, A. Atili vocandi causam esse. *Urs.* — 3) *Sacramento.*] In exemplari sic est *t scelera nefaria fie* ab operis autem impetrare nequivimus, ut hae litterarum reliquiae ad fidem exemplaris ederentur. *Urs.* — 4) *Spiciunt.*] Cato de decem hominibus

contra Thermum citatur a Festo saepe, et ab Agellio lib. 13. cap. 24. de septem hominibus non inveni. ut fortasse pro *septem* hic quoque *decem*, scribendum sit. *Urs.* — 5) *Spatiatiorem.*] Macrobius lib. 3. cap. 14. Sic nimirum M. Cato senatorem non ignobilem Coelium, spatiatorem, et fescennium vocat, hic locus apud Macrobium aliter legitur, sed corrupte. *Urs.* — 6) *fescenninum* Ven. Sc. — 7) *Stata.*] Agellius lib. 7. cap. 22. habet ut hic Festus, *sacrificio*, supra tamen in *Prohibere Comitia*, scriptum est, *sacrilegio*. et ita in epitoma Pauli. *Urs.* — 8) *Sa-*

blicis, Augures eam demoliri cogere. Sex Vestae sacerdotes constitutae sunt, ut populus pro sua quaque parte haberet ministram sacrorum, quia civitas Romana in sex est distributa partis, in primos secundosque Titienses, Ramnes, Luceres. Salinum cum sale in mensa ponere figulis religioni habetur, quod quondam in Esquilina regione figulo, cum fornax plena vasorum coqueretur, atque ille proxime eam convivatus, super modum potus, somno esset oppressus cum convivis suis, praeteriens quidam petulans, ostio patente ex mensa salinum coniecit in fornacem: atque ita, incendio excitato, figulus cum suis concrematus est. Sacramentum⁸, aes significat, quod poenae nomine penditur, sive eo quis interrogatur, || sive contenditur. id in aliis rebus quinquaginta assium [153] est, in aliis rebus quingentorum inter eos, qui iudicio inter se contenderent. qua de re lege L. Papirii Tr. pl.* sanctum est his verbis: Quicumque Praetor post hoc** fa-^{f. Militom} ctus erit, qui inter cives ius dicet, tres viros Capitales populum rogato, ^{f. posthac} hique† tres viri†† . . . quicumque* . . . cti erunt. sacramenta ex** . . . †† f. iique indicantoque eodemque iure sunt, uti ex legibus, plebeique scitis exigere, iudicareque ^{†† f. A. Ca-} (esse), esseque oportet. sacramenti autem nomine id aes dici coeptum est quod et pro-^{f. A. ex} pter aerarii inopiam, et sacrorum publicorum multitudinem, consumebatur id in rebus ^{h. l. fa.} divinis. Sextantarii⁹ asses in usu esse coeperunt ex eo tempore, quod* propter bel-^{f. A. iugulo} lum Punicum secundum, quod cum Hamibae gestum est, decreverunt patres, ut ex assibus qui tum erant librarii, fierent sextantarii (per quos cum solvi coeptum esset) et* po-^{f. ut} pulus aere alieno liberaretur, et privati quibus debitum publice solvi oportebat, non magno detrimento adficerentur. Septuennio quoque (anno)* usus est, ut priore numero**, ^{f. A. quod} sed id non permansit in usu, nec amplius processit in maiorem. Senacula tria fuisse ^{co} ^{f. nummo.} Romae, in quibus senatus haberi solitus sit, memoriae reddidit Nicostratus in libro, qui ^{†† f. prodidit} inscribitur de Senatu habendo. unum, ubi nunc est aedis Concordiae inter Capitolium et Forum; in quo solebant magistratus D. T.†† cum senioribus deliberare. alterum, ad por-^{†† f. dum-} tam Capenam. tertium, citra aedem Bellonae, in quo exterarum nationum legatis, quos ^{taxat} in urbem admittere nolebant, senatus dabatur. Scholae dictae sunt, non ab otio ac vacatione omni, sed quod, ceteris rebus omissis, vacare liberalibus studiis pueri debent, ut etiam ludi appellantur, in quibus minime luditur, ne tristi || aliquo nomine fu- [154] giant pueri suo fungi munere. Subici aries dicitur, qui agitur, ut cadatur. quod fit, ut ait Cincius in libro de officio iuriconsulti, exemplo Atheniensium, apud quos explandi gratia aries *inigitur ab eo, qui scelus admisit, poenae pendendae loco. Spe-*

cramentum.] Post hoc, alii mutarunt in post hac, quae sane lectio confirmatur testimonio antiquitatis. est enim in legum fragmentis ita: CENSORIBVS. QVEICVNQ. POSTHAC. FACTI. ERVNT. potest etiam emendari, post h. l. r. id est, post-hac legem rogatam. quae sane formula frequens est in eisdem legum fragmentis. Quod autem paulo post in exemplari deerat, supplevimus ex earumdem legum reliquiis, in quibus est: II. VIR. QVI. EX. H. L. FACTVS. CREATIVS. VE. ERIT. Unde nos fecimus, *tresviri capitales quicumque*

ex haec lege facti erunt. nam HACE LEGE plane in legibus alibi incisum est. Quod in fine addit Festus *sacramenti nomine id aes dici etc.* confirmatur a Varrone, qui ait, ab eo sacro dictum. id enim aes sacris cedebat. *Urs.* — 9) *Sextantarii.*] Hermolaus legit, *quo per bellum Punicum secundum.* paulo post legendum: *ut ex assibus, qui tum erant librarii, fierent sextantarii, ut populus aere liberaretur etc. et, post septuennio quoque, quod eo usus est ut priore nummo.* Sed haec in margine notavimus. *Urs.*

ciem quam nos dicimus, εἶδος Graeci dixerunt. Platon quidem ideam; nobis species pro eadem ponitur. Sesterti¹ nota apud antiquos fuit dupondi, et semissis, unde

* f. auctus sestertius dictus quod semistertius. Sed auctus* est bello Punico secundo. apud antiquos autem denarius, et quinquesis in usu erant, et valebat denarius denos asses, quadrigati, bigati; quinquesis quinos. sed uterque auctus est, numerum aeris perductum* esse aiunt lege Flaminia minus solvendi, cum aere alieno premeretur P. R.

* f. pro-
ductum

Solida sella², ait Verrius, sedere tunc quis iubetur, cum mane surgens, auspicandi gratia evigilavit, quod antiqui exprese, nihilque ab inferiore parte excavatas, aut laxatas faciebant sedes. quas sedes, solidas ideo, quod in his nihil erat concavum, maxime appellabant, inquit Verrius, quod scilicet essent totae. absurde, ut mihi videtur, cum omne id quod sit totum, ait dictum solidum. Silatum³ antiqui pro eo quod

* f. sili

nunc iantaculum dicimus, appellabant, quia iaiuni vinum soli* conditum ante meridiem obsorbabant. Suffragatores⁴ dicebantur apud maiores, hi qui vulgo in usu erant candidatis. nam ut melius apparerent iuncta suffragia, suffragator quem quisque fieri vellet, notabat apposito puncto, scribitis candidatorum hominum nominibus. Varro in L. VII. rerum humanarum hoc tradit. Struppi⁵ vocantur in pulviaribus fusciculi || de verbis facti, qui pro deorum capitibus ponuntur. S apud [155] urbem Calo Antistius Labeo dici ait magistratum publicum Se-

cespitam⁶ esse Antistius Labeo ait, cultrum ferreum, oblongum, manibrio eburneo, rotundo, solido, vincto ad capulum auro argenteoque, fixum clavis aeneis, aere Cyprio, quo Flamines, Flaminicae Virgines, Pontificesque ad sacrificia utuntur. Eadem alias dicitur, qui in sacratio utuntur. sacrarium namque in templis rediculo* aeneo olim saepiebantur, in quo tubae relictae sunt, per quas manibus sacra tangere licet. est hoc in templo Bonae deae: sed et in aliis locis: et sunt velut repagula quaedam. ita secespitae dicuntur duobus modis. Secius est, quod secespita secatur libum, seu placenta, quae solet necessariis sacrificiis adhiberi. Suffimenta sunt, quae faciebant ex faba, milioque molito, mulso sparso. ea diis dabantur eo tempore, quo uvae calcatae proela. Serpsit, usi sunt antiqui pro serpsit, unde videntur serpulae dictae, quas nunc serpentes dicimus ex Gracco, quia illi ἐρπετά, nos pro aspiratione eorum, S littera posita, ut ἔς, ser, ἐπτά, septem. Suffibulum est vestimentum album, praetextum,

* f. reticulo

1) Sesterti.] Vide in Sextantarii. Ur s. — 2) Solida sella.] Vide in Silentio surgere. et in Silere. videndus etiam Livius lib. 10. exprese unico s, antiqua scriptura. Ur s. — 3) Silatum.] Iantaculum, et iaiuni est in exemplari. Glossarium item habet: Iantat ἀνακρίσει. Iantaculum ἀνακρίσει. quam quidem scripturam in aliis etiam manuscriptis libris vidimus. Ur s. — 4) Suffragatores.] Porphyrio in Horatii versum in poetica: Omne tulit punctum. Antiqui, inquit, suffragia non scribebant, sed puncto notabant. Idem refert epigramma incerti poetae de punctis suffragiorum. Ciconiarum Rufus iste conditor, Hic est duobus elegantior Plaucis, suffragiorum

puncta non tulit septem. Cicero pro CN. Plancio: Nam quod questus est plures te testes habere de Voltinia, quam in ea tribu puncta tuleris. Ex his locis Festi sententiam, sive potius Varronis, cuius verba referebat Festus, intelligere poteris. Ur s. 5) Struppi.] Vide supra in Stroppus. Ur s. — 6) Secespitam.] Sacrarium, ut apparet ex Festi reliquis, templi locus dicebatur secretior, ut adytum, ad quem nulli erat aditus, nisi sacerdoti. Serv. lib. 2. Aen. in eo res sacrae reponebantur. Ulpianus Dig. L. 1. tit. 8. Sacrarium, inquit, est locus, in quo sacrae res ponuntur, quod etiam in aedificio privato esse potest. saepiebatur autem sacrarium secespita, hoc

quadrangulum, oblongum, quod in capite *Virgines Vestales* cum sacrificant semper habere solent, idque fibula comprehenditur. *Silentio surgere ait* dici, ubi qui post mediam noctem auspicandi causa ex lectulo suo silentio surrexit, et liberatus a lecto, in solido se posuit, sedetque, ne quid eo tempore deiciat, rursusque se in lectum reposuit: hoc enim est *proprie* silentium, omnis vitii in auspiciis va||cuitas. Vera- [156] nius ait, non utique ex lecto, sed ex cubili, ne* rursus se in lectum reponere necesse *f. nec esse. Sarpiuntur vineae, id est putantur; ut in XII.: Quandoque sarpta, donec dempta erunt. Summanalia, liba farinae in modum rotae finctae*. Suffuerat, *f. ficta, vel facta. sub eodem tecto fuerat. Scribunt lapidem esse ait, et ita vocari, Antistius Labeo in agro Menullino* divinam rem faceret**. Se quamque seorsum quamque. Sanates *f. A ubi scribae f. facerent. dicti sunt, qui supra infraque Romam habitaverunt. quod nomen his fuit, quia cum defecissent a Romanis, brevi post redierunt in amicitiam, quasi sanata mente, itaque in XII. cautum est, ut idem iuris esset Sanatibus quod Fortibus id est bonis, et qui nunquam defecerant a P. R. Sublucare arbores est ramos earum supputare, et veluti suppus lucem mittere; conlucare autem, succisis arboribus locum implere luce. Spureum vinum est, quod sacris adhiberi non licet, ut ait Labeo Antistius l. X. commentarii iuris pontificii, cui aqua admixta est, defrutumve*, aut igne tactum est, mustumve ante, *f. defrutumve quam defervescat. Septimontium, ut ait Antistius Labeo hisce montibus feriae: Palatio, cui sacrificium, quod fit, Palatium dicitur; vilae* cui item sacrificium; Faguali**, Sub- *f. Veliae, rae, Cermalio†, Oppio, Coelio monti, Cispio monti. Oppius autem appellatus est, ut *f. Fagutali, ait Varro rerum humanarum l. VIII. ab Opita†† Oppio Tusculano, qui cum praesidio †f. Germano, Tusculanorum missus ad Romam tuendam, dum Tullus Hostilius Veios oppugnaret, con- ††f. Opitire sederat in Carinis, et ibi castra habuerat. similiter || Cisitum* a Laevo Cispio [157] *f. Cispium Anagnino, qui eiusdem rei causa eam partem Esquiliarum, quae iacet ad vicum Patricium versus, in qua regione est aedis Mefitis, tutus est. Sistere fana cum in urbe condenda dicitur, significat loca in oppido futurorum fanorum constituere. quam* Anti- *f. Q. stius Labeo ait in commentario XV. iuris pontificii, fana sistere esse lectisternia certis locis et diis habere. Subigere* arietem in eodem libro Antistius esse ait dare arietem, *f. Subicere qui pro se agatur, caedatur. Bene sponsis, beneque volueris in precatione augurali Messala augur ait significare sponderis, volueris. Serpula serperit, ait idem Mes-

est reticulo quodam aeneo, in quo tubae, seu tubi relictii erant, per quos manibus sacra tangere licebat, atque huiusmodi secespita utebantur tum in sacriis, quae erant in templis, tum in iis, quae erant in aliis locis, erantque secespitaee velut repagula quaedam. Quod autem in templo *Bonae deae* addimus, intelligendum est non de sacratio Bonae deae, quod ultra Bovillas in via Appia fuit, cuius pro Milone Cicero meminit, sed de sacratio eo, quod fuit in aede Bonae deae in Aventino, cuius P. Victor facit mentionem. potest etiam hic locus ita resarciri: est secespita in templi sacriis. sed et in aliis locis: et est velut clathrata fenestra quaedam, ita secespitaee dicun-

tur duobus modis. Nam de secespita, quae cultrum significat, sic Suetonius in Tiberio: Nam inter Pontifices sacrificanti simul pro secespita, plumbeum cultrum subiciendum curavit. *Reticulo* pro *reticulo* in exemplari exaratum est antiqua illa consuetudine ponendi d pro t, de qua supra, *tubae* etiam, non ut in aliis editionibus *nubae*, in eodem exemplari scriptum est. *tubae* autem pro *tubis* positum est. *cancelle* in supplementum huius fragmenti nescio quomodo amanuensis culpa irrepsit, nos certe locum reconditae antiquitatis paene tenebris obrutum, quantum potuimus, in lucem revocavimus. *Urs.*

- sala, serpens irrepserit. Solino idem ait esse consulo. Suad ted idem ait esse, sic te. Stellam significare ait Ateius Capito laetum, et prosperum, auctoritatem secutus
- *f. lamella P. Servilii auguris, (stellam) quae ex tamella* aerea adsimilis stellae locis inauguratis infigatur. Sinistrum¹ in auspicando significare ait Ateius Capito laetum et prosperum auspicium; aut* silentium, dubi** duntaxat vacat vitio. igitur silentio surgere cum dicitur, significat non interpellari, quo minus rem gerat. ad† sinistrum hortari quoque auspicia ad agendum, quod animo quis proposuerit. Satis verbum Verrio melius fuit praeterire, ut mihi videtur; quam tam absurdi qui* opiniosus de eo restare**²; quas sciens praetere-rii, tam hercules, quam de scabro, quod proximum sequebatur. Stipatores³ ait dictos a stipa, quam mercedis nomine accipiant custodes cuiusque corporis. unde et stipam, quam* amphorae cum extruuntur, firmari solent; etiam stipites, qui ob eandem causam destituuntur⁴. Sollicitare || quidam dictum putant, vel ut *citare ex* [158] *sollo, quod est ex suo loco ac sententia movere. sollum autem* quin significet locum,
- *f. tappetae quis dubitet? cum *arsulcs* quoque dicantur loco patriae suae *pulsi*. Tappete*⁵ ex Graeco *sumpsit tappetae*, Ennius cum ait. *tappetem etiam dixit Turpilium* in Demetrio. Le tappetem veterem. sic tappete neutro genere. Terentum in campo Martio locum *Ferrius ait ab eo* dicendum fuisse, quod terra *ibi per ludos* Secularis
- *f. mobilitas Ditis patris *ita leviter teratur* ab equis quadrigariis, *ut eorum levis motilitas** aequiparet motus *rapidos velocis* Lunae, quod quam aniliter *relatum sit*, cuius manifestum est. *Taurii ludi*⁶ instituti dis Inferis *ex hac causa videntur*. Tarquinio regnante, cum *magna incidisset* pestilentia in mulieres *gravidas, earum fetu si facti* sunt ex carne dividenda populo* taurorum immolatorum. ob hoc *ludi Taurii* appellati sunt, et fiunt *in circo Flamini*, ne intra muros evocentur dii *Inferi*. Sed *Taurios* ludos Varro ait vocari, quod *eis ludis discipulus* pendens a doctore in *crudo corio tauri* solitus sit impelli, atque usque *eo inibi cogi* docere, quoad consisteret, *et sola virtute* talorum constaret pedum *firmitas*. *Talassionem* in nuptiis Varro ait *sinum esse lanifici τάλασσον*, id est quasillum, *ita enim solitum* appellari *Talassionem*. at *quidam* historiarum scribtor, *Talassium* ait *nomine* virum, rapta virgine uniceae *pulchritudinis*, quod ei id coniugium fuerit *felix, boni hominis** gratia nunc redintegrari. *Tribuni* || *cia⁷ rogatione* [159] *lex Curia* fertur, quo *Hannibal anno in conspectu* Romae cum esset, nec ex praesidiis *discedere liceret*, Q. Fabius Maximus *Verrucosus, id per TR. PL. et Marcellus* cos. fa-

1) *Sinistrum.*] Vide in *Silere. Urs.* —
 2) *Lege: quam tam absurdam atque opiniosam de eo res dare.* Ven. et Sc. sic proposerunt: *quam tam absurdam opiniones suas de eo recitare.* —
 3) *Stipatores.*] Non video cur destituantur mutandum sit in *constituantur*, vel *destinantur*. nam C. Gracchus in oratione de legibus promulgatis apud Agellium lib. 10. cap. 3. usus est eo verbo in eodem significato, cum inquit: Idcirco palus destitutus est in Foro, eoque adductus suae civitatis nobilissimus homo M. Marius, vestimenta detracta sunt, virgis caesus est. et Varro: Si eorum colla in furcas destitutas incluserit. *Urs.*

4) *constituantur vel destinantur* marg. Ven. Scal. — 5) *Tapete.*] Turpilium apud Nonium neutro genere protulit, cum dixit, *Glabrum tapete*. Festus tamen ait masculino genere usum fuisse. *Urs.* — 6) *Taurii ludi.*] Vide in *Talipedare. Urs.* — 7) *Tribunicia.*] *Lex Curia* de imperio militari magistratibus designatis maudando, ferebatur ab eo, qui eos magistratus designasset. Quantum autem ex his reliquis divinare licet, videtur Festi sententia talis fuisse. Bello Punico secundo cum Annibal ad urbem accedens, portae Capenae appropinquasset, et quasi in conspectu Romae iam esset, et ob id non liceret

cere instituerunt, ut notavit Aelius in XII. *significationum verborum*. Trisulcum fulgur fuit ab antiquis dictum, quia id, aut incendit, aut affluit, aut terebrat. Togatarum duplex genus: *prætextarum*, hominum fastigio; quae sic appellantur, quod togis praetextis temp. administrant. tabernarum, quia hominibus excellentibus etiam humiles permixti, ut sunt plagiarii, servi denique et cauponae ex tabernis honeste prodeant persaepe. Taurus⁸, vaccas steriles appellabant, ait Ferrus, quae non magis pariant, quam tauri. sed verosimilius sit ex Graeco dictus, quia Græci vaccas, ταύρας appellant. Todi sunt aves parvae, et todilli, quarum m.⁹ Plautus in Syro, cum ait:

Cum extritis talis, cum todillis crusculis.

Tubilustria quibus diebus adscriptum in Fastis est, cum in atrio Sutorio agna tubae lustrantur. ab eis tubos appellant, quod genus lustrationis ex Arcadia Pallanteo* trans-^{f. Accadiae Pallanteo, vel Arcadia a Pallante} iatum esse dicunt. Tuditantes, tundentes, negotium tundentes significare ait Cincius, id est agentes. Ennius l. II.:

Haec inter se totum** vi tuditantes.

** f. tota

et Lucretius item libro II.:

Nec tuditantia rem cessant extrinsecus ullam.

Tudites malleos appellant antiqui a tundendo, quamvis alii* crurib. tudites. Inde Ateius Philologus existimat Tuditano cognomen inditum, quod caput malleoli simile habuerit.

Tullios¹⁰ alii dixerunt esse silanos, alii rivos, alii || vehementes pro- [160] iectiones sanguinis* arcuatim fluentis, quales sunt Tiburi in Aniene. Ennius in Aiace: ^{f. annis}

Aiax misso sanguine tepido tulii efflantes volant.

Topper¹¹ significare ait Artorius cito, fortasse, celeriter, temere*. cito, sic in Nelei ^{f. mature} carmine:

Topper fortunae commutantur hominibus.

(citus) sic C. Naevius:

Capesset flammam Volcani cito*.

* f. topper.

sic in eodem:

Namque nullum peius macerat* humanum**, quamde mare saevum. ^{f. macit}

Viret † cui sunt magnae, topper confringent inportunae unde ††. ^{f. homonem, † f. vires †† f. undae.}

magistratibus ex praesiidiis discedere, Q. Fabius, et M. Marcellus eos. quia ipsi ad Uybem venire, et populum rogare de imperio novis magistratibus mandando metu imminentis Annibalis non poterant, egerunt id per Tribunos plebis, atque ita Tribunicia rogatione legem Curiatam latam fuisse. quae potius lex Tributa, vel ut verius dicam, Plebiscitum appellari debuisset. locus sane difficilis, et mutilato exemplari obscurus. Q. Fabius et M. Marcellus eos. eduntur anno 539. Aelius Gallus in libris Significationum verborum, quae ad ius pertinent, citatur supra in *Postliminium*. *Urs.* — 8) *Taurus*.] Videndus Varro lib. 2. de

re rustica. cap. 6. *Urs.* — 9) *Lege meminit.* — 10) *Tullios*.] Paulus in epitoma manuscripta. *Tullios alii dixerunt esse silanos, alii rivos, alii vehementes proiectiones sanguinis arcuatim fluentis*, cetera ut Festus. In antiquo lexico Latino-Graeco, *Silvanus* exponitur *ἰσχυρός* et ita fortasse legendum tum hic, tum apud Cornelium Celsum. Quid si pro *sanguinis* legamus *annis*? quia sequitur, quales sunt Tiburi. sed nihil temere mutandum. *Urs.* — 11) *Topper*.] *Mature*, pro *temere* in margine posuimus, quia ita est infra. *Homonem* autem pro *humanum*, ex Ennii versu: Miserum mandebat homonem. et supra in

(fortasse) sic Coelius l. VII.: Ita uti se se quisque vobis studeat aemulari in statu fortunae reip. (eadem re gesta.) *topper* nihilo minore negotio acto. gratia minor esset. fortasse, sic Accius in Io:

*f. pater
istam eiecit
foras.

Topper, ut fit, patris teneicit iras * 1.

(Ennius vero sic.) *Topper*, fortasse valet in Enni et Pacuvi scriptis. apud Ennium est:

Topper quam nemo melius scit.

Pacuvius:

Topper tecum sit potestas faxsit, si mecum velit.

*f. at

ad * in antiquissimis scriptis celeriter, ac mature. in *Odyssia* vetere:

Topper facit homines utrius fuerint.

*f. Circes,

Topper citi ad aedis venimus *Circae**, simul duona eorum portant ad navis millia.

*f. indidem
**f. Tubi-
cines

alia in isdem * inseriuntur². *Tibicines*** etiam hi appellantur, qui sacerdotes viri speciosi publice sacra faciunt, tubarum lustrandarum gratia.

*Torrens*³ participialiter pro exurens ponitur, ut est apud *Pacuvium* in *Antiope*:

Flammeo vapore torrens terrae fetum exusserit.

significat etiam fluvium, subitis imbribus concitatum, qui aliqui siccitatibus exarescit.

*f. quamvis

quius* aquam ipsam, quae fluit, flumen recte dici ait *Aelius Gallus* l. II. quae ad ius pertinent. ceterum vulgi consuetudine utrumque iam dici flumen, et pereunem || flu- [161]

vium et torrentem. *Torum*, ut significet torridum, aridum, per nnum quidem R antiqua consuetudine scribitur, sed quasi per duo R scribitur, pronuntiar oportet. nam antiqui nec mutas, nec semivocales litteras geminabant, ut fit in *Ennio*, *Arrio*, *Annio*. *Turmam* equitum dictam esse ait *Curvatus* quasi *terimam*: quod terdeni equites ex tribus tribubus, *Titiensium*, *Rannium*, *Lucerum* fiebant. itaque primi singularum decuriam decuriones dicti, qui ex eo in singularis turmis sunt etiam nunc terni. *Torreri* a

*f. Torrere
a torreo.

*torro**, deductum proprie significat siccare, atque arefacere. sed usurpatum est iam pro eo, quod sit igne urere. *Plautus*:

(In) una edet* opera in furnum calidum condito, atque ibi torreto.

*f. una aod-
depol-
nos

*Turannos**⁴, *Etruscos* appellari solitos ait *Verrius*, a *Turrheno* duce *Lydorum*, a cuius gentis praecipua crudelitate etiam tyrannos dictos. *Tyria maria* in proverbium deductum est: quod *Tyro* oriundi *Poeni* adeo potentes maris fuerunt, ut omnibus mortalibus navigatio esset periculosa. *Afranius* in *Epistola*:

Hunc serrium autem maria tyria conciet.

Torvitas a ferocia taurorum dicta est. *Pacuvius* in *Armorum iudicio*:

Feroci ingenio torvus praegrandi gradu.

Hemona, ita habetur: Homonem, hominem dicebant. Versus *Attii* in *Io* fortasse ita legendus: *Topper*, ut fit, patris ten'eicit ira, vel, *Pater istam eiecit foras*. Verbum *inseriuntur* omissum est in editione *Augustiniana*, quo antiqui usi sunt, pro *inseruntur*. *Urs.* — 1) patris tunc eicit iras *Ven. Scal.* — 2) *Inveniuntur* *Ven. Sc.* sed in margine notatum in *vetere Cod.* esse *inseriuntur*, pro quo

coniectura addita *inseruntur*. — 3) *Torrens*.] *Varro* lib. 1. de re rust. cap. 2. Verum enim illud *Pacuvii*: Sol si perpetuo sit, aut nox, flammeo vapore, aut frigore, terrae fructus omnes interire. *Urs.* — 4) *Turannos*.] *Paulus* in epitoma manuscriptorum. *Turanni Etrusci dicti a Ithurreno duce Lydorum, a cuius gentis perpetua crudelitate etiam tyranni sunt dicti. Urs.* —

et:

Cum recorder eius ferocem, et torvam confidentiam.

Turbelas* dixisse antiquos, quas nunc turbas appellamus, testis est Plautus in Pseudolo: *f. turbellas

Quo alto* et quantas soleam turbelas dare.

*f. Quales,

Tutulum⁵ vocari aiunt Flaminiarum capitibus ornamentum, quod fiat vitta purpurea innexa crinibus et extractum in altitudinem. quidam pileum lanatum forma metalli⁶ figuratum, quo Flamines ac Pontifices utuntur, eodem nomine vocari. Ennius:

li||baque fictores argaeos, et tutulatos.

[162]

Tuor video; Tueor, defendo *in usu olim fuit*. sed iam promiscue utuntur, et ponitur tueor, pro video; et contueor, pro defendo. Tuguria⁷ a tecto appellantur domicilia rusticorum sordida. Afranius in Virgine:

Sordidum tugurium est turpe.

Caccilius in Hypobolimaeco:

Habitabat in tugurio, sine operculo.

quo nomine Valerius in explanatione XII. ait etiam significari.

Tuscum vicum ceteri quidem omnes scriptores dictum aiunt ab eo, quod Porsena rege descendente* ab obsidione, remanserunt Romae, locoque his dato, ibi habitaverunt Te-^{f. disce-} dente

ientes fratres Celes et Vibena, unde post cicci, quod Tarquinius Romam secum maxime reducere cupierint. M. Varro, quod ex Coelio in eum locum deducti sint. Toxicum dicitur cervarium venenum, quo quidam perungere sagittas soliti sunt. Caccilius in Gano:

Ut hominem miserum toxico transegerit.

Afranius in

uxorium istud toxicum mittite.

Tuscos quidam dictos aiunt a Tusco rege Herculis filio. Alii quod unici studii sint sacrificiorum, ex Graeco, velut θυσοκόοι. Unde Tusculum ab eadem causa sacrificiorum, vel quod aditum difficilem habeat, id est, δύσκολον. Tumulum Stilo Aelius sic definit: Tumulus est cumulus arcae editus secundum mare fluctibus in altum elevatus, unde similiter et manufactus et naturalis proprie dici potest. Tumultuarii⁸ milites, dicuntur lecti ob subitum timorem, unde etiam tumultum dici ait Verrius, quia non aliunde is ornatur*, quam ab Italicis et Gallicis hominibus || qui imminent Italiae. [163] *f. oriator

itaque nullum tumultum, praeterquam Gallicum, aut domesticum nominabant. Thomices Graeco nomine appellantur canabi inpoliti, et sparto leviter tortae restes, ex quibus funes fiunt. Lucilius:

Vidimus vinctum thomice canabina.

5) Tutulum.] In exemplari ita plane est: *formam e tali*, unde in editione Augustiniana, *forma e tali* impressum est, cum *forma metalli* scribendum fuisset. Varro lib. 6.: Tutulati dicti hi, qui in capitibus habere solent, ut metam. Tertullianus in lib. de pallio: Tunc certissime supra omnes exuvias augusta vestis superque omnes apices, ac tutulos sacer suggestus deducit ocu-

los. in vulgatis tamen titulos, sed corrupte legitur. Vetus etiam apud me inscriptio habet: APONIAE, A. TVIVL. ORNATRICE. *Urs.* — 6) *Forma e tali* Ven. Scal. — 7) *Tugurium.*] Valerius in explanatione XII. citatur in verbo Sannates. *Urs.* — 8) *Tumultuarii.*] Videndus Servius initio lib. 8. Aen. *Domesticum* autem Festus dicit, quem Cicero lib. 8. Philipp. appellat *la-*

* f. Opilius **Opillus** * *Aurelius ait mollem pulvillum, quem in collo habent, restis ne laedat, thomitem vocari. Tongere Aelius Stilo ait noscere esse, quod Praenestini tongitionem dicant, pro notionem. significat et latius domiari.* Ennius:

Alii rhetorica tongent.

et vincere etiam quantoque videtur significare.

*Tesca*¹ *Ferrius ait loca augurio designata, quo termino finis in terra auguri. Opilius Aurclius loca consecrata ad augurandum scribit, sed sancta loca undique saepta docent Pontificis libri, in quibus scriptum est. Templumque sedemque tescumque sive deo, sive deae dedicaverit, ubi eos accipiat volentes, propitiosque. Hostius belli Histrici l. l.:*

per gentes alte aetherias, atque avia tesca,

* f. volabis *perque violabis* * *templa antiqua deum.*

Cicero vero aspera difficilia aditu dixit, cum ait:

Loca aspera, saxa tesca tuor.

Accius in Philocteta:

Quis tu es mortalis, qui in deserta, et tesqua te adportas loca?

*Tonsillam*² *ait esse Verrius palum dolatum in acumen, et cuspidem praeferratum, ut*

* f. configi *existimat, quem cum figi* * *in litore navis religandae causa. Pacuvius in Medio **:*

* f. Medo.

† f. tonsillam

Accessi ad eam, et tonsillam † *pegi laeto in litore.*

*Accius Phinidis*³:

†† f. laeto

Tacete, et tonsillas litore laedo †† *edite.*

Tonsam Ennius signi || ficat remum, quod quasi tondeatur ferro cum ait l. VII.: [164]

Poste recumbite, vestraque pectora pellite tonsis.

item:

Pone petunt, exin referunt ad pectora tonsas.

et in Asota:

Alius in mari vult magno tenere tonsam.

Thymbraeum Apollinem Vergilius a monte Thymbraeo appellavit, qui est in agro

* f. Tolleno *Troiano. Tolonno* * *est genus machinae, quo trahitur aqua, alteram partem praegravante pondere, dictus a tollendo. Tolerare, patienter ferre. Accius in Neoptolemo:*

* f. Haud

Aut * *quisquam potis est tolerare acritudinem.*

Ennius l. II.:

* f. caedi,

Ferro se caede *, *quam dictis his toleraret.*

Toles tumor in faucibus quae per deminutionem tonsillae dicuntur. Tullianum, quod

dicitur, pars quaedam carceris, Ser. Tullium regem aedificasse aiunt. Taxat ** *verbum*

* f. Ila,

** f. arbitrove

† f. ius sit

ponitur in his *, *quae finiuntur, quoad tangi liceat. in litibus quoque arbitrove* ** *cum pro-*

scribitur, quoad ei iussit † *statuendi. Taxatio dicitur, quae fit certae summae. a tan-*

licum. Locum hunc ad verbum suae integritati restitutum arbitramur. Urs. — 1) Tesca.] Accii versus apud Varronem lib. 6. corrigendus ex eo, quem hic citat Festus; atque ita legendus: Quis tu es mortalis, qui in deserta, et tesca te adportes loca? loca enim quae sint, designat, cum dicit. Hephaesti lares etc. nam verbum praestolare ita mutavimus. Lemnia vero, quod bis positum est, videtur adiectum. Urs. — 2) Tonsillam.] Phinidis non est mutandum in Phoenissis: nam haec Accii tragoedia citatur a Nonio pluribus locis, in quibus manuscripti

gendo autem dici etiam scaenici testimonio sunt, qui taxatores dicuntur, quod alter alterum maledictis tangit. Tabernacula dicuntur a similitudine tabernarum, quae ipsae, quod ex tabulis olim fiebant, dictae sunt, non ut quidam putant, quod tabulis claudantur. Tagit. Pacuvius in Teucro:

Ut ego, si quisquam me tagit.

et tagam. Idem in Hermiona:

Aut non cernam, nisi tagam.

sine dubio antiqua consuetudine usurpavit. nam nunc ea sine praepositionibus non dicuntur, ut contigit, attigit. Tablinum⁵ proxime Atrium locus dicitur, quod antiqui magistratus in suo imperio tabulas⁶ ||

Tabem eam, quae faceret tabescere, apud antiquos || usurpatum. Sal- [187. 188] lustius quoque frequenter, ut in Catilina, cum ait: Uti tabes plerosque civium animos invaserat. Et in lib. IV. historiarum: Qui quidem mos, ut tabes, in Urbem coierit*. Et Corvinius** pro Liburnia: Propter hanc tabem atque perniciem domus totius. Tabellis pro chartis utebantur antiqui, quibus ultro citro †, sive privatim, sive publice opus erat, certiores absentes faciebant; unde adhuc tabellarii dicuntur et tabellae missae ab imperatoribus. Tagax⁷ surunculus a tangendo ††, cuius vocabuli Lucilius meminit:

* al. coniectus.
** f. Cornificus.
† f. citroque.
†† f. tagendo.
* f. manu perscabere.
** f. tagacem.

Et mutonis manu perscribere* posse tagem**.

Tages nomine Genii filius, nepos Iovis, puer dicitur disciplinam dedisse aruspicii duodecim populis Etruriae. Taminia, uvae sylvestris genus, videtur Verrio dicta, quod tam mira sit, quam minium. Talus in Sabinorum nominibus praenominis loco videtur fuisse. Talentorum non unum genus. Atticum est sex millium denarium. Rhodium et † Cistophorum quatuor millium et quingentorum denarium. Alexandrinum XII. †† denarium. Neapolitanum sex* denarium. Syracusanum trium** denarium. Rheginum vitoriatori †. Tamne eo usque, ut Aelius Stilo et Opillus †† Aurelius interpretantur. Itaque Afranius:

† f. septem millium.
†† f. XII. m.
* f. sex m.
** f. III. millium.

Tamne arcula tua plena est aranearum?

Thalaeae nomen dictum est* alis ab aetatis flore aiunt, alii quod carmina semper flo-reant. Talipedare antiqui dicebant pro vacillare pedibus lassitudine, quasi qui trahit pedes, ut talis videatur insistere, aut identidem tollere pedes. Tam significationem habet, cum ponimus, praepositivam quandam, cui subiungimus quam; ut cum dicimus: tam egregium opus tam parvo pretio venisse, || id est sic, ut apud Graecos quo-que οὐτως ἀγαθόν. Item ex contrario ei dicimus: quam malus Homerus, tam bonus Cherylus* poeta est. At antiqui tam etiam pro tamen usi sunt, ut Naevius:

† f. Lacuna significata in Ven. Sc.
†† f. Opillus.
* f. esse.

Quid* si taceat, dum videat, tam etiam sciat, quid scriptum sit.

* f. Choeirus.
* al. Qui.

habent *Phinidae*. *Urs.* — 3) *Phoenissis* marg. Ven. Scal. — 4) *Taxat.*] Verbum *iussit*, mutavimus in *iussit*, quod in legum fragmentis est antiquo modo scribendi, *IOPS. SIET. Urs.* — 5) *Tablinum.*] De *Atrio* vide supra in *Scribo-* *nianum. Urs.* — 6) Illic finitur Fragmentum Festi. Sequitur iam reliqua pars achedarum, quae apud Pomponium Laetum exstant, Festi fragmento deductae. — 7) Lucili versus ita emendandus: *Et mutonis manu perscabere posse tagacem. Urs.*

Ennius:

Illae meae tam potis pacis potiri.

Titinius:

Bene cum facimus, tam male subimus, ut quidam perhibent viri.

Item:

* f. Quam.

** f. ea me
castor

Quanquam* estis nihili, tam escator** simul vobis consului.
Tandem quom significat aliquando, interdum tamen ex supervacuo ponitur, ut apud Ter. in Phormione, quom ait:

Ita ne tandem uxorem duxit Antipho iniussu meo?

non enim hic tempus ullum significat. At Cicero etiam duplicat temporalem significati-
onem, cum ait: Tandem aliquando. Tauri verbenaeque in commentario sacro-
rum significat ficta farinae. Tama dicitur, cum labore viae sanguis in crura descen-
dit, et tumorem facit. Lucilius:*

* al. Lucre-
tius.

Inguenne existat, papulae, tama, neboa noxit.

Taenias, Graecam vocem sic interpretatur Verrius, ut dicat ornamentum esse laneum
capitis honorari, ut sit apud Caecilium in Androgyno:

Sepulchrum plenum taeniarum, ita ut solet.

et alias:

* f. qua

Dum taeniam qui* voluus vinciret.

Ennius in Alexandro:

Volans de caelo cum corona, et taeniis.

Accius in Neoptolemo:

* al. e tac-
niis

Decorare est satius, quam urbem exenais*.

Taedulum antiqui interdum pro fastidioso; interdum, quod omnibus taedio esset, po-

* al. Lavinii nere soliti sunt. Tatium occisum ait Lanivii* ab amicis eorum legatorum, quos inter-

* al. Tatiani fecerant Tiinii* latrones, sed sepultum in Aventiniensi laureto. Quod ad significatio-
nem verhorum non magis pertinet, quam plurima alia, et praeterita iam, et deinceps]]
quae referuntur. Taurorum specie simulacra fluminum, id est cum cornibus, [190]
formantur; quod sunt atrocias, ut tauri. Talionis¹ mentionem fieri in XII. ait Ver-
rius hoc modo:

* f. rapsit,

al. rapit,

Si membrum rapit*, ni cum eo pacit, talio esto.

neque id, quid significat indicat, puto quia notum est. permittit enim lex parem vindictam.

* al. etiam

Tarquitas scalas, quas rex Tarquinius Superbus fecerit, abominandi eius nominis
gratia ita appellatas esse ait volgo existimari. Tarpeiae esse* effigiem ita appellari
putant quidam in aede Iovis Mettella, eius videlicet in memoriam virginis, quae pacta
a Sabinis hostibus ea, quae in sinistris manibus haberent ut sibi darent, intrromiserit eos
cum rege Tatiao, qui postea in pace facienda caverit a Romulo, ut ea Sabinis semper

1) Talionis.] Liber manuscriptus habet, rapit, pro rapit, ut fortasse rapsit, sit legendum. Vide supra in Pacionem. Urs. — 2) Tappulam.] 5) Tripudium.] Desiderantur haec in aliis editionibus. Supra in Puls: Tripudium, inquit, id est terripavium. pavire enim ferire est etc. Tri-

pateret. Tam perit, quam extrema faba in proverbio est, quod ea plerumque aut proteritur, aut decerpitur a praetereuntibus. Tappulam² legem convivalem ficto nomine conscripsit iocoso carmine Valerius Valentinus, cuius m.³ Lucilius hoc modo:

Tappulam rident legem concere* opimi.

*f. congerae,

Termonem Ennius Graeca consuetudine dixit, quem nos nunc terminum hoc modo:

Ingenti vadit cursu, qua redditus terminus est.

et:

Hortatore bono prius, quam finibus termino.

Trientem⁴ tertium pondo coronam auream dedisse se Iovi donum scripsit T. Quintus Dict. quom per novem dies totidem urbes, et decimam* Praeneste cepisset. *f. deditione id significare ait Cincius in Mystagogicon L. II. duas libros pondo et trientem; qua consuetudine hodieque utimur, quom lignum bes alterum dicimus, id est pedem, et bessem latitudinis habens. et sestertium, id est duos asses, et semissem tertium. item si || tres asses sunt et* quadrans quartus** Tersum diem pro [19I] *f. A. quadrans, *f. A. dicitur, Tripudium⁵ ciis. in exultatione tripudiat a terra pavenda, nam pavire, est ferire, a quo et pavimenta. id ex Graeco, quod illi *παίειν*, quod nos ferire mum intactus usur Teminare, violare et contaminare, dictum videlicet ilintate. Teres est in longitudine rotundatum. quales asses natura ministrat. Teminum, vinum. Plautus in Aulularia:

Cererin', Strobile has facturi nuptias? qui? quia temeti nihil allatum video.

Pomponius in Decima:

Non multi temeti, sed plurimi.

Novius in duobus Dossenis:

Sequimini praeminate, sequere, temeti timor.

idem in Funere:

Agite, exite, temulentum* tollite:

*al. temulentiamque

et in Surdo:

Filias habeo temulentas, sed eccas video incedere.

Afranius in Consobrinis:

Pol magis istius temulentae, futilis.

Tintinnare est* apud Naevium hoc modo:

*al. Titinnare

Tantum ibi molae crepitem faciebant, tintinnabant compedes.

et apud Afranium:

Ostiarum impedimenta tintinnare audio.

pudium dicebatur in auspiciis, videtur fuisse in exemplari. deinde Festus afferbat exemplum ex aliquo scriptore disciplinae auguralis. Quod autem addit *pavimenta* dicta esse a pavire, et pavire a Graeco *παίειν*, si verum est, verum erit

et illud, *paire* pro pavire antiquioribus in usu fuisse, cum pavimenta pro *pavimenta* in vetustissima inscriptione sit. *Urs.* — 6) *Titinnare*.] Pro *molae*, vel ut alii emendarunt, *mollem*, in schedis est *molae*, eaque vera lectio est. *Urs.*

* al. aliud ¹ Tributorum conlationem, quom sit alia in capite, illud* ex censu, dicitur etiam quodam temerarium, ut post Urbem a Gallis captam conlatum est, quia proximis XV. ²
 * f. populus annis census alius* non erat. Item bello Punico secundo M. Valerio Laevino, M. Clau-
 * al. potuit, dno Marcello cos. quom et Senatus, et populus in aerarium, quod habuit*, detulit.

Tentipellium ³ Artorius putat esse calciamentum ferratum, quo pelles exten-
 * al. Primo. duntur, indeque ⁴ Afranium || dixisse in Promo*: [192]

Pro manibus credo habere ego illos tentipellium.

Titinium ait Verrius existimare, id medicamentum esse, quo rugae extendantur, quom dicat:

Tentipellium inducitur, rugae in ore extenduntur.

quom ille ⁷ τροπικῶς dixerit. Tignum non solum in aedificiis, quo utuntur, appellatur, sed etiam in vineis, ut est in XII.: Tignum iunctum aedibus, vineave, et con-

* f. capulo
 capit* ne solvito. Tela proprie dici videntur ea, quae missilia sunt. ex Graeco videlicet translato eorum nomine, quoniam illi ⁸ τηλόθεν missa dicunt, quae nos eminus, sicut arma ea, quae ab humeris dependentia retinentur manibus, quoniam quidem non minus in nobis eam partem corporis arnum vocari existimandum est, quam

. Tigillum Sororium. Vici ⁵ appellari incipiunt ex agris, qui ibi villas non habent, ut Marsi, aut Peligni. sed ex vicis partim habent remp. et ius dicitur, partim nihil eorum, et tamen ibi nundinae aguntur* negotii gerendi causa, et magistri vici, item magistri paci ⁶ quotannis fiunt. altero, cum id genus aedificiorum definitur, quae continentia sunt his oppidis, quae itineribus, regionibusque distributa inter se distant, nominibusque dissimilibus discriminis causa sunt dispartita. tertio, cum id genus aedificiorum definitur, quae in oppido privo, id est, in suo quisque loco proprio ita aedificat, ut in eo aedificio pervium sit, quo itinere habitatores ad suam quisque habitationem habeat accessum, qui non dicuntur vicani sicut hi, qui aut in oppidi vicis, aut hi, qui in agris sunt, vicani appellantur.

* al. habentur
 tur
 Viget dictum videtur a vi agendo, sed non vi || agendis hostilibusque [193]
 rebus, verum his, quae celer* . . . concitato animo ad bonam frugem ten** . . .
 * f. tendunt
 † al. fecill-
 tram
 eandem facillan-† appellant Voisgram avem, quae se vellit. Augures hanc
 Vigintiquinque ⁷ poenas in
 XII. significat vigintiquinque asses. Victimam ⁸ Aelius Stilo ait esse vitulum, ob eius

1) Tributorum.] Opinor in exemplari fuisse, census populus, et deinde verbum populus in alius mutatum, extant lectionis antiquae vestigia in schedis. Urs. — 2) quinque marg. Ven. Scal. — 3) Tentipellium.] Indequo pro idem, melius in schedis. Urs. — 4) idem Afranio Ven. Sc. — 5) Vicis.] In schedis integra lectio habetur, et emendata. Nam paci, antiqua scribendi consuetudine dictum est pro pagi, supra in Orcus. Per c, inquit, litterae formam, nihilominus c. usurpabant, et in columna Duilii MACISTRATOS reperitur et LECIONES. Reliqua etiam emendatiora in schedis: Altero, cum id genus

aedificiorum definitur, quae continentia sunt his oppidis, quae itineribus, regionibusque discriminis causa sunt dispartita, et in fine, in oppidi vicis, et vicani, utroque loco habent schedae. — 6) magistri paucique Ven. Sc. cum signo lacunae. pagi in marg. Ven. Sc. — 7) Vigintiquinque.] Agellius lib. 20. cap. 1.: Si iniuria alteri faxit, vigintiquinque aeris poenae sunt. Sed aeris puto adiectum. Vide Plinium lib. 16. cap. 1. Urs. — 8) Victimam.] In schedis est, ob hostes victos pro ad hostes victos, parva mutatione. nam Augustiniana emendatio nimis abest ab antiqua scriptura. pro vincata in schedis est, victa, ut fortasse vitta scriben-

vigorem, alii autem, quae vincita ducatur ad altare: aut quae ad* hostis victos immo-^{f. ob} letur. Vectigal, aes appellatur, quod ob tributum, et stipendium, et equestre, et ordinarium populo debetur. Viae sunt et publicae, per* . . . e omnibus licet.^{f.A. quas ir} privatae, quibus vetitum uti . . . praeter eorum, quorum sunt privatae
vias muniunt. dionisiam lapides sunt, qua volet, iumenta agito. Viatores appellantur, qui magistratibus apparent. eo quia initio omnium tribuum, cum agri in propinquo erant urbis, atque assidue homines rusticabantur, crebrior opera eorum erat in via, quam urbe, quod ex agris plerumque homines vocabantur a magistratibus. Verticulas, cum ait Lucilius, ita appellavit vertebrae. Vernae, qui in villis vere nati, quod tempus duce natura feturae est: et tunc rem divinam instituerit Marti Numa Pompilius pacis concordiaeve obtinendae gratia, inter Sabinos Romanosque, ut vernae viverent, ne vincerent. Romanos enim vernas appellabant, id est ibidem natos, quos vincere perniciosum arbitrium Sabinis, qui coniuncti erant cum P. R. Vergiliae dictae, quod eorum ortu ver finitur, aestas incipit. Vastum¹⁰ pro magnum. ponitur tamen et pro inani. Accius:

Iam hanc urbem ferro vastam faciet Peleus.

et Pacuvius: ||

Quales, scabres quod* inculta vastitudine.

Ve victis¹¹, in proverbium venisse existimatur, cum Roma capta a Senonibus Gallis aurum ex conventionem et pacto adpenderetur, ut recederent, quod iniquis ponderibus exigi a barbaris querente AP. Claudio, Brennus rex Gallorum ad pondera adiecit gladium, et dixit: ve victis, quem postea persecutus Furius Camillus, cum insidiis circumventum corderet, et quereretur contra foedus fieri, eadem voce remunerasse dicitur. Vegrande significare alii aiunt male grande; ut vecors, vesanus, mali cordis, maleque sanus, alii, parvum, minutum, ut quom dicimus, vegrande frumentum. et Plautus in ci-stellaria:

Qui nisi itures¹² nimium is vegrandi gradu.

Vecors¹³ est turbati et mali cordis. Pacuvius in Iliona:

Qui veloci superstitione cum vecordi coniuge.

et Novius in

Coactus testimoniam¹⁴ ex animo deturbat et Vecordiam.

Vapula Papiria, in proverbio fuit antiquis, de quo Simius Capito sic refert, tum dici

dum sit, nam boves auratis cornibus vittis orna-ti, et sertis ad aram ducebantur, praeterea Ser-vius in 2. Aen. ita scribit: Solutae sunt hos-tiae, nam piaculum est in sacrificio aliquid esse religatum, ante enim ligabantur. Sed nihil mutandum censeo. *Urs.* Pro ad hostis victor marg. Ven. et Scal. *hostibus victis*, quae Augustini est coniectura, quam *Urs.* dicit. — 9) *Viae*.] Desideratur haec vox in aliis editionibus, in ea vero Festus agebat, ut ex reliquiis eius apparet, de viis publicis, et privatis, et antiquam legem referrebat de viis muniendis, isdemque lapide ster-nendis, ut quae stratae lapidibus essent, per eas

iumenta agere liceret. Extat inscriptio in quodam denario Augusti: *QVOD. VIAE. MVN-TIAE. SVNT. Urs.* — 10) *Vastum*.] Videndus Nonius in *Vastitudine*. apud quem extat versus Pacuvii ex Teucro, quem hic Festus citat, ut nos emendavimus. *Urs.* — 11) *Ve victis*.] In schedis est *Brennus rex*, pro quo in margine alia manu, eius fortasse, qui schedas illas cum exemplari antiquo contulit, dux pro rex notatum est. et *pensum*, pro *adpenderetur*. *Urs.* — 12) *iteres* Ven. Sc. — 13) *Vecors*.] Exempla Pacuvii, et Nonii desiderantur in aliis editionibus. *Urs.* — 14) *tristimoniam* Pr.

[194] * f. squalo,
scabre at-
que

* f. sibi solitum esse, cum vellent minantibus ibi* significare se eos negligere, et non curare, fretos iure libertatis. Plautus in Feneratrice:

Heus tu in barbaria quod fecisse dicitur libertus suae patronae, ideo dico liberta salve. Vapula Papiria.

in barbaria est, in Italia. Aelius hoc loco vapula positam esse ait pro dole; Varro, pro peri. teste Verentio in Phormione:

Num tu resipis verbero.

et Plauto in Curculione:

Reddin', an non mulierem prius, quam te huic meae machaerae obicio mastigia?

* f. Vapulare ego Vapula ergo te* vehementer iubeo, ne me territes.

Vacerram¹ Aelius et alii complures vocari aiunt stipitem, ad quem equos solent religare. Ateius ve||ro Philologus hoc nomine significari maledictum magnae acerbitatis, ut sit vecors et vesanus teste Livio, qui dicit:

* f. malefica, vacerra. Vecorde, et malefica vecordia*.

Vagorem pro vagitu, Ennius li. XVI.:

Qui clamor² oppugnantis vigore volanti.
Lucretius li. II.:

Et superantur, item miscetur funere vagor.

* f. fracti Valvoli fabae folliculi appellati sunt, quasi vallivoli, quia vallo facti* excutiantur. Vagulatio in L. XII. significat quaestio cum convicio: Cui testimonium defuerit, is tertius diebus ob portum obvagulatum ito. Valgos Opillus Aurelius, alii-que complures aiunt dici, qui diversas suras habeant. Plautus in Milite glorioso:

Qui talos vitiosos maiorem partem videas vagi salis:
et in Silitergo:

Sin ea mihi insignitos pueros pariat postea,
aut varum, aut valgum, aut compernem, aut paetum, aut bocchum
filium.

Viere³, alligare significat, ut hic versus demonstrat:

Ibant malaci viere Veneriam corollam:
unde vimina, et vasa viminea, quae vincuntur ligata. Vermina dicuntur dolores corporis cum quodam minuto motu quasi a vermibus scindantur. hic dolor Graece σρόρος dicitur. Veruta⁴, pila dicuntur, quod* . . . habeant praelixa. Ennius L. X. . . .
cursus quingentos saepe veruti.

* A. verua.

Uruat⁵, Ennius in Andromeda significat, circumdat, ab eo sulco, qui fit in urbe condenda uruo aratri, quae sit forma simillima uncini a curvatione buris et dentis; cui prae-figitur vomer. ait autem:

Circum sese uruat ad pedes a terra quadringentos caput.

1) *Vacerra.*] Pro *malefica vecordia* in versu Livii, nisi *malefica vacerra* legamus, non video cur Livium citet Festus. *Urs.* — 2) *Cui clamas* marg. Ven. Scal. — 3) *Viere.*] Haec quoque in aliis editionibus desiderantur, Ennii versus extat apud Varronem lib. 4. de Ling. Lat. apud quem *malaci* est, ut in schedis, *Urs.* — 4) *Veruta.*] Ennii versus deest in aliis editionibus nec in schedis integer habetur, aut emendatus satis. *Urs.* — 5) *Uruat.*]

Ungulus⁶ Oscorum lingua anulus, ut
 si quid monumenti nacta est, qui eorum requireret,
 est unculus quem ei detraxit ebrio.

Pacuvius in Iliona:

Repugnantī ego porro hunc vi detraxi unculum;
 et in Atalanta:

Sus || pensum laevo brachio ostendo unculum. [196]

Unciaria⁷ lex appellari coepta est, quam L. Sulla et Pompeius Rufus tulerunt, qua sanctum est, ut debitores decimam partem dicebant antiqui, cuius color inficiendo mutatur, ut Ennius cum ait:

Cum illud, quo iam semel est imbuta veneno.

Ventabant dixisse antiquos verisimile est, cum et praepositione adiecta adventabant. V. utupum est, vel quod Graeci *ὑεῖν* dicunt.

Venditiones dicebantur olim Censorum locationes; quod velut⁸ publicorum locorum venibant. Viminalis et porta et collis appellantur, quod ibi viminum fuisse videtur silva, ubi est et ara Iovi Viminio consecrata. Vindex ab eo quod vindicat, quo minus is, qui pensus est, ab alio teneatur. Vineae, ut Verrius praecipit, quod vino feraces sint, etiam militares quaedam machinationes a similitudine appellantur. Vivatus et vividus a poetis dicuntur a vi magna. Vindiciae⁹ appellantur res eae, de quibus controversia: quod potius dicitur ius, quia fit inter eos, qui contendunt*. Cato in ea, quam scribit L. Furio de aqua s. Praetores secundum populum vindicias dicunt . . . Lucilius:

Nemo hic vindicias, neque sacra neque numen veretur.

de quo verbo Cincius sic ait: Vindiciae olim dicebantur illae, quae ex fundo sumptae in ius adlatae erant. at Ser. Sulpicius iam singulariter formato vindiciam esse ait, qua de re controversia est, ab eo quod vindicatur et in XII: Si vindiciam falsam tulit, si velit is*, . . . tor arbitros tres dato, eorum arbitrio . . . fructus duplione damnum decidito.

*f. aut potius dicuntur vindiciae inter eos, qui contendunt.

*f. rei, sive litis.

Placidus in Glossis: Oburbas, circumscribis. dictum ab urbo. Versus Ennii emendator in schedis, *Urs.* — 6) *Ungulus.*] *Nacta*, legendum, et *siquis requirit*, pro corrupto autem verbo, *elirio*, in schedis est, *ebrio*, quae vera lectio est. *Urs.* — 7) *Unciaria.*] Quae sequuntur, quo pertineant, quaerendum: incerta item sunt, quae post verbum

Ventabant, habentur. *Urs.* — 8) *Velut fructus publicorum* Pr. Ven. Scal. — 9) *Vindicias.*] In exemplo XII. tabularum, quod in fine adducit Festus, schedae ante *arbitros* habent amplius dimidiatum verbum *tor*, ut integrum fortasse fuerit, *Praetor*, et ita sit legendum, *Praetor arbitros tres dato. Urs.*

101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

C O M M E N T A R I I

I N

P A U L L U M E T F E S T U M.

7

2000 2001 2002 2003 2004

SERENISSIMO DELPHINO

S. P. D.

ANDREAS DACERIUS.

Si mihi cum alio principe nunc res esset, eique Festi Pompei libros offerrem, mihi fortasse verendum foret, ne ille ditissimos antiquitatis Romanae thesauros, ignorans, velut inutile munus aspernaretur. Tibi vero eos hodie consecro, DELPHINE SERENISSIME, qui non solum pleno gradu in literarum studiis processisti, sed intima quoque disciplinarum penetralia recesseristi, et sic etiam incredibili semper novu discendi cupiditate teneris. Quare tuto augurari posse videor, fore ut volens propitiusque Festam Pompeium accipias, qui si non omnem sitin tuam explere, cum certe lenire possit, et liquidissimo salientium aquarum flumine temperare. Vera dico, DELPHINE SERENISSIME, inter praestantissimos scriptores qui res Romanas literis mandarunt, nullus est qui te plura bona doceat, imo et ipse solus est qui te multa doceat, cum aliis scriptoribus intacta, tum et superioribus nostris saeculis inaudita.

Ipsae quidem de verborum significatione in hisce commentariis acturum se profiteretur, sed quoniam late pateant verborum significationes, differentiae, proprietates, eaque vera totius eloquentiae fundamenta dici possint, plus tamen habet in recessu, quam in fronte promittit. Nam si perdiscendum ius civile: si cognoscendae leges: si percipienda omnis antiquitas, senatoria consuetudo, disciplina Reipublicae, iura sociorum, foedera, pactiones: si caussa imperii cognoscenda, eorum omnium fontes tibi noster aperiet. Ille tibi duodecim tabulas explicabit, unde ius commune Galliarum manasse, iam diu est cum ex Iustiani Imperatoris et promulgatis et compositis legibus cognovisti. Ille tibi eruet veneranda iuris Pontificii Romanorum, ritualium librorum, commentarii sacrorum monumenta: leges Regiae interpretabitur, Romuli, Tatii, Numae, Servii Tullii: Augurales libros evolvet: auspicioꝝ ceremonias illustrabit, foedera et Saliaria curvina vir sacerdotibus suis satis intelligenda. Ille te Senatorum reliquorumque Magistratum consuetudinem, ducum et imperatorum ritus, arcana imperii et militiae disciplinam docebit. In iis quaedam intericcta fateor, DELPHINE SERENISSIME, quae te vix digna fortasse videantur, praesertim ea aetate qua nunc es, quaque iam ab invictissimo tuo parente in imperii partem ascitus, consiliorumque omnium particeps factus, nihil aliud tibi agendum proponis, quam ut eius divinam eloquentiam imiteris, sicut eius res gestas olim imitaberis cum factis tuis super omnes omnino imperatores te comple-

nes. Verum et illa ipsa non ingenia puerilia, sed altissimam exercere eruditionem ac scientium possunt. Praeterea, ut Fabii verbis utar, Grammaticorum illae artes non obstant per cas cunctibus, sed in iis haerentibus. Neque enim Caii Caesaris praestantissimi imperatoris dignitatem minuerunt, vel vim fregerunt ceteri de analogia libri. Viris principibus, non minoram didicisse, sed maiora neglexerisse, flagitium est. Tu igitur, DELPHINE SERENISSIME, qui maximus animo disciplinas implexus es, ne quam laudem vel Caesaribus ipsis reliquisse videaris, utere Festo Pompeio, seu, ut verius dicam, Terentio Flacco. Illum olim Augustus nepotibus suis praeceptorem elegit, et illum hodie sapientissimi Lodoici Magni iussu tibi et notis et emendationibus illustravi. Neque tam infelicem, si Deo placet, ei operam contulerim, ut non aliquando in maximis difficultatibus et densissimis tenebris quae nigrore suo eum occaecant, tibi facem praestuccam. Hoc si mihi contingat, DELPHINE SERENISSIME, totum illud flagrantissimo studia tua iuvandi tibi quae memet probandi desiderio est imputandum. Cum enim neque usu satis, doctrina et ingenio parum possim, ex desiderio illo mihi subsidium petivi, illud mihi in nocte vel atra luce fuit, et haec omnia, quaecumque sint, doctrinam, ingenium, industriam et exercitationem suppeditavit. Vale, DELPHINE SERENISSIME, et si aliquos, vel utilitatis, vel voluptatis fructus ex lucubratiunculis nostris percepturus es, mihi crede, duo annos tantum me vere vixisse existimabo, quos in laboribus istis consumpsero. Vale diu, DELPHINE SERENISSIME, mihi quae tibi nova subinde paranti fave.

P R A E F A T I O D A C E R I I.

Postquam Illustrissimus et omnium virtutum emendatum exemplar, Carolus Sancta-Mauracii Montazerii Dux SERENISSIMI DELPHINI adolescentiae moderator factus est, Divinumque illum et omni sua cura dignum infantem gremio suo impositum suscepit, eo studia omnia contulit ut iis virtutibus alumnus suum imbueret, quae robustum quoque, et iam magnum principem, olim etiam, sed post multos annos, si Deo placet, maximum Regem, ab illa puerili institutione prosequerentur. Eum igitur omnibus disciplinis, et humanioribus praesertim literis instituendum curavit. Eaque semina ut profundiores radices agerent, Invictissimo et Sapientissimo Regi auctor fuit, ut viris eruditissimis omnes Latinos auctores in usum SERENISSIMI DELPHINI, notis et interpretationibus illustrandos mandaret.

Nihil quidem, SERENISSIMO DELPHINO, deerat ad veram et solidam doctrinam adipiscendam. Praestantissimo Praeceptore utebatur Illustrissimo ac Reverendissimo Iacobo Benigno Bossueti, Episcopo Condomensi, cui etiam in partem curarum ascitus Illustris et admodum Reverendus P. Daniel Huetius Abbas Alnetanus, omnium artium ad miraculum eruditus. Sed verebatur Illustrissimus Montazerii Dux, ne cum olim praeceptoribus exemptus esset SERENISSIMUS DELPHINUS, togamque mutasset, multa elaberentur quae illi sapienter tradita fuerant. Quare in consequentes annos hoc ei subsidium paravit.

Praeterea cum intelligeret Rex Sapientissimus non minus politicae quam belli artibus regna constare, suum esse duxit, quantum Imperii sui terminos protulisset, tantum etiam promoveri artes politicas. Illudque ab eo ita praestitum est ut dubitari possit plusne industriae ei co-

ronis nectendis adhibeant, Mars, Pallas, Enyo, bellipotentiâ illa numina, an Apollo ipse omnisque Musarum chorus.

His accedit etiam, quod sic vere paternum in subditos animum se testari posse putavit Rex Optimus, si eis ad literas ita viam muniret, ut qui in re tenuissima essent, nihilominus vel minimo sumptu regiae institutionis participes esse possent.

Haec sunt, Lector, quae tecum communicata oportuit, nunc de Festo Pompeio et hocce meo instituto dicere aggrediar, si prius aliquid de Verrio dixerò.

Ex Suetonio discimus Marcum Verrium Flaccum nobilissimum grammaticum sub Augusto floruisse, eiusque nepotibus praeceptorem electum in palatio docuisse. Multa scriperat, citantur enim eius libri *rerum memoria dignarum: De obscuris Catonis; De verborum significatione: Epistolae: Carmina*, et alia multa. Sed eorum fragmenta quaedam ad nos pervenerunt, quae situm tantum nostram accendunt. Soli de verborum significatione libri integriores servati sunt cura Pompeii Festi qui eorum epitomen fecit.

Sexti Pompeii Festi aetatem incertam putant viri doctissimi, qui et eum multo antiquiorem faciunt, quam fuit. Sed Eruditissimus Vossius eum sub Imperatoribus Christianis vixisse vere coniecit ex eiusdem verbis in *supparus*; cum enim dicat *supparos* appellari vela linea in crucem expansa, inde recte colligitur eum iis temporibus natum quibus sacra crux in honore habita est. Certe dubitari non potest quin post Martialem et Canium vixerit, cum eos laudet. His argumentis alterum non potest, Festum Pompeium a nullo autore citari qui ante ea tempora scriperit. Hic Verrii de verborum significatione libros brevavit, ibique intermorta et sepulta verba praeteriit. Cave tamen istos *de verborum significatione* libros eosdem esse credas ac eos qui dicuntur priscorum verborum cum exemplis. Viros doctos qui ita existimarunt in errorem induxit hic Festi locus male intellectus in voce profanum: *Cuius (Verrii) opinioem neque in hoc, neque in aliis compluribus refutare minime necesse est, cum propositum habeam ex tanto librorum eius numero, intermorta iam et sepulta verba, atque ipso saepe confitente nullius usus aut auctoritatis praeterire, et reliqua, quam brevissime redigere in libros admodum paucos. Ea autem de quibus dissentio, et aperte et breviter ut sciero scripta in his meis libris invenientur qui inscribuntur priscorum verborum cum exemplis.* Sed haec tantum innuunt Festi consilium fuisse in hisce libris *de verborum significatione*, Verrii Flacci eiusdem argumenti libros in epitomen redigere, praeteriit tantum verbis intermortuis, et sepultis. Tum et alterum volumen conficere *priscorum verborum cum exemplis*, ubi ea tantum referre cogitabat, quae in prioribus hisce de verborum significatione praeteriisset, et breviter ea de quibus dissentiret exponere. Et haec aliter intelligi non posse fatebuntur qui attendent Festum in hisce de verborum significatione libris neque Verrii reprehensionem instituere praeter quam in locis admodum paucis, neque multa verba intermorta aut sepulta referre, quae scilicet in alium locum reservabat, quod et ipse testatur alicubi. Audi illum in voce *Talium: Talium occisum ait Laviniâ ab amicis coram legatorum, quos interfecerant Taliani latrones, sed sepultum in Arentino Laureto. Quod ad significationem verborum non magis pertinet, quam multa alia et praeterita iam et deinceps quae referentur.* Ubi cum dicat Festus se iam multa praeteriisse quae deinceps relaturus esset, aperte significat se ea omnia in libros *priscorum verborum* reservasse. Neque enim multa adhuc in libros *de verborum significatione* relaturus erat cum iam ad eorum metam pervenisset.

Necesse est igitur Festum scripsisse *de verborum significatione*, et *de verbis priscis*. Posteriores eius lucubrationes plane interciderunt, nescio etiam an unquam in publico visae sunt.

Dubitari certe potest an eas autor absolverit, vel e manibus suis emiseric, quamquam ad earum exemplum Fulgentius Placiades librum unum inscripsisse videtur: *Expositio sermonum antiquorum cum testimoniis*.

Libri *de verborum significatione* integri exitere usque ad tempora Caroli Magni, quae Paulus Diaconus Longobardus, homo confidentissimus et ineptissimus eos mutilavit, corruptit. Victo enim ac profligato Desiderio qui ultimus Longobardorum rex fuit, captus a Carolo Magno Imperatore, magnam et a victore et a posteritate se initurum gratiam putavit, si Sexto Pompeio Festo faceret quod ipse Verrio fecisset. Sed homo barbarus hunc scriptorem quo utiliorem lingua Latina non habet, ita accepit, foede laniavit, et inhonestis vulneribus confecit, ut cadaver pro homine, truncum pro corpore, semianimum pro vivo nobis reliquerit. Magno tamen favore et plausu exceptus est barbari mutilatoris liber, et loco Festi in omnibus bibliothecis substitutus. Unde brevi factum est ut verus Festi liber non amplius apparuerit. Unus tantum adhuc extabat cladis superstes, sed qualis incendio ereptus, consumptis vestibus, ustulatis membris, deformata facie, vel qualem ille.

— — — — — *Laniatum corpore toto*
Deiphobum vidit, etc.

Ex Anton. August. Ex Politian. Cent. 1. cap. 73. Eius libri advecti ex Illyrico habuit aliquas pagellas Pomponius Laetus, ut Pius, ut Politianus scripserunt. Maiorem libri partem Manilius Rallus. Ab his Angelus Politianus librum accepit, et hoc amplius lectores admonuit, quae Festi, quae Pauli essent. Omnia quoque fragmenta quae habuerat ex bibliotheca Amplissimi viri Farnesii Cardinalis describi curavit, et commentariis illustravit. Post eum criticorum Princeps Iosephus Scaliger, huic auctori emendando diligentissimam operam praestitit, multa vulnera sanavit et pauca alienae diligentiae reliqua fecisset si emendationem codicem nactus esset. Hunc secutus Illustris et de literis optime meritis Fulvius Ursinus, qui cum videret Antonium Augustinum, Farnesianum codicem, unde fragmenta sua descripserat, minus diligenter tractasse et in eo describendo multa praeterisse, eundem et ipse inspicere voluit. Itaque cum eas reliquias ei arbitrato suo habere liceret, omnes notas et apices accurate secutus, et aliis usus auxiliis, quae divinare non possumus, brevi Romae librum publicavit, qui reliquis omnibus auctior et emendatior. Et unde postea propagatae omnes editiones, ubi magna ex parte supplet lacunae.

Atque haec de Festi Pompeii variis casibus ad nostram aetatem dici potuere. Nunc quaedam subicienda cur post tantos viros me expugnari passus sum ut eundem laborem aggrededer.

Sane priusquam onus subirem, Horatii consilio usus, quid valerent, et quid ferre recusarent humeri diu seduloque versavi. Sed etiam si me imparem cognoscebam, non ideo praesumpta desperatione animum omnino despondi. Mihi quidem arduum visum est perficere tantum opus, quod tanti viri non perfecissent, sed eo ipso quod tanti viri non perfecissent, inde mihi illud tentandi confidentia nata est. Praeterea cum multa in hoc ipso opere vidisset Scaliger, quae ne quidem suboluerant Antonio Augustino: Multa Fulvius Ursinus quae Scaligerum et Augu-

stinum latuerant, et adhuc multa superessent, quae neque Fulvio Ursino neque Scaligero, neque Antonio Augustino in mentem venissent, mihi continuo ad exhortationem succurrit, *non capere id rerum naturam, ut quidquid non est factum ne fieri quidem possit.* Arbitratus sum itaque per multos labores multasque vigilias fieri posse ut fastigia quaedam adderem doctissimorum virorum inventis. Idque mihi facilius persuasi, cum re ipsa expertus sum me ex coniectura multa restituisse, quae nihili deinde Schedae approbaverunt. Neque ego hoc dico mei iactandi causa, qui sum ab omni latione alienissimus et ingenio mei tenuitatis plane conscius, sed ut ostendam in auctoribus recognoscendis et emendandis multa viris doctissimis quotidie elabi, quae sese postea viris mediocri ingenio perhibent. Addam et illud quoque, hic saepius a viris praestantissimis erratum esse, quia nemini unquam contigit non errare, et maius est quam ut convenire in humanam infirmitatem possit. Quare illis certe magna iniuria fieret, si eorum ingenii magnitudo hoc uno labore aestimaretur. Pauca eorum praestitit Antonius Augustinus quae praestare potuisset. In multis divinus Scaliger, sed dum ingenio suo nimium indulget, saepe nubes captat et nil minus quam Festum interpretatur. Fulvius Ursinus, reliquis felicior, utiliorem operam navavit, sed sic etiam Festum, non tam emendatum, quam emendandum et emendari facilem tradidit. Igitur rem actam me non acturum existimavi si similes conatus meos proferrem. Multum ab heroibus illis adiutum me fateor, multa tamen contra eorum sententiam sum interpretatus. Schedas et fragmenta a Fulvio Romae edita diligenter consului, literarum ductus, notas et apices anxie perestigavi, unde consecutus sum ut tuto pronuntiare possim nullam bonam Festi editionem extare, nullam quae truncata non sit et parte sui mutila. Maiora quam credi possit menda sustuli, horrendas traiectiones detexi, quae ab iis natae sunt qui Festi verba alphabetico, ut vocant, ordine disposerunt. Festus enim, ut solebant illi veteres, primam literam indicasse contentus, nulla observata serie, voces omnes ab eadem litera incipientes in eundem locum contulit. Deprehendi etiam alterum et ex eodem fonte natum errorem. Verbum *ait*, quod apud Festum saepe solum legitur, in Schedis semper ad superiora pertinet, ubi nomen auctoris ad quem illud *ait* referendum, verum postea ordine turbato, viri docti ita de Verrio simpliciter et absolute loqui Festum credidere: et de Verrio illud *ait* semper interpretati sunt, cum de alio quovis autore saepius esset intelligendum. Multa supplevi, nonnulla addidi in aliis editionibus praetermissa. Neque tamen Festum Pompeium integrum praestare ausim, cum videam quaedam a Grammaticis citari quae hic frustra quaeras. Sic alicubi me legisse memini Festum interpretatum esse vocem *Abilam, montem altum.*

Hoc quoque monendus es, lector, divisionem Festi aliam fuisse. Ista enim, ut singulae literae libros singulos contineant Aldi est, non Festi, qui ante M. literam XII. libros confecit. Liber XIII. incipiebat in medio literae M. ante vocem *Mulus*. Inde usque ad literam O. libri duo continebantur. Initio literae O. incipiebat liber XVI. Initio literae Q. liber XVII. In medio literae R. liber XVIII. ante vocem *rideo*. In medio literae S. liber XIX. ante vocem *Scirpus*. Liber ultimus duas ultimas literas amplectebatur T. et V.

E variis lectionibus quae omnium editionum margines insederunt, illas tantum in notas reieci quae mihi alicuius momenti visae sunt. Reliquis facile est carere. Ego sane ita semper existimavi variarum lectionum multiplicationem locorum corruptelam citius parere, quam eorum emendationem. Habes lector quibus te fere volebam. Reliqua omnia ipse melius cognosces. Ita tamen velim existimes me tibi potius exorsam, quam detextam telam tradere. Quare cum in

errores meos, nimis fortasse multos, incurres, fac memineris me ea aetate haec scripsisse quae etiam errari cum excusatione aliqua potest. In reliquis si nonnulla sunt quae tolli mereantur, quaeque te vel utilitate vel amoenitate sua delectare possint, nil deprecor quin tibi continuo in animum succurrat: Neque in bona segete nullum esse spicum nequam, neque in mala non aliquid bonum. Vale.

CLARISSIMO VIRO
 IOANNI MONLUCIO
 EPISCOPO COMITIQ. DIENSI AC VALENTINO
 IOSEPHUS SCALIGER
 IUL. CAESARIS F.

S.

Nemo est, saltem qui sese hominem meminerit, quem non aliqua discendi cupiditas teneat. IOANNES MONLUCI, vir clarissime. Pauci quidem sunt, fateor, qui aliquid bene sciunt: omnes tamen hoc unum affectant, ut aliquid scire videantur: cum in dispari felicitatis eventu, pari discendi studio ducantur. Id cum in omnibus, quaecumque agunt, aut moliuntur homines, semper patuerit, in nullo tamen eius rei illustrius exemplum, quam in literarum studiis elucescit. *Cætera enim, quaecumque animos nostros cognitionis desiderio tangunt, nescio quomodo finibus suis contenta, et quasi pomerio finita esse videntur. Sola literarum voluptas infinita est, copia inexhausta, sitis immoderata.* Mitto vetera illa ingenia, quae si enumerem, nullus profecto dicendi finis futurus est; ad hanc aetatem nostram, et fertilissimum omnium bonarum artium saeculum te voco. Considera quaeso ante hos centum plus minus annos a Gothicis usque temporibus, in tanta vastitate literarum, et omnis humanitatis ac politioris cultus neglecto, quam male cum mortalium genere agebatur: quos vel hoc nomine infelices censere debemus, quod ipsi infelices se esse ignorabant. *Qui enim literis carere malum non putabant, profecto ù literas scire, bonum esse nunquam arbitrari erant.* Postquam singulari Dei optimi max. beneficio mentibus nostris lux affulsit, et ab hominibus sera tandem extorta est ignorantiae confessio: tum assidua priscorum scriptorum lectione, atque usu cognoscere coepimus, quanti nostra interest aliquid supra vulgus scire. A quo tempore nunquam destiterunt homines studiosi, non solum ut priscos illos heroes imitarentur, sed etiam ut, si fieri posset, superarent, omnibus et animi et corporis viribus contendere. Quod sane difficile non erat in tanta studiorum contentione, si ex illa priscorum librorum copia quosdam saltem nobis reliquos fecisset vetustatis iniuria, quibus hodie si frueremur, aliorum desiderium aequo animo ferre possemus. Nam vero paucissimi ex tot supersunt, atque non omnes illi integri, sed parte sui trunca magis situm nostram accendunt quam explent. Neque hoc fine stetit malum. *Alia atque immanior pestis,*

ac praecipua librorum labe fuit, homines nempe praepostere diligentes. istos dico, qui auctorum Epitomas conscripserunt: quos quomodo appellem nescio. Nam ut taceam, quod ex honorum auctorum mutilatione gloriam sibi ac nomen iniuste aucupabantur: quid mali non fecerunt, cum diligentia sua alienae negligentiae viam munierunt? Nemo enim fere extitit, qui illorum Epitomas integris Scriptoribus non praetulerit: atque *adco qui non maluerit in sinu suo Florum, aut nescio quem alium gestare, quam totum Livium in Bibliotheca legere.* Permanavit ab illis temporibus ad nostra tempora scabies illa, ac cacoethes de auctoribus bonis male merendi. Invenies enim hodieque, qui et illas veteres Epitomas malint, et novas ultro conscribant. Sed de illis alias; de veteribus enim Epitomarum concinnatoribus loquor, quos ut ego valde improbo, ita etiam ut omnibus modis improbandum *inter eos pono Paulum Diaconum Longobardum, hominem, meo iudicio, confidentissimum, ac, uti res ipsa docet, ineptissimum.* Is victo ac profligato Desiderio, qui ultimus Longobardorum Rex fuit, captus a Carolo Magno Imperatore, magnam et a victore, et a posteritate se iuturum gratiam putavit, si *Ser. Pomp. Festum, quo scriptorem utiliorem lingua Latina non habet, mutilaret, et tanto posteritatis damno se a victore redimeret. Parum abest, quin merito factum dicam. Festum enim, qui Verrii Flacci libros breviasset, aequo animo debuisse ferre, si quomodo ipse Verrium tractaverat, similiter ipse ab isto Paulo acciperetur.* Hoc unum excipio: si Festo hoc modo perendum fuit, digniorem arborem, ut est in proverbio, suspensio delendam fuisse; nihil enim illi peius potuisse accidere, quam quod in huius Pauli manus inciderit, qui eum ita foede lanavit, atque inhonestis vulneribus confecit, ut cadaver pro homine, truncum pro corpore, semianimem pro vivo nobis reliquerit. Itaque hominis prodigiosos errores, atque crassam ignorantiam deteximus, quatenus sola coniectura negotium confecimus. Eo enim unico praesidio usi sumus usque ad undecimum librum: *a quo fragmenta incipiunt, quae beneficio praeiosissimi, atque eruditissimi viri Antonii Augustini, Episcopi Herdensis edita sunt.* Ea eiusmodi sunt, ut in illis fundamenta quidem ac rudereta prisorum aedificiorum agnoscas, ita tamen, ut quid in illis fundamentis olim inaedificatum fuerit, facilius divinare possis, quam aedificium ipsum a fundamentis excitare. Nos autem tametsi non ignoramus, quanto feliciorum operam navare potuissemus in hoc auctore emendando eruditissimi viri, tamen hoc affirmare possumus, non potuisse diligentiorum praestari, quam ipsi praestitimus. Ex iis enim, quae sana quidem nondum sunt, non tamen penitus desperata esse videntur, pauca admodum alienae diligentiae reliqua fecimus. Nam alia ulcera tangere, hoc esset, ut inquit ille, cum ratione insanire; quod de illis reliquiis dictum volo, in quibus unius, aut alterius voculae vestigia vix apparent. *Tantum autem profecimus ex huius praestantissimi Scriptoris emendatione, ut ea e tenebris eruerimus, quae antehac nec nobis ipsis cognita fuerant, nec temere apud ullum veterum reperias:* tot nempe vetustatis veneranda monumenta, praesertim ex antiquissimo Romanorum tum civili tum pontificio iure: item ex Regiis legibus, ex duodecim Tabulis, ex antiquis foederibus, et aliis, quae enumerare labor esset. Quae qui inutilia dixerit, velim is nos doceat, quid utile vocet in literis. *Si enim antiquitatis cogitatio nihil prodest, non video quid nobis literae prosunt.* Quodsi minuta quaedam, ut vocularum quarundam explicationes occurrunt, quae videntur ad quemvis potius de plebe Grammaticorum pertinere, quam ad eum, qui serias ac severiores literas colit: peto ab illo, ne tam levia haec putet, ut desperet ea digna esse lectione sua. Inveniet et in illis quod discere possit. Caeterum de utilitate huius libri nunc agere, quia declamationes non scribimus, inutile, ac supervacuum puto. *Is est enim scriptor, qui omnium*

manibus quotidie teritur, et sine quo huminioris literaturae candidati ad perfectam Romanae antiquitatis cognitionem, quae sunt iuris nostri incunabula, pervenire non possunt, tot vetustatis thesauros, tantam copiam bonarum rerum in hoc instructissimo penu reconditam esse intelligunt. Quare celeberrimum scriptorem commendare, hoc esset plane laudare, quem nemo vituperat. Hoc unum tamen spero quod tametsi ad eius laudem nihil addi posse praedicatione hominum videbatur, tamen non minimus ad eam cumulus accesserit ex patrocínio tuo, quod illi paro, IOANNES MONLUCI, si ita tibi videtur, et si tanti facis lucubratiunculas nostras, ut illae non tantum propter ipsum auctorem legi, quam propter te, qui eas probaveris, commendari possint. Profecto ita intelligo, ita spero, nec me fallit augurium meum: omnes virtutis ac bonarum literarum amatores, quod genus hominum ego valde veneror, vix aliter animum suum inducturos, quam bona esse, quae tibi dicamus, cum tibi, homini scilicet gravissimo, atque eloquentissimo, uberrima literarum cognitione instructissimo, rerum nostrae Galliae intelligentissimo, ac tot legationibus sub quatuor regibus felicissime functo opellam nostram, ac vigiliis placuisse animadvertent. Accipe igitur mei in te amoris, atque observantiae pignus, non illud quidem tam perfectum, ut ad eius ornamentam nihil addi possit: certe eiusmodi, ut de amoris in te mei testimonio nihil detrahi posse videatur. Vale. Abenni in agro Iuliodunensi: XI. Kal. Novembr. c̄l̄c̄lxxiv.

A N T O N I I A U G U S T I N I
P R A E F A T I O D E
M. V E R R I I F L A C C I
E T
S E X. P O M P E I F E S T I
L I B R I S.

Ex Pauli epist. ad Carol. **S**ex. Pompeius Festus his viginti libris, quos de verborum significatione, sive priscorum verborum cum exemplis inscripsit, libros Verrii Flacci eiusdem argumenti in breviorem formam redegit. Abstulit enim verba nimis antiqua, intermortua iam, et sepulta, ut ipse *Ex Festo verbo Profanum.* Verrius dicebat, quaeque nullius erant usus, et auctoritatis; apertius quoque et brevius de eisdem verbis tradidit minori volumine librorum prisca verba referendo; exempla etiam in aliis libris reperta recensuit. Saepius autem Verrii errores notavit: et cur id faceret, non minus docte semper reddidit rationem. Accidit vero huic libro, ut multis *Ex Charis. lib. 2. et Macro. lib. 3. Sa-* modis ab antiquitate laederetur. Nam neque quis hic Festus fuerit, neque quo tempore haec scripserit, potuimus invenire. Vix etiam voluminis huius aliqua mentio reperitur in Charisii, et Macrobbii uno, atque altero libro. Cumque liber ipse totus extaret Ca-

roli Regis tempore; Paulus, nescio quis, operae pretium fore ratus est, si epitomen quan- *Ex Pio in*
 dam efficeret eorum, quae ipsi magis placuerunt. Is liber indoctis viris adeo placuit, *annot. post*
 ut pro Festo in omnibus bibliothecis substitueretur. Unus adhuc liber extabat totius *cap. 16.*
 cladis superstes, sed qualis victis commilitonibus et occisione occisis, miles truncis nari-
 bus, altero oculo effosso, mutilo altero brachio, cruribus fractis reperit alicunde. Eius
 libri advecti ut ferunt ex Illyrico, habuit aliquas pagellas Pomponius Laetus, ut Pius,
 ut Politianus scripserunt; maiorem libri partem Manilius Rallus. Ab his Angelus Politi- *Ex Politia.*
 nus librum accepit, agnovit, et exscripsit, et ex eo in centuria versum Catulli emendare *cent. 1. cap.*
 temptavit. Ab eodem Politiani exemplo Petrus Victorius aliquot locis in variis lectioni- *73.*
 bus vulgares Festi libros emendare doctissime, ut solet, coepit; pervenerunt ipsae reli- *Ex Petro.*
 quiae libelli ad Aldum Manutium, qui conatus est cum Pauli epitome eas coniungere, et *I ict. lib. 17.*
 unum corpus ex duplicibus membris conficere. Sed tam multa omissa sunt, tam multa *cap. 2. I ar.*
 aliter edita, ut alios emendatores res desiderarit. Simili ratione ex utroque libro con- *lect. et lib.*
 ductus alter liber extat apud Achillem Mafeum Bernardini Cardinalis fratrem, qui *18. cap. 7.*
 Aldino locupletior est. Ita tres eiusdem libri editiones, omnes autem imperfectae qui- *et alibi.*
 terunt. Vetus ille liber Festi dimidiatus, cuius ante M. litteram nihil extat; ab ea vero
 littera ad finem vix dimidium est, quod superest, eius, quod antea fuerat. Alter liber
 est Pauli epitome, quae quam negligenter facta sit, ex collatione verborum Festi, et
 Pauli, quod hac editione ostendimus, vel indoctissimus quisque agnoscere potest. Ter-
 tius est ex utroque confectus, quales sunt Aldi, Mafei, et noster. Sed nos hoc am-
 plius fecimus, quod illi neglexerunt, ut lectores admoneremus, quae Festi, quaeque
 Pauli essent. Omnia quoque fragmenta Festi describi curavimus, ne quid desiderari
 posset, in quibus interpretandis quam operam posuerimus, ex his, quae in commentariis
 adscripsimus, iudicare lector possit. Habuimus autem hoc monumentum antiquitatis, ex
 locupletissima bibliotheca amplissimi viri Rainutii Farnesii Cardinalis, cui propter singu-
 larem bonarum litterarum amorem, ingeniumque praeclarum, atque in utraque lingua
 maximos progressus, et non vulgarem eruditionem, a Michaelae Silvio Cardinali ex testa-
 mento relictum est. In hac editione mutatus est verborum ordo Verrii, Festi, et Pauli:
 ut lector facilius, quid de quaque re scriptum sit, reperiat. Nam veteres nescio quo
 modo primam litteram indicasse contenti, omnia verba ab eadem inchoata in unum lo-
 cum conferebant; nostri melius omnibus syllabis ordinem adhibuerunt litterarum. ita fa-
 cile verba reperies, quae tamen si obiter dicta sint, praesto erit quaerenti index obiter
 dictorum. Divisio librorum Festi omnia est, propterea quod ea, quam Aldus confecit,
 ut singulae litterae libros singulos contineant, Festi non est. nam in his pagellis, quas
 habuimus liber xviii. et liber xix. in medio verborum, quae ab *n*, et *s*, inchoan-
 tur, incipiunt. Initio vero *O* litterae liber xvi. et initio *Q*. liber xvii. incipiunt, ut ex
 quibusdam litterarum vestigiis agnoscere potuimus. Verba, quorum initium est *r*. littera,
 credimus in duos libros fuisse divisa. Ultimum librum ante finem *r* litterae inchoasse
 arbitramur. Ita ante *O*. litteram libri xiii. ab ea littera ad extremum libri septem. Sed
 et Macrobius libro iii. refert, Festum scripsisse lib. xiii. de verborum significationibus:
 Mos est institutum patrium, etc. Haec quia nimis incerta sunt, et minus utilia, praeter-
 misimus. Sed quia ad manus nostras non pervenerunt omnia Festi fragmenta; notam

addidimus iis, quae Festi esse arbitrabamur: ad ea vero, quae scimus eius esse, cognomen eius adscripsimus. Reperietur hoc in M. O. P. T. V. litteris. Ea ex Aldi, et Mafei libris sumpsimus, in quibus poterit haec editio ab iis, qui eas pagellas habent, emendatior fieri. Et quoniam Verrius Flaccus primus huius operis auctor fuit: quaecumque eius opera extant, quaeque de eo ab aliis referantur; initio collocavimus.

A D M O N I T I O

DE HAC NOVA EDITIONE. (QUAM CURAVIT IOANN. CLERICUS.)

L E C T O R I.

Cum statuissimus recudere Parisiensem Editionem *Pompeii Festi*, moniti sumus ei nonnulla deesse; quae si supplerentur, Lectorum usibus accommodatior futura haec nostra Editio videbatur. Primum deerant notae integrae viri summi *Ios. Scaligeri*, quas contractas suis admiscuerat Vir Clarissimus *And. Dacervius*, plerumque quidem addito nomine *Scaligeri*, sed et interdum omisso. Eas integras, atque subiecto constanter Scriptoris nomine, edi hic curavimus. Secundo, idem praestitimus in notis *Aut. Augustini* et *Fulvii Ursini*, quas deesse etiam videbamus, nisi earum obiter meminisset *Dacervius*. *Scaliger* quidem et *Augustinus* nondum viderant Fragmentum *Festi*; sed tamen felicissime lacunas exemplarium suorum subinde supplere, praesertim *Scaliger*; a quo ideo inspectum fragmentum, quamvis dissimularit, fuere qui crediderint. Attamen et interdum ab eius vocibus abit, ita tamen ut si aberret docte omnino hallucinetur, et lectu sit dignissimus. Tertio, Fragmentum et Schedas cum notulis *Ful. Ursini* subiuximus, ut a Lectoribus possent cum superioribus comparari. Tametsi enim ex iis suppletæ sint lacunae *Festi*, nonnulla etiam sunt quae in eo non comparent, et quae interciderent negligentia nostra nefas duximus. Haec de hac Editione monenda habebamus, ad quae hoc unum accedet, innumera menda Typothetarum, quae in Editionem Parisiensem irrepserant, ex hac fuisse diligenter sublata. Vale.

DE M. VERRIO FLACCO.

Verrius Flaccus libertinus docendi genere maxime inclaruit; namque ad exercitanda discentium in-*Suct. amis.*
genia aequaleis inter se committere solebat, proposita non solum materia, quam scriberent, sed et
praemio, quod victor auferret; id erat liber aliquis antiquus, pulcher, aut rarior. Quare ab Augu-
sto quoque nepotibus eius praeceptor electus transiit in palatium cum tota schola, verum ut neque
amplius posthac discipulum reciperet. Docuitque in atrio Catilinae domus, quae pars palatii tunc
erat, et sestertia centena in annum accepit. Decessit aetatis exactae sub Tiberio. Statuam habet
Praeneste in inferiore fori parte contra hemicyclum, in quo fastos a se ordinatos, et marmoreo pa-*pro Vestae.*
rieti incisos publicarat.

Scribonius Aphrodisius Orbilius servus, atque discipulus, mox a Scribonia Libonis filia, *Ex eodem.*
quae prior Augusti uxor fuerat, redemptus, et manumissus docuit, quo Verrius, tempore, cuius
etiam libros de Orthographia rescripsit non sine insectatione studiorum, morumque eius.

Marcum quidem Antonium, ut insanum increpat Augustus, quasi ea scribentem, quae mi-*Ex eodem*
rentur potius homines, quam intelligant, etc. Tuque dubitas, inquit, Cimberne Annii, an Verrius *in Augu.*
Flaccus imitandi sint tibi: ita ut verbis, quae Crispus Sallustius excerptis ex originibus Catonis, *cap. 86.*
utaris? an potius Asiaticorum oratorum iuanibus sententiis verborum volubilitas in nostrum sermo-
nem transferenda?

Ante obitum Augusti anno quarto Athenodorus Tarsensis stoicus Philosophus, et M. Ver-*Ex Euseb.*
rius Flaccus grammaticus, insignes habentur. *in Chron.*

M. VERRII FLACCI RERUM MEMORIA DIGNARUM.

LIB. I.

Verrius hoc libro refert, cur dicatur versus ille ex Hesiodo, Malum consilium consultori *Ex Gell. lib.*
pessimum est. Statua Romae in comitio posita Horatii Coelitis fortissimi viri de caelo tacta est. *15. cap. 5.*
Ob id fulgur piaculis luendum aruspices ex Etruria acciti inimico, atque hostili in populum Roma-
num animo instituerant eam rem contrariis religionibus procurare. Atque illam statuam suaserunt in
inferiorem locum perperam transponi, quem sol oppositu circum undique aliarum aedium nunquam
illustraret; quod cum ita fieri persuasissent, delati ad populum, proditique sunt, et cum de perfidia
confessi essent, necati sunt, constititque eam statuam perinde, ut verae rationes post compertae
monebant, in locum editum subducendam, atque ita in area Vulcani sublimiori loco statuendam.
Ex qua re bene, et prospere reip. cessit. Tunc igitur quod in Etruscos aruspices male consulentes
animadversum, vindicatumque fuerat: versus hic senarius scite factus, cantatusque esse pueris urbe
tota fertur.

I N C E R T I L I B R I.

- Ex Plin. lib. 7. c. 53.* Plurimas prodidit Verrius mortes repentinas.
Ex eod. lib. 8. cap. 6. Roma plurimos elephantos vidit anno quingentesimo secundo, victoria L. Metelli Pontificis in Sicilia de Poenis captos. CXLII. fuere transvecti ratibus, quas doliorum consertis ordinibus imposuerant. Verrius eos pugnasse in circo, interfectosque iaculis tradit penuria consilii: quoniam neque ali placuisset, neque donari regibus.
- Ex eod. lib. 9. cap. 23.* Tenuissimum muraenis tergus, contra anguillis crassius, eoque verberari solitos tradit Verrius praetextatos, et ob id multam his dicit non institutam.
- Ex eod. lib. 18. cap. 7.* Populum Romanum farre tantum e frumento trecentis annis usum Verrius tradidit.
- Ex eod. lib. 28. cap. 2.* Verrius Flaccus auctores ponit, quibus credat in oppugnationibus ante omnia solitum a Romanis sacerdotibus evocari Deum, cuius in tutela id oppidum esset, promittique illi eundem, aut ampliorem locum apud Romanos, cultumve.
- Ex eod. lib. 23. cap. 3.* Tunica aurea triumphasse Tarquinium Priscum Verrius tradit.
- Ex eod. lib. cap. 7.* Enumerat auctores Verrius, quibus credere sit necesse, Iovis ipsius simulacri faciem diebus festis unio illini solitam, triumphantumque corpora. Sic Camillum triumphasse. Hac religione etiam nunc addi in unguenta caenae triumphalis, et a Censoribus in primis Iovem miniandum locari.
- Ex Macrobo. lib. 1.* Verrius Flaccus ait, cum populus Ro. pestilentia laboraret, essetque responsum id accidere, quod dii despicerentur: anxiam urbem fuisse, quia non intelligeretur oraculum: evenisseque, ut Circensium die puer de caenaculo pompan superne despiceret, et patri referret, quo ordine secreta sacrorum in arca pilei composita vidisset. Qui cum rem gestam senatui nunciasset; placuisse velari loca ea, qua pompa veheretur: atque ita peste sedata puerum, qui antiquitatem sortis absolverat, togae praetextae usum munus impetravisse.

M. VERRII FLACCI SATURNUS.

- Ex Macrobo. lib. 1. Sat.* Saturnaliorum dies apud Graecos quoque festi habentur.
Ex eod. lib. Dilucide me de constitutione Saturnaliorum scripsisse arbitror.
Ex eod. lib. Cur autem Saturnus ipse in compedibus visatur, Verrius Flaccus causam se ignorare dicit.
Ex eod. lib. XII. Kal. Ian. feriae sunt divae Angeroniae, cui Pontifices in sacello Voluptiae sacrum faciunt: quam Verrius Flaccus Angeroniam dici ait, quod angores, ac animorum sollicitudines propitiata depellat.

M. VERRII FLACCI
DE OBSCURIS CATONIS.L I B. I.
L I B. II.

- Ex Gell. lib. 17. cap. 6.* In eo libro scriptum inventum est, receptitium servum dici nequam, et nulli pretii, qui eiusmodi sectari maritum, et flagitare pecuniam iubebatur; ut eo ipso dolor maior, et contumelia gravior viro fieret, quod eum servus nihili petendae pecuniae causa compellaret. Cum pace autem, cumque venia istorum, si qui sunt, qui Verrii Flacci auctoritate capiuntur, dictum hoc sit; receptitius enim servus in ea re, quam dicit Cato, aliud omnino est, quam Verrius scripsit.

M. V E R R I I F L A C C I
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

L I B. I.
L I B. II.
L I B. III.
L I B. IIII.

Verrius hoc libro dies, qui sunt postridie Kalendas, Nonas, Idus, quos vulgus imperite *Ex Gell. lib. 5. cap. 17.* nefastos dicit: propter hanc causam dictos, habitosque atros esse scribit. Urbe, inquit, a Gallis Senonibus recuperata L. Atilius in senatu verba fecit, Q. Sulpitium Tr. MIL. ad Alliam adversus Gallos pugnaturum, rem divinam dimicandi gratia postridie Idus fecisse: tum exercitum populi Romani occisione occisum, et post diem tertium eius diei urbem praeter Capitolium captam esse. Compluresque alii senatores recordari sese dixerunt, quotiens belli gerendi gratia res divina postridie Kalendas, Nonas, Idus a magistratu populi Romani facta esset: eius belli proximo deinceps praelio rempublicam male gestam esse. Tum senatus eam rem ad Pontifices reiecit, ut ipsi, quod videretur, statuerent. Pontifices decreverunt nullum iis diebus sacrificium recte futurum.

Historiam ab annalibus quidam differre eo putant; quod, cum utrumque sit rerum gestarum narratio, earum tamen proprie rerum sit historia, quibus rebus gerendis interfuert is, qui narret, eamque esse opinionem quorundam Verrius refert. Ac se quidem dubitare super ea re dicit. Posse autem videri putat nonnihil esse rationis in ea opinione, quod historia Graece significat rerum cognitionem praesentium. Sed nos audire soliti sumus, annales omnino id esse, quod historiae sint: historias non omnino esse id, quod annales sint.

L I B. V.

Salva res est, dum saltat senex, quare parasiti Apollinis in scaena dicitent, causam Verrius in libro quinto, quorum prima est P l i t e r a, reddidit. Quod C. Sulpicio, C. Fulvio Consulibus, verbo *Ex Festo, et Paulo.* etc. At in hoc libro refert Sinnii Capitonis verba, etc. Quam inconstantiam Verrii nostri non sine rubore retuli.

L I B. VI.

I N C E R T I L I B R I.

Bellitudinem sicut magnitudinem Verrius (alias Varus) dixit. *Ex Festo*
Impetum, industrium, indulgentem perinde composita ait Verrius, atque impunus, et im- *vel Paulo.*
munis, milii non satis persuadet. *Ex cod.*

Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, ut ait Verrius, in clibano ante, quam *Ex cod.*
percoquatur, decidit in carbores, cineremque, etc.

Mater Matuta, manes, mane, matrimonium, materfamiliae, matertera, matricēs, materiae *Ex cod.*
dictae videntur, ut ait Verrius, quia sint bona, etc.

Matronae a magistratibus non summovebantur, etc. quam ob causam ait Verrius *neque Ex Festo, et Paulo.*
earum viros sedentes cum uxoribus in vehiculo, descendere coactos.

Mendicium dici Verrius putat a mente eius, quem fefellerit fortuna, vel quod precetur *Ex cod.*
quemque, ut vitae suae medeatur cibo.

Metaphoram quam Graeci vocant, nos tralationem, id est domo mutatum verbum, quo *Ex cod.*
utimur, inquit Verrius, etc.

Naucum ait Ateius Philologus poni pro nugis, etc. Quidam nucis inglandis, quam Ver- *Ex cod.*
rius inglandam vocat, medium, velut dissepimentum, etc.

- Ex cod.* Occare, et occatorem Verrius putat dictum ab occaedendo, quod caedat grandis globos terrae; cum Cicero venustissime dicat ab occaecando fruges satas.
- Ex cod.* Orcum quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictum uragum, etc. sed nihil affert exemplorum, etc.
- Ex cod.* Oscos, quos dicimus, ait Verrius Opscos antea dictos teste Ennio, cum dicat: De muris res gerit Opscus. Adicit etiam, quod stupra inconcessae libidinis obscena dicantur ab eius gentis consuetudine inducta. Quod verum esse non satis adducor, etc.
- Ex cod.* Pedum est quidem baculum incurvum, etc. Sed in eo versu, qui est in Iphigenia Ennii, Procede, gradum proferre pedum, nitere, cessas? id ipsum iaculum significari cum ait Verrius, mirari satis non possum, etc.
- Ex cod.* Percunctatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico usu, etc. ob quam causam ait Verrius etiam secundam syllabam per O solere scribi. Mihi id falsum videtur, etc.
- Ex cod.* Piari eos, veluti proprio verbo ait Verrius, qui parum sint animati, etc.
- Ex cod.* Pictor Zeusis risu mortuus, dum ridet effuse pictam a se anum *γαῦν*. Cur hoc loco relatum sit a Verrio, cum de significato verborum scribere propositum habuerit, equidem non video, etc.
- Ex cod.* Praedia rursus Verrius vocari ait ea remedia, quae data Caecilia, etc. ea vocari ait, quod mala prohibeant.
- Ex cod.* Praerogativae centuriae dicuntur, etc. Verrius probabilius iudicat esse, ut cum essent designati a praerogativis in sermonem res venirent, etc.
- Ex cod.* Profanum, quod non est fauim, etc. ut Verrius, etc. cuius opinionem neque in hoc, neque in aliis compluribus refutare minime necesse est. Cum propositum habeam ex tanto librorum eius numero intermorta iam, et sepulta verba, atque ipso saepe confite nonnulli usus, atque auctoritatis praerire: et reliqua quam brevissime redigere in libros admodum paucos. Ea autem, de quibus dissentio et aperte, et breviter, ut sciero, scripta in his libris meis invenientur, inscribuntur: PRISCORUM VERBORUM CUM EXEMPLIS.
- Ex cod.* Quatere suspensum, et vicinum rei alicuius motum significat: non, ut Verrius putat, ferire, etc.
- Ex cod.* Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius; esse enim rectum Rei fert, etc. sed esse iam usu possessum.
- Ex cod.* Repagula sunt, ut Verrius ait, quae patefaciendi gratia ita figuntur, ut ex contrario quae oppangantur, etc.
- Ex cod.* Repastinari ager is dicitur, ut Verrius existimat, cuius natura mutatur fodiendo, etc.
- Ex cod.* Repudium Verrius ait dictum, quod fit ob rem pudendam, etc.
- Ex cod.* Rhegium appellare oportere ait Verrius id municipium, quod in freto e regione Siciliae est, etc.
- Ex cod.* Romuliam tribum, etc. invenisse ait Verrius *vetitam*, etc.
- Ex cod.* Ruscum est, ut ait Verrius, amplius paullo herba, et exilium virgultis: etc.
- Ex cod.* Sacram viam quidam appellatam esse existimant, etc. nec appellari debere ait Verrius, sed disiuncte, ut ceteras vias Flaminiam, Appiam, Latinam: ut ne novam viam quidem, etc.
- Ex cod.* Salicem Verrius virgulti genus non arboris dicit, et ridicule interpretatur dictum, quod ea celeritate crescat, ut salire videatur.
- Ex cod.* Salinum in mensa pro aequali solitum esse poni ait cum patella: quia nihil aliud sit sal, quam aqua.
- Ex cod.* Sas Verrius putat significare eas, auctore Ennio, etc. cum suas magis videatur significare, etc.
- Ex cod.* Satis verbum Verrio melius fuit praerire, ut mihi videtur, quam tam absurdas opiniones suas de eo recitare, quas sciens praeritii, tam Hercules, quam de scabro, quod proximum sequebatur.
- Ex cod.* Scraepae dicebantur nugatoriae, ac despiciendae mulieres, ut ait Verrius, ab iis, quae screa iidem appellabant, etc.
- Ex cod.* Scurrae vocabulum Verrius ineptissime aut ex Graeco tractum ait, quod ex *σχυροῦς*, aut a sequendo, cui magis adsentitur, etc.

- Senonas Gallos Verrius ait existimare appellari, quia novi venerint, etc. *Ex eod.*
 Serilla Verrius appellari putat navigia Istrica, etc. cum περιφραστικῶς, et ficto vocabulo *Ex eod.*
 usus sit, etc.
 Sertorem quidam putant dictum a prendendo, etc. quod totum Verrius ἀπιθάνως introduxit. *Ex eod.*
 Silicernium Verrius existimat, etc. *Ex eod.*
 Solea, ut ait Verrius, est non solum ea, quae solo pedis subiicitur, sed etiam pro ma- *Ex eod.*
 teria robusta, etc.
 Solida sella, etc. appellabant inquit Verrius, quod scilicet tota esset, absurde ut mihi videtur, etc. *Ex eod.*
 Sola appellantur sedilia, etc. quae, ut ait Verrius, omnia dicta sunt a sollo, etc. *Ex eod.*
 Spondere Verrius putat dictum, quod sponte sua, id est voluntate, promittatur. Deinde *Ex eod.*
 oblitus inferiore capite sponsum et sponsam ex Graeco dictam ait, etc.
 Stellionem *genus lacertae* Verrius dictum ait, etc. *Ex eod.*
 Stipatores ait dictos a stipe, etc. *Ex eod.*
 Suburam Verrius alio libro a pago Succusano dictam ait: hoc vero maxime probat eorum *Ex eod.*
 auctoritate, etc.
 Supervacaneum ut videtur secludit Verrius ab vacuo, etc. *Ex eod.*
 Taenias Graecam vocem sic interpretatur Verrius, ut dicat ornamentum esse laneum ca- *Ex eod.*
 pitis honorati, etc.
 Talionis mentionem fieri in duodecim ait Verrius, etc. neque id, quid significet indicat, *Ex eod.*
 puto quia notum est, etc.
 Taminia, uva silvestris generis videtur Verrio dicta, quae tam mira sit quam minium. *Ex eod.*
 Tarquitas scalas, etc. appellatas esse ait vulgo existimari Verrius. *Ex eod.*
 Tartarino cum dixit Ennius, horrendo, et terribili Verrius vult accipi a Tartaro, qui lo- *Ex eod.*
 cus apud inferos.
 Tentipellium Artorius putat esse calciamentum, etc. Titinium ait Verrius existimare id *Ex eod.*
 medicamentum esse, etc. cum ille τροπικῶς dixerit.
 Tonsillam esse Verrius ait palum dolatum, etc. *Ex eod.*
 Tumultum dici ait Verrius, qui ab aliis oritur, quam ab Italicis, et Gallicis hostibus, etc. *Ex eod.*
 Turrhenos Etruscus appellari solitos ait Verrius, a Turrheno duce Lydorum, etc. *Ex eod.*
 Vacerram Verrius, et alii complures vocari dicunt stipitem, ad quem equos solebant religare. *Ex eod.*
 Vineae, ut Verrius praecipit, quod vini feraces sint, etc. *Ex eod.*

M. VERRII FLACCI EPISTULAE.

Nam crebro in antiquis lectionibus invenitur, sicut in epistulis probat Verrius Flaccus *Ex Servio*
 exemplis, auctoritate, ratione dicens in adverbis pro V, O plerumque maiores ponere consuetos, *lib. 8. Aen.*
 et sic pro Huc, Hoc, veteres dicere solebant, sicut pro illuc, illoc dicimus.

M. VERRII FLACCI CARMINA.

BLANDITURQUE LABOR MOLLI CURABITUR ARTE.

Ex Prisc.
lib. 8.

INCERTA VERRII FLACCI.

Saevitiaque eorum abominaretur ab hominibus.

Festinat a fando dicitur: quoniam isti ignaviores, qui nihil perficere possunt, plus verbo-
 rum, quam operae habent. Sed id nimis coactum, atque absurdum videtur, inquit Gellius.

Caper ostendit de dubiis generibus Verrium Flaccum posuisse alecem hanc dicens.

Ex Prisc.
lib. 8.
Ex Gell. lib.
16. cap. 14.
Ex Prisc.
lib. 6.

- Ex Charis. lib. 1.* Alicam sine aspiratione dictam Verrius tradit, et sic multi dixerunt.
Ex cod. lib. Helenius Acron Verrium dicit errare, qui putat hos ambo dici debere.
Ex Isid. lib. 14. cap. 8. Verrius Flaccus, quod sine munere sint, nec quidquam his officiat: quasi amunia, hoc est sine fructu, unde nullus fructus exsolvitur; inde etiam nihil praestantes, immunes vocantur.
Ex Macrobi. l. 1. Saturn. Non negat Verrius Flaccus Kal. Apr. postea constitutum, ut matronae Veneri sacrum facerent.
Ex Charis. lib. 2. Nonnulli etiam ex participiis putaverunt talia figurari, ut Verrius Flaccus, qui ab eo, quod est audens, audentur.
Ex cod. lib. 1. Camara dicitur, ut Verrius Flaccus adfirmat, non camera per E. Sed Lucretius camerae-que caminis ex cratibus: etiam cameram dici posse ostendit.
Ex Diom. l. 1. probavit. Incohavi ab inchoo dicendum putat Iulius Modestus: quia sit compositum a caho initio rerum, quod Verrius (et) Flaccus in postrema syllaba aspirandum probaverunt. Cohum enim apud veteres mundum significat.
Ex Charis. lib. 1. Clunes Verrius Flaccus masculino genere dici probat, quoniam in IS syllaba terminata omnia carentia nominativo singulari masculina sunt, ut panis, cinis, crinis, et similia.
Ex cod. lib. Diligente. Verrius Flaccus, inquit Plinius, eorum nominum, quae NS finiuntur casu nominativo, ablativus in E dirigendus est.
Ex Diomede lib. 1. Differt fatigatus a fesso, ut Verrius ait, quod fatigatus, cum quis per alium laborare compellitur: fessus vero, cum quis labore deficit, ut lassus.
Ex Lact. l. 1. cap. 20. Nec hanc solum Romani meretricem colunt, sed Faulam quoque, quam Herculis scortum fuisse Verrius scribit.
Ex Charis. lib. 1. Labones. Verrius Flaccus sio distinxit: modica esse labra, labia immodica, et inde Labiones dicit.
Ex cod. lib. Verrius lacte pro lac dicit.
Ex Felio Longo de Orthog. Nonnulli synalephas quoque circa observandam scriptionem existimaverant, sicut Verrius Flaccus, ut ubicumque prima vox M littera finiretur, sequens a vocali inciperet, M. non tota, sed pars illius prior tantum scriberetur, ut apparetur exprimi non debere.
Ex Charis. lib. 1. Manibus per duo I dicendum, quia sunt a manibus, ut putat Verrius; sed et manubiae per V dici possunt.
Ex cod. Nomenclator sine V dicitur, ut Verrius ait, velut nominis calator.
Ex cod. Panis genitivo plurali panum Verrius dixit.
Ex cod. Polenta dici debet per O, cuius rei Verrius Flaccus rationem reddit, quod usu omnium poliatur.
Ex cod. Cum autem quid hoc est hominis quaeritur, inquit, de alicuius quaero hominis qualitate * qui necesse sit * hic masculine dicendus est, ut Verrius ait, quoniam neutra in I et in V S non exeunt.
Ex cod. Sal neutro genere Verrio etiam placuit.
Ex cod. l. 2. Porphyrio ex Verrio et Festo, in auguralibus, inquit, libris ita est, SANE SARCETEQUE.
Ex Gel. lib. 18. cap. 7. Verrii Flacci scripta ad hoc genus quaestionis pertinentia haec fuerunt. Senatim dici et pro loco, et pro hominibus civitatem et pro loco, et oppido: et pro iure quoque hominum, et pro hominum multitudine, tribus quoque et decurias dici, et pro loco, et pro iure, et pro hominibus; concionem autem tria significare, locum, suggestumque unde verba fierent; item significare coetum populi adstantis: item orationem ipsam, quae ad populum diceretur.
Ex Felio Longo de Orthogr. Verrio Flacco videtur eandem esse apud nos V litteram quae apud Graecos Y. namque his exemplis argumentatur, quod illi dicunt *κύμων*, nos cuminum, quam illi *κνπάρισσον*, nos compressum, illi *κνβενήτην*, nos gubernatorem; nec non ex eiusmodi Theseus, Menoeceus, Peleus, et similibus adfirmat.
Ex cod. X, et Z Verrio Flacco placet mutas esse: quoniam a mutis incipient, una a C, altera a P. quod si quos movet, quod in semivocalem desinant: sciunt, inquit, Z litteram sic scribi ab iis, qui putant illam ex C et D constare, ut sine dubio muta finiatur.
Ex Plin. lib. 1. de nat. hist. Ex Verrio Flacco Plinii lib. III. VII. VIII. XIV. XV. XVIII. XXVIII. XXIX. XXXIII. XXXIV. XXXV.

COMMENTARI IN PAULI DIACONI EXCERPTA

ET

SEX. POMPEII FESTI FRAGMENTA

LIBRORUM DE SIGNIFICATIONE VERBORUM.

AD LIB. I.

Augustus. Locus augurio consecratus. Sueton. Aug. c. 7. Loca religiosa et in quibus augurato quid consecratur, augusta dicuntur, ab aucto, vel ab avium gestu gustave, sicut etiam Ennius docet scribens: Augusto augurio postquam incluta condita Roma est. *Dac.* Cf. Oudendorp. et Frid. Aug. Wolf, ad Sueton. l. c., qui docent, locum Suetonii: *quod loca religiosa — — condita Roma est* e Festo assutum esse Suetonio. Fuerit igitur locus ex uberioribus commentariis de significatione verborum, qui revera fuerunt Festi ex Verrio Flacco libri; et credibile est, illo tempore, ubi Suetonii codicibus pannus ille assutus est, Festi libros adhuc exstitisse integros. Ceterum dubitari nequit, quin *augustus* ab *augure* descendat, quemadmodum *vetustus* a *vetere*, *onus* ab *onere*, *venustus* a *venere*, *robustus* a *robore*, et multa similia. *Augur* autem non ab *avibus*, multo minus ab avium *gestu gustave*, verum a radice *aug*, Sanscrit. *akschi*, quae recurrit in Germanorum *auge*, Latinorum *oculus*, et mutata gutturali in labialem, in Graecorum ἄμμα, ὄππα, ὄφθαλμός, ὄψομαι. Adhita autem *ur* syllaba terminalis verbale effingit substantivum concretæ notionis, ut sit *aug-ur* spectator, ὁ οἰωνοσκόπος, ὁ μάντις.

Quia aves pastae id ratum fecerunt. Veteres optimum putabant augurium, si aves pascerentur. Claudius Pulcher, inquit Suetonius (Tib. II.) apud Siciliam non pascentibus in auspicando pullis, per contemptum religionis mari demersis, quasi ut biberent, quando esse nollent, proelium navale iniit et superatus est. Et Asconius scribit dici solitum magistratum ineuntibus: *aves pascunt.* Cic. de Div. (II, 34.) *dicito si pascuntur.* *Gothofr.*

Ratum fecit. Erat id verbum inter cetera auguralia. Cic. I. de Div. (39.) *Cur a dextra corvus, a sinistra cornix faciat ratum?* Et lib. II, (38.) *Cur aliis a dextra, aliis a laeva datum est avibus, ut ratum facere possint?* Eoque allusisse videtur Chaerea apud Sueton. in Caligula c. 58. *accipe ratum.* *Gothofr.*

Augur. Ab avium gestu, quod ex modo, quo se gerunt aves in volando futura praenunciet. Inde et augurium, quasi avigerium. Alii ab avium gustu vel garritu. *Dac.* *Augur* veteres dixerunt teste Prisciano (I, 6, 36. Krehl.) *Gothofr.* Induxit Grammaticos voc. *auspex*, ut crederent augurem ab avium gestu dici. Cf. annotationem ad v. *Augustus*. Credibile est enim, vocem hanc esse Etruscae originis et cum re ipsa ad Romanos translata. Iam si in syllaba radicali *aug* spiciendi inest significatio; reliquum est, ut syllaba finalis efformet verbale substantivum, eodem modo efformatum, quemadmodum Germanica illa *Seh-er*, *Späh-er*. Confirmatur hoc Prisciani testimonio (I, 6, 36.): *Antiqui auger et augeratus pro augur et auguratus dicebant.*

Auspicium. Legendum: *apud veteres sine praepositione, spicio*; sive ut est in l. ii. *specio*. Vide in *spicio*. *Fulv. Urs.* Plant. Mil. gl. III, 2. (III, 1, 100.) *Flagitium est, si nihil mittetur, quo supercilio spicit.* Vide *specio*. *Auspicium* non tantum ex cantu vel volatu, vel garritu avium, sed etiam ex victimarum extis, ex piscibus et acuminibus, tonitru, fulgure et aliis. *Dac.*

Affectare. Magno affectu aliquid appetere, captare. Ter. Heaut. II, 3, (60). — — *ad dominas qui affectant viam.* Virg. Georg. IV, (562.) *viamque affectat Olympo.* Dac. Vid. I. 8. in f. ff. ad L. Aquil. *sic adfectatae tutelae.* §. item tr. Inst. de excus. tutorum. *ἐπιτηδεύσαι* Theophilo ibidem. *Adfectare* apud Nonium etiam significat afflicere. Goth.

Armillum. Proverbium fuit vetus: *Anus ad armillum redit.* Lucillius lib. XXVIII. *Hinc ad me, hinc licet anus rursus ad armillum.* Quod proverbium bis apud Apuleium reperies, libro VI. *Et aegra facie matris suae repentinan sobrietatem pertimescens ad armile redit.* Item libro IX. *Ad armillum redit et ad familiares feminarum artes accenditur.* Non tamen ab Erasmo animadvertum. Significat redire ad ingenium. Nota est animum in vinum propensio. *Scalig.* Varro lib. I. de vita pop. Rom. *Etiam nunc pocula, quae vocant capulas, et capides, quod est poculi genus, item armillum, quod est urceoli genus vinarii.* Glossae Isidori: *Armillum, crater, vas vinarium.* Dac. Nonio urceoli vinarii genus; unde apud eundem proverbium: *Anus rursus ad armillum.* Goth.

Aerarii tribuni. Et Glossarium: *Aerarius ταμισύχος.* *Scal.* Varro lib. IV. de L. L. (V, 180. Sp.) *Tribuni quocumque quibus attributa erat pecunia, ut militi redderent, Tribuni aerarii dicti.* In *aede Saturni*; sub Clivo Capitolino; eam aerarium fecit Valerius Publicola. Dac.

Apricum. Melius quasi apericum, soli apertum. Dac. Puto *apricus* et *Aprilis*, voces, ex una eademque stirpe esse derivandas atque explicandas. Alius tamen sententiae est Scaliger in Vossii Etym. L. L. sub v. *Aprilis*: „Quomodo mensis Aprilis dici potuerit, equidem non video. Primum cum annus ab initio X tantum mensium fuerit, necesse est, semper menses vagos fuisse, neque stationes temporum fixas tenuisse. Ita Aprilis semel tantum incidabat in tempus vernum et post XII. annos Romuleos, hoc est, X Lunares, redibat in orbem. Deinde Aprilis non potest descendere a verbo. Nam nomina, quae huius terminationis sunt, si descendant a verbo, penultimum corripunt; ut probabilis, utibilis vel utilis, facilis vel facilis. Si autem a nomine, eandem producent: equus equilis, ovis ovilis, caper caprilis, (utitur hac voce Varro II. de R. R.) aper aprilis, etc. praeter pauca: humilis, similis. Ergo *Aprilis* ab apro, h. e. porco. Ut Athenis *ἐλαφηβολίων*, hoc est cervilis, sic Aprilis *καρηβολίων* vel *καροβολίων*.“

Amoena. Vide incerta Verri Flacci ex Isidoro. *Ant. August.* Virg. Aen. VI, (638.) *Amoena vireta Fortunatorum nemorum.* Ubi Servius: *Amoena loca sunt, quae solum amorem praestant, in ceteris amunia, h. e. sine fructu.* Idem etiam Verrius: *Amoena loca solius voluptatis gratia, sine fructu, quasi amunia.* Eadem et *amoenia.* Gloss. *amoenia αἰ ἀραιά.* Sed ita dicta potius, quod nos immunes praestant. Dac. Amoenum ab amando derivandum esse statuit etiam Doederlinus, ut *amoenus* sit quasi *ama-inus* i. e. amabilis.

Afecta femina. Legitur *adfectata* apud Scal. et Dac. sed eo verborum ordine, ubi *adsectata* expectandum erat. Quare in notis testati sumus, voluisse *adsectata* utrumque editorem. *Afecta* nos et Gu. 2. restituere debuimus. L. Veteres edd. *Adfectata.* Recte. Plaut. Rudente II, 4.: *Am. Ad vos venio. Sc. Accipiam hospitio si nox venis, item ut Adfectatam.* Quem locum interpretabimur in editione Plautina, si Deus faverit. Nam ita et legendum et digerendi versus. *Scal.* In bonam partem Gloss. *adfectata αἰωνή*, i. e. veneranda. Et apud Plautum sunt, qui *adfectata* in malam partem interpretentur, calamitosam, naufragam, sed manifesto contra mentem Plauti, qui *hospitio te accipiam item ut adfectatam*, eodem modo dixit, quod nos vulgo: *Je vous recevray comme une grand-Dame, comme une Reine.* Dac.

Aquagium. Idem quod aquarium. Gloss. *Aquarium. ὑδραγωγίον.* *Scal.* Lege 15. in fin. ff. rusticorum praed. l. g. ff. quemad. servit. amitt. l. 3. §. 5. ff. de aqua quotidiana. *ὑδραγωγίον* Graecis, quod Glossis *Aquiductum* et *Aquarium.* Gothofr.

Aquacelicium. Tertullianus. *Aquilia Iovi immolatis; nudipedalia populo denuntiatis.* Fortasse Varro Tuscum aquiligem, vel Aquilegem dixit, quod sacrificiorum et rei divinae procuratione, quarum rerum periti Tusci erant, aquas eliciebat. Verba Varronis sunt haec ex satira Quinquatribus: *An hoc praestat Herophilus Diogeni, quod ille e ventre aquam mittit? an hoc te iactas? at hoc pacto utilior te Tuscus aquilex.* Tamen nihil impedit, et pro libratore aquarum sumere. Gloss.: *Aquiles, οἱ τὰ ὑδραγωγία ἐργαζόμενοι, οἱ ἀνοχιδάριοι, ποταμίται, ὑδροσκοποῖ.* Ita enim legendus est locus ille apud auctorem Glossarii. *Scal.* Cum propter niniam siccitatem manalem lapidem in urbem protrahebant, ut aquas elicerent. Vide *Manalis lapis.* Sacrificia tum peracta innuit Tertullianus. Aquilex, qui huiusce rei procuratione aquas eliciebat, *Tuscus aquilex* dictus, quod barum rerum periti Tusci erant. Cf. Varro. — Infra *si creditur* sunt barbari mutilatoris, qui dubitavit olim Romae mansnes vereri solitus fuisse. Dac. Tertull. 40. Apolet. *Aquilia Iovi immolatis.* unde aquilex Varroni apud Nonium significare eum videtur, qui aquis e coelo eliciendis praeficiebatur. — Apud eundem Tertullian. superiore

libro c. 23. fit mentio Coelestis deae, quae ut pluviarum pollicitatrix colebatur ab Ethnicis. *Manali lapide*. Vide in *Manalem lapidem*, et Fulgentium in *Manales*. *Gothofr.*

Aqua. Varro minus dure: *Aqua quod aequa summa*. quanquam neutrum implet aures meas. *Ant. Augustin.* Optime Caninius ab ἀχόα, nam saepe Latini articulum nominibus iungunt. *Dac. A qua vivamus*. adde Varron. lib. IV. de lingua. *Gothofr.* Est a radice Sanscrita *apa*, plurali *apas*, quod est plurale tantum, si pro nomine ponitur. P et Q permutari solent in ipsius Linguae Latinae dialectis, ut *Tarpinius*, pro eo quod est *Tarquinus*; *petora*, pro *quator*, et multa eiusmodi alia.

Aqua et igni. De aqua et igni, quae accipiunt nuptiae, idem Varro videndus lib. IV. et Plutarch. in *Problem.* et infra *Facem*. *Ant. Aug.* Videtur hic locus ita legendus: *Aqua et igni tam interdici solet damnatis, quam accipiunt nuptiae*. Seaevola in L. Seia. D. de donat. inter vivos: *Quidam virgini die nuptiarum, priusquam ad eum transiret, et priusquam aqua et igni acciperetur, id est nuptiae celebrarentur, obtulit decem aureos dono*. *Fulv. Ursinus*. Fulvio Ursina unice adsentior. De utroque more Ovid. IV. *Fast.* (791.)

Quod in his vitae causa est, haec pendit exsul;

His nova fit coniux; haec duo magna putant.

Vide *Facem*. *Dac. Aqua et igni interdici solet damnatis*. In locum huius interdictionis successit deportatio. L. 2. ff. de poenis. cuius fit in iure passim mentio. *Quam accipiunt nuptiae*. inter accipiunt nuptiae, alii: qua accipiunt nuptiae. His adde quae scripsi ad legem 69. ff. de donat. inter viv. adde in *Facem*. *Gothofr. Aqua dispersi*. adpersi. *Suffitanem*. Vid. in *Laureati*. Idem.

Axitiosi. Ita apud Plautum, citante Varrone: *Axitiosae annonam caram e vili concinnant viris*. *Gloss.*: *Axitas*, ἀποτελεσματικά. Lege *Axites*. Unde et infra *Axites* mulieres legendum, non *Axies*. *Scal.* Ab *axii* egerit, quo usus Pacuvius in Periboea: *Aut quae egi, ago, vel axim, averruncem*. Sed rescribendum *axiosae* et *axiosae*. Nisi malis *axitiosi* dictum putare pro *axiosi*, ut *axilites* pro *alites*. *Axiosi* pro *actuosi* ab *axus* pro *actus*? *fixus* pro *fictus*? *taxus* pro *tactus* etc. Varro lib. VI. de L. L. (lib. VII. p. 349. Sp.) *Ut ab una faciendo factiosae, sic ab una agenda actiosae dictae sunt*. *Dac. Unde axies*. Lege *axites*. *Glossarium axites*, ἀποτελεσματικά. Item *mulieres sive Dii*, rescribe *mulieres sive viri*. Idem. *Axes*, *axitis*, a nomine quodam deducitur substantivo, vel adiectivo, ut *miles* a *mile*, *eques* ab equo, *argutes* ab *arca* (cf. *Festum* sub h. v.) *alites* ab *ala*, et eiusdemmodi alia. Id nomen invenitur infra pag. 22. in vv. *Axe agglomerati*. Sic enim dicebantur milites universi stantes, h. e. cohortibus aut legionibus, teste *Festo*. Quid igitur est aliud illud *axe*, nisi ablativus nominis *axis*, quod est nostrum *achse*? Nam *axe agglomerati* haud dubie dicebantur ea aciei figura, quum milites starent ita, ut *axem* efficere viderentur, id quod Galli hodierni dicunt *en colonne*. Unde intelligitur, quomodo *axis* et stipitem, circa quem rota vertitur, et tabulam sectilem potuerit significare. Quare *axites* et inde derivatum *axitiosus* per iocum ficta arbitrabitur, quasi in *axem* procliantes, in *axem* agentes, dixeris; et pronus ad eam rem, ad eiusmodi actionem. *Glossa* igitur erit ex iis, quae ad *Comici* alicuius dictionem explicandam spectant, quales multae sunt apud *Festum*. Ceterum *Axiles m.* alios exhibere libros pro *axites mulieres*, refert *Gothofredus*.

Alites. De Sanquali et immusculo vel immustulo suis locis videto. Et *Plin.* lib. X. cap. VII. *Ant. Aug.* Vide *Oscines*. *Dac.*

Axamenta. *Glossarium*: *Axamenta στήγοι ἐπὶ θυσιῶν Ἡρακλέους*. Ubi notandum est, sacrificia, quae *Salii* faciebant, non *Marti*, sed *Herculi* fieri; cum tamen *Salii* sint *Marti* sacerdotēs. Quare scriptor doctissimus illius *Glossarii* secutus est auctores eos, quos et *Virgilius*, dum attribuit *Salios Herculi*, non *Marti*. Sed et *Antonius Nipho* et *Octavius Herennius* olim ostenderant *Salios Herculi* dicatos esse. Porro *Axamenta* dicta sunt ab *axare*, hoc est, ut ipse *Festus* explicat, nominare. *Glossarium*: *Anaxanti, ἀναμάζονσι*. Sed non magis potest *axare* proprie esse nominare, quam apud *Graecos* *σηλητεύσαι, τὸ δημεύσαι, aut τὸ βροχίειν*. Sed in *axibus* seu *tabulis* illa carmina describebant, item ut leges suas *Graeci ἐν τοῖς ἄξωσι*. Quia enim legitime concepta erant illa carmina, propterea non minus edicebantur a *Saliis*, quam a *leguleis* actiones et *formulae iuris*. Haque et *Cicero* ait a *pueris* praetextatis carmen *Saliare* tanquam legitimas *formulae* disci solitum. Sed et erant alia carmina, quae a *pueris* dicebantur, ut carmen *Nelae* de moribus et similia. Quae quia religiose edicebantur et solenniter concepta erant, nihil impedit legitima dici. Sic *Tertullianus*, disertissimus atque eruditissimus scriptor, in libro de persecutione, orationem *Dominicam* legitimam vocavit elegantissime; quod a nobis et ab omnibus, qui *Christo* sacramentum dixerunt, ut carminis lex quaedam dicitur. *Scal. Axamenta* ab *axis*, tabula, quod in *tabulis* descripta. Eadem *assamenta*, quod *assis* dicebant pro *axis*. — Infra pro *componebantur* rescribendum puto *canebantur*. Nam *calsum* est, ea carmina a *Saliis* fuisse composita, quae ipsis etiam obscura ipso *Fabio* teste lib. I. c. 6. *Saliorum carmina vix sacerdotibus suis satis intellecta*. *Dac. Axamenta*, axamenta, ab *axare* id est nominare, infra *axare*

Fortassis quod in axibus et tabulis scribebantur, *Gothofr. Carmina Saliaria*. Ea praetextati pueri discebant, ut legitimam formulam, ut et carmen Nelei de moribus. *Idem*. Dubitari non poterit, quin *axamenta* sint recensio-nes nominum atque epithetorum omnium Deorum, quae preces ad istos ipsos Deos continerent. Nec tamen est credibile, ab axibus sive assibus dici verbum. Contra omnibus hisce vocabulis *axamentum*, *axare*, *axis*, *assis*, *assus*, *assa* vox communis radix subiecta est Sanscrita vox radicalis *ak* et *ang* et *angs*, quae significat primum distinguere, dividere, discernere; tum notare, nominare, enumerare. Quare *axamenta* sunt enumerationes nomi-num, *axare* est nominare, enumerare; *axis* et *assis* abscissum et scitile lignum; *assus* secretus, solus, unde vox *assa*, vox sola, vel vox secreta, ut prae ceteris audiatur; id quod in hodierna arte musica vox *obligata* dicitur. Cff. quae notata sunt infra ad vocem *Assa*. Ne vero dubites, qua ratione ex illis radicibus Sanscritis oriri potuerint ista verba, conferas *vadsch* (*vadj*, *vog*) i. e. vox; *radsch* (*radj*, *rag*) i. e. rex et similia. Quoties vero *x* et *ss* apud Latinos commutatae reperiantur, non opus est ut exemplis doceamus. *Anaxant* non a praepositione compositum puto, sed potius corruptum ex *anxant*, ut duo fuerint verba *axare* et *anxare*, quemadmodum in sermone Sanscrito *ak* et *ang* radices inveniuntur.

Axis stipes, vide in *Stipitem*. *Gothofr.*

Ador. *Adur* dicebant veteres, quod Graecum est ἀδύρ, nulla littera immutata praeter θ in δ, ut θεός Deus. Dicitur et *adus aderis*. Glossarium: *Adus* σίτος. Ita enim legendum. Postea declinatum *adus adoris*, ut *pignus pigneris* et *pignoris*; *tempus temperis*, *temporis*. Itaque fit ut in obliquis secunda nunc producat, nunc corripitur. A. Gannius vetus poeta corripit in illo versu:

Ullam sponte satos adoris stravisse maniplos.

Item:

Hic adoris dat primitias tibi; sanguine libat.

Ausonius:

Mox ador atque adoris de polline pulificum far.

Producit idem Gannius in illo:

Emicat in nubes nidoribus ardor adoris.

Quare doctissimus Grammaticus Priscianus (VI, 9, 49. pag. 251. tom. I. Kr.) ait irregulare hoc nomen esse, quod cum in *or* terminetur, tamen obliquos corripit contra aliorum naturam; et cum neutri sit generis, tamen in *or* desinit. Utrumque falsum. Nam neque cum obliquos producit, est neutri generis, sed masculini; neque cum neutri est generis, in *or* terminatur. Quamvis enim dixit Ausonius: *Mox ador atque adoris de polline pulificum far*; tamen *ador* dictum pro *adus*, ut *corpor* dicebant in neutro. Sed *adus* in neutro dictum et *ador* in masculino, ut *decus* et *decor*. Porro *odor* est *far* seu ζειά. In Glossario transposita ita suo ordini restituit et emendabis. Ita vulgo legitur: *Ador*, νόδιτος. *Ador*, προσενεγκένια. Lege: *Adoptatus*, νόδιτος. *Ador*, ζειά. *Aparat*, προσήνεγκεν, παρασκευάζει, εὐργετίζει. In eodem legitur: *Adoria*, εἶδος σίτου. *Scal.* Potius a Graeco ἀθήρ, *arista*, θ in δ. Vide infra in *Mola*. *Dac.* Graeci ἀδύρ, quod nonnullis *adur* (aliis *adus*), cuius genitivus *adoris* penultima nunc longa nunc brevi apud Sannium veterem poetam et Ausonium. Glossis *adis* σίτος. Adde Nonium in *Ador* et *Adoreum*. *Goth.* Non a Graeco ἀθήρ, *arista*, sed a radice Sanscrita *ad*, edere, descendit. Ut enim a radice *od* sit *odor*, sic a radice *ad* sit *ador*, quod proprie *esum*, *cibum* deinde *frumentum* significat; quemadmodum apud Graecos σίτος proprie *cibum*, deinde peculiariter *frumentum* denotat.

Adoriam. Glossarium vetus, cuius ope multa vetustatis situ sepulta eruimus: *Adoriosus*, ἔνδοξος, ἀσπομπίος ἀδορνήχας περικίος. Lege: *Adoriosus*, ἔνδοξος, ὡς Πομπήσιος. *Ador*, νίκη, ὡς Πομπήσιος. Quin intelligat nostrum Pomp. Festum, dubitandum non est. Hinc quam multa ad arbitrium suum mutaverit, mutilaverit, perverterit Longobardus iste, facile adverti potest. Nam quae Glossarius ille adnotat, ex hoc integro loco de prompta fuerat sine ullo dubio. *Adorea* pro laude accipi coepta est, postquam praemium militibus frumentum erat, parta victoria. Plautus (*Amphitr.* I, 1, 43. ed m.):

Qui multa praeda, atque adorea affectit popularis suos.

Scal. Distingue post *adoream*, hoc modo: *Adoream*, *laudem*, sive *gloriam*. Parta victoria frumentum militibus dabatur in praemium, unde factum, ut *adorea* pro laude et gloria dici coepta sit. Itaque optime Gloss.: *Adorea* δόξη ἢ ἐπὶ τοῦ πολέμου, laus quae bello parta est. *Dac.* *Adoria*. Glossis *Adoria* εἶδος σίτου. — Aliud autem *adoream* apud Nonium. *Goth.* *Adoriam* scribendum esse, in varietate lectionis satis diximus.

Arma. Idem Servius: *Proprie arma sunt, quae armos tegunt, hoc est, scutum, quod Graecis ὄλον*

ὄπλον dicitur, cum caetera sua nomina habeant. Et Isidor. lib. ult. cap. 5. *Arma propria dicta sunt eo quod armos tegunt*, i. e. humeros. Et ita proprie de scuto Virgilius (Aen. X, 841.):

At Lausum socii exanimem super arma ferebant.

Dac. *Arma ab armis.* Vide *Armillas*, *Amillum*. Sed tamen Varro arma ab arcendis hostibus deducit. *Gothofr.* *Ut scutum gladius* cet. Adde l. 3. §. 2. ff. de vi et vi. l. 14. §. 1. ff. de re militari. l. 41. ff. de ver. sig. *Idem.* *Sicut tela quibus procul.* Nam tela dicuntur, quaecunque in hostes mittimus. Virg. Aen. (509.):

Telorum effundere contra

Omne genus Teucri.

Unde et *missilia* dicta sunt. *Idem* (IX. Aen. 520.):

Pellere vallo

Missilibus certant.

Vide *tela*. Quandoque tamen utriusque vocabuli appellatione latissime utuntur non modo iuriconsulti, sed ipsi quoque oratores et historici. Nam arma vocant omnia, quibus quis instructus est ad propulsandam aut inferendam vim, ut gladios, hastas, fustes, saxa. Cuiuscumque etiam artis instrumenta *arma* dicuntur, ut Graecis ὄπλα. *Telum* autem omne id, quo quis se tegit ac tuetur. *Dac.*

Armata. vide var. lectt. *L. Armata*. Intellige Maximam virginem Vestalem. In veteribus nummis visitur saepe hoc habitu sacrificans Maxima virgo lacinia togae pone reiecta, et disco libatorio dextra vinum immergens. Eleganter vero pomum in armum legere, quod Graeci dicerent ἀνδρογαθίς. ἐκ τοῦ ἀλλοτριῶν χωρίων καρπὸν ἀνδρογαθῆ μὴ ἐπιφοροῦσάτω. *Scal.* De Laurentium legibus nihil aliud omquam legi. *Dac.* Alii tamen hic legunt *Amata* ex Gellio I, 13. Male, cum *Armata* hic dicitur non ab amore aut armis, sed ab armo id est humero. *Goth.* *Ne pomum ex alieno legatur in armum.* Vide quae scripsi ad 2. Feudorum 27. in f. *Idem.* *In armum.* Vide *Armillas*. *Idem.*

Armentum. Ab armando armamentum, armentum. Virg. (Aen. III, 540.) de equis:

Bello armantur equi, bellum haec armenta minantur.

Sed verius ab aramento. Varro lib. IV. de L. L. (V, 19. p. 98.): *armenta, quod boves ideo maxime parabantur, ut inde eligerent ad arandum; inde aramenta dicta, postea tertia littera extrita.* Nec ob stare debet quod Virgilius equos armenta dixerit, nam et idem alibi de cervis dixit (Aen. I, 188.):

Tres littore cervos

Prospicit errantes; hos tota armenta sequuntur.

Dac. Hunc Emii versum refert Nonius: *ipsius ad armentas easdem.* Ubi facile quivis legendum viderit: *Ad armenta ipsius easdem. Idem.* Ab arando Isidor. deducit XII, 2. Adde l. 12. ff. de servit. rust. praed. l. 81. §. 3. ff. de leg. 3. l. 89. ff. de verborum signifi. *Goth.* *Feminine armentas apud Ennium positum.* V. Nonium in *Armenta. Idem.* Locus Varronis sic nunc legitur: *inde arimenta dicta postea I tertia littera extrita.*

Album. Alii tamen Alpius non a colore, sed ab altitudine nomen inditum tradunt. *Albus* enim vel *alpus* Gallis, qui olim Germanica lingua locuti sunt, altum significat, unde Isidorus: *Gallorum lingua Alpes montes alti vocantur.* Et Annibal apud Livium XX, 30. *Quid aliud Alpes esse credentes, quam montium altitudines?* Hinc intelligendus Eustathius in Dionys. *Ἡ δὲ Ἄλπις*, inquit, *μέγιστον ὄρος δι' ὃ καὶ πληθυντικῶς λέγονται αἱ Ἄλπεις.* Φασὶ δὲ τὴν λέξιν ταύτην καὶ τὴν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μεταλήψην ταύτων δύνασθαι τῇ κλεισοῦσος. Sed falsum est, vocem Gallorum propriam fuisse, cum illam Graeci etiam usurpaverint; debetur autem Phoenicibus, quibus *loban* albus, et *alben* forma Syra albescere. Nisi malis ἄλπιον cum aliis excelsum collem interpretari, ab Hebraeo *al* vel *kal*, quod celsum sonat, et *pen*, quod collem aut verticem montis. *Dac.* Glossae: *Alpes ὄρη ὑψηλά.*

Albesia scuta. Duae fuerunt Albae. Varro lib. VII. de L. L. (VIII, 18. p. 418.) *Cum duae sint Albae, ab una dicuntur Albani, ab altera Albenses.* Illa est in Latio sub monte Albano, haec in Marsis ad Iscum Fucinum quae fontes Anienis, quare optime Festus Albensis Marsi generis dicit, *Dac.* *Decumana*. Vide *Decumana* ova. *Idem.* Adde infra *Decumana* ova. Et Decumanus appellatur limes. *Goth.*

Albiona ager. De quo mirum apud veteres silentium, ut de luco Albionarum. *Dac.* Comparari potest cum voce *Albion*, antiquo nomine Britanniae.

Albula Tiberis. Eustath. in Dionys. καὶ ὅτι Τίβρις Ἄλβουλὸς ποτὶς καλούμενος. Corrige Ἄλβουλας; neque enim dicitur *Albulus*, sed *Albula*. Sed cur ab aquis albis, cum flavum eum dicat Virgilius: (Aen. VII, 31.) *Multa flavus arena.* Et Horat. (Carm. II, 3, 18.) *Flavus quam Tiberis lavit.* Nempe ibi flavus nihil aliud est, quam pulcer, limpidus, ut caeruleus. Virg. (Aen. VIII, 69.): *Caeruleus Tiberis.* *Dac.* *A Ti-*

berio Sylvio. Optime viri docti *Tiberino.* Hic Calpeto patri successit et in Albula submersus nomen reliquit fluvio. Ovid. Liv. Infra in v. *Tiberis* ait: *vel a Tiberino, vel a Tibri vel Tiberi rege Tuscorum.* Sane et Eustathius in Dionys, a Tiberio quodam rege dictum refert ex Dione. *Idem. Tiberio.* Tiberino, *Goth.*

Ambō. Vide incerta Verrii. *Goth.* In sermone Sanscrito est *ubhau*, unde permutatio litterarum *b* et *φ* fit probabilis. — *Dictum.* Ductum. *Goth.*

Ambactus. Cur lingua Gallica dicat, ignoro. Ut enim supra scriptum est, id recte Latine dicitur et mos Romanus significatur. *Ant. Aug.* Glossar. *Ambact.* δούλος μισθωτός, ὡς Ἑρνιος. Caesar lib. VI. (14): *Ita plurimos circum se ambactos clientesque habet.* *Fulu. Urs.* Sane Paullus iste non assecutus est mentem Festi. Nam Ambactum Festus dixit apud Ennium significare servum mercenarium; a Gallis autem dici Clientem, ut legitur apud Caesarem. Vel quod verius puto, Festus tantum ab Ennio ita vocatum servum conductitium dixit. Paullus vero iste voluit sincerum vas incrustare et ita a Gallis dictum esse scripsit, quia eam vocem in Commentariis Caesaris legerat. Neque dubito, quin ita res acciderit. Nam alii longe Ambacti apud Caesarem, qui non servi erant, alius ambactus apud Ennium, quum servum significet. Illud Gallicum vocabulum, hoc plane Latium. Huic coniecturae fidem facit Glossarium illud non satis laudatum, et quod magistrorum manibus teri non debet, sed tantum a doctioribus nocte et die versari. In eo igitur legitur: *Ambactus δούλος μισθωτός, ὡς Ἑρνιος.* An non satis plane innere videtur, quod de Paulli audacia odorati sumus? At Ennius videtur de servo ambacto loquens comparatione aliqua aut similitudine dixisse nescio quid tale, ut apud Theognin: (v. 485. ed. Sylb.)

Μή σε βιάσθω

Γαστήρ, ὥστε κακὸν λάτριν ἐφημέριον.

Nam de eo Theognis sentit, qui quotidie locat operas suas; ut Ennius quoque de eo, cuius herus quotidie collocabat operas, et ex eo rem quaerabat. Porro non placet rem referre ad manumissionum morem et vertiginis illas, quibus liberatus servus, cum tamen id summis in omni doctrinae genere viris placuisse videam, eosque in ea haeresi esse. Non possum non ridere, quod agyrta quidam, homo insignis audaciae atque impudentiae, scripsit contra Turnebum super hac voce *Ambactus.* Sed ut eius omnes libri nihil aliud quam impudentissimam sui fiduciam praefereunt, ita hanc eius de hac re opinionem ut impudentissimam et ineptissimam reicio. Nunquam legi maiores nugas, nunquam insigniorem temeritatem vidi neque audivi, ut qui omnes linguas a sua barbara deducere velit, adeo ut ipsam Hebraicam linguam posteriorem Cimbrica asserat. Ubi etiam circulator Mosem reprehendit, quod nomina propria veterum illorum patrum a gentilitia sua Hebraea, non a Cimbrica deducat. Ergo miseros illos veteres Hebraeos, qui non Batave scierint loqui, et feliciores longe futuros, si Antverpienses, quam si Syri sive Palaestini fuissent. Talia infinita habent ineptissimae illae Origines. Et tamen non desunt qui admirentur. At de ineptissimo homine plura alias, ubi erit locus. Hoc unum adiciam, in tanta mole libri vix me reperisse, quod verum esset; et licet aliquid viri invenias, tamen id eiusmodi est, ut in ea alea dicere possis eum, aliquando ut vincat, assidue perdere. *Scal.* Ut acute apud Vopiscum Salmasius, ex verbis Caesaris non magis liceat colligere, Gallicam vocem esse *ambactos*, quam *clientes.* Cur non enim et *Clientes* vox Gallica? Quos hic *ambactos* vocat Caesar, paullo infra servos appellat et cum clientibus iungit. Ita ut frustra sit Scaliger, qui notavit *ambactus*, cum servum significat, Latinum esse, at cum pro cliente, Gallicum. *Ambactus* mere Latina vox est ὁ ἀμψιφερόμενος, ὁ περιφόρητος, quasi circumactus et nunquam consistens, qui hac et illac circumducitur mercedis gratia, cuius operas quotidianas Dominus locat lucelli causa, qui et ideo locellaris et lucellaris appellatur. *Ambagere* autem velus verbum pro circumagere. — *Ambactus* etiam dicitur *ambaxus.* Infra *ambaxi.* Nempse ut a *figo fixus et fictus; a tago tactus et taxus;* sic ab *ago axus et actus; ambaxus, ambactus.* Inde *ambactia* et *ambaxia*, servitium vel opera mercede conducta, pro quo recentiores Latini *ambasciam* scripserunt, ut *ascilla* pro *axilla.* Inde *ambasciator* et *ambaxiator* internuncius, intercursor, domesticus, adscala (ambassador, ambassadeur). *Dac.* Servum libertate donatum intelligit. Pers. Satyr. V, 75: *Quibus una Quiritem vertigo facit.* Et post: *Verterit hunc dominus momento turbinis exit Marcus Dama.* Hinc circumductiones manumissionum inextricabiles, in l. 6. Cod. de emancipationibus. Vide infra *manumitti.* l. 23. ff. de manumiss. *Goth.* *Ambactus* apud Ennium lingua Gallica actus dicitur. Potest et ita legi: *Ambactus alius Ennio, quam qui lingua Gallica Ambactus dicitur.* Et ita est. Nam *Ambactus* Gallis, teste Caesare, clients. Nisi actum eum esse Gallis, qui Ennio actus. *Idem.* Esse vocem Gallicam clare ait Festus sive Paullus. Et sane veteri lingua Belgica *ambacti* signat iurisdictionem, unde *ambactis-heeren* usitate vocantur, penes quos territorii alicuius dominium ac iurisdicatio est. Quod autem vulgo Belgae *ambacti* pro officio usurpant,

id ex abusu vocis provenit, ut pluribus ostendit Goropius Becanus, vir ingeniose eruditus, et a quo interdum etiam verum expectes, utcumque saepius iudicio frustretur. *Voss. in Etym.* Priscis Germanis *Am-bacht* idem quod nunc dicitur *Arut*, r. e. officium.

Am. Praepositio loquularis est, quae per se non subsistit, sed cum loquelis. Ita Sergius, Probus, Diomedes, Grammatici. Eiusmodi praepositiones sunt *dis*, *con*, *am*, *re* et similes si quae sunt aliae. Nam cum loquelis aliquid sunt, per se nihil. Sic apud Ciceronem in de somnio Scipionis *loquulariter ad cursum solis descriptus* esse dicitur, hoc est, contemplatione ipsius solis, non quod re vera is annus dicendus sit. Quemadmodum illae praepositiones revera non sunt, nisi contemplatione earum vocum, quibus coniunguntur. Quare manifeste errat Macrobius, qui apud Catonem legit *am terminum non anterminum*, cum *am* per se nihil sit, sed loquulariter. Vide quid annotamus voce *Antermini*. Apud Ciceronem vulgo non *loquulariter*, sed *populariter* excusum. Sed discant omnes Ciceroniam hanc vocem, neque mihi irascantur, si eam uti in omnibus manuscriptis legitur, probamus. *Scal.* A Graeco ἀμφί. Nam falluntur qui putant, Graece prius dictum esse ἀμ, addito φι, ἀμφί. *Dac.* *Am praepositio loquularis* cet. *Am* praepositio significat *circum*. Unde supra locellaris servus *ambactus*, i. e. circumactus dicitur. Ita hunc locum restituit Scaliger. Cui servus locellaris vel lucellaris est μισθωτός, cuius operas quotidianas dominus locat, lucelli et quaestus gratia; aut qui in eam rem discursat. Nisi loquularis servus accipiatur pro interuuntio, aut vox *loquularis* omnino dispungatur. *Goth.*

Ambest. Ex *am* et *edo*, *ambedo*, *ambest*. *Dac.* Eadem ratione *Comest* apud Nonium dicitur. Alias regulariter *Ambedit*, ut in l. 38. ff. de acquir. rerum dominio. *Goth.*

Ambegni. Ex *am* et *agnus*, *ambagnus*, *ambegnus*. *Ambegnae* oves, quae ex utraque parte habeant agnos. Et *bos ambegna* apud Varroem lib. VII. (3. pag. 319. ubi nunc *ambigna* ed.) quam circum aliae hostiae constituantur. Fulgentii locum de *ambegna* ove corruptum puto. Scribit Fulgentius: *Bebius Maecr qui festalia dierum scripsit, ait Lunoni eas, quae geminas parerant oves, sacrificare cum duobus agnis al-trinsecus alligatis, quas oves ambegnus vocari, quasi ex utraque parte agnos habentes*. Legendum et distinguendum: *ait Lunoni eas, quae geminos parerent, oves sacrificari* cet. Ovis enim sacrificabatur cum duobus agnis, quos pepererat. Neque requirbatur, ut ea duas oves peperisset. *Dac.*

Ambidens. Varie bidentem interpretantur. Vide Gellium lib. XVI. cap. 6. et Macrobi. lib. VI. atque Servium Vergilii interpretem, qui Nigidio consentiunt, bidentes dici bimas hostias; sive quasi biennes, sive quod emineant ea aetate bini dentes. Vide Bidental et Bovem bidentem. *Ant. Aug.* *Bidentes* vel *Ambidentes* hostiae quae cornigerae essent et duos dentes eminusulos haberent. Id enim requirebatur in hostiis, alioqui si carerent illis, ἀτελείς erant et ad sacrificia ineptae. Neque quod aliqui putarunt, bidens dicitur quasi *biens*, duobus annis nata, cur enim *bidentis*, non *bidennis* aut *biennis* diceretur. Gellius tamen invenisse se dicit in commentariis quibusdam ad ius Pontificium pertinentibus, bidentes *bimas hostias*, bidennes primo dictas, littera d inmissa quasi *biennes*, tum longo usu loquendi corruptam esse vocem et ex bidennibus bidentes factam. Sed addit idem, Hyginum Iulium, qui ius Pontificum non ignorabat, in quarto librorum, quos de Virgilio fecit, bidentes appellari scripsisse hostias, quae per aetatem duos dentes altiores haberent. Hygini verba sunt: *quae bidens est hostia oportet habeat dentes octo, sed ex his duos caeteris altiores, per quos apparet, ex minore aetate in maiorem transcendisse*. Cf. Gellium lib. XVI, c. 7. *Dac.* Vide infra Bidental et Bovem et Bidentes. Adde Plin. II. *Gothofr.*

Abemito. Glossarium: *Abemít, ab eo accepit, ελαβεν*. Sic *Surremit*, *sursum emít*, hoc est suscipit. Et *surrempsit, suscepit*. *Scal.* *Emeré*, quod nunc mercari, antiquis significabat *sumere, accipere*. Sic *surremit* i. e. sursum emít, accipit. Lucilius: *Inque manum surremit hastam*. Vide in *Surremit*. *Dac.* Idem in *emere* infra et infra in *Surrempsit*. *Gothofr.*

Ambarvalcs. A duodecim fratribus scriberem, non a duobus, ex Plin. XVIII, cap. II. Cellio VI, cap. VII. et Fulgentio de obscuris; ut intelligatur de duodecim fratribus arvalibus. Sed quae sequuntur: *Ambarvalis hostia est*, Macrobius refert lib. III, uti a Pompeio Festo conscripta; et in his nulla mentio fratrum, ideo videndum est, an arvis et frugibus emendari oporteat. *Ant. Aug.* A duobus fratribus. Fortasse pro XII. legerat II., et fugit cum nota denarii numeri. *Scal.* Intelligit fratres arvales, quorum talem esse ferunt originem. Acca Laurentia, Romuli nutrix consueverat pro agris semel in anno sacrificare, XII filiis sacrificium praecedentibus. At cum unus mortuus esset, propter nutricis gratiam Romulus in vicem defuncti se succedere pollicetur. Unde ritus processit cum XII. iam deinceps sacrificare, qui duodecim fratres arva-

les dicti sunt. Inde in Glossis: *Arvales sodales* οἱ περὶ ὄρον διαγωνίσκοντες διχασταί. *Dac.* *A duobus fratribus*, ac frugibus, ita in veteri. Alii legunt a XII, fratribus. *Gothofr.*

Amburbiales hostiae. Quibus urbs et pomorium lustrabatur, ut *ambarvales*, quibus arva. Vide *Amtermini*. *Dac.* Inde etiam *Amburbium*. Infra in *Amtermini*. *Gothofr.*

Ambustus. Glossarium: *Ambustus περιπελεγμένος, Dac.*

Ambitus. Varro lib. IV, de L. L. (V, 4, 9.) *Ambitus iteris, quod circumvendo teritur; nam ambitus circumvitus, ab eoque duodecim tabularum interpretes ambitum parietis circumvito esse dixerunt.* *Dac.* De legitimo spatio a vicina insula dixi ad l. 14. in fin. ff. de servit. urb. adde Isidorum lib. 15. Ciceronem in *Topicis* (c. 4.) *Vitruvium I, c. 1.* Varronem in 4. de lingua. *Goth.*

Adolescit. Sine dubio legendum: *Adolescit ab olesco, id est cresco, venit.* Quod confirmatur sequentibus. *Eroletus*, inquit, *qui excessit descendi, id est crescendi, modum.* Vide *subolescit*. Animadvertite semper, in hac lacera et misera epitoma inter alia, quae ab importunis emendatoribus supposita sunt, duo saepius occurrere: aliquam etymologiam Graecam, ut hic, et voces has *id est*. Quod suis locis indicabimus. Alioqui si voluissemus stultorum more, ut inquit ille, esse molesti, et hariolari id dictum a Festo, quod nunquam illi in mentem venisset, potius legeremus: a Graeco ἄλδω vel ἄλδαινω. *Scal.* A Graeco ἀδολεσθῶ, inepte. *Adolesco* a verbo *olesco*, ut et in *suboles*. Si quis erit tamen qui Graecum etymon retineat, pro ἀδολεσθῶ legat necesse est vel ἀδδέω vel ἀδδῆσθω. *Dac.* *Adolescit.* Glossis ἀμαρῆζει, unde ἀμαρῆτος adultus. Vide infra *Suboles*, Nonium in *Adolere* duobus locis, et in *Adolescere*. Huic contrarium *Abolescit* Glossis ἀπομαρῆζει. *Goth.* Disputarunt viri docti, qui tandem *adolere* et *adolescere*, quae aperte eiusdem essent originis, tam diversae significationis esse possent. Rationem invenimus in lingua saescripta, in qua radix *bal* crescere, nutrire, sustentare significat, eadem tamen etiam dare, offerre, destinare, occidere notat. Unde intelligitur, *adolescere* et *adolere* plane diversa esse verba, quorum prius est *crescere*, alterum simpliciter *sacrificare*, non *comburare* proprie, quam tamen notionem postea induisse videtur. Ab eadem radice *alere*, nutrire, descendit, utrumque labiali ommissa, velut in digamuna saepe fieri videmus. Ceterum lectionem ἄλδω enotavit iam *Gothofredus* e veteri libro.

Altare. Ab *adlesco*. Sic igitur dudenda analogia: *adlesco, adolitum, adolium, altum, altare.* Vide infra *altaria*, ubi melius ab altitudine. *Dac.*

Aliuta. M. L. habet ipse pro ipsos. Velius Longus de orthographia: *Antiqui aequae confusas o et u litteras habuerunt. Nam consol scribebant per o, cum legeretur per u, consul. Unde in multis etiam nominibus variae sunt scripturae, ut fontes, funtes; frondes, frundes.* cct. *Ūrs.* Ut ab antiquo alis, aliter; sic ab alius aliuta. *Dac.* Nimirum ut Aeoles adverbia multa et conjunctiones in *ae* pro *ev* proferunt, veluti *αἰα* pro *αἰεν*, *αἰπια*, pro *αἰσθεν*; sic prisci Latini in *ta* pro *ter* terminasse videntur adverbia. In sermone Sanscrito *anjas, anja, anjat* significat alius, alia, aliud. Ceterum in lege Numae scribendum sine dubio *Iovi sacer*, quod clare ostendit scriptura optimi Cod. Gu. II, ubi est *Iovis acer*.

Astu. Astute. Plaut. in Prolog. Poenul. (v. 111.)

Ita docte atque astu filias quaerit suas.

Terent. Andr. (I, 3, 3.)

Quae si non astu providentur.

Astu per excellentiam dicitur de veteri urbe Athenarum. Terent. Eunuch. (V, 5, 17.) *an in astu venit?* Sed male quidam sibi persuasere de solis Athenis *astu* sic absolute dictum. Nam de alia quavis urbe exempla suppetunt. De Mileto Herodot. pag. 8., de Lydorum urbe pag. 37., de Cyrenis in fine libri II, (c. 181.) *Dac.* In quo qui conversant cauti et acuti. Lege: in quo qui conversati; e contrario qui non in oppido, sed in agris versantur, simplices; unde simplex rusticitas in iure. *Goth.*

Algeo. Optime Bonaventura Vulcanius in suis ad vett. Gloss. notis legendum vidit infra: ut sit *algor dolor quidam membrorum rigore collectus.* Hinc algiosus ἄλγιος. *Dac.* *Coniectus.* Collectus. *Goth.*

Anus. A Graeco ἄνους, amens; neque enim ab annis esse potest, quam *anus*, vetula, priorem syllabam corripit, *anus* vero pro *annus* eandem producat. *Dac.* *Antiqui non geminabant litteras.* Idem supra in *Ab. oloes* (infra) et infra *Aulas*. Et in verbo *Solitaria*. Isidor. I, 26. fin. *Goth.*

Amussim. Proprie funem, creta vel rubrica illitum, quo demisso fabri explorant opera, Graecis dicitur σταθμῆ. Ηεσych. σταθμῆ, στάτος ἐν ἡ ἀπορροῦσιν οἱ τέκτονες. Dicitur regula fabrorum, quare hic Festus: tractum a regula. Vide *Examussim*. *Dac.* Conf. Nonius vv. *Amussis, Amussitatus* et *Examussim*.

Adgrettus. Eodem modo quo *mertus, pultus*, et similia. Non video, quare dicat a Graeco ἄγρει. Sane diu puto esse, cum desideratur melior pars Graecarum vocum in hac epitome Festi. Nam quae hodie exstant, fere omnes arbitrio correctorum huc inculcatae sunt, ut istud ἄγρει. Quasi illud Homericum ἄγρει μὲν habeat aliquid commune cum *Adgretus*. Sed quare deducit a Graeco, si dictum est pro *Adgressus*? Manifesto verba haec ultima intrusa videntur ab aliquo sciolo, sive ipse Paullus mutilator fuit, sive alius quis, illo non doctior. *Scal.* Adgressus more Graecorum, qui pro σσ scribunt ττ. Dicebatur etiam *adgretus* simpliciter. Infra pro ἄγρει, quod corruptum est et mutilum, legendum est ἐγείρωμαι, i. e. surgo; ex ipsomet Festo in voce *egretus*, ubi: *egretus et adgretus a Graeco sunt ducta, a surgendo et proficiscendo*. Quare frustra est Scaliger, cum ista: *quod verbum venit a Graeco ἄγρει*, a sciolo quodam huc intrusa suspicatur. Vide *Egrettus. Dac. Adgrettus. Adgretus. Goth.*

Agnus. Quod venit ex Graeco ἀγνος. Imo: *quod venit ex Graeco ἡ λύκος*. Vult enim in eo secutos esse veteres Graecos, qui ἡ ἴππος, ἡ ἄρκτος, et similia dicunt. Non enim hic quaerit etymon lupi, sed rationem, quare feminino genere dicunt veteres. Porro quod ait agnum utroque genere a veteribus enunciarī, habes in lege Numae de opimis spoliis: *AGNUM. MAREM. CAEDITO*. Et in Pellex: *AGNUM. FEMINAM*. Nam non agnam, sed agnum feminam dicebant, ut non lupam, sed lupum feminam. Ennius:

Endotuetur ibi lupi femina, conspicio amens.

Scal. Graeci cum dicunt ἡ ἴππος subintelligunt θήλεια. Nam Pindarus dixit ἴππος θήλεια, ἔαφος θήλεια. Homerus βοῶν ἔρσενια. Sic mares homines, canis femina, civis femina. *Leo femina* dixit Plautus. *Bos femina* Livius. *Polyppus femina* Plinius. *Porcus femina* Cato et Cicero. *Anguis femina et anguis mas* Cicero. (Cf. Sanct. Min. IV, 4.) Et alia multa. In his autem et similibus epicoenis si adiectivum adicitur contra terminationem, mas vel femina debet intelligi, ut equus velocissima, bos auratus, elephantus gravis. Sic apud Virgil. (Aen. VI, 644.) *Ne saevi magna sacerdos*. Et (Aen. VI, 398.) *Amphrisia vates*. Sic Ovid. in Epist. (Heroid. XI, 48.) *Nova miles*. *Dac. Communis erat generis*. Vide infra *recto fronte*. Sic in Numae legibus *Agnus mas, Agnus femina. Goth. Sicut et lupus*. Vide infra *Masculino, et Recto fronte*. Sic apud Ennium: *lupus femina. Idem.*

Aegrum. Iam superius monuimus, plerumque Graecarum vocum partem supposititiam esse. Neque magis erratum est, quam ubi Graeca vox desiderabatur, ut hic ex una etymologia duae conflatae. Sane illud ἀγρόν, quod est poeticum, non est minus assis. Sed ita puto Festum sensisse: *Aegrum* ex Graeco a quibusdam putatur a voce doloris appellari αἶ, αἷ. Neque prorsus caret ratione. Nam veteres scribebant *Aigrum*. *Scal.* Quamvis ἀγρόν vere poetica vox sit, non ideo tamen ita temere reiicienda. Recte enim ex ea aegrum. *Ἀγρόν* Hesychius interpretatur φαῖλον, quod tam de improbo quam de aegro dici solet. Neque tamen caret ratione, aegrum esse ab αἶ, αἷ, ut ultima syllaba sit vocis productio. *Dac. Aegrum*. Hinc aegrae mulieris offensam placare. I. ult. ff. si quis aliquem testari. *Goth.*

Annus. Ἔνος, Aeolice ἔνος; e mutato in a annus. *Dac.*

Alterum. Olim dicebatur *alterus*, a Graeco ἄλλος ἕτερος, vel potius, ut placet Angelo Caninio, ab Aeolico ἀλλοτήθος pro ἀλλότριος. Aeoles enim transponunt et geminant ο et mutant ι in ε, ut *Ἰκέδαμος* pro *Ποιάμος*. *Dac.* *Alter* descendit a Sanscrito *antaras, antara, antaram*, quod transit in *alter*, quemadmodum *anjas* in *alius*, n mutata in l. Unde simul intelligitur, quare *aliud*, neutrum, in d desinat, quum *anjat* Sanscritum sit neutrum; *antaram* autem et *alterum* etiam in neutrius formatione sibi respondent. Masculini nominativus in pronominem *alter* terminationem amisit et thema solum retinuit. Graecorum ἕτερος a Sanscrito *itaras, itara, itarat* deformatum, ex quo apud Latinos *iterum* remansit. *Ἐκάτερος* Sanscritum est *ekataras*, ab *eka* unum, cum terminatione comparativi; unde *ἐκάτερος* unum e duobus, *ἕτερος* autem alterum e duobus significat.

Alter. In anguriis puto alterum significasse non bonum, cum altera avis felici priori auspicio vitium faceret, cum fulmen secundum prius perimeret, quod dicebatur propterea *peremptale*. Angures vero in templo sedentes ad augurium captandum abstinere vocabis male ominatis, ideoque potius *alteram avem* quam *adversam* dicebant. *Scal.* *Alter* avis non bona. Si modo priori vitium facit. Sic fulmen peremptale, quod priori vitium facit. *Goth.*

Alliesis dies. XVII. Kal. Sextiles. *Dac.*

Adlecti. Totus hic locus de Senatoribus nimis praecisus est a Paulo. Sunt enim Senatores patres, Senatores patricii generis, et patriciorum auctores. Sunt Senatores conscripti a L. Junio Bruto, ex primoribus equestris ordinis, ut Livius scribit, *adlecti*. Hi igitur *adlecti* dicebantur, quod propter inopiam Se-

natorii ordinis ex equitibus adsumpti sunt. Idem factum est post pugnam Cannensem, adlectis a Dictatore M. Fabio Buteone iis, qui magistratum obtinissent, neque in Senatum lecti essent; item qui spolia domi aut civicam habuissent. Idem Festus verbo *Qui patres*, alios auctores secutus, a P. Valerio Cos. conscriptos refert. Dionysius utriusque Consulis consilium fuisse ait, et Bruti et Publicolae. Tacitus cum Livio consentit, praeterquam quod eos minorum gentium appellat, quod Livius centum Senatoribus a Prisco rege adlectis tribuit. Vide etiam Festum verbo *Conscripti*. *Ant. Aug.* Eos intelligit, qui exactis regibus propter Senatus inopiam ex primoribus equestris ordinis a Lucio Iunio Bruto assumpti sunt. Liv. lib. II. Eodem et conscripti dicti. Vide *Conscripti* et *Qui patres*. *Dac.* *Qui propter inopiam*. Senatorum intellige, quia numerus eorum plenus non erat. — Alia significatione *Adlecti* Varroni dicuntur suffecti in alterius locum. Ut et in l. 11. 12. 13. Cod. Theodos. de suscept. Alias *adlegi* est adscribi et referri in numerum. l. 3. §. 2. ff. de decurionibus. Unde allectio vel adlectio l. 7. Cod. de incolis. *Goth.*

Altercatio. Nou pro iurgatione tantum, sed etiam pro *alternatione* sumitur, cum duo alternatim loquuntur et inter se verba commutant, unde optime Glossarium: ἀμφιβολία, ἀμφιβολία, ἀντιθέσις, ἀμοιβαίου λόγοι. *Dac.* Reperitur hoc vocabulum in l. 4. Cod. de necessariis servis cet. Quintil. 5. (VI, 4.) *Gothofr.*

Alternatio. Glossarium: *Alternare* ἀμειβεῖν, *alternatim* ἀμοιβαίως. *Dac.* Hinc alternatim per vices. Vide Nonium in Alternatim. Et Glossae: *Alternis*, ἀνὰ μέτρος, ἀμοιβαίως. *Alternatim testis*, qui vacillat. Alternationem vero nostri pro disimctione usurpant. l. 2. §. 2. ff. quod certo. l. 7. §. 4. ff. de iniuriis. In lege vero 9. ff. de servo corrupto sine *alternatione* est illo uno casu vel uno tantum casu. *Goth.*

Alma. Eleganter vetus illud et plenum bonae frugis Glossarium: *Alma*, κλητή, ἀγνή, ὠραία, θρεπταία. *Scal.* Homero ξείνωνος ἄρουρα, alma terra, quod homines nutriat. Inde Gloss. *Almus* ξείνωνος. *Dac.* *Pulchra κλητή, ὠραία*. Gloss. inde *Almus* iisdem κλητός, ἔνδοξος. *Goth.*

Altellus. Est ὑποκοριστικόν, altus, altulus, altellus. Significat *θερεπόν, τροφίμιον, alumnus*. Ita vocabant, qui expositi erant, et inveniebatur, qui eos tolleret. Plinius ad Traian. (ep. 71.): *Magna, Domine, et ad totam provinciam pertinens quaestio est de conditione et de alimentis eorum, quos vocant θερεπόνος* cet. Expositum Romulum ab avo, educatum a Faustulo, nemo non meminit. Ita ergo vocabatur incerto patre et matre nati. Sed veteres Grammatici, qui tam anxie etyma verborum rimantur, quid aliud, quam cum ratione insaniant? *Scal.* Merae nugae, quaecunque hic Festus tradit. Ait Scaliger ab *alendo, altus, altulus, altellus*. Sed omnino *altellus* est ab *alter, alterulus, altellus*, id est geminus, quod uterque alter esse videatur. Vide *frater*. *Dac.* *Quasi altus in tellure*. Vide in *Altus*. Est autem altus ac (atque) expositus et Alumnus. Graeci *θερεπόνος*. Eclog. I, c. 6. οἰκοτροφής, τροφίμιος. Latini alumnus appellant. l. 26. Cod. de Nuptiis l. j. Cod. quae res pignori. sed et Graeci χαμεύμετα βρέφη appellant. Novell. 253. adde de expositis. l. 152. ff. de iuris et facti ignor. l. 4. ff. de agnoscendo. liber. l. 1. et passim de infantibus expositis. *Gothofr.*

Altus ab alendo. Horat. (Od. III, 4, 37.) *Τος Caesarem altum*. Altum id est alumnus, non vero magnum, ut quidam volunt. Quod pluribus apud ipsum Horatium, qui brevi Deo iuvando metam stringet. *Dac.* Vide supra *Altellus*. alias ab altitudine, unde Glossis *Altus* ὑψηλός. *Goth.*

Alterplicem. Isidori λέξις. *Alterplicem*, duplicem, dolosum. *Scal.* Quem Graeci στροψιμαδλον, versipellem, astutum, metaphora a velleribus intortas et inversas lanas habentibus. *Dac.* *Alterplicem, duplicem*. Id est dolosum Isidoro in lexico. Ita Horatio Ulysses, duplex. *Goth.*

Altertra. *Alterta*. Lege ut in al. *altertra*. Alterutra syncope *altertra*. *Dac.* *Alterta*. *Alterria* *Gothofr.*

Alcedo. Varro lib. VI. de L. L. (lib. VII, pag. 366. Sp.) *Haec avis a Graecis ἀλκύνων, a nostris alcedo dicitur*. Plaut. Poenul. (l. 2, 143.)

*Iam hercle tu peristi, nisi illam mihi tam tranquillam facis,
Quam mare est olim, cum ibi alcedo pullos educit suos.*

Dac. *Catamitus*. Vide infra *Catamitum* et *Alimento*. *Goth.* Pro *Nilo Melo*. Vide infra *Melo*. *Idem*.

Alica. Tritici vel farris genus. Plin. lib. XVIII, 7., unde etiam pro pulte Martial. Epigr. lib. 13, 3.

Nos alicam, mulsum poterit tibi mittere dives.

Vide Plin. lib. XVIII, 11. *Dac.* Vide insecta Verrii Flacci. Adde infra *Pollucere merces*. *Goth.*

Alicariae. Quae ante pistrina alicariorum qui alicam molebant. Plaut. in Poenul. I, 2. (v. 54.)

Prosedas, pistorum amicas, reliquias alicarias.

Dac. Prostibulae. Quae tibi olant stabulum statumque, eadem et Prosedae. Plautus supra. *Idem. Sicut hae.* Eae. Goth. *Prostibulae.* Vide infra *Prosedas.* Goth.

Almities. Glossarium: *Almities, αἰμίτις ἀρχής.* *Almitus, ἀνατροφή, ἀνεργωγή.* *Almites, κάλλος ἀνατροφής.* Charisius. *Almities, εὐπρόπεια.* *Scal.* Interpretatur Charisius *εὐπρόπειαν* lib. I. (p. 33. Ed. Frob.) Sic intelliges Paulli verba, quae mihi mendosa esse videbantur. *Ant. Aug. Almities et Almitas* idem est, quod Horatio *Faustitas*, id est terrae fertilitas, salubritas aquarum et Iovis aerae. *Faustus* rerum habitus. *Dac.*

Allus. Hallus inferiori loco idem appellatur, mirandumque est, Festum et in hoc et in aliis varie scribere, ut *ederam et hederam, Caiam et Gaïam.* Paullo vero id adscribendum non est, cum ante eum Festi liber litterarum ordine esset perscriptus. *Ant. Aug.* Veteres edd. habent *Allcx*, quod ego reperi in Isidori Glossis: *Allcx, pollex in pede.* Tamen in littera H. vocatur Hallus. Et Glossarium: *Hallus, ποδὸς μέγος δάκτυλος.* *Scal.*

Alveolum. Nam *alveus*, ut *alveolus*, de tabula lusoria. *Dac.*

Alvus. Et viri etiam Masculino genere posuit Accius:

— — — *Ut quam fragilissimus alvus.*

Dac. Adde Nonium in *Alvus.* Goth.

Angor. Plaut in Mostell. (1, 3, 60.) paucis immutatis. *In anginam ego nunc me velim verti, ut veneficae illi faucesprehendam.* *Ant. Aug.* Scribe: a Graeco ἀγγόνη. Miror a doctissimis viris margini appositum ἀγγηέλειν. Hoc quid sit, ne ipsi quidem sciunt. Sed quisquis hoc ausus est, non dubium, quin ita legerit in lexico suo, cum legendum potius esset: ἀγγειν, ἔλειν. Nam ἄγγω est ἔλειν. Vide quam saepe boni et docti viri suos sibi oculos ipsi fascinant. *Scal. συνάγγη* (ita enim Goth. *Dac.* ediderunt) ἀγγηέλειν, alii ἄγγειν, ἔλειν. Goth.

Antigerio. Placidius in glossis: *Antigerio, vel quemadmodum (lege admodum) vel inprimis. Fulv. Urs.* Glossae veteres Latinae: *Antigerio, valde. Antigerium, quemadmodum, inprimis.* *Scal.* Quintil. lib. VIII, 3. *Quid necesse est dicere oppido, quo usi sunt paullo nostro tempore superiores? Vereor ut iam non ferat quisquam. Certe antigerio, cuius eadem significatio est, nemo nisi ambitiosus utetur.* — Glossarium: *Antigerio, πρόλημα, νίκη ἀντιοράσις.* Lege: *πρόλημα νίκης, ἀντιοράσις.* *Dac.* Fuerit igitur *Antigerium* id quod Galli hodierni dicunt *avantage*, et *Antigerio* proprie *en avantage*, avec *d'avantage*.

Antehac. Opinor legendum *Antidea.* *Urs.* *Antea* (sic enim *Dac.*) Quasi vero ante pro antea solus Terentius usurparit. *Dac.*

Anteurbana praedia. Imitatio Graecorum: *προάστεια χωρία.* *Scal.* Quae et *suburbana.* Novell. 7. c. 3. §. 1. Novell. 84. c. 1. l. 198. ff. de verb. signif. Glossis: *προαστείον, Processio.* Goth.

Antarium. Antarium bellum eodem modo dictum, quo a Vitruvio *Antarii funes.* Veteres Glossae: *Antarium bellum, ὁ πόρ τῶν πλοίων πόλεμος.* In veteri Glossario: *Antarium, ἀνταρμός*, hoc est antepagmentum, ab eadem mente dictum. *Scal.* Magis placet *antarium bellum* dici, quod Tyrannus sui apostata adversus regem suum gerit, ab ἀνταίγω, rebello. Nam et Graeci *antarium* ἀνταρμόν vocant. Falluntur viri doctissimi Vulcanius et Scaliger, qui in Glossario *antarium* et ἀνταρμόν de antepagmento accipiunt; inde ἀνταρμής, Latine *antarta*, pro quo et *intarta*, rebellis, tyrannus, apostata. Hesychius: ἀνταρμής, τῶν ἄντων ἀντιβαίων βασιλεῖ. *Dac.*

Axare. Ab *axis.* Glossarium: *anaxant ὀνομάζονσι.* *Dac.* Vide quae supra ad v. *Axamenta* disputata sunt. Pro *anaxanti*, quod est in Glossario, legerim *anaxanti*; est enim derivatum a Sanscrito *ang, ank, ang*, ut vidimus. Nisi forte *anaxo* nihil est, nisi forma ab *anxo*, interposita a emollita.

Antipagmenta. Gloss.: *antipagmenta, προήματα.* Sculpturae Deorum, hominum, animantium, aliarum rerum, quae postibus, aut columnis postes sustentibus, pangi solent. *Dac.* Adde *Antes.* Goth.

Antefixa. Horum est mentio apud Livium lib. 34. *Antefixa fictilia Deorum Romanorum ridentes.* Et lib. 36. *In aede Concordiae victoria, quae in culmine erat, fulmine icta decussaque, ad Victorias, quae in antefixis erant, haesit, atque inde procidit.* Quid sint disertim explicat Vitruvius lib. 3. *In Areostylis autem nec marmoreis epistylis uti datur; sed imponendae de materia trabes perpetuae; et ipsarum aedium species sunt haricae, humiles, laxae. Ornantque signis fictilibus aut aereis inauratis earum fastigia, Tuscanico more, ut est ad Circum maximum, Cereris, Herculis Pompeiani, item Capitoli.* Ita locum illum Vitruvii legimus. *Dac.*

Aureax. Videtur legendum dicebant pro dicebatur. *Urs.* Glossarium: *Aura*, *exsolitarius*, ἰππαστής. Lege: *Aureax*, *solitarius*. Confirmant Glossae Isidori: *Aureax*, *equus solitarius*. Solitarium vocat, quem alibi idem auctor Glossarii *singulatorem*, hoc est, κέλητα. Idem etiam *Caballarium*. Melius tamen eadem Glossae Isidori: *Caballarii*, *alularis*. *Scal.* Non tantum auita; aureax enim est equus solitarius, Graecis μονάμπυξ, et eques, qui equo solo ac singulari vehitur, ut Graecis κέλης. Hesychius: κέλης, ἵππος καὶ ἰππαστής μονάμπυξ. Ita enim legendus hic locus. Inde etiam singulatorem Romani dixerunt *monatorem* et *simplem*. *Dac.*

Auritus. Glossarium: *Auritus*, ἀποτετής, ἀποπαρόγος, ὄψιανοναίολόγος. Ὑποτετής est flaccus, plaudus, ut canes venatici. *Scal.* Non admittenda est Festi divisio, ut auritus modo a magnis auribus, modo ab audiendi facultate dicatur. Nam plane est ab *auribus*. Plaut in prol. Asin. (prol. 4.) *Face iam tu praeco nunc omnem aurium poplum*. Et Horat. Od. 12. lib. 1. *Et auritas fidibus canoris ducere quercus*. *Dac.*

Aurum. *Hypsicrates* reponendum puto pro *Hippocrates*. *Urs.* Male citatur *Hippocrates*; legendum enim *Hypsicrates*, qui a Varrone (p. 91. ed. Sp.) et Gellio lib. 16, (12, 6.) citatur, scripsitque de Romanis vocibus, quae a vetere lingua Graeca derivantur. *Aurum* vero priscum vocabulum Graecum, et ab eo *thesaurum* dictum, divitiarum et divitiarum conditorium. Quod sequitur: *nonnulli quod mentes hominum avertat*; vereor, ne Paullus praetermisit quod clarius Festus exposuerat: *Nonnulli quod mentes hominum auruncet* id est *avertat*. Indifferenter enim *auruncare* et *averruncare* dicebant. Ut *cauneas*, pro *cave* ne eas. Glossarium: *Auruncus* θεός ἀποτρόπαιος. Nam ita in veteribus codicibus non semel legi. Quin et Aurunci veteres Italiae populi ab ea eadem mente dicti, quod est idem ἀποσπασθέντες, avulsi a sedibus suis, quod nempe πλάνητες et aborigines fuerint. Eodem modo dicebant *dortium* pro *divortium*. Turpilium Leucada:

Antefacta in ignem committo, tristitias ante dortium.

Quod et lex trochaici et vetus lectio manuscripta docet. *Scal. Unde et thesaurum*. Pandectae Florentinae *thesaurum*. Quid sit *thesaurus*, vide l. 67. ff. de rei vindicat. l. 38. §. 5. ff. de auro. l. 31. l. 35. ff. de adquir. rerum dom. l. 3. ff. de acquir. possess. l. 1. l. 3. in fin. ff. de iure fisci. l. unic. Cod. de *Thesauris Goth.* *Aurum* Aurion. *Idem. Avertat*. Alii *auruncet*, quod avertere est. Inde *Aurunci*, quasi sedibus avulsi et *Auruncus Deus*, ἀποτρόπαιος. *Idem.*

Aurichalcum. Cum Graeci dicant ὀρείχαλκον, tamen Latini scripserunt *aurichalcum*, quod putarunt id ex auro et aere componi, addita Cadmea terra; ut electrum ex auro et argento, de quo intellexit Martialis:

Pallida sic niveo radiant electra metallo,

Et niveum felix pustula vincit ebur.

Intelligit enim de illa materia composita, non de succino. Igitur ex vitio pronuntiationis nata est falsa illa de compositione auri et aeris opinio. Quare et auctor Glossarii recte dixit: *Aurochalta*, κραματινέ, quod putarent esse auri et chalcis seu aeris κράμα τι, et compositionem quantum. Non nego, ex auro et aere praestantissimum aes fieri, ut prodiderunt veteres de Corinthio aere, sed id ὀρείχαλκον esso, id vero pernego. Aristotelem enim habeo auctorem, qui apud interpretem Apollonii negat ὀρείχαλκον esse in rerum natura. Hesychius: ὀρείχαλκον, τὸν εἰκὴ διαδοξομένην τούνομα. Οἱ δὲ πλείους ὑπάκουον αὐτῶν. ἔστι δὲ καὶ ἡ ὁμοία χαλκῶ. Sane ὄλην ὁμοίαν χαλκῶ vulgo vocamus *Letonium*. Et de eo intellexit Horatius: (Art. P. 202.)

Tibia non ut nunc orichalco vinceta.

Sed illud commentitium *Aurichalcum* tantū fuit apud veteres, ut cum nusquam esset, tamen quasi esset, etiam auro excellentius haberetur. Id quod ex Plauto cognoscimus, qui *aurichalcum* pluris facit, quam talentum auri. Quod et non praetermittit Servius in Virgilium (XII. Aen., 87.) *Scal. Orichalcum* prius dictum; postea o verso in *au*, *aurichalcum*, ut ab *osculor*, *ausculor*. Et haec *aurichalci* pronuntiatio effecit, ut prave omnes crederent, esse ex auro et χαλκός, aere. — *Orichalci* mixturam sic describit Strabo lib. 13. *Lapis est apud Andeira, quiustus in ferrum transit, deinde cum quadam terra in camino excoctus pseudargyrum, seu falsum argentum stillat, cui ubi est aes additum, mixtura fit, quam nonnulli orichalcum dicunt.* — Plinius scribit, in usu gemmarum diu illud apud veteres in admiratione fuisse, qui auri vice eo uterentur ad includendas gemmas. Sed postquam vere cognitum est, tum etiam in ordinem reductum. Nam Vitellius pro auro et argento, quod templis surripuerat, stannum et orichalcum suppositum. Sueton. in Vitell. c. 6. *Dac. Orichalcum*. sic infra in *Cadmea terra*. De orichalco locus exstat in l. 45. ff. de contr. empt. l. 4. ff. de legat. 1. *Goth.*

Acus. Quia *sarcire* et in manuscripto. *Urs.* Quod ait: *Exercitus quoque instructio cel. falsum est.* Non enim *acum* sed *aciem* dicimus. Porro *acum* intelligit, quam alibi *crasonem* vocat, quae et *discerniculum* vocatur. Lucillius XXX.:

Euploamo digitos discerniculumque capillo.

Græci *καλαμίδα*, Apuleius *acum crinale*. De qua Martialis: (XIV, 22.)

Tenuia ne madidi violent bombycina crines,

Fingat acus tortas sustineatque comas.

Ita enim legendum in Martiali. Nam in vulgatis perperam *madidos*. Quod adeo eius loci sententiam turbat, ut Turnebo, viro doctissimo, suspectus quidem locus fuerit; emendare autem dum tentat, totum sensum poetæ inverterit. De ornatrice habes apud Suetonium, Iuvenalem et eundem Martialem. Græci et *κοσμητορίαν* et *κομμωτορίαν*, quo nominæ fabula edita a Naevio. Fuitque munus illud peculiare, ut quaedam ancillæ nihil aliud quam (nisi) ornatrices essent, ut patet ex veteri inscriptione: *CINERIBUS. HAMILLÆ. ALBIONÆ. QUINTÆ. ORNATRICI. FESTUS. M. SEPTIMI. GALLI. DISPEN. CONTUBERNALI. B. M. F. ET. SIBI. Scal.* Acus ornaticum alio nomine discerniculum vocatur, quia ea capillos distinguunt, discernunt. — Ornatrices autem nos dicimus *coiffuses*. — Sueton. in Tiber. 40. *Haec matris meae liberta et ornatrix fuit. Dac.* Acus inter alia significat ornamentum capitis. l. 25. §. 10. vers. ornamentorum. ff. de auro. Constantinus in lege 1. Cod. Theod. de repudiis, si praeter haec tria crimina repudium marito miserit, oportet eam usque ad acuculam capitis in domo mariti deponere. Glossis *Acucla ὑαπίς. Goth. Ornatrix.* Vide legem §. 9. et l. 65. §. ornaticibus. ff. de legat. 3. *Idem. exercitus quoque instructio.* Falso hic Festus legisse videtur *acum pro acie. Idem. Cum sarcire. quia sarcire. Idem. ἀξέσασθαι, ἄπτεν. Idem.*

Assiduus. Varro lib. VI. de L. L. (VII, p. 376.) *Qui adest, assiduus.* Cicero in libello de petitione consulatus: *Jam assiduitatis nullum est praecipuum, verbumque ipsum docet, quae res sit; prodest quidem vehementer nunquam deesse. Dac. Assiduum locupletem.* Quod asses duit, i. e. det. Itaque in leg. XII. tab. *Assiduo vindex assiduus esto. Proletario civi quisvis volet vindex esto.* Ubi *assiduus* id est *locuples*, opponitur proletario, qui e plebe tenuissima erat, et nil praeter prolem Reip. exhibebat. *Assiduo* pro locuplete usus etiam est Plaut. Amph. I, 1. (17. ed. m.):

Noctesque diesque assiduo satis superque est,

Quo facto aut dicto adest opus, quietus ne sis.

Dac. (Adverbium est *assiduo*.) *Qui sumptu proprio.* Quia nemo nisi locuples huic sumptui par esse poterat. Verum ut libere dicam quod sentio, *assiduus* et pro locuplete, et pro eo qui proprio sumptu militat, ab *ad-sidendo* dictus. Locuples enim *assiduus*, quod Reip. adsidebat, aderat, praesto erat. Alter vero in munere suo multus erat, muneri suo assidebat, totus incumbebat, cet. Cum Festo tamen Cicero, Quintilianus, Gellius, sed qui saepius manifesti erroris in etymis ducendis deprehenduntur. *Dac. Assiduus* vulgata, et quidem rectius; nam ab asse dando, *assiduus*, Charisio lib. 2. Gell. 26. c. 20. *Goth.*

Andruare. A Graeco ἀναδραῖν. Quid istud sit verbi nescio, magis, quid eius vicem substitutum, non habeo. Non puto Graecum verbum hic desiderari, sed hic accidisse, quod alias supra ostendimus, ut Festus nullam mentionem Graeci verbi fecerit, sed potius ita scriperit: *andruare est recurrere, a verbo truare, id est movere; hinc Trua vocata.* Tamen si ἀναδραῖν reponamus, tolerabilis erit lectio, ita: *Andruare, id est recurrere, a Graeco verbo ἀναδραῖν, id est inde venire.* Nescio qui sibi voluerit auctor Glossarii, qui scriperit: *Andruare, ἀδριζεσθαι; nisi putavit Andruare παρὰ τὴν ἀδριζέω dictum. Scal.* Vide *redam-truare. Dac. Andruare, id est recurrere.* Glossis ἀδριζεσθαι, hinc Antroare, infra in *Antroare*, et *Redam-truare* seu *Redantruare.* Adde Varronem. Alio significato Antruare Glossis: *σπικεῦσαι*, pro *σπληνέσαι*, quod videtur tractum a Graeco σπλήκων, antrum. *A verbo ἀναδραῖν. a verbo ἀναδραῖν.* Vel ita: a verbo *truare*, id est movere. *Drua. Trua.* Vide infra *Antroare* et *Truo*, quae omnia Nonio non a movendo, sed a terendo. Quid Trullae, Tryllae, seu Truellae, dictum in lege 13. ff. de instructo. l. 36. ff. de auro. *Goth.*

Antroare. Glossarium: Antruare, *σπληνέσαι.* Ita corrigimus; *σπλήκων* enim *antrum*. Longe alia significatione positum, ac Festus ipse. *Scal.* Vide autem idem sit, quod paullo superius *andruare*, et quod hic *trua* dicatur, illic *drua* appelletur. *Ant. Aug.* Glossarium: *Antruare σπικεῦσαι.* Rescribit Vulcanius *σπληνέσαι.* Scaliger *σπληνέσαι.* Uterque sane nullo sensu. Nam *σπικεῦσαι* est contaminare, insficere, quod verbo antruare nunquam convenire possit; at *σπληνέσαι* ab *σπλήκων* antrum inaudita vox, et quae nunquam referri ad *trua antruare*, neque enim antruare ab antro. Lege igitur *antruare σπενῶσαι*, i. e. citato gradu ferri. Nunc quod ait *antroare, gratias referre*, id mihi dubium est atque redamtruare potius pro gratias referre positum fuisse, nam *antruare* est motus edere, *redamtruare* eisdem motus invicem referre, unde non invenusta metaphoræ pro gratias referre dici potuit *redamtruare*. Nihil aliud video. *Dac. Antroare.* Adde supra *Andruare* et infra *red-antruare Goth. Truant*, vide in *Truo. Goth.* Duæ sunt in sermone Sanserito vocum radices, quae huc facere videntur *dru* curro, fugio; et *dru* fixus moveor, stantem se movere. Ita enim interpretor, quod apud

Rosen. in Radd. Sanscrit. pag. 42. et pag. 50. refertur, *dhru* et *dhrí* significare, *firmum*, *fixum* esse, et tamen etiam se *movere*, quae sibi repugnarent, nisi haec esset notio communis utriusque, quae dixi, *stantem moveri*. Igitur *dru*, cuius prima persona *dravami*, est curro, fugio, Graecorum *δράναι* et *δραμῆν*, Latinum illud *druare*; contra *dhru* et *dhrí*, cuius utriusque prima persona praes. *dhravami*, est stans moveor, hoc nostrum *trare*, sive *troare*. *Andruare* autem et *antroare* nullam possunt retro veniendi aut repetendi notionem habere, sed composita sunt ex praepositione *am*, quae *circum* significat, quare *andruare* significat proprie circum currere, huc illuc currere, id quod recurere exposuit Festus. *Antroare* autem erit uno loco circum moveri, stantem se huc illuc vertere, id quod Salii sacerdotes facere solebant. *Redamtruare* reddere gestus *antroantis*, hoc est, repetere motus sacerdotis, qui aliis ritus et motus sacrificii praecit, quom imitantur reliqui sacerdotes. Ita fortasse omnis horum verborum obscuritas evanescit. Omnem dubitationem tollit ipsius Festi locus in *redamtruare*, ubi res omnis ex Saliorum ritibus derivatur. *Amtruat* enim praesul, redamtruant reliqui Salii. Vide notas Scalligeri infra ad v. *Redamtruare*.

Acupediús. Glossarium: *Aquipedius* cet, ut fortasse *Aquapedius* scribendam sit ex antiqua consuetudine. Ut *pequnna* pro *pecunia*. *Urs.* Lucilius *Agipedem* dixit: *Agipes* vocem mittere coepit. Glossarium: *Aequipedium*, *ὄξυπόδια*. *Scal.* Ab acumine pedum, quomodo *ἀκμήν ποδῶν* dixit eleganter Pindarus. Vix ferro tamen hic pedibus acumen tribui, neque immerito hanc vocem suspectam habuit Vulcanius, qui legendum putavit *acripediús*, hoc est, cui praecipua est in currendo velocitas pedum. Acris enim est velox, ut Graecis *ὄξυς*. Gloss. *ὄξυς*, *ὁ ταχύς*. Verum quoniam conatum non improbo, dispicere debebat vir doctissimus, num aliunde quam ab acumine *acupediús* deduci posset. Nam rectum est *acupediús*, unde et *acupediium* substantivum factum. Gloss. *Acupediium*, *ὄξυπόδια*. et Gloss. Graecolat. *ὄξυπόδια*, *acupediium*. Sed *acupediús* ad imitationem Graecorum efflicium, ab *ὠνύπους*, *ὠνύποδος*, *acupediús*, et o converso in *a*, *acupediús*. Qui Graece sciunt, hoc verum esse sentiunt. *Acupediium* Lucilius dixit *agipedem*. At *agipes* nihil aliud est quam *agypes*, quod pro *acupes*, id est, *acupediús*. Nisi *agipedem* facete dixerit Lucilius pro *pedibus agentem*, hoc est, orantem, non vero ore et lingua. Qua ratione forsitan non incommode et *apipes* legetur, quod *pede aiat*, dicat. Vide *Pedarium*. *Dac.* *Aquipedins*, vel *Aquapedius*, *ἀρογαῖκῶς*. Alii legunt *Acrunpedius*. *Goth.*

Adrumavit. Frequentativum usurpavit Naevius: *Rumitant*.

Simitu alius aliunde rumitant inter se.

Est versus Saturnius. Alioqui *Rumare* est *θυλάζειν*, ut de agnis dicebant veteres, quos propterea subruminos vocabant. Significat item *ψωμίζειν τὸν παῖδα*. Glossarium: *Rumant*; *ἄμβροματίζει*. Sed Isidorus *Adrumavit*, *rumorem atulit*. Veteres Glossae: *Adrumo*, *conrumo φημίζω*, vulgo. *Scal.* Vide *Rumito*. *Dac.* Simile apud Nonium *Rumiferare* et *Rumitare*. *Goth.* *A rumine*. Vide in *Rumen* et *Subrumari*. Adde Nonium in *Rumen* *Idem*.

Acieris. Glossarium: *Acieris*, *ἀξίνη ἱεροφάντων*, *ὡς Πλαῦτος*. Et *Aciarium*, *στόμωμα*. Et *Denticulum aciarium*, *στομακῆτων*. Unde Itali *aes* vocant *aciatio*. Significat et idem *φραξιδοθήκη*. *Scal.* Gloss. Isidori: *Acieris* genus securis. — Hodie *acieris* apud Plautum frustra quaerās. *Dac.*

Aplustria. A Graeco *ἄπλαστα*, Apollonius. Glossarium: *Aplustra*, *περὸν πλοίου*, *ὡς Ἐννιος*. *Scal.* Summa pars puppis atque etiam ornamenta, quae semper in summa puppis parte, non in prora, ut plerique veterum scripserunt, collocabantur. Nam quae in prora erant, dicebantur *acrostolia*; *aplustria* autem et *aplustra*, nam utroque modo antiquos protulisse docet Priscianus, Graece *ἄπλαστα*, postea *amplustrum* et *amplustre* dictum est. *Dac.* Glossis *Aplustra ἄσφατος καὶ τὸ ἄκρον τῆς πλώρας*. *Goth.* (Lege *ἄπλαστον*.)

Agina. Placidus in Glossis: *Aginam* scapum trutiniae, quod eo mensura ponderis agatur. *Urs.* Glossarium: *Aginat στρατεύεται*. *Aginare* στρατεύειν. Lege: *τρατεύεται* et *τρατεύειν*. Id enim significat negotiari, estque verbum infimae vetustatis a Latino detortum, quo non raro utuntur constitutiones Imperatorum Graecae. Et *τρατεύεται* in isdem constitutionibus. Isidorus in Glossis: *Acinari*, *tricarí*, *in parvo morari*. Idem: *Aginantes*, *explicantes*. *Scal.* Glossarium: *Aginat*, *διαπορεύεται*, *στρέφει*, *μηχανᾶτοι*. *Dac.* Novella 30. c. 2. et 118. c. 24. Edic. Iustiniani 13. c. 7. At Isidoro et glossis *Acinari* est *tricarí*; *Aginantes* *extricantes*. Aliis *Aginatores* negotiatores, *actus*. *Goth.*

Agonium. *Agonium* id est *ludum*, locus mendosus. Varro praeter dies Agonales, quos dictos esse ait ab agone, quod per eos rex sacerdotum in regia arietem immolet, *Agonia* appellata esse ait etiam Liberalia in libris Saliorum Agonensium. Ovid. lib. I. *Fast.* cur *Agonatia* dicantur, plures reddit causas, quarum ultima haec est: (*Fast.* I, 329.)

Pars etiam, fieri solitis aetate priorum

Nomina de ludis Graeca tulisse diem.
 Et prius antiquus dicebat Agonia sermo;
 Veraque iudicio est ultima causa meo.

Si ludicrum pro ludo legeremus, minus laboraremus. *Ant. Aug.* Non tam Paulo adscribendi sunt errores immanes, qui hic inoleverunt, quam posterioribus emendatoribus. Transposita enim multa; multa etiam corrupta. Primum ita revocanda sunt, quae in alienas sedes irreperant: *Agonium etiam putabant deum dici praesidentem rebus agendis, cuius festa Agonalia dicebantur.* Nam illa verba ne Paulli quidem sunt: *Agonalia eius festivitatem.* Sed de *Agonio* quod sequitur circa finem, penitus prodigiosum est. Id nos non dubitamus ita legere: *Agonium, locus in quo ludi initio facti sunt, ob hoc dictum, quia fuerit sine angulo.* Ubi primum transpositione peccatum erat; deinde adiectione harum vocum: *id est, quod saepe accidere hic, supra notavimus.* Huic etymo congruit, quod vetustissimi Grammatici Graeci dicunt *περι τοῦ ἀγῶνος.* *Ἀγὼν*, inquit, ἀγὼρὲ παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς, ἢ διὰ τὸ ἀγεῖν, ἢ διὰ τὸ κυκλοτερῆ εἶναι καὶ μὴ ἔχειν γωνίας, οἷον τινα ἀγῶνιον ὄντα. *Scal. Agonium dies.* Qui et Agonalis Ovidio in *Fastis*: (I, 318.)

Ianus Agonalis luce piandus erit.

Item: (331.)

Et pecus antiquus dicebat Agonia sermo.

Ratio autem nominis incerta est. Varro lib. IV. a voce *ogone*, quia sacrificulus vel populum vel principem civitatis interrogabat, an hostiam feriret. *Dies agonales*, inquit, *per quos rex in regia arietem immolat, dicti ab ogone; eo quod interrogatur princeps civitatis, et princeps gregis immolatur.* Quem locum utinam ne male cepisset vir longe doctissimus, qui *agone* hostia interpretatur, cum sit: *ferione?* Iubescit, ut agam, feriam? Neque enim nisi iussus feriebatur. Ut Ovid. *Fast.* I, (322.) ubi et alia proponit. *Dac. Rex.* Regem sacrificulum intellige, qui rex absolute dicebatur. *Idem. Agonium etiam.* De agonio deo nihil alibi. — Agonalia autem alia erant V. Id. Ian. et XII. Kal. Iun., alia proprietate Id. Decemb., de quibus vide *Septimontium. Dac. Agones dicebant montes.* Quippe initio ludi, qui Graeci ἀγῶνες, fiebant in montibus. *Mons Quirinalis Agonis.* Lege: *Mons Quirinalis Agonius, vel Agonus.* Vide *Quirinalis. Idem. Agonalia.* Glossis *Agonaria, θυσια. Aegonis. Aegonus. Aegonensis. Agonensis. Goth.* Supra in oratione contexta Paulli per errorem a nobis omissa est vox *porta*, ita ut locus sit legendus: *Et Collina porta Agonensis.*

Agea. Glossarium: *Agear, παραμῆνωρ, καὶ πάροδος πλοίου.* Ubi coniunctio καὶ superflua est. Cetera corruptissima ita legenda: *Agea, παρὰ Ἐννίῳ, ἢ πάροδος πλοίου.* Isidorus in *Etymologicis* lib. XIX, 2. *Agea*, inquit, viae sunt, vel loca in navi, per quae ad remiges hortator accedit. De qua Ennius:

Multa forum, pontes et, ageaeque longa replentur.

Haec ille; quae emendationem nostram confirmant. *Scal.* Inepite Paullus ab agendo. Nam est a Graeco ἀγνιά, via. *Dac.*

Agonias. Glossarium: *Agonia, ἱερῆιον*, non *Aglonia*, ut hodie legitur. Item: *Agonalia et Agonaria, θυσια.* Glossae Isidori: *Agones, victimae. Agonia, hostia. Scal.* Omnia ista vocabula: *Agonius, Agonium, Agonus, Agonalia, Agonia, Agones, Agonensis*, a communi fonte derivanda sunt, qui est in Graeca voce ἀγών, quae *conventum, congregationem* proprie significat. *Age* igitur, Boeotii ἀγών, forum, ἀγορά. Tum conventus hominum, πανήγυρις. Unde mons, in quibus saepe congregabantur populi ad sacrificandum, veluti Latini in monte Alba. Idem forma productioni *Agonus*, unde etiam Aeolenses ἀγῶνος pro eo quod est ἀγών dicebant. *Agonus* deus, qui panegyri praesidebat. *Agonium* locus et dies conventus. *Agonalia*, festi dies, per quos festivitas panegyrica celebrabatur. *Agonia* hostia, quae in agone immolabatur. Sic omnia cohaerere videntur.

Albogalerus. Suetonius in libro de genere vestimentorum scripsit, tria genera pileorum esse, quibus sacerdotes utuntur: Apicem, Tutulum, Galerum. Apicem, pileum subtile circa medium, virga eminentem. Tutulum, pileum lanatum metae figura. Galerum, ex pelle hostiae caesae. *Scal.*

Apluda. Alii *Appluda.* Plin. lib. XVIII. c. 10. *Mili et panici et sesamae purgantia appludam* vocant. Alii frumenti furem interpretantur. De sorbitionis genere mihi adhuc incertum est. *Dac. Gellius* lib. XI, 7. *Legerat ille, apludam veteres rusticos frumenti furem dixisse, idque a Plauto in comodia, si ea Plauti est, quae Astraba inscripta est, positum esse.* Eadem Nonius in *Apludas.* Glossae vett. *Apluda, πυρήθιον.* De etymo, quod Festus habet, analogia non repugnat. Nam au in u saepe abit, ut *claudo, occludo; fraudo, defrudo.* — Tale minutum liquidissimum, quod spiritu deicitur, non est cogitandum, quod illud, solo allisum, edat plausum strepitumve, sed quod, flatu deiecta sorbitione liquidissima, intra labia vel

ex ore applaudatur, id est, plausus, strepitus crepitusve quantuluncunquē inter expellendum edatur. *Voss. in Etym.* Erravit cum Festo vir doctissimus. Nam descendit vocabulum a radice *plu, flu*, a qua apud Romanos plura verba deducta reperitur, ut *pluit, pluvia, fluo, flumen, fluvius, fluidus*. Consentunt ista cum Sanscrita radice *plu*, quae significat *fluere, natare, humectare*, unde apud Latinos descendunt *pluo et fluo*, quae inter se paullum in diversa abiere. *Apluda* igitur est quod *astuit, defluit*. Excusum autem esse *apluda*, ut *merda, menda, merenda, turunda, sponda, praeda*, et alia. Ab eadem radice profectum esse videtur *pluma*.

Aridum. Ridicule Paullus cum sua hac antiphrasi; *aridus* est ab *arco*, ut *timidus a timeo*. *Dac.* Vide Nonium in *Aridum*. *Goth.*

Aptus. Adeptus, ab antiquo *apiscor*, unde *adipiscor*. Ter. Heaut. IV, 3. (15.) *Deorum vitam apti sumus*. *Dac.* Sicut *opisci*. Plaut. in *Prolog. Rud.* (17.) *Qui hic litem apisci postulant perituro*. *Idem*. Vide infra in *Ape*.

Area. Ab *arco*, quod sit *arida*; melius forsā a Graeco ἀλωά, λ enim saepe mutatur in ρ. *Dac.* Locus vacuus; in iure *Area*, locus in urbe sine aedificio. l. 211. §. locus fl. de signif.; vel qui de positis aedibus manet. l. 20. §. 2. fl. de servit. urban. l. 21. fl. de pignorat. l. 98. §. 8. fl. de solutionibus; alias locus in quem collecta pluvia descendit. l. 20. §. 3. §. 6. fl. de servit. urb. In rusticis vero praediis locus est terendis frugibus ac leguminibus aptus. l. 14. in f. fl. de aliment. legatis. l. ult. §. 1. Cod. de servit. et aqua. Glossis vero *Αρα αλλη, προσια, υπαιθρον, αλος*. *Goth.* Quasi *exaruerit*. Inde Glossis *Ariacum*, aut potius *Aridum*, ξηρον. *Idem*.

Angulus. Hic quaedam traiecit putavit doctissimus Vossius, qui legit: *Angulus a Graeco ἀγκυλον, quod aduncatur, sive ab eo quod est ἐγγύς*. Sensus est, angulum factum esse vel ab ἀγκυλος, incurvus, quia omnis angulus aduncatur, hoc est incurvatur, vel ab ἐγγύς prope, quia latera appropinquantia et concurrentia efficiunt angulum. Sed et recte legas, ut in veteri Aldina: *angulus a Graeco ἀγκυλον, vel ab eo quod est ἐγγύς, prope quod adducatur*. *Dac.* *Aduncatur*. *Adducatur*. *Goth.*

Affines. Glossarium: *Affinis, ὄμβρος, πρὸς γένος*. Lege: *Affinis, γαμβρός, πρὸς γένος*. *Idem* post: *Affinis, ἀγγιτόρων, καὶ ὁ κατ' ἐπαγγελίαν συγγενής*. *Affinis, ἀνεπιός*. *Idem*. In agris vicini, qui confines agros possident. Item *adfinēs*, viri et uxoris cognati, quod duae cognationes, quae duae inter se sunt, per nuptias copulantur, et altera ad alterius cognationis linem accedit. *Dac.* *Adfinēs in agris vicini*. Ea significatione sumitur in l. 12. fl. finium regendorum. *Goth.* *Consanguinitate coniuncti*. V. l. 4. §. 3. §. 4. §. 5. fl. de gradibus. l. 17. Cod. de Nuptiis. §. 6. Inst. de Nupt. *Idem*.

Anclare. In versu Livii legendum: *Florem anclabant*. Lege in Glossario: *Anclat, ἀνέται, non anclat*. Glossarium: *Anclator, ἀνητέης*; lege: *Anclator*. *Scal.* Si vera esset scriptura *anclare haurire*, nunquam non cum *anclare*, ministrare, confunderetur. Quare certum est, pro *haurire anclare* ubique scribendum esse per *t*, a Graeco ἀντέλειν, ut distinguatur ab *anclare*, quod ab *anculare*. Versus etiam Livii sic legendus:

Floremque antlabant liberi ex carchesis.

Neque enim assentior Scaligero legenti: *Florem anclabant*. Sed occupavit doctissimus Vossius in Etymologico suo nunquam satis laudato. *Dac.* *Antlare*. Vide in *Exanclare*. Et Nonium in *Exanclare*. *Anclabant*. *Antlabant*, alii *anculabant*. *Goth.* *Florem liberi*, i. e. vium, quod Liber Bacchus, Deus vini gentilibus. *Idem*. Cf. Priscian. lib. VI, 3, 17. p. 230. Kr. ubi Codices omnes exhibent *anculabantur*, littera c scriptum. Non enim descendit ab ἀντέλος et ἀντέλειν, sed ab antiqua voce *ancula*, ministra, unde *ancilla* descendit. Cf. Festum in *Ancillae*, et Glossas in *Anclator*. Certissime et manifestissime hoc apparet ex versu Livii, quem servavit Priscianus l. c. *Carnis vinumque, quod libabant, anclabatur*, ad quem locum cf. Krehlius, qui recte disputavit de vocis origine. Neque possumus accedere Vossio, qui in *Etym.* sub v. *Exanclare*, duo diversa statuit esse verba, *anclare*, ministrare, et *antlare*, unde *exantlare*, i. e. haurire, exhaurire. Nam etsi haud negaverim, dici commode posse dixisseque Latinos: *labores exhaurire*; tamen quae ferat hoc: Cic. *Div. lib. II*, 30.

Tot nos ad Troiam belli exantlabimus annos,
exhaurire annos; et hoc Cic. Tuscul. Dispp. lib. II, 9.

Quae corpore exantlavi atque animo pertuli,
corpore exhaurire mala? Contra longe est probabilius, *exanclare* ab *anclare*, ministrare, communem tolerandi et patiendi notionem accepisse, ut *exanclare* esset perpeti, ad finem tolerare; in quam rem appositum est scholium apud Priscianum l. c. e Cod. Max. a Krehlio enotatum: *perficiebatur quantitas, perficiebatur, quantum dandum erat, dabatur, quod poscebat sacrum hoc*. Nimirum qui ministrant, perficiunt rem; quae si

mala est et gravis, perpetianda est, et toleranda. Iam vide quam accommodata dicatur *annos exanclare* i. q. pati annos, tolerare annos et *mala exanclare* i. q. perpeti. Livii versus est Iambicus trimeter, cui ab initio una deest syllaba.

Anclabris. Vide *Escariae*, et *Exanclare*. *Ant. Aug. Anclabris*. Pro *anculare* dicebant *anclare*, unde *anclabris* pro *anculabris*. *Dac. Anclabris mensa* est ministerialis, in qua Diis ministrabantur et offerebantur sacrae epulae; unde *anclabris vasa sacra* ad ministrandum Diis accommodata. Vide *anclare*.

Ancunulenta. Perperam in Glossario *Ancodata περιουθεϊσα*. Manifesto legendum: *Ancunulenta*. Per hoc verbum omnia spurca et sordida expresserunt veteres Latini: *Coenum, cunae, inquinare, conquiniscere* et alia, quae non dicam. Quae per *u*, antea per *oe* extulerunt, ut in *punire, poenire*. *Scal. Cunire*, ut infra Festus, est sterces facere, unde *ancunulentus*, sordidus. Unde *inquinare, inquinamentum*. *Coenum, cunae, cunire* cct. *Dac.* Nimirum *an* est praepositio *am*, i. e. circum, et *cunulentus* eadem forma procusum, ut *lutulentus, lulentus*, alia. Pro varia lectione *Goth. enotavit Anculentae*.

Antras. Placidus in Glossis: *Ancras, convalles, vel arborum intervalla*. *Ἄγκρα ποιήεντα* Homerus. *Urs. Glossarium: Ancras, ancras ἄγκρα, ἀλώνας*. Videtur Glossarii lectio verior. Confirmatur enim Glossis Isidori: *Angrae, intervalla arborum vel convalles*. Nam cognatae sunt *c* et *g*. Fortasse scribendum *Anceae*, aut, ut Isidorus, *Angeae*. Nam a Graeco ἄγγρα. Quin etiam in aliis Glossis Graccolatinis: *Auerca, ἀλών, ὁ στείρος τόπος καὶ ἐπιμήρης*. Extant enim vestigia vocis *Anra*. Ita enim legendum. Item: *Aucra, φάγγε, vallis*. *Scal.* Videtur vocabulum cognatum esse cum Graecorum ἄγγε, ἄγγι, Latiuorum *angere*, angustus, Germanorum *eng*, quare sine dubio scribendum *Anra* vel *Angra*.

Arferia. Arferia aqua, ut inferium vinum, ab adferendo et inferendo. *Arferium* pro adferium. Sic *arvenire* pro advenire, *arcire*, *arcedere* et similia. Eodem modo *Adferia aqua*. Veteres Glossae: *Adferiat, ἕδωρ τὸ ἐπὶ τοῖς νεκροῖς σπειρόμενον*. *Scal.* Non aqua tantum, sed quaecunque mortuis libabantur, *arferia* dicta sunt, ut lac, mel, vinum. Quae omnes vocabantur *inferiae* Graecis *χοαί*. *Dac.* Quae inferis. De v. *inferi* dicitur in voce *Altaria*. *Goth.*

Affatim. Verba Livii: *Adfatim edi, bibi, lusi*, sunt ex veteri Odyssea, quod Homerus dixerat:

Τῶν δ' ἔφαγγόν τ' ἐπιόν τε καὶ αἰδοῖσιν ἔδοκε.

Nam cum melior pars veterum interpretum in eo loco τὸ αἰδοῖσιν exponeret ἀφροδίσις, quod verum est, quicquid excuset Eustathius; et prudentes et scientes errant, qui aliter exponunt. Latinus interpret vetus longe castius dixit *lusi*. Et tamen abunde explevit sensum Homeri. De eo loco Homeri vide amplius loquacissimum eius interpretem Eustathium. Locus est Odys. XV. v. 372. *Scal. Adfatim*. Abundanter, ad satietatem, ab affatu, vel a Graeco ἀφάτως, quod Hesych. *immensum* interpretatur. Et ita Priscianus lib. 15. (c. IV, 19. Kr.) Sed ex Servio docemur, veteres dixisse *fatim*. Ita enim I. Aeneid. (ad v. 123.) *Fatiscunt, abundanter aperiantur, fatim* enim abundanter dicimus, unde et *adfatim*. Et ita Festi locus accipiendus. — Ad rem alludit Sardanapali Epitaphium: *Ede, bibe, lude; post mortem nulla voluptas. Ludere* enim saepius de congressu venereo. Petron.: *Invenit me cum fratre ludentem*. Sic Graeci *παίξεν* de eadem re dicebant, ut apud Lucianum alicubi. Et in illo Genes. cap. 26. de rege Abimelech: *εἰδὸς τὸν Ἰσαὰκ παίξοντα μετὰ Πεβύκας, τῆς γυναῖκος αὐτοῦ*. *Dac. Adfatim* Glossis *μεροτραμένως, ἐπὶ τῆς μοίρας*. *Lusi*. Sic in primo Feudorum 5. cum *aliqua turpiter ludere*, nihil aliud quam quod paullo ante dictum fuerat *adulterare*, et ut verbo Feudistico utar: *Cucurbitare*. *Goth. Affatim* esse ad *fatim*, hoc est, ad abundantiam, ad satietatem, satis est notum. *Fatis* enim abundantia, satietas. Unde *fatisco*, abundo, *fatigo* satietate impleo, *defatisco*, fatigor, deficio. Falsi sunt interpretes ad Virg. Georg. I, 180. et Aeneid. I, 123., ubi *rimas agere* interpretantur, vel *in rimas dehiscere*. Utroque potius significat exundare, ebullire, undas facere propter nimiam abundantiam. Nam *arca pulvere victa fatiscit* est: propter nimium pulvere se resolvit et quasi abundat. Et accipiunt inimicum *imbrem rimisque fatiscunt*, erit: exundant e rimis, aquam ebulliunt, ante ab imbre acceptam. Quare non mirum est, Terentium *affatim* dixisse pro eo quod est *ad lassitudinem*, est enim ista nativa significatio; similiter apud Plautum in Poenulo III, 1, 31:

Ubi bibas, edas de alieno, quantum vis usque ad fatim,

ubi aperte est usque ad satietatem.

Amenta. Amentum, lorum in media sagitta revinctum, quod primoribus digitis alligabant, ut eo ad se hastam retraherent, simulatque eam emisissent. Hinc intelligendus locus Virgilii in IV. Aeneid. (v. 69. seqq.)

— — *Qualis coniecta cerva sagitta,
Quam procul incautam nemora inter Cressia fixit
Pastor agens telis, liquitque volatile ferrum
Nescius*

Ubi male interpretes. Verum est autem quod ait Festus, amentum esse ab ἄμμα, simplici *m*, ἀμα, unde *amen*, amentum, sive potius immediate ab antiquo *apo*, id est *apto*, *apimen*, *amen*, amentum. Nam quod infra legitur: *quia aptantes ea ad mentum trahant*, Paulli putidum commentum est. *Dac.* Glossis amentum, ἄμμα λόγγης. *Goth.*

Attegrare. Locus mendosissimus, qui tamen non erat nullius momenti, cum cognitionem vastitatis contineat. Nam quid est vinum in sacrificiis augere? Nescio an Paulli error sit, qui mentem Festi non assecutus est, cuius culpae manifestae alibi deprehenditur; an vero aliorum, quos posterior aetas tulit, barbarorum emendatorum. Quicquid est, ego scio, Festum ita scripsisse: *Attegrare est, vino sacrificium augere.* Quin enim ita loquentur veteres, neminem dubitare puto. Sic Plautus dixit: *augere verbenis aram.* (Merc. IV, 1, 10.) Quin ipsa notio verbi fidem facit huic rei. *Atteger* est προσθιγής, qui tactus et deminutus est. *Attigere* enim veteres pro attingere; ut contra *Integer*, ἀδύτης, ἄδικτος. Quare et quae sequuntur, corrupta esse, si non aliud, certe obscuritas loci, ex quo nullum idoneum sensum elicere possumus, facile conveitit. Neque solum haec mendii indoles hunc locum foedavit, sed et transpositio. Legendum enim: *Adtegrum enim minus factum. Integrare est in statum redigere.* Ubi et lego in *statum*. Igitur vinum adtegrum fit, et attegratur, cum libatur. Tunc enim minuitur, ut sacrificium augeatur. *Scal.* Ego mutilum locum sic supplendum iudico: *Adtegrare vinum, in sacrificiis est, vino sacrificium augere. Integrare enim est adtegrum, hoc est, minus factum, in statum redigere.* Adtegrare vinum in sacrificiis, inquit, est vinum minuire, libare, ut eo sacrificium adoleat, augeatur, quod contrarium est verbo *integrare*, quod significat, *at-tegrum*. imminutum, adtactum restaurare, in statum redigere. *Dac.*

Attritum. A *tero*, *adtero*, quod a τρίβω, unde τρίβων, τρίβωνιον, vestis trita, lacera. *Dac.* τριβώνιον. Alii τρίβονες, alii τρίβόνιον. Glossis τρίβώνιον, velum. *Goth.*

Attestata. Fulgura, quae, quod priora portebant, id significatione sua comprobant, *renovativa* etiam dicuntur, et contraria sunt *peremptalia*, quae superiora tollunt, perimunt. Vide suo loco. *Dac.* *Fulgura attestata* sunt contraria *peremptalibus*. Vide in *Peremptalia*. *Scal.*

Attibernalis Adtubernalis. Isidorus habet *attibernalis*. Glossarium: *atturubernalis*. L. M. *adtubernalis*. *Urs.* Male in Glossario: *Atturubernalis*, κατηλορείτων. Glossae Isidori: *Attibernalis*, vicinus. *Scal.* Vide in *taberna*. *Dac.* Adde infra *contubernalis*, et *tabernacula*. *Goth.* *Continue*, vulgo. Legendum *puto continuus*. Nisi quis malit hanc vocem ut superfluum atque otiosam dispungere. *Idem.*

Attac. Glossarius: *Atta* ὁ τοῖς ποσὶν ἀσφόμενος περιπατεῖν. Ab eo ait Quintium poetam *Attam* cognominatum. Ad quod puto allusisse Horatium: (Epp. II, 1, 79.)

*Recte necne crocum floresque perambulet Attac
Fabula.*

Propterea enim verbo *perambulare* utitur. *Scal.* *Attac* ab attingendo, inquit Festus. Est autem attingere leviter, quasi summis, vel pedum vel manuum digitis tangere. Terent. Adelph. II, 1, (24.)

Tetigine tui quidquam? Si attigisses, ferres infortunium.

Glossae Isidori: *Atta*, qui primis plantis ambulat. Sed melius *atta* ab ἄττω, salio, quod qui hoc vitio laborant, non ambulant, sed saliant. *Dac.*

Attam. Graecum est. ἄτα πάτρο. *Scal.* Vide supra *atavus*. *Goth.*

Adagio. Lege *Adagio*. Varro lib. VI. de L. L. (VII, 3. pag. 319. Sp.) *Adagio et littera commutata abagio dicta ab eo, quod ambit orationem, neque in aliqua una re consistit sola, ambagio dicta, ut ambustum, quod circum ustum est.* Ergo *adagio* pro ambagio, quod sit sermo circumambulans, et multis rebus possit convenire. Sic Graeci περιουσία a περιὰ ad et οἶμος via. Glossarium: *adagio*, περιουσία. Sed vox illa iam obsoleverat ipsius Varronis aetate; scribit enim libro VI. (lib. VII, 3. pag. 318. Sp.): *Apud Valerium Soranum: vetus adagio est, o Publi Scipio. Quod verbum usque eo evanuit, ut Graecum περιουσία, pro eo positum magis sit aptum.* *Dac.*

Adasia. In glossis Isidori: *Adasia*, ovis maior natu. *Scal.* Sed quid fiet illis: *recentis partus?* Dubitabat doctissimus Vossius, num *adasia* sit *adacia*, praeter aetatem adacta ad partum, ab *adaxint*, pro *aderint*. Ego potius existimo ista *recentis partus* interpretationem esse vocis περιούσιος, primogenitus. Ita

ut Paulli verba sic intelligenda et distinguenda sint: *Adasia, ovis vetula, recentis partus*. Id est primogenita, id est, quam recenti, sive primo partu mater peperit et inde patet, cur Isidorus dixerit, *ovis maior natu*. Sic infra *avillas, agnas recentis partus*. Nam *avillae* agnae vetulae. *Dac.* Mili videtur *adasia* adiectivum proprie esse, derivatum a Sanscrita voce *adhās* quae significat *sub, subter*. Ut enim ab *antar* derivatum invenitur adiectivum pronominale *antaras*; ut apud Latinos *inter, interior*; sic ab *adhās* potuit fieri *adasius*, submissus, qui submittitur. *Adasia* igitur esset ovicula, quae matri submittitur, *agna sugens*. Nisi forte *adasia* ex *ad* et *avis* i. e. *ovis*, compositum. cf. infra *Avillas*.

Abrogare, infirmare. Optime igitur Gloss.: *abrogo ἀποκρωῶ, ἑκάρω*. Saepius tamen *abrogare* pro omnino tollere, eripere; ut *abrogare fidem alieni*; ut *abrogare legem* est legem perlatam prorsus tollere. *Dac.* Adde legem 102. ff. de verb. signif. *Goth.*

Ad. Denotat motum ad locum, *apud* factum in loco. *Ad* verbis motus coniungitur, *apud* non item. Inde Lucil. sat. IX.:

Sic et apud te longe aliud est, nam idem valet ad te;

Intro nos vocat ad sese; tenet intus apud se.

Interdum tamen *ad* sumitur pro *apud*, ut *apud* pro *ad*. *Dac.* Cf. Sallust. apud Pompeium in Comm. art. Don. pag. 395. Ed. meae, ibique Pompeium. Ceterum legendum videtur apud Paullum: *Ad aut prope personam*, atque ita exhibet Cod. Lips. quod notare omisimus.

Apud. Vide *ad*. *Dac.* Cf. Plaut. Milit. II, 5, 70. *Atque apud hunc eo vicinum*. Ubi vide quae adnotavi.

At. De coniunctione *at* cf. Haandius in Tursellino s. v. Mibi repetendum videtur *at* ex Sanscrito pronomine *itara, ἴτερος*. Nam terminatio *tara* nihil est aliud, nisi suffixum comparativi. Unde ostenditur *ast* ex eadem origine esse derivandum, addito pronominis stirpi suffixo superlativi *ischta*, ut *at* ab *itara, ast* ab *ischta* (ita enim pro *iischta* formandum esset) dicatur. Cf. Graecorum *ἄρα*. Sic Germanorum *aber* ex Sanscrito pronomine *apara*, alius, aut ab *avara*, posterior; eorundem *oder* ex Sanscrito pronomine *antara*, alius, aut ab *adhara*, inferior; eorundem *weder* ex eiusdem sermonis pronomine *catara*, uter, *zōtepos, πότερος*, quod Gothice sonat *hwadhar*, Saxonice *hweder*, Anglosaxonice *hwāther*, apud Priscogermanos *hwedar*. Pro Gothico *andhar*, alter, secundus, dicitur Saxonice *othar*, Anglosaxonice *odher*, unde nostra coniunctio *oder*, quae omnia ab o incipientia non a Sanscrito *antara*, sed ab eiusdem linguae *adhara* derivanda esse videntur. His ita comparatis non dubium mihi videtur Latinorum *at* et *ast* per apocopen orta esse ex Sanscritis pronominibus *itara* et *ischta*, quorum tamen posterius ex analogia confictum supponimus. Nisi forte *at* ex Sanscrito *atha*, quot *at, tum, post* significat, descendit.

Addicere. Approbare; quare in auguralibus aves dicuntur *addicere*, eum suadent, probant, ratum faciunt. *Alias addicere damnare*. *Addicere* proprie est debitorem qui non est solvendo, in potestatem creditoris tradere, unde *addictus* damnatus, creditori traditus. Plaut. Bacchid. V. Sc. ult. (v. 87.)

Ducite, quo lubet, tanquam quidem addictos.

Inde Achaemenides apud Virgil. III. Aen. (v. 652.)

— — *Huic me, quacumque fuisset,*

Addixi.

Addixi, devovi, in servitutum tradidi. *Dac.* *Addicere, damnare*. Inde *Addicti*, pecuniae damnati Valerio 6, 1. Quintiliano 5, 7. *Goth.*

Aedis. Corruptum illud: *Aedis, domicilium in edito positum*. Imo contra Varro, quae plano pede aditur, vult *aedim* dictam. Lego igitur: *Aedis domicilium in aditu positum, simplex, atque unius aditus*. Et sane *aedis* prius a veteribus Romanis dictae fuerunt, quae a Graecis οἰκόμενα, hoc est aedificia, quae de plano addeuntur, vel, ut Tertullianus in libro de pallio, planities addeuntur. *Scal.* Varro lib. IV. de L. L. (lib. V, 33. pag. 160. Sp.): *Aedis ab aditu, quod plano pede adibant. Itaque ex aedibus offerri indictivo funere praeco etiam eos dicit, qui e tabernis efferuntur; et omnes in censu villas inde dicimus aedis*. *Dac.* Sive ideo *aedis*. Ineptum tamen. Potius a Graeco ἀετος, quod domicilium, habitationem interpretatur Eustathius. *Ide m.* *Ponitur* etymon. Abusive et per translationem aedificare de re qualibet, quae quacunq; opera fabricatur. Ut Virg. de equo (Aen. II, 15.):

Instar montis equum divina Palladis arte

Aedificant.

Dac. Hinc navem aedificare dicimus l. 46. §. 2. ff. de iure fisci; et insulam l. 27. §. 5. ff. de rei vindic. l. 11. §. 9.

de Publiciana. *Goth.* Nisi fallimur, *aedis* dicta ab ἄδος, omnia aspiratione et syllaba producta, quod item in Graeca voce ἡ ἄος accidisse videmus. Simili modo *sad* et *ds* in lingua Sanscrita sedendi habent significationem, ex quorum altero *sedeo*, ἔζω, ἔδος, ex altero ἡδός et *aedis* et ἡστρα derivanda sunt. Cf. etiam Germanorum verba *sitzen*, *sitten*, *siedeln*.

Aedituus. Videndus Varro in libris de L. L. (VII, 2, 83. pag. 298. Sp.) et Paullus et Iustinianus sub titulo de tutelis, et ea quae ad v. *aedituus* scripsi. *Ant. Aug. Sacrae aedes tutor*. Sic Theophilus §. Tutoris. Inst. de Tutelis. Et ita Aeditus accipitur in l. 3. §. 3. ff. de Tabulis exhib.; ob id Hierophylax appellatur in l. 28. ff. de annuis. Illic *aedituari* in templo apud Nonium dicitur. Glossis Aeditilis νεωκόρος. Iisdem νεωκόρος et νεωφύλαξ, Edituus. *Gothofr. Tutor*, tutor. *Idem*.

Aedituus, *aedis intimus*. Inepte dictum est. Melius Ser. Sulpitius, ut Cic. in Topicis (9.) refert, in *fnitimo*, *legitimo*, *aeditimo* non plus esse *timum*, quam in *meditullio*, *tullium*, sed productionem esse verbi vult. Hic, ut Varro ait lib. I, de R. R. (cap. 2) et de L. L. lib. II, apud Gellium XII, 10, postea *aedituus* appellatus est, non ab aedibus tuendis, ut Varro, Festus et alii existimant, sed quia aedituus prius diceretur, et una littera elisa sit. Sic testamentum non a mente ducitur, sed productio verbi est, ut in vestimento, pavimento. Gell. VI, 12. Vide Charis. lib. I, (p. 73. Fr.) *Ant. Aug. Aedituus* antiquior est, *aedituus* recentiori novitate effictus. Varro de R. R. (l. c.) *Rogatus ab aeditimo, ut dicere didicimus a patribus nostris; ut corrigimur a recentibus urbanis, ab aedituo. Dac.*

Aedilis. Vox magistratus videtur adiecta. *Urs. Aedilis*, inquit, *primo magistratus dictus est. deinde ad magistratus translatus est*. Quid istud verbis est? Sane ego non intelligo. Et verum est illud verbum *Magistratus* abundare, ut ita legatur: *Aedilis initio dictus est, qui aedium non tantum sacrarum, sed etiam privatarum curam gerebat*. Nam hoc nomine omnes, ut loquitur Lucretius, *aeditentes* vocabantur. Aedilis enim principio aeditum significabat. Haec est mens Festi. Glossarium: *Aedilis*, ὀμηλῆς, ἑγορανόμος. Vocat ὀμηλῆα, qui in iisdem aedibus adolevit. In eodem: Aeditilis, νεωκόρος. *Scal.* Verissimum est, quod monuit Scaliger, initio vocem magistratus abundare, quippe quae ex linea tertia per librarium incuriam huc irrepserit. Legendum igitur, *Aedilis initio dictus est, qui aedium non tantum sacrarum, sed etiam privatarum curam gerebat*. Ait enim Festus omnes aedituos, *Aediles* vocatos esse. Postea *Aedilis* ad Magistratus translatus, ad quos etiam pertinebat aedium cura. *Dictus est autem*. Ab aduendo aedilis, quod placuit etiam Theophilo lib. I. Instit. tit. 2. male, nam ab *aede aedilis*, ut *ovilis* ab *ove*. *Dac.* *Quod facilis ad eum plebi aditus esset*. Imo quod aedibus publicis praestet. lib. 2. §. 21. ff. de origine iuris. Unde *aeditentes* Lucretio apud Gellium XII, 10. De aedilibus passim in iure. *Goth. Aedilatus*. Aedilitas. Et in l. 17. ff. de compens. *Aedulitas. Idem*.

Atrium. Area subdialis quae erat ante aedes ab *Atria*, urbe Tuscorum, ubi exemplum sumptum. Varro lib. IV. de L. L. (V, 33, 45. pag. 161.) Alterum Festi etymon, quod a *terra oriatur*, insulsum plane atque ineptum. Quidam ab αἰθροῖ. Verius. *Atriae* primum. Ex Varrone enim, ut supra. *Atria* autem Tuscum oppidum, a quo nomen mari Adriatico, *t* mutato in *d*. Plin. (III, 16.): *Quae septem maria appellantur, nobili portu oppidum Tuscorum Atriae, a quo Atriacum mare antea appellabatur, quod nunc Adriaticum. Dac.* *Atricum*. Aterium. *Goth.* Atrium dicebatur etiam *Cavum aedium*. Cf. Vitruv. VI, 8. p. 230. not. Ed. Gal.

Avus. τᾶτα. Scribe ἄππα, ut est apud Callimachum. *Scal.* A Graeco πάππος, qui Graecis *avus*. Vel ἄππα, vel etiam ἄττα. Sic enim infra legendum est pro *τᾶτα*. *Dac.* Vide l. ult. §. 13. ff. de gradibus. *τᾶτα*. Vide sub *Atavus*. Alii legunt ἄγος, alii *Appa*, ut apud Callimachum. *Goth.*

Abavus. Quartus pater ex versu Plauti Pers. I, 2, (5.):

Pater, avos, proavos, abavos, atavos, tritavos.

Unde Virgil. (Aen. X, 619.) *Pilumnusque illi quartus pater i. e. Abavus*. Sed non est huius nominis rationem aperit Paullus, quia *abest ab avo*, quasi non *atavus* et *tritavus* longiori absint intervallo. Non dubito apud Festum scriptum fuisse, *quia iam abest ab avo*. Et haec est Isidori sententia: *abavus, proavi pater, iam longe ab avo. Dac.*

Atavus. Lege ut in ora adscriptum, *atavus quia atta est abavi*. Atavus quartus pater, id est pater abavi. Atta autem est honorifica appellatio iunioris ad seniore. Vide *Atam. Dac.* *Quia tata est avi*. Alii: *quia Atta est abavi*. Et sic in *Atta*. Vide in *Avus*. Alii legunt: *quia Atta est avi. Goth.*

Avunculus. Matris frater. Per deminutionem, quasi parvus avus, quia remotior est, quam patruus, qui patris frater, quasi secundus pater est. *Dac.* Matris meae frater, sicuti aviae meae frater avunculus magnus; aviae, maior: proaviae, maximus avunculus dicitur. l. 9. §. 15. §. 16. §. 17. ff. de grad. l. 5. ff. unde legitimi. *Goth.*

Amita. Si verum est, quod ait Festus, Amitam quasi avitam, aut quasi amatam dictam, videtur apud veteres mediam syllabam productam habuisse, cum Persius corripuerit: (VI, 53.)

— — — — — si mihi nulla

Iam reliqua ex amitis, praeliis nulla, pronepis.

Scal. Amita quasi avita. Nam reliqua etyma duriora sunt. *Dac. Amita patris mei soror.* Ita Gaius 2. Inst. 8. *Amita vero magna,* avi paterni soror. l. 1. ff. quarto l. ult. §. quarto. ff. de gradib. *Amita maior* proavi soror. Paul. 4. sentent. 11. quae et proamita l. 1. in fin. §. 7. ff. de gradib. *Amita maxima,* abavi soror. d. l. ultima. §. septimo. (eadem *abamita* dicitur). Atavi soror nomine caret. *Amita a me* tertia; a patre amata. *Goth.* Ceterum falso distincta est oratio Paulli in contextis. Lege et distingue: *Amita, patris mei soror, quia similiter tertia a me sit, atque avia; videri potest dicta cet.*

Avillas, agnas. (Ita enim vulgo.) Ovis, ovilla; et o mutato in a, *avilla;* ovis vetula, recentis partus. Vide *adasia;* nam inde patebit, falli Meursium, qui avillas dici putavit, quae nondum velli possunt. *Dac.* Quid si *Ovillas?* Quidam dictos putant, quod velli necdum possent. Vellunt etiam a vellendo Varroni. (V, 29, 36. p. 133. Sp.) *Goth.* *Avis* in Sanscrita lingua id quod ovis, Gr. *ὄvis,* eiecto digamma. Ab *avis* derivativa forma *avillas,* unde patet, quo antiquiora sint vocabula Latini sermonis, eo Sanscritis formis esse propiora. Satis autem docet codicum optimorum consensus, non *Avilla, avillae,* sed *Avillas, avillae* dictum esse, quod ostendit antiquissimam nominativi formam.

Agnus. Descendit hoc vocabulum ab radice Sanscrita *anus, parvus,* quod mediam consonantem n nasalem habet, unde etiam Graecorum *ἀνὸς, ἀνῆς, ἀνώας.* Significat igitur *agnus* proprie vel *parum pecus,* armentis oppositum, vel pecoris sobolem, *pullum, catulum.* Cuius significationis vestigium remansit in voce Graeca *ἀνάγαν,* quae *prolem, ἐπόγονον,* notat et apud Lycophronem invenitur.

Avere. Cupere. Lucil.: *Parasitū avent divitiis.* Unde *avidus, aviditas,* ut a caleo, calidus; a torreo, torridus. Infra tamen Festus *avidus* a non videndo. Ubi eius inconstantiam ride. *Dac.* Radix Sanscrita *āv* latissime valet et in omnibus sermonibus a Sanscrito descendentibus radices egit. Significat autem *amare, desiderare, amplecti;* tum *gaudere, exhilarare.* Qua re intelligitur, salutandi formulam *ave* et *have,* nihil esse nisi *χαίρει, gaude;* atque utrumque verbum, et *avere* cupere, et *avere* gaudere, unius eiusdemque esse stirpis, certum est.

Adscripti. Qui nomina dederant, ut e patria in coloniam mitterentur. Liv. lib. 4, (11. fin.): *Coloni adscripti in colonia, quam testem integritatis iustitiaeque habebant.* Ad eorum similitudinem postea *adscriptitii* dici coeperunt agricolae et coloni rusticis praediis excolendis sic addicti, ut eorum portio quaedam et instrumentum rusticum censerentur, et una cum praediis ad emptores transirent. *Dac.* Vide Livium IV. Vide legem 6. l. 20. l. 22. l. ult. Cod. de agricolis. *Goth.*

Adscripticii. Ex his quae hic tractantur, docemur *Adscripticios* dictos *Accensos* et *Velatos.* Quod et idem infra confirmatur: *Velati,* inquit, *appellabantur vestitii et inermes, qui exercitum sequebantur, quique in mortuorum militum loco substitutebantur.* Postea in municipiis, itemque Romae, publici ministerii nomen fuit *Accensus Velatus,* ut apparet ex hac inscriptione:

T. STATILIUS. VOL. PROCULUS
ACCENSUS. VELATUS. ET. ARGENTARIA
EUTYCHIA. PARENTES. FILIO. OPTUMO. ET
ORCIVLAE. ANTHIDI. UXORI. EIUS. SIBI.
QUE. ET. SUIS
LIBERTIS. LIBERTABUS. POSTERIS. QUE.
EORUM.

Item patet ex alio saxo, quod est in via Appia Formis, ut omnibus, qui Neapolim proficiscuntur, in conspectu sit.

L. FARRONIO. L. F.
P. L. C. PITTONI
SCRIBAE. AEDILIC.
ACCENSO VELATO.
II. VIRO. QUINQUENN
CURATORI FLARUM
PATRONO. COLONIAE

ORDO. REGALIIUM
QUORUM HONORE
CONTENTUS. SUA. PECUNIA
POSUIT

L. D. D. D.

Scal. Item *adscriptivi*, milites, qui extra ordinem et extra numerum militiae adscripti sunt. Plaut. *Menaech.* 1, 3, 1.

— — — — — *Er.* Extra numerum es mihi.

Pen. Idem istuc aliis adscriptivis ad legionem fieri solet.

Varr. Lib. VI. de L. L. (VII, 2, 92. pag. 340. Sp.) *Adscriptivi* dicti, quod olim adscribebantur inermes, qui succederent armatis militibus, i. e. si quis eorum deperisset. *Dac.* Hos et *adensos* dicebant. Vide in *adensu*. *Idem* et *Ferentarii*. Varro de vita P. R. lib. 3.: De *adscriptivis* cum erant attributi *Decurionibus* et *Centurionibus*, qui eorum haberent numerum, *adensu* vocabantur. Eosdem etiam vocabant *ferentarios*, qui depugnabant pugnis (lege *fundis*) et *lapidibus*, iis armis, quae ferrentur, non quae tenerentur. *Idem*. Alii *rorarios*. *Adensos* tamen a *rorariis* diversos fuisse, vel amicus Plauti locus *Idem* faciet, ex *Friivol.*:

— — — — — *Sequimini*

Me hac *sultis* legiones omnes *Lavernae*; ubi *Rorarii*

Estis? *En sunt*. Ubi *sunt accensi*? *Ecce*.

Rorarii autem dicti a *rore*, quia bellum committebant ante, ideo quod ante *rorat* quam *pluit*. Varro lib. VI. de L. L. (VII, 2, 92. p. 341. Sp.) *Idem*. *Adensos*, v. *Adensu*. Alii legunt *accensos*. *Felatos*. Vide infra *Felatos*. *Idem* dicuntur etiam *velites*. *Ferentarios*. V. infra *Ferentarii*. Et *Non*. in *Ferentarii*. *Rorarios*. Vide infra *Rorarii* et *Nonium* dicto loco. *Goth.* Cf. Liv. VIII, 8. Niebuhr. Ueber die Nachricht von den Comitien der *Centurien*. p. 8. Niebuhr. *Röm. Gesch.* II, p. 476. *Greuzer*. *Antt.* §. 229. pag. 285. *Ascripticii* et *Accensi* qui et cur dicti fuerint, verba ipsa declarant et res nota. *Veles* non a *velando*, sed a *velocitate* ductus est, quemadmodum *celer*, *κίλης* et *celox* eiusdem sunt originis et ab antiquo verbo *cellere*, *κίλλειν* deducenda. *Videtur* autem etiam *velatus* pro *velite*, in usu fuisse, ut *velare* fere idem fuerit quod *volare*, quemadmodum *vertere* et *vertere*, *volox* et *velox* dicebantur. Quare *velatus* adiectiva forma dictum fuerit, proscusa illa ad normam vocis *hastatus*. Ceterum et *velas*, et *celer* et *volare* e Sanscrita radice *gul*, *celeriter* se movere, descendit. *Rorarios* haud dubium est, dictos esse, quod in modum *rorantis tempestatis* dimicarent, id est, quod quasi *rorantium* stillarum instar dispersi hinc inde hostem peterent. Haud absimili ratione hodiernis Gallis dicuntur *tirailleurs* quia sic pugnant, ut hostem hic inde *vellicare* videantur. *Ferentarios* vero ab *ope ferenda* (*ferentarius* a *ferendo* ut *sedentarius* a *sedendo*) dictos esse, non ab armis ferendis, (*ferunt enim omnes milites arma*); testimonio est locus Plauti *Trin.* II, 4, 55. *Nam illum tibi Ferentarium esse amicum inventum intelligo*; ubi vide *interpp.*

Auctarium. Plaut. *Mercat.* (II, 4, 22.):

Auctuarium

Adiucito vel mille nummum plus quam *poscet*.

[Legendum apud Plautum *auctarium*.] Gloss. *auctuarium*, *ἐπιμετρον*. Leg. *Auctarium*. *Dac.*

Auctum. Quando *Circus* ob aliquam victoriam ampliabatur, spatium *Circo* additum *auctum* dicebatur. Ampliabat autem *Circus*, ut opinor, propter ludos frequentiores. *Dac.* Sententia Paulli est, tum amplius spatium additum esse *Circo*, quam definitae mensurae cursus aliquid adiceretur.

Argennon. Ἀργεννόν. Legendum hic: *Argentum*, *argentum*, *percardidum*. *Scal.* Ego vero legendum existimo: *argentum percardidum*. Nam certum est, *argentum* proprie nihil aliud esse quam (nisi) album. Graece *ἀργεννόν*. *Hesychius*: *ἀργεννησί, λευκροσί, λευκαίς*. Ubi *Homeri* locum respicit ex *Iliad.* γ. (v. 141.): *ἀργεννησί κάλυψαμένη δρόνησι*. *Argentum*, *argendum*, *argentum*. *Dac.* Vid. *Meursium I. Exercit.* 13. *Goth.* Certissime emendasse mihi videtur *Scaliger*, licet *codd.* nulli addicant; neque sufficienti ad *Scaligeri* sententiam refutandam, quae scripsit *Dacernus*. Ceterum non dubium est, *argentum* pariter atque *Homerium* *ἀργεννός*, *Graecorum* *ἀργυροσος*, et multa alia *Graeca* vocabula eiusdem commatis descendere ad adiectivo *ἀργός*, quod idem est verbum, atque *Latinorum* *albus*, q in *l*, γ in *δ* mutatis, quae mutatio est frequentissima. Omnia autem ista communem fontem suum habent in *Sanscrita* radice *ark*, quae *Lucere* significat, unde *arka*, sol.

Arbiter. Iudex a Praetore datus, vel ex conventionē litigatorum electus. Arbiter autem et iudex eo differunt, quod ille certos habeat terminos, quos non excedat, hic nullos. *Dac.* Vide Titul. de receptis arbitris. l. 76. ff. pro socio, ubi de duobus arbitratorum generibus. *Goth.* Quod totius. Qui totius. *Idem.* Res est nota satis. *Arbiter* dicebatur iudex ex compromisso, h. e. communi litigantium consensu sumtus, cui Praetor disceptandae ex arbitrio suo controversiae potestatem dederat. Is de causis bonae fidei et arbitrariis cognoscebat et liberam nullisque legibus astrictam religionem habebat, quum iudices alii formulis astricti tenerentur et secundum leges iudicare deberent. Ita qui coram arbitro pro litigantibus disputabant, non caussarum patroni, sed advocati dicebantur. Ipsum autem *arbitri* vocabulum satis antiquum est et *spectatorem* significat proprie; unde *arbiter* saepe testis praesens, Augenzeuge, et *arbitrari* i. q. spectare.

Amicinium. Glossarium: *Amicinus*, ἀσκού στόμα. Vult amicinium esse os utris, sive Iuram utris, cum Festus velit esse τὸν λεγόμενον ἀσκού πόδα, ἤτοι ποδεῶνα, cuius fit mentio in oraculo, quod Laio Thebanorum regi datum fuit. Sed mirum, quod in aliis glossis legitur: *Arvianus*, ἀσκού στόμα. Sed profecto, et in illis quoque *Amicinus* legendum. *Scal.* Male quaedam editiones *Anucinum*. *Amicinus* est os utris, qua vinum infunditur et diffunditur. — Utris pedem, sive pediculum intelligit, ἀσκού πόδα Graeci vocant, ut et propter similitudinem membrum illud, quo viri sumus. Oraculum quod Laio datum fuit Euripi. in *Mecea*:

Ἀσκού μὲν τὸν προύχοντα μὴ λῦσαι πόδα

Ἥρην ἂν παρῶσαν αὐτῆς ἔστιαν μῶλω.

Dac. *Amicinium* ab amiciendo dictum esse, consentit Martino Vossius in Etym.

Arbosem. Placidus in Glossis: *Hasenam antiqui dicebant, ut asas, quas nos aras, et Lases, quas Lares dicimus.* Velius Longus de orthographia: *Fesias antiqui pro ferias, et hasena pro arena.* *Fulv. Urs.* Ut *advosis*, pro *advoris*, *hasena* pro *arena*, *asa* pro *ara*. Et similia. Lege infra: *robosse* pro *robore*. *Dac.* Cf. notata infra ad v. *Loebesum*.

Arbitrium. De differentiis *arbitrii* et *iudicii* sic Cic. pro Roscio Comoedo: (c. 4. §. 10.) *Aliud est iudicium, aliud arbitrium. Iudicium est pecuniae certae, arbitrium incertae. Ad iudicium hoc modo venimus, ut totam litem aut obtineamus aut amittamus; ad arbitrium hoc animo adimus, ut neque nihil, neque tantum, quantum postulavimus, consequamur.* Aliquando tamen *arbitrium* pro *iudicio* ponitur, ut *arbiter* pro *iudice*. Praeterea etiam *arbitrium* usurpatur in funeribus pro praemio eorum, qui funera curabant. Cic. post red. in Senat. decima septima: *Nondum palam factum erat concilisse remp., cum tibi arbitria funeris solvebantur.* *Dac.* *Arbitrium dicitur sententia.* Facit lex l. 1. 3. l. 10. ff. de receptis arbitris. *Goth.*

Arbitrarium. Plaut. Amphitr. (I, 1, 221.):

Hoc quidem profecto certumst, non arbitrarium.

Dac.

Amicitiae. Ait ab antiquis *amecum*, non *amicum* solum dici. Et sane *amicus* compositum est *Amacicus*, vel, ut ipsi scribebant, *Amecus*. Eodem modo dictum, quo *amicum*, pro *amicum*, pro *amicum*. Glossarium: *Amicium*, ἰσοῦργον. Isidorus in Glossis: *Amicium*, *amicum*, *amicum*. *Scal.* Amo, *amicus*, *amicitia*. Neque enim ab amore *amicitia* immediate. *Ameci*. Verosimile non est, quod ait Scaliger, *amecum* esse pro *amicum*, *ex am* et *aequum*, eodem modo, quo *amicum* pro *amicum*. Nam simplicius multo ut *amicus* sit pro *amicus*, *i* mutato in *e*. Et ita Festus. *Dac.* Descendere videtur *amicus* a Sanscrita radice *kam*, amo, a qua per suffixum *ja* fit *kamjas*, amandus, amabilis, additoque insuper alio suffixo *ka*, *kamjaka*, et in nominativo *kamjakas*, sive *kamjicas*, *amicus*, dempta priore littera, quam aliquoties vel addi vel adimi videmus in formis e Sanscrita lingua procedendis, veluti in *Iupiter*, pro *Diupitri*; *ol-escere*, *al-ere* ex radice *bal*; *δακρυ*, ex Sanscrito *acru*, lacrima. Vide supra in *Adolesciti*.

Adpromissor. Promissor promittit, adpromissor adpromittit, id est, quod alter promittit, in se recipit. Sed hic Festi locus mutilus est, quippe ex eo una vox excidit. Lege igitur: *Adpromissor est qui, quod suo nomine promisit alter, idem pro altero quoque promittit.* Nihil certius. *Dac.* Adde legem 64. §. 4. ff. soluto. l. 5. §. 2. ff. de verb. obligat. l. 43. ff. de solutionibus. *Goth.*

Arcere. Ἀρκῆω, *Contineo*, *capio*, item *prohibeo*, *propulso*. Et inde *arcere*. Neque enim audiendus Festus, qui ab ἀργῶ, impero. *Dac.* De arcu aquae ducendae vide l. 11. ff. de aqua et aqua pluviae. Quid *arcus* ab *argu* differat, vide Nonium in *Arcus*. *Goth.* Cf. paullo inferius. *Arcus* descendere videtur ab eodem fonte, unde *arx*, *arceo*, *arca*, *arcula*, quibus omnibus subest radix *arc*, ἀρκ, unde Graecorum ἀρκῆ, Abwehr, defensio. Quare *arcus* proprie nihil videtur esse aliud, nisi nostrum *Wehr*, i. e. Waffe. Notabile est, *ardsch* in Sanscrito sermone significare *colligere*, *continere*.

Arcuma. Videtur esse genus modici plaustris, quo homo tantum gestari poterat, et a servis non a mannis trahabatur. Unde vocabatur *chiramaxium*. Petron. *Hinc involutus cocinea gausapa lecticae impositus est, praecedentibus phaleratis cursoribus II.*, et *chiramaxio in quo deliciae eius ferebantur*. cet. *Scal.* Pro arcuma scriptum fuerat ad oram libri *arcima*, cui favere videtur glossae veti: *arcima*, vel *arcina*, ἀραξίς. *Dac.* *Arcirna* v. l. *Quo homo gestari possit, quod homo gestare possit*. v. l. *Gira*.

Argeos. Varr. lib. VI. de L. L. (VII, 3, 90. p. 329.): *Argei fiunt e scirpeis virgulis. Simulacra sunt hominum triginta, ea quotannis a ponte Sublicio a sacerdotibus publice iaci solent in Tiberim*. Ovid. lib. V. Fast. (v. 621):

Tum quoque priscorum vulgo simulacra virorum

Mitti roboreo scirpa ponte solent.

Tum, i. e. Idibus Maii. Adi locum. Vide et in *Sexagenarios*. *Dac.*

Arcere prohibere. Adde l. 2. §. 9. ff. de aqua pluvia. Unde Glossis ἐπέρω. Significat etiam petere, infra in *Noverca* et *Sagina*; nisi legendum ibi est: *ercescebantur, pro arcebantur*. Nam glossis *Ercescere καλέσαι*; iisdem *arcessit μετακαλέσαστο, ἐράνησεν*. *Abarcet* v. in *Abarcet*. — *Porcet* vide infra *Porcet*. — *Coercere continere*. Eo sensu coercere sumitur in l. unica §. 9. ff. de fonte. *Goth.* Cf. supra in *Arcere*.

Arcani sermonis. Ab *arca* *arcanus*, ut ab *oppido* *oppidanus*. *Arca* autem ab *arceo*. Varr. lib. IV. de L. L. (V, p. 131. Sp.): *Arca quod arcantur fures ab ea clausa*. Sive potius ab *arcere*, quia id veteribus erat continere. Unde et *arcus*, qui sine fulcris se ipsum continet. Eadem et *arcela*. Glossarium: *Arca, arcela, κηρώτις, σωρός, κάμρα, λάραξ*. *Dac.* *Arcani*. Sive ab *arce*, sive ab *Arcaidibus*, quod in excelsis montibus, similibus Romae, habitare soliti. *Goth.*

Arculum. Vide *Cesticillus*. *Aut. Aug.* Vide *arculata*; idem *cesticillus* dicebatur. *Dac.* Est diminutivum ab *arcus*, ut a *circo* *circulus*.

Arculus. De arculo deo nihil usquam legi. Infra pro: *qui tutelam gereret arearum*, nemo non videt legendum esse *arcarum*. (Ita in codd. nostris.) *Dac.* *Deus qui tutelam gereret arcarum*. Ea res movet, ut legendum sit *Arculus*, pro *Arculus*; nisi quis pro *arearum* legat *arcarum*, ut ab *arca* *arculus*, ab *area* *areolus* dicatur. *Goth.* Restituimus *arcarum*, ut Codd. nostri exhibent.

Arculata. Ab arculo i. e. circulo, qui fiebat ex virga, in modum coronae curvata, et a regina in capite gestabatur. Vide *inarculum*. *Dac.* In Isidoro *Sphaera*. *Goth.*

Arcula. Lego *Arciva*. Veteres Glossae: *Arcivus εἰρηκτικός, κολυτικός*. Et sane cum dictum sit hoc ab arcendo, *Arcivum* dicendum esse, quis non videt? *Scal.* Legendum *Arciva*, ut in veteri libro. Est enim ab arcendo. In auspiciis aves arcivae dicebantur etiam *cliviae*, quia difficilia dicebant *clivia*. Et *remores* a remorando et *inebrae*, sive *enebrae*. *Dac.* Lege: *Arciva dicebatur avis*. Inde *Arcivus* glossis *κολυτικός*. *Goth.* Omnes Codd. consentiunt in scriptura *Arcula*, et quem dicit *Dac.* veterem librum, in quo legatur *Arciva*, ignoramus. Nobis *Arcula* eodem iure dici posse videtur avis *arcens*, h. e. prohibens, quemadmodum *Arculus* deus ab *arca*. Igitur non dubitamus, recte legi h. l. *Arcula*.

Asseres. Non est verum etymon: *asseres* ab *assidendo*, quamquam et propterea a Graecis viderentur σφραγίτες dicti. Sed *axis*, *axeris*, ut *suis*, *suavis*, *Iovis*, *Ioveris*, *bovis*, *boveris*, *nucis*, *nucris*. Ab *axeris* *asseris*. Nam x frequenter abit in ss, unde veteres indifferenter *ossare* et *coxare* dicunt. *Scal.* *Quod assidendo parietis*. Hinc *Asseres* Graecis σφραγίτες. Glossis *δοκίδης, κοντοί, δοκοί*. *Goth.* Vide quae supra diuinus ad *Acamenta*. Adde Sanscritum *angś* quod partem, portionem significat, et *angśu*, quod radium (Strahl) denotat. Cf. Bopp. Glossar. Sanscrit. p. 1.

Assiratum. Monet dictum ab eo, quod *Assir* saginum vocabant. Glossarium: *Asser, αίμα*. *Scal.* Ab *assir*, sanguis. Utitur Cato de R. R. cap. 33. *Daps Iovi assir a pecu in urna vini caste profanato sine contagione*. De potione autem e vino et sanguine Sallust. Catil. (c. 22.): *Humanū corporis sanguinem vino permistum in patris circumtulisse*. *Dac.* *Assiratum*. Alii *Assaratum*. — *Genus potiois ex vino et s.* Eiusmodi potio in sacris fuisse videtur, teste Sall. in Cat., ut mos amicitiae firmandae. Quaedam enim gentes diffusum brachibus sanguinem ex alterutro degustatum foederi comparabant, de quo v. Lucianum in *Toxari*, sive de amicitia; Val. Max. IX, c. 11. ubi de Mithridate; Tertull. in Apol. c. 29. *Arnobius 8: Hodie ab ipsis Latiaris Iupiter homicidio colitur; et quod Saturni filio dignum est, molli et noxii hominis sanguine saginatur*. *Goth.* Nullum extat gravius de Linguae Latinae vetustate testimonium, quam hoc vocabulum. Quis enim est, qui putet, hoc se posse verbum ex Graeca vel Germanica lingua deducere atque enucleare? Sola Sanscrita lingua conservavit etymon. Nam Sanscritum *asridsch* (nomi. *asrik*, gen. neutr.) *sanguinem* significat. Cf. Bopp. Gloss-

sar. p. 24. et Bopp. Gramm. Sanscr. crit. reg. 203. Descendere videtur ab *as* et *riidsch*, ut significet, quod nutritionem corporis regit.

Ambrices. Addito *l* dicimus *lambris*, *Dac.* Inde Galli *Lambrices*. — *Regulae.* Alii *tegulae*, male. Nam et mox sequitur: *tegulis interponuntur Goth.* Recte ambrices *regulae* explicantur, non *tegulae*; descendit enim vocabulum ab *am* sive *am* praepositione et suffixo *rex*, quod a *regendo* derivandum, *Ambrex* igitur est quod circumquaque tectum regit, *tegulasque* tenet. Nisi forte a Sanscrita voce *ambu*, quae aquam significat, descendit, veluti *imbrex* ab *imbre* deducitur. Ceterum hoc voc. fortasse restituendum apud Plautum *Milit.* gl. II, 6, 24.

Quod meas confregisti ambrices et tegulas,

ubi vulgo legitur *imbrices*.

Antes. Glossarium: *Antes στήλοι ἀμπέλων. Antium, τάξεων, ὀρχήτων. Scal.* Ordines anteriores. *Virg. Georg. II, (417.):*

Iam canit effoetos extremus vinitor antes.

Ubi interpres: *Antes sunt extremi ordines in ingressu, qui et finis est laboris cum ad eum perventum est. Dac.* *Antae, quae sunt latera ostiorum.* Pilae sive columnae lapideae in lateribus ostiorum; quadras columnas exponit Nonius. (S. v. *Antes*, ubi idem Virgilius versus laudatur). Glossae: *Antae, παρασπίδης, et παρασπίδες.* Hesychio sunt: *πρὸς τοῖς τοίχοις τετραγώνημοι κίονες.* Eaedem glossae: *antes, pro antae antes παρασπίται.* *Idem.* Vide infra *antipagmenia Goth.*

Ambitus. Varro de L. L. IV, (V, 4, 9. p. 32. Sp.): *Ambitus iter quod circumuendo iteritur; nam ambitus circuitus; ab coque duodecim tabularum interpretes ambitum parietis circumitum esse dixerunt. Dac.* *Ex quo etiam honoris ambitus.* Cum largitionibus et profusionibus iudices corrumpere conabantur, *ambitus* dicebatur; *ambitus* vero ipsum honoris desiderium. *Ambitus* re et actu perficitur, *ambitio* tantum in animo est, quamquam *ambitus* et *ambitio* invicem confunduntur et *ambitio* pro ipsa ambientis actione. *Ambitio* etiam extra omnem cupiditatem honorum est obsequiorum popularitas et impensum studium captandae popularis gratiae, unde *ambitiosus*, supra modum erga subiectos faciles et indulgentes studio captandae popularis aerae. *Cic. I. ad Quintum fratrem ep. 2, 2. Qua de re, ac de hoc genere toto ne forte me in Graecos iam ambitiosum factum esse mirere, pauca cognosce. Dac. Ambitio.* *Plaut. Amphitr. Prol. (75.):*

Virtute dixit vos victores vivere,

Non ambitione neque perfidia.

Qui locus apprime notandus; ibi enim *ambitio* pro *ambitu*, id est pro ipsa actione ambientis. Quomodo et apud Sallustium alicubi. (*Iug. c. 86.*) *Idem. Ambitio.* Adde Varro nem de L. L. IV, (V, 4, 9.) et Nonium in *Ambire Goth.* Geminam hic manum agnoscere sibi visus est Dacerius, quum supra iam eadem exposita legantur, in voce *Ambitus*, eo adductus, nisi fallor, quia duo articuli coniunctim leguntur in vulgatis editionibus, qui tamen in Codd. et vetustis Edd. longo intervallo dirempti leguntur. Qua de causa non possumus consentire Dacerio, qui supra Paulli, hoc autem loco Festi manum animadverti suspicatur. Videtur potius ipse Festus duabus ex rationibus duobus locis, ex alia alio loco, rem eandem tractasse.

Amnis. Ab *am* circum et *no* nato. Sed melius Varro lib. IV, (p. 44. Sp.) ab *am* tantum: *Amnis id flumen est, quod circuit aliquid; nam ab ambitu amnis. Dac.* Vide supra *Am. Goth.*

Ambiguum. Quod in ambas agi partes possit, et sic dubium sit. *Virgil. (Aen. III, 180.):*

Agnovit prolem ambiguum, geminosque parentes.

Dac. Vide l. 3. et passim ff. de rebus dubiis. l. 125. ff. de verborum significatione. *Goth.*

Ambrones. Quod ait de Ambronibus subita inundatione maris eiectos patriis sedibus fuisse, id ridet Strabo, qui eius sententiae auctorem facit Ephorum, quem hic sequitur Festus. Nam de Cimbris, quorum pars erant Ambrones, ita scribit: (VII, 292.) *Περὶ δὲ Κίμβρων τὰ μὲν οὐκ εὖ λέγεται, τὰ δ' ἔχει πιθανότητος οὐ μετρίως. Οὗτε γὰρ τὴν τοιαύτην αἰτίαν τοῦ πλανήτης γενέσθαι καὶ ληστροικούς ἀποδέξαι ἂν τις, ὅτι θεθρόνησον οἰκούντες μεγάλη πλημμυρὶδι ἐξέλθειν ἐκ τῶν τόπων ἠναγκάσθησαν. καὶ γὰρ νῦν ξηροῖσι τὴν χώραν, ἣν εἶχον πρότερον.* Post: *Γελοῖον δὲ φυσικῶ καὶ αἰωνίῳ πάθει δις ἐκάστης ἡμέρας συμβαλόντι παρορησθέντας ἀπελθεῖν ἐκ τοῦ τόπου.* Lege reliqua, quae sequuntur. Quod ait turpis vitae homines dictos inde Ambrones; idem invenies in Glossis Isidori: *Ambro, inquit, devorator, consumptor patrimoniorum, decoctor, luxuriosus, profusus. Scal.* Tamen Festo consentit Florus lib. III, c. 3. *Cimbri* (quorum pars Ambrones), *Teutoni atque Tigrini, ab extremis Galliae profugi, quum terras eorum inundasset Oceanus, novas sedes toto orbe*

quacerebant. Idem etiam eos alibi gentem vagam et praedabundam vocat. *Dac.* Turpis vitae homines. Glossae Isidori: *Ambro*, quod vide. *Idem*.

Antiae. Glossarium: *Antide*, κόμμη διὰ τῶν κροτάφων κομμάζονται γυναικεία. Lege *Antiae*. Apud eundem auctorem: *Antiosa*, ὄρηστρα. Aliae Glossae: *Antiae*, τριγῆς αἰ μεταξὺ τῶν κεράτων τῶν βοῶν. Tertullian. de pallio: *Genuinos inter antias adumbratos*. *Scal.* Aliae Glossae: *Antiae*, προκόμιον. *Antiae* alio nomine *Capronae* dictae. Vide *Capronae*. *Dac.* Ἄντι (sic enim vulgo legitur) ἄντιον. *Goth.*

Amnenses. Varr. lib. IV. de L. L. (V, p. 44. Sp.) *Oppidum Interamna dictum, quod inter amnes est constitutum. Item Antennae quod ante amnem, qui influit in Tiberim*. *Interamna* oppidum in Umbria; item aliud via Latina in Samnio. *Antennae* in Sabinis. *Dac.* Alii *Interamenses* et *Amnenses*. Nihil mutandum censeo. Nam et *Interamnae* Latina vox est, Graecis μεσοποτάμος. Sic Glossis *Interdia*, μέσον ἡμέρας. *Goth.*

Antermini. Qui sunt illi, qui circa terminos provinciae manent? Aut quaeiam ea est provincia? Vetusissimum verbum est *Antermini*; provinciarum appellatio non ita vetusta res apud Romanos. Quid ergo hic dicemus? An mendo caret hic locus? Non, si quid in me iudicet. Sed Festum ita scripsisse puto: *Antermini qui circa terminos P. RO. viciniae manent*. Notum enim, quam corrupte notae illae leguntur: *P. RO.*, aliis Praetorem, aliis alia legentibus. *Seneca* Nat. Quaest. lib. I. c. ult.: *Iam libertinorum virgunculis in unum speculum non sufficit illa dos, quam dedit pro se Scipio*. Lege: *Quam dedit P. RO. Scipioni*. — Intelligit per *Anterminos* eos, qui non erant in agro Romano, sed in vicinia. Cuius rei (modi?) agrorum genera quattuor ponit Varro: *Gabinum, Peregrinum, Hosticum, Incertum*. Qui enim in iis agris habitabat, erant *Antermini* agri Romani. Quid est ager Romanus? Quicquid ambarvali vel amburbiali sacrificio uno die lustrari poterat. Arvales enim fratres seu sodales ad hoc creati erant, ut terminos agri Romani suovetaurilia circumferret. Cuius rei imaginem praebebant patresfam. unusquisque in agro suo, cum fines fundi suovetaurilibus lustrabat. Cuius rei exemplum habes apud Catonem (c. 141.). Et alludit Virgilius: (Ecl. V, 75.)

— Et cum lustrabimus agros.

Strabo: (V, 230.) Μεταξὺ γούτῳ τῶν πέμπτων καὶ τοῦ ἕκτου λίθων τῶν τὰ μίλια διασημαίνοντων τῆς Πάμφης, καλεῖται τόπος Φηστοί. Τοῦτον δὲ ὄριον ἀποφαίνουσι τῆς τότε Ῥωμαίων γῆς, οἷτε ἰερομνήμονες θυσιῶν ἐπιτελοῦσιν ἐνταυῦτά τε, καὶ ἐν ἄλλοις τόποις πλείοσιν ὡς ὄριοις ἀσθημάτων, ἢν καλοῦσιν Ἀμβαροῖαν. Ergo fines agri Romani definiuntur amburbio, quod idem ambarvali. Et notandum praecipue, quod dixit ἀσθημάτων, ut designetur exiguus modus agri Romani. Porro primum *Anterminos*, qui postea *Antermini*, dictos, id est ἀμφιτέρονας, ut olim interpretati sumus. Sed Varro aliam assignat causam. Non solum autem *Antermini* dicti sunt, sed et *Antermines*, quia etiam *termen* dicebant auctore Varrone. Cato in Originibus: *Oratorum Anterminum*. Errat Macrobius, qui divulse legit: *an terminum*, cum sit adiectivum *antermen*; unde *Antermines oratores*. *Scal.* Haec Scaliger acutissime ut omnia. Sed cum ait ambarvale et amburbiale idem esse, peccavit imprudens; nam *ambarvale* erat quo circum arva hostiae ducebantur, quae et ideo *ambarvales* dictae. *Amburbium* vero seu *amburbiale*, quo circum urbem. *Amburbio* urbs lustrabatur; arva et agri *ambarvali*. Et *ambarvale* ab *amburbiali* sic aperte distinguit Servius: *Dicitur hoc sacrificium ambarvale, quod arva ambiat viciniam, sicut amburbiale, vel amburbium, quo urbem circuit et ambit viciniam*. *Dac.* Unde *amiciri*. Certe hinc aliquid excidit et necessario legendum: a praepositione *am*, unde *amiciri*. Res est nimis aperta. *Idem*. *Antermini*. *Amptermini*; alii *Amitermini*; alii *Antermines*; alii *Antermones*. *Goth.* *Amburbium*, adde supra *Amburbiales*. *Ambarvalia* vide supra *Ambarvales*. *Idem*. *Provinciae*. Pop. Romani viciniae. Ita coniecit *Scal*, ut *Antermini* fuerint non qui in agro Romano, sed qui in vicinia, puta vel Sabino vel peregrino vel hostico vel incerto. Ager vero Romanus, quidquid amburbiali sacrificio uno die lustrari poterat, cuius fines *amburbio* definiuntur. *Idem*.

Angiportus. Angustus portus, id est aditus in portum. Obscurius dictum est, nisi addas: *hoc est in domum*. Varro libro IV. (V, 146. Sp.) ab angendo et portu; et quinto (VI, p. 220), quia in eo nihil potest agi. Festus: *portum pro domo in duodecim positum omnes consentiunt*. Et Ulpianus: *portus est conclusus locus, quo importantur et inde exportantur merces, unde angiportum dictum est*. Donat. in Adolph. (IV, 2, 39.): *Angiportum est angusta et curta via, quasi anguiportus*. Alii quod inter portus sit locus angustus, hoc est inter domos. *Ant. Aug.* Donatus ab *angue* et *portu*, angiportum quasi *anguiportum*, id est viam flexuosam in modum anguis. *Portus* enim antiquis viam significabat. *Dac.* (Legitur apud Donatum: Id est angusta via et curva, quasi anguiportus; ut *angitia* aut *anguitia*.) *Angiportus*. Glossis *στενωπός*. *Goth.* *Portus* nihil est aliud, nisi Germanorum *furth*, Graecorum ὄρμος, quod omnem aditum, ingressumque significat.

Angeronae deae. Glossarium: *Angeronia*, ἡ θεὸς τῆς βουλῆς καιρῶν. (Lege: τῶν βουλῆς καιρῶν)

Scal. Ab *angina* si sequimur Festum. Sed potius ab agendo ore; est enim *Dea* silentii. Solin. cap. 1. *Inter antiquissimas sane religiones sacellum colitur Angeronae, cui sacrificatur A. D. XII. Cal. Ian.; quae dea praesul silentii istius praenexo obsignatoque ore simulacrum habet. Dac.* Cum *angina*. Vel quod angores animi putabatur depellere. Macrobi. I. Sat. Glossis *Angeronia*, ἡ θεὸς τῆς βουλήs κατὰ καιρῶν. Goth.

Actus. Tragoediae pars ab agendo eadem ratione, qua *Gracius* δράμα a δράν, agere. Dac. *Modo iter inter vicinos*. Ab agendo, ducendo. Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 37. Sp.) *Qua agebant actus, qua vehebant viae, quae ibant ab itu iter appellarunt. Iter latum duos pedes, actus quattuor, via octo. Idem. Minorem partem iugeri.* Iugerum ex Varrone et aliis est, quod quadratos duos actus habet; actus quadratus latus est pedes CXX., longus totidem. Actus igitur dici non potest minor pars iugeri. Cum iugerum maiorem actu partem non habeat. Lege igitur: *maiorem partem iugeri*. Nam iugerum habet etiam scrupulum, quod est decem pedes in latitudinem et longitudinem, quod est minima pars iugeri. *Idem. Modo motum corporis.* Actus in comicis et tragicis fabulis ea est actio, is oris et vocis habitus, is corporis motus, quo se agunt histriones in scena ad rem scenicam exprimentam. Vide *Agere. Idem. In Comediis*. Nam scenci agere dicuntur. *Modo iter inter vicinos*. Hinc mirum videri potest, quare Iavolenus viae latitudinem legitimum fateatur, latitudinis (an *itineris*?) arbitrarium faciat; in lege: *certo generi* 13. §. latitudo. 2. ff. de servitutib. rusticorum praediorum. In *Geometria*. Idem Boethius II. de Geometria. Et Epistol. 38. Goth. *Actuosi*. Axitiōsi, vide *Axitiōsi. Idem.*

Auxiliares. Corruptus est in fine locus, atque ita dissimulata Festi sententia, ut vix ullum vestigium appareat. Scribendum: *dicti ex Graeco vocabulo αὔξη, a quo nos dicimus rerum crescentiam auctio-nem*. Quam haec eleganter dicta; contra quam adversetur Festi menti vulgata lectio, nemo non videt. Quin audeo affirmare, ne illud quidem *rerum Festi* esse. Quare expunge. *Scal.* Et auxilia, milites, qui a sociis vel foederatis gentibus mittebantur. Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 92. Sp.) *Auxilium appellatur ab auctu, cum accesserant, qui adjuvamento essent alienigenae*. Neque tamen ab αὔξη immediate, ut voluit Scaliger, *auxiliaris*. Sed ab augeo, auxi, auxilium, auxilia, auxiliarius. Augeo autem ab αὔξω. Dac.

Ausoniam. Lege infra *Auruncam*, ut et vet. Edd. habent. Suessa Auruncorum etiam apud Livium et alios dicitur, unde fuit Lucullius. Cuius Satirae propterea dicuntur Camenae Suessae, ab Ausonio ad Tetradium: (Epist. 15, 9.) *Rudes Camenas qui Suessae praevenis*. Ita enim legendum esse apud Ausonium, ostendimus in lectionibus nostris Ausonianis. Porro Glossarium vetus habet: *Aurunci, οἰκήτορες Ἰταλίας. Scal.* Beneventus et Cales inter urbes Ausoniae memorat etiam Livius. Ausonem autem Circes et Ulyssis alii, alii Calypsus et Atlantis filium dicunt. Vide Eustath. ad Dionys. Dac. *Auruncam*. Lege *Auruncam*, ut in vet. libb. et eam urbem intellige, quae a Sidicinis deleta fuit, cum eam Aurunci deseruissent, Suessamque confugissent, quae ab eo postea Aurunca est appellata. Liv. lib. VIII, 15. *Fama offertur Auruncos metu oppidum descruisse, profugosque cum coniugibus ac liberis Suessam commisisse, quae nunc Aurunca appellata, moenia antiqua eorum urbemque a Sidicinis deletam*. Vide supra *aurum. Idem.*

Alumento. (Ita enim vulgo.) Aio Festum in depravatos codices vetustissimi poetae Livii Andronici incidisse. Nam *Laumento* dixit Livius. Ita fere semper veteres Latini, etiam posteriores, ut Petronius: *Laucōte — gemina nati pignora Lauconite; et Lautumiae, non Laotomiae; quod cognoscimus ex Seneca*. Sic *Laudicea*, pro *Laodicea*. Plinius libro II. Epistolarum (14, 5): Nam ibi *Laudiceni* dicebantur per iccum, non cives *Laodiceae*, sed qui laudes cani libenter audiebant; ut et iidem non inurbane vocabantur *σοφοαῖς*, non ut proprio nomine Tragicorum poetae, sed quia grande σοφῶς illis dicebatur a conductis et redemptis auditoribus. Ergo eodem modo *Laumento* pro *Laomedonte. Scal.* Optime monuit Scaliger, Festum in depravatos Livii Andronici Codices incidisse. Fortasse scripserat Festus *Alumeton* pro *Laomedon*; nempe transpositis litteris *a* et *l* et *d* mutato in *t*. Quod et doctissimo Meursio in mentem video venisse. Dac. *Melo* pro *Nilo*. Vide *Alcedo* et in *Melo. Catamitus*. Vide supra *Alcedo* et in *Catamitus. Goth.* Etiam Cod. Lipsiensis Paulli exhibet *Alumeto*.

Accensi. Vide *Adscripticii. Dac.*

Acerra. Glossarium: *Accepturaria, λιβανωτός. Acerra turaria* legendum. *Scal.* Nullibi *acerram* pro ara ne legisse memini, nisi ita accipere liceat in lege XII. tabb. *Unctura servilis tollatur omnisque circumpotatio; ne respersio, ne longae coronae, nec acerrae*. Quod non placet. Dac. *Scilicet ubi thus reponebant*. Haec omnino delenda sunt, quippe quae ad explicationem vocis *thurariam* huc adiecta. *Idem. Alii dicunt arculam esse thurariam*. Unde Glossis *Acerra*, accepturaria, turibulum, et *λιβανωτός*. Turibulum vero alibi *θυμιατήριον. Goth.*

Apex. Cacumen pilei. Eum sic describit Servius: *Apex dicitur in summo Flamini pileo virga lanata id est in cuius extremitate modica lana est. Dac. Unde aptus.* Virgilius: (Aen. IV, 481.)

— — — — — ubi maximus Atlas

Arcem humero torquet stellis fulgentibus aptum.

Aptum id est strictum, colligatum, connexum. *Idem.* Vide quae notavimus ad v. *Ape.*

Atanuvium. Glossae Isidori: *Atanabo*, genus vasis. Glossarium: *Atanulus*, ἄγιον ἱερῶς σκεῦος, κειμήλιον. Lege *Atanuvius*. *Scal.* *Atanulum* ex Graeco ἄτανον, quod τήγων significat, inde ἄτανιτα, panes et placenta. Inde denominativum *attanulum*. Unde *attanurium* factum, eliquato lambda in iota, ut ex *simpulo simpurium*; *ambuvia* ex *ambula* cet. Salm. in Solin. *Dac.* *Atanuvium*. *Atavium*. *Potitii*. *Potioni*. *Goth.* Hesychius: Ἀτανα, τὰ τήγαν.

Atroces. In Lib. m. est ἀτροκτα, pro atrocita (nos ἀτρόμα); et Latinis quidem litteris *atrocta*. *Fulv. Urs.* Lege: *quia illi ἀτροκτα*. Vel Latinis litteris: *quia illi atrocta*. Facilis error; sed non parvi momenti. Sane ἀτροῦς est purum putum Graecum; ἀτροῦς, ἀτροῦτος, quod nondum maturum esui. In Glossario ita corrige: *Atrox*, δεινός, σκαιός, ἀνίμωτος. *Atroceum* vero pro crudo quod hic dicitur, veteres usurpasse, testis Naevius, qui dixit: *Simul extra porrikerent atrocita ministratores. Scal.* Per metaphoram *atrox* ad animum transfertur, ut apud Horatium: (Od. II, 1, 24.) *Praeter atrocem animum Catonis*, id est. integrum, invictum, impavidum. Quo sensu aliquando etiam crudus. *Dac.* Vide Nonium in *Atrox*, crudum. *Goth.* Ut a *celer celox*, sic ab *ater atrox*, nisi primae syllabae quantitas obstaret. Quam licet multi obstare non putarint, nos tamen aliam verbi originationem circumspicendum esse putavimus. *Atri* Sanscrite dicitur hostis, quod vocabulum si Latine efformare velis, dicendum erit *äter*, unde *atrox* derivatum, quemadmodum a *celer celox*, a *vela velox*, ac similia. *Atrox* igitur nativa significatione erit *hostilis*; unde reliquae notiones facile derivari possunt.

Auguraculum. Casula in loco editior, specula sublimior patente in loco ad liberum aspectum capiendis auguriis ex volatu et cantu avium. Quod autem hic putat Paullus *arcem* recentiore esse, ibi certe frustra est, ut ex veterum exemplis patet. Cic. III. de Off. (c. 16.): *Cum in arce augurium acturi essent augures.* Liv. lib. I. (c. 18.): *Numa deductus ab augure in arcem.* In *arcem*, hoc est in *auguraculum*. *Tabernaculum* etiam dicebatur, Cic. I. de Divin. (c. 17.): *Gracchus cum tabernaculum vitio cepisset imprudens.* Ibi enim *tabernaculum* nihil aliud est quam *auguraculum*, *arx*. *Dac.*

Arseverse. Ita versus Afranii legendus est: *Inscribat aliquis arse vorse in ostio.* In quo versiculo ostenditur superstitio veterum, qui ad deprecandum incendium inscribebant in ostio nescio quid, quod ad eam rem faceret. Plinius libro XXIX. (c. 2.): *Etiam parietes incendiorum deprecationibus inscribuntur. Scal.* *Arse verse.* His vocabulis utebantur ad avertendum incendium. Neque *arse* avertet, *verse* ignem cum Festo interpretor; sed contra *arse* videtur pro *arsisse*, et *verse* pro *verte*, i. e. avertet. Nisi malis haec omnia ad arbitrium ficta, ut hodie fieri videmus ab his qui artes magicas tractant. *Dac.* Opinor versus Afranii esse ex eiusdem fabula *Incidio*. *Idem.* Alii notant proverbium esse ex Placido. Putant etiam nonnulli, Deos hac inscriptione rogatos, ut averterent *solem* aut *pluviam*. Malim tamen hoc de igne intelligere et id observatum maxime in insulis et ab earum custodibus. Plerique etiam ita conveniebant, ut insularis seu insulae custos ignem noxium solveret. *Goth.* Furlanettus in Lexico Forcellini derivat ab Hebraicis vocibus *haras* verto et *esch* ignis. *Nugae.* Priusquam de Etruscorum lingua melius cognoverimus, nihil de his vocibus certi statui poterit. Memorabile tamen est, in Sanscrito sermone *artschis* flammam, et *vrit* vertere significare.

Aborigines. Hic Festus aborigines dicit pro *aberrigines*, antiqua consuetudine simpliciter *r*, et *e* converso in *o*. Cui sententiae favet auctor de origine gentis Romanae: *Alii aborigines cognominatos volunt, quod errantes illo venerint, primo aberrigines, post mutata prima littera, altera adempta aborigines cognominatos.* Sed utriusque falsi sunt, nam aborigines sunt indigenae, αὐτόχθονες, qui ab origine in Italia fuerint nec aliunde advecti, ut ait Empirides de Atheniensibus, qui se etiam αὐτόχθονας gloriabantur:

Λαός οὐκ ἐπακτός ἄλλοθεν, αὐτόχθονες ἔβρμεν.

Dac. In *agram*. Cui postea Latium vocatus est; et ipsi aborigines post Aeneae adventum cum Trojanis permisti Latini dicti sunt. *Idem.* Dicti igitur quasi *aberrigines*, et a montibus, quos Graeci ὄρη, vel quod *γε-νάσσει*, id est auctores generis. Nam et Glossis αὐτόχθονες. Vide Stephanum de urbibus. Sic origines Salustio (Iug. 19.) sunt, quas Graeci μητροπόλεις vocant. Tametsi alias μητροπόλεις in l. IV. §. 5. ff. de off. Proconsul. pro capite provinciae. Cuiusmodi urbem Ammianus matrem urbium, Curtius maiorem patriam vocat; eam autem rationem ad urbes reliquas habebat, quam metropomia πρὸς κώμας. *Goth.*

Ab oloes. Oli pro olli, et olli pro illi; oloes autem illoes est, et pro illis accipitur Graeca terminatione. Vide *Loebesum* et *Ollic. Anton. Aug.* In lege Regia: *SEI. PARENTES. PUER. VERBERIT. AST. OLOE. PLORASSINT. PUER. DEIVÆIS. PARENTUM. SACER. ESTO.* In hac lege *oloe* est *olli* vel *illi*. Nam *E* post in *O*, ut *Apello* et *Apollo*. Deinde non geminabant litteras. Postremo nominativi masculini plurales, qui postea in *i*, antea in *oe* desinebant. Sic in carmine Saliari: *PILUMNOE POPLOE*, hoc est, *Pilumni populi*; et *FASCINOE*, pro *Fascini*. *Scal.* Potest hic locus etiam ita accipi, quasi diceret *to o e* pro *i* apud veteres usurpatum. Sic infra *Loebesum pro liberum*; *Loebertatem pro libertatem*. Vide infra *Loebesum*. Sic infra *Pilumnoe et poploe*, fascinoe, pro *Pilumni popli, fascini*; et alibi infra in *Plorare: ast oloes plorassint*. Sed verisimilius mihi sit, alio fine id a Festo dici, nempe ut ostendat, *oloes* pro *illis* dictum a veteribus tunc, cum abhorrenter a geminandis litteris; id quod sequentia satis ostendunt. Probantur autem evidentissime infra in *Ollic. Goth.*

Aventinus. Ab *Aventino*, XII. rege Albanorum. Liv. lib. I. (c. 8.): *Is, Aventinus, sepultus in eo colle, qui nunc est pars Romanae urbis, cognomen colli fecit.* Pluris nominis rationes assertit Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 48. Sp.) *Aventinum aliquot de causis dicunt. Naevius ab avibus, quod eo se ab Tiberi ferrent aves. Alii ab rege Aventino Albano, quod ibi sit sepultus. Alii ab adventu hominum, quod commune Latinorum ibi Dianae templum sit constitutum. Ego maxime puto ab adventu; nam olim paludibus mons erat ab reliquis disculus, itaque eo ex urbe qui advehbantur ratibus, quadrantem solvebant.* Haec Varro, et Varronis sententiam infra secutus Festus post *Noverca*. Locum adi. Idem Varro tamen in gente Pop. Rom. dicit, *Sabinos a Romulo susceptos istum accepisse montem, quem ab Avente Fluvio provinciae suae appellaverunt Aventinum.* Vide *Servium* in VIII. Aeneid. Cacterum *Aventinus* a Remo Romuli fratre *Remurii*, a Marcia Socordiae Deae sacello, *Murcius*, a Dianae templo collis *Dianae* dictus. *Dac.*

Adorare. Vide *Nec coniunctionem. Ant. Aug.* In leg. XII. tabb. *Si adorat furtum, quod nec manifestum escit, duplionem luito. Dac.* Vide *Nonium* in *Ador. Goth.* Significat agere. Quin et transigere. Vide in *Nec. — Oratores.* Vide aliud etymon in *Oratores. Goth.*

Armilustrium. Quo res divinus armati faciebant. Saltem debuit dicere *rem divinam*. In veteri Glossario: *Armilustrium, ὀπλοκαθαρός, ὀπλοκαθαρία.* Ego existimo centuriatis comitibus exercitum armatum lustrari solitum. Quod puto esse ex vetustissimo instituto Atheniensium, apud quos οἱ περιστίασθαι comitum lustrabant; et ubicunque populus conveniret, id facere solebant. Unde id *καθάσαιον* vocabant. Sed Longobardus iste hic nobis rei vetustissimae cognitionem barbara mutilatione sua totam nobis interceptit. Neque credible est, tubis in eo sacro canere solitos, sed classico. Aliter enim classes aut exercitus convocari non poterat, quod vocare *inlicium* dicebatur. *Scal.* *Armilustrium* fiebat XIV. Cal. Nov. in Circo maximo. *Dac.* *Armilustrium* Glossis ὀπλοκαθάρσιον. *Armilustra* vero ὀπλοκαθαρός. Et alio loco: ὀπλων κάθαρσις, *Armilustrum. Goth.*

Adeo. Utramque significationem Glossarium amplectitur, ubi *adeo, ἐπὶ τοσούτων, ἐπὶ τούτοις, καὶ προσήρομαι. Dac.* Non quidem secundum rationem. Cur hoc Festus sive Paulus secundum rationem neget fieri, non equidem video. Si enim praepositio *ad* accusativis accommodatur, accommodatur etiam adverbis motus, ut *eo, quo, huc*; dicitur enim *adhuc*, pro *ad hoc*. Terent. *Adelph. IV, 4, (12.):*

— — — *Sat adhuc tua nos frustrata est fides.*

Et *ad quo*. *Afranius: ut scire possis, ad quo te expedit loqui.* Ubi *ad quo* nihil aliud est, quam *ad quod*, ut nec *adeo* nihil aliud quam *ad id*. Neque enim *eo, quo, illo*, sunt accusativi plurales, ut male putavit doctissimus Sanctius in sua *Minerva*, quasi sit in accusativo *eos eas ea vel eo; illos illas illa, vel illo, ut duo etambo. Dac.* Quod usque eo. Ea significatione *to adeo* sumitur in l. 8. ff. de iurisdictione. l. 7. §. 6. ff. de pactis; sed et eadem ratione apud *Nonium* legitur *Ad quo*, pro in quantum. Et Glossis *Adeo, ἐπὶ τοσούτων, ἐπὶ τούτοις. Goth.* Non quidem secundum rationem. Hoc vult Festus, neglecta ratione particulam *ad* in verbo *adeo* iungi alteri casui quam accusativo. *Idem.*

Argeo. Lege *Argei*, ex *Varrone, Ovidio, Plutarcho* et aliis. Glossarium: *Argiarra, ἀφιδόματα.* Lege: *Argei, ara.* In lege *Flaminia: CUM. EAT. AD. ARGEOS. NEQUE. CAPUT. COMITO. NEQUE. CAPILLUM. DEPECTITO. Scal.* Varro lib. IV. de L. L. (V, 8, p. 51. Sp.) *Argeorum sacra in septem et viginti partes urbis sunt disposita. Argeos dictos putant a principibus, qui duce Hercule Argivo venerunt, et in Saturnia subsederunt. E qui prima est scripta regio Subarana, secunda Esquilina, tertia Collina, quarta Palatina.* Nam distributa primum fuit urbs in quatuor illas urbanas tribus, per quas diffusus erant *Argei* per viginti septem sacra. Unde in sacris *Argeorum* scriptum est: *primae regionis quartum sacra.* Liv. lib. I.

(21.): *Multa alia sacrificia locaque sacris faciendis, quae Argeos pontifices vocant, Numa dedicavit.* Vide Ovid. in Fast. (III, 791.):

Iur ad Argeos, qui sint sua pagina dicit.

Perperam hos Argeos confundit Beroaldus cum Argeis, hominum simulacris, de quibus supra. *Dac.*

Asparagus. Melius Varro de L. L. IV. (V, p. 107. Sp.) *Asparagi quod ex asperis virgultis leguntur, et ipsi scapi asperi sunt, non leves, nisi Graecum.* Illis quoque enim dicitur ἀσπάραγος. Sed et ἀσπάραγον Hesychius interpretatur: τὸ ἐκ τῶν ἀκανθῶν φρούμενον τραχύ. (Ubi vide interpp., quorum aliqui pro τραχὺ legendum suadent βλαστὸν, sive βλάστημα.) *Dac.*

Assidela. De iis nihil apud alios scriptores legisse me memini. Apud Isidorum tantum legitur: *Assidela.* Et eadem fortasse, quae *adsidela*; ut turba, turbela. *Dac.* Sic a custodia custodela.

Anceps. Quod ex utraque parte caput habet, ut securis. Respicit locum Plauti Menaech. V, 2. (105.):

Faciam quod iubes; securim capiam accipitem atque hunc senem

Erossabo, dein dedolabo assulatum viscera.

Pro anceps dictum fuit *accipens*, quasi *ancepes*, ut *concepens* in leg. XII. tabb. Quod probat a capite potius oriri, quam a capiendo, contra Festi sententiam. Hinc Gloss. *anceps* δικέφαλος. *Dac.* *Capturor*; capiatur. *Goth.*

Ancus. Qui Latine *Ancus*, is a Graecis γαλιεγκών. Meminit et Glossarium: *Ancus, Mancus, κνλ-λό;* λορδός. *Scal.* Inde *Ancus Martius* rex dictus. *Dac.*

Ancillae. Sane, quia primum dictae *Anculae*. Argumento Dii illi, quibus nomen *Anculi* et *Anculae*, tanquam ministri quidam. *Scal.* A Graeco ἄγγελος, minister veteres Latini fecere *angulus, anculus*, ut a Σικελός *Siculus*. Gloss. Isidori: *Anculus, ministerialis domus regiae.* Inde *anculari*, ministrare et *ancillari*, diminutive. Unde *ancilla, Dac. Dii et Deae Anculi et Anculae.* Ii quasi reliquorum deorum ministri, ab *anculare* dicti, quod est ministrare. *Goth.* Descendit fortasse a Sanscrita radice *antsch*, quae significat colere, venerari, unde derivatur *antschila*, propr. veneratio, deinde manu implicatio ad venerandum. Nisi forte *Ancilla* ab *am* praep. et *cellere*, celeriter movere, deducendum, eademque ratione dicatur, quemadmodum Graecum ἀμφίπολος.

Ancaesa. Quasi *incisa*. — *Caelata*; celata. Ut et in l. cum aurum 19. §. Infecti, vers. an celati ff. de auro. Hinc caelatura in l. 13. ff. de cond. furt. *Goth.*

Aerosam. Ut aërosa Cyprus, sic aërosa pecunia in l. 102. ff. de solutionibus; ubi dixi. Unde et Glossis *ικτερικός*, aurignosus, ab auri colore; et *airosus, πολύχρυσος*. *Goth.* Cf. Forcellini Lex. v. *Aerosus*.

Aenesi. Qua analogia hoc vocabulum proecusum sit, dicere non habeo, neque quicquam adnotaverunt ad h. l. interpretes. Fortasse vera significatio longe est alia, quam quae tradita est a Paulo.

Aenatores. Romae et in castris longe diversissimus tubae et cornu usus, vel aeneatorum vel cornicinum. Romae aeneatores Comitia Tributa convocabant, cornicines centuriata. In castris ad tubicinem milites tantum movebantur, ad cornicinem etiam signa. Et cum in militem acimadvertebatur extra portam decumanam; ut et Romae, exercitus seu comitia Centuriata convocabatur, cum in caput civis Romani animadvertebatur, deducebaturque reus per Exquilinam portam. Unde classicum dictum, quod nonnisi classes et exercitus pro cornu evocarentur. Glossarium: *Classicarii, σαλπισταί*. Ergo aeneatores vocat cornicines, quod, ut ait Varro ex aere fieri coepit, quae antea ex cornu animalis. Graeci tam cornicines, quam aeneatores uno generali nomine vocant *σαλπιστάς*, Latini buccinatores. *Scal.* *Aenatores*; pro aeneatores; ab aere enim *aerinus*, per syncopen *aeneus, aenus*, et *aenus*. Aeneatores Cornicines, quod, ut ait Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 122.) *ea quae nunc sunt ex aere, tunc fiebant ex bubulo cornu.* Verum post tubarum inventionem Romae et in castris diversus aeneatorum atque cornicinum usus. *Dac.* Gloss. *ἀπαικταί, κνρβλοκρονουταί*. *Goth.*

Aenariam. Campaniae littori obiectam insulam, ab Aeneae statione sic dictam. Plin. III, 6, 12.: *Aenaria ab statione navium Aeneae, Homero Ἰναρίμη dicta, Graecis Pithecusa, non a simiarum multitudine, ut aliqui existimaverunt, sed a figlinis doliariorum.* Sed haec perabsurda; neque enim Homerus Inarimen dixit, licet ita Virgilius, Ovidius et alii quique inferiores poetae, sed disunctis vocibus *εἰν Ἀρίμοις*. Et ab Aenea non diceretur *Aenaria*, sed *Aenaria*, vel potius *Aeneia*, et a dolis *Pithusa*. At a simiis est *Pithecusa*, ut in Africa *Pithecusa*, de quibus Diodorus lib. II. Sic hanc insulam Pithecusam a Cercopibus dici volunt in simias a Iove mutatis et deinceps illo translatis. Vide Cercopa. Quin et Aenariae vel Enariae potius nomen eodem refert Servius lib. VIII. Aeneid. *Inarime nunc Enaria dicitur et, quia in eam ad contumeliam simiae missae sunt, quas Graecorum lingua ἀφρίνας id est enares dicunt, ob quam causam Pithecusam etiam vocitant.* Nempe ut *simius* dicitur quia *simus* est; ita *Enaris* quia sine naribus. *Enaris ut elumbis, elinguis.*

Itaque ab Enaribus, id est simiis, *Ἠναρία*, Enaria scribendum, quomodo legere est in Plutarchi Mario. Neque alio pertinet tertium huius insulae nomen, *Ἄριμα* apud Homerum, si *ἄριμος* est *πίθιμος*, simia, ut Strabo et Hesychius tradunt. Ut sit, vocabulum est a Phoenicibus translatum, nam Hebraeis *harum*, *harem* vel *harim* est *simus*, et Arabibus *harm* est *simitas*, et *harima* verbum primae inflexionis *simum* esse. Ut optime doctissimus Boeotus in Geographia sacra. *Dac.*

Audacia. Inepte Festus. Audacia enim ab *audeo*, quod ab *aveo* inserto *d*, ut a *gaveo*, *gaudeo*. *Dac.*

Aceratum. Nonius: *Aceratum* est lutum paleis mixtum, ut lateraris usus est. Lucilius lib. IX.:

Lateres qui ducit, habet nihil amplius; nam quam

Commune lutum a paleis, cocnumque aceroseo.

Ubi nemo non videt legendum esse *cocnumque aceratum*. *Dac.* Vide in *Acus*, *palea*; et in *Obacere*; Nonium in *Acerosum*. *Goth.*

Aclassis. Glossarium: *Aclassis*, *λόματα*. Vide *Calassis*. *Scal.* Eadem et *calassis* dicta, a Graeco *χάλασις*, laxatio, quod non consuta, sed laxa ab humeris nodo dependeat. *Acalassis* autem puto pro *amcalassis*, ab *am*, circum. Sed et *anclassis* in MS. scriptum fuisse docet Vossius, manifesto pro *anclassis*, *anclassis*. Glossarium: *aclassi*, *λώμα*. Corrige *aclassis*. Et recte *aclassim* exponit *λώμα*, id est *luma*, quod ab Isidoro exponitur quadium sagum. Quod in quatuor partes divisum ab humeris laxum p.nderet, neque fibulis ullis astringeretur. *Dac.*

Arilator. Melius scriberetur *Arilator*. Non enim ab *ara*, sed ab *arra* dictus. Est enim, qui empturiens data arra postulat sibi credi. Unde a cunctando *Cunctio*, seu *Cuctio* dictus. Nam veteres Cuctum, quod postea *cunctum*. Hoc genus hominum *Barguigneurs* vocant Galli ab antiqua appellatione, quae ad posteriora etiam Latinitatis tempora duravit, nempe *Bargenna*. De quo alias. Glossarii auctor sequitur vulgarem scripturam: *Arilator*, *ἑφέτης*, *βομοσόφος*, *παρωματεύτης*. Idem *Arilator*, *μεταβόλος*, *ἀρχ*. hoc est *ἐργαζιάς*. Glossae Isidori: *Arilator*, *κότιο*, *μετοβόλος*. Apud Gellium (XVI, 7.) *Arulator*, de quo in voce *Cocio*. *Scal.* *Arilator* pro arclator; veteres enim non geminabant litteras. Et arulator, ut *maximus*. *Dac.* Alii *Arilator*. Glossae: *Dardanarius*, *Cociator* *Arilator*. De *Dardanario* quodd dicitur, magnam lucem allert legi 6. ll. de extraord. criminib. — *Qui etiam Cocio*. Ita in quibusdam Glossis. Alii *Cociator*, aliis *Coctio*. Vide in *Coctio*nes. Alii *Cunctio* et *Cuctio*. — *Ἄριε* (sic) alii *ἄρε*. *Goth.*

Artitus. Ab arte artitus; centum puer artium, diceret Horatius. Glossarium: *Artitus*, *πάντεχος*, *δαίδαλος*. *Artitus* item *validus*. Nam *ἄστη* robur, ut Latinum virtus. Plaut. *Asin*, III, 2, (18.):

Ubi saepe causam dixeri pendens adversus octo

Artitos, audaces viros, valentes virgatores.

Ubi male quidam *astutos*. *Dac.* *πάντεχος*, *πανδαίδαλος* Glossis. *Goth.* Apud Plautum legendum videtur *artutos*, ab *artibus*.

Arnae caput. Glossarium: *Arna*, *μήτηρ*, *κατὰ βρόχωνα*. Supplendum: *ἄς μήτηρ*. Male quidam hic *agnae* legunt. *Scal.* Ex hoc loco apparet, mutilum esse hunc Festi locum, adeoque legendum: *Arnae caput, agni matris caput*. *Dac.*

Arsineum. Cato Origine VII. *Mulieres operatas auro purpuraque, arsinia, rete, diadema, coronas aureas, ruscas fascias, galbeos, lineas, pelles, redimicula*. Glossarium: *Arsinum*, *διόκημα*. *Scal.* Non satis constat, quale ornamentum fuerit. In vet. Gloss. exponitur *διάχημα*, *discerniculum*. Unde suspicari licet, ornatum fuisse, quo capilli in duos ordines discriminabuntur, quod fiebat vitta, pectine et acu, quae inde discriminalis dicta est. In MSS. Festi scriptum erat *arnesium*, quod nihili est. Vide *Ruscum*. *Dac.*

Artus. Proprie nodi et membrorum commissurae, a Graeco *ἄρθρον*, amisso *ρ*, ut a *λέκτρον lectus*. Antiqui pro *artus* dicebant *artu*, unde in plurali *artua* Plaut. (*Menaechm.* V, 2, 102. Cf. Nonius p. 191.) *Dac.*

Arquites. Qui arcu pugnanti. Glossarium: *Arquites*, *τοξόδοι*. In veteribus *arcutes* dicti. Gloss. *arcutis*, *ὁ τοξότης*. *arcutes*, *οἱ τοξῆται*. Et *arcites*. Glossae Isidori: *arcites* sagittarii. Sic ab *armis*, *armites*, *ὀπίται*, qui *armutes*, ut a *stercus*, *fletrit* et *stercus* equiles. *Dac.* Vide Cuper. *Obs.* I, 7. et quae notavimus de forma *Arctes*, in *v. arctosi*.

Arbilla. *Arvina* seu *Arbina* non est quaevis pinguedo, sed sebum tantum. Glossarium: *Arvina*, *λίπος ἄνευ σαρκός*. Haec enim est definitio sevi. Est autem Siculum verbum. Hesych. *Ἀρβίνη*, *κρέας*, *σικελοί*. Legendum fortasse *στέωρ* non *κρέας*. *Scal.*

Artifices. Hic histiones intelligit Festus, quos *κατ' ἔξοχὴν* artifices dictos fuisse creditum est. Ab arte autem artifices, non vero, ut Festus sive Paulus, quod opera artent, vel quod scientiam per artus

exerceant. Neque artifices potius histriones dicti sunt, quam tibicines, medici, pictores, sutores et alii. Quin etiam *artifices* ab histrionibus distinguit Plautus in prol. *Amulitri*. (69.):

*Sive qui ambissint palmam histrionibus,
Sive quoquam artificii.*

Ubi male Lambinus, qui putat Plautum idem dicere. Ibi enim artifex dicitur unus eorum, qui modos fecere; posset etiam unus e machinarius intelligi, sed prior explicatio magis placet. De medicis et sutoribus Varro lib. IV, de L. I. (V, 95.): *Artificibus maxima causa ab arte, id est ab arte (ars; id est ab arte) medicina ut sit medicus dictus, a sutura sutor*. De pictoribus idem lib. VIII. (VIII, 464. Sp.): *Pictores Apelles, Protogenes, sic alii artifices non reprehendendi*. De tibicinibus Ovid. lib. VI. Fast. (663.):

*Adde quod acililis pompam qui funeris ient,
Artifices solos iusserit esse decem.*

Qua ex causa etiam antes. Potius ἀπὸ τῆς ἀρετῆς per syncopen; vel a Siculo ἀρετῆς pro ἀρετῆ. *Dac. Artifices*. L. 12. §. 42. ff. de instructo. l. 31. ff. de solutionibus. opponitur officio artificium in l. 65. §. 1. ff. de Legat. 3. *Goth.*

Arytenam. Apud Lucillum *arytenae*, cum ait: *Arytenae et aequales*, ut citat Charisius. Glossarium: *Αἰνα, εἶδος ποτηρίου ὀστρούου, ὃ οἱ Πουρταῖοι ἐν τοῖς θυσίαις χρῶνται*. Legendum *Aryna*. Nam et *artenam* solere dici, hic quoque monet Festus. Eam *Matulatam* vocat idem Glossarium. *Scal.* Graecis ἀρρῆταινα ab ἀρρῆ *haurio*. Aristoph. in Equit. (v. 1091.):

Τοῦ δῆμον καταρτεῖν ἀρρῆταινῆ πλουθυγίαν.

Ubi Scholiastes notat *arytenam* fuisse vas aereum, quo oleum in lychnos infundebant. Quidam vas balnearium esse dicunt. Vide Pollucem. *Dac. Ab hauriente*. ab ἀρρῆσαι. *Goth.*

Amsegetes. Leg. XII. tabb. *Amsegetes viam munitur; si via immunita escit, qua volet, iumentum agito*. *Dac. Quorum ager. Quorum seges. Goth.*

Amites. Glossarium: *Amites, σφάλμας, ἔξεντικοὶ κλάμοι*. *Scal.* *Amer* furcula qua rete suspenditur. Horat. Epod. II, (33.): *Aut amite levi rara tendit retia, Turdis edacibus dolos*. *Dac.*

Appendices. *Ampedices*. Melius ex MSS. *Ampedices*. *Dac.* Vide Nonium in *Appendix*. Sic subiecti dicuntur praecedentis appendices institutionum. l. 35. ff. de acq. vel om. *Goth.*

Ablegmina. *Albegmina* Lege *Ablegmina*. Sunt partes, quae diis porriciebantur, quae propterea dicebantur proscitae et prosecta, tanquam separata quaeliam a reliqua viscuratione. Id enim est *obligere*, imitatione Graecorum, qui dicunt ἀπολύειν. Ergo *Ablegmina*, ἀπολύειν. Apud Plautum *Ablectas aedes* in Mostellaria. (III, 3, 3.) Neque enim mendum est, quod putant doctissimi viri. *Ablectas aedes, ἡτέτηναι*. Et quasi essent pro derticlis. Sententiam meam adiuvant Isidori Glossae. *Ablegmina*, inquit, *partes extorum, quae prosegmina dicuntur*. Sed Tertullianus elegantissime *ablegmina* circumlocutus est his verbis: *Non dico quales sitis in sacrificando, cum enecta et tabidosa quaeque mactatis; cum de opinis et integris supervacua quaeque truncatis, capita et unguis; quae domi pueris vel canibus quoque destinassetis*. Quae verba etiam Homericum ὀμοδετεῖν explicant. *Scal.* *Ablegmina*. *Ablegmina*. Quae quod diis porricerentur, porricitiae et prosecta et prosegmina. Proscitae Glossis αἰ τῶν θυμάτων ἀπαρταῖ. *Goth.*

Ambulacra. Plaut. Mostell. II, 2, (132.): *Viden' vestibulum ante aedes hoc? Et ambulacrum quomodi?* Et *ambulatio* pro *ambulacro* Catull. (55, 6.): *In Magni simul ambulatione*. *Dac.* Glossis *Ambulacrum διάστημα, περιπατος*, quod et uno in loco *ambulatio*; alio *Interspacio*, ubi male *intercaptio*. *Goth.*

Amian. Viscis huius incrementum singulis diebus cernitur. Plin. (VIII, 15, 19.) Hesychius: *Ἀμῖα, ἰχθυῶς*, ubi male quidam pro *λαμῖα* esse dubitant. Eustathius ait, *amiam* esse ab a privativo et *μῖα*, quod nunquam sola per aequora currat, sed cum sociarum numero. *Dac.* Al. *Amio*. Isidoro 12, 6. quod Samo capitur. *Goth.* Adde interpp. ad Hesychium. Etiam Cod. Lips. exhibet *Amian*.

Ameria. Oppidum in Umbria viciis et virgis cuiusmodi flexilibus abundans. Virg. I. Georg. (C65.):

Atque Amerina parant curvae retinacula viti.

De *Amiro* sive potius *Amerio* nihil me legisse memini. *Dac.*

Adaspere. In meis Glossis Isidori: *Conspit, saporem habet*. Tertullianus de pudicitio: *Fermentum modicum totam desipit consperatione*. Active posuit. *Scal.* Vide in *Insipere*. *Resipere* etiam videtur a sapiendo deductum, quod significat *redolere*. Cic. lib. II. De Nat. Deor. (c. 17.): *Minimeque resipiens patriam*; ita enim legendum, non ut habent vulgatae editiones: *resipiens*. Idem mendum irrepsit in verba Varrois, quae sunt apud A. Gellium lib. III, 4. Sic enim totus Varrois locus legendus: *Neque tamen dubium est, quin ista et*

quae scripta a Plauto non videntur, et nominis eius addicuntur, veterum poetarum fuerint, et ab eo retractata expolitaque sint, ac propterea respiciant stilum Plautinum. Pro respiciant in vulgatis esse recipiant. Ful. Urs. Adspicere pro adsapere verso a in i, ut in compositis solet. Sic a taceo conticeo, a quaero inquirō. Inde Gloss. Isidori: consipit, saporem habet. Sed ista omnia nihil ad hunc Festi locum. At Festus: ut ab aequo iniquus est. Ergo legendum: Adspicere et praespicere dicebant antiqui a soepiendo. Nihil certius. Antiqui adsipere et praesipere dicebant ut consipere. Vide Consiptum. Dac.

Admissivae aves. Quae faventes propositum nostrum non iubent persequi, et consilium nostrum suo garritu vel volatu faciunt ratum. Admittere enim proprie est sinere fieri. Terent. Eun. IV, 6. (23.): Sed tu quod cavere possis, stultum admittere est. Dac. Iuberent. Iuarent. Goth.

Adulari. Locus suspectus. Nonius canum esse proŕium affirmat, unde ἀπό τῆς οὐρῆς fortasse origo nominis tracta est, quod canes accedendo et adludendo cauda mota blandiantur. Ant. Aug. Puto legendum: Adulari est compositum ex ad et ludendo. In Glossario: Adol, αἰδέλεισις. Lege: Adolatus, δέλευσθῆσις. In manuscriptis exemplaribus legitur adolari pro adulari. Neque temere in multis aliter scriptum reperias. Scal. Sane non video quid velit Paullus, cum adulari ex accedendo et adludendo dicit esse compositum. Non male adolari simplici l pro adolari dictum sit quasi ad ollam ire, ollam scitari, quod parasitis solenne. Dac. Verbum descendit a Sanscrita voce tulá, similitudo, notaque proprie se similem facere, assimilari, unde blandiri, assentari.

Adlubanum. Lege Ad lubienum, ad dubium. Ut ab alio alienus, a socio socienus, sic a dubio dubienus. Scal. Vett. libb. Adlubanum dubium, qua re motus Scaliger legendum pronunciauit adlubienum ad dubium. Sed amplius de hoc loco deliberandum existimo. Imo et temere fecit Scaliger. Recte enim Adlubanus, sive potius Abnobanus Danubius dici potuit a monte Abnoba, unde prorsum, circa ducatum Wirtenbergensem. Forsan et Addubanus, non Danubius, sed is fluvius sit, qui Graecis Ἀδοῦσας, quique ex Adula monte fluens in partes interiori vicinas Galliae Latium implet lacum et inde exit in Padum. Nam in Glossar.: Adubanus, Ἀδοῦσας. Dac. Potest et ita legi Ad lubenium, pro ad dominum. Vide infra Dubenus. Goth. Verum vidit Gothofredus. Locus ita restituendus: Ad lubanum, dominum. Quum enim interpretamentum sic scriptum exstaret in Paulli codice: *domn*, fuere, qui lineola in o priore altius producta *dmn* vel *dmn*, legerent dubium, alii, qui Danuvium et Danubium inde facerent, uti ex Antiochae fecerunt Anacronem. Vide quae Otto meus in Varr. lecti. de hac re dixit, a quo tamen mihi dissentendum est, quum ex voce Dubenus quae infra legitur, appareat, antiquae pro domino dictum esse Dubanus et Dubenus. Verosimile est, hanc formam vocabuli Oscam esse vel Sabinam.

Adulter. A praepositione ad et alter. Nam a in compositione vertitur in u. Male quidam adulterium quasi ad alterum torum; adulter, adulterium. Inde adulterina signa, quae alienis annulis sunt facta. Et adulterini nummi, adulterinae staterae, adulterinum testamentum cet. Dac.

Aquila. Glossarium: Aquilum, μέγαν, ὡς Λουκίλλιος. Varro κοσμοτορόνη, περί φθορᾶς κόσμου: Atque Aegeus fluctu quam lavit ante aquilo, Sacrus ubi posuit Neptuni filius urbem.

Aquila fluctum, μέγαν ὕδωρ, poetae. Scal. *Aquila color.* Medius inter album et nigrum. Sed male Festus ab aqua dictum putat, cum sit ab aquila, quod et innuit Plant. Rudent II, 4, (8.): Eia corpus quoiusmodi? Subvoluntarium illud quidem, subaquilum volui dicere. Aquila autem, ut optime Caninius, a Cyprio agor. Hesychius: Ἀγός, ἀετός, Κύπριοι. Agor, r mutato in l agol, agul, aquil, aquila. Dac. Album et nigrum. Ab his enim duobus pendent reliqui. Goth.

Aquilo ventus. Optime Caninius a Graeco ἀειρός. Hesychius: Ἀειρός, βορρῆς. P in A ἀειρός, ἀειρίς, aquilo. Dac. Adde Nonium. Goth. Non. pag. 50. in Tentorum proprietates.

Anquirere. Ab an circum et quaero. Cic. Tuscul. V, (c. 4, §. 10.): Studiose ab his siderum magnitudines et intervalla anquirebantur. Anquirere etiam verbum est forensae. Liv. lib. 36, (c. 3.): Cum tribunus bis pecuniae anquisisset, tertio capitis se anquirere dicebat. Ubi pecuniae et capitis anquirere est, ad populum ferre de multa et capite alicuius. Dac.

Andron. Graecis ἀνδρών. Infra pro viri plurimi quidam habent plurimum, male. Cum in andronibus plurimos homines habitasse dicit Festus, ita innuit amplum domicilium fuisse, ut erat. Hesychius: ἀνδρεών, ὁ μέγας οἶκος. Dac. Vide Vitruvium VI, 6. Goth. Ut gynaeceum. Vid. Tit. Cod. de murilegulis et gynaeceariis et procuratoribus gynaeceii. Is locus Graecis quoque γυναικονίτις. Glossis: Muliebrum γυναικείον. Idem.

Apud et penes. In eo differunt, quod *apud* custodiam tantum, *penes* vero dominium comprehendat; et *penes* se rem habet qui eam omnino possidet, ut dominus. *Apud* se habet, qui eam ut depositarius tenet. Ulpianus: *Penes te amplius est, quam apud te. Nam apud te est, quod qualiter qualiter a te tenetur; penes te est, quod quodam modo possidetur.* Verum *apud* Iuvisconsultus et alios auctores plerumque confunduntur. *Dac.* Vide Nonium in *Apud Goth.*

Anxur. Placet vetus editio: *Anxur.* Nam certissimum est ex Servio, veteres ita dixisse, ob Iovem imberbem, sive ἄνερον, qui ibi colebatur. Et in nummo argenteo Pansae ab uno latere: *IOVIS. ANXUR.* *VIBIUS.* C. F. C. N., ab altero: *P-ANS-Λ. Scal.* Volcorum oppidum, quinquagesimo milliario ab urbe distans. Liv. lib. IV, (59.): *Anxur fuit, quae Terracinae sunt.* Idem Plinius. Terracina autem Graecis Τρακινίη, a loci asperitate. Strabo lib. V. *Dac. Lanius: Vulsculus.* Lib. IV. *Annal.* Sed ibi *Volscus*, non *Volsculus.* *Volscus perdidit Anxur. Idem.*

Aquarioli. Sic proprie dicebantur qui aquam meretricibus ministrabant, quae se post venereum abluerent. *Glossarium: Aquarioli, βαλλάδες;* nam βαλλάδες a βάλλω ὕδωρ, ab aqua iaciunda. Inde postea leones et stupri conciliatores *aquarioli* dicti. *Dac.* Tertull. in Apologet. 43. *Primi erunt lenones, perductores, aquarioli.* Idem *Glossis βαλλάδες,* et alio loco *Baccariones. Aquarii* Iuvenali, ut et Gallis τῷ M. praefixo. *Sordidi asseclae.* Unde *Glossis Baccario, πορνοδιάκονος, Goth.*

Aquipenser. Scribitur et *acipenser.* Horat. Sat. II, 2, (46 sqq.):

— — — — — *haud ita pridem*
Galloni praeconis erat acipensere mensa
Infamis.

Vulgo vocatur *sturio, estourgion.* Quamvis an *aquipenser* sit *sturio* dubitari certe possit, cum *aquipenser* sit marinus tantum, *sturio* vero et marinus et fluviatilis. Sed de hoc *apud* Horatium. *Aquipenser* autem ab acumine rostri dictus. *Pesnum* enim antiqui dicebant acutum. Inde *aquipesner* primo, postea *aquipenser* et *acipenser.* *Dac. Aquipenser* Ita *Glossis.* Alii *Acipenser. Goth.*

Apellinem. Ut homo pro homo, *agetum agolum. Dac.* Cf. Hesych. v. Ἀπέλιον, ibique interpp. Creuzer. *Symb.* II, 167.

Aperta. Imo *Aperta* lingua Tarentina, quae magna ex parte Aeolensis fuit, ἀπερώτα, hoc est ἡπερώτης, quod transmarinus Deus sit et peregrinus. Nam regis temporibus ignotus erat Apollo Romanis, ut ex Pontificiis libris Arnobius refert. Cuius rei fidem facit nomen Apollinis Graecum. Si enim antiquitus Romanis notus fuisset, peregrino cum nomine non designasset. At Venus peregrinum quoque nomen, nomen autem Romanum, sed ita ut peregrinum significet. *Venus* enim a veniendo, quasi dicas προσήλυτον θεόν. *Scal.* Pacuvius in Arnobium iudicio:

Apertae fatur dictio si intelligas:
Tali dari arma, qualis qui gessit fuit,
Iubet, potiri si studeamus Pergamo.

Dac. Cortina. A Graeco κόρτος, *gramen*, unde septum rotundum, quia κόρτω gramine in orbem signabatur. Et inde vocabulum nostrum *la court.* Inde etiam locus, unde dabantur Apollinis oracula, *cortina. Idem.* Vide quae scripsi II. ad Herennium in versu: *Apertae fatur dictio. Goth.* Rhetor. ad Herenn. II, 26. ubi vide quae notavi. Cf. Voss *Etym.* in v. *Aperto.*

Abditivi. *Glossarium* optimum vetus: *Abditivus, ἀποσπασθείς.* *Abdere* enim contrarium τῷ *indere;* quare non immerito pro *abortu. Scal.* Optime *abditivus, abortivus,* quamvis sine exemplo. *Gloss. Abditivus, ἀποσπασθείς;* abstractus, avulsus. Optime ex unico Planti loco in argumento Poenuli:

Sed illi seni qui mortuus est filius,
Unicus qui fuerat olim abditivos a patre,
Puer septuennis surripitur Carthagine.

Dac. *Abditivus* qui et avulsus *Glossis* et ἀποσπασθείς, quasi *Abditivus,* aut male editus. Eadem ratione *subditiva* Arnob. V. non tantum mystica, sed supposita. *Glossis subditivus ὑποβολιμαῖος,* id est suppositivus et subditivus et ὑπολογιμαῖος. Est etiam qui h. l. legit *Abactiva,* a partu abigendo, ut in l. 4. ff. de extr. crim. l. 8. ff. de sicariis. l. 39. ff. de poenis. *Abductivi. Goth.*

Ape. *Glossarium: Ape, κώλυσον. Ape, ἀποσσοβεῖ. Scal.* Ab antiquo *Apeo,* prohibeo, compesco. *Dac.* Distinixerunt viri docti inter *Apeo* prohibeo, et *Aprio* prehendo, u-de *aprus,* ligatus. Mihi non ita videtur. *Apere* tertiae coniugationis verbum descendit a Sanscrita voce ἄρ, quae significat *adipisci, nancisci,*

attingere. Graecis inde ἄπιος, Latinis *apio* et *capio*, unde *apiscor*, *adipiscor*, *aptus*. Fuerit igitur *Ape* id quod *tene*, deinde *retine κάλυπον*; *Apiti* retinet, composit. Ceterum cf. Voss. Etyim. v. *Apio*.

Apua. Ἀπύην Graeci dicunt, sed Latini tenui pro aspirata utuntur, ut in aliis. Vide *Album*. *Ant. Aug.* Plin. XXXI, 8. *Apuam* nostri, *Amphyn* (lege ἀπύην) Graeci vocant, quoniam is pisciculus e pluvia nascitur. Meminit Aristoph. in *Equit.* (645.):

Ὀυπώπου' ἀπύες εἶδον ἀξιώτερας.

Ubi Schol.: *Apua* pisciculus minutissimus, qui ca limo concrevit et vivit, naturae miraculo, nullius cibi indigens, sed alter alterum lingendo pasitur. *Dac.*

Abs. Certe hic frustra est sive *Festus* sive *Paullus*, qui sine ullo exemplo *abs* Latinum a Graeco ἄψ dixit proficisci, eo tantum inductus, quod ambo eodem modo desinerent. *Abs* addito s est a praepositione *ab*, quae a Graeco ἀπό. Res notior est, quam ut exemplis debeat probari. Quod infra legitur, *abs* significare retractionem in partem posteriorem, id ab Hesychio: Ἄψ, ἀπὸν, εἰς τὰ ὀπίσω. *Dac.* *Ab*, *abs*, *a*, in compo itis aliquoties *au*, descendunt a Sanscrita praepositione *ava*; contra Graecorum ἀπὸ ab eiusdem sermonis praepositione *apa*. Cf. Bojpp. *Gramm. crit. Ling. Sauscr.* reg. 111. Ceterum comparatur *obs* in *obsceus*, aliisque.

Apollinares ludos. Qui fiebant III. Nonas Quintil. Eorum origo ex Cn Martii carminibus petita, quae legere poteris Liv. lib. XXV, 12. *Dac.*

Apiculum. Veteres Grammatici aiunt, *Flamines*, quasi *flamines* dictos, quod cum ipsis capite nudo in publicum prodire fas non esset, apicem pone gerebant, et filo velati incidebant. Quid sit autem *flum* Livius explicat, cum dicit *velamentum lanae* esse. Ergo hi Grammatici mihi quidem non probant etymum suum. Non enim *flamen*, quasi *flamen* dictus est; sed tamen, cum haec dicunt, morem priscum circa ceremonias flaminis nos docent. Quae cum ita sint, non dubito legere: *Apiculum flum*, quo *flamines velati apicem regerunt*. Pone enim regerebant apicem, ne gravis esset summis aestatis caloribus. Amentis enim, quae offendices dicebantur, sub mentum adductis religabant, ut cum vellent, regerent et pone pendere permitterent. Nam duarum rerum necessitate semper obstrictus erat *Flamen*, nunquam nudo capite in publicum prodendi, ac nunquam apicem dimittendi. Hoc enim est caput ex lege *Flaminica*: *SINE. APICE. SUB. DEIVO. ESSE. NEC. FAS. ESTO. IN. TECTO. UTEL. LUBET. LICETO*. Ergo cum filo propter aestus diei velati erant, apicem tamen gestabant; sed non in capite, uti diximus. Possimus tamen vulgatam lectionem tueri. Nam certum est, eos velamenta gestare solitos, quae *Flamea* vocabantur. Dionysius: Οὗς (Flamines) ἀπὸ τῆς φορήσεως πλεον τε καὶ στεματόν, ἃ νῦν ἐν φοροῦσι, φάλακα καλοῦντες, οὕτω προσηγορεύονται. Mihi prior coniectura magis placet. *Scal.* Sed nihil agit vir doctissimus, nam certum est, laeneum illud filum, quo totus apex sive virga apicis velabatur, *apiculum* a veteribus dictum fuisse. *Dac.* *Velatum apicem gerunt*. Nunquam sine apice sub dio, aut in publico. Nunquam sine apice, sed tamen propter aestum, pone gerebant. *Goth.* Cf. infra ad v. *Flamen Dialis*.

Abacti. Magistratu depulsi, deturbati. *Gloss.* *Abacti, aposthentes, repulsi*. *Dac.* Ut *abacti* magistratus qui per vim depositi; ita in iure *abactus* venter. *Paul.* 4. sent. 9. §. *aborsus* (qui Graecis ἄγνατονόμενος 31. *Eclog.* 6.) qui per vim eiectus, dicitur. Ad eundem modum oves *abactae*, porci *abacti* l. 3. ff. 3. de *abigeis*. *abacti* *caballi* *Cassiod.* 8. *Varior.* 32. nam ut saepius vis in *abigeatu* admittitur l. 1. §. 3. ff. de *abigeis*. *Goth.*

Agere. Modo significat *iurgari*. Ut: *agit cum eo furti*. Etsi ibi *agit* non tam *iurgatur*, quam *furti actionem intendit*. Nam *iurgari* de rebus levioribus dicitur. *Dac.* *Quin etiam si accessit gestus*. Vide *actus*. *Idem*. *Id est minare*. Dixi supra in *Agaso*. *Goth.* *Agit cum eo furti*. Vide legem 25. et passim ff. de *furtis*. — *Indicare*, *iudicare*, *Idem*. Locus *Virgil.* est in *Eclog.* IX, 24.

Abgregare. Abgregare et segregare non tam ex pluribus gregibus, quam ex grege seorsum ducere. *Cum apud antiquos opes*. Quia veteres pecuariam exercebant, ita ut omnis earum copia in pecore consisteret, ut ex *Sacris Litteris* et *Homero* ipso notum. Inde sit, ut hodieque et *pecunias* et *peculia* dicamus. Vide *Pecunia*. Inde etiam *opes* pro *divitiis*, quod antiqui oves *opes* dicebant. Unde *opulentus*, *πολύμηλος*. *Varr.* lib. II. de *re R. cap.* 1. *De antiquis illustrissimus quisque pastor erat, ut ostendit Graeca et Latina Lingua et veteres poetae, qui alios vocant πολύμηνους, alios πολύμηλους, alios πολυβοῦτας, qui ipsas pecudes propter caritatem aureas habuisse pelles tradiderunt*. *Dac.* *Abgregare* *Glossis* ἀπαγείλασθαι, διαχωρίζειν. — *Egregius* idem infra *Egregiaci*. — Ut *Pecunia* idem in *Peculatus*. Vide etiam infra *Peculum Goth.* Pro ut *adhuc* coniecit unde *adhuc* *Bondam*. *Varr.* lect. II, 12, p. 283.

Acetare. Sic *subcitarare, inicere* et similia. *Scal.* Veteres pro *g* scribebant *c*, ut *puenando* et *leciones, Carthacincuses*; et *e* pro *i*, ut *exemet*, pro *eximit*; *navibus, acetare* et similia. *Dac.* *Acetare* pro *agitare* ac proinde *c* in *g* mutatur propter affinitatem et cognationem inter se; ut in *κρβενητης*, gubernator; *ζώβιος*, gobius. Vide *Priscian.* lib. I. Ea re fit, ut cum *agitandi* hic mentio fiat, pro *Acetare* legendum putem *Acitare*, non *Acetare.* *Goth.*

Autunnum. Non est dubium dictum a veteribus sine *c*, ut *Autor* pro *Auctor*. Ergo *Autunnum* pro *Autunnius*. *Scal.* *Autunnius* ab *aucta*, quod tunc imperantur *opes*. *Autunnius* auctunni tempestas. *Dac.*

Agedum. Particulae paragogicae *dum*, quae imperativis adiungi solet, respondet Graecorum *δή*, ut *ἄγε δή*, *ἰδοὺ δή*; estque adiuncta adverbis *nunc, cum, cunq̄ue*, quemadmodum apud Graecos *ἦ, ἦδη, πῆ, ἦ, τῆ*, coniunctae sunt ac sibi respondent.

Aulas. *Aula* mutato *au* in *o*, *ola*, addito *l olla*, ut *cauda, coda*. *Varro: Sed ut canis sine coda.* *Infra aulicoqua exta*, in MSS. *aulicoctia*. Forsan pro *aulicoctia*, nempe *a coquo coctum et cocitum*, ut a *faveo favitum et favitum*, unde favitores *Plauto* (*Amphitr.* prol. 79.). *Dac.* Alii *ollicocctia exta*. Vide *Extaris aula* *Plauto* (*Rud.* I, 2, 47.). Et *Glossis: Extar olla*, ubi *exta* coquantur. *Goth.*

Avidus. Incepte. Vide supra *avere*. *Dac.*

Aureliam. A sole *Auselli*, origo dura. Forte (*Fortasse*) ab aureo sole. Nam *aurum* dicebant *ausum* *Sabini*. Sic a *Cotuco Cornelius*, a *Cereo Cerelius*. *Ant. Aug.* *Aurelia* gens plebeia *Sabinis* oriunda, nobilis tamen et consularis et triumphalis, tribus distincta cognominibus, *Coltae, Orestae* et *Securi*. A sole dictam vult *Festus*, *Auselliam, Aureliam*, ut *Valesii, Valerii*. *Sol* etiam *Sabinum* verbum. *Varro* lib. IV. de L. L. (V, pag. 73. Sp.): *Sol, vel quod ita Sabini, vel quod solum ita lucet, ut ex eo dies sit*. Alii *Aueliam* ex aureo sole, nam *aurum Sabini* dicebant *ausum*. *Dac.* *Ex hoc Auselum*. Quidam putant veteres *Sal* pro *Sole* dixisse; aliique *Ausolii*; et *Ausolia* familia a *Sole* denominata fuisse. *Goth.*

Aemilium. Eam tamen *Plutarchus* in *Numa* a *Mamercio*, *Numae regis filio*, unde et *Aemilii* a gentis princeps *Mamerci* et *Mamercini* dicti sunt. Alii ab *Aemilio Ascanii filio*. *Interpres Virgih* ad *illud: Progeniem sed enim* (*Aen.* I, 23.): *Gentem, inquit, Aemilianam ab Aemilio Ascanii oriundam, ex qua Scipio Aemilianus fuit, qui Carthaginiem diruit*. *Dac.*

Aerumnulas. Ut ab *ἄεμνη* vel *ἡκαμένη lamina* et *lamna*; ita ab *ἀερωμένη aerumina, aerumna*. *Scal.* Hanc vocem hodie non invenies apud *Plautum*. De *mulis Marianis* vide suo loco. *Itaque aerumnas*. Ut *partus dolores* *Plaut.* *Amphitr.* I, 2, (25.):

Pater curavit uno ut foctu feret;

Uno ut labore absolvat aerumnas duas.

Dac. *Aerumnulas. furcillas.* vide *infra Furcillas. Retulit.* Repunit, *oneroso oneroso.* *ἄφρειν*, inde *aerummulae*. *Goth.*

Aemidum. Et *Glossarium: Aemidus, πειροσμένος*; manifesto *παρὰ τὸ αἶμα*. *Glossae Isidori: Aemidus, tumidus, inflatus*. *Scal.* A copia sanguinis, qui Graecis *αἶμα*. *Dac.* *Tumidum*. Alii *timidum*. Ego *uidum* pro *humidum*. Tametsi *Aemidum* quidam *παρὰ τὸ αἶμα*, ut *inflatum* significet. *Goth.*

Aequidiale. *Glossae: Aequidiale ἰσημερινόν. Aequinoctium, ἰσημερία*. Sic et *meridie* de media nocte dixerat veteres. *Varro* *Marcipore: Repente noctis circiter meridiem*. *Dac.* Alii: *quia nocti dies potius, quam nox dici* adnumeratur. Vide quae scribam ad *l.* more Romano. 8. II. de *festis*; et *Gellium* lib. III, 2. *Goth.*

Aeruscare. *Aeruscatores*, quos Graeci *ἀρυστας*, et *μητραγύτας* vocant, etiam *Aeruscatores* dicebantur. *Glossarium: Aesculator, γαλκολόγος*. *Scal.* *γαλκολογείν*, id est *νομίσματα συλλέγειν* *Plesychi*. Nummi enim minimi pretii *aera* dicebantur. Graecis *γαλκοί*. *Dac.*

Aequilivium. *Isidorus* quoque in *Glossis: Aequilivium, aequatio*. *Scal.* Male quidam *aequilivium*. *Aequilivium* est *aequatio*, cum id quod lavatur, ad dimidium decedit. *Dac.*

Aegeum mare. *Varro* lib. VI. de L. L. (VII, 308. Sp.): *Aegeum dictum ab insulis, quod in eo mari sic scopuli vocantur, a similitudine caprarum*. Nam caprae Graecis *αἴγες*. Alii ab *Aegeo* *Thesei* patre nomen inditum tradunt, ut *Plutarch* in *Theseo*, *Hygin.* fab. 43. *Verius*, qui a loco quodam *Euboeae*, qui Graece *αἴγαι*, *Eustath.* ad *Dionys.* periegeten, ibi *Neptunus* equos statuit. *Homerc.* *Iliad.* XIII, (21. 34.):

Αἴγας, ἔνθα δὲ οἱ κλυτὰ δῶματα βένθεσι κλυθῆς —

Ἐνθ' ἵππους ἔστησε Ποσειδάων.

Vide *Eust.* *ibid.* Et *Strabonem* lib. VIII. *Dac.*

Aestimata. *Itacc* multa est, ut *Gellius* notat lib. XI, 1. Et *Festus* verbo *Multam* et *Ovibus* et

Peculatus. Ant. Aug. Certa multa acris secundum aestimationem eius rei propter quam indicta est. *Dac. Decuss.* Decussis nummus aereus decem assium, minori seu priori denario Romano par pretio. Turonicorum denariolorum quadraginta duorum, trium Francicorum solidorum cum dimidio. Ergo centussis nummus aereus centum assium, Francicorum solidorum triginta quinque. *Idem.*

Allucinatio. Alucinari, allucinari, et hallucinari scriptum reperias. *Allucinari* quasi *adlucinari*, ad lucem offendere. Quod de iis dicitur, qui nimia luce oculorum acie perstricta minus vident; sic *oblucinate* ob vel ad lucem errasse. Vide suo loco. Verisimilius tamen est, quod docuit eruditissimus Scalger, *adlucinari* esse ab ἀλλύσσειν; *allucinatio* est ἀλλύχη, γάσησις, ut Hesychius exponit, id est, hiatus, quia frequenter oscitatione oboriuntur eis, qui simili tenentur languore et anxietate animi. *Dac.* Alii *Hallucinatio*. Est enim *hallucinari* Notio aberrare, et Gellio XVI, 12. *Hallucinari* ἐκ τοῦ ἀλλένειν, quod Glossae etiamnum confirmant. Non tamen necessario requiri aspirationem in hoc vocabulo, ut et in multis, Gellius scribit II, 3. *Goth.*

Adigas. Verbum *dare* videtur adiectum. *Ūrs.* Puto legendum: *Adigas, ad rem cogas.* Nam ut ineptum esset, putare verbum *Adigere* esse *cogere dare*; ita Latiniissimum scimus esse *Adigere* ad aliquid cogere, ut *Adigere aliquem arbitrum*; *adigere aliquem ad iusiurandum*, ἐπάγειν ὄρον. Et melius veteres Glossae: *Adegit* παροσώθησεν. Potes et legere: *Adigas adire cogas.* Quod verissimum putamus. *Scal.* Alii *valde cogas.* Constat enim τὸ *ad ἐπιτάσσειν* addere, ut in *Alfabre, Adprime*, v. 7. Gellii 7. Hinc illa in iure: *ad iusiurandum adigere.* l. 8. in fin. ff. de in ius vocando. *Iure iurando adigere.* l. 31. ff. qui et a quibus. l. adigere iuriurando 6. in pr. et §. 3. ff. de iure patronatus. *Goth.*

Acies. Nunquam ab ἀκόνει formabitur *acies*. Sed ab ἀκίη, vel ἀκίς, cuspis ferri, a quo etiam *acus, acuo, acumen. Dac.* Omnibus his et reliquis ex eadem stirpe vocabulis subiecti Sanscrita vxo *agra*, quae cuspidem notat, et *agras, agra, agram*, quod Graecorum adiectivo ἀρός respondet. *Auxilla.* Glossarium: *Auxillae, μικρότερα, ὡς βέλῳον.* Ab eo autem *ollae* dictum, ut ab *axilla, ala.* Sic *Airilites* pro *Alites.* Glossarium: *Anrilites, ὀρνίθες, οἰοναί.* Scribendum *Airilites*. Qui error non est librarii, sed ipsius auctoris, quod apparet ex ordine litterarum. *Scal. Aula, auxilla, ut palus, paxillus.* Sed frustra est doctissimus Scalger, cum hic traducit locum illum Glossarii: *auxillae, μικρότερα ὡς βέλῳον.* Neque enim ista conveniunt *μικρότερα* cum *ollis*. Sane corrupte legitur in Glossario *auxillae*, rescribendum *avicellae*; avicellas enim *μικρότερα*, i. e. parvas aves dixit Varro, non *auxillas*. Locus est lib. 7. de L. L. (Lib. VIII, pag. 450.) *Dac.* Negat tamen Varro l. c. recte dici *avicella*, pro *avicula*, quemadmodum nec *capitellum* dici consueverit, sed *capitulum*.

Amputata. Putare proprie est vacantia et inutilia auferre, excidere, ita ut id tantum relinquatur, quod sine vitio. Sic vites et arbores putatae dicuntur, cum id quod nocebat ablatum est. Virg. II. Georg. (407.):

— Et curvo Saturni dente relicta
Prosequitur vitem attondens fingitque putando.

Amputata igitur est circumputata. *Dac.* Unde deducuntur *pudor* et *pudivcus*. Male; nam a *pudeo, pudicus, pudor*, ut ab *amo, amicus, amor. Idem.* Purum pro *puto*. Vide in *Putus. Goth.*

Appia. Quae ab ube Brundisium usque lapidibus strata erat, ab Appio Claudio exstructa. *Appia* simpliciter dicta Horatio (Serm. I, 5, 6.):

Minus est gravis Appia tardis.

De aqua *Appia* ab eodem Claudio in urbem introducta meminit Cicero in Coelio. *Dac.* *Appia via.* De qua vide Livium IX. (29.) *Appio Claudio.* De quo vide l. 2. §. postea cum *Appius*, ff. de origine iuris *Goth.*

Ariminum. Urbs vetus intra viam Flaminiam et Aemilianam, Umbrorum colonia, portum habet *Ariminum* et fluvium cognominem. Strabo lib. V. (p. 217.) Plin. *Ariminum Colonia cum omnibus Arimino et Aprusa. Dac.*

Animula. Aminula Scal. *Dac.*, qui haec notavit: Male in ora scriptum fuit *Animula*. Sed legendum esse *Animula*, tanquam deminutivum ab *anima*, intelligitur ex Philargyr. ad Virg. Georg. II, 125. — Cf. quae notavi ad Plauti Milit. glor. III, 1, 53. Codices meliores omnes in hac scriptura consentiunt, etiam apud Plautum. *Animula* pro var. lect. affert *Goth.*

Arca. Hinc in iure *arca acrata* vel *camerata* in l. 19. §. 5. ff. locati lapidea. l. 7. §. 1. ff. de religiosis. *fumentaria, alearia*, l. 1. ff. de numericis. Inde *arcarii* in l. 1. Cod. de excusat. artif. et Titul. Cod. de susceptoribus; rarispositis et *arcaris. Goth.*

Alebria. Glossarium: *Alebrus*, εὐτροφος, θρεπτός, τροφεύς. Pro θρεπτός male hodie θρεμβός in Glossario. Isidori Glossae: *Alebra*, bona quibus alimur. *Alibre*, alimentum. Diomedes lib. I. Per genitivum sic, cum ab persona ablatum quid significatur, veluti ab oratore accipi; a re alebri Ciceronis intellectum est. *Scal.* Ab *alendo*, ut *aletudo*, infra. *Dac.*

Agasones. Glossarium: δούλος κτηνεσσία. Lege: δούλος ἐπὶ κτήνεσσι. *Scal.* *Minandi* verbo pro agendo vel pro ducendo utitur Paulus; nam Festi usum ignoramus. Sic paulo post *Agere*, ante se *pellere*, id est, *minare*. Et verbo *inigere* utitur in eadem significatione vetus interpres sacrorum librorum; et una littera mutata Itali omnes *menare* dicunt. *Ant. Aug.* *Agasones* equorum vel asinorum ductores Tarentinorum lingua. Nam Tarentinorum proprium est, simplicia verba per parasogon producere, ut ab *άγω*, ducō, *άγάω*, *άγάωω*, *άγάωωω*, agaso. Sic ab *κνάω*, scalpo, *κνάωω*, *κνάωωω*, unde *cnaso*, acus qua mulieres caput scalpunt. *Dac.* *Minantes.* Vox *minare* posterioribus sacculis usurpata est pro *ducere*, unde Itali *menare*, Vascones *mena*. Antea pro *minari*. Quare haec Pauli sunt, non Festi. *Idem.* *Agazones*. L. ult. ff. si quadrupes. Glossis *Equilio* et *Λιποζόμος*. *Minantes.* Est frequentivum (*minare*) Hieronymo et legibus Langobardorum, Burgundionum, Alemanorum, sed et legi Salicae. Ad eam normam Apuleius *prominare* dixit. Et Ammian. ad Paulum I. sentent. 17. *actum* interpretatur, qua pecora *minare* consuevit. Et in Ausonii versu de Myronis bucula (Epigr. LXVII. 2.): *Ageret iuvenca cum pastor domum suas, suam relinquens ne minabat ut suam.* *Goth.*

Arcubii. Ostendere conatur Doedelin. Synon. II, pag. 162. non ex *arce* et *cupare* compositum esse vocabulum, sed ex antiqua praep. *ar* pro *ad* et *cupare*, ut *accubii* (*accubiae*, ut vetus habet lectio) potius sint intelligendi. Iam Vossius Etym. s. v. lectionem *arcubii* commemorat. Nos ex praestantissimo Cod. Gu. II. restitimus.

Armillas. Ab armis. Armi autem humerorum cum brachiis commissura, Graecis ὄρμος compages. Armillas autem ex auro militarium virorum ornamenta fuisse, et in sinistris gestari solita, vel ex Sabinis illis notum est, qui Tarpeiam virginem clypeis obruerunt, cum illa eis portas prodidisset. *Vide Flor.* I. 1. *Dac.* Alia significatione sumuntur *Armillae* in l. 25. §. 10. ff. de auro. Dicitur etiam *Glossis armellum*; inde glossis *Armillarius*, *Φελοποιός*, et *Armillum* σκεῦος φέλιον ἀνδρός. Brachionarium. Iisdem *φέλλιον*, viriola et armilla. Unde illa duo *armillae* et *viriolae* iunguntur in l. 25. ff. de auro. *Arma.* *Vide Arma.* *Goth.*

Abalienatus. Proprie qui alienus factus est, ἀπαλλοτριούμενος; improprie vero remotus, id est, quem quis a se removet, unde non male in Glossis: *Απαλλοτριώω*, removo. *Dac.* Glossis *Abalienat*, ἀπαλλοτριώω. *Abalienata*, ἀπαλλοτριωθέντα. Sic in l. 8. ff. de alienat. iudicii mutandi, iudicii mutandi causa abalienare. Et in l. 38. in fin. ff. de leg. 3. praedia abalienare dicitur. Adde infra *Alienatus*. (Scilicet alteram huius scholii partem, quae incipit a v. *alienatus*, infra collocarent secundum litterarum ordinem editores.) Adde legem *Alienatum*. 67. ff. de verborum significat., Ciceronem in *Topic.* *Goth.*

Asserere. Lege: quae in terram demittuntur. (vulgo enim *dimituntur*). Id explicavimus ad Varonem de R. R. Nam quod Varro dixerat *deseritur*, glossaema appositum est: *Demittitur in terram.* (*Vide Annotatt.* in Varro. de R. R. pag. 206.) *Scal.* *Vide Sertorem.* *Ant. Aug.* Verbum *manu* videtur adiectum, et paulo post pro *dimituntur* legendum fortasse *demittuntur.* *Ful. Urs.* Proprie appropinquare, adiungere, maritare. Ut *asserere vitem ulmo*, est vitem maritare. Varro lib. I. De R. R. *Neque propter eos ut adserant vites.* (cap. XXVI.) hoc est, neque propter eos ordines ita asserunt arbores, ut asseruntur vites ulmis maritandis; quae propterea dicuntur *assitae vites*. Hinc *asserere manum* vel *manu* dicuntur iudices, qui manum admovent, manu prehendant, ut in libertatem vindicent. *Dac.* *Adserere est manum admovere.* Sic MS. *Asserere manum est admovere.* Vulgat. Inde enim *Assertor* qui manum alicui asserit eius educendi gratia et servitute in libertatem. *Vide infra Sertorem.* Et Glossis *Adsertor*, κερπιστής, εὐεργέτης. *Adsertio*, κερπιστία. Alii ita legunt: *Adserere est admovere.* *Goth.*

Arvum. Ab *aro*. Varr. lib. I. de R. R. cap. 29. *Seges quod aratum satum est; arvum quod aratum, pondum satum.* *Dac.* Glossis *Arva*, ἄρονρα, γῆ, χώρα, πεδία. *Arvum*, γεωργία, γῆ σομείμη; unde *Arvipendium*, σκίνονος γεωμετρού. *Goth.*

Apica. Ovis quae ventrem lana nudum habet. Varro lib. II. de R. R. (cap. 2. p. 65.): *Ovem collum et ventrem pilosum habere oportet. Quae id non habent maiores nostri apicas appellabant ac reiccibant.* *Apica* a Graeco ἀπίκος, ab ἀ privativo et πίκος vellus, lana. *Dac.*

Ae syllabam. Notum est in veteribus monumentis AIMSILIOS scriptum esse. Item in libris. *Scal.* Huius rei ratio ex lingua Sanscrita explicanda est. Nam in lingua Sanscrita diphtongi *ae* (é) et *ai* ita sunt inter se cognatae, ut ex euphoniae legibus *ae* per *gnam* saepe transeat in *ai*; datus autem communem ha-

beat terminationem *ae* et *ai*; quod ipsum transit in linguam Latinam, ita ut haec terminatio in prima declinatione ad genitivum et locativum transierit, communisque facta sit genitivi, locativi et dativi. Prisca autem et nativa genitivi Latini terminatio in prima declinatione *ds* fuit, quae in formulis *pater familias* aliisque similibus remansit, quae eadem genitivi Sanscriti est formatio.

Aucta. In MSS. erat *aucata*, unde doctissimus Vossius legit *auctata*, ab *auctare*, id est saepe augere. Forsan *aucata*, i. e. *aucta*, ut a *caveo cautum* et *cavatum*, unde *caviliones* Festo; sic ab *augeo auctum* et *aucitum*. *Dac.* Lectionis varietas: *avata*, *aucata* orta est ex male intellecta veteri scriptura; ut veram esse vulgatam *aucata*, dubitari nequeat. Rem recte exposuit Dacerius, nisi quod *aucta* veram esse formam, non *aucata*, statuendum est. Quomodo enim *Acetare* dixerunt pro eo, quod serioribus est *agitare*, sic *aucetum* pro *aucitum*, vel *augitum*.

Abercet. *Abarcet*. Gloss. *Abarceo*, ἀβάρειον, repello. *Dac.* Vide *Acerere*. *Goth.*

Advosem. Glossarium: *Advores* ἐναυτοί, ἐπιβουλεύον. *Scal.* *Advorsus* extrito *r* *advosus*, a quo *advosis*. Sed dicebant etiam *hic advorsis* et *hoc advorse*, *hic advosis* et *hoc advose*. Perperam igitur quidam legendum putarunt *advosem*. *Dac.* Fortasse legendum *advorsem* vel *adversem*. *Goth.*

Are agglomerati. Lege *ares* vel *arei*. Vide *Ambaxioqui*. Infra id est *cohortibus*. More Graccorum pro cum cohortibus, *αἰτάς στείραις*, et *σπείραις* tantum. *Dac.* *Ares* vel *arei*. *Goth.* Cf. quae diximus ad vv. *Axites*, *Axitiosi*, *axamenta*. Adde haec. *Angu* in lingua Sanscrita *radium*, *Anga* partem portionem significare; ex quibus intelligitur *Are* nihil esse aliud, nisi ablativum vocis *axis*, quae proprie *sectionem*, *sectum* vel *lineam* significet. Igitur *axe agglomerati* haud dubium est, quin denotet id quod Francogalli dicunt *en colonne*.

Aeramina. *Acrumaeruma*. Veteres editiones *Aerumaeruma*. Lego *acrumina*; quae dicta sunt, ut Graece γαλκώματα, εὐγορώματα, χρυσώματα. Eo enim nomine intelligunt Graeci aenea, argentea, aurea utensilia. Melius tamen legeretur *Aeramina*. *Scal.* Vetus liber: *Acrum aerum autensilia*. Vendendum est, ne una dictione legendum sit *Macraerumina*, vel *Macrae rumenta*, ut sint in vasis aeneis maiora. Glossis *Aeramenta γαλκώμα*. *Aerementa γαλκώματα*. *Goth.* Equidem legendum censeam: *Aeramentum*, a, *utensilia am*. Hoc est *Aerumentum*, *aeramenta* cet.

Avolant. *Avolant*, *evolant*. *Avolare*, praecipiti cursu auferri. Virgil. IX. (Aen. XI, 712):

At juvenis vicisse dolo ratus avolat ipse;

Haud mora, conversisque fugax auferitur habenis.

Idem alibi *evolat* lib. VII. (387):

Evolat; et natam frondosis montibus abdit.

Et lib. IX. (477):

Evolat infelix.

Dac. Nimirum *Avolant advolant* in Paulli oratione scribendum. Dictum videtur *Avolant* ex assimilatione literarum, ut sit *avolant* pro *advolant*, quemadmodum Pacuvius in Chryse: *Adutamini et defendite*, pro *adutamini*. Cf. Nonius pag. 74. Nisi forte legendum videatur: *Arvolant advolant*, quo Codd. ducere videtur.

Astassint. *Adstassent*. Locus mendosus. Legendum videtur: *Adstassint, steterint*. *Scal.* Sed retinendum *adstassent*, nec ideo minus significabit *steterint*, e pro i. Legitur *adstassent steterint*. Sic supra *Addues dederis*. *Dac.*

Ambaxi. *Ambaxioqui* circumeuntes *catervatim*. Mendosus locus. Scribendum *Ambaxi, qui circum eunt et catervatim*. *Ambaxes* sive *Ambaxi* compositum ex *am* et *axes*, hoc est *glomerati*. Vide *Axes*, *adglomerati*, universi. Potest et legi *Arei*, ab *Arus*, *Ari*. *Scal.* Vide supra *Ambactus*. *Dac.*

Apor. Glossarium *Apo παρά*, ut in alterutro mendum sit. *Scal.* Pro *apur*, ut antiqui scribebant pro *apud*. Ut *arventum* pro *adventum*. Male quidam *apot*. *Dac.* Cf. Victorinus de Orthographia. *Goth.*

Amasio. Scribo: *Annos, annua*. Glossarium: *Annos, annua, πολυετής*. Est autem *annua* hic *anus*, non *ἐπιτήσιος*. Propterea interpretatus est *πολυετής*. Et *Annua, γράψ, πολυετής*. Declinat autem *Annos, annotis*, unde *annotinus, ἐπέτειος*. *Scal.* In Glossario Bonaventura Vulcanicus legit *anna* vel *anus* pro *annua*. Glossarium: *Annotinus, ἐτήσιος, ἐνιαυσίος*. *Dac.* Cf. Glossas *Anet γηρό*. *Anties γερονόια*. Adde infra *Anatem, morbum annuum*. *Goth.*

Antiquum. *Anticum* (ita enim priores). Vide *Posticum, Anton. Aug.* Subintelligitur *ostium*. *Dac.* Non Scaliger, sed iam Ant. Augustinus scripserat *Anticum veteres pro ianua posuerunt*. Ex quibus corrigenda est nota Paulli orationi subiecta. Rectissime vero Cod. Lipsiensis, ut edidimus,

Aestimias. Lex XII. tabularum: *tribus nundinis continuis in comitium prociato, aerisque aestimiam praedicato.* Pro *aestimia* postea dixere *aestinium*, *Dac.*

Abisse. Restitutum vii docti: *Abisse pro obuisse.* Ut infra: *Abitionem antiqui dicebant mortem.* Putabam olim scriptum fuisse: *Obuisse pro aduisse.* Nam infra ait: *obitu dicebant pro aditu.* Neque obstat series litterarum, quum multa alia sint, quae suum ordinem non servant. *Dac.* *Obuisse* legi nequit quia ab o incipientia littera non potuerunt interponi incipientibus ab a littera. Qua de causa sic statuo. Etiam in hac glossa vestigium inest antiquae illius cum lingua Sanscrita cognationis. Nam Sanscrita praepositio *abhī* significat *ad*, unde compositum *abhīcni adeo oritur*; similiter *abhigami adeo.*

Abambulantes. Ambulare est ire, iter facere. Cic. ad Att. IX, 3. *Si recte ambulavit is, qui hanc epistolam tulit, in ipsum tuum diem incidit.* Et Fam. VIII, 22. *Ita ambulat Caesar, ut timeam ne citius quam opus sit ad Brundisium accesserit.* *Dac.* *Abambulo.* Glossis *Ambambulo, xax' lōiav περιπατώ.* *Goth.*

Aquilius. Aquilia familia duplex, patricia et plebeia, utraque consularis. Ideo *Aquillius* nomen malim, nam praenomen *Aquillius* nusquam exstat, quod sciam. *Aquillium* autem scribendum esse, non *Aquiliū*, docent Fasti Capitolini et nummi. *Ant. Aug.*

Antiquare. Verbum solemne, quo Populus Rom. utebatur cum significabat, se legem non accipere. *Antiquo* est deleo, aboleo, in antiquum morem reduco, id est ut ius antiquum valeat, nec novum statuatur. Gloss. *antiquare, ἀρχαῖωσαι; et antiquo, ἀρχαῖω.* *Dac.* *In morem pristinum reducere.* Sed et obsoleheri et memoria tolli. Vide Nonium in *Antiquari.* (pag. 76. Merc.) *Goth.*

Attingem. *Attinge.* Legendum: quomodo habet L. MS. *Fulv. Urs.* Locus mendosus. Scribe: *Attingem, attingam.* Nam *atingeo, claudeo, et attingebo, claudebo, vivebo* dicebant. Vide Nonium (pag. 502. seqq.) *Scal.* Correxit Scaliger *atingem, attingam*, atque ita in libro Ursini. Idem error in voce *Recipie.* Quintilian. lib. I, 7. *Quid? Non Cato Censorinus dicam et faciam, dicem et faciem scripsit? Eundemque in ceteris, quae similiter cadunt, modum tenuit? Quod et ex veteribus eius libris manifestum est, et a Messala in libro de littera s positum.* *Dac.* Sed potest et ita legi: *Attingem pro attingam.* Nam apud Nonium *Attingit* pro *attingit.* *Goth.*

Apellitavisse. Conferas observare et plura eiu-modi alia.

Alteras. Subintelligebant *vices.* *Dac.* Nihil subintelligendum. *Alias* et *alteras* genitivi sunt antiqui, cum significatione primum locali, deinde temporali. Cf. Herzog. ad Caes. de B. G. V, 57.

Aureas. Vide *Oreas.* *Ant. Aug.* Ab *aure, aurea*, ut ab *ore, oreā.* Verum *aureas* et *oreas* item ut *cauda, coda; cautes, cotes; aula, olla.* Sic ab *ore, oreā, aurea.* Ut Graecis στροῖς ab στροῖα. *Dac.* Vide *Aurear* et *Oreas.* *Goth.*

Audacias. Cf. Cicero in Verrem II, 3, 89. et alibi. Sunt plura audacter gesta vel facta. Abstractum concretū notionem induit, ut Legici tradunt.

Arvocitat. *Advocitat, saepe vocat.* Hic iungenda est significatio verbi *Advocat*, quae in l. 18. ff. ratam rem. Ubi *tō advocare* est advocatis vel testibus sumptus ministrare, vel negotiis avocari. *Goth.* Cf. supra quae notata sunt in v. *Arferia.*

Annaria lex. Quae et *Villia*, quia eam tulit L. Villius Trib. pl. L. Manlius, Q. Fulvio. Coss. quot annos nati quemque magistratum peterent caperentque. Ovid. in Fast. (V, 65.):

— — — — —
— — — — — *finitaque certis*
Legibus est aetas, unde petatur honos.

Dac. Vide Liv. 40, (44.) *Goth.*

Aliorsum. Ab *alius* et *versum* fit *alioversum*, per syncopen *aliosum*, ut ab *introversum, introsum; illoversum, illorsum.* *Dac.*

Abietaria. Liber MS. habet: *negotiatio dicebatur.* Et pro *materiam* vide num verius sit *materia-riam.* *Fulv. Urs.* Mallem *abietaria negotiatio*, quam *materiationem* nunc dicimus. Subiicit enim: *videlicet ab abietibus coemendis*, ut non sint ξύλα, sed ξυλουργία. Quam Vitruvius et alii recte *materiationem* vocant. Vulgarem tamen lectionem retinere possumus. *Scal.* Frustra est Scaliger. Nam *materia* est ξυλεία, lignatio, lignorum συλλογή. *Abietaria negotiatio* Gallice trafic de bois. A *materia* est *materiarium*, qui fournit le bois. Plaut. Mil. Glor. III, 3, (45.):

Assunt fabri architectique eam quidem ad rem haud imperiti,

Si non nos materiarium remoratur, quod opus est qui det.

Dac. Quam *materiarium*, alii *materiationem.* Ego ita lego: *quam materiarium.* Illoc enim verbo utitur Vi-

trivius IV, 2. Ea Graecis *ξυλοργία* (Galli minutiarum vocant) unde *ξυλοργοί* Cedreno. Propius est huic loco, quod iidem appellantur *matricarii* Novell. 13. c. 5. quasi materiarum, ac vix scio an corrupte inibi legatur *matricarii*, pro *materiarum*. Caeterum materia id dicitur, unde fieri potest acediferum (quam Graeci *λογασίμην ἕλην*. 2. Eclog. 2. cap. 171.) ac proinde ligno, quod comparandi causa paratur, opponitur. l. 12. ff. de usufructu. l. 18. ff. 2. ff. de pignoratitia. l. 14. ff. de periculo. l. 47. ff. de act. empti. l. 55. l. 56. l. 57. ff. de legat. 3. l. 1. 62. 167. ff. de verborum significat. Est autem materia Glossis *ἕλη ξύλων καὶ ἐτέρων*. Atque ita potest accipi 19. Eclog. 6. c. 7. *Goth.*

Aletudo. Supra *Alebría*. *Dac.*

Aeribus. Aera, aerium, aeribus. Liv. lib. V. *Tribuni sollicitant animos, illud esse dicitantes, quod aera militibus sint constituta.* *Dac.* *Ab aeres, quod et aeramentum dicit Cato.* Glossis *aeramentum, χάλκωμα. Aerementa χαλκώματα. Aeramentum, aeramen*, species ex aere. l. 12. Cod. Th. de operibus publ. *Goth.*

Adduis. *Adduis.* Veteres dicebant *creduo* et *adduo*. Neque omiserunt veteres illae Glossae: *Adduo, προσπίθω.* Et lex XII. Tabb: *SEI. PATER. FILIOM. TER. TENOM. DUIT. FILIOS. A. PATRE. LEIBER. ESTO.* Nam vulgus male edit *venudavit*; imo barbare et inepte, *Scal. Adduis pro adduis, i. e. addas et addideris.* Veteres autem dicebant *duere*, unde *duim* pro *dem* sive *dederim*. Terent. Phorm. III, 2, (34):
— — — *di omnes id quod es dignus duint.*

i. e. *dent.* At pro *dederint* apud Plaut. prol. Amphitr. (72):

Sive adeo Aediles perfidiose quoi duint.

Sic Terent. *perduint*, pro *perdant*. *Subvortit*, pro *subvertat*. Horat. *edit* pro *edat*. Catull. *annuit* pro *annuat*. *Dac.* Nollemus mutatum *addues* in *adduis*. Fieri enim potuit, ut *adduum* pro *adduim* dicerent antiqui. Potest etiam *adduum* esse futurum, *adduim* coniunctivus.

Aristophorum vas. *Ἀριστον* enim Graecis prandium. *Dac.*

Alicit. Videtur legendum: *frustrari seu inducere*, pro *co* quod est in vulgatis editionibus: *frustrantem inducere.* *Ful. Urs. Alicit.* A *Lacio*, quod est decipiendo in fraudem induco. Vide *Lacit*. Ista: *perducit aliquid in rem mihi suspecta sunt.* Rescribendum forsitan: *perducit aliquid in rete.* Sic et *illucere* proprie est *illaqueare*, et *pellucere* in fraudem inducere. *Dac.* Vide infra in *Lacit* et *Lenones*. *Inlicere.* Vide infra *inlex.* *Goth.*

Abnutare. Abnutivum in pandectis; quod in constitutionibus Graecis non raro dicitur *ἀνανεῖσαι*. Sic Martianus orationem abnutivam et adnutivam, *τὴν ἀποφατικὴν καὶ καταφατικὴν*. Et Glossarium: *Abnutivum ἀπωμοτικόν. Adnutivum, κατομοτικόν.* Abnutivum et Adnutivum quod vocat Martianus Capella est Negatorium et Confessorium. *Scal.* Frequentativum a *nuo*, quod a *νείω*. *Abnuto* est *abnuo*, *nego*. *Dac.* *Abnutare saepe abnuere.* Est enim frequentativum *Abnuto*. Sumitur etiam plerumque pro *negare*. Hinc simplex abnutivum in l. 83. ff. de verb. obligat. Caper in libro de orthographia: *confessiva vox fit ex duplici voce abnutiva, ut non nolo.* Id Glossis *ἀπωμοτικόν* et *abnutitio* infra in verbo *In*. Et *abnuti* infra in *Pro*. Cui ibidem opponitur *adno*. Unde *adnutivum* Glossis *κατομοτικόν.* *Goth.*

Aliae rei. Ali rei. Plautus in Milite (III, 1, 205.): *Qui nisi adulterio, studiosus nulli aliae rei est, improbus.* Fortasse ex hoc loco Festi scribendum est *ali rei.* *Ant. Aug.* Nullibi opinor apud Plautum hodie legitur *ali rei*. Nisi ita scribendum sit in Milite III, 1. *Dac.*

Affabrum. Cum aliquid pulcre factum significatur, *affabrum* dicitur, unde *affabre*, pulcre, quod etiam *fabre* dicitur Plautus alicubi. Contra *infabre*, foede. Pacuv. in Nipt. *Barbaricam pestem navibus nostris obtulit, Nova figura factam, commissam infabre.* *Dac.* *Affabrum.* A quo *affabre* Gellio 7. c. 7. *Affabre* Glossis *χαλῶς.* *Goth.*

Alimodi. Ab alius genit. antiquus *alii*, pro quo *ali*, unde *alimodi*. Sic *ali rei*, pro *aliae rei.* *Dac.* Cf. Ciceronianum illud *Caicimodi*.

Aeneolum. Ab aere, *aerineum*, per syncopen aeneum, a quo deminutive *aeneolum.* *Dac.* *Aeneolum.* Aeneolo. Alii *Aenulum.* Isidorus *Enulum.* *Fit alii sit.* *Goth.*

Aenulum. Pro aeneus dicebatur *aenus*, unde *aeneum*, inserta aspiratione *ahenum*, diminutive aenulum. Gloss. *Aena λήπις.* Isidorus per *Enulum*, caldarium. *Dac.*

Ad exitam aetatem. *Exitus* passive h. l. dicitur, ut *obitus* in formula *morte obita* similibusque. Nam quoniam dicitur *aetatem exire*, consequens est, ut dicatur facile *aetate exita*, *ad exitam aetatem*, alia-

Amosio. *Amatio.* Lege *Amasco*. Isidorus in Glossis: *Amasco, amare cupio.* *Scal.* *Amo amasco*, ut *hio, hisco; misereo, miseresco* cet. Quam formationem Latini a Graecis sumserunt, qui *τίπτω, τυπίσκω*,

et alia apud eos frequentia. Verum et *amatio* retineri potest, qua voce non semel usus est Plautus, ut: *Ca-*
sin. 2, 5. (20.):

Verum edepol tua mihi odiosa est amatio.

Meursius totum ita mavult resingere: *Amato*, ab *amo* denominatum. Nempe ut ab *hio* *hiato*, sic ab *amo* *amato*. *Dac.* *Amutio*, alii *Amasio*, amare cupio, vel amare incipio. Ego nihil mutandum censeo. Vide Nonium in *Amatio*. Alii *Amato* ab *amo*. Bongars. *Goth.* Nos legendum volumus *Amasio*, quod librarius et corrector *amosio* male expresserunt; quare sic corrige.

Anginam vinariam. Quisquis dixit *anginam vinariam* pati eum qui vino suffocaretur, secutus est eum, qui Demosthenem dixit ἀργυράγγην ἔχειν. In Glossario: *Anguina*, ἄγκυρα, συνάγγη, κύναιγος. Quod interpretatur *Anguinam ἄγκυραν*, confirmatur testimonio Cinnæ: *Atque anguina regit stabilem fortissima cursum. Scal. Anginam vinariam*. Sic lepide Demades dixit Demosthenem habere *anginam argenteam ἀργυράγγην*, quod argento corruptus nihil dixerit contra Milesios, sed se angina premi simularit. *Dac.* Adde Nonium in *Angina. Goth.* De *Angina* apud Cinnam vide quae disputavit *Weichertus*, V. Cl. ad *Poetarum Latinæ. Re-*
liqq. pag. 193.

Adulterina. Vide legem 30. ff. ad leg. Cornel. de falsis. Paul. 5. sentent. 25. §. 1. et §. 7. Inst. de pub. iudiciis. Eadem ratione in iure *adulterina moneta*, *monetae adulteratores*, *adulterinum testamentum*, *ad-*
ulterinae staterae. Goth.

Arabice olet. Glossa ex antiquo poeta, cuius simile aliquid apud Plaut. Mil. II, 5, 2. *Eique ut Arabico fumificem odore amoene.*

Ausculari. Ab *osculator*. At contra *caula*, *codæ*; *aula*, *olla*. cet. *Dac.* Sic e contra *Osculana pu-*
gna pro *Ausculana. Goth.*

Adaxinti. Plaut. *Aulular. Scal.* *Aulul.* I, 1. (11. seq.):

Utinam me Divi adaxint ad suspendium

Potius, quam quidem hoc pacto apud te serviam.

Dac. Vide Nonium in *Adaxint. Goth.*

Argus. Cf. Macrob. Saturn. I, 19. Ovid. Metam. I, 624. seqq. Ovid. Am. III, 4, 19. ibique interpp.

Amasso. Plaut. *Casin.* V, 4. (22.):

Si unquam post hoc aut amasso Casinam aut ocepso modo,

Nedum eam amasso.

Dac. *Amasso* descendit ex *amavero*, quod primum secundum morem priscum proferebatur *amaveso*, unde factum *amasso*, et duplicato s *amasso*. At hoc deinde pro themate verbi habitum, et inde infinitivus *amas-*
sere proculus.

Amiculum. Glossarium *Amiculum ἀναβόλαιον. Scal.* Ab *amicio*, quod ab *am* circum, et *icio* iacio. Quare optime Festus a circumiectu. *Dac.*

Auditavi. Audivitavi. Scribe, ut in veteribus editionibus, *auditavi. Scal.* Legendum *auditavi* ut in ora. *Dac.*

Allivescit. Non alibi invenitur hoc verbum, nisi latet alicubi oblitteratum.

Atticissat. Plaut. in Menaechm. *Ant. Aug.* Locus Plauti est in Prol. Menaechm. Sed ibi non *Sicilissat*, ut hic, sed *sicilissat*. (v. 12.):

Atque adeo hoc argumentum graecissat, tamen

Non atticissat, verum sicilissat.

Dac. *Sicilicissat* exhibent meliores apud Plautum Codices, quod verum videtur.

Atritas Atratas. Lege: *Atritas, ater color. Scal.* Ab *atrare atratus*, qui est nigri coloris; *atra-*
tas, quae sunt nigri coloris. Nihil itaque mutandum. *Dac.* *Atritas* pro varia lectione habet etiam *Goth.*

Aegyptinos. Hic Aethiopus accipiendum pro nigris hominibus, non tantum pro natione. Nam Aegyptium vocabant nigrum seu fuscum. Glossarium: *Aegyptium, φαίον*. In quo secuti sunt Graecos, qui *Αἰγύπτιον*, μέλαν vocabant, ut et *αἰγυπτιῶσαι, μέλανα*. Unde Plautus colorem fuscum vocat *volutrinum*. Nam *αἰγυπτιος* vultur. Graeci cum scirent ab ipsis Aegyptiis Nilum γησω vocari, hoc est μέλαν, *ἰσοδυνάμω* verbo suo *αἰγυπτιον* reddiderunt. Nam *αἰγυπτιος*, ut iam monuimus, μέλας. Sic cum scirent Edom *ἔρυθρον* Graece reddi, τὴν θάλασσαν Ἐρυθραίαν appellaverunt sinum Arabicum. Quod autem Nilum *αἰγυπτιον* vocarint, satis patet testimonio Homeri, qui *Αἰγυπτιον* fluvium illum vocat. Car autem Nilum vocarunt, non magis mihi li-

quet, quam cur Istrum Danubium, Eridanum Padum, Ararim Sagonam. *Scal.* Aethiopus eos intellige, qui in Aegypti parte olim habitaverunt, unde et Aegyptus tota Aethiopia quondam dicta est. *Dac.*

Advelitatio. Plantus (Asin. II, 2, 41.): *Velitationem verbis compendi fieri volo.* *Scal.* Velitatio et Advelitatio levior et umbratilis quaedam dimicatio, a velitibus, qui erant levis armaturae milites, in acie prima collocati, ut levem pugnam cicerent, antequam coiret exercitus. Inde ad litigia et iurgia transferuntur. Plautus in Rudente (II, 6, 41.):

Equidem me ad velitationem exerceo,

Nam omnia corusca prae tremore fabulor.

Dac. Velites dicuntur. Certe haec non sunt Festi, sed barbari racematoris, qui non meminit, alibi Festum velites velatos dixisse. Vide *velati.* *Dac. Iactatio quaedam verborum.* Iactatio quaedam probrorum. Ita legitur infra in dictione *Velitatio.* Adde Nonium in *Velitatio.* *Goth.*

Auctor. Iuno apud Virgilium: *Auctor ego audendi.* Neque solum auctor, sed et alia pleraque omnia verbalia. Ovidius (Heroid. XVI, 114.):

Sponsor coniugii stat Dea picta sui.

Sed quid longinqua requirimus? Ecce obvia semper vox *uxor* est feminini generis. *Unxor* dicendum erat, pro *unctor.* Eiusmodi enim erant verbalia apud veteres, *uxor* pro *unctor*, *pacio* pro *factio.* Ita dicta est, quia adipe lupino postes novi mariti ungeret. Sed et Aeschylus *τύγην σωτήρα* dixit in Agamemnone (v. 650.):

Τύγη δὲ σωτήρ ναυστολοῦσ' ἐπέξετο.

Quod sane silentio praetereundum non erat. *Scal.* Ovid. IV. Fast. (lib. V, 192.): *Optima tu proprii nominis auctor eris.* *Dac.* Pessime errant, qui vocabulum hoc derivant ab *augeo*; quid enim faciunt vocabulo *autumo*, quod nativa significatione simpliciter est *dico*? Nam *autumare*, prociusum ut *aestumare*, cum nomine *autor* proxime cognatum esse, vix poterit negari. Utrumque autem descendit a Sanscrita voce *ukti* quae *sermonem* significat; id mutato suffixo *uktri*, quod per Vriddhium inditaque flexione Latina fit *auctor.* Qui Sanscriti intelligunt, me vera dicere sciunt. Sed tamen ut res manifestior appareat, haec addam. Ut a Sanscrito *pitrī* Latine fit *piter* et *pater*, a *matrī*, mater, a *svasrī*, soror, a *dātrī*, dator; sic ab *uktri* auctor. Quod ab mutata vocalem attinet, notum est, ubi ex quavis lege aut consuetudine pronuntiandi vocalis Sanscrita *u* producenda sit, transire eam non in *u* longam, sed per Gunam in *ō* et per Vriddhium in *au.* Ex quibus simul intelligitur, nativam vocabuli formam esse *auctor*, insita *c*, et *auctumare*, non *autor*, neque *autumare*, ut nunc plerumque scribi solet.

Adnctat. Versus Naevii integrioris posuimus in Coniectaneis. Sunt autem hi:

— — — *Quasi in choro pila*

Ludens datatim dat se et communem facit;

Alium tenet, alii nutat, alibi manus

Est occupata; alii percellit pedem.

Alii annulum dat spectandum a labris'

Alium invocat; cum alio cantat, attamen

Aliis dat digito litteras.

Scal. Ab inusitato *niveo*, unde *conniveo*, nictare, coningatione mutata, ut a *dicere* *dictare.* In eo autem differunt *nutare annuere* et *nictare*, quod *nutare* capiti, *annuere* vel *nuere* naribus vel labris, *nictare* oculis dicimus. Sed discrimen illud a veteribus neglectum aliquando. Naevius in *Tarentilla.* Verba Naevii aliter Isidorus, qui locum integrum sic adduxit:

— — — *Quasi in choro pila*

Ludens datatim dat se et communem facit.

Alium tenet, alii adnctat, alibi manus

Est occupata, ast alii percellit pedem.

Alii dat anulum spectandum, a labris

Alium invocat, cumque alio cantat, attamen

Aliis dat digito litteras.

Dac. Adnctat. Adnutat. Ita veteres libri. Differentiam facit inter illa duo Nonius. *Adnctare oculorum; adnutare aurium, vel laborium* esse vult. Adde infra *Nictat.* *Goth.* Versus Naevii nihil habent commune cum versibus illis ab Isidoro excitatis, praeterquam quod Isidori scriptor in re simili similibus etiam verbis est usus. Est autem trochaicus tetrameter catalecticus, ita legendus, uti edidimus.

Atriplexum. Graece ἀτράραξις. Itali nomen retinent; vocant enim *atriplíce*. Galli *bonne-dame*. *Dac.* *Adoptaticius*. Isidori Glossae: *Adoptarius*, puer ex adoptato natus. Ultra lectio melior, nescio. *Scal.* Apud Plautum tamen *adoptatitius*, manifesto ipse adoptatus. *Poenul.* V, 2. (85.):

A. G. Siquidem *Antidamarchi* quaeris *adoptatitium*;
Ego ipsus, quem tu quaeris. H. A. Hem quid ego audio?
A. G. *Antidamarchi* gnatum me esse.

Et paullo post (v. 100.):

Demarcho item ipse fuit *adoptatitius*.

Dac. *Adoptivus* vel *Adoptitius* MS. *Adoptarius* Isidoro in Glossis. *Goth.*

Alconem. In versu Naevii veteres editt. habebant *lustru*, non *lurco*. Et ita inveni in membrana veteris Glossarii. Apud Catullum versus in manuscripto codice in Mamurram ita legitur (115, 7. seq.):

Omnia magna haec sunt, tamen hic et maximus ullor
Non homo, sed vere M. magna minax.

Legendum sane: *tamen hic est maximu' lustru*. Transpositae tantum erant litterae. Minacem autem vocat iactandum et qui multa magnifice de se praedicat. Hoc enim est *minari*. *Horatius* (*Serm.* II, 3, 9):

Atqui vultus erat magna et praecleara minantis.

Quod Graecorum imitatione dictum est, qui in eadem re verbo ἀπειλεῖν utuntur. Catullus ergo minacem vocat, quem postea Romani *aretalogum*, ut doctissimi in eruditissimum poetam Anonium. Locus ille Catulli a nobis emendatus illustris est et insignis, ac, si quis alius inter epigrammata, elegantissimus. *Scal.* Ab *alea*, *aleo*, i. e. *aleator*. In versu Naevii vet. edit. habent *lustru*; non *lurco*. Sed cum *ganeo* et *lustru* idem sint, retineo *lurco*, de quo vide in *lura*. *Dac.* Tertullianus de fuga: *Nescio dolendum an erubescendum sit, cum inter tabernarios et lanios et fures balnearum et alcones et lenones Christiani quoque vectigales continentur.* Glossis κοττιστῆς, *aleo*. *Goth.* *Aleatorem*. Vide Titulum de aleatoribus. l. 4. §. 2. ff. de aedilitio. l. 225. ff. de verborum significat. Glossis κοττιστῆς, *κνβευτή*, a *κνβεύω*, quod est *aleo*, seu *alea ludo*. *Idem.* *Ganeo*. Vide infra *Ganeum*. *Idem.* *Lurco*. *lustru*. Vet. Sed nihil necesse mutari. Nam et *lurco* vox nota; unde *Lurconiana condimenta* Tertulliano in libro de Anima c. 15. *Idem.*

Aditiculum. Vocabulum haud aliunde cognitum, quod seiam.

Atra bilis. Animi vitio. mendose. *Ant. Aug.* Lege: *Atrabilis ab atro animi vitio dicta*. Haec voces: *id est* male huc irrepserunt, ut alibi saepe factum est. *Dac.* Haec verba: *animi vitio supervacanea sunt*. *Goth.* Glossa pertinet ad Plauti Captiv. III, 4, 64.

Anctos. *Antios*. Videtur legendum *anctos*. *Fulv. Urs.* Sine ullo dubio legendum *anctos*. Adstupulatur et optimum illud Glossarium: *Anctos, ἀναγκασθέντας. Ancti, ἀγγάμβοι. Scal. Actos Gloss. Goth.*

Anatem. Glossarium: *Anas, γήρας καὶ ὄργην θεῶν. Antas, γερουσία. Antites, γερουσία. Anet, γρηῆ. Annos θεοχολωσίς, ἢ μήτις.* In aliis Glossis: *Anitas, γρηστῆς*. *Apuleius* lib. I. *Metamorphos.* *Ab unico congressu annosam pestilentem contraho; id est θεοχολωσίαν.* *Scal.* *Anus, anitas, anas.* Quod hic Festus dicit morbum, optime Glossarium interpretatur κατ' ὄργην θεῶν. Intelligit enim uterque vitium illud, quo plerumque labrant anus, quae delirant scilicet. *Dac.* Hanc morbum quaedam Glossae anitatem appellant. Dixi quaedam ad hunc locum supra in *Anosio*. *Senium*. Vide infra *Senium*. *Goth.*

Altaria. Ab altitudine, ut a *lucus lucar*, sic ab *altus altar*; altaria autem et arae eo differunt, quod illa Deis superis tantum et inferis dicarentur. *Servius* in *Eclog.* V. *Novimus aras et Diis esse superis et inferis consecratas. Altaria vero esse superiorum tantum Deorum, quae ab altitudine constat esse nominata.* Quidam aras terrestribus tantum positas scribunt, inferis scrobes vel focos. Ut hic Festus. In his *Lutatius*, *Statii* interpretes: *Dis superis altaria, terrestribus arae, inferis scrobes vel foci dicantur.* Et *Porphyrius*, lib. de *Nymphar. antro*. *Τοῖς μὲν Ὀλυμπίοις θεοῖς τε καὶ ἔδη καὶ βωμοὺς ἰδρύσαντο, χθονίοις δὲ καὶ ἐσχάρας, ὑποχθονίοις βύθρους καὶ μέγαρα.* De hisce ultimis *Ovid.* *Metam.*

Haud procul egesta scrobibus tellure duabus
Sacra facit.

Dac. Aliud etymon vide supra *Adolescentia*. Caeterum non obmittendum *Altare* dici et *Altarium*. Gloss. *Altarium, ἔπιβομῆς. Goth.*

Assa. *Nonius* assam vocem interpretatus meram et solam vocem sine organico instrumento ex *Varrone*. Et *Pedianus* in *Divinatione*: *Cani remigibus celestusna per symphoniacos solebat, et per assam vocem, id est ore prolata, et ut in Argo navi per citharam.* Haec igitur *Paulii* verba, non Festi esse, credendum

est. *Ant. Aug.* Servius in II. Georg. *Assae tibiae dicuntur, quibus canitur sine chori voce.* Non solum autem tibiae assae dicuntur, quae sine voce, sed etiam *assa vox*, quae sine tibiis. Nonius (pag. 76. ed. Merc.): *assa voce, sola voce, linguae tantummodo aut vocis humanae, non admittis aliis musicis esse voluerunt.* Nam *assum*, nihil est nisi tostum, aridum siccum. Unde pro *solo* usurparunt, ut siccum et aridum. Sic Plautus in Rudente (III, 4, 21.) dixit: *arido argento est opus*; id est solo argento; *argent sec.* Sic et nos hodie panem solum et siccum dicimus *du pain sec.* *Dac.* Nisi hic legamus *cum cantu.* Haec enim iungebantur interdum, teste Nonio in *Assa.* Alio significato dicitur apud Isidorum: *Assa, vox sola, sive cantor.* *Goth.* *Assus* dicitur solus, secretus, discretus, ut vidimus supra in *Aramenta.* Igitur *Assum*, sive *caro assa*, erit caro sine iure et liqore. Contra *Elixirum*, sive *caro elira*, caro cum succo et iure. *Tibiae assae*, sine cantu vocis humanae; *vox assa*, vox humana sine aliorum instrumentorum sonitu. Cf. etiam Varro lib. V, p. 112. Sp.

Aves. Melius Isidorus Origini. lib. XII. *quod per avia quaeque discurrant.* *Dac.*

Agolum. Suspicio detortum esse a Graeco ἀγέλαιον. Nam prius *agelum*, ut *Apello* Apollo, *Scal.* Ut a *cingo cingulum*, sic ab *ago agulum*, u in o, *agolum.* *Dac.* Inde etiam Galli bacillum oblongum vocant *Gaule.* *Goth.* Ita *coagulum* dicitur a *coagere*, cogere.

Abortum. Verbum elegans *aboriri.* Varro Gallo Fundanio de admirandis: *Tinum quod ibi natum sit in quodam loco, si praegnas liberit, fieri ut abortiatur.* Titulum Varroniani libri emendamus ita apud Nonium (pag. 71. voce *Aboriatur.*) *Scal.* Melius forsitan *abortus.* Tamen et *abortum* retinere possis. *Abortus* autem ab *aborior*, id est *abortum facio.* *Dac.* Hic *abortum* in neutro, ut in lege 20. §. 4. ff. de acquir. haered. Dicitur et *Abortus* in l. 2. Cod. de posthumis; et *abortio* l. 38. §. 5. ff. de poenis. Fit autem circa tempus pariendi, ut *Aborsus* circa tempus conceptionis, de quo vide Nonium. *Goth.*

A D L I B R U M II.

Bona. Per substantiam intellige οὐστὴν. Quidam *bona* a beando. Nam et veteres dicebant *benum* pro *bonum*. Vossius ab Aelico ὄνός, ab inusitato ὄνη, vel ab ὄντω, vel ὄνημι iuvo. Sed *bonum* a prisco *duonum*, ut a *duellum*, *bellum*, a *duis*, *bis*. Vide *duonum.* *Dac.* Adde l. l. 21. l. 39. init. l. 83. l. 182. ff. de verb. significat. *Goth.*

Bombitatio. Βόμβος Graecis vox apum. Inde *bombito*, *bombitatio.* *Dac.* Alii *Bombizatio*, alii *Bombisatio.* Et Glossis: *Bomuis*, βόμβος. Et βομβῶ, bombio. *Bombites* vero μύρμηκες. *Goth.*

Boare. Resonare, clamare. Plaut. (Amphitr. I, 1, 76.): *Boat coelum fremitu virum.* Et Ennius: *Clamore bovantes.* Inde Glossarium: *Bobantes*, βοῶντες. Lege: *Bovantes.* *Dac.*

Boarium. Cf. Georg. Fabricii Roma pag. 67.

Bocas. Boca dicitur et box, a Graeco βούξ, βώξ, ἀπό τῆς βοῆς, ideoque et Mercurio dicitur. Athen. libro VII. De piscibus vocalibus idem Athenaeus libro VIII. et ibid. Casaubonus. *Dac.*

Barrire. Glossarium: *barrit*, τῆξίε, Ἐλίερας βοῆ. *Scal.* Sed et Isidorus lingua Indica Elephantem *barro* vocari scribit. *Goth.* Nimirum a Sanscrita radice *bhri*, ferre, unde *bhara*, onus, ut *barro* iumentum proprie significat. Ceterum usitatum in lingua Sanscrita elephantis nomen est *ibhas*, unde Phoenices, per quos prima elephantorum notitia ad Graecos devenit, praeposito articulo fecere *el-ephas*.

Balaenam. Corruptus locus. Legendum suspicarer: *Balaenam, belluam marinam, ipsam dicunt esse, id est cetum.* Sane *pistricem* ineptissime hic legitur pro *pristim.* Quodrigarius: *Quinque pristis.* Virgilius (X, 211.): *Frons hominem praefert, in pristim desinit alvus.* Masculinum est πρίστρης. Sed Romani et declinationem et genus mutarunt. *Scal.* Errat vir doctissimus. Ex veteribus enim constat dici *pistricem*, *pistrim*, et *pristim.* *Dac.* *Pistricem.* Alii *pristem.* Est autem *pristis* navigium a forma belluae marinae. *Esse.* Id est. *Goth.* Vide de h. l. Salmas. et Duk. ad Flor. III, 5, 16.

Bacchanalia. Per auctumnum de nocte celebrata, quibus viri nudi cum mulieribus itidem nudis, omnes pariter omnia membra pampinis et rœnenis impediti huc et illuc varia gesticulatione discurrentes inconditum carmen Baccho cantabant, donec ebrii omnes procumberent. *Dac.* De Bacchanalibus Romae deprehensis ac sublatis cf. Liv. XXXIX, 8. seqq.

Basilica. Regum palatia, templa etiam et alia quaelibet loca, ampla et magnifice exstructa, ut ea quibus forum Romanum ornatum erat, ut Basilicae Julia, Traiana, Portia, Semproniana cetera. *Dac.* *Basilica*, locus in quo iudicia exercebantur, Fab. 12., adiunctus foro ut saepius, Vitruvius V. Huc facit. l. 83. §. 5. ff.

de verbor. obligat. Hinc viae basilicae, regiae. l. 2. §. ff. de verb. obligat. Theophil. §. item si. Inst. de leg. Aquilia. *Goth.*

Bovinator. Bovinator, tergiversator. Gell. lib. XI, c. VII. *Ant. Aug.* Nusquam reperies hoc verbum pro conviciari. Bovinari enim est tergiversari. De quo satis alibi. Glossarium: *Bovinatores, θοροβοποιοι, θορόλλον ποιούντες, ἢ ταραχῆν.* Glossae Isidori melius: *Bovinatores, inconstantes. Scal.* Vocabularium vetus: *Bovinator, convitiator, inconstans. Bovinari, convitiari, damnare, clamare.* Bovinari est tergiversari. Lucilius:

Hicce strigosu', bovinatorque ore improbu' duro.

A bove in arando strigante. Vide Gellium lib. XI, c. 7. *Dac.* Vide Nonium *Bovinator.* *Goth.*

Bova. *Boa.* Crurum tumor. Lucilius:

Inguen ne existat, papulae, tama, ne bova noxii.

Glossarium: *Bor, ὁ τοῦς πόδας φλεγμαίνων.* Puto *Boa.* Nam et a morbo aegrotans ipse dici potuit, ut *Carcer*, qui in carcere est, et *Ergastulus*, qui in Ergastulo Lucilius: — — *Non ergastulus unus et alius iudicem Opposuit.* Idem: *ut nemo sententiam libere, quasi ergastulus, possit dicere.* Sic servus *Noxa* dicebatur, qui noxam fecerat. Unde *dedere noxam* dicebant veteres. Est etiam *Boa* morbus bouum auctoribus rei rusticae. Glossario quoque *bova, νόσος βοῶν.* Sive *Boam* sive *bovam* scribas, nihil interest. *Scal.* *Boa* vel *Bova*, sic dicta quod bubulo lacte nutritur, ut ait Plinius lib. VIII, 14. *Faciunt his fidem in Italia appellatae bovae in tantam amplitudinem excutes, ut D. Claudio principe occisae in Vaticano solidus in alvo spectatus sit infans. Aluntur primo bubuli lactis succo, unde nomen traxere.* Mihi magis placet a magnitudine *boas* vel *bovas* dictas. Salmasius vero *boam* serpentem dictum putat a Graeco *δύης*, quod idem est ac *δύτης*. Aeoles Boeotii dicebant *βύτης*, inde *boa*, ut *φύτης* *pora.* *Δύης* et *δύτης* idem est quod *κολυμβητής*. Hesychius: *δύπτης, κολυμβητής, δύτης.* Dicebatur et *δύης* pro eodem, sic *ἄμμοδύτης* et *ἄμμοδύτης*, idem, alterum genus serpentis. Qui Graece sciunt, norunt me verum loqui. Natricem eandem cum *boa* faciunt Glossae: *Natrix, ἔχλιος εἶδος.* Ita scribendum. *Boa* vero pro tumore, qui ex labore viae in curibus colligitur, aliam habet originem, sed aequae Graecam: *Δύη* est *κακοπάθεια, πόνος, ταλαιπωρία*, Aelice *βύη*, Latine *boa*. Sic *δεράνη, βεβήνη*, verber; *δέλφνης, βέλφνης*, vulva; *κιάδα, κλέβα*, clava. Idem et *βύπτην* vocabant, quae aliis *δύπτης*. *Dac. Crurum quoque tumor.* Adde infra *Tama* et *Flemina.* *Goth.*

Batus. Glossarium: *Batis, εἶδος ἀκάνθης βοτάνης. Batum, πρέσον.* Isidori Glossae: *Batis*, genus oleris. *Scal.* *Batus*, rubus, Graecis *βάτος*. Theocrit. Idyll. I. (32.):

Νῦν ἴα μὲν φορέοιτε βάτοι, φορέοιτε δ' ἄκανθα.

Dac.

Bacriorem. Bacrio tamen et trulla eo differunt, quod ille vas aquarium, haec vero vinarium. Horat. Satir. lib. II. (3, 144.):

Qui Veientanum festis portare diebus

Campana solitus trulla, varpamque profestis.

Dac. Bacconem, alii Bacriorem, alii Bacriorem. *Bacario* Glossis πορνοδιάκονος. *Goth.*

Bacrar. Glossarium: *Bavar, εἶδος ἀγγείου.* Lege: *Baccar.* Isidori Glossae: *Baccarium, vas aquarium;* quod hic dicitur, bacrioni vas simile. Idem est *bacrar, bacarium, et bacario* seu *bacrio*. Isidori Glossae: *Bacario, orceoli genus.* Glossarium: *Baccario, πορνοδιάκονος, meretricibus aquam infundens.* Recte. Nam a vase ministri etiam dicti *baccariones, aquarii;* nam aquarii seu aquarioli *πορνοδιάκονοι* a veteribus dicebantur, ut superior annotavit Festus ipse. Utitur et Tertullianus, item Apuleius et alii. *Scal.* *Bavar* corrupte in Glossis. *Bacrioni.* Bacconi, alii bacrioni. Vide *Bacriorem.* Alii *botryoni.* *Goth.*

Barathrum. Fortasse scripsit *βαθύς*, non *βαθύς*. *Scal.* Locus Athenis in immensa altitudine depressus, in quem malefici praecipitabantur, ut Spartae in *Caiadas*. Sic dictus a *βαθύς*, profundus, vel ut legit Scaliger a *βαθύς*, gravis, molestus. Sed durum utrumque. Quare potius Martinius sequor, qui docet esse a Chaldaico *ber* puteus, et *ahar* lacus. Nam et *berathrum*, et *berethrum* dicebant. *Dac.* Cohaeret vocabulum cum vocibus *βάθρον, βέθρον, βόθρος;* atque ista omnia cum *v. βαθύς*.

Balaenac nomen. Haec glossa cum superiori *Balaenam belluam* in prioribus editionibus ita coniuncta est, ut unum efficiat articulum. De mutatione *ph* et *b* confer etiam similia alia, ut *Bruges* pro *Φρούγες*. Cf. Quinctil. l. 5.

Burrum. Eleganter homines ex potione rubentes ait *Burros* a veteribus dictos. Quod verbum in eodem sensu retinet Hispanica lingua. *Burracos* enim vocant *ebriosos*, et vas vinarium *Burroccam*. Glossa-

rium: *Burrum*, πυρρόν, ξανθόν. *Scal.* Pro burrus saepe scribebant byrrus. Servius: *Pyrrhus a colore comae sic dictus, qui Latine byrrus dicitur.* Sic Πυρρόλας nomen proprium apud Latinos veteres comicos *Byrrias* dicitur. Sic genus equi brevioris a colore Graeci πυρρόλιον, Latini *burricum* appellarunt. Unde nostrum *bourrique*. *Dac.* Vide supra in *Balaena*. *Goth.*

Basiliscus. Plin. lib. VIII, 21. *Eadem et basilisci serpentis est vis.* *Cyrenaica* hunc generat provinciam, quoddecim non amplius digitorum magnitudine, candida in capite macula, ut quodam diademate insignem. Sibilo omnes fugat serpentes. Vide Solin. c. 20. *Alba quasi mitrula lineatus caput.* *Dac.* *Fel* quod reliqua. Festum sequitur Isidor. in origin. lib. 11. *Basiliscus Graece, Latine interpretatur regulus, eo quod rex serpentium, adeo ut cum videntes fugiant, quia olfactu suo eos necat.* *Dac.*

Barbaricum. Hunc clamorem *barritum* etiam vocant. *Veget.* lib. III. *Clamor, quem barritum vocant non prius debet exaudiri, quam acies utraque se iunxerit.* *Dac.* Alio significato *Barbaricum* in iure sumitur. Nam *barbaricum* in l. 1. Cod. quae res exportari. l. 2. Cod. de commerciis; seu βαρβαρικόν, 19. *Eclg.* l. c. 73. *Barbarum* solum ac minime Romanum, in l. 2. Cod. de Eunuchis. Natio *barbara* in l. unica de littorum et itinerum custodia. *Amianus* 18. *visus in Barbarico miles.* *Goth.*

Brevē. A βραχύ, mutato η in v, ut in μάχη, malva. *Dac.*

Brutiani. Videndus *Gell.* X, 3. *Ant. Aug.* *Brettiani* esset legendum, quia a Brutiiis quos Graeci Βρεττίους vocant, ductum est nomen. Nec aliter habent MSS. Livii, quam *Brettii.* *Ful. Urs.* Eleganter vetus Glossarium; *Brutiani, οἱ δουλικὰς τάξεις προεστούντες.* Non enim vocali dούλους. Eos Fulgentius ait *Gerones* dictos. *Congeronēs*, inquit, qui aliena ad se congregant. Unde apud Romanos *Gerones Brutiani* dicit. Quod verum est. Nam *Gerones* sunt χειρισταί, πρακτικῆς, ut auctor Glossarii docet. Apud Plautum sunt *geruli*, in *Truculento* (II, 7. init.):

*Te hac simul muli aeris, damnigeruli, forasgerones
Bonorum hamaxogae.*

Atque haec est prima coniectura nostra de *Brutianis* geronibus. Sed ut ingenue fateamur, putamus potius dictos, quia *gerones* litterarum et publici cursus erant. *Strabo* (lib. V. fin. p. 251.): τῶν δὲ Πικεντῶν ἤγηξε μητρόπολις Πικεντία. Νῦν δὲ κομητῶν εἶσιν ἀποσθέντες ὑπὸ Τρωαίων διὰ τὴν πρὸς Ἀντίβαν κοινοσίεον. Ἄντι δὲ στρατείας ἡμεροδρομεῖν καὶ γραμματοφορεῖν ἐπέδειχθησαν ἐν τῷ τότε δημοσίῳ, καθάπερ καὶ Ἀσκαροὶ καὶ Βρεττία κατὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας. *Scal.* Vide *Bilingues*. Quod se *Annibali* dedidit, hoc *poenae* iis a Romanis impositum, ut cursores essent et tabellarii. Vide *Gell.* X, 4. et *Strab.* extremo lib. V., qui non *Bruttiiis* tantum, sed *Picentinis* etiam et *Lucanis* factum tradit. Inde etiam *Bruttii gerones* apud *Fulgentium*. Porro ab ultimis usque seculis victoribus is mos fuit, ut gentes devictas, quas penitus nollent excindere, ad villia servitua adigerent. Sic *Iosue* *Gabaonitas*, quos delere ei nefas erat propter sacramentum, aquatores fecit et lignarios. *Dac.*

Bruma. A brevitate dicitur. Sic igitur ducenda etymologia: *Brevissimus, brevimus, brevima, bruma, bruma.* *Varro* lib. V. de L. L. (VI, p. 190. Sp.): *Dicta bruma, quod brevissimus dies est.* *Dac.* *Bruma* a Βρομός i. e. Βρόμος, *Bacchus*, descendere videtur *Scaligero* in *Coniectaneis* pag. 166. quod illo tempore *Festa Bacchi.*

Brutum. *Horat.* *Quo bruta tellus.* Estque ex *Etruscorum* librorum doctrina, in quibus etiam eodem modo *bruta fulmina* dicebantur. *Scal.* Sed et *brutum* hebes et obtusum *Nonio.* (pag. 77. *Merc.*) *Goth.* *Scaligero* *brutus* a βρωτός, alius a βρωτός. Nobis coniunctum videtur cum *Graeco* βλάξ.

Brachium. Os ab humero ad cubitum. *Graecis* βραχίων a βραχύ, quod breve sit, si cum osse femoris conferatur. *Dac.* *Breviores*, breviora. *Goth.* A Sanscrita voce bāhu sive vāhu, quae *brachium* significat, descendit πῆξ, a quo βραχίων et *brachium* cum levi varietate detortum.

Brassica. A prae et seop, p mutato in b, et e in i. *Varro* lib. IV. de L. L. (V. p. 106. Sp.): *Brassica ut praeseca, quod ex huius scopo minutatim praesecatur.* *Dac.* Cf. *Scal.* in *coniectaneis* pag. 166. qui docet *brassicam* dici a *Graeco* πρασική, quod sit hortulanum olus. Nam πρασά notat areolam hortensem, unde et *pratium* nomen accepit. *Hesychius:* Βράσκη, κρήνη, Ἰταλιῶται. *Foss. in Etym.*

Bruttianae pharmac. Vide *Parulis.* *Dac.*

Bubinare. *Glossae* *Isidori:* *Bubinare, sanguine inquinare mulieris menstruatæ.* Versum *Lucilii* sic legebat *Franc. Douza:*

Haec te imbulinat, et contra te imbulbitat ille.

Vel: Te imbulbitat infans. *Imbulbitare* autem est quovis stercore inquinare, non tantum puerili. Sed hic

Lucillii versum Festus explanavit, ubi de puerili stercore loquitur. *Dac.* Videtur sic potius legendus hic versus: *Haec te imbutinat, ad contra te imbulbitat* — —. Ita ut antepenultima in *v. imbutinat* producat.

Bucorum. Glossarium: *Bucorum*, γέννημα βίος. Lege: βόος. *Scal.* Eleganter Lucret. lib. V. (864.): *Lanigerasque simul pecudes et buccera secla.*

Et Ovid. lib. VI. *Metamorph.* (395.):

Lanigerosque greges, armentaque buccera pavit.

Gloss. Philoxeni: *Bucorum*, γέννημα βόος. Lege: *Bucorum seclum.* *Dac.* In meis glossis: *Bucorum*, vox inepta. *Bucerinac*, armenta. Et Notio *Buceriae*, boum greges. Quid *Buceta*, dixi ad Varronem ex Gellio. *Goth.*

Bustum. Ab hoc inauspicatum genus avium *Ambustaneum* dictum putarim, quod circa *busta* versetur. Glossarium: *Ambustandus*, εἶδος ὀρνέου. Lege: *Ambustaneus*. Ut *Circanea* avis. Eaeque *Ambustaneae* aves dictae videntur, quae de busto seu rogo aliquid in tecta deferebant et incendium portendebant. Unde incendiariae aves in augurali disciplina. Servius in Fragmentis: *Sane bubo, si cuius aedes insederit et vocem miserit, mortem significare dicitur. Si autem de busto sudem ad tectum detulerit, incendium aedibus portendere.* Quin eandem Spinturnicem fuisse cum incendiaria, non dubito. Graeco enim nomine dicta est παρὰ τὸν σπινθήρα, quod carbonem ex rogo aut ex altari in aedes inferret. Σπινθήρ est strictura ignis. Neque vero praetermittendum, quod de *Ustrina* hic dicitur, separatam aliquando a sepulcro, aliquando coniunctam fuisse. Ideo hoc cavebatur a veteribus. Quia et lex monumentis applicabatur, ut licet notare in antiquis duobus saxis Romae: *HVIC. MONIMENTO. USTRINUM. APPLICARI. NON. LICET.* Item: *AD. HOC. MONIMENTUM. USTRINUM. APPLICARI. NON. LICET.* Vetus Glossarium: *Ustrina*, πρὸς καύσιν. *Ustrina*, καύστρο νεκρῶν. Servii Fragmenta: *Apparatus mortuorum funus dici solet; extractio lignorum, rogus; subiectio ignis pyra; crematio cadaveris bustum; locus, ustrina; operis constructio, sepulcrum; inscriptum nomen memoriaeque, monumentum.* Publicae autem ustrinae erant in exquilis, inquit Acro. *Scal.* *Bustum.* Area soli in qua corpus crematur et sepelitur, unde et *busta* olim sepulcra dicta sunt. Vide infra in *sepulcrum*. Et Cicero in II. de legibus (cap. XXVI. ubi vide Goer.): *poena est si quis bustum, hoc est tymbon, aut monumentum violarit.* Locus, ubi corpora combusta sunt nec sepulta, *ustrina* dicitur. *Pyra* lignorum congeries. *Rogus* est, cum iam ardere coepit. Virgil. (*Aen.* XI, 185.): *Constituere pyras* — — *Ter circum accensos cincti fulgentibus armis Decurrere rogos.* *Monumentum* est lapidea structura sepulcro imposita, cui ad memoriam demortui quidpiam inscribatur. Cic. I. *Tuscul.* (cap. 14.). *Monumenta sepulcrorum* ex vulgari scilicet saxo, aut ex marmore, quibus inciderebant laudes demortui, ut propagaretur eius memoria. *Dac.* *Ustrina.* Ea separatam plerumque a sepulcro, idque sepulcri tabellae indicabant. *Goth.*

Buteo. Accipitris genus. Quae subiungit Festus, ea refellit Vossius. Nam cum avis timidissima sit, cum accipite congrederi non audeat; necum illi cibum cripiat, nec vastitatis causa est, cum sit boni ominis, ut patet ex Plinio, qui et familiam ex eo cognominatam dicit, cum prospero auspicio ducis in navi sedisset. *Dac.* Vide supra *Alites.* *Goth.*

Buccina. Lege: *Gracii Bucanen.* *Scal.* A Graeco βυκάνη, ut optime correxit Scaliger, a similitudine soni, quia *bou*, *bou* canit; ut sentit etiam Varro lib. IV. de L. L. Etiam buccinator a vocis similitudine et cantu dicitur. *Dac.* *Buchianon.* Alii *Buchia*, alii *Bucanen.* *Goth.*

Bulimam. Lege *Bulimum.* Ego id πάθος invenio Furcillum dictum, a vetere collectore Glossarium. *Furcilla*, βούλιμος, ὁ μέγας λιμός. In Isidoro: *Curcilla, oppilago.* Et contra: *Oppilago, curcilla.* Quod ait de particula *βου*, miratus sum a Iustiniano imperatore βουπόνηρον compositum esse. Novella VI. βουπόνηρον πορείαν. Perro βούπαιδα dicebant, quem Latini *Catulastrum*. Glossarium: *Catulaster*, βούπαις. Aliae Glossae: *Catulaster*, pupa, pupula, πάλληξ. *Catulastro* vetus est lectio apud Vitruvium libro VIII, 4. Quod a nobis admodum adolescentibus olim animadvertum fuit. *Scal.* Cornice cum Scaligero *Bulimum*, Graece βούλιμος, a particula epitalica βου, a bovis magnitudine, unde βουλιμία, βούτεινα, βούγαιος, βούγλωστος, βούπαις, βούσνον. Et alia multa. *Dac.*

Bubleum. Theocr. Etyll. XIV. Byblini vini facit mentionem. *Ant. Aug.* Et *Bublinum.* Graece βύβλιμος. Theocr. Idyll. (XIV, 15.):

— — — Ἀπόξε δὲ βύβλινον αὐτοῖς

Εὐνόη τετόρον εἴων.

Dac. Alii *Biblinum*; βείβλιμος. Hesiod. (*Opp.* D. 539.) *Goth.* De orthographia vide interpp. ad Theocr. l. c. *Bucerphalus.* Contra Festum Scholiastes Aristophanis (ad Plat. 874.), οὐ γὰρ, inquit, βουκεφάλους ἵππους κολοῦμεν διὰ τὸ μορφήν τοιαύτην αὐτοῦς ἔχειν, ἀλλὰ διὰ τὸ οὕτως ἐγκραραχθῆναι, ὡς καὶ Ἀλέξανδρου

τοῦ Μαιζδόνος ὁ ἵππος ἦν. Idem Arrianus, vel quod notam candidam in capite habuerit, equus Alexandri, ipse totus niger. Sed verum est ita dictum fuisse, quia Thessali esset herbamque boucranion inustam haberet. Ita enim generosus quosque suos inurebant Thessali. *Dac.*

Benna. De hoc alibi. Glossarium: *Benarius, σπηῶρης.* *Scal.* Vox Belgica *bannē*, quae corbem significat et vehiculum vimineum quadratum, duabus rotis volubile. Quin et apud eos hodie genus carri itemque apud Helvetios *cin benne* vocatur. A *benna combennones*. Et in Lexico Latino-Graeco: *Combennit, συμπεσάσει.* *Dac.*

Bessum. Videtur scribendum: *compositio sit*, deletis verbis: *bessis ex triente*; quae videntur adiecta. *Ful. Urs. Bes.* Incepta etymologia, et morosa. Prius *Des* dicebatur, ut *duonus*, bonus, *duellus*, bellus. Auctor Varro. (Lib. V, 173. Sp.) *As* ita in partes suas secatur vel tribuitur, ut ab uncia ad octo fiat partium incrementum; ab octo ad duodecim fiat deminutio. Cum ergo ad octo perventum est, tunc de asse deminuendum in ratione partium ineunda. Non enim, ut ante, *quadrans*, *triens*, *semis* dicitur, quae unciarum adiectione incrementum capiunt; sed deest uncia, deest sextans, deest quadrans, i. e. *deunx*, *dextrans*, *dodrans*. Ergo ab octo de asse deminuitur, unde *Des* decessi dicitur primum a veteribus. Et haec est vera etymologia. Varro (l. c.) in enumeratione assis partium, postquam ad septuncem pervenit, *Reliqua*, inquit, *obscuriora*, quod a deminatione. *Et ea quae deminuuntur, ita sunt ut extremas syllabas habeant, ut a duodecim, una dempta uncia, Deunx* cet. Sed Festus eandem ponit etymologiam in besse, quam Graeci ἐν δμιοίῳ. Nam et *δμιοίον* dicitur, quod duas portiones, hoc est, duos trientes habet. Sed Graeci in assis distributione, quam posterioribus temporibus *ὀγκασίων* vocarunt, aliam rationem sequuntur. Iti enim numerant, ut post trientem adiciant tantum unciam. *Ut triens uncio*, hoc est *Quineunx*; *semis uncia*, hoc est *Septunx*. Deinde iam altero triente facto, quem *μοίρον* vocant, *δμιοίον* dicunt. Ita autem numerabant ultimis temporibus: *δωδέκατον, ἕκτον, τέταρτον, τρίτον, τρίτον δωδέκατον, ἡμισυ, ἡμισυ δωδέκατον, δμιοίον, δμιοίον δωδέκατον, δμιοίον ἕκτον, δμιοίον τέταρτον, λίτρα*. Tria enim tantum hic variant: primus triens, qui simplici accessione unciarum progreditur; alter triens, compositus vel ex se vel ex uncia, vel ex semisse et uncia; tertius triens, qui ex se et augmento unciarum compositus est. Et iterum repetit ordinem primi trientis uncia, sextans, quadrans. Nam se componit cum illis *Besuncia*, *bessertans*, *besquadrans*. Ut non dabitari possit, quare *δμιοίον* Graeci vocarint. Cum possent aliter facere, et a tribus quadrantibus *Dodrans* potius, quam a duobus trientibus *bessum*. *Scal. Unciae octo*. Id enim bes. l. 12. §. ff. mandati. Inde sciant ex besse l. 76. ff. pro socio. Et beses usurae, quoties octavo anno usurae sortem exaequant. l. 26. versiculo super usuris. — Cod. de usuris. — *Fiat, sit.* — *Bessis ex triente*. Quibusdam haec videntur esse dispungenda. — *Triens*, trientis. *Goth.*

Bellum. A belluis vult Festus. Sed belluae potius a bello. Prius dicebatur *duellum*, inde bellum. *Quinctilian. lib. 1. 5. Sed B quoque in locum aliarum dedimus aliquando, unde Burrus, et Iruges et Balaeno. Nec non eadem fecit ex duello bellum. Unde duellios quidam dicere bellios ausi.* *Dac.* *Bellum a belluis.* Imo a *duello*, ut Varro scribit lib. VI. (VII. pag. 335. Sp.) Vel a βέλος, ut a praelio differat. Vide *Nonium*. (p. 437. Merc.) *Goth.*

Barium. In Apulia, distans a Brundisio DCC. stad. Piscosum vocat Horat. Sat. V, libri 1. (v. 96.): *Postera tempestas melior, via peior ad usque Bari moenia piscosi.* Insula *Bara*, de qua hic Festus, *Pharon* existimavit esse Ortelius. Ea hodie *S. Andrea*, ni fallunt tabulae. *Dac.*

Brundisium. Imo *Βρουντίσιον* seu *Βρουντίσιον*; prius *Βρουντίον* dictum videtur. Idque esse antiquum nomen eius oppidi, quod significat lingua Cretensium *cervum*. *Scal.* Nullibi hodie *Brendam* apud poetas reperies. Sed omnino rescribendum *Brendum*, vel *Brentium*; Brundisium enim dicitur, quod portus habeat cervi cornua referentes, quem Messapii βρουντίον et βρουντίον vocant. *Hesychius: Βρουντίον ἕλαγον.* Vide *Strabonem* lib. VI. et *Eustath.* ad *Hom.* pag. 1409. *Stephanus* autorem huius etymologiae citat *Seleucum* in *Glossis*. *Dac.*

Beneficarii. Emendabat *Salmasius: Qui muneribus vacabant beneficio.* Sed quia per beneficium imperatorum vacabant muneribus, legendum est potius: *qui vacabant munere ducis beneficio.* Illa *munere ducis*, obliterata syllaba *du*, *munereticis*, in *muneris* postea corrupta. *Beneficarii* idem, inde et *immunes* dicti. Ut contra munifices, qui munus obibant, ut fossas, vallum struerent, excubias et stationes obirent. Aliaque id genus. *Dac. Beneficarii.* De quibus vide l. ult. ff. de iure immunitatis. *Novell. 13. Muneris beneficio.* al. munere beneficio. *Munifices*, munifici. Dixi ad l. 18. ff. de verb. sign. *Reipublicae*, alii publice. *Goth.*

Benignus. Ridicule Festus. *Benignus a bonus*, ut dicebant pro *bonus*. Ut *Apello Apollo*. *Bonus*

benignus, ut malus malignus. Benignus liberalis et largus; malignus illiberalis et parcus. *Dac.* *Benignum* in iure *acquum* et *bonum* 1. 5. ff. de legat. 3. *Goth.*

Bellona. Illius rei penitus ignorata ratio exstat apud vetustissimum interpretem Virgilii, qui est penes Daniëlem nostrum. *Post tertium, inquit, et tricesimum diem, quam res repetissent ab hostibus, Feciales hastam mittebant. Denique cum Pyrrhi temporibus adversum transmarinum hostem bellum Romani gesturi essent, nec inventirent locum, ubi hanc solennitatem per Feciales indicendi belli celebrarent, dederunt operam, ut unus de Pyrrhi militibus caperetur, quem fecerant in Circo Flaminio locum capere, ut quasi in hostili loco ius belli indicendi impleverit. Denique in eo loco aedem Bellonae consecrata est columna. Varro in Caleno ita ait: Duces cum primum hostilem agrum introirent, omnis causa prius hastam in eum agrum mittebant, ut castris locum caperent. Scal. *Bellona.* Glossarij: *Bellona*, Έρω, Έρωγός, θεά πολέμου. *Dac.* *Columella.* Parva columella. Nam antiqui scribebant *columa*, unde recte *columella*. Quintil. 1, 8. *Et columa, exscripta n littera, et Consules geminata s littera Coss. legimus. Idem.* *Supra quam hastam.* Servius ad illud lib. IX. *Aeneid.* (IX, 53.):*

— — — *Et iaculum intorquens emittit in auras*
Principium pugnae.

docet, cum bellum indicare vellent Romani, Feciales hastam ferratam, aut sanguineam praecutam ad fines eorum misisse, post tertium et tricesimum diem, quam res repetisset pater patratus. (Vide locum Servii supra a Scalgero citatum.) Unde discimus, non in omnibus bellis hastam super eam columnam iecisse Romanos, sed tantum cum deerat vere hostilis locus. Atque hunc morem procul dubio nobis Festus explicaverat, nisi verba eius nobis mutilator barbarus invidisset. Porro Pub. Victor in descriptione Urbis, in regione IX. *Aedes Bellonae versus portam Carmentalem. Ante hanc aedem columna index belli inferendi. Dac.*

Bidental. Apagis illa verba: *Quoddam templum.* Nunquam enim doctissimus Festus ea scripsit. Verba sunt barbari mutilatoris. Festus ita scripsit: *Bidental dicebant, quod in eo bidentibus hostiis sacrificaretur.* Quis enim nescit, bidental omnem locum esse, qui de coelo tactus est? Tantum abest, ut templum duntaxat dici debeat. Glossarii auctor recte exposuit: *Bidental*, τόπος κερανοσπλήξ. Quin Persius ipsum hominem κερανοσπλήξα bidental vocat (2, 27.): *Triste iaces lucis evitandumque bidental.* Artemidorus libro II. *Ὁ κερανώδης τὰ ἄσμη τῶν χωρίων ἐπίσμη ποιῆι, διὰ τοῦ ἐπιδουμένου βροντῆς, καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς γινομένας θυσίας.* De bidentibus alibi diximus in Coniectaneis. (Pag. 43. ad Varron. pag. 26.) Glossarium: *Bidentis*, διετῆς ὄψις, ὄροντα πρόβατα, lege: διόδοντα πρόβατα. *Bidentes*, ἐπὶ τῶν προβάτων, διὰ τὸ διόδοντα εἶναι. Graeci *bidental* vocant ἐνηλίσιον. Glossae Graecorum: ἐνηλίσιον, τὰ κατασκηφθέντα χωρία. Nam σκηπτός, fulgur. Porro de bidentibus abunde diximus in Coniectaneis. Bidentes sunt, quas μετασσας Homerus vocat, quae neque agnae sunt, quia illae nondum dentes ediderunt, neque adasiae, quia iam eiecerunt. A quo λειποργάμοιαι oves vetulas vocant Graeci. *Scal. Bidental.* Locus sacro percussus fulmine, qui bidente ab aruspibus consecratur, quem calcare nefas est. Vetus interpres Persii: *Bidental* a bidente, quod bidentibus ovibus expiatur. Scalger haec duo verba: *quoddam templum*, quasi barbari mutilatoris respuit, quod bidental diceretur quivis locus de coelo tactus. Sed frustra est Scalger. Nam cum a bidente bidental dictum constet, constat etiam, non prius dictum, quam a bidente fuerit expiatum et consecratum. Ergo *templum quoddam* iure dicitur, id est, locus religionis causa muro, palis, fune aut simili re clausus septusque. Et revera ut in libris fulgurantibus Tagetis et aliorum Etruscorum continetur, Aruspex pura veste indutus bidente locum expiabat, consecratum sepiebat, quia calcari nefas erat. Et hic Festus egit de prima origine vocis *bidental*. Postea vero fieri potuit, ut bidental diceretur quivis locus fulmine tactus, qui bidente non fuerit expiatus, nam et Persius hominem etiam bidental vocavit. Sed non ideo verba Festi sic temere mutilare debuit vir doctissimus. *Dac.*

Bidentes. Nonius (pag. 53. Merc.) tamen hoc etymon reprehendit. *Goth.*

Biseta. Bisennum vocat Glossarium: *Bisaenus*, χοῖρος ἑξαμηνιαῖος. Et tamen non video, quomodo *Bisaenus*, vel *Bisenus* sit ἑξαμηνιαῖος. Idem est apud eundem auctorem: *Bibilles*, διμαλλοί. Et: *Bicerres*, διμαλλοί, δίχροστοι. Vide ipsum Festum in *Disulcus. Scal. Biseta.* A bis et seta, quod ex utraque parte setas habeat. Quod tum incipit, cum sex menses nata est. Unde eleganter Glossarium: *Bissetus*, χοῖρος ἑξαμηνιαῖος. *Dac. Biseta.* Vide infra *Disulcus*. Alii legunt *Bisaena. Goth.*

Bignae. *Bignus* pro *Bigenus*, eodem modo dictum, quod *Prigenus* pro *prigenus*. Nam *Pri* pro *Præ* dicebant, ut *Pridie. Scal.* *Infra quia bis una die natae sunt.* Rescribendum: *quia binae una die natae sunt. Dac.* *Bignae.* id ita effertur, ut *prignus* pro *pruignus. Goth.*

Bigenera. Docti viri putant aliquid mutandum in *cicur sus*; quod quare sibi persuadeant, non video. *Scal. Cicur sus.* Recte. Est autem *hibris* Latinis. *Goth.* Non est dubium quin cum Cod. Lips. legendum sit: *Hibris ex apro et serofa domestica*, omissis verbis: *cicur sus*.

Blaterare. *Bláz.* Glossarium: *Blanz, εὐθύης.* Legendum *Blax. Scal.* Stulte loqui et inaniter. *Plant. Anul. (II, 3, 1.): Ubi tu es, quae blaterasti* (editur nunc: *deblaterasti. L.) iam vicinis omnibus. Blatero a blatio*, quo usus est *Plautus* in *Amphitr.* (II, 3, 79.): *Qui, malum, intelligere quisquam potis est, ita nugas blatis.* *Blatio* a *βλάζ*, piscis nihili, unde per Metaphoram *blax*, fatuus, stultus. *Dac.* Vide *Nonium* in *Blaterare* et *Blattis.* (pag. 44. 78.) *Goth.* Adde *Fulgentium* pag. 561. *Mercer.* Cf. etiam *Doederlin. Synonym.* III, pag. 78.

Balatriones. A bullis, sive ballis balatriones. Vel a *βάλλειν*, iacere, quaequunc de coriis reseantur et iaciuntur. Unde balatriones homines nihili cet. Quanquam verosimilius est, balatriones convicium fuisse in eos, quos abominabantur, et barathrones potius dictos, tanquam dignos, qui in barathrum Atheniensium more deciderent. Sed haec omnia vere nugae sunt. *Balatro* vox est adhuc omnibus ignorata, et in qua exponenda aequae falluntur cum veteres tum recentes. Est enim vere Graecum *balatro* et a *balneis* tractum. Ut a *καλέω, καλέσω, καλίστρω*, sic a *βάλλω, βαλῶ, βάλισσα, βαλίξω, βαλίξω, βαλίστρον, βαλίστρον*, balastro, balatro, et balastrum. Glossae *Isidori: Ballastrum, balineum.* Erat igitur *balatro* aquariolus, qui in domo lenonia meretricibus lavantibus ministrabat in aqua aggerunda, *βαλλῆς* indidem dictus et *βαλλίων*. Et quia homines sordidi et viles huic ministerio operas suas locabant, inde factum, ut homines quilibet impuri et nequam balatriones dicerentur. Possit etiam et alia ratio huius nominis inveniri, et fortasse verior, ex eadem tamen origine; nam *βάλλειν* et *βαλλίσειν* absolute dixerunt veteres Graeci pro *ὀρχισθαι* saltare. At a *βάλλειν* Latini fecere *ballare*. Glossae Graecolat. *βαλίξω, ballo.* Unde nostrum *bal, balei. A ballare ballator, saltator*, per transpositionem *balatro*. Quare apertum est, cur cum mimis balatriones coniungat *Horatius* (Serm. I, 2, 2.): *Mendici, mimae, balatriones, hoc genus omne.* Et cur etiam balatriones dicti homines, non quisquiliae. *Dac.* Hinc *Galli bellistres. Goth.* Interpres vetus ad *Horatii* locum a *Dac.* laudatum ita disputat: *Balatriones luxuriosos ac perditos vocat, a Servilio Balatrone, cuius in secundo libro meminit. Ex huius autem vitae nomine similis vitae homines balatriones sunt appellati, a balatu fortasse dicti, quae vox intorta est et ridicula. Legitur et barathrones, qui bona sua devorando quasi in barathrum mittunt. Eidem et blatriones proprie dicti sunt, a blatiendo, id est, vaniloqui.* — A balatrionis voce est, quod homines nequam Italii *balatrioni* et Gallicis *belitres* dicuntur. *Foss. in Etym.* Est a Sanscrita voce *bala* puer, et *balica* stultus. Cf. tamen *Doederlin. Synon.* III, p. 78. seqq.

Bilbit. Glossarium: *Bilibit, επισκιασμός φωνής. Bilbit, βομβύζει.* *Scal.* Vox ad imitationem strepitus, quem edit aqua vel vinum, cum per angustum phialae collum funditur. *Bilbere* Graeci dicunt *βομβίλλειν* et *βομβύζειν*. Inde *bombylium. Dac.* *Bilbinus* εἶδος ἀρχείου. *Gloss. Goth.*

Blitum. *Plant. Pseud. III, 2, (26.): Apponunt, rumicem brassicam, betam, blitum.* Inde fatui *blitei. Plant. Tiucul. IV, 4, (iini): Blitea et lutea est meretrix nisi quae sapit in vino ad rem suam.* *Blitum* autem non est a *βλάξ*, sed a *βλίτων*. *Hesychius: βλίτων, λεγάνων εἶδος.* *Schol. Aristoph. βλίτων μοσόν εἶναι δοκεῖ λέγανων.* Et fortasse *βλίτων* a *βλητών*, abiciendum. *Dac.* Vide *Nonium* in *Blitea.* (p. 89.) *Goth.*

Bardus stultus. *Βραδός, βαρόδς.* Cui contrarium ὠδός velox. In versu *Caecilii: Nimi' audacem* cet. *Dac.* Vide *Nonium* in *Bardum* (pag. 10. Ed. Merc.) *Glossis Barburre, ἄφρον, ἀνόητος, μετριοί.* Isdem tamen *Bardus, βραδός, ἀναισθητος, ἄφρον. Goth.* Versus *Caecilii* est senarius iambicus. Deest una syllaba vel duae initio.

Bardus Gallicae cantor. *Lucanus* lib. I. (447.) Qui cum alio loco non referatur a *Festo*, suspectum hunc facit. *Ant. Aug.* Vide *Strabonem* lib. IV. (p. 197.) et *Amnian.* *Marcell.* lib. XV, (9.). *Bardi* fortia virorum illustrium facta heroicis composita versibus cum dulcibus lyrae modulis cantantur. Est autem vox Gallica, hodieque, ut recte observavit doctissimus *Vossius*, Britannis *Bard* dicitur qui versibus pangit facta illustra. Et vetus *Celtarum* lingua eadem fuit, quae *Britannica. Dac.* Cf. *Forcellini* lexicon s. v. Adde *Scal.* in *coniect.* p. 122.

Bellutus. Malim *belluatus*, ut *belluata tapetia*, quae bellinas referunt; sed legendum *belluus*. *Glossae Isidori: Bellus, moribus belluarum. Dac. Bellus.* Bestiae similis. Hinc *tapetia*, quae intexta animalia habent, *ζωοει*, belluata *Plauto* in *Pseudolo* (I, 2, 14.). Unde videtur hic legi posse *belluatus. Goth.*

Beneventum. Omnibus nota est causa nominis in *Benevento* mutandi. Nemo tamen vere antiquam appellationem reddidit. Nam de *Maloeio* nugae. Sed veteres prius sine dubio dixerunt *Μαλόεντα.* ut *Σιπέοντα*, *Σιψάντων*, *Ὀπέοντα*, *Οπώντων*, Sic ergo *Μαλόεντα*, *Maluntum* et *Malventum*. Ut *Auruncum* et

Averruuncum. Prius siquidem dixerunt Sipuentum, Opuentum, Maluentum. Sic ἄδρόντα, Hydruntum: quamquam et ipsum dixerunt ἑδρόντα, ab ἑδρός, ut est apud Stephanum. Sed sic semper ex ἑδρός contractum. Quod proprium est Dorum idiomatici, a quibus Tarentini et magna pars Graeciae. Sic enim et τριμῆντα et ἀγλάντα pro ἀγλήντα, τιμῆντα. *Scal. Beneventum.* Pelignorum in Sammitibus oppidum. Ridiculum est τὸ μελοῖτιον, de quo hic Festus; sed fortasse scripsit *μελόεντον*. *Μελόεντος* a μελόεις, quae Aeolica vox est ἀπὸ τῶν μάλων, hoc est μῆλων. Apuliam enim ovibus et lana nobiliter esse, quae Arrula dicebatur, satis notum est. Hinc μελόεις urbs illa, quam ibi condidit Diomedes; ὁ Μελόεις, τοῦ μελόεντος. Aetoli vero more suo ὁ μελόεντος, τοῦ μελόεντου. Nam ex genitivo casu aliorum suum nominandi faciebant, ut ὁ μέστρος, τοῦ μεστῶρου, ὁ μάστρος, τοῦ μεστῶρου. Salm. in Solin. *Dac.* Vide infra *Segesta*. Livium IX, 3. Plin. lib. III. c. 11. et Stephanum de urbibus. *Ant. Aug. Melioris omnis.* vid. infr. *Romam* et *lacus Lucrinus*; et quae scripsi ad Novellam 28. c. 1. *Μελοῖτιον.* μελοῖτιον: alii μελεβέντον. *Goth.*

Bulgas. Adhuc Galli nomen retinent, sed ἀποχοριστικῶς *Bugetas*. Sunt autem risci scortici. *Scal.* Ita sacculus pellaceos, crumenas veteres appellarunt. *Lucii:*

Cui neque iumentum est, nec servus nec comes ullus.

Bulgam, et quicquid habet nummorum, secum habet, ipse

Cum bulga canat, dormit, lavit, omnis in una

Spes homini bulga, hac devincta est cetera vita.

Vocabulum Gallicum, quod Festus intelligit, est *bouge*, et diminutivum *bougette*. Et Latinos a Gallis vocem *bulgam* accepisse creditum est. Sed melius Vossius, qui ab Aeolico βολγός pro μολγός deducit, nam μολγός, βόειος ἀσπός. *Dac.* Vide Nonium in *Bulga*. (p. 78. Ed. Merc.) Gall. *bouges* et *bougetes*. *Goth.*

Bovem bidentem. Vide *Ambulans*. *Dac.*

Bellicrepa saltatio. Gloss. Isidori: *Bellicrepa* quoddam genus ludorum cum armatis. Lege: *bellicrepa saltatio*. Ea Graecis ἐνόπλιος ἄρρησις. A Romulo institutum dicit Festus, sed ante Romulum eam Cometes exercuerant. Callimach. et alii. Vide *Salios*. Haec eadem fuit, quae Cretensium pyrricha, nisi quod ista gravior. *Dac.*

Bilingues. Lego *Brutiotes*, non *Brutates*. Βρετιάται. Apud Porphyronem tamen veterem Horatii interpretem legitur *Brutaces*, in eum locum: *Canusini more bilinguis* (Seru. I, 10, 30.). *Bilinguis*, inquit, dicitur, quoniam utraque lingua Canusini usi sunt, sicut per omnem illum tractum Italiae, quem ex maiori parte Graeci incoluerunt. Ex quo magna Graecia nomen accepit. Ideo ergo et Ennius et Lucilius *Brutaces bilingues* dixerunt. Ita enim ex veteri codice emendandus ille Porphyrius locus. In quo vides eadem, quae hic scribit Festus. *Scal. Brutates* legitur apud Ennium lib. 8. Sat.:

Brutates bilingues.

Brutates autem iidem qui *Bruttii* in inferiori parte Italiae, qua Siciliae contigua est, a Lucanis orti et ab iis etiam dicti *Bruttii*, quod ab eis defecissent, Lucani enim *Bruttios* vocabant apostatas et fugitivos. Strab. lib. 6. (p. 228.) et Diodor. Sic. lib. 16. Hinc glossarium: *Brutiani, οἱ τῆς δουλικῆς τάξεως χρωστούντες*. Vide *Brutiani*. *Dac. Bilinguis* glossis ἀγλωσσός. *Goth. Brutates* Brutates. *Idem.*

Bitienses. A bitiendo, de quo in Coniectaneis. (p. 161.) Dicebatur idem et *Baetere*, seu *Betere*, et *Bitire*. Glossarium: *Baesis προέβηθης*. Lege: *Bactis*. *Scal.* A verbo *bito* pro *beto*, id est *eo*. Varro (apud Non. p. 77.): *Mulierem foras betere iussit*. A *bito* igitur *bitio*, unde *bitiensis*, qui peregrinatur assidue. *Dac.* Vide Nonium v. *Betere* (pag. 77. ed. Merc.). Alii legunt *Betare*: alii a *betere* *Betienses*. *Goth.*

Baiulos. A baiulando, id est ferendo; quo usum Plautus Asinar. (III, 3, 70.):

Ego baiulabo, tu, ut deceat dominum, ante me ito inanis.

Dac. Vide Nonium in *Baiulare*. (p. 79. ed. Merc.) adde l. 235. ff. de verb. signif. 5. Gell. 3. (V, 3, 2.). *Baiolator* Glossis, βασιλευτής. *Baiulatio*, βασιλευγμός. iisdem *Beolat*, βασιλεύει. *Goth. Baiulus* et *Baiulo* hand dubie descendunt a Sanscrita voce *bhri*, unde *bharas* onus, unde *baro*, iumentum, et prisicum verbum *baro* fero. Cf. Doederlin. Synon. I, 151.

Bellarium. Puto legendum: *Bellarium* et *bellaria*, res bellas appellabant. Sane Latini Bellariorum nomine accipiunt, quae Graeci ὄραια vocant, hoc est cupedias. Nam ὄραίος bellus, et pulcher. Unde et pulchralia eadem dixit Cato in ea, "quam habuit de fundo oleario (ap. Festum v. *Pulchralibus*): *Pulchralibus atque cupediis*; et res bellas pro cupediis Terentius in *Adelphis* (IV, 2, 51.): *Atque unum quidque quod erit bellissimum Carpum*. *Friandices*, Galli. Graeci etiam τρογγήματα; neque solum esculenta, sed et poculentorum delicias. Nam et *Liberi bellaria* dicebant. *Scal.* Perperam; legendum, quod et viris doctissimis

placuit *res aptas epulis appell.* Dāc. Graeci *τραγήματα*: unde Gallicum vocabulum *dragées*. *Idem*. Alii legunt *res bellarias appellabant*; alia significatione *bellaria* sumuntur apud Gellium 13. c. 11. et Glossis *Bellaria*, *τραγήματα*. *Goth.*

Bellitudincm. Terrius, Varus. *Goth.*

Boia. Boia proprie collare. Veteres Glossae: Boia, *κλωτός*; et *Inboia*, *κλωτὸν περιτύθημι*. Saepius in veteribus historiis Martyrum manuscriptis legitur, ut: *Tolle boiam de collo meo*. Non mediocriter errat Brodaeus (1.2. Miscell. c. 10.), qui *Boiam* eandem cum *Taurea* facit; cum *Taurea* sit scutica. Hesychius: *μάσγαν, μάστιγ, ταυρία*. Et: *μασάγγη, τῆ ταυρία*. Artemidorus de carnibus bubulis, quod non bonum sit videri in somnis eis vesci, praesertim servis: *δούλοι δὲ βεσάνοντες (σημαίνει) διὰ τὸν ἱμάντα, καὶ τὴν ταυρίαν*. Allusit Plautus (Capt. IV, 2, 108.): *Boius Boiam terit*. Nam *Boiam* accipiendum pro collari, cum tamen, qui hoc dicit, vellet accipi, tanquam si dixisset ipsum Gallum cum Galla cubare. Notum enim *Boios* esse Gallos. Et Glossarium: *Bosbue, Βοτῆγεροι, ὡς οἱ Γάλλοι*. Scribe: *Bos, Βοῦς; Boi, ἑτεροῖως οἱ Γάλλοι*. *Scal.*

Botulus. Glossarium: *Botulus, φρύσκος*. *Bolas* hic prima longa accipiendum, per *bolos* enim farciiebantur. *Scal.* Lucanica carnis suillae bolis farta. Unde et nomen, ut vult Festus. Sed repugnat quantitas. *Bolus* enim primam producit; *botulus* vero et per diminutionem *botellus* eandem corrigit. Quare optime *Vossius* a *βοτός*, cibus, vel a *βύταλον, farcimen*. *Dac.*

Blennos. Plaut. in Baechid. (V. 1, 2.) *Ant. Aug.* Proprie, quos vulgo dicimus *morveux*. Nam *blenna* est *μύξα, morve*. *Dac.* Cf. Doederlin. Syn. III, pag. 80.

Binomius. Lege: *Binominis*. *Scal.* Ut cognominis; sed et *Binomius* rectum erit e Graeco *διώνυμος*. Glossae: *Binomius διώνυμος, Leg. διώνυμος*. *Dac.*

Barbari. Plaut. in Milite (II, 2, 56.): *Nam os columnatum poetae inaudiri esse barbaro Quoi viri custodes semper totis horis accubant*. Idem in Asinaria (prolog. 11.): *Marcus voritit barbare*. Locum Apostoli ex epist. ad Rom. I. (v. 14.) nemo credat Festi fuisse, sed Pauli, qui Epitomen confecit. *Ant. Aug.* Sed non Graeci tantum barbaros vocabant exteros, Romani etiam omnes praeter Italos sic vocabant, et quicquid alienum erat imperio Romano, *Barbariam*, et *Barbaricum*. Sic et Aegyptii omnes eos, qui ipsorum lingua non uterentur. *Dac.* In iure barbari sunt, qui imperio Romano non parent. l. 6. in fi. ff. de bonis damnatorum l. 5. 6. ff. de re militari l. 26. Cod. de Epis. l. 2. cod. quae res exportari. l. 9. cod. de re militari. Inde *Barbaricum*, de quo proxima dictione infra. *Goth.* *M. Attius*, Plautus; scilicet in Asinaria. *Idem*. In edit. Festi Dacer. scilicet verba *barbarum dixit* sequuntur haec, quae in nullo cod. et nulla edit., quae quidem noverim, reperiuntur: *et de se quum transferret fabulam ex Graeco dixit. M. Attius veritit barbare*.

Bellule. A bene, benule, belle, bellule. *Dac.* Locus Plauti inter fabulas, quas nos habemus non reperitur. Vide Forcellini Lexicon s. v. *L. Bellule*; belle. Vid. l. 4. ff. de usu l. 4. in fin. ff. quibus. l. 53. in fin. ff. de legat. 2. l. 9. ff. de operis novi nunt. l. 2. ff. de suis l. 2. ff. ad Senatus c. Tertull. *Goth.*

Burranicum. A burro, id est rufo. *Dac.*

Buttubata. Ut nugarum facilis et obvia materia, ita nomina multa a veteribus excogitata, ut *Buttubata*, a puerorum vocabus, quas primas in infantia discunt, *Bu, Tu, Ba, Ta*. *Bu*, est bibere; unde *buia potus*; et *vinibuae* Lucillio ebrosas. Varro in Caton. de liberis educandis: *Cum cibum ac potionem buas, ac papos vorent; matrem, mammam; patrem, tatam*. *Ba*, est *papa*. Unde Plautus (Epid. V, 2, 61.): *Tum puero dandum, quod papet*. *Ta*, est appellatio *Tatae*. *Tu*, etiam appellatio cibi, unde *Tubuccinari* factum, pro manducare. Idem et *Titia*. Glossarium: *Titia, ἡγενη πηλὸν, ὃ λέγουσι*. Sed praestat *Ba*, pro *Ma*, hoc est mamma dictum, ut facilis est lapsus a *B* ad *M*. *Buttubata* ergo, quasi *Buttumata*. Sunt et aliae appellationes nugarum. *Hettae, lire live, nauci, gerrae, apinae*, quod est quartum ab *ἀράνναι*, quod fuit ignobile oppidum. Stephanus: *Ἀράνναι, χωρίον Σικελίας, ἄσημον. ἀρ' οὖ, ἢ εἰς ἀράννας, ἐπὶ τῶν ἀδίλων, καὶ ἐκτετοπισθέντων*. Proverbium vult accipi Stephanus de remotissimis. Et Hesychius, qui non in Sicilia, sed in Attica ponit: *Ἀράνναι, χωρίον τῆς Σικελίας φησὶς. πόλις ὄντων. proverbialiter ἀράνναι, ἐνὶ τοῦ πόλιος ὄντων*. At Romani de rebus nugatoriis. Glossarium: *Apinae, φάνναι*. lege *ἀράνναι*. Neque aliud est *Affannias* apud Apuleium libro IX. (p. 221, 25. ed. Elmenh.). *Haec et alias similes affannias frustra oblatrantes eos retrorsum abducunt pagani*. Et libro X. (p. 243, 14.): *ore semiclauso effutens nescio quas affannias*. Apud eundem Apuleium (Met. l. p. 106, 8.) *folia* pro nugis. In vita Gallienorum Imp. (ap. Trebell. c. 8. in Script. Hist. August.) *Cycloper etiam luserunt omnes operarii*, lege *opinarii*, id est, quos vulgo in Gallia *Ploisantius*, ab *apinis*, et nugis. *Scal.* Verius, ut videtur, Martinus, qui ab Hebraeo *biba boie* esse putat, quod significat locutionem garrisus sive *fulilla effutens* et sane non pueriles, sed ficticias voces fuisse ostendit Sosipater,

(p. 262. Frob.) apud quem disjuncte legitur: *bu tu bat ta*. Plautus pro *nugis* posuit, ut in glossis veterum *bat tat ti anagmenorum* (anaxamentorum recte Meursius) vocum veterum interpret scribit. *Dac.*

Bulla βουλή. Tarentine βουλή, βόλλα et ἀναβολή, ἀμβόλλα, unde Abolla, quod Acolisium resipit. *Scal.* Varro, ut refert Plutarchus, ab Aeolico βόλλα pro βουλή, et pueris datam, ut εὐβουλίαις σύμβολον, quod cum Festo facit. Bulla autem in collo pueris ingenuis suspendebatur aurea, libertiniis scortea, et a Tarquinio Prisco originem habere putatur. *Dac.*

Boicus ager. Boii Galli, qui circa Padum olim habitavere, sed inde a Romanis eiecti ad Istrum apud Tauriscos. Strabo lib. 5. (216.) et Liv. lib. 5. (c. 33. 34.) *Dac.* Vide *Scal.* ad v. *Boiae*. In qua sunt in quo sunt Medianianenses; vide Livium et Iustinum (XXIV, 4.) *Goth.*

Burranicapotio. Vide, quae in Coniectaneis (pag. 79.) de hoc olim scripsimus. *Scal.* Illic facit lacte, id est lac, cum sapa, id est mulso decocto. Burranicam potionem designat Ovid. (Fast.) lib. 4. (v. 779.):

Dum licet opposita, veluti craterae camella

Lac niveum potes, purpuracumque sapa.

Dac. *A rufo colore quem burrum.* Vide infr. *Burrum*. Inde Hispanis *Burracei*, homines potione rubentes: et vas vinarium, *Burracea*. *Goth.*

A D L I B R U M III.

Corona. Et nos quoque alibi docuimus, *Coronam* Graecae originis esse. Simonides (ap. Athen. XV. p. 680. D.):

Φοῖβος ἑσαγείται τοῖς τυνδαριδῆσιν αἰοιδῆς,

Ἄν ἄμειτροι ἑτέτιγες ἀπημείψαντο χορῶνφ.

(vide Gaisford. Poet. Graec. Min. ed. Lips. Vol. III. p. 192. CXXIX.). Ideoque non carebant ratione, qui cum aspiratione scribebant. *Scal.* Imo potius *corona* a *Χορῶνφ*, quam *Ilesych*, interpretatur *εἶδος στεφάνου*. *Dac.* De corona civica donativa, graminea, lanea, myrtea, navali, obsidionali, civica, murali, ovali, triumphali, v. *Civica* infr. *Donaticae*, *Gradivus*, *Lemniscae*, *Myrtea*, *Navalis*, *Obsidionalis*, *Ovalis*, *Triumphales* et Gell. lib. V. 6. *Goth.*

Coturnia. A sono vocis dictam vult Festus, quod primam in cantu syllabam referat. Sed melius Servius ab obliquo ὄρνυγος per transpositionem γ in e mutato.

Cornua. Allusit Horatius: — — *et addit cornua pauperi*. *Scal.* Nicandri scholiastes Ἀλιεῖσραμοκοῖς οἱ παλαιοὶ κέρασιν ἐχρῶντο ἐν τῇ πόσει ἀντὶ τῶν ποιητῶν, ὅθεν καὶ τὸ κέρασαι εἴρηται. ἢ διὰ τερωατικῶν τῶν πινόντων, τοῦτέστι τὴν ἀπὸ τοῦ οἴνου ἰσχυρ. Ὁ Διονύσιος καὶ τερωακίως. Ad hanc bibentium torvitatem allusit Horatius (Od. III, 21, 18.): *Et dat cornua pauperi*. *Dac.* *Cornua fiunt*. Fiant, ut belluae. *Goth.*, quae addit cod. Lips.

Gorgo. Vetus Glossarium per G, Gorgo. Goro, ἀναμφίβολος. Lege: Gorgo, ἀναμφίβωλος. *Gorgi*, ἀναμφίβωλοι. *Scal.* Quasi corde ago dici putat Martinus. *Dac.*

Corbitae. Genus navigii tardum et grave. Plaut. Poen. 3, 1. (v. 4.):

— — *Homines spissigradissimos*

Tardiores quam corbitae sunt in tranquillo mari.

Sic autem dictae corbitae, quod *corbes* in malo *παράσημα* suspenderentur contra solitum morem, semper enim *παράσημα* in prora, et inde nomen. *Dac.*

Colurna. Ab arbore corylo dicta potius *colurna* transpositione litterarum pro *conurla*, ut sentit Servius. Virgil. Georg. (II, 396.):

Pinguiaque in veribus torrebimus exta colurnis.

Tamen vet. Gloss. *Κροῖα*, δένδρον: *colurnum*, *cornus*. Ergo, *cornus*, *cornulus*, *conurlus*, *colurnus*, *colurnum*. *Dac.*

Cothones. Diximus in notis ad h. v. omittere eam *Scal.* et *Dac.* Sed invenitur glossa s. v. *Cato-nes*. I. Repono, ut in veteribus editionibus, *Cothones*; quid differat *Cothon* a portu, explicat Servius. *Scal.* Sunt autem cothones parvi portus in mari non naturales, sed arte et manu facti. Ut exponit Servius lib. 1. (v. 431.) *Aeneid*. Dicitur *cothon*, *onis*; et *cothonus*, *ni*. Atqui *cothon* pro portu fossitio vix Latinum videtur. Ita vocabatur parva insula Carthaginis, quae vicem portus praeebat et navalia habebat. Strab. l. 7. (17, 832.) Factitia haec insula et Euripo circumdata, id est canali manufacto. Forte *Κώθων* dicta voce Graeca, quod

rotunda esset instar poculi. Ex illo portu Cartbaginensi, Cothone, alii, ut videtur, portus manufacti sic dicebantur, si fides est Festo. *Fossas* etiam appellaverunt Latini. Hodie quoque apud Nannetes, portus *fossa* dicitur; Graecis *ῥοθάρος*. *Salmas.* in Solin. Dixi ad l. 59. ff. de verb. signific. *Goth.*

Collatia. Latii in via Tiburtina oppidum prope Romam. A quo Collatina porta. In colle hortulanorum ad Septentrionem, quae et *Pinciaria* a palatio Pincii Senatoris. *Dac.*

Collucare. Profanam silvam dixit, quia luci sacri erant incaedui. Propterea ita deprecatur pastor ille apud Ovidium (Fast. IV, 754.) in sacro Palli:

Seu mea falx ramo lucum spoliavit opaco,

Unde data est tenerac fescina frondis ovi.

Neque tibi imponat, quod in Glossario legitur: *Conlucatis*, εἶδος νεκροῦ. Legendum enim: *Conlocatio*, εἶδος νεκροῦ. Erat autem *Conlocare* mortuum, in ianua ponere, pedibus in publicum conversis. Quod Graeci προτίθεσθαι νεκρόν. Persius (III, 104.):

— — — tandemque beatulus alio

Compositus lecto, crassisque lutatus amomo

In portam rigidos calces extendis. — —

Glossae Grammaticorum in illud Iliadis τ. (XIX, 212.): ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένον. εἰς τὸ πρόθυρον, inquit, βλέπων. τοιοῦτο γὰρ τὸ σῆμα τῆς τῶν νεκρῶν προθέσεως. Ex quibus illustratur Persianum: *In portam rigidos calces extendis.* — Mos erat eam πρόθυρον a filii fieri. Dio in Tiberio de Livia excessu: καὶ αὐτὴν ὁ Τιβέριος οὕτε νοσούσων ἐπέσχεψατο, οὕτε ἀποθανοῖσαν αὐτὸς προέθετο. Male enim hodie προσέθετο. *Scal.* *Conlucare*; succis arboribus locum implere luce, infra in *Sublucare*. Columell. lib. 2. (c. 22): *Neque terram aperire, neque arborem conlucare.* Glossae Graecolat.: διακοθαίρω δένδρον, *conluco*. Dicitur et *sublucare*. *Interlucare* etiam dixit Plin. (Hist. Nat. XVII, 23.) hoc est lucis causa superfluos ramos amputare. Hic autem profanam silvam dixit Festus, quia luci, hoc est silvae sacrae non caedebantur, nisi prius factio piaculo. Vide Catonem de R. R. cap. 130. *Dac.*

Collativum sacrificium. Ad quod singuli conferebant, qualia erant sacrificia, quae Latinis feriis et Paganalibus etiam fiebant. *Dac.*

Colophon. Κολοφῶν, τέλος, unde colophona operi imponere, pro ultimam manum ei admovere, A Colophone Ioniae urbe id tractum docet Strabo lib. 13. (lib. XIV, pag. 643.) quae equitatu ita caeteris urbibus praestabat, ut ubicumque bellum aliquid ambiguum esset, Colophonio equitatu superveniente dirimeretur. Unde etiam ortum ferunt adagium: *Colophonem imposuit*, quando rei cuiusdam finis imponitur. *Dac.*

Concinnare. Perperam voluit mutare concinere in conciere. Vide secundum Coniectaneum nostrum (p. 84.). *Scal.* Ita rem componere, ut apte conveniat et haereat; a verbo *concinere* (male alii *conciere*) id est convenire, quod verbum musicum est. Plures enim diverse canentes *concinere* dicuntur, cum inter se conveniunt. Unde *concinere* pro convenire, consentire, ut Graecis συνέθεω. Tamen magis placet Nonius (pag. 59. Merc.), qui ait esse a *cinnus*. *Cinnus*, inquit, est commixtio plurimorum, unde et *concinare* dicitur. *Cinnus* quidem idem quod coctum. Graecis κινεών. A coeundo *coinus*, unde *cinnus*, quod in eum varia coeant; est igitur *concinare* ex pluribus rebus aliquid efficere et apte componere. Etsi aliquando pro simplici *facere* usurpatur. *Dac.* Vide Nonium in *Concinare*. Glossis συνεκροσσηναι. Adde Nonium in *Cinnos* et *Cinnus* et *Concinare*, duobus locis. Hinc concinnatores litium dicuntur l. 9. §. 2. ff. de off. procons. *Goth.* *Est ante componere.* Lego apte v. Varroem 5. de L. L. (lib. VI. 254.) et Nonium l. nr. 207. et 295. et 2. n. 270. Hinc concinnitudo Tullio l. de Inv. n. 333. v. Excerpta nostra ex Glossis. *Idem.*

Concilium. Non a consensu, sed a concalando, hoc est convocando, quasi *concalium*. *Dac.* *Concilium* vocando; convocando. *Goth.*

Conciliabulum. Locus in agris aut vicis, ad quem rustici frequentes emendi et vendendi causa conveniebant, certis nundinarum diebus, a verbo *conciliare* emere. Festus vero a *concilium* deducit, ubi per *concilium* convocationem intelligit quasi *concalium*, quod plures in unum coeant, et convocentur. Imo et *concilium* nundinae etiam dicebantur. Eugegraphus apud Terent. (Eun. IV, 4, 2.): *male conciliate, male empte.* Nam *concilium nundinas* dicimus. *Dac.* Isidor. XV, 12. diversum a foro. Gell. l. 7. Paul. 4. sentent. 6. Livius 4, 25. 39. *Goth.*

Concio. A verbo *conco* convocato. Et est *conco* conventus a Praetore vel Sacerdote convocatus. Et frustra est Varro (L. L. VI, 222. Sp.), qui concionem quasi coactionem dici putat. Sic a lacte coacto, inquit, *cascus nominatus, sic ex hominibus concio dicta.* *Dac.*

Contubernales. Laudo coniecturam doctorum hominum: *Licet et tentoria ex pellibus fiant.* Ego tamen verius crediderim: *Unde et Tabernacula dicta sunt, licet ex tentis pellibus fiant.* Licet, inquit, non ex tabulis, sed ex pellibus fiant Lucillius:

Hic ubi consessum, pellesque ut in ordine tentae.

et apud Caesarem (B. Civ. III, 85.): *detendere tentoria.* Scal. Vide *Adtubernalis.* Contubernales, qui isdem tabernis habitant, et sub eodem duce pugnant. Et sic proprie dicebantur decem milites, qui sub uno papilionis degabant, quibus decanus praerat et caput contubernii dicebantur. Infra legendum est: *Licet et tentoria ex pellibus fiant.* Vel, ut Scal. *licet ex tentis pellibus fiant.* *Dac. Domestici.* l. ult. ff. de auro (unde Gloss. *σύντοιχοι*, et *σύνσχοποι*, et Contubernium *σύντοιχέσιον*, *συνσκήμιον*). *Milites* l. 154. ff. de verb. signific. (unde Glossis *Contubernium σύντοιχον στρατιωτῶν*). Servorum coniuges et nati. l. 2. §. 3. ff. de Instructo; dicitur etiam glossis Contubernarius, ut et alius Contabernarius. *Goth. Tabernacula*, vide infra Tabernacula. — *Licet ex tentoriis*, licet tentoria et pellibus. Hinc sub pellibus degere milites dicuntur in l. 7. ff. de suppellectile et Aemilianus 19. *sub pellibus exercitu diffuso.* Adde Livium 5. Tacitum 3, et 14. Val. Max. 2. Lamprid. in Alexandro; inde *pellionem* in l. ult. ff. de iure immunitatis. l. ult. Cod. de excusat. artif. *Goth.*

Contubernium. Sueton. in Iulio (c. 2.): *Stipendia prima in Africa fecit in Thermi praetoris contubernio.* *Dac.* l. 5. §. a barbaris ff. de re militari: servile connubium l. 14. §. servilis ff. de ritu: l. 49. de manumiss. test. l. 3. Cod. de incestis. Paul. 2. sent. 20. §. 2. inst. de haer. ab intest. *Goth.*

Conclavia. Conclave et conclavium, nam utrumque dicitur, est locus secretior in penetralibus intimis domus, una clave domesticis pervius. Vel, ut ait Donatus, conclave est separatio locus in interioribus tectis: vel quod intra eam loca multa et cubacula clausa sint adhaerentia Trichinio. *Dac.* Vide l. 1. §. 1. ff. de ventre. l. 47. ff. de damno. Glossis *συντομία.* *Goth. Clave clavi.* *Idem.*

Contemplari. Templum dicitur quivis locus vacuus et apertus ut *aetherea templa*, regiones aetheris; *Acherusia templa*, cett. Unde in auguriis templum dicitur locus auspicii causa, quibusdam conceptis verbis finitus, in edito et aperto ad prospectum, singulis eius lateribus obversis ad singulas mundi plagas, in cuius umbilico erat arx seu *auguraculum* seu *tabernaculum* ad observandas altum auguralium volatus. Ab eo igitur contemplari. Sed vide apud Varroem lib. 6. (L. L. VII, p. 292. Sp.), qui optime totam templorum significationem est persecutus, etsi in Etymo operam luserit, neque enim *templum a tuendo*, quasi *tuempulum*, sive *tuemplum* ut ipse docet, verum a *τέμενος* quomodo non solum agri partem aliquam, ab aliis divisam et secretam. quae vis foribus et regibus pro honore dabatur, ut Tarquinio Superbo in campo Martio, Graeci dixere, sed locum quemvis patulum et apertum certis quibusdam finibus terminatum; sic Aeschylus (Agam. v. 6.) dixit *τέμενος αἰθέρος*, templum aetheris. *Dac. Contemplari.* Glossis *σπαράσσειν*. Adde Nonium in Contempla. *Goth.*

Comitiales. Non omnibus diebus comitalibus conveniebant; neque semper in comitiis; comitiales tamen dies sunt, quibus comitia haberi poterant. *Ant. Aug.* Comitiales opponit nefastis Plautus (Poen. III, 2, 7.), illis iocularibus verbis:

Non potuisti adducere homines magis ad hanc rem idoneos:

Nam istorum nullus nefastus, comitiales sunt meri.

Ibi habitant; ibi eos conspicias, quam praetorem, saepius.

Scal. Comitialis dies, quo universus pop. Rom. sive pars illius maxima, comitium petebant conventus agendi gratia. Fuit autem comitium certa fori Romani regio ac portio, ad Hostilium curiam et subter rostra Hostiliae curiae adlata, a *coecundo* dictum. *Dac.* His adde de Comitiali morbo infra *Prohibere.* Et alia quaedam ex verbo *Quando Rex comitavit fas.* *Goth.*

Calatores. Verrius apud Charisium lib. I. (p. 102. Ed. Frob.) *Nomenclator sine u dicitur, velut nominis calator.* Sed legendum *calator.* *Ful. Urs. Calatores, ἐκβιβαστοὶ ἱερῶν. δοῦλοι δημόσιοι, περίπολοι.* *Calator, κλήτωρ.* Glossae Graecorum. Et Isidorus: *Calator, minister sacrorum.* Quemadmodum Calatores sunt sacerdotum praecones, ita etiam κήρυκες ab Homero κλήρωτες dicuntur: *ἐς δ' ἄγαγεν κήρυκα κλήτωρα τοῦ γέροντος.* (Il. 24, 574.) *Calator ergo κλήτωρ.* *Scal.* A *calare*, vocare, nominare, quod a Graeco *καλεῖν.* Plaut. Mercat. (V, 2, 11.):

Egomet mihi comes, calator, equus, agaso, armiger.

Et Pseudolo IV, 2. (v. 52.):

Harpar calator meus est ad te qui venit.

Sed non ideo dictus calator, quod vocari posset ob necessitatem servitutis, ut Festus putavit, sed quod ipse calaret, dictaret nomina, qui et ideo nomenclator dicebatur. Horat. (Epist. I, 6, 50.): *Mercemur servum qui*

dictet nomina. Dac. Adde infra *Incalanto, Incalationes, Incalative, Procalare. Goth.* Graecum κατέιν et Latinorum *calare*, Germanorum *gal, hall*, descendunt a communi radice Sanscrita *khja*, vocare, nominare, dicere.

Condulus. Ita propius accederet ad originem suam, *κόνδυλος*; sed scimus veteres Condalum dixisse et Condalium, v in a, ut *κάλιξ*, calix. Plautus quoque fabulum Menandri *δακτύλιον* cum verteret, *Condalum* eam nominavit. *Scal.* Est autem *condalium* annuli genus, quod servi digitis ferebant. *Plant. Trinuum. 4, 3. (v. 7.):*

— — *Satin' in Thermopoli*

Condalum es oblitus, quando thermopostasi gutturem.

Dac. Alii *Condalum. Goth.* Et Latina et Graeca vox fontem habet radicem Sanscritam *kurisch*, inflexum esse.

Contestari. Interpunctionis nota videtur addenda ad verbum *uterque. Fulv. Urs.* Apud veteres Latinos petitor, et is unde petebatur ille petens, hic negans primum inter se vel in iure apud Praetorem, vel in iudicio apud pedarium iudicem contendeant, praesentibus testibus, quos uterque sui facti memores esse iubeat hac formula: *testes estote.* Inde *contestari litem* et *litis contestatio* dici coepta sunt, qua scilicet litis contestatione, uterque se liti persequendae obstringebat apud iudicem a Praetore dandum, et ex ea formula, quam daret, ita ut a neutro liceret salva lite discedere. Unde *Gloss. lites contestatae, αἱ ἀγῆν λαβοῦσαι ἐν ἀκατήρηθῳ δίκαι ἕξ ἀντικαταστάτων.* Cicero pro Roscio (*Comaed. 18. in.*): *qui per se litem contestatur sibi soli petit, alteri nemo potest, nisi cognitor est factus.* Nunc in foris Gallicanis *litis contestatio* non potest constare actoris intentione, et rei infirmatione sola, nisi intevererit iudicis super ea re decretum aliquod litis contestationi absolvendae, in foris enim dicitur: *Il y a contestation de cause quand le juge a donné son appointment à écrire et à produire. Dac.* Vide l. 1. ff. quod iussu hinc *Contestatio.* *Paul. 2. sent. 14. testato l. 1. §. Julianus. ff. de liberis agnoscendis.* *Glossis contestatae μαρτυρήσασαι. Contestatur οὐμμερτήγεται.* His adde, quae de *Antestatione* scripsi ad leges XII. Tabularum *Titul. 7. Goth.*

Codeta. Pro *caudeta* a cauda, pro quo dixere *coda*, ut alibi dictum. Illic *ager Codetanus* in decima quarta regione trans Tiberim. *Dac.*

Condictum. Nam condicere est simul dicere. *Pomp. lib. 66. de empt. In vendendo fundo quaedam etiam, si non condicantur, praestanda sunt. Dac.*

Coctum. A coquendo. *Coquere* a cogere, *coagere. Dac.* *Coartetur*, coeretur. *Goth.*

Cocula. Sunt Homeri *κόκωνα ἕξλα* et Varro nos docet libro 1. de vita P. Ro. *Cocula, quae coquebant panem, primum subcinere; postea in forno; utriusque vocabulum a forno ductum, id est a calore.* *Isidorus: Cocula, ligna arida, vasa aerea. Scal.* Pro vasis aereis usus est Plautus *Capt. IV, 2. (67.):*

Iubes annon iubes astitui aulas, patinas elui?

Laridum atque epulas foveri oculis ardentibus.

(Legendum *foculis*; vid. notam ad l. 1.). Et Cato c. 2. de R. R. (cap. 11.) dixit *ahenum coculum. Dac.* Quae cocitatoria in l. pen. ff. de pen. et cocinatoria in l. 19. §. 12. ff. de auro. Et *coquinaria*; aliis coquinatoria, aliis coctiatoria, *Goth.* Vid. Index Scriptt. Rer. Rust. ed. Bipont. v. *Coculum.*

Cohum. Varro lib. IV. de ling. lat. (L. L. V, p. 23. Sp. ubi nunc aliter.): *Cavum a cavo caelum* etc. *Fulv. Urs.* Ennius, ut notavi in quadam veteri membrana:

— — *pilam vir*

Sol mediam; complere cohum terroribus coeli.

De hoc plura vide in *Coniectancis* (p. 12.) *Scal.* Cum horum significat quo temo aratri cum iugo colligatur, quasi *cohibum* dicitur. Cum vero pro *coelo* sumitur, est a Graeco *κόος* cavitas, non vero a chaos, ut putat Festus. *Coelum* autem non a *Chao* ut Festus, vel a cavo, quod a chaos, ut Varro. Sed a *κοῖλον*, quod idem est ac *κόος*. Unde et *coillum* apud veteres. Ennius:

Tollitur in coillum clamor exortus utrimque.

Dac. *Coelum* dixerunt a chaos, ex quo putabant *coelum* esse formatum. *Goth.*

Comoedias. A *κώμη vicus* et *ᾠδή cantus*, quia hi lusus in vicis fiebant, antequam in urbes convenissent. *Dac.*

Cocleacae. Nempe Graecanice detortum, *κόκλαες. Scal.* Doctiss. Vossius putat *cochleacae* vel *cochleacae*. Sed omnino legendum *cochlacae* a Graeco scilicet *κόκλαες. Dac.* *Cocleacae. Conchalacae. Goth.*

Cocetum. Tertullianus libro contra Valentinianos (c. 12.): *Pandoram Hesiodi: Acci patinam; Nestoris cocetum; Miscellaniam Ptolemaei. Scal.* A Graeco *κκεάω misceo*, proprie de potionibus. *Cucetum*, u in o *coctum.* Nestoris *coctum* nominat Tertullianus. Ubi manifeste *κκεάω* Nestoris respicit, de qua Ho-

mer. II. l. (XI, 624.) pro *Eduili* melius cum Vossio legas *potionis*. Ad poculenta enim potius, quam ad esculenta pertinet. *Dac.* Cocetum. Cocetum. *Goth.*

Comprædes. *Praes* is est, qui populo se obligat, spondet se aliquid pro altero praestaturum, ni ipse alter praestet, *compraes*, qui coniunctim cum altero populo se obligat. Vide *praes*. *Dac.*

Compascuus. A verbo *compasco*, simul pasco. *compascuus* ager, in quo vicinorum pecora simul pascent. *Dac.* Vide Ciceronem in *Topicis* (c. 3.). *Isid.* (XV,) 13. *Goth.*

Compescere. A *pasco*, composita *dispesco*, *impesco*, *compesco*. *Compescere* est pecus iisdem pasuis continere, in unum cogere, compellere. *Dispescere* gregem segregare, ita ut pars seorsim pascat. *Impescere* vero est pecus in laetam segetem pascendi gratia immittere. Vide suo loco. *Dac.*

Compitalia. Glossae: *Compitalia*, θεῶν ἀγνείων ἑορταί, αἱ γινόμεναι ἐν τοῖς τοῖδοις ὑπὸ τῶν προσήκόντων τοῖς νεκροῖς. *Scal.* *Doorum Larium festa in compitis* VI. *Nonas Maias celebrari solita*. Varro lib. 5. L. L. (VI, 206. Sp.): *Compitalia dies attributus Laribus, ut alibi; ideo ubi viac competunt, tum in compitis sacrificatur; quotannis is dies concipitur*. Inde *Lares viales* dicti non semel apud Servium. Vide *Macrobi.* lib. I. Sat. c. 7. et *Dionys.* *Halic.* lib. 4. *Plin.* lib. 36. cap. 27. A *Tarquino Prisco* originem duxere. *Dac.* Vide nostra excerpta ex *Glossis* in v. *Compitalia*. *Goth.*

Congruere. A *grubus* verbum antiquum *gruere*. Glossarium *Gruunt γεραίνίζουα*. Unde *congruere* expedire, inter se convenire. *Terent.* *Heaut.* III, 1. (102.):

Ne nos inter nos congruere sentiant.

Congruere est etiam simul irruere ut *grues*, quae non se segregant. *Idem Eunuch.* V, 8, (3.):

— — — cui tam subito congruerint commoda.

(*Codd.* *Bentleii* contigerint; superiori loco idem reposuit consentire). *Dac.* Vide infra *Gruere*. *Glossis* συναίρειν. *Goth.*

Cognomines. *Plaut.* *Bacchid.* I, 1. (5.):

— — — Quid agunt duae germanae meretrices cognomines.

Et in *Fragment.*:

Illa mei cognominis fuit.

Dac.

Cerrones. Vide *Gerrae*. *Ant. Aug.* Inde *Concerrones* et *Concerrae*. *Lucillius*:

Tapullum legem rident concerrae Opimi.

Scal. Pro *Gerrones* *G* mutato in *C*. Sic autem dicti a *gerris*, cratibus vimineis, quibus pro scutis usi Siculi, et ab Atheniensibus irrisi, utpote qui se re parum idonea tutarentur, unde factum est, ut inepti et leves homines *Cerrones* hodieque dicantur. Aliter tamen idem *Festus* infra in voce *Gerrae*. Inde *congerrae* et *congerrones*, vel *concerro* et *concerrones* sodales dicti. Varro lib. 6. L. L. (VII, 340. Sp.): *Congerro a gerrae et Graecum est et in Latina cratis*. Vide *Sodales*. *Dac.* *Cerrones*. *Concerrones* vel *Congerrones*. *Goth.* γέρας v. infra *Gerrae*. *Idem*.

Coniptum. *Conitum*. In lib. vet. *Coniptum*. Quae vera lectio. *Coniptum* a κοινίτω pulvere aspergo. *Dac.*

Comptum. Placeret *comtum*. *Fulv. Urs.* Haec alio pertinent. Legendum *comtum Afranius*. Vide *Comptus*. *Dac.* Alii *Constus*, alii *Comitus*, alii *Comptum*, alii *Constum*, alii *Comtum*. *Goth.* *Excultu*, cultu. *Idem*. Cf. *Doederlin.* *Syn.* III, pag. 263.

Conflages. *Nonius* *Confluges* loca, in quae diversi conflunt rivi. *Isidorus* lib. XIV. c. 8. *Confrages*. *Ful. Urs.* *Isidorus* legit *confrages*, sed idem est propter cognationem *F* cum *R*, ut *sufflamen*, *sufframen*; *Fraxtabula*, *Flaxtabula*. Eodem modo compositum *confluges*, quam *Homerus* (II. 4, 454.) μιγάγκειαν vocat. *Livius* *Andromeda*:

Confluges ubi conventu campum totum inhumigant.

Scal. *Vossius* legit *confluges* propter verbum *confluunt*. Male, ut videtur, nam *conflages* et *confluges* diversa res est, ut mox patebit. Sed pro *confluunt* legendum omnino *conflant*. Sic *conflages* loca dicuntur, in quae undique conflant venti. A *conflatum*, *conflages*, ut a *stratum*, *strages*. At vero *confluges* loca sunt, in quae rivi diversi conflunt. *Dac.* *Confluunt* conflungunt. *Goth.*

Copona. Non video, quare doctis viris hic visum mutare a *cupis* pro a *copiis*. Nam nihil est apertius. *Scal.* *Cupa*, ut veteres dixere pro *copa*, idem est ac *copona*. *Copona* autem sive *cupa* vel *copa*, et tabernam et mulierem significat. De muliere *Virg.* (*Moret.* 1.): — — — *Copa* *Syrīca*. Quod *Lucil.*: *Cau-pona* hic tamen una *Syra*. Neque tamen a *copiis* dicta *copona*, ut *Festus* opinatur, sed potius, ut in al-

phabato suo Angelus Caninius et Scaliger in Coniectaneis (pag. 61.), *caupo* a Graeco *κάπηλος*, *κάπων*, ut a *πάνθηλος*, *πάνθων*. A *κάπων* Latini fecere *caupo*, addito *u*. Pro quo etiam dixere *copo*, ut pro *aula*, *olla*; et a *copo*, *copona*. Et antiquitus *copo* et *copona* non de una re tantum, ut nunc, sed ad multa alia extendebatur, ut Graecis *κάπηλος*. *Dac.* Hinc *copomicula*. Glossis *καπιλιόν*. Alii *caupona*, sed utrumque iisdem dicitur *Copo* et *Caupo*. *Goth.* *A Copiis*, alii a Cupis: alii a Copi, id est Copioso; unde *Copiantur* Nonio (p. 87. Merc.). *Idem*.

Compilare. *L. m.* pro *condere* habet *congere*, unde coniecturam facio, *congerere* scribi debere. *Fulv. Urs.* Asconius in praetura urbana: Compilarit: pilos, inquit, pervellerit; sic fraudaverit furto, ut ne pilos quidem in corpore spoliatis reliquerit. Haec indigna sunt et veteri, et erudito interprete. Saltem syllabae modulus debebat eum inducere, ut aliter existimaret. Sed verbum est militare, compilare, cogere. Nam pilatum agmen dicebatur pressum ac densum. Varro apud Servium Danielis nostri ad illud Aen. 12. (121.): — *Pilatque plenis Agmina se fundunt portis: Duo sunt genera agminum. Quadratum, quod immistis etiam iumentis incedit, ut ubivis possit considerare. Pilatum alterum, quod sine iumentis incedit, sed inter se densum est, quo facilius pro iniquiora loca tramittatur.* Scaurus de vita sua: *In agrum hostium veni; quod exercitum duxi, id est strictum et dense. Ab eo pilare est premere, cogere. Hostius belli Histrici primo:*

Percutit, atque hastam pilans prae pondere frangit.

Idem — — — *sententia praesto Pectore pilata est. Asellio Sempronius: quartum signum accedebat, sive pilatim, sive passim iter facere volebat. Ennius Satyrarum secundo: Inde loci liquidas, pilatasque aetheris oras Contemplo — hoc est pressas, densas: et, ut ipse ante dicit, liquidas.* Ab ego igitur *Compilare*, non, ut Asconius, a pilis. Qui igitur omnia pressim colligit, dicitur *Compilare*. Quare hic recte, cogere, ut in unum condere exponitur. In Graecis sane id fero, qui compilare interpretantur *μαδίξειν*. *Scal.* *Compilare*. A *pilare* igitur, hoc est *πιλόων*, dicitur is, qui omnia pressim colligit. In libro Fulvii Ursini pro cogere erat *congere*. Unde ille faciebat *congerere*. Sed *congere* pro cogere antiqua illa, sed vitiosa scribendi consuetudine; sic Thensaurus, confusus, compluensis, quotiens. *Dac.* *Et in unum condere*; vide infra *Pilare*, qui publica sacra compilaverunt. l. 9. §. 1. ff. ad l. Iuliam peculatus. *Goth.*

Compernes. Graeci vocant *γομνασίου*. *Scal.* Qui genera coniunctiora habent, quam par est. Plaut. Milite III, 1. (127): *Aut varum, aut valgum, aut compernem, aut pactum, aut broncum filium.* *Dac.* Vide Nonium in *Compernes* (pag. 25. Ed. Merc.). *Goth.*

Confoedusti. Imo potius videtur *Confidusti*, a *fidus* *fidustus*, ut ab *ancus*, *angustus*; ab *uncus*, *ungustus*. *Scal.* Sed nihil mutandum, nam ut optime Vossius, a *con* et *foedus* est *confoedustus*, ut ab *onus*, *onustus*. *Dac.*

Commisatio. Graeci interpretantur *ἐπικώμιον*. *Scal.* Proprie convivium, quod post coenam fieri in multam noctem a Graeco *κωμίζειν* in multam noctem *convivari*. Sive ad Comum lasciviae et conviviorum deum post coenam ire cum corollis, conviviali veste, funeralibus et tibicinis. Unde *lasciviarum eruptionem* vocat Tertullianus. Vide Casaub. de Satyrica poesi. lib. 1. c. 4. *Dac.*

Committere. Opinor pro *delinquere* legendum esse *relinquere*. *Fulv. Urs.* Scribe *delinquere*, non *relinquere*. *Scal.* *Insimul mittere, iungere.* Virgil. (Aen. III, 428.):

Delphinum caudas utero commissa luporum,

Commis habens, id est, iunctas. Pro *facere* Cic. lib. I. de Legibus (13, 37): *Quocirca vereor committere ne non bene provisā principia ponantur; pro delinquere, sic enim legit Scaliger pro relinquere.* Virg. I. Aen. (231.):

Quid meus Aeneas in te committere tantum,

Quid Troes potuere?

Sed scripsisse potuit etiam Festus *relinquere*. Sic Nonius (p. 248. Merc.): *Committre, donare, relinquere, M. Tullius in Verrem actione II. (1, 10.): Is calumniatores ex sinu suo apponit, qui illam haereditatem Veneri Erycinae commissam esse dicerent; pro incipere.* Virg. lib. V. (Aen. V, 113.):

Et tuba commissos medio canit aggere ludos,

et lib. VII. (542.):

Promissi dea facta potens ubi sanguine bellum

Imbuti et primae commisit funera pugnae.

Dac. *Relinquere delinquere.* *Goth.*

Condere. Simul in interiorum locum dare custodiae causa; ut *condit opes alius* (Virg. Ge. II, 507.) Aliquando *conscribere*, ut *exercitum condidit*, id est conscripsit. Aliquando *facere*, *componere*, *instruere*, ut

condere carnea, bella etc. Aliquando *renovare*, in integrum restituere. Florus I, 3. de Tullo Hostilio: *Hic omnem militarem disciplinam artemque bellandi condidit*. Et alibi (IV, 12. extr.): *Augustus condidit imperium*.

Consulas. Attius in Bruto: — *qui recte consulat, consul cduat*. Ita legendum apud Varronem De L. L. (V, p. 85. Sp.) meminisse admoneri ab amico quodam meo Coloniensi, doctissimo iuvene. *Scal.* *Consulere* pro consilium petere. Cicero in Verr. 2. (I, 11. in.): *Nunc ego iudices vos consulo, quid mihi faciendum putetis*. *Dac.* *Pro iudices et statuas*. Male vel bene de aliquo vel in aliquem consulere est statuere, decernere de eo, quod ei vel commodum sit vel incommodum. Terent. Heaut, III, 1. (28.):

*Quia pessime istuc in te atque in illum consulis,
Si te tam leni et victo animo esse ostenderit.*

Livius lib. XXX. (43. extr.): *De perfugis gravius quam de fugitivis consultum*. *Dac.*

Cossi. Eos postea *cusos* invenio vocatos. Glossarium: *Cusus*, ξύλον σκόληξ. Unde Hispani hodie vocant Gusanos. *Scal.* Alii vermes istos non *cossos*, sed *cosces* vocant, nempe *cossis* et *cossus*, ut *matrimus* et *matrimis*. *Dac.* Vide Plin. (II. N.) XI, 33. XXX, 13. *Teredones* etiam Graeci, ut et Latinis *termites*. Isid. XII, 5, (18.): *Est igitur teredo in ligno, quod vermis in carne, tinea in vestimentis; eruca in oleris, tarmus in lardo*. *Goth.*

Consilium. Imo omnino a consulendo, u verso in *i*. Sic ab exul exilium. Consulo autem a salio. *Dac.* *Conscripti*. Ergo iidem sunt conscripti, qui adlecti. Quos vide suo loco. Eos Iunius Brutus legit. Liv. lib. II, (1.): *Deinde, quo plus virtum in senatu frequentia etiam ordinis faceret, caedibus regis deminutum patrum numerum, primioribus equestris gradus lectis, ad trecentorum summam explevit, traditumque inde fertur, ut in senatum vocarentur; qui patres quique conscripti essent*. *Conscriptos videlicet in novum senatum appellabant lectos*. Vide *Qui patres*. *Dac.* Vide supra *Adlecti*. *Goth.*

Conspicos. Sic eos dicebant, qui sibi mutua fides dederant. Usus Naevius, ut docet Varro lib. V. (De L. L. VI, p. 247. Sp.): *Hinc sponsus, consponsus*. *Hoc Naevius significat, eum aut consponsi*. *Dac.*

Consualia. (Corrige: *Consualia*, quod legendum volumus.) Glossarium: *Conso*, τῷ εἴϕῳ τῆς Ἰαίδος. Male. *Scal.* Festa, quae Deo Conso peragebantur XII. Kal. Septembr. Ovid. Fast. III, (199.):

*Festa para Conso: Consus tibi caetera dicit,
Illo facta die cum sua sacra canet.*

Ludi equestres etiam dicebantur, quibus Sabiniae virgines raptae sunt. Vide Liv. lib. I, (9.). Varro lib. V. (De L. L. VI, 202. Sp.) et Plutarch. in Romulo (c. 14. et c. 15. extr.). *Dac.* Vide Nonium in *Cernuus* (p. 20. Ed. Merc.). *Goth.* *Consus* deus est idem, qui *Consens*, h. e. unus ex duodecim illis Consentibus, una assidentibus in consilio Deorum. Nisi forte a *consuendo*, h. e. conciliando. Unde Festa *Consualia* sunt conciliatoria.

Conventus. Hoc priori modo Terent. Heaut. V, 1, (1.):

Non hoc de nihilo, quod Laches nunc me conventum expetit.

Reliqui tres modi sequentes ad unum et eundem possunt referri. Nam a *conventionibus*, quos magistratus sive in Italiae praefecturis et in provinciis suis, sive Romae agebant, qui et *conventiones* dicebantur, ut patet ex Varrone, quavis alii coetus hominum quaecumque de causa *conventus* dicti sunt. Sed non praetereundum *conventus* nomine praeterea designari corpus civium Romanorum, qui in quibusvis oppidis extra Latium negotiandi causa degebant, qua appellatione sceernebantur ab oppidanis apud Tullium saepissime. Et in orat. pro Sext. (4, 9.): *Et tum conventus ille Capuae, qui propter salutem illius urbis, consulatu conservatam meo, me unum patronum adoptavit, huic apud me maximas gratias egit*. Ubi *conventus ille Capuae* est corpus civium Romanorum, qui Capuae degebant. *Dac.* Nonio (pag. 270. Ed. Merc.) *obviam fieri*, et nostris *in ius vocare*, unde conventio I. 47. ff. de rei vind. l. 7. Cod. de praeser. XXX. *Goth.* *Multitudo* cett. hinc Glossis *Conventus* συνέδος, σύνοδος, ἀγορά, συνέλευσις, ἄθροισις. *Idem*. Tercio cum a magistratibus iudicii causa *populus congregatur*. Idem Theophilus §. eadem Inst. quibus ex causis manumittere; et in pri. Titul. de success. sublati. Hinc Cicero in Verr. (V, 11, 28.), Livio XXXVIII, (30. *Aegium semper conventus gentis indicti sunt*), Caesari VI. (de bell. Gall. 44.) *conventum agere*, quod et *infra forum agere*; in verbo *Forum*; adde *infra Convenire*. *Idem*. *Supplicationi* cett. hinc *Convenire* Nonio (pag. 270. Merc.) colligi, coire. *Idem*.

Convivium. Hac voce proprie signatur confusa vociferatio, quae sit pluribus pariter una loquentibus. Vulgo dicimus *vacarme*. Terent. hoc sensu dixit Adelph. II, 1, (26.):

Ante aedes non fecisse erit melius hic convivium.

Et proprie facere convicium dicitur *occutare*. Vide *occutassint*. Inde patet *convicium* esse quasi *convocium* a vocum conlatione, et ita proprie apud Phaedr. lib. I. fab. 6, (5):

*Convicio permotus quaerit Iupiter
Caussam querelae.*

Priorem tamen etymologiam secutus Nonius (pag. 64. Merc.): *Convicium dictum est quasi e vicis iocum, qui secundum ignobilitatem maledictis et dicitis turpibus cavillettur*. Sed is, quid esset *convicium*, non satis intellexit. *Dac.* *A vicis*. Male apud Nonium c. l. a *vicis*, nam a *vocibus* dicitur in l. 15. §. 3. §. 4. ff. de iniuriis. Glossis *καταβόησις, ὀχληγάγια*; ac fortasse iisdem ex superiori loco *ὀχληγάγιον convicium* legendum, non *comitium*, et *ὀχληγάγιον Convicium facio pro Comitium facio*: quod tamen temere allinamur nolum. *Goth.* Prius primum. Caeterum quod scribit in vicis prius habitatum, id ipsum confirmatur ab Aristotele l. Politicon variis locis. *Idem*. *Convicium* haud dubie a voce descendit. Utrique fons subest Sanscrita vox *vatsch*, loqui, *vatsch* et *vāg* sermo, unde Latinorum vox et *vates*.

Convulsi. Non est dubium, quin legendum sit *Convulsi*, ut supra. Quod et ipse Grammaticus declarat, cum dicit: *Conviventibus palpebris*. *Scal.*

Consternatio. A sternutamento. Ergo Festus per consternationem metum illum intelligit, quem ex ominoso sternutamento Romani veteres concipiebant. Sed neque ad vocis originem accessit. Imo et quidam libri habent a *sternata mente*, quam veram lectionem puto. Veteres *sternere* dicebant et *sternare*, quod est deicere. Ab hoc *consternare, consternatio*, animi deicctio. In fine lege: *quod ea toto*. *Dac.* Adde Nonium (p. 262. ed. Merc.) in *Consternari*. Glossis *Consternetur εὐπρεπῶς, πύργεται, κινείται, συνταράσσεται*. *Goth.* Quod eo *toto*, eo quod *toto*. *Idem*.

Considerare. Astrologorum proprium, qui sidera intuentur. Vide *Desiderare*. *Dac.* Adde infra *Praesiderare*. *Goth.*

Constitutus. Non leviter depravatus locus. Sic legendum videtur: *Constitutus hominum consistentium multitudo appellatur*. Varro (De L. L. VI, 210.): *Comitiales dicti, quod tum esset populi constitutus ad suffragium ferendum*. *Scal.* A consistentium multitudine dictum vult Festus (neque enim depravatus hic locus, ut perpetuum voluit Scaliger), nam sic apud Gellium (XVI, 5): *locus, ubi consistitur, constitio*, pro quo libri quidam habent *constitutio*. Melius tamen a verbo *constituere*, quod ibi ad constitutum conveniat populus. Quin et *tō constitutum* apud Tullium legitur pro loco, ubi conveniebant. In orat. pro Coelio (c. 8. extr.): *Graves erant homines, qui hoc dicere audeant, cum sit his confitendum, ne congressu quidem et constituto coepisse de tantis iniuriis experiri*. *Dac.*

Convallis. A *con* et *vallis*. Male Varro (De L. L. V, 29. Sp.), qui *convallis* dici putat *cavata vallis*. *Dac.*

Convoti. Proprie coniuratores *συννομόντες*. *Dac.* Ita et *Devoti* dicuntur. Glossis *καθωσιωμένοι*. *Goth.*

Cibus. Orus Milesius in Etymologico apud me manuscripto: *Κιβωτός, ἰσχυρὸν, ὡφέλιον διὰ τοῦ ἐπιδρωθῆναι διὰ τὸ κείσθαι ἐν αὐτῇ* etc. ἴσως δὲ παρὰ τὸ κίβος γέγονεν, ὃ σημαίνει τὴν τροφήν, καὶ κίβησις ἢ κήρα, ἢ ἡ κιβωτός παρὰ τὸ κείσθαι ἐκεί τὴν βόσιν. *Fulv. Urs.* A Graeco κίβος *pera*; nam ita legendum loco τὸν Κιβωτίων pluribus ostendit Voss. In MS. erat *Cybon*. *Dac.* *Κιβωτίων κίβος*. *Goth.*

Cicum. Varro lib. VI. (lib. VII, pag. 368. Sp.) ling. Lat. habet *cicum*. *Fulv. Urs.* Glossarium: *Cicum ὄσος ἕρην*. Isidori glossae: *Cicum mali granati membrana*. Vide Coniectanea nostra (p. 149.). *Scal.* Glossis *γένελοκος*. Accipitur etiam in Glossis manuscriptis pro umbilico lupi. *Dac.*

Cispium. Eum inter Esquilium collis nuncrat noster, unde et Esquilinum montem *Cispium* et *Oppium* dictum voluit. Vide *Septimontio*. Diversum tamen facere videtur Varro lib. IV. (De L. L. V, p. 57.): *Esquilinus Septiceps; Cispium mons Septiceps apud aedem Iunonis Lucinae, ubi Aeditumus habere solet*. *Dac.* *Homines Cispii Anagnini*. *Goth.*

Citimus. Declinabantur olim *Cis*, *citius*; *Uls*, *ultis*. Pomponius de origine iuris (lege 2. §. 31.) dixit *ultis Tiberim*. Dixit et Varro alicubi. *Scal.* A *cis* et *citra*, unde *citer*, *citerior*, *citimus*, ut ab *uls*, *ultra*, *ulter*, *ulterior*, *ultimus*. *Citimus* est extremus, sed qui proximus nobis est. Quamquam et eum signare potest, qui nobis sit remotissimus. Nam et *cis* pro *ultra* positum invenias. Vide *Uls*. *Dac.* *Citimus* aliis *citimus*. Vide Nonium (pag. 85. ed. Merc.). *Goth.* *Ultimus* a genitivo *ultis*, vide l. 2. §. et quia. 32. ff. de origine iuris. *Idem*.

Cicindela. *Αεικωνίς*. Glossarium. *Scal.* A *cis* et *candeo*, unde et *candela* et *candelabrum*. In MS.

pro *candore* legitur *candela* (exhibent enim edit. Scal. et Dac. pro *candela*, quod nos scripsimus, *candore*). Sed immediate a *candeo*, unde *candor*, *candela*, quomodo a *λεῖπω λεμπυγίς* Graecis dicitur. Dac. Glossis manuscripti genus muscarum vel scarabeorum. Goth. *Candelabra*; vide supra *Candelabrum*; potest et hoc loco legi: *Candela*; quam a *candore* lisdorum. *Idem*.

Citrosa. Naevius: *pulehramque ex auro vestemque citrosam*. Festus vult ita dictum, quod sit undatim crispata. At Macrobius, quod poma citri vestibus insererentur ad odorem concipiendum. In quo licet videre veterum inconstantiam. Nam alia est citrus, ex qua mense fiebat, alia, quae poma habet, quam Medicam vocarunt. Quam cum dicant eandem esse cum Homericam Thyia, ipsi viderint. Vix enim et Virgilianis temporibus non solum Europae, sed et Asiae minori cognita erat. Scal. Quod Latini *citrum*, Homerus *θύον*, et quas illi *citrosas vestes*, ille *θύώδεια εἴματα*:

Εἴματα δ' ἀμφίβασα θυώδεια σιγαλόντα

(Od. 5, 264. 21, 52.). Unde etiam Naevii locum expressum docuit idem Macrobius. Dac.

Civicam coronam. Quam dat civis, a quo servatus est in proelio, testem vitae salutisque perceptae. Ex iliguis, vel quernis foliis texebatur, non auro, quia nefas erat, civem lucri causa servari, vel quia cibis victusque antiquissimus querecus capi solitus sit. Vide Gellium lib. V. cap. 6. Dac.

Circanea. Sic generatim aves omnes dictas puto, quae praedam circumeundo lustrant, ut milvus aliaeque aves rapaces, a *circando*, circumeundo. Dac.

Circites. Non solum circuli ex aere facti, sed et quivis alii circuli. Vide *Cesticellus*. Dac.

Cilium. Glossarium: *Cilia, ὑπόρια*. Lege: *ὑπόρια*. Palpebras intelligit. Scal. Festo consentit Isidorus lib. XI, c. 1. *Cilia*, inquit, *sunt tegmina, quibus cooperiuntur oculi, et dicta cilia, quod celent oculos tegantque iuta custodia*. Sed proprie cilium est crepido superioris tunicae, unde pili exeunt. Unde supercilium, quod supra cilium est. Dac. Vide infra *supercilium*. Goth.

Cimmerii. Cimmerios in Campania circa Baias et Cumas prope lacum Avernum testantur Lycophron, Silius, Eustathius, Ephorus, et ex eodem Strabo, Plinius, Marcianus et alii. De iis intelligendus locus Homeri Odys. λ. (XI, v. 14. seqq.):

Ἐνθα δὲ Κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμος τε πόλις τε
Ἴηρι καὶ νεφέλη κεκαλυμμένοι, αὐδὲ ποτ' αὐτούς
Ἥλιος φαιδῶν ἐπιδέρκεται ὄκτινεςσιν,
Ἄλλ' ἐπὶ νύξ ὀλοή τέταται.

Ulysses enim ex Circes insula mane discedens vento secundo sub vesperam ad Cimmeriorum oram appulit. Quod probat de Cimmeriis Scythiis circa Bosphorum non posse intelligi. Sed audi Servium ad illud Aeneid. V, (VI, 107.):

— — quando hic inferni ianua regis
Dicitur et tenebrasa palas Acheronte refuso.

Acheron, inquit, *fluvius dicitur inferorum, quasi sine gaudio*. Sed constat locum esse haud longe a Baiis undique montibus septum, adeo ut nec orientem, nec occidentem solem possit aspicere, sed tantum medium diem. Quod autem dicitur ignibus plenus, haec ratio est. Omnia vicina illic loca calidis et sulphuratis aquis scantent. Sine gaudio autem ideo ille dicitur locus, quod necromantia vel sciomantia, ut dicunt, non nisi ibi poterat fieri; quae sine hominis occisione non fiebat. Nam et Aeneas illic occiso Miseno sacra ista complevit et Ulysses occiso Elpenore, quamquam fingatur in extrema oceani parte Ulysses fuisse. Quod ipse Homerus falsum esse ostendit ex qualitate locorum, quae commemorat ex tempore navigationis. Dicit enim eum circa unam noctem navigasse, et ad locum venisse, ubi sacra perfecit. Quod de Oceano non procedit, de Campania manifestissimum est. Inde autem Cimmerias a tenebris nomen habere Phoenices fabulati sunt, ut optime notavit Doctiss. Bochartus in *Chanaan* lib. I, c. 33., quia *cimmer* eis est nigrescere. Unde *cimbr* tenebrarum atrox. Dac.

Cimbr. *Ἀισθητοὶ* sane καὶ πλανήτες fuerunt. Sed non magis Cimber latronem significat, quam Isaurus piratam; Ambro dissolutum ac voracem; Opicus obscenum. Sed quia tales fuerunt eae nationes, de earum nomine vocamus, qui tales sunt. Scal. Germaniae Septentrionales populi, qui cum huc et illuc praedabundi vagarentur, inde factum est, ut Germanica et Gallica lingua latrones Cimbrī dicerentur. Dac. Isauri piratae I. 20. cod. de ferriis; Ambrones dissoluti et turpis vitae homines, supra *Ambrones*: Opici et Osci obsceni, infra *Oscum*. Goth.

Cingulos. *Ubi cingi solet*. In MS. melius *ubi cingi solent*. Dac.

Cillibae. Dicitur et *cilbantum*. Varro lib. IV. (De L. L. V, pag. 126. Sp.): *Mensa rotunda nomi-*

pnabatur cilibantum, ut etiamnum in castris; id videtur declinatum a Graeco ἀπό τοῦ κύλικος. Verum in etymo fallitur Varro. Nam cillibae dicta a Graeco κλλιβας, mensa tripes, supra quam antiquitus bello redeunt clypeos reponebant. Aristoph. in Acharn. (v. 1122. ed. Dindl.);

Τὸς κλλιβαντας οἶσε παὶ τῆς ἀσπίδος.

Ubi Scholiastes: *Κλλιβαντας τρισκελῆ τινα σκευάσματα, ἐφ' ἧν ἐπιτιθέασι τὰς ἀσπίδας, ἐπειδὴν κέρωσι πολεμοῦντες.* Ab horum similitudine poculorum mensae cillibae etiam dictae. *Dac.* Vide Goth. ad Varronis l. c.

Chilo. Graeci interpretantur *προκέφαλον. Scal.* A Graeco χείλος *labrum.* Idem Charisius lib. I. (p. 98. Ed. Frob.): *Cilones dicuntur, quorum capita oblonga et compressa sunt. Chilones autem cum aspiratione ex Graeco a labris improbiis, quae illi χείλη, unde chilones improbius labrati. Dac.* A *Cilo* est Fabius Cilo in l. 1. ff. de off. P. Urbi l. ult. ff. de officio P. Vigulum. *Goth.* *Cilo* vocatur et *Capito. Idem.*

Cisterna. Quod fit cis terram, quasi *cisterrena.* Sed magis placet esse a *cista*, quae sacculum, crumenam significat. *Cista*, *cisterna* aquae receptaculum. Vini etiam fossa ad vinum recipiendum *cisterna* dicitur. *Dac.* Adde l. 1. §. 4. ff. de fonte. Hinc *cisterna vini* metaphoricis in lege 21. §. sed si de navi ff. de furtis. Glossis *λάκκος.* Glossis MS. *Cisterna* est lacus collectorius. *Goth.* Apud Paullum fortasse legendum: *Quod cis est terram, vel, quod Oltoni meo placet, quod cis, id est, infra terram.*

Camillus. Versiculus ille exagitatus a veteribus criticis:

Praetextum in cista mures rosere camilli.

Camillum intellexit Ovidius (Fast. II, 650.), cum ait:

Siat puer et manibus lata canistra tenet.

Vide Coniectanea nostra (p. 120.). Glossarium: *Camilla*, ἰτέρευ. Servius P. Danielis: *Alexander*, inquit, *Aetolus poeta in Nisus refert Camillam nomen fuisse Dianae ab Ephesiis dedicato templo ei impositum.* Haec Servius in schedis reconditis, quae sunt in bibliotheca Danielis nostri. Sed profecto magnus ille Virgili interpres fallitur. Nam in eo poemate Alexander Aetolus non Camillam, sed Ἐπιν Dianam vocat, cuius versus habes apud Macrobius. Sed est *μνημονιὸν ἀνάστημα. Scal.* *Καδμῖκος* Boeotus minister deorum dicebatur, quam vocem a Phoenicibus didicere, qui ministrum vocant *Chadmel*, et ita proprie Boeotis dictus Mercurius, quod deorum esset minister. A *cadmillus* factum *casmillus*; et *camillus* et *casmillum* dictum Mercurium ex Callimacho Varro scribit lib. IV. (De L. L. VII, 321. seq. Sp.) alii *camillum*; ut Statius Tullianus. Servius in XI. Aeneid. (543.) inde qui diis serviebant, vel in sacris sacerdotibus ministrabant, *Casmilli* et dempto s *Camilli* dicti. Hinc Pacuvius in Medea:

Caelitum camilla expectata advenis; salve hospita.

Et quia huic officio pueri ingenui deligebantur, usus postea obtinuit, ut quilibet pueri ingenui vocarentur *camilli*, ut hic Festus; et ostendit vetus carmen (apud Festum v. *Flaminius camillus*): *Hiberno pulvere, verno lato, grandia farra camille metes.* Neque homines tantum *camilli* dicti, sed quaelibet alia, quae rei cuiquam inserviret, ut infra Festus notavit, *cumeram*, sive vas, in quo nubentis utensilia ferebantur, *casmillum* fuisse vocatum. *Dac.* Adde Macrob. 5, (II), 8. *Goth.* Descendit *camillus* a Sanscrita voce *kumaras*, *puer*, et a *kumal* radice, quae significat, *ludere*, ut infans. Unde fortasse etiam *famulus* et *familia* descendunt.

Capuam. Sane Capys Graecum vel Tarentinum videtur Latine expressum per *Falconem.* Nam *κάπυς* παρὰ τὸ κάπτειν, ἤγουν κάπτεισθαι, quod incurvus habeat pedes; unde et *Capus* dictus κατ' ἔξοχην, ut ὄρνις gallina κατ' ἔξοχην, et multa alia eiusmodi, ut et unus tantum ex genere accipitrum vocatus *falco*, non omnes accipitres, quamvis omnes sint *γαμψύρνοι*; hoc enim significat *falco. Scal.* Virg. Aen. X, (145.):

Et Capys; hinc nomen Campanae ducitur urbi.

Ubi Servius: *Caelius, qui Troianum Capyn condidisse Capuam tradidit, eumque Aeneae fuisse sobrinum. Alii hunc Capyn filium Capeti volunt esse Tiberini avum, ex quo fluvius Tiberis appellatus est; eumque Capuae conditorem produnt: alii Capyn Samnitem condidisse Capuam confirmant. Sed Capuam vult Livius (IV, 37.) a locis campestribus dictam, in quibus sita est. Constat tamen, eam a Tuscis conditam de viso falconis augurio, qui Tusca lingua capys dicitur, unde est Capua nominata. Tuscis autem omnem paene Italiam subjugasse manifestum est. Alii a Tuscis quidem retentam et prius Aliternum vocatam; Tuscis a Samnitibus exactos Capuam vocasse ob hoc, quod hanc quidam Falco condidisset, cui pollices pedum curvi fuerunt, quem admodum falcones aev habent, quos viros Tuscii capuas vocaverunt. Varro (L. L. IX, 1.) dicit propter coeli temperiem et caespitis fovenditatem campum eundem Campanum sive Campanum dictum quasi sinum salutis et fructuum. Unice placet Livii sententia, cuius verba lib. IV. (37.) *Vulturnum Etruscorum urbem, quae nunc**

Capua est, ab Samnitibus captam Capuanque ab duce eorum Capye, vel, quod propius vero est, a campestri agro appellatam. Et hoc ipsum est, quod Festus in fine: *alii a planicie regionis.* Nam *Capua* quasi *campua* a *campo*, agro campestri, quae vox *campus* planiciem significat, ut *aequor*. Ab huius sententiae partibus facit, quod ipsa *Capua* prius *campua* sive *campus* dicta. Unde *Campani* et *Campas* apud Plautum. Eustath. Dionys.: *Ὅτι οἱ Κεμπανοί, ὡν τὸ πεδῖον λιπαρὸν διὰ τὴν εὐαερπίαν λέγει, ἀπὸ τῶν ὑποκαθημένων ἐκτὶ κάμπων ὀνομάσθησαν, ἢ ἀπὸ Κάμπου πόλεως.* Manifesto Capuam urbem intelligit, quod non satis pergens iis, qui *Campum* nescio quam a *Capua* diversam fingunt. *Dac. Falconem* vide infra *Falcones. Goth.*

Camenae. A carminibus; nam primo *casmenae* dictae sunt, postea *carmenae*, ut *casmen* carmen. *Casmen* ab antiquo *casno* pro *cano*. Et hoc multo probabilius videtur, quam si a *cano* ἄμέσως deducatur, quasi *canena*, et *n* verso in *m* *camena*. Prorsus ineptum, quod sequitur, a casta neme *camenas* dictas. *Dac.* Non a *carmine* nomen habent *Camenae*. Nam *carmen* est Sanscritum *karman*, factum opus, *ποίημα*. *Camenae* vero nomen descendit a *kam*, quod significat *amare, velle, studere*. Quemadmodum autem ab *amo* descendit *amoenus*, sic a *camo*, quod verbum ex Sanscrito *kam* supponere licet, *Camoena*, quae vox idem significat, quod Graecorum *Μούσα*, h. e. *μῦσα*; a *μάω, μῶ*, quod denotat studeo, volo. Sunt igitur *Camoenae*, quemadmodum *Μούσαι*, Deae studentes, inquirentes, scrutantes, Deae studiorum, lucubrationum. Ceterum Graecorum *μᾶν* et Latinorum *amare* idem vocabulum, quod utrumque e Sanscrita radice *kam* derivandum. Cf. quae supra ad v. *Ameci* notavimus. Adde quod *kamin* adi. fem. *kamini*, in lingua Sanscrita significat amantem, volentem, studentem; quare fortasse rectius scribatur *Camenae, e* simplici.

Camara. Vide incerta Verrii ex Charisio. *Ant. Aug.* A Graeco *καμάρα*. Ex hoc loco Charisius (pag. 55. cd. Prob.): *Camarae dicuntur, ut Ferrus Flaccus affirmat, non camerae per e. Sed Lucretius* (apud Charis. l. c.): *cameraeque caminis ex cratibus, etiam camerae dici posse ostendit. At Cameri boves sunt, ut ait Servius, qui conversa intorsum cornua habent, quibus contrarii patuli, qui cornua diversa habent, quorumque cornua terram spectant; his contrarii licini, qui sursum versus cornua habent. Camurus a Graeco κάμπυκος, curvus, reiecto π, et λ verso in q. Quidam a camera dici putant; et idem sensisse videtur Erythraeus, cum dubitat an *camerus* vel *camurus* sit scribendum apud Virgil. in Georg. (III, 55.):*

— — *Camuris hirtae sub cornibus aures.*

Dac. Vide Macrobr. VI, 4. in f. Sic Nonio (pag. 30. Merc.) *Camerum* obtortum; unde *Camerae* tecta in curvitatem formata. Hinc *camerata* area, arcuata in l. 16. §. II. locati, ubi tamen legitur *acrata* in editione Florentina et Haloandri. *Goth. Camuri* boves Gloss. *Camuris* ἄγρος, ταύρος, et *Camuris* hirtae sub cornibus aures, ubi *camura* cornua interpretatur (Macrobr.) in se redeuntia. *Idem.*

Cappas. I lege *campas*, ut in marg. Graecis *κάμπη*, quo nomine dicitur omne cetaceum et quivis ingens piscis a caudae flexum, quae *κάμπη* dicitur. *Dac.* Adde Nonium (pag. 120. Ed. Merc.) in *Hippocampi* 2. n. 397. *Goth.*

Catampo. Graecum scilicet *κατ' ἄμφω*. Videntur verba duorum, qui eum ludum exercebant. Ridiculus est doctiss. vir, qui in Codice Iustiniani libro tertio in fine harioletur de genere lusuum dictum, quod ipsi Imperatori nunquam in mentem venit, praesertim cum de hoc *catampo* ibi mentionem fieri putet. Dictum *κατ' ἄμφω*, ut *καθ' ἑν*. Sed puto potius *catambo* scribendum pro *β. Καταμβώ* dictum, ut *ὄπισαμβώ*. Est autem *ὄπισαμβώ* ἢ εἰς τοῦπίσω ἀναγώρησις καταμβώ ἢ εἰς τὸ κάτω καὶ τὸ πονηές. Vide Eustathium. *Scal.* *Catambo* igitur, quod hodie pueri faciunt, cum capite ambulant, gradiuntur. *Dac.* Quidam *κότακα*, ut in lege l. Cod. de aleatoribus. *Goth.*

Carissa. In veteribus editionibus *vafrum*, non *vafram*. Cui ad stipulari videtur auctor Glossarii: *Carisa, μενλιτής, ποροβοσός*. Isidori Glossae contra feminino: *Carissa, lena vetus et litigiosa; ancilla dolosa et fallax. Scal.* Retinco *vafram*, et verba Glossarii, quae ambigua sunt, interpretor, *lena et quae pro stibula alit*. *Carissa* a Graeco *καρίς*, ut vult Voss. Legitur etiam et *caprissa* a *capra*, scilicet quia eam si gnet, quae caprae vel meretricis mores imitetur. Sed omnium optime Lucas Fruterius, qui in epistola quadam ad Muræum repouendum putavit *catissa*. Nam *catos* pro callidis et ingeniosis apud veteres dictos. *Dac.* Alii *carisam*, fortasse a *Caribus*; notum enim, qui *Cares* fuerint. *Goth.*

Cacrimoniarum. Cerus veteri lingua sanctus, a quo *cerimonia*, ut a sanctus sanctimonia. Et mysticum erat nomen Iani *Cerusmanus* in carmine Saliari, quamvis et creator bonus exponatur a quibusdam veteribus. Nonnulli a Cerere *cerimonias*. Propterea Glossarium: *Cerimonia Δημήτρια. Scal.* Hoc est contra Festum, qui *cerus creator* interpretatur, quod si ita sit, ut et revera est, inde *cerimonia* nomen accepisse

non potest. Erit igitur ab oppido Caere in Tuscia, non longe a Tarquinis, quod sacrarium populi Rom., diversorium sacerdotum ca Romanorum sacrorum receptaculum vocat Livius (V, 40. 50.). Vide Strab. lib. V. (pag. 220.). Quidam a caritate ducunt, id est a carento, sicut in caerimonia esse dicuntur, qui certis rebus abstinent, ut infra in *purimensiruo*, et illud etymon probavere Massurius Sabinus apud Gellium lib. IV. cap. 9. Macrobr. lib. III. cap. 3. Augustin. lib. II, retractat. cap. 37. et Isidor. lib. VI. cap. ult. *Dac.* *Caerimoniae* vocabulum recta descendit a radice Sanscrita *kri*, quae *facere*, tum *sacra facere* significat. *Carmin* est faciens, *sacra faciens*, et *Carminja*, actio sacrificii, ritus; quod ipsum est Latinorum *Caerimonia*.

Coelibem. *Κοίλιψ* est carens concubitu, ut *αϊλίψ* carens capris: *κεροδίψ* carens cauda. *Κείψ*, *κοίψ*, unde *ὄφσχοτος* in montibus cubans. Ea est vera etymologia. *Scal.* Hoc Festi etymon vulgo receptum fuit, nam et Donatus apud Terent. (Ad. I, 1, 18.): *Romani*, inquit, *caelibem quasi cochitem dicunt*. *Dac.* Glossis *ἀγαμος ἀνήψ* *caelebs*; *ἀγαμος γυνή* *innupta*; *ἀγαμία* *celibatus*; et alio loco: *Celebs ἀγνυαός*, sine uxore; *caelibes ἀσχητάι*. Ceterum hoc loco quidam legunt *Celibem*, alii *Celitem*. Idem Isidorus. *Goth.*

Catamitum. Pro *Ganumede* dicebant *Ganamidus*, unde *g* in *c* et *d* in *t* *Catamitus*. Vide *Alcedo*. Plaut. Men. I, 2. (35.):

Me. Dic mihi, nunquam tu vidisti tabulam pictam in pariete,

Ubi aquila Catamitum raperet, aut ubi Venus Adoneum?

Ubi male Lamb. *Catamitum* Priami filium facit, cum re vera Trois fuerit, quamvis eum Cicero (Tusc. Disp. I, 26, 65.) Laomedontis dicat, ut et vetus cycli scriptor, cuius tibi versus lepidissimus exhibebit scholiastes Euripidis in Oreste (ad vers. 1376.). *Dac.*

Caeculus condidit Praeneste. Virg. Aen. VII. (681.):

Nec Praenestinae fundator defuit urbis;

Fulcano genitum pecora inter agrestia regem,

Inventumque focus omnis quem credidit actus,

Caeculus.

Ubi Servius: *Caeculus filius Vulcani sic dictus, quod minoribus oculis fuerit, quam rem frequenter efficit fumus. Hic collecta multitudine, postquam diu latrocinatus esset, Praenestinam civitatem in montibus condidit*. etc. Et Solin. c. 8.: *Praeneste, ut Zenodotus refert, a Praeneste Ulyssis nepote Latini filio, aut, ut Praenestini sonant libri, a Caeculo, quem iuxta ignes fortuito invenerunt, ut fama est, Digitiorum sorores*. *Dac.* Unde putant *Caecilios*. *Caecilia* gens plebeia, Metellorum cognomento clara e Praeneste oriunda, puta a Caeculo. Alii a caecitate *Caecilios* dictos putant. *Idem*.

Catillones. *Catilonēs*. Vide *Catillatio*. Margini adscriptum *catiliones*, quod monet scriptum fuisse *catillones* duplici *ll*. *Dac.* Vide infra *Fiscellus*. *Goth.* *Gulosus*. Nam *Catillire* est esurire vel hbidinari *Nonio* (pag. 90. Merc.). Apud Macrobr. Saturnal. III, 19. *Catillones proprie dicuntur, qui ad pollictum Herculis ultimi cum venirent, catillos lugurabant*. *Idem*.

Catillatio. *Catilonēs* ait a Romanis dici, qui provincias Po. Ro. despoliassent a catillonibus, qui et catillos ipsos liguriunt, absumpta prius dape. A Graecis vero eiusmodi homines dicebantur *μολγοί παρά τὸ ἀρέγειν καὶ κλέπειν τὰ κοινά*, ut ille fur apud Maronem (Ecl. III, 5.):

Hic alienus oves custos bis mulget in hora.

Scal. A *Catinus*, *catimulus*, *catillus*. A quo *catillare* ligurire. *Catillatio* ipsa actio liguriendi. *Dac.*

Cesticillus. Vide *Arculum*. *Ant. Aug.* A *cestus*, id est *cingulum*, *cesticulus*, unde *cesticillus*. Vide *Caestus*. Emendabat Salmasius *Cerecillus* a voce *cerceis* circuli. Varro lib. V. (De L. L. VI, 191. Sp.): *Ut parvi circuli annuli, sic magni dicebantur circetes anni*. *Dac.* *Cesticillus* *cestillus*. *Goth.*

Cespes. In modum lateris. Propterea elegantissime a Graecis vertitur *χορτόβλινθος*. Glossarium: *Cespes, χορτόβλινθος, χορτόβλωος, πλίνθος*. Male: *χορτόβλωος, πλόθος*. *Scal.* Virg. Ecl. I. (69.):

Pauperis et tuguri congestum cespite culmen.

Ubi Servius: *Cespite, id est herba cum propria terra evulsa. A caedo dictus cespes, quod frutice undique reciso quadratam lateris figuram referat*. *Dac.* Cf. Horat. Od. II, 15, 17. ibique interpp.

Catulina. Hanc Saturnionem (*Saturnione* in textu Festi exhibet ed. *Dac.*) Plauti fabulam respicit Plinius, cum ait lib. 29. (c. 4, 14.): *Catulina* adiciatibus quidem celebrem epulis fuisse Plauti fabulae sunt indicio. *Dac.*

Catax. Graecum est *κατάξ*, hoc est *κατεργάζεσθαι τὰ μέλη*. Isidori Glossae: *Catax, claudus, coxus*. In veteribus Graecorum glossis: *Coxus, γολός*. Lege *γολός*. Hispani retinent nomen. Claudum enim hodieque

vocant *Coxo* et *Corquear* claudicare. Quod et in illis optimis glossis reperi: *Coxiqat*, *χωλίνοι*. Et Nonius (pag. 25. Merc.): *Catax dicitur, quem nunc coxonem vocant*. Dicitur et *cloppus*. *Cloppus*, *χωλόγ*. Glossarium. *Scal.* Graecum est ἀπό τοῦ κατάξαι. Lucilius lib. 2:

— — — — *hostibus contra*

Pestem perniciosamque catax quam et Manlii nobis.

Caesariati. Plautus in Milit. (III, 1, 171.):

Qui miles admittetur caesariatus.

Dac. Descendit a Sanscrita voce *kaçca*, quae comam significat. Unde *kaecin*, qui comam habet; *kaçcara* comatus, et cum suffixo *ja*, *kaçsarja*, quae vox statum eius significat, qui comam alit. Quare proprie *caesaries* denotat *comationem*, si ita dicere liceat. Cf. Schlegel über Spr. u. W. der Ind. p. 12.

Catularia. A *catulus*, quod non longe ab ea immolarentur catuli, id est canes, unde patet *catulus* de canibus dici, quod pluribus exemplis firmavit Vossius; porro quod rufae canes ad placandum caniculae sidus immolarentur, id aperte docet Festus in voce *Rutilae*. *Dac.*

Caedem. A *caedo*, quod a *καίω* occido, unde et *caido* antiqui dicebant. *Dac.*

Caenina urbs. Al. *Caenina*. *Καινίνη* Steph. et *Halicarn*. *Caeninenses* Livio. In Latio ponit Plin. (Lib. III, 5, 9. §. 68.)

Catulus. Forsan prima notione *catulus* catenam illam signavit, quae canes vincit. Postea vero pro quovis vinculo sumi coeptus. Lucil.:

Cum manicis, catulo, collarique ut fugitivum.

Dicitur etiam *catellus*. Plaut. Curc. V, 5. (3.) (13.):

Delicatum te hodie faciam cum catello ut accubis

Ferreo ego dico.

Ubi non audiendus Læmbinus, qui hanc differentiam statuit, ut *catellus* parvum canem, *catellum* vero catenam significet. Nam *catulus* et *catellus* canem et canis vinculum, ut Graecis *σύνλαξ ἔργονα κυνός* et *δεσμών σιδηροῦν* notat. *Catulus* autem et *canis* pro vinclo, ut optime Festus. Plaut. Casin. (II, 6, 37.):

Deos quaeso, ut quidem hodie tu canem et furcam feras.

Dac. Adde infra *Millus collare canis*, et Nonium (pag. 36. Merc.) in *Collare*. Eiusmodi fere *catulus* iniiciebatur torquendis l. 7. ff. ad l. Iul. de vi publica. Est praeterea *catella* deminutivum apud Nonium (pag. 199. Merc.) a *catena*, ut infra in *Redimiculum*, quae et *canis*. *Goth.*

Caestus. Laminae ferreae aut annuli connexi, quibus pugiles armabant brachia. Clavae etiam plumbeae pilas loribus appensas habentes *caestus* dicebantur pro *ae* a caedendo. *Dac.* *Et genus quoddam*. Cingulum intelligit, sed hic frustra est Festus sive Paulus. Nam cum pro ornato muliebri; per *e* scribitur a Graeco *καστός*, quod apud Homerum, Lucianum et alibi quoque observavi. Cum vero pro armis pugilum; per *ae* a caedendo, et ita sensisse videtur Servius. Sed cogitanti mihi succurrit, nihil opus esse dividua ista originatione; *caestus* enim pugilum et *caestus* muliebri per *e* simplex a *καστός*, quod adiective a *κέρτεω* *pungo*. *Cestus* quasi acu pictus et compunctionibus elaboratus et distinctus, quomodo Veneris cingulum sive balteum *καστόν ἱμῆντα* dixit Homer. Iliad. §. (214.). Et Hesychius interpretatur *παιξίλον*. Ab eo igitur Latini substantive formarunt *caestus*, *cesti*, de muliebri ornatu; et *caestus*, *huius caestus* de armis pugilum. Ille, quod acu variegatus; iste, quod inserto ferro et plumbeis bullis sive sphaerulis quasi compunctionibus distingueretur. *Dac.*

Caeditiae tabernae. Ex hoc loco Sipontinus: *Caeditiae tabernae* non a caedendo dictae sunt, sed a domini nomine, qui *Caeditius* vocabatur, a quo in via Appia aedificatae sunt. Non longe ab eadem via circa Vestinus alicubi campus nomine *Caeditius*, cuius meminit Plin. (XIV, 6, 8. n. 2.). Unde optimus caseus et circa Sinuessam *Caeditiani* coloni. *Dac.*

Cavillatio. *Cavillari a cavere*. Istud de iurisprudentiali dicitur cum consiliis suis nobis cavent, illud vere Leguleiorum et rabularum forensium proprium, cum tergiversantes tricas et morosas iuris praestigias effutiant ad fallendum, unde *cavillatio*, frustratio, per fraudem irrisio, calumniatio. Et *incavillatio* per despectum irrisio infra Fest. Glossarium: *cavillatio*, *ἐνέδρα*, *ἀπάτη*, *παρεγγήλησις*. *Dac.* Vide l. 177. ff. de verb. signif. *Goth.*

Cati fons. Non longe a Roma. Sed de *Cati* fonte nihil alibi legere est. Vide *Petronia*. *Dac.*

Cacula. Plaut. in Trium. (III, 2, 193.). *Ant. Aug.* Glossarium: *Cacula*, *δούλος στρατιώτου*.

Scal. Est a *κακός imbellis*, quod non esset in numero militum. Caculam cum calone in etymo confundit Festus. *Dac.* Vide aliud etymon infra *Procalare*. *Goth.* *Clavis ligneis*. Vide *Catonēs*. *Idem*.

Canalicolae. Forenses vocat, ut etiam Graeci *ἀγοράτους*, hoc est *χρδαίους*. Ceterum singulari numero propter *canalem* legendum est, non, ut hic, propter *canales*. Plautus Curculione (IV, 1, 15.):

In foro infimo boni homines atque ditēs ambulānt;

In medio propter canalem ibi ostentatorēs meri.

Scal. Per canales autem fori cancellos intelligo, qui *canales* dicti; et ita hunc locum accepit doctissimus Salmasius, qui hunc Tertulliani locum (de pallio c. 5.) adduxit: *Iam et de negotio provocat, ego, inquit, nihil foro, nihil campo, nihil curiae debeo, nihil officio advigilo, nulla rostra praecoepulo, nulla praetoria observo, canales non adoro, subsellia non contundo*. *Dac.* Quod circa canales fori consisterent. Vide Novell. 90. c. 1. *Goth.*

Canā. Idem sentit Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 125. seq. Sp.): *Tryblia et canistra, quae putant esse Latina, sunt Graeca, τρυβλίον καὶ κἀνεον Graeca sunt*. Ergo *κἀνᾶ* a *κἀνεον*, in plurali *κἀνεα* et per contractionem *κἀνᾶ*. Sed *canistrum*, ut optime Voss., non minus est a Graeco, quam *cana*, a voce *κἀναστρον* scilicet, quam Hesychius exponit *ὄστρακον, τρυβλίον, κἀνούν*. *Dac.* Adde infra *Canephora*. Glossis: *Canā, κἀνᾶκειν θεός*. *Goth.*

Canicae. A canibus scilicet. Vide proverbium *κύνων ἀπὸ μαγδαλιῆς*. Pacuvius:

Qui opud te quasi servos est canicaceum panem.

Scal. Lucil. l. 27.:

Quanti vellet quam canicis apud te et magonis manu.

Dac. Adde Nonium (pag. 88. Merc.) in *Canicas*. *Goth.*

Cancrī. Cancer, canceris, et mutato n in r carcer, carceris; non a coercendo, ut Varro (De L. L. V, 150. 153. Sp.). Apuleius (Met. VI. p. 176, 26. ed. Elmenh.): *inter Orci caneros iam ipsos adhaesisti*.

Scal. Sunt autem *cancelli* septa quaedam rectis, obliquis et transversis lignis contexta, fenestellis distincta.

Dac. *Calces*. Vide supra *Calces*. *Goth.*

Canentias. Forsan, inquit Voss., a *κἀνοῖς*, quae in capite portabant Canephorae, nisi legatur *canentias* a Graeco *κἀνηνον caput*. *Dac.*

Canta. In Saliari carmine, ut puto, unde *pa* pro *parte*, *po* pro *populo* Festus adduxit. Vide ibi notata. Verum hic mihi locus suspectus est, et, ni fallor, legendum: *cante pro cantate ponebant*. Ex hoc Varronis lib. VI. de L. L. (VII, p. 314. Sp.), ubi voces e carmine Saliorum adducit, *ab eadem voce canite*, inquit, *pro quo in Saliari carmine scriptum est cante, hoc versu: Divum exta cante, Divum deo supplice cante*. *Dac.*

Caudicariae. Naves sic dictae, quod e caudicibus, id est crassioribus tabulis fierent. Varro lib. 3. de vita pop. Rom.: *Quod antiqui plures tabulas coniuncias codices dicebant, a quo in Tiberi naves codicarias appellamus*. Inde Caudicarii dicebantur ii, qui caudicariis navibus frumentum advehebant. *Dac.*

Candelabrum. A candela dictum docet etiam Varro lib. IV. de L. L. (V, 125. Sp.), *brum* autem est vocis productio. Frustra igitur, qui a *candrla* et *λαβεῖν capere*, vel a *candela* et *labrum*. *Dac.* *Figantur*. Vide *Cincindela*. *Goth.*

Cantherius. Cantherios equos dictos putat Varro (De R. R. II, c. 7. fin.), quod semine careant. Inepte sane. Optime Caninius in Alphabeto a Graeco *κἀνθήμιος*, λ mutato in q. *Dac.* Glossis *κἀβάλλις μηχανικός*. *Goth.*

Cavillum. Dictum a cavendo, *ὑποχοριστικῶς*, propriumque est leguleiorum et moratorum verbum. Nam iuris consultorum proprium *cavere*. Ovidius (Art. Am. I, 83.):

Illo saepe loco capitur consultus amore,

Quique aliis cavit, non cavet ipse sibi.

Tibull. (l. 4, 67.):

Haec mihi quae caverem Titio deus edidit ore.

Hodie inepte: *quae canerem Titio*, nullo sensu. At Tibullus se prudentum more de amore publice responsurum cuiuslibet consulenti proponit. Quod ex sequentibus et ex nomine Titii apparet, sed qui corruperunt, ignorarunt, secundam et tertiam conjugationem eandem apud veteres fuisse. Ut igitur diminuerunt nomen in formulariis illis, leguleios, non iurisprudentes vocantes, sic et verbum professionis, cum cavillare, non cavere eos dicebant propter tricas et morosas iuris praestigias. Sane ita esse vel unus Tertullianus satis dederit, qui in libro de corona (11.) ait: *omnibus modis cavillandum*, id est cavendum, *παντοίως περιεργαστέον*.

Non ergo obscurum, quare in vitium verterit hoc verbum, cum genus hoc hominum male semper audierit. Glossarium vero: *Cavillatio*, ἐνέδρα, ἀπάτη, παγεγγέισις. *Scal.*

Caudecae. Lege: *Caudae*. Ita etiam Plautus Rudente (IV, 4, 65). *Scal.*

Cistellam istic inesse oportet *caudam* in isto *vidulo*.

Dac. Caudecae Caudetae; alii, Cauda cistella ex iunco. In Glossis manuscriptis corrupte: *Caudia iunceum*, quod vinciam *caudae* emargat. Dicitur et scirpeum et vimineum. *Goth.*

Caulae. A cavitate dicitur vult Festus, Varro etiam (De L. L. V, p. 29. Sp.). Sic Lucret. (VI, 491.): dixit *caulus aetheris*, id est *cava coeli*. Sed melius alii a Graeco αὐλή *aula*, addito *c* *caula*. Servius ad illud IX. Aeu. (60.):

*Ac veluti pleno lupus insidiatus ovili
Cum fremit ad caulas.*

Caulac munimenta et septa ovium. Est enim Graecum nomen *c* detracto. Nam Graeci ἀυλάς vocant animalium receptacula. Glossae Cyrilli: αὐλή, τῶν προβάτων *stabilium*. Inde in sacris aedibus et in tribunaliis septa, quae turbas prohibent, caulas vocamus, quomodo Graeci quoque αὐλάς. Suid. αὐλή τὸ νῦν ἀρχιῶν κλονόμενον. Nam ἀρχαία eidem sunt τὰ χωρία τῶν κριτῶν. Secretaria scilicet iudicium. Inde Glossae Isidori: *Caulae*, cancelli tribunalis, ubi sunt advocati. Nam utrumque dicebant caules et caulas, ut *furcilles* et *furcillas*. *Dac.*

Cavum. Varro lib. IV. de L. L. (lib. V, pag. 28. Sp.): *Ego magis puto a chao cavum et hinc coelum*. Chaos a χάω *hio*. Vide *Cohum*. *Dac.* Et *Chaos*. *Goth.*

Calculatum. Ut aedilatum. *Scal.* A *cacula*. *Dac.*

Calones. Nihil tale usquam hodie legitur. Id si verum sit, calones a κάλον vel Latino *cala* lignum. Sed multum se metuere dicit doctiss. Vossius, ne Paulus confuderit *calones* cum *calopediis*, quae *calopedia* sunt pedes lignei; formas vocat Horat. (Serm. II, 2, 106.) et ita nos vulgo. *Dac.*

Clacendix. Glossae Isidori: *Clacindix*, *concha*. Lege: *Clacendix*. Legitur et *Claxendix*. Priscianus (lib. V, 7. p. 191. seq. Kr.) exponit concham, qua signa sua, quibus res suas obsignabant, claudere solebant veteres; et ad id probandum e Plauti Vidularia hunc locum adducit:

Opposita est clacendix. At ego dicam signi quid sit.

Claxendix a Graeco κλάξει, id est κλίσει claudere. *Dac.* *Clacendix*, *Clacendix*. *Goth.*

Calces. Per ampullas plumbeas non video quid intelligat Festus, nisi significet ampullas lividas, quae sub pedibus nascuntur. *Dac.* Vide *Cancri*. *Goth.*

Calbeos. Suetonius (Galba 3.) et historici *Galbeos*. Glossarium: *Calbae πόσιμα*. *Scal.* Salmasius monuit esse a κάρπος, iunctura manus. Nam veteres κάρπιον dicebant, quicquid in modum armillae χειρός κάρπον vinciebat. Carpion, carpion, calbion, calbeum, galbeum, quod etiam Festus exponit ornamentum genus. Et Glossae: *Calbae πόσιμα*. Lege: *Calbei*. Placidus: *calvea*, *ornamenta*, ubi etiam rescribendum *calbei*, nisi malis *calbea*, quamvis hoc *calbeum* dixisse veteres satis non constat, sed hic *calbeus*. Cato in Origin. 7. *Galbeos* lineos, pelles, redimicula. *Dac.* Vide *Galbeum*. *Goth.*

Calix. A Graeco κάλις, quod urnam significat, vel a caldo hoc est calido, quod et sentit Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 180. Sp.). *Calix* a *caldo*, quod in eo *calda puls* apponebatur et in eo *calidum* bibebant. Sed magis placet, si a Graeco κάλιξ. *Dac.* Quod in eo *caldum* bibatur. Hic locus argumento est, veteres calidam bibisse; de quo dicam ad l. 18. §. 3. ff. de instructo. *Goth.* *Calidum* alii *caldam*, ut aquam intelligas et glossis *Calda θερμόν*. *Idem*.

Calpurni. Lucanus in Panegyrico ad Pisonem (v. 2. seqq.):

Hinc tua, Piso,

Nobilitas veterisque citant sublimia Calpi

Nomina, Romanas inter fulgentia gentes.

Scal. A Calpo Numae filio originem duxisse scribit etiam Plutarchi in Numa (c. 21.) Vetus Horatii interpres (ad Art. P. v. 292.) Numae filium *Calpur*, non *Calpus* vocat. *Dac.*

Calim. Inde fecere Latini *clam*, non a clavibus, ut infra Festus. *Dac.* Vide *Clam*. *Goth.* *Nis* fortasse a Graeco νῶϊν. *Dac.* *Sam* a Dorico ἄν pro ἦν. Vide *Sos*. *Idem*. *Im* a Graeco ἰν. *Idem*. Vide *Im*. *Goth.* *Calim* haud dubie originatione sua coniunctum est cum vv. *caligo*, *oculare*, Germanico *kehlen*, *hüllen*, Sanscrito *hul*. Cf. Doederl. Syn. III, pag. 166. seqq.

Calicata. Veteres dicebant *calicata*, ut legitur hodie in tabula vetustissima Aletri, quam descri-

psit ita amicus noster Aldus Manutius Pauli F. iuvenis doctissimus: *L. Betclienus L. F. Vaarus haec, quae infra scripta sunt, de senatu sententia faciunda coiravit: semitas in oppido omnis: porticum, quæ in aream citur: campum, ubi ludunt: horologium, macellum, basilicam calcandam: sedes, lacum balnearium; lacum ad portam etc. Scal.* A Graeco γάλιξ, per syncopein calx, calix dicebatur, unde calicare, decalicare infra Festus: Decalicationum, calce litum. Tectorii operis proprium linere et polire, ut albarii de albare. Illud fiebat arenata calce, vel marmorata; istud calce nuda, id est, cui nulla arena admixta. Inde in veteri inscriptione: *Eosque parietes marginesque omnes, quae lita non erunt calce arenata, lito politoque et calce nuda dealbato. Dac.*

Calyptra, Caliptra. Lege: *Calyptra.* Καλύπτρα κεφαλῆς καλύμματα Hesych. Dac. A καλύπτω, quod est velo, tego, operio; unde κάλυμμα teges, tectamentum, tegimentum seu tegmentum; καλυπτηρίαῶ imbrico: καλύπτῃς imbrix. Quid καλυπτήρια, dixi ad Titul. Cod. de donationibus ante nuptias. Goth.

Calathos. Graece κἀλάθος, ubi mulieres fusos, lana et pensa reponebant. Virgil. (Aen. VII, 805.): — Non illa colo calathisque Minervae femineas assucta manus. Latine quasillus dicitur. Calathus etiam apud veteres pro qualibet vase vel poculo. Dac. Quasillos. Vide Talassionem. Goth.

Caduceatores. Caduceum Graecum est pro Caruceum. Καρῦκειον Syracusane et Tarentine, quod aliis ηρῦκειον, r in d, ut contra saepe d in r. Scal. Legati, praefices, faciales, qui caduceum gerebant in signum pacis; Graece ηρῦκειον apud Lucianum et in epigramm. Tarentinis et Syracusanis καρῦκειον. De caduceo Hygin. lib. 2. Astron. cap. 8. Ab Apolline virgulam quandam muneri accepit Mercurius, quam manu tenens cum proficisceretur in Arcadum, et vidisset duos dracones inter se coniuncto corpore alium appetere, ut qui dimicare inter se videretur, virgulam inter utrumque protexit; itaque discesserunt. Quo facto eam virgulam pacis causa dicit esse constitutam; nonnulli etiam cum faciunt caduceos, duos dracones implicatos virgula faciunt, quod initium Mercurio fuerat pacis. Graeci tantum caduceos gerebant, Romani vero herbas quasdam quae sagmina vocabant, Dac. Καρῦκειον l. 8. §. 1. ff. de rerum divisione. Goth.

Carinantes. Glossarium: Carinari ηρῖεντιῶσαι. Isidorus: Carinantes, illudentes. Ennius: Contra carinantes verba atque obscena profatus; et tamen corripit in sequenti mediam:

* Neque me decet hanc carinantibus edere chartis.

Qui versus nondum excusit cantant a Servianis schedis doctissimi Danielis nostri. Ita factum carinari a carina, ut apud Graecos ηρῖνοῖξεν a ῖννα, idemque valet ac carinari. Scal. Inde etiam ludi dicti ηρῖνοῖμοι. Vossius potius putat (quod unice placet,) a carere, id est radere, carpere, a caro carino, ut a nato natino. Iuvat, quod, ut carere Latinis de veste et dictis mordacibus dicitur, sic Graecis ἔρῖνον vestes lavare, et conviciis et maledictis lacessere, quomodo et Gallis vox laver. Primum Ennii versus ita emendavit Salmasius: Ac contra carinans pro contra carinantes. Dac. Obiectantes obiectantes. Goth.

Cadmea terra. In aëra iniicitur, ut facilius fundatur. Plin. (H. N.) lib. XXXIV. cap. 10. Ipse lapis, ex quo fit aes, Cadmea vocatur, fusuris necessarius, medicinae utilis. Lapidem calaminarem vocant officinae. Dicta autem Cadmea a Cadmo, qui metallorum fusuram invenisse dicitur. Alii aliter. Dac. Orichalcum. Vide Aurichalcum. Goth.

Casa. Potius a caso, id est cado, quod cadat facile. Alii a καίω uro, quod facile incendatur: alii aliter. Dac. Hoc verbum satis frequens in iure, §. 5. Inst. de rerum divis. l. penult. ff. de usu fruct. l. 41. §. 3. ff. de legat. 3. l. 5. l. 6. de acquir. rerum dominio. Goth. Subest etymon idem, quod Germanicis vocabulis Haus, huis, hütte, h mutato in k, ut saepe.

Cascum. Varro lib. VI. de L. L. (VII, 316. Sp.). Cascum significat vetus. Eius origo Sabina, quae usque radices in Oscam linguam egit. Cascum vetus esse significat Ennius, cum ait:

Quam primum Casci populi genere Latini.

Scaliger vult esse ab Osca voce casus παλαῖος, unde et casnar, senex. Dac.

Casnar. Senem Casnarem Osce dictum testatur etiam Varro (De L. L. VII, 318. Sp.). Scaliger deducit a casus antiquus. Vide supra Cascum. Vide Nonium (pag 86. Merc. s. v. Carnales). Verisimile casnare ab Oscis dictos, qui Latinis cani a canitudine. Ratio est, quod in vocibus suis Osci, ut et Sabini fere semper, sibilum addunt, sive literam s, quam a Graecis Doricensibus acceperunt. Idem cascum pro antiquo, nimirum a Graeco κακός debilis. Casos, acus, cascus. Sic casmenas dixerunt pro casmenis. Dac. Vide Nonium in Carnales. Quinctil. l. 5. vox et Gallica. Goth.

Cassiculum. Glossae Isidori: Cassiculum, rete, iaculum. Scal. A cassis cassiculus et cassiculum,

ut a funis funiculus. *Dac.* A cassibus araneorum, piscium vel aliorum animalium. Glossae *δίκτυα*. *Goth.* *Antiqui* id est Tusci. Vide Isidor. 18, 14. *Idem.*

Caseus. A coacto lacte caseum vocatum ait Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 111. Sp.), quasi *coaxeam*. *Caseus*, inquit, a coacto lacte ut coaxeus dicitur. Alii a *carendo*, quod careat sero. Scaliger ab *Oscocasu* antiquus, ut sit proprie lac vetustate coactum concretumque. Varronis etymon mihi quidem ceteris praestat. *Dac.* Alii a cogendo. Vide Isidorum. *Goth.*

Cassilam. Legendum *cassidam*, ut videre multi. Virg. Aen. IX, (XI, 775.): *Aureus ex humeris sonat arcus et aurea vati Cassida*. *Dac.* Glossis: *Cassis περικεφαλαία*. Adde l. 1. Cod. Theodos. de fabriensibus. *Goth.* *Casabundus.* *Cassabundus.* Unico *s casabundus*. Vide Varronem (De L. L. VII, p. 338. Sp.). *Scal.* A *casare*. Plaut. Mil. (III, 2, 38.):

— — *bachabatur hama (aula), casabant caei.*

et Naevius:

Risi egomet casabundum ire ebrium.

Dac. Id nostris *cassitare* l. 20. §. 3. ff. de servit. urbanorum. *Goth.*

Casaria. Est, quam Graeci *οίκουρίδα* vocant, Hebraei *Ναβά*. *Scal.* Dicitur eodem modo, quo *focaria*, quae focum colit. l. 12. §. 7. ff. de instructo, a qua *focarius* l. 1. §. 5. ff. nautae caupones. *Goth.*

Cassia. Ab auctore Cassio. Haec extra Flumentanam per Sutrium, Viterbium et Vulturnos mittēbat. Meminit Cicero XII. Phil. (9.): *Tres ergo, ut dixi viae, a Supero mari Flaminia, ab Infero Aurelia, media Cassia*. *Dac.*

Caput. Potius a *κεφαλή*, φ mutato in π. *Dac.* *Caput*. *Capite*. *Goth.* In Codd. M. Gu. II. loco Graecae vocis legitur *karatēphi*; in Berolinensi: *kapa* (seq. lacuna) *tēphi*. Legendum videtur: *κάρα vel κεφαλή*. Illud enim *tenphi* nihil est aliud nisi I (i. e. vel) *κεφι* (i. e. *κεφαλή*).

Caperatum. A *caper* est *caperare*, unde *caperata* funis rugis contracta. A caprorum frontibus crispis, potius a caprinorum cornuum similitudine. Varro in Eumenid.: *Quin nihi caperatam tuam frontem Strobile omittis*. *Dac.* Nonius (pag. 8. Merc.) in *Cuperare*. *Goth.* Adde Varron. De L. L. VII, p. 385. Sp.

Capis. Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 127. Sp.): *A quo illa capis et minores capulae a capiēdo, quod ansatae, ut prehendi possint, id est capi. Harum figuras in vasis sacris ligneas et fictiles antiquas etiam nunc videmus*. A *capis* diminutivum *capidula*, unde *capula*. *Dac.* Adde Nonium (pag. 547. Merc.) in *Armillum*. *Goth.*

Capsae. Cistulae, a Graeco *κάψαι*. Nam sic legendum. Hesychius *Κάψη, θήκη*. Item *Καψία, κανά, κανόκια*. *Dac.* Unde *cauparii* Eriphanio libro 2. *Cauparii* in l. 3. ff. de offic. praef. vigil. qui vestimenta in balneis servant. At vero in lege 13. ff. de manumissis vindicta; Suetonio in Nerone c. 36. et Iuvenali Satyra X. (v. 117. ubi *custos capsae*). *Cauparii* dicuntur, qui liberos portant. Alio significato sumuntur in lege ult. ff. de iure immunitalis. *Goth.* *Κάπτρας. Κάψας. Idem.*

Capital facinus. Quod capite luitur. Capital etiam absolute dixit Plaut. Menaechm. I, 1. (16.):

Numquam, edepol fugiet, tametsi capital fecerit.

In vet. lex. Graeco-Lat. *κεφαλική τιμωρία, capitale*. *Dac.* Adde Nonium (pag. 38. Merc.) in *Capital*. *Goth.*

Capronae. Vide *Antiae*. Nonius (pag. 22. Merc.) non equorum tantum iugas, sed et hominum comas, quae sunt ante frontem *capronas* dicit ex illo Lucili:

Aptari caput, atque comas fluitare capronas,

Atlas, frontibus immissas, ut mos fuit illis.

Forsan et de *capronis* istis intelligendus elegans ille locus in Cantico Canticorum cap. 4. (1): *Capilli tui sicut greges caprarum, quae ascenderunt de monte Galaad*. *Dac.*

Capidulum. Glossae: *Capidulum vestimentum capitis*. *Dac.* Alii *capitulum*. *Goth.*

Caprae. A *carpendo* dicitur etiam Varro duobus locis (V, p. 99. Sp. et De R. R. II, 3.); Isidorus etiam, qui utrumque Festi etymon adducit; sed est a Tyrrhenis, quibus *caper* *κάπρος* dicitur, *capra* *κάπρο*. Hesych. *κάπρο αἶψ Τυρρῆνοί*. *Dac.*

Cuppes. Varro IV. (lib. V, p. 148. Sp.) de Latino sermone: *Ad corneta forum cupedinis, a fastidio*. (Etiam Codd. Flor. et Havn. a *fastidio*, quod tamen haud dubie nihil est, nisi interpretamentum vulgatae: a *cupedio*.) Enim legitur in manuscripto, et recte. *Fastidium* enim est, quod vulgus Gallorum dicit *Friandize*, et *fastidiosus Friand*. Italice *Giotto* a glutiendo. Vestitissimus orator Favorinus: *Is nunc flos caenae habetur inter eos, quibus sumptus et fastidium pro factiis procedit*. Isidorus: *Cuppes, fastidiosus, cupidus*.

Glossarium: *Cupidus*, *κνίπός*. Lego: *Cupedi*us. *Κνίπός* est revera, quem fastidiosum vocari admonuimus; qui non multa, ut voratores, sed electicia edit; neque facile invenit, quod ad palatum faciat. Significat et *κνίπός*, parcum, quod non recedit a priore significatione. Porro Cupedinis forum est forum piscatorium, ut cognoscimus ex Apuleii variis locis. *Scal.* Omnes ciborum delicias *cupes* et *cupedia* vocabant antiqui. Plaut. Stich. (V, 4, 32.): Nil moror *cupedia*. *Cupedia* autem quasi *coupedia*, non a Cupedio quodam, ut putat Varro, sed quod in cauponis venderetur. *Caupo*, *copo*, *cupo*, unde *cupes* et *cupedia*. Neque etiam caret ratione a cupiditate forum *cupedinis* dictum. Nam et idem scribit Varro: *Multi forum cupedinis a cupiditate*. Et *Cupedinem* pro *Cupidinem* veteres dixisse certum est. Lucret. (V, 46.):

*Quanta conscindunt hominem cupedinis arces
Sollicitum curae?*

Porro, quod hic agit Scaliger ex Apuleio forum cupedinis et forum piscatorium idem esse, non satis firmo tibicine iultum est; nam ex Varrone et aliis satis constat, forum cupedinis a foro piscatorio diversum fuisse. *Dac. Inde macellum*. Vide suo loco. *Idem*. Quod ibi fuerit *Cupedinis*. Varronis locus, quem Festus intelligit, est ex lib. rerum humanarum (Fragum, pag. 213. Ed. Bip.): Numerius Equitius *Cupes*, inquit, et *A. Omannius Macellus singulari atrocitino multa loca habuerunt infesta*. Sed ibi non *cupedo*, sed *cupes* nominatur. Unde ergo *cupedinis*? *Idem*. *Cupedia*, *Cuppedia*. Vide Nonium (pag. 85. Merc.) in *Cupedia*. Alii *Cuppediae*, ut apud Gellium VI, 13. *Goth.* *Gibos* scyphos. *Idem*.

Caprunculum. Vas fictile, forte sic dictum, quod capri figuram haberet, ut vult Vossius, qui dubitat etiam, num legendum sit *capunculum*, quod erit diminutivum a *capis*. *Dac. Caprunculum*. *Capedunculum*, vel potius *Capeduncula*. Cicero de Natura (Deorum III, 17.): *vel potius capedunculis, quas Numa reliquit*. *Goth.* Vide Beier. ad Cic. Lael. p. 155. ed. maior. et Orell. Cic. Opp. Vol. IV. P. I. p. 482. not. 11.

Curatores. *Tutores* dicuntur, qui impuberibus dantur, qui se per aetatem defendere non possunt; *curatores* vero, qui tutoribus succedunt et dantur puberibus. Et haec voluit Festus, cum ait *curatores loco tutorum pupillis datos*. Ubi eo errasse videtur, quod puberibus, non pupillis darentur. Nam ex iuris formula tutor pupillum puberem factum admonerat, ut sibi curatorem sumeret. Tamen extra erroris aleam Festus erit, si dicamus pupillorum nomine puberes aliquando etiam contineri, quod verum esse sciunt, qui in iure versati sunt. *Dac.* Vide Inst. et ff. de Curatoribus. *Goth.* *Qui rei frumentariae*. Hi curatores frumenti emendi *αἰῶνε* in l. ult. §. 5. ff. de mune. et hon. *Idem*.

Curia. Asconius in Verr. III, (pag. 72. Ed. Lugd.) sentire videtur *tribus* et *curias* easdem esse. *Tribus*, inquit, *principio tres fuerunt, Tat. Ram. Luc. Postea de nominibus Sabinarum plures factae sunt, quibus deprecantibus bellum parentum maritumque finitum est; ad postremum XXXI. factae*. Et in Verr. II. (pag. 51. Ed. Lugd.): *Legitimos omnes tribus habent divisores suos, quos Plautus magistris curiarum vocat in Aulul.* (II, 2, 3. I, 2, 29.). Vide Verrium apud A. Gell. lib. XVIII. c. 17. ubi scribendum est *tribus quoque et curias* pro eo, quod est in vulgatis *decurias*. *Ful. Urs.* Quod ait additas esse quinque, ut in sua quinque curia sacra publica faceret, est, ni fallor, vel mendosum, vel falsum, licet verbo centumvitalia XXXV. curias easdem esse existiment *tribus*; quod contra Romanarum rerum memoriam est. Videndum est, an recte amoveri possint illa verba: *quibus postea additae sunt quinque*; quae fortasse Pauli sunt. Illis amotis cetera vera sunt, praeterquam quod de nominibus curiarum scribit, quod nonnullis falsum esse videtur. *Ant. Aug. Curia*. *Calabra*. Glossarium: *Calabra*, *ἰπῶν, βουλῆ*. Sane hoc verbo *ἰπῶνε* significari nunquam legi. Supra monuimus inepti mutilatoris verba esse: *quibus postea sunt additae quinque*. Illa vero etiam mendosum tinunt: *Nomina curiarum virginum*. Legendum enim *Curium* aut *Curetium* *Virginum*, vel, si mavis, *Curienisium*. Sabinarum enim virginum nomina imposita curiis. *Scal.* *Tribus* modis accipitur curia, sed ex eadem semper origine, nempe a *cura*. Primum pro loco, ubi senatus consistit. Varro l. 2. de vita po. Ro.: *Itaque propter curam locus quoque, quo suam quisque senator confert, curiam appellat*. Secundo, quae et prima vocis origo, pro loco, ubi sacerdotes cuiusque curiae res divinas peragerent, ut *curiae veteres*. Denique pro trigesima parte populi Ro. qui in triginta curiis divisus fuit. Duas priores significationes Festus amplexus est, ut et Varro lib. VI. (De L. L. V, 155. Sp.): *Curiae duorum generum; nam et ubi curarent sacerdotes res divinas, ut curiae veteres, et ubi senatus humonas, ut Curia Hostilia, quod primus aedificavit Hostilius rex*. Apud Festum pro *geritur* quidam libri habent *geritur*. Male, ut videtur. Nam sacra Festus intelligit, quae singulae curiae in sacra sua aede per sacerdotes suos peragebant. *Dac. Calabra Curia*. Ad collem Capitolinum sita. Sic dicta a *calando*, hoc est *vocando*, quod universus populus ad eam calaretur, vocaretur singulis calendis ad nonas et nundinas descendens. Unde liquet, hanc fuisse maximam curiam, omnibus populi curiis commu-

nem, quam supra triginta reliquas a Romulo exstructas Capitolium inter et Palatium aedificasse Numam testatur Dionys. lib. II. c. 6. *Idem. Quibus et postea additae.* Non video, cur haec verba viris doctis suspecta sint, quum *tribus* et *curiae* perpetuo unum et idem fuerint aliud ex alio conflatum corpus Romani populi. Quod et ipse Festus aperte nos docet in *centumviralia*. Locum adi. *Idem. Nomina Curiarum virginum.* Ex *Curibus* Sabinis scilicet. *Idem* Liv. lib. I. (13.): *Itaque cum populum in curiis triginta divideret, nomina earum curiis imposuit.* Sed falsi sunt et Livius et Festus alicuius omnes, qui idem tradidere. Nam ex Dionysio (II, 7. 33. 65.) et Plutarcho (Vit. Rom. 19.) certum est, curiis nomen impositum a ducibus et eorum patriis, idque etiam ex earum nominibus, quae supersunt, cuilibet satis apertum, etsi infra Festus in *Popilia* tradit, non tantum a viris, sed a foeminis quoque tribus nominatas. Verum in antiquitate enucleanda satis indiligentes fuere Romani veteres, et in ea multo accuratiores Graeci, ut Dio, Plutarchus, Dionysius. *Dac. Curia.* Vide Nonium (pag. 57. Merc.) in *Curia*. Glossis: *βουλή, βουλευτήριον.* *Goth. Calabria curia.* Vide Macrobi. I, 15. Glossis: *Calabra, ἰαπών, βουλή.* Sed quoniam hic *Calabra* curia dicitur, ubi tantum ratio sacrorum gerebatur, videtur illo glossarum loco legendum *ἰεῶν βουλή.* *Idem.* Cf. Creuzer. Antt. Rom. et qui ibi citati sunt. p. 78. Pertinent huc etiam *comitia calata*, de quibus cf. Gell. XV, 27. De *Curia calabra* adi etiam Scalig. Coniectan. in Varr. pag. 80.

Curriculo. Locus Plauti, quem laudat Festus, est ex iis fabulis, quarum nomina non supersunt. Sed ea voce idem alibi saepius usus est, ut Mostell. (II, 1, 15.):

Sed ego sumne infelix, qui non ab eo curriculo domum.

Quod Festus *cursim* exponit. At doctissimus Vossius non censet esse adverbium, sed a nomine *curriculum* et *curriculo* esse *cursu*. Nam idem dixit Trinum. (IV, 4, 11.):

Curve in Pyraeum atque unum curriculum face.

Et id magis placet. *Dac.* Adde Gell. XII. ult. *Goth.* Non. Marc. p. 198. Merc. v. *Curriculum.*

Curriculus. Adde Nonium (p. 263. Merc.) in *Curriculus*. Dicitur et apud eundem *Curriculum.* *Goth.*

Curtilacum. Curtii locus. Lege *lacus*. In foro erat. Sed de hac historia apud veteres non constat.

Alii a Marco Curtio, alii multo ante a Curtio Metio T. Tatii milite dictum volunt. Vide Liv. lib. VII. sect. 6. Triplicem historiam asserit Varro, quem vide lib. IV. (De L. L. V, p. 148. seqq. Sp.). *Dac.*

Curionium aes. Vide *Curtonia sacra.* *Dac.*

Curis. Curis Sabinorum lingua hastam significare testatur Cato et alii. Ovid. etiam (Fast. II, 477.):

Sive quod hasta quiris priscis est dicta Sabinis.

Sed propius vero est a *Curis* Curibus nomen inditum, et a *Curibus Quirinum* et *Quirites* dictos. Nam *Quirites* proprie qui *Cures Sabinorum* oppidum incolebant. Et a *Curibus* Quirites appellatos testatur Liv. lib. I. (13.): *Quirites a Curibus appellati.* Et inde forsitan Iuno Sabina *Quiris* etiam dicta. *Dac.* Vide *Celibari.* *Goth.*

Curitin. Vide *Curis.* *Dac.*

Curiales. Dicuntur et servi Curiarum, qui etiam post desint Curiatorum comitorum sollemnitate ea comitia convocare solebant. Terentius Phorm. (V, 6, 10.) non alios intellexit:

Curialis vernula est, qui me vocat,

nisi, quod verius puto, *curialem* dixerit ab eo, quod Graeci censebant servos ex tribu, populo et curia dominorum. Itaque apud Aristophanem (Acharn. 273.) legimus:

Τὴν Στραυμοδόμου Θοῦρταν ἐκ τοῦ Φελλέως.

A qua mente dicit servus in Phormione (I, 1, 1.):

Amicus summus meus et popularis Geta.

Vocat popularem suum in palliata comoedia servum, cuius herus eiusdem *δήμων* esset cum suo hero. Si servi erant Curiales, et vernas quoque fuisse necesse est. Quare eruditissimus vir Ant. Goveanus assequi non potuit, cum tamen, si illud sagax ingenium adhibuisset, potuisset, ni fallor, aut certius pronuntiare, aut pudentius tacere. Si servi cum liberabantur a magistratu, praenomen et nomen ipsius magistratus accipiebant. Publici ii servi erant ex iis, qui dicebantur servi Romani. Porro Curiales, postea et Curiones dicti sunt, quia cum antea Curionum esset habere comitia curiata, ipsi postea obsoleta veteri consuetudine comitorum eorum vicem ea comitia habebant; et propterea abusi sunt posteriores Romani eo nomine, ut omnes servos publicos, deinde et praecoens vocarent curiones. Martialis (in epist. praefixa l. II.): *Epigrammata curione non egent.* Sed et calatores ipsos antiquitus vocabant *curiones*, ut in carmine Saliari: *omnia dapotilia comisse Iani cusiones,*

hoc est *calatores* vel *praecones* sacrorum. Illi, ut dixi, erant servilis conditionis. *Scael. Curiales*, eiusdem curiae. Plaut. Aulul. II, 2, (2.):

— *nam neque quisquam curialium*

Venit, neque magister, quem dividere argentum oportuit.

Tribules, eiusdem tribus; municipes, eiusdem municipii. Vide suo loco. *Dac.* Curiales vernulae inter publicos servos et communes numerantur, de quibus in l. 6. §. 1. ff. de rerum divis. Glossis: *Curialis βουλευτής, βουλευτικός. Goth.* De *Curialibus* vid. Creuzer. Antiqq. Rom. pag. 79.

Curules. Equi, qui currum, ubi sella curulis erat, trahebant. Erat autem sella curulis eburnea. Unde *curule eburn* appellat Horat. (Ep. 1, 6, 53.) Graeci *ἐξαρώντιον δίφρον*. Magistratus, qui hac sella uterentur, *curules* dicti. *Dac.* L. 2. §. 26. ff. de origine iuris: l. 1. ff. de aedilitio: §. 7. Inst. de iure naturali. Liv. VI. (42.). Glossis: *Curulis sella δίφρος βασιλικός*, et alio loco *ὑπατικός θρόνος*. Theophilus in §. proponebant Inst. de iure naturali *ἑλλήν τῶν ὑπατικῶν* vocat. *Goth.* Cf. Creuzer. Ant. Romm. pag. 124. et quos ibi citatos invenies. Ceterum *curulis a curia* dictum vult Boedelin. Synon. III, pag. 322.

Curciata comitia. Quibus curiatum suffragia dicebantur, ut, quod plures curiae statuissent, id iussum populi diceretur. Ea magistratus, qui prioribus comitiis creati fuerant, confirmabant. *Dac.* Cf. Niebuhr. Hist. Rom. I, pag. 287. seqq. et Creuzer. Ant. Romm. pag. 111. seqq. et pag. 120.

Centurio natus. Centenariae civium catervae praefectus, curio, sive curionus curiae praefectus, *chef d'une paraisse*; decurio sive decurionis, qui decem equitibus praestet. *Dac.*

Curiiatiana. *Curiiatiana.* A quodam Curio dicta. Quidam codd. *Curiiatiana*. Forsan *Curiiatiana*. Sic infra *Manciniatiana*. Ad locum. *Dac.* *Curiiatiana*. *Goth.* *Curio Curiatio*. *Idem*.

Cura. Idem Varro lib. V. (De L. L. VI, pag. 224. Sp.): *Curare a cura; cura, quod cor urat*. Idem Servius; proprie autem *cura* de amore. Virg. (Aen. IV, 1.):

At regina gravi iam dudum saucia cura.

Item (Eclog. X, 2.):

Tua cura Lycoris.

Scaliger a *κόρος, satietas*, curam dictam putat; sed magis placet esse a *καρῶν* purgare, ut proprie ad nitorem domus pertineat. Et ita Voss. *Dac.* Cui similis Curatura et Curatio. Vide Nonium (pag. 493. Merc.) in *Curatura*. *Goth.* Mirum est, neminem interpretum Graecorum *ἄραν* respexisse; idque convenit Sanscritae voci *ura*, cor, pectus, unde *cor* et *cura* descendunt, quemadmodum Graecorum *καρῶν*.

Cum imperio est. De imperio militari hic Festus loquitur. Nam cum imperio esse dicebatur dux, qui imperabat exercitui, unde saepius apud historicos invenies ex formula: *Cum imperio missus, cum imperio mittere*. At vere infra: cum potestate esse dicebatur magistratus, qui iurisdictionem habebat et civili aliquo munereungebatur, quae potestas interdum *civile imperium* dicebatur; nam semper civilis est potestas. Cicero pro Fonteio (12, 27.): *Ecquis unquam reus in honoribus petendis, in potestatibus, in imperiis gerendis sic accusatus est?* Ulpian. inst. 1.: *Populus ei et in eum omne suum imperium et potestatem conferat*. *Dac.* Diversa sunt cum imperio esse et cum potestate. Hic enim disjunguntur, et infra *cum potestate*. Ita distinguitur imperium a potestate in l. 7. et 10. ff. de vi publica. *Goth.*

Cum potestate est. Vide supra *cum imperio*. *Dac.*

Cuniculum. Contra Varro lib. I. de re rust. (III, 12.) cuniculum animal a cuniculis, id est foraminibus subterraneis dictum putat. Eius verba sunt: *Cuniculi dicti ab eo, quod sub terra cuniculos ipsi facere solent, ubi lateant in agris*. Sed verisimilius ab animali nomen datum, quod miles cuniculos fodiat animalis huius imitatione. Est autem Hispanicum vocabulum *cuniculus*. Plin. lib. VIII. cap. 53.: *Leporum generis sunt, et quos Hispania cuniculos appellat*. Idem Gallenus lib. III. Aelian. de animal. lib. XIII. c. 15. Idem et alii multi; sed tandem vere ostendit eruditissimus Aegid. Menagius in peramoeno illo de iuris amoenitatibus libro, cuniculum Graecum esse origine. *Κύων, κύων, κυνικός, cunicus, cuniculus*, id est *cuniculus*, ab *ῥω, ῥάω, ῥάων* etc. Cuniculus enim, inquit, proprie et primario est foetus animalia, transit postea ad *καρυδίεις γεωργίους, lepusculos terram fodientes*. Ita cuniculos Strabo eleganter appellat, cumque cuniculorum ferax esset Hispania (unde cuniculosos Celtiberiam dixit Catullus [37, 18.]) *τὸ cuniculus* vocem esse Hispanicam falso creditum est. Non igitur animal a subterraneis meatibus, ut scripsere Varro et Plinius, nomen accepit, sed meatus subterranei ab animalibus dicti sunt, ut recte Martialis (13, 60.):

Gaudet in effossis habitare cuniculus antris,

Monstravit tacitas hostibus ille vias.

Dac. Quod simile est lepori. Vere lepus non est. Leporum tria genera facit Varro lib. III, (l. c.) de re rust. et de cuniculo: *Tertii*, inquit, *generis est, quod in Hispania nascitur, simile nostro lepori ex quadam parte, sed humile, quem cuniculum appellant, Idem.* In iure *cuniculus* canalis sub terra operatus l. 26. ff. de danno l. 11. ff. de aqua et aquae pluviae: l. 3. §. 6. ff. de rivis, cui ibidem apponitur specus seu fossa. *Goth.* *Cuniculus* a verbo *cunire* descendit, quia *cunit* animal, hoc est, conquiniscit, *πρήσσει*, unde *πρώξ* Graece leporem denotat. Canales autem subterranei, qui *cuniculi* dicuntur, vel ab animali illo dicti sunt, vel quia subcuntes illos conquiniscere oportet.

Clunaculum. Quid sit cultrum sanguinarium, ego nescio. An cultrum iugularium? Propterea dicitur *σπαγέτις* a Graecis. Sed puto mendosum esse, et ita legendum: *Clunaculum, cultrum sane victimarium.* Ita enim aliquando loquitur, ut supra: *Acrarium sane populus Ro. in aede Saturni habuit. Vel simpliciter: Clunaculum cultrum victimarium etc.* Vel, quod verius puto, *cultrum saginarium.* Est enim culter laniorum ad iugulanda pecora saginata. Neque dubito, quin haec vera sit lectio. Ita ergo poparum culter vocabitur. *Scal.* Non video, cur sanguinarium reiciatur. Quidni enim sanguinarius culter dicatur, qui victimarum sanguine mergitur? De etymo posteriori, nempe quod ad clunes dependet, priori multum praestat. Sic in veteri Glossario Arabicolat. *Clunaculum, pugio: dictum, quod ad clunes religetur. Idem spatha.* *Spatha* autem Graecum, *Πεσυχ. σπάθη, μάχαιρα, ξίφος.* *Dac.* Vel quia ad clunes. Sic *Isidor.* 18, 6. apud quem tamen legitur *Clunabulum*, non *Clunaculum.* *Goth.*

Cumerum. Vide *Cumeram.* A *camera cumerum.* Est autem *camera* vas vimineum, vel etiam fictile, quo plebei homines frumenta condebant. *Horat.* in *Satir.* (1, 1, 53.): *Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris? Dac.*

Culcita. Huic Festi loco lucem dabit alter Varronis lib. IV. (De L. L. V, 167.): *Postquam transierunt ad culcitas, in eas acus aut tomentum, aliudve quid calcabant; ab inculcando culcita dicta.* Tomentum proprie est ex ciliicis pilis, borram vulgo vocant. *Dac.* Adde Nonium in *Culcita* pag. 86. et 542. *Merc.*

Culcicula. *Culcicula.* In MSS. *culcicula*, a *culcita* scilicet. Sed quid ad fustem *culcita*? An dicendum cum *Voss.* *culcicula* esse a *culstro*, quasi *cultricula*? Sed liem dirimit liber antiquus, ubi: *Culcicula fasciculus quidam in sacris dicebatur.* *Culcicula* ergo parva *culcita.* Et de pulvinaribus forsan hic locus intelligendus, in quis *Struppi* sive deorum capita. Vide *Struppi.* *Dac.* Adde quaedam ex verbo *Commentacula.* *Goth.*

Cumalter. Dictum, ut in epistola Cassii: *Impraesentiarum, cumpartim, cumprime* et similia. *Scal.* Quidam legunt: *Cumalter* pro *cumalter.* Sed magis placet *cum altero.* *Dac.* Vide de *cumpartim* etc. *Gell.* XVII, 2. *Goth.* *Sodes.* Vide infra *Sodes.* *Idem.* *Cumalter* eodem modo videtur esse compositum, atque Sanscritum *samanjas*, h. e. *σύν-αλλος*, quasi *cum-alius*, ex *sam* cum, et *anjas* alius. Significat autem *samanjas* communis, universalis, unde intelligitur, *cumalterum* notare quod cum altero commune est.

Culliola. Eadem dicuntur verbo *Gulliocae.* *Ant. Aug.* A *culeus* saccus ex corio, *culeolum* et *culiolium* factum. Dicebant etiam *culiola* in femineo, unde *Guliola* e in g mutato. Mendose legitur in Gloss. *gulliocae κάνα μακρά παρὰ Ανκίλλιο.* Lege *Gulliocae.* Item *gullicca παρωρομία.* *Dac.*

Cussilires. Prius dictos puto *Cossilires.* Sic vocati ignavi et oscitabondi, qui per via urbis otiosi incedunt varici et lentis passibus. Metaphora ab aratoribus, qui porcas in agro faciunt. Oportet enim eos pedes ambos in sulcis seu liris ponere et porcam in medio habere, ut necesse sit varicibus incedere, quod dicebatur *cossim lirare*, unde *cossilires.* *Cossim* pro *cossim* est varicibus. Vide Nonium (pag. 40. *Merc.*). *Attius* Patergis: *Bene proscissas cossigerare ordine porcas*, bidenti ferro rectas devuere. *Formatum* verbum ex *cossim* et *aggerare.* *Scal.*

Cum populo agere. Est vocare populum ad consilium aut comitia, eumque rogare, ut suffragiis suis quid iubeat aut vetet. At vero *agere opud populum* est concionem habere ad populum sine ulla rogatione. Hoc omnibus diebus fieri licebat, et non magistratu tantum, sed etiam a privato senatore, magistratu ei concionem dante. Illud comitali tantum die a solo etiam magistratu, *Messala* de auspiciis 1.: *Si concionem habere volunt, uti ne cum populo agant.* *Auson. Popma* (de different. verb.).

Cuncti. *Idem* *Ascon.* in *Divinat.* (pag. 17. *Ed. Lugd.*): *Cuncti simul omnes, quasi coniuncti.* *Sic* *Virg.* l. *Aen.* (522.): *Cuncti nam lectis navibus ibant.* Ubi *Servius:* *Sane cuncti non idem significat, quod omnes.* *Cicero* saepe ait *cuncti atque omnes*, quia *omnes non statim sunt cuncti, nisi iidem simul sunt iuncti.* *Omnes* de universis numero distinctius dicitur. *Virg.* (*Aen.* X, 182.): — *Rex Iupiter omnibus idem.* *Et Salust.* (*Catil. init.*): *Omnes homines, qui sese student etc.* *Dac.* *Cuncti sunt iuncti*, littera c pro i adoptata, ut saepe. Nisi forte verbum *cungere*, prociusum a praep. *cum*, statuere volumus.

Cunire. A coenum, *cunae*, *inquinare*, *inquinamentum*, *ancunulentum*. Vide in voce *Ancunulentae*. A v. coenum dictae sunt *cunae*, ut a poena punire, *oe* saepissime abit in *u*. *Cunire* autem proprie dictum videtur de infantibus cunas stercore foedantibus. *Dac.* Puto ego *coenum*, *inquinare* et *ancunulentus* diversa esse ab *conquisicere* et *cunae* et *cunire* et *incunabula*. Nam *conquisicere* manifestum est contractionem quandam et compressionem corporis significare, qualis est cacantium, non vero ipsam cacationem, neque sterces inde ortum. Igitur *cunire*, *cunae* et *incunabula* potius statum et locum contracte cubantium vel contracte sedentium denotat.

Coturnium. Ego non puto differre a *gutturio*. Sed literae in suas cognatas degenerarunt. *Scal.* A *gutta* est *gutturium* sic dictum, quod guttatim funderet. *Dac.*

Culigna. *Cato.* Locus nunc quidem non extat. Videtur autem esse e libro rei rusticae, qui perit. Vide Gesneri Praefat. ad *Caton.* p. IV. seqq. ed. Bipont. Lion in Fragment. *Caton.* posuit locum p. 87. extr.

Cociones. Vide *Arilator.* *Ant. Aug.* Recte definit, quos superius a Gallis *Barguigneurs* vocari monuimus. Et recte, ut ipse ait, a veteribus per *u* cuctio scribebatur, quia *cuctus* dicebant, quod postea cunctus et *coiux*, quod postea coniux et similia. *Cuctus* coniectus, ut tractus pro traiectus, de quo in appendice ad Varionem, quia dicebant *coicio* et *coiectus*. Laberius in Necromantia:

*Duas ucores? hercle hoc plus negotii
Est, inquis; cocio sex aediles viderat.*

Ubi *cocio*, non *cocio* scribitur, ut saepe alias, ut in Glossario: *Cocio μετάβολος*. Isidorus: *Cocio arilator*. In veteribus glossis: *Cocionatura*, *μετάπρασις*. In glossario: *Cociatria*, *μεταβλητικη*. Mallem *Cociatrina*, ut *meditrina*. Quare autem Gellius (XVI, 7.) reprehendat Laberium, qui pervulgate dixerit *Cocionem*, cum veteres dicerent arilatorem, non video. Plautus enim *Asinaria* (1, 3, 51.) usus est. Itaque non est pervulgatum, neque, ut ipse Gellius loquitur, proculcatum vocabulum. *Scal.* Versus Plauti est:

Vetus est, nihili cocio est, scis cuius; non dico amplius.

Quem locum pessime accepit doctissimus Salmassius, qui integrum proverbium fuisse putat, *nihili cocio est, qui credit*. Nihil dico de coniectura, quae nullo fundamento nititur. Certum est enim, illud a Cleaeretae mente esse quomam maxime alienum, cuius verba sic explicanda esse censeo: *Quemadmodum*, inquit illa, *nos, quaecumque volumus uti, Graeca mercamur fide, ita, ut, cum aes damus, tum mercedem etiam nobis dent; eadem nos disciplina utimur: oculatæ semper nostrae sunt manus: id credunt, quod vident, ut vetus dictum est, scis cuius, nihili cocio est*. Id est, pro nihilo ducere debemus eos homines, qui, cum nos usurarias sibi mercantur, tantillum quid dantes; mercedis reliquum in diem proferri postulant, ut cociones in foro, qui empturientes dant arrham, caeca die cetera soluturi. Neque melius idem hoc: *scis cuius*, intellexit, qui interpretatur *scis qualis, ut cuium pecus*. Quod miror tanto viro excidisse. Nam *cuius* vel *cuium* nunquam qualitatem designat, semper *πηκτικός* profertur. Unde apud Virgil. (*Ecl.* III, 1.) post *cuium pecus* addit *Mencalca, an Meliboei?* et respondet *Damoetas: Non, verum Aegonis*. Redeamus ad cocionem. Elegatissimus Muretus verba Plauti aliter accepit, quippe pro *caucio*, *cocio* dictum tradit, ut *aula, olla*: idque levam dicere: *Vetus est dictum, nihil est cautio sive syngrapha; nam qui cautionem habet, saepe litigare cogitur; at cui soluta pecunia est, ci res omnis in tuto*. Sed ut illud ingeniose potius excogitatum est, quam vere; ita nos Festi potius et veterum criticorum sententiam tuemur. *Dac.*

Cymba. Navigii genus. Virgil. (*Aen.* VI, 413.): *Gemuit sub pondere cymba*. A Graeco *κύβη*, quod *νέος εἶδος* exponit Hesych. *Dac.* Totum Sanscritum est. *Kumbha*, vas aquarium. Cf. Glossar. Sanscr. ed. Bopp. s. v. Germanorum *Kufe*, *Kupe*. V. infra *Cymbium*.

Cutis. Non video, quomodo a *κύτος*, quod profunditatem notat *cuis* possit deduci. Et vera est coniectura Vossii, qui legendum monuit *αύτος*, quod Hesych. interpretatur *πάν δέμα*. A *αύτος* *cutis*, ut a *στέγω* tego. A *σχύτος* etiam *scutum* et *scutica*. *Dac.* Unde *cutius*. Vide infra *Intercutitus*. *Goth.* *Cutis* est Germanorum *Haut*, h mutata in c, ut saepe.

Cotiliae lacus. Malim *Cutiliae*, ut apud Varronem lib. IV. de L. L. (V, p. 77. ed. Sp.) et Plin. lib. III. cap. 12 *Ant. Aug.* A Graecis, quibus scilicet responsum reddidit:

*Στείχετε καυόμενοι Σικελῶν Σατούρνιαν αἶαν,
Ἴδ' Ἀβουριετέων, Κοτύλη σὺ νάσος οἰεταί.*

Κοτύλην ergo Graeci vocarunt. In Strabone nominum *κωτισκόλιας* percipere legi. Legendum enim *κωτίλιος*. *Scal.* Italiae umbilicus in agro Reatino intra Reate et Amiternum. *Dac.*

Cnephosum. L. m. *Cnephosum*. Velius Longius de orthographia (pag. 2237. Putsch.): *Sequenda*

nonnunquam *elegantia eruditorum, qui quasdam literas levitatis causa omiserunt, sicuti Cicero, qui Foresia, Megalesia, Hortesia sine n litera libenter dicebat. Fulv. Urs.* A Graeco κνέφας vel κνέφος. Nam utrumque dicitur. Vide *Gnephosum. Dac.*

Cymbium. Poculum, quod in modum cymbae factum. Virg. V. Aen. (267.):

Cymbiaque auro perfecta atque aspera signis.

Dac. Hinc *cymbia argentea* in 1.32. §. 1. ff. de auro. Isidor. XX, 5. Adde Nonium in *Cymbia. Goth.* Vide quae supra ad v. *Cymba* diximus. Vide etiam Hesych. v. Κύββα.

Calasis. Vide *Aclasis. Ant. Aug.* Manifesto Graecum nomen γάλασις, laxamentum tunicae nodo retentum. *Scal.* A voce Aegyptia καλάσις, id est vestis lintea ad talos demissa, Aegyptiis propria. Herodot. (II, 81.): Ἐνδεδύκασι δὲ γιτώνας λινέους περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτοῦς, οὓς καλέουσι καλάσις. De Aegyptiis loquitur. Sed probabilius est, esse a Graeco γάλασις. *Dac.*

Cyparissae. Vide *Cyparissiae.* Idem enim aliis verbis dicitur. *Ant. Aug.* Cyparissae et cuparissae et cuparissae, ignes, qui in modum cypressi apparent. Nam pro cupressus cuparissus dicebatur a Graeco κνπάρισσος. Virgil. (Ge. II, 84.): *Nec Idaeis cuparissis. Dac.*

Cybebe. Cybele. Deorum mater, ideoque *magna mater* dicta. Sed legendum *Cybebe*, ut viris doctis placuit. Cybebe enim a Graeco κύβηβον, lege κύβηβον, vel ut alii, κνβήβειν, malin κύβηβον. Nam κύβηβον proprie Cybeles furore correpti, ut βάνχοι, qui Bacchi spiritu pleni erant, dicebantur. Vide Eustath. in Κύβηβος (Eustath. in Odys. β. pag. 1431.). Est autem κνβήβειν idem quod κνβιστήν capitis rotatione furorem contrahere, quod Cybeles sacerdotibus soleane fuit. Lucanus (I, 567.):

— — — *crinemque rotantes*

Sanguinei populis ulularunt tristia Galli.

Eadem Cybele a Cybello Phrygiae monte dicta. Et male, qui pro a loco legunt: a *luco. Dac.* Κίβηβον βέβηλον, κνβήβειν, κνβητες. V. *Goth.*

Cythera. Ar ab urbe Cyprî Cythera, in quam salo exorta statim delata fuit. Quapropter et in Cypro nata dicitur. Unde *Cyprogenia* dicta. Verum, qui huius Cytherae nemo, quod sciam, praeter Hesiodi Scholiasten meminit, eos sequor, qui Cytheream dictam tradunt ab insula Cythera in sinu Laconico, hodie *Cerigo.* Vide Bocharti Chanaan lib. I. cap. 22. Neque illud praetereundum, scholiasten Hesiodi Cytheras accepisse de urbe Cyprî manifesto contra uentem Hesiodi, qui scribit Venerem, ubi primum nata fuit, Cytheras advectam; deinde et circumfluam ad Cyprum pervenisse. Neque enim poterant in Cypro esse Cytherae, cum e Cytheris Venus in Cyprum delata sit. *Dac.*

Cyllenius. Mercurius deorum nuntius et interpres, et quia eorum mandata sermone exsequatur sine manuum auxilio, a Graeco κύλλος *mancus* Cyllenium dictum Festus putavit. Ubi illum meras nugas ludere nemo non videt. Ita enim a Cyllene Arcadiae monte dictus est. Virg. Aen. VIII, (139.):

Vobis Mercurius pater est, quem candida Maia

Cyllenes gelido conceptum vertice fudit.

Tamen, si Graeculorum amas somnia, vide Eustath. in Homer. p. 300. et 1951. *Dac.* *Cyllenia via.* Ad hanc viam investigandam nullam invenire viam possum. Forsan rescribendum *Cyllene vico* vel *Cyllenio vico. Idem.*

Cyprîa. Cypris et Cyprîa dicta Venus a Cypro insula, non a κνέιν, quamquam idem aliquis senserit, qui ait: *Κνπρὶς κνπογὸς τις οὐδὰ, ὡς τὸ κνέιν παρὲγονα,* quod et apud Eustathium legere est. *Dac.* *Quod ei primum in Cypro.* Verum est, primum Veneri templum constitutum fuisse in Cythera. Et hoc illud est, quod hic Festum fefellit, Cytheram enim hic Cyprî urbem putavit, quae revera est Peloponnesi insula in sinu Laconico, ubi Veneri templum primum dicuntur Phoenices. Vide Pausan. in Laconicis. *Dac.* *Diva potens Cyprî* Horatio (Od. I, 3, in.). *Goth.*

Chalcidicum. Vitruv. lib. V. cap. 1: *Sin autem locus erit amplior in longitudinem, chalcidica in extremis constituentur.* Isidor.: *Chalcidicum foris deambulatorium, quod et peribulum dicitur;* et iterum idem quod *Maenianum.* Galli vocant *balcon.* Vide *Maeniana. Dac.* Vide Dionem Cassiodorum in Fastis: *Chalcidicum etiam pro cenaculo ponitur. Goth.*

Choragum. Choragium. Eo nomine intelliguntur ea omnia, quibus scenae ornantur. Plaut. in Prol. Capt. (61.):

*Nam hoc paene iniquum est Comico choragio,
Conari desubito nos agere Tragœdiam.*

Dac.

Chaos. Vastus et confusus hiatus ab initio creatus. Hesiod. (Theog. 116.):

"Ἦροι μὲν πρώσιστα χάος γένετ'.

Unitatem hiantem vocat Festus, de qua Ovid. Met. I. (6.):

Unus erat toto naturae vultus in orbe,

Quem dixere chaos.

Et II. de arte (468.):

Unaque erat facies, sidera, terra, fretum.

Ex illo Euripid. in Menalippa:

"Ὁ δ' οὐρανός τε γαῖα τ' ἦν μορφή μία.

A *chao* Graeci *χαίνειν* et nos *hiare* dicimus, unde et *Hianus* detracta aspiratione *Ianus* sic dictus, quod primum Deorum sit, et ex eo omnium, veluti ex chao, ducatur initium. *Dac.* Vide *Cavum*, *Cohum* et *Inchoare*. *Goth.* *Cui primum supplicabant.* Macrob. lib. I. Sat. cap. 9.: *Ianum quidem solem demonstrari volunt potentem, qui exoriens operiat diem, occidens claudat, invocarique primum, cum alicui deo res divina celebratur, ut per eum patens ad illum deum, cui immolatur, accessus; quasi preces supplicum per portas suas ad Deos ipse transmittat.* Idem Ovid. I. Fast. (65. seqq.). *Dac.* *Veluti parenti.* Ideo et *pater* addebant. *Iane pater* Virg. Horat. etc. *Idem.* Vide Brissonium I. de formulis p. 51.

Choenica. *Χοίνιξ*, choenix, semimodius. *Sextarium* Gaza vertit. Continet tres cotylas, ut ait Pollux. Cotyla autem continet uncias tredecim et dimidium. Choenix ergo capit libras tres et uncias quatuor cum dimidiis. *Demensum* Terentio (Phorm. I, 1, 10.) dicitur, quod singulis diebus servis dabatur in cibum, unde et *ἡμεροτόπιον* Graecis dicitur. *Dac.*

Cybius. Salsamenti sive tarichi genus quadratum a Graeco *κύβιος*, quod geometris figuram quadratam notat. A pelamyde fiebat *cybium*, quia pelamys in cybia seccabatur. Athenaeus lib. III.: *Ἰκθίστιος δ' ἐν δευτέρῳ περὶ ἄλης πελαγίδας κύβια εἶναι φασὶ μεγάλα.* Plin. lib. IX. cap. 15.: *Pelamydes in apoclectas particulatimque consectae in genera cybiorum dispartiantur.* Et hic mos etiamnum durat. Thunni enim, qui et Pelamydes, in cybia seccantur. Infra Festus, cum ait *κύβιον* esse genus piscis, pelamydem intelligit, sed in eo falsus est, quod pelamydas cybia dicta fuisse opinatur, cum earum tantum frustilla in quadrum concisa cybia dicta sint. Neque Festo favet Plinius, ut doctiss. Salmasius existimavit, qui et Festum et Plinium eodem modo deceptos putat. Plinii verba sunt ex lib. 22. cap. ult.: *Cybium, ita vocatur pelamys, quae post quadraginta dies a Ponto in Maeotim revertitur.* Sed enim vitioso codice Salmasius utebatur; nam omnes alii, qui melioris notae sunt, aperte praeferrunt: *Cybium, ita vocatur concisa pelamys* etc. In fine cum Festus ait piscantes piscem illum quasi aleam lussisse, de eius cybiis intelligendum est, quibus piscatores pro alea utebantur. *Dac.*

Cnaonas. Isidorus: *Cnaon acus, qua mulier caput scalpit.* Nam duplex est acus ornaticum, altera, qua scalpunt caput, quae discerniculum dicitur, altera, quae crines figunt et sustinent, quam Graeci *καλαμίδα καὶ σύριγγα* vocant, Latini etiam aliquando fistulam. Est autem Cnaon Tarentinae linguae. Nam Tarentiutorum proprium est, simplicia verba *κατὰ παραγωγὴν* producere, ut ab *ἄγος ἀγάζω*, unde *agaso*, ὁ ἀγάζων, et a *κνώω*, *κνώω*, *κνάζω*, unde Cnao ὁ κνάζων. Sed de hoc alibi. *Scal.* *Cnaonas* Cnaonas. *Goth.*

Creperum dubium. Lucret. lib. V. (1295.):

Exaequata sunt creperi certamina belli.

Sabinam vocem esse ait Varro lib. V. (De L. L. VI, 187. seq. Sp.): *Crepusculum a crepero; id vocabulum sumperunt a Sabinis. Unde veniunt Crepusci nominati Amiterno, quod eo tempore erant nati, ut Lucii prima luce in creatione. Crepusculum significat dubium; ab eo res dubiae creperae quod crepusculum dies etiamnum sit an ima nox, multis dubium.* Sed *creperus* et *crepusculum* a *crepus*. At *crepus* Sabini ab Hebraeo *צֶרֶפֶס* *ἔσπερος*. *Dac.* Inde *crepera* vita infra in *Decrepitus*. Isidor. V, 4. Adde Nonium in *Crepera res*. *Goth.* *Unde increpitare.* Male hic Festus a *crepero increpitare* dixit, nam est a verbo *crepare*, quod clamare significat, et ita ipse Festus in voce *increpitare*. Locum adi. *Dac.*

Crepiculum. *Crepidulum.* Apud Tertullianum *crepidulum* in lib. de pallio (4.): *et stolam, supparum, crepidulum et caliadrum.* *Scal.* Sed mihi suspicio est apud Festum et Tertullianum vitiose scriptum esse *crepidulum* sive *crepidulum* pro *capidulum*. Nam in Glossis Arabicolat. legitur *capedulum, vestimentum capitis*. *Dac.*

Crocotillum. Legendum *crotilum, tenae*. Unde *sucrotillum* et *sucrotilla*, quae vide suo loco. *Dac.* *Ectortis talis.* Cum talis inflexis. Sic in *sucrotilla*. Et hanc lectionem agnoscit etiam Priscianus (lib. III, 5, p. 125. tom. I. Kr.). Sed in voce *Schoenoculus* et voce *Todi* aliam lectionem sequitur Festus, nempe *cum extritis talis*, ita ut quid sequi debeas, incertum sit. Homines cum extritis talis *λειστροβίαι* ab Atheniensibus

dicebantur, ut in Coniectaneis (pag. 136.) notavit Scaliger, quamquam nonnulli dicunt, *λαιψοδίας* eos esse, qui *δραπανώδεις* habeant pedes, ut ii sunt, quos falcones a veteribus vocatos esse testatur Festus. *Dac.* Vide infra *Falcones*. *Cum crocotilis crusculis*. Legendum ut supra *cum crotilis crusculis*. Sed mirum, quam parum sibi Festus constans sit, qui in *succrotila* scripserit *succrotilis crusculis*, et in voce *todii cum todellis crusculis*, quae etiam vera lectio esse possit. Imo et eam asserere videtur Priscianus, qui hunc Plauti locum laudat *cum todinis crusculis*. *Todenis* manifeste corruptum ex *todellis*. Neque sine ratione, cum *todii* sint parvae aves, a quibus cruscula exilia et tenuia *todella* dicatur, praesertim cum simili translatione, ut in Coniectaneis (pag. 136.) suis notavit Scaliger, *Eubulus* comicus dixerit *σκέλη κορίγιου*, ab ea minutula avicula scilicet, quae *κόριγιος* dicitur. Ita enim ille de Theano meretrice:

Ἡ Θεανὸν δ' οὐχὶ σεῖρήν ἐστιν ἀποτειμένην;
Βλέμμα καὶ φωνὴ γυναικὸς, τὰ σκέλη δὲ κορίγιου.

In priori versu videtur *Eubulus* Aristophanem imitatus, qui in *ὄρνιθ.* (v. 806.) ait:

Σὺ κοινῶν γε σάφιον ἀποτειμένην.

Dac. *Crusculis*. Vide infra *Crusculum*. *Goth.* Cf. Krehl. ad *Estro.* l. c., qui rem expediisse videtur, scribendum praecipiens: *cum todinis crusculis*. Unde orta sit corruptio, difficile dictu est.

Crines. Nam iidem eos *κρίνιδας* vocant. Falsum, et suspicor ne hic quidem Graecam vocem desiderari, sed potius legendum: *Nam ideo eos crines vocant: ideo*, inquit, *propter κρίνιν crines vocant*. *Scal.* A *κρίνω* *divido*, *discerno*, unde et *discerniculum* acus, qua mulieres capillos discernunt, dividunt. Scaliger in marg. *διάκρίσιον*. Et re vera *crinis* comam in plures *σείρας* sive ordines divisam discretamque significat. *Dac.*

Crocatio. Legendum *crocatio* a verbo *crocire*, *crocitate*. *Aulul.* (Plaut. *Aul.* IV, 3, 2.):

Simul radebat pedibus terram et voce crocibat sua.

Dac. Vide *Nonium* in *Crocire* et *Crocitum*. *Goth.*

Crucium. *Crucium* vinum Lucillius dixit imitatione Alexidis, qui de vino Corinthio ita pronuntiat:
Οἶνος ξενικός παρήν. ὁ γὰρ Κορίνθιος
Βασανισμός ἐστι.

Scal.

Crocotinum. A croco dictum, sed cuiusmodi fuerit incompertum est. *Dac.* Unde etiam *Crocota* *Nonio* (pag. 549. *Merc.*), genus vestis crocei coloris, unde *crocotarii*. *Goth.*

Crustariae tabernae. Ubi vasa potoria crustata vendebantur. *Crustae* autem emblematis genus, quod inserebatur vasculis, atque cum vellent, detrahebatur, uti et emblemata. *Cicero* in *Verr.* (II, 4, 23.): *crustae aut emblemata detrahuntur*. *Dac.* *Crustatis*. *Crustata* *Gloss.* γεγεωσμένα. *Goth.*

Cracentes. *Isidorus*: *Cracentes, graciles*. A verbo *graceo*, pro quo *craceo* dicebant. *Graceo* autem a *γράφω* absumo. Ex hoc loco *Noster*: *Gracentes graciles*. *Emmius*: *succincti gladii media regione cracentes*. *Dac.*

Crevi. Non proprie significat haereditatem adii, sed *cretionem* aditio haereditatis statim sequebatur. *Vetus glossarium*: *Cernitioque, καὶ ἔγγρησάτω*. Ita enim legendum est, quasi diceret: et faciat, ut eam possit adire: agat, aggediatur. *Scal.* *Cernere* haereditatem proprie significat videre, cernere, an illam expediat adire necne. Unde *cretio* dicebatur certorum dierum spatium, quod instituto heredi dabatur ad deliberandum, utrum haereditatem adire vellet; et formulae comparatae ad *cretionem* erant eiusmodi: *Titius heres meus esto cernitioque in diebus centum proximis: nisi ita creverit, creces esto*. *Dac.* *Glossis* *Crezio προσέλευσις κληρονομῶν*. Porro quid sit *cretio* in iure et quid *cernere*, vide *Ulpianum* in fragmentis *Titul.* 12. §. 27. seqq., ubi plenissime dixi l. 17. *Cod.* de iure deliberandi; *Varronem* *V.* de lingua *Lat.* (Lib. VI, p. 375. *Sp.*). *Goth.* *Modo maior aetate vel censu*. A verbo *creasco*, quod a *κραίνω*, implere, absolvere. *Dac.* *Modo iudicavi*. *Pacuvius* in *Armorum* iudicio:

Et oequum et rectum est, quod postulas; iurati cernant.

Idem. *Modo divisi*. Unde *incretia*, *indivisa*. *Vide* suo loco. *Idem*. *Cuius unius*. Verbi *creasco* scilicet. *Vide* supra. *Idem*.

Creterrae. *Cretere*. Legendum *Creterrae* vel *creterrae*. Ab Ionico *κητήρα*. *Vide* *Nonium* (p. 547. *Merc.*). *Dac.* *V. Cratera*. *Goth.*

Craticulum. Ego quod verbum hic Graecum substituendum sit, non video. Potius mihi videtur legendum: *Craticulum a crate deducitur*, et verum est. *Crate* neutro genere antiquitus, a quo *craticulum*, ut *rete reticulum*. *Scal.* A Graeco *κρατέω* teneo, vincio, apprehendo. Sed non immediate. Nam est a *crate*, ut a *rete reticulum*, *crates* autem a *κρατέω*. Male igitur *Scaliger*, qui hic aliter legendum censet. Male etiam,

qui κράταιοι vel κράταίωμα, ut erat in margine. *Dac.* Κρατάτιον pro κράταιοι est in marg. edit. Scalig. Prius est verum.

Centuria. Primo centum iugerum erat centuria, unde et nomen; postea vero ducentorum, aliquando etiam plurium. Columell. lib. I. cap. 5.: *Centuriam agri nunc dicimus ducentorum iugerum modum, olim autem ob centum iugeribus vocabatur centuria. Sed nunc duplicata nomen retinuit.* Idem Varro lib. V. (De L. L. V, p. 37. Sp.): *Centuria prima centum iugribus dicta, post duplicata retinuit nomen.* *Dac.* *In re militari centum homines.* Varro lib. IV. (De L. L. V, 91. Sp.): *Centuria militum, qui sub uno centurione sunt, quorum centenarius iustus numerus.* Centuria etiam aliquot seculis usurpatae sunt pro sexagenum militum numero, quod notandum. *Idem.* Cf. Creuzer. Antt. Rom. pag. 94. seqq.

Centuriatus ager. Ager ducentum iugerum, quem sic appellatum vult habita ratione centenorum civium, quibus erat attributus; non vero numeri iugerum, quibus constabat; quod notandum. Hinc intelligendus Varro lib. I. de re rust. cap. 10.: *Antiquus noster ante bellum Punicum pendebat bina iugera, quod a Romulo primum divisa dicebantur viritim, quae quod haeredem sequerentur, haeredum appellaverunt. Haec postea a centum centuria dicta.* Tamen proprius vero esse arbitror, agrum quamvis ducentum iugerum, quod primis temporibus centenorum tantum fuerit, centuriati nomen retinuisse. *Dac.* *Ducenta ducenta.* *Goth.*

Centuriata comitia. Si recipere volumus illa duo verba: item *curiata*, oportet, ut scribamus: *per centurias et curias divisis erat.* *Ant. Aug.* Mirum quam placuerit huic Paulo nomen curiae. Hoc enim omnibus rebus attribuit. Vult centurias curias fuisse, item tribus ipsas, ut in voce *Centumviralia* et in voce *Curia*. Quare superius in voce *Centumviralia* impactum Festo pittacium a Paulo iis verbis: *quae curiae dictae sunt;* et in voce *Curia;* quibus postea sunt additae quinque. Quae omnia ea confidentia tollere possumus, qua posita fuerunt. Lege igitur: *Centuriata comitia dicebantur, quia po. Romanus per centurias divisis erat.* *Scal.* Sic dicuntur coetus quidam, ad quos in campum Martium conveniebant tota civium multitudo per centurias distributa; suffragia vero ferebant singuli in suis centuriis, cum a consilibus vocabantur. Haec verba (item *curiata*) hinc fuganda, ut optime monuit Scaliger. Neque enim eadem *curiata* et *centuriata comitia*. Illis populus Ro per curias, non centurias distribuitis curiarum suffragium ferebat. *Dac.* *Turmas* centurias et curias: alii *per centurias.* *Goth.* Cf. Creuzer. Antt. Rom. p. 112. seq. 120.

Centenariae. Circumscripserunt verba semicirculis (id est centum assibus, qui erant breves nummi ex asse) videntur a Paulo adiecta aut mendosa esse. *Ant. Aug.* Consensit Scaliger. Legem tulit Licinius, qua cautum, ne plus centussibus in coenas impenderetur praeter ea, quae e terra nascerentur. Huius legis meminit Lucilius:

Legem vitemus Licini.

Sed cave putes centum aeris coenis singulis quibusvis diebus impensum fuisse, sed certis quibusdam tantum diebus festis. Gellius lib. I. cap. 24.: *Lex deinde Licinia lata est, quae cum certis diebus, sicut Fannia, centenos aeris impendi permisisset, nuptiis ducentos indulsit, caeteris diebus statuit aeris tricenos, cum et carnis aridae et salsamenti certa pondera in singulos dies constituerit.* Vide Macrobi. lib. III. cap. 17. Porro illi asses centum; triginta et quinque tantum nostrae monetae asses sive solidos efflicbant. *Dac.* *Centenariae coenae.* Ita legitur apud Tertullianum in Apolog. 6. alii Centuriae coenae. *Goth.* *Non plus centussibus.* Tertull. cap. 6. Apolog.: *Videte centenarias coenas a centenis sestertiis dicendas.* Et apud Gell. l. c.: *Fannii centussisque missellos.* *Idem.* Praeter terrae nata. Apud Gellium II. cap. 24.: *praeter terra nata, vite arboreque.* Et Cicero Ep. ad Fam. VII, 26. epistola ad Fabium Gallum: *Dum volunt, inquit, lauti isti terra nata, quae lege excepta sunt, in honorem adducere, fungos, helvellas, herbas omnes conduunt, ut nihil possit esse suavius.* *Idem.*

Coena. Festus in prandium: *Prandium, inquit, a Graeco est dictum, nam meridianum cibum coenam vocabant.* Et in voce *scensas*: *Scensas Sabini coenas dicebant; quae autem nunc prandia sunt, coenas habebant et pro coenis vespertinas appellabant.* Sic apud Plautum *vespertina* (Rud. I, 2, 91.). Eodem modo apud veteres Graecos δειπνον, quod coena nunc est, significabat prandium, δόρον autem vespertinas epulas. Quod splendido Theocriti loco probatur, qui est in fine Ἡρακλίου. (135.):

*Δείπνον δὲ, κράτα' ὀπτά, καὶ ἐν κέντρῳ μέγας ἄροτος
Δορικός' ἀσφαλέως κε φρυτοσάρον ἀνδρα κορίσσαι.
Αὐτὰρ ἐπ' ἄματι τυννὸν ἄνευ πύρῳ αἰνυτο δόρον.*

Sed de hoc apud ipsum Theocritum, si conatus nostros porro promoveat Deus opt. max. *Dac.* *Vespertina.* Vide infra *Vespertina.* *Goth.*

Censionem. Censio hastaria, cum censor ob delictum militem hastam dare iubebat; et censio

equitis erat, cum equus illi publice adimcbatur. Et hoc Festus per *mutiam* intelligit. *Dac.* Cf. Creuzer. Antt. Rom. pag. 322. et qui ibi citati sunt.

Cocnacula. Superiores aedium partes, quod ibi coenarent. Gloss. *Caenaculum* ὑπερφῶν. Inde Ennius:

Coenacula maxima coeli.

Coenaculum suum sic describit Martialis (Epigr. I, 108, 7.):

Et scalis habito tribus sed altis.

Infra legendum: *quod scalis scanditur*; putavit coenacula dicta quasi *scandacula*, quia scriptum erat *scœnacula*. Ignorans scilicet Sabinos *scœnacula* dicere pro coenacula, ut scoelum pro coelum, scena pro coena et similia. Vide *scensas*. *Dac.* Coenacula lib. 15. §. 5. ff. de pignorat. et ibidem *coenacularius* et *coenaculariam* exercere l. 5. ff. de his, qui offic. *Goth.*

Centumviralia. Illa verba, *quae et curiae dictae sunt*, non esse Festi existimo. Vide *Curia*. *Ant.* *Aug.* De quibus causis centumviri iudicaverint, docet nos Cicero lib. I. de Oratore (3.): *Iactare se in causis centumviralibus, in quibus usucapionum, tutelarum, gentilitatum, agnationum, alluvionum, circumlunivium, nexorum, mancipiorum, parietum, luminum, stillicidiorum, testamentorum ruptorum aut ratorum ceterarumque rerum innumerabilium iura versantur.* *Dac.* *Quae et curiae dictae sunt.* Hic Festus *tribum* et *curiam* idem esse testatur, quod verum est, et ante Servii regnum haec duo confundebantur, ita ut qui *tribum* tantum vel *curiam* appellaret, designaret utramque. Pessime igitur, qui de hoc Festi loco dubitavere eo tantum, quod *tribus curias voraverit*. De *tribubus* et *curiis* vide suo loco. *Idem.* *Centumviri sunt dicti.* Sic etsi triginta quinque essent curiae, usus obtinuit, ut triginta tantum dicerentur. *Idem.* *Centumviralia iudicia.* De quibus vide l. 13. l. 17. ff. de inofficioso l. ult. Cod. de petit. haeredit. l. ult. Cod. de liberis praeteritis. *Tribus* interim seu *curias XXXV.* Romae fuisse hinc observ. (v. interim *Crustumina, Lemoia, Lucrum, Maecia, Oufentina, Papiua, Quirina, Romulia, Sabinia, Saptia, Stellatina, Titiensis, Tromentina, Urbanas.*) *Goth.*

Centaaurion. *Graveolentia centaurea* vocat Virgil. (Ge. IV, 270.), *tristia* Lucret. (IV, 123.) quia, ut addit, suo aere ex corpore odorem exspirat. Est herbae genus a Chirone centauro reptum, unde *χαιρώριον* et *κενταύριον* nominatur. Huius in curandis vulneribus tanta vis, ut cohaerescere etiam carnes tradant, si coquantur simul. Plin. lib. XXV. cap. 9. Vide *Galenum*. *Dac.*

Censere. Modo *putare* vel *arbitrari*. Terent. Adolph. IV, 2, (40.):

Censere' hominem me esse?

modo *aestimare*, in *censum referre*, ut *censere populum*. Inde *ensor*, qui familiam et bona civium recenset et refert in tabulas publicas. Item *decernere*. Nam decreta per verbum *censo* declarantur. Cicero III. Catil. (6, 13): *Quoniam nondum est praescriptum senatus consultum, ex memoria vobis, Quirites, quid senatus censuerit, exponam.* Horat. Epist. 17. (1, 17, 3.):

Ecce docendus adhuc, quae censet amicus.

Dac.

Censio hastaria. Vide *Censianem facere*.

Cercolips. *Cercolopis.* Legendum sine ulla controversia *Cercolips*, hoc est *simia*, quae caudam non habet. Martialis (XIV, 202.):

Si mihi cauda foret, cercopithecus eram.

Cercolips igitur opponitur *cercopitheco*, et proprium Latinum nomen habet *cluna*. At Festus hic manifesto errat, qui putat a *κέρκος* et *λίος* factum, ideo quod crassam et villosam ultimam caudae partem haberet. Atqui talia nomina non ab aliis nominibus, sed a verbis componuntur, ut *ἀγῆλιω παρὰ τὸ λειπεσθαι ἀγῆος*, quod capra careat. Quin et nullum est genus talium simiarum. Catullus quoque harum simiarum mentionem facit in epigrammate (98, 3.):

Et trepidas lingere cercolipas.

Quam enim apertus sensus, omnes vident. Quid enim foedius, quam nates simiae, praesertim cercolips? Politianus tamen maluit *Carbatinas*. Quod ipse non excogitavit. Sed ita in manuscriptis viderit. Ita enim habet manuscriptus Catullus clariss. et eruditissimi Cuiacii, I. C. ac senatoris amplissimi. Sed non defuerunt, qui in Politiano candorem animi requirerent. Quod viri docti hic substituunt *Cercalopez* pro *Cercolips*, ut quod ingeniose excogitatum sit laudamus, ita quod alienum a Festi sententia reiciimus. *Scal.* In cuius editione lemma est *Cercolopis*, quocum consentit *Dac.* Non igitur, quod in varr. lectt. diximus, abest glossa.

Cerritus. Cereriti, cerriti et larvati, malesani, Cereris ira et Larvarum incursione animo vexati. Plaut. Menaech. V, 4, (2.):

Num larvatus est ille aut Cerritus? Fac sciam.

Et ita, puto, proprie dicebantur, qui sibi Cererem et Larvas vidisse videbantur, ut Nymphati, qui Nymphas. Vide *Larvati*. Glossarium: *Cerritus παρεμμανής, παρεμμάρατος, malesani, commoti*. Ubi nihil mutandum. Vide Hesych. in *παρεμμάρατος*. *Dac.* Glossae manuscriptorum: *Cerritus, insanum, amentem*. Nonio Cerriti larvati, malesani aut Cereris ira aut larvarum incursione vexati. *Goth.*

Cervus. Idem Varro lib. IV. (De L. L. V, p. 103. Sp.): *Cervi, quod magna cornua gerunt, mutato G in C, ut in multis, quasi genui*. Sed potius a Graeco *κεραός* dictos putem ἀπό τῶν κεράτων. *Dac.*

Cereos. Lucernas cera illitas, quas Festus opponit candelis, quae pice illinebantur. Potentioribus dabant humiliores Saturnalibus, de more scilicet. Illis enim diebus muera per totam urbem commeabant. Vide Martial. lib. IV. epig. 46. et 89. *Dac. Saturnalibus*. Vide infra *Saturno dies festus*.

Celsus. Non a κέλως, ut vult Festus, sed a verbo antiquo *cello*, quod a κέλλω, ταχέως βαδίξω, *citus ambulo*, ut a composito *excello excelsus*. *Celsus* est *citus*. Horat. (A. P. 342.):

Celsi praetereunt austera poemata Rhannus.

Et in illo (Varronis apud Non. I, 12.):

Incedit citu' celsu' totutum.

Et Ovid. (Stat. Silv. I, 4, 41.):

Celsus eques.

Glossarium: *Celsus ἑψηλός, μετώρος, κήλιν*; lege κέλως. *Dac.* Cf. Doederlin. Synon. II, p. 93. ubi praeclare de vocis origine disputatur. Vide etiam quae supra diximus ad v. *Ascripticii* p. 320.

Celeres. A Celere interfectore Remi dictos multi consentiunt. Sed non dubium est, quin *celer* sit a Graeco κέλως, eques, qui privo equo currit. Κέλως Aeolice Κέληρ, *celer*. *Dac.* *Celer* potius a *cellere κέλλειν, κέλως*, unde etiam *celox*, ut *velox* efformatum. Non confundendum cum *celeber*, quod a radice *cel*, *cal*, in calare, (*καλ*) et *ber* i. e. *fer* (in *salutifer*) descendit: *Gallen, gellen, hallen*. Cf. Voss. in Etym. s. v. *Celeber* et Doederlin. Syn. I, pag. 22.

Cermalus. In Varr. lib. IV. (De L. E. V, p. 60. Sp.): *Germalum a germanis Romulo et Remo, quod ad ficum lumnalem hi inventi*. Plutarch. in Romulo (cap. 3.) *Germalum olum a germanis, postea Cermalum dictum esse scribit*. Vide *Septimontium* et *Matrem Matutam*. *Ant. Aug.* Palatini montis pars, quae forum versus; *Κερμαλός*. *Dac.*

Columnnae. Columna quasi *columnina* a *columen*. Vitruv. lib. IV. cap. 2.: *Columnen in summo fastigio culminis, unde et columnnae dicuntur*. Donat. (ad Terent. Phorm. II, 1, 57.): *Columnen vero familiae; sustentatio vel decus, unde columnnae*. *Dac.* A *cellere* verbo recte deducti Doederlin. Synon. I, p. 34. Cf. quae ego dixi ad Plaut. Trin. III, 3, 15.

Cernuus. Lucilius: *Cernuus extemplo plantas convesit honestas*. *Fulv. Urs.* Calciamenti genus esse male putavit Festus hocce Lucilii versu deceptus, ubi *cernuus* nihil aliud est quam *inclinatae*, quasi quod terram cernat. Vide Nonium (pag. 20. Merc.). Deceptus etiam Isidorus, qui ait: *Cernui socci sunt sine solo*. A *cernuus* dictus *cernulus*. Gloss. Isidori: *Cernulus in capite ruens*. Glossarium: *Cernuli πεταρωιστάι*. *Cernulus πεταρωιστής*. *Dac.*

Crepidines. Saxa prominentia. Proprie basis saxorum, summitates riparum, aliquando etiam margo fontis, lacus, ut Graece *κορηπίς*. *Dac.*

Cloacae. A *cluo* pro *colluo*, id est purgo, *cluaca, u* in *o cloaca*. Unde *cloacare* inquinare et *cloacale flumen*, in quod cloacae confluunt. *Dac.* Vide *Cloacare* et I. I. §. 4. II. de cloacis. *Goth.*

Clunas. Glossarium: *Clura πίδηκος*. Perperam, ut vides, *Clura* pro *cluna*. Graece, ut supra monuimus *περοκόλην*. *Scal.* Simia, quae cauda caret et nates habet apertas. Pro *cluna* veteres dixere *clura*, n in r mutato, ut fit. Perperam igitur *Scal.* *cluna* legit pro *clura*. A *clura* factum *clurinum*, quo usus Plautus *Trucal.* II, 2, (14.):

— — — tu vero *clurinum pecus*

Advenisti huc ostentatum cum exornatis osibus.

Ubi *clurinum pecus* dicuntur homines deformes, qui et ideo *simiae*. Glossae Papiae: *Clura vel clurinum simia dicitur*. Lege: *clura vel clurinum pecus simia dicitur*. Nam superiorem Plauti locum respexit. Sed omnino ve-

rum est, quod docuit Salmastius: Simias cluras dictas, Graece κολούρας. Nam κούραος proprie qui cauda caret et mutilam habet caudam, ita Callimachus κούραα dixit ecaudia animalia. Colura igitur clura, ut γάλαρος glans et similia. *Dac.*

Crustumina. Non praetermittendum, quod Cassius Emina apud Servium Danielis nostri scribit: *Siculum* quendam nomine uoris suae *Clytemnestrae* condidisse *Clytemestrum*, mox corrupto nomine *Crustumarium* dictum. *Clytemestram* vero siue *n* pro *Clytemnestra* et Ausonius (Epit. Her. I, 1, 4.) dixit:

T'indicem adulterii cum Clytemestra necet.

Scal. In al. *Crustumina* ab oppido *Crustumero*, quod in Sabinis statuit Livius (II, 64.). Sed apud illum inconstanti scriptura. Legitur: *Construminum*, *Crustomerium* et *Crustomeria*. *Crustumeros* vocat Virg. lib. VII. (Aen. 631.):

Ardea Crustumérique et turrigeræ Antennæ.

Quae scripturae varietas in re adeo incerta facit, ut nihil pronuntiare audeam. Tamen ad vulgatam lectionem retinendam me Plinii locus (II. N. III, 5, 9. Legitur tamen sic: *In eadem parte oppidorum veterum nomina retinet agri, Crustuminus, Caletranus*) vehementer movet: *Crustumenus*, inquit, *ager veteris oppidi nomen retinet in Tuscia*. Et Cicero pro Flacco (29, 71.): *in Crustumino aut in Capenati agro*. Idem Cicero pro Planco (16.) et pro Balbo *Crustumina* tribum nominat, et ita in Lapp. (i. e. in lapidibus inscriptis.). *Dac.* Al. *Crustumina* tribus. *Goth.* Urbe *Crustumena*, urbe *Crustumeria*. Porro de *Crustumeria* Sabinorum vide *Halicanassus*. (Dion. Halic.) II, (32.) Plutarch. in Romulo (c. 17.) Steph. de urbib. (p. 482. ed. Berk.). De *Crustumerio* Latinorum vide Livium II. (c. 64. et alibi). De *Crustumino* et *Crustumerio* Livium I. (11.). De *Crustumero* vide Virgil. VII. (Aen. 631.). De *Crustumio* vide Silium VIII, (366.). *Goth.*

Clucidatum. Vide infra in *Glucidatum*. Infra est *Gluma* et *Gnephosum* pro eo, quod paulo post *Cluma* et *Cnephosum*. Vide in *Orcus*. *Ful. Urs.* A γλυκὺς dulcis factum *glucidatus* et verso *g* in *c* *clucidatus*. Meminit Varro lib. VI. (De L. L. VII, p. 386. Sp.): *Clucidatus suavis, tametsi a magistris accepimus mansuetum*. *Dac.* Cf. Scaliger. Coniect. in Varr. p. 160. Mirum est, maluisse Doederlinum Synon. III, p. 258. a γέλειν quam a γλυκὺς derivare Latinorum dulcis. Nec dubitasset de veritate huius originationis, si γλεῦκος et δέπκος comparasset. Ex hoc autem Festi loco patere videtur, Latinos etiam *clucis*, sive *glucis* pro *dulcis* dixisse.

Cloelia familia. Patriciam fuisse constat ex Livio (II, 13.). Alba oriundam facit Dionysius lib. III, (c. 2.). A Cloelio Aeneae comite dictam. Et sic legendum, non *Cloantho*. Nam *Cluentia* familia a *Cloantho* Aeneae comite dicta, a qua diversa *Cloelia*. *Dac.*

Clumae. Glossarium: *Clunar*, κρηθρῆς λέπυγον. *Scal.* Pro *Gluma*, tenuissima membrana, qua ordeum involvitur. Vide *Gluma*. In glossario legitur *clunar* corrupte pro *cluma* aut *clumarum*, ut optime Vulcanius. *Dac.*

Clutum. Inclytum, valde celebre a *cluo*, quod a κλύω, unde κλύρον, et addita praepositione *in*, quae saepe auget, *inclutum*. Simplex *clutum* non est in usu. *Dac.* Vid. *Inclutus* et *In*. *Goth.* Respondet Germanorum *laut*, ut *cutis* Haut.

Clypeum. A Graeco κύλιον rotundum, per transpositionem literarum. Nam clypeos rotundos fuisse certum est. Id aperte declarat Virgilius, qui, ut rotundum Polyphemi oculum demonstrat, ait fuisse: *Argolici clypei aut Phoebeae lampadis instar.*

(Aen. III, 637.). Ubi solis et clypei eandem formam esse dicit. Sic Graecis clypeus ἀσπίς dicitur. Unde Homerus (saep̄): ἀσπίδα πάντος ἔισθην, quod tantum rotunda forma recipit. Ἰσπίς autem rotunditatem significat, unde serpens ille orbiculari scse forma involvens ἀσπίς dictus est. Quare Hesychius in illo Homeri II. λ. (v. 753.): δι' ἀσπίδος πεδίον: ἀσπίδης πεδίον interpretatur περιφερές, rotundum. Sic Attius Agamemnone coeli clypeum dixit:

In altissimo coeli clypeo temo superat stellas.

Ab hac igitur clypei significatione *clypeum* dixere corium, in quo Gabinorum foedus descriptum. *Dac.* *Gobiorum* Sabinorum. *Goth.*

Classes clypeatas. Pro equitibus classes pluraliter veteres dixisse multis probari potest. Virgilius (Aen. II, 30.):

Classibus hic locus.

Et alibi (Aen. III, 602.):

Scio me Danais e classibus unum.

Sed pro exercitu nescio an exemplis possit firmari. Tunc enim *classem* numero singulari solebant dicere. Cui rei fidem faciunt Isidorus, Numae lex (vid. Scal. ad *Classis procincta.*), Gellius (I, 11.) et ipse Festus in *Classis procincta. Dac.*

Cloeliae fossae. Cluilia fossa Liv. I. (23.): *Castra ab urbe haud plus quinque millia passuum locant, fossa circumdant. Fossa Cluilia ab nomine ducis per aliquot secula appellata est, donec cum re nomen quoque vetustate abolevit. In his castris Cluilius Albanus rex moritur. Dac.*

Claudere. Portumnum portubus praeesse notat Servius lib. VI. Aen. (V, 241.) ex illis Virgilii versibus:

*Et pater ipse manu magna Portumnus euntem
Impulit: illa Noto citius volucricque sagitta
Ad terram fugit, et portu se condidit alto.*

Et Varro lib. V. (De L. L. p. 201. Sp.): *Portumnalia*, inquit, a *Portumno*, cui eo die *aedes in portu Tiberino facta et feriae institutae*. In aereis nummis Neronis portus Ostiensis agnoscitur cum huius dei imagine. Vide Ovid lib. VI. Fast. (547.). *Ant. Aug. Claudere et clavis.* Claudio a Dorico κλάζω, clavis a κλάξ. *Dac. Portumnum.* Portumnum deus. Et ita legendum, non *portarum*. De Melicerta Athamantis filio, qui in Portumnum versus est, nota fabula. Vide infra *Portumnus*. Graecis *Palaeon* dicitur. Is clavim manu tenebat, quod notandum. Per eam autem *clavim* significabatur et aperiendi et claudendi esse potestatem datam, eaque saepius non manu tenebatur, sed ex humeris dependebat, qui mos ab ultimis usque temporibus repetendus. Deus enim loquens apud Isaiam cap. 22. v. 22. de *Eliakim*: *Καὶ δώσω τὴν δόξαν Δαυὶδ αὐτῷ, καὶ ἄρξει καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀντιλήγων, καὶ δώσω αὐτῷ τὴν κλεῖδα οἴκου Δαυὶδ ἐπὶ τῷ ὄρει αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀποκλείων καὶ κλείσει καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀνοίγων.* Hinc lucem capit illud Callynaehi hymn. in Cererem versu 45. de Cerere in Nicippum conversa:

— — — γένετο δὲ χειρὶ
Στέμματα καὶ μάκωνα. κατομαδιαν δ' ἔχε κλαῖδα,

quod interpretes hucusque latuit, ut abhinc iam quatuor annis apud Theocritum notabamus. *Dac. Clavim* clavum. Idem Iano tribuit, ut *clavim* tenet Alricus libro de imaginibus. Vide Alexandr. ab Alex. 1. c. 14. *Goth.*

Clavim. Uxorii intranti limen viri claves tradebantur, non tantum, ut eo facilitate partus significarent, sed ut ostenderent viros uxorum fidei esse committere, omniaque earum custodiae mandare. Eaedem etiam claves adimebantur mulieri divertenti et exeunti, unde in leg. XII. tab. *claves admittito*. Mulier etiam nuntium viro remittens claves remittebat. *Dac.* Vide Ciceronem II. Phil. (28.). Ambros. Epist. 65. qua de re diximus ad l. 2. ff. de divort. *Goth.*

Clausula. Suspicio: *quam Graeci κῶλον vocant, ex quo factum κολοφῶν. Scal.* Graecis κῶλον proprie est pars orationis inter duas lines (—) constricta, absolutum sensum continens. Unde metaphorice pro fine passim usurpatur. Quo sensu Graeci dicunt *κολοφῶνα*, sed frustra est doctiss. Scaliger, qui putavit a κῶλον factum κολοφῶν, quasi vero, ut de scriptura nihil dicam, τὸ κῶλον pro colophone uspiam legatur. Sed ad Strabonem (lib. XIII, p. 442.), qui te docebit, quid sit et unde sit *Colophon*. Vide *Colophon. Dac.* Senec. Ep. I, 11.: *Iam clausulam epistola poscit;* et III, 26.: *fnire iam volebam et manus spectabat ad clausulam.* Glossis clausula νόημα. *Goth.* Κολοφῶνα, περίοδοι, alii κῶλον. *Idem.*

Clavata. Vestimenta clavis purpureis ad oram praetexta, seu tota facie descripta et exarata, quorum alia latis clavis senatorum, alia angustis clavis equitum propria notabantur. Clavi autem illi purpurei figuram non aliam exprimebant, quam veri clavi. Unde et nominantur. Nam ἥλως etiam Graeci vocarunt. Unde ἥλως vestis purpurea clavata. Gloss. *clavis πορφύρεα ὑφασμάτη.* *Dac.* Hinc definitum clavos aureos vel purpureas vestimentorum esse etiam non consultos vestimentis, l. 19. §. 5. ff. de auro; multo magis consultos. l. 25. §. 1. ff. de auro. *Goth.* *Intertexta* intexta. *Idem.*

Clavus annalis. Qui notandis annorum numeris flegebatur. Livius lib. VII. sect. 3.: *Lex vetusta est, priscae literis verbisque scripta, ut, qui Praetor maximus sit, Idibus Septembris clavum pangat. Fixus fuit dextro lateri aedis Iovis Opt. Max. ea ex parte, qua Minervae templum est. Eum clavum, quia rarae per ea tempora literae erant, notam numeri annorum fuisse ferunt, eoque Minervae templo dicatam legem, via numerus Minervae inventum sit. Folsiniis quoque clavos indices numeri annorum fixos in templo Nortiae Etruscae deae comparere, diligens italium monumentorum auctor Cincius affirmat.* Item alibi (eod. loco paullo post.): *Ab consulibus postea ad dictatores, quia maius imperium erat, solenne figendi clavi translatum est. Neque*

solum pro numero annorum clavus fgebatur, sed piaculi etiam causa, cum scilicet sive pestilentia quaedam inciderat, sive secessio populi, sive prodigium aliquod grave. Vide Livium lib. 7. cap. 3. et lib. 8. cap. 18. *Dac.* V. Alexand. ab Alex. d. c. 14. *Goth.*

Classis procincta. Lex Numae: *QUOIVS. AUSPICIO. CLASSE. PROCINCTA. OPEIMA. SPOLIA. CAPIUNTUR. IOVI. FERETRIO. BOVEM. CAEDITO. QUEI. CEPIT. AERIS. DUCENTA. DARIER. OPORTETO.* *Scal.* Fabius Pictor apud Gellium (X, 15.): *Equo Diale Flamini vehi religio est; classem procinctam ante pomoerium, id est exercitum armatum videre.* Vide *Opima. Tac.* Adde infra *Endoprocinctu.* Glossis *procinctum est, ὅταν εἰς πόλεμον συγκαλέσονται.* Theophil. Inst. de testament. ordinandis ἵναια ἐμῆλε ἐξείναι ἐπὶ πόλεμον. *Goth.*

Clingere. Omnino legendum *Clingere, cludere.* Alioqui frustra dixisset a Graeco κλείειν manasse. Quin Isidorus plane sententiam nostram adiuvat. *Clingit, inquit, cludit. Scal.* In MS. non κλείειν, sed κιν-γλίξειν, quod est crebro corporis motu motacillam imitari. Quae si vera lectio, turpiculum aliquid innuit verbum *clingere.* Sed dubito. Imo et *cludere* et *κλείειν* retinendum. *Dac.* In Glossis MS. *clisciscere disingere. Goth.*

Cercopa. Quid habebat in animo Festus, aut Verrius, quum haec scriberet? Quae enim cognatio τῷ κέρκῳ et τῷ κέρδει? Κέρκωπις a Graecis πανούργου dicitur, eiusque rei causam petunt ab historia. *Scal.* Festus videtur deducere a κέρδος, vel a Graeco κέρδος et Latino *cupio*, quasi *cerdocupis*, merae nugae. Κέρκωπις Graecum est, et exponitur animal magnam habens caudam, id est vulpes, a cuius astutia homines fraudulenti *cercopes* dicti. Unde et nata fabula de Cercopibus populis, qui Iovis ira in simias, quae Graecis πίθηκοι et in insulas delati iis Pithecusarum nomen dedere. Ovid. XIV. *Metamorph.* (90.):

Quippe deum genitor fraudem et periuria metandam

Cercopum exosus, gentisque admissa dolosae

In deforme viros animal mutavit, ut iidem

Dissimiles homini possent similesque videri.

Dac. *Cercopia* legendum apud Plautum Trin. IV, 2, 82. ubi vide Meursium.

Classici testes. Hoc est cives Romani. Qui enim cives Romani erant, omnino in aliqua classe censebantur. Qui non habebant classem, nec cives Romani erant. *Scal.* Alias classici Gellio VII. c. 13. primae tantum classis homines, translative vero pro insigni, unde *classicus scriptor* Gellio XIX, cap. 8. Est et glossis MS. *Classarius* seu *Classicarius* idem ac classicus *σαλπιστής.* Alio quoque significatu classici in lege unica. Cod. Theodos. de classicis: deputati navibus purgandis et deducendis. *Goth.*

Commentaculum. Lege *commotaculum.* Vide notam ad *Commentacula. Tac.* *Sacrificiis* sacris. *Goth.*

Cervaria. Cervae mactabatur Dianae. Ovidius (locus non est inventus.):

Quae semel est triplici pro virgine caesa Dianae

Nunc quoque pro nulla virgine cervae dicit.

Cum ea non erat, succedaneam eius mactabant ovem, quae ob id cervaria ovis dicebatur. *Scal.*

Creppos. *Crepos.* Alii legunt *Creppos.* Luperci Paanos Lycaei sacerdotes ab Evandro Arcade Romanam translata sacra Lupercalia vocabantur XV. Kal. Maias solita. Ovid. *Fast.* II. (267.):

Tertia post idus nudos Aurora Lupercos

Adspicit, et Fauni sacra bicornis eunt.

Nudi Luperci discurrebant pelle caprina tamen amici, ut et ipsi de simulacrum et per lasciviam discurrentes pelibus caedebant obvios. Unde a pellium crepitu *crepi* sunt dicti. *Dac.* Vide Varronem de lingua Lat. (Lib. VI, p. 195. Sp.). *Goth.* *Pellibus obvias.* Caprinis. Vide infra *Februarius. Idem.*

Condere. Vide *Condere proprie est etc.*

Cincia. Ad portam Romanam, qui locus ab antiquis appellari solitus *status Cincia*, quod ibi eius familiae sepulchrum fuit. Vide *Romanam portam. Tac.* Vide quae scripsi ad l. 3. ff. si pars hereditatis. *Goth.*

Capital. Linteum intelligit, quo caput velabant, de quo Helenus apud Virgil. (Aen. III, 405.):

Purpureo velare comas adoperatus amictu.

Dac. Capital. Capitale. Adde Nonium (pag. 38. Merc.) in *Capital. Goth.*

Castrensis corona. Ex auro facta, sed non tota, ut patet ex Sueton. August. cap. 25. Ea vallo decorabatur, ideoque *vallarisis* dicta. *Dac.* Vide Gell. V, 6. *Goth.* Cf. Cruizer. Antt. Rom. p. 317. seq. §. 261. ubi vide qui citati sunt.

Cognitor. A veteribus Graecis ἔκδικος. De eo Asconius. *Scal.* Qui defendebat alterum in iudicio aut patronus dicebatur, si orator esset, aut advocatus, si aut ius suggererat, aut praesentiam suam commo- dabat amico, aut procurator, si negotium suscipiebat absentis, aut cognitor, si praesentis causam noverat et sic tuebatur ut suam. Cicero pr. Q. Roscio (Comoed. 18.): *Quid interest inter eum, qui pro se litigat et eum, qui cognitor est datus? qui pro se litem contestatur, sibi soli petit, alteri nemo potest, nisi qui cognitor est factus.* Cognitor a praetore dabatur. Interdum etiam cognitor pro praetore vel iudice, qui causas audit. *Dac.* Anianus in l. si lite. Cod. Theodos. de cognitoribus et procuratoribus. Proprie tamen dicitur cognitor in causa status, teste Asconio III. Verr. (pag. 72. Ed. Lugd.) Donatus in Adelphis (ad Eun. IV, 7, 35.): *In tria, inquit, divisit officium orationis suae: in assertoris (Principio eam dicit esse liberam): in cognitoris, cuiem Atticam: in fratris: meam sororem.* Adde Paul. I. sentent. 2. Titul. de cognitoribus 5. Tit. 25. adde Cicero- nem II. ad Herenn. (c. 30.). *Goth.*

Claudiana tonitrua. Phaedr. lib. V. fab. 8.:

Aulaeo misso, devolutis tonitribus

Dii sunt locuti more translatio.

Dac. Collectus coniectus. *Goth.*

Caesones. Plinius (II. N. VII, 9, 7.): *Auspiciatus enecta parente gignuntur.* Sicut Scipio Africanus prior natus primusque Caesarum a caeso matris ntero dicitur; qua de causa caesones appellati. Quod ait de Scipione et apud Tertullianum legitur libro de anima: *Possumus illos quoque recogitare, qui exsecto matris utero vivi aerem hauserunt, Liberi aliqui et Scipiones.* *Scal.* *Caesones* a caedendo. *Dac.* Vide l. 141. ff. de v. sign. *Goth.*

Caesar. Vel ab elephanto, qui Mauris caesar dicitur, vel a caeso matris utero, vel a caesarie, vel quod oculis caesiis. Spartian. in Aelio Vero (c. 2.). Postremum etymon prorsus ineptum; secundum multi amplectuntur. Quod si verum, putandum est, id nomen accepisse quandam ex maioribus imperatoris, non ipsum imperatorem, quem iam puberem et Gallias subigentem matrem amissis satis constat. Sed aliud omnino quaerendum est. Nam vetustissimum Caesaris nomen quippe et ante bellum Sanniticum quidam Claudius Caesar extitit. Sane Caesar, ut optime notavit Salmasius, antiqua vox Latina, quae τὸν κοινοῦντα significat, unde caesaries vel caesaria ἡ κόμη ἢ κοινοῦσα. *Dac.* *A caesarie.* Sic Isidorus IX. c. 3. alii ab elephanto, qui Punica lingua caesar. *Goth.* Vide quae supra diximus in notis ad v. *Caesariati.* *Καεσα* sive *Κεσα* caesariem significat. Cum suffixo *ra*, *κεσαρα* (nom. *κεσαρας*) significat conatum. Iterum adiuncto suffixo *ja*, quod saepe statum rei significat, *κεσαρja* i. e. caesaries, proprie statum hominis comati denotabit.

Capsit. Plaut. Pseudol. IV, 8. (3, 6.):

Si occasionem capsit, qui fiet malus.

Dac.

Capreoli. Varro lib. I. de re rust. cap. 31.: *Capreolus vites ut teneat, serpit ad locum copiendum, ex quo a copiando capreolus.* Sed melius a capreolis animalibus deducas, quia capreoli illi vitium, ut capreolorum cornua, vel potius capreoli propter teneritudinem suam sicut dicti, quomodo et Graeci novellos ramos vocant μόσχους. *Dac.* Fortasse idem Capreoli, quod Capronae Nonio (p. 22. Merc.), nisi quod infra Capronarum fit mentio. *Goth.*

Capillatam. Supplementum ex Plinio de Vestalibus libro XVI. cap. 44. *Scal.* Iuvenis capillum diis consecrantes eum vel templis vel arboribus suspendebant. Sic Berenice crinem suum in Veneris templo posuit, et Vestales, antequam in collegium sacraerent, detonsum crinem ad certam arborem deferebant, quae ideo capillata vel capillaris dicta, de qua Plin. lib. VI. cap. 44.: *Antiquior illa est Lotos, sed incerta eius aetas, quae capillata dicitur, quoniam Vestalium virginum capillus ad eam defertur.* Neque diis tantum comas suas veteres consecrabant, sed fluminibus etiam, interdum et amicia, ut in insula Delo testatur Callimachus:

"Ἦτοι Δηλιάδες μὲν, ὅτ' εὐήρης νυμέναιος

"Ἦσα κορυφῶν μομφύσσεται, ἤλικα χαιτήν

Παρθενικαί, παίδες δὲ θέρος τὸ πρῶτον λούω

"Ἰσοσεις ἠθέλοισιν ἀπαρχόμενοι φορέουσιν.

Quem locum vel levicula menda male deformat. Legendum παρθενικαίς. *Δηλιάδες παρθενικαίς.* παίδες δὲ ἠρ- σεις ἠθέλοισιν. Nam τὸ Δηλιάδες παρθενικαίς συμπεληενδιδ. Et ita olim legisse videtur Scholiastes, cuius verba: παρθενικαί, ἀπὸ κοινῆ τοῦ φορέουσιν. *Dac.*

Contestari litem. Vide ad *Contestari est cum* etc.

Caviar. Locus corruptus in sequentibus. Legendum: *Caviar* *hostiae dicebantur, quod caviar pars hostiae cauda tenu dicebatur*. Manifestum est in equo Octobri, de quo hic agitur, partem secundum caudam dictam *caviar*, ut in bove *palaseam*: in sue *offiam penitam*. De equo Octobri, inquam, Festus intelligit, cuius coda tanta celeritate in Regiam perferebatur, ut sanguis recens inde in focum stillaret. Fiebat autem hoc sacrificium quinto quoque anno, ut non multo post sequitur, et Propertius (IV, 1, 20.):

Qualia nunc curto Iustra novantur equo.

Scal. Vide *October equus*. *Dac.* *Caviae cavae*; al. *caviar*. *Goth.*

Confeta sus. Talis fuit, quae cum triginta porculis ab Aenea mactata est. Ambigua quoque ovis confeta dici potest. *Scal.* Vide Virgil. Aen. VIII. (43.):

Littoreis ingens inventa sub ilicibus sus

Triginta capitum foetus enixa iacebit,

Alba soli recubans, albi circum ubera nati.

Dac.

Conclavatae. Haud dubie legendum *Conclavia*, et recte huic expositioni convenit Graecorum interpretatio *Conclavia ονομαζία*. Quin et sequentia confirmant. *Scal.* Subintellige *aedes*. *Aedes* conclavatae sunt, quae una clave clauduntur et idem videntur facere, quod *conclave* sive *conclavium*. Unde et hic etiam *conclavia* legendum concludit doctiss. Scaliger frustra. Aliud enim *conclave*, aliud *conclavatae*. Nam *conclavatae* aedes dixisse veteres apud compluria cubacula pervia, quae porta una sive clave clauderentur, quamvis hoc non satis dilucide apud Festum. *Dac.*

Colossus. Plinius lib. XXXIV. cap. 7.: *Ante omnes in admiratione fuit solis colossus Rhodi, quem fecerat Chares Lindius Lysippi discipulus. Septuaginta cubitorum altitudinis fuit. Ant. Aug.* Legendum a *Charete*, teste vel ipso artifice, qui subscriptis colosso:

Τὸν ἐν Ῥόδῳ κολοσσὸν ἐπτάκις δέκα

Χάρης ἐποίησεν πηγέων ὁ Αἰνδιος.

Scal. Simonides (ap. Gaisford. Poet. Graec. min. Vol. III. p. 181. LXXXV. ed. Lips.):

Τὸν ἐν Ῥόδῳ κολοσσὸν ἐπτάκις δέκα

Χάρης ἐποίησεν πηγέων ὁ Αἰνδιος.

Idem Strabo (XIV. p. 964. B.) et Eustath. ad Dionys. (Perieg. 505. p. 72.). Verum Simonidis versus aliter in quibusdam; nempe:

Τὸν ἐν Ῥόδῳ κολοσσὸν ὀπτάκις δέκα

Χάρης ἐποίησεν πηγέων ὁ Αἰνδιος.

(Cfr. Jacobs.). Nisi ibi *Χάρης* et *ἐπτάκις*, ut supra, sit rescribendum. Colossus post quinquagesimum sextum annum terrae motu cecidit. Vide Plin. et Polyb. l. V. (c. 88.). *Dac.* *A Caleto artifice*, a *Coletto Charete*. *Goth.*

Codeta. Pro *caudeta* a *cauda*, pro quo dixere coda, ut alibi dictum. Hic ager Codetanus in decima quarta urbis regione trans Tiberim. *Dac.*

Censui censendo. Praedia censui censendo dicebantur ea, quae essent mancipi, quae habebant ius civile, quae subsignari apud aerarium, apud censorem possent, ut auctor est Cicero in ea pro Caecina (locus non inventus): *neque possessiones, id est agri, qui non mancipatione, sed usu tenebantur, censui censendo dici poterant, neque hoc nomine in censum dicari*. *Scal.*: Qui proprie iure civili, hoc est Romano, non autem alio emi vendique possunt. Cicero pro Flacco (32.): *Quaero sintne illa praedia censui censendo*. Id est, quaero an illa praedia iure Romano emi vendique possint. *Dac.*

Censores. Vide supra *Censere*. *Dac.* Glossis: *Censor τιμητής*: *Censura διατίμησις, τιμώτης, ἀξιωμα.* *Dac.* Cf. Creuzer. Ant. Rom. pag. 97. §. 104. seqq.

Consiluer. Consilio, consilui, ut conticeo, conticui. *Dac.*

Claritudo. Sallust. Iugurth. (2. extr.): *Quum praesertim tam multae variaeque sint artes animi, quibus summa claritudo paratur, ubi claritudo pro claritas*. Sed claritudinem clarorem etiam dixere. Plaut. Mostell. III, 1, (107.): *Speculo claras (aedes scil.) clarorem meum*. *Dac.* Vide Nonium (pag. 82. Merc.) in *Claritudo*. *Goth.*

Casus. Sed etiam vocabulorum formas. Adde Varronem VII. (Lib. VIII, pag. 393. Sp.) ubi de casibus. *Goth.*

Catachresis. Cum vox aliqua licentius a propria significatione ad aliam deflectitur. *Abusio* latine dicitur. *Dac.*

Cocum. Pistorem apud veteres non fuisse testatur Varro in ταρῆ Μενίππου: nec pistorem ullum nosset, nisi eum, qui in pistrino pinseret farinam; et lib. I. de vita populi Rom.: Nec pistoris nomen erat, nisi eius, qui far pinsebat. Plin. lib. 18. cap. 12.: Pistores Romae non fuerunt ad Persicum usque bellum annis ab urbe condita super *KLXXX*. ipsi panem faciebant Quirites, mulierumque id opus erat, sicut etiam nunc in plurimis gentium. **Artoptam** Plautus in fabula, quam *Aululariam* scripsit (II, 9, 4.), magna ob id concertatione eruditorum, an is versus poetae sit illius certumque sit *Atteii Capitonis* sententia, totum panem lautioribus coquere solitos, pistoresque tantum eos, qui far pinsebant, nominatos. Sic et apud Plautum coquum centies, pistorem vero ne semel quidem, nisi pro eo, qui far pinsit. Nam *pistum* antiqui dicebant pro *molitum*. Vide *pistum*. Locus Naevii ex iis operibus desumptus fuit, quorum nomina hodie non extant. Cur autem per *Venerem* olera intelligat Naevius, hoc inde est, quod horti in *Veneris* erant tutela. Varro lib. I. de re rust. (1.): *Advenero Minervam et Venerem, quarum unius procuratio oliveti, alterius hortorum, quo nomine rustica vinalia instituta.* Idem lib. V. de L. L. (Lib. VI. p. 198. Sp.). Vide infra post *Rosci* et in *Rustica vinalia*. **Dac.**

Camensem. **Cannensem.** Locus non tam obscurus, quam ridiculus: obscurus tamen. Quod et me tacente per se satis patet. Ego sane non dubito ita legere: *Connensem cursorem Titinnius praepostere dixit.* Recte. Nota est consternatio et fuga eorum, qui ex *Cannensi* clade evaserunt, qui noctes et dies nunquam cursum et fugam intermiserint. Quod *Livius* nominatim monet (XXII, 44.). Ab eo ioculariter *Cannenses*, hoc est, qui ex clade *Cannensi* effugerant, vocabantur cursores, ut suspicari licet. At contra praepostere *Titinnius* cursorem vocavit *Cannensem*. Non enim, si *Cannenses* cursores dicebantur, ab eo consequens erit et cursorem quemvis *Cannensem* dici. Sed comica licentia eleganter hoc dictum a *Titimio* accipiendum est. **Scal.** Ego vero existimo, Festum non esse assecutum mentem *Titinnii*, qui *Cannensem cursorem* vocavit quendam suae aetatis hominem, ut eum *φυγόμαχον*, ut *Horatius* diceret *fugacem* designaret. Itaque nulla distinctio post *Cannensem*, neque enim *Cannensem* sic absolute dixit *Titinnius*. Sed alia etiam mens *Meursio*. Puto enim scriptum fuisse *canensem*, unico *n*, nempe a cane, quod erat vinculi ferrei genus et catenatos fuisse pistores nemo ignorat. Itaque *canensem* lepide vocat, tanquam a loco aliquo regioneve nomine deducto. Et cursorem propter cursum, quem exercebant in circumagenda mola. **Dac.**

Collativum ventrem. *Plaut.* in *Curcul.* (II, 1, 16.). *Ant. Aug.* — — *Qui hic est homo Cum collativo ventre atque oculis herbeis.* **Dac.**

Convexum. Quasi *conversum*. *Isidor.* lib. III. Orig. (c. 16.): *Convexum curvum est, quasi conversum seu inclinatum et ad modum circuli flexum.* Sed a *veho* potius quam a *verto* convexum deducitur. Est enim *convexum* id, quod supra concavum convehitur. **Dac.** *Convexus* glossario περιφέρεια. **Goth.**

Confecerunt. Sic apud *Terent.* *confecistis* pro una fecistis. *Phorm.* II, 1, (28.):

Bonas me absente hic confecistis nuptias.

Nam quod alii interpretantur: *effecistis, perfecistis*, non placet. **Dac.** *Glossis: Confecit, συντελεῖ.* **Goth.**

Crebrisuro. In obliquo scilicet. Nam rectum est *crebrisurum*. Festo enim, ut et *Hesychio* et aliis solenne est verba producere, ut posita sunt in locis, unde ea petiere. *Crebrisurum* autem est vallum crebris suris, hoc est palis fixum. Nam *surus* palum significat. Vide infra in *rigido* et *surus*. **Dac.**

Cyprio bovi. Videndus *Plinius* lib. XXIII. c. 20. *Fulv. Urs.* Tam verum est, ullos boves *σακατοπάγους* esse, quam ullas oves *ωμοπάγους*. Utrumque enim contrarium animali ruminanti. Scio quidem in quibusdam nationibus pisces arefactos ac sale duratos bubus apponi. Sed aliud est pisces pecori dare, cum iam amplius pisces non sunt: aliud pecus ipsos vivos consecrari et pasci. Sed *περι σακατοπάγων βοῶν* non solum *Festus* ait, sed et *Graeci περιαιμιόγραφοι*, exponentes proverbium κῆπιος βοῦς. Vide illos. **Scal.** *Cyprios* boves stercore vesci antiquis proditum est, unde *Cyprius* bos proverbii vice in quemlibet iactabatur, qui se foedo victu imbulbatar. *Hesych.*: *Κῆπιος βοῦς ἐπὶ κοπροφάγῳ εἰκόνιον τάσσεται τοῦτο, ἐπειδὴ οἱ Κῆπριοι βῆς κοπροφάγοισι.* **Dac.**

Conspensor. Intelligendum hic coniuratores, qui poena sacramenti multo se provocant, cum in rem aliquam agerent, puta in litem vindiciarum. *Nam*, ut inquit *Varro* (De L. L. V, 179. Sp.): *qui petebat et qui inficiabatur de aliis rebus, uterque quinquagenos aeris ad ponificem deponabant* etc. Nam formula provocationis erat haec: *Quando negas, te sacramenta quinquagenario proovo et qua de re peto, laudabiliter iura.* Hoc erat consponsio. Nam qui exegerat iuramentum, rursus et ipse sacramentum adigebatur ab adversario. Vide *Sacramentum*. **Scal.** Alias *conspensor* etiam dicti, qui se simul pro quopiam obligarunt. *Correi* debiti Iurisconsulti dicti. **Dac.** *Cicero* XII. ad *Attic.* (17.). Vide infra *Spondere*. **Goth.**

Canturnus. Geographis ignotus. *Dac.* Loci ioci. *Goth.*

Centenas pond. Quin et addebant saepe libras Varro, Livius, Gellius. *Scal.* Subauditur *libras*.

Centenae librae idem quod *centeni aeris*, asses scilicet. *Dac.*

Coepiam. In veteri quodam schedio reperi in verbis Catonis *semesa verba*, non *seditiosa*. Erunt ergo verba tertiata et quartata, ut idem Cato dixit aliquem *tertiato et quartato verba dicere prae metu*, ut notat Servius in schedis. Quod imitatus est ut alia, Apuleius lib. V. (p. 166. Elmenh.): *tertiata verba semianimi voce substrepent*. *Scal.* Legendum: *ab eo quod est coepio*. *Coepiam* dixit Caecilius:

Aere obscuro hercle desine, mane coepiam.

Coepio Plaut. *Menaechm.* V, 5. (57.):

Neque ego insanio, neque ego pugnas, neque lites coepio.

Dac. De Caecilii loco adi Spengel. in libro: C. Caecilii Statii Deperditarum fabh. *Fragm.* pag. 25. seq.

Contagionem. Sallust. (*Catil.* 10. extr.): *Post ubi contagio quasi pestilentia invasit*. Sed et contagium dixit Virgil. (*Ecl.* 1, 51.):

Nec mala vicini pecoris contagia laedent.

Contagio et contagium antiqui simpliciter coniunctionem significabant. *Tago* pro *tango*, unde *contago*. Sed postea ad venenum traducta et morbum, qui serpit, gliscit, et contactu inficit. *Dac.* Vide Nonium (p. 199. Merc.), in *Contagio*. Glossis *Contagia πολυβοῖ, μιάσματα*. Iisdem *contagia νόσοι παρασπριβής*. *Goth.*

Clitellae. Clitellas etiam pro locis acclivis dicunt Graeci. Nam *κωνθήλιον* significat non tantum clitellas et sagmata asinorum, sed etiam, ut dixi, acclivia loca. Quin et iidem Graeci *κλιτών* dicunt locum in vallem demissum. A quo clitellus formarunt Latini. *Scal.* Sellae dorsuariae, quae ad onera gestanda iumentis imponuntur. *Dac.*

Compluriens. Ut *quotiens* pro *quoties* etc. *Dac.* Adi Nonium (p. 87. Merc.) in *Compluriens*. *Goth.*

Citeria. In veteri Catonis legendum *vectitatum iri*. *Scal.* In tanto veterum silentio vix dici possit, nec quo tempore, nec quo modo effugies ista gerebatur. Licet tantum suspicari hominem fuisse, qui se pro *citeria* locabat, ut alius apud Plautum (*Rud.* II, 6, 51.) pro *manduco*, et ante triumphantium currum praecedere fuisse solitum. Quin et illum plane intelligit Livius de Aemilio triumphante: *Totum agmen claudebatur a quodam, qui inepta gesticulatione risum omnibus moveret, hostibus illuderet, eosque virtutis Romanae et suae temeritatis admoneret*. Neque praetereundum non deesse, qui hominem istum non esse *citeriam* dicant, sed picturas ferre, quae *citeriae* dicebantur. Sed eos abunde refellit superior locus Livii. Neque vero *citeria* et *manducus* soli currum triumphantem praecedebant. In partes veniebat anus, quae *Petreia* dicebatur. Vide *Petreia*. *Dac.* Adde quaedam ex Plutarch. in Agesil. Adde infra *Manducus*. *Goth.* *Caecilium* Caecilium. *Idem*.

Curionem agnum. Locus Plauti est *Aulul.* III, 6. (26.):

— — *quo quidem agno sat scio*

Magis curiosam nusquam esse ullam bestiam.

Volo ex te scire, quid sit agnus curio,

Qui ossa atque pellis totus est, ita cura macet.

Ubi et curiosum et curionem vocat. Nec necesse est, ut supra pro curiosam curionem legas. Nam utrumque recte dici potest. Et Apuleius agnum pinguem *incuriosum* vocat. *Dac.* Vide Nonium (pag. 86. Merc.) in *Curio*. *Goth.*

Coniectur. Coniecturibus viri, coniectricibus mulieres utebantur. Innuat Plaut. *Mil.* III, 1. (98.), ubi mulier virum suum alloquitur:

— — *da quod dem quinquatribus*

Praeantatrici, coniectrici, hariolac atque haruspicae.

Inde *coniecturam facere* proprie dicebantur somniorum interprets. Plaut. *Curc.* II, 1, (2.):

Potin' coniecturam facere, si narrem tibi

Hac nocte quod ego somniavi dormiens?

Dac. Glossis: *ὄνειροκρίτης*. *Goth.*

Comperce. Plaut. *Poen.* I, 2. (137.):

— — — *Comperce, amabo, me attractare,*

Agorastocles.

Id est *compesce*, et hanc vocem restituendam puto Bacchid. III, 3. (59.):

Cave malum et compesce in illum dicere iniuste.

Lego: et *comperce*, id est *comparce*. *Parco* autem et *pasco* veteres dicebant. Unde *pascito linguam* in sacrificiis *linguam coerceto*. Vide *pascito*. *Dac.* Plane diversa sunt *parco* et *pasco*. *Pasco* enim a πᾶω, cognatumque est cum Sanscrito *paṣu pecus*, nisi forte *pecus* a πῶκος, quod etiam πῆκος sonabat. Quod tamen minime mihi probabile videtur.

Comparsit. Terent. in Phorm. (I, 1, 9.). *Ant. Aug.* Locus quidem Terentii notus vulgo ex Phormione, ita tamen, ut in aliam sententiam ac Festus interpretatur accipiendus sit. *Scal.* Lege *compersit* a *parco*. Vidit Salmasius. Locus Terentii est:

*Quod ille unciatim vix de demenso suo
Sum defraudans genium comparsit miser.*

Dac.

Creduas. Plaut. in Bacchid. *Ant. Aug.* Bacch. III, 3, (72.). Sic et Amphitr. (Suppos. Scen. Di vostram fidem v. 9.):

*O di faciant, ut tu quoque
Concisus pugnīs et illis dentibus id impransus creduas,*

et alibi plus vicies. *Dac.*

Corius. Lege: *Haec lupus, non haec ludus*. Ennius:

Endotuetur tibi lupi femina, conspicio amnem.

Scal. Ignoratur comediae nomen, unde Plauti locus, quem Festus laudat, petitus est. Et idem eo alibi masculino genere usus est, ut Poenul. I, 1. (11.):

Tres facile corius contrivisti bubulos.

Et Varro in Eumenid.:

Nunc corius ultimum tuus depavit, pergis, heia.

Pro *haec ludus* dicebant *lusio*, vide Nonium (pag. 211. Merc.). *Dac.* *Haec metus*. Ennius:

Ni metus ulla tenet, rite virtute quiescunt.

Idem. *Haec amnis*. Plaut. in Mercat. (V, 2, 18.):

Neque ulla mihi obstabit amnis, neque mons, neque adeo mare.

Idem. *Hic frons*. Caecilius in subditicio:

Nam ii sunt inimici pessimi fronte hilaro,

Corde tristi, quos neque ut apprehendas neque ut mittas scias.

(De hoc Caecilii loco vide Spengel. Fragm. Caecilii pag. 27.). *Dac.* *Corius*. Vide Nonium (pag. 199. Merc.). *Goth.* *Ludus*; alii *lucus*, alii *lupus*, quod magis probandum. Vide infra *Masculino genere*. *Idem*. *Hic frons*. Vide infra *Frontem*. Alii legunt *hic fons*. *Idem*.

Cullus. *Collus*. Repono ex veteribus editionibus: *Culleus*. Non autem aliud genus tormenti fuisse puto, quod hic dicatur, quam culleum, in quem immittebantur parricidae. Res vulgarissima. Sed tamen apponam de eo, quod inveni: ἐγένετο νόμος τις τοιούτου τρόπου πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅπως ὅστις πατροκτόνιον πεποιήκει, δημοσίως εἰς μολγῶν περιφθίει συναφῆ μετ' ἐχίδνης καὶ κανῆς καὶ πιθῆκον καὶ ἐλέκτορος ἀσβῶν ζῶων ἀσιθῆς ἀνθρωπος, καὶ ἐπὶ ἀμάξης ἐξευμένης μελανοῖς βοσσί κανερχῆθῃ εἰς θάλασσαν καὶ ὄψῃ εἰς βαθύ. Et mirum mihi videtur, quod de eadem re Isidorus scribens in Glossis ait, culleum tunicam fuisse ex sparto in modum cruminae factam et solitam liniri a populo pice et bitumine. Plautus Vidularia:

— *iube hunc insui culleo*

Atque in altum deportari, si vis annonam bonam.

Scal. Isidorus in Glossis: *Culleus tunica ex sparto in modum cruminae facta, quae linebatur a populo pice et bitumine, in qua includebantur parricidae cum simia, serpente et gallo insuta mittebatur in mare, et contentibus inter se animantibus homo maioribus poenis afficiebatur*. *Dac.* *Culeus* qui et *collare* Nonio (p. 197. Merc. Sed non *culleus* et *collare* Nonio, verum *culleus, cullea*). Alii legunt *culleus*, ut sit vas parricidae, de quo in l. penult. ff. ad l. Pompeiana de parricid. *Goth.*

Crumina. Versus Plauti mendosus ita legi debet:

Di bene vortant; tene cruminam, in ea crunt triginta minae.

Scal. Locus est e perditā Plauti fabula. — Glossis *crumina θύλακος*. *Goth.*

Corinthienses. Qui Corinthum habitant, sed aliunde nati sunt. At Corinthii Corintheo oriundi, etsi aliud solum colant. Sic Romanenses, Sicilienses, Hispanienses. Sosipater (pag. 102. Ed. Frob.): *Cum dicimus Hispanus, nomen nationis ostendimus, cum autem Hispaniensi cognomen eorum, qui provinciam Hispaniam incolunt, etsi non Hispani.* *Dac.*

Cavitionem. Plautus: *Opportune mihi cavita est haec epistola.* *Scal.* Pseudol. II, 3, (3.), quamquam libri fere omnes habent non *cavita*, sed *capata*. Quod satis placet; *capata* eruta. *A caveo* cavitus, cautum, cavitus, cautio. *Dac.* *Ut navita pro navita, favior pro fautor* apud Nonium (pag. 110. Merc.). *Goth.*

Consuetionem. Locum Plauti, quem vult Festus, hodie inter fragmenta legere est. Sed male ibi consuetudo pro consuetio legitur:

Clandestina ut celetur consuetudo.

Lege consuetio. Imo et hic versus est ex Amphit. I, 2, (28.):

Et clandestina ut celetur consuetio.

Ubi male libri omnes editi: *celetur suspicio.* Consuetio primus restituit Scioppius. *Consuetio συνουσία.* Consuescere συνείναι. Sed haec nimis nota. *Dac.*

Corculum. Plauti exemplum hic nihil ad rem, sed potius, quod ait Cicero de Scipione Nasica, cum vulgo Corculum dictum. *Scal.* Apud Plautum (Casin. IV, 4, 15.) *ὑπαχοιστικῶς* positum est, ut et reliqua verba ad eundem modum efficta. Sed *corculum*, quo sensu solertem et acutum significat, dictus Scipio Nasica. Cicero in lib. de claris Orator. (c. 20.): *P. etiam Scipionem Nasicam, qui est corculum appellatus, qui item bis consul et censor fuit, habitum eloquentem.* Item paulo inferius (58.): *Iam duorum abavorum quam est illustre nomen, P. Scipionis, qui bis consul fuit, qui est corculum dictus.* *Dac.* Ciculum cautum. *Goth.*

Casinam. Huic fabulae nunquam Casinam nomen Plautus imposuit, sed *Sortientes*. Nam Diphilus, qui illam Graece scripserat *clerumnoe* vocaverat, non *ἀλλογομένην*, ut male Camerarius. Neque est, quod quemquam moveat argumentum, quod illi praemittitur, ubi:

— — post id rursus denuo

Latine Plautus cum latranti nomine.

Ubi per *latrans* nomen *Casina* intelligitur. Nam uno ut verbo dicam, argumentum illud tam Plauti est, quam quod nunquam fuit. *Casinam* dixere, qui post Plautum nati sunt. *Dac.*

Conivola. Duplicem lectionem reperio in glossis Isidori: *Conivoli, concordēs, iuncti, et Cohibuli, concordēs, coniuncti.* Utrique astipulatur glossarii auctor, qui *cohium* et *conivum* interpretatur *κάλυκα ῥόδου μεννύατα*, ut videatur iam antiquitus in dubium hoc revocatum, utrum *Conivum* an *cohium* dicendum esset. *Scal.* A *coeo* veteres fecere *coius* et interiecta aspiratione *cohius*, ut *cohercere*. Hinc *cohium* glossarium interpretatur calycem rosae, qui adhuc *coit*, necdum apertus est. Hinc diminutivum *conivolus* occultus, qui *coit*, nec apertus est. Unde per metaphoram *conivoli* et *cohivoli* sive *cohiuli* dicitur amici concordēs. *Dac.* *Occulta oscula.* *Goth.* *Conivola sunt coibula*, a *coeundo*, i. e. *coeundo*.

Clientam. Plaut. in Milit. (III, I, 193.):

Habeo cecillam meam clientam, meretricem adolescentulam.

Ant. Aug. Et in argument. eiusdem fabulae (13.):

Suam clientam sollicitandum ad militem

Subornat.

Et in Poenul. (V, 4, 7.):

— — tantus tibi clientarum erat numerus.

Horat. Od. II, 18, (8.):

Nec laconicas mihi

Trahunt honestae purpuras clientae.

Dac. Notum est, *Clientes* esse *cluentes*, i. e. obediētes, dicto audientes, Hörige. *Clienta* autem femininum deductum, tanquam *clientis* in usu fuerit, quod probabile est.

Comoedice. Plaut. in Milit. (II, 2, 58.): *Euge εὐσχημόνως (euge, euge euscheme al.) Herole astitisti et dulce (dulcē δουλικῶς serviliter, ut Ian. Gulielm.) et comoedice.* *Ant. Aug.* Vide quae ego notavi ad h. l.

Capulum. Eusis manubrium. Virgil. (Aen. II, 553.):

— *Et lateri capulo tenus abdidit ense.*

Pro arca funebri. Lucil.:

*Quem cum vidissent Hortensiu' Postumisque,
Ceteri item in capulo hunc non esse, aliumque cubare.*

Ab hac capuli significatione dictus *capularis* morti contiguus. Plaut. (Mil. III, 1, 23.):

*Quid ais tu? tam tibi ego videor oppido Acherunticus?
Tam capularis? tamne tibi diu videor vitam vivere?*

Dac. Et id, quo mortui efferuntur. Et breviter, quicquid intra se capit; ut Sarcophagum. Vide Nonium (pag. 4. Merc.) in *Capulum. Goth.*

Caelassis. Caelaveris. *Caelasso, caelavero, amasso, amavero* et similia, quam formationem Latini a Graecis mutuati. Ex aoristis subiunctivi. *Dac.* Adde supra *Ancaesa. Goth.* *Caelasso* ortum est ex *caelavero, caelavero, caelaso, caelasso.* Et sic omnia alia.

Cittior. Vide Macrob. lib. III, cap. 19. qui Naevium huius vocis laudat autorem. *Dac.* *Nullam ego rem.* Haec ex amissis Plauti comoediis. Integram gnomen sic Virg. (Aen. IV, 174.):

Fama malum, quo non aliud velocius ullum.

Dac.

Clunes. Vide incerta Verrii. *Ant. Aug.* Paulo diversius a Nonio (pag. 196. Merc.) citatur locus Plauti, *Clunes masculino.* Plautus Agroico:

Quasi lupus ab armis valeo: clunes desertos gero.

Scal. Vocabulum hoc apud Graecos *κλόνις*, in Sanscrito *çroni* sonat. Cf. Bopp. Gloss. Sanscrit. pag. 179.

Coquitare. Hodie haec vox apud Plautum nusquam legitur, nisi locum intelligat Festus, qui est in Pseudol. III, 2, (85.) ubi nunc *coquinare* legitur:

*Hem mane, quanti istuc unum me coquinare perdoctes,
ubi coquinare est a coquina, ut et idem paulo superius dixerat (v. 67.):*

An tu coquinatum te ire quoquam postulas.

Et Aulul. III, 1, (3.):

Neque ego unquam, nisi hodie, ad Bacchas veni ad Bacchanal coquinatum.

Dac.

Canitudinem. Peritit ea fabula, cuius locum laudabat Festus. *Albitudinem* etiam dixit Plautus Trinum. IV, 2, (32.):

Lesbonicum hic adolescentem quaero in his regionibus

Ubi habitat, et item alterum ad istam capitis albitudinem.

Dac. Adde Nonium (pag. 82. Merc.) in *Canitudo. Goth.*

Conruspari. Ruspari est scrutari, studiose quaerere. Accius in Meleagro:

Fagent ruspantes silvas, sectantes feras.

Vide infra *Ruspari.* Plauti locus, quem laudat Festus in editis comoediis non extat. *Dac.* Vide Nonium (pag. 166. Merc.). Glossis: *Ruspinat* *χιρσπιβή.* *Goth.* Plauti locus est iambicus trimeter, omissa una ab iuitio syllaba. De etymo ad Vossium in Ltyum. sub v., qui naturae sonum imitando vocabulum ortum censet.

Caeculant. Gloss. Caeculto *αμβλύνω.* Et ita forte rectum putavit Vossius, quem non sequor; nam a *caeco caecutio*, ut *audio, audito, ausculto.* *Dac.*

Cudere. Caedere. Lege: *caedere a cadendo dictum*, ut in marg. Sed etymon illud Festi falsum. Vide *caedem. Dac.*

Concipilavisti. Idem ac *Compilasti*, ut reciprocos reprocos: recipere, reparare: incitere, integere. *Scal.* Locus Naevii non extat. Ea voce usus Plaut. Trucul. II, 4. (7, 60.):

— — — — *quem ego*

Ossatim iamiam concipilabo.

Concipilare idem quod compilare. Vide *Incitega. Dac.*

Clava. A qua claviger Hercules. Nota interim, Festum *clavam telum* vocare. Nam inde tibi patet, non ea tantum, quae manu mitterentur, sed alia etiam, quibus cominus pugnarent, tela dixisse. Sic ensem *telum* vocavit Virgil. VI. (IX, 747.):

*At non haec telum mea quod vi dextera versat,
Effugies, neque enim is teli nec vulneris auctor.*

Sic ait, et sublatum alte consurgit in ense.

Dac. Adde *Caçula* et *Calones. Goth.*

Calones. Scribendum *περισπωμένως κἄλα*, ut *κἀγκανα κἄλα*. Glossarium: *Calo*, δούλος δημόσιος. Isidorus: *Calones*, *Galcarii militum*. *Scal.* Calones servi, qui clavas ligneas gerebant, ligna colligebant ac loco subministrabant, a Graeco *κάλον lignum*, vel, ut vult Servius, a Latino *cala*. Calas enim dicebant maiores nostri fustes, quos portabant servi sequentes dominos ad proelium. Verum non tantum fustes *calas* dicebant, sed et quavis alia ligna. Unde Lucilius:

Scinde puer calam ut caleas.

Etsi ibi *calam* vectem interpretatur Scaliger. Sed de hoc alias. *Dac.* Vide infra *Metelli* et Nonium (pag. 62. Merc.) in *Calonum*. *Goth.*

Consiptum. Pro *conseptum* veteres dixere *consiptum*, unde *consiptum*, quod est agri circa templum spatium deo dicatum. Varro lib. VI. (De L. L. VII, p. 299. Sp.): *Ex templo est continuo, quod omne templum debet circumseptum nec plus quam unum introitum habere.* Ubi Varroni *circumseptum* est, quod Festo *conseptum*, *περίβολος*, *περίφραγμα*. Apud Ennium haec vox hodie non extat. Nam quod ait Scaliger, Festum intelligere ex Medea Ennii:

Teneor, consipta undique venor,

id vero probare non possum. Ratio est, quod vocem ipsam produxisset Festus, uti ea apud Ennium et non mutato genere. Nam ita solet. *Dac.* Reperitur. Invenitur. *Goth.*

Curionia sacra. Quae in curiis habebant a curione sacrorum curialium praefecto. *Dac.*

Corpulentis. Haec vox in Ennii fragmentis non apparet. Sed inde in glossis: *Corpulentus*, *μεγαλόσωμος*. Postea *corpulentus* dici coepit pro pingui. Corpus enim pinguedo. Unde *corpus facere* dixit Phaedrus (III, 7, 5.) pro pinguescere, ut contra *corpus amittere* pro macilentum fieri. Quod iam olim viri doctis annotatum. *Dac.*

Conciliatrix. Lucilius: *Aetatem et faciem, ut saga, et bona conciliatrix.* Glossae: *Conciliatrix*, *προξενήτρια*. *Scal.* A verbo *conciliare*, id est copulare, quod et in bonam partem smitur, nec semper de lenocinio. De legitimis nuptiis Plaut. Trinum. II, 2, (105.):

Tute ad eum adeas, tute concilies, tute poscas.

Catull. (68, 130.):

Ut semel es Flavio conciliata viro.

Dac.

Conventae. Omnino legendum: *Conventa conditio*. Nam et id simpliciter dicebatur conditio, unde formula repudii: *Conditio tua non utor* (l. 2. §. 2. ff. de divortiiis. *Goth.*), et quod dicebatur, *parentes libris suis conditiones quaerere*. *Scal.* Conditio, id est coniunctio vel pactio nuptiarum et sponsaliorum. Plaut. Aulul. III, 5, (1.):

Narravi amicis multis consilium meum

De conditione hac.

Notandum etiam *conditio* interdum non de nuptiis, sed de stupris intelligi. Sueton. Aug. c. 69.: *Et conditio-nes quaesitas per amicos.* *Dac.*

Conceptivae feriae. Quarum incertus dies, et quas praetor certis verbis concipiebat et curio indicebat. Ovid. II. Fast. (527.):

Curio legitimis nunc Fornacalia verbis

Maximus indicit, nec stata sacra facit.

Ideoque *indictitia* festa etiam dicta. *Conceptivae* ferias vocat Varro (De L. L. VI, 207. Sp.). Vulgo *Festiva mobilia*. *Dac.* *Sementinae*. *Sementiatae*. *Goth.*

Coelibari hasta. Ovidius (II, 559.):

Nec tibi quae cupidae matura videre matri

Comat virgineas hasta recurva comas.

Vide Plutarch. in quaest. Rom., qui *δοράτιον* vocat. *Dac.*

Cingulo. Varro *γεγοντοδοιδεσκάλη*: *Novos maritos tacitus taxim uxoris solvebat cingulum.* Idem *Zona* dicebatur. Catull. (2, 11.):

Quod Zonam soluit diu ligatam.

Unde *Zonam solvere* pro devirginare. *Dac.* *Herculeo nodo*. Id est arctissimo. Vide Erasm. Hunc representant in Mercurii virga draconis media corporis parte nutuo implicati. Macrob. (Saturn. II, 19.): *Hi dra-*

cones, inquit, parte media voluminis sui invicem nodo, quem vocant Hercules, obligantur, primaeque partes eorum reflexae in circulum, pressis oculis ambicum circuli ingruiit et postmodum caudae revocantur ad capulum caducei, ornaturque alis ex eadem capuli parte nascentibus. Huiusce rei rationem exponit Athenagoras in oratione, quae inscribitur legato ad Imp. Antoninos: *Καὶ ὄτι (de Iove loquitur) τὴν μητέρα Πέαν ἀπαγορεύουσαν αὐτοῦ τὸν γάμον ἰδῶσα. Δρακίνας δ' αὐτῆς γενομένης καὶ αὐτὸς εἰς δράκοντα μεταβαλὼν συνδήσας αὐτὴν τῷ καλουμένῳ Πρακλεστικῷ ἄμματι, εἰμίγῃ. Τοῦ σχήματος τῆς μίξεως σύμβολον ἢ τοῦ Ἐξουοῦ ἑσβῆδος.* Et inde forsitan nodus ille in nuptiis celebratus, quamvis nihil vetat cum Festo propter omen factum intelligere cum Hercules septuaginta sororibus nodum solvisset. Neque in nuptiis tantum, sed alia quoque in re religiosum ac sacrum nodum illum fuisse ex veteribus certum est, ut in vulneribus praeligandis. Plin. lib. XXVIII. c. 6.: *Vulnera nodo Herculis praeligare mirum quantum ocyor medicina est. Atque etiam quotidiani cinctus tali nodo vim quandam utilem habere dicuntur. Idem. Qui septuaginta liberos reliquit.* Multo plures namerantur filii Herculis, sed eos omnes, de quibus hic Festus loquitur, ex quinquaginta sororibus, Thesii filii-bus suscepit. Vide Apollodor. l. II. *Idem.* Adde infra *Cinxiae*, Nonium (pag. 47. Merc.) in *Cingulum* et quae scripsi ad leges XII. tab. *Goth. Herculeo nodo vinctum.* Vide Senecam Epist. 82. extr. *unus tibi nodus, sed Herculeanus restat. Idem.*

Camelis virginibus. Γαμήλιαι θεαῖς, *Camelis* pro *Gamelis*. Nam *g* saepissime mutatur in *c*, ut supra in voce *acitare*. *Dac.* Alii *Camenis*, alii *Camenis*, argumento eorum, quae dicuntur infra *Camoenae*. Nisi malimus ita legere: *Camenis vel Camenis* et γαμήλιοι θεαί. Possis et ita legere: *Camenis vel Camenis*, quae glossis Μούσαι. Vel: *Camelis* virginis nupturae. Hoc adiciendum, glossis *Camillam* ἑρέτριαν exponi. *Goth.*

Cinxiae. Tamen Varro apud Augustin. de Civit. lib. IV. c. 11. ait: *Virginensem deam fuisse, cui virgines solvebant zonam.* Eandem Fortunam Virginealem vocabant. Arnobius (II. p. 91. Elmenh.): *Virginum togulas fortunam defertis ad Virginealem.* Nam nuptiarum tempus virginibus idem erat ac pueris tirocinii dies. Eo enim tempore feminae praetextum deponebant. *Scal.* Iuno nuptiis praesidebat. Ovid. (Met. III, 184.):

Iunonemque toris quae praesidet alta maritis.

Unde pronuba dicitur et iugalis. Virg. IV. Aen. (166.):

— — *prima et Tellus et pronuba Iuno*

Dant signum.

Et alibi (IV, 59.):

Iunoni ante alias cui vincla iugalia curae.

Dac. Scripsi de Virginali ad leges XII. Tab. *Goth.*

Cumeram. Varro L. VI. de Ling. Lat. (VII, pag. 321. Sp.): *Igitur dicitur in nuptiis Camillus, qui cumerum fert, in quo quid sit in ministerio plerique extrinsecus nesciunt.* Ita Macrobius etiam legit lib. III. cum apud Varronem *cum merum* sit. *Fulv. Urs.* Omnino legendum *Cumerum*. Nam vas illud, quo nubentis utensilia ferebantur, constanter *cumerum*, non *cumera* dicebatur. Innuat ipse Festus infra, qui etiam discrimen illud inter utrumque ponit, ut *cumera* sit ad usum popularem, *cumerum* vero ad nuptias. Firmat etiam Varro l. c. Porro hic mos a Graecis deductus est, apud quos puer ille ingenuus, quem *casmillum* Latini, ipsi vero vocant ἀμπίδαλῆ hoc est patrimonium, matrimonium, ἐν λένωφ, qui hic dicitur *cumerum*, male *cumeram* dici putavit Scaliger, panes gestabat cum hac intentione ἔφηνον κακόν, εὖφον ἄμεινον. *Dac.* Quod et *camillum* dicebant. Vide *camillus. Idem.*

Compius. A *comere*, quod a Graeco κομῆν, unde *coma κόμη*, quasi *κόμη*, quia *coma* animalium et arborum est ornamentum. Sed in hocce Festi loco aliquid turbatum fuisse existimo, et hoc pertinere, quod infra legitur in *Conitum*: Conitum Africanus pro ornatu et exculta possit. Quae manifesto hinc avulsa. Legendum enim *contum Africanus* etc. Et ita apud Grammaticos citatur. *Dac.* Quod. *Qui. Goth.* De *Coma* cf. Doederlin. Synon. Lat. III, p. 14.

Corollam. Sub amiculo, hoc est sub flamine, quo nubens caput obnubebat. Catull. (62, 7.):

Cinge tempora floribus

Suaevolentis amaraci,

Flammeum cape.

Qui locus interpretes latuit. *Dac.*

Cupressi. Plinius apud Servium, qui nondum editus est: *Romani moris fuit, propter ceremonias sacrorum, quibus populus Ro. obstrictus erat, ut potissimum cupressus, quae excisa renasci non solet, in re-*

stibulo mortui poneretur, nequis imprudens funestam domum rem divinam facturus introeat et quasi attaminatus suscepta peragere non possit. Ex his Servianis intelliges, quare Plinius (XVI, 33, 60.) de ea arbore loquens dixerit: *Diti sacra, ideo et funebri signo ad domos posita.* Novum autem hunc morem fuisse, neque tam vetustum, quam putat Servius, vel ex eo apparet, quod peregrina erat arbor, seroque Romam advecta fuit, non multum ante Catonis aetatem; neque enim de ea tam verbose locutus esset Cato, ut notat etiam Plinius. Divitum autem tantum, non etiam omnium aedibus praeponi solere, auctor Lucanus (III, 442.): *Et non plebeios luctus testata cupressus.* Cuius rei causam nullam aliam puto, quam raritatem arboris, quod initio pauci in agris aut intra urbanas villas eam arborem instituebant. *Scal.* Servii verba dicta sunt ad illud Virgil. III. Aen. (IV, 507.): *Et fronde coronant funerea.* Ad hunc morem alludens Horat. Odar. lib. II, 14. (15, 5.):

*Neque harum, quas colis, arborum
Te praeter invidas cupressos
Ulla brevem dominum sequetur.*

Et Virgil. lib. VI. (216.):

*Ferales ante cupressos
Constituunt.*

Dac.

Curiales flamines. Minores sacerdotes intellige, qui curionum vicem sacra et caerimonias obiant. Nam *curiones* curiarum sacerdotes fuisse notum est. *Dac.*

Cyparissae. Vide *Cyparissiae.* Idem enim aliis verbis dicitur. *Ant. Aug.* *Cuparissae* et *cuparissiae* et *cuparissae*, ignes, qui in modum cypressi apparent. Nam pro cupressus *cuparissus* dicebatur a Graeco *κυνάρισσος*. Virgil. (Ge. II, 84.): *Nec Idaeis cuparissis.* *Dac.*

Coninquere. Coinquire. Suspicio: *Conquinare, decubare.* A quo *conquinisco.* De eo vide apud Nonium (pag. 84. ed. Merc.). *Conquiniscere* est cernuum se inflectere vel inclinare, ut faciunt exoneraturi ventrem. Pomponius Atellanarius:

*— simul intro veni, accessi ad patrem; preñdi manum
In terra ut cubabat nuda, ad eum ut conquexi, interim
Mulieres conspiciunt.*

Hoc etiam veteres *cernuare* dicebant, quamquam et *cernuare* etiam ἀντι τοῦ ἀσκολιάζειν accipiebant. Varro lib. I. de vita populi Rom.: *Etiam pelles bubulas oleo perfusas percurrerant ibique cernuabant.* A quo ille versus vetus in Carminibus:

Sibi pastores ludos faciunt corvis cernalia.

Hic ludus ἀσκολία vocabatur, de quo Virgilius (Ge. II, 384.): *Unctos saliere per utres.* Nam cadebant proni in armos, idque *cernuare* vocabant. Erant et Cernui ludii, *κνβιστηται*, de quibus in Coniectaneis (pag. 168.) diximus. Et ab eo *petauristae*, hoc est funambuli, dicebantur cernui. Glossae: *Cernulat κνβιστηται.* Senec. Epist. 8., ut est animadversum a N. Fabro ex veteribus libris: *Non vertit fortuna, sed cernulat et allidit.* *Cernulus πεταυστηταις*, Cernuavit *πεπεταυστηται*, male. *Cernuit.* Lucillius:

Modo sursum, modo deorsum tanquam collus cernui,

hoc est *petauristae*. Evenit enim illi nunc sursum, nunc deorsum collum pendere, prout aut se deorsum deicit, aut in altum subiicit. *Scal.* Nihil agit Scaliger, *coinquere* compositum a verbo *inquo*, quod est *purgo*. *Deputare* autem nihil est aliud, quam *putare*, id est *purgare*. Compositum pro simplici, ut fit. Imo et alibi Scaliger fere sententiam demutat, quam adlucit illud e tabula marmorea Romae: *Earumque arborum adolefactarum et coinquendarum.* Et in eo loco *aliae sint repositae.* *Dac.* *Conquiniscere* Nonio *decubare.* *Goth.* Ut *secere* sagen, dicere, et *secare*; ut *putare* existimare et *putare* i. q. *secare*; sic *inquere* (inquam) dicere, et *inquere* *secare*, cognata esse videntur. Quare *Coninquere* nihil est nisi *conscindere, concidere*; atque ita scribendum, uti scripsimus.

Carnificis loco. Originem huius moris explicat vetus scriptor Cassius Emina apud Servium: *Tarquinius, inquit, Superbus cum cloacas populum facere coegisset, et ob hanc iniuriam multi se suspensio necarent, iussit corpora eorum cruci affigi. Tunc primum habitum est turpe mortem sibi consciscere.* Ut non tantum de eo, qui se vulnerasset, ut moreretur, intelligendum sit, sed de eo, qui quovis modo mortem sibi conscisceret. Quare adeo eiusmodi homines abominabantur vetustissimi Romani, ut ne eis quidem iusta face-

rent. Servius in schedis: Varro ait suspendiosis, quibus iusta fieri ius non sit, suspensis oscillis veluti per imitationem mortis parentandum esse. Artemidorus lib. I.: *Ἀτιμός τε καὶ φυγᾶς γενόμενος ἀναγνήσας ἑαυτὸν ἐτελεύτησε τὸν βίον, ὡς μὴδὲ ἀποθανὼν ἔχειν ὄνομα. τούτους γὰρ μόνους ἐν νεκρῶν δεικνῶσι οὐ καλοῦσιν οἱ προσήκοιτες.* In caristis enim et parentalibus omnium carorum iam vita functorum nomina ciere solebant. Ausonius (De clar. Prof. XXV, 6.): — — *nomina tantum Voce ciere, suis sufficet tumulis.* Quae Ausoniana paulo diversius interpretatur Turnebus, quod non debuit. Scal. Idem non lugebatur ab uxore l. 11. §. 3. de his, qui notantur infamia. *Goth.*

Capita Deorum. Quae et *struppi.* Vide *Struppi. Da.*

Corniscarum. Cornices esse in tutela Iunonis praeter fabulas cognomen etiam ipsius Deae docuerit, *Moneta.* Nam inde Gracchuli *Monetae* et *Monetulae* dicti. Posterior aetas per *D Monedulae.* Glossarium exponit *Monetam μημησοῦνην.* Non male. Hyginus: *Ex Iove et Moneta Maia.* *Moneta* ergo ἡ *Μνημοσύνη,* mater musarum; et in Odyssea veteri Livii Andronici: *Nam Diva Monetas filia docuit,* hoc est *Μούσα.* Nam est ex illo (Odys. VIII, 480. seq.):

— — οὔνεκ' ἄρα σφέας

Οἷμας Μοῦσ' ἔδιδάξε.

Scal. Lego *lucus* pro *locus.* In vet. epigrammate: *Deivas corniscas sacrum.* Sic dictus a cornicibus, quas in Iunonis tutela esse vel bullatae aetati notum est. Hanc ideo natalem dixit Tibull. lib. II. Eleg. 2. (init.):

Huc veniens natalis avis prolemque ministret.

Corniscos absolute vocat P. Victor, qui ponit in decima quarta urbis regione trans Tiberim. *Da.*

Caduca. Virgam a manu Flaminis, quam commentaculum vocabant, excidisse, caducum auspicium faciebat, et, ni fallor, infelix erat. In glossario: *Caducus τωικοπολιτικός, δημόσιος.* Lege: *πρωτικός.* In eodem: *Coducus ἐπιλημπτήν;* lege: *ἐπιληπτικός. Da.* Vide infra *Commentaculum. Goth.*

Clivia. Videndus Plinius lib. X. cap. 14. *Ful. Urs.* Clivus proprie locum ascensu difficilem notat, unde *clivium* dictum est omne difficile, et *auspicia clivia* difficilia, prohibentia. *Da.* Hinc *clivia avis,* quam quidam clamatoriam vocant apud Plinium dicto loco. *Goth.*

Curiales mensae. Mensae cuiusque curiae, Iunoni dicatae, Dionys. lib. II. c. 8. Tatius in omnibus curiis mensas Iunoni Quiritiae ac Sabinae dicavit. Hae mensae celebrandis conviviis institutae. Nam singulae curiae cum suis sacerdotibus sacrificia obibant et una epulabantur, unde et *curiae dies* apud Ciceronem de Oratore (I, 7.): *Ut quum lautis accubuisset, tolleretur omnis superioris sermonis tristitia, eaque esset in homine iucunditas, tantus in iocando lepos, ut dies inter eos curiae fuisse videretur.* *Da.*

Contrarium aes. Grave aes, cuius singuli asses pondo libram. Vide *Grave. Contrarium* autem, quod non numerato, sed appenso debita exsolvi et alia quaecunque emi solebant. Sic dictum a *contra,* quod eo ad praeponderandum uterentur. Nam quod praeponderabat, id *contra esse,* hoc est *ἀντιρροῦν* et *contrarium aes ἀντιρροῦτον.* Inde saepissime apud Plautum invenias: *auro contra vel contra aurum emere; talento contra carus non est,* hoc est *auro praeponderante, contrario. Da.*

Centumviralia iudicia, quae. Vide supra *Centumviralia iudicia a centumviris* est.

Circumluvium. Cum parte aliqua divisum flumen aquam alicuius ita ambit, ut inferius unitum illum in insulae formam redigat. *Circumluvionem* vocat Cicero (de Orat. I, 38.). *Da.* Illic pro iure praediorum sumitur. At in glossis manuscriptis pro loco, quem aqua circumluit, qualis locus describitur in l. 7. §. quod si uno 4. ff. de acqui. rer. domin. *Goth.*

Cumbam. Cubam. A *cubo,* quod ibi milites cubabant, cum ait *lecticam,* ut *militares vocant,* lecticas militares intelligit, quae Gracis *χαμεινάδες* dicuntur et *χαμειναι.* Eurip. in Rheso (v. 9.): *λίπε χαμεινάς φυλοστρώτους.* Talem Varro *lecticam* intelligit lib. IV. (De L. L. V, pag. 166. Sp.): *Lectica, quod legebant, unde eam facerent, stramenta atque herbas, ut etiam nunc fit in castris.* Sunt qui legant *cumbam* pro *cubam,* sed *cubam* vera lectio. *Da.* Quidni etiam a *cumbo* descendat *cumba?*

Condicerere. Veteres Graeci *συντάσσειν μετὰ παροργετίας.* *Condictio συναγή.* *Scal.* Proprie est, cum actor adversario denunciat, ut certa et stata die iudicio adsit. Postea factum est, ut in quovis alio negotio *condicere* dicantur ii, qui ex compacto quidpiam gerunt et mutuo sibi denunciant diem locumque rei gerendae. Plaut. Curcul. (I, 1, 5.): *Si status condictus cum hoste intercedit dies.* Inde *condictio* in diem certum rei, quae agitur, denunciatio, et *condictum,* quod in communi dictum est. Inde *condicere* coenam alicui est, illi denunciare, se apud eum coenaturum, quod Cicero absolute dixit *condicere* lib. I. Famil. ep. 9.: *Cum mihi condicisset, coenavit apud me. Da.* Vide §. appellamus. II. Inst. de actionib. *Goth.*

Commetacula. Commentacula. Verior lectio nonnullorum excusorum et scriptorum, qui non *commentacula* habent, sed *commotacula*. Nam viatores virgum frequenter commotando turbam summovent. Unde et apud Homerum ultimo Odysseae (XXIV, 5. ubi: Τῆ δ' ἄγε κινήσας κ. τ. λ.): ἤγε δὲ κινήσας. Loquitur de virga Mercurii. Iuvenalis (Sat. III, 317.):

*Ergo commota iamdudum mulio virga
Innuit.*

Scal. Adde infra *Cullicula. Goth.*

Casta mola. Ἀγνὸν θύμω. Vide *mola. Dac.*

Culigna. Lego: *Quam illi dicunt κολίγνη.* *Scal.* Vas vinarium. Glossar: *Culigna σκευὸς οἴνου.*

Cato cap. 132.: *Iovi Dapali Culignam vini, quantumvis, polluceto. Dac.*

Cincta Flaminica. Flaminicas nisi velatas nefas erat conspici. Quare assidue flameum gestabant. Vide *Flameo.* Cincta igitur Flaminica, quae caput cingebatur flameo, quod flameum hic *vestem* vocat, ut infra in *flameo vestimento. Dac. Feste; lege Festae. Goth.*

Capralia. Capralia ante urbem. *Dac.* Ad Caprae paludes. Vide Livium I, (16.), Plutarchum in Romulo (c. 27. seq.). *Goth.*

Canifera. Canephora. Graece Κανηφόροι virgines, quae in Panathenaeis aliisque festis cana capite ferebant, ut Palladi, Cerei, Baccho, Dianae etiam. *Dac.*

Concaudium. Coaudium, quod undequaque auditum est, et *coangustatum,* quod undequaque angustum. *Dac. Conaugustatum, conaugulatum.* Sic *conadunare συνεγαγίν.* *Goth.*

Corda. Non de plantis tantum, sed et de animalibus dicitur *cordus.* Varro lib. II. de R. R. c. 1.: *Dicuntur omni cordi, qui post tempus nascuntur ac remanserunt in volvis intimis; vocant χορίον, a quo cordi appellati;* ubi a χορίον, quod est membrana foetus, chordum dici putat: sed melius Martinus, qui a Graeco κορίδιος, iuvenilis, vel ab ὄρος terminus, finis, vel, ut quidam volunt a χορτός, herba. Hominiibus etiam sero natis id nomen tributum. Ita *Cordus Cremutius.* Vide Plin. (VIII, 47, 72.). *Dac.*

Consentia sacra. Erant gentiliū inter se *Consentia sacra* et *Consentes Dii,* ut Corneliorum, Valeriorum etc. *Scal.* Pro tota gente fiebant, consentiente gentilitate. *Dac.* Di *Consentes* proprie sunt, qui una sunt, h. e. aut qui in uno concilio sunt, quasi assidentes una, aut qui communes sunt plurium. Dicuntur autem ut *absentes, praesentes,* a participio *ens,* sive *sens,* quod a v. *sum,* ut notum.

Culina. Poeta innominatus:

Neque in culinam et uncta compitalia

Dapesque ducis sordidas.

Εὔστρας eas vocari iamdudum monuimus. Significat et *culina τὸν ἀρσενῶνα.* Glossarium: *Culina, ἀπόπατος.* Item: *Conclavis et culina ἀρσενῶν ἀπόπατος.* Glossae Isidori: *Culina, latrina, secessum.* Petronius (c. 2.): *Qui inter haec nutriuntur, non magis sapere possunt, quam bene olere, qui in culina habitant.* *Scal.* Aggeus Urbicus de agrorum controversiis: *Culinae vocantur in suburbis loca inopum funcribus destinata.* Et hoc sensu legitur in Catalectis:

Neque in culinam et uncta compitalia

Dapesque ducis sordidas.

Has culinas Aristophanes εὔστρας vocavit in Eqnit. (v. 1241. seu v. 1236.):

Ἐν ταῖσιν εὔστραις κονδύλους ἡρηστούμεν.

Apud Petronium *culina* est *coquina,* quod et doctiss. Bourdelotius vidit. Nempe ex imitatione Plautina in Mostell. (*Exi e culina* cet. I, 1, 1.). *Dac.* Vide Nonium (p. 55. Merc. ubi editur nunc *Colina*) in *Culina. Goth.*

Calpar. Glossarium: *Calcar, θυσία ἀπαρχῶν οἴνου.* Vide legendum esse, ut hic *Calpar.* Item: *Calpar, οἶνος ἐν θυσιᾷ.* Vide Arnobium (VII, p. 236. ed. Elmenh.) et Coniectanea nostra (p. 75.). Graecum est a κάλη, ut ab aula *aular.* Nam *calpar* non vinum proprie est, sed vas ipsum vini. Varro apud Nonium (pag. 546. Merc.). *Scal.* Varro lib. I. de vita pop. Ro.: *Quod antequam dolii nomen prolatum esset, cum id genus vasorum calpar diceretur, id vinum calpar appellatum.* Calpar autem Iovi libabant festis vinalibus, priusquam gustarent. Quippe ni ita fecissent, reliquum omne vinum sacrum fiebat et usibus humanis eripiebatur, ut optime monuit Scaliger in Coniectaneis ad Varronem. Itaque cum calpar libabant, inferium vocabant, quod solum inferretur his verbis: *MACTE HOCCE VINO INTERIO ESTO.* Et hoc praecipue dicebatur de vino diffuso et doliarum; nam alioqui de eodem musto libabant, sed id *sacrima* vocabatur, posteaquam pollu-

xerant eas confectiones, quae vocabant suffimenta, ex faba milioque molito, mulso sparso, quae diis eo tempore dabantur, quo uvae calcatae prelo premebantur, quomodo et in frumentis quoque quod sacrificii causa ante praemellebatur, *praemessum* vel *praemetium* appellabant. Caeterum ipsa festa Vinalia Atheniensibus etiam celebrata, qui et ipsa vocabant *πυθουλαι*, quod e dolio vina libarent, priusquam inde quidquam gustasset. Plutarchus III. Sympos. (quaest. VII, c. 1.). Fiebant autem die undecima mensis Augusti, et tum deos precabantur, ut ea libatione contenti reliqui vini usum illis innocentem concederent, *Dac.*

Cicatricare. Cicatricem inducere, de vulnere dicitur, cum obducitur et obcaecatur. *Dac.*

Compescere lucum. Lucum intra descriptos fines colibere. Putarem potius esse lucum conluacare adhibito piaculo. Nam compescere lucum idem videtur, quod apud Virgil. *ramos* (Ge. II, 370.), apud Columellam *vitem* (IV, 21.) *compescere*. Sed Festi auctoritas praegravat. *Dac.*

Commugento. Proprie *conclamanto*; nam *mugio* et *mugeo*, unde *commugeo*. *Dac.*

Capitarium. Iam et hoc nego Festo nunquam ne in mentem quidem venisse, sed *Capitarium aes*, quod *caput est*. Ait, capitarium aes esse, quod capite penditur. Aliud enim ex censu pendebatur. Vide *Tributorum*. Cicero *caput* vocat (ad Attic. XV, 26, 29.). *Dac.*

Conquirere. Legendum *Coingere* vel *Coingere*; utrumque enim videtur usurpatum, *coingio* et *coingueo*, verbum nemini hactenus, quod puto, animadversum. Dictum autem veteri distortionem *coingio* pro *coanquio*; *acquire* a Graeco *ἀγγειν*, a quo *anquina*. *Cinna:*

Aique anquina tenet stabilem firmissima cursum.

Veteres ergo per *Q* dicebant, quod postea per *G*. Nam *Anquere* prius fuit, quam *Anguere*. *Coingere* ergo seu *Coingere* arbores est coercere, verbum aptum ei rei. In tabula marmorea non dudum Romae effossa, cuius exemplum communicavi mihi Cl. Puteanus, ita legitur: *EARUMQUE ARBORUM ADOLEFACTARUM ET COINQUENDARUM ET IN EO LUCO ALAE SINT REPOSITAE*. etc. Videndum igitur, num superius, ubi legimus, *Coingere deputare*, intelligere debeamus, et mutilatoris negligentia commissum sit, quominus illud explicatum sit. Nam fulguritas arbores coercere nihil aliud, quam ea parte ramis collucare, qua de coelo tactae sunt, ut pro *deputare* legendum videatur *putare*. Sane quidquid est, illud *coingere* nihil aliud est, quam id verbum, de quo nunc agimus. *Scal.* Ego quidem nihil mutandum censeo. *Conquirere* ut *inquere* puto esse verbum inris. Et conquirere vitia, fures etc. dicuntur, qui inquirunt et ita coercent. Quare *conquirere coercere*. Sic τὸ *coercere* pro *coingere* sive *deputare* in precatione sacrificii, quod fieri solebat ad conluandas arbores sacras apud Catonem (c. 139.): *SI DEUS. SI DEA. ES. CUTUM. IL-LUD. SACRUM. EST. UTI. TIBI. IUS. SIET. PORCO. PLACULO. FACERE. ILLIUS. SACRI. COER-CENDI. ERGO*. Ubi *coercere* idem est, quod *conluacare* supra dixit Festus, quod in sacra silva fieri non poterat, nisi prius facto piaculo. Sic supra Festus *coingere* interpretatus est *deputare*, ut sexcentis locis apud Plin. et Columell. *deputari* vitis et Arboris dicuntur, quarum superflui reciduntur rami. Et Ovid. de Nuce (63.):

Non mihi falx nimias Saturnia deputat umbras.

Dac.

Capitalis. Non possum aliter mihi persuadere, quin Festus ita scripserit: *Capitalis locus, ubi siquid violatum est, capite violatoris expiatur*. Nam *capite*, non *caput* habent et priscae editiones. Quare Ovidius *capitale templum* Minervae captivae intelligit, cum scribit Fast. III, (845):

Aut illo habet legem capitis quae pendere poenas

Ex illo iubeat furta recepta loco.

Ergo *capitalis locus* est, qui habet legem, ut capital sit, qui quid in eo violarit. *Capitalis locus* hoc modo dicitur. Quare *locus*, non *lucus* legendum, quia *locus* et *lucum* et alia comprehendat. *Scal.*

Cloacare. Supra *cloacae*. Glossae veteres: *Cloaco*, *μολύνω*, *inquino*. Pro *cloacare* vet. liber *cloeare* optime; est enim pro *cluare*, quod Servio est purgare; *cluere* dicit Plin. (XV, 29, 36.). Quare supra corrigendum est: *Cloacae a cloeando dictae*. At *cloacare* est a *cloaca*. *Dac.*

Conregione. Hac voce utebantur Pontifices in effandis templis auguralibus vel finibus fanorum et ararum, cum regionum ipsarum terminos concipiebant. Varro lib. VI. (lib. VII. pag. 292. Sp.): *Interea conregione, conspicio, cortumione uique ea rectissime sensi*. *Conregione*, hoc est, ut Varro ipse interpretatur, intra eas regiones, qua oculi conspiciunt. *Dac.*

Condictio. Vide notam ad *Condicere*. Eadem videtur, quae *comperendinatio*. Vide *res comperendinatae*. *Dac.*

Cubans. Virgil. (Aen. VII, 88.):

Pellibus incubuit stratis somnosque petiuit.

Scal. Interdum, qui a Divis responsa vel alia petebant, in eorum fano cubare soliti. *Incubare* dixit Plaut. Curcul. I, 1, (61.):

*Id eo fit, quia hic leno agrotus incubat
In Aesculapii fano.*

Et II, 2, (16.):

Namque incubare satius te fuerat Iovi.

Et Virgil. VII. Aen. (88. l. c.). Ubi Servius: *Incubare dicuntur proprie hi, qui dormiunt ad accipienda responsa. Unde est: ille incubat Iovi, id est dormit in Capitolio, ut responsa possit accipere.* Neque in templis tantum incubabant, sed et in tumulis, ut de Augulis tradunt Mela et Herodotus. Vide *Manes*. Porro notandum Festum *auspicatur* dixisse pro *oracula consulit et augurium*, fatum, oraculum, *Dac.*

Concio. A verbo *concioco*, convoco. Et est *ancio* conventus a praetore vel sacerdote convocatus. Et frustra est Varro (De L. L. VI, p. 222. Sp.), qui concionem quasi coactionem dici putat. *Sic a lacte coacto*, inquit, *caseus nominatus, sic ex hominibus concio dicta.* *Dac.*

Cogitatio. Idem Varro lib. V. (de L. L. VI, p. 222. Sp.): *Primus agitatus mentis, quod primum ea, quae sumus acturi, cogitare debemus.* Et paulo post: *Cogitare a cogendo dictum.* *Dac.*

Clam. Vide *Calim.* *Dac.*

Cella. *Caella.* Gloss.: *Cellarium et Cellaronarium, ταιειον.* Lege: *Cellarium et Cellar, Omarium.* *Omarium* et *Aumarium* dicebatur. Petronius apud Fulgentium: *In aumarium memet ipsum conieci.* *Scal.* A *caclando*. Melius per simplex *e cella a celando.* *Dac.* *Cella* in l. 3. §. 2. ff. de off. praef. vigil. inde fugitivus in cellam se recepisse scribitur in l. 17. §. 15. ff. de aedilitio. Inde *cella olearia* et *vinaria* l. 10. in f. ff. de usu et habitat. penuria. l. 3. §. 8. ff. de penu. Hinc *κελλάριος* glossis *Penuarius*, *κελλάριον* *Penu*: *κελλαρικόν* *penarium*: *cellarius*, *cellae praepositus* l. 24. ff. de manumiss. test. l. 12. ff. de instructo l. 12. Cod. de divers. off. et *cellarii locus* *cellae rebus* l. 41. §. 1. ff. de legat. 3. *Cellariensis species* l. *penul.* Cod. Theodos. de offic. omnium iudic. et apud Sulpit. Sever. II. *Histor. sacr.* *Goth.*

Ciere. Vocare. Virg. (Aen. VI, 165.):

— quo non praestantior alter
Aere ciere viros Martemque accendere cantu.

Item *movere.* Idem (Aen. I, 541.):

Bella cient.

Dac.

A D L I B R U M IV.

Ducco. A *δοκω* puto. Virg. Aen. X, (v. 668.): — *tantum me crimine dignam Duxisti.* *Dac.*

Duplionem. Duplum. Leg. XII. tab.: *Reus furti duplione decido.* Item: *Noxiamve duplione decernito.* *Dac.*

Duicensus. Glossarium: *Duicensus*, *διταβ δευτερον απογεγραμμένος.* Illud *διταβ* est *διττά, β'*, hoc est, *διττά, δευτερον*, dupliciter iteratove census. *Scal.* *Biscensus.* Vide *duis*, *Dac.* Id est bis census; sic incensus, qui census non est professus de quo dixi ad leges XII. Tabul. *Goth.* *Cum filio.* Vide supra *Improbis.* Glossis *δευτερον απογεγραμμένος.* *Idem.* A Sanscrita voce *dui*, quae eadem manet in compositionibus.

Duis. A Graeco *δεις*, *dues*, inde *bis*. Et hic pro *dis* legendum *bis*; *duis* autem pro *dederis* a verbo *duere*. Vide *addus*, *Dac.* Pro *dis*, Pro *bis.* *Goth.*

Duidens. Vide *Bidens*, *Dac.* *Bidens*, V. s. *Bidens.* *Goth.* Hoc plane est Sanscritum *duidant*, ut *duipad* bipes.

Duellum. Ut a *duonum* bonum, sic a *duellum* bellum. Varro VI. de L. L. (VII, 335. Sp.): *Perduelles sunt hostes, ut perficit. Sic perduellum, duellum, id postea bellum. Ab eadem causa facta Duellona, Bellona.* Gloss. *Duellona*, *πολεμική.* *Bellatrix.* Male Vulcanius rescribendum contendit *Bellona*, *Dac.* Glossis *πόλεμος, όργηλιος.* *Goth.* *Perduellis.* Alii *perduellio*. Adde l. 234. ff. de verb. signific. Dicitur et Glossis *Divellio πόλεμος* et *Divelliones πόλεμος, όργηγαί.* *Idem.*

Duonum. Vide *duellum*. Duonus legere est in carmine Saliari ut illud restituit Scaliger:

— — — omnia

Dapatilia comisse Iani cusiones,

Duonus ceruses Divius Ianusque venit.

Duonus ceruses i. Bonus creator. *Dac.* Duonus. Glossis ἀγαθός. *Goth.*

Duplabis. Ut a *donum* donare, sic a *duplum* duplare. Glossarium: *duplavit ἐδίπλωσεν, duplicavit.* *Dac.* Glossae: *Duplavit ἐδίπλωσεν, Goth.*

Duodeviginti. Duo desunt de viginti. *Dac.* Vide ad *Dextans*. Sic apud Nonium in *Duodevicesimo*. *Goth.* Non. pag. 100. Merc.

Dumosa frondosa. Dumus a δρυμός silva quærna; δρυμός, δρυμός *durmus* et r in s *dusmus* dusmosus, et eliso s *dumosus* frondosus. *Dac.* *Dumosa*. Adde infra *Dusmosa*. *Goth.* *Drama* (nom. *drumas*) arborem significat in Sanscrito sermone.

Dubat. *Dubiat.* A duo, *dubium*, unde *dubiare*, postea *dubitare*. *Dac.*

Dubenus. Locus mendosus. Proculdubio ita legendus est: *Dubienus apud antiquos dicebatur, qui nunc dubius*. Vide supra quae annotavimus in *Addubanum*. Glossarium: *Dubius, δισσός*. Ibi quoque *Dubienus* reponendum. Et tamen mirum, quod in eodem Glossario legitur: *Dubius, δεσπότης*; videtur enim vulgatae lectioni huius loci favere. *Scal.* Vide in voce *Addubanum*. Nam hic quoque legit Scaliger: *Dubienus apud antiquos dicebatur qui nunc dubius* etc. in glossis tamen legitur: *dubius δεσπότης, i. Dominus*. Quod huic Festi loco favere videtur. Imo et Festi scripturam veram esse arbitror *Dubenus*. Et ita in Glossario rescribendum vel potius *dubinus*. A *Dominus* M mutato in B *dobinus, dubinus, dubenus*. *Dac.* Dixi quaedam supra in *Adubanum*. Alii hic legunt *Dubienus, qui nunc dubius*; unde Glossis *Dubinos* vel potius *Dubienus δισσός, Goth. Dominus*. *Dubius* ut supra eod. *Idem*. Cf. quae supra adnotavimus ad vocem *Addubanum*.

Dusmoso. Legendum fortasse *dusmosum locum*. *Fulv. Urs.* A dumoso inserto s ut vult Fest. Contra s in *dusmoso* non modo non insertum est, sed elisum in *dumoso*. Est enim a Graeco δρυμός. Vide supra. *Dac.* Adde supra *Dumosa*. *Goth.*

Dumecta. A dumus, *dumicetum, dumectum* et eliso c *dumetum*. *Dac.* *Dumeta*. Glossis *Dumeta ἀκανθεῖνες, λοχιάδης ἢ θαμιάδης τόπος, Goth.*

Dracones. Acie acutissima et insomni natura dracones esse multi prodidere, quare et eos a δερκείν, *δρακείν* dictos putant. Allusit Horatius (Serm. I, 3, 26. seq.):

— — — tam cernis acutum

Quam aut aquila aut serpens Epidaurius.

Inde eos poetae Hesperidum hortis et aureo Aetæae velleri praefecere. Aesculapio etiam dicati feruntur, quin et Aesculapium ipsum Romam olim specie draconis translatum ex historia notum est. *Dac.* Videtur Festus alludere ad id quod Varro VI. de lingua et Nonius de *Picis* scribunt. *Goth.* Apud Varronem nihil de picis, quod sciam. Nonii locus est pag. 152. Merc.

Dici. Haec erant scribenda infra littera Q; est enim interpretatio illius verbi *Quiritibusque*. Sed nos Festi et Pauli errores hac in re secuti sumus, indice tamen adiecto eorum verborum, quae obiter explicantur. *Ant. Aug.* *Dici mos erat*. Haec verba *Populo Romano Quiritibusque* ex conceptis antiquarum precationum verbis tracta sunt. Livi lib. VIII. (c. 6.): *Comparant inter se ut ab utra parte cedere Romanus exercitus cepisset, inde se Consul devoveret pro populo Rom. Quiritibus*. Et apud Gellium lib. X. c. 24.: *Die Nonis Populo Romano Quiritibus compitalia erunt, quasi dicas quod Populo Rom. et Quiritibus bene vertat*. *Dac.* *Curensibus*. Adde infra *Quirina tribus*. *Goth.*

Dalivium. *Dalivum*. Glossarium: *Daunum, ἄφρων*; manifesto legendum *Dalivum*. Sinceriora vestigia apud eundem scriptorem in illo: *Davus, ἄφρων, ἄπειρος*. *Dalivus* enim legendum. *Scal.* Per *supinum* negligentem intelligit et insipientem. Ad eandem mentem glossae: *Dalivus ἄφρων, ἄπειρος*. Item *Dalivum ἄφρωνα*. Et optime. Santra cum esse putavit, quem Graeci vocant δέλαιον. Ab Acolico δέλαιφος, *dalivus, δέλαιος* autem est μάταιος ut exponit Hesych. δέλαιον, μάταιον. *Dac.* *Dalivum*. *Aliaunum*; et ita Glossis *Daunum ἄφρωνα*; iidem *Davus ἄφρων, ἄπειρος, Goth.*

Daps. Exempla dapis pro verna aut hiberna semente habes apud Catonem. *Scal.* Sacrificium hiberna vel verna semente fieri solitum; unde apud Catonem reperias *daps* pro ipso veris vel hiemis tempore.

Daps enim latius patet, nam omnes opiparos et sumtuosos apparatus significat. Livius Andronicus: *Quae haec daps est, quis festus dies?* Ex Homer. illo Iliad. γ'. (Odys. I, 225.):

Τῆς δαῖς τῆς δὲ θυμῶς ὄδ' ἔπλετο;

Et inde *doptice* sumtuose. *Dopticum* magnificentum, sumptuosum; *dapsilis*, magnificus. *Daps* autem potius a *δαπάνω* quam a *δαίς*, nam prius dicebatur *dapis*. *Dac.* Glossis *εὐωγία*. *Goth.* *Res divina*; inde Nonio *Dapes*, apparatus religiosi, opipari; sed et infandi et vitabiles. *Idem.* *Daptice* se acceptos. *Dapsile* Nonio; adde eundem in *Dapalis* cena. Et *Glossis Dapas*, πολυτελῆ δαίτνα. *Idem.*

Daedalam. *Daedalam* terram ob varietatem dixit Lucret. lib. I, (7.): — *Tibi suavis Daedala tel-lus summittit flores.* *Idem* lib. II, (505.): — *Daedala cordis carmina.* Et lib. IV, (551.): *Verborum Daedala lingua.* Lib. V, (235.): — *Naturaque Daedala rerum.* Item (V, 1450.): — *Daedala signa.* *Dac.* *Apud Ennium Mineram.* Ob lausificii artificium, cui praest locus Ennii lib. I. *Annal.* sed mutilus:

Daedala. *Minerva.*

Idem. *Apud Virgilium Circe.* Lib. VII. *Aeneid.* (282.):

*Illorum de gente patri quos Daedala Circe
Supposita de matre nothos furata creavit.*

Idem.

Damium. *Damia.* Glossarium: *Damium*, θυσία, ὑπαίθριον γενόμενον. Contra dicit, ac Festus. Falsum vero ἀντιπρασιτικῶς dictum, quod minime publicum sit. Imo ita dictum, quod pro populo fieret. *Iuvenalis* (IX, 117.):

Pro populo faciens quantum Laufella hibeat.

Sequentia quoque ita legenda: *Dea quoque ipsa Damia, et sacerdos eius Damiatrix appellabatur.* Sane *Damiatrix* etiam in antiquis excusis legebatur. Quod inepti homines in nescio quas Graeculas ineptias mutant. *Scal.* *Damium.* Sacrificium in honorem *Maiae*, quae bona dea vocabatur, a matronis in aede *Pontificis Maximi* feri solitum; sed male per antiphrasin sic dictum putavit Festus, quasi minime publicum sit, cum constet pro populo factum fuisse, et sub dio. *Cicero* epist. lib. I. ad *Atticum* (ep. 12, 4. 13, 3.): *Credo enim te audivisse cum apud Caesarem pro populo fieret, venisse ibi muliebris vestitu virum.* *Gloss.* *Damium:* θυσία, ὑπαίθριον γενόμενον sacrificium subdiale. *Dac.* Et sacerdos eius *Damias*. Lege *Damiatrix*, ut in margine. *Idem.* *Glossis θυσία ὑπαίθριον γενόμενα.* *Goth.* *Dea Damia.* Aliis *Dea Demia.* *Idem.* *Sacerdos eius Damias.* Alii *Damiatrix*, alii *Demiatrix.* *Idem.*

Dacrimas. *Dacrymas.* *Dacryma* a Graeco δάκρυμα quod verbale est a δάκνω vel δάκνωσι. Usus est *Livius Andronicus*, sed hodie apud eum frustra quaeras. *Dac.* *Item lautia.* *Lautia* rectum esse arbitror et inde *d* in *l* mutato *lautia*. A Graeco videlicet δάτια; sunt autem *lautia Xenia*, quae legatis mittebantur in donum ut recte Festus. Meminit *Livius* plus semel lib. XXVIII, 111. (c. 39.) de *Saguntinorum* legatis: *Locus inde, lautique praebri iussa;* et alibi (XXX, 17.): *Locus et lautia praebita.* *Plutarch.* in *Altriois* (p. 275.): τὸ γὰρ παλαιὸν, ὡς εἶχεν, οἱ τεμίλια ξένια τοῖς προσβέβουσι ἐπέμπον' ἐκαλεῖτο δὲ Ἀντίτια τὰ πεμπόμενα. Quam antiquus is mos fuerit ad legatos munera mittendi ex *Homero* et aliis notum est. *Idem.* *Lautia, quae dantur legatis hospitii gratia.* In eum usum *Xenoparochi*, de quibus in l. 18. §. 10. ff. de muneribus; de legato adde dictam l. 18. §. 12. *Goth.* Sanscrita vox est *agra* i. e. δάκνω, unde *Lat.* *lacrima.* Vocem *Lautia* descendere ad *d.* *lautus* satis notum.

Danunt. *Plaut.* *Mostell.* I, 2, (48.):

Ad legationem cum itant, adminiculum iis danunt.

Dac. Adde *Nonium* in *Danunt.* *Glossis Dianunt didōsan et Ditia diadoθήνα.* *Goth.*

Dasi. *Dari*, ut *Valerii* pro *Valerii* etc. *Dac.* Est a Sanscrita radice *das*, dare, porrigere; unde credible est, etiam verbum *daso* fuisse, cuius infinitivus pass. *dasi*.

Danistae. Qui pecuniam foeneri collocant *Danista*, Graece *δανιστής* a δάνος foenus. *Trapezita* etiam dictus a tabulis quae Graece *ραπέζια*. Quamquam illud discriminis inter utrumque quidam ponunt, ut *danista* privatus, *trapezita* vero publicus sit foenerator; sed apud veteres plerumque confunduntur. *Dac.*

Dagnades. Scribe per *C.* *δαννάδες.* *Hesychius:* δαννίς, εἶδος ὀρνέων. Quod vero *canturiendo* hic mutant docti viri et substituunt cantitando, nescio quare sibi persuaserint *Canturite* verbum Latinum non esse; cum alii veteres usurparint, et vetus Glossarii scriptor: *Canturit*, φημιθολῆι. *Scal.* Pro *daenades*, c

converso in *g*; a δάκνω mordeo. Has aves coronis vinctas capiti imponebant quippe quis ebrietatem depelli seque ebrios factos, fieri sobrios existimabant. De coronis Geopon. lib. VII, c. 30.: ἀνάηφειν ποιοῦσι τοὺς μεθύοντας στέφανοι ἀπὸ ποικίλων ἀνθῶν, ἐπιτιθέμενοι τῇ κεφαλῇ. *Dac.* Dacnades, δακνίδες Hesychio. *Canturiendo.* Id Glossis ψιθηόξεν; alii cantūdo legunt. *Goth.*

Dannia. Plin. (III, 11, 16.): *Apulia Daunorum cognomine, a duce Diomedis sacero.* Solinus tamen: *A Cleolao Minois filio, Daunios.* Corrupte forsān. *Dac.*

Dorsum. A deorsum quod dorsum ex utraque parte declive sit et deorsum feratur. *Dac.* Adde Nonium in *Dorsa* et *Dorsum* (p. 459. p. 203. M.). *Goth.*

Donum. Nam saepe *r* mutatur in *n.* *Dac.* Vide Nonium in *Dona* (p. 527. Merc.). l. 194. l. 214. ff. de verb. signif. *Goth.* Sanserite *dana* (non. *danam*).

Donaticae. Sunt ut puto aliter provinciales dictae. Tertullianus (De Coron. c. 13.): *Sunt et provinciales aureae (coronae) imaginum iam, non virorum capita maiora quaerentes.* Erant et *donaticae hastae* quae militibus ob virtutem dabantur. Vide in *Optionatus. Scal.* Maiores quaedam coronae, quas capite ferre propter earum amplitudinem nequibant milites, sed imaginibus suis appendebant. *Dac.* *Quali amplitudine sunt (fiunt).* Lares coronis floribus ornabant Suet. Aug. c. 31.: *Computales lares ornare bis anno instituit, vernis floribus et aestivis.* Ex hoc autem Festi loco docemur coronas illas amplas fuisse, imo et ipsis etiam laribus maiores. *Dac.* Vide infra in *Optionalis* et *Donaticae hastae. Goth.*

Dotem. Dos. A δίδωνα dare, inquit Fest. Sed non immediate, est enim a δῶς quod Hesychius exponit δῶσις. *Dac.* Ea δόξην, ποῦξ Glossis. Adde Titul. C. 10. de rei uxor. act. Ulp. de dotib. ff. de iure Dotium. *Goth.* Recta descendit a Sanscrita radice *dās*, dare, porrigere.

Doliola. Varro lib. IV. (V, p. 156. seq. Sp.): *Est locus qui vocatur Doliola ad cloacam maximam, ubi non licet despuere, a Doliolis sibi terra.* Integram ex Livio historiam libet apponere Lib. V, c. 40.: *Flammae interim Quirinalis virginisque Vestales, ommissa rerum suarum cura, quae sacrorum secum ferenda, quae (quia vires ad omnia ferenda deerant) relinquenda essent, consultantes, quisve ea locus fidei custodia asservaturus esset, optimum ducunt condita in doliolis, sacello proximo, aedibus flaminis Quirinalis, ubi nunc despui religio est, defodere.* Locus est non longe a muris paulo supra horrea publica, in XIII. regione urbis. *Dac.*

Doli voc. Dolus ut in malam sic et in bonam partem sumebatur. Unde ad distinctionem *dolum molum* et *dolum bonum* dicebant. Sic multae aliae voces mediae cum apud Latinos tum apud Graecos, ut *gratia* apud Terent. bona et mala *gratia.* Phorm. IV, 3, (16.):

— — *Inter vos sic haec potius cum bona
Ut componantur gratia quam cum mala.*

Et apud Plaut alicubi:

Cognatae mcae malam gratiam habere nequeo.

Sic apud Graecos ζήρις. Callim. hymn. in Rel.:

Μάλα γάρ γε κακῶς ἐχρήσατο Αητοῖ.

Dac. In *bonis.* Vide l. 1. §. 3. ff. de dolo. l. 26. ff. de captivis. *Goth.*

Dirus. Θεοχάροτος. *Scal.* Nannius: *Dirum est triste, infestum et quasi Dcorum ira missum.* Virg. lib. XI. Aeneid. (II, 622.): *Apparent dirae facies.* Et lib. III, (262.): *Seu sint dirae obscoenaeque volucres.* Servius vero ait esse vocem Sabinam: *Sabini, inquit, et Umbri, quae nos mala, dira oppellant.* Quod si verum est, Sabinum a Graecis acceperit: *dirus* enim a δεινός *gravis*, *n* mutato in *r*, ut saepe. *Dac.* Adde Nonium in *Dirum* (pag. 30. Merc.). *Goth.* *Dei ira.* Hinc Gloss. *Dirae, ὄργαι, κατάραι, θεοχολοσίαι, et Dirus θεοχόλοτος. Goth.*

Derogare. Glossarium: *Derogat ἐντέλιζει. χειροκοπεῖ;* retulit ad tabulas novas. Nam et id est derogare veteri credito. *Scal.* Aliquid veteri legi per legem novam detrabere, et idem est *carrogare*, quod vide. *Dac.* Dixi ad l. 102. ff. de verb. sign. *Goth.*

Dierectum. Quod Graeci dicunt εἰσφραζήναι, Latini dierectum intrare, quod οὐκ ἀποφθαρεῖ ἐνευθεν; Latine id est: *Non hinc dierectia abibis?* Et similia. De quibus satis apud Plautum. *Scal.* Quasi *dies rectus* est per antiphrasim dici vult Festus, quod is dies minime rectus sit, sed contra *saetus*. Quod ineptum plane est. Nec placet etiam ut *dierectus* sit in cruceum elatus, ut quidam volunt. Vere ut videtur Salmasius, qui monuit *dierectus* esse meram putam vocem Graecam διερέκτος, a in e mutato *dierectus*, id est *disruptus*. Curcul. II, 1.: *Lien dierectu' st.* Ubi quidam codd. habent: *Lien disruptu' st.* Quod sine dubio non vera

lectio, sed explicatio vocis *directus*, ab studioso aliquo margini adscripta, ut fit, et male postea in textum recepta; quod certe unice Salmasii coniecturam fuisse. *Dac.* A praepos. *ins. di* et *erigere* deduxit Rostius in Plautin. cupedd. ferc. III. Cf. quae notavi ad Plaut. Captiv. III, 4, 103.

Dirigere. Lege: *Discindere*, non *discedere*. Locus Plauti, quem intelligit est in Curculione. *Scal.* Pro *discedere* lege *discidere*, ut in veteri codice. *Discidere* enim, ut *abscondere*, *convidere* etc. Locus autem Plauti est Curcul. III, (v. 54.):

Clypeatus elephantum ubi machaera dirigit.

Ubi male hodie *discicit*. Male etiam apud Nonium legitur *diligit* pro *dirigit*. Id est, in duas partes scindit. Inde *directarii*, qui fores effringunt, quos cum latronibus iungit Basil. in Epist.: *ἄτι πάντα ληστῶν καὶ διεκταγίων πεπλήρωται τὰ τῆς οἴου.* *Dac.* Apud Plautum. In Curculione: *Clypeatus eleph. ubi mach. dirigit*; et ita legendum apud Nonium c. 4, 148., non *diligit*. Nonii codd. omnes exhibent *diligit* pag. 209. Merc. Apud Plautum Codd. exhibent *discicit*, *descicit*, *diligit*. Non dubium est, apud Plautum legendum esse *dirigit*. Apud Paullum vero pro *discedere* legendum *discidere*.

Dirunciunt. An legendum *dirunciant*? Runcare enim Varroni est herbas e segetibus expurgare. An *dirunciant*? *Diruncinare* est radere, polire, a Gracco *ῥυζᾶν*, instrumentum fabrilis ad opera laeviganda; vel *dirunciant* a *dirunco*, *diruncino*, ut *nato*, *natino* et alia. *Dac.* *Derunciunt*, alii *Dirunciant*. *Goth.* Legendum: *Derunciunt*.

Dirutum acre. Quantum coniectura assequi possum inde dirutum aere militem dictum puto, quia *aere ceciderat*, hoc est, privatus fuerat, ut *diruere* sit pro simpliciter *ruere*, id est *cadere*. Varro de vita pop. Rom. lib. XI.: *Stipendium appellabatur, quod aes militi semestre aut annuum dabatur; cui datum non sit propter ignominiam aere dirutus esset.* Cic. Verr. VII. (V, 13.): *Alcatoris Placentini castra commemorabuntur, in quibus cum frequens fuisset, tamen aere dirutus est.* Id est *aere decidit*. Aes autem absolute pro militis stipendio. Plaut. Aulul. III, 5, (52. 54.):

Ibi ad postremum cedit miles, aces petit.

Impransus miles astat, aces censet dari.

Et aes illud quo milites diruti resignant aces proprie dicebatur. Vide suo loco. *Dac.* Adde Varr. IV. de lingua (V, pag. 180. Sp.). Adde infra *Resignatum aces*. Eo sine librarum caducorum in l. ult. ff. de iure immunitatis; potest et hac referri pecuniaria multa, de qua in l. 3. §. 1. ff. de re militari. *Goth.*

Delicatus. *Delicatus.* Lusui dicatus, in MS. usui. Delicati homines sunt qui muliebria patiuntur. Graeci *παῖδες ἐπαλοῦς* vocant, pueros teneros. *Enervatos greges* vocat Victor, sed *delicatus* melius a deliciis; nam et delicati Suetonio etiam *deliciae* dicuntur. *Dac.* *Delicatus* quasi lusui. *Goth.* Glossis *Delicatus καθαῖριος, τρυφερός, σπάταλος. Idem.*

Dedicare. Sic Nonius, *Dedicare* est dicere. *Goth.* Cf. Non. p. 280. ubi pro *dedicare* haud dubie legendum *delicare*, quod ipsum apud Paullum nostrum restituendum. Cf. etiam Nonium in *Delica* p. 98. et p. 277. Adde quae dixi ad Plaut. Amphitr. II, 2, 38. et ad Milit. III, 2, 31.

Depuvire. Lege *depuvire*. *Scal.* Legendum *depuvire*, ut optime Scaliger. Nisi *e* pro *i* positum sit. *Depuvire* a paviō, caedo, pulso, quod a Graeco *παῖω*. A paviō *depuvio*, a *in u*, ut *quatio*, *concutio*. Vide *obpavit*. *Dac.* *Depuvire. Goth.*

Dedita. Valde data, id est, omnino, in perpetuum data, ita ut ea nequeas repetere. Sic vetus Terentii interpres: *Dare est quod repetas. Dedere est ad perpetuum. Damus amicis, dedimus hostibus.* *Dac.* Vide quae diximus in *Decultarum. Goth.*

Deperire. Valde perire, funditus perire. Inde *deperire* dicitur is qui efflictiū amat et perdit. *Dac.* *Ἀέθρις. Deris.* Glossae veterum: *Segestre, διαθήρα, διαθήρα πλοίου.* Glossarium: *Segestre, στέγαστρον, τεράδιον;* fortasse *περιδέριον*, vel potius *γεράδεριον*, vetus pellis, ut *γεράνδριον*. *Scal.* *Ἀέρις.* *Ἀέρις* est *δέρις* sive *δέρμα* pellis. Hesych. *Ἀέρις, δέρμα βύσσου.* Latini vocant *segestre, στέγαστρον*, quod a *στέγω*, tēgo. In Glossario exponitur, *διαθήρα πλοίου*, pellis navigii. Sed prius *segestriae* e segete fiebat et tum demum *δέρις* dici coepit sunt, cum in eorum usum pelles cesserunt. Quamvis et *δέρις* texta, quibus pro velis sine umbraculis utebantur, Graeci dixerunt. Hesych.: *Ἀέρις, τὸ παρὶν ὕψασμα ὃ ἐς παραπέτασμα ἔχρωντο.* *Dac.* Et post *segestria*. Glossis *segestrum γεράδεριον*, ubi falso *τεράδεριον. Goth.*

Demum. Postea, tandem. Et apud Livium Andron. legitur *demus*. Sed locus non exstat. Sic rursus pro *rursum*. *Dac.* Alii *demum* pro *dumtaxat*. Quintil. I, c. 4.: *Possunt tantum id demum, quod in proximo est. Idem.*

Denicales. A *nex, neco*, unde *deneco*. Unde *denicales*. Cic. II. de Legg. (22.): *Nec vero tam denicales, quae a nece appellatae sunt quia residentur mortui, quam caeterorum caelestium quieti dies, feriae nominarentur, nisi maiores eos qui ex hac vita migrassent. in Deorum numero esse voluissent. Eas in eos dies conferre ius quibus neque ipsius, neque publicae feriae sunt.* Columel. lib. II, cap. ult.: *Nos apud Pontifices legimus feriis tantum denicalibus mulos iungere non licere, caeteris licere.* *Dac.* Denecales. Adde infra Pri-vatae feriae. *Goth.*

Deminutus capite. Capitis nomine veteres pericula libertatis, civitatis, familiae, vitae denique et existimationis significabant. Sic *diminui capite* dicebatur is qui civitatis vel familiae ius amiserat vel alicui pro servo traditus fuerat, cum liber esset vel denique cui vita interdictum fuerat. Et sic tribus modis acci-
debat capitis diminutio; cum enim aliquis cum libertate civitatem amiserat, ut servi, ingrati liberti, ea dicebatur maxima capitis diminutio. Et cum civitatem tantum amittebat, libertatem retinebat, ut in insulam deportati, aqua et igne interdicti, ea minor sive media dicebatur capitis diminutio. Cum vero hominis tantum status mutabatur, conservata civitate, et libertate retenta, ut in aliis accidit, qui cum sui iuris essent, sese in adoptionem dederunt aut contra qui alieno iuri subiectus erat, sui iuris factus est, tum ea minima dicebatur capitis diminutio. Et haec omnia paucis persectus est Festus. In eo tamen aliqui reprehendas; neque enim omnino verum est eos qui in hostium potestatem venerunt, pati capitis diminutionem, scilicet propter spem postliminii quo restituantur in integrum, unde et in edicto de maioribus in integr. rest. servitus separatur ab hostium potestate. *Dac.* V. Titulum ff. de capite minutis. *Goth.*

Dividicula. *Castella* erant loca, quae aquam publicam recipiebant et in varia loca tramitabant, unde a *dividendo dividicula* dicta. *Dac.* Hesych.: *Κάσπελλος, ὄνομα τόπου μερίζοντος τὸ ὕδωρ.* *Goth.* *Castella*. L. 19. ff. de servit. urb. l. 1. §. 39. ff. de aqua quotidiana, quae et castelli. l. 41. §. 1. ff. de legat. 1. plerumque ex plumbo fiebant. l. 17. §. 8. l. 38. §. 2. ff. de act. empto. *Idem.* *Goth.* legit *Castella quibus*, omissa *ex* praepos.

Defrui. Vide *deactio*. *Dac.*

Dividiā. *Dividia*. Glossae: *Dividia, διχόνοια*. Vide Coniectaneum tertium (p. 130. 131.). *Scal.* Discordiam. Attius Phoenissis:

*Ne horum dividiae discordes dissipent,
Disturbent tantas et tam optimas
Civium divitias.*

Quem locum asserens Nonius similiter *dividiās* dissensiones interpretatur. Significat etiam *dividia* tristitiam, taedium. Plaut. Bacch. IV, 6. (init.):

Nimio illoec res est magna dividiae mihi.

Vide Varr. lib. VI. (VII, p. 343. Sp.). *Dac.* Vide Nonium *Dividiā, Dividiāe* et *Dividos* (pag. 96. 101. 564. Merc.). Glossis *Dividia διχόνοια*. *Goth.*

Deversus. De significat *infra*, et opponitur *τῶ sus* quod significat *supra, sursum*. *Dac.*

Deinceps. A *Dein* et *coptendo*, et significat *qui deinde capit*, et *quod deinde captum est*. Ut princeps, qui primus cepit et qui primus captus est. Et *deinceps*, ut *princeps* per obliquos veteres efferebant. Sic Apuleius dixit *deinceps die* et *deinceps sermonem*. Vide *ignum*. *Dac.* Cf. paulo infra *Deincipem*.

Deus. Non solus est Festus, qui vel a *dare* vel a *desum* vel etiam a *diōs, metus, timor, Deus* deducat. Nam et idem multi. Sed *Deus* est a Graeco *θεός, θ* in *δ*, ut a *πέθωω perdo*. Vel potius ab Aelico *δέος*, ut Fr. Iunio placuit. *Δεός* autem sive *θεός* vel a *θεω, curro*, quia antiqui sic dixerunt sidera et stellas, quod semper in cursu essent. Vide Macrobr. lib. I. Sat. c. 23. Vel ab Hebraeo *dai* id est *sufficere*, unde *shaddai*, quod solus *Deus* sufficiat. Vel potius ab Aegypto Mercurii nomine *Thoyt* sive *Theut* sive *Thoth*. *Dac.* Nuga. *Deus* a Sanscrita v. *Div*, unde *devas Deus*. Cf. quae ad vv. *Dium* et *Dies* notavimus.

Dium. *Προῦ τοῦ Διός, ab Iove*. Unde *diōs, diōs, Dius*. Inde *sub Dio*, quod Horat. dixit *sub Iove*. *Dac.* Et *interdiu*. *Diu* et *noctu* non a *Dius*, ut putat Festus, sed a *Dies*. *Diu* et *noctu* pro *die* et *nocte* antique. Unde *interdiu*. *Idem.* *Diurnum*. *Dium* sic paulo post infra in *Dium*. *Goth.* *Sub dio*. Vide Varr. IV. de L. L. 1. §. 3. ff. de via publica. *Idem.* *Dium* et *dium* coelum significat. Descendit a vocibus Sanscritis *Divan, diva, diu*, quae et *coelum* et *diem* et *aerem* significant.

Devitare. Terent. Andr. III, (5, 5):

Post hac incolumem, sat scio, fore me, nunc si hoc devito malum.

Gloss.: *Devitat, ἐκκλίπει. περιβάπτει, ἐκνέπει.* *Dac.*

Demagis. Contra Glossarium: *Demagis*, σφοδρῶς. Et Nonius (pag. 93. Merc.): *Demagis*, valde magis. Sed de hoc satis dicemus in Plautum. *Scal.* Nunquam *demagis* pro *minus* me legere memini sed semper pro *valde magis*. Sed forsitan pro *minus* legendum *nimis*. *Dac.* Glossis σφοδρῶς. *Goth.* Pro *minus*. Imo pro *nimis* apud Non. II, 229. *Idem.*

Denariae caerimoniae. Denariae vel tridenariae cum per decem vel triginta dies in casto erant, antequam sacra aggrediarentur. Sic in libris sacris sacerdotes, antequam consecrarentur, per septem continuos dies caerimonia vacabant, quae sic septenariae dici potuerunt. *Dac.* Vide infra *Purim�nstruo*. *Goth.* *Rebus.* Diebus. *Idem.* *Cerendum.* Inde enim *Ceremoniam* dictam putat Macrobius III, c. 3. *Idem.* Haud dubie legendum *continuis diebus*, ut exhibet B.

Decrepitus. A lucerna vel candela, quae ultimam expirans crepitum edere solet. Hoc enim est *Decrepare*; ut apud Persium: *desertere*. *Decrepitus* a veteribus Graeciae magistris exponitur ὑπέγγητος, τετραβωμένος, ἐφθός, γέρον ταχὺθάνατος. *Scal.* Cui vita crepera, i. e. dubia, ut crepusculum diei tempus dubium, vel a *crepitu*, quod senex nullum facere crepitum queat. Sed magis placet Scaliger, qui ait esse metaphoram a lucerna vel candela, quae ultimam expirans crepitum solet edere. Hoc enim est *decrepare* ultimam crepare, ut apud Persium *desertere*, id est, postremum *stertere*. Et eo sensu *decrepitis* eleganter in Glossario exponitur ἔκπεπνευός, qui ultimam flatum sive crepitum edidit. *Dac.* *Crepera iam vita*. V. s. Creperunt. *Goth.* *Crepusculum extremum diei tempus*. Glossis ἡ περιῶν ὥρα. Et alio loco *Crepusculo*, ὄρθρον ὑπέωρον. *Idem.* Doederl. Syn. Lat. III, pag. 85. *Decrepitus* a *decrescere* derivat. Mihi videtur recta descendere a Sanscrit. voce *krip*, quae debilem esse significat.

Decimanus. *Decumanus.* In agris Romanis decumanus limes, qui ab Oriente ad Occidentem. *Cardo* qui a meridie ad septentrionem dirigitur ubi mundi cardines. *Dac.* Plin. XVIII, 34, qui et Decimanus. Siculo Flacco adde Aggenum de limitibus; et Duodecimanus Ilygeno. *Goth.* *Cardo*. V. Siculum, Flaccum; et Aggenum, idem et Kardo Ilygeno. *Idem.*

Decumana ova. Mirum veteres inepte credidisse, quae ordine decima nascuntur, ea esse omnium maxima; ut de fluctibus Ovid. Trist. lib. I, el. 11.:

Qui venit hinc fluctus, fluctus supereminet omnes

Posterior nono est, undecimoque prior.

Nam per metaphoram *decumana* ea dicuntur a re agraria scilicet, maximus enim limes in agris Romanis *decumanus* vocatur. *Dac.* Adde *Albesia*; *decumani*. *Goth.*

Deprensas. *Deprehensa.* Gloss. *deprehendit*, διορθοῦται. *Deprensi* ὑπέχεστῖως. Lego *deprensae*. Id est *poenae*, *multae*. *Dac.* Extremas quidem poenae hae militares collocantur, castigatio et ignominiosa missio in l. 3. §. 1. ff. de poenis. Non fit tamen mihi mentio *Deprehensae*, nisi forte in iis poenis quae illo loco enumerantur *deprehensam* puteamus esse pecuniariam multam vel munerum indictionem. Proinde etiam hic legi potest *Depensa*, non *deprehensa*, ab aere pendendo. *Goth.*

Decima. Vide quantum iuris Barbarus ille sibi sumserit in hoc loco mutilando; ani enim tantum Herculi hoc fiebat. *Scal.* Nunquam legi decima quaeque Diis oblata fuisse, sed tantum Herculi. Plauti Stich. (II, 1, 80.):

Uti decumam partem Herculi polluceam

Nam quod decimam praediae partem Apollini votam apud Livium legas, alia plane res est. *Dac.* Imo, uni tantum Herculi, Varro V. de lingua (VI, 230. Sp.). De ea re dixi ad l. 2. ff. de pollicitationib. *Goth.*

Decuriones. Gloss. *Decurio*, δεκαδρχης. *Decurionatus*, δεκαδρχια. *Dac.* Qui et *Decurioni*; v. s. Centurionus; et *Decures*. Vide *Decures*. *Goth.* Qui denis equitibus praesunt. Glossis *Decurio* δεκαδρχης. *Decurionatus*, δεκαδρχια. Alio significatu decurio sumitur in Titul. ff. et Cod. de Decurionibus. *Idem.*

Depolitum. Valde politum. Plin. lib. 36. c. 25.: Si vero cote depolitum est, nigri pavimenti usum obtinet. Hinc et *depolitiones*. Vide Nonium in *politiones* (pag. 66. Merc.). *Dac.*

Degunere. Fortasse *Degumare*. Quod in Coniectaneis monuimus (pag. 151.). *Scal.* Gloss. *degunere* ἀπογεύσασθαι, συγγεῦσαι. Sed apud Festum et in Glossario legendum monuit Scaliger *Degumare* sive *degumiare*, a *gumia* scilicet, id est gulosus. Lucil.:

Compellans gumias ex ordine nostros.

Dac. Alii *Degumare*, alii *Degumiare* a *Gumia*; de quo infra in *Ingluvies*. Id autem a γόμος, quod significat πλήρωμα τῆς νεῖος. Saburra Latini vocant. V. Nonium (s. v. Gemiae pag. 117. Merc.). Dicitur et *degulasse* Nonio (pag. 97. Merc.); *Degulator* Apuleio in Apologet. *Goth.*

Depubem. Porcus qui trucidatur dum lactet et ita *pubes* fieri prohibetur. Pro *lactantem* legendum omnino *lactentem*, id est lac sugentem. Et ita in MSS. *Urs.*

Decotes. L. m. addit: Decotes, Decuriones. *Fulv. Urs.* Alii Decutes, quasi sine cute et flocco vel flacco; unde Desfloccare Nonio (pag. 7. Merc. ubi legitur *Defloccare*). *Goth.*

Dictynna. Ruidcule Festus Dictynnamm lunam dictam putat, quasi quae dicat et indicet noctu omnia. Dictynna enim Graecum est et sic dicta Diana a retibus venatoriis, quae Graece *δίκτυα* ut de nympha Britomarti docet Callimachus hymn. in Dianam:

— — — καὶ ἐνθρονε εἰς ἀλήθων
Δίκτυα, τὰ σφ' ἑσάωσεν, ὅθεν μετέπειτα Κύνωνες
Νύμφων μὲν Δικτυνναν, ὄρος δ' ὅθεν ἦλατο νύμφη
Δικταίων καλέουσι.

Hanc Callimachi historiam narrat Scholiastes Aristophanis in *Βατραχ.* p. 275. sed apud eum corrupte βρετιμάτρως pro βροτιμάτρως legitur; tu monitus emenda. *Dac.*

Deblaterare. Vide *Blaterare, Dac. Deblacterare.* Nonio (pag. 96. Merc.) Deblaterare est obloqui, confingere. *Goth.* Βλάκας stultos appellant. Glossis βλάξ iactans, βλακία iactatio; et βλαγός stultus et *Blaterare* maciologein. *Blato* maciολόγος. *Idem.*

Dicaearchia. *Dicaearchia.* Melius ut in margine *Dicaearchia*: nam Graece δικαιοαρχία. Campaniae felix urbs Puteoli. Idem scribitur Strabo, Pausanias et Stephanus qui etiam *Dicacam* vocat. *Minor Delos* etiam dicta. Vide *minorem Delum, Dac.*

Δῆμοι. *Demoe.* Antiquae pro *demoi*, ut *poploe, poploi, popli*, ut alibi dictum; *demoe* autem Graecum est δῆμοι. In *demos* Attica dividebatur, qua de re vide doctissimi Meursii libellum de populis Atticae. *Dac.*

Dice. In veteri editione, *Dice* pro *dicam*. Recte. Legendum enim *Dicem*, pro *Dicam*; sic supra *Attingem* pro *Attingam*. Ubi similis error, *Attinge*, pro *Attingem*: ut hic *Dice*, pro *Dicam*. *Dicem* ergo secunda coniugatione et *dicebo* apud veteres. Nonius (p. 507. Merc.): *Primum, quod dicebo recte, secundum, quod dicebo, eo melius. Scal.* Pro *dic*, Plaut. *Mercat.* I, 2, (47):

Quid est igitur quod vis? Dicam, dice.

Vide locum Naevii in voce *summissi*. Sed in veteri edit. legitur *dice pro dicam*. Recte modo legas *dicem pro dicam*. Vide *attinge, Dac. Dice* pro *Dicem* (unde Nonio *Dicebo*) alii pro *Dicam*, male. V. s. *Attinge pro Attingam, Goth.*

Decermina. Purgationes ad placandos Deos fieri solitae. Sed non constat quomodo peragerentur: nam proprie *decermina* de frondibus ad lustrandum decerptis. Et forsitan de iis Festus. *Dac.*

Desertiones. Disertiones. Videtur legendum *Disortiones*. Vide infra in *Erctum*; et Isidor. lib. X. Servius, *Ercto*, inquit, non cito, i. patrimonio vel hereditate non divisa. *Fulv. Urs.* Ἀρχαϊσμός, pro *dissortiones*. Apello, Apollo. Glossarium: *Dissortes διαζήρωθέντες*. Est et *Dissortium διαζήρωσιμος, διάσασσι Scal.* Antiqui pro *disortiones*. *Sors* autem est hereditas, patrimonium. *Dissortio* sortis divisio, inter consortes, id est, coheredes. Vide *sors*. Inde *dissertio* pro controversia et contentione. Gloss. *dissertio, ἀμφισβήτησις. Dac.*

Dispensatores. Videndus Varro lib. IV. de ling. Lat. et Plin. lib. 33, c. 3. Vide *Pendere, Ant.* *Aug.* Pecunias veteres non numerabant, sed pendebant passim in sacris et profanis litteris. Iluius moris vestigium erat in aede Saturni, ubi trutina posita. Varro lib. IV. (De L. L. V, 182. Sp.): *Per trutinam solvi solitum, vestigium etiam nunc manet in aede Saturni, quod ea etiam nunc propter pensuram trutinam habet positam*. A pendendo igitur dispensatores dicti qui pecunias pendebant. Inde *expensa* quae de pondere detrahuntur, *compensata* quae aequali pondere facta sunt. *Compendium*, cum aequales aliquid addendo redduntur lauces. *Dispendium*, ponderis diminutio, cum quid ponderi detrahitur. Varro lib. IV. (V, 181. Sp.): *Ab eodem acre impendendo dispensor, et in tabulis scribimus expensum, et inde prima pensio, et sic aut secunda aut quae alia, et dispendium ideo quod in dispendendo solet minus fieri: compendium quod cum compenditur, una sit*. Vide Plin. lib. 30, c. 3. Inde est etiam quod nunc dicimus *poenas pendere*, quia ob delictum veteres pecuniam non numerant, sed penam solvebant. Vide *pendere, Dac.*

Dispescere. Vide *compescere, Dac.*

Despretus. Gell. VII, 10. *Goth.*

Desivare. Vetus editio: *Desinare*, fortasse melius. Glossarium: *Desinator, ἀβοήθητος*. Qui scilicet desinit destitutus ope. Tamen dubito. Nam et alibi legitur: *Die suatur, βοηθεῖτα, pro Desivatur, βοηθεῖ-*

τα. Sane apud Senecam epistola CXVIII. *Desinare* per *N* legitur. *Imbecillae*, inquit, *mentis ista sunt verba et hac desinatione misericordiam captantis*. *Scal.* Legendum ut in al. cod. *desinare*. Desinare, ope scilicet destitutus; Glossar. *Diesvatur* βοηθεῖται. Lege *Desinatur*, οὐ βοηθεῖται. Forte etiam *desinare* rectum sit quasi desinare iuvare. Quod *deiuare* dixit *Plaut.* in *Trinum.* II, 2, (71. Ed. meae):

Deserere illum, et deiuare in rebus adversis pulet.

Nisi ibi etiam *desivare* restituendum. *Dac.* *Desinare*; unde *Glossis:* *Desinator* ἀβοήθητος. *Goth.*

Dissulcus. *Disulcus.* Glossarium: *Disulcis* χωροδιαίτης, διαύλαξ. Lege: *χοίσιος διαίτης*. *Scal.* *Dissulcus.* Porcus qui *setas* in fronte ita *divisas* habet ut in media quasi *sulcus* efficiatur. *Dac.* *Setas*. Vide supra *Biseta*. *Goth.*

Disertus. A *disserendo*. *Disserere* autem *verbum* est *tralatitium* a re agraria. *Varro* lib. V. (VI, p. 241. Sp.): *Quod dicimus, disserit partes, item areas, tralatitio aequa ex agris verbo utitur. Nam ut olitor disserit in areas sui cuiusque generis res, sic in oratione qui facit, disertus.* *Dac.* *Disertus*. *Glossis:* λόγιος. *Goth.* A *disserendo*. *Glossis:* *disserit*, διασαφει, διασαφνίζει. *Diserte*, ἐκτικῶς, ἔλλογιμῶς. *Idem.*

Dignorant. *Dignorat.* Glossarium: *Dignorat*, ἀναπτύσσει. Sed melius infra: *Dicorat*, διαγωνῶσκει. *Lege: Dicorat.* *Scal.* *Dignorat*. *Gloss.* *dicorat* ἀναγωνῶσκει i. e. signat. Nam *dignorare* est *signare*, *notas* inrurere. *Virg.* (Georg. III, 158.): *Et nomina gentis inrurunt*. *Nota inusta dicta character* *Colum.* lib. 11. c. 2.: *Nec minus maiora quadrupedia character signari debent*. Quo loco forte an *deceptus* *Scalig.* in *Coniectaneis* notavit instrumentum, quo perurunt *dici character* rei rusticae auctoribus quod *falsum* est: nam de nota impressa *character* semper dicitur ut et *Graecum χωροκτήρ* et *χάραγμα*. *Dac.* *Dignorat*. Denotant. *Glossis* *Dignorat*, ἀναπτύσσει. Alio loco *Dicorat* διαγωνῶσκει; alii legunt: *Dicorant*. *Goth.*

Dissertim. *Plaut.* *Stich.* I, 3, (87.):

Fuit dissertim, verum id usu perdidit.

Et *Livius Andronicus:*

Tuque mihi narrato omnia disertim.

Dac. *Disertim* pro *diserte*. Ac plane *Nonius* in *Disertim* (pag. 509. Merc.). *Glossae:* *Disceptim*, σαφῶς, φανερώς. *Goth.*

Distisum et *pertisum*. Ut a *caedo occido*; sic a *taedet distisum*, *distaesum*, et *pertisum*, *per-taesum*. *Dac.*

Delubrum. Duplex est huius nominis significatio; nam et pro *Dei simulacro* et pro *loco Deo consecrato* ponitur. *Varro* apud *Macrobius* lib. III. *Servius* lib. II. et IV. *Aen.* *Asconius* hanc *Festi* interpretationem reprehendens in *Divinat.* *Ant. Aug.* *Graeci Grammatici καθίδρυμα, ξόανον, ἀνάθημα.* *Scal.* *Simulacrum ligneum*, quod sit sine *libro* i. e. *cortice*. *Idem* *Serv.* IV. *Aen.*: *Aut certe ligneum simulacrum delubrum dicimus, a libro, hoc est raso ligno factum, quod Graece ξόανον dicitur*. Sic *ξόανα ἀγάλματα*, *εἶδωλα* exponit *Hesych.*; ab hoc igitur *delubro* sive *simulacro* *templa* dicta *delubra*. Sed magis placet aliorum sententia, qui putant *delubra* dicta a *delubris*, hoc est *fontibus*, quae ante *templa* collocabantur, ut iis *homines* ante *ingressum* *deluerentur*. *Cornelius Fronto:* *Delubrum, in quo homines pericula sua deluunt*. *Delubrum* igitur a *deluendo*. *Servius* II. *Aen.*: *Alii, ut Cincius, delubrum esse locum ante templum, ubi aqua currit a deluendo*. Et lib. IV.: *Delubrum autem dictum, aut, ut supra diximus, propter locum in quo manus abluuntur*. *Dac.* Hanc *Festi* interpretationem reprehendit *Asconius* in *Divinat.* (pag. 17. seq.). Porro *Delubrum* significat etiam *Dei simulacrum* et *locum consecratum*. De quo vide *Varronem* apud *Macrobius* III, c. 4. *Servius* II. et IV. *Aeneid.* et *Glossis* *Delubrum καθίδρυμα, ξόανον, ἀνάθημα.* *Goth.* *Delubrum* ubi *deluuntur* i. e. *abluuntur* peccata. Qua re apud *Frontonem* lege: *in quo homines peccata sua, pro: pericula sua*.

Delicia. *Tigium* quod a *fastigio* *tecti* ad *ultimas* usque *tegulas* pertinet, ita ut *inter* *duo tigna* quasi *sulcus* *regularum* efficiatur, per quem *aqua* *decurrat*, a *deliciendo*, quod inde *aqua* *deliciatur*. *Gallice* *goutiere*. Inde *tectum* *deliciatum*, *toict d'outieres*. Et *tegulae* *deliciariae*, *tuile propre à faire des goutieres*. *Dac.* *Deliciae* *Vitruvius* dicuntur *huiusmodi tigna*, VI, c. 3. et *alias*. *Delicia* apud *Nonium* pro *raro* ac *singulari*. *Goth.* *Fastigatum*. *Fastigium*. *Idem.*

Degere. *Malim* *legere degerere*, ut in *marginibus*, quamquam *utrumque* mihi *aeque* *ignotum* est. *Nisi degerere* operis *privationem* significet a *de* *privativo*, ut *denacari* pro *mori*, sic *degerere* nihil agere, et qui nihil agunt quodammodo videntur *expectare*. *Nihil aliud* *suscipit*, *nunc* *quidem*. *Dac.* *Degere* est *de-agere* h. e. ad *finem* *agere*, *vivere*. Quare *propria* *videtur* *fuisse* *significatio* *porro* *versari*, *amplius morari*, i. q. *opperire*, *expectare*.

Deteriae. Deterius a terendo, quia ille deterior est, qui magis detritus est. Vide Priscianum (Lib. III, 1. 1. pag. 103. Kr.). *Dac.* Cf. Doederlin. Syn. Lat. I, pag. 48.

Delibare. *Delibrare.* MSS. *Delivare* optime. A *lira* quod fossam vel sulcum significat, per quem aqua in quenlibet locum ducitur. *Dac.* *Sulco derivare.* Aut potius conferre altitudinem loci unde concipitur aqua, cum loco quo ducenda est. Vitruvius VIII, c. 6. hinc libramentum aquae apud eundem auctorem, VIII, c. 3. VIII, c. 6. et c. 9. libratio, libra aquaria. De librationibus aquarum et quemadmodum dioptris aut libris aquariis aut chorobate v. eundem. Porro Delibrare alio significato accipitur apud Colum. IV, c. 24. Auctores rei rusticae pro librum tollere seu decorticare. De quo vide Nonium in *Delibratum* (pag. 62. Merc.). *Goth.* *Delibare* a Γραεο κλιβειν.

Delicare. Pro *dedicare* ut *lacryma* pro *dacryma*. *Dac.* Ut et apud Nonium pro aperire, explanare et indicare. *Goth.* Cf. quae supra adnotavimus ad v. *Dedicare*.

Delinquum. Imo quia delinquere apud veteres erat deficere. Tubero: *Num delinquit aut superest aliquid tibi?* Caelius in Historiis: *delinquere frumentum; Sardiniam hostes tenere.* *Scal.* Vide ad v. *Delinquere.* Glossis: *Deliquium solis* ἐκλειψις ἡλιου. *Goth.*

Delinquere. Proprie *deficere* more antiquo, ut ait Servius Tubero: *Num delinquit aut superest aliquid tibi?* Caelius in Historiis: *Delinquere frumentum; Sardiniam hostes tenere.* Inde per metaphoram *peccare*, ut exponit Festus, ea linquere, quae non oportet praeteriri. A *delinquere*, deficere, est *deliquum solis*, solis defectio, ut a Graeco ἐκλείπειν, ἐκλειψις, *Eclipsis*. Male igitur qui *delinquendo* pro *delinquendo* et *delinquatur* pro *delinquant* legi voluerunt, quamquam idem et Varro. *Dac.* *Hinc deliquia.* Vide *Deliquium*. Ceterum id deducit a delinquendo, quod est praetermittendo, quum potius sit a delinquendo, quod est a deficiendo. Et Glossis: *Deliquunt* μειοῦσιν. *Goth.*

Deliquum. Plautus in Casina: *Sine amet, sine quod lubet, id faciet, quando tibi nil domi Deliquum est.* *Ant. Aug.* Scribendum per C quatuor syllabarum, *Delicuum*. In Casina (II, 22, 33.): *Quando nil tibi domi delicuum est.* Glossarium *Delicuum* interpretatur πτωχεα. *Scal.* Locus Plaut. est Casin. 2, 2. *Quando* est. Id est: cum nil tibi domi minus sit, cum nil tibi domi desit. In Gloss. lege *delictum. Dac.*

Detudes. Glossarium: *Detudes*, μανθέντες. *Scal.* A *tudo*, ut veteres dicebant pro tundo, ut *frago* pro *frango*, *detudes* diminuti, *detonsi*. Gloss. *Detudes*, μειωθέντες; ut optime hunc locum correxit Vulcanius, cum antea legeretur *μανθέντες*. *Concutere* autem, *percutere* et *decutere* verba sunt a Latinis in textura vestium usurpata. *Concutere* et *percutere* est κρούειν vel σπαθῆν, radio telum percutere, licia densare, inde *concus* radius textorius, et *concutes* vel *percutes* quas κρουστάς καὶ σπαθητάς Graeci vocant, densatas vestes, bene percussas. Iuvenal. (IX, 30.):

Et bene percussas textoris pectine Galli.

His opponuntur *detudes* quae sunt detritae, deminutae, quomodo et Graeci συγκρουστά ἱμάτια interpretantur ὧν ὁ κροκός ἀνατίσπται. *Concuties* alio nomine Latinis dicuntur *Pavidenses*. Quod bene *pavitae* i. e. pulsatae, percussae. Quibus contrariae *levidenses*, quae leviter densatae sunt et non aliae sunt quam *detudes*. Isidor. lib. XIX, c. 23.: *Levidensis vestis dicta, quod raro filo sit, pavidensis contraria levidensi, quod graviter pressa atque calcata.* Vide Salsmasium ad Trebel. Pollionem in D. Claudio. *Dac.* *Detonsos.* *Detonsos.* *Goth.*

Delaniare. *Dilaniare.* A lana, quod a Graeco λᾶνος, Dorice pro λῆνος, lana. Inde *laniare* et *lanista*, ut apud veteres dicebatur is, qui lanam carebat, i. e. carminabat, carpebat; inde *lanius* et *laniena*: sic enim legendum in verbis Festi pro *lacinia. Dac.* *Lacinia.* *Laniena.* *Goth.*

Delapidata. Glossae *delapidata*, λιθοστρωτα. Delapidare est lapidibus sternere. Quandoque etiam lapides auferre, lapidibus purgare. *Dac.* *Lapide strata.* Sic in l. 1. §. 2. de via publica. *Goth.*

Dextans. Vide *Bes. Dac.*

Deluit. Solvit, purgat. Gloss. *Deluo*, ἀπολούομαι. *Goth.*

Dilectus. Ita semper, non *delectus*, in veteribus libris est. Sic in Pandect. Floren. titulo de re militari, cap. 4. Ita etiam scribendum est, titulo communi divid. cap. XX., ubi *delictum* scripserunt. Vide *Lacus Lucrinus* et *Neglegens. Ant. Aug.* Militum dilectus vel *delectus*; nam haec duo veteres non distinguabant, a legendo. Varro lib. V. (VI, p. 243. Sp.): *ab legendo legio et diligens et delectus.* Item *dilectus*, quo armatum significamus, a *diligendo*, quod a *legendo*, quia eum legimus quem amamus. Utramque vocis

significationem optimae glossae amplectuntur, ubi: *dilectus*, *στραταλογία*, *δοκιμασία*, *ἀγαπηθείς*. *Dac.* Ita quoque scriptum in I 20. ff. com. divid. l. 36. ff. de statulib. l. 3. ff. ad l. Iul. Maiest. l. 4. ff. de re milit. et 4. legum Francicarum. c. 71., quibus tamen locis quidam legunt *delectum*, quidam *edictum*. *Goth.*

Deliberare. Animo perpendere quid a duobus vel pluribus potissimum sumas. Et a *libra* seu *libella* dictum ait Festus, inepte; nam si ita esset, diceretur etiam *delibrare*, quod aliud est. Mellius igitur qui a *libero* deducunt; is enim tantum deliberat, cui libertas data e duobus aliquid eligendi. *Dac.* *Deliberare.* Id est perpendere. Adde Nonium in Deliberare (p. 282. 429. Merc.). *Goth.*

Detrectare. Detractare. Malim detrectare. Sic attrecto, contracto. *Detrectare* autem est male tractare, male habere. Gloss. *Detrectat*, *ἐπιθεῖ*, *παραιτέται*. *Dac.*

Dextimum. Dexter, dexterior, dextimus, ad sinister, sinisterior, sinistimus. Varro (apud Non. p. 94.): *A primo compito dextinam viam munit Epicurus.* Vide Nonium. *Dac.* Veteres Dextimum dicebant pro Dextrum. Vide Nonium in Dextima. *Goth.* Est forma superlativi in Sanscrito sermone usitata, ut *pun-jatāmas*, purissimus, *mahatāmas*, maximus, quum inusitatio in *istas* desinat, ut *bhujistas* plurimus, *plēistos*, *garistas*, (*βέριστος*) gravissimus.

Dextra auspicia. Dexter ut apud Graecos δεξιός propitium significat. Ita *dextro Iove*, *dextro Hercule*. Id est propitio, more Graecorum scilicet, nam alioqui Romani *dextrum* vocant infaustum, *sinistrum* vero faustum. Vide Scaeva. *Dac.*

Dextrarum tibiarum. Dextrae tibiae et sinistrae tibiae, quae dextra parte oris et manu dextra, sive sinistra parte oris et manu sinistra tenebantur. Sinistrae tibiae acuti soni erant et pluribus foraminibus apertae; dextrae vero gravis et uno tantum foramine. Cum dextra et sinistra iungebantur impares dictae, cum dextrae, sive duae sinistrae, pares. Vide *impares*. De tibiis dextris et sinistris paribus et imparibus multa tradidere; sed adeo diversa, ut res magis incerta sit. Vide Donat. Iul. Scaliger. lib. I. Poet. c. 20. Cassaub. in libello de Satura et Satyrica. Manut. lib. III. de quae. per ep. cap. 4. et Salsasium ad Vopiscum in Carino, qui rem omnem omnium optime prosecutus. *Dac.*

Diobolares. Villissimae meretrices quae parvo stipendio prostant. *Διόβολοι* Graecae. Plaut. (in fragm. ex Astraba): *Diobolares, Schoenicula, miraculae.* Et alibi (Poen. I, 2, 58.): *Diobolaria scorta. Servorum sordidulorum scorta diobolaria.* *Dac.* Vide Fulgentium Planciadem (p. 564. Merc.). Gloss. *Diovolares*, perperam *διοβόλου* pro *διόβολοι*. *Goth.* Cf. Varro De L. L. VII, 345. Sp.

Dies. Primum et tertium etymon Festi falsum et ineptum est, praesertim tertium: quis enim a *de-hisco* diem dictum putet? Secundum confirmat Macrob. lib. I. Sat. cap. 15.: *Iovem accipimus*, inquit, *lucis* *ocultorem*, *unde et Luctetium Salii in carmine canunt*, et *Cretenses Δία τὴν ἡμέραν vocant*, *ipsi quoque Romani Diespitrem appellant*, *ut diei patrem.* Idem Varro lib. IV. (V, p. 71. seq. Sp.): *Nam olim diiouis et diespiter dictus, hoc est, aer et dies pater (Diovis et Diespiter dictus idem, dies pater), a quo dei dicti qui inde, et dies et dius et divus.* Et lib. V. (VI, p. 186. Sp.): *A quo tempus, id ab hoc deo dies appellatur.* Caninius vero in alphabeto suo a Punico *dia* diem vult dictum. *Dac.* De diebus Comitialibus, Praeharibus, Religiosis. Servorum vide supra *Comitiales*, et infra *Praeharibus, Religiosi, Servorum. Goth.* Cf. quae disputat Schmidt in Jahn. Annal. Philol. et Paedag. Vol. XII, fasc. 3, pag. 333. sqq. *Diu, divas* Sanscritae voces diem significant. Item *diu* coelum notat, unde Graecorum *Ζεύς* (*Σδεύς*), *Διός*, Latinorum *diu* (pro *die* cf. Non. p. 98. Merc.) *interdiu*, *sub divo* (i. e. sub coelo) *sub Iove, Diespiter, Iupiter*, unde intelligitur, male scribi *Iuppiter*, duplici p. Macrob. Saturn. I, 15. testatur, Cretenses *Δία τὴν ἡμέραν* vocasse, unde *ἕνδιος, εἰδιος, Ζεύς ἕνι*, coelum pluit. Ceterum *Ζεύς* ortum ex *Διός*, ut *Δένυνσος* ex *Διόνυσος*. Cf. Etym. magn. pag. 259. *Dies* autem ex Sanscrito *diu* et *dius* ortum esse, testimonio etiam sunt *nudius tertius, interdius. Divas* quoque et *divan*, illud masculinum, hoc neutrum, pro *die* dixerunt Indi veteres, unde *nundinae*. Nec *Διογενής* est ab Iove natus, sed coelo ortus, coelestis, quare etiam *διοτρεφής* aliter, atque vulgo, erit explicandum.

Diabathra. Α διαβαῖνω, eo, ambulo. Inde *diabathrarii*, qui diabathra faciunt. Plaut. Aulul. III, 5. (39.):

Sedentarii sutores, diabathrarii.

Dac. Vide Varr. VI. de L. L. (VII, p. 338. Sp.). *Goth.*

Deorata. Nam veteres *deorare* dicebant pro *perorare*. *Dac.*

Deactio. De aliquando intendi, auget; sic *deamare*, valde amare; *decultare*, valde occultare:

deagere, peragere: *decalicare*, omnino calicare, calce illinire: *deparcus*, valde parcus apud Suetonium; *defoedus*, valde foedus, Cic. *Dac.*

Dianius. Lege: *Dianium*, ut Minervium et Vitruvio Aesculapium. *Scal.* Optime legendum mouit Scaliger *Dianium*. Sic *Minervium* et *Vulcanium* dicitur locus Minervae vel Vulcano consecratus. Et apud Livium aperte *Dianium* legitur lib. I. sect. 48.: *Quum se domum reciperet, pervenissetque ad summum Cyprium vicum ubi Dianium nuper fuit.* *Dac.* *Dianium*, ita apud Livium; ut Vitruvio Aesculapium, et Varro ni Megalesion. *Goth.*

Diffarreatio. Dissolutio matrimonii confarreatione contracti diffarreatio dicebatur. Cicero in Topicis (c. 3, 14.): *Genus est uxor, eius duae formae, una matrum familias, haec sunt, quae in manum convenire; altera earum, quae tantummodo uxores habentur.* Addit Severinus: *Tribus modis uxor habebatur, usu, farreatione, coemptione, sed confarreatio solis pontificibus conveniebat, quae autem in manum per coemptionem convenerant, haec matres f. vocabantur; quae vero usu vel farreatione, minime.* Et Ulpianus tit. 8. *Institut.*: *Farre convenitur in manum certis verbis et testibus decem praesentibus et solemnii sacrificio facto, in quo panis quoque farreus adhibetur.* Dionys. lib. 2. a Romulo rege institutum esse scribit, ut farreatione matrimonium fierent, ut ea re dicta, quod far quo tunc pane utebantur, communionem vitae ostenderet. De eodem genere matrimonii Tacitus scribit lib. IV. (c. 16.) *Annalium*. Plin. lib. XVIII, c. 3. *Ant. Aug. Lege: Diffarreatio genus est sacrificii quom inter virum etc. vel quo inter virum etc.* Inde Glossae Isidori: *Diffarreatio, dissolutio inter virum et foeminam.* *Dac.* *Diffarreatio*. Cui contraria farreatio. Boet. in Top. Ulpian. tit. 9. *Halicarnass. 2.* Tacit. 11. *Annal.* XVII. Plin. 3. Glossis Confarreatus, *συμβίωσις ἄριον ξενικῆς.* *Goth.* Confer. Jahn. *Annal.* Philoll. et Paedag. Vol. XIV, fasc. 2, p. 148. seq.

Dium. Et *Dius heroum aliquis* etc. Agnoscis facile subaeratum Pauli numisma, qui sine dubio plane legrat apud Festum *Dius Fidius*. Is enim est a Iove genus duccens. Grammatici Graeci: *Dius filius, Διὸς υἱός, Ἡρακλῆς.* *Scal.* Herculeum intelligit. Sed scripserat Festus, ut optime Scaliger, *Dius fidius Her. ab Iove genus duccens.* Pro quo subaeratum numisma Pauli dedit. *Dac.* Adiectivum *dius* pro eo quod est *durnus* ex Sanscrito sermone repetendum est, ubi *divas* diem significat. Unde *dium* et *divum* coelum, rectius tamen sub *divo* scribi videtur. *Diaturnus* et *diutinus* quod diem, h. e. tempus durat. *Turnus* enim et *ternus* suffixa descendunt a Sanscrita radice *tri, tra* (cf. Latinorum *trans*), quae permeare, transire significant. Cf. Lisch. in censura Doederlini in *Annal.* phil. Jahni XI, 1, pag. 22. *Dius fidius* nihil esse videtur, nisi *deus fidus*. Quare ita appellatus sit Hercules, non liquet, nisi forte propter opem fideliter latam hominibus ita sit dictus, quare *fidem implorare* alicuius est opem et auxilium eius expetere.

Defrensam. Glossarium: *Defrensa, ἄροισα θερισθῆσα.* *Defrens, ἄροισα, θερισθῆσα.* *Scal.* *Defrens* vel *Defrensa* proprie est seges demessa. Inde per metaphoram *defrensa vestis* dici potuit vestis detrita et detonsa. *Dac.*

Deinde. Ex praepositione *de* et *inde*, quae loci significationem continet a Graeco ἐνθεν, et haec fuit Festi sententia. Sic *exinde, perinde, proinde, subinde*; quae etiam tempus significant. Nam pro *postea* vel *deinceps* vetera usurparunt. *Dac.*

Deincipem. Apuleius dixit *deincipem sermonem.* *Scal.* Vide supra s. v. *Deinceps*.

Diomedes campi. Ad Aulidum flumen, ubi Caunae, vicus Romanorum clade nobilis. *Dac.*

Diomedea insula. Circa Timavum fontem. Hodie *Belforte.* *Dac.*

Depontani. Qui sexaginta annos nati de ponte in Tiberim praecipitabantur. Cic. pro Sext. Rosc. (c. 35.): *Habeo etiam dicere quem contra morem maiorem minore annis LX. de ponte in Tiberim deiecit.* Varro aexagesimo: *Vix ecfatus erat cum more maiorum ultro Casnares arripiunt, de ponte in Tiberim deturbant, senibus crassis heu muli non videmus quid faciant. Nam quis patrem nunc decem annos natus non modo aufert, seu tollit nisi veneno?* Vide *argeos* et *seragenarios* *Dac.* Cf. Nonium p. 86. v. *Carnales* ibique notas Gothofr. et Scaligeri ad Varron. Coni. pag. 117. seq.

Desiderare. Proprie cum sideris tempus desit, unde et desiderari dicuntur quae desunt. Vide *considerare* et *praesiderare.* *Dac.*

Defomicatum. *Defomicatum*. Quod de fomite excutitur, est autem fomes materies arida ad ignescendum apta. Virg. (Aen. I, 180.): — *Rapuitque in fomite flammam.* *Fomes* a foveo, quod fomite foveri solerent. *Dac.* *Defomicatum*. *Defomicatum.* *Goth.*

Depeculatus. Legendum: *Depeculatus a peculatu dicitur.* Quod sequentibus confirmatur. Veteres Graecorum magistri: *Depeculatio, νοσφιότης δημοσίων χρημάτων.* *Scal.* *Peculari* et *depeculari* est furari, et

de furto publico proprie dicitur; nam is qui populum fraudat, peculatus, hoc est, furti publici poena tenetur. Iude autem vox peculari tracta est, quod cum antiquitus opes fere in pecoribus consisterent, multae pecore dicebantur, quarum si aversa pecunia esset *peculatus* committebatur. Vide *peculatus* *Dac.* *A pecore*; a *peculatu*. Hinc *depeculassere* Nonio (pag. 97. Merc.) ad eam formam Deargentassere. *Goth.*

Deculaturunt. Vide *deatio*. *Dac.* Ut particula *De* augeat; ut in verbo *depositum*. L. 1. ff. depositi. Sic infra *Dedita* valde data. *Goth.*

Decallicatum. A Graeco *κάλιξ*, calix, calicare, deralicare. Vide *Calicata*, *Dac.* Quod et *Calicatum*, ut supra *Calicata* aedificia. *Goth.* *Decallicare* verbum fortasse restituendum Lucilio apud Nonium pag. 97. Merc. ubi sic lege:

Dēpeculassere dīliqua sperans mē ac deargentāssere;
Dēcalicassere dītque eburno spēculo depeculāssere.

Dium fulgur. Iovi diurna fulmina, Summano nocturna veteres tribuebant, quod ille diei, hic te-
nebrarum pater; est enim *Summanus* Pluto. Gloss. *Κεραυνοβόλιον ἡμερινόν. Κεραυνοβόλιον ἀπὸ πρῶτ' ἡμερι-
νόν, fulgur Summanum. Provorsum* vero fulgur dicebatur, quod incertum erat, noctu an interdiu factum
esset, quapropter Iovi fulguratori et Summano sacrificabant. Vide *provorsum*. *Dac.* Glossis *Dium ἀστράπη-
Goth.* Cf. quae supra ad *Dium* diximus. *Dium fulgur* est diurnum.

Dicassit. Dicaverit, i. e. dixerit. *Dicare* enim et *dicere* pro eodem veteres usurpabant. Unde *de-
dicare* supra exposuit dicendo *deferre*, et post *profanum*, *Deo dicta*, i. e. *Deo dicata*. Et in illo Virgilio VIII.
Aen. (344.): *Lupercal Parrhasio dictum Panos de more Lycaei. Dictum*, inquit Servius, *dicatum, consecra-
tum*. *Dac.* Gloss. *Dicassit συνεχῶς λέγει;* et alio loco *Dicassit, ἐπαγορεύει. Goth.*

A D L I B R U M V.

Elucum. Pro ipso affectu Tertullianus in libro de corona (c. 7.), cum ait: *ab eluco defensare*, id
enim est ἀπὸ τῆς ἐλωκορασίας. Et Gell. lib. XVI, cap. 12.: *Tarditatem animi et stuporem, qui hallucinantibus
plerumque usu venit. Scal.* A Graeco *ἔλος* *hesternus* Festus videtur deducere transposito *l* et addito *c*,
ita ut is *elucus* dicatur, qui hesternio vino, hesternis epulis languet, unde et infra lib. VIII.: *Helucum* ab hiatu
et oscitatione dictum scribit. At Gellius l. c. *Cloatius Verus*, inquit, *alucinari factum scribit ex eo, quod
dicitur Graece ἀλύνει, unde elucum quoque esse putat, a litera in e conversa*. Unde colligimus, *elucum* non
solum languidum, semisomnum, allucinatore sive halonein significare, sed etiam morbum vel affectum ipsum
ob hesterni vini repletionem, quem Graeci *ἐλωκορασίαν* vocant. Sic Tertullianus l. c. De etymo autem Festo
potius assentior, nisi malis *elucum* esse quasi *eluce*, id est *sine luce*. De *alucinari* vide *Alucinatio*. Sed
omnino *elucus* est ex Graeco *ἤλυγός*. *Tardum* et *hebetum* significat proprie, vel tarditatem ac stuporem.
Ἠλυγὰ ὄρη apud poetam veterem τὰ ἐν σκότῳ κατεχόμενα. Hinc *ἤλυγός*, homo *elucus*, hoc est ὁ ἐπεσκιασμέ-
νος, tarditate ac stupore obsessus et oppressus; sed et pro ipso affectu sumitur. Haec Salmas in Solin. *Dac.*

Emerc. Vide supra *Aemito*. *Dac.*

Elicces. Glossarium: *Elix ἀναπνοή ὄρεοῦ. Elictores ὄδροσκοποι*. Male putantur dici *ἔλιες* Graece
in lib. I, D. de aqua et aquae pluv. in Pandectis Florentinis. Neque enim, ut puto, nunquam id Ulpianus scri-
pserat. *Scal.* Ab elicendo *elices* dicti sulci, per quos aqua e liris, id est sulcis minoribus extra segetem
educitur. Colum. lib. II, cap. 8.: *Sed quamvis tempestive sementis confecta erit, cavebitur tamen, ut patentes li-
ras crebrosque sulcos aquarios, quos nonnulli elices vocant, faciamus* *Dac.* Vide infra *Incillae*, *Inlices*, *Inli-
cium*. De *elicibus* dixi ad l. 1. § 9. ff. de aqua et aquae pluvia. *Goth.*

Ennam. Exempla desidero *Dac.* Puto scribendum esse *En iam*, ut *En* sit particula interrogativa,
quae in formula *En unquam* alioisae saepe apud Livium legitur. Cf. infra.

Elaudare. *Laudare*, nominare. *E* est intensivum. Sic *emirari* maius est, quam *mirari*. Horat.
(Od. I, 5, 8): — *emirabitur insolens*. Ubi olim plura. *Dac.*

Elecebrae. Plautus Menaechmis (II, 3, 26.):

Nam ita sunt hic meretrices omnes elecebrae argentariae.

Vulgo illecebrae argentariae legitur. *Scal.*

Electabo eliciam. Plaut. Asinar. II, 2, (29.):

Quae istaec praeda est? ibo aduersum atque electabo, quicquid est.

Vide *Allicit* et *Lacit.* *Dac.*

Enunquam. Gloss.: *Enunquam εἴ ποτε καὶ ποτε.* Livius lib. X, (c. 8.): *Enunquam fando audistis, patricios primo esse factos, non de coelo demissos.* *Dac.*

Emussitata. Adamussim facta. Recte respicit locum Plauti Mil. Glor. III, 1, (37.):

*Si albus capillus hic videtur, neutiquam ingenio est senec
Inest in hoc amussitata sua sibi ingenua indoles.*

Ubi ex Festo legendum *emussitata*, ut et in Aldina legitur et apud Nonium in voce *examussim* (pag. 9. Merc.). Malim tamen *amussitata*, ut in antiquissima Veneta. Et facile apud Festum et Nonium erratum fuisse crediderim, et *emussitata* pro *amussitata* operas possuisse. Etsi obstat series literarum (vide quae notavi ad Plaut. Mil. gl. III, 1, 38. p. 74. ed. Teubner.). Porro de primo versu Plauti, en tibi quod, etsi alienum videatur, non ingratum tamen fore confido. Is est ex Anacreonte ad verbum translatus Od. 48 :

*Τύχης γέρον μὲν ἐστὶ
Τὰς δὲ φρένας νεάζει.*

Dac. Fortasse uterque et Nonius et Festus prava apud Plautum scriptura decipi se passus est. Nam etiam Cod. Cam. II. in Plauti l. c. *emussitata* exhibet. *Amussis* vocabulum haud dubie descendit a Sanscrita radice *mas*, Germanica *messen*, unde *massis*, *messis* i. q. *μέτρον*, mensura, ex quo praefixa a vocali, ut saepe fit, *amussis*, ut apud Gracos *μέλγειν*, *ἀπολύγος*, *μέροθ*, *ἀερόθ*, (*μέω*) *ἀμέω* (meto, Sanscr. *mā*), et alia.

Endoitium. *Endoplorato*, *Endoprocinctu*. Sic in XII. tab. *manum endoiacito* pro iniucito, et *Ennius* apud Ausonium in monosyllabis: *Endo suam do* pro in suam domum. Hac de causa, ut arbitrator in calendario Augusti tempore confecto *en* pro interciso notatum est, quasi *endotercisum*. Vide *sub vos placo* et *struere.* *Ant. Aug.* Pro *in verber* dicebant *endo*. Glossae *endo*, *ἐν*, *εἰς*. *Endotuetur* Ennius pro *intuetur*.

Endotuetur ibi lupu' femina, conspicio amens.

Dac. Gloss.: *Endoclusa*, *Endopicus*, *Endopetiscas*, *Endodocarit*, *Endofestabat*, *Endoribum.* *Goth.*

Em, tum. Hanc glossam omittunt L. S. *Dac.* *Eri* exhibent pro *em* B. Gu. 1. Undecunque desumpta sit, non plane abiicienda esse videtur haec glossa. *Em* enim accusativus est a stirpe pronominali *es* (Sanscr. *ε*) unde genitivus *eius*, dativus *ei*, sicut *im* acc. a stirpe pronominali *is* (Sanscr. *ι*). Iam quemadmodum *cum* et *quum* proprie nihil, nisi accusativi pronominis relativi, qui in adverbia transierunt temporalia, ita *em* accusativus in adverbium temporale abiit, significans *eo tempore*, *tum*. Etenim ipsum *tum* nihil est nisi accusativus antiqui pronominis demonstrativi, quod ex parte adhuc in Graeco sermone super est: τὸν, τὴν, τό, et in reliquis formis. Haud dubie igitur scribendum *em*, non *erim*, nec *eri*, licet infra in v. *Nec erim*, interpretationem adiecerit Paullus *Nec eum*. Nimirum etiam *ibi* scribendum *Nec em*.

Empanda. Paganorum, hoc est agricolarum dea, in cuius honorem Paganalia festa mense Ianuario peragebantur, eadem, quae Ceres ex Varrone apud Nonium (pag. 44. Merc.) in *Pandere*: *Varro*, inquit, *existimat ea causa dici, quod qui ope indigerent, et ad asylum Ceresis confugisset, panis daretur; pandere ergo, quasi panem dare, et quod nunquam fanum talibus clauderetur. De vita populi Rom. lib. I.* Hanc deam *Aelius* putat esse *Cererem*, sed quod in asylum qui confugisset, panis daretur, esse nomen fictum a pane dando *pandere*, hoc est *aperire*. Non dubium est, quin *Pandam* sive *Empandam* Deam intellexerit. Sed eam Scaliger a latitudine *Empandam* dictam putat; nam et *εὐπύστερος* dicebatur. At Varro a pandendo. Eandem *Aelius* *Cererem*, Scaliger *Palem*. Ab utraque tamen diversam facere videtur Varro his versibus:

*Te Anna et Perenna, Panda καὶ Λατώ, Pales,
Nerienes, Minerva, Fortuna ac Ceres.*

Eam alii pacis Deam. Gloss. *Panda εὐπύστερος θεός*. Cui non immerito a pandendo *Panda* nomen datum est. *Dac.* Locus, quem *Dac.* ex Varrone citat, legitur apud A. Gellium XIII, 21. et sic scribendus esse videtur:

*Te Anna et Perenna, Panda, te Lato, Pales,
Neriene, te Minerva, Fortuna ac Ceres.*

Emem. Vide infra *em. Dac.*

Elumbum. *Elumbem.* Vide *Elinguem. Dac. Evulso; avulso. Goth.*

Elinguem. Sic supra *elumbem*, *avulso lumbo*. *Elinguare* dixit Plautus linguam praecidere. Aulul. II, 2, (72.):

Si hercle egote non elinguandam dedero usque ab radicibus.

Dac. Hinc glossis *Elinguatio* γλωσσοτομία. *Goth.*

Elacatena. Plin. lib. XXXII, cap. ult. *helacatenes* piscis nomen esse ait. De *melandrya* vero Varro lib. IV. de Ling. Lat. (V, 12, p. 82. Sp.) Plin. lib. IX. cap. 15. Athen. lib. III. c. 20. *Ant. Aug.* *Elacate* et *Elacatena* piscis ex thunnorum genere, saliri solitus, unde Festus exponit *salsamenti genus*. Athenaeus lib. VII.: ἡλακατῆνης ἑθῶς κριτώεις, ἐπιπῆθειοι εἰς ταριζέων. Vulgo vocantur *melandria*. Leg. *melandrya*, μηλάνδρνα Graece pulpamentum thunnorum. *Dac.*

Enubro. Glossarium: *Enibra*, ἐναντία. *Embrum* παραγμάτιος ἐπιπλαβῆς. Lege: *Enibrum* παράματος ἐπιπλαβῆς. *Eniber picus*, ὄρνις πονηρά. *Inebra* ὄρνειον μαντευτικόν. Servius in Fragmentis: *Certa genera avium ab auguribus appellantur, quae pennis vel volatu omnia possunt facere: quae si fuerint prosperae, praecipites: si adversae, inebrae dicuntur. Scal.* *Enuber* autem sive *eniber*, *enuber* vel *ineber* ab inhibendo, ut a prohibendo *proeber*. *Vide inebrae. Dac.*

Elixa. Quae in aqua cocta sunt, a liquore, quem *lix* dicebant. Id sentit Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 113. Sp.): *Elixum est a liquore aquae deductum. Dac.*

Endoplorato. Glossarium: *Endoplorato*, ἐπιπλάροσιν. *Scal.* *Implorare est inclamare, ad auxilium invocare.* Festus. Item *plorare flere, inclamare.* In leg. Rom.: *Si parentem puer verberet, ast ille plorasset, id est clamaverit, ad auxilium vocaverit.* Locum adi. *Dac.* Alii *elendo plorato*. Adde infra *Sub vos placo. Goth.*

Endo procinctu. Ita exple in Glossario: *Endo procinctu* ἐξωμένοι ἐν πολέμῳ. Exponit *endo* ἐνεῖς, lege: ἐν, εἰς. *Endopricus*, ἀνωθεῖς ἐνδωτέρῳ lege: *endo*, ἐνω, εἰς, ἐνδωτέρῳ. Nam τὸ *Picus* sequenti voci adiungendum: *Eniber picus*, ὄρνις πονηρά. *Scal.* In *procinctu* dicebantur milites, cum se ad pugnandum cincerant. Nam veteres Romani cinctuti pugnabant. Inde Cethegi dicti *cinctuti*. Vide Horat. in arte (50.). *Dac.* Vide infra in *procinctu*, et excerpta nostra ex glossis. *Goth.* *Incincti*; succincti. *Idem.*

Emptivum. Emptivi milites, qui mercede conducti militabant. *Dac.*

Emancipati. *Emancipatus.* Eleganter veterum glossae: *Emancipatio* ἐξοικειώσις. *Emancipatus* χειρῶτος. *Emancipatio* χειραφεσία. *Scal.* Filii dicuntur emancipati, qui e patris manu exeunt, ut sui fiant domini, vel ut in adoptivi patris potestatem transeant. Utrumque autem sit emancipatione, hoc est abalienatione vel exemptione et patria potestate, ex solenni iuris Romani formula. *Dac.* Adde Ulpianum Titul. 10. et quae scripti ad l. 9. Cod. de emancipat. liberorum. *Goth.* *Aliorum sunt domini.* Alii *domini* legunt pro *domini*. Neutrum recte. Origo erroris non ab alio, quam Festo. *Emancipare* enim hoc postremo significatu videtur accipere pro *mancipare*, cum sint illa duo contraria; tametsi confunduntur interdum illa duo. Sic apud Nonium (pag. 105. Merc.): *Senectus nemini emancipata* (Cic. Cato Mai. II, 38.) idem ac *senectus nemini mancipata*, idque etiam non sine aliquo respectu dicitur. Nam qui quid *mancipat*, alteri id *mancipat*; nec *mancipatio* ulla sine emancipatione; ut nec *venditio* sine *emptione*. *Goth.*

Em. Ut *dominium* pro *dominorum*, et supra *Cistophorium*, *Cistophorum*. Neque tamen id contractione, ut volunt Grammatici, sed Graecae flexionis imitatione factum est. *Dac.* Neque Graeca est illa flexio, sed fuit communis omnium gentilium in numero plurali, priusquam declinationes et genera distinguerentur. Ita in Sanscrito sermone Genitivus pluralis in *ām* exit, quae syllaba interdum proxime themati adiungitur, interdum interposita *n* littera adnectitur, ex certis legibus, quas hoc loco afferre non attinet.

Em. A poetico *riv*, sive *riv* dixere *im* eum, et *em*, unde *emem*, eundem, eum ipsum. *Dac.* Adde infra *Im. Goth.* Vide quae supra diximus ad glossam *Em*, tum.

Egeriae. Lege in fine: *Conceptum alvo egerere.* (Occupatum hoc iam fuit a Turnebo Adv. III, 5. teste Dukero ad Flor. I, 2, 3.) *Egeria* haec diversa videtur ab *Egeria* Numae uxore. Fuerit forsitan ipsa Iuno, ab *egerendo* dicta *Egeria*. Tamen nihil tale in veterum monumentis me legisse memini. In glossis Isidori *Egeria* exponitur *noxia*, quod sane non praeterendum fuit. *Dac.* *Aegeriae*; alii ἡγερῶ. *Goth.* *Conceptam*; conceptum. *Idem.*

Escariae. L. m. habet *qua in sacrificando* pro *quae* et post: *Escendere*, *egredi*, amplius quam in vulgatis. *Fulv. Urs.* Ab *esca* *escariae* dictae, ut a *cibo cibillae* Varro lib. IV. (De L. L. V, 25. p. 123. Sp.): *Mensam escariam cibillam (cibillam) appellabant. Ea erat quadrata, ut etiam in castris est, a cibo cibilla (cibilla) dicta, postea rotunda facta. Dac.* *Anclabris.* Lege: *Anclabris ea qua.* Et ita liber antiquus *Fulv.*

Ursini. Ultima verba *quod est hauritur ministraturque* a Paulo esse suspicor. Neque enim *anclare* haurire significat et ministrare, sed ministrare tantum et est ab *anculare*. *Anclare* vero pro haurire per librarium incogitantium scriptum est pro *antlare*, quod est a Graeco ἀντλαίω. Vide *anclabris* et *anclare* suo loco. *Dac.* Vide Nonium libro quarto (pag. 292. s. v. *Exanilare*). *Goth.*

Escit. Vide infra in *Obescit* et in *Superescit*, *supererit*. *Fulv. Urs.* Vide *Nec* coniunctionem. *Ant. Aug.* In XII. tab.: *Si morbus aevitasve vitium escit*. Ita Lucret. (I, 612.). Ita etiam Virgil. (*Aen.* VIII, 62.):

Hic mihi magna domus celsis caput urbibus escit.

De quo abunde apud Horatium diximus. *Dac.* *Escit*; *esit*. *Goth.* Legitimum futurum priscum fuit *eso*, quod Graecorum ἔσθαι satis docet. Id solita mutatione in *ero* conversum, quod postea solum in usu remansit; sed Varro De L. L. VII, 3, pag. 312. e carminibus Saliaribus affert *eso*, quare de usu huius formae dubitari nequit. Unde vero *esco* venerit, hucusque nemo enucleare potuit. Et hoc rursus loco mirari licet consanguinitatem, quae Latino et Sanscrito seimonibus intercedit. Nam in Sanscrito sermone futurum secundum verbi *as*, esse, sonaret, si inveniatur, *asjami*, ex quo solita mutatione, terminatione *ami* in *o* mutata, *asjo*, *esco*. Remansit igitur in Latino sermone, quod serior Indorum lingua amisit, futurum secundum a radice *as*, esse, deflexum; sed apud Indos in usum venit futurum a radice *bhu*, quod sonat *bhavasjami*, quod Latine sonat *fvesco*, *fuesco*, pro quo *fueso* dictum esse videtur, ex quo *fuero* factum, quod postea ut futurum exactum usurpari coepit.

Eapse. Ea ipsa. *Plaut. Cist. I, 2. (17.):*

*Puerum aut puellam alicunde ut reperirem sibi
Recens natum, eapse quod sibi supponeret.*

Sic *campse*, eam ipsam. *Idem Trucul. I, 2. (30.):*

Quia te adducturum huc dixeras eum ipsum non campse.

(Iege apud Plautum: *empse non campse*). *Dac.* Glossis: *Ea ipsa* ἐκείνη αὐτή. *Goth.*

Evelatum. Ventilabra appellat Columella lib. II. cap. 10. et Varro de L. L. lib. (V, 141.) *Ant. Aug.* An a *velo*, quod velo aliquoties ad ventilandum uterentur? an *Evelatum* per syncope[m] pro *eventilatum* et *velabra* pro *ventilabra*? nihil aliud video. Sed optime Salmas. in Solin. legendum docuit *evalatum*, *eventilatum*, *unde valli, quibus* etc. A *vannus* diminutive *vollus*, unde *evallare* pro *evannare*. foras eicere. Frustra sunt Grammatici, qui a vallo castrorum deducunt. Inde *evallescere*. Vide *vallescit* et *valvoli*. *Dac.*

Egens. Festo consentit Isidorus, cui *egens* dicitur sine gente et sine genere. Sed potius ab *egeo*, ut ab *indigeo* indigens. *Dac.*

Eiuratio. Est recusatio, cum negamus ea praestare, quae a nobis petuntur. Sic *eiuravit militiam*, id est militiam recusavit. *Eiurare forum, provinciam* Cicero (in *Verr. III, 60, 197.*). Sic *eiurare bonam copiam* dicebatur is, qui iureiurando affirmabat, se in bonis non habere, unde aes alienum solveret. *Cic. Ep. ad Fam. (IX, 16.): Tu quod mihi bonam copiam eiures, nihil est.* *Dac.* Glossis: *Eiurat* ἔξομνέει. Hinc etiam *Deiurum* Gell. VII, 18. *Goth.* Plauti locum quare inter eius Fragmenta ex amissis Comoediis servata. Ceterum de formula *eiurare aliquid* cf. *Parei lexicon* Plautinum, ubi plura exempla excitata sunt. Adde *Barnab. Brisson. p. 715.*

Everriator. Ab everrendo, purgando, *everriator, exverrae* vel *exverriae*. Erant autem *exverriae* februi genus, quod purgabant familiam iusta facientes ad digitum, quem mortuo absciderant, antequam reliquum corpus combureretur. In olim excusis pro *exverrae* legitur *exvertae*, quod probat Meursius pro *exverrae*, id est *exveriones*, quas fieri etiam in aedibus puerperarum idem notavit ex Augustino de civit. D. lib. VI. cap. 9. *Dac.* *Qui accepta iure hereditate iusta facere debet*. Iluc adiciendum ex verbo *Haerem* infra antiquos accepta haereditate *Herem Martem* coluisse. *Goth.*

Egretus et adgretus. Verbum Graecum, quod Festus intelligit, est ἐγείσθαι, surgo. Sed falsum est ab eo esse *egretus* et *adgretus*, quae a *gradior* et praepositione *e* vel *ad*. De *nyctegresia* quidem verum, transposita litera *o* pro *nyctegresia*. *Dac.* Vide supra *Adgretus*. *Goth.* *Surgendo*; sugrediendo. *Idem.*

Eccere. Veteres glossae: *Eccere κατά τῆς Ἀληθροος*. *Scal.* Sic *Aedepol* per Polluce[m], *Aecastor* per Castorem. Terent. *Phorm. II, 2. (5.): Eccere quid si reddet*. Alii volunt dici quasi *ecce rem*, ut *Charisius* (lib. II, pag. 198. Fabr.) et *Nannius* lib. II, *Miscell.* cap. 21. sed frustra. Vide *Mecastor*. *Dac.* Sic infra *Equirine* per *Quirinum*. Glossis: *Eccere, ιδού*. *Goth.*

Eamus. Potius a Graeco *ἔωμεν*, ab *ἔω* eo, vado. *Dac.* Modus potentialis Sanscritus plerumque conjunctivo Latino praesentis respondet, quapropter Sanscritum *ijam* Latinorum est *eam*. Non absimilis est prima persona pluralis imperativi, quae quum in Sanscrito sermone vel *aiđma* vel *iđma*; apud Latinos *eamus* sonat.

Europam. Legendum: *Et navem, quae Iovis tutelam effigie Tauri habuerit.* Notum, quid sit *tutela* in navi. Vetus glossarium: *Tutela παράσημον τοῦ πλοίου.* Tutelas navium a Phoenicibus *παταίλους* dici, auctor Herodotus (III, 37.); hoc esse caelaturas καὶ ἐκτυπώσεις. Qui Hebraice scit, non negabit verum esse, quod dicimus. Nam nemo paulo doctior habitat, Phoenices Hebraice locutos. *Scal.* Veteres alii in tres partes, in duas alii totum orbem dividebant. Sallust. lug. (17.): *In divisione orbis terrae plerique in parte tertia Africam posuere, pauci tantummodo Asiam et Europam esse, sed Africam in Europa.* Varro de L. L. lib. IV. (V, 6. p. 46. Sp.): *Terra in Asiam et Europam; Asia enim iacet ad meridiem et austrum, Europa ad septentrionem et aquilonem.* Ubi notandum Varronem Africam in Asia ponere, contra quod supra Sallust. De hac postrema divisione intelligendus locus Horatii Od. III, 27. (75.): — *tua sectus orbis Nomina ducet. Sectus* i. e. divisus in duas partes. Europae autem nomen esse ab Europa, Agenoris filia, scriptores fere omnes tradunt. Vide tamen Eustath. in Dionys. Sed verum est Europae nomen Phoenicibus deberi, qui Europam dicebant *Ur-appa*, quasi terram *λευκοπόροσπον*, quia Europaei Africanos candore faciei multum superant, unde et Europa ipsa Cadmi soror dicta est, quasi *alba facie* virgo. De Europae raptu variant sententiae, ut hic Festus refert, cui addere potes, si lubet, eam raptam fuisse navi, quae taurus dicebatur, ex Polluce lib. I. cap. 9.: *Ἔστι δὲ τινα πλοία Λίβυα λεγόμενα κρητοὶ καὶ τράγοι, ὡς εἰκάσειν, ὅτι τοιοῦτον ἦν πλοῖον καὶ ὁ ταῦρος, ὃ τὴν Εὐρώπην ἀγαγόν.* Item ex Palaephato, Taurum hunc Cretensium regem fuisse, qui occupata Tyro Europam inter alias virgines rapuit. *Τὸ δὲ ἀληθές, inquit, ἔχει ὧδε. Ἀνήρ Κνωσῆσις ὀνόματι Ταῦρος ἐπολέμηε τῇ Τυρῷ γῆρα· τελευταῖον δ' ἐκ Τύρον ἠρπάσεν ἄλλας τε κόρας καὶ δὴ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως θυγατέρα Εὐρώπην, ἔλεγον οὖν οἱ ἄνθρωποι, Εὐρώπην τὴν τοῦ βασιλέως Ταῦρος ἔχων ᾤχετο. τούτου δὲ γενομένου προσανεπλάσθη ὁ μῦθος.* Huius Tauri regis meminist Eustath. in Dionys. Meminit et scriptor chronici Alexandrini, aitque eam occupata Tyro rapuisse Europam et tori consortem fecisse. *Dac.* *Quae Iovis tutelam effigiem tauri.* Lege cum Scaliger: *Quae Iovis tutelam effigie tauri.* Sed foedius mendum latet. Quippe legendum: *Et navi, quae etc.* Ait enim Agenoris filiam delevat in eam regionem, nempe Europam. Nihil certius. Lege modo. Tutela dicebatur in navi, ubi Deorum effigies caelabantur, in puppi scilicet, non in prora, ut quibusdam persnasum. Ovid. in Epist. (XVI, 12.):

Accipit et pictos puppis adunca Deos.

Virgil. X. Aen. (171.):

Ei aurato fulgebat Apolline puppis.

Tutelam et parasemon perperam confundunt viri docti, quae et loco et significatione differunt. Tutela semper in puppi; parasemon semper in prora, nempe animalium, ut plurimum; aliquando etiam rei cuiuslibet effigies, sive pictura, supra rostra posita. Unde navibus nomen apud Virgil. (Aen. X, 166.):

Massicus aera princeps secat aequora tigris.

Navis tigris dicta, quod tigrem haberet pro parasemo. Sic apud eundem *pristis, chimaera, Centaurus, Scylla* naves dictae. Sic navis Bellerophonitis dicta *Pegasus*, quod ei equus alatus erat insigne. Navis autem, quae Europam vexit, tutelam Iovis habuit sub effigie tauri. Unde et navis *taurus* dicta. Verum Agatharchides Gnidius in Europicis ait, non in tutela navis, sed in parasemo, in prora, taurum fuisse depictum. Inde fulciri possit sententia eruditissimi Salmasis, qui legebat in verbis Festi: *alii eam a praedonibus raptam et navi, quae Iovis tutelam effigiem tauri habuerit, quasi Festus separat Iovis tutelam, quae in puppi, ab effigie tauri, quae parasemon erat in prora. Dac.*

Epolonos. Apud Romanos is mos erat, ut placandae alicuius dei irae epulae, convivia in illius templo exhiberentur; quae alio nomine *lectisternia* dicebantur, quod diis epulaturis lecti sternerentur. Et iis conviviis procurandis praerant triumvirii Epuloni dicti, qui postea septemvirii, tandem decemvirii facti sunt. *Epolonos* autem antiqua scribendi consuetudine, quae *epolas* pro *epulas* etc. *Dac.* *Epulones.* Epulares. *Goth.* Cf. Creuzer. Antt. Rom. et quos ibi citatos reperies.

Eudiaeon. *Εὐδαίον.* Ab eo *Eugium* dixerunt Latini. Lucillius Epodis:

Hymnis sine eugio ac distina.

Imitatio Graecorum. Vide Hesych. *εὐδαίων.* *Scal.* *Εὐδαίων* proprie foramen navis, per quod effluunt cum

pluviae aquae, tum quae ex sentina exhauriuntur. Unde per metaphoram sic dicitur flum illud lineum, per quod κλωμός (sic enim legendum est, non κλωμός) emittitur. *Εὐδαίον* ab εὖ et δαίω irrigo. *Dac.*

Euboicum. Talentum Babylonicum est septuaginta minarum Euboicarum, ut Herodotus scribit lib. III. (cap. 95.) et Atticarum minarum septuaginta duarum, ut Aelianus affirmat lib. I. cap. 22. de v. h. Omne autem talentum est sexaginta minarum; minae autem singulae centenas drachmas continent, ut Africanus et Iulius Pollux scribunt. Sic fit, ut Euboicum talentum sit sexaginta minarum Euboicarum et totidem millia denariorum, ut verbo *Talentorum* Festus scribit, quod etiam Plin. ait lib. XXXV. cap. 11. et Athen. lib. IV. cap. 6. et Pollux lib. IX. Itaque si LXX. minae Euboicae aestimantur LXXII. Atticis et eadem proportio est in drachmis sive denariis, triginta quinque drachmae Euboicae aestimantur Atticis drachmis triginta sex. Talentum vero Euboicum aestimatur drachmis Atticis, sive denariis centum et septuaginta uno, supra sex millia. Mendose igitur Festus ait quattuor millibus denariorum aestimari. Quod vero ad cistophoros attinet, nihil a me certi statui potest. Non ignoro Pollucem dicere Babylonicum talentum aestimari septem millibus drachmarum Atticarum; sed mihi vero similior videtur Aeliani opinio, ut Euboicae minae ab Atticis differant. *Ant. Aug.* Falsissimum videtur hic locus, nam cistophorus non multo plus, quam denarii dimidium continet. Euboicum autem talentum Attico minus est tribus minis et triente. Atticum continet sexaginta minas, hoc est sex millia denariorum, ut infra in *Talentum*. Sunt igitur Euboico talento minae 56. et bes, hoc est sexcenta et sexaginta sex supra quinque denariorum millia. Ergo Cistophorum maior, quam septem millium et quingentorum debet esse numerus, adeoque maior etiam, quam *quatuor millium denarium*, quod ex supradictis facile cognoscitur. Euboicum talentum aereos nostros capit 556. paulo plus; Atticum 600. Cistophorus Asiaticae pecuniae genus, sic dictus, quod expressos haberet cistigeros, qui sacrorum arcana cistis inclusa gestabant. Euboicum autem talentum dictum non ab Euboea insula, sed ab Euboea Argolidis loco, ubi Phidon pondera et mensuras invenit primusque nummos argenteos et aureos cudere instituit. *Dac.*

Extrarium. *Extrarius* et *Extraneus* nullo modo differunt. Sic *proletarius* et *proletaneus* dicebant, *praesentarius* et *praesentaneus*, *vicarius* et *vicaneus* et similia. Sic *extrarius* et *extraneus* haeres, qui nullo cognationis vinculo testatori iungitur. Infra legendum: *Qui extra focum, sacra familiae iusque sit.* *Extrarius* opponuntur sui haeredes, qui sunt in sacris patrisfamiliae. *Dac.* Unde liberi in sacris paternis constituti leguntur passim in iure. De quo dicam ad legem ult. Cod. ad Tertullianum. *Goth.*

Exta. Quasi *exsecta*, ab exsecando, et non ab extando, ut putat Festus. Inde *extar* in glossario, olla, ubi exta coquebantur. *Dac.* Adde de extis Regalibus infra *Regalia*. *Goth.* Ab *ex* praepositione sit adiectivum *extus*, unde comparativus *exterus*, superlativus *extimus*. Verum igitur Festi etymon esse videtur, nisi quod magis ab *ex* praep. quam ab *exstando* derivari dicendum erat.

Exitum. *Exitimum promontorium.* Plin. (H. N. V, 1, 1.). *Dac.* Adde notata adv. *Ad Exitam* seu *Ad Exitimam*. *Goth.*

Exterraneus. Frustra est Festus, qui a terra et praeposit. *ex* *exterraneum* dictum putat. Nam est ab *extra*, pro quo prius dicebant *extera*. Ita *exterraneus*, qui postea *extraneus*. *Dac.*

Exterraneus quoque. Hic locus sic melius in quibusdam codd. conceptus est: *Exterrincineus* quod dicitur, qui ante tempus natus vel potius eiectus est. *Dictus autem exterrincineus, quod cum mater exterrita alvo dieicit.* Ab exterrendo *exterrincineus* dictus, quem exterrita mater eiecit. Graeci vocant ἔκτρομα et ἔξαιβλωμα. Et differt ab eo, quem Graeci vocant ἡλιόμηνον, qui ante exactos menses natus est, ut apud poetas Eurystheus. *Dac.*

Externus. Ab *exter* *exterus*, unde *externus*. *Dac.* *Alienae*; alienus vel alius. *Goth.* Ab *ex* *exterus*, *exterus*, *externus*, *extimus*. Est enim in Sanscrito sermone legitima comparativi forma in *taras* desinens, superlativi in *tamas*, quorum illa cum Latinorum *terus*, Graecorum *τερος*, haec vero Latinorum *timus* in *extimus*, *ultimus*, *infimus*, *intimus* convenit. Atque etiam in Sanscrito sermone praepositiones sic inflectuntur. Vide supra *Exta*.

Experrectus. Pro corrigendo se videtur legendum a porrigendo se. *Ful. Urs.* Hic autem porrigere est pro pergere, unde pergere. Vide supra *Expergitus*. *Exporrigere* autem, unde per synopen *exporgere*, non a porro agere, ut infra Festus, sed a per et rego probat praeteritum *porrexi*. *Dac.* Nihil agit *Dac.* Recte Festus. Vide suo loco.

Expreta. Nihil mutandum. *Expreta* transposita litera pro *experta*, id est *experita*. *Experiri*, *ex-*

peritus, expers. Vide supra *experitus. Dac. Expreta. Experta. Goth.* Vocabulum *expretus*, sive *expretus* hodie legitur in Plauti Bacch. III, 3, 42:

It magister quasi lucerna uncto expretus linteo.

Ibi Salmasius *extertus*, pro *extersus*, legendum coniciebat, Gronovius autem *spretus* proponebat, hac sententia: *Magister spretus*, h. e. irivus et contemptus, *it uncto linteo*, hoc est, emplastro vel fomento fissorum curandorum gratia caput obsitus, quasi *laterna*, cui et ipsi linteum unctum praetenditur. Hactenus Gronovius. Libri Camerarii in scriptura *expretus* consentiunt, sed *expletus* exhibent Cod. Sur. Edd. Vett. Putabat Doederlinus *expretus* ab *ex* et *sperno* dici posse, quasi *reictus, contentus.* Cf. Doederlin. Syn. Lat. III, Addend. pag. 323. seq. Ipse tamen subdubitare videtur, utrum haec lectio et vocabuli interpretatio sententiae poetae conveniat. Mihi non convenire videtur. Nulla enim alia esse loci sententia potest, nisi haec: Magister a puero verberatus vulneratusque uncto linteo hoc est emplastris expletus circuit, quasi lucerna uncto linteo, hoc est, filo et oleo expleta esse solet. Apertissime sententia requirit *expletus*, sed hoc verbum nihil est, nisi interpretamentum vetustissimae vocis *expretus*, quae idem significat. Est Sanscrita radix *pri*, quae et placere, satisfacere, et implere significat, a qua Latinorum verba *placere* et *plere* haud dubie descendunt. Eius participium et *prita* (nomin. *pritas, a, am*); at quid hoc est aliud, nisi Latinorum hoc *pretus*, unde seriores fecerunt *pletus*, quemadmodum ex radice *pri* fecerunt *plere*? Non igitur dubium esse videtur, *pretus* et *pletus* praeis Latinis perinde in usu fuisse, unde *expretus* pro *expletus* dixisse eodem probabile est. Quae quum ita sint; non dubito, etiam apud Festum *Expreta* pro *expleta* esse accipiendam, sed vocis potestatem aut a Festo non recte acceptam, aut a Paullo eius interpretationem non recte intellectam fuisse. Nam etiamsi quasi *experta habita* legas, nihil inde sani conficitur; apparet enim, Paullum, sive Festum, quod particula *quasi* ostendit, noluisse *experta* sic simpliciter pro *experta* aut pro *expertia* accipi; aliter enim vix adiecisset *quasi*, et *habita*. Qua de causa prorsus inutilis est Festi interpretatio, quippe quae ne satis quidem ostendat, quam sententiam vocabulo subesse voluerit. Ab isto antiquo *pretus* etiam vv. *interpres, interpretari* descendere, alibi dicam.

Excudere. Excudo et *procudo*, feriendo fabrico, elicio. Nam *cadere* est ferire, unde *incus*, quod illic aliquid fabri cadant, id est feriant. Quidam pro *cadendo* legunt *caedendo*. Sed nihil mutandum. *Dac.*

Explorare. Vide *endolorato* et *plorare*. Inde *explorare*, inquirere, tentare; et *explorator*, qui inter hostes versatur et ex rumore eorum secreta cognoscit suisque renunciat. Et differt ab *speculatore*, qui ante exercitum speculandi gratia mittitur, hic munere belli honesto fungitur, ille saepius capitis poenas luit. Arrius Menander de re militari I. Exploratores, qui secreta nuntiaverunt hostibus, proditores sunt et capitis poenas luunt. *Dac. Explorare* Doederlin. Synou. Lat. III, pag. 155. male a *pleco* derivat; ut fere idem sit, atque *explicare*. Verisimile est, *plorare* antiquitus petendi et flagitandi habuisse notionem, quare *implorare* fere idem quod *invocare*, *explorare* autem *dicere, exquirere* significasse videtur. Nam radice *fla, flag, plo, pla* omnem vehementiorem motionem et affectum, maxime petitionem indicasse Latinos, satis docent verba *fla, fleo, flagro, flagito, plaga, ploro*; et Graecorum *πλέω, πλῆττω, κλαίω, πλάζω* eodem ducunt.

Exrappillato. Vide *effusilato. Dac.* Adde Nonium (pag. 103. Merc.) in *Exrappillato. Goth.*

Exbures. *Exbuae* dictae a *bua* infantium puerorum voce, unde *vinibuas* Lucilius *bibaces mulieres* vocat. Nisi auctoritas Festi intercederet, ego libentius *exubereres ἀπογαλάκτους* infantes interpretarer, quemadmodum contra *Sabuberes, ὑπομαστίους*, ut inveni in glossis Latinis. *Scalv.* Veteres Latini *buer* et *imbuer* dicebant pro implere liquore, unde *bua* potio, quae propria puerorum vox est, qui cum volunt bibere *bua* priori syllaba contenti sunt, ut infra Festus in voce *imbutus*. Sed cur *exinteratas* interpretetur, non video, nisi significare vellet mulieres, quae nimium epotae torquentur et quasi exenterantur et eviscerantur. *Dac.* Cod. Gu. II. exhibet *Exbures* et paullo post *Exburae*, in hoc postremo vocabulo cum vulgata faciens. Legendum existimo *Exbues* et *Exbuae*. Nimirum *vinibuas* dixisse Lucilium, refert Nonius pag. 81. Merc. Quare probabile est *exbues* et *exbuae* dixisse alios; sed interpositum esse digamma ab aliis, docet Sanscrita radix *piv*, quae in specialibus temporibus substituitur pro *pā*, bibere. Id ipsum etiam docet lingua Franco-gallica hodierna, ubi formae *buvons, buvez, buvois, buveur, buvens* in usu sunt.

Exdorsua. Respicit locum Plauti Aulul. II, 9. (2.):

— — tu Machaerico

Congrum, muraenam exdorsua, quantum potes
Atque omnia, dum absum hinc, exossata fac sient

Verum apud Plautum mihi semper suspectum fuit *exdorsua*; neque enim dici posse putabam, quid esset in piscibus praeparandis *exdorsuare*, sive dorsum confringere, eximere. Quare legebam *exrossua*, id sequentia suadebant, *quantum potes et exossata fac sient*. Itaque ubi illud primum in mentem venit, nec mora. Doctissimo et acutissimo ita et optimo viro Tanaquillo Fabio, nunc *μακαρίτη, μουσαγγέτη*, tunc meo, eoque nomine, ut alia multa taceam, de me optime merito, meam suspicionem aperui; atque ille, ut erat facilis et mei amans, conatum laudare, hortari, mihique codicem suum ostendere, ubi illud idem manu sua vir doctissimus prae-notarat. Adiecit etiam, ita semper de piscibus veteres locutos. Plaut. Amph. I, 1. (161. et alibi):

*Exrossatum os esse oportet, quem probe percusseris,
Mirum nisi hic me quasi muraenam exrossare cogitat,
Ultero istinc qui exrossat homines. Perù si me aspexerit.*

Et Pseudol. (I, 3, 147.):

Exrossabo ego illum similiter itidem ut murenam.

Sic Terent. Adolph. III, 3. (24.):

*Congrum istum maximum in aqua sinito ludere
Paulisper, ubi ego venero, exrossabitur;
Prius nolo.*

Haec propter Festi auctoritatem pluribus. *Dac.* Adde Nonium (pag. 17. Merc.) in *Exdorsuare Goth.* Magnopere fallitur Dacerius. *Exrossuare* non dicitur, sed *exrossare*. Locus autem Plautinus verbum requirit tetra-syllabum.

Exfir. Exfit. Vide, quae olim in Coniectaneis (pag. 77.) super hoc diximus. *Scal.* Α θύω adoleo, sacrifico, & mutato in *f, fio*, a quo *exfio* et *suffio*, inde *suffitum*, *exfit*. Fabius Pictor apud Nonium (pag. 223. Merc.) in voce *Sal* aperte nos docet, quid sit *Exfit*. *Exfit* inquit, est *sale sordidum, quod ustum est et in ollam rudem frutilem obiectum est*. Postea id sal Virgines Festales serra ferrea secant. Hoc sal serra secatum in serram conieciunt et in fusa aqua iugi murie efficiebant. Vide *Muries. Dac.* Male apud Nonium (pag. 222.) *Tesfit* (nbi nunc editur: *muries fit ex sale*). *Goth.* *Suffitio* de suffitionibus dixi quaedam ad Varrouem V. de L. L. (cf. notas Gothofredi ad Varr. pag. 34.). *Idem.* Cf. Gesnerus in thesaurio sub v. *Exfir*. Mihi videtur syllaba *pur*, quae purgandi habet notionem, in *fir* mutata; ceterum vocabulum declinatum esse, ut *assir*.

Exlitius iudex, quem una pars eligit. Ita nova glossa legitur in Cod. Lipsiensi, cuius propter exiguam auctoritatem glossam istam non recepinus, quae ex nescio quo glossario ad marginem adscripta potest inter Paulli verba irrepit. Scribendum: *Exlitius iudex*. De re ipsa nihil invenio.

Escendere. Excedere. Lege ut in veteri libro *escendere*, glossae: *Escendit συμβαίνει. Dac.*

Experitus. Expers. A *periri*, quod est *conari, discere, est peritus*. Inde *experiri, experitus*, qui et *expertus*; vide *Experta, expertia, et Expers*. Glossarium: *Expers ἀπειρος καὶ ἄπειρος*. Et infra *Expertes*, ignari. Vides *experitum* esse expertem. Nam *ex* modo privativum, modo intensivum, ut *e, in* etc. *Dac.*

Explenunt. Ut *redinunt* pro *redeunt*. *Pleo* autem, unde *impleo, expleo, complco, repleo*, a *πλέω*, plenus. *Dac.*

Exdutae. Legebam *exdutaе, exrutae*, sive potius *exduviae, exrutiae*. Sed vulgata lectio retineri potest. Nam *exrutiae* nihil aliud proprie, quam vestes *exdutaе*, ut *indutae, induviae*. *Exduta* ab *exduo* Graece ἐξδύω et eliso *d, exuo, exrutiae. Dac. Exdutaе. Goth.*

Excipuum. Quod excipitur, seungitur, separatur; *excipere* enim separare. Virgil. (Aen. IX, 270.): *Ipsum illum clypeum cristasque rubentes Excipiam sorti. Dac.* Aliud ab *Excipulo*, quod Glossis ἐξδοχείον. *Goth.*

Exciet. *Cico* moveo a Graeco κινέω; *exciet*, *cxmouet* et *cxmovebit*, ut apud Plaut. Truc. I, 1. (59):

Suum nomen omne ex pectore cxmouit meo.

Dac. Cio et *Cico* a Sanscrita radice *khja*, voco, descendunt.

Expatate. *Expatant*: *Expatant se omnes, publiceque se ostendunt. Expatant* se id est *expatiantur*. Hoc vocabulum retinent Vascones, qui dicunt *s'espata, s'estendre, s'escarter*. *Dac.* Festus vitioso codice videtur usus et *Expatate* pro *Expatate* legisse, quod Glossis ἐπιτελεῖν. *Goth.*

Exdecimata. Eddecimata. Glossarium: *Decimata, Decumatum, δέκιμον, ἐπίλεκτον*. Tamen in aliis glossis: *Eddecumatus ἀδέκαστος, ἀδωροδόκητος. Scal.* Quae e multis decima sive potius quae e decimis *decima* capiuntur, id est electa. Hesychius: *Ἀδέκαστον, ἀδωροδόκητον. ὁ δεκάδας μὴ λαμβάνων. Dac.*

Expectorati. Pacuvius in Epigono:

Eloquere proprie ac pavorem hunc meum expectora.

Hoc verbum damnare videtur Quinctil. lib. VIII, cap. 3.: *At veteres, inquit, ne expectorati quidem timeant.* Modestius tamen Cicero III. de Orat. (38, 54.): *Novantur autem verba, quae ab eo, qui dicit, ipso gignuntur, ac fiunt vel coniungendis verbis, ut haec. Dac.* Vide Nonium (p. 16. Merc.) in *Expectorare. Goth.*

Experrectus. *Expergitus.* Inter *expergitus* et *experrectus* hoc discrimen Festus statuit, ut ille sit, qui ab aliis excitatur, hic, qui per se vigilat. Aliter tamen Diomedes lib. I. (pag. 372. ed. Putsch): *Expergitus, inquit, qui satiatus somno sponte vigilat, unde et Lucilius ait: Ergo et somno pueros cum mane expigitu clamo. Experrectus autem a quiete impeditus. Unde Sallustius: interdum somno experrectus tumultum facere. Expergefactus porro est, qui per alium somno excitatur.* Ego vero crediderim, haec tria eadem esse, neque differre *experrectus* ab *experrego*, unde per syncopem factum *expergo*. *Expergitus* ab *expergo*, *expergiscor* *Expergefactus* ab *expergefito*. Vide infra. *Dac.* *Expergefactus* glossis ἐξπυγιάεις. Passive sumitur Gell. VI, 10.: *Ista re animos hominum expergebat. Goth.*

Effata. Vide *Effari. Dac.* Cf. Varro De L. L. VI, pag. 229. Sp.

Exporgere. Vide *experrectus. Dac.*

Exoletus. Glossarius: *Exoletus ὑπέρακιος καὶ ἐξώλης.* Legendum puto: Καὶ ἔξωρος. Idem: *Exoletus τριβακος. Scal.* Vide *Adolesco*; inde *exoleti* dicuntur scorta mascula iam adulta. *Dac.* *Exoleo παγαμάζω. Exoleto τριβακῶ. Goth.* Vide quae diximus supra ad v. *Adolesco*. Voc. *olesco* Boppius (Gloss. Sanscr.) deducit a rad. *vidh*, quod non probabile.

Exanclare. Pro *exanilare*. Vide *Anclare. Dac.* Vide supra *Anclabris*. Adde Nonium (pag. 107. et 297. Merc.) in *Exanclare* duobus locis. *Goth.* Vidimus supra in notis ad v. *Anclare*, non proprie *exanclare* significare hoc verbum, sed perferre, tolerare.

Examen. Σήκωμα Graeci, unde Latini *sacoma*. Vitruvius (IX, 3.). Vel *scama*. Glossarium: *Scama, σήκωμα.* Apud eundem auctorem: *Scava, ζυγός.* Lego: *Scama. Scal.* Lingula illa, quae in ansa huc atque illuc nutat, dum lancibus aequatis respondeat summo puncto. Quare optime Festus *aequamentum* dixit. *Dac.*

Exagogen. Exportationem, evectioem, a Graeco ἐξάγω educo. Plaut. Rud. II, 2. (17.):

Eamque eventuram exagogen Capuam salvam et sospitem.

Dac.

Exurgentes. *Exurgentes.* *Exurgo* pro *exsugo*, deperdita litera s. Vide *exercirent* et *exilica*. Verbo *Exurgere* saepe utitur Plautus. *Dac.* Vide Nonium (pag. 479. Merc.) in *Exsurgebo. Goth.* Retinendum fuit, quod Codd. Gu. II. et M. praebent: *Exurgentes*, prisca scriptura. Legitur verbum *exurgeo* apud Plantum Rud. IV, 3, 69. 70: *Ego iam hic te, itidem quasi penicillus novus exurgeri solet, Ni hunc amittis, exurgeo, quicquid humoris tibi est.* Ubi Douza cum aliis *exurgeri* et *exurgeo*, quasi cum Laciniam tersoriam vel penicillum exsugere, et non potius exprimere velit. Cf. etiam Cat. de R. R. 156, 3.

Exregiae. Vide *abgregare* et infra *eximium. Dac.*

Exodium. Mirum displicuisse hoc doctis viris, qui pro eo substituerint *Exodium*. Quam bene, ipsi viderint. Meminerant quippe, ἔξοδον a Graecis dici, non ἔξόδιον. At iidem debebant contra meminisse, πρόλογον a Graecis dici, non item προλόγιον, cum tamen Pacuvius *prologium* dixerit. Varro *Hecatombe περὶ θυσιάων: Socrates cum in vinculis publicis esset et iam bibisset κώνειον in exodium vitae.* Idem *ἔως ποτε πέδι ὠρών: Vitae cursum ut agnoscerem, et quae servitutis et libertatis ab origine ad exodium adductae.* Idem περὶ Μενίππων: *Quod coepas modo in via narrare, ut ad exodium adducas. Scal.* Vide Nonium (pag. 27. Merc.). *Dac.*

Examussim. Quod ait, amussim ferramentum esse, quo utuntur fabri in poliendo, verum est. Inde enim amussivum Vitruvio (I, 6.). Varro *Quaestionum Plautinarum* lib. II.: *Amussis est aequamen, laevamentum.* Vetus Glossarium: *Examussim ζευγαί.* Id potius conveniret voci *Examina. Scal.* Accurate. Plaut. prolog. *Menaech.* (50.):

Ut hanc rem vobis examussim disputem.

Dac. Vide Nonium (pag. 9. Merc.) in *Amussim. Goth.* Cf. quae supra diximus ad v. *Emussitata*.

Exuviae. Vide *Exduiae*. *Exuviae* dictae, quaecunque exuuntur, imo et alia etiam, ut *exuviae Deorum* infra in voce *Tensa. Dac.* Vide Nonium (pag. 458. Merc.) in *Exuviae. Goth.*

Exercitus. Militum copia *exercitus, is*, substant. quartae declinationis. At *exercitus, ta, tum*, adiect. negotiis districtus, impeditus, fatigatus. Plaut. Bacchid. (Iliodie legitur inter Fragnum): — *quae sodalem atque me exercitus habet.* Aliquando etiam *exercitus, huius exercitus*, pro exercitatione legitur, ut apud Plautum Rudent. II, 1. (7.):

Pro exercitu gymnastico et palaestrico hoc habemus.

Legitur et *exercitus, exercitii* pro exercitus, exercitibus. Varro de vita pop. Rom. lib. 2.: *Decius imperator pro exercitii salute se diis manibus devovit.* Dac. Vide Nonium (pag. 6. Merc.) in *Exercitum*.

Exomides. Ἐξομίδες. Tunicae sic dictae vel quod ab humeris dependenter, sive quod humeri exererentur. Ἐξομίδα ἐσθῆτα κωμακὴν vocat etiam Pollux lib. IV. Idem etiam innuit Hesych., sed non tantum comicae fuisse ceitum est. Gell. lib. VII. cap. 12.: *Romani primo quidem sine tunicis toga sola amici fuerunt; postea substrictas et breves tunicas circa humerum desinentes habebant; quod genus Graeci dicunt exomidas.* Tria autem exomidum genera fuisse reperio. Primum fuit earum, quae sine manicis erant, cum uno tantum foramine, quo collum exserebant, quae proprie ἔξομίδες. Alterum earum, quae duas manicas habebant, ἀμφιμάσχαλοι dictae et ingenuorum tantum propriae. Tertium earum, quae unam manicam duntaxat, et dicebantur ἐτερομάσχαλοι, et erant servorum. De his intelligendus Schol. Aristoph. cum ait ἔξομίδας ἐσε ἰμάτια δουλικά καὶ ἐτερομάσχαλα. Vide in ἀμφιμάσχαλος et ἐτερομάσχαλος. Dac.

Exiles. Legendum videtur *inarum* pro *viarum*, ut habet l. m. Vide in *Ilia. Fulv. Urs.* Quid sit *ina* in charta, diximus in libros Varronis de re rust. (III, 9, 11.) Plinius de chartarum generibus (XIII, 12.): *Deprehenditur et lentigo oculis; sed inserta mediis glutinamentis tenia fungo papyri bibula vix inis literae fundenti se* (legendum secundum Salmasium: *ina e iunco papyri bibulo, vix nisi littera fundenti se) tantum est fraudi.* Qui locus et perperam hodie legitur et male conceptus est a Melchiore Guillaudio, qui in ea capita Plinii de papyro scripsit. At nos plura in eum dicemus, et errata hominis in omnes bonos scriptores debacchantis in medium proferemus. *Scal. Inae*, a Graeco ἰνεις, hoc est subtilissimae incursantes venae, quales in chartis veterum et aliquando in nostris: ab *ina, inula*, unde *ilia* vel *ila*, unde *ilia* et *exilis*, nisi malis cum Isidoro (XI, 1.) *ilia* esse a Graeco εἰλος (ἰλέος cod. Gud. optimus), quod intestinum tenue significat, et cum Vossio *exilis* ab ἐξίτηλος, *exilis, tenuis, evanidus, obscurus*, per syncopen ἔξιλος, *exilis*. Apud Horat. Od. lib. I, 4, (16.):

Iam te premet nox fabulaeque Manes

Et domus exilis Plutonia.

Domus exilis interpretibus negotium facessit. Ibiq; omnes etsi se exerceant, tamen nihil intelligunt. Atqui poterant ipsum Horatium sui ipsius interpretem adhibere, qui ait Epist. I, 6, (45.):

Exilis domus est, ubi non et multa supersunt

Et dominum fallunt et prosunt furibus.

Exilis igitur est tenuis, *pauper*. Dac. Marcellus Empiricus cap. 31.: *Adulcera in ano facta chartae combustae seu inarum eius conferunt.* Goth. *Domus exilis Plutonia* dicitur propter umbrarum exilitatem ac tenuitatem. Cf. Interpp. ad illum Horatii locum. Ad etymon autem quod attinet, mihi *exilis* proprie dici videtur, qui *exemptis* est *ilibus*, h. e. tenuis, tenuatus.

Exilica. Ab *exilio*, quod pro *exsilio*. Et *exsiliu* per *s* scribendum aiunt Grammatici, sed non attendunt, in omnibus fere verbis, quae incipiunt a praepositione *ex* et *s* litera, eam ipsam literam perire. Sic apud Festum: *Exercirent* pro *exsercirent* a *sarcio*. Vide *Pierium* lib. V. Aeneid. et lib. I. Georg. Dac. *Exilica.* Exulica. Goth.

Exitium. Olim *exitus*. Nunc perniciēs, mors. Gloss. *Exitium*, ἄλεθρος, ἄλεθρον. Dac. Cf. Doederlin. Synon. Lat. II, pag. 64. et III, pag. 176.

Exercirent. A *sarcio* compositum *exercio*, eliso *s* *exercio*. Unde Terent. (Heaut. I, 1, 91.):

— *qui opere rustico*

Faciundo facile victum exercirent suum.

Ita enim scribendus est locus, non ut quidam male *exsarcirent*. Et forte restituenda vox illa Ciceroni in libro de petitione consulatus (II, 45.): *Aliis te id rebus exacturum esse persuadeas.* Legendum enim: *exerturum*. Dac. Orellius et coniectura Lambini posuit *exsarturum*.

Exercitionem. Ab *exerceo* est *exercitium, exercitio, exercitus, exercitior, exercitissimus*, quibus nisi veteres Iuriscōnultū, ut ab *exercitatus, exercitator, exercitatus* etc. Sed in vet. libb. scriptum: *Exercionem exercitii dicebant* etc., quod et verum est. Nam ut a *suspicio* dictum *suspicio, onis, a conspicio,*

conspicio, onis; sic ab *exerceo* ductum substantivum *exercio, onis*. *Dac.* Quidam ita legunt: *Exercitationem exerciti dicebant antiqui, exercitationem exercitiis*. Nam antiqui, teste Nonio (pag. 485. Merc.) *exerciti vel exercitiis*. Quin Turneb. III, c. 5. dispungit verbum *exerciti*, sed, ut video, alia mens est Festo; ab *exercito* exercitacionem, ab *exercitatio* exercitacionem declinanti. *Goth.*

Exfuti. Nam s saepe mutatur in *t*. Exempla passim. *Dac. Mertat*; vide infra *Mertat. Goth.*

Effari. Eloqui, *effata*, elocuta. Virgil. Sic *effata*. Aliquando *effata* a recto *effatum* dicebantur augurum preces et *effari templa*, sistere templa, conceptis verbis consecrare. Graeci dicunt *τεμενίσσειν*. *Dac. Effari φάσθαι, ὡς φάρο. Goth.* Cf. Varron. De L. L. VI, pag. 229. Sp.

Equiria. Ab eorum cursu dicta *equiria*, die XXVII. Februarii celebrari solita. Ovidius II, Fast. (859.). Erant et alia *Equiria*, quae die XIV. Martii peragebantur in campo Martio, vel, si is aqua teneretur, in monte Caelio. Vide *Martialis campus. Dac.*

Equirine. Per Quirinum, ut *Ecator* per Castoreum, *Ecere* per Cererem. Vide *McCator. Dac.* Cf. Sosp. Charisius pag. 224. Ed. Fabr.

Equus Marti. October equus. *Scal.* Vide sub. v. *October equus* infra.

Equo vehi. Vide *Edera. Dac.*

Exinfibulabat. Quasi extra infulus educebat. Vide *Infula. Dac.* Haud dubie legendum: *Exinfubulat*, quemadmodum *Scal. Goth. Dac.* exhibent.

Existimo. Ab *ex* et *aestimo*. *Aestimo* autem a Graeco *ἔξιμω*, pretium statuo, aestimo, nisi malis esse a Graeco *τιμῶ* et Latino *aes. Dac.* Quemadmodum a Sanscritis vocibus *ucta, ucti, auctri*, Latina descendunt vocabula *auctor* et *auctumare*, autumare, sic a Sanscrita radice *isch*, desiderare, et ab *istas* carus, dilectus, deducitur *aestumare*, h. e. carum habere, pro caro et dilecto putare. Nam syllaba *aest* pro *ist* legitime ponitur per *vriddhi*m, ut pro *u* ponitur *au* in v. *auctor*.

Exrogare. Vide *Derogare. Dac.*

Eximium. Quod eximitur. Donat. ad Heecr. I, 1.: *Eximia pecora dicuntur, quae a grege excepta sunt ad usus dominorum suorum, ut uberius pascantur. Sed proprie eximii sunt porci maiores, qui ad sacrificandum excepti liberius pascuntur. Etenim boves, qui ad hoc lecti sunt, egregii dicuntur et oves lectae.* Virgil. (Aen. IV, 57.): *Maclant lectas de more bidentes. Ita et porci eximii.* Verum nou de porcis tantum, sed de quibuslibet hostiis *eximium* dici ex Veratio docet Macrobius lib. III, Sat. cap. 5.: *Veratius, inquit, in pontificiis quaestionibus docet eximia dictas esse hostias, quae ad sacrificium destinatae eximuntur a grege, vel quod eximia specie, quasi numinibus offerenda eligantur.* *Dac.* Cf. Voss. Etymol. s. v. *Eximius*.

Exemplum. Quod animo imitandum proponitur. Terent. Adelph. III, 3, (62.):

— — — *Denique*

Inspicere tanquam in speculum in vitas omnium

Tubeo atque ex aliis sumere exemplum sibi.

Exemplar vero, quod oculis, ut picturae, tabulae pictoribus. Horat. Epist. I, 2, (17.):

Rursus quid virtus et quid sapientia possit

Utile proposuit nobis exemplar Ulysem.

Sed confunduntur, ut plurimum, haec duo. Ut cum dicitur exemplum et exemplar eloquentiae pro imagine et praescriptione ad imitandum, et exemplar, vel exemplum literarum, chirographi, testamenti, pro forma et descripto, quod vulgo copia vocatur. *Dac. Istud*; et hoc. *Goth.*

Exhaustant. Nihil muto. Ab *exhauro, exhausti, exhaustum, exhaustare, efferre, educere. Dac.*

Exin. Cicer. in Orat. (45): *Exin etiam saepe et exin pro deinde et exinde dicimus. Dac.*

Exesto. Quod ait in quibusdam sacris, recte docet, non in omnibus sacris id observatum, sed in illis tantum, quae *Resolutoria* dicebantur, ad quae nisi solutis nodis accedi fas non erat. Servianae schedae Danielis nostri in illud: *Unum exuta pedem vinculis, in veste recincta*; (Virg. Aen. IV, 518.): *Solent enim, inquit, et resolutoria sacrificia ab auspiciis feri, et ad Iunonis Lucinae sacra non licet occedere, nisi solutis nodis. Scal.* Hinc capiendus hic locus Ovidii VII. *Metam.* (183.):

Egreditur tectis vestes induta recinctas

Nuda pedem, nudas humeris infusa capillos.

Et alter Tibulli lib. I. (5, 15.):

Ipse ego velatus filo tunicisque solutis.

De hostibus, hoc est peregrinis, quos sacris interesse nefas, Servius VIII. Aen.: *Extraneos ad sacra non licebat adhibere. Dac.* Sic apud Lucianum in Pseudomante (cap. 33.): *ἕξω χριστιανούς, ἕξω ἐπιουρείους. Goth.*

Epulares. Varro: *Dum Epulares nocte epularentur. Dac.* Vide *Epolonos. Goth.* Varronis locus ne a Gesnero quidem repertus. Cf. Gesn. thes. sub v. *Epularis.*

Epistylum. Ab ἐπί et στήλη columna, quod supra columnam ponitur, vulgo *Architrave. Dac.* Vide interpp. ad Horat. Carmm. II, 18, 3. et qui ibi citati reperiuntur.

Epeus. Faber, qui equum ligneum aedificavit, quo Troia capta. Virgil. Aeneid. II. (264.): *Ei ipse doli fabricator Epeus. Dac.* Dureum est δούρειον.

Epicrocum. Glossarium: *Epicrocum ἰσθῆτος εἶδος ἢ σχοίνιον ἀρμένιον κατώτερον.* Vide Varronem lib. VI. (VII, pag. 338. Sp.). *Scal.* Genus vestis a Graeco ἐπί et κρόκος, quod croco tincta sit, Naevius apud Varronem:

Diabakra in pedibus habebat et erat amictus epicroco.

Dac.

Epulam. Non mirum, cum adiective sumatur. Intelligitur enim dapem et epulae dapes. Sic *epulae oves* Varroni (R. R. II, 1.). *Scal.* Sicut *delicium* singulari numero. Unde in lapide antiquo: *pro salute Veneriae filiae dulcissimae, deliciae suae. Dac.* Vide Nonium (pag. 204. Merc.). *Goth.*

Epilimma. Lege, ut erat in margine: *Fpalimma.* Graece ἐπάλειμμα ab ἐπαλείφω unguo. *Dac.*

Ercium citumque. Tolle copulam *Que.* Ercium citum est haereditas divisa. Glossae: *Herctus citus, διαίρεσις τῶν ὑπαρχόντων.* Donatus apud Servium (ad Aen. VIII, 642.): *Ercium non citum, hoc est patrimonium non divisum. Ercium ciendum;* hereditas dividenda. Glossarium: *Ciendae, διαιρουμένης.* Idem: *Erciscundae διαίρεσις,* fortasse *διαίρεσις. Scal.* *Ercium* ab ercendo, hoc est coercedo, ab *erco*, ercis, unde *erisco*, coerco, certis regulis rege, patrior. *Citum* a cio divido, ita ut *erctum citum* sit coercionem divisum. Nam primum coercebatur patrimonium, postea dividebatur. Erit igitur *erctum pro herctum*, quod pro *horctum*, id est *bonum*, teste Festo. Quare *horctum herctum vel erctum citum* est *haereditas divisa*, quod inter cohaereditas fit, qui proprie consortes dicuntur. Vide *sors. Dac. Consortes.* Vide supra *Disertiones. Goth. Legum. Regum. Idem.* Veram huius formulae mentem atque originationem aperuit Ernest. in *Clave Cic. s. v. Herciscere*, cuius verba apposuius. Est a Graeco ἕρκος, aut Latino *erco*, pro *erco*, a quo dividendi vis duci non potest. Veteres, quorum divitiae in pecoribus erant, ut notum est, aulam habebant ante aedes, h. e. spacium septo circumdatum, quod septum *ἕρκος* appellabant. — Hinc non mirum, si *herctum*, quod est proprie locus clausus, (unde Graecis *ἕρκος*, item *εἰρκός*, carcer,) pro patrimonio — et pro hereditate dictum est. Quum ad divisionem provocarent haereditas, *herctum ciendum* erat, h. e. movendum loco suo, non, ut Salmasio, Vossio, Burmanno placet, dividendum. Vide *Ciere.* Hinc *herctum ciere* pro *dividere* dictum. Similiter movere est pro accipere: a Coecilio numum movere non possum. Vid. in *Movere.* Ut numus accipi non potest, nisi moveatur, sic herctum non potest dividi, nisi moveatur, seu cietur. *Familiam herciscere* esse contracte dictum pro eo quod fuit *familiam, herctum Ciscere* i. e. *ciere.* Est enim *familiam herciscere* nihil aliud, nisi *εἰργειν τὴν οὐσίαν*, h. e. septo continere rem familiarem ad dividendum.

Ederam. Vide *Hedera.* De iis, quae Diali erant prohibita vel concessa, vide *Equo vehi* et *Fabam* et *Funebres* et *Iurare* et Gell. lib. X. cap. 15. Plutarch. in *Problem.* Sed quid haec ad verborum significationem, qua de re agitur? *Ant. Aug.* Verum est, quod ait Festus, nempe quod ea vinciat, quibus adhaeret. Neque enim nodum ullum habebat vel in apice, vel in cinctu, vel alia quavis parte. Annulum etiam solidum ei gestare non licebat, hoc est, qui non pervius esset et cassus. *Dac. Diali.* Glossis: *ὁ τοῦ Διὸς ἱερεὺς. Goth.*

Edeatrae. *Edeatre.* Scribe per diphthongum, *edeatrae*, ἐδέατρα. *Scal.* Sed legendum: *Edeatroe*, hoc est *edeatroi*, ut supra *demoe*, *demoi*. Ἐδέατρος, προγεύσεως βασιλείος, ἐπιμελητῆς δείπνων. Hesych.: ἀπό τῶν ἐδεσμάτων ab eduliis. *Dac.* Alii *edesmatrae. Goth.*

Ervum. In l. m. est *Ervilium*, ἐρβίβινθος pro *Ervilia* ὀρόβινθον. *Ful. Urs.* A Graeco ὄροβος et ὀρόβινθον. Sunt autem *ervum* et *ervilia* leguminum genus, quae armenta pinguescunt. *Dac.* Adde Nonium (pag. 204. Merc.) in *Ervum.*

Ergo. L. m. habet Ὀνκοῖον pro οὖν. *Fulv. Urs.* Servius ad illud Aen. VI. (v. 670.) *illius ergo. Illius ergo*, inquit, *propter illum vel causa illius. Ergo autem coniunctio fuit, sed per accentus mutationem*

in adverbium transit et est sola particula, quae habet in fine circumflexum. Multi male putant nomen esse indeclinabile et dicunt positam esse pro causa (causa autem nomen est, quod ponitur pro ratione), qui casus declinatione caret. *Dac.* Adde Nonium (pag. 107. Merc.) in *Fergo. Goth.*

Eritudo. *Erus* scribebant veteres, a quo *Eritudo*, ab antiquo Graeco ἔρος, unde εἶρος. *Scal.* Εἶρεγον usus est Homer. Od. θ, 529. Sic *erus* servus, a quo *eritudo* servitudo. *Gloss. Eritudo, δεσπορία.* Έρος Aeol. ἐρός, ervos et addito sibilo *servos, servus. Dac.* Insolens plus satis verbum servitudinis facit, ut in eius vicem legam: *severitudo*; ut apud Nonium (pag. 173. Merc.); et eo amplius: *Everitudo* pro *Eritudo. Goth.* Quomodo *Eritudo* servitutem significare possit, quam ab *ero, hero* descendat, quod respondet Germanorum *herr, Batavorum heer, nemo* facile dicat. *Servum* qui a v. *erus* dictum putant, vehementer errant. Est enim *servus* nihil nisi captivus, h. e. servatus in bello, non occisus, sed captivus factus. Est autem *servus* eadem ratione se habens ad *salvus*, ut *servare* ad *salvare*, ex quo descendit Germanorum *Scalk, Sclav*, quod *servum* denotat. Qua de causa *Eritudo* non aliter videtur servitutem significare posse, nisi sic, quemadmodum dicitur in *dominatu esse, in dicatione esse, in possessione esse*, hoc est, ab aliquo dominari, ab aliquo possideri.

Erugere. *Erugo* ab ἐρύγομαι, unde frequentativum *eructo*. Ab *erugo* compositum *exerugo*, quo usus Ennius:

Contemsit fontes, quibus exerugit aquae vis.

Exerugit metaphorice cum sonitu erumpit. *Dac. Factum.* Alii *ructum*, alii *eructum*. Vide Gell. X, 7. *Goth.*

Erebum. Virgil. lib. VI. Aeneid. (v. 404. et v. 671.) utrumque. Sed non flumen esse ait Erebum, sed transse amnes illius loci, qui Erebus dicitur. *Ant. Aug.* Quisquis poeta dixit Erebo creatam noctem, interpretari voluit, quod toties Graeci poetae dicunt νύξ ἐρεβεννή. Έρεβος est nomen Hebraeum aut Syrum. *Ereb* enim in iis linguis est ἑσπέρα. Ab eo Arabes, quasi dicas ἑσπερίους, qui et ab eadem re dicuntur ἑρεβοί. Eadem est origo. *Scal.* Hic certe turpiter sive Festus sive Paulus lapsus est. Erebus enim duobus hinc Virgilio locis (Aen. VI, 404. 671.) pro toto inferorum loco ponitur. *Dac. Erebo natam noctem.* Hesiodus tamen (Theog. 125.) noctem Erebi sororem facit et ex Chao una cum Erebo genitam:

Έκ χάεος δ' ἑρεβός τε μέλαινά τε νύξ ἐγένοντο.

Dac. Vide Tull. III. de N. D. (17.). Ab ἐρέφω, *tego*, descendere *ερεβος, ερεμνός, ἐρεβενός*, nunc inter omnes constat.

Effafilatum. Vox nihili. Legendum *exfilatum*; poterat et *exafilatum. Scal.* Voss. *effafilatum* pro *exfilato*, ut *effari* dicitur pro *exfari*. Festus autem respicit locum Plauti Mil. Gl. IV, 4, (44.): *Id erit connexum in humero laevo exafilato brachio*. *Exafilato* brachio id est extra fila, i. e. vestem educto. Quidam legunt *expapillato*. Inter quos etiam Festus, qui supra *expapillato* exponit *exerto*. Vide Nonium (pag. 103. Merc.); id quod et probavit Salmasius, sed certum est legi debere: *effafilato* sive *exafilato*, ut probat etiam Voss. Neque enim exerto brachio nudantur papillae, nec, si id fiat, propterea brachium recte expapillatum dici possit. Neque displicet doctiss. Mursii conjectura legendis *exspulato* pro *exfilato* vel *effilato*. Nam *ffula* et *ffulare* veteres pro *fibula* et *fibulare* dicebant, ut *sifilum* et *sifilare* pro *sibulum* *sibilare. Dac.* Testimonio hic locus esse potest, quantum corrupti vetustissimorum scriptorum Codices iam antiquissimo tempore fuerint, aut, nisi corrupti, quam male lecti atque intellecti. Vix enim dubium esse potest, scripsisse Plautum loco illo *Militis expapillato*. Quod quam scriptum esset *ECPAPILATO*; fuisse credibile est librarios, qui inusitatum vocem nescientes primum *ECPAFILATO*, deinde, qui *effafilato* efficerent, de sententia incuriosi; quod deinde Grammatici in libros suos receperunt, et pro captu suo exposuerunt.

A D L I B R U M VI.

Fornacalia. Ovid. Fast. lib. II, (525.):

Facta Dea est Fornax, lacti fornace coloni

Orant, ut fruges temperet illa suas.

Curio legitimis nunc fornacalia verbis

Maximus indicit nec stata sacra facit.

Dac. Vide infra *Popularia sacra. Goth.*

Formiae. Campaniae urbs, quasi *hormiae* inquit Festus. Eum igitur latuit prius dictam *Hormiae*, Strab. lib. V. (233.): Έξής δὲ Φορκίαι Λακωνικὸν κτίσμα Ὀρκίαι λεγόμενον πρότερον, διὰ τὴν εὐθρμον. Plin.

(III, 5, 9.): *Oppidum Formiae, Hormiae dictum, ut existimavere, antiqua Laestrygonum sedes.* Nescio unde Servius (ad Aen. VII, 695.) ἀπό τῆς ὄρητος dictum tradidit. *Formiae, inquit, quae ante Hormiae ἀπό τῆς ὄρητος, id est ab impetu, dictae. Dac.*

Forma. Lege: *ut cum exita, quae dantur, Formida appellantur. Scal.* *Formum* antiqui dixerunt calidum, quod est a Graeco θερμός. Unde deformus apud Catonem valde calidus. Inde *forma* pro facie et pulcritudine et *formosus*. Quidam non *formum*, sed *forvum* dicunt a *servendo* scilicet. Servius: *Nam forvum est calidum, unde et formosus dicimus, quibus color sanguinis ex rubore pulchritudinem creat.* Sed melius *formum*. Donat. in Phorm. Act. II. Sc. 2. (I, 2, 57.): *Veteres ignem et calorem quendam, quasi fervorem, dixerunt formam et ideo fornaces forcipes, formam et formosos, ex quibus ignis amoris exoritur.* Melius tamen *forma* vel ab ὄρημα, vel a πορφή transpositis literis. De *forma* pro *pulte* nemo quod sciam praeter Festum meminit. *Dac. Calidam.* *Calidum. Deforma.* *Formida.* *Hieme formido.* *Hieme calido, formido.* *Goth.* *Formum* esse Germanorum *warm*, non est quod dicam. Cf. Non, pag. 531. s. v. *Formum*.

Forficidii. Varro lib. V. (VI, pag. 198.) non a foetu, sed quia fert in ventre *fordam* dici existimat. Ovid. lib. IV.: *Forda ferens bos est, secundaque dicta serendo: Hinc etiam fetus nomen habere putant.* Festus *hordam* etiam dici et *horcidia* ostendit littera H. *Ant. Aug.* Glossarium: *Foridas, ἔγκυμονούσας. Forda, θυσία ἐγκύμονος βοός. Scal.* Varro lib. IV. de L. L. (VI, pag. 198.): *Forficidia a fordis bubus; bos forda, quae fert in ventre. A fordis caedendis forficidia dicta, quod eo die publice immolantur boves praegnantes in curiis complures.* Vide *Horda.* *Dac. Ford.* Quae et *Hordicalia*; Cato II. de re rustica. 5.; celebrata VII. kalend. Maii. Glossis θυσία ἐγκύμονος βοός. Vide infra *Horda*; Varronem lib. V. *Goth.* *Boves fordae; ἔγκυμονούσαι. Idem. Hordus et Fordus.* Utrunque vocabulum descendere a Sanscrita radice *bhri*, h. e. a *Latinorum ferre*, multa sunt testimonia. Sic *Latinorum cor, cord-is*, est Sanscritum *hrid*, quod descendit a *hri*, capio, carpo, percipio, *Latinorum vorto, verto*, descendit a Sanscrito *vrit*. *Bh* *Indorum*, et *Latinorum F*, quod idem saepe in Sanscrito sermone transit in *H*, frequentius tamen apud Latinos. Cf. *Hormiae, Formiae; Horctus, Forctis; Hedus, Fedus* et alia. Simillimo modo Sanscritum *bhumi* est *Latinorum humus*, unde *bhuvanās* (a breviori forma *bhu*), *humanus, bhaumas, homo*.

Foedus. Virgil. lib. VIII. Aen. (v. 641.) *Fetiales* autem dici apparet in veteribus monumentis et a Graecis Dionysio et Plutarcho ita appellantur a feta fortasse caesa. Vide Porci. *Ant. Aug.* Vide in *Fedum*. Et fortasse hic *Fostia* pro *hostia* scribendum. Velius Longus de Orthographia (pag. 2230. Putsch.): *Siquidem ut testis est Varro, a Sabinis Fasena dicitur, et sicut S familiariter in R transit, ita F in vicinam transpirationem mutatur; similiter ergo et hoedos dicimus cum aspiratione, quoniam foedi dicebatur apud antiquos, item hircos, quoniam eosdem aequae fircos vocabant. Fulv. Urs.* Vel a *ferire*, vel a *forda*, vel a *foede*, vel a *fide*, vel ab *Haedus*. Sed est a *fidus*; nam et *fidus* pro *foedus* dixit Ennius. *Dac. Hostia.* *Fostia*, ut in v. *Fedum*. *Foeda; feda, feta. Goth.*

Forcipes. Velius Longus (pag. 2232. Putsch.): *Forcipes dicimus ab eo, quod formum capiunt, i. e. calidum. Fulv. Urs.* *Formicapes, forcipes*, si Festo credimus: Sed melius a *ferro* quasi *ferricapes*. *Dac. Forma id est calida.* Idem Velius Longus libro de Orthographia. *Goth.*

Forbeam. Servius: *fibrae, herbae. Nigid. Commento Grammaticali: φορβή, sed antea Fibra dicta est, ut nunc etiam rustici dicunt.* Haec Servius, qui adhuc est in conditorius eruditus amici nostri P. Danielis. Ex quibus suspicor alterutrum scriptorem ex altero emendandum. *Scal.* A Graeco φορβεία pro φορβή, quod apud Suidam legitur: φορβή, φέρβω, pasco. *Dac.* Alii *Fibram φορβή*; antea *Fibra. Goth.*

Foedum, Fedum. Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 99. Sp): *Hircus quod Sabini fircus: et quod illic fedus in Latio rure hedus, quod in urbe ut in multis, a addito, haedus* (Editur a Sp. *ircus, edus, aedus*, sine aspiratione.). Ab antiquis Graecis deductum puto, qui pro aspirata ponebant F. Latini etiam vice versa pro f utebantur aspirata h. Sic *horctis* dicebant pro *forctis*, quod et Hispanis familiare. *Dac.* Adde Nonium in *Foedum. Fostim; fostem. Fostim pro hostia.* Ita legendum in v. *Foedus*; quin et ita scribendum Velius Longus de Orthographia refert. *Goth.*

Furvum. *Furvus* est color qui ex adustione comparatur. A *ferveo* quasi *fervus*. Vel ut Vossius a φώξω, torreo. Nam et olim dicebant *fusvus. Dac.* *Hinc dicta furnus, furiae.* *Furnus* quidem a *furvo* recte duci possit, sed in reliquis Festus ineptus est. *Furia* enim a *ferere*; *fuligo* a *fumo*, quasi *fumiligo*; *finus* a *funalibus* sive potius a φάνος. *Fumus* ab Aeolico φύμος pro θυμός; πνοή, ἀήρ. *Dac.* §. 2. *Instit. de obligat. ex delicto l. 1. §. 2. ff. de furtis. Goth.*

Fodare. Forte an apud Ennium legerat:

Illyrici restant Sicis Sibirisque fodantes.

Ubi vulgo *fodentes*, quod non placet, quia hic littera *e* vocem reddit nimis exilem et exanguem. Aurem tuam interroga et lege. Vide *Sibinae. Dac.*

Forctes. Fortis. Restitue in veteri editione Forctis. In XII. Tabulis: *SANATIBUS. IDEM. QUOD. FORCTIBUS. IOUS. ESTO.* i. e. bonis et qui non defecerant a populo Ro. *ScaL.* Vide *Horctum. Dac.* Forctes, forctis, forctes; alii forcties; alii forctis, ut infra in *Horctum* et in *Sanates. Goth.* Hoc merum est Sanscritum adiectivum *urk*, quod descendit a radice *urdsch*, unde qui Sanscritae norunt, intelligunt *k* sive *c* in hac voce ad ipsam vocabuli stirpem pertinere. Nam *tsch* et *dsch* linguae Sanscritae elementa ex certis quibusdam euphoniae legibus in *k* et aliquoties in *g* transeunt. Ex quo efficitur, antiquissimam illius vocabuli apud Latinos formam fuisse *horctus* sive *horctis*, unde postea ortum *forctis*, et consuetudine diutina facilitatem pronuntiandi praefereute, *fortis*, quod in usu remansit.

Forum. In fine pro *folecula* m. l. habet *forula. Fulv. Urs. Forum ogere.* Lucas in Actis (XIX, 33.): *ei ἀγογαιοι ἄγογται.* Et Servius in illud: *Indictique forum* (ad Aeneid. V, 753.). *ScaL.* Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 147. Sp.): *Quo conferret suas controversias, et quae vendere vellent, et quo quaque ferret forum appellarunt. Dac.* In quo iudicia fieri, cum populo agi etc. Graece *δικαστήριον.* Vide cum populo *agere. Idem.* Cum *is*, qui *provinciae praest*, *forum agere.* Cic. Ep. ad Fam. III, 4.: *Malevoli homines, qui te forum Tarsi agere, statuere multa, decernere, iudicare dicent, cum posses iam suspicari, tibi esse successum. Convenit et conventus agere pro eodem dicitur.* Cic. Verr. 27. 27. (II, 5, 11.): *Scitote esse oppidum in Sicilia nullum ex iis oppidis, in quibus praetores consistere et conventum agere solent.* Caes. lib. IV. B. G. (VI, 44.): *Frumento exercitui proviso in Italiam ad conventus agendos profectus est.* Galli dicunt *tenir les assises, les estats. Idem.* Cum *id forum antiqui app. q. n. v.* Cic. lib. II. de Legg. sect. 24.: *Quod autem forum, id est vestibulum sepulchri bustumve usucapi vetat, tutetur ius sepulchrorum.* Loquitur Cicero de lege XII. tab.: *Forum bustumve usucapi nefas esto. Fori bustive aeterna auctoritas esto. Idem.* Locus in navi. Forum non tantum pro loco in navi, sed etiam pro negotiationis loco masculine dixerunt, ut Lucilius. Vide Nonium (pag. 206. Meic.). Charis. lib. I. (pag. 69. Fabr.): *Forum neutro genere dicimus locum rebus agendis destinatum, aut quum commercium significamus. Masculine autem tabulata navium et semper pluraliter, quavis Gellius fora navium neutraliter dixerit. Et Lucilius negotiorum forum masculine extulerit lib. III. Forum olim ornatus lucernis.* Imo falsi sunt etiam et Festus et Charisius, cum affirmant *fori* de tabulatis navium pluraliter dici. Nam et singulariter Ennius extulit:

Multa foro ponens ageaque longa repletur.

Et Sallustius (apud Non. c. III, 96.): *illum novitis forum.* Videlicet *forus* est tabula. Unde *forum aleatorum* vocat Sueton. (Aug. 71.) tabulam sive alveum lusorium. Et Gellius de Arione lib. XVII. cap. 19.: *Stansque in summae puppis foro.* *Foro* id est tabula. *Idem.* *Fori* significant *Circensia spectacula.* Hoc est loca erecta in Circo, unde ludos spectarunt. Liv. lib. I. sect. 36.: *Tum primum Circo, qui nunc maximus dicitur, designatus locus est. Loca divisa patribus equitibusque, ubi spectacula sibi quisque facerent, fori appellati. Spectareve furcis duodenos ab terra spectacula alta sustinentibus pedes. Inde per diminutionem dicti foruli, id est armarioli sive capsulae, ubi reponuntur libri.* Sueton. August. c. 31. *Idem. Inde et forare et foras, unde forare.* *Foras* autem a *θύραξ*. Forsan etiam *foris* melius a *θύρα*. Quod Scaligero et Caninio placuit. *Idem.*

Fons. Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 128. Sp.): *Fons, unde funditur e terra aqua viva. Dac.* Ideo veteribus dicebatur *funs*, non *fons. Goth.* *Fons* a Sanscrita radice *und*, fluere, descendit, quemadmodum *Forctis*, *fortis*, ab *urk*. Ab illa autem radice *und*, primum derivatur *unda*; tum quia secundum euphoniae leges certis quibusdam conditionibus ex *und* efficitur *ud*, ab hoc *udus* et *viduus* efformatum; deinde *fundere* verbum proccusum, unde antiqua vox *funs*, funtis, consueta mediae litterae in tenuem mutatione, quemadmodum ex *dul* factum *tulo*, *tollo*, ex *baku* *πῆχυς* et multa id genus alia. Ex his intelligitur, quam male Doederlihus Syn. Lat. II, pag. 155. Latiorum *fons* et Graecorum *πίνα* composuerit.

Fomites. Omnis materia arida et ad ignescendum apta *fomes* dicitur a *fovendo*, quod eo ignis foventur. Notum est illud II. Aen. (Virg. Aen. I, 175.):

*Suscipitque ignem foliis, atque arida vircum
Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam.*

Dac. *Pari modo assulae, quae sunt securibus excussae.* Inde Glossarium Graeco-Lat.: *πελέκημα, fomis, fomes, πελεκήτης dolator, πελεκώ, dolo, fomeo.* Supra, cum ad lit Festus: *At Opilius adustas iam vites vo-*

*carī existimat fomites nugae sunt de vitibus. Scribendum, ut in vetustissimo libro legitur: At Opilius adu-
siam iam fomites vocari existimat. Fomites alii vocari putant scintillas, quae ex ferro candenti malleis excu-
tiuntur. Dixerat fomites assulas esse ex arboribus, dum caeduntur, excussas. Opilius non assulas, quae ex
arboribus excutuntur inter caedendum, sed iam adustas existimabat vocari fomites. Servius ex libro com-
mentariorum Clodii quarto: Fomites assulae ambustae, ligna excavaia, a fungis nomine excepto. Hoc dicit,
quia fungi pro fomitibus in usa crant, et escas vocabant, unde apud recentiores Graeciae medicos ἴσκαί, hoc
est escae proprie appellatur fungi arboribus innascentes, quod fomitum usum praeberebant. Salmas. in Solin.
Dac. Adde supra Defomitatum. Goth.*

*Fontinalia. Et fontanalia. Varro lib. V. (VI, pag. 204. Sp.): Fontinalia a fonte, quod is dies fe-
riae eius, ab eo autem tum et in fantes coronas faciunt et puteos coronant. Erant die Octobris decima tertia.
Porta Capena dicta fontinalis, quod iuxta eam fontis delubrum fuerit. Dac.*

*Folium. Verum est, esse a φύλλον, sed posterius l mutatur in i, contra quod Festus putavit; sic
ab ἄλλος alius. Dac.*

Focus. Ovid. VI. Fast. (301.):

At focus nī flammis, et quod fovet omnia, dictus.

Sed melius vini docti, qui foves dicunt a focus, unde focus, foculare, focillare, focillare. Focus autem a φῶγω,
seu φῶγνῶ vel φῶγνυμι, pro. Dac. Hinc glossis Fomentario πυρῆσις. Adde Nonium (pag. 481. Merc.) in
Focillatur et Focula (pag. 9. Merc.). Goth.

*Folliculare. Folliculum vocat, quod Graeci ἄσκαμα. Scal. A folliculo, id est pelle remos mune-
niente, qua parte scalmo incumbunt. Hesych. ἄσκαμα, δερμάτιον, ὃ ἐν ταῖς τριχῆσιν ἔχονται. Hesychii
verba illustrat interpres Aristophanis in Βατραχ.: ἄσκαμα δὲ δερμάτιόν τι, ὃ ἐν ταῖς τριχῆσι χροῖνται. καθ'
ὃ ἡ κόπη πάλλεται. Inde follicularis vita eorum, qui ad remoussum delegati. Aliter tamen follicularem vitam
interpretatus est Meursius nempe caducam ad instar folii: nam follum, i. e. folium, unde folliculum extrema
pars remi in folii similitudinem desinens, quae Graecis πτερόν, quod alae vicem navi praestet. Dac. Dicitur
etiam follimen. Goth. Lecta; tecta. Idem. A quo vita follicularis; a quo vita folliculum, vel follicula res;
ita lego. Nam folliculum Nonio (pag. 110. Merc.) pro corpore sumitur. Idem.*

*Ferentarii. Varro lib. VI. de L. L.: Ferentarii equites hi dicti, qui ea modo habebant arma, quae
ferrentur, ut ioculum (pag. 341. Sp.). Vide adscriptivi. Dac.*

*Ferctum. Ferctum. Vid. Cato de re rust. (13.). Ant. Aug. Pro fertum. A fero fertum pro la-
tum, et fertum est diis oblatum. Inde fertor et infertor. Gloss. Fertores, fertor libantes; infertor παραθετήρς,
id est structor. De strue et fertu vide Struffetarii. Dac. Unde ferctores Isidori fercta ferentes. Goth. Strue.
Vide Strues. Idem. Strufferctarii strufferctarii. Idem.*

*Feralia. Priorem Festi etymologiam probat Varro de L. L. lib. V. (VI, pag. 195. Sp.): Feralia ab
inferis et ferendo, quod ferunt tum epulas ad sepulcrum, quibus ius ibi parentare. Sed certum est, feralis et
feralia esse a fera, nam feram dicebant mortem. Et ferale est, quod ad mortuos pertinet, unde Gloss. in-
terpretantur νεκρῶν. Feralia fiebant die XXI. Februarii. Ovidius a veteribus calendariis recedit, qui ea
fuisse dicit die XVII. Illum vide lib. II. Fast. (569.). Feralia Graeci dicebant μαρὰς ἡμέρας. Hesych. μαρὰι
ἡμέραι τοῦ ἀνθεστηριώδους μηνός, ἐν αἷς τὰς ψυχὰς κατοικομένην ἀνίετα ἰδοῦσιν. Dac.*

*Februarius. Ait diem Lupercalia a veteribus februatum vocari solitum. Varro (De L. L. VI,
pag. 195. Sp.): Lupercalia dicta, quod in Lupercali Luperci sacra faciunt. Rex, cum ferias menstruas Nonis
februariis edicit, hunc diem februatum appellat. Scal. Varro de L. L. lib. V. (VI, pag. 195. Sp.): Februum
Sabini purgamentum, et id in sacris nostris verbum; nam et Lupercalia, februatio, ut in antiquitatum libris
demonstrat. Et paulo post (VI, pag. 214. Sp.): Prior a principe Iano Ianuarius appellatus; posterior, ut
videm dicunt scriptores, ab Diis inferis Februariis appellatus, quod tum his parentetur. Ego magis arbitror
Februarium a die februato, quod tum februatur populus, id est Iupercis nudis Iustratur antiquum oppidum po-
latium, gregibus cinctum. De februiis vide Ovid. lib. II. Fastor. init. Dac. Vide Nonium (pag. 114. Merc.) in
Februare. Goth.*

*Fescennini versus. A Fescennia Tusciae urbe, quae Fescennia Plinio (III, 5, 8.), Fescennium
Catoni, Dionysio Φεσκένιον. Servio, si vera scriptura, Fescennium. Hodie Citta Castellana. Perperam Ser-
vius Campaniae oppidum dicit. Fescennini versus temere compositi et rudes nascentis adhuc Romanae poe-
seos primordia fuisse, neque nuptiales. Quippe eos casci illi homines in conventibus suis ac festis solemnibus
post fruges conditas et labores rusticos exactos sacrificiis operati, ut animum relaxarent et sese incunditati*

traderent, genio indulgentes inter epulas usurpabant, per ludum et iocum inter se iocularia dicta obscenitate et opprobriis referta iacentes. Aperte declarat Horat, in Epistola ad Augustum, quae est 1. libri II. (145.):

*Agricolae prisci, fortes parvoque beati
Condita post frumenta levantes tempore festo
Corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem
Cum sociis operum et pueris et coniuge fida
Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
Floribus et vino Genium memorem brevis aevi.
Fescennina per hunc inventa licentia morem
Versibus alternis opprobria rustica ludit.*

Livius lib. I. (VII, 2.): *Qui non, sicut ante, Fescennino versu similem incompositum temere ac rudem alternis iaciebant.* Inde postea versus, qui a puerorum multitudine nubentibus canebantur, quia omnium lasciviarum et opprobriorum plerissimi erant, *Fescennini* dicti sunt. Catull. (61, 126.):

*Nec diu taceat procaax
Fescennina locutio.*

Convivia festa vocat Lucan. lib. II. (Phars. II, 359.):

*Non soluti lusere sales, nec more Sabino
Excepit tristis convivia festa maritus.*

Dac.

Fenus et feneratores. Fenus appellatur. (Vid. p. 70.). Pauli verba male cohaerent cum verbis Festi. Haec Pauli sunt: *Fenum quoque ceti. Festi, quae antecedunt: Fenus et feneratoris et lex de credita pecunia etc.* Hic Varroem Festus sequitur, de quo Gell. lib. XVI. cap. 12.: *Fenerator enim, uti M. Varro in lib. III. de sermone latino scripsit, a fenore est nominatus, fenus autem dictum a fetu et quasi fetura quadam pecuniae parientis atque incrementis; id circo et M. Catonem et caeteros aetatis eius feneratorum sine a litera pronuntiatae tradit, sicuti fetus ipse et secunditias appellata.* Nonius (pag. 53. Merc.): *Fenus ab eo dictum est, quod pecuniam pariat incrementi tempore, quasi fetus aut fetura, nam et Graece τόκος dicitur ἀπὸ τοῦ τίπτειν.* Neque tamen *fenus* a fetu, sed ab obsoleto *feo*, unde *fenum, fetus, festuca, femur.* At Salmasius de usuris p. 35. ait *fenus* esse a Graeco ποῖνος, quod est merces, pretium vel poena. Quod certe nemini unquam probabitur, imo et vel vocem Graecam ποῖνος pro ποινή, nescio unde Salmasius. Nemo sane eam idonei scriptoris auctoritate tneatur. *Dac.*

Felicata. Filicata patera. Cui *flicis* seu *felicis* herbae species coelo erat insculpta. Meminit Cicero in Paradoxis (1, 2, 11.): *Quid a Numa Pompilio? minus ne gratas diis immortalibus capedines ac fliciles urnulas, quam filicatas, aliorum pateras arbitramur?* Sic *lanx pampinata, patina hederata, Discus Corymbiatis* apud Trebellium Pollioneum (in Claud. 17.) a *pampino, hederā*, et insculptis *corymbis* sive *corymbis.* *Dac.*

Fescenoe. Fesnoe. L. m. *Fescenoe*, et ita videtur scribendum. *Fulu. Urs.* Lego *Fascinoe* ex vestigiis priscae editionis. *Fascinoe* ut *Pilumnoe, poploe*, hoc est *Fascini, Pilumni, populi.* *Scal.* In marg. *Fescenninae.* An legendum *Fescenninoe*, ut *Fescennini* dicti fuerint pueri, qui in nuptiis *Fescenninos* versus canentes sic fascinum arceere putabantur? At liber antiquus *Fescenoe*, et ita legendum. Nam et *Deus Fascinus* fuit, qui fascinum depellebat, imperatorum et infantium custos, inter sacra Romana a Vestalibus cultus. De quo Plin. lib. XXVIII. cap. 4. *Dac.* Omnis verborum et formarum familia, quae cum voce *Fascinum* cohaeret, veluti *fascinare, effascinare, praefascini* descendit a Graeco βάσανον, unde βασκαίνειν, alia. Quibus omnibus subest Graeca radix βᾶω, unde βᾶω, βᾶσω, φᾶσω; Sanserita radix est *vatsch, vak*, loqui.

Ferias. Corrige: *Ferias antiqui fesias vocabant.* Recte. *Feris* epulationes adiungebantur, quare a Graeco ἐστίαν, *festum diem agere, convivio excipere, festae*, quae postea *Feriae.* Velius Longus (pag. 2233. Putsch.): *Ferias quoque non feras, quoniam apud antiquos fesiae, non feseae dictae sunt.* *Dac.* Id etiam ductissimo Vossio in mentem venit. *Idem.*

Ferire. Inepte Paulus a ferendo. *Ferio* est ab Aeolico βερνῆν pro δερνῆν, unde et verbero. *Dac.* *Feruntur.* Ferantur. *Idem.*

Felicones. Filicones. Sic blitei et blitones a blito. *Dac.*

Ferus. Ut contra *politus ager*, qui bene cultus est. *Dac.*

Factio et factiosus. Initio factiones proprie divitum et nobiliorum ordines dicebantur et factiosi nobiles et opulenti. Plautus Cistellaria II, 1. (16.):

— — *Neque nos factione tanta, quanta tu, sumus.*

Et in Aulul. (II, 1, 45.):

Istas magnas factiones, animos, dotes dapsiles.

Inde in Gloss. factio exponitur *τάγμα*, id est ordo. Inde histiones et quadrigarii in *factiones*, hoc est in ordines divisi. At postea *factio* in malam partem sumi coepit, nempe pro conspiratione et consensu pessimorum hominum et ita nunc semper. *Dac.* Glossis factio *σχεωρία* et *συνσκηνη*, unde iisdem factionarius *συνσχεωριτης*. *Goth.* *Factiosus.* Adde supra *Actiosi.* Glossis *factiosus* *ρωτειριστις*. *Idem.*

Fama. A Dorico *φαμα* pro *φημη*, quod a *φω*, unde Latinum *fari*. *Dac.*

Familia antea. Quaedam editiones habent: *Familia aurea*, qua re motus Io. Meursius Philologici auctarii cap. 11. existimavit, *servos* simpliciter familiam, at *ingenuos familiam auream* appellari. Quod probari non potest, et certum est, Festum scripserisse *Familia antea*, ut in antiqua Mediolanensi. Id probat autithesis: *Familia antea in liberis* etc. *Postea hoc nomine.* Familia est coetus hominum a Graeco *ὄμιλη*, et ita proprie antea dicebatur series hominum eisdem generis, qui singuli familiares dicebantur. Ubi notandum *familiam* Festum dixisse, quae proprie *gens* est. Et apud Livium lib. II, (49.) de Fabiis: *Ibant unius familiae duces.* Inde postea *familia* ad servos et gladiatores translatum, et familiae servorum et gladiatorum coetus dicti sunt. Cicero (pr. Sull. 19.): *Gladiatorum familiae.* Apul. Apol. (p. 304, 35.): *Quindecim liberi homines populus est, totidem servi familia, totidem vincti ergastulum.* Inde etiam servi dicti sunt famuli. Tamen infra Festus a se ipso dissentit, atque familiam esse ab Osco *famel* sive *famul*, id est servus. Vide *Famuli* et ibi notata. *Dac.* *Materfamiliae.* *Materfamilias.* *Goth.* *Pompiliorum.* *Popilliorum.* *Idem.* *Famulus, Oscoritas Famel,* priscorum Latinorum *Camillus* ab eadem omnia voce Sanscrita *kumdras*, quae *puerum* significat, descendunt. *Famuli* igitur *pueri*, hoc est, et *servi* et *liberi*, filii familiae, unde *familia* et liberorum numerum et servitium complectebatur. Cf. quae supra notavimus ad v. *Camillus*. Ex quo intelligitur, radicem *kamal*, quam ibi posui, quae significat *ludere*, veluti infans, haud esse ab iisdem vocibus alienam, sed subiacet eadem vocabulo *pumilio*, quod *nanum* denotat.

Facessere. Pacuvius in Teucro apud Nonium (pag. 306. Merc.): *Facessite omnes hinc, parumper tu mane.* *Ant. Aug.* A *facio* *facesso*, ut a *capio* *capesso*. *Facesso* duo significat: *facio* et *retrocedo*. Donat. ad illud Terentii Phorm. IV, 3. (30.): *Haec hinc facessat.* *Pro hinc se faciat, inquit, id est abeat, ut huc se faciat, huc accedat significat.* Item: *Facessat pro cedat, alias faciat.* *Ergo duas res significat hoc unum verbum: an hinc facessat proverbialiter, quasi hinc faciat.* Plautus: *argentum hinc facite.* *Huc te fac* dicitur *pro huc accede.* *Dac.* Prior locus, quem citat Festus, e Virg. Aen. IV, 295. depromptus est.

Facul. Afranius:

Haud facul femina invenietur bona.

Vide Nonium (pag. 111. Merc.). *Dac.* *Sed postea.* Ait *facilitatem* de rebus sive opibus dici, *facilitatem* ad animum pertinere. Sic fere Cornel. Fronto (in differentis sub v.): *Facultas, inquit, locupletis, facilitas artificis est. Itaque dives facilitatem habet multa vel emendi vel redimendi: Artifex opera perficiendi facilitatem.* *Dac.* Adde infra *Perfacul.* *Goth.* Cf. quae supra ad v. *Familia* diximus.

Famuletium. Pro *famulitium*. Varro: *Apud ignavam dominum duro famulitio adstrictus. Famulatum* vocat Cicero. *Famulitatem* Accius et Pacuvius apud Nonium (p. 109. Merc.). *Dac.*

Famicosam. *Famelicosam* id est aridam. Gloss. *Famelicus, λιμοξηρος.* *Famelice, λιμοξήρωσ.* *Dac.* Vel *familicosam* vel *famicosam.* *Goth.*

Famuli. A *famel*, Osca voce *famul*, *famulus*, sed Latinum esse, non Oscum *famulum* puto, ut et supra Festus in *familia*. Pro *famulo* dictum postea *famul*, ut *pa* pro *parte*, *do* pro *domo* et similia. Quae sequuntur *unde et familia* vocata si Festi sunt, levitatis et inconstantiae Festum arguunt, qui in *familia* his contraria scripsit. Nempe *famulum* dici a *familia*, *i* mutato in *u*, quod verum est. Nam si a *famel* esset *familia*, velim hic mihi respondeant, qui Festum sequuntur, qui fieri potuit, ut antea familia honeste de ingenuis hominibus diceretur. *Dac.* Quia *famel* et *famulus*, ut supra in notis ad v. *Familia* vidimus, *puerum* significabant, quae nomina, item ut *camillus*, a Sanscrita voce *kumdras* descendunt.

Fagutal. Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 152. Sp.): *Et fagutal a fago: unde etiam quod ibi sacellum, Iovis Fagutalis.* *Dac.*

Favii. Veteres pro *fodio* dixere *Faveo* et *foveo*, *fovea* et *favea*, inde *Fovii* et *Favii*, qui postea *v* mutato in *b* *Fabii*. Sed vide *Plutarch.* in *vita* *Fabii Maximi*. *Plinius* lib. XVIII. cap. 3. *Dac.*

Faces. In nominandi casu prius dicebant *faces*, quod nunc *far*. *Dac.*

Famino. *Cato* cap. 141.: *Ianum Iovemque vino prece famino, sic dicitur.* Et alibi hoc vino *praefamino*. Unde *Lexicorum* sarcinatoses *ridicule* vinum *praefaminum* dici putantur. *Dac.* Similis forma secundae personae singularis imperativi inventa est in *Grut. Inscript.* p. 204. lin. 31.: *IS EUM AGRUM NEI HABETO, NEIFE FRUMINO.* Cf. *Struve* de *Lat. Coni. et Declin.* pag. 143.

Facem. *Catull.* (61, 77.): *Viden' ut faces splendidas quantum comas.* Ideo autem *faces*, quia per noctem tantum nova nupta ad maritum ducebatur, ut ait *Plutarchus*, qui quinque ferri solitas fuisse docet in *quaest. Rom. quaest. 2.* Illum vide et infra *Patrimi* et *rapit*. Aqua etiam aspergebatur nova nupta. *Varro* lib. IV. de *L. L.* (V, 67. Sp.): *Igitur causa nascendi duplex aqua et ignis, ideo ea in nuptiis in limine adhibentur.* Idem apud *Servium* IV. *Aen.*: *Aqua et igni mariti uxores accipiebant, unde et hodie faces praesulent et aqua petita de puro fonte per puerum felicissimum, vel puellam, quae interest nuptiis, de qua solebant nubitibus pedes lavare.* Vide *Plutarch.* loco supra laudato *quaest. 1.* Vide supra *Aqua*. *Dac.*

Fabam. Vide *Gellium* lib. X. c. 15. De *fabis*, quas *lemuribus* iaciebant in eorum sacris, *Varro* de *vita pop. Ro.* lib. 1.: *Quibus temporibus in sacris fabam iactant noctu, ac dicunt, se lemures domo extra ianuam eicere.* Ritus aperte docet *Ovid.* lib. V. *Fast.* (431.):

Ille memor veteris ritus timidusque decorum
Surgit, habent gemini vincula nulla pedes.
Signaque dat digitis medio cum pollice iunctis
Occurrat tacito ne levis umbra sibi:
Terque manus puras fontana perluit unda,
Vertitur, et nigras accipit ore fabas,
Aversusque iacit: sed dum iacit, haec ego mitto,
His, inquit, redimo meque meosque fabis.
Hoc novies dicit, nec respicit; umbra putatur
Colligere et nullo terga vidente sequi.

Hunc morem si ego hodieque alicubi observari monco, nescio an plures sim habiturus, qui facile fidem adhibeant; atque certum est, illud idem etiam nunc in *Vasconia* pueros facitare, qui quum larvas illas *lemurales* expavent, *fabas* aliaque *legumina* per cubacula sua disseminant, et ita opinantur, se eas e cubiculo fugare et extra domum eicere. *Dac.* De *fabâ fressa* et *refriva* vide infra *Frendere* et *Refriva*. *Goth.* *Nec tangere nec nominare.* Adde, quae supra scripsi in *Ederam*. *Idem.* *Lemuralibus.* Vide *Nonium* (p. 135. *Merc.*) in *Lemures*. *Idem.*

Flamen. Quasi *flamen* a *filo* lanae, quo velabantur. Idem *Varro* lib. IV. de *L. L.* (V, p. 88. Sp.) et *Servius* lib. 8. *Aeneid.* (ad vers. 664.). Alii a *Pileo*, quasi *pileamînes*, sed omnino *flamines* dicti a velamento capitis, quod *flameum* dicebatur propter colorem luteum sive rubrum. *Dac.* *Glossis* ἱερομνήμων a *Διῷ*, id est aere. *Goth.* *Flamen* *Dialis* dicitur *Iovis sacerdos*, quia *Dius* ipse est *Iupiter*. Cf. in *Iubar*. *Flamen* autem certissime a *flare* derivatur, passiva potestate quasi *Flâmēnos* (ut *κλύμενος*) h. e. afflatus, a deo correptus, inspiratus, θεσπνευστός. Cf. *Lisch.* in *Jahn. Annal. philol. et paedag.* XI, 1. p. 37.

Fabiani. *Faviani.* Vide *Quintia prata*. *Ant. Aug.* *Fabiani* *Remi* socii, *Romuli* *Quintil.* *Ovid.* II. *Fast.* (203.):

Dicta facit, Fabiisque simul. Venit irritus illuc
Romulus, et mensas ossaque nuda videt.
Risit et indoluit, Fabios potuisse Remumque
Vincere, Quintilios non potuisse suos.

His postea a *C. Caesare* addita *tertia sodalitas*, nempe *Juliorum*. *Dio* lib. XLIV. *Dac.*

Fastorum. *Fasti* enim *dies festi* sunt. Hoc falsum est. Sunt enim *fasti* *dies*, quibus *fari* licet *praetori* *iudicia* *verba*. *Varro*, *Ovid.*, *Macrob.* Ab his diebus *Fastorum* *libri* appellantur, quibus *eos* *dies cognoscimus* et *translatice* *fastos* *consulum* appellamus, quibus *consules* *singulorum* *annorum* continentur. *Ant. Aug.* Eleganter veteres *Graeci* *Fastus* ἡμερολόγιον. Et *fastus* in quarta declinatione, de quo *quaestio* apud veteres *grammaticos*, super *illo* *Lucani* (X, 187.):

Nec meus Eudoxi vincet fastibus annus.

Ex quibus licet conicere antiquitatem eius glossarii, et quantum fidem eius sequi debeamus. Ego alioqui inveni duos versiculos Iambicos in Litera R., qui videntur dedicationis loco esse:

Τοιοῦτο δῶρον τῇ σοφῇ γερονσίῃ
Ἰππατος ἐπάρχων προσφέρω Φιλόξενος.

Videtur fuisse is Philoxenus, qui temporibus Iustiniani consul fuit cum Probo. Porro verba ultima *Fasti enim dies festi sunt*, ne Pauli quidem sunt. Sed ad sacrificulorum Calendaria, unde profecta sunt, ea remittimus atque adeo flagris ablegamus. *Scal.* *Fasti* a diebus fastis, qui in iis referuntur, ut et nefasti, sed cum plures fasti, a potiori nomen sortuntur. Quae leguntur in fine, ego *Festi* esse existimo, sed leviter deformata. Lego: *Fastis enim dies fasti insunt*, vel, si mavis: *fastis enim dies fasti scripti sunt*. *Dac.* *Festi* et *Festi* dies a Sanscrito *bhas*, Graecorum *φῶς*, quae lucem denotant, derivandi sunt. Probe tamen tenendum est, fieri posse, ut quemadmodum *φῶς*, Iurco, et *φῶς γημῖ*, dico apud Graecos fuere communia, significatione tamen diversa: ita Latinorum *fastus* et *festus* potuissent forma quidem communia, re esse diversa. Ita *festus*, quod probabile est etiam *fastus* prolatum esse, *lucidum* significare potest, *φαιστόν*; contra *fastus φαστόν*, quod *dici*, vel ubi *dici* potest.

Fanum a Fauno. Ita l. m. pro *a fano*. *Fulv. Urs.* A faunis fana dicta veteres putabant, quod illis primum templa sint consecrata. Cornelius Fronto: *Fanum Fauno consecratum*. Alii *fana* a *fando*, quod in iis consecrandis pontifex certa verba fatur; vel potius, ut Varro lib. V. de L. L. (VI, pag. 230. Sp.) quod pontifex in sacrandis fatus est finem; hinc (a *fando*) *fana nominata*, inquit, quod pontifices in sacrandis *fati sunt finem*. Sed maxime placet sententia Vossii, qui putat *fanum* esse eo, quod id Graeci similiter *φανόν* vocent. Nempe per transpositionem fuerit *άνόν*, sed spiritus abijt saepius in f. Id probant ipsam et *Festi* verba e lib. VIII.: *Hanula parva delubra quasi fanula*. Ergo ex obliquo *άνόν* *fanum*, unde *hanulum*, postea *fanulum*, ut *hostis*, *fastis*, *holus*, *solus* et similia. *Dac.* *Hinc fana sistere*. Vide infra *Sistere*. *Goth.* *Fanum* a Sanscrita voce *bhanus*, quae splendorem, lumen, maxime lumen solis, ipsumque solem significat. Est igitur *fanum* τὸ φανόν, i. q. *lucus*, proprie locus lucidus, h. e. sacer locus, sacellum. Ut enim *lucus* a *lucendo*, sic *fanum* a *φῶς*, *bhas*, *bhanus*. Contra *Faunus* est a favendo dictus.

Fastigium. In Glossario: *Fastidium, ἄετωμα*. Lege: *Fastigium, ἄετωμα*. Ita saepe Vitruvius ex Ctesibio et aliis, et *ἄετωσις* fastigiatio. *Scal.* Graeci vocant *ἄετωμα*, quod aquilae volantis speciem representaret. De hoc ita Galeus: *Ἄετωμά ἐστὶ τὸ εἰς ὕψος ἀναταταμένον τῆς ὀροφῆς ὡς περ τρίγωνον*. Inde et *fastigium trichoron* dictum, *trichoron* et *trigōnon* idem. Vide Salmas. in Pescennio Nigro Spartiani. *Dac.* Vide Nonium in *Fastigium* et *Fastigia*. Hinc autem *fastigiatio* dicta. *Goth.* *Fastigium* formatum et procius esse apparet, quemadmodum *litigium*, i. e. litis actio; *vestigium*, vestimenti actio, quia vestes tractae pulverem verunt; quare *fastigium*, quod lucem habet, vel lucem affert, a *fastus*, *lucidus*. Videturque primum ita dictus esse locus in tecto medius, per quem splendor diei intrare in tecta solebat. Satis pro arbitrio Dodderlianus *fastigium*, ut *fastidium*, a *fatis* i. e. satis derivat Lat. Syn. tom II, pag. 109. seqq.

Favissae. Vide Gell. lib. II. cap. 10. *Ant. Aug.* Non est dubium, quin Graeci vocarint *θησαυρούς* ea loca. Plutarchus in Philopemene (19): *Ὁὐ μὲν ἀλλὰ κοίβαντες αὐτὸν εἰς τὸν καλούμενον Θησαυρόν, οἴκημα κατάγειον οὕτε πνεύμα λαμβάνον οὕτε φῶς ἔσθαιεν οὕτε θύρας ἔχον, ἀλλὰ μεγάλῳ λίθῳ περιγεομένῳ κατακλειόμενον, ἐνταῦθα κατέθεντο καὶ τὸν λίθον ἐπιθρόζαντες ἄνδρας ἐνόηλους κύκλῳ περιέστησαν*. Livius quum acciperet haec ab eodem auctore, ex quo hausit postea Plutarchus, ita reddidit de eadem re loquens lib. XXXIX, (50): *Admonet deinde quidam, esse thesaurum publicum sub terra, saxo quadrato septum; eo vincit demittitur, et saxum ingens, quo operitur machina, superimpositum est*. In quo annotandum, eleganter ab ipso Livio τὸν περιγεομένον λίθον verti saxum, quo operitur machina, hoc est mola inferior, quam metam vocat Paulus turcosconsultus. Intelligitur ergo *Catillum*, ut idem Paulus vocat, hoc est superiorem molam. Machina enim significat molam apud veteres. Unde Ausonius dixit *machinale pondus* pro mola (Ep. 21, 34.). Hinc Italicum vulgus *machinare* pro molere. Sane neque Plutarchus sine Livio, neque ille sine Plutarcho exponi poterat. Porro et Varro thesaurum pro eadem re dixit lib. de Latino sermone VI. (VII, pag. 304. Sp.): *Sed quod Delphi in acde foramen ad latus est quoddam thesauri specie, quod Graeci ὀμφαλιόν dicuntur. Thesauri specie, hoc est ad modum illarum Favissarum, quod Graeci Θησαυρούς vocant*. Non tamen ignoro aliter olim a nobis cum locum expositum, sed eleganter Naevius in suo Epitaphio Orcivum thesaurum ab ea translatione dixit:

Itaque postquam est orcio traditus thesauro.

Scal. Cisternae templi ad aquam recipiendam ab antiquo *favio* pro *foveo* vel *fodio*. Et haec prima fuit huius vocis notio. Postea ob similitudinem *favissae* dictae sunt cellae subterraneae in templis, ubi reponi solebant res sacrae vetustate collapsae. Gloss.: *Favissae θησαυροί*. Cf. Ennius in Iphigen.:

Acherontem obibo, ubi mortis thesauri obiacent.

Neque tamen *favissae* dictae a *flavissae*, dempta l littera, quod in eas non rude aes argentumque, sed flata signataque pecunia conderetur, ut idem Valerius Soranus (ap. Gell. l. c.) existimavit. Nam si ita esset, prima in *farissa* produceretur, quam corripuit Caesar Scaliger:

Quae possunt de Socraticis crisse favissis.

Neque prius *favissae* de thesauris, sed de pateis et aquae cisternis dictum est, ut iam supra. De *favissis* Capitolii insignis locus Varronis, qui Servio Sulpicio roganti, quid in Censoriiis libris significarent *favissae Capitolinae*, rescripsit, in memoria sibi esse, quod Q. Catulus curator restituendi Capitolii dixisset, voluisse se aream Capitolinam deprimitur, ut pluribus gradibus in aedem conscenderetur, suggestusque pro fastigii magnitudine altior feret, sed facere id non quisse, quia *favissae* impeditissent. *Dac.*

Faventia. Bona ominatio, *Faustum*: bene ominatum. Nam *favere* est bona et bene ominata dari Graecis εὐφημίην. Et ut apud Latinos in sacris praeco Favere populum iubebat, sic apud Graecos in sacris clamabat εὐφημία ἔστω. Saepe apud Aristophanem et ab hac *faventium* attentione bonaque ominatio *favere* pro silere dictum est et ad alia etiam translatum. *Dac. At. Ac. Goth.* *Populum sacrificiis favere iubebant*. Hinc illa formula: *Favete linguis*. Idem Cic. de Divin. II, 28. (I, 45, II, 26.?) Plin. 21. (XXVIII, 2, 3.) Horat. (Od. III, 1, 2.) Virgil. V. Aen. (71.) Papin. II. Silv. in Genethiaco Lucani. Martial. IX. (14, 131.?) Ovid. Fast. II, (654.) Ovid 3. Amor. 12. 3. Eleg. (I, 71.?) Senec. de vita beata (26. extr.) Servius V. Aen. Donatum Andria. Quinctil. Declam. 365. Iulianus in oratione, quae *μισοπάγων*. *Goth.*

Falcones. Glossar.: *Falcones Λάκκυλοι ποδῶν ἔσω βλέποντες*. Et Isidorus in Glossis: *Falcones, qui pollices pedis intra curvos habent*. Similiter Graeci *δρεπανώδεις* dicunt, a *δρέπανον falx*. *Dac.* Vide supra *Capum* in line. *Goth.*

Farreum. Quod in nuptiis fiebat, unde nata vocabula *confarreatio* et *diflarreatio*. Plin. lib. XVIII. cap. 3.: *Quin et in sacris nihil religiosius confarreatiois vinculo erat, novaeque nuptae farreum praeferebant*. *Dac.* Quod antiquis etiam *horreum*. Vide infra *Horreum*. *Goth.*

Falarica. Ennius:

Quae valido venit contorta falarica missu.

Falarica a *falīs*. Idem Nonius (pag. 555. Merc.) et Servius. Alii a *φαλός splendidus*, quod ea tela splendeant ob ferratam cuspidem, vel potius ob flammam. Nam *falaricis* circumligabatur materia e pice, sulphure et stupa. Sed prius etymon certum est, ut supra. *Dac.* Glossis *χειροβάλλιστρα*. *Goth.*

Fatantur. Apud Sallustium (Bell. Catill. 47.) tamen *fatatum* est *fatis* decretum. *Dac.* *Fatum* nunc recte legitur apud Sallustium.

Falae. Proprie turres lignae militares, unde tela mittebantur, quae ideo *falarica* dicta. Vide infra. *Falae* autem ab Hetrusco *phalando* sive *phalanto*, quod caelum notat. *Φάλαγρον* Graecum est a *φαλός* forsan, *albus, nitens*. Sed potius *falae* a Graeco *φάλοι*, ut Graeci dicebant montes, altitudines, arces. Hesych. *φάλοι ὄρει, σκοπιαι*. Et inde *φάλαγρον*, coelum apud Hetruscos, quod altum, inde *palatium*, id est arx. Inde etiam *falere* apud Varronem (Cf. Varro de R. R. III, 5. ad eumque locum Scaligeri notam) saxa pilea ad onus peristylis sustinendum. Et *φάλοι* Saxones sive Germani vocabulum retinent *fales*, sive *fels, rupes*. *Dac.* Vide Nonium (pag. 114. Merc.) in *Falae*. *Goth.* Descendit vocab. a radice Sanscrita *pāl* tueri, servare. A qua radice *palus, vallum, falantum*, Etrusca vox, et *Palatium* descendunt.

Farfenum. Videtur legisse in Planti Millite (Poen. II, 1, 32.):

Et praesternebant folia farfani.

Vel *farfeni*. *Scal.* Scripserat Festus *farferum*, nisi dicas *r* abiisse in *n*. *Farferus* autem pro *farfarus*, quod fluvii in Sabinis, de quo Servius VII. Aen. et herbae nomen est. *Farfari* herbae meminit Plaut. l. c. et Apul. (Metam. pag. 106. 8. ubi vide Lips. et Elmenhorst.): *Folia sunt farfari et nugae merae*. *Farfarus* est tussilago nostra, populago, ungula caballina. *Dac.*

Fascinum et fas. Fas quidem a fando, quod quasi fatum sit a diis et sacerdotibus. Sic *ius a iubendo*. Sed quomodo fascinum a fando, an quia lingua quoque feret fascinatio, ut apud Catull. (VII, 9.):

Quae nec pernumerare curiosi

Possint, nec mala fascinare lingua.

Haec sunt nugae. Fascinum, ut optime Cloatius Verus apud Gellium lib. XVI. cap. 12. a Graeco *βάσκανον* et fascinare a *βάσκαίνειν*, ensorceler, enchauter. Ad fascinum avertendum omnia turpia veteres adhibebant; sic veteri figuram de collo pueri suspendebant, in gremium suum despuabant, de quibus alibi. *Dac.* De *Fascino* vide supra quae diximus ad *v. Fescenoe*.

Fartores. Candidati, id est qui magistratum aliquem petebant, summa ope nitebantur, ut sibi complurium studia conciliarent, ideoque summo mane solebant domi inambulare et saluatoribus sui copiam facere, quorum singulos nomine proprio compellabant. Verum quum in tanta salutantium turba fieri non posset, ut aequae omnes cognitae essent, huic rei ministrum habuere praepositum, ut accedentium nomina dictaret, qui inde *nomenclator* vel *monitor*, vel *fartor* dictus est. *Dac.* Alio significato apud Varronem (De L. L. pag. 115. Sp.). Glossis *αινευταί*. *Goth.*

Furnalia. Varro lib. V. de L. L. (VI, p. 201. Sp.): *Furnalia* et l. IV. (p. 88. Sp.) et VI. (ibidem): *Furnalis Flamen et Furrinales feriae*. In fastis marmoreis VIII. Kal. Aug. *Furr.* hoc est *Furrinalia*. Ita credendum est deam ipsam *Furvinam* esse appellatam. *Ant. Aug.* Lege *Furnalia*. Varro lib. V. de L. L. (VI, pag. 201. Sp.): *Furnalia a Furina, quod ei Deae feriae publicae dies is, cuius deae honos apud antiquos: nam ei sacra instituta annua et flamen attribuitur: nunc vix nomen notum paucis*. *Furnalia* erant VIII. Kal. August. *Furina* eadem, quae *Furia*. Vide Lil. Gyraldi *Syntagma*. *Dac.*

Furcilles. Ino quibus aliquid movebant. *Furcillis* movere, expellere, eiicere, et Latinis proverbialiter effertur, et Graecis ipsis, qui *διεργάνους ᾠδῶν* dicunt, adeo ut ne inferorum quidem temporum Graeci ignorarint. Cedrenus: *Τὸς βασιλικὸς θεσμοθετῶς κιναιδῶν καὶ σαμβυριστίας καὶ ὀρχηστρίας καὶ ἀκολούτων ὄλων πληθῆσι διεργάνους ὄνομα ἀποκρινόμενος*. Non est dubium, quin ea verba: *quibus homines suspendebant, sint emplastrum ipsius Pauli brevioris*. *Scal.* Existimo Festum loqui de furcis poenalibus, ad quae nocentes allegati et ita circumducti in iis postea tollebantur. Quare temere *Scaliger*, qui verba ista: *quibus homines suspendebant, Pauli emplastrum pronuntiavit*. Sane si quid hic tentandum esset, crederem vocem addendam, nempe: *quibus homines onera suspendebant, ut de aerumnulis, quibus religatas sarcinas viatores gerebant, Festus locutus sit*. Nam et *furcillae* dicebantur. Vide *Aerumnulae*. Initio etiam legendum *furcilles* sive *furcillae*. Dicebantur enim *furcilles* et *furcillae, ut caules, caudae* etc. *Dac.* Adde *Muli Mariani*. *Goth.*

Fundus. Cicero pr. Balbo (8.) ita fieri populum fundum scribit: *Si cum iussisset populus Rom. aliquid, si id adscivissent socii populi ac Latini, et si ea lex, quam nos haberemus, eadem in populo aliquo tanquam in fundo resedisset, ut tum lege eadem is populus teneretur*. Significare autem auctorem ex sententia accusatoris Balbi crediderim. *Negat*, inquit, *ex foederato populo quemquam potuisse, nisi is populus fundus factus esset, in hanc civitatem venire*. Et postea: *Potuit magis fundus populus Gaditanus fieri, quoniam hoc magnopere delectare verbo, si tum fit fundus, cum scita ac iussa nostra sua sententia comprobat, quam cum hospitium fecit?* Plautus in *Trinummio* (V, 1, 6.): *Nunc mihi is prope conveniendus est, ut, quae cum eius filio egi, ei rei fundus pater sit potior eo*. Adde Gell. lib. XVI. c. 13. et l. XIX. c. 8. *Ant. Aug.* A Graeco *βῆδος*, imus, sive potius *βένθος* profunditas. Nam *fundus* prima notione notat imum putei, fluvii, dolii. Postea de agro cum aedificiis usurpatur. *Dac.* *Fundus quoque dicitur*. Cicero pro *Caecina* (36, 104.): *In iudicium non venire, utrum Caecina possidet, multo etiam minus quaeri, Caecina (Caecinae Orell.) fundus sit necne: me tamen docuisse fundum esse Caecinam (Caecinae Orell.)*. Fundus igitur dictus auctor, quod sit veluti solum et firmamentum. *Dac.* Cf. Varro De L. L. V, pag. 38. Sp.

Futare. *Isidorus futo λέγχο*. *Scal.* Proprie futo, quod erat vas aquarium, aquam ferventem compescere. Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 124. Sp.): *Vas aquarium vocant futum (futim Sp.) quo in triclinio allatam aquam infundebant*. Et proprie Titianius in *Setina*:

Coquus ahenum quando servit paulla confutat trua.

Inde per metaphoram *futare*, arguere, a quo *confutare*, *refutare*. *Dac.* A *fut* aversandi voce, quod est Graecis *φῦν*. *Goth.*

Futulis. Lutatius Grammaticus: *Futile, vas lato ore, fundo angusto, quo utebantur in sacris deae Vestae: quia aqua ad sacra Vestae in terra non ponitur. Quodsi fiat, piaculum est. Unde excogitatum est fas, quod stare non posset, sed si positum, statim funderetur. Unde et homo commissa non retinens, futilis dicitur*. *Scal.* Haec ille vetus grammaticus. At *Terentius* in *Eunucho* (*Donat.* ad *Andr.* III, 5, 3. et ad *Phorm.* V, 1, 19.) *vas futile* intelligit plenum rimarum. *Scal.* *Donat.* *Andr.* III, 5, (3.): *Futuli, id est levi, a vase, quod futile dicitur, quod non deponunt ministri sacrorum, quod est acuto fundo et patulo ore, eoque instabile*

est. Idem Phorm. V, 1. (19.): *Effutiretis est eloqueremini, evacuaretis, exinaniretis, ab eo, quod est effundere. Translatio est a vase futili nomine, quod patulo ore, fundo acuto, instabile, nihil prorsus continet. Unde futilis dicitur eiusmodi, ut nihil intra se contineat et semper inanis sit. Dac.*

Flagratores. Imo potius ii videntur fuisse, qui flagris caedebant. Id ipsa vox satis ostendit, quae activa est, non passiva. *Dac.*

Flustra. Tertullianus de pallio (2.): *Sic et mari fides infamis, dum fiabris aquae mutantibus de tranquillo probum, de flustris temperatum et extemplo de decumanis inquietat. Scal.* A fluo flustrum, ut a Luo lustrum. Tunc autem flustrum dictum puto, quum post tempestatem fluctus non moventur, quia tunc defluit sacris agiatus humor. *Dac.*

Flator. Glossarium: *Flat flator, φυσῶ ἀληγής.* Arnobius lib. II.: *Tibia calamoque flantes.* Veteres glossae: *Ἀληγής, flator tibicinator. Scal.*

Flemina. Placidus in Glossis: *Fleminum vestem, in qua sanguis ambulando in pedes defluit.* Vide infra in *Tama* et supra in *Boa. Ful. Urs.* Caper (p. 2243. Putsch.): *Flemina est, ubi abundant crura sanguine.* Vossius (Vid. Etym. sub v.) deducit a φλεγμαίνω, id est tumor. Usus est Plautus Epidic. 1, 2. (V, 2, 5.):

Lassitudine me invaserunt miserum ingenua flemina.

Dac.

Flaminius circus et via Flaminia. Livii Epitom. lib. 20.: *C. Flaminius censor viani Flaminiam munivit et circum Flaminium extruxit.* Circus Flaminius, qui et *Apollinaris* ab Apollinis templo dictus ab aede Sancti Angeli in Piscina, ad campum usque Agonium protensus. Via Flaminia per Hetruscos Aretium ducebat. *Dac.*

Flaminia aedes. Flaminiae aedes. Omnino legendum: *Flaminia, aedes Flaminis Dialis.* Nam Flaminiae aedes mirum non est, si sunt domus Flaminis, quomodo dicitur Flaminius Camillus et Flaminius licitor. Apud Ovidium in Fastis (II, 27.):

Ipse ego Flaminia poscentem Februa vidi.

Februa poscenti pinea virga data est.

Flaminia, ex aedibus Flaminis. Ita legimus apud Ovidium pro eo, quod hodie Flaminiam. *Scal.*

Flammearii. Flamearii, infectores flamei coloris. Distingue: *Flamearii, infectores flamei coloris; violarii, violatii coloris dicuntur.* Locum Plauti respicit Festus, qui est in Aulul. III, 5. (36.):

Stat fullo, Phrygio, Phrygio, aurifex, lanarius;

Caupones patogiarii, indusiarii,

Flamarii, violarii, carinarii.

Dac.

Flumentana porta. Imo potius, quod ad fluvium sita esset. Nam erat ad laevam partem Tiberis. Hodie porta populii. *Dac.*

Flammeo amicitur nubens. Lucanus lib. II. (III, 361.) de Martia iterum nubente:

Lutea demissos velarunt flammae vultus.

Inde Plin. lib. XXI. cap. 8.: *Lutei video honorem antiquissimum in nuptialibus flammis totum feminis concessum.* *Dac.* *Eo assidue utebatur Flaminica.* Quae ideo cincta dicebatur. Vide *Cincta*, ubi flammam vestem dicit, ut infra vestimentum. *Idem.* *Cui non licebat facere divortium.* Vide Gell. II (X), 15. *Goth.*

Fidusta. Ut a venus, venustus; onus, onustus, sic a fidus, fidustus. *Dac.* Vide *Confoedusti.*

Fides. Imo a Graeco σφίδες. Hesych. σφίδες, χορδαί μαγειρικάι σφιδί, χορδή. A *fides, fiducula*, sideris nomen est, quod *lyram* vocant. *Dac.*

Fixulas. A figo, fixum, fixibula, fixula, fibula. *Dac.*

Fiscellus. A fiscella, quae est vas vimineum, per quod defluit serum. Isidorus in glossis: *Forma, ubi casei exprimuntur.* *Dac.* *Catillones.* Vide supra *Catillones.* *Goth.* Descendit a *fisco*, ut *fiscella* a *fiscina*. Ipse autem homo, casei appetitor, quum *fiscellus* diceretur, eadem utebantur metaphora, qua *lagena* dicitur de ebriosis, *macellum* de voracibus.

Fiber. Animal, quod et *castor* et *canis ponticus* dicitur. *Fiber*, quod extremas annium oras colat, quas *fibras* dixere. Nam veteres omne extremum *fibrum* vocabant. Unde *fibrae*, extremae iecinoris partes et vestium *fimbriae*. Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 85. Sp.): *Fiber ab extrema ora fluminis dextra et sinistra maxime quod solet videri et antiqui fibrum dicebant extremum, unde in sagis extrema fimbriae et in iecore*

extremum fibra hinc fiber dictus. Ubi Scaliger: *Ut a cerno cribrum; a facio faber; a luo liber; a cresco creber; a glubo glaber; a scarreo scaber; a suo suber* etc. sic *a finio fiber.* Verum Salmastius *fimbria* sive *fibria* et *fiber* pro Castore ab Aeolio $\varphi\iota\beta\acute{o}\varsigma$ pro $\theta\iota\beta\acute{o}\varsigma$, quod significat *molle*, pulchrum, ornatum amans. Hesych. Nam *fimbriis* villi assuuntur ad mollitiem et ornatum. Fibro autem mollior pluma pilus Plin. lib. VIII. c. 30. Mihi veterum sententia magis placet. *Dac.* Locus Plauti in iis, quae extant, non est.

Fratria. Nonius (pag. 557. Meic.): *Fratriae appellatur fratrum inter se uxores.* Gloss.: *Fratria εἰνατήσῃ.* Andromache et Helena erant fratriae. *Dac.*

Frivola. A frivo contero, imminuo. Budaeus annot. in Pandect. Sumitur pro suppellestili tenui Ulp. leg. 11. §. 4. D. de pigner. act.: *Non enim credible est, hoc convenisse, ut ad universam pensionem insulae frivola mea teneantur.* Senece. lib. Controv. III.: *Ego illos in frivola invitavi nostra.* *Dac.* Glossis $\sigma\upsilon\upsilon\epsilon\upsilon\acute{\alpha}\gamma\mu\alpha$, isdem $\sigma\upsilon\upsilon\epsilon\upsilon\acute{\alpha}\gamma\mu\iota\upsilon\upsilon$ vascellum. Adde l. 11. §. solutam δ . ff. de pignoratitia. *Goth.* Cf. Laurebergii Antiquar. s. v. *Frivare.*

Frater. Postremum etymon ex Nigidio refert Gellius lib. XIII. c. 10.: *Fratrius autem, inquit, vocabulum P. Nigidius, homo impense doctus, non minus arguto subtilique etymo interpretatur, frater, inquit, est dictus quasi sere alter.* Vide Nonium. Et hoc firmari videtur cognomente Romuli, qui *altellus* dictus est, id est gemellus ab *alter*. Tamen magis placet frater esse a $\varphi\rho\acute{\alpha}\tau\omega\varsigma$, sive potius ab Aeolico $\varphi\rho\acute{\alpha}\tau\eta\varsigma$. $\varphi\rho\acute{\alpha}\tau\omega\varsigma$ enim dicebant sodales, qui erant eiusdem tribus vel etiam familiae. Nam $\varphi\rho\acute{\alpha}\tau\iota\delta\alpha$ est quasi $\rho\alpha\tau\iota\delta\alpha$ inserto ρ , inde et collegae appellantur *confratres*. *Dac.* *Frater* est a voce Sanscrit. *bhratri*, ut *matri* i. e. *mater*, *pitr*, pater i. e. *pater*.

Frontem. Vide *Corius Ant. Aug.* Vide *recto fronte*. *Dac.* Adde *Masculino* et Nonium (p. 204. Merc.) in *Frontem*. *Goth.*

Fremitus. Imo a *fremo*, quod a $\beta\rho\acute{\epsilon}\mu\omega$. *Dac.*

Fratilli. A $\varphi\rho\acute{\alpha}\tau\tau\omega$ munitio. Et ita videntur esse villi illi, qui in oris et extremitatibus tapetium relinquuntur, quare optime *fimbriae*. Glossae veteres *Fratilli* $\rho\rho\omicron\sigma\sigma\omicron\iota$. Nam *Crossi* sunt $\lambda\acute{\epsilon}\gamma\mu\epsilon\iota$, $\lambda\acute{\omega}\mu\alpha\tau\alpha$, *fimbriae*. *Dac.*

Fracebunt, displicebunt. *Fracem* veteres dicebant fecem expressam ex oleis. Inde *fracere* et *fracescere*, mollescere, putrefieri et corrumpi. Gloss. *Fracescere*, $\xi\gamma\iota\sigma\tau\acute{\omega}\sigma\alpha\iota$, demutari, corrumpi. Item *fracidus* $\dot{\iota}\pi\acute{\epsilon}\tau\omega\varsigma$, exoletus. Et quia quae fracidia et corrupta, ea minus grata sunt, inde factum, ut *fracere* pro *displicere* veteres usurparint. *Dac.*

Forago. L. m. habet a *forando* pro *surando*. *Fulv. Urs.* Imo a *forando* potius, quia eo filo forabant telam, ut pensa distinguerent. Quare vel ita legendum, vel dicendum est haec: a *surando* dictum ab alio esse adiecta. Sane a MS. Pauli codice absunt, ut monuit Voss. In glossario Isidori *forago* exponitur *trames diversi coloris*. *Dac.* Ut *vorago* a *vorando*, *propago* a *propagando*, *plantago* a *plantando*, et innumera alia.

Frutinal. Si liceret in prima litera erratum librarii existimare in hoc nomine, ut in aliis quibusdam, *Erucinal* potius sciberem templum Veneris *Erucinae*. Id fuisse duplex Romae in Capitolio et ad portam Collinam, testatur Livius lib. XXII. XXIII. XXX. XL. Exstat etiam denarius C. Considii Noniani cum templo, in quo *Eruc.* scriptum est. Illud vero, quod in Sicilia *Erycinae* Veneri erat dicatum, laudatores non desiderat. Sed nil temere affirmandum esse reor. *Ant. Aug.* Veneris Fruti meminerunt Solinus: *Dum, inquit, simulacrum dedicat Veneri matri, quae Fruti dicitur.* Item Augustin. lib. IV. cap. 21. de Civit., quam *Divam Fruti Seiam* vocat. Trium horum testimoniis, Solini, Festi, Augustini cur fidem elevenus, quominus *Frutinal* legamus, causae non est. At *Erucinae* Veneris templum fuit Romae. Quid? Propterea non erit et Veneris Fruti, praesertim quum constet fuisse Venerem cognomine Fruti? Neque nos non vidimus nuncium Considii Noniani. Eius enim copiam et aliorum vetustatis monumentorum nobis fecit Christophorus Neytter, Augustanus. At Glossarium *Erucinae*, non Venerem, sed Isim putat: *Erucinae*, Ἰσίδος . Male hodie *Erudnae*; a Veneris Fruti dicta est *Frutilla*, Ἰνυζή , quia Veneri dicata est. Glossae. Sine dubio Fruti detroncatum ex Ἀρροδίτη . Nam cum post tempora Numa in urbem Venus recepta sit, non potuit habere nomen Latinum, sed Graecum *Afrodite*, quod distortum in *Fruta* seu *Fruti*. Sic etiam dicebatur *Venus Murti*, ut *Venus Fruti*. Varro (De L. l. V, 154. Sp.): *Intimus circus dicitur ad Murtim.* Utrumque autem potest dici et *Fruti* et *Frutis*, item *Murti* et *Murtis*. *Scal.* Atqui si ita est, *Venus* et *Frutis* idem est. Non potest igitur *Frutis* esse Veneris cognomentum. Quare potius legendum: *Frucinal*, templum Veneris *frugi*. *Frucinal* pro *Fruginal*. Et ita *Venus frugi* caelestis illa Venus sit. Sed mihi maxime placet, ut *Frutis* dicatur a *fruur*,

nampe *fructus frutus, frutis*. Vide Salmas. in Solin. cap. 8. *Dac.* *Venus Murti* et *Venus Fruti* unam eandemque deam significare mihi videntur. *Murti(s)* enim *corpus* significat in lingua Sanscrita, ex qua re apparet nomen *Venus Murti*, sive *Murtea* corpoream significare Venerem, h. e. vulgarem illam et *πάρθημον*, non Uraniam sive coelestem. Idem autem denotat *Venus Fruti*, sive *Frutis* h. e. quae usum venerem et fructum corporis spectat. Nisi forte *Frutis*, ut *frux*, frugis meliorem alium usum et altiore utilitatem salutemque significet, quae res probabilior redditur, si *virum frugi* et similes formulas comparamus. Tum *Venus Frutis* esset frugalis venae et salutem hominibus afferens. Haec vero res altioris est indaginis, quare mythographis erit relinquenda. Ceterum *Venerem Murteam* non posse dictam esse a *myrtis*, iam alii intellexerunt.

Fringilla. *Ξήνιος.* *Scal.* Nonius (pag. 308. s. v. *Frigit. M.*): *Frigere est et frigitre et fritinire, subsilire cum sono, vel erigi et exsilire, quod, quaecunque fringuntur, vel frigit, nimio calore vel frigore cum sono susum sussiliunt.* A *frigitre* igitur sive *fringitire* erit *fringillus* sive *fringilla*, avis sic dicta, quod crebro subsilii et subsultet cum sono. Sic a *fritinnire fritinnus* et per diminutionem *fritillus* vasculum, turricula, in quo tesserae fritinniti, cum sono subsilium concussaeque agitantur. At Varro (De L. L. p. 331. Sp.) innuit, *fringitire* et *fritinnire* voces esse a sono effictas, et illam fringillarum, hanc hirundinum propriam, sed per metaphoram ad homines transferri. Eius verba sunt lib. V. de L. L.: *Eiusdem (Ennii) ab hirundine, nefrende fritinni suaviter. M. Actius in Casina* (Plaut. Cas. II, 3, 49.) a *Fringilla, quid fringitis, quid istuc tam cupide cupis?* Inde Fulgentius *Fringitire*, inquit, *est subtiliter adgarrere* et affert locum Plauti, quem laudat Varro. *Dac.*

Fratriare. Fratrare. Et fraterculare. Vide Sororiare. Dac.

Frigere. A *φρίξει* sive *φρύειν*. Lege *φρύειν*. Glossarium frigit *φρύει*, *τεγανίζει*, sartagine torret. Inde *frictae nuces* Plauto (Poen. I, 2, 113.) *Fricum cicer* Horatio (? Plaut. Bacch. IV, 5, 6.). *Dac.* *Frigere* i. e. torrere, mera Sanscrita vox est *bhridsch*, torrere, assare. Radicis enim illud *dsch* in Latino sermone, quemadmodum saepe in Sanscrito sermone per derivata, transit in *g*, ut *bhandsch*, frango, *pindsch* pingo, *bhudsch* (frug) fruor, alia.

Fregellae. Fregellae urbs olim nobilis ad fluvium Lirim sita, unde, postquam cives Romam immigraverunt, locus, ubi habitavere, *Fregellae* dictus est. *Dac.* *Felii hospites*. Illi hospites. *Goth.*

Festram. Nihil praeterea addit ineptissimus mutilator, hoc uno contentus, vocabula tantum nobis apponere, significationis et omnis ritus atque antiquitatis securus. At nos sciamus, festram fuisse ostium minusculum in sacratio. Quod tantum abest, ut praetermittere debuisset abbreviator iste, ut etiam de eo librum iustum confecerit doctissimus simul atque vetustissimus grammaticus M. Antonius Gniphio. Macrobius (Sat. III, 12.): *Item Antonius Gniphio, vir doctus, cuius scholam Cicero post laborem fori frequentabat, Salios Herculi datos probat in eo volumine, quo disputat, quid sit Festra, quod est ostium minusculum in sacratio, quo verbo Ennius etiam usus est.* Ita iam dudum legendum in Macrobio suspicatus sumus, cum ecce confirmata est sententia nostra libro Macrobii manuscripto, cuius copiam nobis fecit eruditissimus ac totius antiquitatis iurisque civilis promptuarium Petrus Pitheous, amicus noster. *Scal.* *Fenestra a φανίζω, quasi fanestra*, per syncopen *festra*, nisi *festra* simpliciter sit a *φάω*, ut putavit Vossius. Neque *festra* fuit quaevis fenestra, per quam lux intraret, sed minusculum sacrarii ostium. *Dac.*

Firmum. A Graeco *ῥημα* fulcrum, firmamentum, nisi malis cum Vossio ab *εἶπος nexus*. *Dac.*

Frausus erit. Plaut. Asinar. II, 2. (20.):

Metuo in commune, ne quam fraudem frausum siet.

Livius lib. XXXIII. (14.): *Qui capitalem fraudem ausi, quique pecuniae iudicati in vinculis essent.* Lege: *fraudem frausi*. *Scal.* Vide Nonium (pag. 112. Merc. v. *Frausus*). *Dac.*

Faleri. *A fale dictum* l. m. habet pro a *sale*. *Fulv. Urs.* A *sale*, quod apud eos sal fieret, prius Halerni dicti. Sed magis placet ab Haleso conditore, unde et Falisci. Ovid. lib. IV. Fast. (73.):

Venerat Atrides fatis Agitatus Halesus

A quo se dictam terra Falisca putat.

Dac. Fortasse legendum: *A falere dictum*. Cf. supra notata a vivis doctis ad v. *Falae*.

Fraxare. A *φράτρω* mmo, quod qui vigilias obeunt, ii sint velut aliorum septum atque munimentum. Aliter paulo tamen Scaliger in Coniectaneis: *Frago antiquum; ut pago, tago, est lentare, flectere, παρὰ τὸ φράγγειν, unde φράγγυμι, quod significat lentare, ut lentare remum Virgilio* (Aen. III, 384.) *et lentare arcum Statio* (Ach. I, 436.). *Ab eo φράγγειν et φράττειν dici coeptum pro ambire et*

Latinum priscum *fraxare*, *obire*, *circuire vigilias*, a *frago*, ut a *veho vexo*; *tago taxo*; *fraxatores ergo custodes circumtentes vigilias*. *Dac.* *Fraxare* frequentativum est a *fracare* (*fragere*), *fracuare* (*fracuere*) *fragen*, ut *secere*, *sequere*, a *sagen*: *Insece Musa virum* (Ennius ap. Gell. XVIII, 9.) *cet.* Unde *frequens*, qui saepe *fragit* i. e. interrogat. Sic *taxare* a *togere* i. e. *tangere*. *Frango* vero est aliud, et potius cognatum est cum Graecorum *ῥῆγγνυμι*, *ῥῆγγνω* i. e. *Frγγνω*.

Florifertum. Quod in sacrarium Cereris ferebant post messem factam. Glossae: *Florifertum ἀνθοφορία*. *Dac.*

Frugamenta. An legendum *frumenta*? an existimavit Festus *frumenta* dicta quasi *frugamenta* a *frugibus*? Dubito. *Frugis* et *frumenta* a fruendo. *Fruges* sunt, quae siliqua seu folliculo continentur, ut faba, lupinum et reliqua legumina frumenta, quae habent aristam. Interdum tamen *frugis* nomen generale est. Et Iulianus Iurisconsultus D. de verbor. signif. l. 77. tradit: *Frugem appellari omnem reditum, non solum, qui ex frumentis aut leguminibus, verum etiam qui ex vino vel ex silvis caeduis vel cretae fodinis, lapacidinis percipitur*. *Dac.*

Frendere. Proprie dentibus collisis sonitum edere, vox a sono ficta. Per metonymiam dentibus frangere. Gloss. *Frendeo*, *θλάω*, tero, frango. Inde Pacuvius in Antiopa: *Fruges frendeo solas, ac sicco robore*. Serenus:

Copia farris uti frendentibus eruta saris.

Attius Troadibus: *Saxo fruges frendam*. Virgil. in Culice (175. *infringeret* nunc legitur.): *Olvia infrenderet*. Inde *fressus*, fractus Colum. lib. II. c. 11.: *Cicera bubus erui loco, fressa faba datur in Hispania Baetica*. Et Celsus cap. 18. lib. V. Martial. l. IV. ep. 46.:

Farris semodius fabaeque fressae.

Vide *Nefrendes*. *Dac.* Glossis *Faba fresa* *ἔγεγυός*, *faba solida* *κῆραος*. De *refriva* vide infra *Refriva*. *Goth.* Cf. Nonium pag. 447. Merc. s. v. *Femere*.

Formucales. Manifesto legendum *formucapes*, unde contractum *forpices*. *Scal.* Vide in *Forpices*. *Goth.* *Quad forma capiant*. Vide *Forma*. *Idem*.

Farrago. Quod ex multis satis, ut hordeo; vicia et leguminibus fit pabuli causa. Varro lib. I. de re rust. cap. 31.: *Contra ex segete, ubi sata admixta, ordeum et vicia et legumina pabuli causa viridia, quod far ferro caesa farrago dicta, aut nisi quod primum in farracia segete scri coeptum*. Gloss. *Farrago* *γῆστίς*, id est gramen semiviride. Vide Plinium (XVIII, 16, 41.). *Dac.*

Fetiales. Legati, qui vel ad pacem faciendam vel ad bellum indicendum. A feriendo foedere dicti, quasi *feriales*, vel a *faciendo*, quasi *feciales*, unde et quidam per *C.* scribunt. Sed apud Graecos semper per *T.* *φαιάκεις*. Quare optime Vossius, qui ait dictos a *fatui*, id est *fando*, a converso in *e.* *Quippe et oratores dicebantur*. Varro de vita pop. Rom.: *Itaque bella et tarde et nulla licentia suscipiebant, quod bellum nullum, nisi pium, putabant geri oportere, et priusquam indicerent bellum iis, a quibus iniurias factas sciebant, fetiales legatos res repetitum mittebant quatuor, quos oratores vocabant*. *Dac.* Vide Liv. I. (32.) Virgil. VIII. Aen. Dionys. (Antiqq. Rom. II, p. 131. et saepe alibi.) Plutarch. (Vit. Rom. et saepe.). Alii legunt *Faeciales*. Vide Nonium (pag. 529. Merc. ubi nunc scribitur *Fet.*) in *Foeciales*. *Goth.* *Fetiales* sunt oratores a radice Sanscrita *vatsch*, dicere, loqui, unde *vates*. Recte igitur per *t.* non per *c* scribitur, quanquam ex radice *vatsch* certis quibusdam condicionibus etiam *vak* oritur, unde *Feciales* quoque scriptura non absurda videri possit. Sed cf. Graecorum *προ-φήτης*, et Latinorum *vates*.

Feretrius. Alii, quod ei optima ferrent spolia, vel a feriendo. Propert. lib. IV. (10, 46.):

— — — *caussa Feretri*

Omne quod certo dur ferit ense ducent

Seu quia ficta suis humeris haec arma ferebant.

Hinc feretri dicta est ara superba Iovis.

Sed optime monuit Scaliger dictum Feretrium a Feretro pompae triumphalis. Valerius Flaccus (V, 11.):

Has, precar, cruvias et optima cadavera nostro

Linquite, ait, feretro.

Dac.

Femur. At Servius et Charisius (p. 24. 83. 130. Fabr.) annotarunt, *femur* tantum dictum et ab eo declinari femoris et leninis pro ea parte corporis, quae est a coxa ad flexum pedis. Tibull.: *Implicuitque femur femini*. *Dac.*

Frux, frugis. Puto ita distinguendum et supplendum: *Frux frugis dicebant antiqui.* Mox a capite: *fructum et fructam a fruor.* Frux quidem dixit Ausonius imitatione veterum:

Ante equidem, campis quam spica suppeteret fruor.

Fructus sum et perfructus aliquam rem dixerunt veteres, inter quos Lucretius. *Scal.* Nihil muto. Nam sic saepe Festus. Distinctio tantum post *antiqui* ponenda est. De recto *frux* vide Varronem lib. VIII. (De L. L. IX. pag. 487. Sp.). *Fructus* autem et *fructa* pro *fruitus*. Lucret. lib. III. (953.):

Sin ea, quae fructus cumque es, perire profusa.

Item (III, 169.):

Omnia perfructus vitae praemio, marces.

Dac. *Frux* est Sanscritum *bhudsch*, sine r littera, ut *bhandsch* frango. Cf. Rosen. Radices Sanscr. p. 119.

Ferocit. A *ferox*, quod a *ferus*. *Dac.*

Fivere. De *fiere* pro *figere* valde dubito, neque enim reperio g unquam mutatum in u. Sed legendum est *fibere*. Nam *fiba* dicebant pro *figo*, hinc *fibula*, quae a *figo*, *fixula*. *Dac.* *Fibere* Meursius. Vide *Fibula*. Vide Senec. VII. Controv. G. *Goth.* *Idem*; item. *Idem*.

Fruniscor et frunitum. Quod ait vulgo dici *infrunitum*, usus est Seneca de Benef. lib. III. (16.): *Infrunita*, inquit, et *antiquaria* est, quae nesciat, matrimonium vocari unum adulterum. Ut *Iter itiner*, *iecur*, *iecoris*, *se*, sine, sic *fruor*, *fruinor*, *fruiscor*, *frunitum* et *fruniscor*. *Scal.* Gellius lib. XVII. cap. 2. ad illud Q. Claudii primo annali: *Domus suas quomque ire iubet et sua omnia frunisci.* *Rarius quidem*, inquit, *fuit in aetate M. Tullii*, ac *deinceps infra rarissimum, dubitatumque est ab imperitis antiquitatis, an Latinum foret.* Non modo autem Latinum, sed *incundius amoeniusque etiam verbum fruniscor factum est, quam fruor.* Q. Metellus Numidicus, qui caste pureque lingua usus Latina videtur in epistola, quam exul ad Domitios misit, ita scripsit: *Ego neque aqua neque igni careo et summa gloria fruniscor.* *Naeuius in Atellana*, quae *Partus inscripta est, hoc verbo ita utitur:*

Quod magnopere quaesierunt, id frunisci non queunt,

Qui non parsit apud se, frunitus est.

Haec Gellius. Ut *fruor fruiscor*, sic a *fruinor frunitum* et per syncopen *fruniscor*. A *fruniscor frunitus* et *infrunitus* proprie dictus homo, qui rebus frunisci nescivet, vel homo nullius frugis, sed postea homo agrestis, insulsus, ἀπειρώκαλος. Nisi malis *fruniscor* geminam olim habuisse notionem, unam *frueni* a *fruor*, alteram *sapiendi* a φρονέω. Unde *infrunitus ἀφρων*. Sipontinus: *Frunitus dicitur prudens, hoc est is, quo perfrui licet: sicut a contrario infrunitus insipiens ac stolidus, qui nulli usui est. Sed nos frunitum et infrunitum a Graeco potius deducta existimamus.* Nam *Gracci φρόνιμον prudentem, ἀφρονα dementem dicunt.* *Dac.* Respondet *fruniscor* praesenti *parasmajpadi bhunadschmi* in Sanscrito sermone. Atque hanc litterae n interpositionem ex lege fieri, docet Bopp. in Gramm. Sanscr. crit. reg. 384. Cf. in paradigmate radicem *iudsch*, ad reg. 324.

Felices. Enumerat Veranium apud Macrobr. lib. III. (II, 16, 2.) arbores felices et infelices, in quibus est ficus atra. Vide Plin. lib. XVI. cap. 27. *Ant. Aug.* Duobus modis intelliguntur felices et infelices arbores pro fertilibus et frugiferis sive agrestibus et feris, sic *felix olea* apud Virgil. (Aen. VI, 230. VII, 751.) et *infelix oleaster* (Ge. II, 314.). At in libris pontificum felices et infelices arbores dicuntur faustae et infestae, non tam fertilitatis habita ratione, quam Deorum, in quorum essent tutela. Vide Macrobr. lib. III. c. 20. Quamquam id a veteribus non fuisse observatum testatur hic Festi locus, cui suffragatur alter Plinii: *Infelices existimantur damnataeque religione, quae neque seruntur usquam, neque fructum ferunt.* Item iste Apuleii in Apologia: *Arbor infecunda et infelix, quae nullum fructum ex se gignit, tanti est in pretio, quanti lignum eius truncum.* Imo et Lycophron *infelicia ligna*, quae ad portentorum expiationem adhibebant, vocat ἀκαρπα φυτόι:

Ὅταν ἀκάρποις γυία συμφλέξας φυτόις

Ἠφαιστος εἰς θάλασσαν ἐβράση σποδόν.

Dac.

Falsius et falsior. Vox *rationabiliter* est Pauli, qua etiam alii inferioris notae grammatici utuntur; voluit dicere ἀναλόγως. *Scal.*

Fucilis. A *fuca*, ut ab herba *herbilis*. Nihil mutandum. *Scal.* Alii *fucilia*. *Goth.*

Feriae statae. Publicarum feriarum genera sunt quatuor: *stativae*, quae certis diebus et mensibus et in fastis statis observationibus adnotatae, ut *agonalia*, *carmentalia*, *lupercalia* etc. *Conceptivae*, quae

quotannis a magistratibus vel sacerdotibus concipiuntur, vel in certos vel in incertos dies, ut *Latinae*, *Paganalia*, *sementinae*, *compitalia*. *Imperativae*, quas consules vel praetores pro arbitrio potestatis inducunt. Et *nundinae* paganorum, id est rusticorum, quibus conveniunt negotii propriis vel mercibus provisuri. Vide Macrobi. lib. I. Sat. cap. 16. *Dac.* Vide supra *Conceptivae*, *Denicales*, et infra *Privatae*, *Sementinae*, *Stultorum*. *Goth.*

Fluonia Iuno. Vide Arnob. lib. III. (p. 118. Elmenh.) Augustin. de Civit. D. lib. VII. c. 2. 3. *Dac.*

Flammeo vestim. *Fulminis*; fulmine. *Goth.*

Fulgurium. Locus fulguritus τόπος κεραυνολής, qui *bidental* dicitur. Vide *Bidental*. *Dac.* Vide *Fanatica* et infra *Obstitum*. *Goth.*

Fanatica. Fanatici proprie dicebantur, qui divino furore correpti, qui numine afflati erant. Inde fanatica arbor, quae fulmine afflata; sed fanatici etiam dicuntur sacerdotum ministri. Optimum Glossarium: *Fanaticus* ἱερατικός, ἱεροδοῦλος. In veteri lapide extra Romam: *Q. Coclio Apollinari fanatico de aede Bellonae*. *Dac.* Vide *Fulgurium* et *Obstitum*. *Goth.* Viduus supra, *fanum* nihil esse, nisi locum sacrum, sacellum, unde apparet, proprie *fanaticus* nihil esse, nisi ἱερατικός. Cf. supra v. *Fanum*.

Fulmen. Imo a fulgore, ut in vet. cod. probat Varro lib. IV. de L. L. Nam etsi ignis proprie manare dicatur et fluere, ut apud Lucret. (II, 383.):

Quam noster fluat e taedis terrestribus ortus;

et Callimach. Hymn. in Dian.:

Τόρα παρὸς ἀποστρέφουσι κεραυνοί.

a fluere tamen nequit esse fulmen, nisi transpositis literis quasi *fluimen*, quod ineptum est. *Dac.* *A fluere*. *A fulvoro*, alii a fulgore. *Goth.*

Fulgere. Falsum erit, quod ait Festus, nisi ferire intelligas de fulgore et coruscatione. *Fulgur* enim proprie est ignis sine coruscatione cum fulmine emicans, *fulmen* telum ipsum, quod mittitur, etsi postea frequenter *fulgur* pro fulmine, ut infra *Fulgurium*, quod fulgure, id est fulmine citum est. *Dac.* Vide Varronem IV. de L. L. (V, pag. 76. Sp.). De fulguribus, quae *peremptalia*, *pestifera*, *postularia*, *provorsa*, *renovativa* vide has voces. *Goth.*

Funebres tibiae. Nam fumeribus tibiae addebantur. Ovid. V. Fast. (VI, 659.):

Cantabat fanis, cantabat tibia ludis,

Cantabat moestis tibia funcribus.

Item de tibiae numero:

Adde quod Aedilis, pompam qui funeris irent

Artifices solos iusserit esse decem.

Erat in leg. XII. tab.: *Decem tibiae adhibeto*. Servius autem ad V. Aeneid. notavit antiquae consuetudinis fuisse, ut maioris aetatis funera ad tubam proferrentur, minoris vero ad tibiae. Inde Papinius hb. VI. (Thebaid. VI, 121.):

Tibia cui teneros suctum producere manes.

Dac. Quas *Flamini audire*. Flamini tamen funus exsequi nou est religio. Gell. I. X. cap. 15. *Idem*.

Flaminius camillus. Vide *Camillus*. *Dac.*

Flamini. Patrimem et matrimem interpretatur, cuius uterque parens in vivis est. At alii, qui ex eodem patre et matre nati. Nam ἀμφιθάλη vertunt. At contra ἀδελφὸν ἐτεροθαλή vocat Cedrenus uterinum aut consanguineum. *Scal.* *Patrimem* et *matrimem*; *patrima* et *matrima*. Alii: *Patrimus* et *matrimus*. Vide infra *Patrimi*. *Goth.*

Flaminius lictor. Hunc Ovidius intelligit II. Fast. (23.):

Quaque capit lictor domibus purgamina certis,

Torrída cum mica farra, vocantur idem.

Dac.

Frequentarium. Frequentarius a frequente dicitur, ut *momentarius* a momento, *ferentarius* a ferente, et multa eiusmodi alia.

Fornacalia. Vide supra *Fornacalia*.

Furvum bovem. Diis inferis hostia furva faciebant. Virgil. VI. Aen. (243.):

Quatuor hic primum migrantes terga iuvenco

Constituít.

Et paulo post:

— — — ipse atri velleris agnam
Aeneas matri Eumenidum magnaëque sorori
Ense fert.

Dac.

Ferentarii. Varro lib. VI. de L. L. (VII, 341. Sp.): *Ferentarii equites hi, qui ea modo habebant arma, quae ferrentur, ut iaculum*. Vide *Adscriptivi*. Dac. *Auxiliaries*; auxiliatores. Goth. De vocabuli forma cf. quae supra dixi ad vocem *Frequentarii*.

Faustulum. Faustitatem Deam colebant veteres pro incremento pecoris, ut, si foetura gregem supplerit, propterea alnam Faustitatem vocat Horatius (Od. IV, 5, 18.). *Scal.* Haec in seculari carmine sic mire depinxit Horatius:

Fertilis frugum pecorisque tellus
Spicea donet Cererem corona;
Nutriant foetus et aquae salubres
Et Iovis curae.

Dac. *Porcellum* est genitivus pluralis. Goth.

Familiaris. Eiusdem familiae. Dac.

Fana. Vide *fanum*. Dac.

Fastis diebus. Lego: *Fastis diebus ius fari licebat, nefastis non fari licebat*. *Scal.* Varro lib. V. de L. L. (lib. VI, pag. 229. Sp.): *Fasti dies, quibus certa verba legitima sine piaculo praetoribus licet fari. Ab hoc nefasti dies, quibus diebus ea fari ius non est, et si fati sunt, piaculum faciunt*. Ovid. I. Fast. (48.):

Ille nefastus erit, per quem tria verba silentur,

Fastus erit, per quem lege licebit agi.

Tria verba sunt *do, dico, addico*, quibus tota iurisdictio continetur. Dac. Ab his diebus fastorum libri, quibus dies fastos cognoscimus, et translativae *Fasti Consulares*, quibus consules singulorum annorum continentur. Goth. Cf. etiam Varro VI, pag. 210. Sp. Adde quae supra diximus ad v. *Fastorum libri*.

Fenus appellatur. Vide *Fenus* et *generatores*.

A D L I B R U M VII.

Gerrae. Vide *Cerrones*, ubi paulo aliter. Quare et tertium illud fortasse addi potest, nempe Athenienses a Siculis *Gerros* vocatos quasi imbelles, nam gerra Siculis pudenda significat. Suid. Hesych. Dac. Vide Nonium (pag. 118. Merc.) in *Gerrae*. Goth. Descendit hoc v. quum *nugas* denotat a Sanscrita radice *gardsch*, quae significat *clamare, vociferari*. Contra ubi *crates* notat *vimineas*, cum Graeca voce γέγγων cognatum est, aliamque habet originem, quae eadem est verbi Latini *gerere*. Recte Doederlin. Syn. Lat. III, pag. 86. ubi *gerrae* significat *nugas*, cum Graec. γαργά, Lat. *garrere* componit.

Genas. In versu Pacuvii potius legerim *flora*, quam *florae*. Nunc *primum opacat flora lanugo genas*. Nam idem Attius in Bacchis:

Genas lanugo flora nunc demum irrigat.

Idem in iisdem:

Nam flori crines video ut propexi iacent.

Quod Euripides Bacch. 455.: Πλόκαμὸς τε γάρσων ταναός. Pacuvius Antiope: *Cervicum flores dispargite crines*. Est coronis Anapaestica. Virgilius tamen contra lib. XII. (Aen. VIII, 160.):

Tum mihi prima genas vestibat flore iuventas.

Scal. Pro operimento oculorum et pro malis veteres usurparunt, sed priorem notionem propriam fuisse cum Beckmanno existimo. Sic proprie Ovid. Eleg. 8. lib. 2. (e Pont. II, 8, 66.):

Nam caput e nostra citius cervice recidi,

Et patiar fossis lumen abire genis.

Dac. *Sulti*. *Sultis*. Goth. Duae sunt radices Sanscritae, diligenter distinguendae, *dschna gnosco, γνῶναι, kennen; to know; et dschan gigno, geno, γεννᾶω, γένω, γίγνομαι*. Ex priori descendunt vocabula Latina *gnavus, gnarus, Gnaivos* (Cneius), *gnotus*, unde *cognitus, agnitus*; ex altera derivantur *genus, gens, gener*,

gnatus, unde *prognatus*, et alia. Cum prioribus illis conveniunt Germanorum *genau*, Batavorum *nauw*, Anglorum *know*; atque ex eodem fonte derivata esse videntur Latinorum *genae*, *genu*; Graecorum *γένυς*, *γενέων*, *γενάθος*, *γένω*, *γένυ*; Germanorum *Knie* et *Kinn*; Sanscrita *dśchānu*, i. e. *genu* et *gandās*, *gena*. Quibus omnibus *connivendi* nativa quaedam ac *nitendi* significatio subest; ipsaque verba *nivere* et *niti* ex eodem fonte duci mihi videntur. Cf. quae dixi ad v. *Gnitus*.

Gentilis. Cicero in Topicis ex Q. Scaevola (c. 6.): *Gentiles sunt, qui inter se eodem nomine sunt. Non est satis. Qui ab ingenio oriundi sunt. Ne id quidem satis est. Quorum moiorum non servitutum servivit. Abstet etiam unum. Qui capite nondum sunt deminuti. Hoc fortasse satis est. Nihil enim video Scaevolam pontificem ad hanc definitionem addidisse.* Legitur apud Ciceronem *gentilis* pro cognominis. I. Tusc. (16, 38.): *Regnante gentili meo*, de Tullo Volscorum rege. De discrimine inter *gentiles* et *agnatos* vide iuris commentatores. *Dac.* Vide l. saepe. 53. ff. de verb. signif. *Goth.*

Genialis lectus. De eo Arnobius contra gentes. Describitur prolixè a Catullo de nuptiis Pelei et Thetidis. Glossae: *Genialis lectus κληνή συμποσίον*. Non de eodem intellexit. Nam *genialis lectus* sternebatur *Genio* et *lunoni*. *Scal.* Servius V. Aeneid. (ad lib. VI, 603.): *Geniales* (lecti) *proprie dicuntur, qui sternuntur puellis nubentibus*. Apuleius Miles. X.: *Et iam torus genialis scilicet noster futurus accuratissime desternebatur, lectus Indica testudine perlucidus, plumea congerie tumidus, veste Serica floridus. Dac.* Vide Nouium (pag. 117. Merc.) in *Geniales*. *Goth.* Nuptiis om. Ursinus. *Idem*.

Genis Aelia. Quasi vero illud Aeliae gentis proprium sit, ut in familiis dividatur, et non reliquarum omnium. Quid igitur? Lege: *Genis illa app.* etc. *Genis* nomen est generale et familias complectitur. Aliquando tamen familia latius patet et gentem significat. Vide *Familia*. *Dac.* Vide infra *Ingens*. Livium lib. IV. (iuit.) L. 1. ff. de probat. *Goth.* Cf. Sigonius ad Liv. IV, iuit. et in libro de Nom. Romanorum. Vox est Sanscrita *dśchanas*, ex qua Latini contractioni forma *gens*, ut ex *manas mens*, *domus dens*, alia.

Gerusia. Γερουσία, Senatus. Plutarch. An seni administrand. Resp. (c. 10.): Ἡ δὲ Ῥωμαίων σύγκλητος ἀρχὴ τὴν γερουσίαν καλεῖται. Hesych.: Πρεσβυτέρων, πλῆθος γερότων. *Dac.*

Genuini dentes. Graece *σωφρονιστήρες*, quod prudente et perfecto homine nascentur. Gloss.: *Genuini*, *σωφρονιστήρες*. Item: *Genium*, *ὄδοντα ὠλήνυ*. A *genis* dicti *genuini*. Interpr. Persii: *Genitinus proprie dens, qui sub genis est*. Alii a *geno gigno*, ex Plin. lib. II. c. 37.: *Homini*, inquit, *novissimi, qui genuini vocantur, circiter vigesimum annum gignuntur, multis et octogesimo. Dac.*

Gestus. Substant. σχῆμα, εἶδός, χειροθεσία. Gloss. *Dac.*

Genium. Aurelius Augustinus: *Genius est deus, qui praepositus est ac vim habet omnium rerum gignendarum*. Vide *Geniales*. *Dac.* *Genius*. Luberius: *Genius generis nostri parens*. *Scal.* *Alii genium*. Servius I. Georg. (v. 302.): *Genium autem dicebant antiqui naturalem deum uniuscuiusque loci, vel rei, aut hominis*. Inde apud Virgil. Aen. V, (95.):

*Incertus Geniumve loci famulumve parentis
Esse putet.*

Ubi Servius: *Nullus enim locus sine genio est, qui per anguem plerumque ostenditur*. *Genios* Graeci vocant *ἐγκρίσιος θεοῦς*, *δαίμονες*, *ἡρώας*. *Dac.*

Germen. A *gero* pro *geno*, *gerimen*, *germen*. Inde *germani*, qui ex eodem semine, ex eadem stirpe. Et *germani* proprie dicuntur, qui eundem habent patrem, sive ii communem matrem habeant, quomodo *Terentius*, Cicero et alii *germanorum* voce uti solent; sive diversam, qui *consanguinei* dicti sunt. Aliter tamen Varro in lib. de gradibus: *Germanus*, inquit, *ex eadem genitrice natus est, non, ut multi, de eodem germine, qui tantum fratres dicuntur*. Sed vana est haec Varronis differentia, nec idoneis autoribus observata. *Terent.* Adelp. (II, 4, 5.):

Te habeam fratrem, o mi Aeschine, o mi germane.

Frater nomen generale est et continet *fratres germanos*, *fratres consanguineos*, qui ex uno patre nati sunt et matres diversas habent; *fratres uterinos*, qui ex eadem tantum matre geniti sunt; et *fratres patruales*, qui ex duobus fratribus procreati. *Dac.* Recte *Doederlin*. Synon. Latin. III, pag. 74. *germen* et *herba* eiusdem esse originis suspicatur. Utrumque enim a Graeco *γέρβω*, unde *φορβή*, *herba*, et *φέρμα*, *germen*.

Gemursa. Plin. lib. XXVI. cap. 1.: *Et bene quidem morbus celeriter in Italia restinctus est, sicut et ille, quem gemursam appellaverit prisci, inter digitos pedum nascentem, etiam nomine oblieturo. Dac.*

Gingrire. Glossar.: *Gingrina* εἶδος φωνῆς σάλπιγγος. *Fulv. Urs.* Glossae: *Gingriunt*, ῥήνες ἐκ-
 βοῶσι. *Gingrum* φωνὴ γνήσιος. Inde *gingrinae* tibiae dictae. *Gingrinae* sunt Hesychio: *Πιγγρία*, αὐλοὶ μι-
 κροὶ. ἐν οἷς πρῶτον *μανθάνουσαι*. *Solin.* cap. 12.: *Sive* *gingrinas*, *quae*, *breviares licet*, *subtilioribus tamen*
modis insonant. Verum *Athenaeus*, *Eustath.* et *Pollux* non a *gingriendo*, sed a *Gingra*, *Gingre* vel *Gingri*
Adonidis nomine. *Athen.* cap. 23.: *Πιγγραῖνοις γὰρ οἱ Φοῖνικες*, ὡς φησὶν ὁ *Ξενοφών*, ἐχρώντων, αὐλοῖς *σαι-*
θαμιαῖοις τῷ ἀέθετος, ὅσῳ δὲ γοσφόν *φθεγγαμένοις*. *Idem paulo post*: *Ὀνομάζονται δὲ οἱ αἰλοὶ γίγγροι ὑπὸ*
τῶν περὶ Ἄδωνιν Θρηῶν, τὸν γὰρ Ἄδωνιν γίγγρον καλεῖτε ἕνεκεν οἱ Φοῖνικες, ὡς ἱστορεῖ *Λημοκλείδης*. *Eus-*
tath. *liad.* 6.: *Ἡ δὲ γρήσις τοῖς γίγγροις ἐκ τῶν περὶ Ἄδωνιν Θρηῶν, ὃν γίγγρον ἐκάλουον οἱ Φοῖνικες*. *Pol-*
lux lib. IV. cap. 10.: *Γίγγρος τις αὐλίσκος γοσφῆ καὶ θρηνητικῆν φωνὴν ἀφήσει*, *Φοῖνιξ μὲν ὧν τὴν εὐρεῖαν*,
πρόσφορος δὲ Μοῦσῃ τῇ Κλαυγῇ. *Ἡ δὲ Φοῖνικῶν γλῶττα Πιγγρον τὸν Ἄδωνιν καλεῖ*, *καὶ τούτῳ ὁ αὐλὸς ἐπω-*
νόμασται. *Gingra* autem *Bochartus* ex *Phoenicio gīgara* *Dominus*; *plenum fuisse gīgara*, sed prius *R* eli-
 sum. *Dac.* *Arnob. VI.* (p. 205. *Elmenh.*): *Anserum gingritibus*. *Goth.*

Gingriator. *Gingriator* tibicen. Vide *Athenaeum*. Glossae Hesychii: *Πιγγρία*, αὐλοὶ μικροί, ἐν
 οἷς πρῶτον *μανθάνουσαι*, ὅπερ ἔτιοι γρήσιος. Glossarium: *Gingrina*, εἶδος φωνῆς σάλπιγγος. *Gingriunt*, ῥήνες
 ἐκβοῶσι. *Gingrum*, φωνὴ γνήσιος. *Arnobius* libro X.: *Anserum gingritibus*. Vide *Solin.* c. X. *Scal.* *Lege* *ging-*
griator a *gingrire*, vel *gingrinator*, a *gingrina*, ut viri docti. *Dac.*

Gizeria. *Gigeria*. Falsum est *Gigeria* esse cibum confectum ex multis obsoniis, sed *gigerium* est
 ventriculus gallinarum: quod verbum hodie in Gallia retinemus. *Gesier* enim vocamus. *Lucillus*:

— — — *Gigeriae sunt*
Sive adeo hepatica.

Dac. Vide *Nonium* (pag. 119. *Merc.*) in *Gigeria*. *Goth.* *Commode* Gallicum nomen *gesier*, veram esse scri-
 pturam *gizeria*, quam ex optimo *Cod. Gu. II.* restitimus.

Geniales deos. *Petrus Chiacconius* Hispanus homo magni ingenii praeclaraeque eruditionis, a quo
 multa in hoc libro emendata sunt, existimabat *Geniales* legendum esse. Nam et in veterib. numismatibus
Dis Genitalibus et *Virgilius* habet *geniales* illo versu libri VI. (764.):

Romulus in coelo cum dis genitalibus aevum
Degit.

Item lib. II. *Georg.* (324.):

Genitalia semina poscunt.

Fulv. Urs. In fine corruptissima ita restituo: *Geniales dicti a genendo, qua plurimum posse putabantur*,
 quos postea *Genios* appellarunt. Id est: *Qua re plurimum pollent, hoc est genitura*. Sunt enim θεοὶ γενέθλιοι.
 Quod autem ait *geniales deos* esse semina et elementa rerum, non latuit Graecos magistros, qui interpretan-
 tur *Geniales στοιχία*. *Genialem* etiam τύχην et *genialia τύχη*. Addendum et quod *Santra* vetus scriptor
 monet: *Scis enim geniales homines ab antiquis appellatos, qui ad invitandum et largius apparandum cibum*
promptiores essent. Potest et vulgaris lectio defendi a *gerendo* et *gerulos*. Nam et *idem* *Censorinus*: *Eundem*,
 inquit, esse *Genium* et *Larem* multi veteres memoriae prodiderunt, in his etiam *C. Flaccus* in libro, quem ad
Caesarem de indigentiam reliquit scriptum. Hunc in nos maximam, quinimo omnem habere potestatem cre-
 ditum est. *Gerulus* enim apud veteres non ὁ βρατάζων, ut postea, sed ὁ πρῶττων καὶ πρακτικῶν dictus est,
 ut *Plautus* in *Bacchidibus* (IV, 9, 80.) dixit *gerulifigulos mendacii*, *gerulos* et *figulos*, hoc est *πρακτικῶς*
καὶ πλάστας. Et veteres glossae: *Geruli, πρακτικῶς*. *Scal.* Non opus est, ut *genendo* scribatur, nam *ge-*
rare idem quod *genere*, unde et apud *Varronem* de re rust. lib. I. cap. 31. quidam codd. habent: *Id ex pa-*
buli segete viride sectum, antequam gerat siliquas. Quod in aliis *genat*. In Gloss. Graeco-Latinis: *Ἀνύτης*
gerulus, officar. *Πράσσειν* autem et *ἀρβένειν* verba sunt, quae iocosis rebus illis accommodantur, quibus adesse
genios necesse est. *Dac.*

Gnarus. *Gnarus* proprie, cui cuncta gnara sunt, id est cognita, aperta. Non mirum igitur *pro-*
gnare significare aperte. *Dac.* Cf. quae supra disputavimus ad v. *Genas*.

Gnephosum. Glossar.: *Gnefonsum*, σκοτεινόν. Vide in *Gnefonsum*. *Fulv. Urs.* Glossarium *Gne-*
tonsum ἀμυρόν, σκοτεινόν. Corrige: *Gnefonsum*. *Scal.*

Galli. Sacerdotes *Rheae* castrati, a Gallo fluvio *Phrygiae*. *Ovid.* IV. *Fast.* (361.):

Cur igitur Gallos, qui se excidere, vocamus,
Cum tantum a Phrygia Gallica distet humus.

Inter, ait, viridem Cybelen altisque Celaenas

Amnis it insana nomine Gallus aqua.

Qui bibit inde, furit; procul hinc discedite, quæis est

Cura bonæ mentis; qui bibit inde, furit.

Herodianus in Commodo: Πάλαι μὲν Φρύγες ὄργιαζον ἐπὶ τῷ ποταμῷ Γάλλου παρορέοντι, ἀφ' οὗ τὴν ἐπιωνυμίαν φέρουσιν οἱ τῆς θεῆς τοιαῦτα ἱερομένοι. *Dac.* Clr. Arnob. VII. Iuvenal. Sat. VI, (511.). Galli etiam sumuntur pro mirmillonibus. Vide infra *Retiario.* *Goth.*

Gnarigavit. Et *Gnaruris.* Ausonius (ep. 22, 19.):

Non cultor instans, non orator gnaruris.

Apud Arnobium lib. II. (III. p. 113. Elmenh.): *Cur esse dicatis in aliis præceptionibus gnarures.* Male hodie in Ausonio *gnarus* est, in Arnobio *gnariores.* *Scal.* Optime Voss. *gnaruravit.* Antiqui dicebant *gnaruris gnarus.* Plaut. (Most. I, 2, 17.):

Simul gnarures volo vos esse hanc rem mecum.

Hinc *gnaruro*, *gnarum* reddo. Unde per syncopen et aphaeresin *naro*, quod nunc *narro*. Gloss.: *Gnarurat, γνωρίζει. Gnarurem, γνωρίζω. Gnaritur, γνωρίζεται.* A *gnaruris* per syncopen *gnarus* ἐπιστάμενος, sciens, peritus. *Dac.* Hinc *gnaritas.* Nouio (pag. 116. Merc.) pro *scientia*. Hinc *gnarus.* Tacito et in l. 43. ff. ad Trebell., ubi tamen *ignarus* legitur. Glossis: *Ignarures ἀγνοῦντες.* *Goth.* *Gnarigo* a *gnarus* descendit, ut *laevigo* a *laevis*, vel potius *levis*, unde *levigo* potius scribendum. Erit igitur *gnarigare* *gnarum* facere, i. e. certorem facere, *narrare*. Nihil enim aliud est *narrare*, nisi *gnarare*, i. e. *gnarum* reddere.

Gnarivisse. *Gnaruisse.* Vide notam superiorem. *Dac.* *Gnarire* variata forma est verbi *gnarare* h. e. *narrare*, *gnarum* facere.

Gaia. Pauli errorem potius, quam Festi vel Verrii crederem in hoc genere scripturae, in quo post Constantinum omnes paene librarii et marmorum incisores errabant. Notum est illud Quinctiliani Caium et Caiam scribi, dici vero Caium et Gaia. Paulum non errasse arbitror, cum viderim antiquissimum Festi fragmentum ordine literarum scriptum et Verrius eundem ordinem secutus fuerit in libris de verborum significatione. Secuti igitur sunt sonum, non figuram literae: vel cum ipsi alio loco scripserint, imperiti mutarunt, erratum librarium esse putantes. Quod ad rem ipsam attinet, vide Plutarch. in Problem. Plin. lib. VIII. cap. 48. Iulius Paris in Epitome Valerii Maximi de praeonominiibus. Sed et observatum est, omnes mulieres, quae alio praenomine carerent, Caias dictas, earumque libertos Caii praenomine plerumque appellatos, seque Caiæ libertos dixisse. Vide Cic. pr. L. Murena (c. 12.) et Velius Longus de Orthographia (p. 2218. P.). *Ant. Aug.* Quinctil. II, (l.) 7.: *Quid, quae scribuntur aliter, quam enunciantur? Nam et Gaius C. litera notatur, quae inversa O mulierem declarat, quia tam Caias esse vocitatas, quam Caios etiam ex nuptialibus sacris apparet.* Quod ad morem attinet, idem Valer. Max.: *Ceterum Caiæ usu super omnes celebrata est. Fertur enim Caiam Caeciliam Tarquinii Prisci regis uxorem optinam lanificam fuisse. Et ideo institutum fuit, ut novae nuptiae ante ianuum mariti interrogatae quaenam vocarentur, Caiam esse se dicerent.* Cic. pro Murena, qui id facete exagitat: *Quia, inquit, in alicuius libris exempli causa id nomen invenerunt, putarunt omnes mulieres, quae coemptionem facerent, Caias vocari.* *Dac.* Quid significant *Gaius* et *Gaia* proprie, ostendit linguae rusticae vocabulum *gayus*, quod hodie superest in Gallico sermone, ubi *gai* hilarum significat. Fuerit igitur *Gaius*, *gaia*, *gayum* laetus, a, um, et *Gaius* praenomine dicti sunt, quemadmodum *Gnaivos*, *Cneius*, *Manius*, *Lucius*, *Publius*, quorum ratio et significatio aperta.

Gallam. Lucil. lib. XV. apud Nonium (pag. 445. Merc.): *Quae gallam bibere ac rugas conducere ventri farre aceroso, oleo decumano, pane coegit Cumano.* Sic enim scribendi sunt *libi versus.* *Ant. Aug.* *Galla* est fructus sub autumnum arboribus immansens, praecipue robori. *Gall. noir de galle.* Eius sapor asper, quare vinum, quod atrum esset et asperum ad instar gallae *gallam* dixere. *Dac.*

Gaulus. Navis Phoenicia rotunda. Nam Graeci veteres usque ad Iasonem et Argonautas rotundis solum navibus utebantur. Unde Plin. lib. VII. cap. 56.: *Longa nave Iasonem primum navigasse, Philostephanus auctor est.* Aristoph. in Avibus (598.):

Γαῦλον κτώμαι καὶ ναυκληρῶ.

Ubi Schol.: *Γαῦλος, Φοινικικὸν σκάφος.* Et Callimach.:

Κυπρῶθε Σιδωνίως με κατήγαγεν ἔνθαδε γαῦλος.

Ab huius gauli formae similitudine vas pastorale *Gaulus* dictum. Theocrit. Idyll. 5. (58.):

Στασώ δ' ὀκτώ μὲν γαυλὸς τῶ Ἰανὶ γάλαιτος.

Vide Hesych. Sic et multa alia nomina sunt navigiis communia cum vasis, ut κῆρυβι, κἀνθαροι, κελίβαι, σκάρα. *Dac.*

Galbeum. Vide *Calbeos. Dac.* Hinc *galbeae lineae* infra in *Ruscum. Goth.*

Gestit. A *gestu gestire*, quod Donatus Eunuch. III, 5. interpretatur: *Motu corporis monstrare, quod sentias. Constat autem a pecudibus ad homines esse translatum.* Item: *Gestire proprie est sensum corporis gestu indicare; quod magis brutorum est animalium.* Virgilius (Ge. I, 387.):

Et studio in cassum videas gestire lavandi.

Ubi Servius: *Gestire est, inquit, laetitiam suam corporis habitu significare. Nam ut homines verbis laetitiam suam exprimunt, ita aves corporis gesticulatione. Dac.*

Gnaeus. *Cn.* hoc praenomen significare dubitat nemo, et licet sonus *G* literae audiatur, *Cn.* scribitur, ut in Pandectis Florentinis apparet *Gnaeum* et *Gaium* ita scribi, ut pronuntiat. Corporis autem insignis *naevus* dicitur, unde *Naevia* familia nomen deduxit. Additur autem *C.* antiquo more, ut cum *frumentum, ferctur, forctis, cnatura* dicebatur, ex Valerio a *Luio Paride* relato, qui enumerat triplicem huius praenominis scribendi rationem *Cn. Gn. N. Ant. Aug.* Idem quod *Naevus*, ut *natus, gnatus, navus, gnavus.* *Scal.* *Gnaeus* et *gnavus* tuberculum in facie excrescens, quasi γναῖος vel γναίφος. A γίνεσθαι nasci, unde praenomen *Gnaeus.* Itaque cum *naeus* et *naevus* scribitur, *g* perit, non contra, ut voluit viri docti. Sed perperam in voce γίνεσθαι etymon rimatur *Festus.* Graecum est κναῖος ἀπό τοῦ κναῖω, quae πάθος et πῦμα significat, unde *Gnaevus* Latinum, ut ὄνυ ovum. *Salmas.* in *Solin. Dac.* Γίγνεσθαι. Γίγνεται. *Goth.* *Gnaeus* et *Cneius*, antiquo sermone *Gnaivos* pronuntiabantur et ita scriptum reperitur nomen in inscriptione *Cornelia*, quam vide in *Lanzi Saggio di Lingua Etrusca Tom. I, pag. 150.* Vocabulum est idem, atque *gnavus*, Germanorum *genau*, Batavorum *nauw*, Anglorum *know*, quae omnia derivantur a Sanscrita radice *dschna*, nosco.

Ganeum. Locus *Terent.* est *Adelphi. III, 3. (5.)* ubi *Donatus:* *Veteres ganeum meritoriam tabernam dicebant ἀπό τῆς γᾶς, τοῦτ' ἔστι τῆς γῆς, quod ipsa sit in terra, non ut caenacula superius.* Ergo *ganeum* quasi γάνειον a γα, sive potius γάνω, ut veteres dicebant, si fides *Hesychio.* *At* *Iulius Caesar Scalliger Exercit. CCCXVIII. Sect. II.* ait *ganeum* dici a γάνος, hoc est gaudium, γάνυσθαι gaudere, nempe quod homines laetam voluptariamque vitam ibi agitent. *Dac.* *Abductum.* *Abditum,* alii *obductum. Goth.*

Galearia. Lege: *Galerita. Galerita* et *Galeritus* avis dicta ab apice, quem habet in capite, galeae speciem referente. A Graecis similiter κάρυδος, κορυδαλός et κορυδαλῆς dicitur; nam κάρυς galea. *Galeria* hic nomen habere non potest: nam *galeria tribus* a *Galeso fluvio* nomen habuit, sive ab alio quovis loco. *Dac.*

Gnitus. Lege a *genubus. Scal.* Sic infra in *Nixi:* *Nixi dii appellantur tria signa in Capitolio, ante cellam Minervae genibus nixa.* Ergo *gnitor*, quod nunc *nitor*, quasi *genitor, genibus* incubo. A *gnitor, gnisus, gnitus* et *gnixus. Dac.* Recte quidem *Dacerius*, quod a *gnitor* i. e. *nitor* derivat, minus bene, quod a *genibus* cum *Festo*, licet ipsum voc. *genu* ex eodem fonte sit derivandum. Nam *dschna*, gnosco, propriam habet connivendi ac nitendi significationem, qua de causa Germanorum *kennen* et *kennen* proprie unum est vocabulum et eandem habet notionem, postea discriminatam. Ac referenda esse eodem Latinorum *gnavus* (navus), Germanorum *genau*, Batavorum *nauw*, Anglorum *know*, supra vidimus ad v. *Genas.* Igitur a Sanscrito *dschna*, pro quo fortasse etiam *dschni* in usu fuerit, primum descendit *dschnu*, genu, *Knie*, (cf. praesens Sanscritum *dschánami*); tum *ganda*, gena; tum *gnitor*, quod fortasse sonaverit *gnio*, a quo participium *gnitus*, nisi forte *gnitus* pro *gnisus*, ut *gretus* pro *gressus*, *merto* pro *merso* et alia multa.

Gnotu cognitu. A γνώστω factum gnosco. *Varro:*

Adeste, adeste, quae feramque gnoscite
Domum ut feratis e theatro literas.

A gnosco deupto *g nosco, gnotu, notu.* *Glossar. Gnot.* Lege *gnoscit, εἶδεν, ἐπιγνώσκει. Gnotu, γνώων, διάγνωση.* Falluntur igitur, qui in *gnosco* et *gnotus* *g* credant assumptum in his. *Priscianus lib. II. (c. I. p. 60. Tom. I. Kr.): Est quando n principalis syllabae ante se assumit g, ut natus, gnatus; notus, gnotus antique, unde ignotus; nosco, gnosco, novi, gnovi.* Sed contra *Diomedes lib. I. (pag. 378. Putschl.): Gnoscit aut Caecilius, quoniam et praepositione addita adgnosco (lege agnosco. L.) et cognosco dicimus. Dac.* Nativam esse atque radicalem litteram *g* in *gnosco* et *gnotus*, ostendunt composita *agnitus, cognitus*, adiectiva *gnarus* et *gnavus*, et praeter omnia Sanscritum *dschna* i. e. *gnosco*, unde participium *dschnatas* i. e. *gnotus, γνώωσι.*

Gravastellus. Plaut. in Epid. (V, 1, 14.): *Sed quis haec est muliercula et ille ravistellus qui venit.* Vide *Ravi coloris.* Ant. Aug. Locus Plauti est Epid. V, 1. (14.):

Sed quis haec est muliercula et illic gravastellus, qui venit?

Sed hic *gravastellus* non a *gravitate*, ut putat Festus, sed pro *ravastellus*, a *ravus*, qui ravi est coloris, ascito *g*, *gravus*, a quo *gravaster* et diminutivum *gravastellus*, qui *ravastellus*, imo et *ravistellus* corrupte etiam apud Plautum legisse videtur Festus. Vide *Ravi coloris.* Dac. Apud Plautum Codd. variant *gravastellus*, *gravistellus*, *graviscellus*, *gravestellus*. Meliores *gravastellus* et *gravestellus* exhibent. Hoc non ab adi. *gravis* deduci posse, sed a *ravus* deducendum, ostendit metrum. Aut igitur *ravastellus* scribendum, aut *gravastellus*, ut *g* sit radicale, uti in Germanorum voce *grau*, quae eadem videtur, atque Latinorum *ravus*, *gravis*, in qua *g* postea sit omissum, ut in *gnarus*, *gnotus*, *gnitor*, *gnatus*.

Gramiae. Ἀίμη, Aeolice γλάμα, unde *Gramia.* Scal. Nonius (pag. 119. Merc.): *Gramia pituita oculorum.* Caccilius:

Gramiosis oculis ipsa, atratis dentibus.

Glossae: *Gramia*, λήμη. Vide Hesych. Dac.

Groma. Glossae: *Gruma*, γρόμων, βασιλική γνώμη. Et male lectum ab ipso auctore Glossarii: *Γαυμα ὄραία τεκτονική.* Lege: *Gruma*: ὄπρα τεκτονική. In aliis glossis: *Gruma* διόπτρα (lege: διόπτρα. L.) ἢ τῶν μέτρων. Et *Grumari.* Lucill.:

— — — *viamque*

Via degrumari, ut castris mentor facit olim.

Glossarium: *Grumat*, μετρεῖ, ξισοῖ. Nonius (pag. 63. Merc.): *Grumae sunt loca media, in quae directae quatuor congregantur et conveniunt viae.* Recte. Nam et in castris et in coloniis capiendis *groma* ponebatur in tetrantem, antiqua et postica linea se invicem ad angulos rectos intersecantibus. Auctor Aggenus. Scal. A γνόμα, n mutato in r, *groma*, pro quo dicitur *gruma*, o in u. Hinc *grumare* et *degrumare*. Lucillius: *Viamque Degrumabis uti castris mentor facit olim.* In castrorum etiam metatione *gruma* dicitur mensura illa, illud organum, quod a metatore in loco medio ponebatur in tetrantem, hoc est, ut quatuor faceret angulos normales, et ita divideret castra in quatuor partes. Et locus ipse medius, ubi *gruma*, *gruma* etiam dictus. Nonius: *Grumae sunt loca media, in quae directae quatuor congregantur viae.* A *gruma* seu *groma* dictus *gromaticus* et *gromatici* disciplina, quae agrorum mensuram docet. Dac. In Sanscrito sermone *krama(s)* significat *gradum*, *passum*, a radice *kram*, progredi. Fuerit igitur *groma* proprie mensura *passus*, quod voc. cum omni agrimensura et castrorum metatione ex Etruria translatum esse Romam credibile est.

Grumus. Glossarium: *Grumi* τύμβοι. *Grimini* οἱ διορίζοντες τοὺς ὄρους λίθου. Lege *Grummi.* Scal. Scribitur et *grummus*. Proprie clivulus, terrae collectio paulatim exsurgens. Unde exponitur τύμβος. Gloss. *Grumi*, τύμβοι. Inde propter similitudinem acervi lapidum, qui ad terminorum distinctionem ponebantur, *grumi* dicti. Gloss. Graeco-Lat. ὄρων λίθοι, *grumi*. *Grumus* autem a *congerie* ducit Nonius (pag. 15. Merc.). Vossius a κρυμός frigus, quia frigore res concrevunt. Sed verisimilius illud, quam verius. Puto a *gruo*, id est congruo, dictum *grumus*, quod terra multa et multi lapides coeant et congruant ad *grumum* efficiendum. A *grumus* factum diminutivum *grumulus* pro qualibet acervatione et strue. Paulinus Epist. III. ad Severum: *Et ut totum iuxta Dei verbum confectionem prophetici panis impleret, lentem quoque et hordeum viciam miscuisset in grumilum.* A *grumus* facta Gallica vox *grumeau*. Dac.

Gracchuris. Ilerda Ptolemaeo in Hispania Tarraconensi. Dac.

Graeca sacra. Cerealia, quae ad Eleusiniorum imitationem facta. Ideo ex Graecia translata dicit Festus. Repraesentabatur Ceres Proserpinam quaerens et cum face totum orbem pererrans. Vide Ovid. IV. Fast. (390. seqq.) Cerealibus ante noctem epulari nefas, quia, ut ait Callimachus, Ceres fame affecta ac nihilominus pertinaciter ieiunium servans a Vespero tandem persuasa, ut potum sumeret:

Ἐσπερος, ὅστε πιεῖν Λαμάρτερα μῶϊος ἔπεισεν.

Vel, ut Ovidius (Fast. IV, 532. seqq.), quod, dum sub noctem papaver legebat, imprudens gustaverit:

Colligit agresti leve papaver humo.
Dum legit, obliro fertur gustasse palato,
Longamque imprudens exsoluisse famem.
Quae qua principio posuit ieiunia noctis,
Tempus habent mystae sidera visa cibi.

A lugentibus haec sacra peragi non poterant, quia post receptam Proserpinam (Fast. IV, 615.):

*Tum demum vultumque Ceres animumque recepit
Imposuitque suae spicea sarta comae.*

Idoque tunc candidas vestes induebant (619.):

*Alba decet Cererem vestis; Cerealibus albam
Sumite, nunc pulli velleris usus abesti.*

Sed post cladem Cannensem cum propter luctum matronae Cerealibus operari non possent, Senatus luctum finiri iussit, *centum diebus*, ut Festus; ut Livius *triginta*. Livii verba sunt Lib. XXII. sect. 36.: *Tum privatae quoque per domos clades vulgatae sunt: adeoque totam urbem opplevit luctus, ut sacrum anniversarium Cereris intermissum sit, quia nec lugentibus id facere est fas, nec ulla in illa tempestate matrona expers luctus fuerat. Itaque ne ob eandem causam alia quoque sacra publica aut privata desererentur, senatusconsulto diebus triginta luctus est finitus.* Inde proprie *minui luctus* dicebatur, cum erant in casto Cereris, hoc est, cum rebus Veneris abstinere ad sacra Cereris obeunda: nam Cerealibus vino et Venere interdictum. Vide *Minuebatur*. Porro Cerealia erant a pridie Idus Aprilis per dies octo. *Dac.* Vide Tull. IV. Verr. (cap. 49.). *Goth.*

Gruera. Glossae: *Gruunt, γερανίζουσι.* *Scal.* Vide *Cangruere.* *Dac.*

Gradivus. Quia gramine sit ortus. Ex flore nescio quo concepit eum mater. Ovidius lib. V. Fast. (255 seqq.). *Scal.* Servius III. Aen. (35.): *Gradivum exsiliem in proelia, quod in bellantibus sic necesse est; aut gravem deum patrem, aut ideo, quia apud pontifices Mars pater dicitur. Alii Gradivum, quod gradum inferant. Alii a gratitudine (lege graditudine), quod huc et illuc gradiatur: unde Martem communem dici. Alii Gradivum, quia nunquam equester, aut a gradu dictum. Dac.* *Gradivus.* Κραδίνειν, γροδίνειν. *Goth.*

Grassari. *Grassari, ὄξυποδῖν, ἑπερεῖδσθαι, βαδίζειν.* *Grassa, βέδιαια, βήμα.* *Grassatur λομποδντέι.* *Grassator λοποδότης.* *Scal.* *A gradior, grassari, ire, ambulare.* Sed postea hoc verbum male audiit, et *grassari* de viarum obsessioribus dictum, qui in praetereuntes impetum faciebant. Inde autem *grassari pro adulari*, quod parasiti atque adulatores pro plateas ambulantes in obvium quemque grassarentur, ut adulationibus suis sibi victim quacrent. Et quia ita olim fere poetae, ii etiam *grassatores* dicti sunt. Varro in libro de moribus apud Gellium lib. II. cap. 2.: *Vestiri in foro honesto mos erat; domi, quod satis erat; equos carius, quam coquos emebant. Poeticae artis honos non erat. Si quis in ea studebat, aut sese ad convivium applicabat, grassator vocabatur. Dac.* Adde Nonium (pag. 315. Merc.) in *Grassari.* *Goth.*

Grallatores. Plautus in Poenul. (III, 1, 27.):

Finceretis cervom cursu vel grallatorem gradu.

Sic etiam apud Varronem lib. VI. de L. L. (VII, pag. 350. Sp.). *Ant. Aug.* Glossarium: *Grallatores, παρὰ τὰ φοροῦντες.* Imo *Grallatores. Παρὰ τὰ φορεῖν* explicat, quod de Aegipanibus hic dicitur. *Scal.* *Grallae* sunt perticae lignae furculas habentes, quibus pedes ponebant. *Gall. des echasses.* A gradiendo *gradulae*, *grallae*. Inde *grallatores*, qui grallis ambulabant. His grallis, ut ait Festus, pantomimi utebantur, cum Panas sive Aegipanus induebant, quorum exsiccii pedes et crura non melius representari poterant, quam ligneis illis pedibus *grallatorum*. *Grallatores* Graecis dicuntur γύπωνες, colobatharii et ipsae *grallae* colobathra. *Dac.* *Ad similitudinem;* ad simulationem. *Goth.* *Et grallatorem.* Et ciavotorem. Vide *Clavator, Calo. Idem.*

Gravida. Glossar.: *Inciente, innitente, pariente, a ciendo et invocando proximos quasque auxiliares.* Haec ad verbum *Incians. Fulv. Urs.* Lego infra: *Praegnans velut occupata in generando.* Nam *praegnans* est quasi *praegenans*. Et veteres *genere* et *genare* dicebant pro *gignere*. *Dac.* Inde *gravilavit*, implevit. Non. (pag. 118. Merc.). *Goth.* Locus Paulii ita legendus et distinguendus: *Gravida est, quae iam gravatur conceptu. Praegnans, velut occupata in generando. — Incians propinqua cet.*

Graculi. Varro lib. IV. (De L. L. V, 81. Sp.): *Quod gregatim volent.* Sed melius Festus a sono oris, ut et Isidorus lib. XII. cap. 7.: *Graculus a garrulitate nuncupatus, non, ut quidam volunt, pro eo, quod gregatim volent, cum sit manifestum, ex voce eum nuncupari. Est autem loquacissimum genus et vocibus importunum.* Idem Quinctil. lib. I. cap. 10.: *Graculus diminutivum a graccus, et graccus a graxo aut graco, quod a κρῆζω.* Sed verum etymon invenit eruditissimus et elegantissimus Aegidius Menagius, amicus noster, qui scribit ἐπὶ τοῦ κόρακος diminutiva forma *coracus, coraculus, craculus, graculus;* graculus enim ex corvorum genere. *Graculus contractum graculus, unde Italicum grola, Gallicum grole.* Quare *corniculam* dixit Horatius in Epistolis (1, 3, 19.):

Ne si forte suas repetitum venerit olim

Greæ avium plumas, moveat cornicula risum
Furtivis nudata coloribus.

Plura vide apud illum in *Amoenitatibus iuris civilis. Dac.*

*Greges. Quos illi ἀγέλας, melius: quos illi γάργερα. Γάργερα est pro γάργαρα multitudo. Hesychio: Γάργαρα, πλήθος, πολλά. A γάργερα sive γέργερα factum greæ, nisi potius sit ab ἀγερασις ex ἀγείωω congero, quæ Vossii sententia. Mihi maxime placet greæ dici ab antiquo Illebraeo gar, pro quo nunc ogar. Nam et ita simplex grego, quod postea aggrego. Dac. Greæ descendit a Sanscrita radice kri (diversa a kri facere) cui respondet Graecorum ἀγείωω, unde Latinorum *acervus*; ex eodem fonte derivandum ἀγέλη, mutato q in λ; indidem etiam γέγγερον et γάργαρον, reduplicata syllaba radicali, et greæ, quod ad veterem formam propius accedit.*

Grave aes. Hic locus ita interpungendus emendandusque: Quia asses singuli pondò libram efficiabant, deni autem denarium, ab hoc assum numero dictum. Vide Plin. lib. XXXIII, cap. 3. et infra in Sextantarii. Fulv. Urs. Sed nihil mutandum, neque video, cur eum offenderit vulgata lectio. Illum fugit scilicet, hic libras esse secundi casus. Nam ita omnia plana. Porro aes grave de libralibus assibus semper dictum et duravit usque ad primum bellum Punicum, quo sextantarii, postea unciales, postea semunciales facti sunt. Dac. Hinc grave Nonio (pag. 313. seqq. Merc.) ponderosum. Goth. Libras. Librae. Idem. Libraris. Libralibus. Idem. Tantundem. Tantuli. Idem.

Glomus. Globulos dicit Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 110. Sp. ubi nunc legitur Globi): Item in oleo cocti dicit a globo globuli. Vide Catonem cap. 29. Gloss. Graeco-Lat. Globus et glomus ἀγαθός. Nam Agathos Hesychio est sesamum, placenta ex oleo, melle et sesamo. Agathis etiam est fasciculum lini sive staminis, ut et Latinum glomus. Dac. Sphaera Isidoro XX. cap. 20. Goth. Glomus et Globus descendunt a radice Sanscrita grah, quæ significat prehendere, greifen, goth. greipen, unde carpo, et glob-us, glom-us. R enim in L convertitur, ut in pritis i. q. pretus, pletus (cf. supra Expreta) prithu, etiam, platus, et alia multa.

Glos. Glossarium: Glos, ἡ τοῦ ἀνδρός ἀδελφή. Γάλως παρὰ Πλάτωνα. Scal. Hesych.: Γάλως, ἡ τοῦ ἀνδρός ἀδελφή, κατὰ πῶρ Κασσανδρα τῆ Ἀνδρομάχη. Dac. Et fratris uxor Nonio (pag. 557. Merc.). Adde l. 1. §. 6. ff. de gradibus. Goth.

Glocire et glucidare. Lege: Glocire et glocitare. Glocire a κλώζειν, vox a sono efficta. Columell. l. VII. cap. 5. Ut ova quam recentissima supponantur glocientibus. Gloss.: Gluttit, κροκκῆ ἢ ὄρνις. Leg.: Glocit. Hanc vocem Vascones retinent, qui dicunt glocuire et ipsam avem glocientem clouque, ut Hispani clueca. Dac. Germani Glucke.

Gluttis. Lege: Glutis. Cato (45.): Uti bene subactum, utique bene glutum siet. In Glossis Latinis: Glis, glitis, humus tenax. Scal. Nihil mutandum: Gluttis pro gluttis. Nam u saepe abit in i. A glus, gluten, glutus, ninitus, bene subactus. Dac. Sunt radices Sanscritae gras et glas, quæ devorare, glutire significant. Est igitur gras Germanorum klos gleba, unde glutus, in glebas reductus, glutire, frusta devorare, gluten, quod vim habet glebas faciendi; cohaeret Germanorum kleben, leimen, klaiben.

Gluma. A γλίωω, scarpio, sive potius a λέπω, corticem detraho, est glubo, unde gluma, follicula hordei, λέπωρον κριθῆς. Gloss.: Quod eo granum glubitur, nudatur. Varro de re rust. lib. I. cap. 48.: Arista et granum omnibus fere notum; gluma paucis. Itaque id apud Ennium solum scriptum scio in Euhemerii libris versis. Videtur vocabulum etymon habere a glubendo, quod eo folliculo deglubitur granum. Itaque eodem vocabulo appellanti fici eius, quam odimus, folliculum. Hinc pecus glubi et deglubi dicitur, unde illud Tiberii (Suet. cap. 32.): Boni pastoris est tondere pecus, non deglubere. Dac. Vide Nonium (pag. 118. Merc.) in Gluma. Goth.

Gliscere. Gloss.: Gliscit, αυξῆ. Aliae: Glisco, ἐπιτεινομαι. Hinc reglisco. Quod vide suo loco, et Gliscerae mensae optimae et opiparæ, struibus frequentibus refertae. Dac. Adde Nonium (pag. 22. Merc.) in Gliscit. Goth. Et; ut. Idem.

Glucidatum. Vide tertium Coniectaneum (pag. 160.). Glossarium: Glodidatus, ἡδύς. Glucidatus legendum. Scal. Vide Clucidatum. Dac. Vide quæ ibi notavimus de origine v. dulcis, pag. 380.

Gloria. Antiquitus Glosia, a Graeco γλώσσα. Scal. Sed Martinio assentior, qui a κέλωρ, φωνή. Dac. Recte gloria cum κλέος, κλέω coniungitur, a Sanscrito cru clueo, audio. Ut enim a dschna descendit gnarus, sic a cru derivari potest glurus et glorus, quod cum v. clarus cognatum est, ut gnarus et gnorus, quod in verbo ignorare superest.

Gulliocae. Glossar.: *Guilliciola cortice nucis iuglandis viridi, per quem corpus humanum intelligi vult, Fulv. Urs.* Vide eadem verbo *Culiola, Ant. Aug.* Glossae: *Gulluca καροιστομα et guilliocae κάροια μακρά, παρά Λουκιλλίω.* Lege: *Gulioca καρνοτομία.* *Gulliocae, κάροια μακρά.* De longis nucibus alibi satis diximus. *Scal.* Lege: *Gullicae vel gulliologiae.* *Dac.* Descendere videtur a Sanscrita radice *hul*, quod *velare*, significat, Germanice *hüllen*.

Gutturnium. Glossae: *Gutturnum, είδος σκένους δστροανθινου.* *Gutturnium, βαθμός, προκοπή, ώς Βαύδων.* Ultimium videtur dictum, quod guttatum fiat. *Scal.* Vide *Coturnium.* *Dac.*

Gaudium. Imo potius a γαύειν, sive potius a γαύειν, laetor, gaudeo, *Dac.* A Sanscrita radice *hlad*, gaudeo. Anglicum *glad* contulit Bopp. Glossar. Sanscr. pag. 209. Ex *glad* enim sit *gald*, inde *gaud*, ut ex *falsus*, *fausse*, *faux*.

Genus. A γή terra, quod e terra omnia nata sint. Sed nemo nescit, esse a γένος, quod a γένω, unde *geno.* *Dac.* *Genus.* *Genus.* *Goth.* Γήν. Γένος. *Idem.* A Sanscrita radice *dschan*, generare, nasci, descendit *dschanas*, gens, genus. Inde veniunt γίγνομαι, γένος, γνήσιος, gigno, geno, gnascor, gnatus, kunni (goth.), *cunus*, *kind* (germ.) quod nihil est nisi *gent(is)* i. e. gens. Cf. Bopp. Gloss. Sanscr. 209.

Gannitio. A γάνυσθαι gaudere, proprie de canibus, qui, ut ait Lucretius (V, 966.):

— — — *gannitu vocis adulant.*

Quidam vulpibus etiam attribuunt. *Dac.*

Gesum. Lege: *Gesum, grave iaculum.* Varro de vita pop. Rom. lib. III.: *Qui gladiis cincti sine scuto cum binis gesis essent.* Isidorus: *Gesum, hasta, iaculum, βολής.* *Scal.* *Gesum*, gessum et gaesum. Quidam hastam interpretantur. Servius VII. Aeneid.: *Pilum proprie est hasta Romana, ut Gessa Gallorum, Sarissae Macedonum.* Suidas: Γαΐσα καὶ γαισός κοντίς, είδος άμυντηρίων, οίον δόρατος. Sed melius Festus, qui iaculum dicit grave, quod totum esset ferreum. Hesyeh: Γαισός, έμβόλιον οόοσίδηρον. Et iacula fuisse vel hinc constat, quod bina gerebant singuli. Virgil. VII. Aen. (VIII, 661.):

— — — *Duo quisque Alpina coruscat*

Gesa manu.

Quod idem alibi (Aen. I, 313.) de *hastili*:

Bina manu lato crispans hastilia ferro.

Gaesum autem Gallicam vocem putant, vel etiam Hispanicam. Ab Hispanis enim *gaesa* accepisse Romanos docet Athenaeus. Illustrissimus Bochartus *gesum* putat, quod Chaldaeis *gisa*, vel Hebraeis *chets*, sagitta, iaculum. Nam *chet* littera mutatur in *g.* *Dac.* Vide Nonium (pag. 555. Merc.) in *Gesa, Goth.* *Gesum* est *ges* h. e. *gues*, *gwer*, *wehr*, i. e. waffe, σπλον, arma, iaculum.

Gurgustium. Quin et gurgulio. Glossae enim interpretantur οικημάτιον βραχύ. *Scal.* Tamen *gurgustium* potius a *gurgite*, quasi *gurgistium*. Nam proprie *gurgustium* taberna obscura et latens. *Dac.*

Gricenea. Mihi omnino ignota vox. Adeoque hic nihil vel immutare audeam vel tentare. *Dac.*

Grando. Plin. lib. II. cap. 60.: *Grandinem conglaciato imbre gigni, et nivem eodem humore mollius coacto, pruinaem autem ex rore gelido.* *Grando* autem a *grandis* Festus. Sed melius Isidorus lib. XIII. cap. 10. a *granum*, unde et *grandis.* *Dac.* Hoc verbum masculini et foeminiini generis esse Nonius (pag. 208. Merc.) scribit in *Grando.* *Goth.*

A D L I B R U M VIII.

Herbam do. Nam nemo poterat dici victor, nisi prius is, quem vicisset, se victum fateretur et victum agnosceret. Ennius:

Qui vicit, non est victor, nisi victu' fatetur.

Citatur in fragmentis Servii, quae extant in pluteis P. Danielis. Versus vero Attii, qui citantur ex Meleagro a Nonio (pag. 317. Merc.), nihil ad rem; imo contra sententiam ipsius Nonii, qui eos ad hoc proverbium accommodat. Sunt autem hi:

Gaudent, currunt, celebrant, herbam conferunt, donant, tenent;

Pro se quisque cum corona clarum collustrat caput.

Nam hic quidem agnoscitur victor, at non a victis. Sunt enim socii et aequales Meleagri victori de sue interfecto gratulantes. *Scal.* Plinius lib. XXII. cap. 1.: *Apud antiquos signum victoriae erat porrigere herbam*

victos, hoc est terra et altrice ipsa humo et humatione cedere, quem morem etiamnunc durare in Germania scio. Vides hunc morem in Germania aetate Plinii, et ego eum etiamnunc durare in Vasconia certo scio, et inde originem traxisse arbitror, quod eum primum pugnae genus apud antiquos utpote pastores lucta fuerit, victus ut se terram fetigisse ostenderet et ita se plane minorem fateretur, victori herbam ex eodem loco decerpitam porrigebat. Sed postea illud ad alia traductum et herbam dare pro se victum fateri dictum est. Inde Nonius: *Herbam veteres palmarum vel victoriam dici volunt.* Sed haec paulo aliter Servius ad illud VIII. Aeu. (116.):

Et vitta comptos voluit praetendere ramos.

Ut in pacis petitione, inquit, ramus olivae cum vitis offerrebat, partim fabulae, partim naturae efficit ratio. Nam cum de nomine Athenarum Neptunus et Minerva contenderent, et iussisset Iupiter, ut illius nomine diceretur civitas, qui munus melius obtulisset hominibus, equum Neptunus, Minerva olivam protulit et statim vicit. Unde cum eius ramus alicui offertur, indicat eum esse meliorem. Hinc est illud proverbium: Herbam do, id est cedo victoriam, quod Varro in antiquarum libris ponit: Cum in agonibus herbam in modum palmae dat aliquis ei, cum quo contendere non capit et fateretur esse meliorem. Haec Servius, sed multo melius Festus. In Graecia autem manus sive manum victi pugiles porrigebant. Theocrit. Idyll. XXII, (129.):

— — πᾶς δ' ἐπὶ γαίῳ
Κεῖν' ἀλοφροσύνων, καὶ ἀνέσχετο, νίκος ἀπαδὼν
Ἀμφοτέρως ἅμα χεῖρας.

Ubi olim plura. *Dac.*

Heluo. Ab *elundo*, *eluo*, qui bona sua eluit i. e. dissipat, perdit; cum aspiratione *heluo*. Gloss.: *Heluo*, λαφύκης, *heluari* λαφύσσειν, *haurire*. Quomodo *haurire opes* dixit Martialis (IX, 83.). Sed vide *Helvela*. *Dac.* *Heluo* non ab *elundo*, nunquam enim praepositioni *ex* aspiratur, sed ab *halo* descendit, quod Festus (v. *Elucus*) significare docet eum, qui hesterno vino est languidus. *Halo* autem eiusdem est originis, atque Graecorum ἄλη, quae v. *errorem*, *dissipationem* denotat, unde ἀλόμαι, erro, vagor. Quenammodum vero a Graeco ἄλη descendit ἄλω, unde ἄλυκη, ἄλυσις, ἄλυσσω, ἄλυκτος, ἀλυκτέω, ἀλυκτόω, ἀλυκταίνω, ἀλυκτῆμαι; sic ab *halo*, veniunt *halucinari*, *heluo*, *elucus*, *helucus*. Et *halo* quidem haud dubie *erronem*, tum vacillante, h. e. qui mente ac pedibus non satis constare potest, significat. Quare *halucinari*, quod est prosumtum ut *sermocinari*, proprie mente vacillare, *faseln*, necessario valet. *Heluo*, quod e permutatione vocalis radicalis ortum, non proprie notat eum qui dissipat bona sua, sed qui huc illic circumvagatur, atque ita vorando, potando, ludendo patrimonium consumit. Unde *heluari*, *heluonem* esse, consumere dissipando; quod etiam passive dicitur, ut Virgil. Catalect. pag. 142. Burm.: *Et heluato sera patrimonio In fratre parsimonia.* Iam *helucus* et subst. abstractum *elucum*, Gr. ἄλυκη, ab *heluando* derivatur, et proprie est *helu-icus*, *helu-icum*, ut a *villa*, *villicus*, a *civis*, *civicus*, ab *hostis*, *hosticus*; quod genus contractionis usitatus est in adiectivis quae in *utus* desinunt. Significabit igitur *helucus* hominem *heluando* deditum, vulgo autem eum, qui hesterno vino gravis est, *helucum*, *crapulam*, *gravidinem* ex *crapula*. Cf. etiam A. Gellius XVI, 12. et IV, 19. Omnibus autem istis Graecis atque Latinis vocabulis subesse videtur pro fundamento Sanscrita radix *hval*, quae significat huc illic se movere, vacillare, unde reduplicativum *hillel*, vibrare, volvere, descendit. Ex ista radice fit substantivum *hvalas*, unde Lat. *halo*, et litteris transpositis *halvas*, unde Lat. *heluo*. Quare etiamsi in Graecis vocibus aspiratio abiicitur, a qua tamen consuetudine recedunt Attici, qui ἄλω aspirant; tamen Latina illa vocabula sine aspiratione scribenda non sunt. Ab eadem radice descendunt Latina *velo*, *valvae*, *volvo*, *vulva*.

Helvacea. *Helvus* dicitur color inter rufum et album ab Aeolico πέλαφος, niger, fuscus, pallidus. Varro lib. II. de re rust. (5.): *Colore potissimum nigro, deinde rubeo, tertio helvo, quarto albo.* Ab *helvus*, *helvolus*, *helvinus* et *helvaceus*, qui helvum colorem refert. *Dac.* *Helvus* idem est, quod *gilvus*, *gelb*; haud procul abluenda a *flavus fulvus* et *furvus*, quae eiusdem sunt originis, sed significationis variegatae. Ut enim permutata vocali radicali differunt *velo*, *valvae*, *volvo*, *vulva*, sic *galbus*, *galbeus*, *flavus*; Germ. *gelo*, *gelb*; Lat. *gilvus*, *helvus*, *fulvus*, *furvus*, et forma et notione diversa, sed eadem similia.

Herma. Graecum est ἕρμα, fundamentum, firmamentum, passim. Sed male ab herma Mercurium Ihermen dictum vult Festus, quod ipse firmae orationis fundamentum sit, ut herma navium. Ἑρμῆς enim a verbo ἕρωω dico, unde ἕρεός inserto μ ἕρηέας per contract. ἕρμηῆς hermes. *Dac.* *Interdum etiam Saburram.* Hoc a priori notione pendet, qua scilicet *herma* firmamentum significat. *Saburra* enim nihil aliud est quam

navium firmamentum, ζῆμα, nempe arena, sive etiam lapides et alia, quae ad certam usque mensuram navibus imponuntur, ne instabiles sint. Hesych.: Ἐρμα τὸ νῦν ταῦν ἔρμα σσεῖζόν. *Idem.*

Here. Pro *heri.* Plaut. Capt. I, 2. (2.):

*Advorte animus sis tu, istos captivos duos
Here quos emi de praeda de quaestoribus,
His indito catenas singularias.*

A Graeco χῆσι extrito θ et χ verso in *h* factum *hesi*, nam ita veteres dicebant, postea *heri*, *here*. *Dac.* Forma Sanscrita est *hjas*, unde, mutato *s* in *r* et adiecto *i* demonstrativo, factum *hiari*, quod hodie quoque apud Italos sonat *heri*. Illud autem *i* finale saepe transit in *e*, ut *peregri*, *peregre*; unde *heri* et *here*. Ab *hias* est *hesternus*, in qua forma *s* redit.

Hetta. Veteres glossae: *Ecta*, φλοκτῖς ἀγρίου. At *Hitta* aliter interpretantur: *Hitta*, *Hicta* ἡμὲν ῥοιῶς, videlicet, quod superius *Ciccum* dici annotatum est, et *Hittus* φωνὴ κυρίου. Unde factum *Hittio* ἡνέω, proprium canum vestigia indagentium cum aliqua vocis nictatione. *Scal.* Scribitur et *hecta* ab ἔψω coquo. Imo potius ab *hio*: in panis enim pusulis exiguus hiatus cernitur; cave tamen *hetta* cum *hitta* confundas; *hitta* enim vel *hicta* est ἡμὲν ῥοιῶς. Aliud est et *hittus*. Recte autem Festus quasi *hicta*. Nam inde veteres *hictare* dicebant. Vide Diomed. lib. I. (p. 334. 336. Putsch.). *Dac.* *Pusulam*. Pustulam, *Goth.* *Hettae* facere, dicitur, ut *floci* facere.

Heres pro domino. Gloss.: *Heres* κύριος, κληρονόμος, dominus, possessor. Plaut. Menacch. III, 2. (11.):

*Prandi, potavi, scortum accubui, abstuli
Hanc, quous heres nunquam erit post hunc diem.*

Inde Iustinian. §. ult. de hered. qualit. et diff.: *Pro herede*, inquit, *gerere est pro domino gerere, veteres enim haeredes pro dominis appellabant.* Nimirum ab *herus* veteres fecere *heres*, neque obstat syllabae prioris ratio, quae in *heres* producta in *herus* corripitur. Idem enim saepe alias fit. Tamen viri docti *heres* deducunt ab Hebraeo *iaresch*, *haeredem esse, possidere*, quod non alienum est, praesertim si *haeres*, sive *haire*s per diphthongum olim scriptum fuit. *Dac.* *Hēres* et *hērus* eiusdem haud dubie originis, vocali demutata et flexione variegata, diversam paullo induerunt notionem. Ad eundem fontem pertinent Graeca nomina Ἡρα, Ἡρας, Ἡρακλῆς alia.

Heredium. Varro lib. I. de re rust. cap. 10. Antiquus noster ante bellum Punicum pendebat bina iugera, quod a Romulo primum divisa dicebantur viritum, quae, quod heredem sequeretur, heredium appellarunt. *Ant. Aug.* Cornel. Nep. in Porcio Cat. (1.). Versus est in Sabinis, quod ibi heredium a patre relictum habebat. *Dac.* Vide Nonium (pag. 61. Merc.) in *Heredii*. *Goth.* Ibi nunc legitur: *heredioli*. Sed Varronis loco, qui a Nonio excitatur, recte *heredium* legitur, etiam apud Nonium.

Hecate. Eam in coelo Lunam, in terra Dianam, in inferis Proserpinam fuisse poetae fabulantur. Unde et *tergemina* dicta. Alii tamen diversas faciunt. *Dac.*

Helus. Lege: *Helus* et *Helesa*. *Scal.* *Helesa* autem pro *holesa*, quod pro *holera*, ut *Valesii*, *Valerii*, *dasi*, *dari*. *Dac.* *Helusa*, non *helesa*, legendum. Sic in tabula Bantiana *facurent* osce pro *fecerint*; *facust*, osce pro *facusit* i. e. *fecerit*; *benust* pro *venusit*, i. e. *venerit*. Ut non dubium sit, *helusa* pro *holera* i. e. *olera* dixisse veteres.

Herem Marteam. Vereor, ne Verrius in corruptam scripturam offenderit, ut *herem* pro *Nerienem* legerit. Nam *Nerien* una ex comitibus Martis, quamquam nihil affirmo. Ceterum *herem* pro *heredem* dicebant. Accius Didascalicon lib. I:

— — sapientiaeque invictae gratia
Atque honoris patera erem mactavit aurea.

Ita enim sine aspiratione, ut apud Plautum Menaechemis (III, 2, 28.):

Quor ausus facere, quoi ego, qua tu, eres eram.

Nam male veteres tam excusi, quam scripti habebant *eras*. *Scal.* Non verisimile est, quod ait *Scal.*, Verrium in corruptam scripturam incidisse, ita ut *herem* pro *Nerienem* legerit. Nam et *Nerien* non comes, sed uxor Martis. Sed eo tantum errasse videtur Festus, quod *Herem* Martis comitem dixit, quae *Nerienis* potius eius uxoris comes fuit, unde et eam cum *Nerienem* coniungit *Ennius*:

— — *Nerienem Martis et Herem.*

Dac. Dixi ad Varronem IV. de L. L. (ad pag. 14, 17. ed. Goth.), ubi de Lara. Adde quae superius a nobis dicta sunt in *Eueriatio*. Vide Nonium (pag. 456. Merc.). *Goth.*

Heus. Locus mendosus. *Ant. Aug.* Neque enim *heus* a Graeco αἴ, quod adverbium vocandi nunquam fuit. Potius a Graeco αἴ. *Dac.* Fortasse legendum: a Graeco αἴς, quod pro οἴς dicitur Aelice. Nec tamen temere in his quicquam affirmandum est.

Hemena. Hemonem pro hominem dicebant veteres. Ennius:

Volturis in silvis miserum mandebat hemenam.

Et ab hemo, hemonus, id est humanus. *Dac.* *Hemo*, homo, *humus*, humanus descendunt a Sanscrito bhūmi, terra, ita ut hemonus et humanus proprie terrestrem significet. *Homo* et hemo est Sanscritum bhaumas, quod terrenum denotat.

Harviga. Ἀριεῖ aries, inserto digam. Aeol. ἄρῖεῖ, Arvix, inde *harviga*, proprie hostia, cum aries scilicet mactabatur. Sed postea quaevis hostia, cuius exta inspiciebantur, *harviga* dicta. In antiqua Mediolanensi legitur: *Harviga dicebatur hostia, cuius ad hepatica inspicienda conducuntur arioli.* Unde Vossius: *Cuius ad hepar et exta inspicienda conducuntur arioli.* *Dac.* *Arviga* Varro l. IV. de L. L. (p. 100. seq. ed. Sp.). Alii *Aruga* vel *Arinca*, alii ἀριεῖα, alii *Ariuga*, *haruga*. *Goth.* Apud Varronem nunc et optimis codd. editur *aruga*. Sed falso. Locus Varronis ita se habet: *Aries, qui eam dicebant ares veteres, nostri Ariuga, hinc Ariugas. Haec sunt quorum in sacrificiis exta in olla, non in veru coquantur, quos et Accius scribit et in pontificiis libris videmus. In hostiis eam dicunt Aringem, quae cornua habeat, quoniam is quoi ovi mari testiculi dempti, et ideo ut natura versa Vervex declinatum.* Scribendum videtur: *Aries, qui etiam dicebant ares, veteres nostri arviga, hinc arvigas. Haec sunt, quarum in sacrificiis exta in olla, non in veru coquantur, quas et Accius scribit et in pontificiis libris videmus. In hostiis eam dicunt arvigem, quae cornua habeat, quoniam, si cui ovi mari testiculi dempti sunt, ideo, ut natura versa, vervex declinatum.* Utut haec sunt, has habebimus vocabulorum formas: *Ares, aries, arvix, arviga* (tem). *vervex*. Iam subiungamus Hesychii testimonia: Ἀριεῖος, ἄριος. Ἐριεῖς, τομίας. κριός. Ἐριεῖς, κριός. Ἴριον, ἄριος. κριός. Ἀριεῖα, ἄριος πρόβατον. Quibus omnibus subesse videtur syllaba radicalis ἀριεῖ, ἄριος, quae marem significat, per varias sed similes tamen notiones vocalibus demutatis. Iones frequentant ἔριον et ἔριον pro ἄριον et ἄριον. Sed amplius etiam producitur vocalium demutatio apud Hesychium, cuius verba sic scribenda existimo: Ἀριεῖος (ortum ex ἄριος, et pro α adoptato); Ἐριεῖς (ortum ex ἔριος); Ἐριεῖς pro quo etiam ἔριος et ἔριος invenitur; Ἰριεῖον (deminitivum, ut ἔριος); Ἀριεῖς, pro quo apud Hesychium, glossatorum more, accusativus invenitur. Et vocabulo ἔριος respondet Lat. *ares*; Graeco ἄριος convenit *aries*; ex ἔριος factum est *vervex*, olim fortasse *verves*, et mutato in *v*, ut οἰος in *uber* mutatum est; ex ἄριος ortum est *arvix* et *arviga*; ἰριεῖον convenit vocibus *ircus*, *hircus*, *fircus*, quum haud dubie vocabuli forma simplicior apud Graecos fuerit ἰριεῖος. Nire igitur consentiunt vocalis radicalis demutationes. Apud Graecos ἄριος, ἄριος, ἔριος, ἔριος, ἰριεῖος; apud Latinos *aries*, *ares*, *arvix*, *vervex*, *ircus*; quae prout demutantur vocales, demutatam paullo induunt notionem. Aspiratio in *arviga* et addita esse et subtracta videtur, ut in *ircus*, *hircus*, *fircus*; sicuti in *vervex* pro ea digamma adoptatum est. Vocabulum *haruspex* aliunde mihi videtur esse deductum, nisi forte *arvix* et *arvis* pro omni hostia dici coeptum. Fuere qui *harus* esse crederent adiectivum, quod responderet Graeco ἰριεῖος, ἰριεῖος.

Hebes. Corpora obtusa et minime acuta hebetia proprie, et per metaphoram homines stupidi et crassi hebetes dicti sunt. *Dac.* *Retusi*. Obtusi. Vide Non. (pag. 121. ed. Merc.) in *Hebes*. *Goth.*

Helucus. Vide *Elucus*. *Dac.* Cf. quae supra notavimus ad *v. Heluo*.

Hemina. Dimidia pars sextarii, nam (Priscian. de pond. et mensur. carmen, v. 63.):

Heminas, recipit geminas sextarius unus.

A Graeco ἡμινον, melius a Graeco ἡμι, semi. Na est vocis productio. *Dac.* Vide infra *Publica pondera*. *Goth.*

Hedera. Vide *Ederam*. *Ant. Aug.* Ab edendo *edera* et cum aspiratione, ut solebant illi veteres *hedera*, idque magis placet, quam ab harrendo; nam tertium etymon quod edita petat, ineptum plane est. *Dac.*

Herbilibis. Lucillius: *Anseris herbilibis virus*. Citatur in fragmentis Servii. *Soal.* Pro *gracilior* quidam *grandior*. Male. *Dac.*

Hercules. Atqui is se flammis iniecit anno ante Christum natum 1196. quo anno nulla fuit solis obscuratio. Melius Servius ad illud I. Aeneid. (741.): *Docuit quae maximus Atlas. Hic Atlas, inquit, Iapeti filius in Africa natus dicitur. Hic quod annum in tempora divisit et primus stellarum versus vel cir-*

culorum vel siderum transitum naturasque descripsit, coelum dictus est sustinere, quia nepotem suum Mercurium et Herculem docuisse dicitur, unde et Hercules coelum ab Atlante susceptum sustinuisse narratur propter coeli scientiam traditam. Constat enim Herculem philosophum fuisse. Atlantem esse Enochum, qui astrologiae inventor fuit, refert Euseb. ex Eupolemo de Iudaeis, ubi ait Abrahamum astrologiam et alias scientias Heliopoli docentem affirmasse Babylonios: Τῶν εὐρεῖν αὐτῶν εἰς Ἐνώχ ἀναπέμπειν, καὶ τοῦτον εὐρηκέναι πρῶτον τῆν ἀστρολογίαν. Et non multo post: Ἐλληνας λέγειν τὸν Ἀτλάντα εὐρηκέναι ἀστρολογίαν, εἶναι καὶ τὸν αὐτὸν τὸν Ἐνώχ. Τοῦ δὲ Ἐνώχ γενέσθαι υἱὸν Μαθουσαλάμ, ὃν πάντα δι' ἀγγέλων θεοῦ γνῶναι καὶ ἡμᾶς οὕτως ἐπιγνῶναι. Dac.

Hernici. Populi in Latio, Lavinio et Albae propinqui, sic dicti a saxis, quae hernae Sabinis dicuntur, unde Virgil.: *hernica saxa* dixit VII. Aen. (684.), ubi Servius: *Sabinorum lingua saxa hernae vocantur. Quidam dux magnus Sabinos de suis locis elicit et habitare secum fecit saxosis in montibus, unde dicta sunt hernica loca et populi Hernici. Dac.* Conuenit giri(s), mons, Sanscr., et hora, mons, Slav., ut videantur *Hernici* potius montani esse, et hernae non saxa, sed montes significare.

Histriones. De histrionum origine melius aliquando Livius lib. VII. (2.): *Sine carmine ullo, sine imitandorum carminum actu ludiones ex Hetruria acciti ad tibicinis modos saltantes, haud indecoros motus mudo Thusco dabant. Imitari deinde eos iuventus simul inconditis inter se iocularia fundentes versibus coepere, nec absoni a voce motus erant; accepta itaque res, saepiusque usurpando excitata vernaculis artificibus, quia hister Thusco verbo ludio vocatur nomen histrionibus inditum. Dac.* Glossis παντόμιμοι. Goth. Duae sunt radices Sanscritae, a quibus v. hister deductum esse potest, *hirsch* et *has*; utrumque significat ridere, iocari, laetum esse. Probabilius tamen est, ab *has* descendere verbale *hastri*, quod significat risorem, iocatorem, unde Etruscum *hister*, ludio.

Herceus Iupiter. Sic dictus, quod intra conseptum parietem, qui *ξρκος* dicitur, colebatur. Ovid. in *Hin.* (286.):

Cui nihil Hercei profuit ara Iovis.

Ideoque *domesticus, corticalis* et *septitius* Iupiter dicitur, *Dac.* Adde infra *Penetrabile. Goth.*

Hirragines. Πιπαγωγός Graeci vocant. Aristoph. in *Equit.* (599.): *Εἰς τὰς ἰππαγωγὸς εἰσεπήδων ἀνδρικόω.* Ab ἰππος equus et ἄγω duco *hippagogus* dixit Livius (XLIV, 28.) ἰππαγωγὰ πλοῖα Herodot. Polyb. ἰππηγούς. *Dac.* Antea male ἰππος. Goth.

Hircipili. Hircipili. Qui pilos habent similes hircinis. In antiqua Mediolanensi legitur: *Hircipili densorum pilorum homines.* Graeci vocant *δασυτριγες.* In edit. Veneta Ant. Augustin.: *Hircipili duorum pilorum homines.* Non dubium est, quin scriptum fuerit *durorum pilorum homines.* Ergo *hircipili τραχύτριγες*, quare melius forsan *hirsipili*, ut in MS. Pauli cod. Voss. *Dac*

Hirquitalli. Vide in *Irquitalli.* Censorinus cap. 4. de die natali. *Vox crassior et inaequalis fit homini III. hebdomada. Hoc Aristoteles appellat τραγίξενν, antiqui nostri hirquitallire, et inde ipsos putant hirquitallios appellari, quod tunc corpore hircum olere incipiat.* Velius Longus (pag. 2223. ed. Putsch.): *Hinc tractum est, ut eos, qui sunt in adulta aetate hirquitallios vocemus. Fulv. Urs.* Glossae: *Irquitallus νηπιώτατος.* Et: *Irquis τραγίων παις ἀρχὴ νηβίσιος.* Lege *τραγιῶν παῖς ἀρχὴν ἡβίσιος*, vel *τραγιῶν παῖς ἀκμῆν ἡβίσιος.* *Scal.* Illis adde, quae de hircoso scripsi ad l. 12. in fin. ff. de aedilicio. Goth.

Hira. Plaut. Capt. II. 1. (Curc. II, 1, 23):

Radices oerdis pereunt, hiraes omnes dolent.

Ab *hira, hirula, hilla.* Dicitur et *hillum* in neutro genere, quod Varro ab *hilo* derivat, id est minimo. *Dac.* De v. *Hilla* cf. Non. pag. 122. Merc.

Hippacare. At Isidori Glossae: *Hippitare. Scal.* A Graeco ἵππος equus. In Isidori glossis legitur: *Hippicare, oscitare, badare. Dac.*

Hillum. *Hillum.* Glossarium sine aspiratione: *Illum νάρθηκος τὸ ἐντός.* Et ita in Plauto, ut ostendimus aliquando, si Deus fauerit, *Scal.* Minutum illud, quod grano fabae adhaeret. Varro in rerum humanarum libris sic intestinum tenuissimum dici putat, quod *hillum* vocatur. Alii medullam ferale, quam asphodelon Graeci vocant, cui posteriori sententiae Glossae consentiunt supra allatae. Sed facile probatur veteres quidvis tenuissimum *hillum* dixisse, ut vestium pilos dixisset: Ennius:

Quae dedit, ipse capit neque dispendi facit hilum.

A ne et *hilum nihilum* per apocopen *nihil. Dac.* *Hillum* Nonio (pag. 121.) et *Hilum* promiscue. Goth. *Nihil;* vide infra *Nihili. Idem.*

Hirrire. Vox ad imitationem efficta ob litteram R, quam canes irritatae sonant, quae et ideo canina dicitur. Sidon. (9, 16.):

Prodat hîrritu rabiem canino.

Pro *garrire* quidam legunt *ringere*, ego *rabire*, quod de canibus etiam dicitur. *Dac.* Vide Excerpta Gloss. *Goth.* Sanscrita vox *gir* vocem, vociferationem significat, a radice *gri*, sonare, cui cognatum est *gardsch*, vociferari, unde *gerae* et *garrire* deduximus supra ad v. *Gerae*, q. v. *Garrire* igitur et *hirrire* eiusdem sunt originis, et habemus vocalis demutationes tales *a*, *e*, *i*, quas saepe animadvertimus, *garrio*, *gerae*, *hirrio*.

Hilarodos. Graece *Ἰλαροδός* poeta in conviviis alisque celebritatibus amatoriam vel alia quaevis iucunda carmina, quae tamen tragica quadam gravitate condita essent, cantabat, ab *ἰλαρός*, dulcis, gratus et *ὄδη* cantio. Athenaeus lib. XIV. ex Aristotele: *Σεμότερος δὲ τῶν τοιούτων ἐστὶ ποιητῶν ὁ ἰλαροδός καλούμενος, οὐδὲν γὰρ συνίεται, χοῦται δὲ ἐσθῆτι λευκῇ ἀνδρείᾳ καὶ στεφανοῦται χρυσοῦν στέφανον, καὶ τὸ μὲν παλαιὸν ὑποδήμασιν ἐξήρητο, νῦν δὲ κορησίαι. Φάλλει δὲ αὐτῷ ἄρῃην καὶ θήλειαι, ὡς καὶ τῷ ἀυλοδῷ.* *Dac.*

Hippius. Ἰππιον vel ἰππικὸν Neptunum vocari, scimus ex Aristoph. in *Equit.* (v. 551.):

Ἴππι' ἄναξ Πόσειδον, ὃ
Χαλκοκρότων ἵππων κτύπος
Καὶ χρεμισμὸς ἀνδάνει.

Ideo autem *hippius* ἵππιος dicitur, quia primus equos iunxisse dicitur et equitandi artem invenisse. Sophocl. in *Oed. Col.* (715. Br.):

Ἵ παῖ Κρόνου, σὺ γὰρ νιν εἰς
Τὸδ' εἰσας ἀγγρη' ἄναξ Ποσειδᾶν
Ἰπποισιν τὸν ἀεστήρα χαλινὸν
Πρωτέισι ταῖς δ' ἐκτίσας ἀγναῖς.

Dac. Vel quod tridentis ictu.

Virgilius locum ob oculos habuit lib. I. *Georg.* (13.):

— — Tuque o cui prima fremetum
Fudit equum magno tellus percussa tridenti
Neptune.

Alii aiunt, e Neptuni semine in saxo dormientis equum natum, qui inde *Scyphius* dicitur est et ipse Neptunus *Petraeus*. Pindar. *Pyth. Od.* 4. (v. 246. Πην.):

παῖ Ποσειδῶνος Πετραίου.

Ubi Scholiastes: Ἐπίθετον Ποσειδῶνος ὁ πετραίος. φασὶ δὲ καὶ ἐγῶνα διατίθεσθαι τῷ πετραίῳ Ποσειδῶνι, ὅπου ἀπὸ τῆς πέτρας ἐξῆστήθηεν ὁ πρῶτος ἵππος. Et paullo ante: Ἐπί τινος πέτρας κοιμηθεὶς Ποσειδῶν ἀπεσπερμάτισε καὶ τὸν θορόν δεξιάμην ἢ γῆ ἀνέδωκεν ἵππον πρῶτον, ὃν ἐπεκάλεσαν Σκύφιον. *Idem.* *Quaternos equos.* Sic Rhodii quadrifidas soli consecratos quotannis in mare iaciebant. *Idem.*

Hastae. Vox *praecipuum* forte mutanda in *praellii*. *Fulv. Urs.* Cum quid publice venibat, hasta erigebatur, unde passim apud veteres sub *hasta venire* reperias. Inde autem mos deductus videtur, quod primis temporibus ea tantum publice veniebant, quae bello capta fuerant. Graeci vocant *δορᾶντητα*. *Dac.* *Nam et Carthaginenscs.* Sic Romani in eorum fines, quibus bellum indicebant, hastam mittebant. Quem morem alibi fusius. Vide *Bellona. Idem.* Auctionis signum hasta in foro posita. Tertullianus in *Apologetico: Sub eadem voce praeconis, sub eadem hasta, sub eadem annotatione quaestoris divinitus addicta conducitur.* Hinc Titulus ille Codicis: de fide et iure hastae fiscalis. *Goth.*

Habitudo. Pinguedo. Gall. *enbonpoint.* Terent. *Eun.* II, 2. (11.):

Qui color, nitor, vestitus, quae habitudo est corporis.

Dac.

Halapanta. L. m. *Holaphanta.* Forte *Holpata*, ex Graeco ὄλος et ἀπάτω. *Fulv. Urs.* Ego suspicor Plantum (*Curc.* IV, 1, 2.) scripsisse *Halopanta* per o, ut *παρὰ τὴν ἔλα* simile faceret ac *παρὰ τὸ σῶρον* factum esse *sycophanta*. Nihil significat *Halopanta*, sed comice et tempore lusum est propter habitum marinum, et recte hodie in Plautinis codicibus legitur per o. *Halophantam, an sycophantam hunc magis esse dicam, nescio*, in *Curcul. Scal.* Male *Fulv. Urs.* *holpata*. Sed pessime Festus *halapantam* (ut ipse legit) omnia mentientem interpretatur, ab *ἄλλη, πλάνη error et πάντα* omnia. Nec melius viri doctissimi, quorum alii, ut Scaliger et Canterus *halopantam* dici volunt ab ἄλς mare et *φαίνεσθαι* ostendere, ob vestitum nauticum. Alii, ut Nonius (pag. 120. Merc.) ab *ἄλλη* et *ὕφαίνω* texo, qui mendacia texit, consuit. Alii denique,

ut Turnebus, ab ὄλος totus et φαίνεσθαι, quasi qui sit totus in ostentatione. Mirum in tantis viris. Halophantae ii dicebantur, qui eos, apud quos sal privatum contra leges repertum fuerat, deferebant, ut sycophantae, qui eos, apud quos fucus. Nam quod hodieque apud nos fieri videmus, ut nemini et certis quibusdam locis in alia sal auferre licitum sit, id olim et apud Graecos observatum fuisse vel unicus Aristophanis locus fidem faciet ex Acharn. II, 5. (v. 517.):

Ἄλλ' ἀνδράρια μοχθηρὰ παρασκευαμένα
Ἄτιμα καὶ παράσημα καὶ παράξενα
Ἐσκευοφάντη Μεγαρέων τὰ χλανίσια
Κεῖπου σίκων Ἰδοίην, ἢ λεγώδιον
Ἡ χροιδίον, ἢ σκόραδον, ἢ χόνδρους ἄλός
Ταῦτ' ἦν Μεγαρικά, κἀπίκρατ' ἀνθυμέρον.

Dac.

Habitior. Respicit locum Terent. Eun. II, 3. (34.):

Si qua est habitior paulo, pugilem esse aiunt, deducunt cibum.

Dac.

Hostiliis laribus. Singulae domus, urbes singulae, viae etiam suos lares habebant, qui viales, domestici, urbani dicti sunt. Domestici quidem satis noti. Viales laudat Plaut. Merc. V, 2. (24.):

Vos lares viales ut me bene iuvetis.

De urbanis Ovid. V. Fast. (135.):

Stant quoque pro nobis et praesunt moenibus urbis

Et sunt praesentes auxiliumque ferunt.

Urbani iidem et hostilii dicti, quod ab urbe, quam protegebant, hostes summovent. Propert. Eleg. III, 2.:

Hannibalemque lares Romana sede fugantes.

Dac.

Hallus. Vide *Alex. Ant. Aug.* Ὁ ποδὸς μέγας δάκτυλος. Glossae. *Scal.*

Hammo. *Hano.* Mutilus esse videtur hic locus, qui forsitan ita supplendus sit: *Hammo cognominatus est Iupiter, quia.* Nam de Iove hic agitur, quem, cum Libero patri per Libyae deserta iter cum exercitu facienti siti que arido, arietis formam indutus fontem pede vel cornu efflossum ostenderit, ab arena, quae Graece ἄμμος dicitur, *hamonem* cognominatum et sub eiusdem arietis persona cultum fuisse poetae fabulati sunt, unde Graecis *κροισπρόσωπος*, *arietinum caput*, Latinis *corniger*. Sed verum est hammo non a Graeco ἄμμος arena, sed ab Aegyptiaco ἄμους, ut Herodotus et Eustathius apud Dionys. tradunt. Docet autem doctissimus Bochartus Iovem esse *cham* sive *ham* filium Noae, qui in steriles Africae arenas ablegatus ibi per multa secula cultus est sub nomine Iovis *ham* seu *hammonis*. Aegyptii molli to sono densae aspirationis *ἄμμου* vel *ἄμουν* dicebant, et ab eo tota Africa Ammonia olim appellata, ut ex Alexandro Polyhistore testatur Stephanus. *Dac.*

Horreum. A farre horreum Festus deducit, *f* mutato in *h*, *harreum*, *horreum*, et id multo verisimilius, quam quod alii commenti sunt, nisi cum Salmasio dicas *horreum* esse a Graeco ὄρειον, *custodia, conditorium*. Nam idem plane ὄρειον Graecis, quod Latinis *horreum* et in horreis non frumentum tantum, sed alia omnia reponebantur, res quoque pretiosissimae, ut in lege tertia D. de off. praef. vig. et leg. 6. D. de edendo. *Dac.* In feminino etiam dicitur Nonio (p. 208. Merc.) in *Horrea. Goth.* Cf. Doederlin. Syn. Lat. II, pag. 197.

Hostis. Vid. Cicero lib. I. Offic. (cap. 12. Vide Beieri Excursum ad h. l.) Varro lib. IV. de L. L. (pag. 14. Ed. Sp.). Caius cap. 234. de verborum signif. lib. I. Digest. *Ant. Aug.* Servius Danielis nostri: *Persas, qui erant Graecorum hostes, ξένους a Lacedaemoniis appellatos refert Herodotus. Inde hostes, inquit, pro hospitibus dixerunt. Nam inimici perduelles dicebantur.* Locus Herodoti est ἐν οὐρανίᾳ (IX, 11.) ubi de Lacedaemonibus loquitur: Οἱ Ἐφοροὶ εἶπαν ἐπ' ὄρκω καὶ δὴ δοκέειν εἶναι ἐν θρασείῳ στείγοντας ἐπὶ τοὺς ξένους. ξένους γὰρ ἐκάλεον τοὺς βαρβάρους. *Scal.* Leg. XII. tab.: *Sei status conductus dies intercedit cum hoste, ito.* Quae verba XII. tab. Plautus usurpavit in Curcul. (I, 1, 5.):

Si statu' conductus cum hoste intercedit dies

Tamen est eundum.

Ab hac priori hostis significatione Galli etiamnum *hospites* vocant *hostes*. Neque enim Gallicum *hoste* est ab *hospes*, ut quidam somniant. *Dac.* *Hostis* ab *hosti*endo, quod ex aequa causa pugnam ineat. Vide Nonium

(pag. 121.) in *Hostimentum*. De peregrino dixi ad l. 1. Cod. de hered. instit. *Goth.* *Hostia* cognatum cum Gothico *gasts*, Slavico *hosz*, Graecorum *ἑστία*, Germanorum *gast*. Cf. Wackernagel in Jahrb. Annal. I. Suppl. fascic. 1. pag. 49.

Hostia. Ovid. lib. I. Fast. (336.): *Victima, quae dextra cecidit victrice, vocatur; Hostibus a domitis hostia nomen habet.* *Ant. Aug.* Corrige Glossarium: *Hostia θύνα, λεγέιον, θυσία, τόμιον.* Nam vulgo *θύνας τόμιαν.* *Scal.* Ab antiquo verbo *hostire* ferire. Alii ab *hostibus*. Ovid. (Fast. I, 336.):

Hostibus a victis hostia nomen habet.

Sed obstat, quod *hostiae* etiam eae dictae, quae sacrificabantur, antequam in *hostes* pergerent. *Hostia* de parvis animalibus, ut ovibus, volucribus; *victima* de magnis, ut tauris. Plaut. Pseudol. (I, 3, 95.):

Nolo victimas, agnitis meo exitis (Lege: *me exitis*) *placari volo.*

Dac. Quid prima *hostia* et prodigua vide infra *Opimae* et *Prodigae*. *Goth.* *Hostire*. Adde infra *Redhostire*. Nonium in *Hostire* (121.) et *Hostimentum* (p. 3. M.). *Idem.* *Hostia, hostire, fustis*, (Germ. *Fust, Faust*) descendunt a voce *ferire*, ita ut similes habeamus demutationes vocalium radicalium, atque saepe iam observavimus. Ut enim alibi *a, e, o* mutant, sic h. l. demutant *e, o, u*; *ferio, hostia, fustis*. Cf. Doederlin. III, pag. 263. Ex Doederlini sententia huc referenda sunt etiam verba *verber*, et *ferula*.

Hordiarium. Hordeariae etiam quadrigae dicebantur, quia victori agitatori hordeum praemium dabatur. Auctores veteres Virgilio interpretes, qui sunt in Bibliotheca P. Danielis. *Scal.* Romae hordeum equitibus publice dabatur, quo iumenta sua alerent, neque enim avena utebantur. Cum igitur pro hordeo aes dabatur, illud *hordiarium* dictum est. *Dac.*

Hostimentum. Aequatio. Nam *hostire* aequare. Plaut. Asin. III, 3. (I, 3, 20.):

Par pari datum hostimentum est, opera pro pecunia.

Vide *Redhostire*. *Dac.* Adde supra *Hostia*. Nonium (pag. 3. Merc.) in *Hostimentum*. Livium V. *Goth.* *Hostimentum* propria ac nativa significatione nihil est nisi id quod alicui feritur, h. e. secundo attribuitur, distribuendo secatur. Quare tributum, attributum, beneficium denotat, et *hostire* attribueri. Nisi forte *hostire* ab *hostia* demum deductum, sit generatum dictum pro *offerre*; quare *hostimentum* pro omni *oblato* dicatur.

Hortus. Duriuscula originis ratio, quae si vera est, ortus scribendum est, non *hortus*. *Ant. Aug.* Apud veteres Romanos rustici, non urbani, milites legebantur, qui quum in villis orientur, ii *ortorum* sine aspiratione nomen dederunt. Horti quidem villae semper dictae sunt, ut in XII. tab. Plin. cap. 4. lib. 19.: *In duodecim tabulis legum nostrarum nusquam nominatur villa, semper in significatione ea hortus, in horti vero heredium.* Sed *Festi* etymon plane ineptum. *Hortus* a Graeco *ὄρος*, quod Hesych. interpretatur *κίπος* i. e. *hortus*, vel potius a *γόςρος* gramen, herba, atque etiam septum. *Dac.* Adde quae de hortis dicam ad legem penult. §. Virgini in hortos ff. de donationibus vir et uxor. *Goth.* *Hortus* est Germanorum *Gart*, *Gard*, unde Francorum *garder*, et Italorum *guardare* descendunt. Est igitur *hortus* pr. nihil nisi locus septus et custoditus.

Horctum. Lege *horctem* et *forctem*. Vide supra *Forctis*. *Scal.* Pro *fortis* veteres dicebant *forctis*, et *h* pro *f* *horctis*; vide *foetus*. *Forctis* bonus, id est validus. Leg. XII. tab.: *Sanatus idem, quod forctibus eius esto.* *Forctibus* bonis et qui non defecerat a populo Ro. *Sanatus*, qui olim *hostes*, sed nunc *cives*. Quamvis de iis variant sententiae, ut infra in v. *Sanates*. *Dac.* Cf. quae supra diximus ad v. *Forctes*.

Hosticapax. Impensius placet *Hostirapax*, *hostium raptor*. *Dac.*

Hamotrahones. Piscatores et qui unco quasi hamo cadavera trahebant. Hic autem Romanorum morem alludit, apud quos damnatorum cadavera unco in *Gemonias* vel in alia loca trahebantur. *Dac.*

Horda. Vide *Fordicidiis*. In Fastis XII. kal. Mai. *Ford*. scriptum est, non *Hord*. Varro tamen lib. II. c. 5. de re rust. *Hordicidia* esse in Fastis dicit. *Ant. Aug.* Locus est: *Quae sterilis est vacca taura appellata; quae praegnans horda.* Ab eo in Fastis dies *hordicalia* nominantur, quod tunc *hordae* boves immolantur. *Horda*, *hordicidi* pro *forda* et *fordicidia*. *Forda* autem a ferendo. Ovid. (Fast. IV, 630.):

Forda ferens bos est foecundaque dicta ferendo.

Sive potius a Graeco *φογάς* gravida, a *φῆρω*. A *fordis* caedendis *fordicidia* dicta XV. April., quo triginta gravidae boves Telluri immolabantur pro numero curiarum. Ovid. (Fast. IV, 629. seqq.):

*Tertia post Veneris cum lux surrexerit idus
Pontifices forda sacra litate bove.*

Nunc gravidum pecus est, gravidae nunc semine terrae

Telluri plenae victima plena datur.

Dac. *Fero, fors, fordus, hordus, porto*, omnia a Sanscrito *bhri*, unde *bharas*, onus, βάρος, φότος. Rursum solennes illas vocalium deprehendimus demutationes *a, e, i, o*; ut βάρος, βαρός, *bharas, fero, φέω, bhri, fors, fordus, porto, φότος.*

Honorarios ludos. Liberalia festa in honorem Bacchi, qui Liber dictus est. Graeci vocant *Διορύσια*, die decima septima Martii Romae celebrabantur. Sed cur *Liberalia honorarii ludi* dicta sint, haud equidem video, nisi quod ante Bacchi ortum arae sine honore fuerint, et hoc alluisse videtur Ovid. *Fast.* (III, 728.):

Ante tuos ortus arae sine honore fuerē

Liber, et in gelidis herba reperta focis.

Dac.

Hodidocos. Hesych.: Ὀδοιδόκος, κλώψ, ἐνεδρευτής, κατοῦργος, ἔνοδος, ληστής. *Dac.*

Homelium. Haec vox mihi suspecta est, neque video tamen, in quam sit commutanda. *Dac.*

Hyperionem. Coeli et Terrae filius fuit Hyperion, qui ex Thea Auroram, Solem et Lunam suscepit. Apollod. statim initio lib. I. Saepe tamen *hyperion* pro ipso sole Ovid. (*Met.* VIII, 564.):

Iamque duas lucis partes hyperione menso

Discubuere toris.

Dac.

Humanum. Quod mortis causa fiebat. Nam cum mortem designabant, *humanum* usurpare solebant veteres, *siquid humani mihi accidat*. Ennius: *Siquid me furat humanitas* i. e. si mors contingat. *Dac.*

Hyperborei. Οἱ ὑπὲρ Βορέαν populi, qui supra Boream, non quod apud eos non spiret Boreas, ut Herodotus tradit. Quam opinionem secutus Pindarus Ol. 3. (v. 55. *Hev.*):

— — Ἴδὲ κἀκίταν χθόνα

Ἦνοιάς ὄπισθεν Βορέα

Ψυχροῦ.

Post Olenem Lycium, qui, ut docet Pausanias, primus dixit, esse quosdam homines οἱ ὑπὲρ τὸν ἄνεμον ὀκνοῦσι τὸν Βορέαν, sed quod Boreae flatum excedant, vel, ut Servius, quod supra, id est ultra eos flet Boreas. Fuitque primum a poetis conficta vox *hyperborei*, qua populus βορειοτάτους, boreae proximos, significarent. Ridicule Festus sive Paulus ὑπερβαίνοντες ὄσον, excedentes terminum seculi humani. Mere barbara balbuties. De Hyperboreis multi multa tradidere. Vide Strabonem (I, pag. 62.). Plin. lib. IV. cap. 12. Melam lib. I. cap. 2. et I. III. cap. 5. Ilorum regionem inviam fabulatur Pindarus Pyth. Od. VII. (X, 46.):

— — Ναυσί δὲ, οὔτε πείδος ἔων

Εὔροισ ἄν ἐς Ἵππερβορέων ἀγῶνα. θανάσταν ὁδόν.

Vide Stephan. Clerici Quaest. Academ. IV. *Dac.*

Helvella. Titinnius:

Lenti calido helvela, rapula, rumices.

Scal. Veteres pro *holus* dicebant *helus*, ut *Apello* pro *Apollo* et ab *helus helvela* parva *holera*. Glossae: *Helvola λαγανάρια*. Inde et heluones Meursio non voraces, ut Festus docet, sed delicati et oppari, ab aegrotis voce translata, qui nauseabundi et fastidiosi oleribus tantum olim vicitabant. *Dac.* *Elvellas* apud Nonium (pag. 210. Merc.) in v. *Lentem. Goth.*

Hanula. A Graeco *ῥαόν* per transpositionem *άνόν*, digamma Aeolico *Favón*, fanum. Inde fanulum et posito *h* pro *f*, ut saepe apud veteres, *hanulum*. Vide *Fanum. Dac.* *Fanum* et *Hanum* idem esse vocabulum, veteres perspexerunt. Cf. quae supra notavimus ad v. *Fana*.

A D L I B R U M I X.

Im. Leg. XII. tab.: *Isitur im capito*. Gl.: *Im eum, τὸν αὐτόν*. *Im* autem a Graeco *ίνυ*. *Dac.* Macrobr. Sat. I, 4. *Goth.* *Im* accusativus a pronomine *is*, ut *em*, acc. a stirpe pronominali *e* sive *es*, unde gen. *eius*, dat. *ei*. Cf. quae diximus supra ad glossam *Em, tum*. Multis in locis vett. scriptorum Romano-rum accusativus *im* adhuc latere videtur, a librariis obliteratus. Felici coniectura restitutus est a Bothio

Plaut. Milit. V, 5, 31. ubi vulgo legitur *antequam mittis*, ubi Codd. *animam mittis* et *animam amittis*, pro quo rescripsit Bothius: *an im amittis*. Cf. quae ad Plaut. l. c. a nobis sunt adnotata.

Ianeus. A Iano, qui foribus praestet. *Dac.* *Ianus*, qui etiam *Dianus*, unde *Jana* et *Diana* quem-admodum *Diouis* et *Iovis* (Iupiter) ex eodem fonte est, atque *Diouis*, *Iovis*, et *Iupiter*, scilicet ex Sanscrito *diu* coelum, lux, et *dia(s)* dies. *Ianum* ac *Dianum* esse solem, contra *Ianam* ac *Dianam* lunam vidit Scaliger de emend. temporum II, pag. 174. ostenditque Varronis locus de R. R. I, c. 37.

Iussa. Optime viri docti, qui legunt *iussa* i. e. *iura*, s pro *r*, ut *maiosibus* pro *maioribus*, *Lasiibus* pro *laribus* etc. *Dac.*

Iubere. Hoc verbo populus Ro. utebatur, cum legem aut aliud rogatum a magistratu hoc modo: *Velitis iubeatis Quirites*; ita respondebat, si rogationem probaret: *Volumus iubenusque*. *Iubere* aliquando pro *hortari*, ut *iubeo te valere* etc. *Dac.* Adde Nonium (pag. 324. Merc.) in *Iubere*. *Goth.*

Iunium. Multa de his Ovid. VI, Fast. 26. et Macrob. lib. I. Saturn. *Ant. Aug.* Iunonius antea dictus. Ovid. l. c. *Dac.* Varro lib. IX. de L. L. (Lib. VI, 214. Sp.). Quin et ipse Festus in *Maius*. *Goth.* *Iunus*, unde *Iuno* (Ζεῦς Graec), est splendens, a rad. Sanscr. *Diu*, addito suffixo *nus*, quare Iunius potius a Iunone, quam a iuvenibus videatur derivandum. Sed *Iunius* ut *Maius*. Ut enim *Maius* a Sanscr. *mahat*, *mahas* (maias) *magis*, *maior*; sic a *Iunus*, *Iunius*, qui splendorem habet, quia mensis est, ubi sol maxime splendet. Igitur ut *Maius* erit auctans, crescere faciens; sic *Iunius* splendidus, splendore Solis insignis. Adde, quae s. v. *Dies* diximus.

Iulius. Quintilis antea dictus, quod quintus essent a Martio, qui mensi dabat initium. Postea in honorem Caesaris *Iulius* dictus, quod is IV. Idus eiusdem mensis natus sit. *Dac.*

Iurgatio. Varro lib. VI. (pag. 371. Sp.): *Iurgare est iure agere, cum quis iure litigarit*. Sed proprie *iurgatio* et *iurgium* est inter benevolos et propinquos dissentio vel contentio. *Lis* inimicorum concertatio vehementior. Cicero IV. de Rep.: *Si iurgant benevolentum concertatio est, lis inimicorum non iurgium dicitur*. Quare apud probos auctores distinguuntur Liv. lib. V.: *Iurgis ac litibus temperatum*. Ovid. II. Fast. (I, 74):

*Lite vacent aures, insanaque protinus absint
Iurgia, differ opus livida lingua tuum.*

Dac. Ita *iurgium* (iuris actio) definitur in c. forus §. *iurgium* de verb. signif. Adde Nonium (p. 430. Merc.) in *Iurgium*. *Goth.*

Iusti dies. Unico verbo Glossarium cum alia interpretatione: *Iustidium*, ἀρχοντική ἡμέρα, tanquam iusti dies sint, quibus ius dici poterat, quod verum non est. *Scal.* Erant continui triginta dies, quibus exercitui imperato vexillum rufi coloris in arce positum erat, et praeliaribus diebus differunt, quod praeliaribus fas erat rem repetere et hostem lacessere, iustis autem non item. *Dac.* Alia significatione *iusti dies* sumuntur apud Gell. XX. cap. I. pro *iustitio*, iuris intermissione et cessatione inter litigatores. *Goth.*

Iuge. Cicero II. de Divin. (36, 77.): *Huic simile est, quod nos augures praecipimus, ne iuge auspiciam obveniat, ut iumenta iubeant disungere*. Servii fragmenta in illud: *Primum omen equos in gramine vidi*. (Virg. Aen. III, 537.): *Multi de libris augurum tractum tradunt. Iugetis enim, quod ex iunctis iumentis fiat. Observatur enim, ne prodituro magistratus disiunctis bubus plastrum obvium veniat; et infra: Cum autem dicit iugo veram significationem iugetis facit*. *Scal.* Pessime tractavit hunc locum Schegkiius (in Gruter. Lamp. IV. p. 893.). Auspicato viam aut aliud agenti iumentum alteri iumento iunctum, si sterces faceret, ex Augurum ritibus vitabat auspiciam, quod non faciebat ab alio seivinctum. Ideoque ne tale auspiciam obveniret, iuebant disungere. Mihi suspicio est, et Servio aliquid excidisse. Forte scriptum fuerat: *Ne prodituro magistratus nisi disiunctis bobus* etc. Porro eo allusive videtur auctor Glossarii, cum scripsit: *Iugetes, συνενεγμένοι*. *Dac.* *Cum iunctum*; cum vinctum. *Goth.*

Iubar. Varro lib. VI. de L. L.: *Iubar dicitur stella lucifer, quae in summo habet diffusum lumen, ut leo in copite iubam*. Sed recte de Vespero etiam *iubar* dici monuit Festus. Calvus in Epithalamio:

Hesperium ante iubar quatens.

Stellam iubatam vocat Varro. (Cf. Scalig. Coni. in Varr. pag. 72.) Et Callimachus (Hymn. in Del. 302. seq.) alludens οὐλῶς ἐθειράς ἔσπερος, qui locus male ab interprete acceptus est, dum vertit: *Salubris capillis vesper*. Οὐλῶς ἐθειράς dixit Callimachus, quod alii οὐλαράσπερος, unica voce οὐλάσπερος, crispus. *Dac.* *Iubar* nihil est nisi splendor, a Sanscrita radice *diu*, *diu*, *splendere*, *lucere*; proprieque *diubar* dictum est, sed *d*

omissum, ut in *Iupiter, Iuno* (vide *Iunius*). *Iuno* autem et *Janus, Dianus, Iuno* et *Diana, Diana*, eiusdem originis. Cfr. Schmidt de cognatione linguae Sanscr. cum Gr. et Rom. in Jahn. *Annal. Philol. et Paedag.* XII, 3. p. 342. Ex eodem fonte *Diespiter, Diōvis*. Cf. Varro de L. L. V, 20. Sp. et *Flamen Dialis*, Iovis sacerdos.

Iugula. Glossarium: *Iugula, ἄστρον Ὠρίωνος, δόσιος ὡς ἦσαι*. Sane Horatius meminit *Orionis*, non autem *iugulae*. Sed legendum: Ὁ Ἄστιος ὡς ἦσαι. Varro (VII, pag. 335. Sp.): *Iugula signum est, quod Attius appellat Orionem, cum ait: citius Orion patefit*. Ita nec quidem constabit sua fides illi glossario. Nam Attius non dixit *iugulam*, sed *Orionem*. Sed puto *μημονικὸν ἀμάρτημα*, cum meminisset a Varrone *Iugulae* et *Attii* uno in loco mentionem factam, putasse ab Attio ipso *iugulae* quoque mentionem fieri. *Scal. Plant. Amph. I, 1. (118.)*:

Neque iugula, neque vesperugo neque Virgiliae occidunt.

Ratio autem nominis ex Varrone l. c.: *Huius signi caput dicitur et stellis quaduor, quas infra duae clarae, quas appellant humeros, inter quas quod videtur iugulum. Unde iugula dicta. Idque rectius, quam quod nungatur hic Festus. Dac.*

Iugum. Idem Livius lib. III. sect. 24.: *Tribus hastis iugum fit, lumi fixis duabus, superque eas transversa una deligata. Vide sub iugum mitti. Vide et Liv. lib. IX. sect. 5. Dac.* Adde Florum. Alia significatione *iugum ζυγὸς ἀκρωμάτων, ζυγοκέφαλον. Goth.*

Iugere. Glossarium: *Iugū, ἰκτιν βοῶν*. Ita enim legendum. Varro Sexquinlyxe: *Iugere volitans milvos, aquam e nubibus tortam indicat fore, ut tegillum sibi pastorumat. Vide in Coniectaneis (p. 36.). Scal. Glossae Isidori: Iugit milvus, cum vocem emittit. Dac.* Vide Nonium (pag. 179. Merc.) in *Tegillum*, ubi *vigere mulsus pro iugere milvos. Goth.* Nomi locum Scaliger sic emendavit: *Iugere volitans milvus visus cet.*

Iuges. Inde adiectiva *coniuges, seiuiges, iniuges*. Apuleius (de Mund. p. 59, 14.): *Quinque coniuges copulae, iis ordinatae vicibus attinentur. Idem alibi (Met. VII. p. 189, 4.): Nec istud puduit me cum meo famulo meoque vectore illo equo factum conservum atque coniugem. Inde coniux de viro, subaudi vir; de uxore, subaudi uxor. Gloss. Isidori: Iniux bos nondum iugo iunctus. Dac.* Adde apud Festum: *Iniuges. Glossis: Iugites συνεζυγμένοι. Goth.*

Iubilare. Rusticorum plane verbum, ut et ipse dicit. Attius in Chrysiippo: *Io buco, quis me iubilat? Ficinus Atus (lege: tuus) antiquus. Prius enim iubilare. Nam io rusticorum ἐπιφθέρμα, ut in Atelana: Io venit sinus a villa. Scal. Rustici iubilare dicuntur cum clamant, urbani quiritari. Varro lib. V. de L. L. (VI, pag. 244.): Ut quiritare urbanorum, sic iubilare rusticorum. Ibidem adducit locum Chrysiippi. In Glossis Graeco-Lat.: *Eiulatus, iubilatus: κρᾶνῆ ἀρχολῶν, clamor rusticorum. Et in glossario Quiritans, ἐπιβώμενος, clamans. Dac.**

Iuventutis. Alii *iuventatis*, non male, non tamen, ut propterea *Iuventutis* reiiciamus. Indifferenter enim utrumque usupabant. In Glossario: *Iolinta, ἡγά (ἡβη)*. Lego: *Ioventa. Scal.* Adde Nonium in *Iuventus, Iuventa* et *Iuvenilitas* (pag. 433. Merc. et pag. 123. Merc.). *Goth.*

Iurare. Notum ex edicto perpetuo praetoris: *Sacerdotem, Vestalem et Flaminem Dialectem in omni mea iurisdictione iurare non cogam. Livius lib. XXXI. (c. 50.): C. Valerius Flaccus, quem praesentem creaverant, quia Flamen Dialis erat, iurare in leges non poterat. Vide Plutarch. Problem. (Quaest. Rom. 44.). Scal. Adde Gell. X, 16. Goth.*

Iuvenalia. Alii *iuvenilia*, non male. Non ita tamen, ut *iuvenalia* reiiciamus. *A iuvenis* enim et *iuvenalis* recte dicitur. *Iuvenalia* igitur *Dianae* simulacra fingebantur, vel quod ea aetas venationi maxime apta est, cui praest *Diana*, vel quia *viarum Dea* putabatur. *Callimachus* in *Dianam* (v. 38.):

— — καὶ μὲν ἄγναις
Ἐβση καὶ λιμένεσσιν ἐπίσκοπος.

Dac. Iuvenalis et *Iuvenilis* glossis. *Goth.*

Iugarius vicus. Publ. Victor in octava regione urbis: *Vicus iugarius idem et thurarius, ubi sunt arae Opis et Cereris cum signo Fortunni*; ubi nulla mentio arae Iunonis. Quidam *iugarium* dictum scribunt ab ara *iuga*, quod ad eam nubentes veteri ritu vinculis iuncti fuerint. *Dac.*

Ilia. Vide *Exiles. Dac.* Ubi legetur *Ilia pro ina. Ilum* videtur appellari ab Isidoro XVII, 9. in *Ferula. Goth.*

Illicet. Vix dici possit, quem locum Festus ob oculos haberet, cum dixit *Illicet esse sine dubio. Nam licet*, ut pueris notum, vox est, quam praeco pronuntiabat, ut de consilio iudices mitteret, et in fune-

ribus praefica, ut omnia peracta significaret. Mirum tamen, ni respexit ad illud Terent. Eunuch. I, 1, (9.): *Actum est, illicet, peristi.* Ilanc enim τὸ illicet Festi interpretationem ferre potest, etsi semper ab eodem more ductum sit. *Dac.* Glossae: *Illicet, scilicet, sine dubio. Goth.*

Ianiculum. Ductum potius a vetustissimo oppido, quod *Ianus* condidit. De quo Virgil. VIII. Aen. (358.):

*Hic duo praeterea disiectis oppida muris
Reliquias veterumque vides monumenta virorum.
Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit arcem,
Ianiculum illi, huic fuerat Saturnia nomen.*

Dac. *Idulis.* Ovidius lib. I. Fast. (56.);

Idibus alba Iovi grandior agna cadit.

Scal. Adde Macrob. Sat. I, 15. *Goth.*

Ianua. Cereale libum vocat Ovid. I. Fast. (127.):

*Inde vocor Ianus, cui cum Cereale sacerdos
Imponit libum mixtaque farra sali.*

Dac. *Igitur.* Apud antiquos saepe pro *inde, postea, tum.* Plaut. Amph. I. (I, 145. vide notam meam ad h. l. Male Boppius a stirpe pronominali *i* (*is*) derivat.:

— *Sin aliter sient animati, neque dent, quae petat,
Sese igitur summa vi virisque eorum oppidum expugnassere.*

Et Casin. II, 2. (40.):

— *Mox magis cum otium mihi et tibi erit,
Igitur tecum loquar.*

In leg. XII. tab.: *Sei in ius vocat, nec it antistator, igitur im capito.* *Dac.* Vide Nonium in *Igitur* (p. 128. Merc.). *Goth.*

Ircens. Lege *Irceus.* *Dac.*

Irqutallus. Vide *Hirquitalli.* *Ant. Aug.* Vide *Hirquitallire.* *Dac.*

Iovistae. Locus mendosus. *Ant. Aug.* Putarem legendum: *Iovs esto*, quia ita legitur in veteribus legibus. Habeo et fragmenta quarundam, in quibus ita semper exaratum legitur. Sed cum ipse compositum esse dicat, hae vero sint duae voces, non potest legi: *Iovs esto.* Quid sit ergo quaeramus. *Scal.* Scribendum *Ios ipse compositum* ab *ios* et *ipse.* Glossae: *Ios ipse, αἴτος.* Antiqui autem *ios* dicebant pro *is.* Lipsius quaest. lib. III. cap. 20. Meursius autem existimat, Pauli hoc additamentum esse. Est enim vox aevi illius barbari, quo vixit, et *Iovistae* dicebantur, qui sub Iove nati essent. Neque ideo eam interpretatur, quod tum nimis nota esset. Sed valde se ridendum propinat, cum compositam dicat et tam ineptum etymon quaerat. Ita Meursius, cui minus assentior. *Dac.* Fortasse legendum *Ioviustae*, ut sit compositum a Iove et *ustae*, ea forma, qua dicimus subverbustae. *Goth.*

Ignitabulum. Glossarium: *Ignitabulum* δὲ δὸς ῥαβδίον πυρροσφόρον. *Scal.* Proprie lignum illud, tabula illa, quae trebratur, donec ignem suscipiat, unde et *igniarius* dicitur. *Dac.*

Ignia. Aliud in glossis: *Ignia, voria, πυρλασις.* *Scal.* Cum vehementia ignis dissiliunt (vasa). *Dac.*

Ipsippe. Forte *ipsipte.* Glossar.: *Ipsipte αὐτός.* Cato *mihipte* posuit pro mihi ipsi. Sic fortasse *ipsipte* hic pro *ipsimet.* Vide in *Ineopte.* *Fulv. Urs.* Glossarii auctor non bene legit, undeunde accepit: *Ipsipti αὐτοί.* Legendum enim *ipsipe.* Sed et *ipsipte* potest legi. Ita enim vitiose et pronuntiabant et scribebant veteres. Unde Claudius imperator nullavit senatorem, qui *isse* pro *ipse* dixerat. *Scal.* *Ipsipte* ut *suopte mihipte* etc. Forte etiam legendum *ipsipsi*, ut apud Plaut. alicubi *ipsipsus* est. *Dac.* Nusquam satis certum est, Plautum scripsisse *ipsipsus.* Duobus enim in locis creditur inveniri, Cistell. II, 3, 58. et Truc. I, 2, 24. Utrobique longe est probabilis, legendum esse *is ipsus.* Quamquam forma pronominis reduplicativa, ioculariter ficta, per se nihil habet offensionis. Ex Apollonio Dyscolo libr. περὶ ἀνωπυλες citatur locus Sophronis, ubi est: *αὶ δὲ μὴ ἔβων ἔβων ταῖς ἀνταύταις χερσίν.* Cf. Koen. ad Gregor. Cor. pag. 365. Simili modo antiqui dixisse reperuntur *berber* pro *virvir*, *Marmar* pro *masmas*, unde *Mamers*, cet. Verum apud Plautum res est dubia. Cf. Taubmann. ad Plauti Cistell. II, 3, 58. Quare equidem crediderim apud Festum *Ipsi-*

pte legendum esse, nisi forte *ipsippe* nihil sit aliud, nisi forma ex illo *ipsipte* corrupta. Ceterum Codd. nostri in lectione *Ipsippe* consentiunt omnes, sed Goth. Scal. Dac. *Ipsipe* exhibent.

Iciti. Ab antiquo *icere* percutere. Plaut. (Trucul. II, 7, 41.): *Iciti femur*. Dac. Nonius (pag. 125. Merc.) in *Iciti*. Goth. Respondet Sanscrita radix *ih* (*ich*), de qua vide Bopp. in glossario pag. 33.

Insipere. Vide *Supat. Ant. Aug.* Lege ut in al.: *Insipere farinulam iacere pullis*. Dac.

Irnella. Diminutivum ab *hirnea*, quod est viuarii vasis genus. Dac. Forte: *urnula*. Goth.

Ibi. Eo loco, *ibidem*, eodem loco, loco iam designato. Dac.

Ipsullices. Alibi monemus legendum *Ipsillices*. Cuius sententiae adhuc me non poenitet. Glossarium: *Ipsillices ἀνόπρωτα φύλλα*. Scal. Et *Ipsillices*. Lamellae necessariae sacrificiis, quaeque ad rem divinam dicuntur maxime conferre. Alio nomine *subsilles* dictae. Vide *subsilles*. Doctissimus Vossius suspicatur imagunculae fuisse, quae magi in amatoris sacrificiis utebantur, ut eum, quem referebant, in amorem pellicerent. Ab *ips* et *illix*. Pessime nostra Scaliger, qui legebat *ipsillices*. Nam omnino aliud sunt *ipsillices*. Dac. Cf. Vossii Etymol. sub v. pag. 269.

Itonida. Lege *Itonis* vel *Itonia*. Callim. in Cererem (v. 75. seq.):

Ἦνθον Ἰτωνιάδος μιν Ἀθηναίος ἐπ' ἄεθλα
Ὀρκεινίδα καλέοντες.

Ubi Schol.: Ἰτὼν πόλις Θεσσαλίας, ἔνθα τιμᾶται Ἀθηνᾶ. Imo etiam et *Itonida* recte legi potest: sic *cassida* et *cassis*; *chlamyda* et *chlamys*; *Tritonida* et *Tritonis*; *Colchida*, *Colchis*; *Elida*, *Elis* et sexta alia. Dac.

Irpices. Videatur Varro lib. IV. de L. L. (lib. V. pag. 138. Sp.). *Ant. Aug.* Servius Danielis in illud: *Γήμιναςque trahit cratis*. (Virg. Ge. I, 95.). Ad agrorum, inquit, scilicet exaequationem, quam Irpicem rustici vocant. Vide Coniectanea nostra (pag. 58.). Scal. Cato vocat *urpices* (de re rust. 10.), sive *harpices*. Est autem a Graeco ἄρπαξ, ἀρπάγη, quia herbas ἀρπάξει, rapit. Euripid. (Cyclop. 33.):

Σαίρειν σιδηρῇ τῆδέ μ' ἀρπάγη δομούς.

Male Varro a serpento Lib. IV. de L. L.: *Irpices regula cum pluribus dentibus, quam itidem ut plaustrum boves trahunt, ut eruant, quae in terra sunt* (bene Scaliger serpunt) *irpices, postea s detrita a quibusdam dicti*. Dac.

Irpini. Videndus Strabo in fine l. 5. (pag. 250. C.). *Fulv. Urs.* Gens Samnitium a Lupo coloniae ductore. Nam lupum *Irpum* dicunt. Servius IX. Aeneid. (XI, 785. pag. 683. Dan.): *Lupi Sabinorum lingua irpi vocantur*. Strabo l. V. (pag. 250. C.): Ἐξῆς δ' εἰσὶν ἰρπηνοὶ κ' αὐτοὶ Σαννίται, τούνομα δ' ἔσχον ἀπὸ τοῦ ἡγησαμένου λύκου τῆς ἀποικίας: ἰρπὸν γὰρ καλοῦσιν οἱ Σαννίται τὸν λύκον. Sed e Graecia mutati sunt vocem *irpum* Samnites. Ἄρπος enim vox antiqua Graeca, quae lupum significabat a rapacitate, nam ἄρπω rapio, inde et ἄρπη milvus avis rapax Latinis *Hirpus*, ut ἄρπαξ, *hirpex*, ita et Samnites vocarunt. Salmas. in Solin. Nota interim lupum coloniae ductorem. Sic Battum corvus duxit in Libyam. Sic alios multos, qua *volucres*, qua *ferae*. Dac. Nescio, unde Dacerio de voce ἄρπος constet; equidem nihil auctoritatis invenio, quare suspicor, Dacerium male accepisse Vossii verba, qui s. v. *Irpices* sic habet: *Nam ab ἄρπω i. e. rapio, ἄρπος, unde hirpus*. Apparet Vossium non somniasse vocem ἄρπος, sed eam supposuisse tantum, ut inde *hirpus* derivaret. Ceterum haud dubie *irpus*, vel ut apud Servium in codd. est *hirpus*, non ab ἄρπω, ἀρπάξ, sed a communi lupi nomine derivandum. Nam componendae sunt hae formae: *wlk wolk* Slav., *irp(us)* Sabin., *volf(is)* Lat., *wolf* Germ., *λύκος* Graec., *lup(us)* Lat. Habemus igitur rursus solemnem illam vocabulorum demutationem e, i, o, u, quam tam saepe deprehendimus.

Ignis Vestae. Tertullianus in libro de poenitentia: *Quid illum thesaurum ignis aeterni aestimamus, cum fumariola quaedam eius tales ictus flammaram suscitent* etc. Pro terebrare in quibusdam editionibus legitur *verberare*. Sed *terebrare* possumus in suo loco quietum esse iubere. Simplicius in II. de coelo: Ἀπὸ ἑύλων δὲ πῦρ ἐμβάλλουσι, σταθερον τὸν εὐλών ὡς τέρετρον ἐν σταθερῷ περιστρέφοντες. Hesych.: Ἀράλλευτα τρύπανα τὰ Φοινίκα πύρρα. Σοφοκλῆς ἐν Φινίῃ δευτέρῳ. Scal. Hinc Numa primus instituit, ut ad *simulacrum ignium coelestium flamma vigilaret*. Florus. Quodsi negligentia extinctus fuerit, ab alio igni accendere non licebat, nisi eo, quem tabulam felicis (alii facilis) materiae terebrando virgo susceperat. Plin. lib. XVI. cap. 40.: *Teritur ergo lignum ligno, ignemque concepit attritu, excipiente materia aridi fomitis, facillimo conceptu*. Sed nihil edera praestantius, quae teratur, lauro, quae terat. Probat et vitis silvestris, alia, quam *labrusca* et ipsa ederae modo arborem scandens. Idem etiam nunc alicubi factitari legitur. In verbis Festi pro *tabulam* Scaliger legebat *clavulam*. Clavulas enim dicebant illas lignorum scissiones, ut ex rei rusticae

auctoribus notum est. Tamen nihil mutandum. Nam recte *tabula* dicitur. Tabula est *στορέυς* vel *ἐσχάρα* lignum quadratum felicitis materiae, quod ad excudendum ignem Vestales terebra ferrea perforabant. Sed quod addit Festus: *Quousque exceptum ignem cribro aeneo virgo in aedem ferret*, id Salmasio suspectum est. Nec enim cribrum, inquit, ad hanc rem aptum. Nec cribrum ex aere, *σκαφεία χαλκία* vocat Plutarch. in Numa, licet paulo aliter narret ignis Vestalis extincti resuscitandi morem. Scribe, inquit, in *cavo aeneo* aut in *cavo aeno*. Certe in veteri lib. scriptum est *cribo*. *Dac.* Dixi ad leg. XII. tab. Adde Livium XXVIII. *Goth.* *Terebrare* al. *terere*. *Idem.* *Ignis Vestae in — aedem ferret.* Emendat locum Casaub. Lect. Theocr. c. 20.

Ignem ex domo Flaminia. Hic vox *domo* videtur abundare, nam *Flaminia* absolute dicebatur Domus Flaminis. Sic Gell. lib. X. cap. 15. *Ignem et Flaminia*, id est Flaminis Dialis domo nisi sacrum, effertur ius non est. *Dac.*

Iadion. Vide *Rhodes. Dac.*

Iracundia. Ab *ira* et veteri *cando*, unde *incendo*; ita Festus. Male. *Iracundus* ab *iratum*, ut a *fatum facundus*, a *veritum verecundus*. *Dac.*

Italia. Licet a vitulis, vel ab Italo rege multi dicant Italiam esse appellatam, de Attelido nihil aliud accepi. Thucyd. lib. VI. (cap. 2.) Varro lib. II. cap. 5. de re rust. Columell. lib. VI. in princ. Virgil. lib. I. Aen. Dionys. lib. I. Antiqq. Gell. lib. II. cap. 1. Apollodorus in Biblioth. Steph. de urbibus. *Ant. Aug.* *Ab Attelido.* Puto distinguendum ab *Atte Lydo*, quasi *Atalia*. Sane *ἄτης* est nomen Lydium et Phrygium. Lydos vero in Italiam venisse nemo dubitat. Quin et Strabonem nobiscum facere postea deprehendimus lib. V. (pag. 219. C.): *Οἱ Τυβόηνοι τοῖνον παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις Ἐτρούσκαι καὶ Τοῦσκει προσγοροῦνται. Οἱ δ' Ἑλληνες οὕτως ὠνόμασαν ἀπὸ τοῦ Τυβόηνου τοῦ Ἄντος. ὡς φασί, τὸ στελλαντος ἐν Ἀλδίας ἀποίκους δεῦρο.* Vide caetera. Vide Herodot. lib. I. (c. 94.). *Scal.* Primum Festi sententiam confirmat Gellius lib. II. cap. 1. *Timaeus in historiis, quas oratione Graeca de rebus pop. Rom. composuit et M. Varro in antiquitatibus rerum humanarum terram Italiam de Graeco vocabulo appellatam scripserunt, quoniam boves Graeca veteri lingua ἰταλοὶ vocati sunt.* Idem et apud Varronem legas de re rust. lib. II. cap. 5.: *Graecia enim antiqua, ut scribit Timaeus, tauros vocabat ἰταλούς, a quorum pulchritudine et foetu vitulorum Italiam dixerunt.* Secundam de Italo rege secuti Thucydides, Antonius Syracusanus, Hyginus. Quorum primus eum Siculum dicit, alter Oenotrium, Hyginus Ulysais ex Telegono nepotem. Infra *ab Attelido* optime distinguendum monuit Scaliger: *Ab Atte Lydo.* Sane *ἄτης* est nomen Lydium et fuit *Ἄτης* vel Attys Manis Lydiae regis filius; sed haec omnia merae nugae. Et optime doctiss. Bochartus, qui, postquam probavit Italiae littora Phoenicibus fuisse cognita, priscam Italiam nihil aliud fuisse quam Brutiorum agrum cum parte Lucaniae, Brutiorumque agrum pice abundasse, tandem aptissime demonstravit Italiam dictam ab Hebraeo *itar*, id est *pice*: *italia* quasi dixeris *picaria* regio. Graeci mollitō sono *Italiam* dixere, nam R et L facile commutantur. *Itar* pice alio nomine Hebraeis doctoribus *calab* dicitur, a quo vicinae Brutiis Calabriae nomen, quae et ipsa pinu et picea aliisque arboribus piciferis est valde ferax, unde et eadem Graece *Πευκετία* *Peucetia* dicta ἀπὸ τῶν πευκῶν a piceis arboribus. *Dac. Italos.* Vitulos. *Goth. Itali.* Ab italīs. *Idem.* *Italus* nihil est, nisi variegata forma, sed eiusdem illa originis, atque *Σιταλόος*, *Siculus*. Alia ratione formatum est *Sicānus*, *Σικανός*, quod idem tamen est vocabulum. Atque haec antiquissima videtur esse forma, descendens a Graeca voce ἴκω, ut *Σικανοί* videantur intelligi *advenae*.

Indoles. Incrementum significat primigenia notione, ut apud Gellium (XX, 6. extr.): *Mendi indoles.* *Olere* enim crescere significat et spem, quam ex vultu colligimus virtutis futurae in pueris, quae vocatur *χαρακτήρ* a Graecis, ut apud Euripidem dictum ὡς *δεινὸς εὐγενείας χαρακτήρ*. Glossae: *Indoles, καλή ἔλπις ἐν νεωτέρῳ.* *Scal.* Adde infra *Siboles*, Nonium (pag. 456. Merc.) in *Indolem. Goth. Industria.* Servius ad illud X. Aeneid. (826.):

Quid pius Aeneas tanta dabit indole dignum.

Indoles, inquit, *proprie imago quaedam virtutis futurae.* *Dac.* *Oleo, olesco* per demutationem vocalis ortum ex *alo*, nutrio. Cf. quae supra diximus ad v. *Adolescit*

Indigetes. Qui ex hominibus in Deorum numerum relati simul cum iis invocantur. *Indigare* enim est invocare. Aliter tamen Festus, aliter et alii, qui sic dictos volunt indigetes, quod nihil indigent, vel quod in diis agant. Sed omnino *indigetes* sunt *χρόνοι*, *ἐγκόμοι*. Ab *indu* et *ago* indiges, ut ab *indu* et *gena indigena*, *ἀσθηγιένης*, qui ibi genitus est. Hi indigetes sunt *Dii topici*. Aliud etymon etiam cogitavit eruditiss. Salmasius. *Dicare*, inquit, est *τερωσαι*, unde *indicare* idem quod *dicare*, ut *coquere*, *incoquere*: *espere*, *inspire* et similia sexcenta. Ab *indico*, quod est *ἐπιτεῶ*, verbum *indices*, *indicetis*, ὁ ἀφιερῶεις in-

ter Deos scilicet consecratus, qui postea dictus est *indiges*. Veteres certe *indices* dixerunt, non *indiges*. Nam et *Cabino* dicebant pro *Gabino*, ut *lece* pro *lege* etc. Hinc *indigitare* diminutivum pro *indiciare* ab *indico*, quod est invocare et imprecari. Nam et supra in verbis Festi pro *indigitatio* in optimo libro scriptum *indiganto*. Ab *indigitare* dicta *indigamenta*, ἰστανῶ βιβλία, libri, qui dedicationum ritus continebant et Deorum Dearumque nomina atque hominum in Deos receptorum. Sane Grammatici veteres in eo consentiunt *Indigetes* dici, qui ex hominibus Dii erant facti. Arnobius: *Indigetes dicitis atque Divos. Indicetes* igitur sive *Indigetes* proprie fuerunt homines consecrati et dicati. *Dac.*

Indeptare. *Indipiscnr*, indeptus, unde *indepto*, as, are, consequi. *Dac.* Adde Nonium (p. 128. Merc.) in *Indipiscere. Goth.* Cf. supra quae diximus ad v. *Ape*.

Industrium. Proprie laboriosum, qui semper aliquid struit, id est agit, et *industria* labor. Cato contra Thermum: *Ego iam a principio in parsimonia atque in duritia atque industria omnem adolescentiam meam abstinui, agro Sabino, saxis Sabinis, silicibus repastinandis atque conserendis. Dac.*

Indictivum. Indictiva funera, ad quae per praecorum evocabatur populus his verbis: *EXEQUILAS L. TITIO L. FILIO, QUIBUS EST COMMODUM, IRE IAM TEMPUS EST; OLLUS EX AEDIBUS ECFERTUR. Scal.* Vide *Quirites Sabinii dicti. Dac.* Adde *Simpludiarea*, Varronem IV. (V, p. 160. Sp.) et VI. de L. L. (VII, p. 328.). Hoc autem modo funus indicebatur: *Ollus Quiris leto datus est. Et apud Terent. Phorm. V, 9, 37.: Exsequias Chremeti, quibus est commodum ire, iam tempus est. Eo alludens Ovidius II. Amor. (6, 1.) loquens de psittaco:*

Occidit, (inquit,) exsequias ferte frequenter aves.

Goth.

Indepisci. Plaut. Rud. (V, 2, 28.):

Magna hercle praeda 'st, largiter mercedis indepiscar.

Sed et *indepisco* dixere veteres. Plaut. Asin. II, 2. (13.):

Nunquam aedepol quadrigis albis indepiscet postea.

Dac. Adde Nonium (p. 128. Merc.) in *Indipiscere. Goth.* Cf. supra v. *Ape*.

Indiges. Glossarium: *Indigetes*, ἰνιδεοί, κόρητες. *Scal.* De Acnea, qui indiges Iupiter dictus est, vide Livium lib. I. (2). Sacellum ei dicatum tali inscriptione: *Patri Deo Indigeti, qui Numici amnis aquas temperat. De indigetibus* vide supra. *Dac.*

Inquilinus. Qui in aedibus habitat conductitiis; ab *in* et *colo*, *incolinus*, c in q et o in i, *inquilinus. Dac. Vel.* Velut. *Goth.* Verborum formae huic radici cognatae, haec sunt: *cūlo*, *cūlo* (in comp.) Lat. *colo* Lat. unde *culina*, *inquilinus*; *kula* i. e. familia Sanscr., *hul* i. e. tegere, occultare Sanscr., *hüllen* Germ. Habes igitur vocalium demutationes has: e, o, i, u, ut saepe alibi vidimus.

Incilia. *Incillae*. Vide *Inciles* et *Incilium. Ant. Aug.* Lege *Incilia* loca depressa aquae derivandae. Ulpian. in Pand. 1. 43.: *Incile est locus depressus ad latus fluminis ex eo dictus, quod incidatur; inciditur enim vel lapia vel terra, unde primum aqua ex flumine agi possit. Sed et fossae et putei hoc indictio continentur.* Etsi de etymo fallitur Ulpianus, nam *incile* est ab *inciendo*; ut a *cubo cubile*, sic ab *incio incile*. *Fossas inciles* dixit Cato de re rust. c. 155. Inde *incilare*. Palladius lib. XII, tit. 3. *Dac.* Adde l. 1. §. 5. ff. de Rivis. *Goth.* Cf. etiam *Incilare* apud Non. pag. 125. quod tamen a *calare* potius derivandum videtur.

Incitega. Superius (s. v. *Conciplevisiti*.) monuimus *incitegam* dictam ab *integendo*, quia veteres *incitegere* pro *integere* dicebant, ut *reciprocum* pro *reprocum*, *recipere* pro *reparare*, *concipilare* pro *compilare*. Dicta ab *integendo*, quia partem mensae tegat. Ea autem utebantur, ne vinarium vas, puta crater magnus aut amphora labem ex fundo in mensa relinquant, cum saepe videamus lagenas mensae impositas circumdum de vino describere in mappa. Itaque copones, ne mappa aut mantile maculam illam contrabant, imponunt circulos de ligno, super quibus statuuntur lagenae. Sed crescente luxuria has machinulas Romani sbiecerunt, et ne citreae mensae laederentur, si sine incitegis crateres impositos nuda sustinerent, gausapas insternebant. Pauperes vero, ut puto, incitegas retinuerunt. Martialis (XIV, 136.):

Nobilis villosa tegant tibi gausopa citrum,

Orbibus in nostris circulus esse potest.

Nam potest intelligi *incitega* per circulum illum. Sed nihil impedit et maculam circularem vasorum vinariorum intelligere, et *incitegae*, ut puto, non erant circuli speciei. Porro *incitega* a Graecis vocatur ἐγγυθῶνη.

Polemo περιγητής· ἐγγυθήκη καὶ ἐπ' αὐτῆς κύπελλον, ut manifesto appareat ἐγγυθήκην ὑπόστημα esse. Dicta autem quasi ἀγγυθήκη, et ita vocabatur ab Alexandrinis. Athenaeus (lib. V.): Ἡ δ' ὑπ' Ἀλεξανδρέων κελουμένη ἐγγυθήκη τρίγωνος ἔστι, κατὰ μέσον κοίλη, δέχεσθαι δυναμένη ἐντιθεμένον κεράμιον· ἔχουσι δὲ ταύτην οἱ μὲν πένητες ἑλληνῶν, οἱ δὲ πλούσιοι γαλκῆν ἢ ἀργυρᾶν. Vocatur autem ab Herodoto (I, 25.): Τροχωρητήριον, cuius nominis causa obscura non est. *Scal.* Latinis canistra siccaria dicebantur. Servius ad illud I. Aeneid. (706.): *Et pocula ponunt. Similiter, inquit, more antiquo dixit, quia veteribus non in manus dabantur pocula, sed mensis apponebantur, ut hodie apud plures pocula in canistris argenteis apponuntur, quae canistra siccaria dicuntur.* Herodotus vocat ὑποχωρητήριον lib. I. (c. 25.) ubi de Alyatte Lydo, qui ἀνέθηκε εἰς Δελφοῦς κρητῆρά τε ἀργύρεον μέγαν καὶ ὑποχωρητήριδιον σιδήρεον κωλητόν, quem locum male cepit interpret, qui vertit: *Apud Delphos dedicavit grandem ex argento pateram, itemque alteram ex ferro, parvulam ex ferro compactilem.* Vertendum fuerat: *Item incitegam parvulam ex ferro comp.* In verbis Festi in fine pro *vina deferrentur* legendum puto: *vina defunderentur.* *Dac.* In verbis *incitega, concipilare, recipilare, reciprocare* invenitur vestigium praepositionis vetustae inseparabilis, quae respondet Germanorum *ga, gi* (ki, chi) *ge* vocalis, de quibus vide Grimm. Gramm. Germ. I, 1015. seq. II, 832; quaeque eadem est, atque Latinarum *co- con- cum.* Cui rationi non repugnat, quod *concupilare* decompositum sit quasi *concompilare.* Nam quum verum particulae *ci* (*cu* in *recuperare*) vim ac potestatem Latinos oblitos fuisse credibile sit, quod ipsum in Germanico sermone factum esse animadvertimus; facile potuit verbum *cupilare* iterum componi, quo magis vera vis vocabuli, quae collectionem notat, appareret.

Ita Castor. Lege, ut alii: *Ita me Castor* etc. *Dac.*

Incomitiare. Plautus in Curcul. *Ant. Aug.* Locus Plauti Curc. III, 1. (30.):

*Adolescens, ob rempublicam hoc intus mihi
Quod insigne habeo, quaeso ne me incomities.*

Quod verbum a parasito fictum, ut liquet ex responso Lyconis, qui ad eius exemplum τὸ *inforare*, nove protulit:

Licetne inforare, si incomitiare non licet.

Ubi et *inforare* et *incomitiare* flagitiosa verba sunt. Sed antequam abeo, in tibi quid de voce *intus*, quae primo versu superiori legitur, sentiam. Ea enim ita lucusque omnino omnes interpretes torsit, ut eam tandem se nescire fateantur Taubmannus, Turnebus et alii. Nihiloque plus proficiat doctissimus Salmasius, dum ita nititur emendare: *Ob rempublicam hoc inustum mihi.* *Intus* sic absolute accipiendum c. pro fossa illa, ex qua oculus excusculptus fuit. Nihil certius et facilius. *Dac.*

Incita. *Incitata*, id est concitata. Lucret. (I, 270.): *Vis incita venti.* *Dac.* Significat etiam *Egestatem* Nonio (pag. 123. Merc.). *Goth.*

Inchoare. Terent. Scaurus (pag. 2251. Putsch.): *Inchoare cum aspiratiōne scribendum, quoniam a chao dictum, quod fuerit initium omnium rerum. Fulv. Urs.* Sed probat Verrius legi debere *inchoare* a voce *cohum*, quam pro *chao* vel *mundo* veteres dixerunt. Diomed. lib. I. (pag. 361. Putsch.): *Inchoavi ab inchoo dicendum putat Julius Modestus, quia sit compositum a chao initio rerum. Sed Verrius Flaccus in postrema syllaba aspirandum probavit, cohum enim apud veteres mundum significat. Tranquillus quoque his assentiens libello suo plenissime oedem inchoatam ita disseruit. Dac.* Quod Hesiodus. Vide Varroem lib. IV. de L. L. (V, pag. 30. Sp.). *Goth.* *Chaos.* Vide supra *Chaos. Idem.* *Cohum* vox est nihil. *Cohare* sive *choare* nihil esse videtur nisi antiqua forma verbi pro *capere*, ut *coho*, pro *capo*, *capio*, dictum videatur. Respondet Germanorum *fahan, fahen, faho, capere, capio.* Ex quibus intelligitur, vocalium denutationem illam, de qua saepe diximus, etiam in his verbis inveniri: *Apo. capio, ἀπτώ, coho, coepi* (cepi), *faho*, ubi alternari videmus vocales *a, e, o.* Ut *inchoo* sive *inchoo* nihil aliud significet nisi incipio.

Increpitare. Arguere, conviciari. Virgil. X. Aeneid. (900.):

Hostis amare, quid increpitās, mortemque minaris.

Dac. Vide supra *Creperum. Goth.*

Inconciasti. Inconciare. Pro *conciliare.* Nam saepe compositum usurpatur pro simplici. Apud Plautum tamen *inconciare* semper est inimicare, ut Mostell. III, 1. (80.):

Ne inconciare quid nos porro postules.

Et Trinum. I, 2. (99.):

Inconciastin' eum, qui mandatus est tibi?

Quoniam hic ultima Festi interpretatio *per dolum decipere* locum habere possit. Malim tamen aliter. *Dac.* Inconciliare et inducere, seducere, illicere.

Inclutus. Qui valde cluet. Cluere est nominari, celebrari a *κλέειν*. Plaut. Capt. (III, 5, 31.):

Facito ergo tu, ut Acheruntii clueas gloria.

Dac. Vide supra *Clutum Goth.* Cf. quae supra diximus ad v. *Clienta*.

Inceps. Ab *in* et *capio* inceptus, ut *a deo* et *capio* deinceps. *Dac.*

Incestus. A Graeco ἀνήκεστον, inexpiabile, incurabile. Sed incestus potius ab *in* privativo et *castus*, ut *infectus a factus*. Incestus autem de quovis illicito concubitu dicitur. *Dac.* Adde Nonium (p. 461. Merc.) in *Incestus Goth.*

Inconspretum. Ab *in* et *con* et *sperno*. *Dac.*

Incoctae. Ab incoquendo incoctae mulieres, quae calamistris crines vibrabant et intorquebant. Sed in verbis Festi turpe mendum inolevit. Nam certum est legi debere: *Plus aequo calamistris ustae*, id est inustae, incoctae. *Dac.*

Incavillatio. Vide *Cavillatio*. *Dac.* Glossae MS.: *Incavillatur, inde ridetur Goth.*

Incalationes. Vide supra *Calatores*.

Incesit. Incenderit; sic *incepsit*, inceptit; *irrepsit*, irrepserit. *Dac.* Non credo dictum esse *irrepsit* pro eo quod est *irrepserit*. Nam *surrepsit* dicitur pro *surruperit*; *arrepserit* pro *arripuerit*; *ademsit* pro *ademerit*; *incensit* pro *incenderit*. Res ita se habet. *Rit* terminatio solebat in lingua Osca et antiqua Latina in *Sit* demutari, unde dempta vocali interposita pro *emerit emsit* dicebatur. Igitur *incensit* dictum est pro *incendsit*, h. e. *incenderit*. Iam intelligitur, quare *irrepsit* pro *irrepserit* dici non poterit.

Incessere. Perperam quidam pro *iactu iaculo* substituunt. *Scal. Saxris incessere* Livius (VIII, 24.). Male pro *immittere* quidam legunt *innitit*. *Dac.* Adde infra *Petissera Goth.* Est infinitivus futuri natus. *Petisso* enim pro *petiero*, *incesso* pro *incesso* dicebatur, unde infinitivus proculus est.

Inclamare. Plaut. Asin. (III, 2, 36.):

Nimis aegre continui ubi hospitem inclamavit,

Quod se absente mihi fidem habere noluisse.

Inde *inclamitare* obiurgare. Plaut. Epid. (V, 2, 45.):

Etiam inclamitor quasi servus.

Dac.

Incicorem. Qui minime *cicur* est, mansuetus, placidus, a membrana mali Punici, quae *cicum* dicitur. Varro Lib. VI. de L. L. (lib. VII, 368. Sp.): *Apud Pacuvium:*

— — — *Nulla res neque*

Cicurare, neque mederier potis est, neque

Reficere.

Cicurare mansuefacere. Quod enim a fero discretum, id dicitur *cicur*, et ideo dictum *Cicur* ingenium obtineo, mansuetum. A quo *Vetturii* quoque nobiles cognominati *Cicurini*. Id natum a *cico*. *Cicum* dicebant membranam tenuem, quae est in malo punico discrimen. Sed ineptum etymon. Veteres Latini *curare* dicebant pro domare, mollire, mansuefacere. Nigid. in historia animal.: *Omne pecus indomitum habet quiddam in se ferum: sed tamen ea natura est, ut curari et domari possit*. At pro *curare* pro reduplicatione dixere *cicurare*, imitatione Graecorum, qui repetita prima consonante et vocali addita ita verba sua efferunt, *δῶω διδῶω*. Sic *curo*, *cicuro*, *cicuro* etc. *Dac.* *Cicur* haud dubie ortum ex reduplicatione syllabae radicalis, non tamen a cura detortum videtur. Radix est Germanorum *kirr*, ex quo intelligitur, quare syllaba radicalis corripitur. Eiusmodi autem reduplicationes saepe apud Latinos inveniuntur, veluti in vocabulis: *Cuculus, papaver, Ὑπίπα, Ulula, bubo, bibo, cucumis, cicindela*, aliisque permultis.

Impolitias. Gellius (IV, 12.): *Item si quis eques Romanus equum habere gracilentum aut parum nitidum visus erat, impolitias notabatur. Id verbum significat, quasi tu dicas incuriae.* Nescio an et hic isti barbaro mutilatori satis credere debeamus. *Scal.* Vel hunc locum non satis intellexit barbarus mutilator, vel tō *impolitias* erit secundi casus, non quarti, ut *familias*. *Impolitias* autem, id est *impolitias* causa. *Impolitiae*, id est *incuriae, ἀνομοτίας* Graecis. Non pugnabo tamen, si *impolitias* facere dicerentur Censores, cum *impolitiae* equites notarent. Etsi id mihi satis persuadere nequeo. *Dac.*

Impages. Clavi lignei, qui tabulis infiguntur, ut aptius cohaereant. Ab antiquo *pago* pro *pango*, id est figo. Unde versus pangere per metaphoram dixere veteres, versus figere, versus exarare. Vide *pangere*. Pro *figere* leg. *figendo*. *Dac.* *Infigere*. Infigere. *Goth.*

In non semper. Legendum: *Sed interdum etiam pro augmento ponitur.* Vide in *Ingens*. *Fulv. Urs.* Id suadet, quae sequuntur. Defendi tamen possit vulgata lectio, adnuit enim, qui auget. Hic autem facile geminam manum agnoscas. Nam quod infra est: *In praepositio significat modo quod non idem est ac abnuntiationem significat*, quod initio legitur. Et *τὸ modo auctioem* idem quod: *etiam pro adnuendo ponitur*. Quare certum est, Pauli verba coaluisse cum verbis Festi. Sic igitur hunc locum intellige: *In modo privationem significat, ut inimicus, intactus; modo auctioem, ut infractus, valde fractus, inclamavit, valde clamavit; aliquando motum, ut incurrit, aliquando quietem, ut inambulat.* *Dac.* *Abnuntioem* Abnuntioem. Abnuntioem dixit Paulus in l. inter stipulantem 83. ff. de usurpationib., et, ut quidam putant, infrequens. Probo. Frequens in l. 1. §. 2. ff. demigrando. Sed Ursinus legit pro *augmento*, quod non probo. Mox enim Festus aliam *rogē in ad significationem* ponit, *ibi, modo auctioem*. Brissonius legit *additamento*. *Goth.* *Inclamando*. Vide *Ingens* et *Insanum*. *Idem.* *Modo auctioem*. Vide supra *Clutum*. *Idem.* *Qui*. *Quis*. *Idem.* Particula *in*, ubi negativa est, respondet Sanscritae *una, un*, Graecae *ἄν-*, Germanicae *ôn- et ún-*; similiter in voce *ingens* non auget, sed negat. Est enim idem quod *inhumanus, immanis*. Auget ista particula nusquam. Nam *includus* est in hominibus auditus; *incolumis* est in se *columis*, h. e. *integer*. In *incanus* est hic illic canus. *Cet.*

Imporcitor. Qui porcas facit. Sic etiam dictus Deus, qui praeerat Irationi. De *porcis* vide suo loco. *Dac.*

Impetratum. Glossarium: *Impetratus, θύσις*. Non plane explicavit, sed si dixisset *καλλέθησις*. In sacrificiis quod litare est, id in auspiciis impetrare. Nichil aliud est quam impetrare. Sic dicebant *artium* pro *artato, dolium* pro *dolato*. *Scal.* *Impetrare* est, cum aves ratum et faustum auspiciis faciunt. Plaut. *Asin.* IV. (II, 1, 11.):

Impetratum, inauguratum est, quovis admittunt aves.

Cicero lib. II. de *Divinat.* (I, 16.): *Ut nunc exitis, quamquam id ipsum aliquanto minus, quam olim, sic tum avibus magnae res impetiri solebant.* *Dac.* Sic supra *Armia*, non quidem *armata*, sed *armum obiecta*.

Impercito. Ab *in* et *parco*, ut ab *in* et *partior* *impartio*. *Dac.*

Improlus. Glossar.: *Improles*. Marius Victorinus de orthographia (pag. 2465. Putsch.): *Improles est, qui nondum vir est.* *Fulv. Urs.* Locus obscurus, et, ut arbitror, mendosus. *Ant. Aug.* Glossarium: *Improles, ἀρήλιξ, μήπω πολιτευόμενος*. Contrarium est *Duicenso*. Nam *duicensus*, qui cum prole in civitatem adscribatur. Ab iisdem glossis *Improles* exponitur *ἄγονος, ἄτεκνος, ἄνηβας*. *Scal.* Neque illud tantum de sociis Latinis intelligendum, ut voluit doctissimus Turnebus in *Adversar.* lib. VII. cap. 21., etsi eis lex dederit, ut, qui prolem domi relinquerent, in civium Romanorum numerum referrentur. *Dac.*

Impelimenta. Ut *dedicare* pro *dedicare, lautia* pro *daugia*. *Dac.* Sic *lacrima* et *dacrima*.

Impluvium. De impluvio et compluvio sic Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 160.): *Cavum aedium dictum, qui locus (locus tectus) intra parietes relinquebatur patulus, qui esset ad communem omnium usum; in hoc locus si nullus relictus erat sub divo qui esset, dicebatur testudo a testudinis similitudine, ut est in praetorio in (et) castris. Si relictum erat in medio, ut lucem caperet, deorsum quo impluebat, impluvium dictum et sursum qua impluebat, compluvium, utrumque a pluvia. Hoc sensu Plaut. *Amph.* V, 1. (56.):*

Devolant angues iubati deorsum in impluvium duo.

Sed non sat video, qui geminum Terentii locum cum Varrone concilies, alterum Eunuch. III, 5. (41.):

— — *Atque per alienas tegulas*

Venisse clanculum per impluvium fucum factum mulieri.

Alterum *Phorm.* IV, 4. (26.):

Anguis per impluvium decidit de tegulis.

Quomodo enim *per impluvium*, si impluvium locus sit, qui deorsum pluviam accipit? Sane et Varroni et Terentio, aliis etiam facies satis, si impluvium accipias totum illud spatium, quod tecto vacuum relinquebatur a solo usque ad tegulas. *Dac.* *Impluvium*. Inde *impluviatus color* Nonio (pag. 548.). *Goth.* *Quo*. *Qua*. Ita apud Varronem IV. de L. L. (l. c.). *Idem.* De *impluvio* cf. Stieglitz. *Archaeol. d. Bauk.* tom. III, p. 172.

Impensam stipem. Impensa est stipes, hoc est pecunia in cella Dei reposita, quae nondum pensata est, sed stipata, ab in privativa particula et *pendo*. Vide in *Stipes*. Inde factum, ut quaevis stipatio et far-

ctura *impensa* diceretur. Apicius: *Indet impensam praescriptam*, id est farcturam. Arnob. lib. VII. *impensa- rum varietate coiditis*. Palladius lib. I.: *Impensa pumicea farciri muros*. *Dac.*

Impescere. Vide *Compescere*. *Dac.*

Impomenta. Verbum sacrorum fuisse suspicor, ut *imponere*, ita ut *impomenta* ea dicta fuerint, quae diis offerbantur. Ovid. (Fast. I, 127.): *Cereale sacerdos imponit libum*. A pono *ponimen*, *pomen*, *po- mentum* et *impomentum*, ut a moueo *movimen*, *momen*, *momentum* etc. *Dac.* Non *ponimen* a *pono*, sed *po- simen*, *posmen*, *pomen*, Nam ipsum pono contractum ex *posno*.

Importunus. Qui portu caret et proprie qui alios quiescere non patitur. *Dac.*

Imputatum. Vide *Putus*. *Dac.*

Imbrica. Et *imbricitur* in glossario: *Imbricitur, ὀμβροῦται, βρέχεται*. Sed sine dubio fallitur ille scriptor, qui apud Ennium *Imbricitur* pro *Imbricitor* legerit in illis versibus ex Annali decimo septimo:

*Concurrunt, veluti venti cum spiritus austri
Imbricitor, aequiloque suo cum flamine contra
Indu mari magno fluctus extollere certant.*

Scal. iam saepe monuimus Festum integra auctorum loca solum exhibere, ut ea in ipsis auctoribus reperit. *Iubrica* igitur tempestate, id est pluvia; ab imber *imbricus*, unde *Auster imbricus* Plauto (Merc. V, 2, 35), quia imbres ciet, unde et *imbricitor* Ennio dicitur. *Dac.* *Tempestate*; a tempestate. Ita lego, ut *imbrica* sit a tempestate pluvia. Adde Nonium in *Imbrices* (pag. 125. Merc.). *Goth.* *Imber* descendit a rad. Sanscr. *him nix*, unde Graecorum *χειμών* idem significat. Ex eadem radice venit *hiems* (*him-am* Sanscr.). In vocibus *imber*, ὀμβρος, *umbra*, eadem, de qua saepe, vocalium demutatio, quae variam reddit eiusdem stirpis nominalis vel verbalis significationem.

Implorare. Vide *Endoplorato*. *Dac.* Adde infra *Plorare*. *Goth.*

Impudicatus. Impudicare, impudicum facere, idem quod dedipicare, quo usus Laberius. *Dac.*

Impos. Glossarium: *Imros, ἀνεξουσίος*. Lege: *Impos*. *Scal.*

In procinctu. Glossarium: *In procinctu ἐν προτομῇ πολεμου στήναι μετὰ ἐσθήτος ὑπατικῆς, ἥτοι διαθέσθαι ἐν παρατάξει πολέμου ἀγάρφως*. *Scal.* In procinctu esse dicitur miles, cum ad pugnam paratus et accinctus expectat, dum signa canant. Inde testamentum in procinctu factum dicitur, cum miles statim pugnaturus heredem coram commilitonibus nominat sine scriptis. Vide Procinctam classem. *Dac.* Adde supra *Endoprocinctu*. *Goth.*

Imbutum. De *bu* effutitia puerorum vocula supra diximus. *Scal.* Vide *Exbuae*. *Dac.* Adde supra *Butubatta*.

Impenetrabile. Penetrare est penitus intrare; *impenetrabile* pro *impenetrabile*, quod penitus intrare non licet. *Impenetrabile* etiam dici possit, quod penetrare non potest, ut *penetrabile*, quod penetrat, unde *penetrabile telum, penetrabile frigus*. *Dac.*

Implexum. Ab *in* et *plecto*, quod a πλέκω necto, unde *perplexus πεπλεγμένος, implexus, ἐμπλε- γμένος*. *Dac.* Lege apud Paullum *ἐμπεπλεγμένον*.

In mundo. Plaut. Asin. II, 1. (16):

Aut mihi in mundo sunt virgine aut atriensi Saureae.

Idem Pseud. (I, 5, 84):

Pistrinum in mundo sciebam, si id faxem mihi.

Sic vulgo dicimus; *Il y a au monde un moulin pour etc.* *Dac.*

Imbrex. C. Licinius Imbrex a Festo nominatur in voce *Obstitum*. Meminit etiam Gellius (XIII, 22, 16.): *Licinius Imbrex, inquit, vetus comoediarum scriptor; quartum locum illi inter comicos tribuit Vol- catius Sedigitus*:

Si erit quod quarto detur, dabitur Licinio.

Sunt qui eundem ac Licinium Tegulam putent, cum Imbrex tegulam significet. Sed frustra. Nam Tegula *Pu- blius*, at Imbrex *Caius* cognominatus. *Dac.* Adde Gell. XV, 24. Alias diversam habet significationem. Vide Nonium (pag. 125. Merc.). *Goth.*

Impares tibiae. Dextra et sinistra, ut contra pares dextrae duae vel sinistrae duae. Dextra ti- bia unum tantum foramen habebat, sinistra duo. Illa gravem, haec acutum sonum reddebat. Igitur duae ti- biae dextrae vel sinistrae pares dicebantur, quod parem foraminum numerum haberent; at cum dextra una et altera sinistra, impares, quod numero foraminum differrent. Plura enim foramina in sinistra, quam in

dextra. Nunc fabula quae acta dicitur *imparibus tibiis* intellige dextra et sinistra; quae *paribus*, intellige aut duabus dextris aut duabus sinistris. Et cum Andria Terentii acta dicitur *tibiis paribus*, *dextris et sinistris* bis eam actam fuisse intellige, semel, *tibiis paribus dextris* et iterum *tibiis paribus sinistris*. Neque enim mendum est in ista Andriae inscriptione, ut quibusdam visum est. De tibiis dextris, sinistris, imparibus, paribus multa, eaque inter se pugnantia, multi prodidere. *Dac.*

Imparem numerum. Virgil. Eclog. VIII, (75.):

Número Deus impare gaudet.

Ubi Servius: *Aut quemcunque*, inquit, *superorum iuxta Pythagoreos, qui ternarium numerum perfectum summo Deo assignant, a quo initium et medium et finis est, aut re vera Hecaten dicit, cuius triplex potestas esse perhibetur, unde et tria virginis ora Dianae, quamvis omnium prope Deorum potestas triplici signo ostendatur, ut Iovis trifidum fulmen, Neptuni tridens, Plutonis canis triiceps; Apollo, idem Sol, idem Liber; vel quod omnia ternario numero continentur, ut Parcae, Furiae, Hercules etiam trinoclio conceptus, musae ternae, aut impari quemadmodumcunque, nam septem chordae, septem planetae, septem dies nominibus Deorum, septem stellae in septentrione et multa his similia. Et impar numerus immortalis, quia diivdi integer non potest, licet Varro dicat Pythagoreos putare imparem numerum habere finem, parcm esse infinitum; ideo medendi causa multarumque rerum impares numeros scvari.* Haec Servius. Vide Gellium lib. III. cap. 10. *Dac.*

Impetix. Genus scabici sic dictae quod corpus impetat. *Dac.*

Impiatus. A verbo *impiare*, scelestae agere. Plautus saepe. *Dac.*

Impite. Perperam. Legendum: *Impetite*, ab eo *Impete*, ὄρηθόν et *Impeteius* βίαιος. Glossae. *Scal.* Nisi malis *impete, impetum face.* *Dac.* Lege: *Impete, impetu facto.*

Inhibere. Videatur Cicero lib. XIII. ad Atticum. *Ant. Aug.* Puto legendum *inigere*, non iungere. *Scal.* Retinere, retrahere ab inepto opere vel cursu. Inhibere navem est contraria remorum percussione eius impetum non solum retardare, sed alio avertere. Cicero ad Atticum XIII. (ep. 21.): *Inhibere illud tuum, quod valde ariserat, vehementer displicet. Est enim verbum totum nauticum, quamquam id quidem sciebam, sed arbitrabar sustineri remos, cum inhibere essent remiges iussi. Id non esse eiusmodi didici heri, dum ad villam nostram navis appelleretur, non enim sustinent, sed alio modo remigant.* In verbis Festi pro iungere *Scaliger* legendum suspicatur *inigere*, cui contrarium *exigere* i. e. pecudes et stabulis educere. Alii *iniungere*. Sic *inhibere imperium* apud Plautum in Bacchid. (III, 3, 44.) et Stich. (V, 4, 18.). Apud Livium lib. III. (38. bis et 50.) et lib. XXXVII. (c. 51.). *Dac.* Iungere. Fugere. *Goth.*

Inebrae. Isidorus lib. XII. cap. 7.: *Inhibae.* Glossar.: *Enibra, ἐναιβία. Fulv. Urs.* *Inebra, ὄγερον παντευκόν.* Vide supra *Enebra.* *Scal.* Servius (ad Aen. III, 238. pag. 287. ed. Dan.): *Certa genera avium ab auguribus appellantur, quae pennis vel volatu omina possunt facere, quae si fuerint prosperae praecipue, si adversae inebrae (inhibrae) dicuntur.* *Dac.* Vide supra *Enubro.* *Goth.*

In. Vide *In* non semper etc.

Immunis. Plaut. in princip. Trinummi: *Amicum castigare ob meritam noxiam Immane est facinus.* In Plauti libris editis et Ciceronis, a quo hi versus referuntur lib. I. de Invent. (50, 95. item ad Heren. II, 23.) *immane* scriptum est, non *immune*, sed Festus immune legerat, ut ex hoc loco apparet. Vaticanus liber habet *immoene*, quod idem est quod *immune*. Nam et alibi dicit in Bacchidib. (IV, 9, 2.): *Pergamum divina monentium manu.* *Ant. Aug.* Vacans munere, qui non facit munus. Virgil. (Georg. IV, 244.):

Immunisque sedens aliena ad pabula fucus.

Vide *Munem.* *Immune facinus* non est improbum facinus, ut putat Festus, sed facinus ingratum, vel quod est extra amici munia. *Dac.* Adde infra *Impetum.* *Goth.* Cf. Interpp. ad Plauti Trin. I. c.

Iniurum, periurum. Malim contra ius vel iniuriose factum interpretari. Iniuratus autem eum, qui non iuravit, significat. *Ant. Aug.* Sic iniurus, periurus. *Salm. Pers.* 33. (III, 3, 4.):

Impure, inhoneste, iniure, inlex, labes popli.

Dac. *Iniurius periurus.* Ita lego, aliis iniurius, qui contra ius facit. *Goth.*

Ineopte. Lege: *In Eopte, in eo ipso.* *Dac.*

Impetum. Recte saepe Verrius *impetum, industrium, indulgentem* perinde composita ait atque *impunem, immunem.* *Impetus* enim est ab *in* et *peto*; *industrius* ab *indu*, id est *in*, et *struo*, qui *intus* struit, hoc est *domi* agit, et *indulgens* ab *in* privativo et *urgeo* inserto d *indurgeo*, mutato *r* in *l* *indulgeo*, ut *impunis* ab *in* et *poena*, qui est sine poena. *Immunis* ab *in* et *munus*, qui est sine munere. Nec mirum, si id satis sibi persuadere barbarus mutilator non potuit. *Dac.* Vide supra *Immunis.* *Goth.* Nimirum hoc sibi vo-

lebat, quicumque ista scripsit: *Mihi non satis persuadet*, ut diceret: *voc. Impetus* negativam non habere vim, quam habet *immunis, impunis*. Sed composita esse ista satis etiam barbarus sibi persuasum habebat.

Immolare. Mola est far totum sale sparsum, quod hostiarum fronti inter cornua imponebatur, quod proprie *immolare*. Vide *mola. Dac.*

Initium. *Inire* est inchoare, unde initium proprie, quo quid incipit, ut *viae initium*, ut Graecis ἀρχή. Sed pro quolibet etiam principio sumitur, ut pro elementis, quod ea sint omnium rerum primordia. *Dac.*
Increta. Sic supra *Crevi* id est *divisi*. *Incretum*, id est non cretum. Cerno a *κρίνω*, separo, divido. *Dac.*

Iners. Lucill.: *Ut perhibetur iners, ars in quo non erit ulla*. Citatur in fragmentis Servii (ad IV. Aen. v. 158.). Ab eo *inertitudo* formatur veteres, quam ἄδραβλαν vertunt Graeci, hoc est ignaviam, ut inertem ἀδραβνή. *Scal.* *Iners* qui nullas artes tractat. *Dac.*

Inigere. Varro de re rust. I, 2.: *In nutritatu cum parere coeperunt, inigunt in stabula ea, quae habent ad cam rem seclusa*. Pro *inigere* veteres scribebant *inicere*. Varr. (De L. L. V, pag. 159. Sp.): *Carpentum iniceret. Dac.* *Iungere. Inigere. Goth.* *Minare*. Vide supra *Agere* et *Agones*. *Idem.*

Init. *Inire* interdum obscenum verbum est, unde *Inuis* et *hivus* Pan dictus, qui Graece ἐπιώλητης. *Inire* rationem, consilium esse deliberare, constituere, qua ratione hoc vel illud fieri possit. *Dac.* *Locus* Plauti in nostris exemplaribus non reperitur.

Inermat. Inde *inermis* et *inermus*, qui sine armis. *Dac.* Vide Non. (pag. 492. Merc.) v. *Inermus. Goth.*

In insula. Tiberinam insulam intellige, quam Tiberis fluvius ambit, nam et eam *Aesculapii insulam* vocat Sueton. in Claud. cap. 25. Vide Plutarch. in Quaest. Rom. quaest. 94. *Dac.* *Quod is uberibus canis*. Lactant. lib. de falsa relig. (cap. 10.) tradit, Aesculapium lacte canino nutritum Chironi traditum ab ipso Chirone artem mediendi fuisse edoctum. *Idem.* *Huic gallinae immolabantur*. Sic Socrates in Phaedone Platonicis se gallum debere Aesculapio medico dicit, quod gallus illi mactari consueverit. *Idem.*

Intempestam noctem. Varro lib. VI, de L. L.: *Intempesta nox dicta ab tempestate, tempestas ab tempore. Intempesta nox, quo tempore nil agitur. Attius in Bruto:*

Noctē intempesta nostram devenit domum.

Servius III, Aeneid.: *Intempesta dicta est nox media, intempestiva inactiosa, carens actibus, per quod tempora dignoscimus. At enim Lucretius, quod per se tempus non intelligitur nisi per actus humanos. Medium autem noctis tempus actu caret.* Graeci tamen noctem intempestam dixerunt ἀμολγὸν νυκτᾶ, ἐν ἀμολγῇ τῆς νυκτός, quia tunc mulgent. *Dac.* Glossis: *Intempesta ἄωρος, ἄκαιρος, θαθεῖα* (au θάλεια h. e. δαῖς θάλεια?), ἄκατος. *Goth.* *Tempestatem*. Vide infra *Tempestatem. Idem.*

Intergerivi. *Intergerius*. Glossar.: *Intergerios. Fulv. Urs.* *Intergerivi*. Ego mallet scribere per duo rr. Est enim a *geris*, hoc est cratibus. Unde et congratitii parietes aliquando dicuntur. Glossarium: *Intergeries paries, τοῖχος ὁ δύο κτήσεσι διορίζων. Scal.* Qui inter duas habitations intergeruntur, interponuntur, ut eas separent, ab intergerendo dicti, non autem a *geris*, id est cratibus, ut putavit Scaliger, qui et ideo legebat *intergerinni*. *Intergerius paries* una voce dicebatur *intergerium* et *intergeries. Dac.* Unde craticii et congratitii dicuntur in iure l. cum duobus 51. §. Item Mela 15. ff. pro socio. Dixi infra in *Solea. Goth.*

Internecio. *Internecio*. Verbum *interfectio* videtur adiectum. *Fulv. Urs.* *Eliso t internecio*, et plus sonat quam necio sive *nex*. *Inter* enim interdum auget, sic *interire* plus est quam *perire. Dac.* Glossis: *Internecio ἀνάτρεσις. Goth.*

Inter cutem flagitatos. Hos Cato dixit intercutibus stupris obstinatos, insignibus probris flagitatos. *Flagitare* verbum obscenum est. *Apuleius* (Met. 10.): *Nudatum supinatumque in ventrem execrandis uredinibus flagitabant*. Unico verbo *intercutitii* dicebantur, ut infra, item et *internuculi*. Omne enim medium *nucleum* vocabant veteres, ut est apud Vitruvium. (Saepe.) *Dac.*

Interduatim. Ab *interduatim* et *iteratim* interdum et *interim* dici iudicat Festus. *Interduatim* apud Plautum restituit Scioppius Trucul. IV, 4. (29.):

Id quoque interduatim nomen commemorabitur.

Libri impressi: *Interim futatim*. Sed de hoc alibi. *Dac.* *Interduatim* nihil esse potest nisi *interdatatim*, h. e. *interdum dando*. Contra pro *iteratim* legam *iteratim*. In loco Plautino Scioppii commentum ferri nequit propter metrum. MSS. *interim futatim*. Goellerus nuper edidit *interim futatim*.

Intrahere. In contumeliam sive etiam in laquea, in insidias trahere. *Dac.*

Intercapedo. Quod inter duo temporis spatia intercipitur. Gloss.: *Intercapedo διάστημα χρόνου.*

Dac. *Intercapedo, διάστημα, διάστημα χρόνου.* *Goth.*

Instaurari. Ab *instar* est *instaurare*, quasi *instar novare*. Varro (apud Macrob. Sat. I, 9). Alii a *στανθώ* palum defigo. *Instaurare* autem proprie est, quae aut vi delecta sunt, aut vetustate corruerunt, renovare, et inde traducitur ad alia omnia, quae innovantur et integrantur. *Dac.*

Insulae. Proprie domus ab aliis separatae. Cicero. Sueton. etc. Improprie autem quaelibet domus etsi cum aliis coniunctae etiam insulae vocabantur, et hoc intellexit Festus, cum dixit *proprie*. *Dac.* Frequens verbum in iure, quod quid sit vide in l. 3. §. 2. ff. de officio praefecti vigili. l. 58. ff. legati. l. 91. ff. de legat. 3. Inde insularius l. 16. §. 1. ff. de usu. l. 5. §. 1. ff. de Institor. action. *Goth.* *Cinguntur.* Coniunguntur. *Idem.* *Insulae* vocabulum ab eadem radice descendit, atque *Ersul, Consul, Nov-en-siles*. Erit igitur *insula* proprie locus inhabitationis, ubi homines incolunt. Nihil aliud. Postea notio vocabuli variata est. Alii *insulam* dictam voluerunt in *salo* iacentem, h. e. in medio mari, in fluctibus. Quod non est verisimile. Cf. Voss. Etym. s. v. pag. 268.

Instigat. Virgil. (Aen. XI, 720):

Variisque instigat vocibus alas.

Dac. Simplex *stigare*, quod in usu non est, haud dubie convenit cum Graeco *στίζειν*, unde *στίγμα, στιγάς, stimulus*. In usu est *stinguo*.

Insimulare. Accusare. Gloss.: *Insimulare κατηγορεῖν*. Plaut. Menaech. (V, 2, 55):

Male facit, si istuc facit: si non facit, tu male facis

Quae insontem insimulas.

Dac.

Insuasum. Vide *Suasum*. *Ant. Aug.* Glossarium: *Insuasum, εἶδος δοκαριοκαπισμένων*. Lege: *Εἶδος δοκαρίου κεκαπισμένων*. Et sane hoc vult Festus, esse colorem similem illi, qui est in illis trabibus, quas diutinus fumus infecit. *Scal.* Plaut. Truc. II, 2. (16.):

Quia tibi insuaso infecisti propudiosa pallulam.

Quem locum infra Festus adducens legit *suaso*. Illum vide in *Suasum*. Mihi magis placet *insuaso*. In Gloss. lego: *Δοκαρίων κεκαπισμένων*, vel, ut Scaliger. *Dac.* Alii legunt *Insuorsum*. *Goth.* Colorem. Is color im-pluviatus a Nonio (pag. 548. Merc.) appellatur cap. 16. *Idem.* *Ex fumoso stillicidio*. Fumato stillicidio, Nonio. *Idem.* Videntur vocc. *suasum* et *insuasum* derivandae esse a Sanscrita radice *çvas*, quae significat *spirare, halare, ut suasum* sit quasi afflatum, aspiratum, spiritu quodam obductum, angehaucht; tum *infumatum, angeraucht*.

Insitum. Ab inserendo alterum, unde in glossario exponitur *ἐμφυτον*; alterum ab *in* et *situs*, a, um, quod a sino. *Dac.*

Inseque. Videndus A. Gellius lib. XVIII. cap. 9. *Fulv. Urs.* Glossarium: *Inseque, εἰπέ*. Livius Andronicus initio Odysseae: *Inseque musa mihi virum versutum*. *Scal.* *Seco* vel *sequo*, dico, a Graeco *ἔνω*. Inde compositum *inseco*. Ab *inseco* etiam teste Gellio *insecutiones* sermones dicti, ut a *seco sectiones*. Quae vox infra apud Festum restituenda, ubi *secessiones*. Et hanc scripturam ex Pauli negligentia ortam olim Merula apud Ennium animadvertit, qui et in fine pro *dixit* ex veteri exemplari restituit *dixerit*. Ut a *facio faxo*, id est *fecero*, sic ab *inseco insexo*, id est *dixero*. *Dac.* Cf. Voss. Etym. s. v. *Seco*. Ennii locus est: *Insece Musa manu Romanorum induperator* Quod quisque in bello gessit cum rege Philippo. Cf. Gellius XVIII, 9. De Livii loco cf. Herm. Elementa doct. metr. pag. 618.

Insignis. Insignis est, qui aliquo signo notatus est, et ut in bonam, sic et in malam partem sumitur, deteriora enim signis notari solent aequae ac meliora, discriminis causa, ut apud Plautum (Mil. III, 1, 126.) insigniti pueri dicantur vitio aliquo notati et deformes, in Mil. (l. c.):

Tum ne uxor mihi insignitos pueros pariat postea.

Insignitus etiam aliquando pro eo, qui nullo signo notatus est, unde in glossario: *Insignitus, ἀσήμαντα*. *Dac.* *Femineo*. *Goth.* *Insigniti*. Vide Nonium (pag. 130. Merc.) *insignite*. *Idem.*

Inseptum. Optime Salmasius, qui in suis ad Spartianum notis legit: *Ponitur tamen pro aedificatum*. Nam *inseptus* etiam pro *septus*, ut *insectus* pro *sectus*, *iniunctus* pro *inunctus*; *insciens* pro *sciens* etc. Seneca de Benef. I. IV. (c. 19.): *Hunc igitur inseptum ingenti quodam et inexplicabili muro divisumque a conspectu mortalium. Saepire* autem est inaedificare in lege Manilia: *Neve quid septio, quominus aqua suo itinere ire, fluere possit*. Hunc apud Vopiscum (Aurel. 22.): *Septiones urbis* pro muris. *Dac.*

Insecta. Insectum dicitur et quod sectum et quod non sectum est, ut supra *inlaqueatus* et *vinctus* et *solutus*, *infractus* fractus et non fractus. Vide *proscium*. *Dac.*

Insipare. Ab antiquo *sipare* iacere est *dissipare*, dispergere, disicere; *insipare* iniicere; *obsipare* obiciere. Pro *insipare insipere* etiam veteres dixerunt. Pomponius Atellanarum scriptor:

Facito ut ignis fervat, ligna insipere te concidite.

Varro lib. IV. de L. L.: *Cum aqua ferventi insipitur.* *Dac.* Vide infra *Supat.* *Goth.*

Insons. Sons, nocens, insons, innocens. Ausonius Technopaegnio (15.):

Si bonus est insons, contrarius et malus est sons.

Vide *Sons*. Inde morbus *soniticus* in XII. tab. est morbus sacer sive comitialis, qui et morbus maior. Dictus *soniticus* vel quod noceat, ut vult Festus, vel quod causa sit, cur quod agendum erat agere desistimus. Vide *Sonticum marbum.* *Dac.*

Inscitia. Stultitia. Sic Plauto *inscius* est stultus, Bacchid. (IV, 10, 2.):

Quam se ad vitam et quos ad mores praecipitem capessat.

Dac. De differentia, quae intercedat vv. *inscitia* et *inscientia* cf. Gernhard ad Cic. Lael. et Cat. in excursu de hac re peculiari.

Inssores. Insidiatores ab *insidendo*; *insidere* est dolose aliquem expectare, unde *insidiae* Graecis dictae *ἐνέδοι.* *Dac.*

Immanis. Proprie ferus a privativa particula et *manus* sive *manis* bonus. Virgil. (Ge. III, 39.): *Immanemque rotam.* Sed sonitur etiam pro magno. Virgil. (Aen. X, 209.): *Immanis Triton, immania armenta* (Ge. IV, 394.). Sic *saevus*, qui proprie crudelis pro magno veteres usurparunt. Virgil.: *Saevus Aeneas* (Aen. XII, 107.) *Saevus Hector* (Cul. 307.). Ennius: *Induta fuit saeva stola.* *Dac.*

Imago. Imitatio, imago. *Dac.* Ab imitatione; ob imitationem. Non tantum autem imago similitudo, sed et vagina. Vide Nonium (pag. 329. Merc.) in *Imago.* *Goth.*

Ingluvies. Lego *guttur, gluttus.* Glossarium: *Gluttus, βούγγος.* Persius (V, 112.):

Nec glutto sorbere salivam Mercurialem.

Scal. *Ingluvies.* Voracitas, *ἀδύφαιλον* Graeci vocant, a *gula*, quasi *ingluvies.* Unde *gulo, gluttus, glutto, guttur, gutturosus.* *Gumia* vero non a *gula*, ut vult Festus, sed a Graeco *γόμος*, quod significat *πλήρωμα τῆς νεῶς, ἕρμα.* *Saburram* Latini vocant, quique se cibo nimis ingurgitarent, ita dicti ab *eo*, ut et apud Plautum saturae mulieres a *saburra saburratae* vocantur. In verbis Festi pro *guttur* lege *gluttus*, pars colli, qua cibus transmittitur. *Dac.* *Grumia.* Dixi ad Nonium 2. numero 377. Adde supra *Degunare.* *Goth.*

Immissulus. *Immusculus.* Eadem avis *immustulus*, ni fallor, mox dicitur, de eadem vidimus verbo *Alites.* Plinius *immusculum* vocat lib. X. cap. 7. *Ant. Aug.* Glossarium: *Immusculus εἶδος ὄρνεου.* Infra *Immustulus.* Glossarium: *Inemustulus, ὄρνεον βασιλικὸν, ὄρνις βασιλικός.* *Scal.* Hic Festus diversum facere videtur *immusculus* et *immustulus*, quod unum et idem est, nempe aquilae genus. Sed haec vox totfarium (tam varie) scripta legitur, ut difficile sit veram eius scripturam investigare. Apparet enim *immussulus, immusculus, immustulus, immissulus, immisculus, immistulus.* Rectum puto *Immissulus* sive sit pro *immissulus.* Ab immitto subito, quod, ut infra Festus, subito se immittat. Sic enim legendum, non *immutat.* Sive sit a *missando*, id est murmurando. *Immissus, immussulus*, quod sit *querulae murmurationis*, ut ait Plin. de Percnoptere, quae eadem et *immusculus* Neursio videtur, cum eam minorum esse virium affirmet Plin., quod hic de immussulo Festus. Porro de immussulo et ossifraga sic Plin. lib. X. cap. 7.: *Sanqualem avem atque immissulum agures Romani magnae quaestionis habent. Immussulum alique vulturis pullum arbitrantur esse et sangualem ossifragae. Massurius sangualem ossifragam dicit esse, immussulum autem pullum aquilae, priusquam abicet cauda.* *Dac.* *Immittat.* al. *mutat:* al. *immutat.* *Goth.*

Infindere. Glossarium: *Infindere, ἐπιτείνειν, ἐκκληματίζω.* Lege: *Infindere.* Metaphora a surculis, qui infissis truncis arborum inseruntur. Quod eleganter venit *ἐκκληματίζω.* *Κλήμα* surculus, sarmentum. *Scal.* *Infindere* intercipere. Lego: *Intersipere*, id est intericiere. *Dac.*

Inferiae. Item *inferilia*, hoc est *καταχθόνια, εἰσομοίματα.* Glossae. *Scal.* Sacra, quae Diis Manibus, qui inferi dicti sunt, solvebantur. Graeci vocant *ζῶες.* *Dac.*

Infector. *Infector, βαφεύς; infecti, ἀνεστνυμένοι.* *Scal.* Plaut. Aulul. (III, 5, 47.):

Cum incedunt infectores crocatorii.

Pro *efficiunt* lege *afficiunt.* Et ita viri docti. *Dac.* Vide infra *Offectores.* *Goth.*

Infrequens. Plaut. Trucul. (II, 1, 19.):

Pro infrequente eum mittat militia domum.

Inde eleganter Horat. Od. lib. I, 34. (in.):

Parcus Deorum cultor et infrequens.

Dac. De v. *Frequens* cf. Doederlin. Syn. Lat. I, pag. 17. eiusque censorem Lischium in Jahnni Annal. 1829. 3, 1. pag. 3. seqq.

Involvus. Bene viri docti: *Involvus.* Plaut. Cist. IV, 2. (63.).

Imitatur nequam bestiam et damnificam. Quamnam amabo?

Involvulum, quae in pampini folio intorta implicat se.

Catoni (cap. 95.) et Columellae *convolvulus* dicitur. *Dac.*

Infisit. *Infisit*, inquit, magis proprie dicitur. *Ant. Aug.* *Infisit* ἄρχει λέγειν, ἐπιγίνεται, ἄρχεται.

Inse, (*Info?*) ἄρχεται. *Scal.* Saepae Lucretius et Virg.: *Ita farier infisit.* *Infisit* etiam κατ' ἑλληνισμῶν pro *fari* incipit. Est autem a verbo substantivo *fio*, quod a φῶω, unde antiquum *fuo*, sum. *Dac.* Vide Doederlin. Synon. Lat. III, 160. seqq.

Infitiari. *Infitiari* creditum negare. Varro: *Qui petebat et qui infitiabatur.* Sed *infitiare* etiam veteres dixere: *Sei infittat, duplionem subeito.* *Dac.* Isidor. XV. c. 26. l. 14. ff. Depositi. 2. ff. de except. l. 7. ff. de solution. l. 61. ff. de furtis, hinc *inficiator*. Cic. l. de Orat. (c. 37.). Quintil. VII. c. 2. Martiali (I, 104.) Nonio (pag. 130. Merc.) tamen *infitiatores* falsi criminis obiectores, hinc *inficiatio* §. quaedam. *Insitit* de act. l. 16. ff. *Indicatum* solvi. l. 67. ff. de furtis. *Goth.*

Infusulae. *Infusula* est alba fascia lanea, pensilibus ex ea utroque latere vittis albis laneis, percingens caput Flaminium, hostiarum, pacem poscentium, rogantium veniam, diadematis specie, templorumque ambituum succingens. Varr. IV. (lib. VII, p. 310. Sp.). *Infusulas dictas apparet in hostiis, quod velamenta et lana, quae adduntur, infusulae intra hostiarum cornua velamenta erant.* Infusularum autem nomen Latinum est. Nam *infisulare* sive *infusulare* veteres dicebant amicare, velare, ut contra exuere *exfusulare* vel *exfusulare*; et *exinfusulare* supra Festus: *Exinfusulabat, exerebat.* In fine notabis *velabant* pro *velabantur*. *Dac.* Apud Varronem loco supra exc. nunc aliter legitur: *Dictas apparet infusulas, quod velamenta, his et lana quae adduntur, infusulae cet.* Locus mendosus, sed qui emendari nequeat propter lacunam unius plagulae statim antegressam.

Inferium vinum. Idem quod *Calpar*. Vinum, quod totius vindemiae nomine Iovi libabatur, ut is eo esset contentus. Libandi formula: *Iupiter macte hoc vino inferio esto.* Quae ni adhibita fuisset, vinum omne usibus humanis eripiebatur Iovique sacrum fiebat. Quem istum Arnobius contra gentes lib. VII. sic aperte declarat ex auctoritate Trebatii: *Operae pretium, inquit, est; etiam verba ipsa depromere, quibus cum vinum dabatur, uti ac supplicare consuetudo est: Mactus hoc vino inferio esto. Inferio, inquit, Trebatius, verbum ea causa est additum eaque ratione praefertur, ne vinum omne omnino, quod in cellis atque apothecis est conditum, ex quibus quod effunditur promptum est, esse sacrum incipiat et ex usibus eripiatur humanis. Addito ergo hoc verbo solum erit quod inferetur, sacrum, nec religione obligabitur ceterum.* Vide *Calpar*. *Dac.* *Inferium.* *Inferum.* *Goth.*

Inlicium. Cato de re rust. (c. 14.) *colliciae* habet pro *colliciae*. *Fulv. Urs.* Ab *inliciendo*, cum populus inlicitur ad magistratus conspectum. Varro V. de L. L. (pag. 265. Sp.): *Qui exercitum imperaturus erit, accenso dicit hoc: Calpurni voca inlicium omnes Quirites huc ad me. Accensus dicit sic: Omnes Quirites inlicium visite huc ad iudices.* *Dac.* Alii *Inlicum*. *Goth.*

Inlecebrae. Haec glossa omittitur in cod. Lips. ed. princip. Scalig. *Dacer.*

Inlex. *Inlex*, *inlegis*, secunda producta, qui est sine lege. Plaut. (Pers. III, 3, 4.): *Inlex, labes popli.* *Inlex*, *inlicis*, secunda correpta ab *inliciendo*, qui illicit. Plaut. *Asin.* I, 3. (67.):

Esca est meretricis, lectus illex est, amatores aevs.

Dac. Nonio (pag. 446. Merc.) et *Illix*. *Goth.* Ab *inliciendo*. Vide supra *Adlicii*. *Idem.*

Inlaqueatum. Pro *vincto* et *soluto*. Nam *praepositio* in *privativa* aliquando, aliquando etiam *intensiva* *Inlaqueatus* tamen saepius pro *vincto*. *Dac.*

In conventionem. Videndum Varro lib. IV. de L. L. (VI, pag. 265. Sp.). *Fulv. Urs.* *Conventionem* antiqui dicebant pro *concione*. Varro V. de L. L. (VI, l. c.): *C. Calpurnius dicit, voca ad conventionem omnes Quirites huc ad me. Accensus dicit sic: Omnes Quirites, ite ad conventionem huc ad iudices.* *Dac.*

Iustum vadem. Vide *Vadem*. *Dac.*

Infra classem. Non dubium est, quin loquatur de classe prima, in qua censebantur ii, qui centum millia aeris aut supra eam summam possidebant ex Dionys. et Livio. Plinius tamen CX., nisi mendosus liber sit, scripsit lib. XXXIII, cap. 3. Asconius centum millia sestertiorum lib. III. in Verr. (p. 98. Lugd.) Gellius CXXV., millia aeris lib. VII. c. 13., Festus CXX. Haec ita varie traduntur, vel quia immutata est aestimatio, vel quia numerorum notas librarij varie interpretati sunt. *Ant. Aug.* De prima classe hic Festus loquitur, in qua censebantur ii, qui centum viginti millia, vel, ut habet Gellius, centum viginti quinque millia aeris possidebant. *Dac.*

Intercutitus. Vide *Inter cutem flagitatos.*

Inlicitator. Licet et licitatio est licente aliquo supra adicere, *encherir*, unde *inlicitator* emptor.

Dac. Adde *infra Licitati.* *Goth.*

Infibulati. Fibulis vestes subnexi. *Dac.* *Flamines;* sacerdotes. *Goth.*

Immussulus. Vide *Immusulus.*

Inarculum. Vide A. Gell. lib. X. cap. 15. Verbum *sacrificans* mihi suspectum est. *Fulv. Urs.* Serviana Fragmenta (ad Aen. IV, 137. p. 333. Dan.): *Arculum est virga ex malo Punica incurvata, quae fit quasi corona, et ima summaque inter se alligatur vinculo lanco albo, quam in sacrificiis certis regina in capite habebat: Flaminnica autem Dialis omni sacrifice uti debet.* Gellius: *Eaedem ferme ceremoniae sunt, quas Flaminnicus sacerdotulus Diales seorsum aiunt observare, veluti est: Quod venenato operitur. Et quod in rica surculum de arbore siliqua habet.* In quibus non de Punica malo, sed de siliqua arbore fieri praecipitur, quamvis alii felici arbore legant. De venenato etiam Servius in iisdem membranis: *Vetere ceremoniarum iure praecipitur est, ut Flaminnica venenato aperta sit.* Idem etiam ait: *Flaminnicam praecipitur habere arculum, ricam, venenatum, fibulam.* Sequitur apud Gellium: *Et quod scalas, quae Graece κλίμακες appellantur, eas ascendere ei plus tribus gradibus religiosum est.* Lege: *Et quod scalas, nisi quae Graece appellantur.* Idem Servius alio loco: *Apud veteres Flaminnicam scalas plus tribus gradibus, nisi Graecas scandere non licebat, ne ulla pars pedum eius crurumve subter conspiceretur, eoque nec pluribus gradibus, sed tribus, ut in ascensu duplices nisus non paterentur extolli vestem, aut nudari crura.* Nam ideo et Graecae scalae dicuntur, quia ita fabricantur, ut omni ex parte compagine tabularum clausae sint, ne aspectum ad corporis aliquam partem admittant. Hoc egregium Servii fragmentum, et ut alias eius Grammatici reliquias, deberis optimo et eruditissimo amico nostro P. Danieli, I. C., ex cuius loci sententia ita locum Gellii, qui semper alioqui nunquam non mihi suspectus fuit, emendavi. *Scal.* Servius ad IV. (v. 137.) Aeneid. *Dac.*

Iniuges. Nondum iugum passi. Gloss.: *Iniux bos, nondum iugo iunctus.* Sic *hostiae iniuges*, quae nunquam domitae ac iugo subactae. *Macrob.* (Sat. III, 5.). Vide *Nonium* (p. 560. Merc.). *Iniuges.* *Dac.* Adde *infra Iuges.* *Goth.*

Insanum. *Plaut.* in *Mostell.* (III, 3, 5.):

Quoivsmodi gynaeceum? quid porticum? insanum bonam.

Ant. Aug. Lege cum Lipsio: *Insanum magnum pro valde magnum.* Nam respicit locum *Plauti Bacchi* (IV, 5, 1.):

Insanum magnum molior negotium.

Alioqui *insanum* nihil aliud est quam *valde*. Sic apud Graecos *μακρόν*. *Dac.* Adde et confer huic loco *Nonium* (pag. 127.) in *Insanum.* *Goth.*

Ircei. Imo *ircens*, ut *infra*. Neque iterum ponendum erat. *Scal.* Ab *hircus, hircus* sive *ircus*, genus farciminis ex hircino sanguine. *Dac.* Fortasse legendum: *Isicia*, ut ap. *Isidor.* XX. cap. 2. *Goth.*

Incalative. Vide *Incalanto.*

Indigitanto: imprecanto. Ab *indico indicito, indigito*, ad digitum ostendo, voco, nomino, nomen laudo, unde etiam *indigito*, imprecor, invoco. *Macrob.* lib. I. Sat. cap. 17.: *Namque virgines Vestales ita indigant, Apollo musice, Apollo paean.* *Dac.* Indigitando, imprecando. *Goth.* Adde *Indiges.*

Inlicium. Colliciae. A colliciendo. *Plinius Collicias* vocat sulcos agri aquarios, quos *Elices* alibi vocat *Festus*. In fine pro *in vas lege in vias.* *Dac.* *Collicia.* V. Adde supra *Incillae, Indices, Elicium.* *Caton* I. de re rust. *colliciares.* *Goth.* Adde *Inlicium* vocare.

Indigitamenta. Glossar.: *Ἰεργιτικὰ βιβλία.* *Fulv. Urs.* Explicatio haec Pauli est, non *Festi*. Quis ignorat, pontificios libros ita vocatos? *Scal.* Sic proprie dicebantur, in quibus varia essent *Deorum* cognomina, ut sunt *Orphei* ad *Musaeum* initia sive *hyumi; indigitamenta* autem ab *indigitare*, indicare. *Dac.*

Insignes. Vide *Insignis*.

Interneceium. Scribi debet *interneceium*, nam Graeci ἰντερνεκίονον. *Fulv. Urs.* Utrouque modo scribitur, testamentum exitiosum, quod mortem domino peperit. Sic *interneceium bellum* Ciceroni, Liv. et al, quod non servitutem, sed mortem victis parit. At *interneceium* testamentum in iure civili est falsum testamentum, propter quod homo occisus, unde interneceii actio, quae ab Isidoro (lib. X. s. v. interneceida.) vocatur *interneceiū a voce interneceida. Interneceida*, inquit ille, *est qui falsum testamentum fecit et ob id hominem occidit.* Item (lib. V, 26.): *Interneceiū iudicium in eum dabatur, qui falsum testamentum fecerat et ob id hominem occiderat. Accusatorem eius bonorum possessio sequebatur.* Et hic forsitan Festus respexit. *Dac.*

Increpato. Non sat video cur *ferito* Festus interpretetur, nisi *ferire* intelligas obiurgare, verbis tangere. Tamen *increpare* pro *ferire*, pulsare Ovid. (Her. III, 118):

Thieiciae digitis increpuisse hyae.

Dac. Increpato. Increpato. V. Adde Nonium (pag. 329. Merc.) in *Increpato. Goth.*

Increpitare. Virgil. (Aen. IX, 504):

At tuba terribilem sonitum procul aere canoro

Increpuit.

Dac. Male dicere. Oburgare. Ennius lib. I. Annal:

Ast hic, quem nunc tu tam torviter increpuiti.

Sed male *increpare* a crepero deducit in *Creperum*. Est enim a *crepo*, quod a vocis similitudine et sonitu dictum est. Varro Lib. V. de L. L. (lib. VI, 244. Sp.). *Dac.*

Imbelliam. Gellius lib. V. cap. 5: *Tum Poenus eludens ignaviam imbelliamque militum eius pretiose armatorum.* *Dac.*

Iecunatum. In al. *incunatum* vel *iecinorum*. An legendum: *Iecinorum, victimarum*, ut Festus dicat τὸ *iecinorum* alicubi positum legi pro *victimarum*, cum iecur sive iecenor in victimis praecipua pars sit. *Dac.* Difficile dictu est, quid sit rescribendum. Ego quoque aliquid detortum ex v. *iecur* suspicor et subodoror. Sed quid illud sit, dicere non habeo. Interim scribam *Iecunorium, victimarium*; ut adiectivum sit.

Inori. Scribo *inori, inores*, quia scilicet inores usitatus esset, quam *inori*. Turpilius Demetrio: *In acta coeperta age inoras ostreas. Scal.* Sed legendum, ut libb. vetl.: *Inori, sine ore. Inorum* est quod ore caret. Gellius (VII, 6.): *Animalium inora inauritave.* Gloss.: *Inora, ἀστραγα. Dac.* Hinc *inores ostreae.* Lucillio Satir. apud Nonium (p. 216. Merc. ubi locus ille tribuitur Turpilio.) in *Ostrea. Goth.*

Incalanto. *Calo*, voco, a καλῶ, inde *incalo, incalationes, incalative* ect. *Dac.*

Ingens. Ab in epitalico et *gens*, quasi quod in gentem sufficiat. Sed potius *ingens* quasi *incens*, ab in privativo et *censo*, quod tantum sit, ut ceuseri non possit. Et plus esse *ingens* quam magnum indicat locus Terent. Eunuch. (III, 1, 2):

Magnas vero agere gratias Thais mihi?

Ingentes.

Quem Cicero adducens in Laelio (c. 26.): *Satis erat, inquit, respondere magnas, ingentes inquit. Semper auget assentatio id, quod is, cuius ad voluntatem dicitur, vult esse magnum. Dac. Augendi.* Vide supra *In. Goth.* *Gens.* Vide supra *Gens. Idem. Ingens* est *inhumanus, immanis*. Nam *gens* est h. l. idem quod Sanscr. *dehanas*, i. e. natus, unde in plurali homines significat, *Leute*. Igitur *ingens* ab in privativo et *gens* est comp.

In pelle lanata. Servius, qui est penes Danielem nostrum, tantum refert ad confarreationem. *Mos*, inquit, [ad l. IV. Aeneid. (v. 374. pag. 348. ed. Dan.). *Dac.*] *apud veteres fuit Flamini ac Flaminicae, ut per farreationem in nuptiis convenirent, sellas duas iugatas ovili pelle superiniecta poni eius ovis, quae hostia fuisset, et ibi nubentes velatis capitibus in confarreatione Flamen ac Flaminica residerent. Scal.* Sed quibusvis aliis nubentibus morem hunc observatum fuisse fidem facit hic Festi locus. Id autem ea causa factum esse arbitror, ut eo se nova nupta lanificio intentam fore significaret. Nam apud antiquos matronis maxima cura circa lanificium fuit, ut passim videre est, unde illud in epitaphio veteri: *Domum servavit, lanam fecit, dixi, abi.* Sed vide imprimis caput ultimum aurei libelli Salomonis, qui *proverbia* inscribitur. *Dac.*

A D L I B R U M X.

Lucetius. Glossarium: Λουκτιός Ζεύς. *Fulv. Urs.* Glossae: *Lucerius Ζεύς.* Utrubi error, necno. Gellius habet *Lucetium. Scal.* Gellius lib. V, cap. 12.: *Item Iovis Diespiter appellatus, i. e. diei et lucis*

pater. Idcirco simili nomine Diōvis dictus est, et Lucetius, quod nos die et luce quasi vita ipsa afficeret et iuaret. Servius ad illud Virg. IX. Aeneid. (570.): *Lucetium portae subeuntem. Solum hoc nomen est, inquit, quod dictum a Virgilio a nullo alio reperitur auctore. Sane lingua Osca Lucetius est Iupiter, dictus a luce, quam praestare dicitur hominibus, ipse est nostra lingua Diespiter, i. e. diei pater.* Horatius (Od. I, 34, 5): *Namque Diespiter. Da. c.* In Gloss. lege: *Lucetius. Idem.*

Lemnisci. Lege: *Fasciae coloriae. Scal.* A Graeco λήνος dici putant. Sed *Lemnisci* Syracusana vox est. Hesych.: *Λημόσκους, τὰς στανὲς Σαρακῶσιοι τανίας.* Male quidam hunc Festi locum sollicitat, qui non *Lemnisci* sed *Lanisci* legendum esse contendit. *Dac.* Glossarium: *Lemniscata*, maior palma gladiatorum. *Goth.* *Fasciae colorisiae.* Fasciae coloriae. *Idem.*

Lectus. A legendis foliis, ex quibus sibi lectos veterae sternerent. Eurip. in Rheso (v. 9.): *Ἀεῖπε χαμῆνας φύλλοστρώτους.* Sed melius lectus a λέκτρον amisso q. Varro lib. IV. (V, 35. pag. 166. Sp.): *Lectica quod legebant, unde eam facerent, stramenta atque herbas, ut etiam nunc fit in castris. Lectos ne essent in terra, sublimes in his ponebant; nisi ab eo quod Graeci antiqui dicebant λέκτρον lectum potius. Da. c.* Descendit lecti voc. a communi Indogermanicis sermonibus radice leg quae iacere, prosternere, significat. Unde Graecorum λέγω, quod superest in τανύλεγής, λέγος, λέκτρον; Germanorum legen, liegen, lager, lage; Angli. to lay; Batav. leggen, cet.

Lapidem silicem. Etsi sciam iuratores simpliciter hac formula usos, quam Festus refert, hic tamen per iusurandum illud intelligi quo foedera firmabantur. Vide Polyb. lib. III, (25, 6). Alia etiam formula usos veteres in foederibus ferendis patet ex Livio lib. I, (24.), quae haec fuit: *Qui prior defexit publico consilio dolo malo, tu illo die, Iupiter, populum cum sic ferito, ut ego hanc porcum hodie feriam, tantoque magis potes pollesque. Haec ubi dixit, porcum sacro silice percussit. Da. c.*

Lepista. Naevius apud Fortunatianum de Saturnio versu (pag. 2680. Putsch.): *Ferunt pulchros paternas, aeras lepistas.* Sed crateras pro paternas scribendum *Fulv. Urs.* In Glossario: *Lepistra*, εἶδος γύρας. De hoc satis olim in Coniectanis (pag. 53. ed. St.). Varro de vita populi Ro. lib. I.: *Ubi erat vinum in mensa positum aut lepestam, aut galeolam aut sinum dicebant. Tria enim, pro quibus nunc Acrotaphoron dicitur. Qui locus coagmentatus partim ex Nonio, partim ex schedis Servianis, quae sunt penes doctissimum Danielem nostrum. Scal.* Inde patet vas vinarium fuisse Graecis λέπαστή. Dolopum vocem esse docet Eustath. Puto esse a Graeco λέπας concha, quod conchis pro vasia uterentur. Varro lib. I. de vita pop. Rom.: *Lepistae etiamnum Sabinorum fanis pauperioribus plerisque aut fictiles sunt, aut aeneae. Da. c.* Dixi ad Varr. IV. de L. L. Adde Nonium in Lepistae (pag. 547. Merc.). *Goth.* Locum Naevii emendavit Benth. in Resp. ad Boyl. pag. 123. Cf. Herm. Elem. doct. metr. pag. 610. et pag. 636.

Legio Samnitum. Videntur Livius lib. X. In fine scribendum iuraverant. *Fulv. Urs.* Hoc fusc describit Liv. lib. X. cap. 38.: *Ea legio (sexdecim millium fuit) linteata ab inventamento concepti, quae sacra nobilitas erat, appellata est.* Nam paullo superius idem scripserat: *Ibi mediis fere castris locus est conceptus cratibus pluteisque et linteis contextus, patens ducentos maxime pedes in omnes pariter partes.* Male igitur pro circumdatam quidam habent circumdati, neque enim ipsi Samnites linteis tecti, sed conceptum ubi ara fuit, ad quam sacra nobilitas. *Dac.* *Iuraverunt.* Iuraverant. *Goth.*

Lenones. Melius Priscianus (IV, 2, 7. tom. I, pag. 144. Kr.) et Isidorus a leniendo, quod dilinendo adolescentes seducant. *Dac.* *Ab alliciendo.* Id est decipiendo; v. supra *Adlicit* et *Lacit.* *Goth.*

Letum. Varro lib. VI. (VII, pag. 328. Sp.): *Quom dicimus ollus leto datus est, quod Graecus dicit λήθη, id est oblivioni.* Et eo Varronis Festique mens spectat, quod veteres abstinebant mortis mentione, ne cogerentur δυσσημειν ut in voce abito dictum est; et sic lethum quasi λήθην dicebant, quia mortai (Virg. Aen. VI, 715.):

Securos latices et longa oblivina potant.

Etsi Priscianus (IX, 10. tom. I, pag. 469. Kr.) a leo, levi, letum deducit. *Dac.* Et a Sanscrita radice li, quae liquefacere, solvere, delere significat, cuius infinitivus letum et latum formatur.

Lemonia tribus. Meminit Cicero Philipp. 9. (7, 17.) et in Orat. pro Planco (16, 38.). *Dac.*

Levir. Glossar.: *Ἀνδράδελεφος. Fulv. Urs.* Graecis ἀνδράδελεφος. Est autem ex Graeco δαήφ. Quare propterea prima producitur, ut apud Senecam in Octavia. Male enim quidam docti corrumpunt. *Scal.* Veterum librorum scripturam probat: *frater meus.* Levir enim est viri frater, δαήφ, qualis Hector erat Ilecinae. *Dac.* *Uxoris meae frater.* Uxori meae frater meus. v. 9. Isidor. 8. quasi laevna vir; v. Non. (p. 557. Merc.) in *Levir.* Viri frater *levir.* l. 4. §. 6. vers. Viri frater ff. de gradibus. *Goth.* Respondet vox Sanscrita

deuri, ubi *d* in *l* transit, ut in *lacrima*, *oleo* (ex ὄζω, ὄδοδα) *lingua* (*dingua* cf. Mar. Victor. p. 2457. Putsch.) et pauca alia.

Leria. In ornamentis muliebribus qui sint *λήροι* in Coniectaneis (pag. 136. seq. St.) diximus. *Scala*. *Λήροι* Graecis; Hesych.: *Λήροι τὰ περὶ τοῖς γυναικείοις γιγῶσι κεχρυσωμένα*. Etsi vox latius patet, nam *χλιδῶνες* omnes muliebres, ornamenta omnia, quae vulgo *ισαλία* vocantur, veteribus dicebantur *λήροι*, i. e. *nugae* et *nugivendi*, qui ea vendebant. Plaut. *Aul.* (III, 5, 51.):

Ubi nugivendis res soluta est omnibus.

Dac. Laena alii; v. Pollucem, Hesychium et 6. Epigram. *Goth.* Suidas in v. *ληρεῖς ἔχων* affert v. *λήροι* ex vetere epigr. cf. *Intt.* ad Hesych.

Lesbium. Meminere Athenaeus, Pollux et alii. *Dac.*

Legimus. Plures significationes τοῦ *legere* v. apud Nonium (pag. 331. seq. Merc.) in *Legere*. *Goth.* *Oleam*. *Olera*. *Idem*. *Glandemve*. V. ff. de glande legenda. *Idem*.

Lectosia. Dionys. lib. I. (53. p. 43.): *Ἐπειτα νήσω προσέειπον, ἣ τούνομα Λευκασία, ἀπὸ γυναικὸς ἀνεπιῆς Αἰνείου πρὸς τόνδε τὸν τόπον ἀποθανούσης*. Legendum igitur *Leucasia*. *Fulv. Urs.* *Leg.*: *Leucosia*. Insula est Leucaniae in sinu Paestano. Ovid. *Metam.* XV, (708.):

*Evincitque fretum, Siculique angusta Pelori
Hippotadaeque domos regis, Themessque metalla
Leucosiamque petit, tepidique rosaria Paesti.*

Verum haec non ab Aeneae consobrina, sed a Leucosia Sirenium una nomen traxit, ut Lycophron, Strabo, Eustathius in Dionys. Perieg., Plinius et alii testantur. Quare legendum omnino *Leucasia* (id quod et doctissimo Cantero in mentem venit) ex Dionysio (l. c.). Et Solin.: *Ex consobrina Leucasia insulam*. Haec insula in mari Ionio et male viri docti eam cum *Leucosia* confundunt. *Dac.* V. Canter. 3. Novar. c. 10. *Goth.*

Lictores. Scribendum *apparentes* pro *parentes*. Vide in *viatores*. *Fulv. Urs.* Alii a ligandis reis dictos volunt, ex illo Cicer. pro C. Rabirio (4.): *I lictor colliga manus*. Vide Gellium. *Dac.* Adde l. 8. l. 23. ff. de manumissis vindicta. Gell. (XII, 3.). *Goth.* *Quod fasces virgarum ligatos ferunt*. Hinc glossis *lictor ἁβ-δοτῆος*, *lictor summus ἄρηραβδοτῆος*. A ligando Nonius (pag. 51. Merc.) derivat. *Idem*. *Parentes*. Apparentes; v. infra *Viatores*. *Idem*.

Liber. Alii quod animum curis liberet et trititiam pellat. Seneca (de Tranq. 15.): *Liber non ob licentiam linguae dicitur esse inventor vini, sed quia liberum servitio curarum animum asserit, vegetumque et alacriorem in omnes conatus facit*. Servius (ad Georg. I, 7. pag. 16. Dan.): *Liberum* quasi *Libasium* dictum, quia Graece *λοιβή* dicitur res divina. Alii aliter, sed unice placet doctissimi Bocharti sententia. Nempe *Liberum* Bacchum dicit Hebraea phrasi quae *horim* vocantur principes i. e. liberi. Sic Ecclesiast. 10, 17.: *O te beatam regionem, cuius rex est filius horim liberorum*, i. e. praeclaris ortus parentibus et ab illis liberaliter institutus. Atque ita nominantur Babylonii principes Es. 34, 12., ubi Chaldaeus habet *bene horim* filios liberorum seu heroum. Inde enim heroum nomen: ut non immerito Nimrodum Methodius appellet *ἀδελφὸν τῶν ἡρώων*. *Dac.* Perstringamus hic paucis omnia ista vocabula, quae *liber* sonant et similiter. Et primum quidem *liber*, penultima producta, non dubium est, quin ab *ἐλεύθερος* descendat, vel potius cum hoc sit cognatum. Nam ut ab *ἐρυθρός*, *ruber*, sic ab *ἐλεύθερος*, *liber*. Illud ipsum autem *ἐλεύθερος* descendit a *λύω* solvo, ut *liber* a Sanscrita voce *li*, solvo, unde etiam *lwo*, *leo*, *levo*, *λύω* derivata. Itaque apparet *Deum Liberum*, *Liberum* patrem nullum esse, nisi *liberatorem*, *λυαῖον*, cuius Graecae vocis Latina est interpretatio *Liber*. Idem vocabulum est *liberi*, οἱ παῖδες, qui proprie sunt *ἐλεύθεροι*, quibus opponuntur *servi*. Contra *liber*, penultima correpta, descendit a Graeca voce *λέπος*, i. e. *φλοιός*, cui cognata sunt: *glaber*, *gluber*, *glubere*, et *glubare*. In hoc igitur postremo vocabulo, ut saepe animadvertimus, cum vocalium demutatione inflectitur paullum notio: *glaber*, *liber*, *gluber*, *glubere*. Praeterea commemorandum est v. *libra*, quod respondet Graeco *λίτρα*; et quemadmodum ex Graeco *λυτή* factum esse videtur *Liber*, vel potius, quemadmodum *λυτή* et *Liber* sibi respondent, sic cognata sunt vv. *libra* et *λίτρα*. Est autem *λίτρα* recta descendens a Sanscrito *li*, quod *solvere* notat, unde *litra* nihil aliud est nisi *litura*, h. e. soltura, solutio, *Bezahlung*, quae est nativa significatio vocabuli *libra*. Porro *Libido*, *libet*, *Libitina*, descendunt a Sanscrita radice *lubh*, quae denotat *cupere*, *desiderare*, quare intelligitur rectius, saltem antiquius, scribi *lubido*, *lubet*, cet.

Limis. *Limus*. Bene non *limis*. Obliquus, transversus. Terent. (Eun. III, 5, 63.): *Ego limis specto*. Subauditur *oculis*. *Limis oculis* i. e. obliquis, transversa tuentibus. *Dac.* V. Hyginum et Non. (pag. 133.

Merc.) in *Limum obtortum*, et Glossae *Limis, obliquis oculis. Goth.* De etymo adi. *limus* disputavit Doederlin. Syn. Lat. II, pag. 36. ubi a *livo* deducit. Sententiam retractavit III, 67. not. ubi a *linguo* derivandum existimat, quoniam admodum *obliquus*. Quae ratio nobis quoque vera videtur.

Limites. Quaecumque in agro facta sunt ad observationem finium. Virg. (Aen. XII, 898.):

Limes agro positus litem ut discerneret arvis.

Aliquando viae transversae, ut decumanae limes, qui agrum secat ab ortu solis ad occasum. *Cardo*, limes qui per agros currit a meridie ad septentrionem. Sumitur etiam limes pro quavis alia via. Virg. (IX, 324.): *Lato te limite ducam. Dac. In agris.* Sunt etiam imperiorum limes I. 5. Cod. de annonis; seu *limina*; unde postliminium dictum §. 5. Inst. quibus modis ius patriae potestatis. *Goth. Termini.* Duo praecipui limes: *Cardo* a septentrione in meridiem; *Decumanus* ab oriente in occidentem per transversum directum, ut formam denarii faceret; v. Plin. XVIII, 33. Isidor. XV, 14. V. Siculum Flacum et Hyginum. *Idem.* Vv. *Limes* et *limen* descendunt a Sanscrita radice *likh*, quae scribere, delineare, significat, unde *linea* quoque deducitur. Quemadmodum enim a radice *iug* fit *umentum*, a rad. *sec* (secare) fit *semita*, a rad. *lac* (lacio, lacero) fit *lanius, laniare*, a rad. *lig* (ligare) fit *limus* (cingulum); sic plane a radice *lic* orta sunt *limen, limes, linea*. *Limus* vero (luti genus) recte a Doederlino Syn. Lat. II, ex radice *lino* proculsum esse ostenditur, nisi quod proprius a rad. Sanscrita *lip* descendere videtur, quae significat *oblinere*. Ex hoc enim fonte descendunt Graecorum *λίπα, λιπαρός, ἀλείψω, λιπαίω, λιπαίω*, Germanorum *leim, lehm*, Angl. *lime*, Batav. *lym, leem*, Latinorum *linere, limus, lima, limare, limax*, quod postremum vide infra in v. *Limaces*. Ab ista autem radice *likh*, quae etiam *lig* sonat, descendit participium *likhitas* et *lingitas*, unde orta Latinorum *littus* (veluti *littus*) et *littera*, id quod longe est probabilius, quam communis illa opinio, quae *littus* a *lino, litum*, et *littera* a *lego* descendere iubet. Atque ex Sanscriti sermonis legibus *littus* nihil aliud est, nisi *ductus, linea, Saum, Streif, littera* vero nihil aliud, nisi *scriptura, pictura, lineae ductio*. Sic commodissime nativa horum verborum potestas aperitur.

Limitatus ager. In centurias, in certa quaedam iugera dimensus. *Dac.* De limitatis agris v. I. 16. ff. de acqu. rerum dominio; Iulium Frontinum de limitibus agrorum. *Goth.*

Librilla. Lege: *librilla*. Porro ultimis temporibus senescentis imperii haec in desuetudinem abiit. Sed magister rerum usus in eorum locum Fastiballum commentus est. De quo apud Veget. (de re mil. III, 14.). *Scal.* Instrumenta, quibus saxa in hostem librantur, et ipsa etiam saxa loris revincta. *Dac.* Hic dicit verbum a quo regatur oratio. *Goth.*

Liberalia. Vide *honorarios ludos. Dac. Loquemur.* Loquuntur. *Goth.*

Limaces. *Limax* a limo quod ibi vivit. Varro lib. VI. (VII, pag. 345. Sp.) unde *Limaces* dictae meretrices. Plaut. Clitell. (Fragm. Bacch. 11.):

Non quasi ut haec sunt hic limaces lividae.

Dac. Vermes dicuntur Glossis et *λυγροζοχίαι. Goth.* *Limax.* Descendit hoc v. a *limare*, quod proprie est *ἀλείψω*, oblinere. Cf. quae supra diximus ad v. *Limes*.

Litatum. Litare. Solvere, a verbo *luo*; nam et prius *lutare* dicebatur. Varro apud Nonium (pag. 131. Merc.) in voce *lutavi*: *Habes qui et cuius rei causa fecerim hecatomben, in quo ego ut puto, quoniam est luere solvere, lutavi.* Optime igitur Festus *litatum, solum* deo deditum interpretatur. Nam et inde *litare* in sacrificiis *καλλιεργειν. Dac. Solutum.* Solutum. *Goth.* Verba apud Nonium: *quoniam est luere solvere*, non Varrois esse videntur sed Grammatici. *Lito, litare* hand dubie descendit a *luo*, Graec. *λύω*, id quod ostendit locus Varrois apud Nonium I. e. ubi *lutavi*, aperte pro *lutavi* dicitur. Proprior tamen est Sanscrita radix *li*, quae solvere significat. Ex qua apparet, qua ratione *litare* pro *lutare* dici potuerit. Igitur Sanscritum *li* has formas verborum progeniit: *leo* (unde *deleo*) *luo*, *λύω, δαλύω, solvo*, et frequentativa *luto, lito*, i. e. expio, crimine solvo.

Lixae. Potius a *lix*, aqua, quia eorum munus erat aquam ferre militibus. Vel a *lixando* coquendo, quia cibos coquebant militibus. *Dac.* A *lixa* i. e. aqua Nonius (pag. 62. Merc.) deducit *lixas. Goth.* *Lixae* hand dubie a *ligere*, antique pro *ligare*, unde *lictor*. Erit igitur *lixa*, qui impedimenta ligat.

Lingula. Martialis lib. ult. (XIV, 120.): *Quamvis me ligulam dicant equitesque patresque, Dicor ab indoctis Lingula grammaticis. Ant. Aug.* Graeci *Lingula, μύστρον καὶ γλωσσός*. Malo tamen *ligula*, ut Martialis; et aliae Glossae *Lingula μύστρον. Scal.* Martialis tamen alibi *lingulam* scripsit lib. 2, (29.):

Non hesternae sedet lunata lingula plantae.

Sane nullo discrimine utrumque a veteribus usurpari facile crediderim. Nam a *lingua*, *lingula*, syncope *ligula*. Neque enim a *ligando* dici possit *lingula* ut placuit Clarisio (pag. 100. Fabr.) et Iuvenalis Scholiastae. Sunt autem variae huius vocis notiones, nam *ligula* sive *lingula* dicitur in calceis linguae instar fastigiatum. Martialis supra. Item *ligula* in tibus, quam pariter *γλωσσίδα* Graeci vocant. Lucian.: *Εἰς τὴν γλωσσίδα τοῦ αὐλοῦ λεπτὸν τι ἐκπέγειν*. *Ligula* autem instrumentum, quo aromatarii unguentum educunt e vasis, idem gladiolus in speciem linguae factus. Item mensura, quarta pars cyathi. In verbis Festi pro: *infra dentes coercitae*, lege cum Vossio: *intra dentes coercitae*. *Dac.* Duo vocabula diligenter sunt distinguenda, *ligula* a *ligando*, et *lingula*, deminutivum a *lingua*. Illud *ligula* ostendit, nomen *liga* in usu fuisse, quod convenit cum Graecorum *λύγος*, unde *λυγίζω*. *Lingua* autem, cui respondet Sanscritum *dschiva*, descendit a Sanscrito *lih*, *leiwo*, *lingo*. Igitur sic variant sermones Indogermanici in hoc vocabulo: Sanscr. *dschihva*, Gr. *γλώσσα* (olim *γλώχα*, unde *γλωχίν*, *γλώξ*) Lat. *lingua*, *lingua*, Germ. *Zunge*, Bat. *Tonge*, Angl. *tongue*, Fr. *langue*, Hisp. *lengua*. Habes igitur demutationes vocalium solennes illas *a*, *e*, *i*, *o*, *w*, *u*; de quibus saepe iam diximus.

Libella. V. l. Iudices. C. de Episco. audientia. *Goth.*

Lacit. *Lacere* in fraudem dixit Lucret. lib. 5, (IV, 1290.):

Quae lacere in fraudem possent vincitosque tenerent.

A *lacere* est *lactare*, ut a *ducere ductare*. *Lactare* est blauditis trahere, unde *delectat*, *illectat*, *electat*, *oblectat*. *Dac.* Vide supra *Adlicit*. Hinc Gloss. *Lacebra* seductio. *Goth.*

Lituus. Tuba incurva equitum propria, ita dicta non a *lite*, ut vult Festus, sed a Graeco *λιτός*, *tenuis*, *acutus*. Lituus enim acutus est sonus, *Dac.* *Liticeen*. Gell. XX, 2. *Ovid.* Pastor. VI. Dixi ad legem XII. Tabularum. Glossis Liticen *ἑρωςαλιγκηξ*. *Goth.* *Effundit*. Effudit. *Idem*.

Litis cecidisse. *Liti*. *Liti* pro *lite*. *Lite* cadere dictum ut *cassa* cadere. *Dac.* *Liti*. *Litis*. *Goth.*

Lixabundus. Glossae Isidori: *Lixabundus ambulat, qui voluptatis causa ambulat*. *Scal.* *Lixare* est *lixae* instar circumvagari.

Licitati. Licitatione contententes. Unde *licitari* pro pugnare, congregi. Enn. (apud Non. p. 134.

Merc.):

Pars ludicre saxa iactant, inter se licitantur.

Dac. Adde supra *Inlicitatum*. Hinc *animose licitus* in l. 29. ff. familiae. *De vestibulo liceri*; in l. 19. §. 1. ff. commun. dividundo. Hinc *licitatio* l. 6. l. 22. §. 1. ff. familiae; *licitatione vincere* l. 9. ff. de Publicanis. *Superiorem esse in licitatione* l. 4. Cod. de vectigalib. et commissis. *Calor licitantis* l. 9. ff. de Publicanis. *Goth.* *Contententes*. Hinc *licitari* *Nonio* pugnare, rogare. Glossis: *Licitari ὑπερθεματίσαι*, *Licitatio ὑπερθεματισμός* et *διακήρυξις*. *Idem*. Duo verba hic sunt distinguenda, *licere*, unde *licet*, *licitum est*, et *liceri*, unde *licitari*, et *polliceri*; utrumque tamen a communi quodam stirpe, quae sinere, mittere significabat, quae fortasse reperitur in Germanico *lassen*, *laten*, unde Latinorum *lassus* i. e. remissus, *laxus*, *luxus*, i. e. solutus. Erit igitur *licet licitum est*, permissum, permissum est; *liceri* et *licitari*, se mittere, ex sese emitte, unde *bieten* i. e. rogare pretium, pretium pronunciare. Unde *polliceri*, promittere, pr. sich darbiegen; *pollucere*, unde *polluctum*, offerre; *polluctum* igitur est oblatum; quare *Plaut. Stich. II, 1, 80. Uti decumam partem Herculi polluceam* i. e. offeram, consecrem.

Liquitur. Virg. (Aen. IX, 813.): *Tum corpora sudor liquitur*. *Dac.*

Lingulaca. Piscis linguae speciem referens, Graecis *βουγλωσσοσ* a *βου* particula epitativa et *γλώσσα*, non quod bovis linguam referat, ut male quidam putavit. Latinis *soleca* dicitur. Inde facete *lingulacam* locuteleiam mulierem *Plautus* vocavit *Casin. II, 2.*

Vin' lingulacas? Quid opus est, quando uxor domi est?

Ea lingulaca est nobis, nam nunquam tacet.

Pro *auguratrix* vel *garrulatrix* lege cum *Cantero argutatrix*. *Dac.* Varro de lingua (Lat. V, 12. p. 82. Sp.). *Goth.* *Auguratrix*. Alii *garulatrix*, recte. *Lingulacae* *Nonio* (pag. 26. pag. 50. Merc.) verbosi et *Locutuleiae*. Alii etiam hic legunt *argutatrix*, ut *Canter. 4, cap. 28. Idem*.

Lance. Notum ex XII. Tabulis esse idcoque repetendum ex ultimo Atheniensium iure. Nam qui concipiebant in aliqua domo furtum, nudi cinctulo amicti, quod vocatur hic *licitum*, aedes suspectas ingrediebantur. *Aristophanes Νεφέλαις* (497. Dind.):

— — Κατ'ὄθον θοιμάτιον' ἠδὲ κηκ' τι;

Οὐκ, ἀλλὰ γυμνὸς εἰσεῖναι νομίζεται.

Ἄλλ' οὐχὶ φορέσων ἐγωγ' εἰς ἐσχόμαι;

Plato enim de Legibus lib. XII. (pag. 202. St.): Φωρῶν δ' ἂν ἐθέλη τις τι παρ' ὀφθαλμῶν γυμνός, ἢ χιτωνίσκων ἔχων ἄξωτος προσηύχας τοὺς νομίμους θεοὺς, ἢ μὴν ἐπαίξων εὐθυσσεν, οὕτω φωρῶν. Propter matrem familias autem et virgines opponerat lancem ante oculos, quia etiam in γυναικωνίτιδα intrabat. Quod non licebat apud Graecos viro externo, ne corrumpendi feminas potius, quam furti concipiendi causa ingressus videretur. Ideoque lancem ob oculos ponebat, ne videret eas. Sed quacero, quid ergo proderat intrasse Gynaecium et nihil videre? Sane qui ita oculos tegeter, quid videre posset, quomodo furtum concipere nescio. *ScaL.* Certe hic erravit sive Festus sive Paulus sit, qui nobis hunc morem conscripsit, neque enim qui licio cinctus erat, idem et lancem habebat ob oculos; qui enim furtum quaerere potuisset? Quaerere furtum per lancem et licium dicebatur rei furtivae dominus cum adhibito servo publico, qui licio cingebatur, aedes intrabat, quae sibi furti suspectae erant, ipse lancem habens ob oculos. Plato de Legg. (l. c.) ubi quod χιτωνίσκων vocat Plato, Romani dixerunt *licium*. Vide Schol. ad Arist. Nub. pag. 155. *Dac.* Dixi ad §. conceptum vers. quum enim, ibi, secundum veterem observationem, Inst. de obligat. ex delicto; et ad leges XII. Tabularum. *Goth.*

Lautia. Melius veteres editiones *Lautitia*. Porro notum, quid sit lautia, quae prius Dautia vocabantur. Eadem etiam Lauta loca, item legatorum dicebantur. Servius Danielis (ad Aen. VIII, 361.): *Alii dicunt Carinas montem nominatum, quod ager suburbanus ante portas Caris erat. Alii Lauta loca legatorumque in ea regione instructa accipere consuerant.* Habes et apud Livium. *ScaL.* Omnino legendum *lautitia*. Nam lautia aliud est. Vide *Dacryma*. *Lautitia* a *lautum*, quod a *lavo*, magnifici enim et opulenti homines ante epulas sese in balneis lavabant. Plaut. Terent. et alii. Servius (l. c.). Sed aliter hic locus Servii, nempe: *Lautia, loca legatorum, quae est.* Et ita legendus hic locus, *Dac.* *Lauticia*. V. supra Dautia, quae ξένια l. 6. §. 3. ff. de offic. Procons. et παροχη; unde Xenoparochi in l. 18. §. 10. ff. de munerib. et honorib. *Goth.*

Laeva. A λαιός inserto u, ut σκαίός Scaevola, qui sinistra tantum manu utitur. *Dac.*

Lacuna. Vide *Lustra*. *Ant. Aug.* Pro *lama* perperam manuscripti *limam*. Neque id tam mirum, quam doctus viros pro eo substituisse *limam*. En caecothēs bonos auctores corrumpendi. Cur ipsis displicuit *lama*? An ignorat, idem esse, quod *lustrum*? Et sane ita veterum Glossae: *Lamae, πηλώδεις τόποι*. Melius tamen *lamae* collectiones aquarum exponerentur. *ScaL.* Varro lib. IV. de l. L. (V, pag. 42. Sp.): *Lacus lacuna magna ubi aqua contineri potest.* Virg. Georg. I, (117.):

Unde cauae tepido sudant humore lacunae.

Ubi Servius (ad Virg. Georg. I, 116.): *Lacunae sunt fossae, in quibus collecta aqua stare consuevit et est quasi lacus minores.* Vide *Lustrum*. *Dac.* *Lustrum*. *Αουτῶν*. *Goth.*

Lacit. V. supra *Lacit*. *Lacerare* et *lacere* cohaerent, ut Germanorum *lockern*, et *locken*. *Lacer* enim est locker, ut *lacus, lacuna* loch.

Laena. L. m. pro *habitu* habet *habitu* et *χλαιίδα* pro *χλαινήν*. *Fulv. Urs.* Toga crassior supra caetera vestimenta, unde Varro a lana multa dictum putat lib. IV. (V, pag. 136. Sp.): *Laena quod de lana multa, duarum enim togarum instar.* Alii Etruscae dictam volunt, sed *laena* omnino a *χλαινή* quasi *χλαινή* a verbo *χλαινώ*. Nam et ex Plutarcho certum est lacna nihil esse aliud quam Graecorum *χλαινας*. *Dac.* Militare vestimentum esse ait Nonius (pag. 541. Merc.) in *Laena Goth.*

Lautumias. *Latumias.* L. m. *lautumias* antiqua scribendi consuetudine, ut *Laumedon* pro *Laomedon*. *Fulv. Urs.* Loca, unde lapides excidebantur, in quae damnati noxii manu sua lapides effodiebant, unde et pro *carcere* sumuntur, ducto a Syracusanis more, quibus carceres erant *Latomiae*. Varro lib. VI. (V, p. 150. 153. Sp.): *Carcer a coerendo, quod exire prohibentur. In hoc pars, quae sub terra, Tullianum ideo quod additum a Tullio rege; quod Syracusis, ubi simili de causa custodiuntur, vocantur latomiae et de latomia translatum, quod hic quoque lapidicinae fuerunt.* *Latomiae* λατομία a λᾶς et τέμνω. De latomiis Plaut. Capt. III, 5, (65.):

Inde ibis porro in latomias lapidarias,
Ibi quom octonos alii lapides effodiant,
Nisi quotidianus sesquiopus confecerit
Sexcentotrago nomen indetur tibi.

Dac. Ita Cic. 7. in Verrem (cap. 26.). Hinc Glossae: *Latomiū, lapidum caesores*. Alii *lautumias* legunt; v. in l. 9. ff. ex quibus causis maiores. l. 1. ff. de Aleatoribus, Senecam 9. Declamat. et 5. Controvers. Paulo post Glossae meae manuscriptae: *Latomia, custodia carceri; Lautumiae, vincula, catena, carceris custodiae; Lautumianus, supplicii genus.* *Goth.*

Laureati. Quia laurus sanguinis purgandi habet potestatem. Aliam causam tradit Servius ad Eclog. 8, (13.): *Cur tomen triumphantes lauro coronantur, haec ratio est, quoniam apud veteres a laude habuit nomen, nam laudum dicebant. Dac. Currum triumphantis. Cura triumphantes urbem ingrediebantur, ut ovantes equo, sequentibus eos non militibus, sed universo senatu v. Gell. V, 6. Goth.*

Laverniones. Laverna. Lavernam Romani fures precabantur instituta sua et consilia furandi ac mentiendi fortunaret. Plautus Cornicnaria (apud Non. pag. 134. Merc.):

Mihi Laverna in furtis celebrassis manus.

Horat. (Ep. I, 16, 60.): *Pulchra Laverna da mihi fallere.* Sic Graeci eodem modo orabant τὴν Πραξιόδιον, ut consilia furandi ad effectum perduceret. Erat autem ea Dea tantum caput, sine reliquo corpore. Glossae Graecorum: *Πραξιόδιον δαίμονα τῶν φασί, τὴν ὡσπερ τέλος ἐπιτύθεισεν τοῖς τε λεγομένοις καὶ πραγματοποιοῖς, διὸ καὶ τὰ ἀγάλματα παρακάλες γίνεσθαι καὶ τὰ παύματα ὁμοίως.* Quare recte Glossatium: *Laverna πραξιόδιον.* Glossae Isidorii: *Laberna, gladiator. Laberna, fermenta latronum vel grassatorum vel furum. Laberna, latro, aut qui filios alienos seducit.* Vides plagiarium manifesto vocari Lavernam. Quod et Ausonius intellexit cum de plagiaro bonorum carminum ait (Ep. 4. extr.):

Nec iam post metus ubique dictum:

Hic est ille Theo poeta falsus,

Bonorum mala carminum laverna.

Hoc est, ut Martialis etiam loquitur, alienorum scriptorum plagiarium. *Scal. Lavernalis porta.* Varro lib. IV. (V, pag. 164. Sp.): *Hinc porta Lavernalis ab ara Lavernae, quod ibi ara eius Deae. Dac. Deae Lavernae.* Dea erat furum, quam ut faveret, invocabant. Vide Nonium (p. 134. Merc.) *Laverna.* Dixi etiam de Laverna ad leges XII. Tabul. *Goth. Solitii.* Solitos. *Luere.* Dividere. *Idem. Laverna* descendit a Sanscrito *labh*, Graeco λαβεῖν, sumere, unde *Laberna* sive *Laverna* Dea furum.

Lacerarc. Scindere, dividere, comminuere, dissipare. *Lacerare furtis hereditatem.* Florns (IV, 4, 2.): *Bona patria lacerare,* Sallust. (Catil. c. 14. ad quem locum exempla congressit Kritz.) *Dac. Lanus.* Non a lacerandis, sed a laniendis pecoribus. Vide *dilaniare. Idem. Lacinia.* Infima pars vestis quae lacerando avulsa est a *lacino*, lacerio, quod a Graeco λακῶ, unde Lacinia λakis. *Idem.* Alia ratio etymi apud Graecos, a quibus προσηύλησ. *Goth. Lacerna.* Verba sunt Pauli: *Lacerna, quod minor capitio sit.* Ultimis temporibus *Capitium* significabat capitis tegumentum. Antiquitus autem mamillare feminarum. Neque unquam boni auctores pro cuculione acceperunt, ut posterior actas barbara, quae epomidas monachorum *capitia* vocat. Nos olim adolescentes docuimus in Coniectaneis (pag. 53. ed. Steph.) Nonium (pag. 542. Merc.) errare, qui putavit a veteribus in eum significatum accipi, in quem accipiebat sua aetas. Quin locus Varronis, qui ab eo producit, manifesto contra eum facit. At Hieronymus antiquitatis et linguae Romanae peritus scriptor, *Capitium* non aliter accipit quam Varro et veteres, in Epistola de veste Sacerdotali. *Scal.* *Capitium* significabat et strophia vel fascias illas quibus utebantur focinae ut graciles essent. Terent. (Eon. II, 3, 23.) de puellis quas matres student esse:

Demissis humeris victo pectore ut graciles sient.

Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 134. Sp.): *Capitium ab eo, quod capit pectus.* Idem de vita populi Rom. lib. III. (ap. Non. pag. 541. Merc.): *Neque id ab orbita matrum familia instituti, quod eae pectore atque laceris erant apertis, nec capitia habebant. Dac. Lacer.* Ascon. in Ver. 2. (c. 17.): *Lacer dicitur amputatis a corpore sensum membris, hoc est, auribus oculisque.* Imo non solum auribus oculisque, sed et quavis alia parte corporis. Virg. Aen. VI, (495.):

*Deiphobum vidit, lacerum crudeliter ora,
Ora manusque ambas, populataque tempora raptis
Auribus, et truncos inhoneste vulnerare nares.*

Dac. Lacer est Germanorum *locker*, unde *lacerare* *lockern*.

Laudare. Nominare. Plaut. Capt. (II, 3, 66.):

Idem supremum testem laudo Hegio.

Vide Nonium (pag. 335. Merc.) *Dac. Nominare.* Et verbis esse. Vide Non. *Laudare.* Gell. II, cap. 6. Dixi ad legem Tenetur 6, §. 5. si tibi iter. ff. de act. empt. *Goth. Laudare* cognatum cum Germanorum radice *laut*, Graecorum κλύω, Latiniuum *cluo*, *cluco*, *clutus*.

Lautilia. ἄμυλον intelligit. *Scal.* Graecis ἄμυλος dicitur. Hesych.: ἄμυλος βροῦμα τὸ ἐκ πυροῦ. *Dac.*

Lautulae. Non procul Anxure, saltu angusto, inter mare et montes, Liv. lib. VII, (c. 39.). Aliae erant intra urbem ad lanum geminum, Varro lib. IV. (V, pag. 156. Sp.): *Lautulae a lavando, quod ibi ad Ianum geminum aquae calidae fuerunt. Dac.*

Lactaria columna. Eam in undecima urbis regione ponit Pub. Victor. *Forum oblitiorum, inquit, in eo columna est lactaria, ad quam infantes lacte alendos deferunt. Dac.*

Lacobrigae. L. m.: *A lac et ercobriga. Fulv. Urs.* Lacobriga Hispaniae urbs ad sacrum promontorium prope *lagos* sic dicta a lacu et briga. Alii legunt *Arcobriga*, quod Hispaniae oppidum est in Lusitania et in Tarracensi Celtiberorum regione. *Dac.* Ex *Arcobriga V.* et *ercobriga Urs.* Ceterum Bryga veteri Hispanica lingua oppidum dicitur; hinc illa in Hispania oppida *Arcobrega, Arabriga, Augustobriga, Carthobriga, Crolibriga, Deobriga, Iulibriga, Lacobriga, Mirobriga, Midobriga, Merebriga, Nertobriga, Nemetobriga, Obriga, Segobriga, Tuntabriga, Talabriga* sive *Alabriga, Turobriga, Vertobriga. Goth.*

Lancea. Vide in *Pilae. Scal.* Hispanicum verbum esse ait Varro apud Gellium lib. XV. cap. 30. *Diodorus Gallicum.* Addebat Bochartus forsitan esse a Chaldaico *roncha*, unde Graeci *λόγχη. Dac.*

Lanoculus. Qui calcitum laneam habet ob oculos, ut apud Plautum in *Milit. Glor.* (IV, 4, 42.); qui oculum lana tegit ut is sese melius habeat; lanam enim frequenter veteres adhibebant. Sueton. in *Domitiano.* cap. 17.: *Ac sinistro brachio velut aegro, lanis fasciisque per aliquot dies ad avertendam suspicionem obvoluto.* Mart. (XII, 89.): *Quod lana caput alligas Charine. Dac.*

Lamberat. Respicit locum Plauti *Pseudol.* II, 4, (53.):

Euge, pellepide, Charine, me meo ludo lamberas.

Dac. Lege apud Plautum: *Eugepa, lepide* cet.

Lanerum. A lana *lanerus, a, um*, ut a quercus *quercerus. Dac.* Laverum. *Goth.*

Lapit. Pacuvius *Periboea*:

Lapit cor cura, aeruma corpus conficit.

Imitatum a Graecis qui *πάρωσιν* *ἀντι* της *λίπης* dicunt. *Scal. Lapit.* Id est *lapidescit*, lapidis instar durum sit. *Dac.* Ita quoque apud Non. (pag. 23. Merc.). Alii *lipit*, alii *lipuit*, alii *lapuit*, alii *labit. Goth.* *Lapio* est lapidem facio, unde *Lapidicina*, non *lapidicidina*, nec *lapidicina*.

Lapidicinae. L. m.: *Lapidicinae, alii exciduntur lapides. Fulv. Urs.* *Lapidicina* corrupte pro *lapicaedina*, a *lapis* et *caedo*. A *caedo caedina* ut a *sodio fodina. Dac.* Alii *Lapidicinae.* Gloss. MS. meis *lapidicina* locus, ubi lapides caeduntur, Graeci *λατομιαί* καὶ *λιθοτομιαί*. V. 9. l. §. 1. 13. §. 5. ff. de usufructu. l. 32. de iure dotium. *Goth.* Scribendum esse ubique *lapidicina*, iam satis constat. Cf. supra *Lapit*.

Latex. Melius Servius a *latendo*, quia ibi *latet* humor, *latex* autem liquorem tantum significat. (Virg. Aen. VI, 715.):

— — *Lethaei ad fluminis undam*

Securos latices et longa oblivia potant.

Latices, i. e. liquorem, fluentia. Et alibi *Lenacos latices, laticeumque Lycaem*, i. e. Bacchi liquorem. *Dac.*

Latine loqui. Polybius lib. III, (22, 3.) eadem scribit de antiqua Latina locutione: *Ἐθικαῖτη γὰρ*, inquit, ἡ διαφορὰ γέρονε της διαλέκτου καὶ παρὰ Ῥωμαίοις τοῖς (της) νῦν πρὸς τὴν ἀρχαίαν, ὥστε τοὺς συνεωτάτους ἐνα μὲν ἐξ ἐπιστάσεως διενεργεῖν. *Fulv. Urs.* Omnia sequentia sunt Pauli. Qui fateatur vix ullam notitiam Latini sermonis superesse, ne spernens ab eo Latinitati consultum, qui illo barbaro saeculo Festum nobis mutilavit. *Scal. In notitia.* *Innoxia. Goth.*

Latrones. Varro lib. VI. (VII, p. 337. Sp.): *Ἀπὸ τοῦ λάτρου*, i. e. mercede. *Fulv. Urs.* Lege: *Ἀπὸ τοῦ λάτρου, a stipe* et ita viri docti. Plaut. *Mil. Gl.* I, 1, (74.):

Nam rex Seleucus me opere oravit maxumo,

Ut sibi latrones cogere atque conscriberem.

Inde *latrocinari* pro *militare* idem ibidem (II, 6, 19.). Ut autem militibus *λάτρου* *latronum* nomen fecit, sic *stips* stipitorum. Nam et stipatores dicti sunt. Varro lib. VI. (l. c.). *At nunc viarum obsessores.* Tamen Varro lib. VI. *latrones* etiam pro militibus a *latere* dictos putavit, quia circum latera essent regi. Festus vero pro gemina notione geminum vocis etymum commentus est. Sed frustra uterque. *Obsessores* viarum *latrones* dicti, quia id milites conductitii factitabant, qui *latrones* proprie dicti sunt. *Dac.* V. infra *Stipatores*, corporum custodes. Hinc Nonino (pag. 134. Merc.) *latrocinari, militari mercede. Goth.*

Larentalia. Placet librorum quorundam lectio *Faustuli inventoris Remi*, quamquam non displicet nutritii. Inventor est plus quam nutritius, qui expositos susulit et educavit. Inventi enim infantes dicuntur

οἱ χαμαιόφις, et qui expositi sunt propterea in Constitutionibus dicti sunt *χαμαιοίφιοι*. *Scal.* Festa, quae in honorem Aceae Laurentiae X. Cal. Ian. celebrabantur. Alii legunt *Laurentalia* et *Laurentiae*, et ita Varro lib. V. (VI, p. 205. Sp.) Ovid. lib. III. Fast. (v. 55.). Sed Dionysius, Plutarchus, Gellius, Macrobius, Lactantius praeferunt *Laurentiae* et *Larentalia*. Livius etiam lib. I, (c. 4.): *Ab eo ad stabula Larentiae uxori educandos datos*. Et Tabula Fast. mense Decembris: E. LAR, NP. id est: *Larentalia nefastus primo*. Libri quidam pro *nutritii* habent *inventoris*, quod placuit Scaligero mihi quae etiam placet. *Dac.* *Laurentalia*, alii *Larentaria*. De expositis dixi ad Titulum de infantibus expositis. *Goth.* *Larentalia* et *Larentia* hodie apud Varonem quoque legitur.

Locupletes. Proprie qui *locis* i. e. agris pleni sunt. Plin. lib. XVIII, cap. 3.: *Locupletes dicebant loci, hoc est agri plenos*. A *locus*, ita antiqui agrum dicebant, et *ples*, plenus, a *pleo*, unde *impleo*. *Dac.* Cf. etiam quae supra diximus ad v. *Expretus*.

Locatum. Locare, ponere. Virg. (Aen. IV, 266.): *Fundamenta locant alii*. *Dac.*

Larvati. Sic proprie dicebantur, qui sibi larvas, id est nocturna terrificamenta, nocturnos daemones videre videbantur iisque erant exterriti. Vide *Cerritus*. *Dac.* *Larva* propr. est femininum nominis *Lar*, unde *Lara*, *Larva*, *Lartha* formae sunt femininorum. Cf. Müller, die Etrusker II, 106, et I, 411.

Lotos. Arbor est Lydiae, unde tibiae fiebant, quae et ideo *λωτοί* Graecis dictae. Euripid. (aliquoties) et alii. Latini etiam *loti* pro tibiis. A *loto* dicti *Lotophagi* populus et *Lotophagitis* insula. *Dac.* Inde *loto* pro fistula Athenaeo. *Goth.* De *Loto* eiusque variis generibus, cf. Passow. in lexico Graeco, et qui ibi citati sunt.

Lucaris pecunia. Vide *Lucar*. *Dac.*

Lucaria. A luce dicta vult Varro lib. V. (VI, pag. 255. Sp.): *Lucaria item a luce, quod propter lucem amissam is cultus institutus*. Sed finstra; *Lucaria* enim a *lucio*, *lucis* a *luce*, quod accensis funalibus lucum implebant luce, etsi contra Servius. Celebrabantur autem *Lucaria* XIV. Cal. Sextiles intra Tiberim et viam Salariam, quae a porta *Collina* in Sabinos mittit. *Dac.*

Lucar. Vide infra *Pecunia*. Plutarch. probl. (88.): *Διά τι τὸ τελούμενον εἰς θεάς λουκάρ καλοῦσιν ἢ ὅτι πολλά ἐστὶν ἄλλα περὶ τὴν πόλιν ἀνεμίμνα θεαίς, ἃ καλοῦσιν λουκάρ, καὶ τὴν ἀπὸ τούτων παρορθὸν εἰς τὰς θεάς ἀνέμιμνον*. Glossar.: *Lucar θεατικὸν ἀργύριον*. *Fulv. Urs.* Θεατικὸν αὐτοῦ Clarisio (I, pag. 82. Fabr.) et Glossis, itemque *μισθὸς ἀπὸ φίσκου*. Apud Livium lib. III. (XXIII, 11.): *Pythio Apollini republica vostra bene gesta, servataque lucris meritis donum mittitote*. Nulla controversia legimus: *lucaris meriti donum*. Ex eo *lucare* dabatur pecunia in sumptus et impensas scenicas, unde *θεατικὸν* vertunt Grammatici; quibus impensis modum factum fuisse, et *lucar* histrionum coercitum temporibus Tiberianis, refert Tacitus Annali primo. Invenio in veteri inscriptione: *LUCAR IIII INAE REDEMPTUM A REP.* Tertullianus contra Gnosticos (cap. 8.) loquitur autem de praecursore Domini: *Ipse clausula legis et Prophetarum, nec Prophetes, sed Angelus dictus contumeliosus caede truncatur in puellae salticae lucar*. Eleganter. Nam *lucar* erat merces saltatorum et histrionum. Plutarchus vertit τὸ τελούμενον εἰς τὰς θεάς. *Scal.* Vide *Pecunia quae erogatur in ludos* etc. *Dac.* Quae cum ita sint, legendum hic non *lucis*, sed *ludis*. Dicam ea de re plenius ad I. unicam Cod. de expensis ludorum publicorum. *Goth.* *Lucar*, *Lucare* descendit a Sanscrito *lók*, videre, spectare, et significat pretium vel pecuniam, quae solvitur pro spectaculo, vel quae ad spectaculum consumitur.

Lucereses. *Lucerenses*. A *Lucumone* vel a verbo Etrusco. Varro lib. IV. de L. L. (V, 9. p. 61. Sp.) a *Lucumone* vel *Lucretino*, vel a *Luco* *Asconius* lib. III. Verrin. (pag. 72.). *Lucumer* nominis et originis causa incerta Livio lib. I, (c. 13.) *Lucerenses* a *Luco* asyli Plutarch. in *Romul.* (c. 20.) Festus hic a *Lucero* sed verbo *Lucomedi* a *Lucumo*. Vide etiam verbo *Lucumanes*; de eisdem enim, ut arbitrator, loquitur. *Ant. Aug.* Romani primum *trifariam* a *Romulo* et *Tatio* dispartiti fuere. Alii *Ramnenses* a *Romulo*, alii *Tatienses* a *Tatio*, *Luceres* alii et *Lucerenses* vel a *Lucumone*, vel a *Luco*, quem lucum *Romulus* asylum fecit. Vel a verbo Etrusco. Quae sententiarum varietas effecit, ut vera nominis causa incerta sit, ut et *Livii* aetate etiam incerta fuit, qui lib. I, (13.): *Lucumer*, inquit, *nominis et originis causa incerta est*. *Dac.* *Lucumones*, *Luceres*, *Lucretius*, *Lucerius*, omnia a communi stipe Sanscr. *lók*, videre, spectare, descendunt. Sunt igitur *Luceres* die *Seher*, *luger*, *οἰονοκόμοι*, qui auspicia habebant.

Lucani. Lege *loca aërosa*, non *Cretosia*. *Scal.* Italiae populi, qui *Bruttios* complectebantur, a *Saunitibus* orti. *Λευκανοί* Graece a *λευκός* albus, non quod eorum regio sita sit sub parte stellae luciferae. Sive quod eorum *loca aërosa* sint, ita enim legendum, non *cretosia*, sed quod eorum terra albescat propter argillam foras. De *Lucanis* fuscis *Strabo* lib. VI. (pag. 254.). *Dac.* Vel a *Lucilio duce*. Rescribendum a *Lu-*

cio. Ex Eustath. in Dionys. Perieg.: Ἡ δὲ τῶν Λευκανῶν πόλις Λευκάνη βαρυτόνος, ἄετρο ἀπὸ Λευκίου τινός. Neque a Lucilio unquam Lucania dici potuisset. Quamvis neque a Lucio formari potest Lucania. Vera nominis ratio, quam supra posuimus. *Dac.* *Cretosa.* Aetherosa; alii aerosa. *Goth.*

Lucem facere. Qui mos ante bellum Troianum fuerat aperto capite sacrificandi, is post Aeneae in Italiam adventum obsolevit, quod cum ille Ven'ri rem divinam faceret, caput operuit, ne ab Ulysse cognitus sacrificium interrompere cogeretur. Id Italici postea tenere, soli tantum Saturno antiquo more capite aperto sacra facientes, quae apud eius aram supplicabant, quae illi ante bellum Troianum in imo clivo Capitolino dicata fuerat. Vide *Saturnia* et *Saturnio sacrificium fit.* Scaliger *lucem facere Saturno* ideo dictum putat quod cereis accensis illi preces conciperentur, quapropter etiam Saturnalibus Cereos proceribus mittebant pauperes clientes. Neque Saturno tantum ita capite aperte sacrificium fiebat, sed Honori etiam teste Plutarcho. *Dac.*

Lucius. A luce, qui oriente luce natus. *Dac.* Idem Varro de L. L. V. circa principium (VI, pag. 185. Sp.). *Goth.*

Lycii Apollinis oraculum. Lycias sortes vocat Virgil. (Aen. IV, 346.):

Italiam Lyciae iussere capessere sortes.

Ipse Apollo *Lycius*, Λύκιος Graecis, quod in Lycia cultus non vero ob lupos interfectos, etsi ob eandem causam eum *λυκοτόνον* dictum fuisse reperias. Vide Hesych. *Dac.*

Luxa. Glossae: *Luxum*, στρέμμα, ἢ λογισμὸς ἢ ἀσώτια, *Scal.* A luo, *lutum* et *luxum*. Unde *luxus*, *a*, *um*, quod solum, suo loco motum est; a quo *luxus*, *us*, animi dissoluti et suo loco moti vitium; inde *luxuries* et *luxuriosus* etc. *Dac.* *Luxuriosus in re familiari solutus.* Hinc mulier luxuriose vivens in l. 15. ff. de Curatore furios. et aliis et luxuria in l. 40. ff. de damno. l. 1. ff. de aedilitio, impensa profusa. Vide Nonium in *luxuria* (pag. 339. Merc.). *Goth.* *Luxus* est solutus. Cf. quae supra diximus ad v. *Licitati*.

Lucuncem. *Lucunter.* Lege *lucunter*, quod Graecum est, *λευκαντήρ*, ab aspersione farinae, quae alba est. Dicitur et *lucuns*, *lucuntis*. Varro *περίπλω*, *περὶ φιλοσοφίας*:

Ac nulla ambrosia, ac nectar, non alia, sardae,

Panis, pemma, lucuns, cibi qui purissimi multo est.

Idem *σπιαμεζίγ*, *περὶ τύφου*:

Vinum, pemma, lucuns illi nihil ista ministrant.

Ab eo ὑποκοριστικὸν *lucunculus*. Glossae: *Lucunculus*, *τηγανήτης*. Afranius Fratriis:

Pistori non; at cur non scriblitatio?

Ut mittat fratris filio lucunculos.

Ita enim legendum in Afranio. Tertullianus libro de Spectaculis (cap. 26.): *Stillicidia mellis de livaculo venenato*. Lege: *de lucunculo*. Apuleius libro X, (pag. 245. Elm.) de pastore dulcario: *Hic panes, crustula, lucunculos, hamos, laterculos, plura scitamenta mellita*. *Scal.* Verum de etymo obstat, quod prima in *lucunter* et *lucuns* brevis est, quae produceretur, si esset a *λευκαντήρ*. Quare omnino verum est, *lucunter* esse a *γλυκαντήρ*, ut a *γλαίνα laena*. A *γλάξ*, *γλακτός lac*; sic *γλυκαντήρ lucanter, lucunter*; sic *γλυκοίς*, *γλυκοῦς glucius*, ut *πλακοίς*, *πλακοῦς τυροίς*, *τυροῦς*, subintelligitur *ἄστος*, *pauis*. Salmasius apud Aelium Lampridium. *Dac.* *Lucentem*, *Lucuntem*; alii *Lucunter*, Graecum *λευκαντήρ* ab aspersione albae farinae. Dicitur et *Lucuns*, *Lucuntis*. Non. 2, 493. (pag. 131. Merc.). *Goth.*

Lucretilis. Horat. Od. 17. lib. I.: *Veloar amoenum saepe Lucretilem mutat Lycaeo Faunus*. *Dac.*

Lucumones. *Lucumones*. Ausonius ad Theonem (4, 68.):

Scillito decies si cor purgeris aceto

Anticipesque tuum Samii Lucumonis acumen.

Ita legendus est locus Ausonii, ut in Ausonianis lectionibus diximus (II, 12.). *Scal.* Qui apud Arcades *Αυκάονες*, ii apud Tuscus qui ex Arcadia in Italiam venerat, *Lucumones* dicti sunt, ut optime Scaliger in notis ad Orphei initia. Sunt autem *Αυκάονες* qui alio nomine *λυκάνθρωποι*, qui scilicet melancholiae genere laborant, quae *λυκανθρώπια* dicitur, a Lycaeone Arcadiae rege nomen sortiti, qui a lupo in lupum fertur conversus. Unde *Lucumo*, insanus. Auson. ad Theonem (l. c.). *Dac.* *Infesta*. Festa. *Goth.* Cf. C. Otfr. Müller. Die Etrusker. II, 2, 4. Tom. I, pag. 263. seqq.

Lucumedi. Legendum a *Lucumone*. Propertius vocat *Lucumonem*: *Prima galeritus posuit tentoria Lucmo*. *Scal.* Vide *Lucerenses*. De iis enim hic loquitur. Porro *Lucumones* reges suos dicebant Tusci a Ly-

caene Arcadiae rege. Tusci enim ex Arcadia. Servius II. Aeneid. (pag. 245. ed. Dan.): *Lucumones qui reges sunt Tuscorum*. Et lib. VIII. (pag. 535. ed. Dan.): *Tuscia duodecim Lucumones habuit, id est, reges. Dac.*

Luculentus. A luce *luculentus*, ut a luto *lutulentus*. Luculentus caminus, qui luce plenus est, qui splendet. Horat. (Epp. I, 5, 6.): *Iamdudum splendet focus*. Sed per metaphoram ad alia transferitur; sic *luculenta oratio*, *luculenta auspicia*, i. e. perspicua, pulchra, bona. Sic *luculentum praedium* dixit Plaut. (Most. III, 2, 136.). *Dac.*

Lues. Morbus a *luendo*, i. e. solvendo, quia ea solvuntur corpora. *Dac.* Adde Nonium in *Lues* (pag. 52. Merc.). *Dilues*. Dilues. *Goth.*

Luclius et lugere. Legē: *λυπέιν vel λύζειν*; λύζω est *singulio*. Sed magis placet a *λυπέιν*; π facile mutatur in γ. *Dac.*

Longitrorsus. Ad longum, in longum, longum versus. *Dac.*

Lustra. Malo ex veteribus editionibus *lomas* quam lacunas. *Scal.* Pro lacunas ex vet. editt. melius *lomas*. De qua voce supra dictum est. *Lustra* autem per *u* tenue proprie ferarum cubilia a luto dicta et per metaphoram pro popinis et lupanaribus sumuntur. Cum vero lustrum per *u* densum, quasi *loustrum*, tempus quinquennale significat a *luendo*, solvendo, quod quinto quoque anno vectigalia et ultra tributa per Censores persolvebantur, Varro lib. V. (VI, 192. Sp.). Significat et lustrationem, i. e. expiationem quae censu peracto Suavetaurilibus fiebat. Vide Livium. *Dac.* *Lacunas*. Vide Lacuna. *Goth.* *Aporum cubilia*. Ut et ferarum habitacula. Nonius in *Lustra* (p. 135. 333. M.). *Idem*. In *lustris vitam agere*. *Lustra* enim pro lupanari Nonio. Eidem (pag. 135. Merc.) *lustratus* luxuriosus. *Idem*. *Tempus quinquennale*. Frequens in iure lustrī mentio hoc significatu, i. e. pro quinquennii tempore. Glossis *lustrum πενταετηρίς*, *lustrale πενταετηριζόν*. *Idem*.

Lymphae. Quasi nymphae, *n* mutato in *l*. Hae si conspicerentur, furorem immittere putabantur. Varro lib. VI. (VII, 365. Sp.): *In Graecia commota mente quos νηφολήτους appellat, ab eo lymphatos dixerunt nostri*. Pacuvius in Teucro:

*Flexanima tanquam lymphata et Bacchi sacris
Commota.*

Ideo Theocritus poeta suavissimus *Nymphas* vocavit nomina agricolis metuenda (XIII, 44.):

Νύμφαι ἀνοίμητοι, δεινὰ θεὰ ἀγοιῶταις.

Dac.

Luxantur. Glossae: *Luxantur ἀνασάσσει*. *Scal.* Gloss. *ἀνασάσσει, infarcit, implet*; quem locum frustra sollicitavit doctissimus Vulcanius. *Nunc vero*, ut ait Nonius (p. 55. Merc.), *vulsum et suo loco motum luxari ignari Latine dicimus*. *Dac.* Apud Nonium lege: *Luxum, id est vulsum et loco motum, quod nunc luxatum, ignari Latine, dicimus*. Cf. supra *Luxa*.

Luma. Glossar.: *Luma, βοτάνη ὁμοία ἡδύσμοφ, ἣν τινες ποταμοείχονα καλοῦσιν, ἄλλοι καλαμίνθην*. Quae omnia falsa sunt. Neque enim *luma* est herba, sed spina, unde *Falces lumariae* Varroni. Neque similis Potamogiton, neque Potamogiton Calaminthae. *Scal.* Male in MSS. *lima* vel *lina*. *Dac.* Varro lib. IV. de lingua (V, pag. 139. Sp.). *Goth.*

Lumbago. Glossar.: *Lumbago ἰσθίον νοσήματα, lumborum morbi*. Ita enim legendus hic locus, non ut Vulcanius *ἰσθός ἄμματα*. *Dac.* Glossis: *Lumbaga et Lumba*. *Goth.*

Luscitio. Oculorum vitium. Sed quale sit, magistri veteres ambigunt. Alii enim cum Varrone luscitiosos esse dicunt, qui nihil vident vesperi, alii cum Festo qui clarius vesperi quam meridie. Mihi prior sententia magis placet, praesertim cum Plinius scribat, luscitiosos (Plin. H. N. XXIX, 6.) Graecis dici *νυκτάλωπας*, hoc est ut exponit Galenus, *τοὺς τῆς νυκτός ἀλωούς*. Vide *Nuscitiosum*. *Dac.* Qui et Nonio (p. 135. et Fulgent. p. 561.) *lusciosus*, qui ad lucernam nihil videt, *μείων*. Gloss.: *Lucinosus qui, ut Vespertilio, aut parum aut nihil videt*. Iuri *νυκτάλωφ* et luscitiosus l. 10. §. 4. ff. de aedilitio. *Goth.* Apud Nonium l. c. legendum est *μύωπες*.

Lura. Ausonius *Lora*, etiam pro ipso utre in Periocha decima Odysseae, quod Homero *ἄσός*. *Scal.* Utris vel os culei, quia sit ex corio, quod lurum sive lorum dicitur. Usus et Lucilius:

— — In os prius accipiam ipse
Quam gladium in stomacho, lura ac pulmonibus sisto.

A *lura* dicti *lurcones* et *lurcari* quasi *luricones* et *luricari*, hoc est, cibos in utrem, in ventrem ingerere. Lucil.:

Ut lurcarentur lardum et carnaria furtim
Patrum conficerent.

Dac. Cf. Nonium (pag. 10. seq. Merc.) in vv. *Lurcones*. Gloss. Mss. *Luricones*, *devoratores*. Et *Lurco*, *glutto*. Goth.

Lustricus. Tertullianus hunc diem vocat *Nominalia*, libro de Idololatria (c. 16.): *Circa officia vero privatarum et communium solennitatum et togae purae, ut sponsalium, ut nuptialium, ut nominalium, nullum puto periculum observari de statu idololatriae*. Glossarium: *Nominalia, ὀνομασθεσία*. Graeci ἀμφιδρόμια. Glossae Graecorum: Ἀμφιδρόμια, ἡμέτε ἀγοιένη τοῖς παιδίοις, ἐν ἧ το βρέφος περὶ τὴν ἐστίαν ἔφερον τεύχοντες κύκλω, καὶ ἐπετίθεισαν αὐτῷ ὄνομα, ὅτε ὑπὸ τῶν οἰκείων καὶ φίλων δῶρα ἐπέμπτο. Quae omnia morem Atheniensium, qui exstat apud Terentium in protatica persona primae scenae Phormionis Comoediae. Non tamen in Amphidromiis imponebant nomina, ut hic dicitur, sed decima post natum puerum die. Itaque apud Suidam integriora haec verba habentur: Καὶ τῇ δεκάτῃ ἐτίθεισαν αὐτῷ ὄνομα. Sed de lustrico die vide amplius Plutarchum in Quaestionib. (102.). Et Macrobr. lib. I. Saturnal. (c. 16.) de Nundina Dea. Scal. Lustricus dies, quo infans lustratur, id est expiatur, purificatur. Sueton. Neron. cap. 6.: *Eiusdem futurae infelicitatis signum evidens die lustrico extitit*. Ideo *lustralis* solennitas dicitur Symmacho. Et hunc puellarum octavum fuisse nonnumquam puerorum consentiant Plutarch. et Macrobr. (l. cc.) Tertullianus eam diem hebdomadae ultimam vocat, quod non repugnat. Nihil enim vetat, ut optime doctiss. Casaubonus in Persium, diem eandem ultimam esse hebdomadae et nativitatis octavam vel novam. Ita autem nomen imponebant. Eligebant scilicet aliquem, qui praesertim huic nominis impositioni eiusque quasi magister foret, ut hodie apud nos. Polytaen. Strateg. lib. VI.: *Κρίσιον εἶναι τῆς θείσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ παιδίου*. Aliquando etiam omnia captabant, ut nomen imponerent. Accensus enim multis luminibus uniuicuique nomen assignabant, atque eius demum quod caeteris extinctis supervixerat, nomen arripiebant ac puero imponebant. Idque sua aetate adhuc observatum fuisse queritur D. Chrysostomus in 4. caput prioris ad Corinthios. *Dac.* Dixi ad Nonium in cap. 15. Goth.

Luridi. Graeci: *luridus* ἰατρικῆς, ὄχρος. Scal. A loro, qui loi colore referunt. *Dac.* Gl. *Lurida*, *pallida*, *sordida*, *ιατρικά*. Goth.

Lyrnessiades. Ex Lyrnesso oriundi, quae urbs erat in ora Troiae, unde Achilles abstulit Briseida. Alii Lyrnessum in Sicilia ponunt. Infra legendum *dictae*. Lyrnessiades enim τὸ θηλικόν. *Dac.*

Loebesum. Ut ex Graeco exemplo appareat *oe* pro *ei* usurpatum fuisse dicebat fortasse Pompeius. Itaque *loebesum* pro *leibesum* sive *leibertem* et *loebertatem* pro *leibertatem* scribentem, postea *leiberum* et *leibertatem*, ad extremum *liberum* et *libertatem*. Extat apud me denarius C. Cassii, in quo scriptum est *Leibertas*. Sic in aliis: *T. Deidi. L. Opeimi. C. Seruelli*. Quis autem usus fuerit huius diphthongi, docuit Lucilius apud Quinctilianum (l. 7, 15.) et Scaurum (pag. 2255. P.), Nigidius apud Gellium (XIII, 25.) et Longum (pag. 2220.), atque Terentianus (De Syllab. v. 460. seqq.). Sed et Cotta apud Ciceronem lib. III. de Oratore (c. 10.) reprehensus est, quod *ictu* tolleret et e plenum diceret. Vide *Aboloes. Ant. Aug.* Serviana schedia (pag. 61. ed. Dan.): *Sabini Cererem panem appellant: Liberum Loebasium, quia Graece λοιβή dicitur res divina*. Scal. *Liberum* non a λοιβή, sed ab ἐλεύθερος dici, supra ad v. *Liber* diximus.

Lycophos. Imo dictum, quod λυχη lux apud veteres, unde mansit in ἀμφιλύχη, inde etiam *lux* et *lucere*. Scal. Graece λυκόφως summum diluculum, ultima pars noctis sub exortum aurorae, non a λυζόν φῶς, ut putat Festus, sed a λύχη. *Dac.*

Libertatis templum. A patre Tib. Gracchi et conditum et dedicatum. Liv. lib. XXIV. sect. 16. *Dac.* Constructum. Constitutum. Goth.

Lingua. Pars corporis. Eo significato sumitur in l. 1. §. 1. Cod. de Offic. Praet. ibi linguis abscissis poenas loqui. Goth. *Lingua*, pro quo antiqui *lingua*, ut refert Marius Victor. pag. 2457., descendit a Sanscrito *dschigva*, unde Graecorum γλώσσα, (γλώχα unde γλωχιν.) quibus respondet Germanorum *Zunge*, Batav. *Tonge*. Anglor. *Tongue*. Cf. quae supra diximus in v. *Lingula*.

Libycus. In Argeo, ubi postea vicus Tuscus. *Dac.*

Liparensis. Cives Liparae insulae sive Lipararum, Sic enim pluraliter dicitur. Liparae insula una ex Aeoliis, quae Sicano litori obiectae. Docuit autem doctissimus Bochartus, Liparas mollito sonu esse a Punico *nibras* vel *nibras*, lucerna, lampas, taeda, fax, et inde nomen Liparis, quia facis instar noctu lucebant

propter nocturnas ignis eruptiones. Aristoteles in Mirandis: Καὶ τὸ ἐν τῇ Λιπάρῳ δὲ πῦρ φανερὸν καὶ φλογαδες οὐ μὲν ἡμέρας, ἀλλὰ νυκτὸς καίεσθαι λέγεται. Et Paulus Silentarius carmine de aquis Pythiis:

Καὶ Λιπάρῳ τε νήσω
Ἀφειγγές ἐστιν ἄσθμα,
Ὅ νυκτὶ μὲν παμφαίνον
Πέμπει λίθους θειώδεις
Πολυψόφρους, βροντώδεις.

Sed, quod doctissimum Bochartum latuit, idem Lipararum etymon allusit Scholiastes Callimachi hymn. in Dianam (ad v. 48.): Νῆσος δὲ ἐστὶν ἡ Λιπάρῳ Σικελίας, ἔνθα ἦν τὰ γαλιεῖα Ἡφαίστου. Ἔστι δὲ μία τῶν Αἰολίδων. Λέγεται δὲ, ὅτι σίδηρα διάφραγα θέντες ἐν αὐτῇ ναυτὰ ἕωδεν εὐρήκασιν αὐτὰ ἐκ τῆς ἀνάδοξως τοῦ πυρός πεπανθέντα, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη ἡ νῆσος Λιπάρῳ διὰ τὸ αὐτὰ διάφραγα ὄντα ἐν γενέσθαι. Quæ locum nisi ita intelligas, certum est non posse intelligi, nisi potius dicas locum corruptum esse et pro πεπανθέντα rescribendum λιπανθέντα, qua voce Graecum etymon alluserit, nempe ἀπὸ τοῦ λιπαίνεσθαι, quod est in stricturas cogi. Gloss.: *Strictura*, *λεπιπαμείον*. Porro Lipara alio nomine dicebatur *Meliginis* sive *Melagonis*. Strabo, Stephanus, Hesych. — — — — — Eustath. et alii. Egregie Callimach. hymn. in Dian. (v. 47. seqq.):

— — — — — τοὺς μὲν ἔπιτμε
Νῆσῳ ἐνὶ Λιπάρῳ νέον, ἀλλὰ τὸτ' ἔσκεν
Ὅνομαί οἱ Μελιγουνίς.

Meligin vel *Melogon* haud dubie per *n* in secunda syllaba Poeni scripsere *Menaggenin*. Insula *Menaggenin* est insula eorum, qui pulsant instrumenta musica, citharam, barbiton, nablinum, cymbalum, tympanum etc. Iam haec insula cur sic vocetur, te doceant haec Aristotelis in lib. Mirabil.: Ἐν μία τῶν ἐπὶ τῆ νήσῳ τῶν Αἰολῶν κελουμένων, ἡ καλεῖται Λιπάρῳ, τῶνον εἶναι μυθολογοῦσι, περὶ οὗ καὶ ἄλλα μὲν πολλὰ καὶ τερατώδη λέγουσι etc. Ἐξοκούμεθα γὰρ τυμπάνων καὶ κυμβάλων ἦχον, γέλωτά τε μετὰ θοοῦ βου καὶ κροτάχον ἐναγῶς. Fabulae dedit occasionem inclusus ignis ex imis terrae cavernis erumpens atque exaestans non sine mugitu et murmure, quare Paulus Silentarius supra ait lapides excitari *πολυψόφρους, βροντώδεις*. Plura vide apud eundem Bochartum. *Dac.*

Labes. Cum *labes* sit a *labor*, cado, verosimilius est ruinae proprie significare et metaphoricè muculam in vestimentis et hominibus, ut apud Plaut. in Pers. (III, 3, 4.): *Labes populi. Dac.* Alio significato *labes* in iure hiatum terrae et χάσμα signif. l. 15. §. 2. 11. Servius l. ult. ff. locati et glossis: *Labes*, *λύμη*, idem quod *lues*. *Goth.*

Latrare. Quidam huc referunt locum Ennii lib. IX. Annal. (apud Varr. de L. L. VII, p. 379. Sp.):

— — — — — *Animusque in pectore latrat.*

Sed verosimile non est, eo Festum alluisse, aut si alluserit, perperam fecisse certum est. Hic enim *latrat* non *poscit*, sed *clamat*, tumulatur, quod ex Homeri Odyssea (XX, 13. seqq.) expressit Ennius:

Κραδίη δ' οἱ ἔνδον ὑλακτεῖ.

Latrare vero pro *poscere* posuit Lucretius lib. II. (17.):

Nil aliud sibi naturam latrare, nisi ut quom
Corpore seiunctus dolor absit.

Dac.

Latitaverunt. A *latum* *latito*, ut a *dictum* *dictito*. *Dac.* A *lateo* dicitur *latito*, ut *observo* et *observo*, et alia similia.

Liberales. Hinc nostri liberalia studia, quae *ἐλευθέρια* in l. 1. ff. de extraordinariis cognitionibus. *Goth.*

Liberata. Illa verba *id est locuta*, ne Pauli quidem sunt. Quare expungenda. *Effata*, *liberata*, *defanata*, idem. Arnobius (l. IV. extr.): *Spatiola templorum defanata. Scal.* Vide in v. *Effari. Dac.* *Poncedant* XII. Tabularum auctores. *Goth.*

Lucus Lucrinus. Veteres Rom. non solum laeta et felicia verba captare solebant, sed etiam si quae male ominata occurrerent et obscura, ea in contraria deflectebant. Inde est cur *Maleventum* in *Beneventum* mutarent; cur Lucrinum lacum primum in vectigalibus publicis locarent propter onem lucri, cur in nuptiis proferent *Caiam Caeciliam* et *Talassionem* et in Vestali capienda *Amatam*, et cur adeo in *delectu* sive *dilectu* (nam utrumque aequè bonum est.) et in censu primos eae vel Iegerent vel censrent, qui *Vale-*

rii, *Salvii*, *Statorii* nominabantur, ex eo scilicet auspicantes valentem, salvam et stantem fore rempublicam. Cicero (de Divin. I, 45.): *Itemque, inquit, in lustranda colonia ab eo, qui eam deduceret, et cum imperator exercitum, censor populum lustraret, bonis nominibus, qui hostias ducerent, eligebantur, quod idem in delectu Coss. observant, ut primus miles fiat bono nomine.* Ceterum in verbis Festi pro *eruedus* legendum *eruedus*, ut iam olim videre viri doctissimi, etsi *eruedus* quodammodo defendi posse videatur, imo et nihil mutandum. Lacus Lucrinus locabatur *eruedus*, id est, ut ego interpretor, *retandus, purgandus*. *Dac. Dilectus.* Vide supra *Dilectus*. *Goth.*

Lanae effigies. Vide *Pilae* et *Effigies*. *Dac. In;* ad *Goth. Redactae.* Sedatae; alii *relatae.* *Idem.*

A D L I B R U M X I.

Magnos ludos. Ita dictos putat Asconius (pag. 57. Ed. Lugd.) quod magnis impensis ederentur, sed ita potius vocati, quod in honorem trium magnorum Deorum, Iovis scilicet, Junonis et Minervae peragerentur. Cicero lib. V. in Verr. (c. 14.): *Mihi ludos antiquissimos, qui primi Romani appellati sunt, maxima cum dignitate ac religione Iovi, Junoni, Minervaeque esse faciendos.* Fiebant autem mense Septemb. per plures dies; iis enim aliquando novem insumptos fuisse in fastis reperias. *Dac.*

Meltem. Scribo *meliom*; Tarentinum est *ἀμείνων*, pro *ἀμείνων*. Cum duae in Graeca voce liquidae interveniunt, altera semper mutatur in *iota*. In Latina lingua, *φύλλος*, folium: *ἄλλομαι*, salio: *ἔλλος*, alius: *ἐμείνων*, menor, quod postea melior. *Scal.* Lege cum Scaligero *Meliom*. *Dac.* Minime vero. Est enim *Meltos, melta, meltem* antiquus positivus, unde apud Graecos derivata *βέλτ-ίων*, *βέλτ-ιστος*.

Matrem matutam. Vide *Mlane a diis manibus*. Infra pro usu legendum *esui*. *Et in carmine Saliari cerus manus.* Cerus manus optime interpretatur Festus *creator bonus*. Neque tamen cerus a cereo antiquo verbo, ut ipse putavit, sed cerus est *genius*, ut a *carnimen, carmen; genimen, germen*. Ita *genius, gerus*, et *C* pro *G, cerus*. Et cerus manus vetustissima lingua *genius bonus*. Et ita in laualuo carmine dictus Janus, qui in Pontificum indigitamentis *Janus pater*. Et apud Catonem in Originibus: *Ianus genius*. Vide Meurs. Exerc. Crit. part. II. lib. III. cap. 1. (Adde infra quae notata sunt in *Mater Matuta*.) *Dac.*

Minutum. Scribe *μινύειν*, non *μεισύν*. *Scal.* Minutum est a *μινύθω* vel *μινύω*, quod a *μινύς* Attice pro *μικρός*, parvus; Eustath. Bene itaque Scaliger qui pro *μεισύν* legendum monet *μινύειν*. *Dac.*

Minores. Si tres sorores eodem nomine erant, cognominibus a numero distinguebantur. Servilia Prima, Servilia Secunda, Servilia Tertia. Si duae ab aetate: *Servilia maior, Servilia minor*. Livius (I, 46.): *Aruns Tarquinius, et Tullia minor*. Horatius (Serm. I, 8, 25):

Cum Sagana maiore ululante.

Scal. Hinc Glossae: *Minores μεταγενέστεροι*. Et *minor, μικρότερος*. Si tres erant, dicebatur *prima, secunda, tertia Servilia*, si duae, *maior, minor Servilia*. *Goth.* Festus *minor et maior* cognomina esse dicit; ex Varrone tamen conicere est, olim praenomina fuisse, unde *prima, secunda, tertia, quarta* ibidem scribit, quare cum Sigonio dicendum est cognomen dici vocem quamlibet qua gentilitia nomina distinguamus, qua voce tam prima quam tertia nomina comprehenduntur. Hinc fit ut ratio nascendi praenominibus pariter et cognominibus causam dederit. Atque ut praenomina aliquando pro cognominibus; sic cognomina pro praenominibus usurpata sunt, ut *prima, secunda, tertia, quarta, maior, minor*, quae olim erant praenomina, et nomen gentilitium precedebant, ut *Prima Valeria* etc. Postea cognomina facta et post nomen gentilitium posita ut apud Livium (l. c.): *Aruns Tarquinius et Tullia minor*. Et Horat. (l. c.): *Cum Sagana maiore ululante*. *Dac.*

Minam mammam. A *minus* quia minus habet lactis; sic apud Varronem de re rust. (II, 2. pag. 65. St.): *Minam ovem hoc est ventre glabro*. Id est quae minus habet lanae. *Dac.* Igitur *Minus, mina, minum*, antiquitus fuit positivus adiectivi, quemadmodum supra vidimus in *Meltem*, ubi *meltos, melta, meltem*, antiquum esse positivum ostendimus, quod eiusdem stirpis, atque *bellus*.

Minurritiones. Glossae: *Minurrit, μινυρῖζει*. *Scal.* Male quidam *mimurritiones*. *Minuritiones* a *minurire* quod a Graeco *μινυρῖζειν*, querula ac gracili voce cantillare. De hirundinibus usurpavit Sidonius. Et *μινυρῖζειν* est a *μινυρόν* quod *μικρόν, ὀλίγον*, i. parvum interpretatur Hesychius. *Dac.*

Minya. Argonautae. Pindar. Od. 4. Pyth. (121.):

— — — μετὰ γὰρ
Κεῖνο πλευσάντων Μινυῶν θεόπομ-
Ποι σφίσι τιμαὶ φύτευθεν.

Dicti autem *Minya* a *Minya* Neptuni filio ad quem et Tritogeniam Aeoli filiam maxima eorum pars genus referebat, Apoll. Argonaut. 1, (250.):

— — — ἐπεὶ Μινύαο θυγάτρων
Οἱ πλείστοι καὶ ἄριστοι ἀφ' αἰματὸς ἐγγετόωντο.

Verum Strabo et Eustathius *Minyos* a *Minyo* Orchomeno genus habere tradunt, quorum alii in Iolcum migrarint, a quibus Argonautas *Minyos* dicit. Vide Theocritum Idyll. 16. v. 104. *Dac.*

Minutia. Ubi fuerit ignotum est, ut et quis fuerit iste *Minutius*. Putabam olim *Minutiam portam* eandem esse et trigeminam ab eo *Minutio* sic dictam, qui extra eam aurato bove donatus est, ut narrat Livius IV, 16. Sed nihil ibi de sacello: quare amplius quaerendum. *Dac.*

Minorem Delum. Vide *Dicaearchia*. *Dac. Delos*. *Delus*. *Goth.*

Militem. A mollitie dictum vult Aelius Stilo, sed perperam. Alii miles a mille quasi millesimus. Entrop. lib. I. de Romulo: *Mille pugnatores delegit, quos a numero milites appellavit*. Sed milites prius *merites* dicti, postea *melites*, *milites* unde et contracto nomine iidem dicti *metelli* quasi *meritelli*. Eruditiss. Aegid. Menagius *miles* ait esse a Graeco *μῖλαξ* id est *popularis*. Quae vox et *militea* significat et eum qui est eiusdem populi, ut Graecis *πυλεις*. Unde in veteribus Glossis *populares στρατιῶται*. Ex *μῖλαξ* factum *milex*, ut forex ex *ἕφαξ*, ut pellex ex *πάλλαξ*, et deinde ex *milex* factum *miles*, ξ mutato in s, ut *trabes* ex *ἰτάφαξ*, *dies* ex *διαξ*, etc. *Dac.* Vid. I. I. fl. de testamento militis. *Goth.*

Minerrimus. *Minus* parvus, pro quo dicebant etiam *miner*, ut *vetus*, *veter*; *viduus*, *viduer*, unde *viduertas*. *Dac.*

Miniscitur. Pro *commiscitur*, *reminiscitur*. Vide *mentum*. *Dac.* A radice Sanscrita *mān*, cogitare.

Minerva. Prius dicebant *Menerva*, a qua *menervare* erat monere ut in salarii carum *promenervat*, monet; *menere* est *monere*, a quo *meniscor*, ut *apo*, *apiscor*; composita *commiscisci*, *reminisci*. Neque tamen *Menerva* a *menere*; nam *Minervae* nomen Aegyptium, ut optime docuit Stephanus Guichartus in Harmonia etymologica linguarum. Nempe a voce *manor*, quod est instrumentum textorium, factum *minoru*. Unde Latinis *minerva*, texendi inventrix, apud Aegyptios enim ars texendi primum inventa. Ea manu liciatorum tenens pingebatur. Quod liciatorium quia hastae sive lanceae simile erat, ut in lib. Reg. I. cap. 17. v. 7. et lib. II. cap. 21. v. 19. inde Graecis et Latinis *Minerva* hastam tenere credita est. *Dac.* *Minerva*, Etrusce *Mēnerfa* et *Menrfa*, nihil est nisi Graecorum *Μνημοσύνη*. Cf. Müller. die Etrusker. tom. II, pag. 48. seqq.

Milvina. Meminit Solinus, cap. 10. *Scal.* Tibiae *lugerent a milvis* dictae *milvinae* quae in accentus exeunt acutissimos. Solin. c. 11. Vide *lugere*. *Dac.* Vide Solin. c. 10. *Goth.*

Miracula. Pro rebus turpibus. Arnob.: *Vertit Baulo artes, et quam serio non quibat allucere, ludibriorum statuit exhilarare miraculis*. Inde *miraculae* meretricis dictae. Plaut. (Frag. Astr. v. 9.): *Diobolares, schoeniculae, miraculae*. Quem locum adducens Varro lib. VI. (De L. L. VII, pag. 345. Sp.): *Miraculae*, inquit, a *miris*, id est monstris, a quo *Aelius* personas *distortas oribus difformes miriones*. Monstra etiam dixit Catull. (104, 4.) quae Arnob. et Festus *miracula*:

Sed tu cum Cappone omnia monstra facis.

Dac. *Miracula*. Ita Nonius in *Mira* (pag. 521. Merc.). *Miraculae* Varroni. *Goth.*

Mirior. Varro: *γνώδι σαυτόν*. *Quid hoc mirius?* *Dac.* Idem Nonius (p. 135. Merc.): *Mirius magis mirum*. *Goth.*

Misenum promontorium. Montem vocat Virgil. VI, (234.):

*Monte sub aërio, qui nunc Misenus ab illo
Dicitur aeternumque tenet per saecula nomen.*

Dac.

Miseratur. *Miserari* est lamentari et deplorare; *misereri*, alterius infelicitate moveri. Ita miseramur casum nostrum, aliorum infortunium. Virg. V, (350.):

Me liceat casum miserari insontis amici.

Sueton. in Claud. (c. 36.): *Miseratus est conditionem suam*. Plaut. (Epid. IV, 1, 7.):

Se ipsam miseratur.

At miseremur semper aliorum, ut eis opem feramus. Virg.:

Miserere animi non digna ferentis.

Neque tamen illud discrimen ubique a veteribus observatum. *Dac.* Adde Nonium in *Miserari et misereri* (pag. 445. Merc.). Glossae: *Miscratur*, ἐλεῖ. *Goth.*

Miracidion. *Mirachidion*, μίρακιον, μίρακίδιον, μίρακίλλιον. Aristoph. (passim). *Dac.*

Metus. Ennius:

Ni metus ulla tenet rite virtute quiescunt.

Dac. Vide sub v. *Masculino* et in *Recto fronte*. Adde Non. pag. 214. v. *Metus*. *Goth.*

Metari castra. *Metari* nihil aliud est quam dividere, secare suis finibus et metis. Inde *metator agrorum* Ciceroni est *finitor*, cui rei gruma et decempeda serviebat. Hinc *degrumare viam*, et *decempedator pro metatore*. *Dac.* *Meta...ca...a*. (Vid. p. 170.) *Metari castra vocari a metis*. Nihil aliud video. Neque enim doctiss. Merulae assentiri possum qui in hisce ruderibus latere putavit fragmentum Ennii: *Dico queis hunc dicare cupit*. *Scal.*

Meddix. Livius lib. XXVI, (c. 6.): *Mediastutius (Medixtuticus) qui summus magistratus apud Campanos est*. *Fulv. Urs.* Mellius *medix* ut in al. quod propius accedit ad Graecum μέδων, regnator. In versu Ennii lego *unus pro summus*:

Unus ibi capitur Medix, occiditur alter.

Postrema litera vocis *Ennius* adhaesit voci *unus*, *unus* unde postea factum *summus*. Et ita rescribendum probat vox *alter*. *Dac.* Male apud Senecam de Tranq. 3. *Cetyr*. Illic tamen alii legunt *Medistriticus*. *Goth.* Dicebatur *Meddis*, *Meddix*, *Merris*, *Medix*. Μέδδεις in Graecis invenitur inscriptionibus. Apud Livium legitur iam dudum recte *Meddix tuticus*, vel una voce *Meddixtuticus*. Cf. Müller, die Etrusker. p. 29. tom. I. *Meddix* nihil est aliud, nisi *consul*. Descendit enim *meddix* a Sanscrita voce *māti*, *consilium*, unde Graecorum μήτις, Latinorum *meditari*, et alia. Ex eodem fonte sunt *Mettus*, *Mettius*, nomina Sabina, quae permutationem illam consonantium t et d probabilem reddunt. *Tuticus*, quod scribitur etiam *Toticus*, *tuftik*, significare *magnus*, *summus*, ostendit Itinerarium Hierosolymitanum, ubi oppidum in Samnio, *Equustuticus*, hoc vocabulo redditum est: *equus magnus*. Erit igitur *Meddix tuticus*, *Consul maximus*, vel *Senator magnus*, summus, ex qua re intelligitur, recte apud Ennium legi: *Summus ibi capitur Meddix*. Tuticus autem cognatum est vocabulum cum voce *tutulus*, quae Flaminiis apicem, summum ornamentum capitis significat.

Meditrinalia. Varr. lib. V. (De L. L. VI, pag. 203. Sp.): *Meditrinalia dies dictus a medendo, quod ut Flaccus flamen Martialis dicebat hoc die solitum vinum novum et vetus libari et degustari medicamenti causa; quod facere solent etiam nunc multi cum dicunt: novum vetus vinum bibo, novo veteri morbo meo*. Idem etiam facultatum fuisse ad pomorum primitias docet Plinius alicubi: *Cur, ad primitias*, inquit, *porum haec vetera esse dicimus, alia nova optamus?* Quo Festi et Varronis verba alludit: *Novum vetus vinum bibo*. Erant autem *Meditrinalia* V. Id. Octobr. Similiter Graeci Neomian celebrant, de qua Longus lib. II. *Meditritina* autem est nomen ἐπιτηδεύματος, ut *Cociatritina*, *Lavatritina* et similia. *Scal.* Dixi ad Varron. V. de lingua no. 3. *Goth.*

Medioximum. *Medioximum*. Antiquitus prius dicebant *mediototumum*, ut Plautus. Dictum a medio *Mediototumum*, ut a quoto, quototumum. Apud Plautum (Pseud. IV, 2, 7.): *Quotumae sunt aedes? πόστραι*. *Scal.* Plaut. Cistell. II, 1, (36.):

Ita me Di Deaque, superi atque inferi et medioxumi.

De diis Medioximis Servius XII, (v. 118.) Aen.: *Sunt enim*, inquit, *numina aliqua tantum coelestia, aliqua tantum terrestria, alia media, quos Apuleius medioximos vocat*. *Dac.* *Medioximum* Nonio (p. 141. M.). *Goth.*

Medullitus. A medullis ut ab oculis oculitus. Plaut. (Most. I, 3, 86.):

Ut videas illam medullitus me amare.

Dac. Adde Nonium in *Medullitus* (pag. 139. Merc.). Glossae: *Medullitus*, nomen, ἡδονικώτατος. *Goth.*

Meditullium. Quasi *media tellus*, inquit Fest. sed aliter Cicero qui testatur in *Topicis* (c. 8, 86), non plus esse *tullium* in *meditullium*, quam *timus*, in *finitimus*, *legitimus*, etc. *Tullium* ergo est vocis productio ut *tolium* in *Capitolium*. *Dac.*

Medibile. A *medeor* *medibile*, ut a *medicor*, *medicabile*. *Dac.*

Mediterraeam. *Mediterraeum*. Ut Graecis μεσογειον. *Mediterraneum* tamen usus obtinuit. *Dac.* Glossae: *Mediterraneus*, μεσόγαιος. *Mediterranei*, μεσογειῶται. *Goth.*

Merendam. Merenda ut notavit Scaliger in Coniectaneis (pag. 247. ed. St.) cibus iis, qui mercedem aere, id est Mercenariis datus a Domino seu conductore antequam labore mitterentur. Calpurn. (V, 61):

— — serae cum venerit hora merendae.

Merendam tamen idem quod prandium fuisse monet hic Festus. Quare dicendum est priscis temporibus nondum inducto *prandii* nomine merendam pro prandio fuisse, postea vero pro cibo, qui post meridiem dabatur, ut apud nos hodieque fit. *Dac.* *Merendam.* Quasi *melendam*, ἄριστον δειπνόν. *Goth.* Cf. Non. p. 28. Merc.

Mergae. Plaut. Poenul. V, 2, (58):

Palas vendundas sibi ait et mergas datas,
Ut hortum foliot atque ut frumentum metat.

Dac. *Ut illae se in aquam mergunt.* Idem Varro de L. IV. no. 13. (V, pag. 85. Sp.). *Goth.* Respondet radix Sanscrita *maddsch*, quam priori aetate sonuisse *mardsch* verisimile esse putat Bopp. Gramm. Critic. Sanscr. pag. 67. reg. 110. b).

Mercurius. L. m. *festinabant pro existimabant. Fulv. Urs. Mercurius* a mercibus quia iis emundis et vendundis praerat. Plaut. Prol. Amph. (init.):

Ut vos in vobris volitis mercimoniis
Emundis vendundisque me laetum lucris
Afficere, atque adiuuare in rebus omnibus.

Quare et idem putatur esse qui *Chanaan* filius Hani sive Chami. Nam *Chanaan* Hebraeis mercatorem significat. *Dac.* Mercurius descendit a communi ludogermanicarum linguarum radice *mark*, *marg*, *merc*, unde apud Indos *marga*, via; apud Germanos *marka* signum, terminus, finis; apud Latinos *margo*; unde verba *merken* Germ., *mercari* Lat., *marg* Sanscr., quaerere, alia.

Merum. Id est *solum*. Terent. (Phorm. 1, 2, 96.): *Spem meram.* Et Varro (apud Non. p. 344. M.) sesqui *Ulysse meram tunicam*. Imo et quod nunc dicimus *purum* id nihil aliud est, quam *solum* ut vinum *purum* quod *solum* est nec aquam habet admixtam. A *mero* est *merula*, *merle*, quod sola vagatur. Varro lib. IV. (V, p. 81. Sp.): *Merula quod mera id est sola volitat.* *Dac.* *Merum.* Pro solo hic accipitur, ut et apud Varrorem IV, num. 11. et Nonium in *Merum* (p. 344. Merc.). Gloss.: *Merum*, ἄνευτον, μόνον, ψιλόν. *Goth.*

Mercedonius. *Mercedonias*, subintellige Dies. Ita enim omnes dies intercalaris mensis vocabantur. Nam mensis intercalaris *Mercidinus* vocabatur, ut ait Plutarchus in Numa; vel *Mercedonius* ut ait idem in Caesare. Isidorus in Glossis: *Mercedonius, qui dat mercedem; nihil praeterea reperio.* *Scal.*

Mediale. Pro *meridiale*, nisi malis a *medius* factum *medialis*. *Dac.* *Medidiale.* Ita legunt antiqui, *medidies*, pro *meridies*, *Goth.*

Mercedituum. *Merceditius.* Quidam *mercedinus*. Ms. liber, ut testatur Vossius, *Mercedituus*, quae videtur vera lectio et probant sequentia, quod *mercede se tueatur.* *Dac.* *Mercedituus* alii. Gloss.: *Mercenarius, μισθοφόρος, μισθός.* *Goth.*

Mertat. Pro *meisat*, s. mutato in *t*, Graecorum more. Legitur et apud Nonium *mertaret*, sed pro *meritaret*. De hoc olim apud illum Deo favente. *Dac.* Vide supra *Exfuit*. Nonius in *Mertaret, mergeret* (p. 138. Merc.). *Mertare* est etiam merentem facere Nonio (pag. 137. Merc.). *Goth.*

Melicæe gallinae. De mutatione D in L vide *delicare*. Melicæe gallinae ceteris proceriores, ut Medici Galli Varr. de re rust. lib. III. cap. 9.: *Ad hanc rem electis maximis gallinis, nec continuo his quae Melicæe appellanti falso, quod antiqui ut Thein, Thelin, sic Medicam, Melicam vocabant. Hæc primo dicebantur quia ex Media propter magnitudinem erant allatae, quæque ex iis generatae postea propter similitudinem.* *Dac.*

Melos. Insula in mari Cretico inter Cretam et Saniam Achaiae promuntorium a Phoenicio quodam Melo dicta ut sentit Festus consentiente Eustath. in Dionys. Perieg. Ἡ Μήλος περὶ τὸ Κορητικὸν πλάγιον ἀπὸ τίνος Μήλου κληθεῖσα κατὰ τὴν Ἀθήναν. Sed hoc falsum esse docuit doctiss. Bochartus in suo Chanaan. lib. I. c. 14. ubi planissime demonstravit insulam *Melo* Hebraeis dictam *Melo* i. insulam *repletionis*, insulam *plenitudinis*, propter fertilitatem scilicet, nam Hebraeis *melo* plenitudo, maturitatem sonat cum de frugibus agitur et huic insulae hæc appellatio mire congruit quæ et fructus tulit uberrimos et tam mira ratione maturescentes, ut fruges intra tricesimum diem perfecte maturescerent et sementis a multis fieret propemodum ipsa messe, nec agricolæ tam tardo quidquam inde decideret. Theophrast. plantar. lib. IV. cap. 12. et lib. VIII. cap. 3. ab

eadem ratione eadem dicta *mimalis*, *membris* et *biblis*. Ab Hebraeo scilicet *memalle* vel *mamli* quasi dicas *terram complementi*, i. e. ad plenam maturitatem brevi spatio perducentem, et ex *Mamli* deflexa *Membris* et *Byblis*, M et B permutatis ut saepe fit. Solin: *Melos quam Callimachus Mimalleda dixit*. Plinius (IV, 12.): *Melos cum oppido, quam Aristides Byblida appellat, Aristoteles Zephyriam, Callimachus Mimalleda, Heraclides, Syphnon et Aeyton*. *Dac.* Alia significatione sumitur apud Festum. *Goth.*

Melo. A Graeco μέλας. Ita enim Graeci Nilum vocavere, ut tradit Eustath. et ita intelligendus Hesych.: μέλας, μελανός, βαθός, ἢ ποταμός. *Melas, niger, profundus, vel fluvius*. *Dac.* Vide supra *Alcedo*. *Goth.*

Melis. Si a ligno mali dicta est, non video, quam utilis bello fuerit: cum malus arbor inepta prorsus ad hastas sit. Sed restituendum *Melia*, ut sit μέλιη. Et Paulum cum suis etymologiis missum faciamus. *Scal.* *Meloas* vel *Melia*. *Goth.*

Meliboea. Virg. V, (251.):

Purpura Maeandro duplici, Meliboea cucurrit.

A Meliboea Thessaliae urbe.

Lucret. lib. II.:

Iam tibi barbaricae vestes Meliboeaque fulgens

Purpura Thessalico concharum tincta colore.

Dac. Dicta. Vocata. *Goth.*

Melancoryphi. Μελαγκόρυφοι. *Aricapillae* vertit Gaza, sunt ficculae: sed diverso tempore nomen alterum sortiuntur. Plin. lib. X. cap. 29.: *Alia ratio ficculis, nam formam simul coloremque mutant. Hoc nomen (ficcularum) non nisi autumno habent. Postea melancoryphi nominantur*. Vide Aristot. lib. VIII. hist. animal. cap. 3. *Dac.*

Mensarii. Trapezitae. *Dac.* Livius VII, (21.) Cicero pro Flacco, (c. 19.) qui et *Mensularii* in l. si ventri. 24. Glossis τραπέζιται. Ili rationes publicas, ut argentarii privatorum, conficiebant. Vide Sigonium 2. de iure civium 11. Huc referenda frequens Mensae mentio, de qua in iure et in l. 4. ff. de edendo. l. 47. ff. de pactis. l. 5. §. 1. l. 19. §. 1. ult. ff. de lustitoria. l. 77. §. mensae. ff. de legat. 2. l. 29. §. 1. ff. de liberatione legata. l. 27. ff. de furtis. l. 3. Cod. de Institutionib. Novell. 137. 14. Gell. 2, (24.) *Goth.* Adde Ern. Clav. Cic. v. *Mensarii*.

Mend... (Vid. p. 175.) Ex iis, quae Paulus scribit *Mendicum dici Verrius* etc. haec supplenda sunt. Scriptum autem fuisse videtur: mente eius, quam fefellerit fortuna; non quem. *Ant. Aug.* Imo potius *Mendicus* a menda immediate, ut optime Scaliger in Coniectaneis (p. 171. St.); est autem menda cum aliquid deest. A minus. Isidorus lib. X. (lit. M.): *Mendicus quia minus habet unde vitam degat*. Eiusdem originis est *mendicum*, vel ut alii *mendacium*, velum in prora, puta quia id minus velum esset. *Dac.* *Mendicus* adiectivum a mendo deducti Vo-sius. Cum voce *mancus* comparavit Martinius, qui idem Germanorum *mangeln*, Francorum *manquer*, comparat. Cf. Doederlin. Synon. Lat. III, pag. 117. Descendit autem a Sanscrito adiectivo *manda(s)* a, am, quod *paucum*, exiguum numero significat, unde ista omnia sunt deducenda: *mancus*, *menda*, *mendum*, et *mendicum* velum, h. e. exiguum.

Mentum. A *meniscor*, unde postea factum *commeniscor*, *commentum*. *Dac.* Sanscrita radix *man*, cogito, subest, unde *manas*, *mens*, μένος, et alia.

Memoriosus. Glossarium: *Memoriosus*, μνημων. *Scal.*

Mensa frugibusque. Alii: *Messe frugibus iurato significat per messem et fruges*. In schedis *mensa*. *Dac.* *Mensa*. *Messe*. *Mensam*. *Messem*. *Goth.*

Megalesia. Ludi μεγάλης θεάς inagnae Deae, Cybeles scilicet, quae Deorum omnium mater. Vid. Ovid. IV, (357.) *Fast.* Pridae Non. April. celebrabantur. *Megalesia* autem et *Megalenses* ludi dicti sunt contra quod quibusdam visum est qui diversos fecere. Vide *Romani*. *Dac.*

Mesancylum. *Mefanculum*. Lege *Mesancylum*. Μεσάγκυλον est amentatum iaculum. Ennius *Ansatas* vocat: *Mittant ansatas de turribus*. Menander:

— — πῶς τὸ τραύμα τοῦτ' ἔχεις; μεσάγκυλον.

Scal. Cf. Gellius X, 25.

Mecastor. Quod Graeci iurantes μά, νη praeponunt, id Romanis erat *me* et *h* hoc est *per*: ut *mecastor* per Castorem, *medius-fidius* per Iovis filium i. Herculeum. *Mecherule* per Herculeum. *Eiuno*, per Iunonem, *Equirine* per Quirinum. *Ecere* per Cererem, *Epol* per Pollucem. *Dac.* *Diceretur*. Dicerent. *Goth.* Ali-

ter olim statui, aliter nunc statuendum censeo de huiusmodi formulis asseverandi. *Epul*, *Epulu* Etruscae sunt formae nominis *Apollo*. Cf. Müller. die Etrusker. tom. II, pag. 69. Quare non est dubium, *Epul* et *Edepol* formulas esse ex Etrusca lingua petitas. Si *Epul* idem est atque *Apollo*; sequitur ut *Edepol* sit per *Apollinem*, *ἠὲ τὸν Ἀπόλλω*. Nam *ed* syllaba nihil est aliud, nisi *e* illud asseverando inservens, cui additum *d* euphonicum ubi sequitur vocalis; quare *d* omittitur in formulis *Ecere*, *Eiuno*, *Equirine*, *Ecator*. Sed *Mecator*, *Mehercules*, *Mehercle*, orta sunt ex formula: *ita me Castor*, *ita me Hercules*.

Messapia. Apulia a Messapo Neptuni filio. Virg. VII. Aen. (IX, 523.):

At Messapus equum domitor Neptunia proles.

Dac.

Mactus. *Mactare*, *mactus*, *macte*, sacrorum verba sunt. Apud Catonem (c. 132.): *Macte hocce vino inferio esto: Macte haecce dope pollucenda esto. Macte esto*, antique, pro *mactus esto*. *Mactus*, i. e. magis auctus. Et ad alia quaevis transferuntur, ut *mactare honoribus*, *infortunio*. Plaut. (Amph. IV, 2, 14. et alibi). Eleganter Arnob. lib. I.: *Fanorum consecratione mactare. Dac.* Vide Non. (pag. 341. Merc.) in *Mactare. Goth.*

Macellum. Unde sit, mire veteres dissentiunt. Festi sententiam probat Varro duobus locis (p. 99. ed. St. et Scal. Coni. p. 61. St.) qui a Macello quodam dictum vult. Donatus vero, Isidorus et Scaliger a mactandis pecoribus deducunt, ut sit a *mactum*, *mactulum*, *mactellum*, *macellum*. Salsasius ab Aeolico *μάζελος* qui carnes vendit: sed Scholiastes Aristophanis a structura nomen sortitum dicit: *Ὁ δὲ κρέκλος* (inquit in Equit.) *Ἀθήνησιν ἔστιν καθ' αἴρας Μάκελλος, ἐκ τῆς κατασκευῆς τὴν προσγοροῖαν λαβών*. Quodsi verum dicendum esse *cuclon* a rotunditate dictum fuisse quia rotundus, *Macellum* vero *ἐπὶ τῆς μακέλλης*, a ligone, quod ita structum fuerit, ut ligonis figuram referret. Sed eius typum vidisse oportuit, ut id unice probetur. Subiungit idem Scholiastes in *macello* praeter carnes omnia alia obsonia venisse, praesertim pisces, et ibi illum frustra esse certum est, nam de mactibus etiam constat, imo et in *macello* lanios et fartores ponit Terent. Eunuch. II, 2, (24.):

— — *Interea loci ad Macellum ubi venimus*

Concurrunt lacti mi obviam capedinarii omnes

Cetarii, lanii, coqui, fartores, piscatores.

Dac. Vid. Varronem. Differt autem a *Macellum*, quod diminutivum a *macro*, de quo supra in v. *Atellus*. Nonius in *Macellum* (pag. 136. Merc.). A *macello*, *macellarius*, Glossis *ὀφθαλμοπώλης. Goth.*

Macilentus. *Macilentus*, a *macie* quod a *maceo*; *Macilentus* qui ita mactet ut totus ossa atque pelvis sit. *Dac.*

Murricidum. Plauti locus est in Epidico (III, 1, 12.): *Vae tibi muricide homo*. Nam duo illa, *ignave*, *iners*, sunt glossemata Festi. Melius autem scriberetur unico *r*, *muricidus*. Quod videtur tanquam ioculariter ignavo exprobratum, ut qui hostem non potuisset, mures caederet. Quasi *μορτίδος*. *Murcidum* tamen etiam dixerunt veteres, ut Pomponius Atellanarius. Augustinus de Civitate lib. III, cap. 16.: *Deam Murciam, quae praeter modum non moveret, ac faceret hominem, ut ait Pomponius, murcidum, id est nimis desidiosum, et inactuosum. Scal.* Sed *murcidum* melius a *μυρικός*, *mulcus*, *murcus*, *murcidus*, *ignavus*, *iners*, *mutulus*, quippe qui causa detrectandi Sacramenti sibi pollices amputavit. *Μυρικός* autem Aeolice pro *μαλκός* *imbellis*, *ignavus*. Et *Dea Murcia* ignavorum *Dea*, quae ignavus faceret, ut *Strenua*, quae strenuus, *Ageronia* quae ad agendum excitaret, *Stimula*, quae stimulare. Quare *Murcia* *Venus* dicta, ut et *Verticordia*. Vide *Murciae*. Locus Plauti Epidic. III, 1, (12.):

Vae tibi muricide homo.

Nam duo illa *ignave*, *iners*, sunt interpretationes Festi. *Murcidos* Isidorus vocare videtur *murcinarios*. Sic enim in glossis: *Murcinarius mutulus*; forte legendum *murcidarius*. *Dac.* Lego *muricidum*, qui mures tantum audeat necare. *Goth.*

Manlium. *Manliae gentis*. Vide Livium lib. VI. (cap. 20.) et Dionem lib. LI. Inde Musonius apud Gellium lib. IX. cap. 2.: *Simili autem, inquit, exemplo ex contraria specie antiquos Romanorum audio praenomina patriciorum quorundam male de republica meritorum et ob eam causam capite damnatorum censuisse, ne cui eiusdem gentis patricio inderentur, ut vocabula quoque eorum defamata atque demortua cum ipsis viderentur. Dac.*

Mane a diis manibus. Vide in v. *Manare solem*. A *manus* dicta mater *matuta*, quasi *manuta* converso *n* in *t*, *matuta*. Quae fuit Ino Cadmi filia, *Leucothea* a Graecis dicta. Cicer. I. Tuscul. (cap. 13.):

Quid Ino Cadmi filia? Nonne Leucothea nominata a Graecis, Matuta habetur a nostris? A manus etiam maturus, quasi manurus. Etsi quidam a mando quasi mandurus. Dac. Cf. Nonium in Mane (pag. 66. Merc.). Ad diis manibus. Vide in v. Manes dii. Mana. Mania. Mater matuta V. Nonium in Manum. (p. 66. M.). Goth.

Matronas. Stolas usus matronis tantum, id est, pudicis et honestis mulieribus concessus; quia ea honestioris erat cultus. Famosae vero mulieres non stolatae sed togatae procedere cogeantur. Unde Martial. (II, 39.):

Vis dare quae meruit munera, mitte togam.

Dac. Fere. Forte. Quibus stolas habendi ius erat. Vid. I. Vestis 23. §. vestimenta 2. ver. muliebricia. ff. de auro. Cic. Philipp. (II, 18): Cito Curio intervenit, qui te a meretricio quaestu abduxit, et tanquam stolam dedisset, in matrimonio certo collocavit. Goth.

Materfamiliae. Quae hic habet Festus, ea partim vera, partim falsa sunt. Verum est, matremfamilias non antea dictam quam vir eius paterfamilias. Nam materfamilias proprie ut ait Servius lib. IX. Aeneid. illa dicitur, quae in matrimonium convenit per conventionem. Nam per quandam iuris solemnitatem in familiam migrat mariti. Verum est etiam, non plures uno hoc nomine in una familia. Neque enim in una familia plures uxores: hunc locum pessime accepit doctissimus Hotomanus, qui ait non consentaneum esse ut si socrus vivat quae materfamilias appelletur, nurus eandem dignitatem obtineat. Imo maxime consentaneum et verum est tam nurum quam socrum matremfamilias dictam. Quod addit Festus sed nec vidua hoc nomine verum est antiquae illius consuetudinis habita ratione, neque enim materfamilias dici poterat quae desiderat esse in viri familia. Postea tamen tam vidua quam nupta ut matrona sic et materfamilias dicebatur, pro eadem enim matrona et materfamilias. Quod in fine legitur, nec quae sine filiis est, id omnino falsum, ut ex superioribus patet. Nisi dicas cum Hotomano nomen illud in conventionem nuptis datum propter omen, a matris nomine non adeptum, sed cum spe et omine mox adipiscendi. Ut de matronis tradit Gellius lib. XVIII. cap. 6. Dac. Materfamiliae. Quae et materfamilias. Adde Nonium in Matronae et Matresfamiliae (p. 442. M.) l. 3. in fin. ff. de liberis exhib. l. 195. in fin. de ver. sig. Goth.

Matula. Vide Matellio. L. 25. §. 10. ff. de auro argento. Gloss. ἀγύρανα ubi tamen legitur matulata. Eo Matella Nonio (pag. 543. Merc.). Goth.

Matralia. Tertio Id. Iunii:

Ite bonae matres (vestrum matralia Festum)

Flavaque Thebaeae reddite liba Deae.

Ovid. VI. Fast. (533.) Matutae libum proprie Testuatium dicebatur Varr. lib. IV. (pag. 27. Ed. St.): Testuatium quod in testa calla coquebatur, ut etiam nunc matralibus id faciunt matronae. Dac.

Mattici. Matrici. Explicatum a nobis in Coniectaneis (p. 151. St.). Scal. Pro matrici lege mattici. Mattici autem homines magnarum malarum non quasi malattici, sed quia παρῦες veteres maxillas vocabant, unde etiam παρῦες in comedia, gulosi. Dac.

Matrimes ac patrimes. Matrimes ac patrimes sacrorum lingua pro patrimi ac matrimi. Sic apud Plautum porci sacres pro sacri; sic manes pro mani etc. Matrimi patrimi autem vel matrimi et patrimi dicebantur quibus uterque parens superstes erat, Graecis ἀμφιθεαίεις. Contra quibus alter tantum parens erat, matrimi si mater, patrimi si pater. Ut apud Catull. (I, 9.): patrima virgo Minerva quae Iovem tantum patrem et matrem ciet. Graecis ἑτεροθεαίεις. Sic pater patrimus dicebatur qui pater erat et patrem habebat. Infra Festus. Dac. Apud Catull. l. c. vulgo legitur: patrona virgo.

Matellio. Matellio a matula dictus, et dictus posteaquam longius a figura matulae discessit. Varro (pag. 30. Ed. Sp.) Matulla, matella, matellio, vas aquarium ἀγύρανα item vas ad urinam recipiendam. Gloss: Matella, οὐρητοῖς, ἐπίς. Adde Nonium in Matella (pag. 543. Merc.). Goth.

Magmentum. Lege cum Scaligero: Magmentum, maius augmentum. Erat daps quae profanabatur a rusticis Iano, Silvano, Marti, Iovi Dapali; sed et qualibet alia qua Deos mactabant. Unde magmentarium vas ubi ex ta sacra arae imponebantur. Gloss: Magmentarium, ἐφ' οὗ τὰ πλάγχθη τιθέμενα τοῖς βωμοῖς προσφέρονται. Dac. Vide Varroem de L. (pag. 29. Sp.) ubi de victu. Aliud autem est Glossis: Magmentarius, μύστρος. Et magmentaria vasa, in quibus magmenta et ex ta sacra imponebant. Magis augm. maius augm. Goth. Hoc vocabulum certissime testatur, fuisse Latinis priscis in usu verbum magere, h. e. magnum facere, augere; unde mactus participium, a quo mactare, i. e. honore augere, honorare, nativa quidem significatio. Ex eodem fonte magis, maior (i. e. maior) et maximus (i. e. magissimus). Omnibus subest radix Sanscrita mah, quae augere, colere, honorare significat.

Madulsa. Madusa. Scribe *Madulsa* ut in Plaut. Pseud. V, 1, (7):

Profecto edepol ego nunc probe abeo madulsa.

Scal. *Madulsa* et *madidus* a verbo *mado*, quod aliquando etiam ponitur pro ebrius sum ut contra siccus pro sobrio. *Madeo* autem a $\mu\alpha\delta\omega\nu$, deglabrari, glabrescere, depiles esse, cum scilicet propter nimiam humoris copiam decidunt pili, nisi malis esse a $\mu\delta\delta\omega\nu$, *prae nimio humore putrescere*. Nam et eo sensu etiam *madere* aliquando legere est, unde a Graecis exponitur $\tau\acute{\eta}\chi\epsilon\upsilon\upsilon$ quod est humidum esse, tabesceri vel corrumpi. Gloss. *madida texegé*. Etsi par in utroque est ratio, nam et $\mu\alpha\delta\omega\nu$ pro $\mu\delta\delta\omega\nu$ et contra saepe positum est, ita ut meo quidem iudicio minime tentari debeat loci ubi haec vel illa vox usurpatur. *Dac. Sit. Satis. Goth.*

Magisterare. Decrat spatium ad ea capienda quae desiderabantur ex sched.; in fine puto desiderari tantum vocem *docere* vel similem. Et recte quidem Festus *magisterare* antiquis usurpatum dicit pro regere, imperium habere. Inde in Gloss.; *Magistro πρῶτανεῦν*. *Magisterium ἀρχή*. Sed postea pro *docere*, unde artium doctores dicti *magistri*. Sic Spartianus in Adriano sect. X.: *Ipse inter manipulares vitam militarem magistrans*, i. e. docens. *Dac.* Verba Festi, quae haec praecedunt, ad hoc verbum referenda sunt. *Ant. Aug.* Post verbum *pagorum* videtur addendum *curiarum* ex Plauto, qui dicit in Aulularia; *Nostrae qui est magister curiae. Fulv. Urs.* Male Paulus *magister* ducit a *magisterare* vel *magistrare*; cum contra *magisterare* a *magister* dictum sit. Erat autem proprie *magister*, praefectus, Graecis ἐπιστάτης ut *magister pagorum* in inscriptionibus; *societatum* apud Ciceronem pro *Plancio* (c. 13.); *vicorum* apud Suetonium in Augusto (c. 30.); *collegiorum* apud Asconium (pag. 159. ed. Lugd.); *equitum* apud Livium, Varroem et alios. Inde et *magister* nomen honoris causa artium doctoribus datum videri potest; ut apud Livium lib. V. sect. 27. Inde publicae magistrationes in Cod. Theodos. I. scholae publicae. A *magisterare* est *magistratus*, non vero a *magister* immediate ut putavit Varro. *Dac.* Unde *magistri*. L. Cui praecipua. 57. ff. de verb. signif. *Magister* etiam dicitur Theophilus Tit. de success. honorum, qui bonis debitoris vendendis constitutus erat a creditoribus. *Pagorum.* Glossarium: *Magister Pagi, ἀποδοάχης*. Adde Siculum Flaccum de limitibus agrorum. *Pagorum societates.* *Pagorum*, *curiarum*, *societas*. Ursin. et Plaut. Aulularia (II, 2, 3. I, 2, 29.). Adde infra *Vicc. Societatum*. l. 4. ff. de Pactis. *Collegiorum.* *Equitum*. l. 2. §. 19. ff. de origine iuris. l. de officio Praef. urbi. *Magistratus*. l. 57. de verborum signif. Vide Varroem (p. 63. ed. St.). *Dicimus.* Dicitur. *Magis caeteris possunt.* V. l. 57. de verbor. significatione. *Goth.* Descendit *magister* ab antiquo Superlativo *magistus*, i. q. $\mu\acute{\epsilon}\gamma\iota\sigma\tau\omicron\varsigma$, a positivo *magis*, quod adiectivum respondet Sanscrito *mahat*, magnus. Est autem *magister* ex formatione in *er* ortum, quae syllaba aliquoties pro *-us* finali ponitur. Nisi forte *magister* respondeat Sanscrito *mahitri* a *mahita(s)* quod participium significat *cultum*, honoratum, honore auctum; ut *magister* significet eum, qui honoribus et veneratione colitur.

Maximus pontifex. Cuperem Festi verba videre. Neque enim facile Paulo credo asserenti Pontificem fuisse vindicem contumaciae magistratum, et privatorum. Vide Dionys. lib. IV. *Ant. Aug.* Postrema verba negotium facessunt doctis viris, quae sunt haec, *vindexque contumaciae privatorum magistratumque*. Quid? non licebat illi animadvertere in contumaciam privatorum? Audite Microbium: *Regem sacrorum Flaminesque non licebat videre feriis opus fieri, et ideo per praeconem denunciabant, ne quid tale ageretur: et praecepti negligens multabatur*. Quod licuit Flaminiibus, hoc non licuisset Pontifici Maximo? At magistratus contumaciam non coercerebat, inquit. Audite Val. Maximum: *Metellus Pontifex Max. Posthumium Cos. eundemque Flaminem Martialem ad bellum gerendum Africam petentem, ne a sacris discederet, multa indicta, urbem egredi passus non est*. Sed his exemplis pleni sunt Romanorum annales, quae studiosus lector passim adnotare potest. *Scal. Religiones.* Religionem. *Goth.* *Vindex contumaciae privatorum magistratumque*. Suspecta sunt haec verba Paulli quibusdam, quae tamen minus quam suspecta esse debent. Nam et privatorum contumaciam coercerebat Flamen, si festis operabantur. Vid. Macrobr. I, 16. et infra in *Praeclanitatores et Magistratum*. Sic apud Valerium Maximum Metellus Pontifex Posthumium Cos., eundemque Flaminem Martialem ad bellum gerendum Africam petentem, ne a sacris discederet, multa indicta, urbem egredi non patitur. *Idem.*

Magis. Duriusculum etymon. Verisimilior videtur Iul. Scaligeri sententia qui ab obsoleto *magnior* eliso *n magior*, *magis* deducit. *Dac.* *Magis* ipse est antiquus adiectivi positivus gradus, Sanscr. *mahat*, unde *magior*, *maior* cet.

Maximam hostiam. Victimae de maioribus animalibus dicebantur, hoc est armentis, etiam si lactentes essent; hostiae de minoribus, etiam si opimae καὶ τέλει inter victimas taurus praestabat. Virg. II. Georgic. (146.): *Et maxima taurus victima*. Inter hostias ovis, ut hic vides, et ratio postulat; in gregibus enim, quis sues et capras praeferat ovibus? ergo maxima victima, taurus; maxima hostia, ovis. Haec est

ratio, non quam adfert Verrius, aut Festus. *Scal.* Maxima hostia ovis, maxima victima taurus. *Goth.* *Ab animo placidiore.* Si compares cum subus et capris. *Idem.*

Magnum sacerum. Socer est viri pater, magnus socer avus; maior socer, proavus. Socer a Graeco ἐνυγός. *Dac.* L. 4. §. 6. socer magnus. ff. de gradibus, quem nostri antores prosocerum appellant. L. ls. ff. rerum annotatum l. 3. §. 2. de in ius vocando. l. 146. ff. de verb. signif. *Goth.*

Magnam socrum. Socrus ἐνυγά viri sive uxoris mater, magna socrus avia, maior socrus, pro-avia. *Dac.* Quae et prosocrus. l. 4. §. 6. versiculo, item prosocer. ff. de gradibus. *Goth.*

Maximi annales. L. m. habet confecisset pro consecrasset. *Fulv. Urs.* Cic. cap. 11. de Oratore: *Erat enim historia nihil aliud nisi annalium confectio, cuius rei memoriae publicae causa, ab initio rerum Romanarum usque ad P. Mucium Pontificem maximum, res omnes singulorum annorum mandabat literis Pontifex maximus referebatque in album, et proponebat tabulam domi, potestas ut esset populo cognoscendi; ii qui etiam nunc annales maximi nominantur.* Et Servius lib. I. Aeneid.: *Ita autem, inquit, Annales conficiebantur, tabulam dealbatam quotannis Pontifex maximus habuit, in qua praescriptis consulum nominibus et aliorum magistratum digna memoratu notare consueverat domi militiaeque terra marique gesta per singulos dies, cuius diligentiae annuos commentarios in octoginta libros veteres retulerunt, eosque a Pontificibus maximis a quibus fiebant annales maximos appellarunt.* In verbis Festi pro consecrasset liber quidam melius confecisset. *Dac.*

Maximus Curio. Qui reliquis curionibus, sexaginta enim et duo erant in qualibet curia, praerat. *Le grand Curé, Le général des Curés. Dac.* Vide Livium XXVII. (c. 8.). *Goth.* C. Mamilius Vitulum priuum et plebe Curionem Maximum creatum esse, memoriae prodidit Livius l. c.

Manare. Festus videtur a manando deducere manē; postea a mature, unde Matuta dicta est. Alio loco a Diis manibus; sive quod mana bona dicerentur, unde Matuta et matura dicuntur. Varro lib. V. (pag. 44. St.): *Dicit principium mane, quod tum manet dies ab oriente; nisi potius quod bonum antiqui dicebant manum.* Vide Mater Matuta. *Ant. Aug.* Manare de eo dicitur quod ex integro liquido fluit, a Graeco μαννν quod liquidum et rarum significat. Alii deducunt a μάμη quod χεῖμα, ἕρμα, fluxum interpretatur Hesyclus. *Dac.* Manut, ἑῖ. *Goth.*

Manalis fons. Locus Festi corruptissimus, qui nisi fallor, ita restituendus, *Manalis fons appellatur ab auguribus puteus perennis; neque tamen specu inciliisve cietur.* Quia flumen id auspicatur, quod sua sponte in amnem influit. Ad auspicandum, inquit, flumina non prosunt, quae ope humana, puta specu, incilliis ducta sunt; sed quae sponte sua in amnem influunt. Non est autem dubium, quin loquatur de perenni auspicio, quod dicebatur, quoties quis amnem, aut aquam, quae ex sacro oritur, auspicato transit. Ex sacro, hoc est, ex capite fontis. Nam capita omnium fontium sacra. Contra quae ex castellis aut dividiculis derivatur, non est sacra. Vide in v. *Petronia.* Non mediocriter studiosos iaverimus, qui tam utilem locum, cum continueat in se egregium antiquitatis cognitionem, emendavimus atque illustravimus. *Scal.* Nunc ad aquae lenae caput sacrae. Horat. (Od. I, 1, 22.). *Dac.* Locus obscurus et fortasse mendosus. *Goth.*

Manalem lapidem. L. m. pertraherent, quod rectius est, quam protraherent. *Falv. Urs.* Imo: *Manale putabant esse ostium orci.* Ita enim nulla controversia legendum. *Manal,* seu *Manale* eleganter ostium manium; inde manale sacrum erat sacrum Deorum manium. Varro de vita populi Romani lib. XI.: *Urceolum, aquae manale vocamus, quod eo aqua in trulleum effundatur; unde Manalis lapis appellatur in pontificalibus sacris, qui tunc movetur, cum pluviae exoptantur.* Ita apud antiquissimos manale sacrum vocari, quis non noverit, unde nomen illius? Haec Varro, ex cuius verbis novius manale sacrum etiam significare, cum hic etiam ostium inferorum exponatur a Festo. Sed de eodem utrumque intelligere non dubito, quamvis diverse ab utroque exponatur. Locus hic Varronis egregius, quem proderimus, corruptissimus extat apud Nonium (pag. 547. Merc.), et confusus cum altero eiusdem auctoris, qui priore loco citatur. Nam ita legitur apud Nonium ubi explicat quid sit Trulleum, non quae luxuria causa esse parata; eius urceolum aquae manalem vocamus. Legendum enim: *Non quae luxuria causa essent parata; et XI.: Urceolum, aquaemanale vocamus, etc.* Sed fallitur Varro in etymologiis, et saepe, etiam aliquando prudens sciens. Nam non a manando, sed a manibus dictum; estque id vas quod postea aquimane vocatum; ut librile et librile utrumque dicebatur. Glossarium: *Aquimane, χέσπιβον Distortius, in Pausanctis Florentinis lib. III. de supell. leg. Aquimane Scal.* Non a mansueto ut putat Paulus, sed a Diis manibus. Et non male forsitan Scaliger qui legit: *Manale putabant esse ostium Orci.* Manal seu manale eleganter ostium manium, ut manale sacrum, sacrum Deorum Manium, tamen nihil mutandum. *Dac.* Manal

vel *Manale* vel *Manalia* apud Nonium in *Trulleum* (pag. 547. Merc.) ut sit ostium Manium et Orci. *Goth.* *Orci ostium.* Ethnici Orci ostia collocabant iis potissimum locis, quae foeditatem odoris exhalabant. Verbi gr. in Averno lacu Cic. Tusc. I. Plaut. Trin. (II, 4, 124.): *Acheruntis ostium in nostro est agro.* Lucret. (VI, 762.): *Ianua nec puteis orci regionibus illis Credatur. Idem. Manalem etiam.* Fulgentius: *Labeo, qui disciplinas Fitrascas, Tagetis, et Bacidis quindecim voluminibus explicavit, ita scribit: Fibrae iecinoris sandaracae coloris dum fuerint manales tunc vertere opus est petras.* Deinde Fulgentius explicat: *Hoc est, inquit, quas antiqui solebant in modum cylindrorum pro limitibus trahere pro pluviae commutanda inopia. Scal.* Vide supra *Aquilices.* Non. in v. *Manalis lapis* (pag. 547. Merc.) et Fulgentium (pag. 559. Merc.). *Goth.*

Manubiae. Sic Iovis fulmina Etrusco vocabulo dicta sunt, vel Graeco, ut quidam volunt, a verbo scilicet *μανύω*, ostendo et *βία* virtus, potentia, quia iis Iupiter potentiam suam ostendit. Fulminum autem multa fuisse genera inveniunt veteres, et eorum tria tantum Ioveni eiaculari, quae vocarunt *manubias*, candidas scilicet, rubras et atras; candidas quidem, consilii, quae monitoriae placidaeque seu laetae, quare id solum fulmen placabile dixit Seneca alicubi; rubras vero auctoritatis, quae diis inferioribus consociis cum fragore veniebant vulneraque infligebant, tamen sine cuiusquam caede; tertias denique, id est atras, status dicebant, quae Deorum etiam superiorum consilio praeter expectationem omnium superveniebant, ignitaque hominibus discutiebant adurebantque non sine significatione status publici privatique mutandi, saepiusque cum hominum clade. Neque prorsus absque ratione dixisse veteres videntur primas manubias solius Iovis consilio fieri, cum eae innoxiae, de natura scilicet planetae Iovis qui benignus est: ad secundas vero adhiberi Deos minores, quos ego interpretor planetas Iove inferiores, quare eae etiam violentiores. Ad tertias denique vocari Deos superiores i. superiores stellas, quapropter eae etiam violentissimae et non sine hominum clade. Et ad hanc manubiarum rationem respexisse videtur Tamerlanus qui in obsidione urbium primo die candido tentorio utebatur, ut impunitatem sese dentibus ostentaret; die sequenti rubro, quo principum tantum caedem futuram significabat; tertio die tandem atro tentorio omnium internectionem pollicebatur si urbs caperetur. Etsi illud alio possit referri ut et illa de manubiis quae a me supra posita sunt. Verum super vario fulminum genere, ita a veteribus lascivium est, ut quaecunque ab iis tradita sunt, pleraque somnia potius ac deliramenta, quam physica axiomata sive metaphysica videantur, quae ego ne chartis illinam. Vide si lubet Senec. lib. II. Natural. quaest. Plin. lib. XI. hist. nat. cap. 52. et Servium ad illud in Aeneid. *Disceitque rates.* Dac. Adde infra *Peremptalia*, de manubiis. Adde Nonium in *Manubias* (pag. 138. 432. Merc.). *Goth.* *Dicuntur.* Creduntur. *Placideque.* Placatae. *Superarunt.* Superiorum. *Idem.*

Manias. *Maniae.* Non solum terri culamenta infantium, sed et lactentium deos praesides ita vocabant. Itaque et Varro *Cuninam* et *Ruminam* inter Manias censet. Cuius haec verba: *Cato de liberis educandis: Hisce Maniabus lacte fit non vino; Cuninae propter cunas: Ruminae, propter rumam* etc. Male apud Nonium *manibus.* *Scal.* *Maniae* figurae quaedam ex farina a nutricibus fictae ut terri culamenta infantibus obicerent; *maniae* dictae a *mania* Deorum manium matre vel avia. Glossae Isidori: *Maniae formidinum imagines.* Erant et Maniae Deae lactentium praesides; itaque Varro *Cuninam* et *Ruminam* inter Manias recenset. Quod infra legitur: *Id est manes quos, paulo aliter in sched. Id est manes Deos Deasque, qui aut ab inferis ad superos manant; aut Mania est eorum avia materna, sunt enim* etc. Dac.

Maniceps. Quod manu capiatur; imo capiat; ita ergo repone. *Scal.* Est autem quasi *manuceps*, quia manu sublata se pluris esse licitatum significabat. Sublata enim manu vel digito licitationes fiebant. Cic. III. in Verr. (I, 54.): *Accurrunt tamen tutores ad tempus, digitum tollit Iunius patruus.* Quae in fine posita, sic legenda sunt: *Quam is pro quo praes factus est; ut viri docti.* Dac. Adde *Mancipatio* et supra *Emancipatio.* V. 1. 3. Cod. quibus iniuriobus. lib. X. *Goth.* *Capiatur.* Capit, conducti, l. 52. ff. locati. *Idem Praes.* Adde infra *Praes.* Pro eo. Pro quo. *Idem.*

Manduci. *Manducus.* L. m. manduci effigies in pompa antiquorum inter ceteras ridiculas, formidolosaeque res ire solebat. *Fulv. Urs.* Locus Plauti Rudent. II, 6, (51):

Ch. *Quid si aliquo ad ludos me pro manduco locem?*

La. Quapropter? Ch. *Quia pol clare crepito dentibus.*

Hunc *μοροδολυκείον* Graeci vocant. De eo intelligendus hic locus Iuvenalis Sat. III. (v. 175.):

— — tandemque redit ad pulpita notum

Exodium: cum personae pallentis hiatum

In gremio matris formidat rusticus infans.

Vide *Citeria* et *Petriea.* Dac. *Clare.* Quia pol clare. *Goth.*

Mancini tifata. Mancini fana. Vetus editio, *Mancini Tifata*. Quare ergo mutatum est? *Tifata* sunt *iliceta*. Ita ergo in suas sedes, unde vi delecta erat haec vox, restitui iubeo. *Scal.* Haec autem potentes, domos maxime commendabant. Horat. Od. 10. lib. III. (v. 5):

*Audis quo strepitu ianua, quo nemus
Inter pulcra situm tecta remugiat
Ventis.*

Quem locum utinam ne attingisset vir elegantissimus Tan. Fab. qui rescribendum esse contendit *queis nemus*. Nempe *queis ventis*. Nam sic loci venustas perit, et sonat aliquid quod eruditus aures vulnerat. Huius loci ἔξις erat: *Audis quo strepitu ianua, quo strepitu nemus remugiat ventis*. Ita ut *strepitu et remugiat ventis* repetantur ἀπὸ κοινῶν. Atque id ego quidem eo libenter et studiose moneo, ut a quo vulnus ab eodem remedium etiam videatur allatum. Nihil enim in hisce litteris delicatioribus possum, si possum aliquid, quod non viro illi acutissimo meique amantissimo acceptum debeat referri. *Dac.*

Mamercus. A Mamerte Mamercus, ut a Marte Marcus. Inde Mamercus Aemilius Dictator. M. Aemilius Mamercus. L. Aemilius Mamercus Cos. *Dac. Appellant.* Dicunt. *Goth.*

Mamphula. Ego scio in Hebraeorum commentariis *Mamphul* esse mancipem pistrinorum, depravatam a Graeco μονοπάλῃς. Neque dubito, quin *Mamphula* in traduces Syriacae linguae ex matrice Graecia propagata sit. Sic in Daniele vetustissimo scriptore Graecum est psalterium pro psalterio; sic in Paralipomenis, seu Chronicis Rhapsod. παρὰ τὸ ἑραφῶδεῖν. Versus Lucillii ita legito:

*Pistricem validam si nummi suppediabant,
Addas empleuron, mamphulas quae sciat omnes.*

Non solum validam dico, sed quod magis est, ἐμπλευρον. *Scal. Mamphula*, genus operis pistorii. Versus Lucillii: *Pistricem* etc. Hoc est: *Si nummi suppediabant pistricem validam, imo et quod magis est ἐμπλευρον quae sciat omnigenis mamphulas condire, efficere*. Hunc locum Lucillii intellexit Varro lib. IV. de L. L. (p. 140. Sp.): *Inde pistor vel Lucillii pistrina et pistrar.* Nunc illud negotium facessit, nempe quod e Verrio dicit Festus *mamphulam* dictam quod decidat in carbones, et sane verisimilis Francisci Junii coniectura qui censet esse a verbo *Naphul* i. e. cadere. Neque ab eo dimovere debet Scaliger, qui censet *Mamphulam* in Hebraeorum commentariis esse mancipem pistrinorum, ac ut multa alia Syriaca, ita hoc a Graeco fonte venire puta a μονοπάλῃς, nam certum est *Mamphulam* hic Lucilio non pistricem, sed opus pistorium significare. Praeterea, ut optime Voss. non pistrinorum duntaxat, sed etiam aliorum erant monopolia adeoque in Hebraeorum commentariis mancipibus pistrinorum a pistorio hoc opere *mamphulus* nomen fuisse magis verisimile est. *Dac. Pistricem.* Dixi ad Varronem lib. IV. (l. c.) *Valida*. Validam. *Addas*. Nunc addam. Vel: ad classem. *Goth.*

Municeps. Vereor ne legendum sit: *Item, quem municipium a servitute liberavit.* Varro de Latino sermone lib. VII. (pag. 100. ed. St.): *In hoc ipso analogia non est: quod alii nomina habent ab oppidis, alii aut non habent, aut non, uti debent, habent; habent plerique libertini a municipio manumissi.* *Scal. A munere capiēdo municeps.* Municipii liber civis, unde in Gloss.: *Municeps, πολιτης.* *Item qui ex alio genere hominum, id est, quivis homo sive in municipiis, sive alibi natus, modo qui munus functus sit. Dac. Item qui in municipio.* Legebat Scaliger: *Item quem municipium a servitute liberavit;* ex Varrone lib. VII. *Vides libertinos a municipio manumissos, qui postea municipes dicti.* Sed et altera Festi lectio defendi potest. *Idem.* *Item municipes qui ex al. Civit.* Municipiorum duo fuere genera: primum eorum qui ex municipiis ad civitatem Rom. admissi, muneris tantum honorarii Romanis participes fiebant, sine suffragii iure; hoc est, qui tantum honoris causa in civitatem Rom. venientes gradum aliquem dignitatis consequabantur, ut cives Rom. non in auxiliis, ut socii, militarent. Iique suis legibus vivebant. Gell. lib. XVI. cap. 13.: *Municipes sunt cives Rom. ex municipiis suo iure et legibus suis utentes, muneris tantum cum pop. Rom. honorarii participes, a quo munere capessendo appellati videntur, nullis aliis necessitatibus, neque ulla populi Rom. lege astricti, cum nunquam populus eorum fundus factus esset.* Alterum autem municipiorum genus eorum erat quibus cum suffragii latrone civitas est data, ita ut suis legibus spoliati Romanis astringerentur. Hi omnia iura habebant, quae cives Rom. excepto iure domicilii. Hos intelligit infra Paulus cum scribit: *Alio modo cum id genus hominum definitur, quorum civitas universa in civitatem Rom. venit, ut Aricini, Caerites, Anagnini etc.* *At Serv. filius.* Servium Sulpicium filium intelligunt viri docti. Sed in schedis scriptum est *Servilius*. Forte is P. Servilius augur, quem in stellam laudat Festus. *Dac. Municeps. Πολιτης.* Adde l. 1. §. ff. ad Municipalem. *Goth. Item qui in municipio a servitute se liberavit.* Item quem municipium a servitute liberavit. Nam

et ita Varro VII. de L. L. (p. 100.) a municipio manumissi. *Goth.* Niebuhr. *Histor. Rom.* II, p. 66. not. 112. In diesem Servius ist wohl der vielverheissende Sohn des grossen und beredten Rechtsgelehrten zu erkennen, dessen sein väterlicher Freund mehrmals gedenkt, wie Epp. ad div. IV, 3. Was hier gemeldet wird, war mündliche Lehre (äiebat); hat er vielleicht überhaupt kein Buch hinterlassen, so konnte er im Auszuge des Paulus um so eher übergegangen werden.

Mamurii Veturii. Viri nomen proprium multi faciunt quos sequitur Festus. Quidam Mamurium Veturium aiunt esse veterem memoriam. Varr. lib. V. (pag. 53. ed. St.): *Itaque Sali qui cantant Mamurium Veturium significant veterem memoriam.* Sed Festo potius assentiar. Nominabant autem Romani Mamurium Veturium in carmine Saliari boni omnis causa ut et Lucian Volumnian. Ancilis historiam plerique scriptores tradunt. Quod de eius etymo addit Festus. Ancile dictum quia ex utroque latere erat recisum, ut summum infimumque eius latus medio pateret; id probatur ex Plutarcho qui scribit in Numa (c. 13.): *Ἀγκύλια καλοῦσι διὰ τὸ χοῖμα, κύκλος γὰρ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ἀποδίδωσιν, ὡς πέλιτη, τὴν περιφερείαν, ἀλλ' ἐκτομὴν ἔχει γραμμῆς ἐλικοειδοῦς, ἧς αἱ κεφαλαὶ καμπᾶς ἔχουσαι καὶ συνεπιστρέφουσαι τῇ πυκνότητι πρὸς ἀλλήλας ἀγκυλὸν τὸ σχῆμα ποιοῦσιν.* Quod ut facilius intelligatur, en tibi Ancilis formam, qualem fuisse conicio. *Dac.*

Cantibus. Carminibus. Latus. Latus. Goth.

Mamers. Sive Oscurum vocabulum sit Mamers, sive Sabinorum ut vult Varro, certum est eos a Graecis sumpsisse quibus *μαμερὸς* dicitur, Lycophron. Pro *Mamers* dixere *Mavers* unde *Mavors, Mavortius. Dac. Mamertini* appellati sunt Messinenses hac de caussa. Vid. Strabo lib. VI, (pag. 268.). *Goth.*

Martialis. Ad verbum Ovidius in Fastis III, (519.):

*Altera gramineo spectabis Equiria campo,
Quem Tiberis curvis in latus urget aquis.
Qui tamen electa si forte tenebitur unda:
Caelius accipiet pulverulentus equos.*

Scal. Martialis campus; vide Equiria. Dac.

Mamiliorum. De Octavo Mamilio Tusculano Superbi genero, qui Latini nominis princeps, et a Telegone Ulyssis, et Circes filio genus ducere dicebatur, Livijs lib. I. (III, 29.) Dionys. lib. IV. primus civis Romanus ex hac familia L. Mamilius, C. Nautio, L. Minutio cos. Liv. lib. III. Vide *October equus. Ant. Aug. Mamiliorum familia.* Mamilia gens Plebeia fuit et a Mamilia Telegoni filia nomen et originem traxisse scriptores fere omnes consentiunt. Telegonus autem Ulyssis et Circes filius Tusculum in Latio condidit, quod ideo Circaeam vocavit Horat. (Epod. I, 30.):

*Nec ut superni villa candens Tusculi
Circaea tangat moenia.*

Dac. Manilio Telegoni filio. Ita legendum. Goth. Condidisset. Est appellata. Idem.

Mamilia. L. n. *Suburae* habet pro *Saburae.* Haec Pauli sunt. *Fulv. Urs. Mamilia turris* vide *October equus. Dac. Saburae. Suburae. Goth.*

Mamphur. Quod est sucta in machina tractoria, id *mamphur* in torno. Graecum est *μανναφόρον*, quia circumvolutum habeat lorum, ut callum monile, quod *μάννον* et *νάνον* vocant Graeci. *Scal. Schol. Theocrit. Idyl. II.: Μάννον τὸ περιτραχήλιον κόσμον, τὸ λεγόμενον μαννάκιον. Dac. Mamphur. Mimphur. Goth.*

Manuetum. Proprie de feris dicitur quae manum patiuntur quasi manu, i. *manui suetum. Dac. Vid. Nonium in Mansuetus* (pag. 59. Merc.). *Goth.*

Mantare. Verba Caeciliai ita legenda:

— — *Iam ohe adeo; manta iam; hoc vide
Ut caecus animum adventus angit.*

Scal. Plaut. Poenul. I, 2, (52.):

Quia herus nos apud aedem Veneris mantat,

et alibi saepe. Schedae: *Iam ne adeo; manta etc. Dac. Vid. Nonium in Mantat* (pag. 505. Merc.). *Goth.*

Manticularia. Quae ad manum sunt καὶ πρῶξις α manticulis ducta similitudine, quia cum iis manus extergeantur, ut frequenter manibus adhaerent necesse est. *Dao*.

Manticulari. *Manticularum*. Quot verba Pacuvii, totidem fere monstra errorum; et tamen pulcherrimam prisca sermonis notionem in se continent. Ago igitur ita legamus: *Pacuvius*:

Ad manticulandum astu aggreditur; scite quid prome, erue.

Item:

Educ, i, manticulator. Ita me facti oppressit iugo.

Item deinde:

Aggreditur astu regem; manticulandum est hic mihi.

Et:

— — — *Machinam ordiris novam,*

Manticulatam astu, sanctiora adicis

Iuraturanda — — — —

Plinius hoc significare videtur:

— — *quibus quotidie*

Parvae noxae extergeantur.

Plinius, inquit *Festus*, *hoc significare videtur*, et quasi notionem verbi in eo quod sequitur: *Quibus noxae extergeantur*. Hoc est illis verbis etymon verbi manticulari expressit *Pacuvius*, cum extergendi significatum adiecit. Nam mantilibus extergentur manus, quae antiquitus dicebantur *Manticulae*. Unde *Manticularia* quaecumque erant ad manum, καὶ πρῶξις vocabant, quia nihil magis ad manum, quam Mantile. Sed verba *Pacuvii* coniungamus:

Machinam ordiris novam, manticulatam astu,

Sanctiora adigis iuranda iura, quibus cotidie

Parvae noxae extergeantur. — —

Pro *dicis* emendavimus *adicis*, quod dicebant pro *adigis*. Notum est, quid sit *adigere* aliquem *iusiurandum*, et quid Graecis ἐπαρκῶς ὄρκος; elegantior et quasi γρῶμη παροικιαῖδες definivit *iusiurandum*. Quod est *iusiurandum*? *mantile*, quo quotidianae noxae extergentur. Quod fere, quamvis alia allegoria, extulit *Laberius*:

Quid est iusiurandum? emplastrum aeris alieni.

In illo versu, *Machinam* etc., deest finis; in eodem traiecta erant ex divulsione membra *manticula tactu an: pro manticulatam astu*. In illo versu, *Educ, i*, verba illa, *ita me facti oppressit iugo*, idem valent ac *Plautinum* illud: *Ita me in ipso articulo oppressit*. In illo versu: *Aggreditur*: tertia a principio producit, unde indefinito modo, *Aggrediri*. Spero equidem huius tam egregii loci a nobis restituti candidos lectores gratiam relatuuros. Sed illud praetereundum non est, quare *iureiurando* dixit extergi noxae quotidianas. Allusit ergo ad satisfactiones, quae fiebant, cum in gratiam redibatur; eius exemplum habes apud *Plautum Amphitruone* (III, 2, 50):

Mane; arbitrato tuo iusiurandum dabo:

Me meam pudicam esse uxorem arbitrarier.

Id ego si fallo, tum te summe Iuppiter

Quaeso, Amphitruoni ut semper iratus sis.

Et nos exigendi id a laesis, seu iniuria affectis, extat in eadem fabula (III, 2, 8.):

Aut satis faciat mihi, atque adiuret insuper,

Nolle esse dicta, quae in me insonem protulit.

Ex his luculenter illustratur insignis locus *Pacuvii*. Habes et in *Adelphi Terentii*. *Scal.* *Manticae* et diminutive, *Manticulae*, *Zonae* quibus instar perae veteres utebantur, et inde *manticari* et *manticulari* furari et dolose agere. Gloss.: *Manticularius*, κλέπτης. *Manticolor*, τεχνάσμα. Item dolose tentare. Gloss. Graeco-Lat. *πειράζω, tento, manticolor*. Dicebatur etiam et *manticulare*. Gloss. *Isidor.*: *Manticulare, fraudare vel decipere*. Nisi ibi etiam *manticulari* sit rescribendum. Sed nihil necesse. Gloss. Arabico-Lat.: *Manticulatio fallacia vel lenocinium*. Imo etiam videri potest *manticulari* dictum fuisse pro *mantilia* sive *manticulas* colligere, i. res furtivas convasare, quo sensu fere Galli dicunt, *plier la toilette*. Quod et *manuare* dixit *Laberius* a *manus*, i. e. *manipulis*. Gloss.: *Manua, manipulus*. Item Gloss. Graeco-Lat.: *Ἀράγμα, manipulus, manua, dragma*. *Dac.* *Extergeantur*. Adde ex schedis: *Frequens enim antiquis ad manus tergendas usus fuit manticularum*.

Dac. Extergeantur. Manticulæ igitur etymon a mantilibus seu mantuculis quibus manus extergentur. Nisi hoc verbo *manile* quis putet iuramentum hic proverbialiter definiri, quod iuramento quotidianæ noxæ extergentur. *Goth.*

Mantisa. Non est Tuscuti, sed purum putum Latinum; *mantisa* pro *manutensa*, ut *manterium* Varroni (pag. 61. Steph.) pro *manuterium*. *Tesum* antiqui pro *tensum* dicebant, et *pesum* seu *pestum* pro *pensum*, et *passum* pro *pansum*. Igitur *Mantisa* seu *Mantissa* quod melius est, et exstat in quibusdam veteribus editionibus, dictum pro *Manutensa*, pro eo quod manu porrigitur, praeter id, quod ad pondus exigitur, ut sit *mantisa* caro, vel *mantisa* merx, *χειρότονον κρέας*. Porrigitur enim manu, non datur pondere. Porro *mantisam*, pro *mantensam* dictum non mirabitur, qui scit veteres pertisum pro *perthesum*, et similia dixisse. *Scal. Tusca.* Osca; ino Latina, pro *manutensa*, quod manu porrigatur, unde *mantisa* et *mantessa*. *Goth.*

Malleoli. Malleolorum incendiariorum mentionem facit Nonius (pag. 556. Merc.) ex Sisenna, et alii. Dicebantur Graece *ἀστριοιοι*. Glossae Hesychii: *ἀστριοιοι, ἄγγος περιφερές, εἰς ὃ ἐγγήοντες πύσαν, τὸ θεῖον καὶ στυπτεῖον, ἠρίσαν* καὶ *ἔνθα ἐπίετο, ἕκατε τὰ προσηγγέοντα*. *Ἔστι δὲ καὶ γένος λίθου καὶ ξηροῦ ξύλου καὶ πεπισσωμένον*. Ultima exprimunt notionem Malleoli. Glossarium: *Malleolus, σφύρα, πυρέβουλα*. *Scal. Malleoli*, parvi mallei sive ferrei, sive lignei quibus ferrum et alia tunduntur. Sunt etiam manipuli Spartei forma quadam mallei legati et pice aut sulphure contacti, qui incensi aut in muros aut in testudines iaciuntur. Sisenna Histor. lib. IV. (apud Non. pag. 556. Merc.): *De quibus partim malleolos partim fascēs sarmentorum incensos supra vallum frequentes*. *Dac. Videlicet.* Scilicet. Glossae alio loco: *πυρέβουλα*. *Goth.*

Mollestras. Sic Latini vocabulum Graecum depravarunt, et e *μηλίτη* quod pellem ovilem significat, *mollestram* interpolarent. Turneb. lib. III. cap. 11. et lib. XIX. cap. 24. Melota; postea *melotra*, s. in deserto, *melestra*, *molestra*, geminatis literis *mollestra*. *Dac. Oriles.* Ovillas, vel ovinas. *Goth.*

Malta. *Maltha.* Glossarium: *Maltana, πισσόκηρον*. *Scal.* Ex cera et pice liquida, unde et glossario exponitur *πισσόκηρον*. Hesychius *μεμολαγμένον κηρόν* vocat, mollitam ceram; a *μαλάσσω, μαλθάσσω*, unde et latinum nomen *Maltha*. Alii Maltham describunt ex pice et unguine sive sevo calce immutatim superaddicta. Vide Palladium lib. I. cap. 17. et Plin. lib. XXXVI. cap. 24. *Dac. Maltha.* Hic pro pice sumitur; apud Nonium (pag. 37. Merc.) *maltha* mollis. Glossis: *Maltana, πισσόκηρον*. Aliis *malthana*. *Goth.*

Meson. Scribendum pro diphtlongum *Maeson*. Quae hic pertinent, tam quae de notionem huius vocis, quam de Aristophane Grammatico, huc ex Athenaeo conicere libuit: *Ἐκάλουν δὲ οἱ παλαιοὶ τὸν μὲν πολιτικὸν μάγειρον μείσωνα, τὸν δὲ ἐκτόπιον τέτιγα*. *Χρῦσιππος δὲ ὁ φιλόσοφος τὸν μείσωνα ἀπὸ τοῦ μαῖσσαι οἶται κεκλιθεῖσαι, οἶον τὸν ἀμαθῆ, καὶ πρὸς γαστέρα νενευκότα ἄγνοῶν ὅτι μείσων γέγονε κωμωδίας υποκριτῆς μεγαυρὸς τὸ γένος*. *Ὅς καὶ τὸ προσωπίον ἐπὶς τὸ ἀπ' αὐτοῦ καλούμενον μείσωνα, ὡς Ἱστορομένης σηοῖν ὁ Βυζάντιος, ἐν τῷ περὶ προσωπίων, εἰρεῖν αὐτὸν φάσκων καὶ τὸ τοῦ θεράποντος πρόσπων, καὶ τὸ τοῦ μάγειρου, etc.* *Scal.* Vide Hesych. in *μείσων* et *τέτιγῃ*. *Dac. Moeson, alii Maeson. Mesne. Moesone. Goth.*

Maeniana. In aliquo libro est a Maenio Censore. Fuit autem C. Maenius P. F. P. N. Censor cum L. Papirio Crasso anno CDXXXV. Hic triumphavit de Antiatis, aliisque prisicis Latinis; quamobrem ei colunnam datam esse Plin. scribit lib. XXXIV. cap. 5. cum Festo consentiant Nonius, et Isidorus. *Ant. Aug.* Maenianum *ἐξώστης. Menianus ἐκθῆτης*. Glossae. *Scal. Maeniana.* Haec sunt Pauli. Quae Festus scripserat, inveni in schedis, quas editio Romana Fulvii Ursini repraesentat. In tibi: *Maeniana appellata sunt a Maenio Censore qui primus in foro ultra columnas tigna protecit quo ampliarentur superiora spectacula*. Maenianorum meminit Cicero Academ. quaest. lib. IV. (II, 22.): *Interim ille cum aestuaret, veterum ut Maenianorum sic Academicorum viam secutus est*. Nominis causam docet Ascon. in divinat. (pag. 36. ed. Lugd.). *Maenius*, inquit, cum domum suam venderet Catoni et Flacco Censoribus ut ibi basilica edificaretur, exceperat usi sibi unius columnae super quam tectum proiceret ex provalantibus tabulatis, unde ipse et posteri eius spectare munus gladiatorum possent, quod etiam tum in foro dabatur. *Ex illa igitur columna maeniana vicinitas est*. Idem veteris interpres Horatii lib. I. Sat. 3. adducens illud Lucilli: *Maenius columnam cum peteret*. Quod ad normam versus sic facile reducatur ut Iano Douzae olim suboluit: *Columnam Maenius cum peteret, vel cum exciperet*. Porro ut Maenianorum rationem et modum dicas pone tibi ob oculos hodiernas nostras casulas quas vulgo vocamus *loges*; unde spectantur ludi, pota tragoediae, choreae, opera musica etc. Nam eadem plane res est. Neque tamen a Maenio dicta maeniana, sed a moenia quae sunt *περίβολοι* ut optime olim magnus Salmasius. Nam *maenianum* proprie *περίβολον* sive podium in circuitu Solariorum positum ne facilis in praecipites lapsus esset: qua voce etiam Latini usi sunt, qui peribulum pro Maeniano dixere; optima glossae, *peribulum πρόσπορον*.

Prophorum autem nihil aliud est quam proiectum provolans, sive solarium, sive planum tectum ex transversis et provolantibus tabulatis per circuitum corona munitum, idem chalcidicum dictum, hyperoon et pergula. Adiciebatur aliquando foribus et porticibus ut hodie balcones nostri, et inde in foro spectacula illa unde spectabantur ludī, ut casulae illae nostrae, moeniana etiam dicta; plura vide apud Salsamium in Aelio Spartiano. *Dac. Meniana* Nonio (pag. 65. Merc. ubi nunc legitur *Maeniana*). Adde Varronem. L. 20. ff. de servitut. urbanor. l. 2. §. cum quidam. 6. Ne quid in loco publico. l. 242. ff. de verb. sign. 35. Plin. 10. et 34. c. 6. 9. Valer. 12, 15. Isid. 3. In lege Meniana c. de aedificiis privatis. *Goth.*

Maior Graecia. (Ad pag. 168.) Quare Graecia dicta sit, non dubitatur, sed quare maior Graecia. Certissimum est, ita vocatam a Romanis, quia propior ea esset illis, quam transmarina Graecia, quemadmodum contra Graecos Italos ipsi Graeci transmarini vocabant ἑξωτικοῦς, id est, barbaros. Nam Messenio servus apud Plautum (Menaechm. II, 1, 11.) vocat *exoticam Graeciam*, quam Romani maiorem Graeciam non quidem ex persona sua; nam erat Siculus, neque vocasset consulto se ipsum barbarum, sed *μυμητικῶς* ex persona Graecorum ipsorum, qui Siculos et Calabros vocabant Ἑλληνας ἑξωτικοῦς; ut Plautus cum se vocat barbarum, et barbariam Italiam, non ex consuetudine Romanorum dicit; quis enim sanus se barbarum vocet? sed ex persona Graecorum, qui βαρβάρους καὶ ἑξωτικοῦς Italos vocabant, quod etiam ex Plutarcho in vita Pyrrhi cognoscimus. Ego hoc monui de exotica Graecia, ne forte Turnebum sequamur et auctoitate tanti viri permoti imprudentes eundem lapidem offendamus, qui exoticam Graeciam non de ea quae dicta est magna Graecia, sed illam, quae in Epiro erat, intellexit, in quo profecto non leviter erravit. *Scal.* Quid magis sive maioris Graeciae nomine veteres intellexerint, non satis convenit inter auctores. Festus ait Italiam dictam; Athenaeus omnem fere Italiam, Strabo Siciliam et eam partem Italiae, quae Siciliae obversa est, Plinius Italiae tantum partem aliquam. Servius a Tarento usque ad Cumas; Seneca totam Italiae latus quod infero mari alluitur. Quare autem Graecia dicta sit, non dubitatur, sed quare maior Graecia. Scaliger recte quidem Graeciam exoticam, Italianam Graeciam sive maiorem Graeciam interpretatus est; sed falsum ita eam dixisse Messenionem ex persona Graecorum, neque enim antiquitus ita foeda res erat se ipsum vocare barbarum sive exoticum, ut nemo sanus se eum esse profiteretur, cum *barbarus* et *exoticus* nihil aliud sonarent quam *extraneus, alienigena*. Illud olium pluribus exemplis ostendam apud Plautum ipsum favente Deo. Nunc de maiori Graecia. Nunquam sane maiorem errorem erravit Scaliger quam cum ait eam a Romanis ita dictam, quod propior esset eis quam transmarina Graecia, ridiculum enim sit duarum urbium cognominum alteram vocare maiorem, quod a nobis propior absit. Peccavit igitur Scaliger, et iterum etiam cum ait a Romanis ita dictam fuisse. Nam certum est a Graecis ipsis nomen inditum, adeoque ab ipsis maiorem Graeciam vocatam ut ipsius soli praestantiam significarent, Utrumque probat Plin. cum Italiam dilaudans ita scribit: *Ipsi de ea iudicare Graeci, genus in gloriam suam effusissimum, quotam partem ex ea appellando magnam Graeciam.* *Dac.* Adde Festo: *vel quod propior Romanis esset transmarina Graecia.* *Goth.*

Maesius. A quo postea *maius*. Ergo hic mensis ante Romanam conditam fuit, quare falsum est eum a maioribus Romuli nomen traxisse, ut voluit Varro. Osci enim, qui oram Campaniae maritimam tenebant, sic eum ante Romanam conditam vocaverunt. Vide infra in voce *Maius*. Pro *Oscos* alii legunt *Oscor*, alii *Oscorum*, quam postremam ego lectionem unice amplector, cum sciam *Oscos* partem Campaniae tenuisse, ut ex Strabone et aliis notum est. Imo etiam et ab ea parte Campaniae, quae serpentibus abundaret *Opici* prius, postea *Osci* dicti sunt. Quare emendabis obiter illud Servii VII. Aen. (730.): *Oscorumque manus. Capuenses dicit qui ante Osci appellati sunt, quod illis plurimi abundaverunt serpentes.* Rescribe *qui antea Opici*. *Opici* enim prius dicti ab ὄφις *serpens*. Nunc Festi verba satis aperta. *Dac.*

Maius. (Ad pag. 168.) Ausim affirmare me veram lectionem assecutum in corruptissimo fine huius loci: *An a Maia, quod Mercurio Filio eius res divina idibus fiat eo mense.* Nam sine ullo prorsus dubio inversae sunt literae in *solemnes pro ipso mense*; quia principium τοῦ ἴψο cohaesit cum fine praecedentis τοῦ *fant*. Haec est ni fallor vera lectio. *Scal.* Ante Romanam conditam fuit, ut supra in *Maesius*; quare facile adducor ut credam a *maesius* detracta litera *s* factum *maeius* postea *maius*. A Maia tamen Mercurii matris nomen traxisse scribit Ovid. (Fast. V, 104.):

*At tu materno donasti nomine mensem
Inventor curvae, furibus apte, fidis.*

Quanquam alibi vel a maioribus ut *iunium* a iunioribus dictum putat, vel a maiestate honoris et reverentiae filia. Quae hic desunt, sic expleri possunt: *An a Maia quod Mercurio filio eius res divinae idibus*

fiant solennes, an quod ipsi Deae in multis latinis civitatibus sacrificia fiebant ipso mense. Nihil amplius deest. *Dac. Iunius.* Vide aliud etymon in v. *Iunium Goth.* *Maius* non dubium est, quin descendat a Sanscrito *mahat*, Germ. *meh*, Graec. μέγας, Latino *magis*, unde *maior*, *maximus*; ut enim *maior* propr. est *magior*, *maximus* i. q. *magissimus*, quae fortasse fuerunt formae antiquissimae; sic *Maius* est *Magius*, Osce *Maesius*, sive *Maesius*. Erit igitur *Maius* qui *magit*, h. e. crescere facit fruges. Contra *Iunius* a splendore solis dictus est, qui illo mense esse videbatur summus. Adde quae supra diximus ad v. *Iunium*.

Maiestas. Ab antiquo *maius* pro *magnum*, *maiestas*, magnitudo. *Dac.* Glossis μεγαλειότης. *Goth.* *Maior magistratus.* Graeci vocant ἡγετων quasi dicas summum. Nullum enim altius imperium Romae fuit. Ovid. lib. IV. de Ponto. El. 2. (9, 65. seq.):

— — — nullum Martia summo
 Altius imperium consule Roma videt.

Dac.

Matertera. Matris soror, non quasi *mater altera*, ut putat Paulus, est enim a matre tantum, ita ut *tera* sit vocis productio. *Dac.* L. 10. §. 14. vers. *matertera*. ff. de gradibus. *Goth.* *Mater.* *Matertera.* *Idem.*

Maior patruus. Proprie avi non aviae patruus, hoc est proavi frater, ut amita aviae, non avi, amita, hoc est proaviae soror. At maior avunculus, aviae, non avi avunculus, proaviae frater; sed non semper discrimen illud veteres observarunt. Ut hic ex Festo et alibi ex aliis certum est. *Dac.* L. 10. §. 16. vers. patruus maior. ff. de gradibus. *Goth.*

Maior socer. Vide *maiorum socrum. Dac.*

Maeandrum. Etiam picturae in lacunaribus propterea μακάρδοι dicuntur. Inde Maeandratum. Varro τὰς Μεινίπρον, ἣ περιέχον τὰς ταυριτίας. *Mihi facies maeandrata, et vermiculata, atque adeo cingens orbem terrae.* *Scal.* Maeandrum fluvium Lydiae maxime flexuosum fuisse et veteribus certum est. Ab eo in vestibus et in pictura maeandros dicimus, quiddid flexuose ad instar Maeandri vel ponitur vel pingitur ut purpuram flexuosam, et in se remeantem in Chlamyde de qua Virg. (Aen. V, 250):

Victori chlamydem auratam, quam plurima circum
 Purpura Maeandro duplici Meliboea currebat.

Ubi Servius: *Erat in chlamyde flexuosa et in se remeabilis purpura, in modum Maeandri fluminis Cariae provinciae, qui sinuosus est.* Ab eo etiam Maeandri dicuntur vafra et obliqua consilia, *des detours*. Cicero in Pison. (22.): *Quos tu Maeandros et quae diverticula flexionesque quaesisti.* Vide doctissimum proemiographum in voce *Maeandros. Dac.* *Maeander* Nonio (pag. 140. Merc.), inde maeandrata facies apud eundem. *Goth.*

Maecia. Huius meminit Livius lib. VIII. (c. 17.): *Eodem anno census actus. Tribusque propter eos additae Maecia et Scaptia.* Meminit et Cicero ad Atticum (IV, 15), et pro Plancio (c. 16, 38.). Dicta autem Maecia a Maecio castro quod non procul a Lanuvio fuit. *Dac.*

Mansucium. Al. *mansucum*, pro *manducum* d mutato in s, quod rarissimum est. *Manducus* et *manduco*, edax, a mandendo vel manducando. In Atellana Pomponii:

Magnus manducus camelus cantherius.

Dac. Locus Pomponii legitur apud Nonium pag. 17.

Mortuus. Quomodo ab emerita vita? an *emeritus emertus*, *emertuus e* in o, *emortuus*, *mortuus*? Nugae; a *moriore*, *mortuus* addito u *morituus*, *mortuus. Dac.*

Moracias. A mora scilicet voce efflata. *Dac.*

Monimentum. Vel *monumentum*, ut veteres scribebant, quiddid scriptum vel factum memoriae causa, et proprie in defunctorum memoriam, sive cadaver contincat, sive sit inane, quod Graeci vocant νεκροτάφιον. Varr. lib. V. (pag. 53. ed. St.): *Sic monimenta quae in sepulchris, et ideo secundum viam, quo praetereuntes admonent, et se fuisse et illos esse mortales, ab eo caetera quae scripta ac facta memoriae causa, monimenta dicta. Dac.* *Monimentum.* *Momentum.* Adde Nonium in *Monumenta* (p. 462.) et *Monimenti* (p. 33.). Adde l. 2. §. 6. ff. de religiosis. *Goth.*

Monitores. Qui in scena monent histriones, dicuntur ὑποβολεῖς, et recte glossarium: *Monitor* ὑποβολεῖς. In Phormione *Geta* monitor dicitur, hoc est, qui consilium dederat, quem et Graeci dicunt ὑποβόλεα. *Scal.* Ὑποβολεῖς quasi dicas subiectores. Phorm. Act. II. Sc. 1. (4):

O facinus audax! O Geta monitor.

Dac. *Monitores.* Etiam qui opera rustica urgebant. L. 8. ff. de instrumento. Et apud Paullum sentent. 6. et qui dicentibus oratoribus praesto aderant subsidii causa. Cicero in div. (16.) Plin. in paneg. (23, 1.). *Goth.*

Monile. Ornamentum ex auro et gemmis quod ex mulierum collo pendet, quale Polynices Eriphylae Amphiarai uxori dedit, ut Amphiarum ad bellum capessendum cogeret. Apollod. lib. III. *Dac.*

Mommar. Sicula vox, ut etiam ipse notat. *Μῶμαρ* significat *μέμψιν*, *αἰσχος*. Isidorus in Glossis: *Mommar*, *Siculus*, *stultus*, qui cito movetur ad rem. Plautus: *Quid tu, o mommar, Sicule homo, praesumis?* Ubi non tantum monar, sed et Siculus pro Stulto. *Scal.* Hesych.: *Μῶμαρ*, *μέμψις*, *αἰσχος*, *ἄνειδος*, *mommar*, *opprobrium*, *dedecus*, *crimen*. Plaut.: *Marsiculus qui cito movetur ad iram*. Idem: *Quid ais homo marsicule*. Quae procul dubio ita emendanda: *Mommar*, *Siculus*, qui cito movetur ad iram. Plaut.: *Quid tu, o mommar, homo Sicule*. Haec inde corruptelam traxere quod in homo momar *Sicule*, mo prior syllaba vocis *mommar* cum mo posteriori vocis *homo* coaluit, et unam tantum effecit. *Dac.* Loci Plautini leguuntur in Glossis Isidori. Cf. Interpp. Hesych. ad v. *Μῶμαρ*.

Momen. A supino motum, *momen*, *momentum*. *Maveo*, *movimen*, *momen*. Ut a luceo, *lucimen*, *lumen*; a pono, *ponimen*, *pomen*, unde *ponentum*, etc. *Dac.* Si parvo possent. Si a parvo possunt. *Goth.*

Modo cum per corruptum O. Adverbia in o semper debent corrigi, imo, merito, *crebro*, *crebro*, *cito*, *sero*, ut distinguantur ab adiectivis nominibus sexti casus, ab *imus*, *meritus*, *creber*, *citus*, *serus*. Vide in ergo, *modo*, *quando*. *Dac.*

Monstrum. Post *monstrum*. Verba Festi dimidiata intelliges ex illis Pauli *monstra dicuntur* etc. *Ant. Aug.* A monendo, monestium, monstrum, passim apud bonos autores. Cicero tamen a monstrando lib. I. de divinatio. (c. 42.): *Quia enim ostendunt, portentant, monstrant, praedicunt, ostenta, portentata, monstra, prodigia dicuntur*. Idem et lib. II. (c. 3.) de nat. Deor. Sed minus bene. De ostentis, portentis et prodigiis, vide suo loco. *Dac.* V. l. 38. ff. de verb. signif. l. 7. in fin. Cod. de posthumis hered. *Goth.* *Prodigium velut*. Lego: *Prodigium velut prodicium et quasi praedicium*. *Dac.* Quod item ab ostendendo dictum est. Schedae: *Quod item ab ostendendo dictum est ut apud auctores qui monent histriones in scena, sed etiam ubi adiciuntur commentarii*. Quae diversa sunt. Nam post *dictum est* sequuntur verba Festi de monitoribus quae retractis fugitivis vocibus ita sunt rescribenda: *Monitores dicti sunt qui monent, ut apud auctores, qui monent histriones in scena, sed etiam ubi adiciuntur commentarii*. Nihil certius; quae sequuntur: *Monstra dicuntur* etc. novum caput inchoant et Paulo sunt adscribenda. *Dac.*

Molucrum. Afranii verba sunt, qui ita scribant: *Virgini tam crescit uterus, quam gravidae mulieri*, vocatur *molucrum transit etiam sine dolore*. Gabriel Faernus ita: *Virgini Tam crescit uterus, quam gravidae mulieri: Molucrum vocatur, transit sine doloribus*. Sunt autem senarii duo post verbum virginii. *Ant. Aug.* Scribe *μύλαρον*. Versus Afranii ita legito:

— — — *ferme virgini*

Excrescit uterus, tanquam gravidae mulieri.

Molucrum vocatur; transit sine doloribus.

Et ubi molatur, non, ubi immolatur. *Scal.* Lege: *Non solum quo molae verruntur*, etc. Scopam enim molarem significat, pro *μύλαρον* lege *μύλαρον*, *μυλήρορον* a *μύλη*, *mola* et *ρορεν* verrere. At molucrum, tumor ventris est a *μυλόρορον*, *mola* carnis, quae proprie ex semine virili, quare improprie de virginis tumore *molucrum* dixit Afranius. *Dac.* *Μύλαρον*. *Μύλαρον*. *Goth.*

Mola. Vide *immolare* et *muries*. In fine *molae avias inepte quidam dictas putant*, certe non capio. Puto rescribendum *molae alias*. Ut dicat Festus inepte facere eos qui inolam aliam dictam putant, quam far cum sae. Nihil aliud video. *Dac.* Vide supra *Immolare*. Et Varroem (pag. 141. Sp.). Glossis *molae salsae*, *μύλαι πεφουγμένα*. *Goth.*

Moles. Lege: *Moliri et molitiones a molendum certum est dici*. Imo potius a molibus est moliri a quo et *molitiones*. *Dac.* *Molitiones*. Molitores. *Goth.* *Molendo*. Molendo. *Idem*.

Munus. Vide infra in fine post *myrtea*. Utramque muneris significationem amplexus Varro lib. IV. de L. L. (pag. 143. 178. Sp.): *Et munus quod mutuo animo qui sunt, dant officii causa. Alterum munus quod muniendi causa imperatum, a quo etiam municipes, qui una munus fungi debent, dicti*. *Dac.* Vid. l. *munus*. 214. ff. de verbor. sign. Donum. Vid. d. l. 214. *Goth.*

Mummiana aedificia. A Mummio qui Corinthum diruit. *Dac.*

Mundus. Haec corrupta, transposita, et male etiam distincta sunt. Lege igitur ex iudicio Merulae apud Ennium: *Mundus appellatur coelum, terra, mare et aer, quia non alius est quam quod moveri potest*. *Mundus* etiam dicitur ornatus muliebris. *Attius*, cum virginali mundo clam patre. *Mundus* quoque ap-

pellatur lautus et purus. Ennius, idem loca navibus celsis munda facit nautisque mari quasentibus vitam. Nam integrum versum Ennii descripserat Festus ut odoratus sum ex schedis, ubi *munda facie atque etiam aere Cereris quin.* *Mundus* igitur ex Festo, Isidoro et aliis quasi *movendus*. A motu perpetuo; sed omnino *mundus a munditie* ut Graecis etiam *κόσμος ἀπὸ τοῦ κοσμοῦντος*. Inde etiam et ornatus mulieris *mundus*, nempe speculum, unguenta, catenae, annuli etc. *Dac.* *Etiam dicitur ornatus muliebris.* Vide ff. de auro, argento et mundo. Vide Nonium in v. *Mundus* (pag. 214. Merc.). *Goth.*

Munitio. Vetus codex, *Mortificatio*; lege *Morsificatio. Scal.* Forte pro *mollitio*, o in u et l in n mutatis. Molere enim est conterere, unde molae dicti etiam dentes qui et molares. Meursius tamen vult *munire* veteres usurpasse pro *mandere cibum*; unde et in illo Plauti in Curcul. (III, 70.):

Vineam pro aurea statua statuam, quae tuo

Gutturii sit monumentum.

Antiquam lectionem *munimentum* restituendum censet, quasi dicat Phaedromus statuam tibi vineam quam gutture absorbeas, quam ingurgites. Sed manifeste contra mentem Plauti, cuius verba sic mire sapient: *Au lieu d'une statue d'or, je vous éleverai une vigne pour servir de monument à votre gosier*, c'est à dire, à *vostre yrogonerie*. *Munimentum* pro *monumentum*; antique. Infra Scaliger legebat: *morsificatio*; frustra ut optime Meursius; *mortificatio* enim a *mortare*, conterere. *Dac.* *Munitio.* *Mollitio.* *Morsicatio.* *Mortificatio* vel *mollificatio*. Alii *morsificatio*. Adde Nonium in *Morsicatum* (pag. 139. Merc.). *Goth.*

Muneralis. Lex Cincia de donis et muneribus non omnibus prohibuit munus accipere; sed ob causam orandam, patrociniumve praestandum. Vid. Cicero lib. I. epist. ult. ad Atticum. Tacitus lib. XI. (c. 5.) XIII. et XV. *Ant. Aug.* Leviter immutati Plautini (Legitur inter fragm. ex amissis com. citata, amisso etiam com. nomine) ita legendi:

Neque muneralem legem, neque lenoniam,
Roga, nec fuerit, nec ne, flocci existuma.

Vetabat ob defensam causam donum accipere. Vide epistolam Plinii junioris ad Valerianum libro V. Etiam legis mentio non fit. *Scal.* Lex Cincia *muneralis* sive de donis et muneribus qua cavebatur ne quis ob causam orandam donum munusve acciperet. Eam tulit M. Cincius Tribunus plebis M. Cornelio Cethego, P. Sempronio Tuditano Coss. *Dac.* Vide Ottonis not. ad Cic. de Senect. pag. 29. Ceterum duo versus sunt Plautini, sic describendi: *Neque muneralem legem, neque lenoniam, Rogata fuerit necne, flocci aestimo.*

Munem. A *munus*, *munis*, *immunis*. Plaut. Mercat. I, 1. (ProI. 105.):

Dico eius pro meritis gratum me et munem fore.

Ita enim legendum, non ut quidam, *memorem. Dac.* *Munem.* Pro officio hic. Apud Nonium *Munes* (p. 28.) consentientes ad ea quae amici velint. *Immunis.* Vide supra *Immunis* et *Impetum. Goth.*

Mutae. Festi verba ex iis, quae Paulus conscripsit, intelligimus, ordinem tamen videtur mutasse, namque illa duo verba Festi, *mutum dicimus*; referenda sunt ad oratorem, aut tragoedum. Si quis tamen vellet nihil mutare, addere poterit ea, quae Festus scribit iis, quae Paulus retulerat. Mihi prior opinio placet. *Ant. Aug.* Infra. Verba Festi sunt ultima in epitome. Praecedentia supplebis ex ipsa epitome. Nam falso putant docti homines, quae Paulus finit, ea incipere Festum. Antecedentia enim, ut dixi, desiderantur. Quae sequuntur, alio spectant. *Scal.* Vide infra *Mutum*.

Multam. Legendum, *poenam quidam*, non *quandam. Scal.* Oscum vocabulum, a quo *multus* quod numerando multa aestimaretur, et *muliare*, numerare. Plaut. Stich. III, 1. (19.):

Quam multas tecum miserias multaverim.

Multa autem primis temporibus in ovibus et bubus aestimatis constitit, quibus abundabat Italia. Gell. lib. XI. (c. 1.): *Suprema multa erat duarum ovium, et triginta boum pro copia scilicet boum et penuria ovium. Sed cum eiusmodi multa pecoris armentique a magistratibus dicta erat, adigebantur boves ovesque, alias pretii parvi, alas maioris, eoque res faciebat inaequalem multae punitionem, idcirco postea lege Ateria (quam Tarpeiam alicubi vocat Festus) constituti sunt in oves singulas aeris deni, in boves aeris centeni, minima vero multa fuit ovis unius. Dac.* *Poenam quandam.* *Poenam quidam.* *Pecuniariam.* Multa, pecuniaria poena hic olim non ita. l. aliud. 131. ff. de verb. sign. *Maximam multam.* Vid. infra in *Ovibus.* *Quia non licebat.* Vid. infra *Peculatus furtum publicum.* *Aestimaturque bos.* Vid. infra *Peculatus ovibus* et supra *Aestimata. Goth.*

Mullei. *Mulleos.* Verbum *allucinatos* mendosum est; *lunatos* placet, sive *alutatos* ab *aluta*; de utroque est carmen Iuven. Sat. 7.: *Appositam nigrae lunam subterit alutae*, quod aliter dixit Horat. lib. I.

Satyr. 6, (27. sqq.): *Nam ut quisque insanus nigris medium impedit crux Pellibus, et latum demisit pectore clavum, Audit continuo quis homo hic?* Vid. Plutarch. in Probl. Titinii carmen mendosum est. *Ant. Aug.* Catonis verba ita legenda: *Qui magistratum Curulem cepisset, calceos mulleos, alii uncinatos, caeteri perones.* Haec erat antiquorum *εὐτέλεια*. Magistratu functi mulleos, milites fulmentatos, caeteri Romani perones, καὶ ὠμοβροσσίους, sumebant; de uncinis et clavis militaribus satis in Coniectaneis. Versus Titinii ita lego:

— — — iam cum mulleis
Te ostendisti, quos tibiatium calceos.

Tibiatium, hoc est, ad mediam usque tibiam; ita erant omnia ea genera calceamentorum, qualia Turcarum hodie, medio crure tenus. Quod et Tertullianus manifeste ostendit libro de Pallio: *Impuro cruri purum, aut mulleoolum inducit calceum.* *Scal.* Mullei vel mullei calcei dicuntur non ab antiquo verbo *mulare* suere, ut putavit Scaliger, sed a colore mulli piscis, nam puniceo fuisse vel ex Dione certum est, qui ait Caesarem usum ὑποδέσει ἐνίστε ὑψηλῇ καὶ ἐρύθρω χροῖ κατὰ τοὺς βασιλικὰς τοὺς ἐν τῇ Ἀββῆ τῷ γενομένους. Aperte mulleos describit quos ab Albanis regibus ad patricios transiisse idem docet. Nam stante libera republica Patricii et Senatores calceos nigros gestabant, ex patriciis autem qui Magistratum curulem cepissent, mulleos, hoc est, rubros, at postquam imperatores sibi solis puniceos illos sive mulleos calceos voluere quasi proprios relinquere, consilibus non purpurei aut puniceo ut antea, sed aurati sunt attributi ut constat ex Cassiodoro. Ita igitur, ut optime ad Vopiscum Salmasius, conciliandi sunt auctores, qui patriciorum nigros faciunt calceos et qui mulleos, nam patriciorum eorum qui magistratum curulem cepissent, proprium gestamen erant mullei calcei, reliquorum qui nondum in sella curuli sedissent, vulgariter nigri. Id omnino evincit locus Catonis cuius verba sic legit Scaliger: *Qui magistratum curulem cepissent calceos mulleos, alii uncinatos, ceteri perones.* Porro, docet idem Salmasius Puniceos illos sive mulleos calceos Tyrrenicos etiam dictos quod eorum factura Tuscanica esset, ut Virgilius Tyrrenos calceos Evandro regi tribuit lib. VIII. (458.):

Et Tyrrhena pedum circumdat vincula plantis.

Ubi Servius: *Tyrrhena vincula Tusca calceamenta et dicit crepidas quas primo habuere Senatores, post Equites Romani, nunc milites. Alii Senatorios calceos volunt quia hoc genus calceamenti a Tuscis sumtum est.* Sed adi ipsum Salmasium ad Vopiscum. In verbis Catonis pro *allucinatos* Turneb. *alutacinatos*, nempe ab *aluta*; alii *alutatos*, vel *lunulatos*. Perones calcei toti ex pellibus, ex corio crudo; Isidor. in gloss.: *Pero calciamenta pilosa.* *Dac.* *Quibus reges Albanorum primi.* Quibus vero imperatores Romani aliquando usi. Campagii Novell. 126. *Allucinatos.* Alii *alutacinatos*, alii *lunulatos*, alii *alutatos*. Iuvenalis: *Appositam nigrae Lunam subterit alutae.* Alii uncinatos eo sensu: magistratu functi, mulleos: milites fulmentatos: caeteri Romani Perones. *Perones.* Iis utebantur per nives et glaciem. Iuvenal. Satyr. 14. Sidon. Apollin. Epp. IV. *Goth. Tibialis.* Ita erant genera omnia calceamentorum, qualia Turcarum hodie. *Idem.*

Multifariam. Graecorum imitatione πολυφότος, διαφότος, τριφότος, multifariam, difariam, trifariam. Varro: *Totfariam: in totfariam locis; a multus et fari.* *Scal.* Gloss.: Πολυτρόπος, πολυμερῶς. Eadem forma *Totfariam* a Varrone dicitur, et Gloss.: *Difariam, διχῶς. Trifariam, τριχῶς. Quadrifariam, τετραχῶς, τετραπλῶς. Septifariam.* Vide Nonium (p. 141. et p. 170. ubi nunc legitur *septemfariam*). *Goth.* Locum ubi Varro dixerit *Totfariam*, non reperio. *Aliquotfariam* in Catonis fragmento legitur apud Varron. de R. R. I, 2.

Mulciber. Melius obtuitu in versu Pacuvii. *Scal.* *Mulciber a mulcendo ferro*, imo potius a *mulcendo* tantum, ut a *craceo, craber; a tumeo, tuber*; sic a *mulceo, mulciber*. Gloss.: *Mulciber, ἤφραστος, ἀφγυῖε.* *Dac.* *Molliendo.* *Goth.*

Maniae. Non solum terculamenta infantium, sed et lactentium deos praesides ita vocabant. Itaque et Varro (apud Non. pag. 167. Merc.): *Cuninam et Ruminam* inter Manios censet, cuius haec verba: *Cato de liberis educandis: Hisce Maniabus lacte fit non vino: Cuninae propter cunas; ruminiae propter rumam* etc. Male apud Nonium *manibus*. *Scal.* *Maniae*, figurae quaedam ex farina a nutricibus factae ut terculamenta infantibus obicerent, *maniae* dictae a *mania* Deorum manium matre vel avia. Glossae Isidori: *Maniae formidinum imagines.* Erant et Maniae Deae lactentium praesides. *Cuninam propter cunas; Ruminam propter rumam, id est prisco vocabulo mammam.* Quod infra legitur: *Id est manes quos, paulo aliter in sched.: Id est manes Deos Deasque, qui aut ab inferis ad superos manant; aut mania est eorum avia materna, sunt enim* etc. *Dac.*

Mutire. Vide in coniectaneo tertio (pag. 154. Steph.). *Mutire* est ne mi quidem audere facere,

quod Graeci γούζεν. Glossarium: *Muttum*, γού. Etiam in idiotismo dicimus, *ne muttum quidem audet dicere*. *Scal.* *Mutire* idem quod *mussare*. Lucillius:

Nec laudare hominem neque mu facere unquam.

Mu autem proprie canum est, unde *mutire* dicuntur, ut *gru* porcorum, qui *grunnire*. *Dac.* Vide supra *Amussim*. Adde Nonium in *Mussare* (pag. 427. *Merc.*). *Goth.*

Moenia. Pro *munia* a *muniendo* ut pro *murus*, *moeris*. Verba Attii sic legit Merula:

— — *Signa extemplo
Canere ac tela ob moenia adferre imperat.*

Ob *moenia*, i. e. ad *moenia*. Vide *Ob*; *moenia* pro officia Plaut. (*Fragm.* ex *Nervolaria*):

Prohibent quin moenia aliunde fungar mea.

Ita enim legendus hic versus ut in *Al. Dac.* *Et alia*. Et caetera. *Nervolaria*. Exstant haec in Sticho Plautina. *Fungar*. *Fungor*. *Goth.* Non in Sticho haec inveniuntur. Cf. Taubm. ad *Fragm.* *Nerv.*

Moene. (Ad pag. 169.) Singulariter pro *moenia*. *Dac.* *Per. Pro.* *Goth.*

Murrina. Vide *murrata potione*. Hanc antiquae mulieres Romanae muliebri *ἔπιχορησῶ* *huriolam* indigetarunt. *Dac.* *Murrhina* Nonius (pag. 551.). Dixi ad l. 16. *Goth.*

Murgiso. Tanquam dictus esset, *Moriciso*. Isidorus in glossis: *Murgiso*, *callidus*, *murmurator*. Lego: *Callidus*, *morator*. *Dac.*

Myrmillonica. Potius scuta quibus gladiatores, Myrmillones scilicet, utebantur. *Dac.* *Murmi-
lonica*. *Goth.*

Myrtea. Infra: Est fragmentum, quod pertinet ad litteram S. de suis et necessariis heredibus; cuius hae extant reliquiae: . . . ut patri sui heres existeret. Et tam heres est, quam, si idem in potestate aliena non fuisset, suus heres; ut patet ex eo, quod ait Sulpitius in ea oratione, quam dixit pro Aufidia. Perspicuum est, quod ait, de eo, qui in adoptionem datus, a patre adoptivo emancipatus est. Tam enim is heres est beneficio Praetoris, quam si in aliena potestate non fuisset, suus heres futurus erat, iure civili; quamquam non ignoro in bonorum possessionibus nomen heredis *καταγορησῶ* poni. Praetor enim heredem facere non potest. *Scal.* Mihi quidem ignoti sunt campi illi myrtei ubi Sardas superavit Papirius. *Dac.* Vide infra *Ovalis*.

Mussare. A Graeco μύζω, clausis labris e naribus sonum mitto, quod murmurantium proprium, μύζω autem a μῦ. Quod muti non amplius quam μῦ dicunt. Varro lib. VI. (pag. 377. Sp.) inde *mussare* tacite murmurare. Ennius lib. VI. *Annal.*: *Intus in occulto mussabant al. mussabat*. Lege: *Quintus in occulto mussabat*. Citatur hoc fragmentum in voce *summissi* et de Quinto Fab. Max. loquitur Ennius qui ideo *mussabat*, quod de se ab exercitu removendo senatus cogitabat. *Dac.* *Vulgo* vero pro *tacere*. Philargyrius IV. *Georg.* (188.). *Mussant*, hic, inquit, *murmurant* quae vox ponitur et in *tacendi* significatione ut apud Ennium in XVII.:

*Non possunt mussare boni qui facta labore
Nixi militiae peperere.*

Vide *Serv.* ad illud XII. *Aeneid.* (v. 657.):

Mussat rex ipse Latinus.

In illo Ennii quem laudat Festus, nemo est qui dubitet legendum:

Non decet hic mussare bonos.

Dac. Vid. Non. in *Mussare* (pag. 427. *Merc.*). Gloss.: *Mussitare*, γούζεν. *Mussabant*. *Mussabat*. *Goth.*

Mucia prata. Livius XI. XIII.: *Patres C. Mucio virtutis causa trans Tiberim agrum dono dedere, quae postea sunt Mucia prata appellata*. *Dac.*

Mugionia. Varro lib. V. (pag. 164. Sp.): *Mugionis a mugitu*. Solin. cap. 2.: *Mugioniam supra summam Novam viam*. Vide Nonium (Nihil de *Mugionia* porta ap. Non.). *Fulu. Urs.* *Mugionia* porta. Melius Varro qui lib. IV. (l. c. legitur nunc *Mugionis*): *Mugionis portam dicunt docet a mugiente pecore, id est bubulo*. Quod per eam ad pascua sua exigretur ab antiquo oppido, Palatino scilicet, ubi primum Roma condita. Eius verba: *Praeterea intra muros ideo portas dici: in palatio Mugionis a mugitu, quo ea pecus in Bucitatum antiquum oppidum exigebat. Eadem et Trigoniam et porta Palatii dicta*. *Dac.*

Muginari. Plinius in praefatione (§. 18.): *Dum ista, ut ait Varro, muginamur, pluribus horis vivimus*. Isidorus: *Muginatur, caussatur*. *Scal.* *Muginari*: *causari, tergiversari, moras neclere*. Gloss. Isidori:

Muginatur, causatur. Usus est Cicero ad Atticum lib. XVI, ep. 12.: *De ocella dum tu muginaris nec mihi quidquam rescribis, cepi consilium domesticum.* Nonius (pag. 139. Merc.) interpretatur *murmurare*. Ut et in glossario: *Muginor, γογγύζω, i. e. murmuro.* Erit igitur *muginor* vel a *magio*, vel ut doctissimo *Fossio* placebat, a *nugor, nuginor, n* in *muginor. Dac.*

Mustricola. Invenio in glossis latinis: *Mustricola, machina ad stringendos mures.* Et puto verum esse. Nam lignum illud ad calceos suendos, a similitudine illius machinae dictum videtur. *Scal.* Gloss. Isidorus: *Mustricola, machina* etc. A cuius machinae similitudine, *mustricola* etiam dicta est forma lignea cui induto corio novus fit calceus. *Dac. Mustricola.* Forma calcei dicitur in l. Sed etsi 5. §. Si magister. 3. ff. ad l. Aquil. l. Item quaeritur. 13. §. item. 4. ff. locati. *Mustricula* vero Glossis machina ad stringendos mures, quae et *muscipulum* et *muscipula* iidem, *μύσγα καὶ παγὶς ἐπὶ μύσων. Goth.*

Myoparo. Lege: *Nam, et Myon, et Paron per se sunt.* Ab insulis *Paro, Corcyra*, dicta navigia, *Parenes, Cercuri.* Quin et *Syriaca* lingua retinuit *Carcura.* Hoc enim est *Cercurus*, nisi *mavis* *κέρκρον καὶ οὐβῶν* nomen dedisse a forma, propter longitudinem videlicet; a forma autem *μύωνες*, hoc est angusta et oblonga, ut *myobarbum*, angustus et oblongus *Liberi patris cantharus.* Ut annotamus apud *Ausonium.* *Mures* enim et *Mustellae* oblongo corpore. *Scal. Myoparo.* Ita *Nonius* (pag. 534. Merc.); alii *mioparo.* Adde infra *Parones. Goth.*

Minucia. Ubi fuerit ignotum est, ut et quis fuerit iste *Minucius.* Putabam olim *Minuciam* portam eandem esse et *trigeminam* ab eo *Minucio* sic dictam qui extra eam aurato bove donatus est, ut narrat *Liv.* IV, 16. Sed nihil ibi de sacello, quare amplius quaerendum. *Dac.*

Martias Kalendas. Iis matronae *Iunoni* et *Marti* supplicabant, ideoque *matronalia* dictae sunt, et *matronales ferias* vocat *Tertullianus.* Vide *Ovid. Fast. lib. III,* et veteres *Horatii* interpretes ad *Od. 7. lib. III. (init.):*

Martiū caelebs quid agam Calendis.

Dac. Hinc illud proponitur in l. Sed si *Vir 31. §.* Si vir uxori munus immodicum *Kalendis Martiis* aut natali die dedisset, donatio est. 8. ff. de donationibus inter virum et uxorem. *Goth. Capta sit.* Coepula erat vel est. *Idem.*

Mavortem. Vide *Mamers. Dac.*

Magnum annum. *Cicer. lib. II. (c. 20.)* de nat. Deor. ubi de planetis quorum ex disparibus motibus magnum annum *Mathematici* nominaverunt, qui tum efficitur cum *Solis* et *Lunae*, et quinque errantium ad eandem inter se *comparationem* confectis omnium spatii est facta *conversio*, quae quam magna sit, magna quaestio est: esse vero certam et definitam necesse est. Et in *Hortensio:* *Horum annorum quos in fastis habemus, magnus XII. millia nongentos quinquaginta quatuor annos complectitur.* Sed merae *nugae.* *Magnus* annus sive *annus Platonius* cum *stellae fixae* ab *aequinoctiis* et *Solstitiis* *cardinibus* digressae, *εἰς τὰ ἐπιόμεια* totum circulum suum confecerunt. Eas autem ex *Timacharidis, Hipparchi* suisque adeo *observationibus* centum annorum spatio gradum unum absolvere *Ptolemaeus* statuit, ex quo efficitur 36000 annorum decursu hunc magnum annum evolvi. *Tardiorem* hunc motum faciunt *tabulae Alphonsianae*, ita ut totis 49000 annis periodum hanc absolvi rex *Alphonsus* crediderit. At brevioribus eam spatium determinavit *Albatagnus:* nec plusquam 23700 annos ei tribuit, quippe quam 66 quoque anno gradum unum explere deprehenderit, quam sententiam *observationibus* suis longe accuratissimis ad verum proxime accedere confirmavit *Tycho*, nam intra 67 annorum spatium gradu uno fixus *εἰς τὰ ἐπιόμεια* progredi, totumque illud curriculum 24120 annis peragere comperit. Ita illustr. *Huetius* in *doctiss.* suis in *Origenem* *observationibus. Dac.*

Medius fidius. *L. m. filius, i. Hercules. Fulv. Urs.* Quod *Graeci* iurantes *μὲ, τῆ* praeponunt, id *Romanis* erat *Me* et *E.* *Mecastor, Medius fidius, Mehercule, Eiuo, Equirine, Ecere, Epol, Ecastor. Scal.* Vide *Mecastor.* *Medius fidius*, per *Iovis* filium. A *Graeco διός* factum *dios.* Festi sententiam probat *Varro* lib. IV.: *Aelius Gallus* *Dius fidius* dicebat *Diiovis filius* ut *Graeci* *διόσκουρον Castorem:* et putabant hunc *Sancum* ab *Sabina* lingua et *Herculem* ab *Graeca. Dac.* Iuramenti species, compositum ex *me* et *dios* *Fidius.* Ita *Mecastor, Mehercules.* Alii ex *E* compositam dictionem putant, ut *Ecere, Equirine, Ecastor. Goth.*

Mortem abisse. *Mortem* adisse. Vide *ob. Dac.*

Manus. *Manuos.* Forsan legendum vel *manes* vel *manos;* nam *manis* dicebant pro *manus*, a quo immanis. In carmine saliare est: *Cerus manus* i. e. *Creator bonus, bonus genius.* Quod hic forsitan alfadit *Festus.* Nihil tamen affirmo, nam *manus* dici quidem potuit. *Dac. Manus. Manes. Aelius Stilo.* *Aurelius* vel *Ateius. Et. Unde. Goth.*

Muscercdas. Haec sunt Pauli. Festi verba sic schedae: *Muscercda prima syllaba producta dicebant antiqui stercus murum.* Scribendum *mucercda*, sic *bucercda*, bovum stercus, *opicercda*, ovium. Glossae: *Mucercda*, *μυρόχουδον*. Sic enim legendum, non *μυρόχουδον*; quod ait primam syllabam produci u densum innuit. Vide notata in *lustrum*. Sic in *essemus* primam syllabam produci notat Donat. Sic in *insanos* Cicero. Sic in *lycus* prima brevi. *Dac.*

Mapalia. Ait hominibus solute viventibus exprobrari vocem *mapalia*; et verum est. Seneca *ἀποκοκυντώσει*: *Ego*, inquit, *P. C.* *interrogare vobis permiseram; vos mera mapalia fecistis. Volo servetis disciplinam curiae.* Mera *mapalia* fecistis, hoc est, susque deque habuistis et dissolote potius egistis; vel potius: vos o inepti et dissoluti, id fecistis. Vide quam bene locus ille ex Menippe Senecae huius locis collatione illustretur, et tamen mirum, quantum negotii facessit viris doctissimis, qui in loco Senecae exponendo plurimum aesturunt. *Scal.* Eadem et *magalia*, nisi quod in *mapalia*, *ma* est breve quod in *magalia* produci- tur. Virg. IV. *Aeneid.* (259.):

Ut primum alatis tetigit magalia plantis.

Et lib. I. (421.):

Miramur molem Aeneas, magalia quondam.

Ubi Servius: *Mogalia Antistoichon est; nam debuit mogaria dicere, quia magar non magal Poenorum lingua villam significat. Cato originum primo: magalia aedificia quasi cohortes rotundas dicunt; olii magalia casas Poenorum pastorales dicunt.* Ut vides locum Catonis, quem noster e quarto, e primo Servius attulit et non leviter immutatum. *Magar* autem ab Hebraeo *magur* habitatio. A *magur* variante dialecto Poeni fecere *magar* et Poeni quidem *magar* sive *inagara* sive *megara* vocabant partem eam Carthagini quae Byrsan cingebat et habitacioni civium relinquebatur. *Dac.* *Cohortes.* Vide *Cortina. Dac.* Glossae: *Mapalia*, *καλίβαι*. *Goth.*

Metalli. Metelli. Glossarium: *Metellus*, *μίσθιος. Scal.* *Metellus*, *μίσθιος*, *mercenarius.* In fine: *Caeciliae familiae cognomen putatur ductum.* Aliter schedae ubi: *Caeciliae familiae cognomen putat ductum quod est* Desideratur tantum vox *Metellus*. *Caeciliam* familiam pro *Caecilia* gente dixit Festus quae *Metellorum* cognomento potissimum clara. *Dac.* In re. In lege. *Mercenarii.* Hinc glossae: *Metellus* *μίσθιος. Goth.*

Manum et mentum. Vide Gell. lib. XIII. cap. 17. et interpr. Lycoplir. in Iambicis, et Eustath. in I. Homeri *Iliad.* qui nihil de Calchante, sed de aliis dictum referunt. Vide proverbiorum interpretes. *Ant. Aug.* Verba Graeca sic latine Erasmus:

Multa cadunt inter calicem supremaque labra.

Qui et *πέτει* pro *πέλει* legisse videtur. Quamvis et aliter fieri potuit: nam *πέλει* veteres omnes agnoscunt. Caeterum in verbis Festi non pauca desiderari fidem faciet hic locus Eustathii qui de Ancaeo narrat, quod ille de Calchante; eius verba I. *Iliad.* pag. 77. edit. Rom. Multos sua Calydonius interfecit: *Ὄν εἰς καὶ ὁ παρὰ Ἀνκόφρονι Ἀγκάιος, ὃς ἀμπελώνα κατὰ πολλὴν σπουδὴν φυντεύσας, καὶ ἀκούσας ποθὲν ὡς οὐκ ἂν ἴσως τοῦ ἐκείθεν οἴνου πίοι, καὶ ψευδῆ τὸν λόγον εὐχόμενος ἐλεχθῆναι, ἤλθεν εἰς τοῦτο καιροῦ, ὡς τελεσφορηθῆναι καρπὸν (lego καρπὸν) ἐκείθεν καὶ οἶνον ἐκθλιβῆναι, οὐ ὡς ἐμύλεον ὁ Ἀγκάιος πινεῖν, ἤλεγε τὸν φοιβήσαντα, ὃ δὲ εἶπον τὸ παραομιάζομενον ὡς πολλὰ μεταξὺ χειλοῦ καὶ ποτηρίου, τέως μὲν ἔδοξε γελοῖος, ἐν ἀκαρῆι δὲ κατεφάνη σπουδαῖος, ἀκούσας γὰρ οἱ (leg. ὁ) Ἀγκάιος εὐθύς τὴν περὶ τοῦ σπύου βόην ὅππει μὲν τὴν τοῦ οἴνου κύλικα, ἐκθαράων δὲ σπῆ τὴν τοῦ θανάτου πεσῶν ὑπὸ τῷ σὺ.* Ex his igitur si non ipsamet Festi verba, at saltem eorum sententiam facile elicies. Ancaei historiam aliquantulum immutatam ex Aristotele narrat Didymus, atque etiam Dionysium Thracem tradidisse illud proverbium ab Alcinoi morte vulgatum, quem, ut ait Hom. *Odys.* XXII. pocula tenentem labrisque iam admoventem Ulysses interfecit. Neque praetereundum ad huius proverbii similitudinem effatum istud *inter os et offam* de quo Gellius lib. XIII. cap. 16. Huius simile etiam istud etsi aliunde natum, *inter caesa et porrecta* quo usus Cicero ad Atticum lib. V. epist. 18. *Dac.*

Mulis celebrantur ludī. De Consulibus suo loco dictum est. Mulis autem tunc ludos celebratos fuisse praeter Festum nemo quod sciam docuit. *Dac.* *Vehiculque adiungi.* Hinc mulae charruchariae in I. 38. §. 8. ff. de Aedilitio. Et Rhedariae. *Goth.*

Maiis idibus. Ovid. *Fast.* lib. V. (669.):

*Templa tibi posuere patres spectantia circum
Idibus, ex illo est tibi festa dies.*

*Te, quicumque suas profitentur vendere merces,
Thure dato, tribuas ut sibi lucra rogant.*

Dac. Mercurii aedes. Vid. Livium II, (21.). *Goth.*

Minusculae quinquatrus. Varro lib. V. (pag. 196. 199. Sp.): *Quinquatrus minusculae dictae Iuniae idus ab similitudine maiorum, quod tibicines tum feriati per urbem vogantur et conveniunt ad aedem Minervae. Minores vocat Ovid. lib. VI. Fast. (651.):*

*Et iam quinquatrus iubeor narrare minores.
Nunc aedes o coeptis, flava Minerva, meis.
Cur vagus incedit tota tibicen in urbe?
Quid sibi persona, quid toga longa volunt?*

Vide et Livium lib. IX. *Dac.* Adde Gell. II, 21. Müller. die Etrusker. II, 201.

Muli Mariani. Sic per iocum Romani milites vocabantur, nam C. Marius recidendorum impedimentorum gratia, quibus maxime agmen oneratur, vasa et cibaria militum in fasciculos aptata furcis, quas appellaverunt aerumnulas, imposuit, quibus onusti milites iter conficiebant. *Dac.* Vid. supra *Aerumnulas. Mario instituti.* Marii instituto. *Goth.*

Murciae. Vide Varron. lib. IV. (p. 154. Sp.) de Ling. Lat. et Plutarch. in problem. *Ant. Aug.* Per c scribitur, cum antea per t scriberetur, ut ait Plutarchus. Unde a murteto, quod ibi erat proximum, dictam voluit Varro, Plinius et Plutarchus ipse (Quaest. Rom. XX. fin.) Tertullianus de spectaculis: *Consus, ut diximus, apud metas sub terra delitescit. Murtiae quoque idolum fecit; Murtiam enim Deam amoris volunt, cui in illa parte aedemovere.* Lege: *Apud metas sub terra delitescit Murtias has quoque idolum fecit.* Nam metae Circi Murtiae metae vocabantur. Apuleius: *Si quis a fuga retrahere, velocitatem demonstrare poterit fugitivam regis filiam, Veneris ancillam, nomine Psyche, conveniat retro metas Murtias Mercurium praedicatorem.* Varro: *Intimus Circus ad Murtim vocatus.* Has metas in eodem libro paulo ante, *primas metas* vocaverat Tertullianus: *Et nunc, inquit, ara Conso illi in Circo defossa est ad primas metas sub terra.* Quod hic scribitur de monte Aventino, de hac re ita in veteribus monumentis Danielis nostri scriptum reperi. *Fallis ipsa, ubi Circenses editi sunt, ideo Murcia dicta est, quia quidam vicinum montem Mercurum appellatum volunt; alii quod fanum Veneris Verticordiae ibi fuerit, circa quod nemus murtetis consitum fuisset, immutata litera Murciam appellatam, etc. Scal. Murciae Deae, hoc est Murciae Veneris et per c scribitur cum antea per t scriberetur, unde a murteto quod ibi erat proximum dictam volunt.* Varro lib. IV.: *Ad Murtium etc. Alii esse dicunt a murteto declinatum, quod ibi fuerit cuius vestigium manet, quod ibi sacellum etiam nunc Murtiae Veneris.* Plin. lib. XV. cap. 29.: *Ara fuit Romae vetus Veneris Murtiae quam nunc Murciam vocant.* Et ita Plinius et Plutarchus ipse. A myrto, quae Veneri sacra, Myrtea, postea Murcia Venus dicta. Eius aedem in XI. urbis regione ponit Victor; fuit praeterea alia *Dea Murcia* sic dicta quod Dea esset *Murciorum*, i. e. ignavorum, inertium. Quamvis istam cum altera Servius videtur confundere. Vide *Murricidium.* *Dac.* Liv. I, (33.). Adde quae scripsi de *murcis* et *murcia* ad l. 4. §. eum qui. 12. ff. de re militari. *Goth. Murcus.* Murtus. Nam a murteto Murtia primum. Et metae murtiae in Circo apud Tertullianum. *Idem.*

Martius mensis. Annum in decem menses divisit Romulus, et primum genitori dicavit, qui ab eo *Martius*. Tamen ante Romam conditam non omnibus Italiae populis primus fuit; nam Albanis erat tertius, Phaliscis quintus, sextus Hernicis. Vide Ovid. Fast. lib. III. (l. 39.). *Dac.* Vid. Varron. de L. L. V. (VI, pag. 213. Sp.). *Goth.*

Membrum. At in XII. est: *Homini mortuo ne ossa legito, quo post funus faciat. Fulv. Urs.* Huc pertinent quae de praecedente porca. *Scal. Membrum abscondi. Membrum abscondi.* Etiam os quoddam ad eandem rem adimi testatur Varro lib. IV. (pag. 33. Sp.): *Aut si os exceptum est mortui ad familiam expurgandum.* Id enim ad familiam purgandam certo genere februi quod vocabant *exverrias*. Sed illud postea Decemviri prohibere, nisi quis aut peregre aut in hostico esset mortuus. Hinc intelligenda lex XII. tabularum: *Homini mortuo ne ossa legito, quo post funus fiat: extra quam si militia aut peregre mortuus sit.* Crinis etiam secabatur ad quem pro toto corpore iusta fierent. Vid. Stat. IX. Thebaid. Vide infra praecedentia *egna.* *Dac.* Dixi ad Varron. de L. L. IV, no. 4. et ad leg. XII. tabb. in quibus sic erat: *Homini mortuo Ossa ne legito, quo post funus faciat. Goth.*

Monodos. Plin. lib. VII. cap. 16. videndus. *Ant. Aug. Movódovs,* qui dentium loco unum os aequaliter extensum habet, ut Prussiae filius et Epirotarum rex Pyrrhus. Valer. Max. Plin. *Dac.*

Minotauri effigies. Vide *lupi*. Et non aquilam tantum vel minotaurum prisci illi Romani, sed plura eiusmodi animalia in pugnas aut raptus nata bello praeferebant, ut lupos, equos, apros, porcos etc. *Dac.* Ut et porci. Vid. infra *Porci Goth.*

Manius. (Cf. p. 169.) Verbum initio videtur adiectum. Varro lib. VIII. (p. 500. St.): *Forsitan ab eo, qui mane natus diceretur, ut is Manius esset, ut qui luci, Lucius. Fulv. Urs.* Et haec quoque male accepta sunt non a Paulo, sed ab inferioris aetatis hominibus barbaris. In veteribus enim editiombus legitur: *Manius Aegerius Nemoresem Dianae consecravit.* Ego lego: *Manius Aegerius Nemoresem Dianam consecravit;* hic *consecravit* est ἀφιόωστος, signum Dianae posuit. Notum est Nemoresem Dianam Aricinam dici et regem nemoresem eius sacerdotem. *Scal.* Schedae: *Manius Egeri . . . Memorem.* Vett. edit.: *Manius Aegerius Ncm.* etc. Legendum: *Manius Aegerius Nemoresem Dianam consecravit;* et ita optime Scaliger. Sueton. Caligul. cap. 35.: *Nemorensi regi quod multos iam annos potiretur sacerdotio, validiorem adversarium subornavit.* Nemorensis Dianae nomen et ritum describit Strab. lib. V. (pag. 239.). Cuius locum quia male ab interpretibus acceptus est, ego sic verito: *Dianium autem quod vocant nemus, in sinistra parte viae est, qua ex Aricia ad fanum Dianae Aricinae conscenditur. Ibi quoque Dianae Tauricae signum consecratum ferunt. Nam et Barbaricus et Scythicus mos apud illud fanum obtinet. Perfuga enim ibi constituitur sacerdos, qui sacerdotem priorem sua trucilaverit manu, stricioque semper gladio est, insultus timens, ad eos propulsandos paratus. Plenius sed paulo aliter de eadem re Servius lib. VI. Aeneid.: Orestes, inquit, post occisum regem Thoantem in regione Taurica, cum sorore Iphigenia, ut supra diximus, fugit, et Dianae simulacrum inde sublatum haud longe ab Aricia collocavit. In huius templo post mutatum ritum sacrificiorum fuit arbor quaedam de qua infringi ramum non licebat, dabatur autem fugitivis potestas, ut si quis exinde ramum potuisset auferre, monomachia cum fugitivo templi sacerdote dimicaret, nam fugitivus illic erat sacerdos ad pristinae imaginem fugae. Dimicandi autem dabatur facultas quasi ad pristini sacrificii reparationem.* Haec Servius. Hunc morem tangit Ovid. lib. I, (259.) de arte:

*Ecce suburbanae templum Nemorale Dianae,
Partaque per gladios regna nocente manu.*

Inde satis liquet Latinos Aricinae Dianae templum vocasse *nemus* et ipsam *Dianam Nemoresem*. Atqui apud Strabonem ita locum acceperunt interpretes, quasi de Dianae silva, ita enim interpretati sunt: *Dianae quod vocant nemus,* cum potius vertere debuissent *Dianium* sive *Dianae templum quod vocant nemus*. Quod et Salmasio video in mentem venisse; qui et in verbis Strabonis pro ἀναβαίνουσιν εἰς τὸ Ἀρικίνης ἱερόν recte emendavit ἀναβαίνουσιν. Τῆς δὲ Ἀρικίνης τὸ ἱερόν. Quare sic vertendum: *Dianium autem, quod vocant nemus, in sinistra parte viae est qua ex Aricia conscenditur. Estque Dianae Aricinae templum.* Strabo enim his verbis explicat vocem Ἀρτεμίδιον *Dianium*, id est Dianae templum, etc. Ego olim existimaveram alteram lectionem stare posse, sed de alio quodam fano Dianae verba illa intelligenda quasi dixisset Strabo, *nemus illud, sive templum Dianae nemorensis esse in sinistra parte viae, qua ad fanum aliud eiusdem Dianae conscendebatur, quod fanum ad dextram eiusdem viae situm fuerit.* Nunc vero Salmasii coniecturam unice amplector. *Multi Manii Ariciae.* Hoc est, ut interpretatur Festus, multi clari viri, ac fortes Ariciae, vel, ut Asinius Capito, multi viri turpes et deformes quasi maniae figurae deformes. Festi explicatio non potest ei displicere qui meminere sacerdotium *Aricinae Dianae* sola virtute potuisse parari et conservari. Sed Atei Capitonis sententiam iuvat hic locus Persii Sat. VI, (55.):

— — — accedo Bovillas
*Clivumque ad Virbi. praesto est mihi Manius haeres,
Progenies terrae.*

Nam cum de clivo Aricino loquatur, Manium potius quam alium nominavit. Ibi etiam vetus interpres: *Manium dicit defarmem et ignotum hominem eo quod Maniae dicuntur indecori vultus personae, quibus pueri terrentur. Ariciae genus panis.* Lege: *Et Ariciae genus panis fieri qui manici panes appellantur. Dac. Lucius.* Vid. supra *Lucinus*. Ita Varro de L. L. (l. c.). *Asinius. Einnius. Goth.*

Manliae gentis. Vide Livium lib. VI, (20.) et Dionem lib. LI. Inde Musonius apud Cellium lib. IX. cap. 2.: *Simili autem, inquit, exemplo ex contraria specie antiquos Romanorum audio praenomina patriciorum quorundam mule de republica meritorum, et ab eam causam capite damnatorum censuisse ne cui eisdem gentis patricio inderent, ut vocabula quoque eorum defamata atque demortua cum ipsis viderentur. Dac.*

Maiores Flamines. Tres tantum fuere qui maiores dicti, Dialis, Martialis et Quirinalis, quos

Numa rex instituit. Reliqui processu temporum his additi, nam ad quindecim crevit eorum numerus, minores dicti sunt. Inter hos maximae dignationis erat Dialis, minimae Pomonalis. Vide *maximae dignationis. Dac.*

Millus. In oratione Aemiliani ita legendum ex l. n.: *Nobis inquit rei que praesidio.* Ennius apud Nonium (p. 111. seq. Merc.): *Ea mi. reliquae fidei regno* etc. Vide in dictione *Fortunatim. Fulv. Urs.* Varro vocat *melium* lib. II. de re rust. (c. 9.): *Ne vulnrentur a bestiis imponuntur his collaria quae vocantur melium, id est cingulum circum collum ex corio firmo cum clavulis capitalis, quae intra capita (lege quae intra capita) insuntur pellis mollis duritia ferri.* Et ita melius dici putat Scaliger: nam *μηλωτη* pellis ovilla, unde et omne scorteam vocabant *melinum*, ut apud Plautum *melina* est scortae mantica, Epidic. I, 1, (21.):

— — — *Aut si in melina attulisti.*

Sed idem est millus et melium, dictum enim *melium*, *mellum*, *millum* et *millus*, ut *collum* et *collus*. Supra in verbis Scipionis, quae laudat Festus, legendum ex lib. Fulvii Ursini: *Nobis, inquit, rei que praesidio erit is. Dac.* Adde supra *Catulus. Eritis. Erit is. Goth.*

Magnificissima. Magnificior et magnificentissimus dicebant antiqui ἀναλόγως a positivo *magnificus*. Nos autem *magnificior*, *magnificentissimus*; cum tamen *magnificens* dici non possit, unde ad educuntur. Sic *munificior* a *munifico* dixit Cato, nos *munificentior* etiam *munificens* non sit in usu. Vide infra *munificior. Dac.*

Manceps. Quod manu capiatur, imo capiat. *Scal.* Est autem quasi *manuceps*, quia manu sublata se pluris esse licitatum significabat. Sublata enim manu vel digito licitationes fiebant. Cicer. III. in Verr. (I, 54.): *Accurrunt tamen tutores ad tempus, digitorum tollit Iunius patrus.* Quae in fine posita, sic legenda sunt: *Quam is pro quo praes factus est; ut viri docti. Dac.* Adde infra *Mancipatio*; supra *Emancipatio*. Vid. l. 3. Cod. quibus iunioribus. lib. X. *Goth.*

Metaphoram. (Ad p. 170.) Si quis Quintiliani c. 6. de tropis lib. VIII. legerit attentius, verba Festi facile intelliget, et manca restituet. *Ant. Aug.* Lege infra: *Qua utimur, inquit Verrus in oratione* etc. Reliqua sunt obscuriora, eorum tamen si non verba, at sensum odorari mihi videor. Ita enim fere scripsisse Festum puto: *Rem indicemus. Quod si proprium quam tralatum magis valeret, redit ad sua verbum tralatum, manebitque tunc tantum cum quo pervenit eo proprium pervenire non possit. Praesertim apud poetas qui alieno perinde ac suo abutuntur.* Et ita fere Quintilian. lib. VIII. cap. 6.: *Transferitur ergo, inquit, nomen aut verbum ex eo loco in quo proprium est in eum, in quo aut proprium deest, aut translatum proprio melius est; id facimus aut quia necesse est, aut quia significantius est, aut ut dixi quia decentius, ubi nihil horum praestabit quod transferatur, improprium erit.* Item: *Metaphora enim aut vacantem occupare locum debet, aut si in alienum venit, plus valere eo quod expellit. Dac.*

Metaplasticos. (Ad p. 170.) *Meta...stices.* Metaplasticas scriptum fuisse videtur; sed mendose, pro metaphrasticis, vel metaphrasi, vel pro metastasi, vel metabasi. Interpretari autem existimamus, cum poetae propter necessitatem metri aliud pro alio ponunt. *Ant. Aug.* Scribe: *Metaplasticos dicitur apud poetas usurpari id quod propter necessitatem metri mutant, quod idem barbarismus dicitur in soluta oratione conscribenda. Scal.* Metaplasmas a μεταπλάττω transformo, transmuto. Quintil. lib. I. c. 8.: *Deprehendatque quae barbara, quae impropria, quae contra legem loquendi sunt posita, non ut ex his utique improbantur poetae, quibus quia plerumque metro servare coguntur, adeo ignoscitur ut vitia ipsa aliis in carmine appellationibus nominentur. Metaplasmos enim et schematicos, et schemata, ut dixi, vocamus, et laudem virtutis necessitati damus, etc. Dac.* Alii metaphrasticen, alii metaphrasi, alii metastasi, alii metabasi. *Goth.*

Metonymia. (Ad p. 170.) Lege ita versum Ennii:

Cum magno strepitu Vulcanum ventu' vegebat.

Et illum:

Persuasit nox, vinum, Deus, qui multo est maximus.

Cui simile Terentianum ex Adelphis (III, 4, 24):

Persuasit nox, amor, vinum, adolescentia: humanum est.

Et Propertii (I, 3, 14.):

Hac Amor, hac Liber, durus uterque Deus.

Vegete, pro vegetare, vide Nonium (pag. 183. Merc.). *Scal. Metonymia, μεταωνυμία a μετά et ὄνομα.* Ad verbum sonat *transnomen*, *transnominatio*. Figura qua continens ponitur pro contento et contentum pro continente. Continens pro contento Ennius:

Africa terribili tremi horrida terra tumultu.

Africa pro Afris. Cicero in Oratore: *Horridam Africam terribili tremere tumultu cum dicit* (Ennius) *pro Afris immutat Africanam.* In reliquis, nisi locus depravatus sit, merito Festi iudicium desiderabis. Neque enim cum dicitur *epota vini amphora*, ab eo quod continetur, intelligitur id quod continet, ut tradit Festus, sed contra ab eo quod continet id quod continetur. Nam per amphoram vinum quod in amphora, ut per Africanam intelligantur homines qui in Africa. Audi Quintilian. lib. VIII. cap. 6.: *Sicut ex eo, quod continet, id quod continetur usus recipit: ut bene moratas urbes, et poculum epotum; et saeculum felix.* Contentum autem pro continente ut apud Virgil. (Aen. I, 724): *Vina coronant. Vina pro pateris. A superiore inferior,* cum causa ponitur pro effectu ut Vulcanus pro igne. Ennius:

Cum magno strepitu Volcanum ventus vegeat.

Lego vehabat, vel ut Scaliger *vegebat i. erigebat.* Et ab inferiore superior, cum effectus pro causa, ut amor et vinum pro Cupidine et Baccho. *Dac. Tremis. Tremis. Goth.*

Masculino genere. Masculino genere ait dixisse malo cruce C. Gracchum in ea in *Popillum posteriore*, et non adducit exemplum. Item in ea *Popillum et matronas.* Citatque exemplum, ubi malo cruce masculino genere usurpavit Gracchus. Quid est citare bis eandem orationem non tanquam eandem sed tanquam alteram? Deinde quid istud rei est, in *Popillum et matronas*? nota est causa inimicitiarum inter Popillum et Gracchum; de matronis ne verbum quidem. Quare ἀπόλημα docti viri cum viderent, conati sunt emendare ita: *Item cum idem in Popillum et Mathonem ait.* Ut illud in *Mathonem* successerit in locum τοῦ in *matronas.* Laudo conatum, mallem tamen non coniecturas suas, sed rem ipsam margini chartae commendassent. Nam sane ita scribendum erat: *Item cum idem in populum, et matronas ait: eo exemplo instituto dignus fuit, qui malo cruce periret.* Vide quam dissimilia haec sint pristinae lectioni; partim enim verba Festi putabantur esse, quae nunc omnia sunt Gracchi; exprobrat adversario duo Gracchus: et quod in populum debacchatus sit, quem qui offendent, maiestatis postulantur: et in matronas, qui sexus omnium consensu multis privilegiorum praesidiis nuntur, propterea vocat malum exemplum; est enim et contra leges, et contra bonos mores. Huius orationis Gracchi in Popillum mentio extat etiam apud Gellium. *Scal. Parentem pro matre, cruce, stirpem, frontem* masculino genere dixisse veteres constat, ut *lupum, metum* feminino. Exempla pete a Nonio. Sed male hic duas C. Gracchi orationes a Festo laudari putarunt viri docti, cum de una tantum mentio facta sit, ut optime monuit Scaliger. Nam quae in fine leguntur: *Item, etc. non Festi, sed Gracchi verba sunt ex eius oratione in P. Popillum posteriore. Item, inquit Gracchus, cum idem, nempe Popillus in populum et matronas ait* (sic optime correxit Scaliger, cum male alii in *Popillum et Mathonem*) *eo exemplo instituto dignus fuit qui malo cruce periret.* *Dac.* Facit l. 51. in fin. ff. de verb. sign. *Dixit Gracchus.* Huius orationis meminit Gellius VII, c. 19. *Malo cruce.* Vid. Non. in *Crux* (pag. 195.). *Posteriorem.* Posteriore. *Hanc Frontem.* Vid. supra *Frontem.* *Hanc stirpem.* Vid. infra *Specum.* Vid. Nonium (pag. 226.) in *stirpem.* *Hanc metum.* Vid. infr. *Metus.* Non. (214.) in *Metum.* *Hanc lupum.* Vide supr. *Agnus. Goth. Masculina.* Videtur deesse ἀσθενικά καὶ θηλυκά dicunt. *Ant. Aug.* Constat enim et veteres dixisse nomina virilia et muliebria, ut Varro. Item nomina virilis et muliebris sexus. Deesse in fine haec non dubium: qui non ἀνδρικά καὶ γυναικεία ea, sed ἀσθενικά καὶ θηλυκά vocant. *Scal.* Melius ex Festi iudicio masculina et feminina dicuntur, secundum Graecorum consuetudinem, qui ea non ἀνδρικά i. e. virilia et γυναικεία i. e. muliebria, sed ἀσθενικά καὶ θηλυκά vocant, i. e. masculina et feminina. *Dac.*

Matronis. Verba Festi ex Pauli epitome cognovimus. Item ex Livio lib. V. apparet bis matronas aurum contulisse, Veis a Camillo captis, et urbe a Senonibus capta praeter Capitolium. Apollini autem donum Delphos cratera aurea portata est ob decumam voti, quo se damnaverat Veis captis. *Matronis aurum restitutum* dicit lib. VI. Plutarch. in Camillo doni Apollini dicati meminit. Plin. lib. XXXIII. cap. 1. id aurum in Iovis caella collatum mansisse scripsit ad Pompeium Magnum. Vide *Pilentis. Ant. Aug.* Magis odoratum, quid voluit Festus, quam ut verba in numerato edere possimus. *Scal. Matronis aurum reddutum.* Bis aurum matronas contulisse docet Livius, semel captis Veis, ut inde votum Apollini solverent. Liv. V. cap. 25. et 28. et iterum ut summa pactae mercedis Gallis conferret, qua adduci se posse dicebant, ut Capitolii obsidionem relinquere; idem cap. 50. *Matronisto ait.* Quod initio deest, ita supplendum: *Matronis aurum reddutum Ateius Capito ait.* Vide *Pilentis* et Liv. lib. V. cap. 25. 28. et 50. *Apolloni* autem pro *Apollini* antiqua scribendi consuetudine. Sic in aereo numismate: *Apolloni Sancto. Dac.*

Muta (Ad pag. 171.) Interpretationem desiderat. *Ant. Aug.*

Mina. Distingui videtur inter minam singulariter, quam Graeci *mnan* dicunt, et minas. Vel usos veteres nonnunquam asserit mina pro minis, et Catonis exemplum asserit. *Ant. Aug. Mina singulariter dici*

pro eo, quod minae pluraliter dicimus, Curvatus auctor est; item M. Cato in suasionem mina cogi nulla potuit. Scal. Minam pro minis dixisse veteres exemplo Catonis probat Festus quod notandum; distingui enim inter minam singulariter quam Graeci *μύνη* dicunt et minas notum est. Cicero cap. 11. de limbus (de Legg. II, 26.): *A quo iterum funerum sumtus praefinitur ex censibus a minis quinque usque ad minam.* Verba Catonis forte e suasionem legis Voconiae. Dac. Minam singulariter dici pro eo quod Minae pluraliter dicimus, Curvatus auctor est. Item M. Cato in Suasionem . . . mina colligi nulla potuit. Goth. Pertinet haec annotatio ad pag. nostrae edit. 171. ubi nunc ex Ursini coniectura legitur: *Mille singulariter cet.*

Municas. Quae desunt divinare non possum. Placidus in glossis: *Municare, communicare dictum a moeniis id est operibus.* Non dubium est veteres dixisse *moenicare* et *commoenicare*; ut *moeris, murus* et hoc forsitan illud est quod Festus addebat. Dac.

Mancipatus ita adoptantis. (Ad p. 171.) Ad litteram S hoc fragmentum pertinere iudicavit Scali-ger, quia ibi de suis et necessariis heredibus agitur. Sed sic etiam illud non minus ad M litteram pertinere, cum agat de eo qui a patre *mancipatus* et postea in adoptionem datus, ita adoptantis patris heres fit, ut patris sui naturalis suus heres erat. Animadvertemus antequam in schedas incidissem. Illic autem aliud intendit Sulpicius quam quod primo aspectu videri potest. Neque enim dicit *mancipatum* et *adoptantis* patris, et patris naturalis suum heredem esse eodem tempore. Si ita diceret, peccaret certe. Nam *mancipatus* patris adoptivi tantum suus heres erat cum esset in eius potestate. Equidem iure praetorio vocabatur in tertios heredes, rescissa scilicet emancipatione hoc colore quod licet desierit esse suus heres patris naturalis, non tamen desit esse filius. At postquam placuit Iustiniano emendare ius illud antiquum, filius quem pater extraneo adoptandum dederat, in patris naturalis potestate remanet, ita ut patri adoptivo succedat tantum ab intestato. Necessesse est igitur aliud voluisse Sulpicium. En tibi: Sui heredes dicuntur qui sunt in potestate patris morientis aut filius, filia, nepos, neptis sive naturales, sive legitimi leg. I. ff. de suis et legitim. hered. §. 2. *Mancipatus* utem in patris adoptivi familiam transibat, adeoque cum esset in eius potestate recte eius suus heres erat. Desinebatque patris sui naturalis suus heres esse, quia in eius potestate esse desierat, sed si idem pater naturalis filium datum in adoptionem denuo readoptaverit, tum ille revertitur in potestatem patris atque adeo suus heres est, leg. 12. 41. et ult. ff. de adopt. Itaque in verbis Festi: *Et sui patris quasi in potestate etc.* subintelligitur sui patris *adoptantis*, et *to esset*, id est *fuisse*. Quod et amico meo Vincentio Collessoni I. C. doctissimo in mentem video venisse. Porro hic *mancipatus* est *datus* in adoptionem, nam emancipationis verbo, quod latissime manat, continetur etiam datio in adoptionem. Qui enim a patre naturali dabatur in adoptionem alteri, adoptaturo eo *mancipabatur* per aes et libram. leg. ult. cod. de adoptionibus. Dac.

Multifacere. Ut parvi facere, flocci facere etc. Sed non video cur illud merito ab usu recessisse dicat Festus, quod quantitas non aestimetur numero, quasi vero quantitas non alia sit continua ab discreta. Sed forte pro *quantitas* rescribendum *qualitas*. Dac. *Multifa* Ex epitome Pauli verbo *multifacere*, haec omnia facile intelliguntur. Ant. Aug. Ex scripturae vestigiis videre possit haec in duo capita fuisse divisa. Et forsitan confusa sunt quae de multifariam scripta fuerant. Prius caput ita ex schedis: *Multifacere antiqui dicebant sicut magnifacere item et parvifacere, iestis est M. Cato in ea quam scripsit contra Q. Minucium Thermum de X hominibus: Neque fidem, neque iusurandum, neque pudicitiam multifacitis quod quidem merito ab usu recessit, quia non aestimatur numero quantitas, nec desiderat multitudinem, nec continetur numero.* Sequēbatur opinor *multifariam* ut in Pauli epitome. Dac.

Magisteria. Verba Festi ex his Pauli verbis intelliges; addebantur tamen alia de magisterio, ut opinor, ludorum Apollinis ex oratione nescio qua, quae contra orationem inscribēbatur alterius oratoris. Ant. Aug. *Magisterium.* Difficile explere lacunas istas. Tamen de Apolline et de quodam scriptore, qui contra orationem nescio cuius quaedam de Apolline dixerat, tractabatur. Suspicio agi de oratione, quam habuit Varro ad populum ludis Apollinaribus de Nonis Caprotinis. Verba eius sunt haec ex quinto de latino sermone: ob hoc togam praetextam datam eis Apollinaribus ludis docui populum. Scal. *Magisteria.* Magistri. Quae. Qui. *Magis cet. possunt.* V. I. 57. de significat. verbor. Goth.

Maledictores. Maledic . . . Praeter Hispaniae mentionem cetera ex Pauli epitome intelliguntur. Ant. Aug. Infra: *Cato cum proficisceretur in Hispaniam*, i. e. Cato in ea oratione quam habuit cum ad bellum Hispanicum proficisceretur, anno mundi 3755. Dac.

Mihipe. Verba Festi exceptis his, quae Paulus notat, non intelligimus. Sed exempli sumti ex libris Catonis ea esse arbitramur. Ant. Aug. Quae sequuntur Catonis verba sunt, sed quae frustra quaeras; et hic etiam mutilae sunt schedae. Dac.

Mansues. Plaut. Asin. I, 2, (19):

Reddam ego te ex fera, fame mansuetem, me specta modo.

Dac. Vide Nonium in Mansuetus (pag. 483.) et *Mansues* (pag. 59.). *Goth.*

Meritavere. Catonis verba relata a Festo non assequimur. *Ant. Aug.* *Meritavere, saepe meruerunt, Cato dixit, Poenorum IV. Suffetes evocant omnis cohortes; omnis, qui stipendia meritaverunt.* Ita mihi videor scripturae Festi vestigia odorari. *Scal.* Rescribendum est *meritaverunt, saepe meruerunt.* Ut ex verbis Catonis manifestum est; in iis *omnis pro omnes vel omnis*, antique. Vide *suffes.* *Dac.*

Magnificius. *Magni...* Catonis, Atei et nepotis M. Catonis, ut opinor, sententia obscura est, his paucis exceptis, quae Paulo debemus. *Ant. Aug.* Cum in hisce ruderibus excitandis satis diu me torsissem et eorum tantum partem aliquam edidissim, tandem me ab hac cura schedae liberum fecere, quae si non locum integrum, tamen aliquatenus restaurari facilem ponunt. Verba quidem Catonis ut valde confidentis esset se praestaturum recipere ita nimis meticulosi super iis coniecturam suam tacere. Locum igitur integrum sic tentabo: *Cato in ea quam scripsit..... Crimina magna quis homo quam tu aut pulchrius purgat aut magnificentius. Nunc magnificentius dicimus cum magnificentius eius positivus non amplius sit in usu. At nepos eius in ea quam scripsit..... tamen ait: cum aedilis curulis esset is tum magnae etc.* De nepote Catonis vide Gellium lib. XIII. cap. 18. *Magnificior.* Iam alibi monuimus Festum libros suos ita conscripsisse ut voces omnes quae ab eadem littera incipiebant in eundem librum retulerit, nullo syllabarum ordine servato; inde factum est, ut qui singula alphabetico, ut vocamus, ordine disponere aggressus est, is multa reliquerit et corrupta et suis sedibus mota. Velut hic *magnificior quoque.....* quod ad *munificior* pertinet. Scriptum enim fuerat: *Munificior quoque deduxisse videtur.* Sed adi *munificior.* *Dac.*

Munificior. Ex his Pauli verbis intelliges Festi verba. *Ant. Aug.*

Mediocriculus. *Mediocriculo.* Obscurus locus, et ni fallor, mendosus. *Ant. Aug.* *Tò genere abundat in verbis Catonis.* Itaque dele; quin neque Paulus habet, quod non leviter fulcit coniecturam nostram. *Scal.* A medioeris est *mediocriculus*: in verbis Catonis *tò genere*, vel ut alii, *gerere* abundat, ut optime monuit Scaliger; neque illud infra Paulus agnoscit. *Dac.*

Mutini Titini. Vide an ita scribi debeat: *In angiportu; de quo aris sublatis balnearia sunt postea facta domus CN. Calvini: cum mansisset ab urbe condita ad principatum Augusti.* Cetera non assequimur; sed addi possunt, quae Paulus refert de mulierum sacrificio. Videndus etiam Tertullianus in Apolog. cap. 24. Arnob. lib. IV. contra gentes. Firmian. lib. I. cap. 20. Aug. lib. IV. cap. 11. de Civit. Dei. *Ant. Aug.* *Mutini.* Ita explemus: *Mutini Titini sacellum fuit in Velis adversum murum Mustellinum in angiperta: de quo aris sublatis balnearia sunt facta Domitii Calvini: cum mansisset ab urbe condita ad principatum Augusti. Religiose et sancte cultum fuisse, manifestum est. Nam nunc ad sectum et vicensimum extra urbem aediculum habet, ubi et colitur, et mulieres togis praetertis velatae ei sacrificant.* Ultima supplevimus ex Paulo ita ut negari non possit, quin vera verba reddiderimus. Nam ex.....iculum fecimus *aediculum*, ex.....ine, *mulieres*. Nam.....ine, sunt apices litterarum syllabae, quae est penultima in voce, *mulieres*. Illud autem.....ula, quis dubitat esse reliquias vocis *Velatae*? *Scal.* *In Velis.* Male al. in *velis*. Palatini montis pars versus Coelium *Veliae* dicebatur. *Murum Mustellinum.* Ubi murus iste fuerit nescio, forsitan iuxta collem Latiarem in Quirinali ubi vicus fuit qui *mustellarius* Varroni dicitur. *Dac.* Mutinum Titinum Priapum vocabant quem nunc simpliciter vel Mutinum vel Tutinum. Nam *Mutinum* vel *mutunum* membrum virile significat ut et *Tutinum* sive *Tutunum*, nempe ex *tuta pro puta*, etc. Nempe a *μυττός, μυττώνας, muttonus*. Et a *ποσθή, ποσθών ποσθώνος, pottunus* et *p* mutato in *t tutunus*. *Dac.* Dixi ad l. XII. Tab. Adde Tertull. Apolog. cap. 24. Arnob. 4. Lactant. 1, 20. August. de Civit. Dei 11. *Velis.* *Vellis.* *Practextatis.* *Praetextis.* *Goth.*

Matronae. Ex his verbis quae sequuntur Festi verba potuerunt recte conscribi; et videndum est, an ad haec pertineant, quae de Vestali Claudia produntur, quae patrem complexa de curru se detrahi passa non est, Cicero pro Coelio, (c. 14.) Valer. Max. lib. V. cap. 4. Suet. in Tiberio cap. 11. *Ant. Aug.* *Matronae* a magistratibus non summovebantur, ne pulsari conrectarive viderentur, neve gravidae concuterentur; quam enim primam hoc iure usam ait Verrius, eam caeteris exemplum delisse, adeo ut nec cum uxoribus adessent, quod descenderent, cogi viros a magistratibus, quod communi vehiculo vehitur vir et uxor. Media si non penitus ipsis verbis Festi concepta sunt, at saltem a sententia ac mente Festi propius absunt. De

Vestali quod movent viri docti, id vero exemplum locum hic non habet. Nam et Vestales matronae non erant, et quod essent ἀνέταροι id non privilegio feminarum ac sexus, sed iure sacerdotii ac dignitatis consequerantur. *Scal.* Hoc pendet e veteri Romanorum more, quo magistratibus puta consulibus, Praetoribus, interregibus etc. Dictatores per vias ambulantes fectores apparebant, qui populum summovent, et e via iuberent decedere; ab iis autem solae matronae non summovebantur, ut nec Vestales. Sed hoc illae matronarum ac sexus praerogativa, hae sacerdotii et dignitatis iure consequerantur. *Dac.* Infra de essequo antique pro de essedo. *Dac.*

Minuebatur populo luctus. Cum a Censoribus lustrum condebatur, hoc est cum censores censu peracto Suovetaurilibus urbem vel exercitum expiabant, id enim est lustrum condere. Livius lib. I. (c. 44.): *Ibi instructum exercitum omnem suovetaurilibus lustravit, iudque conditum lustrum appellatum, quia in censendo finis factus est.* *Dac.* Cum honos. Puta consularis, praetoria, censoria dignitas, etc. *Cum in casto Cereris.* Vide *Graeca festa.* In casto Cereris esse dicebantur mystae qui, ut Cereri operarentur et puriter facerent, rebus Venereis abstinebant, ἡγνευον, id enim est ἄγνευον et castus ἄγνῆ; unde pro ritu et instituto quia sic rite facerent. Varro rerum Roman. lib. I.: *Nostro ritu sunt facienda civilius, quam Graeco castu, rite et caste ἄγνῶς.* *Dac.* *Minuitur.* De Casto Cereris mihi non liquet, tamen non licere a lugenibus Cerealia celebrari docet Liv. lib. XXII. *Ant. Aug.* Facessit negotium doctis viris, quod in fine positum est in casto Cereris. Quod Graeci dicunt ἄγνευον τινι θεῶ, hoc Latini in casto alicuius Dei esse. Tertullianus libro de ieiunio: *Sed bene quod in nostris Xerophagus blasphemias ingerens, casto Isidis et Cybeles adeaequas.* Sed vide, quae olim diligenter de hoc in coniectaneis notavimus. Castimonii Cereris qui operabantur, luctu carere solitas fuisse, tam ex Graecis, quam ex Latinis scriptoribus notum est. *Scal.* *Cum desponsa est;* fortasse melius: *cum desponsatio est.* Idque Fulv. Ursino etiam placuit: *Omnique gratulatione.* Hoc est cum ob quemcunque felicem eventum in templis Deis gratias agerent, puta ob liberatam urbem, ob servatum exercitum, ob victoriam ab hostibus reportatam. *Dac.* Dixi ad I. 15. ibi deminuto. Cod. quibus ex causis infamia. *Familia.* Familia. *Castro Cereris.* Casto Cer. Dixi ad Varron., et ex Livio constat (XXII, 56.) a lugenibus Cerealia celebrari non licuisse. *Constitissent.* Constitissent. *Goth.*

Maximae. Vide *ordo sacerdotum;* et decem Flaminum nomina ponit Varro lib. IV. et VI. de lingua Lat. Dialis, Martialis, Quirinalis, Volcanalis, Voltumnalis, Palatualis, Furinalis, Floralis, Falacer, Pomonalis. Adde Carmentalem ex Cicero in Bruto, Portunnalem ex Festo, Persillum Virbialem ex marmoreis monumentis; item Divi Iulii, et Divi Augusti ex eisdem et eorum temporum historia. *Ant. Aug.* *Maximae dignationis.* Lege infra: *Minimae habetur* etc. Neque: *Minimae dignationis.* In vet. libb.: *Minime.* Vide *maiores Flamines.* *Dac.* Vide infra *Ordo Sacerdotum. Inter quindecim.* Decem constituuntur a Varrone (pag. 88. pag. 198. Sp.). Illis adde *Carmentalem* ex Cic. in Bruto (c. 14.) *Portunnalem* ex Festo; item Divi Iulii et Augusti ex eiusdem et eorum temporum historia. *Goth.* *Minimi habetur.* Minime habetur. *Idem.*

Mundus. (Cf. pag. 172.) Verba illa mendosa sunt: ex iis qui intravere cognoscere potuit; forsitan scribendum: ut ex iis, qui intravere cognosci potuit. Item ex Pauli verbis addenda sunt nonnulla, ut patet *tertius dies, quo mundus patet.* Vide Varronem apud Macrobius lib. I. Saturn. *Ant. Aug.* Verba Catonis corrupta ita legimus: *Mundo nomen impositum est ab eo mundo, qui supra nos est. Forma enim eius est, ut ex iis, qui intravere, cognoscere potui, adsimilis illi. Eius inferiorem* etc. Nam inde incipiunt verba Festi. Supple etiam maiores censuerunt. Nihil melius se habent sequentia, quae ita emendamus: *Ea de causa quod quo tempore ea, quae occultae et oblitae religionis* etc. Varro apud Macrobius: *Mundus cum patet, Deorum tristium atque inferum quasi ianua patet; propterea non modo praelium committi, verum etiam dilectum rei militaris causa habere, ac militem proficisci: navim solvere: uxorem liberum quaerendorum causa ducere religiosum est.* *Scal.* *Mundus* hic est Platonis sedes, qua patente dies illos religiosos habebant veteres. Macrob. Saturn. I. cap. 19.: *Nec Latinorum tempore, quo publice quondam induciae inter populum Romanorum Latinoque firmatae sunt, incohari bellum decebat, nec Saturni festo, qui sine ullo tumultu bellico creditur imperasse. Nec patente mundo, quod sacrum Diti patri et Proserpinae dicatum est, meliusque oclusa Plutonis fauce eundem ad praelium putaverunt: unde et Varro ita scribit: Mundus cum patet Deorum tristium atque inferum quasi ianua patet. Propterea non modo praelium committi, verum etiam dilectum rei militaris causa habere, ac militem proficisci, navem solvere, uxorem liberum quaerendorum causa ducere religiosum est.* Unde verba Festi satis intelliguntur. Sed in iis quaedam mutila, quaedam etiam corrupta sunt. Atque statim initio suppleendum est: *Postridie Vulcanalia IV. Non. Octobr. et ante diem sextum Id. Novembr.* Et ita est, patebat enim mundus III. Kal. Septemb. nam IV. erant Vulcanalia. Item IV. Non. Octobr. id est die IV. Octobr.

et ante diem sextum Id. Novemb. nempe VII. Id. qui dies septimus est eiusdem mensis. Verba Catonis sic legenda ex Scaligero: *Forma enim eius est, ut ex iis qui intravere cognoscere potuit, adsimilis illi.* Deinde eius inferiorem. Nam inde incipiunt verba Festi. Corrigenda etiam quae sequuntur, ita: *Quod quo tempore ea quae occultae et abditae religionis etc. Da c. Attius. Patre. Idem loco. Macrob. Saturn. I, 16. Goth. Volcanalia.* Volcanali. *Ex iis qui intravere.* Ut ex iis, qui intr. cognosci potuit. *Commentariis iuris civ. Vid. Gell. III, 18.* (ibi C. Bassi commentarii commemorantur) l. 4. §. 1. ff. de verbor. signific. *Goth. Ille eius. Illi eius. Per eos dies.* Adde infra *Religiosus, Proclians dies, Comitia. Idem.*

Mos est. Macrob. lib. III. Saturn. refert *Iulium Festum* lib. 13. de verborum significationibus scripsisse: *Mos est institutum patrum, pertinens ad religiones caerimoniasque maiorum.* Non dubito *Pompeium pro Iulio* scribendum apud Macrobium. Hic enim est locus, quem adfert, ex quo verba Festi sarciri possunt, paucis syllabis exceptis. *Ant. Aug. Mos est institutum quodlibet consuetudine firmatum: ritus vero est ordo et modus in administrandis maxime sacrificiis, unde Virg. (Aen. XII, 836.):*

— — — *Morem ritumque sacrorum
Adiiciam.*

Interdum tamen et *ritus* pro *more* usurpatus et *mos* pro *ritu*, ut hic. *Da c. Mos est institutum patrum (defunctorum) veterum pertinens maxime ad religiones caerimoniasque antiquorum.* Vox *defunctorum*, quae in codice apparet, explicatio est vocis *veterum*, neque apparet in schedis. *Mosculus.* A *mos mosculus.* Alii legunt *moscillus*, vel *mosillus* ut in gloss. Isidori *mosillus* parvus mos. Cui posteriori non adversatur analogia, nam ut a *pusus, pusillus*, sic a *mos mosillus*. Nihil tamen hic mutandum est. Optime enim a *mos, mosculus*, ut a *flos, flosculus* etc. *In ea quam scripsit vis qui moribus.* Schedae: *Mosculus Cato pro parvis moribus dixit in ea quam scripsit* Supra Festi et Pauli verba male cohaesere. Legebatur *Salmasius: Mosculus Cato pro parvis moribus* etc. *Muscilli tā μνίδια. Da c. Vide Macrob. Saturnal. III. Goth.*

Milium. (Ad p. 173.) Varro lib. IV. (p. 109. Sp.): *Milium a Graeco: nam id prius μίλιν pro μέδιον, ubi Turnebus rescribit: μέλινη post μέδιον.* Verum *μελίνη* proprie panicum quod a milio diversum, quare neutiquam ab eo potest originem capere nullum, nisi id factum dicas propter quandam similitudinem utriusque leguminis. Nam *μελίνην i. panicum* similem *πέγχοον i. milio* tradunt Hesych, Dioscorid, Galen, et alii. Alterum etymon a millenario numero prorsus ridiculum. *Da c. Κέγγχοον.* Gloss.: *Milium, κέγγχος, ἔλυμος. Goth. Μελίνην.* Ita Varro (pag. 109. Sp.). *Idem.*

Municipalia. (Ad p. 173.) Paulus non intellexit, quid esset ante civitatem Rom. acceptam; et ante urbem conditam interpretatus est; neque etiam municipalia sacra sunt urbis Romae sacra, sed municipiorum. *Ant. Aug. Ex Festo scribe acceptam pro conditam. Fulv. Urs. Municipalia sacra quae municipes ante civitatem Rom. acceptam habuerunt, non autem ante Romanam conditam ut male Paulus interpretatur. Da c. Municipalia.* Id est municipiorum. *Conditam.* Acceptam. *Assuissent.* Assuissent. *Goth.*

Minora templa. Videndus Varro lib. VI. de Lingua Lat. *Ant. Aug. Qui nos reiciunt ad Varronem in libris de Lingua Lat. ut quae sint minora templa, ex eo putamus, non magis nos iuvant, quam si nullum de hac re verbum fecissent. Ne verbum quidem apud Varronem, ubi ille loquitur quidem de templis; ita tamen, ut quae sunt minora templa nihilo magis scias. Sed diserte Servianae schedae (pag. 337. f. ed. Dan.) id nos docent his verbis: *Alii templum dicunt non solum quod potest claudi, verum etiam quod polis aut hastis sustentatum, aut aliqua tali re et lineis, aut loris, et simili re septum est, quod ecfatum est. Amplius uno exitu in eo esse non oportet, cum ibi sit cubiturus auspicans.* In quibus verbis fere omnia, quae Festus scribit de minoribus templis, proponuntur. Tantum apud Servium legebatur, *quod et factum est pro ecfatum est. Scal. Optime Servius: Alii templum* etc. Ubi fere omnia quae Festus scribit de minoribus templis. *Effari* autem et *effata* auguralia verba sunt. Vide *sistere fana. Da c.**

Manes dii. Festi verba mutila ex Pauli epitomae sarciri possunt, paucis exceptis. *Ant. Aug. Manes a mano i. e. bono, quod boni sint. Alii per antiphrasin quia immanes. Prior sententiae favet quod in Graecis γηστοί i. boni dicti sunt. Et manes lingua sacrorum pro mani ut sacres pro sacri; patrimēs, matrimēs pro patrimi, matrimi, et alia multa. Porro qui proprie Manes dicti fuerint, magna inter eruditos quaestio fuit, aliis alia existimantibus. De iis multa Plato, Plotinus, Porphyrius, Proclus, Apuleius etc. Notandum autem illud Melae lib. I.: *Auglae, inquit, Manes tantum Deos putant, per eos deierant, eos ut oracula consulunt, precati quae volunt, ubi tumulis incubuere pro responsis ferunt somnia.* Quae verba ex He-*

rodoto fere transcripta, ab eodem Herodoto lucem capient, qui in Melpomene ubi de Nazamonibus ita scribit: Ὀρνίθιοι μὲν τοὺς παρὰ σφίσι ἀνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀγίστους λεγομένους γενέσθαι τούτους τῶν τύμβων ἀπτόμενοι μαντεύονται δὲ ἐπὶ τῶν προγόνων φοιτῶντες τὰ σήματα καὶ κατενυζόμενοι ἐπικατακοιμῶνται, τὸ δ' ἐν ἰδίῃ ἐν τῇ ὄψει τοῦτο χροῖον. Lege: Τούτων τῶν τύμβων etc. Ut videt Mela *manes* vocavit, quos Herodotus iustissimos atque optimos vita defunctos. Qui viri, quoniam in inferis defunctos putabantur, inde Plinius cum haec a Mela accepisset, sic mutavit: *Avgilae inferos tantum colunt*; et post Plinium Solinus: *Avgilae vero solos colunt inferos*. Ita enim et Plinius et Solinus interpretandi; sed qui vere Manes fuerint omnium optime intellexit illustr. Hueltius qui in doctiss. suis in Origenem observationibus ostendit, vetustissimos Chaldaeos et Aegyptios astrologos fortunae sortem Lunae tribuisse, ut daemone sortem Soli, huic res ad animum pertinentes, illi res corporeas curae esse existantibus. Inde Vettius Valens lib. IV. Anthol. cap. 5. docet Lunam esse fortunam in potestate habentem corpus et spiritum, Solem vero esse mentem et daemone animas ad res gerendas excitantem et moventem. Inde Sol qui mens est et genius sive daemone, ut vertunt LXX. Interpretes, Hebraeis *meni* dictus, ut in illo Isaiae: et impletis *meni* libanen, et sit et apud Origenem λατρῶντες μῆτι, ex origine *mana*, i. e. *numerare*, quia Sol temporibus numerandis et dividendis praecet. Atqui sors daemone seu genii, cuius in *tutela* ut quisque *natus est, vivit*, ut ait Censorinus. Et *natale comes, qui temperat astrum*, ut loquitur Horatius, tribuebatur Soli ab antiquis astronomicae disciplinae magister, at Sol ipse Daemon appellabatur. Macrobius lib. I. Saturn. cap. 19. Quemadmodum autem in illo Isaiae cap. 65. v. 11.: *Qui ponitis mensam Gad. LXX. interpretes τῇ τύμῃ, et impletis meni libamen*; pro Luna sortem ipsi tributam fortunam nihius propheta expressit: ita ad significandum Solem, sortem Soli deputatam, Daemone scilicet seu *meni* notavit. Adeoque ex *meni* Hebraico prodiit Graecum *meni* Daemon seu genius qui et Sol, unde μῆνες, Aetlice μῆνες, hinc Latini *manes* qui et Genii Serv. lib. VI. Aeneid.: *Ergo manes genios dicit, quos cum vita sortimur. Dac.* Adde supra *Mane. Terrae neque. Terrenaque. Goth.*

M. (Ad pag. 173.) Certum est, hic de Munere Festum scripsisse. Nempe munus esse administrationem rei publicae; et curam imperii quod plebs universae totiusque populi Comitibus delatum, ac mandatum est: ut fere in hanc sententiam scripsisse videatur: Munus, dicitur administratio reipublicae, magistratus, praefecturae, imperii, provinciae. Cum multitudinis universae consensu atque legitimum populi Comitibus mandatur, ut capere eam iussu populi, certove ex tempore, et certum ad tempus administrare possit. *Scal.* Vide supra post *Munitio. Munera sunt officia. Honores* vocal Horatius. Et inde munera dicti sunt ludi qui populo dabantur ab iis qui munere instructi, etc. *Dac. M. lebatarum.* Mille beatarum urbium s stetit pro regno dixisse ait Veranium in libro priscarum vocum; quod ei summae originem ac causam Graecus sermo dederit: eo autem non omnes uti. His proximum nescio quid dixisse videtur Festus: et rectae ei summae causam dedisse Graecorum sermonem. Gellius libro I. cap. 16.: *Mille*, inquit, *non pro eo ponitur, quod Graece χίλιοι dicitur, sed quod χιλιάς, et sicuti una χιλιάς, et duae χιλιάδες, unum mille, et duo millia certa atque directa ratione dicitur.* Puto autem testimonium illud, quod prodiit Veranium, esse ex scriptis Catonis. *Scal. M. lebatarum* Haec viris doctis negotium facessunt. Ego a sequentibus puto disiungenda et componenda cum istis *mensae in aedibus*; nam in schedis ita scriptum: — *cuiusmodi est parentatio non sacrificium magno cr tenebat aram;* postea sequebatur *mille urbium populus stetit*, ut supra. Non dubium est igitur, quin illud *lebatarum* sit pro illo *tenebat aram*. Et in iis Festus nobis ritum aliquem explicabat quem divinarum nequeo. Putabat doctiss. Fulv. Urs. huc pertinere quod ait Varro lib. V. rerum divinarum apud Macrobius lib. III. cap. 2., aras primum ansas dictas quod esset necessarium a sacrificantibus eos teneri. Virgil. (Aen. VI, 124.):

Talibus orabat dictis arasque tenebat.

Mille urbium populus stetit. Lege: *Millo urbium populus pro regno.* Aiebat quisvis ille sit unde hoc Verrius desumpsit, pro regno obtinendo populos mille urbium perdidisse etc. Hoc autem *mille urbium* Verrius adduxit, ut probaret τὸ mille a veteribus usurpatum eo consensu quo Graeci dicunt *χιλιάς, mille urbium, non mille urbes.* Sic Gellius lib. I. c. 16.: *Mille non pro eo ponitur, quod Graece χίλιοι dicitur, sed quod χιλιάς et sicuti una χιλιάς et duae χιλιάδες, unum mille, et duo millia certa atque directa ratione dicitur. Dac.*

Monstra. *Monstrum* a monendo, *monestrum, monstrum*, passim apud bonos autores. Cicero tamē a monstrando lib. I. (c. 42.) de divinatio: *Quia enim ostendunt, portant, monstrant, praedicunt, ostenta, portentia, monstra, prodigia dicuntur.* Idem et lib. II. (cap. 23) de nat. Deor. Sed minus bene. De ostentis, portentis et prodigiis vide suo loco, *Dac. Monstrum.* V. l. 38. ff. de verbor. sign. l. 7. in fin. Cod. de posthumis heredibus. *Prodigium.* Vide infra *Prodigia.* Et d. l. 38. et d. l. 3. *Ostentum.* Vide d. l. 38. *Goth.*

Muta. Muta exta dicuntur, quibus nihil divinationis aut responsi elicitor. Ut contra adiutoria, quae certum aliquid indicant, aut ab incendio aut a veneno talique re certum instare periculum portentant, aut finium deminutionem. *Scal.* Ex ruderibus istis aliquid excitare difficile. Nihil enim schedae praeter lacunas. Sic tamen recte vestigia sequi videor: *Muta dicuntur omnia quae nihil habent nisi vocem sive mugitum absque intellectu, inde etiam mutas dicimus litteras quae ita pronuntiantur ut cui potius conveniant sono cognosci non possit.* *Dac.* Ex verbis Festi cognoscere poteris, qualia exta non muta dixisset, ut si ab incendio, veneno, aut alio tali periculo aruspex cavendum esse respondisset, aut si finium deminutionem portendi dixisset. Haec Prælus omisit uti inania et iure religionis verae contemnenda. *Ant. Aug.* Ut contra quae aliquid portendebant, dicebantur *arguta*. Cicer. II. de divinat.: *Sunt enim qui vel argutissima haec exta esse dicant.* *Dac.* Non muta igitur, ex quibus aliquid divinationis animadvertent; puta, si ab incendio, veneno, aut alio tali periculo cavendum esse respondisset argur; aut si finium diminutionem portendi dixisset. Id enim ex Festi fragmento facile potest intelligi. *Goth.*

Maiora auspicia. (Ad p. 173.) Ex libro M. Messalæ Auguris de auspiciis primo apud Gellium lib. XIII. c. 14. haec Festi verba intelliges. Patriciorum auspicia in duas sunt potestates divisa, maxima sunt Consulium, Praetorum, Censorum: reliquorum magistratum minora sunt auspicia. Ideo illi minores, hi maiores magistratus appellantur: *Maiora autem dicuntur auspicia habere*, inquit Gellius, *quia eorum auspicia magis rata sunt, quam aliorum.* *Ant. Aug.* His ita restituendis mihi viam fecerunt quae ex libro Messalæ Auguris de auspiciis primo apud Gellium leguntur lib. XIII. cap. 14.: *Patriciorum auspicia in duas sunt potestates divisa, maxima sunt Consulium, Praetorum, Censorum. Reliquorum magistratum minora sunt auspicia. Ideo illi maiores, hi minores magistratus appellantur.* Et postea me non vanum coniectorem fuisse reperi ex schedis ubi omnia ad verbum; maiora autem auspicia habere dicuntur, inquit Gellius, quia eorum auspicia magis rata sunt quam aliorum. Et iode lucem capit illud Virgil. lib. III. Aeneid. (374.):

*Nate dea, nam te maioribus ire per altum
Auspiciis manifesta fides.*

Etsi Servius maioribus interpretatur *coelestibus*, eo quod auspicium quod de coelo esset, verbo Augurum proprio *maximum* dicebatur. Sed mea interpretatio mihi videtur purior. Et huc respexisse videtur Horatius, cum cecinit Od. 5. lib. IV. (6, v. 21.):

*Ni tuis victis Venerisque gratæ
Vocibus, Divum pater annuisset
Rebus Aeneae potiore ductos
Alite muros.*

Quod Virgilius dixerat maioribus auspiciis, ipse dixit potiore alite. Neque Virgilius melius quam per Horatium, ut contra Horatium melius nunquam quam per Virgilium possis interpretari. *Dac.* Cf. Gellium XIII, 4. *Goth.*

Mensae. Ut Festi verba intelligas, praeter Pauli epitomen lege Macrobi. lib. III. Saturn. dum Virgil. VIII, (279.) Aeneid. versum interpretatur:

In mensam laeti libant, divosque precantur.

Ant. Aug. *Mensae in aedibus sacris ararum vicem obtinent, quia legibus earum omnium sacrae mensae sunt, ut velut in ararum vel pulvinaris loco sint. Privati quoque in privis ipsis locis habent, ubi sacra habituri sint, qualis est parentatio non sacrificium.* Parum abest, quin ita Festus scripserit. Quod ait legibus aedium sacrarum mensas quoque sacras esse, id Papyriano iure continebatur: Mensas scilicet arulasque eodem die, quo aedes dedicari solent, sacras esse; ut non dubium sit, quae lex dedicandae aedis fuerit, eandem ad vasa et mensas ipsas extendi. Cum enim aedis dedicaretur, et omnia quae ea continerentur, dedicari. Addit, *in ararum vel pulvinaris loco haberi.* Id quoque in eodem iure Papyriano relatum fuit, uti mensa hoc ritu dedicata in templo, arae usum et religionem pulvinaris obtineret. Postremo privatis licuisse in mensis suis sacra facere, qualis est parentatio, non sacrificium. Primum mensae sacrae erant impositione salinorum et sigillorum, quae *ἐπιρράξια* vocabant. Amobius lib. II.: *Sacras facitis mensas salinorum appositu et simulacris Deorum;* hoc est, *θεῶν ἐπιρράξιόν*, cuiusmodi est Hercules *ἐπιρράπελος* Silva Statii et epigrammate Martialis celebratus. Inde sacra mensae frequenter apud veteres. Inde et in *ἑορταρπέσις* religio. Inde et Didoni apud Virgilium (Aen. I, 740.) libatio in mensa:

Dixit, et in mensa laticum libavit honorem.

Deinde non omnia sacra continuo et sacrificia sunt. Nam res divina cum Deo fit, sacrum quidem est, non autem sacrificium. Res divina aut sacrum non nisi in loco sacro fiebat; sacrificium etiam in loco non sacro. Aelius Iuriconsultus: *Si qua sacra privata suscepta sunt, quae ex instituto Pontificum stato die aut certo loco facienda sint, ea sacra appellari, tanquam sacrificium; ille locus, ubi ea sacra facienda sunt, vix videtur sacer esse.* Haec ille. Igitur res divina, ut parentatio et similia, rite in loco sacro, puta in mensa fit; sacrificium si fiat in loco quodam, non propterea sequitur locum sacrum esse, sed religiosum. Sic ad sepulcra res divina fiebat sacro parentali, quo nomine mensae in sepulcris ponebantur, et Graecanico et Romano ritu. Cicero de legibus (II, 26), et scriptores Graeci auctores. *Scal.*

Mille urbium. (Ad p. 173.). Vide supra ad fragm. *M.* pag. 512, quo irrepsit nota *Dac.*

Mutas litteras et semivocales (Ad p. 173.). Deest tantum: *In eo quem de tempore quo muta etc.* Vide in *solitaurilia*. Quae sequuntur pertinent ad *manumitti*. Sic: *Manumitti dicebatur servus sacrorum causa.* Locum adi. *Dac.*

Manumitti. Pauli verba interpretis vice fungentur verbis Festi, quae reliqua sunt, quibus addi potest, quod ex Caio lib. I. institut. refert Boetius lib. III. Topic. Vide *ambactus* et *Am. Ant. Aug.* Post *manumitti* ita, ni fallor, implendae sunt laes illae: *Manumittens modo caput, modo membrum aliud servi tenet, et dicit: Hunc hominem liberum esse volo; ac pro eo auri x solvit, ut, priusquam digreditur, efficiatur iuris sui, dum his verbis hominem liberum mittit.* Non dubium, quin intelligat dominum solvere vicesimam pro liberato servo: de qua lata est lex Manlia, ut ait Livius libro VII. Epictetus apud Arrianum libro II: *Ἵταν οὖν στρέψῃ τις ἐπὶ στρατηγῷ τὸν αὐτοῦ δοῦλον, οὐδὲν ἐποίησεν; ἐποίησε τί; ἔστρεψε τὸν αὐτοῦ δοῦλον ἐπὶ στρατηγῷ. ἄλλο οὐδὲν; ναί. καὶ εἰκοστὴν αὐτοῦ δοῦναι ὀφείλει. τί οὖν; ὁ ταῦτα παθὼν οὐ γέγονεν ἐλεύθερος; Ἴtem lib. III.: Ὁ δοῦλος εὐθύς εὐχεται ἀφεθῆναι ἐλεύθερος. διὰ τί; δοκεῖτε ὅτι τοῖς εἰκοστῶναις ἐπιθυμῆι δοῦναι ἀργύριον.* Quanam summa hic definitio sit, non video, neque quare auri potius, quam fortunarum vicesima. Sed et in manumissionibus quae fiebant sacrorum causa, pendebatur auri nescio quid; vide in *Puri* adeo, ut nulla manumissio non esset vectigalis, quomodo loquitur Tertullianus. *Scal. Manumitti dicebatur.* Haec luxata fuerant; et prior pars huius capituli adhaeserat post *mutum* his vestigiis: *Ser sacrorum* Id autem inde factum est, quod post mutum continuo hunc manumittendi morem Festus explicarat. Notuum est autem dominum solvisse vicesimam pro liberato servo, de qua lata est lex Manlia; Liv. VII. cap. 16. Epictet. apud Arrian, lib. II. et lib. III. in manumissionibus etiam quae fiebant sacrorum causa eadem pecunia solvebatur, adeo ut nulla manumissio non esset vectigalis quomodo loquitur Tertullianus; ut optime notavit Scaliger. Vide infra in *Puri*. *Dac. Hunc hominem.* Vid. I. 33. ff. de manumissis vindicta. §. *Caum* lib. I. Instit. Boethium in III. Topic. *Goth.*

Moscillis. *Moscullis, a mos, mosculus.* Alii legunt *moscillis* vel *mosillis* ut in gloss. Isidori: *mosillus*, parvus mos. Cui posteriori non adversatur analogia: nam ut a *pusus, pusillus*, sic a *mos, mosillus*. Nihil tamen hic mutandum est. Optime enim a *mos, mosculus*, ut a *flos, flosculus*. *Dac.*

Migrare mensa. (Ad p. 174.) Locus obscenus interpretem desiderat. *Ant. Aug. Migrare mensa, quod sacra sit, Diisque templa posita, inauspicatum habebatur, cum sequor suaderet causa unde quidam fuisse* Reliqua assequi non possum. Recte ait inauspicatum fuisse, mensa migrare, quia sacra esset, ut iam supra diximus, et quia vel eo nomine mensae omnes sacrae esse debent, quod in quo tempore mensa esset, eius Dei, cuius templum est, ea sacra sit. Huius superstitionis Plinius meminit lib. XXVIII. c. 2.: *Servii, inquit, principis viri commentatio est, quamobrem mensa linquenda non sit.* Vide locum. Ego sane quae hic Festus refert, ex ea commentatione Serviana desumpta puto. Fortasse quae sequuntur ita scienda sunt: *Unde quidam fuisse in tristibus dicunt ex libris, qui sunt Rituales appellati.* Nam in eo loco, in quo Rituales libri mensarum consecrandarum in templis ritum edocebant, verisimile est et de illis augurii mensalibus, quae Vernisera appellabant, et de diris ac tristibus, quae contra accidebant, tractasse. Sed haec incerta sunt ac fortasse melius erat tacere. *Scal.* Quod addit Festus mensas in triviis poni solitas, de mensis Dianae sive Hecales intelligendum est. *Dac.*

Mente captus. Huc pertinent verba Festi, quae sequuntur. *Ant. Aug.* Gloss.: *Mente captus, ἄνους, amens.* Cui scilicet mens quasi vineta est, etc. Infra in verbis Festi deest vox *amens*; ita et *amens* quod a *mente* abierit. *Dac.* Vid. I. 25. Cod. de nuptiis. *Goth.*

Manare solem. Supple ita: *Manare solem solitos esse antiquos dicere ait, cum solis orientis radii*

splendorem iacere coepissent; atque ideo primum diei tempus mane dictum, quamvis magis id dicitur, quod manum bonum dicebant, unde est mature, quod id bonum, quod matum; unde et *Matuta* dicitur. Quod Festus dicit ait, intelligit de Veirio, ut saepe. *Scal.* Idem Varr. lib. V.: Diei principium mane quod tum manat dies ab Oriente, nisi potius quod bonum antiqui dicebant manum. Ad cuiusmodi religionem Graeci, cum lumen affertur, solent dicere φως ἀγαθόν. Alii a diis manibus; sed verosimilius est a manus dici, hoc est bonus, clarus, lucidus. Ita Macrobius, lib. I. Saturni, cap. 3. et Servius Aeneid. lib. III. Manare autem solem quia veteres luci et igni fluorem attribuebant ut alibi dictum est. *Dac.*

Mamertini. (Ad p. 174.) Ex spatio litterarum quae desunt scribi potest ita: *Mamertini oppellati sunt Messanenses hac de causa.* Sunt alia, quae divinae non potuimus: sed historiae cognitionem non impediunt. Vid. Strabo lib. VI. (p. 268.). *Ant. Aug.* Ita Festus: *Mamertini oppellati sunt a Mamerte hac de causa.* Deinde infra: *Cum in parte ea Siciliae concessissent, quae Taurominia dicitur, forte parantibus bello cernere Messanensibus auxilium venerunt ultro; eosque ab hoste liberarunt. Itaque provinciales ob meritum eorum ut gratiam referrent, et in suum corpus communicatione agrorum invitarent eos, et nomen acceperunt unum, ut dicerentur Mamertini.* Strabo: Τασοῦτον δ' ἐπακόρησαν οἱ Μαιερτινοὶ παρὰ τοῖς Μεσσηνίοις, ὡστ' ἐπ' ἐκείνων ἐπήρθεεν ἡ πόλις. καλοῦσι δὲ Μαιερτινοὺς μᾶλλον ἅπαντες αὐτοὺς, καὶ Μεσσηνίους. Scripsimus Taurominia, quia proprius ad scripturam accedebat; et Strabo ταυρομενίαν vocat. Alioqui scimus adiectivum Taurominitanum. Sallustius in veteribus schedis: *Scylla saxum est simile formae terebratae, quae forte inlata naufragia sorbens gurgitibus occultis, millia sexagesima Taurominitana ad littora trahit.* Quae ad verbum Strabo expressit: *Λεικνύται δὲ καὶ ἡ γὰρρυβδεις μικρὸν πρὸ τῆς πόλεως ἐν τῷ πορθμῷ, βάρθος ἑξατοῖον, εἰς ὃ αἱ παλιθόριαι τοῦ πορθμοῦ κατέγρουσαν ἐφ' ἑνὸς τὰ σκάφη τραχιζόμενα μετὰ συστοφῆς, καὶ δίνης μεγάλης. καταποθέντων δὲ καὶ διαλυθέντων, τὰ ναύαγια παρασύρεται πρὸς ἡίονα τῆς Ταυρομενίας, ἣν καλοῦναι ἀπὸ συμπτύματος τούτου πορτίαν.* *Scal. Mamertini appellati.* Ita ad verbum schedae. Infra pro *Tauricana* quidam habent *Tauromenia*, quod idem est, a Tauro enim monte Tauricana recte dici potest, ut a Tauromenia urbe sive Fluvio *Tauromenia*. Porro a Festo diversus abit Strabo qui ait lib. VI.: *Mamertinos Campaniae gentem Messanum inhabitavisse adeoque apud Messanenses invaluisse ut sub suam potestatem urbem redegerint, civesque ab omnibus Mamertini potius appellarentur quam Messanii.* Vide et Polyb. qui etiam diversus abit. *Supra post annum vicessimum, legendum vicessimum.* Is enim fuit scribarum error solemnis, ut quotiens, *Thesaurus, vicessimus* scriberent, cum iis datium fuisset *quoties, Thesaurus, vicessimus*, nota superadiecta ut illius syllabae quantitas appareret. De vere sacro vide *ver sacrum*. *Dac.* Cf. Strabo lib. VI. (pag. 268.) *Ver sacrum.* Vid. infra *Ver sacrum. Tauricana.* Taurominitana. *Cite. Exercitum. Goth.*

Murrata portione. Murrata portio idem quod *Murrina*, et murratum vinum unguentis temperata, μύρον κικαμένη, non *myrrha*, ut male quidam putant. Neque etiam ex una murrina ut infra Paulus. A μύρον ὁ μύρηνος οἶνος, ut a φύλλον *φύλληνος*. Graecis dicitur nectar; ideoque et in supplicationibus ad pulvinaria deorum apponebatur. *Ne mortuo indatur.* Legis verba: *Murotam portione mortuo ne indito.* *Dac.* Vid. quae dixi ad l. 16. ff. de tritico, vino cet. *Duodecim tab. cautum.* Dixi ad l. XII. tabb. *Goth.*

Muger. A veteri mugo pro mungo ut *frago* pro *frango*, *muger* muccosus, *morveux*. *Dac.* *Castrensium.* Castrensibus. *Goth.*

Muries. Vide quae super hoc in Coniectaneis notavimus. Addendum ex abstrusis, necdum publicatis Servii schedis: *Virgines Vestales tres maximae ex Nonis Maiis ad pridie Idus Maias alternis diebus spicas adorea in coribus messuariis ponunt: easque spicas ipsae virgines torrent, pinsunt, molunt, atque ita molitum condunt; ex eo farre virgines ter in anno molam faciunt, Lupercalibus, Vestalibus, idibus Septembribus, adiecto sale cocto et sale duro.* *Scal.* Non intellexit Paulus quid esset apud Festum olla fritillis, ideoque fritillis repositum pessime. *Olla fritillis* genus erat vasis, quo in sacris Vestales utebantur, a *frit*, quod spicae summum est. Nisi malis ita dictam a veteri voce *fritinnus*, id est motitatio et subsaltatio cum motu, unde fritinnire apud Nonium subsillire cum sono. A *fritinnus* per diminutionem *fritillus*, ut a *cianus* *cellus*, *pusinnus* *pusillus*; a *fritillus* *fritillire* et *fritillare* quod nos vulgo dicimus *fretiller*. Iam autem *fritillis* ut *sublimis*, *sublimus* etc. et sic dicta olla fritillis quod in ea sal in furno coequeretur et fritilliret. Neque enim *fritillis* corruptum ex *fritillis* quod viro doctissimo placuit. *Muries*, sal coctum ex quo et farre adoreo ter in anno Vestales molam faciebant. Serv. in Eclog. VIII. (l. c.). Hoc sal sordidum et coctum alio nomine *exfrit* dictum fuisse cognoscimus ex Fabio Pictore. Vide *exfrit*. *Dac.* Glossis: *Muria*, ἄλμη. *Goth. Delinc.* Deim. *Seriae.* Dolii genus. l. 15. §. 6. ff. de Usufructu. Et dixi ad l. 206. ff. de verbos. sign. *Addent.* Addunt. *Goth.*

Mortuae. Scribe: *Flaminibus*, ut etiam extat in veteribus editionibus. *Scal.* *Mortuae pecudis corio.* Serv. lib. IV. Aeneid.: *Sane Flaminicae non licebat neque calceos, neque soleas morticinas habere: Morticinae autem dicuntur, quae de pecudibus sua sponte mortuis fiebant; neque supra genu succinctam esse.* Unde patet male apud Festum quosdam pro *Flaminicis* rescribere *Flaminibus*. *Dac.* *Suo morte extincta.* Id morticinum vel morticinum Varroni (p. 263. Sp.) et l. pen. ff. de via publica. Glossis: *Morticina, θανάσιμα.* Goth.

Me pro mihi. *E et I* promiscue ab antiquis usurpata fuisse praeter Festum monuit Quintilian. lib. I. (c. 7.) Instit. itaque in dandi casu *me et te* dicebant pro *mi et ti*, hoc est *mihi et tibi*. Huius rei luculentum exemplum est apud Plaut. *Asin.* III, 2, (31.):

Ut meque teque maxime atque ingenio nostro decuit.

Dac. *Me pro mihi dicebant.* Vide notam sup.; sed male hic Festus, nam prius exemplum nihil probat, cum Latini omnes non minus recentiores quam vetustiores dicant, *si quid illo homine fuerit, quid me fiat?* etc. quod interpres Terentii explicabit. Posterius autem nihilo etiam amplius cum apud Lucretium legatur, *saxa impendent mare*, lib. (1, 326.):

Nec mare quae impendent vesco sale saxa peresa.

Praeterea, quod plane eiusmodi est, dicebant *exitium instat illos*; en tibi auctorem locupletem in Plaut. *Poenulo* (IV, 2, 96.):

— *Di immortales meum herum servatum volunt
Et hunc lenonem disperditum, tantum eum instat exitiū.*

An ibi dixerit Festus *eum esse* in dandi casu? Sic et apud Lucilium invenias *incumbere gladium*. Sat. lib. XXVI.:

Suspendat ne se, an gladium incumbat ne coelum videat.

Dac.

Malevoli. Ianus in Turdellis quis sit, plane ignoro. *Ant. Aug.* Ita scripsit Festus: *Malevoli Mercurii signum erat proxime Ianum. Qui item erat in Turdellis Mercurius, malevolus appellabatur; malevoli autem, quod in nullius tabernam spectabant.* Notabis autem locum Romae Turdellos, cuius nemo alius veterum mentionem facit. *Scal.* Has lacunas ita olim expleverat Scaliger, et ita postea in schedis. Mercurius autem, qui in nullius tabernam spectaret, malevolus dictus est, quia Dii aspicientes favere putabantur, ut contra. Porro notabis locum Romae Turdellos dictum, ubi mercatores ut ad Ianum. Nemo enim alius veterum eius quod sciam meminit. *Dac.*

Malluvium. Malluviae et pelluviae, Graece *χειρόνιπτρα καὶ ποδόνιπτρα.* *Scal.* Malluvium et Malluviae vas ubi manus lavantur, quasi *manueluae* sive *manuluviae*. Graecis *χειρόνιπτρα*, ut *pelluviae* ubi pedes quasi *pedeluae* seu *pedeluviae*, Graecis *ποδόνιπτρα*. Hoc autem ad veterum morem respicit, qui non manus tantum, sed etiam pedes ante et post coenam lavabant. *Malluvium latum.* Legerem: *Malluvium latum in commentario sacrorum significat manus ut lavent.* Hoc sensu: *Cum malluvium latum erat, hoc in sacrorum commentario significabat ut manus lavarent.* Possis etiam legere *qui lavent*, eodem sensu. *Qui id est quo pro ubi.* *Dac.* *Pelluviae.* Vid. infra *Pelluviae.* *Commentario.* *Commentario.* Goth.

Maximum praetorem. (Ad p. 175.) Sic in carmine Marcii vatis: *His ludis faciundis praesit is praetor, qui ius populo plebique dabit summum.* Liv. lib. XXV. (c. 12.) Macrob. lib. I. Saturn. De salutis augurio Cicero lib. I. de divin. (c. 47.) Tacitus lib. XII. (c. 23, 2.) Dion. lib. XXXVII. (c. 24.) *Ant. Aug.* *Maximum praetorem*, hoc est, urbanum, qui maior etiam et honoratus dicebatur, quia ius populo plebique dabat summum, ut est in carmine Marcii vatis apud Liv. lib. XXV. cap. 12. non autem quod caeteris erat aetate provector. Vide maior *Consul.* *Pro collegio augurum.* Collegium, societas eorum, qui eandem artem tractant. Sic collegium fabriorum, collegium Pontificum etc. *In salutis augurio.* Salutis augurium per 44 annos intermissum Augustus restituit. Erat modus augurii, ut si Deus permitteret salutem populo poscerent, quasi ne salutem quidem a Diis petere fas esset, nisi prius hoc ipsum Dii concessissent. Observabant autem diem unum quotannis, quo nullus ad bellum proficisceretur exercitus, nemo se ad bellum accingeret, nemo pugnaret, quare in periculis maximeque civilibus neutiquam fiebat. Vide Dionem lib. XXXVII. (c. 24.) *Dac.*

Mortis causa. (Ad p. 175.) Scribe: *Cuius stipulationis mors fuit causa.* Levis error. *Scal.* *Mortis causa stipulatio.* Lege in fine: *Cuius stipulationis mors fuit causa.* Et haec vera est huius stipulationis ratio, non vero quam putavit Labeo. *Dac.* Vid. leg. mortis causa. 34. ibi, ut quid stipuletur. ff. de mortis causa donationibus. Goth.

Marspedis. (Ad p. 175.) Filium Martis significare putarem, nisi me auctoritas Messalae moveret. *Ant. Aug.* Corrige ex iudicio Adriani Turnebi, quo doctorem nostra non tulit aetas, in *precatione Solitaurilium*. Quidquid dubitet Messala, constat in formula solitaurilium ad lustrandum agrum ambarvali sacrificio, solum Martem nominari: *Marspiter te precor* etc. ut constat ex Catone titulo CXXI. Pro quo suspicor *Marspedis* dictum a veteribus. At quod putant doctissimi viri Marspedis esse Martis filium, hoc est, Martis *παῖδα*, plane est Horatianum *humano capiti cervicem equinam*; quare merito explodendum. Sed illud notandum, Martem in Solitaurilibus, aut aliis precationibus rusticorum non esse alium, quam Silvanum, propterea coniunctum aliquando vocatur Mars Silvanus. Idem Cato: *Votum pro bubus, ut valeant, sic facito: Marti Silvano in silva interdus* etc. De quo sic in libris de limitibus agrorum: *Omnis possessio tres Silvanos habet. Unus dicitur domesticus, possessioni consecratus; alter dicitur agrestis, pastoribus consecratus; tertius dicitur orientalis, cui est in confinio lucus positus: a quo inter duo pluresve fines oriuntur. Ideo inter duo pluresve est lucus.* De tertio intelligi apud Catonem necesse est. Primus vocatur etiam Silvanus larum, ut in illa inscriptione, quae extat Romae:

SILVANO
SANCTO
LARUM
PHILEMON
P. SCANTI
ELEUTERI
D. D.

Alterius, hoc est Silvani agrestis, mentio est in altera inscriptione, quam ex fide doctissimi amici nostri Aldi Manutii huc exscripsimus:

SILVANO
AG. SACRUM
IN MEMORIAM
C. RUFII ANTHI
III VIRI
TALLIUS. LIB.
D. D.

Et de eodem intellexit Ovidius (Fast. IV, 755.):

— nec dum degrandinat, obsit
Agresti Fauno supposuisse pecus.

Tertii mentio est apud Horatium in Epodis (II, 21.):

— — — et te pater
Silvane tutor finium.

Marspedis igitur, et *Mars pater* apud Catonem intelligendus est Mars Silvanus orientalis agrestium, in inferno duum aut plurium agrorum; est autem ex iure veterum Atheniensium. Nam in sacramento, cui dicebant *ἔφηβοι*, adiciebatur *ἵστορες θεοὶ ἄγραυλοι*. Deinde ponit eos, *ἐνβάτος ἄρης, ζεύς*, ubi *ζεύς* etiam est quem dapalem Cato vocat. *Scal.* In *precatione solitaurilium*. Vide *solitaurilia. Dac.* *Imprecative sesita valium*. Quidam pro *sesita* legit *solita*. Et sic in *precatione solitaurilium* et *Saturnalium*. Turneb. 10, 15.: *Ne Messala quidem augur*. Fort. *Marspedis*, idem quod Martis puer aut filius. *Goth.*

Maior consul. Maiorem consulem. Alternis mensibus apud alterum consulem fasces erant, non penes unum tantum, et maiorem consulem dictum fuisse puto, qui eos haberet prior, nam sumere eos solebat qui maior natus esset. Praetor autem urbanus *maior* dicebatur, quia dignior erat et honestior, ita, ut veluti proprio cognomento honoratus appellaretur. Ovid. lib. I. Fast. (52.):

Verbaque honoratus libera Praetor habet.

Dac. Vide *Maximum Praetorem. Goth.*

Mendicum. Ex iis quae Paulus scribit *mendicum dici Verrius* etc. haec supplenda sunt. Scriptum autem fuisse videtur: *mente eius, quam fefellerit fortuna, non quem. Ant. Aug.* Imo potius mendicus a menda immediate, ut optime Scaliger in coniectaneis; est autem menda cum aliquid deest. A *minus*. Isidor. lib. X.: *Mendicus quia minus habet unde vitam degat*. Eiusdem originis est *mendicum*, vel ut alii *mendicum*, velum in prora, puta quia id minus velum esset. *Dac.* *Quem. Quam. A. Goth.*

Municipium. Sicut fuerunt Fundani. De Fundanis, Formianis, Cumanis, Lanuvinis, Tusculanis, Liv. lib. VIII. sect. 14.: *Lanuvinis civitas data etc. Aricini, Nomentani et Pedani eodem iure quo Lanuvini in civitatem accepti, Tusculanis servata civitas, quam habebant.* Deinde: *Campanis equitibus honoris causa, quia cum Latinis rebellare nolissent, Fundanisque et Formianis, etc. civitas sine suffragio data.* Cumanos, Suesulanosque eiusdem iuris conditionisque cuius Capuam esse placuit. Et de Aceranis sect. 17.: *Romani facti Acerani lege ab L. Papirio Praetore lata, qua civitas sine suffragio data.* Addit Festus eos post aliquot annos cives Romanos effectos, quod verum esse de Fundanis, Formianis et Tusculanis discimus ex eodem Livio lib. XXXVIII. sect. 36.: *De Formianis Fundanisque municipibus et Arpinatibus C. Valerius Tappus Tribunus plebis promulgavit ut iis suffragii latio, nam antea sine suffragio habuerant, civitatem esset etc., rogatio perlata est, ut in Aenilia tribu Formiani et Fundani, in Cornelia Arpinates ferrent: atque in his tribubus tum primum ex Valerio plebiscito sunt censi.* Idque iis contigisse constat anno U. C. 565. totis centum quadraginta sex annis postquam iis civitas sine suffragio data fuerat. *Coerites.* Putavit vir doctissimus quem honoris gratia non appello, hic Coeritibus locum esse non posse, quippe qui priori modo municipes facti fuerint. Sed cum meminisse oportuit bis Coerites municipes factos, semel cum suffragii iure ob servata sacra Rom. cum Galli Romam occupasset, etsi contra Gellius, et iterum cum, postquam rebellarent, victis quidem civitas data, sed ignominiae causa suffragii ius ademptum. De priori modo hic Festus. *Dac.* *Tertio cum.* Legendum infra, *uti municipia essent suae cuiusque civitatis.* Quamquam certe expedire hinc me satis non possum. Videtur tantum hic Festus tertium quoddam municipiorum genus facere, cum scilicet in ius coloniae transibant; quod aliquando factum fuisse notum est. Adde: vel potius de tertio quodam municipii genere loquitur, cum scilicet qui civitate Rom. donati fuerant, iidem legibus suis non spoliabantur, sed civitatis suae ius retinebant, quasi eius municipes facti essent. Qui sequuntur eos omnes colonos fuisse, in antiquorum monumentis reperi, praeter *Tiburtes* et *Arpinates*. De quibus amplius quaerendum. *Dac.* *Municipium.* Niebuhr. *Histor. Rom.* tom. II, pag. 67. So ungenügend wie dunkel wird die zweite Art der Municipen nur dadurch unterschieden, dass es solche wären, deren ganzer Staat mit dem Römischen vereinigt worden. Denn das passt nicht weniger auf die dritte, welche an sich eben so unverständlich bezeichnet werden als Bürgerschaften, deren Städte und Colonien bei ihrer Aufnahme in den Römischen Staat Municipia geworden wären. Quare legendum censet Niebuhrus: *Uti municipii essent suae cuiusque civitatis.* Idem Niebuhr. de tota hac glossa sic scriptum reliquit *Histor. Rom.* II, pag. 64. not. 109. Der Artikel *municipium* ist bei dem Festus durch eine merkwürdige Fügung erhalten. Er stand bei Festus auf einer weggebrannten Columne, und Paulus hat ihn übergangen; ein Römischer oder Ravennatischer Grammatiker aber, von den einzelnen Nachschösslingen der alten Schulen, im zehnten oder elften Jahrhundert hinzugeschrieben. Er fehlt nämlich in manchen Handschriften; wo er sich findet, steht er ausser der Ordnung, und die Vollständigkeit und Ausführlichkeit zeichnet ihn vor den dürftig zusammengezogenen Artikeln, die durch des Langobarden Hand gegangen sind, eben so aus, wie sich die von dem Auszug des Hermolaus aus Stephanus von dem noch mehr abgekürzten unterscheiden, welcher leider dessen Stelle einnimmt; oder der Fuldaer Servius zu den beiden ersten Büchern von dem trivialen Commentar unter demselben Namen. Auch einen andern Artikel *municeps* hatte Paulus übergangen; und über den ist wieder von Glück zu sagen, da er auf einem der Blätter stand, welche von dem Codex getrennt waren und jetzt verloren sind, die aber Pomponius Laetus abgeschrieben hatte. Dieser ist aus drei sich fremden Theilen zusammengesetzt. Zuerst steht eine Nachricht aus Aelius Gallus, wie das Recht des *municeps* auf dreierlei Weise gewonnen werde (durch Geburt, ausgeübte Isotolie, Freilassung durch einen Municipen); darauf folgten zwei Definitionen des isopolitischen Municipium, eine namenlose, und eine vom Servius dem Sohne. Cf. supra s. v. *Municeps*. Idem Niebuhrus *Urbinate* pro *Arpinate* legendum censet *Hist. Rom.* pag. 68. not. 118. *Urbinate* steht gewöhnlich nur als Variante, und im Text *Arpinates*, was ich nicht, weil es falsch wäre, verwerfe, da *Arpinum* seit 560, eben wie die andern hier genannten Orte, seit 660. Municipium war; sondern jenes vorziehe, weil es lauter Orte sind, die zu jener Zeit das Vollbürgerrecht erhielten, und auf gleiche Weise die Kraft und den Kern der Cinnanischen Partei bildeten. Arpinum würde fremd unter ihnen stehen; ein ähnliches, undeutliches Wort so zu lesen, fiel jedem Abschreiber ein. Der sehr gelehrte Urheber der Definition hat die zur Zeit der Zerstörung des Lateinischen Staates vornehmsten fünf Städte in allen drei Classen angebracht; zwei, welche damals Vollbürger wurden; eine, die für eine Zeit lang unthätig sein musste; zwei, die noch drittelhalb Jahrhunderte Isopoliten, zwar nicht mit gleichem Rechte, blieben. Hactenus Niebuhrus.

Mater matuta. Ex his Pauli verbis sarcienda sunt, quae sequuntur Festi verba; una tamen lit-

tera diversa est, manis enim pro manes est scriptum, librarii, ut opinor, errore. *Ant. Aug. Matuta, manes, mane* a *mano*, i. e. *bono*, non a *matre*. At *matrimonium, materfamiliae, matertera, matricēs, materies*, non a *mano* sed a *matre* quae Graece μήτηρ, Dorice μάτηρ. *Dac.* Vide supra in *Manum*. Glossis *Λευκοθία*. Adde *Nonium* (pag. 66. ed. Merc.) in *Manum*. *Goth.*

Modo quodam. Paulus Festi verba refert; quae nos dimidiata invenimus. *Ant. Aug. Lego: Modo quodam id est ratione, a modo dicuntur ista omnia: commoditas etc. Dac.*

A D L I B R U M XII.

Naenia. Scribe: *Graeci enim νήστυν extremum intestinum dicunt*. At quis ignorat a ieiunitate dictum? (A νηστέω scilicet ieiuno, unde et Latinis ieiunum dicitur. *Dac.*) Deinde scribe: *Chordarum ultima νήξη dicitur*. (Vel etiam νεάτη, ut est apud Platonem. *Dac.*) Glossarius: *Naenia, άνοιία, ignavia* scilicet. Nam et *Naenia* pro ineptiis. *Scal. Naenia carmen*. Multum abest, quin Festus ad verum *neniae* etymon accesserit. *Neniae* Hebraicum et Syriacum vocabulum, non Phrygium, quod putant Grammatici. Et plancium sonat, *nini* enim est *plange* apud Prophetam, unde et Phryges et post illos Graeci veteres νηγιάτων vocarunt. Ab illis autem nationibus Syriae morem illum praeficarum deductum esse nemo ignorat, nisi qui in veterum historiis infrequens est. Imo Hebraei miri θρηνηδοί fuerunt, quod crebro in prophetarum libris occurrit. Vide quae utiliter olim super his notavimus in coniectaneis nostris (pag. 142. St.). *Scal.* Alii ab Hebraeo *nin* (puer) *neniam* deducunt, ut sit proprie *nenia*, quidvis puerile, aut ad pueros spectans, ut cantilena quae pueris a nutricibus canitur ut somno occupentur. *Arnob. lib. VII. Somni enim quicquid solvuntur, occuparique ut hoc possint, lenes audiendae sunt neniae?* Unde quod in funere infantium canebatur *nenia* dictum etc. Sed verisimilius est *neniam* prius de cantu funebri dictam fuisse et deinde ad alia tralatum et ita dici coeptas res frivolas et nugae, praesertim cum *nugae* et *mortuaria* sic proprie dicebantur quae canebantur in mortuorum laudem. *Plaut. Asinaria* (IV, 1, 63.): *Haec sunt non nugae, non enim mortualia*. Quod etiam origo declarat, nam *nugae* Hebraicum et Syriacum vocabulum, id sonat moerorem (sicut *nenia* plancium), de aliis quibusvis tetrus rebus, et frivolis dicta sint. *Dac. Naenia*. Magna pars verborum Festi intelligitur ex Pauli epitome. Cetera sunt exempla quibus ostendebatur verum esse, quod dicebat. *Plauti est fortasse in Truculento: hera apud nos dixit Noeniam de bonis. Ant. Aug. Noenia est carmen, quod in funere laudandi gratia cantatur ad tibiam, quod vocabulum Afranius in materteris posuit: naeniam inter exequias cantabant. Sunt qui eo verbo finem significari crediderunt. Plautus abi ergo Idem: huic homini amanti mea hera dixit domi et opud nos naeniam de bonis mesto. Quibusdam dictam placet, quod ei voci similior querimonia stentium sit. Quidam autem naeniae ductum nomen ab extremi intestini vocabulo, quo vocabulo utitur Plautus in Bacchidibus: Si tibi est machaera, at nobis vervina est domi. Qua quidem ego te reddam, ubi me irritaveris, confossioem soricina naenia. Sive quod eam vocem stendo efferimus; sive, quod chordarum ultimas Graeci νήξας dicunt, extremam cantionis vocem ab eo naeniam appellarunt. In his videmus Verrio seu Festo placuisse ex quorundam sententia naeniam significare finem; ideo in Truculento Plautina naeniam dixit, idem esse, quasi supremam dixit: vale dixit. In superiore enim testimonio mutilo, illa verba abi ergo facile declarant, naeniam dicere idem esse ac abire iubere. Manifestum autem verba Plautina ex Truculento producta esse, quae tamen hodie sequi habent ita: Huic homini amanti mea hera apud nos naeniam dixit de bonis. Nam glossenata sunt illa domi et mesto ad explicandam sententiam. Nemo tamen negaverit plane ita olim Festum scriptum reliquisse, sicuti et illa ex Bacchidibus, quae proxime sequuntur, quae et ipsa aliter in nostris exemplaribus concepta sunt illo versu: Qua quidem ego te faciam, si me irritaveris, ubi notandum in Epitome ex officina mutilatoris illa verba deprompta esse: Graeci enim νήξων extremum dicunt. Non enim assecutus est Festi interpretationem, qui censet naeniam esse minutissimum intestinum, quod aliter hillaui dicit; ab eo Plautum dixisse (Bacch. IV, 8, 48.): confossorem soricina naenia, hoc est tam confectum vulneribus, ut ex eo nihil relinqueretur, quod hilla soricina non minutius esset. Sed profecto in eo longe errare Festum alibi docebimus. Quod infra legitur: Sive quod eam vocem stendo efferimus, idem prope est cum illo, quod superius dixerat: quod ei voci similior stentium querimonia sit. Vult enim naeniam άνοησταινεία: quod scilicet stentes videntur eam vocem efferre; et sane olim adolescentes docuimus eam vocem ab Hebraea lingua manasse sine ullo prorsus dubio, in qua *Nini* est *plange, plonge*, ננה ננה apud Prophetam, unde et Phryges et post illos Graeci veteres νηγιάτων vocarunt. Ab illis autem nationibus Syriae morem illum praeficarum deductum esse nemo ignorat, nisi qui in veterum historiis infrequens est. Imo Hebraei miri θρηνη-*

doī fuerunt, quod crebro in prophetarum libris occurrit; vide quae utiliter olim super his notavimus in coniectaneis nostris (l. c.). Porro perperam *véctas* pro *vjctas* tam in epitome quam in ipsius Festi reliquiis excusum fuit. *Scal. Finem significari.* Nescio an hic Plauti verba laudarit Festus ex Pseudol. V, 1, (32.): *Id fuit naenia ludo.* Ibi enim naenia *fnis*. Inde autem tracta est haec loquendi ratio, quod iis qui vitam finierant naenia cantabatur, etc. Haec verba *abi ergo*, quo pertineant, nescio. Imo eiusdem Plauti sunt, sed leviter corrupta. Lego: *Ubi ego circumvertor, cado, id fuit naenia ludo.* Et ita Festum legisse nemo dubitabit, quem nunc ita facile supplebis: *Plautus in Pseudolo, ubi ego circumvertor, cado, id fuit naenia ludo. Idem,* etc. Hodie in impressis Plauti libb. abest vox *ego. Da c. Huic homini amanti.* Ex Plauti Truculento (II, 1, 3.):

Huic homini amanti mea hera apud nos dixit naeniam de bonis.

Ista enim *domi et mesto* a Festo posita supra haec verba *apud nos*, et *huic homini* ad sententiam explicandam, ut optime animadvertit Scaliger. Ibi autem *naeniam* dixit, idem est quod *supremam dixit*, vale dixit, abire iussit, eadem ratione qua supra diximus; non vero ut Lambinus interpretatur, *cantavit carmen leve*, atque inane, etc. quod ridiculum est. *Da c. Plaut. in Bacchidibus.* IV, 8, (48. seqq.); sed aliter in nostris exemplaribus:

*Si tibi est machaera, at nobis vervina est domi
Qua quidem ego te faciam, si me irritaveris,
Confossioem soricina naenia.*

Hic autem censet Festus Naeniam esse minutissimum intestinum, quod aliter *hillam* dicunt. Et inde Plautum dixisse *confossioem soricina naenia*, hoc est tam confectum vulneribus, ut ex eo nihil reliqueretur quod hilla soricina non esset minutius. Sed longe hic errare Festum dicit Scaliger, neque tamen ipse suam nobis sententiam aperit. Mihi vero non Festus tantum, sed ii omnes quos hic aliquid tentasse video, longe a scopo videntur aberrasse, quorum alii ex Arnobio naeniam *intestinum* etiam interpretantur. Alii *soricinam naeniam* vocem esse dicunt quam emittit *sorex*, quae saepe ad illam vocem deprehenditur et confoditur. Quod cui unquam probari possit? Sed ne alius arguendis immoremur diutius, tandem videamus an nobis aliquid, si non verum, verisimilium saltem repetitum sit. Rem tribus verbis confectam dabo. Per *soricinam naeniam* machinulam intelligi capiendū soricibus denticulatam aculeis confixam, quae inde naenia dicta est, quod ibi naeniam, funebrem cantum sorices captae canunt. Quae eleganter et venuste dicit Plautus: *Confossioem soricina naenia. Da c. Naenia.* Ita Nonius (pag. 145. Merc.) et Gloss. Graec.: *Nenia, ἀροία.* Dixi ad Varronem. *Aut. Autem. Dicitur.* Dictum. *Νέτρον extremum. Νέτρον.* Alii: *Νέτρον extremum intestinum dicunt. Νέτρ.* Alii *véctas. Naenia est.* Fortasse in Truculento. *Goth.*

Naeniae Deae. Naenia dea funcrum ubi naenia canebatur. Augustin. de Civitat. Dei lib. V. cap. 9.: *Et Deos ad ipsum hominem pertinentes clausit ad Naeniam Deam quae in funeribus senum cantatur.* Arnob. lib. 1.: *In tutela sunt Orbonae Orbatī liberis parentes; in naeniae, quibus extrema sunt tempora.* Sic tibicen, qui naeniam canebat, dictus etiam naenia. *Da c.*

Navali corona. Plin. lib. XVI. cap. 4.: *Cedunt et rostratae civicus, quamvis in duobus maxime ad hoc aevi celebres M. Varrone e piraticis bellis, dante Magno Pompeio, itaque M. Agrippa tribuente Caesare e Siculo, quae et ipsa piratica, et postea dedū hanc Augustus coronam Agrippae, sed civicam a genere humano accepit ipse.* Idem lib. VII. cap. 30.: *M. Varroni Magnus Pompeius piratico ex bello navalem dedit.* Ex his intelliges Festi verba, paucis exceptis, quae plane ignoro. Adde Gell. lib. V. cap. 5. *Ant. Aug.* Prima Festi verba incipiunt: *Qui primus in hostium.* Desiderantur ergo praecedentia quae ex epitome ita supplebimus: *Navali corona solet donari, qui primus in hostium navem armatus transilierit, cuiusve opera manue navis hostium capta fuerit. Itaque adeptus est eam M. Varro donante Cn. Pomp. Magno, bello piratico. Item A. Atilius, bello contra Nabim.* Quae sequuntur alio pertinent. M. Varroni coronam navalem datam auctor Plinius, et Varro ipse in II. de re rust. scribit bello piratico inter Delum, et Ciliciam Graeciae classibus se praefuisse. A. Atilius praetor cum classe missus est in Graeciam ad tuendos socios. Livius lib. XXXV. (c. 20.). Quae sequuntur, ut dixi, manifesto ad alia pertinent. Et carmen, puto Saliare, in testimonium producebatur. *Scal.* Corona navalis tota ex auro, rostris avium insignita. Ea donatum M. Varronem testatur Plin. (XVI, 4. VII, 30.). Et ipse Varro lib. II, (fin. praef.) de re rust. Scribit bello piratico inter Delum et Ciliciam Graeciae classibus se praefuisse. A. Atilius praetor cum classe missus est in Graeciam ad tuendos socios, Liv. lib. XXXV. (l. c.) de Saturnio carmine quod in tabulis duces publice ponere solebant, Atilius Fortunatianus de Saturnio metro: *Apud nostros autem, inquit, in tabulis antiquis quas trium-*

phaturi duces in Capitolio fugebont, victoriaeque suae titulum Saturnii versibus prosequerantur, talia reperi exempla, ex Regilli fabula: Duello magno dirimendo, regibus subigendis. *Dac.* Adde Gell. V, 6. *Cn. Pomp.* Vid. Plin. XVI, 4. et VII, 30. *Goth.*

Nefrendes. Ex Festi verbis intelliges primam opinionem Mucii fuisse, alteram Aterii, qui Livii carmine se tuebatur. Cetera ex Paulo nota sunt. Vid. Fulgent. (p. 559. Merc.) Placidae de antiquis vocibus, et Festus: *Rienes. Ant. Aug.* *Nefrendes*, qui dentibus frendere non possunt, hoc est frangere ut apud Senerum: *Fruges frendeo solas, ac sicco robore.* Inde *nefrendis puer, nefrendis porcus.* Varro lib. II. de re rust. cap. 4. de porcis: *Amisso*, inquit, nomine *lucantis*, dicuntur *nefrendes ab eo quod nondum fabam frendere possunt, id est frangere.* Vide *frendere.* At *nebrundines* sive *nefrundines*, et *nefrendes* antiquis dicti qui postea *rienes*, a Græco *νεφροί* id est *rienes*; et inde postea *nefrendes* et *nefrundines* ad testiculos translatum, quod testiculi rotundi sunt ut *rienes.* Fulgentius nefrendes porcos dici putavit porcos castratos, quasi sine renibus, sed frustra. Terent. Scaurus de Orthographia (pag. 2251. P.): *Ne pro non antiqui posuere, ut nefrendes porcos qui sunt sine dentibus, id est, qui fabam frendere non possunt.* *Dac.* Verba Livii sunt ex veteri Odyssea: *Quem ego nefrendem alui lacteam immulgens opem.* Ex illo:

Παῖδα γὰρ ἀνδρῶς ἔηος ἐνὶ μεγάροις ἀπιτάλλω. Ὀδυσσεΐας ὁ, (450.)

Ἀπιτάλλειν circumloquitur alere nefrendem lacteam immulgentem opem, ut possis advertere *περιεργίαν* veterum latinorum in reddendis et exprimentis Graecorum verbis. Cum tamen in sententiis saepe eorum diligentiam requiramus, ut ostendi olim in coniectaneis. *Scal.* *Nebrundines.* *Nefrundes.* Vid. infra *Rienes.* *Goth.* Non videtur ex Livii Odyssea desumptus esse versus iste, quum constet, Odysseam Livianam scriptam fuisse versibus Saturninis, versus autem, quem hic legimus, senarius sit iambicus:

Quem ego nefrendem alui lacteam immulgens opem.

Nequeunt. Melius *neceunt.* Verba Livii ita legenda: *Partim errant; nequunt Graeciam redire.* *Scal.* Lege: *Necunt, a nec, non, et eunt.* Vide *nec* et *nepurus.* *Dac.* Verba Scaligeri pertinent ad glossam quae infra legitur *Nequunt.* Ceterum nisi legendum *Nec eunt*, at ita explicandum vocabulum.

Necerim. *Necerim pro nec im.* *Suere* pro *suem*; *nucere* pro *nucem*, et similia. *Scal.* Antiquo declinandi modo pro *nec im, nec eum.* *Dac.* *Necim.* Alii *necim.* *Goth.* Lege: *Necenim pro nec eum.* Ex stirpe pronominale Sanscrita *na*, nascitur *nam*, qui est proprie accusativus, qui postea in adverbium abiit, quae tum coniunctio est facta, ut *tam, dam, tum, quum*, particulae, quae similem habent originem. Ex eadem stirpe, praeposita *e*, sive ex stirpe *ena*, factum est *enim*, quod propius ab origine sua sonat *enam*, pro quo apud Festum legitur *ennam*, cum interpretatione *etiamne.* Non recte ego supra ad v. *Ennam* putabam *Eniam* legendum esse, sed *enam* verum videtur. Fieri enim potest, ut illud *enam* paullo aliam, atque *enim*, inducerit notionem. Nam uti *nam*, interrogandi particula, proprie fuit accusativus pronominis vetusti, qui respondet Graecorum *νύν*; ita *enam* quoque interrogandi potestatem accipere potuit, quam Festus interpretatione sua reddere volebat. Cf. Bopp. über einige Demonstrativstämme cet. pag. 17.

Nemora. Reliquiae Festi ostendunt illum originem Graecum deduxisse *νεμὰ* τὸ *νομᾶ* εἶναι ἐν αὐτοῖς, exemploque usum Graeci poetae ἐν *νέμει* *οαιεσῶ.* *Ant. Aug.* *Nemora.* Prima linea deest. Supplendum autem totum ita: *Nemora videtur idem, quod silvas amoenas valere. Cuius vocabuli auctor Homerus cum ait: Ἐν νέμει οαιεσῶ ἐπὶ τὴν κίββαλε δόμωαν. Dubium non est designare locum, qui campos et pascua habet, διὰ τὸ νομᾶς εἶναι ἐν αὐτοῖς. Locum, quem citat, est Ἰλιάδος λ. Scal.* Recte quidem Festus nemus a *νέμος* quod Hesych. interpretatur *σύνδεσθρον τόπον καὶ κόμην ἔχοντα, locum arboribus consitum et pascua habentem.* Locus Homer. est *Iliad.* λ. (XI, 480). *Dac.* Ὅμᾶ εἶναι αὐτῶν. Παρὰ τῷ νομᾶ εἶναι ἐν αὐτοῖς. *Goth.*

Nemut. Exemplum omisit Paulus, Catonis fortasse, qui hoc verbo usus est. *Dac.*

Neminis. In verbis Catonis, quae Paulus refert, verbum corde nihil significat; at si addas, *lapideo*, sensus elicitur. Sed videtur esse poetae alicuius, ut illa: *et quis dicere cum sit.* Fortasse Ennii in *Erechtheo*, de qua tragoedia Gell. lib. VI. cap. 16. et *Macrob.* lib. VI. *Saturn.* *Ant. Aug.* Mira hic est Pauli supinitas, qui Catoni tribuit, quae sunt Ennii, ut infra ex Festo. *Dac.* *Neminis genitivo casu usus est Cato, cum dixit: et quis diceret, cum sit neminis? Idem de magistratibus vitio creatis: Ennius in Erechtheo, etc.* *Scal.* *Neminis* etiam legitur apud Plautum *Captiv.* III, 5, (106.):

— — — *neminis*

Miseri certum est, quia mei miseret neminem.

Dac. *Neminis genitivo casu* Pro *Nullius.* Adde *Nonium* in *Neminem* (pag. 143. Merc.). *Non miseret neminis.*

Hic duo negativae pro una accipiendae, ut apud Nonium in *Negativas duas* (pag. 530. 532. Merc.). Et in l. duobus negativis 237. ff. de verbor. signif. *Goth.*

Nemo. A *ne* pro *non* et *homo* vel *hemo*, ut antiqui dicebant. *Nemo* autem et *nullus* eo differunt, quod *nemo* de persona tantum, *nullus* tam de re quam de persona; etsi *nemo dies* alicubi me legisse memin. *Dac.*

Neci datus. Non tantum de eo, qui veneno vel fame necatus est, sed et manu; ut *necare*. Sic *ferro et fuste necare* dixit Sallustius, *securi necare* Livius, *verberibus et telo necare* Ulpianus. Vide *occisum.* *Dac.*

Necessarium. A *ne* et *cesso*, vel a *nec* et *esse*. Quia sine eo nec esse possumus, nec bene esse; inde *necessarii*, cognati et adfines, et *necessitudo*, vinculum adfinitatis et cognationis. Gloss.: *Necessitudo, ανάγκη κατά φίλιαν, καθήκον.* Item *necessarii, οἰκείοι, ἀγαθαίοι.* *Dac.* *Opilius.* Opilius. *Prohiberi.* Prohibere. *Necessarius.* *Οἰκείος, ἀγαθαίος.* In quos *necessaria officia*. Ut haereditas, quam liberis debemus. Vid. Instit. de haereditum qualitate. *Goth.*

Neglegens. *Nec legens, c* in *g*, ut *nec otium, negotium.* *Negligens*, qui non legit, id est deligit. Varro lib. V. de L. L.: *Negligentia igitur ex eo quod quis non utatur dilectu: diligentia contra, quia diligit, hoc est deligat.* *Dac.* *Electum.* Dilectum. Vide supra *Dilectum.* *Goth.*

Nec coniunctio. *Nec coniunctionem.* In verbis XII. tabularum relatis: *Ast ei custos necessit.* Item, si *adorat furto* etc. crederem scribi oportere, *nec esit*, et verbum *adorat* significare *agat*, ut idem Festus scribit verbo *adorare*. Varro lib. VIII. de Ling. Lat. (pag. 530. seq. Sp.): *Sum quod nunc dicitur, dicebatur esum, et in omnibus personis constabat quod dicebatur esum, es, est; eram, eras, erat; ero, eris, erit. Vel esit significat erit, vel sit et utroque casu videtur deesse si. Ast si ei custos nec esit.* Sed *esit* quoque significat erit, ut in littera *E*, et *superesit.* *Ant. Aug.* In verbis XII. tabularum Turnebus legendum censet, *carcer custos nec esit pro ast ei custos nec esit.* Quod quidem, ego plane non assequor. *Scal.* *Nec pro non* in leg. XII. tab.: *Sei furiosus exisist, ast ei custos nec esit. Esit pro erit.* *Dac.* *Si adorat furto.* Vide *Adorare.* Apud Plautum in *phasmate*. *Phasma* dicebatur olim Plauti fabula, quae nunc *Mostellaria*. Locus est act. I. sc. 3. (v. 83.). Sed et apud Plautum et apud Turpiliu legendum est *necrete* unica voce, vel *nerecte*, et in verbis Turpiliu delendum quod. *Dac.* *Distinctivam.* Idem fatetur Augustin. in Grammaticis praecipis (pag. 2013. P.), quod tamen non faterentur nostri. De quo vide *Alciatum* in l. si quis. 133. ff. de verbor. sign. *Ab antiquis pro non.* L. 1. §. ad fiscum. 18. ff. ut legatorum nomine l. 3. si duo. 10. ff. de Carboniano. *Esit.* Vide supra *Escit*; et infra *Superesit.* *Si adorat.* Vide supra *adorare.* *Goth.*

Nec mulieri. Mulier in veteri proverbio Gracco est inter ea, quae facile beneficii accepti obliviscuntur. Proverbium id est:

Μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, μήποτ' αὖ τιπὸς κίνα
Μὴ γέροντα, μὴ γυναῖκα, μὴ λάλον κοπήλατην.

Scal. De gremio autem belle

admodum Catullus (65, 19. seqq.):

Ut missum sponsi furtivo munere malum
Procurrit casto virginis e gremio,
Quod miserae oblitae molli sub veste locatum,
Dum aduentu matris prosilit, excutitur,
Atque illud prono praeceps agitur . . . decursu,
Huic manat tristi conscius ore rubor.

Dac.

Necunquam. Forte e libris Pontificum. *Dac.* Legendum *Necunquem*, vel *Necunquam*.

Nequalia. An a *ne* et *qualia*, vel a *ne* et *aequalia*, ut legendum sit *nequalia, detrita.* *Dac.*

Nequinont. In carmine Livii non est verbum *nequinont*, et vereor, ne pro *neque nunc nequiont* sit scribendum. Ratio autem carminis valde incerta est, quacunq; ratione scribatur. Homeri versus ex *Odyssea*, quam Livius vertit. *Ant. Aug.* Verba Livii Andronici sic legenda:

Partim errant, nequiont Graeciam redire.

Dac. Vide Scaliger. supra in *Nequeunt pro non eunt.* L. Alii *Neque nunc.* A. Sic infra *Prodinunt* pro *pedeunt; redinunt* pro *redeunt; obinunt* pro *obant.* *Solinunt.* i. e. solent. Ex hoc loco verosimile mihi fit, infra in *Solino non consulo*, sed *idem quod soleo* legendum. *Livius in Odys.* Homeri Graeca verba sunt. *Goth.* *Hermannus* expressa putat ex Hom. *Odys.* IV, 495. Cf. *Herm.* *Elem.* *doctr.* *metr.* pag. 621.

Nequitum. Pacuvii Trochaicum emendamus:

Sed cum contendit nequitum vi, clam tendenda est plaga.

Ubi notabis simpliciter plagam etiam pro rete. Glossarium: *Plagae, ζωνηγετικῆ λίνα.* *Scal.* Fana in eo loco. Catonis verba de Tarquinio, qui ut libera a caeteris religionibus area esset tota eius templique eius quod inaedificaretur exaugurare fana sacellaque statuit, quae aliquot ibi a Tatio rege primum in ipso discrimine adversus Romulum pugnae, voto consecrata inaugurataque postea fuerant, inter principia condendi huius operis, movisse numen ad indicandam tanti imperii molem traditur Deos. Nam cum omnium sacellorum exaugurationes admitterent aves, in Termini fano non addicere. Liv. lib. I. (c. 55.). Vide et Flor. hb. I. cap. 7. *Dac.* Praeterquam. Perquam. *Goth.*

Nectere. Vide *napuras.* *Dac.* *Naturas.* *Nepuras.* Vid. supra *Napuras.* *Goth.*

Nectar. Virg. lib. I. Aen. (v. 437.). *Ant. Aug.* Murinam exponit Festus alibi; locum adi. Versus Lucretii sic ab aliis legitur (II, 847.):

Et nardi florem nectar qui naribus halet.

Dac. Adde supra *Murrina.* Id Plinio XIV, 16. *Nectarites.* *Goth.*

Nequam. Suspicio Lucilianum versum hac emendatione egere:

Nequam est, aurum auris quovis vehementius ambit.

Hoc est, nequam is est homo cuius aures aurum ambit. Male audiebant apud Romanos barbari, praesertim Poeni, qui aures perforatas habebant; neque mediocriter eos aversabantur. Plaut. *Poenul.* V, 2, (20.):

Atque ut opinor digitos in manibus non habent.

Ag. Quid iam? Mi. Quia incedunt cum annulatis auribus.

Unde iocus Ciceronis in Afrum: *Atqui aurem foratam habes.* Aliter non video, quae argutia sit, si Siniui Capitonis sententiam sequamur. *Scal.* Ex ne et quidquam. Varr. L. L. IX. (pag. 589. Sp.): *Uti ex non et volo nolo, sic ex ne et quidquam item media extrita syllaba coactum est nequam.* *Dac.* *Nequam* ἀρχαίος, cui opponitur homo frugi et diligens. De quo I. II. ff. de periculo et comm. rei vend. *Goth.*

Nervum. Glossarium: *Nervus* ἐνλοπέδῃ. Simpliciter veteres Attici nervum vocabant πᾶλον, hoc est ligoum. In XII.: *AERIS. CONFESSEI. REBUSQUE. IURE. IOUDICATEIS. TRIGINTA. DIES. IU- STEL. SUNTO. POSTIDEA. INDU. MANUS. LACTIO. ESTO. IN. IOUS. DUCITO. NEI. IOUDICA- TUM. FACIT. EUM. QUIPSENDO. IOURE. VINDICIT. SECUM. DUCITO. VINCITO. AUT. NER- VO. AUT. COMPEDIBUS. QUINDECIM. PONDO. NE. MINORE. AUT. SEI. VOLET. MAIORE. VINCITO. SEI. VOLET. SUO. VIFITO. NEI. SUO. VIFIT. QUI. EUM. VINCTUM. HABEBIT. LIBRAS. FARRIS. IN. DIES. DATO. SEI. VOLET. PLUS. DATO.* Nam, uti dixi, πᾶλον vocabant hunc nervum; unde, qui ex lege nexi erant, dicebantur ἐγκαλοσκελεῖς in legibus Atheniensium. Glossae Hesychii: *Ἐγκαλοσκελεῖς οἱ μὴ αποδιδόντες τὰ χρέα, ἐν πάλαις ἔδραμεύοντο τοὺς πόδας.* Unde Terentianum (Thom. IV, 4, 15.): *In nervum potius ibit.* Tertullianus: *Nescio an cruce de periscelto in nervum se patiatur artari.* Versus Plauti uendosus ita legendus:

Perfidiose captus, edepol nervo cervicis probas.

Scal. Nervus vinculum ferreum, quo pedes vel cervicis impediuntur; de cervicibus Plaut. ut emendat Scaliger: *Perfidiose* etc. hoc est, *convenientes*, et in *Aulul.* IV, 10, (13.). Neque ferreum tantum vinculum, sed et lignum, unde veteres glossae ἐνλοπέδῃν interpretantur ritu Attico. Attici enim simpliciter nervum vocabant πᾶλον, lignum. *Dac.* *Aedepol.* *Edepol.* *Goth.*

Nexum. (Ad p. 177.) Solennis ritus et formula abalienationis eius rei quae mancipio dabatur vel pignori. Cic. III. (c. 40.) de Orat.: *Nexum est quod per libram agitur.* *Dac.* *Testamenti factio.* Testamentum per aes et libram intellige, quo paterfamilias ei, quem successorem elegerat, familiam suam ac universum ius patrisfam. mancipio vendebatur, ab illo nummum aeneum qui libra pendebatur, imaginarii pretii nomine, accipiens. *Nexi datio.* Nexum dare, *donner quelque chose en hypothèque, en gage jusques à l'entier payement, par l'entremise de la balance et de la monnaie.* Et differunt *nexum dare* aliquid et *nexum tradere* aliquid. *Nexum dare* est rem tradere ita ut non plane ac solide transeat ad emitorem, sed nexa et obnoxia maneat venditori. *Nexum tradere*, ita rem abalienare, ut ea accipientis fiat in solidum. *Dac.* *Nexum.* Dixi ad Varronem (p. 385. Sp.). *Nexi danto.* *Nexi datio.* *Nexi liberatio.* *Nexi liberatio.* *Goth.*

Negumate. Verba Gn. Marci interprete egent. *Ant. Aug.* Lego *neginate*, vel *negunate.* *Neginare* pro *negare*, ut *natinare* pro *natare.* Carminis Martiani verba ita videntur legenda:

Quamvis indutium duonum, negumate.

Quamvis, inquit, bonum fuerit initium, tamen negare semper futurum. *Scal.* Lege *negunate* a *nego*, *negino* sive *neguno* ut a *nato*, *natino*; *fucio*, *fucino*; *coquo*, *coquino*; *trico*, *tricino*. *Scal.* Retinendum *negumate*, ita enim pro *negunate* *n* converso in *m*, ut in *uginari* pro *nuginari*. *Dac.* Cf. Herm. Elem. doctrinae metr. pag. 614., qui facilius etiam *molimentum* conici posse pro *moventum* dicit. Verbum *negumare* prosumus est ad normam illorum: *auctumare*, *aestumare*; cf. quae supra diximus ad v. *Auctor*. Dubium non est, *negare* compositum esse ex *ne* et *ajo*, cui posteriori respondet Sanscritum *āh* vel *āh*, dicere, Gotb. *aika*, dico. Vetus igitur forma fuit haud dubie *āho* et *āho*, unde *ne-āho*, et inde *negō*; et *aio* simplex, cuius penultimam brevem etiam fuisse credibile est ex disyllabo *aiebam*, *aibam*, monosyllabo *ais*, *ait*. Non tamen minus credibile est, in productiori forma *negumo* antepenultimam produxisse priscos, quare versum Marcii sic legendum esse existimaverim:

Quandūmvis molimētum duōnum negumāte.

Negritu. (Ad p. 177.) Dubito quid hoc verbi sit; puto tamen *ritu* esse pro *rite*; *nec ritu*, *negritu*, ut *nec otium*, *negotium*. Ergo nec *ritu*, cum non recte est: *ritu* autem et *ritu* ad sacrificia et auguria pertinere notum est. *Dac.*

Nebulo. *Nebulo* μάθων, ὁ τὰ ἴδια λάθρα καταφαγών, εἰκαῖος, ὁ λάθρα ἄσματος. Glossarium. *Scal.* *Nebulo* vel *inanis* vel *vanus* aut *mollis* ut est *nebula*. Donat. Et Horatii interpret.: *Nebulones vani et leves* ut *nebula*. Gloss.: *Nebulo* ὁ τὰ ἴδια λάθρα καταφαγών, εἰκαῖος, λάθρα ἄσματος. *Dac.* Adde Nonium in *Nebulones* (pag. 18.). *Goth.*

Negabundum. *Negibundum* pro *negabundum*, ut *artire* pro *artare*, *impetrire* pro *impetrare*. *Scal.* Alii *Negabundus*. *Goth.*

Neutiquam. Illic versus, *neutiquam* cor etc. citatur a Cicerone (Acad. prior. II, 17.) in Academicis sine poetae tamen nomine. Ciceronis autem locus extat in libro de universitate (c. 11.). *Dac.* Haec Ursinus notaverat. Cf. *Fragm.* pag. 178.

Nepotes. Maximam partem horum verborum Festi ex verbis Pauli interpretaberis, praeter id quod de Tuscis initio dicitur, quodque in fine *πόδεςσιν* scriptum est. De Tuscis nihil aliud habeo, quam me opinari, Tuscos eo nomine usos. Graecum autem esse cognovi, cum mihi Fulvius Ursinus, eius linguae peritissimus, a quo multa in hoc libro emendata sunt, ostendit Apollonium lib. IV. (v. 1745.) et Theocr. Idyl. 17. (v. 25.) in hac significatione hoc verbo uti. Eustathius quoque idem affirmat in *Δ* *Odys.* Fieri etiam potest, ut Apollonii carmen retulerit Festus, cuius finis est: *Τεοῖς νεπόδεςσιν ἐτοίμη*. Quem vero significet illis syllabis (*chus inter*) an Aristarchum, vel Callimachum, aliumve; nobis incertum est. *Ant. Aug.* *Nepotes* sunt ἀπογόνου, Graecis etiam *νέποδες* dicti a *νε* privativa particula et *ποῦς*, pes, fundamentum, quia fundamentum non essent generis; *ποῦς* enim, ut Latinis pes pro fundamento. *Plaut. Asinar.* (III, 3, 138.):

Ego caput huic argento fui hodie reperiendo.

Ego pes fui.

Inde nepotes dicti perditii ac luxuriosae vitae homines, cuius rei rationem infra Festus dabit, cui et hanc potes addere quod nepotibus semper indulgent avi, conveniunt eorum delictis ac impediunt quin ea in parentum conscientiam veniant, unde ii postea nequam evadunt et dissoluti. Hinc *nepotatus* in gloss. *ἀσάρτα*. *Dac.* *Quod non magis*. Aliud etymon afferat a *Nepa*, quae devorat omnes filios uno excepto. *Quod notus post sit*. Quidam putant nepotes a Graecis *νέποδες* appellatos. *Goth.*

Nepos. Vide in coniectanciis. *Scal.* Ita ego hunc locum olim expleveram, praeterquam quod in illis: *chus* . . . , Callimachi locum latere putaveim:

— — — οὐ γὰρ ἐργάτιν τέρω

Τὴν μουσάν, ὡς ὁ Κείος Ἰλλίγον νέπος.

Simonidem intelligit. *Dac.* Cf. Müller. die Etrusker. tom. I. pag. 163.

Nefasti. Quantam iacturam fecerimus, tum ex Pauli epitome nimis concisa et brevi, tum ex huius libri, qui extat, paene dicam, clade: ex his quae scribam, manifestum est. Ego enim ex dimidiatis versiculis Festi conicio, cum principio nominis interpretationem asserre quam Varro, Ovidius et Macrobius dilucide ostendunt, ut nefasti dies sint per quos dies nefas sit fari praetorem *Do*, *Dico*, *Addico*. Addidit postea, ut Paulus notat, quibus litteris hi dies notentur in Fastis, ut cum totus dies nefastus est *N*. notetur, cum vero priore parte dicit, tum *N*. et *P.*; ita enim interpretor illud (*nep.*) et illud (*riores* sunt) quod ipsum in fastis Achillis Mafei editis a Paulo Manutio idem Paulus, et ante eum Octavius Pantagathus acutissime

animadverterunt. Ad extremum dicebatur, quid nefastis diebus fieri posset. *Ant. Aug. Nefasti dies N. omni ex parte nefasti sunt, ut dies, apud quem nunquam licet fieri Do, Dico, Addico. NE. P. nefasti parte priore sunt, quibus postea et servi liberati sunt saepe, et unt, et in provinciis itur, et sacra instituta fiunt, et aedes sacrari, et vota solvi possunt.* Hic vides, NE. P. significare idem, quod NP., hoc est, nefas partim, ut NE. PR. in Calendario Romano: hoc est nefas priore parte. Sio F. P. fas priore aut partim; alii dicunt NE. PR. nefas praetori, quod non ita placet. Nam NE. PR. et NE. P. et NP. idem est, neque ulla differentia est. NP. et EN. partim nefasti, partim fasti sunt. Haec tamen differentia, quod NP. semel nefastus, et semel fastus est. EN. mane et vesperi nefastus, medio tempore fastus; vel ut Varroniane loquar, NP., in quo nefastum cedit locum fasto, EN., in quo nefastum insititio fasto diffinditur. *Scal.* Festi sententiam, partim etiam ius verba divinarat olim sagacissimus Scaliger. Addideratque: vides NEP. significare idem quod NP. hoc est *nefas partim* ut NE. PR. in Calendario Romano, hoc est *nefas priore parte*, cui contrarius erod FP. *fas priore aut partim*. Alii dicunt NE. PR. *nefas Praetori*, quod non ita placet. Nam NE. PR. et NEP. et NP. idem est, neque ulla differentia est. NP. qui nefasti priore parte, postea fasti sunt; EN. vero, hoc est *endoterctis interctis*, qui mane et vesperi nefasti, medio tempore fasti sunt, vel ut Varroniane loquar NP. in quo nefastum cedit locum fasto; EN. in quo nefastum insititio fasto diffinditur, hoc est in quo nefastum in duas partes, interposito fasto, scinditur. *Dac.* Vide supra *Fasti. Nefasti.* Glossis: ἀποφάδες. *Goth.*

Nepa. Plautus in Casina: *Recessim cedam ad parietem, imitabor nepam.* *Ant. Aug.* Recte dubitat Festus nepane cancer sit an scorpius, nam utroque modo veteres usurparunt; pro cancro supra Plaut. pro scorpio Cicero et Al. sic gloss. *Nepa, σκοπιός.* *Dac.* Idem Nonius in *Nepam* (p. 145.). *Scorpius.* Idem Nonius (l. c.). Glossis *Nepa σκοπιός*, alio loco γήνιος σκοπιός. *Plautus.* In Casina (II, 8, 7.). *Goth.*
Nepus. Lego: *Nepurus.* *Scal.* *Nepurus* pro non purus, ut *nefunera* apud Catull. pro non funera; *neure* Sallust. pro non iure; *neceunt* pro non eunt. *Dac.*

Nesi. (Ad p. 178.) *Nesi pro sine positum est in lege aedis Dianae Aventinensis.* De legibus aedium sacrarum vide quid notamus ad vocem *Opima.* *Scal.* Per legem intelligit postico aedis Dianae quae in Aventino erat, de more positam; quae continebat inter alia, utrum aedis illa esset templum necne: nam non omnes aedes erant templa. Vide notata in voce *opima.* Legis Dianae Aventinensis mentio extat in vet. inscriptionibus: *CETERUM LEGES HUIUS ARAE EAEDEM SUNTO. QUAE ARAE DIANAE SUNT. IN AVENTINO. MONTE. DICTAE.* *Dac.*

Nautea. Citatur Plautus in Artemone, quae comoedia non extat. Credo etiam ex Curcullione illum afferri versum (I, 2, 5.): *Nam omnium odor unguentum prae tuo nautea est;* et ex Casina (Grex v. 7.): *Ei pro scorto supponetur hircus unctus nautea.* *Ant. Aug.* *Nautea* proprie aqua e sentina. Est et herba qua coriarii utuntur ad dependa et depilanda coria; a Graeco ναυρία. Gloss. *Nautea, ὄσμη βύσσης*, odor corii. Cum ait Plautum nauteam inter medicamina retulisse, vereor ne frustra sit, nam ex allatis Pauli locis nihil aliud colliges nisi nauteam esse odorem terrimum sive ex aqua sentinae, sive ex corio. *Dac.* *Nautea.* Nonio (pag. 8. Merc.) *aqua de coriis. A nautea. A nausea. T. in s. P. et s. Goth.*

Natio. Praeter ea, quae Paulus scribit, ex verbis Festi tantum elicitur Cincium esse huius sententiae auctorem. *Ant. Aug.* *Nationem et natum Cincius genus hominum, qui non aliunde venerunt, sed ibi nati sunt, dici auctor est. Sed et nationem ait non tantum universim de omnibus, sed et de singularibus hominibus seintium dici.* Haec Festus. Sequebatur deinde testimonium veteris scriptoris, quod assequi non potuimus. Post Sabines sequitur: *Bona natio in pecoribus quoque bonus proventus dicitur.* Hoc igitur vult Festus, nationem et natum de hominibus dici; nationem quidem de universis, ut natio Graecorum; natum de singulis, ut homo maximo natu. Sed et nationem de singulis, ad cuius rei fidem adducebat exemplum auctoris veteris. Praeterea neque nationem tantum de hominibus, sed et de pecoribus dici quod non sine Graecorum imitatione dictum est, ut Homerus Odys. ζ'. (v. 73.): *Βῆ δ' ἔπειτα εἰς σπηλιόθεν ὄρεθ' ἔθνεα ζῳχάτο χοίρων.* Nos set scripsimus ἀρχαϊκῶς, quia ita est in illis reliquiis, sete pro set et. *Scal.* *Nationem.* Ait Cincium nationem et natum dici de hominibus universis ut natio Graecorum, et de singularibus etiam ut apud Ciceron. *natio candidatorum, natio optimatorum.* Praeterea non tantum de hominibus, sed etiam de pecoribus: *natio eporum, natio suum.* Non sine Graecorum imitatione qui ἔθνεα etiam de pecoribus dicunt; Homer. ἔθνεα χοίρων. Glossae: *navitio, γενεά;* leg. *natio.* *Dac.* Adde l. 31. §. 21. ff. de Aedilitio. *Cin.* Cincium huius sententiae auctorem esse ait. *Goth.*

Nautiliorum familia. A Naute Troiano qui Aeneam secutus est. Virgil.: *At senior Nautes.* *Dac.* Multo plura Festus scripserat, quam Paulus referat. Initio de Palladio a Naute Aeneae socio conservato, a

quo Nautii dicti sunt. Idem Dionys. scribit lib. VI. (pag. 393.) et Servius lib. III. et V. (ad v. 704.) Aen. Historia postea narratur mihi incognita de bello adversus Brutios gesto post caedem L. Caecilii, de quibus fortasse Florus lib. XII. (Epit. Liv. XII.). Fuit eisdem temporibus Cons. Sp. Nautius, de quo nihil accepimus, quod ad huius loci interpretationem pertinet. *Ant. Aug.* Primores quinque versuculi cum duobus extremis certissimum est ad Nautiorum gentem pertinere. Media interiecta ut constat aliena hoc loco esse, ita quo pertineant, affirmare non possum. Scripsisse videtur Festus: *Nautiorum familia a Troianis oriunda est, quia Nautes eorum princeps, qui secum simulacrum aeneum Minervae abstulit, unde ei sacra procurare soliti erant Nautii, quare Dea hac vocabatur de causa Nautia. Aut igitur a Dea, aut inde a principe suo familia appellata est.* Sacra Minervae non ad gentem Iuliam pertinuisse, quae ab Aenea deducitur, sed ad Nautiam, quae a Naute, qui fuit socius Aeneae, testis Servius; inde suspicor a Festo relatum Deam dictam esse Nautiam. Quanquam non video, quare Festus familiam potius dixerit, quam genium; est enim manifesta παράληξις. *Scal.* De Naute qui Palladium Romam detulit, Servius ad illud V. Aeneid. (704.):

*Tum senior Nautes, unum Tritonia Pallas
Quem docuit.*

Quod autem dicit Pallas, quem docuit, propter illud quod supra diximus fingitur, quia ipse Romam Palladium detulit, unde Nautiorum familia Minervae sacra retinebat, quod etiam Varro docet in libris quos de familiis Troianis scripsit. Historia de Naute, Brutiiis, Messana et Q. Caccilio Metello, mihi quidem inaudita est. Scio tantum unum Q. Caccilium Metellam occisum cum contra Brutios, Lucanos et alios qui Aretium obsidebant, missus esset. *Dac.* Post Nautiorum. Haec quae sequuntur, quo pertineant, ut iam dixi, nescio. Sunt autem ferme ad hunc modum: *Cum accessit, conductique ab illis essent ad Messanam oppugnandam, et a Senatu missus L. Caccilius ab illis interfectus esset: missi porro sunt expostulatum de foedere violato . . . us, P. Veturius; qui cum ob refectionem corporis, oppidum insedisent, Brutii eo quod illis pax cum Romanis erat, bello destiterunt: aut tale quid.* *Scal.*

Nativatio. Festus refert verba Catonis ex Originibus, ut arbitrator, qui scriperat: audito tumultu Macedoniae, Etruriam et ceteros natinari, id est, tumulari. *Ant. Aug.* Nativatio, negotiatio; et *nativatores*, negotia gerentes. M. Cato in Audito tumultu Macedoniae, Etruriam, Samnites, Lucanos inter se natinari, atque factiones esse. Isidorus: *Natinare, negotiari.* Est autem non tam priscum verbum, quam prisci verbi forma. *Natare, natinare, ut iter, itinere; iccur, iecinur; prodeunt, prodinunt* et similia. Est ergo *nativatio* more tantulum semper in negotiis fluctuare. *Scal.* Isidorus: *Nagare, vacillare, huc et illuc fluctuare.* *Leg.* *Natare.* *Dac.*

Naccae. Scribe: *Nace* dicantur a Graecis νάκη. Apuleius lib. IX. (pag. 192. 16. Pric.): *Nam et opportune maritus foris apud Naccam proximum coenabat.* *Dac.* *Nauci.* Vide in *Naucus.* *Id est.* *Id* quod est. *Goth.*

Naucus. *Naucum.* Mendosum esse videtur; quod in oleae nucis quod intus sit. Paulus oleae aut nucis nucleo, forte quod in olea nucisque intus sit. De nuce iuglande vide Macrobius lib. III. Satur. (Adde Plin. XV, 22.). *Ant. Aug.* Alii *nauci*, indeclinabile. Proprie membrana tenuis, quae medias nuces disungit, unde pro nihilo etc. *Leg.* infra: *Cincius quod in oleae nuce intus sit, vel: Cincius, in olea et nuce quod intus sit.* Item in fabae hilo pro in fabulo. *Fabae hilum.* Gallice *le noir de la fève; naucus a nucus*, unde *nuculus, nuculeus, nucleus.* Idque doctiss. Gaietius adscriperat orae Festi sui quem mihi communicavit V. Cl. et magni nominis Aegidius Menagius. *Naucus.* *Leg. naucum vel nauci* ut supra. *Dac.* Vide supra *Naccae*, et infra *Noegeum.* *In fabulo.* In fabae hilo. *Tuniculari.* *Cunicularia.* *Sed. Et. Illic.* *Illuc.* *Goth.* *Plaut.* *Most.* V, 1, 2. Idem *Triculi.* II, 7, 50.

Narica. Scribe *narita*, νηρίτης. Versus autem Plauti ita legendi:

*Muriatica autem video in vasis stagnis:
Bonam naritam, et camarum et tagenia:
Equinos fartos, conchas piscinarias.*

Equinos scriptum ἀρχαῖως pro echinos. Stagneum vas intelligit, ni fallor, incrustatum. Nam stagnare erat περιπεταλῶν τὰ ἄγγη. Vulgo in idiotismo dicitur *invitriare*. Eo nomine crustariae tabernae Romae institutae. *Hezych.*: *Νέβεστα, πετάματα τῶν ἱερῶν, καὶ τῶν σικελῶν.* *Leg.*: *Πεταλώματα τῶν ἱερῶν κωνῶν σκευῶν.* Stagnare ergo περιπεταλῶν, γανῶσαι, γρασθῶν, στομοῦν. Sic enim malimus quam stagnae vasa interpretari *κασσιτερινά*, quanquam non displicet. Quam alieno a Plauti mente sensu Turnebus hos versus restitueri conatus

sit, facile qui hominis emendationem cum hac nostra contulerit, deprehendere poterit. *Scal.* *Narita*, ostrei genus, *νηρίται* Graecis. In Plauti versibus per muratica salsamenta intellige guse in muria servabantur. *Cammarum* scriptum unico *m* veteri consuetudine pro *Cammarum*, et apud Ilesychi. *Κέμαρον*. *Tagenia* sunt pisces, *ταγηνιστάι* qui et ipsi in muria; vide Athenaeum. *Eguinos*, antique pro *echinos*. Echinos fartos vocat, qui faciebantur, id est, saginabantur in vivariis, sicut *conchas piscinarias*, quae in piscinis (sic fartores apud Terent. qui aves aliles faciunt, saginant,); atque adeo muraticorum nomine Plautus pisces omnes, qui ab eo enumerati sunt comprehendit. Et ne dubites de hac correctione, audi Plin. lib. I. cap. 8.: *Sic hallex pervenit ad Ostreas, Echinos, Urticas, Cammaros, Mullorum iecinora, innumerisque generibus ad saporem gulae coepit sal tabescere*. Satin aperte eosdem pisces inter muratica, id enim est *hallex*, τὸ τάρηος, recensuit, quos Plautus? Quare tam boni versus in situ et squalore relinquendi non erant. Scalig. in coniectan. ad Varron. (pag. 126. seq. Steph.). *Dac.* *In vasis stagnis*. Id est *stanneis*. Unde *nummi stagni* in l. 9. §. 2. ff. ad l. Cornel. de falsis. Adde Senecam III. de ira 35. Proinde non ferendum, quod vir doctus putat, stagnenum vas incrustatum vas esse. *Naricam bonam* etc. Bonam naricam et camarum et tagenia, Echinos fartos, conchas piscinarias. Adde Plin. XXXII. 8. alii legunt: Et canatam et comaequinas fartas et conchas piscinarias; alii squamicam et comacinas. De sequamica vide Strabon. IV. Vetus liber et *canatum* et *tagumaquinas*. *Goth.*

Nancitor. PECUNIAM. QUIS. NANCITOR. HABETO. ET. SI. QUID. PIGNERIS. NANCITOR. SIBEI. HABETO. Nancitor pro nancitur, et nancitur pro nanciscitur, ut apiscitur. *Quis pro qui, ἀρχαῖκός*. Erat caput in foedere Latino, ut intra decem dies post contestatam litem creditoris satisfaceret. Hic vero vult ipsium pignus sibi habere, si post illud tempus ipsi satisfactum non sit. Vel potius intelligit, quod ante bellum contraxerit Latinus cum Romano, sive matuum sit, sive pignus, uti id valet. *Scal.* Veteres *Nancio* dixisse, auctor est et Priscianus lib. X. (c. 4, 22. Kr.) *In XII.* Id est in legibus duodecim tabularum, ubi dixi. *Goth.*

Nare. Non a nave ut putat Festus, sed a *νέω, νῶ*, vel a *νάω, fluo*. A supino *natum*, *natare* ut a *dico, dictum, dictare*. Infra versus Plauti sic legendus:

Quasi pueris, qui nare discunt, scirpae induitur ratis.

Etsi aliter hunc versum alibi legit Festus in voce *scirpus*. *Dac.* Vide Nonium in *Nare* (pag. 353. Merc.). *Dictum*. Ductum. *Navis*. *Avis*. *Goth.*

Nares. Idem Donat. in Adelph. (III, 3, 43.): *Nares a naritate dictae sunt, quod nos odoratu doceant praesto et prope esse quod adhuc oculi non vident*. Sed frustra. *Nares* enim a Graeco *ῥίνας* per transpositionem. *Dac.* *Flamus*. *Fiamus*. *Goth.*

Navus. Ennius annali sexto:

*Navu' repertus homo, Graio patre, Graius homo, rex
Aemoni'. Pyrrhus, uti memorant, a stirpe supremo.*

Alter versus citatur a Nonio (pag. 226. v. *Stirpem*), sed perperam ex Annali V. pro VI. In sequenti versu legendum *induperantum: Navorum imperium servare, est induperantum*. Sententia a veteribus celebrata: bene parere est imperare. In versu Plauti lege *ductarie, non ductarier*:

Nave agere oportet quod agas, non ductarie.

Nave agi est, cum navis remigio aut ventis agitur; *ductarie* cum funibus adverso amne trahitur. Ausonius in politissimo Panegyrico Mosellae (39. seqq.):

*Tu duplices sortite vias, et cum amne secundo
Defluis, ut celeres feriant vada concita remi;
Et cum per ripas nusquam cessante remulco
Intendant collo malorum vincula nautae.*

Valgus in Elegis:

*Hinc mea me longo succedens prora remulco
Laetantem gratis sistit in hospitiiis.
Et, placidam fossae qua iungunt ora Padusam
Navigat Alpini flumina magna Padis.*

Ductarie ergo *agere* est *ῥημουκκείν*. Non omittendum, quod est in glossis: *navities, ἀρετή*. *Scal.* Ergo si

Scaligerum sequaris in illo Plauti *nave agere oportet*, etc. *nave* non erit a *navus*, sed a *navis*, manifeste contra Festi sententiam, quam hic praegravare decere arbitrator, ita ut Plauti versus legatur ut ab eo positus est, et sic simpliciter exponatur. Te id naviter agere oportet, quod agas, non vero remisse quasi invitus, quasi in eo non sponte tua ferri, sed per vim duci videaris, sive potius trahi. Nave, i. *naviter*, *σπουδαίως*, *strenue*, ut exponunt glossae. Item *navus* *ἐπιπραγτός*, *εὐστραφής*, *εὐκίνητος*, actuosus, agilis, strenuus. *Dac.* *Γlossis εἰδήμων*. *Naviter*, *σπουδαίως*. *Goth.* Cf. quae supra diximus ad vv. *Genas*, *Gnaeus*, *Gnitus*, *Gnotus*.

Navalis scriba. (Ad p. 179.) *Navalis scriba* dictum, tam propter scribam, quam propter *navalis*, quia et *nautae*, et id genus hominum male audit. Etiam apud Homerum *navalis scriba* est convicius; Ὀδυσσ. θ'. (VIII, 163.): *Φόρον τε μνήμων, καὶ ἐπίστροφος ἦσιν ὀδύων*, hoc est, *γραμματεὺς φόρον, καὶ ἐφοδίων ταμίης*. Et legendum *columbar impudens*; dictum eadem forma, qua Catullus mulierem prostituti pudoris vocat *lupanar*, Lucilius *carcer* vocat eum, qui meruit in vincula comiici. *Columbaria in nave sunt ea, quibus remi eminent*; ita enim legendum; dicta a similitudine foraminum, in quibus par columbarum nidificat. Ab eadem similitudine et in re architectonica quid significet, habes apud Vitruvium. *Scal.* Convicius ut apud Homer. *Odyss. θ'. φόρον μνήμων*, id est, *γραμματεὺς φόρον*. Lege in fine: *appellantur ea e quibus remigant*; sive ut Turneb. et *Scal. quibus remi eminent*. *Dac.* *Esset. Esse. Columbaria*. *Columbar*. Alii in *columbari*, i. e. in vinculo colli. *Remigent*. *Rem* geminant; id enim *columbaria*. *Goth.*

Nasiterna. *Nassiterna*. Vid. Fulgent. Placiad. de antiquis vocibus. *Ant. Aug.* Scribo *Nasiterna*, quod tres nasos, hoc est ansas haberet; ita Vatinianis calicibus assignat nasos Martialis et Iuvenalis (V, 47.):

*Tu Beneventani sutoris nomen habentem
Siccabis calicem nasorum quattuor.*

Equos post confecta spatia solere perfusione aquae recreari in Circensibus intellige, cum ait: quale est, quo equi perfundi solent. Ulpianus lib. IV. de his qui notantur infamia: *Neque thurlicici, neque rusticici, neque agitatore. neque qui aquam equis spargunt*. Versum autem Plauti iisdem fere verbis ex eadem fabula producit Fulgentius Placiades. Catonis verba emendamus: *Quotiens vidi trulleos, nasiternas, pertusos aequales, matellas sine ansis*. *Scal.* Infra versus Plauti quem ex Nervolaria laudat Festus, is hodie legitur in Sticho II, 2, (27.):

Di. *Equis huc affert nasiternam cum aqua? Ge. Sine suffragio
Populi tamen acclitatem hic quidem gerit.*

Dac. *Nasiterna* Nonio (pag. 546.) et Fulgentio (pag. 563.) a naso. Unde *nasiterna* genus vasis aquarii ansoti, cui et ansa. De ansa vid. l. 26. §. 1. ff. de acquirend. rerum dom. l. 21. §. 4. ff. de furtis. *Goth.* Quo equi perfundi solent. Vide quae scribam ad l. 4. in prin. ibi. qui aquam equis spargunt. ff. de his, qui notantur infam. *Equis huc effert*. Equis huc adfert *nassiternam* cum aqua sine suffragio. *Suffragio*. Suffragium hic, opinor, instrumentum, quo equorum aqua perfusae suffragines curantur. *Suffragium* sit mentio apud Isidorum (Ety. XI, 107. pag. 1093.). *Goth.* *Trullos*, apud Fulgentium (Non. pag. 547.). *Tryllae* dicuntur in l. 19. §. 9. ff. de auro, argento. *Perfusos*. *Pertusos*. *Idcm.*

Nassa. Plaut. in Milite: *Nunquam Hercle ex ista nassa ego hodie escam petam*. *Ant. Aug.* *Gloss.* *nassa* *ζύστρος ἀλευρτικός*. *Dac.* *Nassae* meminit Paulus 3. Sentent. c. 66. *Piscatorii*. *Plautus*. In Milite (II, 6, 93.). *Goth.*

Napurae. *Napuras*. Vide *nectere*. *Ant. Aug.* *Napuras nectito*. Verba sunt ex commentario sacrorum: Pontilex minor ex stramentis *napuras nectito*, hoc est, *funiculos facito quibus sues adnectantur*. *Dac.* Vide *Nectere*. *Feniculi*. *Funiculi*. *Goth.*

Naustibulum. Videtur potius navium stationem significasse quasi navium stabulum, ut Graece *ναύσταθμος* quasi *ναῶν σταθμός*. Vet. lib. pro *videtur* habet *vid.* pro *videlicet*; bene. *Dac.* Puto potius eo *ναύσταθμον* significari. *Scal.*

Navia. Haec historia de cote novacula praecisa ab Attio Navio a multis refertur. Sed de ficu *Navia* nihil aliud accepi. Cicero lib. I. (c. 17.) de Divinat. ceterum ait, et novaculam defossam in comitio, supraque impositum puteal. Idem ait Dionys. lib. III. (pag. 202.) addens statuum aeneam eidem illic statutam, quod etiam Livius (I, 36.) scribit, et Plin. lib. XXXIV. cap. 5. Val. Max. lib. I. cap. 4. D. Attium Navium augurem appellat. De ficu ruminat Plin. lib. XV. cap. 18. Quaerendum igitur est, qua ratione ea, quae desunt, sarciri possunt. *Ant. Aug.* *Navia*, aliter *linter*. Et eo quoque utuntur in vindemiis. Servius in illud

(Georg. I, 262.): *cavat arbore lintres: Alii, inquit, lintres, in quibus uva portatur, accipiunt.* Haec Servius Danielis. Tibull. lib. I. (V, 23.):

Hacc mihi servabit plenis in lintribus uvas.

Nam et *navia* et *linter*, utrumque est lignum cavatum. In verbis Festi lege: *Navia est unum lignum excusculptum.* Unum dixit, unde *μονοξύλια σκάφη* Graeci. Denique *linter* et *navia* est *σκάφος*; *σκάπτειν*, excusculpere. Melius tamen legeris: *Navia ex uno ligno excusculpto*, quod retinendum censeo. Cicero II. (c. 18.) de legibus: *Lignum autem quodque voluerit, uno e ligno dedicato.* Scal. Suidas *naviam πορθύμιον* interpretatur male; nam vel linc satis liquet eo nomine potius avem ipsam intelligi, ut et ex lusu illo veterum quo pueri denarios in sublime iactantes *capita aut navia* clamabant, de quo Macrob. Saturn. lib. I. cap. 7. *Dac.* Tanti momenti hic locus est, ut de eo totus huius libri utilitas aestimari possit; inauditaæ præterea, ac reconditaæ eruditionis illis praesertim, qui nesciunt ficum *Naviam* eandem cum ficu *Rumina* seu *Ruminali* fuisse. Poneamus prius locum, si non ipsis verbis Festi, ac certe sententia ipsa incolumi atque integra. Sic igitur hos hiatus expiemus: *iussit rex cotem ac novaculam proferri; qua prolata interrogatus Augur, an eos illa posset praecidi novacula, subito eam praecidit. Ex eo, Tarquinio nihil auso contra facere, novaculam ac cotem sub locum consecratum defodi iussisse, et ficum ab eo satam esse intra id, quod contentum sine sacro sit; eamque, si quando aruisset, subseri iussisse. Deinde cum post tot annos aliae in eo loco complures ficus essent, et evulsæ, de loco sacro removerentur, omnes, quæ inibi erant ficus, præter eam, cicetas fuisse admonuit ac iussu aruspicum, et divinis responsis, quantum ea viveret, libertatem populi mansuram, ideo quod* Postrema non possumus expleve, quia non satis spatii relictum sit ad explendum quantum postulat sententia. Tantum enim loci desideratur, quantum satis esset his aut similibus verbis: *ideo quod in ea fatum populi lio. esset, aut tale nescio quid.* Multi huius fabulae meminere, qui omnes adiuvant coniecturas nostras. Sed ante omnes Plinius, cuius verba apponam ex libro XVI, cap. 18.: *Colitur ficus arbor in foro ipso ac comitio Romæ nata, sacra fulguribus ibi conditis. Magisque ob memoriam eius, quæ nutritrix fuit Romuli ac Remi conditoris appellata, quoniam sub ea inventa est lupa infantibus præbens rumen (ita vocabant mammam) miraculo ex aere iuxta dicato, tanquam in Comitium sponte transisset. Adacto navigio ilico crescit, rursusque cura sacerdotum seritur.* Haec ille; in quibus miror, cur dixerit *Romæ nata*, quasi de alio Comitio, quam de Romano intelligi possit. Deinde quid est, *adacto navigio ilico crescere*? Scio Tiberim ad illum usque tractum urbis tunc ripis suis eiectum fuisse, idque solum alias vulgo accidere. At si navigiis tunc ea aqua transmittebatur, quis tam religionis contemptor, qui ad ficum navigium adigeret, ut illa exaresceret, cum sciret, hoc non posse evitari, si illuc navem impingeret? Suspiciatus igitur sum id, quod verum esse postea apparuit, locum depravatum esse. Idque fortasse doctis viris probabimus, si nostram sententiam de eius loci emendatione proponamus. Ista igitur legendam putamus: *Colitur ficus arbor in foro ipso Romina, iam sacra fulguribus ibi conditis, magisque ob memoriam eius, quæ nutritrix fuit Romuli ac Remi conditoris, appellata, quoniam sub ea inventa est lupa infantibus præbens rumen (ita vocabant mammam) miraculo ex aere iuxta dicato: quam tanquam in Comitium sponte transisset, ab Actio Navio. Ilco crescit, rursus cura sacerdotum seritur.* Primum quod ait sacram fuisse, idem et Dionysius testatur his verbis (pag. 202. cap. 70.): *Ἐπειτα δ' αὐτὸν τὸν Νόβιον θεραπειῶσαι διαγνοῦς (Tarquinium) ὡς ἀπέκταν ἀνθρώπων θεοφιλέστατον ἄλλους τε φιλανθρωπίαις πληγάτεο, καὶ ἵνα μήμης αἰωνίου τρυφῆνοι παρὰ τῶν ἐπιγυρομένων, εἰκόνα κατασκευάσας αὐτοῦ χαλκῆν διέστησεν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ἣ καὶ εἰς ἐμὲ ἦν πρὸ τοῦ πορθυετηρίου κειμένη πλησίον τῆς ἱερᾶς σπηλῆς.* Deinde subicit de fulguribus ibi conditis, quia scilicet ibi puteus fuisse, qui cum de coelo tactus esset, procuratum eum locum postea operculo imposito *Puteal* vocatum fuisse; nam *Puteal* est *operculum putei*, etiam teste Iurisconsulto. Quare a loco sacro ficum sacram nominat. Quin et Dionysius ait aram superimpositam, quod nihil aliud est, quam operculum ipsum ostii Deorum Manium; sed fallitur, ut homo Graecus, qui idem putei esse putat ac *φοῖεας*, cum, ut dixi, *puteal* non *φοῖεας*, sed *πόμα* non *φοῖεας* sit. At locus fulguritis aram superimponi solere, auctor praeter Dionysium et Artemidorus: *ὁ κερανοῦς τὰ ἄσημα τῶν ζωῶν ἐπίσημα ποιεῖ διὰ τοῦς ἐπιδοκίμους βαμονῶς, καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς γυρομένας θυσίας.* In sequentiibus de utraque appellatione ficus illius innuit Plinius. Nam cum eam alii *Ruminalem*, alii *Naviam* vocarent, *frequentius*, inquit, *a nutritrice gemellarum urbis conditorum, praesertim cum ibi simulacrum aeneum sit lupæ, Ruminalis appellata est, quoniam Navia ab Actio Navio, qui sponte sua illam transseverit in Comitium;* utriusque enim verum esse, et *Naviam* et *Ruminalem* vocari, sed magis utriusque *Ruminalem*, quam *Naviam*; propius enim vero esse, et magis consentaneum, eam ante *Naviam* fuisse, et sub ea *lupam Gemellis ubera præbuisse*, quam postea ab *Actio Navio* ibi transseminatam. Vide quam pulchrum vctustatis monumentum sub illo situ iuendo-

rum latebat. At enim vero, iam Festi verba luce ipsa clariora sunt, neque egent interpretatione, tametsi ab illo dicatur Augur cotem præcidisse, non rex ut ab aliis proditur. Sed a fabulis non est exigenda fides, præsertim cum Lactantius idem dicat, quod Festus. In postremis verbis Plinius elegantia laterat eos, qui locum corruperunt. Nam *illico arescit, rursus seritur*, est: *simulac arescit, statim seritur*. Notabis et elegans verbum in Festo *subserere*, quod est, priore sata arbore intermorta, aliam in eius locum serere; præterea, cum dicit locum consecratum, eum esse, quem et βαμιόν Dionysius, et alii Puteal vocabant. Neque prætermittendum quod ait, multas ibi ficus natas fuisse: Dionysium non fictum, sed simpliciter ὕλην βαθειαν vocasse, cuius verba hæc sunt ex lib. I. (pag. 65. cap. 79.): Ἡ δὲ λύκανα οὐ μάλᾳ ἀργαίνουσα τῶν ἀνδρώπων τῇ προσόδῳ, ἀλλ' ὥσπερ ἀν χειρῶνδης ἀποστᾶσα τῶν βασιῶν ἤρεμα, καὶ κατὰ πολλὴν ἀλογίαν τοῦ ποιμενικοῦ ὀμίλου ἀπῆει. καὶ ἦν γὰρ τις οὐ πολὺ ἀπέχων ἱερῶς χώρος ὕλη βαθείᾳ συνηρηφής etc. Lege reliqua. Ennius quoque cum de eadem re loqueretur, ex quo illa sua transcripsit Dionysius pene ad verbum, non aliter, quam silvam vocat Annali primo (apud Non. pag. 378. v. *Parumper*):

*Induetur ibi lupi' femina conspicio amens.
Hinc campom celeri passu permensa parumper
Coniicit in silvam sese. — —*

Quae pene, ut dixi, interpretatus est lingua sua Dionysius. Ultimem est, quod ponit Festus fatum libertatis Po. Ro. in ea ficu situm fuisse; idque aruspices et sacras sortes admonuisse; propterea diligenter subserebatur, adeo, ut cum Neronianis temporibus exarscente trunco, et mortuis ramalibus deminuta esset, loco portenti habitum sit a populo Rom. auctor Cornelius Tacitus. Idem fatum, aut ei proximum casa Romuli contineri putabant, quam diligentissima observatione, et anxia superstitione relicebant, neque sinebant vetustate collabi. Cuius etiam simile nugantur Graeci de nave Thesei. *Scal.* Ita Scaliger, sed male ficum Naviam, quae in comitio, non distinguit a ficu Ruminali sub qua infantibus lupa praebuit Rumam. Certum enim est, ficum Naviam in comitio non fuisse, antequam Attio Navio augure ibi transseminata esset. Necessè est igitur diversam fuisse ab altera Ruminali, unde in comitium translata. Et ita est; fuerat enim ficus Ruminalis in Germallo. Varr. lib. IV. de L. L. (pag. 60. Sp.): *Germalum a Germanis Romulo ac Remo, quod ad ficum Ruminalem, et hi inventi, quo aqua hiberna Tiberis eos detulerat expositos*. Germalum autem prope palatium fuisse notum est, in ripa Tiberis, ubi etiam sua aetate ficum Ruminalem exstitisse narrat Liv. lib. I. (c. 6.): *In proxima, inquit, alluvie ubi nunc ficus Ruminalis est*. Fuit igitur longe a comitio ficus Ruminalis. Sed ficus illa Navia quae in Comitio, Ruminalis etiam dicta ab illa altera Ruminali quae in Germallo. Scaligerum fefellit hic locus Festi et alter Plinii, uterque male intellectus. Vide Ruminalis. De ficu Navia et de loco Plinii adeundus Salmasius in Solin. Eius verba olim hic referre cogitaveram, quia multa hic vidi, quae et ipse viderat prior, sed eius dissertatio paulo longior, quare satius est, te ad integrum fontem remittere; adi p. 1137. etc. *Dac.* *Sub locum consecratum*. Hic etiam falsus est Scaliger, qui scribit *puteal* additum, quia ibi puteus erat, qui de coelo tactus. *Puteal* hic nihil aliud est quam ara ipsa. Dionysius ὑπὸ βαμιῶν τινί, sub ara quadam defossam novaculam testatur. Unde Festus optime: *sub locum consecratum*. Solus, quod sciam, Plinius sacram ficum facit fulguribus ibi conditis, sed vel nire fallor, vel alia mens Plinio fuit, cuius verba sic insolubilia, ita forte corrigenda: *Colitur ficus orbor in foro ipso Romina, tam sacra quam fulguribus ibi conditis*. Non dicit Plinius sacram ficum fuisse fulguribus ibi conditis, sed tanquam ibi fulgura fuissent condita, quibus verbis innuit puteal sive aram impositam, ut locis fulguritis solebat. *Aliae in eo loco complures ficus essent*. Ideo altam silvam vocat Dionys. lib. I. (pag. 65. cap. 79.): Καὶ ἦν γὰρ τις οὐ πολὺ ἀπέχων ἱερῶς χώρος ὕλη βαθείᾳ συνηρηφής. Ennius quoque cum de ea re loqueretur, unde illa sua transcripsit Dionysius pene ad verbum, non aliter quam silvam vocat; Annali. I. (apud Nonium p. 378. M.):

*Endotuetur ibi lupi' femina conspicio amnem.
Hinc campum celeri passu permensa parumper
Coniicit in silvam sese.*

Hic iterum errat Scaliger, qui complures illas ficus ex ficu Navia propagatas confundit cum silva illa, quae prope ficum Ruminalem in Germallo iuxta Tiberim. De ista enim intelligendus locus Dionysii, qui eam Pauli sacram dicit, ut et ille alter Ennii. *Dac.*

Nauscit cum granum. Nauscit, quasi *navescit*, sive *naviscit*, in navis formam sese aperit. Nisi potius legendum *naucit*, a *nauci*, quod est fabae hilum, sive fabae granum cum se aperit. *Dac.* *Fit. Sit. Nauscit.* A nauco. *Goth.*

Navitas secundum. (Ad p. 180.) Navitas pro nautas dixisse Catonem refert, et ut arbitror, ille locus est, quem Plinius laudat lib. XIV. cap. 13. Cato cum in Hispaniam navigaret, unde cum triumpho rediit; non aliud inquit, vinum bibi, quam remiges. Vide Penatores. *Ant. Aug.* Infra: *Navitas secundum incorruptum morem dictos, quos nunc nautas dicimus, testis est M. Cato in ea quam scripsit, cum in Hispaniam proficisceretur cum ait: navitae quod secum portaverant vinum atque oleum, usus tantum eo sum.* Quod haec sint ex illa oratione Catonis, confirmari certo potest ex Apuleio, qui in apologia sua fragmentum citat ex eadem oratione, quod non longe ab hoc abfuisse videtur; verba eius haec sunt. *M. autem Cato nihil opertus, ut alii de se praedicarent, ipse in oratione scriptum reliquit quum in Hispaniam consul proficisceretur: tres servos solos ex urbe duxisse, quoniam ad villam publicam venerat; parum visum qui uteretur; iussisse duos pueros in foro de mensa emi, eos quinque in Hispaniam duxisse.* *Scal.* Quod putat Festus navitae esse a nave et per syncopen dici *nauta*, ibi quidem frustra est, *nauta* enim est a ναύτης, unde per epeithesin *navita*. Porro eadem Catonis verba pene ad verbum habet Plin. XIV. cap. 13.: *Cato cum in Hispaniam navigaret, unde cum triumpho rediit, non aliud, inquit, vinum bibi quam remiges.* *Dac.* *Cato in ea.* Fortasse adversus M. Acilium. *Cum ait navitae.* Fortasse is locus est, quem tradit Plin. XIV. 13. *Goth.*

Naevia silva. Varro lib. IV. de L. L. (pag. 136. Sp.): *Sequitur porta Naevia, quod in nemoribus Naeviis. Naevius enim loca, ubi ea sic dicta, coluit.* Ex his Festi verba intelliges; referebatur M. Catonis locus ex oratione in Coelium, si se appellaverit. Proverbium autem quod Verrius referebat, ignoro. *Ant. Aug.* Infra omnino succenturiandum ita: *Naeviam silvam vocitatum extra urbem ad miliarium: quod Naevii cuiusdam ibi domus fuerit, a quo nemora Naevia appellata fuisse ait; quam obprobrii loco obiici solere, quod in ea morari adulescent perdidit homines, testis est M. Cato in ea in Coelium si se appellasset; a qua silva porta Naevia atque ea* Quae sequebantur tantum indicabant Silvam Naeviam, quae obprobrii loco obiiciebatur, venisse in proverbium, idque proverbium etiam ab ipso Verrio referri. *Scal.* Naeviae portae et Naeviae silvae nemini Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 163. Sp.): *Sequitur porta Naevia quod in nemoribus Naeviis. Naevius enim loca, ubi ea sic dicta, coluit.* Livius etiam lib. II. (c. 11.). Haec porta Plinio *Lavicana*; hodie *porta maior*, ab aedificii magnificentia, propter ductum aquae Claudiae, cuius ibi vestigia ceruntur. Eandem etiam a vetustioribus *Raudusculanam* dictam volunt, quod falsum est. Vide *Rodusculana*. Illa orsus iterum, usque ad unde verba sunt Catonis, dixit oratione quam habuit in Caesium si se appellasset. Eam iterum laudat Festus in voce *spatiatorem. Dac.*

Nudius tertius. Ex verbis Festi quaedam videntur esse referenda ad aliud verbum mihi ignotum. *Ant. Aug.* *Nudius tertius quasi nunc dies tertius. Dac.* Glossae: *Τριήμερινός*, nudius tertianus. *Goth.*

Nuptam. Infra: *Nuptam, novam sponsam, item uti pronubas mulieres, quibus in nuptiis utuntur, ab eadem causa, hoc est a nubendo, aliqui appellatam esse volunt.* Sunt tamen, qui dicerent, appellatam ab eo, quod *νύμφη* Graeci vocant, alii quod appellat uxorem *νύον* Homerus consuetudine Graecorum antiqua, cum ait, *ἔξ ἀπίης γαίης νύον ἀνδρῶν ἀληγυράς.* Deerat prima linea, ut apparet, in reliquis Festi; versus quem in testimonium producit, est *Ἰλιάδος γ'.* (v. 49.). *Scal.* Non dubium quin *nupta* sit a *nubo, velo*, quod sponsa cum ad maritum duceretur flameo faciem nuberet. A *nubo, nupta*, et a *nupta, nuptiae*. Id infra probant Aelius et Cincius. Probavit et Varro lib. IV. (pag. 77.). Vide *Obnubii. Dac.*

Número. Multa hic obscura et mendosa in verbis Festi. Vid. Nonius (pag. 352. Merc.) de varia signif. sermonum. *Ant. Aug.* Varro Cato, de liberis educandis: *Ut qui contra celeriter erant nati, fere Numerios praenominabant; quod qui cito factum quid se ostendere volebat, dicebat numero id fore; quod etiam in partu precabantur Numeriae, quam Deam solent indigetare etiam pontifices.* Nelei carmen et reliqua ita legendum: *Nunquam numero matri faciemus volupt.* Id est, nunquam nimium faciemus. Apud Naevium:

Neminem vidi, qui numero sciret, quod scito est opus.

Id est, niximum sciret. Et tamen hic versus attribuitur Turpillio; paulo levius immutatus apud Nonium. Turpillius Demetrio:

Nunquam quenquam numero, vidi facere quod factum est opus.

Porro totus locus ita supplendus: *Numere sunt videtur esse alienum numero fuerint; sive eo ordine usurparunt veteres, consuetudine loquendi quadam eiusmodi, sive ob morem alium, quemadmodum videtur usus Pompeius Sextus, extrema syllaba vocativi casus, eadem correpta, in e, temporis praesentis. Numero antiquos nimium dixisse apparet. Sinius Capito esse nimium. Vos estis minimae, nisi numero perbiterint, nisi cito, nisi nimium. Si isso qui exeam, numero estis mortui, hoc exemplo ut pingeretis — id est, cito mortui estis.*

Haec Festus. In quibus notandum *numere* per *e*, praesenti tempore usurpari solitum; *numero* per *o*, praeterito. Sic *diequarte* in futuro et praesenti, *diequarto* in praeterito usurpabant. Sic *praefiscino*, *praefiscine* et similia. In secundo exemplo dictum *isso* pro *ivero* ut *ivesso*, *capso*, *cepero*. Sed melius legetur, *istogui exeam*; *istogui ut alioqui*, et verum est. *Scal.* Vide Gell. lib. X. cap. 24. Ista: *Esse enim ita locutum nimium vos estis* etc., sine dubio corrupta sunt. Forte: *Esse enim ita locutum Ennium vos estis*, etc. Nam quoquo modo illud *nimium* in poetae nomen convertendum. Ista, *si isso qui exeam*, etc. legebat Scalliger *si istogui exeam*. Sed sic etiam ea non mihi minus suspecta sunt. Nam quae sequuntur Plauti sunt e Poenulo (V, 4, 102):

— — — *o Apollo, o Zeuxis pictor*

Cur numero estis mortui, hoc exemplum ut pingeretis.

In impressis: *Hinc exemplum ut pingeretis.* Quaerendum igitur quo modo illa *si istogui exeam* sint convertenda. Plautus in Casina act. 3. sc. 5. (v. 20. seq.):

— — *Ere mi; quid vis mea ancilla? Nimium saevis.*

Numero dicit.

Ere pro here. Sic infra ex Caecilio *ei* pro *hei*. Postrema verba Attii in Oenomaio apud Nonium leguntur. Lege, *tuam petii gnatum* etc. Aethrionem Caecilii laudat etiam infra in voce *sentinat*. Sed in voce *ora*, Aeschrlionem. Eadem tamen videtur fabula, quare ubique vel *Aeschrlione* legendum vel *Aethrione*, ut est etiam apud Nonium. Verba Afranii sic legenda: *Enim sera numero ac nequiquam egi gratias.* In verbis Caecilii *fuce pro fuge*. *Dac.* *Numero te expurgat timor.* Numero te expurgasti. Ita legitur apud Nonium in *Numerum* (p. 352.) [Nunc ibi pariter legitur: *te expurgat timor.*] *Goth.* *Numero* est *opposite*, *accommodate*, *opportune*, *recte*, translatione a re musica facta, ubi quae *numero*, ad *numerus*, in *numero* fiunt, apte et in tempore fiunt. Cf. *Rostius* in Plautin. Cupp. ferc. IX. et nos ad Plauti Mil. gl. V, 7.

Numera senatum. (Ad p. 181.) Si quis ex senatoribus impedire volebat, quominus senatus consultum fieret, postulare poterat ut *singuli consulerentur*, vel ut *res*, quae referretur *dividerentur*; aut si tot non essent senatores quot numero licebat praescribi Senatus consultum dicere licebat *consuli*, *numero senatum*. Caelius in epist. ad Cicero. lib. VIII. (ep. 11.): *Renunciatum nobis erat Hirtium diutius dicturum; praecedimus eum; non modo non fecit, sed cum de hostibus ageretur et posset rem impedire, si ut numeraretur postulare, tacuit.* In fine pro *praescribi* nemo non videt legendum *perscribi*, quod et olim Brissonius in libro de formulis. Sed non vidit vir doctiss. addendum in fine ut *legeretur*. Lege modo. *Dividuntur.* Quoties sententia sua duas pluresve res quis complectebatur, eae si non omnes probarentur, postulabatur ut *divideretur*, hoc est ut *de singulis referretur*. Seneca epist. 21. lib. III.: *Quod in senatu fieri solet, faciendum esse in philosophia quoque existimo, cum censuit aliquis, quod ex parte tibi placeat, iubeo illum dividere sententiam et sequor.* *Dac.* Apud Dionys. Halic. (XI, c. 16.) Lucius Cornelius ab Appio postulat, *διαριθμειν τὰς γνώμας*. Plinius in Panegyric. (76.): *Consulti omnes atque dinumerati sumus.* Et Cic. V. ad Atticum: *Consule aut numera.* *Goth.* *Dividuntur.* Referuntur. *Quamvis.* Quam is. *Inductus.* *Idem.*

Nupta verba. Id est obscœna. Nubere enim de muliere dicitur, quae cum viris solet. Plaut. Ci-stell. I, 1, (45.):

Haec quidem ecceator quotidie viro nubit, nupsitque hodie.

Nuptias facere dixit Petron. Plautus etiam Casina II, 8, (50.):

Tantisper dum ego cum Casina faciam nuptias.

Dac. *Dyscolo.* *Goth.*

Nuptias. (Ad p. 181.) Quod Graeci dixerunt *nymphae*, intellige *νυμφαία*. Et tamen *νύμφη* non *παρὰ τὸ νυμφεῖον*, sed contra. Obscurum vero, quid sit lex Parensta. Puto legendum: legem quoque, Parens ta. III. hoc est legem, cuius principium Parens, in tabula tertia. Sic in voce reus: Numa in secunda tabula, secunda lege. Nolum solum tabula citatur, sed et lex. Novum vero non est, edicta et actiones legitimas et capita legum iis verbis nominare, a quibus incipiunt: cum talia passim apud veteres occurrant, praesertim apud Ciceronem. Ex his non dubium est, leges regias in XII. tabulas a Decemviris coniectas fuisse: et prima, secunda, tertia tabula leges regias contineri, quin leges regias de patria potestate in IV. tabulam relatas auctor Dionysius. De iis autem, qui parentes interfecissent aut verberassent, Romulum, Tatium, Servium reges legibus capitale poenam sanxisse constat vel ex eo, quod extat in voce *plarrare*, legis regiae fragmento. Nam necesse est eam regiam legem fuisse, cum Solon nihil de ea re statuisset. Sed rogatus, quare

praetermisisset: *Quia, inquit, nunquam putavi fore, qui tantum nefas auderet.* Nescio an veram lectionem assecutus sim. Saltem spero me propius a vero abesse, quam qui Paricam legunt, decepti corrupto loco Festi ex sequenti libro, ut suo loco dicemus. Sed et meliorem lectionem nostram quam Turnebi, qui inusitate ponit *legi parens. Scal. Legem quoque parentam.* Fulvius Ursinus legebat *funestam. Dac. Ratio. Paticio. Caput nubentis.* Vid. infra *Obnubii. Vocarunt. Vocarint. Parentam. Paricam. Goth.*

Numerius. Idem ait Iulius Paris in epitome Valerii Maximi de praeonominiibus. Cur autem dicatur Numerius, M. Varro in Catone sive de liberis educandis ita scribit: *Ut qui contra celeriter erant nati, fere Numerios praeominabant; quod qui cito facturum quilibet ostendere volebat, dicebat numero id fore, quod etiam in partu precabantur Numeriae, quam deam solent indigetare etiam pontifices.* Haec mendose Nonius, sed nos emendate, ut opinamur, conscripsimus. *Ant. Aug. Lege post Malevntani, ut in tum dicebatur. Dac. Adde Nonium in Numcrum (pag. 352.) et Fragmentum de praeonominiibus. Goth.*

Non omnibus. (Ad p. 182.) Ne quis dubitet Cipiium scribere, ut in vetustissimo libro Festi est, et ita scribendum esse lib. VII. epist. Cic., non Capius; sciat hanc familiam fuisse Romae, et extare denarios in quibus legitur M. CIP. M. F. Hi a Cipo fortasse orti, cui cornua esse nata fluxerunt. Ovid, lib. XV. (v. 565. seq.) Metam. Val. Max. lib. V. cap. 6. Plin. lib. XI. cap. 37. Sed hanc Valerius ex Genucia familia videtur nominare, et praetorem fuisse, quod ne Plinius quidem credit. *Ant. Aug. Meminit Cic. lib. VII. ep. 24. Capius, opinor, olim non omnibus dormio. Sic ego non omnibus, mi Galle, servio, ubi Capium vocat, quem Festus Cipiium, nisi et apud eum rescribendum Cipius. Sane MSS. habent Citius ut semper proclivis fuit corruptio p in t; Cipius enim legendum est. Pararenchon autem dictus est Graece παρορέγγων, diceres gallice le rosfard. Locus Lucil. non omnibus dormio, est ex incerto Sat. libro. Dac. Species proverbii est. Male Cic. Capius. Capiorum familia Romae a Cipo forte orti, cui cornua esse nata fluxerunt. Goth.*

Nuncupata pecunia. (Ad p. 182.) Palam nominata. Ista cum *nerum faciet* e duodecim tab. id est, cum patrifamilias per aes et libram familiam vendet etc. Vide *nerum.* Quae sequuntur *ita uti nominavit* verba sunt Festi illa *uti lingua nuncupasset* interpretantis. *Vota nuncupata,* nominata, promissa. Nuncupandi autem verbum in votis solenne est ut in deditiis devotivis et aliis id genus quae certa formula et conceptis verbis publice privatimque peraguntur. Lege in fine ex vet. libb.: *Quod etiam in votis nuncupandis esse convenientius. Dac. Vide supra Grave aes. Goth.*

Nusciciosus. Nusciciosum. Vide *Luscitio.* Varro et Nonius Opilium scuti sunt; Festus Aelium Stilonem. *Dac.*

Nundinas. Nundinae. Lego, *nundinas feriatum diem.* A nono die dictae, quia nono quoque die fiebant, ut cum rustici octo diebus in agris opere faciendo versati essent, nono die intermisso rure ad mercatum et leges accipiendas Romam venissent, et inde translata vox ad celebres mercatorum conventus immunes liberosque quos vulgo vocamus *foires. Dac.*

Nundinalem. (Ad p. 182.) Plaut. in Aulul. (II, 4, 45.): *Coquus ille nundinalis est, in nonum diem solet ire coctum. Ant. Aug. Nundinalem coquum Plautus dixit pro novendiali. Coquus ille nundinalis est; in nonum diem solet ire coctum.* Novendialem manifesto significat, quia in nonum diem coqueret. Fuit cum putarem *nundinalem coquum* dictum Plauto, quod tantum nundinis conduceretur. Tamen melior Festi sententia. *Scal. Locus Plauti est Aulular. II, 4. (v. 45.).* Cocum autem intelligit bustuarii ordinis, qui magis nosset coquere coenam feralem quae nono die fiebat, quam ad ingemosae gulae genium escas parare. Male qui aliter. *Dac.*

Nuculas. Liv. lib. XXIII. (c. 19.) scribit Praenestinos quosdam fuisse Casilini in praesidio, famemque tolerasse, in qua Romani milites nuces in flumen, qui medius erat inter Romana castra et oppidum, profudisse, easque fuisse cratibus exceptas. Macrobius lib. III. Saturn. refert Varronem existimasse, Praenestinas nuces esse dictas, quod iuxta agrum Praenestinum essent, Carsitanas ἀπὸ τῶν καρυῶν dictas. *Ant. Aug. Naevius in Ariolo:*

— — — *Heri*

Quis apud te? Praenestini, et Lanuvii hospites.

Suoapte utrosque decuit acceptos cibo.

Alteris inanem bulbam madidantem dare,

Alteris nuces in proclivi profundere.

Nuculas manifesto dictas confiantur hi versus. Itaque iubet illis in proclivi nuces profundere, ut solebat pueris. Quin in veteribus saxis mentio est sparsionis nucum, quam quotannis facere ad tumulum testatoris

damnas est heres ex eo testamento. *Scal.* De Praenestinis cum paucis Romanis Casilini in Campania ab Annibale obsessis, famemque nucibus quae ad se medio annu Vulturno desuebant sustinentibus, vide Livium lib. XXIII. sect. 19. Apud Naevium lego:

Alteris inanem bulgam madidam te dare.

Ideo ait in *proclivi*, quia proclivi fluvio ad Praenestinos nuces desuebant. *Dac.*

Nummus. Pura puta Graecorum vox est. Illam Romani a Doriensibus Siciliae et magnae Graeciae incolis accepere. Varro lib. V. in *argento nummi. Id a Siculis.* Epicharmus poeta Siculus apud Pollucem lib. IX.:

*Ἄλλ' ὄμως καλαὶ καὶ πῖνοι ἄνεως, εὐρήσουσι δὲ
Μοι καὶ νούμμους.*

A νόμος igitur νόμισμα, νοῦμμος. Quare inepte Sueton. qui a *Numa nummos* scribit appellari. *Dac.* Cf. Muller. die Etrusker. tom. I, pag. 315. et qui ibi sunt excitati. Varro pag. 173. Sp.

Nuncius. Syracusana vox est, quam a νῆος Siculi declinarunt; νῆος, νοῦγκλιος, ita scribi malim per c. Non satis video quam differentiam fecisse dicatur Caesar, si *nuncius* dixerit et de re, et de persona. *Dac.*

Nuper. Quae desunt, plane deposita. *Nuper* autem est *novo opere*, ut *toper*, *toto opere*. Vide *Toper. Dac. Noviter.* Noviper. Hinc Glossae *Nuper*, νεωστλ. *Goth.*

Numen. A nuo, *nutum*, *numen*; unde proprie nutum significat, et quoniam Dei nutum statim sequitur eventus, inde factum est, ut *numen* pro voluntate divina et imperio sumatur, atque etiam pro ipso deo. Varro VI. de L. L. (pag. 363. Sp.): *Numen dicunt esse imperium ab nutu. Dac. Numen* sumitur pro ornatu apud Non. (pag. 143.). *Goth.*

Numella. Nonius (pag. 144. Merc.) *numellam* machinam ligneam dicit, in quam et pedes et cal- lum immittebant. *Dac.*

Numidas. *Numidae* dicuntur Nomades, qui diutius vivere dicuntur, unde Cato vivaces esse *Numidas*, quod aetatem multam vivunt, dixit. Quae sequuntur alio pertinere scio, et ni fallor, ita concipienda sunt: *Nuces mitti Cerialibus Capito Sinius solere dicit ait, cum velimus significare missilia Cerialibus in Circo mitti.* Reliqua non tam verbis reddere possum, quam sententiam aperire; eas nuces flamma ustas aut tostas fuisse. Eoque nomine a populo diligi. Nam certum est inter missilia et nuces, et cicer sparsum fuisse, ut in Satira (Pers. V, 176. seqq.): *Ciceringere late rixanti populo.* Ubi *cicer* pro omni missili accipiendum, ut hic nucem et torrerem solere Plinius, et frigi Plautus (Bacch. IV, 5, 7.), aiunt, unde inter delicata edulia *frictas nuces* ponit. Non solum autem in Circusibus *frictum cicer* cum nucibus spargebatur; sed et puer spectacula circumferebatur, et vendebatur. Horatius (De A. P. 249.):

Nec siquid fricti ciceris probat, aut nucis emtor, etc.

In cicere atque faba bona, tu, perdasve lupinis

Latus ut in Circo spatierem, aut aeneus ut stes.

Acro: Antiquis temporibus, ubi pauperiores erant Romani, haec dabantur, et spargebantur in vulgus ubi his, qui ludos Florales exhibebant, ad plausum et populi favorem captandum. Hoc vult igitur Sinius Capito, nuces pro omnibus missilibus dicit, quia inter omnia missilia haec a populo diligantur, praesertim flamma cum sunt ustae. Haec omnino est sententia. Videamus num ita verba expleri possint: *Nuces mitti Cerialibus Capito Sinius solere dicit ait, cum velimus significare missilia Cerialibus in Circo mitti: quod, cum mitti nuces mos esset, plane volumus a parte totum designare: quia adeo diligantur supra alia missilia, praesertim flamma cum sunt ustae.* Vel *prae flamma*, hoc est prae tostura aut frictura, quod valde placet. Fuit, cum putavi haec pertinere ad litteram V, et de vulpibus agi, quae stipulis involutae subiecto igne ardentes Circus ludicri Cerialibus immittebantur. Ovid. lib. IV. Fast. (v. 709). *Scal.* Potius quia saepe loca alia atque alia petentes permittant pabulum quod Graecis νομή, unde *Nomades.* Vide Sall. Iugurth. (c. 18.). *Dac.*

Nuces. Ex his verbi Festi elicitur, auspiciam solistimum ex nucibus cadentibus in nuptiis fieri. Id displicet Plinio lib. XV. cap. 22. et Varroni apud Servium VIII. eclog. Ambo haec de nucibus Iuglandibus intelligunt. Huc pertinent illa Catulliana: *Concubine nuces da*, et Virgilii: *Sparge marite nuces. Ant. Aug.* *Nuces cadentes auspiciam sonivium* facere ait Plinius lib. XV. cap. 22. quod hic vocatur solistimum auspiciam. *Scal.* Auspiciam solistimum est quod nuce in terram cadentes faciunt, *Sonivium* vocat Plin. lib. XV. cap. 22. Cur nuce autem spargerentur in nuptiis, variae causae afferuntur. Vide Servium ad illud Eclog. VIII, (v. 30.): *Sparge marite nuces.* Vide Catull. carm. 57. de nuptiis Iuliae et Manlii. Hoc institutum e Graecis fontibus manasse certum est, nam in ea gente novus sponsus Iuglandes, amygdalas et id genus alia spargebat quae ipsi vocabant *καταχύματα*; locuples testis Aristophanes. *Dac.*

Numae. *Numam.* Vide Plin. lib. XIII. cap. 13. ex cuius verbis haec sarciuntur melius, quam ex iis, quae eadem de re Livius scribit lib. XL. (c. 29.) et Plutarch. in Numa (c. 22.). *Ant. Aug.* Numam Pompilium Ianiculum habitasse ferunt, in quo arcam eius inventam in ruinis a Terentio quodam repastinante agrum. *Scal.* Hanc historiam sic Livius lib. XL. sect. 29.: *Eodem anno (a. 572.) in agro L. Petilii scribae sub Ianiculo, dum cultores agri altius moluntur terram, duae lapideae arcae octonos ferme pedes longae, quaternos latae, inventae sunt, operculis plumbo devinctis. Litteris latinis graecisque utraque arca inscripta erat; in altera Numam Pompilium Pomponis filium regem Romanorum sepultum esse, in altera liberos Pompilii inesse. Eas arcas cum ex amoricum sententia dominus aperuisset, quae titulum sepulti regis habuerat inanis inventa, sine ullo vestigio corporis humani aut ullius rei, per tabem tot annorum omnibus absumtis. In altera duo fascēs candelis involuti, septenos habuere libros non integros modo sed recentissima specie. Septem Latini de iure pontificio erant, septem Graeci de disciplina sapientiae quae illius aetatis esse potuit.* Vide Plin. lib. XIII. D. c.

Nonuncium. Videtur Festus dicere teruncium et nonuncium idem esse, et significare novem uncias, ita ut teruncium componatur e sex sexunciis sive sexunciis, quod certe ridiculum. *Teruncium* enim a tribus uncis, ut *nonuncium* a novem. Sed mutilum ego esse hunc locum contendo, adeoque splendendum: ut *teruncium duas sexuncias, quod singula* etc. Uncia autem non ab uno ut putavit Varro, sed a Siculo *ὀνυκία*, et *ὀνυκία* ab *ἑνός*, mutato e in u unde *unus*, ut optime ex Polluce Scaliger apud Varronem (p. 40. St.), *Dac.* Latinis etiam *Dodras*. Theophil. §. 5. Inst. de haered. inst. *Teruncium* Latinis *Triens*. *Goth.*

Nomen. Deest prima linea: *Nomen dictum est, quasi novimen, sive ex Graeco ὄνομα, idque familiae est; item pro debito, ut exactum dicitur nomen, cum pecunia sit exacta a debitore.* Festus *καταχρηστικῶς* ponit familiam pro gente; nam potius nomen gentis est, ut agnomen familiae. *Scal.* *Nomen sive ex Graeco.* Hac traiectione unius vocis non leviter corrupta sunt. Lege: *Sive ex Graeco ὄνομα, sive dictum est quasi novimen quod nomen faciat. Familiae est,* etc. Si malis esse a Graeco *ὄνομα*, eo praeciditur, ut *δοῶντες, dentes.* Sed melius a *novimen, nomen;* vel ut alii, a supino *notum, nomen,* ut a motum, *nomen.* Cum Festus ait, nomen esse familiae, familiam ponit pro gente. Nam potius nomen gentis est, ut agnomen familiae. *Dac.* Purum putum Sanscritum est, *náman,* quod a *dschna,* gnosco, nosco. Quod ut ne dubitetur, confiteratur v. *ignominia,* in qua g remansit.

Noctua. Verba ultima *noctua oculis est caesiis* adhaerere post *nonoecolae.* De noctua autem idem Varro lib. IV. de L. L. (p. 81.): *Noctua quod noctu canit et vigilat.* Similiter Graecis *νυκτερίς* dicitur a *νύξ, nox.* Minerva vero dicta *γλαυκῶπις* non a noctua, ut putat Festus, sed quia ipsa erat *λαμπρόφθαλμος,* vel *φωβερὰ τῷ ὀφθαλμῷ.* Sed de hoc alibi. *Dac.*

Noncolae. Nonaeolae. Mammulas pensiles vocat Varro de re rust. lib. II. cap. 3. ubi in notis suis dubitat Scaliger, num apud Festum legendum sit *naevolae.* Quod sint ut naevuli, quomodo et cum de mammillis sermonem haberet, loquitur Gellius. In glossario Isidori legitur *nonicola, tubercula quae sub mento caprae sunt.* Lege *nonoecolae as est caesis.* Haec loco suo mota sunt; vide *noctua.* Reliqua, *nonoecolae* vocantur *papillae quae ex faucibus caprarum suppendunt.* *Dac.* *Noncolae.* *Noncolae.* *Goth.*

Noctilugam. Noctilucam. Deerat prima linea, quae forsán adhaeserat post *nivem.* Postrema sunt Lucilii verba. Sed pro *noctilucam, noctilucum,* hoc est, *noctilugam* vel potius *noctulugum* emendat Scaliger in coniectaneis, additque eam vocem usurpasse Lucilium pro obscaeno, hoc est mali omnis, quales sunt bubones aut similes aves noctu lugentes. Sed sic etiam recte *noctilucam* scripserit Lucilius, pro *noctilugam.* Quidam legunt *noctipugam* veretrum intelligentes, quod nocte pungat. Et haec est vera lectio, ut optime magnus Salmasius in Solinum. Ita enim, inquit, Lucilius contraria compositione finxit *noctipugam,* alludens ad *solipugam,* quam *ἡλιοκεντρίδα* exponit gloss. in vet. cod. V. CL. Merserii disertè scriptum *noctinuga* ex quo factu fuit facile divinare *noctipuga,* sed veteres glossae Palatinae quas penes me habeo hoc confirmant in quibus legitur: *noctipugam obscaenum quod quasi noctibus compungat.* *Noctipuga νυκτικέντρον.* Sic eam partem vocaverat hoc versu Sotades *εἰς οὐκ ὄσσην τρυμαλήν τὸ κέντρον ὠθεῖν.* Apuleius de Psyche gravida, *cre-scentes dies et menses exeuntes anxia numerat et sarcinae nescia rudimenta miratur de brevi punctulo tantum incrementulum locupleitis uteri.* *Dac.* Gloss. *Noctacula,* male, cum legendum sit *Noctiluca,* ex Graeca interpretatione, quae iuibi est: *Ἐκἀτῆ νυκτοφαίνουσα.* *Goth.*

Noverca. Repone ex veteribus editionibus *arcendae familiae.* Arcendi verbo primigenio utitur Festus pro derivato accesso alibi, cum ait: *Sagmina vocantur verbenae, id est, herbae purae, quae ex loco sancto arcebantur a consule.* Quod consensu receptum videtur, cum lex et proprio sermonis latini posceret, ut diceretur *arcire* non *arcere,* quod postea dictum *accire* ut *arcedo, accedo; arvenio, advenio.* *Arcio*

ergo arcesso, ut capio, copesso. Illic vero arcere ipse Festus usurpat pro coercere, ut ipse interpretatur; quod olim non animadvertit Turnebus. *Dac.* Infra deest prima linea: *Noverca dicitur quam quis liberis sublati novam uxorem ducit arcendae familiae gratia*, id est coercendae. Reliqua sunt fragmentum novendialium feriarum. Et in illo, *ecterrania*, agnosco vestigia nominis *lectisternia*, quod verbum accommodatum est novendialibus feriis. In fine haec desiderantur: *Novalem agrum Aelius a nova semente*. Alii aiunt esse Graecum, *νεῖον*, ad quod teste Homero quoque utuntur: *ἱέμενοι νεῖοιο βαδείης τέλειον ἰεῖσθα*. Locus est *Ἰλιάδ. σ.* (XVIII, 547.). Superius quoque de novali agro disseruit, nisi mavis coniungere cum his. Tamen non est novum Festo iterum, aut ter de eadem re loqui, ut de Supparo ter, de Suclea bis. *Scal.* Pro illo *Veterannia* quod corruptum est, repono apud *Verrium Annia*, vel apud *veteres Annia*; nam *Annia* est nomen illius quae prima noverca memoratur. Immae quantum hic erravit *Scaliger. Dac.* Adde quae dixi de *Noverca* ad l. 4. §. 6. ff. de Gradibus. *Augendae*, Arcendae, vel accersendae. V. Alii accersendae, ut in l. 39. §. 1. de leg. 3. vel arcendae i. e. petendae, quaerendae, ut supra in *Abarcet. Goth.*

Navibus regnante. (Ad p. 183.) Vide *Aventinus. Dac.*

Novalis. Duo versiculi dimidiati pertinent ad ea, quae *Paulus* refert. Cetera aliena esse videntur, neque adhuc reperi, quid significant. Apud *Dionys. lib. VIII.* (p. 535. c. 67.) T. Sicinius cos. de Volscis triumphavit. Referuntur autem in fine nomina quorundam illustrium virorum qui intra superiores XV. annos consulales fuerant. Opiter *Virginius Tricostus*, *Postumus Cominius Aruncus*, P. *Veturius Geminus*, A. *Senpronius Atratinus*, Sex. *Fusius Fusus*; inter hos *Laevinus* nominatur, quod cognomen est *Valeriorum*, item *lius Tolerinus*, quem arbitror fuisse *Manium Tullium*, qui tunc etiam cos. fuit. At *Scaevolam et Ver . . .* non agnosco. Credidi aliquando fuisse haec nomina eorum virorum, qui intra urbem sepulti, vel combusti sunt, quod in XII. tab. id reperitur prohibitum; et hi ante XII. fuere. *Cicero lib. II.* (c. 23.) de legg. cum recitasset legis verba: *Hominem mortuum in urbe ne sepelito, neve urito: Quid, inquit, qui post duodecim in urbe sepulti sunt? Claros viros credo T. fuisse aut eos, quibus hoc ante hanc legem virtutis causa tributum est, ut Publicolae, ut Tuberto, quod eorum posteri iure tenuerunt; aut eos, si qui hoc, ut C. Fabricius, virtutis causa consecuti sunt.* *Plutarch.* in *Problem.* (quaest. 77.) *Publicolae*, et *Fabricii* meminit; sed affirmat triumphalibus concessum, ut ossa eorum intra urbem deferri possent. Sed quid certi sit, iudicent doctores, illumque locum quaerant, proxime circum, qui sit lapide albo constratus. *Ant. Aug.* Deest prima linea. *Novalem agrum Quintus Mucius cum esse volt, qui ad novam sementem sit relictus.* Quae sequuntur, fragmenta sunt, quale quod supra positum est post *Nautiorum*. Est autem ferme ita: *Consulatu T. Sicini, Volsci cum praelium inissent adversum, victique essent, combusti feruntur in crepidine, quae est proxime circum, qui locus lapide albo constratus est etc.* Quod fragmentum forsitan distractum est a novendialibus feriis. *Scal. Novalem agrum.* Prior pars huius lacunae adhaeserat post novercae in edit. *Scaligeri* et aliis. *Novalis* ager qui et *novale* Graecis *νεῖον, νεῖος, νεῖος, νεῖος*, et dicitur ager qui aratione novatus necdum satus est, sed per annum cessat. *Dac. Novalis ager.* Vide l. 3. §. 2. ff. de verborum significat. *T. Sicini.* Illic locus restitutus ab *Ursino* loco, cuius initium est: *Nauti consulatu et T. Sicini Volsci. Goth.*

Nauti consulatu. (Ad p. 183.) Quod ait *Festus Nauti consulatu et T. Sicini*, cave credas *Nautium* et *Sicinum* eodem anno fuisse, nam falsum est. Annos duos hic *Festus* amplectitur. Priori, hoc est, anno ab U. C. 266. *Spurius Nautius Rutillus* consul fuit cum *Sexto Furio Medullino*. Et eo anno adversus *Volscos* pugnatum est. Verum anno sequenti *T. Sicinius Sabinus* cum *C. Aquilio Tusco* consulatum obtinuit, et *Sicinus Volscos* devicit deque iis triumphavit. Vide *Liv. lib. II.* (c. 39.) et *Dionys. lib. VIII.* (p. 491. c. 16.). In sequentibus notandum est eos, qui pro repub. occubuerant, intra urbem sepultos quod et alibi notavimus. Et sepultos etiam alibi quam ubi combusti. *Dac.* Die *Farnesinische Handschrift* (Cod. Festi.) ist auf breiten in zwei Columnen getheilten Blättern geschrieben, und etwa ein Drittheil der Breite verbrannt; von jedem Blatt sind die erste und vierte Columne unversehrt, etwas mehr oder weniger als die Hälfte ist vom Anfang der zweiten, dem Ausgang der dritten erhalten. Die Grenze des verlorenen ist keine absolut gerade Linie, sondern wie das Feuer genagt hat: hier an dieser Stelle (Blatt VI, Col. 3.) beträgt der zerstörte Theil im Durchschnitt ungefähr die Hälfte der Zeile und hielt 16—19 Buchstaben; am Anfang fehlen aber nur 15, indem in die erste vom vorhergehenden Artikel noch zwei gehören. Nach dieser Darstellung lege ich die Stelle mit meiner Ergänzung vor:

— *Novem adversarii T. Sicini Volsci*
Cos. cum conurationem inissent adversus
eum a pop. R. vivi in Circo combusti feruntur

et sepulti in ea regione, quae est proxime Circum ubi locus est lapide albo constratus.
 Eorum nomina fuerunt: Opiter Verginius Tricostus, . . . Valerius Laevinus, Postumus Cominius Auruncus, Ilius Tolerinus, P. Vetusius Geminus, . . . Sempronius Atratinus, Verginius Tricostus, Mutius Scaevola, Sex. Fusus Fusus.

Mit No musste der Artikel anfangen, wie die 15, in deren Mitte er als der neunte steht; die Verschworenen waren Widersacher, nicht etwa *necessarii*, sonst würde auch dieser *T. Sicinius* hingerichtet sein; in der achten Zeile ist wahrscheinlich zu ergänzen *Aquillius*; der Verginius, dessen Eigennahme fehlt, ist für Titus, Consular von 258 zu halten, da Aulus unter den zehn ersten steht. Sextus Furius ist der Consul vom Jahre 266; also *Fusus*, nicht *Medullinus*, wie Ursinus gerathen. *T. Sicinius* hat nur in den sogenannten Fastis Siculis den Beinamen *Sabinus*, statt *Volscus*. Die Capitolinischen fehlen für diese Zeit. *Niebuhr. in Histor. Rom. Tom. II. pag. 143.*

Noxia. Glossarium: *Noxatio*, εὐθύνα. *Noxam dedit*, εἰς κόλασιν δέδωκεν, εἰς εὐθύνας. Porro Caecilius citatur in *Hypobolimaeo Chaerestrato*; ut distinguatur ab altera fabula quam idem poeta docuit, *Hypobolimaeo Aeschino* Gellius libro XV, cap. 4. Cave confundas cum alia fabula eiusdem, cui titulus erat *Hypobolimaeo Rastraria*. Nonius eius saepe meminit. Sed in omnibus illius grammaticis etiam in recentioribus codicibus corrupte citatur. Igitur ita emendabis quotiescunque citatam reperies hanc fabulam in his vocibus, aut verbis quae subiungam: *Lactare* (pag. 16. Merc.), *obsordere* (pag. 147.), *singulatim* (pag. 176.), *mantare* (pag. 505.), *coptiam* (pag. 89.). In omnibus enim his verbis, ubi Nonius producit testimonium ex Caecilio, semper corrigendum: *Caecilius Hypobolimaeo Rastraria. Scal.* Bene inter noxam et noxiam discrimen statuit hic Servius ad illud Virgil. (Aen. I, 45.): *unius ob noxam. Noxam*, inquit, *pro noxiam*, quod *noxia culpa est, id est peccatum. Noxa autem poena.* Sed quod non vidit Servius, vera et propria horum vocabulorum differentia est, quod *noxia generale est*, quo omne id quod nocet intelligitur, tam culpa quam laesio, vel poena et homo qui nocet. *Noxia* vero adiectivum subintelligitur *culpa*, et simpliciter maleficium, culpam vel peccatum significat. Terent. Plaut. Inde illae formulae loquendi *noxam sarcire pro damnum sarcire; noxae vel in noxam dedere*, id est animal mancipiumve vivum tradere poenae pro damno dato. In XII. tab.: *Sei servus sciente domino furtum faxit, aliamve noxam nocuverit, dominus noxae dedito.* Item: *Si quadrupes pauperiem faxit dominus sarcito, noxae dedito.* Sic noxis solvi et solum esse pro carere delicto ob quod possit noxali iudicio agi. *Attius in Menalippo.* Attii Menalippum vocat Cicero (veluti Tusc. Disp. III, 9. ubi vide interpp.), Nonius etiam aliquando, sed saepius *Menalippani*, et ita malim. *Dac. Noxa.* Glossis *αἰτία*. Dicitur et isdem *Noxatio*; adde Theophr. §. 1. Inst. de Noxalibus. *Lex iubet noxae dedere.* L. 7. §. 1. ff. quod vi. l. I. §. noxae. ff. Si quadrupes. Glossis: *Noxam* (legendum *Noxae*) *dedit, εἰς κόλασιν δέδωκεν, εἰς εὐθύνας.* *Noxia* Glossis *ἀμαρτία*. Adde infra *Obnoxius. Poenam.* Poena. *Melanippo.* Menalippo. *Mulieris est.* Muliebre est; vel muliebris. *Goth.* De Caecili loco cf. Spengel Fragm. Caec. Stat. pag. 27. et pag. 29. Bonthius recte videtur emendasse:

Nam ista quidem noxa muliebre est magis quam viri;

nisi quod is *moge* scripsit.

Noxae curiae. (Ad pag. 183.) Triginta curiarum nomina non extant; sed et hoc loco septem nominantur, et quatuor tantum nomina redduntur. Sunt etiam duarum curiarum nomina sub litera *T.* Curia enim Titia atque Titata explicantur, et apud Livium Fautia curia lib. IX. (c. 38.). Ceterarum nomina non accepi. *Ant. Aug.* Mirum, cum septem curiarum mentionem fecerit, quatuor tantum nomina apposuisse, et cum dubium non sit, perperam septem pro quatuor legi, proxime verum est, ut ex notis numerorum error ille mauaverit, ut VII. pro IV. legerit librarius, quod facile fuit, ut duae primae notae inferiori parte inter se cohaeserint. Porro *Forensis*, non *Foriensis* scribendum esse vel unus Ovid. couvicerit Fast. lib. III. (v. 93. seq.):

Quintum Laurentis, bis quintum Aequicolae acer.

A tribus hunc primum turba Forensis habet.

Forenses sunt, quos Strabo *Forulas*, Plinius *Foretios* vocat. Nam a populis finitimis curias vocavit Romulus; sic Titatam, Velienscm etc. Velitia, cuius hic mentio, dicta a Velitiensibus, quorum meminit idem Plinius; li-

cet perperam in vulgatis libris *Vellicensis* pro *Velitienses* hodie legatur. Cum ex his Festi verbis pateat veteres curias praeter quatuor exauguratas fuisse: et in locum earum novas consecratas; iure quis dubitaverit, quare M. Varro (pag. 155. Sp.) suo tempore veteres vocet, non novas, cum ait: *Curiae duorum generum, nam et ubi curarent sacerdotes res divinas, et curiae veteres, et ubi senatus humanas ut curia Hostilia.* Frustra enim vocasset veteres, nisi et novae quoque iam tum essent. Sed non dubium potius vetera dixisse, quia illae vocatae primum curiae, nam novae adhuc non erant. *Scal.* Sacra autem evocare solebant e locis, quos religio solverent. Ulpian. Digg. leg. I. tit. 8.: *Sacrarium etiam in aedificio privato esse potest, et solent qui eum locum liberare religione volunt, sacra inde evocare. Da c.*

Nothum. Illud, *spurio patre natus*, falsum est; malum: *spurius incerto patre natus*, ut Iulius Paris notat in epitome. Sed videtur spurius pro incerto accipere, et Servium facit Spurii filium. Vide Quintil. lib. III. Plutarch. in problem. Iustinian. lib. I. institutionum, tit. de nuptiis. De matre Ser. Tullii in Lugdunensi T. Claudii imp. oratione dicitur: *Servius Tullius si nostros sequimur captiva natus Oecresia; si Tuscos, Coeli quondam Vivennae sodalis.* Livius serva natum non credit, sed Servio Tullio, qui princeps Corniculano, et Oecresia natum; Servii praenomen nato filio matrem imposuisse, quod in servitute natus esset. Plinius sive quis alius, in libro de viris illust. Servius Tullius P. Corniculani et Oecresiae captivae filius; cuius verba facile mutari possunt in Sp. et Oeclesiam. *Ant. Aug.* Spurius est, cuius pater ignoratur, atque ut Laetretius loquitur, *volgiva ga venire conceptus*; cuius vocabulum Graeci non habent. Nam *νόθους*, quos vocant, ii naturales apud Romanos, et patrem certum habent; *ομότιοι* autem furto concepti sunt. Spurio patre natos oculari dicto vocant Romani, quia cum pater eorum ignoretur, matris esse dicuntur. Sed quia nunquam matris dicebantur liberi iure Romano, neque enim dicebatur L. Titius Gaiae filius, sed L. Titius Marci filius, propterea eos vocabant Spurii filios, ut Titius Spurii filius, a parte scilicet matris, unde procreati in lucem prodierunt, quae honeste nominari non potest. Nam *Spurium* eam partem vocabant veteres. Auctores Plutarchus, Apuleius, Isidorus. Omnes enim *spurium ἀπό τῆς πορῆς* vocatum dicunt eam partem. Hoc ita esse praeter ea, quae superius a nobis dicta sunt, fidem fecerit, quos etiam *Favonius* vocabant. Nam *favonia ova*, quae Graece *ἰσπνήμα* dicuntur, ea sunt, quae sine initu maris concepta sunt. *Favonii* igitur quae sine patre. Quin et Plutarchus cum SP. quo spurius notabatur, interpretetur sine patre, significat eos filios sine patre vocatos. Recte igitur hic apud Festum nostrum Nothum dici illum, quem vulgo spurio patre natum vocabant. Quod quam imprudenter doctissimi viri mutare conati sint, nemo non videt: tum quia iisdem verbis legitur apud abbreviatorem, tum etiam propter eam causam, quae a nobis in medium producta est. Sed et Plutarchus aperte (quaest. 103.): *Διὰ τί τοὺς ἀπάτορας σπουρῶν υἱὸς καλοῦσι*; nam falsa est lectio vulgata, *σποριῶν υἱὸς*; nunquam enim hominem vulgo conceptum *spurium filium*, sed *spurium* simpliciter, et *spurii filium* vocabant. Delenda ergo menda de codice Plutarchi. *Scal.* Et illud de Spuriis quidem verum est. De nothis probari non potest, neque enim ignoratur eorum pater. Nunc aliud quaerendum est, et hoc ipsum continue Festus subiunxerat, sed quia librorum incuria corruptum fuit, interpretes adhuc latuit. Lege modo: *Quod Ser. Tullius qui Romae regnavit, natus ex concubina Spurii Tulli Tiburtis.* Hanc enim ille rationem reddit, cur nothi spurio patre nati dicerentur. Sensus est: *quem Graeci nothum dicunt, hoc est, ex matre non legitime natum, is apud Romanos spurio patre natus dicitur, quia Servius Tullius ex concubina et spurio Tullo Tiburte natus est.* Nil verius. Quae sequuntur sic legito: *Nisi forte malumus credere Oecresia Corniculana captiva eum susceptum matre serviente.* De Servio Tullio alii alia afferunt. Vide Liv. lib. I. et Dionys. lib. IV. *Da c.* Vide Novellam περὶ νόθων. *Spurius patre natus.* Spurius incerto patre natus. A. nisi *Spurium patrem* pro incerto accipias. Vide Quinctilian. III. Instt. de nuptiis. *Ex concubina.* Ex Onesia captiva Servium Tullium natum ferunt. Dionys. IV. (pag. 207. c. 1.) ideo Servii praenomen illi impositum credit, quia serva natus. Adde Plin. in libro de viris illustribus. *Goth. Tribulis.* Tiburtis. *Malumus.* Malumus. *Oclifae Corniculanae.* Oclifam Corniculam. *Idem.*

Nobilem. Lege in fine: *Livius in Virgine: Ornamento incedunt nobili;* nam ultima vox abundat. *Scal.* *Nobilis* a nosco, novi, notum nobilis, ut a motum mobilis. Antiqui *gnobilis* addito g, ut *gnarus, gnatus, gnauus.* Locus Plauti e Pseudol. act. IV. sc. 2, (11.). Sed ibi *ignobilis* hodie recte legitur, id est ignobilis, ignotus. Ista et oculis meis, id est idem Plautus, oculis meis etc. E Pseudol. II, 1, (18.):

Qui oculis meis obviam ignorabilis obicitur?

Attius in Diamede. Attii verba sic alibi (apud Non. pag. 351.):

*Ergo me Argos conferam, nam hic suam nobiliss
Ne cui cognoscar noto.*

Ultima vox *ignobilis* abundat. *Dac.* Adde Nonium in *Nobile* (p. 351. Merc.). *Per g* pro *c.* *Gnobilis*. *Ignobilis*. *Gnobilis* pro *nobilis*. Glossis *Gnor*, legendum *gnovit*, οἶδεν, ἐπιγινώσκει. *Gnotum*, legendum *gnorunt*, γινώσκον, διάγινωσκον. [Legitur ibi *Gnot* (i. e. *gnovit*, contracte) et *Gnotu* (ablat. sive supin.) utrumque rectissime]. *Gnarurat*, γνωρίζει. *Gnarurem*, γνώριμον. *Gnariur*, γνωρίζεται. *Goth.* *Gnobilis*. *Ignobilis*. *Hic suum*. *Hic suam*. *Gnobilis*. *Nobilis*. In *Virgo*. In *virgine*. *Incendunt*. Incedunt. *Gnobilis*. *Nobilis*. *Idem*.

Noegeum. *Noegeum* recte exponit amicali genus, praetextum purpura. Est enim versum ex Homero φᾶρος πορφύρεον. *Simulac lacrimas de ore noegeo deterisit*:

Δακρὺ ὁμοξήμενος κεφαλῆς ἀπὸ φᾶρος ἔλειπε.

Ὀδύσ. 9. (v. 88.) Nam paulo ante πορφύρεον vocavit. Quare vero putet hic esse adiectivum Festus interpreteturque *candido*, causam commissici non queo. *Scal.* Mirum quam graviter hic errarunt et Festus et alii, qui cum eo *noegeum* caudium interpretantur. Nam in versu Livii vox *noegeo* non refertur ad *ore*, sed ad *deterisit*. *Simulac de ore suo lacrimas deterisit noegeo*. Neque aliud est *noegeum* quam amiculum praetextum purpura. Versum enim est, ut optime Scaliger, ex Homero φᾶρος πορφύρεον, in *Odyssea* quam Livius convertit:

Simulac lacrimas de ore noegeo deterisit.

Δακρὺ ὁμοξήμενος κεφαλῆς ἀπὸ φᾶρος ἔλειπε.

Ad verbum:

Lacrymas detergens, e capite noegeum demebat.

Odys. 9. v. 88. nam v. 84. vocavit πορφύρεον μέγα φᾶρος. *Dac.* Quasi *a nauco*. Vide supra *Naucum*. *Goth.* Vid. Hermann. Elem. doctri. metr. pag. 623. ubi legendum suadet: *dacrimas*. Ad vocabulum quod attinet, recte videtur statuisse Daceries. Nam *noegeum*, sive *naegeum* haud dubie cohaeret cum vv. *νακος*, *νάκη*, *naccae*, *nacca* (i. q. fullo), *naucum* (i. q. putamen nucis), *nux* et aliis, ex quibus intelligitur, *noegeum* nihil aliud esse posse nisi φᾶρος. Habes autem solemnem illam vocalium demutationem *a*, *o*, *au*, *u*, *oe*, de qua saepe nos alibi.

Nixi. *Nixii*. Glossarium: *Nixae*, ὠδίνες. In fine, *quae ibi subiecta fuerint mensae*, hoc est, oppignerata argentariis Corinthiensibus. Deinde ex vetusto libro: *Etiam qui capta Corintho*, hoc est, sunt etiam qui dicant capta Corintho etc. *Scal.* *Nixi* vel *nixii* a nitendo, quod nixibus parientium praesideant. *Niti* enim proprie de parientibus, et *nixus* partus. Virg. IV. Georg. (199.):

— — — aut foetus nixibus edunt.

Ubi Servius: *Nixibus*, partibus a nitendo, unde et *nixia* dicimus. *Nixos* autem Deos legas apud Ovid. IX. Metamorph. (293.):

Fessa malis, tendensque ad coelum brachia, magno

Lucinam nixosque pares, clamore vocaram.

Quae signa sunt qui. Lego: *Quae signa sunt qui memoriae prodiderint, Antiocho rege Syriae superato, M. Atilium subtracto populo Romano adportasse, atque ubi sunt, posuisse. Etiam qui dicant capta Corintho advecta huc, quae ibi subiecta fuerint mensae*. Hoc est, sunt etiam qui etc. *Subiecta mensae*, hoc est, quae ibi oppignerata argentariis Corinthiensibus. *Dac.* Vid. Non. in *Enixae* (pag. 57. Merc.) *Signa*. Sua. *M. Manius*. *Quae*. Qui. *Goth.*

Nictare. Proprie quod Graeci πτερυγίζεν. Versus Caecilii et reliqua ita bene habebunt: *Garruli sine dentes iacent; sine nictentur perticis*. Novius in Maccho copone: *actutum scibis, cum in nervo nictabere*. De versibus Ennii vide in coniectaneis (pag. 154. St.). *Scal.* *Nictare a nitor*, nempe a supino *nictum* pro *nixum*. Est autem nictare et nictari proprie quod Graeci πτερυγίζεν, cum aves volaturlentes alis latera verberant. Et eo sensu usus Lucreti, cuius integrum locum vide lib. VI. *Caeciliius in hymnide*. Verba Caecilii sic Scaliger:

Garruli sine dentes iacent, sine nictentur perticis.

Sed non placet; tentabam olim:

Gralis sedentes iacent, sine nictentur perticis.

Locus Novii in Maccho Copone:

Actutum scibis cum in nervo nictabere.

Id est: mox scies cum vinculo cervicem impeditus, omnium membrorum nisu frustra te expedire conaberis. *Caeciliius in pugile*. Eius verba corrupta suspicor et forsitan ita legenda: *Tum inter laudandum hic timidus tremulas palpebras percutere nictio, hic gaudere, supple videas*. *Dac.*

Nictit canis. Ennii carmen lib. X. mendosum est. *Ant. Aug. Nictit canis.* Ob odorem ferarum naribus obiectum oculorum et membrorum nisu gestit. Versus Ennii sic legit Scalig. in coniectaneis ad Varron. (pag. 154. ed. St.):

— — *Animusque in pectore latrat*
Sicuti siquando vincolo venatica aeno
Apta solet canis, forte feram si ex nare sagaci
Sensit, voce sua nictat ululatque ibi acute.

Apta vincolo aeno est iuncta, connexa vincolo. *Canis* pro canis. At Gifanius legebat:

Veluti si quando vinclis venatica venox
Apta solet, si forte feram ex nare sagaci.

Quem non sequor, neque enim illa *venatica venox* probari posse arbitrator. *Unde ipsa gannitio.* Lege: *unde nictatio ipsa gannitio.* *Dac. Nexari.* Nictari. *Scribet.* Scribes. *Nictabere.* Nectabere. *Pugilem.* Pugile. *Nictit canis.* Inde *Nicticulus* apud Varron. de L. L. IV. (pag. 102. Sp. ubi nunc *noctulucus* legitur.). *Venox.* *Venox.* *Apta solet; si forte feram ex nare sagaci Sensit cet. Nictit.* Nictu. *Unde.* Et unde vel et inde. *Gannitio.* Vide supra *Gannitio.* *Goth.* Locus Lucretii est lib. VI, 836. De Caecilii loco cf. Spengel. Fragg. Caec. Stat. pag. 24.

Niquis scivit. (Ad pag. 185.) Hanc centuriam a Servio Tullio institutam dicit Festus, in qua liceret ei suffragium ferre, qui non tulisset in sua, ne quis civis suffragii iure privaretur. *Dac.*

Ningulus. Ennii versus mendosus est, et quia video Paulum referre verba Marcii vatis, quod a Festo praetermittitur; arbitrator deesse aliquot verba, in quibus Ennii versus finis, et Marcii orationis initium sit. *Ant. Aug. Ningulus* dictum pro *nec ullus*, nam non geminabant literas, et *n* interpositum. Confusa sunt testimonia Ennii et Martii. *Scal.* Male Paulus Marcio vati tribuit, quae sunt Ennii, cuius verba sic olim restituit Merula:

Qui ferro minitaris ut in te ningulu' modo
Ire queat.

Vel propius ad scripturam Marsilii:

Qui ferro minitere, atque in te ningulus met
Ire queat.

De Horatio, qui solus adversus tres Albanos dimicans singulos, prout sequi poterant, adortus superavit. *Ningulus* autem pro *nec ullus*, *neculus*, *nigulus*, *ningulus.* *Dac.* *Ningulus* est *ne singulus.* Antiquos enim credible est *ingulus* vel *hinculus* dixisse pro *singulus*, unde ortum *ningulus*, ut ex *hilum* nihilum et *nilum.* Fons est Sanscrit. *eka* unum, *ekaika(s)* singulus. Nam ab *eka* haud dubie factum *enka*, *enga*, unde descendit *uncia*; atque ab hoc demum *ingulus*, *singulus.*

Niger. (Ad pag. 185.) Historia nobis ignota. *Ant. Aug.* Nigrum lapidem morti Romali destinatum primo ait; deinde Faustulum nutricium Romuli ibidem sepultum. Reliqua non assequimur. Lapidem hunc *Μιδνον λέοντα* vocat Dionysius Halicarnassens (pag. 74. cap. 87.), cuius verba, quia mentem Festi nobis aperiant, et lacunas explere possunt, adducam. Loquitur autem de pugna, quae inter Romulum et Remum fuit, in qua etiam Remus interiiit: *ἐν ταύτῃ φασί τινες τῆ μάχῃ τὸν Φαυστόλον ὃς ἔξεθρέφατο τοὺς νεανίσκους, διαλύσει τὴν ἔριν τῶν ἀδελφῶν βουλόμενον, ὡς οὐδὲν οἶός τ' ἦν ἀνῶσαι, εἰς μέσους ὥσασθαι τοὺς μαχομένους ἀνοπλον θανάτου τοῦ ταχίστου τυχεῖν προσηνούμενον, ὅπερ ἐγένετο. τινὲς δὲ καὶ τὸν λέοντα τὸν λίδνον, ὃς ἔκειτο τῆς ἀγορᾶς τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐν τῷ κρατίστῳ χωρίῳ παρὰ τοῖς ἐμβόλοις ἐπὶ τῷ σώματι τοῦ Φαυστόλου τεθνήσκει φασίν, ἔνθα ἔπεσεν ὀπὸ τῆς εἰρόντων ταφέντος.* Acro interpretis vetus Horatii in Epodos Horatii: *Ferro pro rostris sepulcrum Romuli dixit: ubi etiam in huius rei memoriam duos leones erectos fuisse constat, unde factum est ut pro rostris mortui laudarentur.* *Scal.* De Quintilio, qui Romuli partes sequebatur et a quo dicti Quintilii, vide *Fabiam* et *Quintia.* Aiebat forsans Festus Faustulum a Quintilio sepultum: *Dac.*

Nequam. Ex *ne* et *quidquam.* Varr. lib. IX. de L. L.: *Ut ex non et volo, nolo: sic ex ne et quidquam item media extrita syllaba, coactum est nequam etc. Dac.*

Nanum. De hoc quid iudicii nostri sit, vide in coniectaneis. In glossario: *Bardatus, νάννος, τὸ σκεῦος, scribe barbatus.* Punitio Graecum quoque est *πυγμαίων;* idem enim a *πυγμαῖος*, ut a *simo, σιμαλίαν*, et similia. Porro superest tantum de verbis Festi, ad imitationem eiusmodi hominum, aequalem humilem et concavum, quem vulgo situlum barbatum vocant, dictum fuisse. Reliqua supplebis ex Gellio lib. XIX.

cap. 13. Quasi quod hic in Festo desideratur, ita explendum sit. *Nani, humili et brevi statura homines; unde ad imitationem etc. Scal. Nanum a graeco νάνος. Meminit Varro lib. VI. de L. L. (pag. 124. Sp.): Vas aquarium vocant futum quo in triclino allatam aquam infundebant, quo postea accessit nanus cum graeco nomine, et cum latino nomine graeca figura barbatus. Ab eo pumiliones nani dicti, ut ait Paulus. Sed contra est, nam a nanis, id est pumilionibus, vas aquarium nani nomen accepit. Id indicat infra Festus. Pumilio graecum quoque est πυμάλιον, idem enim ac πύμαλιος, ut a simo σιμάλιον et similia. Dac. tionem. Deest spatium ad integra Festi verba capienda quae etiam in schedis confusa. Lege: *Nani pumiliones appellantur; ad imitationem eiusmodi hominum, nanum Graeci vas aquarium dicunt humile et concavum, quod vulgo vocant stidulum barbatum.* Gloss.: *Barbatus, νάννος, τὸ σκευός. Dac. Glossis: Atnanulus, ἄγιον ἱερέως, αἰετός, κειμήλιον. Pomiliones. Pumiliones. Goth.**

Necem suspicatur. Necem suspicatur Verrius a graeco ductum, nam illi νέκυν, mortuum dicunt, unde nos neci datum, id est morti. Nihil amplius deest. Dac.

Nivem. Nivem Verrius interpretatur novum ex Graeco qui id νέον dicunt N significat da Ita schedae. Sed ista N significat da tam huc non pertinere certum est, quam quo pertineant incertum. Puto tamen divulsa ab eo capite ubi de noctiluca. Sed cur a νέον nivis, nix? An quia tum tantum nix est dum nova est, neque in liquorem resoluta? Nugae. Nix est ab obsoleto νίψ, νιρός; vel a ninxi, ut a duxi, dux. Iul. Scaliger volebat esse per syncopen ex nivis. Nivis autem a ninguis quo utitur Lucret. (VI, 736. 964.). Dac.

Nequitates. Ait Nequimates prius vocatos, qui postea Narnienses dicti sunt, expulsis colonis veteribus. Plinius (III, 14.): Narnienses: quod oppidum antea Nequinum vocatum est. Scal. Nequini, quod postea Nannia, meminit Plin. (l. c.): Narnienses: oppidum antea Nequinum vocatum est; et Liv. lib. X. cap. 9.: Alter consul Apuleius in Umbria Nequinum oppidum circumsevit. Locus erat arduus atque in parte una praecipis, ubi nunc Narnia sita est. Et paulo post: Ita Nequinum in dittonem populi Romani venit. Colonia eo adversus Umbras missa a flumine Narnia appellata. Dac.

Novendiales. Livius (1, 31.) scribit devictis Sabinis a Tullo Hostilio rege, nuntiatum esse in monte Albano lapidibus pluisse; missis, qui id viderent renuntiarent audisse vocem ex luco, ut patrio ritu sacra Albani facerent. Romanis novendiale sacrum publice susceptum, seu voce coelesti ex Albano monte missa, seu aruspicum monitu; mansisse solemne, ut quodcumque idem prodigium aliquid accidisset, quod per novem continuos dies, sacro, quod inde novendiale dicebatur, solebant expiare. De quo hic Festi locus accipiendus; cuius verba lucem accipient ex verbis Livii, qui fuse historiam narrat. Illud vide lib. I, sect. 31. In illis, missa cratae pene funditus, rescribe: amissa civitate ac pene funditus deleta. Dac. Quid velit, non obscurum est, usque ad illa verba, quae missa cratae. Videtur illis novendiale sacrum factum, quos Tarquinius sub crata necavisset, de quo vide Livium. Scal. N dicuntur. Supplendum existimo: novae dicuntur etc. Dicit quosdam machinas inventas a Marcello, ut Syracusae facilius expugnarentur. Dac. Adde quae dixi de Novendiali sacro ad Novell. 115. c. 5. et ad Novell. 133. More. Monte. Goth.

Navalis. Navalis porta regionis decimae quartae a navahum vicinia appellata. Scal. In regione XIV. trans Tiberim, eadem portuensis. Nunc porta ripae vel vinararia, quod extra eam vina externa, maxime tamen Compana et Tusca venduntur. Dac.

Nonarum. Haec erant ex libro IV. Verrii de verborum significatione, ut Gellius scribit lib. V. cap. 13. Videndus etiam Livius lib. VI, (c. 1.) Ovid. I. Pastor. (v. 57. seq.), Plutarch. in problem. (quaest. 25.), Macrob. lib. I. Saturn. Ant. Aug. L. m. habet nuptis pro nuptiis. Vide Macrob. lib. I, cap. 15. Fulv. Urs. Deest prima linea et spatia angustiora relicta sunt, quam quantum satis sit, ad ea capienda, quae desiderantur. Ita igitur suppleto: Nonarum, Iduum, Kalendarum postridie, item ante IV. Kalendas, Nonas, Idus novae nuptiae tempus atrum ulciscere observatum est, quoniam atrii hi dies esse iudicati sunt, decreto pontificum; quod quotiescunque Romani duces belli gerendi gratia his diebus supplicaverunt male remperere. Vide Gellium lib. V. cap. 13. et Macrob. lib. I. Saturnal. Scal. Macrob. lib. I. Saturnal.: Ne hoc praetermiserim, quod nuptiis copulandis Kalendas, Nonas, et Idus religiosas, id est evitandas censuerunt. Hi enim dies praeter Nonas feriati sunt; feriis autem vim cuiquam feri piacularae est, ideo tunc vitantur nuptiae, in quibus

vis fieri virginibus videtur, etc. Nonis prohibetur celebritas nuptiarum, quia primus dies verecundiae datur, postridie autem nuptam in domo viri dominium incipere oportet, adipisci et rem divinam facere. Omnes autem postridiani dies seu post Calendas, seu post Nonas Idusve ex aequo atri sunt. Ideo et nonas inhabiles nuptiis esse dixerunt, ne nupta aut postero die auspiceretur libertatem uxorum, aut atro immolaret, quo nefas est sacra celebrari. Vide praeterea Liv. lib. VI, (1.) Ovid. Fast. (57. seq.) et Plutarch. in problem. (quaest. 25.) Nonarum postridie. Vide Gellium lib. V. cap. 13. qui ipsamet Verrii Flacci verba, unde haec Festi petita sunt. Nonas, vel a nova luna, vel a novem. Quod a nonis ad idus sint novem dies, unde addit per u scribi debere nonas, a novem, novenus, novus, nonus. Utrumque etymon refert Varro lib. V. Vide Macrob. lib. I. Saturnal. cap. 15. et Scaligerum de emendatione temporum lib. II. *Dac.*

A D L I B R U M XIII.

Ob. A Graeco ἐπι, cuius ea vis est: circum, propter, ad etc. Obsides autem non quasi obfides; sed quia obsidentur et custodiuntur, vel quia obsidionis solvendae gratia dati sunt. Versus Ennii est ex VIII. Annal. De Annibale, qui a Tarentino agro noctu urbem petiit. *Dac.* *Ob.* De hac particula vide Gellium IV. 17. Glossis obres, ὄρηρος, ἀντέγγον vel ἀντέγγον. Alias pro ad. Vide supra Mortem. Vide infra oboritur. *Goth.* Duae sunt in lingua Indica praepositiones, quae hac spectant. Altera est ἀπι, ex qua ortum Graecorum ἐπι, super; altera abhi, ad, ex qua ortum Romanorum ob, qua de caussa cur ad etiam significare possit, facile intelligitur. Utriusque Indicae praepositionis notio coniunctum reperitur et in Graeca ἐπι et in Latina ob praepositione. Cf. Bopp. Gramm. Sanscr. crit. §. 111. pag. 68. seq.

Oculissimum. Plaut. in Curcul. *Ant. Aug.* Uterque locus Plauti est ex Curcul. Prior I, 1, (15):

Huic proximum illud ostium oculissimum.

Salve, voluistim' usque ostium oculissimum.

Ubi male hodie *occlusissimum*. Posterior act. I. sc. 2. (v. 28.): *Salve oculissime homo*, ubi *oculissime* Festus interpretatur, qui clare aspicit. Pessime; nam hic etiam *oculissime* est *carissime*, quod et Muretus vidit. *Dac.* Priori loco *occlusissimum* et libri omnes apud Plautum exhibent, et metrum requirit. Altero loco *oculissime* satis testatum videtur; sed omnis locus ita scribendus:

Ph. *At iam bibes.* Le. *Didi fit hoc.* Ph. *En tibi anus lepida, salve.*

Le. *Oculissime.* Pa. *Age effunde hoc cito in barathrum, proluce propre.*

Cloddam. Ph. *Tace, nolo huic maledici.* Pa. *Fidiam iam igitur potius.*

Vulgo: *Diu fit.* *PH. Hem.* Facile excidit hoc, ante notam Personae. *Salve* a codd. tribuitur lenae, cuius verbo additur ab iisdem et vulgo homo, quod a metro secluditur et frigit. Tum vulgo *propre proluce*. Denique vulgo *Fidiam igitur male potius.* Iam excidit, ut saepe propter similem terminationem in *faciam*; et male insulse repetitum ex superioribus.

Oculatum. Plaut. in Pseudol. (I, 3, 66.): *Eme die caeca Hercle olivum, id vendito oculata die.* Idem in Truculent. (II, 6, 8.): *Pluris est oculatus testis unus etc.* *Ant. Aug.* Idem in Pseudolo *oculatum*. Prima linea suo loco mota fuit; lege modo: *Oculatum pro praesenti dixit Plautus in Pseudolo. Emito die caeca etc.* Sic omnia constant. Emere die caeca est, in incertum diem prolata solutione, contra oculata die, id est praesenti pecunia. Cum ait Plautum oculatum Argum dixisse, locum respicit Aulul. III, 6; (19):

Quos si Argus servet qui oculus totus fuit.

Ubi ex Festo rescribendum *oculatus totus fuit*. Illa, *pluris est oculatus etc.*, sunt e Trucul. II, 6, (8.). *Dac.* (Iu Aulularia *oculus* metrum offlagitat.)

Oculitus. Ideo oculurum in exprimenda vi amoris crebra fit mentio quod oculorum sensus nobis omnium carissimus. Sic Catull.: *Ni te plus oculis meis amarem.* Item: *Ambobus mihi quae carior est oculis.* *Dac.* Adde Nonium in *Oculitus* (pag. 147. Merc.). *Goth.*

Odefacit. Falsum est *odefacit* esse pro *olefacit*, cum contra hoc pro illo dicatur, nempe a Dorico ὀδω, obiecto σ ὀδω, odeo, odor, *odefacit*, D in L mutato, *olefacit*, *olfacit*. *Dac.* Saepe commutari d et l, exempla docent haec: *dacrima* lacrima, *dingua* lingua, alia. Vide quae supra diximus a. v. *lingula*.

Octaviae porticus duae. (Ad pag. 186.) Altera Octaviae sororis Augusti, de qua Ovid. de arte (I, 69):

Aut ubi muneribus nati sua munera mater

Addidit, externo marmore dives opus.

Muneribus nati, id est, theatro Marcelli, cui fuit Octaviae porticus contigua, unde eam *porticum Marcelli* nominat Festus. Vestigia eius inter S. Nicolaum in carcere et S. Mariam in porticu, ubi locus ex ruinis eminentior. Altera autem Cn. Octavii, duobus nominibus aliis appellata a structura, *Corinthia*, a pictura, *Persei*. Nam Cn. Octavius de Perse Macedoniae rege triumphum agens, ex manubiis eam condidit, et res suas gestas in ea depingendas curavit, unde merito *amoenissima* a Velleio habetur, qui addit eam in Circo fuisse, Circum Flaminium intellige ex Plinio, et ex Victore in regione IX. Extant vestigia intra aedem S. Nicolai de Calcaria, et turrim argentinam, columnae semi obrutae cum capitellis Corinthiis. Duplex columnarum ordo fuit, auctoribus et Plinio et Victore. Quare *duplex* etiam dicta: cum esset incendio deformata, in meliorem formam ab Augusto reducta est. *Dac. Decemvir. Decemvirum. Goth.*

Ogygia moenia. Thebae, ab Ogyge antiquissimo rege ante Cadmum, unde *Ogygi* dicti antiqui. Hesych.: Ὀγγίον παλαιόν etc. Item: Ὀγγία ἀρχαία τεῖχη; inde *Ogygia mula*, *Ogygia Tyrus* Dionysio; *Ogygii montes* Pindaro. Vide Erasmi adagia. *Dac.*

Occasus. Glossarium: *Occasus, σύμπρωσις*. Putarem Ennium scripsisse: *Ut datus est occasus, Horatius inclutu' saltu*. Describebat Ennius Horatorum et Curiatorum certamen. *Scal.* Supple ex epitome: *occasus interitus, vel solis mersio cum etc.* Verba Ennii:

Hic occasu' datu' est; at Horatius inclutu' saltu'.

Vel forte:

Hic occasu' datu' est; at Horatius inclutus astu.

De Horatio qui astu Curiatios superavit. *Dac. Inclutus saltu* ad imitationem illius Homerici πόδας ἀκός dictum videtur.

Occisum, Occisus. Ex Festo scribe *a caedendo et ictu*. *Fulv. Urs. OCCISUM. SEI. HOMINEM. FULMEN. IOBIS. OCCISIT. EM. SUPRA. GENUA. TOLLITO. HOMO. SEI. FULMINE. OCCISUS. ESIT. EI. IUSTA. NULLA. FIERI. OPORTETO*. Scriptum ἀρχαῖως Iobis pro Iovis, quod potius librariorum supinitati, et depravatae pronunciationi ad scribendum, ubicumque fulgur hominem occidebat, ibi sepeliebatur. Artemidorus: οὐ γὰρ οἱ κεκωνωθέντες μεταίθηνται, ἀλλ' ὅπου ἂν ὑπὸ τοῦ πυρός καταληφθῶσιν, ἐνεσθῆα θάπτονται. Plinius in catholicis fulgurum (II, 55.): *Hominem ita exanimatum cremari fas non est, condi terra religio tradit*. Sepeliebantur autem ab aruspibus. Seneca de Clementia lib. I.: *Ecquis regum erit tutus, cuius non membra aruspices colligant? Quodsi Dii placabiles, et aequi delicta potentium non statim fulminibus persequuntur, etc. Scal. Necatus*. Adde supra *Neci datus*. *A caedendo dictus*. A caedendo et ictu. *Nec supra ianua*. *Nec supra gamma tollenda est. Homo si occisus est fulmine*. Cf. Plin. II, 54. *Goth.*

October. October. Menzana quae sit apud Sallentinos, quaerendum est. *Ant. Aug.* Suspicio legendum *Meni zana* pro *Menzanae*, hoc est, μνη ζανᾶ. ἀπὸ τοῦ ζηνός. Ut mense Iovis cognomine Iovi hostia immolaretur. Vel potius ζανῆς apud illos, quem alii Dores ζανᾶ. Mirum autem Plutarchum in Romanicis quaestionibus (quaest. 97.), Idibus Decembris, non Octobrib, immolari solitum illum equum dixisse. *Scal. October equus*, quia mense Octobri per equum Troia capta. Alii non quotannis, sed quinto quoque anno immolari solitum dicunt. Propert. lib. IV, (1, 20):

Qualia nunc curto lustra novantur equo.

Neque idibus Octobribus, sed idibus Decembris auctore Plutarcho. *Dac. Suburanenses et Sacravenses*. Qui Suburanam et sacram viam incolunt. *Dac. Eiusdemque cauda*, quae *Caviar* proprie dicebatur. Vide *Caviarum hostiae*, ubi quinto quoque anno in sacrificio positam dicit Festus. *Ita effigie in equi, pro ita in effigie equi*; nam veteres saepe transponebant voces. *Dac. Qui quotannis quadrigas*. Sic in Illyrico quateros equos Neptuno consecratos in mare nono quoquo anno faciebant. Vide *Hippus. Dac. Qui in campo Martio*. Vide infra Panibus. Ad *turrem Mamiliam*. Adde supra *Mamilia turris. Cauda. Quoda vel coda. Ab Ilio sunt oriundi*. Vide supra *Equus. Deseratur*. Differatur. *Menzanae Iovi*. Qui sit, quaerendum. *Meni zana i. e. mense Iovis. Goth.*

Occidamus Plautus posuit. Planti locum, opinor, intelligit Pseudol. I, 3, (20.) ubi male hodie:

I, puere, accedamus hac obviam.

Rescribendum *occidamus, haec obviam*, non vero apud Festum *occedamus*, ut Gulielmo visum est. *Dac.* Scribendum tam apud Festum quam apud Plautum *occedamus*.

Occentare. Verba qui illum videntur mutanda in *querellam*, ut antiqui scribebant. *Fulv. Urs. Occentassint*. Reperitur hoc verbum in XII. tabulis, ut referebat Cicero lib. IV, de republ. teste Aug. lib. II,

cap. 9. de civitate Dei (cf. Fragm. de Rep. ed. Aug. Mai. pag. 291.). Ultima verba mendosa sunt; in veteri libro, una littera tantum diversa. *Candus* enim illic pro *cantus* scriptum est. Gabrieli Faerno, optimo emendatori omnium librorum, videtur esse scribendum: *inde cantilenam dici querellam non cantus iucunditatem puto. Ant. Aug. Si quis carmen occentassit, quod alteri flagitium facit, capital esto. Flagitium* apud veteres significabat infamiam. Itaque Plautus (Epid. III, 4, 79.): *maiore cum flagitio reddes postea*, hoc est, *cum infamia*, et Cato, *intercutibus stupris flagitatus*, hoc est, *intestinis probris infamatus*, unde *flagitatores* dicti postea foeneratores, quod convicio repetant foenus. Nam odio foeneratorum haec in illos appellatio obtinuit, cum alioquin lege XII. flagitare, hoc est, conviciis alicuius existimationem laedere, capital esset. Itaque recte Festus ait id turpe haberi, quia non sine causa fieri putetur; *vix enim* quisquam eo audaciae proveheretur, ut alicuius famam peteret, nisi iustissima causa subesset; quare *occantare* non licebat, cum aliquis rem suam repetebat; hoc enim proprie dicebatur *flagitare*, quod idem, ut puto, lex vocabat *pipulo* poscere. Plautus Aulularia (III, 2, 32.):

*Ita me bene amet Laverna, iam nisi reddi
Mihī vasa iubes, pipulo hic differam te ante aedis.*

Cn. Mattius in Mimiambiis:

*Dein cocenti vasa cuncta deiecat.
Nequamve scitamenta pipulo poscit.*

Quod Plautus dicit pipulo differre ante aedes, idem in Persa dixit *occantare ostium*. Isidorus in glossis: *pipulo*, convicio, *ploratu*. Postrema quae hic leguntur, sunt addita ex corollariis abbreviatoris; neque est, quod docti viri in illis emendandis aestuent, nisi Paulum latine loqui putant. Non est autem omittendum illud apud Plinium (XXVIII, 2.), ex XII.: *Si quis malum carmen incantassit, non esse idem cum hoc capite, quod tractamus, sed longe aliud; loquitur enim de incantatoribus, de quibus suspicor Festum tractasse in reliquiis illis, quae ultimae sunt in litera P. Scal. Inde cantilenam dici*. Ista reicit Scaliger quasi ab abbreviatore addita. Non male tamen Antonius Augustinus, qui legebat: *inde cantilenam dici querellam, non cantus iucunditatem puto. Dac. Cantus. Candus. Male. Qui illam. Querellam. Faern. A. Goth.*

Ocrem. Graecum ὄκριν, unde oppida Interocrea et Oericulum, ut Graecis τράχων, τραχίνιοι. *Scal.* Non solum montem, sed omnia eminentia et aspera *ocrim* dicebant a Graeco ὄκρις, unde ὄκροια φάραγγα, apud Aeschylum in Prometh. non longe a fine. Versum Livii: *celsosque ocris* etc. Sic legebat Scaliger in coniectaneis (pag. 51. ed. Steph.):

Celsosque ocris arvaque petrita et mare magnum.

Ex Homer. in Odys. ε', (v. 411. seq.):

*Ἐκτοσθεν μὲν γὰρ πάγιο δέξεις, ἀμφὶ δὲ κῆμα,
Βέβρονην ῥόθιον, λίσση δ' ἀναδέδρομε πέτρη.*

Unde fortasse ocreae; a crure tamen Varro lib. IV. (pag. 121. Sp.): Ocrea quod opponebatur ob crus. Sed verius Festi etymon. Ab ocri dictae sunt Italiae civitates Oericulum et Interocrea, ut Graecis τράχων, τραχίνιοι, a τραχὺς, petricosus, asper. Dac. Ocris et Graec. ὄκρις a Latinorum acris, Graecorum ἀκρός dialectice tantum differunt.

Occare. Locus Ciceronis relatus a Festo est in libro de Senectute (c. 15.) iuxta editionem Petri Victorii, et ut citatur a Nonio Marcello (pag. 42.), non ut vulgo circumfertur. *Ant. Aug.* Isidorus in glossis: *occa, rastrum*. M. Sullii etymon transtulit in dimetrum iambicum Serenus in opusculis (apud Non. p. 61.):

Occatio, occaectatio est.

Est iambicus dimeter. Sed nos derivamus ab ocrea. *Scal. Occare*, crate vel rastrum glebas caedere, βαλοκοπεῖν Graeci exponunt. Locus Ciceronis est in libro de Senectute; et ibi fallitur Cicero, neque enim *occare* est ab *occaecando*, sed ab *occaedendo*, vel ut quidam volunt ab Hebraeo *ḏakak* comminere. Vide omnino Salmas. in Solin. *Dac.* Glossis *occat, βαλοκοπεῖ*. *Goth.* Cf. Voss. Etymol. s. v. Ceterum nihil agunt, qui *Occam* et *occandi* verbum aliunde derivant, quum sermones Indogermanici simplex etymon exhibeant omnes: *egge, egde, egka*, quod cognatum est, sed tamen differt, cum *ecka, ecke*, i. e. acies, acus. Ut igitur paullo ante in *ocris* et *acris*, ὄκρις et ἀκρός, et saepe antea, vocalem denotationem deprehendimus, sic eandem in *occa, egge, acus, acies* invenimus.

Ocius. Lego: *alii dicitant nostras, alii tractum ex Graeco; ex veteri scriptura dictas nostras*. In fine citabatur Coelius in historicorum libris, qui dixerit, *concitantur occissime*, et Aelium Lamiam *opportune*

venisse, aut tale quid. *Scal.* Lege infra: *alii dicta a nostris alii tracta a Graecis*, vel ut Scaliger: *alii dicunt nostras, alii tractum ex Graeco*. Item infra, cuius maiora exempla legendum rariora. In fine citabatur Coelius in hist. libris qui dixit *concantur ocissime*. Et Aelius Lamia apud *ocissime atque Aelium Lamiam opportune venisse*. *Dac.* *Dicta a nostris*. Dicitant nostras. *Dictas nostras*. Ὠκίως. Ὠκίως. *Colationis*. *Consolationis*. *Goth.* Subest etymon Sanscritum *अमु*, *celer*.

Ocimum. Herba, quae vulgo dicitur *basilic*. Hesych. Ὠκίμων, βοτάνη εὐώδης τὸ λεγόμενον βασιλικόν. Est autem a Graeco Ὠκίως *celer*. *Dac.* *Ocimum*. *Ocymum*. Vide Nonium in *Ocimum* (p. 550. seq. Merc.).

Occupaticius. Verba Festi ex historia mihi ignota essent sarcientia. Videtur autem post devastatos agros ab Annibale beneemeritis suos, si erant ab aliis occupati; sed alios occupaticios traditos. Vide *Possessiones*. *Ant. Aug.* Ait Festus post devastatos Campanos agros, bene meritis suos non fuisse ab Annibale restitutos, sed occupaticios. Vide scriptores de limitibus agrorum. *Dac.* Caeterum putandum est, occupaticium agrum, de quo hic, differre ab occupatio, seu *arcifinio*, id est, occupato pulsibus hostibus, cuius meminit Aggenus Urbicus. Vide Nonium in *Occupare* (pag. 354. Merc.). *Qui desertus a cultoribus*. *Glossis Occupativu, καταλημπτικά* (lege *καταλημπτικά*). *Goth.*

Orchitis. Aetius philologus huius opinionis auctor citatur. Cetera Festi verba ex epitome intelliges. De orchite: Virg. lib. II. Georg. (v. 86.) Plin. lib. XV. cap. 1. et 7. *Ant. Aug.* *Orchitum*. Deest tantum in fine: *Itaque vocari ex eo orchitum oleam solito grandiore*. De orchiti Virgil. II. Georg. (86.):

Orchites et radii et amara pausia bacca.

Unde Plin. lib. XV. cap. 1.: *Genera olearum tria dixit Virgilius, orchites, radios et pausias*. Notandum autem et apud Festum et apud Plinium pro oliva oleam poni, cuius rei exempla se desiderare fassus est doctiss. Vossius. *Dac.* Apud Virgil. I. c. legitur nunc *Orchades*. Sed cf. Varro de R. R. I, 60.

Orchestra. Explicatur a Vitruvio melius lib. V. cap. 6. et 7. *Ant. Aug.* Scripserat Festus histriones eos, qui suo tempore *planipedes* vocabantur, non solere in Orchestra admitti, quod cognoscimus ex Seneca, et aliis. Propterea enim *planipedes* dicebantur, quod non in podio sed de plano agerent. Stulte enim optinae notae Grammatici ab eo, quod plaus pedibus id est, excalcatis, agebant; quamvis enim verum est pedibus nudis fuisse; tamen falsum, pedem planum, pedem nudum esse. Sed quemadmodum pedaneus opponitur curuli, ita *planipes* mimo. Ausonius: *nec de mimo planipedem nec de Comaedis histrionem*. Ut *planipes* nil aliud sit, quam mimus pedaneus; prodebant autem *planipedes* riciniati ad agendum; quid sit *ricinium* habes et hic apud Festum et apud Varronem. *Scal.* Postrema illa, *atque ut inde nomen ducerent*, hinc avulsa post *orcae* adhaeserunt, ut ibi notamus. Si quid autem amplius desit, ita supplendum post *ducerent: et riciniati dicerentur*. *Orchestra* locus in medio theatro, ubi chorus saltaret, nempe ab ὄρχησθαι sic dicta. *Dac.* De *orchestra* vide Vitruv. V, 6. 7. *Goth.*

Orca. Ego pro *ficaria* non dubito legere *faecaria*. Sunt autem vasa ad defaecandum mustum; cum stultice mustum fervendo defaecatur; neque temere; sunt enim *orcae* vasa teretia, ventrosa cum angusto ore, ut mustum possit magis fervere. Cuiusmodi erant quas Vitruvius vocatas *αἰόλον πύλας* ait. Varro (De R. R. I, 13.): *saepe ubi conditum vinum novum, orcae in Hispania fervore musti ruptae*. *Scal.* A Graeco ὄργυξ, nempe ab obliquo ὄργυξ, ab eius belluae similitudine dictae *orcae* vasa ficaria, si fides Festo. Sed magis placet esse a Graeco ὄρχη, quod est vasis fictilis genus. Non solum autem *orcae* vasa ficaria, sed et vinaria, salsamentaria etiam. De vinaris Varro lib. I. de R. R. (c. 13.). De salsamentariis Pers. sat. 3, (76.):

Maenaeque quod prima nonium defecerit orca.

De vasis ficariis, ubi ficus reponebatur, vide locum Columel. lib. XII. cap. 15. et Plin. lib. XV. cap. 19.: *At ubi (ficorum) copia abundat, implentur orcae in Asia, cadi autem in Ruspina Africa urbe*. Unde apertum est, quam frustra sint et Scaliger, qui pro *ficaria* legebat *faecaria*, et alii qui *virvaria* vel *fictilia* reponebant *nomen duceret* Haec non sunt huius loci et male hic irrepserunt quae ad caput *orchestra* pertinent. *Dac.* Adde Nonium in *Orcas* (pag. 546. Merc.). *Glossis: Orchae, ἑλαίαι ἐπιμηκείς*. *Ficaria*. *Vivaria* vel *fictilia*. Alii *faecaria*, ut vasa sint ad defaecandum mustum. *Goth.*

Orba. (Ad pag. 188.) Orbam glossarium exponit *ἐπικλήρον*. Eleganter est enim *ἐπικλήρος*, quae patrem et matrem amisit, nullosque fratres habet superstitēs, et sic in totam hereditatem vocatur. Orbi autem tam parentes, qui filios, tam filii, qui parentes amiserunt, dicti sunt. *Orbus* a graeco ὄρβος, vel ὄρβος, *tenebrosus*, quare caeci proprie orbi dicti sunt *tris est ante*. Haec omnia plane deposita sunt, neque ad idem caput attinent. In fine pro illis *Onygiarum* schedae habent: *Onyginus*, ut videatur hic laudari Hyginus in libris astronomico. *Dac.*

Ortygia. Ortygia, antiquitus ita, non Delos, dicebatur; sequentia alio pertinent. Historia de Tullia, Ser. Tullii regis filia, mihi ignota est, neque quis sit vicus, aut nescio quid, quod ab orbibus dictum sit, comminisci potui. *Scal. Ortygia Delos.* Varia eius nomina tradit Plin. (IV, 22.). Pyrpile, Asteria, Pellasgia, Lagia, Ortygia. Sed prima eius appellatio *Asteria* si Callimacho fides, hymno in Delum (v. 37.). Mounit Fulvius Ursinus in exemplari pro non legi nunc. Sed cum a librario duabus literis superimposita linea sic ne scriptum fuisset, error inde fluxit ut pro nunc, non editum sit, atque unius literulae lapsu tota sententia immutata. Scripserat igitur Festus, *Ortygia antiquitus ita, nunc Delos dicitur.* Antiquum tamen nomen ipsum *Delos*, quippe a Phoenicibus ortum. Phoenices enim insulam *Daal* vel ἀργαῖκῶς *Deel* dixerunt, id est *insulam Dei* nempe Apollinis, vel plurali numero insulam *Daalan* aut *Deelan*, insulam *Deorum*, nempe Apollinis et Dianae. Vide Buchart. Chan. lib. I. cap. 14.: *Orty* Supple: *Ortygia antiquitus ita, non Delos dicebatur.* Orbis clivus. Hunc *Urbium* vocat Livius lib. I. (c. 48.) mutato o in u. *Tullia cum se domum reciperet, pervenissetque ad summum Cyprium vicum, ubi Dianium nuper fuit, flectente carpentum dextra in clivum Urbium ut in collem Exquiliarium veheretur.* Solin. cap. 1.: *Ser. Tullius Exquilis supra clivum Urbium.* Alii MS. Fulvii Ursini habent *Orbium.* *Dac.*

Oratores. Multa deplorata sunt. Terent. in prologo Hecyrae (prol. alt. ab init.): *Orator ad vos venio ornatu prologi; sine te exorator sim.* *Ant. Aug.* *Eos nostri alii pro legatis appellant.* Legendum: *Eos nostri alias P. Ro. legatos appellant.* Verba Catonis: *M. Fulvio consuli legatus missus sum in Aetoliam, propterea quod ex Aetolia complures venerant: Aetolas pacem velle: de ea re oratores Romam profectos etc. Propter id bellum coepit Caelius PR. Albanus. Oratores missi Romam.* Et: *pro deprecatoribus.* Et Afranii: *si quid orator Item et pro disertis elocutoribus; ab eo quod antiqui orare dicebant pro agere; ob quam causam orationes edisserationes quoque eorum vocantur.* *Scal.* In postremis illis, qui sit acie enodandis frustra me torqueo. Quae sequuntur, *eos nostri* sic optime Scaliger, *eos nostri alias Po. Rom. legatos appellant. Fulvio consuli.* Haec Catonis verba non egent emendatione. Legebat tamen Scaliger: *M. Fulvio consuli legatus missus sum in Aetoliam etc.* M. Porcius Cato Censorius postquam optime Atilio Glabrioni ad Thermopylas navasset operam, M. Fulvio Nobiliori, cui Aetolicum bellum, quod Syriacum exceperit, demaudatum fuerat, legatus est missus. *Propter id.* *Scal. Propter id bellum coepit Caelius PR. Albanus oratores missi Romam.* Sed non intelligo illud PR. nisi sic in sedem suam retrahatur: *bellum coepit Caelius Albanus, PR. oratores missi Romam,* id est populo Romano oratores missi; vel sic: *bellum coepit Coelius P. R. Albanus oratores misit Romam,* pro Albani oratores miserunt populo Romano. *Eum pro decretoriibus.* *Leg.: Item oratores pro deprecatoribus.* Nam ex primo errore labem contraxit. *Dac.*

Orata. M. Varro lib. III. (c. 3.) de re rust. propter pisces ait esse appellatos Sergium Oratam, et Licinium Muraenam. Idem ait Macrob. lib. III. Saturn. Hic C. Sergius Orata fuit, de quo Cicero lib. II. (c. 22.) de fin. et lib. I. (c. 39.) de oratore, et lib. III. (c. 16.) de offic. Val. Max. lib. IX. cap. 1. Plin. lib. IX. cap. 54. *Ant. Aug.* Oriculam quod ait pro auricula dictum, et Catullus (XXV, 2.) usurpavit:

Vel anseris medullula, vel imula oricilla.

Alibi explicabimus. *Scal. Orata pro aurata ut olla pro aula.* Graecis chryso-phrys dicitur a χρυσός, aurum, et ὄφρος, supercilium; graeca voce usus Ovid. in Halieut. (111.):

— — — et auri

Chryso-phrys imitata decus.

Dac.

Orae. (Ad pag. 189.) Proprie partes terrarum litorales a Graeco ὄρος, ora, terminus, unde pro cuiuslibet rei extremitate, ut aulaeorum, vestium etc. Virg. IV. Aeneid. (IX, 528.):

Et mecum ingentes oras evoluit belli.

In verbis Caecilii legendum, *qua me expediām.* Et ibi etiam oram potius pro extremitate accipio quam pro initio, ut sentit Festus. Etsi initium, idem aliquando extremitas ut Graecis ἀρχή. *Dac.* Vide Nonium in *Ora* (pag. 440. Merc.). *Quam exp.* Quae me expediām. *Goth.*

Orae. Ausonius (Ecl. Solst. 7.):

Inde florum reflexis ver revisit oreis.

Versus est. Naevii:

Deprandi autem leonis obdās oreas.

Proverbialiter id dictum de re valde periculosa. Nam esurientis leonis et famelicosi labiae velle comprimere, periculosum. *Deprandius* est impransus. *Orae*, labiae Graecanice. Nam et ipsi poetae Graeci frequentissime

labra γαλοῦός vocant. Eandem sententiam promittit illud Lucilianum: *Esuriente leoni ex ore exculpere praedam*, item Graecorum *λέοντα ξυγίσιν*. At illud Catonis omnino praetereundum non censeo: *Equos respondit; oreas mihi inde, tibi cape flagellum*. Est enim notissimus apologus, qui est apud Horatium: *Cervus equum pugna melior* etc. In testimonio Caecilii: *equus qui. Scal. Oreae*. Ab ore, oreae, nisi forte oreae pro aurea, quae etiam frenum significat. *Deprandi autem leonis*. Male Scaliger quidem oreas labias interpretatur contra Festi sententiam, neque *deprandi* est a *deprandius* ut ipse putat, sed a *deprandis*, et est in dandi casu, itaque versus Naevii sic legendus:

Deprandi autem leoni subdas oreas.

Plano et optimo sensu prima litera vocis *subdas* adhaeserat voci *leoni* et ex *ubdas* postea factum *obdas*. Praetereundum non est illud Catonis: *Equos respondit* etc. est enim notissimus apologus qui est apud Horatium (Ep. I, 10, 34.):

Cervus equum pugna melior.

In testimonio Caecilii lege *equus, qui. Dac.* Titimi et Naevii verba mendosa sunt. *Ant. Aug.* Vide *Aureas* et *Aureax*. Permitti. Promitti. *Deprandi autem leonis*. i. e. famelicis. *Oreae*. Oreas. *Equos*. Equus. *Goth.*

Oreus et Oreades. "Ὀρεῖος, ὄρετιάδες ἀπὸ τοῦ ὄρεος a monte. Inde Horat. Od. XIX. lib. 2.:

Bacchum in remotis carmina rupibus

Vidi docentem.

Ubi plura notabimus. In schedis legitur etiam, *Orestiaades nymphae montium cultrices*. Vide Hesych. ὄρεσιτιάδες. *Dac.*

Ordinariis. Ordinarium. Infra deest tantum nomen Catonis. *Cato in ea oratione*, etc. Sed verba Catonis male accepit Festus, facile enim ex iis colligi posse videtur *ordinarium* hominem dici qui per omnes ordines stipendia meruit. Gall.: *Qui est allé de degré en degré, qui a esté simple soldat, et a passé par degréz dans toutes les charges, vel potius, in ordine meruissem, pro miles in legione tantum fuissem*. Id enim est in ordine merere, Frontin. lib. IV. Stratag. cap. 1.: *Q. Metellus eos. quamvis nulla lege impediretur quin filium contubernalem perpetuum haberet, maluit tamen eum in ordine merere*. Nam idem paulo post eum qui in ordine merebat, vocat *militem in legione*. *L. Rutilius eos. cum secundum leges in contubernio filium posset habere, in legione militem fecit*. Vulgo dicitur: *ille fit simple soldat*. Etsi non negem alias *ordinarium* dici potuisse hominem scurram et improbum, qui saepe in ordinem reductus sit, nam in ordinem redigere, idem est aliquando ac notare, vilipendere, contemptui habere. *Sunt quidam qui manipularem*. Si pro gregali milite hic manipularem Festus accepit, non video quid esse possit discriminis inter *ordinarium* istum et eum, qui in ordine meret, de quo supra in verbis Catonis; quare cum doctiss. Salmasio manipularem hic interpretor manipuli ductorem, qui proprie dicebatur *ordinarius, manipularius*. Gloss. vett. ταξιαρχος, *manipularius, ordinarius*; est enim ταξιαρχος *ordinis ductor*; et ordo nihil aliud quam *manipulus*. Igitur apud Festum *manipularis infirmi ordinis* eodem modo dictum, quo apud Tacit. (Annal. I, 29.): *Iustus Antonius primi ordinis centurio*. *Dac.* Credant. Tradant. *Goth.* Cum ait. Pertinent haec ad explicationem v. *Perimere*. *Perimere est cum ait. Idem.*

Ornatus. Aut gladiator. Vide Senec. Natur. IV, 1. *Goth.*

Ordo sacerdotum. (Ad pag. 189.) Supplendum forte: *Ordo sacerdotum aestimatur deorum ordinem referre, ut maximus quisque* etc. At Fulv. Ursin. putabat: *Aestimatur deorum maiestate ut maximus quisque*. Per regem sacrificium intellige, qui sacrificia faciebat, quae reges facere solebant. *Dialis quia*. Inepte Festus. *Dialis*, quia Iovis sacerdos, ἀπὸ τοῦ Διός. *Quirinalis socio imperii*. A Quirino, id est Romulo, qui Quirinus vocatus fuit, post socium imperii Romani Tatium a Curibus oppido Sabinorum, ubi ipse regnabat, ascitum, et sic Festi verba intelligenda. *Dac.* Vid. Gell. X, 5. *Rex*. Vid. infra *Sacrificulus rex*. *Dialis*. Vid. supra *Maximae dignationis*. *Supra*. Super. *Omnes*. Is. *Dium*. *Dius vel Dium*. *Goth.*

Ordiri. (Ad pag. 190.) "Ὀρδίμαι ἢ τολῆται τῶν ἑρίων, et ὀρδίονος χιτωνίδος. Inde *ordiri* propria vox textorum cum texere incipiunt, unde in gloss. *ordior, ἄρχομαι*; sed ad alia transfertur, unde:

Ordinur telas, ordinur verba loquendo.

Sic Virg. in Cul. (v. 2.):

Atque ut araneoli tenuem formavimus orsum.

Dac.

Opaca. *Opacum* opponitur *aprico*, et est dictum ab *ope*, id est terra, quod umbrae et frigoris captandi causa se in subterraneos specus abdebant. *Dac.* De etymo v. *Opacus* cf. Döderlin. Syn. Lat. III, p. 169.

Opalia. Varro lib. I. de L. L. (p. 204. Sp.) et Macrobius lib. I, (10.) Saturni: *unum tantum diem tribuunt Opalibus*; is erat XIV. Kal. Ian. quod etiam in fastis notatum est. *Ant. Aug.* Feriae Opis quae XIV. Kal. Ian. celebrabantur die tertio post Saturnalia. Varr. lib. V. (pag. 204. Sp.): *Saturnalia dicta ab Saturno, quod eo die feriae eius, ut post diem tertium Opalia, Opis*. Quae apud Festum desunt, sic fortasse supplenda sunt: *quorum altera pars nefasta, altera fasta est*. Et revera in Calendario legitur *Opal. N. P.* hoc est: Opalia nefasta prima vel priori parte. *Dac.* Vide praeter Varronem etiam Macrobius Sat. I, 10. Is autem erat XIV. Kalend. Ian. *Goth.*

Obnubii. Gloss. *obnubii, οβνεάβι*. Liv. lib. I. (c. 26.): *I lictor, colliga manus, caput obnubito, arbori infelicis suspendito*. Virg. XI. Aeneid.: *arsurasque comas obnubii amictu*. Ubi vide Servium. *Dac.* Vide *Nuptias*. *Operitione*. *Operitione*. *Goth.*

Oppidum. *Maximum aedificium est oppidum ab ope dictum, quod munitur opis causa, ubi sint*. Varr. lib. IV. (pag. 143. Sp.). Sed oppidum minus est quam urbs, etsi saepissime confunduntur. Cicer. lib. I. (c. 25.) de *Divin.* *Pheras venisse, quae erat urbs in Thessalia admodum nobilis, in eo igitur oppido*. Varr. lib. IV. (pag. 153. Sp.): *In Circo primo unde mittuntur equi, nunc dicuntur carceres, Naevis oppidum appellat. Carceres dicti, quod coarcentur equi, ne inde exeat antequam magistratus misit. Oppidum quod a muri parte pinnis turribusque carceres olim fuerunt. Scripsit poeta: dictator ubi currum insidit, pervehitur usque ad oppidum*. *Dac.* Adde I. 239. §. 7. ff. de verb. signif. *Goth.* *Oppidum locus firmus, munitus, ab antiquo adiectivo oppidus, a, um, quod firmum denotat. Unde oppido i. q. firmiter, valde, satis*.

Oppido. Ait infra Festus, eos errare qui dicant oppido didici, spectavi, ambulavi. Ita tamen Plautus, Terentius, Cicero, Catullus. *Dac.* Adde Nonium in *Oppido* (pag. 361. Merc.). *Vel quod. Vel quod oppido*. *Goth.* Cognatum esse videtur adiectivum *oppidus* cum vv. *opus, opera*, a quibus descendit, quemadmodum a *sapere sapidus*.

Oppidorum. *Vid.* Varr. lib. IV. de L. L. (pag. 143. Sp.). *Ant. Aug.* Schedae: *oppidorum originem optime refert Cato. Cicer. lib. I. etc.* Catonis nomen adiectivum opinatur Fulv. Ursinus ab eo, qui putari indicari lib. originum M. Catonis, cum tamen agatur de etymo oppidorum. Ciceronis libri de gloria perire; secundum laudat Gell. lib. XIII. cap. 6. Charisius (pag. 61. pag. 103. Putsch.) etiam. *Infra eamque appellatorem usurpationem appellatam esse*. Ita schedae. *Lego: eamque appellatorem usurpationem esse. Dac.*

Opiter. Placidus in glossis: *Opiter est, qui obito patre, et avo vivente natus est. Fulv. Urs.* Vel forte *obiter*. *Goth.* *Obitu patris. Obito patre. Idem*.

Obturare. Alii a *tur*, ut sit vox profecta a more sacerdotum, qui aures ture opplebant, ne audientes alia turbarentur, ac rursus perfecto sacro negotio ture eximebant, ut aures paterent illis quae dicerentur. *Dac.*

Optio. Ultimus versus Plauti non eo ordine, quo hic, habetur in vulgatis Plauti codicibus. *Scal.* Uragus, tergiductor, ab optando, hoc est eligendo, quia illum sibi assumebat centurio. Et videtur hic dicere Festus optionem antea dictum accensum, cum scilicet a tribuno daretur centurioni, sed postquam centurio optare eum coepit et eligere, tunc optionem etiam dici coeptum esse. Et ita hunc locum interpretatus est Lipsius, qui optime monuit pro *ex eo tempore legi debere ex quo tempore*. Sed mihi scrupulum movet, quod ex Varrone didici, optiones a centurionibus ab initio fuisse electos, sed postea tribunos munus illud invasisse, ut ipsi optiones eligerent. Mihi nodus insolubilis. Sed illum solvisse video doctiss. Cupertum Observat. lib. IV. cap. 9., qui postquam ex Varrone et Polybio asseruit, optiones primitus a centurionibus electos fuisse, ita Festum ingeniose interpretatur: *Optio qui nunc dicitur, antea vocatus accensus, datus centurioni a tribuno, et illud nomen optionis sortitus est ex eo tempore, quo centuriones ipsi eos eligebant, sive optabant*. Sed in verbis Festi pro *dabatur* rescribendum *datur*, nisi dicas hic a Paulo omnia turbata et corrupta, quod et sentit Cupertus. *Plaut. in Asinar.* Act. I. sc. 1. (v. 83.) sed locus aliter hodie distinctus est; eum adi. *Optio est optatio, i. e. electio*, Casin. II, 4, (13.):

Optio hoc tua est.

Dac. Sed in re militari. Adde I. VI. ff. de bonis damnat. Taruntium Paternum lib. 1. Militarium in l. 6. in pr. ff. de iure inimmunitatis. Adde Nonium in *Optiones* (pag. 67. Merc.). *Goth.* *Optio* ab optando descendit, ut *postulatio* a postulando, *religio* a religando (non a *relegendo*), *opinio* ab opinando, *suspicio* a suspiciando, atque id genus alia. Quemadmodum autem *postulatio* personam, sive hominem in victimam postulatum significat, sic *optio* etiam *optatum, electum*.

Obsidionem potius. (Ad pag. 194.) Tamen obsidium usurpavit idem Ennius: *quum salvo obsidio magnum Titana premebat.* Vide infra, ubi in verbis Sallustii legendum *magnis operibus perfectis.* *Dac.* Adde Nonium in *Obsidio* (pag. 216. Merc.). *Quid haud.* Quidem haud. *Goth.*

Obsidium. (Ad pag. 192.) Lege ita Sallustii verba: *Magnis operibus perfectis.* *Scal.* Adde supra *Ob. Apud. Ad. Ut in. Uti. Goth.*

Obices. Ἀντιπίδες, ἀντιθέσεις. *Scal.* Nam serae sunt μοχλοί; vectes, quibus in transversum obductis fores claudiebantur et firmabantur. *Dac.*

Obrutuit. L. m. *obbrutuit*, et ita Nonius. *Fulv. Urs. Obrutuit*, sic Lucret. III, (544.): *An contraria suis e partibus obbrutescat.* Obbrutesco, bruti instar sum; *brutus* autem proprie gravis, ut *bruta tellus*, Horat. (Carm. I, 34, 9.) unde stupidis et sensu carentibus accommodatur. Sic *obstupi* vel *obstupui*, stipitis vel trunci instar factus sum, a *stipite*. *Stipes* enim de stupidis etiam dici consuevit. *Dac. Obrutuit.* Ita Nonius in *Brutum* (pag. 77. Merc.). *Goth.*

Obrogare. Obrogatur legi, cum caput aliquod prioris legis irritum fit. Ulpian institut. cap. I. *Lex obrogatur*, inquit, *id est mutatur aliquid ex prima lege.* *Dac.*

Obacerare. Vide *acus* et *aceratum.* *Ant. Aug.* Mira vocis huius significatio. Mirum tamen nisi hic pro *obacerare*, *obacerbare* scriptum fuerit, quod postea Paulus in *obacerare* commutavit, et super eo inepite ariolatus est; vet. libb. habent *obacorare* recte forsitan, ab *acore* scilicet factum *obacorare*, ut nos vulgo dicimus *agirri*, *fischer*. Erit igitur *obacorare*, quod similiter Graeci dicunt ὄξυρειν, incitare, acere et in acrimoniam sive acorem vertere. *Dac.* Vide supra *Acus. Aceratus.* Vide supra *Aceratum* et Nonium in *Acerosum* (pag. 445.). *Goth.*

Oblitteratum. A supino *oblitum*, quod oblinendo deletum est. Gloss. *Oblitterata*, ἐξηλιμμένα; *Deleta.* Accus in Agamemnonidis: *inimicitias Pelopidarum extinctas iam atque oblitteratas memoria renovare.* *Dac.* Alii *Oblitteratur.* Adde Nonium in *oblitterare* (pag. 146. Merc.). Glossis *Oblitterat*, λήθη περιτρέπει. *Oblitterata*, ἐξηλιμμένα. Sic Gellio XIX, 7. *Oblittera gens pro oblitterata.* *Goth.*

Oblucuiasse. Oblucinasse. Manifesto ostendit et *allucinasse* compositum esse, et ita est. Nam *Lucini* inter eos numerati, qui aliquo oculorum vitio laborant. Plinius: *Ocellae et Lucini cognomen iniuriarum habere.* Fuerunt tamen, qui cum s scriberent, *Luscini.* *Scal.* A *luco* non a *luco*; vide *alucinatio*. Alii a *Luscini* dictum volunt, nam *Lucini* inter eos numerati, qui aliquo oculorum vitio laborant. Plin.: *Ocellae et Lucini cognomen iniuriarum habere.* *Dac. Oblucinasse. Oblucuiasse.* Adde Nonium in *Hallucinari* (p. 121. M.). *Goth. Oblucuiasse* scribendum esse, satis docet etymologia adiecta, ex qua apparet, scriptorem h. v. voluisse ex *ob-lucuiare* compositum.

Oboedire. Obedire, ut Graecis ἐπακούειν. Gloss. ἐπακούω, obaudio, exaudio. *Dac.*

Obtrectat. Gloss. *obtrectat*, ἀντιπαράττει. *Dac.*

Opis. Ab opere dictum vult Varro lib. IV. (pag. 69. Sp.): *Terra ops, quod hic omne opus et hac opus ad vivendum; et ideo dicitur Ops mater, quod terra nutrit.* Sed magis placet ut terra *Ops* dicta quasi opulenta ac dives; nam *ops* antiqui dicebant, quem nunc opulentum dicimus. Vide *ops. Dac.*

Opima. (Ad pag. 190.) Carolus Sigonius, a quo multa in hoc libro emendata sunt, quod deest post illa verba *intra annos*, ita posse sarciri existimat: *ut intra annos paulo minus DXXX. tantum trina contigerint etc.* Sumitur autem id ex Fastis Capitolinis, in quibus anno DXXXI. Kal. Mart. M. Claudius Marcellus cos. de Gallis Insubribus triumphavit, et idem spolia opima retulit duce hostium Virдумaro ad Clastidium interfecto. Quod vero post illa verba *duci hostium* desideratur: ita idem doctissimus vir scribendum esse arbitratur: *duci hostium detraxerit; quod autem omnia solita non sint ad aedem Iovis etc.* Hanc emendationem iuvat, quod postea dicitur secunda spolia in Martis aram, tertia Iano Quiriuo ferenda. Sed mihi hoc non satis probatur, cum non in libris pontificum, sed in lege Numa de secundis et tertiis spoliis, quod retulimus, sit. Eidem placet quod ad extremum de opima, vel optima lege dicitur, coniungendum esse cum iis, quae ab illis verbis, *optima lex*, inchoantur. Mihi vero id quidem ita probatur, si ex hoc uterque locus restitui posset; quod vero ad interpretationis rationem attinet, vehementer probo eius opinionem. Sunt tamen satis mendosa et mutila et haec et illa. *Ant. Aug.* Pompelli, vel Pompilii Numa regis legem opimorum spoliolum corruptissimam nobis relicta esse nemo non videt. Nam non solum verba depravata, sed et tractione loco mota sunt ac luxata. Nos ea, ut olim reliquerat Festus, infra ponemus:

QUOIVS AUSPICIO. CLASSE PROCINCTA. OPEIMA. SPOLIA. CAPIUNTUR. IOVEI. FERETHIO. BOVEM. CAEDITO. QUEI. CEPIT. AERIS. DUCENTA. DARIER. OPORTETO.

SECUNDA. SPOLLA. IN. MARTIS. ASAM. IN. CAMPO. SOLITAUURILIA. UTRA. VOLUERIT. CAEDITO.

TERTIA. SPOLLA. IANŌ. QUIRINO. AGNUM. MAREM. CAEDITO. CENTUM. QUEI. CEPERIT. EX. AERE. DATO.

Ianum Quirinum etiam Ianum Quirini vocasse veteres antiquitatis Romanae medicriter docto non difficile erit persuadere. In secundo capite *Utra solitaurilia* dixit, pro vel maiora, vel lactentia. Cato, Livius. Sed ad ultima capita huius hydrae, quae nondum plane confecta est; pergendum erit. Lego igitur sequentia: *huius aedis lex nulla erat, neque templum habeat, necne, scitur*. Olim leges aedum in ipsis aedibus, in postico earum ponebantur. Varro (de L. L. V, pag. 48. Sp.): *Eius vestigia etiam nunc manent tria, quod Saturni fanum in faucibus, quod Saturnia porta, quam Iunius scribit ibi, quam nunc vocant Pandanam; quod post aedem Saturni in aedificiorum legibus parietis postici muri sunt scripti*. Continebant autem leges aedum inter alia, utrum aedes illa esset templum, necne, et hoc est, quod ait Festus. Nam non omnes aedes erant templa; auctor Varro de latino sermone lib. VI. (VII, pag. 293. seq. Sp.) et Gellius libro XIV. cap. 7. Apponebantur et leges dedicationum, quibus aedes ipsae sacrae fiebant, neque sine exauguratione transferri poterant. Plinius ad Traianum: *Dispice ergo, domine, an putes aedem; cui lex nulla dicta est, salva religione posse transferri*. Postrema, mirum quid hic posuerit Festus: *UT. QUEI. OPEIMA. LEGE. FUERINT*. Nam non memini opima lege, sed optima scribi. In lege Vestalis capiundae: *SACERDOTEM. VESTALEM. QUAE. SACRA. FACIAT. QUAE. IOUS. SIET. SAGERDOTEM. VESTALEM. FACERE. PRO. POPULO. ROMANO. QUIRITUM. UTI. QUAE. OPTUMA. LEGE. FUAT. ITA. TE. AMATA. CAPIO*. Male apud Gellium (I, 12.): *uti quod optima lege fiat*. Dicebatur et *OPTIMA. MAXIMA. LEGE. UTI. QUEI. OPTIMA. MAXIMA. LEGE. SIT*. Scal. Quae infra desunt, sic supplevit Brissonius: *Ut intra annos paulo minus IXXX. tantum trina contingerint*. Item: *dammodo duci hostium detraxerit, quod autem omnia solita non sint ad aedem Iovis Feretrii poni testimonio esse ete Idem Carolus Sigonius. Cuius auspicia*. Hanc Pompelli, sic enim veteres scribebant pro *Pompilii*, ut *Duelli* pro *Duilii*, legem corruptissimam omnium optime sic emendavit Ursinus:

QUIUS AUSPICIO CLASSE PROCINCTA OPEIMA SPOLLA CAPIUNTUR IOVEI FERETRIO BOVEM CAEDITO. QUEI CEPIT AERIS CCC. DARIER OPORTETO.

SECUNDA SPOLLA IN MARTIS ASAM IN CAMPO SOLITAUURILIA UTRA VOLLET CAEDITO. QUEI CEPIT AERIS CC. DARIER OPORTETO.

TERTIA SPOLLA IANO QUIRINO AGNUM MAREM CAEDITO. QUEI CEPIT AERIS CENTUM DARIER OPORTETO.

QUIUS AUSPICIO CAPTA DIS PIACULUM DATO.

Ex Plutarcho, qui ait Numam praescripisse in hac lege, ut prima spolia capta Iovi Feretrio consecrentur, secunda Marti, tertia Quirino; praelinumque sit primis asses CCC. secundis CC. tertiis C. *Solitaurilia utra vollet*, id est vel maiora, vel lactentia. *Ut qui optima lege*. Mirum ista quid hic posuerit Festus. Suspicio verba esse ex epitomae Pauli, quae ipse post *optima lex* infra posuerat; nam ibi etiam non *optima* aed *optima* legendum. Erant autem in magistratibus creandis verba solennia *ut qui optima lege fuerint*; quibus eorum qui ita creati fuerant, quam plenissimum ius esse significabatur. Cicero orat. de lege agraria ad populum ex lege Rulli hoc caput citat (orat. II. de L. Agr. c. 11.): *Tum ii decemviri eodem iure sint, quo qui optima lege*. Item: *Ut sine lege curiata idem iuris habeant, quod haberent si optima lege a populo essent creati*. Sic virginitas Vestalis capiendae formula apud Gell. (I, 12.): *uti quae optima lege fuat, ita te amata capio*; dicebatur etiam *optima, maxima lege, ut fundas uti quei optima maxima lege sit. Dac. Tenensque falcem*. Adde infra *Saturno. Quae. Quod. Consiva*. Adde infra *Praefericulum. Terra. Natura. Paulo — trina*. Paulo minus IXXX. tantum trina. Id ita esse, evincunt Fasti Consulares. *Virdumaro. Viridumaro. Bouem. Bovē. Legem opimorum spoliūrum*. Initium esse puto dictionis explicatae a Festo; nisi sequenti coniungas: *Ut qui optima lege*. Vel infra *Optima lex. Aedis. Aeris. Habeat. Habeant. Neque scitur. Neque quod scitur. Ut qui optima*. Ut qui optima, Goth. Cf. Niebuhr. Histor. Rom. Tom. II, pag. 498. Der dreifache Sold des Römischen Fussknechtes war ursprünglich der Sold der Befehlshaber. Denn in diesem Verhältnisse wurden die drei Classen der *spolia optima* belohnt. Der Befehlshaber erhielt 300 Asse; die beiden anderen Stufen 200 und 100 sind gewiss für Reiter und Fussknechte bestimmt gewesen. His addit Niebuhrus in nota marginali: *Diese Erklärung habe ich selbst zu vertreten; die Nachricht aber, worauf sie sich gründet, befindet sich bei Festus cet.* *Optima lex*. De primo dictatore omnes historici varia scribunt. Fuisse qui M. Valerium M. F.

Valusi. N. prodiderint, affirmat Livius lib. II, (c. 18.). Huius opinionis fuisse Festum vel Verrium apparet, nisi quod Manium eum appellat, non Marcum. Hunc magistratum solum sine provocacione fuisse omnes affirmant; datam postea esse provocacionem, solus Festus, ut arbitror, auctor est; quamquam id elici possit ex verbis legis Horatiae et Duilliae apud Liv. lib. III, (c. 55.) et Dionys. lib. XIII. *Ant. Aug.* Supplendum et corrigendum puto, *optima lege cum dicebatur, in magistro* etc.; nihil tamen affirmo; vide supra post *optima*. Nunc video ita sensisse Fulv. Urs. qui margini adscripsit *fortasse cum dicebatur*. Infra pro *magister a populo* legendum *magister populi*, et pro *magistratum* legendum *magistrorum*, ut in sched. *Ut fuit Manii Valerii M. Fabii Volusi*. Legendum ex Livio: *M. Valerii M. filii Volusi nepotis*. Adi illum lib. XI. sect. 18. Ibi enim hunc primum dictatorem creatum fuisse negat, sed T. Lartium. *Postquam vero provocatio*. Ab eo magistratu ad populum dari coepit provocatio coss. L. Valerio et M. Horatio, qui lege nova sanxere, *ne quis ullum magistratum sine provocacione crearet, qui creasset eum ius fasque esset occidi, neve ea caedes capitulis noxae haberetur*. Liv. lib. III. sect. 55. *Dac. Ius. Eius. Propter. Post. Dici. Addici. Goth.*

Obscum. Oscum. Supinitas veterum. Leges oscitae manifesto dictae pro *adscitae*, veteri idiomate, ut *obesse pro adesse; obstare, adstare, unde obstetric*. Vide exempla de praepositione *Ob*. *Oscitae ergo obscitae, b* interlisa est, ut *ostendit*, pro *obstendit*, ut dicebant veteres. *Oscus* prius erat *obscus*; *obscitae* leges, *adscitae*; sciscere legem quid sit, et pueri norunt. Deinde de oscis et opicis: *Opicus, ἀπόγειοποιός*. Ausonius: *opicus magister*, id est ἀπόγειοποιός; inde convicium spurco ore, de quovis impuro. Lucilius:

Praetor noster adhuc, quam spurco est ore, quod omnis

Extra castra, ut stercoi foras eiecit ad unum.

Spurco ore est *μισγρός*, odio dignus; sic *opicus* accipiendum apud Iuvenalem (3, 207.):

Et divina opici rotabant carmina mures.

Quamquam glossarium legit *apici, apicus, ὀπιμιστής, ὡς λουβενάλιος*. Sed videndum num hic apud Festum legendum *opscum*, non *opicum*; et verum est. Ita igitur leges: *scribitur opscum, pro osco*, et in versu Titinii: *qui Opisce, et Volsce; Opiscos vero pro Oscos dicere solitos veteres supra docui*. Lege praeterea: *in fabula Quinto non Quinta*. Ita apud Nonium (nullis in locis, veluti pag. 98.). Corrigendus Martialis lib. III, (75, 5): *Coepisti puras opibus corrumpere baccas*. Legendum enim *Opicus*, non *opibus*, i. e. *Opicus magister*. *Scal. Scribitur opicum pro osco*. Legit Scaliger *obscum* pro *osco*, et in versu Titinii, *qui Obsce et Volsce*. *Osco* fabulari, sordidius, Latine vero, castius. Sed frustra est vir doctus. Nam verum est, quod ait Festus, *Opicum* in antiquis commentariis pro *oscum* inveniri et *opice* pro *osce* Titinium dixisse. Certum est enim ex verbis Festi in versu Titinii legi debere *qui opice et Volsce* etc. *Opici et Oscii* iidem sunt, ut iam supra probavimus in voce *Maesius*, et hic etiam novo argumento probamus ex Fulv. Urs. Livius dicit Fregellas Sidi-cinorum agrum, deinde *Volscorum* fuisse. Hoc idem est ac si pro *Sidicinorum* dixisset *Oscorum*, nam *Sidicini* *Osci*. Sed Strabo *Σιδικινῶν, οὗτοι δ' Ὀσκοι*. Cum itaque Livii locum imitatus Stephanus pro *Sidicinorum*, id est *Oscorum*, posuerit *Ὀπικῶν*, manifestum est *Opicos* et *Oscos* eosdem esse. *Φορέλλα*, inquit, *πόλις Ἰταλίας, ἣ τὸ μὲν ἀρχαῖον Ὀπικῶν ἦν, ἔπειτα δὲ Ὀσκαλοῦσκων ἐγένετο*. *Appellatur obscena*. Nempe ab *opicus, opicenus, obscenus* sive *obscaenus*, et ita Guyetus ad oram Festi sui. Sed infra negat Festus; *obscenium* enim proprie dicitur quod est mali omnino, unde recte cum Varrone ad *ob* et *scaeva*, ut *obscenum* sit quod bonae scaevae, hoc est, bono augurio contrarium est. Alii dicunt esse a *scaenum*, ut antiqui dicebant pro *coenum*, ut *scaena* pro *coena*. *Locus in agro Veientii*. Nominis *oscum* vel *oscus*. A Geographis ponitur in agro Aurelio, qui Veientium fuit non longe a Maesia Sylva. Infra legendum cum Fulv. Urs.: *Quo frui soliti produntur augures publici populi Romani*. Vide *Publicus ager*. *Dac.* De *Oscis* cf. Müller. die *Etrusker*. tom. I. Einl. I, 6. pag. 24. seqq.

Obinunt. Ut nequibunt, nequeunt. Dac. Vide supra *Nequibunt. Goth.*

Obigitat. Ut subigitat. Gloss. *adegitat, συνάγει, συνελάνει*. Leg. *adigitat. Dac. Ambulare. Vide Obambulare. Goth.*

Obiurare. In *Pentesilea. Scal.* Haec sunt Pauli. Festi vero sched.: *Obiurare antiqui pro aditu. . . . ponebant ut est in Pentesilea; formidabant obiurare.* Lege: *Obiurare antiqui pro adiurare* etc. Deest tantum nomen poetae, cuius citatur *Pentesilea*, sive *Ennius*, sive *Accius*, sive *Pacuvius. Dac.* *Obstringere. Pantasilea. Pentesilea. Goth.*

Obitu. Vide *Abisse. Dac. Aditu.* Adde Nonium in *Obitus* (pag. 357. Merc.). *Goth.*

Obescet. Escit, erit, quod et esit dicebant. Scal. Escet pro escit, id est erit, quod etiam esit dicebant. Vide Escit et Superescit. Dac.

Offerumenta. Offerandes. Donaria quae Diis offeruntur. Olim a *fero* dicebant *feritum*, *offero offeritum*. Unde offerumentum, offerimentum u pro *i*. *Ut optumus optimus* etc. Hinc facete Plautus *offermentas* vocat *plagas*, quae tergo offerrentur. Rudent. III, 4, (48.):

Ni offermentas habebis plures in tergo tuo.

Dac.

Obsecrare. Obsecro plus est quam *oro*, nempe quasi ob sacra postulo. Terent. Adelph. III, 4, (26.):
Venit ipsus ultro, lacrymans, orans, obsecrans.

Dac. Adde infra *Ob vos sacro. Goth.* *Ob* in eiusmodi compositis nihil est aliud, nisi Graecorum *ἐπι* in *ἐπιτίθημι* et similibus.

Obesus. Quasi *ob esum* factus, nisi malis cum Guicharto esse ab Hebraeo *abas*, *saginare*, *pinguescere*; unde *obesare*, Columell. I. VIII. c. 7. *Dac.* Gloss. *παχύς*, *bassus* (legendum *obesus*) *grossus*, *crassus*. Iisdem *παχύς*, *ὑποκοιστικῆς*, *basullus*, ubi legendum *obesulus*. Sic Nonius (pag. 361.) *Obesum* pro uberi et crasso, gracili et exili. Adde Gell XIX, 7. *Goth.*

Obnoxius. In iure proprie qui ob noxiam alicui subditus est. Inde ad alia transfertur, et *obnoxius* dicitur qui obligatus, subiectus, expositus est. Vide Gell. lib. VII. cap. 17. *Dac.*

Opunculo. MSS. *Opuncula*, vel *opiniculo*; sed rectum est *opunculo*. Nam ab *opilio*, *opiliunculo*, *opunculo*. Sed aliquid in verbis Festi desiderari suspicor et legendum, *opunculo genus avis quod opilionis causa cantus imitatur*. Vide *opilio. Dac.* *Opunculo.* *Opiniculo.* V. *Opuncato.* *Opilionis genus cantus*. Vide *Opilio. Goth.*

Opuviat. Lege: *Opuvit*, *verberat*, etc. Et: *unde pueri, quod puviendo coercentur*. Puviendo autem passive, ut videndo apud Virgil. Sed melius Duza apud Lucilium, qui emendat: *unde pueri quod obpuiis coercentur, id est plagis*. Nam locum illum Afranii: *Opuiis pueri coercentur*, aut in mente habuit, aut etiam in testimonium adduxit, qui postea a Longobardo mutilatore pessime depravatus; neque tamen *puer* est a *puiis*, sed a Dorico *πύο* ut dicebant pro *puis*. De *puere* et *obpuere* vide *depuere. Dac.* *Unde et pavimenta.* Isidor. lib. X. Origin.: *Focata autem pavimenta eo, quod paviantur, id est caedantur*. Inde Cato de R. R. cap. 18.: *Ibi de testa arida pavimentum struito, ubi structum erit, pavito fricatioque uti pavimentum bonum fiat. Idem. Opuviat a paviendo*. Vide *Puls. Goth.*

Obdere. Leg. *opponere*, vel *operire*. Terent. *Anus obdit foribus pessulum*. Horatius: *malo latus obdit operum*. Glossae: *obde*, *βύθων*. Ahae Gloss. *Obdo*, *ἐπιτίθημι*. *Dac.* Glossis *Obdit*. Obicit. *Operire. Operire. Goth.*

Ob vos sacro. Sub vos placo; pro *suplico* vos. Ex antiquis precationum formulis, in iis enim de industria verba veteres traieciabant. *Dac.* Adde supra *Obsecrare*. Et vide infra *Sub vos placo. Goth.*

Obherbescere. Simile in glossis Isidori: *Ingraminat ager, in gramen irrumpit. Scal.* *Lego in herbam, vel ad herbam increscere. Dac.* Alii *obhebescere*, alii *obescere. Goth.*

Oboritur. Adoritur. Plaut in Curcul. *Tenebrae oboriuntur. Dac.* *Ob* pro *ad*. Vide in *Ob. Goth.*

Obnectere. Lege: *obnectere, obligare nexis mancipiis frequens est*. Vel *neri, mancipii*; quae sane lectio vera est. *Scal.* Ego vero legendum existimo: — *maxime in nexis frequens est*, et haec vera est lectio. *Dac.*

Observasse. (Ad pag. 191.) *Observare, αἰδεῖσθαι, observabilis, αἰδέσιμος, observantia, αἰδώς*. Gloss. Inde Homero Iliad. α. (v. 23.) *αἰδεῖσθαι ἱερῆα, sacerdotem observare*, eum verecunde habere, eius precibus cedere. *Dac.* Adde Nonium in *Observare* (pag. 359. Merc.). *Observat*. *Observasse* id est. *Goth.*

Ommentans. (Ad pag. 191.) Deest Livii nomen, qui Odysseam Latinam fecit, de qua Cicero in Bruto: *Odyssea Latina est, tanquam opus aliquod Daedali; et Livianae fabulae non satis dignae, quae iterum legantur*. Reperitur autem hic versus lib. I. Homeri Odysseae. *Ant. Aug.* Verba ex Odyssea vetere Lucii Livii Andronici ita legenda: in *Pylum adveniens, aut ibi ommentans*, ex illo Odysseae β. (v. 316. seq.):

Πειρώσω, ὡς κ' ἔμμι κακὰς ἐπὶ κίρας ἴηλω,
Ἴτ' Ἠύλονδ' ἔλαθόν, ἢ αὐτοῦ τῶδ' ἐνὶ δήμῳ.

Potuerunt et dicere veteres *advenies pro adveniens, ut praegnas, infas, animas*. Ennius:

Qua parere solet genu' pennis condecoratum,
Non animas. —

Hoc est animans. *Scal.* Glossae: *Ommentat, expectat, dictum a mantando, id est diu manendo. Dac.* De Livii Odyssea Cicero in Bruto (c. 18.). *Advenies. Devenies. Goth.* Cf. Hermann. in Elem. doct. metric. p. 620.

Ops. Fortasse: *Ops antiqui dicebant, quem nunc opulentum dicimus, ut testimonio non solum ei contrarius inops, sed etiam cops: ut, is cops edit, ego egens exortus sum.* Nam re vera cops est compositum ab ops, coops. *Scal.* Supple infra: *ei contrarius inops sed etiam cops, ut is cops edit etc. Scal.* et ita schedae. Et revera cops est compositum ab ops, coops. Ops etiam opem ferens quidam interpretantur ex illo Accii: *quorum genitor fertur esse ops gentibus. Dac.* Alias pro dea sumitur. Vid. supra *Opis. Inops — concedit.* Inops, sed etiam cops, ut is cops edit. *Goth.*

Obsidionalis. Vid. Plin. lib. XXII. cap. 3. 4. 5. et 6. item lib. VII. cap. 28. Dionys. lib. X. et XI. Val. Max. lib. III. cap. 2. Gell. lib. II. cap. 11. et lib. V. cap. 6. Fulgent. Planciad. de antiquis verbis. Illic est L. Sicinius Dentatus, quem aliqui ex superscriptis L. Siccium appellant, de cuius tantum caede Livius scribit lib. III. (c. 43.). *Ant. Aug.* Fuse Plin. lib. XXII. cap. 3. et 4. De herba victoriae signo vide *herbam do.* Lege infra: *coronae donatae viginti sex, vel: et L. Sicinius Dentatus, etc. coronis donatus, etc.* Hunc Dentatum cum Festo Sicinium appellant Val. Max. Gell. Ammianus Marcellinus. Sed Siccium vocant Dionysius, Plin. Fulgentius (p. 559. seq. in v. *Nefrendes.*) ex Varrone *Sitium* pro *Sicium*. Sane gens Romae fuit et *Sicia* et *Sicinia*, sed ex Sicinia fuisse Dentatum, ex veterum monumentis demonstrari posse arbitror. *Dac. Herbam.* Vide supra *Herbam. Alisque.* Aliquot. *Romae.* Romanus. *Vicies.* Vicesies. *Singularis.* Singulis. *Goth.*

Obstitum. Ab obstinendo; *obstita* dicuntur loca fulgurita, de coelo tacta, quasi Diis obstiterint, ut illo Virg. (Aen. VI, 64.):

Dique Daeaeque omnes quibus obstitit Ilium.

Inde *obstitus* homo quasi de coelo tactus, lymphatus, cerritus. *Dac. Obstitum, violatum.* Obsciturum. Adde infra *Pura vestimenta. Obstitum Cloatius.* Obsciturum Cloat. *Attactumque.* Vide *Fulgurium. Qui.* Cum quid. *Videri. Videre. Goth.*

Obstinat. *Obstinato.* Verba Catonis non mediocriter depravata sunt, quae ita emendato: *Rumorem, famam flocci facit, intercutibus stupris obstinatus, insignibus probris flagitatus.* De quo alibi. *Scal. Obstinat,* a praepositione *ob* et *stino*, quod a *sto*, ut a *nego, negino.* *Obstinat* igitur, fortiter stat. Quamvis infra Festus deducit ab *obs* et *teneo.* Verba Catonis infra, non mediocriter depravata emendavit Scaliger. Vide *intercutibus. Dac. Perseveranti.* Pro insiurandum. *De decem hom.* Adde infra *Sacramento. Captus stupris. Cautitus.* Alii *intercutitus stupris. Flagitiis.* Flagitatus. *Goth.* De v. *Obstinare* cf. Doederlin. Syn. Lat. I, pag. 36.

Obstrudant. Lege in Titinio:

*Obstrude lentis aliquid, quoad pectam sedens,
Aut hic lactaster, aut formaster frigidus.*

Laetaster, γαριεννίζόμενος; formaster, ὄραιζόμενος. Lenti masculino ἀγαῖκως. Titinius: *Lenti calido, elvella, rapula, rumices. Scal. Obstrudant, obsatulent, obsatullent, obrudant.* Inseto s *obstrudant.* Plaut. Curcul. II, 3, (87.):

Atque aliquid prius obrudamus, pernam, sumen, glandium.

Unde *obstrudulentum.* Titinii verba sic legebat Scaliger: *Obstrude lentis etc. Obstrudulenti* tamen in omnibus codd. et ita omnino legendum:

Obstrudulenti aliquid quod adpectam sedens.

Adpectere dixit Titinius, quod Plautus *oppectere* (Pers. I, 3, 31.):

Nam nimio melius oppectuntur frigida.

Obstrudant; reponere *obstrudant,* ut supra, etsi aliter visum Lambino. *Dac.* De addito s praepositionibus *ab, ob, sup,* cf. *Fr. Bopp.* in *Zerghiederung* cet. in *Abhandl. der philolog. Classe der Berliner Acad.* 1826. p. 82.

Obstitum, obliquum. Paulus Merula in notis suis ad Ennium legendum contendit *obstipum.* Frustra: nam aliud *obstitum,* aliud *obstipum.* *Obstitum* obliquum ab existendo, unde *obstitus* lunae cursus dicitur. *Obstipum* vero σκληρόν, durum, immotum et rigidum, a Graeco στυφός. Hesych. στυφόν, στρέμιον, βαρύ, firmum, sive durum, grave. Inde στυφέλος et latinum *stipus,* obstipa cervix, rigida, et *obstipio* capite σκληροῦν. Infra citatur Ennii liber octavus, qui tamen est septimus. Nempē pro VII. positum VIII. Ipsa verba Ennii sic legenda:

Amplius exangere obstio lumine solis.

De Attilio Regulo, quem Poeni resectis palpebris ita soli expositum locavere, ut lumen solis haberet *obstitum,* id est obliquum, quo valde fuerunt eius oculi exancti et discruciatī. *C. Licinius Imbrex.* Eius verba sic emendabat idem Merula: *Resupina obstitum caput, culo si vis ventum facere genticula.* Alii: *Resupinae ob-*

stito capitulo sibi ventum fecere canicularae. Sed omnino melius: *Resupinae obstito capitulo sibi ventum facere tunicula.* Ventum facere, *ῥιπίξεν.* Plaut. (Curcul. II, 3, 35.):

Facite ventum ut gaudeam.

quod saepius dicebant, *ventulum facere.* Terent. Eunucli. (III, 5, 47.):

Cape hoc flabellum, et ventulum huic sic facito.

Dac. *Ex augure.* Exaugere. *Obstipolumve.* Obstipumve, obstipo lumine. *Licinius Imbrex.* Caecilius in *Imbres.* *Imbres.* Vid. supra *Imbrex.* *Goth.*

Obsalutare. Potius ut videtur, *coram salutare,* sed legendum *obsalutare salutandi gratia* se offerre. *Dac.*

Oleagineis coronis. Hinc intelligendum illud Virgil. lib. III. Georg. (v. 21.):

Ipse caput tonsae foliis ornatus olivae

Dona feram.

Ibi enim triumphorum Caesaris quasi minister prodit Virgilius, quod non viderunt interpretes. *Dac.* Vide Gell. V, 6. *Goth.*

Olentica. MSS. *oblentica;* bene Voss. *olentia.* *Dac.*

Olivetam. Illa verba mendosa sunt: *quam nullam eius significationis causam haberemus.* In alio libro est: *quam nullam eius significationis.* Cetera duo verba desunt, pro quibus fortasse substitui posset *cum haberemus.* *Ant. Aug.* Legendum infra: *Cum vvae; quod vocabulum potius frequentari debebat quam nullum. Quum eius significationis causam haberemus.* Inter *olivetam* et *olivatam* hoc interest, *quod oliveta* sit olivarum collectio, *olivitas* vero fructus oleae. Varro in *inglorio:* *Denique omnis cum lucerna consumta est in lucubrando, olivitasque consumta est.* Alii tamen *olivatam* aequae sumunt pro tempestivitate legendae oleae. Columell. *olivationem* dixit olivarum collectionem, *ἐλαωσιν,* *olivare,* *ἐλαωσύν,* *olivas* colligere; sic *vindemiare, frondare,* unde *frondator,* qui frondes putat. *Dac.* *Olivetam.* *Olivitam.* Vide Non. in *Olivitatem* (pag. 148.). *Nullam.* Nullum. *Goth.*

Officiosus. Ab officio potius; nam veteres officere dicebant pro *efficere.* *Dac.* Male. *Officium* esse, quod fit ob aliquem, i. e. alicuius gratia, iam dudum intellectum est.

Offudas. Placidus in glossis *offucias.* *Fulv. Urs.* Lege *offucias.* *Scal.* Plaut. Captiv. (III, 4, 123.):

Ita mihi stolido sursum versum os sublevero offucius.

Dac. *Offricias* vel *officias,* vel *offucetas.* Alii *offucias.* *Goth.*

Offucare. Quasi *ob fauces* dare aquam. Olim putabam legendum *offutare* a futo vase aquario. Sed nil temere mutandum. Ab *offucare* quidam apud Plaut. *Cistell.* I, 1, (21.): *Atque id merum infucabat.* Frustra, nam *infucabat* vera est lectio. *Dac.*

Oenigenas. L. m. *unigenitos,* nam *oe* pro *u* antiqui utebantur. *Fulv. Urs.* Quid Festus intelligat per *vino genitos* ignorare me fateor. Puto legendum *unigenitos,* ita ut *oenigena* sit pro *uniigena;* nam *oe* veteres potebant pro *u,* et ita forte scripserat Catull. de *Coma Beren.* (LXVI, 53.):

— *quum se Memnonis Aethiopsis,*

Oenigena impellens nutantibus aera pennis.

Et hanc meam emendationem mihi postea confirmavit liber Ursini, ubi *unigenitos.* *Dac.* Apud Catullum vulgo legitur *Unigena.*

Oestrum. *Οἶστρον* et *οἶστρος* proprie vesparum genus ita armentis infestum, ut aculeis suis ea ad insaniam adigat, unde *oestrum* pro *furor.* Et *oestro perciti, οἶστροπλήγοι,* *furore correpti, concitati.* Est autem *oestrum* vox Aegyptiaca teste Aeschyl. in *Supplicibus* (v. 310.):

Οἶστρον καλοῦσιν αὐτὸν οἱ Νεῖλον πέλας.

Dac.

Omen. Vox est fortuita ab alio profecta quam ipse ad rem tuam detorques, quasi *crimen,* id est effatum. Vide Cicer. de *Divinat.* lib. I, (c. 46.). *Dac.* Adde Nonium in *omen* (pag. 357. pag. 430.). De omnibus bonis vide *Beneventum.* *Gaia.* *Lacus Lucrinus.* *Romani.* *Segesta.* *Goth.* *Oremen.* *Ormen.* *Quod avibus.* Quod non avibus. *Idem.*

Ovem. Vide Gell. lib. XI. cap. 1. et Festum verbo *Ovibus.* *Ant. Aug.* Varro rerum humanarum lib. XXIII. (ap. Gell. l. c.): *Terentio, quando citatus neque respondit, neque excusatus est, ei ego unum ovem multam dico.* *Dac.* *Ovem* masculino. Vid. infra *Recto fronte.* Nonium in *Oves* (pag. 216.). *Goth.*

Ovibus. (Ad pag. 195.) Vide *multam*, et *aestimata*. *Ant. Aug.* Lege *duobus*, non *duabus*. Sed profecto in his requiro Festi diligentiam, qui in minoribus criminibus ovium duorum, in maioribus triginta boum multauit fuisse dixit; cum duo oves nunquam separarentur a triginta bubus, neque contra boves ab ovibus; tantum abest, ut in multa dicenda boves ante oves nominare religio esset. Quare in maioribus delictis multa erat ovium duorum, bovom triginta; et dicebatur maxima, vel suprema; in minoribus delictis ovis unius, et eam minimam vocabant; vel postquam aestimari coepit, maxima ac suprema multa trium millium, ac vicissis; minima, aeris deni. Quomodo igitur Festus hic oblitus sui, contra sententiam suam, hoc scriperit, qui aliter in verbo *multa* pronunciasset, mirari potius, quam rationem reddere possum. Deest autem numerus in bubus; in maioribus autem XXX. boum. *Scal. Ovibus duabus*, Ovibus duobus. *Autem*. Triginta. *Peculatus crimen*. Vid. infra *Peculatus*, et supra *Aestimata*. *Boves centenis*. Vid. supra *Multam*. *Suprema*. Vid. supra *Multam*. *Goth.*

Ovantes. Plutarch. in Marcello ab *ove* ducit nomen. Dionys. lib. V. (c. 47. pag. 313.): ἀπό τοῦ ἐνάστῃς. *Ant. Aug.* *Ovantes ab eo clamore*. Hanc opinionem refellit Plutarch. in Marcello (c. 22.), aique *ovationem* dici ab *ove*, quam *ovantes* immolabant, qui potius assentior quam Becmano, qui *ovo* dictum putat, quasi *evo* ab ἐνάστω, *evan* clamo. A festivitate Bacchi. *Dac.* *Ovare* interposito digamma dictum pro *oare*, idque nihil nisi ὠάσθω, i. q. ἐνάσθω.

Ovalis. Vid. Plin. lib. XV. cap. 29. Gell. lib. V. cap. 6. Vide etiam *myrtea*. *Ant. Aug.* *Ovalis corona*; ex myrto Veneris fronde, quod non Martius, sed quasi Venerius quidam triumphus esset ovatio, quae decrenebatur cum aut bella non recte indicata, neque cum iusto hoste gesta fuerant, aut cum hostium nomen humile aut non idoneum, ut servorum piratarumque, aut deditione repente facta sine pulvere, ut dici solet, incurruentque victoria obvenerit. *Dac.* *Myrtea*. Cf. supra *Myrtea*. *Goth.*

Obvaricator. A *varus*, *varare* et *varicare*, *obvaricare* et *obvarare*, impedire. Ennius Achille (apud Non. in *Obvarare* pag. 147.): nam consilii *obvarant*, quibus tamen concedit hic ordo. *Obvaricare* de itinerario auspicio dicitur. Horat. (Carm. III, 27, 5):

Rumpat aut serpens iter institutum.

Dac.

Oufentina. *Oufentinae*. Perperam *Lucretius* pro *Lucillius*, ut apud Varronem (p. 370. et p. 27. Sp.). *Scal.* Verum est quod ait alios eidem tribui adscriptos fuisse, nam crescente ob novos cives frequentia tribus *Oufentina* cum *Falerina* fuit addita a censoribus L. Papirio Crasso et C. Moenio. Liv. (lib. IX, 20.). *Dac.* *Oufentina*. *Ufentina*. *Oufente*. *Ofente*. *Lucretius*. *Lucillius*. *Goth.*

Oscillum. (Ad p. 193.) Quod in fine deest, poterit addi ex iis, quae scribit Hyginus fabula CXXX. et lib. XI. de signor. caelest. historia, verbo *arctophylax*; et interpretes Arati Latinus verbo *canis*. Hi *oscillum* ita fieri ab Atheniensibus scribunt, ut tabula interposita pendentes funibus se iactarent, et vento moverentur. Nominibus bac de re Macrobi. lib. I. Saturn. et Serv. I. Georg. *Ant. Aug.* Lege: *ab eo quod os cillere*. Notum *cillere* esse movere; de personis Virgilius (Georg. II, 389.):

Oscilla ex alta suspendunt mollia quercu.

Oraque corticibus sumunt horrenda cavatis.

Meminit et Maurus Terentianus. De *oscillis* satis in Ausonium anno superiore. Quare *zō* Cunarum in funium docti viri mutare voluerint, non video. *Scal.* *Oscilla*, festa in honorem Icarum et Erigones ab Atheniensibus instituta. Aliis in honorem Bacchi Virg. XI. Georg. (II, 389.):

Oraque corticibus sumunt horrenda cavatis

Et te Bacche vocant per carmina lacta tibi que

Oscilla ex alta suspendunt mollia quercu.

Graecis αἰώματα dicta. Vid. Hesych. in αἰώματα, in iis fune de tigno vel arbore religato, vel etiam transverso tigno, de arbore suspensio, in aere librati sursum et deorsum ferebantur; dicta *oscilla* ab *ore* et *cillere*, moveo. *Nec desunt qui exemplum Graecorum*. Nempe Atheniensium; quae infra desunt, sic supplenda arbitror: *per simulationem suspendii diem festum oscillationis instituerunt*; totam hanc historiam fuisse Hyginus fabula CXXX. Vide et Servium ad Virg. Georg. II. loco supra laudato. *Dac.*

Ostentum. Attii versus mendosus est. *Ant. Aug.* De Attii versu vide secundum coniectaneum (pag. 88. Steph.). C. Gracchi verba: *quod unum nobis inostentum, ipsis inusum asportant*. *Inusum* eleganter, *inustatum*. *Scal.* Ait *ostentum* pro prodigio substantive dici, item adiective pro ostentato. Supple igitur in-

fra sed etiam participialiter pro ostentato testimonio est etc. Servius I. Georg. (p. 84. ed. Dan.): *Obienta sicut ostenta, ab eo quod est enim ostendor veteres participium ostentus, non ostensus dicebant. Ipse alibi: praetentaque Syrtibus arva. Terent. in Eunuch. (III, 5, 56.): an ego occasione mihi ostentatam tam brevem. Similiter est illud in Phormione: Neque me nunc domum recipere, ni mihi esset spes ostentata huiusce habendae.* Non dubium est, quin Servius in utroque loco Terent. legerit ostentam. Attius in Bacchis. Eius propemodum deplorata sunt verba. Lege, ut optime Scaliger in coniectaneis (pag. 88. Steph.):

— — — *Pentheus*

Praesto cerritus nobis se stupens ultro ostentum obtulit.
vertit Attius (211.):

Πενθεύς πρὸς οἴκους ὄδε διὰ σπουδῆς περῶ.

Dac. Irridetis. Irrides. Asportatur. Adoptatur. Goth. Accii locum sic legam:

Praesens se praesto cerritus nobis stupens

Pentheus ultro ostentum obtulit

Ostinet. Obstinēt. Legendum in carmine de caelo, non se caelo. *Scal.* Puto legendum *obstinēt*, nam ita recte pro *ostendit*, deperdita litera *d*. Ita dispere dicebant pro *dispendere*; in vet. carmine legendum:

Sed iam se caelo cedens aurora obstinet.

Se caelo cedens pro secedens caelo, ut saepe veteres. Dac. Si caelo. De caelo. Goth. Obstinēt, quod Dacerius volebat, nihil est, nam apud Plautum Mil. gl. 5, 14. *distennite ac dipennite* legitur, unde colligi potest, penultimam verbi *distenno* non corripit. Quare sic legendum coniciat:

Sed iam se caelo candens aurora obstinet.

ita ut verba *suum patrem* in sequenti versu posita fuerint et novum enunciatum incepterint. *Se obstinet* est *se ostendit*.

Oscines. Picus Feronius dictus a Feronia, ut Martius a Marte. Feronia, dea libertorum, in cuius templo raso capite pileum accipiebant; in eodemque templo Tarracinae sedile lapideum fuit, in quo hic verus incisus erat:

Bene meriti servi secleant, surgant liberi.

quam Varro libertatum deam dicit, quasi Fidoniam. Haec primi ex schedis veteribus in Virgilium vulgamus. *Scal.* Varro lib. V. (pag. 252. Sp.): *Oscines dicuntur apud Augures quod ore faciunt auspicium.* Alitum autem aliae *oscines*, aliae *alites*. Plin. lib. X. cap. 19.: *Nunc de secundo ordine dicamus, qui in duas dividitur species, oscines et alites. Illarum generi cantus oris, his magnitudo differentiam dedit. Picus Martius, Feroniusque.* Feronius a Feronia, ut Martius a Marte. Servius ad illud VIII. Aeneid. (VIII, 564.):

Nascenti cui tres animas Feronia mater.

Feronia mater, nymphe Campaniae. Haec etiam libertorum dea est, in cuius templo raso capite pileum accipiebant; cuius rei etiam Plautus fecit mentionem in Amphitruone:

Quod utinam ille faxit Iupiter ut raso capite portem pileum.

Dac. Alites. Vide supra *Alites. Aut. Alites. Ac. Aut. Immissulus.* Miluus. Alii *Immissulus*. Adde supra *Immissulus. Pica autem.* Picus autem. *Cecinit. Crocivit. Goth.*

Ostia. Scribe ex Festo ad exitum Tiberis, pro ab exitu Tiberis. *Fulv. Urs.* Flor. lib. I. cap. 4. de Anco Martio: *Ostiamque in ipso maris fluminisque confinio coloniam posuit.* Ait Festus *ostiam* adiectiva dici, subintellecta urbe sive colonia. *Dac. Ab exitu Tiberis.* Ad exitum Tiberis. *Goth.*

Osculana. (Ad pag. 193.) Pro *Ausculana*. Quae desunt, ita plus minus expleri posse videntur. *Sulpitius: Pyrrhum victorem vicit item imperator noster.* Titinii versus non tam divulsi sunt, quam lacunae praerferunt:

Haec quidem quasi Osculana pugna est, non secus.

Quia, hinc qui fugere impulsus, spolia colligunt.

Plauti versus haud scio an recte ex *Nervolaria* producantur. Constat enim eosdem legi in Stichō (I, 2, 84.):

Pi. Osculum. An. Sat est mihi osculi vestri.

Pi. Qui amabo mi pater?

An. Quia ita meae animae salsura evēit. — —

Scal. Quae infra desunt, sic expleo: *Brevi eundem regem devicerat Sulpicius Saverio item imperator noster.* Et verum est; nam a. U. C. 473. Valerius Laevinus a Pyrrho victus, qui Pyrrhus anno sequenti a P. Sulpi-

cio Saverione superatus, ut narrat Livius. Quamquam Plutarch. hanc secundam pugnam in consulatum Fabricii Luscini et Aemilii Papi reiecit, qui post Sulpicium consules fuere. Titinii versus sic legendi:

Haec quidem quasi osculana pugna est, non secus.

Quia hinc qui fugere impulsus spolia colligunt.

Scal. in schedis: *quia in fugere pulsus hinc spolia colligunt.* Forte:

Quia hinc fugere impulsus, hinc spolia colligunt.

Plautus in Nercul. Schedae: *Plautus in Nervolaria osculum sat est mihi . . . qui amabo mi pater* etc. Deest tantum *osculi vestri.* Quod inter cognatos. Ait antiquis institutum, ut se cognati et propinqui maxime feminae se basio salutarent, de quo more apud Plautum et alios et in sacris literis abunde. *Dac.* *Ausculana pugna.* Alii *Asculana.* Depugnata fuit adversus Pyrrhūm, teste Plutarcho. Proverbium de iis, qui victi vincunt. *Ambo.* *Amabo.* *Goth.*

Osorem. Plaut. in Prolog. (v. 14.) Poenul.: *Cupienti liberorum, osori mulierum.* Gloss. *osor, μισή-της, ἀρχαι;* lege *ἀρχαίως.* *Dac.*

Obmanens. Sic *obūneo*, diu et fortiter teneo. Vide *ommentans.* *Dac.*

Offringi. Varr. I. de R. R. cap. 29.: *Quod prima aratione glebae grandes solent excitari, cum ieratur offringere vocant.* Virgilius vocat *prorumpere* (Georg. I, 98.):

Et qui proscisso quae suscitatur aequore terga

Rursus in obliquum verso prorumpit aratro.

Dac. Ibi rectius legitur *perrumpit.*

Orare. In versu Ennii deest initio syllaba, puta: *Tu face vero* etc. *Ant. Aug.* *Orare*, dicere, causas agere. Varr. lib. IV. (lib. VI, pag. 252. Sp.): *Oro ab ore, et perorat, et exorat, et oratio, et orator.* Inde oratores legati, quod reip. causam agerent. Ennius:

Orator sine pace redit regique refert rem.

Alii ab *ἀρω*, sive *ἀρωαυαι*, *precor.* Vid. *Oratores.* *Face vero.* Praemissa vocula sic versum integrum faciunt Scaliger et Columna:

Tu face vero quod te cum precibus pater oro.

Verba sunt Romuli Iovem precantis ut foedam suorum fugam sisteret, unde frustra est Festus, qui hic *oro*, *dico* interpretatur. In schedis legitur *tecum*, unica voce. Eleganter *precibus cum aliquo orare*; sic saepe veteres. *Dac.* Adde Nonium in *Orare* (pag. 360. Merc.) et eundem in *Orator* (ead. pag.). *Goth.* *Oratores dicti.* Aliud etymon vid. supra in *Adorare.* Alii pro *legatis* appellant. Alias Romani legatos appellant. *Legatus sum.* Legatus missus vid. *Coelius.* *Caelius.* *Misit.* *Missi.* Pro *decretoribus.* Pro *deprecatoribus.* *Exorator sim.* *Exoratur.* *Si quid oritur.* Si qui oratur. *Sertis et loci veteribus.* Et pro disertis elocutoribus. *Causam quoque eorum.* Causam, orationes, dissertationes quoque eorum. *Goth.*

Omnes occisi. (Ad p. 195.) De inilitibus et praefectis regis Antiochi loquitur Ennius, qui a L. Aemilio Regillo praetore inter Ephesum, Samum et Chium superati fuere. *Ubi mortis thesauri.* Vide in voce *favissae.* *Aii*, nempe Verrius, et sic saepe. *Mihi non satis persuadet.* Nam revera *obferre* potius antefere, *obcurrit*, ante vel adversum currit; obiectus, ante iactus. Tamen *obferre* pro adferre a veteribus usurpatum ut *obferre vitium virgini, obferre iniuriam olivici.* Terent. (Hecyr. III, 3, 23.). *Dac.* *Ob.* *Accensi.* Incensi. *Obculit.* *Obtulit.* *Obiacent.* Vide *Obiacuisse.* *Goth.* Cf. supra *Ob praepositio alias.*

Occisitantur. Ut a *trudo*, *trusto*, sic ab *occiso*, *occisto.* *Dac.*

Osi sunt. Ab obsoleto odio, quod ab antiquo *ὄδύω*, unde *ὄδύσσω*, unde *ὄδύσσωμαι.* Orae codicis sui adscripserat doctiss. Guyetus, odio, *ἐχθω*, *ἐχθος*, *ὄνθω*, *ὄθω*, *odo*, *odi*, *osus*, *exosus*, *perosus* etc. *ἐχθω*, *ἐχθω*, *ἐχθω* etc. *Dac.*

Ob os. Supple: *ob os ad os significare ait Verrius, item ut* etc. *Dac.* *Testatus.* Testatum. *Goth.*

Obsonitare. In verbis Catonis mendum esse opinor, et post verbum *antea* scriberem *denis*, vel aliquid huiusmodi. *Ant. Aug.* Puto Catonem scripsisse: *Qui antea per se coenitavere, postea centeni obsonitare*, unde *obsonitare* Festus recte exponit convivari. Vide Macrob. de legibus sumtuariis. Ita enim omnino legendum: *quia lex cavebat de numero convivarum.* Oratorie igitur Cato opponit *per se τῶ centeni*, item *coenare τῶ obsonitare.* *Scal.* Sed vix puto latine opponi posse *per se τῶ centeni.* Quare coniciebam legi posse: *Qui antea singuli coenitavere postea* etc. vel etiam, *qui antea pro se coenitavere postea centenis obsonitare*, vel quod unice placet, puto deesse numerum impensae quae *centenis* respondeat, quasi, *qui antea*

denis coenitavere, postea centenis obsonitavere. Dac. De lege Orchia. Ne legi Orchiae. Goth. Postea centenis. Postea denis. Idem.

Ostentias. Ait etiam dici feminino genere ut *salute ostenta*, Varro lib. III. rerum divinarum; et supra *Ostentum senem. Dac.*

Opigenam. Iunonem enim utero laborantes invocabant. Apud Terent. (Andria III, 1, 15.):
Iuno Lucina fer opem.

Dac. Quae laborantes utero puellas Ter vocata audis. Horat. Carm. III, 22, (2. seq.). Goth.

Oletum. Male hic Festus *oletum* stercus humanum interpretatur, nam locum olentem significat. Sic post Veranium dixit Persius Sat. 1, (112.):

— — *Hic inquis, veto quisquam faxit oletum.*

Hic Veranium scripserat de rebus pontificalibus. *Dac.*

Orcus. Orcum. Lege cum Lipsio: *Ab antiquis dictum urgum*, ait enim Verrius ab urgendo *urgum* dictum, postea *g* mutato in *c*, *urcum* et *u* in *o* *orcum*, quod ad mortem urgeat. Sed hic merito veterum testimonia Festus desiderat, verisimilius igitur *orcum* esse a Graeco ὄρχος, *iuramentum*, quod iuramenti Deus sit *orcus*, Pluto. *Dac. Orcus.* Vide Varronem (V, p. 73. Sp.) *Exemplorum. Exempti. Uragum. Urgum. Lips. III, quaest. 20. Goth.*

Offendices. Addo ex latinis glossis: *offendices, nodi quibus libri signantur. Scal.* Amenta infra mentum pertinentia, quibus apex, sacerdotum pileus retinebatur. Item alia quaevis gloss. Isidor.: *Offendices, nodi quibus libri signantur. Lege infra: Veranium Coriola existimat, etc. Coriola, diminutivum a corium. Dac. Choriola. Coriola. Goth.*

Olvatum. (Ad pag. 196.) Fortasse corrupte legerunt, pro *Olus atrum*, unde coniectura coacti sint interpretari id, quod in rerum natura non est. *Scal.* Negat Scaliger id unquam fuisse in rerum natura, atque adeo suspicatur corruptum esse pro *olusatrum* herbae genus quae *serpentaria minor* officinis et pes vituli dicitur. Sed optime Meursius *olvatum* asserit, et Festi interpretationem tantum reprehendit. *Olvatum* enim nihil aliud esse quam quod in ollis coctum est, ut *testuatium* quod in testa. Varr. lib. IV. de L. L. (V, p. 110. Sp.): *testuatium quod in testu caldo coquebatur, ut etiam nunc matralibus id faciunt.* Ab *ola* igitur pro *olla olvatum*, ut a *testa, testuatium. Dac. Olvatum. Olus atrum. Goth.*

Obiacuisse. Lege, ante iacuisse. *Dac.* Adde quae notata sunt in *Ob praepositione. Goth.*

Occultum offerre. Lege: *occultum efferre significat sub terram ferre, ponere. Dac.*

A D L I B R U M XIV.

Praeceptat. Saepae praecipit. Sunt enim verba in to frequentativa, ut saepius, a supinis derivata, u in o mutato, ut scripto, edicto, domito etc., de quibus vide Priscianum VIII. c. de speciebus verborum (c. 14. §. 74. tom. I, pag. 412. seq. Kr.). *Goth.*

Pa pro parte. (Ad p. 196.) *Lege par*, quia semper integram priorem syllabam usurparunt. Hoc autem a Doriensibus translatum, qui extremas vocum partes abscindebant, vel dimidiatas tantum voces pro totis usurpabant. Sic δῶ pro δῶμα· κῆρῖ pro κῆρῖή· ἔρι pro ἔριον, et similia. Sic Osci *coil* dicebant pro *coilum*, id est *coelum*. Ennius:

— — *Dium domus altisonum coil.*

Nisi potius dicamus, ista *par, κῆρῖ, δῶ, κῆρῖ* etc. primigenias esse voces utpote simpliciores, quibus postea sequens aetas litteras addidit. Sic Salmas. in Hellen. *κῆρῖ* et *δῶ* antiquiora putat, quam *κῆρῖνον* et *δῶμα*, idque mihi eo probabilius videtur, quod Osci, quorum lingua antiquior Latina, *coil* dixerunt, quod postea Latini *coilum*. In schedis scriptum *po pro potissimum. Dac.*

Promenervat. (Ad p. 196.) A *Minerva* menervare et promenervare. Vide *Minerva*. Illud item non mutandum est, ut viris doctis visum fuit. Nam hocce caput continuo post *praepceptat* et *pa pro parte* legebatur, ubi de Sahari carmine. *Dac.* Alii *promenerat*, alii *promoverat. Goth.*

Praedotti. Puto scriptum fuisse *praedoptinunt* vel potius *praepoptinant. Opto, optino: praepropto, praepoptino, ut nego, negino.* Doctiss. Meursius legebat *praedopiunt*, ab obsoleto *opio*, unde *opto*, ut ab *apio apio* etc. *Praepoptunt d* inserto *praedopiunt. Dac.*

Prospices. Lege *Prospica*. Naevius: *Tibi prospica ac dispice, id est prospice, dispice. Dac.*

Poesnis. Sched. *pesnis pro pennis* etc. Sed priorem lectionem retineo. Vide *Scensas. Dac.* Vide supra *Pennas. Goth. Casmenas*. Vide supra *Dusmoso. Idem*.

Polteio. Forsan e Saliorum carminibus. *Dac.*

Polet. Sic *olī* pro *olli*, ut iam alibi dictum est. *Dac.*

Plusima. Vide supra in *Pignosa. Dac. Plusima. Plurima. Goth.*

Pretet. Erravi supra ad v. *Expretus*, ubi, quam *pretus* antiquis pro *pletus* dictum esse ostendissem, verbum *interpretari* indidem trahendum esse autumavi. Descendit enim *interpretari* et *interpres* haud dubie a Graeco *πράξω*, cuius antiqua forma fuit *πράδω*, quae in aoristo *πέρραδον* adhuc superest. Ei respondet Gothicum *Frathja, froth*, dico; omnibus autem subest radix Indica *pratshh*, interrogare, dicere, appellare, ex quo Latinum *pretor* et *pres*, prescis explicatur. Locus autem Festi corruptus sic erit restituendus: *Pretes, -tem, interpretes, -em, prisce*. Credibile enim est, apud Priscos in usu fuisse *pres*, vel potius *pretēs*, simplex, licet Priscianus se invenisse neget lib. XIV, 3. tom. I, pag. 599. Kr. *Interpres, cuius simplex, id est pres, in usu non inventi*. Monet Vossius, *pretis* fortasse noninativum dixisse veteres; mihi potius *pretēs*, verbali forma, ut *vates*, initio dictum esse videtur.

Perfines. Sched. *perfines, perfringas*, sed inalo *perstringas*, nam proprie de aratoribus, qui aratro finita arva perstringunt; *perfines* pro *perfinias* duplici coniugatione, ut multa. *Dac.*

Promerion. Corruptissimus locus, si quis alius. Legendum ita haud dubie: *Promerito, praecipuum, praeter ceteros meritum, ut pro medio, hoc est participem et pro indiviso dicimus*. Quae verba quantum Latini sermonis intererat salva atque incolumia mansisse, nemo non videt. *Scal. Promedio* dicebant pro participio, quia pars est dimidium. Vide quae notamus Od. I. Horat. *Dac.* Alii *promorion*. Fortasse *Promerium. Goth. Promedium*. *Promedio. Idem*. Legendum videtur: *Promeritum, praecipuum, praeter ceteros meritum. Ut promeret, hoc est, participat. Aut pro indiviso accipimus*. Haec enim postrema docent, Festum non attulisse verbum quod plane esset antiquatum atque abolitum, quae de causa omnia ista interpretum somnia *promorion, promedium*, alia, plane reiicienda sunt. Rectissime autem Festus. *Promeritum* enim est *meritum* aut pro aliquo, aut quod prostat et facile agnoscitur; igitur *promeritus* praeter ceteros meritus. Tum *merere* et *mereri* propria ac nativa significatione nihil est nisi Graecum *μίσω, μίσουμαι, μίσω, μισήσομαι*, intransitive si accipitur, i. e. partem capere, participare. Igitur *stipendia merere* est partem capere stipendiorum; *bene de aliquo mereri* est an ienamendam antheil, vel antheil nehmen, quasi in partem alicuius mali venire, h. e. *εὖ ποιεῖν*. Quare Festus *promeret*, participat interpretatur. Denique *promeritum* pro indiviso esse acceptum cum ait, respicit haud talem verbi usum, ex quo *promeritum* vel plenam atque integram portionem, vel hominem, qui plane in partem venit, denotat. Sed nunc quidem huiusmodi notionis apud Scriptores Romanos nec vola nec vestigium.

Privivio es. Lege: *Privoes, privis, singulis. Privoes, privis, ut olea ollis; Pilumnoe, Pilumni; poploe, populi* etc. *Scal. Schedae: Privivio es privis, id est singulis. Dac.* Legendum, ut Ursinus vidit, *Privivioes*, vel potius *privivioes* deminutiva forma, eadem quae est in v. *singulus*.

Petilam suram. Non video, cur *petilam suram* Scaevola albam equi ungulam interpretetur. Nam *petilus* est siccus, tenuis, exilis, strigosus, macer, a Graeco *πέταλον*, folium, et quia folia exilia sunt, inde omnia tenuia et strigosa *petala*, petila dicta. Lucilii:

Insignis varis et cruribus atque petilis.

Est igitur apud Naevium *petila sura*, sicca sura et substricta, cuiusmodi qui habent, equos *κακοσκέλις* vocat Xenophon. *Dac. Substrictam*. Inde Nonio (pag. 149. Merc.) *Petilum* tenue et exile. *Goth. Interpretatur. Interpretantur. Idem*.

Pilumnoe poploe. Hoc est Pilumni populi. *Scal. I. e. Romani pilumni, id est Romuli nepotes, quia Romulus a Pilo Pilumnus dictus est a Saliis, ut Mars a Pico Picumnus, et ita intelligendus hic locus, qui Festum fefellit, neque enim Pilumnoe est rectus pluralis, ut ille existimavit, sed secundus casus numeri singularis, populus Pilumni, quod Neursio animadversum. Dac. Hostes. Hosteis. Goth.* Non potest esse genitivus *Pilumnoe*; genitivus enim in *i* ex locativo Indico ortus est, qui in *i* exit.

Praepetes. Praepetes aves dictas quidam putant, quia volantes se offerunt. Nam praepetere est, avem auspicanti se offerre, unde praepetes aves dicuntur, quae se ante auspicantem ferunt. Nam antiqui praepetere dicebant pro ante. Servius in fragmentis (pag. 414. ed. Dan.): *Praepetes sunt, quae secundo auspicio ante eum volant, qui auspicatur. Aves autem aut oscines sunt, aut praepetes. Oscines, quae ore futura praedicunt. Praepetes, quae volatu augurium significant, cum sunt prospera. Sed praepetes aut superiora tenent*

et praepetes vocantur, aut inferiora et dicuntur inferae. Praepetes autem ideo, quia omnes aves priora petunt volantes. Vide etiam Gellium lib. VI. cap. 6. Scal. Servius in lib. III. Aeneid. (Serv. pag. 287. Dan.) ubi, ut vides, ille praepetes a praee et petere, quod et Festus sensit. Sed in tibi eiusdem Servii locum alterum non minus illustrem ad illud VI. Aeneid. (15.): Praepetibus pennis. Praepetes autem, inquit, dictae, vel quod priora petant, vel summi volatus, vel quae praepetit volatum, vel quae secundum auspicium facit. Et quidam praepetes tradunt non tantum aves dici, quae prosperius praevolant, sed etiam locos, quos capiunt, quod idonei felicesque sunt. Unde bene Daedali pennas praepetes, quia de locis, in quibus periculum metuebat, in loca tutiora pervenit. Quem Servii locum illustrat Gellius lib. VI. cap. 6., ubi etiam docet praepetes aves L. Claro dictas videri, quas Homerus ταυπητέγγες appellat Iliad. τ., (XIX, 350.) quod porrectis et patulis alis praetervolarent. Inde Gloss. praepetes ταυπητέγγες, alis patulae. Ceterum etymon Festi et Servii a praee et peto mihi caeteris praestat. Neque minus sic locis, quam avibus possit accommodari. At Turnebus ait a προπετές, quod est pronium ad labendum, et praepetere a προπετέσθαι, quod censet etiam Scaliger in Aetnam. Dac. Quam petamus, quae praepetamus. alii quae petamus. Goth.

Pilare. Φιλότης Hesiodo, et πιλότης Aeolice. Scal. Sunt qui Graecae originis putant. *Pilare* prima syllaba producta furari, Graecis enim φιλήτης fur dicitur. Hesiod. (Op. 373.):

Ὅς δὲ γυναῖκα πέποιθε, πέποιθ' ὄγε φιλήτησι.

Φιλήτης, Aeolice πιλότης, ab obsoleto φιλάω, φιλάω, unde pilo, compilo, nisi potius pilare sit a πιλεῖν, stipare, densare et postea pilare, furari, quia fures stipant ea, quae furantur. Dac. Vide supra *Compilare*. Goth. Plures, fures. Idem. Fures pileatas fures πειράσας, alii plures, alii fores, alii fures φιλήτας. Idem. Apud Hesiodum l. c. nunc editur φιλήτησι. Sponsius tamen φιλήτησι praetulit. Vid. Gaisf. ad Hes. l. c.

Pilat. Prima correpta. Accius: Tunc primum pilabant genae, id est pilis vestiri incipiebant. Inde Gloss. pilo, as, τριχώω. Dac. Pilare ut plumare dicitur Nonio (pag. 39. Merc.). Goth.

Pila. Structura ex lapidibus, caementis aut lateribus ad aliquid sustinendum. Sed quomodo ab opponendo pila? Unice placet doctiss. Vossii coniectura ab oppilando. Pilare enim est stipare, densare, firmare. Dac. Glossis κρηπίδωμα. Goth. Quam nihil agant, qui hodie in etymologia linguae Latinae nullam nisi Graecam et Latinam linguam respiciunt, hic locus satis ostendit. *Pilam* Döderlinus Etym. Lat. tom. IV, pag. 437. a pago, pepigi, per deminationem dictum putat a pilare; quum sermo Indicus omnium istorum verborum, quae huius sunt similia fontem et originem satis ostendat. Tres enim indicuntur verborum radices, quae huc pertinent, pīl, emittere, proicere, unde descendit pīla, (Ball); pīl, reniti, arcere, unde descendit pīla, structura ex lapidibus (Pfeiler), et pīlum, iaculum (Pfeil); pīl, emungere, magnum fieri, unde orta pīlus, ἢ θοῖξ, et pīleus, tegmen capitis, e pilo factus. Iam his intellectis quis est, qui in mentem inducat, aliam praeter istam originem ex sermone Sanscriti circumspicere? Desinant igitur tandem aliquando hariolari viri docti, et ad sobriam certamque originandam viam redeant, quia semel patefacta, nihil magnopere auxilii aliunde expectari posse, satis superque intelligitur.

Pilentis. Vide *Matronis*. Ant. Aug. Vide Liv. lib. V. cap. 25. Dac.

Pilani. Proprie Triarii, totusque eorum ordo pilus dicitur. Dac.

Pellicum. Galerum. Lege *pellitum*. Galeri enim ex pellicibus fiebant. Sueton. (apud Servium ad Virg. Aen. II. pag. 263. ed. Dan.): Galeris pileus ex pelle hostiae caesae. Dac. Apud Servium l. c. haec leguntur: Sytonius tria genera pilorum dixit, quibus sacerdotes utuntur: apicem, tutulum, galerum. Sed apicem pileum subtile, circa medium virga eminente; tutulum pileum lanatum metae figura; galerum pileum ex pelle hostiae caesae. Eundem citat Servius alio loco sic (pag. 492. Dan.): Sitionius in libro de genere vestium dicit tria esse genera trabearum cet. Qua de causa delendum videtur in fragmentis Suetonii opusculum eius, quod inscribitur: De re vestitaria liber. Non enim Suetonius, sed Sitionium, vel Sithonium librum eiusmodi scripsisse testatur Servius.

Pellerit. Vide *Adlicit* et *Lacit*. Pellicere etiam in XII. tab. pro carminibus elicere: Neu alienam segetem pellexeris, hoc est, ut Virgil. et Tibull. dicerent, traduxeris. Dac.

Pelluviae. Vide *Malluviae*. Dac. Adde infra *Polubrum*. Glossis ποδονιπτης pelluvium. Goth.

Pellem habere. Pellibus ferarum, praecipue leonum, tegi solebant primis temporibus. Virgil. II. Aen. (722.):

— — Fulvique insternor pelle leonis.

Dac.

Pilea. Ideo pileatos eos vocat Catull. (XXXII, 2): *A pileatis non a fratribus pila*. Et Philo περι ἀρετῶν ποτὲ δὲ πίλους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὅπως ἀσχοῖτο εἰς Διοσκουόους. Celebres autem pili Laconici. Pollux lib. I. cap. 10. *Dac. Pilea* in neutro. Est etiam femininum. Vide Nonium (pag. 220. Merc.) in *Pileus*. *Goth. Pugnare*. Militare. *Idem*.

Pelta. Scutum breve loreum, formam lunae semiplanae referens, unde *lunatam* dixit Virgil. I. Aen. (490):

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis.

Suidas: πάλτον ἀσπίς οἴτην μὴ ἔχουσα. Passim etiam *pelta* pro *cetra*. Unde Liv. lib. XXVIII. (c. 5): *Pelta cetræ haud dissimilis est*. Et lib. XXXI. (c. 36): *Cetratos, quos peltastas vocant* etc. Peltis utebantur Macedones, Cretenses, Afri, Hispani. *Dac.*

Picati. (Ad p. 196.) Apud Hesychium *φίκα, φίγα* et *σφιγγα*. Hesiodus in Theogonia (326.): *φίκα' ὀλοήν*. Lycophron in fine Alexandrae: *φίκειον τέρας*. *Picas* vero pro *phicas* dici, ut *Poenos* et *Alpes* et *Pilippum* et *triumphum*, manifestum est. Ilaec etiam Fulvius noster. *Ant. Aug.* Sphingen a Doribus *phicam* vocari, certum est. Hesych. *φίγα, φίκα, σφιγγα*. Et etiam mons, quem illa in sedebat, phicius dictus. Hesiodi Schol. in Aspidi et in Theogon. et Schol. Euripid. in Phoenissis, qui addit Sphingem habere faciem puellae, pectus et pedes leonis. Cui consentit Schol. Aristoph. in Ranis. Porro hanc vocem *phica* Boeoti a Phoenicibus accepere, quibus Picchea vel phiccea sapiens, oculatus, auritus. Et ita sphingem dixere propter sagacitatem, quia mulier fuit acutissima, quae per gryphos et aenigmata solertissimorum sui aevi ingenia exercebat. Plura vide apud Bochartum in Chanaan lib. I. cap. 16. *Dac.* Vide Graev. Lect. Hes. c. 22. p. 109. Cf. etiam Creuzer. Symbolik u. Myth. tom. I. pag. 496. et qui ibi sunt citati.

Petulantes. (Ad p. 196.) Illa verba *et cornigeras norunt matres agnique petulci* ita scribenda sunt, ut post *Et* relinquatur spatium aptum huic nomini *Lucretius*: deinde carmen scribatur, quod etiam refertur a Macrobo. lib. VI. Saturn. ex Lucret. lib. II. (367.). Afranii quoque videtur esse in fine mendosum. *Ant. Aug.* Lego in fine: *pedibus convibravit*. Nam *vibrare* neutra significatione novum non est, sed veteribus usitatissimum. *Scal.* *Petulans* et *Petulus* a petendo, ut ab hiando hiulus. Cicero de Republ. lib. IV. Itaque a petendo petulantia, a proccando, id est poscendo, proccacitas nominata est. *Dac.* Nugatur Scaliger, cum ait *vibrare* et *convibrare* neutra significatione veteribus usurpari. Nam semper activum est et subintelligitur *se*, ut hic. Porro fallitur etiam Festus, cum *petulus* interpretatur velocem. Nam pedibus convibravit quasi petulus, hoc est sese foras proripuit, pedibus in altum elatis, quasi solent petulci, qui pedibus petunt. Tamen ex hac Festi interpretatione Isidorus *petulus equum* appellasse videtur velocem, cum scribit: *petulus equus, qui habet albos pedes*. Scribo *petulus*. Qui habet albos, id est velox, ἀργός. Nisi potius scribendum sit *Petulus equus, qui habet elatos pedes*. *Idem*. Vide Nonium (pag. 23. Merc.) in *Petulantia*. Glossis *Petulantia προπερεία*. *Goth. Exilivit*. Exiluit. *Idem*. Locus Virgil. est Georg. IV, 10. Locus Lucret. II, 367. Cf. Döderlin. Syn. et Etym. Lat. tom. III. pag. 39. seqq.

Petrarum. (Ad p. 196.) Ennii versum ita lego:

Alte elata specus, petrisque ingentibus tecta.

Item Livii ita: *ubi echo septa petris*. Deinde: *petra est, quae domus dextra*. *Scal.* *Quae Iovis*. Qui locus. Alii *quae domus*. *Goth.*

Petessere. (Ad p. 196.) Pro *petessere*, saepius petere. Quo usus est Cicero II. Tuscul. (26, 62.): *Apud quos autem venandi et equitandi laus viget, qui haec petessunt, nullum fugiunt dolorem*. *Dac.* *Ut petissant, saepius petant*. Haec viris doctis suspecta sunt, qui legunt: *ut Pitissant, saepius potant*. Frustra. Neque enim *pitissare* est saepius *potare*, sed saepius *expuere*. Terent. de fastidiosa meretrice (Heaut. III, 1, 49):

— — — *pitissando modo mihi*

Quid vini absumpsit, sic hoc dicens, asperum,
Pater, hoc est, aliud lenius sodes, vide?

Non dubito, quin hic *petissant* alicunde adducat Festus, ubi *saepius petant* interpretatur. In Sched. *ut retissant saepius petant*, corrupte *re* pro *pe*, nisi malis *retissant saepius retant*. *Dac.* Et tamen Priscianus lib. VIII. (c. 14, pag. 414. tom. I. Kr.) ubi de speciebus verborum tractat, negat huiusmodi verba facesso, capesso, lacesso, arcesso frequentativa esse, sed desiderativa. *Goth.*

Petrones. Supple infra: *Deterrima quaeque ac praerupta etiam agri petrae vocantur, ut rupices iidem a rupis duritie dicti sunt*. Rustici, inquit, et petrones ab asperitate petrarum et rupices a rupe. Ter-

tull. (de pall. c. 5.): *Apud rupicem et silvicolam et monstrorum eruditorem scrupea schola eruditus*. Et non solum *petrones* et *rupices*, sed et *varrones* a *varris*, qui *stipites* sunt, non *delati*, praeduri ac *enodes*. *Dac. Petrones*. Petronesi. *Goth. Rupices*. Adde infra in *Squarrosi*. Tertull. (l. c.) post: *passivitas offert libertinos in equestribus, subverbustus in liberalibus, dediticios in ingenuis, rupices in urbanis, scurras in forensibus, paganos in militaribus*. Idem in Apologetico c. 21.: *rupices et adhuc feri homines*, et lib. de anima c. 6.: *Animae rupicum et barbarorum*. *Idem*.

Petauristae. (Ad p. 197.) *Mechanici* dicti sunt *petauristae*, quia in machina vel rota traiciebant sese desperata audacia. *Martialis* (XI, 22.):

Quam rota transmissa toties impacta petauro.

Aristophanes ἐν Λαυδάλω apud *Grammaticos*:

Ὁ μηχανοποιός, ὅποτε βούλη τὸν τροχὸν

Ἐὰν ἀνεκός, λέγει, χαίρει φέγγος ἡλίου.

Tanquam periculosissimum esse traicere se per rotam, propterea dixit: O *petaurista*, quotiescunque vertes rotam mechanicam, potes supremam dicere vitae tuae. Nam et hic quoque *μηχανοποιός*, qui *Lucillio Mechanicus*. Dictus *petaurista* ἀπὸ τοῦ πεταύρου. Est autem *πέταυρον* seu *πέταυρον* tabella parieti affixa, ad quam vespere gallinae se volatu recipiunt, ut pernoscunt. Quia *mechani* isti ad rotam illam se saltu subiciunt, propterea *πετευριστῆται* dicti. De quo multa aliquando dicemus in *Mauilium*, poetam eruditissimum. Sumitur et pro saltatore tantum et eo, qui flexu corporis multa schemata edit. *Varro* Epistola ad *Caesarem*: *Cum vocat Ptolemaeum κινεῖον, ἰωνικόν, πεταυριστήν, διονήν, αὐλοποιόν*. Quae manifesto dicta sunt de *Ptolemaeo Aulete* rege *Aegypti*. *Locus Varronis* in *Nonii* (pag. 56. *Merc. s. v. Petauristae*.) *codicibus depravatus* est. Nos, ut legendum putamus, posuimus. *Scal. Πρὸς ἀέθρα. Πρὸς αὐρας. Goth.* *Mercerius* sic edidit apud *Nonium*: *Cum vocat Ptolemaeum cinaedologon, Nicora petauristen, Diona αὐλοποιόν*. Ceterum cf. *Passow*. in *Lex. Gr.* qui *πέταυρος* a *πέδανος* dictum putat, quod *Aeolicam* forum existimat pro eo quod est *μετέωρος*.

Petoritum. Recte *Aeolice* dictum ait *πέτορες*, quatuor. *Scal.* *Gallicum* vocabulum faciunt *Varro* (ubi *Varro* dixerit, non reperio) *Quintilianus* (I, 5.) *Gellius* (XV, 30.). *perperam*. Est enim *Aeolice* dictum. Nam *Aeolicum* *πέτορες* quatuor, et ab *Aeolis* *petora* accipere. Et *Massiliensium*, a quibus *Galli* didicere, *dialectus* erat *Aeolica*, quippe qui venerant ex *Phocaea* *Aeolidis* urbe. *Etsi* nonnulli eam *Ioniae* vindicant. *Cambri* hodie dicunt *pedvar* et *Britanni* *Galliae* *penar*. *Dac.* *Verum* est, *Gallicum* vocabulum esse *petoritum*, licet *dubium*, utrum *Romani* a *Gallis* accepissent. Quod enim *Latini* quatuor, *Graeci* et *Osci* *πέτορα* *petora* (τέσσαρα), id *Galli* *pedvar*, *pedvodar*, *Gothi* *fidvor*; quae omnia nuntur *Indico* vocabulo *tschatur*, quatuor.

Petimen. *Glossarium*: *Petumen* *κήρυκος* *ἔλκος*. *Servius* *Danielis* paulo aliter: *Pleiades signum est ante genua Tauri, quod Graeci ἕβρον dicunt, id est petimen*. Mirum autem *Festum*, ut probaret in *suilla* esse nescio quid, niti *testimonio* *Naevii*, qui dixerit *petimine piscino*, cum manifeste intelligere videatur, quod *κλειδίων* in *thunno* vocatur. *Scal.* *Dalecampius* ad *Plin.* lib. II. c. 37. non *petimine piscino*, sed *petimine porcino* legit, hunc *Festi* locum laudans. *Dac.* Est et apud *Nonium* (p. 160. *Merc.*) *Petigo* *genus morbi*. *Goth.*

Pennas. (Ad p. 197.) Vide *Poesnis. Ant. Aug.* Verba *Festi* paulo aliter *Schedae*: *Pennas antiquos fertur appellasse pecnas ex Graeco, quod illi πενήνα ea, quae sunt volucritia dicant. Item eastem pesnas, ut coenas*. *Optime, πενήνα, Aeolice* *πέννα*, eliso *τ* *penna*. Sed unde *pecna*? Ex *Graeco* *πενήνα*? An *πενήνα* eliso *η* *πενήνα*, *τ* *mutato* in *κ*, *κενήνα*, *pecna*, *pedna*, *penna*? *Dac.* Sic *dusmosus*, *dunosus*, *posno*, *pono*, *poesna*, *poena*, *caesna*, *caena* cet. Sic *immo* particulam pro *ismo* dictam, quod a stirpe *pronominali* *i* et *syllaba sma*, *sno*, quae saepe in *pronominibus* *tertia* *personae* *Indicis* apponitur, ortum esse ostendit *Bopp.* über einige Demonstrativstämme cett. pag. 21. qui praeterea conferri iubet haec: *tasmai* *Sanscr. huic, tammo* *Goth.*; *asmi* *Sanscr. ἐμί* et *εἰμί* *Graec.*; *ἄμεγ*, *ἄμεγ*, *ἕμεγ*, *ἕμεγ* cet.

Pictor. (Ad p. 197.) Sunt hic nonnulla *mendosa*, quae non facile emendari possunt. *Ant. Aug.* Legendum *pictam* a *se* *γούδιν*, et *cum versuculos ad id retulit et ineptia pari et nullius praetexto nomine*. Nam *τὸ* *praetoris* frustra emendare conantur, cum *conflatum* sit *ex sequenti* *voce*. Itaque delendum. *Scal.* Ut *illud* *pretii*, quod in *schedis*, *nullius pretii* *praetexto* *nomine*. *Versuculi* a *Verrio* *adducti* *ita legendi et distinguendi*. Sunt enim *senarii*:

Nam quid modi facturus risu denique
Ni pictor fieri volti, qui risu mortuus 'st.

Dac. Γραῦν alii γράννυ. *Goth.* Praetoris auctoris, alii poetae. *Idem.* Verba: et nullius praetoris haud dubie legenda sunt: et nullius poetae. Et in superioribus pro risui mortuus lege risu emortuus.

Picta. Livius lib. XXX: Masinissa toga picta et palmata tunica donatus. At lib. XXXI: Masinissae dona missa, vasa aurea, toga purpurea, et palmata tunica. Ergo picta et purpurea idem. Addit Livius et togam praetextam datam. Sic purpurea est δλονόργυρος, praetexta περιπόργυρος, palmata erat tantum triumphalis. *Scal.* Lege infra: eius rei argumentum est duplex pictura. Putat hic Festus, togas pictas olim ex pura et ab omni Phrygionio pigmento nuda purpura constitisse, illiusque purpurae nitorem et splendorem picturae locum obtinuisse, co fretus argumento, quod in aede Vertumni et Consii purpureas duas togas spectarit nullo alterius materiae pigmento affectas. Sed hoc exemplo nihil probat Festus, nam picta purpura erat triumphalis illa quidem, sed quam tamen omitterent quicumque vellent, uti omiserunt plerique, Fulvius Flaccus, Papirius Cursor et alii, purpurea tantum toga contenti. Cui aliunde, quam ex Phrygioniae acus pictura, facile splendor accersebatur, laticlavio scilicet limbo et textilis auri plagulis ei circumiecto, aliquoties tamen et picta toga et purpurea per eadem sumebantur. Sic Livius togam Masinissae datam nunc lib. XXX, cap. 15. pictam togam, nunc lib. XXXI, cap. 11. togam purpuream vocat, hic splendidioris tantum purpurae, illic Phrygionii pigmenti habita ratione. Vide Manut. de rebus per epistolam quaesitis lib. II. Ep. 1. *Dac.* T. Papirius. L. Papirius. *Goth.* Tunica autem palmata. Quomodo palmata a latitudine clavorum? An putat Festus palmatam tunicam a laticlavia tunica non differre? Ridiculum, quasi vero triumphantes magnificentiori veste uti non fuissent, quam vulgari lato clavo. Scilicet non meminerat Festus, palmae folia et palmae coronas germana fuisse Victoriae symbola, triumphum exornantia, iisque ex auro tunicas elegantissime descriptas palmatas semper fuisse vocatas. Tamen Manut. lib. II. de reb. per epist. quaes. ep. 4. conatur ostendere, latum clavum a palmata tunica non differre, sed frustra. *Dac.*

Pietati. Eam aedem vocit Manius Acilius Glabrio, qui proconsule de rege Antiocho triumphavit, dedicavit filius in foro olitorio et illic statuam auratam patris, quae prima omnium in Italia statua aurata fuit, posuit. Liv. lib. XL. (c. 34.) de filia, quae matrem, et de altera, quae patrem in carcere aluit. Val. Max. lib. V. cap. 4. Hyg. fab. 254. *Ant. Aug.* Liv. lib. XL. cap. 34. Pub. Victor in 11. regione. Mulierem Xantippen vocat Hyginus et patrem Myconem; alii Cimoneum patrem dicunt. Solinus de matre et filia hanc historiam narrat cap. 7. *Dac.* Adde Aelianum (non invenio locum). *Goth.* Impunias. Impunitus. *Idem.* Concessa. Concessus. *Idem.*

Pendere. Vide Dispensatores. *Ant. Aug.* . . . oe. Pendere poenas de eo proprie dicebant, qui ob delictum pecuniam solvit, quia penso aere olim utebantur. Et ita postea Schedae. Glossar.: Pendo poenas δίκας τιμῆν. *Dac.* Gloss.: Τιμὴν τιμωρίας. *Goth.* Nimirum post v. Pendere, eiusque explicationem sequitur alius articulus in Scal. Aug. *Dac.* editionibus, qui in nostra infra legitur post v. Fortunus, qui in schedis mutilus est, cuiusque fragmenta exstant haec: oe . . . ob . . . ntur . . .

Penetrare sacrificium. Larium Deorum sacrificium, ut opinor, nam et ipsi penetrales dicti. *Dac.* Adde supra Herceus Iupiter. Glossis: Penetralia ἐνδότερα. *Goth.*

Peniculi. Gloss.: Peniculus, penicillus, πόγγος. Aliae Gloss.: Peniculum, πογγίτιον, πογγάρτιον. *Dac.* Caudae. Codae. Vide Penem. *Goth.* Cf. Döderlin, Syn. Lat. tom. IV. pag. 149.

Penetrare, penitus intrare. Ac per vim. Vide Festum in Penetrare. Glossis: Penetrat, διαπερῆ. *Goth.*

Pennatas. Theophrastus alicubi in περί ἰσθρίας φυτῶν ait a rusticis teneriores spicas ἄρνας vocari. *Scal.* Spicis pennae tribuantur. Agna autem minores spicae in Saliari carne vocabantur imitatione Graecorum, qui ἄρνας dicunt. Theophrast. lib. VIII. cap. 7.: Καὶ οἱ στάχνης μικροὶ καὶ τοῦτους, οὓς καλοῦσιν ἄρνας. At Ioannes Auratus, referente Fruterio lib. II. cap. 8. agnas dictas putavit a Graeco ἄχνη, acus, et palaeae minutissimum illud, quod excutitur in tritura, ἄχνη, γ mutato in γ, ἄχνη, agna. Pennatae autem agnae, quod pennum acutum veteres dicebant. Isidor. in gloss.: Pennum bis acutum. *Dac.*

Penora. In line lege penarium. *Scal.* Τὸ πρὸς τὸν βίον ἐπιτήδεια. Gloss. et Scaevola iurisconsultus: Penus, quod poculentum et esculentum penarium. Ita enim legendum, non penarius. Cella penaria promptuaria. Varr. (pag. 162. Sp.): Penarium, ubi penora custodiuntur. Penarium idem quod cellarium. *Dac.* Gloss.: Poenaria cella et Promontorium (legendum Framptuarium) ταμίον. Ceterum penus et penum dici auctor est Nonius (pag. 219. Merc.). Glossae: Penum ὕδα εἰς πόσιν καὶ βρώσιν συναρθροῦνται. Vide tit. ff. de pen. legat. Gell. IV, 1. *Goth.*

Pentathlum. Graece πένταθλος et ipsi ludiones pentathli. Nam quamvis essent veteribus octo genera certaminum, nempe *Stadium*, 125. pass., *Diaulus* duplex stadium, *Dolichus* 12. stad., vel, ut alii, 24. *Oplites* sive *Oplitodromus*, cursus cum armis, *Cestus*, *Pancratiatum*, quod reliqua complectebatur, *lucta* et *saltus* ea vulgo ad quinque referebantur, nempe ad *Pentathlum* sive *Quinquentium*, quae in unum versum coniecit Simonides:

Ἄλμα, ποδάκειν, δίσκον, ἄκοντα, πάλην.

Vide *Quinquentium. Dac. Quinquentium. Goth.*

Pescia. (Ad p. 197.) Pellis aguina a Graeco πέσκος, quod a πέκος. Hesych.: πεσκέων, δερμάτων. Item: πέσκον ἢ πάδιον ἢ δέγμα. Dicitur etiam et πέσα. *Dac.* Ab Indico nomine *paçu*, quod *pecus* significat, etiam πέσκος et *pescia* et πέκος descendere, credibile est.

Pisatiles. Pisatiles sunt οἱ Πισάται. Memoria lapsus sum olim, qui destitutus codice Festi annotavi, Piconos olim a Naevio *Pisatiles* dictos, unde etiam hodie fluvium Pisatellum dici. Ego plane hallucinatus sum, cum haec memoriter scribebam. Petoque a candidis Lectoribus, ut et hoc, et si quae similia dicta sunt, quae mihi cum omnibus communia sunt, qui neminerunt et se homines et a se nihil humani alienum putant, omnium mihi veniam facere. Porro Pantaleon iste Omphalionis filius fuit, ut ait Strabo, καὶ Πισατῶν ἡγεμόν. *Scal.* Pisa autem Peloponnesi urbs, et regio *Pisates*, de quibus vide Strab. Pausan. Pindari Schol. et Servium ad illud Aeneid.: *Alpheae ab origine Pisae* (Ge. III, 180.). Schedae *pisalitem* pro *pisatitem*, et ita legendum videtur *Fulv. Urs. Dac.* Puto scribendum esse *Pisatem*, quod ut saepe factum invenimus, compendium subodoratus librarius *Pisalitem*, editores *Pisatitem* fecerunt. Utrumque nihil.

Pedibus. Plaut. in *Curcul.* (IV, 2, 14.):

Item genus est lenonum inter homines meo quidem animo;
Ut muscae, culices, pedesque, pulicesque cimesque.

Ant. Aug. Pedicosus. Alibi ostendo, Festum in vitiatos codices Titimii incidisse, ut legerit *pedicosus* pro *pedidosus*. Cuius sententiae adhuc me non poenitet. Nam si nihil aliud, certe lex versus aperte docet. Feminino genere extulit Plautus Vidularia:

Ubi quamque pedem videbat, suffurabatur omnis.

Pedidosus autem a pedido. Lucilius:

Quod deformi senex, quod pedidus ac podagrosus.

Ita enim legendum, *Scal.* In aliis quidem scriptoribus fieri potuit, ut Festi tempore *pedicosus* pro *pedibus* obsito legeretur. Recte enim a *pede pedicosus*, ut a *tenebrae tenebricosus*. De loco Lucilii vide in *Palpatur. Dac.* Adde *Paedidos. Goth. Livius.* Naevius, Novius. *Idem.* Adde Voss. Etym. v. *Pediculus.*

Pesetas. Lege: quae inter *precationes. Scal. Pestis pro perestas*, quasi *perestis* a perendo. Nisi cum Meursio legas: *Pestetas*, quomodo *tempestas*, *tempus* etc. Pro *interpretatores lege inter precationem*, ut in edit. Romana. *Precationem* intelligit, quae fiebat, dum agri lustrarentur, cuius formula apud Caton. de rust. cap. 141. et apud Tibull. Eleg. 1. Lib. II. *Dac. Persestas*, *Pestitas*. Dicitur etiam Nonio *Pestilitas* et *Glossis Pestimus λοιμοφόρος* et Gell. XIX. cap. 7. *Pestilentia loca* et in lege 4. Cod. de aedilitiis actionibus *pestilis fundus* vel *pestibilis fundus. Goth.* Cf. Voss. Etym. s. v. *Pestis.* Doederlin. Syn. Lat. tom. II. pag. 60., qui non a *per* et *edere* compositum existimat, sed a *per* praepositione derivatum ostendit, quemadmodum *egestas*, *maiestas*, *tempestas*, a radicibus *eg*, *maj*, *temp*, deducta esse appareat. *Per* autem mali notionem aliquam habuisse, ostenditur in verbis *perire*, *pernicies*, *peior* (*perior*) *pestissimus*, quare *pestis* quoque a *per*, assimilatione quadam litterarum ortum esse intelligitur. Nolle tamen, ut Doederlinus radicem *per*, *pes* confundisset cum praepositione *per*, quae mihi alia plane et ab radice illa *per pes* aliena videtur. Nimirum *per* et *pes*, unde *peior*, *pestissimus*, *pestis*, *pestilentia*, *pesetas*, alia, fontem habent nomen Sanscritum *para(s)*, alius, remotior, unde *pār* verbum, finire, et *pāra*, finis, ripa; ut communis notio *exitus* et *interitus* illis omnibus subsit. Nisi forte ipsa praep. *per* (Sanscr. *pari*, Graec. *περί*) indidem sit derivanda. Ceterum pro *possunt* lege *potest*. Alii maluerunt *possit*.

Pedum. Vide Coniectanea (pag. 40. Ed. St.). *Scal.* Idem Servius (pag. 29. ed. Dan.): *Pedum virga incurva, unde retinentur pecudum pedes.* Sed potius *pedum* a fulciantis pedibus. In verbis Ennii optime Verrium arguit Festus. Nam quis non videt *pedum* hic esse secundi casus a *pes*, *pedis*. Neque tamen ipse recte verborum ordinem tradit, neque enim τὸ *cessas* cum *profferre gradum* coniungendum est. Sic igitur distin-

gue: *Procede: gradum proferre pedum nitere: cessas?* Id est cessas procedere et niti gradum proferre? cessas imperata facere? quae sunt ex Iphigenia Euripidis ab Ennio translata (Iphig. in Aulid. v. 138. seq.):

Ἄλλ' ἴθ' ἐρέσσαν σὸν πόδα, γῆρα
Μηδὲν ὑπέικων.

Infra pro *id ipsum iaculum*: lege *id ipsum baculum*. Pedum enim *baculum*, non *iaculum* interpretatus est Verrius. *Dac.* Locus Virgilii est Eclog. V, 89.

Pedem struit. Glossarium recte φέρει interpretatur. *Scal.* In lege XII. tab.: *Si in ius vocat, nei it antistator, igitur im capito: si calvitur pedemve struit, manum endoicaco.* Vide *Struere*. *Dac.*

Pistum. (Ad p. 198.) Locus mendosus et mancus. *Ant. Aug.* Scribe: *pro molitum*. Varro de vita populi Romani libro primo: *Nec pistoris nomen erat, nisi eius, qui ruri far pinsabat; nominati ab eo, quod pinseret.* Idem τῶν Μένππων: *Nec pistorem ullum nossent, nisi eum, qui in pistrino pinseret farinam.* At temporibus ultimis reip. et deinceps pistores, ut notum vulgo, οἱ ἀροστοροί vocabantur. Et Plautus fuit pistior, cum trusatiles molas versando operam locasset. Minucius Felix (XIV, 1.): *Octavius homo Plautinae prosapiae, ut pistorum praecipuus, ita postremus philosophorum.* Frustra hunc locum Festi suspectum habent docti viri, tanquam integer parum sit ac mancus. Porro veteres dicebant *Piso*, non *Pinso*, quia a Graeco πύσσω, ut alibi notavimus, unde *Pisare* calcare. Seneca epist. 87.: *In terram non aggressit tantum, sed et calcavit et pressit. Negat quicquam esse hac, ut ait, pisatione melius.* Ita liber doctissimi N. Fabri, quem cum veteribus diligentissime contulit. *Scal.* Vide *Coquus*. *Dac.* Alii legunt a *pisando*. Est enim *pisare* Nonio (p. 163. Merc.) frangere, tundere, ab eo glossis uno loco *Pisaculum*, alio *Pistaculum*, quod ὑπέγον *Pilum*. *Goth.* *Potitum*. *Molitum*. *Idem.*

Pedarium. (Ad p. 198.) Vide Gell. lib. III. cap. 18. *Ant. Aug.* Χαμαιδικαστής. Constitutiones Graecae, Theophilus, Glossae. *Scal.* Qui sententiam in senatu non verbis diceret, sed in aliorum sententiam pedibus iret. Vide *Acupedias*. *Dac.* Alius est a Pedaneo iudice, qui Glossis χαμαιδικαστής. *Goth.*

Piscatorii. Varro lib. V. de L. L. (Lib. VI, p. 202. Sp.) scribit Volcanalibus populum animalia pro se in ignem mittere solitum. Ea autem non mense Iunio, sed X. Kal. Sept. fiebant. Ovid. tamen lib. VI. Fast. ludos Tiberinos et piscatorum refert hoc mense fieri. Sunt qui scribant, non a Pr. urbano, sed a populo Ro. urbano ludos fieri, quod mendum ab inducto librario ad doctos quosdam viros penetravit. In veteri quidem libro, unde ceteri orti sunt, ita est, ut hic scripsimus. Piscem vivum pro anima hominis in sacrificio oblatum, testis est Ovid. lib. III. Fastor. *Ant. Aug.* 8. Idus Iunii. Ovid. Fast. lib. VI, (235.):

Tertia post novas removere Lycaona Phoebe
Fertur, et a tergo non habet ursae metum.
Tunc ego me memini ludos in gramine campi
Adspicere, et didici, lubrice Tibri, tuos,
Festa dies illis, qui lina madentia ducunt,
Quique tegunt parvis aera recurva cibis.

Volcanalibus populum pro se in ignem animalia misisse scribit Varro lib. V. (VI, pag. 202.): *Volcanalia a Volcano, quod ei tum feriae et quod eo die populus pro se in ignem animalia mittit.* *Dac.* Adde infra *Pollucere merces*. Arnob. V. *Goth.*

Piscinae. (Ad p. 198.) Lege: unde Lucilius ait:

Obtuso ore, pugil, pisciniensis, reses.

Pugiles sunt obtuso ore propter pugnos, quos in os recipiunt. Unde illud: *os nullum, vel potius pugilis*. Proverbium est apud Plautum in Casina (V, 1, 8.) *obtuso ore* vel *obtusio*, cum quis spe vel instituto deiectus pudore suffunditur; ab iis, qui nihil praeterquam in os messem pugnorum, ut loquitur Plautus, reportarunt. *Scal.* Martial. (III, 44, 13.):

Piscinam peto, non licet natare.

Turnebus lib. XVI. cap. 22. emendat:

Obtuso ore pugil pisciniensisque resesque.

Dac.

Pectinatum. Quod in duas partes vexum est et ad similitudinem pectinis tectum, ut *testudina* Vitruvio, quod ex quatuor, ad similitudinem testudinis. *Dac.* *Pectenatum*. *Pectinatum*. *Goth.*

Piari. (Ad p. 198.) Gloss.: *Piare ἀγνίσαι, καθάρειν, ἐξιάσκεισθαι*. *Dac.* Nonio (p. 370. Merc.) *Piare* est expiare, purificare, condere, consecrare, eidem in dictione *Piem* (p. 151. Merc.) procolere et custodire, et

Pium (pag. 371. Merc.) religiosum. Glossis Piacula ἀποτροπιάσματα, ἀγνίασματα; Piatur ἀγνίζεται, καθάιρεται; isidem ἀγνίζω Piago, Purifico; ἀποτροπιάζω Propiaculo expio; ἀποτροπαστήριον piaculum. Quin apud Nonium *piare* idem plerumque, quod impiare et contaminare. Hinc glossis piacula μολύσματα. Est autem isidem glossis μολυσμός contagium, inquinamentum a μολύνω, quod est attaminio, contaminio, inquinio, polluo, incesto. Id ipsum etiam confirmant eadem glossae, quibus piacula λύματα, quod est inluvis et καθάρσιαι. Goth.

Pignosa. (Ad p. 198.) Optime viri docti pro *Pinosi*, *Pilesi* restitunt: *Pinasi*, *Papisi*. Pinariorum et Papiriorum familia satis nota. *Dac. Pilesi*. Palisi, alii *Plualii*, alii *Pinasii*. Goth.

Pectuscum. (Ad p. 198.) Legendum *pecuscum palatii*. *Pecuscum* a pecore, quod ea parte pecora pascerentur. *Dac. Pectuscum*. *Petuscum*. Goth. *Quia*. *Qua*. *Idem*. *Aliquos*. Aliquot. *Idem*.

Peculatus. Quod Paulus ait aliquando Romanos praeter pecudes nihil habuisse, falsum est. Verum tamen est, a pecoribus pecuniam appellatam et eisdem esse primum aes a Servio Tullio signatum ovium boumque effigie, ut Varro ait lib. II. (I, pag. 60. Steph.) de re rust. et lib. IV. de L. L. (V, pag. 95. Sp.) Plin. lib. XVIII. cap. 3. Festus v. *Pecuniam*. Neque enim verum est, Menenio et Sestio consulibus, aut etiam ante legem Tarpeiam aes non fuisse signatum. Argentum tamen signatum plures ferunt paucis annis ante bellum Punicum primum. Nonnulli ad Servium referunt tam argentum quam aes signatum. Lege autem Tarpeia constitutum est, ut duas oves 30. boves multa non excederet. Lege Menenia oves decussi, boves centussi aestimatae sunt. Festi autem verba ostendere videntur, Menenium consulem ante Tarpeiam legem fuisse: medio-tempore aes argentumque fuisse signatum. Vide *Multam* et *Ovibus* et *Aestimata*. Quae omnia inter se et cum his minime conveniunt. Vide etiam Gell. lib. II. cap. 1. *Peculatus* autem nihil habet cum multa commune. Ideo totum hoc caput et Verrio et Festo indignum est. *Ant. Aug.* Veteribus proprie dicebatur, cum multa, quae pecore dicta erat, per fraudem avertebatur, sed postea de quolibet furto dici coepit. Vide *Depeculatus*. *Dac.* Quod ait Paulus antiquos Romanos nil praeter pecora habuisse, id manifesto falsum est vel ex superioribus Festi verbis, quae in fine τοῦ patres leguntur: Quin solebant iam inde a Romulo nummis argenti signati ultramarinis uti. *Idem*. *Peculatus furtum publicum dicit*. Hic certe Festus sui oblitus est. Nam falsum Menenio et Sestio Coss. aut ante legem Tarpeiam aes non fuisse signatum. Falsum est etiam Menenium et Sestium ante Tarpeiam legem consules fuisse. Nam Tarpeius Montanus Capitolinus et A. Aterius Fontilianus Coss. fuerunt anno urbis 300. Hi legem sanxerunt, ut duas oves et 30. boves multa ne excederet, quae lex et Tarpeia et Ateria dicta est. At P. Sestius Capitolinus et L. Menenius Lanatus consulatum gessere anno 302. His lata lex Menenia, qua oves singulae decussi, boves centussi aestimati. Tamen ex Dionysio (lib. X. Goth. cap. 50. pag. 674.) et Gellio illud etiam in lege Tarpeia videtur expressum fuisse, ut ne multa duas oves et triginta boves excederet et cum ea multa diceretur, bos centussi, ovis decussi aestimaretur, quam legem postea sanxerunt Sextius et Menenius. Ita cum Hotomanno Festi verba sic invertenda: *Poenā gravissimā erat duarum ovium et triginta boum, quae pecudes, postquam aere signato uti coepit populus R. Tarpeia lege cautum est, ut bos centussibus, ovis decussibus aestimaretur. Eam legem sanxerunt T. Menenius Lanatus et Sestius Capitolinus Consules. Idem. Peculatus est. Adde supra Depeculatus Goth. Ut pecunia. Vide supra Abgregare. Idem. Noxii. Noxiae. Idem. Ea lege. Idem. Lege: duarum boum et triginta ovium. Cf. Dionys. l. c. qui δύο βόας καὶ τριάκοντα πρόβατα exhibet. Ceterum res aliunde nota.*

Piatrica. Quam infra *Simulatricem* vocat, eam eodem sensu *fictricem* vocavit Tertullianus de carn. resurrect. Sic autem dicebatur, quod ea, quae in sacris suis representari non poterat, ficta et simulata adhiberet. Virgil. (Aen. IV, 512.):

Sparserat et latices simulatos fontis Avernī.

De quo plura apud Theocritum nostrum. *Dac. Simulatricem* alii *simulatricem*. Goth. *Alii sagam*. Vide infra *Praesagitio* et Non. (p. 22. M.) in *Sagae*. *Idem. Expiatricem*. Iuvenal. (Persius Sat. II, 31.):

Ecce avia ac metuens divum matertera cunis

Exemi puerum frontemque atque uda labella

Infami digito ac spumantibus ore salivis

Expiat.

Glossis *expiare*, ἀποτροπιάζειν. *Idem*.

Piacularis porta Romae. Quod ad eam purgationes et sacrificia fierent, quae *piacula* dicebantur. Cloatii sive Cluentii verba corrupta sunt. Tentabam: *Cum ea facto per aliquem piaculo solvitur, vel ad eam piandi propitiandique causa immolatur. Dac. Ut aliqua. Ut alicuius. Goth.*

Pigere. Interdum pro tardari. Inde piger. Sic Glossis: *Piget*, ὄνω; *Piger*, ὀνηρός. Adde Festum in *Pigare.* Goth.

Pagere. Vide *Impages*. Quae desunt supplebis ex epitome. *Dac.* *Vel figi.* Id est figi. Goth.

Pegasides. Fulvio Ursino nostro magis placet: *appellatus est Hippocrene*, ut ad fontem referatur. *Ant. Aug.* A fonte Pegasi. Pegasus dicitur ungula fontem aperuisse, qui ideo Graecis dicitur Hippocrene. Neque enim unquam invenias a veteribus musas dictas fuisse Hippocrenas. *Dac.* *Pegasides.* Pegides. Goth.

Pipatio. Pipare Osci dicebant ciulabunde conqueri, voce a cantu Gallorum effecta, quomodo et Graeci περιωκίων Aristoph. Inde *pipulus* et *pipulum* ploratus. *Dac.* Hinc *pipiare* apud Tertull. l. advers. Valentin. sumitur pro plorando vocem emittere. Apud Nonium (p. 152. Merc.) vero *pipulum* convitium. Goth.

Pimpleides. A fonte Pimpleo, qui a Pimplia, quae civitas et mons est circa Heliconem. Alii in Macedonia ponunt. Thraciae ascribunt Schol. Callimachi et Apollonii. Idque etiam verum est, si primam eorum locorum originem, non vero situm respicias. Pieres enim Thracica gens occupata Macedoniae quadam parte, inde in Boeotiam irrupere, ibique Heliconem Musis et antrum Libethridum nympharum dedicarunt. Id obiter innuit Strabo lib. IX, (pag. 410.), cuius locum describam, quia et insignis est et omnino ab interpretibus male acceptus: Ἐνταῦθα δ' ἐστὶ τὸ τε τῶν μουσῶν ἱερὸν καὶ ἡ ἵππου κρηνη καὶ τὸ τῶν Λειβηθρίδων νυμφῶν ἄντρον, ἐξ οὗ τεκμαίροιο ἂν τις, Θεῶν εἶναι τοὺς τὴν Ἑλικῶνα ταῖς μουσαῖς καθιερώσαντας, οἱ καὶ τὴν Πιερίαν καὶ τὸ Λεῖβηθρον καὶ τὴν Πιμπλίαν ταῖς αὐταῖς θεαῖς ἀνέδειξαν, ἐκαλοῦντο δὲ Πιερες· ἐκλιπόντων δὲ ἐπέων Μανθόνες νῦν ἔχουσι τὰ χωρία ταῦτα· εἴρηται δ' ὅτι τὴν Βοιωτίαν ταύτην ἐκώκησάν ποτε Θρᾷκες βιασάμενοι τοὺς Βοιωτῶν καὶ Πηλείων καὶ ἄλλοι βέρβεροι. Sed dicit aliquis, quomodo ex eo, quod in Helicone sint fanum Musarum et Libethrum, coniecere quis possit, Thracas Heliconem Musis consecrasse? Respondeo solos Thracas Musicas artes olim tractavisse iisque inclaruisse, ut Orpheum, Museum, Thamyryn, eosque primos Musas coluisse, adeoque cum ex historiis certum esset Thracas loca illa in sedisse, prona erat coniectura, eos etiam, non alios, Heliconem consecrasse. Sed et ex sola locorum appellatione ita ratiocinatus est Strabo. Nam cum in Helicone esset Libethrum, ex eo collegit Thracas illud consecrasse. Nam Libethrum, Pimpla, ut Olympus et Pieria, Thraciae fuere loca et montes, ut et ipse Strabo docet alibi. A Pimpleo igitur Pimpleides, Pimpliades, et Pipleides. Varro lib. VI. (VII, pag. 307. Sp.). Ita enim ab terrestribus locis cognominatae Libethrides, Pipleides, Pimpliades, Thespiades, Heliconiades. Hinc et musa Pimplea apud Horat. Od. 26. lib. I.: *Pimplea dulcis.* *Dac.* *Pimpleides.* Pipleides vel Pepleides vel Pecteides. Goth. *Subtilitatem, alii foelicitatem, alii facultatem. Idem.*

Petissere. Vide supra pag. 561.

Pippit. *Pirpit.* Osci pro quid dicebant *pir* sive *pit*, unde *pirpit*, quicquid. Sic iidem *piam* dicebant pro *quam*, unde *quispiam*, *nuspiam*. Vide *quispiam*. *Dac.* Nimirum *pis*, *pit* apud Oscos dicebatur pro *quis*, *quid*, ex Sanscrito *his*, *kit*. Mutatio gutturalis in labialem frequens fuit apud Oscos, quemadmodum ostendit *quator*, *petora*. Cf. Müller die Etrusker tom. I. pag. 30. *Nuspiam* utrum in Latinum sermonem transierit, dubium est; *uspiam* certum est, quare vix dubitari poterit, etiam *nuspiam* fuisse in usu.

Picena regio. A Sabinis ortos Picenos et a Pico duce itineris dictos refert Strab. lib. V. (p. 240.) Picena regio hodie *Marche d'Ancone*. A Picenis sive Picentibus orti Picentini ad mare Tyrrhenum. *Dac.* Adde supra *Peligni.* Goth.

Perditum. *Interit.* *Interiit.* Goth.

Perbitere. Plaut. in Pseud. (III, 1, 12.): *Eum oras cruciatu maximo se perbitere.* Et in Poenulo (V, 3, 43. seq.): *At ne inter vias Perbiteram eas mutuo.* Illic perire, hic praeterire significat. *Ant. Aug.* Locus Plaut. est e Pseudol. III, 1, (12.). Vide Nonium (pag. 153. Merc.). In quibusdam legitur: *Præbitere.* *Plautus pro praere.* Sed eo usum fuisse Plautum nusquam invenies, sed τῷ *praeterbitere* praeterire. Vulgatum igitur lectionem retineo. *Dac.*

Peregere. Lego *Pergere*, unde *Pergisor* et compositum *perpergisor.* *Scal.* Sed nihil mutandum. *Peregere* enim dicebant, a quo *pergere*, *pergisci*, *expergisci.* *Dac.* *Peregere.* *Peregere.* Goth. Haud dubie propterea *Pergere* enotavit Festus, ut transitivam eius potestatem ostenderet.

Pergite. Verg. Eclog. 6. *Ant. Aug.* (v. 13.).

Pergraccari. Intemperantius bibere Graecorum more, qui remotis epulis maioribus poculis poscebant. Cic. in III. Verr. (I. Verr. 26, 67.): *Fit sermo inter eos et invitatio, ut Graeco more biberetur.* *Horatur hospes: poscunt maioribus poculis.* Glossae *pergraccari* exponunt ἐλληρίζειν alio sensu. *Dac.*

Permissus. Vide *Promissus* et *Pro. Ant. Aug.* Suspitor: *Permissus idem quod promissus appellant, a quo etiam permissus agnus dicitur, qui annis compluribus non est tonsus.* Nihil aliud video. Ait Festus, permissum agnum dici pro *promissum*, id est cui lana promissa sit, sed mihi non persuadet, cum vix ita dici putem *promissum* agnum. Certe scio, permissum agnum esse, quem Graeci ἀνεμῆνον dicunt, i. e. relaxatum, solum, admissum, adeoque Deo consecratum et intonsum. *Dac. Arias.* Agnus. *Goth.*

Pierides. Cur Musae dictae *Pierides* mire veteres dissentiant, aliis a Pierio monte, aliis a Pierio quodam et aliis aliunde nomen ductae. Ego quae ex assidua lectione discere potui vel coniectura etiam assequi, breviter exponam. Pieres Thraciae olim populi fuere, qui propriis sedibus relictis Macedoniae partem aliquam, deinde etiam Boeotiam occupavere et in Boeotia Heliconem et antrum Libethridum Nympharum, et in Macedonia *Pieriam* et *Pimpleam* fontes musis dedicaverunt, unde Musae *Heliconiades*, *Libethrides*, *Pierides* et *Pimpleides*. Vide infra *Pimpleides*. *Dac. Quo. Quod. Goth.*

Peruncctatio. Scribitur *percontatio* a *conto* et *peruncctatio* a *cunctis*. Donat. apud Terent. Mihi prior scriptura magis placet, etsi aliter Festus, neque enim per cuncta interrogat, qui vel unam rem percontatur. Infra pro *per cuncta* visit vet. lib. *peruncctari* sit, unde optime viri docti *per cunctas res ita. Dac. Per o solere scribi.* Et ita quoque apud Nonium (pag. 44. pag. 474. Merc.) in *Percontari* et *Percontat.* *Gloss. Percontatio πύσσα; Percontatur πυνθάνεται. Goth.* Cf. Kritz. ad Sall. Catil. 40, 2. pag. 187. Dronke ad Tacit. dial. de Orat. pag. 59. et Addenda pag. 243.

Perfugam. *Glossae* *Perfugam* et *transfugam* αὐτόμολον interpretantur ex mente Aelii. At aliae *glossae transfuga ἀποστάτης.* Nam proprie *perfuga* dicitur, qui ab hostibus ad nos, *transfuga*, qui a nobis ad hostes discessit, etsi non observatur illud discrimen. *Dac. V. l. 3. in fin. ff. de sicariis; l. 8. §. 2. 38. §. 1. ff. de poenis. l. 19. §. 8. ff. de captivis. l. 7. ff. de re militari. Goth.*

Perfacul. Lege *Perfacul* et *per se, Facul*, hoc est, tam compositum *Perfacul*, quam simplex, *Facul*. Levis menda, sed quae errandi ansam doctis praebuit. *Scal.* Sed errat ipse Scaliger. Legendum enim unica voce *persefacul*. Antiqui enim *perse* dicebant pro *per*, sicut et *prose* ἀπὸ τοῦ προ. Inde *prosemurium*, quod postea *prosimurium*. *Dac. Sic perse moerens et permoerens.* Arnob. V. *Goth.* Vide supra *Facul. Idem.* De formis praepositionum *perse* et *prose* sive *prosi* tametsi nemo veterum prodiderit; tamen probabiliter coniecit Dacerius. Crediderim tamen *pers* et *pros* primitus dictum esse, quae forma deinde in *perse* et *prose* producta. Simili modo Indicae praepositiones *pari*, *prati* et *sam* in compositis vv. ante quasdam litteras, maxime ante *k*, assumunt s. De qua re cf. Bopp. *Gramm. Crit. Sanscrit. reg. 111. pag. 70.* Adde tamen eundem Bopp. in Vergleichende Zergliederung cet. in *Scriptis Academiae Berolin.* anni 1826. pag. 82.

Peremptalia. (Ad p. 199.) Vide *Postularia* et *Manubiae. Ant. Aug.* Vide *Peremere.* Lege infra *nam ut omnia superantur. Dac. Gracchus. Granius. Goth. Ul. Aut. Idem.*

Perediam. Plant. in *Curcul. Ant. Aug.* Eas venustate parasitus quasi provinciarum nomina commentus est. *Curcul. act. III, (74):*

Rhodium atque Lyciam, Perediam et Perbibesiam etc.
Subegit solus intra viginti dies.

Dac.

Peremere. Vel *perimere* non tam *prohibere* vel *vitare*, quam omnino tollere ab *emo*, tollo. Vide *surrem sit.* *Per* autem intensivum est et infra in verbis *Catonis perimat* est tollat. A verbo *peremere* sunt *perempta* intersecta, quae omnino sublata sunt, item *peremptalia* falgura, quae priora vi sua *perimunt*, i. e. tollunt, et *peremptorium edictum*, quod litem *perimat*, tollat. *Dac. Cf. Doederlin. Syn. Lat. tom. III. p. 186. not.*

Perihodos. (Ad p. 199.) Περίοδος circuitus. Unde in soluta oratione *perihodos* dicitur longiori verborum circuitu circumscripta et circumducta sententia, quae constat membris et incisus, unde a Cicerone *ambitus, circuitus, comprehensio, continuatio, circumscriptio* dicitur. Vide *Quintil. lib. IX. c. 4.* In carminibus, non tantum lyricis, *perihodos* cum sententia et spiritu certo versuum numero terminatur. *Dac. In Gymnicis.* Qui Nemea, Isthmia et Olympia vicerant periodo victores dicebantur et periodum vicisse. *Νικῶν τὴν περίοδον* Graeci dixerunt. Athen. de Herodoto Megarensi: ἐνίκησε τὴν περίοδον δεκάκις. *Dac.*

Perempta. (Ad p. 199.) Vide *Peremere. Dac. Locus Lucretii est IV, 44.*

Persillum. Quod Paulus ait, apertum est, sed an idem Festum sensisse credendum sit, vehementer dubito. *Rudiculum* picatum esse vas, in quo sit unguentum, quaerendum arbitror. Flaminis quoque nomen suspectum est. *Rudiculum* a *rudere* fortasse dictum, et *globum piccum* vel *picatum* significat. *Ant. Aug.*

Legendum puto *Rudusculum picatum*, hoc est vas ex cavo informi saxo, quod rudus saxum impolitum sit. Legendum vero *ex quo, unguine* etc. Quidam, qui nobis veterum numismatum et aliorum monumentorum libros ediderunt, in iis libris Cantharum Persilli titulo proscripserunt et persillum pro perirrhaterio accipiunt. Risi, cum illa legi, non tantum quod Cantharum nulla ratione moti Persillum vocant, sed etiam quod, cum sententiam suam confirmare vellent, testimonio Festi id facere conati sunt. Lector vero eruditus iudicet, quid intersit inter persillum et *περίσπυγγιον*, tam profecto, quam inter unguen vel axungiam et aquam lustralem. *Scal.*

Persicum portum. Plaut. in Amph. Caenavin' ego in navi in portu Persico? et alibi. *Ant. Aug.* In Amphitruone I, 1. (v. 253.). *Dac.* Ibi vide quae a nobis annotata sunt.

Personata. (Ad p. 199.) Videndum Livius initio lib. VII. *Ant. Aug.* Quod ait histriones cogi solitos deponere personam, hoc fiebat, quando exsibilabantur, neque placebant. Macrobius (lib. II. c. 7.) loquens de Pylade histrione: *Cum in Herculem furentem produisset et nonnullis incessum histrioni convenientem non servare videretur, deposita persona ridentes increpuit: μάχοι, μανόμενον ὀρχούμεθα.* *Scal.* Atellani vero id ius habebant, ut nunquam personam ponerent. Neque etiam histrionum numero adscribebantur, neque tribu movebantur, stipendiaque tanquam expertes artis ludicrae faciebant. Liv. lib. VII. cap. 2. *Dac.*

Persicus. (Ad p. 199.) Omnino legendum *Persibus*. Vide tertium Coniectaneum (pag. 160. St.) atque adeo Varronem ipsum in fine libri VI. (VII, pag. 385.). Versum Plauti ita lege:

Nihil deconciliare illi, nisi quid persibus sapis.

Scal. *Sibus* est callidus et dicitur pro *sopus* vel *sophus*, ut *sispes* pro *sopes*. Vide *Sibus*. Sic apud Varronem *Persibe* lib. VI. (VII, pag. 385. Sp.): *Persibe, perite; itaque sub hoc glossema Callide subscribunt.* Versus Naevis corruptissimus est, sed ita proxime ad scripturam recte restitui possit:

Et qui fuerit, persibus captanda est ratio.

Callide, inquit, ineunda est ratio, quis iste fuerit. *Dac.* Est. Adst. vel adest. *Goth.* Commode comparavit Dacerius *sopes* et *sispes*. Videmus enim frequentissimam illam in sermonibus Indogermanicis vocalium demutationem, de qua sagacissime exposuit Wackernagel in Jahrb. Phil. 1831. Tom. supplem. I, 1. p. 17. seqq. Igitur Graecorum *σοφός, σοφίς*, Latinorum *sibus*, unde compositum *persibus*, Sanscr. *çubhas* (a, am), splendidus, nitidus, prudens, satis ostendunt, qua ratione eadem verborum radix, per varias vocales a, i, o, u demutata, varias progenierit significationes, sed cognatione tamen et similitudine quadam servata. Dubium tamen est, *sibus* et *persibus* utrum adiectiva sint, an adverbia. Scalger ad Varronem pag. 160. St. *persibe* scribi iubet, ubi adverbii vim sententia requirit, quare etiam apud Varronem VII. pag. 385. Sp. *persibe* rescribit, ubi tamen libri omnes *persibus* et *persicus* praebent. Contra Festus infra v. *Sibus* reddit *callidus, acutus*, adiective.

Perpetrat. (Ad p. 200.) Mendosus locus et in ipso veteri libro R. litera notatus, ut error scriptoris significaretur. Pacuvii verba sunt valde mendosa. *Ant. Aug.* Non leviter haec contaminata sunt, quae, si veterem lectionem proponamus, nullo negotio in integrum restituerimus. Vetis lectio, ut admonemur ex notis marginis: *Neque perpetrare precibus imperia qui detinui patris spartam reponere instat.* Quae non parum ad iumentum nobis ad veritatem indagandam contulerunt. Legimus ergo: *Pacuvius in Teucro:*

Neque perpetrare precibus, imperio, quiti.

et in Niptris:

Spartam repedare instat, id si perpetrat.

Neque quiti, hoc est *neque potuerunt*. Neque prece, inquit, neque imperio hoc peragere potuerunt. *Repedandi* verbo alibi utitur. Vide *Repedare*. Videtur tamen Pacuvius *Reponere* scripsisse propter verbum. Quae dicta sunt de Menelao. Sed finem horum explere quidem verbis Festi non pollicemur. Sententiam autem Festi hanc esse putamus: Quomodo etiani sine praepositione usi sunt, quod conversum iam in turpem significatum. Nam *Patrare* turpe verbum est. Catullus, Persius, Glossarium: *Patrat, μαράται, κακουργίας, ὡς εἰτ' αἰσχρῶς.* Lege: *ὡς ἐπ' αἰσχρῶν.* *Scal.* Quod conversum iam in consuetudinem. Verbo *patrare*, inquit, sine praepositione pro perficere veteres usi sunt, quod nunc in consuetudinem abiit, eo enim frequenter nostri utuntur. Sic *patrare incepta, patrotis consilii* Sallust. Sic Lucret. Cicer. Tacit. Liv. Sed postea verbum illud inter obscena, quare Quintil. lib. VIII. cap. 3.: *Sive mala consuetudine in obscenum intellectum sermo detortus est, ut ductare exercitus et patrare bellum apud Sallust. dicta sancte et antique ridetur a nobis, si Diis placet etc.* *Dac.* *Perpetrat.* *Perpetat.* Glossis: *Perpetrat, κατορθοί.* *Perpetratio, κατορθώσεις.* *Goth.* *Quiti*, idem quod

potuerunt. Sic Glossis: *Quivit, ἤδωνήθη. Idem.* In altero Pacuvii versu rescribere: *Spartam reportari in-*
stat, cet.

Pertisum. Vide *Redarguisse. Ant. Aug.* Infra: *Pertisum aliquando media i non e dixerunt, li-*
cet irrideatur a Lucillio, quod pertisum diceret, Scipio Africanus, qui Pauli filius fuit. Vide *Redarguisse.*
Idem Lucillius lib. IX. contra hanc cacozeliam ita legem orthographiae praescribit:

*Iam pueri venire: e postremum facito atque i,
Ut pluresi pueris fiant, i si faci' solum
Pupilli. pueri, Lucilli: hoc uniu' fet.
Hoc illi factum est uni: tenue hoc facies i.
Haec illi fecere: addes e ut pinguiu' fiat.*

Et ita semper in eodem libro nono Lucilii. Unde Isidorus: *Orthographiam, id est scripturam, contra impe-*
ritiam librorum Lucilii poeta primum scripsit. Dac.

Puteum antiqui. (Ad p. 200.) Media Festi verba sinit interiecta Pauli epitome, quod et alibi fa-
ctum ostendimus. Coniunge igitur et lege: *Puteum antiqui dixerunt, unde sumi potest. Inde puticulos antiquis-*
simum genus sepulturae appellatos, quod ibi in puteis sepelirentur homines etc. Putei idem etymon affert Varro
lib. IV. (V, p. 41. Sp.): *Unde sumi potest, puteus.* Sed ineptissimum esse nemo non videt. Addit idem Varro, ut
optime eius locum emendavit Scaliger, *nisi potius quod Aeoles dicebant ποτήρα ἀπὸ τοῦ πότου, non ut nunc
φρέα. Ait Varro Aeoles dixisse ποτήρα a potu, quae postea φρέατα. Et inde dicta putea et putei. Alii a La-*
tino potu cum Isidoro puteum deducunt. Puteus, inquit ille lib. XIII. cap. 21. est locus defossus ex quo
hauritur aqua a potatione dictus. Quod tamen idem est. Sed omnino puteus a profunditate dictus, nempe a
Graeco βυθός, quod et alicubi monuit vir magni nominis Aegid. Menagius. A puteus diminutus puticulus loc-
cus ubi pauperum cadavera sepeliant, non vero ut Aelius putabat, quod ibi cadavera putescerent. Acro
Horatii interpr. a puteis fossis ad sepelienda cadavera pauperum locus dictus est puticuli. Antiquissimum autem
sepulturae genus in puteis, id est fossis, cavernis: auctor Etymologici τὸ παλιόν, inquit, ἐν τοῖς κοι-
λάμασι τῆς γῆς ἔθαπτον, μήτε σιδήρω μήτε χαλκῷ κεκορημένοι. Sic cavernam in usum sepulcri ab Ephron emit
Abrahamus: Genes 23, 9. Καὶ ὅτα μοι τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν, ὃ ἐστὶν αὐτῷ, τὸ ὄν ἐν μέρει τοῦ ἀγροῦ
αὐτοῦ, ἐργασίον τοῦ ἀξίου. δότω μοι αὐτὸ ἐν ἡμῖν εἰς κτήσιν μνησείων. Dac. Fere ex Varrone emendari
potest Acro: *A puteis fossis ad sepelienda cadavera pauperum, locus dictus est puticuli. Scal.* Puteum in
neutro. Est et masculini generis. Vide Nonium (p. 216. Merc.) in *Putei. Goth.* In *puteis.* Ut puteus. *Idem.*
Cf. Doederlin. Syn. Lat. tom. II. pag. 155. qui Graecorum πῶω, Lat. poto, cognatas esse voces censet. Fontes
sunt radices Sanscritae *pā* et *pī*, bibere, potare.

Putus. *Putum* ait dixisse antiquos pro *puro*. Unde *putatae vites*, quod, cum id, quod impedimento
erat, decisum est, remaneant purae, ut Cornificius ait. Haec Festus; et ad id utebatur auctoritate Ennii in
Alexandro, qui dixerit, *dimidio purus putus.* Item Plauti ex Pseudolo (IV, 7, 103.): *Purus putus sycophanta*
est. Reliqua fere sunt in epitome. *Scal.* Pauca desunt, sed quae vix quisquam supplere possit. *Puto* id est
puro, a πῦθω, ut *putus* a πύστος. Πεύθω autem proprie anrum sive argentum exploro. Inde putare, pur-
gare, putare vites, κλαδεύειν, putamina κλαδεύματα. Dac. Vide supra *Amputare* et *Imputare.* Vide Nonium
(pag. 27. Merc.) in *Putus. Goth.* *Putate.* Putare. *Idem.* *Putus* descendit a Sanscrita radice *pī*, quae purifi-
care denotat; unde *puta(s)* i. q. purificatus, participium. Sed differunt Sanscr. *putas* et Latinum *putus* sylla-
bae quantitate; unde fortasse colligitur, fuisse etiam Sanscritam radicem *pū*, quae idem significaret. Sed exem-
pla eiusmodi demutatae vocalis haud rara sunt et alibi a me cumulate proferuntur. Ceterum cf. Doederlin.
Syn. Lat. tom. III. pag. 203.

Putitium. Ita ego olim has lacunas expleveram ex iis, quae leguntur supra in *Potitii.* Nunc ita
ad verbum achedae, nisi quod in iis ritum sacrificandi accepisset praeterita voce *cum*, quae necessario sup-
plenda. Dac. *Putitium.* Putitium, alii *Politum*, alii *Putidium*, ut apud Nonium quatuor locis. *Goth.* *Plautus*
in Bacchidibus (1, 2, 15.). *At.* Ab. *Idem.* *Millibus aeris.* Vide supra *Potitium. Idem.* *Publicus.* Publi-
cos. *Idem.*

Pubes. Addit Festus verbis a Paulo in compendium redactis impuberem esse puberi contrarium.
De pluribus vero dici solere, cum pube praesente, id est testibus puberibus praesentibus quid actum esse di-
citur. Vide *Pabe. Ant. Aug.* Vide Inst. de nuptiis. Ulpian. fragm. tit. 11. §. 28. *Goth.* Vox *Pubes* respondet
voci Sanscritae *pumas* i. e. *mas*, vir, ex quo *pubes* mutata labiali ortum.

Puteolos. Varro lib. IV. de L. L. (pag. 42. Sp.). A puteis oppidum Puteoli, quod sint circa eum locum aquae frigidae et calidae multae. Nisi a putore potius, quod putidus sit odoribus saepe ex sulphure et alumine. Strab. lib. V. (pag. 246.): *Καὶ μετωνόμεσαν Ποτιόλους ἀπὸ τῶν φρειάτων, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς δυσωδίας τῶν ὑδάτων, ἅπαν τὸ χωρίον ἐκεί μὲν Βαίων καὶ τῆς Κυμαίας, ὅτι θεῖον πλήρες ἔστι καὶ πύρος καὶ θερυμῶν ὑδάτων.* Stephanus ab utroque dici censet a puteo et olere voce composita: *Δικαιαρχία, ἢ πόλις Ἰταλίας, ταύτην δὲ φασὶ κεκλησθῆαι Ποτιόλους. πότεια δὲ τὰ φρέιατα καλοῦσι Ῥωμαῖοι, ὀδῆγε δὲ τὸ ὄζειν.* Dac. *Ista omnia, quae sequuntur, ad idem caput pertinere, non puto. De iis igitur amplius quaerendum. Idem. Multitudine.* Similitudine. Goth.

Pugnus a punctione. Potius *pugnus* a *πυγμῇ* vel a *πυκνός*, densus, quae fuit Iulii Scaligeri sententia. Dac.

Pegasum. (Ad p. 200.) In schedis post *formosa*. Nihil amplius apparet. Certum est igitur, quae sequuntur, aliunde huc esse translata. Duae quidem postremae lineae pertinent ad pedestria auspicia, quod et vidit Scaliger. De Pegaso nota fabula. *Ἰππον περιέοντα* vocat Pindar. Et alatum eum propter eius velocitatem fabulati sunt, quare Homerus etiam semper equos *πετέσθαι* dicit. Dac. Incompertum mihi, quid voluerit Festus usque ad illud . . . *formosa*. Duae lineae, quae sequuntur, pertinent ad pedestria auspicia (*Pedestria auspicia arbitrabantur a vulpe, lupo, equo ceterisque animalibus quadrupedibus.* Vide suo loco. Dac.) et supinitate nescio qua huc translata sunt, cum iam supra suo loco relata sint. Vide post *Pedestria*. Quod sequitur, manifesto ita fuit: *Parilia sibi observanda iudicant privatim ipsae quoque puerperae domi in stratis, ut pariendo stabiliantur Parilia festa.* Non solum, inquit, rure universorum Parilia sunt, sed et privatorum domi, puta puerperarum. Vide *Superstitutionem*. Qui dicebant *Palilia*, a Pale Dea deducebant, qui *Parilia*, a pariendo. Poiri in stratis, hoc est in lectis, foetae cubabant dicis caussa. Eos lectos in atrio stercebant, quos adversos vocabant. Aconius in Miloniana: *Deinde omni vi ianua expugnata et imagines maiorum deiecerunt et lectulum adversum uxoris eius Corneliae, cuius castitas pro exemplo habita est, fregerunt: itemque telas, quae ex vetere more in atrio tacebantur, diruerunt.* Ex quibus apparet in atrio ante ianuam lectum adversum fuisse. Propertius (IV, 11, 85. seq.):

*Si tamen adversum mutavit ianua lectum,
Sederit et nostro cauta noverca toro.*

Hoc est: si alia uxor superinducatur, quae adversum lectum nostrum mutet, hoc est sibi, non mihi steruet. Nam unaquaeque matrona domi sibi adversum lectum sternebat. Laberius in Compitalibus:

*Nunc lentus es tu, nunc tu susque deque fers.
Materfamilias tua in lecto advorso sedet.
Servis sextantis, vernulis nefarius.*

Hoc est, uxor tua foeta de more in adverso lecto sedet adstantibus improbissimis servulis, neque suspicaris de stupro. Sternebatur etiam lectus Diis coniugalibus Pilumno et Picumno. Servius in Schedis (ad Aen. X. pag. 598 Ed. Dan.): *Farro Pilumno et Picumno infantium Deos esse ait: eisque pro puerpera lectum in atrio sterni, dum exploretur, an vitalis sit, qui natus est.* Intelligit autem locum Varronis hunc ex lib. II. de vita Po. Rom.: *Natus si erat vitalis, ac sublatus ab obstetrice, statuebatur in terra, ut auspicaretur rectus esse: diis coniugalibus Pilumno et Picumno in aedibus lectus sternebatur.* Ex quibus apparet, alium lectum adversum esse, alium cum, qui Pilumno et Picumno sternebatur. Nemo est antiquitatis paulo studiosior, qui non his redivivis Festi reliquias laetetur, praesertim de adverso lecto apud Propertium, quod hactenus a nemine indicatum fuerat. Scal.

Prospera. (Ad p. 200.) Interpretem desiderat. Ant. Aug. Fortasse dicebat prospera quaedam nos usurpare solere nomina praefiscinae, quod declinatum sit extrema producta syllaba, ut occurramus fascino, ut ait L. Cincius, quod fieret etiam in familiae purgandae sacro. His non absimilia scripsisse mihi videtur Plinius: *cur publicis lustris etiam nomina victimas ducentium prospera legimus? cur et fascinationibus adoratione peculiari occurrimus?* Titinius Setina:

*Puula mea, amabo, pollulam laudem additio
Praefiscini.*

Charisius subdit interpretationem: *ne puella fascinetur.* Praefiscini ergo aliquid fieri aut dici erat, cum factu aut dicto aliquid fascino occurrebat. Ait declinatum in e producta, quia nonnulli, qui puto, existimabant esse vocativi casus, ut supra *Numere* dictum est a quibusdam corripiti in ultima syllaba et vocandi casu di-

ctum. Gellius ex veteri codice lib. X. cap. 24. loquens de Diequinti: *Extremam istius vocis syllabam tum per e, tum per i scriptam legi.* Nam sanequam consuetum veteribus fuerat, literis iis plerumque uti indifferenter: sicut praefiscini et praefiscine, proclivi et proclive, atque alia item multa hoc genus varie dixerunt. Idem habet vetus Macrobianus codex, at in vulgatis pristini et pristinae, pro praefiscini praefiscine editum est. *Scal.* Plaut Asinar. (II, 4, 84.):

*Praefiscin' hoc nunc dixerim, nemo etiam me accusavit
Merito meo.*

Ait Festus *extrema producta* grammaticorum more, qui cum syllabam vel corripit dicunt, vel produci, saepe eius tantum vocalem vel ita esse inuunt, id est *e* longum, vel epsilon, id est *e* tenue. Sic supra Festus in *ergo, lustra, muscedra, pone, quando* etc. *Dac.*

Praecidaneae dicitur. Praecidaneae dicitur, quod ante sacrum caederetur id genus hostiae, quod sacrum praecidarium appellabatur. Praecidarium et Praecidaneum idem est. Sic extrarium extraneum, pedarium pedaneum. Si Gellius (IV, 6, 7.) considerasset praecidaneum sacrum dici, nunquam miratus esset praecidaneas etiam ferias dictas fuisse. *Scal.* Hoc principium (porcam praecidaneam) male haesit post *popularia sacra*. Sacrificii huius porcae praecidaneae formulam fuisse tradit Cato de R. R. cap. 134. *Dac.* Vide supra *Popularia sacra. Goth.*

Placenta. (Ad p. 201.) Ex farina siliginea, caseo et melle. *Placenta* a Graeco πλακούς, πλακοῦς. Servius 7. Aen.: *Liba sunt placenta de farre et melle et oleo sacris aptae.* *Dac.*

Porriciam. (Ad p. 201.) Hunc Festi locum nemo homo intelligat, qui tamen unius literulae immutatione planus fiet. Lego: *contra id consumitur in sacro, quod est profanatum.* At Verrius eodem libro de significatione verborum (sunt dicta libere, si quae contra dixerem) *arbitrabatur*, etc. Illud nam, quod in schedis ita apparet *na*, a voce *arbitrabatur* natum puto reduplicata priori syllaba *ar* *arbitrabatur*. Primo quid sit *porricere* exponit Festus. Idem quid intelligendum sit cum dicitur id consumi in sacro, quod est profanatum. Deinde Verrius reprehendit, quod arbitrabatur ob eam causam porrici exta aris et foculo, quia profana ea quoque, id est, ut ipse Verrius interpretabatur, deo dicta consumere erat necesse. Et optime quidem Festus. Neque enim, ut Verrius putavit, quae deo porriciebantur, ea profana sive profanata dicta, neque ea aris et foculo porrecta, quod ea consumere erat necesse. Verum id, quod deo offerebatur, *porrectum* dictum, reliquum omne, unde illud *porrectum* detractum, *porrectum* et *profanatum* dicebatur, quia cum deo sacrum et fanatum fuisset, porrecta tantum eorum parte, populo, spectatoribus apponebatur et ab iis consumebatur, unde quod e sacro et religioso in hominum usum cedebat *profanum* et *profanatum* dictum. Idque ut clarius fiat, iterum inculcandum et insigendum: *Pollucere* apud veteres Romanos erat dapem apparare ac dedicare, sacrificale convivium in Deorum honorem, puta Iovis, Herculis, instruere. Ex eo, quod in Dei aram sive foculum ex sacrificii ritu coniectum erat, id *porrici* proprie dicebatur. Macrobius lib. III. cap. 2. Ex disciplina aruspicum porricendi verbum sacrificantibus est solenne, sicut Verianus ex primo libro Fabii Pictoris, ita dissertationem huius verbi exsecutus est: *Extia porriciunt, Diis danto in oltaria aramve, focumve, cave, quo exta dari debent.* Postquam illud porrectum fuerat, reliquum omne sacrum esse desinebat et proprie *polluctum* et *profanatum* dicebatur, quia a populo et spectatoribus consumebatur. Plaut. Rudent. sc. ult. (62.):

— — *spectatores vos quoque ad coenam vocem
Ni daturus nihil sim, neque sit quidquam pollucti domi,
Neve adeo vocatos credam vos esse ad coenam foras.*

Et Stich. V. 4. (V, 4, 6.):

Hodie polluctura praeter nos iam dabitur nemini.

Pollucturam vocat, quod supra *polluctum*. Varro, etsi minus, quid *profanum* esset, intellexit, tamen ita rem declarat, ut omnem dubitandi locum tollat. Verba eius, quia nemini hactenus intellecta, sive adeo declarata, non piget adscribere: *Hinc profanum est, inquit, quod ante fanum est, id est coniunctum fano: hinc profanatum, quod in sacrario polluctum atque inde Herculi Decuma data ab eo est, quod sacrificio quodam fanatur, id est ut fani lege sit. Id dicitur polluctum, quod a porriciendo est factum. Cum enim ex mercibus libamenta porrecta sunt Herculi in ara, tum polluctum est, ut cum profanum dicitur, id est proinde ut sit fani factum. Itaque ubi olim fano consumebatur omne, quod profanum erat, ut etiam fit, quod Praetor urbanus quotannis facit, cum Herculi immolat publice iuveneam.* Haec Varro, cuius postrema verba, quia per librarios negligentiam unius et alterius literulae immutatione et corruptione non leviter sunt deformata, ita

emendari debere certum est: *Cum enim ex mercibus libamenta porrecta sunt Herculi in ara, tum pollutum est, et tum profanum dicitur, id est proinde ut sit fani factum. Itaque ibi olim in fano consumebatur etc.* Sed quia emendationum omnium tum demum ratio vera est et aperta, cum, quae antea indissolubilia erant, ea nullo negotio dissolvuntur et enodantur, videamus viris doctis haec nostra emendatio probanda sit an exigenda. Ait Varro: *Quod in sacrario pollucetur et sacrificio quodam fanatur, ut adinstar fani sit, postquam inde Herculi decuma est data, omne id profanatum et pollutum dicitur.* Huc usque verbis Varronis satis instimus: pergit: *Id omne autem dicitur pollutum a porriciendo voce efficta. Nam cum ex dapibus libamenta porrecta sunt Herculi in ara, tum pollutum est, id est tum pollucta reliqua daps dicitur et tum etiam dicitur profana, id est etc. Itaque ibi in fano consumebatur omne id, quod profanum erat etc.* Nunc Varronis verba luce ipsa clariora, unde sat scio, nemo aliter se satis expediat. Et certe maxime Reipublicae literariae intererat, ut ne hic locus Varronis et alter Festi diutius in tenebris laterent. Varro quidem, ut superius diximus, non satis intellexit, quid proprie esset profanum, cum ait dici profanum proinde ut sit fani factum. Et eo graviter lapsus est, quod fanatum inter et profanatum nullum discrimen statuit, quod maximum esse facile evincunt quae hic a nobis posita sunt et ex veterum fere omnium autoritate comprobantur. Meminerint igitur Latinitatis et rituum Romanorum studiosi minime viris doctis credendum esse, cum audacter affirmant, quae porriciebantur ea pollucta et profanata dicta, cum contra profana sive profanata et pollucta tum demum dicta sint omnia sacrificalia illa convivia, postquam eorum proiecta erat pars aliqua, quae proprie porrici dicebatur. Nam pollutum id dicebatur, quod populo exponebatur, quod non fiebat nisi post eius partem aliquam porrectam. Inde apud Plaut. Rudent. (II, 4, 11.):

— — — non sum pollucta pago

Potiri ut me abstineas manum.

Pollucta pago, id est pago exposita. Et in Curculione (I, 3, 37.):

Quod quidem mihi polluctus virgis servus etc.

Servus polluctus virgis facete dicitur virgis subiectus, expositus, non vero, ut interpretatur Camerarius, virgis cumalatus; neque enim ara Herculis omni esculentorum et poculentorum genere erat referta, ut ipse putavit, sed eorum parte aliqua, quae porrici proprie dicebatur. *Dac. Scripta in his libris meis.* Lege: *Inscripta in his libris meis invenientur, qui inscribuntur etc.* Vide ante Scaligerum (ad v. Profanum.). *Idem.* Adde Augustin. ad v. Profanum. Cf. quae supra diximus ad v. Licitiati. Adde Doederlin. Syn. Lat. tom. III. p. 109. seqq. *Lindem.* Ex disciplina haruspicum porriciendi verbum sacrificantium solenne erat, qui proprie porricere dicebantur, cum caesa ex victimis et inspecta diligentius, num quid vitii haberent exta, vel accensam in aram vel in alteram rem ex proprio sacrificii ritu conicerent. Plaut. Pseudol. (I, 3, 31.):

— — — nam si sacrificem summo Iovi

Atque in manibus exta teneam, ut porriciam interea loci

Si lucri quid detur, potius rem divinam deseram.

Et Virgil. V. Aeneid. (776.):

— — — extaque salsos

Porrici in fluctus et vina liquentia fundit.

Porricere autem a porrigere est, c in g mutato, ut acitare pro agitare, lectiones pro legiones dicebant veteres. Vide post Profanum. *Dac.*

Porigam. (Ad p. 201.) Lege: cum aperte e proregam tractum sit. *Scal.* Pro porrigam simplici r. Est autem porrigere non a porro regere, ut hic putat Fest., sed a per et rego: nam e vocis per mutatur in o, imo et ipse Festus infra id immuit. Nam pro hic aperte e rivo regam legeidum, ut docet Scaliger, aperte e pro regam tractum sit. Pro porrigere porgere dicebant veteres. Virgil. (Aen. VIII, 274.):

— — Porgite pocula dextris.

Dac. E rivo regom. E civo regit. Alii e protegam tractum sit. *Goth.*

Porcae appellantur. Sic porcae et sulcos pro eodem sunit Festus, contra quod in voce *imporcitor*, ubi legitur: *porca est inter duos sulcos terra eminens.* Ibi enim porcam aperte a sulco distinguit et revera diversa res est. *Porcae* alio nomine *lirae* dicebantur. Columella lib. I. cap. 4.: *Liras rustici vocant easdem porcas, cum sic aratum est, ut inter duos latius distantes sulcos medius cumulus siccam sedem frumentis praebet.* Inde Glossar.: *porca τὸ μεταξύ τῶν ἀλλήλων ὕψος.* Tamen cum lirae dixerint sulcos illos, qui in agris fiebant, ut inde in maiores sulcos sive fossas aqua decurreret, fieri etiam potuit, ut sulci illi *porcae*

etiam dicerentur, quod aquam frumentis nocere prohiberent, sed huius rei exempla desidero. *Dac.* Aliud etymon v. apud Varronem lib. IV. de L. L. nr. 4. (V, pag. 89. Sp.). Accursius l. 24. ff. de aqua plu. Adde Nonium (pag. 61. Merc.) l. n. 304. et 2. (pag. 152. Merc.) n. 696. *Goth.*

Postliminium. Glossae: *Postlimen ἐπανάδοσ.* Falsum est, quod vetustissimi Iurisconsulti prodidere, in nomine Postliminium spectari tantum praepositionem post, reliquum productionis esse caudam, liminium. Nam postliminium recte ex Latini sermonis proportione dicitur ἢ ἐπανάδοσ, ut contra Eliminium ἢ ἔξοδοσ. Postliminii ius et religio ex Atheniensium fontibus derivatur, ut pleraque Romanorum alia; eodem iure apud Romanos erant, qui postliminio ab hostibus revertebantur, quo apud Athenienses ii, qui δειτεροπότοι καὶ ὑστεροπότοι dicebantur. Romani volebant eum, cui tanquam mortuo iusta funerum facta erant, reducem limen insistere, quia funestari eo putabant tam limum utrumque et superum et inferum, si a mortuo calcaretur, quam et hominem ipsum. Nam et mortui in limine collocabantur, quod Graecis dicitur πρόθεσις νεκροῦ. Itcirco tecto perforato in aedes admittebatur, ne omninosus esset illi per ianua ingredi, per quam tanquam elatus erat. Quod enim illi iusta facta erant, ob id tanquam elatus fingebatur. Athenienses eos, quibus absentibus funus factum erat, non prius aedes ingredi patiebantur, quam per sinum laxae stolae mulier eum demitteret, tanquam denuo renasci videretur. Unde δειτεροπότοι hoc est δειτερογενεῖς, πότιμος enim factum nascentis. Qui enim semel ex aedibus elati sunt, nunquam postea ea ingrediuntur. Inde factum, ut quos mortuos putaverant, aut quos nunquam redituros sperabant, cum reverterentur, ex orco eos redidisse dicerent. Artemidorus: τὸν παρὰ προσόκιον σπῶντα φημὲν ἐξ ἄδου ἀναβεβηκέναι. Apuleius lib. XI. (p. 266, 30.): *Confestim denique familiares ac vernulae, quique mihi proximo nexu sanguinis cohaerebant, luctu depositum, quem de meae mortis falso nuntio susceperant, repentino laetati gaudio, varie quisque munerabundi, ad meum festinant illico diutinum, reducemque ab inferis conspectum.* Qui locus plane ad hunc morem allusit.

Scal. Postliminium est a limine et post; unde eum, qui ab hostibus captus in fines nostros postea pervenit, postliminio reversum recte dicimus. Nam limina sicut in domibus finem quandam faciunt, sic et imperii finem limen esse veteres voluerunt. Hinc et limen dictus est quasi finis quidam et terminus. Ab eo postliminium dicitur, quia eodem limine revertebatur, quo amissus fuerat. Haec Iustinian. *Dac.* Postliminium receptum ius. Facile credere haec verba male hic irrepisse e glossamate scilicet. Sed occupavit doctissimus Cuiacius Observat. lib. II. cap. 23. *Idem.* Quae nationes in opinione. Quae desunt in fine non possumus assequi. Forsan dixerat Festus ceteras nationes in hac opinione fuisse, cum iis eadem utilitas perveniret. Putabat Fulvius Ursinus pro opinione scribi debere ditione. In fragmento Serviliae legis sic est: *QUIVE IN ARBITRATU. DITIONE. POTESTATE. AMICITIA* etc. Scripserit igitur Festus: *Quae nationes in ditione nostra sunt, cum his etiam postliminium constitutum. Idem. Postliminium.* Postliminio. Glossis Postlimen quoque dicitur ἐπανάδοσ ἀπὸ τοῦ πολέμου, quod quid sit v. in l. Postliminium 19. ff. de captivis et postliminio reversis §. 5. Inst. quibus modis ius patriae potestatis. *Goth.* Dicitur. Est. *Idem. Postliminium.* Postliminio. *Idem.* Item qui servus. Itemque servus. Etiam servus postliminio redit l. 1. ff. de captivis. l. 2. l. 20. Cod. de Postliminio: 34. Eclog. 1. *Idem.* Muli et equi l. 2. ff. de captivis. Muli inquam clitelarii, Tull. huius enim bellitante v. l. 9. *Idem.* Navis. Vide tamen l. 2. ff. de captivis. *Idem.* Cum populis liberis. V. l. 5. §. l. 19. ff. de captivis. *Idem.* Cum foederatis et cum regibus postliminium nobis est ita, ut cum hostibus. Imo non est l. non dubito 7. ff. de captivis. *Idem.* Cum hic. Lege: cum sit postliminium non est. *Idem.*

Posticum. Liv. lib. I. (c. 13.): *Regiones ab oriente ad occasum determinavit, dexteram ad meridiem partes, laevaeque ad sinistram esse dixit.* At Varro lib. VI. (VII, pag. 289. Sp.): *Eius templi partes quatuor, sinistra ab oriente, dextra ab occasu, antica ad meridiem, postica ad septentrionem.* Plin. lib. II. cap. 54. *Fulv. Urs.* Grammatici Graeci παράθυρα καὶ παραθύριον καὶ παράθυρα κατόπιον τοῦ οἴκου. *Scal.* Distinguo, posticum, ostium etc. dicitur posticum et postica, illud subintelligendo ostium: hoc subintelligendo ianua sive porta. Quare falsus est Servius, qui putavit semper in neutro anticum et posticum dici, nisi cum sunt voces augurum, qui posticum septentrionalem mundi partem, anticam vero meridionalem dicunt. In Glossis enim postica παράθυρα κατόπιον τοῦ οἴκου, vulgo porte de derriere. *Dac.* Et dextram anticam, sinistram posticam. Dextra et sinistra mundi pars varie accipitur. Nam auguribus et astrologis sinistra est oriens, dextra occidens, unde factum est, ut iis sinistra auspicia dextris meliora semper habita sint. Geographis sinistra est occidens, dextra oriens. Poetis ortum astrorum observantibus sinistra est septentrio, dextra merides, eisdem occasus siderum spectantibus sinistra est Auster, dextra Boreas. *Idem.* Sic etiam ea caeli pars. Auguribus merides antica, postica septentrio dicitur, quia ii meridiem spectant, ita ut ad sinistram orientem, ad dex-

tram occidentem habeant. Vide *Idem*. Adde Nonium (pag. 217. Merc.) in *Posticam*. Ulpius posticas vocat in l. 13. §. 7. ff. de usufructu. *Goth. Antica*. Vide supra *Anticum*. *Idem*.

Palatium. Vid. Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 59. Sp.). *Ant. Aug.* Palanto est Graece Παλακτω, sed eam Palatiam et non Latini matrem, sed uxorem dicit Varro IV. de Latino sermone. Sed hoc, inquit, alii a Palatia uxore Latini putarunt. Loquitur de Palatio. Scal. Solinus: a Palanto Hyperborei filia. Palanto Graece Παλακτω ait Scal. Sed contra Salmas. Palantho Graecum est, η παλανθώ, non η παλλαντω, φαλάνθη est ξιουνορός, φαλανθός canus vel calvus. Unde σιλάντων et φαλαντων κόρα Silenorum in Graeco scriptore, ubi perperam legitur φαλανθων et inde vir doctus in libro de Satyra florum amantes Silenos sibi fingit, quasi φαλανθών Graecum esse possit pro φαλανθός, φαλανθός calvus. Unde αναφαλαντίας recalvus. Φαλανθός nomen urbis et montis Arcadiae a Phalanto quodam. Phalantus ab Hercule octavus cum Parthenis Laconibus Tarentum auxit et habitavit. Vide Servium IV. Georg. (Pag. 153. Ed. Dan.). Φαλανθώ igitur nomen proprium mulieris, ut Φαλανθός viri. Notat hic Anton. Augustinus in veteribus libris legi Palante. Nos Palanta in veterrimo codice scriptum reperimus, quod esset η Φαλανθη. Sed quis ille Hyperboreus, cuius filia Palantho vel Palanthe? An nomen proprium? an gentile? Dionysius (lib. I, pag. 34.) Τπερβορίδα κόρην appellat, hoc est ex Hyperboreorum regione: Λάτινον δέ εκ τινός Τπερβορίδος κόρης, ην, πατρός εις ομηρειαν δόντος, ἐτήγετο. Hyperboreus igitur ille homo fuit ex Hyperboreorum regione. Ita tamen loquuntur Festus et Solinus, quasi nomen esset proprium, quem scribere debuissent: cuiusdam Hyperborei filia. Apollo Hyperboreus colebatur a Scythiis. Servius: secundum Farronem et alios a filia Evandri Palantia, ab Hercule vitata et postea illic sepulta. Alia caussa et aliud nomen. Pallantia από τοῦ πάλλας. Varro Pallantiam hanc uxorem Latini facit, nisi quis dicat Polantham tam apud Varronem, quam apud Servium esse legendum, την φαλάνθην. Nam Varro uxorem Latini esse vult et filiam Evandri, quam Festus Latini matrem et Hyperborei filiam. Palanthia pro Palantha vitiose scriptum. Haec Salmas. in Exercit. Plin. Sed apud Festum et apud Solinum Hyperboreus absolute nomen proprium non est, sed gentile, Hyperborei filia, subintelligitur hominis. Dac. Vel quod palare, id est errare. Secundum etymon a palare Propertius et Ovidius amplexi sunt. Ultimium Virgil. VII. Aeneid. (VIII, 54.). Sed eorum nullum verum est. Nam palatium prius dictum palantium a φαλάντιον, ut Graeci vocant summa montium iuga. Nam φαλει falae, arces, altitudines, unde et falantum Hertruscis coelum. Vide falae. *Idem*. Alii. Vel. *Goth.* Palanto. Palante. *Idem*. Ex Hercule. Et Herculeum. *Idem*. Palatium sive Etrusca est vox, sive Latina, descendit a Sanscrita rad. pāl, tueri, regere. Est igitur palatium proprie i. q. castellum, arx, ἀκρόπολις.

Palmes. Non immediate a palma, sed a palmavitis, palmitis, palmatis, palmes. Et male Varro lib. I. de re rust. (c. 8.) palmam. Sic enim dicitur et palmes, quasi parilemam dictam vult, quod uvae pariat; palma enim a similitudine palmae hominis dicta est, quod ut ex ista digiti, sic ex illa uvae nascuntur. *Dac.*

Pallas. Sive a πάλλειν, ab agitatione, ut ait Plato in Cratylo, sive a Pallante Gigante, quem interfecit, sive a Pallante palude, ut Tritonia a Tritone, nam Triton et Pallas paludes ad Syrtim minorem. Sed vide *Minerva* et *Tritonia*. *Dac.*

Pappi. Pappus antiqua lingua senex est. Atellanorum propria vox. Pomponius in pictoribus:

Pappus hac in aede habitat scenica, non sesquiscenica.

Ad cuius canitiæ similitudinem lanugo carduorum pappus dicitur. Graecis Πάππος. Sophocl. *Dac.* Locus Lucetii est l. III, 387. Vide notam 32. ad Probum II, 1, 22. Corp. Grammat. T. I. pag. 109.

Papillae. Melius alii a papa puerorum cibo, quod a papare, comedere. Isidor. lib. XI. cap. 2.: Papillae capita mammaram sunt, quas infantes sugentes comprehendunt, et dictae papillae, quod eas infantes quasi pappant, dum lac sugunt.

Pauperies damnum. E leg. XII. tab.: Si quadrupes pauperiem faxit, domino noxae dedito. *Dac.*

Palpari. Pro palpare molliter tractare, palpo percutere. Lucil. Sat. lib. 29.: Hic ubi me videt subblanditur, palpat, caput scabit, pedes legit. *Dac.*

Pauciens. Titimius in Gemina apud Nonium (pag. 157. Merc.): Postquam factus maritus hanc domum abhorres; Tuam etiam uxorem pauciens videbo. *Ant. Aug.*

Panus. Nonius (pag. 149. Merc. in v. Panus): Panullam. *Ant. Aug.* De Panicula et Panucellium

nos satis multa olim in Varronem. Glossarium: *Pannucellium*, πῆγιον. *Scal.* Glomus lanæ carptæ et ad nendum paratæ, unde *panicula* lanosa coma milii arundinis. *Plant. Mil. Gl. 1, 1, (18.):*

*Quoius tu legiones difflavisti spiritu
Quasi ventus folia aut paniculam testoriam.*

Dac. Vide Nonium (pag. 149. Merc.) in *Panus*.

Pandana. Varro lib. IV. (V, pag. 48. Merc.): *Quod Saturnia porta, quam Iunius scribit, quam nunc vocant Pandanam.* Dicebatur etiam *Romanula* et *Libera*. *Dac.*

Pandicularis dies. An quod is dies in Deos omnes pariter extendi videretur, cum in eo iis omnibus communiter sacra fierent? *Dac.*

Pancarpia coronæ. Quicquid miscellum esset et ex variis rebus contextum consarcinatumque *pancarpum* Graeci dixerunt. Sic *pancarpum* apud Iustinianum novella CV. spectaculum ab omnigenis bestiis, quæ depugnabantur et occidebantur ab hominibus, qui operam suam ad eas conficiendas locabant. Vide Casianum Collat. cap. 14. Cassiodor. lib. V. Epist. 42. D. Augustinum adversus Secundinum. Sic παγκάρπους στεφάνους Graeci dixerunt non solum ex omni florum, sed etiam ex omni genere fructuum compositas corollas, quales eae sunt, quibus columnarum frontes ornabantur, quas ἐγκάρπους vocat Vitruvius lib. IV. cap. 1. Vide Salmasium in Iulio Capitolino. *Dac.* Dixi ad Novellam 105. c. 1. *Goth.*

Panibus. Equus *October* dicebatur. Vide *October*. *Dac.*

Patalem. Locus Plauti est in Truculento, quam comoediam nos maiore ex parte a mendis vindicavimus:

*Ut ego me ruri hamaxari mavelim patalem bovem,
Cumque eo ita noctem in stramentis pernoctare perpetem,
Quam tuas centum caenatas noctes mihi dono dari.*

Scal. Verba Plauti e Trucul. II, 2, (22.). Ab eadem mente Graeci πετάλις sive πετάλου vocant patales boves. Athen. lib. IX. (pag. 376. A. vol. II. pag. 825. ed. Dind.) Πειτηνούς vocat Hesych. Sed vett. Plauti codd., ut et Festi, non *patalem* habent, sed *patulum*. Quæ vera lectio videri possit, sive potius *patalem*, ut *patulus* et *patulis* promiscue dictum sit. Non pugnabo tamen, si quis *patalem* retineat. *Patalis* enim recte dici potuit a *patare*, unde compositum *expatare*. *Dac.* *Patalem*. *Patulum*. Adde infra *Propatulum*. In sacrificiis id requirebatur in tauro, ut diversa cornua haberet et late paterent, quemadmodum in ove, ut duos dentes haberet caeteris longiores. Supra *Bidental*. Ab eo patales boves. *Goth.*

Patagium. Patagium assuebatur vestimentis mulierum, ut clavus virorum. Livius lib. IV. (c. 25. lin.): *Placet tollendæ ambitionis causa tribunos legem promulgare, ne cui album investmentum addere petitionis causa liceret.* Lege: *ne cui clavum in vestimentum.* Nam ex corrupta scriptura *clabum* manavit error. *Scal.* Unde *patagiatae vestes* Plauto Epidic. II, 2, (47.) et *patagiarii* in Aulul. (III, 5, 3.). Patagium autem sic dictum vult *Scal.*, quod quibusdam maculis et naevis inspersum erat, a patago morbo pestilentis, quo qui moriuntur, nullum iudicium morbi relinquunt aliud, quam naevulos in parte corporis. Patagi meminit Plautus (cf. *Fragm.* ex amissis Com. 50.):

Mecum habet patagus morbus. Ais.

Patagus a πατάσσω ferio. Turnebus putavit patagum esse morbum vitis, cum sauciatur lignæ in ablaqueatione. Legitur enim apud Theophrast. *πάταγον εύλαβούμενοι*, ubi Theodoros legisse videtur *πάσσαλον*. *Dac.* Adde Nonium (pag. 540. Merc.) in *Patagium*. *Goth.*

Patricius vicus. In Exquiliarum parte fuisse certum est. Vide *Septimontio*. *Dac.*

Pagi. A Dorico παγά pro πηγῆ fons. Servius II. Georg. (pag. 116. ed. Dan.): *Villas, quæ pagi ἀπό τῶν πηγῶν appellantur, hoc est a fontibus, circa quos villæ consueverunt condi.* Unde et *pagani dicti sunt quasi ex uno fonte potantes*. Pagus constat et pluribus vicis, ut vicus et pluribus casis, nullo moenium ambitu, accolis dispersis in plano circa flumina vel fontes, qui ad unum locum consilii causa coeunt. Itaque distinguuntur pagani a montanis. Cicero pro Domo (c. 28.): *Nulli pagani aut montani, qui non amplissime de meo reditu decreverunt.* Vide *Publica sacra*, adi et Manut. de quaesitis per epistolam lib. III. quaest. 7. Pagus etiam Latinis idem quod ξῶνος vel gens, et quemvis amplum regionis tractum totamque aliquam præfecturam gentemque quamlibet populosa significat. Glossæ: *Pagus topographia, χώρα τις, γένος*. Hinc Helvetiorum tota gens in quatuor pagos divisa apud Caesarem. Hinc vox nostra Gallica *pays*. *Dac.* *Aquæ*. Fontes. *Goth.*

Paginae. A pagendo, id est pangendo. Graecis *σελίδεις*. *Paginae* antiquis de libris chartarum proprie dicebantur et ex una tantum parte scriptae erant. Tabellae vero de membranis et ex utraque parte scribi solitae. *Dac.* *Figuntur.* *Goth.*

Parens. Parentum et patrum nomine avi et proavi continentur, ut filiorum voce nepotes, nepotum vero omnes posterii. *Dac.*

Parret. Cicero in Verrin. Divin. (17, 56.): *Si parret eam se et sua Veneris esse dixisse.* Et lib. IV. (Act. II, 2, 12.): *Si parret fundum Capnatem, quo de agitur, ex iure cum P. Servilii esse.* Et lib. V. (Act. in Verr. II, 3, 22.): *Si parret, iugera fundi esse plura.* Et (Ibid. II, 3, 28.): *Si parret adversus edictum fecisse.* Et pr. Q. Rosc. (c. 4.): *Si parret H.S. DCCC. dari.* Iustin. lib. V. Inst.: *Si apparet non dare oportere.* Cui formulae addit Theophilus: *Condemna eum iudex. Ant. Aug.* In fine lege: *ut fieret parret, quod et inveniat in Comparet, Apparet. Scal.* In formulis iudiciorum dandorum primas tenebat *parret.* Petron. (pag. 175. ed. Lips.):

Iurisconsultus parret, non parret, habeto

Atque esto quicquid Servius et Labeo.

Apud veteres enim multa verba duplici coniugatione inflexa leguntur, *caveo, cavo* Horat. *Ferveo, fervo* Virg. *Fulgeo, fulgo* Lucret. *Indulgeo, indulgo* Terent. *Oleo, olo* Plaut. *Dac.* Adde quae de hoc genere exposui in Ed. Opp. min. Pisciani, quae prodit L. B. 1818., pag. 344. seqq.

Paribus equis. Pares dicebant binos et fratres. Propert. lib. III. Eleg. 7.:

Elctosque pares sylvestri exuberet reges.

Sic contra *fratres* dicebant pro binis et paribus, inde *fratrare* proterium mammae dicuntur, quod velut fratres pares oriuntur. *Dac.* Adde supra *Pararium aes.* *Goth.*

Pararium. Quod pro paribus, hoc est binis equis equitibus dabatur. Vide *Paribus equis.* *Dac.* *Quod pro binis equis.* Quod pro paribus, id est binis equis dabatur. Ita Festum scripsisse puto; facit vox *Paribus* infra. *Goth.*

Parici. Persuaserunt sibi viri docti *Paricos* quaestores dictos, qui rerum capitalium caussa creati essent. Nos contra omni opere contendimus non *Parici quaestores*, sed *Paricidi quaestores* legendum esse. Vide vocem *Quaestores*. Ita igitur vocabantur Quaestores rerum capitalium. Clausula vero *Paricida esto* in omni re capitali ponebatur. Cicero II. de Legib. (9.): *Sacrum sacrove commendatum, qui cleperit rapstive, paricida esto, id est capital esto.* *Scal.* *Id autem.* Indemnatum. *Goth.*

Parumper. A Graeco potius *παῦρόντερος*. *Dac.* Sane credibile est, Latinorum encliticam *per* et potestate sua et origine eandem esse atque Graecorum enclit. *πίρ*, quae ut satis notum est, orta est ex *περί*. Alius sententiae videtur esse Doederlin. Syn. Lat. tom. I. pag. 13. quem vide.

Parasangae. Ex Herodoto et Hesychio 30. stadia continent. Sunt tamen, qui usque ad 60. tribuant. *Dac.*

Penuria. Optime Voss. (Etym. sub. v. *penuria*): *Quod penui minus sit.* Nam a *penu* deducit *penuria.* *Dac.*

Pellices. A Graeco *πάλλαξ*. Gellius lib. IV. cap. 3. Sed cum pellex sit eius, qui habeat uxorem, *παλλαγή* vero coelibis, magis placet Iano Guilielmo, ut *pellex* sit a *pelliciendo*, ut ab *illiciendo iller*. Contra tamen Voss. in Etymol. Quis nescit, inquit, cum voces ex una lingua in aliam transfunduntur, quemadmodum in vinis fit, ita et haec quoque nonnihil abire a priori natura? Quare mihi quidem dubium non fit, quin pellex sit a *παλλαξίς*, extritro i et converso a in e. Hoc Vossius (Etym. sub v. *pellex*). Sed cum Graeci *πάλλαξ* et *πάλληξ* dixerint, inde facilius *pellex*. *Dac.* Sed etiam *mares*. Ait mares etiam pellices dici, quod verum est. Hesychi: *παλλάκιον, μεγάλιον.* Gloss. vet.: *παλλαγή concubina, succuba, pellex.* Item: *πάλληξ rupa, rupa, catulaster.* Item: *παλλάκιον concubinatus.* Ubi manifeste legendum *concubinibus*. Neque enim unquam *pullacion* de scortatione dici potest, sed de scortillo. *Idem.* *Pellex aram Iunonis ne tangito.* Hoc est ut interpretatur Granius Flaccus in libro de iure Papiriano, pellex nulli viro uxorem habenti ne nubito, si nupserit, criminibus demissis. Demissis criminibus in tristitiae signum. Ovid. (Her. X, 137.):

Aspice demissos, lugentis more, capillos.

Idem. Vide l. 144. de v. sign. *Goth.* *Pellicum.* Pellitum. *Idem.*

Paedidos. A *paedore*, quod *ἀπό τοῦ παιδός*, alii *pedor* a *pede*, ut sit pedum illuvies. Gloss.: *paedor ὄπισ, αἰχμός.* *Dac.* Forte a pedibus seu pediculis v. infra *Pedibus obsitum.* Is autem videtur esse, qui Nonio (pag. 163. Merc.) *paeminosus* ac mali odoris a *pedore*, ubi vereor ne legendum sit *pedidosum*, non

peminosum. *Goth.* Falsissime a Graeco παίδες derivat Festus. Cohaeret potius cum v. *puđere* et dialecto tantum differt a *faetor*, *f* in *p*, *d* in *t* mutatis.

Paecana. Quod *remedians morbis* etc. Mendosa verba vel maxime inepta. *Ant. Aug.* Vide Servium ad illud X. Aen. (738.): *Laetum paecana secuti*. Mibi maxime placet *pacan* dici a *paław medeor*, quia malorum avertendorum potens est Apollo, quare et ei in carminibus secularibus supplicabatur. Unde et praeces illae *paecanes* dictae. Postea tamen Paecanes dicta quaecvis alia carmina, quae diis canebantur. Imo et ipse Iupiter apud insulam Rhodon cultus sub Paeanis nomine. Notandum praeterea Paecanem etiam dici de funebri carne, ut alibi monuimus. Hesych. Aesch. in Choephor. (149.). *Dac.*

Peligni. Pacinus, a quo Pacinates; alii Pecinus, a quo Pecinates; nos Picinus, a quo Picentes. Sed vide *Picna*. Dionys. lib. I. (pag. 9. et 11.) Peucecius Oenotrii frater Peuceciam condidit. *Ant. Aug. E* Sabinis tamen ortos dicit Ovid. III. Fast. (96.):

*Et tibi cum proavis, miles Peligne, Sabinis
Convenit.*

Dac. Ducta Volsini. Scribitur *Volsini*, *Volsuri*, et *Volsai*. Sed in re alio obscura iudicare difficile. *Idem.*

Pales. Vide *Parilibus*. *Ant. Aug.* Eadem, quae Vesta. Eius festa *Palilia* et *Parilia*, quamvis Mario Victorino *Palilia* displiceant, et placeat *Parilia* tantum dici. Celebrabantur XI. Kalendas Maii sive 12., ut Ovidio placet lib. IV. Fast. (820.). *Dac.* Adde *popularia sacra*. Dies natalis urbis Romae; dixi 1. 7. Cod. de Fer. *Goth.*

Partus. Pro nascendo ponitur et pro parato. Ut partus, ita partitudo et partio dicitur. Vide Nonium (pag. 217. Merc.) in *Partus*. *Goth.* Naevius. Ennius. *Idem.* Male parta male dilabuntur. Proverbii species. *Idem.*

Parones. Vide *Myoparo*. *Dac.*

Passer. Plautus Persa (II, 2, 17.):

Vola curriculo. P. istuc marinus passer per circum solet.

Notavimus ad Ausonium in illud ad Accium Paulum Rhetorem Begeritanum (epist. XI.):

Ovum tu coque passeris marini.

Scal. In sine lege *struthiocamelum*. Passerem autem vocant veteres, quod avis esset, imitatione Graecorum. qui στρουθίον vocant et *marinum*, διαπόντιον, quod peregrinus et ultra marinus, et *struthiocamelum*, quod colli et crurum longitudine camelo similia esset. *Dac.*

Pascito linguam. Vide *Comperce*, *pascito* pro *parcito*. Salsasius tamen legebat *parcito*. Perperam legitur, inquit, *pascito linguam*, quod inceptum est. *Compercere* quidem dicitur coercere, quod proprie sit in idem pascuum cogere animalia, et compellere, cui contrarium dispescere, sed pascere simpliciter pro coercere inauditum est. *Parcere linguam φείδεσθαι τῆς γλώσσης* tacere, abstinere linguam. *Dac.* *Pescito* linguam Ambrosius III. de virginibus velandis: *Genitiles idolis suis reverentiam tacendo referunt*. Adde 1. 5. Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt, vel ibi exclamant. *Goth.*

Pastillum. Pastillum et pastillus a pane, *paniculus*, *panicillus*, *pastillus* genus libi rotundi, quare in glossis *pastillus, τροχικός, τροχειδῆς ἄρτος*. *Dac.*

Passales. Vide supra *Pascalas*. *Dac.*

Phascola. Quas *vulgus peras* vocat. Optime, nam Graecum est φάσκολον, quod Hesychius interpretatur *Marsupium*. *Dac.* *Phascola*, *Pascola*, alii *Pastola*, alii *Phacella*. *Goth.* *Pernas*. Penas vel peras. *Idem.*

Praetoria cohors. Initio Praetores erant, qui deinde consules. Hi bella administrabant et ab iis *Praetoria cohors*, quae ad praetorium tutelam: *porta Praetoria* in castris, quae Praetorium spectabat, et ipsum *Praetorium* Praetoris tabernaculum dictum, quae nomina post deletum ipsum Praetorium nomen usurpata, sub consulibus scilicet et Imperatoribus. Ad exemplum praetoriae cohortis, quae in exercitu ad tutelam imperatoris, Augustus novem Praetorianorum cohortes fecit, quae et postea auctae sunt. *Dac.* *Initio praetores erant, qui nunc consules*. Adde Novell. 24. et 25. Varro IV. de L. L. (pag. 86. pag. 90. Sp.). *Goth.* *Quorum tabernaculum Praetorium* 1. 31. Cod. de Episcop. 1. penult. Cod. de off. rect. provinc. 1. 3. Cod. de operibus publicis. 1. 3. Cod. de Metatis. 1. ult. Cod. Theodos. de officio omnium iudicum. Vopiscus in Aureliano. *Idem.*

Prorsum. Vide *Prorsus*. *Dac.*

Prandium. A Graeco πρῶην ex Plutarcho. *Scal.* Vocem Graecam, quae hic desideratur ἐπιδιον esse putavit Canterus Varr. lect. lib. IV. cap. 28. ex Plutarcho lib. VIII. Sympos. Probl. 6. Sed frustra. Nam

ἔνδιον Plutarchus non πρωϊνόν matutinum, ut hic Festus de prandio, sed δειλινόν id est *vesperinum*. Melius igitur Scaliger, qui ex eodem Plutarcho supplet πρωϊ id est mane. Nam pro πρωϊ Dores dicebant πρωϊν et inde prandium, nisi dicas cum Voss. prandium esse a πρωϊν et ἔδω, quod mane edatur. Et hoc magis placet, quam quod olim Caesar Scaliger, qui prandium dici putavit a *paratum*, quia iterum ad opus parati essent illico, vel quod olim Kekermannus, qui a *perendinis reliquiis* prandium deduxit, quas veteres mane comedere, lautius vesperi unaque cum aliis coenaturi. *Dac.*

Praetextae. Comoediarum nomen est ab argumento vestibusque sumptum. Graecae enim fabulae a Latinis conversae, quales omnes sunt Plauti atque Terentii, *palliatiae* dicuntur, *togatae* vero et *praetextae*, quae argumento ab urbanis rebus sumpto vel de togatis viris, vel de praetextatis pueris et puellis compositae fuerunt. De his Horatius in Arte (v. 286. seqq.):

— — — *vestigia Graeca*

*Ausi deserere et celebrare domestica facta,
Vel qui praetextas vel qui docuere togatas.*

Vide *Togatarum. Ant. Aug. Praetextae pro Praetextatae.* Horatius:

Vel qui praetextas vel qui docuere togatas.

Id est praetextatas. Fabulae argumento Romano aut Togatae aut Praetextatae. Comoediae quidem Togatae: Tragoediae autem Praetextatae. Afranius et Terentius togatarum poetae dicuntur. Ennius, Pacuvius. Attius Praetextatarum. Nam Ennius Scipionem, Pacuvius Paulum, Attius Brutum et Aeneas seu Decium Tragoedias docuerunt. Ergo non mediocriter errant, qui ad hunc Festi locum, item ad locum Togatarum Togatas de togatis viris: Praetextatas de pueris ac puellis praetextatis compositas fuisse annotarunt. Ipsi viderint, an Scipio, Brutus, Decius, qui se devotavit, pueri habendi sint, et an Lucretiam, cum se interficeret, puellam putandum sit. Haec sunt viris et gravissimis et magni in literis nominis indigna. Ratio in promptu est. Toga populi est et populare argumentum Comoediis. Praetextae magistratum, quae sunt gravissimae personae et colthurno, non socco aptae, vel quod, ut ait Asconius in praetura Urbana, praetexta honestorum erat; toga viliorum. *Dac. Scriptas. Scriptae. Goth.*

Praetoria porta. Vide *Praetoria cohors.*

Praes. Festus ait praedem dictum esse, quod interrogatus a populo, si praes esset, respondebat. Praes. Supple *Sum.* Praesesse antiquitus significat praesentem esse, παρῆναι, unde superest participium *praesens.* Ausonius auctor valde bonus, dignus qui meliore saeculo natus esset, ait in ludicro dramate septem sapientum:

Thalis autem, ἔγγυα, πάρα δ' ἔτα protulit.

Spondere qui nos, noxa quia praes est vetat.

Praesest, πάρεστι. Graecus interrogatus, εἰ πάρεστι respondet potius πάρα, quam πάρεστι. Sic Romanus interrogatus, an praesest? respondebat, praes, non praessum. Varro (pag. 250. Sp.): *Iaque praes, qui a magistratu interrogatus in publicum, an praesest; a quo et cum respondet, dicit, praes.* Ita enim legendum apud Varronem. Alioqui scio antea non satis perspicuum neque Varronis neque Festi locum fuisse. Multorum scriptorum Latini nominis codices calamo exarati habent *praesest*, pro quo vulgati *praesto est. Scal.* Sed verisimilius videtur, ut *praes* dicatur a prae, ut ita dicatur qui praesto est, ut fideiussor, quomodo et idem dicitur ἔγγυος ab ἔγγυς prope, iuxta. Inde *compraes. Dac.* Vide supra *Compraedes* et *Manceps.* Glossis ἔγγυος, ἀνάδοχος, iisdem ἔγγυητής fideiussor, sponsor; ἔγγυηταί vades; ἔγγυη vadimonium, fideiussio. *Goth.*

Praesiderare. Graeci προχειμάζειν, προχειμασις, praesideratio. Quidni et Postsideratio ἡ ἐπιχειμασις dici poterit? Vide Vegetium. Hoc autem ita dicebant veteres Romani, quia ami tempestates sidera vocabant, et confectum sidus vel peractum hiemis aestatis sidus dicebant. *Scal.* Sed frustra Scaliger. Notum est ortum et occasum siderum faedas tempestates ciere. Cum autem sideris effectus, nempe tempestas causam anteveniebat, praeveniebat, id est sideris ortum vel occasum anticipabat, hoc Graeci προχειμάζειν dicebant, Latini *praesiderare*, quod ante sidus veniret, id est *immaturius.* Inde et *desiderare* dictum, quod prope finem tempestatis significat, quasi quod desinit *siderare*, id est *χειμάζειν*, ut defervere dicitur, quod fervere desinit et *detonare*, quod desinit *tonare*, sic *deludere* ludi finem facere. Hinc desiderari res dicitur, quae abiit, nec amplius extat. Ita ergo et desiderare de sidere confecto, quod Graecis ἀποχειμάζειν, postea dictum ad alia. *Sidus Vergiliarum et Arcturi confectum* legere est apud Hirtium, quod de anni tempestate non potest accipi. Nempe confectum sidus dicitur, quod prorsus est ἐν τῷ φανεῶν vel ἐν τῷ ἄφανῶν, totum

scilicet exortum vel absconsum, sedata iam tempestate, quam ortus vel occasus sideris excitaverat. Hinc illae locutiones: *Moto sidere nondum confecto*. Plin. lib. XVIII. cap. 26.: *Accedit confusa rerum obscuritas, nunc praecurrente, nec paucis diebus tempestatum significatione, quod προχειμάζειν Graeci vocant, nunc postveniente, quod επιχειμάζειν. Et plerumque alias citius, alias tardius coeli effectum ad terram decedulo, vulgo serenitate reddita confectum sidus audimus*. Non aliter confectum sidus dici solebat, quam ubi tempestas, quae sideris erat effectus, deciderat ac saevierat. Ita Magnus Salmasius in exercit. Plin. Sed notandum est, quod επιχειμάζειν dixit Plin. illud μεταχειμάζειν Vegetium dixisse. Επιχειμάζειν autem, cum die legitimo et solenni nascitur tempestas. Ita enim lib. IV. cap. 20.: *Aut enim circa diem statutum aut ante vel postea tempestates fieri comperit est, unde praecedentes, et subsequentes. Nascentes die solenni, επιχειμασίν: subsequentes μεταχειμασίν Graeco vocabulo nuncupaverunt. Dac.* Adde supra *Considerare. Goth.* Siderosus Glossis ἀστροπληξ, επιληπιός, qui alibi Caducus. *Idem.* Vocabulis sidus, siderare, considerare, desiderare, praesiderare, et quae ex his sunt derivata, subest omnibus radix Sanscrita tschit, tschint, quae significat animadvertere, reputare, considerare. Etenim quemadmodum ex Indico tschihnam ortum est Latinorum signum, ita ex tschit, tschint facta esse videtur radix sid, unde sidus (tschitas) i. q. nota, signum. Inde derivatum siderare significavit ex signis quibusdam animadvertere, vel signa animo concipere, i. e. cogitare, quare considerare erit συμβάλλεσθαι, συλλαμβάνειν; praesiderare, praenotare, signum ante tempus animadvertere; desiderare in cogitatione defixum esse; desiderium defixa in aliqua re cogitatio. Haec nativae illorum verborum videntur esse notiones.

Praesidium. Ut a sub et sedendo subsidium, ita a prae et sedendo praesidium. Unde in Gloss. exponitur: *προσφνικιά, προστασία.* Item *praesidia φνικιά, φρουρά.* Dac. Πρόνοια, φνικαί, φρουρά, ὄχημα. *Goth.*

Praestinare. Plaut. in Capt. (IV, 2, 68.): *Alium piscem praestinatam abire et in Pseud. (I, 2, 36.): Ut piscium quicquid est, pretio praestinem. Ant. Aug. MS. codex: opud Plautum praemere est, ut testatur Voss. Cir. Plaut. Epidic. (II, 2, 93.):*

Ut enim praestines argento, priusquam veniat filius.

Praestinare et destinare a prae sive de et obsoleto stano vel stino. In Glossis praestino exponitur προορίζω, definio, constituo, praedestino. Dac.

Praestitem. Praestites προστατήριοι. Praestites Lares iidem, qui προστατήριοι θεοί apud Graecos. Scal. A praesto, praestes, ut ab antisto, antistes. Dac. Qua. Quem. Goth.

Praestolari. Praestum a veteribus erat in usu, a quo remansit praesto adverbiale, ὑποκοριστικόν praestulus, vel ut antiqui scribebant praestolus, inde praestolari. Praestus seu praestulus ἐπίμονος, προσκαρτερών, προσκληπαρός, pro quo praesens usitatum, ut praesens animus. Glossarium: Praesens ἐπιφανής καὶ παρών καὶ εὐάλκος. Lege: καὶ εὐάλκος, εὐάλκος est fortis, quod et εὐαλκῆς quoque dicebatur. Scal. Alii tamen a praesto immediate praestolari. Beda de orthographia: *Praesto per o scribendum, non per u, unde praestolari, non praestulari.* In Gloss. praestulari et praestolari προσκαρτερεῖν, παραμένειν, περισκοπεῖν, ἐπιτερεῖν. Dac. Adde Nonium (pag. 161. Merc.) in Praestolari et (pag. 475. Merc.) Praestolat. Goth.

Praeficae. Varro lib. VI. de L. L. (pag. 351. Sp.) versus Naevii in Freto ita refert:

Haec quidem Hercle opinor praefica est: nam mortuos conlaudat.

Et id magis placet Gab. Faerno optimo numerorum censori. Ant. Aug. Glossae: *Praefica, ἡ πρό τῆς κλήνης ἐν τῇ ἐφορᾷ κοπιμένη, θρηνηδὸς ἐπ' ἐφοράν.* Scal. Lamentatrix. In Barbaricis institutis et legibus praeficarum Aristoteles meminerat, quia Phryges proprie dicuntur barbari, eorum autem inventum praeficae et Naeniae. Papp. in Epicedio patris (v. 244. seq.):

Ut Pharios aliae ficta pietate dolores

Mygdoniosque colunt et non sua funera plorant.

Praeficae autem dictae, quia praeficerentur ancillis, quemadmodum lamentarentur. Varro lib. VI. de L. L. (pag. 350. Sp.) ubi hunc Plauti locum laudat ex Trucul. Act. II. sc. 6. (14.):

Sine virtute argutum civem mihi habeam pro praefica

Quae alios collaudat, eapse se vero non potest.

Ubi apte quidem Plautus verbo collaudat usus est, et ut Naevius supra, quod viris doctis notatum oportuit; illud enim rem non minimi momenti nos docet, nempe praeficas laudes mortuorum cecinisse, unde recte Paena canere dictae sunt. Aeschylus in Choephoris (v. 149.):

Παῖνα τοῦ θανόντος ξηανδωμένας.

Quod male reprehendit Scholiastes, cum et alii quoque paeana in re funerea usurparint, unde et doctissimus Hesychius *παῖνα στῆνῳ*, inquit, *θρηνητικῶ ἔμῳ*. Et sane ut *Paeana*, qui primo in rebus tantum laetis canebatur, rebus etiam tristibus accommodari passus est, sic *Naenia*, cuius prima origo in re funerea, rebus laetis venire etiam aliquando consuevit, ambo quasi mutatis partibus. Vide *Naenia. Dac.* Adde Nonium (pag. 66.) in *Praeficae* et in *Naenia* (pag. 145.). *Goth. Praefica* non descendit a *praeficiendo*. Hoc enim si verum esset, *praefica* non quae esset praefecta significaret, sed quae praeficeret alios. Praefica posteriore compositionis parte cohaeret cum radice eadem, quae est in *vv. facundus, Fecialis, vates, vox, convicium*, quibus omnibus subest radix Sanscrita *vatsch*, dicere, loqui; ipsumque vocabulum Lat. *vox* nihil est aliud nisi Indicium *vatsch*. Cui rationi magnopere favet, quod *Aper* de verb. dub. pag. 2250. ap. Putsch. testatum reliquit: *Fates, quos olim vacios appellabant*. Ergo intelligitur, in his vocibus procedendis eandem normam demutatorum vocalium valuisse, quam saepe animadvertimus, *a, e, i, o, in: vatsch, vates, Fecialis, convicium, vox* et. Est igitur *Praefica*, praeloqua, praecantatrix.

Praesagire. Glossis *προμαντεύειν*. Hisdem *Praesaga προμαντεύεις*. Dicitur etiam *praesagitur* pro *praesagit* teste Nonio (pag. 476. Merc.). Adde infra *Praesagitio. Goth. Sagax*. Vide infra *Sogaces. Idem*.

Praecidanea. Barbarus mutilator putat a *praecidendis frugibus*, non advertit, quid sit *praecidanea*, quid item *succidanea*, praecidanea hostia imitabatur Graecorum *προσέλευαν*; quae sunt Attico Capito *feriae praecidanae*, Graecis eae *προσέλευος ἡμέρα, succidanea τὰ δεύτερα ἄμηνον*, et non a caedendo, sed a caedendo per *e*, unde succedaneum etiam apud Iuriconsultos. Gellius aliter. *Scal.* (Vide *Praecidanea dicitur.*) *Praecidanea agna*. Praecidanae et succidanae hostiae non a praecidendo et succidendo dictae sunt, ut infra putat Festus, sed a praecedendo et succedendo. Unde et praecidanae feriae, praecidaneum sacrum etc. Pro praecidaneo dicebant etiam praecidarium, ut *pedaneum* et *pedarium* et similia. *Dac. Item porca, quae Cereri mactabatur ab eo*, Marius Victorin. lib. I. artis Grammat.: *Qui iusta defuncto non fecerunt, aut in faciendo peccarunt. his porca contrahitur, quam omnibus annis immolari oportet, antequam novam quasi dapem mereat de se capere*. Gellius paulo latius lib. IV. cap. 6.: *Porca etiam praecidanea appellata, quam piaculi gratia ante fruges novas fieri coeptas immolari Cereri mos fuit, si qui familiam funestam aut non purgaverant, aut aliter eam rem. quam oportuerat, procuraverant. Idem. Id est glebam non obiecisset*. Gleba illa in os solebat iniici. Cicero II. de Legg. (22, 58. vide ibi Goerenz. Excurs. I.): *Priusquam in os iniecta gleba est, locus ille, ubi crematum est corpus, nihil habet religionis*. Valer. Max. lib. V. cap. 3.: *Post obitum nullam Atticae regionis, quae ossibus eius iniceretur, glebam invenit*. Inde Horat. Od. 28. lib. I. (v. 23. seq.):

At tu nauta vagae ne parce malignus arenae

Ossibus et capiti inhumato

Particulum dare.

Et hunc morem in Graecis fuisse testatur Aelian. in Var. hist. cap. 4.: *Νόμος καὶ ἤν Ἀττικὸς, inquit, ὃς ἂν ἀτάφω περὶ τῆς σώματος ἀθροῦπον, πάτως ἐπιβάλλει γῆν*. Et haec fuit veterum Romanorum superstitio, ut, si vel minimum os terra tegerent, cadaver integrum pro sepulto haberetur. Quare iis, qui peregre mortui erant, vel os vel digitum, vel etiam crinem servabant, cui pro toto corpore iusta fierent. Vide *Membrum abscondi. Idem*. Praecidaneum idem quod praecidendum Nonio (pag. 163. Merc.) a praecidendo, id est immolando. Vide infra *Praecidere. Goth. Vocabatur*. Dicebatur. *Idem*.

Praecias. Ut a *praecclamare praecclamatores*, sic *praeciae a praecire*, illi praecones dicebantur, nam *praecire* praecclamare, *cire* clamare. *Dac.*

Praeciationes. Livius lib. II. (c. 45. fin.): *Centurio erat M. Flavoleius. Victor, inquit, M. Fabius revertar ex acie: si fallat, Iovem patrem Gradivumque Martem aliosque iratos invocat deos. Idem dein-ceps omnis exercitus in se quisque facit*. Vide Polyb. lib. VI. (c. 21, 3.). *Fulv. Urs.* Cum publice iusiurandum praestandum erat, adhibebantur qui praeciationes facerent, id est conceptis verbis ante alios iurarent. Post quos iurantes dicebant tantum *idem in me. Dac.*

Pronurus. Glossae Cyrilli: *ἐγγόνων γμεταλ, pronurus*. Oenone erat pronurus Laomedontis. *Dac.*

Praeneste. Idem (Praecedit enim apud Dacer. *Praemiosam*, ubi Festus Catonis meminuit.) Cato apud Servium (pag. 496. ed. Dan.): *Quia is locus, inquit, montibus praestet, Praeneste oppido nomen deliti. In montibus autem locatum Praeneste ex Strabone et aliis notum est. Unde Virgil. (Aen. VII, 682.) Altum vocat: Quique altum Praeneste viri*. Sed de etymo dissentit Servius (pag. 495. ed. Dan.): *Praeneste, inquit, locus est haud longe ab urbe, dictus ἀπὸ τῶν πνίνων, id est ab ilicibus, quae illic abundant*. Alii a Praeneste quodam Ulyssis nepote dictum volunt. *Dac.*

Promissus. Gloss. Cyrill.: προβάλλω, *promitto*; item: προπίμπω, *promitto*; item: καθεμμένος ἐπὶ γενείου, *promissus, promissaque barba.* Virgil. in Bucol. (VIII, 36.). *Dac.* Vide *Pro* et *Praemissus.* *Goth.*

Promiscam. A *miscuo* dixere *miscus* et *miscuus*, *promiscus* et *promiscuus.* A *promiscus promiscam.* Plaut. Pseud. 4. v. (IV, 5, 11.):

Ut mea lacticia laetus promiscam siet.

Varro:

Cetera promiscam voluit communia haberi.

Dicebant et *promisce.* Plaut. Persa vers. ult. (V, 2, 62.):

Promisce hunc volo ludificari.

Dac. *Promiscue* pro *promissione.* *Goth.* Intelligitur ex sermone Sanscrito, qui fieri potuerit, ut et *promiscuus* et *promiscus* diceretur. *Miscr* est *miscere*, et *miscras*, *a*, *am*, mixtus, adiectivum. Igitur ex syllabas factum est *scvus*, et semivocali plane abiecta, *scus*, quare et *promiscus* et *promiscuus* dictum esse credibile est. Sic *r* in *i* transit in *v.* *baro*, *baiulus*, *baiulo*, quae descendunt a radice Sanscrita *bhri*, *fero*, unde *bharas*, onus. Adverbia in *am*, ut *promiscam, protinam*, alia, proxime respondent Sanscritis in *am*, de quibus vide Bopp. in Lehrgeb. der Sanscrita – Sprache Reg. 603. 2).

Promonstra. A *pro*, id est *prae* et *moneo.* *Dac.*

Primordia. Glossis: ἀπαρχή γένους. *Goth.*

Promulgari. Addendum esset *antequam accipiantur, vel ferantur.* Neque enim de legibus acceptis iam a populo id recte dicitur. Sed cum trinundino die propositae sunt, totoque illo tempore, antequam suffragatum sit. *Ant. Aug.* Quasi *promulgari.* Beumannus a Graeco προμολογέω a πρὸ ἐμοῦ et λόγος. Alii a μύλκιν, quod est ore indicare, teste Eustathio. Sed Festum sequor. *Dac.* Glossis: *Promulgat, νομοθετεῖ, προχειρίζει, θεσιάζει.* Inde *promulgari* in l. 13. §. 2. ff. de excus. tutorum. Ceterum proprie *promulgari* dicebantur leges, cum primum in vulgus edebantur, ut hic, et cum triuis nundinis scriptae proponerentur publice, ut legi possent ab iis, qui in urbe et rusticis tribubus ac municipiis veniebant; postea ferebantur et in aedificiis. Cicero 1. et 5. Anton. (Phil. I, 10. V, c. 3, 7.) pro Flacco et III. de Legib. (c. 4. et 19.). *Goth.* Recte videtur statuere Doederlin. Syn. Lat. tom. IV, pag. 149. qui *promulgare* et *promulgare* eiusdem originis verba esse censet. Eodem enim modo ex *v. μέγος pars*, ex *v. tremere, trepidus*, ex *v. Μοίρα Parca*, ex Sanscrito *bahnlas*, Graeco πολύς, *multus*, ex *v. bellus* (unde βέλτιον βέλτιος) *meltem* (cf. Fest. sub h. v.) ex Sanscrito *bhuvanās humanus*; sic *globus* et *glomus* alfinia, ὕπνος et somnus, Sanscr. *svopnas, σεμνός* pro *σεβός*, a *σέβασθαι*, et multa alia.

Promulco. Mihi mirum videtur, *promulco* tralii navem, cum id Graeco verbo *remulco* agi dicatur *παρὰ τὸ ἡμιουλλκείν.* *Scal.* In verbis Festi pro *scophae* quidam substituunt *scapha.* Pessime. Vide *Remulco.* *Dac.* Glossis: *ἡμιουλλκός, ιτραχae.* *Goth.*

Principalis. Portae in castris quatuor, ad unumquodque latus una. Inter eas prima *praetoria*, quae vicina et a tergo praetoris. Duae laterales et proximae portae *principales*, ita dictae, quod ibi tendant principes ordines, capita et apices castrorum, ut tribuni, praefecti, primique centurionum; quarta *decumana*, a cohortibus decimis ibi tendentibus. Ea opposita est praetoriae et aversa ab hoste. Eadem *quaestoria* olim dicta. *Dac.* *Principalis castrorum porta*, quae et *principia* in l. 12. in f. ff. de re militari: l. ult. Cod. quae sit longa consuetudo l. 1. Cod. de veteranis. *Goth.*

Praenominiibus. Vide A. Gellium lib. VI, cap. 7. Plutarch. Probl. (Quaest. Rom. 30.) et supra in *Praebia.* *Fulv. Urs.* Valerius: *Antiquarum mulierum frequenti in usu praenomina fuerunt, Rutilia, Caeselia, Rodocilla, Murcula, Burra a colore dicta; ista praenomina a virilibus tracta sunt, Caia, Lucia, Publia, Numeria.* Sed vide Sigonium lib. II, Emendat. cap. 35. *Dac.*

Prymnesium. Ita forte legendus hic locus. *Prymnesium* funis nauticus, quo navis ad palum religatur, quem alii tonsillam dicunt. *Fulv. Urs.* *Prymnesius palus, πυρμνήσιος* a *πύρμνα*, puppis, quod funis per puppim ad eum deligaretur. Funis ipse etiam *πυρμνήσιον*, *prymnesium* dicebatur. Fulvius Ursinus, cum nollet palum illum *prymnesium* dici, sed tantum funem, locum integrum sic mutabat: *Prymnesium funis nauticus, quo navis ad palum religatur, quem alii tonsillam dicunt.* Sed frustra. *Dac.* Alii *Primesius*, alii *Prymnesius*, alii *Primesium.* Vide infra *Tonsilla.* *Goth.*

Procarum. A *προίξ*, dos, donum, stipes, *προίξω* peto, manum extendo, inde *procor*, uxorem peto, inde et *precari*, ut pro *Apollo, Apello* etc. A *procarum* meretrices dictae *procaeces.* Servius l. Aen. (pag. 214.

ed. Dan.) *procax* proprie *petax* est. Nam *procare* est *poscere*, unde et *proci* *petitores* dicuntur. *Procax* Graecis *προίζηξ*. Vide *Nonium* (pag. 23.). Alii tamen a *prociendo*, provocando, lacessendo. *Dac.* Idem infra in *Reciprocare*. *Nonius* (pag. 23.) in *Procactas* et *Procactiam* (pag. 465. Merc.). *Goth.* *Procaces meretricis*. Vide infra *Procum*. *Idem*. *Proci*. Vide infra *Procum* et *Nonium* in *Procactias*. *Idem*. *Procas*. Vide *Procat*. Ex hoc verbo *lux* inferenda l. 4. Cod. de act. *empt.* *Idem*.

Procellunt. Puto Festum ante oculos habuisse locum Plauti, qui est in *Milit.* III, 1, (166.):

Procellunt se et procumbunt dimidiati; diem arretunt.

Procellunt i. e. movent. A *cello*, quod a *κῆλλο*, *κινῶ*, *movco*. *Dac.* Gloss.: *Procello*, *προφθάνω*, *ὑπερέγω*, *προέγω*. *Goth.* Ostendi ego. Plauti loco legendum esse: *Sed procellunt, sed procumbunt, dimidiati arretunt*; ubi vulgata illa: *procellunt se et*, hoc etiam Festi loco redarguitur.

Proculum. Proprie qui poetis *τηλυγέτης*. *Scal.* A *procul proculus*, ut Graecis a *τῆλε* *procul*, *τηλύγετος*, cuius etiam duplicem notionem tradit Eustath. *τηλύγετος*, *παῖς ὁ ὑστατος καὶ πόθῳ τῆς ἡλικίας γενηθείς τοῖς τοκεύσιν*, ἢ *τῆλε ὄντι τῷ πατρὶ γενηθείς*. *Dac.*

Procaris. Glossarium: *Carpatm τὴν ἀπὸ προγόνων οἰκίαν*. Lege: *Copem*. *Isidorus*: *Procaribus, proximis; procaris, proximus*. *Scal.*

Procincta classis. Quis fuerit cinctus *Gabinus* vix demonstrari posse arbitror. Ita super eo variant scriptores. *Servius* 7. *Aen.*: *Incincti ritu Gabino, id est toga purpurea caput velati, parte succincti*. *Idem* lib. 7. (pag. 492. Dan.): *Gabinus cinctus est toga sic in humerum reiecta, ut una eius lacinia a tergo revocata hominem cingat*. *Isidor.* lib. XIX. cap. 24.: *Cinctus Gabinus est, cum ita imponitur toga, ut lacinia, quae postrinsecus reicitur, attrahatur ad pectus, ita ut ex utroque latere picturae pendant, ut sacerdotes gentilitium faciebant*. *Dac.* Adde supra *Endoprocinctu*, ubi dixi: *Glossis in Procinctu, ἐν παρατάξει*. *Goth.* *Gabino cinctu*. Vide *Livium* lib. V. cap. 19. *Idem*.

Procitant. Glossarium: *Procitat προεκαλεῖται*. *Scal.* Lego infra: *Procitet prociet*, etsi falsum est, quod ait *Paulus*. Nam a *cito*, voco est *cito*, unde *procito*. Gloss.: *Prociat προεκαλεῖται*. *Dac.* *Citare*. Vide infra *Solicitare*. Si citatus non respondit in l. 7. ff. de integrum restit. *Goth.* *Procit*. Vide supra *Procat*. *Idem*.

Procalare. Vide *Calatores*. Vide etiam *Cacula* et *calones*, et Festi inconstantiam *id est*, si illa Festi sunt. Sed frustra est etiam Festus, cum ait *calumnia a calare*. Est enim a *calvor*, id est fruster, decipio. A supino *calutum*. Vide *Charisium* (pag. 64. Fabr.) et *Priscianum* (pag. 482. tom. I. lib. X, 2. Kr.). *Dac.* Glossis *προκαλῶ* provooco. *Goth.* *Kalendae kalaidoi* Glo. Singulare non habet. *Idem*. *Calumnia*. Adde *Nonium* (pag. 263. Merc.) in *Calumnia*. *Calones*. Vide supra *Calones*. *Caculae*. Vide supra *Caculae*. *Calatores*. Vide supra *Calatores*. *Idem*.

Proceras. A *pro* et *cera*, quod ineptum est. *Procerus* est a *procer*, quod a *procus*, vel potius a *pro* et *cerus*, sanctus, id est magnus. Sive a *pro* et *cerno*, vel a *πραεχῆς*, eminens. Aeolice *προεχῆρ*, *procer*. Vide supra *procum*. *Dac.* Vide infra *Procum*. *Goth.* *Procerus* est a *pro* et *cero* i. e. *creo*, *creasco*, unde *procerus* nihil aliud apparet esse, nisi *alte enatus*, lang gewachsen.

Procitum. Verba ex veteri *Odyssea*:

Matrem procitum plurimi venerunt.

Sunt ex illo (*Odys.* I, 248.):

Τόσσοι μητέρ' ἔμην μνῶντα.

Scal. A *procioc* et infra *Procitum* petitum pro *procatum*. *Dac.* Cf. *Herm.* *Elem.* *Doctr.* *Metr.* pag. 620.

Procestria. Glossarium: *Procastria, οἰκήματα πρὸ παρεμβολῆς*. *Scal.* In *MS.* *Procastris* et ita *Gloss.* *Procastris, οἱ πρὸ παρεμβολῶν τόποι*. *Dac.* *Isidem παρεμβολή* *Castrum* et *παρεμβολικός* *castrensis*. *Goth.* *Aedificanti*. *Aedificiave*. *Lipsius* V. de *Militia* (*Dialog.* I, pag. 214.). *Idem*.

Prosapia. *Prosapia* et *prosapias* a *sipando*, id est *iaciando*. Sed *vis invenias i* mutatum in *a*, nimirum pro *sipare* dicebant *supare* et a *prosupare prosapia*, frequenter enim *u* abit in *a*. Et hoc magis placet, quam *prosapiam* dici quasi *προσπαπιάν*, ut *Henr.* *Stephano* placebat. In fine vox excidit. Lego: *qui sipare significat iacere et dissipare dissicere*. *Dac.* Ita apud *Varronem* lib. VI. (VII, pag. 352. Sp.) *Nonio* vero *Prosapias* (pag. 67. Merc.). Utrumque *Glossis* dicitur. *Goth.* *Sipare*, alii *sutare* legunt, nullo, quod sciam, iudicio. *Idem*. In *vv.* *Supare*, *dissipare*, *prosapia* eadem subest radix, quae in *v.* *semen* *Germin.* *Samen*, et in *sevisse*. Cf. *Doederlin.* *Syn.* *Lat.* tom. III. pag. 85.

Proscium. Scribendum *proscitur* pro *proicitur*. *Nonius* (pag. 220. Merc. v. *Prosecta*) in *Proscis*. *Fulv.* *Urs.* *Glossarium*: *Proscle, ἀροθῖνια*; lege *Proscia*. Item: *Proscia*, αἱ τῶν θυμάτων ἀπαρχαί.

Scal. Ut insicium, insecta caro, inquit Turnebus, sic prosicium etc. Tamen nusquam legi puto *prosicium* in neutro genere, sed *proscia* et *proscicies*. Varro undecimo rerum divinar.: *Prosciem extorum vel in mensam porricere*. A proscendo autem *prosciae*, ut ab *insecando insiciae*. Varro lib. IV. (pag. 114. Sp.): *Inscia ab eo, quod insecta caro, ut in carmine Saliorum est: quod in exitis dicitur nunc prosectum*. Per *prosectum* *proscias* Varro intelligit, quae etiam *prosecta* dicebantur. In fine legendum puto *porricitur*. Deo enim offerebantur *prosciae*. Amobius lib. VII. adv. Gentes: *Quodsi omnes has partes, quas proscias dicitis, accipere dii amant, sunique illis gratiae vel voluptatis alicuius vel dulcedinis sensu, quid intercedit, quid prohibet, ut non semel haec omnia totis cum animantibus inferatis? Inferatis id est porriciatis, in aram indatis. Dac.*

Prosedas. Plaut. in Poenulo. *Ant. Aug.* 1, 2, (55):

— — an te ibi vis interistas vorarier

Prosedas, pistorum amicas, reliquias alicarias?

Dac. Prostibulae. Vide supra *Alicariae*. *Goth.*

Pro sententia, Pro rostris. Vide supra *Pro*. *Goth.*

Prosumia. Antiqui *protumia* pro *portumia*, a Graeco πορθημιον. *Scal.* Caecilium meretrice (apud Non. pag. 536. Cf. Spengel Fragm. Caecilii pag. 32.):

Cui gubernator prope vertit prosumiam.

Idem Aethrione (apud Non. ibid. Adde Spengel Fragm. Caecilii pag. 10.):

De nocte ad portum sum profectus prosumia.

Putat Scaliger antiquos *protumiam* dixisse pro *portumia* a Graeco πορθημιον. Sed egregie fallitur. Nam a *prosumendo prosumia*, quod cum prosumerem speculandi causa. Unde et in Gloss. *prosumia κατασκοπήs*, speculatio navis. *Dac.* Vide Nonium (pag. 536. Merc.) in *Prosumia*. Gell. X, 25. in fin. Alii legunt *Protumia*, alii *Portumia*. *Goth.*

Posita. Nihil hic video. Puto scriptum fuisse *posita*. *Ponere* pro *proponere*. Et ita est. *Dac.* *Propositus* compositus est ex *pro* et *situs* i. e. positus, unde *pro-situs*, propositus. *Situs* autem descendit a Sanscrita radice *çi*, iacere.

Privos. Verba et *privatus* vel mendosa sunt, vel a Paulo detrunca. Nam si addidisset: *cum distinguitur ab eo, qui cum potestate est*, tum recte cetera cohaerent. *Ant. Aug.* Offendit me, quod apud Ciceronem pro hac voce *privatum* substituerint, ut in ea pro domo (c. 17.): *Vetant leges sacratae, vetant XII. tabulae leges privis hominibus irrogari*. At hodie (non amplius) legunt *privatis*. Item III. de Legibus (c. 19.): *tantum maiores in posterum providisse: In privatos homines leges ferri noluerunt*, cum Cicero scripserit in *privos* homines. Subiicit enim: *id est enim privilegium*. Postea interpretatur: *Ferri de singulis nisi centuriatis comitis noluerunt*. Vide Gellium lib. X. cap. 20. *Scal.* Vide Cuiacii observat. lib. XV. cap. 18. *Privus* autem est cuiusque proprius, suus. Horat. lib. I. Ep. 1, (98.):

Nauscat et locuples, quem ducit priva tiris.

Livius lib. VII. (37.): *Milites singulis bobus in praesentia: duplici frumento in perpetuum, binisque privis tunicis donati*. Est autem a *privō*, emo, quia quod quis emit, is sibi illud proprium fecit, et inde pro singulo, unico, solitario *privus* dictus. Liv. lib. XXX. (c. 43.): *Facilibus postulantibus Senatusconsultum factum est in haec verba: ut privos lapides silices privasque verbenas secum ferrent*. Et Lucil.:

Culcitrae accedunt privatae centonibus binis.

A *privus* est *privatus* et *privare*. De *Privilegio* infra. *Dac.* Vide Nonium (pag. 159. et pag. 35. Merc.) in *Priva* et *Privum*. Gell. X, 21. *Goth.*

Privignus. V. l. 4. in fin. ff. de ritu. l. 4. §. et quidem 6. ff. de gradibus. Glossis *πρόγονος*. *Goth.*

Prævaricatores. Optime Festus *praetergrediendo*. *Varicare* enim est ingredi, ambulare, Gloss. Isidori: *Faricat* divertit, ambulat. *Prævaricari* est praetergredi, quod proprie de aratoribus dicitur, qui a recto sulco divertunt et inde translant in forum. Plin. lib. XVIII. cap. 19.: *Arator, nisi incurvus praevericatur. Inde translantum hoc crimen in forum. Ibi itaque caveatur, ubi inventum est*. *Prævaricator* igitur in foro opponitur vero accusatori et is dicitur, qui dum fingit se accusare, id agit potius ut reus absolvatur. Gloss.: *Prævaricor, καταγινημι τοῦ ὑπερβύνου*. Item: *Prævaricor tibi, νοσίζῃσαι σε*. Et hoc fiebat vel transeundo dicenda vel leviter attingendo, quae sunt saepius inculcanda, infingenda. Plinius Iunior Epist. 20. lib. 1.: *Alioqui praevericatio est transire dicenda; praevericatio etiam cursim et breviter attingere, quae sunt inculcanda, infingenda, repetenda*. *Dac.* Quid *praevericari* et *praevericator*, vide ff. de *praevericatoribus* l. 1.

§. 1. §. 6. ff. ad Turpil. *Goth.* *A praetergrediendo alii a gradiendo.* Ita lego: *A praevanicando, id est praetergrediendo.* Gloss.: *Prævaricator διαπραξίτης. Idem.*

Prisci Latini. Coloniae deductae a Latino Silvio Albanorum Rege. Prisci Latini appellati sunt, ut Livius scribit libro I. (c. 3.). *Ant. Aug.* Vide notam superiorem (i. e. *Priscae Latinae coloniae.*). *Idem* dicti Casci Ennio:

Quam primum Casci populi genere Latini.

Dac.

Priscus Tarquinius. Cum Festo consentit Dionysius, qui ait Priscum dictum, quia maior natu erat, quam Tarquinius Superbus. Falsum est igitur, quod tradit Liv. lib. I. sect. 34. parentes eius urbem ingressos Lucium Tarquinium Priscum nomen edidisse, ut et optime Sigonio animadvertum. Sed quid si eum a Priscis Latinis, quo Coloniae deduxit, Priscum dictum fuisse putemus? Neque enim Prisci post colonias eo a Prisco deductas dicti, ut quidam videntur existimare. Nam Priscos ante Romam conditam fuisse supra et Festus et Livius satis ostendunt. Dicti autem Prisci, quod prius fuerunt. *Dac.*

Pristinum. Glossis: *Pristina ἀγία. Goth.*

Proletarium. Vide Gell. lib. XVI. cap. 10. *Ant. Aug.* *Proletarii* et *Proletanei*, ut *extrarii* et *extranei*. Proletarii autem dicti in plebe Rom. tenuissimi, qui non amplius quam quingentum aeris in censum deferebant et prole tantum iuvabant rempublicam. Sed diversi tamen a capite census, qui nullo aut perquam parvo aere censebantur, sed capite tantum. Unde et *capite censi*. Utrique quidem in unam et imam classem a Tullio rege coniecti, maioris tamen honoris erant et re et nomine proletarii, quam capite censi, quorum extremus census fuit asses trecenti septuaginta quinque. Vide Gellium lib. XVI. cap. 10. *Dac.* Vide Nonium (pag. 67. et pag. 155. Merc.) in *Proletarii dicti* et in *Proletarii cives. Goth. Idem. Item. Idem. Proletarii.* *Proletanei*, alii *proletanei. Idem.*

Procitare. Prolicere, id est *provocare, producere. Dac. Prolicere. Pollicere. Goth.*

Prologium. ἱλόλογος, προλόγιον, *prologus, prologium,* ut ἔξοδος, ἐξόδιον, *exodus, exodium.* Vide *Exodium. Prologus* autem proprie praefatio quaedam fabulae, in qua vel poeta excusatur, vel fabula commendatur: *Prologium* vero, cum argumentum fabulae tantum describitur. *Dac.*

Prolugere. Pro id est porro, in longum. Tamen huius significationis exempla desidero. *Dac.*

Praeliis dies. Vide in voce *iusti dies. Dac.* Vide supra *Mundus: Mundum* et infra *Religiosus. Goth.*

Provinciae. Adde l. 99. 1. ff. de verb. signif. Earum aliae consulares, aliae praetoriae, aliae urbanae. Cicero Philipp. I. (c. 8. init.), unde *provinciales* l. 190. ff. eodem titulo; *res provinciales* l. 35. ff. de haeredib. instit. *Goth.*

Protinam. Terent. Phorm.: *Aliquid convasassem atque hinc me conicerem protinam in pedes.* Sic Nigidius et Donatus, non *protinus. Ant. Aug.* Varro lib. VI. (VII, pag. 385. Merc.): *In Lampadione* (Naevius) *protinam o protinus continuitatem significans.* Vide Nonium (pag. 375. Merc.). Locus Terent., quem laudat Festus, est Phorm. I, 4, (13.), ibi tamen vulgo *protinus*, sed rectum esse *protinam* ostendit hic Festi locus, et docet vetus interpres, qui Donatus dicitur. *Protinam fuit,* inquit, *et sic Nigidius legit. Dac. Protinis* etiam veteres dixerunt. Vide Nonium in *Protinus* (pag. 375. Merc.). *Goth.*

Pruiua. Ros concretus, secundum Aristotelem, quasi *pyrina*, ἀπό τοῦ πυρός, vel secundum Festum quasi *peruvina*, quomodo et Graecis dicitur αἰθρῶς ab αἶθρῳ, uro. *Dac.*

Prugnum. Privignus, pruignus, prugnus, vel potius *prigenus, prignus, prugnus. Dac. Pro privignum.* Pro prunum. Alii pro prunum. *Goth.*

Propages. Sic *Compages, Impages. Dac.* Adde Nonium (p. 64. M. v. *Propages.*) in *Propago. Goth.*

Propetrare. Quasi ante patrare, providere, ut aliqui agatur, perficiatur. *Dac.*

Propudium. Non dubium, quae Graecis καθύματα, quasi *pyrina*, a Latinis propudia dicta. Inde homines sceleratos, ut Graeci καθύματα, sic Romani eosdem *propudia* vocarunt. *Scal.* Plaut. Curcul. (I, 3, 34.):

— — — *Quid ais propudium?*

Dac. r . . . procul sint. Hic verba Festi coaluerunt cum Pauli epitome. Repetendum igitur: *Propudium dicebant* etc. Nihil certius. *Dac.* Vide supra *pro*, ibi: alias pro privandi facultate. Gell. II. cap. 7.: *Si pater imperet, uxorem ducere infamem non parendum* facit l. 12. ff. de sponsalib. 13. §. 5. ff. de bonorum possess. contra tab. *Dum. Quum cum. Idem. Maledicto.* Maledicti. *Idem. Sint. Fuit. Idem.*

Provorsum fulgur. (Ad p. 201.) Non sat video, cur incertum fulgur provorsum dicatur, cum *provorsum* sive *prorsum* nihil aliud sit, quam *ἀνώπιον*. Unice amplector Meursii coniecturam, qui putat Festum depravatis codicibus usum, vel adeo ipsum Paulum male suam epitomem instituisse. Quippe contracte scriptum fuerat *controversum fulgur* i. e. *controversum*, quod male in *provorsum* postea commutatum. Neque dubium est, quin controversa fulgura recte dicta sint, de quibus controversia esset, quo tempore cecidissent, sive diluculo, sive crepusculo, quae tempora diei an nocti annumerari debeant, in incerto est. Lege infra *itaque Iovi fulguritōri*, et ideo autem Iovi et Summano sacrificabant, nō scilicet per ignorantiam peccarent et ita religionem contraherent, sic cum Deos Deasne alloquebantur et ignorabant, ne eorum numen imprudens laederent, primo dubitabant, deinde addebant *quicumque* vel *quaecunq̄ue*. Virg. I. Aen. (329.):

*O quam te memorem virgo? namque haud tibi vultus
Martialis, nec vox hominem sonat. O Dea, certe:
An Phœbi soror, an Nympharum sanguinis una?
Sis felix, nostrumque leves, quaecunq̄ue, dolorem.*

Imo etiam et cum illis numen notum erat, ex eius *πολιωννυμία* nomen illud captabant, quod ei gratissimum foret. Hinc intelligendus Horat. in Carmine seculari (v. 13. seqq.):

*Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithya, tuere matres:
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu genitalis,
Diva producas sobolem.*

Idem et Graeci veteres, qui etiam, ne quem deum honore debito defraudarent, Athenis aram ignoto Deo consecrarunt, de qua D. Paulus in Act. Apost. Multa ad hanc veterum superstitionem possent referri. Sed ea per se satis monitus lector adnotabit, morem tantum indicasse sufficiat. *Dac.* *Nocturna summani.* Eadem videntur dici a Seneca II. Natural. 49. Glossæ: *Κεραυνοβόλιον ἀπὸ πρώτῃ νυκτερινῶν*, fulgur submanum, *κεραυνοβόλιον fulgurium. Goth. Summani.* Vide infra *Summanalia liba. Idem.*

Propatulum. Vide supra *Patales. Goth. Supra. Super. Idem.*

Properus. *Adverbium prope.* Adde alia duo ex Nonio (pag. 153. 154. Merc.) *Properatim et properiter.* Adde Gell. XII. cap. ult. *Goth.* Cf. Doederliu. Syn. Lat. tom. II. pag. 133.

Prophetas. Colloca versus Iulii Caesaris suo ordine:

*Cum capita viridi lauro velare imperant
Prophetae, sancta caste qui purant sacra.*

Purare a purus, ut *piare a pius*. De hoc C. Iulio Asconius in Scauriana: *Idem inter primos temporis sui oratores et tragicus poeta bonus admodum habitus est. Huius enim sunt tragoediae, quae inscribuntur Iulii.* De eodem C. Iulio Cicero in Bruto (c. 48.): *Sunt eius aliquot orationes, ex quibus, sicut ex eiusdem tragoediis, lenitas eius sine nervis perspicitur potest. Scal.* *Prophetas a πρόφημι*, id est profari, praedicere, *προφήτης*, propheta. Et sic apud Gentiles dicti antistes fanorum et oraculorum interpretes et praecipue sacerdotes Aegyptii. Macrob. lib. VII. Sat. cap. 13.: *Aleo verum ita ut dicis Aegyptios opinari, ut ego sacerdotes eorum, quos prophetas vocant, cum in templo vidissem.* Unde et Antinopolis in Antinopoli Aegypti urbe prophetas habuisse legimus, ubi prophetae nihil aliud sunt quam sacerdotes, ut vice versa in illo Virgilii VI. Aeneid. (645):

Nec non Threicius longa cum veste sacerdos.

Sacerdos id est propheta, qui et ipse nihil aliud est, quam poeta. *Dac.* Glossis *προφήτης* propheta. *Goth.* *Purant*, alii *purgant*, alii *parant. Idem.*

Propter viam. (Ad p. 202.) Videndus locus Catonis apud Macrobiu lib. III. Saturn. de eo, qui bona sua comedisset, et domum, quae sibi reliqua erat, incendio amisisset: *eum enim propter viam fecisse dicebat.* In eo enim sacrificio mos fuit, ut si quid ex epulis superfuisset, igne consumeretur. Sed illic a Macrobio protervia appellatur. Sic Laberius apud Noniu (pag. 53. sub. v. *Bidentes*):

Visus ac (hac) nocte bidentis propter viam facere.

Ant. Aug. De hoc satis alibi. Fiebat autem Herculi, apud cuius aram omnia, quae profanabantur, absumi necesse erat, ut supra in *Porricere* vidimus. Nam ridiculum putare in sacrificio propter viam tantum id fieri, cum epulum propter viam profanetur Herculi et omnia quaecunq̄ue Herculi profanabantur, consumi necesse

erat. Vide Varronis verba, quae supra in *Porricere* adduximus. *Scal.* Peregre profecturi Herculi sacrificabant in culina, quae eius aedi iuncta erat. Cuius mentio in hac inscriptione:

HERCULI SANCO SACRUM SER. SULPITIUS TROPHINUS AEDEM, ZOTHECAM, CULINAM PECUNIA SUA A SOLO RESTITUIT, IDEMQUE DEDICAVIT K. DECEM L. TURPILIO DEXTRO, MAECIO RUFO COSS. ETUTCHIUS SER. PEREGRINANTIB. CURAVIT.

In eo sacrificio si quid ex pollucta dape reliquum erat, id omne igni absumebatur, unde iocus Catonis apud Macrobo. Sic apud Plautum Rud. 1, 2, (62.) Secpurnio ut aliquos naufragium omnium honorum fecisse significet, ait eos propter viam ad prandium vocatos:

— — ut mea est opinio

Propter viam illi sunt vocati ad prandium.

Propter viam sacrificare Graecis ἐπιήγρια θύειν. Inde autem sacrificium illud ortum notavit nobilissimus Huetius in demonstratione Evangelica, nempe e sacrificio Paschae facta a Iudaeis ex Aegypto profecturis, propter viam nimirum, quam in Chanaan capescebant. *Dac.* *Herculi aut Sanco.* Hercules idem Sancus a Sabinis dictus. Varro lib. IV. (pag. 72. Sp.): *Aelius Gallus diusfidius, Diionis filius, ut Graeci Διόδοχουρον Castorem, et putabant hunc esse Sancum a Sabina lingua et Herculem ab Graeca.* Inde Lactantius lib. I. cap. 15.: *Sabini Sancum, Romani Quirinum* etc. Hercules Sancus, Fidius, et Semo dictus. Ovid. lib. V. Fast. (213.):

Quaerebam nonas Sanco Fidiove referrem

An tibi, Semo pater? cum mihi Sancus ait?

Cuicumque ex istis dederis, ego nomen habeo

Nomina terna fero, sic voluere Cures.

Livius *Semonem Sancum* vocat lib. I. sect. 20. Bona Semoni Sanco censuerunt consecranda. Idem et *Sanctus* dictus Propert. lib. IV. Eleg. 10. (IV, 9, 71. seq.):

Sancte pater salve, cui iam favet aspera Iuno,

Sancte velis libro dexter adesce meo.

Idem. Adde Nonium (pag. 53. Merc.) in *Bidentis Goth.* *Filia.* Filius. *Idem.* *Sanco.* Sango. Vide *Sangualis porta.* *Idem.* *Profecturi.* *Sanco,* sanio, alii *Fauno,* alii *Sango,* alii *Sancto.* *Idem.*

Prodigia. (Ad p. 202.) Minime crediderim *C* appellari ab antiquis, quae postea *G* dicta est, licet maxima fuerit utriusque literae affinitas, uti apud Graecos media esse dicitur *r* inter *k* et *x*. Sed fortasse Festus significat, quae nunc *G* litera prodigia dicuntur, ab antiquis *C* litera dicta esse prodicia. Sed si dicta sunt a praedico, non una litera, sed plures mutantur. Quare puto esse dicta a prodico et forte ita scribendum esset apud Festum. *Ant. Aug.* Vide infra ex Vossio: *Nam quae nunc g appellatur, nb antiquis e vocabatur.* Ait prodigium esse quasi *prodicium*, a praedicendo, quia quae nunc *g* antiquis erat *c*. Et huic Festi etymo adsentit etiam Tullius, vide supra in *Monstrum*. Sed dissentit Nonius (pag. 430. Merc.): *Prodigium autem, inquit, semper pessimum est, dictum quasi porro adigendum.* Ergo prodigium quod porro agatur quasi *prodagium*. Favet quod secunda in prodigium corripitur, quae produceretur, si a praedicendo. Sed fallitur Nonius cum ait *prodigium* semper esse pessimum. Nam esse de bono Virgil. V. Aen. (639.):

— — Nunc tempus agi res,

Nec tantis mora prodigiis.

Ubi Servius: *Ecce, inquit, prodigium de bonis.* *Dac.* Adde l. 3. Cod. de lib. et postli. Ilinc prodigiosum in l. 14. ff. de stat. l. 38. ff. de verb. signif. *Goth.*

Produit. (Ad p. 202.) Haec verba mendosa videntur: *Habeto, proditio, alias proderit.* Fortasse significat, *Produit* significare aut porro dederit, aut proderit. Prioris significationis exemplum esse in lege Censoria: ubi *prodito* significat *porro dato.* *Ant. Aug.* Verba legis Censoriae ita sententia postulante legerim: *POR-TICUM SARTAM. TECTAMQUE. PRODUIT.* *Scal.* Mihi omnia leges verba, quae Festus *prodit*, sana videntur, sed eius tantum membrum desse. Suppleo: *Porticum sartam tectamque habeto proditu neu produit.* Iubet lex conductorem porticum sartam tectamque a Censoribus accipere et absoluto locutionis tempore eandem sartam tectam prodere, ni *produit*, id est proderit, multa ei dicatur. Vel quid simile. Poterat etiam et scriptum fuisse *cum produit*, id est cum proderit, ut censores cognoscant, indicent, probent. Et ita hanc legem censoriam, quae ad hoc viros doctos torsit, sartam tectamque a nobis *proditam*, doctis spero gratum fore. *Dac.* *Proditio* productio, nisi loco *produit* quis legat *prodit*, alias hic aut illic mutari verbum necesse est. *Goth.* *Ut in lege censoria.* Vide l. 203. ff. de verb. signific. *Idem.*

Prodegeris. (Ad p. 202.) Lego versum Plauti:

Pollucte prodigum esse amatorem addecet.

Scal. Lege: *Prodegeris, consumperis, perdideris. Prodigere* est porro agere, id est consumere, perdere, inde *prodigus*, ut infra *Prodiguæ hostiæ*, quæ totæ consumuntur. Plaut. Aulul. II, 8, (10.):

— — *Festo die si quid prodegeris,*

Profesto egere liceat, nisi peperceris.

A *prodigus prodigitas* Lucil. et *prodigentia* Tacit. Infra in versu Caecilii legendum *inridier. Dac.* Adde l. 18. ff. de off. praesid. Hinc *prodigus* in iure in l. 1. ff. de cur. fur. Gloss. *ἀνάλωτος* et *prodigitas* Nonio (p. 159. Meuc.) profusio. *Goth. Hymni.* Hymnide. *Idem. In. Me. Idem.* De loco Caecilii cf. Spengel in Fragm. Caecilii pag. 24. ubi recte tuetur *inridierier*. In Plauti loco verum videtur vidisse Ursinus, qui legit: *producte prodigum esse me amatorem decet.*

Prodinunt. *Prodeo, prodino*, ut *redeo redino*. Vide *redinunt. Dac.* Sic supra *Nequinunt* pro nequeunt. *Goth.*

Probrum. Versus Attii plane Stoicum decretum est: οὐδὲν κακόν, εἰ μὴ αἰσχρόν. *Scal.* Quasi *prohibrum*, quod prohibere a nobis debemus. Et non tantum de stupris et flagitiis, ut Plaut. I, 2. (Amph. v. 15.):

Atque insimulabit eam probri.

Et Sueton. Caes. 43.: *Diremit nuptius praetorii viri, qui digressam a marito post biduum statim duxerat, quamvis sine probri suspitione*, sed etiam de qualibet alia turpitudine. P. Africanus de multa: *Omnia mala, probra, flagitia, quae homines faciunt, in duabus rebus sunt, malitia atque nequitia. Dac.* Adde l. 41. ff. de ritu. l. 42. ff. de verb. signif. *Goth.*

Probi. Velut *prohibi*. Nam et *probere* dicebant pro *prohibere*. Lucret. lib. I. (v. 976.):

Nam sive est aliquid, quod probeat officiatque.

Prodigiatores. Vide supra *Prodigia. Goth.*

Prodit. Prodit memoriae, posteris, porro dat, item fallit, deserit, perdit, a *prodo*. Vide supra *prodidisse. Prodit* procedit a *prodeo. Dac.*

Punicum. Cum ait *punicum* esse nomen vestis, tunicam intelligere eum puto. Nam ea Poenorum fuit. Unde *Tunicata iuventus* Ennius de Poenis. Et Plaut. in Poenul. (V, 3, 2.): *Homo tunicatus*, de Hannone Carthaginensi. *Dac.*

Progenerum. *Socer magnus dicitur uxoris meae avus, ego illius sum progner.* Modestinus lib. IV. D. de grad. et ad fin. *Dac.* §. 5. ff. l. 3. §. 2. ff. de postulando. *Goth.*

Profanum. (Haec nota pertinet ad ea, quae pag. 201. sub v. *Porriciam* leguntur, quae in vulgatis exemplis, alphabetico ordine dispositis, statim post articulum *Profanum* sequebantur.) Illic locus totius libri argumentum est. Sed miror, cur tantum numerum librorum Verrii dixerit, seque libros paucos fecisse, cum libro quinto Verrii initium P. literae fuerit. At Festi quintus decimus. Inscriptio quoque non convenit libris Verrii, neque etiam libris Festi, qui de verborum significatione in antiquo libro inscribantur. *Ant. Aug.* Infra: verbum alieno loco positum. Nam de verbo *porricere* disputabat. Ad quod locum ex Plautina Pseudolo profert (I, 3, 31.):

Atque in manibus exta teneam, ut porriciam; interea loci

Si lucri quid detur, potius rem divinam deseram.

Deinde disserebat de profanatione eorum, quae porriciebantur; ea videlicet, quae porriciuntur, profanari docent et profanata consumi. Varro (VI, pag. 231. Sp.): *Itaque ob id in fano consumebatur omne, quod profanum erat, ut etiamnum fit, quod Praetor urbanus quotannis facit, cum Herculi immolat publice iuvenam.* In fine ita lego: ea autem, de quibus dissentio et aperte et breviter, ut sciero, scripta in his libris meis invenientur, qui inscribuntur: *Prisorum verborum cum exemplis.* Neque dubium est, quin ita scripserit Festus. Sed libri ii intercederunt. Nam quod docti viri putant Festum de his, quos in manu habemus, loqui, et peccant ipsi et alios in errorem inducunt. Nam neque Festus hos libros, qui extant, vocasset suos, cum sint Verrii, neque in istis libris instituit reprehensionem Verrii, praeterquam in locis admodum paucis, idque obiter. Neque paucos hos libros vocasset, cum supra 19. scripserit, neque haec est horum librorum inscriptio, cum a Macrobio vetere auctore de verborum significatione citentur. His et pluribus rationibus atque adeo tenore verborum Festi inductus quilibet potest advertere libros *Prisorum verborum cum exemplis* non esse

eosdem cum his nostris *De verborum significatione. Scal. Profanum.* Illic locus pessime distractus. Hiatus enim, qui post *progenerum* apparent, huc pertinebant. Locum adi. *Profanum* proprie est, quod ex religioso et sacro in hominum usum conversum est. Servius ad illud XII. Aen. (779.):

Quos contra Aeneadae bello fecere profanos.

Profanum, inquit, proprie dicitur, quod ex religiosa re in hominum usum convertitur. Et at postea dicendo bello fecere profanos, docuit profanum esse, quod a religione in usum hominum transiit, sacro profanum contrarium, ut festo, profestum, fano, nefastum. Ergo non omne, quod sacrum non sit, profanum, sed quod sacrum fuerit et desierit. Verum illud non semper a veteribus observatum, qui saepe profanum dixere de eo, quod nunquam sacrum fuerat. *Dac.* Quod non est fanum. Quod non est fandum. Varro IV. de L. L. (VI, pag. 230. Sp.) Macrobr. III. cap. 3.: *Quod extra fanaticam causam, quasi porro a fano, id est religione.* Adde I. 6. s. *sacrae.* ff. de rerum divis. l. 83. §. *sacram.* ff. de verbor. oblig. l. 9. Cod. de religiosis. Glossis profani ἀνήτοι, βέβηλοι, άνεγοι. *Goth. Pro.* Corruptissima sunt: *alias aliud alio, ut pro pecunia, pro praedio, pro consule.* Lego: *alias apud, ab, ob: ut pro pecunia, pro praede, pro consilio.* *Dac.* Infra: Fere omnia ex epitome divinare potes. Hoc tamen praeterea habebat Festus, quod Attium in Menalippo vel Ennium in Melanippa, item Plautum in Condalio citabat. *Scal.* In compositione ponitur. Male hic Pauli et Festi verba cohaeserunt. Superiora sunt Pauli, Festi quae sequuntur, sed ita supplenda. Pro significat in, ut pro rostris, pro aede, pro tribunali. In compositione ponitur etc. In illis pro aede fallitur Festus, neque enim ibi pro significat in, sed ante, ut infra pro ostio. Sed vide Gellium lib. II. cap. 3. *Dac.* Cfr. Gell. II. cap. 17. *Goth.* Pro rostris I. 1. 2. §. 4. ff. de origine iuris. *Idem.* Pro amplificando, ut profugij in l. 9. ff. quod metus causa. *Idem.*

Profundum. Diomedes (pag. 408. P.) capite de praepositione: *Pro praepositio significat porro, ut cum profundum dicimus pelagus, ut cui porro fundus sit.* Vide *Altum.* Servius ad illud I. Aeneid. (Ge. IV, 222.): *Caelumque profundum.* *Profundum autem*, inquit, et sublime dicitur. Item: Et sicut hic profundum in altitudinem, sic alibi fastigia in infima parte (Virg. Ge. II, 282.):

Forsitan et scrobibus quae sint fastigia quaeras.

Dac. Adde Nonium (pag. 460. Merc.) in *Profundum.*

Profesti dies. Afranii exemplum, quod citabat Festus ex Privigno, extat integrius apud Nonium (pag. 434. Merc. v. *Profesti*):

Quae nos solemus facere festivo die,

Quotidiano opere promiscues omnia.

At quae profesto, contra; cum celebras focum.

Ita enim legendum apud Nonium. *Scal.* Opponuntur diebus festis, et dicti *profesti*, quod *pro*, id est *procul* a festis sunt. Ait Afranius: Quae nos iacimus diebus festis, tu diebus profestis omnia permisces. At quae nos profestis facimus, tu id omne diebus festis, cum celebras focum. Nam diebus festis Deorum focus celebrabatur. *Dac.* Vide Macrobr. I. Sat. 16. *Goth.*

Profusus. Versus Terentii, ut a Paulo refertur in Adelphis, quod Festi dimidiati dies significant. Pacuvii autem nimis mendosus est. *Ant. Aug.* *Profundo* est largiter fundo, unde *profusus* διαπαντός, sumptuosus. Gloss. *Profusa ἢ δαφυλις.* Item profundo, humi fundo, unde profusus humi fusus, abiectus. In versu Pacuvii legendum puto:

Profusus genuit murmure occitans ruat.

Dac. Locus Terentii est Adelph. I, 2, 54.

Plauti. A Graeco πλατύς, et prius dictum fuit plotus, postea plautus. Plauti autem dicebantur homines pedibus planis. Vide *Ploti.* *Dac.* *Plaudi.* Plauti. Alii *Plantii*, alii *Plati* a Graeco πλατύς, quod latum significat, idque vero propius est, cum Plaudi hic dicantur, quorum aures latius pateant. *Goth.*

Plantae. Planta pedis a *plano*, nempe a Dorico πλάτα pro πλάτη, inserto *n* *planta*. At *planta* pro stirpe, a *palanta*, quod a *palus*, ut olim *planta* fuerit stirps, quae pangeretur, vel potius *planta* ab Aeolico βλάτη, inserto *n*. Voss. Sed verum esse possit, quod ait Festus, stirpes plantas vocatas a similitudine plantarum nostrarum, quum et ipsae pedes etiam dicantur. Nam *betae pedes* dicit Varro de r. r. (I, 2), *betacei pedes* Apicius (III, 2). Et in Glossis legitur *pastinaceus, betaceus*, nempe subintelligitur *pes*. *Dac.* *Olerum.* *Olearum.* *Goth.*

Plancae. *Palancae* prius dictae, a Graeco γάλαγγες, vel potius *plancae* a Graeco πλάκας inserto

n. Gloss. *plancus* πλανύπους. *Dac. Plancae*. Palancae. Ob quam causam Planci appellantur. *Goth.* Qui supra modum pedibus plani sunt. Idem *ploti* infra in *Ploti. Idem*.

Plaustrum perculi. (Ad p. 203.) Agebatur manifesto de proverbio *Plaustrum perculi.* Ad idque citabatur versus ex *Epidico* Plauti (IV, 2, 22.):

Epidicus mihi magister fuit. Pe. perii, plaustrum perculi.

Ut male hodie legatur, *austrum perculi*, quod maximus vir *Adrianus Turnebus haustrum* interpretabatur, idque optime, si ita proverbium essebant veteres. Sed cum agnoscat hic a *Festo*, item a *Donato*, ita retinebimus. Male vero proverbium illud interpretatur *Erasmus*, ut cuius facile, qui eius interpretationem legerit, patere potest. Sed illi condonandum, quia ad eam opinionem *Donatus* male intellectus eum impulit ac ipsum *Erasmus* potius, quam *plaustrum perculi*, cum alia mente apud *Plautum* accipiendum sit. Porro non longe ab his verbis scripsisse videtur *Festus*: *Plaustrum perculi antiqui dicebant ab iis, qui pedibus onusta plaustra percellebant, hoc est evertebant id, quod apud Plautum dicitur Epidicus mihi magister fuit. Perii: plaustrum perculi.* Videtur *Erasmus* sentire, ut non dicatur de eo, qui imprudens negotium evertit, sed de eo, qui prius rem praeparat, quam eam alioqui aggrediatur, ut de rusticis, qui prius quam *plaustrum* exonerent, *plaustrum* ipsum percullunt; propterea proverbium essebatur: *Bene plaustrum perculi*, bene rem conficiam, cum eam prius mihi subegerim. At quomodo apud *Plautum* legitur, non potes ita accipere. Ridiculum enim si dicas: *Perii: bene plaustrum perculi.* Neque sane quomodo *Servus* apud *Terentium* loquitur. Accipiendum enim semper de eo, qui evertit et perturbat rem. Quare non *bene perculi*, sed *pene perculi* legendum. Quod indicatur verbo *perculeris*. Est enim, ut grammatici loquuntur, potentialis: hoc est *Pene percultisti, ἤδη τραχηλίσαιας, ἤδη πηνίξαιας ἄν μς.* Vide unius voculae ignorantio vel potius unius literulae menda magnum virum quam absurde pronuntiare coegit. Nam quis putaret *plaustra* prius everti, ut facilius exonerentur? Sed homines sumus, neque propterea magni viri manibus juvenliler insultandum. *Scal.*

Plebeium. Infra: *Plebeium magistratum neminem licet capere, nisi qui ex plebe est. Cuius generis est omnis magistratus, qui isto nomine appellatur.* Intellegit tribunatum plebis et aedilitatem plebis. *Scal.*

Plutei. Glossarium: *Pluteus παράθημα, ἀνάκλιτον, θυμέλη πλοίου, ἔγγωνιον τρικλίνου.* Etiam *Martialis* τὸ ἀνάκλιτον τῆς πλίνης ita vocat (III, 49.):

Namque puer pluteo vindice tutus erat.

Aliae Glossae: *Pluteum γυψοπλασία.* *Scal.* Fuere olim e tabulis et asseribus, postea vero *pluteos* fecere e cratibus corio intentis. Formam describit *Veget.* lib. IV. cap. 15.: *Plutei dicuntur, qui ad similitudinem apsidis contextuntur e vimine et ciliciis vel coriis proteguntur ternisque rotulis, quarum una in medio, duae in capitibus apponuntur, in quacunque partem admoventur, more carpenti.* *Plutei* item tabulae omnes, quibus aliquid praesepitur. Et haec forsitan prima notio. Nempe a πλάξ tabula. Utramque significationem glossae amplecti videntur, cum *pluteum* exponunt παράθημα. Inde etiam *pluteus* fulcrum tori, lecti latus interius. *Dac.* *Dicuntur.* Significantur. *Goth.* Dicendum h. l. paucis de stirpe vocabulorum illorum, quae huc pertinent. Sanscrita radix est *prithu*, cui respondet Germanorum *breit*, Batav. *breed*. Solemni mutatione semivocalia apud Graecos fit *πλατύς*, omissa labiali apud Latinos *latus*, quae labialis redit in *plautus*, *plotus*, *planta*, *planca*. Cui si addas *pluteus*, usitatam istam et saepe a nobis ostensam habebis vocalium demutationem *a, e, i, o, ou, u* per integram verborum familiam transtinentem et continuatam. Cf. quae paulo ante dicta sunt ab interpp. ad v. *Plauti canes.* *Pluteus* tabula lata, sive id quod ex tabulis latis fit, praesepimentum, tum armentarium, et eiusmodi alia.

Plebeii aediles. Quod *Paulus* in *Epitome* scribit, verum esse constat ex *Dionysio* lib. VI. (V, 18. pag. 292.). Nam quum primum seditio inter plebem et patres sedata est; et *Tribunos plebis* et *Aediles* tum primum a plebe creatos confirmarunt, Nomina tum aedilium non accepit, neque arbitrator ea esse, quae *Festus* refert. Haec enim scribit eorum fuisse, qui septem quasdam res faciendas curaverunt. Quenam vero hae septem res fuerint, nondum divinare potuimus; arbitramur autem septem tabernas fuisse, quae in foro fuerunt, postea quinque appellatae. De quibus *Livius* lib. XXVI. (c. 27. init.): *Interruptis hos sermones nocte, quae pridie quinquartus fuit, pluribus simul locis circa forum incendium ortum. Eodem tempore septem tabernae, quae postea quinque, et argentariae, quae nunc novae appellantur, arserunt.* De cisdem in libro de regionibus urbis *Sexti Rufi* mentio fit. *Ant. Aug.* Infra: *Plebei aediles, qui plebei scito, quae de eo magistratu suffragium tulit, ab illa sunt constituti unt, qui una cum Tribunis plebei creati sunt dissidente plebe a patribus. Ii fecerunt tabernas, quas novas vocant, nos autem quinque dicimus eas et septem feruntur, et ple-*

beias vocamus a genere magistratus. Scal. Constat aediles plebis una cum ipsis tribunis plebis institutos fuisse anno urbis conditae CCLXXI. Plebs enim tribunos suos nacta hoc amplius petiit (inquit Dionysius lib. VI.), ut duos e plebe sibi creare liceret, qui tribunis velut administris et adiutoribus essent, quique eas causas cognoscerent, quas illi commisissent. Itaque hi primi aediles plebis appellati. *Dac. Et septem ferunt.* Vide 1. 2. §. 20. ff. de origine iuris. *Goth.*

Plecta. A *plecto*, quod a Graeco πλέκω, *connecto, colligo. Dac.*

Plentur. Ab obsoleto *pleo*, unde *compleo, depleo, impleo. Dac.* Adde infra *Spicit. Goth.*

Plera. (Ad p. 203.) Pacuvius in Teucro apud Priscian. lib. V. (c. 12. tom. I. pag. 208. Kr.):

Periere Danaï, plera pars pessundata est.

Ant. Aug. Ab obsoleto *plerus. Dac.*

Ploxinum. Ploremum (Scal.). Catullus *plorenum circa Padum invenit*, inquit Quintilian. lib. I. cap. 10. Capsum autem in cisio capsae quid sit, ignoro. Cisium vehiculi genus esse duarum rotarum scribit Nonius (pag. 86. Merc.), quo verbo Cicero usus est in Orat. pro Sex. Roscio (c. 7.) et Philipp. II. (c. 31.). Si quis cantum pro capsam scribat, existimans id esse ferrum, quo rotae vincuntur (ita enim Quintilianus verbum id a Persio usurpatum interpretatur), is quidem aliquid dixerit, me tamen subscriptorem non habebit. Id enim si Quintilianus sensisset, non usus fuisset verbo inveniendi, sed appellandi, et addidisset pro eadem re aut aliquid huiusmodi. *Ant. Aug.* De hoc satis alibi. Capsum in cisio vulgo in Gallia *Tumberellum* vocamus, quod capsae speciem sit. Utitur et Vitruvius, Πείρωθα (Odys. XV, 131.) καὶ ὑπερσείνην (Od. VI, 70.) Homerus vocat. *Sirpiculum* etiam veteres Latini, si ex vitili materia. *Scal.* Vossius ait forsitan esse a πλόξιμον, πλόκιμον a πλέκω, *necto*, quod vimine plecti soleret. Cisium autem vehiculi biroti genus, proprium Galliae Cisalpiniae. *Dac.* Inde cisiaris cartucharius in l. 13. ff. locati. *Goth.* Locis Catulli, quem citat Festus, est carm. 96, 6. *Ploximus* sive *Ploximum* non dubium est, quin sit a *plecto, plexus*; uti enim apud Graecos πλέκω et πλόκιμος, πλόκος, πλοκή, ita demutatis vocalibus etiam apud Latinos *plexus, ploximus, plix, plica* facta esse, credible est. Ubi vocalium *e, i, o* demutato illa reperitur frequentissima, de qua saepe.

Plorare. (Ad p. 203.) Verba legis Romuli mendosa sunt, *si nurus sacra divis parentum esto.* Et deesse arbitror aliquid huiusmodi: *Si nurus incestum passa non plorasset, sacra divis parentum esto. Ant. Aug.* Longum est toties indicare errores, cum et tempus et chartam lucri facere possimus et in continenti emendationem apponere. Traiectiones igitur et alia errata ita restitimus: In Regis Romuli et Tatii et Servii Tullii legibus haec est: *Sei parentem puer verberit, aut oloe plorassint* (parentes) *puer dives parentum sacer esto, sei nurus, sacra dives parentum esto.* Ecce, quae in citandis regum nominibus traiecta erant, ea suo loco reddimus: *Verberit* pro *verberet*. Ita semper in XII. Nam et eo modo *vindicat* pro *vindictet*. Sed et *edim* pro *edam* dicebant; *oleo* pro *oli*, una L, qui non geminabant, ut postea, cum dixerunt *olli*. Sed plurali *oleo* dictum, ut *Pilumnoe poploe*: hoc est *Pilumni populi*. Supra idem Festus monuit *ab oloe* pro *ab illis* dictum. Altera luxatio in altero legis membro facta erat. Importune enim ultima clausula loco mota erat. Vocem *parentes* circulo inclusimus, neque maiusculis literis perscripsimus. Est enim Glossema pertinens ad *oleo*, ne forte scilicet perperam illud *oleo* acciperetur, quod veteres, cum citarent leges antiquis, propter obscuritatem aut verborum insolentiam facitabant, ut in illa lege: *rem ubei pagunt, oranto, nei pagunt ante meridiem, in foro aut in comitio causam conciant* (cum perorant ambo praesentes), *post meridiem praesente ambobus leitum addicito* (si ambo praesentes), *sol occasus supra tempestas esto.* Et in Actionib. apud Varronem: *Ecetra surdam luscam minam* (id est ventre glabro). Sed de his alias fatus. Nos haec produxisse contenti sumus. *Scal.* Scaliger vix dimidium negotii confecit: Verba enim Festi ita traiecta sunt, ut ex iis nullus, nisi perobscurus sensus eliciatur. Lego itaque: *Plorare flere nunc significat, at apud antiquos plane inclamare, et quam praeseptione implorare inclamare, id est invocare in regis Romuli etc.* Nunc omnia plana. Sed non praeterendum in lege Numaee pro esto schedas habere *estod*, quomodo antiquos scripsisse tradit Quintil. lib. I. cap. 7.: *Ut Latinis veteribus id plurimis in verbis ultimam adiectam, quod manifestum est etiam in columna rostrata, quae est C. Duilio in foro posita: in ea columna legitur: atod, marid, pugnandod. Dac.* Adde supra *Endoplorae: Explorare: Implorare. Goth. Latii. Idem.* De littera d paragogica cf. Bopp. in Vergleichende Zergliederung cet. in Abhandlungen der Berliner Akademie 1826. pag. 94. seqq.

Pedula. (Ad p. 203.) Neque Graecum verbum extat, neque Latinum quid significet constat. *Ant. Aug.* Eadem et *Pedalia*. Glossarium: *Pedale, ποδῆιον. Scal.* Optime Voss.: *Pedula quae dicunt πῆδιλα Graece* etc. Non enim *pedullum*, sed *pedule* dicitur. *Pedule* socellus *pedum. Dac.*

Penem. Codam pro cauda usos veteres notat Marcellus Nonius (pag. 86. Merc.). Vide *October*. Et de hoc verbo Cicero epistol. 22. lib. IX. Vide *Peniculi* et *Penitam*. *Ant. Aug.* Versus Naevii leviuscule contaminati ita legi debent:

*Theodotum compella, qui aris compitalibus
Sedens in cella circumiecta tegetibus
Lares ludentes peni pinxit bubulo.*

Quid sit penis bubulus vide in Coniectaneis. Nam male interpretatur Festus. *Coena pura*, quam vocat, est, qua fungebantur, cum in casto essent. Glossarium: *Coena pura προσέβατον imitatione Gentilium παρασκευὴν Iudaorum ita vocat. Scal.* *Penis* cauda, quod ab animali dependet, inde propter similitudinem *peniculus*, nam caudis ad extendendas mensas et excutiendum pulverem veteres utebantur, ut nos hodieque utimur. In Moreto Virgillii (23.):

Perverrit cauda silices gremiumque molarum.

Pessime Festus penem bubulum grandem peniculum interpretatur. Penis bubulus est cauda bubula, qua et ad peniculatorum et ad muscariorum usum veteres utebantur. Ad peniculatorum usum supra Naevius: ad muscariorum Aelian. (H. A. pag. 344. ed. Jacobs.): *ἐκ τούτων δὲ τῶν βοῶν καὶ τὰς μυιοσόβους ποιοῦνται. Dac.* Vide infra *Peniculi*. *Goth.* *Tunicularia*. *Cunicularia. Idem.* *Compellas*. *Compellat. Idem.* *Offa penita*. Vide infra *Offam penitam*. *Arnob. VI. Idem.* *Penem*. Adde *Penitam. Idem.* Cf. Doederlin. Syn. Lat. tom. IV. p. 149. *Penis* a *pendere*, cuius deminutivum *mentula*, quasi *pendula*, a qua forma non magis differt illa, quam a *μῆκος pars*, a *μῆκος fors*, ab *ἕννος somnus* (supnus) et multa id genus alia.

Propius sobrino. Frequentior usus iurisconsultorum patris vel matris consobrinum ita appellat. Vide Caium et Paulum lib. XXXVIII. Digest. tit. de gradibus. *Ant. Aug.* Caius lib. I. Dig. grad. et ad fin.: *Propior sobrino, propior sobrina sunt patris magni, amitae magnae, avunculi magni, matererae magnae filius filia*. Paulus lib. X. §. 9. D. de grad.: *Personae, quas enumeravimus a patris magni filio, ei, de cuius cognatione quaeritur, propius sobrinis vocantur. Nam, ut Massurius ait, quem quis appellat propiorem sobrinum, qui est patris matrisve consobrinus aut consobrina, ab eo consobrini consobrinae filius, filia nominatur. Item paulo post: His omnibus, quod a patrum nepote propositivus, is, de cuius cognatione quaeritur, propius sobrinus est: nam patris vel matris eorum consobrinus est. Dac.* Ita in tit. Cod. unde legitimi: nostris propior sobrinum l. 1. in fin. l. 10. §. quinto gradu. ff. de gradib. *Goth.* *Filia. Idem.*

Possessio. Aliqua sunt mendosa et manca. Ea nos ita scriberemus: Non enim possessio est, nisi in iis rebus, quae tangi possunt. Auctore praetore, qui dicit: se possidere, is vere potest dicere etc. Q. D. A. significat quo de agitur. Illud nemo ex his, qui deesse videtur verbum *litigant* aut *pro his, qui scribe reis. Ant. Aug.* Ait in legitimis actionibus nullam fuisse his verbis conceptam: *Hanc possessionem meam esse aio. Possidere* autem, ut illud obiter addam, est a *pos pro potis* et *sedere*. Hoc intellexit Paul. lib. I. de adquirenda vel omittenda possessione: *Possessio appellata est, ut et Labeo ait, a sedibus quasi positio, quia naturaliter tenetur ab eo, qui ei insistit, quam Graeci xaxoq̄y dicunt. Grot.* *Possidere* est alicubi *sedere*, uti loco *pos*, id est *potens sit*, itaque primum de rebus soli dici coepit, deinde et ad res mobiles transferri. *Dac.* *Sed ad interdictum venit. Id est ad ius, ad praetorem. Petron.* *Ut si nollet aliam rem domino reddere, ad interdictum veniret. Idem. Uti nunc possidetis.* Solemnis formula interdici: *uti possidetis*. Aliter tamen paulo apud Ulpian.: *Ut eas aedes, q. d. a., nec vi, nec clam, nec precario a. a. possidetis, quominus ita possideatis, vim fieri veto*. Literae a. a. significant *alter ab altero. Idem. Nec vi, nec clam, nec precario*. His tribus mala fide aliquid possidetur. Sic Chaerea apud Terent. Eunuch. Act. II. sc. 3. (23.) tria haec Iepide coniunxit: *Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precario fac tradas. Idem.* *Possessio*. Vide l. 3. ff. de acquir. possess. Theophil. Inst. de interd. *Goth.* *Usus quidam agri dixi l. 115. ff. de v. signif. Idem. Uti nunc possidetis v. l. 1. ff. et Cod. uti possidetis. Idem.*

Præfecturae. (Ad p. 204.) Illa verba mendosa sunt: *Præfecti quatuor viginti sex virum num pro populi suffragio*. Fortasse scribendum est: *Præfecti quatuorviri et sexviri annui, qui populi suffragio etc. Ant. Aug.* Quae egregiam antiquitatis cognitionem continent, ea non levibus mendis inquinata sunt. Sunt autem haec ex prisca scriptura: *In quas solebant ire praefecti quatuor viginti sex virum num pro populi etc.* Lego: *In quas solebant ire praefecti, qui, auctore viginti sex virum numero, populi suffragio creati*. Recte sane. Neque enim quicumque populus sciscebat sine auctore. Itaque et leges auctore quodam semper sciscebat. Ex vocibus, qui auctore, factum erat *quattuor*, mendo satis proclivi ac propenso. *Scal.* *Præfecturae*. In quas praefecti mittebantur ut praetores in provincias. Civitates autem, quae iniuque ingrataeve erga populum li. fuerant ac

fidem datam semel atque iterum sefellerant, ubi primum in potestatem ditionemque erant redactae, in praefecturae formulam referbantur. Unde liquet, praefectarum conditionem omnium fuisse durissimam et a colomiarum et municipiorum fortuna diversam. Aliquando tamen idem oppidum et praefectura et municipium fuit, ut Fundi, Formiae, Cumae, Aeclrae, Anagnina etc. Quae praefecturae erant, quatenus in eas praefectus iurisdictionis causa mittebatur, nec in iis magistratus ad ius dicendum creabantur: municipia vero, quatenus iure civitatis vel cum suffragio vel sine suffragio utebantur. *Dac.* In quas solebant ire. At Cuiacius lib. XII, observat. cap. 24.: *In quas solebant ire praefecti quatuor ex 16. viris, qui populi suffragio creati erant. Idem. Calatiam Calatium.* — *Allias Allicas. Goth.* Vide Casaubon. ad Suet. Aug. c. 36.

Parret. (Ad p. 20+) Vide *Paret.*

Portum. (Ad p. 204.) Male alicubi haec lex scripta est: *Qui testimonium defugerit. De voce obvagatum vide invagulatio.* Ibi etiam hanc legem reperies. *Dac.*

Patrocinia. De his Dionys. lib. II. (c. 9. pag. 84.). Vide *Patres. Ant. Aug.* A patrono potius per syncopeo patrocinium. *Dac.*

Posticam lineam. Quae ab oriente ad occidentem, ut *antica*, quae a meridie ad septentrionem. *Gloss.* *antica linea διαμέτρος*, nempe quae posticam lineam mediam secat. Quae sequuntur divinare non possum, videntur tantum esse verba Servii Sulpicii. In fine *frumentum danto.* *Dac.*

Pontina. Infra: *Pontina tribus a Pontia urbe dicta est, a qua et Pontina palus. Scal.* Sigonius legendum putabat: *Pompina tribus a Pometia urbe, a qua et Pomptina tribus.* Sed frustra. Pontina enim a Pontia urbe Volscorum prope Terracinas. *Dac.*

Papiria. Interpretem desiderat. *Ant. Aug.* Papiriae tribus meminit Liv. et Dionys. Ab agro Papirio circa Tusculum sic dicta. De *Papinia* vide suo loco. *Dac.* Cfr. Val. Max. IX, 10, 1.

Pupinia. Quae infra desunt, divinare non possum. Agri Pupinii sive Pupiniensis meminit Cicero contra Rull. (c. 2, 96) et Liv. lib. IX. (c. 41.) et lib. XXVI. (c. 9.). *Papiniam* vocat Varro lib. I. (1, 9.) de Agricultura: *In Papinia neque arbores prolifras, neque vires feraces, neque stramenta crassa videre poteris. Pupinam* Val. Max. (IV, 4.) eiusque solum sterile ac aestuosissimum dicit. In eo fuere prata Quinta, trans Tiberium. Vide *Quintia. Dac.* Apud Varronem I. c. pariter atque apud Val. Maxium. nunc editur recte *Pupinia.*

Popillia. Si extaret Varronis liber de tribubus, non desiderarem Festi interpretationem. Nunc quid reliquum est? *A progenitrice*, inquit Paulus, *traxit vocabulum*; an tota tribus progenita est ab aliqua Popillia? Hoc mihi non fit verisimile. Libentius a familia dixerim appellatam tribum, vel familiam potius a tribu. Ex Festi vestigiis quid assequimur? Popilliam unam fuisse ex 35. (tot enim fuere) foederis publici nomine, vel quid simile. De Pinaria sorore cur addatur, ignoro. Fuit quidem Pinaria familia antiquissima, quae ab ipso Hercule dicitur sacerdotium accepisse, ut Cicero pro Domo, Dionys. lib. V. (pag. 32.) Vergil. lib. VIII. (v. 270.) Liv. lib. I. (c. 7.) et alii referunt. Sed Pinariae tribus nomen nusquam reperi, neque quid habeat cum Popillia commune. Popillii cognomento Laenates satis nobiles fuerunt Consulares et triumphales viri, licet plebei. Pinarii patricii maiorum, ut credendum est, gentium. Vide *Potitium. Ant. Aug.* *Popillia tribus una triginta quinque tribuum, tot enim fuerunt. Dicta a Popilliae felici nomine, a quo et tribus Pinaria a sororis eius nomine.* Non dubium est, ita scripsisse. Nam quid manifestius, quam a Popillia femina dictam tribum, cuius nomen auspiciatissimum habebatur ac bonae scaevae, ut tunc loquebantur. *Scal.* At a Popillia femina dictam tribum, cuius nomen auspiciatissimum habebatur ac bonae scaevae, ut tunc loquebantur. Verum Sigonius dubitat a locone, an a viro dicatur, ut et Onuphrius, qui mavult a nescio quo loco dictam, qui in Volscis prope Pontinam fuerit. Sed vide post *Pugio. Dac.* Adde infra *Potitium. Goth.* Lege apud Festum: *Popillia tribus una quinque et triginta tribuum, tot enim fuerunt, a Popilliae gentis felici nomine appellata, cet.* Apud Paullum vero legas ita: *Popillia tribus a Popillia gente traxit vocabulum.* Accidit enim quod in his Festi commentariis saepe accidisse Paulo epitomatori videmus, ut ipse exemplum, ex quo sua conscribillaret, propter compendia scripturae non intelligeret. Quapropter quum apud Festum sic scriptum esset: *Popillia tribus una triginta quinque tribuum, tot enim fuerunt, a Pop. ge. felici nomine cet.*; fecit ille: a *progenitrice traxit vocabulum.* Nisi forte statuas, librarios Paulli demum ex non intellectis compendiis: a *Pop. ge.* fecisse a *progenitrice.* Cetera vero quae apud Festum manca et lacerata sequuntur, vereor, ut recte expleta sint. Quis enim unquam de *tribu Pinaria* audivit? Ne Pinariae quidem gentis mentionem h. l. factam esse puto; sed fortasse subiecerat Festus aliud exemplum fausti nominis cuiusdam, cuius reliquiae tantum comparant in litteris: *pinaria a sorori.*

Populi. (Ad p. 205.) *Populi commune est in legibus ferendis cum plebe suffragium. Nam comitia centuriata ex patribus et plebe constant in centurias divisis. Sed cum plebes sine patribus tributis comitiis convenit, quod plebes scivit plebiscitum vel plebiscitum ea de causa appellatur. Haec Pompeius Festus fortasse scripsit, quod tamen affirmare non audeo. Vid. Gell. lib. X. cap. 20. et lib. XV. cap. 27. Caius cap. 237. de verbor. signif. Iustin. lib. I. Instit. titulo de iure nat. Boeth. in topic. Isidor. lib. V. Etymol. Ant. Aug. Hos hiatus olim felicissime expleverat Antonius Augustinus. Vide *Patrum commune. Dac.**

Prorsi. De hoc verbo ad Ausonium diximus. Significat rectum et prolixum, unde tunica prolixis villis, prosa tunica. Glossarium: Prosa, pexa tunica, *πεζὸν ἱμάτιον*. Prorsus ergo *εὐθύς* et prorsum *εὐθύ*, ut in exemplo Catonis: *prorsus devertentur pro hospitibus ad amicos suos*. Prorsus *εὐθύ*. *Scal.* Prorsi limites secundum agri longitudinem ad aequinoctiales occasu ad ortum aequinoctialem directi, ideoque *ortivi dicti et antici*. Vide *prorsus. Dac.* Ita apud Hyginum de limitibus et apud varios auctores de limitibus, quibus opponuntur transversi. *Goth.*

Pugio. Vel a *pungo*, vel a *pugnis*, quod pugno facilius comprehendatur. Prius etymon Festus sequitur. *Dac.* *no* Haec non sunt huius loci. Nam ut ex vestigiis odoratus sum, verba sunt Festi de Popilia tribu, unde epitomen suam hanc Paulus confecit: *Popilia tribus a progenitrice traxit vocabulum*. Lege modo: *Popilia tribus a nomine progenitricis traxit vocabulum. Nam conseruerunt non solum a viris, sed a feminis quoque tribus nominare. Idem.* Adde Nonium (pag. 553. Merc.) in *Pugio*. Glossis *παράξιδιον, παραξώνιον*, quod aibi *παραξώνιος μάγιστρα*, et sic: alio item loco *ξιδιον. Goth.*

Praeobia dicuntur. Praeobia a praebendo, inquit Festus. Idem tamen infra a prohibendo, quod verum etymon. Sed legendum *Proeobia* per *oe*, vel quod magis placet *proebra*; ut ab inhibendo *inebrae*, sic *proebra* a prohibendo. Sunt autem *proeobia* seu *proebra* τὰ ἀλεξίφθονα, amuleta. Varro lib. VI. de L. L. (VII. pag. 386. Sp.). *Proeobia*, vel ut *Scal. proebra*, a prohibendo usitatum, quod sint remedia in collo puereis. Eandem vim habebant apud Graecos annuli, qui dicebantur *φυσικοί* vel *φαρμακταί δακτύλιοι*. Meminit Aristoph. in *Plut.* (v. 883. seq.):

Οὐδὲν προσιμῶ σου. φορῶ γὰρ πριάμενος

Τὸν δακτύλιον τόνδε παρ' Ἐνδόμου δραχμῆς.

Dac. Vide infra *Praeobia. Goth.* Cf. Scalig. in *Coniect.* ad *Varron.* pag. 161. et pag. 167. ed. Steph.

Parare inter se munus. (Ad p. 205.) Posterior pars huius capitis adhaesit post *Pappi*. Locum adi. *Dac.* Ibi haec dixit *Ant. Aug.* „Post v. *Pappi*: Fragmentum Festi pertinere arbitror ad verbum *parare*, pro quo saepius *Livius comparare* scribit. *Consules aut sortiantur, aut inter se comparant*, quibus significatur, ut conveniat inter eos de provinciis, quam quisque habiturus sit, aut sortito eas assequantur. *Livius* init. lib. XXX.: *Consules cum de rep. belloque ad senatum retulissent, censuerunt patres, ut Consules inter se compararent sortirenturque, ut Bruttios adversus Hannibalem, ut Etruriam ac Ligures provinciam haberet*. Et lib. XXXII. (c. 8. init.): *Decreverunt patres, ut provincias Macedoniae atque Italiae Consules compararent inter se sortirenturque*. Et lib. XXXVII.: *Cum senatus aut sortiri aut comparare inter se provincias Consules iussissent. Ant. Aug.* . . . et in *comitio quoque*. Hic agebat Festus de eo, quod dicitur *consules inter se parare provincias*, quod aliter *comparare provincias dictum* fuit: *Consules aut sortiantur, aut inter se comparant*. Quibus significatur, ut conveniat inter eos de provinciis, quam quisque habiturus sit, aut sortito eas assequantur. Sed verba Festi male divulsa sunt, nam prior pars capitis adhaesit post *praebia*. Huc igitur retrahenda et sic concipiendus locus integer ex sched.: *Parare inter se munus dicebatur, cum sortitio fiebat a magistratibus P. R., ut magistratus utramque rem acere deberet, aut inter se compararent de rebus lege mandatis, itaque in senatu et in comitio quoque etc. Acere pro agere, ut supra acitare pro agitare*. Non solum autem magistratus sortiebantur, utrum exire, utrum domi manere oporteret, sed etiam praetores, qui in urbe ius dicturi erant, sortiebantur, antequam magistratum inirent, quis de ambitu, quis de veneficiis etc. ius dicturus esset. *Dac.* Vide *Sallust.* in *Iug. Cic. I.* ad *Att. Goth.* Cf. *Ernesti* in *Clavi Cic. s. v. Praetor.*

Peregrinus inter. (Ad p. 205.) *Ista Pr. dr. interpretor praetor datur*. Verum est, quod ait, primum creatum fuisse unum praetorem urbanum, nempe ann. 388. et deinde propter magnam peregrinorum turbam alterum praetorem, nempe peregrinum adiectum ann. 501., illum inter cives, hunc inter cives et peregrinos ius dicentem, sed crevit postea praetorum numerus. Creati enim usque ad 18. Vide *Lives. Antiquit. Rom. lib. I. cap. 10. Dac.* V. I. 2. §. post aliquot ff. de orig. iur. *Goth.*

Praemetium. Vide *Sacrimenta. Ant. Aug. Προλόγιον*. Vide *Coniectanea* (p. 75. ed. Steph.). Glossarium: *Praemetium ἢ πρὸ θεοῦ μὲν Δημῶντας θυσία. Scal.* *Praemetium frugum primitiae, quod sacrificii*

causa ante praemctebatur. Lacones vocant *προλογίαν*; quod Cereri offerebant post messem factam *floriferum* vocabant. Vide in v. *Sacrificium*; quod ante messem praemetum. *Dac.* Alii *Praemessum*. Dixi etiam ad Varonem. *Goth.*

Protelare. Protelo ducere, id est uno tenore ac ductu aratrum sive alia ducere, trahere, cui contrarium *strigare*. Lucil. lib. VI.:

*Quem neque Lucanis oriundi montibus tardis
Ducere protelo validis cervicibus possent.*

Et lib. XII.:

*Hunc iuga mulorum protelo ducere centum
Non possunt.*

Protelo ducere Graeci dicunt *ἀπιτρέειν* et *ἐξαμπρέειν* a voce *ἀμπρόν*, qui vice timonis inter medios boves tendebatur, ut hodie etiam aliquando, quare scriptor Glossarii protelum interpretatur *ἐξαμπρόν*. Unde falso sibi persuaserunt viri docti *protelum* esse lorum, quod alio nomine *cossum* dicitur. *Protelum* et *protelo* nihil aliud notat quam continuationem, tenorem et est a *τῆλε* longe, sive potius a *telo* et *telum* a *τῆλε*. Quod etymon ex aliorum sententia refert Donatus. Notat igitur proprie, ut optime Voss., continuatam teli e balista impulsionem, sive cum prorsus aliquid longe traditur, velat telum balista emissum. Unde *protelare*, longe propellere, eicere, fugare. Turpilius Lemniis:

*Propter peccatum paucillum indignissime
Patria protelatum esse saevitia patris.*

Et Terent. Phorm. I, 4, (35.). *Dac.* Vide Nonium (pag. 362. Merc.) in *Protelare*. Sic Nonio (pag. 159. Merc.) *Protollere*. *Goth.* *Τῆλε*. *Thae.* *Idem*.

Privato. Liv. lib. IV. (c. 59.) scribit 17. anno ante captam urbem: Decrevit senatus, ut stipendium miles de publico acciperet, cum ante id tempus de suo quisque functus eo munere esset. *Ant. Aug.* Privato sumpto se alebant milites antequam stipendia mererentur, quod in id duravit tempus, quod fuit paullo ante quam urbs capta est a Gallis, a quo sine publico stipendio milites non fiebant. *Scal.* Liv. lib. IV. sect. 59.: *Aditum deinde* (ann. U. C. 349. ante captam urbem a Gallis ann. 17.) *omnium maxime tempestivo principum in multitudinem munere, ut ante mentionem ullam plebis tribunorumve decerneret senatus, ut stipendium miles de publico acciperet, quom ante id tempus de suo quisque functus eo munere esset. Dac.*

Porci effigies. Ut et *Minotauri*. Vide supra *Minotauri*. De aquila varde Plin. X. c. 4. *Goth.* *Porca foedus firmari solet*. Vide supra *Foedus* et *Foeciales*. Livium I. (c. 24.) Varrus II. de r. 4. Virg. VIII. (v. 641.) Quintil. VIII, 3. De porcis adde *Depubem*, *Dissulcus*, *Faustulum*, *Propudium*. *Idem*. Cf. Creuzer. Antiqq. Rom. §. 237. pag. 292. et qui sunt ibi citati.

Polimenta. In verbis Festi initio duo verba desiderantur. Alterum est (*Polimenta*.) alterum esse poterit (*veteres*). *Ant. Aug.* Arnobius lib. VII.: *Polimenta sunt ea, quae verecundius proles dicimus*. Idem de prolibus lib. V.: *Parte altera proles cum ipsis genitalibus occupat*. Idem: *Circumiectas prolibus diripientem membranas*. *Scal.* Plaut. Menaechm. Act. I. sc. 3. (28.):

— — aut polimenta porcina aut aliquid ad eum modum.

Inepte Festus a *politione*. Sunt enim a *polis* seu *polulis*. Erant autem *polae* seu *polulae* pilae ex aluta, molli tomento factae, quibus datatim ludebant in foro, unde *polire* pila ludere dicebant veteres et id tractum a Graeco. Nam *φαλός* Graece significat *vetrum*, quod gestabatur in pompa Liberi. Primum ita vocabatur, quamdiu fieret ex ficu; postquam ex aluta rubra fieri coeptus dicitur *παλιών*. ab eo *polae* Latinae, quae ex aluta fiebant. Et *polimenta* testiculorum porcorum dicti, postquam ex illo folliculo evaginati erant in castratione. *Scal.* in Coniectaneis (pag. 66. ed. Steph.) ad Varonem. Sed mere fallitur Scaliger: *Polla* a Graeco *πάλλα*, id est *pila*. Hesych. *πάλλα*, *σφαίρα ἐν παικίλων περιμάτῳ περιποιημένη*. Pro *πάλλα* Aeolicis *πόλλα*, unde *polla* et *pollire*, pila ludere, et *pollio* ὁ παλλοράφος; *polimina* autem a *polā* pro *polla* etc. *Dac.* Huc pertinet I. 9. §. 5. l. 13. §. si fullo vestimenta polienda 6. II. locati. Adde supra *Depolium*. Hinc Gloss. Polit *κνάπτει*, *κνάπτω* polio, unde *κνάπτεις* fullo, et pulitor *κνήπτης*, qui et alio loco pumicator. *Goth.* *A politione segetum* I. 52. §. 2. ibi aut agrum politoris damus ff. pro socio. Adde supra *Depolitum*. Adde Nonium (pag. 66. Merc.) in *Politiones* agrorum. *Idem*.

Pater patrimus. Vide *Matrimi* ac *patrimi*. *Dac.* Vide infra *Patrimi*. *Goth.*

Portisculus. Utitur hoc verbo Plautus in *Asinaria*. *Ant. Aug.* Glossae: *Porticulus* *κλειυστός*. Qui est praeco alias, is in nave portisculus. Praeco audientiam faciebat in Comitibus, in sacris et spectaculis

faventiam: portisculus modum remigibus dabat. In verbis Catonis dicitur Viros Romanos, qui remiges scripti erant, per portisculum sub flagro venisse. In quo est duplex antiquitatis notio: una cives Romanos ob capitali admissum prius verberibus caedi, deinde numero sestertio, si Romae essent trans Tiberim venire solitos; altera, qui flagris caedebantur, in sub praecoae, aut si remiges essent, sub portisculo caedebantur. Horatius (Epod. IV, 12.):

*Sectus flagellis hic triumviralibus
Praeconis ad fastidium.*

Scal. Portisculus et hominem et perticam, qua is utebatur, significat. Nonius (pag. 151. Merc.): *Portisculus proprie est hortator remigum, hoc est, qui eandem perticam tenet, quae portisculus dicitur, qua excursum et exhortamenta moderatur.* De pertica Plaut. Asin. Act. III. sc. 1. (15.):

Ad loquendum atque ad tacendum tute habes portisculum.

Dac. Mesonauta videtur appellari in l. 1. §. 2. ff. Nautae, cauponae, cuius munus χειρέμβολον, id est manus immissionem facere D. l. 3. §. 3., quod Livius lib. XL. (c. 4.) hortationem remigum, Graeci κλέυσμα vocant, unde Glossis porticulus κληυστής. *Goth.* Tenere passim. Dixi ad l. 4. §. 10. ff. de re militari. l. 5. §. 1. l. 19. ff. de captivis. *Idem.* Porticulus verius scribatur, an portisculus, dubium videri potest. Certissimum enim est, non aliunde descendere, nisi a portitor, qui est πορτιτεύς. Si videtur porticulus, sine s, rectius scribi, longa censenda est syllaba penultima. Sic enim Laberius: *Nec p̄armularum p̄ilus, nec porticuli.* Cf. Voss. Elym. s. v. De etymo sic existimo. Quemadmodum Procul, Proculus, a procellendo (cf. Doederlin. Syn. Lat. tom. II. p. 98.); sic porticulus a portando et cellendo, sive a portu et cellendo dictum videri possit, longa antepenultima, quemadmodum eadem producitur in v. periculum. At in v. periculum producitur antepenultima, quia descendit ab antiquo pario sive perio (cf. comperio, experior, aperio); qua de causa fortasse s illud antepenultimae in portisculus euphoniae causa insertum statuamus. De quo s euphoniae cf. Bopp. in Zergliederung cett. pag. 82. Ceterum Porticulus etiam in Glossis.

Pro scapulis. Lege in exemplo Catonis: *hostem percussi.* *Scal.* Ratio huius corruptelae est, quod cum priores duae literae ho in exemplari non apparerent, ex reliquis stem disiunctis fecere siem. Pro profuit lege profuit. *Dac.* Pro tergo Livius dixit lib. X. (c. 9.) *Ius virgarum* Plin. X. *Goth.* Complures leges erant in cives rogatae, quibus sanciebatur poena verberum. Dixi ad l. 8. §. 3. ibi: ut verberibus necetur. ff. de poenis l. 8. ff. ad l. Iul. de vi publ. Vide Apostolorum acta cap. 22. Gell. (VI, 14.). *Idem.*

Primanus. Emendatiore, ut opinor, libro usus est Paulus. Nam nos in veteri neque Catonis verba, neque significationem habemus, cum tamen nihil in hac parte lacerum existat. Sed et interpretatio Pauli est consideranda. Nam si de stipendio attributo primae legioni intelligamus, hic erit non tribunus militum, neque tribunus aeriarii, sed scribarum vel notariorum tribunus. Varro lib. IV. de L. L. (pag. 180. Sp.): *Quibus attributa erat pecunia, ut militi reddant, tribuni aeriarii dicti.* Vide *Aeriarii. Ant. Aug.* Quae hic desunt, reiecta videntur post caput sequens. Nihil tamen hic video, neque satis conicio, unde explicatio, quam in sua Epitome Paulus addidit. Eius enim nulla vestigia in reliquis Festi. Primanorum mentio apud Tacit. lib. XVIII. (Histor. II, 43.): *Primani stratis una et vicissimanorum principibus aquilam abstulere.* *Dac.*

Properare. Vide Verium in Incertis ex Gell. lib. XIII. cap. 14. *Ant. Aug.* Verba, quae hic posita sunt, non sunt Festi, sed Catonis, quae integrora ab Isidoro cum sui auctoris nomine citantur ita: *Marcus Cato: Qui unumquodque mature transigit properat, qui multa simul incipit, nec perficit, is festinat. Ego unumquodque, quod adortus eram, transigebam.* *Scal.* Vide et Nonium (pag. 441. Merc.). *Festinare* igitur est temeraria et praecipiti celeritate aliquo contendere: *properare* cito et strenue progredi, ut mature perficias quod intendis, idem quod maturare. Virgil. IV. Georg. (I, 260.):

*Multa forent quae mox caelo properanda sereno
Maturare detur.*

Sallust. Iugurth. (LXIV. fin. Cort.): *Animo cupienti nihil satis festinatur.* Nonius ita distinguit, ut *properare* sit animi ad res aliquas contentendis, *festinare* corporis necessitatis obsequentis. Sed haec veterum auctoritate refelluntur, apud quos *properare* et *festinare* promiscue accelerare significant. Virgil. IV. Aen. (310.):

Et mediis properas aquilonibus ire per altum.

Et lib. II. (373):

*Festinate viri, nam quae tam sera moratur
Segnities.*

Plautus (Menaechm. IV, 2, 64.): *Properate prondium*. Ennius: *Festivum festinant diem*. Virgil. XII. Aen. (425.):
Arma citi properate viro.

Sallust.: *solas festinate*. Lego: *soles festinate*. *Dac.* De discrimine, quod intercedit verbis *properare* et *festinare*, cf. Doederlin. Syn. Lat. tom. II, pag. 134. seqq.

Prorsus. Quasi *proversus*, id est *ante versus* et *prorsus*, id est *recta*. Unde adiectivum *prorsus*, *a*, *um* pro *recto*. Inde prorsi limites, *prorsa* supple *oratio*, et *Prorsa Dea*, quae rectos partus educeret. Ex *prorsus* postea fecere *prosus*, ut *a rursus rusus*, *a sursum susum* etc. Et inde *prosa*, *prose*. Quam vocem Latinam esse perperam negant viri docti. *Dac.* Πρὸς. Ἠθός. Goth.

Prohibere. (Ad p. 206.) Comitia nullis ex causis aut incunda vetabantur, aut inita solvebantur, aut habita vitiabantur et liebant irrita. Veluti ex comitali ritu vel omissio, vel perperam obito: ex magistratus de coelo servantis spectatione sive inspectione: ex nuntiatione sive obnuntiatione magistratus, qui de coelo servarant, ex omine infausto, ex fulgure, fulmine, tonitru; ex morbo sacro, caduco, qui et ideo comitalis dictus est, et ex aliis, quae in historiis diligens lector annotabit. *Dac.* *Domi cum auspicamus*. Ait Cato quae auspiciantium et sacrificantium religionem et omnia turbare solent et impedire, ea, nisi a sacrificante vel auspicante fuerint intellecta, nullum vitium facere, veluti siquis servus aut ancilla sub centone crepuit, id est sub stragulis, vel si quis servus vel ancilla dormiens morbo comitali correptus fuerit. In fine legitur etiam: *ne id quidem mihi vitium facit*. Quod magis placet. Supra pro *Dium* quidam *Deum*. Sed nihil necesse, *Idem*. *Morbo, qui vulgo quidem maior*. Vide quae scripsi ad l. 4. §. 5. et l. 53. ff. de aedilit. Goth. *Comitalis*. Vide D. l. 53. *Idem*.

Penatores. (Ad p. 206.) Mendosum esse opinor. *Ant. Aug.* Suspicio Festum in corruptos Catonis codices incidisse, ubi male *penatores* pro *venatores* legebatur. Id innotuit vox *piscatores*. Lege modo. Pro *fiscedarum*, quod monstrum est, legebat Fulv. Urs. *Feci sed cibum dedi*. Ego propius ad scripturam *sed aurum dedi*. Ait Cato: *postquam nautas ex navibus eduxi, non ex militibus atque nautis feci piscatores et venatores*, hoc est, non eis dixi, ut si edere vellent, vel piscarentur vel venarentur, *sed eis cibum dedi, vel aurum, quo cibum pararent*; quare certa est coniectura mea. *Dac.* *Nautas*. Nativitas vel navitas. Vide supra *Navia*. Goth. *Fiscedarum*. Ficedularum. *Idem*.

Pilates. De pilate lapide nihil habeo, quod dicam, ita super eo alii omnes scriptores tacent. *Dac.* *Pilates*. Pelastes. Goth.

Peculatus. Vide supra.

Peregrina. Vide Verium ex Plinio lib. XXVIII. cap. 2. de diis evocatis, de quibus plura Macrobi. lib. III. (c. 5. *Dac.*) Sat. *Ant. Aug.* In oppugnationibus ante omnia Sacerdotes Romani Deum, cuius in tutela esset oppidum, quod obsidebatur, verbis conceptis evocabant, promittebantque illi eundem aut ampliorum locum cultumque. *Dac.* Servius II. Aen. ad illa verba: *Excessere omnes aditis arisque relictis*. Adde l. 9. §. illud notandum. 2. in fin. ff. de rerum divis. Goth. *Conlata conata vel coacta*. *Idem*.

Potitium. (Ad p. 207.) Verbum *profanasset* est apud Catonem de re rustica (c. 50. et 132.). Item quod ait, *ex familia numero duodecim*, suspectum est. Nam Livius lib. IX. (c. 29.) scribit ex duodecim familiis triginta puberes fuisse, et Valer. Max. lib. I. cap. 11. Ideo delecto ex scriberem: *cum essent familiae numero duodecim*. Vide *Putium*. *Ant. Aug.* Scribe: *cum essent earum familiarum numero duodecim*. *Scal.* Potitiorum et Pmariorum familiam Herculis ministram fuisse vel pueris notum est. Vide Virgil. lib. VIII. (269.) et ibid. Serv. Vide et Dionys. Halicarn. lib. I. De ara, quae proprie maxima dicebatur, vide Serv. ad illud Virgil. (Aen. VIII, 271.):

*Hanc aram luco statuit, quae maxima semper
Dicitur nobis et erit quae maxima semper.*

Et Ovid. (Fast. I, 581.):

Constituitque sibi, quae maxima dicitur, aram.

Dac. *Profanasset*. *Profanatum est, quod in sacratio polluctum*. Varro lib. V. de L. L. (lib. VI pag. 230. Sp.). *Idem*. *Usque ad Appium Claudium*. Idem Livius lib. IX. cap. 29.: *Eodem Appio auctore Potitii gens, cuius ad aram maximam Herculis familiare sacerdotium fuerat, servos publicos ministerii delegandi causa solennia eius sacri docuerat. Traditur inde dicta mirabile et quod dimovendis statu suo sacris religionem facere possit, quum duodecim familiae ea tempestate Potitiorum essent; puberes ad triginta, omnes intra annum cum stirpe extinctos: nec nomen tantum Potitiorum interiisse, sed Censorem etiam Appium, memori Deum ira post aliquot annos luminibus captum*. Haec Liv. Vide *Putium* infra. Id autem accidit ann. ab U. C. CDLXI. *Dac.* *Pinariis, quod non adfuit*. Pinariis et Potitiis ostenderat Hercules, ut sibi mane et vesperi sacra facerent. Perfecto

itaque matutino sacrificio, cum circa solis occasum essent sacra repetenda, Potitius prior advenit, Pinarius postea, extis iam redditis. Unde iratus Hercules statuit, ut Pinariorum familia tantum ministra esset epulantibus Potitiis et complementibus sacra. Unde etiam Pinarii dicitur *ἀπὸ τῆς πείνης*, a fame, nam senem illum Pinarium constat alio nomine esse nuncupatum. *Idem. Pinarium.* Vide supra *Popillum*. Macrobius I. Sat. 12. et III. cap. 6. *Goth. Ara, quae maxima.* In ea lectisternium non fidebat. Custodiebatur in eodem loco, ut omnes aperto capite sacra facerent. Macrobius III, 6. *Idem.*

Plebeiae. Pompeii verbis addi potest, quod Livius scribit lib. X.: *Insignem supplicationem fecit certamen in sacello pudicitiae patriciae, quae in foro Boario est ad aedem rotundam Herculis inter matronas ortum. Virginiam A. F. patriciam plebeio nuptam L. Volturnio Cos. matronae, quod e patribus enupsisset, sacris arcerant.* Et postea: *In vico Longo, ubi habitabat, ex parte aedium, quod satis esset loci modico sacello exclusit, aramque ibi posuit, et convocatis plebeis matronis conquesta iniuriam patriciarum: hanc ego aram, inquit, Pudicitiae Plebeiae dedico etc.* Eodem ferme ritu et haec ara, quo illa antiquior, culta est, ut nulla nisi spectatae pudicitiae matrona et quae uni viro nupta fuisset, ius sacrificandi haberet. *Vulgata deinde religio a polluta, nec matronis solum, sed omnis ordinis feminis, postremo in oblivionem venit.* A Festo historia aliter paulo narrari videtur. *Ant. Aug.* Quae infra desunt, integra praestari difficile. Videtur tamen Festus haec vel his similia scripsisse: *Plebeiae pudicitiae sacellum in vico Longo est, quod cum Virginia Patricii generis femina conubio facto inter patres et plebem, nam patricia plebeio homini Lucio Volturnio consuli nupserrat, dedicasset, eodem ritu, quo sacellum patriciae pudicitiae cultum est, ut matrona, quae uni viro tantum nupserrat, sacrificandi in eo ius haberet.* Haec ita odoratus suum ex Livio lib. X. cap. 23.: *Insignem, inquit, supplicationem fecit certamen in sacello pudicitiae patriciae, quae in foro Boario est ad aedem rotundam Herculis inter matronas ortum. Virginiam Auli filiam patriciam plebeio nuptam Volturnio consuli matronae, quod e patribus enupsisset, sacris arcerant. Brevis altercatio inde ex iracundia muliebri in contentione animorum exarsit, quum se Virginia et patriciam et pudicam in patriciae pudicitiae templum ingressam et uni nuptam, ad quam virgo deducta sit, nec se viri honorumve eius ac rerum gestarum poenitere vero gloriaretur. Facto deinde egregio magnifica verba adaudivit. In vico Longo, ubi habitabat, ex parte aedium quod satis esset loci sacello exclusit, aramque ibi posuit, et convocatis plebeis matronis, conquesta iniuriam patriciarum, hanc ego aram, inquit, pudicitiae plebeiae dedico, vosque hortor, ut quod certamen virtutis viros in hac civitate tenet, hoc pudicitiae inter matronas sit, detisque operam, ut haec ara, quam illa, si quid potest, sanctius et a castioribus coli dicatur. Eodem ferme ritu et haec ara, quo illa antiquior, culta est, ut nulla nisi spectatae pudicitiae matrona et quae uni viro nupta fuisset, ius sacrificandi haberet.* Unde et pro convivio, quod supra legitur et in schied, non male restitutus convicio. *Dac. Quod quum Virginia.* Vide 1. 2. §. 20. ff. de orig. iur. *Goth. Convivio. Conubio. Idem.*

Prim . . . (Ad p. 207.) Omnia mutila sunt et ultima linea ad aliud, quam ad Primigenium sulcum pertinet. Quo enim *tutelare iudicium?* *Scal.* Quae sequuntur, videntur fuisse verba Catois, quae a superiori capite divulsas sunt. Porro de morc sulco moenia designandi Varro lib. IV. (lib. V. pag. 144. Sp.): *Oppida condebant in Latio Etrusco ritu multa, id est iunctis bobus, tauro et vacca, interiore aratro circumagebant sulcum. Hoc faciebant religionis causa die auspicato, ut fossa et muro essent munita; terram, unde exalperant, fossam vocabant, et introrsum factum murum, postea quod fiebat orbis urbs.* M. Cato: *Capitato auguria, qui urbem novam condebat, tauro et vacca arabat, ubi arasset, murum faciebat, ubi portam volebat esse, aratrum tollebat et portam vocabat.* Et alibi passim. Primigenius autem is sulcus dictus, quod per eum opus inciperent. *Dac. Vide infra Sulci. Goth.*

Parilibus. Ita scriptum in Fastis II. Kal. Maias. Alii Palilia appellant a Pale. Vid. Varro lib. V. (lib. VI. pag. 198. Sp.) Ovid. lib. IV. Fast. (830.). Vide *Pales. Ant. Aug.* Propert. Eleg. 1. lib. IV.:

Urbi festus erat, dicere Palilia patres

Hic coepit primus moenibus esse dies.

Idem Plin. lib. XVIII. cap. 26. Varro de r. r. lib. II. cap. 1. et alii multi. Dac. Vide infra Popularia sacra. Goth. Cf. Victorinus de Orthographia pag. 2470. Putsch. ubi sic legitur: Parilia dicuntur, non Palilia; non a Pale Dea, sed quod eo tempore omnia stata arboresque et herbae parturiant pariantque.

Prætexta. Verba Festi interpretem desiderant. *Ant. Aug.* Infra: *Prætexta nulli alii licebat uti, quam ei, qui iure alicuius magistratus haberet et in loco publico ludos faceret. Is enim ea utitur et scribam habet ob eos, quos facit ludos.* Hinc usque videor tuto vestigiis Festi insistere. In reliquis lubricum est iter. Ait nulli alii licuisse prætexta uti præterquam ei, qui eam haberet iure magistratus et in loco pu-

blico ludos faceret. Quod verum est. Nam magistri collegiorum et magistri vicorum, qui magistratus non erant, ludos faciebant praetextati, ut notum est ex ea in Pisonem (c. 4.) et ex Asconio (pag. 159. ed. Lugd.), item ex Livio libro XXXIV. (c. 7.). Tribuni plebis, auctore Plutarcho, praetexta non utebantur, puto, quia ludos non faciebant. Sequentia plus minus ita habuerunt: *Item praetexta consulibus et praetoribus vota quaedam ob ignorantiam sacrorum novorum nuncupantibus datum est uti, item votum solventibus aliquod. Item Valerius Vicanus utens pura ex S. Senatus improbatum est.* Videtur velle Festus usum purpurae sacrum fuisse, ideo magistratibus concessum non tam iure magistratus, nam et tribuni concessus fuisset, quam ludorum et votorum caussa. Res enim sacrae ludi et vota. Ideo ob ludos utebantur Aediles et magistri collegiorum, ob vota Consules et Praetores. Vota illa, quae nuncupantur ob sacrorum novorum ignorantiam, videntur esse quae Consul aut Praetor volebat, si quid minus rite et per ignorantiam committens novam religionem contraxisset. Vicanum videtur vocare vici magistrum. Ex sententia Senatus improbatum ait, quod in pura toga, non in praetexta ludos Compitalitios faceret. Ita enim puto Festum scripsisse ex S. Senatus, quod interpretor ex Sententia Senatus. *Scal.* Ait Festus nulli alii licuisse praetexta uti, quam ei, qui funus faceret, magistratibus item et iis, qui ludos faciebant. Et verum est, Liv. lib. XXXIV. sect. 7.: Purpura viri utemur, praetextati in Magistratibus, in Sacerdotiis: liberi nostri praetextis purpura togis utentur, magistratibus in coloniis municipiisque, hic Romae infimo generi magistris vicorum togae praetextae habendae ius permittemus, nec id ut vivi solum habeant tantum insigne, sed etiam ut cum eo crementur mortui. Vides praetextatos magistratus tam Romae, quam in municipiis et coloniis, sacerdotes etiam et magistros vicorum, qui ludos compitalitios faciebant. Vide *Sardi venales*. Magistros etiam collegiorum praetexta usos apud Pedianum (pag. 159. ed. Lugd.) ex Cicerone legere est, quia scilicet ii etiam ludos faciebant. Praeterea senatores praetextati ludorum Romanorum diebus apud Ciceronem II. (c. 13.) Philipp., ut et praetextatae mulieres nonis caprotinis apud Varronem lib. V. (lib. VI. pag. 200. Sp.): *Nonae Caprotinae, quod eo die in Latio Lunoni Caprotinae mulieres sacrificant et sub caprifico faciunt et e caprifico adhibent virgum. Ob hoc toga praetexta data eis.* In verbis Festi in fine pro *isdem datum est uti emit* rescribo: *Idem datum est uti ea* etc. etc. vel cum Ursino *uti item*. Lego etiam infra: *Valerius Vicanus tum uteretur* etc. tum id est cum vota solveret. *Dac. Praetexta.* Glossis *περιπόρρωτα* et alio loco *ὑπερπόρρωτος συγκλητικῆ*, praetexta toga. Adde Nonium (pag. 541. Merc.) in *Praetexta*. Ab eo Praetextata *ἔντιμος. Goth.*

Pilae. Vide supra.

Pilae. Illa verba (*hunc diem festum*) in plerisque libris non sunt. De Compitalibus et his pilis vide Macrobi. lib. I. (c. 7. sub lin.) Satur. *Ant. Aug. Manias* vocatas ait Macrobius. Ad earum instar stramentitiae effigies, quibus obiectis tauri irriterentur, vocatae sunt pilae. Martialis (de spect. ep. 22.):

Iactat ut impositas taurus in astra pilas.

Glossarium: *Pilae τρωαίαια, τρωαζάδαια.* Unde proverbialiter *foeneos* homines dixit Cicero in principio Cornelianae, alludens ad has effigies foeneas. Postulatur, inquit, apud me praetorem primum de pecuniis repetundis. Prospectat videlicet Cominius, quid agatur, videlicet homines foeneos in medium ad tentandum periculum proicetos. Huc etiam alludebat Varro, cum unam de Menippeis suis proscriptis titulo *Aiacis stramentitii*. Quae sequuntur, videntur de alia re, quam de pilis tractasse. *Scal.* Vide in *Lanceae effigies. Pilae* autem capita tantum dicebantur a Graeco *πέλος*, quomodo omne rotundum *πέλον* Graeci dicunt, caput etiam humanum, ut e Polluce certum est. *Dac.* Vide Macrobi. Sat. I. 7. Nonius (pag. 538. Merc.) in *Strophium*: Varro Sesquialysse: suspendit Iaribus marinas molles pilas reticula an strophia. Idem in voce *Reticulum* (pag. 221. Merc.). *Goth. Inferorum alii inferiorum. Idem.*

Punicae. (Ad p. 207.) Nescio cur in editione illa, quae suppletas lacunas promittit, rudera ista relicta sunt. Nam sic totum aedificium ex Schedis sartum tectum praestari posse arbitrator: Punicae fortunae aedem fovisse dicitur Cornelius Scipio, cum Carthaginei obsideret. Idem quoque fovit aedem Veneris, quae cognomentum habuisse dicitur Genitricis, quam dedicavit, ubi primum aenulam Romanae civitatis Carthaginei urbem expugnavit. Quamvis alii dicant aliquot post annis dedicavisse . . . Cos. quum Punicae fortunae aedem, quam ex voto debebat primum dedicare, locandam non curasset. *Dac.*

Pueri im (Ad p. 203) *Puer impubes tantum dicitur. Atta* in . . . id pluribus versibus docet. Quae sequuntur, pertinent ad historiam penitus nobis incognitam. Quorum initium plus minus ita conceptum fuisse videtur: *Pueri aeneum signum ad Salinas positum est; quod signum allatum e . . . est.* Quod sunt conati quidam evellere. Nemo unquam potuit. Quaerant igitur docti viri. *Scal.* Verum est pueros proprie impuberes dictos. Idem Varro, Gellius. Sed poetae interdum et oratores *pueros* vocant, qui puberes sunt, ut

alibi notavimus. *Dac.* *Pueri impuberis aeneum.* Haec historia mihi plane ignota. Pro *sub signo* lego *sine signo* et ita Fulv. Urs. *Idem.*

Plena suae. (Ad p. 208.) Telluri gravida suae sacrificari docet Ovid. lib. I. *Fastor.* (672.):

*Placentur frugum matres Tellusque Ceresque
Farrae suo gravidæ visceribusque suis.*

Item forda bove, *Fordicidiis.* *Idem* lib. IV. (633.):

*Nunc gravidum pecus est gravidæ quoque semine terrae
Telluri plenae victima plena datur.*

Arnob. lib. VII. Ita emendandus: Telluri matri scropha ingens immolatur forda, non feta. Cur sus immolaretur videtur Festus reddere rationem, quia cum sereretur, rostro suo sata corrumpere. Quod Ovidius etiam explicat lib. XV. *Metam.* et lib. I. *Fast. Ant. Aug.* Plena suae Telluri sacrificabatur, quia pecudis id genus cum seritur, rostro tamen fodiendo corrumpere solet. *Scal.* Hunc morem fuisse Ovid. I. et IV. *Fast.* et lib. XIII. *Met.* Sic Libero caper immolabatur, quia viles ab eo comestae sunt. *Servius* H. *Georg.*: *Per contrarietatem victimae numinibus immolantur, ut porca, quae obest frugibus, Cereri: et caper, qui obest vitibus, Libero.* *Dac.* Vide supra *Fordicidiis.* *Goth.*

Ploti. Quantum ex his colligere possumus, *Plotum* esse Umbricam vocem apparet. *Scal.* Sic supra *Plauti* canes, quorum aures latius patent. Nam *Ploti* et *Plauti* sunt eiusdem originis. Quod autem infra putat Festus *seniplotia a semi et ploto* appellata fuisse, id vero falsum est. *Plotia* enim et *seniplotia* calcei sunt, qui Graecis βλαΐτια et ἡμιβλαΐτια dicuntur. *Dac.* Vide supra *Plancae.* *Goth.* Vide quae supra diximus ad v. *Plauti canes.*

Postumus. (Ad p. 208.) Sunt qui scribant *posthumus* quasi post humatum patrem natus. Sed ubique scribendum *postumus*. Est autem *postumus* seu *postimus* a *posterus*, ut ab *inferus infimus*. Et non tantum *postumus* dicitur qui post mortem patris, sed etiam qui post factum testamentum vivo patre natus est, et qui post alios liberos ultimus gignitur. Versus *Plauti* sunt *Aulul. Act. II. sc. 1.* (41.). *Dac.* *Postumus* ita *Glossis* et passim in *Pandectis* *Florentinis*. Alii legunt *Posthumus.* *Goth.* *Post mortem patris natus.* *Glossis* ὁ ζῶντος μὲν τοῦ πατρὸς συλλαβωρόμενος, ἀποθανόντος δὲ γενόμενος. Adde I. 3. §. 1. ff. de *Instno. l.* 164. ff. de verb. sign. II. *Gell.* 16. *Idem.* Cf. *Voss.* *Elym. s. v. Posthumus.* Scribendum haud dubie *Postumus*.

Porcas. *Varro* lib. I. cap. 29. de re rust. *Ant. Aug.* *Gracculus* auctor *Glossarii* optinūs quidem auctoribus in compilandis *glossis* suis usus est, saepe tamen fallitur, ut cum *Porta* pro *porca* ponit. *Porta* τὸ μεταξὺ τῶν αὐλάκων ὕψος. *Porta* τὸ μεταξὺ τῶν κυμάτων. *Scal.* *Locus* *Varronis* est lib. I. de R. R. c. 29.: *Qua aratrum vomere lacunam striam fecit, sulcus vocatur. Quod est inter duos sulcos elata terra, dicitur porca, quod ea seges frumentum porricit, sic quoque ex ta Deis cum dabant, porricere dicebant.* *Nonius* (p. 61. *Merc.*) vocat *porcas: signa sulcorum, quae ultra se iaci semini prohibeant. Porcere enim est prohibere.* Sed melius *Festus*, quod *aquam porccant.* *Dac.* Adde supra *Imperator.* *Goth.* *Duos alii duci.* Adde *Nonium* in *Porcas* et *Porcae* l. 24. ff. de aqua et aquae pluviae. *Idem.*

Parmulis. (Ad p. 208.) Vide *Bruttianae.* *Ant. Aug.* *Parmae* equitum et militum fuere, sed magnitudine differabant, velitares enim breviores erant quam equestres. Neque cum ait *Festus* pro *parmis* datas esse *Bruttianas* a *Mario*, sublatum esse *parmarum* usum intelligit, sed pro *Romanis* *Bruttianas* esse inductas, non mutata forma, rotundas enim aetate sua *Varro*, *Mario* iunior, ostendit, sed magnitudine vel aucta vel imminuta. Auctam tamen verisimiliter est, quia *Romanus* *Festus* vocat *parmulas*, *Bruttianas* vero *parmas*. Vide *Bruttianae.* Vide et *Manut.* de quaesitis per *epistol.* lib. III. quaest. 6., ubi *Carthaginenses* *parma* usos ex *Suida* observat. *Dac.*

Porcam auream et argenteam. (Ad p. 208.) *Nemo* quod sciam huiusce moris praeter *Festum* meminit. *Sacrificium* *Cereri*, de quo hic sermo est, fiebat die *Aprilis* 19. *Dac.*

Propudianus porcus. (Ad p. 208.) Quia in eum propudia, id est καθύπερθε coniciebant. Sic apud *Athenienses* porcilis, qui ad expiationem immolabatur καθάρια dicitur. *Schol. Aristoph.* in *Acharn.* τὸ δὲ θυόμενον χοιρίδιον ἐπὶ καθάρσει τῶν τόπων καθάρια ἐκαλεῖτο. Vide *Hesych.* in voce *Καθάρια*. De sacro *Claudiae* familiae vide infra in *Saturno*. *Macrob.* lib. I. cap. 16.: *Sunt praeterea feriae propriae familiarum ut Claudiae familiae et si quae ferias proprias quaeque familia ex suo domesticae celebratibus observat.* *Dac.*

Parum cavisse. (Ad p. 208.) Non placet, quod substituunt docti: *Patrisse*. Ea modestia fuit veterum, ut non fecisse, sed fecisse videri: et ne fecisse quidem, sed parum cautum fuisse dicerent. *Scal.*

Cic. in Verr. VI. (Act. II, V, 6, 14.): *Fecisse videri pronuntiasti. Dac.* Alii *patravisse videri*, de quo plenius dicam aliquando ad l. 3. in verbis *non videtur* ff. de his, quae in testam. delentur. *Goth.*

Piscatorii ludi. (Ad p. 208.) Vide supra. Nam bis haec glossa apud Festum reperitur.

Publicius. (Ad p. 208.) In fine *vehicula venire possint. Scal.* Varro lib. IV. (lib. V. p. 158. seq. Sp.): *Clivus publicius ab aedilibus plebei Publiciis, qui eum publice oedificaverunt.* Ubi Publicios Aediles plebis vocat Varro, et verum est. Nam et Plebei ipsi fuerunt. Ideo etiam Ovid. lib. V. Fast. (283. seq.):

*Venerat in morem populi depascere salus:
Idque diu licuit, poenaeque nulla fuit.
Vindice servabant nullo sua publica vulgus,
Iamque in privato pascere inertis erat.
Plebis ad aediles perducta licentia talis
Publicios: animus defuit ante viris.
Rem populus recipit: multam subiere nocentes:
Vindicibus laudi publica cura fuit.
Multa data est ex parte mihi, magnoque favore
Victores ludos instituire novos.
Porte locant clivi, qui tunc erat ardua rupes,
Utile nunc iter est, Publiciumque vocant.*

Ait Flora ex multatitia pecunia clivum Publicium munitum et sibi Florales ludos institutos. In verbis Festi in fine legebat *Scal. Vehicula venire possint.* Legendum: *Ut in Aventinum vehiculis Velia venire possint*, id est ut e Velia in Aventinum vehiculis venirent. *Dac.*

Praedia. (Ad p. 208.) In tertio Coniectaneo monimus dicendum *proebra*, ut enebra. *Scal.* Vide supra *praebia*. Item infra: *Quae Caia Caecilia etc. et immiscuisse zonae suae. Dac.* In *aede sancti.* Hoc est Hercules, qui proprie *sanctus* et *sancus* vel *sangus* dicebatur. Vide in v. *Propter viam. Idem.*

Priscae Latinae coloniae. (Ad p. 208.) A Latino Silvio Albanorum rege deductae. Liv. lib. I, sect. 3. Is Aeneam Silvium creat, is deinde Latinum Silvium, ab eo coloniae aliquot deductae, Prisci Latini appellati. Eodem postea colonias Priscus deduxit. Vide *Sanates.* Infra pro *dabantur* tentabat *Merula deducebantur.* Sed nihil necesse. *Dac.* Coloniarum aliae priscae, aliae novae. *Goth.*

Praetor. (Ad p. 208. sq.) Totus hic locus in ceteris libris deerat, in quo illud ad caput Oentinae quid sit, ignoro. Sed ex Dionysio lib. IV. et V. constat Latinos populos conventus habuisse Ferentini, et Livius lib. I. (c. 50. 52.) ad lucum Ferentinae convenisse Latinos scribit et paulo post ad caput aquae Ferentinae Turnum defectum fuisse, vel ad caput aquae Ferentinae. *Ant. Aug.* Quae porta ab eo Salutaris dicta. Vide *Salutaris.* Infra legendum, ut in vet. cod.: *Albanos rerum positos usque ad Tullum regem, Alba deinde diruta usque ad P. Decium Murem, Coss. populos Latinos ad caput Ferentinae, quod est sub monte Albano.* Ait diruta Alba usque ad Decium Murem populos Latinos Consules consulere fuisse solitos ad caput Ferentinae et imperium communi consilio administrare. Ferentini autem conventus Latinos populos habuisse ex Livio lib. I. notum est. *Ad caput autem Ferentinae supple aquae.* Sic Livius lib. I. sect. 51. de Turno: *Deiectus ad caput aquae Ferentinae. Caput aquae*, id est fons. Horat. Od. I. lib. I. (1, 22.): *Nunc ad aquae lenae caput sacrae. Dac.*

Patricios. (Ad p. 209.) Cincii opinio vera fortasse fuit tum, quum primum patricii a plebeis in ipso initio urbis Romae fuer distincti. *Ant. Aug.* Hanc Cincii opinionem non cuius passim notam confirmant verba P. Decii Muris apud Livium lib. X. (c. 8. fin.): *An (En) unquam fando audistis patricios primo esse factos, non de coelo demissos, sed qui patrem ciere avumque possent, id est nihil ultra quam ingenuos. Scal.* Glossis *Patricius εἰσαράθους, αὐτόχθονος, εὐγενής; Patricii, πατριόγονοι. Goth.*

Possessiones. (Ad p. 209.) Videtur contradicere supra scriptis (v. *Possessio est*): *Possessio est* usus agri, non ipse ager. Sed illic ius significat, quod ex possidendo oritur, quod in usu consistit. Hic usurpationem nominis refert, ut minus proprie ad agros extendatur. *Ant. Aug.* Idem ad verbum Isidor. lib. XV. cap. 13. *Possessiones sunt agri late patentes publici privatique, quos initio non mancipatione, sed quisque ut potuit, occupavit atque possedit.* Unde apud Festum forsitan pro *collidebat* legendum *possidebat*, ut et Fulv. Ura. vidit. Nisi cum Augustino malis *colebat. Dac.* Vide supra *Occupavit ager. Goth.* Niebuhr. *Histor. Roman.* T. II. pag. 162. not. 300. legendum censet *qui pro quia et colebantur pro collidebat.*

Potestur. (Ad p. 209.) Lucret. lib. III. (1023.):

Quod tamen expleri nulla ratione potestur.

Et Virg. (Aen. VIII, 402., ubi nunc aliter legitur):

Quod feri ferro liquidoque potestur electro.

Dac. Poteratur. Adde Nonium (pag. 508. Merc.) in *v. Poteratur. Goth.*

Probrum. (Ad p. 209.) Quae Festo desunt, addi poterunt ex iis, quae ab historicis dicuntur de poena Vestalium corruptarum. Vide *Sceleratus campus. Ant. Aug.* Optime ait sacerdotio exauguratas postea damnatas vivas defodi. Nam insimulatae virgines primo decreto pontificum sacris abstinere iubebantur, deinde facta iudicio vivae defossae. *Dac.* Dixi ad leges XII. Tab. *Goth.*

Privilegium sunt qui. (Ad p. 209.) Schedae: *Privilegium sunt qui dicant privatam legem. Cicero in oratione quam scripsit pro Domo sua ad Pontifices viri cons. in eo lictores istimate consu eos autem nemo iudicant generatores equites, tribuni aerarii condemnant tribus 35. quo iure, quo more, quo exemplo, nominatim legem de capite civis indemnati tulisti? vetant leges sacrae, vetant XII. tabularum leges privatis hominibus irrogari. Veneficos quinque et triginta tribus omnino non condemnant, quia ipsi indicta causa occiduntur.* Quae desunt excitare difficile, neque enim in oratione Ciceronis leguntur illa usque ad *quo iure*. Quae sequuntur ita hodie apud Ciceronem extant: *Quo iure, quo more, quo exemplo legem nominatim de capite civis indemnati tulisti? Vetant leges sacrae, vetant XII. tabulae, lege privatis hominibus irrogari, id est enim privilegium.* Reliqua *veneficos quinque et triginta tribus* etc. nescio an a Cicerone. Porro de privilegio monendus est lector, vocem eam aliter a Cicerone et aliis eiusdem fere aevi scriptoribus usurpatam ac ab Iuriconsultis et aliis, qui Augusti aetatem secuti sunt. Tullii enim et Sallustii aevo privilegium semper fuit lex in privati alicuius perniciem perrogata. Cicero III. de Legib. (c. 19.): *Id mirandum, maiores adeo in posterum providisse, in privatos homines leges ferri noluerunt, id est enim privilegium.* Idem Paradoxo quarto (c. 2, 32.): *Familiarissimus tuus de te privilegium tulit, ut si tu in opertum Bonae Deae accessisses, exsulares.* Et alibi saepe. Ab Augusto posteriores Iuriconsulti privilegium in bonam partem pro lege in privati alicuius gratiam perlata semper usurparunt. Paulus lib. V. sentent. tit. 12.: *Privilegium fisci est inter omnes creditores primum locum tenere.* Unde et *privilegia eius*, qui iure singulari fruuntur. Quo sensu Galli dicunt *privilege* et *privilegié*. Sed nolim imitentur eos tirones, qui Latini sermonis castitatem ambiunt, imo potius Ciceronem et alios Latinitatis principes secuti privilegium semper in malam partem ponant et pro *privilegio*, quomodo eo perperam utuntur Iuriconsulti, perpetuo voces *ius*, *gratiam*, *praerogativam* usurpent. *Dac.* Locus Ciceronis, qui a Festo citatur, est in orat. pro Dom. c. 17.

Punicí. *Punicí dicuntur*, non Poenici, quamvis a *Phoenicibus oriantur*. Et Punicum bellum, quamquam Poeni appellantur. Nam quae solebant *efferre per Pu longam*, Ennius in Poe extulit *Poenos dicens, sed corruptum est incuria librariorum*, qui ea quae *femino genere dicuntur, scripsit masculino*. Etiam ipsi Graeci ita loquuntur, qui *Philologos*, phylargyos *feminas dicunt. Poenos apud Ennium viros putans librariorum appellari, mutavit, quod per adiectionem ea vox explanata non sit, cum tamen eiusmodi nomina tam in virili, quam in femineo sexu accipiantur, nam dicimus tam hic lupus, quam haec lupus, quin ea, quae participia appellantur, quae aliquem ordinem rerum significant, et casus, tempora, personas recipiunt, utroque genere enunciantur. Distinximus quae Festi sunt ab iis, quae nostra, ut lectori lidem faciamus, neque nos credere, neque persuadere aliis velle, quae Festi non sunt, ea esse Festi. Sed imitatus nos homines veterum signorum ac statuarum studiosos atque admiratores, qui ubi signum marmorium elegantissime sculptum habent atque id forte propter vetustatem aliqua parte sui, ut saepe fit, mutilatum sit, conquirant peritos artifices, qui a se partem manca supplent. Omnes, qui illud signum vident, norunt et quid de veteri artificio desperierit et quid de novo additum sit. Tamen id, quod additum est, tanti momenti est saepenumero, ut absque illo foret, totius signi reliqua proportio ac commensus lateret atque obscurus esset. Sic in hoc Festi loco fecimus. Nam sine illis membris quae addidimus, quid ille truncus esset, facile discerni non poterat. Non mediocriter autem studiosos invimus, quantum iudicamus, qui solo prope aequatum aedificium diligentia nostra a fundamentis usque redivimus excitavimus ac sartum tectum praestitimus. Novum autem non est Ennius Poenos dixisse, cum de feminis loqueretur, cum et Virgilius quoque dixerit ducente deo, quum de Ve-*

nere intelligeret (Aen. II, 632.). Quod Graecorum imitatione fecit, apud quos δ θεός και η θεός, imo potius Homeri, qui de Helena ita scribit *Il. γ.* (v. 421.):

Βη δὲ κατασχολήνῃ ἐανῶ ἀργητι φαινω
Σιγῆ. πάσας δὲ Τρώας λένειν. ἦρχε δὲ δαίμων.

Δαίμων hoc est η' *Ἀφροδίτη*. Vellem haec potius considerasset Macrobius. Hoc enim Virgilius illo loco expressit. Calvus:

Pollentemque Deum Venerem.

Participia istis annumerat. Nam *amans ἐπιζοιων*. Sed melius Graecorum, quam si Latinorum exempla adduxisset. Nam Graeci, quamvis distincta participiorum genera per voces habeant, tamen et masculinum attribuantur feminis, ut Sophocles non semel in Electra. Quod Festus quaerit, Poenicum bellum non dici, sed Punicum, sciendum est et veteres Poenicum dixisse in vetustiss. lege, quae proxime tempora Punica scripta fuit: *POPULEIS. LIBEREIS. QUEI. IN. AFRICA. SUNT. QUEI. EORUM. IN. AMEICITIAM. POPULEI. ROMANEI. BELLO. POENICIO. PROXUMO. MANSERUNT.* *Dac.* Poeni. *Goth.*

Portumnus. Qui portibus praerat. Melicerta fuit Athamantii filius, qui, ut patrem fugeret, se praecipitavit in mare et voluntate numinum in Deum conversus Latinis Portumnus, Graecis Palaemon dictus est. Fuse Ovid. IV. (v. 521.) Metamorphos. Vide *Claudere. Dac.* Vide Glossas. *Goth.* *Portumnus* an *Portunus* scribendum otiosa erit quaestio, quum utrumque in usu fuisse credibile sit. *Portunus*, omissa *m*, etiam Glossae.

Poenas pendere. Vide *Dispensatores. Ant. Aug.* *oe. Pendere poenas de eo proprie dicebant, qui ob delictum pecuniam solvit, quia penso aere olim utebantur.* Et ita postea Sched. Glossar.: *Pendo poenas, δίνας τινωό.* *Dac.* Gloss.: *Τίνειν τιμωό.* *Goth.*

Pullariam. Haec sunt Pauli. Verba Festi ita in schedis: *Pullariam manum dextram dixisse videtur Plautus in Pullariam manum dextram Plautus dixit a palpandis tentandisque pullis, id est pueris, qualis erat paediconum protervorum manus, qui pullariam facere dicebantur.* Turneb. lib. III. cap. 2. *Dac.* Locus Plauti in superstitibus fabulis non est.

Procedere. In fine legendum, ut in epitome porro *cedere*, id est progredi. *Dac.*

Pertusum. In edit. Rom. pro *ventrem* legitur *venenum*. Male. Suspiciabar legendum: *Pertusum dolium cum dicitur, ventrem lenonis significat.* Vel: *lenonem significat.* Nam duobus procul alludit locum Plauti Pseudol. I, 3, (134.), ubi quum Pseudolus et Callidorus lenonem probris onerassent, neque iis ipse commoveretur, sed ea etiam laete ferret, Pseudolus ait:

In pertusum ingerimus dicta dolium; operam ludimus.

Dac. *Cum ventrem.* Cum dicitur. *Goth.*

Pertu (Ad p. 210.) Notas L. I. habes in *Manes*. Quid sit quaeratur. *Scal.* *pes dicitur* Sched.: *Pes dicitur pede ruit* Emilius lib. I. *Annalium* forsan notabat hic Festus pedem de fluvio dici, ut apud Horatium (Epod. 16, 43.):

Mollis crepante lymph a desiluit pede.

Et Lucret. lib. V. (v. 273.):

Qua via secta semel, liquido pede detulit undas.

Dac.

Pollit. Vide *Polimenta*.

Pelliculationem. Vide Fulv. Urs. notam ad Sched. pag. 210. Locus Velii Longi, qui apud Ursinum citatur (pag. 2227. P.), sic est legendus: *Nec aliter Lucilius in praepositione per:*

Pelliciendo, quod est inducendo, geminat L;

Pellicere et malunt, quam pellicere.

Praemiosam. *Praemiosum* pro *pecunioso* veteres dicebant, quia commoda omnia et utilitates omnes *praemia* nuncupabant. *Praemiosam* igitur impudentiam dixerit Cato, quasi nos diceremus *une impudence lucrative, une impudence bien recompensée*. Sed puto Festum, quod pace eius dictum sit, minus percepisse mentem Catonis, qui dixit *praemiosam impudentiam* pro *praemiatoria*, id est magna et quale *praemiatore* praefere solent. Sunt enim *praemiatore* nocturni *praedones*. Novius in *Agrypnantibus*: *Nam in scaena nos no-*

cturnos cepit praemiatos tollere. Vide Nonium (pag. 151. Merc.) in *Praemiatos*. Et praemia e rebus furto ablatis confecta pecunia, lucrum. (Tibull.) Eleg. I, 2, (25):

*Nec sinit occurrat quisquam qui corpora ferro
Fulnerit, aut ropta praemia veste petat.*

Dac.

Pascales. Postrema verba Festi videntur pertinere ad ludos seculares, qui in Terentino agro centesimo quoque anno fiebant. Vide Terentum. *Ant. Aug. Pascales oves νομαίους καὶ ἀγελαιούς* alibi interpretati sumus. Propterea eadem *Passales* quoque dicebantur, quod passim pascerentur et nos ibidem *εἰκαλούς* interpretabamur. Opponi pellitis, quae in agro Terentino pascebantur, admonuimus. De quibus pellitis hic in fine scribebatur. Propterea pro illis verbis, *ignaro Terentino*, scribo, *in agro Terentino*. Non igitur de ludis Terenti in campo Martio hic agebatur, ut volunt viri docti. Vide Coniectaneum tertium (pag. 129. ed. St.). *Scal.* Ait Catonem inscienter dixisse *pascales*, cum *pascales* dicendum esset a pascuis. In verbis Catonis infra aliquid turbatum fuisse suspicor, fonsan supplendum plus C. *sestertiis pellitam ovem, quam pascalem, in agro Tar.* etc. De Tarentinis ovibus, quae pellitae, Varro de r. rust. cap. 2. Pleraque similiter faciendum in ovibus pellitis, quae propter lanæ bonitatem, ut sunt Tarentinae et Atticae, pellibus integuntur, ne lana inquinetur, quominus vel infici recte possit, vel lavari ac parari. Inde Horat. (Od. II, 6, 10): *Pellitis ovibus Galesi.* *Ἰπποφθέγας ποιίμας* eleganter vocat Strabo lib. IV. Porro *pascales* oves hirtae erant et soles. Lucil:

Pascali pecore ac montano hirtio atque soloco.

Unde Columell. (VII, 4.): *Dissimilem, inquit, rationem postulat hirtum atque Tarentinum. Dac.* Vide in *Solox lana. Goth.* Adde infra *Passales. Idem.*

Petriea. Vide *Manducus* et *Citeria. Dac.*

Parsi. In eadem oratione, nempe in oratione ad lites Censorias. Neque tamen illa in textum recipienda, nam in eadem oratione Festus scripsit, quia scilicet haec continuo sequebantur post *Periculatus sum*, ubi orationem ad lites Censorias laudavit. *Dac.*

Praedonulos. Lege: *praedonulos*. Si quis Latine scit, is non ignorat, *praedonulos* Latinum non esse. Hoc *ἐκ τοῦ ἀνὰ λόγον* Latinae linguae satis patet. *Scal.* Ut a *latro latruculus*, sic a *praedo praedunculus*. Sed Scalgerum falli puto. Recte enim a *praedo, praedonus, praedonulus. Praedonus* autem recte, ut centurio *centurionus, decurio decurionus, epulo epulonus* etc. *Dac.*

Precem. Et Terent. Andr. III, 4, (22):

Nihil est precī loci relictum, iam perturbavi omnia.

Horat. Od. 2. lib. I. (26.):

— — *prece, qua fatigent
Virgines sanctae.*

Et Od. 35, (5):

Te pauper ambit sollicita prece.

Et alibi plus semel. *Dac. Praecem* al. *Praecem. Goth.*

Pulchralibus. Lego: *Pulchralibus atque cupidibus. Pulchralia* sunt *bellaria. Idem*, nempe Cato, quia haec statim sequebantur post aliud caput, ubi Cato laudabatur, et ita saepe apud Festum *τὸ idem* ad superiora pertinet. *Dac. Cupidiis.* Cupidus. *Goth.*

Punctatoriolas. Melius ut in MS. *Punctariolas, a pungo, Punctum* etc. *Dac. Punitariolas. Goth. Ipse. Cato. Idem.*

Proaedificatum. Idem opinor esse, quod *proiectum, provolans*, Graecis *πρόφορον*. Vide *Maeniana. Dac.*

Prodidisse. Proditā res et predicta pro eodem dicitur. Livius lib. XXXVIII. (c. 52.): *Cum invdiam et certamina cum tribunis prospiceret, die longiore predicta in Linternum [Linterninum] concessit, certo consilio, ne ad causam dicendam adesset. Male vulgo producta. Libro III. (c. 7): in carcerem est coniectus, eique tribunis diem prodixit.* Et: *adeoque constantia sua et tribunos obstupescit et plebem, ut diem ipsi sua voluntate producerent. Lege: prodicerent. Paulo post: antequam producta dies veniret, moritur. Lege: predicta. Sed et apud Gellium corruptum invenies, porro apud Livium et prodita die legitur. Lege ita verba Catonis: Te C. Coecilii diem prodidisse militibus legionis tertiae, cum proditioem non haberes. Proditioem magistratus dicitur habere, quomodo et vocationem et prehensionem, hoc est prodendi, vocandi, prehendi ius. In*

vetustissima lege fracta extant vestigia productae diei his verbis: . . . *Ex hac lege tribuendi causa prodixerit is, ut ei quod recte factum esse volet, facto.* Scal. Prodere porro dare, et non solum decipere, deserere, sed et in lucem edere, posteros tradere. Item *prodere* est proferre, producere. Terent. And. II, 1, (18.):

— — *Ut aliquot saltem nuptiis prodas dies.*

Est *prodita dies* dies producta. Sed falsus est Scaliger, qui tradit *prodita dies* idem esse quod *producta*. Nam *prodita* est prolata, at *producta* est praedicta, praenuntiata. In verbis Catonis optime Scal.: *cum proditionem non haberes*. Sic spectationem et nuntiationem in auguralibus, ius sciendi et nuntiandi. Vide *Spectio*. *Dac.*

Pavimenta Poenica. Quia Numidia generosi marmoris ferax. *Dac.* Vide supra *Obpuiat* et infra *Puls*. *Goth.*

Prolatum. Achilles Aristarchi dictus ad differentiam Achillis Aeschlyli. Huius Aristarchi Tragici meminerit Athenaeus, Suidas, Stobaeus secundo Physicorum. Achillis Aristarchi tragoediae habes mentionem apud Plautum. Isidorus: *Tragoedias fere omnes ex Graecis transtulit Ennius, plurimas Euripidis, nonnullas Aristarchi.* Scal. *Aere* id est clypeo, quia ex aere fiebant. Virg. l. Aen. (III, 286.):

Aere cavo clypeum magni gestamen Abantis.

Prolato, id est protenso, projecto. Sic apud Macrob. *projecta scuta* protensa, prolata, ictibus obiecta. *Dac.* Glossis: *Prolata*, ἡ ἐξτεταγμένη. *Goth.* Post *Prolatum* non dubium est, quin haec, quae subiciam, hic desiderentur. Parret dicendum existimant, quam consuetudinem ostendit formula, quae est *parret*. Ab eo parra avis sinistra. Et eius significatio eadem. De verbo *parret* gemino *rr* vide supra. *Parran* ait dictam, quia parret, hoc est apparet, et sese obiciat obviam praetereuntibus. Inauspicatam autem fuisse et ἐνὸδιον adversum auspiciam facere solitam vel utus Iloratus testis erit (Od. III, 27, 1.):

Impios parrae recinentis omen Ducat.

Jos. Scal.

Penitam. (Ad p. 211.) Vide *Penem. Ant. Aug.* Arnobius libro VI.: *nenias offasque penitas*, ubi lego *taenias*. Sicut in eodem: *quid tuceta, quid naeniae, quid offae?* Idem mendum. Legendum enim *taeniae*. Quid essent *taeniae* vel *taeniaceae* vide quae superiori anno in Varronem de re rustica notavimus. *Scal.* Sed mire fallitur Scaliger. *Taeniaceae* Varronis non sunt *naeniae* Arnobii. Audi modo ut *naenias* suas interpretetur Arnobius: *Quod in secundo situm est, inquit, respicit enim ad illa, quid taeniae. Intestini est porrectio, per quam proluviis editur succis per exsiccata vitalibus. Offa autem penita est, cum particula visceris cauda pecoris amputata.* Neque illud de *taeniaceis* unquam Arnobius dicere potuisset, quod de *naeniis* iure dixit, quas etiam *intestina* iam interpretatus est Festus. De *penita* offa Plaut. Mil. Glor. III, 1, (164.): *Aufer illam offam penitam*. *Penita* penultima producta, ut differat a *penita*, id est intima, penultima correpta. *Dac.* Vide *Offa penita*. *Goth.*

Privatae. Macrob. lib. I. (c. 16.) Saturn.: *Sunt praeterea feriae propriae familiarum. Sunt singulorum, ut natalium fulgurumque susceptiones, item funerum atque expiationum.* Denecales feriae quae sint, vide in litera D. *Ant. Aug.* Infra *Operationes Denecales* coniunctim legit Ursinus. Quod mihi non placet. *Operari* enim et *facere* pro sacrificandi verbo veteres usurpabant. Virg. (Ge. I, 339.): *Laetis operatus in herbis*. Horat. (Od. III, 14, 6.): *Prodeat iusis operata Divis. Vide Sacer mons.* *Dac.* Vide Macrob. I. Saturn. 16. Adde infra *Sine sacris haereditas* et *Propudianus porcus*. *Goth.*

Pudicitiae. Monstrum verbi est in hac periodo. Sed puto ita conficiendum: *Pudicitiae signum in foro Boario est, ubi Aemiliana aedis est Herculis.* Deinde: *ad miliarium IIII*, ex quo factum illi. *Aemiliana aedes Herculis* dictum, ut apud hunc ipsum aedes Iovis Metellina. Vide in *Tarpeiae*. *Scal.* Lego propositum ad scripturam: *Pudicitiae signum in foro Boario est, ubi Fulviana est aedes Herculis.* *Patriciae pudicitiae* sacellum Festus intelligit, quod fuit ad aedem rotundam Herculis. Vide supra *Plebeiae pudicitiae*. P. Victor in 8. urbis regione: *Forum Boarium, Sacellum pudicitiae patriciae, Aedes Herculis victoris duae, altera ad portam trigeminam, altera in foro Boario cognomine rotunda et parva.* Lege infra: *Item via Latina ad miliarium 4. fortunae muliebris.* Ut optime viris doctis animadversum, ex Int factum illi. De fortunae muliebris simulacro et aede via Latina ad quartum miliarium in memoriam liberatae urbis ab obsidione C. Marcii Coriolani, intercessione Veturiae et Volturniae, consecratis vide Dionys. lib. VIII. (c. 55. pag. 525.) Plutarch. in Coriolano (c. 37.). Valer. Max. lib. I. cap. 8. Eius simulacrum a semel nuptis tantum coronari fas erat. Servius ad illud IV. Aen. (19.):

Huic uni forsam potui succumbere culpa.

Bene culpa, inquit, potius, quam amori, et hoc propter antiquum ritum, quo repellabantur a sacerdotio, id est Fortunam Muliebrem non coronabant bis nuptae. Dac.

Patrimi et matrimi. Catull. in Epithal. (LXI, 183.):

*Mitte brachiolum teres,
Prætextate, puellae.*

Idem in Graecia fiebat. Callimach.:

Ἀντίκα τὸν τάλιν παιδί σὺν ἀμφιθαλί.

Nam talis est nova nupta: παῖς ἀμφιθαλῆς puer patrinus, matrimus. *Dac. Facem praefert ex spina alba. Male quidem: ex pinu alba.* Ex spina alba etiam faces novis nuptis praeferebantur. Varro de vita populi Rom. lib. II.: *Cum a nova nupta ignis in face offerretur foco eius sumptus, cum fax ex spina alba esset, ut cam puer ingenuus offerret.* Causam affert Plinius, cui: spina alba uteretur. Sic enim lib. XVI. cap. 18.: *Et spina nuptiarum facibus auspiciatissima, quoniam inde fecerunt pastores, qui rapuerunt Sabinas, ut auctor est Masurius.* Sed illud verius, adhibitam albam spinam, quia esset auspiciatissima et malas noxas averruncare crederetur. Ovid. (Fast. VI, 129. seq.):

*Sic fatus virgam [spinam], qua tristes pellere posset
A foribus noxas, haec erat alba, dedit.*

Quare et ex ea virga lanalis fiebat. Ovid. (Fast. VI, 165.):

Virgaque lanalis de spina sumitur alba.

Fruticem etiam illum, quem vulgo vocamus *aubépine* felicissimum putant aniculae nostrae rusticae. Sed redeamus ad faces. Praeferebantur quoque ex pinu. Quare Catulli optimi eodd.: *Pineam quate taedam, ubi alii spineam.* Sic pinum pronubam vocat Virgil. in Ciri (439.):

Pronuba nec castos accendet pinus honores.

Neque pinea tantum fuit, sed et *Cornea. Dac.* Vide supra *Matrimes et Patrimes*, et *Pater patrimus*, et infra *Rica. Goth. Qui facem praeferet.* Vide supra *Facem.* Vide infra *Bapi solet. Idem.*

Pilensis. (Ad p. 211.) Vide *Matronis. Ant. Aug.* Vide Liv. lib. V. cap. 25. *Dac.*

Prima aut secunda. Lege ex Epitome: *Prima et secunda hora diei dicata sponsalibus.* Ideo autem prima et secunda hora sponsalibus dicata, quod illud tempus veteres auspiciatissimum putabant. *Dac. Ducant. Dicatae. Goth.*

Pronuba. Tertullianus in libro exhortatorio ad castitatem: *Monogamia apud ethnicos in summo honore est, ut et virginibus legitime nubentibus univira pronuba adhibeatur et sic auspicii initium est.* Servius in schedis: *Varro pronubam dicit, quae ante nupsert, et quae uni tantum nupsert.* Catull. (LXI, 186.):

*Tos unis senibus bonae
Cognitae bene feminae
Collocatae puellulam.*

Scal. Lege infra, ut viri docti: *Matrimonii perpetuitatem auspicientes. Dac. Glossis: Pronuba ἢ παρὰνυμφος. Goth. Nuptis. Nuptis. Idem.*

Prætextatum. Ita malo, quam *praetextum*, quod ait depositis praetextis, quas scilicet Fortunae Virginali deponabant, ut supra monuimus. *Scal.* Priorem Festi sententiam ineptus mutilator amplexus, quia scilicet falsa est. Praetexti sive praetextati sermiones, praetextata verba, verba obscœna, qualia erant ea, quae puellis nubentibus depositis praetextis a multitudine puerorum canebantur. Vide *Fescennini.* Suet. *Vespas. 22.: Erat enim dicacitatis plurimae et sic scurrilis ac sordidae, ut ne praetextatis quidem verbis abstineret.* Vide Macrobi. lib. II. Sat. cap. 1. Eadem verba nupta ab eadem ratione supra vocavit Festus. Et *Veneris vocabula* Varro in *Agath.:* *Virgo de convivio abducatur, ideo quod maiores nostri virginis acerbae aures Veneris vocabulis imbui noluerunt.* De praetextis depositis quas Fortunae Virginali deponabant, iam supra. *Dac. Praetextatum* alii praetextum. Glossis: *Praetextatum ἔντυμον.* Ceterum supra in *Pictor Zeusis* praetextum nomen alicuius dicitur pro advocato laudato ac citato. De praetexta et praetextatus dixi ad §. 1. Inst. de iniuriis et l. 3. in fin. ff. de lib. exhib. *Goth.*

Palatualis. Palatea dea apud Varronem lib. VI. de Ling. Lat. (lib. VII. pag. 332. Sp. ubi nunc legitur: *Diva Palatua*). Eadem fortasse Palatia Latini uxor, de qua idem lib. IV. (lib. V. pag. 59. Sp. ubi nunc legitur: *a Palantio, uxore Latini*). *Ant. Aug.* Flamen Palatuae Deae Varro lib. VI.: *Sunt in quibus Flaminum cognominibus latent origines, ut qui sunt in versibus plerique Voltumnalis, Palatualis, Furinalis, Floralis, Faacer, Pomonalis. Obscura est eorum origo, Voltumnus, Palatua, Furina, Flora, Falacer, Pomona pomorum*

patrona. Dac. Haec omnia nunc paullo aliter leguntur. Varro de L. L. VII. pag. 331. *Sunt in quibus Flaminum cognominibus latent origines, ut in his qui sunt versibus plerique, Volturiales, Palatiales, Furinales, Florales; Qui Falacres et Pomonales, fecit hic idem, quae obscura sunt. Eorum origo Volturnus, Diva Palatua, Furina, Flora, Falacer, Pater pomorum.*

Portenta. Passim apud classicos scriptores *portenta, ostenta, monstra* pro eodem sumuntur, quod portendant, ostendant, moneant. Vide *Monstrum* et *Ostentum*. Supple infra *monstra, quae monstrant et praecipiant*. Dac. Adde Nonium (pag. 375. 430. 435. Merc.) in *Portenta*. Glossis: *Portentū, σημαίνει διὰ τήεας*. Goth. *Ostenta* v. l. 38. ff. de verb. sign. *Idem*.

Postularia. (Ad p. 211.) Eadem et *postulatoria*, votorum aut sacrificiorum spretam religionem designabant, eorum emendationem exigentia. Dac. *Aut. Ut. Goth. Designant. Desiderant. Idem. Pestifera*. Vide supra *Pestifera. Idem. Peremptalia*. Vide supra *Peremptalia. Idem. Aut. Ut. Idem. Peremunt*. Vide supra *Peremere. Idem. Tollunt alii olunt. Idem.*

Pullus. Placidus in Glossis: *Pullum puerum in amoribus, unde Q. Fabius Eburnus, quod natus fulguratus erat, pullus Iovis dictus est.* Arnob. lib. IV.: *Catamitus rapitur, deliciarum futurus et poculorum custos et ut Iovis dicatur pullus in partibus Fabii aduritur mollibus obsignaturque posticus.* Fabium autem illum intellige, qui cognominatus Ambustus, toti porro familiae illud cognomen dedit. Ambusti enim proprie, quos Iupiter *Fulminis afflavit ventis et contigit igni* (Virg. Aen. II, 649.). *A puer puerus puerulus, Pullus.* Nisi malis Pullus esse a πάλος, quod mihi etiam magis placet. Nam πάλος Graecis Catamitus et meretrix. Hesych.: *Πάλος ἑταίρα, πάλους γὰρ αὐτὰς ἔλεγον, οἶον Ἀρροδιτῆς πάλους ἢ τοὺς νέους καὶ τὸς νέας καὶ παρθένους.* Dac. Vide infra *Puer. Goth. Pullus* a Sanscrito *bālas*, quod parvum, infantem significat.

Peregrinus ager. (Ad p. 211.) Nam agrorum quinque genera: Romanus, Gabinus, Peregrinus, Hosticus et Incertus. Varro lib. IV. de L. L. (lib. V. pag. 34. Sp.). Dac.

Publica sacra. Vide *Privatae feriae*. Dac. Adde *Propudianus porcus. Goth.*

Prodit. Vide supra in v. *Prodiisse*.

Portenta rerum. Pro solita diversa lectio apparet *solida*. Male. *Cum solita corpora raro se ostendunt, hoc est, cum corpora se ostendunt, quae raro se ostendere solita sunt. Dac.*

Peremne. (Ad p. 211.) Vide *Petronia. Ant. Aug.* *Peremne* auspiciū duplex: universum populi, cum Idivus Martiis annum auspicio transiret et Annae Perennae rem divinam faceret, ut annare perannareque commode liceret: alterum magistratus, cum scilicet magistratus annum auspicio transiret, quotienscunque quid in campo agere vellent. Cicero libro secundo de Divinat. (II, 36.): *Bellicam rem administrari maiores nostri nisi auspicio noluerunt. Quam multi anni sunt, cum bella a praeporatoribus et proconsulibus administrantur, qui auspicia non habent? Itaque nec amnes transunt auspicio, nec tripodum auspiciantur. Scal.* Ab hoc autem perenni urbano mos invaluit, uti exercituum duces quovis deinde loco amnes auspicio cum exercitu traicerent. Dac. Puto legendum *Peremne*, vel *Perannare*, nisi tō *peremne* adverbii loco sit positum. Goth. *Peremne* an *Perenne* rectius dicatur, *solenis* an *solenis*, diu dubitatum est. Ego utrumque recte; posteriori autem per *nn* rationem propriam fuisse vulgatae consuetudinis persuasum habeo. Nam etiam *annis et annus* ab eadem stirpe, quae est praep. *am*, descendere credo.

Puls potissimum datur. Tullius in Divinat. (II, 34.): *Quia cum pulli pascuntur, necesse est aliquid ex ore cadere et terram pavire, terripavium primo, post terripodium dictum est: hoc quidem iam tripodum dicitur, cum offa cecidit ex ore pulli; tum auspiciant tripodum solistimum nuntiant. Vide Solistimum.* Dac. Vide Varronem IV. de L. L. (lib. V. pag. 108. Sp.). Vide supra *Puls Miliaria. Goth. Terripavium. Terripodium. Idem. Pavire. Pavire*. Vide supra *Obpuiat. Idem*. Vide infra in *Tripodium. Idem*.

Pedestria auspicia. Varia fuere auspiciorum genera: auspicia ex cantu et volatu; ex tripodio, ex extis, ex anguibz et piscibus, ex fulgure, ex fulmine, tonitru, ex acuminibus, ex telorum superis ac inferis cuspidibus, auspicia ex perennis, ex quadrupedibus, auspiciū iuge. Vide quinque genera signorum. Dac. *Nominabuntur*. Appellabatur vel arbitrabatur vel nominabantur. Goth.

Piacularia. Infra: *Piacularia appellantur veteri loquendi consuetudine, cum hostia fugit, aut in aliam corporis, quam oportuit, partem cecidit.* Manifesto ita scripsit Festus. Pauli tamen Epitome uberius haec tractat, ut integriore codice usus videatur. *Piaculare* est plane illud Virgilianum (Aen. II, 224.):

— — qualis fugit cum saucius aram

Taurus, et incertam excussit cervicē securim.

Scal. Hostia vero, quae effugerat, *effugia* dicta. Servius ad illud II. Aeneid. (140.):
— ad poenas ob nostra reposcunt

Effugia.

Verbo sacrorum, inquit, et ad causam apto usus est. Nam hostia, quae ad aras adducta est immolanda, si casu effugeret, effugia vocari veteri more solet. Dac. Decidisset. Cecidisset. Goth.

Pestifera auspicia. Sic passim de tristibus auspiciis exta sine corde et iecur sine capite. *Dac.*
Pullarium. (Ad p. 212.) De Pullario Cicero II. Divinat. (34.): *Attulit in caeca pullos is, qui ex eo nominatur pullarius.* Et ad Plancum (Ep. Fam. X, 12.): *Recitatis literis oblata religio Cornuto est, pullariorum admonitio, non satis diligenter cum auspiciis operam dedisse.* Pullarius in Gloss. exponitur *πυλοκόμος*. *Dac.* Hoc verbo utitur Lavius lib. X. (c. 40.) Val. Max. l. c. 4. *Goth.*

Præpetes. Præpetes aves dictas quidam putant, quia volantes se offerunt. Nam præpetere est avem auspicanti se offerre. Unde præpetes aves dicuntur, quae se ante auspicantem ferunt. Nam antiqui præpetere dicebant pro anteire. Servius in fragmentis: *Præpetes sunt, quae secundo auspicio ante eum volant, qui auspicatur. Aves autem aut oscines sunt aut præpetes. Oscines, quae ore futura praedicunt; præpetes, quae volatu augurium significant, cum sunt prospera. Sed præpetes aut superiora tenent, et præpetes vocantur, aut inferiora, et dicuntur inferae. Præpetes autem ideo, quia omnes aves priora petunt volantes.* Vide etiam Gellium lib. VI. cap. 6. *Scal.* Ubi, ut vides, ille præpetes a prae et petere, quod et Festus sensit. Sed in tibi eisdem Servii locum alterum non minus illustrem ad illud VI. Aen. (15.): *Præpetibus pennis: Præpetes autem, inquit, dictae, vel quod priora petant, vel summi volatus, vel quae præpetit volatum, vel quae secundum auspicium facit. Et quidam præpetes tradunt non tantum aves dici, quae prosperius praevolant, sed etiam locos, quos copiant, quod idonei felicesque sunt. Unde bene Daedali pennas præpetes, quia de locis, in quibus periculum metuebat, in loca tutiora pervenit.* Quem Servii locum illustrat Gellius lib. VI. cap. 6., ubi etiam docet præpetes aves L. Claro dictas videri, quas Homerus *τανταίγγυας* appellat Iliad. τ. (XIX, 350.), quod porrectis et patulis alis praetervolant. Inde Gloss.: *Præpetes τανταίγγυες.* Ceterum etymon Festi et Servii a prae et peto mihi ceteris praestat. Neque minus sic locis, quam avibus possit accommodari. At Turnebus ait a *προπέτις*, quod est pronum ad labendum, et *praepetere* a *προπέττω*. Quod censet etiam Scal. in Aetnam. *Dac. Sint.* Sunt. *Goth. Titia.* Tertia. *Idem.* Quam petamus. Quae praepetamus. Al. quae petamus. *Idem.*

Pecunia. Pecunia sacrificium fieri dicebatur, cum frugum fructuumque causa mola pura offerretur in sacrificio, quia omnis res familiaris, quam pecuniam dicimus, ex his rebus constaret. Reliqua haec non pertinent, sed de alia re longe diversa intelligenda sunt, nempe scio quae ad depellenda mala fulgurante coelo et bonorum causa parata. A pecu adiectivum *pecunius* et *pecunius*. A quo cum dicimus *pecuniam*, subintelligendum *rem*. Pecunia res ergo pro patrisfamilias bonis, quia praecipua in foetu pecoris consistenter, accepta fuit. Glossarium: *Pecunia χρηματα, από τῆς κτηνῶν.* *Scal.* Adde supra *Abgregare. Goth.*

Proiecta sacra. (Ad p. 212.) De proiectis sacrificiis, quae fulgurante coelo depellendorum malorum fulminum et procurandorum bonorum causa fiebant, nihil usquam legi. Suspicio proiecta inde dicta fuisse, quod in proceba sacra fierent, ubi postea fulmen conderetur. *Dac.*

Pu Plane ignoro, quid sit. *Scal.*

Publici augures. (Ad p. 212.) Ita in schedis locum istum se rescavisse ait Fulvius Ursinus. Quae desunt in sine pulo verba esse ex libris augurum. Augures primum a Romulo instituti numero tres, ex singulari tribu singulus. Iique quatuor omnes patricii, his quinque alteri ex plebe additi Q. et Cn. Ogulnii tribuni plebis rogatione: hic numerus mansit usque ad dictaturam Sullae Felicis, qui sex addidit, et ita quindecim augures facti, neque postea crevit numerus. Eorum autem alii maiores, alii minores, sive alii privati, alii publici. Publici dicebantur *augures publici populi Romani Quiritium*. In vetusto marmore: *Q. Marcio Memio, Furio Balbutio, Caeciliano Placido C. P. Pontifici Maiori, Auguri publico P. R. Quiritium*. Et ita distinguiebantur a privatis sive Imperatoris. Nam imperatores domesticos habebant augures, qui pro eorum salute excubant et auspicia captarent. Augures primum a collegio creabantur. Deinde a collegio ad populi partem quandam selectam ius illud translatum lege, quam tulit Cn. Domitius Aenobarbus, cuius meminit Cic. II. Agrar. Velle vero veterum auctoritate illud Festus confirmasset, quod ait manifestum esse sorte deligi solitos, qui augures publici P. R. Quiritium dicerentur. Nullum enim huius moris vestigium. Imo etiam et observo vel ab Imperatore vel a populo illud honoris gratia concessum, ut augur haberet sacerdotium publicum. Liv. lib. I. sect. 38.: *Inde ab augure, cui deinde honoris ergo publicum id perpetuumque sacerdotium fuit,*

deductus in arcem etc. De templis auguralibus alibi dictum est. In fine *extra urbem* reposuit Fulvius Ursinus, sed omnino Festus scripserat *intra urbem*. Vide supra *Prosimurium. Dac.* Vide in *Publicus ager*. Vid. in *Quinque genera signorum*. Ciceronis II. de Legibus. *Goth. Templo coeli regionibus designato*. Templum dicitur hic locus manu designatus in aere, post quem factum illico captatur augurium, teste Servio I. et VI. Aeneid. *Idem. Litu.* Vide Serv. Ecl. 9. *Idem.*

Picus rex Pico ave. (Ad p. 212.) De Pico ave et rege vide suo loco *Picus*. *Picus* Avoriginum rex Faunum procreavit et Faunam sive Fatuum et Fatuam. Nam et ita dicebantur. Servius VII. Aen. (47.): *Quidam Deus est Fatuellus. Huius uxor est Fatua; iidem sunt Faunus et Fauna* etc. Faunus et sorore Fauna Latinum suscepit, cuius postea gener Aeneas. Etsi cum Faunus idem Pan Arcas fuerit, cuius ab Evandro cultus Latium fuit inlatus, cum in Latio regnasse merae nugae ab iis confictae, qui hoc ignorarunt. *Dac.* Vide Lactant. lib. I. (22, 9.):

Pollubrum. In Odyssea veteri: *Argenteo polubro et aureo gutto.* (Hom. Odys. I, 136.):

Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόω ἐπέχευε φέρονσα
Καλή, χρυσείη, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι.

Προχόω χρυσείη aureo gutto, ἀργυρέοιο λέβητος argenteo pollubro. Aquam vero ipsam *χέρνιβα* vocabant. *Scal.* Haec sunt e Pauli Epitome. Verba Festi reiecta fuere in fine huius libri post caput *promptum*. Locum adi. Fabius Pictor lib. XVI.: *Aquam manibus pedibusque dato, pollubrum sinistra manu teneto, dextra vasum cum aqua. Dac.* Lege: *Eius eadem formula, quae est polubri.* Vide supra *Pollubrum*; a *polluo, pollubrum* vas excipiendae aquae manibus abluendis pollutae. Tenebatur manu sinistra, dextra vero guttus, unde aqua effundebatur. *Idem.* Vide Nonium (pag. 554. Merc.). *Goth. Pelluvium.* Vide supra *Pelluviae. Idem.* Cf. Herm. Elem. Doctr. Metr. pag. 619.

Patres. Infra: *Patres appellantur, ex quibus Senatus est. Quos initio Urbis conditae Romulus C. delegit, quorum consilio atque prudentia Resp. administraretur atque tenuioribus agrorum partes attribuerentur perinde ac liberis propriis ac nummi distribuerentur, quia solebant iam inde a Romulo nummis argenti signati ultramarinis uti, quod publicae et privatae rationes docent.* Ex his cognoscimus, quare velit Festus patres dictos, quod tanquam filiis plebi et agros attribuerent et nummos largirentur. Nam de ultramarinis nummis argenteis certum est. Plinius lib. XXXIII. cap. 3.: *Qui nunc victoriatius appellatur, lege Clodia percussus est. Antea enim hic nummus ex Illyrico advectus mercis loco habebatur. Scal.* Idem Sallust. in Catil.: *Hi vel aetate vel curae similitudine patres appellabantur. Dac.* Adde infra *Patrocinia. Goth.*

Publica pondera. (Ad p. 213.) Hic locus nunquam antea editus est, cum rerum conscriptarum esset utilis cognitio. Sunt tamen quaedam obscuriora, quaedam etiam mendosa. Ex plebiscito Siliano hic relato constat vini *quadrantal* octoginta pondo statui; *congium* octavam partem eius esse, ita decem pondo, et *sextarium*, quod sexta congii pars sit, duodequingagesimam partem esse *quadrantalis*. Haec pondera sunt liquorum. Aridorum vero sexdecim *sextarii* in modio sunt. Sextarius autem hic aequalis est sextario vini, id est eiusdem ponderis. Verba legis ita scripsimus, ut in antiquo libro reperimus cum his coniecturis, quas in margine posuimus: D. M. significat *dolo malo*. *Quadrantal* sive amphoram vini esse octoginta pondo apparet ex Plin. lib. XIV. cap. 4., quo loco interpretes Hermolaus Festi auctoritate utitur, *Sextarium esse congii partem sextam et sextarium vini uncias viginti pendere Fannius scribit.* Idem ait sextarium esse modii partem sextam decimam. Volusianus Maecian. in libro de asse: *Quadrantal, quod nunc plerique amphoram vocant, habet urnas duas, modios tres, semodios sex, congios octo, sextarios 48. heminas 96. quartarios 192. cyathos 576.* Adde Festum verbo *quadrantal* et *hemina*. Illa verba: *uti coaequetur sedulum* nescio an significant: *uti coaequantur sedulo ita ut quadrantal* etc. Illa etiam: *dum minore patrisfamilias tazat, liceto* ant mendosa sunt, aut hoc significant: *minore multa et patremfamilias tantum licere multari. Ant. Aug.* Egregium ac luculentum hoc antiquitatis monumentum ita et emendandum et distinguendum censeo:

EX PONDERIBUS PUBLICEIS, QUIBUS HAC TEMPESTATE POPULUS OITIER SOLET, UT EI COAEQUETUR SEDOLO M. QUADRANTAL VINEI OCTOGINTA PONDO, SIET CONGIUS VINEI DECEM P. SIET, SEX, SEXTARI; CONGIUS SIET VINEI DUODEQUINGAGESIMA SEXTARI; QUADRANTAL SIET VINEI SEXTARIUS AEQUUS CUM LIBRARIO SIET SEXDECIMQUE LIBRAE IN MODIO SIENT.

SI QUIS MAGISTRATUS ADVERSUS HAEC D. M. PONDERA MODIOSQUE VASAQUE PUBLICA MODICA MINORA MAIORAVE FAXIT IUSSITVE FIERI DOLUMVE ADDUIT, QUO EA FIANT,

EUM QUIS VOLET MAGISTRATUS MULTARET, UT EI DUM MINORE PATRISFAMILIAS TAXAT, LICETO, SIVE QUIS IM SACRUM IUDICARE VOLUERIT, LICETO.

In hoc plebiscito *oitier* est *uti*, ut in veteri lege: *Nec quis facito, quominus ei oetantur, fruantur, habeant, possideant; illud sexdequimque sexdecimque.* Addit circa *lineum*, eum, quicumque volet magistratus multare, liceto: dum modo maiore patremfamilias multa, minore eum, qui in potestate est, quam patremfamilias coerceat. *Sacrum iudicare.* Filii peculium patrisfamilias pecuniam familiarumque Cereri sacrare. Pro *sedulum* manifesto *se dolo m.* legendum, sine dolo malo. *Scal.* *Oitier* pro *utier*, ut *coerator* pro *curator*, *oesus* pro *usus*. Quidam habent *oetier*. Et utroque modo veteres scripserunt. Sic *Oionem* pro *Oenonem* apud Martianum, *oitile* pro *utile* in vetustissima tabella Fulvii Ursini. *Dac.* Illa: *quo ea fiant*, aperte schedae: *quod ea fiant.* Nemp *quod pro quo*, addito *d.* *Ista uti dum minore* etc. sic interpretatur Scaliger: *eum, quicumque volet magistratus multare, liceto: dum modo maiore patremfamilias multa, minore eum, qui in potestate est, quam patremfamilias coerceat.* Verum in schedis erat *patrifamilias*. Unde Fulvius Ursinus emendavit *parte familias* adductus loco simili ex oratione Catonis pro Rhodiensibus, in qua scriptum est apud Gellium lib. VII. cap. 3.: *Si quis illud facere voluerit, dimidium familiae multa esto.* Nam verba *mille nummis* sunt adiecta. Et infra in *Sacratae leges: sacer alicui deorum sit cum familia.* Error autem, ut *patri* pro *parte* scriptum fuerit, inde fluxit, quod antiqui *parti* dicebant pro *parte*, unde facta literarum transpositione, *patri* scriptum. *Dac.*

Pecuum. Pecuda et pecua veteres dixere. Attius in Diomed.: *Passim quae praeda, pecua balabant agris.* Idem in Medea: *Vagant pavore pecuda in tumulis, deserunt, quis nos pascet postea?* et Plaut. Mercat. III, 1, (11.):

Nec pecua ruri pascere.

Locus autem Catonis, quem Festus intelligit, ex oratione pro Rhodiensibus extat apud Gellium lib. VII. cap. 3.: *Si quis maiorem pecuum numerum habere voluerit, tantum damnus esto.* Sic enim legitur in vetustissimo libro pro eo, quod est in vulgatis *pecudum* et *damni.* *Fulv. Urs.* *Nunc quia dicimus.* Lege: *Nunc quia dicimus pecus ut pecus* etc. Male sched.: *Non quia* etc. *Dac.*

Praeteriti. (Ad p. 213.) Tribuni militum consulari potestate et Censores eodem anno creati sunt, ut Livius scribit lib. IV. (c. 25.). Ita nunquam lustrum Tribuni fecerunt, neque quemquam senatorem potuerunt praeterire, neque crediderim Festo dicenti Consules in consilio publico habuisse sibi tantum coniunctissimos, ut Reges. Illud credam, cum lustrum facerent, supplere senatum potuisse ex iis, qui ipsi forent coniunctissimi. Item illud, tunc praeteritos nulla adiecta notae causa ignominia caruisse. Censores quoque idem initio fecisse, mihi fit verisimile. At postquam causas enumerare coeperunt, minus honesta causa notam attulit gravem. Vide Ascon. in Divinat. et in Pison. Valer. Max. lib. II, c. 4. Gellius lib. IV. c. 20. et lib. VII. cap. ult. et lib. XVI, c. 13. *Ant. Aug.* Unde unde haec expiscatus sit Verrius aut Festus, sane omnia contra rationem vetustissimorum Po. Ro. institutorum sunt; eaque plane toti antiquitati Reip. Ro. adversantur. Et miror, unde haec exscripserit. *Scal.* Fallitur vir doctissimus (Augustinus), cum putat, praeteritos senatores ante subscriptas causas cur praeterirentur, ignominia caruisse. Nam ex animadversionibus Censoris, quibus causae semper subscriptae, sola senatorum praeterito excipienda, cui rationem adscribi haud ita veteris instituti fuisse ex Livio notum est et antea ignominia deformatos senatores, qui praeteriti fuerant, in historiis legas. Porro praeteriti senatores dicebantur, quorum nomen Censores initio censuratae notam legentes praeteribant, in recitando non appellabant, subicebant et eo velut tacito indicio censentur loco moti, nec nomen eorum ultra in albo senatorum. *Dac.* Vide l. 31. Cod. de fideicommiss. *Goth.*

Procensa classis iuniorum. (Ad p. 213.) Id est in *censu*. Et haec Tullii regis verba intelligenda de distributione centuriarum in qualibet classe. Nam sex populi Romani classes in centum et nonaginta tres centurias divisit Tallius. Vide Dionysium lib. IV. (c. 17. pag. 222.) et Liv. lib. I. (c. 43.). Tullii verborum sensus: *In censu classis iuniorum centuriae sint totidem* etc. *Dac.* *Pro tribunali.* Sic in l. 2. ff. de re iudicata, cui opponitur *de plano*. l. 1. §. 8. ff. ad Senatusconsult. Turpill. *Goth.*

Procum. (Ad p. 213. sq.) Plautus Poenulo (III, 1, 7.):

Nequiquam hos procos mihi elegi.

Hoc est *proceres* ἰσχυριστῶς. *Scal.* Lege, ut viri docti in *descriptione classium, quam fecit Ser. Tullius, significat procerum, ut fabrum pro fabrorum; procorum* autem pro *procerum*. Hinc intelligendus locus ille Ciceronis de Oratore ad Brutum (Orator. c. 46.): *Iam, ut Censoriae tabulae loquuntur, fabrum et procum audeo dicere, non fabrorum et procorum.* Vide *Procari.* *Dac.* In iudice collocando. Hinc intelligendus S. Grego-

rius: *Possumus rei inexpertae arbitrum collocare. Idem.* Id est in adeundo vel eligendo. *Goth.* Adde supra *Prociat* et *Procaci. Idem.*

Praerogativa. (Ad p. 214.) Explicat Festus, cur introductae fuerint, non quae fuerint hae centuriae, neque cur ita appellatae. Mendum autem est in illis verbis: *quae rus . . . nos quod rustici* scriberemus et utraque opinio Varronis et Verrii vera est. Fuere autem eae centuriae, quae primae suffragium ferebant centuriatis comitiis. Ab eadem re ita appellatae, quod prius rogarentur ab eo, qui comitia haberet, Velitis iubentis hoc aut illud. Erat autem maximum praerogatarum beneficium, quod nunquam ab eis dicitur ceteros discrepasse. Ut vero essent praerogativae sortito eveniebat. Ceterae appellabantur *iure vocatae*. Vid. Ascon. lib. II. in Verrem (pag. 64. ed. Lugd.). Cicero pro Muren. et Philipp. II. et lib. I. et II. de Divin. Livius saepius. *Ant. Aug.* De iis, item illis, quae iure vocatae dicebantur, Asconius et Livius. Ausonius in Panegyrico ad Gratianum Augustum: Valet modo classes populi et urbanarum tribuum praerogativae et centuriae iure vocatae. Livius libro IX. (c. 46.) de Flavio scriba: *ferique se pro tribu aedilem videret.* Ego interpretor *pro tribu*, praerogativa tribu. Piso de eodem: Eundem primae tribus Aedilem curuleum renuntiaverunt. Eadem ergo praerogativae tribus et primae tribus. Nam ita in legibus ferendis loquebantur. Sic initio legis cuiusdam in tabula aenea: *Principium fuit pro tribu.* Item apud Frontinum T. Quinctius Crispinus Cos. popululum iure rogavit, populusque iure scivit in foro pro rostris a. d. Iulii Eidus Iulias. Tribus Sergia principium fuit pro tribu Sex. L. F. Varro. Qui locus vulgo mendosissimus editus est. *Scal.* Centuriarum ac tribuum comitialium aliae sunt iure vocatae, praerogativae aliae. Praerogativa una erat singulis comitiis sortitione electa, quae iure vocatis, id est ceteris omnibus praerogabatur, princepsque omnium, tametsi loco postrema vel media in suffragium mittebatur. *Iure vocatae* sunt reliquae omnes, quae suo gradu vocantur et suffragium ferunt. Praerogativa tribus seu centuria omen aliquod in se continebat. Tullius I. de Divinat. (II, 45.): *Praerogativam maiores nostri omnes iustorum comitorum esse valuerunt.* Ideoque eius in sequentibus suffragis ratio habebatur, non quod esset prima, ut falso quidam existimarunt. Tullius II. de Divin. (c. 35, 74.) Haruspices cum Tib. Gracchus in Senatum introduxisset, propter repentinam mortem eius, *qui in praerogativa deferenda subito incidisset, non iustum rogatorem conciliarum fuisse dixerunt.* Quod Festus refert ex Varrone et Verrii, id quidem verum est, sed sic tantum explicat, cur introductae fuerint praerogativae, non vero quae fuerint, neque cur ita appellatae. *Dac.*

Puelli. Puer, puerus, puerulus, puellus, puera, puellula, puella. Versus Ennii:

Poeni sunt soliti sos sacrificare puellus.

Vide Nonium (p. 158. M.). In fine versus Plauti ex fabula, cui nomen *Lenones gemini*. Pro *olim* Priscianus (lib. VI. c. 8, 42. tom. I. pag. 247. Kr.) habet *solent*. In quibusdam edit. est:

Dolet hic puellus sese venum ducier.

Dac. Glossis: *Puellus ναῖς ἀγαθός.* *Goth.*

Praeciannitatores. Macrobi. lib. I. Sat. (c. 16.): *Regem sacror. Flaminesque non licebat videre feriis opus fieri, et ideo per praekonem denuntiabant, ne quid tale ageretur, et praecepti negligens multabatur.* *Ant. Aug.* Servius in schedis: *Pontifices sacrificaturi praemittere calatores suos solent, ut, sicubi viderint opifices adsidentes, opus suum prohibeant, ne pro negotio suo et ipsorum oculos et ceremonias Deum attaminent.* Legendum autem hic: *antecedentes clamant.* Caeterum suspicor *praeclamitatores*, quod viri docti substituunt, veram lectionem non esse. Hoc enim ut facerent, inducti sunt verbo clamandi, quo Festus utitur in ipsa vocis expositione. At nos contra *Praeciannitatores* verae lectionis vestigium, non veram lectionem esse putamus, et legendum: *Praeciae metatores* dicuntur, qui Flaminiibus, Diali, Quirinali, Martiali antecedentes clamabant. Metatores sunt *προπαρσκευασταί*, de quibus abunde in Ausonium. Praeterea vox satis nota vel mediocriter docto. At *Praeciae* ipsos vocatos esse infra post dicitur, ut dubium non sit, quin legendum sit ita, uti emendamus. *Praecire* est praecclamare, *cire* clamare, unde id explicans clamandi verbo utitur Festus. *Praeciae, procalatores, qui praemituntur a Flamine.* Propterea recte metatores exponit Festus, quia et metatores praemittebantur ad locum castris capiendum et ad hospitia militibus paranda. *Scal.* Sed frustra est Scaliger. Quamvis enim verum sit metatores ad locum castris capiendum praemitti solitos fuisse, non inde sequitur, praeciae illos, qui flamines praecedebant, ut opifices prohiberent, metatores dici. Nihil enim praeciae illis cum metatoribus commune. Quare praeciannitatores iidem, qui praeciae. *Dac.* Alii *Praeciannitatores.* *Goth.* *Ut homines.* Vide Macrobi. I. Sat. 16. adde quaedam alia, quae scripsi supra in v. *Maximus Pontifex. Idem.*

Pedum. Vide supra. Bis enim apud Paulum haec glossa legitur.

Pone. Pone cum gravi. Virg. II. Aen. (208.):

— — pars cetera pontum

Pone legit.

Pone, inquit Servius, *post*, semper in loco, nunquam in tempore. Idem ad illud eiusdem libri (725.):

Pone subit coniux.

Pone, inquit, *post*, sed loco tantum, non et tempori adiungitur, et est adverbium atque adeo ultima syllaba habet accentum. Quae sequebantur apud Festum divinare non possum. Aiebat forsitan, pone cum vocabulo cuidam postponebatur, fuisse adverbium temporis. *Dac.*

Pura lautum. *Pura lautum antiqui dicebant aqua pura lavatum . . . rite . . . in* Ita schedae et forsitan haec vel his similia Festus addiderat: nam sacerdotes sacra celebraturi rite lavabant vel in mari vel in fluvio. Notum est illud sacerdotis Romani ad Sabinum bovem Dianae immolaturum: *Quisnam tu hospes, paras*, inquit, *Inceste sacrificium Dianae facere? Quin tu ante vivo perfunderis flumine. Infima valle praefluit Tiberis. Religione tactus hospes, qui omnia, ut prodigio responderet eventus, cuperet rite facta, ex templo descendit ad Tiberim. Interea Romanus immolat Dianae bovem.* Vide Liv. lib. I. sect. 45. *Dac.*

Pura vestimenta. Lege: *id est non obstita. Obstutum est fulguritum*, ab eo quod obliquum obstitum dicebant. Fulgura autem duplicia, caelestia, terrestria. Caelestium ictus semper obliquus, ut casus semper obliquus. Auctor Plinius lib. II. (c. 52.). Porro de puris vestimentis Servius in fragmentis (pag. 371. fin. ed. Dan.): *Sane*, inquit, *in sacris pura vestis appellatur, quae neque funesta sit, neque maculam habeat ex homine mortuo. Scal.* Verum *obstita* in schedis infra, et ita legendum. Nam quod addit *fulgurita*, idem est quod *obstita*. Nisi scripserit Festus: *Non obstita, id est non fulgurita. Purae vestis alibi meminit idem Servius, nempe ad illud XII. Aen.: Puraque in veste sacerdas (169.). Impolluta et pura dicitur vestis*, inquit, *qua festis diebus uti consueverant sacra celebraturi, ut neque funesta sit, neque fulgurita, neque maculam habeat ex homine mortuo. Est autem linea et purpurea. Purpura maris vicem ad piandum praebet, linum vero fluminis, quia cum vere primum in oriente flumen inundasset, sponte sua linum natum esse Plinius secundus dicit. Dac.* Quae infra desunt, sic forte supplenda: *Ex hac causa, quod impura ea vocabant, quae iis modis erant vitata, vel quibus sacra erant vitata. Idem. Vide supra Obstutum. Goth.*

Procalato. Vide *Procitant. Dac.*

Praefericulum. In sacrario Opis *Consivae*, ut opinor, scripsit Festus. De ea Varro et Macrobius videndi. Vide *Opina. Ant. Aug.* Praefericulum vas aeneum sine ansa, patens summum, velut pelvis, quo utuntur in sacrario Opis *Consivae. Scal.* In sacrificiis tantum Opis *Consivae* eo utebantur, non vero in quibusvis aliis sacrificiis, ut male Paulus. A *praefere*ndo *praefericulum*, quod in eo res sacrae praeferebantur. *Dac.*

Patellae. Velut capidulae, inquit Festus. Vide *Capis. Cicero Parad. I.: Quid Numa Pompilius? minusne gratas dicit immortalibus capides ac fictiles urnas fuisse, quam felicitas aliorum pateras arbitramur?* et lib. III. de Nat. Deor. (c. 17.): *Capidunculis his, quas Numa nobis reliquit. Varro lib. IV. (lib. V. p. 127. Sp.) et VIII. (Varro de vit. P. R. lib. I. apud Non. pag. 547. Merc.) de Ling. Lat. Ant. Aug. Diminut. a patina, quod a Graeco πατάνη a mutato in i. Sacrificiis aptas inquit Varro Manio apud Nonium (pag. 543. Merc.): Quocirca oportet bonum civem legibus parere et Deos colere, in patellam dare μυσθὸν κρέας.* Nam de cibis etiam in patella in focum Laribus deferebant, qui et inde patellarii dicti. In patellis etiam sive pateris Deo vinum libabant. Varro lib. IV. *Patinas a patulo dixerunt, ut pusillus, quod his libarent coenis, patellas.* Ita enim distinguendus hic locus. De *capidulis* vide in voce *capis. Dac.*

Pantices. Plautus in *Pseudolo* (I, 2, 51.): *Vino modo cupidae estis; eo vos vestros panticesque adeo madafaciis, quom sim ego hic siccus.* Martial. lib. VI. (ep. 64.):

Quid cum pantibus laxis et compede grandi.

Ant. Aug. Quid sit frus nescio. *Scal.* Quid sit frus ignotum est. Legunt quidam fluxus, quod probari non potest. Melius, qui viscus ventris. Quid si frus sit pro frux, quomodo antiqui dicebant pro fructu, ut fructum ventris Festus vocet *pantices* intestina? *Pantex* vulgo *panse*. In Phallicis: *et aestuantes solvi pantices Obsam ad uxorem redis. Dac.*

Procinctam. Praeter Pauli epitomen Pompeius scripserat, cur *procincta* diceretur, quod *prociuncti* ad pugnam ire soliti fuerint, unde testamenta in *procinctu* fieri dicta sunt, quae a militibus fierent. Vide *Gell. lib. I. cap. 11.* et *lib. XV. cap. 17. Cic. lib. I. de Or. (58.) Plutarch. in Coriolan. Iustin. lib. II. Inst. tit. de testamentis. Vide proximum superius caput (Procinctia classis). Ant. Aug. Glossarium: Procinctum ὄρον*

εἰς πόλεμον συγκαλέσονται. Porro ita videtur scripsisse Festus: *Procinctam classem Flamini Diali, hoc est milites ad proelium instructos et paratos videre non licet. Antiqui enim procinctum dicerunt, ut nunc quoque, cum exercitus instructus est. Procincta autem acie ad pugnam ire soliti erant, unde dicuntur testamenta in procinctu fieri, quae instructa acie nuncupabantur, vel, quae ad pugnam ituri nuncupabant. Scæl. Vide Clasis et In procinctu. D. ac. Potius Endo procinctu.*

Prosemerium. Tacit. lib. XII. (23. 24.): *Pomerium urbis auxit Caesar (de Tib. Claudio intelligitur) more prisco, quo iis, qui protulere imperium, etiam terminos urbis propagare datur. Nec tamen duces Romani, quatenus magnis nationibus subactis usurpaverant, nisi L. Sylla et Divus Augustus. Et postea: Quod pomoerium Romulus posuerit, noscere haud absurdum reor.* Huius rei extat memoria Romae in marmoreo cippo. *Pomerium* autem in eo scriptum est, non *pomoerium*, neque *pomaerium*. Vid. Varro lib. IV. de Ling. Lat. et Gell. lib. XIII. cap. 14. Ex his Festi verba intelligere et sarcire poteris aliqua ex parte. *Ant. Aug.* Infra: *Prosimurium esse ait Antistius in Commentario iuris Pontificalis pomoerium, id est post murum, ut ait Cato. Olim quidem omne post murum intimum, nunc etiam intra aedificia pomoerium, quasi promerium solet dici.* Reliqua ne Sibylla quidem divinaverit. Quod ait Paulus de Pontificali pomoerio, id tractabatur in linea, quae est harum reliquiarum decima septima. *Scæl.* *Promoerium, prosurium, prosimurium.* Ita enim literas s et i addebant aliquando. Sed omnino pomoerium est a *post* et *moeris*, ut a *post* et *meridie pomeridianus*, et ita Festus in fine. Varro lib. IV. (V. pag. 145. Sp.): *Postea quod fiebat urbis, urbs. Principium, quod erat post murum pomoerium dictum, eiusque ambitu auspicia urbana finiuntur* (Hodie ita legitur: *Postea qui fiebat orbis, Urbis principium; qui quod erat post murum Postmoerium dictum cet.*). Verum quia inter viros eruditus magna olim quaestio fuit et adhuc quotidie est, intrane vel extrane urbem, an etiam ubique pomoerium fuerit, de eo mihi paucis agendum existimavi. Intra urbem pomoerium fuisse hic aperte tradit Festus, idem et Varro loco supra laudato. Pollux etiam lib. IX. ait urbem ingressis omne illud spatium intra muros, intra moenia pomoerium dictum. Idem Plutarchus in Romulo, idem et Gellius lib. XIII. cap. 14., qui ex augurum libris Festi verba fere omnia ad verbum adducit. Sed aperte dissentit Livius lib. I. sect. 44.: *Inde deinceps, inquit, auget Esquilias (Ser. Tullius): Ibique ipse, ut loco dignitas fieret, habitat. Aggere et fossis et muro circumdat urbem, ita pomoerium profert. Pomoerium verbi vim solam intuentes postmoerium interpretantur esse. Est autem magis circa murum locus, quem in condendis urbibus quondam Etrusci, qua murum ducturi erant, certis circa terminis, inaugurato consecrabant, ut neque interiore parte aedificia moenibus continuarentur, quae nunc vulgo etiam coniungunt, et extrinsecus puri aliquid ab humano cultu pateret soli. Hoc spatium, quod neque habitari, neque arari fas erat, non magis quod post murum esset, quam quod murum post id, pomoerium Romani appellarunt, et in urbis incremento semper, quantum moenia processura erant, tantum termini hi consecrati proferebantur.* Haec Livius. Quae omnia facile percussa ruent, si Festi et aliorum eiusdem partium rationes enucleemus et perpendamus. Primum quidem ex Festo, Varrone et augurum libris Pomoerium est locus intra agrum efflatum, per totius urbis circuitum pone muros regionibus certis determinatus, qui facit finem urbani auspicii. Agrum efflatum intra moenia fuisse notum est, at intra eum fuit pomoerium, imo etiam et pomoerium finem urbani auspicii faciebat. Ait Festus ex Catone antiquos extra Aventinum auspicii solitos fuisse, postea intra aedificia. Extra Aventinum auspiciabant ante Romam scilicet conditam et pomoerium consecratum, efflatum. Sed postea consecrato pomoerio, intra aedificia, id est intra urbem, pomoerium. Atque ita Catonis locum intelligendum nemo non videt. Addit Festus, antiquum pomoerium Palatini montis radicibus terminatum, cui adsentiens Tacitus ait *certis spaciis a Romulo interiectos fuisse lapides per ima montis Palatini*, scilicet lapidibus istis Romulus vice murorum usus, ut intra eos terminaretur pomoerium, et ita etiam olim fiebat; designato muro stantebantur cippi vel lapides, qui pomoerio et auspiciis facerent finem. Subiicit tandem Festus, iis tantum proferendi pomoerii ius datum, qui populum Romanum agro de hostibus capto ditaverant. Atqui nihil tale unquam de muris cautum fuisse certum est et cuius muros ampliandi fuisse semper potestatem datam. Ampliari igitur poterant muri non ampliato pomoerio. Ita est: audi Flavianum Vopiscum de Aureliano (c. 21.): *His actis, inquit, quum videret posse fieri, ut aliquid tale iterum, quale sub Gallieno venerat, proveniret, adhibito consilio Senatus muros urbis Romae dilatavit. Nec tamen pomoerio addidit eo tempore, sed postea. Pomoerio autem nemini principum licet addere nisi ei, qui agri Barbarici aliqua parte Romanam reus locupletaverit. Addidit autem Augustus, addidit Traianus, addidit Nero, sub quo Pontus Polemoniacus et Alpes Cottiae Romano nomini tributate.* Vides Aurelianum muros ampliasse, non promotis pomoerii terminis, idque scitis evincit, intra moenia, pone muros pomoerium fuisse. Nam alioqui si ante muros pomoerium fuisset, qui potuisset Aurelianus muros dilatando pomoerii terminos suo loco relin-

quere? His addo ex Laelio Felice apud Gell. lib. XV. cap. 27. Centuriata comitia intra pomerium fieri nefas esse, quia exercitum extra urbem imperari oporteat, intra urbem imperare ius non sit: propterea centuriata in campo Martio haberi. Atque haec de Romano pomerio quod viris doctis satis hactenus ignoratum, inter quos fuere, qui audacter affirmarent, antiquum illud pomerium extra urbem fuisse. Qui, si iis Augurum, Varronis, Pollucis et Plutarchi verba a me superius allata et explicata minus perspecta sunt, vellem equidem vel solam vim vocis pomerii sedulo perpendissent, atque ita nunc si cum Livio adessent, responderent de exercitu obsidione urbem cingente, nunquid ille post murum sedere videretur. Certo suo aliter pronuntiarent ac ab iis factum est. Neque enim spacium illud, quod ante muros fuit, magis *pomerium* dici possit, quam exercitus post muros sedere, qui ante moenia castra metatus est. *Dac.* *Prosemurium* et *Promurium*, ut *persefacul* idem quod *persefacul*. *Goth.* Cf. supra in v. *Persefacul*.

Promptum. (Ad p. 215.) *Promptum* significat paratum. Deinde titur testimonio veteris scriptoris, qui dixerit: de cuius aere tute *promptum* triticum in commentario tuo retulisti. Quidam prolatum significare aiunt *promptum*. Sed *promptum* ait id, quod in futurum factum sit, cui . . . re, cum praesertim aliud *penus*, aliud *promptuarium panis*, *olei*, *vini* appelletur. In hanc sententiam Festum scripsisse putamus. Nam monstrum verbi erat, *pantoleium* pro *panis*, *olei*, *vini*. Haec *Scalig.* post v. *Putus*. Revera *promptum* est a *promo*, quod a pro et *mo*, sumo, capio. Et promere est, quod inclusum erat et reconditum, proferre. Inde *promptuarium*, quod et *promptuaria* cella, ubi res ad victum quotidianum necessariae reconduntur, ut inde mox promantur. Et ita differt a *penu*, ubi res penitus et quasi in penetralibus custodiatae servantur. Non satis capio, quid Festus velit, cum ait *promptum id dici proprie*, ita enim legendum, non *proprium*, quod in futurum factum sit. Et non possum quin suspicer aliter Festum scripsisse, nempe: quod in usuram tractum sit, ut dicat id proprie *promptum* dictum, quod ita depromptum est, ut eo mox utatur. Cui contra opponitur *penus*, quod diutius servetur. Et *penus* etiam, id est penarium, penaria cella *τῶ* *promptuarium* contrarium est, ut supra demonstratum. In fine *pantoleium*, quod corruptissimum est, *Scaliger* emendavit *panis*, *olei*, *vini*. Optime, ut et *Fulvius Ursinus*. *Dac.*

Potitus. (Ad p. 215.) Interpretatio esse videtur horum verborum *potitus servitute*, ut significet servire. Item *potitus hostium* apud Plautum et iurisconsultos captivum significat. Plaut. in Capt. et in Epidico. Iuriscôn. sub titulo de captivis et de testamento militis. *Ant. Aug.* Graecorum imitatione id dictum vult, qui dicunt ἐπαρθεῖν κακοῦ. *Hesiodus*. *Scal.* Plaut. Amph. (I, 1, 23.):

— — eum nunc potiviit pater

Servitutus.

Potitus hostium idem Capt. (I, 1, 24.):

Nam postquam meus rex est potitus hostium.

Item (35.):

Ergo postquam gnatus tuus potitus est hostium.

Sic *potitus est hostium* idem non semel. Neque id mirum, *potiri* enim malis vox est, et tam de malis, quam de bonis usurpatur, ut sperare etc. *Dac.* Vide l. 15. ff. de captivis. *Goth.* Locus Plauti Epid. est IV, 1, 35.

Penus. Festus ait: *Penus* vocatur locus intimus etc. Vestalia sunt V. Id. Iun. ex Fastis et Ovidio ac Varrone. *Ant. Aug.* Corruptus locus. Lege: *Penus* vocatur locus intimus in aede Vestae tegetibus septus. *Scal.* Proprie *penus* penarium et per similitudinem locus intimus in aede Vestae, quem tegetibus septum fuisse inquit Ovid. lib. IV. (VI. v. 262.) Fast: Et paries lento vimine textus erat. *Dac.*

Pomonal. (Ad p. 215.) Inter Ostiam et Romam Solonium praedium collocat Plutarch. in Mario. Livius etiam lib. VIII. (c. 12. int.). *Dac.*

Pubes. Lege: *Pubes* et *Puber*, qui generare potest. Catullus in Galliambo: Ego puber, ego adolescens, ego ephebus, ego adulescens. *Scal.* Vide Instit. de Nuptiis. Ulpiani frag. lit. 11. §. 28.

Prandicula. Prandium et prandiculum pro ientaculo, ut et olim apud Graecos δειπνον. Vide *Coena*. *Dac.* Glossis: Prandicularius ἢ μετὰ μνηστῆρων ἡμέρα. *Goth.*

Prodiguae. Vide *Prodegeris*. *Dac.*

Petronia amnis. Vide *Cati fons*, *Manalis fons* et *pemene*. *Dac.* *Profluens*. Perfluens. *Goth.*

Penetrale sacrificium. Larium Deorum sacrificium, ut opinor. Nam et ipsi *penetrales* dicti. *Dac.* Adde supra *Herceus Iupiter*. Glossis *Penetralia ἐνδόματα*. *Goth.*

Puri. *Manumissio* hic dictum est pro liberatione, ut dicitur liberatio nexi. Est autem manumissio seu liberatio sacrorum causa unus ex illis modis, quibus liberabatur heres, qui accepta hereditate tenetur

sacris familiae. Notum enim est veteri iure Pontificio contineri, ut sacra privata conserventur ac deinceps familiis prodantur. Ex quo institutum, ut ne morte patrisfamilias sacrorum memoria occideret, sed iis essent adiuncta, ad quos eiusdem morte pecunia venisset. Igitur praestigiae excogitatae, quibus fucus, ut ita dicam, legi fieret. Introducti sunt enim modi, quibus sacra perimerentur. Id autem fiebat aut emancipatione per aes et libram, adhibito libripende, quae hic dicitur manumissio sacrorum caussa. Cicero II. Legg. (c. 20. lin.): *Quin etiam cavent, ut cui plus legatum sit, quam sine religione capere liceat, is per aes et libram heredes testamenti solvat, propterea quod eo loco res est ita soluta hereditate, quasi ea pecunia legata non esset.* Aut fiebat alio genere imaginariae venditionis, quae vocabatur coemptio, adhibitis senibus coemptionalibus, qui esse Caiano, hoc est nummo sestertio dicis caussa ter accepto et rursus reddito heredem absolvent. In ea pro Murena (c. 12.): *Sacra illi (veteres) interire noluerunt. Horum ingenio senes ad coemptiones faciendas interimendorum sacrorum caussa reperi sunt.* Aut denique detestatione, quae solemnibus verbis Calatis comitiis celebrabatur. Gellius lib. XV. (c. 27, 2.): *Isdem comitiis, quae Calata appellari diximus et sacrorum detestatio et testamenta fieri solebant.* Quare et Servius Iuriconsultus scripsit librum de sacris detestandis, ubi de iure testamentorum disputabat. Gellius lib. VI. c. 12.: *Servius Sulpicius Iuriconsultus, vir aetatis suae doctissimus, in libro de sacris detestandis, qua ratione adductus Testamentum verbum esse duplex scripsit, non reperio.* Corrupte enim in Gellio vulgo editur: *in libro de testamentis secundo.* At ea, quam reposui, est veterum excusorum et calamo exaratorum lectio. Alii erant etiam modi perimendorum sacrorum, ut caput patris in deducendis centum nummis. De quo vide secundo de legibus. Tantum ea ego apposui, quae declararent, quid manumissio sacrorum caussa hic apud Festum, quid item detestatio sacrorum. Neque est quod quisquam putet, manumissionem sacrorum caussa dici, quod Vestalis et Flamen Dialis exhibat patris sui potestate. Nam ii statim sine emancipatione ac capitis deminutione de patris potestate exhibant. Neque libet intelligere de eo, quem pater in alienam familiam daret, ut cum eum ex potestate emisisset, postea sacrorum caussa manumissio celebraretur. Qui enim in tertia emancipatione in iure cessi erant a parente, in cuius potestate erant, eodem momento in patris adoptivi sacra transibant, quo e patris naturalis sacris exhibant. Apparet autem, qui sacris exsolvebatur auri puri, probi, puti, sui nescio quantum arcae Pontificum inferre solere. *Scal.* Quae, quia praeclearam solutionis sacrorum et detestationis, neque cuius obviam cognitionem continent, prudens praeterire nolui, etsi ea minus ad hanc manumissionem, qua de Festus loquitur. Nam proprie et vere dictam manumissionem Festus intelligit, cum scilicet sacrorum caussa servus manumittebatur a domino. Idque satis superque ostendunt, quae supra idem Festus posuit: *Manumitti dicebatur servus sacrorum caussa etc.* Locum adi. Coniunctio autem sacrorum caussa manumissum servum dici, cum a domino manumittebatur, ut in familiae sacra transiret. Neque enim id nobis a veteribus explicatum. Pro eo autem *puri probi profani sui auri 20.* Dominus solvebat. *Dac.*

Pacionem. Vide supra in *Nuptiae: quod nova pacio fiat:* a Graeco *πήγω*, Doricum *pago*, unde antiquum *paco*: ita enim infra legendum pro *paco*: *paco, pacio, pactum, pacisci.* *Dac.* Vide Nonium (pag. 474.) in *Paciscunt. Goth.* *Paco* pacto, *paco.* Glossis: *Paco εἰρηνεύω. Idem.*

Presan. (Ad p. 216.) Non dubito, quin *praecidanea* scribendum sit ex iis, quae idem Festus et Paulus de praecidanea scribunt. Vid. Cato de re rust. Gell. lib. IV. cap. 6. *Ant. Aug.* Vide Doctissimi Turnebi *Adversaria*, qui legit *Praesentaneam. Scal.* Optime supplere viri docti *Praesentanea porca dicitur* etc. ex Victorini libro de Orthographia (pag. 2470. Putsch.), qui Praesentaneam appellat porcā illam, quae praesente mortuo immolabatur. *Dac.*

Pateram perplovere. Diis vinum offerebatur in pateris, unde usitata in sacrificiis formula *patera perpluvit*, id est hac et illac *perpluit.* *Dac.*

Pastillum. Pastillum et pastillus a pane, *paniculus, panicillus, pastillus* genus libi rotundi, quare in glossis *pastillus τροχισμός, τροχειδής ἄρτος.* *Dac.*

Puilia saxa. (Ad p. 216.) Haec mihi ignota sunt. Ficana Latii urbs Ficulnea vetus. Liv. lib. I. *Dac. Pictor.* Lictor. *Goth.*

Paveri. (Ad p. 216.) *Pavera.* Alibi olim explicavimus. *Scal.* Legit *Scal. pavera frumenta*, id est paviendo multum trita, ut granum deglubatur. Sed et stare potest altera lectio. *Dac.*

Paludati. Inde *paludatum* pro quovis milite invenias, ut apud Lucil. *Paludatus rorarius* Satir. lib. X. Proprie autem *paludae* et *paludamenta* Imperatorum erant insignia, quae thoraci superimponebantur. *Dac.*

Purimenstrio. (Ad p. 216.) Malim *menstruo*, etsi *i* et *u* facillime commutantur. Vide *cerimonia- rum. Dac.* Vide supra *Denicariae* et *Tricenariae. Goth.* Suidae *μηρωναία. Idem.*

Prox. Proba vox. *Pro vox* etc.

Penates. Singularem numero dixit Liv. lib. XXXVIII. (c. 18.): *Quoniam fors eos sub eodem tecto esse atque in eodem penate voluisset. Dac. Propertio.* Portio. *Goth.*

Proculinat. (Ad p. 216.) MS. *Proculinant.* A proculio. Quod infra in Epitome Pauli. Nisi ex illo hic etiam malis *proculiant.* Suspiciat Vossius, ut *promittere*, quod est *προβάλλειν*, sumitur pro *polliceri*, quia qui spondet, verbis aliquid in longum movet, ita *proculio* dici, quia quis *procellsit* sive *procellit*, hoc est verbis longe dimovet, mutato *e* in *u*. Meursius vero legebat *proculinunt promunt*, pro *proculiunt*, sicut *obinunt, ferinunt, solinunt. Dac.*

Popularia. (Ad p. 216.) Notabis *Lararia* pro Compitalibus dicta. Quod haud temere alibi reperias. *Popularia* opponuntur *privatis*, ut *popularia iudicia privatis iudiciis*. Nam ita hic videtur *Popularia* opposita *privatis*, familiaritatis et gentilicis sacris. Alias *popularia sacra* opponuntur *montanalibus* et *paganalibus*. Varro: *Dies Septimontium nominatus ab his septem montibus, in quibus sita urbs est; feriae non populi, sed montanorum modo, ut paganalia, qui sunt alicuius pagi. Scal. Porca praedicanae.* Quid hoc porca praedicanae inter *popularia sacra*? *Nugae.* Haec non sunt huius loci, quare hinc ableganda. Videntur autem hic adhaesisse e capite *porca praedicanae*, quod male post *praedicaneam porcam* retractum est. *Dac.*

Pollucere. (Ad p. 216.) Utitur hoc verbo Cato in libro de re rustica (c. 132.). Plautus in Stichio (II, 1, 80.) Cassius Hemina apud Plin. lib. XXXII. c. 11. Est autem locus Festi lacer ita sarciendus, ut dicatur, non licere omnia pollucere alicui deo, deaeve, sed *Herculi licere omnia esculenta et poculenta. Cato Iovi Dapali dapem polluceri scribit; Cassius, Numam prohibuisse, ne non squamosi pisces pollucerent.* Nos igitur ita scriberemus: *Pollucere Mercurio, quae liceat, sunt: far* etc. *Ant. Aug.* Regis Numae lex fuit de polluctu, quae videlicet liceret polluceri, quae non liceret. De piscibus, qui squamosi essent, omnes, praeter scarum, idque propter raritatem. Rarissimus enim in Laurenti litore, atque adeo in ora Tyrrhenica erat piscis ipse. Quique eum capiebant, in mare dimittebant. Non igitur per religionis causam hoc sancitum est, sed ut parsimonia convivia, epulaeque publicae facilius ad pulvinaria compararentur. Cuius rei auctor Cassius Hemina apud Plinium his verbis: *Numa constituit, ut piscis, qui squamosi non essent, ni pollucerent, parsimonia commentus, uti convivia publica et privata coenaeque ad pulvinaria facilius compararentur: ni qui ad polluctum emerent, pretio minus parcerent eaque praemercentur.* Neque in hoc pisce, sed in multis aliis modus est impositus etiam sacrificiis. Quare Servius ait, in libris veterum legi, a maioribus sacrificando parsimonia observatam. Puto legem his verbis conceptam fuisse: *Pisces, qui squamosi non sunt ne pollucto squamosi omnes praeter scarum pollucto.* Sine dubio autem lacer iste locus ita sarciendus est: *Pollucere merces diis, quas liceat, sunt, far* etc. At docti viri: *Pollucere Mercurio quae liceat, sunt* etc. Quid? an Mercurio tantum pollucetur? non et Iovi Dapali apud Catonem? non aliis? Sed pollucere merces hoc facessit illis negotium. Frustra. Praeter alios videtur Varro nem: *Hinc profanatum, quod in sacrario polluctum. Atque Herculi decuma data ab eo est, quod sacrificio quodam fanatur, id est ut fani lege sit, id dicitur. Polluctum, quod a porriciendo est factum. Cum enim ex mercibus libamenta porrecta sunt Herculi in ara, tum polluctum est, ut cum profanum dicitur, id est proinde, ut sit fani factum.* Haec Varro. *Pollucere merces dicebantur mercatores, quando de mercibus ἀπαργῆς et libamenta diis offerebant. Scal. Alica.* Vide supra *Alica. Goth. Pisces.* Adde supra *Piscatorii ludi. Idem. Squarum. Scarum. Idem.* De pollucendis mercibus vide Varro nem lib. V. de L. L. (lib. VI. pag 230. Sp.). Tertullianum Apolog. c. 39. *Idem.*

Profestum facere. (Ad p. 216.) Deest *facere licet* vel quid simile. Sensus est: *Profestum facere est tanquam profanum facere, id est facere, quod eo die, qui dies feriarum non est, facere licet.* Hic intelligere videtur Festus *profestum facere eos dictos, qui festos vitabant, id est qui diebus festis illud agebant, quod quotidiano opere tantum licebat. Dac.*

Profanum. Vide supra.

Procubitores. (Ad pag. 216.) Qui procubant custodiae canssa. Gloss.: *Procubitor φρονηός. Dac.*

Prop . . . (Ad p. 216.) Amplius schedae. *Prop. . . . sta dolia ait dici Labeo quod r. tur. do.* quos hiatus ne Sibylla quidem expleverit. *Dac.*

Pube praesente. Doctissimus Romanorum Virgilius inter alia reconditae antiquitatis arcana et hoc posuit, cum ait (Aen. I, 393.):

— puppesque tuae pubesque tuorum.

Ex ea enim consuetudine dixit, cum exprimeret Homericum:

Σὺν νῆϊ τε σῆι καὶ σοῖς ἐτάροισι.

Scal. Plaut. Pseud. I, 1, (123. seqq.):

Nunc ne quis dictum sibi neget dico omnibus,

Pube praesenti, in concione, omni populo,

Omnibus amicis notisque edico meis,

In hunc diem a me ut caveant, ne credant mihi.

Dac. Galli la ieu nesse. Goth.

Priveras. *Privus priverus*, ut *Iovis Ioveris* etc. *Scal. Apollinis, Apollineris* et alia. *Dac.* Vide infra *Privos*. *Goth.* tur de . . . Schedae tur pro videtur Festus de privigno: forsan *Privignus dicitur pro praegenitus*. Forsan etiam Graecam vocem adduxerat Latinis literis scriptam: *Privignus dicitur prognos quasi praegenitus*. Proae: *Privignus πρόγονος*. Neque tamen placet *privignum* esse a *πρόγονος*, ut putavit Caninius, sed a *pri* pro *grae* et antiquo *geno*, nisi malis cum Beda esse a *privus* et *geno*, quasi *prive genitus* i. e. seorsum ex alio scilicet, vel alia coniuge genitus, quo sensu et Graecis dicitur ἄμφοσ ab ἀμψίς, quod est seorsum. *Dac.* Vide l. 4. in fine ff. de ritu. l. 4. §. et quidem. 6. ff. de gradibus. *Goth.*

Pecunia, quae erogatur. (Ad p. 217.) Repetitur hoc fragmentum in fine huiusce libri. Legendum autem: *Pecunia, quae erogatur in ludos et spectacula, appellatur lucar, inde dicta, quod e lucis capetur.* Compensio scilicet scriptum fuit *lucar* i. pro *lucar inde*. Potest etiam et scriptum fuisse: *appellatur lucaris*. Infra laudabatur Cato, sive alius, qui aliud etymon τοῦ *lucar* adduxit. Quare fortasse supplendum: *Idem in eodem libro lucar a luce dici existimat, cuius opinionis* etc. Vide *Lucar. Dac.* Huc pertinet fragmentum vetus Senatusconsulti, in quo inter cetera leguntur *V. F. De Lucari ludorum Secularium. Goth.*

Pipulum. (Ad p. 217.) Vide *Pipatio, Occentassint et Vagulatione. Dac. P. . . . qu.* De Pio ac Piculo et expiationibus fulgurum egisse Festum puto. Item pecuniam, quae erogaretur piculorum causa, picularem dictam, edictaque, quae quid in religiones ob ignorantiam commissum expiari iuberent, picularia dicta, idque referri a Messala in explanatione sacrorum, un anguriorum. Sequebatur deinde *Pipulum*, ploratus a pipatu pullorum sumptum. Varro: In Aulularia (III, 2, 32.): *Pipulo te differam ante aedes: id est convicio, declinatorum a pipatu pullorum.* Isidorus in Glossis: *Pipulo, ploratu, convicio.* Reliqua alio pertinebant, de consilibus eorumque lictoribus. Puto iis tractatum fuisse de legibus Consularibus in cives rogatis, quae sanciebant poenam verberum. Nam in fine manifesto haec scripta fuerunt: *tribus XXXV. aut privilegia irrogare, aut de capite civis statuere, nisi maximo comitatu vetant XII. Tabularum leges, praeterquam in veneficos, quique malum carmen incantant, quia ipsi indemnati iure occiduntur.* Notum est, quod posui, de capite civis et de privilegiis ex Ciceronis non paucis locis, pro Sextio, pro Domo et III. de legib. libro. De veneficis et iurcatoribus notissimus est Plinii locus lib. XXVIII. cap. 2. Indemnatos ait occidi. Quia passim unicuique interficere licebat, ut apparet. *Scal.* (De *pipulo* cf. Hauboldi dissertationem de *Obvagulatione. L.*) *P. . . . q.* De fulgurum expiationibus hic agebat Festus. Atque ita forsan scripserat: *Picularia quaedam sacra Aruspices solent suscipere, cum in locum quandam fulgur decidit.* In sequentibus lubricum iter. Addebat forsan Festus: *Qui locus postea fulguribus ibi conditis sacer habitus est, ut et omnis ager, quem calcari nefas est, eadem ratione, ut et cetera loca omnia, quae fulgere sacra facta sunt.* Parvi me, praeficens dixero, vel a verbis vel a mente Festi discessisse arbitror, sed de eo, ut de aliis omnibus, quae mea sunt, penes viros doctos iudicium esto. Vide *Bidental. Dac.*

Promellere. *Mellere* seu *Melere* antiquum verbum a Graeco μέλλειν, cuius vestigia supersunt in voce *Remelleges*. *Scal.* Pro *litum provere* lego *litem promovere*. *Provare* compendiose pro *promovere*. *Promellere* autem est *procrastinare, producere*, a mello, moror, quod a Graeco μέλλω. *Inde remellere* sive *remellere* unico l, *remorari*, a quo et *remelleges* dictae, quae a remorando remorae. *Dac.*

Purime. Infra. Duo membra sunt in his reliquiis. In primo quid sit ager publicus diserebatur, nempe quo et augures publici fruebantur, qualis erat, qui in agro Veientis erat, nomine *Oscus*. Videtur autem velle Festus Publicum agrum dictum esse ab auguribus publicis. De quibus Varro (lib. V. pag. 34. Sp.): *Ut nostri augures publici disserunt.* Cicero (de Legg. II, 8, 20): *Publici augures signis et auspiciis postea vidento.* *Scal.* Pro *teneo* dicebant *tenu*, unde praeteriturum *tenui*. Vide infra: *Tetini tenui. Dac.* *Publicus ager.* Vide *Oscum. Idem.* Postea. Ita paene scripserat: *Prodicere diem est prodere.* Prodictio namque proditio est, quae in praesens valet. Prodicere diem et prodere diem idem esse supra notavimus. Gellius lib. XII. cap. 13.: *Kalendasque mihi predictas, uti intra eum diem pronunciamem. Male hodie productas. Scal.* Sed vel scribendum

est *prodicere diem est praedicere, prodicatio namque est praedictio*, vel mirum in modum Festus fallitur et cum eo Scaliger. Neque enim *prodicere diem* idem quod *prodere*. *Prodere est producere, prodicere vero est praedicere, praenuntiare. Dies prodicia potest esse prodicia, et contra prodicata potest esse non prodita. Vide prodidisse. Idem. Purime.* Alii *Puriter*, ut apud Nonium (pag. 516. Merc.). *Goth. Purime* superlativus esse videtur, ut *maturime* pro *maturissime*. Estque in his suffixum superlativi non *simus* sed *rimus*, quod ad ipsam vocis radicem adicitur.

Patronus. (Ad p. 217.) Ait a patre patronos dici, quia clientium veluti patres sunt. Hinc Varro in ea oratione, quam dixit apud Consules in Lentulum: *Patrem primum: postea patronum primum nomen habere. Dac.*

Pristina. Legendum uti ex Epitome quivis videt, *pristina velut priustina*. Quamvis *pristinus* non a *prius*, ut putat Festus, sed a *pris*, quod a Graeco *πρῖν*. A *Pris* *pristinus*, ut a *cras* *crastinus*. *Prius* etiam a *pris*. *Dac.* Glossis: *Pristina ἀρχαία. Goth.*

Praesagatio. Cicero l. de Divin. (31.):

Praesagibat animus frustra me ire, cum exirem domo.

Sagire enim sentire acute est: ex quo sagae anus, quia multa scire volunt, et sagaces dicti canes. Is igitur, qui ante sagit, quam oblata res est, dicitur praesagire, id est futura ante sentire. Dac. Adde supra *Praesagire. Goth.*

A D L I B R U M XV.

Quirinus. Vide *Curis. Dac.*

Quirinalis porta. Verum est, portam Collinam et Quirinalem esse unam et eandem a colle Quirinali dictam. Eadem et agonia sive agonensis ab eodem colle. Hodie *salaria* dicta. In schedis ultima linea qui *dere fertur* nescio an sit huius loci. *Dac.*

Quirites dicti. (Ad p. 217.) Lege infra: quos *tamen quidam a curiis*. Item in fine in *funeribus indictivis*. Et *ollus Quiris leto* etc. Vide *indictivum*. Quirites autem non a *Curis*, neque a *curis*, sed a *Curibus* dicti *Curites Quirites*, et inde etiam *Dea Curis* sive *Quiris*, et *curis* hasta ut iam supra. *Dac.* *Qui . . . Quirites*, ut opinor, scribendum est, a *Quirino*, cui *aqua et vino in curiis sacra fiebant*. Vel: *Quirinus Romulus ab hasta, quod armis erat potens. Singulare et usurpatur Quiris. exemplo est praeco, qui in funeris indictione dicit: Ollus Quiris leto datus* etc. Haec ad lectoris acumen potius excitandum dicta sunt, quam ut vera esse fateamur. Varro lib. VI. de Lingua Lat. (VII, 328. Sp.): *Olli valet dictum illi, ab olla, et ollus, quod alterum comitibus non recitatur a praecone dicitur Olla centuria, non illa: alterum apparet in funeribus indictivis, cum dicitur: Ollus leto datus* est; et lib. V. (VI, 244. Sp.): *Quirites a Curiensibus et ab iis qui cum Tatius rege in societatem venerunt, donati civitate sunt. Ovid. lib. II. Fastor. (477. seqq.):*

Sive quod hasta viris priscis est dicta Sabinis;

Bellicus a telo venit in astra Deus;

Sive suo regi nomen posuere quirites;

Seu quia Romanis iunxerat ille Cures.

Idem. Vide supra *Indictivum funus et Simpliaria. Goth.*

Quirinalia. Semicirculis inclusa sunt in veteri libro repetita ex eo capite, cuius initium est *Quirinalis collis*: quae vero de *fornacalibus* dicuntur, videntur esse mendosa. Ovidius ait, *Fornacalia* non esse stata sacra, sed tamen eo die *curiarum* nomina in foro certis locis notavi, in quibus cum saepe stulte quidam nomina suarum *curiarum* ignorantes, in alienis *curiis* sacra facerent, ideo stultorum *ferias* dictas esse. Varro lib. V. (VI. p. 195. Sp.): *Quirinalia a Quirino, quod ei deo feriae, et eorum hominum, qui fornacalibus suis non fuerunt feratii. Adde Plutarch. in problem. Emendandum igitur erit sic: Quod quidam suorum fornacalium sacrarum ignari eo potissimum die rem divinam faciunt. Vide Stultorum. Ant. Aug. Confusus ac corruptus locus ita suo ordini ac nitore restituetur: Quirinalia mense Februario dies, quo Quirinio fiunt sacra. idem stultorum feriae appellantur, quod quidam qui suorum Fornacalium sacra Romae ignoraverant, eo potissimum rem divinam faciunt. Addit Romae, quia curiarum festa erant et a Curione Maximo indicabantur. Scal. Quirinalia erant XIII. Calendas Martiae; eadem stultorum festa. Ovid. II. Fast. (513.):*

Lux quoque cur eadem stultorum festa vocetur

Accipie; parva quidem caussa, sed apta subest.

Deinde caussam exponit et in fine:

Stultaque pars populi quae sui sua curia nescit,

Sed facit extrema sacra relata die.

Sed inuabit locum ipsum adire. Vide et infra stultorum feriae. *Dac. Idem. Eaedem. Goth. Stultorum feriae;* vide infra *Stultorum feriae. Idem.*

Quirinalis collis. Vide *Agonium.* Varro lib. IV. (pag. 57. ed. Sp.): *Collis Quirinalis, ubi Quirini fanum, qui a Curetibus, qui cum T. Tatilo Curibus venerunt Romam, quod ibi habuerunt castra. quod vocabulum coniunctarum regionum nomina obliteravit. Ant. Aug. Prius dicebatur Agonus; vide Agonium.* Sed post receptos Quirites i. e. Sabinos, *Quirinalis* dictus, sive a templo Quirini quod plebs ei in coelum relato in eo colle dedicavit. Ovid. II. Fast. (511.):

Templa deo faciunt, collis quoque dictus ab illo est.

Dac. Aegonus. Agonus. Goth.

Quirina tribus. (Ad p. 218.) Cuius meminit Cicero pro Quinctio. *Dac.*

Quiritium fossae. Ait Festus, Quiritium fossas dictas, quibus eam urbem Ancus Martius circumdedit, quam ad Tiberis ostium posuit, ex quo etiam Ostiam vocavit. Verum auctor de viris illustribus non circa Ostiam sed in ipsa urbe Roma factas esse dicit; et non a Martio, sed a Tarquinio Superbo: *Locos, inquit, in Circo et Cloacam maximam fecit, ubi totius populi viribus usus est, inde illae fossae Quiritium sunt dictae.* Sed a Festo facit Liv. lib. I. sect. 33.: *Quiritium quoque fossa, haud paruum munimentum a plurius aditu locis, Anci regis opus est. Dac.*

Quingentum. (Ad p. 218.) Ut ducenta, trecenta, sexcenta. Sed postea quia post *n* male sonat *c*, *εὐφωvίας* caussa *c* in *g* mutatum et quingentum dici coeptum est. *Dac.*

Qui patres. (Ad p. 218.) Haec sub littera *P.* scribi debuerunt. Vide *Adlecti. Ant. Aug.* Vide *Adiecti et Adscripti. Dac.*

Quispian. Ait Festus: *Quispian* significat aliquis, sed inveniri non potest, unde ultima pars eius vocis, i. e. *pian*, facta sit. Nimirum non meminert Festus, *Oscos* dixisse *pian* pro *quam*, ut *pirpit* (potius *pitpit*) pro *quiquid*. Et inde *quispian*, quisquam, *nuspian*, nusquam, *uspian*, usquam. *Dac. Aliquae.* Aliqua. *Goth.* Quae; qui. *Idem.* Sic pe *Osci* pro *que*, *petora* pro *quatuor*, *pis* pro *quis*, *pot* pro *quod*. Cf. Müller die Etrusker. I, 31. et tab. Bant.

Quinquatrus. Pro *qui fere his* scribe: *quibus feriae*, vel *qui feriis*. Vid. Varro lib. V. (VI. p. 196. Sp.). Ovid. lib. III. (Fast. 809. seqq.). Macrobius lib. I. *Ant. Aug.* Cave sentias cum iis, qui mutant dum censent *qui fere his* in *quibus feriae*. Nihil enim facilius hac lectione. *Scal.* Unicus tantum dies Minervae sacer, sic dictus quod esset post quintum idus mensis Martii. Ut *triatrus* post tertium, post sextum *sexatrus*. Varro lib. V. (VI. p. 196.): *Quinquatrus hic dies unus a nominis errore observatur, proinde ut aint quinque, dictus ab Tusculanis. Post diem sextum eidus similiter vocatur sexatrus, et post diem septimum septimatrus. Sed hic quod erat post diem quintum eidus, quinquatrus. Aliter tamen Ovid. III. Fast. (809. seqq.):*

Una dies media est et sunt sacra Minervae

Nominaque a iunctis quinque diebus habet.

Sanguine prima vacat, nec fas currere ferro,

Caussa quod est illa nata Minerva die.

Altera tres super strata celebrantur arena,

Ensibus exercitis bellica laeta dea est.

Quare, ut discrimen illud componatur, dicendum puto, primis temporibus unicum tantum diem festum fuisse et dictum *Quinquatrus*: postea vero in plures prolatum eosque dictos *quinquatres* et *quinquatria*. Sic *panathenaea* quae sunt Romanorum *quinquatria*, initio uno tantum die celebrata, deinde pluribus. Fuere et aliae *quinquatrus* idibus Iunii dictae *Minusculae quinquatrus*. Vide *Minusculae*. In verbis Festi, pro *qui fere his celebrantur* legebat vir doctissimus: *quibus feriae celebrantur*. Sed nihil mutandum, ut optime monuit Scaliger. Ait Festus, quosdam existimare *Quinquatrus* dictas a numero dierum, qui in his *quinquatribus* celebrantur, i. e. exigebantur, frequentabantur, cett. *Dac. Qui fere his*; quibus ferit. Alii: qui feriis. Vide Varro V. (I. c.), Ovid. III. (I. c.) Macrobius I. (non rep. locus). *Goth.* Adde A. Gell. II, 21.

Quinguertium. A quoque artibus, quibus exercebantur. Vide *Pentathlum. Dac.* Vide I. 2. ff. de aleatoribus. Glossis *πένταθλος, Quinguertius. Goth.*

Quisquiliae. Caecilii versum trochaicum ita lege:

Quisquillas volantis venti spolia memoras; i modo.

Ha solet in comoediis. Cum sermonem alicuius non curat quis, dicit: logos, quisquillas, floccos loqueris: abi. In Truculento (V, 1, 44.):

Compas dicis: abi, abi; consultavi istuc.

De quo apud Plautum plura (Cf. Palmer. Spicil. pag. 622.). Item versum Naevii:

Abi, abi deturbate saxo, homo non quisquiliae.

Quisquiliae singulariter; homo non *quisquiliae*, ut homo non nauti. *Scal.* Isidorus in Gloss.: *Quisquiliae surculi minuti, quisquiliae frumentorum purgamenta, vel palca eveniata.* Festus ait vocem factam a *quidquid*. Iulius Scaliger a *quisque* et proprie sic dici τὸ τυχόν quidquid obvium. Alii per transpositionem a *σὺβάλα*, quod idem notat, unde Gloss. *Quisquiliae, σὺβάλα.* In versu Naevii nihil mutandum, separandae tantum sunt voces:

Abi deturba te saxo homo non quisquiliae, quid est?

Deturba te saxo idem est quod *abi in malam rem, male peras*, et similia, quae in comoediis usurpantur. *Dac.* *Quisquillum* et *cusculium*, in plurali usitate *quisquiliae*, descendunt a Graeco *κόσσυλλα*, pro quo in usu deminutivum est *κόσσυλλάτιον*. Forma vocabuli est reduplicativa, quales in multis vocabulis Latini sermonis deprehendimus. Veluti *cuculus, κόκκυξ, papaver, upupa, ξπου, ulula, bubo, turtur, populus, cucumis, cicur, carcer, ciccr, cicindela, purpura, furfur*, alia multa. Descendit autem *cusculium* et *κόσσυλλα*, a *σὺλλω*, *σὺλλμα*, quod segmen capilli, corii, cet. proprie significat, nam *σὺλλω* est *decerpo, vellō*. — In versu Naevii legerim: *Abi, deturbato te saxo, homo non, quisquiliae; quid est?*

Quintipor. Pro *παῖς*, puer, Dores dicebant *πόρ*. Unde *Quintipor, Marcipor, Caipor, Lucipor*. Hoc est, Quincti, Marci, Caii, Lucii puer i. e. servus. Nam Graeci *παῖδας*, ut Latini *pueros* servos dicebant, quomodo etiam Galli dicunt *garçon*. *Dac.* *Caipor.* *Gripor.* *Calpor.* *Goth.* De origine vocabuli *puer* disserit *Car. Theod. Johansen* in libello utilissimo: *Die Lehre der Lat. Wortbildung* cet. pag. 39. ubi derivat a *pu-bes, pubeo*. Radicem enim *pub* mutari ait in *puv*, unde *puū*, ex quo *pu* productum, unde *pūsus, pūsio, puer*, ubi vocalis ante vocalem corripitur. Longe tamen videtur esse probabilius, *por*, *puer* nihil esse nisi demutationes vocalium a Graeco *παῖς*, quod ipsum cohaeret cum Germanico *baurs*, filius, *born, barn*, natus, *bären, gebären, pario*. Et credibile est, apud ipsos veteres Graecos *παῖς* quoque vel *παῖς* (rum digamanum Aeo-lico) pronunciatum esse, quapropter etiam apud Homerum *παῖς* ubique fere legendum videtur. Saltem vix alia medicina afferri potest epigrammati, quod inter Sapphus fragmenta legitur; ubi nunc est:

Παῖδες ἄφρωνος εἰσῆα τὰδ' ἐννέπω.

Lege: *Παῖς ἄφρωνος εἰσῆα κ. τ. λ.* (Cf. *Neue Sapphon.* Mytil. fragm. pag. 102. sq.) Ceterum cf. etiam *Crenzer.* *Antt. Romm.* §. 37. et qui ibi citati sunt.

Quippe. Tamen in verbis Ennii, quae Festus ad exemplum adducit, *quippe* non *quidni* sed *quoniam* ut saepe. Neque unquam *quippe* pro *quidni* scriptum reperias, sed *quippe ni*. In ultimo versu Ennii pro moveri Merula legit *movere*. *Dac.* Lege pro *quidni* vel *quoniam*, vel *quia, nam*. Est autem *quippe* nihil nisi Graecorum *ἄτε*, hoc est *quia scilicet*. Nam *pe* est *Osca* forma quae Latino *que*, Graeco *τέ*, Sanscrito *tschā* respondet, ut igitur *quippe* ad forum quod attinet idem sit, ac *quidque*, notione vero respondeat Graecorum particulae *ἄτε*, quae eodem modo est composita.

Quianam. In versu Ennii deest monosyllabum verbum, quale est *heu*, vel *o*. Sic *Virg. Aen.* lib. III. (V, 13.):

Heu, quianam tanti cinxerunt aequora nimbis.

Ant. Aug. Lege ita Naevianum Saturnium:

Summe Deum regnator, quianam genuisti?

(Cf. *Herm. Elem. doct. metr.* pag. 636.) Enniano versui deest syllaba *heu*:

Heu, quianam dictis nostris sententia flexa est.

Scal.

Quid nisi. (Ad p. 219.) Pro *quid ni*. *Ni* enim decurtatum ex *nisi*, quod est pro *si non*. *Dac.* *Quietalis.* *Quietulus.* A quiete, quod ibi mortui quiescant. MSS. habent *Quietalis*. *Dac.* *Quintia prata.* Liv. lib. III. (c. 26.): *Spes unica imperii populi Ro. L. Quintius trans Tiberim contra eum ipsum locum, ubi nunc Navalia sunt, quattuor iugerum colebat agrum, quae Prata Quintia vocantur* cet. Quae de Lupercis Romuli tempore dicuntur, ad Quinctilianos et Fabianos, ut arbitror, pertinent. De

quibus idem Festus verbo *Fabiani*. Et Ovid. lib. II. *Fastor.* (377.), qui eos Fabios et Quinctilios Lupercos appellat:

*Risit et indoluit Fabios potuisse Remumque
Vincere; Quinctilios non potuisse suos.*

Ant. Aug. Viatorem hic vocat Festus praecoronem, legatum. Vide *viatores*. Quae in fine desunt, non sat possum conicere. *Dac.* Vide supra *Fabiani* et locos Livii et Ovidii citatos. *Goth.*

Quintiliani Luperci. (Ad p. 219.) Vide *Fabiani. Dac.*

Quintana porta. Atqui *Quintana* porta nulla fuit. Sed pars fori ipsius, quod post Praetorium et Quaeostorio fuit adsitum, *Quintana* dicebatur, sive adeo forum ipsum subaudita voce *via*. Quare legendum cum Lipsio: *Quintana appellabatur pars in castris*; vel simpliciter: *appellabatur in castris*. Potest etiam et: *Quintana via appellabatur in castris* cett. Nam *porta* nomen additum a Paulo. Liv. lib. XXI. (c. 2): *Praetorio deiecto, direptis quae ibi fuerant, ad Quaeostorium Quintanamque hostes pervenerunt* etc. Isidorus lib. XV. cap. 2.: *Quintana pars plateae quinta est, qua carpentum progredi potest*. Ad huius similitudinem *Quintanam* Nero instituisse dicitur. Sueton. c. 26.: *Tabernulas etiam effringere et expilare, Quintana domi constituta, ubi partae et ad licitationem dividendae praedae pretium assumeretur*. Non aliud igitur *Quintana* quam *via* latior in usum fori a metatione agrorum invento nomine, ut in *porta Decumana* etiam factum. *Dac.* *Quintanam classem* esse eam, in qua Serv. Tullius distribuit ultimae classis viros; quinquem enim fecit, cum eas ordinavit. *Causam*, cur capite censi dicantur, esse eam, quod nihil praeter se haberent, sumentque caput quo censerentur. Refertur postea Lucillii vel Caecillii carmen nobis ignotum. Haec vel his similia Pompeius. Vide Gell. lib. XVI. cap. 10. praeter Dionys. et Livium. *Ant. Aug.* Quod ait hic Festus, *Quintanam classem* dictam in qua capite censorum multitudine a Servio rege distributa, id ego alibi me legere non memini; nam proletarii et capite censi in ultimam classem, quae sexta fuit, coniecti. Vide *Proletarii*. Versus Lucillii, quem Festus laudabat, mihi ignotus neque extat hodie. *Dac.* De *quintana* in castris cf. etiam Creuzer. *Antt.* Rom. §. 248.

Quercus. Querquera febris, dura ac gravis, quam quidam a quercu dictam putant, quod id genus arboris cum grave sit ac durum, tum in ingentem evadat amplitudinem. Aurelius Opilius frigidam atque tementem. Santra eam ex Graeco deducit, quia tremorem eiusmodi *κάρκαρον* vocant, unde dici etiam *Carcerem*. Plautus in *Frivolaria*:

— *is mihi erat bilis querquera, tussis.*

Lucilius:

— *iactans me, ut febris querquera.*

Et alibi:

Querquera consequitur febris, capitisque dolores.

Haec Festus. Adde ad eius sententiam confirmandam Homericum (*Iliad.* XX, 157.):

— — κάρκαριε δὲ γαῖα πόδεσσι.

Vide Grammaticos. *Scal.* A *καρχαλός*, ut volunt, exasperatus. Sed mihi non persuadent, qui sciam potius quercus dici a Graeco *κάρκως*, glans, pilula; nam inter *Cachryphora* quercus numeratur a Theophrast. lib. III.; *κάρκως* ergo transpositis literis et mutato *a* in *e*, *κέρκως*, et *χ* in *κ*, *κέρκως*, quercus. *Dac.* *Querque...* Haec videntur pertinere ad utrumque verbum *Quercus* et *Querqueram*. *Idem.* *Querqueram*. Priscian. lib. VI. (16, 87. tom. I. pag. 279.) refert Plautum in *Frivolaria* scripsisse:

Is mihi erat bilis, aqua intercus, tussis, febris querquera.

Ant. Aug. *Querqueram*. Addenda vox *febrem*. L. m. habet *κάρκαρα*. *Urs.* Arnob. lib. I.: *Vitiligines querqueras, atque intercuties morbos*. Minutius Felix habet *quequerum*, ut et Gellius, Apuleius. Videlicet *querqueras* adiective dici certum est. Ergo cum dicitur *querqueram*, subintelligitur *febrem*; et cum *querquerum*, subintelligitur *morbum*. *Querquerus* autem a *quercu*. Vel ut Santra a *κάρκαρος*, horror, tremor. Ad cuius sententiam confirmandam facit illud Homeri *Iliad.* V. (XX, 157.):

— — — κάρκαριε δὲ γαῖα πόδεσσι

Ῥορνμένων ἄνωδις.

Sed haec omnia merae nugae. Cur et unde febris dicatur *querquera*, nemo adhuc docuit. *Querquerus* est a *καρχαλός*, quod a *κέρκως*. Nam *καρχαλέων* Hesych. exponit *σκληρόν, ξηρόν, διψαλέον*, grave, aridum, siticulosum, quae omnia febrī mere congruunt, quae prae siccitate ravim et tussim creat. Id enim vere est *καρχαλέων*. Quare Plaut. tussim iungit cum *querquera* (l. c.). Ergo: *cerchaleos, cerchelos, cercheros, cercherus*,

querquerus. Dac. Etiam carcerem. A Graeco *κάρκαρος* carcerem etiam Santra dici existimavit. An quia horrorem carcer incutit? Sed forsitan erit a *κάρκαρος*, non qua *tremorem*, sed qua *δεσμούς*, vincula significat. *Κάρκαροι* enim *δεσμοί* Hesych. Scaliger deducit a *κάρκαρα*, *μάνδα*, speluncae. *Dac.* Apud Paulum in loco Plautino scribendum esse *querquera tussis*, pro *querqueratus*, nemo non videt. Apud Priscianum hodie non legitur *querquera*. Locus ille Plautinus sic videtur legendus:

'Is mi erat bilis, aqua intercutis, tussis querquera et febris;
si quidem *febris*, quod probabile est, penultimam habet accipitem, quod fortasse ex loco Plautino alio conici licet, Pseud. II, 2, 48.:

Hoc febrim tibi esse, quia non licet hoc iniicere úngulas.

Clarius apparet ex Catull. VI, 4.: *Verum nescio quid febriculosi*, qui versus est Phalaecius hendecasyllabus. Ceterum originatio difficilis. Illud apparet, formam vocabuli esse reduplicativam, de qua vide quae paullo ante diximus ad v. *Quisquiliae*. Si eiusdem est stirpis *querquerus*, atque *carcer*, *quercus*, *κάρκαρος*, communis notio *roboris*, *duritiei*, *siccitatis* subest omnibus; ut *querquera tussis* sit sicca, arida tussis; *querquera febris*, febris prae nimio fervore siccitatem stitulosam atque aridam faciens; *carcer*, repagulum durum, vincula insuperabilis; *quercus* ipsa propter duritiem robustam *robur* dicitur.

Quadruplicatores. Vid. Ascon. in divin. et lib. IV. Verrin. *Ant. Aug.* Ascon. Pedianus in divin. (pag. 26. ed. Lugd.): *Quadruplicatores delatores erant criminum publicorum, in qua re quartam partem de proscriptionum bonis quos detulerant, assequiebantur. Alii dicunt quadruplicatores esse eorum reorum accusatores, qui convicti quadrupli damnavi soleant: ut alicui aut pecuniae gravioribus usuris foeneratae quam pro consuetudine aut eiusmodi aliorum criminum.* Item Verrina III. (pag. 116. ed. Lugd.): *Quadruplicatores accusatores sive delatores publicorum criminum sub poena quadrupli. Sive quod ipsi ex damnatorum bonis quos accusaverant quartam partem consequantur.* Igitur ab illa quarta quae accusatori pro praemio cedebat dicti *quadruplicatores*. Tacit. lib. IV. Annal. (20.): *contra M. Lepidum quartam accusatoribus secundum necessitudinem legis.* Inde Gloss. *quadruplicatores, συναστροί*, delatores; *quadruplicor, ἐνδείκνυμι*, defero. *Dac.* *populo.* De quadruplicatoribus hic agebat Festus, sed eius verba non possumus assequi, neque ex iis videtur Paulus suam epitomam confecisse. Ampliorem lacunam repraesentant schedae (quas vide). Et hic certe locus dignus est, in quo se exerceant sagaciores. *Idem.*

Quando rex. Bis notatur hic dies in fastis: IX. Kal. Apr. et IX. Kal. Jun., licet Ovidius mense Martio illum ponere fuerit oblitus; de hoc vero lib. V. Fastorum ita scripserit (v. 727.):

Quattuor inde notis locus est, quibus ordine lectis

Vel nos sacrorum vel fuga Regis inest.

Ex quibus verbis ignorasse videtur quid quattuor hae notae Q. R. C. F. significarent. Cum tamen Varro lib. V. de Ling. Lat. (VI. pag. 212. Sp.) haec et alia omnia, quae in fastis erant, fuerit interpretatus. Nos vero quid Festi dimidiati versiculi significent, ignoramus. *Ant. Aug.* Puto totum hoc notis scribi debere, quibus in Fastis: Q. REX. C. F. et quod sequitur: Q. ST. D. F. *Fulv. Urs.* In his deploratis rudibus tantum deprehendere possumus, huius diei, qui in fastis notatur Q. REX. C. FAS, anteriorem partem nefas esse, posterioriorem fas. Quod recte Varro dixit: *ad id tempus, nefas*; significans anteriorem, et *ab eo fas*, notans posteriorem. Dies nefastus priore vel anteriore parte notabatur NP. vel NEP. vide supra Nefasti. Notabatur et NE. PR., quod quidam interpretantur *Nefas praetori*; quod ego non sequar. Additur in fine: *Si quis alius pro Rege dicat ad comitia, puta Pontifex, tam is dies . . . utrum intelligat Fas an Nefas, nescio.* Porro in Fastis marcoreis, qui extant Romae, invenio bis notatum hunc diem IX. Kal. April. item IX. Kal. Junii. Nemo quod sciam explicavit, quis esset mos huius diei, qui ritus, quae antiquitas. Sciendum Regi sacrorum neque magistratum gerere, neque verba ad populum habere fas fuisse; propterea in comitium ire illi non licebat, nisi hoc die, qui notatus est in fastis; ibat enim in comitium sacrificii causa, quo propter ant. patrato protinus fuga se e comitio eripiebat. Plutarchus: *ἔστι γοῦν τις ἐν ἀγορᾷ θυσία πρὸς τῷ λεγομένῳ κομίτιῳ πάτριος, ἣν θύσας ὁ βασιλεὺς κατὰ τάχος ἀπεισι φεύγων ἐξ ἀγορᾶς.* Varro (VI. pag. 212. Sp.): *Dies qui vocatur sic, Quando Rex comitiavit, fas: dictus ab eo, quod eo die Rex sacrificulus dicat ad comitium.* Si a docto viro quaeram, quid sit dicere ad comitium, sane non agnoscat Latinum hoc genus loquendi, et profecto ineptum est. Legendum enim: *itat ad comitium.* Ita loquitur alibi: *milites appellant latrones, quod itenti, uti milites, cum ferro.* Quare ob id alii aliter notas, quae legebantur in fastis, interpretabantur: Q. R. C. F. *Quando Rex comitio fugit.* Quod Ovidius manifeste nos docet (l. supra c.) Utrumque enim complexus est. *Quando Rex comitiavit*; hic enim est mos sacri, quod faciebat in comitio; et *Quando Rex comitio fugit.*

Tangit enim fugam Regis e comitio. Plutarchus: ἀπεισι φεύγον ἐξ ἀγοῶς. Quid certius hoc testimonio? At Paulus: *Quando rex sacrificulus divinis rebus perfectis in comitium venit.* Imo, quando rebus divinis perfectis abit e comitio; quare eius commentitiae causae in ruderibus Festi ne vestigium quidem apparet. At quid aiunt docti viri? Ovidium ignorasse, quid sibi vellent illae literae singulares. Quasi fas sit, doctissimum poetam ignorare, quod formularios, leguleios, litigantes ac minimos quosque de faece Numae scire oportuit. Nam de Refugio ipsū non intellexisse testis erit ipsemet, qui de eo in mense Februario ante tractaverat. *Scal.* In verbis Festi legendum *comitiāsit* i. e. comitiaverit. Quod et Fulvio Ursino etiam placet. Item *feriis menstruis*, quia s littera *roī* menstruis perit propter initialem illam s *roī* scripserat. Item *edicuntur pro dicuntur*, quia e cum praecedente e *roī* rege cohaesit. Et si semper Varro (VI. pag. 195. Sp.): *Rex cum ferias menstruas nonis Februarii edicit.* Item (VI. pag. 209. Sp.): *Harum rerum vestigia apparent in sacris nonalibus in arce quod tunc ferias primas menstruas, quae futurae sunt eo mense, Rex edicit. Dac.* Quod si quis alius pro rege. Ait Festus: si quis alius, puta pontifex, pro rege in comitio sacrificaverit, tunc totum diem fastum esse. Sed cum illius diei pars anterior nefasta fuerit, qui fieri potest, ut alio, pro rege, in comitio sacrificante, pars illa diei, quae iam nefasta elapsa est, eadem iterum fasta sit? Vel hoc certe necessario evincit rescribendum esse: *Hic dies totus nefastus.* Nihil certius. Diei illius pars posterior fasta erat in gratiam Regis sacrificuli, qui in comitio fecerat. Sed si alius in comitio fecisset, dies solidus nefastus, quia nulli alii praeterquam Regi sacrorum ius illud concessum erat, ut e nefasto fastum facere posset. *Idem.* *Divinis rebus perfectis in comitium venit.* Dicendum potius fuit: *divinis rebus perfectis e comitio fugit.* Nam cum Rex in comitio sacra faceret, sacris perfectis in comitium ire qui potuisset? Festum non intellexit barbarus mutilator. *Idem.* *Quando Rex.* Alii: *Quando herus*; male. Adde infra Refugium; Varronem V. de lingua (VI. pag. 208. seqq. Sp.), ubi de diebus hominum causa constitutus agitur. *Goth.*

Quando stercus. Infra (in schedis): *Quando stercus delatum, fas: eodem modo in fastis notatur dies: qui talis est ut aedis Vestae purgetur stercusque in clivum Capitolinum deferatur. cum id factum sit, tum est Praetori fas. Scal.* Varro lib. V. de L. L. (VI. pag. 213. Sp.): *Dies qui vocatur Quando stercus delatum fas, ab eo oppellatus quod eo die ex aede Vestae stercus evertitur et per Capitolinum clivum in locum deferatur certum.* Huius diei meminit Ovidius, qui illum XVII. Kal. Iul. esse dicit lib. VI. Fastror. (711.):

Tertia nox venit qua tu Dodoni Thyene

Stabis Agenorei fronte videnda bovis.

Haec est illa dies, qua tu purgamina Vestae,

Tibri, per Etruscas in mare mittis aquas.

Vide infra *stercus*. *Dac.* XVII. Kal. Iul. in Fastis; habes eandem interpretationem apud Varronem et Ovid. Vide *Stercus. Ant. Aug.* Recte opinatur Fulv. Ursinus hic desiderari quatuor illas notas Q. S. D. F. et Festum scripsisse: Q. S. D. F. *Id est quando stercus delatum fas.* Vel potius: *Quando stercus delatum fas, Q. S. D. F. eodem modo in fastis etc.* Idem etiam pro *alvum* optime *clivum*; quod probatur ex loco Varronis, quem supra asserimus. *Dac.*

Quaestores. (Ad p. 220.) De Quaestoribus paricis sive paricidii vide *Parici.* Horum mentionem fieri in duodecim tabulis scribit Pomponius sub titulo de origine iuris. *Ant. Aug.* Quaestores creabantur, qui cognoscere de rebus capitalibus, unde et Quaestores paricidii appellantur. *Scal.* Ulpianus: *et a genere quaerendi quaestores initio dictos, et Iunius et Trebatius et Fenestella scribunt.* Initio autem proprie dicti quaestores qui aerario praeesent, dicti quod inquirendae et conservandae pecuniae causa creati erant, ut ait Pompon. leg. 2. §. 22. de origine iuris. Inde postea quaestores quos vulgo, *des Lieutenants Criminelis.* Vide *Parici. Dac.* *Paricidii appellantur.* Adde supra *Pari.* 1. 2. §. et quia. 23. ff. de origine iuris. *Goth.*

Quando. Verbis Festi pauca desunt; sed omnia exempla videntur ad tempus pertinere. Ideo miror, unde Paulus epitomen confecerit, nisi meliorem librum, quod ex aliis cognosco, habuerit. Plauti versus refertur ex Menaechmis: *Ideo, quia mensam, quando edo, detergeo. Ant. Aug.* Exempla Plauti quae Festus adducit, plane contrarium probant, quare omnino aliter legendum est, nempe: *Quando, cum gravi voce pronunciat, significat quoniam. Acuta vero est temporis adverbium, ut Plautus in Menaechmis, etc.* Neque enim in verbis Plauti *quādo* significat *quoniam*, sed *quom* etc. Nihil certius. Quod ait autem ultima acuta vel gravi, vide notata in *lustrum*, ergo, modo. *Dac.* In duodecimo quidem. Quod ait Festus Ennius in XII. *Annal.* quande ultima littera e possit pro *quando*, id in incerto est, cum perierit locus ille, unde hoc Festus adduxit. Ubi tantum legitur *quande* quamde pro quam fortasse. Certum tamen est dixisse veteres *quande* pro *quando*, ut *numere* pro *numero*. *Dac.* Plaut. Men. I, 1, 2. Pseud. I, 3, 25. *Quande* et

quando olim promiscue protulisse Romanos, ex hoc Festi testimonio satis liquet. Nec dubium est, quam ex Sanscrito sermone constet, suffixum *dā* procedendis adverbis temporalibus inseruire, veluti *sarvadd*, semper, *sadd*, semper, *ekadd*, aliquando, *kadd*, quando? *tadd* tum, *jadd* cum, *ὑτε*, *ὄποτε*. Latinae formae eo tantum differunt ab Indicis, quod apud Latinos syllaba finalis, sive suffixum, cum adverbio coniungitur *quamdo* i. e. quando; apud Indos vero suffixum stirpi pronominali proxime apponitur. Quomodo igitur in aliis Latinorum adverbis *e* et *o* suffixa variant, ut *manifeste*, *manifesto*, *certe* et *certo*; sic *quando* et *quande* eadem fere notione protulisse Romani inveniuntur. Aliud est *quam de* i. q. *quam*, de cuius adverbii usu vide quae infra notata sunt ad v. *Quamde*.

Quadrata Roma. (Ad p. 220.) Dionys. lib. I. (c. 88. p. 75.) Plutarch. in Romulo (c. 9.) Solin. c. 2. Romam a Romulo quadratam conditam fuisse et inde cognomen ductum fuisse, scribunt; ut Quadrata Roma diceretur, urbs prima in Palatini montis radicibus pomerio ducto condita. Vide Tacit. lib. XII. (cap. 24.). Ita Ennii carmen intelligerem, si per Pompeium liceret. Quod vero ait ante Apollinis locum quemdam ita appellari: id translaticio nomine dictum fuisse crediderim. *Ant. Aug.* Hic omnino intelligendus locus ille quem Romulus sibi munivit in summo palatio antequam urbem conderet. Solinus tamen urbem ipsam Romam quadratam dicit: *Romam*, inquit, *condidit Romulus etc. dictaque est primum Roma quadrata, quod ad aequilibrium foret posita.* Sed illum abunde refellit locus iste Festi, cuius aetate Romam illam quadratam in summo palatio extitisse manifestum est. Illud tamen vulgo creditum ansam dedit errori eorum, qui veteris Romae typum quadrata figura nobis obtrudunt. Sed operae pretium erit hic ponere doctiss. Salmasii commentationem ad verba Solini. Dicit hic Solinus Romam a Romulo conditam quadratamque dictam fuisse, quod ad aequilibrium foret posita: quibus verbis patet eum intelligere totum urbem Romae, qualem Romulus condidit, appellatam esse quadratam, qua in re manifestarie falsusprehenditur et ex antiquariis nostris plerique qui ita senserunt. Nam locus Romae ita dictus in Palatino colle a Romulo aedificatus in quadratam speciem munitus, unde et *Roma quadrata*, h. e. τετραγωνος est appellatus. Longe igitur errant viri docti, qui scribunt Romam a Romulo quadratam conditam fuisse et inde cognomen ductum, ut *quadrata Roma* diceretur urbs prima in Palatini montis radicibus pomerio ducto condita. Sed Solinum, a quo in errorem inducti videntur, corrigere potius et insectari quam sequi debuerunt. Primum locus ille, qui Romae quadratae nomen habuit, non in radicibus Palatini montis, sed in ipso monte constitutus et munitus. Deinde structus fuit a Romulo priusquam urbi condendae duceret sulcum, quum adhuc inter fratres de loco, ubi urbs poneretur, dividia ac certamen esset. Plutarch. in vita Romuli (c. 9.): *Ῥώμυλος μὲν αὖν τὴν καλουμένην Ῥώμην κοιναδράτην, ὅπερ ἔστι τετραγώνον, ἔκτισε καὶ ἐκείνου ἐβούλετο κτίξεν τὸν τόπον. Ῥώμος δὲ χωρίον ἐν τῷ Ἀβεντίνου κρητῆρον ὃ δὲ ἐκείνου μὲν ἀνομάσθη Ῥεμουρία, τὴν δὲ Πιργάσιον καλεῖται.* Uterque locus etiam Romae exstabat tempore Victoris, qui in decima regione urbis, hoc est in Palatio *Romam quadratam* ponit; in decima tertia in Aventino *Remuriam*. Vide Festum in *Remurium* *ager*. Sic et locus in Palatino monte a Romulo in quadratam speciem structus, unde et ipse de condenda urbe auspicatus est, *Roma quadrata* a Romuli nomine et forma structurae. Quare non magis urbs fuit *Roma illa quadrata*, quam *Remuria*. Etenim adhuc de urbe condenda et de loco urbis contendebant fratres, quum loca illa alter in Palatino, alter in Aventino monte conderunt. Post illa cum contentione suam avium iudicio remisissent, addicentibus et faventibus Romulo avibus coepit ille sulcum ducere ubi constituenda. Plutarch. (c. 10.): *Καὶ τοῦ Ῥωμύλου τάφρον ὀρύττοντος, ἣ τὸ πῆγος ἐμίκε νεκλοῦσθαι, ὁ Ῥώμος τὰ μὲν ἐκλέυαζε τῶν ἔργων.* Scio Livium scribere lib. I. (c. 7.): *Palatinum a Romulo primum, in quo ipse educatus erat, munitum fuisse.* Sed intelligere illum puto de Roma quadrata, quam in illo monte aedificavit, non de urbe nova Roma, quam auspicato postea condidit, et cui pomerium postea addidit. Roma quadrata locus fuit in Palatino monte munitus, non urbs Roma ea figura primum a Romulo posita. Vehementer etiam erravit doctiss. Onuphrius scribens Romulum urbi novae a se figura quadrata cum tribus portis positae pomerium more Etrusco addidisse, *ut auctores sunt*, inquit, *Dionysius, Solinus, Plinius et Plutarchus.* Ut supra vidimus, Plutarchus aperte distinguit Romam quadratam ab urbe, cuius figuram non quadratam fuisse, sed rotundam verba illa satis ostendunt: *qua murum in orbem erat ducturus.* Plinius Romae quadratae non meminit, sed lib. III. cap. 5. scribit urbem Romam a Romulo cum tribus portis aut quatuor relictam. Verum illa Roma longe diversa a Roma quadrata in Palatino monte. Dionysius porro initio lib. XI. ait Romulum Palatinum et Capitolium muris et fossa moenisse. Sed urbem illam eandem fuisse cum Roma quadrata, nusquam dicit Dionysius, imo contrarium ex eius scriptis elucescit. Gellius lib. XIII. cap. 14.: *Scribit antiquissimum pomerium, quod a Romulo institutum est Palatini montis radicibus terminabatur.* Nam ille dicit non aliam constitutam a Romulo Romam praeter eam, quae quadrata dicta est, nec aliud ab eo institut-

tum pomoerium, quae sententia huius Solini est, etc. Deinde; At quod vult Solinus novam urbem a Romulo conditam, quod figura quadrata esset, dictam fuisse quadratam, nec aliam urbem esse constitutam, id contra omnium auctororum consensum scripsisse illum iudico. Quin et Solini temporibus extabat adhuc in monte Palatino locus ille, cui nomen Romae quadratae Romulus imposuerat. Ut ex hoc loco Festi apparet. Etc. *Dac. Et quis extiterat.* Varie emendant viri docti; alii:

Et quis nunc curat Romae regnare quadratae.

Scaliger:

Et quibus lex steterat Romae regnare quadratae.

Sed sic etiam non plane mihi satisfactum est. Melius, ut videtur, in edit. Merulae:

Et quis exter erat Romae regnare quadratae.

Ita, ut de Romanis sermo sit, qui raptō Romulo, quum neminem Romae invenirent, quem in Romuli locum sufficerent, despiciunt, ecquis exter esset qui urbi praesee quadratae posset, etc. Sed omnium optime Salmasius:

Et quis se sperat Romae regnare quadratae;

ex vestigiis veteris scripturae quam sic liber Fulvii repraesentat: *et quis est erat Romae* ctt. Nam in membris scriptis saepe *t* et *p* confundi satis sciunt, qui eas aliquando tractant. Et de Tatio, inquit, fortasse loquebatur, qui cum Capitolium, quod ab initio ceperat, teneret, et Quirinalē collem, etiam Palatini montis, in quo Roma quadrata et regia Romuli, armis se potiturum sperabat. A parte igitur totum montem intellēxit poetarum more. *Idem. Extiterat.* Exerat. *Goth.* Legerim apud Ennium: *Et qui certus erat Romae regnare quadratae;* ita ut *qui* sit relativum pronomen.

Quatrurbem. Quadrurbem. Quod ex quatuor vicis, quos alii Piraeum, Phalereum, Xypeteum, Thymaetam. Male: Quadrurbem enim τετραπόλις dixerunt Oenoen, Probalythum, Tricorythum et Marathionem, quatuor Atticae populos. Vide Meurs. de fortuna Attica. Neque quatuor tantum, sed omnino duodecim urbes in unas Athenas Theseum contraxisse tradit Strabo. Ubi per urbes vicos intelligit. *Dac.* Vide Plutarchum in Theseo (c. 24.). Sic Glossis *Quadrūngem τέτραγον. Goth.* Scribendum haud dubie *Quadrurbem.*

Quaesio. Versus Ennii de Anco Martio accipiendi sunt, qui Ostiam munivit et portum Tiberis:

Ostia munita est, idem loca navibu' polchreis

Munda facit, nautisque mari quaesentibu' vitam.

Versus ex Cresphonte ita legendus:

Ducit me uxorem sibi liberum quaesendum gratia.

Scal. *Quaesio* et *quaero* idem apud veteres. Plaut. (apud Non. pag. 44. Merc.):

Quaesie adveniente morbo nunc medicum tibi,

Enim tu certe aut larvatus aut cervitus es.

Edepol hominem te miserum! medicum quaerita.

Ubi *quaese* pro *quaere* (editur nunc *quasi*). *Quaesere* etiam pro *orare, poscere*, dixit idem Plaut. Bacchid. II, 2. (init.):

Mirum est me, ut redeam, te opere tanto quaesere.

Dac. Ostia munita est. Vide in voce *Mundus. Idem. Munda.* Mundo. *Goth. Liberos tibi quaesendorum.* Sibi liberorum quaesendorum. Dixi ad l. 220. §. 3. ff. de verb. signif. Vide IV. Gell. 3. *Idem.* Ennii versus ex Cresphonte iambicus esse videtur tetrameter acatalectus, nihil mutandus: *Ducit me uxorem liberorum sibi quaesendum gratia.* Cf. Herm. Elem. doctrin. metr. pag. 158.

Quadrantal. Vide *publica pondera. Ant. Aug.* Vas quod capiebat urnas duas, quadraginta et octo sextarios, hoc est congios 8, heminas 116. Vide Maecianum de asse. Quadrantal octoginta pondo, nempe octoginta pendebat aquae libras. Congius decem. Vide *publica pondera.* Quadrantal amphora etiam dictum, sed amphora Romana intelligenda est, alia enim erat amphora, nempe Attica, quae urnas tres, congios duodecim, sextarios septuaginta duos capiebat. Sextarius autem continet libram cum dimidia, hoc est, uncias octodecim: *Quadrantale* autem vel *quadrantal* a quadrata figura nomen traxit. Sed verba Festi sic legenda ex vet. lib. notavit doctiss. Salmasius: *Quadrantal vocabant antiqui amphoram. Quod vas pedis quadrati octo et quadraginta capiat sextarios. Dac.* Quod et *Quadrantale* Glossis. *Goth. Ex Graeco ἀμφορέα.* Glossis ἀμφορα, κερμεσίον, orcium. *Idem. Vas pedis quadrati.* Unde *Quadrantal.* Gell. I. cap. 20. *Idem. In publicum.* In pulli. *Idem.* Locus Plauti est Curcul. I, 2, 16.

Quaxare. Glossae: *Quassat, ὄταν γωνεῖ βάρβατος. Scal.* Contracte pro *coaxare*, a *coax coax*, Aristoph. in *Ranis*. Et apud Hesych.: *coax, Rana. Dac.*

Quartarios. Lege ita versum Lucilianum:

*Porro homines nequam, malus ut quartariu', cippos.
Collisere omnes.*

Notum est, cippos sepulcrorum olim secundum vias publicas fuisse. Itaque facile collidebantur a mulis saginariis, cum ea praeterirent. *Scal.* Fortasse Galli inde suos *Chartiers. Goth.*

Quatenus. Qua sine, ut haectenus, hac sine. Chilo apud Gellium lib. I. cap. 3.: *Hac sine ames tanquam forte fortuna osurus, hac itidem tenus oderis, tanquam fortasse post amaturus.* Addit Festus veteres *quatenus* inter et *quatinus* illud discrimen posuisse, ut *quatenus* qua sine, *quatinus* vero quoniam significaret. Sed illud observatum non fuisse e veteribus libris colligere est, imo et cum litterarum *e* et *i* tritissima fuerit commutatio, antiquos utraque significatione indistincte scripsisse certum est; sic *protenus* et *protinus. Dac.* Sed antiqui *quatenos*. Nam *o* et *u* veteres confundebant; sic *consol* scribebant pro *consul*; fontes, funtes; frondes, frundes; sic *Heceba*, *Notrix*, *Culchides*, *Pulyxena*. Vide Quintilian. lib. I. cap. 4. *Idem. Quatenos.* Et ita quoque alio loco infra legitur. *Goth.*

Quamde. Corruptissima quae hic sunt, ex vestigiis priscae scripturae ita emendato: *cum multi veteres testimonio sunt, tum Ennius in primo: Iuppiter ut muro fractus mogi' quamde manus vi. Et secundo: etc.* In versu Ennii Iuppiter est *θανναστικόν*, ut in illo:

Iuppiter, ut tristi lumina saepe manu.

Et:

Doctis, Iuppiter, et laboriosis.

Porro et *quamde* in illis Saturniis versibus legitur:

*Namque nihilum peius macerat humanum,
Quamde mare saevum. Vires quo sunt magnae,
Topper confringent inportunae undae.*

Scal. In schedis: *Quamde pro quam usso esse antiquos, cum multi veteres testimonio sunt, tamen huius in primo etc. quae propius ad veram scripturam accedunt; legendum enim, ut viris doctis iam diu animadvertsum: Cum multi veteres testimonio sunt, tum Ennius in primo etc.* Si qui tamen hic Livium pro Ennio legi maluit, non admodum pugnabo, inquit Merula, cum Livius etiam gesta populi Rom. libris decem et octo conscripserit, qui Annales Liviani vocantur. Sed de Annalibus Livianis abunde infra. Interim hic *Ennium* legi debere certum est. Et in versu:

Iuppiter haud muro fretus mogi' quamde manus vi,

verba Romuli forsitan optantis, ut pop. Rom. se non muro magis quam viribus et audacia tueatur. *Dac. Clara ob obscuram.* Lege ut in edit. (Lucret. I, 640. seq.):

*Clarus ob obscuram linguam magis inter inanes,
Quamde gravis inter Graios qui vera requirunt.*

Quamde autem, quia in illis *tam, quam, iam* et aliis addebant *e* et *d* postea insertum. *Dac. Imp . . . secundo.* Ut et ia secundo. *Goth. Gravis tergraios.* Graius inter Graios. *Idem. Pro quam.* Pro quando. *Idem.*

Quatere. Innuit quatere de repetito saepius motu potius dici. Ferire de solo ictu. *Dac. Adde Nonium (pag. 272. Merc.) in Quatere. Goth. Quassare est saepe quatere.* Adde Nonium (pag. 254. Merc.) in *Quassum.* Gell. II, 6. *Idem.*

Querquetulanae. Lege: *sed feminas antiqui quas nunc dicimus, viras appellabant.* Quae, inquit, nunc feminae a nobis dicuntur, eae virae dicebantur, neque immerito, cum masculium sit vir. Ita enim et utrumque formant sexum Hebraei: *Iss, vir; issa, vira*, hoc est femina. *Scal.* A *quereto querquetulanæ* nymphae, quae non aliae sunt, quam quae Graecis *Hamadryades*, quod simul cum *drusi*, (*δρυαί*) i. e. *quer-cubus*, et vivant et intereant. De his vide insignem locum Callimach. hymn. in *Delum.* Earum sacellum Romae *querquetulanum* dictum. Varro lib. IV. (V. p. 54. Sp.). *Dac. Sed feminas antiqui.* Vide *Scal.* not. Quare in versione Graeca Genesios de Eva *κληθήσεται γυνή* etc. melius scriptum fuisset *κληθήσεται ἀνδρῆς* sive potius *ἀνείρα*. Analogiam servavit Gallicus interpres: *on la nommera homesse. Idem.* Graecis *χωρίδες καὶ ἀμαδρύαδες* dicuntur. *Goth. Sciens.* Sagas. Vide supra *Praesagire. Idem.*

Ques. (Ad p. 221.) Pluralis pro *qui*. Ennius:
— *Decem coclites ques montibus summis*
Ripeis fodere.

Dac. Ques. Qui vel quis. *Goth.*

Qui hoc censetis. (Ad p. 221.) Haec verba dicebantur in Senatu ab eo magistratu, qui retulerat aliqua de re ad Senatum, ut per discessionem Senatus consultum faceret. Cic. lib. I. ep. 2. *de tribus legatis frequentes ierunt in alia omnia.* Vide Gell. lib. XIV. c. 7. *Ant. Aug.* In Senatus consulto per discessionem faciendo moris erat, ut consul aut is qui cum insignibus imperii vel victoribus erat, cum qua de causa Senatum convocaret, retulisset, his verbis sententias rogaret: *QUI HOC CENSETIS, ILLUC TRANSITE: QUI ALIA OMNIA IN HANC PARTEM.* Ominis autem causa ita loquebatur: *qui alia omnia*, ne diceret *qui contrarium*. Vel qui aliter censetis, quod tamen ipsum significat, sed *contrarium vel aliter* ut mali ominis verbum fugebat. Hinc illud Hirtii lib. VIII. de bello Gallico: *Discessionem faciente Marcello, Senatus frequens in alia omnia transit.* Fuse hunc morem explicat Plin. ep. 14. lib. VIII.: *Quid? lex non aperte docet dirimi debere sententias, quam ita discessionem fieri iubet: QUI HAEC CENSETIS, IN HANC PARTEM: QUI ALIA OMNIA, IN ILLAM PARTEM ITE QUA SENTITIS? Dac.*

Quot servi. (Ad p. 221.) Quid Festus addiderit sententiae relatae Capitonis nobis non constat; tamen probabilis videtur id esse dictum, ut cavermus a servis, quos certum est hostes nobis fuisse. Hoc proverbium arrogantissimum appellat Macrobius lib. I. Saturn. (c. 11.) et addit: *non habemus illos hostes, sed facimus, cum in illos superbissimi, contumeliosissimi et crudelissimi sumus.* *Ant. Aug.* Hos hiatus nemo opinor expleat nisi qui meliorem codicem nanciscatur. Nihil iuvant Schedae. Proverbium istud agnoscit Macrobius lib. I. Saturn. (c. 11.). Cur autem existimaverit Sinius Capito illud praepostere a multis enunciatum fuisse et initio dictum *quot hostes tot servi* satis mirari non possum. Nam *quot servi tot hostes* rectum esse et antiquissimum nullus opinor dubitabit, qui meminerit antiquissimis illud temporibus usurpatum. Audi Prophetam Oz. cap. 7.: *ἐχθροὶ πάντες ἀνδρός, οἱ ἐν αὐτῷ ὄρα αὐτοῦ.* Idem usurpavit postea Servator noster Matth. 10, 36.: *Καὶ ἐχθροὶ ἀνθρώπου οἱ οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ.* *Dac.* Idem Seneca VI. Epist. 47. Vide Theophrastum, §. sed maior Instit. de his qui sunt sui, Et Arist. I. Polit. *Goth.*

Querquetularia porta. Eadem querquetulana dicta. Prope viminalem fuisse videtur indicare Plin. lib. XVI. Nunc in vinetis iacet clausa, et ad eam per viginti gradus ascendimus. *Dac. Querquetum.* Quercetum. *Goth. Viragines.* Viragines. *Dac.* Cf. Nardini Rom. Vet. I, 3. Plin. III, 5, 9. Creuzer. Antt. Rom. §. 28.

Quoniam. Ait Festus Latinis quoniam significare *quia* et *postquam*, ut Graecis *ἐπεὶ* et verum est. Prioris significationis exemplum cuilibet obvia, posterioris minus nota. Quare apponam unum et alterum. Plaut. Asin. (III, 3, 121.):

Quid nunc? quoniam ambo, ut est lubitum, nos delusistis, daisne argentum?

Idem in Prolog. Aulul. (9.):

*Is quoniam moritur, ita avido ingenio fuit,
Numquam indicare id filio voluit suo.*

Quoniam autem a *quom* et *iam*. *Dac.* *Ἐπεὶ.* *Ori. Goth.* Cf. *Johannsen die Lehre von der Lat. Wortbildung* pag. 105.

Quod. Lego *quid*, ut in al. *Quid*, aliquid, ut *quod*, aliquod. Attius:

*Ita dum interruptum credas nimbum volvere,
Dum quod sublime ventis expulsum rapi
Saxum, aut procellis —.*

Dum, i. e. interdum. *Quod*, aliquid. *Quis* autem et *quid* a *zīs* et *tī*. Mutato *τ* in *q* more Dorum, qui pro *πίστε* dicunt *πίσα*. *Dac. Th. Ori. Goth.*

Quinquennales. Quinquennales censores appellabantur, qui lustrum condebant quinto quoque anno, a quo ita appellari coeptos. *Scal.* Vide Livium IV, 8. Quinto quoque anno creati quia singulo quinquennio populum censebatur et lustrabatur. Nam proprie condere lustrum dicebantur censores, cum post censuram populum suovetaurilibus lustrabant. Vide Liv. IV, 8. In quinque annos creati, quia singulis lustris populus censebatur. *Dac.*

Quinque genera. Observant puto mutandum in *observabant*. *Fulv. Urs.* *Ex caelo* servare dicebantur augures cum aeris statum contemplabantur, an aliquid fausti oboriretur. *Ex avibus* cum earum can-

tum sive volatum observabant. *Ex tripudiis*, cum ossa ex ore pullorum sive alicui quid, quod sonitum faceret, cadebat. *Ex quadrupedibus*, cum se quadrupedes ostendebant, quae auspicia dicebantur *pedestria*. *Ex diris*, cum diri aliquid apparebat, veluti strepitus cum fremitu: ut apud Cicero. Orat. de haruspicio respons.: *Quod in agro Latiniensi auditus est strepitus cum fremitu, excauditus in agro propinquo et suburbano strepitus quidam reconditus et horribilis fremitus armorum, de ea re scriptum est, postulationes esse Iovi, Saturno, Neptuno, Telluri, Diis Coelestibus etc.* Item cum victimae ex aris fugiebant, cum in extis cor aut caput in iecinore non fuisset, quae *pestifera auspicia* dicebantur. Vide *pestifera*. Fuere et alia auspicioꝝ genera, veluti auspiciuꝝ ex anguibus et piscibus. Auspiciuꝝ ex fulgure, fulmine, tonitru. Auspiciuꝝ ex acuminibus, id est ex telorum superis ac inferis cuspidibus. Auspiciuꝝ ex perennibus, cum Duces sive magistratus annes auspicato transcut. Auspiciuꝝ iuge, quod ex iuncto iuuento. De quibus omnibus singulatim alibi. *Dac.*

A D L I B R U M XVI.

Rufuli. Liv. lib. VII. (5.): *Cum eo anno placuisset Tribunus militum ad legiones suffragio fieri; nam et antea sicut nunc, quos Rufulos vocant, Imperatores ipsi faciebant; secundum in sex locis tenuit T. Manlius L. F.* Fuit annus CCCXCI. ab V. C. si sequimur fastos Capitolinos. Idem lib. IX. (30.): *Duo imperia eo anno dari coepit per populum, utraque pertinentia ad rem militarem; unum ut Tribuni militum seni deni in quattuor legiones a populo crearentur, quae antea perquam paucis suffragio populi relictis locis, Dictatorum et Consulum ferme fuerant beneficia. Iulere eam rogationem Trib. pleb. L. Atilius, C. Marcius.* Haec illo anno CDXLII. Vid. Polyb. lib. VI. (19.). *Ant. Aug.* Asconius Pedian. in divin. (Pag. 56. Lugd.): *Tribunorum militarium duo sunt genera, primum eorum, qui Rufuli dicuntur: hi in exercitu creati solent; alii sunt comitati, qui Romae comitiis designantur.* *Dac.*

Runa. (Cf. p. 228.) *Runam* interpretatur pilum, et *runatam*, pilatam. Isidorus tamen et Papias *runam* pugnam, et *runatam* proeliatam interpretantur. In MSS. etiam Pauli codd. Voss. scriptum testatur *proeliatam pro pilata*. *Runa* vel a ruo sterno, vel a *ῥίω*, tuor. Martinus. Quae sequuntur plene deplorata sunt; videtur dixisse Festus, *runam* etiam fuisse genus sagittae sive teli, quod veneno ungebatur. *Dac.* (Ad pag. 222.) . . . *nas*. Duo capita hic cohaerent. Prius etiam mutilum, lego: *Runa genus teli: Ennius, Runata recedit, id est proeliatam*. Quae sequebantur, adhaerent post *Rodusulana*. At quae sequuntur eadem videntur esse quae supra (infra) in *rumitant*; in iis enim manifeste apparet locus Naevii: lector tamen monendus est, in editione Romana rudera ista continuo sequi post caput *Rufuli*. *Dac.*

Ructare. Videndum est an Cic. Philipp. II. (c. 25.) *ructaretur* scripserit, quo loco cui *ructare turpe esset* habemus. Posset enim ita legi: *cui si ructaretur turpe esset.* *Ant. Aug.* Usitatus *ructare* quam *ructari*. Gloss. utrumque ponunt: *Ructat, ῥεῦνται. Ructatur, ῥόλνεται. Ructo ab ῥεῦνω.* Doctiss. Duza filius putabst in hiatus latere Lucillii versum:

Ructantur iuvenes et sputis omnia foedant.

Nulla tamen eius vestigia. *Dac.* Vide Nonium (pag. 164. Merc.) in *Ructus*. *Goth. Videres alios. Videtis alias. Idem.*

Respersum. L. m. *resparsum. Fulv. Urs.* *Respersum* vinum significat, quia in sacris Novendialibus vino sepulcrum spargebatur. *Scal.* Mortuorum libationes intelligit, quae Graeci vocant *ῥαός*. Et bene *respersum* vinum, quia eo sepulcrum spargebatur. In fine deest tantum *quae sacra fiebant die nono.* *Dac.*

Romani. (Ad p. 222.) Ad hunc locum pertinere arbitror, quod Dionysius scribit, Romanos cives agriculturam et rem militarem tantum exercuisse: sedentarias vero artes servos et advenas, qui intra urbem permulti erant. Haec lib. II. et IX. *Ant. Aug.* Non obscurum est, cuius aedificii olim fuerint haec rudera, idque aedificium magis possum describere, quam a fundamentis redivivum instaurare. Haec igitur fuit sententia Festi: Romani nullum ab initio exercebant artificium, neque prius exercere coeperunt, quam artes didicerunt ab exteris civitatibus. Sero etiam ludi omnes, qui nunc in urbe celebrantur, sunt instituti. Quidam ponunt primos ludos Romanos, alii aiunt Megalenses Matris Magnae ac populares Cereris. Alii in conferendis equis Troiam lusitasse pueros Romanos, alii solitos exerceri eos equitando, iactu, saltu, festis Parilibus. Parilibusque etiam institutum, ut a ludentibus fierent. Populares ludos manifesto dixit pro plebeis: ut saepe populus pro plebe dicitur. *Scal.* Optime ait Festus Romanos cum ludos facere coeperunt, artifices acivisse ex Etruria. Liv. lib. I. sect. 35.: *Ludicrum fuit equi, pugilesque ex Etruria maxime acciti.* De ludis Romanis loquitur, quos primos facit, et verum est, cum Megalenses et Cereales post multos annos in Rep. instituti

fuerint. Consualia enim et Troia et si qui alii ludi sive certationes ludicrae sine artifice peragebantur. De Troiae ludo vide Virg. lib. V. (545. seqq.). *Dac.* *Megalenses, id est matris magnae ac populares Cereris.* Hinc refelli potest, quod quibusdam visum est, ludos Megalenses non matri magnae, sed magnis diis sacros esse. *Megalesia* vero tantum matri magnae. Infra aliquid deesse videtur. Lego et distingo: *Id est matris magnae, ac populares. Alii Cereris.* Neque enim Cereales ludi populares dici poterant, sed Megalenses, id est, matris magnae, qui pro populo fiebant, unde sacrificium dictum *damium*, i. *Populare*, et ipsa dea *Damia*, popularis, et eius sacerdos *Damiatrar.* Vide *Damium. Idem.*

Rubidus. Plaut. in Casina (II, 5. init.): *Una aedepol opera in furnum calidum condito, Atque ibi torreto me pro pane rubido hera.* *Ant. Aug.* Infra: *Rubidus parum appellatur parum coctus cum rubro colore.* Plautus in Casina (I. c.). Apud eundem scortearae ampullae etc. Intelligit autem locum ex Stichio (I, 3, 77.):

Rubiginosam strigilem, ampullam rubidam.

Scal. Versus Plauti e Casina act. II. scen. 5. Sed laceri, sunt enim:

*Una Edepol opera in furnum calidum condito
Atque ibi torreto me pro pane rubido hera.*

Eosdem laudat Festus in voce *torrens.* In fine cura ait, *Item scortearae ampullae* etc. eiusdem Plauti versus respicit ex Stich. I, 3, (77.). Porro in verbis Festi Fulv. Ursinus pro *parum coctus* legebat *percoctus.* Sed *parum coctum* Festus dixit panem cito coctum. Panis enim nimium properatus rubet et torretur. *Dac.*

Romana porta. Romanam portam. (Vide p. 225.) Locus ubi fuere statuae Cinciae, Cincia dicebatur. Vide *Cincia.* Quam vero Romanam portam in infimo clivo victoriae a Romulo positam dicit Festus, eandem esse puto quam Romanulam vocat Varro lib. IV. (V. pag. 164. Sp.): *Fraeterea intra muros video portas dici, in palacio Mucionis a mugitu, quod ea pecus in buccitatum antiquum oppidum exigebant, alteram Romanulam, quae est dicta ab Roma, quae habet gradus in navalia ad Volupiae sacellum.* *Dac.* *Cinciae, et post familiae.* De Cinciorum familia quaedam scripsi ad l. 3. ff. si pars hereditat. *Goth.*

Rutabulum. Verbum *utuntur* non est in veteri libro. Sed nos ut necessarium recipimus. *Ant. Aug.* Glossae: *Rotabulum, ῥοταβήλη.* *Scal.* Martinus rescribit *ῥοταβήλη.* Est enim sarculum, quo ignis *σκαλεύεται*, foditur, excitatur. Gallice *fourgon.* *Dac.* *Naevius.* In verbis Naevii legendum *nuptum iri.* Nisi legas cum aliis: *Nupturam viro adolescentulo* etc. Puellam describit Naevius, quae seni viro coniuncta taedium suum oblectat, sperans se nuptum iri adolescentulo. *Idem.* *Rutabulum.* Alii *Rotabulum.* *Otiose.* *Naevius.* *Navius;* alii *Novius.* *Iri.* Viri; alii viro. *Goth.* In Glossis Labbaei legitur *Rotabulum, ῥοταβήλη,* lege *ῥοταβήλη,* quod haud dubie voluit Martinus. Apud Naevium legendum censeo: *nupturam vir viro adolescentulo.*

Ruta caesa. (Ad p. 222.) Nimis concisa sunt verba Festi et mendum esse videtur in verbo *contraxit.* Cum vendebatur possessio sive fundus, venditor excipiebat *ruta caesa*, hoc est quiddam caesum erat aut erutum (veluti arenam, lapides, arbores etc. *Dac.*) Cic. lib. II. de Oratore (55.): *Te cum aedes venderes ne in rutis quidem et caesis, solum tibi paternum recepisse.* Et in fine Topic. (26.): *Fecique quod saepe liberales venditores solent, ut cum aedes fundumve vendiderint, rutis caesis receptis, concedant tamen aliquid emptori, quod oronandi causa opte et loco positum esse videatur.* *Ant. Aug.* Ea saepius venditor excipiebat seu recipiebat. Plerumque disunctim efferebant *ruta* et *caesa.* Vide Ciceronem (l. cit.), Nonium (pag. 164. Merc.) in *Ruta.* Adde l. 5. §. 7. ff. ad exhib. l. 66. in fin. ff. de contract. empt. l. 17. §. 6. l. 38. in fin. ff. de act. empt. l. 241. ff. de verborum significat. l. 2. Cod. de contract. empt. *Goth.*

Rutilium. Rutilum. Cato: *Mulieres nostrae cinere capillum ungitabant, ut rutilus esset crinis.* *Scal.* *Rufus* et *Rutilus* idem erat, vel certe parum intererat. Varro lib. VI. de L. L. (VII. p. 361. Sp.): *Aurei enim rutili.* Et inde etiam mulieres valde rufae, *rutilae.* Et Cato (l. c.). Unde Serenus:

*Ad rutilam speciem nigros flavescere crines
Unguento cineris praedixit Tullius auctor.*

Dac. Alii *Rutilius*, alii *Rutilus.* *Goth.* *Rufum* significat. Vide Gell. II, 26. Adde infra *rutilae canes.* *Idem.* *Rutilias.* Alii *Rutiliae* vel *Rutilae.* Adde *Rufum* et *Varroneum* VI. de L. *Idem.*

Rutrum. Sic Varro lib. IV. de L. L. (V. p. 137. Sp.): *Rutrum, ut ruitum a ruendo.* Et male viri docti *rutrum* cum *rastrum* confundunt, illud a *ruendo*, istud a *radendo.* *Dac.* *Rutrum tenentis.* Graeci pueri *ἔφηβύοντες* hoc exercitio utebantur. *Scal.* Theocr. de athleta (IV, 10): *ῥῆξετ' ἔχον σκαπάνην.* Ubi Schol.: *σκαπάνην ἦρον διέκλιαν ἢ λιγράριον ἢ σκαπίον, ὃ οἱ Ἀπτικοὶ ἄμην λέγουσιν· οἱ γὰρ γυμνασταὶ τοῦτοις ἐχρῶντο ὑπέ*

γυμνασίῳ τῆς σκαπάνης σκοπόντες καὶ τὰ ἄνω μέρη ἀναξήνωνντες. *Dac.* Vide Nonium in *Rutrum* (pag. 18. *Merc.*) *Goth.*

Rotundam aedem Vestae. In veteribus nummis Vestae templum ea forma hodieque cernitur. Huius rei aliam causam tradit Plutarch. (c. 11.): *Traditur, inquit, Numam custodidae causa perenni igne Vestae templum circumdedisse, quod rotundum ab eo constructum est, non ut terrae, quasi ea Vestae esset, sed ut universi figuram exprimeret, in cuius medio ignem collocatum Pythagorei censent, eumque Vestam et unitatem appellant.* Sed haec merae nugae, nam alia etiam templa saepe ea forma fuisse notum est. *Dac.* *Rotundam.* *Rutundam.* *Goth.* Male videtur Plutarchi locum *Dac. perenni igne circumdedisse, quod insulsum est.* Scripsit Plutarchus τῷ ἀσπίστῳ πρὸς φρονόαν, h. e. ad custodiam aeterni ignis.

Ruscum. (Ad p. 223.) Alibi monemus verba Catonis ita legenda: *Mulieres operatas auro purpuraque: arsienea, rete, diadema, coronas aureas, russeas fascias, galbeas, lineas, pelles, redimicula.* De russea fascia et linea veste Apuleius lib. II. *Metamorph.* (pag. 117. *Elmenh.*): *Ipsa linea tunica mundule amicta et russea fasciola praenitente altiuscule sub ipsas popillas succinctula.* *Scal.* Gloss: *Ruscum, χαμαιδάφνη, κνόςβατον, εἶδος βοτάνης.* *Myrtum sylvestrem* vocat Dioscorides (4, 146.). Ex eo plerisque Italiae locis et scopae fiunt et vites ligantur. *Virgil. Georg. II, (413.):*

— — — *Nec non aspera rusci*
Timina per sylvam et ripis fluvialis arundo
Caeditur.

Dac. Cato Originum. Vide notam *Scal.*, qui tamen in Coniectaneis suis (pag. 146. *St.*) de quibus hic loquitur, non *russeas fascias* legit, sed *russeae facie*. *Mulieres russea facie*, quae sibi colorem illum conciliabant rusco, *θάψοφ*, unde tapsinae dictae. *Idem.* *Amplius paulo herba et exilius virgultis.* Alii et *exiruis*, nullo sensu; ita lego: *herba et exilius virgulto*, vel: *herba exilior virgulto*. Hinc glossis *Ruscum χαμαιδάφνη, κνόςβατον, εἶδος βοτάνης.* *Goth. Fruticibus.* *Fructibus;* male. Sed et a fecibus vini foeculam vocant; dixi ad Varronem VI. de lingua (pag. 1658. ad col. 56.). *Idem. Solitae.* *Solitas. Ars etc. Auri;* alii ita: *auri, arsienea, rete, diadema, coronas aureas, fascias galbeas. Facie galbeas.* *Facie galbeos;* alii fascias galbeas. *Galbeas.* Vide supra *Galbeum. Idem.*

Rupitias. Inepte sane. Lege: *Rupsit, damnum dederit.* Nam et in veteri scriptura annotatum est in margine fuisse *dedit*, non *dederis*. Quid sit *rupit*, vide *Ulpian.* tit. ad I. *Aquiliam. Scal.* Legendum: *Rupit, id in duodecim etc.* Ait *rupit* in leg. XII. tab. significare *damnum dederit.* Vide *talionis.* Sed nihil fortasse mutandum. In lege XII. tab. scriptum: *rupitias . . . sarcito;* forte: *Si rupitias fecerit, Dominum sarcito.* Vide *sarcito. Dac. In XII.* Dixi ad leges XII. Tabul. *Goth. Dederis. Dederit. Idem.* Cf. *Zell.* *Legg. XII. Fragm.* pag. 42. et qui ibi citati sunt.

Rudus. Rodus. Attii verba in Chrysippo mendosa Faerno nostro videntur. *Ant. Aug.* A Graeco *ῥάβδος*, et proprie virgam impolitam significat, qua olim certabant gladiatores. Sed ab alia raudi vox extensa est. Nam rude saxum et grande rodus vocavit Attius. Sic aes rude et impolitum vocavere. Unde contractum solennis formula, *rodusculo libram ferio*, hoc est *parvo aere*. Quam concipiebat qui mancipio dabat. Qui vero accipiebat, dicebat: *Hoc ab aere aeneaque libra.* Puta *meum est* aut simile ex Varrone. *Dac. Hinc manibus.* Lege: *hinc manibus ropere rodus saxum grande et grave;* subaudi *coepit*. De Menalippo ut puto sermo est, qui lapide Tydeo ventrem vulneravit. *Idem.* Neque quisquam. Verba Accii mutila sunt. Lego: Neque quisquam a telis vacuus, sed uti cuique obvium fuerat, ferrum alius, alius saxum rodum. *Idem.* Integrius carmen *Lucillii* adfert *Isidorus* (XIX, 4. fin.):

Huc cataproratem puer eodem deferat, uncam
Plumbi paxillum rodi, linique metaxam.

Interpretatur *Cataproratem, uncam paxillum plumbi*. Quin etiam eundem Latino verbo *Syrus* vetustissimus *Novi Testamenti Paraphrastes* *Uncinum* vocat, in navigatione *Pauli*. Videlicet quod uncus esset. *Metaxa est ῥεῖρά*, linea serici tracta. Hodie et nos *Aquitani* filii tractam vocantur ita. Verba illa: *RODUSCULO LIBRAM FERIO. FERIO.* concipiebat qui mancipio dabat, qui vero accipiebat, dicebat: *HOC. AB. AERE. AENEAEQUE. LIBRA.* puta *meum est* aut simile ex Varrone. *Scal.* *Ut Lucillius cum ait.* *Cataproratem* dictum intellige quod de prora κατὰ πρῶρας demitteretur ad tentanda vada. Neque tamen tacendum est in al. codd. legi *catapriratem*, voce Graeca καταπριῶσιον, pertento. Quod mihi magis placet. Est igitur *catapirates*

funiculus cum plumbo deligato qui καταπειρατήρ, Graece dicitur βολίς, a quo et Lucilius fabulam suam unde versus istos attulit Isidorus, *Bolidem* inscripserat. Salmasius tamen legebat:

*An catapirateris eodem deferet uncum
Plumbi paucillum raudus linique metaxam.*

Catapirater plumbus, ὁ καταπειρατῆρ μόλιδος. *Dac.* Si aes infectum rudusculum apud. Haec tantum distinctione iuvanda sunt. Si aes infectum rudusculum. Apud aedem etc. Neque te hinc aliter expedias. *Idem.* *Rodus.* Alii *Rudus.* Adde infra Rodusculana porta. *Constituit.* *Sensit.* *Sensim.* *Obviam.* *Obvium.* *Saxum rudum.* Saxio rudem. *Paxillum.* Pauxillum. *Metaxam.* Metaxam. *Goth.* *Rudusculo libram ferito.* Adde Boetium in Topica Ciceronis. Dixi ad leges XII. tabularum Titul. de contract. empt. ubi de mancipatione. Adde Ciceronem ad Atticum IV, 8. et VI. Epistol. penult. et Epistol. VII, 2. 5. Valer. 6. *Idem.* In Menalippo lege: *Hinc manibus ropere saxum grande et grave.* In Chrysippo legendum:

— Neque quisquam a tēlis vacuus, sed uti quid cuique obvium
Fuerat, ferrum, saxum rudum.

Ruspari. In ultimis verbis mendum esse notatum est R. littera adiecta in veteri libro. Vid. Nonius Marcellus (pag. 166. Merc.). *Ant. Aug.* Glossarium: *Ruspinat*, χειροτριβει; pro eodem etiam *Rostrare.* *Idem:* *Rostrat*, ἐπιζηρει. Puto versum ita legendum:

Et ego ibo, ut latebas ruspans rimer maritimas.

In eodem Glossario: *Rutilat*, ζευνῶ, συβαλλῆξ. Lege ut hic, *Ruspat.* *Scal.* *Quaerere crebro.* Imo potius diligenter et studiose quaerere. Et proprie de animalibus, quae vel vostro vel unguibus terram ruunt. Unde et pro eodem *Rostrare* dicitur. Vide *corrupari.* *Dac.* Vide Nonium (pag. 166. Merc.) in *Ruspari.* *Amaptimas.* *Maritimas.* *Goth.* Cf. Voss. *Ety. m. v. Ruspari.*

Rustica Vinalia. Aliquid amplius Paulus notat, quam apud Festum reperitur. Vid. Varro lib. V. de Ling. Lat. (VI. p. 201. Sp.) et Festus Roscii. *Ant. Aug.* Quia Latini. Hanc historiam ex Pisone sic refert auctor de origine gentis Romanae, qui Victoris titulo circumfertur. *Igitur*, inquit, *summam imperii Latino-rum adeptus Ascanius, cum continuus proeliis Mezentium persequi insituisset, filius eius Lausus collem Laviniae arcis occupavit, cumque id oppidum circumfusis omnibus copiis regis teneretur, Latini legatos ad Mezentium miserunt, sciscitatum, qua conditione in dedicationem eos accipere vellet, cumque ille inter alia onerosa illud quoque adieceret, ut omne vinum agri Latini aliquot annis sibi inferretur, consilio atque auctoritate Ascanii placuit ob libertatem mori potius quam illo modo servitutem subire. Itaque vino ex omni vindemia Iovi publice voto consecratoque, Latini urbe eruperunt, fusoque praesidio interfectoque Lauso Mezentium fugam facere coegerunt.* Vide Plutarch. Quaest. Rom. quaest. XLV. *Dac.* Quia in ipsius Deae. Haec aliena sunt et male huc irreperunt e fine capituli quod post Roscii. *Idem.* *Rustica vinalia.* (Vid. pag. 237.) *Idem* Varro lib. V. (VI. pag. 201. Sp.): *Rustica vinalia dicuntur ante diem duodecimum Kalendas Septembris, quod tum Veneri dedicata aedis et hortis eius tutelae assignantur, ac tam sunt feriati olitores.* Porro duplicia fere vinalia, altera vel XII. vel XIV. Kal. Septemb. altera IX. Kal. Maias celebrata. Veneris alia, alia Iovis sacra. Sed de utrisque ita dissentiunt veteres, ut nihil certi unquam ex iis statuatur, nam vel ipse Festus, qui hic vinalia mensis Augusti Veneri sacra dicit, idem ea supra Iovis sacra facit; tamen multo verisimilior est, vinalia mensis Aprilis Veneri dicata fuisse eique hortos dedicatos, nam et ea ἀρροδία vocat Plutarch. Vinalia vero mensis Sextilis ad Iovem pertinuisse. Quamvis contrarium plane apud scriptores reperias. Vide *Calpar.* *Dac.* Vide Roscii. Varr. V. de Lingua (l. c.). In *luco libitinesi.* Antea legebatur, in luci libiti a densi. *Goth.* *Ipsius.* Antea pius. *Idem.*

Rustum. (Vide pag. 223.) *Rustum ex rubus . . .* Quid sit *Rustum*, nescio. Forsan a *ruhus* est *rubusum*, *rubustum*, *rustum*. Ita ut *rustum* dicatur locus rubis consitus. A rusto etiam dictae *falces rustariae*, quibus resecentur rusti. *Dac.*

(Ad p. 223.) . . . *ubi incubare posset.* Verba Festi ad aliud verbum pertinent; et ut arbitrator scribenda sunt loco incertorum post R. *Ant. Aug.* Non sat conicio quo istaec referenda sint. In Schedis post *Rustum* spacium duarum paginarum relictum est et in fine: *Ubi incubare posset auspicii repenti causa.* Omnia. Virg. (Aen. II, 178.): *Omnia ni repetant Argis.* Quod si longius ministerium administraretur, ne dux ab exercitu diutius abesset, si Romam ad repetenda auspicia de longinquo revertisset, constitutum, ut unus locus de captivo agro Romanus fieret in ea provincia in qua bellabatur, ad quem si revertari opus esset auspicia, dux rediret. Et incubandi verbo Festus usus est, quod interdum cubantes auspicii ca-

ptarent, interdum in solida sella sedentes. Vide *silentium. Dac.* De auspiciis repetendis cf. Serv. ad Virg. Aen. II, 178., quem exscripsit Dac.

R pro S. De huius litterae mutatione in S saepe alibi dictum est. *Dac.* S pro R. *Goth. Lasibus.* Vide Varronem IV. de lingua (VII. pag. 312. Sp.). *Idem.*

Rorarios. Glossarium: *Rogarii, ἀροβολιστάλ.* Male legit *Rogarii* pro *Rorarii.* *Scal.* Idem Varro lib. VI. (VII. pag. 341. Sp.): *Rorarii dicti a rore, qui bellum committebant ante, ideo quod ante rorat quam pluit.* Plaut. in Frivolaria:

— — — *sequimini hac*
Sultis legiones omnes Lavernae. Ubi rorarii
Estis? En sunt. Ubi sunt accensi? Ecce.

Gloss. *rorarii, ἀροβολιστάλ.* Ita enim legendum, non *rogarii*, monuerunt Scaliger, Vulcanius etc. *Rorarii* iidem *velites* et *Ferentarii. Dac.* Cf. Creuzer. Antt. Rom. pag. 283. et qui ibi sunt excitati.

Robum. Graeci ἄροβόν. Vet. inscript.: *Omnibus annis vitulo robco et verre.* Et hunc esse Deorum colorem refert Servius ad illud Virg. Eclog. VI, (22.):

Sanguineis frontem moris et tempora pingit.

Multi, inquit, ob hoc dictum putant, quod rubeus color Deorum sit. Unde et triumphantes face miniata, et in Capitolio Iupiter in quadriga miniata. Inde quercus *robur* dicta, quia eius venae eum colorem referunt. *Robur* etiam, hoc est fortitudo, ab eo colore nomen sumpsit, si Festum audimus. Sed potius est ab Aeolio ἄρωρος, ῥώμος, ῥώμη, fortitudo. *Dac. Robus quoque in carcere.* Ex robore olim febant arcae, quibus includebantur malefici, unde postea roboris nomen carcer retinuit. *Robustum carcerem* dixit Plaut. (Curc. V, 3, 14.). *Idem. Robur.* Hinc Glossis *Robur, μελάνδρος. Goth. Robus quoque* etc. Lucret. III, (1029.): *Carcer et horribilis de saxo iactu' deorsum, Ferbera, carnifices, robur, pix lamina, tediae.* Plaut. in Poenulo (V, 3, 53.): *Ut ego detrudam ad molas, inde porro ad puteum, atque robustum codicem.* Et in Captivis (V, 2, 9.): *At ego faciam ut pendeas, nam in robur te totum dabo* (sed legitur: *At ego faciam ut pudeat; nam in ruborem te totum dabo*). Valerius VI. cap. 3. *de robore praecipitati sunt.* Tacit. Annalium VI, (29.): *Robur et saxum militantium.* Quo loco *robur* et *saxum* recte coniunguntur propter affinitatem poenae cum praecipitatione e saxo, de qua vide l. 25. in fin. ff. de poenis. Quibusdam *Robur* aut *robus* videtur idem esse ac *eculeus* aut *equuleus*. Ac ne quid (quod ad hunc locum pertinet,) omittam, sciendum est duas carceris partes praecipuas, *Robur*, de quo nunc dictum est: et *Tullianum*, de quo vide Sallustium (Cat. c. 55.). *Idem.*

Robigalia. Interpres Arati Latinus testatur hunc diem a Numa rege anno undecimo regni sui constitutum fuisse. *Ant. Aug.* Varro lib. V. (VI. pag. 199. Sp.): *Robigalia dicta a Robigo. Secundum segetes huic Deo sacrificatur, ne robigo occupet segetes.* Plin. lib. XVIII. cap. 19.: *Robigalia Numa instituit anno regni sui undecimo, quae nunc aguntur ante diem septimum Kalendas Maias, quoniam tunc fere segetes robigo occupat.* Hoc tempus Varro determinat sole Tauri partem decimam obtinente, sicut tunc ferebat ratio. *Sed vera causa est, post dies undeviginti ab aequinoctio verno pro id quadrimum, varia gentium observatione in quartum Kal. Maias canis occidit, sidus et per se vehemens et cui praecidere caniculum necesse sit.* Hoc sacrum suae et canis peragebatur, quorum exta cum thure et vino Deo offerebantur. Ovid. Fast. IV, (907. seqq.); de robigine autem sic Plin.: *Plerique dicere rorem inustum sole acri frugibus rubiginis causam esse.* Quae seutentia est Ovidii (Fast. IV, 920.): *Si culmos Titan incalfacit udos Tunc locus est irae, Diva timenda tuae.* Nempe Divam Robiginem hic dicit Ovidius, Festus Robigum Deum. *Dac.* De rubigine adde quae scripsi ad l. 15. §. 2. in verbo aut satis fervore non assueti. ff. locati. *Goth.*

Rogatio. Rogationem appellat Sext. Pompeius, quod privilegium Cicero; eam legem, qua de uno pluribusve hominibus, aut de una pluribusve rebus constitutum est. Legis itaque genus esse, id est, speciem quandam, intelligimus; et ut Gallus Aelius dicebat, non omnis lex rogatio est; omnis tamen rogatio iustus comitiis rogata, lex est. Haec est Festi sententia. In verbis autem est nonnihil mendosum. Namque ante illa verba (*non potest non esse*) deest, ut arbitrator, verbum (*Rogatio*). Sed quamquam haec sit Festi opinio, militi rogationis verbum latius patere videtur; et omnes leges, de quibus ad populum feratur, comprehendere. Leges vero latae sunt, cum eas populus accepit; antea promulgatae dicuntur, cum trinundino die sunt propositae; rogatio vero fit, cum rogantur tribus: *Velitis iubeatis ita fieri; si uti rogas responderint, tum lex est.* Ex verbis tamen Capitonus a Gellio relatis lib. X. cap. 20. et ex Gelliana interpretatione suspicor aliquos fuisse, quibus huiusmodi privilegia leges non viderentur; ideo credendum esse eis nomen generalis illius rogationis

deesse, conservato legis nomine generalibus legibus, quae ad omnes homines omnesque res pertinent. *Ant. Aug.* Vide Gell, lib. X. cap. 10. Sed quod hic ab Aelio Gallo discrimen inter legem et rogationem ponitur, veteribus non observatum fuisse multis argumentis evinci potest. Omnes enim leges, de quibus apud populum ferebatur, rogationes dicebantur, leges vero cum eas populus acceperat. Antea promulgatae cum triundino die propositae fuerant. Haec trita sunt. Porro quod scripsere viri docti hic rogationem ex Galli Aelii et Festi sententia idem esse, quod apud Ciceronem privilegium dicitur, id omnino falsum est. Nam rogatio tam in bonam quam in malam partem sumebatur, privilegium non item, quippe quod in caput tantum et perniciem privati hominis semper apud vetustiores Romanos latum est. Ut superius annotatum, *Dac.* Id ius singulare nostris auctoribus l. 8. l. 14. l. 15. l. 16. ff. de legibus. Privilegium Ciceroni (de quo dixi ad leges XII. Tabul.) quod a lege ideo Festus hic ait differre. Ceterum leges *promulgatae* dicebantur, si erant triundino propositae; *rogatae*, cum Tribus rogarentur vellent iuberentque; *latae*, cum receptae et approbatae. *Goth.* *Quod in omnes homines resve populus civit, lex appellatur.* Vide l. 8. ff. de legibus. *Idem.*

Romulum quidam. (Ad p. 224.) *Quem credibile est a virum.* Ῥώμη Graece proprie est *Valentia* Latine, nam ἔξωσθαί est *valere*. Gloss. Ῥώμη, *valentia*. Ita vocatur robur corporis, quod et ipsum esse eadem origine venit, nam ῥώμος et ῥώμη ἀπό τοῦ ῥέσθαι, Aeolicum ῥώμος et ῥώμος ut βύραξ, μόραξ, inde Latinorum *robur*. Inde etiam dici Ῥώμος, Ῥώμυλος. Ῥώμος enim est *vir fortis*. Ut μῶμος *irrisio* dicitur et qui irridet; μίμος *imitatio* et qui imitatur: sic ῥώμος *fortitudo* et *vir fortis*. Latinis *Remus*, ut *Apello*, *Apollo*. A ῥώμος ῥώμυλος, ut a ψευδός ψευδύλος, unde *Pscudolus* Plautinus. A φειδός φειδύλος, ab ἦδος ἦδύλος et similia, inde Latinis priscis *Romulus*, quare infra *Paulus: Romulus et Remus a virtute*. Nam virtus proprie de viribus corporis, ut apud *Phaed.* (I, 13, 14):

Virtuti semper praevallet sapientia.

Salmas. in *Solin.* Inde intelligenda quae dixit Festus in fine τοῦ *Romam*. *Romulum* urbem nominasse *Romam* potius quam *Romulam*, ut *ampliore vocabuli significatione posteriori patriae suae ornaretur*. *Roma* enim et *Remus* multo significantiora sunt, quam *Romula* et *Romulus*, quae sint deminuta ex illis. *Dac.* *A ficu ruminali*. Vide infra *Ruminalis*. *Goth.* *Ruma*. Adde infra *Rumen*, *Nonium* (pag. 167. *Merc.*) in *Rumam*. *Idem.* *A virum magnitudine*. Est enim Graecis ῥώμη idem ac *robur*. *Idem.*

Romam. (Ad p. 224.) *Caeximparum viri mendosa verba sunt.* Vid. *Dionys.* lib. I. (I, 71.) qui aliqua ex his refert, et alia aliter. *Ant. Aug.* In exemplo *Cephalonis* *Gergithii* discedit a sententia ipsius *historici*. *Dionysius* (I, 71. pag. 58.): Κεφάλων ὁ Γεργίθιος, συγγραφεὺς παλαιῶς πᾶν, δευτέρως γενεῶ μετὰ τὸν Πυλακὸν πόλεμον ἐκίσθαι λέγει τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν ἐξ Ἰλίου διασωθέντων σὺν Αἰνεΐα' οἰκιστὴν δ' αὐτῆς ἀποφαίνει τὸν ἡγήσασθαι τῆς ἀποικίας Ῥώμον' τοῦτον δ' εἶναι τοῦ Αἰνεΐου παίδων ἕνα' τέταρτος δέ φησιν Αἰνεΐα γενέσθαι παῖδας, Ἀσκάνιον, Εὐρύκλοντα, Ῥάμυλον, Ῥώμον. De *Apollodori* *Euxenide* nihil memini me legere. *Alcimus* scripsit Ἰστορίαν Ἰταλικήν. Eoque nomine citatur ab *Athenaeo*. *Antigonis* praeter alios meminit *Dionysius*. *Caeximparum* et reliqua monstra verborum haec scripturae vestigia praefertunt: *Esoque a multo errore nominatos Aberrigines; quorum subiecti qui fuerint Caeximidarum iuri vicinarumque urbium imperio* etc. Quae vera est lectio, si illud *Caeximidarum* prorsus integrum esset, ut aliqua parte contaminatum est. Erat enim tale quid *Cacoxenidarum*; aut nescio quid simile. Nam ut etiam ex aliis scriptoribus novimus, qui dicti sunt *Aborigines*, eorum alii *Cumas*, alii alias urbes condiderunt in *Italia*, proinde ut non omnes simul sub uno duce ibant, sed unaquaeque pars suum ducem habuit, cum in multas partes distracti essent. Cuius simile de *Gotthis* proditum est. *Agatholochs*, qui τὰ Κυκλιανὰ scripsit, *Athanaeus*, *Stephanus*, alii meminere. Legendum postea: *visam esse iustam vocabuli Romani nominis causam eam, quae prior eundem locum dedicavisset Fidei*. *Visa*, inquit, iusta est causa nominis *Romae* in oppido novo appellando, utpote cum ea *Roma* prima locum dedicasset *Fidei*. De fluvio *Nolo* quaerendum censeo. *Calliae* verba, quae hic pertinent, exstant apud *Dionysium* (I, 72. pag. 58.): Καλλιὰς δ' ὁ τὰς Ἀγαθολόχους πράξεις ἀναγραφὰς, Ῥώμον τινὰ Τρωάδα τὸν ἀπικουμένον ἔμα τοῖς ἄλλοις Τρωσὶν εἰς Ἰταλίαν, γημασθαι Λατίνω τῷ βασιλεὶ τῶν Ἀβοριγίνων καὶ γεννήσαι δύο παῖδας Ῥώμον καὶ Ῥαμύλον, οἰκίσαντας δὲ πόλιν, ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῶν θεσθαι τὸννομα. *Heraclidae* *Lenbii* *Athanaeus* non semel meminit. Non solum autem de eo intelligitur in illis verbis, quae ex *Dionysio* infra ponam; sed et *historiam* eandem, quam tangit *Festus*, ex eodem proponam (l. c.): ὁ δὲ τὰς ἱερεΐας τὰς ἐν Ἀργεὶ καὶ τὰ καθ' ἐκάστην προαχθέντα συναγαγὼν, Αἰνεΐαν φησὶν ἐκ Μολισσῶν εἰς Ἰταλίαν ἐκόντα μετ' Ὀδυσσεὺς οἰκιστὴν γενέσθαι τῆς πόλεως, ὀνομάσαι δ' αὐτὴν ἀπὸ μιᾶς τῶν Ἰλιάδων Ῥώμης. ταύτην δὲ λέγει ταῖς ἄλλαις Τρωάσι παρακλεουσάμενον κοινῇ μετ' αὐτῶν ἐμπερῆσαι τὰ σάφρη βαρυνομένην τῇ πλάνῃ. *Lembum* *Heraclidem*, τὰ καθ' ἐκάστην (χώρον) προαχθέντα συναγαγεῖν, cognoscet qui proprius ea verba, quae ex eo producit

Athenaeus, considerarit. Porro cum haec ex auctore Graeco desumeret Festus, in illis verbis reddendis graecissat. Nam *ῥώταν παρθένον* vertit *tempestivam*. De Galata scriptore amplius quaeramus. *Scal. Urbem condidisse*. Distingue: *urbem condidisse in palatio, Romae eique dedisse nomen. Dac. Historiae Cumanae compositor*. Huius nomen reperire non potui. *Idem. Quorum subiecti qui fuerint*. Haec Scaliger. Sed nescio unde ille *τὸ Cacoaxenidarum*, monstrum enim verbi *Cacoaxenidae* omnibusque opinor ignotum, quare aliud quaerendum est. *Idem. Montem palatium in quo frequentissimi considerint, appellavisse a viribus regentis Valentiam*. Hanc historiam tangit Solinus statim intuo cap. 1.: *Sunt qui videri velint Romae vocabulum ab Evandro primum datum, cum oppidum ibi offendisset, quod exstructum antea Valentiam dixerat iuventus Latina; servataque significatione impositi prius nominis Ρώμην Graece, Valentiam nominatam; quam Arcades quoniam in excelsa parte montis habitassent, derivatum deinceps, ut tutissima urbium arces vocarentur. Idem. Agathocles Cyzicenarum rerum conscriptor*. Solin. loco supra citato: *Agathocles scribit, Romam non captivam fuisse, ut supra dictum est, sed Ascanio natam, Aeneae neptem, appellationis istius caussam fuisse. Idem. Proxime flumen Nolon*. De lumine Nolo nihil usquam me legisse memini. Molon vocat Pomp. Sabinus V. Aeneid.: *Aiunt quidam Aeneam sepultum in urbe Bercynthia prope flumen Molon*. Sed hoc mihi aequè ignotum est. *Idem. Callias Agathoclis Siculi qui res gestas conscripsit*. Calliae verba, quae huc pertinent, extant apud Dionysium: *Καλλίας δ' ὁ τὰς Ἀγαθούκλους πράξεις ἀναγράφας* cett. (Vide supra Scal. notam). Huius Romae mulieris meminit Lycophonron.:

Τοίους δ' ἐπὶ τις σύγγονος λείψει διπλοῖς
Σκύνουσις λόντας, ἔξοχον Ρώμης γένος.

Idem. Lembus qui appellatur Heraclides. Idem Solin. cap. 1.: *Heraclidi placet Troia capta, quosdam ex Achivis in ea loca ubi nunc Roma est, devenisse per Tiberim; deinde suadente Rome, nobilissima captivarum, quae his comes erat, incensis navibus, posuisse sedes, struxisse moenia et oppidum ab ea Romem vocavisse*. Lembum Heraclidem intelligit Servius cum scribit: *Heraclides ait Romem nobilem captivam Troianam huc apulisse et taedio maris suasisse sedem, ex cuius nomine urbem vocatam. Idem. Galatas scribit*. Vett. libb. habent *Gallitas*. Fortasse rescribendum *Clinias*. Servius: *Clinias refert Telemachi filiam Romem nomine Aeneae nuptam fuisse, ex cuius vocabulo Romam appellatam* *** *dicit Latinum ex Ulysse et Circe edium de nomine sororis suae mortuae Romem civitatem appellasse*. Suppleo: *idemque dicit, vel idem enim dicit*. Haec enim de eodem scriptore intelligenda sunt. Quare ex hoc loco apertum est, Festi locum hunc male digestum esse atque etiam mutilum, qui alterius ope sic facile sanari potest: *Cum post obitum Aeneae imperium Italiae pervenisset ad Latinum Ulyssis Circesque filium, isque ex Rome Telemachi suscepisset filios Romum Romulumque, urbi conditae in palatio caussam fuisse appellandae potissimum Romae*. Quae plane gemina sunt cum superioribus, nisi quod hic Festus ex Rome sublatos liberos refert, quos eundem locum citans praetermisit Servius. Ait Servius ex Clinia Telemachi filiam Romem Aeneae nuptam fuisse, mortuisque Aenea et Rome Latinum Romae fratrem imperio potitum de nomine sororis suae urbem Romam dixisse. Et idem plane hic Festus ex eodem Clinia, nisi quod addit Aeneam ex Rome liberos suscepisse, nam *τὸ isque de Aenea* intelligi debere certum est. Iudicent tamen eruditii. Porro hic praetermisit Festus eorum sententiam, qui a Roma Aesculapii filia urbi nomen impositum tradiderunt, ut Marinus sive Marianus Lupercaliorum poeta, cuius verus, qui apud Servium (pag. 4. ed. Dan.) leguntur, sic dirigendos et concipiendos monuit doctiss. Salmasius:

Roma ante Romulum fuit,
Et ab ea nomen Romulus
Adquisivit
Sed Diva flava et candida
Roma Aesculapii filia
Novum nomen Latio fecit.
Hanc conditricis nomine
Ab ipsa omnes Romam vocant.

Optime, sunt enim dimetri iambici. Praetermisit etiam Festus fuisse qui traderent, Romam dictam a fatidica quae praedixisset Evandro his cum locis oportere considerare. Item ei nomen impositum a Romulo Ascanii filio ut refert Eratosthenes apud Servium. *Idem*. (Post vv. appellandae potissimum.) In istis laciniiis imo firmis tantum odorari potius de compressu Ilae, expositos infantes Remum et Romulum; quod a Faustulo sunt educati; quod a ruina sint nominati; quod ex Faustulo cognoverunt, quo patre essent procreati; restituisse regnum avo Numitori; per auguria decrevisse, uter nomen urbi imponeret; extrema verba ex Epitoma

plane sarcire potes. In nona linea Numitoris nomen agnoscimus. Reliqua nisi qui egregie se insanire postulet, alius resarciat nemo, certo scio. *Scal. Romae. Diocles.* Certum est, ista continuari cum superioribus: *appellandae potissimum Romae. Diocles Paparethius. Dac. Diocles Paparethius.* Sic dictus a Paparetho Insula maris Aegaei. Eius meminit Plutarch. in Romulo, quem vide; nam totam hanc historiam fuisse narrat. *Idem. (Iliam) Italiam.* Italiam nove dicit quam alii Rheam Sylvania. Sed Schedae aperte *Iliam*, vere. *Idem. Et picum Martium nutrisse.* Auctor de origine urbis Romanae: *Addunt quidam, Faustulo inspeciente picum quoque advolesse et ore pleno cibum pueris ingessisse, inde videlicet lupum picumque Martis tutelae esse. Idem.* Omni denique liberali disciplina Gabius institutos. Idem auctor de orig. urb. Rom.: *Cum vero pueri liberalis disciplinae capaces facti essent, Gabius Graccarum Latinarumque litterarum ediscendarum gratia commoratus, Numitore uo clam omnia subministrante. Idem. Romam antea Romulam.* Quod ex Varrone ait Festus Romam antea dictam Romulam, illud apud Varronem hodie frustra quaeras. Quin etiam Varro in libris qui supersunt, non semel ait, a Romulo Romam esse dictam, non Romulam. Praecipue lib. VIII. (VIII, pag. 491. Sp.): *Qui dicunt quod sit a Romulo Roma et non Romula; neque ut ab ove ovilia, sic a bove bovilla, esse analogias, errant.* Quod ait Verrius se invenisse causam eius appellationis vetitam publicari, idem de ipso Romae nomine tradit Solinus cap. 1. Traditur etiam proprium Romae nomen, et verum magis, sed vetitum publicari, quando quidem quomomodo enuntiaretur, ceremoniarum arcana sanxerunt, ut hoc pacto notitiam eius aboleret fides placitae taciturnitatis. Valerium denique Soranum, quod contra interdictum id eloqui ausus foret, ob meritum profanae vocis neci datum. Servius ad illud Aenid. I. (281.):

— Romanosque suo de nomine dicit.

Perite, inquit, non ait Romam, sed Romanos. Urbis enim illius verum nomen nemo vel in sacris enunciat. Denique tribunus plebis quidam Valerius Soranus, ut ait Varro, et multi alii, quia hoc nomen ausus enunciare, ut quidam dicunt, proptus a Senatu et in crucem levatus est: Ut alii, metu supplicii fugit et in Sicilia comprehensus a Praetore procepto Senatus occisus est. Hoc autem urbis nomen ne Hyginus quoque, quum de situ urbis loqueretur, expressit Dac. Romam. Vide Dionysium Halicarnasseum, Livium. *Palatinus.* Vel Palatium. *Romus.* Alii *Rodius. Primum omnium.* Prima, alii primam. *Callias Agathocles.* Callinus Agathocles. *Quosdam.* Quendam. *Galatas.* Galatas. *Goth.* (Ad Pauli glossam:) *Romam.* Romanos. *Non Romulam.* Vide Varronem lib. VIII. de lingua (IX. pag. 491.). *Goth.*

Romulia. Quid Terentius, quid Verrius scripserint incertum est. Sed Varro lib. IV. de Ling. Lat. (V. pag. 62. Sp.): *Quinta, inquit, tribus, quod sub Roma Romilia.* Haec est fortasse Terentii opinio a Festo relata; illa Verrii, quam Paulus secutus est. *Ant. Aug.* Iufra: *Romuliam tribum appellatam Terentius quidem Varro ait a Romulo, deinde detortam vocalem u in e, credibile.* Ceterum causam se invenisse ait Verrius, cur a Romulo dicta sit: nempe quod ex eo agro censebatur, quem Romulus ceperat ex Veientibus. Iam agnoscis spatium desiderari in extremis reliquiis Festi ad capienda ea, quae de epitoma supplevimus: vides etiam incostantiam Varronis, qui nunc a Romulo dictam ait, quam in libris de Latino sermone ab eo appellatam vult, quod sub Roma fuerit. *Scal. Romulia tribus dicta.* Haec sunt Pauli. Praetermissum autem Festi exemplar, quod ita in Schedis apparet (vid. pag. 225. *Rom. trib.:*) *Romuliam tribum appellatam esse ait Dionysius ab Romulo, quod in agro ab eo capto de Veientibus populis ea tribus censebatur. Terentius Varro dictam ait, quod proxima Romae esset . . . quae . . . cuidam ep.* Ita Schedae. Locus Dionysii, quem Festus intelligit vix inveniri possit, ad alter Varronis est et lib. IV. de L. L. (pag. 62. Sp.): *Quinta tribus, inquit, quod sub Roma, Romilia.* Nisi Festus locum alium cx libris, quos de Tribubus Varro scripserat, ob oculos haberit. Nam quae in fine desunt, eiusdem fortean (forsitan) Varronis verba sunt. *Romilia tribus trans Tiberim in agro Veienti quem Romulus primum cepit. Dac.*

Rumex. Versus Lucilii refertur verbo *Spara.* *Tum spara, tum rumices portantur tragula porro,* licet illic murices scriptum sit. *Ant. Aug.* Suspiciant viri docti Festum male legisse apud Lucilium *rumices pro murices.* Nam murices proprie sunt conchae, conchylija, quae quia in acutum desinunt, inde quaevis aliae res acutae dictae *murices.* Ut cacumina saxorum. Virgil. (Aen. V, 205.): *Acuto in murice remi Concussit sonare.* (Legitur: *Obnixi crepere.*) Ubi Servius muricem exponit *Saxi cacumen emines per tranquillitatem.* Isidor. lib. XVI. cap. 3.: *Murices petrae in litore similes muricibus vivis, acutissimae et navibus perniciosae.* Sic *triboli* dicti murices, quia multos simul aculeos ostendunt. Vid. Casaub. ap. Athen. lib. VIII. IX. Verum huic coniecturae obstat, quod prima in *rumex* producitur, quae corripitur in *rumex.* Sane Gellius lib. X. cap. 25. *Rumigestrum* dicit esse telum; *inter telorum,* inquit, *iaculorum, gladiatorum vocabula lancea, spari, rumigestri, falces.* Unde Scaliger apud Varronem (pag. 58. ed. St.) forsan apud Gellium pro *rumigestri*

reponendum *runcastris*, vel *rumicestris*. Rumices Lucilio: *Tum spara tum rumices* etc. Atque ideo videtur Gellius illa duo iuuxisse, tanquam apud eundem Lucillum lecta. Antequam hinc abeo monendus est lector, ante caput *Rumex*, in Schedis (pag. 225.) extare quasdam reliquias, quae in omnibus Festi edit. praetermissae. In iis apparet de *Ruma* id est mamma Festum egisse, item de ficu Ruminali et lupa, quae Remo et Romulo praebuit rumam, sunt enim ad hunc modum: *Ruma id est mamma . . . capitolio . . . nium . . . de . . . quae . . . requisi . . . appellatam . . . est quae Rumex teli genus*, etc. Quibus etsi ea instaurare non possum, diutius carere te nolui, ut quod fieri possit, et quantum in me est, Festi quae supersunt, ea tibi omnia in promptu sint, et habes etiam quoniam vires tuas experiaris. *Dac.* Ex hoc loco Gellius X. c. 25. emendandus, apud quem pro *rumigestri*, *falces* legendum *rumices*, *trifaces*. Glossis alio significatu *Rumex λάπαθον* ac *Lapathium*. *Goth.* Glossis: *Sparus, εἶδος ἀνοιτίου*. *Idem*.

Rumitanti. A *rumo* frequentativum *rumito*, ut a *fero*, *ferito*. Versus Naevii, qui Saturnius est (cf. Herm. Elem. doct. metr. pag. 636.):

Sinitu alius aliunde rumitant inter se.

Vide *adrumavit*. *Dac.* *Rumigerantur*. Inde *rumigerulus*, Glossis *θρυλίτης*. Dicebant autem veteres non tantum Rumigerare, ut hic, sed et *Rumiferare*, de quo vide Nonium (pag. 166. Merc.). *Goth.* *Se. Sere. Idem*.

Ruminalis. Infra: *Ficum ruminalem appellatam ait Varro a veteribus, quod sub ea arbore lupa mammam Remo et Romulo deditur. Mamma autem Rumis dicitur. Unde agnos veteres subrumos vocabant, qui sub mammis essent; alii autem sunt, qui putent, quod sub ea pecus ruminari solitum esset. Scilicet. Ruminalem ficum*. Duas Ruminales ficus fuisse certum est, alteram in Germalo, sub qua Remus et Romulus a lupa nutriti, alteram in comitio, quae proprie Navia dicebatur. Utramque in octava urbis regione ponit Victor: *Ficus Ruminalis et Lupercal virginis. Columna cum statua M. Ludii*. Haec est vera Ruminalis. Pergit Victor: *Ficus Ruminalis in comitio, ubi et Lupercal Aedes Fecivis inter arcem et Capitolium prope asyllum* Haec est ficus Navia. At de Navia ficu iam supra egit Festus. Hic igitur de vera ficu Ruminali eius verba intelligenda sunt, quod et olim inadvertebat magnus Salmasius in exercitationibus Plinianis, ubi multa docte et accurate de utraque ficu annotavit, sed quae nondum mihi uti contigerat cum horum librorum decimus quartus typis mandabatur. Haec enim fere sine libris scribimus, quos patria longe *dulci distinet in domo*. Quare est certe quod gaudeam, me in Navia ficu contra mentem Scaligeri illustranda et putanda, iuxta virum doctissimum fere per omnia sic sensisse. Eius verba in fine addentur, ut ea cum illis quae in *Navia* dicta sunt, lector conferre possit. Redeamus ad Festum. Ait ficum Ruminalem prope curiam fuisse, at curia in comitio. Non potest igitur haec esse vera ficus Ruminalis, quae in Germalo; hoc non potuit scrupulum creare doctissimo Salmasio, qui supplementum Festi nunquam vidit, adeoque ex sola tantum epitome iudicavit hic de vera ficu Ruminali a Festo actum fuisse. In epitome vero nihil est quod non utrique ficu aequae conveniat. De Navia enim ficu idem dicebant quod de Ruminali. Tacit. *Annal. XIII. (c. 58.): Eodem anno Ruminalem arborem in comitio, quae super octingentos et triginta ante annos, Remi Romulique infantiam tegerat* etc. De Navia enim loquitur. Sed Festus *Curiam* simpliciter dixit, quam alii *Curiam Hostiliam*, quae diversa est ab altera Curia quam *βουλευτήριον* Graeci vocant; *Curia Hostiliae sub veteribus*, ita notatur in descriptione urbis, ubi haec et illa. Sic enim in VIII. regione:

Curia,

Curia Hostilia sub veteribus.

Dac. *Ruminalis dicta est ficus*. De qua vide supra in *Romulum*. *Rumis*, *Rumus*. Alii *Ruma* ut apud Nonium (pag. 167. Merc.). *Haedus subrumos*. Vide infra: *Subrumari dicuntur haedi*. *Goth.*

Rumen. Isidor. (lib. XI. cap. 1. s. v.): *Rumen proximum curcioni, quo cibis et potus devoratur*. Et Serv. ad illud (Virg.) *Ecolg. VI, (54.): Pallentes ruminat herbas. Ruminatio, inquit, dicta est a ruma emittente gutturis parte, per quam demissus cibus a certis revocatur animalibus*. *Ruma* autem et *rumen* a *ρύμη, tractus*, via. *Dac.* Vide Nonium (pag. 18. Merc.) in *Rumen*. *Rumare*. Vide supra *Adrumavit*. Et infra *Subrumari*. Glossis *Rumari ἐμβροματίζει*. *Ruminare*. Vide Nonium in *Ruminare, Ruminat, Ruminatur* (p. 471. 480. Merc.). *Goth.*

Rumentum. Eget interprete. *Ant. Aug.* Rumentum in Auguralibus significare videri ait *abruptionem*, dum verba Anci exponit: si postime avis canerit, ut auspicio augurio rumentum sit. *Posterime* vel *posterrime* est postreme. *Canerit*, cecinerit. Etiam Sallustius (*Oecanere*. *Fragm.* ex *Hist. lib. I. no. 38.* ubi cf. Gerlach.) dixit *canere* pro *cecinerere*. Suspectum est nomen Anci, et potius ita putem legendum: *Rumentum in Auguralibus significare videtur abruptionem: Dum verberat Anciliorum aerimen, avis canerit interea,*

id eo augurio rumentum esto. Et aperte id ex libris auguralibus carmen est. *Aerimen* est aes, ut supra cognovimus ex lib. III. Morem hunc aera in Saliaribus quatiendi tangebatur Nigidius libro XVIII. *Itaque ex aera in Saliaribus Altanus tintinat. Scal. A rumpo sive rupo, rupi, rupimen, rumpimentum, rumentum, ut a movo, movi, movimen, movimentum, momentum.* Ista: dum verba ancilibus, ex auguralibus libris desumpta. Dum movebantur ancilla, si avis vocem emisisset, non minus augurio illi rumentum fiebat, quam auspicio cuiusvis alii, si quod factum esset. Hos hiatus olim suppleverat Scaliger ita, ut suppleta, nisi alia schedae exhiberent, pro veris facile recepta fuissent. *Dac.*

Rhegium. Festi verbis pauca haec aut his similia desiderantur: *Rhegium appellare (significare ex sched. Dac.) oportere etc. Ant. Aug. Scribe ῥηγίαι. Aeschylus (Prom. sol. 189.):*

Ῥῆγίαι ἀπὸ τῆς ἀπερόδητης

Quae verba odorati sumus ex Strabonis libro VI. *Scal. Strabo lib. XI. (VI. pag. 258.): Ὠνομάσθη δὲ Ῥήγιον εἶθ' ὧς φησὶν Διόφυλος, διὰ τὸ συμβῆναι πάθος τῇ γῶσφι ταύτῃ· ἀπερόδηται γὰρ ἀπὸ τῆς ἡπέθρου τὴν Σικελίαν ἀπὸ σεισμῶν ἄλλοι τε κἀκείνος εἶρηκεν ἀπ' οὗ δὴ Ῥήγιον κικλήσκειται.* Qui locus Strabonis pessime ab interpretibus acceptus est. Subiungit idem Strabo forsan a voce Latina *rege* nomen ubi inditum propter loci splendorem et utramque eius sententiam affert Eustath. in Dionysium pag. 48. Sed et Strabonem et Eustathium movere debet, quod perpetuo Latini *Rhegium* cum aspiratione scripserunt, quod non fecissent si a rege dictum opinarentur. Justin. lib. III. (IV, 1, 7.): *Rhegium dicitur ideo quia Graece abrupta hoc nomine pronuntiantur.* Utrumque etiam etymon respexit Verrius cum scripsit *Rhegium* significare oportere id municipium, quod a regione Siciliae, a voce Graeca ῥηγίαι eo inagis, quia in Gallia Cisalpina forum Lepidi Regium vocatur a voce Latina *rege* scilicet. Nam his verbis eos refellit qui *Rhegium* a rege dici rati sunt, et haec fuit sententia Verrii quam parum videntur interpretes animadvertisse. Nunc de Sicilia an continenti abrupta fuerit multa addi possent, sed vide si libet Cluverium et Valgarneram tract. de primis Siciliae incolis. *Dac. Regione. Regno. Παταίαι. Ῥήζαι, alii ῥηγίαι. Goth.*

Rhondesicadionque. (Ad p. 226.) *Rhondes, Icadionque; et nomina piratarum; et quam illi essent saluti navigantium. Scal. Rhonde, Sicadionque.* Lege: *Rhondes, Icadionque cum dixit Lucilius, nomina piratarum posuit, tam infestum sibi corpus et validudinem referens, quam illi essent saluti navigantium.* Viderunt Scaliger, Turnebus et alii. Versus Lucilii sunt:

*Querquera consequitur febris, capitisque dolores,
Tande mihi infesti, quam Rhondes Icadionque.*

Dac. Vide supra *Icadion.* *Quam levis sed, Quam illa essent. Goth.*

Rhinocerotem. (Ad p. 226.) Vid. Plin. lib. VIII. cap. 20. *Ant. Aug.* Non Aegyptium, sed Aethiopicum vocat Pausan. ῥινόκερος; a ῥίν, ῥινός et κέρας, quia ex eius nare cornu prominet. *Dac.*

Redemptiores. Proprie qui certo pretio opus aliquid faciendum conducunt. Vulgo vocamus *des entrepreneurs.* Optime exponunt Glossae ἑργολάβοι. Sed postea redemptores dicti quicumque aliquid utendum locant. *Dac. Glossis Redemptor ἑργολάβος. Conduxerant. Condirerant. Goth.*

Redhibetur. Redhibitur dum id. Lege: Redhibitur id proprie dicitur etc. Redhibere rem venditam venditor dicitur, cum reddendo pretium eam recipit, cuius vitia in venditione non prodidit. Plaut. Mercatore (II, 3, 83. seq.):

C. *Quid si reddatur illi unde empti est?*

D. *Minime gentium. C. Dixit se redhibere si non placeat.*

Hinc *redhibitoria actio*, quae emptori adversus venditorem datur, ut mancipium redhibeat, i. e. recipiat pretiumque acceptum restituat. *Redhibere* igitur a *re*, id est iterum, et *habere*, quia venditor iterum habeat etc. Inde Gloss. *redibitio, ἀναπόδοσις. Redigit ἀναλαμβάνει*, lege *redhibet. Dac. Redibitur tum. Redhibitum. Et. Ei. Goth.*

Redivia. Rediviam. Verba Titinii mendis non carent. *Ant. Aug. Laevius*, non *Livius* legendum. Saepe citatur *Livius* et *Naevius*, cum sit *Laevius*, qui scripsit Erotopaegnia, item poema lo, ex quo est iste Scazon:

Scabra in legendo rediviosave offendens.

Nam ex eodem poemate de lo scribit:

*Seque in alta maria praecipem misit
Inops, et aegra sanitatis Herois.*

De hoc Laevio multa diximus ad Ausonium. *Scal.* Turnebus legebat *reluvia*. Sed meminisse eum oportuit, *l* mutari in *d*, quare sic optime Reduvia vel Reduvia pro *reluvia* a *relando*, quia cutis se circa unguis reluit. Gloss. *reduvia παρορυσίε*. Plin. (XXIX, 2.): *Lana succida reduias sanat*. De pelle etiam dicitur cum se illagris resolvit, ut in illo Titinii veteris Comici: *Lassitudo conservim, reduviae flagri*. Inde *Reduviosus* pro aspero et hiante. Ut in Scazonte isto:

Scabra in legenda redivosae offendens.

Cuius auctor male apud nostrum citatur. Legendum enim ut optime monuit *Scal.* Inde etiam *reduias escarium* dixit *Solinus* pro cibi reliquiis sive minutis escarum. *Dac.* *Luere*. Alii perperam *tuere* vel *duere*. Caeterum *luere* idem esse quod *solvere*, constat etiam ex verbo *Reluere*; et in l. 8. in f. ff. de re militari, et *Cod.* de luitione pignoris. *Goth.* *Reduvia*. Glossis *Reduvia παορυσίε*; iisdem *παορυσία*, *Redubia*. *Reluivium*. *Redivium*. *Idem*.

Redhostire. Attii versus mendosus est; et a Nonio Marcello (pag. 165. Merc.) corruptissime is quoque refertur. *Quid hic redhostit viam cometet obiet facilius*. *Ant. Aug.* *Naevius in Ludo*:

*Ubi Feiens regem salutat: iubeo Albanum Amulium
Comiter senem sapientem: contra redhostit Menalus.*

Et Attius Amphitruone:

— *Cedo ecquid te redhostit, cum ea seni
Obiectet facilius?*

Ennius in Cresphonte:

Audi atque auditis hostimentum adiungito.

Et in Hectoris Lytris:

Quem mea cominus machaera atque hasta hostivit emanu.

Emanu pro *eminus*. Atque ita haec deplorata in integrum fortassis restituta sunt. In versu *Naevii* idem est ac in *Andria*: *Iubeo Chremetem*. *Scal.* *Redhostire*. Par pari referre, nam *hostire* est aequare. *Plaut.* *Asin.* Act. II. sc. 2. (109.):

— *Quin promitto inquam hostire contra, ut merueris.*

Inde *hostimentum*, quod vide suo loco. *Dac.* *Cedo ecquid te redhostitum*. Contaminatissima sunt ista. Neque saniora apud *Nonium* (pag. 165. Merc.), ubi sic leguntur: *Quid hic redhostit viam? comitem obiet facilius*. Vel: *comitet optet facilius*. Propius ad veterem scripturam, quam legebat *Scaliger*, si legas:

Cedo ecquid hic redhostit viam? Quo me temptet facilius.

Nam plane gemina sunt *Plautinis* istis in *Amphit.* (II, 2, 28. seq.):

— — — *Nam quid revoritur*

Qui dudum properare aiebat; an ille me tentat sciens?

Eleganter *Accius* *redhostire viam dixit viam iterare*. Nam *redhostire* nihil aliud est quam iterare quod *hostium* fuerat. *Idem*. *Nisi coerco protervitatem*. Hunc *Pacuvii* versum laudat etiam *Nonius* (pag. 121. Merc.) in *hostire*, quod interpretatur *comprimere, retundere*. Sed apud illum legitur: *Nisi coerco protervitatem*. *Melius* ex utrisque:

Nisi coerco protervitatem atque hostio ferociam.

Idem. Adde *Nonium* in *Redhostire*. *Naevius in lupo*. *Naevius* vel *Novius* in *Ludo*. *Salutat iube*. *Salutant iubae*. *Milium*. *Mulium*. *Meassem*. *Eassem*. *V. Obiectet*. Cum ea se oblectet. *Hostire*. Vide infra *Satus dies*. *Et in Hectoris lytris quae*. Et in *Nectoris lytris* quae. *Hospius*. *Hostiris*. *Goth.* Vide quae supra diximus ad *v. Hostimentum*.

Redantruare. (Ad p. 226.) *Pacuvii* versus ex *Nonio* sunt, ex fabula *Chryse*. *Ant. Aug.* *Lege: Redamtruare dicitur in Saliorum exultationibus, cum praesul amtruavit, quod est motus edidit et referuntur invicem iidem motus*. *Lucilius*:

Praesul ut amtruat inde et vulgu' redamtruat olli.

Pacuvius:

— — *promerendae gratia
Simul cum videam Graios nihil mediocriter*

Redamtruare opibusque summis persequi.

Sequuti sumus veterem scripturam *amtruare* pro *antruare* ut *temptare* pro *tentare*, *sumptus* pro *sumtus* et similia. Quaedam de *amburuare* olim diximus; sed quae non sint praeferenda huic coniecturae. Nam verum

est a trua dictum *amtruare*, hoc est circumvolvare, ut cum trua, olla, circummovetur. *Scal.* Pro *antruare* dicebant *andruare* et *redandruare*. Nonius (pag. 165. Merc.): *redandruare*, redire: Lucil. lib. IX.: *ut vulgus redandruet inde*. Pacuvius in Chryse: *Graecos nihil mediocriter Redandruare*. Ubi verba Lucilii paulo aliter quam apud nostrum concepta sunt, ita ut P. Merula propius ad veterem scripturam videatur accedere, qui legit:

Praesul ut amptruet hinc, et vulgus redamptruet inde.

Praesulorem intellige ut apud Nonium (pag. 503. Merc.) in voce *Ludis*: *Quod ludis pueri praesules essent, glabri ac depiles propter aetatem quos antiqui Romani Ludios appellabant. Da c. Redantruare*. Ita Nonius, alii *Redamptuare*; alii *Redamptuare*. *Ut amptruet*. Ut amburuet; sic vulgus redandruat idem; vel ita: ut Amptruat; inde et vulgus redamptruat olii. *Goth. Redamplavit*. Redandruavit. Pacuvius. In Chryse. Ita apud Nonium. *Promerenda*. Proaerenda; alii promerendae. *Redantruare*. Redamptuare, alii Redamptuare. *Idem*. Vide quae diximus supra ad v. *Antroare*.

Redivivum. (Ad p. 226.) Cicero in Praetura urbana, qui liber est tertius Verrin, sed primus eorum, quos conscripsit, non vero egit. *Ant. Aug.* De iis proprie dicitur quae post interitum redeunt, sed per metaphoram de aediliciis etiam usurpatur. Ut in illo Ciceronis: *Utrum existimatis etc.* Qui locus est ex lib. III. Verrin. (Act. II, 1, 56.). *Da c.* Glossis *παλιγγων*. *Primo*. Tertio Verrinarum, qui primus est de Praetura urbana. *Goth.*

Redarguisse. (Ad p. 227.) Ipsa verba Festi indicant legendum *Redarguisse* (vel *Rederguisse*. *Da c.*) Lucilii vero Trochaici ita gradiuntur:

*Quo facietor videare et scire plus quam caeteri,
Pertisum hominem, non pertesum dicere fortunam, genus.*

Quo, inquit, *facietor videare*, P. Scipio, *dicis*, homo *pertisus* est fortunam, *pertisus* est genus, non *pertesus*. *Scal.* *Pertisum*. Vide supra *Pertisum*. *Ferunt*. *Ferum*. *Goth.*

Redimiculum. *Καθετήρ, ἀνάδεμα*. Gloss. *Scal.* Gloss. *redimicula, ἀνάδεματα, καθετήρ*. Ovid. (Met. X, 265.):

Aure leves baccæ, redimicula pectore pendunt.

Da c. Unde Glossis *Redimicula ἀναλίει δέματα* corrupte pro *Redimicula, ἀνάδεματα*, vel ut infra exponit, *ἀνάδεματα*, quemadmodum in l. 26. in f. ff. de auro. *Anademata* dicuntur, quibus vincuntur mitrae; unde et vittae in l. 25. §. 10. ff. de auro; et ac proinde *Catellam* hic vocari a mulieribus refert Festus. Est enim *Catella* deminutivum a *catena*, teste Nonio (pag. 199. Merc.) in *Catellae*. *Goth.*

Reus. *Sed exemplo adiuvat interpretationem Numa in secunda tabula, secunda lege, in qua scriptum: SEI. QUID. HORUM. FUAT. UNUM. IUDICEI. ARBITROVE. REOVE. DIES. DIFFUNSUM. ESTO.* Nunc uterque actor *reusque* in iudicio evocatur: itemque accusator de via citur more vetere, et consuetudine antiqua. *Scal.* *Reus nunc dicitur qui causam dicit*. *Reus* nunc dicitur is, qui rem promisit ac debet, hoc est, unde quid iudicio petitur, inde reus stipulando et stipulandi dicitur qui stipulatus est. Reus promittendo et promittendi, qui promisit. *Reus* debendi, qui debet, etc. *Da c.* *Reus est, qui cum altero l. con.* Hoc est omnis litigator. Cic. 11. de Orat. (c. 79.): *Reos appello non eos modo qui arguuntur, sed omnes quorum de re disceptatur. Sic enim olim loquebantur. Idem. Quippe suo nomine etc.* *Legerem: Quippe suo nomine ab altero quid stipulatus est. Idem. Sed exemplo adiuvat.* Verba legis si quid horum ad exceptiones, quae reo vel iudici dabantur, pertinent, ut est *morbus sonticus, funus familiare*, etc. Si iudex vel alteruter ex litigatoribus morbo sontico impediabatur, lex iubebat diem iudicii esse diffusum, hoc est prolatum et in diem alterum reiectum. *Idem. Reus*. Id verbum passim in iure. Et specialiter Titul. de duobus reis; adde Ciceronem lib. de Oratore (l. c.). *Goth.* *Reus stipulando*. Qui et reus stipulandi in l. 1. ff. de duobus reis. *Idem. Reus promittendo*. Qui et reus promittendi in l. 1. ff. de duobus reis. *Idem. Quid horum etc.* Quid horum fuit vitium arbitrove recove dies distensus; vel diffusus esto; vel diffusus est. Vide l. 2. §. 3. ff. si quis cautionibus. *Idem. Actor reusque*. Actorum reique. *Me. Reus. Idem.*

Rivus. (Ad p. 227.) Correxit olim doctissimus Turnebus: *specu inclinove. Scal.* Id sequentia probant. *Rivus* autem a *ρίζω*, fluo. *Da c.* Vide l. 1. §. 2. ff. de rivis. *Sive super terram fossa, sive subter specu*. *Sperus* et fossa hic opponuntur, ut et per specum ducere et per apertum in l. 3. ff. de rivis. *Super*. *Subter*. *Goth.*

Repanda. *Retanda*. Gell. lib. XI. c. 17. refert in edicto veteri cuiusdam Praetoris scriptum fuisse: *Qui flumina retanda publice redempta habent: si quis eorum ad me eductus fuerit, qui dicitur, quod cum ex lege locationis facere oportuerit, non fecisse*. Et apud Caium lib. VII. de origine vocabulorum: *retas vocari arbores, quae aut ex ripis fluminum eminent, aut in alveis eorum extarent, oppellatasque esse a retibus, quod*

praetereuntes naves impedirent et quasi irriverent. Idcirco sese arbitrari retanda flumina locari solita esse; id est, purganda, ne quid aut morae aut periculi navibus in ea virgulta incidentibus fieret. Ant. Aug. Ita hunc locum et ego olim suppleram ex Gellio lib. XI, c. 17. Inde Isidorus (in Glossis): Retanda, purganda. Dac. Repanda. Retanda. Hinc flumina Retanda, arbores Retuae, Gell. XI, 17. Pompina. Pompina. Goth.

Ritus. Vide mos. Dac. Ritus est mos. Quae sequuntur plane deplorata sunt, neque ad idem caput pertinere videntur. Idem. In sacrificiis. Facit Nonius (pag. 494. Merc.) in Ritus. Goth.

Retractare. Ilorat. (Od. II, 1, 37.): Sed ne relictis Musa procaex Iocis Caeae retractes munera naeviae. Dac. . . . re. Forsan: Retractare est rursus tractare, iterum commemorare. Idem.

Rabidus. Catullus in Atti: Abit in quiete molli rabidi furor animi. Credo Festum legisse: rabidus furor animi. Ant. Aug. A rabie. Ut et Rabere apud Nonium (pag. 40. Merc.) Goth.

Ravi. Plautus in Epidico (V, 1, 14.): Sed quis est haec muliercula et ille ravistellus qui venit? Vide Gravastellus, et inconstantiam Festi nota. Ant. Aug. Nota hic homines ravi coloris pessimos omnium esse existimatos. Sic enim et apud nos vulgo audiunt. Dac. Adde Nonium (pag. 164. Merc.) in Ravum, fulvum. Goth. Vide quae diximus supra ad v. Gravastellus. Videtur apud Festum h. l. legendum esse in loco Plautino ravastellus, quare evanescit suspicio inconstantiae.

Rates. Rates vocant ligna colligata, quae per aquam aguntur; quo vocabulo interdum etiam naves significantur. Afranius in Epistula: Vento percussam ratem. Item eo nomine significantur etiam remos. Attius in Neoptolemo: Atque ego repercuto ratibus mare; et alio loco: Sed iam propellunt rates salum. Recte remos rates ait appellatos propter similitudinem. Nam remi super aquam sublatis a renigibus eam speciem referunt. Propterea et τῆροί a Graecis non solum rates seu σῆροια, sed et remi ipsi dicuntur. Glossae: Ratis, τῆροός. Idem proprie innuere videtur Varro libro sexto (lib. VII, pag. 309. Sp.) ad Ciceronem de Latino sermone; sed cum locus non solum corruptus sed mancus sit, ut olim indicavimus, ita et restituemus et supplebimus ex fragmentis Servianis (pag. 175. Dan.), quae sunt penes Danielem nostrum. Ratis dicta navis longa propter remos; quod hi supra aquam sublatis dextra et sinistra duas rates efficere videntur. Rates enim ubi plures mali vel trabes sunt iuncti, aqua ducuntur; hinc naviculae cum remis ratiariae dicuntur. Ita Servius, quae lectio prope manu nos ducit ad verba Festi interpretanda. Suspicio in verbis Varronis Ratiariae accipiendum esse pro illis, quas Gellius Ratiarias vocat. Sic enim pedarium et pedaneum; extrarium et extraneum; et similia utroque modo dicebant, ut alibi docuimus. Ita ut idem quoque sit Ratiariae et Ratiariae. Scal. Rates proprie quas vulgo dicimus des traineaux, sed recte remos rates ait appellatos propter similitudinem. Idem prope innuere videtur Varro lib. IV, de L. L. (VII, pag. 309. Sp.), prout eius locum sic refert Servius I. Aeneid. (pag. 175. Dan.): Varro ad Ciceronem ratis dicta navis longa propter remos. Cett. Rates autem et naves dictas pueris notum est. Ponam tamen locum Martialis, quia eget emendatione; is est ex Ep. 66. lib. IV.:

Nec mersa est pelago nec fluit ulla ratis.

Legere certissima emendatione:

Nec mersa est pelago nec fluvio ulla ratis.

Dac. Vocant ligna. Fortasse idem quod Ratiariae Gellii X, cap. 25. in fin. Goth.

Radere. Cicero lib. II, (25, 59.) de Legibus refert in duodecim tabulis scriptum fuisse: Mulieres genas ne radunto, neve lessum funeris ergo habento. Idem lib. II, (23, 55.) Tuscul.: Eulatus ne mulieri quidem concessus est; et hic nimirum est fetus, quem duodecim tabulae in funeribus adhiberi veterunt. Ex his verbis apparet Festum hic interpretari, quid sit radere genas in lege XII, tab. id est, unguibus genas ferire et cruentare. Ant. Aug. Quamvis vetitum esset lege XII, Tab., tamen fiebat etiam temporibus Varronis. Servius in schedis: Varro dicit mulieres in exequiis et luctu ideo solitas ora lacerare, ut sanguine oscinio inferis satisfaciant. Scal. Tibull. Eleg. I, 1, (81):

Tu manes ne laede meos, sed parce solutis

Crinibus et teneris, Delta, parce genis.

Plin. cap. 37. lib. XI. (§. 57.): Infra oculos malae homini tantum, quas prisci genas vocabant XII. tabularum interdico radi a foeminis eas vetante. Genas Graeci παρειάς. Quas in luctu lacerabant. Artemidor. cap. 30. lib. I: Καὶ γὰρ ἐν τοῖς πένθει λαβῶνται τὰς παρειάς οἱ ἄνθρωποι. Dac. Dixi ad leges XII. Tab. Goth.

Rabula. Invenio in Glossis Rabicula δημαγωγός; nescio an bene. Scal. Vel a radendo quasi radula, vel a rabie. Infra tamen a rava voce, hoc est rauca, Festus deduxit, sed multo melius a rabie. Quod et apud Nonium legas duobus locis (pag. 26. Merc.): Rabulae, litigiosi, a rabie dicit. Item (pag. 60. Merc.):

Rabula a rabie dictus est, quem nunc advocatum vel caussarum patronum dicimus. Nisi dicas cum Vossio esse a ῥάβω, latro. Ut a φῆω vel φῆω fabula, sic a ῥάβω rabula. Nam verius rabulam latrare dixeris quam loqui, quare et eorum facundia canina etiam dicta. Dac. Vide Nonium in Rabula et in Rabulae et infra in Rava. Sunt qui legant Rabicula. Intus. Inventus. Goth.

Rodusculana. Vid. Varro lib. IV. Lat. (V. pag. 163. seq. Sp.) qui Raudusculam appellat a raudo, id est aere. Vide Rodus. Rodusculana scriptum est in marmore quodam Capitolino. Ant. Aug. Varro lib. VI. de L. L. (l. c.): Sequitur porta Naevia quod in memoribus Naevius; Naevius enim loca ubi ea sic dicta, coluit. Deinde porta rauduscula, quod aerata fuit, aes raudus dictum. Er eo in veteribus mancipiis scriptum, raudusculo libram ferito. Qui Varronis locus satis eos refellit, qui portam raudusculam eandem et Naeviam dictam fuisse scriptum reliquere. Sic aperte distinguit P. Victor in descriptione urbis in II. reg. vicus portae rodusculanae, vicus portae Naeviae. Porro Raudusculanam portam aeratam fuisse testatur Val. Maximus lib. V. cap. 6. Dac. Alii Raudusculana. Vide Varronem IV. de lingua (l. c.). Raudo. Vide supra Rodus. Goth.

Rasores. Iluc referri potest verbum Rasitavisse, quod apud Gellium est III. c. 4. et Rasorius Glossis ῥασήρ, qui et alibi Ralla, Rallum, Rallus. Goth.

Ratium. Li Festi verbis multa egent interpretatione. De Tarquinio et Oppio nihil habeo quod scribam. De Antonio possum referre, quod Plinius ait lib. XXXIII. cap. 9.: Miscuit Antonius Triumvir ferrum argenteo denario, miscuit aeri falsae monetae. Vid. idem Plin. cap. 3. eiusdem libri. Ant. Aug. Infra (pag. 228.): Ratium quadrantem signavit Tarquinus Rex. quem et Opilius Aurelius dictum putant, quod in eo et triente ratis fuerit effigies, ut navis in asse, unde Lucilius quadrantem quoque ratium vocat, cum ait: — quadrantii ratii. Antonius ratiōs dici trientes putat, quod ratis appellatio tertiae partis assis sit, quinque aut alius partis nulla sit, sed secundum numerum, ut Sextans. nec haec re ratem dici nisi de terna, ac legibus Numae unam ratem trientem significat, quod hic penderentur, cum ratio cum his putaretur, quibus solvendi essent. Plinius ait signatum aes primum a Servio rege, hoc est assem; unde classes ex censu assium ab eodem definitae. Post illum videtur Tarquinius Superbus aeri portiones signavisse, trientes et quadrantes, quantum ex hoc loco conicere possumus. Nam antea eadem aeri non signati aestimatio, ut post signati idem pondus; unde in legibus Numae ratem id valuisse nondum signato aere idem quod postea signato, hoc est tertiam partem aeri. Locum Lucillii, quem non dubium est hic citari a Festo, supplevimus ex Varrone. Antonius est nobilis Grammaticus praceptor Ciceronis, cognomine Cnippo, quod Graecum est κνίπων, non enim intelligitur de illo Antonio, qui miscuit ferrum argenteo denario, quod vide placuisse doctissimis viris; nisi pro Antonius malimus Artorius, quod valde placet. Praeclara est et docta illius viri opinio, apud veteres etiam nondum signato aere ratem significasse tertiam portionem aeri; unde in legibus Numae quod scriptum erat UNAM PARTEM, id significabat unum trientem: quod scilicet trientibus ratio putaretur et trientes solveretur, quibus solvenda res erat. Insignis sane hic est locus, quem si, ut alios, non iidem Festi verbis reddidimus, at id sensisse auctorem nemo est qui, si paullo mentis oculos adiciat, clare ac perspicue id cernere non possit. Scal. Optime Scaliger pro Oppius Aurelius legebat Opilius Aurelius. Sed male idem pro Tarquinio Tarquinium regem substituebat; nam hic aperte Tarquinium grammaticum nominari fidem faciunt schedae. Quod autem de quadrante ratito ex Tarquinio et Aurelio Festus refert, id omnino firmatur ex Plin. lib. XXXIII. cap. 3.: Nota aeris, hoc est, assis, fuit ex altera parte Ianus geminus: ex altera rostrum navis, in triente vero et quadrante rates. Quamquam Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 15. Sp.) quadrantem ratium dictum tradidit, quod iis solveretur qui ratibus transibant. Dac. Dixi ad Varr. IV. de lingua (l. c.). Goth.

Ravim. Plaut. in Aulul. (II, 5, 10.):

*Ubi si quid poscamus, ad ravim poscamus prius,
Quam quidquam detur.*

Ille etiam versus refertur, de quo verbo Rava. Citatur idem in Artemone et Caecilii in Hypobolimaeco. Ant. Aug. Glossae: Ravis, ῥάβωκα. Isidorus: Ravit, rauce loquitur. Lucilius:

Rausuro Tragicus qui carmine perdit Oreste.

Scal. Lege infra: Item: expurgabo hercle omnia ad raucam ravim. Est enim idem locus Plauti, quem in Ravam vocem. In versu Caecilii:

Prius ad ravim procaris quom me placentem feceris.

Dac. Ravim dicebant. Ravis, raucitas, ravio, rauce loquor. Plautus (Poen. III, 5, 33.):

Nego et negando, si quid refert, ravio.

Ubi male alii *annuo*. *Idem*. *Experituravi*. Expurgavi. Adde Nonium (pag. 164. Merc.) in *Ravis*. *Ravis*. *Ravis*. *Ravis*; alii *Ravit*, Rauce loquitur et *Rausurus*. *Goth.*

Ratus sum. A *reor*, puto, existimo. Item *ratus*, certus, unde *ratissima*, quod vide. *Dac.* *Occiduntur ubi*. Legebat Scalig.:

Occiduntur ibei, potitur ratu' Romulus praedam.

Sed melius in fragmentis, quae ab Gul. Fornerio:

Occiduntur ibus potitur ratu' Romulu' praedam.

Sequebatur: *Disperit Dac.* Glossis λογίζεσθαι. *Goth.*

R duobus. (Ad p. 228.) *R. R.* actuus sollemnis apud veteres nota qua *rationes relatas* significabant. *Infra pro de actis disseritur etiam* vetus cod. *de actis disserti etiam*. Unde viri docti: *de actis disseritur cuiuspiam*. Forte legendum: *de actis quispiam*. *Dac.* *Disseritur etiam*. Dissecti cuius etiam; alii *disseritur cuiuspiam*. *Goth.*

Ravilliae. *Ravillae*. Turnebus legit: *quemadmodum a colore fusco Sullae*. Si nobis liceret, quotiescunq; libet, omnia mutare, delcre, pervertere, nemo esset, qui doctus eo nomine dici non posset. Quam enim haec diversa sunt a vulgata scriptura? Et tamen cur offunditur, quae planissima est? Deinde vide quantum periclitaturus erat de existimatione sua, nisi aequiores lectores nactus esset, qui verba Plutarchi omnino contra se adduxit. Plutarchus (vit. Sullae, c. 2.) ait dictum διὰ τὸ ἐρυθρῆμα τραχὺ καὶ σποράδην ἀναμιγμένον τῇ λευκότητι. At in Festo ipse legit Sullas a fusco colore dictos. Quid? fuscus color idem est cum eo, qui ex rubro et albo mistus est? Dolet mihi magno viro imprudenti hoc excidisse. Praeterea, non primo Sullae cognomen hoc datum, erat enim eius familiae. At nos vulgatam lectionem, quia nihil mendii in se habet, sartam tectam in suo loco tueamur. *Ravillae* autem, non *Ravilliae* legendum, quod cognomen fuit L. Cassio Longino, qui cum Cn. Servilio Caepione Censor fuit anno V. C. DXXVII. *Scal.* *Ravallae*; alii *Ravillae*. *Goth.*

Ratumena. Lege: *in conspectum quadrigarum*. Festo non convenit cum Plutarcho (c. 13.) in *Poblicola*. Plutarchus postea redditis quadrigas faciles ait. Festus antequam haec acciderent, bello repetitas. *Scal.* *Ratumenna auriga* fuit, qui cum in ludis Circensibus excussus fuisset, equi eius cum corona et palma in Capitolium pervenerunt, sedemque ter lustrarunt. Ex quo factum est, ut porta per quam intraverant, *Ratumena* diceretur. Solin. cap. 45.: *Excusso quoque auriga quem Ratumenam nominabant, relicto certamine ad Capitolium quadriga prosiluit nec ante substitit, quamlibet omnibus excursionibus impedita, quam Tarpeium Iovem terna dextratione lustraret*. Sed non video cur Solinus praetermiserit, quod in miraculo praecipuum, nempe ludicrum illud certamen Veis actum fuisse, unde excussus auriga, qui postea Romae periit, recta ad Capitolium quadriga pervenit. Sane illud non praetermisit Plinius: *Maius augurium apud priscos, inquit, plebis Circensibus excusso auriga in Capitolium cucurrisset equos aedemque ter lustrasse*. Deinde addit: *Maximum vero eodem pervenisse a Veis cum palma et corona effuso Ratumenna qui ibi vicerat*. *Ratumena* porta eadem aliis nominibus *Carmentalis*, *Tarpeia*, *Scelerata* et *Veientana* dicta. *Dac.* *Conspectamque ficitilium quadrigarum*. Lege *conspectumque ficitilium quadrigarum*. Harum quadrigarum ficitilium meminuit Plin. lib. XXVIII. c. 11. *Idem*. *Quia in fornace adeo creverant*. Idem narrat Plin. ibidem. In ostentis autem et somniis omnia maiora et auctiora videre laetum ac prosperum iudicant aruspices et oneirocritae. E contra triste ostentum est, si qua res solito minor et tenuatior defectiorque appareat. Sic *Perdiceae* uni ex *Tememidis* quam apud regem Macedoniae ovibus pascendis operam suam locasset, panis qui eius nomine coquebatur, in furno duplo maior factus, regnum Macedoniae attulit. E contra, *Praenestinae sortes extenuatae* apud Liv. pro malo ostento habitae sunt, Liv. lib. XXII. 1. et lib. XXI, 62. Idem de somniis iudicium apud veteres interpretes. Membrum aliquod aut aliud quodcumque per quietem solito maius et auctius visum laeta significat: contractum et emaciatum contraria. Eodem pertinent septem opimae vaccae et septem macie defectae, quas e flumine ascendentes vidit rex Aegyptius. Vide Artemidorum et alios scriptores oneirocriticon. Salmasius in exercitt. Plin. *Dac.* *Etrusci*. *Clarusci*. *Veis consternatis*. Vehis consternatis. *Veienti*. *Vegenti*. *Goth.*

Reciperatio. *Reciperatores*, vel ut dixere postea, *recuperatores* primum dicti sunt, qui inter pop. Romanum et civitates peregrinas de rebus privatis reddendis recipiendisque cognoscebant. Et inde recuperatores dicti sunt iudices qui a Praetore in privatis controversiis, quacumque de re ageretur, dari consueverant. *Plant. Bacchid. Act. II. sc. 3.* (96.):

Postquam praetor recuperatores dedit.

Nunc vero ii recuperatores *iudices delegati* dicti sunt. *Dac.* Ea plerumque fiebat post res solenniter repetitas a *fetialibus*. *Goth.*

Reciprocare. Verba Pacuvii sunt mendosa. *Ant. Aug.* Ex l. m. post verbum *poscere* addendum: *usi sunt antiqui, quia procare est poscere.* *Urs.* Contaminatissima sunt ista, neque *χθῆς καὶ πρόην* labes istae huic loco insederunt. Video enim et Paulum illas abbreviatores in suam epitoenem contulisse; monstrum hominis, qui quod non intelligebat, reliquerit: quod facile ac vulgo notum erat, id omne, tanquam inutiles ramos reciderit. Igitur videamus, an ita scripserit Festus: *Pacuvius Teucro: Rapio, reciproco — pedem cito aut ultro citro restem. Reciprocare, sursum deque gremiis subiacere, ac adfligere.* Nam sane in versu Plauti *reciprocare* nihil aliud quam susque deque, gremio erecto aut depresso, gestum ita componere, ut tolleno, aut pilum Graecum videatur. Igitur illud Pacuvii *Reciproco* Festus exponit: *ultro citroque restitans pedem cito.* Fortasse continuandus versus Pacuvii: — *Rapio, reciproco, pedem cito, ut ultro citro restem.* Vide Varronem, qui citat versus Accii: *Tendens nervo Tela reciproca condita equino.* Sunt autem ex Philoctete Attii, auctore Servio in fragmentis. *Scal.* *Reprocare* inserta syllaba *ci*, *reciprocare*, ut *incitaga* pro *intaga*. Varr. lib. VI. de L. L. (VII. p. 358. Sp.): *Reciproca est, cum unde quod profectum, redit eo.* Quod ab *recipere Reciprocare fictum, aut quod poscere procare dictum.* *Dac.* Pro *ultro citroque poscere*; et apud Nonium (pag. 165. Merc.) pro *Recipere*. *Goth.*

Recellere. *Cello*, quod a Graeco *κἔλλω, κινῶ*, moveo; unde *recello*, retro moveo vel moveor. Reclino. Lucret. lib. VI, (572):

— *Inclinatur enim retroque recellit*

Et recipit prolapsa suas se in pondere sedes.

Apuleius (pag. 249. ed. Elmenh.): *Nates recellere*; eodem usus et Livius. *Excellere* autem in altum extollere. Cato: *Plerisque solet animus in rebus secundis excellere.* Subaudi *se.* A *recellere* deductum nostrum *reculer*. *Dac.*

Recinium. Omne vestimentum quadratum, inquit Festus. Hoc est: vestimentum commune viris feminisque, quod firmatur ex Servio lib. I, (236. pag. 195. ed. Dan.) Aeneid.: *Togas*, inquit, *etiam feminas habuisse Cycladum et recinii usus ostendit.* At in leg. XII. Tabul. *Recinium* est virilis toga, qua mulieres utebantur, in luctu scilicet, contra quam Lycii, qui in luctu vestem muliebrem induebant. Verba legis XII. Tabul. haec sunt, ubi de sumtibus funerum: *SUMTUM MINUTO. TRIA SI VOLET REICINIA, ET VINCULA PURPURAE ET DECEM TIBICINES ADHIBETO*, illoc *PLUS NE FACITO.* Ubi *REICINIA ET VINCULA PURPURAE* nil aliud sunt, quam *reicinia praetexta clavis purpureis*, quod recte apud Festum: *Togam virilem praetextam clavo purpureo.* Ideo autem *reicinia virilia* in luctu mulieres inducant, ut ea viris mortuis, ut mos erat, iniicerent. Sic apud Virg. in Misenio (Aen. VI, 221.):

Purpureasque super vestes, velamina nota

Iniiciunt.

Sic itaque hic Pompeii locus sanus est. Exitere tamen, qui eum ita legendo corrumpent: *Recinium omne vestimentum quadratum ii qui duodecim interpretati sunt, esse dixerunt.* *Ver.* (hoc est *Verrius*) *togam, qua mulieres*, etc. Vel sic: — *esse dixerunt vel virilem togam.* A *Rica* autem *ricinium*; et *i* in *e*: *reicinium*; non vero a *reiciendo*, ut Varro et Servius rati sunt. Vide *Rica*. *Dac.* Alii *Ricinium*. Glossis *Ricinus*, *χρότον*. Nonio (pag. 542. Merc.) *Ricinium* (quod postea Masurtium dictum esse ait) et *Ricinum*. *Qui XII. interpretati sunt.* Dixi ad leges XII. Tabul. *Virilem togam, qua.* Alii *V*, *irtoгам*; alii *Vertogam* qua, ut *Ver Verrium* significet. *Prætextam.* Praetextum. *Clavo purpureo.* Fiebant etiam clavi ex purpura. L. 19. §. simili modo 5. ff. de auro, argento. *Goth.*

Reconductae. (Ad p. 229.) Malim *reconderit, refecerit.* *Ant. Aug.* Lego: *Reconduit, refecerit*; et certum est, ita esse. *Reconduit*, aut *reconduat*, ut *creduit* et *creduat.* *Scal.*

Ricae. *Ricae* et *Riculae.* Turpilius apud Nonium (pag. 542. Merc.) in *Ricinum*: Interea adspexit virginem gestantem in capite riculam. *Ut.* Vel. *Goth.*

Rectae. Vide *Regillis.* *Ant. Aug.* Vide *Regillis.* Plinius de Caia Caecilia: *Ea primum texuit rectam tunicam; quales cum toga pura induuntur, novaeque nuptae.* Recta tunica describitur in Evangelio: *χιτών ἄβραφος ἐκ τοῦ ἀνωθεν ὑφαντός δι' ὄλον.* Graeci scriptores *ὀρθοστάδιον χιτῶνα* vocant. *Scal.* Diminutivum *Regillae*; his indutae virgines, illis viri pridie nuptiarum diem cubitum ibant omnibus causis. Rectae autem, quod a stantibus et in altitudine texantur, ut ait Festus. *Isidorus*, quod sursum versus texantur. Nam *sursum versus texere* et *in altitudinem texere*, idem est; Graeci dicunt *ἀνω ὑφαίνειν*. Et haec vetus fuit texturae ratio, qua stantes texebant, et omnibus gentibus usitata praeterquam Aegyptiis qui deorsum versus

texebant. Herodot. lib. II. (c. 35.): *ὄφαινονσιν οἱ μὲν ἄλλοι ἄνω τὴν Κρόκην ὠθέοντες, Αἰγύπτῳ δὲ κάτω.* Apud ceteras gentes cum trama vel fila infra essent, in superioribus texebatur vestimentum, et sic trama semper pectine ad superiorem partem ducebatur et trudebatur. atque id sursum versus texere vel in altitudinem vocabant. Contrario modo Aegyptii, ex superioribus, ubi erant fila, vel licia ad inferiora procedebant, ubi vestimentum vel tela, quae texebatur, inerat. Sed de arte textoria vide doctissimi Salmasii librum de re vestiaria, et eius notas ad Vopiscum. Nam ita rem omnem explicuit, ut nihil supra addi possit. *Dac. Vide Regillum. Goth.*

Remancipatum. (Ad p. 229.) Remaneipare dicitur is, qui rem sibi mancipatam iterum mancipat, ita, ut prior eam reddibeat. Inde eleganter Gloss.: *Emancipat, ἀντιπαροχωρεῖ, ἀντιπαρογράφει, Remancipio, ἀποκαθιστῶ. Dac.*

Rienes. Vide *Nefrendes. Ant. Aug.* Glossae: *Rienosus, νεφριτικός. Scal.* Inde Renitrosus et Rienosus. *Nefrundines.* Vide supra *Nefrundines. Goth.*

Refriva. Locus male mendosus (ut domum datantes tevirico), cui quid substituam non habeo. *Ant. Aug.* *Refriva faba dicitur, ut ait Cincius, quae ad sacrificium ferri solet domum ex segete, auspicii causa, quasi revoet fruges domum; data enim est et tritico ad rem divinam faciendam.* Non solum, inquit, data est faba refriva suo generi, sed et reliquis frugibus, et tritico. Plinius: *Fabam utique e frugibus referre mos est auspicii causa, quae ideo Refriva appellatur.* Pliniani libri habent *refrinam* male per *n*, non per *u*. *Referivus, referitivus; conditivus, conditivus, et similia.* Haec autem res divina fiebat Kalendis Iuniis, unde dictae sunt Kalendae fabariae, quia hoc mense adultae fabae divinis rebus adhiberentur. Auctor Macrobius (lib. I, 12.). Eodemque die pulle fabaria, et larido Carneae deae res divina fiebat. Neque aliud intelligitur in fine horum Festi verborum, cum *puls fabata diis datur, etc. Scal.* *Refriva fabra. Ut ait. Vis. Revoeent.* *Revocant. Refriva. Refrivam. Quac. Quam. Goth.*

Remeare. Afranii Octonarius, ut ait Faernus noster, non patitur verbum *ludum*, ideo scribendum esse locum, vel tale aliquod verbum. *Ant. Aug.* Versus Afranii indiget emendatione:

*Vetuit me sine mercede prosum Paccius
Remeare in ludum.*

Scal. Virg. (Aen.) II, (95):

Si patrios unquam remeassem victor ad Argos.

Commeare, ire et redire. Unde Commeatus dicitur spatium quod commeandi, id est eundi et redeundi militibus, privati negotii gerendi causa conceditur. *Dac.* Adde *Remant, Commeatus dari dicitur.* Ita commeatus accipitur in l. 2. in f. ff. ad municip. l. 1. et l. 3. §. 7.; l. 14. ff. de re militari, et l. 1. Cod. de commeatu. *Possit. Quis possit. Redireque. Redire cum. Goth.*

Remeligines. Versus Plauti, ni fallor, est in Casina mendose editus: *Nam quid illaec nunc tam diu intus remoratur quasi ob industriam.* Afranii autem versus mendosus est. *Ant. Aug.* Vel *remelignes* et *remorae* non sunt eiusdem originis, vel legendum: *remoragines*, ut Lambino placuit. Quod si vera lectio sit *remelignes*, verum erit, quod sensit *Scal.*, esse ab antiquo *remello*, quod est *retardo*; nam et *promello*, hoc est *procrasino*, dicebant veteres, ut suo loco dictum est. *Remeligo* autem et *remora* dicitur quodcumque remoratur, unde piscis, qui navem retardat, *remeligo* et *remora* dictus est, ut Graecis *ἐχενής*, ab *ἐχεν*, *retinere*, et *νήγ* *navis*. Versus Plauti est e Casina. Act. IV. se. 3, (7):

— — — *Nam quid illaec
Tam diu intus remorantur remelignes.*

Dac. Remelignes. Remeligenis. Patina. Casina. Diu intus. Divinitus. Goth.

Remurinus ager. Remurinum hunc agrum, et Remurinum diversum facit a Remuria quae in summo Aventino. Sane Dionys. Halicarn. (l. c. 58. p. 73.) Remoriam quandam ponit vigesimo ab urbe stadio, ad Tiberim. Remuria iuxta Romam Stephano. Sed verisimilius est, Remurinum agrum circa Aventinum fuisse, et Remuriam, locum munitum, in summo monte. Nam cum Remus et Romulus de condenda urbe contenderent, uterque sibi locum munivit, hic in palatio, ille in Aventino. Romulus locum suum *Ronom quadratam* dixit, suum Remus *Remuriam* vocavit. Vide *Roma quadrata*. Quod addit in fine Festus *Remuriam Remorum* alias fuisse vocatam, nescio cuius auctoritate ad id probandum utebantur. Addiderat forsitan Festus locum illum post Remi mortem aliquando *Remorum* dictum fuisse, quod ibi auspicia Remum remorata fuerant. *Dac.*

Remores. Ad remores aves respexisse videtur Plautus, cum scripsit: *An auspiciū aliquod remoratum est?* *Dac.* *Remores aves.* Remoras aves. *Goth.*

Rimari. Vide Nonium (p. 382. Merc.). Glossarium: *Dirimat, κατρενύει.* *Rimatur, ἰσενύει.* *Scal.* Rima est a *ρίγμα*, fissura, inde *rimari*, in rimis quaerere, proprie de subibus, qui glandes rimantur de rimis terrarum. Unde et sumitur pro *pasci*. *Rimari, quaerere.* Ilac ad desperationem mutila sunt in versu Ennii: — *rimantur utriusque.* Et de Hispanis forsā loquebatur Ennius, qui a Catone in fugam versi latebras et specus rimabantur. Nam et continuo sequebatur apud Ennium: *Alte elata specus petrisque ingentibus tecta.* *Dac.*

Remillum. A Remo, *remillum*, repandum instar remi, qui reflexus videtur in aqua. Periere, quae infra e Lucilio et Afranio Festus laudabat. Et nil iuvant Schedae. *Dac.*

Remorbescat. Iterum morbescat. Glossar.: *remorbescio, ἀνανοσίζω.* *Dac.*

Refutare. In Festi verbis erat Pacuvii exemplum; et quod *A* in *U* verteretur, ostendebatur, cum a claudio recludere sit compositum. Sed hic *A* tollitur, non mutatur, vel non sola mutatur, sed *AU* in *U* longum vertitur. *Ant. Aug.* Citabat exemplum Pacuvii in Hermiona. Addebat, in Refutare *A* in *U* mutatum, dictum enim esse a fando; proinde ac in *cludo A* in *U* mutatum est. Sed ista sunt Grammatica itaque inepta. Primum obliviscitur simplex esse *Futare* supra dictum a Catone. Deinde ignorat esse deductum ab ollis, quae cum ferventes paulo plus exuberant, solent futo vase ad hoc apto inversa aqua compesci, quod dicitur futare et confutare ollam. Titinius Setina:

Coquos ahenum, quando fervit, pulla confutat trua.

De futo vase et supra diximus, et Varro meminit, et nos ad Varronem quaedam olim. *Scal.* Vide supra *Futare.* *Goth.* *Futare* nihil est, nisi frequentativum a *fundere*.

Renanciscitur. Melius *Renancitur*, ut in MSS. Pauli scriptum testatur Voss. *Renancitur* a *renancior* ut in XII. Tab. *nancitor*. Quod vide suo loco. *Dac.* *Reprehendit.* Deprehendit. *Nanciscitur.* Adde supra *Nancitor.* *Goth.*

Reor. *Reor*, inquit Festus, significat existimo, et omnia, quae ab eo declinantur, ut *rebar, ratus sum*, etc. Quorum passiva est auctoritas. Ubi, quam nos *terminationem* dicimus, Festus *auctoritatem* vocat. *Dac.*

Remulco. Non satis exponit, quid sit *remulcus*; neque enim ita dicitur a remis scaphae, sed a *ῥῦμα*, sive *ῥυμός, remus*, quod est *lorum*, unde et *remus* tubae lorum dicitur, *ῥυμονακίον*, fune trahere, de scapha, quae grandiore navim fune trahit, quae navis remulco trahi dicitur. Isidor. lib. XIX. cap. 4.: *Remulcum, funis, qua deligata navis trahitur vice remi.* Caes. Bell. Civ. III, (40.): *Ad Oricum venit, submersamque navim remulco multisque contentens funibus reduxit.* Ita Livius non semel, et C. Valgius antiquus poeta:

Hic mea me longo succedens prora remulco

Laetantem gratis sistit in hospitium.

ῤυμονακίον. Latini dixerunt *remulcare*. *Dac.* *Remulco*; unde *Remulcare* Nonio (pag. 57. Merc.). Adde supra *Promulco.* *Goth.*

Rigidum. Proprie durum, quod curvari non potest, et inde pro frigido, quod quae gelu tentantur rigida sunt. Gloss.: *Rigidum, ἀκαμπές, σκληρόν, ἰσχυρόν, στεγνόν καὶ ψυχρόν.* Hic forte laudabat Festus aliquem, qui dixerat *rigido ferro*, ut Virgilius dixit *rigido ense*, forte et adduxerat locum Virgilii (Aen. XII, 304.): *Sic rigido lotus ense ferit.* Item alterum ubi: *Tum ferri rigor*, pro *rigido ferro*. *Dac.* *Frigidum et post durum.* Idem Nonius (pag. 380. Merc.) in *Rigidum.* *Goth.*

Regifugium. VI. Kal. Mart. Regifugium fuisse ex fastis ex Ovidio lib. II. Fast. (685. seqq.) constat. Macrobius tamen lib. I. Satur. (c. 12.) refert quosdam existimasse, Iunium mensem dici, quod M. Iunius Brutus exactis regibus Carnae deae sacrum in Coelio monte fecisset. Cetera verba Festi non assequimur, praeter ea, quae Paulus notat. In Fastis autem hic dies est totus nefastus. Videntur etiam nonnulla hic ad alia verba pertinere. *Ant. Aug.* Agebatur de Regifugio, quod VI. Kal. Martias in Fastis notatum erat, usque ad illa . . . *truria.* Mox alius caput: *Regifugium dies Kal. Iunius in Fastis et notari et legi debet cum NP, quod ille dies sit e nefasto fastus.* Ex quibus apparet, Festo aut Verrio displicuisse vulgatam lectionem *Fastorum*, quae plane non per NP, sed per N, quasi totus nefastus sit, hunc diem conciperet, et *Kalendarium* marmoreum ita habet per N, non per NP. *Scal.* Ait Festus, regifugium quod notatur in Fast. VI. Kal. Martias de Tarquinii fuga non esse intelligendum, sed de regis sacerorum fuga e Comitio. Alterum vero regifugium quod Kalendis Iunius, vel ut in veteri Calendario IX. Kalend. Iun. notatur, de Tarquinii regis fuga.

Quam opinionem sequutus Macrobius, qui Tarquinii fugam ad Kalendas Iunias refert. Contra vero Ovid. lib. II. (l. c.) Fast. Tarquinii regis fugam ad VI. Kalendas Martias:

Nunc dicenda mihi regis fuga; traxit ab illa

Quintus (Sextus) ab extremo nomina mense dies.

At regis sacrorum e comitio fugam ad IX. Kal. Iunias. Vide supra: *Quando Rex comitavit fas*. Mendose citatur hic *Tullius de Feriis* pro *Iulius de feriis*, qui citatur a Macrobio in Saturnalibus. *Dac.* Glossis *καταφυγή. VI. Kal. Martii* scilicet; id enim ita esse, testatur Ovidius. Sed tamen Macrob. Saturn. I, (12.) VI. Idus Iunii exactos reges fuisse scribit, eoque pertinet, quod paullo post adscribitur de Kal. Iuniis. *Goth.*

Regia. Τὸ βασιλειον. Urbes etiam, ubi aulae regum, dictae *regiae*. Ut Plinius et Mela oppidum Iol Iubae regiam vocant. . . . *aliquo regiae fe.* Odoratus sum, hoc fragmentum divulsam esse ex capite *regiae feriae*, cuius ultima verba male hic haeserunt. *Dac.*

Regia dicta. (Ad p. 230.) Ait Festus *Regiam* dictam, vel quod in eam populus conveniret a Pontifice convocatus, qui Pontifex regia erat maiestate; vel dictam *regiam* a Rege sacrificulo, qui ibi sacra faciebat. Quod et sentit Varro lib. V. (IV. p. 194. Sp.): *Dies Agonales*, inquit, *per quos rex in regia artem immolat*, etc. *Dac.* Post *Refugium*. Regia sacrorum, quod in sanum a Pontifice convocati conveniant; quod in ea sacra a Rege sunt solita usurpari. Regem autem intellige Regem sacrorum. Prima verba interpretanda sunt, ac si Festus dixisset: Regia sacrorum est sanum, in quod a Pontifice convocati conveniant. Ita saepe loquitur Varro. Sic supra: *Navia ex uno ligno exsculpto ut navis, quo utuntur alveo in vindemia*. Dicendum enim erat: *Navia, alveus ex uno ligno exsculpto, quo utuntur in vindemia*. Quae sequuntur, videntur dicta de Regio Lepidi, quod nundinae, forum, conventus agerentur in ea civitate, videri dictum a maiestate. Quod et confirmat Strabo, qui non de hoc Regio Galliae Cisalpiniae, sed de Regio Fretensi loquens ita scribit (lib. VI. pag. 258.): *Ἰλῶν εἴτε διὰ τούτην αἰτίαν (διὰ τὸ ἀργῆσαι) τούνομα τῇ πόλει γέγονεν, εἴτε διὰ τὴν ἐπιπέσειαν τῆς πόλεως, ὡς ἂν βασιλειον τῇ Ἀσίνῃ φωνῇ προσγοροεσάντων τῶν Σαννιτῶν* etc. A maiestate ergo Festus Regium Lepidi, uti diā τὴν ἐπιπέσειαν Strabo, Regium Samnitum, seu Braciorum. Quae supersunt, ego non intelligo, neque videntur huc pertinuisse. *Scal.*

Regiae feriae. (Ad p. 230.) Lege infra: *Sed non semper ob hanc unam crassam tantum, quia homini talis maiestatis cura datur, sed etiam cum* etc. Ait Festus, Regias ferias dictas non solum quae fori, conventus et nundinarum, sed etiam quae fulguris vel portenti similis expiandi causa per sacerdotem aliquem, qui esset regia maiestate, edicbantur. Postrema verba: *aut in procurando portento simili quo regiae feriae* etc. male adhaeserunt post *regia domus*, ubi eorum vestigia. In fine tantum verbum supplendum: *Quo Regiae feriae solitae sunt fieri.* *Dac.*

Reglescit. Scribe: *Reglescit cum dixit Plautus, significat Crescit, in illo versu: Nihil superest; ve misero mihi ac reglescit dolor. unde etiam Glires*, etc. *Reglescit* ergo pro *Regliscit.* *Scal.* Vide *Gliscit. Inde etiam glires dicti videntur.* Fallitur Festus. *Glis* enim est a Graeco *ἔλειος*; addito gamma *γέλειος*, unde *gleios, gleis, glis*. Graeci *ἔλειον μῦν* appellarunt quasi arborem murum; nam in sylvis degit, et inter arbores semper oberat, et in iisdem sedes et cubilia habet hiemis tempore cum perpetuo dormit. Ἐλῆ Hesychio σύνδενδρος τόποι. Varro apud Sospitrum (pag. 69. Putsch.): *In mea silva glis est nullus.* Apud Martialem lib. III. ep. 58. sic interponendum:

Metamque lactis; Sassinate de sylva

Somniculosos ille porrigit glires.

Hunc glirem etiam *μυξόν* Graeci vocarunt. Gloss.: *μυξός, glis*. Hodie *voxum*, vel *voxosum* appellitant voce ex *μυσος* detorta. Salmas. in Solin. *Dac.*

Reapsc. Cic. de Divinat. I. (c. 37.): *Formae, quae reapsc nullae sunt, speciem autem offerunt.* *Dac.*

Regimen. (Ad p. 231.) Gloss.: *Regimen, οἰκίσμα, ἰθύννηριον*. Usus est Lucret. Livius etiam, Plin. et alii. Versus Emii sic legendus, ut in edit:

— — — se

Primus nec bradus in regimen, bellique peritus.

Deest vox *ingerit* vel quae similis. Et de Cn. Manlio loquebatur Ennius, quia adversus Gallograecos pugnaturus ipse minime tardus bellique peritissimus se in regimen ingerit. *Dac.* *Regimen pro regimento*. Regimenti verbo utitur Aurelius Arcadius in I. unica §. 1. ff. de offic. P. Praetorio. *Goth.*

Relegati. (Ad p. 231.) Exulum tria fuere genera. Alii interdicti, relegati alii. Alii deportati. Interdicti dicuntur, quibus interdictum est certi loci aditu commercioque. Relegati, vel qui in locum aliquem

amandantur, vel qui certo quodam loco ignominiae causa iubentur excedere, quo sensu relegati dicuntur, qui interdicti proprie sunt. Deportati vero, qui civitate sua multati vinciti nervo aut compedibus in navim aliquam imponebantur, servisque publicis, ut eos in insulam transferrent, tradebantur. De hac deportatione Terent. in Phormione (V, 7, 85.):

*Nonne hoc publicitus scelus hinc deportarier
In solas terras?*

Vide Hotoman. de verbis iuris. *Dac.* Eorum passim in iure mentio. *Goth.*

Religiosus. (Ad p. 231.) Dies XXXVI. atrii sunt terni singulis mensibus; postridie Kal., Nonas, Idus. De quibus alio loco Festus. Mundus vero ter in anno patet, hoc est IX. Kal. Sept. postridie Volcanalia et III. Non. Octobr. et VI. Id. Novembr. Aliiensis dies postridie Idus Quinctiles. Vid. Gell. lib. V. cap. 17. Macrobr. Saturn. lib. I. (c. 16.). *Ant. Aug.* Ovid. Fast. I, (57. seqq.) ubi de Kalendis, Nonis et Idibus:

— — — *Omimbus istis
Ne fallare, dies proximus ater erit.
Omen ab eventu est; illis nam Roma diebus
Damna sub adverso tristitia Marte tulit.*

Esse, Gallus Aelius. Lege: *Esse, Gallus Aelius, quod homini ibi facere non liceat, aut, si id faciat, contra Deorum,* etc. Sic infra. Vel potius excidit vox *religiosum*, quae sic supplenda: *Religiosum esse, Gallus Aelius, quod homini ita facere non liceat, aut si,* etc. *Adversus mystica.* Lege: *adversus auspicia, ut in vet. cod. Inter sacrum autem et sanc. et Rel. Sacrum est, quod deo et eius cultui publice consecratum, dicatum est, uti aedes, arae, sacella et eiusmodi. Nam loca illa ubi privati sacra sua peragunt, non sunt sacra, quia publicam religionem non spectant. Sanctum, quod ne quis violat, capite sanctum est; nullius tamen Deorum proprium, uti sunt muri, portae, aliaque nonnulla, quibus violatis solebant consuli Pontifices. Religiosum, ubi quid sit, quod hominibus facere non liceat. Sed vide omnino Ald. Manut. de quaesitis per Epistolam Hib. I. Ep. 10. Nam ita fuse et perspicue hunc locum tractavit, ut nihil supra adici posse censeam. Sed ita portione quadam. Hoc est: etsi *sacrum, sanctum et Religiosum* inter se differant, ea quoddammodo eadem videri posse Gallus Aelius probat. Ut Delubra, quae sacra sunt, quia Deo consecrata. Cicero sepulcra vocat sancta Philipp. IX, (6, 14.): *Sepulcrorum sanctitas in ipso solo est, quod nulla vi moveri neque deleri potest, atque ut caetera extinguuntur, sic sepulcra fiunt sanctiora vetustate.* Et Catullus (VII, 6.): *Et Batti veteris sacrum sepulcrum.* Vide *sanctum. Dac.* *Religiosus.* Etiam officiosus erga homines. Hinc Gloss.: *Religio, εὐσέβεια, αἰδώς. Dies religiosi.* Qui et infames et infausti Nonio (pag. 378. seq. Merc.) in *Religio.* *Quibus, nisi quod necesse est, nefas habetur facere.* Vide supra *Mundus.* Vide supra Praeliores dies. *Atque ii.* Alii. *In aedem bonae Dene.* Vide supra *Mundus. Mystica.* Alii mystice, alii auspicia. *Sanctum murum.* L. 8. in f. ff. de rerum divis. *Religiosum sepulchrum.* Vide l. 6. §. 4. ff. de rerum divis. *Putant.* Putat ut. *Qui non iam.* Quoniam. *Qua. Eo. Goth.**

Repotia. Pacuvii verba mendosa sunt. *Ant. Aug.* Pacuvii versus mendosus est. Ita emenda:

*Ab eo
Depulsum mamma paedagogandum accipit
Repotialis liber.*

Glossarium: *Reoria, ἡ τρίτη τῶν ἀγάμων ποδοστροφία. Reperidia, ἐπιποδα, ἢ μετὰ τὴν ἡμέραν ποδοστροφία. Reproca, ἐπιβίδα, ἢ μετὰ τὴν ἰσθμὴν.* In tribus his exemplis legendum *Repotia*, et pro *ἐπιποδα, ἐπιβίδα*, quo utitur Pindarus. Apud Acronem Horatii interpretem perperam excusum est *ποδοστροφία* pro *ποδοστροφία. Scal.* Sed in *reperidia* Scaligerum falli puto, neque enim pro eo substituendum *repotia*, sed potius legendum *reperidia*, quasi *repelatio*. Explicat enim *podostrophiam* Graecorum, qui scilicet a pedibus dixerant, quod Latini a potatione *repotia*. Sed vide Cuicium lib. XVI. observat. cap. 39. *Repotia* alii secundum, alii septimum a nuptiis diem faciunt. Turnebus opinatur etiam liberis natis celebrata *repotia*, quae et Acro *παδοστροφία* dixerit. Sed vereor, ut huic opinioni ansam dederit Ansonii locus male acceptus et alter Horatii, et item iste Pacuvii. Sane Pacuvii verba iocum non cuivis obvium continere videntur; de beato enim viro quodam dicta sunt, cui ipso repotali die puer iam mamma depulsum et iam paedagogandum traditus sit. Notum est illud:

Τοῖς εὐτυχούσι καὶ τάλμηναι παιδία.

Merito igitur se feliciores deputent, quibus postridie nuptias iam grandes pueri contingunt, quasi de coelo lapsi. *Dac. Appotalis liber. Repotalis liber. Goth.*

Repagula. Ciceronis locus relatus est in Verrina de signis, quae quarta quidem est earum, quas Cicero tantum conscripsit, non egit, sexta vero omnium Verrin. (In Verr. Act. II, IV, 43.). Vide Redivivum. *Ant. Aug.* Glossae: *Repagulum*, κόραξ. *Repagula*, καλυπτήρες. *Scal.* Quae panguntur et repanguntur. Sed quod hic ait Festus, ut *ex contrario, quae oppangantur*, non satis intelligit, et iuxta me intelligere quemvis alium puto. Nempe Festi verba mutila sunt et corrupta; legendum enim: *quae patefaciendi gratia ita figuntur, ut ex contrarioque oppangantur et repangantur.* Scras sive vectos illos intelligit, qui ab exteriori parte, inserto brachio per foramen ianuae adlucebantur et reducebantur. *Ex contrario*, id est, deforis. *Contra* enim nihil aliud est quam ἀντιρῶν. Ut de Africa dixit Virgil. *Italiam contra.* *Ex contrario* optime Graeci dicunt ἐξ ἐναντίας. *Dac.* Glossis καλυπτήρες, κόραξ. Est autem κόραξ ἀνθρώπος θύρας, uncinus et repagulum; et alibi: *Repagulum*, κλήθρον, μήτρα θύρας, μανδαλον; iisdem μανδαλος, Pessulus. *Ia.* Quia ita. *Goth.*

Repudium. Differt a divortio, quod est dissolutio matrimonii. Et repudium non modo nuptiarum diremptionem, sed et sponsaliorum renunciationem significat. *Divortium* inter virum et uxorem tantum fieri dicitur. *Repudium* etiam inter sponsos, ut auctor est Modestinus, Dillerentiar. 29. Sed et *divortium facere* dicitur *repudium mittere, renunciare*, vel *dicere*. Cato de dote: *Vir cum divortium fecit.* Terent. Phorm. (IV, 3, 72.): *Illis repudium renuntiet, hanc ducat.* Paulus ad edictum 31.: *Per calatore misso repudio.* Tacit. Annal. III, (22.): *Post dictum repudium adhuc infensus.* *Dac.* Vide I. 101. I. 191. II. de verborum significacione. Glossis ἀποστάσιον, περιόνοισις. *Goth.*

Repedare. Recedere. Adde Nonium (pag. 165. Merc.) in *Repedare.* *Goth.*

Repastinari. Afranii verba mendosa sunt. *Ant. Aug.* Lego: *Cum aut silvester excoadicatur, aut lapis mollitur frangendo, ut fiat pascuis vel pecoribus herba, vel hominibus satione.* Afranius Emancipato: — *Repastinasse ratus sentes fugis.*

Vel:

Repastinatas crati sentes fugis.

Scal. Pastinare, a pastino, instrumento, de quo sic Columel. III. cap. 20.: *Pastinum vocant agricolae ferramentum bifurcum quo semina panguntur, unde etiam repastinatae dictae fuere vineae veteres quae refodiiebantur. Haec enim propria appellatio restitibilis vinei erat. Nunc antiquitatis imprudens consuetudo quidquid emolui soli vineis praeparatur, repastinatum vocat.* Gloss.: *Pastinare*, βολαστροφείν. *Pastinatus* βολαστροφείν. Item Gloss. Cyrill.: βολαστροφείον *pastinum*, βολαστροφεία *pastinatio*, *repastinatio*, βολαστροφείη γῆ, *pastilenda*, βολαστροφεία, *occo*, *ocellio*, *pastinor*, *pastino*. *Pastinum* a Graeco πῆσσω, *pongo*, vulgo vocamus *houc*. *Ut fiat pascui.* Lege: *ut fiat pascuis, vel pecoribus herba, vel hominibus satione.* Afranius in *repudiatio*. Legit Scalig.: *Afranius in emancipato.* Turnebus lib. XIII cap. 25.:

Repastinare sero tu senex fugis.

Ego propius, ut puto, ad veterem scripturam:

Repastinasse ratus tu senex fugis.

Dac. Adde Columel. III. cap. 18. Isidor. ult. Etymol. 14. Pallad. II. cap. 10. Hinc *pastinandus* fundus. I. 15. §. 1. II. quod vi: *Pastina* instituire l. 7. in I. II. soluto. *Pastinationes* I. 79. II. de verborum signif. Tertulliano de cultu *repastinare divitiarum usum est repurgare*; et 2. adversus Marcionem *missio iniuriae repastinatur*, id est *refoditur*; et in exhortatione ad Castitatem scribit, Deum in ultimo compecuisse concubitum non sine ratione *repastinationis*, propagationis vero in primordio. *Natura.* Natum. *Excoadicatur.* Exquodicitur. *Ut fiat pascui.* Alii, ut fiant pascua. *Satione.* Sationes. *Goth.*

Reluere. Requirerare; hoc est dato pretio pignus recipere. Ut in illo Caecili:

Ut aurum et vestem, quod matris fuit,

Reluat, quod viva ipsi opposivit pignori.

Legendum enim *opposivit*, non *opposit*. Hac voce usus Cicero in oratione in Sallustium in vet. cod. (c. 7.): *Unde tu qui modo ne paternam quidem domum reluere potueris, repente tanquam somno beatus hortos pretiosissimos, villam in Tiburti C. Caesaris, reliquas possessiones paraveris?* *Dac.* *Reluere.* *Resolvere.* Adde supra Redivivam. *Ipsi.* Ipsa. *Goth.*

Resignare. Antiqui pro *rescribere*. Rescribere dicebant antiqui, sibi creditam pecuniam reddere, renumerare. Nam creditores *scribere*, sive *dicere* dicebantur cum credebant. Debitores vero, cum solvabant, *rescribere*. *Resignare* igitur pro *rescribere*, id est *reddere*. Horat. (Epist. I, 7, 34.): *Cuncta resigno.* Gloss.: *Resigno*, παραλώ. *Dac.* Cato de spoliis, *ne figerentur, nisi quae de hoste capta essent; sed tum, ubi indivisi*

sunt, revertantur resignatis vectigalibus. Haec citabat Festus, quae nos reperimus in fragmentis Servii (p. 339. Dan.), qui est penes Danielelem nostrum. Qui etiam aliud profert ex eodem Catone, oratione in Lucium Furium: *De aqua, quod attinet ad salinatores aerarios, cui cura vectigalium, resignat. Scilicet. Pro subscribere. Adde infra Resignatum et Signare. Goth.*

Resultare. Saepe resilire. Sed infra in reliquiis Festi apparet, *resultare* interpretationem tantum fuisse *residiare*. Libenter igitur legerem *resillare, saepe resilire*. Ita, ut dictum fuerit *resillo et resilio*. Nam inter quartam et primam coniugationem magna fuit olim affinitas. Vel forte legendum *resilitare, resultare, saepe resilire*. Gloss. *Resulto, ἀναθρόσσω. Dac.*

Restibilis. Glossae: *Restibilis, ἀγρός δις τοῦ ἔτους ἡροποιημένος. Scilicet. Restibilis ager.* Qui quotannis seritur. Varr. lib. IV. de L. L. (V. pag. 39. Sp.): *Ager restibilis, qui restituitur ac reseritur quotquot annis, contra, qui intermittitur, a novando novalis ager.* Videtur a restituendo eum dictum putare, cum sit a *restando*, quippe qui in alterum annum restat, hoc est resistit. *Restare* enim est durare, perseverare, resistere. Propert. (III, 6, 31.): — *Dum restat Barbarus Hector.* Quod Varro dicit *quotquot annis*, illud Festus continuo biennio, quod de duobus annis continuis intelligendum, neque enim est restibilis ager, nisi quotannis seratur. Quare restibilem agrum exponunt: *ἀγρός δις τοῦ ἔτους ἡροποιημένον*, agrum bis per annum sementi praeparatum, quia scilicet inter utramque messem annus vertitur, ut in novali biennium integrum intercedit inter utrumque fructum. Farreum spicum vocabant sativorum omnem fructum, qui spicis continetur, ac vallo aristarum munitur, quo in genere non solum far, siligo, triticum, sed etiam hordeum, haec omnia frumenti nomine comprehendebant. Hordeum apud veteres Romanos inter sementiva, nec satione verna, aut trimestri serebatur, ut apud nos, sed hiberna, eodem prorsus modo, quo triticum. Cavebant igitur praediorum locatores, ne qui ea conducebant, restibilem agrum farreo spico facerent, h. e. ut ne duobus annis continuis fruge aristata agrum obserent. Ergo restibilis ager dicendus tantum, qui aristato genere duobus continuis annis conseritur. Nam restibilis non est, quum in novalem mittitur faba, quae novalis anno eodem hiberna satione acceptura est frumentum. Theophrastus notat, placere quibusdam fabae semen mandari novalibus. Quod nec ipse improbat, modo id maturius fiat, ut ne aestiva *νέστας* impediatur. Hand video tamen, quomodo biennio continue frugibus aristatis obseri possit ager, observatis tribus illis, aut etiam pluribus arationibus de quibus supra diximus. In tenera fortasse terra id locum habuerit, cui satis est arari, dum seritur; aut si secundi anni sationem ex trimestri semine facias, ut nos consuevimus in hordeo et avena. Sane et genus frumenti fuit aristatum trimestre veteribus cognitissimum; Graeci *τοῦμονον* appellunt. Hordei etiam genus in aristato genere trimestre existit, quale hodie omne nostras est. Sic duobus annis continuis farreo spico poterat ager restibilis fieri, quod excipiebant locatores praediorum ne fieret. Et sane id sedulo cavebant veteres agricolae, ne frumentum biennio continuo terris ingererent, sed leguminibus, aut milio et panico, aut etiam rapis restibilem agrum faciebant, si modo restibilis ager dictus est, qui diversi generis fruge seminaretur quotannis. Profecto restibilem Varro eam vocat terram, quae quotannis obsita sit, nec expressit, quo genere frugum. Salmas. in Solin.: Putabam olim verba Festi inversa esse, et eum scripsisse: *Restibilis ager dicitur, qui biennio continuo seritur; quod ne fiat farreo spico, id est aristato, solent qui praedia locant excipere.* Plano et optimo sensu. Neque enim excipiebant locatores, ne praedia quotannis sererentur, sed ne farreo spico. *Dac.* Glossis: *ἀγρός δις τοῦ ἔτους ἡροποιημένος*, cui opponitur Novalis, de quo in l. 30. §. Novalis ff. de verb. signif. Restibilis ager Columellae pinguis, eundem vervacito opponit ll. c. 10. IV. c. 13. *Goth.*

Reses. Infra: *Reses, ignavus, qui residet. Attius in residi vos sumno. Afranius in Rosa: praeterea Pacuvius in armorum iudicio: Tuque te desiderere mavis residem; nos hic esse in labore. In Attii verbis deest tale quid, delitios, residit sumno delitios.* Scriptura antiqua *sumno* pro *sumno*. *Scal.* Glossis: *Reses, καθήμενος, Resideo, καθίζαίνο.* De residuo Placidus in Glossis: *Residius quasi tardus.* Item Papias: *Residius, reliquus, fatigatus, ultimus.* Item: *Resides, otiosi, pigri, quieti. Resides proprie sunt, qui militiam detrectant ogere.* Virgil. Aeneid. I, (726):

Iam pridem resides animos, desuetaque corda.

Ubi Servius: *Resides, pigros ad amandum, inertes. Iuraverat enim (Dido) nulli se esse nupturam. Resides sane milites otiosi; ut Aeneid. VI, (813): — Residescque movebit Tullus in arma viros. Unde contra instantes dicimus industrius.* *Dac.* *Reses, Ignavus.* Eadem forma Deses dicitur, *Goth.*

Resecrare. Relatum carmen Plauti reperies in Aulularia. *Ant. Aug.* Haec praeclearam cognitionem de obsecrationis religione continent, sed melior pars adhaesit post *respicit avis*, ut olim et monuit Scal. Et in eius locum alia quaedam intrusa, quae mox videbimus. Locus igitur integer sic resarciendus: *Cumque*

comitia essent dimittenda peracto sacrificio quasi finis impetratus esset, et quasi forent comitia perfecta, sumi tum reum iubebant sacerdotes suo more, alisque peractis iuxta consuetudinem luci, in quo sacra faciebant, reo a Calatoribus ingeniculato atque ita inclinato vinum in caput infundebant solenni cum precatione. Inde Plautus: Resecroque mater, quod dudum obsecraveram. Dicitur etiam resecror. Non dubium, quin ita conceptus locus fuerit. Sciendum est autem, ea superstitione imbutos fuisse veteres, ut si quis obsecro dixerat, eum, quem alloquebatur, obstringere obligareque quodam sacramento et iurciurando videretur, unde liberari non posset, nisi idem qui obsecraverat, resecraret, id est ea religione solveret. Plaut. Aulular. (IV, 7, 2. seq.):

— — — *Nunc te obsecro*
Fac mentionem cum avunculo mater mea,
Resecroque mater quod dudum obsecraveram.

Nempe obsecraverat matrem, ut ne cum avunculo mentionem faceret de Euclionis filia. Nunc contra mutata sententia eam obsecrat, ut cum eo de eadem colloquatur. Et quia mater priori obsecratione obstricta et obligata manebat, rescratione opus erat, qua eam religione solverat. Quin etiam, si quis Deos testatus esset se aliquid facturum, is eo obligabatur, neque voto liberari poterat nisi se ipsum rescrationes. Hinc intelligendus locus Marcellini, lib. XXIV. quod vidit etiam doctiss. Petrus Pitheous: *Exclamavit indignatus acriter Iulianus, Iovemque testatus est, nulla Marti sacra facturum, nec rescrauit, celeri morte praecipuus.* Nempe Iuliano morte praevento non licuit se obsecrationis religione absolvere. Sed redeamus ad Festum. Reus in comitio populum orat, ut se periculo liberet. Iudex obsecratione motus iubet eum rescrare, quod obsecraverat. Nam nisi rescraasset reus, quamvis ex iusta causa a populo damnatus esset, populus ipse religione obstrictus mansisset. Reus contra urget, et quod innocens sit, caussatur, tandemque, cum reus cogi non potest, ut populum rescraaret, sacerdotes eum sumi iubent, atque ita per calatores, id est sacerdotum servos, ingeniculato vinum infunditur, nempe, ut optime Scaliger, ut in eum omnis religio contracta verteret. Religio enim contracta intelligitur ex obsecratione, quapropter non aliter rescraebatur, id est sacro aut religione solvebatur magistratus, quam si piaculum contractae religionis in rei caput verteret. *ut* Ista quavis etiam in schedis rescrationis caput medium findant, alio tamen pertinere certum est. Et videntur esse verba Festi de re *comperendinata*. Nam superiora Pauli esse epitomen quovis pretio contendam. Sed Festi verba dum alienas sedes invadunt capite suo truncata sunt, quod reiectum est post Pauli locum *is con* Eo igitur huc retracto corpus integrum sic fortasse restaurari possit: *Res comperendinata dicitur, ut Verrius ait, iudicium in diem perendinum iure constitutum, ita ut uno tantum interiecto die res iudicetur. Dac.*

Res comperendinata. Comperendinationem quidam exponunt conditionem, id est ab utrisque litigatoribus mutuam denuntiationem in diem. Sed potius comperendinatio a iudice fiebat. *Comperendinare* autem est, rei iudicium in secundam actionem perendie habendam diffundere, tametsi prima actione iudicium fieri potuerit, nisi id lex iuberet proferri. Et differt comperendinare ab ampliare, quod iudex iubet comperendinare, licet ei constet de causa rei, adeo ut possit prima actione iudicare; ampliari vero non cogitur, sed ampliat pro arbitrio. Item comperendinat semel tantum. At quoties lubet, ampliari potest. Item comperendinat uno tantum interiecto die, inter primam et secundam actionem; ampliat vero intermissis quot lubet diebus. Cic. Verr. III, 26. (c. 9.): *Glauca primum tulit ut comperendinaretur reus, antea vel iudicari primo poterat, vel amplius pronuntiare.* Quare optime comperendinationem tridui dilationem Glossae interpretantur. Comperendinatio τριήμερος ἀπέθεσις. Dicitur et comperendinatus Verr. III, 26. (c. 9.): *Adimo comperendinatum, quod habet lex molestissimum bis ut causa dicatur. Dac.* Vide Asconium in praetura urbana III. in Verrem; et Ciceronem pro Muraena 10. Gell. XXIV. §. 7. cap. 1. Hinc dies comperendini. Macrob. I. c. 16. *Goth.*

Rava. Festus hic et verbo *Ravim* duos versus Plauti refert, quos etiam Nonius (pag. 164. Merc.) adfert. Alter est in Aulular. (II, 5, 10.): *Ubi si quid poscamus, ad ravim poscamus prius.* Alter in Cistellaria (apud Non. pag. 164. Merc.): *Expurgabo hercle omnia ad raucam ravim. Ant. Aug.* Ravus proprie de colore dicitur, quem nos vulgo dicimus *roux ardent*, quasi *rabidus*, ravistellus et ravastellus un *rousseau*. Inde ad alia quaevis quae flava essent et natura, tractata est vox *ravus*. Sic *frumenta rava*, id est *flava*. Inde etiam *ravis* et *rava vox*, vox *rauca*, cum scilicet ob nimiam siccitatem vox raucescit. Quae hic laudabantur e Lucilio in eius fragmentis hodie frustra quaeras, *Dac. Rava vox. Rabula.* Vide supra Rabula. *Goth.*

Rosea. Caesar Vopiscus cum caussam apud Censores ageret, campos Roseae dixit Italiae sumen esse, in quibus perticas praedie relictas gramen operiret. Sed non nisi ad pabulum reserabantur. Plin. lib. XVII.

cap. 4. *Ant. Aug.* Varr. lib. I. (c. 7. fin.) de R. R.: *Caesar Vopiscus aedilitius caussam cum ageret apud Censores Campas Roseae Italiae dixit esse sumen, in quo relicta pertica postridie non appareret propter herbam.* Virg. Aeneid. VII, (712.):

Qui Nomentum urbem, qui Rosea rura Velini.

Ubi Servius: *Velinus locus est circa Reate iuxta agrum qui Rosulanus vocatur. Varro tamen dicit lacum hunc a quodam consule in Naran vel Naren fluvium (nam utrumque dicitur) esse diffusum. Post quod tanta est ea loca secuta fertilitas, ut etiam perticae longitudinem altitudo superavit herbarum; quin etiam, quantum per diem demptum esset, tantum per noctes crescebat. Quod Virgilius ad suam provinciam transtulit, dicens* (Georg. II, 201.):

*Et quantum longis carpent armenta diebus,
Exigua tantum gelidus ros nocte reponet.*

In verbis Festi pro *serunt* legendum *ferunt* et in epitome *feruntur* pro *seruntur*. Neque enim serebatur Roseus ager, in quo nihil fere praeter prata, ut ex eodem Varrone colligi potest, lib. I. cap. 7. Quare et equis abundavit, qui Roseani dicitur sunt. *Dac.*

Rediculi. Secundo bello Punico cum Hannibal noctu ob Romam legiones duceret, tantus terror ex quibusdam terriculamentis eum invasit, ut inde re infecta pedem retulerit, quo facto fanum ibi consecratum et ab eventu *rediculum* appellatum. Deum vero, cui hoc fanum consecratum fuit, *Tutanum* appellatum. Varr. in Satira, quam inscripserat *Hercules tuam fidem* (apud Non. pag. 47. Merc.):

*Noctu Annibalis cum fugavi exercitum
Tutanus hoc, Tutanus Romae nuncupor
Hoc propter, omnes qui laborant, invocant.*

Dac. Dixi ad Varronem de L. L. IV. *Goth.*

Reserari. Reserari ait dici ab eo, quod emota sera a cardine patefiant fores. Inde coeptum, ut quae aperta et reclusa sint, reserata dicantur. Serae denique dicuntur fustes, qui opponuntur foribus. Pacuvius in *Pandite valvas, removete seras, Ut complectar. Scil.* Nonius (pag. 41. Merc.): *Reserare, aperire, a sera dictum, qua remota valvae patefiant.* Nam serae sunt fustes, vectes, *μοχλοί.* Gloss.: *Sera, μοχλός ὄψας.* Item *reserat, ἀνοίγει κνρίος μοχλοῦ.* Ovid.: *Excute poste seram. Dac.* Adde Nonium (L. c.) in *Reserare. Goth.*

Remant. Totus hic locus mendosus est. *Ant. Aug.* Non est alius inquinatior locus, neque maculosior. Legendum procul dubio: *Revitant, repellant.* Ennius:

— *Destituant rivos camposque revitant.*

Revitere aliter et melius scribitur *rebiterere*. Glossae: *Revitere, περιπάμψα.* *Scal.* Sic Plautus in Capt. (III, 5, 33.): *Si huc revitet.* Fulvii Ursini editio habet *Remanant, reptent*, quod magis placet, ita ut legatur: *Remanant, reptent. Dac.* *Remant, reptant.* Alii *Remanant*, alii *Revitant*, alii *Reveant*. Glossis: *Reveant, ἀναστρέμει, ἐπανέχειροι.* Adde *Reveare. Goth.* *Rebiterere* cum sit intransitivum ubiqueque legitur, credible non est, Festum voluisse *rebitant, reptent.* Legendum: *Remetant, reptunt.* Ennius lib. I.: *Destituunt rivos camposque remetant.* Cf. Bentl. ad Horat. Scrm. II, 5, 79. qui verbum *Commetare*, frequentativum a *commearre*, vindicavit. Adde Non. pag. 89. Merc. v. *Commetare.* Dicitur autem *campos remetare* cum accusativo, ut *viam commetare* apud Plautum Captiv. I, 2, 76.

Refert. Super hoc verbo magnae semper inter Grammaticos lites fuerunt. Omnes quidem *refert* impersonale verbum esse dixerunt, sed alii a *re* ablativo nominis *res*, et *fert*; alii, ut Verrius, a Dativo *rei fert*, alii denique quasi *res fert*. Quo nomine omnes merito deridendi. Primum quidem verba impersonalia in Grammatica monstrum esse, quivis sanus agnosceret, nam illa *accedit* (*accidit*), *contingit*, *liquet*, *evenit*, *licet*, *pluit*, *fulminat*, *luciscit*, *niseret*, *taedet*, *puget*, *poenitet* etc. vel nominativum, vel verbum infinitivum, vel totam orationem pro supposito semper habent, ut non ita pridem Franciscus Sanctius, homo Hispanus, in Minerva sua (III, 5) aptissime demonstravit. Sic verbum *refert*, aut potius *refero* semper activum, et idem est, quod *importo*, *reperito*, id quod exemplis clarius patebit. Plin. lib. VII. cap. 6.: *Incessus in gravida refert.* Idem lib. XI. cap. 51.: *Multum tamen in his refert et locorum natura.* Lucret. lib. IV. (v. 981.): *usque adeo magni refert studium atque voluntas.* Plaut. Pers. IV, 4. (3, 50.): *Nunc ad illud venies, quod refert tua.* Idem Trucul. II, 4. (40.): *Quod rei id te assimilare retulit.* Unde apparet, vere activum verbum esse, et errare Grammaticos, cum dicunt: *mea, tua, sua* esse ablativos foeminiinos, quae vere sunt accusativi. Quod et olim Donato suboluerat, qui ceteri non omnino verbi naturam esse assecutus, tamen con-

tra Grammaticos *mea, tua, sua*, accusativos esse, non ablativos indicavit ad illud Terent. Phorm. (IV, 5, 11.): *Quid tua, malum, id refert?* ubi ille: *Et quare quomodo dicatur quid mea, quid tua? an deest ad, ut sit ad mea, ad tua?* *Dac.* *Refert* utrum ex praepositione compositum an ex substantivo *res*, dubium videri potest. Nam utrumque habet rationem. Quod vero ad formulas *refert mea, tua, sua* cet. attinet, in iis pronomina non esse ablativos, aut ut alii Grammatici volunt, adverbia, satis videtur manifestum. Nam licet credibile, praepositiones istas *inter, propter, post*, ab antiquis etiam ablativis adiungi potuisse, quum etiam dativis antiquis adungerentur, ut patet ex his: *interibi, postibi, adeo*; tamen quia apud antiquissimos neutralibus formis saepe *d* finale sive paragogicum addi solebat, credibile magis est, longam illorum pronominum syllabam, quae neutra fuerint, inde ortam esse, quod omissum *d* vestigium sui relinqueret in producta syllaba. Similiter *istuc*, quum pro *istud-ce* dicitur, ultimam producit; *illaec, istaec, haec*, quum neutra sunt pluralia, ex *istadce, illadce, hadce* orta esse videntur, sed aliud productionis signum, diphthongum, assumerunt. Sic igitur in S. C. De Bacchan. *qui arvorsum ead fecissent* legitur, quo eodem referendum, quod adverbium *facillumed* in eodem S. C. et *preivileciad* in legg. XII. tabb. inveniuntur. Adverbium *facillumed* ostendit, *d* illud nihil interdum fuisse, nisi signum productionis; neutrum *preivileciad* satis demonstrat, etiam neutra in *a* desinentia *d* paragogicum si non semper, at nonnunquam traxisse, idemque ipsis accidisse, quod neutris singularibus, *istud, aliud, illud, id*, evenit, quae posteriora etiam in Sanscrito sermone in *t* exeunt, ut *anjat, jat, tat, tjat, éat*. Erit igitur etiam in formulis *refert, interest mea* cet. in vocabulis *interea, propterea, postea* ultima producta, propter omissam *d* litteram paragogicam, cuius omissionis signum remansit productio.

Ridiculus. Hinc deridenda loqui. In l. 4. §. 1. ff. de aedilitio. *Goth.*

Rideo. Hoc loco in antiquo libro est Sex. Pomp. Festi lib. XVIII. *Ant. Aug.* *Legē interpretatur in iis. Scal.* *Rideo, inquit, Galba Canterio.* Legendum: *Rideo, inquit Galba, Canteri, proverbium est, quod Sinius Copio ita interpretatur: in iis qui principio,* etc. Nam proverbium fuisse *rideo Canteri* necesse est. Id sequentia suadent, probant. *Dac. Canterio.* Alii Cantherius, unde proverbium in porta Cantherius. *Goth.*

Retricibus. *Retrices*, rivuli extra urbem, unde aqua derivatur irrigandorum hortorum et pratorum gratia. Martinius putavit ita dictas, quod subinde retari et purgari solent. Perottus a *reterendo*. *Sunt etiam qui a tero retrices deduci putent, quo nomine Cato aquam significavit, qua horti irrigantur.* Sed potius a *ῥετρίων*, rivus. Ut idem Martinius. *Dac.*

Receptitium. Haec est Verrii opinio quam reprehendit Gell. lib. XVII. cap. 6. *Ant. Aug.* *Pl.* Cato Voconiam legem suadens, verbis hisce usus est: *Principio nobis mulier magnam dotem attulit. Tum magnam recipit, quam in viri potestate non committit. Eam pecuniam viro dat mutuum; postea ubi irata facia est, servum receptitium sectari atque flagitari virum iubet.* Ubi pessime Verrius receptitium servum nihili, quique ob vitium redhibitus sit, interpretatus est. Receptitius enim servus est servus proprius, quem cum pecunia reliqua mulier receperat, hoc est exceperat, sibi reservaverat. *Recipere* enim excipere est. *Plaut.* (Trin. I, 2, 157.):

Posticulum hoc recepit quum aedes vendidit.

Plura vide apud Gell. lib. XVII. cap. 6. *Dac.* Vide Nonium (pag. 54. Merc.) in *Receptitium servum*. *Goth.*

Rogat. Rogationum communia verba erant: *velitis, iubeatis Quirites*. Quodsi respondissent; uti *rogas*, lex erat. *Dac.* *Ne lex Baebia.* De qua vide Livium lib. XL. (c. 44.). *Goth.*

Restat. *Restat* pro *distat* ait (nempe *Verrius. Dac.*) Ennium ponere, cum is dicat:

Impetus ast longe mediis regionibu' restat.

Scal. Turnebus: *Impetus haud longe, etc.* Sed hic Verrium falli puto. Restare posuit Ennius pro *retro manere*, residuum esse. De navibus enim loquitur, quarum impetus in medio cursu fractus. *Dac.* *Restat pro distat.* Fortasse legendum pro *distat resistit*, ut apud Nonium (pag. 348. Merc.) in *Restare*. Gell. I, 22. *Aut.* *Asst. Goth.*

Ruri. Terentius addit *ferē: Ruri fere se continebat* etc. *Ant. Aug.* Locus Terent. est e Phorm. II. sc. 3. (16.):

— — — *ruri fere*

Se continebat, ibi agrum de nostro patre

Colendum habebat.

Dac. Ruri. Gloss.: *Rure, κατ' ἄγρῶν. Goth.* Seniores, non intellecta lege latini sermonis de locativo, *rure* pro *ruri* nonnunquam dixisse inveniuntur.

Religioni est quibusdam. (Ad p. 233.) Ovid. Fast. II, (201.):
Carmentis portae dextro est via proxima Iano;
Ire per hanc noli, quisquis es, omen habet.
Illu fama refert Fabios exisse trecentos
Porta vacat culpa, sed tamen omen habet.

Vide *Scelerata porta*. Et in aede Iani qui est extra eam. Ad dextram fuisse aedem Iani porta Carmentalis egredientibus fidem facit insignis locus Livii, lib. II. sect. 49.: *Infelici via, dextro Iano portae Carmentalis profecti* (Fabii) *ad Cremeram amnem perveniunt.* *Dac.*

Retiario. Retiarii gladiatores erant inermes in sola tunica, rete iaculo tantum et fuscina armati, plerumque cum secutoribus, interdum etiam cum Myrmillonibus componebantur. Myrmillones toti erant in armis, Galli dicti, quod Gallica esset eorum armatura. Schol. Iuvenal. Sat. 8.: *Myrmillonum armaturae genus Gallicum est, ipsique Myrmillones antea appellabantur, in quarum galeis piscis effigies inerat.* Myrmillones quidam dictos volunt a Myrmidonibus. Alii a pisce mormula. *A Pittaco, uno ex septem sapientibus.* Sane ita Pittaco adversus Phrynonem pugnas docet Strabo, lib. XIII. (p. 600.): *Ἰστέρον δὲ ἐκ μονομαχίας προσκαλεσαμένου τοῦ Φρυγῶνος ἄκρυκτον ἀναλαβὼν σκεπὴν συνέδραμε, καὶ τῷ μὲν ἀμφιβλήστρον περικέβαλε, τῇ τριάντῃ δὲ καὶ τῷ ξηπίδιῳ ἔπειρε καὶ ἀνέϊλε.* Infra in verbis Festi lego: *Rete occulte allato.* *Dac.* *Retiario pugnanti.* De Retiario adde Sueton. in Claudio c. 34., et in Calig. (30.). Tertull. de spectaculis c. 10. Valerius Maximus I. Titul. de somniis Artemidorum. *Non te peto, piscem peto.* Quintilianus loquens de mirmillone, vivum capere vult. *A Pythaco.* Diogenes lib. I. *Goth.*

Resignatum. Illa verba (*ne stipendium ei detur*), in Pauli libris exstant, non in Festi. *Ant. Aug.* *Resignatum aes.* Aes, quod in tabulis scriptum fuerat, ut militibus daretur in stipendium, si quando resciberetur et expungeretur, proprie resignatum aes dicebatur, et milites illi, qui illud amiserant, *aere diruti* dicebantur. Vide *Dirutus aere.* *Dac.* *In tabulas refertur.* Eo fine in exercitu librarii caducorum. in lege ultima, ff. de iure immunis. *Goth.*

Ritualis. Etruscorum libri, quia ab Etruscis illi ritus acciti. *Ritus* autem proprie religionem spectat, et inde dicti *rituales*, quod ibi de rebus ad sacra et religionem pertinentibus ageretur. Hanc vocem retinuit Ecclesia Romana. *Qua sanctitate sunt muri, quo iure portae.* Portae quidem sanctae ut et muri. Sed quia murorum sanctitas maior et antiquior, ideo in ritualibus libris murorum sanctitas, ius vero portarum, etc. *Dac.*

Rutilae canes. (Ad p. 234.) Hunc morem tangit Ovid. Fast. IV, (939.):
Est canis, Icarium dicunt, quo sidere moto
Tosta sicut tellus, praeripiturque seges.

Pro Cane sidereo canis hic imponitur aris.

Vide *Catularia porta.* *Dac.* *Rutilae canes non procul a rubro.* Adde *Rutilium.* *Goth.*

Religionis. (Ad p. 234.) Hic multa fuerunt a Festo scripta, quae divinare non potuimus. Videntur tamen omnia pertinuisse ad censores. In quibus unum est, quod tradit Plin. lib. XVII. cap. 25.: *Romae, inquit, in Capitolio in capite bis Iovis bello Persei enata palma victoriam triumphosque portendit; hac tempestatibus prostrata, eodem loco ficus enata est M. Messalae, C. Cassii censorum lustru.* *A quo tempore pudicitiam subversam Piso gravis auctor prodidit.* (In vulgatis Plin. editis, scriptum: *In Capitolio in capite bis Iovis.* Emendavit Fulv. Ursinus: *in ara Iovis*, ex libro cum vetustissimis exemplaribus collato, ubi: *in ara Iovis.* Quae emendatio hocce Festi loco mirifice comprobatur. *Dac.*) M. Valerius Messala, C. Cassius Longinus Censores fuerunt anno post R. C. fere sexcentesimo, lustrumque fecerunt LV., ut ex Capitolinis fastis constat. *Ant. Aug.* *Religionis praecipuae habetur Censor.* Hic Censores nominantur continuatis quinquenniis ab anno U. C. DLXXXIV. ad annum DCXXXII. Prima Censura refertur M. Aemilii Lepidi et M. Fulvii Nobilioris, qui lustrum quinquagesimum condiderunt, anno DLXXXIV. De his Valer. Max. lib. IV. cap. 2.: *M. Aemilii Lepidus bis Consul diutinas ac vehementes inimicitias cum M. Fulvio Nobiliore gessit, quas, ut simul Censores renunciati sunt in Campo, deposuit, existimans, non oportere eos privato odio dissidere, qui publice summa vinciti essent potestate. Id iudicium animi eius et praesens aetas comprobavit, et nobis veteres annalium scriptores laudandum tradiderunt. — Aulus Posthumius, Q. Fulvius Censores facti.* Secunda Censura Q. Fulvii Elacci et A. Postumii Albini, qui lustrum condiderunt quinquagesimum primum anno U. C. DLXXXIX. de quibus Liv. lib. XLIII. (c. 3. et 28.): *Censor Fulvius ex Iunonis Laciniae templo marmoreas tegulas cum abstulisset, quibus aedem Fortunae equestris, quam Romae fecerat, tegetet, et mente captus est, et amissis duobus*

filii in *Illyrico militibus summo animi moerore consumtus est.* (Res apud Liv. paulo aliter aliisque verbis narratur.) — *T. Sempronius cum A. Rutilio.* Tertia censura T. Sempronii Gracchi et C. Claudii Pulchri, qui lustrum condiderunt quinquagesimum secundum a. U. C. DLXXXIV. De his Valer. Max. lib. VI. cap. 5.: *Diem his P. Rutilius Tribunus plebis perduellionis ad populum dixit. Quo in iudicio primae classis permultae centuriae aperte Claudium damnabant.* Et Cicero lib. VI. (apud Gell. VI. 16. et ap. Non. pag. 290. Merc.) de Republ.: *Claudii invidiam Gracchi caritas deprecabatur.* Et revera damnatus fuisse Claudius, nisi Gracchus conceptis verbis iurasset, se exilii comitem collegae futurum. — *L. Aemilii Pauli et Q. Philippi.* Quarta censura L. Aemilii Pauli et Q. M. Philippi, qui lustrum condiderunt quinquagesimum tertium a. U. C. DLXXXIX. Liv. in epitome, et Plutarch. in Paulo; qui tradunt, hos censores in recensendis equitibus Romanis tres e Senatu movisse; Paulumque censura magna ex parte gesta in morbum gravem incidisse. *Religiosa item et P. Cornelii Scipionis Nasicae.* Quinta Censura M. Popilii Laenatis et P. Cornelii Scipionis Nasicae, qui condiderunt lustrum quinquagesimum quartum a. U. DCXIV. Hic Scipio Censor *primus aqua divisit horas aequae noctium ac dierum.* Plin. lib. XXXIV. (VII, 60.). Cum ait infra Festus M. Popilium postea fratrem suum consulem vidisse, miror equidem, si illud de primo consulatu fratris eius locutus est Festus. Caius enim Popilius Laenas iam ante M. Popilii Laenatis censuram consul fuerat. Neque anno 580. Infra deest tantum numerus suhaemae, pro qua vadstus erat Scipio; litera enim S. satis ostendit, de sestertis ibi actum HS. *M. Valerius Messala, C. Cassius Longinus.* Ili lustrum fecerunt quinquagesimum quintum a. DCXCIX. (Vid. supra ann. Ant. Aug.). — *L. Cornelii Lentuli, C. Censorini.* Septima haec censura L. Cornelii Lentuli Lupi et C. Martii Censorini, qui condiderunt lustrum quinquagesimum sextum a. U. DCVI. Valer. Max. lib. V. (VI, 9, 10.): L. Lentulus Consularis lege Caecilia repulsi crimine oppressus Censor cum L. Censorino creatus est. *P. Africani, L. Mummi.* P. Cornelius Scipio Africanus et L. Mummius Achaicus lustrum condiderunt quinquagesimum septimum a. U. DCXI. Meminit Cicer. lib. II. (c. 64.) de Oratore, ubi scribit Claudio Asello equum a P. Scipione fuisse adeptum, enimque in aerarios relatum, sed a Lucio Mummiio statim ex aerariis exemptum. Cuius quidem Mummi in agendo sequitium notat Plutarch. in Apophlegm. *Sed Q. Fulvii Nobilioris et eius collegae T. Annii Lusci.* Ili condiderunt lustrum quinquagesimum octavum a. U. DCXVII. Quamvis Fulvii Nobilioris collegam fuisse T. Annium Luscum nusquam reperio in veteribus monumentis, sed Q. Fabium Maximum Servilianum. *Q. Pompeii et Q. Caecili Metelli.* Quintus Pompeius Rufus et Q. Caecilius Metellus Macedonicus lustrum condiderunt quinquagesimum nonum a. U. DCXXII. tunc primum uterque ex plebe facti censores. Q. Metellus censuit, ut omnes cogerentur ducere uxores liberorum creandorum causa. Eius orationem Augustus Caesar, quum de maritandis ordinibus ageret, velut in haec tempora scriptam, in senatu recitavit. Eundem Metellum C. Atilius Labco, Tribunus plebis, quia in Senatu legendo ab eo praeteritis fuerat, de saxo deihi iussit; quod ne fieret caeteri tribuni plebis auxilio fuerunt. *Dac. Religionis praecipue.* In Capitolio. Gothi.

Redinunt. Scripsisse Festum puto: *Redinunt significat redeunt; Ennius in annalibus . . . redinunt in patrium. Idem etiam prodeunt pro prodeunt; ferunt, ferunt.* Vide supra in Prodeunt. *Dac. Redinunt. Redeunt.* Sic supra Nequunt pro nequeunt; solunt pro solent. Gothi.

Regium. Existimo quaedam pertinere ad regiam Numae Pompilii; quaedam ad alia verba. *Ant. Aug. regium est, quod aut est, aut fuit regis; ut servus regius, et leges regiae, quales sunt Numae Pompilii, et regium facinus, dignum rege. Scal.*

Regale. . . . gnum rege. Lege: *Regale aut Verrius dignum rege.* Nihil amplius deest. *Dac.*

Romanos. (Ad p. 235.) In lib. XI. Haec ita paene olim ad verbum Scaliger. Prior versus Ennii paulo aliter in voce sua. *Contendunt Graecos, Graios memorare solent* soss. Et Graios, non Graii sententia ipsa postulante legendum esse, nemo dubitare debet. De Ennio qui Graecus fuit, vide in *solitaria*. *Dac.* Post *Regium. Romanos Graecos appellat Ennius: Contendunt Graecos: Graios memorare solent* soss. Quod graeca lingua longos per tempore tractus Hos pavi. — *Non Romanos Graece loqui ait, cum Romulus: urbis conditor Latine locutus sit; sed quod olim lingua Graeciae gentis eadem fuit cum Latina, parum declinatione mutata.* Puto satis fideliter verba Festi reddidisse, modo secundo versus Ennii verborum contentis fides; nam de sententia non ita laborandum, cum ea ex primo versu dependeat, quem primum versum retulimus ex voce soss; ubi integer plane ita, uti expressimus, habetur; et ex eius collatione Graios, non Graii, tum etiam sententia ipsa ita postulante legendum esse, nemo dubitare debet. Quodsi ita est, ut certe videtur esse, manifeste Festus seu Verrius non capit mentem Ennii. Nam Ennius gloriatur se pavisse Romanos Graeca lingua; unde Graecos et Graios omnes iam eos vocabant. Certissimum enim, Ennium cum Livio primum omnium Graecas literas docuisse Romanos. Suetonius (De illustr. Gramin. I.): *Antiquissimi doctorum quidem et poetarum*

et oratores semigræci erant. Livium et Ennium dico, quos utraque lingua domi forisque docuisse adnotum; etsi nihil amplius quæ Graecæ interpretabantur. Ex his Suetonii verbis potes colligere, quare gloriaretur, se pavisse eos Graeca lingua; quod quam eleganter dictum sit, nemo ignorat, qui scit a veteribus id genus loquendi solitum usurpari; ut: αἰσίωνες νηὲς λόγους. Et Cic. (Tuscul. V, 23, 66.): *Litteræ, quæ est suavissimus pastus animum.* Merito ait Romanos ab omnibus certatim Græcos et Graios vocari; cum Cata hoc videns in senatu exclamaverit, se non posse pati Græcanicam urbem. Vides igitur ex solo primo Ennii versu imperite interpretatum esse a Verrio Ennii sensum, ut iam diximus; quanquam verum est, quod ait in fine, eandem penè cum veteri Græca veterem Latium linguam fuisse. Nam et easdem penè veterum Latinorum cum Ionum literis fuisse, testatur Plinius lib. VII. (c. 37.). Quin et linguam Romanorum Græcam fuisse auctor Varro et Dionysius extremo libro primo; et inscriptio illa Delphica, quam producit Plinius, est fere Latinis characteribus scripta: ΝΑΥΚΙΚΡΑΤΕΣ. ΤΙCΑΜΕΝΟΙ. ΑΘΕΝΑΙΟC. ΚΟΡΑΙ. ΚΑΙ. ΑΘΕΝΑΙ. ΑΝΕΘΕΚΕΝ. Et in veteribus tetradachmis ΑΘΕΙ. pro Αθήνα. Scal.

Rigido. (Ad p. 235.) Multa interpretem desiderant. Vide *Surum*. Ennii versus refertur a Macrobio (lib. VI. c. 3.): *Fert sese campi per caerula laetaque prata.* *Ant. Aug.* Quæ hic tractabantur, non pertinebant ad censum literæ R. Quasi videntur aliena hoc loco esse. Nam quid *caerula prata*, quid *Parus insula*, quid denique *surus* habent cognatum aut simile inter se? *Scal.* Verum est, quod ait Festus, caerulum esse a maris nomine; veteribus enim seu mare interius sive Oceanus *caerulum* καὶ ἕξοχὴν vocabatur. In hoc versu: *Rigido tum caerula suro* suspicatus fuisse videtur Festus aliquid latere quod suum esse fateatur Priapus. Tertius versus sic legendus:

Inde Parum per caerula navibus ambullabant.

Ultimum sic Festus in voce *surum*:

— — — Unus

Surus surum ferre tamen defendere possunt.

Dac. Rigido locatus. *locatus. Caerula prata.* Campi caerula prata, ita Macrobius. *Usurum. Surum. Surus.* Vide infra *Surum*. Possunt. Possent. *Hustes. Fustes. Goth.*

Reque capse. Verbum *sæpe* bis est scriptum, mendosum autem esse arbitror *spem.* *Ant. Aug.* Quibus de hominibus cum ego sæpe atque in multis locis opera, factis, consiliis, *reque capse bene* meritus *siem.* *Scal.* Adde *Reapse.* *Sæpe* deesse debet. *Spem. Siem. Goth.*

Republicas. (Ad p. 236.) Et Cicero de Divinat. II. sect. 2.: *Id enim ipsum a Platone Philosophia- que didiceram, naturales esse quasdam conversiones rerum publicarum, ut ea tum a principibus tenerentur, tum a populis, aliquando a singulis.* Legendum infra: *C. Gracchus in ea quam conscripsit de lege Penni de peregrinis.* Is erat M. Junius Pennus, de quo Cicero in Bruto (c. 28.): *C. Gracchum tuus gentilis, Brute, M. Pennus facile agitarit in tribunatu paulum aetate antecedens.* Pennus a. U. DCXXVII. Tribunus plebis legem tulit, qua peregrinos urbibus uti prohibuit. Cic. de Offic. lib. III. (cap. 11.): *Male etiam qui peregrinos urbibus uti prohibuit eosque exterminavit, ut Pennus apud patres nostros, Papius nuper.* *Dac. Republicas multarum civitatum pluraliter dicit C. Gracchus.* Id est: verbum *Republicas* usurpavit pro multis civitatibus. *Ennii. Penni. Goth.*

Recto fronte. (Ad p. 236.) Ennii versus a Nonio (pag. 378. Merc.) referuntur sic lib. I.: *Inde tuetur ibi lupus femina conspiciat amnis.* Et lib. V. (pag. 226. Merc.): *Nomine Pyrrhus, uti memorant, a stirpe supremo.* Et incerto libro (pag. 215. Merc.): *Ilia dia nepos, quas aerumnas retulisti.* Item (pag. 214. Merc.): *Ni metus ulla tenet teneri virtute quiescant.* Et alibi (cf. Festus supra in v. *Metus.*): *Vivam, an moriar, nulla in me est metus.* Quinctil. lib. I. cap. 10.: *Quanquam Varro in eo libro, quo initia Romanæ urbis enarrat, lupum feminam dicit, Ennium, Pictoremque Fabium secutus.* Vide ante *Stiricidium*, et *Specus*, et *Spicum*, et *Metus.* *Ant. Aug.* Genera nominum pleraque erant ambigua et duplicia. Sic veteribus utroque genere enuntiabantur *Deus, fions, metus, agnus, lupus, porcus, amnis, alvus*, etc. *A stirpe supremo.* Vide *Stirps. Lupus foeta.* Lege ut alii *lupus femina* (Non. I. c.):

Endotuetur ibi lupus femina.

Nulla metus. Vide in *metus*. *Dac. Ilia Dea nepos.* Id est in feminino nepos. Vide Nonium (pag. 215. Merc.) in *Nepos. Lupus feta.* Vide supra *Masculino.* Alii legunt *lupus femina*. Nam ita Nonius. Adde I. Quinctil. (I. c.) *Hic ovis.* Vide supra *Ovis.* *Haec agnus.* Vide supra *Agnus. Goth.*

Recipie. L. m. *Recipiẽm. Fulv. Urs.* Lege *Recipiẽm*, ut supra *Attingẽm*, ubi idem error erat. *Scal.*

Redemptitavere. A *redimo*, *redempto*, unde *redemptio*. Quo etiam usus est Plaut.: — *Redemptitavere ad unum captos.* *Dac. Malefacta. Elacta. Goth.*

Repulsior. *Nec. Alii haec. Alii Ec. Goth.*

Ratissima. Hoc est certissima, a *ratus*, certus, firmus, unde *ratio*, quod certa sit. *Dac.*

Regillis. (Ad p. 236.) Vide *Rectae. Ant. Aug. Regillis tunicis albis et reticulis luteis utrisque rectis textis susum versum*, etc. *Reticula*, fasciae capitales. *Susum pro Sursum. Dac.* Regillam vestem diminutive a regia dictam scribit Nonius (p. 539. Merc.). *Actis. Erectis. Virginis. Virgines. Ominis causa.* Vide supra *Rectae. Goth.*

Rapi simulatur. Inde Catull. de Hymenaeo (LXI, 2.):

Qui rapis teneram ad virum virginem.

Item (ibid. 56.):

*Tu vero iuveni in manus
Floridam ipse puellulam
Matris e gremio suae
Dedis.*

Dac. Trahitur. Traditur. Goth.

Rapi solet fac. Aliam castam reddit Servius, qui adhuc latet in Bibliotheca Danielis nostri (pag. 44. ed. Dan.): *FACES.* Servius: *Quae, inquit, solent praere nubentes puellae, corneae sane faces, quae quasi diutissime luceant, quas ropiunt tanquam vitae praesidia. Namque his qui sunt potiti, diutius feruntur vixisse. Scal.* Vide *facem.* Quod ait Festus ea *face combusta*, si vir eam comburendam curaret, uxoris mortem significari, vel viri etiam, si eam uxor sub lecto viri ea nocte poneret, illud utique ab historia Meleagri sanctum videtur, cuius vita e fatali quodam torre pendeat, ita, ut tandem viveret ille, quando viri torris incombustus servaretur. Sed eo in ignem coniecto sic et ipse pariter ureretur et evanesceret. Vide Ovid. *Metamorph. lib. VIII. fab. 4. in fine (v. 512).* *Dac.* Vide supra *Facem. Patrimi. Utrisque. Utriusque. Alterius utrius. Alterutrus. Goth.*

Ritus. Vide *mos.* Quae sequuntur, plane deplorata sunt, neque ad idem caput pertinere videntur.

Dac. In sacrificiis. Facit Nonius (pag. 494. Merc.) in *Rituus. Goth.*

Religiosi. Macrobi. lib. III. (c. 3.): *Secundum Pompeium Festum religiosi sunt, qui facienda et vitanda discernunt. Scal.* Hic opponuntur superstitiosis, ut et alibi religio et superstitio, l. 2. ff. de iustitia et iure. l. 1. §. 1. ff. de collegiis. l. 30. ff. de poenis. Est exemplum superstitiosis, quae et simplicitas in l. 14. §. 5. ff. de religiosis. Adde Nonium (pag. 378. et 431. Merc.) in *Religio. Goth.*

Renovativum. (Ad p. 236.) Vide *Attestata. Scal.* Renovativa fulgura eadem quae *adtestata.* Sed non satis intelligo, quid ista significant: *cum ex aliquo fulgure functio fieri coepit.* An voluit Festus, cum quod prius fulgur amiserat, illud agere inceperat, etc. Quasi vero et non ante inceptam rem renovativa illa secunda fulmina dicrentur. Lego: *Cum ex aliquo fulgure significatio fieri coepit.* Nunc omnia plana. Renovativum fulgur secundum fulgur idem significans quod prius significaverat. Nempe scriptum fuerat per compendium *Snsaio.* Et inde natum *functio. Dac.*

Referr. (Ad p. 236.) Livius hoc dicit: *praeferre diem (anticiper le jour. Dac.);* oppositum *reprodicere diem. Scal.* Lex 34. de reeptis: *Arbiter ita sumtus, ut diem proferre possit, tamen referre non potest.* Infra censores nominantur L. Julius, et P. Licinius, nempe L. Julius Caesar et P. Licinius Crassus, quos censores fuisse a. U. 664. fidem faciunt tabulae Cap. *Dac.*

Regalia exta. Quaecunque enim luculenta et laeta essent, *regalia* dicebant. *Dac. Potentibus. Potentibus. Goth.*

Respicere. (Ad p. 236.) *Spicere et respicere* propria Augurum verba sunt. Vide in *specio.* Respici autem avis dicebatur, cum eodem revertebatur, unde eam augur spexerat. *Dac. Respicere autem est. Avem est. Goth.*

Religiosum. (Ad p. 236.) *Non utique sacrum est, ut sepulcra, quod ea non sacra, sed religiosa sunt.* Sic Festi verba sarciri possunt. *Ant. Aug. Religiosum ac sacrum est.* Ut templa omnia, quae sacra sunt, quia Deo consecrata. Religiosa vero, quia plena maiestatis, atque quod ibi sit aliquid quod homini facere non liceat. Sic *religiosa delubra* dixit Cicero. Differentias inter sacrum, sanctum et religiosum vide infra. *At quod per se religiosum.* Optime: sepulcra enim non consecratione et verbis solemnibus, sed illatione mortuorum religiosa efficiebantur. Unde neque arari ea neque coli vis fuisse, docet Cicero de *Legg. lib. II.*

(c. 22.): *Priusquam in os iniecta gleba est, locus ille, ubi crematum est corpus, nihil habet religionis, iniecta gleba; tum et ille humatus est et sepulcrum vocatur, ac tunc denique multa religiosa iura complectitur. Dac. Ad. At. Goth.*

Reus. (Ad p. 237.) Sed exemplo adiuvat interpretationem Numa in secunda tabula, secunda lege, in qua scriptum:

*SEI. QUID. HORUM. FUAT. UNUM. IUDICEI. ARBITROVE. REOVE. DIES. DIF-
FUNSUS. ESTO.*

Nunc uterque actor reusque in iudicium evocatur, itemque accusator de via citur more vetere, et consuetudine antiqua. *Scal.* *Reus nunc dicitur, qui causam dicit.* Reus nunc dicitur is, qui rem promisit ac debet, hoc est, unde quid iudicio petitur, inde reus stipulando et stipulandi dicitur, qui stipulatus est. Reus promittendo et promittendi, qui promisit. Reus debendi, qui debet, etc. *Reus, qui est cum altero l. con.* Hoc est omnis litigator. Cic. de Orat. II.: *Reos appello, non eos modo, qui arguuntur, sed omnes, quorum de re disceptatur. Sic enim olim loquebantur. Quippe suo nomine, etc. Legeim: Quippe suo nomine ab altero quod stipulatus est. — Sed exemplo adiuvat.* Verba legis: *si quid horum ad exceptiones, quae reo vel iudici dabantur, pertinent, ut est morbus soticus, funus familiare, etc.* Si iudex, vel alter uter ex litigatoribus morbo sotico impediatur, lex iubebat, diem iudicii esse diffusum, hoc est prolatum, et in diem alterum reiectum. *Dac.* *Reus cum pro. Reus cum pro utroque litigatore poni, ut in eo, qui in aliquem agit, tum pro eo, qui dicit pro se, auctor . . . reliqua non potui expiscari.* Et supra iam dixerat *Reus tam pro eo, qui convenit, quam pro eo, qui convenitur, a veteribus usurpatum. Scal.* *Reus cum pro utroque.* Ita Schiedae. Sed iis puto quoddam desiderari, neque mihi sensus videtur integer. Scriptum forsitan fuerat: *Reus c. p. u. p. recte ait Sinius in eo quem de reo inscribit. Et cum dicit pro se, etc.* Ista: et cum dicit, etc. verba sunt Sinii: Nihil aliud video, et hanc meam coniecturam mordicus obtinebo, donec aliquis probabilius quid in medium proferat. *Dac.* *Reus.* Id verbum passim in iure, et specialiter Titul. de duobus reis. *Reus stipulando.* Qui et reus stipulandi in l. 1. ff. de duobus reis. *Quid horum.* Quid horum fuit vitium iudicii arbitrove reove dies distensus, vel diffusus esto; vel diffusus est. Vide l. 2. §. 3. ff. si quis cautionibus. *Actor reusque.* Actorum rei que. *Me. Reus. Goth.*

Roscii. Referebatur a Festo locus Ciceronis de Orat. lib. I. cap. 28.: *Itaque hoc iamdiu est consecutus, ut in quo quisque artificio excelleret, is in suo genere Roscius diceretur.* Quae sequuntur fragmenta versuum, videntur pertinere ad Rustica vinalia. *Ant. Aug.* *Infra: Roscii appellari solent in arte aliqua perfecti, quod Roscius Comoedus in arte sua perfectus fuerit, adeo, ut nihil ei dederat ad perfectionem; ut lib. I. (27.) de Oratore ait Cicero.* Deinde aliud caput: *Rustica vinalia mense Augusto Veneri dicata sunt, quod eodem illo die aedes ei consecrata sit. Iumenta quoque, olitores, et omnes horii in eius tutela sunt.* De iumentis autem mentionem fecit, quia iumenta coronata eo die ab opere cessabant; quamquam non eo die, sed altero ab illo, hoc est Consualibus cessare solita ait Plutarchus in Quaestionibus. *Scal.* *Roscii vulgo appellari solent.* Hunc locum ita suppleverat olim Scaliger. Locus Ciceronis, quem Festus intelligit (de Orat. I, 28, 130.): *Itaque et ad hanc similitudinem huius histrionis oratoriam laudem dirigamus, videtisne, quam nihil ab eo, nisi perfecte, nihil nisi cum summa venustate fiat? Nihil nisi ita, ut deceat, et uti omnes moveat atque delectet? Dac.* *Rustica vinalia.* (Ad p. 237.) Vide supra *Rustica vinalia.*

Raucos. Raucos appellatos esse ait ab ariditate, vel a similitudine spicarum aristae. In spicis enim frumenta rava appellari docet. Glossarium: *Ravus, ραγρός.* Vult fructum quemvis maturum Ravum vocari; Festus tantum frumenta in spicis. *Scal.* *Raucus a ravus c. addito, ut a parum parvus. Dac.*

Rica. Ex verbis Festi satis apparet, ne inter veteres quidem satis convenisse, quid esset *rica*. Vel dicendum est vestimentum quadratum, quo Flaminicae pro palliolo mitrave utebantur, quod ego interpretor flameum; et vestitum ex lana alba, quem ego tutulum accipio, togam etiam et cingulum capitis, *ricam* fuisse vocatam. Sane ricam vestimentum quadratum sive flameum, sive capitis tegumentum fuisse, indicio est, quod eo Flaminicae pro palliolo mitrave utebantur, quae assidue flameo erant amictae, ut supra in *flameo*. Et illud Turpili in hetaira: *Interea asperxit virginem in capite gestantem riculam indutam ostrinam.* Et illud Germanici Caesaris: — *Et ore Felato tristisque genas abscondit rica.* Item illud Varronis lib. IV. de L. L. (p. 133. Sp.): *Rica a ritu, quod Romani ritu sacrificium foeminae cum faciunt, capita velant.* Praeterea et illud Gellii de Euclide Socratico qui sub noctem, cum advesperasset, tunica longa muliebri indutus et pallio versicolore amictus et caput rica velatus e domo sua Megaris Athenas ad Socratem conmeabat. Unde Nonius (pag. 539.

Merc.) *ricam* interpretatur *sudarium*, quod est capitis tegumentum, ut in sacris literis accipiunt interpretes, Gallici etiam, qui *sudarium* exponunt *couvrechef*. Inde etiam tutulus facile vocari potuit *rica*. Erat enim tutulus Flaminiarum et Flaminium capitis ornamentum. Vide *Tutulus*. Togae praeterea genus quoddam *ricam* fuisse in *recinno* supra probavimus. Ricam denique pro cingulo capitis, hoc est fascia capitali usurpatam ostendunt ista Gellii (X, 15, 28.): *Et quod in rica surculum de arbore felici habet*. Ubi etiam, si sedulo locum inspicias, *rica* nihil aliud est, quam *tutulus*, fascia capitalis in altitudinem exstructa in cuius apice erat *sureculus*. Quare tota haec de *rica* et *ricinia* disputatio duobus tantum capitibus nixa est. Prius est, *ricam* togae quadratae genus fuisse; alterum, cingulum sive quodvis aliud capitis tegumentum. Nunc lectoribus haud ingratum fore arbitror si disquiram, et cur *rica* ita accepta et unde dicta sit. De etymo quidem doctissimo Vossio assentior qui putat, *ricam* esse a *ρίκος*, *cingulum*. Hesych.: *ρίκος*, ζώνη, θάνη. Idque multo probabilius, quam quod Varro, cui *rica* a *ritu*, vel Servius, cui *rica* quasi *reica* a reiciendo. Primum igitur vincula, lora, fasciae capitales et *κεφαλόδεσμοι* quilibet *ricae* sunt dictae, et deinde ob similitudinem, pilei, sudaria, diademata, mitrae, et quaevis alia *κρίθωνα* capitis tegumenta. Quae omnia quia *pilea* et *pileola* dicebantur, inde factum est, ut postea toga quadrata etiam *rica* dicta sit, nam pallium tegumentum quadratum capitis et togam quadratam significat; inde et *recimati* nimi qui et *palliatii* dicti sunt, ut supra notatum. Idem *recinium* quod *rica*, nempe toga quadrata, ut supra ostensum est, et capitis operimentum, sive cingulum, quod et aliter dicitur *Maforium*. Nonius (pag. 542.): *Ricinium, quod nunc maforium dicitur, palliolum femineum breve*. Nam ibi palliolum de operimento capitis intelligendum est, ut in verbis Festi, quo Flaminicae pro pallioli utebantur. Sic *κρίθωνον*, quod est *rica*, *ricinium*, Eustathius interpretatur *μαφόριον*, et Latini *maforium*. Isidorus appellat *maforte* et *mafortem*; Servius *maforte*. Maforium autem ut et *μαφόριον* de fascia, vitta sive taenia, capitulo et sudario sive capitis tegumento dictum est. *Dac*. Ea postea sudarium dicta; vide Nonium (pag. 539. Merc.) in *Rica*. Quo Flaminicae. Vide Varr. IV. de L. L. (l. c.). *Patrimae* et *matrimae*. Vide supra *Patrimi* et *Matrimi*. *Goth*.

Respici avis. Hic solus versus pertinet ad epitomam; neque aliud quiddam amplius praeter quam quod in Epitome continetur, a Festo tractatum fuisse puto. Reliqua quae sequuntur tantum abest ut huc referenda sint, ut potius impertine a suo loco divulsa fuerint. Coniungenda enim sunt cum iis, quae de verbo Resecrare supra posuit, statim post lineam: *cumque comitia*, etc. ita: *Resecrare, resolvere religione utique cum reus populum comitiis oraverat per Deos, ut eo periculo liberaretur, iubebat magistratus eum resecrare. Rursus idem, uti se liberarent, insistebat; et quod insons innocensque esset causabatur, ne in carcerem esset eundem. Iterum, ne in se innocentem animadverti stauerent, deprecabatur; cumque comitia essent dimittenda, peracto sacrificio, quasi finis impetratus esset, post comitia perfecta sumi iuebant eum sacerdotes suo more alisq. . . et secundum consuetudinem luci, in quo sacra facerent, a calatoribus ingeniculo statuebatur et vinum in caput infundebatur eius cum imprecatione*. Omnino vere, ni fallor, arbitramur haec male divulsa fuisse ac distracta, quae sententia ipsa et mos consecrationis reorum hactenus ignoratus tam belle inter se coniungit. Pro illis corruptis *alisq.* non obscurum est legendum a *licitoribus*, quos postea vocal calatores. Ii, ut alibi dicitur, sunt sacerdotum ac sacrorum collegiorum servi. Cum in rei caput vinum infundebatur, apparet, id fieri solitum, ut in eum omnis religio contracta verteret. Religio enim contracta intelligitur ex obsecratione, quapropter non aliter res-crabatur, id est sacro aut religione solvebatur magistratus, quam si piculum contractae religionis in rei caput verteret. *Scal.* Post: *Respici avis tunc dicitur, cum . . spatium aliquod relinquendum fuerat, nempe ad ea quae desunt, capienda: cum eo redii, unde eam augur spererat*. Reliqua omnia pertinent ad ressecrationis ritum ut vidimus in *resecrare*. *Dac*. Adde supra *Auspicium*. Hinc spectio Varroni de L. L. V. (VI. pag. 258. seq. Sp.); verbum *Augurale*. *Goth*.

Remisso exercitu. Ut confidentis hominis esset praestare omnia, quae desiderantur hic, verba representari posse; sic morosi et anxii omnia tanquam sint in numerato, exigere. Hic aequum iudicem postulo, ut in id tantum, quod facere possum, me condemnet, hoc est quantum ex sententia indagari poterit, non quantum verborum ipsorum ratio postulare videtur. Propemodum auguror quid Festus velit, idque non eius integris, sed partim eius, partim meis verbis, si potero, declarabo ita: *Remisso exercitu simul et Augur, quo Consul usus est in auspicando, abire iubetur, quod tunc eo abeunte certum est, exercitum esse remissum; ut cum opus sit, tunc si velit, abire possit. Nam Consules aut Censores non in perpetuum ipsis auguribus utuntur, ut ait . . . sed in auspicio, quos postea dimittunt. A quo ex lege securae habitae sunt prius, eum et priorem esse ait Antistius Laeaco. eadem quoque lege significari priorem esse in auspicando dicitur, ut ait idem in libro de officio auguris. Potest autem aut id in consilio facere, aut si quo alio volet loco pullis pulentibus solistimum facit auspi-*

cium; aut etiam, si velit, intra pomerium: sin autem, in templo consistit. Primum quod hic dicitur, augures adesse Consuli exercitum imperanti, et comitia centuriata habenti, plane id confirmatur his Varronis verbis ex quinto de sermone Latino (VI. p. 273. Sp.): *Hoc nunc aliter fit atque olim. Quod Augur consuli adest tum, cum exercitus imperatur oc praet, quod eum oporteat dicere. Consul Auguri imperare solet, ut indicium vocet, non accenso aut praeconi. Id inceptum credo, cum abesset accensus, et nihil intererat, cui imperaret, et dicitur causa fiebant quaedam neque item facta, neque item dicta semper.* Et in lib. III. (c. 2.) de re rustica: *Ibi Appium Claudium Augurem sedentem invenimus in subselliis, ut Consul, si quid usus poposcisset, esset praesto.* Porro ita magistratus Auguri denunciabant: *Q. FABI TE VOLO MIHI IN AUSPICIO ESSE.* Augur respondebat: *VOLO.* Consul autem, ut ait, auspicabatur aut intra pomerium, aut in templo consistens; in quibus locis semper ei auspicanti praeebat Augur, ut notum est ex verbis, quae paulo ante ex quinto de sermone Latino retuli. Ideam ait, non dubitari priorem esse Consulem, qui prior fasces habeat, hoc est, qui ea lege prior factus sit consul, ut supra locutus est in verbo *parare*; quod reponendum est post Pappi. Eandem autem legem interpretatione ad auspicia quoque trahebant; uti scilicet cuius priores essent fasces, eiusdem prioris essent et auspicia. Ex istis et ex aliis quam plurimis passim possumus advertere, quam aequi boni beneficium Pauli interpretari debeamus, qui maximam a posteritate gratiam se initurum speravit, si de bono autore male promereret, quem meliore sui parte mutilaverit, ita ut cum ex Atlante manum se facere posse contendit, ex homine integro manum et mutilum nobis proponat. *Scal.*

Reperitum. Lege ut in Epitome: *quasi reparatum; reperio enim est a re, id est rursus et pario. Dac.*

Rictus. Pessime Festus *rictus, rixa, rixosus, ringi* ducit a *rumpendo*, sive potius a *regendo*. *Rictus* enim est a *ringo*; *ringo* autem a Graeco *ῥίγεις, naves*, quia irascentes solent eas corrigare. Nisi apud Festum pro *regendo* rescribendum sit *rigendo*, ut *ringo* sit a *rigeo* addito *n* et coniugatione mutata. Neque id prorsus ratione caret, cum a nimio fere frigore soleamus *ringere*. Unde et apud Varronem de R. R. lib. I. c. 45., ubi de segetibus: *supra terram, inquit, aere frigidiore ringuntur.* Sic enim legendum est, non *tinguntur*, ut quidam libb. edit. vel *restinguuntur*, ut legebat Scaliger. Sic idem Varro a *rigendo* fecit *rixari pro ringi*, cap. 47. eiusdem libri: *prius enim aridae factae rixantur, ac celerius rumpuntur. Rixantur*, id est *deducuntur, ringuntur*, neque enim ibi *rixari* est a *rixar*, quod huc usque interpretes fecerunt. *Rixar* autem et *rixosus* non a *rumpendo* vel *rigendo*, sed a Graeco *ῥίξω, ῥίγος. Dac.* Vide Nonium (pag. 455. Merc.) in *Rictum* et *Rictus*. *Rixar*. Vide I. 4. ff. de vi bonorum; l. ult. ff. de sicariis. L. 52. §. 1. ff. ad l. Aquil. Glossis: *Rixar, ῥάγη. Rixosae. Rixosae. Ringitur.* Glossis *ῥιχαίεται, ῥιγίεται*. Adde Nonium (pag. 165. Merc.) in *Ringitur*. Iisdem *Rictum*, Mensura oris. *Goth.*

A D L I B R U M XVII.

Sesopia. (Ad p. 237.) *Sopia* vel *sesopia* pro sedilibus vox, ni fallor inaudita. *Solia* potius scriberem. Plaut. in Trucul. (II, 8, 5.) *esopitum*, nisi mendum sit. *Ant. Aug.* *Esopia* vulgo dici ait sedilia, quae in Saliari et Augurali carne sine *sesopia*. Sed utraque vox mihi aequae ignota; cam redonavit Plauto Neursius in Truculento e vet. codd.: *quo pacto excludis, quaeso, esopis, planius. Dac.* Locus Festi haud dubie plane ex vano confictus ab Ursino est. De Plauti loco cf. Goellerus ad l. c., qui legit: *Quo pacto excludis? Quaeso, potine planius?*

Susque deque. Plaut. in Amphit. (III, 2, 5.):

Atique id me susque deque esse habituram putat.

Vide Gell. lib. XVI. cap. 9. Non placet interpretatio, ut sit idem, quod *plus minusve*, neque etiam idem, quod *usque*. Malim pro *nihilò* aliudve simile. *Ant. Aug.* Fallitur Festus; *susque deque aliquid habere* est parvi facere, an sursum vel deorsum feratur. Nam *sus* dicebant pro *sursum* et de pro *deorsum. Dac.* Nolim vituperare Festum. *Susque deque habere* nihil est aliud nisi hoc: pariter *altum* atque *imum habere*, i. e. pariter magni atque parvi aestimare, id quod Festus haud dubie volebat, quum dixit *plus minusve*. Ceterum *sus* non ortum ex *sub*, sed ex Sanscrita praepositione *ut, sursum*.

Sonivio. Utitur hoc verbo Cicero in epist. ad Caecinnam lib. VI. epist. (6.). *Ant. Aug.* Cicero Caecinnae: *Neque ex tripudis solistimis, aut sonivis tibi auguror.* Plinius de nucibus inglandibus (XV, 22.): *Quae causa eas nuptias fecit religiosus, tot modis foetu munit; quod est verisimiliter, quam quia cadendo tripudium sonivio faciunt.* Manifesto errore legitur in vulgatis Plinianis *sonumve faciunt*. Servius Danielis (pag. 277. ed. Dan.) in illud: — *tremere omnia visa repente.* (Aen. III, 90.): *Hoc augurium, inquit, iuxta*

auguralem disciplinam dictum est, quod appellatur Tripudium sonivium (legitur sonubium), id est a sono. Ad quod pertinet, si arbor sponte radicibus cadat, si terra tremat, quod hic Aeneae factum ostendit, antequam voce divina responsa perciperet. Haec ille vetustissimus interpret. Scal. Infra: Sonivio significat in Carmine Saliari, item in commentario augurali, sonanti. Aliud caput: Sonivium tripudium dicitur, ut ait Pulcher, quod sonet, ut cum pullo exercidit puls quadrupedive aliquid ex ore. Vide Solistimum. Idem.

Sine sacris haereditas. Verba Festi desiderant haec, aut his similia: Sine sacris haereditas in proverbio dici solet, cum aliquid obveniret sine ulla incommoda appendice. Plautus hoc verbo utitur in Captivis (IV, 1, 8.): Sine sacris haereditatem sum aptus offertissimam; et in Trinummio (II, 4, 83.): Caena haec annona est sine sacris haereditas. Ant. Aug. Veteres Romani habebant sacra privata, quae colabantur maxima religione, eaque, ut perpetua manerent, familiis prodebantur, ut ex leg. XII. Tab.: SACRA PRIVATA PERPETUO MANENTO. Ita qui haereditatem alicuius adibat, cogebatur etiam sacra eius suscipere. Et hoc erat inter onera haereditatis. Inde sine sacris haereditas de bonis iis dicitur, quae nullam incommodam habeant appendicem. Plaut. Capt. IV, 1, (8.). Dac. Cf. Lambinus ad Plaut. Capt. I. c.

Suppum. Graeci ὑπιτιος dicunt supinum. Silvas autem veteres scripsisse, non sylvas, omnia antiqua monumenta testantur. Ant. Aug. Versus Lucilii:

Si vero das, quod rogat, et si suggeri suppum;

significatum proverbiale habet, hoc est, si illi ex sententia respondes, si quid optat, facis. Suppus est pars tali lusorii, quae Graece ὑπιτιος dicitur. Cum talis ita caderet, ut supina pars, quae vocabatur, superior esset, erat felix iactus. Suppi meminit Isidorus. Scal. Lege: Videlicet pro aspiratione ponentes literam S. Suppus est a Graeco ὑπιτιος eiecto τ, ὑπιτιος, ὑπίος, supus, suppus. Dac. Vide Isidor. XVIII, 65. Goth. Ponentes literam. Ponentes S literam, ita lego, et a me est, id quod scripsi in Semis et Serpsit et in verbo Sulci. Idem.

Sempronia. (Ad p. 238.) Videtur repetendum esse verbum horrea post verbum fuerunt. Loquitur autem de lege Frumentaria C. Gracchi, de qua Cicero Tuscul. hb. III. (c. 20.) et Flor. Epit. 60. Ant. Aug. Adde Beier. ad Cicr. Offic. II, 21, 72. pag. 140.

Statua est Ludii eius. (Ad p. 238.) Hinc intelligendus locus Pub. Victoris, qui in octava urbis regione sic scribit:

Ficus Ruminalis et Luperca Virginitis.

Columna cum statua M. Ludii.

Graccostasis.

Haec enim est columna et statua, de qua hic Festus. Quamvis de hoc Ludio nihil alibi me legisse memini. Illud tantum constat, ante Ancum Martium vixisse, qui Janiculum urbi addidit, ubi primo fuerat hic Ludius sepultus. Nam veteres Romani, nisi ex prodigiis et oraculorum responsis admonerentur, ut hic factum est, intra urbem neminem sepeliebant, praeter duces eos, qui in proelio pro rep. vitium amiserant, ut Nauti et T. Siciii consulatu Opiter Verginius Tricostus, Valerius Laevinus, Postumus Cominius Auruncus, alique Tribuni militares proxime circum combusti sunt, ut supra Festus post Novalem agrum. Dac. Cf. supra ad v. Nauti consulatu, pag. 536. seq.

Servilius lacus. Vicus iugarius in octava Urbis regione a Victore memoratur; idem et Thuriarius, ubi sunt arae Opis et Cereris cum signo Vertumni. Tuscum, opinor, vocat Varro (lib. V. p. 51. ed. Sp.). Diversus erat a vico unguentario, qui in eadem fuit regione, ex eodem Victore. Illum tamen Anonymus urbis Romae descriptor unum et eundem credidit. Dac. In quo loco fuit. Apuli et Siculi religionis causa fontibus suis simulacrum Herculis apponebant, quia is extincta hydra aquas purgaverat. Inde et Thermae Himerae urbis in Sicilia, item Oetae montis et Pylarum in Thessalia in tutela Herculis fuerunt, ut Pindari et Sophoclis interpretes scribunt. Sunt et qui omnes Thermas eidem esse sacratas velint. Herculeae thermae Mediolani nobiles. Hunc morem respexit M. Agrippa, cum hydram ipsam ad lacum Servilium posuit. Idem. Eo. Ab eo. Goth.

Sonticum. Glossarium: Sonticus morbus, ἰσπερ νόσος. Infra: Sontica causa dicitur a morbo sontico, qui quid gerendum agere non permittit. Cato de regis Attali vectigalibus. Reliqua non potui. Scal. Qui vere in causa est, cur quod agendum erat, agere desistimus, vana a Festo optime sonticus exponitur certus, cum insta causa. Inde Horat. sonticam chiragram iustam dixit Sat. 7. lib. II, (15.): Postquam illi iusta chiragra Contudit articulos. De morbo sontico vide Gellium lib. XVI. cap. 4. et lib. XX. cap. 1. Dac. Qui nocent. Leg. qui nocet vel qui noceat. Idem.

Sacram viam. Sunt quaedam mendosa. Illud praesertim: *ne appellari debere*, videtur desiderare *sacram viam*. Vide *October*, quo loco Sacravienſes appellantur, qui in Sacra via habitant et Suburanſes, qui in Subura. Verrii autem opinio mihi supervacanea videtur, si eos tantum reprehendit, qui coniuncte haec enuntiant. Quis enim ita locutus est? Si vero existimat debere dici *sacram* et *novam*, non *sacram viam* et *novam viam*, tunc solus sine rivali se amet per me licet. Vid. Varro lib. IV. de L. L. (V. p. 53. Sp.) de sacello *Streniae*. *Ant. Aug.* Idulia sacra dicta ab ove Iduli, quae quotidibus Iovi immolabatur. Ovidius (Fast. I, 55.):

Idibus alba Iovi grandior agna cadit.

Vide Coniectanea (pag. 21. ed. St.). *Scal.* Signa foederis initi in ea extabant tempore Servii Honorati, Regibus diverso itinere venientibus; Romulo a Palatio, Tatius a Rostris. Vide Servium ad illud VIII. Aeneid. (641.): *Caesa iungebant foedera porca*. *Dac.* *Idulium sacrorum*. Sacra haec idulia via sacra in arcem ferebantur. Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 53. ed. Sp.): *Ceroliensis a carinarum iunctu dictus carinae: postea ceronia, quod hinc oritur coput sacra viae ab Streniae sacello, quae pertinet in arcem. Qua sacra quotquot mensibus feruntur in arcem, et per quam augures ex arce profecti solent inaugurare*. *Dac.* *Ad sacellum Streniae*. *Strenia* Dea dicta, quod Strenis Kal. Jan. dandis accipiendisque praesert. Illud sacellum in Reg. IV. Sed perperam apud Onuphrium *sacellum Strenuae*. *Idem*. *Nec appellari debere*. Quaedam hic deesse videntur, et alia etiam transmissa. Legendum puto: *Nec sacram viam appellari debere ait Ferrus, sed disiuncte, ut caeteras vias, Flaminiam, Appiam, Latinam, ut ne novam viam quidem, sed viam novam*. Non dici debet, inquit Verr., *Sacra* unica voce, sed disiuncte. Neque solum disiuncte, ut *nova via*, sed *via nova, via sacra*, ita ut praepositorum substantivum. Sic optime Horat. (Sat. I, 9.): *Ipam forte via sacra*. Qui tamen in Epod. (IV, 7.): *Sacram metiente te viam*, ubi *Sacram* praemisit. Sed hoc nihil contra mentem Verrii, qui intelligit viam debere praeponi, cum utraque vox simul efflueret. *Dac.*

Scita plebei. (Ad p. 238.) Plebiscita, vel plebiscita ea sunt, quae tributis tantum comitiis plebs scivit, tribuno plebis rogante. Liv. lib. XXVI. (c. 33.): *Id apud maiores nostros in Satricanis factum est, cum defecissent, ut M. Antistius Tribunus plebis prius rogationem ferret, sciretque plebs, uti senatui de Satricanis sententiae dicendae ius esset*. Vide infra et in *Populi commune*. *Dac.* Vide §. 4. Instit. de iure naturali. *Goth.*

Solitaurilia. *Contra Aci...* *verveces maiales, qui*. Haec mendosa sunt aut delenda, aut emendanda: *Contra Acilius verveces maiales, quia* etc. *vel contra accidit verveci maiali, quia*. Sed neutrum placet. Videndum etiam, an mendose scribatur *inviolati sunt tauri*, et in fine videtur posse scribi *mutas semivocales*. *Ant. Aug.* Scribe: *quod omnes eae solidi integrique sunt corporis, contrarii verveces maialesque, quia* etc. Quod ait *tauros*, id est virilia caedi in castratione, intellige de ea castratione, quae fiebat in ipso sacrificio. Verres enim, aries, taurus, cum admovebantur arae mola mactati, priusquam corio exuerentur, castrabantur. Vide Martialis Epigramma lib. III, (24.) cuius initium:

Vite nocens rosa stabat moriturus ad aras

Hircus, grata tuis victima, Bacche, sacris.

Glossarium: *Solitaurilia*, ὄσια ἐπιτοῦ κρεῖτος καὶ ταύρου. Scribe: *ἐκ τοῦτος, κρεῖτος* etc. *Scal.* Scribe ex iudicio Scaligeri: *Solitaurilia hostiarum trium diversi generis immolationem significant, tauri, arietis, veris, quod omnes eae solidi integrique sunt corporis, contrarii verveces maialesque, quia solum Osce totum* etc. Ait *Solitaurilia* dici a *solo*, id est *toto*, et *tauris*, id est virilibus, quod tunc illis hostiis involati tauri relinquerentur, contra quod in sacrificiis fieri consuevit. Nam hostiae cum admovebantur arae mola mactati priusquam corio exuerentur, castrabantur. Martialis Epigr. 24. lib. III. *Dac.* *Et quae mella partet lacata cavaque sunt*. Ut infra *Solida sella*. *Idem*. *Sunt quidem qui putent*. Ait esse qui putent *solitaurilia* esse *ex solido* et *tauro*, id est *bove*, ita ut ex tribus hostiis tauri praecipue nomen hic assumptum fuerit, quod earum esset maxima. *Idem*. *Quidam dixerunt*. *Solitaurilia* quasi *suetaurilia*. Saue et apud Liv. lib. I. (c. 44.) integre legitur *suetaurilia*. Verum hoc ille nimis audacter forsant. Nam etsi ex tribus illis nomen esset compositum, ex eorum particulis potius coiret. Quintil. lib. I. cap. 5: *Nam*, inquit, *solitaurilia iam persuasum est esse ex sue, ove et tauro*. *Et sane ita se habet sacrum, quale opud Homerum quoque est*. *Sed haec non tam ex tribus, quam ex particulis tribus coeunt*. *Idem*. *Quod si a sollo et tauris*. Lege: *Quod si a sollo et tauris earum hostiarum ductum est nomen, antiqua consuetudine per unum l* etc. De Ennio supra in *Regium*. *Idem*. Vide infra *Solla*. *Goth.*

Secordiam. *Secordia*, pro quo postea *socordia*, ut *sebrius* post *sobrius*. Gloss.: *Socors*, ἀσέγδιος, ἄσσην, hoc est *sine corde, stultus*. *Socordiam* a segnitia eo distinguit Donat. (ad Terent. Andr. I, 3, 1), quod animum *secordia*, segnitia vero corpus spectet. *Segnitia*, inquit, *ad agendum, socordia ad considerandum*. Supplendum in verbis Catonis: *Quod ostenderit immensam etc.* vel quid simile. *Dac.* Alii *Socordiam*, ut et Glossae. *Goth.* *Ex se, quod est sine*. Vide supra *sed pro sine*, unde quidam hic legunt *sed*. *Idem*.

Semis, semodius. *Semis, semodius, semuncia* a Graeco ἡμι ducuntur et pro aspiratione habent *s*, qua ratione et multa alia. *Dac.* Vide infra *Serpis*. *Goth.*

Sublicium. (Ad p. 239.) Livius sub Anco rege Ianiculum adiectum esse scribit et ob commoditatem itineris ponte sublicio tum prium in Tiberi facto coniungi urbi placuisse. Eiusdem pontis defensio ab Horatio Coclitae narratur ab eodem Livio lib. II. (c. 10.). *Sine ferro clavo fuisse ita disposita contigione, ut eximerentur trabes sive sublicae, ac sine fulguris reponerentur*, Plinius auctor est lib. XXXVI. cap. 15. Ab hoc ponte saepius a pontificibus reflecto, ut cis et uls Tiberim sacra fierent, pontifices dictos esse Varro existimat lib. IV. de L. L. (V. pag. 87. seq. Sp.). Idem lib. VI. (VII. pag. 329. seq. Sp.) ait ab hoc ponte Argeorum simulacra quotannis a sacerdotibus iaci solere. Pons dictus est a *sublicis sublicius*. *Subliciarum* mentio fit a Caesare lib. IV. de bello Gall. (c. 17.) Livio lib. XXIII. (37.) Vitruvio lib. III. cap. 3. Festus tamen *sublices* appellasse videtur, ut *elices* quoque dicuntur, et aquae *licium* vocatur ab *elicienda aqua*, vel, ut aliis videtur, a *liquenti aqua*. Utitur exemplo Sallustii in historiis, qui *sublicibus cavata* dixit. *Ant. Aug.* Festus dicit *sublices, non sublicas*, quod et in Sallustiano exemplo erat. Sic etiam veteres Glossae: *Sublices, καταπήγες, οἱ ἐν ποταμῷ γέφυραν υποβασιάζοντες*. Referebat praeterea Festus opinionem eorum, qui vocabulum Volscum esse aiebant, quod non aliter Formiani tigna, quibus eorum pons surrectus erat, appellabant; item eorum, qui dicebant, *Sublices* ab eo dictas, quia sub eis aqua liquens laberetur. Sed nos censuimus *sublicam* dictam, ut *obliquam*: et intellige trabem. *Sublicus* ergo et *oblicus*, vel *subliquus* et *obliquus* composita sunt, quorum simplex *liquus* vel *liquis*. Vetus auctor loquens de figuris et lineamentis: *Omnen autem summatitatem metiendi observationes sunt duae: enormis et liquis. Enormis, quae in omnem actum rectis angulis continetur. Liquis, quae minuendi laboris causa et salva rectorum ratione angulorum secundum ipsam extremitatem subtenditur*. *Scal.* Infra in verbis Naevii Saturnium versus agnosco:

Quam liquidum tranat sublicio ponte amnem.

Et alibi:

*E tabulis adhuc qui nomen obtinet pons
Sublicius.*

Et Sallustius etc. Nihil tamen affirmo. Neque enim mihi et homini et adhuc iuveni tanta fiducia. Ista potius doctioribus relinquo, qui certius de iis pronuntiabunt. Ea mihi certe spes est, fore, ut aequi harum rerum aestimatores conatibus nostris faveant, praesertim si subinde sese homines recorderent, humanique nihil a se alienum existiment. Sed redeamus. Verba Sallustii quae Festus laudabat, aliquid comminiscendo velle edere nimis periculosum est. Quare nihil tentabo, hoc unum dicam τὸ (v.) *inrumendi corruptum* esse, forte pro *inveniendi*. *Dac.* *Sublices* ad *Sublicium* pontem agentes erant et qui manum ad stipem porrigebant. Seneca de vita beata cap. 25. *Goth.* Neuter versus Naevii ita ut a Dacero esse constitutus, Saturnium exhibet metrum. Credibilis est versus ita supplendus esse, quales ab Ursino ex parte iam restituit: *Quam liquidum Sublicio tranat ponte amnem*. Et: *Ab tabulis qui adhuc nomen retinet Sublicius pons*.

Supervacaneum. Lego: *Id tantummodo, quod sufficiat satisque sit familiae* etc. Hic autem *supervacaneum* ponitur pro *supervacuo*. Et inter utrumque id differentiae statuunt Grammatici, ut *supervacaneum* id dicatur, quod non est necessarium. *Supervacuum*, quod abundat et superfluit. Quamvis illud discrimen non observant veteres. *Dac.*

Strufertarios. Cato in libro de re rustica ita scribit (134.): *Prusquam messim facias, porcum praedicaneam hoc modo fieri oportet. Et postea: Prusquam porcum feminam immolabis Iano struem commoveto sic: Iane pater te hac strue commovenda bonas preces precor etc. Ferctum Iovi moveto et mactato sic: Iuppiter te hoc fercto obmovendo bonas preces precor, uti sies volens propitiis mihi, liberisque meis, domo, familiaeque meae. Mactus hoc fercto etc.* *Ant. Aug.* *Strufertarios antiqui soliti sunt appellare homines conductitios, qui ad lucos vel arbores fulguritias aut piacularium commissarum causa strue et fercto sacra faciunt his verbis: Oro te Iuppiter, uti mihi volens propitiis sis, quod et nullo etiam adhibito strufertario febat.* Haec Festus, ut appareat maiora spatia in editione relicta esse, quam opus sit ad ea, quae desiderantur, capienda. Ex his cognoscimus, quantum odorari potuimus, *strufertarios* fuisse, qui huiusmodi superstitioni obeundae

operas locabant: quos *Fertores* etiam dictos superius ex Isidoro notavimus. Quod enim arbores fulguritae piaculis procurari solitae essent, notum est cum ex aliis veterum monimentis, tum ex tabula, quae Romae ante hos V. annos effossa est; quam nihil eruditissimus ac nunquam satis laudatus Cl. Puteanus communicavit. In ea primum ita legitur: IIII. ID. DEC. FRATRES. ARVAL. IN. LUGO. DEAE. DIAE. VIA. CAMPANA. APUD. LAP. V. COMENER. PER. C. PORC. PRISCUM. MAG. ET IBI. IMMOLAV. QUOD. AB. ICTU. FULMINIS. ARBORES. LUCI. SACRI. D. D. ATTACTAE. ARDUERINT. EARUMQUE. ARBORUM. ADOLEFACTARUM. ET. COINQUENDARUM. ET. IN. EO. LUGO. SACRO. ALLAE. SINT. REPOSITAE. etc. Deinde infra in eadem tabula struis mentio fit: IMMOL. IPSO. MAG. PORCAM. ET. AGNAM. STRUIB. EFFERTIS. etc. quamquam miror *struib* *effertis* non *struib* et *fertis* in ea tabula sculptum fuisse. Non solum, inquit Festus, ad arbores fulguritae struferta fiebant, sed et piacularium commissarum causa. Sane hoc verum esse vel ex uno Catone patet, qui struem commoveri iubet pro commissio imprudenter piaculo his verbis: *Si quid in hisce suovetaurilibus erit, quod nec recte factum sit etc.*, unde ait Festus, etiam sine strufertatio hoc fieri, hoc est sine homine conductio. Recte. Nam paterfamilias ipse hoc pro tota familia non raro faciebat. Cuius exemplum habes apud eundem Catonem. *Scal.* Ista: *Tu precor Iupiter ut mihi etc.* solennia precationis verba sunt, ut apud Catonem: *Iupiter te hoc sercto obmovoendo bonas preces precor, uti sis volens propitius mihi liberisque meis, domo familiaeque meae etc.* *Fertum* autem sive *fortum* sive *fortum* pro bono dictum putavit Salmas, quem vide ad Solinum. Sed melius Festus in *Fertum*. *Dac.* In reliquiis, quae postea extant, nihil omnino pertinet ad superiora de *strufertariis*, sed, ni fallor, ita Festus scripsit: *Suber, arbor, ex qua cortex deripitur.* Deinde utebatur testimonio Lucilii. Neque tantum hoc loco incommodum acceptum est, sed et reliquum membrum, quod huc pertinebat, nescio quomodo distractum est et translatum ad vocem *Stura*, post quam reliquiae huius loci apparent in illis: *ac suberiesque*; de subere enim manifesto sermo fiebat. *Scal.* Sed in schedis etiam sic diversa sunt. *Dac.* Vide infra *Suber* et Isidor. XVII, 17. *Goth.*

Silicernium. Caecilius Obelostate. Vide de hoc verbo Donat. in Adelph. (IV, 2, 48.) Nonium (pag. 48. Merc.) et Planciadem (pag. 560. Merc.). *Ant. Aug.* *Silicernium coena funcbris, quod Graeci περιδεινον vocant; sed et nonnulli, inter quos Ferrus, existimant nihil aliud esse, quam id, quod nos farci-men dicimus, quo stetum familia (leg. stetus familiae. L.) purgare (purgari. Idem.) solet, quia cuius nomine ea res instituebatur, iam silicernium cernebat. Caecilius Obelostate: Crediidi silicernium eius me esse esurum. Silicernii supra et alibi τὸ ζῆνον attingimus. *Cesnas* veteres dicebant et *Poesnas* pro eo, quod est *Cenas*, *Poenas*. Ab eo *silicernium*, postea *silicernium*. *Casmina Carmina; Valesius Valerius* et similia. Tertullianus (Apolog. c. 13.): *Quo differt ab epulo Iovis silicernium? a simpulio obba? ab aruspice pollinctor?* Glossarium: *Silicernium, περιδεινον. λήρως γὰρ ἄπειν ἐν πένθει οὐ θέμεις.* Videtur accepisse quasi *Selucernium*, hoc est *ἀλνγία*. Rationem hanc eruiamus. Natali die lucernae accendebantur. Mortuali, ut loquuntur Cato et Plautus, id non faciebant optima de *causa*, ut τὸ ἀντίστροπον τῆς γενέσεως καὶ τῆς τελευτῆς ostenderent. Persius (V, 180. seq.):*

— — — unctaque fenestra

Dispositae pinguem nebulam vomuere lucernae.

Tertullianus libro de Idololatria: *At nunc lucent tabernae et ianuae nostrae. Plures iam Ethnicorum fores sine lucernis et laureis, quam Christianorum.* At ἐν πένθει quidem, ut puto, non accendebant. Caeterum semper in cippis sepulcrorum suspendebant lucernas, cuiusmodi fictiles multas videmus ex veteribus monumentis erutas. Dio in Domitiano: καὶ πρῶτον μὲν στήλην παραρθεῖθι ἐκάστῳ σπῶν παρέσθησε τὸ τ' ὄνομα αὐτοῦ ἕρυσσαν καὶ λυχνόηον μικρόν, οἷον ἐν τοῖς μνημείοις κομιμένονται. Inde puto apud Gellium Laberius (XVI, 7, 9.) *Cippum* vocat *lucium*, quod ex eo lucerna lucret, ut ille apud Athenaeum, qui columnam vocat *μένανδρον*, quod sustineret innitentem virum. Porro quemadmodum Ergastulus dictus, qui in ergastulo maneret, ita silicernius, qui dignus erat, ut pro eo silicernium pararetur. Cincius Alimetus de Gorgia Leontino: *Qui dum iam silicernius sui finem temporis expectaret, etsi morti non potuit, tamen infirmitatibus insultavit.* *Scal.* De hac voce varia admodum veteres prodidere, alii a *silens* et *cerno*, quod umbrarum silentium cernebat, unde et infra pro *silicem* quidam *silentium* habent, ut est in verbis Festi; alii a *sillex* et *cerno*, alii a *sile* herba, de qua vide in *silatum*, et *cesna* pro *cena*. Alii aliter. Sed optime omnium Servius ad V. Aen. (p. 381. ed. Dan.): *Libavitque dapes; leviter gustavit epulas, quae silicernium vocatur quasi silicernium super silicem positum.* Nam ad silicem dabatur illud epulum. Servio favet, quod *Cesnas* veteres dicebant et *poenas* pro *cenas*, *poenas*. Ab eo *silicernium*, postea *silicernium*, ut *casmina*, *carmina; Valesi, Valeri.* Vide Nonium

(pag. 48. Merc.). Inde etiam silicernium dictum genus farcininis, quod adhibebant, ut fletu familiae purgarentur. Sane silicernium inter farcimina ponit Arnobius lib. VII.: *Quid, inquam, sibi haec volunt? Apexabo, isicia, Silicernia, longabo, quae sunt nomina et farciminum genera, hircino alia sanguine, communitis alia inculcata pulmonibus.* Item silicernium senex dictus, quod eius cansa brevi Silicernium erat futurum, vel quod dignus esset Silicernio. Silicernium Graece *περδαινον*, Latinis *circumpotatio*. In XII. Tab.: *Unctura servilis tollatur, omnisque circumpotatio, ne respersio, ne longae coronae, nec acerrae.* Notabis in verbis Festi *exequium* singulariter dici pro exsequiis et coena funebri. *Dac.* Ciro II. de Divin. *Goth.* *Silentium.* Adde infra *Sinistrum et Solida sella. Idem.* Cf. Voss. Etym. s. v. *Silicernium.*

Sudum. Verrii sententiam secuti Angelus Decembrius lib. IV. de Politia Literaria cap. 48. et 50. Philargyrius IV. Georg. *sudum quasi semidum.* Sed rectius Festus. Nam *sudum* semper opponitur *udo.* Voss. *sudum* a Graeco ἰδος (cf. Hesych. v. ἴδεος, ibique interpp.), quod coelum siccum et calidum notat. *Dac.* Vide Nonium (pag. 51. Merc.) in *Sudum. Goth.* *Sudus* priscum adiectivum recta descendit ab Sanserita voce *suddhas*, quae serenatum, purificatum denotat, a radice *sudh*, quae significat purificari, lustrari, serenari. Cf. Bopp. Gloss. pag. 176. et Rosen radd. Sanscr. pag. 215. seq. Ex qua re intelligitur, *sudum* non aestum, rerum purum coelum significare, id quod usus Romanorum satis demonstrat. Cf. Plant. Mil. I, 1, 2. ubi cf. Lambin.

Sublestia. Festi verbis pauca desunt in hanc sententiam: *Sublestum dicebant infirmum et tenue.* *Plaut.* etc. Verba Plauti haec sunt: *Nam ad paupertatem si admigrant infamiae, Gravior paupertas fit, fides sublestior.* Idem in Bacchid.: *Lingua factiosi, inertes opera sublestia fide. Ant. Aug.* Glossae Isidori: *Sublestis* (utrumque enim dici potest, ut *sublimis* et *sublimus*), *infirmus, tristis.* Item *sublestia, infirmitas, tristitia.* Ubi melius forsant: *Sublestia, infirmia, tristia.* *Sublestus* autem, ut optime Scalig., est a Graeco ἰπόλιστος, mutato *π* in *st*, ut fit, quod Aristophanis Scholiastes interpretatur *τετριμμένος attritus.* *Λίσπος* enim est ἰσχνός, gracilis. Eustath. Et idem Aristoph. interpr. in Ran. (v. 826. Dind.): *οἱ τὰ ἴσχα λεπτοὶ λίστοι λέγονται.* Versus Plauti Persa Act. V. sc. 1. (III, 1, 20.) sic in editis:

*Nam si ad paupertatem admigrant infamiae
Gravior paupertas fit, fides sublestior.*

Idem in Bacchid. Act. III. sc. 3. (III, 6, 13.):

Lingua factiosi, inertes opere, sublestia fide.

Infra *vinum sublestissimum* potius interpretor *tenuē, infirmum.* Sic pictura *sublestia*, quae tantum primis lineamentis deformata est ac nullis coloribus adumbrata, Graecis *μονοχρόμος.* *Dac.* Vide Nonium (p. 177. Merc.) in *Sublestum. Goth.* Cf. Doederlin. Etym. et Syn. L. I. tom. II. pag. 101. ubi *Sublestus* derivatur a *sublevere*, ut simplex *lestus* deformatum sit, quemadmodum *faustus* a *favere.*

Satur et vir et caro non habent. . . . (Ad p. 239.) Desunt quaedam in fine, puto *obliqua [proportione].* Dicendum enim erat *saturis, viris, caronis, non saturi, viri, carnis.* Vide Charis. lib. II. (pag. 200. ed. Fabric.) *Ant. Aug.* Adde *obliqua* ex doctissimorum coniectura. Si haberent *obliqua*, dicendum esset: *Saturis, viris, caronis.* Nam *saturi* est a *saturus*, *vir* a *virus*, *carnis* a recto *carnis*, ut veteres dicebant pro *caro. Dac.*

Supellectilis. (Ad p. 239.) Senex senis nullam syllabam accipit: *supellex supellectilis* duas recipit. Vide Charis. lib. I. (pag. 84. ed. Fabric.) *Ant. Aug.* Ait Festus *Supellectilis* olim et *senis* pro *supellex* et *senex* iure dictum fuisse, quae duo nunc in genitivo casu a nominativo *supellex* et *senex* finitioni proportionis contraria sunt, quia omnia vocabula per *x* desinentia syllabam unam adsciscunt, at *supellex* duas accipit, nullam vero *senex.* Haec est Festi sententia. Sed fugit illum *senex* unam olim syllabam acvisisse. Nam antiqui dicebant *senex, senic's. Dac.*

Scurra. (Ad p. 240.) Non dubium, quin legendum sit *σχυργείν*, ut *Scurra* dictus quasi *Secura* aut *Sucra.* Versus Lucillii mendosus sunt. Qui fortasse ita melius legentur:

— — — *Corneliu' Publiu' noster
Scipiades dicto, penitusque intervenit ipsi
Molli, et delictis Luci, effigiae atque cinaedo,
Et sectatori assiduo quo rectu' dicas,*

Ibat forte domum, sequimur multi atque frequentes.

Facetus poeta ait Scipionem intervenisse rixae et dictis nescio cuius mollis et cinaedi, sectatoris cuiusdam Lucii atque adeo deliciarum et imaginis ac propemodum effigiae ipsius. Antiqua consuetudine cum scriptum

esset *efficiae* pro *effigiae*, factum *efficiae*. Glossarium *Scurram* interpretatur *δρακιστήν* et *Scurrari* *δρακίζειν*. Invenio et *scurras κοπιῶτας* dictos. Dio in Pertinace: *κοπιῶτας τινῶς καὶ γελοιοποιούς αἰσχίστα μὲν τὰ εἶδη, αἰσχίῳ δὲ τὰ ὄνόματα καὶ τὰ ἐπιτηδευμάτων ἔχοντας*. Isidori Glossae: *Scurrula, qui incopriat*. Suetonius Claudio (c. 8): *Interdum ferula flagrove velut per ludum excitabatur a copreis*. Haec est veterum tam antiquis excusorum, quam manuscriptorum lectio. Primus Beroaldus *Tropeis* legit: inepto sensu. Turnebus *Copreis* ex veteri codice animadvertit, ignoravit tamen quid essent *coprei*; et ut sententiam suam adstruat, interpunctiones turbat ac confundit. Atqui *Coprei* nihil aliud, quam *Scurrae*, qui per ludum excitabant eum. Cui enim alii impune licuisset, nisi *scurris*? *Scal.* Verum idem Scaliger, ut in suis ad Lucilium notis monuit doctissimus Douza, hanc suam tertii versus emendationem verso stilo confodit, in eiusque locum substituit:

Molli et deliciis et Lucifugae atque cinaedo.

Scriptum enim fuisse autumabat *Lucifugae* pro *Lucifugae* more antiquo. *Dac.* Graecum voc. apud Festum legendum esse *αιτιράζειν*, in notis ad marginem inferiorem positus dixi pag. 240. Locum Lucilii sic ego scribendum existimo:

— — — *Cornelius Publius noster,*
Scipiadem dico, tempusque interdūt ipsum
Oti, et delicias, lucifugae atque cinaedo
Et sectatori ipse suo; quo rectius dicas:
Ibat forte domum, sequimur multi atque frequentes.

Hoc dicit poeta. P. Cornelius Scipio bonum otii sui tempus ac delicias interpellat, ut cinaedo ac sectatori adeo suo tribuat, ut eo meliori iure illud homines iactare possint: *Forte domum ibat, nos sequimur frequentes*. Quod Festus addit, poetam iurgiorum causa secutos dicere voluisse *scurras*, non ob assuetum officium, id quidem ex hoc loco non apparet, nisi verba *quo rectius dicas* tale quid ostendere statuas. Ceterum *interdūt* h. l. ea sententia positum est, uti est apud Lucretium IV, 866.:

Propterea capitur cibus, ut suffulciat artus
Et recreet vires interdatus;

hoc est *interdum datus*. Verba *intorquet in ipsam* apparet facile oriri potuisse ex INTERDUIT IPSUM, quod nemo est qui intelligat. *Adeo*, quod nos omisimus, nihil est nisi interpretamentum voc. *ipse*; *lucifugae* Scalligero debetur, ut ex supp. patet.

Secus. Vide *Sexus*. Charis. lib. I. (pag. 76. ed. Fabric.) ait *secus* pro sexu dici, et adverbium significare *aliter*. Ceterum quod vulgus usurpat: *Secus illum sedi*, hoc est secundum illum, et fatuum et sordidum est. Haec ille. *Ant. Aug.* Non *aliter* tantum significat, sed etiam *iuxta, prope*. Unde in Gloss: *Secus, ἐτέρας καὶ πλησίον, secus, aliter et prope*. *Dac.* *Secus Falgius putat*. Cum Valgius *secus* duxit a Graeco *ἐκός*, hoc est longe, eum eo respexisse crediderim, quod, dum quis *aliter* quidpiam facit, quam debet, is tum ab officio suo videtur recedere. *Idem.* Vide *Sexus. Goth.*

Stipem. Varro lib. IV. de L. L. in fine (V. pag. 180. Sp.): *Hoc ipsum stipendium a stipe dictum, quod aes quoque stipem dicebant. Nam quod asses librae pondo erant, qui oeperant maiorem numerum, non in arca ponebant, sed in aliqua cella stipabant, id est componebant, quo minus loci occuparet. A stipando stipem dicere coeperunt.* Et mox: *et qui pecuniam alligot stipulari et restipulari.* Sed de *stipulari* multi dissentiant, quorum alii a firmitate *stipulari* dictum volunt, quod veteres firmum dicebant *stipulum*. Alii rure natum verbum dicunt a stipula scilicet, quia in contractibus agrariis stipulam tenebant, quae totum agrum representaret. Quae mihi potior sententia. *Dac.* *Stipendium militii.* Glossis: *Stipendium ὄψωνιον στρατιωτικόν, μισθός στρατιωτικός, αἰτηθέντων, μισθοφόρα.* *Goth.* *Stipulari.* Hinc stipulatio Glossis: *ἐπερώτησις, ἱκανοδοσία.* *Idem.* Non probanda est sententia Doederlini, qui *stipes, stipēs, stirps* omnia haec vocabula unius eiusdemque radicis esse existimat. Nobis quidem Indorum sermonem veterum scrutantibus oblatæ sunt radices plures, quae causas Latinorum vocabulorum diversorum diversas ostendere videntur. Primum quidem *stip* in censum venit, quod significat *stillare*, unde *stips, stipis* et Diminutivum *stipula*, proprie *stillam*, deinde minutum quodvis, tum nummum minutissimum; non enim omnino nummum significat *stips*, sed quatenus dis ollertur, mendicis datur, ex qua re intelligitur, exiguitatis notionem in hoc vocabulo praevalere, quemadmodum in *xéqua*, quod a *zeigevn*. Altera radix est *stabh* et *stubb*, firmum, stabilem esse, unde Germanorum *stab*, Latinorum *stipes*, Graccorum *στῖπος*, Germanorum adiectiva *steif, steev*, Latinorum *stiva*, pars aratri. Tertia radix est *stüp* et *stúp*, coarctare, exigere, unde descendunt *stipare, stipulari, stupa* sive *stuppa, στόπη*,

στρυπίων, Germanorum *stopfen*, στύψω. Quarta radix est *stambh*, niti, unde *stambha*, columna, *stamm*, stampfe, stampfen; iudidem quoque videtur Graecorum θάμβω, θαμβειν, ταμών derivanda. Sed has vocabulorum radices cohaerere omnes nemo non videt. Aliter statuo de voce *stirps*, quam longe alius originis esse existino. Nam quemadmodum vocibus γρίπος, γρίφος Graecorum respondet Latinorum *scirpus*, ita *stirps* nihil est, nisi Graecorum ἴψω, calamus, virga, ex qua voce factum *strips*, *stirps*, ut ex *lis* factum est *silis*, ex *v. lembus*, *stlembus*. Erit igitur *stirps* proprie idem quod calamus, *halm*, *stengel*, et quum ἴψω manifeste cognatum sit cum voce ἴψα, fieri aliter non potuit, quin etiam *radicis* notionem v. *stirps* indueret. Hinc translatum est ad familiae ac generationis significatus.

Sobrinus. Ait sobrinus dici consobrinorum filios, ut et Donat. in Andr. Act. V. sc. 4. (IV, 5, 6): *Sobriini*, inquit, *sunt consobrinorum filii*. Per consobrinos autem fratres patruales et amittui intelligendi sunt, quorum liberi proprie sobriini dicuntur. Caius in L. 3. D. de grad. et ad fin.: *Item*, inquit, *patrui magni, amitae magnae, avunculi magni, materterae magnae nepos, neptis; qui ex fratribus patruclibus, aut consobrinis, aut amittinis, undique propagati, proprie sobriini vocantur*. Infra in verbis Festi legendum, ut in veteri lib.: *Femina iisdem de causis appellat fratrem et fratrem patrualem et consobrinum et propius sobriino et sobrinae*. Vide *Propius sobriino*. *Dac.*

Sororium tigillum. (Ad p. 143. et 240.) Aurel. Victor. de viris illustribus (c. 4.): *Et cum spoliis onustus rediret (Horatius) sororem obvium habuit, quae viso paludamento sponsi sui, qui unus ex Curiatii erat, flere coepit, frater eam occidit, quare apud Duumviros condemnatus, ad populum provocavit, ubi patriis lacrimis condonatus ab eo expiandi gratia sub tigillum missus, quod nunc quoque viae suppositum sororium appellatur*. Sororium tigillum in regione quarta collocat Victor. *Dac.* *Metii Suffetii*. Ita saepe scriptum invenitur hoc nomen, sed ubique rescribendum *Metii Fufetii*. Nam Φουφέτιον Graeci vocant. *Idem*. Recte *Fuffitii*, i. e. *Fuffetii* in schedis.

Sororiare. Sunt qui Plauti versum ita legant: *Tunc papillae primum sororiabant: illud volui dicere fraterculabant*. Alii, ut Faernus, legunt *primulum*, propter versum senarium, qui in eo verbo desinit. Vide *Fratrare*. *Ant. Aug.* Plautus Eribularia:

— tunc papillae primitus
Fraterculabant; illud volui dicere
Sororiabant; quid opus est verbis?

Scal.

Surregit. Surregit et sorctus antiqui ponebant pro surgit et eius participio, quasi sit surrectus, ut est in Annalibus L. Livilli, in quibus id frequenter est. Paulus abbreviator pro L. Livillo Livium poetam intelligit, nescio an diversa lectione a nostra usus. *Dac.*

Sors. Vide *Desertiones* et *Erctum*. Sic Graecis κλήρος et pro haereditate et pro deorum responsis sumitur, et pro eo, quod cuique in sortiēto contigit. *Dac.* Glossis: *Sortes χρησμοί, κλήροι, εἰ κεφαλαὶ δαιρεμάτων*. *Goth.*

Soracum. Refertur, ut opinor, a festo versus Plauti in Persa (III, 1, 64.): *Librorum enim ecce illum plenum soracum habeo*. Sed verbum enim non agnoscit Festus, et pro *ecce illum sine eccillum*, *icillum* scripsit librarius, quod in margine notatum esse video litera R. Variè hoc nomen scriptum reperi. Nam Quintilian. lib. VIII. cap. 3. refert Ciceronem in Pisonem scripsisse: *Cum tibi tota cognatio in serraco (sar-raco) avehatur*. Et Vitruv. lib. X. cap. 1.: *Portationes eorum non essent, nisi plaustrorum aut sarracorum per terram, navicularum per aquam inventae essent machinationes*. Iuven. Sat. III, (255.): *Longa coruscant Sarraco veniente abies, atque altera pinum Plaustra vehunt*. Et Satyr. V, (23.): *Frigida circumagunt pigri Sarraca Bootae*. Ulpian. sub titulo ad l. Aquil. cap. 29.: *Quia parvi refert navem immittendo, aut serraculum ad navem ducendo, an tua manu damnium dederis*. Quem locum non intelligentes pro serraculo *servaculum* vel *verriculum*, vel *ganeraculum* vel *feraculum* ediderunt. *Ant. Aug.* Alii *Saracum*. Glossarium: *Sarraca, ἄμαξα*. *Scal.* A Graeco σώρακος, de quo sic Pollux: *Σώρακος δὲ παρὰ τοῖς κωμωδοποιοῖς οὕτως ἀνομασθητὸ ἄγγειον, ἐν ᾧ τὰ σκεύη τῶν ἰπποκρίτων*. Idem est soracum ac *saracum*, quod in Gloss. exponitur vehiculum. Quare dicendum est, primo soracum dictum vehiculum, in quo corbis erat, vel aliud vas ad omnes res recipiendas, postea vero quodvis vehiculum, quo onera portantur. Neque audiendus Salmasius, qui diversum facit. Variè autem scriptum invenitur illud nomen, *soracum*, *saracum*, *sorracum* et *serracum*. Sed ubiçunque vel *sarracum* legitur vel *serracum*, rescribendum puto *saracum* vel *soracum*. Nam o saepe mutatur in a. *Dac.*

Sobrium. Sobrium vicum dictum esse testatur Aelius, quod in eo neque tabernae locus, neque cauponae fuerit. Alii quod in eo Mercurio non lacte, sed vino solitum erat supplicari. *Scal.* Lege potius: *lacte non vino solitum cet.*

Sonivium. (Ad p. 241.) Vide supra *Sonivio.*

Sons. Sons, nocens, ut ex contrario insons, innocens. Ausonius in Technopaegnio:

Si bonus est insons, contrarius et malus est sons.

Dac. Gloss.: *Sontes αἰτίοι, ἀπειθήνοιοι, βλαβεροί.* *Goth.* De etymo v. *Sons* et de differentia, quae inter *sons*, *nocens* et *reus* intercedat, cf. Doederlin. Syn. et Etym. Latin. tom. II. pag. 155. seq. Descendere videtur a Graeco *σύνουσι*, unde *σύνυσις*, quocum comparari potest Germanorum *Sünder*, *sondaar*, cet.

Sodalis. Sodalis quidam dictos esse putant, quod una sederent essentque. Alii, quod ex suo vesci soliti sunt. Alii, quod inter se invicem suaderent, quod utile esset. Idem quod coeant crebro congerae vocantur a Graeco vocabulo, quod est *γέζα*. Congerae per unum *R* scribebant, ut supra attigimus. Lucillius:

Tapullam legem vident concerae Opini.

Concerae pro *Congerrae*. Vide in *Tapulla*. Quod Congerra a Graeco *γέζα* dictum sit, monet etiam Varro. Vide libro VI. de Latino sermone (VII, 340. Sp.). *Scal.* Mirum in modum placet sodales dictos, quod de suo ederent; nam et inde eos Graecis *αὐτοδαίτους* et *αὐτοδαίτῳ* dictos reperio. Hesych.: *αὐτοδαίτῳ, ὄταν τις κεκλημένος ἑαυτῷ φίλῳ τὰ ἐπὶ τὸ δεῖπνον*. Inde apud Terent. Andr. (I, 1, 61.): *Symbolam dedit, coenavit*. De Congerris vide in *Coerrae*; idem et *concoenae* dicti. Gloss.: *Concoenae σύνδειπνοι*. *Dac.* *Dapibus*.

Datis. *Goth.* De etymo vocis sodalis multi multa, quorum sententias collectas vide apud Doederlin. Synon. et Etym. Lat. IV. pag. 205. seq. Ipse Doederlinus *sodalis* ex v. *socialis* corrupto sono ortum esse statuit, quod nemini, opinor, persuadebit. Longe certior apparet fons in sermone Sanscrito, ubi *suādu*, suavis, a radice *suad*, gustare, tum iucundum esse, deprehenditur. Ut enim ex Sanscrito *suā* sonare Latinum, ex *suānas* sonus, ex *suopnas* somnus; sic haud dubie ex *suadus* Graecum *ἡδύς*, Latinum *sodus*, unde *sodalis*, derivanda. Habetur etiam radix Sanscrita *suād* quae denotat *diligere*, unde *sodalis*, quasi *sodabilis*, descendere potest, quae vox tum significabit hominem iucundum, amabilem. Eaque est vera vocis sodalis significatio. Cf. Doederlin. l. c. *Sodalis* unterscheidet sich von *amicus* wie ein guter Freund, mit dem man in freundlichem, allgemeinem, namentlich heiterem Vernehmen steht, von einem Freunde, gegen den man das heilige Gefühl der Freundschaft hegt. Plin. Epist. II, 13.: *Cum hoc seria, cum hoc iocos miscui; quid enim illo aut amico fidelis, aut sodale iucundius?* Plaut. Cas. III, 3, 18.: *Hic sodalis tuus, amicus optimus*. Haec Doederlinus.

Sodes. Vide *Sultis*. *Ant. Aug.* Cicero in Oratore ad Brutum sect. 45.: *Libenter etiam copulando verba iungebant, ut sodes pro si audes, sis pro si vis. Iam in uno capsis triu verba sunt: ain pro aïsne; nequire pro non quire; malle pro magis velle; nolle pro non velle; dein etiam saepe et exin pro deinde et exinde dicimus*. *Dac.* Vide supra *Cumalter*. *Goth.* Locus Terentii est in Andr. I, 1, 58.

Surum. Vide *Rigido* et *Crebrisuro*. Versus Ennii mendosus est. *Ant. Aug.* *A surus* fiet deminutivum *surulus*, sed veteres dicebant *surcus*, unde *surculus*. Versus Plauti non extat; quae sequebantur post *ascia* divinare non possum. Ibi referebat Festus quomodo Circum suris et assulis sepebant. Versum Ennii idem supra retulit in *Rigido*. *Dac.*

Surremit. Infra. Adhuc quaero. Est enim historia penitus mihi incomperta. *Scal.* In omnibus editionibus male acceptus est hic locus, cum media Festi verba findat haec Pauli Epitome: *Surrempsit, sustulerit*. Quare illam remove sis et reliqua sic continuabis: *Surremit, sumpsit, inque manum surremit hostam. Idem etiam surrempsit usurpavit pro puerum sustulerit*. *Dac.* Vide supra *Abemito*. *Goth.* *Manu*. Manum. *Idem*.

Surrempsit. Verba Festi interpretem desiderant et videntur ad alia verba etiam pertinere praeter *surrempsit*. *Ant. Aug.* Vide supra *Abemito*. *Goth.*

Surium. (Ad p. 241.) Forsan per *σύνουσιον* ad proverbium illud antiquissimum allusit, quisquis ita Philosophum vocavit: *Συνορία ἀρχή*, quod ἐπὶ τῶν ἐπιτελῶν καὶ μηδὲν λυσιτελεῖς ἐχόντων dicebatur. Eustath. pag. 782. Edit. Roman., ita ut ab eo *Seyrii* dicti fuerint homines nullius pretii. *Dac.*

Summussi. Carmen Terentii a Paulo relatum non reperio. Sed videtur esse alterius poetae ex Festi reliquiis. In Adelphis tamen ille ait (II, 1, 53.): *Accipiunda et mussitanda iniuria adolescentium est*. *Ant. Aug.* Naevii versus est Trochaicus:

*Odi summissos, proinde dice aperte quid siet,
Quod times.*

Scal. Summissi qui submissant. Vide *Mussare*. Versum Ennii e sexto Ann. idem supra retulit in *mussare*. Versus Accii sic forsan legendus:

Dice iam, mater non est, iam mussare sine.

In fine aperte citatur Caecilius in *Anagnorizomene*, quare non video quid agens Paulus Caecilius in Terentium mutavit. *Dac.* Apud Servium in fragmentis *mussare pro tacere et murmurare* accipitur. *Goth.* Quem Paullus Terentio tribuit locum, ab Ursino Caecilio assignatum videmus, de coniectura, ut videtur. Igitur Scaliger Terentium Libonem intelligi suspicatur; recte, non enim credibile est, notissimum Caeciliū nomen, a Paulo toties aibi repetitum, hoc loco in Terentii esse commutatam. Cf. Scaliger ad Varron. de L. L. pag. 83. ed. Steph. Adde Spengel. in Fragm. Caeciliū pag. 11. Sed Varro lib. VI. pag. 227. Sp. *Iuventii* citat locum, ubi Scaliger pariter substituebat *Terentium*, quem eundem *Libonem* opinabatur. Quare videndum, ne apud Paulum et Festum potius legendum sit *Iuventius* in *Anagnorizomene*. De Iuventio Spengelius iubet conferre interpp. ad A. Gellium XVIII, 12. ubi locus ex Iuventii comœdia citatur.

Sum. Versus Ennii:

At te, non ut sum, summam servare decet rem.

Item:

Ad se se sum qui dederat in luminis oras.

Supple *advocat* vel aliud simile, et de Horatio sermo est, qui a lictoribus comprehensus patrem ad se vocat. Ino forsan nihil mutandum:

At se se sum qui dederat in luminis oras,

ut sensus sit: at qui Horatium genuerat ait iure sibi caesam filiam videri et sese in eam animadversurum fuisse, ni occupasset Horatius. Sane nimis audacter doctiss. Merula:

Accedit, sum qui dederat in luminis oras.

Dac.

Sollo. At sollus a Graeco ὄλος totus. *Dac.* *Suasa quoque.* Hunc Lucilii versum sic legit Douza:

Suasa quoque omnino redimit non solla dupondi.

Sed *dirimit* retinendum et hunc versum alteri, qui in Sicyonia legitur, sic continuandum censeo:

Et pedibus laeva Sicyonia demit honesta

Suasa quoque omnino dirimit non solla dupondi.

Sequebatur nomen, ad quod adiectivum *suasa* pertinebat. De *suaso* colore vide infra *Suasum*. *Idem.* *Sollicuria*, in *omni re curiosa*. Forsan: *Sollicuria*, in *omni re curiosus*, unde facile factum *curiosa*, *curiora*. *Idem.* *Solliferreum*. Livius lib. XXIV. (XXXIV, 14.): *Ut omissis solliferis phalaricisque gladios strinxerunt, tunc velut redintegrata est pugna.* *Idem.* Vide supra *Solitourilia*. *Goth.* *Quod nos totum.* Vide *Solida sella*. *Idem.* *Suasa*. Vasa. *Idem.* *Solla*. *Sollo*. *Idem.* *Solemnia*. Vide *Solemnia*. *Idem.* *Livius*. *Lucillius*. *Idem.*

Solla. Lege *solia* etc. *ideoque soliar sternere* dicuntur etc. Item: *et solitaria vocantur Babylonica*. Varro Cosmographicè περί φθορᾶς κόσμων. *Phrygio qui polvinar poterat pingere soliar levigabat.* Glossae: *Soliar*, δῆροξ. *Scal.* *Soliar* autem sternere dicebantur, qui sellisternium habebant, quod alio nomine *lectisternium* dicebatur, quod Diis epulaturis lecti et sellae sternerentur. Valer. Max. lib. II. cap. 1.: *Jovis epulo ipse in lectulum, Iuno et Minerva in sellas ad coenam invitabantur.* Vide *Epolonos*. *Babylonia solitaria* a Babylone, quae diversos colores picturae intexere docuit Plinius lib. VIII. cap. 48.: *Babylonia peristromata* dixit Plant. in Stich. (II, 3, 53.). *Dac.* *Alvei quoque levandi causa.* Lege: *Solia dicuntur.* Gloss.: *Solium ἐμβατήρ*. Nam ἐμβατήρ alvens, in quem descendunt lavaturi. Ἐμβατήρ vocat Dioscor. *Idem.*

Sollistimum. Scribendum per unicum *I sollistimum*. Nam a *solo*, id est terra. *Cum offa iam ex ore pulli deciderat, tum auspicanti tripudium sollistimum nuntiabatur.* Cic. (de Divin. II, 34.). *Ideum et Sonivium*, dictum a sono, quem edebat cum caderet, vel offa, vel arbor, vel saxum, vel aliud quid. Servius Danielis in illud: *tremere omnia visa repente* (Aen. III, 90.): *Hoc augurium*, inquit, *iuxta auguralem disciplinam dictum est, quod appellatur tripudium sonivium, ad quod pertinet, si arbor sponte radicibus cadat, si terra tremat, quod hic Aeneae factum ostendit, antequam voce divina responsa perciperet.* Infra pro: *Quae nec prae vitio humanive caedanturve*, legendum: *quae nec prae vitio humanave vi caedanturve* etc. Nam id est, quod ait Servius supra: *si arbor sponte radicibus cadat.* Vide infra *Sonivio*. *Dac.* *Humani*. *Humanave vi* vel humi cadant. *Goth.*

Solum. Non terra tantum, sed mare, aer, solum dicitur. Servius ad illud V. Aen. (199.): *Subtrahiturque solum.* *Solum*, inquit, *unicuique rei quod subiacet, unde est solum navis, mare et aer avium.* In priori versu Ennii *Sola regni*, sola non tam terras videtur significare, quam *solia*. *Dac. Alibi.* Alibi. *Goth. Solum*, terram, a *saliendo* recte derivare videtur Doederlin. Syn. et Etym. L. L. tom. I. pag. 175. seq. Denu- tiatione vocalium est eadem, quae in *salvus, servus, solvere* obtinet; significationis vero communiter ostendit Graecorum *χῶρος* et *χορὸς*.

Solea. A solo, id est planta pedis. Neque audiendus Salmasius, qui a Graeco *ὄλας pellis* soleas deducit. Infra pro *materia robusta* legendum, ut in vet. cod. *materia robustea* vel *roborea*. *Dac. Faries craticius.* Vide l. cum duobus 52. §. ubi Mela scribit, si duo vicini semipedes inter se contulerunt, ut ibi craticium parietem inter se aedificarentur 13. fl. pro socio, ubi quidam legunt *concraticium*. Dixi ad illam legem. Vide supra *Intergerinus*. *Goth. Soleam* a *saliendo* recte deducit Doederlin. Syn. et Etym. L. L. tom. I. p. 177. not.

Solox. Glossarium: *Solox*, *ἑρὸν καὶ παρὺς*; lege: *ἑρὸν παρὺ*. Tertullianus in scholastica oratione de Pallio (c. 4.): *Endromidis solocem aliqua multitia synthesi exstruxit.* *Scal.* Proprie pecus intonsum, quod pascitur et non tectum, a solus, totus, quod sit cum tota lana. Lucil.:

Pascali pecore ac montano, hirta atque soloce.

Pascale pecus, quod passim pascitur, ut pascales Gallinae. *Montano, hirtum* ac *solox* pro squalido, quale solet esse pecus, quod in montibus pascitur non tectum. Inde factum, ut *solox* lana dicitur crassa, non carminata. Gloss.: *Solox ἑρὸν παρὺ*. Inde Symmachus lib. I. Ep. 1.: *Quare elaboratam soloci filo accipe cantilenam.* *Dac. Titinius in Barathro.* Titinii Barathrum citat Fl. Sospater (aliquoties, veluti pag. 181. 183. 185. 212.; scribendum tamen ubique esse *Barbato*, vidit Mercer. ad Non. pag. 3.). Nonius etiam non semel. *Idem. Hirco.* Atque hirco vel hircouge. *Goth.* Distingendum esse: *Solox lana, crassa* cet. viderunt Doederlinus et Butnius. Ceterum cf. Voss. Etym. v. *Solox*. De etymo differunt sententiae virorum doct. Cf. Doederlin. Syn. et Etym. L. L. tom. I. pag. 178. Mihi nulla illarum satisfacit. Nam si loca, ubi adiectivum hoc reperitur, componimus, non tam soliditatem et crassitudinem, quam potius vilitatem quandam et rudiorem habitum significare voluisse scriptores intelliguntur. Id quod manifesto docet locus Symmachi supra excitatus: *Quare elaboratam soloci filo accipe cantilenam* i. e. rudiori, vulgariori. Quare rectissime Festus: *Solox pecus, quod passim pascitur, non tectum.* Lana *solox* est *rudior, vilior*, grobe Wolle; pecus *solox*, gemeine, unveredelte Schafe, oves viles ac vulgares, quae propter lanam viliozem, quam ferunt, non teguntur. Cf. interpp. ad Horat. Od. II, 6, 10. Ibi qui excitatur Varro de R. R. II, 2. sic exhibet: *Similiter faciendum in ovibus pellitis, quae propter lanae bonitatem, ut sunt Tarentinae et Atticae, pellibus integuntur, ne lana inquinetur, quo minus vel infici recte possit, vel lavari ac parari.* Falso ergo legitur apud Paullum *pecus contentum*, falliturque Doederlinus l. c., ubi in nota marginali sic scribit: *Lana contentum* d. h. dicht mit Wolle bedeckt. *Im Festus selbst ist die Stelle gewiss corrupt: Solox, lana crassa et pecus quod passim pascitur non tectum.* Die Worte quod passim pascitur beziehen sich, freilich ungeschickt genug, auf den folgenden Lucilischen Vers: *Pascali pecore.* Minime vero. *Pecus quod passim pascitur* optimam continet pecoris solocis interpretationem, quoniam, ut est apud Plinium H. N. VIII, 72. oves illae pellitae non passim et ubique, sed in *liberos maxime campos et omni surculo ruboque vacantes* pastum agebantur, ad lanam efficiendam ac *ne lana carperetur et tegumen*, quod ipsum pretiosum erat, *laederetur.* Qua de causa in versu illo Lucilli *solox* pecus hirtum quoque dicitur ac *montano*, quippe quod non in campis ac pratis fecundis, sed passim in montanis quoque pascuis inveniretur. Quae omnia si vera sunt, manifestum est, *pecus solox* opponi Graeco pecori, quare nemo erit, qui dubitet, voc. *solox* a verbo *solere* esse derivandum. Ut enim *celox* et *celer* a *cellere, velox* et *veles*, item *velatus* (cf. quae notavimus supra ad v. *Adscripticii*) a *velare* i. e. volare, unde etiam *volox*, quae descendunt a Sanscritis *qual*, unde duae radices progerminatae *cel-* et *vel-* i. e. *vol-*, Graecorum quae *κἄλλειν, ἄλλης*; ita *solox* a *solere* proccusum, unde certum est, *solox* significare *solitum, vulgare, vile.* Contra *solidus* haud dubie a *solo* i. e. humo, fundamento deductum est.

Sos. Dia Diarum, *διὰ θεῶων*. Lege alterum versum ita:

Circum sos quae sunt magnae gentes opulentae.

Et:

Dum censent terrere minis, hortantur ei sos.

Et:

Contendunt Graios: Graecos memorare solent sos.

Scal. Contendunt Graios. Vide post Regium. Da c. Interdum pro suos. Ennius lib. VII.:

Poeni sunt soliti sos sacrificare puellas.

Cornutus in Sat. I. Persii: *Sis pro suis apud antiquos ponebatur et sos pro suos, sas pro suas, detracta u littera. Vide Sas. Idem.* Ex hoc Festi loco vehementer est probabile, ubicunque legitur apud Ennium *sos, sas pro suos, suas*, scribendum esse *suos, suos*, sed ut una syllaba pronunciandum. Contra ubi *sos et sas* pro eo inveniuntur, quod est *cos, cas*, sic scribendum esse, uti nunc legitur. Etenim pronomen tertiae personae *si*, quod alibi vindicavi, quodque postmodo factum reciprocum, ad secundae quoque declinationis normam flexum esse, ostendit genitivus singularis *sui*, pro quo in usu etiam fuisse videtur *sis*, ut pro *mei mis*, pro *tui tis*. Totum igitur declinationis exemplum ad hanc rationem antiquitas sese habuisse videtur. Nom. *si*; gen. *sui*, *sis*; dat. *sibi*; acc. *se, sos, sam*; ablat. *sed*. In numero autem plurali nom. *si, ses*; gen. *sium, suum*; dat. *sibi, sis*; acc. *se, sos, sam*; ablat. *sed*. De singulari formis dicam alibi. Ceterum locum ex Ennii libro VII. sic legendum suaserim:

Dum censent terrere minis, hortantur ibi sos;

quod *ivi* scriptum quum esset, errorem progeniit.

Sullis. Locum Plauti ex Frivolaria cum alio eiusdem Fabulae, qui est apud Varron. L. L. VII. pag. 341. Sp. sic conciliavit Scaliger ad Varr. l. c. pag. 130. ed. St.:

— — — *Sequimini*

Me hac sullis legiones omnes Lavernae ubi rorarii

Estis? En sunt. Ubi sunt accensi? Ecce. — —

Sed nulla iusta causa esse videtur, cur haec cohaesisset statuamus. Locus ex Rudente est III, 5, 40.

Solatium. *Solatos* appellat Plin. lib. XXIX. cap. 6. hoc morbo laborantes. A sole fortasse infesto ductum est nomen. *Ant. Aug.* Morbum puto, quem quis ex nimia applicatione contraxit. Unde, qui hoc morbo laborant, *solati* Plinio dicti sunt lib. XXIX. cap. 6. Quae infra ex Afranio laudabantur non potuimus assequi. Optime ait, arquato morbo, qui et regius vocatur, nomen esse ab aurigine. *Aurigo* enim sive potius aurigo morbus regius ab auri colore, quem bilis toto corpore diffusa representat, ut *argutus* a colore arcus coelestis. Inde Isidorus in Glossis: *Auriginosus, arcuatus*. Vide Nonium in *Arguatus* (p. 35. Merc.). *Da c.*

Solipunga. Plinius lib. XXIX. cap. 4.: *Est et formicarum genus venenatum, non fere in Italia, solipugas Cicero appellat, Salpugas Bactica.* Lucan. lib. IX, (837.): *Quis calcare tuas metuat Solpunga latebras.* Alii *Salpunga*, alii *Solpuga* legunt. *Ant. Aug.* Glossariuni: *Solpuga ἡμιονετροῖς, μυῖας εἶδος.* *Scal.* *Solipunga* sive *solipuga* est ὀλοκνετροῖς, quod tota pungat et ipsa nihil aliud sit, quam aculeus. Sic *soliferum* est, quod est totum ferreum etc. Male qui *solipugam* dictam putant, quod in sole pungat. Festi tamen interpretationem iuvat Gloss. ubi *solipuga ἡμιονετροῖς, μυῖας εἶδος.* In leguminibus inveniri ait Plin. et formicarum, non muscarum genus vocat. Solinus araneorum formam habere dicit. Pro *maleficae* al. *veneficae*, et favere videtur Gloss., ubi *sphalangion, musca venenata*. Nam *sphalangium* nil aliud est, quam *solipuga*. Tamen in reliquis Festi *maleficae*. *Da c.* *Solipuga al. salpuga vel salpunga, solpuga, solpugna, solipugna, solipaga.* Adde Luc. IX. *Goth.*

Sospes. *Sospes salvus omnes fere aufugerunt sospites. Afranius in Epistola: Di te sospitem servent tuis. Pacuvius in Teucro: Maxime Teucro nunquam.* (Recte Virgillii versum in his quaesivit F. Ursinus.), *Ennius in parentem et patriam Di servate sospitem. Attius in si rite ad patriam salvus et sospes pervenisset. Ennius. Vid. Scal.* Quae deant in fine male post Epitomen Pauli de verbo *sospitare* reiecta sunt. Quare certum est ea huc educi debere et sic cum superioribus coniungi. *Ennius videtur servatorem significare, cum dicit, quo sospite liber. Ceterum sospitare Verrius ait esse bona spe officere, aut bonam spem non fallere.* Haec Fest. Supra in verbis Ennii et Attii nihil deesse videtur praeter nomen fabulae. *Sospes* autem pro servatore. Vide *Sispes. Da c.* Glossis: *Sospes σωσός*, hinc *sospitare* infra. *Goth. Parentem et patriae.* Hic titulus tribuitur Caesari in denariis argenteis. *Idem.* *Ad patriam sospes* sumptum ex Homero: *εὐ δ' οἴκαδ' ἰκέσθαι. Idem.* Vide notam F. Ursinii ad l. I.

Sospitare. *Sospitare* pro bona spe afficere, quod hic dicitur, ego reperi in versiculo Lucilliano ex lib. XXVIII.:

Sospitat, impertit salutem plurimam et plenissimam.

Scal. Haec ante *Spava* proxime collocanda sunt. Fallitur autem Verrius, qui interpretatur, *bona spe afficere,*

vel, etc. quasi esset a $\sigma\omega\varsigma$, et *spes*, quod ridiculum. *Sospitare* est a *sospes* et significat *servare*, *salvare*. Catull. in carmine seculari (XXXIV, 23. seq.):

*Ancique, ut solita es, bona
Sospites ope gentem.*

Dac. Adde Nonium (pag. 176. Merc.) in *Sospitent. Goth.* Virgili locus est *Aen. VIII, 470.*

Succrotilla. Difficile est reperire, quid Festus voluerit. Agnoscur tamen versus Plauti:

Cum extortis talis, cum todellis crusculis.

Vide Todi. Ant. Aug. Succrotilla vox tenuis dicebatur et alta. Titinnius in . . . :

Feminina fabulare succrotilla vocula.

Afranius in Epistula: . . . succrotilla voce serio. Plautus in describendis mulierum vitis in Syro:

Cum extortis talis, cum todellis crusculis.

Cetera non potui. *Scal.* Cur Plauti verbum hic adducat Festus, nescio, nisi si scripserit *cum succrotillis crusculis*. Vide quae in *Crocotillum* dicta sunt. Versus Titinnii:

Feminea fabella, succrotilla vocula.

Vel:

Femina fabulare succrotilla vocula.

Et cum hoc Titinii versu componendum alterum puto, qui legitur in *Fibrissare:*

Faemina fabulare succrotilla vocula.

Si erit tibi cantandum facito usque exvibrisses.

Dac. Varro lib. VI. de L. L. (cf. *Scal.* ad Varron. de L. L. Coniect. pag. 134. ed. St.). *Goth.* Cf. Krehl. ad Priscian. III, 5. pag. 125. tom. I. qui rem confectissae videtur de loco Plauti, scribendum iubens: *cum todinis crusculis*. Prava lectio inveterata et orta videtur ex non intellecta scriptura vocabuli *todinis*, quod facile corrupti potuit in *todellis crotillis* cet.

Sucula. *Sucula* est machinae genus, teretis materiae et foratae ac crassae, tanquam uber scrofae. Reliqua deplorata sunt, quae de Hyadibus tractat. Glossarium: *Suculae, ὑάδες καὶ δοξίδες. Scal.* Pro *ruiniquae* optime Ursinus *quinque. Loquenti* autem antiqua consuetudine ut supra *set pro sed* etc. De *sucula* machina haec Budaeus: *Sucula*, inquit, *machina est tractatorii generis, constat autem tereti ligno duobus aut pluribus vectibus traiecto, utrinque aequa extantibus longitudine, haec dum versatur, funis qui ductarius dicitur, circa eam obvolvitur. Innuit autem Festus suculam ob similitudinem suculae, id est scrofae dictam, quia ut scrofae uber porci circumstant, ita suculam porculi. Nam porculus uncus dicitur in media sucula, qui funem tenet, eoque convolvitur, dum sucula versatur. De hyadibus quod imperite a Latinis suculae dictae sint, quasi essent a subus, Cicero lib. II de Nat. Deor. (c. 83.): *Tauri caput stellis conspersum est frequentibus. Has Graeci stellas ὑάδας vocitare suerunt a pluendo, ὑὲν enim est pluere; nostri imperite suculas, quasi a subus essent, non ab imbribus nominatae.* Idem Plin. lib. XVIII. cap. 26. et apud Gellium Tullius Tiro lib. XIII. cap. 9. *Dac.* De Succulis loqui Festum non dubito, quas Graeci hyadas appellant, licet quaedam mendosa sint in his dimidiatis verbis. Cicero libro II. de nat. deor. (c. 83.). Vide Gell. lib. XIII. cap. 9. *Ant. Aug.* Vide Virgil. I. Georg. (v. 138.). Glossis: *Suculae, ὑάδες. Goth.**

Succingulum. Plaut. in Menaech.: *Ab Hippolyta succingulum haud Hercules aequae magno unquam abstulit periculo. Ant. Aug.* In editis Plauti libris:

— *ab Hippolyta succingulum*

Hercules haud aequae magno unquam abstulit periculo.

Locus est in Menaech. Act. I. sc. 3, (17.). *Dac.*

Succerda. In principio Lucilium videor agnoscere. Suppleo: *Succerda est stercus suillum, ut cum dixit Lucilius fimo atque succerdis. Vel: fimoque succerdis. Titinnius* etc. Integer versus Lucilii est lib. XXX. Sat.:

Hic in stercore humi fabulisque fimo atque succerdis.

Vide Nooium (pag. 175. Merc.) in *Succerda*. Infra fallitur Festus, qui putat *succerdam* alio nomine dici *opicerdam*. Nam *opicerda* est stercus ovillum ut *succerda* suillum. Gloss.: *Succerda χοίτια κόπρανα. Vide Muscerda.* Quae sequuntur non assequor, neque unde petita sunt. Ilunc tantum fuisse sensum puto; *homo opicerda omnium hominum, quos sol in opicerdis aspicit*, ita ut homo hominum *opicerda* dicatur eodem modo, quo nos hominem *κόπρον τῷ λαῷ*, stercus humani generis, la balieure du peuple. *Dac.*

Suburanam tribum. (Ad p. 243.) Sed ego Verrium demiror, qui non attendit, *Suburanam vel*

Succusamam tribum a Subara vel Succusa regione merito nomen habuisse, at regionem a pago. Suburam autem imam appellat, quod sub urbe antiqua. Vide *Suburam, Dac.*

Sciscito. Lego: *Sciscito, sententiam dicito, ex ipsomet Festo in Nequis scivit. Nam sciscito, inquit, significat sententiam dicito, suffragium ferto. Dac.*

Succidanea. Vide *Præcidanea* et Gell. lib. IV. cap. 7. *Dac.* Adde Nonium in *Succidia* (p. 170. Merc.). *Goth.* Succidendo. Succedendo. *Idem.*

Suggillatum. Inepta etymologia, ac propterea falsa. *Cinnus* est cilium aut palpebra, ὑποκορητικόν *Cillus*. Inde *subcillum* et *subcillare*, quod postea *subgillum* et *subgillare* ὑποκίβειν. *C* in *g*: Subcicare, Inicere: Sobigitare, Inigere. Præterea falsum est Suggillationes pertinere ad collum, nisi mavis legere *sub oculo*, sed tunc quid Græce substituiam, non video. Si *κυλλόν*, nihil ago. Si *γύαλον*, nugas egero. *Γύαλα* quidem Græci τὰ κοιλώματα. Sed quantum video, Verrius *sugillare* putat dictum a *gula*, quæ dicta sit a Græco, qui *γύαλον* partem sub collo vocant. Hæc sunt nugæ Grammaticorum. *Scal.* Certum est legi debere *sub oculo*. Nam *κοίλων* sive *κίλων* palpebra oculi inferior, unde *κυλοιδίον* dicuntur, qui oculos habent tumentes. Sane hoc etymon probat Camerarius in appendice problematum, sed melius Scaliger. Proprie autem *sugillare* est ita percutere, ut oculi livescant. Metaphorice vero famam et existimationem laedere, Livio et aliis. *Dac.*

Sycophantas. Plura de hac re nugantur Græci, quæ natio nihil paene aliud egisse videtur, quam ut reperiret, quomodo in otio negotiosa esse posset. Caeterum potes advertere, quam dignum sit Paulo mutilatore illud: *Capite truncaretur*, quod Festus dixerat Capital esset, et in Græco decreto sine dubio fuerat θάνατος τμήμα ἕστω. *Scal.* Aliter paulo Scholiastes Aristophanis, qui ait Sycophantia dictos, quod eos indicarent, qui ficus ex Attica deportarent, a σῦκος ficus et φαίνω indico, accuso. Alia multa super hæc re nugantur Græci, quæ non est hic dicendi locus. Vide *Holophanta, Dac. Lege facta.* Lege: *Legem factam*, vel: *lege sanctum, ut qui illi fecisset, capital esset ei. Idem. Quosdam.* Quosdam. *Capite.* Capital. *Goth.*

Sulci appellantur. Sulcus vestigium aratri, Græcis ὄλκος. Apollon. III. Argon. (141.). *Dac. Vel urbis condendæ.* Nam apud veteres spatium futurae urbis aratro designabatur. Virgil. I. Aen. (425.):

Pars aptare locum tecto et concludere sulco.

Idem. Fel fossura rectis lateribus. Virgil. II. Georg. (24.):

Hic plantas tenero abscondens de corpore matrum

Deposuit sulcis.

Idem. Fulmen quoque. Unde et *trifulcum*, quod per tres tractus sive sulcos manet. Nam id proprie sulcus dicitur. Apollon. III. Argon. (v. 141.):

Ἰστίη ὡς, φλεγέθοντα δι' ἥερος ὄλκον ἔησι.

Quare optime Nonius (pag. 448. Merc.): *Sulcus*, inquit, *omne quicquid in longitudine aculeatum est. Dac.* Quia illi dicunt ὄλκος. Ita Latini iteram *S* addunt Græcis nonnullis. Vide infra *Suppum, Goth. Victum.* Dictum. *Idem.*

Suasum. Versus Plauti est in Truculento (II, 2, 16.), in quo legitur *insuasum*. Vide *Insuasum. Ant. Aug.* Quæ ἐπιτραπέζιος colorata sunt et saturata, Græci *πεισιμένα* dicunt, Latini *suasa* et *insuasa*, quæ penitus καὶ εἰς βάθος imbibentur colore. Epigramma vetus: — *σχοίνος βάμματι πειθόμενος.* Et Strab. *πεισιμένους ἐπικαυθεῖν τὴν χροάν.* Eleganter dicit penitus adustum esse et profunde coloratum sole. Latini *insuasum* dicunt. *Colorem infumatum* vulgo appellamus, qui luteo similis est, sed obscuro. Est enim *μήλιον χρώμα τὸ βαθνόμενον μέλαν.* Glossæ: *Insuasum* εἶδος δοκαρίον κεκαπνισμένου. Græci *χρώμα κεκαπνισμένον* similiter vocant, qualis est color in tignis ac trabibus diutino fumo infectis. Genus erat Iaspidis, qui *καπνίας* dicebatur a fumido colore. Dioscorides (lib. V, 160.): Ὅ δὲ ἀερζῶν, ὃ δὲ καπνίας ὥσπερ εἰ κεκαπνισμένος. Cavesis autem putes *suasum* et *insuasum* proprie dici τὸν κάπνιον colorem, sed *insuasum* vel *suasum* color ὃ *πεισιμένως κεκαπνισμένος*. Quod de omnibus coloribus intensioribus dici queat. Ut optime infra Festus. Quia vero tignum, quod diutino fumo infectum est, vel ea, quæ ex stillicidio fumoso infecta sunt, colorem eum penitus imbibentur, eoque prorsus imbuta ac veluti *insuasa* valide retinent, ideo *insuasum* et *suasum* κατ' ἔξοχὴν de hoc fumido colore usurpatum est, quod de omnibus dici potest, ut Græci *πειθόμενα* et *πεισιμένον*. Salmas. in Solin. Infra pro *persuadetur* Schedæ *persuadentur* aperte pro *persuadeatur, Dac. Fumose.* Vide Non. cap. 16. in *Impluviatus color* (pag. 548. Merc.). *Goth.*

Saltum. (Ad p. 244.) Lege: *Non peremit nomen saltus; ἀρχαϊκῶς.* Sunt enim verba Aelii Galli. *Scal.* Quos agros non colebant propter sylvas, aut id genus, ubi pecus possit pasci et posse debant, ab usu

suo saltus nominarunt. Haec etiam Graeci τὰ ἄλιστα καὶ νομάς, nostri nemora. Varro lib. IV. de L. L. (lib. V. pag. 38. Sp.). Saltus locus pascuus et sylvosus καὶ ἀνήροτος. Tamen si qua particula in eo aretur, non ideo saltus, ut nec fundus, qui ager cultus est, fundi nomen amittit, si in quodam sui parte sylvas habeat. *Dac.* Adde l. pen. §. 1. ff. si servit. vind. l. 25. ff. de pignorat. l. 52. ff. de act. empti. l. 8. ff. de instructo. Inde saltus pascuus l. 19. §. 1. ff. locati. saltuosque pastionesque. l. 8. ff. de instructo. Ex his per greges et pastiones fructus percipiebantur l. 31. ff. de usufr. l. 9. ff. de instructo. Quin ex venatione arg. l. 62. ff. de usufructu. Horum alii aestivi, alii hiberni l. 67. ff. de legat. 3. l. 3. §. 11. l. 44. in f. ff. de adq. poss. l. 1. §. aestiva ff. de aliquo quotid. Horum custodes saltuarii l. 60. in c. ff. de legat. 3. l. 8. in f. l. 12. §. 4. ff. de instructo. His adscripti saltuenses. l. 1. Cod. de fugitivis colonis lib. XI. l. 13. Cod. qui milit. lib. XII. Hinc saltuenses fundi. l. 13. Cod. de fund. patrimon. alib. lib. XI. *Goth.* *Saluti.* Alii salutis. Legendum saltuis vel salti, vel saltui. Vide Nonium (pag. 485. Merc.) in *Salti.* *Idem.* *Saltus* vocabulum cum Varrone l. c. Doederlinus derivat a saliendo, ut Graecorum ἄλσος ab ἄλλεσθαι descendere vult idem. Vide Doederl. Syn. et Etym. Latt. tom. II. pag. 92. tom. I. pag. 176. Res non est probabilis. Nam utut *nemus* proprie locum pascuum significet, a νέμω, pascō, de quo dubitari licet, *saltus* non potest locum gregibus pasendis aptum significare, quia, si a saliendo descenderet, non gregibus solum, verum etiam hominibus ac feris ad salendum destinatum locum denotaret. Non est dubium, quin *saltus* sit nomen primitivum. Graeco ἄλις, quae nativa est forma, pro qua ἄλσος invaluit, respondet Latinum *saltus*, Germanica *halde*, *haide*, plane ut Graeco ἄλς respondet Latinum *sal*, Germanicum *hall*, nomen locorum aliquot in Germania, ubi sunt salinae. Recentior autem consuetudo ex Graeco ἄλς, ex Latino *sal* fecit *salz*, plane ut ex Graeco ἕλη, Latino *silta*, factum est *holz*, servata tamen Graeca aspiratione.

Superescit. Verba Attii mendosa sunt. *Ant. Aug.* Vide *Escit. Dac.* *Dum quidem.* Hieronymus Columna hunc versum alteri connectit, qui legitur Annal. lib. VI.:

— *Decretum est fossari corpora telis*

Dum quidem unus homo Romae toga superescit.

Hoc est, dum Romanus supererit. Nam togati Romani, ut pueris notum. Male vero Merula:

Dum quidem unus homo Roma tota superescit.

Idem. Quin hinc. Forsan:

Quin huic si superescit Spartum atque Amyclas tradeo.

Idem. Sed per se. Horat. lib. II. Sat. 8, (25):

Nomentanus erat super ipsum Porcius infra.

Idem. In *Phasmate.* Quae nunc Latino nomine *Mostellaria* (III, 2, 39. seq.). iam supra. Supple in verbis Plauti: *Ehem vix tandem* etc. Verba sunt Tranionis servi ad Simonem senem:

— *Quid? Ehem vix tandem*

Percepi super his rebus nostris loqui te.

Dac. Romae. Romanis. *Goth.* *Hinc.* Si. *Idem.* In Ennii versu *Romae toti* legendum alii censuerunt. Ego nihil mutandum puto. *Dum quidem unus homo Romanus toga superescit.* In *quidem* ultima non eliditur ut saepe apud Ennium. Accii versum sic puto emendandum esse: *Quin hic si superescit, Spartam atque Amyclas tradam ei;* ut ultima in v. *Spartam* non elidatur. Locus Plauti ex Milite legitur IV, 5, 13. Afranii versum sic scripsit Bothius: *Alius de rebus et qua coepisti super;* id quod ego non assequor. Fortasse voluit: *Alius de rebus, et qua coepisti super, h. e. quam super qua coepisti.*

Subcilium. (Ad p. 244.) Vide *Cilium.* *Dac.*

Sub iugum mitti. Vide *Iugum.* Liv. lib. III. sect. 28. De modo mittendi vide eundem lib. IX. sect. 5. Inde factum verbum *subiugare* pro debellare, devincere. *Dac.* *Ipsi eam.* Specie iam vel speciem eam. *Goth.*

Subices. Gellius lib. IV. cap. 17. versus Ennii refert. *Ergo deum sublimes subices, humidus. Unde oritur imber sonitu saevo et strepitu.* Nonius vero (pag. 168. Merc.): *Per ego deum sublimes subices humidus. Unde oritur imber.* Faernus noster Nonii scripturam probat et verbum *nubes* Festi esse arbitratur. *Ant. Aug.* *Subices* Ennius in Achille pro subiectis posuit, cum dixit *nubes*:

Per ego deum sublimes subices humidus,

Unde oritur imber sonitu saevo et spiritu.

Scal. *Idem* ad Manilium sic dictas ait, quod subeant coelestia, quomodo Graeci vocant μετέωρα, nam *subere* est ascendere. Praevit forsitan Nonius: *Sibicis*, inquit, *nove positum, non a subicendo, sed altitudine* etc. Sed

de Nonio alias favente Deo. Interim Festum sequor, *subicesque* interpretor *subiectas*, *nubes Deum subices*, quippe quae Diis subiciantur. Nam ut ab *obicio obex*, sic a *subicio subex*. *Dac.*

Superstities. Cicero lib. II. de Nat. Deor. (c. 28.): *Qui totos dies precabantur et immolabant, ut sui liberi sibi superstities essent, superstitiosi sunt appellati*. Haec vulgaris interpretatio. Illa prior reperitur in formulis, quas irridet Cicero in oratione pro L. Murena (c. 12.): *Utrisque superstitibus praesentibus istam viam dico*. Quo loco vereor, ne pro *utrisque*, *virisque* scribendum sit. *Ant. Aug. SEI. QUEI. IN. IURE. MANUM. CONSERVAT. UTRIQUE. SUPERSTITIBUS. PRAESENTIBUS. VINDICIAS. SUMUNTO.* et Praetoris verba: *UTREISQUE. SUPERSTITIBUS. PRAESENTIBUS. HANC. VIAM. DEICO*. In quibus verbis *utrisque* et *utrisque* semper intellige utrumque reum. Quare male quidam putant legendum *virisque superstitibus*. Idem enim ac si diceret: Utrique reo praesentibus testibus hanc viam dico. *Scal.* De vindiciis suo loco. *Dac.* *Superstities etiam*. Deest tantum nomen poetae cuius. *Gloss.*: *Superstes ἐπεδορος, περίωρος*. *Superstities περίελεγκμένωτος*. *Idem*. Vide Nonium (pag. 431. Merc.) in *Superstitutionis*. *Goth. Vindic.* Dixi ad XII. Tab. *Idem*. Vide Servium lib. III. Aen. (pag. 295 b. ed. Dan.). *Idem*.

Supercilia. Varro lib. IV. de L. L. (lib. V. pag. 75. ed. Sp.) eadem scribit, sed Plin. lib. XVI. cap. 44. a *luco Lucinam* dictam esse existimat. Fuisse autem lucum eo loci, Varro eodem libro quarto affirmat. *Ant. Aug.* Idem Varro lib. IV. (V. pag. 75. Sp.): *Facta igitur a iuvando et luce Iuno Lucina, a quo parientes eam invocant. Luna enim nascentium dux, quod mensis huius ducat. Hoc vidisse antiquos apparet, quod mulieres potissimum supercilia sua attribuerunt ei Deae*. *Dac.* *Fruimur*. Fruuntur. *Goth.*

Supernati. Praeter Pauli Epitomen referebat Festus Catulli versum ad Colomiam, ut Politianus olim animadvertit. Sed in duobus verbis, ut arbitror, aliter scripsit Festus atque hodie librarii edere soliti sunt (Cat. XVII, 19.): *In fossa Ligari iacet supernata securi*. Politianus *expernata* maluit, quod Marullus irrisit: alii *separata* scripserunt. Pro *Ligari* autem *Liguri* et *Ligeris* alii immutarunt. Nos quod opinamur Festum scripsisse tradere contenti sumus. Contentiones Grammaticis relinquimus. Est etiam *adamas supernas* scriptum in Augusti ad Maecenatem epistula apud Macrob. lib. II. (c. 4.) Saturn. *Ant. Aug.* Catullus (l. c.): — *velut alnus*. *In fossa Liguri iacet supernata securi*. Cum id elegantissime ab elegantissimo poeta dictum sit, miror quare superstitiose adco receverunt, ut non ausi sint vulgatam lectionem ineptissimam mutare: — *separata securi*. An, obsecro vos, hoc Latine est loqui? Saltem si de barbarismo non suspicabantur, tanti debebat apud eos esse auctoritas Festi, ut, quod ipse in libros suos retulisset, id melius putarent, quam quod in depravatis codicibus nostris habetur. Versum Ennii: *His pernas succidit iniqua superbia Poeni*, interpretatur Livius de clade Cannensis loquens, cum ait quosdam iacentes vivos succisis feminibus poplitibusque inventos fuisse. *Scal.* *Supernare* est *ἐνεργίζειν*, Gallice *couper les jarrets*. In versu Ennii *is pro his*, ut supra saepe. De clade Cannensis loquitur, de qua Livius lib. XXII. sect. 51.: *Quosdam et iacentes vivos succisis feminibus poplitibusque invenerunt*. *Dac.* *Et Catullus*. Versus Catulli:

— — et velut alnus

In fossa Liguri iacet supernata securi.

In antiqua Catulli editionibus *separata* scriptum primus Politianus *expernata* conatus est in Miscellaneis cap. 73. *Idem*.

Suppreum. Tria significare hoc nomen Festus exemplis docuerat, quae a Paulo omissa sunt. *Summum*, ut cum Plautus ait: *Me suppreum habuisti semper*. *Extremum*, cum lex duodecim tabularum: *Solis, inquit, occasus supprea tempestas esto*. Vid. Varro lib. V. de Ling. Lat. (VI. pag. 187. ed. Sp.) Gell. lib. XVII. c. 2. et Censorin. de die natali (c. 24.). Item Plin. lib. VII. c. 60. Tertiae significationis exemplum est *suprema multa*, id est maxima, de qua Sex. Pompeius saepius scribit. *Ant. Aug.* *Suppreum modo significat summum*, modo extremum modo maximum *Summum*: ut *Pater suppreme, belli et armorum potens*. *Plautus* *Me suppreum habuisti semper in omnibus rebus tuis*. *Alias extremum significat, ut in legibus XII. Solis occasus supprea tempestas esto* etc. Deinde citabat exemplum scriptoris cuiusdam, qui dixerat, *ab illo sepeliri die suppremo*. Item heroicum versum: *Et quasi suppremo lugentes tempora volta*. Item Catonem, qui dixit *suppream* advectionem. In fine: *Alias pro maximo*: cum duas oves et triginta boves *suppream multam* diceret: *hoc est maximam*. *Scal.* *Suppreum modo summum, ut supreme Iupiter Terent.* (Adelph. II, 1, 42.), modo *ultimum*. In XII. Tabulis: *Si ambo praesentes sol occasus suprema tempestas esto* i. e. *ὄψα ἐσθάρη*. *Modo maximum*, ut *suprema multa*. Sed haec significatio nullo modo diversa est a prima illa, qua *suppreum summum* notat. Supra ab incerto poeta *armorum potens* Mavors dicitur, quomodo ab

Horatio *Cyprî potens* Venus. Plauti versus videtur esse ex Pseudol. Act. I. sc. 1, (14.). Sed qui in libris editis non leviter immutatus. Sic enim legitur:

— *Nam tu me antidhac*
Supremum habuisti comitem consilii tuis.

Sequebatur pentameter incerti poetæ:

— — *Supremo crimine nocte tuo.*

Item versus heroicis:

Et quasi suppremo lugentes tempora voltu.

Dac.

Subsidium. (Ad p. 245.) Verba Festi ad subsidium pertinent, id vero maxime a triariis, qui subidere solebant, dum principes et hastati pugnarent, dictum est. *Plautus in . . . Agite nunc subsidite omnes quasi solent triarii.* Liv. lib. VIII. (c. 8.): *Ad triarios cum ventum erat, qui ceteris essent subsidio; res in extremum periculum perducta esse dicebatur. Ant. Aug. Subsidium dicebatur, quando milites subsidebant in extrema acie, labentique aciei succurrebant. Quod genus militum constabat ex iis, qui emeruerant stipendia, et tamen retinebant locum in exercitu, quæ erat tertia acies, quæ dicebatur triariorum, ut Plautus in Frivolaria:*

Agite nunc subsidite omnes, quasi solent triarii.

Reliqua non potui. Versus ille Plauti manifesto coniungendus est cum illis ex eadem Frivolaria:

— — *sequimini hac*
Sultis legiones omnes Lavernæ. Ubi rorarii
*Estis? En sunt. Ubi sunt accensi? Ecce**
Agite nunc, subsidite omnes, quasi solent Triarii.

A subsidio *subsidiosum* audacter formavit Seneca Epistola 8.: *Clamo, viatæ, quæ oncungue vulgo placent, quæ casus attribuit ad omne fortuitum bonum, subsidiosi, avidique subsistite.* Ita inveni in libro N. Fabri, quem cum optimis codicibus scriptis contulit. *Scal.* A *subsidendo*, ut a *praesidendo praesidium*. Idem Varro lib. IV. de L. L. (lib. V. pag. 91.): *Hastati dicti, qui primi hastis pugnabant, Pilani, qui pilis, Principes, qui a principio gladiis et post commutata re militari minus illustres sumuntur. Filani Triarii quoque dicti, quod in acie tertio ordine extremis subsidio deponbantur. Quod hi subsidebant, ab eo subsidium dictum, a quo Plautus: Agite nunc subsidite omnes, quasi solent Triarii. Auxilium appellatur ab auctu, cum accesserant, qui adiumento essent, alienigenæ. Praesidium est dictum, quia extra castra praesidebant, in loco aliquo, quo tutior regio esset.* Sed falsum est, quod ait Varro hastatos dictos, quod hastis pugnarent, pilanos quod pilis. Nam ex veteribus satis constat hastatos pilis, hastis pilanos decertasse, ita ut utriusque ab eo genere telorum appellati fuerint, quibus minime utebantur, quod in eorum gratiam dico, qui historiae Romanae assiduum operam navant. *Dac.* Vide *Praesidium. Goth.* De originatione *hastatorum et pilanorum* cf. Schwarz observv. ad Nieupoort. pag. 341.

Subsolaneæ. (Ad p. 245.) Quid sit, quaeramus. *Scal.* Lego: *Subsolaneæ, quæ sub solo res appellantur.* Infra: *dicitur inde solidum; inde, id est a solo; a solo enim solidum, ut supra in solida sella.* Optime autem *solidum* inum, solum interpretatur. *Dac.*

Subsilles. *Subsilles, quas olii Ipsulles vocant, lamellæ necessariae sacrificiis, quæ ad rem divinam dicuntur maxime conferre . . .* Vide *Ipsullices. Scal.*

Substillum. Tertullianus (de pall. c. 2.): *Aut imbres ruunt et si quo missilia cum imbribus, dehinc substillum et denuo sudum. Scal.* *Substillum* igitur vocatur ante pluviam tempus, cum guttatim stillæ cadunt et post pluviam, dum adhuc vividum est. Inde *substillum* et *substillatio*, *σραγγυογία*, morbus, cum urina stillatim cadit. Cato de R. R. cap. 56.: *Nuno de illis, quibus aegre lotium it, quibusque substillum est.* Glossæ Cyrill.: *σραγγυογία culbitio, substillatio. Dac.*

Subscudes. Vide *Serilla. Ant. Aug.* *Subscudes* appellantur cuneatæ tabellæ, quibus tabulæ inter se configuntur, quia, quo eae immittuntur, succiditur. *Pacuvius in Niptris. Scal.* Tabellæ lignæe ad trabes aliavæ committenda. Gallice: *Queués d'ironde.* Infra pro *succiditur* legendum *succiditur*, nam ita plane scriperat Festus, ut infra ex Schedis. Et absque iis ita olim Turneb. lib. XIV. cap. 1. Legendum puto, inquit, *succiditur.* Nam a *succedendo* mihi nomen videtur potius habere, quam a *succidendo.* Et si enim locus, cui inseruntur, excavatur succiditurque inde aliquid, ut immittantur, cum tamen id fiat eudendo scalpris malleo percussis, et immittantur ictu mallei, non video cur non debeant potius a *succedendo*, quam a *succidendo*

deduci. Quodsi Festus a *succidendo* scripsit, ut et fortasse fecit, nae ab eo libentissime dissentio. *Dac. Pacuvius in.* Integrum Pacuvii locum sic adduxit Festus in *Serilla*:

*Nec ulla subsclus cohibet compagem alvei
Sed suta lino et sparteis serillibus.*

Idem.

Sub corona. Vid. Gell. lib. VII. *Ant. Aug.* Versus Plauti: *Præco ibi adsit cum corona: quique liceat, venat. Scal.* Exempla passim apud historicos. Quod addit infra id signum fuisse nihil praestari a populo, confirmat Gell. lib. VII. cap. 4., quod aliqui saepissime fiebat, ut venditor servum sanum, non furem, non fugitivum, non eronem, non vespillonem praesarent. *Dac. Præco ibi adsit.* In Plauti Edit. sic: *Præco ibi adsit cum corona, quique liceat venat; quique i. e. quanti. Idem.*

Sublimem. Lego *Sublime*. Ultima syllaba repetita vitiosam scripturam innuit. Limen erat superius et inferius. Superius *sublimem* vocarunt, unde sublimis in altitudine elatus et sublimae coelum dictum Ennio:

Aspice hoc sublime candens quem vocant omnes Iovem.

Vel, ut apud Ciceronem lib. II. (c. 25.) et III. (c. 16) de Nat. Deor.:

Aspice hoc sublime candens quem invocant omnes Iovem.

Dac. Virgilius locus est Georg. II, 242.: *Hic verter nobis semper sublimis.*

Sublimavit. (Ad p. 246.) Aurelius Victor in Epitome cap. 2.: *Pallasque praetoribus ornamentis sublimatus.* Et in Gloss.: *Sublimo, ὑψῶ.* Item: *Sublimo, as, μεταεπίσσο.* *Dac.* Dixit Cato. Adde *Sublimare. Goth.*

Succenturiare. Inde milites succenturiati, qui explendae centuriae subiiciuntur. Terent. Phorm. (Andr. I, 4, 51.):

*Nunc prior adito tu: ego in insidiis hic ero
Succenturiatus siquid deficiis.*

Ubi Donatus: *Tota metaphora de re militari est. Succenturiati dicuntur, qui explendae centuriae gratia subiiciunt se ad supplementum ordinum.* Versus Plauti: *Succenturia, centum require, qui te delectent domi.* Versum Caecillii quidam: *Nunc meae militiae astutia opus est succenturiata.* Sed nihil mutò: *Nunc meae militiae astutia opus est, succenturia. Militiam* dixit propter τὸ *succenturia*, quod militiae proprium. *Dac.* Versum Caecillii recte sic emendasse videtur Spengel:

Nunc meae militiae astutia est succenturiata opus.

Cf. Caecillii Fragg. ed. Spengel. pag. 53.

Subrumari. Qui et *subrumi* dicti sunt. Vid. Varro de R. R. c. 1. et c. 9. Lege infra: *Quia ea rumis vocabatur, ut viri docti.* Gloss.: *Rumis, θηλή ἀγγεῖω.* Dicebatur et *Ruma* et *Rumen*. Vide *Ruminalis. Dac.* Vide supra *Adrumavit* et *Rumen. Goth.* *His vocabantur. Rumis* vocabatur. *Lac. Lacte. Idem.*

Subulo. Varro lib. VI. de L. L. (lib. VII. pag. 322.) versus Ennii ita refert:

Subulo finitimas propter astabat aquas.

Versus corruptus. *Ant. Aug.* Glossarium: *Subulo ἀλλήτης. Scal.* Turnebus non Hetruscum, sed Latinam esse vocem dicit. Nam *συσβηνεὺς ἀλλήτης.* Hesych. Meursius *subulo* depravatam putat ex *subflo*, flator. Sed radicem eius in Hetruria quaerendam cum Festo docet Varro lib. VI. de L. L. (l. c.): *Apud Ennium subulo finitimas propter astabat aquas; subulo dictus, quod ita dicunt tibicinem Tusci, quocirca radices eius in Etruria, non Latia quaerendum est.* Quare cum Tusci plurima habebant ex orientis linguis, putabat Voss. esse ab Arabico *sunbul*, spica, syrinx, calamus. Versus Ennii apud Festum est Trochaicus septenarius catalecticus. Apud Varronem si *aquas* ponas, in penultimo erit soladicus. Pro *astabat* placebat Scaligero *assabat*. Nam *assare* tibicines dicuntur cum canunt tibia, nulla aliorum voce admista. *Dac.* Legitur hodie apud Varronem e Cod. Florentino: *Subulo quondam marinas propter astabat aquas.* Vide varr. lectt. apud Spengel. De *subulonibus* Etruscis cf. Müller. die Etrusker tom. II. pag. 201. ubi vide quae in nota margini subiecta de fragmento Ennii leguntur. Vidit Müllerus, verba illa Ennii: *Subulo quondam marinas propter astabat plagas*, fuisse principium fabulae, quae legitur apud Ilerod. I, 141. Nomen autem *subulonis* haud dubie a *sibilando* descendit sive eiusdem est origines atque *sibilus*, unde intelligitur, *subulonem* esse tibicinem, Pfeiffer. Quod si Etruscum est *subulo*, in multis verbis Latinam linguam cum Etrusca cognatam fuisse, credibile est, quod etiam aliunde apparet.

Suburam. Vid. Varro lib. IV. de Ling. Lat. (V. pag. 53. ed. Sp.) Quintil. lib. I. (c. 7.). In veterum monumentis extat hic usus C. literae pro B. M. Caecilio Sp. F. Suc. Rufo et T. Aelio. T. F. Suc. Aciliano et

curatores trib. Suc. iunior. Reperitur etiam B. litera C. Attio. T. F. Sub. Vitaliano. *Ant. Aug.* Verrio favet Varro lib. VI. de L. L. (lib. V. pag. 53. Sp.): *Eidem regioni attributa Subura, quod sub muro terreo Carinarum; in ea est Argeorum sacellum sextum. Subura Iunius scribit ab eo, quod fuerit sub antiqua urbe, cui testimonium potest esse, quod subest ei loco, qui terreus murus vocatur. Sed ego a pogo potius Succusano dictum puto succusum. Nunc scribitur tertia litera B, non C. Pagus Succusanus, quod succurrit Carinis.* Sed etsi Varronis tempore Suburra scriberetur, tamen cum compendiose scribebant, tertiam litteram ponebant C. non B. hoc modo: SUC. Quatili. lib. I. cap. 7.: *Suburra cum tribus literis notatur, C. tertiam ostendit.* Suburrae tertium etymon asserit comment. Horatii a *suburendo*, quod in ea regione Romae aliquando subustionibus paludata siccata sunt. *Dac.*

Subverbustam. Hic *b* pro *v.* *Subvervustam.* Tertullianus libro scholastico de Pallio (c. 4.): *Libertinos in equestribus, subverbustus in liberalibus, dediticios in ingenuis, rupices in urbanis, scurras in forensibus, paganos in militaribus.* *Subverbustus* vocat τὸς στιγματίας, quia notis innuebantur. *Scal.* Pro *verbibus* optime Ursin. *verberibus*, quomodo Horatius dixit *uri virgis* (Sat. II, 7, 53.). *Subverbustus στιγματίας*, verbero. Tertullian. in libro de pallio: *Libertinos in equestribus, subverbustus in liberalibus* etc. Ubi Fr. Iunius: *Ut a ius est iustus, ab arbor arbustum, ab onus onustus, sic a verber est verbustus et cum praeverbio subverbustus.* *Dac.* Dixi ad I. I. §. 8. ff. de fugitivis et ad Ulpianum Tit. 1. §. 11. *Goth.*

Suboles. Virgil. Eclog. IV, (49.). *Ant. Aug.* Glossarium: *Suboles, επιγονή, γονή, γενεά.* Vide *Adolesco.* *Dac.* Locus Lucretii est lib. IV, 1226.

Subucula. In meis glossis antiquis invenio *Subitillum* aut *Subutulum* dictum cum interpretatione *Subitillum, ἔργυρον.* *Scal.* Pro vestimento, quod subtile induitur a *subuo* pro *subduo*, ut *eruo* pro *exduo*. Varro lib. IV. de L. L. (V. p. 134. Sp.): *Copitium ab eo, quod capit pectus, id est, ut antiqui dicebant, indutu comprehendit, alterum, quod subtus, a quo subucula, alterum quod supra, a quo supparus.* Sed quare libum ex alica, oleo et melle subucula dicatur, reperire non potui. Notavit Scaliger in antiquis Glossis inveniri *subitillus ἔργυρον.* Sed hoc nihil ad rem, neque enim pro *subucula* *subitillus* unquam rescribere ausim. *Dac.* Adde infra *Supparus.* *Goth.*

Sub vos placere. Vide *Endoitium.* *Ant. Aug.* Pro *vos supplico*, ut *per ego te Deos oro*, et quae vocabulorum traiectiones in precibus solemnes, ut alibi diximus *Dac.* Vide supra *Ob vos sacro.* *Goth.* *Supplicio.* *Supplicio.* *Idem.*

Suffiscus. Pedian. lib. II. Verrin. (pag. 59. ed. Lugd.): *Sportae, Sportulae et Sportellae nummum sunt receptacula; et sacci, sacculi et saccelli; et crumetae et vellcreae et scortaeae et manicae et marsupia. Ita fisci, fiscinae, fiscellae sparteae sunt utensilia ad maioris summae pecunias capiendas. Unde quia maior summa est pecuniae publicae, quam privatae, ut pro censu P. R. aerarium dicitur; pro loculis et circa thesauri; pro sacculo fiscus, unde fiscus pecunia publica (et confiscare) dici solet. In quibus verbis pro censu populi Romani scribitur, non privato, ut editum est. Illa etiam verba ad confiscare delenda esse putamus.* *Ant. Aug.* Scaliger ait ut a γάσσω est *hisco*, a δάσσω *disco*, sic a φάσκος *fiscus*. Φάσκος autem aluta, unde φάσκαλος sive φάσκαλον *pasceolum*, saccus ex aluta. Huic etymon favet, quod Augustin. in Psalm. CXLVI. et post eum Isidor. lib. XX. Orig. cap. 9. *Fiscum* interpretantur *saccum publicum*. Sed mihi probabilius videtur *fisci* appellationem rure ortam dicere. Rustici enim ex iunco utensilia ad fructus et alia capienda faciebant, quae *fiscos, fiscinas* et *fiscellas* vocabant a *fisco* id est iunco. A rusticis urbani in eiusmodi fisis et fiscellis pecunias suas servare didicerunt. Ascon. in Divinat. (l. c.): *Fisci, fiscinae, fiscellae, sparteae sunt utensilia ad maioris summae pecunias capiendas. Unde quia maior summa est pecuniae publicae, quam privatae, ut pro censu privato loculos et arcam et saccellos dicimus, sic pro publico thesauro aerarii dicitur fiscus.* Atque ita primo *Fiscus* pro sparteo, postea vero propter similitudinem pro quolibet alio sacco sumi coeptus est. Ut hic folliculus testium arietinorum, qui marsupii usum praestabat, *suffiscus* quasi parvus *fiscus* dictus est. *Dac.*

Subacti. Gloss.: *Subigo, προβάλλω, subegi, υποτάσσω, μαλάσσω.* Lege: *Subigiti υποτάσσει, μαλάσσει.* *Dac.*

Supplicia. Optime *supplicia* vocat Festus, quae gerebant caduceatores, id est oratores ad pacem petendam missi. Sallust. in lug. (c. 46, 2.): *Legatos cum suppliciis mittit.* Similiter Graecis *ἐπιτήγμια* dicta. Et ex verbis fiebant, hoc est ex ramis frondibusque omnium sacrarum arborum, ut lauri, olivae, myrti etc. Quapropter Graecis *ἐπιτήγμιοι κλάδοι*, ut Sophocel. Oed. Tyr. (v. 3.); *ἐπιτήγμια θάλλοις* vocavit Herodian. lib. VII. (c. 8. §. 18.). Ea *supplicia* infulis obvolvabantur. Liv. lib. XXIV. sect. 30.: *Quos ubi ex signis armorumque habitu cognovere Hippocrates atque Epicydes ramos oleae ac velamenta alia supplicum porrigentes, orare,*

ut reciperent sese receptosque tutarentur. Et lib. XXV. sect. 15.: *Legati eo ab Tycha et Æneoli cum infulis et velamentis venerunt, precantes, ut a caedibus et ab incendiis parceretur.* Quae sequuntur usque ad quo exemplo, verba sunt Siniui Capitonis, referentis supplicium inde dici, quod, cum civis necaretur, rex sacrorum in forum prodibat, ut Semoniae Deae (quae eadem et Naenia) rem sacram faceret, qua cives poena solverentur, et ex nece civis amolirentur piaculum et caput dammati bonaque eius consecrarentur. Inde Isidorus lib. V. c. 27.: *Supplicium proprie dicitur, non quo quis punitur, sed qui ita damnatur, ut bona eius consecratur et in publico redigantur. Nam supplicia dicebantur supplicamenta et supplicium dicitur, de cuius damnatione delibatur aliquid Deo.* Et lib. VI. cap. 18. ex Servio in lib. I. Aeneid. (pag. 219. e. ed. Dan.): *Unde supplicia dicuntur supplicationes, quae fiebant de bonis passorum supplicia, sacrae enim res de rebus execrandorum fiebant.* Nunc satis apertum, quod postea supplicium de poena capitali dictum sit. *Dac. Supplicia.* Hic multa Festus, quae interpretem desiderant, vel potius librum emendatorem. *Ant. Aug.* Supplicia sunt scepra, quae caduceatorum res portant. Sunt autem verbenae felices arboris. Non enim alia supplicia fas erat, quam ex verbenis sumi. Sunt et supplicia, quae cum civis necaretur, fiebant. Tunc enim Semoniae rex sacrorum vervece bidente facit, ut, civibus poena solutis, caput dammati patrimoniumque, cuius causa id fieret, sacrum Divis manibus esset. Inde solitum, cum prodit sacrificandi causa rex sacrorum, ut id vocetur supplicium, quasi vero semper ea . . . quo exemplo docet supplicia esse sacrificia; at nunc fere supplicia pro poenis dicuntur. Haec aut non multum diversa scripsisse Festum putamus. Et cum sacrum fieret pro eo, cuius caput devotum esset, quo supplicarent Diis et deprecarentur *ὁ νεμεσητόν*, quia interficerent civem; propterea supplicium dici coeptum pro poena capitali. Sane ariete aut vervece solebant amoliri contractum ex nece alicuius piaculum. Quod supra in lege Numae a nobis expositum est. Semoniae Deae meminit ex Varrone Augustinus. Reprehendit deinde Verrium more suo, qui in hoc verbo explicando hallucinetur. *Dac. Supplicium* a suppliciiis distat. Id quod consuetudo arguit, quod soleamus dicere haec deorum supplicia; contra dicitur, ut sumatur supplicium de aliquo, id est deportetur, aut iubeatur flagris caedi. *Scal. Supplicium.* Haec superioribus praemitti debent et cum iis ita coniungi, ut caput unum efficiant. Ita enim schedae. Ait Festus sive Verrius *supplicia dici* Deorum supplicationes, *supplicium* vero, quo homines plectuntur. Sed et supplicia, quae de hominibus sumantur, dici. *Dac. Supplicium* recte derivare videtur Doederlin. Syn. et Elym. L. L. tom. IV. pag. 279. ab obsoleto *pleco*, *πλήξι*, unde *plica*, *plaga*, *profligare*, *flagrum*, *plectere* cet.

Sufes. *Sufes* dicitur est Poenorum lingua summus magistratus, ut Oscorum *Medix*. *Calidius in oratione in Caecilium: Nonne vobis.* Porro qui Hebraice sciunt et non ignorant Poenos Tyriorum colonos esse, concedent mihi, Sufes idem esse; quod Graecis *ἑσφορος*, *ἐπόπτης*, *ἐπισκοπος*, *שופט*. Sic Carthaginensium *arx* *βύσσα* dicta per metathesin quasi *βύσσα*. Nam sine dubio בורצא hoc est munus locus, *ἄρχα*. Quo nomine Idumaeorum metropolis ita dicta, qui eadem lingua cum Carthaginensibus loquebantur. Nugas Graeci, quicquid ad eorum linguam alludit, statim Graecum esse censent. Nam cum pro *βύσσα*, quod eorum lingua non patiebatur, *βύσσαν* dixerunt, dictum factum pro Graeco publicarunt atque proscriperunt. Hoc, quod hic notamus, scribimus iis, qui si vel primis Hebraicis literis tincti sunt, me verum dicere non negabunt. In utroque autem tam *שופט*, quam בורצא schurek pro holem effertur, more Syrorum. *Scal. Vide Medix.* Sufetes apud Carthaginenses ut apud Athenienses archontes perpetui. Et suffles ab Hebraeo *sophetim*, nam Hebraeorum et Tyriorum lingua eadem, nempe Chanaanica. Tyriorum autem colonos Poenos nemo ignorat. *Vossius.* Scaligerum vide lib. III. Canonum Isagogicorum Eusebii adiutorum pag. 321. et 331. et animadvertionibus Eusebianis ad annum MCCXLI. pag. 64. *Mediastuticum* autem vocat, quem supra *Medix*, Oscorum magistratum. Sed potius legendum *Mediartuticus*. Nam ita aperte a *Medix* et ita Livius lib. XXIV. (c. 19.) et XXXI. (7.). *Dac.* Vide supra in *Meritavere*. Et Senecam de Tranquill. I, 3., quo loco *Medix* non *Cetyx* legendum. *Goth.* Cf. quae supra notavimus ad v. *Medix*. De *Suffetibus* autem cf. Gesenii Lex. Hebr. s. v. *שופט* iudicare. Non enim a *שפ*, *inspicere*, ut Scaligero visum, nomen *suffes* potest descendere, quod hodie in vulgus notum est.

Sub vitem. Lucillii versus corrigendus:

Ut veles bonu' sub vitem qui sumicit hastas.

Sumicit pro *subicit*, ut *Comuro* pro *Couro*, *Comitium* pro *Coitium*. *Scal.* Schedae habent *subit*, quod mihi corruptum videtur ex *subicit*, ut antiquius scribebant pro *subicit*. *Dac. Veles.* Adde infra *Vilitatio*. *Goth.* *Subsiti* legitur apud Festum, non *subiti*. Cf. Ursini notam ad h. l. *Sumicit*, quod *Scal.* voluit, sine exemplo est et analogia caret. *Submisit* in metrum peccat; *subiicit* probabile est ad sententiam, sed non intelligitur,

quomodo inde facere Paullus potuerit *summisit*, nisi forte *bi* litteras male pictas prius *m* et deinde *mm* lectas esse crediderimus.

Sub vitem proeliari. Trochaicus Lucillii ita legendus:

Neque prodire in altum, pracliari sub vitem procul.

Scal.

Sub vineam iacere. Militarem vineam sive vitem sic describit Vegetius (IV, 15.): *E lignis levioribus machina colligatur, alta pedibus VIII, lata VII. longa XVII. Huius lectum duplici munitione tabulatis cratibusque contextitur. Latera quoque vineae sepiuntur, ne saxorum pilorumque impetu penetrantur. Extrinsecus autem, ne immisso concrementum incendio, crudis ac recentibus coriis vel centonibus operitur. Cum plures factae fuerint, iunguntur in ordinem, sub quibus subsidentes tui ad subruenda murorum penetrant fundamenta.* *Dac.* V. l. 13. §. 4. ff. de re militar. Adde infra *Vineae*. De *vite* adi legem 13. §. 14. ff. de re militari. *Goth.*

Supparus. Camisiam dixisse Festum non arbitror, ut nec *minare*, licet utroque verbo Paulus utatur. *Ant. Aug.* Camisium usurpat Paulus verbum suae aetatis ac suorum hominum elegantia dignum. *Cama* est barbarum vocabulum, id significat *lectum*. Hodieque in idiotismo suo retinent Hispani. *Camas* enim lectos vocant. Ab eo tunicae lineam nocturnam vocarunt *Camisiam*. Auctor Isidorus et ipse homo Hispanus. *Scal.* Utitur hoc verbo Plaut. in Epidico (II, 2, 48.). *Goth.* *Subucula.* Vide supra. *Idem.* Camisium esse hodiernorum Gallorum *chemise* nemo est, quin intelligat. Cf. Du Fresnoe lexic. med. et inf. Lat. s. v.

Supat. Vide *Insipare* et *Insipere.* *Ant. Aug.* Desunt perpauca, quae forsitan non male sic supplenda: *Et insipat iniicit, insipit citiam dicitur, id est pullis iniicit farinulam.* Vide *insipere*. Neque vero doctissimum Ursinum sequor, qui *farinolam* distinguit *far* in *ollam*, *olam* pro *ollam*. *Dac.* Vide in *Solitaria*. *Goth.*

Sutela. (Ad p. 247.) Fulgentius (pag. 562. ed. Merc.) quasi subtiles telas dici existimat refertque Plautum in Casina hoc verbo uti, sed et in Captivis quoque reperies. *Ant. Aug.* Glossae: *Sutela, ἐνέδρα, ἐξπατήριος, δόλος.* Plaut. Casin. I, 1, (7.):

Pessisne nece clani me sutelis tuis

Praeripere Casinam uxorem, proinde ut postulas.

Inde autem sutelae dictae, quod proprie consuere *dolos* dicerent, ut Graeci *σνζήραπειν δόλους*. Quo sensu et nos etiam utimur verbo nostro *coindre*. *Dac.*

Sutrium. (Ad p. 247.) *Su . . . Sutrium quasi cant, utique in proverbium abiit hac de causa: Gallico tumultu a Camillo quondam edictum est, legiones Sutrii ut praesto essent cum cibo suo; quod usurpatri coeptum est in iis, qui suis rebus opibusque confisi repraesentarent, quibus deberent. Plautus:*

Sed facito dum, merula parae versus quos cantat, colas

Cum cibo tum quiqui facito veniant, quasi cant Sutrium.

Quamvis non nego interpretationem proverbii, quam Festus proponit, non esse alienam ab ipso proverbio, tamen longe abest a Plautino sensu, imo ut melius dicam, adversari. Locum Plauti, qui omnes interpretes cruciat, in ipsis ad Plautum notis, exponemus. *Scal.* Versus Plauti sunt ex Casina Act. III. sc. 1, (9):

Sed facito dum meminervis versus quos cantat colas; cibo

Cum suo quiqui facito, uti veniant, quos cant Sutrium.

Hoc est: facito ut meminervis versus quos Naevius in Colace suo (Colacem enim fabulam scripsit Naevius) cantat: cibo cum suo etc. In libris veteribus:

Sed facito dum merui aper versus quos cantat colas.

Et:

Sed facito dum Meoni aper versus quos cantat, colas.

Vulgatam lectionem sequor. Tamen Scaliger:

Sed facito dum, Merula parae versus quos cantat, colas

Cum cibo tum quiqui facito veniant, quasi cant Sutrium.

Additque, etsi non neget interpretationem proverbii, quam Festus proponit, non esse alienam ab ipso proverbio, abesse tamen a Plautino sensu, imo et ei etiam adversari. Sed nobis hic locum Plauti exponere debebat Scaliger, neque nos ad snas in Plautum notas remittere, quas tantum cogitavit. Ego vero aliud dicam, quod non vidit Scaliger et quod verum esse omnes dicent, nempe non solum alienam esse a proverbio hanc Festi interpretationem, atque adeo Plautino sensui adversari, sed vel in ipso statim proverbio aliquid turbatum vel

in ipsis Festi verbis. Si enim Sutrinae legiones cum cibo suo praesto adesse iussae sunt, ut id aliquando factum est, non utique formari inde potuit proverbium *quasi cant Sutrium*, sed *quasi cant Sutrio*, cum a Sutrio venient legiones rebus necessariis instructae; atqui Gallico tumultu Sutrinis milites imperatos nusquam legas. Quid igitur? Audi modo; distinctione tantum apud Festum peccatum est; distingue sic: Gallico tumultu edictum est, Legiones Sutrii ut praesto essent etc. Hoc est: ut legiones, Romanae scilicet, Sutrii adessent. Nemp̄ ut inde Hetruscos pellerent. Nam Gallico tumultu dum Gallos Camillus persequitur, Hetrusci Sutrium impugnant illudque deditione capiunt. Eodem die Senatus decretum fert, ut Sutrium iret Camillus cum legionibus, hoc est Sutrii praesto esset et Sutrinis auxilium ferret. Vide Liv. lib. VI. sect. 3. Postea factum proverbium *Sutrium quasi cant*, et de iis usurpatum, non, ut vult Festus, *qui rebus suis opibusque officii id praestarent, quibus deberent*, sed qui rebus necessariis sese ad aliquid agendum accingerent. *Dac.* Plaut. in Casina (l. c.): *Sed facito dum meminere versus, quos cantat colax Cum cibo tum quiqui facito, ut veniant, quasi cant Sutrium.* Liv. lib. VI. (c. 3.) scribit, Camillum Sutrium quam paratissime recuperasse. Festum igitur opinamur hoc proverbium hoc loco fuisse interpretatum *Sutrium ire*, eiusque originem tradidisse ex Gallico tumultu, cum edictum est a Camillo, ut legiones cum cibo suo Sutrii praesto essent. *Ant. Aug. Merula pro versus, Memineris. Goth. Quod cantat colax.* Quos c. colax. *Idem. Cum suo cuique.* Cum cibo tu quoque eos. *Idem.* Scribe: *Plautus:*

— *Sed facito dum, meminere versus, quos cantat colax
Cum cibo suo quique, facito, veniant, quasi cant Satrium.*

Suopte. Gloss.: *Suo, τῷ ἰδίῳ, τῷ σαυτοῦ, suopte τῷ ἰδίῳ.* Lege: *Suopte.* *Dac.* Lege etiam τῷ ἑαυτοῦ pro σαυτοῦ, in Glossario. Ceterum syllaba derivativa *pte*, quae recurrit in *mihipte, nostrapte, meopte, meapte, tuopte, tuopte, mumppte, suumppte*, eadem est atque paragogica syllaba in *eumpse, campse, reapse, capse, sepse, ipse, sirempse, siremps*. Oritur est ex Sanscrita voce *sua*, quae possessivum pronomen est omnium personarum. Uti enim ex Graeco σφῆ, quod idem proprie denotat, atque Sanscr. *sua*, ortum ψῆ, sic apud Latinos *sua* abii in *pse* et proinde in *pte*. Praeterea cf. Johannsen die Lehre der Lat. Wortbildung cet. pag. 96.

Suillum. (Ad p. 247.) Lege: *Et surire dicuntur.* Apuleius. Glossarium: *Surit, καρῶ.* *Scal.* *Suem* tamen, qui Adonim interfecerat, cum Venere in gratiam rediisse narrat Theocritus in elegantissimo illo poemate, quod in mortuum Adonidem scripsit. Illud sis vide. *Dac.* *Cum subare et subire dicuntur.* Lege: cum subare et surire dicuntur. Nonnit Scalig. *Subare* autem et *surire* dicuntur feminae, cum libidine excitantur *militiamque petunt.* *Subare* ab Aeolico συβᾶν pro συᾶν, vel a *subus* pro *suibus*, ut ab antiquo genitivo *sueris surire* quasi *suerire*; sic Graeci de suibus feminis dicunt *καρῶν* et *καρῶζειν.* *Κάρῶς* enim est *verres.* Arnobius tamen et Apuleius *surire* de maribus usurpant. *Subore* de feminis ceteri auctores. Aristoteles *θυῶν* quoque de feminis dicit, cum maris desiderio incitari incipiunt, quia veteribus *θυῶς* idem quod *ῆς*. Sed ubi marem admittere occoeperunt ac subinde repetunt, tunc *καρῶζειν* et *καρῶν* dicuntur eidem Philosopho. Vide Saluas. in Solin. *Dac.*

Sus Minervam. (Ad p. 248.) Hoc proverbium sic extulit Theocrit. Idyll. V, (23.):

Ἐὶς ποτ' Ἀθανάτων ἔριν ἦρσεν.

Ubi Scholiastes: *παροιμία ἐστὶ τῶν τοῖς κριεῖτοισιν ἐντεριζόντων.* Cicero Epist. lib. IX. Ep. 18.: *Veni igitur, si vir es, et discere iam προλεγόμενας quas quaeris.* *Etsi sus Minervam.* Et Acad. quaest. lib. I. (cap. 5.): *Sed quid ego, inquit, aut sumne sanus, qui haec vos docet? nam etsi non sus Minervam, ut aiunt, tamen inepte quisquis Minervam docet.* Allusit lib. II. de Oratore (cap. 57.): *Sic ego nunc Crasso audiente primum loquar de facetiis, et docebo sus, ut aiunt, oratorem eum; quem cum Catulus nuper audisset, fenum alios aiebat esse oportere.* *Dac.* Antiquus auctor Euhemerus, qui fuit ex civitate Messana, res gestas Iovis et ceterorum, qui Dii putantur, collegit, historiamque contextit ex titulis et inscriptionibus sacris, quae in antiquissimis templis habebantur cet. Lactant. de fals. Rel. lib. I. cap. 11. *Idem.*

Strues. *Strues* omnium rerum extractio dicebatur. Gloss.: *Strues, ξύλων σωρός ἢ καὶ θυμάτων.* *Dac.* Vide supra *Ferctum.*

Struices. Plaut. in Menaechm. (I, 1, 26.): *Tantas struices concinnat patinarias.* *Ant. Aug.* Naevius etiam, teste Servio, qui est in schedis (ad Aen. IV, 267, pag. 341. ed. Dan.), dixit *Struix malorum.* *Scal.* *Struix* et *Strues* idem. Sic Naevius dixit *struix malorum*, teste Servio. Versus Plauti est ex Menaechm. Act. I. sc. 1, (26.). *Dac.* *Livius* quo *Castalia.* Merula in comment. suis ad Ennium legendum putavit *Livius libro*

quarto vel quinto, nimirum *Erotopagnion*. Vel *Livius equo*. Nam equum Livii Troianum citant Cicero lib. VII. Epist. (ep. 1.) et Nonius Marcellus in *Optula*. De Castalia autem Apollinem fugiente et in fontem sui nominis conversa, notum est. *Idem*.

Struere. Glossarium: *Pedem struit φείγει*. *Scal.* *Struere antiqui dicebant pro adūcere, augere*. Persius (II, 44.):

Rem struere exoptas caeso bove.

Adicere pro *adūcere* antiqua scribendi consuetudine in exemplari exaratum. *Dac.* *Unde industrios*. Vide *Industrium*. *Idem.* *Aut in duodecim quod est*. Lege *at*, ut viri docti. Vide *Pedem struit*. *Idem.* *Ac vix pedem pedi praefert*. Hic aliquid omissum videtur. Forsan: *Ac vix pedem pedi praefert, pedem struit, otiose ū, remoratur*. Tamen nihil affirmo. *Idem.* In XII. *Tab.* Vide l. 233. ff. de verbor. sign. Dixi ad leges duodecim Tab. *Goth.*

Stroppus. Lege: *Pro insigni habent in apice*. Apud Vitruvium sunt *Struppi*, quibus religatur remus ad scalmum, ut alibi notavimus. Glossarium: *Strepus τροπωρις*. Lege: *Stropus*. Glossae aliae: *Stropus σαλαρός, ἔνθα ἢ κόπη δεσμεύεται*. *Idem* Isidorus producit locum Livii: *Tuncque remos iussit deligari stropis*. Apud Suetonium alicubi perperam legitur *stupidus lecticae pro stropis*. *Scal.* Sed haec aliena; *στροφίον*, *strophium*, *stropus* proprie fascia, taenia et quia ex fasciis fiebant coronae, inde *strophium* et *stropus* pro corona, et pro eo, quod sacerdotes ferunt. Hesych.: *στροφίον, ὃ οἱ λέγεις φέροντα*. *Strophium* autem a *στροφή*, quia fasciae illae tortiles. *Strophia* sic describit Plin. (XXI, 2.): *Quaedam coronae pro coronas currunt. Tenioribus utebantur antiqui, stroppos oppellantes, unde nata strophiola*. Duae aut tres taeniae invicem tortae coronam faciebant, quam vocabant *stropum*. Antiqui enim Romani coronae et taeniis concinnabant, nondum invento, eas e floribus texere. Vide *Salmas.* in *Solin.* *Stropus* de quo hic egit *Scal.*, nempe quo remus ad scalmum religatur, est ab alia origine. Nempe a *τρόπος lorum*, *tropus*, s addito *stropus*. *Dac.* *Pro insigni habent in capite*. In *apice* *Scal.*, sed non necesse. *Idem.* *Stropus*. Tertia linea cum sequenti alio pertinet. Quod divinae non potui. *Scal.* *Et a Tusculanis, quod in pulvinari imponentur Castoris etc.* Non solum *Castoris*, sed et aliorum Deorum. Vide infra *Struppi*. *Dac.* Adde Nonium (pag. 538. ed. Merc.) in *Strophium*. *Goth.* *Diem*. *Idem*.

Strutheum in mimis. Imo et Latinum *passer* alibi quom in mimis pro obscena illa parte positum est. *Dac.*

Strenam. In loco et *lite* non solum s litera praepositur, sed s et t. Dicitur enim a veteribus *silocus* et *silis*. Vide *Silata* et *Stlembus*. Sic Decemviri *silitibus iudicandis* dicebantur pro *litibus*, qui Centumvirorum primi fuerunt. Vid. *Quintilian.* lib. I. cap. 6. Potuisset *Festus striatarum pro tritavo* dictum referre. *Ant. Aug.* Etymologiae Festi convenit, imo adimplatur versus Pomponii Atellanarii: *Asside si qua veniet strena sirenae*. *Scal.* Aliter Nonius (pag. 116. Merc.): *Strena*, inquit, *dicta est a strenuitate*. Cui favet *Symmachus* lib. X. Epist. 28.: *Ab exortu paene Martiae strenarum usus adolevit, auctoritate Tatii regis, qui verbenae felices arboris ex ludo Streniae anni novi auspices primus accepit. Nomen indicio est viris strenuis haec convenire ob virtutem*. *Dac.* *Tertiumque*. *Initiumque*. *Goth.*

Strebula. Locus Plauti fuit in Frivolaria, quae non extat. *Ant. Aug.* *Ilabes* apud *Varronem* (de L. L. VII. pag. 349. Sp.) et *Arnobium*. *Scal.* *Arnob.* (VII. pag. 230.): *Nonne placet carnem strebulam nominare, quae tourorum e coxendicibus demitur?* Sed cur *Umbrico* nomine, cum a Graeco *στροβίλος, curvus?* Nempe a curvatura et versura coxendicis, ut optime *Varro* lib. VI. de L. L. (VII. pag. 349. Sp.): *Caro strebula Opilius scribit circum coxendicis sunt nobis* (legitur: *Strebula — circum coxendicis sunt bovis*). *Id Graecum est ab huius loci versura*. *Dac.* *Strebula agnina tene*. Puto in lacuna desiderari locum alium eiusdem Plauti, quem laudat *Varro* ibid.: *In Cestione*, inquit, (optime *Scal.* in *Gastrione*) *cera stribola, ut de lumbo, obcaenabis*. Quem versum sic correxit *Scal.*: *Caro stribola vitellina est; caenabis*. Sed quomodo ex ut de lumbo ob fieri possit *vitellina est*, non sat certe possum coniecere. Atqui is locus est, qui nullo fere negotio possit sanari. Lege modo: *Carne strebola, aut de lumbo obcaenabis; cera, inversum care pro carne, aut pro haud, ut saepe. Obcaenabis eodem modo dictum, quo obtinebis et alia*. Et interpretor ad *saturitatem coenabis*. Nam et nomen fabulae *Gastrion* sive *Gastron*, id est *gulosus*. Verum et notatu dignum est, quod supra dixit *Festus* *strebolam carnem sive μυρία* in altaria imponi solita. Nam eae praecipue hostiarum partes erant, ideoque in conviviiis etiam viris principibus dabantur, ut *dorsa*. *Adi Eustath.* in *Hom.* pag. 1606. edit. *Roman.* *Dac.* Adde *Scal.* in *Coniectan.* ad *Varr.* pag. 141. ed. St.

Stlata. Glossarium: *Stlata*, περιητικοῦ σκάφους εἶδος. Idem: *Stlatarius*, ἐργόκομος. *Sca l.* Pro *lata*. Antiqui enim vocibus ab *l* incipientibus *st* praeponabant. *Stlata* subintelligitur *navis*. Item: *stlites dikas ἀρχαῖως*. *Dac.* *Sed ea*. Scilicet. Vide *Strenam*, *Goth.* *Stlitem*. Vide *Strenam* et *Stritavum*. Ilinc *Decemviri stliti- bus iudicandis* v. Quintil. l. cap. 6. *Idem*. Cf. in v. *Stlembus*.

Stlembus. A lumbagine *stlembus* pro *lumbus*, quasi *lumbosus*, a lumborum vitio et per metapho- ram pro tardo instar laborantis lumbagine. Ilacc Voss. Dubito. Putabam olim longe aliud voluisse Lucilium, quam quod habet Festus, eumque dixisse pedibus stlembum non tardum et gravem, sed velocem, ὠκύποδα, ab illius scilicet navigii velocitate, quod *lembus* dicunt. Nam *lembus* μικρὸν πλοῖον. Hesyeh. Eumque inter velocissimas et exploratorias naves fuisse ex veteribus certum est. Sed vereri se ait Scaliger, ne Verrius in viliosum exemplar Lucilii incidit et Lucilius scripserit *stlentum* pro *lentum*. In verbis Lucilii τὸ (v.) *Αρυ- λῖδαι* corruptissimum est. *Dac.* Vv. *slata*, *stlembus*, *slis*, *stlocus* litteras *stl* habere originarias, testimonio est v. *slis*, quod respondet Germanorum vv. *Streit*, *stryd*, *strauss*. Non igitur seriori tempore appositae sunt litterae *st*, sed formae recentiores illae *lis*, *locus*, ortae sunt ex pronuntiandi quadam difficultate, quam de- vitantes molliores formas introduxerunt. Quemadmodum vero Latinorum *strigilis* et Graecorum *στλεγγίς* eius- dem sunt originis, ita haud dubie *slata* non ortum est ex adiectivo *latus*, a, *um* [quod potius est Graeco- rum *πλατύς*, Sanscritum *prithu* (*prathas*), Germanorum *breit*]; sed *slata* nihil est nisi *strata*, h. e. ἡ στρωτή, ἡ ἐστρωμένη, sc. ναῦς. *Slata* autem *navis* in latitudine *strata* ad merces portandas, portatoria. Iam non erit dubium, *stlembus* vocabulum respondere Graecorum voci στόμβος, στομβέλος, στρεβλός, quae a στρέφω esse derivanda, nemo non videt; quare intelligitur, adl. *stlembus*, diversum a substantivo *lembus*, navigii ge- nere, *tortum*, *incurvatum* denotasse; substantivum autem *lembus* Graecum est λέμβος, quod a λέπος, λέπω descendit. Tum *stlocus* haud dubie colaeret cum Germanorum verbo *strecken*, *strekken*, *rekken*, quod Graecis fortasse olim στέγω sonabat, unde superest λέγω i. q. sterno, Latinis *stlego*, *lego*, quod superest in *lectus*, i. e. λέκτρον, λέχος, unde *longus* i. e. extensus, et *locus*, spacium, ubi quid extenditur, ipsa extensio. Graeco- rum *τόπος*, a Sanscrito *tip* i. e. proicere, colaeret cum vv. *τάπηρ*, *ταπεινός*, *δάπεδον*, Germanorum *tief*. Ex quibus omnibus abunde patet, vocabula *slata*, *slis*, *stlocus*, communem fontem habere in Sanscrita radice *stri*, sterno, dissipare; *stlembus* autem a Graeco στρέφω descendere, unde etiam στράβη, στράβος, *strabus*, *στράπτω*, *στράβελος*, alia, sunt derivanda. — Restat ut dicamus de loco Lucilii. Quem cum aliis eiusdem poetae reliquiis, aliunde cognitis, ita restitutum velimus:

Ipsc equus, non formosus, gradarius, optimus vector,
Apulides, pedibus stlembus, cum gibbere magno,
Quem metuas saepe, interdum quem utare libenter.

Apulides pro *Apulo*, ut *Scipia des* pro *Scipione*, *Dardanides* pro *Dardano*, *Apulum* equum (cf. Varro de R. R. II, 7), quo quis forte utebatur, quem perstringeret Lucilius, *non formosus* dicit et qui gradu tantum incederet, non cursu; sed optimum vectorem, quo quis saepe uti metuat, at interdum, ubi pulchrior deficiat, utatur libenter. Eundem *pedibus stlembum* dicit, h. e. pedibus contortis et incurvatis, *genibus introrsum spectantibus*, ut ait Varro de R. R. II, 7, ad significandam deformitatem, quia in laude erant, qui cruribus rectis et aequalibus essent, Varro l. c. Columella VI, 29. *Gibbus magnum* eidem tribuitur equo, ridicula exaggeratione, quam spina exstans intelligatur. Cf. Varro l. c. *Spina maxime duplici, sin minus, non exstanti*. De locis Lucilii, a nobis huic, quem Festus adducit, coniunctis, cf. Lucilii reliquias lib. XV, 15. 16. et in- cert. 129.

Stellionem. (Ad p. 248.) Existimo Festum referre, placuisse Verrio Stellionem, quod stillet cibo, dici; at ipsum magis probare ab stellarum similitudine, quod eius cutis varia sit, esse appellatum. Plin. lib. XXX, cap. 10.: *Nullum animal fraudulentius invidere homini tradunt, inde stellionem nomen aiunt in ma- ledictum translatum. Tuniculam excuit eodem modo ut anguis, sed eam ipse devorat*. Ab hoc criuen stellio- natus dici certum est. De stellione Virg. Georg. lib. IV. (243.). *Ant. Aug.* *Stellionem* genus lacertae Verrius dicit ab eo dictum, quod virus stillet cibo, potius, quam quod dicit alibi a stellarum similitudine videri dictum, quia eius corium varius est. Tertullianus de cibis Iudaeorum: *Quis stellionem (comedit)? sed maculas execratur praedam de aliena morte quaerentes*. *Sca l.* Stellio autem dictus, quod variis guttis sit stellatus. Ovid. IV. *Metamorph.* (V, 461.):

— — *Aptumque colori*
Nomen habet variis stellatus corpora guttis.

Unde et illum Graeci ἀστέρων et ἀστέρωνα dixerunt. *Dac.* Vide Titul. ff. *Stellionatus*. Glossis: *Stellio ἀσταλάβωτης. Goth.*

Stipem. (Ad p. 248.) Varr. lib. IV. de L. L. in fine (V. p. 180. Sp.): *Hoc ipsum stipendium a stipe dictum, quod aes quoque stipem dicebatur. Nam quod asses librae pondus erant, qui acceperant maiorem numerum, non in arca ponebant, sed in aliqua cella stipabant, id est componebant, quo minus loci occuparet. A stipando stipem dicere coeperunt.* Et mox: *et qui pecuniam alligat, stipulari et restipulari.* Sed de stipulari multi dissentiunt, quorum alii a firmitate stipulari dictum volunt, quod veteres firmum dicebant stipulum; alii rure natum verbum dicunt a stipula scilicet, quia in contractibus agrariis stipulam tenebant, quae totum agrum repraesentaret. Quae mihi potior sententia. *Dac.* Et id quod. De eoque. *Goth.* *Stipem* Glossae ἀετηγοσύνην. *Idem.* Vide quae supra dicta sunt ad v. *Stipem* ad pag. 240. *Stipulari* autem non a v. *Stips* descendit, et cum *stipula* cognatum tantum esse videtur. *Stipari* est pr. *densari*, tum *densa caterva comitari*; *stipulari* autem est *firmum* alicui rei insistere, immanere, unde postulare, forma verbi frequentissima, qualem ipsum postulare exhibet. Subest autem his duobus verbis Graeca radix στέφω, Germanica *steif, styf*, Sanscrit *stabh*.

Stirpem. (Ad p. 248.) Citabatur Ennius, qui stirpem dixit masculino.

Nomine *Pyrrhus*, uti memorant, a stirpe supremo.

Scal. Livius. Livium Andronicum intelligit, quem ex hoc loco historiarum sive annalium libros conscripsisse certum est. Adeoque nimis praecipitanter fecit illustrissimus Ger. Jo. Vossius, cum in luculentissimis libris suis de historicis Latinis lib. III. cap. 12. non veritus est affirmare, historicis perperam annumerari Livium Andronicum falsoque apud Diomedem lib. III. (pag. 480. P.) *Livium* legi pro *Ennio*. Diomedis verba sunt: *Epos Latinum primus digne scripsit Livius, qui res Romanorum decem et octo complexus est libris, qui et annales inscribuntur, quod singularum fere annorum actus contineant.* Hunc Diomedem secutus Caellius Rhodiginus lib. VII. cap. 4.: *Epica*, inquit, *digne omnium primus scripsit Livius, qui decem et octo libris Romanorum res gestas perscripsit.* Secuti et Simlerus in Bibliotheca, Popelinierus lib. V. de historicis, Glandorpianus in Onomastico voce *Livius Andronicus*. Quos omnes Diomedis loco deceptos tradit vir doctissimus, ea tantum ratione subnixus, quod de Livio Andronico nihil huiusmodi veteres prodiderunt, quodque duodeviginti librorum mentio Ennio potius congruit, quem totidem libros scripsisse ex eorum fragmentis passim in Grammaticorum libris satis constat. Sed futile est utrumque illud argumentum, et vel minimo ictu percussum ruit, ut quisvis facile videbit. Diomedem aliosque asserit hic Festi locus, qui virum omni laude maiorem latuit, vel saltem non sat ei perspectus fuit. Historias igitur et prosa et metrica oratione Livius scripsit necesse est, quod praeis illis non insolens fuisse omnes norunt. Huc accedat, quod Livii Annalium meminit Festus in voce *Surregit*. Versus etiam ex eiusdem annalium lib. I. et II. legere est in voce *Quamde*. Nam viri docti, qui eos Ennio tribuunt, nullo utuntur fundamento. Ad locum. Neque est, quod quis dicat, non hic Livium Andronicum nominari, sed T. Livium Patavinum, non quod T. Livium forsitan legere et exscribere non potuerit Festus, sed quod absurdum sit putare Verrium ex T. Livio scriptore suo συγγραφοῦ historiae aliquid hausisse, et non potius ex iisdem fontibus, unde hauserat T. Livius, praesertim cum nullam eius alibi mentionem fecerit, quem alioqui saepius laudare necesse habuisset. Sed haec in Livii gratiam dicta sunt, cui dolebam historici laudem a viro doctissimo aliquandiu immerito fuisse negatam. *Dac.* *Tradunt familias*, ut familia Nautiorum. Vide supra in *Nautiorum. Idem. Ostrymon quandam.* De hoc nihil coepertum habeo. *Idem.* Nomine *Pyrrhus*. Male apud Nonium (p. 226. Merc.) homines pro nomine in voce *stirps*. Integrum distichon:

Navo' repertus homo Graio patre, Graius homo, Rex,

Nomine *Pyrrhus*, uti memorant, a stirpe supremo.

Scaligero placebat *Aimoniae Pyrrhus*. Merulae: *Chaonicae Pyrrhus*. Vestustiores sequor. *Dac.* *Est revoca fratrem.* Folsan *st, revoca fratrem*, sed hoc forsitan indictum oportuit. In iis, quae desunt, perit poetae cuiusdam nomen. *Idem.* De stirpe Festum scripsisse aperte intelligitur, eam masculine quoque dici. Vide *Spicum* et *Specus* et *Recta. Ant. Aug.* Livium Andronicum scripsisse Annales et Historias, nemo est, qui nunc credat. Testimonia quibus nititur Dacerius, vana sunt omnia et falsa. Nam nullo istorum locorum, quae citat *Dac.* ubi Livii nomen praemissum est, neque Annalium neque Historiarum fit mentio, et apud Diomedem pag. 480. P. Putschius locum sic exhibuit: *Epos Latinum primus digne scripsit is, qui res Romanorum ceteri lectioni consentiunt optimi et antiquissimi codices Monacensis et Parisiensis duo, quorum lectiones habeo excerptas. Iam nemo dubitabit, qui sit, qui epico carmine res Romanorum decem et octo complexus est libris, qui et Annales inscribuntur, quom constet, Ennium tot libris Annales suos conscripsisse, et quidem heroico versu.* Sed, uti dixi, hodie nemo est, id qui nesciat.

Stipatores. (Ad pagg. 249. et 268.) Deesse mihi videntur aliquot verba, quibus dicat (vel ab stipo, quod est firmo) unde et stipam etc. Justinian. lib. III. Institut.: *Stipulum apud veteres firmum appellabatur, forte a stipe descendens. Hinc stipulatio dicta est. Ant. Aug.* Stipa, quae hic vocatur, est crux seu patibulum humi, ut trophaeum destitutum, cui argillam imponunt plastae, ut simulacra, quae velint, deformant. Graeci vocant *závραβον*. Tertullianus in Apogetico de eo intelligit, cum ait: *Crucibus et stipitibus impositis Christianos, quod simulacrum non prius argilla deformat, cruci et stipiti superstructa?* et infra: *Diximus originem Deorum vestrorum a plasticis de cruce induci.* Sed qui sequitur locus, ut obiter dicam, corruptus est apud eundem eruditissimum scriptorem (c. 16.): *Sipara illa vexillorum et candelaborum stolae crucium sunt.* Legendum enim: *Sipara illa vexillorum et candelaborum stolae crucium sunt.* Notum labarum inter signa militaria fuisse; ex illo ut ex antenna pendeat candys, quod est genus paludamenti barbarici. Itaque in veteribus monumentis ita visitur semper Labarum ea forma pictum. Neque nultum negotii fuit Constantino Imp. id in speciem crucis concinnare, cum iam transversum antennae specie lignum haberet. *Candes* ergo sunt *závραβες* a nominativo candys. Non ignoro tamen in veteribus libris Tertulliani *Cantabrorum* legi, ut etiam apud Arnobium. Praeterea Labarum tempore Tertulliani non fuisse. Quare hoc modo labefactabitur coniectura nostra, *Scal.* Frustra est Verrius, qui stipatores a stipe. Nam stipatores et stipes a stipando, stipare autem a *στύπω*, condense. Inde etiam stipa pro stupa. Quare bene Servius in I. Aen.: *Stipant, densant; translatio a navibus, in quibus stupa interponitur vasis, quam stipam dicunt.* Et sic melius, quam si ad duo etyma recurras, ita ut *stipator* et *stips*, nummus, sint a *stipare*, et istud a *στειβω*, calco: *stipa vero et stipes* fustis terrae destitutus a *στύπω*, condense. Unde *στύπη* stupa, et *στύπος* truncus, caudex. *Dac.* *Stipam.* Pro *stupa*, ut supra. At dormitavit vir summus, cum scripsit hic stipam esse crucem seu patibulum, cui argillam imponunt plastae. Quod Graeci vocant *káναβον*. *Idem.* Destituantur. Non video cur viri docti rescripserint *constituantur* vel *destinantur*. Eleganter enim veteres dicebant destitutum, defixum. Sic C. Gracchus in oratione de legibus promulgatis usus est eo verbo in eodem significato, cum inquit: *idcirco palus destitutus est in foro, eoque adductus suae civitatis nobilissimus homo M. Marius: Vestimenta detracta sunt, virgis caesus est.* Et Varro: *Si eorum colla in furcas destitutas incluserit.* *Idem.* Unde et *stipam, qua amphorae* etc. Vel a stipo, quod est firmo, vel hinc stipulatio dicta. Instit. de verborum ob. Isidorus XVII. cap. 7. *stipam* notat vocatam, quod eo stipentur tecta, sane haec stipa, qua amphorae cum extruuntur, firmari solent, Tertulliano *crux* dicitur Apogetici XII. et XVI. Hesychio *káναβος*. *Goth.* *Qua.* *Idem.* *Antiqui latrones* vocabant. Vide supra *Latrones*. Hinc Nonio (pag. 134. Merc.) *Latrocinari*, militare mercede. Glossis: *Stripator* *σωματοφύλαξ*, qui et iisdem *satelles*. *Idem.*

Stipes. Multa omisit Paulus, ut ex Festi reliquiis apparet. *Ant. Aug.* Citabatur Afranius, qui dixerat *stipite ostium impulit*. Item Attius in Menalippo, qui dixerit *revolvo stipite* et in Bacchis; et Ennius, qui dixit *stipites abiegno*. *Scal.* In verbis Afranii *hostium pro ostium*, ut in *Scrupi, hostreis* pro *ostreis*. Infra pro *lactu* legendum *iactu*. Reliqua deplorata sunt. *Dac.*

Stritavum. Vide supra *Silata*. *Goth.*

Strigores. *Strigores in Nerei carmine videtur pro strigosis positum. Alii pro densarum virium hominibus . . . Strigores exerciti.* Memini Adr. Turnebum *Strigones* legere. Sed non advertebat morem veterum, qui ut *architectores* pro *architectones*, ita *Strigores* pro *strigones* dicebant. *Scal.* *Strigores* autem proprii sunt *strigosi*, strigore, id est macie exerecti, et inde factum, ut *strigores* densarum virium homines in Nerei carmine dicerentur. Hac voce usus videtur Plautus Bacchid. Act. II. sc. 3, (46.):

*Dum circumspecto atque eo lembum conspicio,
Longum est rigorem maleficum exornarier.*

Legendum, ut Mureto etiam et Salmasio visum est:

*Dum circumspecto atque ego lembum conspicio
Longum, a strigore malefico exornarier;*

Vel:

Longum, strigorem maleficum exornarier.

Ut lembum strigorem dixerit, quamquam Acidalius alique dissentiunt. *Dac.*

Strigae. Striga proprie in re rustica dicebatur sulcus, qui uno ductu peragebatur in longitudinem et inde quarumcunque rerum ordines strigae dicti sunt, ut Hygino in libello de castrorum metatione ordo et series eorumque in castra redeuntium. *Dac.* *Coniunctae, Continuatae.* *Goth.*

Strigas. (Ad p. 249.) *Stri...* Striges aves nocturnas, ut ait Verrius, Graeci *στρίγγας* appellant, a quo maleficis mulieribus nomen inditum est, quas volaticas etiam vocant. Itaque solent his verbis eas veluti avertere Graeci:

Στρίγγ' ἀπόπεμπον, νυκτιβόαν, τὰν στρίγγ' ἀπὸ λαοῦ
* Ὅρνιν ἀνώνυμον ἄκνυόρους ἐπὶ νῆας.

Plinius hos versus intellexit, cum scribit (XI, 39): *Strigas in Graecorum diris et imprecationibus haberi.* Qui hic somniant syrnia, nae ipsi multum hallucinantur. Puto secundum versum ita legendum ac supplendum:

Ὅρνιν ἀνώνυμον ἄκνυόρους ἐπὶ νῆας ἔλαυνε.

Scal. Parum avium descriptionem pete ex Ovid. lib. VI. Fast. post versum 130. Et recte Verrius *strix* a Graeco *στρίγγ* seu *στρίξ*, quod a *στρίξω* strideo, unde Ovid. (l. c.):

Est illis strigibus nomen, sed nominis huius

Caussa, quod horrenda stridere nocte solent.

Mulieres autem veneficae *striges* dictae, quia in eas aves figurantur. Unde et volaticae dictae sunt. Isidor.: *Striges, mulieres volatae.* Et Gloss.: *Striga λαιστρύγων, καὶ γυνή φαρμακίς.* Itali etiam hodie *strigam* veneficam vocant. *Dac.* Duc versus Graeci sunt in veteri libro, quorum alterum mendosum Aldus et Alciatus in Parergis ita emendarunt:

Σύρνια πομπεύειν νυκτίκομα στρίγγα δ' ὄλαόν.

Alterum versum, qui recte hic scriptus est, male referunt. In priore autem *στρίγγατ' ὄλαόν* scriptum est in veteri libro, sed neutrum esse sine mendo Fulvio Ursino nostro videtur. De strigibus autem Latina quoque Festi verba esse intelligenda nemo ignorare potest. *Ant. Aug.* *Σύρνια πομπεύειν.* Haec corruptissima sunt. Varie varii emendant. Turnebus lib. XIV. Advers. cap. 1.:

Στρίγγ' ἀποπέμειν νυκτιβόαν, στρίγγ' αὐτίνα λαόν,
Ὅρνιν ἀνώνυμον ἐνθένδ' ἄκνυόρους ἐπὶ νῆας.

Scaliger in Catalect.:

Στρίγγ' ἀπόπεμπον νυκτιβόαν, τὰν στρίγγ' ἀγελαίαν
Ὅρνιν ἀνώνυμον ἐνθένδ' ἄκνυόρους ἐπὶ νῆας.

Et in notis suis ad Festum:

Στρίγγ' ἀπόπεμπον, νυκτιβόαν, τὰν στρίγγ' ἀπὸ λαοῦ
Ὅρνιν ἀνώνυμον ἄκνυόρους ἐπὶ νῆας ἔλαυνε.

Tandem Hadrianus Iunius in nomenclatore suo voce *Lamia*:

Σύρνια πομπεύου νυκτινομαν στρίγγα ταλαόν
Ὅρνιν ἀνώνυμον ἐξελά' ἄκνυόρους ἐπὶ νῆας.

Sed Iunio impositus corruptus Festi Codex. Neque enim *σύρνια* Graecum est. Ego ad oram codicis ita tentaveram:

Στρίγγ' ἀποπέμπειν νυκτινόμαν στρίγγα τ' ἀλαόν
Ὅρνιν ἀνώνυμον ἄκνυόρους ἐπὶ νῆας ἔλαυνειν.

Hoc est: Strigem averte noctu patientem, foedamque strigem avem feralem veloces in naves fuga. Vel *νυκτιβόαν* pro *νυκτινόμαν*. Nam et *strix νυκτιβόα* dicebatur. Hesychius in *στρίγγος*. *Dac.* legenda sic censuit Graeca *Mauritius Haupt*, iuvenis doctissimus, quem consultaveram:

Στρίγγ' ἀποπέμπειν νυκτιβόαν, τὰν στρίγγ' ἀπὸ λαῶν,
Ὅρνιν ἀνώνυμιον, στρίγγ' ἄκνυόρους ἐπὶ νῆας.

Ad quae haec adnotavit: *Ἀποπέμπειν* verbi notionem requiri recte vidit Scaliger. Ita usurpatum legitur *ἀπόπεμπε* in Hymn. Orph. XI, 16. LVII, 10. LXXVI, 10. *ἀποπέμψας* XLVI, 3. Versus etsi nou est optimus, et facile tamen tolerari possit, praesertim in hoc carminis genere. *Στρίγγα* ter positum facile potuit semel omitti. Navium commemoracionem miror, et tamen commemorari videntur. Omnino autem cavendum puto, ne talibus formulis sensum reddere laboremus planum et simplicem et perspicuum. Habent enim hoc proprium, ut miras et tenebrosas et paene absurdas contineant sententias. Id vel Germanica carmina docent, quibus sanguinem sistunt vel febrem avertunt *et.*, quaeque collegerunt *Hoffmannus* Fallerslebensis (Fundgruben), *Arnim*, et *Brentanus* (Wunderhorn) et *Horstius* (Zauberbibliothek). Haec ille. Mihi videbatur, correcto primo hexametro, legendum esse:

Στρίγγ' ἀποπομπεύειν, τὰν νυκτιβόαν, ἀπὸ λαοῦ,
Ὅρνιν ἀνώνυμιον, στρίγγ' ἄκνυόρους ἐπὶ νῆας.

Ceterum cf. Interpp. ad Hesych. tom. I. pag. 220. 478.

Statuliber. (Ad p. 249.) Glossarium: *Statu liber*, ἐλεύθερος χρόνω κατὰ διαθήκην ἀφεθείς. Lego: ὄρω pro χρόνω. *Scal.* Qui sub conditione testamento liber esse iussus est. *Ulpian. Dac.* Vide titulum ff. de Statu liberis. *Goth.*

Status. Plautus in Boeotiis. Cuius verba ad legem XII. Tab. alludunt, ut arbitrator. De quibus Cicero lib. I. Officior. (c. 12.): *Aut status dies cum hoste. Ant. Aug.* Vide *Condictus* et *Hostis*. Aliis *statutus*. Glossis: ἀρισμένη ἡμέρα, προθεσμία. *Goth. Hostire.* Vide supra *Redhostire. Idem.* Locus Plauti est *Curcu. I, 1, 5.*

Stagnum. (Ad p. 249.) Vid. Varro lib. IV. de Ling. Lat. (lib. V. pag. 43. Sp.) *Ant. Aug. Quod in eo aqua stet.* Servio quoque et Isidoro. Unde in Gloss. exponitur ὑδροστάσιον. Sed melius alii a στεγνόν, pro quo Siculi dixerunt στεγνόν. Est autem στεγνόν, quod minime rimosum est et fideliter continet, a στέγω, tego. Stagno contrarium futile. Inde Varro lib. IV. de L. L. (l. c.): *Stagnum Graece στεγνόν, quod non habet rimam. Dac.* Alio significato Glossis κασσίτερον. *Stagnea κασσίτεινα.* V. l. 9. §. 2. ff. de falsis. *Goth. Stannum* scribendum esse in Glossariis, satis manifestum est.

Satura. Glossarium: *Satura νόμος πολλὰ περιέχων.* De Satura cibi genere habes apud Apicium ex Varrone. In veteri tabula aenea: *EXTRA. QUAM. SEI. QUID. IN. SATURAM. FERETUR. Scal.* Proprie lanx variis frugum generibus referta. *Diomed.* (p. 483. ed. Putsch.): *Lanx referta variis multisque primitiis sacris Cereris inferebatur et a copia et saturitate rei satura dicebatur.* Ab hac lance farcinem variis rebus refertum satura dictum est. A cibis etiam ad alia translatum: lex enim, in qua coniunctim multis de rebus una rogatione populus consulebatur, satura dicta est. *Dac. Neve per saturam abrogato.* Quia in satura multa esse poterant, quae populum fallerent. At in simplici lege, si de abrogando tantum vel de derogando populus rogaretur, facile qua de re ageretur, intelligere poterat. *Idem. Dein postero die.* Haec C. Laelii verba usurpavit Sallustius de Iugurtha (c. 29.). *Idem.* Dixi ad I. unicum in pr. Cod. de Latina libertate. *Goth.*

Statae. Pro *collustravit* puto *Coelius stravit. Scal.* Vestam intelligit, quum prisci illi a sistendo Statam dixerunt, ut eius nomen Graecum effingerent; Graecis enim ἑστία ab ἑσασθαι i. e. ὑδρῶσασθαι, quia ubique stata esset et consecrata. *Dac. De sacrificio.* De sacrilegio. *Goth. Cultu stravit.* Id est fecit ac praestitit. *Idem.*

Stalagmium. Inaurium genus oblongum ex bacca pendula, quales hodieque mulieres nostrae gestare solent, ad guttae similitudinem, quae Graecis σταλαγμός dicitur. Meminit Plaut. Menaech. Act. III. sc. 3, (18.):

*Amabo, mi Menaechme, in aures da mihi
Faciundas pondo duum nummum, stalagmia,
Ut te libenter videam, cum ad nos veneris.*

In versu Caecilii lego:

Iam ex aure eius stalagmium domi habeo.

Etsi aliter in Pauli Epitoma. *Dac. Cum. Tun. Virg. Aureum. Goth.*

Stolidus. Ennius:

Namque avidè pugnare suos stolidi soliti sunt.

Et:

Hominem oppellat: Quid lascivis stolidè? non intelligit.

Scal. A stolone, hoc est inutili fruticatione, quae circum arbores et radicibus enascitur. *Stolo, stolidus, syncope stoltus, stultus. Stolo* etiam pro *stolido*, ut *stipes* pro *stupido* etc. *Anson. Epist. (IV, 92.): — Sed iam non potes, o stolo, doceri. (Legitur: Sed iam non potis es, Theon, doceri.) Dac. Nam vidè pugnare.* In schedis hic Ennii versus sic legitur:

Nam vi depugnare suos stolidi solidi sunt.

Corrupte manifesto pro *soliti sunt.* Inde Ianus Douza Plautinarum. *Explicat. lib. II. cap. 25.:*

Namque avidè pugnare suis stolidi soliti sunt.

Sed Scalig.:

Namque avidè pugnare suos stolidi soliti sunt.

Idem. Hominem appellat. Scal. legebat:

Hominem appellat. Quid lascivis? non intelligit.

At ego:

Hominem appellat, quid lascivis stolidè? non intelligis.

Et interpretor de Hectore Paridem increpante, quod evitaret Menelaum, et dum ait *quid lascivis*, ei molliorem exprobrat et ad Homeri illud alludit: *εἶδος ἄϊσθε γυναικῶν* etc. Vide Homer. *Iliad.* γ'. (v. 39.) in principio. *Idem.* In *Hypobolimaeco*. Aliter *Hypobolimaeco* Aeschino. *Idem.* *Abi hinc tu stolide*. Forsan:

Abi hinc tu stolide illuc, ut tibi sit pater.

Ut, id est ubi. Stulte obi hinc illuc ubi tibi patrem reperias. Et ita spurium innuit. Et inde nomen fabulae *Hypobolimaeco Aeschinus*, id est Aeschinus supposititius; *ὑποβολιμαῖος* enim *supposititius*. *Idem.* Et in *Andronico*. Optime viri docti *Androgyno*. *Idem.*

Stuprum. Sententia Appii: Qui animi volt sese compotem esse, ne quid fraudis stuprique ferocia pariat. Naevii versus Saturnii:

*Seseque ei perire mavolunt ibidem,
Quam cum stupro redire ad suos popularis.*

Item:

*Sin illos deseritis fortissimos virorum,
Magnum inde stuprum populo fieri pergetis.*

Ut a prohibeo *proebrium* et *probrum*, sic a stupeo *stuprum*. *Scal.* Pro qualibet turpitudine. Unde in glossis exponitur *μασῶς*. *Dac.* *Qui animi . . . compotem esse.* Supplendum videtur vox *exoptat se*. Scaliger: *Qui animi volt sese compotem esse* etc. *Idem.* Naevii versus sic distinguebat Scaliger, ut essent Saturnii. Vossius vero:

— *Se seque ù perire mavolunt
Ibidem, quam redire cum stupro ad suos
Populares.* —

Item:

— *Sin illos deserant fortissimos viros
Magnum stuprum tum populo fieri pergitis.*

Et hosce postremos ita Grotius:

— *Sin illos deseritis fortissimos viros,
Magnumque stuprum populo fieri pergitis.*

Idem. Adde Nonium (pag. 456. Merc.) in *Stuprum*. *Goth.* *Pergetis.* *Pergentis.* *Idem.* De Naevii versibus adeas Hermannum in *Elem. doctr. metr.* pag. 636. seqq.

Stuppam. (Ad p. 250.) A Dorico *στύππα*. *Dac.*

Stura. Tertia abhinc linea, ut iam supra notavimus, pertinet ad vocem *Suber*. *Scal.* Sex millibus ab urbe abesse scribit Livius lib. XXVI. *Dac.*

Suber. (Ad p. 250.) *Suber* hodieque natantibus inservit. Sed nimis nota res est. *Dac.* Vide *Suberries*. *Goth.*

Sierila. Pro sterilis, ut *sublima* apud Lucret. pro *sublimis*. *Gracila* Lucil. pro *gracilis* etc. *Dac.* *Cipit.* Alii *concipit*. *Goth.*

Seplasia. (Ad p. 250.) Vide Nonium (p. 226. Merc.) in *Seplasium*. *Goth.* *Pompon. in Ad.* citatus ab eodem Nonio (p. 96. Merc.) in *Datatum*. Vide (infra) in *Seplasia*. *Idem.* Platea Capuae, in qua unguentarii negotiari solebant, de quibus vide Varronem VI. de L. L. (locum non reperi. Pag. 431. lib. VIII. c. 30. sermo est de taberna unguentaria. L.). Hinc Glossis: *Seplasiarius* et *Seplasiarius παντοπώλης, παντοπώλειον seplasium*; iisdem *Seplasiarius μυροπώλης*. *Idem.*

Stultorum. Vide *Quirinalia*. *Ant. Aug.* Lege: *Stultorum feriae appellabantur Quirinalia, qui erat dies Festus Quirini, quod eo die Quirino sacrificant ù, qui solenni die aut non poterunt rem divinam facere, aut ignoraverunt suorum fornacalium sacrorum diem, commissum piaculum expiant morae, atque quod suis non fecerant, quibus permittebatur feriis sacrum faciebant.* Ita ex Schedis planus est hic locus, qui pessime in aliis edit. acceptus est, ut et in Etymologico Vossii in voce *Quirinalia*. *Dac.*

Sanctum. (Ad p. 250.) Sext. Pompeius docuerat, quid *Sanctum* esset ex Aelii et aliorum sententia. Plerisque visum esse cum poena multave sit imposita id violanti. Ita muros sanctos dici et Tribunos plebis; hinc sanctiones legum, quod in his poenae contra legum violatores sanciantur, ipsas quoque leges aut rogationes sanctas dici, quod eas impune transgredi non licet. Haec et hii similia Festus, ut arbitramur. *Ant. Aug.* *Sanctum*, inquit, ponitur tantum pro eo, quod sancitum est, unde et legum sanctiones et sanctae rogationes et Tribunos plebis, qui concionem rogavit, sanctus dicitur. *Sanctum* proprie, quod nec sacrum est

nec religiosum, ut ait Opilius. Aliquando tamen quod sacrum est et religiosum, id optime sanctum dicitur. Vide *Religiosum. Dac. Sanctio.* Vide leg. 9. §. proprie. ff. de rerum divis. *Goth.* Vide Macrob. in Saturn. (lib. III. c. 3.). *Idem.*

Sanqualis avis. Ex iis, quae Paulus hic et in *Sanquali porta* dicit, crederem Sanqualem avem fuisse in tutela Sangi, seu Sancti, ut picus Martis, aquila Iovis, corvus Apollinis, pavo Iunonis, noctua Minervae. De hac Plinius lib. X. cap. 7.: *Sanqualem avem atque immussulum augures Romani in magna quaestione habent. Immussulum aliqui vulturis pullum arbitrantur esse et sanqualem ossifragae. Massurius sanqualem ossifragam esse dicit, immussulum autem pullum aquilae, priusquam albicet cauda. Quidam post Maacium augurem visos non esse homae confirmaverit; ego, quod verisimilius est, in desidia rerum omnium non arbitror agnitos.* Vide *Alites. Ant. Aug. Sanqualis avis* a quibusdam *Ossifraga* appellatur. Eadem in commentariis *auguralibus Sanga* dicitur, quia in Dei Sangi tutela est. *Scal.* Videatur *Immusculus (Immusulus). Dac.* De *Sanguali* ave adeas etiam K. O. Müller. in libro die Etrusker. tom. II. pag. 120.

Saccor... (Ad p. 251.) Saccorum fortasse. quid enim aliud dici possit, mihi in mentem non venit. *Ant. Aug. Sycomoros est genus arboris, quam dictam Pomponius ait ex fico et moro: quod ficus ea sit et morus. Unde nomen per y scribitur.* Caetera de Sole aut fortasse de Soracte monte Apollini dicato capienda sunt. Sed viderint docti. *Scal.* Ficus Aegyptia, quam alii ficum, alii morum Aegyptiam et nomine composito sycomororum et morosyon appellarunt, *Dac.* Sycomoros Isidoro lib. VII. cap. 7. Alii *Saccomoros. Goth.*

Solem. (Ad p. 251.) Cicero II. de Nat. Deor. (c. 27.). Quare et idem Apollo, ut Chrysippus putavit, ab α privat. et $\pi\alpha\lambda\acute{\upsilon}\varsigma$ multus, quod sine multis, id est solus sit. De Sole etiam idem Varro lib. IV. (V. p. 73. Sp.), sed ita, ut aliud etiam proponat. *Sol,* inquit, *vel quod ita Sabini, vel quod solum ita lucret, ut ex eo dies sit.* Ubi Sol Sabinam esse vocem innuit et eam Sabini forsitan a Graeco $\sigma\acute{\epsilon}\beta\alpha\varsigma$ fulgor. Sed cum gentes *Solem* pro Deo coluerint, verisimilius ab Hebraeo *El*, id est fortis, atque etiam *Deus* $\eta\lambda$ et $\omega\lambda$. Unde $\eta\lambda\iota\omicron\varsigma$ et Lat. *sol.* Idem autem dicitur *Apollo* a Graeco $\alpha\pi\omicron\lambda\epsilon\iota\upsilon\nu$, quod is pestilentiae auctor sit. Unde et in Carminibus saecularibus invocabatur. Horat. (v. 33. seq.):

*Condito mitis placidusque telo
Supplices audi pueros Apollo.*

Vide Servium ad Virg. Eclog. (v. 66), Macrob. lib. I. Sat. cap. 17. et Lil. Gyraldum de Dijs Gent. *Dac.*

Sacrem. (Ad p. 251.) Plautus in Menaech. (II, 2, 16.): *Adulescens quibus hic pretiis porci venent sacres, sinceri? nummum unum in a me accipe; Iube te piari de mea pecunia.* Et in Rudente (IV, 6, 4.): *Sunt domi agni et porci sacres.* Referuntur haec a Festo et alia quaedam. *Ant. Aug.* Varro de R. R. lib. II. cap. 1.: *Fere ad quatuor menses a mamma non disiunguntur agni; hoedi tres, porci duo, e quibus quoniam puri sunt ad sacrificium ut immolentur, olim appellati sacres.* Quos appellat Plautus cum ait: *Quanti sunt porci sacres?* Idem cap. 4.: *Cum porci depulsi sunt a mamma, a quibusdam delicii appellantur, neque iam lactantes dicuntur, qui a partu decimo die habentur puri; ab eo appellantur ab antiquis sacres, quod tum ad sacrificium idonei dicuntur primum, itaque apud Plautum in Menaechmis, cum insanum quem putat, ut videtur in oppido Epidamno, interrogat, quanti sunt porci hi sacres? Porcos illos sacres Graeci vocant χοιρία μυστηρικά.* Aristoph. Et inde etiam patet, cur *sacris* de hostia dicitur. *Dac.*

Sacrima. Glossarium: *Sacrima, ἀπαρχὴ γλεύκους et Praemetivum ἢ πρὸ θείσμου Δημήτρου θυσία.* *Dac.* Infra: *Sacrificium, quod pro uris primis fieret, a veteribus Sacrima est appellatum, ut Verrius et Cloatius dicunt. Est autem Sacrima mustum in amphoram inditum sacrificii causa pro tinis et vino, quae quasi sacra dicta, quod sacra Liberi fit, ut praemetivum, quod pro spiciis, quas primum messissent, sacrificabant Cereri.* Ultimis capiendis deerat spatium in reliquijs Festi, ut vides, in iis, quae de praemetio addita sunt. In Epitoma perperam *vincis pro tinis* scriptum erat, quod et caeco apparet. Eo enim musto tota vindemia sacra fiebat, ut calpari totum vinum diffusum, de quo vide verba Trebatii Iuriconsulti apud Arnobium. *Scal.* Quod de musto libabant posteaquam polluxerant, eas confectiones quae vocabantur suffimenta ex faba milioque molito, mulso sparso; quae diis eo tempore dabantur, quo uvae calcaeta prelo premebantur. Vide in voce *Calpar.* A *sacer sacrimum*, quod mustum illud sacrum esset. *Dac.* Pro *vincis.* Lege cum Scaligero pro *tinis.* Tinae veteribus vasa erant ad vinum reponendum. Varro de vit. P. R. lib. I. (apud Non. p. 544. Merc.): *Antiquissimi in convitiis utres vini primo, postea tinas ponebant.* Sed ex schedis legendum vis. Vide infra. *Sacrificium quod.* Ait Festus ex Aelio et Cloatio *sacrima* esse mustum, quod in amphoram inditum

Liberalibus Libero dabatur, quo et uvae vindemia reliquae et vinum reliquum sacra esse desinerent, ut Calpari, totum vinum diffusum. Et praemetio seges reliqua. Vide *Calpar*. Adi et Arnobium lib. VII., ubi Trebatii Iuriconsulti verba refert. *Idem*.

Sacrificulus. Post Reges exactos, ut Dionys. et Livius scribunt, qui pro rege sacra faceret, Rex sacrificulus factus est Manius Papisius. Vid. Plut. in Problem. (Quaest. Rom. 63.). *Ant. Aug.* Sacrificulus dicitur rex sacrorum, qui ea sacra, quae facere reges sivebant, facit. Primum Rex creatus post reges exactos Papisius Manius. *Scal.* Rex absolute dicebatur. *Dac.* Hic adde *Ordo sacerdotum supra Goth.* *Primus memor*. etc. Livius et Dionysius Manium Papirium primum sacrificulum produunt. Sed alios historicos secutus est Verrius. *Idem*.

Sacella. C. Trebatius lib. II. de religionibus apud Gell. lib. VI. cap. 12.: *Sacellum est locus parvus deo sacratu cum ara. Ant. Aug.* Sacella dicuntur cepta loca, quae tantummodo muro clausa sunt. Sine tecto, quia scilicet saepius erant fulgurita. Vide infra in *Scribonii puteal. Dac.*

Sacrosanctum. Sacrosanctum quid fiebat tum religione, tum lege. Religione, quia certis ad hoc ceremoniis opus erat, ut iureiurando etc. Lege autem, quia hac sanciebatur, ut sacer esset, qui sacrum violasset, sive nocuisset, cui hac lege non liceret. Liv. lib. III. sect. 55.: *Ipsius quoque tribunis, ut sacrosancti viderentur (cuius rei prope iam memoria aboleverat) relatis quibusdam ex magno intervallo ceremoniis renovarunt; et cum religione inviolatos eos, tum lege etiam fecerunt, sciendo, ut qui Tribunis plebis, aedilibus, iudicibus, decemviris nocuisset, eius caput Iovis sacrum esset, familia ad adem Cereris liberi liberaeque venum iret. Hac lege Iuris interpretes negant quemquam sacrosanctum esse, sed caput eius, qui eorum cuiquam nocuerit, sacrum esse, id sanciri.* Porro iuramentum, quod intercedebat, tale fuisse patet ex Dionys. Halic. lib. VI. (c. 89.). Iurabant per sacra omnia se posterosque suos hanc perpetuo legem observaturos, addita execratione, ut qui legi parerent, ita Deos superos atque inferos propitios haberent, qui non parerent, infestos. *Dac.* Gloss.: *Sacrosanctas ἀπειρωμένους, iisdem Sacrosanctum ἄγιον, ἱερόν, καθωσιωμένον. Goth.* *Ut qui viol.* Facit lex ut. II. de rerum divis. *Idem*.

Sacrae leges. Ex veterum lectione satis constat sacras leges eas esse non solum quibus sanctum erat, ut qui adversus eas fecerit, alicui deorum sacer esset, sed eas etiam, quas plebs iurata in monte sacro sciverit. Quamvis utrum quae tantam legem, an plures in eo monte latae fuerint, incertum sit. Lege infra: *alicui deorum sit cum familia. Dac.* Adde I. 9. §. propriæ. 3. II. de rerum divis. *Goth.* *Sacer alicui Deor.* Vide Macrobius VII. (lib. III. 3.). Adde Nonium (pag. 397. Merc.) in *Sacrum. Idem.* Vide in *Publica pondera. Idem*.

Secula sacra dicebantur. Quae a profanis clausa sunt et separata. Ceteris autem sacra intelligenda sunt. Vide ad illud Florat. (Odar. III. 2, 26.): *Fetabo, qui Cereris sacra vulgavit. Dac.* *Mysteria.* Adde supra *Mundus. Goth.*

Scenam. Lege infra: *Qui est II. de verbis priscis* etc. Ex notis II. imperiti librarii fecerant *ei*: de scena nil alibi me legere memini. *Dac.* Adde *Secespta. Goth.*

Sarissa. Σάρισα, δόρυ μακρόν, ἴδιος ἀνοτίου Ἑλληνικοῦ, σπάθη βαρβαρική. Μακεδόνης. Hesyeh. Vocem Macedonicam esse testatur etiam Curtius lib. IX.: *Macedo iusta arma sumpserat, aereum clypeum, hastam, quam sarissam vocant, laevo tenens, dextra lanceam, gladioque cinctus velut cum pluribus dimicaturus. Dac.*

Sacer mons. Iovi consecraverunt. Dionysius (lib. VI. 90.): *Ἐπὶ δὲ ταῦτα ἐψηφίσαντο, βουθὸν κατισκίασαν ἐπὶ τῆς ἀρωρείας, ἐν ἧ κατισκατοπέδυσαν, ὃν ἐπὶ τοῦ κατασφόντος αὐτοῦ δειμάτος τότε ἀνόμασαν, ὡς ἡ πέτριος αὐτῶν σημαίνει γλώσσα, Λιδὸς δειματεῖον, ᾧ θνῶσις ἐπιτελέσαντες καὶ τὸν υποδεξάμενον αὐτοῦ τῶν ἱερῶν ἀνέντες, κατήσαν εἰς τὴν πόλιν ἅμα τοῖς ποίεβσι.* Legis caput fuit: *QUEI ALITER FAXIT, CUM PEQUINA FAMILIAQUE SACER ESTO, SEI QUIS EM OCCISIT, PAREICIDA NEC ESTO.* Dionysius (l. c.): *Ἐν δὲ τις τῶν ἀπηγορευμένων τὴ ποιήσῃ, ἐξάριστος ἔστω, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ Ζήμητος ἱερά* καὶ ὁ κτείνῃς τινὰ τῶν ταῦτα εἰργασμένων, φόνου καθαρῶς ἔστω. *Idem* erat et *SE FRAUDE SUA LICETO*, ut: si quis im occidere velit, se fraude sua liceto, et: sine capitali nexa esto, et: iure caesus esto. *Scal.* *In sacrum montem secessisse trans Anienem amnem, tria ab urbe miliaria passuum.* Liv. lib. II. sect. 32. *Dac.* *Quod autem privati.* Sacrae res sunt, quae publice deo consecratae sunt, non privatae. Si quis ergo privatum sibi sacrum constituerit, sacrum non est, sed profanum. L. 6. §. 2. II. de divis. rer. Iustinian. in Instit. lib. II. cap. 1. §. 8.: *Si quis vero auctoritate sua quasi sacrum sibi constituerit, sacrum non est, sed privatum. Dac.*

Sacrani. Aliter paulo Servius ad illud Virg. VII. Aeneid. (796.):

Et Sacrae acies et picti scuta Labici.

Dicunt quendam Corybantem venisse ad Italiam et tenuisse loca, quae nunc urbi vicina sunt, et ex eo populos ducentes originem Sacranos appellatos. Nam sacrati sunt matri Deum Corybantes. Alii Sacrae acies Ardeorum volunt, qui aliquando, cum pestilentia laborarent, nec sacrum voverunt, unde sacrani dicti. Da c. Vere sacro nati. Vide infra Ver sacrum. Goth. Vere sacro. Mos Italii fuit, ut magno periculo adducti voverent quaecumque proximo vere nati essent apud se animalia immolatos. Servius dicto loco. Idem.

Sagmina. Mirum alium versum Naevii a Festo, alium a mutilatore citari. Legendum vero: *Scopas atque verbenas.* Nam scopae in sacris dicuntur apud Plinium et alios verbenae. Glossarium: *Sacmina, θαλλός, σπονδία ἀγής.* Lege: *Sagmina, θαλλός, σπονδία, Sagminarius σπονδειόγης.* Sed praestat legere *Scapos. Scapi sunt θαλλοί.* Apuleius lib. II. (pag. 265, 23. Elmenh.): *Thallos, verbenas, corollas ferentes.* Quin *scapum caepae* Columella (XI, 3.) *thallum* vocat. *Scal.* Liv. XXX. cap. 43.: *Feciales quum in Africam ad foedus ferendum ire iubentur, ipsis postulantibus senatusconsultum in haec verba factum est, ut prius lapides, silices privasque verbenas secum ferrent: uti praetor Rom. his imperaret, ut foedus ferirent, illi praetorem sagmina poscerent. Herbae id genus ex arce sumptum dari fecialibus solet. Sagmina a sanciendo, quasi sancimina. Da c. V. 1. 8. §. 1. ff. de rerum divis. Goth. Et Macrobius verbenas. Vide Glossas. Idem. Arcebantur. Id est petebantur. Dixi ad Nonium, Id. Ius sacratum. Cicero: O fides alma, apta pinnis et iusurandum Iovis. Idem.*

Sagaces et Saga. Nec minus haec animum cognoscere posse sagacem. Sic Lucretius (I. II, 838.), ut opinor, scripsit. *Ant. Aug.* Cicero lib. I. de Divinat. cap. 31.: *Sagire enim sentire acute est, ex quo sagae anus, quia multa scire volunt et sagaces dicti canes etc.* Vide *Praesagire.* Versus ille: *Invictus canis* sic forte legendus:

Invictus canis atque sagax et viribus fretus.

Vel:

Invictusque, sagax, validis et viribus fretus.

Necessario enim vel canis abundat, vel τὸ (v.) *validis.* Prius malo. Infra: *Saga quoque dicitur mulier perita sacrorum et vir sapiens* etc. inauditum est virum sapientem *sagam* dici. Quare supplendum: *Et sagus vir sapiens* etc. *Da c.* Vide supra *Patrix.* Glossis: *Sagax ἐξέφρων, ἀγγίvous, πανοίητος, προγνωστικός. Goth. Saga.* Vide Nonium (pag. 22. Merc.) in *Sagae. Goth.*

Sanates. (Ad p. 252.) Festus retulerat doctorum virorum opinionem de Sanatibus, quod verbum in XII. tabulis fuisse refert etiam Gell. lib. XVI. cap. 10. *Ant. Aug.* Quaecumque in Epitoma habentur, ea desiderantur in reliquiis Festi. Itaque supplendum ex Epitoma initium illarum reliquiarum. Quae sequuntur, in hanc sententiam concipienda sunt: Sulpicius autem Sanates et Opillius aiunt dici inferioris loci gentes, ut Tiburtes et alios, qui cum populo Tiburtino habitarent in agro Tiburti, id est omnes peregrinos inferiorisque loci. Itaque scriptum esse in XII: Nexo solutoque, fortis sanatique idem ius esto, id est bono Romano, idem et peregrino, qui et inferiore loco est. Sunt qui intelligant colonias, quae sunt deductae in prisicos Latinos a Tarquinio Prisco, quas inegerit secundum mare infra Romam in civitates Latinorum: eosque sanatis propterea, quod praeter opinionem eos pacavisset sanavissetque, et cum eis pacisci potuisset, nominavit, ut auctores sunt Cincius libro II. de officio Iurisconsulti, M. Valerius Messala in ea in XII. explanatione. Idem tamen in eo libro, quem de dictis involute inscribit, fortis et sanatis ait duas gentis finitimas mari: de quibus legem hanc inscriptam esse videri: uti duae maritimae gentis eodem cum P. R. haberentur iure; neque alios quam fortes et sanates legem hanc significare existimat hoc intellectu. Multi sunt, quibus id, quod pluribus placuit, displiceat, et aliter in XII. sanati fortis interpretentur, hoc est sanati, insani. Propemodum ea videtur Festi sententia esse. *Scal.* Vide *Horctum.* Infra post legem XII. Tabularum: *Nexo solutoque forti sanatique idem ius esto, id est honor.* Emenda: *id est, bono.* Quae sunt verba Festi interpretantis verba legis: *Idem ius esto forti, id est, bono. Quod sanati, id est peregrino.* Et iam supra docui *fortem* bonum significare. De coloniis, quas Priscus Tarquinus in Priscos Latinos deduxit, nihil apud alios auctores legi. Prisci Latini dictae coloniae, quae a Latino Silvio deductae. Vide *Priscae. Da c.*

Sarpta vinea. *Sarperre* est *putare*, unde *sarpta vinea* et *sarmenta* surculi amputati. Et *sarpiculae* falces, quibus vites putabantur et arbores. *Sarpas* hodie vocamus, cuius diminutivum *sarpiculae*, ut *paviulae* a *paviendo*. Postea, ut solemne fuit Latinis a mutare in *e* et *i*, *sarpiculae* et *sirpiculae* dictae sunt pro

sarpiculis. Non igitur sunt a sirpando. *Dac. Sarmenta.* Adde I. 55. §. 4. ff. de legat. 3. Glossae: κλήμα βότρως ἔχον, *Palmes.* Κλήμα ξηρόν, *Sarmentum.* Vide in *Sarpiuntur.* *Goth.*

Sarte. Charis. lib. II. Porphyrio ex Verrio et Festo. In *auguralibus*, inquit, *libris ita est: sane sartegue.* *Ant. Aug.* *Sarta tecta* Graecis oratoribus et aliis dictum ἔτιονεναι. At Glossis ὑποθήματα, quia et *Sarcire* est ἄπτειν. In locutione operum publicorum, quae fiebat lege Censoria, certum est, additum fuisse: *Porticum sartam tectam produit.* *Scal.*

Sarra. Virgil. lib. II. Georg. (506):

Ut gemma bibat et Sarrano dormiat ostro.

Servius Tyriam purpuram interpretatur, quod Tyros Sarra dicta sit a pisce *Sar* appellato. Sic Sarranae tibiae dictae, vel Tyriae, vel Africanae. Probus Ennium ait dixisse Poenos Sarra oriundos, id est Tyro. *Ant. Aug.* *Sarra prius insula, quae nunc Epiros est.* Ita plane scripsit Festus. Significat prius insula cum esset, postea cum ab Alexandro obsideretur, ἠπερώσθαι. Nota ac celebris historia. Nomen hoc incognitum fuit Graecis. Nam, ut Syri ipsi, vocabant Tyron. At Phoenices antiquitus *Sor* dicebant. Eorum coloni Carthaginienses eadem lingua utentes *Sar* vocabant. Ab illis didicerunt Romani. Unde Ennius Poenos Sarra oriundos dixit, hoc est Tyro. Obsolescente Iebraismo, quod fuerat Idioma Phoenicum, Syri pro *Sor*, *Tur* dixerunt, primum quia Sade et Sin literas mutant in Tau, deinde quia ipsi non utuntur *O*, sed pro ea *U* solent usurpare. Qui utrique linguae operam dederunt, sciunt me verum loqui. *Scal.*

Sardare. Sardare pro intelligere et Sardi intelligentes, callidi. A Sardis populis forte, qui versipelles audiebant. *Dac.* *intelligere* . . . Schedae: *Sardare intelligere significat.* *Naeuius belli Punici libro . . . quod bruti nec satis sardarii quent.* Deest tantum numerus libri. *Dac.*

Sardi venales. (Ad p. 252.) Vid. Plutarch. in Problem. (c. 53. Rom. Quaestt.). Utitur hoc proverbio Cicero in Epist. ad Fabium Gallum (VII, 24): *Habes Sardos venales, alium olio nequiores.* Quibus verbis interpretatio Capitonis Ciceronis auctoritate confirmatur. Sed quod dicitur Gracchum Faltonis collegam fuisse, cumque de Sardinis triumphasse, falsum est. Ili enim consules fuerunt anno DXV. Is vero, qui triumphavit, collegas habuit in primo consulatu C. Claudium Pulchrum, in secundo M. Iuventium Thalamam annis DLXXVI. et DXC. e fastis Capitolinis. Plinius, sive quis alius, qui scripsit libellum de viris illustribus, Capitonis interpretationem sequi videtur (c. 57, 2.) in proverbio explicando. Licet nescio quos auctores secutus dicat Gracchum Praetorem Galliam obtinuisse, primo consulatu Hispaniam, altero Sardiniam. *Ant. Aug.* *Sardi venales, hoc est alius alio nequior, ex hoc natum proverbium videtur, quod ludis Capitolinis, qui fiunt a vicinis praetextatis, auctio Vicentium fieri solet; in qua novissimus is, qui omnium deterrimus, producit a praefone in medium senex cum toga praetexta etc.* Capitolinis ludis supplevimus ex Plutarcho, de quibus praeter alios Livius libro V. (c. 50.). De praetextatis vicanis vide supra in *Praetexta*. Nam et hic ex eo loco cognoscas vicanis, non vicinis legendum esse, et ibi ex hoc vicanos esse vici magistratos. Potes etiam legere: *Qui fiunt a vicanis et magistris collegii.* *Scal.* Ita fere ad verbum Plutarchus in Quaestionibus Romanis quaest. 53. *Dac.* *A vicinis praetextatis.* Lege: *a vicanis.* Hoc est vicorum magistris, qui, quamvis magistratus non erant, ludos faciebant praetextati, ut ex Cicer. et Livio notum est. Vide supra in *Praetexta*. *Idem.* Quia Sardi appellantur. Lego: *Qui Sardi appellantur. Idem.* *Tyrrenus enim.* Vide *Tyrrenos. Idem.* *At Sinnius Copito.* Haec Capitonis interpretatio eius auctoritate, qui libellum de viris illustribus edidit, confirmatur. *Tiberius*, inquit, *Sempronius Gracchus praetor Galliam domuit, consul Hispaniam, altero consulatu Sardiniam. Tantumque captivorum adduxit, ut longa venditione res in proverbium veniret: Sardi venales.* Hoc proverbio usus est Cicero Epistol. 24. lib. VII.: *Habes Sardos venales, alium alio nequiores.* Quare minime Meursio assentior, qui legebat *Sardi venales* i. e. homines nequissimi, qui vernas et servos vincerent. Sardi enim vetustissima lingua Latina versipelles et callidi, a *sardare*, intelligere, callere. Absque dubio vera est Capitonis sententia. *Idem.*

Sarcito. Verba XII: *Si quadrupes pauperiem faxit, dominus sarcito, noxae dedito. Item . . . rupiditas . . . sarcito.* Ubi sarcire est detrimentum praestare, compensare, a vestibus ducta metaphora, quae proprie sarciri dicuntur, cum laerae reficiuntur. Inde *sarte* in auguralibus est pro *integre*. Et *sarta tecta* in locutionibus solennia, hoc est *integra*, vide *Sarte. Dac.* Dixi ad leges XII. Tab. *Goth.*

Sardanapalus. (Ad p. 253.) Iustin. lib. I. cap. 3.: *Postremus apud eos (Assyrios) regnavit Sardanapalus, vir muliere corruptior. Ad hunc videndum, quod nemini ante eum permissum fuerat, praefectus ipsius, Medis propositus, nomine Arbaces, cum admitti magna ambitione aegre obtinisset, invenit eum inter scorto-*

Athenaeum XIV. Dipnosophist. Alii tamen legunt *Sambina*, non *sambuca*. *Goth. Machina*. Eo significato sumitur sambuca apud Vitruv. X. cap. 22. *Idem*.

Samnites. Infra: *Populis Samnitibus nomen impositum ait Verrius propter genus hastarum, quae saunia appellantur Graeci*. Alii aiunt *Sabini vere sacro voto hoc genus hominum extra fines eiectione Comio Castronio duce occupasse collem, cui nomen est Sannio, a quo colle Samnites dictos*. Huius rei testis locuples inter alios Strabo. Sisenna etiam eius historiae meminerat libro quarto historiarum: *Quondam Sabini feruntur voivisse, si res communis melioribus locis constitisset, se ver sacrum facturos*. Nam de vere sacro saepe Livius et alii. *Scal.* *Samnites ab hastis, quas Graeci saunvia*. Inde *Saunites* Graecis dicti sunt *σαυνίται*, Latini v. mutato in *m Samnitas* dixerunt. Alii a colle Sannio, quem a Sabinis eiectione Comio Castronio duce occupantur, dictos fuisse. Hanc historiam narrat Strabo lib. V. (pag. 250.). Qui tamen aliquatenus a Festo diversus abit. Et a Sabinis Samnites ortos indicat Varro lib. VI. de L. L. (VII. pag. 317. Sp.): *Item ostendit, quod oppidum vocatur Cassinum. Hoc enim a Sabinis orti Samnites tenuerunt et nunc nostri*. *Da c.* *Samnibus*. Quod ait ab hastis saunius Samnites dictos probatur Plinio lib. III. cap. 12. *Saunia* autem illa erant proprie *verata*, quae arma Saunitium fuisse Virgilius innuit, dum *veru Sabellum* vocat VII. Aen. (665.). *Idem*. *Sabinis vere sacro voto*. De vere sacro a Sabinis voto Sisenna apud Nonium (pag. 522. Merc.): *Quondam Sabini feruntur voivisse, si res communis melioribus locis constitisset, se ver sacrum facturos*. Et Strabo extremo libro V.: Ceterum, inquit, de Sabinis hoc narratur. Sabini diuturno bello cum Umbris conflictati voverunt, ut Graecorum quidam se eius anni foetus Deo sacrauros. Cum igitur hostes vicissent, ut videri solerent, eius anni proventa partim immolarunt, partim Deo consecraverunt. At in secuta sterilitate votum retulit, prolem quoque fuisse dicendam. Cui obtemperantes Sabini eodem anno genitos suos Marti consecraverunt etc. Porro ver sacrum *ἕνα ἰσθόν* Graecis dicitur, non *ἕνα*, quod certe notatum oportuit. *Idem*.

Salaria. Eandem Collinam esse appellatam Festus, ut opinor, tradidit. *Ant. Aug.* Infra: *Salariam vitam incipere ait a porta, quae nunc Collina a colle Quirinali dicitur. Salaria autem propterea appellabatur, quod impetratum fuerit, ut ea liceret in Sabinos salem portari*. *Scal.* Quae a porta Collina mittit in Sabinos, unde Salariam Collinae portae vocat Tacit. (Hist. III, 82.). Eius meminit Liv. lib. VII. cap. 9. Galli ad tertium lapidem Salaria via trans pontem Amienis castra habere. De ea sic Strabo lib. V. (p. 228.): *Ἐστράται δὲ αὐτῶν ἢ τε Σαλαρία ὁδὸς οὐ πολλὴ οὖσα, εἰς ἣν καὶ ἡ Νομεντιάνη συναπίπτει κατὰ Ἠλκτον τῆς Σαβιωνῆς κἀμὴν ὑπὲρ τοῦ Τιβέροςως κειμένην, ὑπὲρ τῆς αὐτῆς πύλης ἀρχομένης τῆς Κολλίνης*. *Da c.*

Salaciam. Suspicer verba circumscripta semicirculis (verba enim unde *Ovidius: Nymphaeque salaces* nunc inclusa erant in prioribus edd.) adiecta esse, neque in veteri libro est illis locus, neque eius poetae libros referre solet Festus. *Ant. Aug.* Glossarium: *Salacia, ἀφιροίτη, νηρηῆς*. Ridiculum vero testimonium Ovidii, cum *salax* non sit *salacia*. *Salacia* recte exprimit Homeri *ἀλοσύδνην*, illa *παρὰ τὸ τὴν ἄλα σέειν*, haec similiter a *sale* ciendo. *Scal.* Locum Ovidii reperire non potui. Non videtur ex Ovidii carminibus esse depreumptus.

Salutaris. Quo primum anno et a quibus ludi scenici primi, Megalesia appellati, facti fuerint, incertum est. Livius duplicem opinionem tradit. Nam lib. XXXIV. (c. 54.) P. Scipione Africano II. Ti. Sempronio Longo Coss. anno urbis DLVIII. Megalesia ludos scenicos C. Atilius Serranus, L. Scribonius Libo Aediles Curules primi fecerunt. Horum Aedilium ludos Romanos primum Senatorem a populo secretus spectavit. Hoc idem Val. Max. exscribit lib. II. cap. 1. Locus Senatorum fuit in Orchestra, ut alio loco scriptissimum et huius rei vestigium extat hoc loco apud Festum, licet in nominibus Aedilium a Livio et Valerio dissentiat. Altera opinio fuit Valerii Antiatii, qui triennio post scribit P. Scipione Nasica, Manio Aedilio Glabrione Coss., cum aedes Matris Magnae Ideae a M. Bruto dedicata est, ludos scenicos primos Megalesia appellatos, factos fuisse, ut Livius lib. XXXVI. (c. 36.) refert. Vid. Ascon. (pag. 132. ed. Lugd.) pro Cornelio. *Ant. Aug.* *Salutaris porta appellata ab aede Salutis, quod ei proxima sit, aut ob salutationes vo . . .* Quaecum sunt esse salutationes? nempe quod ad eam Praetor salutaretur is, qui in provinciam praeproptere aut proconsule exiret. Vide supra in *Praetor*. Quae ramus igitur quonodam illud vo . . . expleri possit. Fortasse: *ob salutationes vocontium praetorem*. Quae sequuntur, alio pertinent, et linea prior deest. Ita autem succenturianda sunt: *Scenici antiquitus appellabantur, qui Megalenses nunc ludi. Scenicos vero ludos primum fecisse C. Atilium, M. Popillum Aediles memoriae prodiderunt historici. Solebant autem prodire in orchestra, dum intus actus fabulae componerentur cum versibus obscaenis*. Vide Livium lib. VII. non longe post initium. *Scal.* Inde et *Salutaris collis*, qui in colle Quirinali. Varr. IV. de L. L. (V. pag. 58. Sp.): *Collis salutaris quatioceps advensum est Apolineris aedem et salutis*. *Da c.* *Vocantur Megalesia*. Lege: *Vocantur Megalesia, quos ludos sceni-*

cos olim etc. Verum est Megalenses ludos scenicos fuisse. Liv. lib. XXXVI. sect. 36.: *Ludique*, inquit, ob dedicationem eius (de aede Idaeae Matris loquitur) facti, quos primos scenicos fuisse Valerius Antias est auctor, *Megalasia appellatos*. Inde Ovid. de iisdem scena sonat, *Ludique vocant*, lib. IV. Fast. (187.). Verum etiam multo ante ludos Megalenses Romae fuisse scenicos hic aperte Festus et Liv. lib. VII. sect. 2.: *Ludi quoque scenici*, inquit, *nova res bellicoso populo, nam Circi modo spectaculum fuerat, inter alia caelestis irae placamina institui dicuntur*. Locum integrum adi, ut eorum principium videas et incrementum. Ludi scenici Romae primum acti anno ab urbe C. CCCXCII. At ludi scenici Megalenses ann. U. C. DXLIX. *Idem*. C. . . ium, M. Popilium M. F. Supple C. *Atilium* etc. Aediles Curules curatores erant ludorum solennium, ut ex Cicerone et aliis notum est. Sed mihi Popilii, quem hic aedilem nominat Festus, nomen suspectum est, cum nullibi eum cum C. Atilio coniunctum legas. Rescribendum igitur puto C. Atilium, L. Scribonium Libonem. Nam et hos primos Megalasia ludos scenicos fecisse ann. U. C. DLX. tradit Liv. lib. XXXIV. sect. 54.: *Megalasia*, inquit, *ludos scenicos C. Atilius Serranus, L. Scribonius Libo Aediles Curules primi fecerunt*. Quamquam et ibi etiam sui oblitum fuisse Livium puto: iam enim undecim annis ante aedilitatem Atilii et Scribonii Libonis, Megalasia Romae acta fuerant, cum scilicet Idaea mater in Palatium fuit perlata, Aedilibus Curulibus, ni bene fallor, Cn. et L. Cornelii Lentulis. Vide illum lib. XXIX. sect. 11. 13. et 14. *Idem*.

Salva res. (Ad p. 254.) *Salva res est, cum saltat senex* scribendum est ex Servio III. (pag. 289. ed. Dan.) et VIII. Aen. (p. 510. ed. Dan.). De initio ludorum Apollinarium App. Claudio Q. Fulvio Flacco III. Coss. Liv. lib. XXVII. (c. 23.) et Macrob. lib. I. Sat. (c. 17. fere med.) cum Capitone et Verrio consentium. Quod vero dicitur factum C. Sulpicio et C. Fulvio Coss., cum hi consules nusquam reperiantur, emendandum est, ut existimo, P. Sulpicio, Cn. Fulvio, qui consules proximi fuerant post supra scriptos et iisdem Consulibus Calpurnius Piso praetor Urbanus fuit, quem Livius Caium praenominem, Verrius Marcum appellat. *Ant. Aug.* Piaculum enim erat non solum, si incepti ludi alicuius rei interventu interpellarentur: sed etiam si subito ludus constitisset. Arnobius: *Commissum statim omnes in religiones clamatis sacras, si ludus constitit, si tibicen repente conticuit*. De Parasitis Apollinis diximus in Ansonianis lectionibus. Verum est autem, quod hic dicitur, in nimis fere secundarum partium parasitos esse. Seneca de ira libro III. (cap. 8.): *Caesium oratorem fuisse iracundissimum constat, cum quo, ut aiunt, caenabat in cubiculo lectae potentiae cliens, sed difficile erat illi in crapulam coniecto rixam eius, cum quo edebat, effugere*. Optimum iudicavit, quicquid dixisset, sequi, et secundas agere. Non tulit Caesii assentientem, sed exclamavit: *Dic aliquid contra, ut duo simus*. Hic secundas agere plane est assentari, supparasitari atque, quod ille proficitur, *Aiunt? aio, Negant? nego*. Neque aliud intellexit Horatius (Ep. I, 18, 10.): — *aut mimum partes tractare secundas*. Clamosi enim inducuntur parasiti. Glossarium: *Secundarius, Subdiga, υποκριτής*. *Scal.* Paulo aliter Servius III. Aen. (pag. 289. ed. Dan.): *Cum, inquit, iracundia matris Deum Romani laborant et eam nec sacrificiis, nec ludis placare possent, quidam senex statutis ludis Circensibus saltavit, quae sola fuit causa placationis*. Unde et natum proverbium est, *omnia secunda: saltat senex*. Quamvis haec alio ex ordine et alia ex causa narretur historia. Unde patet Servium non ignorasse, quod hic narrat Festus. *Dac. Eos ludos Apollin.* His Coss. ludi Apollinares primum facti sunt. Liv. lib. XXVII. sect. 23.: *Ludi Apollinares Q. Fulvio, Appio Claudique Coss. a P. Cornelio Sulla praetore urbis primum facti sunt*. De ludis Apollinariis in Apollinares dictum est, *Idem. Parasiti Apollinis*. Vide Athenaeum lib. VI. *Goth.*

Salios. (Ad p. 255.) Glossae: *Salius* ἱερὸς ὁ τῶ διοπετῆ ὄψλα θρησκείων, ὁμοπόδος, πύρνας. Salii cognomento etiam erant Collini et Agonenses. Item, quod vulgare non est, Pallorii et Pavorii. Servius in Schedis (pag. 521. ed. Dan.): *Duo sunt genera Saliorum, ut in Saliaribus carminibus invenitur: Collini et Quirinales a Numa instituti; ab Hostilio vero Pavorii et Pallorii*. Haec ille. Quos Quirinales hic vocat, sunt qui aliter Agonenses. Nam et mons Quirinalis dicebatur Agonalis. *Scal.* Salii sunt ὄρχηστῆς. A salio Salius, ut a condo conodus: a mergo mergus. Inde *Saliares insulae* Plinio ὄρχηστρίδες, πορνιθίδες. Salmas. Saliorum origo incerta. A Salio Arcade; alii a Numa institutos ferunt. De Aenea habet Polemon vetus rerum Italicarum scriptor, et ab eo Servius (l. c.): *Alia, inquit, dicunt Salium quandam Arcadem fuisse, qui Troianis iunctus hunc ludum in sacris instituitur*. De Numa scriptores bene multi. Fuere etiam, qui a Dardano institutos dicerent. Item qui a Morrio quodam Veientanorum rege. Utut sit, instituti fuere ad imitationem Curetum, qui primi ἐνόπιον ὄρχηστρον saltarunt in monte Ida. De quo Callimach. hymn. in Iov. (v. 51. seqq.). *Dac. Saonem. Forte Salonem. Idem.* Quibus per omnes dies ubicumque manent. Haec praeclarum continent antiquitatis cognitionem. Quae ut intelligantur, sciendum est, olim ex instituto Numa ancilia singulis annis mense Martio e sacratio Martis moveri solita, perque dies plurimos circumferri. Ideoque per urbem disposita sacra,

quo se Sali de nocte reciperent, donec urbe confecta in sacrarium Martis redirent, ibique ancilia conderent, quae sacraria proprie *mansiones* dicebantur, nempe stationes nocturnae. *Manere* enim, ut optime olim magnus Salmasius apud Iulium Capitolinum, est *pernoctare, cubare*. Ait igitur Festus, Saliis per omnes festos dies ubicumque pernoctarent, amplius fuisse coenas appositas et inde magnificas alias quaslibet coenas Saliarum etiam dictas. Post duos annos, quam haec notaveram, in manus meas primum venerunt libri quatuor observationum Gisberti Cuperi, quos dum ego cum magno fructu, nec minori voluptate perlego, incidit in eundem hunc Festi locum, quem optime habuit, dum inscriptionem istam ex Grutero pag. 183. egregie illustrat:

*MANSIONES. SALIORUM. PALATINORUM. A. VETERIBUS.
OB. ARMORUM. ANNALIUM. CUSTODIAM. CONSTITUTAS.
LONGA. AETATE. NEGLECTAS. PECUNIA. SUA. REPARAVERUNT.
PONTIFICES. VESTAE. V. V. C. C. PRO. MAGISTERIO.
PORTI. ACILLII. LUCULLI. VITRASI. PRAEESTATI. V. V. C. C.*

Ibidemque monet Torrentium et Neapolim Horatii interpretes hunc Festi locum aliter landasse, nempe: *quibus per omnes sacrorum dies, sed sine MSS. auctoritate, quare ipse literula addita legebat: per omnis dies*. Ominosus enim dies, quibus movebantur ancilia, unde in Calendario I. Kal. Mart.: *Anciliorum festum, nec nubere bonum, quousque condantur*. Sane saepius in veteribus libris τὸ *ominis* in *omnis* degeneravit. *Idem*. *Saliarum appellantur*. Horat. Od. 37. lib. I. (v. 2. seqq.):

— — Nunc Saliaribus
Ornare pulvinar deorum
Tempus erat dapibus sodales.

Hoc est, delicatis et opiparis, ut erant coenae Saliarum, quarum nidore ictus olim Tib. Claudius, cum in Augusti foro cognosceret, deserto tribunali ascendit ad sacerdotem unaque discutit. *Idem*. De Saliis virginibus vide supra *Salias*. De Saliariis carminibus v. *Aramenta, Matrem Matulam, Poenas, Pescia, Praeoptat, Saturnus*. Horum autem alia erant in universos homines, alia in deos singulos, veluti Ianualii, Iunonii, Minervii (v. *Aramenta*), Saturnii (v. *Saturnus*). *Goth. Ex Samothr.* dixi ad Varronem lib. IV. de L. L. *Idem*.

Salmacis (Ad p. 255.) Gabriele Faerno auctore scribendum est: *Salmaci das spolia sine sudore et sanguine*, ut sit senarius. *Mibi da spolia* non displicet. Vid. Strabo lib. XIV. (pag. 656.). *Ant. Aug.* Videtur Festus vel Verrius in Ennio disiunctim legere: *Salmaci da spolia sine sudore et sanguine*. Atqui potius videbatur coniunctim. Vetus Glossarium: *Salmacidus ἄλμυρός. Salmacidum ἄλμυρόν. Salmacia ἀμυρίστη. Salmacia aqua, ἄλμυρόν ὕδωρ*. Ergo spolia, quae incrementa sunt καὶ ἀνεμῶρι καὶ ἀκονίτι parts, elegantissime *Salmacida*, ut dilata, non cruenta vocat, ut anno superiore notavimus in lectionibus Ausonianis (1, 23.). Et siquis Ciceronis verba in libris de Officiis (1, 18.) consideret, ubi haec Enniana citantur, non aliter legendum esse, quam *Salmacida* animadvertet. *Scal.* Cui non audita est obscenae Salmacis undae (Ovid. Met. XV, 319.)? Vide tamen, si lubet, Ovid. Met. IV. v. 285. Strabonem lib. XIV. (pag. 656.) et Vitruv. lib. II. cap. 8. *Dac.* Sed pace tanti viri dixerim, divisim potius *Salmaci, da spolia* etc. legendum est, quod et doctissimum Vossium video voluisse, imo quod nemo movit et sic Ciceronem legisse ex loci ipsius lectione certum est. En tibi locum ipsum, nam pretium est morae, ex lib. I. de Offic. (c. 18.): *Intelligendum est autem, cum proposita sint genera quatuor, e quibus honestas officiumque maneret, splendidissimum videri, quod animo magno elatoque humanasque res despiciente factum sit. Itaque in probris maxime in promptu est, si quid tale dici potest:*

*Vos etenim iuvenes animum geritis muliebrem
Illa virago viri.*

Et si quid eiusmodi:

Salmaci da spolia, sine sudore et sanguine.

Ubi si coniunctim *Salmacida* legit Cicero, aliter se res habebit, quam voluit, neque enim in probris videri queant spolia *Salmacida*, hoc est incrementa. At divisim *Salmaci, da spolia sine sudore et sanguine*, illud vero in probris maxime, cum *Salmacidis* nomine homo mollis compelleretur, spoliisque sine sudore et sanguine dare iubeatur. Huc accedat, quod Glossarium, cuius auctoritate maxime nititur Scaliger, in hac voce corruptum est. Neque enim *salmacidum* est ἄλμυρόν, sed *salinacidum*, ut optime animadvertit magnus Salmasius. En tibi eius verba (in Solin. f. 81.): *nimirum salinacidae sunt dicendae, non salmacidae, ut perperam hodie passim hoc nomen scribitur. Salinacidae non sunt simpliciter ἀλμυρίδες aut ἄλμυρίδες, ut Graeci vocant fontes salsos, sed acidae simul et salsae. Acidae nimirum salinae et in Glossario corrigendum *Salinacidum*. Neque*

tamen est ἀλμυρόν, sed ὀξάλμυρον etc. Deinde et pravo iudicio utuntur viri docti, qui in versu Ennii conjunctim legunt *Salmacida spolia*, cum de viro molli et Salmacide loquatur, qui daret spolia de se hostibus sine sanguine et sudore. *Dac.* De loco Ennii cf. Beier. ad Cic. de Off. I, 18. tom. I. pag. 142. seq. ubi etiam de Festi loco exponitur.

Salias virgines. (Ad p. 255.) Nullae erant Saliae virgines, sed si quando opus esset virgines Salariorum sacris admoveri, tum illae dicebantur Saliae, dum Saliis praesto erant. De apicibus suo loco dictum. *Dac.* Vide in *Regifugium Goth.*

Spondere. A sponte, ut Varro lib. V. (VI. pag. 245. Sp.): *Spondere est dicere spondeo a sponte; nam id valet.* Sed omnino spondeo a Graeco σπένδω, libo, quod in foederibus libarent. Postea factum, ut qui et sine libatione promitteret, *spondere* diceretur, et qui repromitteret, *respondere.* *Dac.* *Compositis rebus divinis.* Adde supra *Consponsor Goth.*

Salicem. (Ad p. 255.) *Idem*, de Verrio, ut iam saepe. Salix autem a saliendo, quod et Servio probatur, Eclog. (I. pag. 6. Ed. Dan.): *Salicem, inquit, virgultii genus, dictum eo, quod salit ac surgit cito.* Illud improbat tamen Festus, neque iniuria, quippe qui sentiat salicem a Graeco dici, nempe ab ἐλική, at *helice* ab ἐλίσσασθαι, πλέκασθαι, quod sit flexibilis, tortilis. Nihil certius. *Dac.* Propius a v. ἔλιξ, quam ab ἐλική (sive ἐλική) derivatur. Arcades tamen ἐλικήν pro salice dixisse, auctor est Theophrast. de Hist. plant. III, 14. (13. fin.). Cf. Hesych. sub v. Ἐλική. Graeci nsitate ἰτέα, qui nostrum *Wiede, Wiede* convenit.

Salinum. (Ad p. 255.) Quia salinorum impositione sacrae fiebant mensae. Arnob. lib. II.: *Sacras facitis mensas salinorum oppositu et simulacris Deorum.* Vide in *Mensa.* Et inde est, cur liguli Salinum in mensa ponere veriti sint, ne scilicet sterum, uti semel factum est, cum praetereuntis cuiusdam petulantia salinum e mensa figuli in fornacem coniectum fuit, polluta religione, simili poena incuriam luarent. *Dac.* Nihil aliud salinum, quam patella, in quadis primitiae cum sale offerebantur, uti refert Acron. ad illa Horatii, *cui paternum Splendet in mensa tenui salinum* (Od. II, 16, 13.). *Goth.* *Cum fornac.* Potest esse exemplum legi 27. §. 9. ff. ad l. Aquil. *Idem.*

Salentinos. Ait Festus, Cretae et Illyrios, quod per mare errarent, Salentinos dictos et postea, societate facta cum Locrensibus, Italiae appulsos, inde regionem aliquam suo nomine dixisse, nempe Salentinos campos cet. Verum est locum Cretensium Idomeneum per seditionem pulsam ad regem Illyriorum venisse, a quo acceptis copiis cum Locrensibus plerisque profugis conjunctus et amicitia per similem causam sociatus, Locros appulit, ubi Locri illi Italiae a prioribus Locris Ozolis sive Opuntiis Idomeni comitibus dicti. Marcellianus Heraclota:

Εἰσὶν δ' ἄποικοι τῶν Ὀπυντίων Λοκρῶν,
Ἐνίοι δὲ Λοκρῶν φασὶ τῶν ἐν Ὀζόλαις.

A Locris in Iapygiam devenit, ubi Salentini, unde Strabo lib. VI. (pag. 281.): *Τοὺς δὲ Σαλεντίνοὺς Κρητῶν ἀποίκους φασίν.* Utrumque sic Virgil. lib. III. Aen. (400.):

Hic et Naritū posuerunt moenia Locri
Et Salentinos obsedit milite campos
Lyctius Idomeneus.

Sed de Salentinorum nomine amplius quaerendum. *Dac.* Cf. Varro apud Val. Probum ad Virg. Eclog. VI.

Seculares. Verba Festi ita interpretor, ut prius dicat, quo pacto exactis regibus ager Tarquinii Superbi regis Marti consecratus sit, campusque Martius dictus, quem agrum populo Rom. diripiendum concesserant Consules ex S. C. Post haec dicitur de ara reperta, Diti ac Proserpinae consecrata, in eodem extremo Martio campo, qui locus Terentum appellatur, demissa pedes viginti infra terram. Illic P. R. sacra fecit, auctore P. Valerio Poplicola Consule, ut Valer. Max. lib. II. cap. 1. tradidit. Quod sequitur de Popillio Laenate et anno nonagesimo, pertinet, ni fallor, ad eos ludos seculares, qui primi M. Valerio Maximo, Sp. Verginio Tricosto Coss. facti sunt anno urbis 297., si fastos Capitolinos sequamur; si Varronem, 298. Laenate Duumviro sacrorum faciendorum causa. De his ludis primis ex quindecim virorum sententia Censorinus (De die nat. c. 17.) locuples testis est. Illa vero, quae sequuntur (*sis furulis hostiis furvis*) interpretor. His enim Diti et Proserpinae faciebant tribus noctibus, idque centesimo quoque vel centesimo decimo anno, qua de causa seculares ludi dicebantur, quod saeculum id temporis spatium appellarent. Vid. Censorin. post Valer. Max. et Horat. in Carmine, et Zosimus apud Politian. et quae Onuphrius noster de ludis saecularibus accuratissime scripsit. Vide *Terentum. Ant. Aug. Post centum annos fiebant.* Illic Festum sequitur Paulus, sed a Verrio diversus abit. Verrius enim, ut patet ex veteri Horatii interprete, ludos saeculares post dccm et

centum annos fieri fuisse solitos docet. Quod et verum esse probant quindecimvirum commentarii et carmen Sibyllinum, quod apud Zosimum (II, 5.) legitur:

*Ἄλλ' ὅπότεν μάλιστα ἕκη χρόνος ἀνθρώποισιν
Ζωῆς, εἰς ἑτέων ἑκατὸν δέκα κύκλον ὀδεύων.*

Idem etiam spatium iis assignat Horat. in suo carmine seculari (v. 20. seqq.):

*Certus undenos decies per annos
Orbis, ut cantus referat ludosque
Ter die claro totisque grata
Nocte frequentes.*

Dac. Seculares ludi Targ. Quae hic de campo Martio, de loco in eo, qui Terentum appellabatur, de ara, quae a populo Rom. in bello contra Albanos Diti ac Proserpinae dicata sub terram ad altitudinem pedum viginti defossa est, de hostiis furvis, de tribus diebus ac noctibus, fuisse persequitur Zosimus, cuius ope rudementa istorum lapides omnes redivivos excitaram. Varro lib. I. de scenicis Orig. (apud Censorin. de die nat. c. XVII.): *Cum multa portenta fierent, et murus ac turris, quae sunt intra portam Collinam et Esquilinam de coelo essent tacta et ideo libros Sibyllinos quindecimviri adiissent, renuntiarent, ut Diti patri ac Proserpinae Ludi Tarentini in Campo Martio fierent et hostiae furvae immolarentur.* Verba illa ludos postea seculares facere ibi coepit et nonagesimo, mutila esse docet vel illud et, et ipsa historiae fides. Lege: *Coepit ducentesimo et nonagesimo quoque anno.* Etsi scribere debuerat: *ducentesimo et nonagesimo septimo.* Tunc enim Popilius Laenas Duumvir fuit sacrorum faciendorum. In fine cum ait Festus institutum fuisse centum post annos ut fierent, a Verrio etiam recedit, qui, ut supra in epitome docuimus, post decem et centum factos dicit. *Dac.* De ludis Secularibus conferenda sunt quae collegit Mitscherlich. in argumento ad Horatii carmen seculare Edit. Hor. tom. II. pag. 641. seqq.; conferendi etiam viri docti, qui ibidem sunt citati pag. 643. seq.

Scutulum. Sensus est: scutulus dicitur homo macer, qui totus pellis est, nam *σκύτος* pellia. At in pompa triumphali scilicet Manducus homo scutulus dici videtur quasi scrutulus, qui potest scrutari. Etsi ibi etiam nomen Graecum est *σκύτιος* a *σκύτος*, quia homo ille nihil aliud erat, quam pellis. Vide *Manducus*, *Citeria* et *Petrea*. *Dac.*

Squalidum. Squalidum incultum et sordidum sic appellatum, quod proxime ad squamas piscium accedit. Idem Ennius dici pallidum squalidum auctor est in Telepho: Quam vestitus squalida stola. Apud Nonium (pag. 537. Merc.) in *Stola* integrior versus legitur:

Cedo, ac caveo vestitus squalida septus stola.

Scal. Aliter paulo, sed in eandem mentem A. Gellius lib. II. cap. 6.: *Squalere*, inquit, *dictum a squamarum crebritate asperitateque, quae in serpentium pisciumque coriis visuntur.* Idem Servius (ad Aen. X, 314.) ita ut proprie id squalere dicatur, quod aliqua re incultum et obsitum nova facie visentibus horrorem incuteret, ut apud Virgil. (Aen. X, 314.): *Tunicam squolentem auro;* deinde vero de iis tantum ea vox usurpari coepta sit, quae sordium congerie inculta essent et squamosa. Sed optime Martinus a *σκαλλός*, aridus, squalus, squalidus etc. *Dac.* Adde Nonium in *Squalam* (pag. 172.), *Squalere* (pag. 452.), *squalidum* (pag. 404.), *squalor* (pag. 225.). *Goth.*

Squarrosos. *Squarra*, vel, ut veteres scribebant, *Scara*, purum putum Graecum est *ἐσχάρα*. Quod frequens in libris Graecorum medicinis. *Rupices* sunt rustici. Tertullian. (de pall. cap. 4.): *Apud rupicem et silvicolam et monstrorum eruditorem scrupae schola eruditus.* Dicuntur et *petrones*. *Varrones* etiam a *varris*, qui sunt stipites non dolati, praeduri, ac enodes, unde Varronum familiae in gente Terentia ac Visellia. Quamquam Varro ipse de suo cognomine loquens aliter scripserit, eum nempe, qui primus Varro ait appellatus, in Illyrico hostem *Varronem* nomine quod rapuerat, id cognomen ex insigni facto meruisse. Auctor Servius (pag. 682. ed. Dan.) qui est penes Danielem. *Scal.* Falsum squarrosos ab aquamnis. A *squarra* enim, velut veteres scribebant, *seara*, quod purum putum Graecum est *ἐσχάρα*, id est *crusta ulceribus cavis accrescens*. *Rupices* sunt rustici. *Varrones* duri et agrestes homines a *varris* sive *varis*, informibus et fucillatis baculis. Tertull. in libro de anima (c. 6.): *Rupicum ac Varronum, quibus alimenta sapientiae desunt.* *Dac.* Vide supra in *Petrones*. *Goth.*

Schoeniculae. Plautus in *Nervolaria* apud Varronem lib. VI. de L. L. (VII. pag. 345. ed. Sp.): *Diobolares, schoeniculae, miraculae. Schoeniculae*, inquit, *ab schoeno nucario unguento.* Ita enim arbitror illic scribendum esse. *Miraculas* autem a miris, id est monstris interpretatur. Credendum est haec Plauti verba Festum etiam retulisse, et postea ex Poenulo eiusdem (I, 2, 55.): *Prosedas, pistorum amicas, reliquias*

halicarios, Miseras schoeno delibutas (coeno delib. vulg.), servilicolas sordidas. Ant. Aug. Ex Clitellaria Plauti duos hos versus citabat Festus:

*Diobolares, schoenicolae, miraculae
Cum extritis talis, cum todellis crusculis.*

Vide tertium Coniectaneum (pag. 134. ed. Steph.). *Scal.* Ego vero, nisi intercederet Festi et Varronis auctoritas, crederem Plautum meretrices *schoenicolas* vel schoeniculas dixisse, quod in segetibus et *σχοίνους* usque essent, quod *σχοίνους* perpetuo colerent. Et infra *schoeno delibuta*, quod *σχοίνους* colerent. Nisi potius schoenicula male scriptum sit pro *schoenicula* a *coeno*. *Coenum* enim Sabinis *σcoenum*, ut *σcoena* pro *coena* supra apud Festum. *Dac. Diobolares.* A binis obolis. Pacuvius (apud Fulgent. pag. 564. Merc.):

— — — *Non ego ita fui
Ubi nunc sunt meretrices, diobolares suam
Quae nummi causa parvi pendunt gratiam.*

Dac. Miraculae. Vide *Miracula. Idem.* Cum extritis talis. Vide quae in voce *Crocotilum* dicta sunt. Vide et *Succrotilla. Idem. Alicarias reliquias.* Reliquias alicariorum. Vide *Alicariae. Idem. Servilicolas*, hoc est quod idem ibidem subiicit:

Servolorum sordidulorum scorta diobolaria.

Idem. Vide supra in *Prosedas. Idem.*

Scorta. Vid. Varro lib. VI. de L. L. (VII. p. 362.). *Ant. Aug.* Varro lib. VI. (VII. p. 362. Sp.): *Scortari est saepius meretriculam ducere, quae dicta a pelle. Id enim non solum antiqui dicebant scortum, sed etiam nunc dicimus scortea ea, quae ex corio et pellibus sunt facta. Inde in aliquot sacris ac sacellis scriptum habemus, ne quid scortum adhibeatur, ideo ne morticinum quid adsit. In Aetlani licet animadvertere rusticos dicere se adduxisse pro scorto pelliculam. Dac.*

Scandulaca. Quod scandendo fruges necat. Vulgo *orobanche.* Turnebus legit *Scandulata. Dac.* Cf. Dioscorid. II, 172.

Scaptensula. Lege: *Scaptensula. Σκαπτησύλη* Stephano et Plutarch., qui in Thracia, non in Macedonia ponunt. Apud Lucret. (VI, 810.) *Scaptensyla* nomen generale est τῶν μεταλλίων seu fodinarum metallariorum, nempe materia fossilis; vocamus *terre de mine; σκαπτειν fodere et σύλη materia. Dac.*

Spara. Glossae: *Sparus ἰδος ἀκοντίου.* Varro apud Servium (pag. 678. ed. Dan.), qui est in scendis: *Sparum, missile, a piscibus ducta similitudine, qui Spari vocantur. Scal.* Apud Lucil. Sed pro *murices* rescribendum *rumices*, nam et supra in *Rumex* hunc Lucilli locum laudat Festus. Inde hic natus error, postrema scilicet litera vocis *tum* geminata pro *tum rumices*, effecit *tum murices*. De *sparo* sic Servius P. Danielis (pag. 678. Dan.): *Sparus est rusticum telum in modum pedi recurvum. Sallustius: Sparos aut lanceas, alii praecutias sudes portare. Varro ait sparum telum missile, a piscibus ducta similitudine, qui spari vocantur. Alii sparos a spargendo dici putant. Isidor. lib. XII. (c. 6.): Nam sparos est telum rusticum missile a spargendo dictum. Dac.* Adde Nonium (pag. 223. Merc.) in *Spari*, (pag. 554. seq. Merc.) *Sparus.* Tullium l. 200. Milone (c. 24.): Gell. X, 25. *Goth.*

Scitum populi. (Ad p. 256.) Pro plebiscito vel potius pro lege dictum esse verisimile est. Nam plebis appellatione neque patricii, neque senatores continentur, cum ii in populo sint. Quod igitur patricio interrogante populus suis suffragiis iussit, scitum populi dicitur; quod vero Trib. plebis rogavit plebem, id plebiscitum est. Scitus etiam peritus a poetis dicitus est; et bona facie puer et puella scita. Terent. in Andria (III, 2, 6): *Per eccestor scitus est puer natus Pamphilo.* Idem in Phorm. (I, 2, 16): *Satis, inquit, scita est.* Et Heautont. (IV, 5, 16.): *At si scias, quam scite in mentem venerit.* Haec vel his similia Festus scribit. *Ant. Aug.* Cum ait Fest., *Scitum populi* esse, quod rogavit magistratus patricius vel Praetorem, vel Consullem, vel Dictatorem, vel Interregem, vel Decemviros, vel Tribunos militum intelligendum est. De scitis populi et plebiscitis vide in *Populi commune.* Et supra in *Scitum pleb.* Verum est, quod addit Fest., quod aliquo interrogante ex patribus et plebe suffragante, scitum esset, id tum legem scriptam dictam fuisse. Lex enim proprie dicebatur, quod Populus Romanus comitiis vel centuriatis vel tributis vel curiatis uno aliquo e magistratibus maioribus interrogante, veluti consule, constituebat. Iustin. §. 4. De iure natu. *Dac.*

Scita facie. (Ad p. 256.) Quae in fine asteriscis notata relicta sunt, in iis nocturnum iter consulis vel alius cuiusdam auctoritate praedito describebat Ennius, cui agaso praefucebat. Luminibus enim et facibus in conficiendis nocturnis itineribus veteres utebantur. *Dac.*

Scenam. (Ad p. 256.) Lege infra: *Qui est II. de verbis priscais.* Ex notis II. imperiti librarii fecerant *ei*; de scena nil alibi me legere memini. *Dac.* Adde *Scocspita. Goth.*

Scirpus. (Ad p. 257.) In veteri libro est hoc loco: *Sexti Pompeii Festi de verborum significat. lib. XI/III. Incipit lib. XI/III. scriptum est etc.* Alius *Scirpus.* Plantus (Aulul. IV, 1, 9.): *Scirpea inducitur ratis*, vel, ut vult Faernus, *induitur*, propter versum. *Ant. Aug.* Σχοῖνος iuncus, et inde natum proverbium in *scirpo nodum quaerere*, quia nihil rectius est et enodius iunco. *Dac.* Quasi *pueri.* Vide in voce *Nare. Idem. Sume arma.* Optime hunc Novii versum emendavit Voss.: *Sume arma. Quid est? an occidam clava scirpea?* Alii: *Sume arma. Tydean? occidam clava scirpea?* *Idem.* Glossis: *Scirpus, φλοῦς πάπυρος. Goth.* Multo rectius emendavit Ursinus versum Novii: *Sume arma; iam te occidam clava scirpea.* Bothius mira commentatur; non insipit Schedas Festi.

Spira. Spira a Graeco σπειρα, quo nomine dicuntur circuli vel orbes non redeuntes in se, ut funium, serpentum etc. Inde spira basis columnae Vitruvii (Plin. XXXVI.) lib. XXXVIII. cap. 23.: *In Ephesiae Dianae aede primum columnis spirae subditae et capitella addita.* Et genus operis pictorii Cato cap. 77.: *Spiram sic facito.* Item hominum multitudo, unde apud Hesych.: σπειρα, πλήθος, στρατεύμα, τάγματα. *Dac.*

Spectu. Apuleius lib. III. Metam.: *Obliquato tamen spectu rem admirationis maximae conspicio.* Locus Pacuvii sic integer:

*Hicine est, quem gratia formae ante omnes nobilitat viros,
Amplus, rubicundo colore, spectu protervo, ferox,
Caperata fronte.*

Dac. Vide Nonium in *Nobile* pag. 352. et Varron. de L. L. VII. pag. 385. Sp., ex quibus illi versus Pacuvii praeter hunc quem Festus adducit, desumpti sunt.

Spectile. Sueres quid sit ignoro. Scribendum fortasse *sumenque Verris. Ant. Aug.* Vel, ut nonnullae editiones *Spectile.* Est τὸ ἦτρον vel τὸ ὑποκοιλίον. *Scal.* Pro *spectile*, ut antiqui dicebant. Est enim a *specio*, quippe quod ea pars propter pinguedinem inprimis sit spectabilis. Versus Plauti:

Ego pernam, sumen sueris, spectile, callum, glandia.

Sueris antiquae pro *suis.* Quidam legunt:

Ego pernam, sumen sueris spectile etc.

Ita ut *spectile* sit adiectivum, quod ad *sumen* referatur, sed manifesto contra Festi mentem, ut ex eius interpretamento liquet, cum dicit antiquos eam vocem per se posuisse. *Dac.* *Sueris.* Varro (lib. X. p. 548. Sp.). *Goth.* Cf. Voss. Etym. s. v.

Spicit. Plaut. in Milite: *Flagitium est, si nihil mittetur, quo supercilio spicit.* *Ant. Aug.* Ut veteres dicebant pro *spicit.* Plauti versus est ex Mil. Glor. Act. III. sc. 1, (100.):

Flagitium est, si nihil mittetur, quo supercilio spicit!

Male qui *spicit.* Ennii versum infra legunt quidam:

Quos ubi rex paulo spexit de collibus celsis.

Vel:

Quos ubi rex sedulo spexit de contibus celsis.

Scaliger:

Quos ubi rex pullos spexit de cortibus celsis.

Sane eundem hunc Ennii versum Varro videtur adducere lib. V. de L. L. (VI. p. 285. Sp.): *Spectare dictum ab specio antiquo: quo etiam Ennius usus: Vos Epulo postquam spexit.* Ita ut non male quisvis legendum putet:

Quos Epulo postquam spexit de cortibus celsis.

Vel, quod magis placet:

Quos ubi rex epulo spexit de cortibus celsis.

Varro enim, ut omnes norunt, saepissime testimonia veterum ita solet adducere, ut pleraque verbis suis enunciet, illud tantum, quo de agit, verbum posuisse contentus. Inepte Schlegkiius:

Quos ubi rex Epulo spexit decotibus celsis.

Et interpretatur de coena, ubi modimperator celsos, id est equites aspicit, non in veste coenatoria, sed in toga detrita. Nam *decotes* togae detritae. Homo sagax scilicet. *Dac.* *Ulro spexit de montibus celsis.* Pompon. Laet. *Goth.* Vide *Auspicium. Idem.*

Spirillum. Forsan quod crines in modum spirae intorti, vel, idque verius, quod spirae inde fie-

rent; funes enim olim ex pilis caprinis. Sed pro spirillum in Catholico legitur *stirillum* his verbis: *Stirillum barbae coprae et dicitur a stria, quod pendet ad modum striae.* De *Striis* Vitruv. (IV, 3. X, 15.). *Dac.*

Spintyrnix. Desideratur nomen poetae, cuius verba referuntur. Plautus autem in *Milite* (IV, 1, 42.) hoc verbo utitur: *Pithecium haec est prae illa et spinturnicium.* Plin. lib. X. cap. 13.: *Incendiariam avem alii spinturnicem vocant, sed haec ipsa, quae esset inter aves, qui se scire diceret, non inveni.* *Ant. Aug.* Avis incendiaria *σπινθραῖς*, a scintilla, quae Graece *σπινθήρ*. *Spinturnicium* diminutive dicit Plaut. *Mil. Glor.* Act. IV. sc. 1, (42): — *Pithecium haec est prae illa et spinturnicium.* Ubi Salmasius *spinturnicem* non avem, sed quadrupedem esse dicit, sphingem scilicet, additque quosdam veterum de ave esse interpretatos, quod Graeci alatas sphinges ex fabula pingerent, quas Aegyptii sine alis, ut erant revera. Sed Salmasium falli puto. *Spintyrnix* et *incendiaria avis* dicta, quod de busto sudem tectis inferret atque ita incendium faceret. Ea Aristoteli dicitur *σπινθραῖς*, interque ranas et peregrinas aves recessetur. *Dac.* Vide Iulium Obsequentem libro de prodigiis; Lampridium in *Commodo Goth.*

Spicum. (Ad p. 257.) Legitur *Spicus* et *Spicum.* Servius in I. Georg.: *Dicimus et hic spicus et hoc spicum.* Cicero in *Arato* (Nat. D. II, 42, 110. ibiq. Moser.):

Spicum illustre tenens insigni corpore virgo.

Sed scire debemus in usu esse a masculino utrumque numerum, a neutro vero raro et tantum singularem inveniri, nam plurali nusquam lectum est. Vide Nonium (pag. 225. Merc.). In versu antiquo lege: *Quasi messor per messim.* *Dac.* Hunc *stirpem.* Vide supra *Masculino Goth.* Haec *annem.* Vide supra *Petronia annis et Perenne. Idem.*

Speres. (Ad p. 257.) Varr. *ἄνος λύρας:*

Quibus suam ipse delectet amasiam

Et aviditatem speribus lactet suis.

Vide Nonium (pag. 171. Merc.). *Dac.* *Et semel effugit.* Ennii versum sic commodius Merula:

Et semel effugit speres ita funditus nostras.

Idem.

Spectio. (Ad p. 257.) Locus difficilis et fortasse mendosus. Sciendum est augures alios habere *aspectionem* et *nuntiationem*, alios *aspectionem* tantum; Magistratus autem habere auspicia, *inspectionem* sive *speditionem* et *obnuntiationem*. Cicero Philipp. II. (cap. 32.): *Quod te sacerdotii iure facere posse dixisti, si augur non esses et consul esses, minus facere potuisses? vide ne etiam facilius; nos enim nuntiationem solum habemus; consules et reliqui magistratus etiam speditionem.* Idem lib. III, (3, 10.) de Legibus: *Omnes magistratus auspicia iudiciaque habent.* M. Messala apud Gell. lib. XIII. cap. 14. et 15.: *Patriciorum auspicia in duas sunt potestates divisa. Maxima sunt consulum, praetorum, censorum. Reliquorum magistratumque minora sunt auspicia. Consul ab omnibus magistratibus et comitiatum et concionem invocare potest. Et in edicto Consul, quo edicunt, quis dies comitiis centuriatis futurus est, scribitur ex veteri forma perpetua: ne quis magistratus minor de coelo servasse velit.* Ex his igitur dicendum est hoc loco Festum voluisse, non posse augures impedire nuntiano magistratus, sed habere speditionem, hoc est aspectionem et nuntiationem, hoc est renuntiationem eius augurii: tunc pertinet ad magistratum, qui habet auspicia, ut videat, an iis auspiciis rem gerere velit. Vid. Cicer. lib. I. et II. de Divin. Varro lib. V. de I. L. (VI. pag. 259. Sp.). *Ant. Aug.* Profligatissimus locus ac multis vulneribus confectus. Non solum enim corruptus, sed mancus ac parte sui non parva truncatus. Festi sententia haec videtur fuisse: *Spectio* in Auguralibus ponitur pro *aspectione*. *Spectio* et *nuntiatio* data erat iis magistratibus, qui omne ius auspicioium habent, auguralibus *spectio* duntaxat, quorum consilio rem gereret magistratus, non ut possent impedire *nunciando*, quaeconque vidissent, at iis *spectio* sine *nuntiatione* data est. Hoc videndum est in his verbis, *nuntiationem* duplicem esse: *nuntiationem* augurii, quam habebat solum, cui *spectio* erat, hoc est augur, et *nuntiationem* avocandae concionis, quam solus habebat, qui omne ius auspicioium habet, hoc est maior magistratus, quae vocabatur *obnuntiatio*. Cum Philippica II. (I. supra c.) dicitur augures *habere nuntiationem*, est ius tantum nunciandi magistratui de eo, quod viderit. *Consules* habere *speditionem*, quam et *augures* habeant, et *obnuntiationem*, quam *augures* non habebant. Invenies tamen obnuntiationem positum pro nuntiatione, ut in primo de Divinatione (1, 29.): *Non in eo, inquit, est culpa, qui obnuntiauit, sed in eo, qui non paruit.* *Scal.* Verum est, quod ait Festus, *speditionem*, hoc est aspectionem augurii duntaxat auguribus datam, nuntiationem vero cum *speditione* iis magistratibus, qui omne ius habent auspicioium, puta Consulibus, Censoribus, per nuntiationem autem hic intellige ius avocandae concionis, quae vocabatur *obnuntiatio*. Alia quippe erat *nuntiatio*, quam habebant augu-

res, et nihil aliud erat, quam ius nunciandi magistratui, de eo, quod viderant. De hac Cicero Philipp. II. sect. 32. Invenies tamen *obnunciationem* positam pro *nunciatione*, ut in I, (29.) de Divin. De spectione Varro lib. V. de L. L. (VI. pag. 258. seq. Sp.): *Spectare dictum ab specio antiquo: quo etiam Ennius usus: vos Epulo postquam spexit. Et quod in auspiciis distributum est, qui habeant spectionem, qui non habeant, et quod in auguriis augures dicunt, avem specere.* Vide Manut. de rebus per epistolam quaesitis lib. I. Ep. 9. *Dac. Respicere quoque avis auguribus dicebatur. Vide supra Respice avis. Goth.*

Scripturarius ager. (Ad p. 257. seq.) Populi Romani tria fuisse vectigalia: decima, portorium, et scriptura. *Decima*, quod ex agricultura capiebatur, quia agri ea tantum lege aratoribus dabantur, ut decimas populo Rom. penderent. *Portorium*, quod ex importatione et exportatione mercium. *Scriptura* denique, quod ex pecore. Nam cum silvae essent populi Romani, qui in silvis publicis pecus pascebant, numerum pecoris apud Publicanum, qui silvas illas redemerat, profitebantur et contra publicanos in codices eundem numerum referebat, et in singula capita certam pecuniam pro pastione ab aratore exigebat. Et inde ille ager scripturarius dicebatur. *Dac.* Adde Nonium I, 12, 172. (pag. 87. Merc.) *Goth.*

Scribas proprio nomine. (Ad p. 258.) Scribae dicebantur doctores quilibet et viri docti, ut Graece *γρογρατεῖς*. Sic in sacris literis scribae doctores legis. Hoc nomen postea datum scribis publicis, quos vulgo dicimus *notaires*. *Dac.* Hinc scriba magistratus in l. ult. §. 17. ff. de muneribus, inde scribitus in l. 1. ff. de muneribus, vel scribatus. Vide titulum Cod. de tabulariis scribis, logographis et censualibus. *Goth. Antiqui librarios* etc. Hinc librarii horreorum, caducorum, depositorum, in iure l. ult. ff. de iure immunitatis. Scripturarios vocat Nonius et Tabularios, quorum fit mentio in l. 18. §. 10. ff. de muneribus, quia in lege recensentur Archeotae et logographi. His adde librarios, calculatores et rationarios, de quibus in l. 15. §. 5. ff. de excusationib. tutorum. *Idem.*

Scriptae dicebantur. Apud Varronem (lib. VII. pag. 346. Sp.) legitur *seranciae*, vel, ut in nonnullis *seraciae* et *seractiae*, apud Nonium *scriptae*. *Scriptae* autem vel *seractiae* Scalig. deducit ab antiquo *seracere*, hoc est *excreare*. Plaut. in Nervolaria:

Scriptae, scrupedae, strictivellae, tantulae.

Turnebus vero *seraciae* amplectitur, ut sint quae *seraciae*, hoc est, non minus quam *serae* et *sputa*, contemnuendae. *Dac. Rectius mecastor.* Sic distinguendum Titinnii distichon:

Rectius mecastor Piculetoe postumae

Lectum hodie stratum vidi serapae mulieris.

Idem. Adde Nonium (pag. 169. Merc.) in *Scriptas* et Varronem (lib. VII. pag. 346. Sp.). *Goth. Excreare.* Adde Nonium (pag. 175. Merc.) in *serae*. *Idem.*

Scrutillus (ita enim Scaliger). Veteres editiones *Scrutillus*, quod verum est. Isidorus: *Scrutillus ventriculus fartus.* *Scal.* Plauti locus desperatus. Lego tamen: *si quid essem* etc. *Scrutillus* a *scrutulus*. *Scrutulus* autem a *scrutus*, sive *scrutum*. *Dac.*

Spinther. Plaut. in Menaech.: *Iubeasque spinther novum reconcinnarier.* *Ant. Aug.* Graecis ἀγοχέριον. Priscian. (V, 3. pag. 177. tom. I. Krehl.). Plauti locus est ex Menaech. Act. III, sc. 3, (4.). *Dac.*

Scrupi. *Scrupi* a Graeco σκρίψος. *Scrupi* saxa aspera, invia, naufragiis infamia. Versum Ennii affert Nonius (pag. 169. ed. Merc.) in *Scapres*:

Scrupeo investita saxo atque ostris quam exceperant.

Festi scriptura propius a vera recedit. Legendum enim:

Scrupeo investita saxo atque ostris, squalis scapre.

Queritur Andromeda a desertis locis ceto expositam, saxis asperis atque ostris undique circumdatam, squalis scabreque et inculta vastitudine, ut Pacuvius in Teucro. *Dac.* Inde *scrupedae*. Vide Varron. V. (VII. p. 346. Sp.) Nonium (pag. 169. Merc.) in *Scriptas*. *Goth. In Andromacha.* Ita apud Nonium (pag. 169. Merc.) in *Scapres*. Alii in armorum iudicio legunt. *Idem.*

Scrautum. *Scorteum.* A Graeco σκρότον *scrutum*, *scrotum* et *scrautum*. Fest.: *Scrautum pellicium.* Ita legendum olim iudicavi sola coniectura ductus, quam postea mihi stabilivit codex vetus V. Cl. Iosiae Merceri, qui fuit olim Danielis, *scrautum*, inquam, habet, non *scroteum*, ut vulgo legitur, sed verum *scrautum* esse ex Graeco σκρότος. At *Scrautum* pro *scrotum*, ut *ourichalcum* pro *orichalcum* etc. Salm. in Solin. Sed *scorteum* plane Schedae. Neque dubito eam esse veram lectionem. *Scorteum* autem ideo pharetra vocabatur, quia omnia, quae ex corio fiebant et pellibus, *scortea* dicta sunt. Verum quidem est *scrautum* dictum fuisse.

Gloss. Philoxeni *scrautum*, θράκη δεγματίνη βελών. Sed *scrautum* pro *scrotum*, quod pro *scortum*, ut supra, contra quod viris doctissimis visum est. *Dac.*

Sceleratus campus. Sunt hic quaedam, quae ad aliud verbum pertinent, quod adhuc quaero. *Ant. Aug.* Liv. lib. VIII. sect. 15.: *Et anno Minutia Vestalis, suspecta primo propter mundiores iusto cultum, insinulata deinde apud Pontifices ab indice servo, quum decreto eorum iussa esset sacris abstinere, famuliamque in potestate habere, factio iudicio viva sub terram ad portam Collinam dextra via strata defossa scelerato campo. Credo ab incesto id ei loco nomen factum.* Vide Dionys. et Plutarch. *Dac.* *Defossae.* Vide supra *Probrum virginis Vestalis. Goth.*

Scribonianum. (Ad p. 258.) *Sacellum, quod puteal appellatur, ante atria fecit Scribonius, cui negotium datum fuerat, ut conquireret sacella, atque illud consecravit, quia in eo loco fulguritum sacellum fuit, quod ignoratum fulgur conditum; quod nefas est integri, semper foramine aperto coelum patet.* Vix est, ut non ita scripserit Festus. Nam cur puteal Libonis diceretur, nisi quia conditum a Scribonio Libone, cum ob neglectam bidentalium et locorum fulguritorum religionem iram Deorum vererentur incurere Romani? Videtur ex relatione Pontificum negotium datum Scribonio Liboni a Senatu, ut diligentissime conquireret sacella. Erant autem sacella non semper alicuius dei, sed saepius fulguris; unde omnia sacella aperto tecto fuisse supra relatum est. Puteal autem impositum fuisse loco sacro conditis ibi fulguribus, ex Plinio supra in *Navia fica* retulimus. Et nunc causa patet, quare puteal Libonis dicitur. At in numismatis Libonis non sacellum, sed ara est, cui rei fidem facit etiam Dionysius (III, 71. fin.), qui ait βαμνόν superimpositum ei loco fuisse. Sed, ut apparet, non tantum illa ara, sed etiam sacellum puteal dictum est ob id, puto, quia incertum erat, ubi condita erant fulmina. Duo sunt, quae te monitum velim. Unum, puteal non esse tribunal praetoris, ut voluerunt quidam. Nam tribunal gradus habebat, propterea tribunal praesidis βαδμοί vocatur a S. Luca in Actis Apostolorum, et ἀδοστρωτον ab eadem mente in Evangelio. Alterum est, non esse eam aram, quae Symmachi et Christianorum Ambrosii, Prudentii aliorumque contentione exagitata est. Quod quidam sciolus in libris suis Variorum notavit. Id tamen tam falsum est, quam illud, quod addit, in puteali iurari solitum fuisse. Imponit omnibus Aere male intellectus, qui dixit tribunal praetoris ad puteal fuisse, non autem puteal tribunal fuisse praetoris. *Scal.* De Puteali dictum est in *Navia fica*. Nunc causa patet cur puteal Libonis dicitur Horatio (Ep. I, 19, 8.), nimirum quia illud procuravit Scribonius Libo. Sed perperam Scaliger, qui cum superioris aevi doctis omnibus putat Libonis puteal idem esse cum puteali, quod Cicero (de Divin. I, 17.) in comitio dicit impositum ei loco, sub quo defossa fuit novacula Navii. Etrurque enim plane diversum. Puteal comitii prope curiam fuit, Puteal Libonis prope atrium Minervae. Illud gladiatorio munere Divi Iulii sublatum. Istud usque ad extrema Romani imperii tempora durasse ex Pub. Victore et ex Persii Scholiaste colligere est. Vide Salmas. in Solin. *Dac.* *Ut conquireret sacella.* Fulv. Ursinus legebat: *ut coinquiret sacella*, id est purgaret, procuraret. Male. Negotium ab senatu datum fuerat Scribonio, ut conquireret sacella, id est ut loca, quae fulgure tacta fuerant, diligenter perquireret. Is igitur comperit locum, ubi fulgur olim conditum fuerat, quod ignorabatur, adeoque ut religionem loci instauraret, puteal imponendum curavit, quod *putal Libonis* dictum est. Puteal autem hic nihil aliud est quam lapis pertusus, qui fulguritis locis imponebatur, quia, ubi fulgur conditum, locum integri nefas esset, eumque foramine desuper aperto esse oporteret. *Idem. Quod ignoraretur.* Haec pendent a superioribus. Ait Festus negotium a Senatu datum fuisse Scribonio, ut conquireret sacella attackta, vel quia in eo loco, ubi postea puteal fuit, iam scibant sacellum fuisse. Vel, ut alii dicunt, quod ignoraretur, ubi fulgur conditum fuerit. Et ideo fieri posset, ut locus contra religionem tegeteretur; nefas enim fulguritum locum integri, quare cum scitur, foramine aperto semper ibi coelum patet. Haec est vera huius loci expositio. *Idem. Fulgur conditum.* Fulgur condere dicebantur Augures sive Pontifices, cum reliquias fulguris condebant, defodiabant. Vetus interpres Iuvenal. ad illum versum (VI, 587.): *Atque aliquis senior, qui publica fulgura condit.*

Condi fulgura dicuntur, inquit, quotiescumque Pontifex dispersos ignes in unum redigit quadam tacita ignorantque prece, et locum aggestione consecratum ut. Citat deinde Lucani versus notissimos (Lucan. I, 584. seq. 606. seq.). Sed illud ridiculum de ignibus fulminis dispersis colligenda. Quod poetice dicitur reor a Lucano. Per ignes autem dispersos fulminis intelligo res, quascumque tetigit et ambussit ignis aut scidit, et quocumque alio modo violavit. Sic ex quodam Pausaniae loco lib. I. Eliac. colligo, res fulguritas in urna impositas apud Graecos conditi solitas fuisse et operculo tegi. At vetus interpres Persii aliter exponit hanc fulguris condendi rationem. *In usu*, inquit, *fuit, ut Augures vel Aruspices adducti de Etruria certis temporibus fulmina transfigurata in lapides infra terram absconderent, cuius in patratione rei oves immolabantur.* Lego: cuius

res, et nihil aliud erat, quam ius nunciandi magistratui, de eo, quod viderant. De hac Cicero Philipp. II. sect. 32. Invenies tamen *obnunciationem* positam pro *nunciatione*, ut in I, (29.) de Divin. De spectione Varro lib. V. de L. L. (VI. pag. 258. seq. Sp.): *Spectare dictum ab specio antiquo: quo etiam Ennius usus: vos Epulo postquam spexit. Et quod in auspiciis distributum est, qui habeant spectionem, qui non habeant, et quod in auguriis augures dicunt, avem specere.* Vide Manut. de rebus per epistolam quaesitis lib. I. Ep. 9. *Dac. Respicere* quoque avis auguribus dicebatur. Vide supra *Respicere avis. Goth.*

Scripturarius ager. (Ad p. 257. seq.) Populi Romani tria fuere vectigalia: decima, portorium, et scriptura. *Decima*, quod ex agricultura capiebatur, quia agri ea tantum lege aratoribus dabantur, ut decimas populo Rom. penderent. *Portorium*, quod ex importatione et exportatione mercium. *Scriptura* denique, quod ex pecore. Nam cum silvae essent populi Romani, qui in silvis publicis pecus pascebant, numerum pecoris apud Publicanum, qui silvas illas redemerat, profitebantur et contra publicanos in codices eundem numerum referebat, et in singula capita certam pecuniam pro pastione ab aratore exigebat. Et inde ille ager scripturarius dicebatur. *Dac.* Adde Nonium I, 12, 172. (pag. 87. Merc.) *Goth.*

Scribas proprio nomine. (Ad p. 258.) Scribae dicebantur doctores quilibet et viri docti, ut Graece *γρογρατεῖς*. Sic in sacris literis scribae doctores legis. Hoc nomen postea datum scribis publicis, quos vulgo dicimus *notarios. Dac.* Hinc scriba magistratus in l. ult. §. 17. ff. de muneribus, inde scribitus in l. 1. ff. de muneribus, vel scribatus. Vide titulum Cod. de tabulariis scribis, logographis et censualibus. *Goth. Antiqui librarios* etc. Hinc librarii horreorum, caducorum, depositorum, in iure l. ult. ff. de iure immunitatis. Scripturarios vocat Nonius et Tabularios, quorum fit mentio in l. 18. §. 10. ff. de muneribus, qui in lege recensentur Archotae et logographi. His adde librarios, calculatores et rationarios, de quibus in l. 15. §. 5. ff. de excusationib. tutorum. *Idem.*

Scriptae dicebantur. Apud Varronem (lib. VII. pag. 346. Sp.) legitur *scranciae*, vel, ut in nonnullis *scractiae* et *scroctiae*, apud Nonium *scriptae*. *Scriptae* autem vel *scractiae* Scalig. deducit ab antiquo *scracere*, hoc est *excreare*. Plaut. in Nervolaria:

Scriptae, scrupedae, strictivellae, tantulae.

Turnebus vero *scraciae* amplectitur, ut sint quae *scraeciae*, hoc est, non minus quam *scraea* et *sputa*, contemnendae. *Dac. Rectius mecastor.* Sic distinguendum Titinnii distichon:

Rectius mecastor Piculetae postumae

Lectum hadie stratum vidi scriptae mulieris.

Idem. Adde Nonium (pag. 169. Merc.) in *Scriptas* et Varronem (lib. VII. pag. 346. Sp.). *Goth. Excreare.* Adde Nonium (pag. 175. Merc.) in *scraere. Idem.*

Scrutillus (ita enim Scaliger). Veteres editiones *Scrutillus*, quod verum est. Isidorus: *Scrutillus ventriculus farius. Scal.* Plauti locus desperatus. Lego tamen: *si quid essem* etc. *Scrutillus* a *scrutulus*. *Scrutulus* autem a *scrutus*, sive *scrutum. Dac.*

Spinther. Plaut. in Menaech.: *Iubeasque spinther novum reconcinnarier. Ant. Aug.* Graecis ἀποχέτιον. Priscian. (V, 3. pag. 177. tom. I. Krehl.). Plauti locus est ex Menaech. Act. III, sc. 3, (4.). *Dac.*

Scrupi. *Scrupi* a Graeco σκρίψος. *Scrupi* saxa aspera, invia, naufragiis infamia. Versum Ennii affert Nonius (pag. 169. ed. Merc.) in *Scapres*:

Scrupeo investita saxo atque ostreis quam exceperant.

Festi scriptura propius a vera recedit. Legendum enim:

Scrupeo investita saxo atque ostreis, squalae scaprae.

Queritur Andromeda se desertis locis ceto expositam, saxis asperis atque ostreis undique circumdatam, squalae scabreque et inculata vastitudine, ut Pacuvius in Teucro. *Dac.* Inde *scrupedae*. Vide Varron. V. (VII. p. 346. Sp.) Nonium (pag. 169. Merc.) in *Scriptas. Goth. In Andromacha.* Ita apud Nonium (pag. 169. Merc.) in *Scapres*. Alii in armorum iudicio legunt. *Idem.*

Scrautum. Scorteum. A Graeco γούρον *scrutum*, *scrotum* et *scrautum*. Fest.: *Scrautum pellicium.* Ita legendum olim iudicavi sola coniectura ductus, quam postea mihi stabilivit codex vetus V. Cl. Iosiae Merceri, qui fuit olim Danielis, *scrautum*, inquam, habet, non *scroteum*, ut vulgo legitur, sed verum *scrautum* esse ex Graeco γούρός. At *Scrautum* pro *scrotum*, ut *aurichalcum* pro *orichalcum* etc. Salm. in Solin. Sed *scorteum* plane Schedae. Neque dubito eam esse veram lectionem. *Scorteum* autem ideo pharetra vocabatur, quia omnia, quae ex corio fiebant et pellibus, *scorteae* dicta sunt. Verum quidem est *scrautum* dictum fuisse.

Gloss. Philoxeni *scrautum*, θράκη δεγματίνη βέλων. Sed *scrautum* pro *scrotum*, quod pro *scortum*, ut supra, contra quod viris doctissimis visum est. *Dac.*

Sceleratus campus. Sunt hic quaedam, quae ad aliud verbum pertinent, quod adhuc quaero. *Ant. Aug.* Liv. lib. VIII. sect. 15.: *Eo anno Minutia Vestalis, suspecta primo propter mundiozem iusto cultum, insinulata deinde apud Pontifices ab indice servo, quum decreto eorum iussa esset sacris abstinere, familiamque in potestate habere, facto iudicio viva sub terram ad portam Collinam dextra via strata defossa scelerato campo. Credo ab incesto id ei loco nomen factum.* Vide Dionys. et Plutarch. *Dac. Defossae.* Vide supra *Probrum virginis Vestalis. Goth.*

Scribonianum. (Ad p. 258.) *Sacellum, quod puteal appellatur, ante atria fecit Scribonius, cui negotium datum fuerat, ut conquireret sacella, atque illud consecravit, quia in eo loco fulguritum sacellum fuit, quod ignoraret fulgur conditum; quod nefas est integri, semper foramine aperto coelum patet.* Vix est, ut non ita scripserit Festus. Nam cur puteal Libonis diceretur, nisi quia conditum a Scribonio Libone, cum ob neglectam bidentalium et locorum fulguritorum religionem iram Deorum vererentur incurrere Romani? Videatur ex relatione Pontificum negotium datum Scribonio Liboni a Senatu, ut diligentissime conquireret sacella. Erant autem sacella non semper alicuius dei, sed saepius fulguris; unde omnia sacella aperto tecto fuisse supra relatum est. Puteal autem impositum fuisse loco sacro conditis ibi fulguribus, ex Plinio supra in *Navia fca* retulimus. Et nunc causa patet, quare puteal Libonis dicitur. At in numismatis Libonis non sacellum, sed ara est, cui rei fidem facit etiam Dionysius (III, 71. fin.), qui ait βαμόν superimpositum ei loco fuisse. Sed, ut apparet, non tantum illa ara, sed etiam sacellum puteal dictum est ob id, puto, quia incertum erat, ubi condita erant fulmina. Duo sunt, quae te monitum velim. Unum, puteal non esse tribunal praetoris, ut voluerunt quidam. Nam tribunal gradus habebat, propterea tribunal praesidis βαθμοί vocatur a S. Luca in Actis Apostolorum, et ἀδοστρωτον ab eadem mente in Evangelio. Alterum est, non esse eam aram, quae Symmachi et Christianorum Ambrosii, Prudentii aliorumque contentionibus exagitata est. Quod quidam sciolus in libris suis Variorum notavit. Id tamen tam falsum est, quam illud, quod addit, in puteali iurari solitum fuisse. Imponit omnibus Acre male intellectus, qui dixit tribunal praetoris ad puteal fuisse, non autem puteal tribunal fuisse praetoris. *Scal.* De Puteali dictum est in *Navia fca*. Nunc causa patet cur puteal Libonis dicitur Horatio (Ep. I, 19, 8.), nimirum quia illud procuravit Scribonio Libo. Sed perperam Scaliger, qui cum superioris aevi doctis omnibus putat Libonis puteal idem esse cum puteali, quod Cicero (de Divin. I, 17.) in comitio dicit impositum ei loco, sub quo defossa fuit novaacula Navii. Utrumque enim plane diversum. Puteal comitii prope curiam fuit, Puteal Libonis prope atrium Minervae. Illud gladiatorio munere Divi Iulii sublatum. Istud usque ad extrema Romani imperii tempora durasse ex Pub. Victore et ex Persii Scholiaste colligere est. Vide Salmas. in Solin. *Dac. Ut conquireret sacella.* Fulv. Ursinus legebat: *ut conquiret sacella*, id est purgaret, procuraret, Male. Negotium ab senatu datum fuerat Scribonio, ut conquireret sacella, id est ut loca, quae fulgure tacta fuerant, diligenter perquireret. Is igitur comperit locum, ubi fulgur olim conditum fuerat, quod ignorabatur, adeoque ut religionem loci instauraret, puteal imponendum curavit, quod *puteal Libonis* dictum est. Puteal autem hic nihil aliud est quam lapis pertusus, qui fulguritis locis imponebatur, quia, ubi fulgur conditum, locum integri nefas esset, eumque foramine desuper aperto esse oporteret. *Idem. Quod ignoraretur.* Haec pendent a superioribus. Ait Festus negotium a Senatu datum fuisse Scribonio, ut conquireret sacella attackta, vel quia in eo loco, ubi postea puteal fuit, iam acibant sacellum fuisse. Vel, ut alii dicunt, quod ignoraretur, ubi fulgur conditum fuerit. Et ideo fieri posset, ut locus contra religionem tegeretur; nefas enim fulguritum locum integri, quare cum scitur, foramine aperto semper ibi coelum patet. Haec est vera huius loci expositio. *Idem. Fulgur conditum.* Fulgur condere dicebantur Augures sive Pontifices, cum reliquias fulguris condebant, defodiebant. Vetus interpres Iuvenal. ad illum verum (VI, 587.): *Atque aliquis senior, qui publica fulgura condit.*

Condi fulgura dicuntur, inquit, quotiescumque Pontifex dispersos ignes in unum redigit quadam tacita ignorataque prece, et locum aggestione consecratum ut. Citat deinde Lucani versus notissimos (Lucan. I, 584. seq. 606. seq.). Sed illud ridiculum de ignibus fulminis dispersis colligendis. Quod poetice dicitur reor a Lucano. Per ignes autem dispersos fulmina intelligo res, quascumque tetigit et ambussit ignis aut scidit, et quocumque alio modo violavit. Sic ex quodam Pausaniae loco lib. I. Eliac. colligo, res fulguritae in urna impositas apud Graecos condi solitas fuisse et opereculo tegi. At vetus interpres Persii aliter exponit hanc fulguris condendi rationem. *In usu*, inquit, *fuit, ut Augures vel Aruspices adducti de Etruria certis temporibus fulmina transfigurata in lapides infra terram absconderent, cuius in patratione rei oves immolabantur.* Lego: cuius

impetratione rei etc. Salmas. in Solin. *Dac. Ante atria*. Ante attia. Nam et ita infra in *Tablinum. Goth.* Vide *Conditum, Fulguritum* et *Bidental. Goth.*

Sceleratus vicus. Varro lib. IV. (lib. V. pag. 159. Sp.): *Prope hunc (vicum Cyprium) vicus sceleratus dictus a Tullia, Tarquinii Superbi uxore, quod ibi cum iaceret pater occisus, supra eum ut mitteret carpentum mulio, iussit.* Vide Liv. lib. I. sect. 48. *Dac.* Vide supra in *Orbius clivus. Goth.*

Scelerata porta. Scelerata porta appellatur a quibusdam Carmentalis, qui norunt, quod ei proximum Carmentae sacellum fuit. Scelerata autem, quod per eam sex et trecenti Fabii cum clientium millibus quinque egressi adversus Helruscos ad annum Cremeram omnes sunt interfecti. Qua ex causa per eam portam intrare egredive nefas habetur. Ovidius (Fast. II, 201.):

Ire per hanc nolī, quisquis es, omen habet.

Et:

Porta vacat culpa; sed tamen omen habet.

Scal. Vide *Religioni est quibusdam porta Carmentali egredi*. Ceterum scelerata est *infelix, infausta*. *Scelus* enim est infelicitas. Hoc dico, quia in hac voce exponenda a quibusdam peccatum est. *Dac.* *Scelus* Schuld, Schelde; a Sceltan, sculdan. Cum quibus etiam *culpa* v. cognatum. Cf. Doederlin. Lat. Syn. et Etym. II. p. 151.

Schedia. Subintelligitur *navis*. Schedia navis subito compacta a Graeco *σχέδιον* prope, unde *σχέδιον* vocatur, quicquid subito et tumultuarie factum est. Eustath. pag. 516. Edit. Rom.: *Τὸ σχέδιον αἰεὶ παρ' Οὐίρησιν ἀντὶ τοῦ ἔργου λαμβάνεται, ἀπ' οὗ καὶ σχέδια ἢ δι' ὀλίγου συναπαγείσθαι ναῦς καὶ σχέδιον τὸ αὐθωρόν.* *Dac.* Unde *Schedia* usus. Optime Schedae: *Unde Lucilius quoque*. Ad illud Lucilii respexisse videtur Petron. (c. 4.): *Sed ne me putes, inquit, improbasse schedium Lucilianae improbitatis, quod sentio et ipse carmine effingam.* *Dac.* Glossis: *Schedia καρουλίσι. Goth.*

Sexagenarios. (Ad p. 259.) Hoc a multis traditum est, et quae reliqua sunt, satis ostendunt, qua de re agatur. Cicero pro Sexto Roscio (cap. 35.): *Habeo etiam dicere, quem contra morem maiorum minore annis LX. de ponte in Tiberim deiecerit.* Varro lib. VI. de L. L. (VII. pag. 329. seq. Sp.). Ovid. lib. V. Fast. (625.). Macrob. lib. I. Saturn. (cap. 5.). Plutarch. in Problem. (Quaest. Rom. cap. 32.) et Non. Marc. (pag. 523. Merc.). Vide *Deportanti. Ant. Aug.* Vulgata quidem historia seu fabula, et a veteribus diversis opinionibus agitata. Tamen non ita puto apertum esse, quid velit Festus, ut non ex eo eruatur quaedam, quae apud nullum alium auctorem legas, ut apparebit ex eius contextu ita: Sexagenarios de ponte mitti olim dicebatur. Cuius causam Manilius hanc asserit: quod qui incolerint primi loca urbis hominem sexaginta annos natum Diti patri quotannis immolare solebant, idque facere eos destitisse adventu Herculis. Sed religione veteris moris scirpeas hominum effigies eos tantummodo mittere de ponte. Alii aiunt, morante in Italia Hercule, quod quidam eius comitum habitaverint secundum ripam Tiberis atque Argeos se vocaverint ab Argis: quorum p. ro. memoriam redintegrari, eo gente Graecia legatum quandam Argaeum cum iis Romae moratum esse; is ut obierit, institutum a sacerdotibus, ut effigies scirpea ex omnibus, cum, quae publica erant, nunciavisset, per flumen ac mare in patriam remitteretur, postquam munus suum, cuius causa publice missus erat, nunciavisset. Hoc enim est: *postquam quae publica erant, nunciavisset*. Ex quibus apparet sine ulla controversia sacerdotis quaedam dicis causa nomiae legati fari solitos, cum illam effigiem emitterent, quod apud nullum alium auctorem scriptum reperias. *Scal.* Priorem Manilii sententiam tangit Ovid. V. Fast. Sed Saturno, non Diti ait immolatos fuisse (625. seqq.):

Fama vetus, tunc cum Saturna terra vocata est,

Talia fatidici dicta fuere senis:

Falcifero libata seni duo corpora, gentes,

Mittite, quae Tuscis excipiuntur aquis.

Donec in haec venit Tiryntius arva; quotannis

Tristia Leucadio sacra peracta modo.

Illum stramineos in aquam misisse Quirites

Herculis exemplo corpora falsa iaci.

De Argeis comitibus Hercules vide in *Argēi et Argeos. Dac.* Per pontem coeperunt. De pontibus, qui ab septis comitalibus ad Diribitorium et villam publicam suffragantes traducebant, nota res est. *Idem. Cuius sententiae.* Et Ovid. V. Fast. (v. 637. seq.):

Pars putat, ut ferrent iuvenes suffragia soli

Pontibus infirmos praecipitasse senes.

Et Varro de vita pop. Ro. libro II. (apud Non. pag. 523.): *Honestam causam gloriosamque patefecerit, cum in quintum gradum pervenerant atque habebant IX. annos, tum denique erant a publicis negotiis liberi atque otiosi, ideo in proverbium quidam putant venisse, ut diceretur sexagenarios de ponte deiici oportere, id est quod suffragium non ferant, quod per pontem ferebant.* Vide Victorii Varr. lect. lib. XVIII. cap. 7. *Dac.* Vide Nomen in *Sexagenarios* XII. n. 22. (pag. 523. Merc.). *Goth.* Quol ad pontes attinet, pontes mensae erant angustissimae pedibus altioribus, singulae singulis tribubus attributae, in comitio vel foro ad tempus positae, quibus suffragiorum cistae imponebantur. De quibus vide Ciceronem III. de Legg. (c. XVII. 39.). Plutarch. in Mario (pag. 407. Wechel.). *Idem.* Vide Dionys. lib. I. (c. 38. fin. pag. 30.). *Idem.* Cf. *I. Fr. Wagneri* dissertatio: Quaeoritur quid sit: Sexagenarium de ponte, edita Lunaeburgi 1831.

Secus. In veteri libro est *secus* initio, tamen in exemplis *seus*. Charis. lib. I. (pag. 61. ed. P.) scribit: *Secus neutri generis nomen, unde et Sallustius virile secus dixit, hoc est virilis sexus, quod per omnes casus integra forma declinatur. Fū secus et adverbium, quod significat aliter. Ant. Aug. Corruptissimus locus. Lege: Sexus, aliter sexu, natura habitusque ex Graeco etc. Afranius in Privigno:*

Sic ait:

Orbus virile sexu adoptavit sibi.

Sallust. Histor. lib. II.: At Metellus in ulteriorem Hispaniam post annum regressus. Magna gloria concurrentium. Undique virile et muliebre sexu per vias et tecta omnium visebatur. Sisenna Hist. lib. IV.: Tum in muro virile ac muliebre sexu, populi multitudinem omni collecta. Quae omnia corrupte leguntur apud Nonium (pag. 222. Merc.). In veteri scriptura hic legebatur *Secus*, quod etiam usurparant veteres. Sed non propterea hic ita legendum. Ausonius (Eidyll. 70.):

Luno, Ceres ac Vesta, secus muliebre sorores.

Item:

Nota Caledoniis naribus muliere secus

Strix.

Sexu ergo neutri, *secus* masculini. Sic genus et genu, gelus et gelu, cornus et cornu. *Scal.*

Simpludearia. Notae D. T. significant *Duntaxat*. Intra: *Simpludearia funera sunt, quibus adhibentur D. T. ludii, h. e. duntaxat. Scal.* De his non nihil attigimus in Ausonianis lectionibus. Dicta quasi *simpliludiaris*, quia simpli ludii adhibentur, hoc est saltatores vel cernuatores, de quibus supra diximus: quos *cernuatores* hic Verrius vel Festus vocat *Corbitores*, more scribendis antiquitus imperitis librariis usitato, qui b cum v et contra commutabant. *Corvitores* enim sine dubio dicendum erat. Qui enim gestus Cernuatiuum, ut modo sursum, modo deorsum spectent, is et *corvorum* est, et cornicum ac monedularum, quae ubi pedibus aliquo locum insistent, modo ἀναρόντα, modo ἐπιπέοντα. Hinc elegantissime de mulieribus cibo se ingurgitantibus ad mensam Plautus Casina dixit (IV, 1, 20):

Ego novi illas estrices, corvitant, ubi

Comisse possunt.

Quamquam scio Turnebum mutasse, sed frustra. Has notas D. T. *duntaxat* significare supra in Senacula admonuimus. Caussae igitur non est, cur doctis viris hic de mendo suspectus locus esse debeat. *Simpludeariis* ergo simpli Ludii duntaxat adhibebantur, qui et *Corvitores*, seu cernui, ut est apud Servium (pag. 639. B. ed. Dan.), dicuntur. Indictivis et ludii et desultores ac etiam ludorum quaedam genera. Cicero de Legibus lib. II, (24, 61.): *Funus ut indicatur siquid ludorum dominusque funeris utatur accenso atque licitoribus. Scal.* Opponuntur indictivis, in quibus et ludii et desultores ac etiam ludorum quaedam genera. At in *simpludeariis* simpli ludii. Unde nomen; dicta enim quasi *simpliludiaris*. Simpli ludii autem, id est saltatores vel cernuatores. Sed mirum est, ni hic fallitur vir doctissimus, ac ni potius *corbitores* a corbitis dicti illi proprie fuerint, qui per corbitarum, hoc est navigiorum malos repebant ad vela legenda, vel ad aliud quid, ita ut ea vox postea ad funambulos sit translata. De *corbitis* vide suo loco. *Dac. Indictiva.* Vide supra *Indictivum funus. Goth.*

Sex suffragia. (Ad p. 259. seq.) Innuat sex centurias adiectas priori centuriarum numero *sex suffragia* dictas, sed nihil tale unquam in antiquitate Romana me legisse arbitror. *Dac.* Cf. Niebuhr. *Histor. Rom. tom. I. pag. 239. coll. II. pag. 36. not. 38. pag. 170.*

Sestertius. Hic semper fuit quarta pars denarii. Sed quo tempore denarius decussi, id est decem assibus aestimabatur, tum sestertius dupondio et semisse permutabatur. At cum sexdecim assibus denarius aestimatus est, sestertius quattuor asses valuit. Videndus Plinius lib. XXXIII. cap. 3. Vitruv. lib. III. cap. 1.

Maecian. in libro de asse. *Ant. Aug.* Idque a Servio rege usque ad primum bellum Punicum. At quum denarius sedecim assibus aestimari coeptus est bello Punico primo, tunc sestertius quatuor assibus permutatus. Denarius prior et minor fuit assium decem, hoc est Turonicorum denariorum duorum supra quadraginta, seu solidorum nostrorum trium ac semissis; sestertius minor denariorum Turonicorum decem et oboli circiter. Denarius vero maior et posterior fuit assium sedecim, hoc est Turonicorum denariorum sexaginta septem et quintae unius; sestertius maior assium quatuor, Francicorum denariorum sedecim et quintarum quatuor. *Dac.* Cf. Gronov. de pecunia vetere pag. 4. — Post v. *Sestertius* in Pauli Epitome sequuntur plura vocabula, quae in Fragmentis Festi desiderantur; unde intelligitur, lacunam esse apud Festum fere unius plagulae.

Sex millium. Romulus legionem instituit hominum MMM.; regibus eiectis fuit MMMM., eam postea Marius cum in provinciam Numidiam iret, sex millium et ducentorum hominum conscripsit. In veteribus tamen legas ante Marium auctas saepissime legiones, sed id tum extraordinarie factum fuisse putandum est, et necessitate aliqua suadente. *Dac.* Cf. *Creuzer* Auct. Rom. pag. 282. 290. seq. et ibi citatos vv. dd.

Sibus. Vide *Persibus. Dac.*

Sic versantu . . . (Pertinent haec ad voc. *Sucula*, ad pp. 243. et 671.) Locus difficilis interpretem desiderat. *Ant. Aug.* Haud dubie est fragmentum de *Sucula*, quod est lignum transversarium teres utrinque capitulis cardiatis in duo arrectaria immissum, paxillisque versatum, circa quod ductarius funis volvitur ad sustollenda aut molienda onera, ut lapides et alia. De *Sucula* etiam alibi loquitur. *Scal.*

Sed. Docti viri emendant *Se*, quia scilicet videbant *se dolo malo* dici. Verum tamen et *sed* pro *sine* veteres dicebant. Cuius rei fidem fecerit vetustissima lex, quae extat in Bibliotheca Regia: *Ei primo quoque die quaestorem solvere iubeto, quaestorque eam pecuniam eis sed fraude sua solvito.* Item in columna Duillia semper legitur *alod, marid, dictatored.* Vide in *Suad. ted.* Quare nihil mutandum. *Dac.*

Sibina. Melius *Sibyna*, Hesych.: Σιβόνη, ὅπλον δόρατι παραπλήσιον. Gloss. Cyrilli Σιβόνη vena-bulum, et Gloss. Philox. *Venabulum, αἰβόνη.* Male edit. αἰβήνη. *Dac.* *Illyrici.* Lege: *Illyrici restant sicis sibynisque fodantes.* Vide *fodare. Idem.* Fortasse id teli genus, quod Gell. X. c. 25. *scibones* nuncupat. *Goth.*

Sediculum. A sede ὑποκοριστικῶς sediclenum. *Dac.*

Sudiculum. Forsan diminutivum a *sudes*. Male qui *sedaculum. Dac.*

Sectarius vervec. Quasi sectae princeps, quasi gregem ducit. Plaut. Capt. (IV, 2, 40.):

Qui petroni nomen induunt verveci sectario.

Dac. Sed vide interpp. ad Plauti locum c. qui vervecem intelligunt, cui exsecti sunt testiculi.

Secespitam. Vide infra.

Sicilicum. Frustra in peregrino verbo Latinam etymologiam rimatur. Est enim Syrum. *Scal.* Quarta pars unciae. Budaeus in lib. de asse: Post haec sequitur drachma, octava pars unciae, quae ipsa geminata sicilicum efficit. *Sicilicus* ab Hebraeo *shekel* (שֶׁקֶל) *siclus. Dac.*

Secessiones. Secere, dicere: Inseque musa virum versutum. Livius Andronicus principio Odyssaeae. *Scal.* Vide supra *Inseque.* Glossis *inseque επτε, et inseco* narro. *Goth.* Numerosa est ac per omnes sermones Indogermanicos propagata verborum prosapia, quae h. l. a Paulo tangitur. Subest omnibus reliquis Sanscrita radix *ah* sive *ah*. Ab ea proxime descendit Latinorum *aiō*, cum quo arcte cohaeret Gothorum *aika*, dico, cui proximum est Latinorum *seco, sequor*, quicum convenit Germanorum *sagen, zegen*; conferenda est etiam Latinorum *Saga*. Maxime remotum est Graecorum *επω, επος*; sed quemadmodum constat, Graecorum *επω, ποιηται* i. e. ἀκολουθῶ, et Latinorum *sequor* esse cognatissima, ita nec dubium esse potest *επω* et *seco* et *sagen* esse verba eiusdem originis. A *seco* est *cessere*, desiderativum, unde *secessio* i. q. narratio. Cf. praeter alios A. Gellium N. A. XVIII, 9. ibique interpp.

Sicilies. Scribendum *Siciles* ex A. Gell. lib X. cap. 20. *Fulv. Urs.* Glossarium: *Sicilia, σικίλα, ἀρβήλιον. Sicilium, ξυρον ακντέως. Sicilia σικίλα προποτόμος.* Est autem vox magnae Graeciae, eo nomine intelligebant quicquid secandi vim habet, inde *Sicilia* dicta, quia ab Italia absecta. Inde *Sicilire prata*, secare. *Scal.* Puto potius esse diminutivum a *sica, sicela, sicila, sicilis, sicilire*, quod est secare apud Servium. *Sica* autem brevis gladius et incurvus, quare *sicila* dictus culter sutorius, quod in modum siccae esset incurvus. Inde *siciles* silynarum aut lancearum spicula dixit Ennius:

Incedit veles volgo sicilibus latis.

Sic enim potius lego, quam *sicilicibus*, ratio est, quod prior syllaba in *sicilicibus* brevis est, quae longa esse debet a *sica*. Vide, quae notavit Salmas. hist. August. t. II. Ennii versum quidam sic legunt:

Incidit miles vulgam sicilibus latis.

Sed contra Festi auctoritatem. *Dac.*

Sectio et sectores. Ascon. lib. III. Verrin. (pag. 84. ed. Lugd.) sectorem dicit aestimatorem redemptoremque bonorum damnati atque proscripti, qui spem sectans lucri sui bona omnia auctione vendit, et semel infert pecuniam vel aerario vel sociis. Sectio autem est ea redemptio. Cicero Philipp. II. (c. 26.): *Hasta posita pro aede Iovis Statoris, bona Cn. Pompeii Magni vocis acerbissimae subiecta praeconis. Qui ad illud scelus sectionis auferet accedere, inventus est nemo praeter Antonium.* Et postea: *Cum sector sis isto loco natus;* deinde: *cum Cn. Pompeii sector, non te earsecrandum populo Ro.* etc. Ex his vides Pauli epitonen nimis concisam esse in horum verborum interpretatione. *Ant. Aug. Sectio.* Ipsa actio, cum scilicet alicuius bona publicantur. Cicero Philipp. II. (c. 26.): *Exspectantibus omnibus quisnam esset tam impius, tam demens, tam diis hominibusque hostis, qui ad illud scelus sectionis auferet accedere, inventus est nemo praeter Antonium, praesertim cum tot essent circa hastam illam, qui alia omnia auferent.* *Dac.* Vide infra *Sectores.* *Goth.*

Secundae res. Hoc est prosperae. Nam *secundus* pro *prospero* dicitur a sequendo. *Secundus* vero de numero, a *secundum*, quod a *secus*. Haec fuit Pauli vel Festi sententia. Quamquam et utraque notione *secundus* a sequendo recte deducitur. *Dac.*

Sinciniam, cantionem solitariam. Lego: *Sicinium cantionem solitariam.* Gloss.: *Sicinium dicitur quasi singularis cantilenae vox, id est cum unus canit, quod Graecis μονόδια dicitur; quum vero duo, bicinium; quum multi, chorus.* Fuit olim cum legendum putare: *Sicinium cantionem saltatoriam*, ex Hesych. et Athenaeo, qui Sicinnium interpretantur saltationem Satyricam. Unde Gell. lib. XX. cap. 3. Quos sicinistas vulgus dicit, qui rectius locuti sunt Sicinnistas litera *n* gemina dixerunt. Sicinnium enim genus veteris saltationis fuit. Salsabundi autem canebant, quae nunc stantes canunt. Sed nunc sententiam demuto. Sicinnium, ut optime Meurs. in exercit. Crit. Part. II. cap. 5., est cantio sine cantu, cum fides tantum canunt sine voce. *Assae tibiae.* Cui contrarium *Assa vox.* *Dac.*

Sectores. Neque haec satis declarant, quid sit *sector*, neque auctor Glossarii: *Sector βιώνης.* *Scal.* *Sectores* a sequendo ii sunt, qui, ut Asconii (pag. 84. ed. Lugd.) verbis utar, qui spem lucri sui secuti, bona condemnatorum semel auctionabantur, proque his pecunias pensabant singulis, in posterum pro compendio suo singula quaeque pecunia populo vendituri. *Sectores* vero a secando dicuntur, qui aliquid secant. Ad utramque significationem allusit Cicero (pr. Rosc. Am. 29.) *Sectores collarum ac bonorum*, ubi male quidam codd. habent *sectatores.* *Dac.*

Sicyonia. Genus calciamenti muliebris. Cicero I. de Orat. (c. 54.): *Ut si mihi calceos Sicyonios attulisses, non uter, quamvis essent habiles et opti ad pedem; sed non viriles.* Hesych. Σικυόνια, ὑπόδηματα γυναικεία. Sicyonia a Sicyone in Peloponneso. In versu Lucilii: *Honesta, id est pulchra.* Sic alibi dixit idem *plantas convestit honestas.* Et Virg. *pectus honestum* (Aen. XII, 155.). *Dac.*

Simultas. Potius a *simul* simultas, ut a *facul* facultas. *Simul* autem pro *simile*, ut *facul* pro facile. Vel *Simultas* pro similitas, quod a similitudine studiorum simultas oriatur. Voss (in Etym sub v.). *Dac.* Gloss.: *αἰτιολογία ἐξ ὁμοῦ, ἀνέθεμα.* *Goth.* Recte Doederlinus Syn. et Etym. Lat. III. pag. 71. seqq. *simultas* et *nenulus* voces componit et eiusdem esse originis ait, quem cf.

Sementivae. *Sementinae feriae.* Conceptivae erant, non statae. Varro lib. V. (VI. pag. 207. ed. Sp.): *Sementinae feriae dies is, qui a Pontificibus dictus, appellatur a semente, quod sationis causa susceptae.* Die XXIV. Januarii celebrabantur. Et tunc sacra in aede Telluris Telluri fiebant et Cereri. Vide Ovid. lib. V. (Fast. I, 659.) et Varro de re rust. lib. I. cap. 2. *Dac.* Macrob. I, 16. *Goth.*

Simpulum. Glossae: *Simpulum, κιάθος.* Simpulones hinc, qui sponsum convivium discurrerentem comitantur. Succius Piscatoria (apud Fulgentium pag. 566. ed. Merc.):

Summates viri facti sunt simpulones ganci.

Isidorus in Glossis: *Simpulator, convivia: amicus sponsi assiduus cum eo in convivio.* *Scal.* Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 129. Sp.) a sumendo, hoc est bibendo, *simpulum.* *Quo vinum dabant, inquit, ut minutim funderent, a guttis guttum appellarunt. Et quo sumebant minutatim a sumendo simpulum nominaverunt. In huiusce locum in convivio e Graecia successit Epichystis et cyathus. In sacrificiis remansit guttus et simpulum.* Scalger a Syriaco *sephel, semel simpulum* factum dicit. Vel potius a Graeco εἶπαν, a quo *simpo*, unde diminutivum *simpulum*. Nam utrumque significat vasculum cum tenui fistula vel angusto collo ad pitissandum vinum, ita tamen, ut Latini suo *simpulo* ad sacra tantum uterentur, Graeci vero τῷ εἶπαν ad gustandum in caupona vinum. Quare et *meraria* et *gustatorium* dicebatur. *Dac.* Vide Tertull. cap. 13. Apolog. Alii legunt *sympinium* ex Arnob. III, 6. Alii *Sympuvium* ex Iuvenale, unde *Simpulones*, alii *simpuvium*, de quo vide Nonium (pag. 544. Merc.) in *Simpuvium.* *Goth.*

Senaculum. *Senaculum vocatum, ubi Senatus, aut ubi Seniores consisterent, dictum ut ἠγορεύια apud Graecos.* Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 155. ed. Sp.). *Dac.* *Unum, ubi nunc est aedis Concordiae.* Meminit Varro loco supra citato: *Senaculum supra Graecostasin* (Plin. XXXIII, 2. *Goth.*), *ubi aedes Concordiae et Basilica Opimia.* Infra notae D. T. significant *Duntaxat:* male igitur, qui eorum loco substituunt D. R. hoc est *de Rep.* vel eas interpretantur dicit *Titinnius. Idem.* *Alterum ad portam Capenam.* Liv. lib. XXIII. (c. 32.): *Consules, inquit, edixerunt, quoties Senatum vocasset, uti Senatores quibusque in Senatu dicere sententiam liceret, ad portam Capenam convenirent. Idem.* *Teritum citra aedem Bellonae.* Quid? *citra aedem Bellonae?* Imo *intra aedem Bellonae.* Liv. lib. XXXVIII. (XXXVIII, 38): *Ipse* (Pub. Scipio), *inquit, decem navibus Romam rediit: et Senatu extra urbem dato in aede Bellonae, quas res in Hispania gessisset, disseruit.* Ex quibus etiam illud animadvertitur, in ea aede non legalis tantum exterarum nationum Senatum dari solitum fuisse. Nam et Magistratibus, qui ad urbem dicebantur, datus est. *Idem.* Dixi ad Novell. de ordine sedendi, quae est LXII. Adde Gell. XIV. cap. 7. *Goth.*

Sinistral ayes. (Ad p. 260.) De sinistris, quae Latinis fausta, Graecis infausta et inauspicata, vide quae in *Scaeva* diximus. *Sinister* autem non quod sinat fieri, ut male Festus, sed a Graeco ἀπιστερός, unde *sinisterus, sinister. Dac.* *A Deorum sede.* Pessime Fulvius Ursinus ab *auspicio* *sede.* Nihil iustandum. A Deorum sede, id est a Septentrione, ubi Deorum sedem veteres locaverunt, quod egregio Servii loco probatur ad illud Virgil. II. Aen. (IX, 631.): *Antonui lacum.* *Sinistras autem, inquit, partes Septentrionales esse Augurum disciplina consentit. Et ideo ex ipsa parte significantiora esse fulmina, quoniam altiora et viciniora domicilio Iovis.* Sic et in sacris literis Dei Opt. Max. sedes versus Aquilonem. *Idem.* *At silentium dubii duntaxat.* Lege: *At silentium ubi duntaxat etc.* De silentio in Auspiciis vide supra post *silere. Idem.* *Ad sinistram hortari quoque auspicia.* Hic aliquid turbatum. Lege: *At sinistram hortari quoque auspicio ad agendum etc.* Ait sinistram auspicio suo admittere, et ad agendum hortari, quod animo quis proposuerit. Nihil certius. *Idem.* *Erorientes, quae nunquam occident. Goth.* Videndus Plutarch. in Problem. (78.). *Idem.* *A deorum sede, ab hospitiorum sede.* Sic enim apud Varronem V. (pag. 268. Sp) de L. L. *Idem.* (Apud Varronem nunc legitur: *Auspicio* *romo sede* cet.).

Sentinare. Gellius libro XIX. cap. 1.: *Tum postea complorantibus nostris omnibus atque sentinantibus, dies quidem tandem illuxit, sed nihil de periculo atque saevitia remissum.* Ubi manifesto *sentinare* est, quod ait hic Paulus, periculum vitare. At in vulgatis codicibus contaminatissimus est locus ille. Sed proprie *sentinari* est satagere ad sentinam. Unde *Sentinatores*, quibus cura *Sentiniae* delegata in navi. Paulinus ad Macarium de naufragio: *Unum ex omni numero nautarum senem sentinando deputant.* Item: *Quid huic, quaeso, obfuit seni persona sentinatoris et in nautis vilissima? Scal.*

Senatores. (Ad p. 260.) *Senatores a Senatu, Senatus a Senibus.* Ovid. V. Fast. (64.):

Nomen et aetatis mite Senatus habet.

Dac. *Et nunc cum Senatores adesse iubentur, additur: quibusque in Senatu.* Legerem: *nunc cum Senatores adesse iubentur, additur: quibusque in Senatu,* ut apud eos factum est, qui hunc Festi locum laudant. Tamen et eam vocem facile poteris subintelligere. Edicti autem, quos Senatores vocabantur in Curiam, solennia verba fuere: *Qui Senatores, quibusque in Senatu sententiam dicere licet.* Quae ut intelligantur, sciendum est, primum eos demum Senatores fuisse, qui a Censoribus lecti in Senatum essent, ut de summa Reip. sententiam rogati loco et modo dicerent. Deinde fuisse etiam alios, qui, quamvis a Censoribus lecti non fuissent, tamen pro iure magistratus, quem aut tum gerebant, aut ante gesserant, sententiae in senatu dicendae ius habebant. Vide plura apud Gell. lib. III. cap. 18. Eadem formula et in aliis edictis utebantur. Liv. XXIII. (locum non reperi): *P. Cornelius Cos., inquit, edixit, qui Senatores essent, quibusque in senatu sententiam dicere liceret, quique minores magistratus essent, nequis eorum ab urbe abiret. Dac.* Adde Liv. XXVI. cap. 36. (nec hic locus recte citatus). *Goth.* *Et non vocantur Senatores ante.* Non intellexit Zamoscius de Senatu Rom. lib. I. cap. 8. Cfr. de etymologia Plutarch. Lycurg. c. 5. et 26. Cic. de Senect. 6, 20. de Rep. II, 29.

Senatus decretum. (Ad p. 260.) *Senatus consultum.* A senatus decreto ita differt, ut species a genere. Nam *senatusconsultum* est, quodcumque senatus de singulis pluribusve rebus aut hominibus censuit; *decretum* autem est, quod de singulis duntaxat rebus hominibusque senatus constituit, ut cum alicui provincia, honos, supplicatio decernitur. Praeterea *senatus decretum* interdum appellabatur, cum auctoritas tantum *senatus* erat perscripta, id est quid senatus de re aliqua censuisset, quoniam *senatus* minus frequens fuisset, aut non loco, aut die legitimo habitus, aut intercessum esset, aut quid aliud censuisset, quominus iustum *senatusconsultum* fieret, quod postea si id ipsum *senatus* sine ullo impedimento statuisset, et perscri-

ptum ad aerarium detulisset, *senatusconsultum* dicebatur. Frequenter tamen decretum pro senatusconsulto accipitur apud historicos et iureconsultos. *Dac.*

Senis crinibus. (Ad p. 260.) *Seni crines* dicuntur in capite matronae Romanae sex setae crinium vitta et crinibus ipsis implexae, quas vulgus *trecias* vocant. Sic apud Martialem (XII, 32.):

Portabat uxor rufa crinibus septem.

Nihil aliud significat, quam capillos in septem setas distinctos, ut videmus matronas ornatas in veteribus numismatis. Puto autem suppositam comam hic intelligi. *Scal.* Inde Plaut. in Mostell. Act. I. sc. 3, (69.):

Soli gerendum censeo morem et capiundos crines.

Pessime vero virum aliqui doctissimum video haec *senis crinibus* accepisse, quasi matronae crinibus hominis senis ornarentur. Pessime etiam Scalig., qui ad hunc morem retulit illud Martial. (XII. 32.):

Portabat uxor rufula crinibus septem.

Nam Martialis facete uxorem rufulam calvam designat, quippe cuius capiti vix septem crines adhaerent. Gallice diceres: *Avec ses quatre cheveux.* *Dac.* *Quarum castitatem.* Ex doctorum virorum coniectura: *Quarum castitatem viris suis spondent ullaibat fore a ceteris. Idem.* Idem (Plautus) in Milite (III, 1, 196.): *Adducas matronarum modo, capillo ornato, crines vittasque habent. Goth.* Apud Plautum sic legitur: *Itaque eam hic ornatam adducas in matronarum modum, Capite comto; crines vittasque habeat.*

Sentes. Verbum turba mendosum esse ait Faernus. Ratio enim carminis iambum vel pyrrhichium postulat. *Ant. Aug.* Glossarium: *Sentes ἄναθα. Dac.* *Quam senticosa. Lege,* ut viri doctiss.:

Quam senticosa verba pertorquet lupa.

Versus enim trimeter est, et in fine debet esse iambus. *Lupa* autem est meretrix. Glossarium: *Lupa, ἑταῖρα καὶ λύκαινα.* Janus Gulielmus legebat: *pertorquet truo.* *Truones* scomma in enormis nasi homines. *Idem.*

Senium. (Ad p. 260.) Caecilii versus mendo non caret. *Ant. Aug.* Versus Caecilii, quem viri docti corruptum putant, non minus sanus est, quam qui maxime:

Sine suam senectutem ducat, utique ad senium sorbito.

Ait Comicus poeta: *permitte ut is quiete et tranquille trahat suam senectutem. Nam certe cum ad senium pervenerit, sorbito eum tollet.* Ubi per sorbitionem ad veterum morem allusit, qui maiorem annis sexaginta de ponte in Tiberim deturbabant, unde natorum proverbium *sexagenarios de ponte*, vel, quod verius puto, ad Ceorum legem allusit poeta, qua maiores annis LIX. sorbitione civitae et vita tollebantur, in reliquis victus sufficeret. Huius legis meminit Menand.:

*Καλὸν τὸ Κεῖων νόμιμόν εἶσι, Φαρία,
Ὅ μὴ δυνάμενος εἶν κελῶς, οὐ εἶν κελῶς.*

Vide Strabo lib. X. pag. 486. Edit. Casaub. Vide et Aelian. lib. III. cap. 37. Notabis praeterea in versu Caecilii senectutem esse ante senium constitutam, contra quod quibusdam visum est, qui *Senium* prosperam senectutem interpretantur. *Dac.* Adde supra *Anatem* et Nonium (pag. 1. Merc.) in *Senium.* *Goth.* Cf. Spengel. in Caecil. Fragm. pag. 24. ubi sic est emendatus locus Caecilii: *Sine suam senectam ducat; isque ad senium sorbito.*

Senonas. (Ad p. 260.) Quasi ξέρονς. Alludere videtur Liv. lib. V. sect. 35. Tum Senones recentissimi advenarum ab Ufente flumine usque ad Aesim habuere. Servius (pag. 547. ed. Don.) etiam prius ξέρονς, postea *Senonas*, quasi ξέρονας dictos innuit. Sed non quia novi venerunt ex Transalpina regione, sed quod Bacchum hospitio receperunt. *Senones*, inquit, *qui Senones dicti sunt, quod Liberum patrem hospitio recepissent. Dac.*

Septentriones. (Ad p. 260.) De Septentrionibus haec intelligenda sunt, de quibus Varro lib. VI. de L. L. (VII. pag. 355. Sp.): *Has septem stellas Graeci, ut Homerus, vocant ἑμᾶσαν et propinquum eius signum βοῶτην: nostri eas septem stellas boves et triones et prope eas arem. Triones enim et boves appellantur a bubulcis etiamnunc, maxime cum arant terram, e quibus ut dicti valentes glebarii, qui facile proscindunt glebas, sic omnes, qui terram arant, a terra triones, unde Triones ut dicerentur. E detrito, et postea: Possunt triones dici septem, quod ita sitae stellae, ut ternae trigona faciant. Haec Varro et Gell. lib. II. cap. 21. Eadem Festus hoc loco scripserat, tantum addit Ennii versus, qui non extant. Pro his substitutum denarii mentionem L. Lucretii Trionis, in quo septem stellae videntur. *Ant. Aug.* Infra: Agebatur de Trionibus et Septentrionibus: *Septentriones septem stellae appellantur a bubus iunctis, quos triones veteres appellant, quod iuncti arant terram, quasi triones: quidam eas stellas plaustrum vocant, quod id astrum Graeci ἑμᾶσαν di-**

cant, quia habet partem quandam temonis speciei. Ennius: superat temo stellas. Haec Festus. Intelligit autem locum Ennii ex Iphigenia, quem olim in Coniectaneis (pag. 143. ed. Steph.) illustravimus:

Quid nocti videtur? in altisono

Coeli clupei temo superat

Stellas, cogens sublime etiam

Atque etiam noctis iter.

Addunt viri docti in numismate veteri L. Lucretii Trionis expressam videri stellarum septem formam. Et nos quoque eiusdem L. Lucretii duos argenteos vidimus, quorum copiam nobis fecit humanissimus vir Christophorus Neytterus Augustanus. In altero erat luna corniculata et stellae cum inscriptione: *Trio Lucreti*, in altero Delphinus et inscriptio L. Lucretii Trio. *Scal. Triones* potius dicti a *stria*, quam proscindendo sulcos faciunt, *striones* et s. litera deperdita, *triones*. *Dac.*

Scensas. Miror huc translatum, cum certum sit, non scaenas, sed cesnas postuisse, unde silicesnium, postea silicernium. *Scal.* Scaliger legendum putat *cesnas*, unde silicesnium, postea silicernium, ut *Valesii*, Valerii etc. Sed si quid temere mutandum sit, malim legere *scenas*. Propius ad veterem scripturam *scensas*, id quod et doctiss. Vossio video placuisse. *Dac.* *Quae autem nunc prandia, pro coenis habebant*. Vide quae in voce *Cena* dicta sunt. Inde apud Terent. ad *coenam veniat* (Eun. II, 2, 85.), id est prandium. *Idem. Vesperna.* Vide infra *Vespernas*. *Goth.*

Signa. (Ad p. 261.) *Signa ut rerum, ita res ipsae sculptae aut lapides aut ferrum: et si qua sunt aliqua eiusmodi quae sculptantur etiam: sed pocula ita dicta, et simulacra ad effigies hominum conformata.* Inversum tamen etiam. Sed pocula pro sed etiam pocula. *Scal.* Ait Festus, signa dici ut ea quae materiae insculpuntur, ut Virg.: *Pocula aspera signis*; et materia ipsam sculptam, lapides, marmor, ferrum etc. Virg. Georg. III, (34.):

Stabant et Parii lapides, spirantia signa.

Ovid.: *Factum de marmore signum.* Simulacra hominum, deorum etc. Ut *Veneris signum* Plaut., *signum Adonidis* Cicer. *Dac.*

Sequester. (Ad p. 261.) Sequester is dicitur, qui inter aliquos placuit, ut, quod inter eos convenit, teneat, idque ut ei reddat, cum id sibi deberi consiterit. Cato in ea oratione, quae inscribitur de indigitibus: *Sinum perire, ut bona rapiant, aut si petantur, ut sequestro dent.* Et Plautus in Mercatore (IV, 3, 36.): *Imo sic sequestro mihi data est.* Haec vel huiuscemodi Festus. Vide Gell. lib. XX. cap. ult. *Ant. Aug.* Gloss.: *Sequester μεσιτης, εντακτος, συνθηκοφυλαξ.* *Dac.* Gloss.: *μεσιτεύω sequestro, μεσιτεία sequestratio.* *Goth.*

Sepulchrum. (Ad p. 261.) Sepulchrum est, ut ait Gallus Aelius, ubi mortuus sepultus est, quod antiqui bustum appellabant, isque cippis, aut aliqua alia re mortui causa designatus est, intra quos sepulturae facta. Haec est Sex. Pompeii sententia. *Ant. Aug.* Vide *Bustum*. *Dac.*

Segnitia. Terent. in Andria. *Ant. Aug.* Omnia constant ex Epitome, distinctione tamen locus ita invandus est: *Quod sine nitendo quid utile aut honestum?* cum interrogationis nota. Segnitiae a se hoc est sine, et nitor, ut segnis dicitur, qui non nititur ad id, quod utile est, aut honestum. Locus Terent. est Act. I. sc. 3, (1.). Vide *Secordia*. Eadem mente apud Plautum Asinar. (II, 1, 6.):

Quin tu socordiam omnem reuce et segnitiam amove.

Dac.

Signare. Scribere. Vide supra *Resignare* et *Resignatum*. Praeter significationes signandi hic enumeratas a Festo, hae videntur adiciendae: designare, ostendere, imprimere. Vide Nonium (pag. 405. Merc.) in *Signare*. Et *Signata virgo*, integra. Vide Nonium (p. 171. Merc.) in *Signatam*. Quin apud eundem (p. 96. Merc.) *Designare* est cum nota et ignominia aliquid facere. V. l. 39. ff. de v. signifi. et Raevardum V. Var. X. *Goth.* *Modo anulo signa imprimere.* V. l. 22. ff. signum. et passim ff. qui testamenta l. 1. §. si pecunia 36. ff. depositi; unde signatores et signatorius annulus. *Idem.* *Modo pecora signis notare.* Virgil. l. Georg. (263.):

Aut pecori signum, aut numeros impressit acervis.

Idem. . . ri dicitur, signare dicitur. Idem. Consignare. Adde l. penult. ff. de donat. inter virum: l. ult. ff. de dote praeg. l. acceptam Cod. de usuris. l. 20. Cod. de pignori. *Idem.*

Septimontium. Varro lib. V. de L. L. (VI. pag. 206. Sp.): *Dies septimontium nominatus ab iis septem montibus, in quibus sita urbs est. Feriae non populi, sed montanorum modo, ut Paganalibus, qui sunt alicuius pagi.* Mirum autem est hoc loco et proximo pro septem montibus octo loca urbis enumerari, Pala-

tium, Velas, Fagatal, Suburam, Cermalum, Oppium, Coelium, Cispium montes. *Ant. Aug.* Septimontium dies festus appellatur mense Decembri, qui dicitur in Fastis Agonalia, quod in septem montibus fiunt sacra, Palatio, Velia, Fagatali, Subura, Cermalo, Caetio, Oppio, Cispio. Haec Festus. Nam Varro disserens de festis, quae in mensem Decembrem incidebant, ponit et inter ea Septimontium. Agonalia vero eodem mense erant proprie Idus Decembres, alia ab iis Agonalibus, quae notant Fasti mense Ianuario. Hoc tantum interest, quod Agonalia sint ante Larentinalia, Varro vero Septimontium ponat post Larentinalia. De Septimontio habes et apud Tertullianum libro de Idololatria (cap. 10.): *Etiam strenae captandae et Septimontium et brunae et carae cognationis honoraria exigenda omnia.* Ex quibus apparet non solum mense Decembri fuisse, quia is est brunae mensis, sed etiam circa finem eius mensis fuisse, quia proximum sit strenae exigendae, quod fiebat Kalendis Ianuariis. Quod disertius probatur ex Suetonio in Domitiano (cap. 4.): *Congiarum populo nummorum trecentorum ter dedit, atque inter spectacula muneris largissimum epulum; septimontiali sacrorum quidem die Senatui equitique panoriis; plebei, sportellis cum obsonio distributis.* Antea plane ignorabatur de hoc septimontiali die. *Scal.* Septimontium autem Romani ob inclusum pomoeris septimum collem primum celebravere. *Dac.* Vide Plutarch. in Problem. (Quaest. Rom. 69.). *Goth.* *Germalo.* Vide supra *Germalus. Idem.* Vide supra in *Sacranis. Idem.*

Sifus. (Ad p. 261.) Locus difficilis, qui lucem desiderat. *Ant. Aug.* *Sifunculi* in aqua dudenda usurpatum est pro tubis ipsis, id quod Graece est *σίφων*. In lege rivalitia sic est, quae lata est rogante populum Sulpitio: *Rivales montani poganive sifunculis oquam dividunt; donec inter se dividerint, eius iudicatio esto.* Aperte actio datur in eum, qui hac lege committit. *Scal.* Qui Rivales v. l. 1. §. 26. ff. de aqua quotidiana. *Goth.* *Praetoris* alii *Curatoris*, ut in lege Manilia apud scriptores de limitibus agrorum. *Goth.*

Siparium. Siparium genus veli, quod in scaena mimi utuntur, dictum ait. Hactenus possum. Reliqua quae pertinent non video. *Scal.* Aulacae prius dicebantur, quae postea siparia dicta. Donat. in Prolegom. Terentii: *Aulacae quoque in scaena sternerunt, quod pictus ornatus erat ex Attalica regia Romam usque perlatus: pro quibus Siparia aetas posterior accepit. Est autem mimicum velum, quod populo obsistit, dum fabularum actus commutatur.* Et dictum est siparium a sipare, id est iacere, quod velandi causa spectatoribus obsiparetur, obiceretur, vel potius a *σίφαρος* velum. Quod et intellexit Verrius, cum scripsit siparium a velamento dictum. *Dac.* Mimicum. Minutum. *Goth.* Idem Isidorus XIX. cap. 13. *Idem.*

Supparum. (Ad p. 261.) *Supparum* appellatur dolonem, hoc est velum minus in navi, ut acation maius. Supparum autem dictum ait Capito, velut separatum sit a dolone interioris mali. Haec *ἀκατίωνος* Festus. Notum est Acationem et dolonem esse genera velorum, *ἀκάτιον* quidem *μέγα ἄρμενον*, *δόλων* vero *μικρόν*. Notum et illud apud Livium: *dolonibus sublatis fugerunt.* De suparo alibi satis diximus. Sequitur aliud caput: *Sepulum morte meroque cum ait in ea in . . . de L. Terentio vici magistro, eum vivum de sazo Tarpeio elatum cum eo venisset commissatum, quod mero esset coactus.* Non dubium est ex quadam oratione Catonis desumpta esse. Qui mos est Festo sollemnis, ut non nominato Catone verba ex eo in testimonium producat, ut in *Sublimavit*. Eleganter comessandum iuvenem mero sepulum et vivum elatum, quod mortuo similis esset, dixit, quodque spiritus ei mero coactus et interclusus esset. Est autem non totus integer locus, ni fallor, ante enim desiderantur quaedam; quamquam non solum aperta est, sed etiam elegans huius loci sententia. *Scal.* Pollux tria in navi memorat vela, minimum *δόλων*, maius *ἀκάτιον*, maximum *ἐπίτομον*. Capito autem sententiam de sipari etymo confirmat Isidorus lib. XIX. cap. 3.: *Siparium*, inquit, *genus veli unum pedem habens, quo inniti navigia solent in navigatione, quoties vis venti languescit, quod ex separatione existimant nominatum.* Sed illud omnino ridiculum; est enim a Graeco *σίφαρος*, adeoque potius scribitur siparium. *Dac.*

Seplasia. (Ad p. 261.) Platea Capuae ita appellabatur, in qua unguentarii negotiarii erant soliti. Pedian. in Pison. (pag. 161. ed. Lugd.). Verba autem Ciceronis a Festo relata sunt eadem illa, quae Asconius interpretatur (Cicer. in Pis. c. 11.): *Seplasia mehercule, ut dici audiebam, te ut primum aspexit, Campanum Consulem repudiavit.* *Ant. Aug.* Inde Seplasia species omnes et seplasiarius *παντοπώλης, specoarius, espicier.* Vide post *Serilam. Dac.*

Saticula. (Ad p. 261.) *Sati* . . . Saticulam deductam esse coloniam Paterculii scribit libro priore. Livius quoque lib. XXVII. (12.). Sabulicanos inter colonos fideles XVIII. coloniarum enumerat. De hac igitur Festi verba intelligere possumus. Saticula oppidum in Samnio captum est, quod postea coloniam deduxerunt etc. L. Papirio Cursore, V. C. Iunio Bruto II. Coss. anno post R. C. CDXL. ex Fastis Capitolinis. *Ant. Aug.* Paterculus lib. I. cap. 14.: *Insequentibus consulibus a Sp. Postumio, Philone Publilio Censoribus Acerranis data*

civitas et post triennium Terracinam deducta colonia. Interpositoque quadriennio, Suessa Aurunca et Saticula Interamnaque (melius Suessam Auruncam et Saticulam, Interannamque) post biennium. Dac.

Segesta. (Ad p. 261.) Vide *Beneventum. Ant. Aug.* Segesta est oppidum pervetus in Sicilia, Iudices, quod ab Aenea fugiente a Troia atque in haec loca veniente conditum esse demonstrant. Cic. IV. in Verr. (c. 33.) Virgil. (Aen. V, 718.) Aestam nominat ab Aeste, quem ibi Aeneas reliquit:

Urbem appellabant permissio nomine Aestam.

Verum Strabo lib. VI. (pag. 272. Cas.) eam conditam docet ab iis, qui cum Philocteta in agrum Crotoniatum venerunt, missis ab eo in Siciliam cum Aegesta Troiano. De Aeste autem sive Aegesta, quem Sylvia Egesta Hippolae Troiani filia, a Crimiso amne in canem mutato compressa, edidisse dicitur, hic piget referre. Vide, si lubet, Serv. ad I. Aen. X, 554. et lib. V, 30. et Salmas. in Solin. pag. 3. Illud constat, Segestam urbem in colle sitam fuisse, ut omnes fere veterum Sicanorum urbes, Fazel. Decad. I. lib. VII. cap. 3. Segesta urbs vetusta, in colle undique praerupto iacens. Unde eam doctissimus Bochartus non ab Aeste sive Aegesta, sed a Punico Sakhesta dictam putat. Dac. Ne obsceno nomine app. Propter similitudinem scilicet vocis Egesta. Et Egestas paupertas, obscenum autem dirum, infaustum. *Obscaenaeque volucres* Virgil. (Aen. III, 362.) Idem. Ut factum est in *Malevento. Vide Beneventum. Idem. Et in Epidamno.* Mela de Situ orbis lib. II. cap. 3. Urbium prima est Orivum, secunda Dyrrhachium, Epidamnus ante erat. Romani nomen mutavere, quia velut in damnum itaris, omen id visum est. Verum de appellationibus Epidamni et Dyrrhachii vide praeter alios Dionis locum singularem lib. XLI, (49.) Dac. Adde, quae scripsi in *Omen. Goth.*

Seliquastra. Pro *sediquastra.* Idem Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 131. Sp.): *Ab sedendo appellantur sedes, sedile, sedum (bene alii solum) sellae, seliquastrum.* Dac. Ita legitur in editione Haloandri in l. 4. ff. de supellectile, pro *sedularia. Goth.*

Silus. Silus et silo, σῆλος. Scal. In libro scripto Coloniensi, ut monuit Guielmus Verisimil. lib. I. cap. 9. Silus appellatur nasus solum versus et repandus. *Silus pro simus* a Graeco σῆλος. Dac. Alius est a Silone, de quo vide Nonium (pag. 25. Merc.) in *Silones. Goth.*

Silvii. (Ad p. 262.) Vetus autor originis gentis Romanae (c. 16.): *Interim Lavinia ab Aenea gravida relicta, metu, veluti insecuturi se Ascanii, in sylvam profugit, ad magistrum patris pecoris, Tyrrhum, ibique enixa est puerum, qui a loci qualitate Silvius est dictus.* Et paullo post (cap. 17, 4.): *At Ascanius postquam excessisset e vita, inter Iulum filium eius et Silvium postumum, qui ex Lavinia genitus erat, de obtinendo imperio orta contentio est, cum dubitaretur, an Aeneae filius, an nepos potior esset, permessa disceptatione eius rei ab universis rex Silvius declaratus est. Eiusdem posterii omnes cognomento Silvii usque ad conditam Romam Albae regnaverunt. Dac.*

Sertor. (Ad p. 262.) Vel aprehendendo, vel, quod verisimilius, a serendo, quod in libertatem serat, hoc est iungat, inquit Verrius, quod totum ab eo non ἀνιδρωός, hoc est non probabiliter introductum dicit Festus, sed idem nos alibi docuit, *adsere* esse admove, quod ea, quae in terram demittuntur, *seri* dicuntur. Cur igitur is proprie *sertor* et *adsertor* dici nequeat, qui manu vel manu adserit, hoc est manum admoveat, iniicit, manu prehendit, ut vindicet in libertatem. Certe nimis praecipitanter hic Festus eos reprehendit, qui *sertorem* a serendo, hoc est prehendendo dictum putant. In his Varro lib. V. de L. L. (VI. pag. 241. Sp.): *Sic consereere manum dicimur cum hoste, sic ex iure manu consertum vocare, hinc adsereere manu in libertatem, cum prehendimus. Dac.* Vide supra *Adsereere. Goth.*

Seges. (Ad p. 262.) Proprie de frumento, sed per metonymiam de terra ipsa arata et consita. Sic Varro de r. r. (I, 29.) *Seges* dicitur, quod aratum satum est, arvum quod aratum nondum satum. Verum etiam de terra simpliciter, quae neque arata, neque sata sit. Virgil. lib. IV. Georg. (129.):

Nec pecori opportuna seges nec comoda Baccho.

Dac. Vide Nonium (pag. 395. Merc.) in *seges.*

Serilla. Optime Festus contra Verrium contendit *serilla* dici funiculos sparto consertos. Verba Pacuvii sic ordinanda:

Nec ulla subsacus cohibet compagem alvei

Nec suta lino et sparteis serillibus.

Alvei, id est *navigii*. De *subscude* vide in *Subscudes*, ubi eadem Pacuvii verba adducta sunt. Dac. Paulus in Epitome id posuit, quod a Festo reprehenditur. *Ant. Aug.*

Servorum. (Ad p. 262.) At Macrobius (Sat. I, 13.) contra: *Nonis conventus universae multitudinis vitandus existimabatur, quoniam populus Rom. exactis etiam regibus diem hunc Nonarum maxime celebrabat,*

quem natalem Servii Tullii existimabant. Qui quum incertum esset, nonis tamen natum esse constaret, omnes nonas celebri notitia frequentabant. Est etiam dies servorum Sigillaria, quae in continenti post Saturnalia celebrantur. Lucillius:

— *Servorum festu' dies est,
Quem plane hexametro versu non dicere possis.*

Nam hexametri lex non admittit Sigillaria. Ausonius (Idyll. 26.):

*Aediles etiam plebi, etiamque curules
Festa Sigillorum nomine dicta colunt.*

Scal. Pessime verba Festi interpretatus est Epitomista. Neque enim Festus dicit Idibus natum Tullium, sed Idibus eum aedem Dianae dedicavisse. Quamvis etiam Plutarch. in Quaest. Rom. 100. eo die natum Servium patat. *Cur*, inquit, *Idibus sextilis, qui nunc Augustus dicitur, feriae sunt utriusque sexus servis; mulieres autem tum maxime lavare et purgare capita student; an hoc servis datum quod ea die Servius rex natus e captiva fuit ancilla?* Optime igitur Festus servorum diem festum Idibus ponit, quod eo die Ser. Tullius, qui e Serva natus est, aedem Dianae dedicaverit in Aventino. Unde et eodem die eius sacra peragebantur. *Martial.* Epigr. XII, 68.: *Augustis redit Idibus Diana. Dac.* *A quorum celeritate fugitivos vocent servos. Lege vocent cervos* ut in vet. cod. Sic Graeci fugitivum ἔλαφον vocant. Et facete Aristophanes (353. seq.) ait nubes cum fugitivum aspiciunt, cervorum speciem assimilare:

*Ταῦτ' ἄρα, ταῦτα Κλεώνυμον αἰτιαὶ τὸν ἰψάσπιν ἠΐθεῖ ἰδοῦσαι
Ἵτι δειλότατον τοῦτον ἔλαφον, ἔλαφοι διὰ τοῦτ' ἐγένοντο.*

Dac. Vide Crinitum XIX. cap. 13. *Goth.*

Sero sapiunt Phryges. (Ad p. 262.) *Cic.* Epist. lib. VII, 16.: *In equo Troiano scis esse, sero sapiunt.* De Trojanis, qui cum ullis premerentur, velle coeperant Helenam reddere. *Dictys Cretensis lib. IV.:* *Ceterum Troiani, ubi hostis muris infestus, magis magisque saevit, neque iam resistendi moenibus spes ulterius est, aut vires valent, cuncti proceres seditionem adversus Priamum extollunt atque eius regulos; denique accito Aenea filisque Antenoris, decernunt inter se, uti Helena cum his, quae ablata erant, ad Menelaum duceretur.* *Dac.*

Sispitem Iunonem. (Ad p. 262.) Nam sospitem pro servatore dixerunt. Vide *Sospes*. Inde *sispes* et *sospes Juno* quae Ciceroni, Ovidio, Livio *sospita Juno* dicitur. In numismatibus: *Juno sispita. Sispes* autem pro *sospes*. *Isidor.* in Gloss.: *Sispes, sospes, sanus. Dac.* Cf. supra quae notata sunt ad v. *Persicus*.

Sultis. Mendose scripta ita emendavimus, ut, licet Festus id non scripserit, quod eum fecisse aliquibus indicis existimamus, tamen id ipsum, quod scripsimus, lector non aspernetur. *Cicero* in Oratore (45.): *Libenter etiam copulando verba iungebant, ut sodes pro si audes; sis pro si vis. Iam in uno capsis tria verba sunt.* Vide *Sodes. Ant. Aug.* Lege infra, ut viri docti: *Ita ut alia sunt, sodes, si audes; sis, si vis; ilicet, ire licet; illico, in loco; scilicet, scias licet.* Vide *Sodes. Dac.*

Serius. Scribe *Secius* vel *Sequius*. Alioqui ineptum est proscribere nobis *Serius*, tanquam ignotum verbum, quod vulgatissimum est. Adde quod in veteri scriptura variat lectio, cum exaratum sit *Seius*, non *serius*. Legendum ergo: *Secius a secus videtur dictum. Scal.* Errat *Scal.* Nam ex verbis Attii constat legendum *serius. Dac.*

Sedum.

Specus. (Ad p. 263.) Ennii versus fuit XVI. *Annal.* ut refert *Priscian.* lib. VI. (c. 14, 75. tom. I. pag. 269. Kr.): *Tum cava sub monte late specus intus patebat.* Sed melius refertur a *Nonio* (pag. 222. seq. Merc.): *Concava sub montes late specus intus patebat. Ant. Aug.* *Pacuvius* *Chlyre:*

*Est ibi sub eo saxo ingentis strata arena ingens specus,
Solis quae exortu capessit candorem, occasu nigret.
Illud incipio saxum tentans ascendere verticem*

In summum; deinde in omnis partes prospectum aucupo.

Scal. Hoc nomen trium generum fuit; mascul. ut *Eunius* in *Lytris: Inferum vastos specus;* faeminini: *Pacuv.* in *Niptris: Advenio scrupulosam specum;* neutri: *Virgil.* VI. *Aen.* (VII, 568.): *Hic specus horrendum. Dac.* *Specus* faeminino. Adde I. 1. §. 3. ff. de rivis. *Goth.*

Spondere. Vide supra pag. 697.

Subditus. *Paulus* in l. mortuo. D. de iudic.: *Mortuo iudice, quod eum iudicare oportuerat, eum, qui subditus est, sequi oportet. Dac.* V. l. 60. ff. de iudiciis, ubi dixi. *Goth.*

Saturno sacrificium fit. (Ad p. 263.) Festi verba videntur pertinere ad Saturni sacrificia, quae capite aperto ferebant, ut verbo *Saturnia* dictum est, et Plutarch. in Probl. (9. et 13. Quaest. Rom.) Macrobr. lib. I. (c. 10. fin.) Sat. Servius lib. III. Aen. hoc idem scribunt, idemque Honori fieri, propterea, quod caput aperire honoris causa potentioribus soleat, ut Plin. tradit lib. XXVIII. cap. 6. Addit Festus inter Metellum Pontificem Max. et Claudium contentione fuisse, eumque fortasse multasse, quod Saturno capite aperto fecisset in Sulpicii Ser. F. inauguratione, Claudiumque provocasse, sed non obtinuisse. Haec nondum reperimus apud alios scriptores. *Ant. Aug.* Saturno sacrificium fit capite aperto. Reliqua, qui meliore ingenio sunt, divinabunt. Postea: *Saxum Tarpeium appellatur pars montis, qui ob sepulchrum Tarpeiam, quae eum montem Sabinis prodiderat, nominatus est; vel ab eo, quod, cum L. Tarpeius Romulo quasi ob raptas virginis adversaretur, ad illud saxum est de noxio poena exacta; noluerunt funestum locum cum parte Capitolii coniungi.* Videtur iste L. Tarpeius Romulum apud populum accusasse, quod cum sine causa verisimili non posset, hoc nomine infensum populo efficere voluisset, quod Sabinas rapuerit et eam invidiae causam obtinuisse. *Scal.* *Sacrificium Saturno fit.* Ait Festus: Saturno capite aperto sacrificium fiebat Saturnalibus, itaque cum Ser. Sulpitius Rufus Ser. Filii inauguratus esset et eius inaugurationi Metellus Pontifex Augurem adesse iuberet, excusavit se Claudius, quod sacris familiae suae impeditus esset, quibus sacrificandum foret aperto capite, cum Saturno aperto res sacra facienda esset, eaque de causa multatum a Pontifice Claudium provocasse, deinde reconciliatum esse et peractis familiae suae sacris religione solum Saturno sacra fecisse de more sacrificandi Saturno aperto capite. Vide *Saturnia* et *Lucem facere.* Servius III. Aen. (pag. 300. ed. Dan.): *Sane sciendum, inquit, sacrificantibus diis omnibus caput velare consuetos ob hoc, ne se inter religionem vagis aliquid offerret obtutibus, excepto tantum Saturno, ne numinis imitatio videretur, quia Saturno capite velato ibi cernitur.* Metelli Pontificis Maximi meminit Macrobr. lib. III. cap. 13. C. vero *Claudii* Auguris Livius lib. XLV. (c. 44. init.): *Augur C. Claudius mortuus, creatus T. Quintius.* Quod autem inaugurationi eius, qui augur creatus esset, alius augur adesse solitus sit et Festi verba et verba Metelli huius confirmant, quae sunt in indice 4. apud Macrobr., quibus inaugurationem Lentuli Flaminis Martialis ita describit: *A. D. IX. Kal. Sept., quo die Lentulus Flamen Martialis inauguratus est, domus ornata fuit, triclinia lectis eburneis strata fuerunt, duobus tricliniis Pontifices cubuerunt. Q. Catulus, M. Aemilius Lepidus, D. Silanus, C. Caesar rex Sacrorum. P. Scaevola. Sec. Pub. Cornelius. Pub. Valerianus. Pub. Albinovanus et L. Iulius Caesar. augur, qui cum inauguravit.* De huiusmodi inauguratione ita Liv. lib. XXVII. (38.): *L. Aquilius Augur creatus inauguratusque.* Et lib. XXX. (26.): *Fabius Maximus Augur annos XLII. etc. In eius locum inauguratus Q. Fabius Filius.* Sueton. in Caio cap. 12.: *Deinde augur in locum fratris sui Drusi destinatus prorsusquam inauguraretur, ad Pontificatum tractus est.* De Claudia familiae sacris vide supra Propudianus porcus. *Dac.*

Saxum Tarpeium. Priore Festi sententiam Varro lib. IV. (lib. V. pag. 48. Sp.): *Hic mons, inquit, ante Tarpeius dictus a virgine Festali Tarpeia: quae ibi ab Sabinis necata armis et sepulta. Eius nominis monumentum relictum, quod etiamnunc eius rupes Tarpeium appellatur Saxum.* Alii a duce Tarpeio dictum putant. Propert. eleg. 4. lib. IV. (v. 93.):

A duce Tarpeio mons est cognomen adeptus.

Dac. Saxum Tarpeium, de quo Dionys. et Livius scripserunt, a Tarpeia L. Tarpeii filia, quam multi ferunt Sabinis Capitolii arcem prodidisse, quod Dionysio non probatur. De saxo autem deiciebantur insigni aliquo crimine damnati, eaque de causa ut locus funestus cum reliqua parte Capitolii non erat coniunctus. Vide *Tarpeiae. Ant. Aug.* Saturno dies fastus. Adde ritus Saturnalium ex voce *Cereae. Goth.* *Falx est ei insignis.* Vide supra *Opima* et Fulgentium Mythologicis. *Idem.* *Saxum Tarpeium.* Adde *Tarquitiis scalas* et legem 25. in fin. ff. de poenis. *Idem.*

Scaptia tribus. Meminit Liv. lib. VIII. 17.: *Eodem anno census actus novique cives censi, tribus propter eos additae Maecia et Scaptia. Censores addiderunt Q. Publilius Philo. Sp. Postumius.* Ob Pedanos civitate receptos tribus addita Scaptia. Scaptiam urbem in Latio numerat Plin. (H. N. III. 5. 9.). *Dac.*

Stellatina. (Ad p. 263.) *Stellatina tribus non a Stellate, campo eo, qui in Campania est, sed eo, qui est . . . miliaria a porta Capena, ex quo Tusci cum campum ita appellaverunt.* Haec vel bis similia Festus. Liv. lib. VI. (5. lin.): *Tribus quattuor ex novis civibus additae, Stellatina, Trentolina, Sabatina, Arnenis anno urbis CCLXVI. ex Fastis Capitolinis. Ant. Aug.* Vide Liv. lib. VI. 5. Stellates populus in Tuscia nominat Cato in Originibus. *Dac.* Vide Plin. lib. III. Sunt qui etiam legunt hoc loco *Capena. Goth.*

Sabatina. Sabatina tribus, quae cum Stellatina, Trentolina et Arnenis reliquis fuit addita anno CCLXVI. Liv. lib. VI. (c. 5.) a lacu Sabate dicta, qui fuit in Tuscia. Hunc lacum hodie Anguillarum vocari

docet Onuphrius. *Dac.* Supple: Sabatina tribus a lacu Sabate dicta est. Nihil amplius deest. *Idem.* Vide Florum (Epit. Liv.) lib. VI. *Goth.*

Sabini. Interpretationem desiderat. *Ant. Aug.* Sabini dicti, ut ait Varro Terentius, quòd ea gens P. P. colat deos, ἀπό τοῦ σέβειναι. Illud PP. significat *praecipue*, quare et glossema appositum erat. Plinius (III, 12): *Sabini, ut quidam existimavere, a religione et Deorum cultu Sabini appellati.* *Scal.* Sabini in longum per CIO stadia porrecti a Tiberi et Nomento, oppido usque ad Vestinos. Antiquissima gens. Ab his Picentini, Samnites, ab his Lucani, ab his Brutii. *Dac.* In argenteis denariis D. P. P. significant *Deos penates.* *Goth.*

Silere tangere. (Vid. p. 264.) Lege: *Silere, tacere significat, ficto vocabulo ab S. litera, quae initium est eius vocis.* Haec Festus. Haec differentiam inter silere et tacere statuunt Grammatici, ut proprie silere dicantur, qui iam loqui coeperunt, tacere vero, qui non antea loquebantur. *Dac.* Cf. Doederlin. Syn. et Etym. L. I. tom. I. pag. 84. seqq.

Sangualis porta. Potius ab aede Sanci sive Sangi dicta *sangualis*, quomodo ab eiusdem Dei tutela ossifraga avis eodem nomine dicta est. De *Sango* vide in *Proptertiana.* *Dac.* Adde Varronem IV. de L. L. (V. pag. 72. Sp.).

Sella curulis. (Ad p. 264.) Haec ignoramus. *Ant. Aug.* Puto *Sellae curuli locus in circo, item proximo lictori, posterioribusque lictoribus proxime sacellum Murciae fuit, de quo loco despiciebant spectacula magistratus.* Neque id abhorret a consuetudine Romana, ut magistratus in sella curuli qui ludos ederet, aut alius quivis, ad primas metas staret. Nam ad eas Deae Murciae sacellum fuisse ait Tertullianus. Non improbo tamen, ad sacellum Mercurii. Nam et ad Circum maximum fuit aedes eius Dei. *Scal.* Idem Livius lib. II, (31.) Valerio, inquit, dictatori super solitos honores locus in Circo ipsi posterisque ad spectaculum datus. Ideo autem proxime sacellum Murtiae, quia illud erat in Circo, ubi Metae, sive oppidum. Varro lib. IV. (pag. 153. Sp.): *In Circo primo, unde mittuntur equi, nunc dicuntur Carceres. Naevius oppidum appellat. Carceres dicti, quod coeuerunt equi, ne inde exeant, antequam magistratus misit: oppidum, quod a mari parte pinnis turribus carceres olim fuerunt. Scripsit poeta: dictator, ubi currum insidet, pervehitur usque ad oppidum. Intimus Circus ad Murtium vocatus, ut Proclius aiebat, ab urceis, quod is locus esset inter figulos. Alii esse dicunt a murteto declinatum, quod ibi fuerit. Cuius vestigium manet, quod ibi Sacellum etiam nunc Murtiae Veneris.* Ubi notandum, versum illum, quem Varro adducit ex Poeta, sive ille Naevius, sive Ennius sit, ex hoc Festi loco fortasse lucem capere: per Dictatorem enim Valerium intelligit, per currum sellam Curulem. *Dac.*

Sontica causa. (Ad p. 264.) *De re. M. Cato* de re floria. Ita citatur ab Agellio X. c. 13. *Goth.* Vide *Sonticum.*

Stiricidium. Servius in illud III. Georg. (366.):

Stirique impexis induruit horrida barbis.

Siria, inquit, est gutta: inde fit diminutivum, ut dicamus *stilla.* *Dac.* Glossis ἰδρωστίαιον. *Goth.* *Stilla.* Glossis σταγών, σταλαγμός. *Idem.*

Servorum dies festus. Vide supra.

Sacramento. Sacramento dicitur, quod sacratur fide interposita, ac tum sacramento dicitur interrogari quidam. Cato in Q. Thermum de X. hominibus: Aderant, ne mala fide viderentur scelera nefaria fieri, qui dicentur sacramento; traderentur lege; aestimarentur. *Scal.* Sic sacramento dicere milites dicebantur, cum ad iusiurandum adigebantur, se Remp. non deserturos. Liv. lib. V. (XXV, 5): *Tribuni plebis, si eis videretur, ad populum ferrent, ut qui minores decem et septem annis sacramento dixissent, iis perinde stipendia procederent, ac si viginti annorum, aut maiores milites facti essent.* Inde in Glossis: Sacramento ἰδρωστίαιον. Sacramento tamen a iureiurando diversum facit Liv. lib. XXII, 38. *Dac.* Vide supra *Obstinato.* *Goth.*

Siremps. Charis. lib. I. (pag. 116. P.) tradit, *Siremps* nominativo tantum casu dici et ablativo ab hac *Siremps.* Significare autem: *Similiter lex esto.* Extant aliquot tabulae legum, in quibus ita scriptum est: *DE EO AGRO SIREMPS LEX ESTO,* et in altera: *SIREMPSQUE EIS PLATORIBUS DEQUE EIS PLATORIBUS Q. OMNIUM RERUM IUS LEXQUE ESTO, QUASEI SEI EI PLATORES IN EAM DECURLAM IN TRIBUS PLATORIBUS ANTEA LECTEI SUBLECTEI ESSENT. QUAM IN QUISQUE DECURLAM EORUM EX HAC LEGE PLATOR LECTUS ERIT SIREMPSQUE EIS PRAECONIBUS QUAESTORI OMNIUM VERUM IUS LEXQUE ESTO.* In his omnibus similem si-

gnificat aut simile. Tria autem verba copulata sunt, siremps, hoc est similis res ipsa. *Ant. Aug.* Plauti locus in prologo Amphitruonis (73.) iam dudum a nobis ita emendatus fuit: *Sirempse legem iussit esse Jupiter.* Memini et locum in senatusconsulto quodam apud Frontinum eodem modo depravatum vulgo legi: *Qui adversus ea quid fecerit et adversus ea repperit ex iussu causaque omnium rerum omnibus esto damnas utique atque utique esset esseque oporteret, si is adversum hanc legem rivum specumque rupisset.* Manifesto enim legendum: *Qui adversus ea quid fecerit, siremps lex, ius causaque omnium rerum omnibus esto utique atque uti esset* etc. Quin apud Probum Siglarum scriptorem eadem non mediocriter contaminata sunt: S. R. L. E. E. C. Q. O. R. E. *Si rem lex ex eius causa Que omnium rerum esto.* Scribe: S. L. I. C. Q. O. R. E. *Sirempse lex, ius causaque omnium rerum esto.* Apud Senecam Ep. 92.: *Ubi vero ad finem mortalium ventum est, discede, inquit, Ambitio, omnium, quae terram premunt, sere miles esto.* Emendat eruditiss. Cuiacius: *siremps lex esto.* Partem verborum Catonis ita reconcinnavimus: *Ei praeterea rogas advorsus ea si populus condemnaverit, uti siremps lex siet, quasi advorsus leges fecisset.* *Scal.* *Siremps* compositum ex *similis* re ipsa. Quare optime Festus in verbis Caton. interpretatus est eandem vel proinde quasi. Sic in isto fragmento legis agrariae Thoriae: *Qui ager ex publico in privatam commutatus sit, de eo agro Siremps lex esto, quasi is ager P. Mucio et L. Calpurnio Coss. per totam Italiam.* Id est *Similis re ipsa lex esto* Vel *Lex esto proinde atque.* *Dac.* Vide Brissonium II. de formulis pag. 117. *Goth.* *Siremps* et *sirempse* pronomina sunt composita, ex si pronomine teritiae personae, quod Latino sermone alibi vindicavi, et *res*, et *pse*, quod postremo adhuc super est in *reapse, eapse, campse, eumpse.* Cf. quae notavi ad Plauti Amphitr. prol. 73. Est igitur *siremps* et *sirempse*, ea res ipsa, factumque est usu, ut voc. abiret in pronomem indeclinabile, significans *is ipse, ea ipsa, vel idem, eadem.*

Spiciunt. (Ad p. 264.) Antiquos dixisse in soluta oratione testis est Cato in ea, quam habuit de septem hominibus. *Scal.* Mendose de septem hominibus legitur pro de decem hominibus. Nam saepe Cato de decem hominibus contra *Thermum* citatur a Festo, nunquam vero de septem. Lego infra: *Nec spiciunt, neque ratos esse volunt.* *Dac.* Adde Gell. XIII. c. 14. *Goth.*

Spatiatorem. Macrobius lib. III. (II, 10.): *Sic nimirum M. Cato senatorem non ignobilem Caecilium spatiatorem et Fescennium vocat, eumque staticulos dare his verbis ait: Descendit de canterio: inde staticulos dare, ridicularia fundere.* *Scal.* Quidam libri habent *Caecilium*, sed corrupte. Staticuli sunt saltationis statariae quaedam non perinde notoriae: quales erant in eo chori genere, quod *στράμων* a Graecis vocatur, vel staticuli a parte saltationis dicuntur, in qua statur, nam etiam a saltationis spatii, ut quidam censent, spatiatorem vocavit idem Cato Coelium. Sed satius sit eum erratorem intelligere, quem eundem et Fescennium a versibus Fescenninis obscoenae lasciviae appellavit Turnebus lib. XVII. cap. 10. (locus falso citatus). *Dac.* Citatur hic locus ab Agellio VII. cap. 12. paulo aliter, sed corrupte. *Goth.*

Stata sacrificia. Opponuntur indictivis et mobilibus. Meminit Cic. I. Tusc. (47, 113.): *Quum enim illam ad solenne et statum sacrificium curru vehi ius esset* etc. et in Milone. Sic pro Domo: *Statas ceremonias dixit.* Lege infra: *De sacrilegio commisso.* Vide in *Prohibere comitia.* *Dac.* *De sacrificio commisso.* Ita legitur apud Agell. VII, 22. *de sacrilegio commisso*, ita legitur in *Prohiberi comitia* supra et in Epitoma Pauli. *Goth.*

Sollemnia. Vide *Sollo.* *Ant. Aug.* Scribo *Sollemnia.* Nam a *sollus* totus, omnis, et annus, ita ut sollemne dicatur, qui omni anno, id est quotannis fieri consuevit. Male qui *sollemnia* per unicum *l* et *m.* Vide Vossium. *Dac.* Vide supra *Sollemnia* et *Solitaurilia.* *Goth.*

Serra praeliari. Verba Catonis manifesto prae se ferunt aliud ac visum est Verrio, cuius in hac re supinitatem et negligentiam animadvertere licet. Serra enim et globus et forfex sunt *σχηματα* instruendae aciei. *Scal.* Varias acierum formae Romanis usurpatae. In his *cuncus, globus, forfex, turris, serra* hic a Catone memorantur. *Cuncus*, cum angusta in fronte acies paulatim se retrorsum pandit, in modum literae *A*, unde et *trigonum* vocant. *Globus*, cum figura globosa et in rotundum instruitur. *Forfex*, quae et *forceps*, contraria cuneo, latioribus primis et apertis ac paulatim in angustum desinentibus in modum literae *V.* *Turris*, cum militum ordines in quadro instruentur. *Serra*, cum manipuli primae aciei modo invadebant, modo resiliabant, et reddebatur dentata quaedam forma in modum serrae. *Dac.*

Stercus. (Ad p. 264.) Ovid. (VI. Fast. 711.) Tiberi iactum dicit. Vide supra *Quando stercus delatum fas.* *Dac.*

Summissiorem. (Ad p. 264.) Aedem Honoris et Virtutis dedicavit M. Marcellus, cum eam pater eius vovisset bello Gallico. Vide Liv. lib. XXVII, 25. Sed eam a Mario summissiorem aliis factam nescio an

alii autores tradunt. Porro augures in suis templis designandis, ea, quorum altitudo impediret, quomius liber esset aspectus, demoliri iubebant. *Dac.*

Sex Vestae sacerdotes. (Ad p. 265.) Sed primis temporibus, ut quatuor tantum caperentur, instituit Numa, cepitque Geganiam, Veraniam, Canulciam et Tarpeiam. Duas postea addidit Priscus Tarquinius, et hic numerus semper mansit. *Dac.* Cf. Nieupoort. Ritt. Rom. IV, II, 17. pag. 351. *In primis secundosque.* Hic partis unius nomen deesse videri possit, quod non deest tamen. Nam per *Tatienses, Ramnes, Luceres*, quatuor ubi partes intelliguntur, quae a locis Suburana, Esquilina, Collina, Palatina dictae sunt. Varro lib. IV. de L. L. (V, 9. pag. 61. Sp.): *Ager Romanus primum divisus in partes tres, a quo tribus appellatae Tatiensium, Ramnium, Lucerum, nominatae, ut ait Ennius. Tatienses a Tatio, Ramnenses a Romulo, Luceres, ut ait Iunius, a Lucumone. Sed omnia haec vocabula Tusca, ut Volumentius, qui tragœdias Tuscas scripsit, dicebat. Ab hoc quoque quatuor partes urbis tribus dictae: ab locis Suburana, Esquilina, Collina, Palatina.* *Dac.*

Salinum. (Ad p. 265.) Quia salinorum impositione sacrae hebant mensae. Arnob. lib. I.: *Sacras facitis mensas salinorum opposuit et simulacris Deorum.* Vide in *Mensa.* Et inde est, cur figuli Salinum in mensa ponere veriti sint, ne scilicet iterum, nisi semel factum est, cum praetereuntis cuiusdam petulantia salinum et mensa figuli in fornacem coniectum fuit, polluta religione, simili poena in curiam lucret. *Dac.* De eodem loco vide quae iam supra sunt notata.

Sacramentum. Hic locus nunc primum recte editus est. In aliis vero libris in diversas partes distractus fuit propter ordinem immutatum quarondam paginarum exemplaris. De sacramento Varro lib. V. de L. L. (pag. 179. Sp.) ita scribit: *Ea pecunia, quae in iudicium venit in litibus, sacramentum a sacro. Qui petebat et qui infitabatur, de aliis rebus uterque quingentos aeris apud Pontificem deponebant, de aliis rebus item certo alio legitimo numero assum. Qui iudicio vicerat, suum sacramentum a sacro aufererat; victi ad aerarium redibat.* *Ant. Aug.* Certa et legitima pecuniae summa, quae ab actore et reo deponeretur in sacro, ut qui victus et damnatus esset, is pecunia sua multaretur, quae in aerarium cederet, et qui vicisset, suam reciperet. Hinc Cicero I. de Oratore (c. 10.): *Agerent enim tecum lege primum Pythagorei omnes atque Democritici, ceterique in suo genere Physici, vindicaverunt orati in dicendo et graves, quibuscum tibi iusto sacramento contendere non liceret.* *Dac.* Plebiscitum Papirianum ita lego: *QUEICUMQ. PRAETOR POST-HAC FACTUS ERIT, QUEI INTER CEIŒIS IOUS DICET TRES VIROS CAPITALEIS POPULUM ROGATO, IUQUE TRESTIREI CAPITALEIS QUEICUMQUE POSTHAC FACTEI ERUNT, SACRAMENTA EXIGUNTO IUDICANDOQ. EODEMQ. IOURE SUNTO, UTEI EX LEGIB. PLEIBEQ. SCITEIS ENIGERE, IUDICARE ESSEQU. OPORTET.* *Scal.* Sed neque mihi plane ita satis facit. Quippe legendum: *Quicumque praetor posthoc factus sit, quei inter civis ious dicit, tres viros capitales, populum rogato, ique tres viri capitales, quicumque rogati, facti a populo esunt sacramenta exigunto etc.* Videndum tamen, inquit Doctiss. Hotomannus, an pro *capitales monetales* legendum sit, cum satis constet a Capitalium trevirorum procuratore alienum hoc negotium fuisse. *Dac.* *Tres vero capitales.* Vide Rævardum II. Varr. 18. et 12. ff. de origine iuris. *Goth.*

Sextantarii. (Ad p. 265.) Plin. lib. XXXIII. cap. 3.: *Populus Ro. ne argento quidem signato ante Pyrrhum regem devictum usus est. Libralis, unde etiamnunc libella dicitur et dipondius appendebatur assis.* Et postea: *Librae autem pondus aeris imminutum bello Punico primo, cum impensis resp. non sufficeret; constitutumque, ut asses sextantarii pondere ferirentur etc. Postea Hannibal urgente Q. Fabio Max. Dictatore asses unciales facti etc. Mox lege Papiria semunciales asses facti.* Ex his verbis apparet Festum aliud dicere, quam Plinium. Nam sextantarios alter bello Punico primo, alter bello secundo factos scribit. Item hic noster septemium durasse et non amplius processisse in maiorem numerum, ille durasse ad Dictaturam Q. Fabii, quae a fine belli Punico primi fuit XXV. annis posterior, et unciales atque semunciales postea asses factos esse. Mihi quod Plinius scribit, verisimilius videtur et in verbis Festi videntur esse quaedam mendosa. Vide *Grave aes.* *Ant. Aug.* Iam supra in *Grave aes:* *Sed bello Punico populus Romanus pressus aere alieno ex singulis assibus libraris senos fecit, qui tantundem valerent.* Ubi bello Punico tantum. At hic secundo bello Punico sextantarios asses factos scribit. *Dac.* *Quod propter bellum Pun.; quod per bellum Pun.* ita legit Hermolaus. *Goth.* Errasse docet Festum Harduin. ad Plin. Hist. Nat. 33, 13.

Senacula. (Ad p. 265.) Vide ad *Senaculum.*

Scholae. Ausonius aliter (Idyll. 32. *Dac.*):

— — *Gratio schola nomine dicta est,
Iusta labori feris tribuantur ut otia Musis.*

In fine lego: *Ne tristi aliquo nomine fugiant suo fungi munere. Scal.* Imo ab otio, *σκολι* enim otium, mirum quia otio opus iis, qui studijs vacant. Sic ludus non per antiphrasin, ut vult Festus, sed quod studium literarum liberalis ingenii ludus sit. *Dac.*

Subici. (Ad p. 265.) *Subici aries dicitur, quem quis agit, ut pro se caedatur, ut ait in eodem libro Antistius, quod fit, ut ait Cincius libro de officio Iuriconsulti, exemplo Atheniensium, apud quos expiandi gratia aries inigitur ab eo, qui scelus admisit, poena pendenda loco.* Notum apud Athenienses et alios Graecos, non solum, qui *ἐξοσίον θάρον*, sed et qui *ἐκ ποροίας* fecissent, pecudibus immolandis expiari solitos, ut de Oreste et aliis proditur. Hoc etiam retulerat in leges suas Numa, inter quae haec fuit: *SEI QUIS HOMINEM LIBERUM DOLO SCIENS MORTEI DUIT, PARICEIDA ESTO; SEI IMPRUDENS SE DOLO MALO OCCISIT, PRO CAPITIS OCCISEI ET NATEIS EIUS IN CONCIONE ARIETEM SUBICITO.* Cuius legis ultimum membrum concinnavimus ex schedis Servianis (pag. 23. A. ed. Dan.), in quibus huius legis mentio fit; ut si quis imprudens hominem occidisset, pro capite occisi et natis eius in concione arietem offerret. Quod hic ait Festus poenae pendendae loco pene videtur innuere in lege fuisse expressum verbo *ἀριετινος. Scal.*

Speciem. (Ad p. 265. seq.) Cic. in Oratore ad M. Brutum sect. 3.: *Has rerum formas appellat ideas, ille non intelligendi solum, sed etiam dicendi gravissimum auctor et magister Plato, easque gigni negat et ait semper esse, ac ratione et intelligentia contineri, cetera nasci, occidere, fluere, labi, nec diutius esse uno et eodem statu.* Et lib. I. Acad. quaest. sect. 8.: *Mentem volebant rerum esse iudicem; solam censebant idoneam, cui crederetur, quia sola cerneret id, quod semper esset simplex et uniusmodi et tale, quale esset. Hanc illi ideam appellabant, iam a Platone ita nominatam; nos recte speciem possumus dicere.* De Ideis Plato in Parmenide obscurissimo illo quidem, sed utillissimo Dialogo, si quis eius tenebras intelligentia sua quasi sole fugaverit. *Dac.* Cf. *De Ideis Platonis libellus*, quem scripsit Henricus Richter philosophus Lipsiensis, qui praematura morte litteris ereptus a nobis lugetur, vir nostra laude superior.

Sestertii. (Ad p. 266.) Vide *Sestertius*, et quae illic adseripsimus. Cur vero *Sestertius* dicatur, quasi *semistertius* Varro lib. V. de L. L. (pag. 173. Sp.) et Maecian. de Asse scriperunt. Vide *Trientem*. De bigatis et quadrigatis Plin. lib. XXXIII, 3.: *Nota argenti fuere bigae atque quadrigae: et inde bigoti quadrigatique dicti.* Quinquessis autem quinaris sive victoriatu dictus est, quod initio quinque assibus aestimaretur, postea octo valuit, eiusque nota erat victoria, ut idem Plinius scribit. *Ant. Aug.* Quae corrupta et male etiam distincta sunt, lego et distinguo: *Et valebant denarius denos asses bigati et quadrigati. Quinquessis quinos. Sed uterque auctus est. Numerum aeris productum esse aiunt lege Flaminia minus solvendi.* Et verum est. Primo denarius valebat denos asses, quinquessis vero quinos, et denarii bigati et quadrigati dicebantur ab impressis bigis et quadrigis. Sed postea uterque et denarius et quinquessis auctus est bello Punico secundo, sive potius primo, et denarius asses sedecim, quinquessis octo aestimari coeptus lege Flaminia, quae minus solvendi lex dicta, quia aeris pretio producto minus aeris ad solvendum impendebatur. Vide supra *Sestertius* et *Scetantarii*. Huius legis Flaminiae nemo, quod sciam, praeter Festum meminit. De sestertio autem quod sit quasi *semistertius*, id est quod ad tertium assem efficiendum desit semis, vel potius quod tunc tertius semis numeratur. Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 173. Sp.): *Sestertius, quod semistertius.* Dupondius enim et semis antiquus sestertius est; et veteris consuetudinis, ut retro aera diceretur, ita ut *semistertius*, *semisquartum* pronuntiarent. *Sestertius* igitur ab *semistertius* dictus. Eodem modo autem *sestertius*, quo Jones et Attici dicebant *ἡμισὺν τρίτον*, dimidium tertius, pro *δύο καὶ ἡμισὺν*, duo cum dimidio. Sic *trientem* tertium litteras duas et *trientem* etc. Vide *Trientem. Dac.*

Solida sella. (Ad p. 266.) Festus videtur Verrum reprehendere in huius rei interpretatione, et ostendit religioni fuisse aliquibus non solida sella sedere, quod essent aliquae aliqua ex parte excavatae. Reprehendit autem, quod solidum dixerit totum. Cetera incerta sunt. Vide ante *Silicernium. Ant. Aug. Solida sella*, ait, *sedere tum quis iubetur, cum mane surgendi causa evigilavit, quod antiqui expresse ab interiore parte excavatas non faciebant sedes, quas solidas ideo, quod his nihil erat concavum, appellabant, inquit Ferrus, quod essent totae. Absurde, ut mihi videtur, illud, quod sit totum, ait dictum solidum.* Nihil omnino praetermissum est de sententia Festi, fortasse ne de verbis quidem. *Evigilare surgendi causa* est data opera post mediam noctem expectatum silentio surgere, auspicandi causa. Ita enim auspicantibus mos erat in so-

lida sella sedere, ut supra in *Silentio* refertur. Recte autem Verrius *solidas* sellas totas interpretatur. Nam Verrii temporibus vulgo tam notum erat *solidum* a *solo* dictum, quam *solum* idem valere, quod *totum*. Igitur idem est ac si dixisset, dictae *solidae*, quod *solae*, id est totae. Quare vides hic praecipitem Festi calorem in reprehendendo illo, a quo tanta bona didicerat. Saltem debebat meminisse, quod alibi notat de *solifерreo*, *solerte* et *solenne*. Verum profecto ita est: ad reprehendumum, quam ad descendum propensiores sumus. *Dac.* Vide infra *Solla*, *Goth.* Adde Liv. lib. X, (40). *Idem.*

Silatum. Subintelligitur vox *vinum*; silatum vinum, a sili herba, quam *σέλι* Graeci vocant. Dioscorid. lib. III. cap. 51.: *Seseli Massiliense folia foeniculi habet crassiora, caulem vegetiorem, umbellam anethi, in qua semen oblongum, angulosum, degustanti statim acre, radice longa est, iucundi odoris etc.* Et paullo post: *Semen cum vino potum concoquit et formina discuit.* Silatum autem, quod postea *ientaculum*, id est *ἀγχατον merum*. Gloss.: *Ientat, ἀγχατίζετ. Ientaculum ἀγχατον.* De mane enim veteres merum bibebant, vel etiam panem vino madefactum comdebant, ut ex Athenaeo refert Eustath. *Dac.*

Suffragatores. (Ad p. 266) *Suffragat* Quod dicam asserere non possum, sed ut aliquid dicam, ita haec scribi posse putarem: Suffragatores dicuntur natu maiores hi, qui vulgo in usu erant et ut minus apparet iuncta suffragia, suffragator, quam quisque fieri vellet, notabat, privatim scriptis candidatorum hominum nominibus. *Ant. Aug.* Notum est antiquos suffragia non scripsisse, sed puncto notasse. Incertus poeta in Epigrammate:

*Ciconiarum Rufus iste conditor,
Hic est duobus elegantior Plancis,
Suffragiorum puncta non tulit septem.
Ciconiarum populus est ultus mortem.*

Dac. Adde Porphyrium, in illum Horatii (Art. P. 343.) versum *Omne tulit punctum*. Adde Cic. pr. Cn. Plancio (22.). *Goth.*

Struppi. Verbenae in fasciculum intortae, quae in pulvinaribus Deorum capita repraesentabant, unde et *Capita Deorum* vocabantur. Vide supra *Copita Deorum*. *Dac.* *Apud Urbem*. Haec diversa sunt a superioribus. Fossan hic de sulfete agebat Festus, de quo infra. Sed quid pro voce *calo*, quae certe mendosa est, subiici debeat, assequi non possumus. Videant eruditi, et hic ingenii sui acumen intendant. *Dac.* Vide supra in *Stropps*. *Goth.*

Secespitam. Pliorem notionem iisdem verbis Servius lib. IV. Aen. (pag. 343. A. ed. Dan.): *Secespita autem, inquit, est culter oblongus ferreus, manubrio eburneo rotundo, solido, vincto ad capulum argento auroque, fixo clavis aeneis, quo Flaminicae virgines pontificesque ad sacraia utuntur, eaque iam sacra est. Appellatur autem secespita a secando.* Sueton. Tiber. 25.: *Nam et inter pontifices sacrificanti simul processepita plumbeum cultrum subiucundum curavit.* Altera notio est, cum secespita sumitur pro reticulo aeneo sive cancellis, in quo tubae, id est canales sive foramina relicta sunt, ut et hodie in sacris aedibus, in tribunali-bus et alibi fieri videntur. *Dac.* Adde supra *Scena*. Et infra *Secium*, *Goth.* In sacratio. Sacratio templi locus secretior erat, ut adytus locus, ad quem nulli erat aditus, nisi sacerdoti. In eo res sacrae reponebantur. l. 1. ff. de rerum div. *Idem*. In templo *Bonae Deae*. Non quod ultra Bovillas in via Appia fuit (cuius pro Milone Cicero meminit) sed quod in Aventino, cuius P. Victor facit mentionem. *Idem.*

Secivum. (Vid. p. 266.) *Secius*. Lege, ut in Epitom. *Secium*. *Dac.* Vide supra *Secespita*, *Goth.* *Suffimentata sunt quae*. Pro *mollio* infra Paulus *mollitio*. Sed *mollitio* vera lectio. *Suffimentum* est a *suffio*, quod a *fuo* et *fo*. *Fio* autem ab Aeolico *φύω* pro *θύω* *suffio*; rursus a *θύω* *θύμός*, Aeolice *φύμός*, unde Latinum *fumus* et *fumigare*, ut a Graeco *θυμῖν*. Unde Hesych. *θύμός*, *θυή*, *ἀήρ*. A *suffio* igitur *suffimentum*, aer, odor. Glossar.: *Suffimentum, θυμῖνα; suffio ὑποθυμῖνα. Dac.*

Serpsit. Eadem, quae supra in Epitom. Nisi quod quae infra sequuntur cum istis sic continuanda sunt hoc modo s. litera posita, ut ξξ sex, ἐπτά septem. Serpula serpsit ait Messala, id est serpens inreperit. Non dubium, quin ita Festus scripserit. Viris doctis, qui illa disinxerunt, illud imposuit, quod, ubi Pauli, ibidem etiam Festi verba finem facere crediderunt, immemores scilicet barbarum racemotem non tanti facere veterum exempla, ut in iis describendis operam abutatur, qui vel infra in *Serra praeliari* nobis verba Catonis inviderat. *Dac.* Vide infra *Serpula*, *Goth.* *Prospirat*. Vide supra in *Semis*. *Idem.*

Suffibulum. In lege, quae scripta erat in sacratio Deae Opeconsivae: *HOC PRAETER VIRGINES VESTALES AC SACERDOTEI PUBLICIOM INTROIRE NEFAS ESTO, IS CUM IN-*

TROEAT, SUBFIBULUM HABETO. *Scal.* A *sub* et *fibula*, quod fibula subnecteretur, sed etiam virorum sacerdotum proprium. *Dac.* Vide Varroem (VI. pag. 202. seq. Sp.). *Goth.*

Silentio surgere. (Ad p. 267.) Qui auspicabatur, post mediam noctem surgebat, seque in sella componbat, quam solidam fuisse ait, ut stabilior esset, ne forte quid in sedendo, aut dum sedere vellet, motu sellae deiceret, et strepitu vitium auspicio faceret. Deinde interrogabat eum, qui in auspicium adhibebatur, an silentium esse videretur etc. Audi Ciceron. lib. II. de Divin. 34.: *Hic apud maiores nostros adhibebatur peritus, nunc quilibet; peritum autem esse necesse est eum, qui silentium quid sit, intelligat; id enim silentium dicimus in auspicis, quod omni vitio caret, hoc intelligere perfecti auguris est. Ille autem, qui in auspicium adhibetur, cum ita imperavit is, qui auspicatur, Dicitur si silentium esse videtur, nec suspicit, nec circumspicit, statim respondet, silentium esse videri. Tum ille: dicitur si pascuntur, pascuntur.* Deinde observabatur tripodum. Ista ait dici de Ateio Capitone intelligenda sunt, ut apparet infra in *Sinistrum. Dac.*

Sarpuntur vineae. (Ad p. 267.) Verba legis XII.: *Tignum iunctum aedibus vineaeque concapis ne solvito . . . quandoque sarpta donec dempta erunt.* Malium: *donec dempta escit, vinea scilicet.* Et ita al. *escit, erit.* Alibi. Sensus est: vineae concapae, hoc est tignum, quod caput suum cum capite vineae commissum habet, non solvitur, ubi primum sarpta est vinea, donec dempta erit, ut neque tignum iunctum aedibus, nisi cum dirutum casu aliquo aedificium. *Dac.*

Summanalia. Quae Summano Deo offerrebantur. Male Coelius Rhodiginus lib. IX. cap. 16. *Summanalia*, quasi essent a *sumine. Dac.*

Scriptum lapidem. (Ad p. 267.) De eo nil alibi me legisse memini. Dicitur forsani scriptus lapis, quod ad eum scribae sacra facerent, ita ut post vocem *ubi* vox *scribae* ponenda sit. De agro Menullino nil alii scriptores. *Dac.* De ludo scriptorum vide Tull. I. de Orat. (c. 50.) et Nonium in *Scriptat* (pag. 170. Merc.). *Goth.*

Sequamque. (Ad p. 267.) Ergo suspicari saltem liceat in *seorsum* vel *seorsus* duas ultimas syllabas nil aliud esse quam vocis productionem. *Dac.*

Sanates. Vide supra *Sanates* pag. 690.

Sublucare. Gloss. *Subluco*, al. *επολαδωγω*. Sed infra errat Festus, cum ait *conlucare* esse succidere arborem. Nam *succidere* arborem est *εξκοπτειν*. At *conlucare* est ramos tantum officientes lumini recidere, coingere, coercere, ut et ipse supra in *Conlucare*. Similes Festi inconstantias alibi notavimus. *Dac.* Paulus V. sent. 6. §. actor. *Goth.*

Spurcum vinum. De vino, quod diis libare nefastum credebant, Plin. lib. XIV. cap. 19.: *Et quoniam religione vita constat, prolibare diis nefastum habetur vino, praeter imputatae vitis fulmine tactae, quamque iuxta hominis mors laqueo pependerit, aut vulneratis pedibus calcata et quod circumcisus vinacis profuerit aut superne deciduo immundiore lapsu aliquo polluto, item Graecae, quoniam aquam habet.* Et Isidor. Orig. lib. II. (XX.) c. 3.: *Spurcum (vinum) quod offerri non licet, aut cui aqua admixta est, quasi spurium.* Sed de origine falsus est Isidorus. Nam spurcum a spuo. *Dac.* Vide Nonium (pag. 393. Merc.) in *Spurcum*. Glossis: *Spurcus ἀκάθαρτος, ἀγρίος. Goth.*

Septimontio. Miram pro septem montibus octo hic numerari, Palatium, Velias, Fagatal, Subram, Cermalum, Oppium, Coelium, Cispium. Nimirum *Cispus* et *Oppius* pro uno sumi debent, nam Esquilinum montem et *Cispium* et *Oppium* veteres nominarunt auctore Verrio Flacco. Vide *Cispus. Dac.* *Ab Oppita Oppio.* Viri docti *ab oppire oppio*. Sed Varro nis rerum humanarum libros desideramus. *Idem.* In *Carinis.* Regio urbis *Carinae* inter lautissimos iuxta Coelium montem. *Idem.* *Mestis.* Dei s. de Luco. Vide Varron. IV. de L. L. (pag. 206. Sp.) et Servium VII. (pag. 470. B. Dan.) Aen. *Goth.*

Sistere fana. Cum templi cuiusdam fines definiebant et constitutebant augures, tum proprie sistere fana vel templa dicebantur. *Idem effari templa* apud Varron. lib. V. (VI. pag. 229. Sp.). Illic effata dicuntur, quod augures finem auspiciorum coelestium extra urbem agris sunt effati, hinc effari templa dicuntur ab auguribus, adiatu, qui in his fines sunt. Vide *Minora templa. Dac.*

Subigere. (Ad p. 267.) Vide *Subici*.

Sponsis. (Ad p. 267.) Lege: *Bene sponsis, beneque voleris. Scal.* *Voleris* pro *volveris, sponsis* pro *sponponderis, sponsaveris. Dac.*

Serpula. Vide *Serpit. Goth.*

Solino. Consulo, Consolino, ut iter, itiner, fruiscor, frumiscor. *Scal.* *Consulo, Consolino*, ut *nato, natino; nego, negino; pago, pagino; lurcor, lurcinor* etc. *Idem*, id est Verrius, de quo superiori ca-

pite. Quidam: *Idem Messala. Dac. Consulo.* Male. Sic emendo: Nam idem, quod soleo, et ita solinunt pro solent. Nequiont pro Nequeunt. Vide supra *Nequiont. Goth.*

Suad ted. (Ad p. 268.) Lego: *Sed ted, idem ait esse sine te.* Veteres se ponebant pro sine, item *sed*, ut supra dixit, et *ted* pro *te*, ut Quintilianus etiam annotat. In vetustissimo lapide Duilii, qui ante hos II. annos, Romae quum essem, effossum fuit, semper legitur *marid* pro *mari*, et similia, cum *d* litera superflua. A *se sine* factum est, ut ab *iter itiner*, a *iecur iecinor. Scal.* Pro *sic te.* Sed qui? Non satis conii- cuit. Quare unice probò Scaligeri coniecturam. *Idem*, id est Messala, nam haec sequebantur post Serpula serpsit, ubi Messala laudatur. *Dac. Suad ted* est *Sa te. Sua* et *sa* est τῆδε, τοιαύτη, αὐτή hac ratione, diciturque, ut *qua, hac*, et Graecor. τῆ, τῆδε pro οὗτως. Est enim pronomen Sanscritum tertiae personae demonstrativum *sas, sa, tat*, hic, haec, hoc; Gothicum *sas, só, thata*; Anglosax. *se, seo, thát.* Apud priscos Latinos certum est in usu fuisse *si* masc. *sa* fem.; de neutro nondum satis constat. Cf. supra *Sas*, et quae ibi diximus.

Stellam. (Ad p. 268.) Lege infra: *Quia et lamella aecca adsimilis stellae, locis inauguratis infi- gatur. Dac.*

Sinistrum. (Ad p. 268.) Vide s. v. *Sinistrae aves.*

Satis. (Ad p. 268.) Inapte Festus neque Verrii opinionem recitat, neque suam explicat, de his duo- bus verbis *Satis* et *Scabrum*. Sunt quaedam doctis viris condonanda. Nou enim omnia possumus omnes. *Ant. Aug.* *Satis* a Graeco ἄλις λ converso in τ. *Dac.*

Stipatores. Iam supra adfuit.

Solicitare. Integra Festi verba affert Calpurnius ad Terent. Heaut. Timor. Act. III. sc. 1. *Solicita- tare* quidam dictum putant veluti citare ex solo, hoc est ex suo loco ac sententia movere; solum autem quin significet locum etc. *Dac. Citare.* Vide supra *Procitare. Goth.*

A D L I B R U M X V I I I.

Tappete. (Ad p. 268.) *Tappete* scribendum est et fortasse *Tapete*, quod et masculini et neutri ge- neris esse apud poetas Nonius ostendit. *Ant. Aug.* Ostendebat, puto, Ennius dixisse *Tapetos* masculino, et Turpilius in Demetrio, qui dixit *glabrum tapete*. Nonius (pag. 259. 542. Merc.). Glossarium: *Tapidus, τά- πις ψιλῆ.* Lege: *Tapetus, τάπις, ψιλῆ.* Etiam Latini veteres *Psilas* dixerunt. Lucillius:

Psilae atque amphiatae molles, cum ingentibus villis.

Scal. Haec corrupta sunt. Lego: *Tappete ex Graeco sumpsit tappetem Ennius cum ait Tap- petem etiam dixit Turpilius in Demetrio le Tappetem veterem. Sic tappete neutro genere. Topes* a Graeco τέπις. *Dac.* Est autem tegmen unice pictum coloribus variis. *Goth.*

Terentum. Terentium in campo Martio locum ait per *d* dicendum fuisse, quod terendus sit sac- cularibus Diis patris ludis, et teratur ab equis quadrigariis, quorum agilitas aequiparet motus ipsos Lunae; quod quam aniliter relatum sit, cuius manifestum est. Et haec fuit scriptura Festi; et iure Festus anilem Verrii rationem explodit. *Scal.* Iure Festus Verrii rationem explodit. Terentium enim dictum in campo Martio a Tarento propter Iapygium promontorium sito. Zosim. ταύτην γὰρ εἶχεν ὁ τόπος προσσηορίαν τῷ κατὰ τὴν ἀρχαίαν Ἰαπυγίαν οὐάνηνος ὠν Τάραντι. *Dac.*

Taurii. Maxima pars verborum Festi ex epitome Pauli recte intelligitur. Cetera, quae ex Var- rone referuntur, mihi valde obscura sunt. Affinia autem sunt verbo *Talipedare*, de quo supra. *Ant. Aug.* *Taurii ludi in circo Flaminio fiebant, qui instituti Diis inferis ex hac caussa sunt. Tarquinio regnante cum gravis pestilentia in mulieres gravidas incidisset, foetus infecti sunt ex carnis putore taurorum immolatorum. Ob id Taurii ludi et appellati sunt et fiunt in circo Flaminio, ne intra muros euocentur Di manes. Contra eos ludos Varro ait vocari, quod discipulis pendens a doctore iner solitus sit impelli, atque usque eo cogi docere, quoad consideret, et virtute talorum constaret pedum firmitas.* Quod ludi Taurii in Circo Flaminio fierent, qui fuit extra portam Carmentalem, testis est Varro IV. de Lat. serm. (V. pag. 154. Sp.) Reliqua, quae ex opinione Varronis adferuntur, quin ita scripserit Festus, negari non potest. Apud nullum autem veterem scriptorem id temere invenias. Apparet tamen Varronem ludos Taurios ab eo dictos, sensisse, quod in corio tauri etiam id genus ludi feret a ludi magistris eo die, quo ludi Circenses, qui dicti sunt Taurii, in circo Flaminio fierent, aut quod scutica tauria discipulus impelleretur, idque explendum fuisse in ea lacuna, in qua caussa nominis desiderari videtur. Scriptura Festi manifesta est; ratio nobis incomperta.

Fortasse pro *in er . . .* suppleendum in *crudo corio*. *Scal.* Servius II. Aen.: *Quae sterilis autem est, taurea appellata, unde ludi Tauri dicti, qui ex libris fatalibus a rege Tarquinio Superbo instituti sunt, propierea, quod omnis partus mulierum male cedeat. Alii ludos Taureos a Sabinis propter pestilentiam institutos dicunt, ut lues publica in has hostias verteretur.* Quod ludi Taurii in Circo Flaminio fierent, qui fuit extra portam Carmentalem testis Varro lib. IV. de L. L. (V. p. 154. Sp.): *Item simili de causa circo Flaminio dicitur, qui aedificatus est circa Flaminium campum, et quod ibi quoque ludis Tauricis circum metas currunt.* Viri docti aiunt hos ludos Taurios circenses etiam dictos, quod nemo probaverit. *Dac.*

Talassionem. Multa hac de re Dionys. (II, 30.) Liv. et Plutarch., ex quibus facile intelligitur, quod Pompeius scribit, sub Romulo Sabinam raptam fuisse virginem unice pulchritudinis a Talassione, et quod id coniugium ei fuerit felix, in nuptiis omnis gratia redintegrari, id est identidem dici ac repeti nomen. Sunt qui Talassionem appellant, sunt qui Talassium vel Thalassium. *Ant. Aug.* Talassionem in nuptiis Varro ait esse signum Iamficii. *Tάλασσην* enim, id est quasillum solitum appellari Talassionem. Atilius historiarius scriptor Talassium nomine virum rapta virgine unice pulchritudinis, omnis gratia nunc redintegrari. *Scal.* Ut Graeci *hymenaeum* in nuptiis accinere solebant, sic Romani *Talassium* vel *Talassionem*, de quo vide Plutarch. in Quaest. Rom. 31. Historiarum scriptoris, quem laudat Festus, sententiam secutus est Liv. lib. I. (c. 9.) ubi de raptu Sabinarum virginum, et Servius lib. I. Aen. (pag. 221. C. ed. Dan.). *Dac. Calathus.* Vide supra *Calathus*. *Goth.*

Tribunicia. (Ad p. 268.) Lex Curiaea erat potissimum de imperio militari iis magistratibus mandando, qui superiores, centuriiis scilicet, comitiis creati fuerant. Neque enim consuli, si curiatam legem non haberet, attingere rem militarem licebat, ut ait Cicer. II. Rull. (cap. 11.) *eam legem ferebant consules.* Cic. ibid.: *Consulibus curiatam legem ferentibus* etc. At bello secundo Punico cum Hannibal portae Capenae appropinquasset, ideoque non liceret magistratibus ex praesidiis discedere, Consules, quia ipsi metu Hannibalis imminens urbem venire et populum rogare non poterant, id egerunt per Tribunos plebis atque ita Tribunitia rogatione curiata lex lata. Nunc omnia plana. Verum Q. Fabium Maximum Verrucosum Cunctatorem dictum et M. Marcellum consules fuisse inventio ann. U. C. DXXXIX. At Annibal ad urbem accessit ann. DXLI. Coss. Q. Fulvio Flacco, Appio Claudio Pulcro, vel, ut quidam, anno DXLII. Coss. Cn. Fulvio Centumalo, P. Sulpicio Galba. Igitur vel in tempora peccavit Festus, vel alios annales secutus est. *Dac. Aelius in XII. significat. verbor.* Ita citatur supra in *Postliminium*. *Goth.*

Trisulcum. (Ad p. 269.) Trisulcum fulmen fuit dictum, quia id aut incendit, aut findit, aut terat. Haec est Festi, ut arbitrator, sententia. Vide *Manubias*. Servius lib. II. Aen. (pag. 261. D. ed. Dan.) Fulminum tria genera esse dicit, quod allent, quod incendit, quod findit. *Ant. Aug.* Merae nugae. Vide *Sulcum*. *Dac.*

Togatarum. (Ad p. 269.) Videtur ostendere Festus differentiam inter *praetextatas*, *togatas* et *tabernarias* comoedias, nisi forte velimus dicere, togatas esse dictas, ut differant a palliatis, quae sint ex argumentis urbanis; nam palliatae sunt Graecarum fabularum. Togatarum autem alias esse praetextatas ingenuarum personarum, alias vero tabernarias vilium personarum. Togis enim praetextis utebantur ingenui pueri ac puellae; in tabernis vero versabantur servi plagiarii, ut Festus ait, et alii humilis conditionis viri ac mulieres. Vide *Praetextae*. *Ant. Aug.* Togatarum privatum argumentum est, quia hominum fastigia quaedam sunt. Praetextatarum publicum, quod togis praetextis remp. administrant. Tabernariorum, quia personis excellentibus etiam humiles mistae, caupones, plagiarii, servi denique et Ienones in tabernis honeste prodeant, mistum argumentum est. Eleganter haec Festus, et dolendum erat nos eis diutius carere. *Scal.* Quanti momenti sit hic locus, hinc existimandum est, quod absque eo in magna fabularum ignorantia versaremur. Nam Grammatici ita perplexi, intricate earum genera tradidere, ut eorum ope nemo adhuc ex hoc argumento sese extricare potuerit. Imo etiam et per eos viri doctissimi saepissime in errorem praecipites dati, dum *togatas* a *praetextatis* et *Tabernariis* diversas somniarunt. *Praetextatae* et *tabernariae* nihil aliud sunt, quam *togatae*, ut nos docet hic Festi locus. Neque praetextatae vere tragoediae sunt, ut volunt viri docti. Praetextatae *togatae* dictae, quod magistratus et patricios, qui togis praetextis utebantur, producerent in scenam. *Tabernariae* vero *togatae*, quod cum tabernis scenae disponebantur, ita ut inter viros excellentes patricios interdum et plebeios, quorum erat toga, plagiarii, servi et caupones e tabernis saepissime prodirent. Ab his diversa aliquatenus *Atellana*, quamvis etiam et togata. Quae Graecorum satyram imitata, ut et *planipes*, quae Graecorum mimos, sed quia notulas scribimus, de singulis olim pluribus agemus, modo Deum illum Opt. Max. propitium et faventem experiamur. Supra in verbis Festi: *Praetextatarum hominum fastigi:*

fastigi pro *fastigii*. Interpretor: *Prætextatarum, quæ sunt hominum fastigii*, id est, hominum, qui sunt fastigium, τὸ ἄκρον. *Prima virorum. Dac.* Ueber die Atellanischen Schauspiele der Römer von C. E. Schoeber. Leipzig b. Hartm. 1825. Adde: De L. Pomponio Bononiensi Atellanarum poeta scr. *Munk.* Glog. 1826.

Tauras. Paulus originem ex Graeco omisit, quæ verisimilior visa est Festo. *Ant. Aug.* Ex Verrii sententia Glossarium: *Taura βοῦς στειγα.* Et Varro lib. II. de R. R. 5.: *Quæ sterilis est vacca, taura appellatur. Dac. Ropiant. Pariant. Goth.*

Todi. Mirum est et hic et superius Plautum in Sy . . . citari, cum alibi citet conjunctum cum illo versu: *Diobolares, schoenicolae, miraculae*, quem versum manifesto alii citant ex Cistellaria, quod perpetuum est pro Clitellaria. *Scal.* Vide *Crocotilla* et *Succrotilla. Dac.* Lege apud Plautum: *Cum todilli crusculis.* Cf. Krehl, ad Priscian. III, 5. *qui cum todinis crusculis* legendum censet.

Tubilustria. Varro lib. V. de L. L. (pag. 197. ed. Sp.): *Tubilustrium appellatur, quod eo die in atrio sutorio sacrorum tubæ lustrantur.* Bis autem id fieri docent fasti, X. Kal. Apr. et X. Kal. Iun., in quibus *Tub.* vel *Tubil.* adscriptum est, et Ovid. lib. III. Fast. (849.):

Summa dies e quinque tubas lustrare canoras

Admonet, et forti sacrificare deae.

Loquitur autem de quinto die post quinquagesimus, quæ dies Minervæ sacrae dicebantur; et lib. V, (726.):

Proxima Vulcani lux est, quam lustria dicunt:

Lustrantur purae, quas facit ille, tubæ.

Ex his verba Festi intelliguntur, excepto, quod de Arcadia dicit. Tubi vero qui sint, omnibus notum est. *Ant. Aug.* Tubilustria dies, quibus diebus adscriptum, in atrio sutorio agna tubæ ut lustrantur, ab eis tubos appellat, quod genus lustrationis ex Arcadia, Pallante eo transfere, venisse dicunt. Apud Ovidium Fast. (V, 725.):

Proxima Vulcani lux est. Tubilustria dicunt.

Lustrantur purae, quas facit ille tubæ.

Male hodie legitur: *Proxima Vulcani lux est, quam lustria dicunt. Scal.*

Tuditantes. Glossae: *Tuditatores, χαλκονόποι.* Aliud est *Tudicula, τουργη.* Inde *Tudiculare.* Varro Marcip.: *Haecine nobis tibique tudiclasse?* hoc est movere. Nam τουργη μιντήριον τῆς χύτρας. Porro verba Ennii ita lege:

— — *haec inter se tota vi tuditantes.*

Saepe in hoc exemplari Festi *a* pro *u* et contra *u* pro *a* scriptum erat. Reliqua integra sunt in Epitoma. *Scal.* A *tudes tuditis*, malleus, est *tudito*, id est proprie malleo tundo, impello, et per metaphoram negotium tundo, ago, ut in illo Ennii: — *Haec inter se tota vi tuditantes.* (Sic enim legendum docuit Scal.) *Tuditantes*, id est *agentes*, quo sensu etiam nos dicimus *battere, rebattere.* Sed aliter in illo Lucretii (II, 1141.):

Nec tuditantia rem cessant extrinsecus ulla

Corpora conficere.

Dac. Vide Nonium (pag. 178. Merc. v. *Tudiculare*). *Goth.*

Tudites. *Tuditani* Sempronii dicti, quorum primus, ut arbitror, M. Sempronius Tuditanus Cos. fuit cum C. Claudio Centhone anno P. R. C. D. 13. (CXXIV.) ex Fastis Capitolinis. *Ant. Aug.* Infra: *Tudites malleos oppellant antiqui a tundendo, quamvis alii e tudibus tudites, inde Ateius Capito ab eis existimat Tuditano cognomen datum, quod caput malleoli simile habuerit. Scal.* Vide *Tuditantes.* Haec: *Quamvis alii cruribus* sic emendabat Fulvius Ursinus: *Quamvis alii a tudibus*, quasi primo *tudes, tudis*, ut *sudes, sudis*, postea *tudes, tuditis* dictum sit. *Dac.*

Tullios. *Tullii* a *tullo* pro *tollo*, quod aquam sursum tollant. Voss. *Silani* sunt aquarum tubi vel fistulae. *Dac.* *Aiax misso.* Ennii verba sic suis numeris restituit Vossius:

— — — *Sanguine*

Emisso tepido Tullii efflantes volant.

Illud *Aiax* natum est ex praecedenti voce *Aiace*, et verba sunt nuntii de Aiace, postquam sibi manus intulit et ex illo Sophoclis, cuius fabulam convertit Ennius, ut optime Scaliger (Sophocl. Ai. 1411. seqq.):

— — — *Ἐν γὰρ θερμαί*

Σύργηδες ἄνω φρεσῶσι μέλαν

Μένοψ.

Glossae Papiae: *Tullii aquarum proiectus. Dac.* Dixi ad legem *Lines* 15. de act. empti. *Goth.* Pro *Sillanos* Glossae *Silvanos* legunt, in quibus *Silvanus* exponitur *κρονός*. In lege Fundi 17. §. item constat. ff. de act. empti. *Silvani dicuntur personae, ex quorum rostris aqua salire solet. Idem.*

Topper. Illa videntur mendosa: *Ennius vero sic*, et in veteri libro habent notam R. literae. In *Attii carmine* mutat *Faernus* noster: *patris te ciecit foras.* Ex *Odyssia* veteri versus relati senarii sunt magis, quam heroici; ideo suspecti sunt. *Ant. Aug.* *Sic in eodem*, hoc est in *Nelei carmine*, non apud *Naevium*. Est autem egregia *Gnome*:

*Namque neillum peius macerat humanum,
Quam demare saevum. Vires quoī sunt magnae,
Topper confringent importunae undae.*

Sed vereor, ne sit *Livii Andronici* ex veteri *Odyssea*, non *Nelei* aut *Naevii*. Ad verbum enim ex *Homero* *Ὀδυσσ. δ'*, (VIII, 133. seq.):

*Ὀδὲ γὰρ ἔγωγε τί φημι κακώτερον ἄλλο θαλάσσης
Ἄνδρα τε συγχεύει, εἰ καὶ μάλ᾽ αἰσχετός εἴη.*

Et non dubium est esse ex *Odyssea* veteri. Sunt autem versus *Saturnii*. *Neillum* autem pro *nihilum*. Verba eiusdem veteris *Odysseae*: *Topper facit homines veris sueris*, hoc est verbes sues, hoc est illo:

— — — ἦεν ἅπαντας
Ἦ σὺς, ἦε λύκους ποιήσεται.

Ὀδυσσ. κ', (X, 432. seq.): *Ferres* sues dictum coniunctum, ut *rete iaculum*, *lapidem silicem* et similia. Veris non geminato *r*, qui erat mos illorum temporum, et *facit* pro *faxit*, ita apud *Plautum* et in XII. et *pacit* in iisdem pro *parit*. *Topper facit* vel *faxit*: *ποιήσσειεν ἄν*. Illa vero: *Topper citi ad aedis venimus Circae, simul duonorum portant ad naves milia, alia in iisdem inseriuntur* potius sententiam, quam verba *Homeri* exprimunt (*Odys. XII*, 16. seq.):

— — — οὐδ' ἄρα Κίρκην
Ἐξ ἄιδεο ἐθρόντες ἐλήθομεν. ἀλλὰ μάλ' ὄκα
Ἦλθ' ἐντυναμένη ἄμα δ' ἀμφίπολοι φέρον αὐτῇ
Σίτον καὶ κρέα πολλὰ, καὶ αἰθῶπα οἶνον ἐρυθρόν.

Duonorum milia dixit etiam ex imitatione *Homeri*, sed aliis locis *ὄνιcata μυρία*. Quare apparet ita, uti posuimus, legenda esse verba *Livii*, quae neque senarii sunt, neque *Livius* aliis versibus *Odysseam* verlit, quam *Saturnio*. Tantum abest, ut debeant esse hexametri, quod tamen videntur sentire doctissimi viri. Nam ante *Naevium* nemo adhuc hexametros Latine scripserat, ne ipse *Naevius* quidem. *Scal.* *Julius Caesar Scaliger* lib. VII. de re poetica cap. 1.: *Semper primam productū natura, fuit enim semio opere, sicut toper, toto opere; nuper, novo opere. Significat enim toper cito et expedite, ita ut opera absoluta sit, itaque semper ei contrarium est, propterea quod si quid dimidio tantum opere fit, id non absolvitur, sed continuatur.* Huius vocis meminit *Quintilian.* lib. I. cap. 6. Quod *Graeci τάχα*, *Latini topper* dicebant. *Tάχα* enim et cito et fortasse significat. Doctissimo *Guyeto* ut a *nuncper nuper*, sic a *tinuncper toper, toper. Dac. Temere.* Optime *Fulvius Ursinus* mature ex sequentibus. *Idem. Topper fortunae.* *Fortunae hominibus* pro *fortunae hominum*. *Hominibus* in dandi casu. *Idem. Sic in eodem.* In verbis *Livii topper* non significat fortasse, ut notavit *Festus*, sed cito. *Idem. Topper, ut fit.* *Hunc Accii* versum ex *Ione* sic emendabat *Fulvius Ursinus*:

Topper, ut fit, patris ten' eiecit ira.

vel:

Topper, ut fit, pater istanc eiecit foras.

Idem. Duonorum id est *bonorum. Idem. Humanum. Homonem.* Ita in *Hemona. Goth.* *Topper* vox antiqua, cuius stirps per omnes sermones *Indogermanos* uberrius egit radices. Respondent enim huic Latinae voci *Germ. tapfer, dobber*, *Slav. dobry*, *Sabinae* voci *cuprus* sive *cuprus*; de qua postrema adeundus est *Varro* de L. L. V. pag. 158. Sp. ubi haec: *Vicus Ciprius a Cipro, quod ibi Sabini cives additi condescerunt, qui a dono omine id appellarunt. Nam cuprus Sabini bonum.* Unde *Iuno Cupra* i. e. fortis, bellicosa. Cf. *Strabo* V. pag. 241. *Cluveri Ital. ant.* II, 11. pag. 734. adde *Müller die Etrusker* pag. 145. tom. I. Erit igitur *Dea Cupra*, sub quo nomine *Etrusci* *Iunonem* colebant, eadem quae *Iuno Quiris* i. e. hastata, sive quod eodem redit *Iuno*

regina. Ex quibus omnibus intelligitur, *topper* adiectivum proprie significare *fortiter, vehementer*, unde reliquae significationes facile ortae. Ceterum locus Livii ita emendat Hermannus in Elem. doctr. metr. p. 623. seqq.:

— — — *námque nilum peius*
Mac'rat hemonem, quámdo máre saevom vires quoi
Sunt mágnae, topper cónfringént importunae undae.

Et:

— — — *topper fáciét hómínes verris sueres.*

Tum:

Ad a'dis venimís Circaí; simul áuonorum
Poridnt ad navis millia.

Tibicines. (Ad p. 270.) Columellae, quibus tecta fulciuntur. Iuvenal. Sat. III, (193.):

Nos urbem colimus tenui tibicine fultam.

Dac. Aedificia. Aedificiorum tecta fulcra. *Goth.*

Torrens. Haec Pacuvii verba intelligit Varro lib. I, de R. R. 2.: *Verum enim est illud Pacuvii, sol si perpetuo sit, aut nox, flammeo vapore, aut frigore terrae fructus omnes interire.* Nam Varro saepissime non tam verba ipsa, quam eorum sensum repraesentat. *Torrens* etiam dicitur fluvius subitis imbris concitatus et a montibus in vales decurrens, amnis hibernus, *χειμάζονος*, non quod siccitatibus exarescat, ut ait Festus, sed quod propter rapiditatem exaestuēt. Unde et quilibet alii fluvii torrentes etiam dicti. *Dac.* Vide Cuiac. ad l. 157. ff. de v. sig. *Goth.*

Torum. Pro *torrum*, ut *toris* dicebant pro *torris*. Vide *Torreo*. De Ennio, qui primus consonantes geminavit, iam supra. *Dac.*

Turam equitum. Varro lib. IV, de L. L. (V, 93. Sp.): *Turma terma est, e in u abiit. Quod terdeni equites ex tribus tribubus, Tatiensium, Ramiium et Lucerum fiebant. Itaque primi singularum decuriarum Decuriones dicti, qui ab eo in singulis turmis sunt etiam nunc terni.* *Dac.*

Torrere. Plautus in Casina (II, 5, 1.): *Una aedepol opera in furnum etc. Ant. Aug. Lege: Torrere a torro.* Et ita in MSS. *Torrus* autem sive *Torus* unico *r*, ut infra, veteres dicebant, pro *torrido* aridoque. Estque *torus* a *τείρω*, arefacio, sicco. Locum Plauti supra vide in *Rubidus*. *Dac.*

Turrhenos Etruscos. Vide *Sardi*. Velleius Paterculus lib. I. (imit.): *Per haec tempora Lydus et Tyrrhenus fratres cum regnarunt in Lydia, sterilitate frugum compulsi sortiti sunt, uter cum parte multitudinis patria decederet. Sors Tyrrhenum contigit, pervectus in Italiam et loco et incolis et mari nobile ac perpetuum nomen a se dedit.* Aliter paulo Tacit. Annal. lib. V. (IV, 55.). Vide Strab. (V, pag. 219.) Herod. (I, 94.) Serv. (ad Aen. X, 165. pag. 603. Dan.). Verum totum hoc fictum esse nimis verisimile est, praesertim quum apud omnes fere scriptores pro *Tyrreni* et *Tirrhena*, *Τυρρηνοί* et *Τυρρηνία* sit exaratum. Ita dicti scilicet a *τύρως* turres, muri, quod Tyrreni primi muros extruendi artem invenerint. Eos Pelasgici generis fuisse Lemnumque et Imbrum Aegei maris insulas inhabitasse testantur multi veteres. Ab his igitur Pelasgis dicta est Tyrrenia ea pars Italiae, quam occuparunt relictis suis sedibus. Vide Hellenicum Lesbium apud Dionys. Halicarn. (lib. I, cap. 29. 30. pag. 24.). Vide Dionys. Perieg. Marcianum Heracleot. et alios. Postea autem Etrusci cum Pelasgis admisti Tyrreni etiam dicti sunt. *Dac.* *A cuius gente.* Falsum. Tyrannus enim a Graeco *τύραννος*, qui primo regem et principem notavit et postea in malam partem sumptus est. Vide quae apud Horatium nostrum Gallicum notavimus Od. 35. lib. I. *Idem.*

Tyria maria. (Ad p. 270.) De Poenis quod maris potentes essent, notum est. Inde *Tyria maria* proverbio de re valde periculosa dictum. Vide Erasmi. Versus Afranii non vacat mendu. Lipsius Epistolic. Quaest. Ep. 20. legebat: *hunc ferreum Tyria maria conciet.* Id est, hunc hominem asperum et tangi periculosum, ut Maria Tyria. Sed haec manifesto contra mentem Festi. Lego:

Hic servus maria Tyria conciet.

Id est, hic servus sibi excitat maria Tyria, rem valde periculosam aggreditur, suo sibi iumento malum quaerit. Forsan et sic melius: *Hic Syrius maria Tyria conciet*, ut proverbium sit de eo, qui congregitor cum potentiori. Nam Syii olim imbelles audiebant. *Dac.*

Torvitas. Nam torve Graeci *ταυρηδόν*. *Ταυρηδόν επιβλέπειν*, óραν, torve intueri. *Dac.*

Turbellas. Plaut. in Pseudolo (I, 1, 108.): *Quo pacto et quantas soleam turbellas dare.* *Ant. Aug.* Mæle V. C. *Turbela.* A *turba turbella*, ut a *populus popellus, umbra, umbella* etc. *Dac.*

Tutulum. Varro lib. VI. de L. L. (VII. pag. 330. Sp.) *Ennii* versus refert, qui ad Numam referuntur. *Menses constituit, idemque ancilia . . . Libaque fiores, Argios et Tutulatos.* *Ant. Aug.* Proprie tutulus locus urbis altissimus, unde in muliere notat capillorum in conum congestum, *suggestum comae* vocat Papinius (Silv. I, 2, 113.), *turritam frontem* Iuvenalis. In flaminibus autem summum fastigium pilei lanati, hoc est flammiae. Varro lib. VI. de L. L. (VII. pag. 330. Sp.) dum exponit illud Ennii e Saturnio carmine: *Libaque fiores Argeos et tutulatos. Tutulati,* inquit, *dicti, qui in sacris capitibus* (leg. *apicibus. Scal.*) *habere solent, ut Metam.* Id Tutulus appellatur ab eo, quod matrefamilias crines convolutos ad verticem capitibus, quos habent uti velatos, dicunt tutulos, sive ab eo, quod tueri causa capilli fiebant, sive ab eo, quod altissimum in urbe quod est, ea res tutissima, tutulus vocatur. Quem locum Varronis, quia turpi mendo deformatus est, tentavit olim Scaliger pro uti velatos rescribens elatos. Infeliciter sane. Nam certum est scripsisse Varronem: *quos habent rete velatos.* Rete enim inter mundum muliebrem proprie vitta crinium. Idem Varro lib. IV. (V. pag. 133. Sp.): *Et quod capillum contineret, dictum a rete reticulum,* restitutionem hanc firmant verba ipsa Festi cum verbis Varronis collata. Ait Festus tutulum esse crines innexos vitta purpurea et in altitudinem extractos, ubi sane nullum alium, quam Varronem ipsum interpretatur, qui scripserat crines convolutos ad verticem capitibus rete velatos tutulos dictos. Rursus quod dixerat Varro *habere solent ut metam,* dixit Festus *forma metali.* Sic enim legendum pro *forma e tali* monuit Fulvius Ursinus. Hoc est, in *formam metae.* Nam in Schedis erat *formam e tali.* Inde in veteri inscriptione, quae penes Fulv. Ursin. fuit: *APONIAE. A. TUTUL. ORNATRICI. Dac.*

Tuor. Lego in fine transpositione voculae: *Tuor pro video, contueor et pro defendo.* Neque enim ait contueor esse defendo. Quod falsum est, sed tuor esse video, contueor et defendo. *Tuor* pro video *Tesca tuor* supra in *Tesca* et *tuorem* dicebant visum. *Dac.*

Tuguria. (Ad p. 271.) *Tuguria a tecto appellantur aedificia rusticorum sordida.* *Afranius in Virgine:* *tugurium est turpe. Caecilius in Hypobolimaeco:* *Habitabat in tugurio sine operculo. Quo nomine Valerius in expositione XII. ait etiam . . . ita vocari. Scal.* *Tugurium a tecto,* nisi potius legendum a *tego,* nam *tugurium* quasi *tegurium.* *Isidor.* lib. XV, 12.: *Tugurium casula est, quam faciunt sibi custodes vinearum, ad tegimen sui, quasi tegurium.* Verba Afranii: *Sordidum tugurium et turpe.* Infra defectum sic supplebat Marcilius: *Quo nomine Valerius in explanatione XII. ait etiam tectum in lege XII. tabularum significari.* Et putabat ibi de tugurio legem egisse, ubi de *pariete communi.* *Dac.* Valerius in explanatione duodecim. Ita citatur in verbo *Sanates.* De loco Caecilii cf. Spengel. *Fragmum.* Caecil. pag. 28.

Tuscus. L. m. habet obsessione pro *obsidione,* et ita videtur fuisse apud Festum in fragmento. *Fulv. Urs.* Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 51. Sp.) ait Coelium montem a Coele Vibeno Tusco dictum, qui Romulo auxilio fuit contra Sabinum regem. Hi qui cum eo venerunt, post eius obitum, quod nimis munita loca tenere dicerentur, deducti esse dicuntur in planum et ab eis esse dictum vicum Tuscum idem scribit. Livius (II, 14.) et Dionys. (V, 36. pag. 305.) videntur id sequi, quod a Paulo in Epitome scriptum est. Festus autem id ipsum initio dicit, duosque fratres nominat Coelem et Vibennum, postea opinionem Varronis paucis attingit. *Ant. Aug.* *Tuscum vicum coluerunt Tusci, a quibus vicum scriptores dictum aiunt: ab eo, quod hi Porsena discedente ab obsidione remanserint Romae, locoque his dato novis rebus studentes fratres Coeles et Vibenna reducere Targinium Romam secum maturaverint.* *M. Varro, quod ex Coele Tusco orti sint.* Habes omnino quod Festus de Tusco vico scripsit. *Scal.* Vide Livium lib. II, 14. Locus M. Varronis, quem Festus intelligit, est lib. IV. de L. L. (V. pag. 51. Sp.): *In Suburanae regionis parte princeps est Coelius mons a Coelio Vibeno Tusco, duce nobili, qui cum sua manu dicitur Romulo venisse auxilio contra Sabinum regem. Hi post Coelii obitum, quod nimis munita loca tenerent (Coelium montem scilicet), neque sine suspicionem essent, deducti dicuntur in planum. Ab eis dictus vicus Tusceus. Dac.*

Toxicum. (Ad p. 271.) *Toxicum dicitur cervarum venenum, quo quidam perungere sagittas solent.* Hoc exemplis Caecilii et Afranii confirmat Festus. *Ant. Aug.* *Toxicum dicitur cervarum venenum, quo quidam perungere sagittas solent.* Caecilius in *Gamo:* *ut hominem miserum toxico transegerit.* Afranius: *uxori vin' istud toxicum mittere.* Caecilius hellenismo utitur, transigere hominem toxico: τὸν ἀνθρώπον φαρμάκῳ ξανθῶα. Fortasse etiam legendum: *Afranius Uxore. Scal.* Quasi *taxicum,* a *taxo* arbore dici putavit Plin. lib. XVI. cap. 10. Sed omnino vera Festi etymologia a sagittis, quae Graece τόξα, quia eo sagittas perungerent. De quo more Virgil. IX, (773.):

— — — — — *quod non felicior alter*
Ungere tela manus, ferrumque armare veneno.

Idem Etymou Dioscorid. lib. VI, 20.: τὸ δὲ τοξικὸν δοκεῖ μὲν ὀνομάσθαι ἐκ τοῦ τὰ τόξα τῶν βαρβάρων ὑπ' αὐτοῦ χρεῖσθαι. Quae et apud Paulum Aeginetam fere ad verbum lib. V, 53.: *Cervarium autem venenum vocat, quia de sanguine cervorum ferret, vel etiam quod olim de sanguine hydrae, quam Hercules confodit, primum factum est. Dac. Ut hominem. Toxicum cum dixit Caecilius, sagittam toxico armatam intelligit. Transegerit autem ut apud Virgil. (Aen. XII, 276. 508.): Transadigit castas.* Non intellexit Scaliger, qui hic helenismum cogitavit. *Dac.* Spengel. in Fragment. Caecil. pag. 21. in loco Caecilii sic legendum suadet:

Ut hominem amoris toxica transegerit,

ad exemplum illud Plautinum Citell. 31.: *Videō ego te amoris valde tactum toxico.*

Tusco. Lege: *Alii, quod unice studiosi sint sacrificiorum.* Priorem sententiam, quod Tusci a *Tusco* sive *Tusculo* Herculis filio, secutus Strabo (V. pag. 219.) et alii. Posteriorē, nempe quod a sacrificandi ritu, inter alios Plin. lib. III, 5.: *Umbras inde exegere antiquitus Pelasgi, hos Lydi, a quorum rege Tyrrheni, mox a sacrificio, ritu lingua Graecorum sunt cognominati.* Et Servius (ad Aen. X, 165. pag. 603. Dan.): *Tusci a sacrificandi frequentia dicti sunt, ὑπὸ τοῦ θύειν.* Nam θύω est sacrifico. Et Eustathium nihil moror, qui ad Dionys. Perieg. notavit Tuscos *Tuscicos* etiam dictos. *Dac. Vel quod aditum.* Ineptum et Stoico dignum quod ait *Tusculum* dictum, quod habeat aditum difficilem, id est δύσκολον, neque enim δύσκολος unquam hoc sensu potuit usurpari. *Dac.*

Tumu... Tumultus causa milites dicuntur lecti ob subitum timorem, unde etiam tumultum dici ait Verrius, qui ab aliis oriatur, quam ab Italicis et Gallicis hostibus. Alii tantum bellum Galliae et Italiae. Itaque nullum alium praeterquam Gallicum aut domesticum ita appellant. Haec vel his similia Festus. Cicer. Philipp. VIII. (c. 1.): *Quid est enim tumultus, nisi perturbatio tanta, ut maior timor oriatur, unde etiam nomen ductum est tumultus. Itaque maiores nostri tumultum Italicum, quod erat domesticum, tumultum Gallicum, quod erat Italiae finitimus, praeterea nullum tumultum nominabant. Ant. Aug. Tumultus dicitur timor multus. Tumultu milites dicuntur lecti ob subitum timorem. Unde etiam tumultum dici ait Verrius, quia is non aliter quam ab Italicis et Gallicis hostibus imminet Italiae. Itaque nullum alium, quam Gallicum aut domesticum timebant.* Quis negaverit hanc esse ipsam Festi lectionem? quod dico, quia docti viri contra Festi sententiam atque adeo contra veritatem ipsam aliter legunt, ut, si vera est eorum lectio, tumultum alium esse, quam qui timebatur ex Gallicis et Italicis, fatendum sit. Quod falsum esse et mediocriter docto palam est. Nullum enim alium tumultum dixere, quam Gallicum et domesticum, hoc est Italicum, ut aperte Verrius ipse docet. *Scal.* Iisdem fere verbis Cicero Philipp. VIII, (1.), ubi tumultus etymon a timore deducunt, cum potius a *timore* dici debuerit. Tumor enim pro tumultu apud Ciceronem alicubi (ad Attic. XIV, 5.). Sed praeterea falsum est, veteres nullum alium tumultum nominasse, quam Italicum et Gallicum, nam de quovis alio bello tumultum dixisse certum est. *Dac.* Vide Servium initio lib. VIII. Aen. (p. 503. E. Dan.). *Goth.*

Tumulum. *Tumulum Aelius sic definit: Tumulus est mans arenae editus secundum mare fluctibus sublevatus. Unde similiter et manufactus et naturalis proprie dici potest. Scal.* Lege: in *altum* elevata, vel *elevatus*, nempe *cumulus*. Gloss.: *Tumuli, βουνοί, λόφοι, τύμβοι, σωροί γῆς. Dac.*

Thomicea. Verba Lucillii ita lego: *indimus ets thomice canabinas.* Reliqua sunt in Epitoma. Graecum esse ait θωμίγγες scilicet. Veteres dicebant *tumiculas* et *tumiclas*. Apuleius lib. VIII. (p. 213, 20. Elm.): *Et ilico me tumicla spartea deligatum tradidit Philebo.* Ita legendum, non, ut vulgo, *tumida spartea*. Nam *tumex* potius, quam *tomex* dicebant. Plautus Mercatore (1, 2, 79):

Quia negotiosi eramus complicandis nos nostris negotiis,

Armamentis complicandis, companendis tumicibus.

Male hodie in Plauto: *companendis studiumus*. Sed de eo amplius in editione Plautina. Etiam *tumicem* pro vibice usurpabant. Glossarium: *Tumex, σμῶδις, αἰματώδης τύπος.* Sed tunc Latinum est a *tumendo* scilicet. *Scal.* Thomix a Graeco θωμίγγς, quod Hesychius interpretatur *λεπτόν σπονδίον*. Vitruv. lib. VII, 3.: *Tomice ex sparto Hispanico religuntur.* Sed melius *thomice* cum aspiratione. Locus Lucillii sic corrigendus est: *Vidimus vinctum thomice canabina.* Opilii Aurelii sententiam secutus Perottus. Sed male *tomicum* vocat. *Tomicus*, inquit, *restis* et *canaba* sive *sparto leviter tarta, sive pulvillus apponi solitus et conciso cannarum cannabi, ne restis laedatur.* Illud etiam interest, quod Perottus pulvillum intelligit funibus circumdatum, ne frequenti collisione laedatur; Aurelius vero pulvillum, quem in collo ponunt animalibus, ne reste laedatur. *Dac.*

Tangere. *Tongere Aelius Stilo ait noscere esse, cum et Praenestini tongitionem dicant pro notione.* Significat etiam *latus dominari.* Ennius: *Alii rhetorica tongent. Et vincere quandoque videtur significare.* Haec fortasse Festus. *Ant. Aug.* *Tangere Stilo ait noscere esse, quia Praenestini tongitionem dicant pro notione,*

ut: *tongitione potius dominari. Ennius: Alii rhetoricam tongent et vincere volunt; norunt videtur significare. Scal.* Glossarium Fornerii: *Tongere εἰδέναι. Ennius in XVIII. Lucilius in XXIII.* Illud non legerat Scaliger, qui putavit hoc fragmentum esse ex Sotadico Ennii. *Tongo* Vossius ait esse a *tenco*, quod *nosco*, *vinco* et *dominor* aliquando significat. *Dac. Tongitionem. Tongionem. Goth.*

Tesca. Varro lib. VI. de L. L. (VII. 293. Sp.): *Loca quaedam agrestia, quod alicuius dei sunt, dicuntur tesca. Nam apud Attium in Philociete Lemnia: quis tu es mortalis, qui in deserta et tesca te oportet loca? et postea: quare heic qui tesca dixit, non erravit, neque ideo, quod sancta, sed quod ibi mysteria fiunt ac tuentur, tuesca dicta, post tesca, et postea: quare a tuendo et templa et tesca dicta.* Ex his magnam partem verborum Festi intelligens. *Ant. Aug.* Tesca dicunt loca augurio designata, quo termino finitur terra augurii. Opilius Aurelius loca consecrata deo alicui, non ut templum sit, sed sancta loca, undique septa, ut aiunt Pontificii libri, in quibus scriptum est: *LOCUMQUE SEDEMQUE TESCUMQUE ALIQUI DEO DEDICAVERIT, UTEI DEOS ACCIPIAT VOLENS PROPITIOSQUE.* Hostius belli Istricti lib. . . .

*Per gentis alte aetheras ac tesqua volabis,
Templa antiqua deum.*

Quidam explicavere aspera, difficilia aditu. Attius: *loca aspera, saxa tesca tuor.* Et in Philoceta:

Quis tu es mortalis, qui in Lemni tesca te apportas loca?

Glossarium: *Tesqua* sive *Tesca* κατὰρχημοὶ καὶ ὄρηες καὶ ἔρημοι τόποι. Verba Tesquorum seu templorum dedicandorum ex veteri formula traduntur a Varrone (VII. pag. 290. seq. Sp.): *TEMPLA TESCAQUE INCITA SUNTO, QUOAD EGO CASTE LINGUA NUNCUPAVERO, OLLA VETER. ARBOR. QUISQUIS EST, QUAM ME SENTIO DIXISSE, TEMPLUM TESCUMQUE ESTO IN SINISTERUM. OLLA VETER. ARBOR. QUIDQUID EST QUOD ME SENTIO DIXISSE TEMPLUM TESCUMQUE ESTO IN DEXTERUM INTER EA CONCRECIONE CONSPITIONE CORTUMIONE UTEIQUE RECTISSUME SENSI.* *Scal.* Ait ex Verrio et Opilio Aurelio Tesca esse templa, hoc est spatia Augurio designata intra terminos, ubi finis sit auguri. Deinde ex Pontificalibus libris Tesca dici loca sancta, quae undique septa sunt, hoc est templa sive Dei sive Deae. Tandem ex Cicerone et Accio Tesca esse loca aspera et difficilia aditu. De templo auguris Varro lib. VI. de L. L. (p. 290. Sp.): *Templa tescaque incita [me ita] sunt, quoad ego caste lingua nuncupavero* etc. De templo sive Dei sive Deae ideum Varro ibidem, sed contra Pontificios libros negat, tesca quod templa sint, ideo esse etiam sancta. Eius verba sunt (p. 293. Sp.): *Quod addit templa, ut sunt dextra, aiunt sancta esse, qui glossas scripserunt, id est falsum. Nam Curia Hostilia templum est, et sanctum non est; sed hoc ut putarent aedem sacram esse templum et sanctum esse, quod in urbe Roma pleraeque aedes sacrae sunt templa, eadem sancta, et quod loca quaedam agrestia, quod alicuius dei sunt, dicuntur tesca. Nam apud Actium in Philoceta, Lemnia [Lemnio]: Quis tu es mortalis, qui in deserta et tesca te apportas loca? loca enim quae sunt designat, cum dicit Praestolare (optime Fulvius Ursinus Ephaeustilares) et celsa Cibirum delubra tenes, Mysteriaque pristina castis concepta sacris.* Et paulo post: *Quare hic, qui tesca dixit, non erravit. Neque ideo, quod sancta, sed quod ibi mysteria fiunt ac tuentur, Tuesca dicta, post tesca.* Ubi, ut videt, Accii versum aliter Varro accipit, quam Festus. Ibi enim tesca agrestia quidem et deserta loca interpretatur, sed quae tamen dei alicuius sint, et revera erant tesca illa loca, undiqueque nemorosis collibus cincta, ubi Volcani fiebant mysteria, quae quia praerupta et aditu difficilia, inde quaevis alia loca praecipitia et aspera Tesqua etiam dicta. Utramque significationem amplectitur Glossarium: *Tesqua* sive *Tesca* κατὰρχημοὶ καὶ ὄρηες καὶ ἔρημοι τόποι. Supra in verbis Pontificalibus emendabis: *Templumque sedemque tescumque, sive Deo sive Deae dedicaveris, ibi eos accipias volentes propitiosque.* Versus Hostii:

*Pergentes alte aethereas atque avia tesca
Perque volabis templa antiqua Deum.*

At Scaliger:

— — perditu gentes
*Aliger Aethereas atque idem tesca volabis
Templa antiqua Deum.*

Putabam ego vocem *templa* ad explicationem vocis *tesca* huc irrepisse, adeoque legendum:

*Pergentes alte Aethereas et celsa volabis
Tesca antiqua Deum.*

Ubi *tesca* vocat spacia coelestia, quae alii templa. Ennius I. Annal.:

Unus erit quem tu tolles in caerulea coeli

Templa.

Superiusque illud hemisphaerium intellige, quod templum tescumque dicitur, quia undique, ut Naevii verbis utar, aethra caerulea septum est:

Hoc ubi aethra caerulea septum stat hemisphaerium.

Versus Accii ex Varrone Scaliger:

Quis tu es mortalis, qui in deserta Lemnia

Et tesca te apportas loca?

Tesca a Graeco δάσζια, umbrosa. *Dac.* Vide Godofr. Hermanni Dissert. de Aeschylis Philocteta in Opusc. T. III. p. 118. seq. Versus Ciceronis est ex opere perditio. Vide Orell. Cic. Opp. Vol. IV. P. II. p. 582. n. 13.

Tonsilla. Attii carmen mendosum est. *Ant. Aug.* *Tonsillam ait esse Verrius palum dolatum in acumen et cuspidem praeferratum, ut existimant quidam, cum figitur in littore navis religandae causa. Pacuvius in Medo: Accessi ad eam et tonsillam pegi laevo in littore. Idem in Phinidis: Tacete et tonsillas littore in laevo edite. Scal.* Aliter Isidorus lib. XIX, 11.: *Tonsillae, inquit, uncini ferrei, vel ligni, ad quos in littore defixos navium funes religantur.* Sed melius Festus sive Verrius. *Dac.* *Accius in Phinidis.* Vera lectio, non *Phoenissis*, ut viri docti, Accii Phinidas saepe Nonius. Lege:

Tacete et tonsillas littore in laevo edite.

Vel in *lacto*, ut supra apud Pacuvium. In MSS. erat: *in leda vel illeca. Idem. Palus.* Vide supra *Prymnesius. Goth.*

Tonsam. Glossarium: *Tonsae, κῶπαι.* Sed a *tundendo*, non a *tondendo*, ut vult Festus, quia illis aqua tunditur. *Dac.* *Poste recumbite.* Lege:

Pone recumbite vestraque pectora pellite tonsis.

Ita ut mos et gestus remigum exprimitur. Sic infra *pone petunt etc. Idem. Et in Asota.* *Asotam* sive *Asotum* Ennii laudat etiam Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 68. Sp.). Sed monuit Scaliger, legendum non in *Asota*, sed in *Sotadico.* Nam *Sotadicum* scripsit Ennius. *Asotam* vero sive *Asotum* Caecilius. *Dac.* Nimirum apud Varronem est: *a quo est in Sota. Ennii h. e. in Sotadico Ennii, sive in Sotadicorum libris Ennii.* Cf. Scaliger. in *Conii*, pag. 29. Steph.

Thymbraeus. Potius a *Thymbra*, urbe Troadis. Eustath. in Homer. Vide Hesych. in Θύμβρα. *Locus* Virgilii, quem Festus intelligit, est e III. Aen. (85.):

Da propriam Thymbrae domum, da moenia fessis.

Dac

Tolleno. (Ad p. 272.) Vide *Reciprocare. Ant. Aug.* *Trabs*, quae super alteram humi defixam transversa deligatur, ita ut ab altera parte praegravante pondere modo instollatur, modo deorsum agatur. Graece κηλόνιον, unde et *celonia* dixit Plautus Poenul. Act. V. sc. 3, (45.):

Sunt Graeca celonia, sustolli solent.

Estque *tolleno* non a *tollendo*, sed ab obliquo κηλόνιος, quasi *coleno*. et c in *t toleno. Dac.*

Tolerare. (Ad p. 272.) Versus Ennii:

Ferro caedere se, quam dictis his toleraret.

Scal. *Tolero* ab antiquo *tolo*, quod a τάλω, *sustineo.* In versu Acci aut est pro *laud.* Ennii versum varie varii emendant: Douza scripturam Festi sequitur, additque eodem modo dictum: *aguila rostro pectus seciderat. Dac.* Legitur enim vulgo *Ferro secedere*, quare Douza *Ferro secadere*, vel *secidere*, composito verbo, legendum opinabatur. At longe melius Ursinus: *Ferro se caedi*, quod Ms. *se caede* exhibet.

Tolēs. Glossae: *Tolae, tolia, tonsillae, παγίσθια.* Ab eo *Tolarius, πλεονορόφος. Scal.* Παγίσθια autem glandulae faucium, nam ἴσθρος dicuntur fauces, quia in modum isthmi inter os et gulam interiectae sunt. *Dac.*

Tullianum. (Ad p. 272.) Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 150. 153. Sp.) *Carcer* a coercendo et quod exire prohibentur. In hoc pars quae sub terra *Tullianum*, ideo quod additum a *Tullio* rege. De eo vide *Sallust.* (Cat. 55.) et *Marlianum. Dac.*

Taxati. Iussit, ius sit. Scal. Alienissima sunt, quae hic Festus tradit, neque enim hic *taxo* a *tango*, sed a Graeco τάσσο, quod a Graecis scriptoribus usurpatur eadem notione, qua *taxo* ab Latinis. Aristoteles lib. II. Oec. c. 2.: *Hippias, inquit, Atheniensis nummum apud Atheniensis legitimum usu interdixit, et*

cum eius pretium taxasset, ad se referri iussit. In Graeco τάξας δὲ τιμὴν ἴσταν τάξαι à un certain prix. *Dac.* In *litibus quoque.* Lege: In *litibus quoque arbitrove cum proscribitur, quoad ei iussit statuendi. Idem. Arbitrove.* Arbitratione. *Goth.*

Taxatio. Idem Iustinianus, qui Novell. 63. et 82. taxationem definit *δητὴν ποσότητα ὀριζομένην παρὰ τοῦ δικέγοντος.* Inde Glossarium: *Taxatio, ποσότης. Dac.* Qui *taxatores dicuntur.* Hic etiam frustra est Festus, qui *taxatores* scenicos dictos putat quasi inter se maledicos. *Taxatores* verbo posterioris seculi ac parum Latino, iidem fuere, qui *designatores*, a comedo ac tragoedo destinati et adhibiti adtribuendas personas actorum cuilibet pro magistri arbitrio, et eo quidem delectu, ut interdum nobiliores partes agendas committerent, non eximius actoribus, quod dignitate aut corporis aut de re quoadiam excellenter prae principibus actoribus; quibus lubentissimis haec fierent omnia. Quam enim concorditer agerent inter se, indicat Tullius prima in Verrem (Divin. in Caecil. c. 15.) his verbis: *ut in actoribus fieri videmus, saepe illum, qui est secundarum aut tertiaram partium, cum possit aliquanto clarius dicere, quam ipse primarum, multum se submittere, ut ille princeps quam maxime excellat.* Non igitur maledicunt Scenici Scenicis, cum eos *taxant*, sed eos ad scenae munera dignius obuenda, opportune ac scienter designant et ordiunt. Paulus, qui haec non intelligebat, lectionem mutavit. *Dac.*

Tabernacula. (Ad p. 273.) Vide in *Adtubernalis et Contubernalis. Dac.* Quod *ex tabulis.* Vide l. 182. de verbor. signif. *Goth.*

Tagit. Veteres *tago* dicebant, quod nos dicimus *tango*, idque a Graeco *θίγω.* Notum est. Itaque ab eo, cum te prius monuero, infra verba Festi male cum Pacuvii verbis coaluisse, quae sic separanda et distinguenda sunt: *Tagit Pacuvius in Teucro: ut ego, si quisquam me tagit. Et tagam, idem in Hermiona etc. Et Tagam verba sunt Festi. Et idem, inquit, Pacuvius. Tagam dixit in Hermiona. Dac.*

Tablinum. Transposita hic sunt quaedam, quae ita suo ordini reddes: *Tablinum proxime atrium locus dicitur publicarum rationum causa factus. Quod antiqui magistratus in suo imperio tabulas rationum ibi habebant. Alii aliud etymon reddunt, quod tabulae picturarum ibi reponebantur, unde et pinacothecam quoque vocabant. Varro aliter, cuius haec verba sunt libro primo de vita populi Romani: Ad focum hieme ac frigoribus coenabant, aestivo tempore in propatulo; rure in corte; in urbe in tabulino, quod Maenianum possumus intelligere tabulis fabricatum.* Haec ille. *Scal.* Schedae praefertunt *tabulas pro tabulis*, sed relicta lacuna. Quae desunt male hinc divulsa, cum Pauli Epitome videntur cohaesisse, quare Scaligerum sequor, qui legit: *Tablinum proxime atrium locus publicarum rationum causa factus, quod antiqui magistratus in suo imperio tabulas rationum ibi habebant.* Inde Plin. lib. XXXV. (c. 2.) *Tablina codicibus implebantur et monumentis rerum in magistratu gestarum. Tabulinum ergo, per syncopen Tablinum, locus privatis in aedibus, ubi publicas rationes servabant, et eo differt a tabulario, quod tabularium publicus locus sit, ubi instrumenta et acta publica disponebantur et servabantur. Cicer. Virg. Gloss.: Tabularium, λογιστήριον.* A Festo Varro dissentit quem vide supra a Scaligero excitatum. Alii tablinum a tabulis picturarum, quae ibi reponebantur, unde et *pinacothecam* quoque vocabant, sed *pinacothecas a tablinis* diserte distinguit Vitruvius. *Dac.*

Tabes. (Ad p. 273.) Proprie liquefactio, *tabescere* liquefieri. Cicero, Lucret. Horat. Virg. Sed et per metaphoram pro peste et pernitie veteres usurparunt, sic et Graecis *τάκος, τήχομαι* et liquefacio et consumo. *Dac. Corvinius.* Dubito. Forsan Cornificius, cuius in his libris saepe mentio. *Idem.* Locus Sallust. est Catil. 36.

Tabellis. (Ad p. 273.) Hieronymus lib. I. Epist. 1.: *Ante chartas, inquit, aut membranarum usum, aut in dedolatis e ligno codicillis, aut in corticibus arborum mutuo epistolarum alloquia missitabant, unde et portitores earum tabellarios et scriptores a libris horum librariorum vocaverunt.* Idem et Eustath. ad Dionys. Cera autem oblinebant istae tabulae, unde *ceram* simpliciter pro tabulis passim invenies. Vide Gell. lib. XVII. 9. *Dac. Citrove.* Citroque. *Goth.*

Tagax furunculus. Lege: *Tagax furunculus a tagendo, id est tangendo.* Est enim a veteri *tago*, quo pro furari veteres usi sunt. Plaut. Cicer. etc. *Dac.* Et *Mutonis manum.* Hunc Lucilii versum e Satyr. lib. XXX. adducit Nonius (pag. 408. Merc.) in voce *tangere*, sed ibi pro *Mutonis* scriptum est *Muscensis*, mendose, ut puto. Legendum suspicor:

Et mutone manum perscabere posse tagacem.

De Priapo hic sermo est, qui furibus mutone minatur, ut in illo Seazonte poetae Ithyphallicii:

Priape, furibus minare mutino.

Et sic verum huiusce versus sensum eruimus. *Idem. Tagax.* Adde Cic. ad Att. VI, 3, (1.): *Etenim est levis, libidinosus, tagax. Goth.*

Tages. (Ad p. 273.) Vid. Cicero lib. II. de Divin. *Ant. Aug.* Cicero de Divinat. lib. II, 23.: *Tages quidam dicitur in agro Tarquinensi, cum terra araretur et sulcus altius esse impressus, extitisse repente, et eum affatus esse, qui arabat. Is autem Tages, ut in libris est Etruscorum, puerili specie dicitur visus, sed senili fuisse prudentia. Eius aspectu cum obstupisset bubulcus, clamoremque maiorem cum admiratione edidisset, concursum esse factum, totamque brevi tempore in eum locum Etruriam convenisse; tum illum plura locutum multis audientibus, qui omnia eius verba exceperint, literisque mandaverint: omnem autem orationem fuisse eam, qua haruspiciae disciplina contineretur, eam postea crevisse rebus novis cognoscendis, et ad eadem illa principia referendis. *Dac.**

Taminia uva. Vid. Plin. lib. XXIII. cap. 1. *Ant. Aug.* Quidam in Georgicis legunt (II, 97.):

Sunt et Aminae vites, firmissima vina.

At Festus videtur legisse vel potius Verrius: *Sunt et Taminiae vites.* Non omittendum, quod notat Hesych. in suis Glossis: *Ἀμινάων δι' ἐνός v τὸν οἶνον λέγει, ἢ γὰρ Πενκετία Ἀμινάια λέγεται.* Quod apud nullum alium veterem auctorem reperi. *Scal.* Meminit Celsus lib. III. (c. 21.) et Plin. lib. XXIII, 1. Suspiciabatur Scalliger apud Virgilium Verrium legisse:

Sunt et Taminiae vites firmissima vina.

Ubi sunt et Aminiae vit. Aminaeae vites sunt Appulae. Hesych. Sed scribendum apud Hesychium δι' ἐνός μ, per unicum m. Nunquam enim Amineum per duplex nn scriptum Aminnaeum, sed per duplex mm, Amminaeum et id reprehendit Hesych. Porro de Taminia uva errat manifesto Verrius. *Taminium* sive *tamina* erat macula, tabes, ut optime notavit Meursius. Iude *taminare* et *attaminare*. Inde *taminia* uva maculis variegata, distincta, quae ideo etiam *variana* et *variola* nuncupata, ut ex Plinio Macrobioque (Sat. III, 20.) cognoscere est. *Dac.*

Talus in Sabinorum nominibus. Huic rei firmandae nullum adhuc exemplum inveni. *Dac.*

Talentorum. (Ad p. 273.) Mendosus locus, et qui non patitur emendationem. Hoc unum recte est, talentorum non unum esse genus, et Atticum esse sex millium denarium. Cetera incerta sunt. Plin. lib. XXXV, 11.: *Talentum Atticum denariorum sex millibus taxat M. Varro.* Ita enim scribendum est. Pollux lib. IX. Talentum Atticum sex millium drachmar. Atticarum, Babyloicum septem millium, Aeginaeum decem millium, Syrium mille et quingentarum drachmarum, item Atticarum. De talento Attico idem elicitur ex Livio lib. XXXIV. (lib. XXXVIII, 38.) Athen. lib. IV, cap. 6. et aliis. Sed Babyloicum esse septuaginta duarum minarum Atticarum scribit Aelianus lib. I. cap. 22. de var. hist., id est septem millium et ducentarum drachmarum. Vide *Euboicum. Ant. Aug.* Multiplex talentum fuisse verum est. Vide Budaeum in lib. de asse. De Attico talento vide *Euboicum. Dac. Rhodium et Cistoph.* Nescio cur haec de mendo viris doctissimis suspecta fuerint. Nam recte se habent. Rhodium talentum ut et Cistophorum fuit quatuor millium et quingentorum denariorum. Caelius Rhodiginus lib. X. cap. 2.: *Cistophorum fuisse legimus quatuor millium et quingentorum denarium, sicuti et Rhodium talentum. Dicit opinantur cistophorura ab insigni ferentis cistam, sicut coronati modo vocantur nummi a coronae imagine. Idem. Neapolitanum. Lege: Neapolitanum sex millium denarium: Syracusanum trium millium denarium.* Quae sequebantur mihi penitus ignota sunt. *Idem.*

Tamne. Nihil impedit, quin tantumne interpreteris. *Dac. Arcula tua plena est araneorum.* Sic Catullus ad Fabullum (XIII, 8.):

— — Nam tui Catulli

Plenus sacculus est araneorum.

Ha loquebantur Latini, ut aliquid vacuum et desertum significarent. *Dac.*

Thalaea. (Ad p. 273.) *Leg: Thalia, Θάλεια a θάλλω.* Vel quod eius laus semper floreat, vel quod plantas florescere faciat et germinare, unde eam etiam colebant rustici, ut est apud Plutarch. Vel, ut Fulgent. lib. I. Mytholog. *Quarta (Musa) Θάλεια, id est capacitas, velut si dicatur, τιθέεις Θάλειαν, id est ponens germina.* Emenda τιθέιας Θάλειαν. *Dac.*

Talipedare. Vide *Taurii. Ant. Aug.* Gloss.: *Talipedo, παρσούρομαι.* Qui talipedarent, attae dicit. Vide *Atta. Dac.*

Tammodo. Locus Attii non est L. Attii, sed M. Attii Plauti in Trinummio (III, 1, 8.). *Ant. Aug.* Non Romani, sed Praenestini, quorum linguam irridebant Romani, ut ille apud Plautum (Truc. III, 2, 23.) qui dicit *Coniam* pro *Ciconiam*, quia, inquit, Praenestini ita loquerentur. *Scal.* Non pro modo sed pro

tantummodo, et eo non utebantur Romani, sed Praenestini, quorum linguam irridebant Romani. Attius hic est M. Attius Plautus: Locus est in Trinummio Act. III. sc. 1, (8.): Ca. *Quamvndum istuc, aut ubi actum est?* St. *Ilico hic ante ostium, tammodo inquit Praenestinus.* Et hanc vitiosam compositionem imitari videmur in voce nostra *Tantost.* Sic in Trucul. Act. III. sc. II, (23.). Praenestinorum barbariem irridet, qui *rabonem* et *coniam* pro arrabone et ciconia dicebant:

Rabonem habeto, necum ut hanc noctem sies.

As. *Perü! Rabonem? quam esse dicam hanc beluam?*

Quin tu arrabonem dicis? St. at facio lucri.

Ut Praenestinis conia est ciconia.

Quae h. l. Festi verba referuntur in editionibus: *Tammodo antiqui ponebant pro modo, ut Attius: Tammodo inquit Praenestinus;* quorum partem recepit Paullus, eorum nihil legitur in schedis Festi a Fulvio Ursino editis, licet lecta olim esse, ex Paulli verbis credibile est. Igitur statuentium erit, in Fulvii Ursini editione verisiculum excidisse, aut omissum ab eo, qui membranas descripsit, aut neglectum a typhothetis. Saltem in antiquissima Antonii Augustini editione inveniuntur, sed ex ordine litterarum posita, ut ibi omnia Festi verba.

Talia. Scribo: *Tallam*, alii folliculum, vel caepae. Lucillius:

— — *lacrymosaeque ordine tallae.*

Glossarium: *Talla*, *κρομμύον λέπυρον.* *Scal.* *Talla* autem a *θαλλός*, ramus virens, ita ut primo et proprie *Talla* fuerit stipes caepae. Sed recte etiam *Talia* dici potest, ut ab *ἄλλος*, *alius*, folium a *φύλλον* etc. *Dac.*

Tarmes. Vitruvius (II, 9.): *Et primum abies aëris habens plurimum et ignis, minimumque humores et terreni, levioribus naturarum potestatis comparata, non est ponderosa, itaque rigore naturali contenta non cito fleclitur ab onere, sed directa permanet in contiguatione. Sed ea quod habet in se plus caloris, procreat et alit tarmitem, ab eoque vitiat.* Plautus Mostellaria (II, 2, 143.) de postibus loquitur:

Hercle quin multum improbiores sunt, quam a primo credidi

Quapropter? Quia aedepol ambo ab infimo tarmes secat.

In Vitruvio, ut id admoneam pro *natura rerum emendavimus naturarum*, ne quis forte studiosus Vitruvii lector id miretur. Sic paulo superius idem error: *easdem habent inter se natura rerum similitates pro naturarum.* Ita etiam emendabis lib. III. in fine prooemii: *de materia, quas habeat in operibus utilitates et quibus virtutibus e natura rerum est comparata, peregi.* Legendum enim: *et quibus virtutibus naturarum est comparata. Naturarum potestates* vocat, quas supra *naturarum virtutes.* *Scal.* *Terredo*, Graece *θρηψ*. *Dac.* Adde Isidorum (XII, 5). *Goth.*

Taenpoton. Varietatem librorum in margine scribi curavimus (*Tanpercon, Taenpocon, Taenpton, Takenpocon, Tempeton, Tempocon, Taempoton*). Sed qui adhaereamus non habemus. Quod vero Cicero de Divin. lib. II. (c. 54.) asserit Sibyllam quaedam verba ita reliquisse scripta, quae ex primis singulorum versuum literis conficerentur, quae ab eodem *ἀκροστυγίε* appellantur, habet aliquid cum hoc scribendi genere commune. *Ant. Aug.* Oedipode opus est. *Scal.* Hebraeam vel Syriacam vocem puto, praesertim cum ea Syrorum scribendi modum nolet. Syri enim non a dextra ad sinistram, ut Hebraei et Chaldaei, vel a sinistra ad dextram, ut Graeci et Latini, sed deorsum versus, a capite ad pedes versus suos ducunt. Doctissimus Martinus derivat a voce Hebraea, quae significat *inertes* et pro *deorsum* legit *retrorsum*, quasi ibi Hebraeorum scriptura notetur. *Dac.* [Legendum *Τοῖσπορχον*, hoc est τὸ ἐπ' ὄρθον, ubi literae sunt ἐπ' ὄρθον seu κατὰ στήθος dispositae, instar arborum, in viridario a summa pagina ad infimum. Palmaria haec emendatio debetur Ioann. Croio, qui eam habet Observat. in N. T. Cap. IX., quod dignissimum est lectu. *Ioann. Clericus.*] Vel *ἔνωθεν κάτω* vel *κάτω ἄνω*. Illius enim scribendi moris meminit Diodor. 2. in fin. ut nunc dextrorsum, id est a sinistra ad dextram. *Goth.*

Tartarino. Ennius, ut arbitror, scripsit: *Corpore tartarino prognata Paluda virago.* Vid. Varro lib. VI. de L. L. (VII. pag. 323. Sp.) et Probus Eclog. 6. *Ant. Aug.* Versum Funnii refert Varro lib. VI. de L. L.: *Corpore tartarino prognata paluda virago. Tartarino a tartaro dictum. Plato in quarto de fluminibus opud inferos quae sint, in his unum tartarum appellat. Quarta Tartari origo Graeca. Paluda a paludamentis. Sunt haec insignia et ornamenta militaria.* Ubi Scaliger (Coni. pag. 122. ed. Steph.): Purus putus, inquit, Hellenisimus:

Τυφάρων ἐγγεγανία μελάμπειλος ἀντιάνειρα.

Plenius citatur apud Probum:

*Corpore Tartarino prognata paluda virago,
Cui par imber, et ignis spiritus, et gravi terra.*

Ignis spiritus πύρος μένος, et gravis terra στυφέλι χθών. Est, ni fallor, illa, quam alloquitur Iuno apud Maronem (Aen. VII, 331.):

Hunc mihi da proprium, virgo sata nocte, laborem.

Dac.

Tam. *Tam et quam contracta ex tantum et quantum. Da c. Ut apud Graecos.* Gloss.: *Tam οὐτως. Tam perditus, οὐτως πανώλης. Idem. Cherylus.* Scribe Choerylus. Is est, qui sub Alexandro rege vixit Olympiad. 113. De quo Horat. lib. II. Epist. (1, 232.):

*Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Choerylus, incultis qui versibus et male natis
Pettulit acceptos regale numisma Philippos.*

Idem. At antiqui tam etiam pro tamen. Nam et tamen derivatum ex tam. Plaut. Menaech. II, 3, (36.): *Er. Eamus intro, ut prandeamus.* Me. *Bene vocas: tam gratia est.* Item alibi. *Idem. Ut Nonius.* Quidam Naevis. Incertum est. *Idem. Bene cum facimus.* Hunc Titianii versum sic emendat Lipsius Epistolic. quaest. Ep. 20.: *Bene cum facimus tam male audimus, ut quidam perhibent viri.* Quarela est mulierculae de iniuria, quae a viris factum itur sexui suo. Bene an male faciant, tamen male audient. Ego: *Bene cum facimus, tam malae fuimus etc.* Propius ad scripturam. Et infra: *Quamquam estis nihili, tam vobis ecastor consului simul. Idem.* Ennii locum Hermannus emendavit ad Eurip. Hecub. 277.: *Ille me Tam potis pacis potire, hoc sensu: si cetera mala me affligunt, Polyxena tamen solatium mihi affert.* Ex Euripideo versu: *Ταύτη γέγηθε κάπιλήθουμι κακῶν.*

Tame, in carmine positum est pro tam. Haec enim glossa in Editionibus inde ab Antonio Augustino exhibetur, quae in schedis Festi, quales ab Ursino editae sunt, desideratur. Haud dubie lecta est ista glossa ante *Tandem*, ubi varias voc. tam notiones exponit; ab Ursino autem ommissa, aut non amplius iuventa, sed detrita. Scaliger et Dacerius haec notaverunt, quae appositum L. Repone in carmine Saliari, in quo ad id exemplum *cume* pro *cum* legebatur, ut ait Q. Terentius Scaurus, vetus Grammaticus, qui etiam producit camen pro Saliare, sed corruptissimum. *Scal.* Lipsius *Tamde*, ut *quamde* pro *quam*. Sed *tame* vera lectio. *Dac.*

Tandem. Cicero initio orat. II. in Catil.: *Tandem aliquando, Quirites etc. Ant. Aug.* Locus Terentii est ex Act. II. sc. 1. (4, 66.) ubi Donat.: *Tandem hic impletiva coniunctio, ut Cicero: Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra? Da c. At Cicero.* Nonius (pag. 405. Merc.) ait hic *tandem* esse pro *vix*, sed mihi Festi auctoritas potior. *Idem.*

Tauri verbenaeque. (Ad p. 274.) Liba farinacea in commentario sacrorum, forsitan ob magnitudinem sic dicta et quod verbenis coronata. Sane veteres omnia praegrandia Tauros vocabant. Stephanus in ταῦρος. *Ταύρους οἱ παλαιοὶ πάντα ὅσα μέγαρα καὶ βία ἐπιονόμουν.* Iuno potius puto Festum dicere tauros verbenasque in commentario sacrorum significasse ficta farinacea, ex eo more scilicet, quo simulata pro veris accipiebant. Igitur ficta farinacea *tauri verbenaeque* dicta, quod pro tauris et verbenis adhiberentur, quomodo legimus Cyzicenos Proserpinam quotannis bovem nigram immolantes, cum obsidione premerentur, nec bovem haberent, ex frumento hostiam finxisse. Vide *Cervaria. Da c.*

Tama. Quasi *tamea*. Voss. Vide *Boa. Da c. Cum labore.* Vide supra in *Flemina. Goth.*

Taenias. (Ad p. 274.) Coronae sepulcrales hic intelliguntur in versu Caecilii, si Romano more interpretentis, et ita locum habebit sententia Verrii. Ad sepulcra cum lanae cum frondibus atque floribus afferebantur. Varro (pag. 310. Sp.): *Infulas dictas apparet in hostiis, quod, e lana quae adduntur [quod velamenta, his e lana quae adduntur] infulas intra hostiarum cornua, velamenta erant. Itaque cum ad sepulcrum ferunt frondes atque flores, addunt nunc lanas. [Itaque tum quod ad sepulcrum ferunt frondem ac flores addidit, Non lanas, sed velatas frondentis comas.]* Sed cum Caecilium palliatam Comaediam, non togatam scripserit, praesat Graeco potius quam Romano more interpretari. Sunt igitur taeniae, quibus fasciis involuebantur mortui, quas *κειρίδες* vocabant. Quibus Romani non utebantur, quod cadavera comburentur. De illis taeniis intelligit Artemidorus, cum scribit: *οἱ ἀποθανόντες ἐσχημένους ἐνελοῦνται ἄκεσις, ὡς τὰ βέθη καὶ χαμαὶ τίθενται.* *Scal.* *Taenia* lemnisci, fasciulae, quibus sacerdotes, interdum etiam et victores coronabantur. Virg. (Aen. V, 269.), unde Verrius: *Ornamentum copitis honorati.* Hesych.: *Ταινία, στέμματα τῶν ἱερέων,*

διαθήματα ἀρχαῖα, ἢ ζῶνται, ἢ στέφανοι, κόμοι, ἢ δεσμοὶ ἱεροί. Haec vincula Virgil. vocat *vittas deum* (Aen. II, 156.). Neque tamen istae taeniae vere erant coronae, sed e coronis dependentes. Nam infra coronas et taenias distinguit Ennius: *Volans de coelo cum corona et taeniis*. Nisi coronam et taenias dixerit pro corona ex taeniis facta. Antiqui enim Romani taeniis pro coronis utebantur, nondum invento iis flores interexere. Vide *Stroppus. Dac. Sepulcrum plenum*. Per taenias coronae sepulcrales hic intelliguntur, si Romano more interpretaris. Et ita locum habebit sententia Verrii. Ad sepulera enim laeae cum frondibus atque floribus afferebantur. Varro lib. VI. de L. L. (VII. pag. 310. Sp.): *Infulas dictas apparet in hostiis, quod velamenta e lana quae adduntur infulae intra hostiarum cornua velamenta erant. Itaque cum ad sepulcrum ferunt frondes atque flores, addunt nunc lanas*. Sed cum Caecilium Palliatum comœdiant non togatam scripsit, praestat, inquit Scaliger, Graeco potius, quam Romano more interpretari. Sunt igitur in versu Caecilii taeniae, quibus fasciis involuebantur mortui, quas *κειρίαι* vocabant, quasi *κειρίαις a mortuis*, vel *κηρίαις a κήρ, fatum*, mors. Hesych.: *Κηρίαις, ἐπιθανάτια ἐντετυλιγμένα*. Lege: *Κηρίαι, ἢ ἐπι θανάτω ἐντετυλιγμένα*. i. e. *Κηρίαι, quae post mortem mortuis involvuntur*. Iis Romani non utebantur, quod cadavera comburerent. De illis taeniis intelligit Artemidorus, cum scribit οἱ ἀποθανόντες ἐσχισμένοι ἐνελούνται ῥάκειν, ὡς τὰ βόεψη καὶ χαμαὶ τίθενται. Hinc Divus Ioann. 11. de Lazaro: *ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκώς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις*. Et statim prodit qui fuerat mortuus ligatus pedes et manus institis. Nam institae sunt fasciae, limbi. *Dac. Dum taeniam*. Hic taeniam simpliciter vitam, fasciolum interpretor. Neque quicquam ad Verrii sententiam facit. *Dac. Decorare est satius*. Suspicio in versu, qui hunc praecedebat de sepulcro locutum Attium. Satius est decorare sepulcrum taeniis, quam urbem. Fruterius legebat *Deos ornare* lib. II. cap. 5. Verisimil. *Idem*. Versus alter Caecilii apud Aug. Scal. et Dac. sic legitur: *Dum taeniam qui volnus vinciret, petis; ubi petii quod non comparet apud Fulv. Ursinum, additiciū esse videtur*. Cf. Caecil. Ergasm. ed. Spengel. p. 12.

Tatium. (Ad p. 274.) In Schedis: *Lanuvii*. Sed omnino legendum *Lavinii*. Historiam narrat Liv. lib. I, 14.: *Post aliquot annos propinqui regis Tatii legatos Laurentium pulsant. Quumque Laurentes iure gentium agerent, apud Tatium gratia suorum et preces plus poterant. Igitur illorum poenam in se vertit. Nam Lavinii cum ad solenne sacrificium eo venisset, concursu facto interficitur*. Ubi propinquos regis vocat Livius, quos Latrones Festus. *Dac. Sed sepulcrum in Aventino Lavreto*. Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 151. Sp.): *Inde laureum ab eo, quod ibi sepulcrum est T. Tatius rex, qui a Laurentibus interfectus est, ab silva laurea, quod ea ibi excisa et aedificatus vicus, ut inter sacram viam et macellum editum*. *Idem*. Quam multa oīia. Optime in schedis: *Quam multa alia et praeterita iam et deinceps quae referuntur*. Deinceps id est in volumine verborum prisorum cum exemplis. Vide *Profanum et Praefationem*. *Idem*.

Taurorum specie. (Ad p. 274.) Vide Aelianum in varia historia lib. II, 83. Caussam varie tradit Strabo lib. X. (pag. 458.): *οἱ δὲ εἰκάζοντες ἐξ αὐτῶν τάληθές, ταύρω μὲν εἰκότα λέγεσθαι τὸν Ἀχελῷόν φασιν καθ' ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς, ἀπὸ τε τῶν ἤλιων καὶ τῶν κατὰ τὰ ῥέεθρα καμπῶν, ἃς καλοῦσι κέρατα*. Probus ad illud IV. Georg. (371.):

Et gemina auratus taurino cornua vultu.

Et ideo, inquit, taurino vultu, quod eius sonus, ut tauri mugitus et ripae flexuosae sunt, ut cornu. Vetus Horatii interpres ad Od. 14. lib. IV.: *Omnium famosorum fluminum vultus cum cornibus finguntur propter impetum et mugitus aquarum*. Vide Tzetzem in Hesiod. Aspid. et alios passim. Addi potest forsitan, quia poetae vocant κέρατα omnia flumina, quod sint veluti Oceani cornua. Apollonius de Istro (IV, 282.):

Ἔστι δὲ τις ποταμὸς ὕπατον κέρας Ὀκεανοῖο.

Dac. Ut Cornibus ita pingitur Liber Bacchus. Vide supra *Cornua et Livia. Goth.*

Talionis. (Ad p. 274.) Vid. Gell. lib. XX. cap. 1., sed hic melius verba legis XII. tab. referuntur. *Ant. Aug.* Graeci ἀντιπήρωσιν, ταυτοπάθειαν, ἀντισηκῶσιν. *Scal.* Talio a talis. Ius talionis, quo quis tale quid patitur, quale fecit. Quare optime Festus *parem vindictam* interpretatur. Alii *poenam reciproci, vicem* etc. Fons talionis lex divina Exod. c. 22.: *dens pro dente, oculus pro oculo*. In leg. XII. tab. legendum: *Si membrum rupsit, ni cum eo pacit, talio esto*. Vel potius *si membrum rupit*, ut apud Gell. lib. XX. cap. 1. et apud Catonem lib. IV. Orig. ex Prisciano lib. VI. (VI, 13, 70. pag. 265. tom. I. Kr.): *Si quis membrum rupit aut os fregit, talione proximum agnatus ulciscitur*. Sic rupit pro ruperit dixit Lucilius lib. Sat. XXVI.:

Si se rupit, sic quoque a me, quod roget, non impetret.

Vide *Rupitias. Dac.* Dixi ad leges XII. Tabul. *Goth.*

Tarquitias. (Ad p. 274.) *Tarquinias. Dac.* Adde quaedam ex verbo *Saturno. Goth.*

Tarpeiae etiam. (Ad p. 274.) De Tarpeia virgine Livius, Florus etc. Vide *Saxum Tarpeium*. Illud etiam a superioribus pendeat. Nam haec in schedis post *Tarquitas scalas* posita erant. *Dac.* De qua vide Varronem (V. pag. 48. Sp.). *Goth.*

Tam perit, quam extrema faba. (Ad p. 275.) Extrema faba dicitur, quae post fabarum messem in agris crescit, adeoque negligitur, vel quae messoribus inter metendum excidit, vel potius, ut ipse intelligit Festus, extrema faba est, quae in finibus agrorum posita a praetereuntibus vel proculcatur vel decerpitur et ab aratoribus perstringitur, qui *perfinare* dicuntur. Vide *Perfines*. Et hanc meam interpretationem probat insignis locus Catulli, qui *ultimum florem* dixit, qui hic est *extrema faba*. Sic enim in Od. XI, (23.):

— — *Veluti prati*
Ultimus flos, praetereunte postquam
Tactus aratro est.

Dac.

Tapullam. Tappula cognomen Villiorum, ex qua familia P. Villius Ti. F. Ti. N. Tappula consul fuit cum L. Cornelio Lentulo anno IDLIV. ex fastis Capitolinis et Livio in extremo lib. XXXI. *Ant. Aug.* Versum Lucillianum supra ita legendum monemus:

Tapullam rident legem concerae Opimi.

Concera pro congera. Et *congera* unico r pro *congera*. Veteres, in quibus nunc utimur g, ponebant c. Tandem Spurius Carvilius vetustissimus grammaticus correxerat. Et primus pro *inicere* dixit *inigere*, pro *acetare* *agitare*. *Scal.* Tapulla sive *tapulia* a *tabula* vel *tapula* sive *tapulum*, hoc est mensa. Et sic dicta, quod esset convivalis. Versum Lucilii sic Scaliger:

Tapullam rident legem concerae opimi.

Sed Franciscus Douza et Vossius: *Concoenae opimi*. A *coena* est *concoena*, qui una coenat. Gloss.: *Concoenae, σύνδειπνοι.* *Dac.*

Termonem. A Graeco τέρας, *termo*, ut ab obliquo τέρας terminus. *Dac.*

Trientem. (Ad p. 275.) Liv. lib. VI, (c. 29.): *T. Quinctius semel acie victor binis castris hostium novem oppidis vi captis, Praeneste in dedicationem accepto, Romam revertit, triumphansque signum Praeneste de- vectum Iovis Imperatoris in Capitolium tulit. Dedicatum est inter caellam Iovis ac Minervae, tabulaque sub eo fixa, monumentum rerum gestarum his ferme incisa literis fuit: Iuppiter atque Divi omnes hoc dederunt, ut T. Quinctius Dictator oppida novem caperet; die XX. quam creatus erat, Dictatura se abdicavit.* Omisit Livius, quae de corona Festus scripsit. Vide *Sestertii*. Postrema verba ita scriberem: *Si tres asses sunt et quadrans, quartus quadrans dicitur.* Vide Maecian. de asse. Aruntium et Didymum apud Priscianum, sive quem alium de ponderibus (Priscian. de Fig. Num. c. 3. pag. 216. seqq. ed. meae.). *Ant. Aug.* Vide Liv. lib. VI, 29. *Dac.* *Id significare ait. Triens tertius:* Id est librae duae cum triente, quod tunc tertius triens numeratur. Vide supra *Sestertius*. Sic lignum *bes alterum* dicitur, quod pedem et bessem latum est, quod tunc secundus bes. In fine supplendum: *Si tres asses sunt et quartus quadrans adicitur, quartus quadrans tantum numeratur.* H. e. si tres asses cum quadrante velis dicere, quartum quadrantem tantum numeralis. Haec apertus sunt. *Idem.*

Tersum diem. Id est siccum. Tergere enim est siccare, ab Aelico τέρω pro τείρω, ξηραίνω, sicco. *Dac.*

Teretinatibus. (Ad p. 275.) Non leviter foedatus hic locus. Lego: *Et pro Tereti Teredi scribi debuisse.* A Terede, inquit, Fluvio *Teredines*, non *Teretines* dici debuerunt. Sed de Terede fluvio nihil mihi compertum. *Dac.* Nimirum totus Festi locus apud Ant. Augustinum et qui eum secuti sunt, Scaligerum et Dacerium ita comparatus est: *Teretinatibus, qui a flumine Terede dicti existimantur, et syllaba eius tertia mutata, et pro Terede terram scribi debuisse.* Ex quibus in schedis ab Ursino editis nihil comparet nisi haec: *Teretinatibus a flumine* Pro ceteris lacuna significata. Aut igitur apud Ursinum versiculus excidit, aut quum Ursinus tractabat Codicem, illa non amplius legi poterant.

Tripudium. (Ad p. 275.) Deest apud Scal. et *Dac.* Vide Ursin. edit. nostr. pag. 274. not. 5.

Teminare. (Ad p. 275.) Deest ap. Scal. et *Dac.* Pro *ilintate* legitur *ilintare* ap. Gothofred.

Termentum. A tero terimen, ierimen, ut a moveo movimen, momen etc. Versus Plauti est (Bacch.)

Act. IV. sc. 9, (5):

Non Pelides termento fuit, praecit ego herum expugnabo meum.

Ubi Salmasius: Vereor, inquit, ne male olim lectum sit *termento* pro *tormento*. Per *tormentum* intelligit arietem, quo expugnantur urbes. Pro *tormento* igitur fuit Achilles Pergamo, quo moenia eius quatiebant. *Dac.*

Tempestatem. Vide Intempesta. Dac.

Tempesta. Nocte intempesta. Vide Intempesta. Dac.

Tinia. Malo *tinæ*. Vide primum Coniectaneum (pag. 54. ed. Steph.). *Scal.* *Tinas* vocat Varro de vita pop. Ro. lib. I. *Antiquissimi in conviviis utres vini primo, postea tinas ponebant. Dac.*

Thensam. Ascon. ad III. Verr. (pag. 108. ed. Lugd.): *Thensæ sacra sunt vehicula pompa ordinum et hostiarum. Thensas alii a divinitate dici putabant, alii quod ante ipsas lora tendantur, quæ gaudent manu tenere et tangere, qui eas deducunt. Sed tensas scribendum.* Sic dictæ autem, quia statuae deorum, quæ tensis ferebantur, velarentur circumquaque linteis ad cubiculi seu delubri speciem *tensis*. Vide Onuphrium Panvinum lib. II. de ludis Circensibus cap. 2. Ballingerum lib. de Circo cap. 38. *Dac.* Glossis *thensæ æquæ θεῶν*. Adde Varronem. *Goth.* Non legitur apud Varronem de L. L. de *tensa*. Adde Serv. ad Virg. Aen. I, 17. pag. 172. ed. Dan.

Temerare. Violare sacra, sed et ad alia translatum. Nam et foedere, inquinare, corrumpere etc. Temerare lectum, virginem, lluvios veneno etc. *Dac.* *Teminare* apud Ursinum in schedis, i. e. *taminare*, unde contaminare, attaminare.

Temetum. Sequimini prae. Mi nate sequere, temeti timor. Male citatur ab eo, qui duos Dossenos, quæ est Atellana Novii ineptissime pro Fabio Dosseno Comico accepit, cuius meminit Horatius. *Scal.* Ex articulo et nomine τὸ μέθρ temetum. Locus Plauti est (Aulul.) Act. II, sc. 6, (6.). *Dac.* Atellanam scripsit Nonius, cui nomen duo *Dossenii*. Sed hi Dossenii diversi sunt a Fabio Dosseno Comico, cuius meminit Horatius Ep. 1. lib. II. (v. 173):

*Quantus sis Dossennus edacibus in parasitiis,
Quam non astricto percurrat pulpa socio.*

Verba Nonii sic emendat Scaliger:

Sequimini prae, mi nate sequere, temeti timor.

Ego vero:

Sequimini; i prae, mi nate; sequere temeti timor.

Facete parasitum et heluonem temeti timorem vocat. *Dac.* Glossis *temetum, αἰσῶ*. *Goth.*

Titinnire. Afranii versus refertur a Nonio (pag. 40. Merc.) ex Vopisco. *Titinnire ianitoris impedimenta audio. Ant. Aug.* Veteres editiones *Tintinare* et ita Catullus (52, 10.) in manuscripto: *Tintinant aures: gemina teguntur Lumina nocte.* Et Naevii versus, quem citat, non aliter habet:

Tantum ubi molle crepitum facient, tintinabunt compedes.

Dictum apparet ab eo, qui servis interminabatur vincula et compedes, si vel minimum strepitum edidissent. *Molle crepitum ἀργαῖως* mutatum genus. In Afranii versus ostiarii impedimenta quæ sunt, aperiet Ovidius (Amor. I, 6, 1.):

Ianitor immitis dura religate catena.

Scal. Sed mihi commodum aliud in mentem venit, nempe: *Tantum ubi molæ crepitum faciebant, tintinabant compedes.* Et sane molæ in Schedis exaratum. Aut cum tantillum strepitum edebant molæ, servorum, qui illas versabant, compedes tintinabant. Et *crepitum* vocat Naevius, quem strepitum Ennius. *Quo nunc me ducis: ubi molarum strepitum audibis maximum. Dac.* *Tintinnire* Nonio (pag. 40. Merc.), unde Tintinabulum Glossis κωδώνιον et Tintinaculum κώδων dicitur, et iisdem Tintinabulum. Hinc Tinnitus ἤχος γαλκώματος, βῆρυξ. *Goth.*

Tributorum. (Ad p. 276.) Laevino II. Marcello IV. Cos. ex Livio et ceteris, anno 1313. in Capitolinis fastis. *Ant. Aug.* Lege *alia in capita* vel *ex capite*. Duplex fuit Tributum, unum capitis sive personæ, alterum rei sive soli lib. III. et ult. D. Censibus. Fuit et alterum fortuitum et tenerarium, quod rebus urgentibus conferebatur, quale fuit aurum illud, quod post urbem a Gallis captam conlatum est. Livius lib. V, 48. Item illud, quod anno nono belli Punici secundi M. Claudio Marcello et M. Valerio Laevino Cos. A. U. C. 1313. De quo Liv. lib. XXVI, 36. *Dac.* *Quia proximis quindecim census alius non erat.* Hic deesse videtur aliquod. Lego: *Quia proximis quinque census alius non erat factus.* Vel potius, ut Ursinus, *census populus non erat.* Nam quolibet quinquennio census fiebat. *Idem.* V. I. 32. in fin. ff. de usufr. legato I. ult. supra 7. ff. de censib. *Goth.* Niebuhr. Histor. Roman. T. II pag. 675. not. 1322. legit: *census actus non erat; actus pro alius* legens.

Tentipellium. Fallitur Festus, in quo Verrium reprehendit, quod tentipellium in Afranio interpretetur id, quod Graeci τετάρτορον dicunt, cum res aliter esse non possit. Et Glossarium: *Tentipellium,*

φάρμακον πρὸς ἑντίδας. *Scal.* A tendenda pelle. Sed pellem bubulam hoc est calceum cum Artorio Festus intelligit, quare Calceamentum Ferratum interpretantur. Sed sine exemplo. Nam apud Afranium *Tentipellium* longe aliud est, ut mox dicitur. Optime igitur Verrius et Titinnius, qui pro medicamento, quo rugae extenduntur, accipiunt. Favent Glossae: *Tentipellium, φάρμακον πρὸς ἑντίδας.* Et locus Titinnii:

— — — *Tentipellium*
Inducis, rugae in ore extenduntur tuae.

Et ita accipi debet supra apud Afranium, qui urbane dicit quosdam pro manibus habere tentipellium, quomodo nos hodieque dicimus mulieres, quae succo splendente ornant genas pro vultu habere tectorium, *que leur visage n'est que fard.* Subit etiam Afranium comice et novo significata tentipellium dixisse pro pelle extensa, ut innumeret eos non manus habere, sed ossa tantum pelle amicta. Porro medicamina illa, quibus facies extendebatur, Graeci τετάνωτρα et τετανώματα dixerunt. Inter ea fuit panis caldus et madidus. Iuvenalis (VI, 462.):

*Interea foeda aspectu, ridendaque multo
Pane tumet facies.*

Ubi vetus interpres: *Medicamen ad tendendam faciem vel cutem magis. Dac.*

Tignum. (Ad p. 276.) Lex XII: **TIGNOM IUNCTOM AEDIBUS VINEAEQUE CONCAPES NEI SOLVITO.** Primae notae Grammatici multa studiose in huius loci interpretationem contulerunt. Sed omnes, quod libere dicam, peccarunt priscae Latinitatis non dicam ignorantia, sed oblivione. *Concapes* rectum est, ex antiqua scriptura *concapet.* *Tignum* recte Theophilus τὴν ξύλον ἐργάσιμον. Et tunc iunctum aedibus, aedificiove dicitur; at *concapes* vineae tantum dicitur, quia habeat caput suum cum capite vineae commissum. *Caput vineae* est radix ipsa Virgilio, Columellae. Significat ergo depactum ac delixum terrae ad vineam sustinendam. *Concapes*, ut *Procapes*, de quo supra, a quo capite multi descendunt: *primicapes*, *praecapes*, *deincapes*, *ancapes.* Postea dictum *Principipes*; *Praecipies* Plauto et aliis; *Deincipies* Apuleio; *Ancipes* Plauto et aliis. Hodie *Princeps*, *praecipies*, *deinceps*, *ancaps.* Sic *formacapes* supra *formicipes*, *forcipes.* Quae omnia erant ἰσοσύλλαβα, quia retinebant formam suam: *praecipem*, *ancipem*, *deincipem.* At περισσούλλαβα cum sunt, tum non formam veterem, sed compositionem sequuntur. Sunt enim a simplicis *Caput*: praecipitem, ancipitem. Sic *Terticapes*, *quinticapes* dicebant. In sacriariis Argeorum (Varro de L. L. V. pag. 55.): **CEROLIENSIS, QUARTICAPES, CIRCA MINERVIOREM.** Item: **OPPIUS, MONS PREIMICAPES, LUCOM, ESQUILINOM, LUCOM, FAGUTALEM, SINISTRA SUB MOERUM EST** et cetera. Igitur et hic *concapes* eleganter eadem forma. Non longe ab hoc abludit verbum fictum a Seneca: *grandiscopiae* epist. 88. *omnes autem*, inquit, *istas arbores, quae, ut ita dicam, grandiscopiae sunt, aut aqua adjuvandas cisternina.* Nam hic *grandiscopiae* arbores sunt, quae grandi capite, hoc est radice, ut iam diximus. Quae lectio in vulgariis, Senecae editionibus non extat, sed in abstrusis et reconditis, quas multas eruit doctiss. Nicolaus Faber ex vetustiss. exemplaribus. Quod si quis non capit, quid ei cuoi XII. Tabulis a Romana antiquitate? Sane huic generi hominum ego haec non scribe. Ne quis vero miretur in vetere codice scriptum *concapet* pro *concapes*, hoc est T pro S, sciat saepius ad hunc modum peccatum esse in eo libro, ut in *Topper viret* pro *vires* et in aliis locis. *Scal.* Sed quicquid ille dicat *grandiscopiae* arbores apud Senecam non a grandi capite, sed a grandi scapo. *Dac.* Dixi ad l. j. ff. de tigno iuncto. *Goth.*

Tela. (Ad p. 276.) Vide *Arma. Ant. Aug.* Servius ad illud VII. Aen. (VIII, 249):

Desuper Alcides telis premit.

Omne, inquit, *quod iaci potest, telum vocatur, dictum ἀπό τοῦ τηλόθεν.* Alii *telum* ab antiquo verbo *telo*, a quo *protelo* expello, eiicio. De armis et telis vide *Arma. Dac.* *Existimandum est.* Schedae: *Existimandum est quam . . . forsan: quam in equis.* Ait eam partem corporis, unde dependent arma, non minus in nobis armum vocari, quam in equis. *Idem.*

Tegillum sororium. Vide *Sororium. Dac.*

Tegillum. Plant. in Ruden. (II, 7, 18.): *Tegillum ego illud mihi unum arescit, id, si vis, dabo.* Eodem amictus, tectus eodem esse soleo, si pluit. *Ant. Aug.* Varro apud Nonium (pag. 179. Merc.): *Iugens et volitans milvus aquam e nubibus tortam indicat fore, ut tegillum pastor sibi sumat.* A tectum, tegulum, tegillum. Genus vestis a tergo pendentis, qua caput pluviae ac tempestatis causa tegebatur. Quae et cucullus, cucullio, cuculliuculus. Male in MS. *Cuculli vinculum.* Locus Plauti est ex Rudente Act. II. sc. 7, (18.):

Tegillum eccillum mihi unum arescit, id, si vis, dabo.

Sed potius *tegillum* est a *tegetibus*, quod e scirpo, palustri herba fieret, ut tegetes. Graeci *ψιλαδοι φλοινοι*. *Scirpus* est *φλοιός*. *Dac.*

Tiberis. Vide *Albula*. *Dac.* Idem Livius (I, 3). Tiberis a Tibri, alii a Tiberi rege Aboriginum; alii ab eo rege, quem Glaucus Minois filius iuxta hoc flumen in Italia interemit. Servius VIII. Aen. (p. 525. C. Dan.). *Goth.*

Tibicines. Columellae, quibus tecta fulciuntur. Iuvenal. Sat. III, 190.:

Nos urbem colimus tenui tibicine fultam.

Dac.

Tippula. Glossarium: *Tippula ἐφρυδής, ἐξώπων ἐπινηγόμενον τῷ νότῳ*. Gaza perperam *ἀσκαρίδας* vertit *tippulas*. Siquidem tippulae non sunt vermes, sed potius aliud insecti genus, quod semper in rivis et fontibus visitur, summa celeritate superficiem aquae percurrens, quas vulgus Aquitanum et Accolae Garumnae *capras* vocant. Itaque dicta sunt *παρὰ τὰ τίφην; τίφρα* enim τὰ ἔλη, paludes, lacus. Itaque Varro:

— — — *levis*

Tippula limphῶν frigidus transit lacus.

Scaliger in Coniectaneis ad Varronem (pag. 139. ed. Steph.). Versus Plauti est e Persa Act. II. sc. 2, (62.):

Neque tippulae levius pondus est, quam fides lenonia.

Sed qui sic emendandus:

Neque tippulae levius pondus est quam fide lenoniae.

Nam *fide* antiqui pro *fidei*. *Dac.* Etiam hic Plauti locus ostendit, scribendum esse *tippula*, ut voluit Scaliger ad Varr. pag. 139. ed. Steph. cf. Non. pag. 108. Merc.

Testiculari. A Testiculis. *Dac.*

Tifata. Tifata sunt iliceta, nemora, Curia Tifata, quae domum Curii ornabant. Vide *Curii fana* et *Mancini fana*. De Tifata monte urbi Capuae imminente Livius lib. VII, 29.: *Tifata imminentes Capuae colles quum praesidio firmo occupassent, descendunt inde quadrato agmine in planitiem, quae Capuam Tifataque interiacet*. *Dac.*

Thiasitas. *Thiasus* Gr. *Θιασός*, proprie Bacchantium turba. Hinc *διασιῶται, χορευταί*, qui una exercent choros. Et Thiasitas tripodantium, Bacchantium, convivarum etc. sodalitas. Sed mihi in mentem venerat, scripsisse Festum *Thiasotas, sodales*. Quod postea et Vossio in mentem venisse didici. Etsi *Thiasitas* libri omnes. *Dac.*

Tituli. Quasi *tutuli* a *tutando*. Sed potius, ut Iulius Scalig. lib. I. de re Poet. c. 9. a *τίω*, vel, ut Voss. a *τιτίω*, quod per reduplicationem a *τίω*. Hesych. *τιτίει, τιμῶ*. *Dac.*

Titiensis. Quae et *Tutensis* a *Tito* Tatio. *Dac.* Cf. Varro de L. L. lib. V. pag. 61. Sp.

Tetini. Ab antiquo *teno* pro *teneo* praeteritum *tetini* pro *tenui*. Supra *purissime tetinero* pro *purissime tenuero*. *Dac.*

Thraeces. Malio *Threes*. Et ab armis dictos Threes gladiatores ait, quia *parmae*, Thracia arma. Glossarium: *Parma, Θρακικόν ὄπλον*. Sed potius sic dicti, quia primi ex ea gente erant. *Dac.*

Tryga. *Τρύγα* a recto *τρυγῆς*, quod Hesych. exponit ὁ νέος οἶνος. Item *γλυκὸς ἀδύθηρον*, vinum recens et vinum nondum percolatum. Sed et quodlibet aliud vinum Graeci *τρύγα* dixere, ut est apud Scholiasten Theocriti et Pollucem. *Dac.* Unde *trygetus*. *Τρυγητός*, quod proprie vindemia, neque unquam vinum *τρυγητόν* dictum me legisse memini. *Idem*.

Titivillitium. Graeca verba ex Ammonio restituit Fulvius noster. Plautus in Casina (II, 5, 38.). Vide Fulgent. Planciad. (pag. 562. Merc.). *Ant. Aug.* Inter ea censendum, quae Graeci Critici vocant *ἐπιφθεγματικά*, Latini veteres *effutilia*. *Scal.* At Fulgentius Planciades (pag. 562. Merc.): *Titivillitium*, inquit, *αἰεὶ voluerunt τίλα putrida, quae de telis cadunt*. Qua re suspicor scripsisse Fulgentium *telivillitium a tela et villus*. At Turnebus lib. XIV. Advers. cap. 3. *Textivillitium*, ut sit compositum ex *textu* et *vilitate*. Versus Plauti, quem Festus refert, est e Casin. Act. II. sc. 5, (38.). Sed pro *empsitem* legitur *emissim*. *Dac.* Ut apud Graecos *βλίτνρι* et *σκινδαφός*. *Βλίτνρι* est χορδῆς μίμημα, adeoque pro uugis et rebus nihili sumitur. Sed τοῦ *σκινδαφό*s non eadem est ratio; est enim vel instrumentum musicum, vel plantae genus similis hederæ apud Nysam in India, quare inter effutilia reponi non potest. Sed legendum *σκινδαλμός*, id est assula, segmentum ex calamo fisso. Schol. Aristophanis: *σκινδαλμός, τὰ τῶν καλάμων ἔσματα καὶ τὰ λεπτότατα τῶν ἔυλων*, et pro nugis apud Aristophanem sumitur in Ranis (v. 819.). *Idem*.

Trabs. Duo ligna compacta, nam simplicia proprie tigna dicuntur. *Dac.*

Tragus. A foetore hirci, qui τράγος dicitur. Tragi pisciculi meminit Athen. lib. VIII. et Plin. lib. IX. cap. 45. Spongiarum genus tragos vocavit. *Dac.*

Trabica. Apud Pacuvium legerem in alveo. *Labitur* proprie de navi, *labitur uncta carina* et *prolabi*. Accius: *ruit prolapsa* etc. *Trabica* autem aliud quam *trabs*, trabex τράφης, *trabica*, ut senex *senica*, trix *trica*. *Dac.*

Trachali. Purum putum Graecum est. Τράχῆλος et Dorice τράχαλος, collum. Nempe conchae pars anterior τράχῆλος; media μήκων vel μικρώνιον. Mediae sunt fauces, in quibus purpurae est flos succi tuctorii. Unde Aristoteles de purpura τὸ δὲ ἄνθος, ὃ ἔχουσι ἀνὰ μέσον τοῦ μήκωνος καὶ τοῦ τράχῆλου. Hoc est, ut Plin. ait: *Sed purpurae florem illum tingendis expetitum vestibus in mediis habent faucibus*. Voss. Huc referenda verba Hesychii τράχῆλος, τὰς πορφυράς, ἔνιοι τοὺς σποιδύλους τῶν κοχυλίων. *Dac.*

Troia. L. m. habet *ludus* pro *lusus*. *Fulv. Urs.* Ludus puerorum. Virgil. lib. V. Aen. (602.):

Troiaque nunc pueri Troianum ducitur agmen.

Ubi Servius: *Ludus ipse, quem vulgo Pyrrhichiam appellant, Troia vocatur*. Hanc omnium optime describit Apuleius Miles. X. (V. pag. 163.). *Dac.*

Trifax. Eodem modo *Bifax*. Glossarium: *Bifax* δίχρωμος, διπόσωπος, διτός. Ergo compositum a facie. *Scal.* Trisulcum, trifidum, a trina facie. *Dac.* Gell. X, 25. in fin. *Goth.*

Thocum. *Throcum*. Lege *Thronum*, ut habent quidam codd. *Thronus*, θρόνος, sella. Sive potius *Thocum* cum Meursio, a Graeco θώκος. Suid. θώκος, καθέδρα. *Dac.*

Tritogenia. *Tritonia*. Virg. II. Aen. (615):

Nec dubiis ea signa dedit Tritonia monstri.

Eadem et *Tritogenia* a Tritone anme Libyae, unde et Herodotus Tritonis Accolas ei sacrificare dicit. Sed cur non potius a Tritone fonte, vel fluvio Cretae sive Arcadiae, sive etiam Boeotiae. Sive potius ab Aeoico vel Cretensi vocabulo τριτώ, id est caput, quod e Iovis capite nata sit. Id firmat Schol. Aristoph. in Nebulis (ad v. 989.): *Τριτώ γὰρ ἡ κεφαλὴ παρ' Αἰολεύσιν*. Ἐγεννήθη δὲ ἡ Ἀθηνᾶ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός. Et in Lysistrat. (ad v. 347.): *Τριτογένεια δὲ ἡ Ἀθηνᾶ εἴτε διὰ παρὰ τῷ Τριτώνι Λιβύης ποταμῷ γεννηθῆναι, ἢ παρὰ τὸ Τριτώ, ὃ παρὰ Κορήσι τῆν κεφαλῆν σημαίνει*. Ὅς γὰρ ποιηταὶ τὴν Ἀθηνᾶν ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός γεννηθῆναι μυθεύουσιν. Sed haec sunt veterum somnia. Et vere docuit Urbanissimus Chevreaus *Tritoniam* et *Tritogeniam* dictam a Trita. Ita enim dicebatur Gnossus. *Dac.* Adde Tzetzes ad Lycophr. 519.

Truo. De onocrotalo vid. Plin. lib. X, 47. *Ant. Aug.* Compilerator Glossarii legit *Truvo*. *Truvo* *Truvero* ὄνοκροτάλον. Quamquam in manuscripto et in editione est *Tribuo* *Tinuro*. *Scal.* Hieronymus ad Psalmum 101. Onocrotalum Pellicanum vocat. *Truo* fortasse a τρώω, *tundo*, *tero*, quod rostro arbores *tundat*. *Dac.* Alias *Truo* verbum idem quod *moveo*. Vide supra *Antruare*. *Goth.* Cf. Spengel. *Fragm.* Caecilii, qui pag. 57. ex Aldino libro legit: *unde hic prorepsit truo*.

Trepit. Quod a Graeco τρέπω, *verto*. *Dac.* *Trapit* vel *Tropit*. V. *Goth.*

Triumphales. Vocabantur Etruscae. Tertullianus (de coron. milit. c. 13.): *Coronant et publicos ordines laurea publicae causae. Magistratus vero insuper aureis, ut Athenis et Romae. Praeferunt etiam illis Etruscae. Hoc vocabulum est coronarium, quae gemmis et foliis ex auro quercinis ob Iovem insignes ad deducendas tensas cum palmatis togis sumunt*. Haec ille, quae indicant illum ritum ex antiqua triumphantium consuetudine propagatum. Nam palmata est triumphantium. Sed quia Tertullianus ait, *quercinis foliis fingi*; Festus vero lauream antiquitus fuisse; praestat potius intelligere de ea, quae ab eodem Tertulliano describitur: *Triumph laurea foliis struitur; hanc adumbratis lemniscis. inauratur lamnulis. Unguentis delibuitur* etc. Non est dubium, eam esse, de qua Festus agit. *Scal.* Cellius lib. V, 6: *Triumphales coronae sunt aureae, quae Imperatoribus ob honorem triumphi mittuntur. Id vulgo dicitur aurum coronarium. Hae antiquitus e lauro erant, post ferri ex auro coeptae*. Et non semper ex auro, sed ad imitationem veterum ex foliis, quibus interponebantur aurei lemnisci. Et sic triumph lauream concinnatam scribit eruditissimus et vetustissimus autor Tertullianus: *Triumph, inquit, laurea foliis struitur, hinc aureis lemniscis inauratur ac mustis unguentis delibuitur, an lacrymis coniugum ac matrum? fortasse quorundam et Christianorum*. Sic hunc locum, qui in editis insigniter depravatus, emendavit Salmasius. Porro non tantum ob triumphum coronae illae offerebantur, sed ob quamvis aliam pompam, ut ex veterum lectione constat. *Dac.*

Templum. De templo multa Varro lib. VI. de Ling. Lat. (VII, 287. seqq. Sp.). *Ant. Aug.* Vide *Contemplari*. Pro tigno usus Vitruvius lib. VII. cap. 7.: *Supraque id fastigium columen cantherii, templa ita sunt collocanda, ut stillicidium tecti absoluti tertiaro respondeat*. *Dac.* Vide supra *Minotaurus*. *Goth.*

Transtra. Transtra in navibus sunt scamna remigum. Virg. (Aen. V, 136.): *Considerere transtris.* At in aedificiis transversae trabes, quae ex pariete (sic enim legendum, ut in MSS.) in parietem porriguntur. Usus Vitruvius lib. IV. cap. 2. *Transtra* autem quasi *transitra*. *Dac.*

Romanina. Meminit Liv. lib. VI, 5. *Dac.* *Ei locus in agro Laurente.* Sic Antenor locum illum, in quem cum multitudine Venetum primum egressus est, Troiam dixit. Vide Livium lib. I. init. *Dac.* Vide Florum VI. Epit. *Goth.*

Tragula. Κίρκις, βολίς, Graeci. *Scal.* A traiciendo, Varro (pag. 120. pag. 141. Sp.), quasi *traicula*. Nam *tragula* sive *trahula*, quod a trahendo, aliud est, nempe instrumentum rusticum. Et male confundunt viri docti. *Dac.*

Themis. Nam Græce θέμις ius et fas. Haec templum habuit ad Cephisum Boeotiae fluvium. *Dac.*

Termes. Ramus direptus, vel, ut in MSS. desectus ex arbore, neque foliis repletus, neque iis destitutus. *Termes* olivæ Horat. Epod. XVI, (45):

Germinat et nunquam fallentis termes olivæ.

Ubi vetus interpres: *Termites dicuntur caules, thyrsi seu rami olearum.* Unde Glossarium: *Termes dicitur proprie caulis olearum arborum.* Sed *Termites* de cuiuslibet arboris ramo dictum est. Est autem a Graeco τέμνω, quod in divisione agrorum, antequam metæ ponerentur, ramos arborum ligent. *Dac.*

Tenus. Gloss.: *Tenus, πένος, μέτρον.* Estque *tenus* a τέλος finis. *Dac.* *Tenus* pr. est accusativus antiqui nominis, quod *tenorem* significabat, a Lat. *tendere*, Sanscrito *tan*. Est igitur *tenus* idem quod *usque ad*, adverbialiter positum, ut Graecor. τέλος. Tum in praepositionem abiit.

Trossuli. Vide Iunium Gracchanum apud Plin. lib. XXXIII. cap. 2. *Ant. Aug.* Auctor Glossarii: *Trusulus, ὁ ἐν μικρῷ περὺς.* Videtur velle quasi *Torosulos* dictos, quod ego valde amplector. Varro Sesquilyssæ (apud Nonium pag. 49. Merc.): *Nunc emunt trossuli nardo nitido vulgo Attico talento equum.* Inde *trossula trabea* dicta apud veteres. Tria enim genera trabearum fuerunt: *Regia, Quirinalis, Trossula.* Regia tota de sola purpura, quam Graeci ὀλιπόρφυρον dicunt. Ea uti solis regibus licebat, vel adolescentibus de stirpe regia. Quirinalis concinnior, praelis apta. Haec, cum bellum susciperetur, duces amici Iani fores aperiebant. *Trossula* cocco purpuræa pertexta erat, quam etiam Auguralem vocabant, Graeci ἐπεστρώδα. Cui iccirco coccum adhibebatur, quod russati antea proeliabantur propter vulnera et asperiones sanguinis, unde russati vocabantur. Ea non alia est a sago Punico. Inveni etiam in veteribus monumentis, consulem trabeatum Ianum Quirini aperire. *Scal.* Glossæ Isidori: *Trossuli equites, Trossulus equester adolescens.* Glossæ veteres in Persium: *Trossulum oppidum fuit Heiruriae, non longe a Volscis. Hoc equites Romani sine peditibus expugnaverunt Numio quodam duce. Unde equites Trossuli dicti sunt.* Idem Plinius lib. XXXIII, 2., qui etiam illud nomen Trossulorum pro equitibus non diu post Gracchum mansisse auctor est. Iam enim multos pudebat eo nomine appellari propter ambiguitatem vocis *Trossulus*, quae tunc delicatum et mollem significabat, a Graeco vocabulo τρωσός, delicatus, mollis, ut optime Salmas. Et hanc vocem usurpavit Seneca Epist. 87.: *Idem faciam quod trossuli isti et iuvenes.* Ubi Trossuli non equites, sed delicati, luxu defluentes. Item alibi. Unde Nonius (pag. 49. Merc.) *trossulos* dictos ait quasi *torosulos*, quo respexit Glossographus: *Trusulus, ὁ ἐν μικρῷ περὺς.* *Dac.*

Taciturnus. Qui amat tacere; *tacitus* qui tacet. *Dac.*

Tenitæ. *Tenitæ* sive *Teniræ* a tenendo dictæ sortium Deae. Sed fere ignotæ, ita ut perpauci essent apud veteres, si erant aliqui, qui earum aris honorem inponerent. *Dac.*

Termino. QUEI TERMINOM EXARASSIT IPSUS ET BOVEIS SACREI SUNTO. *Scal.* Terminorum Deo, qui sub figura termini, hoc est rudis ac in formis lapidis vel stiptis colebatur. Ovid. Fast. lib. II, (641.):

Termine, sive lapis sive es defossus in agro

Stipes, ab antiquis tu quoque nomen [tu quoque numen] habes.

De modo huic sacrificandi deque eius sacris, quae Terminalia dicta, ibidem Ovid. *Dac.*

Terminus quo loco colebatur. Ovid. II. Fast. (671.):

Nunc quoque, se supra ne quid nisi sidera cernat

Exiguum templi tecta foramen habent.

Servius lib. II. Aen. (IX. pag. 575. D. Dan.): *Unde in Capitolio superna pars tecti patet, quae lapidem ipsum Termini spectat. Nam Termino nonnisi sub divo sacrificabatur.* *Dac.*

A D L I B R U M XIX.

Vicinia. Aliter Cornelius Fronto: *Vicinia vicorum coniunctio*. *Vicinitas hominum conversatio est*. Et apud Terent. (Andr. I, 1, 43.): *Commigrauit hic viciniae*. *Vicinia est locus, ubi plures vicini habitant*. Et *vicinitas vicinorum propinquitas*. Idem: *Virtus tua me vel vicinitas* (Terent. Heaut. I, 1, 4.) etc. *Dac.*

Vesperna. Vide *Scensas*. *Ant. Aug.* Vide Donatum in Eunuchum. *Scal.* Desideratur Plauti locus, unde hoc Festus. Vide *Coena* et *Scensas*. *Dac.*

Vesticeps puer. *Festis* dicitur pubes et barba. Pro *pube* usus Lucretius lib. V. (672.):

— — *Et impubem molli pubescere veste.*

Pro *barba* Virgil. VIII (659.):

Aurea caesaries ollis atque aurea vestis.

Inde *vesticeps* puber, *investis* impuber. Nonius (pag. 45. Merc.): *Investes dicuntur impuberes, quibus propter teneram aetatem nulla pars corporis pilat*. Vide *Pubes*. *Dac.* Alio significato *Vestispici* Nonio (pag. 12. Merc.) Vestium custodes. *Goth.*

Veha. Varro lib. IV. de Ling. Lat. (V. pag. 42. Sp.): *Veha brevis vehiculum est* (v. *veha* nunc ibi omittitur); et alio loco (V. pag. 50.): *velabrum dicitur a vehendo; velaturam facere etiam nunc dicuntur, qui id mercede faciunt; hinc vecturatae*. *Ant. Aug.* Lege: *Vela apud Oscos dicebatur plaustrum, unde velarii stipites in plastro, et vectura velatura. Vela a veho, ut tela a tecco*. A *vela velatura*. Apud Varro nem *velaturam facere* id est facere vecturam. *Dac.* Est a Sanscrita radice *vah*, *vehere*, *trahere*, unde *vahā* (*vahas*) currus, quod Latine sonat *veha* et *veia*.

Urbanas. Varro lib. IV. (V. pag. 53. Sp.): *Ab hoc quoque quatuor partes urbis tribus dictae: ab locis Suburana, Esquilina, Collina, Palatina*. *Dac.*

Vestis. Ait vestem dici omne id, quo quis vestitur; vestimentum partem aliquam vestis, ut tunicam, pallium etc. Sed discrimen illud non observatur. *Dac.*

Vescum. Gloss.: *Vescus, ὀλιγόσπιτος, ὀλιγοδέης*. Gellius lib. XVI, 5.: *Ve particula, sicut quaedam alia, tum intentionem significat, tum minutionem; et vescum autem, quod ex ve particula et esca copulatum est, utriusque diversae significationis vim capit*. Aliter enim Lucretius (I, 319) *vescum salem dixit, ex edendi intentione; aliter Lucilium appellat cum edendi fastidio*. Festus et Gellius hunc Lucilii versum respiciunt, quem ex *Annal.* (Sat.) XXVI. laudat Nonius:

Quam fastidiosum ac vescum cum fastidio vivere.

Dac. Adde Nonium (pag. 186. seq. Merc.) in *Vescum*. *Goth.* Cf. Doederlin. Syn. et Etym. Lat. tom. IV. pag. 168. qui *vescus* a *vagari* deducit.

Vescor. Adde Nonium (pag. 415. Merc.) in *Vesci*. *Goth.*

Vesperugo. Plaut. in *Amph.*: *Nec iugula nec vesperugo, neque Vergiliae occidunt*. *Ant. Aug.* Locus Plauti *Amphit. Act. I. sc. 1*, (118.):

Nec iugula, neque vesperugo, neque Vergiliae occidunt.

Vesperugo aliis *vesper* et *vesperus*, Ἐσπερος. *Dac.* Glossis Ἐσπερος. Adde Varro nem (p. 189. p. 336. Sp.). *Goth.*

Vespa. Suspectus locus, quo refertur Martialis, quem non alio loco nominaverat, et Festo fuit, ut arbitror, posterior. *Ant. Aug.* Finalia illa: *Hi etiam Vespilones* etc. omnia ab inepto mutilatore huc assuta sunt. *Scal.* Glossae Isidori: *Vespillonis, fossarii, qui mortuos sepeliunt, baiuli*. *Vespa*, vespilio, a *vespere*. Mnaseas scripsit in Cecrope libro *Apollinem posteaquam a Iove vincus atque interfectus est, a Vespillonibus ad sepulturam elatum esse*. *Dac.* *Hi etiam*. Haec finalia unde sunt in fronte promptum gerunt. A barbaro mutilatore scilicet, vel ab alio quovis huc assuta, ut volunt viri docti. Sed frustra. Nam delenda tantum *hi etiam vespilones vocantur*. Nam cetera sunt Festi, qui Martialium laudare potuit, ut et infra *Canium* laudat, qui Martiali contemporaneus fuit. Illa *hi etiam vespilones vocantur* ab studioso aliquo ad vocem *Medicus*, quae inversa Martialis (I, 31.) adscripta fuerant, ut inucret medicos vespilones etiam dictos. Nihil certius. Viris eruditus illud imposuit, quod Festum Martiale antiquiorem putarunt. Quod contra est, Martialis enim Festum multis annis antecessit. *Dac.* Non intellexit Martialis locum Dacerius. Ceterum recte se habet Paulli locus, nec videntur serius esse addita verba *Hi etiam* cet. *Vespuas* dictos esse ait, quod credibile est, forma deminutiva. Martialis autem locus ad superiora tantum spectat.

Vespices. Mihi ignota vox. Conieci eam: *veprices fruteta densa a similitudine vepris*. Tamen nihil temere mutandum. *Dac.*

Velati. Ergo a *velare velites* dicti, hoc est *velati*, quod vestiti tantum et sine armis exercitum

sequerentur. Supra tamen in *Advelitatio* legitur: *Velitici dicuntur expediti milites, quasi volites, id est volantes*. Sed haec nobis suspecta sunt et videntur Paulo potius tribuenda. Locum adi. *Dac.* *Ipsi sunt et ferentarii*. Et adscriptivi et accensi. Vide *Adscriptivi* et *Ferentarii*. *Idem*. Qui tela ac potiones militibus ministrabant. Ferentarii, ministratores. Nam accensi iidem, qui ferentarii. *Idem*. Vide supra *Adscriptivi*. Adde Nonium (pag. 416. Merc.) in *Velare*. *Goth.* Cf. quae supra notavimus ad v. *Adscriptivi*.

Velitatio. Plautus in Menae. (V, 2, 28.): *Nescio quid vos velitati estis inter vos duos*. *Dac.* Adde supra *Sub vitem*. Adde Nonium in *Veles* (pag. 552. Merc.) et *Velitatio* (pag. 3. Merc.). *Goth.*

Veternosus. Varro Ennenidibus: *Nam ut argutis et veterosis, quae lutea non sunt, aequae ut lutea videntur, sic insanis sani et furiosis videntur esse insani*. Glossae: *Veternosus* φθισικός, ὑδρωπικός. Pro phthisi Apuleius lib. IX. (pag. 223, 1. ed. Elm.): *Totumque corium veterano atque scabiosa macie exasperati*. At Virgilius pro Iethargo. *Scal.* A veterano, id est lethargia, stupore, somno. Virgil. l. Georg. (124.):

Nec torpere gravi passus sua regna veterano.

Veternus etiam morbus intercus, hydrops. Gloss.: *Veternosus*, φθισικός, ὑδρωπικός. *Dac.* Vide Nonium (p. 35.) in *Argutus*. *Goth.*

Veteratores. Donat.: *Veterator est vetus in astutia, et qui in omni re callidus est*. Proprie de servis dicitur, qui longo usu et longa servitute astuti et astuti facti sunt. *Dac.* *Cannius*. Melius *Canius*, qui poeta fuit Gaditanus aetate Domitiani. *Idem*. *Cannius*, *Gannius*, *Sannius*, *Granius*, *T. Annius*, *Canius*. *Goth.*

Veterina. Glossae: *Veterina bestia*, ὑπόζυγιον. *Scal.* Gloss.: *Veterina*, κτήνη. Veterinum, iumentum, κτήνος. Lucret. lib. V. (863.):

Ne forte ex homine et veterino sanguine equorum.

Veterinum quasi *veheterinum*, sed prius dictum *veturium*, quasi *veheterium*. *Dac.* Vide Nonium (p. 13. Merc.) in *Veterina* *quasi veterinum*. Glossis ἑπιπλάτος. *Goth.*

Vitulans. Varro lib. VI. (VII. pag. 385. Sp.): *Vitulantes a vitula*. Similiter Graeci a μόχος *vitulus* dixerit μοσχίων *vitulare*. Sed si a vitulus secunda syllaba corripit debet, quae manifesto apud Ennium producitur, dicendum igitur a *vita*, quae interdum lactitiam et lubentiam signat, esse diminutivum *vitula*. Unde *vitulari* et *vitulare* pro lubentibus disfluere. Nonius (pag. 14. Merc.): *Vitulantes veteres gaudentes dixerunt*. *Dictum a bonae vitae commodo, sicuti qui nunc est in summa laetitia vivere eum dicimus*. *Nauvius Lycurgo*:

Ut in venatu vitulantes ex suis

Locis nos mittant poenis decoratos feris.

Inde etiam hilaritatis Dea *vitula* dicta, cuius meminit Macrobius. lib. III. Sat. 2. *Dac.* Cf. Doederlin. Syn. et Etym. l. L. tom. III. pag. 246. qui *vitulari* a *vigere* deducit, dictum quae existimat contracte pro *vigetulari*, nec cum *vitulo* componi posse ostendit, propter variam syllabae primae quantitatem.

Viduertas. A viduare viduertas, ut ab uberare ubertas. *Dac.*

Vitiligo. In MS. *vituligo*. Ita et Gloss. Quod favore videtur etymo a *vitulo*. Sed melius *vitiligo* a *vitio*. De ea sic Celsus extremo lib. V.: *Vitiligo quamvis per se nullum periculum offert, tamen foeda est et malo corporis habitu fit*. Deinde tres eius species esse dicit, *alphos*, *melas* et *leuce*. Sed locum adi. *Dac.* *Vitium* imputabile significat, a Germanica stirpe *vit*, *witz*, quae notat imputare, exprubare, quae notio adhuc superest in v. *verweiss*, opprobrium. Cf. Lisch. in censura Doederlin. in Jah. Ann. XI, 1. p. 31. *Vituperare* est vitium (i. e. exprobrationem) alicui parare. Ex quibus intelligitur, *vitiligo* v. neque a *vitulo* neque a *vitio* dici potuisse; sed a Germanico *vit*, *weiss*, fit verbum deminutiva forma *vitulire*, vel *vitilire*, unde *vitiligo*, quemadmodum a *prurire* *prurigo*.

Vel colligatio. Lege: *Vel conligatio quidem est distinctiva, non scilicet earum rerum etc.* *Dac.*

Vibices. *Excitatum verberibus corpus*. Varro lib. VI. de L. L. (VII. pag. 344. Sp.). Inde praegnant *plagas* vocat Plautus (Asin. II, 2, 10.) *Vibices* a Graeco ἰβίκες, id est στυγιοί. Hesych. *Dac.*

Fibrissae. Glossarium: *Fibruscae τριγες ὄνως*. *Scal.* A verbo *vibrissare* dictae *vibrissae*, quod spiritu, qui per nares eat, *vibrentur*, id est *crispentur*. *Dac.*

Fibrissere. *Fibrisse*. Lege: *Fibrissare*. *Scal.* In MSS. est *vibrissere*. A *vibro* *vibrisso*, ut a *peto* *petisso*. *Fibro* autem est *concutio*, *proicitio*, et quia quae proiciuntur, motu tremulo crispantur, inde *vibro*, id est *crispo*. De Titinii versu vide in *Succrotilla*, ubi, quae duobus locis distracta sunt, non male, ut *puto*, coniunximus, ubi etiam *ex vibrissis* lege uno vocabulo *exvibrissis*, ut hic. *Dac.* Cf. Both. Fragm. Scen. tom. V. p. II. pag. 74. seq.

Vici. (Ad p. 276.) Abundat negatio: *Villas non habent*. Deinde legendum infra: *item magistri pagi, qui creati quotannis fuerint*. Scriptum erat primum ἀρχαϊκός *pacii* pro *pagi*. Ex quo factum *pauci*. Postea

lege: *Altero, cum id genus aedificia, quae continentia sunt, viis oppidi, itineribus* etc. *Tertio*, diversa sunt a superioribus. Nam superius aedificia continentia, hic separata intelligit. In fine lege: *sicut hi, qui aut in oppidi viis* etc. *Scal*. Lego: *Vici appellari incipiunt ex agris, qui ibi villas habent* etc. Nam vici sunt plures villae coniunctae. Tria genera vicorum Festus statuit, *villaticum, urbanum et domesticum*, atque agrorum vicos alios habere remp. et ius dici, alios non item, et habere tamen nundinas, ibique vici pagique magistris quotannis fieri. Deinde docet vicanos dici, qui in oppidorum et agrorum vicis degunt, non vero eos, qui in domesticis, qui proprie vicini dicuntur. Haec est Festi sententia, sed quia eius verba corrupta et mutila sunt, integrum locum ponam, ut eum Schedae repraesentant: *Et tamen ibi nundinae nguntur negotii gerendi causa et magistri vici, item magistri paci quotannis fiunt. Altero cum id genus aedificiorum definitur, quae continentia sunt his oppidis, quae iitineribusque distributa inter se distant nominibusque dissimilibus discriminis causa sunt dispartita. Tertio cum id genus aedificiorum definitur, quae in oppido privo, id est in suo quisque loco proprie ita aedificat, ut in eo aedificio pervium sit, quo iitnere habitatores ad suam quisque habitationem habeat accessum, qui non dicuntur vicini, sicut ii, qui aut in oppidi vicis, aut hi, qui in agris sunt, vicini appellantur. In his paci antiqua scribendi consuetudine pro pagi, ut in columna Duillii *Macci-stratos* et *Lectiones*. *Dac*. Adde de magistris vici ac paci supra *Magisterare*. *Goth*. *Vicani*. Glossis *καθηρι-νοι*. *Goth*.*

Viget. Gloss: *Vigeo, θάλλω, ἀκμάζω*, ut de iis dicatur, qui vi et robore praediti sunt. Quare Festus a vi et ago deducit, quod vi agunt, et quoniam vi agere poterat depravari et in malam partem accipii, adiecit *ogere* seu vi agere non dici de iis, qui per vim omnia perpetrant et hostiliter agunt, sed de iis, qui celerrimo et concitato animo ad egregia feruntur. *Dac*.

Volsgram avem. (Ad p. 276.) *Volsgram*. Quae se vellendo malum auspicium faciebat. Eas intellexit Statius (*Theb*. III, 513):

— — Simul ora recurvo
Ungue secant ribidae plactumque imitantibus alis
Exagitant Zephyros et plumea pectora cadunt.

Dac. *Eandem fecilitram*. Forte *Fulcitrām* a *fulica*. *Idem*. *Fecilitram*. *Fucillanem*. *Goth*.

Viginti quinque. (Ad p. 276.) *Schedae*: *Viginti quinque poenae in XII, significat viginti quinque asses*. Hanc legem XII, tabularum refert Gellius lib. XX, 1.: *Si iniuriam aleri faxit, viginti quinque aeris poenae sunt*. Ubi delendum v. aeris esse auctoritate Festi. Et viginti quinque esse viginti quinque asses idem Gell. ibid.: *Sed enim ipsum vide, quod in iniurias factas quinque et viginti assibus sanxerunt*. *Dac*. *Plin*. I. *Goth*. Apud Plinium H. N. nihil inveni. Sed cf. *Legg*. XII, *Tabb*. *Fragmm*. ed. *Zell*. pag. 42. tab. VIII, 4. ubi vide, qui sunt excitati.

Victimam. (Ad p. 276) *Inde Glossarium victimarius, μοσχοθύτης, μοσχοτύμος*. Sed tertium etymon verum est, *victimā*, quae ob hostes victos (sic enim legendum, ut in *Schedis*) *Ovid*. (*Fast*. I, 335):

Victima, quae cecidit dextra victricis vocatur.

Vide *Hostia* et *Maxima hostia*. Pro *vincta* in *Schedis* est *victa*. Fortasse pro *vitta* inquit *Ursinus*. Nam boves auratis cornibus, vittis ornati et sertis ad aram ducebantur. *Praeterea* *Serv*. II, *Aen*. (pag. 237. *E. Dan*). scribit: *Solutae sunt hostiae, nam piaculum est, in sacrificio aliquid esse religatum*. Nihil tamen mutandum. *Dac*. Glossis: *Victimae, τὰ μέγιστα θύματα*. *Goth*.

Vectigal aes etc. (Ad p. 277.) *Vectigal* proprie, quod pro invectione vel evectioe mercium debetur, sed generaliter significat omne, ex quo *Resp*. redditum habet, veluti *vectigal portus, decumarum, vice-simae, scripturae, salinarum, metallorum* etc. Interdum etiam latius patet ac pro tributo ac stipendio sumitur, ideoque *vectigal stipendiarium* dicitur et *vectigales provinciae agrivae* pro stipendiariis. *Cicero* III, *Verr*. 6.: *Inter Siciliam ceterasque provincias, iudices, in agrorum vectigalium ratione hoo interest, quod ceteris aut impostum vectigal est certum, quod stipendiarium dicitur, ut Hispanis, plerisque Poenorum, quasi victoriae praemium ac poena belli*. *Dac*.

Viae. (Vide notam *Fulvii Ursini* pag. 277. in ima ora adiectam.) *Suppleo*: *Viae sunt et publicae, per quas ire omnibus licet, et privatae, quibus vetitum uti omnibus praeter eorum, quorum sunt privatae . . . vias muniunt, donec lapides esunt, qua volet, iumenta agito*. *Publicae viae* sunt, quas *regias* Graeci dicunt, *Romani* *Praetoria* et *Consulares*. *Privatae* sunt *agrariae*, quae dupliciter intelligi possunt. Sunt enim quaedam *agrariae*, quibus uti omnibus licet, et quaedam, quae ad dominorum utilitatem ducuntur, quibusque aliis interdictum est, nisi id a dominis concedatur. De his loquitur *Festus*. *Verba legis ab illo relatae fortasse ad XII, tabulas pertinent et fortasse ad idem caput, ubi scriptum est: Amsegetes viam muniunt, si via im-*

munita escit, qua volet iumentum agito. Illa enim donicum lapides esunt, idem significant, quod ista: *si via immunita escit. Dac.*

Viatores. Glossae: *Viator δδοπόρος, ἀφοδάργης, ἀρχιπρητής.* Videtur viatorem pro vici magistro accepisse, cum vocat *ἀφοδάργην.* Eundem postea *Viaculum* vocat. *Viaculus, δδῶν ἐπιμελητής. ScaL.* Qui e villis in Curiam magistratus arcessebant. Cicero in Catone Maiore (c. 16. ubi vid. Gernh.): *A villa in senatum arcessebantur Curius et ceteri senes, ex quo qui eos arcessebant, viatores nominati sunt.* Columella Praefat. lib. I.: *Illis temporibus proceres civitatis in agris morabantur, et cum consilium publicum desideraretur, a villis arcessebantur in senatum, ex quo qui eos evocabant, viatores nominati sunt. Dac.* Vide quae scripsi in verbo *Lictiores* supra, *Goth.*

Verticulas. Schedae aliter: *Verticulas cum ait Lucilius ita appellavit vertebrae.* Lucilii versum intelligit e IV. Annal. (Sat.) (apud Non. pag. 207. v. *Genu.*):

Haeret verticulis adfixum in posteriore

Parte, atque articulis ut nobis talis genusque.

Turneb. lib. XXVIII. cap. 9. scribit Lucilium *verticulas* vocare spondylos spinae. Etsi et articuli etiam recte *verticulae* dici possint. *Verticulae* a vertendo, quod in iis se vertant membra. *Dac.* Glossis: *Verticulum, σπονδύλιον. Goth.*

Vola. Gloss.: *Vola θήναρ.* Θήναρ autem Hesychio et τὸ κοῖλον τῆς χειρὸς καὶ τοῦ ποδός. *Dac.*

Volones. Macrobi. lib. I. Sat. 2.: *Bello Punico cum deessent qui scriberentur, servi pro dominis punnaturus se polliciti, in civitatem recepti sunt, et volones, quia sponte hoc voluerunt, appellati.* Vide Liv. lib. XXIV. (14.). *Dac. Cladem. Plagam. Goth.*

Versuti. Cicero III. de N. D. (c. 10.): *Versutos eos appello, quorum celeriter mens versatur. Callidos autem quorum tanquam manus opere, sic animus usu concalluit. Dac.* Adde Nonium (pag. 454. Merc.) in *Versutos* et *Versutuloquos* (pag. 189. Merc.). *Goth.*

Vernae. Primis temporibus, ut optime notat Festus vernae dicebantur ipsi Romani quasi eodem loco nati. Quare in Sacris Tiburtibus, quorum carmen affert Servius (ad Virg. Aen. I, 21, (17.) e Cod. Fuldensi. Cf. Addenda ad Ed. Pan. pag. 22. et Serv. ed. Lion. tom. I. pag. 10), Curio Iunonem sic precabatur: *Iuno Curitis tuo curru clypeoque tuere meae curiae vernulas.* Nempe pro Romanis Curialibus suis preces concipiebat. Sed postea de servis domi natis verna dici coeptum est. Quae sequuntur mihi suspecta sunt. Neque enim unquam legas Numam Marti rem sacram instituisse, ut Romani Sabinos vincerent. Hoc sentient, qui historiam Romanam norunt. Ultima etiam illa: *Quos vincere perniciosum arbitrium Sabinis* etc. non esse Festi fortunae meas omnes paratus sum ponere et pacisci. Mera balbuties. Legc modo. *Dac.* Lege: *Quos vincere perniciosum arbitrabantur Sabinis.*

Virgiliae. Quod extremo vere oriantur. Alii *virgiliae*, quod in modum virgulae porrigantur. Nam et eodem modo a figura βότρυς a Graecis appellantur, quod racematim positae sint. *Dac.* Glossis: *Virgiliae Παιάδες. Goth.*

Verruncant. Pacuvius in Chryse ex Nonio (pag. 507. Merc.): *Di monerint meliora, atque amentiam averruncassint tuam.* Vide Varronem lib. VI. (VII, 378. Sp.). *Ant. Aug.* Lege *Verruncant*, ut in MSS. *Verruncant* quidam ab ἐρῶν, prohibeo. Varro cum Festo a vertendo. Apud Accium:

Te, sancte, venerans precibus, invicte invoco

Portenta ut populo patriae verruncant bene.

Id est, *vertant bene.* A *verrunco* est *averrunco*, quod et *aurunco*, *averto*: *averruncus*, qui et *auruncus* Deus, ὑποτρόποιος, qui mala avertit. *Dac.* *Di monerint meliora.* Pacuvii versus sic ex Varrone lib. VI. de L. L. (VII, 378. Sp.) et Nonio (pag. 507. Merc.):

Dii monerint meliora atque amentiam averruncassint tuam.

Monerint pro *monuerint.* Nonius etiam priorem partem sic adducit in *moneris*: *Dii monerint meliora*, atque esse ex Chryse Pacuvii. Idem (Non. pag. 74. Merc.) in *averruncare* eundem Lucilio tribuit e libro Annal. (Sat.) XXVI.:

Dii monerint meliora atque amentiam averruncassint tuam.

Quare e Pacuvio sumpserit Lucilius. Nam Pacuvio eum adscribit etiam Varro. *Dac.*

Vastum. Pacuvius in Teucro apud Nonium: *Quae desideria alumnus? poenitudines, Quales, Scabresque inculca vastitudine. Ant. Aug.* Versus Pacuvii in Teucro ita legi debent:

Quae desiderio alumnus, poenitudine,

Squales, scabresque, inculca vastitudine.

Ait illam desiderio, alumnum poenitudine et vastitudine squalere ac scabrere. *Scal.* Virgil. III. Aen. (13.): *Terra procul vastis colitur Marotia campis. Vastis, id est magnis.* Et lib. IX., (323.): *Haec ego vasta dabo. Vasta, id est inania, sola.* Et Servius I. Aen. (pag. 176. C. ed. Dan.): *Vasto pro desolato veteres ponebant, et etiam pro magno.* Sic Sallust. Liv. etc. *Dac. Pacuvius.* Apud Nonium (pag. 152. pag. 184. pag. 169. v. *Scappres. Merc.*), qui ter hunc locum adducit, legebatur:

*Quae desiderio alumnum, poenitudine,
Squale, scabreque, inculta vastitudine.*

Quae vera lectio esse potest. Sic squales et scabres nomina coniunxit Varro Manio (pag. 168. *Merc.*): *Ager derelinqueretur ac periret squale, scabreque, illuvie et vastitudine. Idem.* Vide Nonium (pag. 184. *Merc.*) in *Vastitudine. Goth.*

Vae victis. (Ad p. 277.) Utitur hoc proverbio Plaut. in Pseud. (V, 2, 19.) et Liv. lib. V, (48.) pro Ap. Claudio P. Sulpicium tunc Tr. Mil., quod verisimilius est, cum Bremno de foedere egisse scribit. *Ant. Aug.* Liv. lib. V, 48.: *Rei foedissimae per se adiecta indignitas est. Pondera ab Gallis allata iniqua et tribuno recusante additus ab insolente Gallo ponderi gladius: auditaque intoleranda Romanis vox, vae victis esse. Dac.*

Vegrande. Ex Plauti Clitellaria, non Cistellaria citari hunc versum in Coniectaneis (pag. 161. Steph. ubi tamen *Plautus Astraba* legitur.) docuimus. *Scal. Male grande, alii parum.* Ridiculum, quasi *male grande* aliud sit quam *parum*. In *vegrande* autem particula *ve* nunc minuit, ut in *vecors*, *vesanus*, *vegrandis gradus*, *vegrande frumentum*, *Veiovis.* Ovid. III. Fast. (447.):

*Nunc vocor ad nomen: vegrandia farra coloni
Quae male creverunt, vescaque parva vocant.
Vis ea si verbi est, cur non ega Veiovis aedem
Aedem nan magni suspicer esse Iovis.*

Nunc ouget, ut *vegrandis stilus*, *vegrandi subere.* Vide in *Vesculi* et *Vescus. Dac. Plaut. in Cistell.* Imo in Clitellaria. Et: *qui nisi sic biteris, nimium is vegrandi gradu; biteris eas. A beto vel bito*, unde comito, perbito, rebito, imbito. Ianus Gulielmus legebat: *Quin is, si itura es etc. Idem.* Adde Nonium (pag. 183. *Merc.*) in *Vegrande. Goth. Cistellaria.* Aulularia. *Idem.* Huic *ve* particulae respondet apprine Sanscritum *vi*, quae est adverbium et praepositio inseparabilis. Ea primum remotiorem, separationem ac dissipationem denotat, atque ita Latinorum *dis* particulae inseparabili convenit. Tum saepe incrementum notat, ut *vimahat*, *vegrandis* (*ve*—*magnus*). Dein negationem et privationem significat, ut *viprija(s)*, ingratus, *vitimira(s)* vacuus a caligine; quae significatio apud Romanos particulae *ve* invenitur in *vecors* aliisque. Cf. Bopp. Gramm. Sanscr. crit. §. 111. fasc. I. pag. 71. Cf. A. Gellius V, 12, 9. *Ve particula, — in aliis atque aliis vocabulis — duplicem significatum eundemque inter se diversum capit. Nam et augendae rei et minuendae valet, sicut aliae particulae plurimae; propter quod accidit, ut quaedam vocabula, quibus particula ista praepositur, ambigua sint, et utroqueversum dicantur; velut: vescum, vehemens et vegrande; — vesani autem et vecordes ex una tantum parte dicti, quae privativa est, quam Graeci κατά στήθησιν dicunt.*

Vecors. (Ad p. 277.) Sine corde. Particula *ve* minuit. Vide *Vegrande*. Sed haec sunt ex Epitome Pauli et Festi verba ommissa, quia sic in Schedis: *Vecors est turbati et mali cordis. Pacuvius in . . . Iliana, qui veloci superstitione cum vecordi coniuge. Et Novius in . . . caactus tristimoniam ex animo deturbat et vecordiam. Dac.*

Vapula. (Ad p. 277.) Plauti versus hac animadversione opus habent:

*Heus tu: in Barbaria quod dixisse dicitur
Liberta suae patronae, id ego dico tibi
Liberta salve. Vapula Papiria.*

Versus ex Phormione (Act. V. sc. 6, 10.) sunt hi:

— — — non manes?

Vapula. Id tibi quidem iam fiet, nisi resistis verbero.

Latini hoc verbo utuntur, pro quo Graeci οἰμῶξε κλαίειν μακρὰν σε κελύω. *Scal.* Ancilla olim ab hera sua Papiria manumissa, continuo eam coepit contemnere, iureque libertatis freta se libertam salutavit, heramque iussit abire Moriboniam. *Vapula Papiria.* Sic Horat. dixit: *Iubeo plorare. Iubeas miserum esse* (Sat. I, 10, 90.). Et Graeci dicunt οἰμῶξε κλαίειν μακρὰν σε κελύω. Callimach. Epigr. οἰμῶξεν εἴπας πολλά. *Vapulo* autem est ab ἀπαύω, *contundo*, *stragis caedo*, potius quam ab ἀπολλύω *pereo*, ut quibusdam visum est. Etsi recte quidem Varro *vapula* interpretatur *peri*. Nam et Plaut. dixit Curcul. sc. ult.: *Ego te vehementer perire cupio,*

ne me nescias. Sed *vapula, peri, dole, plora, miser sis*, unum et idem. *Dac.* Plauto in *Curcul. Act. IV. sc. (4, 12.)*:

— — *Reddīn' an non virgīnem*
Prīusquam te huic meae machaerae obiicio, mastigia?
Vopulare ego te vehemēter iubeo, ne me territes.

Idem.

Vacerra. A distortionē saepe vocantur ligna: *Vacerra, Varus.* Nam utrumque a distortionē crurum hominis. Notum, quid sint *vaciae*, notum item, quid *vari*. Livii verba egent castigatione: *Vecors et malefica vacerra.* Est ex *Odyssea* veteri, ex illo *Μέντορ, άναστηξ, φρένας ηλέε* (*Odys. II, 243.*) Nam *vecors φρένας ηλέε, malefice άναστηξέ. Scal.* Varus proprie dicitur baculus distortus et informis, et inde propter distortionem *vacerra*, stipes. Sed per metaphoram *vacerra* homo stupidus et insanus dicitur eadem ratione, qua et idem *stipes* vocatur. Inde Augustus pro *cerito vacerosum* assidue posuit. Sueton. cap. 87. Et in Gloss.: *Vacerra παράπληξ.* Nam *παράπληξ* proprie *vecors*, vesanus, mente captus, attonitus. *Dac.* Livio Andronico. Huius verba optime correxit Scaliger. *Idem.* Cf. Hermann. in *Elem. doct. metr.* pag. 626. qui putat Livii versum expressum esse ex *Odys. XVII, 248.*: *Ὁ πόποι, ὄϊον ζειπε κών, ὀλοφώα ειδώς.*

Vagorem. Nonius (pag. 184. Merc.): *Vagor dictum pro vagite.* Lucretius lib. II, (576.):

Ei superantur item: miscetur funere vagor.

Locus Ennii lib. XVI. *Annal.*:

Qui clamor oppugnantis vagore volanti.

Ubi Ligurum vagor describitur, qui Aemilium oppugnantes et ab eo nec opinantes impediti, sublato clamore in castra compulsi sunt. *Dac.*

Valvoli. Lege: *Appellati sunt quasi vallivoli, quia vallo fracti excutiantur.* (Consentit cum hac emendatione Rhodius ad Scribon. *Larg.* pag. 232.) *Valvoli* leguminum, praecipue fabarum folliculi scilicet dicti, quod vallo, id est fuste fracti volitent. Margini adscriptum fuit *fastibus* ad interpretationem scilicet vocis *vallo*, quae fustem notat a *varo* detorta. Sed optime Salmas.: *Quia valle facti excutiantur*, id est *evannati vel evallati* etc. *Dac.*

Valgos. Plaut. in *Mil.* utrumque horum exemplum ponit. Initium secundi est: *Ea mihi* etc. Ideo titulus ille in *Sitelitergo* falsus est. *Ant. Aug. Μνημονικόν άμάστημα* Festi, qui citat ex *Scythe liturgo*, quod debebat ex *Milite. Scythe liturgo* legendum esse in Coniectanea olim docuimus. *Scal.* Quae hic de suo loco traiecta, sic ex virorum doctorum emendatione coniungenda: *Valgos Opilius Aurelius alique complures aiunt dici, qui diversas suras habeant ac talos vitiosos.* Plaut. in *militie glor.* etc. *Valgus*, Graece *Βλαισός*, cui crura ita extorsum incurvantur, ut Lunae cornua referant, quo fit, ut genua plus iusto coniunctiora habeant, unde et iisdem *compernes* dicuntur. Opponitur *varus, ζαιβός*, cui crura introrsum flexa. De his Pollux: *ζαιβούς, οἷς καρπύλα εἰς τὸ ἔνδον τὰ σκέλη. Βλαισούς, οἷς ἀπὸ τῶν γονάτων εἰς τὸ ἔσω ἀπέστραπτει.* *Dac.* *Maiorem partem.* Hic locus ex *Mil. Glor. Act. II. sc. 1, (16.)*:

Itaque hic meretrices labiis dum ductant eum

Maiorem partem videas valgis saviis.

Valgis saviis, id est labris extorsum inflexis, ut fit cum aliquem deridemus. Nam *savia* pro labris dixit Plautus, quomodo et Virgil. *oscula* (*Ge. II, 523.*): *dulces circum oscula nati.* *Idem.* In *Site litergo.* Legendum in *Scythe Liturgo. Scytha Liturgus* Plauti Comoediae nomen est, id est *Scytha stipator.* *Scythae* enim apud Graecos eundem ordinem tenuere, quem apud nos Germani in stipandis regum et principum corporibus. Ideoque *Λειτουργαί* dicti. Versus Plauti — *sin ea mihi* etc. mirum non monuisse interpretes eosdem esse, qui leguntur in *Mil. Gl. Act. III. sc. 1, (127.)*:

Tum ne uxor mihi insignitos pueros pariat postea,

Aut varum, aut valgum, aut compernem,

Aut paetum aut broncum filium.

Dac. *Valgum* Nonio (pag. 25. Merc.) intortum. Glossis: *Valgium, στροφέβλον. Goth.* Prior Plauti locus (*II, 1, 16.*) vitiose citatur a Festo. Ex Scaligeri quidem lectione, quem secutus est Dacerius: *Plautus in Milite glorioso, qui talos diversos habeat: Maiorem partem videas valgis talis;* ut Festus apud Plautum legerit: *valgis talis.* Sed Augustinus et F. Ursinus ediderunt: *Plautus in Milite glorioso: Qui talos vitiosos maiorem partem videas valgi salis.* Equidem puto vv. *qui talos vitiosos* interpretamentum librarii esse, quod pertinuerit ad locum Plauti posteriorem, Festumque recte legisse *valgis saviis* idque scribere voluisse. De *valgis saviis* vide quae notavi ad illum *Militis* locum. Posterior autem Plauti locus ex *Sitelitergo* sive *Scythe liturgo* excitatus,

non legitur in Milite glorioso, h. e. neque in Codd. neque in Edd. vetl., neque vero in Codice Ambrosiano rescripto comparet, sed e Festo demum in recentiores Plauti editiones traductus est; a quonam vero editore primum illud factum sit, ignoro, neque constabat Taubmanno, qui ad locum illum simpliciter notavit, duos istos versus non comparere neque in Codd. neque in Editt.

Viere. Amplius in Schedis: *Viere alligare significat, ut hic versus demonstrat. Ibant Malaci viere veneriam corollam. Unde vimina et vasa viminea, quod vinciuntur ligata.* Hunc versum affert etiam Varro lib. IV. (V. pag. 68. Sp.): *Viere vincere, a quo est in Asoto (Sotadico, ut Scal.) Ennii: Ibant malaci viere veneriam corollam.* Ubi Scaliger: *ibant malacam viere veneriam corollam,* atque esse ex Sotadico Graeco, qui citatur ab Hephaestione (c. XI. pag. 65. ed. Gaisf.):

Ποίης τέρην ἄνθος μαλακὸν ματεῦσαι.

A viere autem est vimen, quod ante cannabi usum viticibus et virgulis pro funibus uterentur. Tzetzes: *πρό-τερον ἀπὸ λύγου σχολίους ἐποίουν πρὸ εὐρέσιως τῆς καννιάβεως.* Inde Graecis *λυγίζειν*, quod Latinis vocant. *Dac.* De Ennii versu Sotadeo cf. Hermannus Elem. doctr. metr. pag. 453.

Vermina. Vermina recte *στέρφους* vertit. Nam quae postea tormina, prius vermina vocabant. Inde verminare tormina pati. Pomponius hernia Pappi:

Decumo mensis est, cum factum est. ita fit, ita semper solet.

Decumo mense demum turgens verminatur, parturit.

Sane pulsus, qui medicis *σπυγγὸς μωρηχιάδι* dicitur, nulla controversia pulsus verminans dici potest. Martialis (XIV, 28.):

Si tibi morosa prurigne verminat auris.

Scal. Lucret. lib. V, (995.): *Vermina saeva eadem et tormina. Vermina autem et vermen a vertendo, ut Graecis στέρφοι a στέρφοι verbo.* *Dac.* Hinc *verminari* Nonio (pag. 40. Merc.). *Goth.*

Veruta pila. Haec sunt Pauli. Verba Festi sic Schedae: *Veruta pila dicuntur, quod veluti verua habent praefixa. Ennius lib. X. . . . cursus quingentos saepe veruti. Veru Sabellum* vocat Virgil. VII. Aen. (665.): *Et tenui pugnans mucrone veruque Sabello.*

Dac. Adde Nonium (pag. 554. Merc.) in *Verutum. Goth.*

Urvat. *Urvum* vocabatur, quicquid ita flexum erat, ut rediret sursum versus et inde Romani aratri curvaturam *urvum* dixere. Festus curvationem buris et dentis, cui vomer praefixus erat, totum id *urvum* appellatum dicit, et figuram habuisse simillimam unci. Quo nomine etiam vomerem comprehendit, ideo dicit *sulcum in urbe condenda ferri urvo aratri.* Ab *urvum* est *urvare*, quod est in urbe condenda urvo aratri circumdare. Nam qui urbem urvat aratro locum circumscribebant, ut notum est. Deinde *urvare* simpliciter pro *circumdare.* Infra locus Ennii ita in Schedis: *Circum sese urvat, ad pedes a terra quadringentos caput.* Scriptum fuerat a terra *CCCC. caput.* De ceto, cui exposita Andromeda, loquitur Ennius, quod quadringentis pedibus a litore remotum circum sese caput urvat. Doctiss. Salmas. legebat: *circum sese urvat, ad pedes fert occultans coput.* Quod ego ita interpretor: Videt Andromeda cetum circum sese urvare, at ipsa praec timore caput ad pedes demittit, ut occultet. *Dac.* Vide Varronem IV. de L. L. (V. p. 145. Sp.). *Goth.*

Ungulus. Plin. lib. XXXIII. cap. 1.: *Miror Trinquini eius statuam sine annulo esse, quamquam et de nomine ipso ambigi video. Graeci a digitis appellavere, apud nos prisci unguum vocabant, postea et Graeci et nostri symbolum.* Putat Voss. non Oscum, sed Latinum; ab *uncus unculus*, postea *ungulus.* Sic infra *ungustus* pro *uncustus*, fustus uncus. Quae sequuntur usque ad *Pacuvius*, cuius aitoris sint, incertum est. Schedae pro *e krio* habent *ebrio*. Lego: *Si quid monumenti nacta est, qui verum requireret, est unculus, quem ei detraxit ebrio.* *Dac.* Legendum potius videtur:

Si quid monumenti nacta 'st qui eum requireret,

Est unculus, quem ei detraxit ebrio.

In quo posteriori versu quem non eliditur, ut saepe.

Vinalia. Mirum quam inter se discrepent scriptores de utrisque Vinalibus, tum iis, quae IX. Kal. Maii, tum alteris, quae XIV. Kal. Septembris celebrabantur. Quae non afferam, ne molestus sim. Sed hoc tantum dicam, Vinalia mense Aprili esse Veneris, eique hortos dedicatos, quae Veneralia Plutarchus vocat; Vinalia mense Sextili esse Iovi. Tamen utrumque contra apud scriptores reperies. *Scal.* Vide post *Rosciū, et Rustica vinalia. Dac.*

Venerari. Imo potius a *Venere*, ut proprie *venerari* sit *Veneri* sacrificare, *Venerem* adorare. Et inde ad alios traductum. *Dac.* *Venus* est ipsum τὸ σέβας, veneratio, a radice Sanscrita *vand*, venerari. Ut enim a *gnda* venit *gena*, γένυς, Goth. *kinnus*, contra vero a Sanscrito *tan*, tendo, unde *tenus*, quod pr. *te-*

norem significat; sic a *bandu*, *Venus*, quod formatur, ut *bandu*, affinis a *band* ligare. Cf. Gramm. Linguae Sanscr. crit. ed. Bopp. §. 645. pag. 261. Iam comparanda vox Anglia *queen*, regina, quae eiusdem originis videtur.

Unciaria. (Ad p. 279.) Lex mihi omnino incomperta. *Scal.* Putabam infra: *ut debitores duodecimam partem creditoribus solverent*. Vel quid simile. Sed nihil audeo, cum huius legis nemo praeter Festum meminerit. *Dac.* Vide Bach. hist. iur. Rom. I. II. c. 2. §. 20. pag. 141.

Ventabant. Haec sunt Pauli. Festi verba sic in Schedis: *Ventabant dixisse antiquos verisimile est, cum et praepositione adiecta adventabant*. Deest dicatur vel adhuc dicamus, vel quid simile. *Dac.*

Venditiones. (Ad p. 279.) *Vendere pro locare*, sicut *emere* et *redimere pro conducere* veteres dicebant. Cicero III. in Verr. (Act. in Verr. II. lib. I. c. 54.). *Ubi illi consuetudo, in bonis (praediis praediisque) vendundis omnium consulum, censorum, quaestorum, ut optima conditione sit is, cuius res sit, cuius periculum, ubi in bonis vendundis, hoc est in bonis locandis*. *Dac.* *Venditio* pro locatione. Dixi ad I. *Veteres* 19. ff. de empt. et vend. *Goth.*

Viminalis porta. Aliter paulo Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 57. Sp.): *Collis Viminalis a Iove Viminio, quod ibi arae sunt eius, aut quod ibi vimineta fuerunt*. Sed a *vimineto* potius. Iuvenal. Sat. III, (71.): *Esquilias dictumque petunt a vimine collem*.

Et inde nomen Iovi Viminio, quod ibi arae. *Dac.*

Vindex dictus. (Ad p. 279.) Qui vindicat, asserit, unde et assertor dictus. *Dac.*

Vineae. A *vinum* est *vineus*, unde *vineu*, subauditur *terra*. Nam *vineae* est solum vitibus consitum. De vineis militaribus machinis vide *Sub vitem*. *Dac.* Sic Varro IV. de L. L. (V. pag. 38. Sp.). *Goth.*

Vivatum. *Vividum* quidem agnoscimus, sed vereor ne Festus pro *Viriatu vivatus* legerit. Lucilius libro XXVI. (apud Non. pag. 186. Merc. et pag. 437.):

Ut populus Romanus victus vi et superatus proliis

Saepe est multis; bello vero nunquam, in quo sunt omnia:

Contra flagitium, nescire vinci bello, a barbaro

Viriato Annibale.

Idem libr. II.:

In viriatum hunc in fauces invasse: animamque elisisse illi.

At quod Nonius (pag. 187. Merc.) ait *Viriatum* significare maguarum virium hominem in verbis Varronis, fallitur. Verba Varronis in Meleagris: *Si non malit viraciam uxorem habere Atalantam*. *Viracia* est ἀντιειρα. Sed et versus Lucilianos coniungimus, et secundum eundem poetae testimonium depravatissimum in Nonio legitur: *iniuriatum pro In viriatum*. Nolo tamen contra veteres Grammaticos quicquam temere a me pronuntiare. Nam quidni *vivatus* ut et *Sensatus* possit dici? *Scal.* Non dubium quin *vivatus* sit vera lectio. Lucret. lib. III, (410.):

Ut lacerato oculo circum si pupula mansit

Incolumis stat cernendi vivata potestas.

Sed *vivatus* et *vividus* a *vivo*, non a *vi*, ut Festus putat. *Dac.*

Vindiciae. (Ad p. 279.) Lucillii versus inversus:

Nemo hic vindicias, numen, neque sacra veretur.

Auctor Glossarii accedit ad primam Festi interpretationem. *Vindiciae*, τὰ ἐν ἀμφισβήτησει πράγματα. Lege postea: *At Ser. Sulpitius nomine etiam singulariter formato vindiciam esse ait rem, qua de re controversa est*. Iam docti viri legem XII. emendarunt: *tulit rei sive litis*. *Scal.* Lege ex Turnebo et Fulvio Ursino: *Vindiciae appellatur res eae, de quibus controversia est, aut potius dicuntur vindiciae inter eos, qui contendunt*. *Vindicare* est manum asserere, inicere ad aliquid e potestate alterius extrahendum, vel simulata vi adhibita et consentis cum adversario manibus, in iure quidpiam suum esse dicere. Unde *vindiciae* res omnes, quae cui pertineant et vindicentur, in iure agitur. *Vindiciae* etiam dictae res quaelibet, de quibus aliter contendunt inter se. *Vindiciae* etiam dicitur possessio rei controversae usque ad diiudicatam litem, in illo Catonis: *Praetores secundum populum vindicias dicunt, id est populo vindicias dant*. Rei controversae possessionem populo decernunt. *Dac.* *Nemo hinc vindicias*. Turnebus:

Nemo hic vindicias, neque sacra aut numina retur.

Douza:

Nemo hic nec numen, nec vindicias, neque sacra veretur.

Idem. *Vindiciae olim dicebantur*. Ursin. et Turneb.: *Vindiciae olim dicebantur glebae, quae ex fundo etc.*

Nam olim, qui fundum aliquem suum esse dicebat, ex eo glebas aliquas in ius ferebat, ut de fundo litem moveret et vindicias peteret. *Idem. At Serg. Sulpi . . . iam. Lege: At Servius Sulpitius nomine etiam singulariter formato vindiciam ait esse eam, qua de re etc. Vindicia pro vindiciae in XII: Si vindiciam falsam tulit, rei sive litis praetor arbitros tres dato, eorum arbitrio fructus duplione damnum decedito. Sic enim legendum. Nam in Schedis erat: Si vindiciam falsam tulit . . . si velit is . . . tor, arbitros etc. Vindiciam ferre est decreto non obtinere, vindiciam dicebat iudex, ferebat is, qui rem obtinebat. Sed si vindiciam ille tulerat, qui non debebat, praetor tres arbitros dabat, quorum arbitrio duplione damnum luebat. *Dac.**

Umbrac. Non solum in Neptunalibus, sed etiam aliis solemnibus celebratibus, ut in solempi Annae Perennae. Ovidius (III, 529):

*Plebs venit ac viriles passim disiecta per herbas
Potat, et accumbit cum pare quisque sua
Sub Iove pars durat; pauci tentoria ponunt.
Sunt quibus e ramis frondea facta casa est.
Pars sibi pro rigidis calamos statuere columnis,
Desuper extentas imposuere togas.*

Quae factae sunt e frondibus, trichilae vocabantur a veteribus, et alibi notavimus, et amplius ad Caesarem dicemus, apud quem in omnibus manuscriptis, quotquot extant (extant autem infiniti) codicibus, tum etiam in veteribus editionibus Trichilae, non trichinia legitur (Caes. de Bell. civil. III, 96.). Quam inepta lectio sit vulgata, ostendemus in iis, quae ad ipsum Caesarem, quem diligentissime cum veteri codice contulimus, annotamus, quia video quibusdam doctis viris commentitiam lectionem placuisse. Primus enim Beroaldus censuit *Thericlea* pro *Trichilae* legendum esse. Postea extiterunt ineptiores illo hac quidem in re, qui *Triclinia* substituerunt. Sed de his suo loco. *Scal.* Tabernacula sive tentoria ad expiendos peregrinos, qui ad spectandos ludos convenirent. Quae similiter Graccis *σκιάδες* dictae. Athenaeus lib. IV. *Dac.*

Vallescit. Hinc *evallesfacere* est eicere. Varro Prometheo lib. II. (apud Non. p. 217. Merc.): *Refrimenta cibi, quae exierant per posticum, evallesecerunt. Scal.* Optime Doctiss. Salmasius legendum docuit *vallesit*, et errare Festum, qui a vallo castrorum deducit. A rannus factum *vallus*, ut a *cinus* *cilus*; *vinus* *villus*. A *vallus* factum *vallare*, hinc *evallesfacere* eicere, et *evallare*. Titinius in Prilla: *Qua ego hodie extorrem hanc domo faciam pilatricem pallia evallavit, o putere.* Quem locum quia corruptissimus est, sic legere non dubito: *Quando ego hodie extorrem hanc domo faciam, pilatricem pallii evallaro pulcre. Dac.* *Evallesfacere* Varro apud Nonium (pag. 217. Merc.) in *Posticam*, ubi corrupte *vallem fecerunt. Goth.*

Vexillum. Idem Priscianus (III, 6, 36. tou. I. pag. 132. Kr.) et Servius (ad Virg. Aen. VIII, 1. pag. 504. Dan.), sed omnino velum est a *vexillum*, ut *ala* ab *axilla*, depleta litera x. Cicero in Oratore ad Brutum (c. 45.): *Quin etiam verba saepe contrahuntur, non usus caussa, sed aurium. Quomodo enim vester axilla ala facta est, nisi fuga literae vastioris? quam literam etiam e maxillis et taxillis et vexillis et parillo consuetudo elegans Latini sermonis evellit. Dac.*

Vinulus. Plaut. in Asin. (I, 3, 70.): *Oratione Vinula, venustula. Ant. Aug.* Glossarium: *Vinnicus* *νοχέλης*. Lege: *Vinulus. Scal.* Mollis, a vini diminutione, nam vinum quod generosum non esset, *vinulum* et *villum* appellabant. Apud Plaut. Asinar. Act. I. sc. 3, (70.):

Osculando, oratione vinula, venustula.

Ubi Nonius (pag. 186. Merc.) *vinulum* exponit *illecebrum*. Verum Ianus Douza vocem *vinulum* interpretatur flexuosam, instar vimini, hoc est cincinni. Ex Isidoro lib. II. Orig. cap. 19.: *Vinnolata vox est levis et mollis atque flexibilis et vinnolata dicta a vinno, hoc est cincinno molliter flexo. Dac.*

Vietus. Terent. in Eun. (IV, 4, 21.): *Hic est vietus, vetus, veterosus senex. Plaut. in Merc. (II, 2, 20.): Acheronticus, senex, vietus, decrepitis. Ant. Aug.* Proprie *marcidus a vico*, ut dicebatur pro *vico*, ita ut de virgultis dicatur, quae *marcida* fiunt et *flaccida*, postquam *viuntur*, ut funium usum praesent. Quare optime in Glossis: *Vietum, μεραραγαέρον*. Inde homines molles flaccidique *vieti* dicti. Terent. Eunuch. IV. sc. 4, (21.):

Hic est vetus, vietus, veterosus senex.

Ubi Donatus: *Vietus mollis flaccidusque et flexibilis corpore, unde et vimina et vimenta et vites et vietores dicuntur et viere religare dicitur, quia vietus virgis magis religare possumus quid libet. Lucretius (III, 386.): araneae dixit vietam vestem, hoc est putri mollitia praeditam.* Sed in origine non fallitur Donatus. Nam a *vico* est *vimen*, *vimentum*, *vitis*, et a *vico* *vietus*, *vietores. Dac.* Adde Gernh. ad Cic. Cat. Mai. II, 6. et Wetzel. in Ind. ad hunc dialogum.

Ungustus. Uncustus, postea *ungustus. Dac.* Vide supra ad *v. Ungulus.*

Vadem. Vas sponsor erat sistendi aliquem iudicio sive publico, sive privato. Et proprie erat in re capitali, ut in re nummaria *praes.* Auson. (Technopaeg. XII.):

Quis subit in poenam capitali iudicio? vas.

Quid si lis fuerit nummaria, quis dabitur? praes.

Dac.

Vecticulariam. Vecticularius est convicium Graecorum τοιχωρύχος. *Scal.* Vectigularii, qui vecte muros furandi gratia perfodiunt. Perfossores parietum vocat Plautus (*Asin.* III, 2, 17. *Pseud.* IV, 2, 23. ubi cf. *interpp.*); ideoque *vecticularium facere* dicuntur, et eorum vita *vecticularia. Dac.*

Viritim. Gloss.: *Viritim κατ' ἀνάρα, καθ' ἕνα ἑκάστον. Dac.*

Uxorium. Ἀγαπίου δίχη Atheniensibus. Alibi etiam, hoc est Lacedaemone ὀψιγαμίον καὶ κατογαμίον aes poenae nomine a cadlibus primi exegerunt, ut puto, M. Furius Camillus et M. Postumius Censores anno ab U. CCCL. *Scal.* Ut *viduivium*, aes, quod a viduis pendebatur. Gloss.: *Viduivium πρόστιμον χηρείας.* Sic apud Athenienses multa indicta in eos, qui uxorem non duxerant, quae ἀγαπίου δίχη, apud Lacedaemonios in eos, qui vel sero, vel male nupserant, quae ὀψιγαμίον καὶ κατογαμίον δίχη dicebatur. Vide Pollucem. *Dac.*

Volturnalia. Videtur scribendum *Volturnalib.* *Volturno deo suo sacra faciebant. Fulv. Urs.* VI. Kalendas Septembres. *Dac.* Glossis: *Volturnus εἶπος. Goth.*

Uls. Uls ultis Pomponius in origine iuris: *Ulsis Tiberim.* Ab *uls* sive *ultis ultra*, ut a *cis* sive *citis citra.* Vide *Cis. Dac.* Vide supra *Citimum. Goth.*

Vesculi. Glossarium: *Vescus, vescus ὀλιγόστος, ὀλιγοδέης. Scal.* Diminutivum a *vescus*, gracilis, exsuccus, macilentus. Vide in *vegrande* et cf. A. Gell. lib. V. cap. 12. *Dac.*

Vaticanus collis. Vel a Vaticano Deo, qui et *Vatiganus*, quod vagitibus infantium praesideret. *Dac.* *Vivissimus.* *A videndo. Vivo.* Glossis: *Vividum ζωτικόν, vivide ζώντως. Goth.*

Ungulatos. Lego cum Vossio: *Ungulatos, qui habent ungues magnos. Dac.*

Vopie. Vide *suopte. Dac.*

Ver sacrum. Vide supra in *Mamertini* et *Nonium* (pag. 522. Merc.) in *Ver sacrum.* Et Euseb. lib. III. de praeparat. Evang. *Fulv. Urs.* Ἐρος λέγόν Strab. (lib. V. pag. 250.). Sic dicebatur, quicquid intra Calendas Martias et pridie Calendas Maias natum Deo volebatur. Neque vero primi hunc morem Itali tenuere. Nam tale quid in literis sacris a veteribus factitatum fuisse legimus. Vide supra in *Mamertini.* Liv. lib. XXII. (c. 10.) et XXXIV. (c. 43.) et Dionys. lib. I. (c. 15. pag. 13.). *Dac.* Servium VII. Aen. ad illud: *Et sacrae acies* (796. pag. 502. ed. Han.). De vere sacro Romanorum exstat programma scholasticum Zittaviense, editum ab Adamo Dan. Richtero, direttore Gymnasii, in Solennibus Pacis Hubertiburgensis, ao. CIOCCCLXIII. Ceterum cf. Vorst. et Bernegg. ad Iustin. 24, 4. Intt. ad Plin. Hist. nat. III, 13. Pithoeus advers. I, 6.

Versuram facere. Cum quis alii solvat ab alio mutuatur. Cicero (Tusc. Disp. I, 42.) etiam dixit *versuram facere* pro aes alienum contrahere. Et Donat. in Phormionem (V, 2, 15.): *Versuram*, inquit, *facere dicitur, qui aes alienum ex aere alieno solvit. Dicitur etiam versuram facere, cum minore foenore acceptam quis pecuniam maiore occupat. Dac.* Cf. Gronov. de pec. vet. pag. 535. Adde Vicat. vocabular. iuris utriusque v. *Versura.*

Vinciam. Lege ut in MSS. *viciam* et infra *continentiam* pro *continentem*. Nam *vicia* est continentia. Nisi velit Festus inde *viciam* etiam virginem, vel mulierem continentem dictam. Sed sic etiam non incommode *vinciam* retineas a *vincire* nempe, quae sit vincto pectore, ut fere olim virgines. Nam flocci est, quod ait Turnebus, alicubi *vinciam* dictam continentem, quia quae vinctae sunt, tenuioris et gracilioris sunt abdominis, quam incontinentes, quibus propendat aqualiculus. *Dac.*

Venisera. Mensalia auguria multi generis habes apud Plinium lib. XXVIII, 2. *Scal.* Male, qui *Messalae auguria. Dac.* Mirum autem, quod quae de *vesperi* tempore adduntur in codice Monacensi, eadem reperiuntur in cod. Toletano Isidori ad Origg. libr. V. c. 31. §. 4. apud Areal. T. I. pag. 571. Sunt autem ita: *Vesper dictus, dum sol aut luna ferruginibus quacunq; diei aut noctis hora tegitur, et hoc nomen facit vesperis. Vespera vero ab hora nona sole descensum inchoante, sed hoc nomen declinationem non habet. Vesperus est, dum sole occidente dies deficit, et sic declinabitur, vesperus, vesperi, vespero et reliqua. Vespera (in ms. vespere) est, quum lucis oriente aurora nox finitur, et sic declinabitur: vespera, vesperae, vesperae.*

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Ad pag. 713. *Sedum*. *Ibi adde haec*: Stulte quaerit, quare sedum seratur in tegulis, putans scilicet ob religionem potius, quam naturam illius herbae hoc fieri. *Scal.* *Sedum* alio nomine *Iovis caulis*, semper vivum, *Iovis barba* dicitur, Gallice *Ioubarbe*. Et in tegulis nasci amat. — Quamquam alicubi mihi legisse videor veteres eam in tegulis serere solitos fuisse, quippe cui vim aliquam sedandorum fulminum inesse crederent. *Dac.*

- Pag. 4. v. 3. ab imo pro *Gu. 2.* leg. *Gu. 1.*
 — 9. v. 20. post v. *Collina* adde *porta*.
 — 45. v. 1. lege *ac si propriis*, quod non clare expressum videtur.
 — 101. v. 18. lege coniunctum *vehiculoque*.
 — 117. v. 6. pro *scapit* lege *scabit*.
 — 166. v. 11. pro *gagina* lege *pagina*.
 — 167. v. 3. ab imo pro *Manticulari* — lege *Manticularum*.
 — 173. not. 7. pro *Puvi* lege *Puri*.
 — 175. not. 9. pro *Magor* lege *Maior*.
 — 302. v. 10. pro *vadsch* (*vadj*) lege *vatsch* (*vak'*).
 — 305. v. 3. pro *Arut* lege *Amt*.
 — 341. v. 25. pro *ab mutata* lege *ad mutata*.
 — 355. v. 9. in fine adde: *unde kundala(m) annulus, condalium*.
 — 373. v. 12. ab imo. Adde *kumme*, quod apud inferioris Germaniae populos in usu est.
 — 414. v. 5. ab imo pro *buvense* lege *buveuse*.
 — 467. v. 12. pro (*Info?*) lege (*Infi?*).
 — 573. v. 21. pro *Potiri* lege *Potin*.
 — 620. v. 29. pro *apud Homerum πῆϊς* lege *apud Hom. πῆϊς*.
 — 664. v. 15. pro *rerum* lege *verum*.
 — 665. v. 1. ab imo pro *exigere* lege *erigere*.
 — 682. v. 17. pro *ἰστρωμένη* lege *ἰστρωμένη*.
 — 706. v. 19. ab imo pro *εἶπε* lege *εἶπέ*.
 — 713. v. 14. ab imo. *Sedum*. vide supra.
 — 725. v. 1. pro *adiectivum* lege *adverbium*.
-

I N D E X I.

A.

- Abacti* p. 19.
Abalienatus p. 19.
Abambulantes p. 22.
Abavus p. 12.
Abditivi p. 19.
Abenito p. 5.
Abercet p. 22.
Abgregare p. 20.
Abietaria negotia p. 23.
Abisse p. 22.
Ablegmina p. 18.
Abnutare p. 23.
Aboloes p. 16.
Aborigines p. 16.
Abortum p. 25.
Abrogare p. 11.
Abs p. 19.
Accensi p. 16.
Acceratum p. 16.
Acerra p. 16.
Acetare p. 20.
Acieris p. 9.
Acies p. 21.
Aclassis p. 17.
Actus p. 15.
Acupedius p. 9.
Acus p. 8.
Ad p. 11.
Adagia p. 11.
Adasia p. 11.
Adaxint p. 23.
Addicere p. 11.
Addubanum p. 11.
Adduis p. 23.
Adeo p. 16.
Ad exitam aetatem p. 23.
Adgrettus p. 6.
Adigas p. 21.
Aditiculum p. 24.
Adlecti p. 6.
Admissivæ aves p. 18.
Adnictat p. 24.
Adolescit p. 5.
Adoptaticius p. 24.
Ador p. 3.
Adorare p. 16.
Adoriam laudem p. 3.
Adpromissor p. 13.
Adrumavit p. 19.
Adsciscere p. 13.
Adscripti p. 13.
Adscripticii p. 13.
Adsipere p. 18.
Advelitatio p. 24.
Adulari p. 18.
Adulter p. 18.
Adulterina signa p. 23.
Aduncatur p. 10.
Advosem p. 22.
Ae syllaba p. 22.
Aedilis p. 12.
Aedis p. 12.
Aeditum p. 12.
Aedituus p. 12.
Aegeum mare p. 21.
Aegrum p. 6.
Aegyptinos p. 24.
Aemidum p. 20.
Aemilianam gentem p. 20.
Aenariam p. 17.
Aenatores p. 17.
Aeneolum p. 23.
Aenesi p. 17.
Aenulom p. 23.
Aequidiale p. 20.
Aequilavium p. 21.
Aeramina p. 22.
Aerarii tribuni p. 2.
Aeribus p. 23.
Aerosum p. 17.
Aerumnulas p. 20.
Aeruscare p. 21.
Aestimata p. 21.
Aestimias p. 22.
Affabrum p. 23.
Affatim p. 11.
Affecta femina p. 3.
Affectare p. 2.
Affines p. 10.
Agasones p. 21.
Agea p. 9.
Agedum p. 20.
Agere p. 19.
Agina p. 9.
Agnus p. 6. 13.
Agolum p. 25.
Agonias hostias p. 10.
Agonium p. 9.
Agonium p. 9.
Albesia scuta p. 4.
Albiona ager p. 4.
Albogalerus p. 10.
Albula p. 4.
Album p. 4.
Alcedo p. 7.
Alebria p. 21.
Aleonem p. 24.
Aletudo p. 23.
Algeo p. 5.
Aliae rei p. 23.
Alica p. 7.
Alicarivæ mulieres p. 7.
Alimodi p. 23.
Aliorsum p. 23.
Alites p. 3.
Alivta p. 5.
Allicit p. 23.
Alliesis dies p. 6.
Allivescit p. 24.
Allucinatio p. 21.
Allus p. 7.
Alma p. 7.
Almities p. 7.
Altharia p. 5. 24.
Aliellus p. 7.
Alter p. 6.
Alteras p. 22.
Altercatio p. 7.
Alternatio p. 7.
Alterplicem p. 7.
Altertra p. 7.
Alterum p. 6.
Altus p. 7.
Alveolum p. 7.
Alumelo p. 16.
Alvus p. 7.
Am p. 4.
Amasio p. 23.
Amasso p. 23.
Ambactus p. 4.
Ambarvales p. 5.
Ambaxi p. 22.
Ambegni p. 5.
Ambesi p. 4.
Ambidens p. 5.
Ambiguum p. 15.
Ambitus p. 5. 14.
Ambo p. 4.
Ambrices p. 14.
Ambrones p. 15.
Ambulacra p. 18.
Amburbiales hostiæ p. 5.
Ambustus p. 5.
Amenta p. 11.
Ameria p. 18.
Amian p. 18.
Amicinum p. 13.
Amicitia p. 13.

- Amiculum* p. 24.
Amita p. 12.
Amites p. 18.
Amneses p. 15.
Amnis p. 15.
Amoena loca p. 3.
Amosio p. 22.
Ampedices p. 18.
Amputata p. 21.
Amsegetes p. 18.
Antermini p. 15.
Amussum p. 5.
Anatem p. 24.
Ancaesa p. 17.
Anceps p. 17.
Ancillae p. 17.
Anclabris p. 10.
Anclare p. 10.
Anctos p. 24.
Ancunulentaefeminae p. 10.
Ancus p. 17.
Andron p. 19.
Andruare p. 9.
Angeronae deae sacra p. 15.
Anginam p. 23.
Angiportus p. 15.
Angor p. 8.
Angulus p. 10.
Animula urbs p. 21.
Annaria lex p. 23.
Annus p. 6.
Anquirere p. 19.
Antarium bellum p. 8.
Antefixa p. 8.
Antehac p. 8.
Antes p. 14.
Anteurbana praedia p. 8.
Antiae p. 15.
Antigerio p. 8.
Antipagmenta p. 8.
Antiquare p. 22.
Antiquum p. 22.
Antras p. 10.
Antroare p. 9.
Anus p. 5.
Anxur p. 19.
Ape p. 19.
Apellinem p. 19.
Aperta Apollo p. 19.
Apex p. 16.
Apica p. 22.
Apiculum p. 19.
Apluda p. 10.
Aplustria p. 9.
Apollinares ludi p. 19.
Apor p. 22.
Appellitavisse p. 22.
Appia via p. 21.
Apricum locum p. 2.
Apus p. 10.
Aqua p. 19.
Apud p. 11. 19.
Aqua p. 3.
Aqua et igni interdicti p. 3.
Aquaalicium p. 3.
Aquagium p. 3.
Aquarioli p. 19.
Aquilus praenom. p. 22.
Aquila p. 19.
Aquilus color p. 18.
Aquipenser p. 19.
Arabice olet p. 23.
Arbilla p. 18.
Arbiter p. 13.
Arbitrarium p. 13.
Arbitrium p. 13.
Arbosem p. 13.
Arca p. 21.
Arcani p. 14.
Arcere p. 14. (bis.)
Arcubii p. 21.
Arcula p. 14.
Arculata p. 14.
Arculum p. 14.
Arculus p. 14.
Arcuma p. 14.
Area p. 10.
Arferia aqua p. 10.
Argea loca Romanae p. 17.
Argeos p. 14.
Argennan p. 13.
Argus p. 23.
Argutum iri p. 22.
Aridum p. 10.
Ariator p. 17.
Ariminum p. 21.
Aristophorum p. 23.
Arma p. 3.
Armentum p. 4.
Armillas p. 21.
Armillum p. 2.
Armilustrium p. 16.
Armita virgo p. 4.
Arnae p. 17.
Arquites p. 18.
Arse verse p. 16.
Arsineum p. 17.
Artifices p. 18.
Artitus p. 17.
Artus p. 18.
Arvocitat p. 23.
Arvum p. 22.
Arytenam p. 18.
Asparagus p. 17.
Assa p. 24.
Asserere p. 21.
Asseres p. 14.
Assidelaie p. 17.
Assiduus p. 9.
Assiratum p. 14.
Ast p. 5.
Astassinus p. 22.
Astu p. 5.
At p. 11.
Atanuvium p. 16.
Atavus p. 12.
Atra bilis p. 24.
Atriplexum p. 24.
Atritas p. 24.
Atrium p. 12.
Atrocis p. 16.
Attae p. 11.
Attam p. 11.
Attegrare p. 11.
Attestata fulgura p. 11.
Attibernalis p. 11.
Atticissat p. 24.
Attingem p. 22.
Attritum p. 11.
Auceta p. 22.
Auctarium p. 13.
Auctor p. 24.
Auctum p. 13.
Audacia p. 17.
Audacias p. 22.
Audax p. 23.
Auditavi p. 24.
Augur p. 1.
Auguraculum p. 16.
Augustus locus p. 2.
Aulas p. 20.
Aureas frenos p. 22.
Aurear p. 8.
Aureliam familiam p. 20.
Aurichalcum p. 8.
Auritus p. 8.
Aurum p. 8.
Ausculari p. 23.
Ausis p. 23.
Ausoniam p. 15.
Auspicipum p. 2.
Autumnnum p. 20.
Auxiliares p. 15.
Auxilla p. 21.
Aventinus mons p. 16.
Avere p. 13.
Aves p. 24.
Avidus p. 20.
Avillas p. 13.
Avolant p. 22.
Avunculus p. 12.
Avus p. 12.
Axamenta p. 3.
Axera p. 8.
Axe agglomerati p. 22.
Axis p. 3.
Axitiosus p. 3.

B.

- Bacar* p. 25.
Bacchanalia p. 25.
Bacriorem p. 25.
Baiulos p. 29.
Balaenae nomen p. 25.
Balaenam p. 25.
Balatrones p. 28.
Barathrum p. 25.
Barbari p. 29.
Barbaricum p. 26.
Bardus p. 28. (bis)
Barium p. 27.
Barrire p. 25.
Basilica p. 25.
Basilicum p. 25.
Basiliscus p. 26.
Batus p. 25.
Bellarium p. 29.
Belliepremam saltationem p. 29.
Bellitudinem p. 29.
Bellona p. 27.
Bellule p. 29.
Bellum p. 27.
Belutus p. 28.
Beneficiarii p. 27.
Beneventum p. 28.
Benignus p. 27.

- Benna* p. 27.
Bessem p. 27.
Bibliothecae p. 23.
Bidentalis p. 27.
Bidentes p. 23.
Bigenera animalia p. 28.
Bignae p. 23.
Bilbit p. 23.
Bilingues Brutaces p. 29.
Billis p. 23.
Binominis p. 29.
Biseta p. 23.
Bitiense p. 29.
Blandicella p. 29.
Blaterare p. 23.
Blennos p. 29.
Blitum p. 23.
Boare p. 25.
Boarium p. 25.
Bocas p. 25.
Boiae p. 29.
Boicus ager p. 30.
Bombitatio p. 25.
Bona p. 25.
Botulus p. 29.
Bova p. 25.
Bovem p. 29.
Bovinatur p. 25.
Brachium p. 26.
Brassica p. 26.
Breve p. 26.
Bruma p. 26.
Brundisium p. 27.
Bruttianae p. 26.
Brutiani p. 26.
Brutum p. 26.
Bubinare p. 26.
Bubleum p. 27.
Bucar p. 29.
Buccina p. 27.
Bucephalus p. 27.
Bucerum pecus p. 26.
Bulgas p. 28.
Bulimam p. 27.
Bulla aurea p. 29.
Burrancia potio p. 30.
Burranicum p. 29.
Burrum p. 26.
Bustum p. 26.
Buteo p. 27.
Butubatta p. 29.
- C.
- Caecula* p. 35.
Caeculatum p. 36.
Caedmea p. 36.
Caduca auspicia p. 49.
Caducoatores p. 36.
Caeculantur p. 47.
Caeculare p. 35.
Caeculus p. 34.
Caecum vallum p. 34.
Caedem p. 35.
Caeditiae tabernae p. 35.
Caerimoniarium causa p. 34.
Caesar p. 44.
Caesariati p. 35.
Caesones p. 44.
Caestus p. 35.
Calasis p. 39.
Calathos p. 36.
Calatores p. 31.
Calbeos p. 36.
Calces p. 36.
Calicata aedificia p. 36.
Calicatis p. 45.
Calim p. 36.
Calix p. 36.
Calones p. 47.
Calpar p. 36. 50.
Calpurni p. 36.
Calyptra p. 36.
Camara p. 34.
Camelis p. 48.
Camenae p. 34.
Camensem p. 45.
Camillus p. 34.
Cana p. 35.
Canalicolae p. 35.
Cancri p. 35.
Candelabrum p. 36.
Canentas p. 35.
Canicae p. 35.
Canifera p. 49.
Canitudinem p. 47.
Canta p. 36.
Cantherius p. 36.
Canturnus p. 45.
Caperatium p. 37.
Capidulum p. 37.
Capillatam arborem p. 44.
Capis p. 37.
Capita deorum p. 49.
- Capital* p. 37. 43.
Capitalis lucus p. 50.
Capitarium p. 50.
Cappas p. 34.
Caprae p. 37.
Capralia p. 49.
Capreoli p. 44.
Capronae p. 37.
Capruniculum p. 37.
Capsae p. 37.
Capsit p. 44.
Captus locus p. 49.
Capuam p. 34.
Capulum p. 47.
Caput p. 37.
Carinantes p. 36.
Carissa p. 34.
Carnificis p. 49.
Casa p. 36.
Casabundus p. 37.
Casaria p. 37.
Cascum p. 36.
Caseus p. 36.
Casinam fabulam Plauti p. 46.
Casnar p. 36.
Cassia via p. 37.
Cassiculum p. 36.
Cassilam p. 37.
Casus p. 44.
Casta mola p. 49.
Castrensis corona p. 43.
Catachresin p. 45.
Catamitum p. 34.
Catampo p. 34.
Catax p. 35.
Cati fons p. 35.
Catillatio p. 35.
Cutillones p. 34.
Catularia porta p. 35.
Catulinam carnem p. 35.
Catulus p. 35.
Caudecae p. 36.
Caudicariae p. 36.
Caulae p. 36.
Cavares hostiae p. 44.
Cavillatio p. 35.
Cavillum p. 36.
Cavitionem p. 46.
Cavum p. 36.
Celassis p. 47.
Celeres p. 42.
- Cella* p. 50.
Celsus p. 42.
Cenina urbs p. 35.
Censere p. 42.
Censio p. 42. 50.
Censionem facere p. 41.
Censores p. 44.
Censui censendo p. 44.
Centaurion p. 42.
Centenariae coenae p. 41.
Centenas p. 45.
Centumvitalia iudicia p. 42. 49.
Centuria p. 41.
Centuriata comitia p. 41.
Centuriatus ager p. 41.
Centurionus p. 33.
Cercolips p. 42.
Cercopa p. 43.
Cereos p. 42.
Cermalus p. 42.
Cernuus p. 42.
Cerritus p. 42.
Cerrones p. 32.
Cervaria ovis p. 43.
Cervus p. 42.
Cespes p. 35.
Cesticillus p. 35.
Chalcidicum p. 40.
Chaos p. 40.
Chilo p. 34.
Choenica p. 40.
Choragum p. 40.
Cibus p. 33.
Cicatricare p. 50.
Cicum p. 33.
Cicindela p. 33.
Ciere p. 50.
Cilium p. 33.
Cillibae p. 34.
Cilo p. 34.
Cimbri p. 33.
Cimmerii p. 33.
Cincia locus p. 43.
Cincta p. 49.
Cingulo p. 43.
Cingulos p. 34.
Cinxiae lunonis uomen p. 43.
Circanea p. 33.
Circites p. 33.
Circumluvium p. 49.

- Cispius mons* p. 33.
Cisterna p. 34.
Citeria p. 46.
Citimus p. 33.
Citior p. 47.
Citrosa vestis p. 43.
Civicae coronam p. 33.
Clacendix p. 36.
Clam p. 50.
Clariudinem p. 44.
Classes clypeatas p. 43.
Classici testes p. 43.
Classis procincta p. 43.
Clava p. 47.
Clavata p. 43.
Clavim p. 43.
Clavus annalis p. 43.
Claudere p. 43.
Claudiana tonitrua p. 44.
Clausula p. 43.
Clientam p. 47.
Clingere p. 43.
Cliellae p. 45.
Clivia auspicia p. 49.
Cloacae p. 42.
Cloacale flumen p. 45.
Cloacare p. 50.
Cloelia familia p. 42.
Cloeliae fossae p. 43.
Clucidotum p. 42.
Clunae p. 43.
Clunaculum p. 38.
Clunas p. 42.
Clunes p. 47.
Clutum p. 43.
Clypeum p. 43.
Cnasonas p. 40.
Cnephosum p. 39.
Cocetum p. 31.
Coclaeae p. 31.
Cociones p. 39.
Cocium p. 31.
Cocula p. 31.
Cocum p. 45.
Codeta p. 31. 44.
Coesestia auspicia p. 49.
Coelibari hasta p. 43.
Coelibem p. 34.
Coelius mons p. 34.
Coena p. 41.
Coenacula p. 42.
Coeptiam p. 45.
Cogitatio p. 46.
Cogitatio p. 50.
Cognitor p. 44.
Cognitu p. 45.
Cognomines p. 32.
Cohum p. 31. (bis)
Collatia p. 30.
Collativum ventrem p. 30. 45.
Collucare p. 30.
Colluviaris porcus p. 44.
Colophon p. 30.
Colossus p. 44.
Columnae p. 42.
Colurna p. 30.
Comedo, onis p. 44.
Comedum p. 44.
Comitiales dies p. 31.
Commetacula p. 49.
Commetaculum p. 43.
Commissio p. 32.
Committre p. 32.
Commugento p. 50.
Comoedias p. 31.
Comoedice p. 47.
Comparsit p. 46.
Compascus p. 31.
Comperce p. 46.
Compernes p. 32.
Compescere p. 31. 50.
Compilare p. 33.
Compitalia p. 31.
Compluriens p. 45.
Compraedes p. 31.
Comptum p. 32.
Comptus p. 43.
Conauditum p. 50.
Conceptivae feriae p. 43.
Conciliabulum p. 30.
Conciliatrix p. 47.
Concilium p. 30.
Concinnare p. 30.
Concio p. 30. 50.
Concionem p. 45.
Concipilavisti p. 47.
Conclavatae p. 44.
Conclavia p. 31.
Condalium p. 31.
Condere p. 32. 43.
Condicerere p. 49.
Condictio p. 50.
Condictum p. 31.
Condulus p. 31.
Confecerunt p. 45.
Confeta sus p. 41.
Conflages p. 32.
Confoedusti p. 32.
Confugelam p. 31.
Congruere p. 32.
Coniector p. 47.
Coninquere p. 49.
Coniptum p. 32.
Conivola p. 46.
Conquirere p. 50.
Conregione p. 50.
Conruspari p. 47.
Conscripti p. 32.
Consentia sacra p. 50.
Considerare p. 33.
Consilium p. 32.
Consiluerere p. 44.
Consiptum p. 47. 49.
Consponsor p. 45.
Conspicos p. 32.
Consternatio p. 33.
Constitutus hominum p. 33.
Consualia p. 32.
Consuetionem p. 46.
Consulas p. 32.
Contagionem p. 45.
Contemplari p. 31.
Contestari p. 31.
Contestari litem p. 44.
Contignum p. 49.
Contrarium aes p. 49.
Contubernales p. 30.
Contubernium p. 31.
Contuoli oculi p. 33.
Convallis p. 33.
Conventae p. 47.
Conventus p. 33.
Convexum p. 45.
Convicium p. 33.
Convoti p. 33.
Copona p. 32.
Coquitare p. 47.
Cor-bitae p. 30.
Corculum p. 46.
Corda p. 50.
Corgo p. 30.
Corinthiensis p. 46.
Corius p. 46.
Corniscarum p. 49.
Cornua p. 30.
Corolla p. 48.
Corona p. 30.
Corpulentis p. 47.
Cossi p. 32.
Cothones p. 30.
Cotiliae lacus p. 39.
Coturnium p. 39.
Coturnix p. 30.
Cracentes p. 41.
Craticulum p. 41.
Crebrisuro p. 45.
Creduas p. 46.
Creperum p. 40.
Crepiculum p. 40.
Crepidines p. 42.
Creppos p. 43.
Creterrae p. 41.
Crevi p. 41.
Crines p. 41.
Crocatio p. 41.
Crocotillum p. 41.
Crocotinum p. 41.
Crucium p. 41.
Crusculum p. 41.
Crustariae p. 41.
Crustumina tribus p. 42.
Cubans auspiciatur p. 50.
Cudere p. 47.
Culcita p. 38.
Culcitula p. 38.
Culigna p. 39. 49.
Culina p. 50.
Culliola p. 39.
Cumalter p. 39.
Cumbam p. 49.
Cumeram p. 43.
Cumerum p. 48.
Cum imperio est p. 38.
Cum populo agere p. 39.
Cum potestate est p. 38.
Cuncti p. 39.
Cuniculum p. 38.
Cunire p. 39.
Cuppes p. 37.
Cupressi p. 48.
Cura p. 38.
Curatores p. 37.
Curia p. 37.
Curiales mensae p. 49.
Curiales p. 38.
Curjata comitia p. 38.
Curjati fana p. 38.
Curionem agrum p. 46.

- Curionia sacra* p. 47.
Curionium p. 37.
Curis p. 37.
Curitin p. 38.
Curriculo p. 37.
Curriculus p. 37.
Currules p. 38.
Curtilacum p. 37.
Curules equi p. 38.
Cussilireum p. 39.
Custodelam p. 39.
Custoditio p. 47.
Cutis p. 39.
Cybebe p. 40.
Cybele p. 40.
Cybium p. 40.
Cyllenius p. 40.
Cymbam p. 39.
Cymbium p. 39.
Cynthius p. 40.
Cyarrissae p. 39, 49.
Cypria p. 40.
Cyprio bovi merendam p. 45.
Cythera p. 40.
- D.**
- Dacrimas* p. 52.
Daedalam p. 52.
Dagnades p. 52.
Dalivium p. 51.
Damiam p. 52.
Danaticae p. 52.
Danistae p. 52.
Danunt p. 52.
Daps p. 51.
Dasi p. 52.
Dauria Apulia p. 52.
Deactio p. 56.
Deblaterare p. 55.
Decalcatum p. 57.
Decermina p. 55.
Decima p. 54.
Decimanus p. 54.
Decotes p. 54.
Decreptus p. 54.
Decullarunt p. 57.
Decumana ova p. 54.
Decures p. 57.
Decuriones p. 54.
Dedicare p. 53.
Dedita p. 53.
Defomicatum p. 57.
Defrensam p. 56.
Defrui p. 54.
Degere p. 55.
Degunere p. 54.
Deinceps p. 54.
Deincipem p. 56.
Deinde p. 56.
Delaniare p. 56.
Delapidata p. 56.
Delibare p. 55.
Deliberare p. 56.
Delicare p. 55.
Delicata p. 53.
Delicia p. 55.
Delinquere p. 55.
Deliquium p. 55.
Deliquum p. 56.
Delubrum p. 55.
Deluit p. 56.
Demagis p. 54.
Deminutus p. 53.
Δήουοι p. 55.
Demum p. 53.
Denariae p. 54.
Denicales p. 53.
Deorata p. 56.
Depeculatus p. 57.
Deperire p. 53.
Depolitum p. 54.
Depontani p. 57.
Deprensa p. 54.
Depubem p. 54.
Depuere p. 53.
Derogare p. 53.
Δεῖξις p. 53.
Desertiones p. 55.
Desiderare p. 54.
Desivare p. 55.
Despretus p. 55.
Detetiae p. 55.
Detrectare p. 56.
Detudes p. 56.
Deus p. 54.
Deversus p. 54.
Devitare p. 54.
Dextans p. 56.
Dextimum p. 56.
Dextra auspicia p. 56.
Dextrarum tibiaram usus p. 56.
Diabatra p. 56.
Dianius locus p. 56.
Dicaearchia p. 55.
Dicassit p. 57.
Dice p. 55.
Dici p. 51.
Dictynna p. 55.
Dierectum p. 53.
Dies p. 56.
Diffarreatio p. 56.
Dignorant p. 55.
Dilectus p. 56.
Diobolares p. 56.
Diomedea insula p. 57.
Diomedis campi p. 56.
Diox p. 56.
Dirigere p. 53.
Dirunciunt p. 53.
Dirus p. 53.
Dirutum p. 53.
Disertim p. 55.
Disertus p. 55.
Dispensatores p. 55.
Dispersere p. 55.
Dissulcus p. 55.
Distisum p. 55.
Dium p. 54, 56, 57.
Dividiam p. 54.
Dividicula p. 53.
Doli p. 53.
Doliola p. 53.
Domus p. 51.
Donum p. 52.
Dorsum p. 52.
Dotem p. 52.
Dracones p. 51.
Dubat p. 51.
Dubenus p. 51.
Duco p. 50.
Duellum p. 51.
Duicensus p. 51.
Duidens p. 51.
Duis p. 51.
Dumecta p. 51.
Dumosa p. 51.
Duodeviginti p. 51.
Duonum p. 51.
Duplabis p. 51.
Duplionem p. 50.
Dusmoso in loco p. 51.
- E.**
- Eamus* p. 58.
Eapse p. 58.
Eccere p. 58.
Edeatrae p. 62.
Ederam p. 62.
Effafilatum p. 62.
Effari et effata p. 61.
Effata p. 60.
Egens p. 58.
Egeriae nymphae p. 58.
Egretus p. 53.
Eiuratio p. 58.
Elacatena p. 57.
Elaudare p. 57.
Elecebrae p. 57.
Electabo p. 57.
Elices p. 57.
Elinguem p. 57.
Eliza p. 57.
Elucum p. 57.
Elumbum p. 57.
Em p. 57, 58.
Emancipati p. 58.
Emeni p. 57.
Emere p. 57.
Empanda p. 57.
Emptium militem p. 58.
Emussitata p. 57.
Endoitium p. 57.
Endoplorato p. 58.
Endoproinctu p. 58.
Ennam p. 57.
Enubro p. 57.
Enunquam p. 57.
Epeus p. 61.
Epicrocum p. 62.
Epilimma p. 62.
Epistylum p. 61.
Eponosus p. 59.
Epulares p. 61.
Epulum p. 62.
Equestre aes p. 61.
Equiria p. 61.
Equirine p. 61.
Equitare p. 61.
Equo vehi p. 61.
Equus Marti immolatur p. 61.
Ercutum citumque p. 62.
Erebum p. 62.
Ergo p. 62.
Eritudo p. 62.
Erugere p. 62.
Ervum et ervilia p. 62.

- Escariae mensae* p. 53.
Escendere p. 60.
Escit p. 58.
Euboicum talentum p. 59.
Eudicaean p. 59.
Eum p. 58.
Europam p. 59.
Evelatum p. 58.
Everriator p. 58.
Exagogen p. 60.
Examen p. 60.
Examussum p. 60.
Exanclare p. 60.
Exbures p. 59.
Excisionem p. 60.
Exciet p. 60.
Excipuum p. 60.
Excudere p. 59.
Exdecimata p. 60.
Exdorsua p. 60.
Exdutae p. 60.
Exemplum p. 61.
Exercirent p. 61.
Exercitionem p. 61.
Exercitus p. 60.
Exesto p. 61.
Exfir p. 60.
Erfuti p. 61.
Ergregiae p. 60.
Exhaustant p. 61.
Exiles p. 61.
Eximium p. 61.
Exin p. 61.
Exinfululabat p. 61.
Existimare p. 61.
Exitium p. 61.
Exodium p. 60.
Exoletus p. 60.
Exomides p. 60.
Exoriri p. 60.
Expapillatio brachio p. 59.
Expatare p. 60.
Expectorat p. 60.
Experitos p. 60.
Experrectus p. 59. 60.
Explesunt p. 60.
Explorare p. 59.
Exporgere p. 60.
Expreta p. 59.
Exrogare p. 61.
Exria p. 59.
Externus p. 59.
- Exterraneus* p. 59. (bis)
Extimum p. 59.
Extrarium p. 59.
Exurgentes p. 60.
Exuviae p. 60.
- F.**
- Fabam* p. 66.
Facem p. 66.
Faces p. 66.
Facessere p. 65.
Factio p. 65.
Facul p. 65.
Fagutal p. 65.
Falae p. 66.
Falarica p. 66.
Falcones p. 66.
Faleri p. 68.
Falsius p. 69.
Fama p. 65.
Famella p. 66.
Famicosum p. 65.
Familia p. 65.
Familiaris Romanus p. 70.
Famino p. 66.
Famuletium p. 65.
Famuli p. 65.
Fana p. 70.
Fanatica p. 70.
Fanum p. 66.
Farfenum p. 66.
Farrago p. 68.
Farreum p. 66.
Fartores p. 66.
Fascinum p. 66.
Fastigium p. 66.
Fastis diebus p. 70.
Fastarum libri p. 66.
Fatantur p. 66.
Faustulum p. 70.
Faventia p. 66.
Favi p. 66.
Faviani p. 66.
Favissae p. 66.
Februarius p. 64.
Felicata p. 64.
Felices arbores p. 69.
Felicoes p. 65.
Femur p. 68.
Fenero p. 68.
Fenum p. 64.
- Fenus* p. 64. 70.
Feralia p. 64.
Ferentarii p. 64. 70.
Feretrius Jupiter p. 68.
Feria p. 64.
Feriae statae p. 69.
Ferias p. 65.
Ferire p. 65.
Ferocit p. 69.
Ferus p. 65.
Fescennini p. 64.
Fescenae p. 65.
Festram p. 68.
Fetiales p. 68.
Fiber p. 67.
Ficolea p. 69.
Fides p. 67.
Fidusta p. 67.
Firctum p. 64.
Firmum p. 68.
Fiscellus p. 67.
Fivere p. 69.
Fixulas p. 67.
Flagratores p. 67.
Flamen Dialis p. 66.
Flamina p. 65.
Flaminia aedes p. 67.
Flaminus circus p. 67.
Flaminus lictor p. 69.
Flaminus camillus p. 69.
Flammearii p. 67.
Flammeo p. 67.
Flammeo vestimento p. 69.
Flator p. 67.
Flemina p. 67.
Flumentana porta p. 67.
Fluoniam p. 69.
Flustra p. 67.
Focus p. 63.
Fodare p. 63.
Foedum p. 63.
Foedus p. 63.
Folium p. 64.
Folliculare p. 64.
Fomites p. 63.
Fons p. 63.
Fontinalia p. 64.
Forago p. 68.
Forbure p. 63.
Forcipes p. 63.
Forcites p. 63.
- Forcididius* p. 63.
Forma p. 63.
Formiae p. 63.
Formucales p. 68.
Fornacalia p. 63. 70.
Forum p. 63.
Fovii p. 65.
Fracebunt p. 68.
Frater p. 68.
Fratilli p. 68.
Fratria p. 67.
Fratriare p. 68.
Fraus erit p. 68.
Fraxare p. 68.
Fregellae p. 68.
Fremium p. 68.
Frendere p. 68.
Frequentarium p. 70.
Frigere p. 68.
Fringilla p. 68.
Frivola p. 68.
Frontem p. 63.
Fructam p. 68.
Frugenta p. 68.
Frunisacor p. 69.
Frutinal p. 68.
Fruax p. 68.
Fucilis p. 69.
Fulgere p. 69.
Fulgurium p. 69.
Fulmen p. 69.
Fundus p. 67.
Funebres tibiae p. 69.
Funicilles p. 67.
Furnalia p. 67.
Furum p. 69.
Furuum p. 63. 70.
Futare p. 67.
Futiles p. 67.
- G.**
- Gaia Caecilia* p. 71.
Galbeum p. 71.
Galearia p. 72.
Gallam bibere p. 71.
Galli p. 71.
Ganeum p. 72.
Gannitio p. 74.
Gaudium p. 73.
Gaulus p. 71.
Gemursa p. 71.

Genas p. 70.
Geniales deos p. 71.
Genialis lectus p. 70.
Genium p. 71.
Genis Aelia p. 70.
Gentilis p. 70.
Genuini p. 70.
Genus p. 74.
Germen p. 71.
Gerrae p. 70.
Gerusia p. 70.
Gestit p. 72.
Gestus p. 70.
Gesum p. 74.
Gingeriator p. 71.
Gingrire p. 71.
Gizeria p. 71.
Gliscere p. 73.
Glittis p. 73.
Glocire et glocidare p. 73.
Glomus p. 73.
Gloria p. 73.
Glos p. 73.
Glucidatum p. 73.
Gluma p. 73.
Gnaeus p. 72.
Gnarigavit p. 71.
Gnarivisse p. 71.
Gnarus p. 71.
Gnephosum p. 71.
Gnitus p. 72.
Gnotus p. 72.
Graccharis urbs p. 72.
Graculi p. 73.
Gradius Mars p. 72.
Graeca sacra p. 72.
Grallatores p. 73.
Gramiae p. 72.
Grando p. 74.
Grassari p. 72.
Gravastellus p. 72.
Grave aes p. 73.
Gravida p. 73.
Greges p. 73.
Gricenea p. 74.
Groma p. 72.
Gruere p. 72.
Grumus p. 72.
Gullicae p. 73.
Gurgustium p. 74.
Gutturium p. 73.

H.

Habitior p. 76.
Habitus p. 76.
Habalpanta p. 76.
Hallus p. 76.
Hammo p. 76.
Hamotrahones p. 76.
Hanula p. 77.
Harviga p. 75.
Hastae p. 76.
Hebes p. 75.
Hebate p. 74.
Hedera p. 75.
Heliconides Musae p. 75.
Helucus p. 75.
Heluo p. 74.
Helvacea p. 74.
Helvella p. 77.
Hemina p. 75.
Hemona p. 75.
Herbam do p. 74.
Herbilis anser p. 75.
Hercuus Iuppiter p. 75.
Hercules p. 75.
Here p. 74.
Heredium p. 74.
Herem Marteam p. 74.
Heres p. 74.
Herma p. 74.
Hernici p. 75.
Hetta p. 74.
Heus p. 75.
Hilarodos p. 75.
Hilum p. 75.
Hippacare p. 75.
Hippagines p. 75.
Hippius p. 75.
Hippocoum p. 76.
Hira p. 75.
Hirquitalli p. 75.
Hirrire p. 75.
Hirtipili p. 75.
Histriones p. 75.
Hodidocos p. 76.
Homelium p. 76.
Honorarios ludos p. 76.
Horctum et forctum p. 76.
Horda p. 76.
Hordiarium aes p. 76.
Horreum p. 76.
Hortus p. 76.

Hostia p. 76.
Hosticopax p. 76.
Hostilius laribus p. 76.
Hostimentum p. 76.
Hostis p. 76.
Humanum sacrificium p. 76.
Hyperborei p. 77.
Hyperionem p. 76.

I.

Ibi p. 78.
Icadiion p. 78.
Icit p. 78.
Idulis p. 78.
Igitur p. 78.
Ignem p. 78.
Ignia p. 78.
Ignis Vestae p. 78.
Ignitabulum p. 78.
Ilia p. 78.
Ilicet p. 78.
Illicium p. 81.
Im p. 77.
Imago p. 83.
Imbarbescere p. 81.
Imbelliam p. 85.
Imbrax p. 81.
Imbrica p. 80.
Imbutum p. 81.
Immanis p. 83.
Immolare p. 81.
Immunis p. 81.
Immusulus p. 83. 84.
Impages p. 80.
Imparem numerum p. 81.
Imparentem p. 81.
Impares tibiae p. 81.
Impelimenta p. 80.
Impenetrale p. 81.
Impensam p. 80.
Impercito p. 80.
Impescere p. 80.
Impetix p. 81.
Impetrium p. 81.
Impetum p. 81.
Impiatus p. 81.
Impite p. 81.
Implexum p. 81.
Implorare p. 81.
Impluvium p. 80.
Impolimentia p. 80.

Impolitias p. 80.
Imporcitor p. 80.
Importunum p. 80.
Impos p. 81.
Improles p. 80.
Impudicatus p. 81.
Imputatum p. 80.
In p. 80. 81.
Inarculum p. 84.
Incalanto p. 85.
Incalationes p. 80.
Incalative p. 84.
Incauillatio p. 80.
Incensit p. 80.
Inceps p. 79.
Incessere p. 80.
Incestus p. 79.
Inchoare p. 79.
Incicorem p. 80.
Incilia p. 79.
Incita p. 79.
Incitega p. 79.
Inclamare p. 80.
Inclutus p. 79.
Incoctae mulieres p. 80.
Incomitem p. 80.
Incomitiare p. 79.
Inconciastii p. 79.
Inconditum p. 80.
Inconspretus p. 79.
In conuentione p. 84.
Increpitare p. 79. 85.
Increpitate p. 84.
Incuria p. 80.
Indepisci p. 79.
Indeptare p. 79.
Indictium p. 79.
Indiges p. 79.
Indigetes p. 79.
Indigitamenta p. 84.
Indigitatio p. 84.
Indoles p. 79.
Industrium p. 79.
Inebrae aves p. 81.
In eopte p. 81.
Inermat p. 82.
Iners p. 82.
Infectores p. 83.
Inferiae p. 83.
Inferum vinum p. 83.
Infibulati p. 84.
Infindere p. 83.

- Infit* p. 83.
Inflteri p. 83.
Infitiari p. 83.
Infra classem p. 84.
Infrequens p. 83.
Infulae p. 83.
Ingens p. 85.
Ingluvies p. 83.
Inhibere p. 81.
Inigere p. 82.
In insula p. 82.
Init p. 82.
Initium p. 81.
Iniuges p. 84.
Intiurum p. 81.
Inlaqueatum p. 84.
Inlecebrae p. 84.
Inlex p. 84.
Inlicis p. 84.
Inlicitator p. 84.
Inlicium vocare p. 84.
Inliterata pax p. 84.
In mundo p. 81.
Inori p. 85.
In pelle p. 85.
In prociunctum factum testa-
mentum p. 84.
Inquilinus p. 79.
Insanum p. 84.
Inscitia p. 83.
Insecta p. 83.
Inseptum p. 83.
Inseque p. 83.
Insesores p. 83.
Insignes p. 84.
Insignis p. 83.
Insimulare p. 82.
Inspare p. 83.
Inspere p. 78.
Insitum p. 83.
Insons p. 83.
Instaurari p. 82.
Instigare p. 82.
Insuasum p. 83.
Insulae p. 82.
Intempetam noctem p. 82.
Intercapedo p. 82.
Inter cutem flagitatos p. 82.
Intercutitus p. 84.
Interduatum p. 82.
Intergerivi p. 82.
Interneccio p. 82.
Interneccium testamentum
 p. 84.
Interregnum p. 82.
Intrahere p. 82.
Ipsippe p. 78.
Ipsullices p. 78.
Involvus p. 83.
Iracundia p. 79.
Irceni p. 84.
Ircens p. 78.
Irnela p. 78.
Irpices p. 78.
Irpini p. 78.
Irquitallus p. 78.
Ita Castor, ita me Hercu-
les p. 79.
Italia p. 79.
Honida p. 78.
- J.**
- Jambi* p. 78.
Janeus p. 77.
Janiculum p. 78.
Janual p. 78.
Jecunatum p. 85.
Jovistae p. 78.
Jubar p. 77.
Jubere p. 77.
Jubilare p. 77.
Jugarius p. 78.
Jugere p. 77.
Juges p. 77.
Juges auspicium p. 77.
Jugula p. 77.
Julium p. 77.
Junium p. 77.
Jurare p. 77.
Jurgatio p. 77.
Jussa p. 77.
Justi dies p. 77.
Justum vadem p. 84.
Juvenalia p. 77.
Juventutis sacra p. 77.
- L.**
- Labes* p. 90.
Lacerare p. 87.
Lacit p. 86. 87.
Lacobrigae p. 88.
Lactaria columna p. 88.
Lacuna p. 87.
Lacus Lucrinus p. 90.
Laena p. 87.
Laeva p. 87.
Lamberat p. 88.
Lance et licio p. 87.
Lancea p. 88.
Lanae effigies p. 91.
Lanerum p. 88.
Lanoculus p. 88.
Lapidem silicem tenebant
 p. 85.
Lapidicinae p. 88.
Lapit p. 88.
Larentalia p. 88.
Larvati p. 88.
Latex p. 88.
Latine loqui p. 88.
Latitaverunt p. 90.
Latrare p. 90.
Latrones p. 88.
Laudare p. 88.
Laureati p. 87.
Lautia p. 87.
Lautitia farina p. 88.
Lautulae p. 88.
Lautumias p. 87.
Laverniones p. 87.
Lectosia insula p. 86.
Lectus p. 85.
Legimus p. 85.
Legio Samnitum p. 85.
Lemnici p. 85.
Lemonia tribus p. 85.
Lenones p. 85.
Lepareses p. 90.
Lepista p. 85.
Leria p. 85.
Lesbium p. 85.
Letum p. 85.
Levir p. 85.
Libella p. 86.
Liber repertor vini p. 86.
Liberales p. 90.
Liberalia p. 86.
Liberata p. 90.
Liberatis templum p. 90.
Librile p. 86.
Librilla p. 86.
Libycus p. 90.
Licitati p. 87.
Lictores p. 86.
Limaces p. 86.
Limitatus ager p. 86.
Limites p. 86.
Limus p. 86.
Lingua p. 90.
Lingula p. 86.
Lingulaca p. 87.
Liquitur p. 87.
Litatur p. 86.
Litis cecidisse p. 86.
Litius p. 86.
Lixabundus p. 87.
Lixae p. 86.
Locatum p. 88.
Locupletes p. 88.
Loebesum et loebertatem p.
 90.
Longitrossus p. 89.
Lotos p. 88.
Lucani p. 89.
Lucar aes p. 88.
Lucaria festa p. 88.
Lucaris pecunia p. 88.
Lucem facere p. 89.
Lucereses et Luceres p. 89.
Lucetium Iovem p. 85.
Lucius p. 89.
Lucomedes p. 89.
Lucomones p. 89.
Lucretilis mons p. 89.
Luctus et lugere p. 89.
Luculentus p. 89.
Lucuntem p. 89.
Lues p. 89.
Luma p. 90.
Lumbago p. 90.
Lura p. 90.
Luridi p. 90.
Luscitio p. 90.
Lustra p. 89.
Lustrici dies p. 90.
Luxa membra p. 89.
Luxantur p. 90.
Lycii Apollinis oraculum
 p. 89.
Lycophos p. 90.
Lymphae p. 89.
Lyrnesiades p. 90.
- M.**
- Macellum* p. 94.
Macilenti p. 94.

- Mactus* p. 94.
Madulsa p. 94.
Maecandrum p. 98.
Maecia tribus p. 98.
Maeniana aedificia p. 97.
 168.
Magis p. 95.
Magisterare p. 95, 171.
Magisteria p. 103
Magistrare p. 102.
Magistri p. 171.
Magmentum p. 94.
Magnificior p. 172.
Magnificissima p. 103, 171.
Magnificissima p. 102.
Magnum socerum p. 94.
Magnam socrum p. 95.
Magnos ludos p. 91.
Magnum annum p. 101.
Maior anita p. 98.
Maior avunculus p. 98.
Maior socrus p. 98.
Maior patruus p. 98.
Maior socer p. 98.
Maior consul p. 105, 175.
Maior magistratus p. 98.
Maiores flamines p. 102.
Maior Graecia p. 163.
Mais idibus p. 101.
Maius mensis p. 168.
Maledictores p. 103, 171.
Malevoli Mercurii signum
 p. 105, 175.
Malleoli p. 97.
Malluvium p. 105, 175.
Malta p. 97.
Mamercus p. 96, 167.
Mamers p. 96.
Mamertini p. 174.
Mamilia turris p. 97.
Mamiliorum familia p. 97.
 167.
Mamphula p. 168.
Mamphur p. 97.
Mamurii Veterii p. 96.
Manalem lapidem p. 95.
Manalis fons p. 95, 173.
Manare p. 95.
Manare solem p. 104, 174.
Maniceps p. 96, 102.
Mancini trifata p. 96.
Mancipatus p. 171.
Manduci effigies p. 96.
Mane p. 94.
Manes dii p. 104, 173.
Manias p. 95, 100, 167.
Manius p. 102, 169.
Manliae gentis p. 94, 102.
Mansucium p. 98.
Mansues p. 103, 171.
Mansuetum p. 97.
Mantare p. 97, 167.
Manticulari p. 97.
Manticularia p. 97.
Manticularum usus p. 167.
Mantisa p. 97.
Manubiae p. 167.
Manues p. 101, 169.
Manum et mentum p. 169.
Manumitti p. 104, 173.
Mopalpa p. 101, 169.
Marculus p. 94.
Marspedis p. 175.
Martialis campus p. 96.
Martias calendas p. 100.
Martius mensis p. 170.
Mas p. 98.
Masculina et feminina p.
 102, 170.
Materfamiliae p. 94.
Mater Matuta p. 105, 175.
Matertera p. 98.
Matralia p. 94.
Matrem Matutam p. 91.
Matrimes ac patrimes p. 94.
Matronae p. 103, 172.
Matronas p. 94.
Matronis aurum redditum
 p. 103, 171.
Matrici p. 94.
Matula p. 94.
Matvortem p. 100.
Maximae dignationis fla-
men p. 103, 172.
Maximam hostiam p. 95.
Maximam multam p. 100.
Maximum Praetorem p. 175.
Maximus Pontifex p. 95.
Maximus Curio p. 95.
Me p. 104, 175.
Meatus p. 93.
Mecastor et mehercules p. 93.
Meddix p. 92.
Medialem p. 93.
Medibile p. 92.
Mediocriculum p. 103, 172.
Medioximum p. 92.
Mediterream p. 92.
Meditrinalia p. 92.
Meditullium p. 92.
Medius fidius p. 101.
Medullius p. 92.
Megalesia p. 93.
Melancoryphi p. 93.
Meliboea p. 93.
Melicae p. 93.
Melis p. 93.
Melo p. 93.
Melos insula p. 93.
Membrum p. 101.
Meltem p. 91.
Memorare p. 93.
Memoriosus p. 93.
Mendicum p. 93, 105, 175.
Mensa p. 93.
Mensae p. 104, 173, 174.
Mensarii p. 93.
Mente captus p. 104, 174.
Mentum p. 93.
Merceditium p. 93.
Mercedonius p. 93.
Mercurius p. 93.
Merendam p. 92.
Mergae p. 92.
Meritavere p. 103, 171.
Mertat p. 93.
Merum p. 93.
Mesancium p. 93.
Messapia p. 94.
Metalli p. 101, 169.
Metaphoram p. 171.
Metaplasticos p. 170.
Metari p. 92.
Metonymia p. 170.
Metus p. 92.
Migrare mensa p. 174.
Mihipte p. 103, 171.
Militem p. 91.
Milium p. 173.
Mille p. 171.
Mille urbium populus p.
 173.
Millus p. 102.
Milvina p. 91.
Minam p. 91.
Minerrimus p. 91.
Minerva p. 91.
Minime gentium p. 91.
Miniscitur p. 91.
Minora templa p. 173.
Minora et maiora auspicia
 p. 173.
Minorem Delum p. 91.
Minores p. 91.
Minorum pontificum maxi-
mus p. 175.
Minotauri effigies p. 102.
Minucia porta p. 100.
Minubeatur populo luctus
 p. 103, 172.
Minurritiones p. 91.
Minusculae quinquatrus p.
 101, 169.
Minutiae p. 91.
Minutum et minuere p. 91.
Minyae p. 91.
Miracidion p. 92.
Miracula p. 92.
Mirior p. 92.
Miscelliones p. 92.
Misenum promontorium p.
 92.
Miserari p. 92.
Miseret me p. 92.
Miseretur p. 92.
Modo p. 98.
Modo quodam p. 105, 175.
Moene p. 169.
Moenia p. 100, 102, 169.
Mola p. 99, 168.
Moles p. 99.
Mollestras p. 97.
Molucrum p. 99, 168.
Momar p. 98.
Momen p. 98.
Monile p. 98, 168.
Moesius p. 97.
Moeson p. 97, 168.
Monimentum p. 98.
Monitores p. 98.
Monodos p. 102.
Monstra p. 104, 173.
Monstrum p. 98, 168.
Moracias p. 98.
Morbosum p. 98.
Mortem obisse p. 101.
Mortis causa stipulatio p.
 175.

- Mortuae pecudis corio* p. 104. 175.
Mortuus p. 98.
Mos p. 104. 172.
Moscillus p. 104. 174.
Mox p. 98.
Mucia prata p. 100.
Muger p. 104. 174.
Muginari p. 100.
Mugionia porta p. 100.
Muciber p. 99.
Muli Mariani p. 101. 169.
Mulis p. 101.
Mullei p. 99. 169.
Multam p. 99. 169.
Multifacere p. 102. 171.
Multifariam p. 99. 169.
Mulus p. 101. 169.
Mummiانا aedificia p. 99.
Mundum p. 103.
Mundus p. 99 (ter). 163. 172.
Munem p. 99.
Muneralis lex p. 99.
Municas p. 101. 171.
Municeps p. 96. 163.
Municipalia sacra p. 103. 173.
Municipium p. 105.
Munificior p. 103.
Munitio p. 99.
Munus p. 99. 173.
Murciae p. 101. 170.
Murgisonem p. 100.
Muri p. 174.
Muries p. 104.
Murrata pot. p. 104. 174.
Murricidum p. 94.
Murrina p. 100. 169.
Musserdas p. 101. 169.
Mussare p. 100.
Mustricola p. 100.
Muta exla p. 104. 173.
Mutae p. 99. 169.
Mutas literas p. 173.
Mutini Titini sacellum p. 103. 172.
Mutire p. 100.
Mutum p. 170.
Myoparo p. 100.
Myrmillonica scuta p. 100.
Myrica corona p. 100.
- N.
- Naccae* p. 107. 179.
Naenia p. 105. 175.
Naeniae deae sacellum p. 105. 176.
Naevia silva p. 108. 180.
Nancitor p. 107. 179.
Nanum p. 109. 179.
Napurae p. 108.
Nare p. 107. 179.
Nares p. 179.
Narica p. 107.
Nassa p. 105. 180.
Nassiterna p. 108. 180.
Natare p. 107.
Natinatio p. 107. 178.
Natio p. 107. 178.
Naucus p. 107. 179.
Nauscit p. 108. 180.
Naustibulum p. 108. 180.
Nautca p. 107. 178.
Nauti consulatu p. 183.
Nautiorum familia p. 107. 178.
Navali corona p. 107. 176.
Navalis porta p. 110. 185.
Navalis scriba p. 179.
Navia p. 108. 180.
Navibus p. 183.
Navitas p. 180.
Navos p. 110.
Narus p. 108. 179.
Nebulo p. 107. 177.
Nec p. 106. 176.
Necem p. 109. 185.
Necerim p. 106. 176.
Necessarii p. 106. 176.
Necessarium p. 106. 176.
Neci datus p. 106. 176.
Neclegens p. 106. 176.
Nec mulieri, nec gremio credi oportere p. 177.
Nectar p. 106. 177.
Nectere p. 106. 177.
Necunquem p. 106. 177.
Nefasti dies p. 107. 178.
Nefrendes p. 106. 176.
Negabundum p. 107. 178.
Negotium p. 109.
Negritu p. 177.
Negumate p. 107. 177.
Neminis p. 106. 176.
- Nemo* p. 106. 176.
Nemora p. 106. 176.
Nemut p. 106. 176.
Nep. (sic) p. 178.
Nepa p. 107. 178.
Nepos p. 107. 178.
Nepotes p. 107.
Nepus p. 107. 178.
Nequalia p. 106. 177.
Nequam p. 106. 109. 177 (bis).
Nequeunt p. 105.
Nequicquam p. 106. 177.
Nequinates p. 109. 177.
Nequinont p. 106. 177.
Nequitum et nequitur p. 106. 177.
Nervum p. 107. 177.
Nesi p. 178.
Neunquem p. 176.
Neutiquam p. 107. 178.
Nexum p. 177 (bis).
Nictare p. 109. 184.
Nictit p. 109. 184.
Niger lapis p. 185.
Nihili p. 109.
Ningulus p. 109. 185.
Niquiscivi p. 185.
Nivem p. 109. 185.
Nixi dii p. 109. 184.
Nobilem p. 109. 184.
Noctilucam p. 109. 183.
Noctua p. 109. 183.
Noegeum p. 109. 184.
Nomen p. 109. 183.
Nonarum p. 110.
Nonarum postridie p. 185.
Nonas p. 182.
Nonolae p. 109. 183.
Non omnibus dormio p. 182.
Non pridem p. 177.
Nonuncium p. 108. 183.
Nota p. 109. 184.
Nothum p. 109. 184.
Novae curiae p. 183.
Navalis ager p. 109. 183.
Novendiales p. 110. 185.
Noverca p. 109. 183.
Noxa p. 109. 183.
Noxia p. 109.
Nuces flagitantur nuptis p. 108. 183.
Nuces diviti Cerealibus p. 185.
- Nuculas* p. 108. 182.
Nudius tertius p. 108. 188.
Numae Pompilii sepulcrum p. 108. 183.
Numella p. 108. 182.
Numen p. 108. 182.
Numerius p. 108. 182.
Numer a senatum p. 181.
Numero p. 108. 181.
Numidas p. 108. 185.
Nunumus p. 108. 182.
Nuncius p. 108. 182.
Nuncupata pecunia p. 182.
Nundinale cocum p. 182.
Nundinas p. 108. 182.
Nuper p. 108. 182.
Nupta verba p. 108. 181.
Nuptam p. 108. 181.
Nuptias p. 181.
Nusciosus p. 108. 182.
- O.
- Ob* p. 110. 185. 195.
Obacerare p. 112.
Obacerbat p. 113.
Obambulare p. 112.
Obdere p. 113.
Obeseci p. 113.
Obesus p. 113.
Obherbescere p. 114. 191.
Obiacuisse p. 196.
Obices p. 112.
Obigitur p. 113. 191.
Obinunt p. 113. 191.
Obitu p. 113.
Obiurare p. 113. 191.
Obiurgatio p. 115.
Obliteratum p. 112.
Oblucuiasse p. 113.
Obmanens p. 115.
Obmoveto p. 195.
Obnectere p. 114. 191.
Obnoxius p. 113.
Obnuit p. 112.
Obodire p. 113.
Oboritur p. 114. 191.
Ob os p. 115. 195.
Obprobare p. 112.
Obpuviat p. 113.
Obrogare p. 112.
Obrutuit p. 112.

- Obsalutare* p. 114. 192.
Obscum p. 113. 191.
Obsecrare p. 113.
Obsequela p. 114.
Observasse p. 191.
Obsidionalis corona p. 114. 192.
Obsidionem p. 194.
Obsidium p. 182.
Obsonitavere p. 115. 195.
Obstinat p. 114. 192.
Obstitum p. 114 (bis). 192.
Obstrudant p. 114.
Obtestatio p. 112.
Obtrectat p. 113.
Obtrector p. 115.
Obturare p. 112.
Obtutu p. 113. 190.
Obvaricator p. 114. 192.
Ob vos sacro p. 113. 191.
Occare et occator p. 111. 187.
Occasio p. 110. 186.
Occasus p. 110.
Occentare p. 111. 187.
Occidamus p. 111. 187.
Occisitantur p. 115. 195.
Occisum p. 110. 186.
Occulum p. 196.
Occupatitius ager p. 111.
Ocimum p. 111. 187.
Ocius et occissime p. 111. 187.
Ocrem p. 111. 187.
Octaviae porticus p. 186.
October equus p. 111. 186.
Oculatum p. 110.
Oculissimum p. 110. 186.
Oculitus p. 110.
Odefacit p. 110. 186.
Oenigenas p. 114.
Oestrum p. 114.
Offectores p. 114.
Offendices p. 115. 195.
Offerumenta p. 113.
Officiosus p. 114.
Offringi p. 115.
Offucare p. 114.
Offudas p. 114.
Ogygia moenia p. 110. 186.
Oleagineis p. 114.
Olenica p. 114.
Oletum p. 115.
Olivetam p. 114. 195.
- Ollic* p. 115.
Olvatum p. 196.
Omen p. 114.
Ommentans p. 191.
Opaca p. 112. 190.
Opalia p. 112. 190.
Opertat p. 115.
Opicum p. 113.
Opigenam p. 115.
Opillo p. 113.
Opima spolia p. 190.
Opiparum p. 113.
Opis p. 113.
Opiter p. 112.
Opitulator Iupiter p. 112.
Oportune p. 114.
Opperi p. 113.
Oppido p. 112.
Oppidum p. 112. 115. 195.
Opportune p. 191.
Ops p. 114. 192.
Optatam hostiam p. 190.
Optima lex p. 194.
Opitio p. 112. 194.
Optionatus p. 115. 195.
Opunculo p. 113.
Orae p. 189.
Orare p. 115. 194.
Orata p. 111. 189 (bis).
Oratores p. 111. 188.
Orba p. 111 (bis). 188.
Orbius clivus p. 188.
Orca p. 111. 188.
Orchestra p. 111. 187.
Orchitis p. 111.
Orcus p. 115. 195.
Ordinarius homo p. 111. 189.
Ordiri p. 112. 190.
Ordo p. 189.
Oreae p. 111. 189.
Oreos p. 189.
Orestiades p. 189.
Oreus p. 111.
Originum libros p. 194.
Oripi p. 111. 188.
Ornatus p. 112. 189.
Ortygia insula p. 111. 188.
Oscillantes p. 198.
Oscillum p. 193.
Oscines p. 115. 193.
Oscinum augurium p. 115.
Oscinum tripudium p. 193.
- Oscos* p. 194.
Osculana pugna p. 193.
Osculum p. 194.
Osi sunt p. 115. 195.
Osorem p. 115.
Ostende p. 195.
Ostentas p. 115. 193.
Ostentum p. 115. 193. 195.
Ostia urbs p. 115. 193.
Ostinet p. 115.
Ostentina tribus p. 115. 193.
Oualis corona p. 114.
Ovantes p. 114.
Ovem p. 114.
Ovibus duabus multabantur p. 195.
Oxime p. 114.
- P.
- Pa et po* p. 196.
Pacem p. 204.
Pacionem p. 131. 216.
Paean p. 121.
Paedidos p. 121.
Pagani p. 120.
Pagi p. 120.
Paginae p. 120.
Palamys p. 216.
Palatium p. 119.
Palatualis Flamen p. 129. 211.
Pales p. 121.
Pallas p. 119.
Palmeles p. 119.
Palmulae p. 119.
Palpari p. 119.
Paludati p. 131. 216.
Pancarpiae p. 120.
Pandana porta p. 120.
Pandiculari p. 120.
Pandicularis p. 120.
Pangere p. 117. 199.
Panibus p. 120.
Panices p. 130. 214.
Panus p. 120.
Papillae p. 119.
Papiria tribus p. 127. 205.
Pappi p. 219.
Parare muuus p. 205.
Pararium aes p. 221.
Parasangae p. 121.
- Parens* p. 120.
Parere p. 130.
Paret p. 120.
Paribus equis p. 120.
Parilia festa p. 212.
Parilibus p. 127. 207.
Parmulis p. 208.
Parret p. 204.
Parrici quaestores p. 121.
Parsi p. 128. 210.
Partus p. 121.
Parum cavisse p. 208.
Parumper p. 121.
Pascales oves p. 128. 210.
Pasalles p. 122.
Passer marinus p. 121.
Pastillum p. 131. 216.
Pastillus p. 121.
Patiagium p. 120.
Patogus p. 120.
Patellae p. 130. 214.
Pater patrimus p. 127. 206.
Pateram perplovere p. 131. 216.
Patres p. 130.
Patricios p. 209.
Patricius vicus p. 120.
Patrimi et matrimi p. 129. 211.
Patrocinia p. 126. 204.
Patronus p. 217.
Patrum commune p. 205.
Patulum bovem p. 120.
Pauciens p. 120.
Pauperies p. 119.
Paveri frumentum p. 216.
Pavimenta Poenica p. 128. 210.
Pax p. 126.
Pectenatum p. 117. 198.
Pectuscum p. 198.
Peculatus p. 117. 127. 198. 206.
Peculium p. 130. 214.
Pecunia p. 217.
Pecunia sacrificium fit p. 130. 212.
Pecuum p. 130. 213.
Pedam p. 117. 197.
Pedarium p. 198.
Pedem struit p. 117. 198.
Pedes p. 117.
Pedestria auspicia p. 129. 211.

- Pedibus* obsitum p. 198.
Pedula p. 203.
Pegum p. 117. 130. 198. 214.
Pegasides p. 117.
Pegasus p. 200.
Peligni p. 121.
Pellem habere Hercules fingitur p. 116.
Pellexit p. 216.
Pellicator p. 116.
Pellices p. 121.
Pelliculationem p. 128. 210.
Pellirem p. 116.
Pelluvia p. 116.
Pelta p. 116.
Penas p. 131. 216.
Penatores p. 206.
Pendere poenas p. 216.
Penem p. 126. 204.
Penetrare sacrificium p. 131. 216.
Penetralia p. 116.
Penetrare p. 116.
Peniculi p. 116.
Penitam ollam p. 211.
Pennas p. 197.
Pennatas impennatasque agnas p. 116.
Penora p. 116.
Pentathlum p. 117.
Penuria p. 121.
Penus p. 130. 215.
Perbitere p. 118.
Percontatio p. 118. 199.
Percunctatum p. 210.
Percunium est p. 118.
Perediam et *bibesiam* p. 118. 199.
Peregrina sacra p. 127. 206.
Peregrinos p. 205.
Peregrinus ager p. 211.
Peremere p. 118. 199.
Perempta et *interempta* p. 199.
Peremptalia fulgura p. 199. 211.
Perenne p. 211.
Perfacul et *persefacul* p. 118. 199.
Perfines p. 196.
Perfuga et *transfuga* p. 118. 199.
Pergere p. 118.
Pergite p. 118.
Pergraecari p. 118.
Periculatus sum p. 128. 210.
Perihodos p. 199.
Perimit p. 130. 214.
Permissus aries p. 118.
Permutatur p. 199.
Perpetem p. 118. 199.
Perpetrat p. 118. 200.
Perpulit p. 118. 200.
Persicum portum p. 118. 199.
Persicum p. 118. 199.
Persillum p. 199.
Personata fabula p. 199.
Pertisum p. 118. 200.
Pertusum dolium p. 128.
Pes p. 210.
Pescia p. 197.
Pesetas p. 117. 193.
Pesnis p. 196.
Pestifera fulgura p. 198. 211.
Pestifera auspicia p. 129. 212.
Petauristas p. 197.
Petilam suram p. 115. 196.
Petimina p. 116. 197.
Petissere p. 117. 196.
Petoritur p. 116. 197.
Petrarum genera p. 196.
Petrea p. 128.
Petrones p. 116. 197.
Petronia amnis p. 130. 215.
Petulantes et *petulci* p. 196.
Phascola p. 122.
Piacularia auspicia p. 129. 212.
Piacularis porta p. 117. 198.
Piamenta p. 117.
Piari p. 193.
Piatria p. 117.
Picati p. 196.
Picena regio p. 117.
Picena p. 117.
Picta toga p. 116. 197.
Pictor Zeuxis p. 197.
Picus rex p. 212.
Pierides musae p. 199.
Pietati aedem p. 116. 197.
Pigere p. 117. 198.
Pignosa p. 198.
Pila p. 116.
Pilae p. 128. 207.
Pilani p. 116.
Pilare p. 115. 196.
Pilat p. 116.
Pilates p. 127. 206.
Pilentum p. 116.
Pilentis et *carpentis* p. 211.
Pillea p. 116.
Pilumnoe p. 196.
Pimpleides p. 117.
Pipatio p. 117.
Pipulum p. 217.
Pisatitem p. 117. 198.
Piscatorii ludi p. 117. 198. 203.
Piscatorium aes p. 197.
Piscinae publicae p. 198.
Pistum p. 193.
Pipit p. 117.
Placenta p. 201.
Plancae p. 126. 203.
Planta oleaginea p. 215.
Plantae p. 126. 203.
Plaustrum perculi p. 203.
Plauti p. 126. 203.
Plebeii aediles p. 126. 203.
Plebeiae pudicitiae sacellum p. 127. 207.
Plebeium magistratum p. 126.
Plena sue p. 208.
Plentur p. 126. 203.
Plera p. 203.
Plexa p. 126. 203.
Plisima p. 115. 196.
Plorare p. 203.
Ploti p. 128. 208.
Ploxinum p. 126. 203.
Plutei p. 126. 203.
Poenas pendere p. 128. 210.
Polimenta p. 127. 206.
Politi p. 196. 210.
Polleo p. 196.
Pollii p. 128.
Pollucere p. 216.
Polubrum p. 130. 212.
Pomonal p. 215.
Pomptina tribus p. 127. 205.
Pone p. 130.
Popillia tribus p. 127. 205.
Popularia sacra p. 216.
Populi commune p. 205.
Porca p. 201.
Porcae p. 119. 201.
Porcam auream p. 208.
Porcas p. 128. 208.
Porci effigies p. 127. 206.
Porigam p. 201.
Porriciam p. 119. 201.
Portenta rerum p. 129. 211 (bis).
Porticulus p. 127. 206.
Portorium p. 207.
Portum p. 126. 204.
Portunus p. 128. 210.
Possessio p. 126. 204.
Possessiones p. 209.
Postica linea p. 126. 204.
Posticum p. 119.
Postiliminium receptus p. 119. 201.
Postumus p. 208.
Potestur p. 209.
Potitum et *Pinarium* p. 207.
Potitus servitute p. 215.
Praebia p. 127. 205.
Praeceptat p. 115. 196.
Praeciimitatores p. 130. 214.
Praeacidanea agna p. 119. 122.
Praeacidere p. 131.
Praedia p. 208.
Praedonulos p. 128. 210.
Praedotiont p. 196.
Praefecturae p. 204.
Praefericulum p. 130. 214.
Praeficae p. 122.
Praeaurationes p. 122.
Praeclares dies p. 124.
Praemetium p. 127. 205.
Praemiosa p. 128. 210.
Praeneste p. 123.
Praenominitus p. 123.
Praepetes aves p. 129. 196. 212.
Praerogativae centuriae p. 214.
Praes p. 122.
Praesagire p. 122.
Praesagittio p. 131. 217.
Praesiderare p. 122.
Praesidium p. 122.
Praestinare p. 122.
Praestitem p. 122.
Praestolari p. 122.
Praetertiti senatores p. 213.

- Praetexta* pulla p. 127. 207.
Praetextae p. 122.
Praetextatis p. 129. 211.
Praetor p. 208.
Praetoria porta p. 122.
Praetoria cohors p. 122.
Praevicinatores p. 124.
Prandicula p. 130.
Prandium p. 122.
Præcem p. 128. 210.
Precia p. 122.
Presan p. 216.
Prima et secunda hora p. 129. 211.
Primanus tribunus p. 127. 206.
Primitivus sulcus p. 127. 207.
Primordia p. 123.
Principalis castrorum porta p. 123.
Priscæ Latinæ coloniae p. 208.
Prisci Latini p. 124.
Priscus Tarquinius p. 124.
Pristina p. 131.
Pristinum p. 124.
Privatæ p. 129.
Privatæ feriae p. 211.
Privato sumptu p. 127. 205.
Priveras p. 131. 216.
Privilegio es p. 196.
Privignus p. 124.
Privilegium p. 209.
Privus privasque p. 124.
Pro p. 125 (bis). 202 (bis).
Proaedificatum p. 128. 210.
Probi p. 125.
Probrum p. 202.
Probrum virginis Vestalis p. 125. 202. 209.
Procalare p. 123.
Procalato p. 130.
Proccap p. 123.
Procare p. 123. 130.
Procat p. 123.
Pro censu classis iuniorum p. 213.
Procedere p. 128. 210.
Procellant p. 123.
Proccera p. 123.
Procestria p. 124.
Proccilli p. 210.
Provincia classis p. 123. 130. 215.
Proccitant p. 123.
Proccitare p. 124.
Proccitum testamentum p. 123.
Proccubitores p. 216.
Procculato p. 214.
Procculiant p. 216.
Procculos p. 123.
Procculum p. 123.
Proccum p. 213.
Proccgeris p. 202.
Proccidicem diem p. 217.
Proccidisse p. 128. 210.
Proccidere p. 125.
Proccigia p. 202.
Proccigiatores p. 125. 202.
Procciguae hostiæ p. 130. 215.
Proccinunt p. 125. 202.
Proccit p. 125. 129. 202.
Proccitui p. 202.
Proccanum p. 125. 202. 216.
Proccacturi viam p. 125.
Proccesti dies p. 126. 202.
Proccestum facere p. 216.
Proccundum p. 126. 202.
Proccusus p. 126. 203.
Proccenerum p. 125. 202.
Proccibere p. 206.
Proccicta sacra p. 212.
Proccolato aere p. 128. 211.
Proccolætarium p. 124.
Proccologium p. 124.
Proccolugere p. 124.
Proccollere p. 131. 207.
Proccomernat p. 196.
Proccomtion p. 196.
Proccomiscam p. 123.
Proccomissum capillum p. 123.
Proccommonstra p. 123.
Proccomptum p. 215.
Proccomulco agi p. 123.
Proccomulgari p. 123.
Proccombac p. 129. 211.
Proccomurus p. 123.
Proccompages p. 125.
Proccopatulum p. 125. 201.
Proccoperam p. 216.
Proccoperare p. 127. 206.
Proccoperus p. 125. 201.
Proccopetrare p. 115.
Proccophetas p. 125. 202.
Proccopius sobrinus p. 126. 204.
Proccopriassit p. 201.
Proccopter viam sacrificium p. 202.
Proccoptervia auspicia p. 211.
Proccopudium p. 125.
Proccopudianus porcus p. 208.
Proccorigam p. 201.
Proccorst limites p. 127. 205.
Proccorsum p. 121.
Proccorsus p. 127. 206.
Proccosapia p. 124.
Proccoscapulis p. 127. 206.
Proccosedas p. 124.
Proccosententia p. 124.
Proccosequium p. 124.
Proccosicium p. 124.
Proccosimurium p. 130. 215.
Proccosita p. 124.
Proccospera nonina p. 200.
Proccospices p. 196.
Proccosumia p. 124.
Proccotelare p. 127. 205.
Proccotinam p. 124.
Proccovinçiae p. 124.
Proccovorsum fulgur p. 201.
Proccox p. 131. 216.
Proccrugnum p. 125.
Proccruina p. 125.
Proccrynnesius palus p. 123.
Proccube praesente p. 131. 216.
Proccubes p. 119. 130. 200. 215.
Proccubica sacra p. 129. 211.
Proccubica pondera p. 213.
Proccubici augures p. 212.
Proccubicus civus p. 208.
Proccubicus ager p. 217.
Proccuditicia signum p. 129. 217.
Proccuelli p. 130. 214.
Proccuer p. 129.
Proccueri impuberis aeneum signum p. 108.
Proccueri p. 208.
Proccugio p. 127. 205.
Proccugnus p. 119. 200.
Procculia saxa p. 216.
Procculcher bos p. 208.
Procculchralibus p. 128. 210.
Proccullariam p. 128. 210.
Pullarium p. 212.
Pullus Iovis p. 211.
Puls p. 129. 211.
Punctariolas p. 128. 210.
Punicæ p. 207.
Punicis p. 128. 209.
Punicum p. 125. 202.
Pupinia tribus p. 127. 205.
Pura vestimenta p. 130. 214.
Pure p. 130. 214.
Puri, probi, profani, sui auri p. 131. 216.
Purime letiuero p. 131. 217.
Purinenstrio p. 216.
Puteolos p. 119. 200.
Puteum p. 200.
Puticuli p. 118.
Putium p. 118. 200.
Putum p. 200.
Patus p. 118.

Q.

- Quadrantal* p. 133. 220.
Quadrata Roma p. 220.
Quadruplatores p. 132.
Quadrurbem p. 133. 220.
Quaeso p. 133. 220.
Quaestores p. 220.
Quam mox p. 133. 221.
Quamde p. 133. 221.
Quando p. 133. 220.
Quando rex comitiavit p. 132. 219.
Quando stercus delatum p. 122. 220.
Quartarios p. 133. 220.
Quatenus p. 133. 220.
Quatere p. 133. 221.
Quaxare p. 133. 220.
Quercus p. 132.
Querqueram p. 132. 219.
Querquetulanae p. 133. 221.
Querquetularia porta p. 133. 221.
Ques p. 221.
Qui hoc censetis etc. p. 221.
Quianam p. 132. 219.
Quid p. 221.
Quid nisi p. 219.
Quietalis p. 132. 219.
Quincentum p. 218.
Quinquatrus p. 132. 218.

- Quinque genera signorum* p. 133. 221.
Quinquennales p. 221.
Quinquerium p. 218.
Quintanam classem p. 219.
Quintana porta p. 132.
Quintia prata p. 132. 219.
Quintiliani luperci p. 219.
Quintipor p. 132. 218.
Quippe p. 132. 218.
Quirina tuibus p. 218.
Quirinalia p. 131. 218.
Quirinalis collis p. 131. 218.
Quirinalis porta p. 131. 217.
Quirinus p. 217.
Quiritium fossae p. 131. 218.
Quispiam p. 132. 218.
Quisquiliae p. 132. 218.
Quod p. 133.
Quoniam p. 133. 221.
Quot servi, tot hostes p. 221.
- R.**
- R* p. 134. 228.
Rabidus p. 135. 227.
Robula p. 136. 227.
Radere genas p. 227.
Ropi p. 139.
Ropi simulatur virgo p. 138. 236.
Rasores p. 136. 228.
Rates p. 136. 227.
Ratissima p. 138. 236.
Ratium p. 136. 228.
Ratumena porta p. 136. 228.
Ratus sum p. 136. 228.
Raucos p. 237.
Rava vox p. 137. 232.
Ravi coloris p. 135. 227.
Roviliae p. 136. 228.
Ravim p. 136. 228.
Reapse p. 137. 230.
Recellere p. 136. 229.
Receptitium servum p. 138. 233.
Receptus mos p. 139. 236.
Recinium p. 136. 229.
Reciperatio p. 136. 228.
Recipie p. 138. 236.
Reciprocare p. 136. 227.
- Reconductae* p. 229.
Rectae p. 136. 229.
Recto fronte p. 236.
Redantrare p. 225.
Redarguisse p. 227.
Redemptivare p. 138. 236.
Redemptores p. 226.
Redhibetor p. 135. 226.
Redhostire p. 135. 226.
Rediculi p. 138. 232.
Redimiculum p. 227.
Redinunt p. 138. 235.
Redivia sive reluvium p. 135. 226.
Redivivum p. 226.
Referri diem productum p. 236.
Refriua faba p. 136. 229.
Refutare p. 137. 230.
Regale p. 138.
Regalia exta p. 139. 236.
Regia domus p. 137. 230.
Regiae feriae p. 230.
Regifugium p. 137. 230.
Regillus p. 236.
Regimen p. 231.
Regium p. 138. 235.
Reglescii p. 137. 230.
Relegoti p. 231.
Religioni est p. 233.
Religionis praecipuae habetur Censoria maiestas p. 234.
Religiosi p. 236.
Religiosum ac sacrum p. 230.
Religiosus p. 231.
Reluo p. 137. 231.
Remancipatum p. 229.
Remani p. 138. 233.
Remare p. 136. 229.
Remelignes et remorae p. 136. 229.
Remillum p. 137. 230.
Remisso exercitu p. 231.
Remorbescat p. 137. 230.
Remores aves p. 136. 230.
Remulco p. 137. 230.
Remurinus ager p. 136. 229.
Renancitur p. 137. 230.
Renovativum fulgur p. 236.
Reor p. 137. 230.
- Repagula* p. 137.
Repanda p. 227.
Repastinari p. 137. 231.
Repedare p. 137. 231.
Repertum p. 139. 237.
Repotia p. 137. 231.
Repudium p. 137. 231.
Repulsior p. 138. 236.
Reque capse p. 138. 236.
Ries comperdinata p. 137. 232.
Resecrare p. 137. 232.
Rieserari p. 138. 233.
Reses p. 137. 232.
Resignare p. 137. 232.
Resignatum aes p. 133. 233.
Respersum vinum p. 134. 222.
Respicere p. 236.
Respici avis dicebatur p. 237.
Res publica p. 236.
Restat p. 138. 233.
Restibilis ager p. 137. 232.
Resultare p. 137. 232.
Retiario pugnanti p. 138. 233.
Retractare p. 135.
Retricibus p. 138. 233.
Reus p. 135 (bis). 227. 237.
Rhegium p. 135. 226.
Rhinocerotem p. 226.
Rhondesiadinque p. 226.
Rica p. 139. 237.
Ricae p. 136. 229.
Rictus p. 237.
Rideo canterio p. 233.
Ridiculus p. 138. 233.
Rienes p. 136. 229.
Rigido p. 235.
Rigidum p. 137.
Rimari p. 137. 230.
Rituales libri p. 138. 233.
Ritus p. 135. 227. 236.
Rivus p. 227.
Robigalia p. 134.
Robum p. 134.
Rodus vel raudus p. 223.
Rodusculana porta p. 136. 228.
Rogat p. 138.
Rogatio p. 135. 223.
- Roman* p. 135. 224.
Romana porta p. 134. 222.
Romani p. 222.
Romanos p. 235.
Romulia tribus p. 135. 225.
Romulus et Remus p. 135. 224.
Rorarium vinum p. 135.
Rorarios milites p. 139.
Roscii p. 139. 237.
Rosea p. 138. 232.
Rotundam faciebant aedem Vestae p. 223.
Rubidus p. 134. 222.
Ructare p. 134. 222.
Rudentes p. 223.
Rudiarii p. 223.
Rudus vel raudus p. 134.
Rufuli p. 133. 221.
Rumen p. 135. 225.
Rumentum p. 135. 225.
Rumex p. 135. 225.
Ruminalis vicus p. 135. 225.
Rumitans p. 135. 225.
Runa p. 1 3. 228.
Rupitia p. 134. 223.
Ruri esse p. 138. 233.
Ruscum p. 223.
Ruspari p. 134. 223.
Rustica vinalia p. 134. 223. 227.
Rustum p. 223.
Ruta caesa p. 222.
Rutabulum p. 134. 222.
Rutilae canes p. 234.
Rutilium p. 134. 222.
Rutrum p. 134. 222.
- S.**
- Sabatana tribus* p. 150.
Sabini p. 150. 263.
Sabini, quod volunt, somniant p. 254.
Saccorumum p. 251.
Sacella p. 145. 251.
Sacna p. 251.
Sacer mons p. 145. 251.
Sacram viam p. 139. 238.
Sacramentum p. 150. 264.
Sacramentum aes p. 151. 265.
Sacrani p. 145. 251.

- Sacra*tae leges p. 145. 251.
Sacrem porcum p. 251.
Sacrificum p. 152. 251.
Sacrificulus rex p. 145. 251.
Sacrima p. 145.
Sacrosanctum p. 145. 251.
Sacculares ludi p. 255.
Saga p. 146. 252.
Sagaces p. 146. 252.
Sagmina p. 146. 252.
Salaciam p. 147. 254.
Salaria via p. 146. 254.
Salentini p. 147. 255.
Salias virgines p. 255.
Salicem p. 255.
Salinum p. 255. 265.
Salios p. 255.
*Salma*cis nomine nympha p. 255.
Salium p. 244.
Salutaris porta p. 147. 254.
Salva res est p. 254.
Sam p. 146.
Sambuca p. 146. 254.
Samnites p. 146. 254.
Sanates p. 151. 252. 267.
Sanctum p. 250.
Sandaracam p. 146. 254.
Sanqualis avis p. 145. 250.
Sanqualis porta p. 150. 264.
Saperda p. 146. 253.
Sapsa p. 146.
Sarcito p. 141. 253.
Sardanapalus p. 253.
Sardare p. 146. 252.
Sardi venales p. 252.
Sargus p. 146. 253.
Sarissa p. 145. 251.
Sarpere p. 146. 267.
Sarpa vinea p. 146. 252.
Sarra p. 146. 252.
Sortae p. 146. 252.
Sas p. 146.
Sateurnus p. 146.
Satis p. 268.
Satur p. 239.
Satura p. 145. 249.
Saturnia Italia p. 253.
Saturno dies festus p. 253.
Saturno sacrificium fit p. 263.
Saxum Tarpeium p. 263.
Scaeva res p. 146. 253.
Scandulaca p. 147. 256.
Scaptensula locus p. 147.
Scaptia tribus p. 150. 263.
Scelerata porta p. 148. 258.
Sceleratus vicus p. 148. 258.
Sceleratus campus p. 148. 258.
Scena p. 145. 256.
Scensas p. 149. 260.
Schedia p. 248. 259.
Schoeniciae p. 147. 256.
Schoenice p. 151. 265.
Sciscito p. 142.
Scita facie p. 256.
Scita plebei p. 238.
Scita populi p. 256.
Scoppus p. 248.
Scorta p. 147.
Scortes p. 147. 256.
Scortem p. 258.
Scraptae p. 148. 258.
Scrantum p. 148.
Scribas p. 258.
Scribonianum p. 258.
Scriptum lapidem p. 267.
Scriptum p. 257.
Scripturarius ager p. 258.
Scrupi p. 148. 258.
Scrutillus p. 148. 258.
Scurrae vocabulum p. 240.
Scutilum p. 147. 256.
Secespita p. 149. 251. 266.
Secessiones p. 149.
Secivum libum p. 151.
Secula sacra p. 145. 251.
Secus p. 266.
Secordiam p. 139. 238.
Sectarius verve x p. 149.
Sectio p. 149.
Sectores p. 149.
Seculares ludi p. 147.
Secundae res p. 149.
Securus p. 140.
Secus p. 140. 240. 259.
Sed p. 148.
Sediculum p. 148.
Sedum p. 263.
Seges p. 262.
Segesta p. 261.
Segnitia p. 149. 261.
Seliquastra p. 150. 262.
Sellae Curulis locus p. 264.
Sementivae feriae p. 149.
Semis, semodius, semuncia p. 139. 239.
Sempronia horrea p. 238.
Senaculum p. 149. 265.
Senatores p. 260.
Senatus decretum p. 260.
Senis crinibus p. 260.
Senium p. 260.
Senonas p. 260.
Sentes p. 149. 260.
Sentinare p. 149. 260.
Septastia p. 250. 261.
Septentriones p. 260.
Septimontium p. 150. 261. 267.
Sepulcrum p. 261.
Sepulturn morte meroque p. 261.
Se quaque p. 267.
Sequester p. 261.
Serilla p. 150. 262.
Serius p. 150. 263.
Sero sapient Phryges p. 262.
Serpsit p. 151. 266.
Serpula serpsit p. 152. 267.
Serra proeliari p. 151. 264.
Sertorem p. 262.
Servilius lacus p. 139. 238.
Servorum dies festus p. 150.
Sesopia p. 237.
Sestertii nota p. 266.
Sestertius p. 148. 260.
Sex millium et ducentorum hominum legio p. 148.
Sex sullurgia p. 259.
Sex Vestae sacerdotes p. 151. 265.
Sexogenarios p. 259.
Sextantarii asses p. 265.
Sexus p. 148.
Sibus p. 148.
Sticilices p. 149.
Sticilicem p. 149.
Sicyonia p. 149.
Sifus p. 261.
Signa p. 261.
Signare p. 149. 261.
Silatum p. 151. 266.
Silentio surgere p. 267.
Silere p. 150. 264.
Silicernium p. 140. 239.
Silus p. 150. 262.
Silvii p. 262.
Simpludearea funera p. 148. 259.
Simpulum p. 149.
Simultas p. 149.
Sincinium p. 149.
Sine sacris haereditas p. 237.
Sinistrae aves p. 260.
Sinistrum p. 268.
Siparium p. 150. 261.
Siremps p. 150. 264.
Sisitem Iunonem p. 262.
Sistere fana p. 152.
Soboles p. 143.
Sobrium vicum p. 140. 240.
Sobrinus p. 140. 240.
Sodalis p. 140. 241.
Sodes p. 140. 241.
Solari p. 242.
Solatum p. 141. 243.
Solcus p. 142. 242.
Solea p. 141. 242.
Solem p. 251.
Solennia sacra p. 264.
Salicitare p. 152.
Solida sella p. 266.
Solino p. 152. 268.
Solipugna p. 141. 243.
*Solita*urilia p. 139. 238.
Solla p. 141. 241.
Sollemnia sacra p. 150.
Sollers p. 241.
Sollicitare p. 268.
Sollicuria p. 241.
Solliferreum p. 241.
Sollistimum p. 242.
Sollo p. 141. 241.
Solox p. 141. 242.
Solum p. 141. 242.
Sonivio p. 139. 237.
Sonivium p. 241.
Sons p. 140. 241.
Sontica causa p. 264.
Sonticum morbum p. 139. 238.
Soracum p. 140. 240.
Sororiare p. 140. 240.
Sororium tigillum p. 143. 240.
Sors p. 140. 240.

- Sos* p. 141 (bis). 242.
Sospes p. 141. 243.
Sospitare p. 141.
Spara p. 147. 256.
Spatiatorem p. 150. 264.
Speciem p. 266.
Specio p. 257.
Spectu p. 147. 257.
Specus p. 263.
Speres plur. p. 257.
Spetile p. 147. 257.
Spicit p. 147. 257.
Spiciunt p. 264.
Spicum p. 257.
Spinther p. 149. 258.
Spintirnix p. 148. 257.
Spira p. 147. 257.
Spirillum p. 147. 257.
Spondere p. 147. 150 (bis).
 255. 263.
Sponsis bene p. 267.
Spurcum vinum p. 151. 267.
Squalidum p. 147. 255.
Squarrosi p. 147. 256.
Stagnum p. 249.
Stalagmium p. 145. 250.
Stata sacrificia p. 150. 264.
Statae matris simulacrum
 p. 145. 250.
Statu liber p. 249.
Statua p. 238.
Status dies p. 145. 249.
Stelionem p. 248.
Stellam p. 268.
Stellatina tribus p. 263.
Stercus p. 264.
Sterilam p. 145. 250.
Stipatores p. 144. 152. 249.
 268.
Stipem p. 140. 240. 248.
Stipes p. 144. 249.
Stiricidium p. 150. 264.
Stirpem p. 248.
Stlata p. 144. 248.
Stlembus p. 144. 248.
Stolidus p. 145. 250.
Strebula p. 144. 248.
Strenam p. 144. 248.
Strigae p. 145. 249.
Strigas p. 249.
Strigores p. 144. 249.
Stritavum p. 144. 249.
Stroppus p. 144.
Struere p. 144. 248.
Strues p. 144. 248.
Struces p. 144. 248.
Strufterarios p. 140. 239.
Struppi p. 151. 268.
Strutheonum p. 144. 248.
Stultorum feriae p. 145. 250.
Stuprum p. 145. 250.
Stura p. 145. 250.
Suad ted p. 268.
Suasum p. 142. 244.
Sub corona venundari p.
 143. 245.
Sub iugum mitti p. 142. 244.
Sub vineam iacere p. 144.
 247.
Sub vitem hastas iacere p.
 143. 247.
Sub vitem proeliari p. 144.
Sub vos placo p. 143. 246.
Subactus p. 143. 246.
Subscudes p. 143. 245.
Subditus iudex p. 150. 263.
Suber p. 250.
Suberies p. 239.
Subices p. 142. 244.
Subici aries p. 265.
Subigere p. 267.
Sublestia p. 140. 239.
Sublicium pontem p. 239.
Sublimavit p. 246.
Sublime p. 143. 246.
Sublucae arbores p. 151.
Suboles p. 246.
Subrumari p. 143. 246.
Subsidium p. 245.
Subsilles p. 142. 245.
Subsolanae p. 245.
Substillum p. 143. 245.
Subucula p. 143. 246.
Subulo p. 143. 246.
Subura p. 143. 246.
Suburanam tribum p. 243.
Subverbustam p. 143. 246.
Succenturiare p. 143. 246.
Succerda p. 243.
Succidanea hostia p. 142.
 243.
Succingulum p. 142. 243.
Succrotila p. 141. 243.
Sucrada p. 142.
Sucula p. 243.
Sudiculum p. 148.
Sudum p. 140. 239.
Sufes p. 143. 247.
Suffibulum p. 151. 266.
Suffimenta p. 151. 266.
Suffiscus p. 143. 246.
Suffragatores p. 266.
Suffuerat p. 267.
Suggillatum p. 142. 243.
Suillum genus p. 247.
Sulci p. 243.
Sultis p. 141. 150. 242. 262.
Sum pro eum p. 141. 241.
Summanalia p. 151. 267.
Summissiorem p. 264.
Summussi p. 141. 241.
Suopte p. 144. 247.
Supa p. 247.
Supat p. 144.
Supellectilis p. 239.
Supercilia p. 142. 245.
Supercilium p. 244.
Superescit p. 142. 244.
Supersuities p. 142. 244.
Supervacaneum p. 139. 239.
Supervaganea avis p. 142.
 245.
Supparum p. 261.
Supparus p. 144. 247.
Suppernati p. 142. 245.
Supplicium p. 143. 246.
Supprenum p. 142. 245.
Suppum p. 139. 237.
Suremit p. 241.
Surium p. 241.
Surregit et sortus p. 140. 240.
Surremit p. 140.
Surrempsit p. 140.
Surum p. 241.
Sus p. 253.
Sus Minervam p. 248.
Suspectus p. 144. 247.
Susque deque p. 139. 231.
Sutelae p. 144. 247.
Sutrium quasi eant p. 247.
Sybinam p. 148.
Sycophantas p. 142. 243.
T.
Tabellis p. 273.
Tabem p. 273.
Tabernacula p. 273.
Tablinum p. 154. 273.
Taciturnus p. 157.
Tacitus p. 157.
Taedulum p. 155. 274.
Taenias p. 274.
Taenpoton p. 154.
Tagax p. 154. 273.
Tages p. 273.
Tagit p. 154. 273.
Talassionem p. 152. 268.
Talientorum non unum ge-
nus p. 273.
Talia p. 154.
Taliois mentio p. 274.
Talipedare p. 154. 273.
Talus p. 154. 273.
Tam p. 155. 273.
Tam perit, quam extrema
faba p. 275.
Tama p. 155.
Taminia uva p. 154. 273.
Tammodo p. 154.
Tamme p. 154. 273.
Tandem p. 155. 274.
Tappete p. 268.
Tapulla lex p. 155. 275.
Tarmes p. 154.
Tarpeiae effigies p. 274.
Tarquitis scalas p. 274.
Tartarino p. 155.
Tatium p. 274.
Taurus p. 152. 269.
Taurii ludi p. 152. 268.
Tauri verbenaeque p. 274.
Taurorum specie simulacra
 p. 274.
Taxat p. 272.
Taxat et Taxatio p. 154.
Taxatio p. 272.
Tegillum p. 155.
Temerare p. 155.
Temetum p. 155. 275.
Teminare p. 275.
Tempesta p. 155.
Tempestatem p. 155.
Templum p. 157.
Tenitae p. 157.
Tenga p. 155.
Tentipellium p. 155. 276.
Tenus p. 157.
Terentum p. 152. 268.

Teres p. 155. 275.
Teretinatibus p. 275.
Termentum p. 155.
Termes p. 157.
Terminus p. 157.
Termino sacra faciebant p. 157.
Termonem p. 155. 275.
Tersum diem p. 155. 275.
Tesca loca p. 154. 272.
Testiculari p. 156.
Tetini p. 156.
Thalaeae nomen p. 273.
Themis p. 157.
Thiasias p. 156.
Thocum p. 156.
Thomices p. 154. 271.
Threces p. 155.
Tiberis fluvius p. 155.
Tibicines p. 155. 270.
Tibilustria p. 152.
Tibris p. 155.
Tifata p. 156.
Tigillum sororium p. 276.
Tignum p. 276.
Tinia p. 155.
Tintinnire p. 155. 275.
Tippula p. 156.
Titia p. 156.
Titienses p. 156.
Titivillium p. 156.
Tituli milites p. 156.
Todi p. 152. 269.
Togatarum duplex genus p. 269.
Toleno p. 272.
Tolerare p. 272.
Toles p. 154. 272.
Tongere p. 154. 272.
Tonsa p. 154. 272.
Tonsillam p. 154. 272.
Topper p. 153. 269.
Torrens p. 153. 270.
Torreri p. 153. 270.
Torrum p. 153. 270.
Torvitas p. 153. 270.

Toxicum p. 271.
Trabica navis p. 156.
Trabs p. 156.
Trachali p. 156.
Tragula p. 151.
Trogus p. 156.
Transtra p. 157.
Trepit p. 157.
Tribunicia rogatione p. 263.
Tributorum collationem p. 276.
Tributum p. 156.
Trientem p. 275.
Trifax p. 156.
Tripudium p. 275.
Trisulcem fulgur p. 269.
Tritogonia p. 156.
Triumphales coronae p. 157.
Troia p. 156.
Tromentina tribus p. 157.
Trossuli p. 157.
Truo p. 157.
Tryga p. 156.
Tubilustria p. 269.
Tuditanes p. 152. 269.
Tudites p. 153. 269.
Tuguria p. 271.
Tullianum p. 272.
Tullios p. 153. 269.
Tumultuarii milites p. 271.
Tumulum p. 271.
Tuor p. 153. 271.
Turbelas p. 153. 270.
Turma equitum p. 153. 270.
Turanni p. 153. 270.
Tusci p. 153. 271.
Tuscus vicus p. 153. 271.
Tutulum p. 153. 271.
Tymbreus Apollo p. 154. 272.
Tyria maria p. 270.

U.

Uls p. 161.
Umbrae p. 161.
Unciaria lex p. 279.

Ungulatos p. 161.
Ungulum p. 160. 279.
Ungustus p. 161.
Urbanas Iribus p. 158.
Urvat p. 160. 278.
Uxorium pendisse p. 161.

V.

Vacerram p. 160. 278.
Vadem p. 161.
Vae victis p. 277.
Vae vobis p. 162.
Vagorem p. 160. 278.
Vagulatio p. 278.
Valgos p. 160. 278.
Vallescii p. 161.
Valvoli p. 160. 278.
Vapula Papiria p. 277.
Vostum p. 160. 277.
Vaticanus collis p. 161.
Vecors p. 277.
Vecticularia vita p. 161.
Vectigal p. 277.
Vegrande p. 160. 277.
Veia p. 158.
Vel p. 159.
Velati p. 158.
Velitatio p. 158.
Venditiones p. 279.
Venerari p. 161.
Ventabani p. 160.
Ver sacrum p. 161.
Verberitare p. 161.
Vergilia p. 277.
Vermina p. 160. 278.
Vernae p. 160. 277.
Vernisera p. 162.
Verruncen p. 160.
Versuram facere p. 162.
Versuti p. 160.
Vetriculas p. 159. 277.
Veruta p. 160. 278.
Vescor p. 158.
Vesculi p. 161.
Vescus p. 158.
Vespae et vespillones p. 158.
Vesperna p. 157.
Vesperugo p. 158.
Vespices p. 158.
Vesticeps p. 157.
Vestimentum p. 158.
Vestis p. 158.
Veteratores p. 158.
Veterinam bestiam p. 159.
Veternosus p. 158.
Vexillum p. 161.
Viae p. 277.
Viatores p. 159. 277.
Vibices p. 159.
Vibrissae p. 159.
Vibrissere p. 159.
Vici p. 276.
Vicina p. 157.
Victimam p. 276.
Vidueras p. 159.
Viere p. 160. 278.
Vietus p. 161.
Viget p. 159. 276.
Viginti quinque poenas p. 276.
Viminalis porta p. 161. 271.
Vinalia p. 160.
Vinciam p. 162.
Vindex p. 279.
Vindiciae p. 279.
Vineae p. 279.
Vinnulus p. 161.
Virgiliae p. 160.
Viritanus p. 160.
Viritim p. 161.
Viriligo p. 159.
Vitulans p. 159.
Vivatus et vividus p. 161. 279.
Vivissimus p. 161.
Voisgram avem p. 276.
Vola p. 160.
Volones p. 160.
Volte p. 161.
Vulturnalia p. 161.

I N D E X II.

LOCORUM E SCRIPTORIBUS A PAULO, FESTO ET AB INTERPRETIBUS EXCITATORUM.

A.

- Accius* p. 133. 220. v. Quatrurbem. 149. v. Serius. 160. 277. v. Vastum. 168. v. Mundus. 231. v. Repudium. 232. v. Reses. 243. v. Sospes. in *Amphitruone* p. 192. v. Obstinato. 226. v. Redhostire. 263. v. Setius.
- (?) *Andromacha* p. 241. v. Summussi.
- Bacchis* p. 193. v. Ostentum. 249. v. Stipes.
- Chrysippe* p. 223. v. Rodus. 244. v. Superescit.
- Diomede* p. 184. v. Nobilem. 186. v. Ogygium.
- Hellenibus* p. 169. v. Moenia. 202. v. Probrum.
- Io* p. 270. v. Topper.
- Melanippa* p. 183. v. Noxa. 202. v. Pro. 223. v. Rodus. 238. v. Ratus.
- Neoptolemo* p. 227. v. Rates. 272. v. Tolerare.
- Oenomao* p. 181. v. Numero.
- Philocteta* p. 272. v. Tesca.
- Phinidis* p. 154. 272. v. Tonsillam. in *Annalibus* p. 101. 169. v. Metalli.
- Aelius* p. 91. v. Militem. Minam. 51. v. Dalivium. 124. v. Procestria. 181. v. Nuptias. 187. v. Ocius. 229. v. Refriva. 240. v. Sobrium. 271. v. Tumulum. 278. v. Vapula. Vaccerram. in *XII. de significatione verborum* p. 269. v. Tribunicia rogatione.
- Aelius explanatio carminum Saliarium* p. 168. v. Molucrum.
- Aelius Gallus I. II. quae ad ius pertinent* p. 270. v. Torrens.
- de significatione verborum* p. 244. v. Saltum. 227. v. Reus. 177. v. Necessarium. 177. v. Nexum. 183. v. Novalem. 188. v. Orba. 196. v. Petrarum. 199. v. Perfuga. 200. v. Puteum. Postliminium. 204. v. Possessio. 223. v. Rogatio. 229. v. Remancipatum. 238. v. Reciperatio. 231. v. Relegati. Religiosus. 240. v. Sobrius. 249. v. Stirpem. 251. v. Sacer mons. 260. v. Senatores. 261. v. Sepulcrum.
- Aelius Stilo* p. 167. v. Manias. 168. v. Monstrum. 169. v. Manuos. 177. v. Nebulo. 179. v. Naucum. 182. v. Nusciosum. 189. v. Ordinarium. 192. v. Obstitum. 197. v. Pescia. Petauristas. 206. v. Porticulus. 238. v. Statua. 246. v. Subuculam. 250. v. Sanctum. 251. v. Sacrificium. 255. v. Salias. 273. v. Tamne. 276. v. Victimam.
- Afranius* p. 16. v. Arseverse. 32. v. Comptum. 99. v. Molucrum. 100. v. Mustricola. 112. v. Obrutuit. 144. v. Supparus. 148. v. Sentes. 222. v. Rutilium. 230. v. Remillum. 243. v. Solatum. 247. v. Supparus. 249. v. Stipatores. 271. v. Toxicum. 273. v. Tamne. 275. v. Tinnare.
- Afranius in Abducta* p. 260. v. Sentes. *Brundisina* p. 252. v. Sagaces. *Consobrinis* p. 275. v. Temetum. *Emancipato* p. 188. v. Oratores. 229. v. Remeare.
- Epistola* p. 219. v. Quid nisi. 227. v. Rates. 243. v. Succrotilla. Sospes. 270. v. Turannos.
- Ida* p. 196. v. Petulantes.
- Materteris* p. 175. v. Naenia.
- Privigno* p. 203. v. Profestii. 259. v. Secus.
- Prodito* p. 229. v. Remeligines.
- Promo* p. 276. v. Tentipellium.
- Repudiato* p. 232. v. Repastinari. 259. v. Sexagenarios.
- Rosa* p. 232. v. Reses.
- Similante* p. 181. v. Numero.
- Suspecta* p. 181. v. Numero.
- Virgine* p. 168. v. Molucrum. 244. v. Superescit. 271. v. Tugurium.
- Agathocles* Cyzicenarum rerum scriptor p. 244. v. Romam.
- Alcimus* p. 224. v. Romam.
- Alfus I. belli Carthaginensis* p. 174. v. Mamertini.
- T. Annius Luscus* in ea, quam dixit adversus Gracchum p. 249. v. Satura.
- Antigonus* Italicae historiae scriptor p. 224. v. Romam.
- Q. Antistius Labeo* p. 195. v. Olivatum. 215. v. Potitus. 216. v. Pro. Puilia. 266. v. Struppi. Secespi-

- tam, Suffuerat. p. 267. v. Septimon-
tio ibid.
in *Commentario iuris pontificalis*
p. 215. v. Prosimurium.
l. X. *commentarii iuris pontificii*
p. 267. v. Spurcum vinum.
l. XI. *commentarii iuris ponti-
ficii* p. 216. v. Prox.
l. XV. p. 267. v. Sistere. Subigere.
de officio auguris p. 237. v. Re-
misso exercitu.
Appius Claudius p. 193. v. Oscines.
Appius Pulcher p. 241. v. Sonivium,
in *Auguralis disciplinae* l. I. p.
242. v. Sollistimum.
Appii Sententiae p. 250. v. Stuprum.
(?) *Apollonius* p. 178. v. Nepos.
Apollodorus in *Euxenide* p. 224. v.
Romam.
Apuleius l. VIII. p. 218, 20. (El-
menh.) emend. v. Thomices p.
727. (S.)
l. XI. p. 265, 30. expl. v. Post-
luminium p. 574. (S.)
(?) *Aristarchus* interpres Homeri p.
178. v. Nepos.
Aristophanes Grammaticus p. 168.
v. Moeson.
Amobius III. p. 113. (Elmenh.)
emend. p. 439. v. Gnarigavit (S.)
Artorius p. 124. v. Procestria. 269.
v. Topper. 276. v. Tentipellium.
Asconius Pedianus p. 50. ed. Lug-
dun. emend. p. 677. v. Suffiscus
(A.)
Ateius Capito p. 176. v. Nefrendes.
208. v. Porcam. Propudi. 277.
v. Reus. 234. v. Rutilliae. 268. v.
Stellam. Sinistram.
l. VII. *Pontificali* p. 127. v. Mun-
dus.
Ateius Philologus p. 179. v. Nau-
cum. 182. v. Nusciosum. 187. v.
Orchitin. 248. v. Scoppus. 269.
v. Tudites. 278. v. Vacerram.
in *libro Glossematorum* p. 187.
v. Ocrem.
Atta p. 208. v. Pueri.
Aufustius p. 71. Genium.
Augurales libri p. 252. v. Sartae.
Aurelius Opilius p. 51. v. Dalivium.
64. v. Fomites. 101. v. Manues.
159. v. Veterinam. 160. 278. v.
Valgos. 168. v. Molucrum. 176. v.
Necessarium. 178. v. Nautean. 182.
v. Nusciosum. (?) 183. v. Nova-
culam. 219. v. Querquera. 228. v.
Ratitum. 250. v. Sanctum. 257. v.
Spirillum. 263. v. Sedum. 272. v.
Thomices. Tesca. 273. v. Tamne.
Ausonius Epist. 15, 9. emend. p. 325.
v. Ausonia (S.)
22, 19. emend. p. 439. v. Gnari-
gavit (S.)
de claris profess. expl. p. 393. v.
Carnificis (S.)
- B.
- Biblia: Canticum Cantorum* 4, 1,
expl. p. 308. v. Capronae (D.)
- C.
- Caecilius* p. 109. v. Nixi. 145. v. Sta-
lagmium. 157. v. Truo. 203. v.
Profesti. 218. v. Quisquiliae.
in *Aethrione* (Aethinne) p. 148.
260. v. Sentinare. 181. v. Nu-
mero. 189. v. Orare.
Caenagorizomene p. 241. v. Sum-
mussi.
Caerogyno p. 250. v. Stolidus.
274. v. Taenias.
Carine p. 232. v. Reluere. 250. v.
Stalagmium.
Davo p. 202. v. Probrum.
Epistola p. 167. v. Mantare.
Gamo p. 271. v. Toxicum.
Hymnide p. 184. v. Nictare. 202.
v. Prodegeris. 260. v. Senium.
Hypobolimaeco Chaerestrato p. 183.
v. Noxa. 228. v. Ravim. 250. v.
Stolidus. 271. v. Tugurium.
(?) *Imbros* p. 192. v. Obstutum.
Obolastote p. 140. 239. v. Silicer-
nium.
Pugile p. 184. v. Nictare.
Triumpho p. 143. 246. v. Succen-
turiare.
Caesar Bell. Civ. III. 96. emend. p.
749. v. Umbrae (S.)
(?) in *Commentariis* p. 182. v.
Nuntius.
- Callidius* in orat. in Q. Caecilium
p. 143. 247. v. Sufes.
Callias Agathocli Siculi rerum gesta-
rum scriptor p. 224. v. Roma.
Callimachus Hymn. in Cerer. 45.
expl. p. 381. v. Claudere (D.)
in Del. emend. p. 383. v. Capil-
latam (S.)
in Del. 302. expl. p. 453. v. Iu-
bar. (D.)
Carmen Saliare p. 91. v. Matrem. 237.
v. Sesopia. Sonivium. 193. v. Ob-
stinet.
Cato p. 22. v. Audacias. 23. v. Alior-
sum. Aeribus. 36. Caduceatores.
39. Culgina. 45. Coepiam. Cloa-
cale. 46. Compluriens. 63. Forma.
67. Futare. 90. Latitaverunt. 102.
Multifacere. 103. Mibipte. Meri-
tavere. Magnificus. Munificior.
Mediocriculus. p. 104. Moscellis.
106. Neminis. 127. Pilates. Pro
scapulis. 128. Pelliculationem.
Pascales. Periculatus sum. Parsi.
Praedonulos. 130. Pecuum. 138.
Retricibus. Repulsior. 139. So-
cordia. 141. Sultis. 143. Sub corona.
149. Siremps. Spatiatorem. Stata.
158. Vetrinosus. Veluti. 159. Vete-
rinam. 161. Vecticulariam. Viri-
tim. Uls. Ungulatos. Verberitare.
Vopte. 171. Meritavere. Magnifi-
cius. Magistri (?). Maledictiosus.
Mihipte. 172. (?) Magnificior. 174.
Mosculus. 176. Neminis. 178. Negi-
bitas. 179. Natinatio. 180. Navi-
tas. 185. Numidas. 195. Oppido-
rum. 210. (?) Praemiosam. Prodi-
disse. Procilli. 215. Prosimurium.
236. Recipie. 245. Suppressum. 248.
Struere.
Origin. I. p. 177. v. Nequitum.
183. Oratores.
II. p. 246. v. Sublimavit.
III. p. 189. v. Oreae.
IV. p. 169. v. Mapalia.
V. p. 206. v. Pilates.
VII. p. 169. v. Mulleos. 223. Ruxum.
238. Secordiam.
Orati. De sacrolegio commisso p.
206. Prohibere.

- Cato orat. adv. M. Aciliū quarta.*
p. 206. v. Penatores.
de feneratione legis Iuliae p. 206.
v. Prorsus.
in M. Caecilium p. 46. v. Citeria.
in Q. Minucium Thermum p. 251.
v. Sacres. 236. Ratissimum.
in Q. Minucium Thermum de X. hominibus p. 171. v. Multifacere. 185. v. Nequimates. 192. Obstinato. 264. Sacramento. Spiciunt. *de suis virtutibus contra Thermum* p. 188. v. Oratores. p. 189. Ordinarium. 206. v. Aliud est prop. 231. v. Repastinari.
de potestate tribunitia p. 176. v. Nemut.
de magistratibus 176. v. Nemut.
in suasionē de lege Orchia p. 195. v. Obsonitavere. 210. Percunctata.
in Q. Sulpicium p. 180. v. Nasiterna.
apud equites p. 195. v. Optionatus.
in dissuasionē de rege Attalo p. 206. v. Porticusculus.
in orat. contra M. Caesium p. 206. v. Pro scapulis.
in orat. ad notas censorias p. 210. v. Periculatus sum. Parsi.
de fundo oleario p. 210. v. Pulchralibus.
de dissuasionē p. 210. v. Praecem.
de re Histriae militari p. 210. v. Pucetatoriolas.
in orat. quam habuit in consulatu p. 172. v. Mediocriculo.
in orat. ne quis consul bis feret p. 210. v. Pavimenta.
in orat. de re militari p. 216. v. Procubitores.
contra Oppium p. 220. v. Quadrantal.
de spoliis, ne figerentur p. 232. v. Resignare.
in orat. cum edisseravit Fulvii Nobilioris censuram p. 233. v. Retricibus.
in dissuasionē, ne lex Baebia derogaretur p. 233. v. Rogat.
in suasionē legis Voconiae p. 233. v. Receptitium.
- Cato in dissertatione consulatus*
p. 236. v. Recto fronte.
contra Cornelium apud populum p. 236. v. Repulsior.
in orat. de signis et tabulis p. 236. v. Redemptitavere.
pro L. Caesetio p. 242. v. Sultis.
contra Annium p. 244. v. Superescit.
de re militari p. 245. v. Sub corona.
in orat. aediles plebis sanctos esse p. 251. v. Sacrosanctum.
de indigitibus p. 261. v. Sequester.
in dissuadendo legem, quae postea relicta est p. 264. v. Siremps.
in orat. quam scripsit de L. Veturio, de sacrilegio commisso, quum ei equum ademisset p. 264. v. Stata.
pro C. (sic) p. 264. v. Stircidium.
in Ann. Caesium, si se appellavisset p. 264. v. Spatiatorem.
in orat. quam scribit L. Furio de aqua p. 279. v. Vindiciae.
de re Floria p. 264. v. Sontica causa.
liber de re militari p. 199. v. Peremere. Serra.
de Auguribus p. 209. v. Probrum virg.
Commentarii iuris civilis p. 172. v. Mundus.
in Epistola p. 171. v. Mansues. 210. v. Praedonulos.
Catonis nepos p. 172. v. Magnificius.
Censoria lex p. 202. v. Producti.
Cephalon Gergithius de adventu Aeneae in Italiam p. 224. v. Romam.
Charisius l. I. p. 102. Froben. emend. p. 354. Calatores (U.)
Cicero p. 134. v. Ructare. 154. 272. v. Tesca.
(?) *Philipp.* II, 25. p. 222. v. Ructare.
de Orat. I, 28, 130. p. 237. v. Roscii.
in Pis. 11. p. 261. v. Sephasia.
in Ferr. I, 56. v. Redivivum p. 226.
IV, 43. p. 231. v. Repagula.
Catil. II. init. p. 274. v. Tandem.
pro Muren. 12. emend. p. 674. v. Superstites. (U.)
- Cicero pr. Domo* c. 15. p. 209. v. Privilegium.
c. 17. p. 209. v. Privilegium.
de petit. consul. 11, 45. emend. p. 417. v. Exercerent (D.)
(?) *de Universo* c. 11. v. Neuti-quam.
Cato Mai. 15, 51. p. 187. v. Occare.
Somn. Scip. c. 7. (Rep. VI, 22.) emend. et expl. p. 305. v. Am. (S.)
Nat. Deor. II, 17. emend. p. 330. v. Adspere (U.)
Ep. ad Fam. VII, 24. emend. p. 533. Non omnibus dormio (A. D. G.)
Ep. ad Attic. XV, 26, 29. expl. p. 395. v. Capitarium (D.)
Cincius p. 70. v. Gentilis. 178. v. Nationem. 179. v. Naucum. 181. v. Nuptias. 183. v. Novalem. 255. v. Salias. 201. v. Prospera. 229. v. Refriva. 260. v. Sinistrae. 269. v. Tuditantes. 279. v. Vindiciae.
in libro de officio iuriconsulti p. 265. v. Subici.
I. II. *de officio iuriconsulti* p. 182. v. Nuncupati. 252. v. Sannates.
lib. de prisoiis verbis p. 199. v. Peremere. 229. v. Reconducti. 256. v. Scenam.
libro Fastorum p. 230. v. Regifugium.
Mystagogicon lib. II. p. 275. v. Trientem.
de consulum potestate p. 209. v. Praetor.
de comitiis p. 209. v. Patricios.
Cloelius p. 191. v. Obscum. 192. v. Obstitum. 198. v. Piacularis porta. 240. v. Sobrium. 246. v. Subucula. 251. v. Sacrificium.
in libris sacrorum p. 168. v. Molucrum.
Coelius historiarum libro p. 187. v. Ocius.
l. VII. p. 270. v. Topper.
pro se apud populum p. 189. v. Oreae.
Commentarius sacrorum p. 175. v. E e e e *

Malluvium. 177. v. Nectere. 274.
v. Tauri.
Cornificius p. 179. v. Nare. 91. v.
Minerva. 181. v. Nuptias. 188. v.
Orba. 193. v. Oscillantes. 200. v.
Putum. 232. v. Rediculi.
(?) pro Liburnia p. 273. v. Tabem.
(?) *Corvinus* pro Liburnia p. 273. v.
Tabem.
Critolaus p. 255. v. Salios.
Curiaius p. 270. v. Turnam. 181. v.
Nuptias. 179. v. Naccae.
Catullus 17, 18. p. 245. v. Supernati.
61, 183. emend. p. 606. v. Pa-
trimi (D.).
64, 38. p. 227. v. Rabidus.
96, 6. p. 203. v. Ploximum.
98, 3. expl. p. 378. v. Cercolo-
pis (S.).
115, 7. emend. et expl. p. 342.
v. Aleonem (S.).

D.

Dio in Tiberio emend. p. 353. v.
Conluicare (S.).
(?) *Diocles Peparethius* p. 225. v.
Romam.
Diomedes I. p. 378. P. emend. p.
440 (L.).
Dionysius p. 225. v. Romulia tribus.

E.

Ennius p. 4. v. Armentum. Am-
bactus. 6. Adgretus. 19. Anxur.
41. Cracentes. 44. Consilure. 45.
Crebrisuro. Cyprio. 47. Consi-
ptum. Corpulentis. 52. Daedalum.
70. Genas. 83. Insequae. 86. Lituus.
90. Latrare. 92. Metus. Meddix.
100. Mutire. Mussare. 109. Nictit.
110. Ob. 125. Prodiunt. Prodit.
128. Prolato. 130. Puelli. 132. Quia-
nam. 133. Runa. 138. Remant. 140.
Surremit. Surum. 141. Sos. Sum. Sos-
pes. 142. Superescit. Subices. Sup-
pernati. 146. Sas. Sam. Sapsa.
147. Spira. 148. Sabinum. Sicilices.
149. Sultis. 153. Tutulum. 156.
Trifax. Vitulans. 159. Vel. 163.
Mundus. 169. Moene. 160. Vago-

rem. 170. Meta. Metonymia. 179.
Naucum. 191. Oboritur. 194. Ob-
sidiionem. Oscos. 209. Punicci. 214.
Puelli. 220. Quadrata. 223. Ratus.
230. Remorbescat. 233. Restat. 235.
Redinunt. Rigido. 236. Recto. 241.
Surum. 242. Sos. 243. Sospes. 244.
Superescit. 246. Subulo. 255. Salm-
macis. 249. Stipes. 257. Spira.
Scripto. 260. Septentriones. 262.
Sultis. 263. Specus. 268. Tappete.
270. Topper. 271. Tutulum. 272.
154. Tongere. 274. Tam. 275 et
155. Termonem. 279. Unciaria.
Citatus a Scaligero p. 355. v. Co-
hum. et p. 367. v. Carinantes.
Emend. p. 422. v. Fodere (D.).
Ennius in *Annalibus* p. 245. v. Sup-
pernati. 249. v. Stirpem.

I. *An.* p. 194. v. Obsidiionem.
210. v. Pes. 221. v. Quamde.
233. Remant. 241. Sum. 242.
Sos. 250. Stolidus. 253. Sas.
II. p. 175. v. Me. 185. Ningulus.
186. Occasus. 220. Quaesio.
235. Rigido. 241. Sum. 257.
Speres. 269. Tuditantes. 272.
Tolerare.

III. p. 202. Prodiunt. 242. So-
lum. Sos.

IV. p. 253. Sas.
V. p. 186. Occasus.
VI. p. 179. v. Navus. 241. Sum-
mussi. 256. Scita. 257. Spicit.
VII. p. 179. Nare. 219. Quianam.
242. Sos. 272. Tonsam.

VIII. p. 186. Occasus. 192. Ob-
stitum.

X. p. 184. v. Nictit. 278. Veruta.
XI. p. 218. v. Quippe. 196. v.
Petrarum. 230. v. Rimari. 235.
Romanos. 242. Sos.

XIV. p. 195. Ob. 253. Sus.
XVI. p. 179. v. Navus. 192. Ob-
stitum. 202. Proditia. 218.
Quippe. 220. Quando. 231.
Regimen. 257. Speres. 278.
Vagorem.

in *Achille* Aristarchi p. 211. v.
Prolato. 244. Subices.

Aiace p. 153. 269. v. Tullios.

Ennius Alexandro p. 200. v. Putum.
274. v. Taenias.

Andromacha p. 258. v. Scrupi.
Andromeda p. 220. Quaesere. 278.
Urvat.

Asota p. 272. v. Tonsam. et p.
154.

Cresphonte p. 220. v. Quaesere.
226. Redhostire.

Erechtheo p. 176. Neminis.

Hectoris lytris p. 226. v. Red-
hostire.

Iphigenia p. 195. v. Ob. 214. v.
Pedum.

Telamone p. 194. v. Obsidiionem.

Telepho p. 169. v. Mutire. 255.
Squalidum.

Thyeste p. 246. v. Sublime.

Euhemerus p. 248. v. Sus.

Eustathius in Dionys. emend. p. 303.
v. Albula (D.). expl. p. 303. v.
Album (D.).

F.

Fabius Pictor p. 215. v. Puilia.
Festus v. *Centumviralia* emend. p.
377. v. Comitia (S.). p. 395. v.
Cloacare (D.). p. 522. v. Solino.
v. Nequinot (G.).

Flaccus p. 134. 222. v. Ructare.

Foedus Latinum p. 179. Nancitor.

Fortunatianus p. 26. 80. P. emend.
p. 470. v. Lepista (U.).

Frontinus emend. p. 716. Siremps
(S.).

Fulgentius emend. p. 305. v. Am-
begni (D.).

G.

Galita p. 224. v. Romam.

Gannius p. 158. v. Veteratores.

Gellius N. A. III, 4. emend. p. 330.
v. Adsipere (U.).

VII, 3. emend. p. 610. v. Pecuu-
um (U.).

X, 15. em. p. 468. Inarculum (S.).

XII, 13. em. p. 617. v. Purime.

XIII, 21. p. 409. v. Empanda
(L.).

Gracchus p. 102. v. Masculino.

Gracchus in *M. Popillium et Mationem* p. 170. v. Malo cruce. de *legibus a se promulgatis* p. 195. v. Ostentum. in *orat. de lege Mluucia* p. 195. v. Osi sunt. pro *rostris* in *M. Popillium* p. 195. v. Occisitantur. cum *circum conciliabula iret* p. 209. v. Potestur. de *lege Penni* p. 236. v. Respública.

Gracæus p. 199. v. Peremptalia. (?) *Granius* p. 199. v. Peremptalia.

H.

Herodot. I, 25. expl. p. 459. v. Incitega (D.).

Hesiodus p. 79. v. Inchoare.

Hesych. emend. v. *Κέλης* p. 310. Aureax (D.) v. *Ἀσπάραγον* p. 328. (D.) *Ἀρβύνη* p. 329. Arvilla (S.). *Ἄρθος* p. 447. v. Harviga (L.). *Νέβεστα* p. 526. v. Narica (S.).

Homerus p. 176. v. Nemora. 183. v. Novalium. *Odyss.* XV, 372. expl. p. 315. *Afatim* (S.).

Horat. Od. I, 4, 16. expl. p. 417. v. Exiles (D. L.). 23, 23. expl. p. 581. v. *Praecidanea* (D.).

II, 1, 24. expl. p. 326. v. *Atroces* (D.).

15, 5. expl. p. 392. v. *Cupressi* (D.).

III, 4, 37. expl. p. 303. v. *Altus* (D.).

10, 5. expl. p. 492. v. *Mancini tifata* (S.).

21, 13. expl. p. 352. v. *Cornua* (S. D.).

27, 75. expl. p. 412. v. *Europam* (D.).

IV, 6, 21. expl. p. 513. *Minorum* (D.) v. *Maiora*.

Carm. Sec. 13. expl. p. 536. v. *Provorsum* (D.).

Art. Poet. 202. expl. p. 310. *Aurichalcum* (S.).

Horat. Sat. I, 3, 26. expl. p. 397 (D.). v. *Dracones*.

Epist. II, 1, 79. expl. p. 316. v. *Attæ* (D.).

Hostius de bello *Istrico* p. 253. v. *Scaevnum*.

lib. I. p. 272. v. *Tesca*.

I.

Isidori Glossæ p. 330. v. *Adsipere* (S.).

Iulius in *Adrasto* p. 202. v. *Prophetas*.

Iulius de feriis p. 230. v. *Regifugium*.

Iustinian. I, III. expl. p. 362. v. *Cattampo* (S.).

Iuvenal. Sat. III, 175. expl. v. *Manduci* (D.).

L.

C. Laelius pro se apud *populum* p. 192. v. *Obsidium*, 249. *Satura*.

Laevius in *Centauris* p. 196. v. *Petrarum*.

Libri augurales p. 252. v. *Sartæ pontificii* p. 272. v. *Tesca*.

Lex censoria p. 202. v. *Prodit*.

Lex dedicationis aræ Dianæ Aventinensis v. *Nesi* p. 178.

C. Licinius Imbrex p. 192. v. *Obstitum*.

Livius poeta p. 10. v. *Anclare*. 11. *Affatim*. 51. *Dusmoso*. 52. *Dacrimas*. 53. *Demum*. *Depovere*. 71. *Gnarigavit*. 106. *Nefrendes*. 109. *Noegeum*. 123. *Procritum*. 132. *Quinquertium*. 140. *Surregit*. 141. *Sollo*. 175. *Me*. 181. *Ocrem*. 241. *Sollo*. 202. *Profanum*. 226. *Redivium*. 243. *Strauces*. 213. *Quinquertium*. 240. *Surregit*. 278. *Vaccerra*. 243. *Stirpem*. 249. *Stirpem*.

(?) *Livius* in *Odyssæa veteri* p. 176. v. *Nefrendes*.

in *Odyssæa* p. 177. v. *Nequinot*. 184. v. *Noegeum*. 191. *Ommen-tans*. 270. *Topper*.

in *Virgine* p. 184. *Nobilem*.

Gladiolo p. 193. *Pedibus*.

(?) *Livius* in *Lydio* p. 256. v. *Scenam*. *Lucan.* I, 447. p. 23. v. *Bardus*.

II, 369. expl. p. 424. v. *Fescennini* (D.).

Lucilius p. 26. v. *Bubinare*. 34. *Carissa*. 41. *Crucium*. 71. *Gallam*. 91. *Minorem*. *Delum*. 97. *Mantisa*. 98. *Momen*. 106. *Nequam aurum*. 109. *Noctiluca*. 132. *Remelignes*. 141. *Solox*. 143. *Sub vitem*. 144. *Sub vitem*. *Stlembus*. 147. *Spara*. *Squarrosi*. 145. *Sicyonia*. 159. *Vitiligo*. *Verticulas*. 163. *Mamphula*. 177. *Nequam aurum*. 193. *Oufentina*. 197. *Petauristas*. *Petimina*. 198. *Piscinae*. *Pedibus*. 219. *Querquera*. *Quintana*. 220. *Quaxare*. 223. *Rodus*. 225. *Rumex*. 226. *Rhondesicadion*. *Redamtrare*. 227. *Redarguisse*. 230. *Remillum*. 232. *Ravam*. 238. *Suppum*. 239. *Suberies*. 240. *Vernus*. 241. *Sollo*. 242. *Solox*. 256. *Squarrosos*. 247. *Sub vitem*. 248. *Stlembus*. 271. *Thoinices*. 273. 154. *Tagax*. 274. 155. *Tama*. 275. *Tapullam*. 277. *Verticulas*. 279. *Vindiciæ*.

lib. II. p. 183. v. *Noctilucam*.

IX. emend. p. 329. v. *Acera-tum* (D.).

explicatur p. 379. v. *Cernuus* (D.). *Satyr.* p. 256. v. *Spara*.

Lucretius I, 7. p. 52. v. *Daedalam*. 326. p. 158. v. *Vescus*.

640. p. 221. *Quamde*.

II, 367. p. 561. v. *Petulantes*.

576. p. 278. *Vagorem*.

838. p. 252. *Sagaces*.

847. p. 177. *Nectar*.

1141. p. 152. 269. *Tuditantes*.

III, 387. p. 119. v. *Pappi*.

IV, 44. p. 199. *Peremptalia*.

519. p. 192. *Obstitum*.

1226. p. 143. 246. *Soboles*.

VI, 810. p. 147. 256. *Scaptensula*. 835. p. 184. *Nictare*.

M.

Macrobius Saturn. III. em. p. 511. v. *Mos* (A.).

III, 12. em. p. 432 (S.).

Manilius p. 259. v. Sexagenarios.
Marcus vates p. 109. v. Ningulus. 177.
 Negumate.
Martialis expl. p. 310. v. Aurichalcum. (S.)
 I, 31. p. 158.
 48. p. 158.
 XII, 32. expl. p. 709. v. Senis (S. D.).
 XIV, 22. em. p. 311. v. Acus. (S.)
 136. expl. p. 458. v. Incitega. (S.)
Messala p. 152. 267. Serpula. 267.
 Bene sponsis.
 in *XII. explanatione* p. 252. v. Sanates. 217. v. Pecunia.

N.

Naevius p. 10. v. Apluda. 24. Aleonem. 28. Bilbit. 45. Cocum. 47. Concipilavisti. 86. Liberalia. 117. Pisatilem. 121. Partus. 122. Praestinare. 135. Rumitant. 139. Sonticum. 141. Summussi. 146. Saggmina. Sardare. Sandaraca. 181. Numero. 197. Petimina. 198. Pisatilem. 199. Persicus. 211. Penitanti. 222. Rutabulum. Rufuli. 225. Rumitant. 238. Sonticum. 241. Summussi. 250. Stuprum. 252. Saggmina. 254. Sandaracum. 269. Topper. 273. Tam. 275. 155. Tintinnare.
de bello Punico p. 219. Quianam. 239. Sublicium. 247. Supparus. 252. Sardare.
 in *Nautis* p. 247. v. Supparus.
 in *Satyra* p. 219. v. Quianam.
Hariolo p. 192. v. Obstinato.
Tarentilla p. 24. Adnictat. 179. Naucum.
Tunicularia p. 204. v. Penem.
Nelei carmen p. 181. Numero. 249. Strigores. 250. Stuprum. 153. 269. Topper.
Nonius p. 13. em. p. 131. v. Lucuntem. (S.) 56. em. p. 562. v. Petauristae. (S.) p. 71. em. p. 343. v. Abortum. (S.) p. 97. em. p. 408. v. Delicatum. (L.) p. 163. em. p. 577. v. Paedidos. (G.) p. 179. em. p. 454. v. Iugera. (L.) p. 209.

em. p. 400. (D.) v. Dirigere. 547.
 em. p. 490. v. Manalem lap. (S.)
Novellae XIII, 5. em. p. 339. v. Abietaria. (G.)
Novius p. 277. v. Vecors.
 in *duobus Dossen* p. 275. v. Temetum.
Funere p. 275. v. Temetum.
Lupo p. 226. v. Redhostire.
Maccolupone p. 184. v. Nictare.
Phoenissis p. 257. v. Scripto.
Pico p. 222. Rutabulum.
Surdo p. 275. v. Temetum.
Togularia p. 218. v. Quisquillae.

O.

Oppius p. 189. v. Ordinarium.
 (?) *Ovidius* p. 147. v. Salaciam.
Fast. II, 23. expl. p. 435. v. Flaminus. (D.)
 27. em. p. 430. v. Flaminia. (S.)
 650. expl. p. 361. v. Camillus. (S.)
 IV, 779. expl. p. 352. v. Burranica. (D.)
 V, 725. em. p. 723. (S.)
Metam. VII, 183. expl. p. 418. v. Exerto. (D.)

P.

Pacuvius p. 65. v. Facessere. 70. Genas. 80. Incicorem. 97. Manticulari. 99. Mulciber. 126. Profusus. 143. Subcudes. 147. Spectu. Salaciam. 156. Trabica. 160. Verruncent. 167. Manticularum usus. 177. Nequitum. 192. Obstinato. 203. Ploxium. 226. Redantuarere. 231. Repedare. 242. Solari. 254. Salacia. 257. Spira. 270. Topper. 277. Vastum.
 in *Antiope* p. 270. v. Torrens.
Armorum iudicio p. 230. v. Reapse. 232. Rescs. 233. Reserari. 270. Torvitas.
Atalanta p. 259. v. Secus. 279. Ungulus.
Chryse p. 263. Specus.
Duloreste p. 257. Spectu.

Pacuvius Hermiona p. 230. Refutare. 273. Tagit.
Lionia p. 199. Perempta. 231. Reptota. 277. Vecors. 279. Ungulua.
Medo p. 193. Ostentum. 202. Profundum. 244. Superescit. 272. Tonsillam.
Niptris p. 245. Subcudes. 262. Serilla.
Periboea p. 202. Profanum.
Tucro p. 200. Perpetrat. 203. Profusus. 226. Redhostire. 229. Reciprocare. 273. Tagit. 253. Sas.
Pandectae titulo de re militari c. 4. em. p. 405. Dilectus. (A.)
 I, XVI. ff. §. locati em. v. Camara. (G.) p. 362.
Placidus em. p. 366. v. Calbeos. (D.)
Plato p. 266. v. Speciem.
Plautus p. 20. v. Aerumnulas. 37. Curriculo. 41. Crocotillum. 45. Colativum. 45. Crumina. Consuetionem. Conus. 47. Conruspari. Caeculant. Canitudinem. Clunes. Clintem. Citor. Coquitare. 58. Eiu ratio. 67. Fiber. 74. Herbam. 82. Init. 84. Insanus. 99. Muneralis lex. 100. Moenia. 108. Nepta. 111. Occidamus. 117. Persicum. 118. Putitium. Perbitere. 120. Patulum. 122. Praestinare. 124. Prologium. 125. Profanum. 128. Pullariam. 132. Querqueram. 136. Remeligenes. Rienes. 137. Reglescit. 140. Sublesta. 141. Sultia. 156. Thocum. 157. Vesperra. 175. Naenia. 179. Navalis. Narica. 187. Occidamus. 199. Persicus. 200. Putitium. 202. Profanum. 210. Pullariam. 244. Suasum. 241. Surum. 245. Suppreum. 246. Subverbusti. 248. Strebula. 256. Schoeni-culas. 258. Scrutillus.
Amph. prol. 69. expl. p. 330. v. Artifices. (D.)
 73. p. 716. v. Siremps. (A.)
 75. expl. p. 323. v. Ambitus. (D.)
 I, 1, 118. p. 158. v. Vesperugo. 253. p. 199. v. Persicus.
 2. 38. em. p. 388. v. Consuetionem.

- Plautus Asin.* I, 1, 38. p. 194. v. Optio.
 3, 51. expl. p. 373. v. Coctio-nes. (A.)
 3, 67. p. 84. Inlex.
 II, 2, 10. expl. p. 742. Vibices. (D.)
 III, 2, 18. em. p. 329. Artitus. (D.G.)
Aulul. II, 1, 42. p. 208. v. Por-tunus.
 4, 45. p. 182. Nundinalem.
 5, 10. p. 228. Ravim.
 6, 6. p. 275. Temetum.
 III, 6, 26. p. 46. Curio.
 IV, 1, 9. p. 179. v. Nare. p. 237. Scripto.
 7, 4. p. 137. 232. Resecrare.
Bacch. p. 180. Nassiterna.
 II, 3, 46. em. p. 684. v. Strigores.
 III, 3, 42. expl. p. 414. Expreta. (L.)
 59. em. p. 387. v. Com-perce. (D.)
 72. p. 46. Creduas.
 6, 13. p. 239. v. Sublesta.
 IV, 8, 48. p. 175. v. Naenia.
 9, 5. p. 155. v. Termentum.
 V, 1, 2. p. 29. v. Blennos.
Casin. p. 46. v. Casina.
 II, 2, 33. p. 56. v. Deliquum.
 5, 1. p. 270. v. Torreri.
 2, p. 222. Rubidus.
 38. Titivillitium. p. 156.
 8, 7. p. 107. Nepa.
 III, 1, 9. p. 247. Sutrium.
 5, 21. p. 181. Numero.
 IV, 4, 15. p. 46. Corculum.
Cistell. p. 277. Vegrande.
Curcul. I, 1, 5. p. 249. Stafu.
 2, 5. p. 177. Nautea.
 15. p. 220. Quadrantal.
 16. ibid.
 28. p. 110. 186. Oculissim-um.
 3, 37. expl. p. 572. v. Porri-ciam. (D.)
 II, 1, 16. p. 45. v. Collativum.
 21. em. p. 399. v. Dicre-ctum. (D.)
 III, 30. p. 79. Incomitiare.
 54. p. 53. Dirigere. em. p. 399. (D. L.)
 70. em. et expl. p. 499. v. Munitio. (D.)
 III, 74. p. 118. Perediam.
 IV, 2, 14. p. 198. Pedibus.
 4, 11. p. 278. Vapula.
 V, 3, 42. p. 177. Nervum.
Plautus Epid. III, 1, 12. p. 94. Mur-ricidum.
 IV, 1, 35. p. 215. v. Potitus.
 2, 22. p. 203. Plastrum.
 V, 1, 14. p. 227. Ravi coloris. et p. 72. Gravastellus.
Menaechm. prol. 12. p. 24. Atticissat.
 I, 1, 2. p. 220. Quando.
 26. v. Struices. p. 248.
 II, 1, 11. expl. p. 496. v. Maior Graecia.
 2, 16. p. 251. Sacrem.
 3, 26. em. p. 408 (S.).
 44. p. 244. Rete.
 54. p. 258. Spinther.
 V, 2, 28. p. 158. v. Velitatio.
Mercat. prol. 105. em. p. 499. v. Munem. (D.)
 IV, 3, 36. p. 261. v. Sequester.
Mil. II, 2, 58. p. 47. Comoedice.
 6, 64. em. p. 323. v. Ambri-ces. (L.)
 98. p. 108. Nassa.
 1, 16. p. 278.
 III, 1, 37. em. p. 409. (D.)
 98. p. 257. Spicit.
 127. p. 278. Valgos.
 206. p. 339. Ali rei.
 IV, 4, 44. em. p. 420. Effatilatum. (L.)
 5, 13. p. 244. Superescit.
Mostell. I, 3, 60. p. 8. Angor.
 69. expl. p. 709. Senis cri-nibus. (D.)
 III, 2, 39. p. 244.
 3, 5. em. p. 468. Insanum. (D.)
 V, 1, 1. p. 179. v. Naucum.
Pers. II, 2, 62. p. 155. Tippula.
 III, 1, 20. p. 140. 239. Sublesta.
 64. p. 240. Soracum.
Poenul. I, 2, 55. p. 256. Schoeni-culas. 124. Prosedas.
 III, 1, 27. p. 73. v. Grallatores.
Pseudol. p. 220. Quando.
 I, 1, 14. p. 245. v. Suppreum.
 108. p. 271. Turbelas.
 3, 31. p. 200. Porriciam.
 66. p. 110. 186. Oculatum.
 II, 1, 18. p. 184. v. Nobilem.
 3, 3. em. p. 388. v. Cavition-em. (D.)
 4, 53. em. p. 476. Lamberat. (L.)
 III, 1, 22. v. Perbitere.
 IV, 7, 103. v. Putus.
Plautus Rud. I, 2, 62. expl. p. 587. v. Propter. (D.)
 II, 4, 3. em. et expl. p. 300. v. Affecta. (S. D.)
 4, 8. expl. p. 331. v. Aquil-us. (D.)
 6, 51. p. 96. Manduci.
 7, 18. p. 155. Tegillum.
 III, 5, 40. p. 242. Sultis.
 IV, 6, 4. p. 251. Sacrem.
Stich. I, 2, 34. p. 193. v. Osculana.
 II, 2, 27. p. 180. v. Nassiterna.
Trinum. p. 215. v. Prompta.
 princip. p. 81. v. Immunis.
 II, 2, 71. tentat. p. 404. v. Desi-vare. (D.)
 III, 1, 8. p. 731. Tammodo. (L.)
 2, 198. p. 35. Cacula.
 IV, 2, 82. em. p. 382. v. Cercopa. (L.)
Trucul. I, 2, 30. em. p. 411. v. Eapse. (L.)
 II, 1, 3. em. p. 519. v. Naenia. (D.)
 cit. p. 175. ead. voc.
 2, 6. p. 142. v. Suasum.
 14. expl. p. 379. v. Clunas. (D.)
 6, 8. p. 110. 186. Oculatum.
 7, 50. p. 179. v. Nancum.
 8, 5. tent. p. 659. v. Sesopia. (A.)
 IV, 4, 29. tent. p. 464. v. Inter-duatim. (D. L.)
Artemon. p. 178. Nauteam. 228.
 Ravim. 244. Superstites.
Astrab. p. 245. v. Reciprocare. p. 245. Subscudes.
Carbonaria. p. 257. v. Spetile.
Clitell. p. 745. v. Vegrande.
Condolio. p. 202. Pro.
Dyscolo. p. 181. Nupta verba.
Foenetrice. p. 278. Vapula.
Friularia. p. 219. Querqueram-240. Sororiare. 242. Sultis. 245.
 Subsidiium. 248. Strebula.
Hortulo. p. 246. v. Sab corone.

Plautus Nervolaria p. 169. v. Moenia. 180. Nassiterna. 187. Ocuis. 194. Osculum. 202. Prodegeris. 239. Sublestior.
Parasito pigro p. 179. Naucum.
Patina p. 229. Remeligines.
Phasmate p. 177. Nec. 244. Superescit.
Saturione p. 35. Catulinam. 177. Nequitum. 229. Rienes. 246. Saccenturiare.
Silitergio p. 273. Valgos.
Syro p. 243. Succrotilla. 152. 269. Todi.
Plinius H. N. XV, 18, em. p. 529. v. Navia (S. D.).
 XXII. c. ult. em. p. 375. v. Cybium (D.).
Plutarchus Quacst. 103. em. p. 538. v. Nothum (D.).
Poetae incerti p. 69. v. Flaminius Camillus. 145. Stuprum. 223. Rusparsi. 223. Viere. 279. Ungulus.
Polemon p. 255. Salios.
Pompeius Sextus p. 181. v. Numere.
Pomponius p. 251. Saccorumum. in *Adelphis* p. 250. Sephasia.
Decima p. 275. Temetum.
Fullonia p. 247. Supparus.
Pontificum libri p. 190. Opima. 272. Tesca.
Porphyrio ad Horat. Sat. I, 10, 30, em. p. 350. v. Brutaces (S.).
Propertius IV, 11, 85. expl. p. 571. v. Pegasum (S.).

S.

Saliare carmen p. 91. v. Matrem. 116. Pennatas. 196. Praeceptat. Pa. 197. Pescia. 237. Sesopia. Sonivio.
Salustius Catil. 36. p. 273. Tabem. *Histor. I, 26. (Gerl.)* p. 192. Obsidium.
 IV. (ap. Gerl. Inc. fr. 1. p. 244.) p. 239. Sublicium.
 IV, 9. (Gerl.) p. 273. Tabem.
Santra p. 51. Dalivium. 181. Nuptias. 193. Oscillum. 217. Quirinalis porta. 219. Querqueram.
 I. II. de verborum antiquitate p.

182. v. Nuncupata. 229. v. Reincinium.
Suppho. Fragm. ap. Neue. p. 102. em. p. 620 (L.).
Saturnii versus p. 176. Navali. 69. Flaminius Camillus.
Scaevola p. 176. Nefrendes. 196. Peditam.
Scipio Aemilianus ad populum p. 102. v. Millus.
Scipio Africanus de imperio D. Bruti p. 209. v. Potestur. in orat. *postquam ex Africa rediit* p. 220. Quatenus. cum *pro aede Castoris dixit* p. 236. v. Reque eapse. ignoto loco p. 227. Redarguisse.
Scriptores Glossematorum p. 179. Naucum.
Scriptor Historiae Cumanae p. 224. Romam.
Scriptor incertus p. 191. v. Obortur.
Scholias Aristophanis in Batrach. p. 275. em. p. 403. v. Dictynna. (D.).
Seneca Q. N. I. ult. cap. em. p. 324. v. Antermini (S.).
 Ep. 8. em. p. 392. v. Coninquare (S.). 675. v. Subsidium (S.). 87. em. p. 565. v. Pistum (S.). 92. em. p. 716. v. Siremps (S.).
 Tranq. 3. em. p. 484. v. Meddix (G.).
Servilius p. 169. Municeps.
Servius ad Virg. Aen. VII, 730. em. p. 496. v. Maesius (D.).
Simonides tent. p. 384. v. Colossus (D.).
Sinnius Capito p. 6. v. Alterum. 168. Monstrum. 169. Manius. 171. Matronis. Nequam aurum. 178. Natinationem. 181. Numere. 185. Nuces. 204. Pacem. 221. Quot servi. 233. Rideo. 237. Reus. 254. Salva res est. Sabini. 259. Sexagenarios. 260. Sinistrae. 261. Supparum. 277. Vapula.
Cornelius Sisenna p. 92. v. Mediterraem.
Histor. IV, p. 258. Scrupi.
Statius Thebaid. III, 513. expl. p. 743. v. Voisgram.

Strabo V. p. 239. expl. p. 505. v. Manius (D.).
 IX. p. 410. expl. p. 567. Pimpleides (D.).
Serg. Suppicius p. 188. Orba. 198. Pedem struit. 204. Posticum. 253. Sarcito. 279. Vindiciae. 183. Noxa. *pro Aufidia* p. 171. v. Mancipatus.
Suetonius Aug. 7. em. p. 299. v. Augustus (L.).
 Calig. 58. expl. p. 299. v. Augustus (G.).

T.

Tabulae XII. p. 174. Murrata. 176. Nec. 179. Nancitor. 193. Pedem struit. 204. Portum. 220. Quamde. 223. Rupitias. 227. Radere. Reus. 238. Sonticum. em. p. 339. v. Adidus (S.). Interpretes earum. p. 229. Recinium.
Tarquitius p. 228. v. Ratitum.
Terentius p. 8. v. Antehac. p. 11. Allatim. p. 141. Summussi. 183. Nomen.
And. I, 1, 58. p. 140. 241. v. Sodes. 3, 1. p. 148. Segnitia.
Adelph. I, 2, 54. p. 126. Profusus. III, 3, 5. p. 72. Ganemum.
Heaut. p. 256. Scita.
 I, 1, 91. em. p. 417. v. Exercent (D.).
Hecyr. prol. alt. 2. p. 188. Oratores.
Phorm. p. 385. expl. v. Confece-runt (D.).
 I, 1, 1. expl. p. 370. v. Curiales (S.). 9. p. 46. expl. p. 387 (S. D.). v. Comparsit.
 2, 16. p. 256. Scita.
 4, 13. p. 124. v. Protinam.
 II, 1, 1. p. 155. 274. Tandem.
 3, 16. p. 138. v. Ruri.
 V, 6, 10. p. 278. Vapula.
Tertullianus Apolog. c. 16. em. p. 634. v. Stipatores (S.).
 Spectac. c. 8. em. p. 504. v. Murciae (S.).

Tibullus I, 4, 67. em. p. 365. v. *Ca-villum*. (S.)

5, 15. expl. p. 418. v. *Exerto*. (D.)

Titinius p. 45. *Camensem*. 92. *Mirrior*. 98. *Moracias*. 113. *Opicum*. 118. *Pergraeacari*. 120. *Pauciens*. 141. *Solox*. *Succrotilla*. 142. *Suc-cerda*. 192. *Obstrudat*. 198. *Pedi-bus*. 193. *Osculana*. 237. *Rica*. 243. *Succrotilla*. 273. *Tam*. 276. *Tentipellium*.

fabula quinta p. 191. v. *Obscum*. in *Barathro* p. 242. v. *Solox*.

Setina p. 169. v. *Mulleos*. 189. *Oreae*. 226. *Redivium*.

Titius p. 195. v. *Offendices*.

Turpilius p. 106. *Nec*.
in *Demetrio* p. 177. *Nec*. 268. *Tap-pete*.

V.

Valerius Valentinus p. 275. v. *Tap-pulam*.

in *explanatione XII*. p. 271. v. *Tuguria*.

Valgius p. 240. v. *Seccus*.

Varro p. 62. *Erebum*. 128. *Porcae*. 190. *Opima*. 203. *Porcae*. 225. *Ru-mitiant*. *Romam*. *Romuliam*. 248.

Sus. 253. *Saperda*. 263. *Sabini*. 263. 152. *Taurii*. *Talassionem*. 278.

Vapula. 271. *Tuscum vicum*.

I. IV. expl. p. 313. v. *Agonalia*. (D.)

p. 100. (ed. Speng.) em. p. 447. v. *Harviga*. (L.)

V. p. 85. em. p. 358. v. *Con-sulas*. (S.)

VI. p. 212. em. p. 632. v. *Quando rex*. (S.)

I. VI. 290. em. p. 728. (D.) v. *Tesca*.

VII. p. 330. em. p. 726. v. *Tu-tulum*. (D.)

libro *Antiquitatum* p. 228. v. *Ro-dusulanam*.

I. *Ant.* p. 174. v. *Murrata*.

lib. I. *Quaest.* *Epist.* p. 169. *Multa*. V. p. 260. v. *Sinistrae*.

VI. *Rerum Humanar.* p. 213. *Pro-censu*. 214. *Praerogativae*.

VII. p. 266. v. *Suffragatores*.

Veranius p. 115. *Oletum*. 174. *Mu-ries*. 195. *Offendices*. 215. *Prodi-guae*. 216. *Peresam*.

auspacia de comitiis p. 236. v. *Re-ferri*.

in libro *priscarum vocum* p. 173. *Mille urbium*.

Verrius p. 81. *Impetum*. 105. *Men-dicum*. *Mater Matuta*. 168. *Mam-phula*. 170. *Metaphora*. 171. *Mu-nicas*. 172. *Matronae*. 173. *Munus*. 174. *Manare solem*. 179. *Naucum*.

180. *Naeviam*. 181. *Occare*. 185. *Necem*. 186. *Oculatum*. 194. *O-scos*. 197. *Pictor*. *Picta*. 198. *Piari*. 199. *Percontatio*. 200. *Porriciam*.

202. *Profanum*. 208. *Praedia*. 214. *Praerogativae*. *Pedum*. 217. *Pro-dicere*. 219. *Quintam*. 221. *Qua-tere*. 222. *Ructare*. *Ruscum*. 225.

Romam. 226. *Rhegium*. 228. *Ra-sores*. 230. *Renanciscitur*. *Regi-fugium*. 231. *Repidium*. *Repa-gula*. 232. *Ravam vocem*. *Res com-pere*. 235. *Refert*. *Reserari*. 237.

Raucos. *Rustica vinalia*. 238. *Sa-cram*. 239. *Sudum*. *Supervaca-nium*. *Silicernium*. 240. *Scurrae*.

241. *Solla*. 242. *Solea*. 243. *Sospes*. *Suburana*. 249. *Strigas*. 251. *Sa-crem*. 253. *Sas*. 255. *Spondere*.

Squalidum. 260. *Senonas*. 261. *Si-parium*. 262. *Sertorem*. *Serilla*. 268. *Terentum*. 269. *Tauras*. 270. *Tu-rannios*. 271. *Tumultuarii*. 272.

Tesca. *Tonsillam*. 274. *Talionis*. *Taenias*. 276. *Tentipellium*.

Verrius I. V. *litera* P. p. 254. v. *Salva res*.

Virgilius *Ecl.* IV, 49. p. 246. *Soboles*. V, 75. expl. p. 324. v. *Amter-mini*. (S.)

81. p. 214. v. *Pedum*.
88. p. 117. v. *Pedum*.

VIII, 63. p. 118. *Pergite*.
IX, 24. p. 19. *Agere*.

Georg. I, 180. expl. p. 315. v. *Af-fatim*. (L.)
242. p. 246. v. *Sublimem*.

IV, 10. p. 196. *Petulantes*.
164. p. 177. *Nectar*.

Aen. III, 85. p. 272. v. *Thymbraeus*.
241. p. 194. v. *Oscos*.
874. expl. p. 513. *Maiora*.
367. p. 194. v. *Oscos*.

IV, 69. expl. p. 315. v. *Amenta*. (D.)
295. p. 65. *Facessere*.

VI, 404. 671. p. 62. *Erebum*.
VII, 282. p. 52. *Daedalam*.

VIII, 470. p. 243. *Sospes*.
641. p. 63. *Foedus*.

X, 619. expl. p. 318. *Abavus*. (D.)
Vitruvius I. III. em. p. 309. v. *An-telefixa*. (D.)

I N D E X III.

RERUM ET VERBORUM A PAULLI AC FESTI COMMENTATORIBUS COMMEMORATORUM.

ADDITAE SUNT SIGLAE, QUAE NOMINA VIRORUM DOCTORUM, QUI COMMENTARIOS CONSCRIPSERUNT, DENOTANT.

A.

- A* p. 333. v. *Abs*. L.
Ab p. 333. v. *Abs*. L.
Abacti p. 19. 333. D. G.
Abactivi p. 332. v. *Abditivi*. G.
Abalienatus p. 21. 336. D. G.
Abambulantes p. 22. 338. D. G.
Abamita p. 319. v. *Amita*. G.
Abarcet p. 14. v. *Arcere* et p. 337. D.
Abavus p. 12. 318. D.
Abditivi p. 19. 332. S. D. G.
Abemito p. 305. D. G.
Aber German. p. 317. v. *At*. L.
Abercet p. 22. 337. D. G.
Abgregare p. 20. 333. D. G.
Abietaria negotia p. 23. 338. U. S. D. G.
Abigem p. 335. v. *Abacti*. G.
Abisse p. 22. 338. D. L.
Ablectae aedes p. 330. v. *Ablegmina*. S.
Ablegere p. 330. v. *Ablegmina*. S.
Ablegmina p. 18. 330. S. G.
Abnobanus p. 331. v. *Addubanum*. D.
Abnutare p. 23. 339. S. D. G.
Abnutivum p. 339. v. *Abnutare*. S. G.
Abolescit p. 306. v. *Adolescit*. G.
Abolla p. 352. v. *Bulla*. S.
Aboloes p. 16. 327. A. S. G.
Aborigines p. 16. 326. D. G.
Aborsus p. 343. v. *Abortu*. G.
Abortum neutr. gen. p. 25. 343. S. D. G.
Abortus p. 343. v. *Abortum*. G.
Abrogare p. 317. D. G.
- Abs* p. 19. 333. D. L.
Abusio p. 41. v. *Catachresis*.
Acation p. 261. v. *Supparum*.
Accensi p. 16. 325. D. 13. 320. v. *Adscriptitii*. D. G. L.
Accensus p. 194. v. *Optio*. — *velatus* 319. v. *Adscriptitii*. S.
Accius poeta unde *Plotus* appellatus p. 123. v. *Ploti*.
Accommodat p. 105. 175. v. *Modo*.
Aceratum p. 17. 329. D.
Acerosus panis, *frumentum*, *lutum* p. 112. v. *Obacerare*.
Acerra p. 16. 325. S. D. G.
Acervus p. 443. v. *Greges*. L.
Acetare p. 20. 334. S. D. G.
Achilles Aristarchi p. 605. v. *Prolatum*. D.
Achse German. p. 301. v. *Axitiosi*. L.
Aciaio Italic. p. 312. v. *Acieris*. S.
Aciarium p. 312. v. *Acieris*. S.
Acieris p. 9. 312. S. D.
Acies p. 21. 335. D. S. L. 544. v. *Occare*. L.
Aclassis p. 17. 329. S. D.
Acris p. 312. v. *Acupediis*. D.
Acrostolia p. 312. v. *Aplustria*. D.
Actio quadrupli p. 132. v. *Quadruplatores*.
Actuosus p. 15. v. *Actus*.
Actus p. 15. 325. D. G.
Acumen p. 335. v. *Acies*. L.
Acupedium p. 312. v. *Acupediis*. D.
Acupediis p. 9. 312. U. S. D.
- Acus* p. 8. 310. S. D. G. 335. v. *Acies*. L. 544. v. *Occare*. L. *crinalis* 310. v. *Acus*. S. *discriminalis* 329. v. *Arsineum*. D. *ornatricum* duplex 375. v. *Cnasonas*. S.
Ad p. 11. 317. D. L. *Ad exitam aetatem* 23. *Ad quo* 327. v. *Adeo*. D.
Adagia p. 11. 316. D.
Adagio p. 316. v. *Adagia*. D.
Adasia ovis p. 11. 316. S. D. L.
Adaxint p. 23. 340. D. G.
Addicere p. 11. 317. D. G.
Addictus p. 317. v. *Addicere*. D. G.
Addubanum p. 18. 331. S. G. L.
Adduis p. 23. 339. S. D. L.
Adeo p. 16. 327. D. G.
Adgregare p. 20. v. *Abgregare*.
Adgretus p. 58. v. *Egretus*. 411. ibid. D. G.
Adgrettus p. 6. 307. S. D.
Adhuc p. 327. v. *Adeo*. D.
Adigas p. 21. 335. U. S. G.
Adigitat p. 551. v. *Obigitat*. D.
Adipiscor p. 333. v. *Ape*. L.
Adiitulum p. 342. L.
Adiutoria exeta p. 513. v. *Muta*. S.
Adlecti p. 6. 307. A. D. G.
Adlectio p. 308. v. *Adlecti*. G.
Adlegi p. 308. v. *Adlecti*. G.
Admissivae aves p. 18. 331. D.
Admittere p. 331. v. *Admissivae*. D.
Adnictat p. 24. 341. S. D. G. L.
Adnutivum p. 339. v. *Abnutare*. S.
Adolatus p. 331. v. *Adulari*. S.
Adolere p. 306. v. *Adolescit*. L.

- Adolescens* p. 5. v. *Adolescit*. 143. 246. v. *Soboles*.
Adolescere p. 60. v. *Exoletus* et 5. 306. S. D. G. L.
Adonis Gingris p. 438. v. *Gingrire*. D.
Adoptaticius p. 24. 342. S. D. G.
Adoptatus p. 302. v. *Ador*. S.
Adoptivus p. 171. v. *Mancipatus*.
Ador p. 3. 302. S. D. G. L. *ibid.* v. *Adoria*.
Adorare p. 16. 327. A. D. G. 522. v. *Nec*. A.
Adoria p. 3. 302. S. D. G. L. v. *Ador*. S.
Adoriosus p. 302. v. *Adoria*. S.
Adparat p. 302. v. *Ador*. S.
Adpromissor p. 13. 321. D. G.
Adriaticum mare p. 318. v. *Atrium*. D.
Adrudus p. 223. v. *Rodus*.
Adrumavit p. 9. 312. S. D. G.
Adsciscere p. 13.
Adscripti p. 13. 319. D. G.
Adscriptitii p. 13. 319. (bis). S. D. G. L.
Adscriptivi p. 320. v. *Adscriptitii*.
Adserere p. 712. v. *Sertor*. D. G. 262. *ibid.*
Adsipere p. 18. 330. U. S. D.
Adteger p. 316. v. *Attegrare*. S.
Advelitatio p. 24. 341. D. G.
Adventabant p. 161. v. *Ventabant*.
Adversus lectus p. 571. v. *Pegasus*. S.
Advocat p. 338. v. *Arvociat*. G.
Advocatus p. 383. v. *Cognitor*. S.
Advorsis nominativ. p. 337. v. *Adversum*. D.
Advosem p. 22. 337. S. D. G.
Advosus p. 337. v. *Advosem*. D.
Abulari p. 18. 331. S. D. L.
Adultae p. 143. v. *Soboles*. 246. *ibid.*
Adulter p. 18. 331. D.
Adulterina signa p. 23. 331. v. *Adulter*. D. 340. G.
Adultus p. 5. v. *Adolescit*.
Aduncantur p. 10.
Adur p. 302. v. *Ador*. S.
Adus p. 302. v. *Ador*. S.
Ae syllaba p. 21. 336. S. L.
Aedes: in aedibus sacris *mensae* p. 104. v. *Mensae*. 173. — *ablectiae* 330. v. *Ablegmina*. S. — *conclavatae* 384. v. *Conclavatae*. D. — *flaminia* 67. v. *Flaminia*. 430. *ibid.* — *Dianae* 150. 262. v. *Servorum dies festus*. — *Honoris* 264. v. *Summiorem*. — *Iani* 233. v. *Religioni*. — *Mestis* 267. v. *Septimontio*. — *Minervae* 218. v. *Quinquatrus*. — *Pietatis* 563. v. *Pietatis*. A. D. G. — *Punicae fortunae* 207. 599. D. v. *Punicae*. — *Salutis* 147. v. *Salutaris*. — *Vestae* 223. 630. D. G. L. v. *Rotundum*. — *Virtutis* 264. 716. v. *Summiorem*. D.
Aedis p. 12. 317. S. D. G. L.
Aedificare p. 12. 317. G. v. *Aedis*.
Aedificia Maeniana p. 97. 168. v. *Maeniana*. — *Mummiana* 99. 498. D. v. *Mummiana*.
Aedilatus p. 12. 318. v. *Aedilis*. G.
Aediles plebeii p. 126. v. *Plebeii*. 590. *ibid.* A. S. D. G. 202. *note*. 6. 203. v. *Plebeii*.
Aedilis p. 12. 318. U. S. D. G.
Aedilias p. 318. v. *Aedivius*. G.
Aedituari p. 318. v. *Aedituus*. G.
Aedituentes p. 318. v. *Aedilis*. D.
Aeditumus p. 12. 318. A. D.
Aediturus p. 12. 318. (bis). A. G.
Aedulitas p. 318. v. *Aedilis*. G.
Aegeum mare p. 21. 334. D.
Aegrum p. 6. 307. S. D. G.
Aegyptini p. 24. 340. S. D.
Aegyptium p. 340. v. *Aegyptini*. S.
Aelia gens p. 70. 437. v. *Gens*. D. G. L.
Aemidus p. 20. 334. S. D. G.
Aemilia gens p. 20. 334. D.
Aemylus Pythagorae filius p. 20. v. *Aemilia*.
Aena p. 339. v. *Aenulum*. D.
Aenaria insula p. 17. 328. D.
Aenatores p. 17. 328. S. D. G.
Aeneas indiges p. 79. v. *Indiges*.
Aeneolum p. 23. 339.
Aenesi p. 17. 328. L.
Aeneum signum p. 208. v. *Pueri*.
Aenulum p. 23. 339. D.
Aequidiale p. 20. 334. D. G.
Aequilavium p. 21. 334. S. D.
Aequinoctiale p. 20. v. *Aequidiale*.
Aequinoctium p. 334. v. *Aequidiale*. D.
Aera p. 339. D. G.
Aeramenta p. 337. v. *Aeramina*. S. 339. v. *Aera*.
Aeramina p. 22. 337. S. G. L.
Aerarii tribuni p. 2. 300. S. D.
Aerarium p. 2. 300. v. *Aerarii*. D.
Aerosus p. 17. 323. G. L. *aerosa insula* *ibid.*
Aerumina p. 337. v. *Aeramina*.
Aerumnula p. 20. 334. S. D. G.
Aeruscare p. 21. 334. S. D.
Aeruscatores p. 334. v. *Aeruscare*. S. D.
Aesculapius laurea coronatur p. 82. v. *In insula*. — *Aesculapio in insula templum erat* 82. 464. D. v. *In insula*. — *baculus unde* 82. v. *In insula*. — *galli immolantur* 82. v. *In insula*. — *dracones tribuntur* 51. v. *Dracones*. 82. v. *In insula*.
Aesculator p. 334. v. *Aeruscare*. S.
Aestimata pecunia p. 21. 334. A. D.
Aestimiae p. 22. 338. D.
Aestimum p. 338. v. *Aestimias*. D.
Aetas: ad exitam aetatem p. 23. v. *Ad exitam aetatem*.
Africa p. 2. v. *Apricum*.
Affabre p. 339. v. *Affabrum*. D.
Affabrum p. 23. 339. D. G.
Affaniae p. 351. v. *Buttubata*. S.
Affatim p. 11. 315. S. D. G. L.
Affecta femina p. 3. 300. S. D.
Affectare p. 2. 300. D. G.
Affines p. 10. 314. S. D. G.
Agasones p. 21. 336. A. S. D. G.
Agea p. 9. 313. S. D.
Agedum p. 20. 334. L.
Ager: agrorum genera p. 607. v. *Peregrinus*. D. — *ex agris arcescebantur magistratus* 159. 277. v. *Viatores*. — *Albiona* 4. 303. v. *Albiona*. D. L. — *Boicus* 30. 352. v. *Boicus*. D. G. — *Centuriatus* 41. 377. v. *Centuriatus*. D. — *codetanus* 31. 384. 355. D. v. *Codeta*. — *compascuus* 31. 356. v. *Compascuus*. D. G. — *censui censendo* 44. v. *Censui censendo*. — *ferus* 65. v. *Ferus*. — *limitatus* F f f f f *

- 86, 472. v. *Limitatus*. D. G. — *novalis* 109, 183, 536. A. S. D. G. v. *Novalis*. 649. v. *Restibilis*. G. — *occupatitius* 111, 187. not. 4. et 545. v. *Occupatitius*. — *peregrinus* 211, 607. v. *Peregrinus*. D. — *publicus* 217. v. *Publicus*. 617. v. *Parime*. S. — *Remurinus* 136, 229. et ibid. not. 10. v. *Remurinus*. 644. ibid. — *repastinatur* 137, 231. v. *Repastinare*. — *restibilis* 137, 232, 649. v. *Restibilis*. D. G. — *rosea* 651. v. *Rosea*. D. — *scripturarius* 257, 702. v. *Scripturarius*. D. G. — *viritanus* 160. v. *Viritanus*.
- Agere* p. 19, 333. D. G. — *cum populo* 39, 372. v. *Cum populo*. D. — *causam* 19. — *furti* 19. v. *Agere*. — *gratias* 19. v. *Agere*.
- Agglomerati axe* p. 22, 337. D. L. v. *Axe*. 301. v. *Axitiosi*. L.
- Agina* p. 9, 312. U. S. D. L.
- Aginat* p. 312. v. *Agina*. S.
- Aginatores* p. 9, 312. v. *Agina*. S.
- Agipes* p. 193. v. *Pedarius*. 312. v. *Acupediis*. S. D.
- Agmen pilatum, quadratum* p. 357. v. *Compilare*. S.
- Agna* p. 563. v. *Pennatae*. D. — *impennata* 116. v. *Pennatas*. — *penata* 116, 563. v. *Pennatae*. S. D. — *praecidanea* 122, 581. v. *Praecidanea*. S. D.
- Agnitus* p. 436. v. *Genas*. L.
- Agnus* p. 6, 13, 307. S. D. G. 319. L. gen. fem. 236, 655. v. *Recto*. D. comm. gen. 6. v. *Agnus*. — *curio*, *curiosus*, *incuriosus* 386, D. G. 46. v. *Curio*. — *permissus* 563. v. *Permissus*. A.
- Agolum* p. 25, 343. S. D. G. L.
- Agonales dies* p. 312. v. *Agonia*. 313. v. *Agonium*. D.
- Agonalia* p. 9. v. *Agonium*. *Agoniam*. 313. v. *Agonius*. L. 261. v. *Septimontium*.
- Agonensis* p. 313. v. *Agonias*. L. — *porta* 9. v. *Agonium*.
- Agones* p. 9. v. *Agonium*. 313. v. *Agonias*. L.
- Agonia* p. 9, 313. S. L. et ib. v. *Agonias*.
- Agoniae hostiae* p. 10, 313. S. L.
- Agonium* p. 9, 312. A. S. D.
- Agonius* p. 313. v. *Agonias*. L.
- Agonium* p. 9.
- Agonus mons Quirinalis* p. 9. v. *Agonium*. 619. v. *Quirinalis col- lis*. D. 218. v. *Quirinalis*.
- Ai* syllaba genit. 1. declin. p. 22, 337. v. *Ae*.
- Aika* Gothicum p. 705. v. *Secciones*. L.
- Aio* p. 706. v. *Secciones*. L.
- Amilios* p. 336. v. *Ae*. S.
- Alba* p. 303. v. *Albesia*. D.
- Albani* p. 262. v. *Silvii*.
- Albenses* p. 4. v. *Albesia*.
- Albesia scuta* p. 4, 303. D.
- A. Postumius *Albinus* p. 653. v. *Religionis*. D.
- Albion antiquum Britanniae nomen* p. 303. v. *Albiona*. L.
- Albiona ager* p. 4, 303. D. L.
- Albionarum lucus* p. 4. v. *Albiona*.
- Albogalerus* p. 10, 313. S.
- Albula* p. 4, 303. D. G. L.
- Albus* p. 4, 303. D. G. 320. v. *Argennon*. L.
- Alcedo* p. 7, 308.
- Aleator* p. 342. v. *Aleonem*. G.
- Alcedi* p. 21, 336.
- Alebrus* p. 336. v. *Alebria*. S.
- Aleo*, *onis* p. 24, 342. S. D. G.
- Alere* p. 306. v. *Adolescit*. L. 321. v. *Amicitiae*. L.
- Ales potior quid* p. 513. v. *Maiora*.
- Aletudo* p. 23, 339. D.
- Algeo* p. 6, 306. D.
- Algiosus* p. 306. v. *Algeo*. D.
- Aliae dativ.* p. 23, 339. A. D.
- Alias* p. 338. v. *Alteras*. L.
- Alica* p. 7, 308. D. G.
- Alicariae* p. 7, 303. D. G.
- Alienatus* p. 21. v. *Abalienatus*.
- Alimodi* p. 23, 339. D. L.
- Aliversum* p. 23, 333. D.
- Aliquofariam* p. 500. v. *Multifariam*. L.
- Aliter* p. 6. v. *Alterum*. 306. v. *Aliuta*. D.
- Alites auspicia facientes* p. 3, 301. v. *Axitiosi*. L.
- Alius* p. 307. v. *Alterum*. L. 423. v. *Folium*. D.
- Aluta* p. 5, 306. U. D. L.
- Alex* p. 303. v. *Allus*. L.
- Alicere* p. 3. v. *Amoena*. 87. v. *Lacit*. 339. U. D. G. 23.
- Alliesis dies* p. 6, 307. D.
- Allivescit* p. 24, 340. L.
- Allucinari* p. 335. v. *Allucinatio*. 549. v. *Oblocuvasse*. S.
- Allucinatio* p. 21, 335. D. G.
- Allus* p. 7, 309. A. S.
- Alma* p. 7, 508. S. D. G.
- Almities* p. 7, 309. A. S. D.
- Almitus* p. 309. v. *Almities*. A.
- Alpes* p. 303. v. *Album*. D.
- Alphius pro Alpheus* p. 15. v. *Alu- meto*.
- Alpum* p. 4. v. *Album*.
- Altare* p. 5. v. *Adolescit*. 305. D.
- Altaria* p. 24, 342. D. G. 5.
- Altarium* p. 342. v. *Altaria*. G.
- Atellus Romulus* p. 7, 308. S. D. G.
- Alter* p. 6, 307. S. G.
- Altera avis* p. 6. v. *Alterum*.
- Alteras* p. 22, 338. D. L.
- Altercatio* p. 7, 308. D. G.
- Alternare* p. 308. v. *Alternatio*. D.
- Alternatim* p. 308. v. *Alternatio*. D. G.
- Alternatio* p. 7, 308. D. G.
- Alternis* p. 308. v. *Alternatio*. G.
- Alterplicem* p. 7, 308. S. D. G.
- Altertra* p. 7, 303. D.
- Alterum* p. 6, 307. D. U.
- Altus* particip. et adiect. p. 7, 308. D. G.
- Alumeto* p. 16, 325. S. D. G.
- Alumni* p. 303. v. *Atellus*. G.
- Alveolum* p. 7, 309. D.
- Alveus* p. 309. v. *Alveolum*. D.
- Alvus* p. 7, 309. D. G.
- Am praeposit.* p. 4, 305. S. D. G.
- Amasio* p. 339. v. *Amosio*. S. D.
- Amasio* p. 23, 339.
- Amasso* p. 23, 340. D. L.
- Ambacht Belgium* voc. p. 304. v. *Ambactus*. L.
- Ambactus* p. 4 (bis). 304. A. U. S. D. G. L. 305. v. *Am*.
- Ambagere* p. 304. v. *Ambactus*. D.
- Ambarvale* p. 324. v. *Amtermini*.

- Ambarvalis* hostiae p. 5. 305. A. S. D. G.
Ambervalia p. 15. v. *Amtermini*.
Ambaxi p. 32. 337. S. D.
Ambaxia vel *Ambactia* p. 304. v. *Ambactus*.
Ambaxiator vel *Ambasciator* p. 304. v. *Ambactus*.
Ambaxus p. 304. v. *Ambactus*. D.
Ambedit p. 305. v. *Ambest*. G.
Ambegni p. 5. 305. D.
Ambest p. 4. 305. D. G.
Ambidens p. 5. 305. A. D. G.
Ambiguum p. 15. 323. D. G.
Ambitio p. 14. v. *Ambitus*.
Ambitus p. 5. 14. 323. D. G. L.
Ambo p. 4. 304. G. L.
Ambrices p. 14. 323. D. G. L.
Ambrones p. 15. 323. S. D. G. 360. v. *Cimbri*. G.
Ambulacra p. 18. 336. D. G.
Ambulare p. 338. v. *Abambulantes*. D.
Ambulatio p. 339. v. *Ambulacra*. G.
Amburbiales hostiae p. 5. 306. D.
Amburbium p. 15. v. *Amtermini*. 306. v. *Amburbiales*. G. 324. v. *Amtermini*. S. D.
Ambustanea avis p. 345. v. *Bustum*. S.
Ambustus p. 5. 306. D.
Ameci, ae p. 13. v. *Amicitiae*.
Amens p. 50. v. *Avidus*. 104. v. *Mente coptus*.
Amenta p. 11. 315. D. G.
Ameria p. 18. 330. D.
Amian p. 18. 330. D. G.
Amicinum p. 13. 321. S. D. L.
Amicio p. 340. v. *Amiculum*. D.
Amiciri p. 15. v. *Amtermini*.
Amicitia p. 12. 321. S. D. L.
Amicus p. 321. *Amicitiae*. S. D.
Amiculum p. 24. 340. S. D.
Amia p. 12. 319. S. D. G. maior 98. v. *Maiorum*. — *magna*, *maior*, *maxima* 319. G.
Amites p. 18. 330. S. D.
Amneses p. 15. 324. D. G.
Amnis p. 15. 323. D. G. 607. v. *Perenne* L. femin. 387. v. *Corius*. D. 701. v. *Spicum*. G.
Amo p. 321. v. *Amicitiae*. L. 362. v. *Camena*. L.
Anoena loca p. 3. 500. A. D. L.
Amosio p. 22. 337. S. D. G. 839. S. D.
Ampedices p. 18. 340. D. G.
Amphora p. 133. v. *Quadrantal*.
Ampexus p. 15. v. *Amtermini*.
Amplustria p. 9. v. *Aplustria*.
Amplustrum p. 312. v. *Aplustria*. D.
Ampruare p. 226. v. *Redanruare*.
Ampullae p. 134. 222. v. *Rubidus*.
Amputata p. 21. 335. D. G.
Amsegetes p. 18. 330. D.
Am p. 305. v. *Ambactus*. L.
Amtermines p. 324. v. *Amtermini*. S.
Amtermini p. 15. 324. S. D. G.
Amussim p. 6. 336. D. L.
Amusio p. 6. v. *Amussim*. 60. v. *Ex-amussim*. 416. *ibid*. S. 409. v. *Emussitata*. L.
An praepos. p. 315. v. *Ancunulenta*. L.
Anas morbus p. 24. 342. S. D. G.
Anaxant p. 301. v. *Axamenta*. S. 302. L. 309. v. *Axare*. D.
Ancaesa p. 17. 328. G.
Anceps p. 17. 328. D.
Ancile p. 493. D. v. *Mamurii*. 96. *ib.*
Ancilla p. 17. 328. S. D. G. L. 314. v. *Anclare*. L.
Anclabris vasa p. 10. 315. L. v. *Anclabris*.
Anclabris p. 10. *mensa* 58. v. *Escariae*. 315. A. D. L.
Anclare p. 58. v. *Escariae*. 10. 314. S. D. G. L.
Anclator p. 314. v. *Anclare*. L.
Anclerae p. 315. v. *Antras*. S.
Anctas p. 24. 342. U. S.
Ancula p. 314. v. *Anclare*. L.
Anculare p. 17. v. *Ancillae*.
Anculus p. 328. v. *Ancillae*. D.
Ancunulenta p. 10. 315. S. D. L.
Ancunulentus p. 573. v. *Cunire*. D. L.
Ancus p. 17. 328. S. D. — *Martius* 328. D.
S. Andreae locus quomodo antiquus dictus p. 347. v. *Barium*. D.
Andron p. 19. 331. D. G.
Andruare p. 9. 311. D. G. 312. v. *Antruare*. L.
Anet p. 337. v. *Amosio*. G. 342. v. *Anatem*. S.
Angere p. 315. v. *Antras*. L.
Angerona dea p. 15. 324. S. D. G.
Angeronalia p. 15. v. *Angerona*.
Angina p. 8. v. *Angor*. — *vinaria* 23. 340. S.
Angipartus p. 15. 324. A. D. G. L.
Angor p. 8. 309. A. S. G.
Angulus p. 10. 323. v. *Ancillae*. D. 514. D.
Angustus p. 315. v. *Antras*. L.
Anienis aquae salientes p. 269. v. *Tullii*.
Animalia bigenera p. 28. v. *Bigenera*.
Animecum p. 321. v. *Amicitiae*. L.
Animula p. 21. 335. L.
Anitas p. 342. v. *Anatem*. S.
Annales maximi p. 490. v. *Maximi*. D.
Annalis clavus p. 43. 381. v. *Clavus*. D. G.
Annaria lex p. 23. 338. D. G.
Anni quomodo priscis temporibus notabantur p. 43. v. *Clavus*.
Annos, otis p. 337. v. *Amosio*. S. 342. v. *Anatem*. S.
Annotinus p. 337. v. *Amosio*. S.
Annua p. 337. v. *Amosio*. S.
Annuere p. 341. v. *Adnictat*. D.
Annus p. 6. 307. D. 607. v. *Perenne*. L. — *magnus* 101.
Anquina p. 395. v. *Conquirere*. S. 502. v. *Magnum*. D.
Anquirere p. 19. 331. D. 395. v. *Conquirere*. S.
Anser herbilis p. 75. v. *Herbilis*. 447. *ibid*. S. D.
Antae p. 14. v. *Antes*. 342. S. v. *Anatem*.
Antarium bellum p. 8. 309. S. D.
Antaria p. 369. v. *Antarium*. D.
Antefixa p. 8. 369. D.
Ante hac p. 8. 309. U. D.
Antecidere p. 131. v. *Praecidere*
Antemnae p. 15. v. *Amneses*.
Antes p. 14. 323. D. G.
Antestatio p. 355. v. *Contestari*. G.
Anteurbana praedia p. 8. 309. S. D.
Antiae p. 15. 324. S. D. G.
Antica linea p. 119. 493. v. *Posticam*. D.
Anticum p. 674. v. *Posticum*. S. D. G.
Antigerio p. 8. 309. U. S. D. L.

- Antigerium* p. 309. v. *Antigerio*. S.
Antiosa p. 324. v. *Antiae*. S.
Antipagmenta p. 309. D. G.
Antiquare p. 22. 338. D. G.
Antiquum p. 22. 337. A. D. L.
Antiqui diis decima quaeque offerebant p. 54. v. *Decima*. — *antiquorum divitiae* 20. v. *Abgregare*.
Antistes p. 122. v. *Praestitem*.
Antites p. 337. v. *Amosia*. G. 342. v. *Anatem*. S.
Antlare p. 314. v. *Anclare*. D. G.
Antras p. 10. 315. U. S. L.
Antroare p. 9. 311. S. D. A. G. L. et 311. v. *Andruare*. G.
Anus p. 6. 306. D. G. — *anus ad armillum redit* proverb. 300. v. *Armillum*. S. G.
Anxant p. 309. v. *Axare*. D.
Anxur p. 19. 332. D. S.
Ape p. 19. 332. S. D. L.
Apellinum p. 19. 332. D. L.
Apeo p. 332. v. *Ape*. D.
Apere p. 16. v. *Apex*.
Aperta Apollo p. 19. 332. S. D. G. L.
Apex p. 16. 326. D. L. pileus 313. v. *Albogalerus*. S.
Apica p. 22. 336.
Apiculum p. 19. 333. S. D. G. L.
Apinarii p. 351. v. *Buttubata*. S.
Apio p. 332. v. *Ape*. L.
Apisci p. 10. v. *Aptus*. 314. D. ibid. 333. v. *Ape*. L.
Apluda p. 10. 313. D. L.
Aplustra p. 312. v. *Aplustria*. D.
Aplustria p. 9. 312. S. D. G.
Apollinares Iudi p. 19. 333. D. 695. v. *Salva*. A. S. D. G.
Apollo p. 251. 688. v. *Salem*. D. *Cynthus* 40. *Apolloni pro Apollini* 170. not. 13. *Apollo Aperta* 19. 332. S. D. G. L. v. *Aperita*. — *Lycius* 89. 478. v. *Lycii*. D. *Paean* 121. v. *Paean*. — *Apollinis parasiti* 254. not. 1. 695. v. *Salva*. S. G. — *Thymbraeus* 154. 272. v. *Thymbraeus*.
Apor p. 22. 337. S. D. G.
Appellativisse p. 22. 338. L.
Appendices p. 18. 330. v. *Ampendices*. G.
Appia aqua p. 21. v. *Appia via*.
Appia via p. 21. 335. D.
Appius Claudius p. 335. v. *Appia*. G.
Appingere p. 8. v. *Antipagmenta*.
Approdere p. 10. v. *Apluda*.
Apricus locus p. 2. 300. D. L.
Aprilis p. 300. v. *Apricum*. L.
Aptus adiect. p. 16. 326. v. *Apex*. D. 314. D. G. L. 333. v. *Ape*. L. particip. 10.
Apua p. 19. 333. A. D.
Apud pro ad p. 11. 317. D. L. et *penes* differ. 19. 332. D. G.
Aqua p. 3. 301. A. G. L. — *Appia* 21. v. *Appia via*. — *arferia* 315. v. *Arferia*. S. D. G. — *aquam accipiunt novae nuptiae* 301. v. *Aqua et igni*. A. U. D. G. — *aqua aspergebatur nova nupta* 66. 426. v. *Facem*. — *aqua et igni interdicere* 3. 301. U. D. G.
Aquaelicium p. 3. 300. S. D. G.
Aquagium p. 3. 300. S. G.
Aquarii p. 332. v. *Aquarioli*. G.
Aquarioli p. 19. 332. D. G.
Aquarium p. 300. v. *Aquagium*. S. G.
Aquiductum p. 300. v. *Aquagium*. G.
Aquila p. 18. v. *Aquilus*. 193. v. *Oscines*.
Aquilus praenom. p. 22. 338. A.
Aquillus non Aquilius p. 338. v. *Aquilius*. A.
Aquilia p. 300. v. *Aquaelicium*. S. D. G.
Aquilo p. 19. 331. D. G.
Aquilus p. 18. 331. S. D. G. 22. v. *Aquilius*.
Aquimanale p. 490. v. *Manalem lap.* S.
Aquipenser p. 19. 332. D. G.
Arabice olet p. 23. 340. L. *Simillimum exemplum est*, quod affert *Dionædes* p. 378. P. et *Plauti Cornicularia: Facite olant aedes Arabice*.
Arae p. 342. v. *Altaria*. D.
Arilla p. 18. 329. S.
Arbiter p. 13. 321. D. G. L.
Arbitrari p. 321. v. *Arbiter*. L.
Arbitrarium p. 13. 321. D.
Arbitrium p. 13. 321. D. G.
Arbar capillarum p. 44. v. *Capillatam*. — *capillata* 44. 333. v. *Capillatam*. S. D. — *arbores coinci-*

quere 395. v. *Conquirere*. S. — *fanatica* 69. v. *Fanatica*. — *felices* 69. 434. v. *Felices*. A. D. — *infelices* ibid. — *fulguritae* 663. v. *Strufertarios*. S.

Arbosum p. 13. 321. U. D. L.
Arca p. 21. 335. G. 14. 322. v. *Arcanus*. D. 321. v. *Arcere*. L.
Arcanus p. 14. 322. D. G.
Arcarii p. 335. v. *Arca*. G.
Arcela p. 322. v. *Arcanus*. D.
Arcella p. 21. v. *Arca*.
Arcere p. 14. 321. D. G. L. 322. G. L.
Arcirma p. 322. v. *Arcuma*. G.
Arcives p. 329. v. *Argutes*. D.
Arcivus p. 322. v. *Arcula*. D.
Arcobriga p. 88. 476. v. *Lacobriga*. D.
Arcubii p. 21. 336. L.
Arcula avis p. 14. 321. v. *Arcere*. L. 322. D. G.
Arculata p. 14. 322. D. G.
Arculum p. 14. 322. A. D. L. 468. v. *Inarculum*. S. 14. v. *Corculus*.
Arcuma p. 14. 322.
Arcus p. 14. v. *Arca*. 321. v. *Arcere*. G. L. 322. v. *Arcanus*. D.
Arca p. 10. 314. D. G.
Ares p. 447. v. *Harviga*. L.
Arferia aqua p. 10. 315. S. D. L.
Argei locus p. 17.
Argei p. 327. v. *Argeo*. S.
Argennon p. 13. 320. S. D. G. L.
Argentum p. 320. v. *Argennon*. D.
Argeo p. 327. S. D.
Argeos p. 14. 322. D.
Argonautae Minyae dicti p. 91. v. *Minyae*.
Argus p. 23. 340. 186. v. *Oculatum*.
Arguta exta p. 513. v. *Muta*. (Cfr. *Giese ad Cic. Divin. II, 12. extr.*).
Ariciae multi Manii p. 169. v. *Maninus*.
Aridum p. 10. 314. D. G. et v. *Arca*. G.
Aries p. 447. v. *Harviga*. L. — *permissus* 118. 568. v. *Permissus*. A. — *subiicitur* 265. v. *Subicere*. 267. v. *Subigere*. 718. v. *Subici*. S.
Arilator p. 17. 329. S. D. G.
Ariminum p. 21. 335. D.
Ariminenses trachali p. 156. v. *Trachali*.

- Aristarchi Achilles* p. 605. v. *Pro-lato*, D.
Aristophorum p. 23. 339, D.
Arma p. 3. 302. D. G. 21. v. *Armillas*. 276. v. *Tela*.
Armella p. 336. v. *Armillas*, G.
Armentas p. 4. 303. v. *Armentum*, G.
Armentum p. 4. 303. D. G.
Armi p. 336. v. *Armillas*, D.
Armillum p. 336. v. *Armillas*, G.
Armillae p. 21. 336. D. G.
Armiliarius p. 336. v. *Armillas*, G.
Armillum p. 2. 300. Proverb.: *anus ad armillum redit*, ibid.
Armilustrium p. 16. 327. S. D. G.
Armita virgo p. 4. 303. S. D. G.
Armites p. 329. v. *Arguties*, D.
Armus p. 2. v. *Armillum*, 3. v. *Arma*, 4. v. *Armita*, 21. v. *Armillas*, 276. v. *Tela*, 303. v. *Armita*, G.
Arna p. 17. 329. S. D.
Arquatus morbus p. 243. v. *Solutum*.
Arquites p. 18. 329. D. L.
Arse p. 16. v. *Arserere*.
Arseverse p. 16. 326. D. G. L.
Arsineum p. 17. 329. S. D.
Artena p. 18. 330. v. *Arytena*, D.
Artes p. 18. v. *Artifices*.
Artifices p. 18. 329. D. G. 222. not. 2.
Artitus p. 17. 329. D. G.
Artu pro *artus* p. 329. v. *Artus*, D. L.
Artus p. 18. 329. D. L.
Aruales fratres p. 305. v. *Ambaruales*, D. 306. v. *Ambaruales*, D. 324. v. *Amtermini*, S.
Arviga p. 447. v. *Harviga*, L.
Arvina p. 329. v. *Arvilla*, S.
Arvipendium p. 336. v. *Arvum*, G.
Arvix p. 447. v. *Harviga*, L.
Arvocitatus p. 23. 338. G. L.
Arvum p. 22. 336. D. G.
Arytena p. 18. 330. S. D. G.
Arx p. 14. v. *Arcani*, 321. v. *Arcere*. L. pro *aguraculo* 326. D. — *sacrificium* in *arce* 14. v. *Arcani*.
As genit. 1. declin. p. 337. v. *Ae*. L. nominativ. 1. declin. vocum Latinarum 319. v. *Avillas*, L. [Cfr. notam 41, p. 129].
As moneta p. 136. v. *Ratium*, 347. v. *Bessem*, S.
Ascanii filii p. 20. v. *Aemilia*.
Ascriptitii p. 13. (Cfr. *Adscriptitii* in hoc indice).
Asculum p. 117. v. *Picena*.
Asparagus p. 17. 328. D.
Aspicio p. 2. v. *Auspicium*.
Assa p. 24. 342. A. D. G. L. — *tibia* 342. v. *Issa*, D. L. — vox 302. v. *Acamenta*, L. 342. A. D. G. L.
Assamenta p. 301. v. *Acamenta*, D.
Asserere p. 21. 336. U. A. S. D. G.
Asseres p. 14. 322. S. G. L. 275. v. *Teres*.
Assertio p. 336. v. *Asserere*, G.
Assertor p. 336. v. *Asserere*, G.
Asses sextantarii p. 265. v. *Sextantarii*.
Assiduae p. 17. 328. D. L.
Assiduus p. 9. 311. D. G.
Assipondium p. 55. v. *Dispensatores*.
Assir p. 14. 322. v. *Assiratum*, S. D.
Assiratum p. 14. 322. S. D. G. L.
Assis p. 41. v. *Centenaria*, 302. v. *Acamenta*, L. — *assis effigies* 228. v. *Ratium*. — *assis* pro *axis* 301. v. *Acamenta*, D.
Assulae p. 64. v. *Fomites*.
Assus p. 302. v. *Acamenta*, L.
Ast p. 6. 317. v. *At*, L.
Astassin p. 22. 337. S. D.
Astu p. 5. 306. D. G.
At p. 11. 317. L.
Ata p. 335. v. *Acies*, S.
Atanvium p. 16. 326. S. D. L.
Atavus p. 12. 318. D. G.
Atellani p. 199. v. *Personata*.
Athenae quadrurbs p. 133. 220. 625. v. *Quadrurbem*, D. G. L.
Athenienses gerras poscunt p. 70. v. *Gerae*.
Athletae p. 132. 318. v. *Quinquentiones*.
Atlas p. 448. v. *Hercules*, D.
Atanulus p. 541. v. *Nanum*, G.
Atra bilis p. 24. 342. A. D. L.
A. Sempromius Atratinus p. 183. v. *Nautil*.
Atri dies p. 231. v. *Religiosus*, 185. v. *Nonarum*.
Atria urbs p. 12. 318. v. *Atrium*, D.
Atricapillae p. 93. v. *Melanocoryphi*.
Atrium p. 12. 318. D. G. L. in *atrio sternebantur lecti geniales* 571. v. *Pegasum*, S.
Atriplex herba p. 24.
Atriplexum herba p. 24. 342. v. *Adniciat*, D.
Atritus p. 24. 340. S. D.
Atroces p. 16. 326. U. S. D. G. L.
Atta p. 12. 318. v. *Attavus*, D. 11. 316. S. G.
Atta Quinctius poeta p. 11.
Attanulum p. 326. v. *Atanvium*, D.
Attegrare p. 11. 316. S. D. — *vinum* ib. S. D.
Attestata fulgura p. 11. 316. S. D.
Attibernalis p. 11. 316. S. D. G.
Atticissat p. 24. 340. A. D. L.
Atticum Talentum p. 273. v. *Talentum*, 413. v. *Euhoicum*, D.
Attigere p. 316. v. *Attegrare*, S.
Attigit p. 154. v. *Tagit*, 273. ib.
Attingem p. 22. 338. S. D. G.
Attingere p. 316. v. *Attiae*, D.
Attius Navius augur p. 180. v. *Navia*.
Atriturum p. 11. 316. D. G.
Au in compositione pro *a*, unde sit p. 333. v. *Abs*, L.
Auceta p. 22. 337. D. L.
Auctarium p. 13. 320. D. L.
Auctar p. 24. 341. S. D. L. 418. v. *Existimo*, L.
Auctum p. 13. 320. D. L.
Auctumnitas p. 334. v. *Auctumnus*, D.
Auctumnus p. 20.
Auctum p. 418. v. *Existimo*, L.
Audacia p. 17. 329. D.
Audaciae plural. p. 22. 338. L.
Audaculus p. 23. v. *Audax*.
Audax p. 23.
Auditavi p. 24. 340. S. D.
Auge German. vox p. 299. v. *Augustus*, S.
Auger pro *Augur* p. 299. v. *Augur*, G.
Augere unde p. 325. v. *Auxiliares*. D. — *sacrificium* 316. v. *Attegrare*, S.
Augur p. 2. 299. D. L. v. *Augustus* ibid. L. — *Attius Navius* 180. v. *Navia*. — *augures publici* 212. 608. v. *Publici*, D. G. 212. not. 2. — *a quo instituti et quot* 608. v. *Publici*, D. — *quinque genera signorum observant* 133. 221. v. *Quinque*. — *augurum spectio* 257. v.

- Specio*. — in exercitu 237, v. *Remisso*.
- Auguraculum* p. 16. 326, D.
- Augurium* p. 2, v. *Augur*. — *auguria celestia* 49, v. *Celestia*. — *messalia* 162, v. *Vernisera*. — *augurium optimum* 299, v. *Augustus*. G. — *oscinum* 115, v. *Oscinum salubris* 516, v. *Maximus*, D. — *auguralis precatio* 267, v. *Sponsis*. — *bonum* 129, v. *Puls*.
- Augustus locus* p. 2. 299, D.
- Aula pro olla* p. 20. 334, D. G.
- Aulicoqua vel aulicoqua exa* p. 20. 334, v. *Aulas*, D. G.
- Aumarium* p. 396, v. *Cella*, S.
- Aurea bulla* p. 29.
- Aureae* p. 22, 328, A. D. G.
- Aureas substantiv.* p. 8, v. *Aureax*.
- Aureax* p. 8. 310, U. S. D.
- Aurelia familia* p. 30. 334, A. D.
- Aurichalcum* p. 8. 310, S. D. G.
- Auriculae* p. 111, v. *Orata*.
- Auriginosus* p. 328, v. *Aerosam*, G.
- Auris forata* p. 523, v. *Nequam*, S.
- Auritus* p. 8. 310, S. D.
- Aurochalca* p. 310, v. *Aurichalcum*, S.
- Aurosus* p. 328, v. *Aerosam*, G.
- Aurum* p. 8. 310, U. S. G. — *rusticorum* dicunt p. 111, v. *Orata*. — *auro contra* 393, v. *Contrarium*, D. — *auri sui* quid. 131, 216, v. *Puri*. — *nequam* 106, 117, 523, v. *Nequam*, D. G. — *probum* 131, 216, v. *Probi*. — *profanum* ibid. *purum* ibid.
- Aurunca* p. 15. 325, v. *Ausonia*, D.
- Auruncare* p. 310, v. *Aurum*, S.
- Aurunci* p. 310, v. *Aurum*. 325, v. *Ausonia*, S.
- Auruncus* p. 310, v. *Aurum*, S.
- Autumnus* p. 334, S. D. [v. *Ind*, v. *Auctumnus*.]
- Ave* p. 319, v. *Avere*, L.
- Aventinus mons* p. 16. 327, D. 214, not. 4. 201, *navibus adibatur* p. 193, not. 6, et in *textu* v. *Navibus*.
- Aventinensis* dea p. 178, not. 5. 525, v. *Nesi*, D.
- Avere* p. 13. 319, D. L.
- Avia* p. 12, v. *Amita*.
- Aviditas* p. 13. 319, v. *Avere*, D.
- Avidus* p. 13. 319, v. *Avere*, D. 20, 334, D.
- Avillas* p. 13. 319, D. G. L.
- Aves* p. 24, 343, D. *admissivae* 331, v. *Admissivae*, D. — *altera* 6, v. *Alterum*. — *arcula* 14, v. *Arcula*. — *clivia* 393, v. *Clivia*, G. — *circanea* 33. 360, v. *Circanea*. — *galeria* 440, v. *Galearia*, D. — *auspicia facientes* 3, v. *Alites*. — *ambustiana* 346, v. *Bustum*, S. — *incendiariae* 346, v. *Bustum*, S. — *inebrae* 81. 463, v. *Inebrae*, U. S. D. G. — *oscines* 193, v. *Oscines*. — *praepetes* 129, 212, 559, S. D. G. 603, v. *Praepetes*, S. D. 195, v. *Praepetes*. — *remores* 136, 230, v. *Remores*. — *sanqualis* 145, 638, v. *Sanqualis*. — *supervaganea* 245, v. *Supervaganea*. — *sinistrae* 263, et not. 1. 708, v. *Sinistrae*, D. — *avem respicere* 236. 237. 658, S. D. G, v. *Respici*.
- Averruncare* p. 310, v. *Aurum*, S.
- Avia* p. 12, v. *Amita*.
- Avolant* p. 22. 337, D. L.
- Avulsulari* p. 23. 340, D. G.
- Auselii* p. 20, v. *Aurelia*. 198, v. *Pignosa*.
- Austis* p. 23.
- Auson* p. 325, v. *Ausonia*, D.
- Ausonia* p. 15. 325, S. D.
- Ausum* p. 8. 334, v. *Aurum*, A.
- Avunculus* p. 12. 318, *magnus* ib. *maior* ib. et 98, v. *Maior* av. — *maximus* ib.
- Avus* p. 12. 318, S. D. G.
- Auspiciari* peremne p. 211, v. *Peremne*. *cubando* 50, v. *Cubantes* — *solida scella in auspicando sedere* 266, v. *Solidum*. — *in auspicando silentio surgere* 267, v. *Silentio*, 720, v. *Prosimurium*. — *post auspicium consulis exercitus remittebatur* 6. 8. S. — *in auspicando avem respicere* 236, v. *Respicere*.
- Auspicium* p. 2. 299, U. D. — *auspicia cuius fuerint* 701, v. *Auspicio*. — *genera* 627, v. *Quinque*, D. — *quarum avium* 3, *ubi fiabant preciscis temporibus* 25, v. *Prosimurium*. *in auspicis pullis puls datur* 129. 211, v. *Puls*. — *caduca* 49. 393, v. *Caduca*, D. G. — *clivia* 49. 393, v. *Clivia*, U. D. G. — *dextra* 55. 406, v. *Dextra*, D. — *inges* 77. 453, v. *Iuges*, S. D. — *maiora* 173, v. *Minora*. 513, A. D. G. v. *Maiora*. — *maximum* 513, v. *Maiora*. — *patriciorum* 513, v. *Maiora*, A. — *pedestria* 129, 211. 607, D. v. *Pedestria*. — *peremne* 607, A. S. D. G. L. v. *Peremne*. — *pestifera* 129. 212. 603, v. *Pestifera*, D. — *piacularia* 129. 212. 603, v. *Piacularia*, D. — *propteraviam* 211, v. *Propteraviam*. — *repetenda* 632, v. *Rustum*. — *sinistrum* 260, *sinistimum* ib. v. *Sinistrae*.
- Aut* p. 159, v. *Tel*.
- Autumo* p. 341, v. *Auctor*, L. 418, v. *Eristimo*, L.
- Auxiliares* p. 15. 325, S. D.
- Auxilla* p. 21. 335, v. *Acies*, S.
- Axamenta* p. 3. 301, S. G. L.
- Axare* p. 8. 301, v. *Axamenta*, S. G. L. 309, D. L.
- Axe agglomerati milites* p. 22. 337, D. L. 301, v. *Axitiosi*, L.
- Axillites* p. 335, v. *Acies*, S.
- Axiosi et axitiosi* p. 301, L.
- Axis* p. 3. 302, G. et v. *Axamenta*, L.
- Axit* p. 3. 301, v. *Axitiosi*, D.
- Axites* p. 3. 301, v. *Axitiosi*, S. D. L.
- Axitiosi* p. 3. 301, D.
- Azur* pro *Anzur* p. 332, S.

B.

- Babylonica solaria* p. 141. 241, v. *Solla*.
- Babylonicum talentum* p. 413, v. *Euboicum*. 731, v. *Talentorum*.
- Bacar* p. 25. 344, S. G.
- Bacario* p. 344, v. *Bacar*, S. v. *Bacario*, G.
- Bacarium* p. 344, v. *Bacar*, S.
- Baccariones* p. 332, v. *Aquarioli*, D.
- Bacchanalia* p. 25. 343, D. L.
- Bacrio* p. 25. 344, D. G.
- Baebia lex* p. 652, v. *Rogat*, G.
- Baulari* p. 29, v. *Bailulus*, 350, D. ib. 582, v. *Promiscam*, L.

- Baiulatio* p. 350. v. *Baiulos*. G.
Baiulator p. 350. v. *Baiulos*. G.
Baiudus p. 29. 582. v. *Promiscam*. L.
Bal Gallicum p. 349. v. *Balatrone*s.
 D.
Balaena p. 25. 343. S. D. G. L. 344.
 L.
Balatrone Italicum p. 349. v. *Balatrone*s. L.
*Balatrone*s p. 28. 349. D. G. L.
Balet Gallicum p. 349. v. *Balatrone*s. D.
Ballare p. 349. v. *Balatrone*s. D.
Ballator p. 349. v. *Balatrone*s. D.
Band German. p. 748. v. *Venerari*.
 L.
Banne Belgicum p. 347. v. *Benna*.
Bara insula p. 27. v. *Barium*. 347.
 D.
*Barathrone*s p. 349. v. *Balatrone*s. L.
Barathrum p. 25. 344. S. D. L.
Borbari p. 29. 351. A. D. G. L. *auri-*
bullus perforatis p. 523. v. *Nequam*. S.
Barbaricum p. 26. 345. D. G.
Barbatus p. 549. v. *Nanum*. S.
Barburra p. 349. v. *Bardus stultus*.
 G.
Bard Britannicum p. 349. v. *Bardus*
cantor. D.
Bardus p. 28. 349. D. G. L.
Barguineus Gallicum p. 329. v. *Ari-*
lator. S.
Barium urbs p. 27.
Baro p. 350. v. *Baiulos*. L. 582. v.
Promiscam. L.
Barrire p. 25. 343. S. G. L.
Barro p. 343. v. *Barrire*. L.
Basilica p. 25. 343. D. G.
Basilicum p. 25.
Basiliscus p. 26. 345. D.
Batis p. 344. v. *Batus*. S. D.
Batum p. 344. v. *Batus*. S.
Batus p. 25. 344. S. D.
Bellarium et bellaria res p. 29. 350.
 S. D. G.
Belle p. 29. v. *Bellule*.
Bellieripa saltatio p. 29. 350. D.
Bellistres Gallicum p. 349. v. *Balatrone*s. G.
Bellitudo p. 29.
Bellona p. 27. 343. S. D.
Belluata topetia p. 349. v. *Belutus*. G.
Bellum p. 27. 347. D. G. *quomodo*
indicauerint Romani. 343. v. *Bel-*
lona. L. — *antarium* 8. 309. v.
Antarium. S. D.
Bellule p. 29. 351. D. G. L.
Belutus p. 28. 349. D. G.
Bene sponsis, beneque volueris p.
 267. v. *Sponsis*.
Beneficarii milites p. 27. 347. D. G.
Beneventum p. 28. 349. A. S. D. G.
 262. v. *Segesta*.
Benignus p. 27. 347. D. G.
Benna p. 27. 347. S. D.
Bennarius p. 347. v. *Benna*. S.
Benuit pro Venerit p. 446. v. *He-*
lus. L.
Beolai p. 350. v. *Baiulus*. G.
Bes p. 27. 347. U. S. G. 275. v. *Tri-*
entem. *Besses usurae* 347. v. *Bes-*
sem. G.
Bestia veterina p. 159. v. *Veterina*.
Betere p. 350. v. *Bitienses*. S. D. G.
Bibere gallum p. 439. v. *Gallam*. A. D.
Bibesia p. 118. 199. v. *Perediam*.
Bibilles p. 348. v. *Biseta*. S.
Bibliothecae p. 28.
Biceres p. 348. v. *Biseta*. S.
Biden p. 305. v. *Ambidens*. A. D. G.
bos 29. 350. v. *Bidentem*. D. *ovis*
 5. v. *Ambidens*.
Bidental p. 27. 348. S. D.
Bidentis p. 28. 348. v. *Bidental*. S.
 et v. *Bidentis* *ibid* G.
Bifax p. 739. v. *Trifax*. S. D. G.
Bigati nummi p. 73. v. *Grave*.
Bigenera animalia p. 28. 349. S. G. L.
Bignae p. 28. 343. S. D. G.
Bilbinus p. 349. v. *Bilbit*. G.
Bilbit p. 28. 349. S. D. G.
Bilis atra p. 24. 342. v. *Atra*. A.
 D. L.
Bilingues Brutaccs p. 29. 350. S. D.
 G.
Billis p. 28.
Binominis p. 29. 351. S. D.
Binomius p. 351. S. D.
Bipes p. 396. v. *Duidens*. L.
Bis p. 396. v. *Duis*. D.
Bisaenus p. 348. v. *Biseta*. S.
Biseta porca p. 28. 348. S. D. G.
Bitienses p. 29. 350. S. D. G.
Blandicella verba p. 29.
Blatae p. 23. v. *Balatrone*s.
Blatio p. 349. v. *Blaterare*. D.
Blato p. 403. v. *Deblaterare*. G.
Blairones p. 349. v. *Balatrone*s. L.
Blaterare p. 28. 349. S. D. G. L.
Blax p. 349. v. *Blaterare*. S.
Blenni p. 29. 351. A. D. L.
Blitum p. 28. 349. D. G.
Boa p. 344. v. *Bova*. S.
Boare p. 25. 343. D.
Boarium p. 25. 343. L.
Boca p. 25. 343. D.
Boia p. 29. 351. S.
Boicus ager p. 30. 352. D. G.
Boii p. 352. v. *Boicus*. D. G. 351. v.
Boiae. S.
Bombio p. 342. v. *Bombitatio*. G.
Bombitatio p. 25. 343. D. G.
Bombites p. 343. v. *Bombitatio*. G.
Bomis p. 343. v. *Bombitatio* G.
Bona p. 25. 343. D. G.
Bos et vervec ambegni p. 5. v. *An-*
begni. 305. *ib*. D. — *Cyprius* 385.
 v. *Cyprio*. S. D. — *bidens* 29. 350.
 D. — *Jurvus* 70. 435. v. *Furum*.
 D. — *patulus* 120. 576. v. *Patu-*
lum. S. D. G. — *pulcher* 208. v.
Pulcher. — *robus* 134.
Botulus p. 29. 351. S. D.
Bouge Gallic. p. 359. v. *Bulgus*. D.
Bougette p. 350. v. *Bulgus*. D.
Bounique Gallic. p. 345. v. *Burrum*. D.
Bova p. 25. 344. S. D. G.
Bovantes p. 347. v. *Boare*. D.
Botes stercore humano in *Cypro* in-
 sulae pascentur p. 45. v. *Cypro*.
 — *iniuges* 84. v. *Iniuges*. — *in-*
signes 84. v. *Insignes*. — *patuli*
 125. v. *Propatuli*.
Bovinator p. 344. v. *Bovinator*. A. S.
Bovinator p. 25. 344. A. S. D. G.
Boar p. 345. v. *Boca*. D.
Brachianarium p. 336. v. *Armillas*.
 G.
Brachium p. 26. 345. D. G. L.
Brassica p. 26. 345. D. L.
Bred Batavum p. 590. v. *Plutei*. L.
Breit Germanic. p. 590. v. *Plutei*. L.
 682. v. *Silembus*. L.
Brenda p. 27. v. *Brundisium*.
Brendum p. 347. v. *Brundisium*. D.
Breve p. 26. 345. D.
 G g g g g

- Briga terminatio oppidorum Hispani-*
cor. p. 476. v. *Lacobriga*. G.
Bruma p. 26. 345. D. L.
Brundisium p. 27. 347. S. D.
Brutaces bilingues p. 29. 350. v. *Bi-*
lingues. S. D. G.
Brutates p. 350. v. *Bilingues*. D.
Brutianae parvae p. 26. 345. D.
Brutiani p. 26. 345. A. U. S. D.
Brutianae p. 600. v. *Parmulis*. A. D.
Bruttiani p. 208. v. *Parmulis*.
Brutum p. 26. 345. S. G. L. 112. v.
Obrutuit.
Bu syllaba p. 81. v. *Imbutum*.
Bua p. 414. v. *Exbures*. 351. v. *But-*
tubata. S.
Bubinare p. 26. 345. D. L.
Bubleum p. 27. 346. A. D. G. L.
Bucar p. 29.
Buccina p. 27. 346. S. D.
Buccinator p. 346. v. *Buccina*. D.
Bucephalus p. 27. 346. D.
Bucerum pecus p. 26. 346. S. D. G.
Buceriae p. 346. v. *Bucerum*. G.
Bucerinae p. 346. v. *Bucerum*. G.
Buceta p. 346. v. *Bucerum*. G.
Bulga p. 28. 350. S. D. G.
Bulima p. 27. 346. S. D.
Bulla aurea p. 29. 352. S. D.
Burium locus p. 347. D.
Burracei Hispani. p. 352. v. *Bur-*
ranica. G. — *Burraea* Hispan.
 352. v. *Burranicum*.
Burraeos Hispan. p. 344. v. *Bur-*
rum.
Burrantica potio p. 30. 352. S. D. G.
Burranicum p. 29. 351. D.
Burricha p. 345. v. *Burrum*. D.
Burrocam p. 344. v. *Burrum*. S.
Burrum p. 26. 344. S. D. G. 25. v.
Balaena.
Burrus p. 30. v. *Burrantica*.
Bustum p. 26. 346. S. D. G.
Buteo p. 27. 346. D. G. 193. v. *Oscines*.
Buttubata p. 29. 351. S. D.
Buxum p. 25. v. *Balaena*.
Burrus p. 345. v. *Burrum*. D.
- C.
- C* pro *G* apud antiquos ponebatur
 p. 334. v. *Aretare*. D.
- Caballarius* p. 310. v. *Aurear*. S.
Cacula p. 35. 364. A. S. G. L. 123. v.
Procalare.
Caculatum p. 36. 366. D.
Cadavera pauperum in puteis sepe-
liebantur p. 570. v. *Puteum*. D.
Caimea terra p. 36. 367.
Caduca auspicia p. 49. 393. D. G.
Caduceptor p. 36. 367. D. G.
Caduceum p. 367. v. *Caduceptor*. S.
Caccilia p. 123. v. *Praenominitus*.
Cuecilia gens p. 34. 169. 101. v. *Me-*
illii. 363. v. *Caeculus*. D.
Caeculare p. 35. 47. 389. D.
Caeculus conditor Praeneste p. 34.
 363. D.
Caecum vallum p. 34.
Caedere p. 364. v. *Caedem*. D. 389.
 v. *Cudere*. D.
Caedes p. 35. 364. D.
Caeditiae tabernae p. 35. 364. D.
Caeditius campus p. 364. v. *Caedi-*
tiae. D.
Caelare p. 17. v. *Ancaesa*.
Caelassis p. 47. 389. D. G. L.
Caelata p. 328. v. *Ancaesi*. G.
Caelatura p. 328. v. *Ancaesi*. G.
Caelestia auguria p. 49. [Cfr. *Coe-*
lestia.]
Caenina urbs p. 35. 364. D.
Caere oppidum p. 363. v. *Caerimo-*
nium. D.
Caerulus p. 235. 655. v. *Rigido*. D.
Caesar p. 44. 383. D. L.
Caesariati p. 35. 364. D. L.
Caesaries p. 364. v. *Caesariati*. L.
 383. v. *Caesar*. L.
Caesnae p. 196. v. *Pesnis*. 197. v.
Pennas.
Caesones p. 44. 383. S. D. G.
Caestus p. 35. 364. D.
Caesullae p. 228. v. *Raviliae*.
Caesus : ruta caesa p. 222. v. *Ruta*.
Cala p. 390. v. *Calones*. D.
Calabra curia p. 37. 369. S. D. G. L.
 v. *Curia*.
Calare p. 354. v. *Calatores*. D. 355. L.
Calassis p. 39. 374. A. S. D. 329. v.
Aclassis. D.
Calata comitia p. 370. v. *Curia*. L.
Calathus p. 36. 367. D. G. 152. v.
Talassionem.
- Calatores* p. 31. 354. U. S. D. G. L.
 123. v. *Procalare*.
Calbae p. 366. v. *Calbeos*. L.
Calbei p. 36. 366. S. D. G.
Calces p. 36. 366. D. 35. v. *Cancri*.
Calchas p. 169. v. *Manum et men-*
tum.
Calculi p. 35. v. *Cancri*.
Calda p. 366. v. *Calix*. G.
Calceata p. 366. v. *Calicata*. S.
Calendae Martiae p. 100. v. *Mar-*
tias. *Calendarum dies nuptiis alie-*
ni p. 110. 185. v. *Nonarum*.
Calicare p. 367. v. *Calicata*. D.
Calicata aedificia p. 36. 366. S. D.
Calilam bibere p. 366. v. *Calix*. G.
Caligo p. 366. v. *Calim*. L.
Calim p. 36. 366. D. G. L.
Calix p. 36. 366. D. G. 367. v. *Co-*
licata. D.
Calones p. 36. 366. D. 47. 390. S. G.
 123. v. *Procalare*. 469. v. *Inca-*
lanto. D.
Calpar p. 36. 50. 394. S. D.
Calpur Numae filius p. 366. v. *Cal-*
purni. D.
Calpurni p. 36. 366. S. D.
Calumnia p. 123. v. *Procalare*.
Calypra p. 36. 367. D. G.
Cama p. 679. v. *Supparus*. S.
Camara p. 34. 362. A. D. G.
Camelae virgines p. 48. 391. D. G.
Camenae p. 34. 362. D. L.
Camensis p. 45. 385. S. D.
Camertus p. 362. v. *Camara*. G.
Camilla p. 391. v. *Camelis*. G.
Camillus nom. appellativ. p. 34.
 361. S. D. L. 425. v. *Familia*. L. —
flaminius p. 69. v. *Flaminius*. —
Camillum p. 48. v. *Cumera*.
Camisia p. 144. 679. v. *Supparus*. L.
Camistella p. 35. v. *Cana*.
Campas p. 362. v. *Cappas*. D. G. *
Campsarii p. 363. v. *Capsae*. G.
Campi Diomedei p. 56. 407. v.
Diomedis. — *Libycus* p. 90. v.
Libycus. — *Maritialis* p. 96. —
myrtei p. 501. v. *Myrtea*. D. —
scleratus p. 148. 703. A. D. G. 258.
 v. *Scleratus*.
Cana p. 35. 365. D. G.
Canales p. 365. v. *Canaliculae*. D.

- Canalicolae* p. 35, 365. S. D. G.
Cancelli p. 365. v. *Cancrī*. D.
Cancer p. 35, 365. S. D. G. 107. v. *Nepa*.
Candelabrum p. 36, 365. D. G.
Candelae p. 42. v. *Cereos*.
Canentans p. 35, 365. D.
Canensis p. 355. v. *Camensem*. D.
Canephora p. 394. v. *Canifera*. D.
Canes Aesculapio tribuuntur p. 82. v. *In insula*. — *plauti* 126, 203. v. *Plauti*. — *rufti* 364. v. *Catularia*. D. — *rutili* 234, 653. v. *Rutilae*. D. G. — *sagaces* p. 146, 252. v. *Sagaces*, 131, 217. v. *Præ-sagatio*.
Canicæ v. 35, 365. S. D. G.
Caniculae sideris placatio p. 364. v. *Catularia*.
Canifera p. 49, 394. D.
Canistra p. 35, 365. v. *Canæ*. D.
Canitudo p. 47, 389. D. G.
Canius poeta p. 742. v. *Veteratores*. D.
Cannensis p. 385. v. *Camensem*. D.
Canta p. 36, 365. D.
Cantherius p. 36, 365. D. G. — *cantherius rideo* proverb. 233, 652. A. S. D. G. v. *Rideo*.
Cantilena p. 111, 187. v. *Occentassint*.
Cantio retiarii adversus mirmillonem 233, 138. v. *Retiario*.
Canturū p. 398. v. *Dagnades*. S.
Canturnus p. 45, 386. D.
Canua p. 49. v. *Canifera*.
Capedulum p. 375. D. v. *Crepiculum*.
Capedunculum p. 369. v. *Caprun-culum*. G.
Capena porta fontinalis p. 423. v. *Fontinalia*. D.
Caperatum p. 37, 368. D. G. L.
Capidulum p. 37, 368. D.
Capillaris arbor p. 44.
Capillata arbor p. 44, 383. S. D.
Capilli diis consecrabantur p. 383. v. *Capillatam*. S.
Capio p. 333. v. *Ape*. L.
Capis p. 37, 368. D. G.
Capital p. 43, 382. D. — *facinus* p. 37, 368. D. G.
Capitalis locus vel lucus p. 50, 395. S.
Capitarium aes p. 50, 395. D.
Capitium p. 475. v. *Lacerare*. S. D.
Cappas p. 34, 362. D. G.
Caprae paludes p. 49. v. *Capralia*.
Caprae p. 37, 368. D.
Capralia p. 49, 394. D.
Capreoli p. 44, 383. D. G.
Capronæ p. 37, 368. D.
Caprun-culum p. 37, 369. D. G. L.
Capsae p. 37, 368. D. G.
Capsit p. 44.
Capsum p. 591. v. *Ploximum*. S.
Captus locus p. 49.
Capua p. 34, 361. D. G.
Capularis p. 47, 389. v. *Capulum*.
Capulum p. 47, 388. D. G.
Capus p. 361. v. *Capua*. S.
Caput p. 37, 368. D. L. i. e. aes 395. v. *Capitarium*. D. — *capita deo-rum* 49. — *capite censi* 585. v. *Proletarium*. D. — *diminutus* 53, 401. D. G. v. *Deminutus*.
Capys p. 361. v. *Capua*. S. D.
Carcer p. 132, 219. v. *Querquam*. 622. v. *Quercus*. D. L. — *locus robus* 134. v. *Robum*. — *Tullianum* 272. v. *Tullianum*, 729. ib. D.
Carde p. 402. v. *Decimanus*. D.
Carina p. 36. v. *Carinantes*.
Carinantes p. 36, 367. S. D.
Carissa p. 34, 362. S. D. G.
Carmen p. 362. v. *Camoenæ*. D. L. *Saliare* emend. 397. v. *Duorum*. D. 301. v. *Aramenta*. S. D. G. — *edisciebantur a pueris praetextatis* ibid. 696. v. *Salii* D.
Carmentali porta egredi nefas est p. 233, 653. v. *Religioni*. D.
Carnificis loco quis habitus sit p. 49, 392. S. G.
Caro casus obliquos non habet p. 664. v. *Satur*. A. D. — *catulina* 363. v. *Catulina*. D.
Carpentis et pilentis per urbem vehi licet matronis p. 211. v. *Pilentis*.
Carpere p. 443. v. *Glomus*. L.
Casa p. 36, 367. D. G. L.
Casabundus p. 37, 368. D.
Casaria p. 37, 368. S. G.
Cascum p. 36, 367. D. ib. v. *Casnar*.
Casus p. 36, 368. D. G.
Casina fabula Plauti p. 46, 388. D.
Casmenae p. 51. v. *Dusmoso*. 196. v. *Pesnis*.
Casnar p. 36, 367. D. et v. *Cascum* ibid.
Cassia v. p. 37, 368. D.
Cassiculum p. 36, 367. S. D. G.
Cassida p. 368. v. *Cassilam*. D.
Cassila p. 37, 368. D. G.
Cassis p. 363. v. *Cassilam*. G.
Cassitare p. 368. v. *Casabundus*. G.
C. Cassius Longinus p. 234, 654. v. *Religionis*.
Casta mola p. 49, 394. G.
Castella p. 401. D. G.
Castori et Polluci pellem dederunt antiqui p. 116. v. *Pillea*. — *ita me Castor* 79. v. *Ita me Castor*. 93. v. *Meccastor*.
Castra metari p. 92, 484. D. S. v. *Metari*. — *castrorum porta principalis* 123, 582. v. *Principalis*. D. G.
Castrensis corona p. 43, 382. D. G. L.
Casus p. 44, 384. G.
Catachresis p. 45, 384.
Catamitus p. 7. v. *Alcedo*, 363. D. ibid. 16. v. *Alumeto*. 325. ib. G. 34, 308. v. *Alcedo*. G.
Catampo p. 34, 362. S. D. G.
Catapirates p. 630. v. *Rudus*. D.
Catax p. 35, 363. S. D.
Catella p. 227. v. *Redimiculum*. 364. v. *Catulus*. G.
Catellum p. 364. v. *Catulus*. D.
Catellus p. 364. v. *Catulus*. D.
Cati fons p. 35, 364. D.
Catillare p. 363. v. *Catillatio*. D.
Catillatio p. 35, 363. S. D.
Catillones p. 67. v. *Fiscellus*. 34, 363. D. G.
Catillus p. 363. v. *Catillatio*. D.
Catissa p. 362. v. *Carissa*. S.
Catonis Origines p. 194. v. *Origines*.
Catularia porta p. 35, 364. D.
Catulaster p. 346. v. *Bulimam*. S.
Catulina caro p. 35.
Catullire p. 363. v. *Catillones*. D.
Catulus p. 35, 364. D. G. v. *Catularia* ib. D.
Caudæae p. 366. v. *Caudæcae*. S. D. G.
Caudæcae p. 36, 366. S. D. G.
Cauldricariae naves p. 36, 365. D.

- Caudicarii* p. 365. v. *Caudicariae*. D.
Caulae p. 36. 366. D.
Cauneas p. 310. v. *Aurum*. S.
Caupo p. 357. v. *Copona*. D.
Causa exilica p. 61. v. *Exilica*. —
sontica p. 264. cum not. 2. v. *Sontica*. 610. v. *Sonticum*. S. D.
 715. v. *Sontica*. G. L. — *causam agere* 19. v. *Agere*.
Cavere p. 365. v. *Cavillum*. S. —
parum cavisse p. 208. 600. S. D. G.
 v. *Parum cavisse*.
Caviae p. 44. v. *Caviarcs*.
Caviarcs p. 384. v. *Caviarcs*. S.
Caviarcs hostiae p. 44. 384. S. D.
Cavillatio p. 35. 364. D. G.
Cavillum p. 36. 365. S.
Cavillari p. 354. v. *Cavillatio*. D.
Cavitio p. 46. 388. S. D. G.
Cavum p. 36. 366. D.
Cecidisse litis p. 86. 473. D. G. v.
Litis cecidisse.
Celare p. 366. v. *Calim*. L.
Celassis p. 47. (Cf. *Caclassis*.)
Celeber p. 379. v. *Celeres*. L.
Celer p. 320. v. *Adscriptitii*. L. 379.
 v. *Celeres*. D. L.
Celeres p. 42. 379. D. L.
Cella p. 50. 396. S. D. G.
Cellar p. 396. v. *Cella*. S.
Cellariensis p. 396. v. *Cella*. G.
Cellarium p. 396. v. *Cella*. S.
Cellarius p. 396. v. *Cella*. G.
Cello p. 379. v. *Celeres* et *Celsus*. L.
Celozx p. 379. v. *Celeres*. L. 320. v.
Adscriptitii. L.
Celsus p. 42. 379. D. L.
Cenina urbs p. 35.
Censere p. 42. 378. D.
Censi capite p. 587. v. *Proletarium*.
 D.
Censio p. 50. — *cenensionem facere*
 41. — *hastaria* 42. 377. D. L.
Censor p. 378. v. *Censores*. D.
Censores p. 50. 44. v. *Censio*. 384.
 D. G. L. *quinquennales* 221. 627. v.
Quinquennales. S. D. — *ensores*
annorum U. C. 534—622. *qui fue-*
rint 653. v. *Religionis*. — *Censor*
praecipuae religionis habetur 653.
 v. *Religionis*. D. — *ensores im-*
politias faciebant 80. — *censo-*
rum locationes, venditiones. 279. v.
Venditiones.
Censoria maiestas p. 234. c. not. 1.
C. Martius Censorinus p. 654. v. *Re-*
ligionis. D.
Census: in censu qui primi nominati
sint p. 90. v. *Lacus*. — *pro censu*
classis iuniorum 213. v. *Pro censu*.
 — *censui censendo* 44. 384. S. D.
Censura p. 384. v. *Censores*.
Centaurion p. 42. 378. D.
Centenariae coenae p. 41. 377. A.
 D. L.
Centenas pondo p. 45. 386. D. S.
Centumvralia iudicia p. 42. 378. A.
 D. G. 49. 393. L.
Centumviri p. 42. v. *Centumvralia*.
Centuria p. 41. 377. D. L. — *niquis*
scivii 185. *Niquis scivii*. — *iure*
vocate 611. v. *Praerogativae*. A.
 S. D. — *praerogativae* p. 214. 611.
 v. *Praerogativae*. A. D.
Centuriata comitia p. 41. 377. A. S.
 D. L.
Centuriatus ager p. 41. 377. D.
Centurionus p. 38. 371. D.
Centussis p. 355. v. *Aestimata*. D.
Cercolips p. 42. 378. S. L.
Cercolips p. 378. v. *Cercolips*. S.
Cercops p. 42. 382. D. L.
Cercurus p. 502. v. *Myoparo*. S.
Cerci p. 42. 379. D. L.
Ceres p. 45. v. *Cocum*. — *Cereres*
castium 510. v. *Minuebatur*. A.
 S. G. — *Cereri sacrificabant de*
spicis 147. v. *Sacrima*. — *Cereri*
praemetium fit 251. v. *Sacrificium*.
 — *praesentanea porca immolatur*
 216. v. *Presam*.
Cerealia p. 441. v. *Graeca*. D. G. —
Cerealibus nucem mittebantur 185.
 534. S. D. — *Cereali sacrificio*
porca aurea et argentea adhibebatur
 208. v. *Porco*.
Cerimoniae p. 34. 362. S. D. L. —
denariae 54. 402. v. *Denariae*. D.
 G. L. — *tricenariae* 54. v. *De-*
narariae.
Cermalus p. 42. 379. A. D.
Cerno p. 41. v. *Crevi*.
Cernere haereditatem p. 376. v. *Crevi*.
 S.
Cernalia ludi p. 392. v. *Coninque-*
re. S.
Cernuare p. 392. v. *Coninquare*. S.
Cernui p. 392. v. *Coninquare*. S.
Cernuit p. 392. v. *Coninquare*. S.
Cernulus p. 379. v. *Cernui*. D.
Cernuus p. 42. 379. S. D.
Cerritus p. 42. 379. D. G.
Cerones p. 32. 356. A. S. D. G.
Ceraminum genera p. 564. v. *Penta-*
thlum. D.
Cerus p. 362. v. *Cerimoniarum*. S. D.
Cerus manus p. 91. v. *Matrem*. 362.
 v. *Cerimoniarum*. S. 482. v. *Ma-*
ter. D.
Cervaria ovis p. 43. 382. S.
Cervus p. 42. 379. D. — *Cervi Dia-*
nae sacri 262. v. *Servorum*. —
fugitivi 262. v. *Servorum*.
Cespes p. 35. 363. S. D. L.
Cesticillus p. 35. 363. D. G.
Cetus p. 25. v. *Balaena*.
Chalcedicum geus aedificii p. 40.
 374. D. G.
Chaos p. 40. 375. D. G. 79. v. *In-*
choare. 366. v. *Cavum*. D.
Character p. 404. v. *Dignorant*. D.
Chemise p. 679. v. *Supparus*. L.
Chilo p. 34. 361. S. D. G.
Choenix p. 40. 375. D.
Choragum p. 40. 374. D.
Ci praeposito inseparabilis p. 459.
 v. *Incitega*. L.
Cibus p. 35. 359. U. D. G.
Cicatricare p. 50. 395. D.
Cicum p. 33. 359. U. S. D.
Cicindela p. 33. 359. S. D. G.
Cicuri p. 23. v. *Bigenera*. 80. v. *In-*
cicorem. 450. *ibid.* L.
Ciendae p. 419. v. *Erectum citum-*
que. S.
Ciere p. 50. 147. v. *Salaciam*. 396.
 D. 415. v. *Exciet*. D. L.
Cilium p. 244. v. *Supercilium*. 33.
 360. S. D. G.
Cillibae p. 34. 360. D. L.
Cillibantum p. 360. v. *Cillibae*. D.
Cillus p. 749. v. *Vallescit*. D.
Cilo p. 34. 361. G.
Cimbri p. 34. 360. S. D. G.
Cimmerii p. 33. 360. D.
Cincia locus Romae p. 43. 382. D. G.

- Cinciae statuæ* p. 222. v. *Romanam*. — *status* 382. v. *Cincia*. D. — *familia* 629. v. *Romana*. G.
- Cincii lex* p. 99. v. *Muneralis*. 409. ib. A. S. D. L.
- Cincta flaminica* p. 49. 394. D. G.
- Cinctus Gabinus* p. 583. v. *Procincta classis*. D. G.
- Cingulus* p. 34. 360. D. — *cingulo nova nupta præcingebatur* 48.
- Cinnus* p. 353. v. *Concinnare*. D.
- Cinxia Iuno* p. 48. 391. D. G.
- Cio* p. 415. v. *Erciet*. L.
- Cipius* nom. propr. p. 533. v. *Non omnibus dormio*. A. D. G.
- Ciprus* vox Sabina p. 724. v. *Topper*. L.
- Circæna avis* p. 33. 360. D.
- Circensibus exuviae* deorum in circo ad pulvinar vehebantur p. 155. v. *Tensa*.
- Circites* p. 33. 360. D.
- Circumluvium* p. 49. 393. D. G.
- Circumluvium* p. 393. v. *Circumluvium*. D.
- Circus Flaminius* p. 67. 430. v. *Flaminius*.
- Cis* p. 33. v. *Citimus*.
- Cisium* p. 591. v. *Ploximum*. A.
- Cispium mons* p. 33. 359. D. 277. 720. v. *Septimontium*.
- Cisterna* p. 34. 361. D. G. L.
- Cistophorus* p. 273. 731. v. *Talentum*. D. 413. v. *Euhoicum*. D.
- Citare* p. 123. v. *Procitant*.
- Citæria* p. 46. 336. D. G.
- Citimus* p. 33. 359. S. D. G.
- Citor* p. 47. 389. D.
- Citra* p. 32. v. *Citimus*. 750. v. *Uls*. D.
- Citrosa vestis* p. 33. 360. S. D.
- Citum* p. 62. v. *Erectum*. 419. ib. D.
- Civica corona* p. 43. 360. D. 114. 192. v. *Obsidionis*.
- Civitas Romana* in sex partes distributa p. 151. 265. v. *Sex Æstæ sacerdotis*.
- Civium Romanorum poena* ob facinus capital p. 596. v. *Porticulus*. — *Civis cum necaretur*, *Lemoniacæ sacra* fiebant p. 247. v. *Supplicium*.
- Clacendix* p. 36. 366. D.
- Clam* p. 50. 396. D. 366. v. *Calim*. D.
- Claritudus* p. 44. 384.
- Classarius* p. 382. v. *Classici*. G.
- Classicarius* p. 382. v. *Classici*. G.
- Classici* p. 352. v. *Classici testes*. D. — *testes* 43. 382. S. G.
- Classicum* p. 328. v. *Aenatores*. S.
- Classis*: *hominum multitudo* p. 123. v. *Procincta*. — *infra classem esse* 34. v. *Infra*. 468. ibid. A. D. — *prima* 463. ibid. — *clypeata* 43. 350. v. *Clypeum*. D. — *procincta* 43. 382. 583. S. D. G. 130. 612. v. *Procincta classis*. S. D. — *classis pro censu iuniorum* 213. 610. D. G. v. *Pro censu*. — *classis pro exercitu* 381. v. *Classes clypeatas*. D. — *pro equitibus* 380. ibid. D. — *quintana* 219. 621. v. *Quintana porta*. D.
- Claudere* p. 43. 381. A. D. G. — *cuius munus fuerit* 43. v. *Claudere*.
- Claudiana tonitrua* p. 44. 383. D.
- C. Claudius Pulcher* p. 654. v. *Religionis*. D.
- Clausula* p. 43. 331. D. G.
- Clava* p. 47. 389. D. G. 344. v. *Bovia*. D.
- Clavata vestimenta* p. 43. 331. D. G.
- Clavator* p. 47. v. *Calones*.
- Clavis* p. 43. 381. v. *Claudere*. D. G. — *clavim tradere* 43. 381. D. G.
- Clavus* p. 381. v. *Clavata*. D. — *annalis* 43. 381. D. G.
- Claxendix* p. 365. v. *Clacendix*. D.
- Clienta* p. 47. 383. A. D. L.
- Clientes* p. 383. v. *Clientam*. L.
- Clingere* p. 43. 382. S. D. G.
- Clitellæ* p. 45. 346. S. D.
- Clivi* p. 49. v. *Clivia*.
- Clivia avis* p. 393. v. *Clivia*. G. — *auspicia* 49.
- Clivius orbis* p. 188. et not. 2. v. *Orbis*. 546. ibid. D.
- Clivus publicius* p. 203. 601. v. *Publicius*. S. D.
- Cloacæ* p. 42. 379. D. G. 50. v. *Cloacare*.
- Cloncale flumen* p. 45.
- Cloacare* p. 59. 395. D. 379. v. *Cloacæ*. D. G.
- Clocare* p. 395. v. *Cloacare*. D.
- Cloelia familia* p. 42. 380. v. *Clucidatum*. D. — *Cloeliæ fossæ* 43. 381. D.
- Cloppus* p. 364. v. *Catax*. S.
- Clouque Vasconicum* p. 443. v. *Glocire*. D.
- Clucidatum* p. 42. 380. D. L.
- Clucis* p. 330. v. *Clucidatum*. L.
- Clueca Hispanic.* p. 443. v. *Glocire*. D. L.
- Cluentia familia* p. 380. v. *Cloelia*. D.
- Clueo* p. 443. v. *Gloria*. L. 475. v. *Laudare*. L.
- Cluilia fossa* p. 381. v. *Cloelia*. D.
- Clumæ* p. 43. 380. S. D.
- Cluna* p. 42. 379. S. D.
- Clunaculum* p. 372. S. D. G.
- Clunaculum* p. 38.
- Clunes* p. 47. 389. S. L.
- Cluo* p. 475. v. *Laudare*. L. 460. v. *Inclusus*. D.
- Clura* p. 379. v. *Clunas*. S. D.
- Clurinum* p. 379. v. *Clunes*. D.
- Clutum* p. 43. 380. D. G. L.
- Clutus* p. 475. v. *Laudare*. L.
- Clypeatæ classes* p. 43. 380. D. v. *Clypeum*.
- Clypeum* p. 43.
- Clypeus* p. 380. D.
- Cnaso* p. 336. v. *Agasones*. D.
- Cnason* p. 310. v. *Acus*. S. 40. 375. S.
- Cneius* p. 436. v. *Genas*. L.
- Cnephosum* p. 39. 373. U. D.
- Coagulum* p. 343. v. *Agolum*. L.
- Coangustatum* p. 50. v. *Conauditum*.
- Cocetum* p. 31. 355. S. D.
- Cociatrina* p. 373. v. *Cociones*. S.
- Cocinatoria* p. 355. v. *Cocula*. G.
- Cocio* p. 17. v. *Arilator*. 373. v. *Cociones*. S.
- Cocionatura* p. 373. v. *Cociones*. S.
- Cocitoria* p. 355. v. *Cocula*. G.
- Coclaeæ* p. 31. 355. S. D. G.
- Cociones* p. 39. 373. A. S. D.
- Cocium* p. 31. 355. G.
- Cocula* p. 31. 355. S. D. G. L.
- Cocus* p. 45. 385. D. — *nundinalis* 182. v. *Nundinalem*. — *nundinalis* ibid.
- Codeta* p. 44. 384. 31. 355. D.
- Codetanus ager* p. 355. 384. v. *Codeta*. D.
- Coelebs* p. 34. 363. S. D. G.

- Coelibaris hasta* p. 48. 390. D.
Coelius mons p. 34.
Coelum p. 355. v. *Cohum*, D.
Coena p. 41. 377. D. G. 149. v. *Scen-
sas*. — *coenae centenariae* 41. 377.
 A. D. G. v. *Centenariae*. — *pura*
 592. v. *Penem*, S.
Coenacula p. 42. 378. D. G.
Coenaculariam exercere p. 378. v.
Coenacula, G.
Coenacularius p. 378. v. *Coenacula*, G.
Coenum p. 315. v. *Ancunulenta*, D.
Coepere p. 45. v. *Coepiam*,
Coepiam p. 45. 386. S. D. L.
Coercere p. 14. 322. v. *Arcere*, G.
Cogitatio p. 46.
Cogitatio p. 50. 396. D.
Cognitor p. 44. 383. S. D. G.
Cognitu facilia p. 45.
Cognitus p. 436. v. *Genus*, L.
Cognomines p. 32. 356. D.
Cohibuli p. 388. v. *Conivola*, S.
Cohivum p. 388. v. *Conivola*, D.
Cohors praetoria p. 122. 578. v. *Frae-
toria*.
Cohum p. 31. 355. U. S. D. G.
Coinquere p. 395. v. *Conquirere*, S.
Coinquere p. 392. v. *Conquiere*, D.
 395. v. *Conquiere*, D.
Coire p. 31. v. *Comitiales*.
Collatia oppidum p. 30. 353. D.
Collatina porta p. 30. v. *Collatia*.
Collatio tributorum p. 276. v. *Tri-
butorum*.
Collativum sacrificium p. 30. 353. D.
Collativus venter p. 45. 385. A. D.
Collitiae p. 84. 468. v. *Inlicium*, D.
Colligere p. 85. v. *Legimus*.
Collina porta p. 217. 618. v. *Quiri-
nalis porta*, D. — *Agonensis dis-
cta* 9. v. *Agonium*.
Collis Quirinalis p. 131. 619. A. D.
 v. *Quirinalis collis*. — *Salutaris*
 694. v. *Salutaris*. — *Sannius* 146.
 v. *Sannites*. — *Vaticanus* 161. 750.
 v. *Vaticanus*, D. — *Viminalis* 161.
 748. 279. v. *Viminalis porta*, D.
Collocare iudicium p. 213. not. 14.
Collucare p. 30. 353. S. D.
Colluvaris porcus p. 44.
Colo p. 458. v. *Inquilinus*, L.
Colon p. 381. v. *Clausula*, D.
- Coloniae priscae Latinae* p. 208. 601.
 v. *Priscae*, D. G.
Colophon p. 30. 353. D. 381. v. *Clau-
sula*, D.
Color helvus p. 74. v. *Helvacea*. —
aquilus 22. v. *Aquilus* et 18. v.
Aquilus. — *insuasus* 83. v. *Insua-
sum*. — *colores naturales* 18. v.
Aquilus.
Colossus p. 44. 384. A. S. D.
Columella p. 384. v. *Bellona*, D.
Columnen p. 379. v. *Columnae*, D.
Columnae p. 42. 379. D. L. — *colu-
mna lactaria* 88. 476. v. *Lacta-
ria*, D.
Colurna p. 30. 352. D.
Coma p. 391. v. *Comptus*, D.
Combennit p. 347. v. *Benna*, D.
Combennones p. 27. 347. v. *Benna*, D.
Comedo, onis p. 44.
Comedus p. 44.
Comere p. 391. v. *Comptus*, D.
Comest p. 205. v. *Ambest*, G.
Comitium p. 79. v. *Incomitari* 354.
 v. *Comitiales*, D. — *comitia ca-
lata* 370. v. *Curia*, L. — *centu-
riata* 41. 377. v. *Centuriata*, A. S.
 D. L. — *curiata* 371. 377. D. v.
Centuriata. — *comitia prohibere*
 206. 597. v. *Prohibere*, D. G.
Comitiales dies p. 31. 354. A. S. D. G.
morbus 354. v. *Comitiales*, G. 597.
 v. *Prohibere*, G.
Comitiare fas p. 132. 219. cum not. 3.
 v. *Quando rex comitiavit*.
Commeare p. 136. v. *Remeare*.
Commeatus p. 644. v. *Remeare*, D. G.
 — *commeatum dare* 229. 136. v.
Remeare.
Commetacula p. 49. 394. S. G.
Commetaculum p. 43.
Commentaculum p. 382. D.
Comminisci p. 483. v. *Minerva*, D.
Commissatio p. 32. 357. S. D.
Committere p. 32. 357. U. S. D.
Commodat p. 105. 175. v. *Modo*.
Commoditas p. 105. 175. v. *Modo*.
Commodus p. 105. 175. v. *Modo*.
Commotacula p. 394. v. *Commetacula*.
Commugento p. 50. 395. D.
Commune populi p. 594. v. *Populi*.
 A. D.
- Communicarius dies* p. 120. v. *Pan-
dicularis*.
Commutare p. 199. v. *Permutatur*.
Commoedia p. 31. 355. D.
Comoedice p. 47. 388. A. L.
*Comparatio Graeca et Latina in te-
rus et timus* p. 413. v. *Erterus*, L.
Comparsit p. 46. 387. A. S. D.
Compascus oger p. 31. 356. D. G.
Compendium p. 55. 403. v. *Dispensa-
tores*, D.
Compensata p. 55. 403. v. *Dispensa-
tores*, D.
Comperce p. 46. 386. D. L.
Comperendinare p. 650. v. *Res com-
perendinata*, D.
Comperdinata res p. 137. 232. 650.
 D. G. v. *Res comper*.
Comperdinatio p. 650. D. v. *Res*
comperend.
Comperdinatus p. 650. v. *Res com-
per*, D.
Compernes p. 32. 357. S. D. G.
Compescere p. 55. v. *Dispescere* et 31.
 356. D. — *lucum* 50. 395. D.
Compile p. 32. 357. U. S. D. G. 115.
 v. *Pilare*.
Compitia p. 31. 356. S. D. G. —
Compitibus lancae effigies dabantur
in compitis 91. 207. v. *Pilae*.
 128. v. *Pilae*. 482. v. *Lancae*, D.
Compluriens p. 46. 386. D. G.
Compluvium p. 80. v. *Impluvium*.
Compositae voces cum praepos. in
 p. 461. v. *In*, U. D. G. L.
Compraedes p. 31. 356. D.
Comptus p. 48. 391. D. substantiv.
 32. 356. D. L.
Conadunare p. 394. v. *Conauditum*, G.
Conauditum p. 50. 394. D. G.
Concalare p. 30. v. *Concilium*.
Concapes p. 737. v. *Tignum*, S.
Conceptivae feriae p. 48. 390. D. 434.
 v. *Feriae*, D.
Concerra p. 356. v. *Cerrones*, S.
Concerrones p. 356. v. *Cerrones*.
Conciliabulum p. 30. 353. D. G.
Conciliare p. 390. v. *Conciliatrix*, D.
Conciliatrix p. 47. 390. S. D.
Concilium p. 30. 353. D. G. et v. *Con-
ciliabulum*, ibid.
Concinere p. 30. 353. D. v. *Concinare*.

- Concinnare* p. 30, 353. S. D. G.
Concinnator p. 353. v. *Concinnare*. G.
Concinnitudo p. 353. v. *Concinnare*. G.
Concio mascul. p. 45, 30, 50, 396. D. 353. D.
Concipilare p. 459. v. *Incitega*. L.
Concipilavisti p. 47, 389. D.
Conclavatae aedes p. 44, 384. S. D.
Conclave p. 384. v. *Conclavatae*. D.
Conclavia p. 31, 354. D. G.
Concratitii p. 464. v. *Intergerivi*. S. G.
Concutere p. 133, 221. v. *Quatere*. 405. v. *Detudes*.
Concutes p. 405. v. *Detudes*. D.
Condalium p. 31, 355. v. *Condulus*. D.
Condere p. 32, 43, 357. D. — *fulgur* 703. v. *Scribonianum*. D. — *condendae urbis ratio* 278. v. *Urvat*.
Condicere p. 49, 393. S. D. G. 355. v. *Condictum*. D.
Conditio p. 50, 395. D. 393. v. *Condicere*. S.
Condictum p. 31, 355. D.
Conditio p. 390. v. *Conventae*. S. D. G.
Conducere ventri rugas p. 71. v. *Gal-lam*.
Condulus p. 31, 355. S. D. L.
Confarreatio p. 428. v. *Farreum*. D.
Confarreatus p. 407. v. *Diffarreatio*. G.
Confecerunt p. 45, 385. D. G.
Confectum sidus p. 579. v. *Præsiderare*.
Confeta sus p. 44.
Conflages p. 32, 356. U. S. D.
Confluges p. 356. v. *Conflages*. U. S. D.
Confoedusti p. 32, 357. S. D.
Confugela p. 31.
Congerrae p. 241, 667. v. *Soddalis*. S. D.
Congius p. 213, 609. v. *Publica pondera*. A.
Congruere p. 72. v. *Gruere*. 32, 356. D. G.
Conictor p. 46, 386. D. G.
Coniecturam facere p. 386. v. *Conictor*. D.
Coninquare p. 49, 392. S. D. G. L.
Coniptum p. 32, 356. D.
Coniuges p. 78. v. *Iuges*. 454. *ibid.* D.
Conivola p. 46, 388. S. D. L.
Conivoli p. 359. v. *Contuoli*. S. 388. v. *Conivola*. S.
Conlocare mortuum p. 353. v. *Con-lucare*. S.
Conlocatio p. 353. v. *Conlucare*. S.
Conlucare p. 151, 267, 720. D. v. *Sub-lucare*.
Conniveo p. 341. v. *Adniciat*. D.
Conquisiscere p. 373. v. *Cunire*. L. 392. v. *Coningere*. S.
Conregio p. 50, 395. D.
Conrsulari p. 47, 389. D. G. L.
Conrsulare p. 192. v. *Obsalutare*.
Consanguinitatis ratio p. 126. v. *Pro-pius sobrino*.
Conscripti qui et quo tempore vocati sint in curiam p. 218. v. *Qui patres*. 7. v. *Allecti*. 32, 358. D. G. et v. *Consualia* *ibid.* L.
Consens deus p. 358. v. *Consualia*. L.
Consentes dii p. 394. v. *Consentia*. L.
Consentia sacra p. 50, 394. S. D. L.
Considerare p. 33, 359. D. G. 57. v. *Desiderare*.
Consignare p. 261, 710. v. *Signare*. G.
Consilium p. 32, 353. D.
Consilure p. 44, 384. D.
Consipit p. 330. v. *Adsipere*. S.
Consiptum p. 47, 49, 380. D.
Consiva Ops p. 190. v. *Opima*.
Consobrinorum ratio p. 126, 204. v. *Propius*. 666. v. *Sobrinus*. D.
Consors p. 140, 240. v. *Sors*.
Consponsor p. 45, 385. S. D. G.
Consponus p. 358. v. *Consposus*. D.
Consposi p. 32, 358. D.
Consternare p. 359. v. *Consternatio*. D. G.
Consternatio p. 33, 359. D. G.
Constitutus p. 33, 359. S. D.
Consuales ludi mulis celebrantur p. 101, 503. v. *Mulis*. D. G.
Consualia p. 32, 358. S. D. G. L.
Consuetio p. 46, 388. D.
Consul ubi auspicaretur et quis ei praecivret p. 658. v. *Remisso*. S.
Consul maior magistratus p. 98. v. *Maior magistratus*. — *consul maior* 105, 175, 517. v. *Maiorem consulem*.
Consulere p. 32, 358. S. D. *ibid.* v. *Consilium*.
Consus p. 358. v. *Consualia*. S.
Contagio p. 45, 386. D. G.
Contagium p. 386. v. *Contagionem*. D. G.
Contaminare p. 275. v. *Taminare*.
Contax p. 362. v. *Catampo*. G.
Contemplari p. 31, 354. D. G.
Contestari p. 31, 355. D. G. — *litum* 44, 355. D.
Contigit p. 154, 273. v. *Tagit*.
Contigitum p. 49.
Conto percontari mare p. 199. v. *Percontatio*.
Contra aurum p. 393. v. *Contrarium*. D.
Contrarium aes p. 49, 393. D.
Controversum fulgur p. 586. v. *Pro-rosurum*. D.
Contubernarius p. 354. v. *Contubernalis*. G.
Contubernium p. 354. v. *Contubernalis*, et voce ipsa *ibid.*
Contubernalis p. 30, 353. S. D. G.
Contueor p. 271. v. *Tuor*.
Contuoli oculi p. 33.
Convalis p. 33, 359. D.
Conventae p. 47, 390. S. D. G.
Conventio p. 358. v. *Conventus*. G. — *in conventione* 84, 467. U. D.
Conventiones p. 358. v. *Conventus*. D.
Conventus p. 33, 358. D. G.
Convecum p. 45.
Convicium p. 33, 358, D. G. L. 581. v. *Prasfica*. L.
Convitia festa p. 424. v. *Fescennia*. D.
Convivalis lex p. 155, 275. v. *Tapul-lam*.
Convolutus p. 467. v. *Involvus*. D.
Convoti p. 33, 359. D. G.
Copa p. 356. v. *Copona*. D.
Copiani p. 357. v. *Copona*. G.
Copona p. 32, 356. S. D. G.
Coponicula p. 357. v. *Copona*. G.
Cogere p. 355. v. *Coctum*. G.
Coginare p. 389. v. *Coquitare*. D.
Coginaria p. 355. v. *Cocula*. G.
Coquitare p. 47, 389. D.
Copus nundinalis p. 533. v. *Nundinalis*. A. S. D.
Cor p. 421. v. *Fordicidiis*. L. 571. v. *Curra*. L.
Corbitae p. 30, 352. D.

- Corbitores* p. 259. v. *Simpludearia*.
Corculum p. 46. 388. S. D.
Cordia frumenta p. 50. 394. D.
Cordus p. 394. v. *Corda*. D.
Corgo p. 30. 352. S. D.
Corinthienses p. 46. 388. D.
Corinthii p. 388. v. *Corinthienses*. D.
Corio pecudis mortuae soles fieri flaminibus non licet p. 104. 175. 516. D. G. v. *Mortuae*.
Corius p. 46. 387. S. D. G.
Cornicines in lunonis tutela p. 49. 393. S. v. *Corniscarum*. 328. v. *Aenatores*. S.
Corniscarum divarum locus p. 49. 393. S. D.
Cornix p. 193. v. *Oscines*.
Cornua p. 30. 352. S. D.
Corolla p. 48. 391. D.
Corona p. 30. 352. S. D. G. — *sub corona venire* 143. 245. 676. v. *Sub corona*. — *coronarum antiquissimum genus* 85. v. *Lennisci*. — *de variis coronis* vide 352. v. *Corana*. G. — *castrensis* 43. 382. D. G. L. v. *Castrensis*. — *civica* 37. 360. 192. v. *Obsidionalis*. 114. *ibid.* — *donatica* 52. 399. S. D. G. v. *Donaticae*. — *myrtea* 100. v. *Myrtea*. — *navalis* 106. 176. 510. v. *Navali*. A. S. D. G. — *obsidionalis* 114. 192. 553. v. *Obsidionalis*. A. D. G. — *oleaginea* 114. 554. D. G. v. *Oleaginis*. — *ovalis* 114. 555. v. *Ovalis*. A. D. G. — *pancarpiae* 576. v. *Pancarpiae*. D. G. — *provinciales* 359. v. *Donaticae*. S. — *triumphales* 157. 739. v. *Triumphales*. S. D.
Corpulentus p. 47. 390. D.
Corpus facere p. 390. v. *Corpulentus*. D. *amittere* *ibid.*
Corvina p. 332. v. *Aperta*. D.
Court Gallie. p. 332. v. *Aperta*. D.
Corvitores p. 705. v. *Simpludearia*. S. D.
Corvus p. 193. v. *Oscines*.
Cosmittere p. 51. v. *Dusmoso*.
Cosmes p. 358. v. *Cossi*. D.
Cossi p. 32. 358. S. D. G.
Cossigerare p. 372. v. *Cussilires*. S.
Cossim p. 372. v. *Cussilires*. S.
Cothones p. 30. 352. S. D. G.
Cotiliae lacus p. 39. 373. D.
Cotis p. 21. v. *Acies*.
Coturnium p. 39. 373. S. D.
Coturnix p. 30. 352. L.
Cotyla p. 375. v. *Choenica*. D.
Coxigat p. 364. v. *Catax*. S.
Coxo Hispan. p. 364. v. *Catax*. S.
Coxquear Hispan. p. 364. v. *Catax*. S.
Coxus p. 363. v. *Catax*. D.
Cracentes p. 41. 376.
Crater p. 41. v. *Creterrae*.
Crates p. 376. D.
Craticulum p. 41. 376. S. D. L.
Crebrisurus p. 45. 385. D.
Creduas p. 46. 387. D.
Crepa p. 37. v. *Caprae*.
Creperum p. 40. 375. S. D.
Crepiculum p. 40. 375. S. D.
Crepidines p. 42. 379. D.
Creppi p. 43. 382. D. G.
Crepusculum p. 54. 402. v. *Decrepitus*. G.
Cresco p. 41. 376. v. *Crevi*. D.
Creterra p. 41. 376. D. G.
Crevi p. 41. 376. S. D. G.
Crinalis acus p. 311. v. *Acus*. S.
Crines p. 41. 376. S. D. — *crinibus senis ornantur nubentes* 260. 709. S. D. G. v. *Senis crinibus*.
Crocatio p. 41. 376. D. G.
Crocota p. 376. v. *Crocotinum*. G.
Crocotarii p. 376. v. *Crocotinum*. G.
Crocotillum p. 41. 371. D. L.
Crocotinum p. 41. 376. D. G.
Crossi p. 431. v. *Fratilli*. D.
Crucium vinum p. 41. 376. S.
Crumina p. 46. 387. S. G.
Crustulum p. 41.
Crustae p. 376. v. *Crustariae*. D.
Crustariae tabernae p. 41. 376. D. G.
Crustata p. 376. v. *Crustariae*. G.
Crustumeria urbs p. 380. v. *Crustumina*. G.
Crustumarium p. 380. v. *Crustumina*. G.
Crustumerus p. 380. v. *Crustumina*. G.
Crustumina tribus p. 42. 380. S. D. G.
Crustuminium p. 380. v. *Crustumina*. G.
Crux masculin. p. 102. 507. S. D. G. v. *Masculino*. 170. v. *Mallo cruce*.

- Cubantem auspicari* p. 50. 396. S. D.
Cubiculum p. 49.
Cuctio p. 329. v. *Arilator*. S.
Cuctus p. 373. v. *Coctiones*. S.
Cucurbitare p. 315. v. *Affatim*. G.
Cudere p. 389. D.
Culcita p. 38. 372. D. G.
Culcitula p. 38. 372. v. *Culcita*. D. G.
Culgina p. 39. 373. L. 49. 394. S. D.
Culina p. 50. 458. v. *Inquilinus*. L. 594. S. D. G.
Cullcus p. 387. v. *Cullus*. S. G.
Culliola p. 39. 372. A. D.
Cullus p. 46. 387. S. G.
Cultellus p. 119. v. *Secespiata*.
Cum p. 409. v. *Em*. L. 624. v. *Quanda*. L. — *cum imperio est* 58. 371. D. G. — *cum populo agere* 39. 372. D. — *cum potestate esse* 38. 371. D. G.
Cumaller p. 39. 372. S. D. G. L.
Cumba p. 49. 393. D. L.
Cumera p. 38. 372. A. D.
Cumerum. D. 48. 391. U. D. G.
Cumerum p. 28. 372. D. 391. v. *Cumeram*. D.
Cumulus p. 13. v. *Auctarium*.
Cunae p. 373. v. *Cunire*. D. L. 315. v. *Ancunulenta*. D.
Cuncti p. 39. 372. D. L.
Cunctio p. 329. v. *Arilator*. S.
Cuneus p. 716. v. *Serra*. D.
Cuniculus p. 38. 371. D. G. L.
Cunire p. 39. 373. D. L. 315. v. *Ancunulenta*. D.
Cupa p. 355. v. *Copona*. D.
Cuparissae p. 392. v. *Cyparissae*. D.
Cuparissiae p. 392. v. *Cyparissae*. D.
Cuparissus p. 374. v. *Cyparissae*. D. 392. *ibid.*
Cupedia p. 369. v. *Cuppes*. S.
Cupedinis macellum p. 37. v. *Cuppes*. *forum* 37. 369. v. *Cuppes*. S. D.
Cupedinus p. 369. v. *Cuppes*. S.
Cuppedia p. 37. v. *Cuppes*.
Cuppes p. 37. 368. S. D. G.
Cupra dea p. 724. v. *Topper*. L.
Cupressi p. 48. 291. — *in mortuorum domibus ponbantur* *ibid.* — *in Ditis tutela* *ibid.*
Cuprus vox Sabina p. 724. v. *Topper*.

Cura p. 38. 371. D. G. L.
Curare p. 460. v. *Inicoreum*. D.
Curatores p. 37. 569. D. G.
Cures p. 51. v. *Dici*. 38. v. *Curis*. —
Curium servi 370. v. *Curiales*. S.
Curia p. 37. 369. U. A. S. D. G. L. —
Curiae 37. v. *Curia*. 42. v. *Centumviralia*. — *Curiae dies* 393. v. *Curiales*. D. — *Curiarum nomina* 537. v. *Novae*. A. S. — *Curia et tribus antiquis temporibus idem erant* 378. v. *Centumviralia*. D. — *Curia Calabra* 37. 369. v. *Curia*. — *Curiae novae* 133. c. not. 8. 537. v. *Novae*. A. S. D. — *Sitia* 155. v. *Titia*. — *tifata* 38. 371. v. *Curianti fana*. D.
Curiales p. 38. 370. S. D. G. L. — *flamines* 48. 392. D. — *mensae* 49. 393. D.
Curjata comitia p. 38. 371. D. L. 377. v. *Centuriata*. D. — *lex* 263. et not. 7. 722. v. *Tribunicia*. D. G.
Curianti fana p. 38. 371. D.
Curia tifata p. 738. v. *Tifata*. D.
Curiatorum et Horatorum pugna p. 240. v. *Sororium tigillum*.
Curio agnus p. 46. 386. D. G.
Curiones p. 370. 392. v. *Curiales*. S. D.
Curio maximus p. 95. 490. v. *Maximus*. D.
Curionia sacra p. 390. D.
Curionium aes p. 37. 370. D.
Curionus p. 38. v. *Centurionus*.
Curiosus agnus p. 386. v. *Curionem*. D.
Curis dea p. 217. v. *Quirites*.
Curis i. e. hasta p. 48. v. *Coelibari*. 370. D. G. ibid. 37. ib.
Curitis Iuno p. 38. 48. 370. v. *Coelibari*.
Curriculo p. 37. 370. D. G.
Curtilacum p. 37. 370. D.
Curules magistratus p. 38. 371. — *equi* 38. 371. — *sella* 264. c. not. 1. 371. v. *Curulis*. 715. v. *Sella*. A. S. D.
Currum triumphantis sequebantur laureati milites p. 87. v. *Laureati*.
Cusculum p. 620. v. *Quisquiliae*. L.
Cussiliris p. 39. 372. S.
Custodela p. 39.
Custoditio p. 47.

Cusus p. 358. v. *Cossi*. S.
Cutis p. 39. 373. D. G. L. — *inter cutem flogitanti* 82. 464. v. *Inter cutem*.
Cutitus p. 84. v. *Intercutitus*. 373. v. *Cutis*. D.
Cybebe p. 40. 374. D. G.
Cybele p. 40. 374. v. *Cybebe*. D.
Cybios piscis p. 40.
Cybium p. 40. 375. D.
Cyllenus Mercurius p. 40. 374. D. G.
Cymba p. 39. 373. D. L.
Cymbium p. 39. 374. D. G. L.
Cynthus Apollo p. 40.
Cyparissae p. 49. 392. 39. 374. S. D.
Cyprii boves p. 45. 385. D.
Cypria Venus p. 40. 374. D. G.
Cyprus aerosa p. 17. v. *Acrota*.
Cytherea Venus p. 40. 374. D.

D.

D paragogicum unde p. 591. v. *Plorare*. L. 652. v. *Refert*. L.
Dacrima p. 52. 398. D. G. L.
Daedala terra p. 52. 398. D.
Dagnades p. 52. 398. S. D. G.
Dalivium p. 51. 397. S. D. G.
Dalivus p. 397. v. *Dalivium*. S. D. G.
Damia dea p. 52. v. *Damium*.
Damiatrix p. 52. v. *Damium*.
Damium p. 52. 398. S. D. G.
Danista p. 52. 398. D.
Danunt p. 52. 398. D. G.
Dapaticae p. 52. v. *Daps*.
Dapaticum negotium p. 52. v. *Daps*.
Daps p. 51. 397. S. D. G.
Dardanarius p. 329. v. *Arlator*. G.
Dare unde p. 393. v. *Dasi*. L. — et *dedere* differ. 400. v. *Dedita*. D. — *commentum* 136. 229. v. *Remearae*. — *foras* p. 63. v. *Forum*.
Dasi p. 52. 398. D. L.
Datus neci p. 176. 106. v. *Neci*.
Daunia p. 52. 399. D. G.
Dautia p. 52. v. *Dacrimas*.
De in compositione p. 406. v. *Decatio*. D. 403. v. *Deculiarunt*. G.
Dea Angerona p. 15. 324. v. *Angeronae*. S. D. G. — *Curis* 217. v. *Quirites*. — *Damia* 52. v. *Damium*. — *Laverna* 87. v. *Laverniones*. — *Meditirina* 92. v. *Meditirinalis*. —

Murtia 101. 170. 504. S. D. G. v. *Murtiae*. — *Naenia* 106. 176. v. *Naeniae*. — *Pales* 121. v. *Pales*. — *Pietas* 116. v. *Pietatem*. — *Themis* 157. v. *Themis*. — *Salacia* 147. v. *Salacia*. — *Cypra* 724. v. *Topper*. L.

Decatio p. 56. 406. D.
Decimare p. 54. v. *Defrui*.
Deblatere p. 55. 403. D. G.
Decalicare p. 367. v. *Calicata*. D. 408. v. *Decalcatum*. L.

Decalicata p. 55. 403. D. G. L.
December p. 170. v. *Martius*.
Decermina p. 55. 403. D.
Decima p. 702. v. *Scripturarius*. D.
Decimam Herculi offerrebat p. 54. 402. S. D. G.

Decimanus limes p. 54. 402. D. G.
Decimatus p. 415. v. *Exdecimatus*. S.
Decimatrus p. 132. 218. v. *Quinquatrus*.

Declinationis 1. genitii. in *as* p. 337. v. *Ae*. L. — *nominatiu*. Latinarum vocum in *as* 319. v. *Avillas*. L. [Cir. Ind. v. *As*.] 2. *genitii*. in *i* 559. v. *Pilumnoe*. L.

Decates p. 54. 403. U. G.
Decrepitus p. 54. 402. S. D. G. L.
Deculturnt p. 57. 408. D. G.
Decumana scuta p. 4. v. *Albesia*. — *Decumani fluctus* 4. v. *Albesia*. 54. v. *Decumana*. — *Decumana ova* 54. 402. D. G. — *Decumanus* 303. v. *Albesia*. D. G.

Decumatum p. 415. v. *Exdecimata*. S.
Decures p. 54. 57.
Decurio p. 155. v. *Turma*. 270. ib. 54. 402. D. G.

Decurionatus p. 402. v. *Decuriones*. D.
Decussis p. 148. v. *Sesteris*. 335. v. *Aestimata*. D.

Dedicare p. 53. 400. G. L. 408. D.
Dedicata p. 53. v. *Delicata*.
Dedita p. 53. 400. D. G.
Defetisco p. 315. v. *Affatim*. L.
Defomicatum p. 57. 407. D.
Defomitatum p. 407. v. *Defomicatum*. D.

Deforma exta p. 63. v. *Forma*. et 421.
Deformus p. 421. v. *Forma*. D.
Defrens p. 407. v. *Defrensa*. S.

H h h h h

- Defrensa* p. 56. 407. S. D.
Defrui p. 54. 401. D.
Degere p. 55. 404. D. L.
Degrumare p. 441. v. *Gruma*. D.
Degulasse p. 402. v. *Degunere*. G.
Degulari p. 402. v. *Degunere*. G.
Degunare p. 402. v. *Degunere*. D.
Degunere p. 54. 402. S. D. G.
Deincapes p. 737. v. *Tigna*. S.
Deinceps p. 54. 401. D. L. substantiv.
 56. 407. S.
Deinde p. 56. 407. D.
Delaniare p. 56. 405. D.
Delapidare p. 405. v. *Delapidata*. D.
Delapidata p. 56. 405. D. G.
Delactat p. 87. 473. v. *Lacit*. D.
Delectus p. 405. v. *Dilectus*. D.
Delco p. 472. v. *Litatum*. L.
Delibare p. 55. 405. D. G. L.
Deliberare p. 56. 406. D. G.
Delibrare p. 405. v. *Delibare*. D.
Delibratus p. 55. v. *Delubrum*.
Delicere p. 55. 405. D. G. L.
Delicata p. 53.
Delicati p. 53. 400. v. *Delicatus*.
Delicia p. 55. 400. D. G. 419. v. *Epu-
lam*. D.
Deliciares tegulae p. 55. v. *Delicia*.
Deliciatum tectum p. 55. v. *Delicia*.
Delicta p. 55. v. *Delinquere*. 195. v.
Ovibus.
Deligere p. 85. v. *Legimus*.
Delinquere p. 55. 405 (bis). v. *Delin-
quium*. S. D. G.
Deliquia p. 55. v. *Delinquere*, et 405.
 S. G.
Deliquium solis p. 55.
Deliquium p. 56. 405. A. S. D.
Delubrum p. 55. 404. A. S. D. G. L.
Deluit p. 56. 405. G.
Delus insula minor p. 91. 483. v. *Mi-
norem*. D. — *Ortygia* 546. v. *Or-
tygia*. S. D.
Demagis p. 54. 402. S. D. G.
Demens p. 104. v. *Mente captus*.
Demensum p. 375. v. *Choenica*. D.
Deminitus capite p. 53. 401. D. G.
Demoe p. 403. v. *Δῆμοι*. D. G.
Δῆμοι p. 55.
Demum p. 63. 400. D.
Demus p. 53. v. *Denum*.
Denariae caerimoniae p. 54. 402. D. G. L.
Denarium p. 73. v. *Grave*.
Denarius p. 705. v. *Sestertius*. D. 718.
 v. *Sestertia*. D.
Deneco p. 401. v. *Denicales*. D.
Denicales feriae p. 53. 401. D. G.
Dentes genuini p. 70. 437. v. *Genui-
ni*. D.
Denticulum aciarium p. 312. v. *Acie-
ris*.
Deorata p. 56. 406. D.
Depeculari p. 407. v. *Depeculatus*. D.
Depeclassere p. 408. v. *Depeculatus*.
 G.
Depeclatio p. 407. v. *Depeculatus*. S.
Depeclatus p. 57. 407. S. D. G.
Deperire p. 53. 400. 54. v. *Defrui*. D.
Depiati p. 116. v. *Pilat*.
Depolitiones p. 402. v. *Depolitum*. D.
Depolitum p. 54. 402. D.
Depontani senes p. 57. 407. D. G.
Depontati p. 646. v. *Relegati*. D.
Deprehendere p. 402. v. *Deprensa*. D.
Deprensa p. 54. 402. D. G.
Depubes porcus p. 54. 403. D.
Depuvere p. 53. 400. S. D.
Depuvere p. 400. v. *Depuvere*. D.
Deris p. 400. v. *Δέρσις*. S. D. G.
Derogare p. 53. 399. S. D. G.
Δέρσις p. 53. 400. S. D. G.
Desertiones p. 55. 403. U. S. D.
Desiderare p. 57. 407. D.
Designare p. 710. v. *Signare*. G.
Desinare p. 404. v. *Desivare*. S.
Desinator p. 403. v. *Desivare*. S.
Desipere active p. 330. v. *Adsipere*. S.
Desivare p. 55. 403. S. D. G.
Despretus p. 55. 403. G.
Deteriae porcae p. 55. 405. D. L.
Detestatio p. 112. v. *Obtestatio*.
Detrectare p. 56. 406. D.
Detudes p. 56. 405. S. D.
Deunx p. 56. v. *Dextans*. 347. v.
Bessem. S.
Deus p. 54. 401. D. L. 302. v. *Ador*.
 437. v. *Gens*. L. femini. 602. v.
Punici. D. — *Deorum capita* 49.
 v. *Capita*. — *Dei Anculi* et *deae*
Anculae 17. v. *Ancillae*. — *Ar-
culus*. v. *Arculus*. 14. — *Minutus*
 91. v. *Minutia*. — *Penetrals* 75.
 v. *Herceus*. — *Portunus* 128. 210.
 v. *Portunus*. — *Robigo* 134. v. *Ro-*

bigalia. — *Sancus* 208. v. *Præ-
dia*.

- Deversus* p. 54. 401. D.
Devitare p. 54. 401. D.
Dextans p. 56. 405. D. 347. v. *Bes-
sem*. S.
Dextrimum p. 56. 406. D. G. L.
Dextra auspicia p. 56. 406. D. — *ti-
bia* 462. v. *Impares*. D. 56. 406.
Dextrorsus p. 39. v. *Longitrorsus*.
Diabathra p. 56. 406. D. G.
Diabathrarii p. 406. v. *Diabathra*. D.
Dialis p. 419. v. *Ederam*. G. — *fla-
men* 56. v. *Dium*. 66. 426. v. *Fla-
men*. 189. v. *Oro*. — *Diali fla-
mini equo vehi non licet* 61. v.
Equo. — *nodum in se habere non*
licet 62. v. *Edera*. — *praecebebant*
praeciamitatores 130. v. *Praeciamit-
atores*. — *non licebat videre clas-
sem procinctam* 150. 215. v. *Pro-
cincta*. — *non licebat iurare* 77.
 v. *Iurare*. — *funebres tibias audire*
non licet 69. v. *Funebres*. — *anu-
lum habere non licet* 62. v. *Ede-
ra*. — *fabam tangere non licet* 66.
 v. *Facem*. et 62. v. *Edera*. — *ma-
ximae dignationis erat* 103. 172.
 v. *Maximae dignat*.
Diana p. 77. v. *Iuvenalia*. 453. v. *Ia-
neus*. L. — *aedem Tullius dedi-
cavit* 150. 262. v. *Servorium*. — *ovis*
cervaria mactatur 332. S. — *cervi*
sacri 262. v. *Servorium*. — *simu-
lacrâ iuvenalia* 77. v. *Iuvenalia*. —
Dianae Aventinensis lex 178. not.
 5. 525. v. *Nesi*. D. — *Diana Dic-
ctynna* 55. v. *Dictynna*. — *Nemo-
rensis* 505. v. *Manius*. D.
Dianius locus p. 56. 407. D. G.
Dianus p. 453. v. *Ianeus*. L.
Dicaeurchia p. 55. 403. D.
Dicassit p. 57. 408. D. G.
Dice p. 55. 403. S. D. G.
Dicem p. 403. v. *Dice*. S. D. G.
Dicere p. 408. v. *Dicassit*. D.
Dictum citumque p. 62.
Dictitare p. 107. v. *Natare*.
Dictator p. 194. v. *Optima*.
Dictynna p. 55. 403. D.
Dierectus p. 53. 399. S. D. L.
Dies p. 56. 406. D. G. L. 401. v. *Dium*.

- L. — *Agonales* 312. v. *Agonium*. A. 313, D. — *Alliesis* 6. — *atri* 185. v. *Nonarum*. 231. v. *Religiosus*. — *comitiales* 31. 354. v. *Comitiales*. A. S. D. G. — *communicarius* 120. v. *Pandicularis*. — *curiae* 393. v. *Curiales*. D. — *fasti* 426. v. *Fastorum*. A. S. D. L. — *fastis diebus ius fari licet* 436. v. *Fastis*. S. D. G. L. — *februatus* 64. v. *Februarius*. — *festus* 427. v. *Fastorum*. L. — *fastis diebus iucunda fari licet* 70. v. *Fastis*. — *dies festus: quando rex comitavit* 623. A. U. S. D. G. — *quando stercus delatum* 623. v. *Quando stercus*. — *dies festus servorum* 90. 262, 150. v. *Servorum*. — *iusti* 77. 453. S. D. G. v. *Iusti*. — *lustricus* 90. 480. v. *Lustricus*. S. D. G. — *nefasti* 107. 178. c. not. 4. 524. A. S. D. G. v. *Nefasti*. — *nonarum, idum, calendarum nuptis infesti* 185. v. *Nonarum*, 110. — *oculatus* 542. v. *Oculatum*. D. — *pandicularis* 120. 576. v. *Pandicularis*. — *prodere diem* 604. v. *Prodidisse*. 618. v. *Purime*. S. — *prodicere* 217. v. *Prodicere*. 617. v. *Purime*. S. — *prodicium referre* 236. v. *Referri*. — *proferre* 656. v. *Referri*. — *profesti* 126. 203. 589. v. *Profesti*. S. D. G. — *proclivae* 124. 665. v. *Proclivae*. D. G. — *quirinalis* 131. v. *Quirinalis*. — *referre* 656. v. *Referri*. S. D. — *religiosus* 231. c. not. 4. 647. v. *Religiosus*. A. D. G. 103. 172. v. *Mundus*. 104. — *status* 145. 249. v. *Status*. — *tersus* 155. 735. v. *Tersum*. D.
- Diespiter* p. 406. v. *Dies*. L. 454. v. *Iubar*. L.
- Difarium* p. 500. v. *Multifarium*. *Diffarreatio* p. 56. 407. A. D. G. L. *Difficultas* p. 65. v. *Facul*. *Digitus abscedebatur mortuo* p. 101. v. *Membrum*.
- Dignorare* p. 55. 404. D. G.
- Dii superi, terrestres, infernales* p. 24. v. *Altaria*. — *dies decima offerrebant* 54. v. *Decima*. — *consentes* 394. v. *Consentia*. S. L. — *geniales* 71. 438. U. S. — *geruli* 71. v. *Geniales*. — *indigetes* 79. v. *Indigetes*. — *manes* 104. 173. 511. v. *Manes*. A. D. G. 101. 169. v. *Manues*. — *Nixi* 109. 184. 539. S. D. v. *Nixi*. — *superis aras consecrabant* 342. v. *Altaria*. D.
- Dionis* p. 453. v. *Ianeus*. L. 454. v. *Iubar*. L.
- Diobolares* p. 56. 406. D. G. L. 698. v. *Schoenoculus*. D.
- Diomedea insula* p. 57. 407. D.
- Diomedes campi* p. 56. 407. D.
- Dioxi* p. 56.
- Dira* p. 399. v. *Dirus*. G.
- Directarii* p. 470. v. *Dirigere*. D.
- Dirigere* p. 53. 400. S. D. L.
- Dirinat* p. 645. v. *Rimari*. S.
- Diruere* p. 400. v. *Dirutum*. D.
- Diruncinare* p. 400. v. *Dirunoiunt*. D.
- Dirunoiunt* p. 53. 400. D. G. L.
- Dirus* p. 53. 399. S. D. G.
- Dirutus aere* p. 53. 400. D. G.
- Discerniculum* p. 310. v. *Acus*. S. 375. v. *Cnasonas*. S. 376. v. *Crines*. D.
- Discriminalis acus* p. 329. v. *Arsineum*. D.
- Diserte* p. 404. v. *Disertus*. G.
- Desertim* p. 55. 404. D. G.
- Disertus* p. 414. D. G.
- Dispendum* p. 403. v. *Dispensatores*. D.
- Dispensata* p. 55. v. *Dispensatores*. *Dispensatores* p. 55. 403. A. D.
- Dispesco* p. 55. 403. D. 356. v. *Compscere*. D.
- Disserere* p. 404. v. *Disertus*. D. G.
- Dissipare* p. 456. v. *Inspire*. D.
- Dissipat* p. 144. 447. v. *Supat*.
- Dissertio* p. 403. v. *Desertiones*. D.
- Dissortes* p. 403. v. *Desertiones*. S. D.
- Dissortium* p. 403. v. *Desertiones*. S.
- Distium* p. 55. 404. D.
- Disulcus porcus* p. 404. S. D. G.
- Ditis patris ara ubi sit* p. 752. v. *Terentum*.
- Diu: sub diu* p. 54. 401. v. *Dium*. 406. v. *Dies*. L.
- Dium* p. 56. 407. L. — *dium fulgur* 57. 408. D. L. 401. D. G. L.
- Diurna fulgura* p. 201. v. *Provorsum*.
- Dius* p. 56. v. *Dium*. 407. S. D. L. — *diusfidius* 208. v. *Praedia*. 407. v. *Dium*. S. D. L.
- Diutinus* p. 407. v. *Dium*. L.
- Diuturnus* p. 407. v. *Dium*. L.
- Diwellio* p. 396. v. *Duellum*. G.
- Dividia* p. 54. 401. S. D. G.
- Dividicula* p. 53. 401. D. G.
- Divitiae antiquorum* p. 20. v. *Abgregare*.
- Divortium* p. 648. v. *Repudium*. D. G.
- Do herbam* p. 74. 444. v. *Herbam*. S. D.
- Dobber* Slavic. p. 724. v. *Topper*. L.
- Dobry* Slavic. p. 724. v. *Topper*. L.
- Dodrans* p. 347. v. *Bessem*. S.
- Dodras* p. 535. v. *Terunciam*. G.
- Doliola* p. 52. 399. D.
- Dolabra aenea* p. 149. v. *Secespita*.
- Dolium pertusum probervium* p. 128. 210. 603. v. *Pertusum*. D.
- Dolus* p. 53. 399. D. G.
- Domestic* p. 354. v. *Contubernales*. G.
- Donicilium Romanorum antiquissimum* p. 11. v. *Atibernalis*.
- Dominus corruptum in Dubanum* p. 331. v. *Addubanum*. L.
- Domus: a domo Navia proverb.* p. 180. v. *Naevia silva*. — *domus* 51.
- Donaticae coronae* p. 52. 399. S. D. G.
- Donum* p. 52. 399. D. G. L.
- Dormio: non omnibus dormio proverb.* p. 182. 533. v. *Non omnibus* etc. A. D. G.
- Dorsum* p. 52. 399. D. G.
- Dortium pro divortium* p. 310. v. *Aurum*. S.
- Dos* p. 52. 399. D. G. L.
- Draco in Aesculapii tutela* p. 83. v. *In insula*. — *unde nomen* 51. 397. D. G. L.
- Dragees Gallic.* p. 351. v. *Bellarium*. D.
- Drua* p. 9. v. *Andruare*.
- Dubanum corrupte pro dominum* p. 331. v. *Addubanum*. L.
- Dubat* p. 51. 397. D.
- Dubenus* p. 51. 397. D. G. L. 331. G. L.
- Dubienus* p. 397. v. *Dubenus*. S.
- Dubio* p. 397. v. *Dubat*. D.
- Dubius pro dominum* p. 397. v. *Dubenus*. S.

Duco p. 50. 396. D.
Duellona p. 396. v. *Duellum*. D.
Duellum p. 51. 396. D. G.
Duere p. 339. v. *Adduis*. D.
Duicensus p. 51. 396. S. D. G. L.
Duidens hostia p. 51. 396. D. G. L.
Duis p. 51. 396. D. G.
Dum particula paragogica p. 334. v. *Agedum*. L.
Dumecta p. 51. 397. D. G.
Dumosus p. 51. 397. D. G. L.
Dumus p. 397.
Duodeviginti p. 51. 397. D. G. 86. v. *Dextans*.
Duonum p. 51. 397. D. G.
Duplatis p. 51. 397. D. G.
Duplex Ulixes p. 308. v. *Aterplitem*. G.
Duplio p. 50. 396. D.
Dupondium p. 55. v. *Dispensatores*.
Dureus equus p. 419. v. *Epeus*. L.
Dusmosus p. 51. 397. D. G.
Dyrrhachium p. 262. 712. v. *Segesta*. D. G.

E.

- E* nominibus deorum in iurando praepositum v. c. *Ecator* p. 487. v. *Mecastor*. L.
Eamus p. 58. 412. D. L.
Eant quasi Sutrium proverb. p. 679. v. *Sutrium*. A. S. D. G.
Eapse p. 58. 411. D. G. — *reque eapse* 138. 236. v. *Reque*.
Ebur curule p. 371. v. *Curules*. D.
Eburnus: *Q. Fabius* p. 211. v. *Pullus*.
Ecator p. 58. v. *Ecce*. 487. v. *Mecastor*. L.
Ecce p. 58. 411. D. G.
Ecere p. 487. v. *Mecastor*. L.
Ed nominibus deorum praepositum quid sit v. c. *Edepol* p. 487. v. *Mecastor*. L.
Edeatrae p. 62. 419. S. D. G.
Edecumatus p. 415. v. *Exdecimata*. S.
Edepol p. 58. 487. v. *Mecastor*. L.
Edera p. 62. 419. A. D. 447. v. *Hedera*. D.
Effaflatum p. 62. 420. S. D. L.
Effari templa p. 720. v. *Sistere*. D. 418. D. G. L.
Effascinari p. 424. v. *Fescenoe*. S.
Effata p. 60. 416. D. L. 61. v. *Effari*. 720. v. *Sistere*. D.
Efferre occultum p. 558. v. *Occultum*. D.
Effigies viriles et muliebres ex lana compitalibus comitis suspendebantur p. 128. 207. v. *Pilae*. 91. 482. D. v. *Lanaeae*. — *manducati* 96. v. *Manduci*. — *Minotauri* 102. 505. D. G. signum militare. *porci signum* militare. 127. 205. 595. v. *Porci*. — *effigies iuvenis rutrum tenentis* 223. v. *Rutrum*.
Egens p. 58. 411. D.
Egera p. 58. 410. D. G.
Egesta p. 261. v. *Segesta*.
EGge German. p. 544. v. *Occarc*. L.
Egregius p. 20. v. *Abgregare*. 60. v. *Exregiae*.
Egretus p. 58. 411. D. G.
Ei p. 409. v. *Em*. — pro *i* 480. v. *Loebertatem*.
Eiuo p. 487. v. *Mecastor*. L.
Eiurare p. 411. v. *Eiuratio*. D. G.
Eiuratio p. 58. 411. D. G.
Eius p. 409. v. *Em*. L.
Elacatena p. 57. 410. A. D.
Elaudare p. 57. 408. D.
Elecebrae p. 57. 408. S.
Electabo p. 57. 409. D.
Electat p. 473. v. *Lacit*. D.
Electrum p. 310. v. *Avrichalcum*. S.
Elephas p. 343. v. *Barrire*. L.
Elicatores p. 408. v. *Elices*. S.
Elinguatio p. 410. v. *Elinguis*. G.
Elinguis p. 57. 410. D. G.
Elix p. 57. 408. S. D. G.
Elixa p. 57. 410. D.
Elucus p. 57. 408. S. D. 445. v. *Heluo*. L.
Elumbus p. 57. 409. D.
Emancipare et mancipare confus. p. 410. v. *Emancipati*. D. 644. v. *Remancipare*. D.
Emancipati p. 58. 410. S. D. G.
Emancipatio p. 410. v. *Emancipati*. S.
Em p. 57. 58. 409. L. 410. G. L.
Emem p. 57. 409. D.
Emere p. 5. 305. v. *Abemito*. D. 57. 408. D. 226. v. *Redemptores*.
Empanda p. 57. 409. D. L.
Emptivus miles p. 58. 410. D.
Emussitata p. 57. 409. D. L.
Enaris p. 328. v. *Anariam*. D.
Endo pro in p. 409. v. *Endoitium*. A. D. G.
Endoitium p. 57. 409. A. D. G.
Endoplorato p. 58. 410. S. D. G.
Endo procinctu p. 58. 410. S. D. G.
Eniber p. 410. v. *Endo procinctu*. S. v. *Enubro*. S. D.
Eng German. p. 315. v. *Antras*. L.
Eniam p. 408. v. *Ennam*. L.
Enibrum p. 410. v. *Enubro*. S.
Enim p. 57. 521. v. *Necerim*. L.
Ennam p. 57. 408. D. L.
Ennius duplicavit consonantes p. 238. v. *Solitautilia*.
Ensis terminatio gentilium nominum quomodo differat ab *us* p. 388. v. *Corinthiensis*. D.
Enuber p. 410. v. *Enubro*. D.
Enubro p. 57. 410. S. D.
Enunquam p. 57. 409. D.
Eoite: in *eoite* p. 81.
Epalinma p. 419. v. *Epilimma*. D.
Epeus p. 61. 419. D. L.
Epirocum p. 62. 419. S. D.
Epidamnus p. 262. 712. v. *Segesta*.
Epilimma p. 62. 419. D.
Epistylum p. 61. 419. D. L.
Epol p. 487. v. *Mecastor*. L.
Epoloni p. 59. 412. D. L.
Epula, ae p. 62. 419. S. D. G.
Epulares p. 61. 419. D. G. L.
Epulones p. 59. v. *Epolonos*.
Eques p. 301. v. *Axitiosi*. L.
Equestre aes p. 61.
Equestres ludi p. 358. v. *Consualia*. D.
Equilio p. 336. v. *Agasones*. G.
Equiria p. 96. v. *Martialis campus*. 61. 418. D.
Equirine p. 61. 418. D. L. 487. v. *Mecastor*. L.
Equitare p. 61.
Equites trossuli p. 157. v. *Trossuli*.
Equitum turma 270. v. *Turma*.
Equus October p. 111. 186. c. not. 2. 543. v. *October*. S. D. G. 120. v. *Pantibus*. 384. v. *Caviarēs*. S. — *Marti immolatur* 61. 418. S. L. — *Equo vehi flamine Diali non licet* 61. 418. D. — *Equus duobus uteban-*

- tur Romani in proelio* 120, 577. v. *Paribus equis*. D. G. — *equi curules* 371. D. G. L. v. *Curules*.
Ercisco p. 62, 419. v. *Erectum*. D.
Ereiscundae p. 62, 419. v. *Erectum*. S.
Erectum citumque p. 62, 419. S. D. G. L.
Erectum ciendum p. 419. v. *Erectum*. S.
Erectum non citum p. 419. v. *Erectum*. S.
Erebus p. 62, 420. A. S. D. G. L.
Ergastulus p. 344. v. *Bova*. S.
Ergo p. 62, 419. U. D. G.
Eriphyla p. 168. v. *Monile*.
Eritudo p. 62, 420. S. D. G. L.
Ero futur. a sum. p. 411. v. *Escit*. L.
Eruclare p. 62. v. *Erugere*.
Erucina Venus p. 431. v. *Frutinal*. A. S.
Erucinal p. 431. v. *Frutinal*. A.
Erugere p. 62, 420. D. G.
Erus p. 420. v. *Eritudo*. S. D.
Ervilia p. 62, 419. v. *Ervum*. U. D.
Ervum p. 62, 419. U. D. G.
Escariae mensae p. 58, 410. U. D. G.
Escendere p. 60, 415. D.
Escit p. 58, 411. U. A. D. G. L.
Esit p. 522. v. *Nec*. A.
Esitare p. 35. v. *Catulinam*.
Esopia p. 237, 659. v. *Sesopia*. D.
Esse cum imperio p. 38, 371. D. G. v. *Cum imperio est.* — *cum potestate* ibid. v. *Cum potest.* D.
Etruscorum origo p. 253. v. *Sardi*. — *libri rituales* 138, 233, 653. v. *Rituales*. D.
Euboicum mare p. 118, 199. v. *Persicum*. — *talentum* 59, 413. A. D.
Eudiaeon p. 59, 412. S. D.
Eum genitiv. plural. p. 58, 410. D. L.
Europa p. 59, 412. D.
Evallare p. 411. v. *Evelatum*. D. 749. v. *Fallescit*. D.
Evallatum p. 411. v. *Evelatum*. D.
Evallefacere p. 749. v. *Fallescit*. S. D.
Evelatum p. 58, 411. A. D.
Everriator p. 58, 411. D. G.
Exagoge p. 60, 416. D.
Examen p. 60, 416. S. D.
Examussum p. 60, 416. S. D. G. L.
Exanclare p. 60, 416. D. G. L.
Exbuae p. 59, 414. v. *Exbures*. S.
Exbures p. 59, 414. S. D. L.
Excellere p. 136, 229. v. *Recellere*.
Excidio p. 60.
Exciet p. 60, 415. D. L.
Excipulum p. 415. v. *Excipuum*. G.
Excipuum p. 60, 415. D. G.
Excudere p. 59, 414. D.
Exdecimata p. 60, 415. S. D.
Exdorsuare p. 60, 414. D. G. L.
Exdutate p. 60, 415. D.
Exemplar p. 61, 418. v. *Exemplum*. D.
Exemplum p. 61, 418.
Exercio, onis p. 418. v. *Exercitia*. D.
Exercitio p. 61, 417. D.
Exercitum p. 61, 417. D. G.
Exercitiar p. 61. v. *Exercitio*.
Exercitus remittitur auspicio a consule facto p. 658. v. *Remisso*. S. — *exercitu remisso augur remittebatur* 237. v. *Remisso*. — *exercitus lustratio armata* 327. v. *Armilustrium*. S. — *in exercitu augur erat* 237. v. *Remisso*. — *exercitus* substant. et adiect. 60, 417. D. L.
Exerto p. 61, 418. S. D.
Exerugo p. 420. v. *Erugere*. D.
Exfilati p. 62. v. *Effafilatum*.
Exfio p. 415. v. *Exfir*. D.
Exfir p. 60, 415. S. D. G. L.
Exfuti p. 61, 418. D.
Exgregiae p. 60, 416. D.
Exhaustant p. 61, 418. D.
Exhiles p. 61, 417. U. S. D. G. L.
Exilica causa p. 60, 417. D. G.
Exinium p. 61, 418. D. L.
Exin p. 61, 418. D.
Exinde p. 56. v. *Deinde*.
Exinfulabat p. 61, 418. D. L.
Existimare p. 61, 418. D. L.
Exitum p. 61, 417. D. L.
Exitus: ad exitam aetatem p. 23, 339. v. *Ad exitam*. L.
Exitus iudex p. 415. L.
Exodium p. 60, 416. S. D.
Exoleo p. 416. v. *Eroletus*. G.
Exoletus p. 60, 416. S. D. G. L. 5. v. *Adolescit*.
Eroleto p. 416. v. *Eroletus*. G.
Exomides p. 60, 417. D.
Exorditae togae p. 190. v. *Ordiri*.
Exoriri p. 60.
Exorare p. 415. v. *Exdorsuare*. L.
Exotica Graecia p. 496. v. *Maiores Graecia*. S.
Expapillato brachio p. 59, 414. D. G.
Expattare p. 60, 415. D. G.
Expattare p. 415. v. *Expattare*. D.
Expectorat p. 60, 416. D. G.
Expensa p. 55, 403. v. *Dispensatores*. D.
Expergefactus p. 60, 416. v. *Experrectus*. D. G.
Expergitus p. 60, 416. v. *Experrectus*. D.
Experitus p. 60, 415. D.
Experrectus p. 59, 60, 416. D. G.
Expers p. 415. v. *Experitus*. D.
Expiare p. 566. v. *Patrix*. G.
Expatrix p. 198. v. *Patrix*.
Expennunt p. 60, 415. D.
Explorare p. 59, 414. D. L.
Explorator et speculator differ. p. 59, 414. v. *Explorare*.
Exporgere p. 60, 416. D.
Exporrigere p. 413. v. *Experrectus*. D.
Expositi infantes p. 476. v. *Larentalia*.
Expota p. 59, 413. D. G. L.
Exrogare p. 61, 418. D.
Exta p. 59, 413. D. G. L. — *adiutoria* 513. v. *Muta*. S. — *arguta* 513. v. *Muta*. S. [Cfr. Giese ad Cic. de Divin. II, 12. extr.] — *aulicovia* 20. v. *Aula*. — *deforma* 63. v. *Forma*. — *muta* 104, 173, 513. A. S. D. G. v. *Muta*. — *regalia* 139, 236, 656. v. *Regalia*. D.
Extar p. 334. v. *Aulas*. G. 413. v. *Extar*. D.
Externus p. 59, 413. D. G. L.
Exterraneus p. 59, 413 (bis). D.
Exterrincicus p. 413. v. *Exterraneus quoque*. D.
Exterus p. 413. v. *Extar*. L.
Exitimus p. 59, 413. v. *ipsa* et v. *Extar*.
Extraneus et extrarius differ. p. 59, 413. v. *Extrarium*. D.
Extrarius p. 59, 413. D. G.
Exurgentes p. 416. v. *Exurgentes*. D. G.

- Exurgere* p. 416. v. *Exurgentes*. D. G.
Exules p. 263. v. *Solicitare*. — *exulum genera* 646. v. *Solicitare*. D. G.
Exurgentes p. 60. 416. D. G. L.
Exurgere p. 416. v. *Exurgentes*. L.
Exuviae p. 63. 416. D. G.
Exuviae p. 58. 411. v. *Everriator*. D.
- F.
- Fabae usus apud veteres* p. 66. v. *Fabam*. — *flos* 66. v. *Fabam*. — *fabam tangere flammis Diali non licet* 66. v. *Fabam*. — *fabam iaciebant Lemuralibus* 426. D. G. — *fabula extrema in proverb. tam perit, quam extrema faba* 275. 735. v. *Tam*. D. — *fresa* 433. v. *Frendere*. D. G. — *refriva* 229. 644. v. *Refriva*. A. S.
- Fabata puls* p. 227. v. *Refriva*.
Fabiani p. 420. D.
Fabii p. 65. v. *Fovii*.
Fabius: Q. *Fabius Eburnus* p. 129. 211. v. *Pullus Iovis*. — *Fabius Cilo* 361. v. *Chilo*. G.
Fabulae palliatae p. 579. v. *Practextae*. A. D. — *personatae* 199. 269. v. *Personata*. A. S. D. — *practextae* 269. 579. v. *Practextae*. A. D. — *tabernariae* 269. v. *Togatarum*. — *togatae* 269. 579. v. *Practextae*. D. — *Atellanae* 742. v. *Togatarum*. D.
Facere p. 66. v. *Faventia*. — *consionem* 41. v. *Consionem*. — *non hettae* 74. v. *Hetta*. — *impolitias* 80. v. *Impolitias*. — *lucem dictum de iis, qui Saturno sacrificant* 89. v. *Lucem*. — *profestum* 216. v. *Profestum*. — *versuram* 162. v. *Versuram*.
Faces num. singular. p. 60. 426. D.
Facessere p. 68. 425. A. D. L.
Facie scita p. 456. v. *Scita*.
Facilitas p. 65. 425. v. *Facul*. D.
Facinus p. 79. v. *Incestus*. — *capital* 37. 268. v. *Capital*. D. G.
Facionarius p. 425. v. *Factio*. G.
Factio p. 66. 425. D. G.
Factiosus p. 65. 425. v. *Factio*. D. G.
Facitare p. 107. v. *Natare*.
Facul p. 65. 425. D. G.
Facultas p. 65. v. *Facul*. 118. 199. v. *Perfacul*.
Faculter p. 65. v. *Facul*.
Facundus p. 581. v. *Practica*. L.
Facurent pro fecerint p. 446. v. *Helus*. L.
Facust pro fecerit p. 446. v. *Helus*. L.
Fagus p. 65. v. *Fagatal*.
Fagatal p. 65. 425. D.
Falae p. 65. 428. D. G. L. 66. v. *Falarica*.
Falandum p. 66. v. *Falae*.
Falantum p. 428. v. *Falae*. L.
Falarica p. 66. 428. D. G.
Falco p. 34. 361. v. *Capua*. S. G. 66. 428. D. G.
Falerae p. 428. v. *Falae*. D.
Faleri p. 68. 432. U. D. L.
Falsior p. 69. v. *Falsius*.
Falsius p. 69. 434. S.
Fama p. 63. 424. D.
Famel p. 65. v. *Famulus*.
Famelice p. 425. v. *Famicosam*. D.
Famelicus p. 45. v. *Famicosam*. D.
Famella p. 66.
Famiosa terra p. 65. 425. D.
Familia p. 65. 425. D. G. L. 65. v. *Famulus*. 361. v. *Camillus*. L.
Familiae herciscundae p. 419. v. *Erectum*. L. — *purgandae causa praesentanea porca immolatur* 216. v. *Presam*. — *Aurelia* 20. v. *Aurelia*. — *Caecilia* 101. 159. v. *Metalli*. — *Cincia* 629. v. *Romana*. G. — *Cloelia* 42. 380. v. *Clucidatum*. D. — *Cluentia* 380. v. *Cloelia*. D. — *Mamiliorum* 167. 97. v. *Mamiliorum*. — *Nautiorum* 107. 178. v. *Nautiorum*.
Familiaris Romanus p. 70. 436. D. 65. v. *Familia*.
Famino p. 63. 426. D. L.
Famulicium p. 65. 425. D.
Famulus p. 65. 425. D. L. et v. *Familia* p. 65. 425. L. 361. v. *Camillus*. L.
Fanatica arbor p. 69. 435. D. G. L.
Fanatici p. 435. v. *Fanatica*. D. G. L.
Fanum p. 427. D. G. L. *rediculi* 138. 232. v. *Rediculi*. — *fana* 70. 436. — *Curiativa* 33. v. *Curiatu fana*. — *fana sistere* p. 152. 267. 720. v. *Sistere*. D.
Farfenum p. 66. 428. S. D.
Fari p. 137. v. *Refutare*. 425. v. *Fama*. D.
Farrago p. 68. 433. D.
Farreatio p. 407. v. *Diffarreatio*. G.
Farreum p. 66. 423. D. G. — *farreum spicum* 137. v. *Restibilis*.
Fartores p. 66. 429. D. G.
Fas p. 66. 428. v. *Fascinum*. D. L. *comitavit rex* 132. 219. v. *Quando rex*. 230. v. *Regifugium*. — *fas stercus delatum* 132. 219. v. *Quando stercus*.
Fascinare p. 424. v. *Fescenoc*. L.
Fascinum p. 66. 428. D. L. 424. v. *Fescenoc*. L.
Fasti dies p. 70. 426. A. S. D. L. 436. S. D. G. L. *Fastorum libri* 66.
Fastigatio p. 427. v. *Fastigium*. G.
Fastigium p. 66. 427.
Fastus 4. declin. p. 426. v. *Fastorum*. S.
Fatantur p. 66. 428. D. G.
Fatigo p. 315. v. *Affatim*. L.
Fatim p. 315. v. *Affatim*. D.
Fatis p. 315. v. *Affatim*. L.
Fatisco p. 315. v. *Affatim*. L.
Faunus p. 427. v. *Fanum*. L. 609. v. *Picus*. D.
Faust German. p. 451. v. *Hostia*. L.
Fausitas dea p. 309. v. *Almitias*. D. 436. v. *Faustulum*. D.
Faustulus porcellus p. 70. 436. D. G.
Faux p. 444. v. *Gaudium*. L.
Faventia p. 66. 428. D. G.
Favere in sacris p. 428. v. *Faventia*. D.
Faviani p. 66.
Favissae p. 65. 427. A. S. D.
Faviores p. 334. v. *Aulas*. D.
Favonii p. 538. v. *Nothum*. S.
Fax praeferebatur novis nuptis p. 66. 426. *Facem*. D. 606. v. *Patrimi*. D. — *face praelucente nova nupta deducitur* 139. v. *Rapi*. — *fax rapit solet* 236. 656. v. *Rapi*. S. D. G.

- Febris querquera* p. 132, 219, 621, v. *Quercus* ct *Querquera*, U. A. D. S. L.
- Februa* p. 64, v. *Februarius*.
- Februalis Iuno* p. 64, v. *Februarius*.
- Februari* p. 64, v. *Februarius*.
- Februarius mensis* p. 64, 423, D. G.
- Februata Iuno* p. 64, v. *Februarius*.
- Februatum* p. 64, v. *Februarius*.
- Februatus dies* p. 64, v. *Februarius*.
- Februlis Iuno* p. 64, v. *Februarius*.
- Fecilitra avis* p. 276.
- Felicata patera* p. 64, 424, D.
- Felices arbores* p. 69, 434, A. D.
- Felicones* p. 65, 424, D.
- Femen* p. 433, v. *Femur*, D.
- Femina*: additum animalibus p. 307, v. *Agnus*, D. — *feminarum prae-nomina* 123, 582, v. *Praenomina*, U. D. — *affecta* 300, v. *Affecta*, S. D.
- Feminina* p. 170, v. *Masculina*.
- Femur* p. 68, 433, D. 424, v. *Fenus*, D.
- Fenbris lex* p. 64, v. *Fenus*.
- Generatores* p. 64, 424, v. *Fenus*, D.
- Genero* p. 68, — *feneror* 69, v. *Fenero*.
- Fenum* p. 64, 424, v. *Fenus*, D.
- Fenus* p. 64, 424, D. 70, 436, L.
- Feralia* p. 64, 423, D.
- Ferctores* p. 423, v. *Firtum*, D.
- Ferentarii milites* p. 13, v. *Accensi*, 153, v. *Felati*, 64, 70, 423, D. 320, v. *Adscriptitii*, D. G. L. 436, D. G. L.
- Feretrius Iupiter* p. 68, 433, D.
- Feria* p. 61, — *feriae* p. 65, 424, D. — *feriarum genera* p. 434, D. — *conceptivae* 48, 390, v. *Conceptivae*, 434, — *denicales* 53, 401, v. *Denicales*, D. G. — *imperativae* 434, D. — *novendiales* 110, 135, v. *Novendiales*, — *nundinae* 434, D. — *privatae* 211, 605, v. *Privatae*, A. D. G. 129, ibid., — *regiae* 230, 646, v. *Regiae*, D. — *senentiales* 149, 707, v. *Sementivae*, D. G. — *statae* 69, 434, D. G. — *Stultorum* 145, 650, 687, v. *Stultorum*, A. D. 131, 218, 618, v. *Quirinalia*, D.
- Ferire* p. 65, 424, D.
- Fero* p. 350, v. *Baiulos*, L. 452, v. *Horda*, L.
- Ferociti* p. 69, 434, D.
- Feronia dea* p. 556, v. *Oscines*, S. D.
- Feronius* p. 193, v. *Oscines*, 556, v. *Oscines*, S. D.
- Ferre* p. 343, v. *Barrire*, L.
- Fertor* p. 423, v. *Firtum*, D.
- Ferus ager* p. 65, 424, D.
- Fescenoe* p. 65, 424, U. S. D. L.
- Fescennini versus* p. 64, 423, D.
- Fesii* p. 134.
- Festae* p. 424, v. *Feriae*, D.
- Festinare* p. 127, 206, 596, v. *Properare*, D. L.
- Festra* p. 68, 432, S. D.
- Festuca* p. 64, 424, v. *Fenus*, D.
- Festum* p. 140, v. *Strufertarios*, 423, v. *Firtum*, D. *festia Vinalia* 50, 394, v. *Calpar*, S. D.
- Festus dies* p. 427, v. *Fastorum*, L. — *quando stercus delatum* 623, v. *Quando stercus*, — *quando rex comitavit* 623, v. *quando rex com.* A. U. S. D. G. — *festus dies servorum* 262, c. not. 1, 712, 715, v. *Servorum*, S. D. G.
- Fetiales* p. 68, 433, D. G. L. 581, v. *Praefica*, L.
- Fetus* p. 424, v. *Fenus*, D.
- Fiber* p. 67, 430, D.
- Fibere* p. 434, v. *Fivere*, D. G.
- Fibra* p. 67, v. *Fiber*.
- Fibula* p. 430, v. *Firulas*, D. 434, v. *Fivere*, D.
- Fica* p. 196, v. *Picati*.
- Ficoclea* p. 69.
- Ficiliae quadrigae* p. 228, v. *Ratumena*.
- Fictrix* p. 566, v. *Piatrix*, D.
- Ficus Navia* p. 529, v. *Navia*, S. D. *Ruminalis* 135, 225, c. not. 6, 636, v. *Ruminalis*, D. G. 529, v. *Navia*, S. D.
- Fides* p. 67, 430, D. *fidem implorare* p. 407, v. *Diu*, L.
- Fidicines* p. 228.
- Fidicula* p. 67, 430, D. v. *Fides*.
- Fidius* p. 101, v. *Medius fidius*.
- Fidusta* p. 67, 430, D. L.
- Fidvor*, Gothic, p. 562, v. *Petritum*, L.
- Figuli salinum non ponebant in mensa*, p. 265, 717, v. *Salinum*.
- Filius consobrini* p. 126, 214, v. *Propius*.
- Fimbria* p. 67, v. *Fiber*.
- Fio* p. 415, v. *Easfir*, D.
- Firtum* p. 64, 423, A. D. G.
- Fircus* p. 447, v. *Harviga*, L.
- Firmum* p. 68, 402, D.
- Fiscella* p. 430, v. *Fiscellus*, D.
- Fiscillus* p. 67, 430, D. L.
- Fiscus* p. 677, v. *Suffiscus*, D.
- Fistula* p. 375, v. *Cnasonas*, S.
- Fit* p. 83.
- Fivere* p. 69, 434, D. G.
- Fizula* p. 67, 430, D.
- Flagitii inter cutem* p. 82, 464, v. *Inter cutem*.
- Flagratos* p. 67, 430, D.
- Flamen* p. 66, 426, v. *Flamen Dialis*, D. G. L. 333, v. *Apiculum*, S. — *Flamini nefas est videre opus facientem* p. 122, v. *Precia*, 214, v. *Praeciamitatores*, — *antedebant praeciamitatores* 130, 214, v. *Praeciamitatores*, — *non licet epiceum dimittere* 333, v. *Apiculum*, S. — *equo vehi non licet* 61, 418, D. v. *Equo*, — *non licet nudo capite in publicum prodire* 333, v. *Apiculum*, S. — *non licet funebres tibias audire* 69, v. *Funebres*, — *ederam tangere et nominare nefas est* 62, v. *Ederam*, — *fabam tangere non licet* 66, — *iurare nefas est* 77, v. *Iurare*, — *anulum habere non licet* 62, v. *Ederam*, — *mortuae pecudis corio calceos aut soles fieri nefas est* 104, 175, v. *Mortuae pec.* — *prociectam classem videre non licet* 130, 215, 382, v. *Classis*, S. — *nodum in se habere non licet* 62, v. *Edera*, — *secespita utebatur* 151, 266, v. *Secespita*, — *infulati sacrificabant* 84, v. *Infulati*, — *Flamines Curiales* 48, 392, v. *Curiales*, D. — *Dialis* 66, 56, v. *Dium*, 189, v. *Ordo*, — *Dialis maximae dignationis* 113, 172, 510, v. *Maximae dign.* A. D. — *quid fuerit fas, quid nefas* 419, v. *Ederam*, D. — *Maio-*

- res* 102, 505. D. v. *Maiores Flamines*. — *Minores* 102, 505. v. *Maiores*. D. — *Palatialis* 139, 211, 605. v. *Palatialis*. A. D. L. — *Pomonalis* 103, 172. v. *Maximae dign.* — *Quirinalis* 199. v. *Persillum*.
Flaminia flammeo veste utebatur 69, 435. S. G. v. *Flammeo*. — *acdes* 67, 430. S. e domo *Flaminia ignem efferri non licet nisi divinae rei gratia* 78. v. *Ignem*. — *via* 67, 430. v. *Flaminius*. D.
Flaminica 67, 69. v. *Flammeo*. — *cincta* 394. v. *Cincta*. D. G. — *rica utebatur* p. 139, 237. v. *Rica*. — *plus tribus gradibus scalam ascendere non licet* 468. v. *Inarculum*. S. *Flaminicarum capitis ornamenta* 471. v. *Tutulum*.
Flaminius camillus p. 69, 435. D. — *circus* 67, 430. D. — *licitor* 69, 435. D.
Flammearii p. 67, 430. D.
Flammeo amicitur nubens p. 67, 430. D. G.
Flammeo vestimento *Flaminica utebatur* p. 69.
Flator p. 67, 430. S.
Flavus p. 445. v. *Helvacea*. L.
Flemina p. 67, 430. U. D.
Floriferum p. 65, 433. D.
Fluctus decumani p. 54. v. *Decumana*.
Fluidus p. 314. v. *Apluda*. L.
Flumen p. 270. v. *Torrens*. 314. v. *Apluda*. L. — *cloacale* 45. v. *Cloacale*. — *flumina retanda* 639. v. *Repanda*. A. D. G. — *fluminum simulacra* 274, 734. v. *Taurorum*. D. G.
Flumentana porta 67, 430. D.
Fluo p. 314. v. *Apluda*. L.
Fluonia Iuno p. 69, 435. D.
Flustra p. 67, 430. D.
Fluvius p. 314. v. *Apluda*. L.
Focarius p. 368. v. *Casaria*. G.
Focillationes p. 64. v. *Focus*.
Foculi p. 64. v. *Focus*.
Focus p. 64, 423. D. G.
Fodare p. 63, 422. D.
Foedus p. 63, 421. A. U. D. G. — *pro*
hoedus 63, 421. v. *Foedum*. D. G. — *foedus firmabatur porca caesa* 127, 595. v. *Porci*. D. — *foedera sanguine firmabantur* 322. v. *Assiratum*. D. G.
Poetae in stratis vel lectis iaciebant in atrio p. 571. v. *Pegasus*. S.
Polia p. 351. v. *Buttubata*. S.
Podium p. 64, 423. D.
Pollucularis p. 64, 423. S. D. G.
Pollucularis vita p. 64, 423. S. D. G.
Polliculum p. 423. v. *Polliculare*. S. D.
Polus p. 63. v. *Foedus*.
Pomenta p. 64. v. *Focus*.
Pomentario p. 423. v. *Focus*. G.
Pomes p. 407. v. *Defomicatum*. D.
Pomites p. 63, 422. D. G. 57. v. *Defomicata*.
Pons p. 63, 422. D. G. L. — *Cati* 364. v. *Cati*. D. — *manalis* 95, 173, 490. v. *Manalis*. S. D. — *Salmacidis* 255. v. *Salmacis*.
Pontinalia p. 64, 423. D.
Pontinalis porta p. 64, 423. v. *Pontinalia*. D.
Porago p. 68, 431. D. L.
Porare p. 63. v. *Forum*.
Poras p. 63. v. *Forum*. — *foras dare* ibid.
Porata auris p. 523. v. *Nequam*. S.
Porbea p. 63, 421. v. *Porcipes*. S. D. G.
Porcipes p. 63, 421. U. D. G. 737. v. *Tignum*. S.
Porctes p. 63, 422. S. D. G. L. 267. v. *Sanates*.
Porctum p. 76. v. *Horctum*.
Porta p. 451. v. *Horda*. D. 421. v. *Fordicilius*. S. D. G. L.
Fordicidia p. 63, 421. S. D. G. L. 451. v. *Horda*. D.
Fordus p. 63. v. *Fordicilius*. 452. v. *Horda*. L.
Foreculae p. 63. v. *Forum*.
Fores p. 63. v. *Forum*.
Forex p. 483. v. *Militem*. D.
Forex p. 716. v. *Serra*. D.
Forma p. 63, 421. S. D. G. L.
Formaster p. 553. v. *Obstrudant*. S.
Formiae p. 63, 420. D.
Formicipes p. 737. v. *Tignum*. S.
Formucules p. 63, 433. S. G. L.
Formucopes p. 433. v. *Formucules*. S. G. L.
Formus p. 63. v. *Porcipes*. 421. v. *Forma*. D.
Formacalia p. 70, 420. D. G. — *formacalia sacra* p. 63.
Fors p. 592. v. *Penis*. L. 452. v. *Horda*. L.
Fortis p. 422. v. *Forctes*. L.
Fortunae muliebri simulacrum p. 605. v. *Pudicitiae*. — *Punicae aedes* p. 207, 599. v. *Punicae*. D.
Foruli p. 63. v. *Forum*.
Forum p. 63, 422. U. S. D. G. — *agere* 63. — *Cupidinis* 37, 369. S. D.
Fori p. 422. v. *Forum*.
Forus p. 422. v. *Forum*.
Fossa p. 353. v. *Coithones*. D. — *fossae Cloeliae* 43, 381. v. *Cloeliae*. D. — *Clutia* ibid. 381. D. — *Quiritium* p. 131, 218, 619. v. *Quiritium*. D.
Postia p. 63. v. *Foedus*.
Postis p. 63. v. *Foedus*.
Povere p. 64. v. *Focus*.
Fovii p. 65, 426. D.
Fraccunt p. 68, 431. D.
Fracescere p. 431. v. *Fracebunt*. D.
Fragen German. p. 433. v. *Fraxare*. L.
Frango p. 432. v. *Frigere*. L. 433. v. *Fraxare*. L. 434. v. *Frux*. L.
Frater p. 68, 431. D. L. 437. v. *Germani*. D. — *fratres Arvales* 305. v. *Ambarvales*. D. 324. v. *Amtermini*. S.
Fraterculare p. 240. v. *Sororiare*.
Fratilli p. 68, 431. D.
Fratia p. 67, 431. D.
Fratrari p. 68, 432. D.
Fraxare erit p. 68, 432. S. D.
Fraxare p. 68, 432. D. L.
Fregellae p. 68, 432. D.
Fremitus p. 68, 431. D.
Fremo p. 431. v. *Fremitus*. D.
Frendere p. 68, 433. D. G. L.
Frequens p. 467. v. *Infrequens*. L. 433. v. *Fraxare*. L.
Frequentiorius p. 70, 435. L.
Fricium p. 68. v. *Frigere*.
Frigere p. 63, 432. D. L.

- Fringittire* p. 68. v. *Fringilla*.
Fringilla p. 68. 432. S. D.
Fringittire p. 432. v. *Fringilla*. D.
Fritillus olla p. 515. v. *Muries*. S.
Fritinnus p. 432. v. *Fringilla*. D.
Frivola p. 68. 431. D. G. L.
Frons mascul. p. 68. 46. 387. D. G.
 v. *Cortus*. 102. 507. v. *Masculina*.
 D. 170. v. *Malo cruce*. 236. 655.
 v. *Recto*. A. G. I. D.
Fructa p. 69.
Fructus p. 69. v. *Fructam*. — *fructus et fructam* 434. v. *Fruux*. D.
Frugamenta p. 68. 433. D.
Fruges p. 433. v. *Frugamenta*. D. — *frugibus mensaque iurare* 93. 486. v. *Mensa*. D.
Fruimino p. 426. v. *Famino*. L.
Fruitum p. 434. v. *Fruniscor*. S. D. L.
Frumenta p. 433. v. *Frugamenta*. D. — *rava* 237. v. *Raucos*. — *pauperi* 216. v. *Paveri*. — *acerosum* 112. v. *Obacerare*.
Fruentaria lex Gracchi p. 660. v. *Sempronii*. A. L.
Fruniscor p. 69. 434. S. D. L.
Fruitum p. 69. v. *Fruniscor*.
Fruor p. 432. v. *Frigere*. L.
Frutilla p. 431. v. *Frutinal*. S.
Frutinal p. 68. 431. A. S. D. L.
Fruux p. 68. 434. S. D. L.
Fucillus p. 69. 434. S.
Fucillans avis p. 276.
Fuero p. 411. v. *Escit*. L.
Fugitivi cervi p. 262. v. *Servorum*.
Fulgere p. 69. 435. D. G.
Fulgur p. 435. v. *Fulgere*. D. — *condere* 703. v. *Scribonianum*. D. — *fulgurum genera* 435. v. *Fulgere*. G. 612. v. *Pura*. S. — *fulgura attestata* 11. 316. v. *Attestata*. D. — *controversum* 586. v. *Provorsum*. D. — *dium* 57. 408. v. *Dium*. D. L. — *diurna* 408. v. *Dium*. 207. v. *Provorsum*. — *nocturna* 57. 201. v. *Provorsum*. — *peremptalia* 199. 211. 568. A. D. v. *Peremptalia*. 316. v. *Attestata*. D. — *pestifera* 197. 211. v. *Pestifera*. — *postularia* 211. 607. v. *Postularia*. D. — *provorsum* 201. 586. v. *Provorsum*. D. G. — *renovativum* 236. 656. v. *Renovativum*. S. D. — *trisolcum* 269. v. *Trisolcum*.
Fulguritus locus p. 69. 435. D. G. — *fulguritae arbores* 663. v. *Struferiarios*. S.
Fulgus p. 69. v. *Fulgere* et *Furvus*.
Fuligo p. 63. 421. v. *Furvum*. D.
Fulmen p. 69. 435. D. G. — *trisolcum* 722. v. *Trisolcum*. A. D. — *Iovis manubiae* 491. v. *Manubiae*. D. G. — *fulmine icti ibi sepe liuntur, ubi icti sunt* 543. v. *Ociscum*. S.
Fulvus p. 445. v. *Helvacea*. L.
Fumus p. 63. 421. v. *Furvum*. D.
Fundere p. 422. v. *Fons*. L.
Fundus p. 67. 429. A. D. L.
Funebres leges p. 70. v. *Fenus*. — *tibiae* 69. 453. D.
Funesia lex p. 182. v. *Nuptias*.
Funus p. 63. 421. v. *Furvum*. D. — *verba praeconis in funere* 217. v. *Quirites*. — *funus prosectorum purgatio* 3. v. *Aqua et igni*. — *indictivum* 79. v. *Funus*. 218. not. 7. 458. v. *Indictivum*. D. G. 259. v. *Simpludearia*. 148. v. *Funera*.
Furcilla p. 67. v. *Furcilles*. 346. v. *Bulima*. S.
Furcilles p. 67. 429. S. D. G.
Furia p. 63. 421. D. v. *Furvus*.
Furinalia p. 429. v. *Furnalia*. D.
Furnalia p. 67. 429. A. D.
Furnus p. 63. v. *Furvus*.
Furtum quaerentes in aliena domu lance et licio vestiti p. 87. 473. v. *Lance et licio*. D. G. — *furti agere* 19. v. *Agere*.
Furum genitiv. a *fur* p. 69.
Furvus p. 63. 421. D. G. — *bos* 70. 435. D. 445. v. *Helvacea*. L.
Fustis p. 451. v. *Hostia*. L.
Futare p. 67. 429. S. D. G. 645. v. *Refutare*. L.
Futilis p. 67. 429. S. D. — *futilia vasa* p. 67. v. *Futiles*.
Futum p. 429. v. *Futare*. D.
 G.
Gabinus cinctus p. 583. v. *Prociecta*. D. G.
Gaia p. 123. 439. v. *Praenominitibus*. A. D. L. — *Caecilia* 71.
Gaipor p. 218. v. *Quintior*.
Gal German. p. 355. v. *Calatores*. L.
Galba, canterio rideo, inquit p. 233. v. *Rideo*.
Galbeum p. 71. 440. D. G. 445. v. *Helvaceus*. L. — *Galbei* 366. v. *Calbeos*. S. D. G.
Galbus p. 445. v. *Helvacea*. L.
Galearia p. 72. 440. D.
Galerita avis p. 440. v. *Galearia*. D.
Galerus p. 313. v. *Albogalerum*. S.
Gallam bibere p. 71. 439. A. D.
Gallen German. p. 379. v. *Celeres*. L.
Galli Senones p. 260. v. *Senones*. — *Lambrices* 323. v. *Ambrices*. D. — *Iomam capiunt* 277. v. *Vae victis*. — *Galli appellativi*. 71. 438. D. G. 138. v. *Retiario*.
Gallina Aesculapio immolatur p. 82. v. *In insula*. — *gallinae melicae* 485. v. *Melicae*. D.
Ganeum p. 72. 440. D.
Ganimedes vocatur etiam Catamitus. p. 7. v. *Alceo*.
Gannitio p. 74. 444. D. 109. v. *Nictit*.
Garder Gallic. p. 451. v. *Hortus*. L.
Garrire p. 449. v. *Hirrire*. L.
Gast German. p. 451. v. *Hostis*. L.
Gasts Gothic. p. 451. v. *Hostis*. L.
Gaudeo p. 329. v. *Caudium*. D.
Gaudium p. 73. 444. D. L.
Gaule Gallic. p. 343. v. *Agolum*. D.
Gaulus p. 71. 439. D.
Gelb German. p. 445. v. *Helvacea*. L.
Gellen p. 379. v. *Celeres*. L.
Gemursa p. 71. 437. D.
Gena p. 70. 436. S. D. L. 747. v. *Venerari*. L. 640. v. *Radere*. D. — *genas radere* 227. c. not. 7. 640. v. *Radere*. A. S. D. G.
Genau German. p. 437. v. *Genas*. L.
Gener p. 436. v. *Genas*. L.
Genialis lectus p. 70. 437. S. D. G. — *geniales dii* 71. 438. U. S. D.
Genitiv. 1. decl. in *as* p. 337. v. *Ae. L.* — 2. in *i* 559. v. *Pilumnoe*. L. — *genit. plur. in um pro orum* +10. v. *Eum*. L.
Genitrix Venus p. 207. v. *Punicae*.
Genius p. 71. 437. S. D.
 I I I I

- Geno* p. 436. v. *Genas*. L.
Genus p. 436. v. *Genas*. L. 437. D. G. L. 444. v. *Genus*. L. — *Aelia* 30. 437. D. G. L. — *Aemilia* 20. 334. v. *Aemilia*. D. — *Aurelia* 20. 334. v. *Aurelia*. D. — *Caccilia plebeia* 363. v. *Caeclitius*.
Gentiles mundum ter in anno patere putabant p. 103. 163. v. *Mundum*.
Gentilis p. 70. 437. D. G.
Genu p. 437. v. *Genas*. L.
Genuini dentes p. 70. 437. D.
Genus p. 74. 444. D. L. 436. v. *Genas*. L.
Germani p. 71. 437. v. *Germen*. D.
Germen p. 71. 437. D. L.
Gerones p. 345. v. *Brutiani*. S. D.
Gerrae p. 70. 436. D. G. L.
Gerrones p. 356. v. *Cerrones*. D.
Geruli dii p. 71. v. *Geniales*.
Gerulus p. 438. v. *Geniales*. S. D.
Gerusia p. 70. 437. D.
Gesier Gallic. p. 433. v. *Gizeria*. D.
Gestii p. 72. 440. D.
Gestus subst. et particip. p. 70. 437. D.
Gesum p. 74. 444. S. D. G. L.
Gigno p. 436. v. *Genas*. L. 444. v. *Genus*. L.
Gilvus p. 445. v. *Holvacea*. L.
Gingeriator p. 71. 438. S. D.
Gingrinae p. 71. 438. v. *Gingrire*. U.
Gingrire p. 71. 438. U. D. G.
Gingris Adonis p. 438. v. *Gingrire*. D.
Gingrum p. 438. v. *Gingrire*. D.
Giotto Italic. p. 368. v. *Cuppes*. D.
Gizeria p. 71. 438. D. G. L.
Glaber p. 471. v. *Liber*. L.
Glad Anglic. p. 444. v. *Gaudium*. L.
Glamae p. 72. v. *Gramiae*.
Glebam obicere mortuo p. 122. v. *Praecid*.
Glis p. 443. v. *Glittis*. S. 646. v. *Reglescit*. D.
Gliscerae mensae p. 73. 443. v. *Gli-scere*. D.
Gliscere p. 73. 443. D. G.
Glittis p. 73. 443. S. D. L.
Globus p. 413. v. *Glomus*. D. — *militaris* 716. v. *Serra*. D.
Glocidare p. 73. 443. v. *Glocire*. D. L.
Glocire p. 73. 443. D. L.
Glomus p. 582. v. *Promulgari*. L. 73. 443. D. G. L.
Gloria p. 73. 443. D. L.
Gloriosus p. 3. v. *Adoriam*.
Glus p. 73. 443. S. D. G.
Gloucir Vasconic. p. 443. v. *Glocire*. D.
Glubare p. 471. v. *Liber*. L.
Glubere p. 471. v. *Liber*. L.
Glubere p. 73. 441. v. *Liber*. L. 443. v. *Gluma*. D.
Glucidatum p. 73. 443. S. D. L. 380. v. *Clucidatum*. D.
Glucke German. p. 443. v. *Glocire*. L.
Glucis p. 380. v. *Clucidatum*. L.
Gluma p. 73. 443. D. G.
Glus p. 443. v. *Glittis*. L.
Gluta p. 83. v. *Ingluvies*.
Gluten p. 443. v. *Glittis*. D. L.
Glutire p. 443. v. *Glittis*. L.
Gluto p. 83. v. *Ingluvies*.
Gluttus p. 466. v. *Ingluvies*. S.
Glutus p. 443. v. *Glittis*. D. G.
Gnaeus p. 72. 440. A. S. D. L.
Gnaevus p. 440. v. *Genas*. D.
Gnaivos p. 436. v. *Genas*. L.
Gnarigavit p. 71. 439. S. D. G. L.
Gnaritas p. 439. v. *Gnarigavit*. G.
Gnaritur p. 439. v. *Gnarigavit*. D. 539. v. *Nobilem*. G.
Gnarivisse p. 71. 439. D. L.
Gnarurat p. 539. v. *Nobilem*. G. 439. v. *Gnarigavit*. D.
Gnaruris p. 439. v. *Gnarigavit*. S. 539. v. *Nobilem*. G.
Gnarus p. 71. 438. D. L. 436. v. *Genas*. L. 439. v. *Gnarigavit*. G.
Gnascar p. 444. v. *Genus*. L.
Gnatus p. 437. v. *Genas*. L. 444. v. *Genus*. L.
Gnavus p. 436. v. *Genas*. L.
Gnephosum p. 71. 438. A. S.
Gnitor p. 440. v. *Gnitus*. L.
Gnitus p. 72. 440. S. D. L.
Gnixus p. 72. v. *Gnitus*.
Gnosco p. 436. v. *Genas*. L. 440. v. *Gnotu*. D.
Gnot pro *gnovit* p. 539. v. *Nobilem*. G.
Gnotup p. 72. 440. D. L. 539. v. *Nobilem*.

Gnotup p. 440. v. *Gnotu*. L. 436. v. *Genas*. L. 539. v. *Nobilem*. G.
Gabius p. 334. v. *Acetare*. G.
Gorgo p. 352. v. *Cargo*. S.
Gracchi lex frumentaria p. 660. v. *Sempronia*.
Gracchuris p. 72. 441. D.
Graculi p. 73. 442. D.
Gradi p. 72. v. *Grassari*.
Gradius Mars p. 72. 442. S. D. G.
Graeca sacra p. 72. 441. D. G.
Graeci i. e. *Romani* p. 235. v. *Romanos*.
Graecia exotica p. 496. v. *Maior Graecia*. S. — *maior* 163. 496. v. *Maior Gr.* S. D. G.
Grallae p. 442. v. *Grallatores*. D.
Grallatores p. 73. 442. A. S. D. G.
Gramiae p. 72. 441. S. D.
Grandis p. 444. v. *Grando*. D.
Grandiscapiae p. 737. v. *Tignum*. D.
Grando p. 74. 444. D.
Grassa substant. p. 442. v. *Grassari*. S.
Grassari p. 72. 442. S. D. G.
Grassator p. 442. v. *Grassari*. S.
Gratia verbum medium p. 399. v. *Dali* voc. D. — *gratias agere* 19. v. *Agere*.
Grau German. p. 441. v. *Gravastellus* L.
Gravastellus p. 72. 441. A. D. L.
Grave aes p. 73. 443. U. D. G. 116. v. *Pendere*.
Gravida p. 73. 442. U. D. G. L.
Greges p. 73. 443. D. L.
Greifen German. p. 443. v. *Glomus*. L.
Greipen Gothic. p. 443. v. *Glomus*. L.
Gremium in proverbio: *Nec mulieri nec gremio credi oportet* p. 177. 522. S. D. v. *Nec mulieri*.
Gricenea p. 74. 444. D.
Grola Italic. p. 442. v. *Graculi*. D.
Grole Gallicum p. 442. v. *Graculi*. D.
Grama p. 72. 441. S. D. L.
Gromatica p. 441. v. *Gruma*. D.
Gromaticus p. 441. v. *Gruma*. D.
Grucere p. 72. 442. S. D. 356. v. *Congruere*. D.
Gruma p. 441. v. *Groma*. S.
Grumare p. 441. v. *Grumen*. D.

- Grumari* p. 441, v. *Gruma*, S.
Grumcau Gallic, p. 441, v. *Grumomus*, D.
Grumus p. 441, v. *Grumus*, D.
Grumus p. 72, 441, S. D.
Grunnre p. 72, v. *Grue*, R.
Gruum mos in volando p. 32, v. *Congruere*.
Guardare Italic, p. 451, v. *Hortus*, L.
Gubernator p. 334, v. *Actare*, G.
Gulliciae p. 73, 444, U. A. S. D. L.
Gulliolae p. 372, v. *Culliola*, D.
Gulo p. 83, v. *Ingluvies*.
Gumia p. 83, 466, *ibid.*, D.
Gurgulio p. 83, v. *Ingluvies*.
Gurgustum p. 74, 444, S. D.
Gusanos Hispan, p. 358, v. *Cossi*, S.
Guttur p. 83, v. *Ingluvies*.
Gutturium p. 73, 444, S. D. 373, v. *Coturnium*.
Gutturosus p. 83, v. *Ingluvies*.
Gynaeceum p. 19, 331, v. *Andron*, G.
- H.
- Habitior* p. 76, 450, D.
Habitus p. 76, 449, D.
Hactenus p. 157, v. *Tenus*, 133, v. *Quatenus*.
Haecreditas sine sacris p. 237, 660, v. *Sine sacris haer.* — *haecreditatem cernere* 376, v. *Crevi*, S.
Haeredium p. 74, 446, A. D. G. L.
Haeres p. 74, 446, D. L. — *Martea* 74, 446, S. D. G. — *haeres suus* 501, v. *Myrtea*, S. 503, v. *Mancipatus*, D.
Haide Germ. p. 673, v. *Saltus*, L.
Halapanta p. 76, 449, U. S. D.
Halare p. 76, v. *Halapanta*.
Halde German. p. 673, v. *Saltus*, L.
Hall in compositione German. p. 673, v. *Saltus*, L. 855, v. *Calatores*, L.
Hallen German, p. 379, v. *Celares*, L.
Hallucinari p. 335, v. *Allucinatio*, D. 445, v. *Heluo*, L.
Hallus p. 76, 450, A. S. 309, v. *Alulus*, A. S.
Halo p. 57, v. *Elucum*, 445, v. *Heluo*, L.
Hanno p. 76, 450, D.
Hannibralones p. 76, 451, D.
Hannibal ad urbem Romam accedens territus est ad portam Capenam visis quibusdam p. 138, v. *Radiculi*.
Hanula p. 77, 452, D. L.
Harviga p. 75, 447, D. G. L.
Hasta p. 76, 449, U. D. G. — *quomodo Sabine* 48, v. *Coelibari*. — *hastae subiicere* 76, — *sub vitem iacere hastas* 143, 247, v. *Sub vitem*. — *colibaris* 48, v. *Coelibari*.
Hastaria censio p. 42, 378, v. *Censio*, L. 377, D. L.
Hastati p. 675, v. *Subsidium*, L.
Haus German. p. 367, v. *Casa*, L.
Haust German. p. 373, v. *Cutis*, L. 380, v. *Clutum*, L.
Have p. 319, v. *Avere*, L.
Hebes p. 75, 447, D. G.
Hebate p. 74, 446, D.
Hecta p. 446, v. *Hetta*, D.
Hedera p. 75, 447, D.
Hedlen Germ. p. 366, v. *Calim*, L.
Helosa p. 446, v. *Helus*, D.
Heliconides Musae p. 75.
Heluari p. 445, v. *Heluo*, D.
Helucus p. 75, 447, D. L. 445, v. *Heluo*, L.
Heluo p. 74, 445, D. L.
Helus p. 74, 446, S. D. L.
Helusa p. 74, 446, v. *Helus*, D.
Helvacea p. 74, 445, D. L.
Hellvella p. 77, 452, S. D. G.
Helvinus p. 445, v. *Helvacea*, D.
Helvolus p. 445, v. *Helvacea*, D.
Helvus p. 74, 445, v. *Helvacea*, D. L.
Hemina p. 75, 447, D. G.
Hemo p. 75, v. *Hemona*, 447, D. L.
Hemona p. 75.
Herba p. 437, v. *Germen*, L. — *herbam dare* 74, 444, S. D.
Herbilibis anser p. 75, 447, D.
Herceus Iupiter p. 75, 448, D. G.
Herceiunda familia p. 419, v. *Erctum*, L.
Herculeus nodus p. 48, 391, v. *Cingulo*, D.
Hercules p. 75, 447, D. — *pellem habere cur fingatur* 116, 560, v. *Pellem*, D. — *Herculi sacrificabant profecturi viam* 125, v. *Profecturi*, 586, v. *Propter viam*, S. D. G. — *decima offerebant* 402, v. *Decimam*, S. D. G. — *ita me Hercules* 79, v. *Ita me castor*, 93, *Mecastor*, *Hercules Sancus dictus* 202, v. *Propter*.
Here p. 74, 446, D. L.
Herma p. 74, 445, D.
Hermes p. 74, v. *Herma*.
Herna p. 75, v. *Hernici*.
Hernici p. 75, 448, D. L.
Herus p. 446, v. *Heres*, L.
Hesiodus omnium rerum initium chaos dixit p. 79, v. *Inchoare*.
Hesternus p. 446, v. *Heri*, L.
Hetta p. 74, 446, S. D. L. *non hettae facio* *ibid.*
Heus p. 75, 447, A. D. L.
Hiare p. 375, v. *Chaos*, D.
Hiari p. 446, v. *Heri*, L.
Hibris p. 349, v. *Bigenera*, L.
Hictare p. 446, v. *Hetta*, D.
Hiems p. 462, v. *Imbrica*, L.
Hieri Italic, p. 446, v. *Heri*, L.
Hierophylax p. 318, v. *Aedituus*, G.
Hilarodos p. 75, 449, D.
Hilum p. 75, 448, S. D. G.
Hilla p. 75, 448, v. *Hira*, D. L.
Hillum p. 448, v. *Hira*, D. v. *Hillum*, S. D. G.
Hippacare p. 75, 448, S. D.
Hippagines p. 75, 448, D.
Hippagoga p. 448, v. *Hippagines*, D.
Hippus Neptunus p. 75, 449, D.
Hippo p. 76.
Hippococum vinum p. 76.
Hippocrates et *Hypsicrates* conf. p. 310, v. *Aurum*, U. S.
Hira p. 75, 448, D. L.
Hircipili p. 448, v. *Hirtipili*, D.
Hircosus p. 448, v. *Hirquitalli*, G.
Hircus p. 447, v. *Harviga*, L.
Hirquitalli p. 75, 448, U. S. G.
Hirrire p. 75, 449, D. G. L.
Hirtipili p. 75, 448, D.
Hispnenses p. 46, v. *Corinthienses*.
Histriones p. 75, 448, D. G. L. — *Histrionum pecunia* 477, v. *Lucar*.
Hitta p. 446, v. *Hetta*, S.
Hittus p. 446, v. *Hetta*, S.

- Hodidocos* p. 76. 452. D.
Hoedi subrami p. 135. 225. v. *Ruminalis*.
Holz German. p. 673. v. *Saltus*. L.
Homelum p. 76. 452. D.
Homo p. 421. v. *Fordicidius*. L. — *ordinarius* 111. 189. 547. v. *Ordinarius*. D. — *sacer* 251. v. *Sacer*.
Honestus i. e. pulcher p. 707. v. *Sicyonia*. D.
Honorarii ladi p. 76. 452. D.
Honoris aedes *missio* facta p. 264. 716. v. *Sanmissio*rem. D.
Hora sponsis *opportuna* p. 129. 211. 606. v. *Prima*. D.
Horatiorum et Curiatorum historia p. 240. v. *Sororium*.
Horctum p. 76. 451. S. D. L.
Horda p. 76. 451. A. D. L.
Hordiarium aes p. 76. 451. S. D.
Hordicalia p. 451. v. *Horda*. D.
Hordicidia p. 76.
Hordus p. 452. v. *Horda*. L.
Hormiae p. 63. v. *Formiae*.
Horrea Semproniana p. 238. 660. A. L.
Horreum p. 76. 450. D. G. L.
Hortus p. 76. 451. A. D. G. L. — *Horti in Veneris tutela* 385. v. *Cocum*. D. — *in Libitiniensis deae tutela* 223. v. *Rustica*.
Hoste Gallic. p. 450. v. *Hostis*. D.
Hostia p. 76. 451. A. D. G. L. — *quomodo ab antiquis dicta* 9. v. *Agonium*. — *quarum bestiarum* 489. v. *Maximam*. S. — *sale aspergitur* 99. 168. v. *Mola*. — *Hostiae agoniae* 10. v. *Agoniae*. — *ambarvales* 5. v. *Ambarvales*. — *amburbiales* *ibid.* 306. *ib.* D. — *bidentes* 205. v. *Amburbiales* et *Ambidens*. — *caviarum* 44. 384. v. *Caviarum*. S. D. — *duidens* 51. — *maxima* 95. 489. v. *Maximam*. — *medialis* 93. v. *Mediale*. — *optima* 190. v. *Optima*. 113. v. *Opis*. — *optata* 190. v. *Optatam*. — *optima* 190. v. *Optatam*. — *praevidanae* 581. v. *Praevidanae*. S. D. — *prodigaa* 130. 215. v. *Prodiguae*. — *suc-*
- cidanea* 142. 243. c. not. 8. 672. v. *Succidanea*. D. G.
Hosticapax p. 76. 451. D.
Hostiliis laribus immolatur p. 76. 450. D.
Hostimentum p. 76. 451. D. G. L. 638. v. *Redhostire*. D.
Hostire p. 76. 451. v. *Hostia*. L. 226. 135. 638. v. *Redhostire*. D. 249. v. *Status*.
Hostis p. 76. 450. S. D. G. L.
Hozz Slavice. p. 451. v. *Hostis*. L.
Hüllen German. p. 366. v. *Calim*. L. 444. v. *Gulliacae*. L.
Hütte German. p. 367. v. *Casa*. L.
Humanus p. 421. v. *Fordicidius*. L. 447. v. *Hemona*. L. 582. v. *Promulgari*. L.
Humus p. 421. v. *Fordicidius*. L. 447. v. *Hemona*. L.
Hyades p. 243. v. *Sucula*.
Hydrus p. 350. v. *Beneventum*. A. D.
Hyperborei p. 77. 452. D.
Hyperion p. 76. 452. D.
Hypsicrates corruptum in Hippocrates p. 310. v. *Aurum*. U. S.
- I.
- Ibi* p. 78. 456. D.
Ibidem p. 78.
Icadion p. 78. 457. D. 637. v. *Rhondesicadionque*. S. D.
Icit p. 78. 456. D. G. L.
Idea Platonica p. 266. 718. v. *Species*. D. L.
Idulia sacra p. 661. v. *Sacra*. S.
Idulis ovis p. 78. 455. S. G.
Idus nuptiis infestae p. 110. 185. 541. v. *Nonarum*. A. U. S. D.
Idus Maiiae p. 503. D. G. v. *Maiiae Idus*.
Ignaruris p. 439. v. *Gnarigavit*. G.
Igitur p. 78. 455. D. G. L.
Ignia p. 78. 455. D.
Igni et aqua interdiceret p. 3. v. *Aqua et igni*. — *ignem ex domo Flaminia ferri non licet, nisi rei divinae gratia* 78. 457. D. — *ignis Vestae non interstingui debet* 78. 456. S. D. G. L.
Ignitabulum p. 78. 455. S. D.
- Ignominia* p. 535. v. *Nomen*. L.
Ilia p. 78. 454. D. G. 61. 417. v. *Exiles*. D.
Ilicet p. 78. 454. D. G.
Illectat p. 87. 473. v. *Lacit*. D.
Illicere p. 23. 339. v. *Alliciti*. D.
Illicium p. 84.
Illico p. 140. v. *Sodes*.
Ilorsum p. 23. 338. v. *Aliorsum*. D.
Illam p. 448. v. *Hilum*. S.
Ilurcis p. 72. v. *Gracchuris*.
Im p. 77. 452. D. G. L. 36. 366. v. *Calim*. D.
Imago p. 83. 466. D. G.
Imbarbescere p. 81.
Imbellia p. 85. 469. D.
Imber p. 462. v. *Imbrica*. L.
Imbrix p. 81. 462. D. G.
Imbrica p. 80. 452. S. D. G. L.
Imbricitur p. 462. v. *Imbrica*. S.
Imbulbitare p. 345. D. 26. v. *Bubinare*.
Imbutum p. 81. 462. S. D. L.
Immanis p. 83. 466. D. 101. v. *Manus*.
Immisculus p. 466. v. *Immusulus*. D.
Immissulus p. 466. v. *Immusulus*. D. 193. v. *Oscines*.
Immo p. 562. v. *Pennas*. L.
Immolare p. 81. 464. D.
Immunis p. 81. 463. A. D. G. L. 99. v. *Munera*. 197. v. *Impetum*.
Immusculus p. 466. v. *Immusulus*. A. D. . . .
Immustulus p. 466. v. *Immusulus*. A. D.
Immusulus p. 83. 84. 466. A. S. D. 468. L.
Impages p. 80. 461. D.
Impar numerus p. 81. 463. D. — *impares tibiae* 81. 462. D. 406. v. *Dextrarum*. D.
Imparens p. 81.
Impulente p. 80. 461. D. L.
Impenetrata p. 81. 462. D.
Impennatae agnae p. 116. v. *Pen-natas*.
Impensus p. 80. 461. D.
Imperativae feriae p. 435. v. *Fer-ri-ae*. D.
Imperativus modus in imino p. 425. v. *Fumino*. D. L.

- Impercito* p. 80. 461. D.
Imperium in formula: *cum imperio esse* p. 38. 371. v. *Cum imperio est*. D. G.
Impescere p. 80. 462. D. 356. v. *Com-pescere*. D.
Impete p. 463. v. *Impite*. S. L.
Impeteus p. 463. v. *Impite*. S.
Impetix p. 81. 463. D.
Impetritum p. 80. 461. S. D.
Impetus adiectiv. p. 81. 197. 463. D. G. L.
Impiatus p. 81. 463. D.
Impite p. 81. 463. S. D. L.
Implexum p. 81. 462. D. L.
Implorare p. 81. 462. D. G. 58. 410. v. *Endoplorato*. D. 203. v. *Plorare*. 414. v. *Explorare*. L.
Impluvium p. 80. 461. D. G. L.
Impolitiae p. 80. 460. S. D.
Impomenta p. 80. 462. D. L.
Imporcitor p. 80. 461. D.
Importunus p. 80. 462. D.
Impos p. 81. 462. S.
Improlis p. 80. 461. v. *Improlus*. U. S.
Improlus p. 80. 461. A. U. S. D.
Impuberis pueri aeneum signum p. 208. 599. v. *Pueri*. S. D.
Impudicatus p. 81. 462. D.
Impune p. 197. v. *Impetum*.
Imputatum p. 80. 462. D.
In p. 80. 461. U. D. G. L. 81. 463. L. 43. v. *Clutum*. — *in eopte* 81. — *in mundo esse* 81. 462. D. — *in pelle lanata* 469. S. D. — *in pro-cinctu factum testamentum* 81. 462. 410. v. *Endoprocinctu*. D. — *in conventione* 467. D.
Ina p. 78. v. *Ilia*. 61. 417. v. *Exiles*. S. D. G.
Inarculus p. 84. 468. U. S. D.
Inarime insula p. 328. v. *Aenariam*. D.
Inauguratis locis stello affigitur p. 268. v. *Stellam*.
Inboio p. 351. v. *Boiae*. S.
Incalanto p. 85. 469. D.
Incalationes p. 80. 460. L. 469. v. *In-calanto*. D.
Incalative p. 84. 468. L.
Incavillatio p. 80. 460. D. G. 364. v. *Cavillatio*. D.
Incendiariae aves p. 346. v. *Bustum*. S.
Incendum deprecabatur carminibus p. 326. v. *Arseverse*. S.
Incensit p. 80. 460. D. L.
Incensus p. 396. v. *Duicensus*. G.
Inceps p. 79.
Incepit p. 80. v. *Incensit*.
Incertus p. 79. 460. D. G.
Incessere p. 80. 460. S. D. G. L.
Inchoare p. 79. 459. U. D. G. L.
Incicor p. 80. 460. D. L.
Incienis p. 73. v. *Gravida*.
Incliare p. 458. v. *Incilia*. G. L.
Incilia p. 79. 458. D. G. L.
Incita p. 79. 459. D. G.
Incitega p. 79. 458. S. D. L.
Inclamare p. 80. 460. D.
Inclitus p. 43. 380. v. *Clutum*. D.
Inclutus p. 79. 460. D. G. L. 461. v. *In*. L.
Incoctae mulieres p. 79. 460. D.
Incolumis p. 461. v. *In*. L.
Incomes p. 80.
Incomitari p. 89. 459. A. D.
Inconciastii p. 79. 459. D. L.
Inconditum p. 80.
Inconspretum p. 79. 460. D.
Increpare p. 469. v. *Increpitato*. D.
Increpitare p. 85. 459. D. G. 40. 375. v. *Creperum*. D. 79. 469. D.
Increpitato p. 84. 469. D. G.
Increta p. 82. 464. D.
Incubare de auspicantibus p. 396. v. *Cubans*. D.
Incunabula p. 373. v. *Cunire*. L.
Incuria p. 80.
Incuriosus agnus p. 386. v. *Curionem*. D.
Incus p. 59. 414. v. *Excudere*. D.
Inde p. 407. v. *Deinde*. D.
Indepisci p. 79. 458. D. G. L.
Indeptare p. 79. 458. D. G. L.
Indictivum funus p. 79. 458. D. G. 218. not. 7. 259. v. *Simpludearia*.
Indiges p. 79. 458. — *Aeneas* 79. — *indigetes* dii 79. 457. D.
Indigtamento p. 84. 458. U. S. D. ibid. v. *Indigetes*. D.
Indigitatio p. 84. 468. D. G. L.
Indigitare p. 458. v. *Indigetes*. D.
Indoles p. 79. 457. S. G. D. L. 143. 246. v. *Suboles*.
- Indostruus* p. 79. v. *Industrius*.
Indulgens p. 197. v. *Impetum*.
Industrius p. 79. 458. D. 245. v. *Strue-re*. 197. v. *Impetum*.
Inebra p. 410. v. *Enubro*. D.
Inebra p. 81. v. *Inebrae*. 410. v. *Enu-bro*. D. — *Inebrae aves* 81. 463. U. S. D. G.
Inermat p. 82. 464. D. G.
Iners p. 82. 464. S. D.
Inertitudo p. 464. v. *Iners*. S.
Infabre p. 339. v. *Affabrum*. D.
Infantium potum postulantium vox p. 81. v. *Imbutum*. — *infantes in-venti et expositi* 476. v. *Larenta-lia*. S. D.
Infecti p. 466. v. *Insector*. S.
Insector p. 83. 466. S. D. G.
Infelices arbores p. 69. 434. v. *Feli-ces*. A. D.
Inferiae p. 83. 466. S. D.
Inferilia p. 466. v. *Inferiae*. S.
Inferis hostia furva faciebant p. 435. v. *Furvm*. D. — *inferis diis scro-bes pro altariis faciebant* 342. v. *Altaria*. D.
Inferium vinum p. 83. 467. D. G.
Infernalium deorum sacra p. 24. v. *Altaria*.
Inferno bos furvus immolatur p. 70. v. *Furvm*.
Infibulati p. 84. 468. D.
Infindere p. 83. 466.
Infiti p. 83. 467. S. D. L.
Infiteri p. 83.
Infitiari p. 83. 467. D. G.
Infitiatio p. 467. v. *Infitiari*. G.
Infitiatores p. 467. v. *Infitiari*. G.
Infra classem esse p. 84. 468. A. D.
Infrequens miles p. 83. 467. D. L.
Infrunitum p. 69. 434. v. *Franiscor*. S. D. (*Scalig.* in *Addendis* ad notas suas in *Festum* haec posuit p. 216., quae ipsi adscribere in commentariis p. 434. oblitus sumus: *unum adulterum*. *Infrunitus* ergo plane est, quod Graecis ἀπειρό-παλος. Ad quem sensum videtur accipisse interpres vetus Latinus *Bibliorum* sacrorum. Nam in lib. *Sapientiae Iesu filii Sirach* ita legitur: *Animo inreverenti et in-*

frunito ne tradas me Domine. Est autem locus cap. XXXIII. Ex quibus verbis apparet mutilum esse codicem Graecum, in quo tantum legitur: *κοιλίας ὄρεξις καὶ συνουσιασμός μὴ καταλαβέτωσάν με· καὶ ψυχῇ ἀναιδεῖ μὴ παραδόωσ.*.)
Infulae p. 83. 467. D. L. 61. v. *Ex-infubulabai*.
Ingens p. 85. 469. D. G. L. 461. v. *In*.
Ingenui p. 209. 601. v. *Patricii*. A. S. G.
Ingluvies p. 83. 466. S. D. G.
Ingluviosus p. 83. v. *Ingluvies*.
Inhibere p. 81. 463. A. S. D.
Inigere p. 82. 464. D. 336. v. *Agasones*. A.
Iniquum p. 18. v. *Adsipere*.
Inire p. 82. 464. D. L.
Initium p. 81. 464. D. — *initium reum chaos* p. 79. v. *Inchoare*.
Iniuges boves p. 84. 463. A. D. G. 454. v. *Iuges*.
Iniurus p. 81. 463. A. D. G.
Inlaqueatum p. 84. 467. D.
Inlecebrae p. 84. 467. L.
Inleax, cogis, icis p. 84. 467. D. G.
Inlicies p. 84.
Inlicitator p. 84. 468. D. G.
Inlicium p. 84. 468. D. G. L.
Inliterat p. 84.
Inlervit p. 5. v. *Adolescit*.
Inops p. 114. 192. v. *Ops*.
Inori p. 85. 469. S. D. G.
Inorus p. 469. v. *Inori*. D.
Inquere p. 392. v. *Coninquere*. L.
Inquilinus p. 79. 458. D. G. L.
Inquinamentum p. 10. 315. v. *Ancunulenta*. D. 373. v. *Cunire*. D.
Inquinare p. 39. 373. D. L. v. *Cunire*. 315. v. *Ancunulenta*. D.
Inquirere p. 18. v. *Adsipere*.
Insanus p. 84. 463. D. G.
Insciti, Inscientia et inscitia p. 466. v. *Inscitia*. L.
Inscitia p. 83. 466. D. L.
Insectum p. 83. 466. D.
Inseptum p. 83. 465. D.
Insequere p. 83. 465. U. S. D. L. 706. v. *Secessiones*. G.
Insessores p. 83. 466. D.
Insidere p. 466. v. *Insessores*. D.

Insidiae p. 466. v. *Insessores*. D.
Insiatores p. 466. v. *Insessores*. D.
Insignes boves p. 84. 469. L. 83. 465. D. G.
Insignitus p. 465. v. *Insignis*. D.
Inseerit p. 83. v. *Insequere*.
Insimulare p. 83.
Insipare p. 83. 466. D. G.
Inspat p. 144. 247. v. *Supat*.
Insipere p. 78. 456. A. D. 466. v. *Insipare*. D.
Insitum p. 83. 465. D.
Insons p. 83. 466. D. 140. 241. v. *Sons*.
Inspectio in auguriis p. 701. v. *Spectio*. A. S. D.
Instaurare p. 82. 463. D.
Insitigat p. 82. 465. D. L.
Insumat p. 83. 465. A. S. D. G. L. 672. v. *Suasum*. A. D. G.
Insula p. 82. 465. D. G. L. — *in insula Aesculapii aedes* 82. 464. D.
In insula. — *Aenaria* 328. D. v. *Aenaria*. — *Diomedea* 57. 407. v. *Diomedea*. D. — *Inarime* 328. v. *Aenariam*. D. — *Lectosia* 86. 471. v. *Lectosia*. U. D. G. — *Leucostia* 471. v. *Lectosia*. D. — *Lipara* 480. v. *Liparenses*. D. — *Meligunis* 481. v. *Leparenses*. D. — *Melos* 93. 485. v. *Melos*. D. G. — *Ortygia* 111. 188. v. *Ortygia*. — *Pithecusia* 328. v. *Aenariam*. D.
Intarta p. 309. v. *Antarium*. D.
Integer p. 316. v. *Attegrare*. S.
Integrare p. 11. v. *Attegrare*.
Intempestia nox p. 82. 464. D.
Interamnae p. 15. 324. v. *Amneses*. D. G.
Interatim p. 82. 464. v. *Interduatim*. D. L.
Intercapedo p. 82. 465. D. G.
Intercutem flagitati p. 82. 464. D.
Intercutitus p. 84. 463. L.
Interdicere aqua et igni p. 801. v. *Aqua et igni*. D. G.
Interdicti p. 646. v. *Relegati*. D.
Interdictum Praetoris de possessione p. 204. v. *Possessio*.
Interdium p. 54. v. *Dium*. 406. v. *Dies*. L. 324. v. *Amneses*. G.
Interduatim p. 82. 464. D. L.
Interempta p. 199. v. *Perempta*.

Intergeries paries p. 82. 464. v. *Intergerivi*. S.
Intergerivi p. 464. S. D. G.
Interlucare p. 353. v. *Conlucare*. D.
Interneccio p. 82. 464. U. D. G.
Interneccium testamentum p. 84. 469. U. D.
Interpres p. 414. v. *Expreta*. L. 551. v. *Pretei*. L.
Interpretari p. 414. v. *Expreta*. L.
Interregnum p. 82.
Interspatio p. 330. v. *Ambulacra*. G.
Intrahere p. 82. 464. D.
Introrsum p. 338. v. *Aliorsum*. D.
Inventi infantes p. 476. v. *Larentalia*. S. D.
Inventus puer p. 157. v. *Vesticeps*.
Involulus p. 467. v. *Involvus*. D.
Involvus p. 83. 467. D.
Ipsiplices p. 456. v. *Ipsullices*. S.
Ipsippe p. 78. 455. U. S. D. L.
Ipsipsus p. 455. v. *Ipsippe*. L.
Ipsipte p. 455. v. *Ipsippe*. U.
Ipsullices p. 78. 456. S. D. L. e coniect. 245. v. *Subsilles*.
Iracundia p. 79. 457. D.
Ircei p. 84. 463. S. D. G.
Ircens p. 78. 455. D.
Ircus p. 447. v. *Harviga*. L.
Irnella p. 78. 456. D. G.
Irpices p. 78. 456. A. S. D.
Irpini p. 78. 456. U. D. L.
Irpis p. 78. 456. v. *Irpini*. D.
Irguis p. 448. v. *Hirquitali*. S.
Irguitalis p. 78. 455. D. 448. v. *Hirquitali*. S.
Irrepsit p. 460. v. *Incensit*. L.
Isauri p. 360. v. *Cimbri*. D.
Ita Castor p. 79. 459. D. — *ita mecastor* 93. v. *Mecastor*. — *ita mehercules* 93. v. *Mecastor*. 79. v. *Ita castor*.

J.

Jacere sub vineam p. 144. 247. 679. D. G. v. *Sub vineam*. — *sub vitem hastas iacere* 143. 247. 678. v. *Sub vitem*. D. G.
Jambi p. 78.
Jana p. 453. v. *Janeus*. L.
Janeus p. 77. 453. D. L.

Janiculum p. 78. 455. D.
Jantaculum p. 266. not. 3.
Janual p. 78. 455. D.
Janus p. 40. 375. v. *Chaos*. D. G. 453. v. *Janeus*. L. — *Jani aedes* 233. v. *Religioni*. — *Janus Cerusmanus* 362. v. *Cerimoniarum*. G. L. — *Janus Pater* 375. v. *Chaos*. L.
Jecunanium p. 85. 469. D. L.
Jecunorium p. 469. v. *Jecunanium*. L.
Jecunium p. 75. v. *Hira*.
Jovistae p. 78. 455. A. S. D. G.
Jubar p. 77. 453. D. L.
Jubere p. 77. 453. D. G.
Jubilare p. 77. 454. S. D.
Judex differt ab *arbitro* p. 321. v. *Arbitr*. D. — *exlitius* 415. v. *Exlitus*. L. — *subditus* 150. 263. v. *Subditus*.
Juga Juno p. 78. v. *Jugarius*.
Jugarius vicus p. 78. 454. D.
Jugere p. 77. 454. D. G. L.
Juges p. 78. 454. D. G. — *Jugites* 453. v. *Juge*. D. — *iuge auspicium* 77. 453. S. D.
Juglanda p. 179. v. *Naucum*.
Jugula p. 77. 454. S. D.
Jugum p. 77. 454. D. G. — *sub iugum mittere* 142. 244. 673. v. *Sub iugum*. D.
Julius C. p. 586. v. *Prophetas*. S. — *mensis* 77. 453. D.
Jumentum p. 472. v. *Limites*. L.
Junius p. 77. 453. A. D. G. L. 163. 497. v. *Maius*. L.
Junonis in tutela supercilia p. 142. 245. 674. v. *Supercilia*. A. D. — *Juno Sabina* 370. v. *Caris*. D. — *Februialis* 64. v. *Februarius*. — *Februata* 64. v. *Februarius*. — *Fluonia* 69. 453. v. *Fluonia*. — *Juga* 78. v. *Jugarius*. — *Cinxia* 48. 391. v. *Cinxiae*. D. G. — *Cupra* 724. v. *Topper*. L. — *Curitis* 48. v. *Coe-libari*. — *Lucina* 100. v. *Martias*. 142. v. *Supercilia*. — *Opigena* 115. 558. v. *Opigena*. D. G. — *Sispes* 262. c. not. 2. 713. v. *Sispitem*. D. L.
Junonalis p. 77.
Junonius p. 77.
Jupiter p. 406. v. *Dies*. L. 321. v. *Amicitiae*. L. — *Jovi fagus sa-*

cra 65. v. *Fagatal*. — *Jovis manubiae* 491. v. *Manubiae*. D. G. — *Pullus* 129. 211. v. *Pullus*. — *Jovi diurna fulgura tribuebant* 408. v. *Diu*. D. — *Feretrius* 68. 433. D. v. *Feretrius*. — *Herceus* 75. 448. v. *Herceus*. D. G. — *Lucetius* 85. 469. S. D. v. *Lucetius*. — *Opitulus* 112. v. *Opitulus*.
Jurare Flamini Diali non licet p. 77. 454. S. G. — *mensa frugibusque* 93. 486. v. *Mensa*. — *Juraturi per Jovem lapidem silicem tenebant* 85. 470. v. *Lapidem*. D.
Jurgatio p. 77. 453. D. G.
Jurgium p. 453. v. *Jurgatio*. D. G.
Jus fari quando licebat, vel non p. 70. 436. v. *Fastis diebus*. S. D. G. L.
Jusa p. 453. v. *Jussa*. D.
Jussa p. 77. 453. D.
Justus dies p. 77. 453. S. D. G. — *va-des* 84. 467. D. — *iusta facere mortuo* 122. v. *Fraecidanea*.
Juvenalia p. 77. 454. D. G.
Juvenis rutrum tenentis effigies p. 222. v. *Rutrum*.
Juventius corruptum in Terentius p. 668. v. *Summussi*. L.
Juventus dea p. 77. 454. S. G.

K.

Kalendae p. 123. 583. v. *Procalare*. G. — *Martiae* 502. v. *Martiae*. D. G. — *Kalendae nuptiis infestae* 541. v. *Nonarum*. A. U. S. D. *Kind* German. p. 444. v. *Genus*. L. *Kinn* German. p. 437. v. *Genas*. L. *Kinnus* Gothic. p. 747. v. *Venerari*. L. *Klaiben* German. p. 443. v. *Glittis*. L. *Kleben* German. p. 443. v. *Glittis*. L. *Knie* German. p. 437. v. *Genas*. L. *Know* Anglorum. p. 437. v. *Genas*. L. *Kufe* German. p. 373. v. *Cymba*. L. *Kunni* Gothic. p. 444. v. *Genus*. L. *Kupe* German. p. 373. v. *Cymba*. L.

L.

Labarum p. 684. v. *Stipatores*. S.
Laberna p. 475. v. *Lavernones*. S. D. G. L.

Labes p. 90. 481. D. G.
Lacebra p. 473. v. *Lacit*. D.
Lacedaemones equos immolabant p. 187. v. *October*.
Lacer p. 87. 475. v. *Lacerare*. D. L.
Lacerare p. 87. 475. S. D. G. L.
Lacerna p. 87. v. *Lacerare*.
Lacerum p. 87. v. *Lacerare*.
Lacinia p. 56. v. *Delaniare*. 87. 475. v. *Lacerare*. D.
Lacit p. 87. 473. D. G. 86. 474. L. 23. 339. v. *Allicit*. D.
Lacobriga p. 88. 476. U. D. G.
Lacones pileati pugnant p. 116. v. *Pilleam*.
Lacrina p. 321. v. *Amicitiae*. L.
Lactare p. 87. 473. v. *Lacit*. D.
Lactaria columna p. 88. 476. D.
Lacuna p. 87. 474. A. S. D. G. et ibid. v. *Lacit*. L.
Lacus Lucrinus p. 90. 481. D. G. — *Servilius* 139. 238. 660. v. *Servilius*. D.
Laena p. 87. 474. U. D. G.
Laetaster p. 553. v. *Obstrudant*. S.
Laeva p. 87. 474. D.
Laevio p. 439. v. *Gnarigavit*. L.
Laevorsum p. 87. v. *Laeva*.
Laevum p. 87. v. *Laeva*.
Lama p. 87. 474. v. *Lacuna*. S.
Lamberat p. 88. 476. D.
Lambrices p. 323. v. *Galli Ambri-ces*. D.
Lamina p. 334. v. *Aerumnula*. S.
Lamna p. 334. v. *Aerumnula*. S.
lanata pelle p. 469. v. *In pelle*. S. D.
Lance et licio cincti erant, qui in aliena domo furtum quaerent p. 87. 473. S. D. G.
Lancea p. 88. 476. S. D.
Lanaea effigies p. 91. 482. D. — *coronae* 85. v. *Lemnisci*.
Lanerum p. 88. 476. D.
Langue Gallic. p. 473. v. *Lingula*. L.
Laniare p. 472. v. *Limites*. L.
Lanista p. 405. v. *Delaniare*. D.
Lanuis p. 87. v. *Lacerare*. 472. v. *Li-mites*. L.
Lanoculus p. 88. 476. D.
Lapidicinae p. 88. 476. D. G. L. et ibid. v. *Lapit*. L.
Lapis: *lapidem silicem tenebant per*

- Jovem iuraturi* p. 85. 470. D. — *manalis* 95. 490. v. *Manalem lap. S. D. G.* (bis). 300. v. *Aquaelicium*. D. G. — *niger* 185. 540. v. *Niger*. S. D. — *pilates* 127. 597. v. *Pilates*. D. — *scriptus* 267. 720. v. *Scriptum*. D. G.
- Lapit* p. 88. 476. S. D. L.
- Lara* p. 477. v. *Larvati*. L.
- Larentalia* p. 88. 476. S. D. G.
- Lares* p. 128. 207. v. *Pilae*. — *lares coronis ornabant* 399. v. *Donaticae*. D. — *lares hostilii* 76. 450. D. — *praestites* 580. v. *Praestitem*. S. — *viales* 356. v. *Compitalia*. D.
- Larhia* p. 477. v. *Larvati*. L.
- Larva* p. 477. v. *Larvati*. L.
- Larvati* p. 88. 477. D. L.
- Lasius* p. 134. v. R.
- Lassus* p. 473. v. *Licitati*.
- Latez* p. 88. 476. D.
- Latia Saturni* p. 692. v. *Saturnia*. D.
- Latinae priscae coloniae* p. 208. 601. v. *Priscae*. D. G.
- Latine loqui* p. 88. 476. U. S.
- Latini prisci* p. 124. 585. v. *Prisci*. D.
- Latitaverunt* p. 90. 481. D. L.
- Latium* p. 692. v. *Saturnia*. D.
- Latus* i. e. *Saturnus* p. 692. v. *Saturnia*. D.
- Latoniae* p. 87. 474. v. *Lautumiae*. D.
- Latonii* p. 474. v. *Lautumiae*. G.
- Latrare* p. 90. 481. D.
- Latrones* p. 88. 476. U. D. G. 144. v. *Stipitatores*.
- Latus adiectivus* p. 443. v. *Glomus*. L. 590. v. *Plutei*. L. 632. v. *Silembus*. L.
- Laudare* p. 88. 475. D. G. L.
- Laureati milites* p. 87. 475. D. G.
- Laurentum leges* p. 4. 303. v. *Armita*. D. G.
- Laurus* in suffitionibus adhibebatur p. 87. v. *Laureati*.
- Laut* German. p. 380. v. *Clutum*. L. 475. v. *Laudare*. L.
- Lauta loca* p. 474. v. *Lautia*. S.
- Lautia* p. 87. 474. S. D. G. 52. v. *Dacrimas*.
- Lautitia farina* p. 88. 475. S. D. 474. v. *Lautia*. S. D. G.
- Lautomia* p. 474. v. *Lautumiae*. G.
- Lautulae locus* p. 88. 476. D.
- Lautum pure* p. 130. v. *Pure*.
- Lautumiae* p. 87. 474. U. D. G.
- Lautunum* p. 474. v. *Lautumiae*. G.
- Laverna* p. 87. 475. v. *Laverniones*. D. S. G.
- Lavernalis porta* p. 87. v. *Laverniones*.
- Laverniones* p. 87. 475. S. D. G. L.
- Lax* p. 86. v. *Lacit*.
- Lectica quomodo Sabina lingua dicta* p. 49. v. *Cumba*. — *militaris* 393. v. *Cumba*. D.
- Lectus insula* p. 86. 471. U. D. G.
- Lectio* p. 85. 470. D. L. 329. v. *Arctus*. D. 632. v. *Silembus*. L. — *lecti foetarum ubi collocati sint* 571. v. *Pegasus*. S. — *lectus genialis* 70. 437. v. *Genialis*. S. D. G. — *adversus* 571. v. *Pegasus*. L.
- Leem Batavum* p. 472. v. *Limites*. L.
- Legati oratores prius dicti* p. 111. v. *Oratores*. 115. 194. v. *Orare*.
- Legere* p. 85. 471. G.
- Legio Samnitium* p. 85. 470. U. D. — *Marii quot hominum* 148. 706. v. *Sex millium*. D. L.
- Lehm* German. p. 472. v. *Limites*. L.
- Leim* Germ. p. 472. v. *Limites*. L.
- Leimen* Germ. p. 443. v. *Glittis*. L.
- Lembus* p. 632. v. *Silembus*. L.
- Lemniscata* p. 470. v. *Lemnisci*. G.
- Lemnisci* p. 85. 470. S. D. G.
- Lemonius pagus* p. 85. v. *Lemonia*. — *Lemonia tribus* 85. 470. D.
- Lemuralibus fabam iaciebant* p. 426. v. *Fabam*. D. G.
- Lengua Hispan.* p. 473. v. *Lingula*. L.
- Lenones* p. 85. 470. D. G.
- L. Cornelius Lentulus* p. 234. 654. v. *Religionis*. D.
- Leo verbum antiquum unde* p. 471. v. *Liber*. L.
- Leopardalis* p. 28. v. *Bigenera*.
- Lepareses* p. 90. 480. D.
- M. Aemilius Lepidus* p. 653. v. *Religionis*. D.
- Lepista* p. 85. 470. U. S. D. G. L.
- Leria* p. 85. 471. S. D. L.
- Lesbium genus vasorum* p. 85. 471. D.
- Letum* p. 85. 470. D. L.
- Leucosia insula* p. 471. v. *Lectosia*. D.
- Levidenses* p. 405. v. *Detudes*. D.
- Levir* p. 85. 470. D. G. L.
- Levo* p. 471. v. *Liber*. L.
- Lex* p. 135. 224. v. *Rogatio*. — *legum sanctio* 249. v. *Satura*. 250. v. *Sanctum*. — *annaria* 23. 338. v. *Annaria*. D. G. — *Baebia* 652. v. *Rogati*. G. — *convivialis* 155. 275. v. *Tapullam*. — *curiata* 268. c. not. 7. 722. v. *Tribunicia*. D. G. — *fenebris* 64. 70. v. *Fenus*. — *Dianae Auentinensis* 178. not. 5. 525. v. *Nesi*. D. — *funesta* 182. v. *Nuptias*. — *frumentaria Gracchi* 660. v. *Sempronia*. A. L. — *leges Laurentum* 4. 303. v. *Armita*. D. G. — *Licinia de coenis* 41. 377. v. *Centenariae*. D. — *muneralis* 99. 499. v. *Muneralis*. A. S. D. L. — *optima* 194. c. not. 2. 549. A. S. D. G. v. *Optima*. — *Lex Numae Pompilii* 5. v. *Aluata*. 186. v. *Occisum* 121. v. *Pellices*. — *Numae de termino exarando* 157. v. *Termino*. — *lex Numae* 121. v. *Parrici*. — *leges obscaite* 113. v. *Obscum*. — *Ovinia tribunicia* 213. v. *Praeteriti*. — *lex L. Papirii trib. pl. de poena in iudicio* 265. v. *Sacramentum*. — *lex de ponderibus* 213. v. *Publicum*. — *lex promulgata* 633. v. *Rogatio*. D. 123. v. *Promulgare*. — *lex rivalicia* 261. v. *Sifus*. — *leges Romuli et Tatii* 203. v. *Plorare*. — *leges sacratae*. 145. 251. 639. v. *Sacratae*. D. G. — *lex Tapulla* 155. 274. c. not. 2. 275. 735. v. *Tapulla*. D. — *Tarpeia* 207. v. *Peculatus*. — *tribunicia* 268. not. 7. 722. v. *Tribunicia*. D. G. — *lex de viis privatis et publicis* 277. v. *Viae*. — *unciaria* 279. 748. v. *Unciaria*. S. D. L.
- Libare murrata potione* p. 104. v. *Murrata*.
- Libella* p. 86. 473. G.
- Liber deus* p. 86. 471. D. L. — *Liber hedera sacra* 75. v. *Hedera*. — *Liberio sacrificabant musto* 145. v. *Sacrima*. — *liber adiect.* 471. D. L. 90. v. *Loebesum*.
- Liberales* p. 90. 481. G.

- Liberalia festa* p. 86. 472. D. 452. v. *Honorarios*, D.
Liberata p. 90. 481. S. D. G.
Liberi, orum p. 471. v. *Liber*, L.
Libertas dea p. 90. 480. D. appellativ. 90. v. *Loebesum*.
Liber p. 471. v. *Liber*, L.
Libido p. 471. v. *Liber*, L.
Libitina p. 471. v. *Liber*, L.
Libitinaensis dea p. 223. v. *Rustica Tina*.
Libonis puteal p. 703. v. *Scribonianum*, S. D. G.
Libra p. 471. v. *Liber*, L. — *libram ferito rodusculo* 630. v. *Rudus*, S. D. G.
Librarius p. 702. v. *Scriba*, G.
Libri Fastorum p. 56. v. *Fastorum*. — *rituales Etruscorum* 138. 233. 653. v. *Rituales*, D.
Librile p. 66. 472. v. *Librilla*, S.
Librilla p. 86. 472. S. D. G.
Libum seclivum p. 151. 719. v. *Secivum*, D. G.
Libyus campus p. 90. 480. D.
Licieri p. 473. v. *Licitati*, L.
Licet p. 473. v. *Licitati*, L.
Licinius Imbrex p. 462. v. *Imbrex*, D. G. — *Licinia lepx de coenis* 41. 377. v. *Centenariae*, D.
Licio et lance viâ, *Lance*.
Licitari p. 473. v. *Licitati*, D. G.
Licitati p. 87. 473. D. G. L.
Licitatio p. 473. v. *Licitati*, G.
Licitum est p. 473. v. *Licitati*, L.
Licitus p. 473. v. *Licitati*, G.
Lictores p. 86. 471. U. D. G. — *lictorum verba in quibusdam sacrificiis* 61. v. *Exesto*. — *lictor flaminius* 69. 435. v. *Flaminius*, D.
Ligula p. 472. v. *Lingula*, D. L.
Lima p. 472. v. *Limites*, L.
Limare p. 472. v. *Limites*, L.
Limax p. 86. 472. D. G. L. et v. *Limites*, ibid., L.
Lime Anglic. p. 472. v. *Limites*, L.
Limen p. 472. v. *Limites*, 119. v. *Limis*. — *limina* 86. v. *Limis*.
Limi p. 119. 201. v. *Porcae*.
Limis p. 86. 471. D. G. L. v. *Limus*.
Limes decimanus p. 54. 402. v. *Decimanus*, D. G. — *limes* 86. 472. D. G. L. — *limes prorsus* 127. 205. 594. v. *Prorsus*, D. G.
Limitatus ager p. 86. 472. D. G.
Limus p. 86. v. *Limis*, 471. D. G. L. 472. v. *Limites*, L.
Linea p. 472. v. *Limites*, L. — *postica* 126. 204. 593. v. *Postica*. — *antica* ibid.
Linere p. 473. v. *Lingula*, L.
Lingua p. 90. 480. G. L. — *linguam parvita* 121. 578. v. *Pascito*, D. G. — *pascito* ibid.
Lingula p. 86. 472. A. S. D. L.
Lingulaca p. 87. 473. D. G.
Linire in opere tectorio p. 367. v. *Calicata*, D.
Linteata legio Samnitium p. 85. 470. U. D. v. *Legio*.
Linteum capital p. 382. v. *Capital*, D.
Lipara insula p. 480. v. *Lepareses*, D.
Liquitur p. 87. 473. D.
Litare p. 472. v. *Litatum*, D. L.
Litatum p. 86. 472. D. L.
Litera p. 472. v. *Limites*, L. — *mutae* 99. 173. 169. v. *Mutae*. — *litera N. quid in compendio significet* 107. 178. v. *Nefasti*.
Lis p. 453. v. *Iurgatio*, D. — *litis cecidisse* 86. 473. D. G. — *litis contestatio* 355. v. *Contestari*, D. — *litem contestari* 44. 383. L. v. *Contestari*.
Liticea p. 86. 473. v. *Lituus*, G.
Litus p. 112. v. *Obliteratum*, 472. v. *Limites*, L.
Lituis p. 86. 473. D. G.
Livere p. 24. v. *Allivescit*.
Locationes censorum p. 279. v. *Fenestiones*.
Locatores praediorum quid exceperint p. 137. v. *Restibilia*.
Locatum p. 88. 477. D.
Locellaris servus p. 305. v. *Am*, D.
Loch Germ. p. 474. v. *Lacit*, L.
Locker Germ. p. 474. v. *Lacit*, L.
Locupletes p. 88. 477. D. L.
Locus p. 682. v. *Stilembus*, L. — *amoena loca* 300. v. *Amoena*, A. D. L. — *augustus* 2. 299. v. *Augustus*, D. — *capitalis* 395. v. *Capitalis*, S. — *captus* 49. — *Dianius* 56. v. *Dianius*. — *fulguritus* 69. v. *Fulguritus*. — *locis inauguratis stella affigitur* 268. v. *Stella*. — *loca tesca* 154. 272. 738. v. *Tesca*, L.
Loebertas p. 90. 480. v. *Loebesum*, A. S. L.
Loebesum p. 90. 480. A. S. L.
Longitarsus p. 89. 479. D.
Longue Gallic p. 473. v. *Lingula*, L.
Longus p. 682. v. *Silembus*, L.
Loquularis praepositio p. 305. v. *Am*, S.
Loqui Latine p. 88. 476. U. S.
Lotophagi p. 88. v. *Lotus*.
Lotos arbor p. 88. 477. D. G. L.
Lucani p. 89. 477. S. D. G.
Lucar p. 88. 477. U. S. D. G. L. 217. 617. v. *Pecunia*, D. G.
Lucaria p. 88. 477. D.
Lucaris pecunia p. 88. 217. not. 5. 477. D.
Lucellaris servus p. 305. v. *Am*, D.
Lucellum p. 17. v. *Arilator*.
Luceres p. 89. 477. v. *Lucreses*, L.
Lucerenscis p. 89. v. *Lucomedi*, 477. v. *Lucereses*, D.
Lucereses p. 89. 477. A. D. L.
Lucerius p. 477. v. *Lucereses*, L.
Lucetius Iupiter p. 85. 469. S. D. 477. v. *Lucreses*, L.
Lucia p. 123. v. *Praenominibus*.
Lucina p. 142. v. *Supercilia*, 110. v. *Martias*.
Lucini p. 549. v. *Oblocuviasse*, S. D.
Lucinosus p. 479. v. *Luscitia*, G.
Lucius p. 89. 478. D. G. 102. v. *Manius*.
Lucomedi p. 89. 478. S. D.
Lucomones p. 89. 478. D. L.
Lucretilis mons p. 89. 478. D.
Lucrinus lacus p. 90. 481. v. *Lacus*, D. G.
Lucrio p. 43. v. *Cercopa*.
Luctus p. 89. 479. D. — *luctus populo quando minuebatur* 103. 172. c. not. 1. 510. A. S. D. G. v. *Minuebatur*, 442. v. *Graeca*, D.
Luculentus p. 89. 479. D.
Lucumones p. 477. v. *Lucreses*, L. 478. v. *Lucomones* et *Lucomedi*, D.
Lucunculus p. 478. v. *Lucuntem*, S.
Lucuns p. 89. 478. S. D. G.

Lucunter p. 478. v. *Lucuntem*. S. D. G.
Lucus p. 474. v. *Lacit*. L. — *Albionarum* 4. v. *Albionarum*. — *capitales* 50. v. *Capitalis*. — *compescere lucum* 50. 395. v. *Compescere*. D.
Ludere in re *Veneria* p. 315. v. *Affatim*. D. G.
Ludus p. 91. v. *Militem*. 265. v. *Scholae*. gen. fem. 46. v. *Corius*. — *ludi magistri* 183. v. *Nonuncia*. — *Apollinares* 19. 333. v. *Apollinares*. D. 695. v. *Salva*. A. S. D. G. — *Cernalia* 392. v. *Coningere*. S. — *Circenses* 155. v. *Tensa*. — *Consualia* 32. 358. D. v. *Consualia*. — *equestres* 358. v. *Consualia*. D. — *equivia* 61. v. *Equivia*. — *honorarii* 76. 452. v. *Honorarios*. D. — *magni* 91. 482. v. *Magni*. D. — *Megalesia* 93. 486. v. *Megalesia*. D. 254. 694. v. *Salutaris*. A. S. D. 629. v. *Romani*. D. — *Megalesis* 629. v. *Romani*. D. — *piscatorii* 117. 193. 203. 565. 601. v. *Piscatorii*. A. D. G. — *Romanorum* 623. v. *Romani*. A. S. D. — *scenici* 254. 694. v. *Salutaris*. A. S. D. — *seculares* 147. 254. c. not. 5. 697. v. *Seculares*. A. D. L. — *Taurii* 268. c. not. 6. 721. v. *Taurii*. A. S. D. — *scriptorum* 720. v. *Scriptura*. G. — *ludus Troia* 156. v. *Troia*.
Ludius quidam statuum habebat p. 238. 660. v. *Statua*. D. L.
Luere i. e. *solvere* 637. v. *Redivium*. G. 226. ibid. 471. v. *Liber*. L.
Lues p. 479. D. G.
Lugen German. p. 477. v. *Lucreces*. L.
Lugere p. 89. 479. v. *Luctus*. D.
Luma p. 90. 479. S. D. G.
Lumba p. 479. v. *Lumbago*. G.
Lumbago p. 90. 479. D. G.
Lumen p. 498. v. *Momen*. D.
Luna p. 101. v. *Mulus*.
Lupa p. 709. v. *Senes*. D.
Lupercalia p. 64. v. *Februarius*. 382. v. *Crepidos*. D.
Luperci Quinctiliani p. 219. 621. v. *Quinctiliani*. D. 66. v. *Faviani*.
Lupus p. 6. 307. v. *Agnus*. S. 236. 655. v. *Recto*. D. 507. v. *Mascul*

G. 170. v. *Malo cruce*. 456. v. *Irpinii*. L. 209. v. *Punici*.
Lura p. 10. 479. S. D. G.
Luridi p. 90. 480. S. G.
Luscitio p. 90. 479. D. G. L.
Luscitosus p. 479. v. *Luscitio*. G.
Lustra p. 87. 479. v. *Lacuna*. G.
Lustrale p. 479. v. *Lustra*. G.
Lustratio p. 89. v. *Lues*. — *exercitus armati* 327. v. *Armilustrum*. S.
Lustrici dies p. 90. 480. S. D. G.
Lutare p. 472. v. *Litium*. D. L.
Lutum p. 89. — *lutum acerosum* 112. v. *Obacere*.
Lux: *lucem facere* p. 89. 478. v. *Sarturno sacrificabant*. D.
Luxa membra p. 89. 478. S. D. G. L.
Luxantur p. 90. 479. S. D. L.
Luxuriosus p. 478. v. *Luxa*. S. G.
Lycii Apollinis oraculum p. 89. 478. D.
Lycophos p. 90. 480. S. D.
Lym Batav. p. 472. v. *Limites*. L.
Lymphae p. 89. 479. D.
Lymphaticus p. 89. v. *Lymphae*.
Lyrnesiades p. 90. 480. D.
Lyrnesum p. 90. v. *Lyrnesiades*.

M.

Macellarius p. 487. v. *Macellum*. G.
Macellum p. 94. 487. D. G. — *Cuppedinis* 37. v. *Cuppes*.
Macellus p. 7. v. *Altellus*.
Machina p. 427. v. *Favissae*. S.
Macilentus p. 94. 487. D.
Maciare p. 487. v. *Mactus*. D. 488. v. *Magmentum*. L.
Mactus p. 94. 487. D. G. 488. v. *Magmentum*. L.
Maedorum p. 98. 497. S. D. G.
Madeo p. 489. v. *Madulsa*. D.
Madidus p. 489. v. *Madulsa*. D.
Madulsa p. 94. 489. S. D.
Maccia tribus p. 98. 497. D.
Maeniana aedificia p. 97. 168. 495. A. S. D. G.
Maenius primus ultra columnas extendit tigna p. 97. v. *Maeniana*. 168. ibid.
Mafortium p. 658. v. *Rica*. D.

Magalia p. 503. v. *Mapalia*. D.
Magis p. 95. 489. D. L. et ib. v. *Magisterare*. L. 488. v. *Magmentum*. L.
Magister p. 171. c. not. 21. 95. v. *Magisterare*. 489. ibid. — *pagorum societatum collegiorum equitum* ibid. D. G. — *ludi* 183. v. *Nonuncia*. — *populi* 194. v. *Optima*. — *vici* 276. v. *Vici*. — *pagi* ibid.
Magisterare p. 95. 171. 489. D.
Magisterium p. 103. 508. A. S. D. 489. v. *Magisterare*. D.
Magistrare p. 102.
Magistraciones p. 489. v. *Magisterare*. D.
Magistratus p. 95. v. *Magisterare*. — *quando parum cavisse dixerit* 203. v. *Parum cavisse*. — *ex agris arcessebantur* 159. 277. v. *Viatores*. — *curules* 38. 371. v. *Curules*. D. — *maior* 98. 497. v. *Maior magistr.* 513. v. *Maiora*. — *plebeium* 126. 503. 590. v. *Plebeium*. D.
Magmentum p. 94. 488. D. G. L.
Magnificens p. 102. v. *Magnificissima*.
Magnificissima p. 102. v. *Magnificissima*.
Magnificior p. 172. 506. v. *Magnificissima*. D.
Magnificissima p. 102. 506. D.
Magnificus p. 113. 171. 509. A. D.
Magnus annus p. 101. 502. D. — *avunculus* 318. G. — *socer* 95. 490. D. G. — *magna amita* 319. v. *Amita*. — *socrus* 490. D. G. — *magni ludi* 91. 482. D.
Maia p. 163. v. *Maius*.
Maias idus p. 101. 503. D. G.
Maiestas p. 97. 497. D. — *ensoria* 234. v. *Religionis*.
Maior p. 488. v. *Magmentum*. L. 489. v. *Magis*. L. — *amita* 98. 319. v. *Amita*. G. — *avunculus* 98. 318. v. *Avunculus*. G. — *consul* 105. 175. 517. D. G. — *maiores flamines* 102. 505. D. — *maior Graecia* 168. 496. S. D. G. — *maior magistratus* 98. 497. D. 513. D. v. *Maiora*. — *praetor* 175. 517. v. *Maiorem consulem*. D. — *patruus* 98. 497. D. G. — *socer* 98. 490. v. *Ma-*

- iorem socrum.* 497. — *maiora auspicia* 173. 513. A. D. G.
Maiiores p. 91. 432. v. *Minores*. S. D.
Maiosibus p. 134. v. *R.*
Maius mensis p. 163. 496. S. D. G. L. 453. v. *Iunius*. L.
Maledicci p. 103. 171. v. *Maledictores*.
Maledictores p. 103. 171. 503. A. D.
Malevolent p. 262. v. *Segesta*.
Malevoli Mercurii signum p. 105. 175. 516. S. D.
Malignus p. 343. v. *Benignus*. D.
Malleoli p. 97. 495. S. D. G.
Mallius Tolerinus p. 133. v. *Nautii*.
Malluvius p. 116. 516. v. *Malluvium*. S. D.
Malluvium p. 105. 175. 516. S. D. G.
Malotion p. 349. v. *Benetentum*. S. D.
Malta p. 97. 495. S. D. G.
Maltana p. 495. v. *Malta*. S. G.
Malva p. 345. v. *Breve*. D.
Mamercus p. 95. 167. 492. D. — *filii Pythagorae* 20. v. *Aemilia*.
Mamers p. 96. 493. D. G. 167. v. *Mamercus*. 174. v. *Mamertini*.
Mamertini p. 96. v. *Mamers*. 174. c. not. 3. 515. A. S. D. G. 493. v. *Mamers*. G.
Mamilia turris p. 97. 167. — *Mamiliorum familia* 97. 167. 493.
Mamilla p. 21. v. *Arca*.
Mamma rumis p. 135. 225. v. *Ruminalis*. 143. v. *Subrumari*.
Mammula p. 21. v. *Arca*.
Mamphula p. 163. 492. S. D. G.
Mamphur p. 97. 493. S. D.
Mamurius Veturius p. 95. 493. D.
Mana p. 94. v. *Mane*.
Manal p. 490. v. *Manalem lap.* S. D.
Manale p. 490. v. *Manalem lap.* S. D.
Manalis fons p. 95. 173. 490. S. D. — *lapis 95* (bis). 490. S. D. G. 300. v. *Aquaelicium*. D. G.
Manare p. 95. 490. A. D. G. — *solem* quid sit p. 104. 174. 514. D.
Manceps p. 96. 102. 491. S. D.
Mancini tifata p. 96. 492. S. D. 738. v. *Tifata*. D.
Mancipare et emancipare p. 410. v. *Emancipati*. D.
Mancipatus p. 171. c. not. 20. 503. D.
Mancipium p. 630. v. *Rudus*. S. D. G.
Manduci effigies p. 96. 491. U. D.
Mane p. 94. 487. D. G. 91. 105. 175. v. *Mater*. 104. v. *Manare*.
Manes p. 91. 105. 175. v. *Mater*. — *manes dñi* 104. 173. 511. A. D. G. 169. v. *Manuos*.
Mania p. 96. v. *Manias*. 167. ib.
Maniae p. 95. 100. 109. 491. S. D. 169. v. *Manius Eger*.
Manii p. 169. v. *Manius Egerius*. — *Manii multi Ariciae* proverb. p. 169. *ibid*.
Maniola p. 95. v. *Mania*.
Manipularis p. 133. v. *Ordinarium*.
Manius p. 102. 503. U. S. D. G. — *Manius Egerius* 169.
Manlia gens p. 94. 102. 487. D. 505. D.
Mansucium p. 98. 497. D.
Mansues p. 103. 171. 509. D. G.
Mansuetus p. 97. 493. D. G.
Mantare p. 97. 167. 493. S. D. G.
Mantela p. 167. not. 3. 97. v. *Manticularia*.
Manticalae p. 167. 494. v. *Manticulari*. D.
Manticulari p. 97. 494. S. D. G. 167. v. *Manticularum*.
Manticularia p. 97. 494. D.
Manticularius p. 494. v. *Manticulari*. D.
Manticulatio p. 494. v. *Manticulari*. D.
Mantisa p. 97. 495. S. G.
Manua p. 494. v. *Manticulari*. D.
Manubiae p. 167. c. not. 2. 491. D. G. 199. v. *Pereptalia*.
Manues p. 101. 502. D.
Manui p. 169. 502. v. *Manues*. D.
Manum i e. bonum p. 174. v. *Manare*.
Manum et mentum in proverb. p. 169. 503. A. D.
Manumissio sacrorum causa p. 614. S. D. — *manumissionis verba* 131. 216. v. *Puri*.
Manumittere p. 104. 173. c. not. 7. 514. A. S. D. G.
Mapalia p. 101. 169. 503. S. D. G.
Marcipor p. 132. v. *Quintipor*.
Marculus p. 94.
Marcus e Manlia gente nemo vocatur p. 102. v. *Manliae gentis*.
Mare: maris altitudo conto tentatur p. 199. v. *Percontatio*. — *Mars Adriaticum* 313. v. *Atria*. D. — *Aegeum* 21. 334. v. *Aegeum*. D. — *Euboicum* 118. 199. v. *Persicum*. — *Maria Tyria* proverb. 270. 725. v. *Tyria*. D.
Margo p. 435. v. *Mercurius*. L.
Mariani muli p. 20. v. *Aerumnula*. 101. 169. 504. v. *Muli*. D.
Maritimus p. 15. v. *Amneses*.
Marius legionem sex milium instituit p. 143. 706. v. *Sex milium*. — *aedem Virtutis et Honoris summiossiorem fecit* 264. v. *Summissio-rem*. — *sustulit parmulas* 203. v. *Parmulis*.
Marka German. p. 455. v. *Mercurius*. L.
Mars Gradivus p. 72. 442. v. *Gradivus*. S. D. G. — *Silvanus* 517. v. *Marspedis*. S. — *Marti October equus immolatur* 61. 413. v. *Egus*. S. L. 111. 136. v. *October*. — *Mars in Solitaurilibus* 517. v. *Marspedis*. S. — *Marti Numa vere rem divinam instituit* 277. v. *Vernae*.
Marspedis p. 175. 517. A. S. D. G.
Martea haeres p. 74. v. *Heres*.
Martiae Calendae p. 100. 502. D. G.
Martialis sacerdos p. 159. v. *Ordo* — *campus* 96.
Martius mensis p. 170. 504. D. G.
Mas p. 93.
Masculina p. 170. — *feminine posita* 341. v. *Auctor*. S.
Masculus p. 94. v. *Mas*.
Matellio p. 94. 433. G.
Mater p. 341. v. *Auctor*. L. 431. v. *Frater*. L. 105. 175. v. *Mater Matuta*. — *matris meae consobrinus* quid sit 204. v. *Propius*. — *Mater matuta* 91. 103. 175. 482. D. 518. A. D. G. 94. v. *Mane* et *Matralia*. 174. v. *Manare*. — *Mater Stata* 145. 250. v. *Statae*.
Materfamiliae p. 94. 173. 435. D. G. 105. v. *Mater*.
Materia p. 339. v. *Abietaria*. G. — *materiae* 105. 175.

- Materiarus* p. 338. v. *Abietaria*. D.
Matertera p. 98, 175, 497. D. G. 105.
 v. *Mater*.
Matralia p. 94, 488. D.
Matricarii p. 339. v. *Abietaria*. G.
Matrices p. 105, 175. v. *Mater*.
Matrimae p. 94, 488. D. 69, 435. v.
Flaminia. S. G.
Matrimi et patrimi pueri p. 129, 211,
 606. v. *Patrimi*. D.
Matrimonium quomodo solvebatur p.
 407. v. *Diffarreatio*. A.
Matronae a magistratibus non sum-
movebantur p. 103, 172, 509. A. S.
 D. — *aurum contulerunt ad liber-*
randum Capitolium 102, 507. v.
Matronis. — *idem aurum reddi-*
tionem matronis 102, 171, 507. A. S.
 D. — *matronis stolam habere li-*
cet 94, 488. D. G. — *carpentis et*
pilentis pro urbem vehi licet 211,
 560. v. *Pilentis*. D. — *matronae*
cum viris sedentes non descendere
cogebantur 103, 172. v. *Matronae*.
Mattici p. 94, 488. D.
Matula p. 94, 488. G.
Matulata p. 330. v. *Arytenam*. S.
Maturus p. 91. v. *Matrem*. 94. v. *Ma-*
ne.
Matuta mater p. 91, 482. D. 105, 175,
 518. v. *Mater matuta*. A. D. G. 94,
 487. v. *Mane*. 94. v. *Matralia*. 174.
 v. *Manare*.
Mavors p. 100, 502. D.
Maximus p. 406. v. *Dextimum*. L.
 488. v. *Magmentum*. L. — *Maxi-*
ma amita 319. v. *Amita*. G. — *Maxi-*
mi annales 490. D. — *maxi-*
rum auspicium 513. v. *Maiora*.
 — *maximus avunculus* 318. v.
Avunculus. G. — *Maximus Curo-*
rio 95, 490. G. L. — *Maximae di-*
gnationis flamen 510. A. D. — *ma-*
xima hostia 95, 489. S. G. — *mul-*
ta 100. — *maximus pontifex* 94,
 489. A. S. D. — *praetor* 175. c. not.
 9, 516. A. D. — *Maxima virgo*
Vestalis 303. v. *Armita*. S.
Me pro mihi p. 104, 175, 516. D.
Meatus p. 93.
Mecastor p. 93, 486. D. L.
Meddix p. 92, 484. U. D. G. L.
Meddix tuiticus p. 678. v. *Sufes*. D.
Medialis hostia p. 93, 485. D. G.
Mediastuticus p. 246, 678. v. *Sufes*. D.
Medibile p. 92, 484. D.
Mediocraticulus p. 103, 172, 509. A. S. D.
Medioaximum p. 92, 484. S. D. G.
Meditari p. 484. v. *Meddix*. L.
Mediterraneus p. 484. v. *Mediterrae-*
m. G.
Mediterraea p. 92, 484. D. G.
Meditrina dea p. 92. v. *Meditrinalia*.
Meditrinalia p. 92, 484. S. G.
Meditullium p. 92, 484. D.
Mediusfidius p. 101, 502. U. S. D. G.
Medullius p. 92, 484. D. G.
Mefitis aedes p. 267. v. *Septimontio*.
Megalenses ludi p. 486. v. *Megale-*
sia. D. 629. v. *Romani*. D.
Megalesia ludi p. 93, 486. D. 254,
 694. v. *Salutaris*. A. S. D.
Mehercorphy p. 93, 487. v. *Mecastor*. L.
Melanocoryphi p. 93, 486. D.
Melandrea p. 57, 410. v. *Elacatena*.
 A. D.
Meliboaea purpura p. 93.
Melicae gallinae p. 93, 485. D.
Meligunis p. 481. v. *Leparenses*. D.
Meliosibus p. 134. v. *R*.
Melis p. 93, 486. S. G.
Melium p. 506. v. *Millus*. D.
Melo pro Nilo p. 93, 486. D. G. 7,
 308. v. *Alcedo*. G. 16, 325. v. *Alu-*
meto. G.
Melos insula p. 93, 485. D. G.
Melton p. 91, 482. S. D. L. 582. v.
Promulgari. L.
Membrum abscedere mortuo p. 101,
 504. U. S. D. G.
Memorare p. 93.
Memoriosus p. 93, 486. D.
Menda p. 486. v. *Mend . . .* L.
Mendicum p. 93, 517. D. 486. v.
Mend . . . D.
Mendicus p. 105, 175, 486. A. D. L.
 517. A. D.
Mendum p. 486. v. *Mend . . .* L.
Menare Ital. p. 336. v. *Agasones*. A.
Menere p. 483. v. *Minerva*. D.
Menervare p. 483. v. *Minerva*. D.
Meniscor p. 483. v. *Minerva*. D.
Meni zana p. 543. v. *October*. S.
Mens p. 437. v. *Gens*. L. 486. v. *Men-*
tum. L. — *mente captus* 104, 174,
 514. D. G. v. *Mente captus*.
Mensae p. 172, not. 3. — *in aedibus*
sacris 104, 173, 513. A. S. — *men-*
sa frugibusque iurare 93, 486. D.
mensa migrare 174, 514. v. *Migra-*
re. S. D. — *in re nummaria* 486.
 v. *Mensarii*. G. — *in trivitis po-*
sitae 174. — *anclabris* 58. v. *Esca-*
riae. 315. v. *Anclabris*. L. — *cu-*
riales 49, 593. v. *Curiales*. D. —
escariae 58, 410. v. *Escariae*. U.
 D. G.
Mensarii p. 93, 486. D. G. L.
Mensis Februarius p. 64. v. *Febru-*
rius. — *Julius* 77. v. *Julius*. —
Junius 77. v. *Junius*. 163. v. *Mai-*
us. — *Maius* 163. v. *Maius*. —
Martius 170, 504. v. *Martius*. D. G.
Mensularii p. 486. v. *Mensarii*. G.
Mentula p. 592. v. *Penis*. L.
Mentum p. 93, 486. D. L. — *mentum*
et manum proverb. 169, 503. v.
Manum. D.
Meopte p. 148, 247. v. *Suopte*.
Mercari p. 485. v. *Mercurius*. L.
Mercatorum dies festus p. 101. v.
Maiis idibus.
Merceditius p. 93, 485. D. G.
Mercedonius p. 93, 485. S.
Mercenarius p. 485. v. *Merceditius*. G.
Mercenarii muliones p. 133, 220. v.
Quartarios.
Merces pollucere p. 216. c. not. 4.
Mercurius p. 93, 485. D. L. — *in vivo*
sobrio vino supplicabant 140. v.
Sobrium. 240. v. *Mercurio*. — *Mer-*
curii aedis Maiis Idibus dedicata
 101. v. *Maiis*. — *Mercurio boca*
dicatus 343. v. *Bocas*. D. — *Cyl-*
lenius 40. v. *Cyllenius*. — *Hermes*
 74. v. *Herma*. — *Mercurii Male-*
voli signum 105, 175, 516. S. D. v.
Malevoli.
Merenda p. 92, 485. D. G.
Merere p. 559. v. *Promerion*. L.
Meretrices diabolares p. 56. v. *Dio-*
bolares.
Mergae p. 92, 485. D. G. L.
Mergus p. 92. v. *Mergae*.
Meridies p. 334. v. *Aequidiale*. D.
Meritaverre p. 103, 171, 509. A. S. D.

- Merken* German. p. 485. v. *Mercurius*. L.
- Mero sepultus* p. 261. v. *Sepultus*.
- Mertat* p. 93. 485. D. G. 61. v. *Ex-futi*.
- Merula* p. 93. 485. v. *Merum*. D.
- Merus* p. 93. 485. D. G.
- Mesancium* p. 93. 486. S. L.
- M. Valerius Messala* p. 234. 653. 654. v. *Religionis*. D.
- Messapia* p. 94. 487. D.
- Messalia auguria* p. 162. v. *Fernisera*.
- Messen* German. p. 409. v. *Emussitata*. L.
- Messis* p. 195. v. *Olivitam*. 409. v. *Emussitata*. L.
- Meta* p. 170.
- Metalli* p. 101. 169. 503. S. D. G.
- Metaphora* p. 170. 505. A. D.
- Metaplasticos* p. 170. 505. A. S. D.
- Metari castra* p. 92. 484. D. S.
- Metelli* p. 503. v. *Metalli*. S. D. G.
- Meo* p. 409. v. *Emussitata*. L.
- Mectonymia* p. 170. 506. S. D.
- Mettius* p. 484. v. *Meddix*. D.
- Mettus* p. 484. v. *Meddix*. L.
- Metus* femin. p. 92. 484. D. G. 236. 655. v. *Recto*. A. 46. 387. v. *Corius*. S. D. 170. v. *Malo cruce*.
- Migrare mensa* p. 174. c. not. 2. 514. S. D.
- Mihipte* p. 103. 171. 508. A. D.
- Miles* p. 91. 483. D. G. 301. v. *Aritiosus*. L. — *aere dirutus* 53. 400. v. *Dirutus*. — *militis Romani quamdiu se sustinuerint privato sumptu* 127. 205. 595. v. *Privato*. A. S. D. — *quod praemium anti-quissimum* 302. v. *Adoriam*. S. D. — *parmulis pugnabat* 208. v. *Parmulis*. — *axe agglomerati* 301. v. *Aritiosus*. L. — *ascriptivi* 320. v. *Ascriptivi*. D. — *miles emptivus* 58. 410. v. *Emptivum*. D. — *ferentarii* 158. v. *Velati*. — *infrequens* 83. v. *Infrequens*. — *laureati* 87. 475. v. *Laureati*. D. G. — *praesidiarii* 245. v. *Subsidium*. — *rorarii* 134. 632. v. *Rorarii*. S. D. G. — *rufuli* 628. v. *Rufuli*. A. D. — *subsidiarii* 245. v. *Subsidium*. — *succenturiati* 676. v. *Succenturiare*. D. — *tituli vel tutuli* 271. c. not. 5. 738. v. *Tituli*. D. — *tumultuarii* 271. c. not. 8. — *velati* 158. v. *Velati*. — *volones* 160. v. *Folones*.
- Militare vallum* p. 161. v. *Vallescit*.
- Militare signum porci effigies* p. 127. 206. 595. v. *Porci*. G. — *Minotaurus* 102. 505. v. *Minotaurus*.
- Militaria ornamenta* p. 131. 216. v. *Paludati*.
- Militaris lectica* p. 393. v. *Cumoda*. D.
- Milium* p. 173. 511. D. G.
- Millare* p. 99. v. *Mullei*.
- Mille* p. 170. c. not. 13. 171. 512. v. *M*. . . . S. D. — *populus mille urbium* 173.
- Millus* p. 102. 506. U. D. G.
- Milvina* p. 91. 483. S. D. G.
- Mimi recinati* p. 136. 229. v. *Recinium*.
- Mina* p. 91. 507. A. S. D. G. L. 413. v. *Euboicum*. A. — *mamma* 432. D. L.
- Minare* p. 82. v. *Inigere*. 18. 333. v. *Agerc*. G. 336. v. *Agasones*. A. G.
- Minari* p. 342. v. *Aeonem*. S.
- Minervimus* p. 91. 483. D.
- Minerva* p. 91. 483. D. L. 114. v. *Oleagineis* — *Minervae dies festus* 169. v. *Minusculae*. — *aedes dedicata* 218. v. *Quinquatrus*. — *Minervam sus* proverb. 248. 680. v. *Sus*. D. — *γλαυκῶπις* 535. v. *Noctua*. D. — *Itonida* 78. v. *Itonida*. — *Pallas* 119. v. *Pallas*. — *Tritogenia* 156. v. *Tritogenia*.
- Minime gentium* p. 91.
- Miniscitur* p. 91. 483. D. L.
- Minor Delus* p. 91. 483. D. et v. *Dicaearchia* ibid. D.
- Minores* p. 91. 482. S. D. — *flaminis* 102. v. *Maiores flam*. — *magistratus* 513. v. *Maiora*. — *minorum pontificum minimus* 175. v. *Minorum*. — *maximus* ibid. — *minora auspicia* 173. — *minora delicta quomodo punirentur* 195. v. *Ovibus*. — *minora templa* 173. 511. A. S. D.
- Minotaurus* p. 102. v. *Minotauri*. — *Minotauri effigies signum militare* 102. 505. D. G.
- Minuere* p. 91. 4. 2. v. *Minutum*. D. — *luctum* 103. 172. c. not. 1. 510. A. S. D. G. 442. v. *Graeca*. D.
- Minuriti* p. 482. v. *Minurritiones*. S. L.
- Minurritiones* p. 91. 482. S. D.
- Minus, a, um* p. 482. v. *Minam*. L.
- Minusculae quinquatrus* p. 101. 169. 504. D. L.
- Minutia porta* p. 91. 100. 502. D. 483. D.
- Minutius deus* p. 91. v. *Minutia*.
- Minutum* p. 91. 482. S. D.
- Minyae* p. 91. 483. D.
- Miracidion* p. 92. 484. D.
- Miracula* p. 92. 483. D. G. — *miraculae* 698. v. *Schoenicalas*. D.
- Mirior* p. 92. 483. D. G.
- Mirmillones* p. 138. 233. v. *Retiario*.
- Mirmillonum* p. 138. v. *Retiario*.
- Miscelliones* p. 92.
- Miscere* p. 582. v. *Promiscam*. L.
- Misenum promontorium* p. 92. 483. D.
- Miserari* p. 92. 483. D. G.
- Misereri* p. 92. 483. v. *Miseratur*. D. G.
- Miseret me* p. 92.
- Missilia* p. 303. v. *Arma*. D.
- Mittere sub iugum* p. 141. 244. 673. v. *Sub iugum*. D.
- Mixtus* p. 582. v. *Promiscam*. L.
- Moderatio* p. 105. 175. v. *Modo*.
- Modestia* p. 105. 175. v. *Modo*.
- Modice* p. 105. 175. v. *Modo*.
- Modificatio* p. 105. 175. v. *Modo*.
- Modo* p. 98. 105. 175. 498. D. 519. A. D.
- Moene* p. 169. 501. D.
- Moenia* p. 100. 102. 169. 501. D. G. L. — *Ogygia* 543. v. *Ogygia*. D.
- Moecius* p. 97. 496. D.
- Moeson* p. 97. 163. 495. S. D.
- Mola* p. 99. 163. 498. D. G. — *casta* 49. 394. v. *Casta*. G. — *salsa* 3. v. *Ador*.
- Moles* p. 99. 498. D.
- Moliri* p. 99. 498. v. *Moles*. D.
- Molitiones* p. 99. 498. v. *Moles*. D.
- Mollestrae* p. 97. 495. D.
- Molucrum* p. 99. 163. 498. A. S. D.
- Momar* p. 98. 498. S. D. L.

- Momen* p. 98, 498, D.
Monator p. 310, v. *Aurear.* D.
Moneta p. 393, v. *Corniscarum.* S.
Monile p. 98, 168, 498, D.
Monimentum p. 98, 497, D. G.
Monitio p. 115, v. *Obiurgatio.*
Monitores p. 98, 497, S. D. G. 498, v. *Monstrum.* D.
Monodi p. 102, 504, A. D.
Mons Agonius p. 9, v. *Agonium.*
 — *Aventinus* 16, 327, v. *Aventinus.* D. — *navibus adibatur* 101, 183, v. *Navibus.* — *Cermalus* 379, v. *Cermalus.* A. D. — *Cispius* 33, 359, v. *Cispius.* D. 267, v. *Septimontio.* — *Coelius* 34, v. *Coelius.* *Lucretilis* 89, 478, v. *Lucretilis.* D. — *Oppius* 267, v. *Septimontio.* — *Quirinalis* 9, v. *Agonium.* — *Sacer* 145, 251, 689, v. *Sacer mons.* — *Thymbreus* 154, v. *Thymbreus.*
Monstrum p. 98, 168, 498, A. D. G. 104, 173.
Monumentum p. 346, v. *Bustum.* D.
Moraciae p. 98, 497, D.
Moracillum p. 98, v. *Moracias.*
Morbosus p. 98.
Morbus arquatus p. 243, v. *Solatum.*
 — *comitalis* 354, v. *Comitiales.* G. 597, v. *Prohibere.* G. — *solutus* 670, v. *Solatum.* A. D. — *soniticus* 238, 660, v. *Sonticum.* S. D. 83, 466, v. *Insans.* D.
Mors voluntaria carnificii loco est p. 392, S. G. v. *Carnificis loco.* — *mors novae nuptae unde capitur* 139, v. *Rapi.* — *mortem obisse* 101, 502, D. — *morte sepultus* 261, v. *Sepultus.* — *mortis causa stipulatio* 175.
Mortificatio p. 499, v. *Munifio.* D.
Mortuus p. 98, 497, D. — *mortui in ianua ponebantur pedibus in publicum conversis* 353, v. *Conlucare.* S. — *mortuum collocare* quid 353, v. *Conlucare.* S. — *mortuum membrum (digitus) abscidebatur* 101, 504, v. *Membrum.* U. S. D. G. — *mortuo gleba in os iniiciebatur* 122, 581, v. *Praecidanea.* D. — *mortuo iusta facere* 122, v. *Praecidanea.* — *mortuorum in domibus cupressi ponebantur* 48, v. *Cupressi.* — *Mortuae pecudis corio calceos fieri flaminibus non licet* 104, 175, 516, D. G.
Mos p. 104, 172, 511, A. D. G. — *receptus* 139, 236, v. *Receptus.*
Mosculus vel *Mosculus* p. 104, 174, 514, D. 511, v. *Mos.*
Mox p. 98, 133, 221, v. *Quam mox.*
Mucius p. 100, v. *Mucia.* — *Scavola* 183, v. *Nautii.* — *Mucia praetor* 100, 501, D.
Mucosus p. 174, v. *Muger.*
Muger p. 104, 174, 515, D.
Muginari p. 100, 501, S. D.
Mugionia porta p. 100, 501, U. D.
Mugius p. 100, v. *Mugionia.*
Mulcere p. 99, v. *Mulciber.*
Mulciber p. 99, 500, S. D.
Muliebres et viriles effigies Comitibus in comitis suspendebantur p. 123, 207, v. *Pilae.*
Muliebrum p. 331, v. *Andron.* G.
Mulier in proverb.: *neq. mulieri nec gremio credi oportere* p. 171, 522, v. *Nec [mulieri].* S. D. — *mulier genas ne radito* 227, not. 7. — *mulieres incoctae* 80, 460, v. *Incoctae.* D. — *priverae* 216, v. *Priveras.* — *sterilis* 250, v. *Sterilis.*
Muliones mercenarii p. 133, v. *Quartarios.*
Mullare p. 169, v. *Mulleos.*
Mullei p. 99, 169.
Multa, ae p. 99, 169, 499, S. D. G. — *pecudum* 198, 566, v. *Peculatus.* A. D. G. L. — *ovium* 555, v. *Ovinus.* A. S. G. — *maxima* 100, v. *Marimam multi.* — *suprema* 198, v. *Peculatus.* 245, v. *Supremum.* 195, v. *Ovibus.*
Multifacere p. 102, 171, 508, A. D.
Multifariam p. 99, 169, 500, S. G. L. 508, v. *Multifacere.* D.
Multi Manii Aricinae proverb. p. 169, v. *Manius Eger.*
Multus p. 501, 532, v. *Promulgari.* L.
Mulus p. 101, 169, 23, v. *Bigenera.* — *mulis celebrantur ludi Consualia* 101, 503, D. G. — *Muli Mariani* 101, 169, 504, D. G. 20, v. *Aerumnulas.*
Mummiana aedificia p. 99, 498, D.
L. Mummius p. 235, 654, v. *Religionis.* D.
Mundus p. 99, 172, c. not. 2, 510, A. S. D. G. — *in mundo esse* 81, 462, v. *In mundo.* D. — *i. e. ornatus* 168, 498, D. G. — *ter in anno patet* 103, 168, 172.
Muneralis lex p. 99, 499, A. S. D. L.
Munia p. 102, v. *Moenia.*
Municare p. 171, c. not. 18, 508, D.
Municas p. 102, 171.
Municeps p. 96, 163, 492, S. D. G. L.
Municipes p. 371, v. *Curiales.* D.
Municipalia sacra p. 104, 173, 511, A. D.
Municipium p. 105, 518, D. L. 492, v. *Municeps.* D.
Munificus p. 103, v. *Munificior.*
Munificentior p. 103, v. *Munificior.*
Munifices p. 347, v. *Beneficarii.* G.
Munificior p. 103, 500, 506, v. *Magnificissima.*
Munis p. 99, 499, D. G.
Munitio p. 99, 499, S. D. G.
Munus p. 99, 173, 512, v. *M...* S. 493, D. G. — *parare* 204, c. not. 4, 205, v. *Parare.* 594, ib. D. G. L.
Murcia dea p. 101, 170, 504, S. D. G. 487, v. *Murricidum.* D.
Murcidus p. 487, v. *Murricidum.* D.
Murcus p. 101.
Murex p. 635, v. *Rumex.* D.
Murgisio p. 100, 501, D.
Murios p. 104, 174, c. not. 6, 515, S. D. G.
Murratum vinum p. 100, v. *Murrina.* — *murrata potio* 104, 174, 515, D. G.
Murricidum p. 94, 487, D. G.
Murrina uva p. 100, v. *Murrina.* — *murrina potio* 100, 169, 501, D. G.
Murriola p. 100, v. *Murrina.*
Murti Venus p. 432, v. *Frutinal.* L.
Musae Heliconides p. 75. — *Pegasides* 117, 567, v. *Pegasides.* A. D. — *Pierides* 118, 199, 568, v. *Pierides.* D. — *Pimpeles* 117, 567, v. *Pimpeles.* D.
Mussarda p. 101, 169, 503, D.
Mussare p. 100, 501, D. G. 141, v. *Summusi.*

- Mussitare* p. 501. v. *Mussare*. G.
Mustricola p. 100. 502. S. D. G.
Mustum quando gustarent Latini quid dixerint p. 92. v. *Meditrinalia*.
Mutini Titini sacellum p. 103. 172. 509. A. S. D. G.
Mutire p. 101. 169. 500. S. D. G. 6. v. *Amussim*.
Mutum p. 170. — *muta* 171. — *muta exacta* 104. 173. 513. A. S. D. G. — *mutae literae* 99. 169. 173.
Myoparo p. 100. 502. S. G. 121. v. *Parones*.
Myrmillones p. 653. v. *Retiario*. D.
Myrmillonica scuta p. 100. 501. D.
Myrtea corona p. 100. — *campi myrtici* 501. v. *Myrtea*.
Mysteria p. 251. v. *Seclusa sacra*.
- N.
- N* litera nefasti dies notabantur p. 107. 173. v. *Nefasti*.
Naccae p. 107. 179. 526. D. G.
Nactus p. 137. 230. v. *Renancitur*.
Noenia p. 105. 175. c. not. 11. 519. S. D. A. G. — *dea* 106. 176. not. 1. 520. D.
Naevia nemora p. 180. v. *Naeviam*. — *silva* 180. 103. 531. A. S. D.
Naevus p. 440. v. *Gnaeus*. D.
Nam p. 521. v. *Necerim*. L.
Nanciscitur p. 137. 230. v. *Renancitur*.
Nancitor p. 107. 179. 527. S. G.
Nani p. 109. v. *Nam*.
Nanum p. 109. 185. 540. S. D. G.
Napura p. 108. 180. 528. A. D.
Nare p. 107. 179. 527. D. G.
Nares p. 179. 527. D.
Narica p. 107. 179. 526. S. D. G.
Narnienses p. 109. 185. 541. v. *Nequinates*. S. D.
Narrare p. 439. v. *Gnarigavit*. L.
Nasiterna p. 108. 180. 528. A. S. D. G.
Nassa p. 108. 180. 528. D. G.
Natare p. 107.
Natinare p. 526. v. *Natinatio*. S.
Natinatio p. 107. 178. 526. A. S. D.
Natinatores p. 107. 178. v. *Natinatio*.
Natio p. 107. 525. A. S. D. G.
- Naucum* p. 107. 179. 526. A. D. L. — *nauci non esse* 107. 179. v. *Naccae*.
Nauscit p. 108. 180. 530. D. G.
Naustibulum p. 108. 180. 528. D. S.
Nautea p. 107. 178. 525. A. D. G.
Nautius consul p. 183. 536. D. L. — *Nautiorum familia* 107. 178. 525. A. S. D.
Nauw Batav. p. 437. v. *Genas*. L.
Navalis corona p. 106. 176. c. not. 2. 520. S. D. G. — *porta* 110. 185. 541. S. D. — *regio* 185. v. *Navalis*. — *scriba* 178. 528. v. *Scriba*. S. G.
Navia p. 108. 180. 528. A. S. D.
Navis promulco agitur p. 123. 582. v. *Promulco* S. D. G. — *navium nomina* 412. v. *Europam*. D. — *caudicariae* 365. v. *Caudicariae*. D. — *navem edificare* 317. v. *Aedis*. G. — *navibus Aventinus mons adibat* 183. c. not. 6. 536. D.
Navita p. 180. 531. A. S. D. G.
Navius augur p. 180. v. *Navia*.
Navus p. 108. 110. 179. 527. D. G. L.
Neapolitanum talentum p. 273. v. *Talentum*.
Nebundines p. 106. v. *Nefrendes*.
Nebulo p. 107. 177. 524. S. D. G.
Nec p. 106. 176. 177. 522. A. S. D. G. — *nec mulieri nec gremio credi oportet* proverb. 177. 522. S. D.
Necatus p. 110. 186. v. *Occisus*. D.
Necerim p. 106. 176. 521. S. D. G. L.
Necessarii p. 106. 176.
Necessarium p. 106. 176. 522. D. G.
Necessitudo p. 522. v. *Necessarium*. D.
Necida p. 185. v. *Necem*.
Nectar p. 106. 177. 523. A. D. G.
Nectere p. 106. 177. 523. D. G.
Nectito napuras p. 180.
Necunquam p. 106. 176. c. not. 3. 177. 522. D. L.
Nefasti dies p. 107. 178. c. not. 4. 524. A. S. D. G. 70. 436. v. *Fastis*. S. D. G. L.
Nefrendes p. 105. 176. 521. A. S. D. G. L.
Nefrenes p. 106. v. *Nefrendes*.
Nefrundines p. 136. v. *Rienes*.
Negabundus p. 107. 524. S. G. ib. v. *Negumate*.
Negationes p. 107. 178. c. not. 4. 524. A. S. D. G. 70. 436. v. *Fastis*. S. D. G. L.
Nefrendes p. 105. 176. 521. A. S. D. G. L.
Nefrenes p. 106. v. *Nefrendes*.
Nefrundines p. 136. v. *Rienes*.
Negabundus p. 107. 524. S. G. ib. v. *Negumate*.
Negationes p. 107. 178. c. not. 4. 524. A. S. D. G. 70. 436. v. *Fastis*. S. D. G. L.
Neminis. D.
- Neglegens* p. 106. 176. 522. D. G.
Negotium p. 109. — *negotia abiitaria* 338. v. *Abiitaria*. U. S. D. G.
Negrutu p. 177. 524. D.
Negumate p. 107. 177. 523. A. S. D. L.
Nemo, genit. *neminis* p. 106. 176. 521. S. D. G.
Nemorensis Diana p. 505. v. *Mannius*. D.
Nemus p. 673. v. *Saltus*. L. — *nemora* 106. 176. 521. A. S. D. G. — *Naevia* 180. v. *Naeviam*.
Nemut p. 106. 176. 521. D.
Nep. nota quid p. 178.
Nepa p. 107. 178. 525. A. D. G.
Nepos p. 107. 178. c. not. 2. 524. S. D. L. *femin.* 655. v. *Recto*. D.
Nepotatus p. 524. v. *Nepotes*. D.
Nepotes p. 107. 524. A. D. G.
Neptunalia p. 161. v. *Umbrae*.
Neptunus Hippus p. 75. 449. v. *Hippius*. D. — *Neptunus pisces significat* 45. v. *Cocum*.
Nepus p. 107. 178. 525. S. D.
Nequalia p. 106. 177. 522. D.
Nequam p. 109. 177. 540. D. — *aurum* 106. 177. 523. D. G.
Nequeunt p. 106. 521. S. L.
Nequicquam p. 106. 177.
Nequitates p. 109. 185. 541. S. D.
Nequinont p. 106. 177. 522. A. D. G. L.
Nequitum p. 106. 177. 523. S. D. G.
Nequitur p. 106. 177. v. *Nequitum*.
Nervus p. 107. 177. 523. S. D.
Nesi p. 178. 525. S. D.
Neunquam p. 176.
Neutiquam p. 107. 178. 521. D.
Nex p. 109. 185. 541. D. — *neci datus* 106. 176. 522. D.
Nearum aes p. 177. 523. D. G. — *nearum dare et nearu tradere* ibid.
Nictare p. 184. 539. S. D. 341. v. *Adnictat*. D.
Nictatio p. 184. v. *Nictare*. 109. v. *Nixi*.
Nicti p. 109. 184. 540. A. D. G.
Nictus p. 184. v. *Nictare*. 109. v. *Nixi*.
Niger lapis p. 185. 540. S. D.
Nihil p. 76. 448. v. *Hilum*. D.
Nihili p. 109.
Nihilum p. 75. 448. v. *Hilum*. D.

- Nilus* vocatur etiam *Melo* 7. v. *Alcedo*.
Ningulus p. 109. 185. 540. A. S. D. L.
Niquis scivit p. 185. 540. D.
Nis p. 36. 366. v. *Calim*.
Niti p. 437. v. *Genas*. L. 440. v. *Gnitus*. L.
Nivere p. 437. v. *Genas*. L.
Nix p. 109. 185. 541. D.
Nixae p. 539. v. *Nixi*. S.
Nixi dii p. 109. 184. 539. S. D.
M. Fulvius Nobilior p. 234. 653. v. *Religionis*. D.
Nobilis p. 109. 184. 538. S. D. G.
Noctiluca p. 109. 183. 535. D. G.
Noctiluga ibid.
Noctipuga p. 535. v. *Noctilugam*. D.
Noctisurgium p. 58. v. *Egretus*.
Noctu p. 54. v. *Dium*.
Noctua p. 109. 183. 535. D. 193. v. *Oscines*.
Nocturnum fulgur p. 57. v. *Dium*. 108. 501. v. *Provorsum*.
Nodus Herculeanus p. 48. 391. v. *Cingulo*. D.
Noegeum p. 109. 184. 539. S. D. L.
Nomadae p. 108. v. *Numidae*.
Nomer p. 109. 183. 535. S. D. L. — *nomen patrisfamiliae percunctari* 210. v. *Percunctatum*. — *nomina ex ominibus data* 350. v. *Beneventum*. — *mala nomina in bona mutata* 481. v. *Lacus*. — *prospera* 200. 571. v. *Prospera*. A. S. D. — *nomina quando pueris dabantur* 480. v. *Lustricus*. — *nomina in illis a verbo ducta cuius quantitates* 300. v. *Apricum*. L.
Nomenclatores p. 66. v. *Fartores*.
Nominalia p. 480. v. *Lustricus*. S.
Nomisma p. 108. v. *Nummus*.
Non omnibus dormio proverb. p. 182. 533. A. D. G.
Non pridem p. 177.
Nonae p. 182. 185. not. 8. 541. A. U. S. D.
Noncolae p. 109. 183. 535. D. G.
Nonuncium p. 108. 183. 535. D. G.
Nota p. 109. 184.
Nothus p. 109. 184. 538. A. S. D. G.
Novae curiae p. 183. c. not. 8. 537. A. S. D. — *tabernae* 203. v. *Platani*. — *nova nupta* 181. v. *Numptiam*.
Novalis ager p. 109. 183. 536. A. S. D. G.
Novendialis cocus p. 182. v. *Nundinalis*.
Novendiales feriae p. 110. 185. 541. A. S. D. G.
Noverca p. 109. 183. 535. D. S. G.
Nox intempesta p. 82. 454. v. *Intempesta*. D.
Noxa p. 109. 183. 537. S. 344. v. *Bova*. L. — *noxae dare* 537. v. *Noxa*. S.
Noxatio p. 537. v. *Noxa*. S.
Noxia p. 109. 537. S. D. G.
Noxii pecore multabantur p. 198. v. *Peculatus*.
Nubens flammeo amicitur p. 67. 430. v. *Flammeo*. D. G. — *nubentes senis crinibus ornantur* 250. 709. v. *Senis crin*. S. D. G.
Nuces flagitantur nuptis p. 108. 183. 534. A. S. D. — *mittebantur Cereolibus* 184. c. not. 6. 185. 534. v. *Numidas*. S.
Nuculae Praenestini vocantur p. 108. 182. 533. A. S. D.
Nudiustertius p. 108. 180. 531. A. D. G.
Nuere p. 339. v. *Abnutare*. D. 341. v. *Adnictat*. D.
Nullus p. 522. v. *Nemo*. D.
Num p. 521. v. *Necerim*. L.
Numa Marti vere rem divinam instituit 277. v. *Fernae*. — *in Iariculo habitavit* 183. — *Sepulcrum eius ubi* 108. 535. S. D. — *Numae filius Calpur* 366. v. *Calpurni*. — *Numae lex* 121. v. *Parrici*. 186. v. *Occisum*. 5. v. *Aliuta*. — *lex de pellicibus* 121. v. *Pellices*. — *de termini exaratione* 157. v. *Termino*.
Numella p. 108. 182. c. not. 3. 534. D.
Numen p. 108. 182. 534. D. G.
Numeri senatum p. 181. 532. D. G.
Numerius p. 108. 182. 533. A. D. G.
Numero vel numere p. 108. 181. c. not. 4. 531. A. S. D. G. L.
Numerus impar p. 463. v. *Imparem*. D.
Numidae p. 108. 182. 185. 534. S. D.
Numus p. 108. 182. c. not. 3. 534. D. L. — *numorum ratio* 347. v. *Bessem*. S. — *bigati* 73. v. *Grave*. — *quadrigati* ibid.
Nunciatio in auribus p. 257. 701. v. *Spectio*. A. S. D.
Nuncius p. 108. 534. D.
Nuncupata pecunia p. 182. 533. D. G. — *voia* 182.
Nundinae p. 108. 182. c. not. 2. 533. D. 65. 435. v. *Feriae*. D. 406. v. *Dies*. L.
Nundinalis coquus p. 182. 533. A. S. D.
Nuper p. 108. 182. 534. D. G.
Nupta p. 108. 531. S. D. — *nupta nova* 181. v. *Nuptias*. — *nuptiae novae amici alterius mors quo significetur* 139. v. *Rapi*. — *novae nuptiae aqua asperguntur* 66. 426. v. *Facem*. 301. v. *Aqua et igni*. A. U. D. G. — *nova nupta cingulo praecingebatur* 48. v. *Cingulo*. — *corallam ferebat* 48. v. *Corolla*.
Nuptis buces flagitantur p. 108. 183. 534. v. *Nuces*. A. S. D. — *nupta in pelle lanata considerare solet* 85. 469. v. *In pelle*. D.
Nuptiae p. 181. 532. S. D. G. 112. v. *Obnubit*. — *nuptias alieni dies* 110. 185. 541. v. *Nonarum*. A. U. S. D. — *in nuptiis fax praeferebatur* 66. 426. v. *Facem*. D. — *in nuptiis fax rapi solet* 656. v. *Rapi*. S. D. G. — *in nuptiis rapi simulatur virgo* 655. v. *Rapi*. D. — *nuptiis adhibebantur patrimi et matrimi pueri tres*. 129. 211. v. *Patrimi*. — *nuptiis pronubae adhibentur* 129. 211. v. *Pronubae*.
Nupta verba p. 108. 181. 532. D.
Nupturae supplicabant virginibus camelis p. 48. v. *Camelis*.
Nuscitiosus p. 108. 182. 533. D.
Nutare p. 341. v. *Adnictat*. D.
Nyctegresta p. 58. v. *Egretus*.
Nymphae Egeriae quis sacrificaverit p. 58. v. *Elacatena*. — *Oreades* 189. v. *Oreos*. — *Orestidiae* 189. v. *Orestes*. — *Querquetulanae* 133. 221. 626. v. *Querquetulanae*. S. D. G.

O.

- Ob* p. 110, 185, 542, D. G. L. — pro ad 101, v. *Mortem obuisse*, 195, 191, v. *Oboritur*. — pro pro 112, v. *Opiter*.
- Ob* os p. 115, 195, 557, D.
- Ob vos sacro* p. 113, 191, 552, D. G.
- Obacerare* p. 112, 549, A. D. G.
- Obacerbare* p. 113.
- Obacorare* p. 549, v. *Obacerare*, D.
- Obambulare* p. 112-113, 191, v. *Obigiat*.
- Obcensu* p. 195, v. *Ob*.
- Obcurrit* p. 195, v. *Ob*.
- Obdere* p. 113, 552, D. G.
- Obdire* p. 113, 549, D.
- Obesare* p. 552, v. *Obesus*, D.
- Obescet* p. 113, 551, S. D.
- Obesus* p. 113, 552, D. G.
- Obferre* p. 195, v. *Ob*, 557, v. *Omnes occisi*, D.
- Obherbescere* p. 114, 552, S. D.
- Obices* p. 112, 549, S. D.
- Obigiat* p. 113, 191, 551, D. G.
- Obinunt* p. 113, 191, 551, D. G.
- Obissem mortem* p. 101, 502, v. *Mortem obisse*, D. — *vadimonium* 101, v. *Mortem obisse*.
- Obitu* p. 113, 551, D. G.
- Obiacere* p. 195, v. *Ob*. — *obiacuisse* 196, 558, D. G.
- Obiectus* p. 495, v. *Ob*.
- Obiurare* p. 113, 191, 551, D. G.
- Oblatus* p. 195, v. *Ob*.
- Oblectore* p. 87, 473, v. *Lacit*, D. 23, v. *Allicit*.
- Obliteratum* p. 112, 549, D. G.
- Oblucuisse* p. 113, 549, S. D. G. L.
- Obmanens* p. 115, 557, D.
- Obmoveto* p. 195.
- Obnectere* p. 114, 191, 552, S. D.
- Obnoxius* p. 113, 552, D.
- Obnubii* p. 112, 548, D.
- Obnunciatio in auguriis* p. 701, v. *Specitio*, A. S. D.
- Oboritur* p. 114, 191, 552, D. G.
- Obprobare* p. 112.
- Obpuvati* p. 113, 552, D. G.
- Obrogare* p. 112, 549, D.
- Obrutuit* p. 112, 549, U. D. G.
- Obsalutare* p. 114, 192, 554, D.
- Obscenus* p. 194, v. *Oscos*. — *obsceua verba* 113, v. *Opicum* 191, 551, v. *Obscum*, D.
- Obscitrae leges* p. 113, v. *Obscum*.
- Obscum* p. 113, 191, 551, S. D. L.
- Obscrare* p. 113, 552, D. L. 650, v. *Rescrare*, D.
- Obsequela* p. 114.
- Obsequium* p. 124, v. *Prosequium*.
- Observasse* p. 191, 552, D. G.
- Obsidere* p. 110, 185, v. *Ob*.
- Obsides ibid.* et 542, v. *Ob*, D. G.
- Obsidio* p. 194, 549, D. G.
- Obsidium* p. 192, 549, S. G.
- Obsidionalis corona* p. 114, 192, 553, A. D. G.
- Obsignare* p. 110, 185, v. *Ob*.
- Obsipare* p. 78, 466, v. *Insipare*, 144, 247, v. *Supat*.
- Obsitus pedibus* p. 564, A. S. D. G. L.
- Obsonitavere* p. 115, 195, 557, A. S. D.
- Obstinat* p. 114, 192, 553, S. D. G. L.
- Obstinet* p. 193.
- Obstipui* p. 549, v. *Obrutuit*, D.
- Obstipum* p. 553, v. *Obstitum*, D.
- Obstitum* p. 114, (bis) 192, (bis) 553, D. G.
- Obstrudant* p. 114, 192, 553, S. D. L.
- Obstrudentum* p. 192, v. *Obstrudent*.
- Obtestatio* p. 112.
- Obtrectat* p. 113, 549, D.
- Obtrectator* p. 115.
- Obtulit* p. 195, v. *Ob*.
- Obturare* p. 112, 548, D.
- Obtutu* p. 113, 190.
- Obvallari* p. 110, 185, v. *Ob*.
- Obvaricator* p. 114, 192, 555, D.
- Obviam* p. 101, v. *Mortem obisse*.
- Occare* p. 111, 187, 544, S. D. G. L.
- Occasio* p. 110, 186.
- Occasus* p. 110, 186, 543, S. D.
- Occator* p. 111, 187, v. *Occare*.
- Occentare* 111, 187, 543, U. A. S.
- Occidamus* p. 111, 187, 543, D. L.
- Occisiantur* p. 115, 195, 557, D.
- Occisus* p. 110, 186, 543, U. S. G.
- Occultum offerre* p. 196, 558, D.
- Occupatitius ager* p. 111, 187, c. not. 4, 545, A. D. G.
- Occupativa* p. 545, v. *Occupatitius*, G.
- Ocimum* p. 111, 187, 545, D. L.
- Ocissime* p. 111, 187, v. *Ocius*.
- Ocius* p. 111, 187, 544, S. D. L.
- Ocreae* p. 111, 187, v. *Ocrem*.
- Ocris* p. 111, 187, 544, S. D. L.
- Octaviae porticus* p. 186, 542, D.
- October equus* p. 111, 186, c. not. 2, 543, S. D. G., 120, v. *Panibus*, 384, v. *Caviars*, S.
- Oculatus dies* p. 110, 542, D. — *Argus* p. 186, v. *Oculatum*.
- Oculissimus* p. 110, 186, 542, A. D. L.
- Oculus* p. 110, 186, 542, D. G.
- Oculus* p. 299, v. *Augustus*, L.
- Odefacii* p. 110, 186, 542, D. L.
- Odor* German. p. 317, v. *At*, L.
- Odor* p. 302, v. *Ador*, L.
- Oe* pro *i* p. 430, v. *Loebesum*. — *oe* et *u* confusa apud veteres p. 213, not. 5.
- Ocnigera* p. 114, 554, D. L.
- Oestrum* p. 114, 554, D.
- Offa penita* p. 211, 605, v. *Penitam*, A. S. D. G. 204, 126, v. *Penem*.
- Offectores* p. 114, 83, v. *Infectores*.
- Offendices* p. 115, 195, 558, S. D.
- Offerre occultum* p. 196, 558, v. *Occultum*, D. 557, v. *Omnes Occisi*, D.
- Offermenta* p. 113, 552, D.
- Officiosus* p. 114, 554, D. L.
- Offringere terram* p. 115, 557, D.
- Offucare* p. 114, 554, D. G.
- Offucia* p. 554, v. *Ofjudas*, D. G.
- Ofjudas* p. 114, 554, D. G.
- Ozgyia moenia* p. 110, 186, 543, D.
- Oleaginea corona* p. 114, 554, D. G. — *planta* 215, v. *Planta*.
- Olenia* p. 114, 554, D.
- Olere* p. 471, v. *Levir*, L. 457, v. *Indoles*, L. — *Olet Arabice* 23, 340, v. *Arabice*, L.
- Olescere* p. 143, 246, v. *Soboles*, 321, v. *Amicitiae*, L. 457, v. *Indoles*, L. 416, v. *Eroletus*, L.
- Oletum* p. 115, 558, P.
- Olivita* p. 114, 195, 554, A. D. G.
- Olivitas* p. 554, v. *Oliveta*, D. G.
- Olla* p. 335, v. *Actes*. — *olla fritiilis* 515, v. *Murics*, L.
- Ollie* p. 115.
- Ola* p. 247, not. 6.

- Oloe* p. 327. v. *Aboloes*. A. S. G.
Oloes p. 327. v. *Aboloes*. A. S. G.
Olvatium p. 196. 553. S. D.
Omarium p. 396. v. *Cella*. S.
Omen p. 114. 554. D. G.
Oncroctolus p. 175. 739. v. *Truo*.
 A. D.
Onustus p. 299. v. *Augustus*. L.
Opaca p. 112. 190. 547. D. L.
Opalia p. 112. 190. 548. A. D. G.
Opertat p. 113.
Opes p. 333. v. *Abgregare*. D.
Opici p. 360. v. *Cimbri*. G. 191. not. 3.
Opicum p. 113. 191. v. *Obscum*.
Opicus p. 551. v. *Obscum*. S. [Scalig. in Addend. ad Commentar. Festi 216. emendat. Martial. l. III. *Caepisti puras opibus corrumpere buccas*. Legendum *opicus*, non *opibus*.]
Opigena Iuno p. 115. 558. D. G.
Opillo p. 113.
Opima spolia p. 190. c. not. 2. 549. A. S. 113. v. *Opis*. — *opimae hostiae* 190. v. *Opima*. 113. v. *Opis*.
Opiparum p. 113.
Opis coniux Saturni p. 113.
Opiter p. 112. 548. U. — *Opiter Virginius Tricostus* 183. v. *Nautiorum*.
Opitulator v. 112. v. *Opitululus*.
Opitululus p. 112.
Opperiri p. 113.
Oppido p. 112. 543. D. L. v. *Oppidum* ibid. L.
Oppidum p. 115. 543. D. G. L. — *oppidorum origo* 195. 548. A. D.
Oppius mons p. 120. 267. v. *Septimontia*.
Opportune p. 114. 191.
Ops p. 114. 192. 549. D. 553. S. D. G.
Opata hostia p. 190.
Opima lex p. 194. c. not. 2. 549. A. D. — *hostia* 190. v. *Opitatum*. — *Optimum augurium* 299. v. *Augustus*. G.
Optio p. 112. 194. 548. D. G. L.
Optionatus p. 115. 195.
Opulenti p. 113. v. *Opis*. 190. v. *Opima*. 333. v. *Abgregare*. D.
Opunculo p. 113. 552. D. G.
Oraculum Lycii Apollinis p. 89. 478. v. *Lycii*. D.
Orae p. 189. 546. D. G.
Orare p. 115. 194. 557. A. D. G.
Orata p. 111. 189. 546. A. S. D. — *nom. propr.* ibid.
Oratores p. 111. 188. 546. A. S. D. 115. 194. 557. v. *Orare*. G. 16. v. *Adorare*.
Orba p. 111. (bis.) 188. 545. D.
Orbi p. 545. v. *Orba*. D.
Orbius clivus p. 185. 188. c. not. 2. 545. D.
Orca p. 111. 188. 545. S. D. G.
Orcae p. 111. 188. v. *Orca*.
Orchestra p. 111. 187. 545. A. S. D. G.
Orchitis p. 111. 187. 545. A. D. L.
Orcus p. 115. 195. 558. D. G. — *quiritalis* 132. 219. v. *Quiritalis*.
Orlinarius homo p. 111. 189. 547. D.
Ordiri p. 112. 190. 547. D.
Ordo sacerdotum p. 189. 547. D.
Orea p. 338. v. *Aureas*. D.
Oreades p. 111. 189. 547. v. *Orcus*. D.
Orcae p. 111. 189.
Oreos p. 189.
Orestiaes nymphae p. 189. 547. v. *Oreus*. L.
Oreus p. 111. 547. D.
Orias p. 8. v. *Aureas*.
Orichalcum p. 8. 310. v. *Aurichalcum*. D. G. 36. *Cadmea*.
Oriculae p. 111. 546. v. *Orata*.
Origines liber Catonis p. 194.
Oriri p. 111. 183.
Ornamenta militaria p. 131. 216. v. *Paludati*.
Ornatrrix p. 311. v. *Acus*. S.
Ornatus p. 112. 189. 547. G. *subst.* et *adi.*
Ortygia insula p. 111. 188. 546. S. D.
Orum p. 111. v. *Orata*.
Orus Milesius manuscriptus ab Ursino citatur p. 359. v. *Cibus*.
Os: in formula *ob os* p. 557. v. *Ob os*. D.
Osci p. 194. 97. v. *Maesius*. 191. c. not. 3. 360. v. *Cimbri*. G. 551. v. *Obscum*. S. D. L. — *Oscorum magistratus summus* 92. v. *Meddix*.
Oscillantes p. 193.
Oscillum p. 193. 585. A. S. D.
Oscines p. 115. 193. 556. S. D. G. — *oscinum augurium* 115. — *tripudium* 193.
Osculana pugna p. 193. 556. S. D. G.
Osculari p. 23. v. *Ausculari*.
Osculum p. 194. v. *Osculana*.
Osi sunt p. 115. 195. 557. D.
Osor p. 115. 557. D.
Ossifraga avis p. 83. v. *Immissulus*. 145. 250. v. *Sanguialis*.
Ostende pro ostendam p. 195.
Ostentus particip. p. 115. 195. 558. D.
Ostentum p. 115. 195. 555. A. S. D. 98. 168. 512. v. *Monstrum*. G. — *Ostenta* 211. 607. v. *Portenta*. G.
Ostia urbs p. 115. 193. 556. U. D. 213. v. *Quiritium*.
Ostinet p. 115. 556. S. D. G. L.
Ostium posticum p. 119. v. *Posticum*.
Oufens fluvius p. 193. v. *Oufentina*.
Oufentina tribus p. 115. 192. 555. S. D.
Ovalis corona p. 114. 555. A. D. G.
Ovantes p. 114. 555. D. L.
Ovinia lex tribunicia p. 213. v. *Praeteriti*.
Ovis p. 319. v. *Avillas*. L. — *mascul.* 114. 554. A. D. G. 235. v. *Recto*. — *oves ubi clauderantur priscis temporibus* 36. v. *Caulae*. — *ovium multa cui inuncta* 195. 555. A. S. G. — *ambegnae* 305. v. *Ambegni*. D. — *bidens* 5. v. *Ambidens*. — *cervaria* 43. 382. v. *Cervaria*. S. — *idulis* 78. v. *Idulis*. — *pascuales* 128. 210. c. not. 2. 604. v. *Pascuales*. A. S. D. G.
Ova decumana p. 54. 402. v. *Decumana*. D. G.
Oxime p. 114.

P.

- Pa pro parte* p. 196. 558. D.
Pacco p. 131. 216. v. *Pacionem*.
Pacinales p. 121. v. *Peligni*.
Pacio p. 131. 216. 615. D. G.
Pacisci p. 131. 216. v. *Pacionem*.
Paco p. 615. v. *Pacionem*. G.
Paean Apollo p. 121. 578. A. D.
Paedidi p. 121. 577. D. G. L.
Pagani p. 120.
Pagina p. 120. 577. D.
Pagus Lemonius p. 85. v. *Lemonia*. — *Succusanus* 143. v. *Sabura*. —

- pagi* 120, 576, D, 55, v. *Δῆμοι*.
— *pagi magistri* 276, v. *Vici*.
Palaeon p. 210, 123, v. *Portunus*.
Palanto nom. pr. p. 119, v. *Pallatium*.
Palare p. 119, v. *Pallatium*.
Palatii pectuscum p. 198, v. *Pectuscum*.
Palatium p. 119, 575, A. S. D. G. L.
129, v. *Palatualis*, 428, v. *Fal-la*, L.
Palatualis flamen p. 129, 211, 606, A. D. L.
Palatuar p. 151, 267, v. *Sacrificium*.
Pales Jea p. 121, 578, D. G.
Palilia p. 578, v. *Pales*, D.
Pallas p. 119, 575, D.
Palliatae fabulae p. 579, v. *Prætextae*, A. D.
Palliola p. 135, v. *Ritcae*.
Pallorii p. 695, v. *Salii*, S.
Palmeta tunica p. 197, 563, v. *Picta*, D.
Palmites p. 119, 575, D.
Palmulae p. 119.
Palpari p. 119, 575, D.
Paludamenta p. 131, 216, v. *Paludati*.
Paludati p. 131, 216, 615, D.
Palus p. 428, v. *Falae*, L. — *prymnesius* 123, 582, v. *Prymnesius*, U. D. G.
Pancarpiae coronae p. 120, 576, D. G.
Pancarpium p. 576, v. *Pancarpiae*, D. G.
Panda p. 409, v. *Empanda*, D.
Pandana porta p. 120, 576, D.
Pandiculari p. 120.
Pandicularis dies p. 120, 576, D.
Pandus p. 120, v. *Pandiculari*.
Pangere p. 117, 199, 567, D, 80, v. *Impages*, 120, v. *Paginae* et *Pandiculari*.
Panicula p. 575, v. *Panus*, S.
Panicum p. 173, v. *Milium*.
Panis acerosus p. 112, v. *Obacera-re*. — *rubidus* 222, c. not. 1, 4, 134, 629, v. *Rubidus*, A. S. D. — *panibus redimebatur caput Octobris equi* 120, 576, v. *Panibus*, D.
Pannucellium p. 576, v. *Panus*, S.
Pantices p. 130, 214, 612, A. S. D., *Panus* p. 120, v. *Panus*.
Panus p. 120, 575, A. S. D. G.
Papare p. 351, v. *Buttubata*, S.
Papillae p. 119, 575.
Papiria tribus p. 127, 204, not. 3, 205, 593, A. D. L. — *Papiria vapula* proverb. 277, v. *Vapula*.
Pap.
Papirius Sardos vicit p. 100, v. *Myrtea*.
Papissii p. 20, v. *Aurelia*, 198, v. *Pignosa*.
Pappi p. 119, 575, D. L.
Par pro parte p. 558, v. *Pa*, D.
Parare inter se munus p. 204, not. 4, 205, 594, D. G. L.
Pararium aes p. 121, 577, D. G.
Parasange p. 121, 577, D.
Parasom p. 412, v. *Europa*, D.
Parasiti Apollinis p. 254, c. not. 1, 695, v. *Salva res*, S. G.
Parca p. 582, v. *Promulgari*, L.
Parcito linguam p. 121.
Parco pro pasco p. 387, v. *Comperce*, D.
Parens p. 120, 577, D, mascul. et fem. 102, v. *Musulino*.
Parere p. 120.
Pares equi p. 120, 577, D. G. — *tibiae* 462, v. *Impares*, D.
Parer v. 120, 204, v. *Parret*.
Parici quaestores p. 121, 577, S, 623, v. *Quaestores*, A. S. D. G.
Paries craticius p. 669, v. *Solea*, G. — *parietes intergerivi* 82, 464, v. *Intergerivi*.
Parilia p. 121, 578, v. *Pales*, D. 212, 598, A. D. G. L. 222, not. 2, 571, v. *Pegasus*, S. — *Parilibus Roma condita* 127, 207.
Parma p. 660, v. *Parmulis*, A. D. 738, v. *Thracees*, D. — *Bruttiana* 26, 345, v. *Bruttianae*, D.
Parmulae p. 203, 600, A. D.
Parones p. 121, 578, D.
Parra p. 193, v. *Oscines*, 605, v. *Pro-latum*, S.
Parret p. 204, 577, S. D. L. 593, L. 605, v. *Prolatum*, S.
Parricida p. 121, v. *Parrici*.
Pars p. 5, 2, v. *Promulgari*, L. 592, v. *Paem*, L.
Parsi p. 128, 210, 604, D.
Partus p. 121, 578, D. G.
Parum cavisse quando diceret magistratus p. 208, 600, S. D. G.
Parumper p. 121, 577, D. G.
Pascales oves p. 128, 210, c. not. 2, 604, A. S. D. G.
Pascito linguam p. 578, D. G.
Pasco p. 387, v. *Comperce*, L.
Pasiphae p. 102, v. *Minotauri*.
Passales 122, 578, D.
Passer marinus p. 121, 578, S. D.
Pastillum p. 131, 216, 578, D, 615. — *pastillus* 121.
Pastinare p. 648, v. *Repastinari*, D.
Patagiata tunica p. 120, 576, v. *Patagium*, D.
Patagiatae vestes p. 576, v. *Patagium*, D.
Patagium p. 120, 576, S. D. G.
Patagus p. 120, 576, v. *Patagium*, D.
Patalis bos p. 576, S. D. G.
Patellae p. 130, 214, 612, A. D.
Pater p. 341, v. *Auctor*, L. 431, v. *Frater*, L. — *patres* 212, 609, S. D. G. 7, v. *Adlecti*. — *qui patres vocati sunt in curiam* 218, v. *Qui patres*. — *patres senatores* 130, 260, v. *Senatores*. — *pater patrimus* 127, 206, 595, D. G. — *patrum suffragium commune cum populo* 205, v. *Populi commune*. — *patris mei consobrinus* 126, 204.
Patera felicitat. 424, v. *Felicata*, D. — *pateram perolvere* 131, 216, 615, D.
Parvis familiae nomen peruncetatum p. 210, v. *Peruncetatum*.
Patrare p. 569, v. *Perpetrat*, S. D.
Patricius vicus p. 110, 576, D. — *patricii* 209, 601, A. S. G.
Patrimus p. 94, 483, v. *Matrimus*, D. 69, 435, v. *Flaminia*, S. G.
Patrimus pater p. 127, 206, 595, v. *Pater patrimus*, D. G. — *patrimi et matrimi pueri tres in nuptiis adhibebantur* 129, 211, 606, D.
Patrocinia p. 126, 204, 593, A. D.
Patronus p. 217, 618, D. 383, v. *Cognitor*, S.
Patruus maior p. 98, 497, v. *Maior patr.* D. G.
L I I I I *

- Patuli boves* p. 120, 125. v. *Propat. Pauciens* p. 120, 575. A.
- L. Aemilius Paulus* p. 234, 654. v. *Religionis*. D.
- Pauperies* p. 119, 575. D.
- Paveri frumenta* p. 216, 615. S. D.
- Pavidenses* p. 405. v. *Detudes*. D.
- Pavimenta* p. 113, 552. v. *Obpunita*. G. 275. v. *Tripudium*. — *Poenica* 128, 210, 605. D. G.
- Pavire* p. 275. v. *Tripudium*. 400. v. *Depuvere*. D.
- Pavorii* p. 695. v. *Salii*. S.
- Pax* p. 126, 204. — *inliterata* 84. v. *Inliterata*. — *porca caesa firmabatur* v. 127. v. *Porci*.
- Pays* Gallic. p. 576. v. *Pagi*. D.
- Pe* *Osca* syllaba in pronomibus, ut *quippe*. p. 626. v. *Quippe*. L.
- Pectenatum* p. 117, 198, 565. D.
- Pectusum Palatii* p. 198, 565. D.
- Peculari* p. 407. v. *Depeculatus*. D.
- Peculatus* p. 117, 206, 566. A. D. G. L. 127, 193, 597, 57. v. *Depeculatus*.
- Peculum* p. 130, 214, 20, 233. v. *Abgregare*. D.
- Pecunia* p. 20, 330. v. *Abgregare*. D. 117, 198. v. *Peculatus*, 130, 214. v. *Peculum*. — *pecunia apud veteres pendebatur* 403. v. *Dispensatores*. — *pecunia ladorum et spectaculorum* 217, 617. D. G. — *pecunia sacrificium fit* quid sit 130, 212, 608. S. G. — *aestimata* 21. v. *Aestimata*. — *lucaris* 88, 217. not. 5, 477. v. *Lucaris*. D. — *nuncupata* 182, 533. v. *Nuncupata*. D. G. — *piacularia* 617. v. *Pipulum*. S.
- Pecoribus signum imprimitur* p. 55. v. *Dignorat*.
- Pecus* p. 387. v. *Comperce*. L. 564. v. *Pescia*. L. — *pecus glubi dicitur* 73. v. *Gluma*. — *pecudis mortuae corio solcas fieri flammis non licet* 175, 516. v. *Mortuae*. D. G.
- Pecum genit. plur. a pecu*. p. 130, 213. c. not. 12, 610. U. D.
- Peda* p. 117, 197.
- Pedalia* p. 591. v. *Pedulla*. S.
- Pedarius* p. 198, 565. A. S. D. G.
- Pedes plural.* p. 117, 198, 564. A. S. D. G. L.
- Pedestria auspicia* p. 129, 211, 607. D.
- Pedicosi* p. 117, 198, 564. v. *Pedibus*. S. D. L.
- Pediculi* p. 117. v. *Pedes*.
- Pedalla* p. 203, 591. A. S. D.
- Pedum* p. 117, 214, 611, 130, 193, 564. S. D.
- Pedvar* Gallic. p. 562. v. *Petorium*. L.
- Pedvodar* Gallic. p. 562. v. *Petorium*. L.
- Peena* p. 197. v. *Pennas*.
- Pegasides musae* p. 117, 567. A. D.
- Pegasias* p. 200, not. 5.
- Pegasus* p. 200, 571. D. S.
- Peiior* p. 564. v. *Peestas*. L.
- Pelamys* p. 116.
- Peligni* p. 121, 578. A. D.
- Pellexit* p. 116, 560. D.
- Pellicitor* p. 116.
- Pellicere* p. 339. v. *Allicit*. D.
- Pellices* p. 121, 577. D. G.
- Pelliculatio* p. 128, 210, 603. L.
- Pellionis* p. 354. v. *Contubernales*. G.
- Pelliris* p. 116.
- Pellis: Nupta nova in pelle lanata considerare solet* p. 85. v. *In pelle*, 469. ib. S. D. — *pellem habere Hercules fingitur* 116, 560. D. — *sub pellibus degere* 354. v. *Contubernales*. G.
- Pellicum* p. 560. D. L.
- Pellitum* p. 560. D. L.
- Pelluviae* p. 116, 560. D. G. 105, 516. v. *Malluvium*. S. D.
- Pelluvium* p. 560. v. *Pelluviae*. G.
- Pelta* p. 116, 561. D.
- Pelvis* p. 130. v. *Polubrum et Praefericulum*.
- Penarius* p. 116. v. *Penora*.
- Penas, attis* p. 131, 216. v. *Penatis*.
- Penates* p. 131, 216, 616. S. D.
- Penatis, is* p. 131, 216. v. *Penates*.
- Penatores* p. 206. c. not. 7, 597. A. D.
- Pendere poenas* p. 116, 206, 563. D. G. L. 128, 210, 603. v. *Poenas*. D. 403. v. *Dispensatores*. D. — *uxorium* 161, 750. v. *Uxorium*. S. D.
- Penes* p. 216. v. *Penetrare*. — et *apud* differ. 19, 332. v. *Apud*. D. G.
- Penetrare sacrificium* p. 131, 216, 614. D. G. 563. D. G.
- Penetratis deus* p. 75. v. *Herceus*.
- Penetralia* p. 116, 131, 216, 563. v. *Penetrare*. G.
- Penetrare* p. 116, 563. G.
- Peniculi* p. 116, 563. D. G. L. 126, 204. v. *Penem*.
- Peniculum* p. 563. v. *Peniculi*. D.
- Penis* p. 126, 204. c. not. 1, 592. S. D. — *bulbus* ibid. — *penis* p. 116. v. *Peniculi*.
- Penita offa* p. 204, 211, 605. A. S. D. G.
- Pennae* p. 197, 562. D. L.
- Pennatae impennataeque agnae* p. 116, 563. S. D.
- Penora* p. 116, 563. S. D. G.
- Pensiones* p. 116. v. *Pendere*.
- Penathlum* p. 117, 564. D.
- Penum* p. 563. v. *Penora*. G.
- Penuria* p. 121, 577. D.
- Penus* p. 130, 215, 592. A. S. D. G. L. 614. A. S. D.
- Per* p. 564. v. *Peestas*. L.
- Perbitere* p. 118, 567. A. D.
- Percontatio* p. 118, 199, 568. v. *Percontatio*. G.
- Percontatum* p. 563. v. *Percontatio*. G.
- Perculi plaustrum* proverb. p. 203, 590. v. *Plaustrum*. S.
- Percunctatio* p. 199, 568. v. *Percontatio*. D. G. L.
- Percunctatum patris familiae nomen* p. 210.
- Percutere* p. 405. v. *Detudes*. D.
- Percutes* p. 405. v. *Detudes*. D.
- Perditum* p. 118, 567. G.
- Perduellio* p. 51, 396. v. *Duillum*. G. 76. v. *Hostis*.
- Perduellis* p. 396. v. *Duillum*. D.
- Peredia* p. 118, 199, 568. A. D.
- Peregere* p. 567. S. D. L.
- Peregrinus ager* p. 211, 607. D. — *praetor* 205. c. not. 5, 594. v. *Peregrinos*. D. G. — *peregrina sacra* 127, 226, 597. D. G.
- Peremere* p. 118, 199, 568. D. L.
- Perempta* p. 130, 199, 568. v. *Perimiti*. D.

- Peremptalia fulgura* p. 199. 211. 563. A. D. *ibid.* v. *Peremere*. 316. v. *Attestata*. D. 309. v. *Alter*.
- Perenne auspicium* p. 211. 607. A. S. D. G. L.
- Perfacul* p. 118. 199. 563. D. G. L.
- Perfines* p. 196. 553. D.
- Perfuga* p. 118. 199. 563. D. G.
- Pergere* p. 118. 413. v. *Experrectus*. D. — *activ.* 567. v. *Peregere*. L.
- Pergite* p. 118. 567. A.
- Pergraecari* p. 118. 567. D.
- Periculatus sum* p. 123. 210.
- Periculum* p. 596. v. *Portisculus*.
- Perimit* p. 130. 214.
- Perinde* p. 56. v. *Deinde*.
- Periodos* p. 199. 563. D. — *periodon vincere* 599. v. *Periodos*.
- Perit* in proverbio: *Tam perit, quam extrema faba* p. 275. v. *Tam perit*.
- Peritus* p. 415. v. *Experitus*. D.
- Permissus aries* p. 118. 563. A. D.
- Permutare* p. 199.
- Perna* p. 122. v. *Phascola*.
- Perpetem* p. 118. 199.
- Perpetrat* p. 118. 200. 569. A. S. D. G.
- Perpetratio* p. 569. v. *Perpetrat*. G.
- Perplexa* p. 126. 203. v. *Flexa*. 462. v. *Implexa*. D.
- Perplovere pateram* p. 131. 216. 615. v. *Pateram*. D.
- Perpulit* p. 118. 200.
- Perusalutare* p. 192. v. *Obsalutare*.
- Perse* p. 563. v. *Persefacul*. L.
- Persefacul* p. 118. 199. 563. D. L.
- Persibus* p. 193. not. 5. 569. v. *Persicus*. S. D. G. L.
- Persicus* p. 118. 199. 569. — *portus* 118. 549. A.
- Persillum* p. 118. 199. 563. A. S.
- Personatu fabula* p. 199. 569. A. S. D.
- Personati Atellani* p. 199. v. *Personnata*.
- Persuasit* p. 200.
- Pertusum* p. 118. 200. 569. A. D. 55. 404. v. *Distisum*. D. 227. v. *Redarguisse*.
- Pertusum dolium* p. 123. 210. 603. S. D.
- Pes* p. 210. — *de fluvio* 603. S. D. — *pedem struere* 117. 193. 565. D. 248. 681. v. *Struere*. S. D. G.
- Pescia* p. 197. 564. D. L.
- Pesestas* p. 117. 198. 564. S. D. G. L.
- Pesnae* p. 197. v. *Pennas*.
- Pennis* p. 196.
- Pessimus* p. 564. v. *Pesestas*. L.
- Pestifera auspicia* p. 129. 212. 603. D. — *fulgura* 197. 211.
- Pestilentia* p. 564. v. *Pesestas*. L.
- Pestis* p. 564. v. *Pesestas*. D.
- Petauristac* p. 197. 562. S. D. G. L.
- Petassant* p. 196. v. *Petissere*.
- Petissere* p. 196. 567. 117. 561. D. G.
- Petila sura* p. 115. 196. 559. D. G.
- Petimina* p. 116. 197. 562. S. D. G.
- Petora* p. 197. 562. v. *Petoritum*. D. 301. v. *Aqua*. L.
- Petoritum* p. 116. 197. 562. S. D. L.
- Petra* p. 196. v. *Petrarum genera*. 561. *ib.* S. 197. v. *Petrones*.
- Petrat* p. 200. v. *Perpetrat*.
- Petrea* p. 123. 210. 604. D.
- Petrones* p. 116. 197. 561. D. G.
- Petronia amnis* p. 130. 215. 614. D.
- Petror* p. 116. v. *Petoritum*.
- Petulantes* p. 193. 561. A. S. D. G. L.
- Petulci* p. 196. 561. v. *Petulantes*.
- Phascola* p. 122. 573. D. G.
- Philologus* p. 209. v. *Punici*.
- Q. Philippus* p. 235. 654. v. *Religionis*. D.
- Phryges sero sapiunt* proverb. p. 262. 713. v. *Sero*. D.
- Phryno* p. 133. 233. v. *Retiario*.
- Philargyri* p. 209. v. *Punici*.
- Piacula* p. 566. v. *Piari*. G.
- Piacularis porta* p. 117. 193. 566. D. — *piacularia auspicia* 129. 212. 607. S. D. — *piacularia pecunia* 617. v. *Pipulum*. S.
- Piamenta* p. 117. 193. v. *Piatrix*.
- Piare* p. 193. 565. D. G.
- Piatrix* p. 117. 193. 566. D. G.
- Pica pro phica* p. 561. v. *Picati*. A. D.
- Picati* p. 196. c. not. 5. 561. A. D. L.
- Picena regio* p. 117. 567. D.
- Picta toga* p. 116. 197. 563. S. D. G.
- Picturae genus Maeandrum* p. 93. v. *Maeandrum*.
- Picus rex* p. 212. c. not. 3. 609. D. — *avis* 197. — *Picus Feronius* 193. 556. v. *Oscines*. S. D.
- Pierides Musae* p. 118. 199. 563. D.
- Pietas* dea p. 116. 197. 563. A. D. G.
- Pigere* p. 117. 193. 567. G.
- Pignosa* p. 193. 566. D.
- Pila*, ae p. 116. 207. 599. A. S. D. G. — *in Compitalibus suspendebantur in comitiis* 123.
- Pila* p. 550.
- Pilani* p. 116. 560. D. 675. v. *Subsidium*. L.
- Pilare* p. 115. 116. 196. 560. S. D. G. L. 357. v. *Compilare*. S. G.
- Pilates* p. 127. 206. 597. D. 599.
- Pilatam agmen* p. 357. v. *Compilare*. S.
- Pileae* p. 116. 561. D. G.
- Pilentis et carpentis pro urbem vehi matronis licet* p. 116. 211. 606. D.
- Pileus* p. 560. v. *Pila*. L. — *pileorum genera apud sacerdotas* 313. v. *Albogalerus*. S.
- Pilum* p. 560. v. *Pila*. L.
- Pilumnoe poploe* p. 196. 559. S. D. L.
- Pilus* p. 560. v. *Pila*. L.
- Pimplides Musae* p. 117. 567. D.
- Pinari* p. 597. v. *Potitium*. D. G.
- Pinari* p. 207. v. *Potitius*. — *Pinariaria tribus* 205. v. *Popiillia*.
- Pinasii* p. 193. v. *Pignosa*.
- Pinciaria* p. 353. v. *Collatia*. D.
- Pipatio* p. 117. 567. D. G.
- Pipiare* p. 567. v. *Pipatio*. G.
- Pipulum* p. 217. 617. D. S. L.
- Pis*, *pit* p. 567. v. *Pitpit*. L.
- Pisaculum* p. 565. v. *Pistum*. G.
- Pisare* p. 565. v. *Pistum*. S.
- Pisatilis* p. 117. 193. 564. S. D. L.
- Piscatores Tiberini* p. 203. v. *Piscatori*.
- Piscatorii ludii* p. 117. 193. 601. 208. — *piscatorium aes* 197.
- Piscinae publicae* p. 193. 565. D.
- Pistaculum* p. 565. v. *Pistum*.
- Pistor et cocus* p. 45. 385. v. *Cocus*. D.
- Pistrix* p. 25. v. *Balaena*.
- Pistum* p. 193. 565. A. S. G.
- Pitheccusa insula* p. 328. v. *Aenariam*.
- Pitpit* p. 117. 567. D. L.
- Pittacus* p. 133. v. *Retiario*.
- Placenta* p. 201. c. not. 7. 572. D.
- Placere* p. 414. v. *Expreta*. L.
- Plaga rete* p. 523. v. *Nequitum*. S.
- Plancae* p. 126. 203. 589. D. 590. v. *Plutei*. L.

- Planci* p. 126. v. *Plancae*.
Planipedes p. 545. v. *Orchestra*. S.
Planta p. 590. v. *Plutei*. L. — *plan-*
tae 126. 203. 215. 589. D. G.
Plastrum perculti proverb. p. 203.
 590. S.
Plautus p. 128. 203. v. *Ploti*. 590. v.
Platei. L. — *Plauti canes* 126. 203.
 589. D. G. — *Plauti poetae fab.*
Casina 388. v. *Casinam*. D.
Plebei aediles p. 126. 203. 590. A. S.
 D. G. — *plebeium magistratum ple-*
beio tantum capere licet 126. 203.
 590. S. — *Flebeiae Pudicitiae sa-*
cellum p. 127. 207. 593. A. D. G.
Plebes p. 236. v. *Scitum*. — *plebis*
et populi commune suffragium 205.
 v. *Populi*.
Plebiscita p. 185. v. *Ni quis scivit*. 233.
 661. v. *Scita plebei*. D. G. 256. 609.
 v. *Scitum*. A. S.
Plecto p. 591. v. *Plexa*. D.
Plentur p. 126. 203. 591. D. G.
Plena sue *Telluri sacrificabant* p. 203.
 600. A. S. D. G.
Plera p. 203. 591. A. D.
Plere p. 414. v. *Expretia*. L. 415. v.
Explebant. D.
Plexa p. 126. 203. 591. D.
Plisima p. 115. 196. 203.
Florare p. 410. v. *Endoplorato*. D.
 414. v. *Explorare*. L.
Ploti p. 128. 208. 600. S. D. G. L.
Ploxinum p. 126. 203. 591. A. S. D.
 G. L.
Pluit p. 314. v. *Apluda*. L.
Pluma p. 314. v. *Apluda*. L.
Plurimus p. 405. v. *Dextimum*. L.
Flusima p. 559. D. G.
Plutei p. 203. 590. S. D. G. L.
Pluvia p. 314. v. *Apluda*. L.
Po p. 196. v. *Pa*.
Pocula sigillata p. 261. v. *Signa*.
Poenae ante aes aut argentum signa-
 tum p. 295. — *poenas pendere* 123.
 210. 603. D. G. 116. 563. v. *Pende-*
re. D. G. L. 403. v. *Dispensatores*.
 D.
Poenae viginti quinque quid sit p.
 276. 748. v. *Viginti quinque*. D. G. L.
Poeni p. 123. 209. v. *Punicii*. — *per-*
foratis auribus 523. v. *Nequam*. S.
- Poenica pavimenta* p. 128. 210. 605.
 v. *Pavimenta*. D. G.
Polae p. 593. v. *Polimenta*. D.
Polet p. 196. 210. 559. D.
Polimenta p. 127. 206. c. not. 1. 595.
 A. S. D. G.
Polire p. 595. v. *Polimenta*. G.
Politiones p. 54. v. *Depolium*.
Polliceri p. 473. v. *Licitati*. L.
Pollit p. 128. 603.
Pollubrum p. 130. 212. c. not. 4. 609.
 D. G.
Pollucere p. 473. v. *Licitati*. L. 572.
 v. *Porriciam*. D. — *merces* 216.
 c. not. 4. 616. A. S. D. G.
Polluci et Castori pileum dederunt
antiqui p. 116. v. *Pillea*.
Polteio p. 196. 559. D.
Pomeroium p. 130. 215. 613. v. *Pro-*
semurium.
Pomona p. 103. v. *Maximae digna-*
tionis.
Pomonal p. 215. 614. D.
Pomonalis flamen p. 103. 172. v. *Ma-*
ximae dignationis.
Pompa: in *pompa antiquorum man-*
duci effigies circumferebatur p. 96.
 v. *Manduci*.
Q. Pompeius p. 654. v. *Religionis*. D.
Pomptina flumina retanda locantur
 p. 27. v. *Repanda*. — *tribus* 127.
 205. 593. S. D.
Pondera publica p. 213. 609. v. *Pu-*
blica. A. S. D.
Pondo centenas p. 45. v. *Centenas*.
Pone adverb. p. 130. 214. 612. D.
Pono p. 462. v. *Impomenta*. D.
Fons publicus p. 239. 662. v. *Subli-*
cus. A. S. D. G. — *pontes i. e. men-*
sae 705. v. *Seragenarius*. D.
Pontifex maximus p. 95. 489. v. *Ma-*
ximum. 129. v. *Ordo*. — *pontifex*
minorum maximus 175. v.
Minorum. — *auspicabatur in pro-*
semurio 130. v. *Prosemurium*.
Pontificatus p. 195. v. *Optionatus*.
M. Popilius Laenas p. 235. 654. v.
Religionis. D.
Popillia tribus p. 127. v. *Tribus*. 205.
 593. A. S. D. G. L. 594. v. *Pugio*. D.
Poploe pilumnoe p. 196.
Popularia sacra p. 216. 616. S. D.
- Populi scitum* p. 256. 699. v. *Scitum*.
 A. D.
Populus in formula: *cum populo agere*
 p. 39. 312. v. *Cum pop.* D. — *pop-*
uli commune cum plebe et patri-
bis suffragium 205. 594. A. D. v.
Patrum. — *populo quando luctus*
minuebatur 103. 172. c. not. 1. 510.
 v. *Minuebatur*. A. S. D. G. — *pop-*
ulum qui fraudat, qua poena te-
neatur 57. v. *Depeculatus*. — *Popu-*
lo Rom. Quiritibusque dici mos
erat in sacrificiis 51. v. *Dici*.
Por syllaba in nominibus ut *Quin-*
titor p. 620. ead. voc. D. L.
Porca p. 80. v. *Imporcitor*. — *porca*
caesa foedus firmabatur 127. 595.
 v. *Porci*. D. — *aurea et argentea*
sacrificium fit 208. 600. D. — *bi-*
seta 28. v. *Biseta*. — *deteriae* 55.
 v. *Deteriae*. — *praecidanea* 119.
 122. 200. not. 5. 204. 572. S. D. G.
 581. v. *Praecidanea*. S. D. — *praes-*
entanea 216. v. *Presam*. — *presa*
 615. v. *Presam*. A. S. D.
Porcae in agris p. 119. 123. 201. 208.
 c. not. 1. 600. A. S. D. G. 573. D. G.
Porcellus faustulus p. 70. v. *Faustu-*
lus. 21. v. *Arca*.
Porculus p. 21. v. *Arca*.
Porcus femin. p. 236. v. *Recto*. —
colluvaris 44. v. *Colluvaris*. —
depubes 54. 403. v. *Depubem*. D.
 — *dissulcus* 404. v. *Dissulcus*. D.
 — *propudianus* 203. 600. v. *Pro-*
puodianus. D. — *porco sacres* 250.
 not. 9. 251. 688. v. *Sacres*. A. D.
 — *porci effigies signum militare*
 127. 205. 595. G.
Porcere p. 119. 201. v. *Porcae*.
Porcet p. 14. v. *Arcere*.
Porgam pro *porigam* p. 201. v. *Por-*
igam.
Porigam p. 201. 573. S. D. G.
Porricer p. 572. v. *Porriciam*. D.
Porricem p. 119. 201. 572. D. L.
Porrigere p. 573. v. *Porigam*. D.
Porta Argontensis p. 9. v. *Argonium*.
 — *Carmentalis* 233. 653. D. — *Ca-*
sularia 35. v. *Catularia*. — *Col-*
latina 30. v. *Collatia*. — *Collina*
 217. 518. v. *Quirinalis porta*. D. —

- Collina Agonensis* dicta 9. v. *Agonium*. — *Flumentana* 430. v. *Flumentum*. D. — *Fontinalis* 64. 423. v. *Fontinalis*. D. — *Capena Fontinalis* dicta 423. v. *Fontinalis*. D. — *Laternalis* 17. v. *Laverniones*. — *Minutia* 91. 100. 433. 502. v. *Minutia*. D. — *Mugionia* 100. 501. v. *Mugionia*. U. D. — *Navalis* 110. 185. 541. v. *Navalis*. S. D. — *Pandana* 120. 576. v. *Pandana*. D. — *Piacularis* 117. 193. 566. v. *Piacularis*. D. — *Praetoria* 122. 579. v. *Praetoria*. L. — *castrorum principalis* 123. 532. v. *Principalis*. D. G. — *Querquetularia* 135. 241. 627. v. *Querquetularia*. D. L. — *Quintana* 132. 621. v. *Quintana*. A. D. L. — *Quirinalis* 131. 217. 613. v. *Quirinalis*. D. — *Ratumena* 156. 223. c. not. 1. 642. v. *Ratumena*. S. D. — *Rodusculana* 136. 228. 641. v. *Rodusculana*. A. D. G. — *Romana* 134. 224. not. 4. 225. not. 5. 629. v. *Romana*. D. G. — *Salaria* 694. v. *Salaria*. A. D. — *Salutaris* 147. 254. 694. v. *Salutaris*. A. S. D. — *Sangualis* 150. 224. 715. D. L. — *Scelerata* 143. 253. 704. v. *Scelerata*. S. D. L. — *Viminalis* 161. 279. 743. v. *Viminalis*. D.
- Portentum* p. 93. 163. v. *Monstrum*. 607. v. *Portenta rerum*. D. G. — *portentia rerum* 129. 211. 607. D.
- Porticus Octaviae* p. 136. 542. v. *Octaviae*. D.
- Porticulus* p. 127.
- Porticulus* p. 206. 595. A. S. D. G. L.
- Porto* p. 452. v. *Horda*. L.
- Portorium* p. 702. v. *Scripturarius*. D.
- Portumnus* p. 123. 203. 210. 603. D. G. L. 43. 381. v. *Claudere*. A. D.
- Portus* p. 126. 204. 593. D. — *pro domo* 324. v. *Angiportus*. A. G. — *Persicus* 113. 199. v. *Persicum*.
- Possessio* p. 126. 204. c. not. 4. 269. 592. A. S. G.
- Possidere* p. 592. v. *Possessio*. G.
- Postica linea* p. 126. 119. v. *Posticum*. 204. 593. D. — *posticum ostium* 119. 574. U. S. D. G.
- Postlimen* p. 574. v. *Postliminium*. G.
- Postliminium receptus* p. 119. 201. 574. S. D. G.
- Postularia fulgura* p. 211. 607. D.
- Postulio* p. 521. v. *Optio*. D.
- A. Postumius* p. 234. v. *Religionis*. — *Postumius Cominius Auruncus* 133. v. *Nautilorum*.
- Postumus* p. 203. 540. D. G. L.
- Potetur* p. 209. 602. v. *Potestur*. D. G.
- Potestas in formula: cum potestate esse* p. 33. 371. v. *Cum potestate esse et cum imperio esse*. D.
- Potio murrata* p. 515. v. *Murrata*. D. G.
- Potior ales* p. 513. v. *Maiora*.
- Potitius* p. 207. c. not. 5. 200. v. *Putitium*. 527. A. D. G.
- Potius servitute* p. 215. 614. S. D. G.
- Praebia* p. 127. 205. 594. D. G. L. 203. v. *Praedia*.
- Praecipites* p. 737. v. *Tigna*. S.
- Praecipit* p. 115. 196. 550. G.
- Praecipae* p. 122. 581. D.
- Praeciamentores* p. 130. 214. 611. A. S. D. G.
- Praecidanea agna* p. 122. 531. S. D. — *hostia* ibid. — *porca* 119. 200. c. not. 6. 572. S. D. G. 122. v. *Praecid. agna*. 201. v. *Porca*.
- Praecidere* p. 131.
- Praecilli* p. 210. v. *Procelli*.
- Praecipuum* p. 60. v. *Ercippuum*.
- Praeconis vox in funeribus* p. 217. v. *Quiritis*. — *in sacrificiis* 66. v. *Faentina*.
- Praedia* p. 203. 601. S. D. — *anteurbana* 3. 305. v. *Anteurbana*. — *suburbana* 309. v. *Anteurbana*. — *praedia censui censendo* 584. v. *Censui*. S. — *praediorum locatorum quid in locando excipiant* 137. v. *Hestibilis*.
- Praedonuli* p. 124. 210. 604. S. D.
- Praedotio* p. 195. 553. D.
- Praefecturae* p. 504. 592. A. S. D. G. L.
- Praefericulum* p. 130. 214. 612. A. S. D.
- Praefica* p. 122. 580. A. S. D. L.
- Praefiscini* p. 224. v. *Fescenae*. L. 571. v. *Prospera*. S.
- Praemessum* p. 395. v. *Calpar*. D.
- Praemetium* p. 127. 205. 594. A. S. D. G. 395. v. *Calpar*. D. 145. 633. v. *Sacrima*. D. 251. v. *Sacrificium*.
- Praemetivum* p. 638. v. *Sacrima*. D.
- Praemiosus* p. 125. 210. 603. D.
- Praeneste* p. 123. 561. D. 363. v. *Caeculus*. D.
- Praenestini nuculae* p. 103. 132. 533. v. *Nuculae*. A. S. D.
- Praenomina feminarum* p. 123. 562. U. D.
- Praeoptinunt* p. 553. v. *Praedotio*. D.
- Praepetes aces* p. 129. 196. 212. 559. S. D. G. 608. S. D.
- Praepositio inseparabilis ei* p. 459. v. *Incitega*. L. — *loquularis quid sit* 305. v. *Am*. S.
- Praepositivae centuriae* p. 214. c. not. 1. 611. A. S. D.
- Prases* p. 122. 579. S. D. G. 356. v. *Compraedes*. D. 103. v. *Manceps*.
- Praesaga* p. 531. v. *Praesagire*. G.
- Praesagire* p. 122. 531. G. 217. v. *Praesagium*.
- Praesagium* p. 131. 217. 613. D. G.
- Praesente pube* p. 616. v. *Pube praes*. S. D. G.
- Praesentanea porca* p. 216. 615. D. v. *Prasan*.
- Praesiderare* p. 122. 579. S. D. L.
- Praesidiarii* p. 245. v. *Subscudes*.
- Praesidium* p. 122. 580. D. G.
- Praesipere* p. 13. v. *Adsipere*.
- Praestes* p. 122. 580. S. D. — *praestites lares* ibid. S.
- Praestinare* p. 122. 580. A. D.
- Praestolari* p. 122. 580. S. D. G.
- Praeterbitere* p. 567. v. *Perbitere*. D.
- Praeteriti senatores* p. 213. 610. A. S. D. G.
- Praetexta* p. 207. not. 10. — *cui usi licebat* 543. S. D. G. — *praetexta pulla* 127. 207. — *praetextae fabulae* 122. 579. A. D. 269. v. *Togatarum*.
- Praetextatus sermo* p. 129. 211. 606. v. *Praetextatus*.
- Praetextatae fabulae* p. 122. v. *Togatarum*. D. — *Praetextatus nefas erat obscuro verbo usi* 129.
- Praetor ad portam salutatur* p. 208. 601. A. D. — *praetoris interdictum*

- de possessione* 204. v. *Possessio*. — *maior* 175. 517. v. *Maiorem consulem*. D. — *maximus* 175. c. not. 9. 516. v. *Maximus*. A. D. — *peregrinus* 205. cum not. 5. 594. v. *Peregrinos*. D. G. — *urbanus* 105. 175. v. *Maiorem cons.*
Praetoria cohors p. 122. 573. D. G. — *porta* 122. 579. L.
Praetorium p. 573. v. *Praetoria*. D. G.
Praevericatus p. 585. v. *Praevericator*. G.
Praevericatores p. 124. 584. D.
Praevia p. 149. v. *Scensas*.
Prandicula p. 130. 215. 614. D. G.
Prandicularius p. 614. v. *Prandicula*. D. G.
Prandium p. 123. 573. S. D. 377. v. *Coena*. D. G.
Pratum p. 345. v. *Brassica*. L. — *prata Mucia* 100. 501. v. *Mucia*. — *Quintia* 132. 219. 620. v. *Quintia*. A. D. G.
Precari p. 582. v. *Procari*. D.
Precatio auguralis p. 267. v. *Sponsis*.
Prece p. 123. 210. 604. D.
Presa poica p. 216. 615. A. S. D.
Pretet p. 196. 559. L.
Pri p. 124.
Pridem in formula: *non pridem* p. 177. v. *Non pridem*.
Pridie p. 343. v. *Bignae*. S.
Prima hora aut secunda sponsalibus bona. p. 211. 606. v. *Prima*.
Primanus tribunus p. 127. 206. 596. A. D.
Primicipes p. 737. v. *Tigna*. S.
Primigenius sulcus p. 127. 598. D. G.
Primordia p. 123. 582. G.
Princeps p. 54. 401. v. *Deinceps*. D.
Principalis porta castrorum p. 123. 582. D. G.
Prior p. 124. v. *Pristinum*.
Priscus Tarquinius p. 124. 585. D.
Prisci Latini p. 124. 585. D.
Priscae Latinae coloniae p. 208. 601. D. G.
Pristina p. 131. 217. 618. D. G.
Pristinum p. 124. 585. G.
Pristis p. 343. v. *Balaenam*. S. G.
Privatae feriae p. 129. 211. 605. A. D. G.
Privata sacra p. 129. 211. 124. v. *Privus*.
Privatus p. 124. v. *Privos*.
Privatis quomodo luctus minuebatur p. 103. 172. v. *Minuitur*.
Privato sumptu quamdiu se Romani milites sustentarint p. 127. 205. 595. A. S. D.
Priverae mulieres p. 131. 216. 617. S. D. G.
Privictio es p. 196. 559. S. D. L.
Privignus p. 124. 584. G. 617. v. *Priveras*. 348. v. *Bignae*. S.
Privilegium p. 124. 209. 584. v. *Privos*. S.
Privus p. 124. 584. A. S. D. G. 584. v. *Privos*. S. — *privae* 124. v. *Privos*.
Pro p. 125. 202. — *pro pecunia, pro aede, pro Iuppiter ib.* — *pro aede, pro rostris, pro tribunali* 125. 202. 589. v. *Profanum*. D. G. — *pro censu classis iuniarum* 213. 610. D. G. — *pro scapulis* 127. 206. 596. S. D. G. — *pro sententia* 124. 584. G. — *pro aede Castaris, pro tribunali, testimonio* 213. v. *Pro censu*.
Proaedificatum p. 123. 210. 604. D.
Probrum p. 125. 202. 588. S. D. G. — *virginis Vestalis* 209. 602. A. G.
Probrum genus libi p. 125. v. *Punicum*.
Probrum aurum p. 131. 216. 583. D. 202. v. *Probrium*. — *homo probi auri ibid.*
Procalare p. 123. 583. D. G.
Procalato p. 130. 612. D.
Procalpes p. 737. v. *Tignum*. S.
Procapis p. 123. 583. S.
Procare p. 123. 130. 582. D. G. 136. 229. v. *Reciprocare*. 214. v. *Procum*.
Procax p. 582. v. *Procari*. D. — *procaces meretrices* 130. 214. v. *Procure*.
Procedere p. 123. 210. 603. D.
Procellunt p. 123. 583. D. G. L.
Procera p. 123. 583. D. G. L.
Procestria p. 124. 583. S. D. G.
Proci p. 123. v. *Procitant*.
Proci p. 130. v. *Procare*.
Proci p. 123. v. *Procitant*.
Procilli p. 210.
Procincta classis p. 130. 583. D. G. 215. 612. A. S. D. 43. 382. v. *Classis*. — *procinctam classem Flaminii videre non licet* 43. 382. v. *Classis*. S.
Procinctus; in procinctu facta testamenta p. 215. 612. A. 81. v. *In procinctu*. — *in procinctu* 81. 462. v. *In procinctu*. S. D. G. 410. v. *Endo procinctu* 53. 410. D. — *procinctum* 332. v. *Classis*. G.
Procitant p. 123. 583. S. D.
Procitare p. 124.
Prociunt p. 123. 583. — *testamentum ibid.*
Procubitores p. 216. 616. D.
Procludere p. 59. v. *Excudere*.
Procul p. 596. v. *Portisculus*. L.
Proculato p. 214.
Proculinat p. 616. D.
Proculius p. 216.
Proculus p. 123 (bis). 583. S. D. 583. D.
Procum p. 610. S. D. G.
Procurator p. 44. 383. v. *Cognitor*. S.
Procus p. 213. 583. v. *Procari*. D.
Prodegeris p. 202.
Prodegere p. 588. S. D. G. L.
Prodere diem p. 618. v. *Parime*. S.
Prodicere diem p. 217. 617. v. *Purime*. S.
Prodictum diem referre religiosum est p. 236. v. *Referri*.
Prodidisse p. 210. 604. S. D.
Prodigere p. 125.
Prodi p. 130. v. *Prodiguae*. 533. v. *Prodegeris*. G.
Prodigatores p. 125. 202. 588. G.
Prodigium p. 202. 587. A. D. G. 98. 163. 512. v. *Monstrum*. D. G.
Prodiguae hostiae p. 130. 215. 614. D.
Prodigus p. 215. 583. v. *Prodegeris*. G.
Prodinunt p. 125. 202. 583. D. G.
Prodit p. 125. 202. 607. 129.
Proditionem habere p. 604. v. *Prodidisse*. S.
Prodit p. 202. 587. S. D.
Proeber p. 410. v. *Eubro*. D.
Proellum; in proellis Romani ute-

- bantur paribus equis* p. 120. v. *Paribus*.
- Proclians dies* p. 124. 585. D. G.
- Proclians serra* p. 151. 164. 716. v. *Serra*. S. D. — *sub vitem* 144. 247. 679. v. *Sub vitem*. S. D. G. L.
- Profanata* p. 201. not. S.
- Profanum* p. 125. 202. 216. 588. A. S. D. G. — *homo profani auri* 131. 216. 616. 572. v. *Porriciam*. D.
- Profecturi viam Herculi sacrificabant* p. 125. 537. v. *Propter*. D.
- Proferre diem* p. 656. v. *Referri*. D.
- Profesti dies* p. 126. 203. 589. S. D. G.
- Profestum facere* p. 216. 616. D.
- Profugi* p. 589. v. *Profanum*. G.
- Profunditas maris conto tentatur* p. 199. v. *Percontatio*.
- Profundum* p. 126. 202. 589. D. G.
- Profusus* p. 125. 203. 589. A. D.
- Progener* p. 125. 202. 583. G.
- Pognare* p. 71. v. *Gnarus*. — *prognatus* 437. v. *Genas*. L.
- Prohibere comitia* p. 206. 57. D. G.
- Prohibita sacra* p. 212. 608. D.
- Proinde* p. 56. v. *Deinde*.
- Prolo aere* p. 128. 211. 605. S. D. G. L.
- Proletanei* p. 124. v. *Proletarius*.
- Proletarius* p. 124. 585. A. D. G.
- Prolicere* p. 585. v. *Proclitare*. D.
- Prologium* p. 124. 585. D.
- Prologus* p. 585. v. *Prologium*. D.
- Prolugere* p. 124. 585. D.
- Promellere* p. 131. 217. 617. S. D.
- Promerivat* p. 196. 552. D. 483. v. *Minerva*. D.
- Promerion* p. 559. S. D. G. L.
- Promeritom* p. 559. v. *Promerion*. L.
- Prometion* p. 196.
- Prominare* p. 336. v. *Agones*. G.
- Promiscam* p. 123. 582. D. L.
- Promissum capillum et barba* p. 123. 582. 126. v. *Pro*. 202. ib.
- Promittendo reus* p. 135. 227. 639. v. *Reus*. S. D. G.
- Promonstra* p. 123. 582. D.
- Promontorium Misenum* p. 92. 483. v. *Misenum*. D.
- Promptum* p. 215. 614. S. D.
- Promulco agitur navis* p. 123. 582. S. D. G.
- Promulgare legem* p. 123. 582. A. D. G. L.
- Pronominis reflexivi sui antiqua declinatio* p. 670. v. *Sos*. L.
- Pronubae* p. 129. 211. c. not. 3. 606. S. D.
- Pronurus* p. 123. 581. D.
- Propagae* p. 125. v. *Propages*.
- Propages* p. 125. 585. D. G.
- Propatulum* p. 125. 201. 585. D. G. 586. G.
- Properam* p. 216.
- Properare* p. 127. 206. 596. A. D. L.
- Properus* p. 125. 201. 586. D. G.
- Propetrare* p. 125.
- Propetae* p. 125. 202. 586. S. D. G.
- Propius sobrius quis sil* p. 126. 204. 592. A. D. G.
- Propriasset* p. 201.
- Propriety viam sacra* p. 202. 586. S. D. G. — *auspiciis* 211.
- Propudians porcus* p. 208. 600. D.
- Propudium* p. 125. 585. S. D. G.
- Prorsu limites* p. 127. 205. 594. D. G.
- Prorsum* p. 122. 578. D.
- Prorsus* p. 127. 206. 597. D. G.
- Prosapia* p. 124. 583. D. G. L.
- Prose* p. 568. v. *Persesacul*. L.
- Prosedae* p. 124. 584. D. G.
- Prosenurium* p. 130. 214. not. 4. 215. 613. A. S. D. G.
- Prosequium* p. 124.
- Prosciae* p. 330. v. *Ablegmina*.
- Proscium* p. 124. 583. U. S. D.
- Prositia* p. 124. 584. D. L.
- Prosocer* p. 490. v. *Magnam socerum et Magnam socrum*. G.
- Prosocerus* p. 490. v. *Magnam socrum*. G.
- Prospera nomina* p. 200. 571. A. S. D.
- Prosperice* p. 196. 558. D.
- Prostibula* p. 124. v. *Prosedae*. 7. 309. v. *Alcariacae*. G.
- Prosumia* p. 124. 584. S. D. G.
- Protelare* p. 205. 595. D. G.
- Protinam* p. 124. 585. A. D. G.
- Proterbia*:
a domo Naevia p. 180. v. *Naevia*.
Anus ad armillum redit p. 300. v. *Armillum*. S. G.
Colophonem imponere p. 353. v. *Colophon*. D.
- Cyprius bos* p. 385. v. *Cyprio*. D.
- Manum et mentum* p. 169. 503. v. *Manum*. A. D.
- Multi Manii Ariciae* p. 169. v. *Manius Egerius*.
- Nec mulieri nec gremio credi oportet* p. 177. 582. v. *Nec*. S. D.
- Non omnibus dormio* p. 182. 533. A. D. G.
- Osculona pugna* p. 193.
- Pertusum dolium* p. 128. 210. 603. S. D.
- Plaustrum perculti* p. 203. 590. v. *Plaustrum*. S.
- Quasi cant Satrium* p. 247. 676. A. S. D. G.
- Quot servi, tot hostes* p. 221. c. not. 3. 627. A. D. G.
- Rideo, inquit Galba, te cantheri* p. 233. 652. v. *Rideo*. A. S. D. G.
- Sabini quod volunt, somniant* p. 254. 693. v. *Sabini*. S. D.
- Salva res est, dum saltat senex* p. 254. 695. A. S. D. G.
- Sardi venales* p. 252. 691. A. S. D.
- Sero sapient Phryges* p. 262. 713. D.
- Sine sacris haereditas* p. 237. 660. A. D. L.
- Sus Minervam* p. 248. 680. D.
- Tam perit, quam extrema faba* p. 275. 735. D.
- Tyria maria* p. 270. 725. D.
- Vae victis* p. 277. 745. v. *Vae victis*. A. D.
- Vapula Papiria* p. 277. 745. S. D.
- Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χεῖλος ἄραου* p. 169. v. *Manum et mentum*.
- Provincere* p. 124. v. *Provinciae*.
- Provinciae* p. 124. 585. G.
- Provinciae coronae* p. 399. v. *Donaticae*. S.
- Provorsum fulgur* p. 201. 586. D. G.
- Prox* p. 131. 216. 616. D.
- Prugnus* p. 125. 585. D. G.
- Pruina* p. 125. 585. D.
- Prusias filius* p. 102. v. *Monodos*.
- Prymnesius palus* p. 123. 582. U. D. G.
- Pte* syllaba in pronom. *meopte* etc. p. 680. v. *Suopte*. L.
- Pubes* p. 119. 200. 570. A. G. L. 215.

614. S. G. — *pube praesente* 131. 216. 616. S. D. G.
Publicius clivus p. 208. 601. S. D.
Publicus ager p. 217. 617. v. *Purime*. S. — *publici augures* 212. c. not. 2. 608. D. G. — *publicae piscinae* 198. 565. v. *Piscinae*. D. — *publica pondera* 213. 609. A. S. D. — *sacra* 129. 211. 607. D. G.
Pudicitiae deae signum Romae p. 129. 211. 605. S. D. — *Pudicitiae plebeiae sacellum* 127. 207. 598. v. *Plebeiae*. A. D. G.
Pudicus p. 21. v. *Amputata*.
Pudor p. 21. 335. v. *Amputata*. D.
Fuelli p. 130. 214. 611. D. G.
Puer p. 113. v. *Obpuiat*. 620. v. *Quintipor*. D. L. — *pueri* imuberis 208. 599. S. D. — *pueri impuberis aeneum signum* 208. — *puer*, qui obscoene amabatur, *pullus dictus* 129. 211. 607. D. G. L. — *investis* 157. v. *Vesticeps*. — *vesticeps* 157. 741. v. *Vesticeps*. D. G.
Puerperae Parilia festa observant p. 212. — *pueri patrimēs et matrimēs tres adhibentur in nuptiis* 129. 211. 606. v. *Patrimi*. D. — *pueris nuces coquuntur* 108. v. *Nuces*.
Pugio p. 127. 205. 594. D. G.
Pugna Osculana p. 193. v. *Osculana*.
Pugnus p. 119. 200. 571. D.
Pullia saxa p. 216. 615. D.
Pulcher bos p. 208.
Pulchralia p. 128. 210. 604. D.
Pulla praetexta p. 127.
Pullaria p. 128. 210. 603. D.
Pullarius p. 212. c. not. 1. 608. D. G.
Pullus p. 129. 211. 607. D. G. L. — *Iovis* 129. 211. v. *Puer*. — *pullis puls dabatur in auspiciis* 129. 211. c. not. 5. 607. v. *Puls*. D.
Puls dabatur pullis in auspicio p. 129. 211. 607. D. G.
Pumilio p. 425. v. *Familia*. L. 540. v. *Nanum*. S.
Punctatoriolae p. 128. 210. 604. D.
Punctio p. 119. v. *Pugnus*.
Punicci p. 128. 209. 602. D. — *Punicae fortunae aedes* 207. 599. D.
Punicum, genus libri p. 125. 202. c. not. 3. 588. D.
Pupinia tribus p. 127. 205. 593. D. L.
Pura vestimenta p. 130. 214. 612. S. D. G.
Pure lautum p. 130. 612. D.
Purgamenta p. 198. v. *Fiatrix*.
Purgatio funus prosectorum p. 3. v. *Aqua et igni*. — *purgandae familiae causa porca praesentanea immolatur* 226. v. *Presam*.
Purine teinero p. 131. 217. 618. L.
Purimenstruo esse p. 216. c. not. 3. 616. D. G.
Purissimus p. 406. v. *Dextimum*. L.
Purpura Meliboea p. 93. 486. v. *Meliboea*. D. — *purpurae usus sacer* 599. v. *Praetexta*. S. D.
Purpurea toga p. 116. v. *Picta*.
Purum aurum p. 131. 216. v. *Puri*.
Putare p. 335. v. *Amputata*. D. — *vitēs* 80. v. *Imputata*. 118. v. *Putus*.
Putal p. 258. 703. v. *Scribonianum*. S. D. G.
Putei sepulturae loco p. 118. v. *Puticuli*.
Puteolanum p. 91. v. *Minorem*.
Puteoli p. 119. 200. 571. D. G. 55. v. *Dicaearchia*. 91. v. *Minorem*.
Puteus p. 200. c. not. 2. 570. S. D. G. L.
Puticuli p. 118. 200. 570. v. *Puteum*. D.
Putitius p. 118. 200. 570. D. G.
Putum p. 118. 200. 570. S. G. L. 21. v. *Amputata*. 80. v. *Imputata*.
Puvire p. 113. v. *Obpuiat*.
Puvire p. 129. v. *Pales*.
Pyra p. 346. v. *Bustum*. D.
Pyrrhus p. 102. v. *Monodos*. 315. v. *Burrum*. D.
Pythagorae filio quod nomen fuerit p. 20. v. *Aemilia gens*.

Q.

Quadrans ratius p. 136. 228. 641. v. *Ratium*. A. S. D. G.
Quadrantal p. 133. 200. 625. D. G. 609. v. *Publica*. A.
Quadrantale p. 625. v. *Quadrantal*. G.
Quadrata Roma p. 220. 624. A. D.
Quadratum agmen p. 357. v. *Compilare*. S.
Quadrifariam p. 500. v. *Multifariam*. G.
Quadrigae ficiliae p. 228. v. *Ratumena*.
Quadruplatores p. 132. 622. A. D.
Quadrigati numi p. 73. v. *Grave*.
Quadrupli actio p. 132. v. *Quadruplatores*.
Quadrurbis Athenae p. 133. 220. 625. D. G. L.
Quaesere p. 133. 220.
Quaesio p. 625. S. D. G.
Quaestores parici p. 121. 623. 577. S. v. *Parrici*. A. S. D. G.
Qualus p. 49. v. *Canifera*.
Quam p. 733. v. *Tam*. D.
Quam mox p. 133. 221.
Quamde p. 133. 221. 626. S. D. G. 623. v. *Quando*. D. L.
Quando p. 133. 220. 623. A. D. L. — *quando rex comitavit fas* 219. c. not. 3. 622. A. U. S. D. G. 230. v. *Regifugium*. — *quando stercus delatum* 220. c. not. 1. 623. A. S. D.
Quartarii p. 133. 220. 626. S. G.
Quarticipes p. 737. v. *Tignum*. S.
Quasi eant Sutrium proverb. p. 247. 579. A. S. D. G.
Quasillus p. 36. v. *Calathos*. 152. v. *Talassionem*.
Quatenus vel quatinus p. 133. 220. 626. D. G.
Quater p. 133. 221. 626. D. G.
Quatuor p. 562. v. *Petorium*. L.
Quaxare p. 133. 220. 626. S. D. G.
Que p. 620. v. *Quippe*. L.
Quercus p. 132. 219. 621. S. D.
Querquera febris p. 132. 219. 621. v. *Quercus*. U. A. S. D. L.
Querquetulanae p. 133. 221. 626. S. D. G.
Querquetularia porta p. 133. 221. 627. D. L.
Ques p. 221. 627. D. G.
Qui hoc censetis, illuc transite, qui alia omnia, in hanc partem p. 221. 627. A. D.
Qui patres, qui conscripti vocati sunt in curiam p. 218. 619. A. D.
Qui populum fraudat, peculatus poena tenetur p. 57. v. *Depeculatus*.
Quianam p. 132. 219. 620. A. S.
Quid p. 221. 627. v. *Quod*. D. G.
Quidnisi p. 219. 620. D.

Quietalis i. e. *orcus* p. 132. 219. 620. D.
Quincennum p. 218. 619. D.
Quincius lovi donum dedit coronam trientem p. 275. v. *Triens*. — poeta unde *Atta* dictus 11. v. *Atta*.
Quincunx p. 347. v. *Bessem*. S.
Quinquatres p. 619. v. *Quinquatrus*. D.
Quinquatria p. 619. v. *Quinquatrus*. D.
Quinquatrus p. 132. 218. 619. A. S. D. G. L. — *minusculae* 101. 169. 504. v. *Minusculae*. D. L.
Quinquennales censores p. 221. 627. S. D.
Quinquestiones p. 132. v. *Quinquestium*.
Quinquertium p. 132. 218. 619. D. G. 117. v. *Pentathlum*.
Quinquertius p. 619. v. *Quinquertium*. G.
Quinquessis p. 718. v. *Sestertii*. D.
Quintana classis p. 219. 621. v. *Quintana porta*. — *porta* 132. 621. A. D. L.
Quintia prata p. 132. 219. 620. A. D. G.
Quinticapes p. 737. v. *Tignum*. S.
Quintiliani Luperci p. 219. 621. D. 66. v. *Faviani*.
Quintipor p. 132. 218. 219. not. 2. 620. D. G. L.
Quippe p. 132. 218. 620. D. L.
Quirina tribus p. 218. 619. D.
Quirinal p. 212. v. *Publici*.
Quirinalia p. 218. 618. A. S. D. 145. 250. v. *Stultorum*.
Quirinalis flamen p. 189. v. *Ordo*. 199. v. *Fersillum*. — *mons* 9. v. *Agonium*. — *collis* 218. 619. A. D. — *dies* 131. — *porta* 131. 217. 618. D.
Quirinus p. 217. 618. D. 37. v. *Curis*. — *Quirini sacellum* 131. v. *Quirinalis porta*.
Quiris i. e. *Iuno* p. 370. v. *Curis*. D.
Quirities p. 217. 618. D. G. 370. v. *Curis*. — *Quiritium fossae* 131. 218. 619. D.
Quis, quid p. 567. v. *Pippit*. L.
Quispiam p. 132. 218. 619. D. L.
Quod p. 133. 627. D. G.
Quoniam p. 133. 221. 627. D. G. L.

Quot servi, tot hostes proverb. p. 221. c. not. 3. 627. A. D. G.
Quum p. 409. v. *Em*. L.

R.

R pro *s* p. 134. 632. D. G. — *r* duo quid significant p. 228. 642. D. G.
Rabidus p. 135. 227. 640. A. G.
Rabula p. 137. 232. v. *Ravam*, 227. 640. S. D. G.
Radere genas p. 227. c. not. 7. 640. A. S. D. G.
Ranae quaxant p. 133. 220. v. *Quaxare*.
Rapi solet fax in nuptiis p. 139. 236. 656. S. D. G. — *rapi simulatur virgo in nuptiis* 138. 236. 656. D.
Rasores p. 136. 228. 641. G.
Rastrat p. 631. v. *Ruspari*. S.
Rates p. 136. 640. S. D. G.
Rationes relatae scribebantur per compendium rr. p. 138. 236. v. *Ratissima*. 642. v. *R duobus*. D. G.
Ratissima p. 138. 236. 656. D.
Ratius quadrans p. 136. 228. 641. A. S. D. G.
Ratumena porta p. 136. 228. c. not. 1. 642. S. D.
Ratus p. 136. 228. v. *Ratus sum*. — *ratus sum* 136. 228. 642. D. G. — *ratum facere* 299. v. *Augustus*. G.
Raucus p. 237. 657. S. D.
Raudus p. 134. 223. v. *Rodus* et *Rudus*. 136. v. *Rodusculana*.
Raudusculana porta p. 641. v. *Rodusculana*. A. D. G.
Ravillae vel *ravillae* p. 136. 228. 642. S. G.
Ravio, as p. 136. v. *Ravim*.
Ravis p. 136. 228. 641. A. S. D.
Ravistelli p. 135. 227. v. *Ravi*.
Ravus p. 640. A. D. G. L. 650. A. D. G. 657. v. *Raucus*. S. — *rava vox* 137. 232. — *ravi coloris* 135. 227. — *rava frumenta* 237. v. *Raucus*.
Reapse p. 137. 230. 646. D.
Recellere p. 136. 229. 643. D.
Receptiis servus p. 138. 233. 652. A. D. G.
Receptus mos p. 139. 236. — *receptus*

postliminium 119. 201. 574. S. D. G. v. *Postliminium*.
Recinati milites p. 136. 229. v. *Recinium*.
Recinium p. 136. 229. 643. D. G.
Reciperatio p. 136. 228. 642. D. G.
Recipiemp p. 138. 236. 655. S.
Reciprocare p. 136. 229. 643. A. U. S. D. G.
Recludere p. 230. v. *Refutare*.
Recondere p. 229. v. *Reconductae*.
Reconductae p. 643. A. S.
Reconduit p. 643. A. S.
Rectae p. 136. — *recta tunica* 643. v. *Pectae*. A. S. D. G.
Reculer Gallic. p. 643. v. *Recellere*. D.
Recuperatores p. 642. v. *Reciperatores*. D. G.
Redantruare p. 226. 638. A. S. D. G. L. 311. v. *Andruare*. G. 312. v. *Antroare*. D. L.
Redarguisse p. 227. 639. S. D.
Redemptitavere p. 138. 236. 656. D.
Redemptores p. 226. 637. D. G.
Redhibetur p. 135. 226. 637. D.
Redhostire p. 135. 226. 638. A. S. D. G. L.
Rediculi fanum p. 138. 232. 651. D. G.
Redimiculat p. 639. v. *Redimiculum*. G.
Redimiculum p. 227. 639. S. D. G.
Redinunt p. 138. 235. 654. D. G.
Redivia p. 135. 226. 637. A. S. D. G.
Redivium p. 226. 639. A. D. G.
Reduvia p. 638. v. *Rediviam*. S.
Referre diem proditum p. 236. 656. v. *Religiosum est*. S. D.
Refert p. 233. 651. D. L.
Refrixa faba p. 138. 229. 644. A. S.
Refutare p. 137. 230. 645. A. S. G. L.
Regale p. 138. 654. D.
Regalia exta p. 139. v. *Receptus*. 236. 656.
Regia p. 137. 230. 646. D. S.
Regiae seriae p. 230. 646. D.
Regifugium p. 137. 230. c. not. 1. 647. A. S. D. G.
Regilla p. 236. 656. A. D. G.
Regimen p. 231. 646. D. G.
Regio navalis p. 185. v. *Navalis*.
Regium p. 235. 654. S.
Reglescit p. 137. 230. 646. S. D.

- Regulus* p. 83. v. *Immissulus*.
Relegati p. 231. 646. D. G.
Religio p. 548. v. *Optio*. L. — *Religionis praecipuae* quid haberetur p. 234. c. not. 1. — *religioni est quibusdam Carmentali porta egressi* 233.
Religiosum est diem predictum referre p. 236. v. *Referr*.
Religiosum p. 236. 656. A. D. 231. v. *Religiosus*.
Religiosus dies p. 231. c. not. 4. 647. A. D. G. 103. 172. v. *Mundus*.
Reluere p. 137. 232. 648. D. G.
Reluere p. 135. v. *Rediviam*.
Reluunt p. 135. 226. v. *Rediviam*.
Remancipare p. 229. 644. D.
Remant p. 138. 651. A. S. D. G. L.
Remear p. 136. 229. 644. A. S. D. G. 651. v. *Remant*. G.
Remelignes p. 136. 229. 644. A. D. G. 617. v. *Promellere*. D.
Remetant p. 651. v. *Remant*. L.
Remillum p. 137. 230. 645. D.
Reminisci p. 483. v. *Minerva*. D.
Remisso exercitu augur remittebatur p. 237.
Remona p. 136. v. *Remurinus*.
Remorbescere p. 137. 230. 645. D.
Remorae p. 136. 229. v. *Remelignes*.
Remores aves p. 136. 230. 645. D. G.
Remoria p. 136. v. *Remurinus*.
Remulcare p. 645. v. *Remulco*. D. G.
Remulco trahitur navis p. 137. 230. 645. D. G.
Remuria p. 229. v. *Remurinus*.
Remurinus ager p. 136. 229. c. not. 10. 644. D.
Remus p. 135. 224. 633. v. *Romulus*. D. G.
Renanciscitur p. 230. 645. D. G.
Renancitur p. 137. 645. v. *Renanciscitur*. D.
Renovativa fulgura p. 236. 656. S. D.
 316. v. *Attestata*. D.
Reor p. 137. 230. 645. D.
Repages p. 137. 231. v. *Repagula*.
Repagula p. 137. 231. 648. A. S. D. G.
Repanda p. 227. 639. A. D. G.
Repandum p. 137. v. *Remillum*.
Repastinare p. 137. 231. 648. A. S. D. G.
Repedare p. 137. 231. 648. G.
Repedidia p. 647. v. *Repotia*. D.
Repertum p. 139. 237. 659. D.
Repotia p. 137. 231. 647. A. S. D.
Reputium p. 137. 231. 648. D. G.
Repulsior p. 138. 236.
Res: rerum initium chaos p. 79. v. *Inchoare*. — *res comperendinata* 137. 232. 650. D. G. — *scrupulosa* 258. v. *Scrupi*. — *secundae* 149. 707. v. *Secundae*. — *reque eapse* 138. 236. 655. A. S.
Rescribere p. 648. v. *Resignare*. D.
Resecrare p. 137. 232. 649. A. D. 658. v. *Respici*. S. D.
Reserare p. 138. 233. 651. S. D. G.
Reses p. 137. 232. c. not. 1. 649. S. D. G.
Residuum p. 232. 649. v. *Reses*. D.
Resignare p. 137. 232. 648. D. G. 233. v. *Resignatum*. — *resignatum aes* 138. 233. 653. A. D. G. 400. v. *Dirutum*. D.
Resipere p. 330. v. *Adsipere*. U. D.
Resolutoria sacrificia p. 418. v. *Exesto*. D.
Respersum vinum p. 134. 222. 628. U. S. D.
Respicere avem in auspicando p. 236. 237. 656. D. G. 658. S. D. G.
Respondere p. 157. 263. v. *Spondere*.
Responsa cubantes accipiebant p. 396. v. *Cubans*. S. D.
Republicae p. 236. 655. D. G.
Restat p. 138. 233. 652. S. D. G.
Restibilis ager p. 137. 232. 649. S. D. G.
Resultare p. 137. 232. 649. D.
Retae p. 227. v. *Repanda*.
Retanda flumina locantur p. 639. v. *Repanda*. A. D. G.
Retiarii p. 138. 653. D. G.
Retractare p. 135. 227. 640. D. G.
Retrices p. 138. 233. 652. D.
Reus p. 135. 237. 657. S. D. G. — *stipulando, promittendo* 135. 227. 639. S. D. G.
Revitiere p. 651. v. *Remant*. S.
Rex p. 302. v. *Axamenta*. L. — *quando comitiavi fas* 132. 219. c. not. 3. 622. v. *Quando rex*. A. U. S. D. G. 230. v. *Regifugium*. — *sacrificulus* 622. v. *Quando rex*. S.
 145. 251. c. not. 10. 689. v. *Sacrificulus*. A. S. G. — *Reges Albani Silvii dicit* 262. v. *Silvii*.
Rhegium p. 135. 226. 637. A. S. D. G.
Rhinoceros p. 220. 637. A. D.
Rhodium talentum p. 273. 731. v. *Talentorum*. D.
Rhondes p. 637. v. *Rhondescadionque*. S. D.
Rhondescadionque i. e. *Rhondes Icadionque* p. 226. 637. S. D. G.
Rica p. 139. 237. 657. D. G. — *rica* 136. 229. 643. G.
Rictus p. 237. 659. D. G.
Ricula p. 136. 229. 643. v. *Ricae*. G.
Rideo te, inquit Galba, cantheri proverb. p. 233. 652. A. S. D. G.
Ridiculus p. 138. 233. 652. G.
Rienes p. 136. 229. 644. A. S. G.
Rienosus p. 644. v. *Rienes*. S.
Rigidum p. 137. 230. 645. D. G.
Rimae p. 137. v. *Rimari*.
Rimari p. 230. 645. S. D.
Ringere p. 237. 659. v. *Rictus*. D.
Rit terminatio p. 460. v. *Incesit*. L.
Rite p. 135. 227.
Rituales libri Etruscorum p. 138. 233. 653. D.
Ritus p. 135. 227. 640. D. G. 236. 511. D. 656. D. G.
Rivalicis lex p. 261. v. *Sifus*.
Rivalis p. 711. v. *Sifus*.
Rivus p. 227. 639. S. D. G.
Rixa p. 237. 659. v. *Rictus*. D.
Rixari p. 659. v. *Rictus*. D.
Rixosus p. 237. 659. v. *Rictus*. D.
Robigalia p. 134. 632. A. D. G.
Robigo p. 134. 632. v. *Robigalia*. G.
Robosum p. 13. v. *Arbosum*.
Robur p. 622. v. *Quercus*. L. 632. v. *Robum*. D. G.
Robus locus in carcere p. 134. 632. D. G. — *robis bos* ibid.
Robustus p. 229. v. *Augustus*. L.
Rodus p. 223. 630. v. *Rodus*. A. S. D. G. L.
Roduscilana porta p. 136. 238. 641. A. D. G.
Rodusculo libram ferito p. 630. v. *Rodus*. S. D. G.
Rogat p. 138. 233. 652. D. G.
Rogatio p. 135. 632. A. D. G. — *ro-*

- gationis verba 652. v. *Rogat.* D. — *rogatio sancta* 250. v. *Sanctum.*
- Rogus* p. 346. v. *Bustum.* D.
- Roma* p. 135. 221. not. 1. 224. 633. A. S. D. G. — *Parilibus condita* 127. 207. v. *Parilibus.* — *copta a Gallis* 277. v. *Fae victis.* — *quadrata* 220. 624. v. *Quadrata.* A. D.
- Romana civitas in sex partes distributa* p. 151. 205. v. *Sex Vestae.*
- Romani* ab *Ennio Graeci dicti* p. 235. c. not. 2. 654. D. S. — *intra urbem quos sepelierint* 660. v. *Statua.* D. — *in proclivis equis paribus utebantur* 120. v. *Paribus.* — *initio nullo artifice usi sunt* 222. — *Romani milites initio privato sumptu se alebant* 127. 205. v. *Privato.* — *Romanus familiaris quis sit* 70. v. *Familiaris.* — *Romanorum ludi unde* 628. A. S. D.
- Romana porta* p. 134. 222. c. not. 5. 224. not. 4. 225. 621. D. G.
- Romanenses* p. 46. v. *Corinthienses.*
- Romulia tribus* p. 135. 225. 635. A. S. D.
- Romulus* p. 135. 224. 633. D. G. — *Parilibus Romam condidit* 127. 207. v. *Parilibus.* — *Altellus dictus* 7. v. *Altellus.* — *Quirinus* 217. v. *Quirinus.* — *Romuli leges.* vid. *Leges.*
- Rorarii milites* p. 134. 632. S. D. L. 13. v. *Accensi.* 320. v. *Adscriptitii.* D. G. L.
- Roscii comœdus* p. 139. 237. v. *Roscii.* — *Roscii* 139. 237. 657. A. S. D.
- Rosea locus pro rorea.* p. 232. 650. A. D.
- Rostrare* p. 631. v. *Ruspari.* S.
- Ruber* p. 471. v. *Liber.* L.
- Rubidus panis* p. 134. 222. c. not. 4. 629. A. S. D. — *rubidae scortœae ampullae* 134. 222. v. *Rubidus.*
- Ructare* p. 134. 222. 628. A. D. G.
- Ructari* p. 134. v. *Ructare.*
- Rudentes* p. 134. 223.
- Rudiarum* p. 223.
- Rudiculum* p. 568. v. *Persillum.* A. S.
- Rudis* p. 134. 223. v. *Rudus et Rudiarum.*
- Rudus* p. 134. 630. A. S. D. G. L.
- Rudusculum* p. 569. v. *Persillum.* S.
- Rufuli* p. 133. 221. c. not. 1. 628. A. D.
- Rufus* p. 629. v. *Rutilius.* S. D. G.
- Rufis canibus Caniculae sidus placabatur* p. 364. v. *Catularia.* D.
- Rugosae scortœae ampullae* p. 134. v. *Rubidus.*
- Rugas concludere ventri* p. 71. v. *Gallam bibere.*
- Ruma* p. 636. v. *Rumex.* D. *Rumen.* D.
- Rumare* p. 135. 225. 636. v. *Rumen.* 312. v. *Adrumavit.* S.
- Rumen* p. 135. 225. 636. D. G. 9. 312. v. *Adrumavit.* G.
- Rumentum* p. 135. 225. 636. v. *Rumen.* A. S. D.
- Rumex* p. 135. 225. 635. A. D. G.
- Rumigero* p. 636. v. *Rumitant.* D.
- Rumigerulus* p. 636. v. *Rumitant.* D.
- Ruminalis fœcus* p. 135. 225. c. not. 6. 636. S. D. 529. v. *Navim.*
- Ruminare* p. 135. 225. 636. v. *Rumen.* D.
- Ruminatio* p. 636. v. *Rumen.* D.
- Rumis* p. 135. 225. v. *Ruminalis.* 143. 246. 676. v. *Subrumari.* D.
- Rumitant* p. 135. 225. 636. D. G. 312. v. *Adrumavit.* S.
- Runa* p. 133. 228. 628. D.
- Runcare* p. 400. v. *Dirunciunt.*
- Rupices* p. 197. 562. v. *Petrones.* D. G. 698. v. *Squarrosus.* S. D.
- Rupit* p. 670. v. *Rupitias.* S. D.
- Rupitiae* p. 134. 223. 630. S. D. G. L.
- Rure esse* p. 138. 233. v. *Ruri.*
- Ruri esse* p. 233. 652. D. G. L.
- Ruscum* p. 223. 630. S. D. G.
- Ruspari* p. 134. 223. 631. A. S. D. G. L. 389. v. *Conruspari.* D.
- Ruspino* p. 631. v. *Ruspari.* S. 389. v. *Conruspari.* G.
- Rustica rivalia* p. 174. 223. 631. A. D. G. 236. not. 3. 237. 657. A. S. D.
- Rustici vitem vetulum supprimunt, ut ex ea plures faciant* p. 125. v. *Propages.*
- Rustum* p. 223. 611. D.
- Ruta caesa* p. 222. 629. A. D. G.
- Rutabulum* p. 134. 222. 629. A. S. D. G. L.
- Rutilae canes* p. 234. 653. D. G.
- Rutiliae* p. 134. 222. v. *Rutilius.*
- Rutilius* p. 134. 222. 629. S. D. G.
- Rutrum* p. 134. 222. 629. S. D. G. — *rutrum tenentis juvenis effigies* p. 222. v. *Rutrum.*
- Rutulii* p. 133. v. *Rufuli.*

S.

S p. 150. v. *Silere.*Sa i. e. hac ratione p. 721. v. *Suadet.* S.*Sabatina tribus* p. 150. 263. 714. D. G.*Sabini* p. 150. 715. S. D. G. — *Sabini quod volunt, somniant* proverb. p. 254. 698. S. D.*Saburra* p. 445. v. *Herma.* D.*Saccomorum* p. 251.*Sacella* p. 145. 251. 689. A. D.*Sacellum Marciae* p. 204. v. *Marciae.* S. D. G. — *Mutini Titini* 172. 509. v. *Mutini.* A. S. D. G. — *Naeniae* deae 106. 176. v. *Naeniae.* — *Plebeiae Pudicitiae* 127. 207. — *Quirini* 131. v. *Quirinalis porta.**Sacena* p. 145. 251. v. *Scena.**Sacoma* p. 416. v. *Examen.* L.*Sacris porcus* p. 250. not. 9. 251. 688. A. D.*Sacerdotum ordo* p. 189. 547. D. — *sacerdos Martialis* p. 189. v. *Ordo.* — *Quirinalis* ibid. — *sacerdotes sex Vestae* 265. 717. v. *Sex.* D. — *sacerdotes tribus pileorum generibus utebantur* 313. v. *Albogeneris.* S. — *in sacrificando pura vestimenta habebant* 130. 214. v. *Pura.**Sacra* p. 251. v. *Sacer mons.* — *Sacra quomodo perimantur* 615. v. *Puri.* S. — *in sacris quomodo licitor clamaverit* 61. v. *Licestie.* — *sine sacris haereditas* 237. 660. v. *Sine sacris.* A. D. L. — *sacra Angeroneae deae* 15. v. *Ang.* — *sacra deorum superiorum, terrestrium, infernalium* 24. v. *Altaria.* — *Consentia* 50. 394. v. *Consentia.* S. D. I. — *Curionia* 390. v. *Curionia.* D. — *Fornaca-*

- lia 63. v. *Fornacalia*. — *Graeca* 72, 441. v. *Graeca*. D. G. — *Idulia* 661. v. *Sacra via*. S. — *Iuuentutis* 77. v. *Iuventus*. — *Municipalia* 104, 173, 511. v. *Municipalia*. A. D. — *Peregrina* 127, 206, 597. v. *Peregrina*. A. D. G. — *Popularia* 216, 616. v. *Popularia*. S. D. — *Privata* 129, 211. v. *Publica*. — *Proiecta* 212, 608. v. *Proiecta*. D. — *Publica* 129, 211, 607. v. *Publica*. D. G. — *Seculsa* 145, 251, 689. v. *Seculsa*. D. G. — *Solemnia* 150, 254. v. *Solemnia*. — *Termini* 740. v. *Termino*. D. *Sacrum* p. 231, 236, 647. v. *Religiosus*. D. — *Sacer mons* 145, 251, 689. D. — *sacra via* 139, 238, 661. A. S. D. — *sacra mensa* 513. v. *Mensae*. A. S. D. — *sacrae res* 689. v. *Sacer*. D. — *sacrae silvae* 353. v. *Conlucere*. S. D. — *sacrum aes* 80. v. *Impensa*. — *sacrum refugium* 137. — *sacrum ver* 161, 750. v. *Ver sacrum*. U. D. L. 690. v. *Sacerani*. G. 174. v. *Mamertini*. — *sacer homo* 251. v. *Sacer mons*. *Sacramentum* p. 150, 264, 715. S. D. G. — *aes* 151, 265, c. not. 8. 717. A. S. D. G. *Sacerani* p. 145, 251, 690. D. G. *Sacranium* p. 266. c. not. 6, 719. v. *Secespita*. G. *Sacrae leges* p. 145, 251, 689. D. G. *Sacrificantes Saturno lucem facere dicuntur* p. 89. v. *Lucem*. *Sacrificia*: in sacrificiis praeco *favete* dixit p. 66. v. *Faentina*. — in sacrificiis dici mos erat *populo Ro. Quiritibusque* 51. v. *Dici*. — in sacrificium optimum pecus e grege eximebatur 61. v. *Ecgregiae*. — in sacrificiis puls dabatur pullis 229. v. *Refriua* — in sacrificio pura vestimenta habebant sacerdotes 130, 214. v. *Pura*. — in arce 14. v. *Arcani*. — *pro wis* 251. in monte *Palatino* 152. — *Agonium* 9. v. *Agonia*. — *Cereale* 208, 600. D. — *Collativum* 30, 353. v. *Collativum*. D. — *Humanum* 76. — *Sacrificium pecunia facere* 130, 212, 608. v. *Pecunia*. S. G. — *Penetrale* 131, 216, 563. v. *Penetrata*. D. G. 614. D. G. — *propter viam* 202, 586. v. *Propter viam*. S. D. G. — *Resolutoria* 418. v. *Exesto*. S. D. — *Saturni* 263, 714. v. *Saturno*. A. S. D. et *Sacrum Tarpeium*. G. — *Septimontii* 150, 260. c. not. 4, 261, 267, 720. v. *Septimontio*. — *sacrificia stata* 150, 264. c. not. 7, 716. v. *Stata*. D. G. *Sacrificulus rex* p. 145, 251. c. not. 10, 689. A. S. G. 189. v. *Ordo*. *Sacrima* p. 145, 251, 688. S. D. 394. v. *Calpar*. D. *Sacrosanctum* p. 145, 251, 689. A. D. *Saepire* p. 465. v. *Inseptum*. D. *Saeuus* p. 466. v. *Inanis*. D. *Saga* p. 146, 252, 690. v. *Sagaces*. A. D. G. 117, 198. v. *Piatrix*. 131. v. *Praesagitio*. 706. v. *Secessiones*. L. *Sagaces canes* p. 146, 252, 690. A. D. G. 131, 217. v. *Praesagitio*, 122. v. *Praesagire*. *Sagen* German. p. 392. v. *Coninque*. L. 706. v. *Secessiones*. L. *Sagittarii* quomodo olim dicti sint p. 18. v. *Arquites*. *Sagmina* p. 146, 252, 690. D. G. *Salacia* p. 147, 254, 694. A. S. *Salaria via* p. 146, 254, 694. A. D. *Sale aspergebatur hostia* p. 163. v. *Mola*. *Salentini* p. 147, 255, 697. D. L. 187. v. *October*. *Saliae virgines* p. 254, not. 2, 255, 697. D. G. *Salariaria carmina* p. 3, 301. v. *Arcamenta*. S. D. G. 696. v. *Salii*. D. — *emendantur* 397. v. *Duonum*. D. *Salii* p. 255, 695. S. D. G. 301. v. *Arcamenta*. S. *Salinacidae* p. 696. v. *Salmaci*. D. *Salinacidum* p. 696. v. *Salmaci*. S. D. G. *Salinum in mensa ponere religio fuit figulis* p. 255, 265, 697. D. G. 717. D. *Salix* p. 255, 697. D. G. *Salmacius* p. 255, 696. S. D. L. *Salsa mola* p. 3. v. *Ador*. *Salatio bellicrepa* p. 29, 350. v. *Bellicrepa*. D. *Saluarii* p. 673. v. *Saltus*. G. *Saltuenses* p. 673. v. *Saltus*. G. *Saltus* p. 244, 672. D. G. L. *Saltus augurium* p. 516. v. *Maximus*. D. — *aedes* 147. v. *Saltutis*. *Salutaris collis* p. 694. v. *Salutaris*. D. — *porta* 147, 254, 694. A. S. D. *Salutatio praetoris ad portam* p. 208, 601. A. D. v. *Praetor*. *Salva res est, dum saltat senex prober*. p. 254, 695. A. S. D. G. *Salvius primus in censu nominatur* p. 90. v. *Lacus*. *Salz* German. p. 673. v. *Saltus*. L. *Sancus* p. 202, 587. v. *Propter*. D. 208. v. *Praedia*. — *Sanco profecturi viam sacrificabant* 125. v. *Profecturi*. *Sandaraca* p. 146, 254, 693. S. D. G. *Sandyx* p. 693. v. *Sandaraca*. D. *Sanguis* quomodo ab antiquis Romanis dictus sit p. 14. v. *Assiratum*. — *sanguine federa firmabantur* 322. v. *Assiratum*. D. G. *Sanguis avis* p. 145, 250, 688. A. D. L. 198. v. *Oscines*. 301. v. *Alites*. A. D. — *porta* 150, 263, 715. D. L. *Sam* p. 146, 253, 692. S. D. 36, 366. v. *Calim*. D. *Sambuca* p. 146, 254, 693. D. G. *Sambucistriae* p. 254. v. *Sambuca*. *Samnites* p. 146, 254, 694. S. D. — *Samnitium legio lintata* 85, 470. v. *Legio*. U. D. *Samnius collis* p. 146. v. *Samnites*. *Sanates* p. 252. c. not. 2, 267, 720, 690. A. S. D. *Sancire* p. 146. v. *Sagmina*. *Sancta rogatio* p. 250. v. *Sanctum*. *Sanctio* p. 687. v. *Sanctum*. G. — *Sanctionis legum verba* 249. v. *Satura*. 250. v. *Sanctum*. *Sanctum* p. 250. c. not. 7, 687. A. D. G. 231, 647. v. *Religiosus*. D. *Saperda* p. 146, 253. c. not. 5, 693. D. *Sapsa* p. 146, 253. v. *Sas*. *Sarcire* p. 146, 252. v. *Sarte*.

- Sarcito* p. 146. 253. 691. D. G.
Sardanopalus v. 253. 691. D.
Sardare p. 146. 252. 691. D.
Sardi venales p. 252. 691. A. S. D.
Sargus p. 146. 253. 692. D.
Sarissa p. 145. 251. 689. D.
Sarmenta p. 146. 252. v. *Sarpta*.
Sarpa p. 690. v. *Sarpta*, D.
Sarpere p. 146. 252. 690. v. *Sarpta*.
 D. — *vineas* 677. 720. D.
Sarpiculae p. 690. v. *Sarpta*, D.
Sarpta vinea p. 146. 252. 253. not. 3.
 690. D. G.
Sarra insula p. 146. 252. 691. A. S.
Sarraca p. 666. v. *Scracum*, S.
Sarta tecta p. 146. 252. 691. v. *Sar-*
te, A. S.
Sarte p. 146. 252. 691. A. S.
Sas p. 146. 253. 692. A. D.
Sateurnus p. 146. 692. D.
Saticula urbs p. 261. 711. A. D.
Satis p. 268. 721. A. D.
Satunnus p. 692. v. *Saturno*, D.
Satur p. 239. 664. A. D.
Satura p. 145. 249. c. not. 8. 686.
 D. G.
Saturnalia p. 692. v. *Saturno dies*.
 D. 65. v. *Feriae*. 42. v. *Cereas*.
Saturnia Italia p. 253. 692. D. L.
Saturnii versus p. 253. v. *Saturnia*.
 et *Saturno*. 692. v. *Saturno*, D.
Saturnus p. 253. v. *Saturno*. 692. v.
Saturnia. D. L. — *falax tribuitur*
 253. v. *Saturno*. — *Saturno sa-*
crificantes lucem facere dicuntur
 89. 478. v. *Lucem*. 262. 263. c.
 not. 3. 714. A. S. D. — *Saturni*
dies festus 253. 692. D.
Saxum Tarpeium p. 263. 714. A. D.
 G. — *Saxa Puliia* 216. 615. v.
Puliia, D. G.
Scabrum p. 268.
Scavea res p. 146. 253. c. not. 4. 693.
 S. D. G.
Scaveola p. 87. v. *Laeva*.
Scalae Tarquिताe p. 274. 734. v.
Tarquिताe, D. G.
Scalk p. 420. v. *Eritudo*, L.
Scamma p. 416. v. *Examen*, S.
Scandulaca p. 147. 256. 699. D. L.
Scaptensula insula p. 147. 256. 257.
 not. 3. 699. D.
Scaptia tribus p. 150. 263. c. not. 5.
 714. D.
Scapi p. 690. v. *Sagmina*, D. G.
Scapula, ae p. 127. v. *Pro scapulis*.
Scapulum in formula pro *scapulis*
 p. 206. 596. v. *Pro scab*, S. D. G.
Sceleratus campus p. 148. 258. 703.
 A. D. G. — *vicus* 148. 258. 704.
 D. G. — *scelerata porta* 148. 258.
 704. S. D. L.
Scelus p. 704. v. *Scelerata porta*, D. L.
 — *Scelus qui admisit imprudens*,
arlem subicit 718. v. *Subici*, S.
Scena p. 145. 251. 689. D. G. 256.
 700. D. G.
Scenici ludi p. 254. 694. v. *Saluta-*
ris, A. S. D.
Scensia p. 149. 260. 710. S. D. G.
Schedia p. 148. 255. 259. not. 8. 704.
 D. G.
Schoeniculae p. 147. 256. c. not. 1.
 698. A. S. D.
Schoenum p. 147. v. *Schoeniculae*.
Scholae p. 151. 265. 718. S. D.
Scilicet p. 39. v. *Cumalter*.
P. Scipio Africanus p. 654. v. *Reli-*
gionis, D. 383. v. *Caesones*, S.
 122 v. *Praetoria cohors*. — *Ae-*
milianus 334. v. *Aemiliam*, D.
P. Cornelius Scipio Nasicus p. 234.
 654. v. *Religionis*, D.
Scirpus p. 257. v. *Scriptum*, 700. A.
 D. G. L. 738. v. *Tegillum*, D.
Sciscito p. 142. 672. D. 185. v. *Ni*
quis scivit.
Scitum populi p. 256. 699. A. D. —
scita plebis 238. 661. D. G. 185. v.
Ni quis scivit.
Scitius p. 256. 699. D. — *scita fa-*
cie ibid.
Sclav German. p. 420. v. *Eritudo*, L.
Scoppus p. 248.
Scortia p. 107. v. *Nepa*.
Scortus p. 147. 256. 699. A. D.
Scortea p. 147. v. *Scorta*.
Scortes p. 147. 256.
Scorteeae ampullae rugosae p. 134.
 222. v. *Rubidus*.
Scortum p. 147. 258. 702. v. *Sora-*
tum, D.
Scortum p. 258. v. *Scortium*. 148.
 v. *Scrautum*.
Scorptae p. 148. 258. c. not. 1. 702.
 D. G.
Scrautum p. 148. 702. D.
Sorea p. 258. v. *Scorptae*.
Scriba p. 258. 702. D. G. — *navalis*
 179. 528. v. *Navalis*, S. D. — *scri-*
barum ludii 720. v. *Scriptus*, G.
Scribatus p. 702. v. *Scriba*, G.
Scribonianum p. 258. c. not. 5. 703.
 S. D. G.
Scriptura in vectigalibus p. 702. v.
Scripturarius.
Scripturarius subst. p. 702. v. *Scri-*
ba, G. — *ager* 257. 702. D. G.
Scriptus lapis p. 267. 720. D. G.
Scrupedae p. 702. v. *Scrupi*, G.
Scrupi p. 148. 258. 702. D. G.
Scrupulosa res p. 148. 258. v. *Scrupi*.
Scrutillus p. 148. 258. c. not. 3. 702.
 S. D.
Scrutulus p. 702. v. *Scrutillus*, D.
Scurra p. 240. 664. S. D. L.
Scutum p. 148. v. *Scrautum*. 258. v.
Scortum. — *Scuta Albesia* 4.
 303. D. v. *Albesia*. — *Decumana*
 4. v. *Albesia*. — *Myrmillonica*
 100. 501. v. *Myrmillonica*, D.
Scutica p. 373. v. *Cutis*, D. — *Scu-*
ticae 148. v. *Scrautum*.
Scutulum p. 147. 255. c. not. 6. 698. D.
Scyrii p. 240. not. 4. 667. v. *Surius*, D.
Scythicae p. 258. v. *Scortum*.
Se i. e. sine p. 238. v. *Socordia*.
Secespita p. 149. 151. 266. 706. 719.
 D. G.
Secessiones p. 149. 706. S. G. L.
Secius p. 266. 713. v. *Serius*, S. D.
Secivum libum p. 151. 719. D. G.
Secula sacra p. 145. 251. 689. D. G.
Seco p. 465. v. *Inseque*, D. 706. v.
Secessiones, D.
Secordia p. 662. D. G. Cfr. *Socordia*.
Secretarius verveax p. 149. 706. D. L.
Sectio p. 149. 707. A. D. G. 465. v.
Inseque, D.
Sectores p. 149. 707. S. D. 707. v.
Sectio, A. D. G.
Seculares ludii p. 254. not. 5. 697.
 A. D. L.
Seculum p. 147. v. *Seculares*.
Secunda et prima hora sponsalibus
bona p. 129. 211. 606. v. *Primo*, D.

- Secundae res* p. 149, 707. D.
Securis p. 149. v. *Secespitam*.
Securus p. 140.
Secus p. 140, 240, 259, 665. A. D. G.
Sed pro *sine* p. 148, 706. D.
Sedeo p. 318. v. *Aedis*. L. — *sedere solida sella* 266. not. 2. 718. v. *Solida*. A. D. G.
Sedes p. 266. v. *Solida*.
Sediculum p. 148, 706. D.
Sedum p. 263, *Addenda* ad 713.
Seges p. 262, 712. D. G.
Segesta p. 261. c. not. 10. 712. A. D. G.
Segestre p. 400. v. *Ἀἰθῆς*. S. D.
Segestrum p. 400. v. *Ἀἰθῆς*. G.
Segnitia p. 149, 261, 710. A. D.
Segregare p. 20, 333. v. *Abgregare*. D.
Seiuges p. 77, 454. v. *Iuges*. D.
Seliquastra p. 150, 262, 712. D. G.
Sella p. 262. v. *Seliquastra*. — *curulis* 264. c. not. 1. 715. A. S. D. 371. v. *Curules*. D. G. — *solida sedere* 666. c. not. 2. 718. v. *Solida*. A. D. G.
Sellisternium p. 141. v. *Sella*.
Sementivae feriae p. 149, 707. D. G.
Semiplotia p. 128. v. *Ploti*.
Semis p. 139, 239, 662. D. G. — *semisuncia* 347. v. *Bessem*. S.
Semita p. 472. v. *Limites*. L.
Semodius p. 139, 239, 662. v. *Semis*. D. G.
Sempronja horrea p. 235, 660. A. L.
Semuncia p. 139. v. *Semis*.
Semuncius p. 239. v. *Semis*.
Senaculum p. 149, 265, 703. D. G. 717.
Senatores p. 260. c. not. 2. 708. D. G. L. — *patres* 130, 212. v. *Patres*. — *senatorum si quis impedire vellet, ne S. C. fieret, postulare poterat, ut singuli consularentur* 532. v. *Senatum numerum*. D. G. — *praeteriti* 213, 610. v. *Praeteriti*. A. S. D. G.
Senatum numerum quid sit p. 181, 532. v. *Numerum*. D. G.
Senatusconsultum p. 260, 708. v. *Senatusdecretum*. D. — *senatusconsulti verba per discessionem faciendi* 627. v. *Qui hoc*. A. D.
Senatusdecretum p. 260, 708. D.
- Senex* in proverbio: *Salva res est, dum saltat senex* p. 254, 695. A. S. D. G. — *Senes depontani* 57. v. *Depontani*. — *senes sexagenarii de ponte deiciebantur* 57. v. *Depontani*.
Senis pro senex p. 239, 664. v. *Suppellectilis*. A. D.
Senis crinibus ornantur nubentes p. 260, 709. S. D. G.
Senium p. 260, 709. D. G. L. 24. v. *Anatem*.
Senones p. 260, 709. D.
Sententia in formula *pro sententia* p. 124, 584. v. *Pro sententia*. — *sententiae dicendae verba* 221. v. *Qui hoc*.
Sentes v. 149, 260, 709. A. D.
Sentina p. 149, 260. v. *Sentinare*.
Sentinare p. 149, 260, 708. S.
Seplasia p. 261. c. not. 8. 711. A. D. 687. G.
Seplasiarius p. 687. v. *Seplasia*. G.
Septentriones p. 260, 709. A. D.
Septem p. 139. v. *Semis*. 238. v. *Suppum*.
Septifariam p. 500. v. *Multiforiam*.
Septimatrus p. 132, 218. v. *Quinquatrus*.
Septimontium p. 150, 260, not. 4, 261, 267, 710. A. S. D. G.
Septiones p. 465. v. *Insetum* 83.
Septunx p. 347. v. *Bessem*. S.
Scpulchrum p. 261, 710. A. D. — *scpulchra vino aspergebantur* 134. v. *Respersum*. — *scpulchra puticuli erant* 200. v. *Puteum*.
Scpultura erat putei p. 118. v. *Puticuli*.
Scpultura morte meroque p. 261.
Sequamque p. 267, 720. D.
Sequester p. 261, 710. A. D. G.
Sequor p. 706. v. *Seccessiones*. L.
Sera p. 233, 651. v. *Reserari*.
Serere p. 21. v. *Asserere*.
Sergius Orata p. 189. v. *Orata*.
Seria p. 515. v. *Muries*. G.
Serilla p. 150, 262, 712. D. A.
Serius p. 150, 263, 713. S. D.
Sermo praetextatus p. 129, 211, 606. v. *Praetextatum*. S. D.
- Sero sapiunt Phryges* proverb. p. 262. Cfr. v. *Phryges*.
Serpentes p. 151, 266. v. *Serpsit*.
Serpsit serpula p. 152, 267, 719. v. *Serpula*. D. G.
Serpsit p. 151, 266, 719. D. G.
Serpula serpsit p. 151, 152, 266. v. *Serpsit*. 207, 720, 719. v. *Serpsit*. D. G.
Serrae p. 22. v. *Adserere*. — *serra proeliari* 151, 264, 716. S. D.
Serior p. 262, 712. D. G.
Servilius lacus p. 139, 238, 660. D.
Servii Tullii ortus p. 184. v. *Nothum*.
Servus p. 420. v. *Fritudo*. D. L. — *Servorum dies festus* 150, 262. c. not. 1. 712. S. D. G. — *Servus ambactus* 4. v. *Am*. — *locellaris sive lucellaris* 305. v. *Am*. D. — *receptitius* 138, 233, 652. v. *Receptitius*. A. D. G. — *Proverb.: Quot servi, tot hostes* 221, 627. v. *Quot*. A. D. G. — *Servi Curiarum* 370. v. *Curiales*. S. — *Servus manumittitur quid sit* 104, 173. v. *Manumittere*. Cfr. *Manumittere*.
Servitute potius p. 215. v. *Potitus*.
Sesili p. 719. v. *Silatum*. D.
Sesopia p. 237, 659. A. D. L.
Sestertius p. 148, 260, 705. A. D. L. 266. v. *Sestertii*. 275. v. *Trientem*. — *Sestertii nota* 266. c. not. 1, 713. A. D.
Siculum p. 140. v. *Sudum*.
Sex p. 238. v. *Suppum*. — *Sex milium legio* 148, 706. D. L. — *Sex suffragia* 259, 705. D. L. — *Sex Vestae sacerdotes* 265, 717. D.
Sexagenarii de ponte deiciebantur p. 258, 259, not. 9. 704. A. S. D. L. 57. v. *Depontani*.
Sexatrus p. 132, 218. v. *Quinquatrus*.
Sextantarii asses p. 265, 717. A. D. G. L.
Sextarius p. 213, 609. v. *Publica*. A.
Sexu p. 705. v. *Sexus*. S.
Sexus p. 148, 705. A. S.
Si — si pro sive — sive p. 192, not. 2.
Si masculinum pronomini reflexivi p. 721. v. *Suad* ted. L.
Sibus p. 148, 706. D. 569. v. *Persicus*. S. D. G. L.

- Sibyna* p. 148. 706. D. G.
Sica p. 706. v. *Sicilices*. D.
Sicani p. 457. v. *Italia*. L.
Siciles p. 706. v. *Sicilices*. U. S. D.
Sicilices p. 706. U. S. D.
Sicilicus p. 149. 706. S. D.
Sicilienses p. 46. v. *Corinthienses*.
Sicilire p. 706. v. *Sicilices*. S.
Sicinista p. 707. v. *Sinciniam*. D.
Sicinium p. 707. v. *Sinciniam*. D.
T. Sicinius Sabinus p. 183. v. *Nautii*. 536. ib. D. L.
Siculi cum *Athenienses* *Syracusas* obsiderent, *geras crebro* poscebant p. 70. v. *Gerræ*.
Sicionia p. 149. 707. D.
Siderosus p. 580. v. *Praesiderare*. D.
Sidus confectum p. 579. 580. v. *Praesiderare*. D. L.
Siedeln German. p. 318. v. *Aedis*. L.
Sifunculi p. 711. v. *Sifus*. S.
Sifus p. 260. not. 5. 261. 711. A. S. G.
Sigillaria dies festus p. 713. v. *Servorum*. S.
Sigillata pocula p. 261. v. *Signa*.
Signa p. 261. 710. S. D. — *pecoribus inuruntur* p. 65. v. *Dignorat*. — *signa adulterina* 23. v. *Adulterina*. — *signum militare porci effigies* 127. 206. 595. v. *Porci*. G. — *Minotaurus* 102. 505. v. *Minotauri*. D. G. — *Mercurii Malevoli* 105. 516. v. *Malevoli*. S. D. — *Pudicitiae deae* 129. 211. 605. S. D. v. *Pudicitiae*. — *aeneum pueri impuberis* 208. v. *Pueri*.
Signare p. 149. 261. 710. G. 138. v. *Resignatum*.
Signatorum p. 710. v. *Signare*. G.
Silae p. 150. 262. v. *Silus*.
Silatum p. 151. 216. 719. D.
Silentio surgere in auspicando, quid sit p. 267. 720. D. 268. v. *Sinistrum*.
Silentium p. 267. v. *Silentio*.
Silere et tacere differ. p. 150. 715. D. L.
Silicem lapidem iuroturi per Iovem tenebant p. 85. 470. v. *Lapidem*. D.
Siliceni p. 140. 239. c. not. 4. 663. A. S. D. G. L.
Silus p. 262. 712. S. D. G.
Silva p. 139. v. *Semis*. 238. v. *Sup-*
GRAMMAT. LAT. II.
- pum*. — *silvae sacrae non caedebantur* 353. v. *Conlucare*. D. S. — *Naevia* 108. 120. 531. v. *Naevia*. A. S. D.
Silvanus Mars p. 517. v. *Marspedis*. S. 269. — *Silvani* 724. v. *Tullios*. G.
Silvii p. 262. 712. D.
Simius p. 321. v. *Aenariam*. D.
Simpludercia funera p. 148. 259. c. not. 10. 705. S. D. G.
Simpulus p. 310. v. *Aurear.*
Simpulator p. 707. v. *Simpulum*. D.
Simpulatrices p. 149. v. *Simpulum*.
Simpulatus p. 707. v. *Simpulum*. S. D. G.
Simpulum p. 149. 707. S. D. G.
Simulacrum Statae Matris p. 145. 250. v. *Statae*. — *Fortunae Muliebris* 605. v. *Pudicitiae*. S. — *Simulacra Dianae* 77. v. *Iuventutis*.
Simulatrix p. 198. v. *Patrix*.
Simultas p. 149. 707. D. G. L.
Sincinia p. 149. 707. D.
Sine p. 721. v. *Suad ted*.
Sine sacris haereditas p. 237. 660. A. D. L.
Singulator p. 310. v. *Aurear.* S.
Singulus p. 540. v. *Ningulus*. L.
Sinistimum p. 56. v. *Dextimum*.
Sinistrorsus p. 89. v. *Longitrsus*.
Sinistrum p. 721. — *Sinistrum in auspiciis* 267. not. 1. 263. — *auspicium* 260. v. *Sinistrae*. — *sinistrae aves* 263. c. not. 1. 708. D. — *sinistra tibia* 406. v. *Dextrarum*. D. 462. v. *Impares*. D.
Siparium p. 150. 261. c. not. 6. 711. v. *Supparum*. S. D. G.
Siremps p. 150. 264. 715. A. S. D. G. L.
Sis pro si vis p. 140. v. *Sodes*. 39. v. *Cumalter*. pro *suis* 141. 242. v. *Sos*.
Sisep Juno p. 262. c. not. 2. 713. D. L.
Sistere Jana p. 152. 267. 720. D.
Sithonius de re vestiarum p. 560. v. *Pellicum*. L.
Sitten German. p. 318. v. *Aedis*. L.
Situlus barbatus p. 109. v. *Nanum*.
Situs p. 584. v. *Prosita*. L.
Sitzen German. p. 318. v. *Aedis*. L.
Soboles p. 143. Cf. *Suboles*.
Sobrius quis sit propior p. 140. 240. 666. D. 126. 204. 592. v. *Propius*. A. D. G.
Sobrius vicus p. 140. 240. 667. S.
Socer magnus p. 95. 490. v. *Magnum*. D. — *maior* 93. 497. v. *Maiorem*. D.
Socordia p. 139. 238. 662. v. *Secordia*. D. G.
Socrus p. 490. v. *Magnum socrum*. D. — *magna* 95. 490. v. *Magnum*. D. G. — *maior* 98. v. *Maior socrus*.
Sodalis p. 140. 241. 667. S. D. L.
Sodes p. 140. 241. 667. A. D. G. 39. v. *Cumalter*.
Sol p. 251. 638. D. 334. v. *Aureliam*. D.
Sol manat quid sit p. 104. 174. 514. v. *Manare*. S. D. — *Solis deliquium* 55. v. *Deliquium*.
Solari p. 242.
Solaria Babylonica p. 141. 241. v. *Solla*.
Solatium p. 141. 243. 670. A. D.
Solea p. 141. 242. 669. D. G. L.
Soleus p. 142. 242. Vide *Sulcus*.
Soliar sternere p. 141. 241. 668. v. *Solla*. S. D. G.
Solicitare p. 152. 268. 721. D. G.
Solidus p. 669. v. *Solox*. L. — *solidum* 245. v. *Subsolaneae*. 266. v. *Solida sella*. — *solida* 139. 238. v. *Solitaurilia*. — *solida sella sedere* quid 266. c. not. 2. 718. A. D. G.
Solino p. 152. 268. 720. D. G. — *Solitorius* p. 310. v. *Aurear.* S.
Solitaurilia p. 149. 238. 661. A. S. D. G. — in *Solitaurilibus* quid sit *Mars* 517. v. *Marspedis*. S.
Solipugna vel *solipugna* p. 141. 243. 670. A. S. D. G.
Solium p. 262. v. *Seliquastra*. 668. v. *Solla*. D.
Solla p. 141. 241. 668. S. D. G.
Sollemne p. 141. 150. 264. 716. A. D. G. — *sollennia sacra* ibid.
Sollers p. 139. 238. 665. v. *Solitaurilia*. D. 141. 241. v. *Sollo*.
Sollicuria p. 241. v. *Sollo*.
Solliferum p. 141. 678. v. *Sollo*. D. — *solliferrea tela* 139. 233. v. *Solitaurilia*.
 N N N N N

- Sollisterium* p. 241. v. *Solla*.
Sollistimum p. 242. 668. D.
Sollo p. 141. 241.
Sollum p. 238. v. *Solitaurelia* 268.
v. *Sollicitare*.
Solox p. 141. 242. 669. S. D. G. L.
Solum i. e. *terra* p. 141. 242. 669. D.
G. L. 152. v. *Sollicitare*. — *solus*
150. 139. v. *Solitaurelia*.
Solvo p. 472. v. *Litatum*. L.
Somnus p. 532. v. *Pronulgari*. L. 592.
v. *Penem*. L. 657. v. *Sodalis*. L.
Sonare p. 667. v. *Sodalis*. L.
Sonivium p. 139. 237. 241. 667. 668.
v. *Sollistimum*. D. 659. A. S.
Sons p. 140. 241. 667. D. G. L. 235.
v. *Sonticum*. 466. v. *Insons*. D.
Sonticus morbus p. 139. 238. 660. S.
D. — *sonitica causa* 264. c. not.
2. 715. G. L. 660. v. *Sonticus mor-*
bus.
Sonus p. 667. v. *Sodalis*. L.
Soracum p. 140. 240. 666. A. S. D.
Soror p. 341. v. *Auctor*. L.
Sororitare p. 140. 240. 666. A. S.
Sororium tigillum p. 143. 240. 666.
D. G. L. 276. 737. v. *Tigillum*. D.
Sors p. 140. 240. 666. D. G.
Sortus p. 140. 240. v. *Surregit*.
Sos pro suos p. 141. 242. 669. S. D. L.
Sospes Iano p. 141. 243. 670. S. D. G.
Sospitare p. 141. 243. 670. v. *Sospes*.
S. D. G.
Spara p. 147. 265. 699. S. D. G.
Sparus p. 636. v. *Rumex*. G. 699. v.
Spara. S. D. G.
Spatiator p. 150. 264. c. not. 5. 716.
S. D. G.
Species p. 265. 718. D. L.
Spectaculorum pecunia p. 477. v. *Lu-*
car.
Specio p. 257. 701. A. S. D. G.
Spectu p. 147. 257. 700. D. L.
Speculator p. 59. 414. v. *Explorare*.
D.
Species p. 263. 713. A. S. D. G.
Spes plur. a *spes* p. 257. 701. D.
Spetile p. 147. 257. c. not. 4. 700. A.
D. G. L.
Spearit p. 257. v. *Spicit*.
Spicit p. 147. 257. 700. A. D. G.
Spiciunt p. 264. 716. S. D. G.
Spicio p. 2. v. *Auspicium*.
Spicum farreum p. 137. v. *Restibilis*.
Spices, spica, spicum substant. p. 238.
257. 701. D. G.
Spinther p. 148. 258. 702. A. D.
Spintyrnia p. 148. 257. 701. A. D. G. D.
346. v. *Bustum*. S.
Spira p. 147. 257. 700. D.
Spirillum p. 147. 257. 700. D.
Spolia opima p. 190. c. not. 2. 549.
v. *Opima*. A. S. 113. v. *Opis*.
Spondere p. 147. 255. 697. D. G. 150.
263. 713.
Sponsalibus prima et secunda hora
felix p. 129. 211. 606. v. *Prima*. D.
Sponsis bene, benegue volueris p. 147.
267. 720. S. D.
Sponte sua p. 147. v. *Spondere*.
Spurcum vinum p. 151. 267. 720. D. G.
Spirius p. 109. 184. 538. v. *Nothum*.
S. D. G.
Squalidus p. 147. 255. c. not. 7. 698
(bis). v. *Squarrosus*. S. et suo no-
mine. S. D. G.
Squarra p. 638. v. *Squarrosus*. S.
Squarrosus p. 147. 256. 698. S. D. G.
Stab German. p. 665. v. *Stipem*. L.
Stagnea p. 686. v. *Stagnum*. L.
Stagnum p. 249. 686. A. D. G. L.
Stalgium p. 145. 250. 685. D.
Stamm German. p. 666. v. *Stipem*. L.
Stampfe Germ. p. 666. v. *Stipem*. L.
Stampfen Germ. p. 666. v. *Stipem*. L.
Statua Ludii cuiusdam p. 238. 660.
D. L. — *statuae Cinciae* 232. v.
Romanam.
Staticalis p. 716. v. *Spatiatorem*. D.
Statorius primus in censu nomina-
tur p. 90. v. *Lacus*.
Status dies p. 145. 249. 636. — *sta-*
tae feriae 69. 434. v. *Feriae*. D. G.
— *Statae matris simulacrum* 145.
250. 686. D. G. — *stata* 636. D. G.
— *stata sacrificia* 150. 264. 716.
D. G.
Status conductus p. 249. A. L. 686.
A. G. — *statu liber* 249. 686. S.
D. G. — *Cinciae* 382. v. *Cincia*. D.
Steev p. 665. v. *Stipem*. L.
Steif p. 665. v. *Stipem*. L. 683. v.
Stipem. L.
Stella p. 268. 721. D.
Stellatina tribus p. 263. c. not. 6. 714.
A. D. G.
Stellio p. 248. 682. A. S. D. G.
Stercus ex aede Vestiae egestum p. 264.
— *stercus delatum dies festus* p.
132. 219. 220. not. 1. 716. D. G.
Sterila p. 145. 250. 687. D.
Sternere soliar p. 150. 241. v. *Solla*.
Stilla p. 150. 715. v. *Stiricidium*.
Stimulus p. 455. v. *Instigat*. L.
Stipa p. 268. 684. v. *Stipatores*. S.
Stipare p. 665. v. *Stipem*. L. 683. v.
Stipem. L. 684. v. *Stipatores*. D.
Stipatores p. 144. 249. 684. A. S. D. G.
L. 152. 267. not. 3. 268. 721.
Stipes p. 144. 249. 684. A. S. D. —
stipes impensa 80. v. *Impensa*. —
stipites 268. v. *Stipatores*.
Stips p. 140. 240. 665. D. L. 248. c.
not. 3. D. G. L. 665. v. *Stipem*. L.
Stipula p. 663. v. *Stipem*. L.
Stipulare p. 665. v. *Stipem*. L.
Stipulari p. 140. 240. 683. v. *Stipem*.
D. L. — *Stipulando reus* 135. 227.
639. v. *Reus stipulando*. S. D. G.
Stipulatio mortis causa p. 175. 516.
v. *Mortis causa*. S. D. G.
Stipulatio p. 227. v. *Reus stipulando*.
Stipulum p. 684. v. *Stipatores*. A. D.
Stiria p. 130. 715. v. *Stiricidium*. D. G.
Stiricidium p. 150. 264. 715. D. G.
Stirillum p. 701. v. *Spirillum*. D.
Stirps p. 248. c. not. 4. 633. A. S. D.
L. 248. 507. v. *Masculino*. G. 236.
v. *Recto*. 666. v. *Stipem*. L.
Stiva p. 665. v. *Stipem*. L.
Sitata p. 144. 248. 682. D. S. G. L.
Stilatarius p. 682. v. *Sitata*. S.
Silembus p. 248. 682. D. L.
Stilis p. 144. 248. 682. v. *Sitata*. D.
et 682. v. *Silembus*. L.
Stilocus p. 144. 248. v. *Sitata*. 682. v.
Silembus. L.
Stolidus p. 145. 250. 686. S. D.
Stolo p. 686. v. *Stolidus*. S.
Stopfen Germ. p. 666. v. *Stipem*. L.
Strauss Germ. p. 682. v. *Silembus*. L.
Strebulia p. 144. 248. 681. A. S. D. L.
Streit Germ. p. 682. v. *Silembus*. L.
Strena p. 144. 248. 681. A. S. D. G.
Strenia dea p. 661. v. *Sacra via*. D.
Striae p. 701. v. *Spirillum*. D.

- Strigae* p. 145. 249. 684. D. 685. v. *Strigas*.
Striges p. 685. A. S. D. L.
Strigor p. 148. 249. 684. S. D.
Strigosi p. 249. v. *Strigorem*.
Stritavus p. 144. 249. 684. S. D.
Stroppus p. 144. 681. S. D. G.
Struere pedem p. 117. 198. 566. 681. v. *Pedem*. S. D. 248.
Strus p. 144. 248. 680. D. L. 64. v. *Fircutum*.
Strufertarii p. 140. 239. 662. A. S. D. G. 64. v. *Fircutum*.
Struices p. 144. 248. 680. A. S. D.
Struppi p. 151. 266. c. not. 5. 719. Cfr. *Stroppus*.
Struppearia festum p. 248. v. *Scoppus*.
Strupum p. 248. v. *Scoppus*.
Struethum p. 144. 248. 681. D.
Struthiocamelus p. 121. v. *Parones*. 578. v. *Passer*. D.
Stryd p. 682. v. *Silembus*. L.
Stultorum feriae p. 145. 250. 687. A. D. 131. v. *Quirinialis collis*. 218. 618. v. *Quirinolia*. D.
Stuppa p. 250. 687. D. 665. v. *Stipem*. L.
Stuprum p. 145. 250. 687. S. D. G.
Stura flumen p. 145. 250. 687. D.
Sturio p. 332. v. *Aqipenser*. D.
Styf p. 683. v. *Stipem*. L.
Sua i, e. hac ratione p. 721. v. *Suad ted*. L.
Suad ted p. 268. 721. S. D. L.
Suasum p. 142. 244. 672. A. D. G.
Sub corona venundari p. 143. 245. 676. A. S. D.
Sub dio p. 401. v. *Dium*. D. G. 406. v. *Dies*. L. — *sub divo* 407. v. *Dium*. L. — *sub diu* 54. v. *Dium*.
Sub Iove p. 406. v. *Dies*. L.
Sub iugum mittere p. 142. 244. 673. D.
Sub vineam iacere p. 144. 247. 679. D. G.
Sub vitem hastas iacere p. 143. 247. 678. S. D. G. L. — *sub vitem procliarari* 144. 247. 678. S.
Subacti p. 143. 246. 677. D.
Subare p. 248. 680. v. *Suillum*. D.
Subditiua p. 332. v. *Abdiivi*. G.
Subditiuus p. 332. v. *Abdiivi*. G.
Subditus iudeae p. 150. 263. 713. D. G.
Suber p. 270. 687. G. 663. v. *Strufer-tarios*. S.
Suberies p. 238. not. 3. 239.
Subices p. 142. 244. 673. A. S. D.
Subigere arietem p. 265. 267. 718. 720. S. 677. D.
Subinde p. 56. v. *Deinde*.
Subire p. 248. v. *Suillum*.
Subitillus p. 677. v. *Subucula*. S. D.
Sublestus p. 140. 239. 664. A. D. G. L. — *sublestissimum vinum* 140. v. *Sublesta*.
Sublices p. 238. not. 2. 239. 662. v. *Sublicius*. S.
Sublimis pons p. 239. 662. A. S. D. G.
Sublimavit p. 246. 676. D. G.
Sublime p. 143. 246. 676. D.
Subluicare arbores p. 151. 267. 720. D. G.
Suboles p. 246. 677. A. D. Cfr. *Soboles*.
Subulari p. 143. 246. 676. D. G.
Subrumi hoedi p. 135. v. *Ruminalis*. 312. v. *Adrumavit*. 676. v. *Subrumari*. D. G.
Subrumius p. 225. v. *Ruminalis*.
Subscudes p. 143. 245. 675. A. S. D.
Subsellium p. 262. v. *Seliquastra*.
Subsidiarii milites p. 245. v. *Subsidiium*.
Subsidiuos p. 675. v. *Subsidiium*. S.
Subsidiium p. 245. 675. A. S. D. G. L. 122. v. *Praesidium*.
Subsignare p. 137. 232. v. *Resignare*. 251. v. *Signare*.
Subsili p. 142. 245. c. not. 6. 675. S.
Subsolanae p. 245. 675. S. D.
Subsolanaei p. 245. v. *Subsolanae*.
Substillatio p. 675. v. *Substillum*. D.
Substillum p. 143. 245. 675. S. D.
Subucula p. 143. 677. S. D. G. 144. v. *Supparus*.
Sububeres p. 414. v. *Exuberes*.
Subulo p. 143. 246. 676. A. S. D. L.
Subura p. 143. 246. 676. A. D.
Suburana tribus p. 243. c. not. 7. 671. D.
Subverbusta p. 143. 246. 677. S. D. G.
Sub vos placu p. 143. 246. 677. A. D. G. 143. 191. v. *Ob vos sacro*.
Succenturiare p. 143. 246. 676. D. L.
Succenturiati milites p. 676. v. *Succenturiare*. D.
Succerda p. 142. 243. 671. D.
Succidanea hostia p. 142. 243. c. not. 8. 672. D. G.
Succingulum p. 142. 243. 671. A. D.
Succrotila vox p. 141. 243. 242. c. not. 5. 671. A. S. D. G. L. 375. v. *Crocotillum*. D.
Succusanus pagus p. 143. v. *Subura*.
Sucula p. 243. c. not. 6. 706. A. S. 671. A. S. D. G.
Sudarium p. 658. v. *Rica*. D.
Sudicium p. 148. 709. D.
Sudum p. 140. 239. 664. D. G. L. 263. v. *Sedum*.
Suender German. p. 667. v. *Sons*. L.
Sueris p. 257. c. not. 4. 700. v. *Spetile*. D. G.
Suessa Auruncorum p. 325. v. *Ausonia*. S.
Suessae Camenae Lucilii p. 325. v. *Ausonia*. S.
Suetonio abudicatur liber de re vestiaria p. 560. v. *Pellicem*. L.
Sufes p. 143. 246. 247. not. 4. 678. S. D. G. L. 171. v. *Mansues*.
Suffibulum p. 151. 266. 719. S. G.
Suffimenta p. 151. 266. 719. D. 415. v. *Exfr*. D.
Suffio p. 415. v. *Exfr*. D. 719. v. *Suffimenta*. D.
Suffiscus p. 143. 246. 677. A. D.
Suffitio p. 3. 301. v. *Aqua et igni*. G. 60. v. *Exfr*. — *suffitionis laurus adhibebatur* 87. v. *Laureati*.
Suffragatores p. 266. c. not. 4. 719. A. D. G.
Suffragia sex p. 259. 705. v. *Sex suffr*. D. L. — *Suffragium patrum populo commune* 205. v. *Patrum et Populi*.
Suffucrat p. 267.
Sugillatum p. 142. 243. 672. S. D.
Sui quomodo prisca Latini declina-verint p. 670. v. *Sos*. L.
Suillum genus inuisum Veneri p. 247. 680. S. D.
Sulcus p. 243. 672. D. G. — *primigenius* 127. 204. 598. v. *Primigenius*. D. G.

- Sultis* p. 141. 242. 670. L. 150. 262. 713. A. D.
- Sum pro eum* p. 141. 241. 668. D.
- Summanalia* p. 151. 267. 720. D.
- Summani* sunt nocturna fulgura p. 408. v. *Diem*. D.
- Summussi* p. 141. 241. c. not. 5. 667. A. S. D. G. L.
- Sumptu privato quamdiu se Romani milites sustinerint* 127. 205. 595. v. *Privato*. A. S. D.
- Suopte* p. 144. 247. 680. D. L. 144. v. *Suopte*.
- Supat* p. 144. 247. 679. A. D. G. 124. v. *Prosapia*.
- Supellectilis* nominativ. p. 239. 654. A. D.
- Super* p. 244. v. *Superescit*.
- Supercilium* p. 244. 673. D. 33. 360. v. *Cilium*. D. — *supercilia in Junonis tutela* 142. 245. 674. A. D.
- Superscit* p. 142. 244. 673. A. D. G. L.
- Superis diis aras consecrabant* p. 24. 342. v. *Altaria*. D.
- Supersolanei* p. 245. v. *Subsolanae*.
- Superstites* p. 142. 244. c. not. 2. 674. A. S. D. G.
- Supervacaneum* p. 139. 239. 662. D.
- Supervacuum* p. 662. v. *Supervacaneum*. D.
- Supervaganea aris* p. 142. 245.
- Supinus* p. 139. 237. v. *Suppum*.
- Supparum* p. 261. 711. S. D. 247. v. *Supparum*.
- Suppari* p. 144. 679. A. S. G.
- Suppernati* p. 142. 245. 674. A. S. D.
- Supplicium* p. 143. 246. c. not. 3. 677. A. D. S. L.
- Suppum* p. 139. 237. c. not. 4. 660. A. S. D. G.
- Supremum* p. 142. 245. 674. A. S. D. — *suprema multa* 195. v. *Ovibus*. 198. v. *Peculatus*. 245. v. *Supremum*.
- Sura petila* p. 115. 559. v. *Petilam*. D. G.
- Surculus* p. 140. 241. v. *Surus*.
- Surgere silentio in auspiciis* p. 267. 720. v. *Silentio*. 268. v. *Sinistrum*.
- Surit* p. 680. v. *Suillum*. S.
- Surium* p. 241. 667. D.
- Surregit* p. 140. 240. 666. D.
- Surremit* p. 140. 241. 667. S. D. G. 305. v. *Abemito*. S. D.
- Surrempsit* p. 140. 667. A. G.
- Surus* p. 140. 667. A. D. 235. v. *Rigido*. 43. 385. v. *Crebrisuro*. D.
- Sus Minervam* proverb. p. 248. 680. D. — *sue plena Telluri sacrificabant* 208. 600. v. *Plena*. A. S. D. G. — *sus confeta* 44. 384. v. *Confeta*. S. D.
- Suspectus* p. 144. 247.
- Susque deque* p. 139. 237. 659. A. D. L.
- Sutelae* p. 148. 247. 679. A. D.
- Sutrium* in proverb. *Quasi cant Sutrium* p. 247. 679. A. S. D. G.
- Suus haeres* p. 101. v. *Myrtea*. S. 508. v. *Mancipatus*. D. — *sui auri homo* 131. 216. v. *Puri*.
- Sycomorus* p. 250. not. 8. 688. S. D. G.
- Sycophantae* p. 142. 243. 672. S. D.
- Syllaba pte et ope et ψe unde* p. 680. v. *Suopte*. L.
- Syracusas cum Athenienses obsiderent Siculi gerras posebant* p. 70. v. *Gerrae*.
- Syracusantum talentum* p. 273. v. *Talentum*.
- Syrium talentum* p. 731. v. *Talentorum*. A.

T.

- Tabellae* p. 273. 730. D.
- Tabellarii* p. 273. v. *Tabellae*.
- Tabernacula* p. 273. 730. D. G. 11. v. *Atibernalis*. 30. 354. v. *Contubernalis*. 326. v. *Atibernalis*.
- Tabernae* p. 11. v. *Atibernalis*. 273. v. *Tabernacula*. — *caeditiae* 35. 364. v. *Caeditiae*. D. — *crustariae* 41. 376. v. *Crustariae*. D. G. — *novae* 203. v. *Plebeii*.
- Tabernariae fabulae* p. 269. 722. v. *Togatarum*.
- Tabes* p. 273. 730. D.
- Tablinum* p. 154. 273. 730. S. D.
- Tabularium* p. 730. v. *Tablinum*. D.
- Tabulae XII* p. 274. v. *Taliois*. 276. v. *Tignum*. 276. v. *Figinti quinque*. 278. v. *Vogulatio*. 279. v. *Vindiciae*.
- Tacere et silere differ.* p. 715. v. *Silere*. D. L.
- Taciturnus* p. 157. 740. D.
- Tacitus* p. 157.
- Taedulum* p. 155. 274.
- Taeniae* p. 274. 732. S. D. L.
- Taenpoton* p. 154. 732. A. S. D. G.
- Tageax* p. 154. 273. 730. D. G.
- Tages* nom. propr. p. 273. 731. A. D.
- Tagit* p. 151. 273. 730. D.
- Talassio* p. 152. 268. 722. A. S. D. G.
- Talassius* p. 268. v. *Talassionem*.
- Talentum* p. 413. v. *Euboicum*. A. — *Talentorum genera* 273. 731. — *Atticum*, *Aegineum*, *Babylonicum*, *Syrium*, *Rhodium*, *Cistophorum* 273. — *Euboicum*, *Babylonicum*, *Atticum* 59. 413. v. *Euboicum*. A. D. — *Syracusantum* 273. v. *Talentorum*.
- Talia* p. 154. 732. S. D.
- Talio* p. 274. 734. A. S. D. G.
- Talipedare* p. 154. 273. 731. D.
- Talla* p. 732. v. *Talia*. S. D.
- Talus* p. 154. 273. 731. D.
- Tam* p. 155. 273. 733. D. L. — *Tam perit, quam extrema faba* proverb. 275. 733. D.
- Tama* p. 155. 274. 733. D. G.
- Tamde* p. 733. v. *Tame*. S.
- Tame* p. 733. L.
- Tamen* p. 733. v. *Tam*. D.
- Taminare* p. 275. 731. v. *Taminia*. D.
- Taminia uva* p. 154. 273. 731. A. S. D.
- Taminum* p. 731. v. *Taminia*. D.
- Tanmodo* p. 154. 731. A. S. L.
- Tamne* p. 154. 273. 731. D.
- Tanquil* p. 71. v. *Gaia Caecilia*.
- Tandem* p. 155. 274. 733. D.
- Topfer* p. 724. v. *Topper*. L.
- Toppete* p. 268. c. not. 5. 721. A. S. D. G.
- Tappetus* p. 721. v. *Tappete*. S.
- Tapulla lex* p. 154. 275. c. not. 2. 735. S. D.
- Tarentini simplicia verba per paragonem* productum p. 336. v. *Agasones*. D. 375. v. *Cnasonas*. S.
- Tarmes* p. 154. 732. S. D. G.
- Tarpeiae effigies* p. 274. 735. D. G. — *Tarpeia* 274. — *Tarpeia lex* 207. v. *Peculatus*. — *Tarpeium saxum* 263. 714. v. *Saxum*. A. D. G.

- Tarpinius* p. 301. v. *Aqua*.
Tarquinius Priscus p. 124. v. *Priscus*, 585. v. *Primus*.
Tarquitiae scalae p. 274. 734. D. G.
Tarracia p. 123. v. *Praenominius*.
Tartarinus p. 155. 732. A. D.
Tatienses p. 738. v. *Titienses*. D. L.
Tatii mors p. 274. 734. D. — *leges* 203. v. *Florare*.
Taura p. 152. 269. c. not. S. 723. A. D.
Taurea p. 351. v. *Boiae*. S.
Tauri verbenaeque p. 274. 733. D.
Taurii ludi p. 152. 268. c. not. 6. 721. A. S. D.
Taurorum specie sunt simulacra fluminum p. 274. 734. D. G.
Taxat p. 154. 272. 729. S. D. G.
Taxatio p. 154. v. *Taxat*. 272. 730. D.
Taxatores p. 154. 730. v. *Taxatio*. D.
Tectum deliciarum p. 55. v. *Delicia*.
Tegillum p. 155. 737. A. D.
Tego p. 3/3. v. *Cutis*. D.
Tegulae deliciares p. 55. v. *Delicia*.
Telluri plena sive sacrificabant p. 208. 600. v. *Plena*. A. S. D. G.
Telum p. 276. 737. A. D. 389. v. *Clava*. D. 303. v. *Arma*. D. — *tela solifera* 139. 238. v. *Solitaurilia*.
Temerare p. 155. 736. D. L.
Temetum p. 155. 275. 736. S. D. G.
Teminare p. 735. L.
Temo p. 260. v. *Septentriones*.
Tempesta p. 155. 736. D.
Tempestat p. 155. 736. D. 82. v. *Intempestat*.
Templum p. 157. 609. G. 739. A. D. G. 31. 354. v. *Contemplari*. 173. v. *Minora*. — *Templa minima* 173. 511. v. *Minora*. A. S. D. — *templum Libertatis* 430. v. *Libertatis*. — *Templa effari* 720. v. *Sistere*. D.
Temulentia p. 155. v. *Temetum*.
Temulentus p. 155. v. *Temetum*.
Tendere p. 740. v. *Tenus*. L. 747. v. *Venerari*. L.
Tenitae p. 157. 740. D.
Tentipellium p. 276. 737. S. D.
Tenus p. 157. 740. D. L. 747. v. *Venerari*. L.
Teredinates p. 275. 735. D. L.
Teredones p. 358. v. *Cossi*. G. 732. v. *Tarmes*. D.
Terentius et Iuuentius confusa p. 668. v. *Summissi*.
Terenum p. 152. 268. 721. S. D.
Teres p. 155. 275.
Termentum p. 155. 735. D.
Termes p. 157. 740. D.
Terminatio rit p. 460. v. *Incensit*.
L. — ternus et turnus 407. v. *Dium*. L.
Termino sacellum p. 157. 740. D.
Termino p. 155. 275. 735. D.
Ternus terminatio p. 407. v. *Dium*. L.
Tero p. 316. v. *Attritum*. D.
Terra Cadmea p. 36. 367. v. *Cadmea*. D. G.
Terrestrialium deorum sacra p. 24. v. *Altaria*.
Tersus dies p. 155. 275. 735. D.
Terticipes p. 737. v. *Tignum*. S.
Teruncium p. 108. 535. v. *Nonuncium*. D. G.
Tesca loca p. 154. 272. 728. S. D. L.
Testamentum p. 318. v. *Aeditumus*.
A. — inter necium 84. 469. v. *Inter necium*. U. D. — *in prociuctu factum* 81. v. *In prociuctu*. 215. 612. v. *Prociuctu*. A. — *prociuctum* 123.
Testiculari p. 156. 738. D.
Testiculi p. 106. v. *Nefrendes*.
Testis alternatim p. 308. v. *Alternatio*. G. — *testes classici* 43. 332. v. *Classici*. S. G.
Testu p. 213. v. *Pecuum*.
Testudinatum p. 117. 198. v. *Pectinatium*.
Tetino purime p. 131. 217. 617. v. *Purime*. S. D.
Tetini p. 156. 738. D.
Texturae ratio antiqua p. 643. v. *Rectae*. D.
Thalea p. 273. 731. D.
Themis p. 157. 740. D.
Thensa p. 155. 736. D. G. L.
Thesaurus p. 8. 310. v. *Aurum*. G. 427. v. *Favissae*. S.
Thiasitae p. 156. 738. D.
Thiasus p. 738. v. *Thiasitae*. D.
Thocus p. 156. 739. D.
Thomices p. 154. 271. 727. S. D.
Threces p. 156. 738. D.
Thronus p. 739. v. *Thocum*. D.
Thymbracus Apollo p. 154. 272. 729. D. — *mons* 154.
Tiberinus p. 304. v. *Albula*. D. — *Tiberini piscatores* 208. v. *Piscatorium*.
Tiberis Albula dicta p. 4. 303. v. *Albula*. D. 155. 738. D. G.
Tiberius rex p. 304. v. *Albula*. D.
Tibia assa p. 342. v. *Assa*. D. L. — *tibiae deactrae* 56. 406. v. *Deactrum*. D. 462. v. *Impares*. D. — *funcbres* 69. 435. v. *Funebres*. D. — *gingrinae* 71. v. *Gingrinae*. — *impares* 406. v. *Deactrum*. 81. 462. v. *Impares*. D. — *milvina* 91. v. *Milvina*. — *pares* 462. v. *Impares*. D. — *sinistrae* 462. v. *Impares*. 406. v. *Deactrum*. D.
Tibicines p. 155. 725. D. G. 738. D. — *tibicinum dies festus* 101. 169. v. *Minusculae*.
Tibilustria p. 152. Cfr. *Tubilustria*.
Tibris p. 155. Cfr. *Tiberis*.
Tiburi in Aniense sunt tullii p. 269. v. *Tullii*.
Tief German p. 682. v. *Silembus*. L.
Tifata p. 156. 738. D. — *Mancini* 96. v. *Mancini*. — *Curii* vide v. *Curii*.
Tigillum sororium p. 143. 240. 666. v. *Sororium*. 276. 737. D.
Tignum p. 276. 737. S. D. G.
Tinae p. 736. v. *Tinia*. S. D.
Tinia p. 155. 736. S. D.
Tinnitus p. 736. v. *Titinnire*. G.
Tintinnabant p. 155. v. *Tintinnire*.
Tintinnabulum p. 736. v. *Titinnire*. G.
Tintinnaculum p. 736. v. *Titinnire*. G.
Tintinnare p. 275. 736. v. *Titinnire*. D. G.
Tintinnire p. 155. 736. v. *Titinnire*. D. G.
Tippula p. 156. 738. D. L.
Titia p. 123. v. *Praenominius*. 351. v. *Buttubata*. S.
Titia curia p. 156.
Titienses p. 156. 738. D. L.
Titinnire p. 736. A. S. D. G.
Titinus Mutinus p. 509. v. *Mutini*. D.
Titivillitium p. 156. 738. A. S. D.
Tituli milites p. 156. 738. D.
Titus praenom. p. 156. v. *Tituli*.

- Todella* p. 376. v. *Crocotillum*. D.
Todi p. 152. 269. 723. S. D. L. 376.
 v. *Crocotillum*. D.
Todilli p. 269. v. *Todi*.
Toga picta p. 116. 197. 563. v. *Picta*.
 S. D. G. — *purpurea* 116. v. *Picta*.
 — *togae exordiae* 190. v. *Ordiri*.
Togatae fabulae p. 269. 722. A. S. D.
 L. 579. v. *Praetextae*. D.
Tolae p. 729. v. *Toles*. S.
Tolarius p. 729. v. *Toles*. S.
Tolerare p. 272.
Toles p. 154. 272. 729. S. D.
Tolia p. 729. v. *Toles*. S.
Tolleno p. 272. 729. S. D.
Tollo p. 422. v. *Fons*. L.
Tomentum p. 372. v. *Culcita*. D.
Tonge Batav. p. 473. v. *Lingulam*. L.
Tongere p. 154. 272. 727. A. D. G.
Tongitio p. 154. v. *Tongere*.
Tonitrua Claudiana p. 44. 383. v.
Claudiana. D.
Tonsa p. 154. 272. 729. D.
Tonsilla p. 154. 272. 729. S. D. G. 123.
 v. *Pyrrnesius*. 154. 729. v. *Toles*. S.
Topper p. 153. 269. 724. A. S. D. L.
Torrens p. 153. 270. c. not. 3. 725.
 D. G.
Torrere p. 153. 270. 725. A. D.
Torrum p. 153. 270. v. *Torum*.
Torum p. 270. 725. D.
Torve p. 725. v. *Torvitas*. D.
Torvitas p. 153. 270. 725. D.
Toricum p. 271. 726. A. S. D. L.
Trabearum genera p. 740. v. *Tros-*
suli. S.
Trabica navis p. 156. 739. D.
Trabs p. 156. 738. D.
Trachali p. 156. 739. D.
Trogula p. 157. 740. S. D.
Trogus p. 156. 739. D.
Tralatio p. 170. v. *Metaphoram*.
Trans p. 407. v. *Dium*. L.
Transfuga p. 118. 199. 568. v. *Per-*
fuga. D. G.
Transtra p. 157. 740. D.
Trapexita p. 398. v. *Danistae*. D.
Trepidatio p. 157. v. *Trepit*.
Trepido p. 157. v. *Trepit*.
Trepidus p. 582. v. *Promulgari*. L.
Trepit p. 157. 739. D. G.
Triambi p. 73. v. *Iambi*.
Triatrus p. 132. 218. v. *Quinquatrus*.
Tribules p. 371. v. *Curioles*. D.
Tribunicia lex Ovinia p. 213. v. *Prae-*
teriti. 263. c. not. 7. 722. D. G.
Tribuni aerarii p. 2. 360. v. *Aerarii*.
 S. D. — *militum rufuli* 133. 222.
 v. *Rufuli*. — *tribuni plebis sacro-*
sanciti sunt 251. v. *Sacrosanctum*.
 — *tribunus primanus* 127. 206. v.
Primanus.
Tribus p. 369. v. *Curia*. U. D. 378.
 v. *Centumviralia*. D. — *quod ibid*.
 G. — *Crustumina* 42. 380. v. *Crus-*
tumina. S. D. G. — *Lemonia* 85.
 470. v. *Lemonia*. D. — *Maecia* 98.
 497. v. *Maecia*. D. — *Papiria* 127.
 204. not. 3. 205. 593. v. *Papiria*.
 A. D. L. — *Oufentina* 115. 192. 555.
 v. *Oufentina*. S. D. — *Pinaria* 205.
 v. *Popillia*. — *Pomptina* 127. 205.
 593. v. *Pontina*. S. D. — *Popillia*
 127. 205. 593. v. *Popillia*. A. S. D.
 G. L. — *Pupinia* 127. 205. 593. v.
Pupinia. D. L. — *Quirina* 218. 619.
 v. *Quirina*. D. — *Romulia* 135.
 225. 635. v. *Romulia*. A. S. D. —
Sabatina 150. 263. 714. v. *Sabati-*
na. D. G. — *Sceptia* 150. 263. c.
 not. 5. 714. v. *Sceptia*. D. — *Stel-*
latina 263. c. not. 6. 714. v. *Stel-*
latina. A. D. G. — *Suburana* 243.
 c. not. 7. 671. v. *Tribus*. — *Ti-*
tiensis 156. v. *Titiensis*. — *Tra-*
mentina 157. 740. v. *Traumentina*.
 D. G. — *Urbanae* 158. 741. v. *Ur-*
banas. D.
Tributum p. 156. 276. 736. A. D. G. L.
Tricenariae caerimoniae p. 54. v. *De-*
narariae.
Triens p. 275. 735. A. D. 27. v. *Bes*.
 — *trientis effigies* 136. 228. v. *Ra-*
titum. — *triens uncia* 347. v. *Bes-*
sem. S.
Trifariam p. 500. v. *Multifariam*. G.
Trifax p. 156. 739. S. D. G.
Trimum p. 6. v. *Annus*.
Triones p. 250. 710. v. *Septentriones*.
 D.
Tripudium p. 274. not. 5. 275. 735.
 L. 129. v. *Puls*. — *tripudium osci-*
num 193. v. *Oscinum*.
Trisulcum fulmen p. 269. 722. A. D.
Tritogenia p. 156. 739. D. L.
Tritum p. 11. v. *Attritum*.
Triumphantis currum sequebantur
laureati milites 87. 475. v. *Lau-*
reati. D. G.
Triumphales coronae p. 157. 739. S. D.
Trivium: in *Itrivis mensae positae*
 p. 174. v. *Mensae*.
Troia ludus p. 156. 739. D.
Trossuli equites p. 157. 740. A. S. D.
Trossulum p. 157. v. *Trossuli*.
Trua p. 9. v. *Antroare*. L.
Truare p. 9. 312. v. *Antroare*. L.
Truo p. 157. 739. A. S. D. G. L.
Tryga p. 156. 738. D.
Trygetus p. 156. 738. v. *Tryga*. D.
Tryllae p. 523. v. *Nasiterna*. G.
Tubi p. 269. v. *Tubilustria*.
Tubicines p. 328. v. *Aenatores*. S.
Tubilustria p. 269. 723. A. S.
Tubuccinari p. 351. v. *Buttubata*. S.
Tudicula p. 723. v. *Tuditantes*. S.
Tuditantes p. 152. 269. 723. S. D. G.
Tuditantes p. 723. v. *Tuditantes*. S.
Tuditantes p. 153. 269. 723. v. *Tudi-*
tantes. S.
Tuditatores p. 723. v. *Tuditantes*. S.
Tudies p. 153. 269. 723. A. S. D.
Tueor p. 153. 271. v. *Tuor*.
Tuguria p. 271. 726. S. D. L.
Tutor p. 12. v. *Aedituus*.
Tullianum carcer p. 272. 729. D.
Tullii p. 153. 269. c. not. 10. 723. D.
Tullius rex p. 150. v. *Servorum*. 184.
 538. v. *Nothum*. — *Tullii leges* 203.
 v. *Florare*. Cfr. *Leges Tullii*.
Tulo p. 422. v. *Fons*. L.
Tum p. 409. v. *Em*. L. 624. v. *Quan-*
do. L.
Tumultuarii milites p. 271. c. not. 8.
 727. v. *Tumultus*. A. S. D. G.
Tumultus p. 727. A. S. D. G.
Tumulus p. 271. 727. S. D.
Tundere p. 152. v. *Tuditantes*.
Tunica palmata p. 197. 563. v. *Pi-*
cta. D. — *patagiata* 120. v. *Pa-*
tagium. — *rectae* 136. 229. 643. v.
Rectae. A. S. D. G.
Tuopte p. 247. v. *Suopte*.
Tuor p. 153. 271. 726. D. 113. 190.
 v. *Obitu*.
Turanni p. 153. 270. 725. D.

Turbela p. 153. 271. 725. A. D.
Turibulum p. 325. v. *Acerra*, G.
Turma p. 153. 270. 725. D.
Turnus terminatio p. 407. v. *Dium*, L.
Turkenus p. 270. v. *Turanni*.
Turris Mamilla p. 97. v. *Mamilla*,
 — *militaris* 716. v. *Serra*, D.
Tusci p. 153. 271. 727. D.
Tusculum p. 153. 727. v. *Tusci*, D.
Tuscus aquilex p. 300. v. *Aquacli-*
cium, D. — *vicus* 153. 271. 725.
 A. S. D.
Tutela in navi quid p. 412. v. *Euro-*
pam, S. D.
Tuticus p. 484. v. *Meddix*, L.
Tutores p. 369. v. *Curatores*, D.
Tutuli milites p. 153. 271. c. not. 5.
 726. A. S. D.
Tutulium p. 153. 271. c. not. 5. 726.
 A. S. D.
Tutulus p. 313. v. *Albogalerus*, S.
Tyrannus p. 153. v. *Turanni*. 725. v.
Turrieni, D.
Tyria p. 691. v. *Sarra*, S. — *maria*
 proverb. 270. 725. D.

U.

U et *oe* apud veteres confundeban-
 tur p. 213. not. 5.
Udus p. 422. v. *Fons*, L.
Ulixes duplex p. 308. v. *Alterpli-*
cem, G.
Uls p. 161. 750. D. G. 33. 359. v. *Ci-*
timus, S.
Ultimus p. 33. 359. v. *Citimus*, D.
Ultra p. 33. 359. v. *Citimus*, D. 750. D.
Um terminatio pro orum p. 410. v.
Em, L.
Umbræ p. 161. 749. S. D. — *Umbra*
 462. v. *Imbrica*, L.
Umbri Ploti p. 278. v. *Ploti*.
Uncia p. 540. v. *Ningulus*, L. — *un-*
cia triens 347. v. *Bessem*, S.
Unciaria lex p. 279. 748. S. D. L.
Unda p. 422. v. *Fons*, L.
Ungulati vel Ungulatri p. 161. 750. D.
Ungulus p. 160. 279. 747. D. L.
Ungustus p. 161. 750. D. L.
Urbanæ tribus p. 158. 741. D.
Urbanus praetor p. 105. 175. v. *Ma-*
riorem consulem.

Urbe condenda sulcus ducitur p. 278.
 v. *Urvat*. — *mille urbium popu-*
lus 173. v. *Mille urbium*.
Urvat p. 160. 278. c. not. 5. 747. D. G.
Urvum p. 747. v. *Urvat*, D.
Us terminatio gentilium quomodo ab
— ensis dilerat p. 388. v. *Corin-*
thiensis, D.
Ustrinae p. 26. 246. v. *Bustum*.
Usurae p. 347. v. *Bessem*, G.
Uter p. 317. v. *At*, L.
Uva Murrhina p. 100. v. *Murrhina*,
 — *Taminia* 154. 273. 731. v. *Ta-*
minia, A. S. D.
Uvidus p. 422. v. *Fons*, L.
Uxor p. 341. v. *Auctor*, S. — *uro-*
rem qui non habet, pendit uxori-
um 161. v. *Uxorium*.
Uxorium pendere p. 161. 750. S. D.

V.

Vacera p. 160. 278. 746. S. D. L.
Vales iustus p. 84. 467. v. *Iustum*, D.
Vadimonium obisse p. 101. v. *Mor-*
tem obisse.
Vae nobis p. 162. v. *Vae vobis*.
Vae vobis p. 162.
Vae victis p. 277. 745. A. D.
Vafellus p. 7. v. *Altellus*.
Vagor p. 160. 278. 746. D.
Vagulatio p. 278.
Valerii nomen in censu primum no-
minatur p. 90. v. *Lacus*.
Valerius Laevinus p. 183. v. *Nautii*.
Valesii p. 20. v. *Aurelia*, 198. v. *Pi-*
gnosa.
Valgi p. 278. 746. A. S. D. G. L.
Valle p. 749. v. *Vallescit*, D.
Vallescit p. 161. 749. S. D. G.
Vallicula p. 33. v. *Convallis*.
Vallum p. 428. v. *Falae*, L. — *mi-*
litare 161. v. *Vallescit*.
Vallus p. 411. v. *Evelatum*, D. 749.
 v. *Vallescit*, D.
Valvae p. 445. v. *Heluo*, L.
Falvoli p. 160. 278. 746. D.
Vapula Papiria proverb. p. 277. 745.
 S. D.
Vapulo p. 745. v. *Vapula*, D.
Vari p. 160. v. *Valgos*.
Variana uva p. 731. v. *Taminia*, D.
Varicare p. 534. v. *Praevaricatores*.
 D.
Varrones p. 698. v. *Squarrosus*, S.
Varus p. 746. v. *Vacerra*, D.
Vas p. 161. 750. D.
Vasa futilia p. 67. v. *Futiles*. —
Lesbia 85. v. *Lesbia*. — *viminea* 160.
 278. v. *Piere*. — *anclabris* 10. 315.
 v. *Anclabris*, L.
Vastus p. 160. 277. 744. A. S. D. G.
Vates p. 359. v. *Convicium*, L. 433.
 v. *Fetiales*, L. v. *Praefica* 581. L.
Vaticanus collis p. 161. 750. D.
Ve p. 158. v. *Vescus* 161. v. *Vescu-*
li. — in compositione 745. v. *Ve-*
grande, L.
Vecors p. 160. 277. 745. v. *Vegrande*.
 D. L.
Vecticularia vita p. 161. 750. S. D.
Vecticularius p. 750. v. *Vecticula-*
riam, S. D.
Vectigal p. 277. 743. D. — *vectiga-*
lium genera 702. v. *Scripturarius*
ager, D. — in *vectigalibus publi-*
cis primum lacus Lucrinus loca-
tur emendus 90. v. *Lacus*.
Vegrandis p. 160. 277. 745. S. D. G. L.
 161. v. *Vesculi*.
Veha p. 741. v. *Veia*, L.
Vehere p. 741. v. *Veia*, L. — *Vehi*
equo Flamini Diali non licet 61.
 v. *Equo*.
Veia p. 158. 741. A. D. L.
Veiatu p. 158. v. *Veia*.
Veiantura p. 158. v. *Veia*.
Veiovis p. 161. v. *Vesculi*.
Vel p. 159. 742. D.
Vela p. 741. v. *Veia*, D.
Velabra p. 58. v. *Evelatum*.
Velare p. 444. v. *Gullicocae*, L. —
pro volare 320. v. *Adscriptiui*, L.
Velati p. 158. 741. D. G. L. 13. v.
Accensi.
Velatura p. 741. v. *Veia*, D.
Velatus p. 320. v. *Adscriptiui*, L.
Velites p. 143. v. *Sub viem*. 24. v.
Advelitatio 320. v. *Adscriptiui*, L.
Velitatio p. 158. 742. G.
Velo p. 445. v. *Heluo*, L.
Ve-magnus p. 745. v. *Vegrande*, L.
Venales Sardi proverb. p. 252. 691.
 v. *Sardi*, A. S. D.

- Vendere* p. 748. v. *Venditiones*. D.
Venditiones p. 279. 748. D. G.
Venerari p. 161. 747. D. L.
Venire sub corona p. 143. 245. 676.
 v. *Sub corona*. A. S. D.
Ventabari p. 161. 279. 748. D.
V. nupum (sic.) p. 279.
Venter collativus p. 45. 385. v. *Conlativum*. A. D. — *ventri rugas condudere* 71. v. *Gallam*.
Venus p. 332. v. *Aperta*. S. 747. v. *Venerari*. L. — *significat olera*. 45. 385. v. *Cocum*. D. — *Veneris in tutela horti* 385. v. *Cocum*. D. — *Veneri suillum genus invisum* 247. — *Cypria* 40. — *Cytherea* 40. — *Erucina* 431. v. *Fruital*. A. S. — *Fruiti* 431. v. *Fruital*. S. — *Genitrix* 217. v. *Punica*. — *Murti* 432. v. *Fruital*. L.
Venustus p. 299. v. *Augustus*. L.
Ver sacrum p. 161. 750. U. D. L. 174. v. *Mamerini*. 690. v. *Sacran*. G. — *vere Marti rem divinam Numa instituit* 277. v. *Vernac*.
Verba nupta p. 108. 181. 532. v. *Nupta*. D. — *obscena* 113. 191. v. *Opicum* vel *Obscum*. — *verba ominosa in sententia dicenda* 231. v. *Qui hac*. — *verba senatusconsulti per discessionem faciendi* ibid. et 627. A. D.
Verbenae taurique p. 274. 733. v. *Tauri*. D.
Verber p. 344. v. *Bova*. D.
Verberitare p. 161.
Verbero p. 424. v. *Verire*. D.
Vergiltiae p. 160. 744. D. G.
Verginius Tricostus p. 183. v. *Nautii*.
Vermina p. 160. 278. 747. S. D. G.
Verminari p. 747. v. *Vermina*. G.
Vernae p. 160. 277. 744. D.
Vernisera p. 162. 750. S. D.
Verrucant p. 160. 744. A. D.
Verse p. 16. v. *Arseverse*.
Versuram facere p. 162. 750. D. L.
Versus Fescennini p. 64. v. *Fescenninus*. — *Saturnii* 253. 692. v. *Saturno*. D.
Versuti p. 160. 744. D. G.
Verticulae p. 159. 744. D. G.
Verticulum p. 744. v. *Verticulus*. G.
Verto p. 421. v. *Fordicidiis*. L.
Veruta p. 160. 747. D.
Verver p. 447. v. *Haruga*. L. — *sectarius* 149. 706. v. *Sectarius*. D. L. — *vervex et bos ambegni* 5. v. *Ambegni*.
Vesanus p. 160. 277. v. *Vegrande*.
Vescor p. 178. 741. G.
Vesculi p. 161. 750. S. D.
Vescus p. 158. 741. D. G. L. 750. v. *Vesculi*. S. D.
Vespa p. 158. 741. A. S. D. L.
Vesper p. 750. v. *Vernisera*.
Vespera p. 750. v. *Vernisera*.
Vespere p. 750. v. *Vernisera*.
Vesperii p. 750. v. *Vernisera*. L.
Vesperna p. 157. 741. A. S. D. 41. 377. v. *Coena*. D. 149. v. *Seensas*.
Vesperugo p. 158. 741. D. G.
Vesperus p. 750. v. *Vernisera*.
Vespecies p. 158. 741. D.
Vespillones p. 158. 741. v. *Vespa*. S.
Vesputae p. 158. 741. v. *Vespa*. L.
Vesta i. e. terra p. 134. 223. v. *Rotunda*. — *Vestae aedes erat rotunda* 134. 223. 630. v. *Rotunda*. D. G. L. — *ex aede Vestae sternus quando deferebatur, festus dies erat* 264. v. *Stercus*. — *Vestae sacerdotis sex* 157. 265. 717. v. *Sex*. D. — *Vestae ignis non interire debebat* 78. 456. v. *Ignis*. S. D. G. L.
Vestialium virginum officium in ferendo igne p. 78. v. *Ignis*. — *Vestales virgines suffibulum habebant* 151. 267. v. *Suffibulum*. — *Vestalis virginis probrum* 209. v. *Probrum*. — *Vestalis virgo maxima* 303. v. *Armita*. S.
Vesticeps puer p. 157. 741. D. G.
Vestigium p. 427. v. *Fastigium*. L.
Vestimentum p. 158. 741. v. *Vestis*. D. — *vestimenta clavata* 43. 381. v. *Clavata*. — *pura* 130. 214. 612. v. *Pura*. S. D. G. — *virilia sunt rectae* 136. v. *Rectae*.
Vestis p. 158. 741. v. *Vesticeps*. D. — *citrosa* 43. 360. v. *Citrosa*. — *patagiosa* 576. v. *Patagium*. D. — *regilla* 236. 656. v. *Regillis*. A. D. G. — *Veste flammeo Flaminica utebatur* 69. v. *Flammeo*.
Veteratores p. 158. 742. D. G.
Veteres libant murrata potione p. 104. v. *Murrata*.
Veterina bestia p. 159. 742. D. G.
Veterinarius p. 742. v. *Veterina*. G.
Veterinum p. 742. v. *Veterina*. D. G.
Veternosus p. 158. 742. S. D. G.
Veternus p. 742. v. *Veternosus*. D.
Vetustus p. 299. v. *Augustus*. L.
P. Veturius Geminus p. 183. v. *Nautii*.
Vexillum p. 161. 749. D.
Via: propter viam sacrificium p. 202. 586. v. *Propter*. S. D. — *auspicia propter viam* 211. v. *Propter*. — *Via Appia* 21. 335. v. *Appia*. D. G. — *Cassia* 37. 368. v. *Cassia*. D. — *Flaminia* 67. 430. v. *Flaminius*. D. — *Sacra* 139. 238. 651. v. *Sacra*. A. S. D. — *Salaria* 146. 254. v. *Salaria*. — *viae publicae et privatae* 277. 743. D.
Viales Lares p. 356. v. *Compitalia*. D.
Viatores p. 159. 277. 744. S. D. G.
Vibices p. 159. 742. D.
Vibrissae p. 159. 742. S. D.
Vibrissere p. 159. 742. S. D. L.
Vicani p. 276. 742. v. *Vici*. G.
Vicia p. 750. v. *Vinciam*. D.
Vicina p. 157. 741. D.
Vicinitas p. 741. v. *Vicina*. D.
Victi in prnto, herbam dabant p. 74. 444. v. *Herbam*. S. D. — *vae victis* 277. 745. A. D.
Victimia p. 276. c. not. 8. 743. D.
Victimarius p. 743. v. *Victima*. D.
Vicus p. 276. 742. S. D. G. — *vici magistri* 276. v. *Vici*. — *vicius iugarius* 78. 454. v. *Iugarius*. D. — *Patricius* 120. 576. v. *Patricius*. D. — *Sceleratus* 148. 258. 704. v. *Sceleratus*. D. G. — *sobrius* 140. 240. 667. v. *Sobrius*. S. — *Tuscus* 153. 271. 726. v. *Tuscus*. A. S. D.
Viduertas p. 159. 742. D.
Viere p. 160. 278. 747. D.
Vietus p. 161. 749. D. L.
Viget p. 159. 276. 743. D.
Viginti quinque poenae quid sit p. 276. 743. D. G. L.
Villia lex p. 338. v. *Annaria*. D.

- Villus* p. 749. v. *Fallescit*. D.
Vimen p. 747. v. *Viere*. D. — *vimina* 160. 278. v. *Viere*.
Viminalis collis p. 161. 279. 748. v. *Viminalis porta*. D. — *porta* 161. 279. 748. D.
Viminea vasa p. 160. 278. v. *Viere*.
Vinalia p. 160. 747. D. 50. 394. v. *Calpar*. S. D. — *rustica* 134. 223. 236. not. 3. 237. 657. v. *Rustica*. A. S. D.
Vinaria angina p. 23. 340. v. *Angina*. S. D. G. L.
Vincere periodon p. 199. v. *Periodos*.
Vincia p. 162. 750. D.
Vindemia p. 114. 195. v. *Olivetam*. 467. v. *Inferium*. D.
Vindex p. 279. 748. D.
Vindiciae p. 279. 748. S. D.
Vineae p. 279. 748. D. G. — *sarpuntur* 267. 720. v. *Sarpuntur*. D. — *sub vineam iacere* 144. 247. 679. v. *Sub vineam*. D. G. — *vineae sarpta* 146. 252. 690. v. *Sarpta*. D. G.
Vinibuae p. 351. v. *Buttubata*. S. 414. v. *Erbures*. S. D.
Vinnula vox p. 161. 749. A. S. D.
Vinum attegrare p. 316. v. *Attegrare*. S. D. — *libabatur Iovi in vindemiis* 467. v. *Inferium*. — *crucium* 41. 376. v. *Crucium*. S. — *Hippocoum* 76. v. *Hippocoum*. — *inferium* 83. 467. v. *Inferium*. D. G. — *Lesbium* 85. 471. v. *Lesbium*. D. — *murratum* 100. v. *Murrina*. — *respersum* 134. 232. 628. v. *Respersum*. U. S. D. — *rorarium* 135. v. *Rorarium*. — *spurcum* 151. 267. 720. v. *Spurcum*. D. G. — *sublestissimum* 140. v. *Sublesta*.
Violarii p. 67. v. *Flammearii*.
Viola p. 221. v. *Querquetulanae*.
Viracia p. 748. v. *Viratum*. S.
Viragines p. 221. v. *Querquetulanae*.
Vir obliquos casus non habet p. 664. v. *Satur*. A. D.
Virginalis dea p. 391. v. *Cinxiae*. D.
Virgo in nuptiis rapi simulatur p. 138. 236. 656. v. *Rapi*. D. — *virgines* 221. v. *Querquetulanae*. — *Camelae* 48. 391. v. *Camelae*. D. G. — *Saltiae* 254. not. 2. 255. 697. v. *Saltiae*. D. G. — *Virginum Vestalium officium in igne ferendo* 78. v. *Ignis*. — *suffibulum habent* 151. 267. — *Virginis Vestalis probrum* 209. v. *Probrum*. — *Virgo Vestalis maxima* 303. v. *Armita*. S.
Viriles et muliebres effigies Compitalibus in campis suspendebantur p. 123. 207. v. *Pilae*.
Virilia vestimenta p. 136. v. *Rectae*.
Viriolae p. 336. v. *Armillas*. G.
Viritanus ager p. 160.
Virritum p. 161. 740. D.
Virritus aedes summissior facta p. 264. 716. D. v. *Summissiore*.
Vita follicularis p. 64. 413. v. *Folliculare*. S. D. G. — *recticularia* 161. 750. v. *Fecticularia*. S. D.
Vitiligo p. 159. 742. D. L.
Vitis vetula cur supprimatur p. 125. v. *Propages*. — *vitem putare* 80. v. *Imputatum*. — *sub vitem hastas iacere* 143. 247. 678. v. *Sub vitem hastas iacere*. S. D. G. L. — *sub vitem proeliari* 144. 247. 678. v. *Sub vitem proel.* S.
Vitium p. 742. v. *Vitiligo*. L.
Vitula dea p. 742. v. *Vitulans*. D.
Vitulans p. 159. 742. D. L.
Vitulus p. 79. v. *Italia*.
Vituperare p. 742. v. *Vitiligo*. L.
Vivatus p. 161. 279. 748. S. D.
Vivide p. 750. v. *Vivissimus*. G.
Vividus p. 161. 279. v. *Vivatus*. 750. v. *Vivissimus*. G.
Vivissimus p. 161. 750. G.
Vocare illicium p. 84. v. *Illicium*.
Voisgra avis p. 276. 743. D. G.
Vola p. 160. 744. D.
Volaticae p. 249. v. *Strigas*.
Volones milites p. 160. 744. D. G.
Volsinus rex p. 121. v. *Peligni*.
Vulpis p. 456. v. *Irpini*. L.
Vulturnalia p. 161. 750. U. D. G.
Vopie p. 161. 750. D.
Volvo p. 445. v. *Heluo*. L.
Vota nuncupata p. 182. v. *Nuncupata*.
Vox p. 359. v. *Convicium*. L. 302. v. *Axamenta*. L. 581. v. *Praefica*. — *assa* 342. v. *Assa*. A. D. G. L. — *rava* 137. 232. v. *Ravam*. — *sucrotilla* 141. 242. c. not. 5. 243. 671. A. S. D. G. L. v. *Sucrotilla*. — *voces cum praepos. in compositae* 461. v. *In*. U. D. G. L.
Vulcanus Mulciber p. 99. v. *Mulciber*. — *Vulcani arae dantur pisciculi* 208. v. *Pisciculi*.
Vulturius p. 193. v. *Oscines*.
Vulturnalia vide *Volt*.
Vulturnalis sacerdos p. 161. v. *Vulturnalia*.
Vulva p. 445. v. *Heluo*. L. 344. v. *Bova*. D.

W.

- Warm Germ* p. 421. v. *Forma*. L.
Weder Germ p. 317. v. *At*. L.
Weide Germ p. 697. v. *Salicem*. L.
Welk Slav p. 456. v. *Irpini*. L.
Wiede Germ p. 697. v. *Salicem*. L.
Wlk Slav p. 456. v. *Irpini*. L.
Wolf Germ p. 456. v. *Irpini*. L.

Z.

- Zana* quid p. 543. v. *October*. S.
Zeggen p. 706. v. *Secessiones*. L.
Zeuxis pictaris mors p. 197. 562. v. *Pictoris*. A. S. D.
Zona p. 390. v. *Gingulo*. D. — *zonom solvere* idem ibid.
Zunge Germ p. 473. v. *Lingula*. L.

I N D E X I V.

VOCUM GRAECARUM, QUAE A FESTO ET PAULO COMMEMORANTUR ET IN COMMENTARIIS ILLUSTRANTUR.

A.

- ¹ Ἀγείρω p. 443. v. *Greges*. L.
² Ἀγέλη p. 443. v. *Greges*. L.
³ Ἀγνός p. 13. v. *Agnus*.
⁴ Ἀγκύλον p. 10. v. *Angulus*.
⁵ Ἀγγόνη p. 8. v. *Angor*.
⁶ Ἀγών p. 313. v. *Agonias*. L.
⁷ Ἀίτωμα p. 427. v. *Fastigium*. S. D.
⁸ Ἄϊ p. 75. v. *Heus*. 6. v. *Aegrum*.
⁹ Ἀϊπύς p. 12. v. *Avus*.
¹⁰ Ἄϊρε p. 17. v. *Arilator*.
¹¹ Ἄϊρειν p. 20. v. *Aerumnula*.
¹² Ἀϊών p. 12. v. *Aedis*.
¹³ Ἀκίσασθαι p. 9. v. *Acus*.
¹⁴ Ἀκρός p. 335. v. *Acies*. L. 544. v. *Ocrem*. L.
¹⁵ Ἀλγῶ p. 6. v. *Algo*.
¹⁶ Ἀλαῖωμα p. 445. v. *Heluo*. L.
¹⁷ Ἀλην p. 76. v. *Halapania*.
¹⁸ Ἀλίζω p. 5. v. *Adolescit*.
¹⁹ Ἀλκή p. 321. v. *Arocre*. L.
²⁰ Ἀλλοίως p. 5. c. not. 52. v. *Aliuta*.
²¹ Ἀλλομαι p. 7. v. *Allus*. 76. v. *Hal-lus*.
²² Ἄλλος p. 6. v. *Alterum*.
²³ Ἀλύκη p. 445. v. *Heluo*. L.
²⁴ Ἀλυκτάζω p. 445. v. *Heluo*. L.
²⁵ Ἀλυκταίω p. 445. v. *Heluo*. L.
²⁶ Ἀλυκταίω p. 445. v. *Heluo*. L.
²⁷ Ἀλυκτημαί p. 445. v. *Heluo*. L.
²⁸ Ἀλυκτος p. 445. v. *Heluo*. L.
²⁹ Ἄλυσις p. 445. v. *Heluo*. L.
³⁰ Ἀλύσσω p. 445. v. *Heluo*. L.
³¹ Ἄλυω p. 445. v. *Heluo*. L.
³² Ἀλόφν p. 159. v. *Fūtiligo*. 4. v. *Al-bum*.
³³ Ἀμματα p. 11. v. *Amenta*.

- ³⁴ Ἀμνάμων p. 319. v. *Agnus*. L.
³⁵ Ἀμνός p. 319. v. *Agnus*. L.
³⁶ Ἀμνίς p. 319. v. *Agnus*. L.
³⁷ Ἀμνός p. 6. 319. v. *Agnus*. L.
³⁸ Ἀμψί p. 15. v. *Amnis*.
³⁹ Ἀμφο p. 4. v. *Ambo*.
⁴⁰ Ἀναδραμεῖν p. 9. v. *Andruare*.
⁴¹ Ἀνήμεστον p. 79. v. *Incestus*.
⁴² Ἀνιγρός p. 6. c. not. 24. v. *Aegrum*.
⁴³ Ἄνους p. 6. v. *Anus*.
⁴⁴ Ἄντιον p. 15. v. *Antiae*.
⁴⁵ Ἀντιῶ p. 10. v. *Anclare*.
⁴⁶ Ἀπό p. 333. v. *Abs*. L.
⁴⁷ Ἀποπέμειν p. 685. v. *Strigas*. L.
⁴⁸ Ἄπτω p. 333. v. *Ape*. L.
⁴⁹ Ἀραῖσθαι p. 111. v. *Oratores*.
⁵⁰ Ἀργός p. 320. v. *Argennon*. L.
⁵¹ Ἀργυρος p. 320. v. *Argennon*. L.
⁵² Ἀρθέειν p. 10. v. *Aridum*.
⁵³ Ἀρητήρες p. 111. v. *Oratores*.
⁵⁴ Ἀρθρα p. 18. v. *Artus*.
⁵⁵ Ἀρσενικά p. 170. v. *Masculina*.
⁵⁶ Ἀρχή p. 14. v. *Arcere*.
⁵⁷ Ἀσπίς p. 380. v. *Clypeum*.
⁵⁸ Ἄστν p. 5. v. *Astu*.
⁵⁹ Ἀτάφ p. 317. v. *At*. L.
⁶⁰ Ἄτε p. 620. v. *Quippe*. L.
⁶¹ Ἄτομοι p. 71. v. *Geniales*.
⁶² Ἀτρώγια p. 16. c. not. 13. v. *Atroces*.
⁶³ Ἀυθήσις p. 15. v. *Auciliare*.
⁶⁴ Ἀχυρα p. 112. v. *Obacerare*.
⁶⁵ Ἄψ p. 19. v. *Abs*.

B.

- ⁶⁶ Βάθρον p. 344. v. *Barathrum*. L.
⁶⁷ Βάζω p. 424. v. *Fescenoe*. L.
⁶⁸ Βέλτιρι p. 156. v. *Titvillitium*.
⁶⁹ Βέριςτος p. 406. v. *Dextimum*. L.

- ⁷⁰ Βόρος p. 452. v. *Horda*. L.
⁷¹ Βασιλεύς p. 25. v. *Basilica*.
⁷² Βασκαίνειν p. 424. v. *Fescenoe*. L.
⁷³ Βάσκανον p. 424. v. *Fescenoe*. L.
⁷⁴ Βάσχω p. 424. v. *Fescenoe*. L.
⁷⁵ Βέθρον p. 344. v. *Barathrum*. L.
⁷⁶ Βέλτερος p. 582. v. *Promulgari*. L.
⁷⁷ Βέλτιον p. 482. v. *Melton*. L. 582. v. *Promulgari*. L.
⁷⁸ Βέλτιστος p. 482. v. *Melton*. L.
⁷⁹ Βλάξ p. 28. v. *Blitum et Blaterare*. 55. 403. v. *Deblaterare*. D.
⁸⁰ Βλίτωρι vid. not. ad p. 156. v. *Titvillitium*.
⁸¹ Βόθρος p. 344. v. *Barathrum*. L.
⁸² Βόλβιτον p. 26. v. *Bubinare*.
⁸³ Βού p. 27. v. *Bulima*.
⁸⁴ Βουνιανός p. 27. c. not. 45. v. *Buc-cina*.
⁸⁵ Βουλή p. 29. v. *Bulla*.
⁸⁶ Βούπαις p. 27. v. *Bulima*.
⁸⁷ Βούσουκον p. 27. v. *Bulima*.
⁸⁸ Βοῶ p. 25. v. *Boare*.
⁸⁹ Βραχίον p. 26. 345. v. *Brachium*. D. L.
⁹⁰ Βύρσα arx Carthaginiensium p. 678. v. *Sufes*. S.

Γ.

- ⁹¹ Γαλόσος p. 73. v. *Glos*.
⁹² Γάμος p. 181. v. *Nuptias*.
⁹³ Γάργαρον p. 443. v. *Greges*. L.
⁹⁴ Γαυσίον p. 73. v. *Gaudia*.
⁹⁵ Γενεῖον p. 437. v. *Genas*. L.
⁹⁶ Γένος p. 444. v. *Genus*. L.
⁹⁷ Γένος p. 437. v. *Genas*. L. 747. v. *Venerari*. L.
⁹⁸ Γέργερα p. 73. c. not. 72. v. *Greges*. 443. *ibid*. L.

Γέφυρα p. 32. v. *Cerrones*.
Γῆ p. 74. v. *Genus*.
Γίγνεσθαι p. 72, 444. v. *Genus*. L.
Γλυκῆς p. 73. v. *Glucidatum*.
Γλωσσα p. 473. v. *Lingula*. L.
Γναθός p. 437. v. *Genas*. L.
Γνησιος p. 444. v. *Genus*. L.
Γνώμων p. 72. v. *Groma*.
Γόνυ p. 437. v. *Genas*. L.
Γραῦς p. 197. v. *Pictor*.

Δ.

Δαιδάλλειν p. 52. v. *Daedalom*.
Δαίς p. 52. v. *Daps*.
Δάκρυ p. 52, 398. v. *Dacrimas*. L. 321.
v. *Amicitia*. L.
Δάπεδον p. 682. v. *Silembus*. L.
Δειλαιον p. 51. v. *Dalium*.
Δίος p. 54. v. *Deus*.
Δέρκεσθαι p. 51. v. *Dorcadem*.
Δῆμοι p. 403. v. *Demoe*. D.
Δημόσιον p. 52. v. *Damium*.
Δία p. 56. v. *Dies*. 101. v. *Medius*
fidius.
Διαλύειν p. 56. v. *Deluit*.
Διδόναι p. 52. v. *Dos*.
Διογενής p. 405. v. *Dies*. L.
Διονύσια p. 86. v. *Liberalia*.
Διός p. 406. v. *Dies*. L. 54. v. *Dium*.
Διοτρεφής p. 406. v. *Dies*. L.
Διπλοῦν p. 50. v. *Duplio*.
Δοκῶ p. 50. v. *Duco*.
Δορυάλωτος p. 48. v. *Coelibari*.
Δορυκνητος p. 48. v. *Coelibari*.
Δραμά p. 325. v. *Actus*. D.
Δραμῆναι p. 312. v. *Antroare*. L.
Δραναί p. 312. v. *Antroare*. L.
Δουοῖν δέοντιν εἰκοσιν p. 51. v. *Duo-*
deviginti.
Δύσκολον p. 153. 271. v. *Tusci*.
Δώρον p. 52. v. *Donum*.

Ε.

Ἐγγυθῆκη p. 450. v. *Incitega*. S.
Ἐγγύς p. 10. v. *Angulus*.
Ἐγέλω p. 6. v. *Algrettus*.
Ἐδέσματα p. 62. v. *Edeatrae*.
Ἐδος p. 318. v. *Aedis*. L.
Ἐζω p. 318. v. *Aedis*. L.
Ἐκῆς p. 240. v. *Secus*.
Ἐκότερος p. 307. v. *Alterum*. L.
Ἐμπλεγμένον p. 81. v. *Implexum*.

Ἐνὸς δέοντος εἰκοσιν p. 51. v. *Duo-*
deviginti.
Ἐννος p. 6. v. *Annus*.
Ἐξ p. 151. v. *Serpsit*. 238. v. *Suppum*.
Ἐξίς p. 148. v. *Secus*.
Ἐπεὶ p. 133. v. *Quoniam*.
Ἐπὶ p. 542. v. *Ob*. L.
Ἐπτά p. 139. v. *Semis*. 238. v. *Sup-*
rum.
Ἐπω p. 706. v. *Secessiones*. L.
Ἐπω p. 706. v. *Secessiones*. L.
Ἐρέβινθος p. 62. v. *Ervum*.
Ἐρμα p. 60. v. *Firmum*.
Ἐρμῆς p. 445. v. *Herma*. D.
Ἐρπετά p. 151. v. *Serpsit*.
Ἐρπετος p. 307. v. *Alterum*. L. 6. *ibid*.
Ἐχθές p. 74. v. *Here*.
Ἐωλος p. 57. v. *Elucum*.

Ζ.

Ζεύς p. 406. v. *Dies*. L.

Η.

Ἡδύς p. 667. v. *Sodalis*. L.
Ἡθός p. 318. v. *Aedis*. L.
Ἡχιος p. 638. v. *Solem*. D.
Ἡμισύ p. 75. v. *Hemina*. 139. 239. v.
Semis.
Ἡρα p. 446. v. *Heres*. L.
Ἡρακλῆς p. 446. v. *Heres*. L.
Ἡρῶς p. 446. v. *Heres*. L.
Ἡσται p. 318. v. *Aedis*. L.

Θ.

Θαμβεῖν p. 666. v. *Stipem*. L.
Θάμβος p. 666. v. *Stipem*. L.
Θεός femin. p. 602. v. *Punici*. D.
Θήλεια additur animalibus p. 307. v.
Agnus. D.
Θηλυκά p. 170. v. *Masculina*.
Θυῶν p. 680. v. *Suillum*. D.
Θυσοκῶσι p. 153. 271. v. *Tusci*.
Θύρα p. 112. v. *Obturare*.

Ι.

Ἰππαγωγός p. 75. v. *Hippagines*.
Ἰπποκρήναι p. 117. v. *Pegasides*.
Ἰππος femin. p. 307. v. *Agnus*. D.
Ἰσημερία p. 20. v. *Aequidiale*.

Κ.

Καίνειν p. 35. v. *Caedes*.
Κάλα p. 47. v. *Calones*.

Κάλον p. 35. v. *Cacula*.
Καλάσιον p. 39. c. not. 68. v. *Ca-*
lasis.
Κακίειν p. 31. 335. v. *Calatores*. 123.
v. *Procalare*.
Καλυπτήρια p. 367. v. *Calyptra*. G.
Κάμπη p. 34. v. *Camara*.
Κάρα p. 37. v. *Caput*.
Κάραρα p. 132. v. *Querqueram*.
Κάσμιλος p. 48. v. *Camera*.
Κέγγρον p. 175. v. *Milium*.
Κέλης p. 320. v. *Adscriptitii*. L.
Κέλλιν p. 42. v. *Celsus*.
Κέρατα p. 42. v. *Cervus*.
Κέρθον p. 43. v. *Cercops*.
Κήρ p. 371. v. *Cura*. L.
Κίβρις p. 33. v. *Cybiium*.
Κίλος p. 73. v. *Gloria*.
Κλόινις p. 389. v. *Clunes*. L.
Κλυσμός p. 59. v. *Eudiaeon*.
Κλυτός p. 43. v. *Clutum*.
Κλύω p. 475. v. *Laudare*. L.
Κνώ p. 437. v. *Genas*. L.
Κνέφος p. 39. v. *Cnephosum*. 71. v.
Gnephosum.

Κοῖλον p. 142. v. *Suggillatum*.
Κόσκιωμα p. 620. v. *Quisquiliae*. L.
Κοσμίειν p. 48. v. *Comptus*.
Κόσμιος p. 48. v. *Comptus*.
Κότερος p. 317. v. *At*. L.
Κοτύλη p. 39. v. *Cotiliae*.
Κραδαίνω p. 72. v. *Gradivus*.
Κραίνειν p. 41. v. *Crevi*.
Κρατεῦτης p. 41. v. *Creterrae*.
Κρινίς p. 41. v. *Crines*.
Κρίσις p. 41. v. *Crines*.
Κύβηθον p. 40. v. *Cybebe*.
Κύβος p. 40. v. *Cybiium*.
Κύειν p. 40. v. *Cypria*.
Κυκλοῦν p. 43. v. *Clingere*.
Κύλις p. 41. v. *Culigna*.
Κυλλοί p. 40. v. *Cyllenius*.
Κύμβη p. 39. v. *Cymba*.
Κύμβος p. 39. v. *Cymbium*.
Κύτις p. 39. c. not. 57. v. *Cutis*.
Κώμαι p. 32. v. *Commisatio*.

Λ.

Λαβείν p. 475. v. *Laverniones*. L.
Λατρεία p. 88. v. *Latrones*.
Λέγω p. 470. v. *Lectus*. L. 682. v.
Silembus. L.

Ο ο ο ο ο *

Λείβειν p. 90. v. *Loebesum*.
 Λέκτρον p. 85. v. *Lectus*.
 Λέμβος p. 682. v. *Silembus*. L.
 Λειψών φως p. 90. v. *Lycophos*.
 Λήθη p. 85. v. *Letum*.
 Λίτα p. 472. v. *Limites*. L.
 Λιπάω p. 472. v. *Limites*. L.
 Λιπαίνω p. 472. v. *Limites*. L.
 Λιπαρός p. 472. v. *Limites*. L.
 Λίται p. 86. v. *Litatum*.
 Λίτρα p. 89. v. *Lues*. 471. v. *Liber*. L.
 Λόγη p. 88. v. *Lancea*.
 Λοιπή p. 90. v. *Loebesum*.
 Λύειν p. 89. v. *Lues*.
 Λυκόνοες p. 478. v. *Lucomones*. D.
 Λυκος p. 456. v. *Irpini*. L.
 Λυκόφως p. 480. v. *Lycophos*. D.
 Λυπείν p. 89. v. *Luctus*.
 Λύσις βίου p. 89. v. *Luctus*.
 Λύτρα p. 89. v. *Lues*.
 Λύω p. 471. v. *Liber*. L.

M.

Μαδών p. 94. v. *Madulsa*.
 Μαλακία p. 67. v. *Flustra*.
 Μάλλον p. 95. v. *Magis*.
 Μαλιόεντον p. 28. v. *Beneventum*.
 Μάν p. 362. v. *Camenae*. L.
 Μανός p. 95. v. *Manare*.
 Μάντις p. 299. v. *Augustus*. L.
 Μέγας p. 497. v. *Minus*. L.
 Μειοῦν p. 91. v. *Minutum*.
 Μελίνη p. 173. v. *Milium*.
 Μένος p. 485. v. *Mentum*.
 Μήτις p. 484. v. *Meddix*. L.
 Μυλήχορον p. 99. 168. v. *Molucrum*.
 Μυστήρια p. 145. v. *Seclusa*.

N.

Ναί και οὐχί p. 107. 179. v. *Naucum*.
 Νά νύμφα p. 108. 181. v. *Nuptam*.
 Νάτιη p. 106. v. *Naenia*.
 Νάτιον p. 106. 176. v. *Naenia*.
 Νέκταρ p. 100. v. *Murrina*.
 Νέκω p. 53. v. *Denicales*. 109. v. *Necem*.
 Νέμος p. 176. v. *Nemora*.
 Νέον p. 109. v. *Nivem*.
 Νεφροί p. 106. 176. v. *Nefrendes*. 136. v. *Rienes*.
 Νήσις p. 75. v. *Hira*.
 Νήτη p. 176. v. *Naenia*.

Νύμφα νέα p. 108. v. *Nuptam*.
 Νυμφόλιπτος p. 89. v. *Lymphae*.

O.

Οιονοσκόπος p. 299. v. *Augustus*. L.
 Όκρις p. 544. v. *Ocrem*. L.
 Όκλος p. 142. v. *Solcus*.
 Όλιτών p. 472. v. *Litatum*. L.
 Όμμα p. 299. v. *Augustus*. L.
 Όπτα p. 299. v. *Augustus*. L.
 Όροφος p. 62. v. *Erum*.
 Όρος p. 77. v. *Hyperborei*. S. v. *Aurichalcum*.
 Όρχεις p. 187. v. *Orchitin*.
 Όσμή p. 110. 186. v. *Odefacit*.
 Όσφακμός p. 299. v. *Augustus*. L.
 Όσμοιαι p. 299. v. *Augustus*. L.

Π.

Παγει p. 120. v. *Pagi*.
 Πάτειν p. 53. v. *Depuvere*. 121. v. *Pacan*.
 Παίειν ludere. in re Veuerca p. 315. v. *Affatim*. D.
 Παίς p. 121. v. *Paedidos*. 620. v. *Quintipor*. L.
 Πένταθλον p. 132. 218. v. *Quinquertium*.
 Πέκος p. 564. v. *Pescia*. L.
 Πέση p. 197. v. *Pesciam*.
 Πέσκος p. 564. v. *Pescia*. L.
 Πεννιά p. 197. v. *Pennas*.
 Πέτορα p. 562. v. *Petoritum*. L.
 Πήλος p. 116. v. *Pelamys*.
 Πήλις p. 345. v. *Brachium*. L.
 Πήγυς p. 422. v. *Fons*. L.
 Πηλητής p. 115. v. *Pilare*.
 Πιάνη p. 76. v. *Halapanta*.
 Πιατύς p. 443. v. *Glomus*. L. 560. v. *Plutei*. L. 682. v. *Silembus*. L.
 Πλειστός p. 406. v. *Dextimum*. L.
 Πολλά μεταξύ πέλει κύλικος και γέλεος άχρον p. 169. v. *Manum*. Est proverbium.
 Πολύς p. 582. v. *Promulgari*. L.
 Πότερος p. 317. v. *At*. L.
 Πραξιδίχη p. 475. v. *Laverniones*. S.
 Προένδιον p. 122. v. *Prandium*.
 Προτίθεσθαι γεγόνον p. 353. v. *Conlucare*. S.
 Πύζον p. 25. v. *Balaena*.
 Πυζόν p. 25. v. *Balaena*.

Σ.

Σάμνια p. 145. v. *Samnites*.
 Σαφής p. 563. v. *Persicus*. L.
 Σάβασθαι p. 130. v. *Sabini*.
 Σειρός p. 582. v. *Promulgari*. L.
 Σκαία p. 87. v. *Laeva*.
 Σκαίον p. 146. v. *Scacua*.
 Σκάπτιν p. 147. v. *Scaptensula*.
 Σανδαλός p. 738. v. *Titivillitium*. D.
 Σανδαλός p. 156. 738. v. *Titivillitium*. D.
 Σκιράζειν p. 240. v. *Scurra*.
 Σκύριον και οὐκίτι Σύριον proverb. p. 241. v. *Surium*.
 Σκύρος p. 148. v. *Scrautum*.
 Σοφός p. 569. v. *Persicus*. L.
 Σπινθαρίς p. 148. 257. v. *Spinthirnix*.
 Σπονδαί p. 255. v. *Spondere*.
 Στεγνός p. 249. v. *Siagnum*.
 Στέσω p. 683. v. *Stipem*. L.
 Στίφος p. 665. v. *Stipem*. L.
 Στοιχία p. 71. v. *Geniales*.
 Στοιχίς p. 338. v. *Aureas*.
 Στραβός p. 632. v. *Silembus*. L.
 Στραβός p. 632. v. *Silembus*. L.
 Στραπτω p. 682. v. *Silembus*. L.
 Στραβός p. 682. v. *Silembus*. L.
 Στροφέος p. 682. v. *Silembus*. L.
 Στρομβός p. 682. v. *Silembus*. L.
 Στρόφιον p. 144. 243. 681. S. v. *Stropus*.
 Στρουθός p. 144. v. *Strutheum*.
 Στρόφος p. 160. 278. v. *Fermina*.
 Στυπείον p. 666. v. *Stipem*. L.
 Στύχη p. 665. v. *Stipem*. L.
 Στύφω p. 665. v. *Stipem*. L.
 Σύριον p. 249. v. *Strigas*.
 Σπέ p. 680. v. *Suopte*. L.
 Σχολή p. 151. v. *Scholae*.
 Σώζειν p. 262. v. *Stipes*.

Τ.

Ταπεινός p. 682. v. *Silembus*. L.
 Τάτης p. 682. v. *Silembus*. L.
 Ταρών p. 656. v. *Stipem*. L.
 Τέ p. 620. v. *Quippe*. L.
 Τήλε p. 127. 205. v. *Protelare*.
 Τόκος p. 64. v. *Fenus*.
 Τόπος p. 682. v. *Silembus*. L.
 Τρέσαι p. 162. v. *Atroces*.
 Τρίβων p. 11. 316. v. *Attritum*. D.
 Τριβώνιον p. 316. v. *Attritum*. G.

Τυλίεννον p. 6. v. *Annus*.

Υ.

Υειν p. 279. v. *V. uturum* (sic).
Υλα p. 238. v. *Suppum*. 159. v. *Semis*.
Υπερβαίνω p. 77. v. *Hyperborei*.

Φ.

Φάλαινα p. 25. v. *Balaena*.
Φάλαντον p. 428. v. *Falae*. D.
Φάμα p. 425. v. *Fama*. D.
Φάος p. 427. v. *Fastorum*. L.
Φάσις p. 65. v. *Fama*.
Φάσκω p. 424. v. *Fescenoe*. L.

Φάτο p. 61. v. *Effari*.
Φήμη p. 65. 425. v. *Fama*. D.
Φορβή p. 63. v. *Forbeam*.
Φόστος p. 452. v. *Horda*. L.
Φάσσω p. 559. v. *Pretet*. L.
Φόγητρον p. 6. v. *Frater*.
Φογητέν p. 62. v. *Frigere*.
Φοίχη p. 2. v. *Apricus*.
Φύλλον p. 64. v. *Folium*.
Φώσφορος p. 77. v. *Iubar*.

Χ.

Χάινειν p. 375. v. *Chaos*. D.
Χάριν p. 62. v. *Ergo*.

Χάσκειν p. 40. v. *Chaos*.
Χιλιάδες p. 173. v. *Mille*.
Χιμών p. 462. v. *Imbrica*. L.
Χιλιάς p. 173. v. *Mille*.
Χιμών p. 67. v. *Laena*.

Ψ.

Ψή p. 620. v. *Suopte*. L.

Ω.

Ωκιός p. 111. 137. v. *Ocius*.
Ωρα p. 371. v. *Cura*. L.
Ωρειν p. 8. v. *Aurum*.
Ως φάτο p. 61. v. *Effari*.

I N D E X V.

NOTARUM CRITICARUM.

A.

Ablativus loci pro Accusativo p. 21. not. 57.
Acsi pro si p. 130. not. 5.
Acus p. 9. not. 40.
Adorea et adoria p. 3. not. 47.
Alienus c. genitiv. p. 59. not. 71.
Altensis p. 7. not. 53.
Altertra p. 7. not. 57.
Ambarvalis hostia p. 4. not. 31.
Amoebum carmen p. 14. not. 35.
Anacreon et antehac conf. p. 8. not. 10.
Antehac et Anacreon conf. p. 8. not. 10.
Animi et cum conf. p. 24. not. 2.
Aquaelicium p. 2. not. 21.
Armita virgo p. 4. not. 1.
As terminatio Latina nominativi 1. declin. p. 120. not. 41.
Attractio quaedam p. 67. not. 61.

B.

Binomius et binominis p. 29. not. 62.
Boves fordicales p. 63. not. 39.

C.

Cadere litis p. 83. not. 45.
Camera p. 34. not. 18.
Caratenphi corrupte pro κάρα vel κεφαλή p. 37. not. 35.
Carmen amoebum p. 14. not. 35.
Cerites tabulae p. 93. not. 65.
Chilo p. 34. not. 6.
Coloniarium conditio p. 93. not. 65.
v. *Municipes*.

Compitalia p. 90. not. 27.

Contuoli oculi p. 33. not. 47.

D.

Danubium et Dubium conf. p. 18. not. 29.
Declin. 1. nominat. in a s vocum Latinar. p. 120. not. 41.
Delata p. 53. not. 61.
Deorsum p. 53. not. 61.
Dubium et Danubium, conf. p. 18. not. 29.

E.

Ebenum p. 61. not. 49.
Egregius p. 60. not. 21.
Electrum p. 61. not. 49.
Empsim p. 155. not. 17.
Enim et etenim conf. p. 8. not. 35.
Etenim et enim conf. p. 8. not. 35.
Etiam et p. 2. not. 17.
Exdorsuare p. 60. not. 2.
Exlitius iudex p. 60. not. 5.

F.

Fordicales boves p. 63. not. 39.
Franguello p. 63. not. 9.
Fugit vinum p. 66. not. 35.

G.

Genitiv. in formula Litis cadere p. 33. not. 45.

H.

Hostia ambarvalis p. 4. not. 31.

I.

Indemortua p. 77. not. 54.
Indignus i. e. ingens p. 77. not. 54.
Inferum mare p. 80. not. 25.

J.

Judex exlitius p. 60. not. 5.

K.

Κάρα vel κεφαλή corruptum in *karatenphi* p. 37. not. 35.

L.

Litis cecidisse p. 83. not. 45.

M.

Maniae p. 91. not. 36.
Mare inferum p. 80. not. 25. *superum* 152. not. 9.
Minor c. genitiv. p. 84. not. 22.
Municipes p. 93. not. 65.

N.

Ne pro ne — quidem p. 53. not. 34.
Nominativ. 1. decl. vocum Latinarum in *as* p. 120. not. 41.

O.

Oculi contuoli p. 33. not. 47.
Olescere p. 5. not. 43.

P.

Papyrus p. 125. not. 34.
Pavissimus p. 147. not. 42.

Pelles tentoriae p. 31. not. 29.
Plautus (Amph. II, 2, 143.) citatur e
 cod. Lipsiensi p. 42. not. 12.
Porcae p. 119. not. 40.
Pugnare p. 58. not. 5.

S.

S p. 152. not. 9.

Sabei p. 152. not. 9.
Sacer c. genitiv. p. 5. not. 57. 65.
 not. 72.
Sanctum et sancitum p. 4. not. 8.
Simus p. 152. not. 9.
Sinus p. 152. not. 9.
Superum mare p. 152. not. 9.

T.

Tabulae cerites p. 93. not. 65.
Tentoriae pelles p. 31. not. 29.
Thus p. 157. not. 41.

V.

Vespae p. 158. not. 11.
Virgo armata p. 4. not. 1.

APPENDIX RERUM ET VERBORUM III. INDICE OMISSORUM.

A.

Abalienatus p. 336. D. G.
Adiutoria exta p. 513. v. *Muta*.
Aedis Vestae rotunda p. 134. v. *Rotunda*.
Aegineum talentum p. 731. v. *Talentorum*. A.
Aes Curvionium p. 37.
Aesculapii in templo canes p. 82. v. *Insula*.
Agere forum p. 63. v. *Forum*.
Amicinium p. 13.
Amnis femin. p. 46. v. *Corius*.
Ancapes p. 737. v. *Tignum*. S.
Anceps p. 737. v. *Tignum*. S.
T. Annii Luscus p. 235. 654. v. *Religionis*. D.
Apollo Thymbreus p. 729. v. *Thymbr.* D.
Aspectio in auspiciis p. 701. v. *Specio*. A.
Atellanae fabulae p. 722. v. *Togatarum*. D.
Attaminare p. 731. v. *Taminia*. D.
Atticum talentum p. 731. v. *Talentorum*. A.
Aulea p. 711. v. *Siparium*. D.

Avis supervaganea p. 142. v. *Supervaganea*.

B.

Bulla praetexta p. 207. v. *Praetexta*.

C.

Cadmea terra p. 367. D. G.
Confutare p. 67.

D.

Decurionatus p. 195. v. *Optionatus*.
Dies festus servorum p. 222. not. 1.
tersus p. 275. v. *Tersus*.
Dissipare p. 83. v. *Inspire*.

E.

Exesto p. 61.

F.

Faxare p. 433. v. *Fraxare*. L.
Q. Fabius Eburnus p. 129. v. *Puer*.
Q. Fulvius Nobilior p. 235. 654. v. *Religionis*. D.
Q. Fulvius Flaccus p. 234. 653. v. *Religionis*. D.
S. Fustius Medullinus p. 183. v. *Nautii*.

G.

T. Sempronius Gracchus p. 234. 654.
 v. *Religionis*. D.
Gricenea p. 74.

I.

Insimulare p. 465. D.

K.

Klos German. p. 443. v. *Glittis*. L.

M.

Marcipor p. 218. v. *Quintipor*.
Q. Caecilius Metellus p. 235. 654. v. *Religionis*. D.
Milites tituli p. 156. v. *Tituli*.
Miracidion p. 92.

N.

Nefrundines p. 229. v. *Rienes*.

P.

Procincia classis p. 123.
Procitare p. 585. D.
Proletarii p. 585. A. D. G.

S.

P. Scipio Africanus p. 235. v. *Religionis*.

APPENDIX SCRIPTORUM II. INDICE OMISSORUM.

C.

Catullus 17, 19. emend. p. 674. v. *Suppernati*. A. D.
Censorinus 17. emend. p. 698. v. *Seculares*. D.

E.

Ennius emend. p. 303. v. *Argentum*. D.

F.

Fronto in different. emend. p. 404. v. *Delubrum*. L.

H.

Homer. Od. XI, 14. expl. p. 360. v. *Cimmerii*. D.

M.

Marzial. III. em. Vid. Indic. III. v. *Opicus*.

O.

Ovidius Fastor. III, 782. expl. p. 452. v. *Honorarios*. D.

IV, 754. expl. p. 353.
 v. *Collucare*. S.

P.

Persius III, 104. expl. p. 353. v. *Conlucare*. S.

Plinius Hist. Nat. XIII, 12. emend. p. 417. v. *Exiles*. S.

S.

Sithonius de re vestiararia p. 560. v. *Pellicum*. I.
Suetonio abdicatur liber de re vestiararia p. 560. v. *Pellicum*. L.

Verzeichniß der in unserm Verlage erschienenen Schulausgaben Griechischer und Römischer Classiker.

Diese Sammlung Griechischer und Römischer Schriftsteller, welche bis jetzt die Zahl von 68 Bänden erreicht hat, ist von stimmfähigen Beurtheilern unbedingt als die in ihrer Bearbeitung gediegenste, in ihrer Ausstattung geschmackvollste und als die ihrem Zwecke unter den zahlreichen Sammlungen ihrer Art am würdigsten entsprechende charakterisirt worden. Ihr Lösungswort ist stetes Fortschreiten nach den Ansprüchen der Zeit und Wissenschaft, denen die dankenswerthen Bemühungen der unten genannten Gelehrten ebenso ihrer Seits erfolgreich zu genügen suchen, wie es der Thätigkeit der Verleger hauptsächlichste Sorge ist, durch Bestrebungen der Kunst in äusserer Ausstattung jene wissenschaftlichen Leistungen zu ehren. Es ist kein Wink wohlwollender Rathgeber unbeachtet geblieben, den Nutzen und die Brauchbarkeit dieser Sammlung zu erhöhen und sie ihrer Vollkommenheit immer näher zu bringen.

Die bisher erschienenen Bände und einige zunächst erscheinende haben folgende Bearbeiter:

Hrn. *Bach*, Director des Gymnas. in Schaffhausen.
— *Dr. Baumgarten-Crusius*, Rector an der Fürstenschule zu Meissen.
— *Dr. Beier*, Prof. in Leipzig.
— *Dr. Dahnke*, Prorektor an der Stifteschule in Zeitz.
— *Ludw. Dindorf*, (Prof.) in *Dr. W. Dindorf*, (Prof.) in Leipzig.
— *Dr. Forberg*, Privatdozent an der Universität und Lehrer an der Nicolaischule in Leipzig.
— *Dr. Franke*, zweites Cörector am Gymn. in Rinteln.
— *Dr. Gerlach*, Censitorialrath und Director des Gymnas. in Weimar.

Hrn. *Dr. Prof. Graefe*, kaiserl. Huss. Staatsrath und Ritter in St. Petersburg.
— *Dr. Haentzsch*, Director des Gymnas. in Itäbör.
— *Dr. Hoffmann*, Conrektor am Gymnasium in Bautzen.
— *Dr. Jacob*, Studiendirector des Gymn. in Posen.
— *Dr. Jahn*, dritter Lehrer an der Thoniaschule zu Leipzig (Mithrassegel der Jahrbücher i. Phil. u. Pädag. etc.)
— *Dr. Käufler*, evang. Hofprediger in Dresden.
— *Dr. Kiessling*, Professor und Rector ad d. Stifteschule in Zeitz.

Hrn. *Lindemann*, Director des Gymnas. in Zittau.
— *Dr. Matthiae*, Kirchenrath und Director des Gymnas. in Altenburg.
— *Dr. Mehlhorn*, Oberlehrer am Gymnas. in Glogau.
— *Dr. Meißner*, Director des Joachimsth. Gymnas. in Berlin.
— *Dr. Passow*, Professor in Breslau.
— *Dr. Passow*, Professor am Joachimsh. Gymn. in Berlin.
— *Dr. Pinzger*, Director des Gymnas. in Liegnitz.
— *Dr. Reinhardt*, Rector der Schule in Saalfeld.

Hrn. *Dr. Sauppe*, Subrektor am Gymnas. in Torgau.
— *Dr. Schäfer*, Prof. in Leipzig.
— *Dr. Schneider*, Professor in Breslau.
— *Dr. Schultz*, Censitorialrath und Professor in Breslau.
— *Dr. Stillig*, Oberlehrer an der Kreuzschule in Dresden.
— *Dr. Spitzner*, Director des Gymnas. in Wittenberg.
— *Dr. Weber*, Professor am Gymnas. in Weimar.
— *Dr. Wietcher*, erster Professor und Rector an der Landeschule in Grimma.

Von jedem Werke werden die Bände einzeln erlassen, und von den Tragödien und Comödien werden sogar die einzelnen Stücke mit besonderm Titel geschickt ausgegeben.

A. Griechische Autoren.

Aeschinis Orationes. Cum brevi annotatione critica edidit *Guil. Dindorfus*. 1824. Charta impr. 10 gr. Charta angl. 16 gr.
Aeschylus Tragoediae. Ex recensione Ricardi Porsonii passim reflecta a *Guil. Dindorfio*. 1827. Charta impr. 18 gr. Charta angl. 1 thr. 6 gr.
Anthologia lyrica poetarum Graecorum, Anacreontis et aliorum selecta carmina continens. Recognovit et notis crit. instruxit *Frid. Mehlhorn*. 1827. Charta impr. 10 gr. Charta angl. 16 gr.
Aristophanis Comediae. Ad optimum librorum fidem cum brevi annotatione critica edidit *Guil. Dindorfus*. II Vol. 1825. Charta impr. 2 thr. Charta angl. 3 thr.
Apparatus criticus ad Aristophanem. Digessit et lectione codicum ab *I. Bekkero* novissime collatorum auxit *Carolus Passow*. Vol. III. Adnotatione critica in Aristophanis Nubes. 1828. Charta impr. 10 gr. Charta angl. 16 gr.
Corpus scriptorum eroticorum Graecorum. Edidit *Franz. Passow*. Vol. I. *Parthenii erotica*. Accesserunt *Antonii Diogenis* et *Iamblichi* excerpta. Charta impr. 8 gr. Charta angl. 14 gr. 1824.
Demosthenis Orationes. Edidit *Guil. Dindorfus*. III Vol. 1825. Charta impr. 2 thr. 20 gr. Charta angl. 4 thr. 6 gr.
Dionysii Orbis terrarum descriptio. Recensuit et annotatione critica instruxit *Franz. Passow*. Accessit tabula geographica lapidi inscripta. 1825. Charta impr. 10 gr. Charta angl. 18 gr.
Euripidis Fabulae. Cum annotationibus *Ludovici Dindorfii*. II Vol. 1825. Charta impr. 2 thr. 4 gr. Charta angl. 3 thr. 8 gr.
Herodoti Museae. Cum brevi annotatione critica *Aug. Matthiae* et *Henr. Aephtii*. II Tomi. 1825—1826. Ch. impr. 2 thr. Ch. angl. 2 thr. 21 gr. 1824. Cum brevi annotatione critica edidit *Ludw. Dindorfus*. 1825. Charta impr. 6 gr. Charta angl. 10 gr.
Homeri carmina ad optimum librorum fidem expressa curante *Guil. Dindorfio*. Vol. I. *Ilias*. 1826. Charta impr. 18 gr. Charta angl. 1 thr. 8 gr. — Vol. II. *Odyssea*. 1824. Charta impr. 18 gr. Charta angl. 1 thr. 8 gr. — Vol. III. continens carmina minora. Ad optim. editionum fidem recensuit et notis instruxit *Frid. Franke*. 1828. Ch. impr. 16 gr. Ch. angl. 1 thr. 1825.
Isocratis Orationes. Cum brevi annotatione critica edidit *Guil. Dindorfus*. Charta impr. 1 thr. 16 gr. Charta angl. 2 thr. 6 gr.
Isocratis Panegyricus. Cum brevi annotatione critica edidit *Gustav. Pangeus*. 1825. Charta impr. 5 gr. Charta angl. 8 gr.
Lysiae Amatoris Graece. Lectionis varietate et commentario instruxit *Ed. Haensch*. 1827. Charta impr. 8 gr. Charta angl. 14 gr.

Plutarchi Vitae. Curavit *Godof. Henr. Schaefer*. VI Voll. 1825—30. Charta impr. 7 thr. Charta angl. 10 thr. 18 gr.
Sophoclis Tragoediae. Cum brevi annotatione critica edidit *Guil. Dindorfus*. Accesserunt trium MSS. lectiones. 1825. Charta impr. 1 thr. Charta angl. 1 thr. 18 gr.
Theocriti, Bionis et Moschi Carmina. Edidit *Aug. Meineke*. Accedit brevis annotatio critica. 1825. Charta impr. 10 gr. Charta angl. 16 gr.
Thucydides de bello Peloponnesiaco libri octi. Cum brevi annotatione critica edidit *Ludovicus Dindorfus*. 1824. Charta impr. 1 thr. Charta angl. 1 thr. 20 gr.
Xenophontis Expeditio Cyri. Cum brevi annotatione critica edidit *Ludovicus Dindorfus*. 1826. Charta impr. 10 gr. Charta angl. 16 gr.
Xenophontis Historia Graeca. Cum brevi annotatione critica et MS. Victoriani varietatibus edidit *Ludovicus Dindorfus*. 1824. Charta impr. 12 gr. Charta angl. 18 gr.
Xenophontis Institutio Cyri. Cum brevi annotat. crit. edidit *Lud. Dindorfus*. 1826. Charta impr. 12 gr. Charta angl. 18 gr.
Xenophontis Memorabilia. Cum MS. Vict. varietatibus ed. *Guil. Dindorfus*. 1824. Charta impr. 8 gr. Charta angl. 14 gr.
Xenophontis Scripta minora. Cum brevi annotatione critica edidit *Ludovicus Dindorfus*. 1824. Charta impr. 12 gr. Charta angl. 18 gr.

B. Römische Autoren.

C. Iulii Caesaris Commentarii de bello Gallico et civili, accedunt libri de bello Alexandrino, Africano et Hispaniensi, et recensione Francisci Oudendorpii. Textum passim remsuit, annotationem criticam adiecit *L. C. Dache*. 1827. Charta impr. 18 gr. Charta angl. 1 thr. 6 gr.
M. Tulli Ciceronis Laelius, sive de amicitia dialogus. Ad librorum MSS. et edit. fidem recensuit et annotatione perpetua instruxit *Carolus Beierus*. 1825. Charta impr. 18 gr. Charta angl. 1 thr. 3 gr.
M. Tulli Ciceronis Laelius, sive de amicitia dialogus. In usum scholarum brevi annotatione critica instruxit *Carolus Beierus*. 1828. Charta impr. 5 gr. Charta angl. 8 gr.
M. Tulli Ciceronis de Officiis libri tres. Ad optimum librorum fidem emendati et in usum scholarum editi. 1830. Charta impr. 5 gr. Charta angl. 8 gr.
M. Tulli Ciceronis Cato maior de senectute, Lucius de amicitia, et Paradoxa. Ad optimum librorum fidem emendati et in usum scholarum editi. 1830. Charta impr. 4 gr. Charta angl. 6 gr.

- M. Tullii Ciceronis Tusculanae Disputationes. Ad optimorum librorum fidem emendatae et in usum scholarum editae. 1830.
Charta impr. 7 gr. Charta angl. 10 gr.
- M. Tullii Ciceronis orationes in Catilinam IV., pro Murena, pro Archia poeta. Ad optimorum librorum fidem in usum scholarum editae. 1830.
Charta impr. 5 gr. Charta angl. 8 gr.
- M. Tullii Ciceronis de Oratore libri tres. Ad optimorum librorum fidem emendati et in usum scholarum editi. 1830.
Charta impr. 9 gr. Charta angl. 12 gr.
- M. Tullii Ciceronis orationes pro Plancio, pro Sextio, pro Marcello, in M. Antonium Philippica secunda. Ad optimorum librorum fidem emendatae et in usum scholarum editae. 1830. Charta impr. 6 gr. Charta angl. 10 gr.
- M. Tullii Ciceronis orationes pro Milone, pro lege Manilia, pro Ligario, pro Delatore. Ad optimorum librorum fidem in usum scholarum emendatae. 1830.
Charta impr. 5 gr. Charta angl. 8 gr.
- Cornelii Nepotii quae exstant. Ad optimorum librorum fidem accurate editae, annotationem criticam atque exegeticam adiecit I. C. Dache. 1827.
Charta impr. 10 gr. Charta angl. 16 gr.
- Eutropii Breviarium historiae Romanae. Editionem curavit Dett. C. G. Baumgarten-Crusius. 1824.
Charta impr. 3 gr. Charta angl. 6 gr.
- Q. Horatii Flacci Opera omnia. Ad optimorum librorum fidem recensuit et annotationibus instruxit I. C. Jahn. 1824. Charta impr. 10 gr. Charta angl. 16 gr.
- Iustini Historiae Philippicae. Secundum vetustissimos Codices prius neglectos recognovit, brevi annotatione critica et historica instruxit *Friedricus Duebner*. Accessit index rerum locupletissimus. 1831.
Charta impr. 1 thr. 16 gr. Charta angl. 2 thr. 12 gr.
- T. Livii Patavini Historiarum libri qui supersunt omnes, et deperditorum fragmenta. Editionem curavit, brevem annotationem criticam adiecit *Dett. C. G. Baumgarten-Crusius*. III Tomi. 1825—26.
Charta impr. 2 thr. Charta angl. 3 thr.
- T. Lucretii Cari de rerum natura libri sex. Ad optimorum librorum fidem editi, perpetuam annotationem criticam et exegeticam adiecit *Albertus Forbiger*. 1828. Charta impr. 1 thr. 16 gr. Charta angl. 2 thr. 8 gr.
- P. Ovidii Nasonis Opera omnia. Editionem curavit, brevem annotationem criticam adiecit *Dett. C. G. Baumgarten-Crusius*. III Tomi. 1824.
Charta impr. 1 thr. 8 gr. Charta angl. 2 thr. 2 gr.
- A. Persii Flacci Satae VI. Recensuit et annotationem criticam et exegeticam addidit E. G. Heber. 1826. Charta impr. 6 gr. Charta angl. 10 gr.
- M. A. Plauti Captivi. Emendavit *Frider. Lindemann*. 1830.
Charta impr. 6 gr. Charta angl. 10 gr.
- M. A. Plauti Miles Gloriosus. Emendavit *Frider. Lindemann*. 1827.
Charta impr. 6 gr. Charta angl. 9 gr.
- M. A. Plauti Trinummus. Emendavit *Frider. Lindemann*. 1830.
Charta impr. 6 gr. Charta angl. 10 gr.
- C. Plinii Secundi Naturalis Historiae libri XXXVII. Recognovit et varietatem lectionis adiecit *Julius Sillig*. Vol. I. 1831.
Charta impr. 1 thr. Charta angl. 1 thr. 12 gr.
- — Vol. II. 1832. Charta impr. 21 gr. Charta angl. 1 thr. 8 gr.
- Sex. Aurelii Properi Carmina. Ad fidem optimorum codicum recensuit, integram Groningani, Neapolitani, excerptorum Puccii varietatem lectionis brevemque adnotationem adiecit *Frid. Jacob*. 1827.
Charta impr. 12 gr. Charta angl. 18 gr.
- M. Fabii Quintilianii de institutione oratoria libri duodecim. Notas maximam partem criticas adiecit *Aug. Goltz Gernhard*. II Voll. 1830.
Charta impr. 1 thr. 12 gr. Charta angl. 2 thr. 12 gr.
- C. Cornelii Taciti Annales. Recognovit, annotationem criticam adiecit *Theoph. Kiesslingius*. 1829. Charta impr. 21 gr. Charta angl. 1 thr. 12 gr.
- P. Terentii Carthaginiensis Afri Comediae. Ad fidem optimorum editionum recognoscit, commentario critico-exegetico in difficillimis locis illustratas, una cum disquisitione de arte et ratione Comici edidit *Frid. Reinhardt*. 1827.
Charta impr. 14 gr. Charta angl. 21 gr.
- P. Virgilii Maronis Opera omnia. Ad optimorum librorum fidem recensuit et in usum scholarum editit I. C. Jahn. 1825.
Charta impr. 18 gr. Charta angl. 1 thr. 6 gr.

Ausserdem sind in unserm Verlage erschienen:

Apollonii Rhodii Argonautica. Ad fidem librorum manuscriptorum et editionum antiquarum recensuit, integram lectionis varietatem et annotationes adiecit, scholia aucta et emendata indicesque locupletissimos addidit *August. Heitauer*. II Voll. 8 mai. 1828. Ch. impr. 3 thr. Ch. angl. 4 thr. 12 gr.

Archiv für Philologie und Pädagogik. Herausgegeben von *Gottfr. Seebode, J. C. Jahn* und *R. Klotz*. Erster Band. Erstes bis drittes Heft. 1832.
2 thr. 16 gr.

M. Tulli Ciceronis orationum pro Tullio, in Clodium, pro Scauro, pro Flacco fragmenta inedita, membranis palimpsestis bibliothecae R. Taurinensis Athenaei eruta, et cum Ambrosianis earundem orationum fragmentis coniuncta ab *Amedeo Peyron*e, in R. Taurinensis Athenaeo ling. orient. Professore, colleg. theolog. xxx viro et R. scientiarum Academiae Socio, cum huius integris, cum superiorum editorum selectis et cum suis annotat., tum emendatiora, tum auctiora separatim edidit *C. Beier*. Cum speciminibus codicum et Ambrosianorum et Taurinensis lithographis. 8 mai. 1825. Charta impr. 2 thr. Charta angl. 3 thr.

De Marco Aurelio Antonino imperatore philosophante ex ipsius commentariis scriptio philologica. Instituit *Nicolaus Bachius*. 8 mai. 1826.
Charta impr. 10 gr. Charta angl. 16 gr.

Corpus grammaticorum latinorum veterum, collegit, auxit recensuit ac potiorum lectionis varietatem adiecit *Frider. Lindemann* socrorum opera aditius. Tom. I. Donatum, Probum, Eutyebium, Arrianum messium, Maximum Victorium, Asperum, Phocam continens. 4 maj. 1831.
Charta impr. 3 thr. 6 gr. Charta angl. 4 thr. 12 gr.

— — Tom. II. Pauli Diaconi excerpta et Sex. Pompeii Festi Fragmenta continens. 4 maj. 1832. Charta impr. 8 thr. 12 gr. Charta angl. 12 thr. 9 gr.

— — Tom. III. Isidori Hispanensis Episcopi etymologiae Libros XX. continens. Accedunt Tabulae tres lapidi inscriptae. 4 maj. 1833.
Charta impr. 5 thr. 18 gr. Charta angl. 8 thr.

Jahrbücher für Philologie und Pädagogik. Eine kritische Zeitschrift, in Verbindung mit einem Verein von Gelehrten herausgeg. v. *J. C. Jahn*. Erster Jahrg. in 2 Bdn. oder 4 Hefen. 1826. Alle 4 Hefte complet 6 thr. — Zweiter Jahrg. in 3 Bänden oder in 12 getrennten Hefen. 1827. Alle 12 Hefte complet 9 thr. — Dritter Jahrg. in 3 Bänden oder in 12 getrennten Hefen. 1828. pr. compl. 9 thr. — Vierter Jahrg. in 3 Bänden oder in 12 getrennten Hefen. 1829. pr. compl. 9 thr. — Fünfter Jahrg. in 3 Bänden oder in 12 getrennten Hefen. 1830. pr. compl. 9 thr.

Neue Jahrbücher für Philologie und Pädagogik, oder kritische Bibliothek für das Schul- und Unterrichtswesen. Herausgegeben von *Gottfr. Seebode, J. C. Jahn* u. *R. Klotz*. Erster Jahrg. in 3 Bänden oder in 12 getrennten Hefen. 1831. pr. compl. 9 thr. — Zweiter Jahrg. in 3 Bänden od. in 12 getr. Hft. 1832. pr. compl. 9 thr. Lehrbuch der christlichen Religion für die unteren Classen auf Gymnasien. Von *I. G. Rütze*, Lehrer am Gymnasium in Zittau. Mit einem Vorbericht von *Fried. Lindemann*, Director des Gymnasiums daselbst. gr. 8. 12 gr.

Platonis Opera Graece. Recensuit et annotatione critica instruxit *Car. Ern. Christoph. Schneider*. Vol. I—III. 8 mai. 1830—1832.
Ch. impr. 6 thr. 18 gr. Ch. angl. 8 thr. 14 gr. Charta belg. 13 thr. 12 gr.

Poetiarum Latinorum Hostii, Laevii, C. Licinii Calvi, C. Helvii Cinnae, C. Valgii Rufi, Domitii Marci aliorumque vitae et carminum reliquiae. Scripsit, collegit et edidit *Aug. Weichert*. 1830. 2 thr.

Selinus und sein Gebiet. Eine Abhandlung der Erd- und Völkerkunde Siciliens, von *Hermann Reinganum*. Mit einer Karte und andern Abbildungen. gr. 8. 1827. 1 thr. 8 gr.

C. Cornelii Taciti de situ, moribus et populis germaniae libellus. Commentarius instruxit *Theoph. Kiesslingius*. 8 maj. 1832. 21 gr.

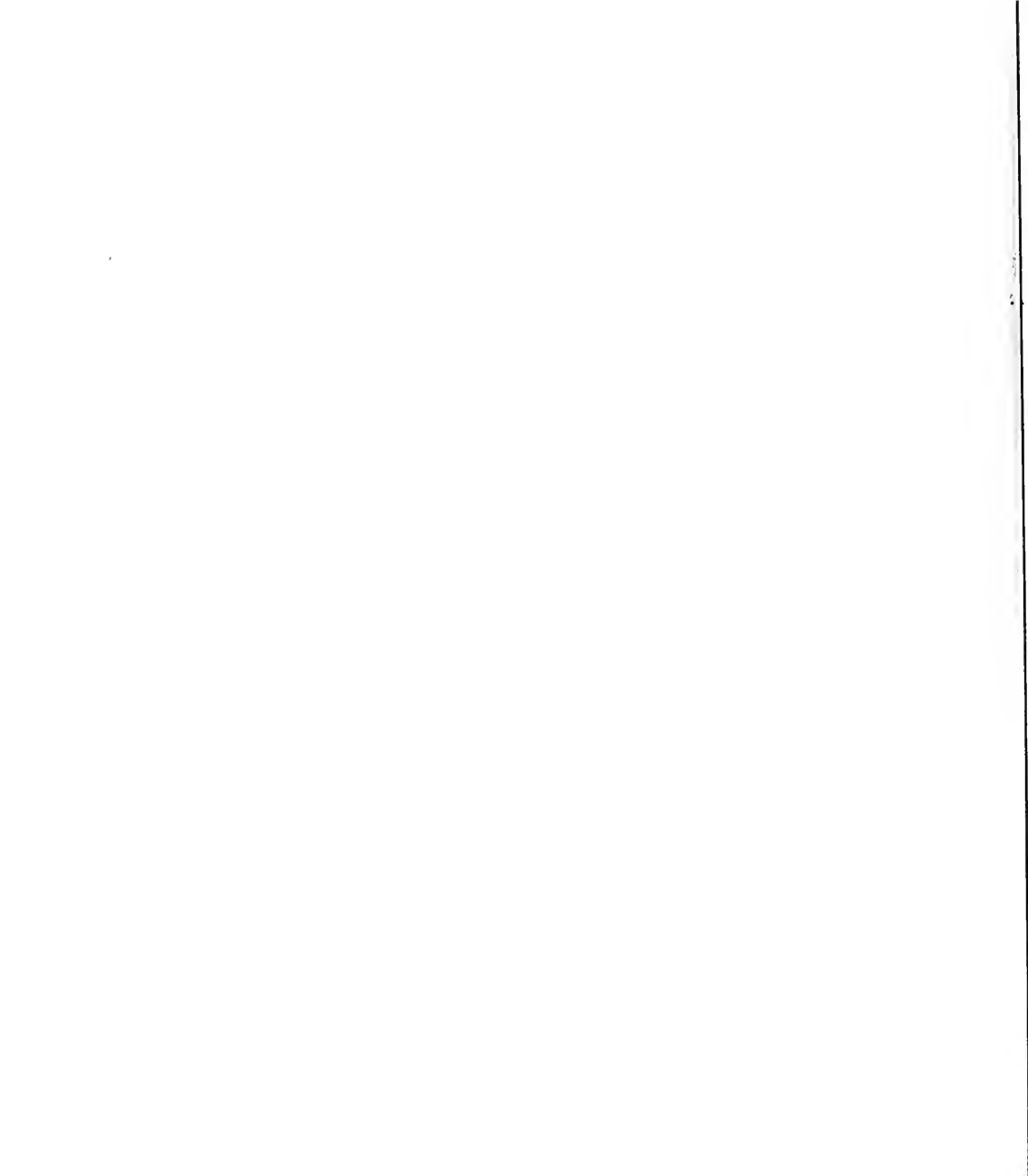
Testamentum novum Graece. Ad optimorum librorum fidem editit et in usum scholarum brevibus notis instruxit *Io. Rud. Kaeuffer*. [Fasc. I. Evangelium Matthaei.] Accessit in plaga lapidi impressa descriptio Palaestinae. 1827. Charta impr. 12 gr. Charta angl. 18 gr.

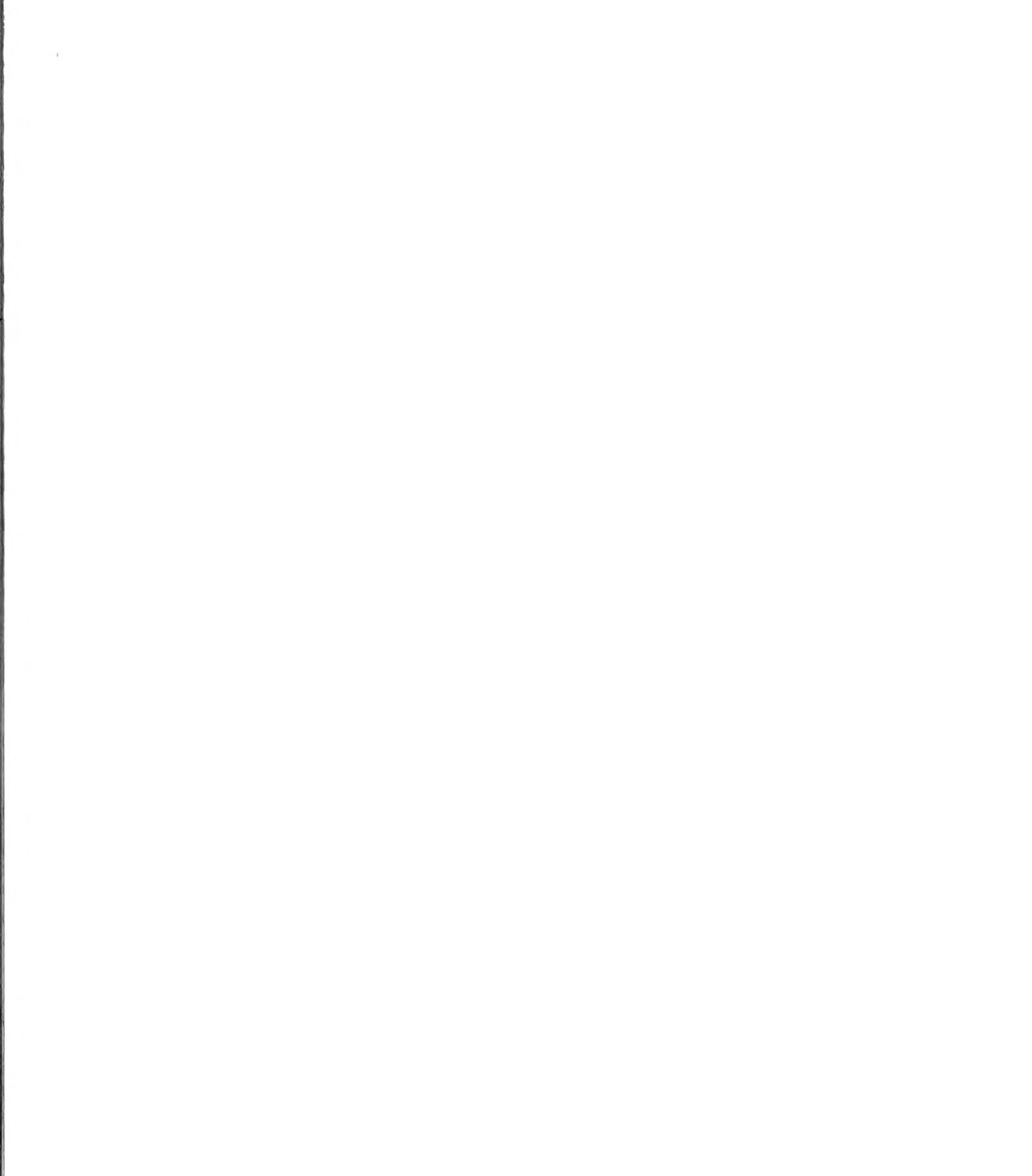
Thicineri, Augustini. Commentatio de Romanorum Pontificum epistolatum decretalium antiquis collectionibus et de Gregorii IX. P. M. decretalium codice. Accessit quatuor codd. mss. in bibl. regio-acad. Vratislav. a servatorum, Gregorianam decretalium collectionem continentum, accurata descriptio. 4 maj. 1829. 1 thr.

Virorum doctorum Epistolae Selectae, ad Bilib. Pirchheymerum, Joachim. Camerarium, Car. Clusium et Julium Episc. Herbip. datae. Ex autographis nunc primum editit et illustravit *Th. Frid. Freytagius*. 8 maj. 1831. 1 thr.

Leipzig, im November 1832.

B. G. Teubner & F. Claudius.

PA Lindemann, Johann Friedrich
6139 Corpus grammaticorum
G7 Latinorum veterum
1831
V.1-V.2
c.1
ROBA

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
